

EVANGELIA APOCRYPHA.

Ienae
Typis Friderici Frommann.

Bibl. N. T. Apocryphal books, Greek and Latin, 1853.

EVANGELIA APOCRYPHA

**ADHIBITIS PLURIMIS CODICIBUS GRAECIS ET LATINIS
MAXIMAM PARTEM NUNC PRIMUM CONSULTIS
ATQUE INEDITORUM COPIA INSIGNIBUS**

EDIDIT

CONSTANTINUS TISCHENDORF

THEOL. ET PHIL. DR. THEOL. PROF. P. ORD. H. LIPS.

1853

LIPSIAE

AVENARIUS ET MENDELSSOHN

MDCCLIII.

100

1-36-37 J.A.

Libr.
McKuff
1-25-67
33401
3 v. in 1

VIRO SUMMO

AMPLISSIMO ILLUSTRISSIMO EXCELLENTISSIMO

IOH. PAULO DE FALKENSTEIN

POTENTISSIMO REGI SAXONIAE A SUMMIS NUPER REIPUBLICAE MINISTRIS,
SUMMI SENATUS ECCLESIASTICI NUNC PRAESIDI, COMPLURIUM ORDINUM
EQUESTRIUM SUPREMIS INSIGNIBUS DECORATO, ETC. ETC.

S. P. D.

CONSTANTINUS TISCHENDORF.

Ex quo primum tempore animum viresque applicui ad promo-
venda fontium sacrorum studia, in primis Tu conatus meos favore
consilio auctoritate adiuvisti. Nec fere est qui per omnes rerum
casus ad hunc usque diem mihi laboribusque meis fidelior Te patro-
nus exstiterit. Nullis enim obtrectatorum iniuriis aut artibus Tua
erga me benevolentia cessit, neque aliter unquam sensisti quam stu-
diis meis ecclesiae Christianae bene consuli. Hinc magno opere hanc
mihi occasionem gratulor pietatis meae Tibi denuo testificandae.
Quod igitur ante hos duodecim annos prima mea librorum Novi Te-
stamenti editione splendidissimo nomini Tuo dedicanda feci, id nunc
evangeliiis his meis apocryphis repetere institui. Quod ne cui mirum
videatur, quasi a canonicis ad apocrypha ventum sit. Illud enim-
vero in apocryphis evangeliiis optimae frugis est quod divinam cano-

nicorum auctoritatem quum natura tum historia sua sustentant, illorumque fidem sua ipsorum falsitate egregie confirmant: quod ut nostris temporibus multi male ignorant, ita iam Irenaeus et Tertullianus luculenter probaverunt. Praetereaque probe scis, fucum apocryphorum alienissimum esse ab animi mei sinceritate atque a meo erga Te studio, observatione, pietate.

Quod reliquum est, Vir Summe, semper ac diu fac quod dudum fecisti, ut TUA virtute prudentia fide consilio patriam iuves, bonas augeas litteras, ecclesiae evangelicae lumen Te columenque praestes.

Scribam Lipsiae die sacrorum instauratorum a. 1852.

P R O L E G O M E N A.

Actibus apostolorum apocryphis nuper a me editis praefaturo proficiscendum inde erat quod illi obscura fama magis quam ipso studio inter viros doctos innotuissent necdum maiore ex parte editi essent. Longe alia, ut iam tum significabam, evangeliorum apocryphorum ratio est. Ista enim quam plures editores per tria haec saecula invenerunt, tum a multis cognita tractata adhibita sunt. Neque id mirum. A primis enim ecclesiae Christianae saeculis quam famam habuerunt, ea non modo ad tempora proxime subsecuta transiit, sed etiam per totam fere aetatem mediaui viguit; unde factum est ut et graece et latine saepe transcriberentur, atque in multas quam orientis tum occidentis linguas converterentur. Quae famae celebritas hanc causam habuit quod traditiones, in quibus tota versantur, de Maria et reliquis Iesu parentibus, item de ortu atque infantia Iesu deque ultimis eius fatibus, curiositatem hominum tantopere occupabant ut variis modis excolerentur, ore populi circumferrentur, diebus festis recitarentur, carminibus artisque operibus exprimerentur, neque tantum privatim crederentur et pro veris venditarentur, verum etiam, canonicis evangeliiis vel invitis, ad ipsa ecclesiae praecepta atque instituta vim haberent. His ipsis in rebus posita est eximia quaedam evangeliorum apocryphorum gravitas: quemadmodum enim eorum temporum quibus primum prodierunt ingenium docent, ita etiam lucem afferunt iis quae inde ortae sunt fabulis atque opinionibus populi, item historiae dogmatum, rituum, artium. Quem ad usum accedit alius, neque is minoris aestimandus est: magnopere enim adiuvant

indagantes canonicorum evangeliorum rationes, quibuscum eam habent necessitudinem ut quantam illa in ipsa ultima ecclesiae antiquitate auctoritatem habuerint ostendant, praetereaque et sermonem quo scripta sunt et res quas tradunt et interpretationes quas subierunt illustrent.

Sed de his nunc non est explicatius dicendum; iam fecimus id quidem libello nuper apud Haganos publicato¹⁾, quem ubi primum per otium licuerit accuratius repetere propositum est. Breviter tantum hoc loco indicandum videbatur quanti momenti quantaque esset utilitatis, nostra certe sententia, evangeliorum apocryphorum studium: propter hanc enim causam et ipsi studium contulimus ad hos libros edendos. Qui quamquam inde ab aetate reformationum usque ad nostra tempora editorum doctorum industriam nacti sunt, tamen facile intelligitur textum eorum nondum ea probabilitate constitutum esse quae ex antiquis libris manu scriptis hauriri queat. Sunt autem apocrypha evangelia eiusmodi ut prae ceteris curam criticam poscant, neque recte adhiberi possint nisi antiquiore textu a mutationibus quas posterior libido invexit bene distincto: tot enim illa quidem subierunt casus, tot et tales recensiones experta sunt, ut nihil simile acciderit in ullo librorum sacrorum, quos variantium lectionum magna vi obritos esse constat. Quemadmodum autem libelli qui huc pertinent dudum editi labores circa textum criticos requirunt, ita sunt alii cum editis vel arctiore vel laxiore vinculo coniuncti qui hucusque in bibliothecarum umbra delituerunt. Hos igitur ut primum in lucem profferrem, illos ut subsidiis novis criticis excolerem atque emendarem, propositum mihi erat in paranda hac evangeliorum apocryphorum editione. In qua quid in utramque partem praestiterim vel assecutus mihi videar, iam paucis dicendum erit. Quod ita instituum ut tria librorum horum evangelicorum genera distingnam, quorum primum comprehendit qui ad parentes Iesu atque ipsius ortum, alterum qui ad infantiam eius, tertium qui ad fata eius ultima spectant.

Ac *primum* quidem *genus* quatuor editionis nostrae scripta com-

¹⁾ *De evangeliorum apocryphorum origine et usu.* Scripsit C. Tischendorf. Disquisitio historica critica quam praemio aureo dignam censuit Societas Hagana pro defendenda Religione Christiana. Hagae Comitum 1851.

plectitur, pro evangelium Iacobi, Pseudo-Matthaei evangelium, evangelium de nativitate Mariae, historiam Iosephi fabri lignarii. In his maximam curam impendimus Pseudo-Iacobi libello. Praeter codices enim Thilonis quatuor, Birchii duos, item Fabricianum et Postelli textum, ut Pseudo-Eustathium aliosque praeteream, adhibuimus octo codices a Thilone nondum adhibitos. Neque vero satis visum est ex his codicibus unum praeceteris repraesentare, sed primi operam dedimus ut textum conformarem ad optimorum codicum consensum. Porro Pseudo-Matthaei evangelium, cuius posterior pars huc usque inedita erat, e duobus codicibus nostris edidimus, adhibitis insuper Thilonis subsidiis. Ad evangelium de nativitate Mariae contulimus alterum de codicibus nostris evangelii Pseudo-Matthaei, ex quo Fabricianum textum passim emendare licebat. Iosephi vero historiam iuvimus eo quod cum fragmentis coptis et sahidicis iam a Zoega allatis ea quae nuper Dulaurier ex eodem fonte hausit coniunximus.

Alterum genus constituunt evangelii Thomae textus graecus A, item textus graecus B; evangelium Thomae latinum; evangelium infantiae ex arabico latine. In his duobus inedita publicavimus, quorum alterum, evangelii Thomae textum graecum, ex codice monachorum Sinaiticorum dum apud eos versabamur descripsimus; latinum vero evangelii Thomae textum Vaticano debemus codici. Utrumque textum adnotatione critica et synoptica instruximus. Alterum evangelii Thomae graecum textum accuratius quam hucusque factum erat exegimus ad Dresdanum codicem et lectiones Bononienses a Mingarellio excerptas, adhibitis insuper fragmentis Parisiensibus et Vindobonensibus. In edenda latina evangelii arabici interpretatione egregie adiuvit nos collega celeberrimus Fleischerus, cuius studio is textus multo nunc emendatior prodit.

Tertii generis libellos edidimus tredecim. Primum hosce sex: *Gesta Pilati* graece A, graece B; item eadem latine; *Descensum Christi ad inferos* graece; item latine A et latine B. Pertinent haec omnia ad evangelium Nicodemi quod dici solet, cuius

duas partes idoneis de causis separatim dedimus. Rursus vero tanta est quum in graeco Gestorum Pilati tum in latino Descensus Christi textu antiquorum testium discrepantia ut duae certe recensiones distinguere debeant, quarum utramque plenam et continuam repraesentavimus. In his nunc primum a nobis editur textus Gestorum Pilati graecus B ex tribus codicibus, item ex totidem codicibus latinus textus alter libelli quem Descensum Christi ad inferos diximus. De libris reliquis quatuor Gesta Pilati graece A recensimus ad graecos codices octo, quorum duo Monacenses iterum et accurate contulimus, tres alios sed non integros primi excusimus. Praeterea adhibuimus primi summae vetustatis reliquias duas, alteras coctas papyraceas, alteras pauciores latinas ex palimpsesto codice haustas. Porro graecum Descensus Christi textum ad codices conformavimus tres, quorum praestantissimus nondum innotuerat. Latinus vero noster Gestorum Pilati textus a Thilonis plurimum differt; quippe quem ad octo testes, quorum quinque Thilonem latuerant, recensere licebat. Minor inter Thilonem et me discrepantia est in altero latino textu Descensus Christi ad inferos, quamquam et ipsum ex pluribus novis subsidiis et emendavimus et illustravimus.

Ad idem *tertium genus* pertinent Anaphora Pilati graece A et graece B, item Paradosis Pilati graece et altera Pilati epistola latine. Priores tres graecos libellos ita edidimus ut cuiusque textum ad quinque codices constitueremus, quorum maiorem partem ex bibliothecis exscripsimus. Nec nihil inde subsidii habuimus ad repetendam latinam Pilati epistolam eam quae separatim edi solet: alteram enim nos quoque ex codicum auctoritate ad finem Descensus Christi ad inferos latine A adiunximus, ex pluribus emendatam instrumentis.

Denique *eiusdem generis* libri ii tres qui reliqui sunt, Mors Pilati, Iosephi narratio, Vindicta Salvatoris, fere toti nostris debentur studiis. Iosephi quidem narrationem iam Birchius Auctario suo codicis apocryphi inseruerat, sed maiore cum vitiositate quam in ipso codice est nec ulla religiosi editoris cura adhibita. Nos eam ex duobus codicibus descripsimus et cum critica cura

edidimus. Ultimos vero tractatus duo, quorum alter *Mors Pilati* inscribitur, alter *Vindicta Salvatoris*, primi in lucem protraximus, anglosaxonico etiam cum latinis textu collato.

Quae quidem si comprehendimus, plus quadraginta instrumentis criticis apparatus clarissimi Thilonis eorumque qui illum praecesserunt augere nobis contigit. Septem editionis nostrae libellos primi dedimus; emendandis evangelii antiquissimis quae Iacobi Thomae Nicodemi nominibus insiguntur plurimam operam impendimus; reliquorum nihil non labore nostro emendatum aut illustratum prodit. His studiis omnibus etsi rem gravem quae intelligentibus viris videtur maiorem in modum promotam esse confidimus, tamen nequaquam ita absolvisse nobis videmur ut iam nostris aut aliorum quorum hanc litterarum partem subtilius nosse intersit desideriis penitus sit satisfactum ¹⁾).

¹⁾ Ceterum tria sunt a Thilone in suam apocryphorum evangeliorum collectionem recepta quae in nostram non recepimus. Primum est evangelium Marcionis *ex auctoritate veterum monumentorum descriptum ab Augusto Hahn*. Est illud ex genere satis diverso a reliquis quae dicuntur apocryphis evangelii: Lucae enim evangelium est, studiis Marcionis mutilatum et corruptum. Potest vero ex Epiphanio, Tertulliano et dialogo Pseudorigeniano multo rectius dici quos ille locos expulerit, item quos inprimis suam ad mentem mutaverit, quam quemadmodum singula quaeque legerit. Parum enim quidem apte Hahnus cum eoque Thilo, viri clarissimi, textum quem Marcionis dixerunt maximam partem conformatum ad editiones in scholis vulgatas ediderunt. Altero libello qui apud Thilonem legitur, non item apud nos, explicatur de codice evangelii Iohannis Parisiis in sacro templariorum tabulario asservato. Quae res quum non ad antiquitatem Christianam sed ad recentiora tempora pertineat — ipse enim codex quem ex antiquiore fluxisse fingunt aetatem sacrorum instauratorum non ita multum antecedere videtur — praetereaque arbitrium templarii auctoris evangelio Iohannis mutilando interpolando corrumpendo simile quidem sit antiquae haeresi sed non accedat ad rationem evangeliorum quae habemus apocryphorum, hac quadrare visa non est. Atque similis ratio est etiam tertii libelli quem Thilo evangelicae parti codicis sui apocryphi inseruit, repetens ex Albigenium historiam a Iohanne Benoist edita. Pertinet enim liber S. Iohannis apocryphus — hunc enim titulum habet — ad historiam haeresium aetatis mediae. Argumenti vero est apocalyptici magis quam evangelici. Quam ob rem si nobis repetenda videbitur, certe non cum evangelicis coniungenda est scriptis.

Quibus in uniuersum ac breuiter expositis explicandum est de singulis.

I. PROTEVANGELIUM IACOBI.

Hoc quantae sit antiquitatis, quum ad veterum testimonia tum ad ipsum quod tractat argumentum iudicandum est. Testantur autem de eo veterum plurimi, inter quos a quarto inde saeculo nomina eminent Gregorii Nysseni († 394)¹⁾, Epiphanii († 403)²⁾ et Pseudepiphanii³⁾, Pseudeustathii Antiocheni⁴⁾, Andreae Crētensis (saec. VII.)⁵⁾, Germani patriarchae (saec. VIII.)⁶⁾, Iohannis Damasceni (saec. VIII.)⁷⁾, Photii (saec. IX. med.)⁸⁾, Nicetae Paphlagonis (saec. IX.)⁹⁾, Georgii Nicōmediensis (saec. IX.)¹⁰⁾, Epiphanii monachi (circa X. saec.)¹¹⁾, Iacobi monachi (circa XI. saec.)¹²⁾ aliorumque. Sed a Gregorio Nysseno atque Epiphanio redeundum est ad ipsum Ori-

1) Cf. orat. in diem natal. Christi Opp. Paris. 1615. II, p. 778. ἤκουσα τοίνυν ἀποκρύφου τινὸς ἱστορίας τοιαῦτα παρατιθεμένης τὰ περὶ αὐτῆς (i. e. Μαρίας) διηγήματα sqq.

2) Cf. haeres. LXXIX. § 5. (ed. Petav. I, 1062.) Εἰ γὰρ ἡ τῆς Μαρίας ἱστορία καὶ παραδόσεις ἔχουσιν ὅτι ἐρρέθη τῷ πατρὶ αὐτῆς Ἰωακείμ ἐν τῇ ἐρήμῳ ὅτι ἡ γυνὴ σου συνειληφύα etc. Item haeres. LXXVIII. § 7. (ed. Petav. I, p. 1038.) ὅτε ἡ παρθένος παρεδίδοτο τῷ Ἰωσήφ, κλήρων εἰς τοῦτο ἀναγκασάντων αὐτὴν ἦκειν, οὐ παρεδόθη αὐτῷ εἰς συνάφειαν etc.

3) Cf. ἐγκώμιος εἰς τὴν ἀγ. Θεοτόκον Opp. ed. Petav. II. p. 292. Ἰωακείμ γὰρ ἐν τῷ ὄρει προσήυχετο, καὶ Ἄννα ἐν τῷ παραδείσῳ αὐτῆς.

4) Cf. S. Eustathii Comm. in Hexaëmeron etc ed. Allatius 1629. p. 70 sqq. Ἄξιον δὲ τὴν ἱστορίαν ἣν διεξείσι περὶ τῆς ἀγίας Μαρίας Ἰάκωβός τις ἐπελάθειν.

5) Cf. Combefis. Nov. Auctar. (Asterii aliorumque etc.) I. p. 1290 sqq. Cf. inprimis p. 1300 sqq. 1319 sq.

6) Cf. Combefis. l. l. I. p. 1411 sqq. Inprimis p. 1416. 1420. 1437. 1440.

7) Cf. oratt. I. II. in natal. Mariae in opp. (ed. Lequien 1712.) II. p. 841 sqq.

8) Cf. Combefis. l. l. I. p. 1583 sqq.

9) Cf. Combefis. Auctar. Novissim. I. p. 437 sqq.

10) Cf. Combefis. Nov. Auctar. I. p. 995 sqq. oratt. plur. Cf. inprimis pag. 1000. 1001. 1009. 1024. 1032 sq. 1049. 1054. 1088. 1120.

11) Cf. Epiph. mon. edita et ined. cura Dresselii 1843. pag. 23. οἶον Ἰάκωβος Ἑβραῖος τότε παρῶν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν γράψας λέγει, ὅτι -- ψηλαφηθεῖσα ὑπὸ τῆς μάλας εὐρέθη παρθένος.

12) Cf. Combefis. l. l. I. p. 1247 sqq.

genem, qui quidem *librum Iacobi*¹⁾ ita commemorat ut et omnibus bene notum et simili auctoritate cum evangelio Petri apocryphe esse ponat: quod eiusmodi est ut vim habeat ad confirmandum, eundem Iacobi librum iam ante Origenem non modo Clementi Alexandrino²⁾ sed etiam Iustino martyri³⁾ innotuisse. Quem enim Origenes tertio saeculo incunte iam notissimum esse significat et cum evangelio antiquissimae famae componit, cui is non quinquaginta fere annos ante Origenis aetatem scriptus videbitur? Accedit quod in libri argumento nihil est quod ab ingenio saeculi secundi medii abhorreat. Qua enim aetate Ebionitarum et Nazaraeorum aliorumque haereticorum opinio obtinebat de Iesu vero Iosephi et Mariae filio, qua genuinos Iesu fratres exstitisse plerique credidisse videntur, quemadmodum etiam Iosephus in Antiqq. Iud. XX, 9, 4. Iacobum simpliciter τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ dicit, qua Tryphon ille in evangelistas invehebatur quod ex adolescentula (νεάνις) Iesiae temere fecissent virginem (παρθένος), qua Iudaeorum celebrabatur calumnia de Iesu filio Pantherae ex fornicatione nati, qua Celsus Graecorum fabulas de Danae aliisque de virgine matre natis ludibrii caussa componebat cum evangelicis narrationibus de virgine Maria Iesu matre, eadem pietati male studiosae sive, ut quod sentio plane dicam, homini Gnostico eique Ebionaeo et opportunum et necessarium videbatur pro vectam Iosephi aetatem suscipientis Mariam, Iosephi filios ex priore matrimonio natos, virginitatem Mariae in partu illibatam servatam, ipsam virginem matrem iam antequam nasceretur et per omne infantiae suae tempus ab humanarum rerum consuetudine satis alienam docere⁴⁾.

¹⁾ Cf. comm. in Matth. III, 463. ed. de la Rue. (p. 223. ed. Huet.) τοὺς δὲ ἀδελφοὺς Ἰησοῦ φασὶ τινες εἶναι ἐκ παραδόσεως ὁρμώμενοι τοῦ ἐπιγεγραμμένου κατὰ Πέτρον εὐαγγελίου ἢ τῆς βίβλου Ἰακώβου ἐκ προτέρας γυναικὸς συναρκυίας αὐτῷ πρὸ τῆς Μαρίας.

²⁾ Cf. Strom. VII. p. 889 sq. ed. Potter. ἀλλ' ὡς ἔοικεν τοῖς πολλοῖς καὶ μέχρι νῦν δοκεῖ τῇ Μαρίᾳ λεγῶ εἶναι, διὰ τὴν τοῦ παιδίου γέννησιν οὐκ οὔσα λεγῶ· καὶ γὰρ μετὰ τὸ τεκεῖν αὐτὴν μαιωδεῖσάν φασὶ τινες παρθένον εὐρεθῆναι.

³⁾ Cf. dial. c. Tryph. cap. 78. p. 303 sq. γεννηθέντος δὲ τότε τοῦ παιδίου ἐν Βηθλεέμ, ἐπειδὴ Ἰωσήφ οὐκ εἶχεν ἐν τῇ κώμῃ ἐκεῖνῃ ποῦ καταλύσαι, ἐν σπηλαίῳ τινὶ σύνεγγυς τῆς κώμης κατέλυσε· καὶ τότε αὐτῶν ὄντων ἐκεῖ ἐτετόκει τῇ Μαρίᾳ τὸν Χριστόν, καὶ ἐν φάτῃ αὐτὸν ἐτετέκευ. Cf. infra.

⁴⁾ Haec magnam partem ex dissertatione mea de evang. apocr. origine

Quam autem supra insignibus aliquot testimoniis veterum allatis protevangeliū famam in antiquitate fuisse indicavimus, id quod magis etiam ex traditionum ac rituum historia doceri potest, eandem per mediam aetatem conservatam propagatamque esse probatur inde quod quum magna codicum huius libri graecorum copia hodieque in bibliothecis invenitur; quam numerum quinquagenarium excedere nullus dubito, tam quod in multas et orientis et occidentis linguas translatum praetereaque ad alias similis generis fictiones adhibitum soimus. Atque hinc etiam factum est ut iam saeculo sexto decimo et graeco et latine impressum videretur. Et graeco quidem primus edidit Michael Neander, catechesi Lutheri graecae et latinae subiungens narrationum apocrypharum collectionem, quae Basileae ex officina Ioh. Oporini anno 1564. prodit¹⁾. Latine vero iam duodecim annis ante ex schedis Guilielmi Postelli ibidem ediderat Theodorus Bibliander²⁾. Quae Postelli interpretatio alium codicem graecum repraesentat atque quem Neander una cum latino

et usu Hagae Comitum 1851. desumsi, ubi § 9. pag. 26—35. pleraque fassius tractantur.

¹⁾ Titulus libri est *Apocrypha: hoc est, narrationes de Christo, Maria, Ioseph, cognatione et familia Christi, extra Biblia: apud veteres tamen Graecos scriptores, Patres, Historicos et Philologos reperta (inserto etiam Protevangello Iacobi Graece, in Oriente nuper reperto, neodum edito haecenus) ex Oraculorum ac Sibyllarum vocibus, gentium etiam testimoniis, denique mullorum veterum auctorum Libris descripta, exposita et edita Graecolatine, a Mich. Neandro Soraviense. 1564. (Iterum 1567.)*

²⁾ *Protevangeliion s. de natalibus Iesu Christi et ipsius matris virginis Mariae, sermo historicus divi Iacobi minoris. Evangelica historia, quam scripsit b. Marcus. Vita I. Marci evangelistae collecta per Theodorum Bibliandrum. 1552. (Iterum Argentor. 1570.)* Refert ibi Bibliander haec: *Guilielm. Postellus in Oriente apud Christianos librum Graecum et quidem pervetustum est nactus, quem latinum fecit et commentariis adornatum editioni paravit cum aliis quibusdam minime contemnendis libris. Quos dum Oporinus differret imprimere, rogavi ut nulli optiam faceret legendi eos. -- Testatur autem Postellus hunc libellum in ecclesiis Orientalibus Christianorum publice legi, neque dubitari de auctore, sed constanter inscribi „sermonem historicum divi Iacobi fratris Domini de admirabili nativitate et incunabulis Virginis matris Mariae et ipsius Iesu.“ Addit etiam πρωτεβαγγέλιον h. e. primum evangelium vocari et inter authenticos libros haberi apud Orientales Christianos. Ipse autem Postellus aestimat ut geminam -- Eius verba si quis requirat haec sunt: „Petrus Romae non edidit evangelium, sed alteri Venetiarum duci Marco commendavit sine capite mysteriose scribendum: ut olim illi adesset hoc caput quod nunc vertimus, totius Veteris Testamenti appendicibus Christum quovis modo praedicantibus necessarium, nedum Marco aut Lucae.“ Ac rursus: „Evangelii ad hunc diem desiderata*

Postelli textu edidit. Neandri vero textum eumque secundum anno 1567. emendatus editum duobus annis post repetit Grynæus in Monumentis ss. pp. orthodoxographis. Grynæum post annos centum triginta sex Fabricius ¹⁾ excepit, qui textum protevangeliæ ex priore Neandri libello et præter morem haud ita diligenter hausit, repetita simul interpretatione Postelli. Fabricium secutus est anno 1722. Ionesius ²⁾, nisi quod is Grynæi magis quam Fabricii expressit textum. Rursus anno huius sæculi quarto Andreas Birch eandem vulgatum textum, notata quidem Grynæi et Fabricii differentia, in Auctarium suum codicis apocryphi N. T. Fabriciani recepit eique subinixit variantes lectiones duorum codicum Vaticanorum ab Engelbretho excerptas.

Nostra denique ætate protevangeliæ quod dicitur bis prodit et quidem texta ab iis quas vidimus editionibus diverso. Anno enim 1832. clarissimus Thilo Codici suo Novi Testamenti apocrypho inseruit, et ita quidem ut textum sequeretur codicis Parisiensis decimi fere sæculi (is nobis C dicitur), variantibus lectionibus octo codicum et vulgatæ editionis cum notis variis aliis sub textu positis, repetita etiam tota Postelli interpretatione. Qua in re auctoritatem Parisiensis sui codicis, etiam plerisque reliquis ætate præcit, iusto pluris fecit: quod facile ex iis iudicari poterit quæ ad canonicorum evangeliorum scripturam conformata habet, ut XVII, 1 et 3. XXI, 2 et 3. XXII, 2. XXIV, 4. De apparatu Thilonis post dicemus. Præterea in prolegomenis fusius et accurate scripsit de libri historia.

Denique anno 1840. libellus prodit hoc titulo *Protevangeliæ Iacobi ex cod. ms. Venetiano descripsit, prolegomenis, varietate lectionum, notis criticis instructum edidit* Car. Ad. Suckow ³⁾. Venetianus ille Suckovii codex idem est quem ipsi totum descripsimus, notatum siglo A in commentario nostro. Hunc Suckovius iure magni fecit, etsi nullo modo reliquis omnibus præferendus est, ut ex ap-

basis et fundamentum, in quo suppletur summa fide quicquid posset optari." Similiter ille nugatur in sermone quo Reipublicæ Venetæ opus dedicat.

¹⁾ Cf. Cod. Apoc. Novi Testamenti, etc. T. I. 1703. Iterum 1719.

²⁾ A new and full method of settling the canonical authority of the New Testament etc. 3 vols. By the Rev. Ierem. Iones. Oxford 1726. 1798.

³⁾ In Vratislaviensi academia nuper morte creptus est.

paratu nostro cuivis apparebit. Saepe quidem brevitae lectionis commendari videtur; sed praeterquam quod ea brevitae passim haud dubie ad describentis negligentiam referenda est, in scriptis huiusmodi apocryphis videndum est ne textus catholica retractatione in breviora sit contractus. At vero in legendo codice suo Suckovius tam saepe tamque graviter falsus est ut suscepto operi imparem se praestiterit ac laborem suum tantum non perdiderit. Quod ne inique iudicasse videamur, aliquot exempla afferenda erunt. Ita capite I. κυρίω (κω scriptum) ante εἰς Ἰλασμὸν ἐμοί praeterit eamque fictam lectionem unice commendat; omittit σπέρμα post διδόντας, dat ἐνεφάνη σύν, idque rectum esse opinatur, pro ἐνεφάνισεν (cod. -νησεν), item notat ἐπισκέψαι pro ἐπισκέψεται: capite II. bis affert δύο pro δύο, παιδίκα bis pro παιδίκα, συνομένη pro γενομένη, δαφνηδαίαν pro δαφνηδαίαν, δεσπότην pro δεσπότην: capite III. ἀτενήσατο pro ἀτενήσασα, ὀνειδισαν pro ὀνειδίσθη: IV. ἦλθεν ἄγγελος . . . Ἰδοὺ edit cum mira quadam coniectura pro ἦλθον ἄγγελοι δύο λέγοντες αὐτῇ Ἰδοὺ: VI. ἀμηνιαίου pro ἔξαμηνιαίου fingit, ἀφελιστο τὸ ὀνειδὸς μου ἐν αὐτοῖς pro ἀφελιστό με τὸ ὀνειδὸς μου ἐν ἀνθρώποις: VII. ἀνάξομαι habet pro ἀνάξομεν, μήπω pro μήπως: VIII. οὐ κατεστράφη pro οὐκ ἀπεστράφη, δώδεκα . . . κόδομον (cum longa oratione) pro δωδεκάκδονον (sic): IX. συνελθόντων pro συνελθόντες, scribit Ἰωσήφ . . . . σε ἐν τῷ („lacuna non maior unius verbi spatio.“ „Igitur legendum καταλείπω σε.“ „Vides nostri brevitatem.“), at est Ἰωσήφ Ἰδοὺ παρέλαβόν σε ἐκ ναοῦ κυρίου, καὶ νῦν καταλείπω σε ἐν τῷ: XII. ἐγώκε („lege ἐγώκε“) habet pro ἐγώ, κύρις (κω scriptum). Cuius generis alia multa quum ex iisdem tum ex reliquis capitibus afferri possunt¹⁾. In notis vero si quid boni est, id totum a Thilone pendet.

Restat ut de nostra editione explicemus. Adhibuimus praeter vulgatum (F) et Postelli (Pos) textum codices septemdecim. In his codices AB et integri sunt et toti a nobis transcripti. Codices HK magnas tantum protevangeliū partes continent easque pariter plene

¹⁾ Pauca alia iam indicavimus in appendice critica dissertationis de evangeliorum apocryphorum origine et usu. Hagae Comitum 1851. pag. 203 sqq.

transcripsimus. Codicum OPQ primas modo et extremas partes notavimus. Codex R magna ex parte infra excerptus est, sed ad recensendam textum nondum praesto erat. In adhibendis reliquis aliorum fide standum erat. Trium, de quibus infra vide sub F^bGI, lectiones, parum illae quidem curiose notatae, debentur Birchio; reliquorum i. e. CDELMN industriae Thilonis. Hic attulit ex duobus ultimis i. e. MN paucas tantum lectiones, ex codice vero C ipsum textum suum hausit, a quo discrepantes codicum DEL lectiones indicavit. Quos labores etsi magni facio, tamen saepe, in minutis maxime quae videntur rebus, ex notationibus Thilonis quid in codicibus scriptum sit non satis definiiri potest. Hinc in commentario plerumque non notavimus nisi de quibus ambigi non posset.

Accessit vero etiam ad commentarium nostrum plena notatio eorum quae apud Pseudeustathium (*Eust*) ex protevangeliis leguntur; item nonnulla ex Germano patriarcha (*Germ*), Georgio Nicomediensi (*Geo*), Iacobo monacho (*Iac*) petivimus. Horum plura iam apud Thilonem habentur, nonnihil etiam iam apud Fabricium, sed nos omnia ex ipsis horum patrum libris ¹⁾ attulimus. Primi vero operam dedimus ut ex omnibus antiquis testimoniis arte critica textum quam maxime probabilem constitueremus: quae res magni laboris fuit neque, ni fallor, frustra.

Instrumenta autem critica quibus in edendo usi sumus haec sunt.

A i. e. Venetus Marcianus class. II. num. XLII. saeculi fere X.

Sunt folia membranacea novem, a codice antiquo olim avulsa, nunc chartaceo tegumento involuta. Cf. *Graeci codices manuscripti apud Naxios asservati*. Bonon. 1784. Ibi est cod. CIV., et notatur sermonis trigesimi, qui in codice praecedebat protevangeliis signatum numero λā, superesse clausulam, item sermonis trigesimi secundi solum titulum, qui est ὑπόθεσις σύντομος τῆς εὐρέσεως τοῦ ἁγίου σταυροῦ ἀναγινώσκεται δὲ τὴν 18 τοῦ Σεπτεβρ. μηνός. Textum integrum transcripsimus.

¹⁾ De his vide supra pag. XII.

- B i. e. Venetus Marcianus numero CCCLXIII. signatus. Recentior est codice A, sed nihil amplius de eo in schedis meis notatum reperi. Integrum transcripsimus.
- C i. e. Paris. Reg. nunc Nation. num. 1454. saeculi X. Thilo, cui notatur siglo A, textum huius „antiquissimi et praestantissimi“ codicis loco vulgati edidit.
- D i. e. Paris. Reg. nunc Nation. num. 1215. anno 1068. scriptus. Thilo, apud quem siglo B notatur, scripturam istius atque eius qui sequitur cum suo textu accurate se contulisse dicit.
- E i. e. Paris. Reg. nunc Nation. num. 1468. saeculi XI. De collatione Thilonis, cui siglo C significatur, vide ad codicem D.
- Fa i. e. textus quem ex Neandro post Grynaecum Fabricius repetiit. Vide supra pag. XV.
- Fb i. e. Vaticanus num. 455. signatus saeculi fere XI. Contulit cum vulgato textu Engelbreth, a quo sibi communicatas variantes lectiones in Auctario suo edidit Birchius. Deficit cap. XII. a verbis *χαρὰν δὲ λαβοῦσα* usque ad capitis XIX. verba *ὑπήντησεν αὐτῷ γυνή*.
- G i. e. Vaticanus num. 654. saeculi fere XII. Eiusdem Engelbrethii collationem l. l. exhibuit Birchius.
- H i. e. Venetus Marcianus class. XI. num. CC, chartaceus saeculi fere XV. Idem in catalogo codicum graecorum Naniannorum (vide ad A) numero CLI. significatur. Cf. ibi pag. 344. ad num. VI. Singulare is codex libri exordium habet, parvi momenti illud quidem et corruptissimum, sed quod probat protevangelium in celebrando die festo Mariae sacro ad verbum adhibitum esse ¹⁾. Protevangelii vero textum inde a capite XI. usque finem habet, quem plene transcripsimus.

¹⁾ Legitur ibi in hunc modum Ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς ὁ θεὸς πλάσας (corrigo ἐπλασεν?) τὸν ἄνθρωπον, ἔδωκεν αὐτῷ ἐντολὴν δοκιμασίαν τινὰ καὶ ἀπόπειραν, ὅπως ἐκ τούτου νοεῖ τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην, καὶ μὴ παριστρήσας (?) ἐπίσημῃ τῆς δωρεᾶς. εἰ γὰρ (an deleas ei γάρ?) καὶ μετὰ τὴν ἐντολὴν φθόνῳ προσληφθεὶς ἐπέσε πτώμα χαλεπὸν καὶ ἐξάλσιον, καὶ τοσοῦτον ἐπήρθη ὥστε ἐπῆρε πτέρναν κατὰ τοῦ ἰδίου δεσπότη. πόσον εἶχεν παθεῖν λυπούσης τῆς ἐντολῆς. τούτου ἕνεκα ἐν τῷ παραδείσῳ, ὅστις κατὰ τὴν παράδεισον οὗτος, ἐπειδὴ ἀπ' ἀρχῆς φθονούργος διάβολος θεόττη φαντασθεὶς καὶ ἴσον ἑαυτὸν ποιῆσαι τῷ θεῷ βουλευσάμενος καὶ ὃ εἶχεν ἀπώλεσεν, ἀντὶ φωτὸς σκοτὸς γενόμενος. ἰδεῖν δὲ τὸν ἄνθρωπον

- I** i. e. Vindobonensis bibliothecae Caesareae, codicum theol. gr. CXXIII. apud Nesselium (in Lambec. comm. lib. IV. p. 300.). Est chartaceus XIV. fere saeculi. Descriptus est a viro docto A. C. Gierlew in usum Birchii, a quo communicatum habuit Thilo. Hic scripturas eius codicis a suo textu discedentes in notis recensuit, ab eoque nos sumsimus.
- K** i. e. Parisiensis Coislinianus num. 152. Folium haud dubie est antiquissimum et adscribitur ipsi saeculo IX. Incipit a verbis μου, ὅτι ἐπεσεμέφατό με καὶ ἀφείλεν ὄνειδος VI, 3., et deficit post verba Τίς εἴμι ἐγώ, κύριε, ὅτι πᾶσαι αἱ XII, 2. Totum fragmentum transcripsi.
- L** i. e. Paris. Reg. nunc Nation. num. 1190., anno 1567. scriptus, Thilonis D. Lectiones inde allatae debentur Thiloni, qui etiam exordium libri ineptissime deformatum maiore ex

πον πλασθέντα τῇ τοῦ θεοῦ χειρὶ καὶ μέλλοντα μετ' ὀλίγον εἰς τὴν αὐτοῦ δόξαν προβεβηκέναι, καὶ μέλιθνα ἐφθόνησε κατ' αὐτοῦ· καὶ λογισμῶ ὁ αὐτὸς πέπτωκεν τοῦτο προσβαλεῖ (ita haec vitiose scripta sunt) καὶ τῶ Ἀδάμ. καὶ ὃ θαύματος· προσλαβὼν περνίξει τοῦτον καὶ τοῦ παραδείσου πολίτην ὄντα ἢ μᾶλλον εἰπεῖν κύριον γυμνοῖ τὸν ἐνδεδυμένον τῆς θείας δόξης, καὶ μετὰ τὴν γύμνωσιν ἐξελοῖ (sic) τοῦτον πικρῶς τῆς Ἐδέμ. εἶτα κατεκρίθη μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὸν θάνατον (sic). οὐκ ἐνόησατο οὖν ὁ θεὸς τοιοῦτον ἔργον τῶν αὐτοῦ χειρῶν ὄραν ὑπὸ τοῦ διαβόλου λυμανόμενον ἐπὶ τῷ μακρῷ χρόνῳ. ἐπληθύνθη ἡ κακία, πεισῶν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐγκαταλείψας θεῷ ζῶντι (sic haec leguntur)· ἐλάτρευσαν γάρ, φησίν, τὴν κτίσιν παρὰ τὸν κτίσαντα. βουληθεὶς οὖν ὁ θεὸς ἐγειραὶ τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἦν ἄλλως γενέσθαι, ἀλλ' ἦ (adde ὡς?) σάρκα προσβαλὼν ὁ ἐχθρὸς ἐνίκησεν, τὴν αὐτὴν κἀκεῖν ὑποκίθη ὁ δεσπότης νικήσας τὸν διάβολον, ὅπως ὡς τὸ (adde πρότερον?) Ἀδάμ πλανηθεὶς (plura deesse videntur,) τῷ θεῷ παραπέση. ὃ καὶ γέγονεν. οἰκονομήθη οὖν οὕτως. τὴν προορισθεῖσαν βουλήν καὶ πρὸ τῶν αἰώνων ἦν ἐβουλεύσατο, τῆς μεγάλης βουλῆς (τὴν - λην - λήν?), τῶν ἀγγέλων τὸν ἐξουσιαστήν, θεὸν τὸν ἄρχοντα τῆς εἰρήνης, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ταύτην τὴν βουλήν τῆς ἡμετέρας σωτηρίας μυστικῶς ἐπιδίδει (sic) τῷ Γαβριὴλ λέγων Ἄπελθε πρὸς τὸ προσητομασμένον μοι παλάτιον, ἄπελθε πρὸς τὸν θρόνον τῆς ἐνσάρκου μου οἰκονομίας, ἄπελθε πρὸς τὴν καρδίαν, καὶ ἀπελθὼν μὴ θορυβήσης αὐτὴν μηδὲ παραέτης, ἀλλὰ χαρὰς εὐαγγέλια κομίσας χαρὰν αὐτῇ (sic) πρῶτον φώνησον, ἕνα καθεὸς εἰσηχθῆ διὰ τῆς παρακοῆς ἐν τοῖς ὡσὶ τῆς Ἐβῆς ἡ κατάρρα, εἰσαχθῆ διὰ τῆς καλῆς ὑπακοῆς ἡ εὐλογία καὶ ἡ χαρὰ ἐν τοῖς ὡσὶ τῆς καρδίας. κατελθὼν οὖν ὁ ἄγγελος ἐκ τῶν οὐρανῶν ἀψίδων προσήλθε τῇ ἀγράφῳ διαπόμφῳ δουλικῶς τῷ σήματι, κομίζων συντ...ων ἢ καὶ τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην. πρὶ οὗ νῦν ὁ λόγος καὶ ἐφ' ὃν τι (corrige ἢ) σήμερον ἑορτή. ἐφώνησε τοίνυν αὐτῆς (sic) ὁ ἄγγελος Χαίρε κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ etc, cf. Prot-evang. cap. XI.

parte transscripsit ¹⁾. Ab altera primi capituli parte scripturam ad reliquorum codicum textum propius accedere nec indignam quae recognoscatur esse dicit.

M i. e. Paris. Reg. nunc Nation. 1174. saeculi XII., Thilonis E. Scripturam eius selectis locis notavit Thilo.

N i. e. Paris. Reg. nunc Nation. 1176. saeculi XIII., Thilonis F. Etiam hunc selectis locis Thilo contulit. Praeterea ipse initium et finem descripsi.

O i. e. Mediolanensis Ambrosianus A 63. Inf. saeculi fere XI. Primi capituli verba Ἐν ταῖς ἱστορίαις usque οὐκ ἐποίησα ἐν τῷ Ἰσραήλ transscripsi, item caput extremum.

P i. e. Mediolan. Ambros. C 92., codice O paullo recentior. Transscripsi inde Ἐν ταῖς ἱστορίαις usque ἡ εὐχὴ βρῶμα καὶ πόμα, item caput XXV.

Q i. e. Venetus Marcian. class. VII. num. XL. saeculi XVI. De eo exponitur in catalogo codicum graecorum apud Nanios asservatorum pag. 355. sub numero CLVI. Habetur enim in eo codice loco XIII. pag. 153. Λόγος εἰς τὴν βρεφοκτονίαν παρὰ τοῦ Ἡρώδου τοῦ βασιλέως καὶ δυσσεβοῦς. Cuius sermonis initium Κέλευσις δὲ ἐξῆλθεν ἀπὸ Αὐγούστου (cap. XVII.) usque αἰσχύνομαι, item finem καὶ ἀπήγγειλαν ὅτι Ζαχαρίας πεφόνευται (cap. XXIV, 3.) usque πρὶν ἴδῃ τὸν Χριστὸν ἐν σαρκί, una cum clausula μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα σὺν τῷ ἀνάρχῳ καὶ παναγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, descripsimus.

R i. e. Dresdanus A 187. Codex est satis recens quidem sed nisi fallor in monte Sinaitico scriptus. In altera eius parte

¹⁾ Ἐν τῇ σοφίᾳ Σολομῶντος λέγει Δίκαιοι εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσιν. οὕτως οὖν καὶ οἱ Δίκαιοι ὅ τε Ἰωακείμ καὶ ἡ Ἄννα. ἀμφοτέρωθεν Δίκαιοι ὄντες, καὶ ἄτεκνος ἦν Ἄννα. καὶ προσέφερον τὰ δῶρα αὐτῶν ἐνώπιον κυρίου ἐν τῷ ἱερῷ τοῖς ἱερεῦσιν· καὶ οὐ δέχονται, διότι Ἄννα ἦν ἄτεκνος καὶ οὐκ ἔτικτεν. καὶ στραφέντες ἐκ τοῦ οἴκου κυρίου καὶ ἐκόψαντο ἑαυτοῖς κοπετὸν μέγαν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ ἐν νηστείᾳ καὶ προσευχῇ καὶ ἐν στεναγμοῖς καὶ ἐν δάκρυσιν οὐκ ὀλίγοις· καὶ ἔλεγον ἐν ἑαυτοῖς Ὁμοὶ ὁμοὶ τοῖς ἀδελφοῖς· ὄνειδος ἐγεννήθημεν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἴσμεν ἄξιοι εἶνα δέξηται καὶ ἡμῶν κύριος ὁ θεὸς τὰ δῶρα, καὶ δεκτὴν γενέσθαι τὴν θυσιάν ἡμῶν ἐνώπιον αὐτοῦ, καθὼς ἐδέξατο τὴν θυσιάν τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ etc.

pag. 276., praemissa nota Σεπτευρίῳ ἡ, habetur Ἱστορία Ἰακώβου εἰς τὸ γενέσιον τῆς παναγίας δεσποίνης ἡμῶν θεο-
 τόκου καὶ ἀεὶ παρθένου Μαρίας. Ad commentarium nostrum
 non adhibuimus nisi capite ultimo. Quam ob rem aliquot scri-
 pturae eius exempla hic adscribam. I, 2. habet ἤγγισεν ἡ
 ἡμέρα | προσέφερον υἱὸς | κατεναντίον αὐτοῦ Ῥουβίμ | σοι
 πρῶτον 3. ἀπῆει | σπέρμα οὐκ ἐποίησα | ἐν τῇ ἐσχάτῃ
 αὐτοῦ ἡμέρᾳ 4. καταβ. ἐπὶ βρωτὸν ἢ ἐπὶ | ἕως ἐπισκέψε-
 ται με κύρ. ὁ θεός | μου ἢ εὐχή II, 1. Κόψωμαι τ. χ. μ.
 καὶ κόψωμαι 2. Ἰουθὶν | ἰδ. ἤγγισεν ἡ ἡμ. κυρ., καὶ οὐκ |
 τοῦτο τὸ κεφ. | καὶ οὐκ ἔστιν μοι ἀναδ. αὐτό, καθότι π.
 εἰμ σή, κ. χ. ἔχεις βασ. 3. ταῦτα | κύρ. ὁ θεός | πανουῶρ-
 γος ἔδ. σοι τοῦτο | καθότι οὐκ ἦκ. μου τῆς φ. ἀπέκλ. γὰρ
 κύρ. ὁ θε. τὴν μήτρ. σ. τοῦ μή 4. περιελατο | ab altero
 τὰ ἱμ. αὐτῆς ad alterum transilit | ἐνάτην | δαφνηδέαν |
 τῶν πατ. μου | καθὼς ἠύλογησας III, 1. ἀτενίσασα
 Ἄννα εἰς τ. οὐρ. ἴδεν | ἐν τῇ δαφνηδέᾳ | λέγουσα οὕτως |
 ἐξεκύησέν με | ἐγὼ κατ. ἐγενν. | ὀνειδίσθην, καὶ ἐξεμυκτή-
 ρισάν με κ. ἐξέβαλλον ἐκ ν. κυρ. τ. θεοῦ 2. ὁμοιώθην
 semper | τοῦ οὐρ., καὶ ὅτι καὶ αὐτὰ γόν. ἐστιν | γον. ἐστιν.
 Praeterea cum cod. C consentit. 3. ὅτι καὶ τὰ ὑδ. ταῦτα
 γόν. ἐστιν ἐν. σ. κύριε· καὶ γὰρ τὰ ὑδ. γαληνιῶντα καὶ
 σκουρῶντα ἅμα τοῖς ἰχθύοις (sic) τῆς θαλάσσης σέ εὐλο-
 γουῶσίν σε (ita bis) κύριε. Cf. cod. I. | κατὰ καιρὸν, κ. σέ
 εὐλογουῶσιν, κύριε IV, 1. καὶ συλλήψει κ. γεννήσεις |
 ἄρσεν | προσάξω αὐτὸ κυρίῳ τ. θεῷ, κ. ἔ. λειτουργὸν αὐτῷ
 2. ἐπήκουσεν | καὶ κατάρβηθι 3. ὥδε ἰβ ἀμνάδας | α καὶ
 ἔσονται altero ad alterum transilit 4. Per totam sectionem
 cum nostro textu facit. V, 1. καὶ οὐκ εἶδεν ἀμαρτίαν ἐν
 ἑαυτῷ | ἀφήκέν μοι πάντα τ. ἀμ. μου | δεδικ., καὶ ἦκεν
 ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. 2. Συνέλαβεν δὲ Ἄννα, καὶ ἐπλ. αὐ-
 τῆς οἱ μῆν. | ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ὀγδόῳ | εἶπεν δὲ τῇ Μαῖα
 Μαῖα, τί ἐγ. ἡ δὲ μαῖα εἶπ. Θῆλυ ἐγέννησας. εἶπεν δὲ ἡ
 Ἄννα Ἐμεγαλύνθη ἡ ψ. μ. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ | ἀπεσμ.
 Ἄννα ἀπὸ τῆς ἀφῆδρου αὐτῆς, κ. ἔδ. μ. τῇ παιδίσκῃ, κ.

ἐπονόμασεν τὸ ὄν. αὐτ. Μαρ. VI, 1. διαπειράσαι | κ.
 περιπατήσεν βῆμ. ἑπτὰ, καὶ | τῆς μητρ. αὐτῆς | καὶ
 ἀνήρπ. αὐτ. ἢ μήτ. αὐτῆς λέγουσα | ἐπὶ τῆς γῆς ἕως ἀπά-
 ξω | πᾶν κοιν. ἢ ἀκάθ. | οὐκ εἶα διελθεῖν. 2. κ. προσή-
 νεγκαν αὐτὴν τοῖς ἱερεῦσιν, κ. εὐλ. α. λ. Ὁ θε. τῶν ὑψ.
 ἐπίβλεψον ἐπὶ τὴν παιδα ταύτην καὶ εὐλόγ. αὐτὴν εὐλ.
 3. ἀφείλατο ἀπ' ἐμοῦ τὸ ὄνειδ. τῶν ἐχθρ. μ. κ. ἔδ. μοι κύρ.
 ὁ θε. καρπ. δικ. μονοούσ. πολυπλάσιον ἐνώπ. αὐτ. | ἐν τῷ
 κοιτῶν τοῦ ἀγιάσμ. | εὐφρανθέντες VII, 2. ἐπ' ἐσχάτων
 | ἐν σοὶ τὸ λουτρόν αὐτοῦ τοῖς 3. ἐπέβαλεν VIII, 1. Καὶ
 κατέβησαν | κ. αἰν. κ. δοξάζ. | ἢ παῖς ἐπ' αὐτούς 2. Γε-
 ναμένης δ. α. δωδεκαστοῦς | Σὺ στηθὶ ἐπὶ τοῦ θυσιαστη-
 ρου καὶ εἰσελθε 3. Καὶ εἰσῆλθ. ὁ ἀρχιερ. φορῶν τὸν δωδε-
 κακῶδωνα | προσηύξατο περὶ αὐτ. | ἔστη λέγων τῷ Ζαχ.
 Ἐξέλθε | καὶ ὁ (sic) ἐάν ἐπιδείξῃ κύρ. ὁ θε. σημ. τοῦτο (sic)
 3. γ. ἐξῆλθ. δὲ οἱ κήρ. IX, 1. ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐ-
 τῶν· κ. συναθ. ἀπ. πρ. τ. ἀρχ. λαβόντ. τὰς βράβδ. δεξάμε-
 νος οὖν ἀπ' αὐτ. τὰς βράβδ. ὁ ἀρχ. εἰσῆλθ. | ἔλαβεν τὰς
 βράβδ. καὶ ἐξῆλθ. | παραλ. εἰς τήρησιν σαυτῶ | 2. πρεσβύ-
 τερός εἰμι, αὐτὴ δὲ νεανίς ἐστίν | γέν. γέλος (sic) | κύρ. τ.
 θε. σου, καὶ μνησθητι ὅσα ἐπ. Δαθᾶν κ. Ἀθρηῶν κ. Κορέ |
 καὶ κατέπειν αὐτούς 3. καταλείπω | καὶ ἦξω πρὸς σὲ πάλ-
 λιν· καὶ κύρ. ὁ θε. διαφυλάξαι σε X, 1. Καὶ μ. παρθ.
 ἀμ. ἀπὸ τῆς φυλ. Δα. καὶ ἀπελθόντ. οἱ ὑπηρ. καὶ ἐκζητήσ.
 ἡῦρον ἑπτὰ παρθ. | τίς νήσει τὸ χρ. κ. τὸ ἀμ. κ. τὴν βύσσαν
 κ. τὸν σηρικοῦν κ. τὴν ὑάκινθον κ. τὸ κόκκινον. καὶ ἔλαχεν
 τὴν Μαριάμ ἢ ἀλ. πορφ. κ. τὸ κόκκ. | ἐστίγ. Ζαχ., καὶ ἐγέν.
 ἀντ' αὐτοῦ Σαμ. μέχρις οὗ θλάλ. Ζαχ. Μαρία δὲ λαβ. τὴν
 εἰλ. πορφ. κ. τὸ κόκκ. ἐκλωθεν XI. Καὶ λαβ. τὴν κάλπην
 ἐξ. γαμίσαι | δεξ. κ. ἀριστ. Μαριάμ, πόθεν ἢ φωνὴ αὐτῆ.
 κ. σύντρομ. γεν. εἰσῆι -- κ. ἀνέπαυσεν τ. κ. καὶ λαβοῦσα
 τ. πορφ. ἐκάθ. ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτῆς τοῦ ἐργάζεσθαι --
 ἐνώπιον τοῦ πάντων δεσπότηου κ. συλλήψει ἐκ λόγ. ἀγ. αὐτ.
 -- δύν. γὰρ θεοῦ ἐπισκ. -- τὸ γενόμενον ἐκ σοῦ ἔγιον ἐστίν
 καὶ ἔσται· κληθήσεται δὲ υἱ. θε. -- οὗτος γὰρ σώσει εἰς.

XII. Μαριάμ, μεγαλυνθήτω τὸ ὄν. σου, καὶ ἔση εὐλ. ἐν πάσῃ τῇ γῆ -- ἀπάει κρ. τ. Ἐλισ. συγγενίδα αὐτῆς κ. ἔκρ. κρ. τὴν θύραν. κ. ἀκ. ἡ Ἐλισ. ἔρρ. τὸ κόκκινον -- τῶν μυστ. ὡς ἐλάλησεν αὐτῇ ὁ Γαβρ. ὁ ἀρχάγγ. κυρ. -- ὄγκουτο, καὶ φοβηθεῖσα Μαριάμ ἀπῆλθεν -- ἐκρυψεν ἐ. ὑπὸ -- ἐτῶν δεκαεξ. etc. XIII. εἰσελθὼν εἰς -- εἶδεν αὐτὴν ὄγκωμένην -- χαμαὶ ἐπὶ τὸ (sic) σάκκον -- τί δὲ προσεύξομαι περὶ -- καὶ ἐμίανεν τὴν παρθ. μου; τίς ἐποίησεν τοῦτο τὸ πρᾶγμα τῆς κόρης ταύτης καὶ τῆς ἀμνάδος μου; βαβαὶ μήτι -- ἡ ἱστορία τοῦ Ἀδάμ, ὅτι τῇ ὥρᾳ τῆς δοξολογίας αὐτοῦ εἰσῆλθεν ὁ ὄφις καὶ εὔρεν -- μόνην etc. XIV. διανοούμενος τὸ τί αὐτῇ ποιήσει -- ἅγιον -- εὐρηθήσωμαι παραδιδούς -- λάθρα ποιήσω αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ -- Ἰωσ. Ἰωσ. μὴ φοβ. παραλαβ. τ. κ. ταύτην· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ ἐκ πν. ἀγ. ἔστιν· τῆξ. δὲ υἱόν, καὶ -- κ. ἐφύλασσαν αὐτήν. XV. λαβοῦσα τροφήν ἐκ χ. ἄγγ. κ. ἀκούσ. τῶν μυστηρίων αὐτοῦ κ. χορ. ἐν. αὐτοῦ -- καθέτι καθαρὸς εἰμι ἀπ' αὐτῆς. XVI. κατέβη ὀλόκλ. -- τὸ ἀμάρτημ. ὑμῶν. XVII. Κέλευσις δὲ ἐγ. ἀπὸ Αὐγ. Καίσα. ἀπογράφ. πάντας τοὺς ἐν Βηθλεέμ. καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Ἐγὼ ἀπογράψωμαι -- γυναῖκα; ἀλλ' οὐκ ἔστιν μου γυνή. θυγατέρα; ἀλλ' οὐκ ἔστ. μου θυγ. αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ κυρίου ποιήσει ὡς β. κύριος. κ. ἐπέστρ. Ἰωσ. τὸν ὄνον, κ. ἡμελούθει κ. ὁ υἱ. αὐτ. Σαμ. ὀπισθ. αὐτῶν. καὶ ἤγγισαν ἐπὶ μίλιον τρίτον -- εἰκότως τὸ ἐν αὐτῇ χειμ. αὐτ. -- ποτὲ μὲν στυγνάζων (sic) ποτὲ δὲ γελῶντα -- κ. ἦλθον ἀνα μέσον τῆς ὁδοῦ, καὶ εἶπεν Μαριάμ τῷ Ἰωσήφ -- προελθεῖν -- Ποῦ σε ἀπάξω καὶ σκεπ. σου τ. ἀσχημος., ὅτι ὁ τόπος ἔρημ. ἔστιν. XVIII. Καὶ εὐρ. ἐκεῖ σπηλ. -- τοὺς υἱούς αὐτοῦ -- μαῖαν Ἑβραίαν ἐν χ. Βηθλ. Ἐγὼ δὲ Ἰωσ. περιεπ. καὶ ἀνέβλ. εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρ., καὶ ἶδον τὸν πόλον ἐστῶτα· καὶ ἐπέβλ. ἐπὶ τὸν αἶρα κ. ἶδον αὐτ. ἐκθαμβον κ. τὰ πετ. τ. οὐρ. ἡρεμοῦντα· κ. ἐπέβλ. -- καὶ αἱ χ. αὐτ. ἐν τ. σκ. καὶ οἱ μασώμενοι οὐκ ἐμασῶντο, κ. οἱ αἶρ. οὐκ ἀνέφ. οὐδέν -- πάντων ἦν τὰ -- ἰδοὺ πρόβ. ἐλαυνόμε. ἦν καὶ οὐ πρόβεικν. ἀλλ' ἔστ. καὶ ἐπῆρ. ὁ πομ. τὴν χ. τοῦ π. α. ἐν τῇ

βράβδ., κ. ἡ χ. α. ἦν ἄνω· κ. ἐπέβλ. ἐπὶ τ. χειμάρρου του ποτ. κ. ἴδον τὰ στόμ. τῶν ἐρ. ἐπικ. κ. μὴ πίν. ἀλλὰ πάντα ὑπὸ θίξειν (sic) τὸ (sic) δρόμον αὐτῶν ἀπηλαύνοντο. XIX. εἰάν μὴ ἐρευνήσω τὴν φύσιν αὐτῆς. XX. Ἀνάκλινον σεαυτὴν -- ἐπίκειται σοι. κ. ἐσημειώσατο -- ἀλλὰ ποιήσον μετ' ἐμοῦ ἔλεος· σὺ γὰρ οἶδας δέσπ. ὅτι τῷ σῶ ὄν. πάσας τ. θερ. μου ἐπιτελοῦν (sic) κ. τ. μισθ. παρὰ σ. ἐλάμβ. -- Προσκυνήσω αὐτὸ κ. προσπεσῶ αὐτῷ, ὅτι μέγας ἐγενν. βασ. τῷ Ἰσρ. καὶ εὐθ. ἰάθη, καὶ ἦλθεν αὐτῇ φωνή -- ἕως εἰσελθῆ εἰς Ἱερουσ. ὁ π. XXI. ἤτοιμ. τοῦ ἐξελθ. εἰς τ. Ἰουδ. -- μάγοι λέγοντες -- καὶ μετεπέμψατο τοὺς -- Πῶς γέγρ. περὶ τ. Χρ. ποῦ γενν. -- οἱ μάγοι Ἀστὴρ αὐτοῦ ἐγενν. μέγας κ. ἔλαμψ. ἐν τ. ἄστρ. τοῦ οὐρ. κ. ἤμβλ. αὐτ. ὥστε μὴ φαίν. -- Ὑπάγετε καὶ ζητήσατε, καὶ εἰάν εὕρητε -- προῆγ. αὐτοὺς ἕως εἰσηλθον εἰς τὸ σπ., καὶ ἔστη ἐπὶ τὴν κεφ. τοῦ σπ. -- Μαρίας, κ. ἐξέβαλλον ἐκ τῆς πήρας αὐτ. δῶρα -- μὴ ὑποστρέφ. πρ. Ἦρ. εἰε. XXII. Ἰδὼν δὲ -- αὐτοῦ τοὺς φον. ἀνελεῖν πάντ. τ. βρ. τὰ ἐν Β. ἀ. δύο ἐτῶν -- ἔλαβεν τὸν παῖδα καὶ ἐσπαργ. αὐτὸν κ. ἔθηκ. ἐν φάτνῃ -- τόπ. ἀπόκρυφος -- διεχ. τὸ ὄρ. καὶ διέφαιναν αὐτοῖς φῶς· ἄγγ. γὰρ κυρ. ἦν μ. αὐτ. διαφ. αὐτούς. XXIII. εἶπεν Ὁ υἱὸς αὐτοῦ μέλλει βασ. τῷ Ἰσρ. -- εἰδὼς ὅτι -- Μάρτ. εἰμὶ τοῦ θε. εἰ ἐκχέεις μου τὸ αἷμ., τὸ δὲ πν. μ. ὁ θε. δέξ. ὅτι α. αἷ. ἐκχέεις εἰς -- διάφαιμα ἐφ. Ζαχ. XXIV. Καὶ ἀπῆλθ. οἱ ἱερεῖς εἰς τ. ὄρ. -- ἡ εὐλογία τ. Ζαχ. κατὰ τὸ ἔθος -- δοξάσ. τ. ὕψιστον -- τολμήσας -- ἰδοὺ αἷμα παρὰ τ. θ. κυρ., καὶ φωνή -- τοῖς ἱερ. ὡς δὲ ἤκουσαν, ἐτόλμησαν, κ. εἰσελθόντ. ἴδον τὸ γεγ. κ. ὀλολύζων (sic) τὰ φατν. -- διεσχισθήσαντο (sic) ἀπὸ -- τὸ πτώμα αὐτοῦ -- τίνα ἀντ' αὐτοῦ στήσουσιν, καὶ ἀνέβη ὁ κλ. ἐπὶ Συμεὼν· οὗτος -- ὑπὸ τ. πν. μὴ ἰδ. θάν. ἕως ἂν ἴδῃ τ. Χρ. ἐν σαρκί.

Ad varietatem tituli quo protevangelium in antiquis libris insignitur supplementi caussa haec adde.

Cod. Paris. 897. saec. XII. Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν, πατριάρχου Ἱεροσολύμων, Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου λόγος εἰς τὸ

γενέσιον τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου. (In eodem codice caput extremum breviter sic habet: Ἐγὼ δὲ Ἰακώβος ἔγραψα τὴν ἱστορίαν ταύτην ἐν Ἱερουσαλήμ· ὅτι τῷ Χριστῷ πρόκει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.) Vide Thil. Cod. Apocr. p. LV sq. Cod. Paris. 1173. saeculi XII. Τοῦ μακαρίου Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου καὶ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου περὶ τῆς γεννήσεως τῆς ἀγίας θεοτόκου. Cf. Thil. l. l. Cod. Vind. Caesar. 6. (olim 150.) Τὸ γενέθλιον τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν. λόγος Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου. Vide Lambec. comm. lib. VIII. p. 110.

Ceterum ab ipso auctore nullus libri titulus profectus esse videtur: hinc tanta titularum in codicibus varietas. Is quem nos recepimus, nescio an a similitudine tituli libri Gnostici *Γέννα Μαρίας* commendetur.

II. PSEUDO-MATTHAEI EVANGELIUM

SIVE

LIBER DE ORTU BEATAE MARIAE ET INFANTIA SALVATORIS.

III. EVANGELIUM DE NATIVITATE MARIAE.

Fabulae traditae evangelio Iacobi, quod iam circa initia saeculi tertii graecam ecclesiam pervagatum esse Origenes testatur, dubium non est quin mox ad Latinos etiam pervenerint. Cuius rei inprimis testes habemus Hieronymum et Innocentium I. Ille enim scribens de perpetua virginitate beatae Mariae contra Helvidium cap. VII. ad apocryphorum deliramenta diserte refert quae invito Luca de „obstetrice“, de „muliercularum sedulitate“ in partu Mariae circumferebantur, eaque in protevangelio magno cum studio exponi constat: cuius generis est etiam quod traditiones de sterilitate coniugii parentum Mariae divinitus sublata, de priore Iosephi coniugio deque fratribus Iesu, quos Helvidius quatuor esse dixerat (cf. contr. Helvid. cap. XII.), ad Matth. 12, 49 sq. reiicit; item quod ad Matth. 23, 35 sq. reprobatur quae „ex quibusdam apocryphorum somniis“ de nece Zachariae patris Iohannis credebantur. Ac brevi post Hieronymum Innocentius I. in epistola ad Exsuperium data anno p. Chr. 405.

ita scribit ¹⁾ *Cetera autem quae vel sub nomine Matthiae (al. Matthaei) sive Iacobi minoris vel sub nomine Petri et Iohannis, quae a quodam Leucio scripta sunt, vel sub nomine Andreae, quae a Nexocharide (al. Xenocharide) et Leonida philosophis (al. om vel s. n. Andreas usque philos.), vel sub nomine Thomae, et si qua sunt alia, non solum repudianda verum etiam noveris esse damnanda. Quibus ex locis apparet et Hieronymum et Innocentium ²⁾ traditionibus sub nomine Iacobi venditatis libere adversatos esse. Post vero haud pauci fuerunt qui aliter sentirent. Ita iam sexto fere saeculo auctor operis imperfecti in Matthaeum protevangeliium — hoc enim ab eo significari clarum est — „historiam non incredibilem neque irrationabilem“ dicit ³⁾.*

Videntur autem Latini non diu in interpretando graeco Iacobi libro acquievisse, sed fabulas ibi traditas vario modo excoluerunt, cum aliis similibus sive ex graeco sive ex alio fonte haustis maximeque cum fabulis Pseudo-Thomae de infantia Christi coniunxerunt atque in nova commenta converterant. Hoc in caussa fuisse videtur cur in celebri edicto Gelasii non modo *evangelium* sive, ut in aliis codicibus est, *evangelia nomine Iacobi et evangelia nomine Thomae*, sed praeterea etiam *liber de infantia Salvatoris* atque item *liber de natiuitate Salvatoris et de Maria vel obstetrice* in apocryphis recensentur

¹⁾ Cf. Galland. bibl. pp. VIII. p. 661. Locus est ad finem epistolae.

²⁾ Augustinus quidem cap. IX. libri XXIII. *contra Faustum*, ubi exponit de libro Manichaeis probato, qui Γέννα Ματθαῖος inscribatur, protevangeliium ignorare videtur. Ibi enim ille sic: ipse vero conuincat non eam (i. e. Mariam) pertinuisse ad semen David, et hoc ostendat non ex quibuscumque litteris, sed ecclesiasticis canonicis catholicis. Aliae quispe non habent ad has res ullum pondus auctoritatis: ipsae sunt enim quas recipit et tenet ecclesia —. Ac per hoc illud quod de generatione Mariae Faustus posuit, quod patrem habuerit ex tribu Levi sacerdotem quendam nomine Ioachim, quia canonicum non est, non me constringit; sed etiam si hoc crederem, ipsum potius Ioachim dicerem aliquo modo ad David sanguinem pertinuisse et aliquo modo ex tribu Iuda in tribum Levi fuisse adoptatum. — Hoc ego potius vel tale aliquid crederem, si illius apocryphos scripturas ubi Ioachim pater Mariae legitur auctoritate detinerer, quam mentiri evangelium —. Sed impugnanti tantopere apocryphum Fausti librum mentio apocryphi alius scripti, quo ad tuendam rem suam uti posset, non opportuna erat.

³⁾ Cf. Opp. Chrysost. ed. Montfauc. tom. VI. pag. XXIV. Nam sicut historia quaedam non incredibilis neque irrationabilis docet, quando gesta sunt quae refert Lucas, Ioseph absens erat.

tur¹⁾. Quae sententia probatur ratione librorum latinorum qui ad aetatem nostram pervenerunt: eorum enim nullus ipsum Iacobi evangelium accurate versum continet, sed eiusmodi retractationes quae modo plura modo pauciora comprehendant, aliis de consilio additis, aliis caute demtis, aliis per lusum ingenii exaggeratis, graecum textum magis imitatione exprimentes quam ipsum reddentes.

Quadrant haec in utrumque libellorum nunc ipsum a nobis editorum, quorum alter qualis nunc est primum nostra cura prodit, alter dudum a pluribus editus est. Primum accuratius de illo videamus, quem Pseudo-Matthaei evangelium diximus. Priora eius capita viginti quatuor iam ante me Thilo edidit ex codice Parisiensi, cuius mentio etiam apud Cotelerium²⁾ facta est, sub titulo historiae de nativitate Mariae et de infantia Salvatoris. Ab edendo alio eiusdem bibliothecae codice qui ad nostri textus et ambitum et rationem propius accedit, abstinere maluit, quum eam ob causam quod „fabulas graecas partim ab auctore sive interprete latino ineptissime amplificatas vidit,“ tam quod „haud paucos locos a librariis ita depravatos offendit ut sensum verborum ne divinando quidem assequi posset.“ Nos vero quum in itinere italico in duos incidissemus codices eundem librum passim quidem cum magna textus differentia continentes, utrumque curiose descripsimus atque nunc edidimus: nimirum fabularum amplificatio, quam Thilo iure questus est, non probanda gustu nostro, sed minime contemnenda est propterea quod pertinet ad cognoscendum ingenium temporum eorum quibus debetur atque placuit, sive ab ipsis profecta sit Latinis sive ex orientalibus libris fluxerit, et quod nonnulla latine supplere videtur quae graece scripta perierant. Valet id quod ultimo loco dixi in eas maxime fabulas quae ex evangelio Thomae desumptas videntur, cuius graece fragmenta tantum supersunt.

¹⁾ Cf. Credner: Zur Geschichte des Kanons, pag. 215. 217. Decreti Gelasiani §§ 9 et 16.

²⁾ Cf. ad Constit. apost. VI, 17. *Non enim unus duntaxat nebulo circa Servatoris infantiam comminisci sibi permisit, sed eiusdem (i. e. Parisiensis) bibliothecae codice 2276. legitur Incipit historia de Ioachim et Anna, et de nativitate b. dei genitricis semperque virginis, et de infantia Salvatoris. -- Codice vero 1697. exstat liber tanquam Matthaei evangelistae de infantia salvatoris, narrationis cum praecedentibus partim similis partim dissimilis etc.*

Praeterea dubium non est quin Vaticanus textus noster multo praestet codici Thilouis Parisiensi, per priora ea capita quae is sola habet: nisi quod doctissimus editor passim legendo videtur falsus esse. Cf. exempli caussa cap. VII. ubi Thilo habet *deus a filiis colitur; nos deus in filiis colitur*. Ibidem Thilo *Deus castitate primo omnium probatur aut colitur; nos Deus in castitate colitur, ut primo omnium comprobatur*: VIII, 3. Thilo *Cumque erogasset singulas ad tria millia virgas et ex nulla earum exisset columba; nos Cumque singulis erogasset, et ex nulla virga exisset columba*: VIII, 4. Thilo *Ego quidem non contemno voluntatem dei, si cognoscere possim quis; nos Ego quidem voluntatem dei non contemno, sed custos eius ero quousque hoc de voluntate dei cognoscam quis*: VIII, 5. Thilo *quasi in fatigationem sermonis, nos quasi in fatigationis sermone*: XII, 2. Thilo *quam si gustasset homo metuens; nos quam cum gustasset aliquis mentiens*: XII, 3. Thilo *melius est enim vitam tuam confessio prodat; nos melius est enim ut tua confessio te prodat*: XII, 4. Thilo *alii dicebant sanctitatem, alii vero per malam conscientiam accusabant eam. Tunc Maria videns populi suspicionem non ex integro fuisse purgatam -- quoniam virum nunquam cognovi, sed nec cognoscere habeo; quia ab infantia -- in hoc mentem defnivi, et hoc deo meo votum feci ut -- in qua me confido ipsi soli vivere et ipsi soli sine aliqua pollutione quamdiu vixero permanere; nos alii dicebant sanctam et immaculatam; alii vero malam et contaminatam. Tunc Maria videns se in suspitione populi esse nec se eo integre videri purgatam -- quoniam virum nunquam cognovi; sed ab eo cognoscor cui ab infantia -- mentem meam devovi. Et hoc deo meo votum feci ab infantia mea ut -- in qua me confido ipsi soli vivere et ipsi soli servire: et in ipso quamdiu vixero sine pollutione permanebo.*

In edendo autem ita versati sumus ut textum Vaticani codicis, quem A diximus, plerumque sequeremur, lectionibus codicis Laurentiani i. e. B, item Parisiensis num. 5559. A. (Cotelerii tempore num. 2276.) saeculi XIV. (apud nos C) et alterius Parisiensis num. 1652. saeculi XV. (apud nos D) in commentario exhibitis. Posterioris enim codicis Parisiensis lectiones Thilo passim ad suum textum

adnotavit; praetereaque exhibuit inscriptiones singulorum quae in eo codice sunt capitum hunc in modum:

I. De patre et matre sanctae Mariae virginis. II. De recessu Ioachim ab Anna. III. De regressu Ioachim ad Annam. IV. De ortu beatae Mariae. V. De gratiarum actione Annae. VI. De commendatione beatae Mariae. VII. De voto virginitatis beatae Mariae. VIII. Quare beata Maria commissa fuit Ioseph. IX. De annuntiatione dominica. X. De moestitia Ioseph pro beata Maria gravida inventa. XI. De consolatione Ioseph facta per angelum. XII. De calumnia Iudaeorum in Ioseph et beata virgine facta. XIII. De tempore ortus Christi et duabus obstetricibus et pastoribus et stella. XIV. De egressu beatae Mariae a spelunca in praeseptio (?). XV. De circumcissione domini et adventu magorum in Ierusalem. XVI. De Ypapanti domini. XVII. De neco puerorum et fuga Ioseph in Aegyptum. XVIII. Quomodo Iesus sedavit dracones. XIX. Quomodo leones et pardi Iesum sunt secuti. XX. De palma inclinata per Iesum aquam producente. XXI. De benedictione palmi et rami eius translatione. XXII. De itinere per Iesum abbreviato. XXIII. Quomodo ingresso Iesu in Aegyptum idola corruerunt. XXIV. De honore Iesu exhibitio per Afrodisium. XXV. De pisce arido vitae restituto. XXVI. De risu Iesu propter passeris sibi invicem insidiantes. XXVII. De egressu Iesu et Mariae de Aegypto. XXVIII. De aqua pluviali clarificata et decem passeribus de luto factis in sabbato. XXIX. De Phariseo mortuo ad vocem Iesu. XXX. De puero qui percussit Iesum morti tradito et quibusdam caecitate percussis. XXXI. Quod Iesus prohibuit Ioseph ne per iram ipsum tangeret. XXXII. De Zachaeo magistro Iesu et verbis eorum. XXXIII. Quod Iesus suscitavit puerum cum eo ludentem. XXXIV. Quod Iesus sanavit pedem findentis ligna. XXXV. Quod Iesus attulit aquam beatae Mariae in pallio suo. XXXVI. De tritico a Iesu multiplicato. XXXVII. De ligno per Iesum distento. XXXVIII. De quodam magistro Iesu vita privato. XXXIX. De quodam alio magistro Iesu, cuius benignitate Iesus suscitavit magistrum defunctum. XL. Quomodo Iesus sanavit Ioseph a veneno viperis. XLI. De septem lacubus et duodecim passeribus et duobus pueris per Iesum traditis morti. XLII. De filio cuiusdam mulieris per Iesum vitae reddito.

XLIII. Quomodo Iesus intravit in cryptam leuanae. XLIV. Quomodo aqua Iordanis divisa est ante eos. XLV. Quomodo defunctus resuscitatus est per sudarium Ioseph. XLVI. Quomodo Zachias rogavit Ioseph et Mariam ut traderent Iesum magistro nomine Levi. XLVII. Quomodo Iesus sanctificabat et benedicebat convivantes. XLVIII. Commendatio Iesu et Mariae matris eius.

Sed antequam dicamus de altero libro qui de nativitate Mariae inscribitur, explicandam est de titulo evangelii Pseudo-Matthaei: hoc enim ipsi priorem librum insigniendum duximus, postquam editores operum Hieronymi aliique, quorum exemplum etiam Thilo secutus est, librum de nativitate Mariae, apud nos tertio loco positum, eo nomine dixerunt. Cuius rei iudicium haud dubie primum pendet a codicum auctoritate, non tam ab ipso eo quem habent titulo libri, quam ab epistolis episcoporum et Hieronymi libro praefixis: in his enim Matthaeus discrete auctor praedicatur. Iamvero non tantum Vaticanus codex is quem maxime secuti sumus illas epistolas nostro libro praepositas habet, sed etiam alter ille Cotelarii Parisiensis ¹⁾ et Laurentiani duo a Baudinio accurate descripti, alter Medic. plut. XIX. cod. 10., alter bibl. S. Crucis plut. XV. cod. 12. ²⁾. Neque aliter, ut videtur, in Grabii codice Oxoniensi sit ³⁾; atque consentit etiam libellus saeculo quinto decimo editus sub

¹⁾ Cf. supra notam 2) pag. XXVII.

²⁾ Cf. Bandin. Catalog. I. p. 523., ubi de priore, quo Hieronymi opera continentur, haec afferuntur: *Hieronymi epistola sive praefatio in libro de infantia Salvatoris ad Cromantium et Heliodorum.* Post inscriptionem *Dominis sanctis ac beatissimis* etc incipit *Qui terram auri conscientia* (sic) *foedit* etc et desinit *per nostram poterunt obedientiam pervenire.* Liber incipit *Una die admonitus est in somnis Ioseph ab angelo domini* (cf. apud nos XVII, 2.) Desinit ipse *Iesus Christus, qui eum sanavit, sanat nos a peccatis, qui est benedictus* etc. (Haec extrema quadrare videntur in finem capitis nostri XLI.) Ibidem tom. IV. p. 474. de altero codice explicatur. Praemissa eadem illa Hieronymi epistola caput primum est *de fuga Iesu in Aegyptum* (cf. cap. XVII.). Extremum hanc habet epigraphen: *Quomodo, quando simul comedebant, Iesus mensae benedicebat, et quando dormiebat, claritas dei super eum fulgebat.* Desinit *in die sive in nocte, claritas dei resplendebat super eum, in saecula saeculorum. Amen.* (Haec satis respondent nostris capite XLII.)

³⁾ Quod enim Grabius ad Irenaei I, 17. (apud Massuet. I, 20.) notavit, contineri eo codice *Pseudo-evangelium Leucii*, id inde explicandum videtur quod Leucius idem Matthaei scriptum ad suam mentem conformatum edidisse in literis fingitur Hieronymi.

titulo infantiae Salvatoris ¹⁾. Contra est uterque Thilonis codex Parisiensis, ubi Iacobus filius Iosephi auctor fingitur ²⁾, consentiente etiam Cantabrigiensi codice recentissimae aetatis a Thilone inspecto ³⁾. Acedit quod opusculum alterum de nativitate Mariae plerumque cum Hieronymi litteris inveniri videtur, quamquam de ea re non satis constat.

Sed omnem dubitationem nostram sustulit hoc quod episcopi duobus epistolae locis et virginis matris et Salvatoris infantiam hoc evangelio Matthaei contineri significant, atque in ipsis Hieronymi litteris est *nos suis orationibus adjuvent qui ad Salvatoris nostri aetatem infantiam per nostram potuerint obedientiam pervenire*. Haec minime quadrant in breve illud de nativitate Mariae evangelium, quod eo ipso loco desinit ubi sermo de infantia Salvatoris instituendus est. Quod quam male habeat, iam olim sensit is qui alterum litterarum Hieronymi finxit exemplum ⁴⁾, in quo sola nativitas Mariae eo Matthaei evangelio tradi bis dicitur, nulla prorsus infantiae Salvatoris mentione iniecta. Reperiuntur autem posteriores istae Hieronymi litterae multo rariis in codicibus quam priores, ad quarum emendationem inventae sunt: mihi quidem ex editionibus tantum operum Hieronymi innotuerunt, unde in collectiones apocryphorum transierunt. Ceterum emendator ille incaute hoc fecit quod episcoporum litteras intactas reliquit, in quibus pariter atque in Hieronymi responso de infantia Salvatoris sermo est.

Quibus ex omnibus clarum fit, epistolas episcoporum et Hieronymi non posse ab ipso inventore evangelio de nativitate Mariae praefixas esse, neque magis eum libellum Pseudo-Matthaei nomine

¹⁾ Cf. Lud. Hain Repertorium bibliographicum, ubi II, 1. p. 130. numero 9178. commemoratur *Infantia Salvatoris. Libellus de infantia Salvatoris a beato Hieronymo translatus*. Qui libellus nec a Ludov. Hain visus est nec a Thilone nec a me.

²⁾ Ceterum „Iacobus filius Iosephi“ idem est qui in graecis libris ms. prot-evangelii ἀδελφός dicitur; neque magis alius est Ἰάκωβος Ἐβραῖος Epiphani monachi, quum illum in ipso Mariae partu interfuisse faciat: Ἰάκωβος Ἐβραῖος τότε παρών etc. Cf. Epiph. edita et ined. cura Dressel. p. 23.

³⁾ Cf. Cod. apocr. pag. CXV. In altero codice nostro, i. e. Laurentiano, nec epistola nec magis ulla inscriptio esse videtur; certe enim nihil eiusmodi in schedis meis notavi.

⁴⁾ In commentario adscripsimus pag. 52.

quippe ex iisdem epistolis desumpto posse insigniri. In altero vero libro qui et est et inscribitur *de ortu Mariae et infantia Sabatoris*, nihil contrarium habetur epistolis illis, quas et ipse, ut vidimus, in antiquis codd. multis praepositas habet: quapropter huic titulus evangelii Pseudo-Matthaei ex illarum epistolarum auctoritate restituendus erat.

Iam vero sede harum epistolarum iure mutata mutatur etiam iudicium de utriusque libri aetate, consilio, auctoritate, quod in dissertatione nostra *de evangeliorum apocryphorum origine et usu* §§ 11. et 12. fecimus. Ad quod enim maxime compilatorem evangelium de nativitate Mariae composuisse ibi diximus, ut contra haereticos, nominatim Manichaeos et Montanistas, commento de Levitico genere Mariae unice delectatos Davidicam Mariae virginis progeniem evinceret, id utriusque evangelio commune est. Porro in commendandis vitae monasticae praecipis grave illud duximus quod auctor evangelii de nativitate Mariae VII, 4. scripturam protevangelii cap. VIII. τὸς χηρέοντας τοῦ λαοῦ reddidit „nuptui habiles non coniugatos“, quorum loco Pseudo-Matthaeus noster habet „quicumque sine uxore est“. At hoc posterius, si verum quaeris, maiorem antiquitatem sapit altera scriptura, qua novi aliquid cum gravitate additur. Quod eo plus momenti habet quoniam ad repraesentandam ipsam Iosephi personam valuit: is enim grandaevus quidem dicitur, sed ignoratur prius eius coniugium, ignorantur etiam filii. Multo id aliter fit in Pseudo-Matthaeo nostro VIII, 4., contra quem ipsum dixeris evangelium de nativitate Mariae scriptum esse. Mitto id genus alia. Pseudo-Matthaei enim evangelium, quod nobis dicitur, haud dubie locis pluribus antiquiorem refert haeresin, eiusmodi quidem cui ipsa ecclesia indulgebat; alterum de nativitate Mariae quamquam cum luxuria sententiarum verborumque, tamen caute et salva quadam sobrietate catholica scriptum est. Hinc nescio an a veritate non nimis aberret si cui posterius excogitatum videatur ad eliminandum prius, cuius textum quemadmodum in nostris codicibus superest, ab exemplis antiquissimis vario modo deflexisse credibile est.

Illud vero negari non potest, iam media aetate eum qui est de nativitate Mariae librum ad Hieronymum Matthaei interpretem referri

consuevisse, etsi antiquorum scriptorum de evangelio Pseudo-Matthaei testimonia saepe difficile dictum est utrum spectent ex duobus libris nostris. Primus quidem qui librum de nativitate Mariae nomine Matthaei insignitum testetur, Fulbertus videtur esse Carnotensis saec. XI. episcopus. Cf. serm. eius de nativ. Mar. II et III.¹⁾ Postea, qua re Thiloni assentior²⁾, eo potissimum ad litteras atque artes vim habuit quod exeunte saeculo XIII. in historiam Lombardicam sive Legendam auream fere tota recepta est. Cf. cap. CXXXI. (antea 126.) ed. Graesse 1846. pag. 585 sqq.³⁾, unde plura utiliter

¹⁾ Cf. Biblioth. PP. Lugdun. tom. XVIII. pag. 38 sqq. Sermone III. haec leguntur: *Exstat quaedam non usitata relatio, quae clarissimi interpretis Hieronymi praenotatur nomine, referens beatum Matthaicum post editum evangelium ortum praefatas virginis atque initiamenta puerilia Iesu Christi ita obscuris manu propria ob-signasse litteris hebraicis ut nullis infidelium illud vellet patere superfuis et mordacibus ictibus; quae tunc a praeslibato interprete feruntur transportata, quibusdam ob-nixe petentibus, ad linguae latinae notitiam etc.* Quo loco etsi de ipso libro nihil accuratius definit, atque inde quod cum „ortu virginis“ „initiamenta puerilia Iesu Christi“ coniuncta dicit ad alterum concludi librum potest, tamen probabile non est sermone III. Fulbertum de alio scripto exponere quam II. sermone, ubi, Matthaei quidem nomen tacens, plura ad verbum ex libro nostro de nativ. Mar. affert. Cf. Thil. Cod. apocr. p. XCVIII. Quam parum vero ipsa media aetate de auctoris nomine huic historiae virginis praeposito constiterit, Roswitha poetria saec. X. testatur, quae eam historiam, quam ipsa versibus hexametris expressit, sub nomine Iacobi scriptam reperit. Cf. Rosw. opp. ed. Schurzleisch. 1707. pag. 73 sq.

²⁾ Cf. Cod. apocr. XCVI.

³⁾ Ibi etiam refertur ad Hieronymum verbis his *Hystoriam autem nativitatiss virginis beatus Hieronymus, ut in prologo refert, adolescentulus in quodam libro legit, sed post multum temporis, ut se ibidem legisse recoluit, primo rogatus transcripsit, cf. pag. 587.* Ipsa historia sic inchoatur: *Ioachim namque ex Galilaea et civitate Nazareth sanctam Annam ex Bethlehem duxit uxorem. Ambo autem iusti erant et ambo sine reprehensione in omnibus mandatis domini incedebant, omnemque suam substantiam trifarie dividebant, unam partem templo et templi servitoribus impendebant etc.* Pergitur usque ad verba *virgo autem Maria cum VII virginibus coaevis et collocaneis suis, quas ob ostensionem miraculi a sacerdote acceperat, ad domum parentum in Nazareth reversa est, cf. finem capituli VIII. Reliqua i. e. capp. IX. X. brevissime absolvuntur his In diebus autem illis angelus Gabriel ei oranti apparuit et de ea nasciturum dei filium nuntiavit. De singulis cf. ipse procul dubio esset cui virgo desponsari deberet, ad VIII, 1. Memorabilis in media historiae serie locus hic est *At Hieronymus in quadam epistola ad Chromatium et Heliodorum quod beata virgo hanc regulam sibi statuerat ut a mane usque ad tertiam orationibus insisteret, a tertia usque ad nonam textrino operi vacaret; a nona ab orationibus non recedebat, quousque angelus apparens sibi escam daret.* Haec enim non in Hieronymi epistola leguntur sed in eo quod nobis est Pseudo-Matthaei evangelio cap. VI, 2. Vestigium est hoc antiquioris famaе huius evan-*

conferri possunt cum textu a nobis edito. Hunc vero textum repetivimus quemadmodum ex editionibus operum Hieronymianorum Erasmi, Marian. Victorii, Tribbechovii, Martianaei, Vallarsii, in codices apocryphos Fabricii et Thilonis transiit, nisi quod vulgatam scripturam aliquoties emendavimus, collato insuper evangelio Pseudo-Matthaei, cuius codex noster Ambrosianus (*Amb*) sive Laurentianus documento est, alterum horum librorum ex altero interpolatum esse.

IV. HISTORIA IOSEPHI FABRI LIGNARII.

Historiam Iosephi fabri lignarii latine edidimus, repetentes interpretationem Wallini de arabico factam, apud Thilonem cura Aemilii Roediger aliquoties mutatam. Arabicus vero textus et ipse debere videtur interpreti operis coptice scripti. Quod quam recte cum Thilone et Dulaurier (vide infra) statuamus, primum probatur codicibus copticis partim memphiticae partim sahidicae dialecti quibus haec historia continetur. (Vide infra.) Ita enim fere fiebat ut qui primum coptice scriberentur libri, ii post arabice verterentur: quemadmodum apud Coptos etiamnum multi libri habentur ad marginem antiquioris textus coptici arabica versione donati, rursusque alii arabice tantum scripti ad ipsos usus ecclesiasticos adhibentur, quale est etiam Synaxarium Mediceum ecclesiae Coptorum Alexandrinae anno Christi 1425 exaratum¹⁾. Nimirum dudum sermo copticus apud ipsos Coptos abolevit in eiusque locum arabicus successit. Atque etiam arabicus codex is quo ad edendum Wallinus usus est, ex Aegypto Parisios cura Wanslebbii advectus est, qui haud dubie ex aliquo Coptorum monasterio sive Cairi sive in deserto Libyae adeptus erat. Porro Coptum potissimum auctorem libri suadet quod cultus nutricii Iesu Monophysitis africanis prae ceteris tantopere placuit ut is apud Coptos primum videatur suum diem festum habuisse²⁾. Quod insti-

gellii. Praeterea etiam cum notitia de cognatis Iesu a nobis pag. 104. exhibita quae conferantur offert idem illud Legendae aureae caput. Cf. ed. Graesse pag. 586.

¹⁾ Cf. Asseman. catalog. biblioth. Medic. Laurent. et Palat. codd. mss. oriental. (Florent. 1742.) p. 164 eqq. Thil. cod. apocr. p. XXI.

²⁾ Is notatur in Synaxario, quod supra commemoravimus, pag. 165. ad

tutum a Coptis ad alios Christianos orientales atque multo post ex oriente in ecclesiam latinam transisse probabile est¹⁾. Ad id enim historia Iosephi, homiliae potius quam historiae rationem referens, imprimis destinata fuisse videtur ut die Iosephi festo, in memoriam obitus eius instituto, in conventu sacro praelegeretur. Dies ille non modo in libello nostro commemoratur cap. 29., quemadmodum fieri solet in vitis sanctorum eidem usui destinatis, et solemne anniversarium commendatur, sed etiam oblationibus ea occasione faciendis aeterna praemia proponuntur cap. 26.

Denique sententia nostra de coptica origine confirmatur pluribus locis libri dogmaticis, cuiusmodi est convivium mille annorum capite 26. commemoratum. Facile enim chiliasmus quem vocant Coptis Christianis, ingenii mystici et fanatici, maximeque iis qui innumeris monasteriis deserta Libyae incolebant, etiam tum placere poterat quum ecclesia et graeca et latina dudum repudiaret. Item quae capite 14. de natura spiritus sancti praecipuntur cum iis fere conveniant quae a Cyrillo Alexandrino in anthem. IX. (cf. Theodoret. opp. IV. p. 717.) in eam rem dicta sunt.

Quae quum ita sint, omnino deserenda est Isidori de Isolani sententia qui hebraeum malebat auctorem, permotus maxime auctoritate exempli latini quod anno 1340. ex hebraeo translatum esse subscriptio testabatur. Possit aliquis in usum Christianorum ex Iudaeis Aegyptum et Syriam incolentium opus copticum hebraice versum opinari, sed id a consuetudine abhorret Christianorum ex He-

---

diem 26. mensis Abib (i. e. 20. m. Iulii) verbis his *Requies sancti senis iusti Iosephi fabri lignarii, Delparae virginis Mariae sponsi, qui pater Christi vocari promeruit.*

¹⁾ Ita senserunt etiam Tillemontius et Bollandus. Ille enim *Memoires pour servir à l'histoire ecclésiastique* tom. I. p. 1. pag. 135. sic scribit: *On prétend que les Coptes et les autres Orientaux en font une feste fort solennelle le 20. de Juillet, auquel ils mettent sa mort sur l'autorité d'une vie pleine de fables. Bollandus croit que les Carmes ont apporté d'Orient cette feste en l'Eglise d'Occident, et que les Cordeliers l'ayant reçue en 1399., elle s'est ensuite repandue dans toutes les Eglises latines.* De tempore quo memoria Iosephi festa apud Latinos recepta sit dissentit vel certe videtur dissentire a Bollando Calmet. Cf. eius *dissert. de S. Ioseph S. Mariae virg. coniuge* art. VIII. (Luc. 1729.) ubi ait *Dies obitus ad 19. Martii notatur in martyrologiis ultra 800 annos vetustissimis, quem diem festum agunt in eius memoriam ecclesia latina.*

braeis ubique bilinguibus, neque magis id sententiae Isidori de Isolanis aut subscriptioni codicis illius latini conveniens est. Verum ita existimandum est, interpretem latinum commendandi libri causa ad hebraeum provocasse textum, quemadmodum tot apocryphorum eius generis auctores ex hebraeo se transtulisse finxerunt. Quod ut ille fingeret, fecit etiam quod primo capite apostoli hunc sermonem litteris consignatum reliquisse dicuntur in bibliotheca Hierosolymitana ¹⁾.

Quam ad antiquitatem haec historia Iosephi fabri lignarii referenda sit, accuratius definiiri poterit ubi de tempore institutae memoriae Iosephi festae compertum fuerit. Rursus vero inde quod libellus noster coptice, et quidem in utraque dialecto et memphitica et sahidica, scriptus reperitur, concludendum est ad magnam eius instituti antiquitatem. Saeculo fere quarto si Coptum auctorem scripsisse dicimus, nihil in ipso libro ei sententiae contrarium habebimus. Convenit enim simplicitas qua res ex evangelio Iacobi petitae per priora novem capita narrantur. Item res quae Iosephum senem spectant, quae mortem et animarum piarum statum, quae angelos et coelos similiaque, ut nihil novellae superstitionis produnt, ita concordant maxime cum iis Iudaeorum de his rebus opinionibus quae primis saeculis a Christianis etiam plerisque receptae sunt. Inprimis notabile est convivium mille annorum capite 26. memoratum, quod post saeculum tertium vix amplius nisi apud haereticos auctoritatem habebat; item quod capite 5. mors instare dicitur Mariae virgini, quam quinto iam saeculo in coelum assumptam esse permultis placebat.

Restat ut de editione nostra explicemus, quam ab editione principe Wallini inprimis pendere iam supra significatum est. Georgius enim Wallinus, natione Suecus, ex cod. ms. Parisiensi arabice edidit, addita versione latina et magna notarum copia, anno 1722 ²⁾. Codicem eum arabicum in bibliotheca Regia notatum dicit

¹⁾ Et h. l. et in iis quae sequuntur plura conformavimus ad § 14. dissertationis nostrae Haganae; cf. pag. 52 sqq.

²⁾ Libri titulus hic est: Historia Iosephi fabri lignarii. Liber apocryphus ex codice manuscripto Regiae bibliothecae Parisiensis nunc primum arabice edi-

Wallinus numero CCCXXXII¹⁾. Versionem Wallini primum repetiit Fabricius in cod. Veteris Testamenti pseudepigr. II. p. 309 sqq., nullis notis nec ex Wallini opere redditis nec a se additis. Thilo vero ipsum textum arabicum recudendum curavit, scriptura passim ab Aemilio Roediger restituta, versionem aliquot locis mutatam repetiit, delectam notarum partem ipsis Wallini verbis exscripsit. Idem primus attendit ad fragmenta historiae Iosephi coptica, descripta a Georg. Zoega in catalogo codd. copticorum mss. qui in Museo Borgiano Velitris adservantur, Romae a. 1810. Est enim in Borgiana collectione codex copt. num. XXV. (descriptus) ex volum. Vatic. LXVI. (apud Asseman. in bibl. orient. tom. I. p. 618. est cod. copt. XV., anno p. Chr. 1067. scriptus), qui totam nostram de vita et morte Iosephi historiam continet, unde Zoega praeter librarii subscriptionem non attulit nisi initium, a nobis sub textu pag. 115. repetitum. Recenset vero etiam in catalogo pag. 225. fragmentum sahidici codicis²⁾, quod foliis iis octo quibus constat cap. XIV. usque cap. XXIII. complectitur. Inde quicquid Zoega latine exscripsit, diligenter in notis ad textum notavimus. Cum quibus Zoegae excerptis coniunximus quae ex eodem fonte hausta nuper edidit Ed. Dulaurier. Is enim ea fragmenta quae ipso sahidico textu a Zoega

tus, nec ubi versione latina et notis illustratus a Georgio Wallin, Sueco. Lipsiae, MDCCXXXII.

¹⁾ Docuit Thilo ex Actis Sanctorum iam ducentis annis ante Wallinum fabulae nostrae notitiam dedisse Isidorum de Isolanis. Locus Actorum d. XIX. Martii tom. III. p. 7. sic habet: Kalendaria coptica ad XX. diem Iulii festum Iosephi referunt, et in eo quidem quod apud Seldenum est libro de Synedrüs Hebraeorum ad calcem expressum additur fabri lignarii. Testatur autem Isidorus de Isolanis, ex ordinae S. Dominici, ante annos 140. (circa annum 1522.) scriptor, in *Summa de donis S. Iosephi* parte IV. cap. 9., orientis Catholicos consuevisse eum diem ingenti cum veneratione agere suisque in ecclesiis quandam S. Iosephi vitam legere, cuius de hebraeo in latinum anno 1340. translatae nactus exemplar, illius epitomen tradit, multis omissis quae ab sanctae Romanae ecclesiae cultoribus, cuius deficere nequit veritas Christo conservaute, minime reciperentur. In hac autem Christus ipse, cui in monte oliveti ad discipulos loquenti tota illa de Iosepho narratio tribuitur, sic concludere fingitur *Et posuerunt corpus Ioseph patris mei in sepulcro iuxta corpus patris sui Iacob.*

²⁾ Ad eundem codicem olim pertinuisse videtur folium unum a Zoega sub num. CXVI. p. 223. memoratum, in quo Iesus narrat *quomodo eum concepit virgo Maria et peperit in Bethlehém prope monumentum Rachelis.* Haec enim, ut iam Thilo indicavit, in caput nostrum VII. quadrant.

exscripta sunt, accuratius quam Zoega interpretatus est. Quod fecit in libello cui titulus est: „Fragment des révélations apocryphes de S. Barthélemy et de l'histoire des communautés religieuses fondées par S. Pakhomet. Traduit sur les textes copte-thébains inédits conservés à la bibl. du Roi par M. Édouard Dulaurier. Paris 1835. Cf. ibi pag. 23 — 29., ubi magnam partem fragmenti sabidici interpretatur. Praefatur autem pag. 23. inter alia haec: En comparant les récits de l'écrivain arabe avec ceux de l'auteur copte, on se convaincra que l'ouvrage du premier n'est qu'une traduction abrégée de l'original égyptien. -- Cette composition se rattache trop évidemment par le fond des idées aux doctrines théosophiques dont l'Égypte fut la patrie, et par son style à ce caractère de simplicité qui est propre à la langue copte, pour qu'il soit possible de supposer que l'original n'ait pas été écrit en cet idiome, et qu'il ait vu le jour ailleurs que sur les bords du Nil.

V. VI. EVANGELIUM THOMAE

GRAECE A: GRAECE B.

VII. EVANGELIUM THOMAE LATINUM.

Evangelium Thomae eadem fere cum Iacobi libro ¹⁾ et antiquitate et celebritate est. Veterum enim testimonia repetenda sunt ab

¹⁾ Supra pag. XIII. non satis accurate vidimus de Iustino protevangeliis teste. Quod enim ille Christum in spelunca natum esse dicit, id eo magis ex protevangeliis haustum videtur, quoniam accedunt alia quae similiter efficiunt Iustinum eo libro usum esse, quemadmodum nuper rectissime observavit Hilgenfeld: Kritische Untersuchungen über die Evangelien Justins etc. p. 153 sqq. Huiusmodi est Apolog. I, 33. pag. 75. (ed. Colon. 1686.) ubi haec verba angeli ad Mariam esse dicuntur Ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ ἐκ πνεύμ. ἁγ. καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται. καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαόν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτ. αὐτῶν. In his illud υἱὸς ὑψίστου cum protevangeliis cap. XI. concordat, Luca 1, 35. υἱὸς Θεοῦ tenente. Et quod cum prioribus Ἰδοὺ -- κληθήσεται coniungit καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει etc., id eodem prorsus modo in protevangeliis fit; a Lucae vero textu ea verba plane desunt, et apud Matthaeum ab angelo ad Iosephum dicta traduntur. Cf. etiam ea quae sequuntur apud Iustinum, ubi est ὄθεν καὶ ὁ ἄγγελος πρὸς τὴν παρθένον εἶπε Καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ -- ἀπὸ τ. ἁμαρτ. αὐτ. Rursus memorabilis locus est dialogi cum Tryphone 100. p. 327. eo quod Maria virgo ex nuntio Gabrielis χαρὰν

Origenē qui hom. 1. in Lucam ipsum commemorat secundum Thomam evangelium ¹⁾, et ab Irenaeo, qui titulo quidem libri tacito fabulam Marciorum affert in libro nostro scriptam ²⁾. Quibus proxime adiungendus est auctor Philosophumenorum Origenis nomine nuper editorum, aequalis certe Origenis, nisi forte est Hippolytus. Hic quoque ex ipso secundum Thomam evangelio haurire se dicit, quamquam quae affert verba in fragmentis quae hodieque supersunt non leguntur ³⁾. Arguit autem eo libro usos esse Naasenos constituentes sectam gnosticam saeculo secundo fere medio ⁴⁾; unde quam grave eximiae antiquitatis evangelii secundum Thomam sumendum sit argumentum, in promptu est. A quibus secundi et incunctis tertii saeculi testimoniis pergendum est ad Eusebium et Cyrillum Hierosolymitanum, quorum ille exhibito canonicorum scriptorum catalogo evangelium Thomae recenset inter scripta nomine apostolorum ab haereticis evulgata ⁵⁾, hic vero duobus Cateche-

¹⁾ Origenis verba ex veteri interprete sunt Scio evangelium quod appellatur secundum Thomam, et iuxta Matthiam, et alia plura legimus, ne quid ignorare videremur, propter eos qui se putant aliquid scire si ista cognoverint.

²⁾ Irenaei locus est adv. haeres. I, 20. Ἰπὸς δὲ τούτοις ἀμύθητον πλήθος ἀπακρύφων καὶ νόδων γραφῶν, ἃς αὐτοὶ ἐπλασαν, παρεισφέρουσιν εἰς κατάκληξιν τῶν ἀνοήτων καὶ τὰ τῆς ἀληθείας μὴ ἐπισταμένων γράμματα. προσπαλαμβάνουσι δὲ etc: inde a προσπαλαμβ. totum locum adscriptimus pag. 140. In notis evangelii Thomae recensionibus cf. graece A VI, 4: graece B VII, 2: latine VI, 7: Pseudo-Matth. XXXI.

³⁾ Cf. Orig. Philosophumena ed. Ekm. Miller Oxon. 1861. p. 101. περὶ τῆς διαρρήδην ἐν τῷ κατὰ Θεωμᾶν ἐπιγραφομένῳ εὐαγγελίῳ παραδιδόσασιν λέγοντες οὕτως Ἐμεῖς ὁ ζητῶν εὐρήσει ἐν παιδίῳ ἀπὸ ἐτών ἑπτὰ· ἐκεῖ γὰρ ἐν τῷ τσοσαρεσκαιδεαίτῳ αἰῶνι κρυβόμενος φανερούμαι· τοῦτο δὲ οὐκ ἔστι Χριστοῦ ἀλλὰ Ἰπποκράτους λέγοντος Ἐπὶ τῶν πατρὸς ἡμῶν· ὅθεν οὗτοι τὴν ἀρχέγονον φύσιν τῶν θείων ἐν ἀρχεγόνῳ τιθέμενοι σπέρματι, τὸ ἰπποκράτειον ἀκηκούστες ὅτι ἔστιν ἡμῶν πατρὸς παιδίων. ἐπὶ τῶν, ἐν τοῖς τέσσαρσι [καὶ δέκα] φασὶν ἔτεσι κατὰ τὸν Θεωμᾶν εἶναι φανερούμενον. Cf. cum istis ἐμὲ ὁ ζητῶν εὐρήσει ἐν παιδίῳ Pseudo-Matth. evang. XXX, 4. Fui inter vos cum infantibus etc.

⁴⁾ Cf. Orig. Philos. p. 94. [οἱ] ἐπικληθέντες Ναασσηνοὶ τῇ ἑβραϊκῇ φωνῇ οὕτως ὀνομασμένοι· νάας δὲ ὁ ὄφις καλεῖται. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπεκάλεσαν ἐαυτοὺς Γνωστικούς. Ibidem p. 277. εἰ δὲ καὶ ἕτεροι τινες αἰρέσεις ὀνομάζοντο Καίνων, Ὀφειτῶν etc.

⁵⁾ Cf. hist. eccles. III, 25. ἐν εἰδέναι ἔχομεν αὐτάς τε ταύτας καὶ τὰς

sium suarum locis Manichaeorum scriptis adnumerat, ita quidem ut sub nomine Thomae latere dicat Thomam unum ex tribus Manetis discipulis¹⁾. Quae Cyrilli de auctore libri sententia longum errorem praecivit: multi enim eum secuti sunt veteres, ut Leontius Byzantinus²⁾, qui de sectis scripsit incunte fere saeculo septimo, et Petrus Siculus historiae Manichaeorum auctor saeculo IX.³⁾, quibus assenserunt inter eos qui recenti memoria in eam rem inquisiverunt, Richardus Simon⁴⁾ et Mingarellius⁵⁾. Errare vero Cyrillum, postquam allata sunt Irenaei, Origenis et Pseudorigenis testimonia, non est quod demonstretur. Nimirum quem ille librum apud Manichaeos imprimis in usu esse⁶⁾ noverat, eum ab iisdem compositum ex coniectura arbitrabatur. Thomae vero quum diceretur evangelium, apostoli cognomento plerumque non addito, et idem Thomae nomen discipuli esset Manetis, hunc ipsum Manichaeum pro scriptore libri habere proclive erat.

Praeterea ut Graecos multos posterioris aetatis de libro Thomae testatos mittamus, fuerunt etiam Latini quarto iam saeculo qui

ὀνόματι τῶν ἀποστόλων πρὸς τῶν αἰρετικῶν προφερομένης (sc. γραφάς), ἤτοι ὡς Πέτρου καὶ Θωμᾶ καὶ Ματθαίου ἢ καὶ τινῶν παρὰ τούτους ἄλλων εὐαγγέλια περιεχούσας etc.

¹⁾ Catech. IV, p. 66 sq. Oxon. 1703. τῆς δὲ καινῆς διαθήκης τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια· τὰ δὲ λοιπὰ ψευδεπίγραφα καὶ βλαβερὰ τυγχάνει. Ἐγραψαν καὶ Μανιχαῖοι κατὰ Θωμᾶν εὐαγγέλιον, ὅπερ ὡσπερ εὐαγγέλιον τῆς εὐαγγελικῆς προσωνομίας διαφθείρει τὰς ψυχὰς τῶν ἀπλουστέρων. Catech. VI, p. 96. μηδεὶς ἀναγινωσκέτω τὸ κατὰ Θωμᾶν εὐαγγέλιον· οὐ γὰρ ἔστιν ἐνὸς τῶν δώδεκα ἀποστόλων, ἀλλ' ἐνὸς τῶν κακῶν τριῶν τοῦ Μάνη μαθητῶν.

²⁾ Cf. Lib. de sectis ed. Leunclav. Basil. 1578. p. 432. οὗτοι (i. e. Μανιχαῖοι) καὶ βιβλία τινὰ ἑαυτοῖς καινοτομοῦσι. λέγουσι γὰρ εὐαγγέλιον κατὰ Θωμᾶν καὶ Φίλιππον, ὅπερ ἡμεῖς οὐκ ἴσμεν.

³⁾ Cf. Hist. Manich. ed. Rader. p. 30. Μαθηταὶ δὲ τούτου τοῦ ἀντιχρίστου Μάνεντος γεγενῆσιν δώδεκα. Σισίνιος ὁ τούτου διάδοχος, καὶ Θωμᾶς ὁ τὸ κατ' αὐτῶν Μανιχαϊκῶν εὐαγγέλιον συντάξας.

⁴⁾ Cf. Nouv. observ. sur le texte du N. T. p. 5. -- S. Cyrille de Jerusalem a attribué cet ouvrage à un disciple de Manés. Son témoignage a d'autant plus de vraisemblance qu'il a vécu environ 70 ans après celui qu'il fait auteur de ce livre apocryphe.

⁵⁾ Cf. Nuova Raccolta d'opuscol. scient. e filolog. t. XII. p. 85 sqq. Vide infra.

⁶⁾ Unum quidem Manichaeorum testatur etiam Gelasii decretum § 11. Evangelio (alii evangelium) nomine Thomae apostoli (alii omittant), quibus (alii quo) Manichaei utuntur, apocrypha (alii apocryphum). Vide apud Crednerum Zur Geschichte d. Kan. p. 216.

testimonium Origenis suum redderent, ut Ambrosius ad Luc. I, 1. et Hieronymus in praefatione commentariorum super Matthaeum.

Satis igitur de evangelii Thomae et antiquitate et celebritate constat. Sed quaeritur an eundem librum etiamnum habeamus. Hoc dubium videri potest propterea quod in libris manuscriptis non dictum reperimus evangelium Thomae, quem titulum apud veteres celebrari vidimus. In Vindobonensi codice libri titulus est Παιδικὰ τοῦ κυρίου etc. In Bononiensi et Dresdensi Θωμᾶ Ἰσρ. φιλοσ. ῥητὰ εἰς τὰ παιδικὰ τοῦ κυρίου; similiter in Parisiensi Δόγος εἰς τὰ παιδικὰ καὶ μεγαλεῖα τοῦ κυρίου. In Sinaitico est Σύγγραμμα τοῦ ἁγ. ἀποστ. Θωμᾶ περὶ τῆς παιδικῆς ἀναστροφῆς τοῦ κυρίου, atque in latino textu nostro *Tractatus de pueritia Iesu secundum Thomam*. Tamen non potest ab hac tituli discrepantia ad ipsius libri diversitatem concludi; ut egregie iam docuit Thilo¹⁾ Cod. apoc. LXXXIV sqq. Ut enim concedamus, librum Thomae nomine evangelii apud antiquos plerumque dictum esse, tamen id potius ab argumento libri et ex haereticorum usu quam ab inscriptione libri ab ipso auctore constituta factum esse videtur. Neque magis ea appellatione veteres constanter usi sunt. Leguntur enim apud Chrysostomum, Anastasium Sinaitam, Georgium Syncellum, Euthymium Zigabenum aliosque, quae bene respondent nostris inscriptionibus, quas quidem ex primis textus verbis desumas esse apparet. Apud Chrysostomum est homil. XVI. (XVII. apud Montfauc.) in Iohann. τὰ σημεῖα ἐκεῖνα ἃ παιδικὰ εἶναι φασὶ τοῦ Χριστοῦ, ψευδῆ καὶ πλάσματα τινῶν ἐπεισαγόντων ἐστίν. Anastasius Sinaita Hodeg. XIII. p. 260. ed. Gretser. dicit τὰ λεγόμενα παιδικὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ ψευδῆ καὶ ἀπόβλητα. Georg. Syncellus Chronogr. p. 601. ed. Bonn. habet ἰστέον ὅτι διάφορα εὐαγγέλια γέγραπται, ἐξ ὧν τέσσαρα μόνα κέκριται τοῖς μακα-

¹⁾ Eam recte etiam explicuisse puto de catalogo librorum Manichaeorum quem Timotheo Constantinopolitano adscribit, l. l. p. LXXXIII. Certe enim scriptor catalogi, separatim recensens τὸ κατὰ Θωμᾶν εὐαγγέλιον et τὰ παιδικὰ λεγόμενα τοῦ κυρίου, rem non satis nosse censendus est. In Gelasii vero decreto variae libri editiones respiciuntur. Latinae enim a graeca iam tam haud dubie satis differebant, nec fideliter nomen Thomae conservabant. Id quod ex ipsis nostris exemplaribus discitur.

ροῖς ἀποστόλοις ἐκκλησιάζεσθαι, καὶ ἄλλοις παιδικὰ τοῦ σωτήρος ἡμῶν συγγέγραπται, ἐν οἷς αἱ μέχρι δωδεκαετοῦς χρόνου¹⁾ τῆς κατὰ σάρκα ἡλικίας αὐτοῦ τοῦ τῶν (male ed. τούτων pro τοῦ τῶν) αἰώνων ποιητοῦ ἐμπεριφέρονται θαυματουργαίαι. Euthym. Zigab. ad Ioh. II, 11. ὡς παρασιωπηθὲν τοῖς ἄλλοις ἰστόρησεν αὐτό, χρησιμεῦον εἰς τὸ μὴ πιστεύειν τοῖς λεγομένοις παιδικοῖς θαύμασι τοῦ Χριστοῦ. Accedit quod quo magis canonicorum evangeliorum auctoritas per totam ecclesiam invalescebat, eo minus librariis praesertim monachis aptum videri poterat talem libellum evangelii nomine ornare.

Neque praetereundum est, Pseudo-Thomae librum minime integrum superesse: quod quum ex magna textuum superstitione differentia, tum ex numero stichorum (ατ' i. e. 1300) clarum fit quos evangelium Thomae comprehendisse in veteri est stichometria ad calcem chronographiae Nicephori²⁾. Quemadmodum enim tot libri haeticorum similes prorsus dudum perierunt, quippe quibus deesset describentium industria, ita alii, inter quos est Thomae evangelium, resectis partibus multis, iis potissimum quae fidem aut pietatem maxime offenderent, ad nos perlati sunt. Fragmentis autem iis quae supersunt nomina ea quae in nostris codicibus inveniuntur multo magis conveniunt quam evangelii titulus. Quorum fragmentorum antiquitas etiam inde perspicitur quod compilatores et Latinos et arabicos, quorum libros evangelia infantiae dicere solent, a Graecis fabellis nostris pendisse apertum est. Denique similitudo inter Irenaei locum de Iesu ad discendum litteras magistro tradito, adv. haeres. I, 20., et locos eos quibus eadem fabula in nostris codicibus narratur, tanta est ut nos vetet Irenaei librum a nostro diversum putare.

De laboribus quum aliorum tum meis in edendo evangelio Thomae positis dicenda sunt haec.

Primum evulgatum est opera Cotelerii fragmentum Parisiense, iam antea a Rich. Simone indicatum *Nouv. observ. sur le texte du*

¹⁾ Memorabile est hanc aetatis Iesu pueri indicationem convenire cum textu nostro, cf. Graece A cap. XIX.

²⁾ Vide apud Credner: Zur Geschichte des Kanons p. 122 sqq. Georg. Syncell. ed. Bonn. p. 788.

N. T. p. 5., et a Cansio laudatum in Glossario med. et inf. graecitatis sub voce *τζόχα*. Edidit Cotelerius in notis ad Constit. apostol. VI, 17. Is codex Parisinus saeculi est XV., in biblioth. Reg. nunc Nat. numero 239. signatus. Fragmentum est trium paginarum ad calcem commentarii Andreae Cappad. in apocalypsin, complectens capita apud nos priora sex, additis paucis quae ad septimum caput quadrant et parte historiae quae in reliquis codd. nostris non legitur, cf. infra pag. 141. Post Cotelerium cum textu edito contulit Thilo: qua re editoris fides confirmata est. Repetit autem textum a Cotelerio editum, non sine doctis de ipso libro observationibus Fabricius in Codice apocrypho, repetita etiam latina Cotelerii interpretatione, item Ionesius in Nova methodo sua probandi canonicam Novi Testamenti auctoritatem (vide supra), anglica versione in locum latinae substituta.

Post inventus est alius codex in bibliotheca S. Salvatoris Bononiensi, aetate quidem Parisiensi non praestans sed ambitu textus; miracula enim pueri usque ad annum duodecimum complectitur. Hunc textum primus edidit Loh. Aloys. Mingarellius in *Nuova Raccolta d'opuscoli scientifici e filologici*, tom. XII., Venetiis 1764. pag. 73—155. (12°.) Is in epistola ad Thom. Augustin. Ricchinum, Sacri Palatii Apostolici magistrum, ad edendum se permotum dicit lectione operis Aug. Ant. Georgii, quod inscriptum est *Alphabetum Tibetanum*. „Illud,“ ait, „animum non mediocriter perculit meum quod in Xaca, celeberrimo illo numine seu monstro potius quod Tibetani colunt, scelestissimum Manotem latere comperit. Noveram enim Manetis discipulum Thomam in Indiam profectum doctrinae suae virus in eam regionem evomuisse, quod gravissimus auctor Theodoretus lib. 1. haeret. fabular. cap. 26. scriptum reliquit: itaque haud aegre adducebar ut crederem facili negotio Manichaeismum in Tibetum irreperere potuisse.“ -- „Quo magis vero suam illustret vir clariss. atque confirmet opinionem, apocryphum quemdam libellum saepius citat qui Thomae evangelium aut de infantia Salvatoris vulgo inscribitur: ac praecipuas fabulosae Manetis vitae historiaeque periodos resque ab eo gestas ex commentitiis vitae Servatoris nostris periodis atque prodigiis, quae in mendacissimo eo

libello describuntur, confictas esse suspicatur. Haec dum in Georgio legerem, dolebam graeci illius pseudoevangelii fragmentum duntaxat typis impressum haecenus prodiisse: quod viderem ex impio etiam libello utilitatem aliquam tamquam antidotum ex veneno posse comparari -- habet aliquam ineptiarum quoque lectio delectationem si vetustae sint et veterum patrum execratione famosae -- Hanc igitur ipsam duntaxat utilitatem quantulacumque est prae oculis et ipse habens illud nunc integrum edo, quale exstat in chart. cod. ms. sec. XV. quem a Clar. Viro Io. Chrys. Trombellio Abbate Exgenerati emptum servat nostra S. Salv. Bononiae bibliotheca.“ Post haec plura praefatur de veterum testimoniis maximam partem ex Fabricio repetens. Tum duos dicit distinguendos esse libros, evangelium Thomae et librum de infantia Salvatoris, Gelasii et Timothei Constantinopolitani auctoritate adhibita. Denique, explosa Bellosobrii testimonia patrum impugnantis „impudentia“, non dubitat „quin eiusdem tituli atque adeo eiusdem argumenti evangelium, idque secundum Thomam nuncupatum, quum Marcosii habuerint, tum finxerint Manichaei.“ Concludit autem quaestionem his: „Quod si quis ex me quaerat, Marcosiorumne an Manichaeorum sit quod nunc edo, nihil ausim equidem certi statuere. Quum tamen nostrum hoc et Thomae nomen ab Origene commemoratum praeferat, et fabellam ab Irenaeo prolatam de puero Iesu litteras graecas discente habeat, non vero hebraicas, ut est in fragmento Coteleriano, nostrum hoc potius quam Cotelerianum fragmentum respexisse putaverim Irenaeum.“ Quam praefationem excipit fragmentum Cotelerii cum notis Fabricii; tum sequitur textus Bononiensis cum latina versione et notis Mingarellii.

A Mingarellio ad clar. Thilonem transeundum est. Is praeter Bononiensem codicem a Mingarellio repraesentatum adhibuit alium sed perquam similem, Dresdensem, saeculi fere XVI., signatum in bibl. Reg. A 187. i. e. eundem de quo supra ad protevangelium diximus, cuius collationem amici studiis debebat. Ad commentarium, in quo quum Fabricii et Mingarellii tum suas notas dedit, adhibuit fragmentum Parisiense atque aliud Vindobonense, passim iam a Fabricio consultum, quod Lambecio debetur. Hic enim in Comment. de bibl. Caes. Vindob. lib. VII. p. 579 sq. ex cod. philos. graeco

CXLIV. protulit principium evangelii Thomae, quod ibi quarto loco a fol. 180. usque ad fol. 187., mutilum quidem et lacerum, legi indicavit. Sed post Lambecii tempora non amplius inventum est; quemadmodum iam Kollarius ad Lambecii verba notat: „Frustra in posterum liber de infantia Christi in hocce codice quaeretur; furisne alicuius scelere an recentioris biblioepi incuria perierit, dicere non habeo. Cum anno 1687. hoc ipso codice uteretur Iacobus Tollius, adhuc in codice salvus supererat. Vide epist. itiner. IV. p. 100. Tenzel *Monatliche Unterredungen* a. 1697. p. 554.“ Praeterea repetiit Thilo interpretationem Mingarellii a se correctam. Doctam vero ut solet disputationem de historia libelli inseruit prolegomenis.

Nostra denique in edendo libro opera haec fuit.

Textum graece A recensuimus ad codices Bononiensem et Dresdensensem, adhibito insuper fragmento utroque, et Parisiensi et Vindobonensi. Ac Dresdensensem quidem codicem iterum ipsi accurate contulimus, unde passim prior collatio emendanda erat, quemadmodum ipsius tituli scriptura per errorem esse dicitur Τοῦ Θωμᾶ pro Θωμᾶ: quem errorem doctissimus Ebertus, ut videtur, praeivit; eius enim manu ita ad marginem notata est. Porro Bononiensem scripturam accuratius quam apud Thilonem fit ex Mingarellio enotavimus. Fragmentum Parisiense ex Cotelerio et Thilone, Vindobonense ex Lambecio sumsimus.

De singulis locis inprimis illustravimus locum et gravissimum et vexatissimum VI, 4.

Textum graece B edidimus ex codice monachorum Sinaiticorum, apud quos dum ante hos octo annos versabamur hoc σύγγραμμα descripsimus¹⁾. Codex est chartaceus, saeculi XIV. vel XV., plura de S. Antonio continens.

Denique tertio loco primi edidimus evangelium Thomae latinum ex Vaticano codice, notatione quadam synoptica ex reliquis graecis et latinis libellis apposita. Quo in libro memorabile est a latino compilatore vel interprete nomen Thomae ut auctoris serva-

¹⁾ Cf. Rechenschaft über meine handschriftlichen Studien auf meiner wissenschaftlichen Reise von 1840 bis 1844. Wiener Jahrb. 1846. Bd. CXIV. Anzeigblatt pag. 45.

tum esse. Cuiusmodi nondum innotuit praeter codicem collegii Mer-tonensis num. 13., cuius mentio fit in catalogo librorum mss. Angliae et Hiberniae tom. I. parte 2. pag. 13. Sed in hoc catalogo tantum id notatur exstare ibi latine „Thomam Ismaelitam ¹⁾ de infantia Christi. Imperf.“ Cf. Thil. Cod. apocr. pag. CXV,

Praeterea alium latinum evangelii Thomae textum detexi latentem in foliis membranaceis palimpsestis bibliothecae Caesareae Vindobonensis, quae quinti fere saeculi putanda sunt. Oculorum valetudine affectus pauca tantum legi, sed dignissima quae ad examen evangelii Thomae criticum adhibeantur. Potest ex iis effici, antiquissimum hunc latinum textum propius reliquis nostris omnibus ad vetus graecum exemplar accedere. Sunt autem haec:

- a) Infantes plurimi ludebant cum eo. Et cum vidisset eum quidam Iudeus cum infantibus haec facientem, pervenit ad Ioseph patrem -- Cf. evang. Thom. graece A II, 2. 3. ἦσαν δὲ καὶ ἄλλα παιδία πολλὰ παίζοντα σὺν αὐτῷ. Ἴδὼν δὲ τις Ἰουδαῖος ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν σαββάτῳ παίζων, ἀπῆλθε παραχρήμα καὶ ἀνήγγειλε τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἰωσήφ etc.
- b) Accessit ad infantem ihm et monebat illum dicens Ut quid hec facis, et dolent isti et odiunt nos. Et dixit infans ihs Si non sapientes erant sermones -- Cf. ibidem V, 1. Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰωσήφ τὸ παιδίον κατ' ἰδίαν ἐνουθέτει αὐτὸν λέγων Ἴνα τί τριαῦτα κατεργάζεαι, καὶ πάσχουσιν οὗτοι καὶ μισοῦσιν ἡμᾶς καὶ διώκουσιν; εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς Ἐγὼ οἶδα ὅτι τὰ ῥήματά σου ταῦτα οὐκ εἰσὶν σά etc. Pseudo-Matth. XXIX. Evang. Thom. latin. V, 2.
- c) Rogo vos. Non (*potius* Num?) devet hic super terra esse. Hic vero magnae crucis dignus est: hic potest enim ignem extinguere. Puto hic ante -- Cf. ibidem VII; 2. Ἄρον οὖν αὐτό, παρακαλῶ σε, ἀδελφέ Ἰωσήφ· οὐ φέρω -- ἅπαξ τοῦτο τὸ παιδίον γηγενῆς οὐκ ἔστι, τοῦτο δύναται καὶ πῦρ δαμάσαι· τάχα τοῦτο πρὸ τῆς κοσμοποιίας ἐστὶν γεγεννημένον. Pseudo-Matth. XXXI, 3. Tunc coepit cunctis au-

¹⁾ Legendum est Israelitam. Cf. infra pag. 158. sub IV. et pag. 170., ubi bis idem scripturae vitium ex nostro codice indicavimus.

dicentibus clamare et dicere Num debet iste super terra vivere? Imo in magna cruce dignus est appendi. Nam potest ignem extinguere et alia deludere tormenta. Ego puto quod hic ante cataclismum fuerit, ante diluuium natus.

- d) -- fructuosa, vident caeci fructuosa iudicii (?). Et restituti sunt omnes qui sunt maledicti. Et nemo ei audebat vilem (*i. e. bilem*) facere. Cf. graece A VIII. -- Νῦν καρποφορεῖτωσαν τὰ σά, καὶ βλέπωσαν οἱ τυφλοὶ τῆ καρδίᾳ -- εὐθέως ἐσώθησαν οἱ πάντες οἱ ὑπὸ τὴν κατάραν αὐτοῦ πεσόντες καὶ οὐδεὶς ἀπὸ τότε ἐτόλμα παροργίσει αὐτόν. Pseudo-Matth. XXXI, 4. Fructificent infructuosi et videant caeci etc.
- e) Et una dierum ihs sabbato ludebat cum infantibus in solarior, et unus de infantibus cecidit et mortuus est. Et cum vidissent ceteri infantes, fugerunt, et conpraensus -- Cf. graece A 9, 1. Καὶ μεθ' ἡμέρας δέ τινος ἐπαιζεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τινὶ δώματι ἐν ὑπερφῶ, καὶ ἐν τῶν παιδίων τῶν παιζόντων μετ' αὐτοῦ πεσὼν ἀπὸ τοῦ δώματος κάτω ἀπέθανε· καὶ ἰδόντα τὰ ἄλλα παιδιά ἔφυγον, καὶ κατέστη ὁ Ἰησ. μόνος. Sed his paullo propiora latinis habet textus gr. B VIII, 1. Μετὰ δὲ ταῦτα μᾶ τῶν ἡμερῶν ἦν ὁ Ἰησοῦς παίζων σὺν ἄλλοις παισὶν ἐπάνω διαστέγου οἴκου etc.

Atque haec sunt omnia, meis aliorumque curis ex bibliothecis protracta, quae de veterrimo Thomae evangelio ad nos pervenerunt. Quae etsi non haberi possunt nisi pro fragmentis, quorum textum describentium arbitrium ab antiquissima forma per tot. saeculorum seriem haud dubie deduxit, et quorum supplementa in reliquis latinis et arabicis infantiae evangeliiis latent, tamen per se sunt eiusmodi unde coniciamus quae origo et quae ratio famosissimi illius libri fuisse videatur. A Gnostico quidem omnino conscriptus esse videtur. Hoc primum inde probabile fit quod docetismi causam inprimis sustinet. Miraculis enim a prima inde pueritia editis Iesum divinam suam maiestatem comprobasse docet, in eum ut videtur finem ut dei filium humanae naturae prorsus expertem fuisse nec nisi speciem gessisse hominis appareat. Quod recte a nobis dici confirmat auctor catalogi librorum Manichaeorum Timothei Constantinopolitani nomine editi,

in quo est *ἃ συνέταξαν οἱ αὐτοὶ θέλοντες δοκῆσιν ἀποφῆναι τὴν σάρκωσιν αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐν ἀληθείᾳ*. Et hoc vera in causa fuisse videtur cur Manichaei evangelio Thomae tantopere delectarentur: fictum enim eos Christi corpus ad Docetarum exemplum somniasse satis constat. Qua in re duabus potissimum de persona Christi opinionibus saeculo secundo satis vulgatis evangelium Thomae adversabatur: quum iis qui Christum merum hominem habuerunt, tum iis qui Iesum a Christo distinguentes certe ante baptismum eum non fuisse nisi hominem existimarunt. Huiusmodi vero miraculis a puero patris Gnosticos id ipsum probare voluisse, Christi naturam non fuisse nisi divinam, iis edocemur quae Catholici contra disputarunt. Ita plane huc quadrat quod Anastasius Sinaita Melitonem Sardensem contra Marcionem scripsisse refert, et divinitatem Iesum suam per miracula triennio post baptismum edita et humanitatem vero triginta annis ante baptismum transactis hominibus comprobasse¹). Chrysostomus vero et qui eum secutus est Euthymius Zigabenus diserte concedunt, miraculis eiusmodi, si qua puer revera edidisset, comprobari, per speciem tantum non vero eum corpore exstituisse atque egisse²). Quae Chrysostomus non dicturus erat nisi fabulas Docetis receptas de puerilibus Iesu miraculis bene notas habuisset. Neque vero modo id quod Iesus adhuc puer miracula edidisse in evangelio Thomae narratur ad sustentandum docetismum idoneum est, sed etiam mira prodigiorum natura, quae spectrum potius quam hominem prodit. Huc accedunt plura singula quae Gnosticum et quidem Docetam auctorem suadent. Ita graece B I. Ἰησ. Χρ. ἀναστρεφόμενος σωματικῶς ἐν πόλει Ναζαρέτ: B IV. Πόθεν τὸ παιδίον τοῦτό ἐστιν (A ἐγεννήθη) ὅπως (A ὅτι) ἅπαν ῥῆμα ὃ λέγει ἔργον γίνεται ἔτοιμον (item A IV, 1. A V, 2.): B VI, 2. Ὑμεῖς ἂ οἴδατε λέγετε, ἐγὼ δὲ πλείω ὑμῶν ἐπίσταμαι· πρὸ γὰρ τῶν αἰώνων εἰμί. καὶ οἶδα πότε ἐγεννήθησαν οἱ πατέρες τῶν πατέρων

¹) Cf. Routh: Reliq. sacr. I, 115. (Oxon. 1814.) ubi ex Anast. Sin. Hodeg. cap. XIII. haec afferuntur: τὰς δύο αὐτοῦ οὐσίας ἐπιστώσατο ἡμῖν· τὴν μὲν θεότητα αὐτοῦ διὰ τῶν σημείων ἐν τῇ τριετίᾳ τῇ μετὰ τὸ βάπτισμα, τὴν δὲ ἀνθρωπότητα αὐτοῦ ἐν τοῖς τριάκοντα χρόνοις τοῖς πρὸ τοῦ βαπτίσματος.

²) Cf. Euthym. Zig. ad Ioh. 2, 11. et Chrysost. homil. XXI. (XX.) et XXIII. (XXII.) ad eundem locum.

ὕμῶν, καὶ ἐπίσταμαι πρὸς ἕτη τῆς ζωῆς ὑμῶν: B VI, 3. ἀληθῶς οἶδα πότε ἐτελέθη ὁ κόσμος: A VII, 2. τοῦτο τὸ παιδ. γηγενῆς οὐκ ἔστι, τοῦτο δύναται καὶ πῦρ δαμάσαι· τάχα τοῦτο πρὸ τῆς κοσμοποιίας ἐστὶν γεγεννημένον: A VII, 4. οὗτος τίποτε μέγα ἐστίν, ἢ θεός, ἢ ἄγγελος (item XVII, 2.): A XVIII, 2. τοῦτο τὸ παιδίον οὐράνιον ἐστίν. Quae exempla facile augeri possunt multis aliis latinorum textuum nostrorum, sed iam satis sunt ad probandum auctorem Gnosticum eumque Docetam. Denique vero haec pertinent quae et graece et latine de allegorica litterarum alphabeti potestate a Iesa puero coram magistro proferuntur, tantopere cum iis convenientia quae Irenaeus adv. haeres. I, 20. ex Marcossiorum libello affert ut aut Marcossios librum Thomae aut Pseudo-Thomam Marcossiorum librum adhibuisse statuendum sit. Iamvero ab Marcossiorum aliquo ipsum Thomae evangelium conscriptum esse, non sine probabilitate cum Bellosobrio dixeris, siquidem quae gnostica esse vidimus eadem Marcossii convenire credibile est; allegoricos vero litterarum usus an alii praeter Marcossios exercuerint¹⁾ non liquet. Ab his vero postquam inventus est libellus, ad reliquos Docetas, ad Naassenos (teste Pseudo-Origene), inprimis ad Manichaeos transit; neque passim, ut notum est, ipsis Catholicis displicuit²⁾.

VIII. EVANGELIUM INFANTIAE ARABICUM.

Antiquum istud ac memorabile monumentum superstitionis Christianorum orientalium nolimus deesse in hac nova apocryphorum evangeliorum collectione. Quod quum prima parte, per capita fere novem, ad evangelia Pseudo-Iacobi, Lucae et Matthaei, extrema, inde a tricesimo sexto capite, ad Pseudo-Thomae librum plerumque conformatum est, tum media parte, a decimo capite usque ad tricesimum quintum, eiusmodi maxime fabulas continet quas proprie orien-

¹⁾ Hac de re cf. locum disertissimum in Orig. Philosoph. ed. Miller. Oxon. 1851. pag. 205 sqq.

²⁾ Ad hanc de natura evangelii expositionem rursus adhibuimus dissertationem nostram Haganam § 10.

tales dicas, repletas Satana daemonibusque, veneficiis magicisque artibus. Eodem orientali ingenio quo haec scripta sunt valent ea quae ad commenta ex graecis latinisque libris petita adduntur, ut ortus Messiae a Zoroastre praedictus (capite VII.), ut taenia infantis a Maria magis adorantibus data, igne non comprehensa (capp. VII, VIII.), ut quae de pueri peritia astronomica et physica praedicantur (capp. LI, LII.). Huc quadrat etiam quod sycomerus prope Mataream pagum una cum fonte (cf. cap. XXIV.) etiamnum in veneratione habetur, et quidem a Mohammedanis illas regiones incolentibus pariter etque a Christianis orientalibus. Item quod memoria templi in quo magnum Aegyptiorum idolum ingrediente Iesu infante corrui, etiamnum colitur, certe per multa saecula culta est¹⁾.

Media igitur quam diximus pars indole quodammodo differt a duabus reliquis. Qua ex re quod probabile fit, haec omnia non tam unum quendam auctorem quam compilatorem habuisse, nec primum ita a quoquam scripta sed ex aliis scriptis in unum collecta esse, id pluribus argumentis demonstrari potest. Statim enim ab initio testimonium de Iesu puero in cunis matrem allocuto ex libro Iosephi pontificis haustum dicitur. Item capite XXV. compilatoris nota posita est de evangelio infantiae et de evangelio perfecto (i. e. canonico). Eiusdem additamentum invenitur etiam exeunte capite XXVI. Eodem capite altera quaedam libri pars inchoatur: agit de reditu parentum Iesu ex Aegypto et de angeli voce qua iussi sunt a finibus Iudaeae statim Nazarethum petere. Nihilominus capitibus iis quae sequuntur miracula narrantur ea quae Iudaeam revera ingressis et quidem Bethlehemi acciderunt. Demum capite XXXVI. oratio reverti videtur ad id quod capite XXVI. narrari coeptum est. Haec igitur non recto ordine procedunt nec possunt nisi ab indiligentia compilatoris explicari. Denique inscriptione et subscriptione significatur hunc librum ab evangelio infantiae pendere potius quam illud ipsum esse.

Duae igitur res non sunt dubiae: altera est, libro quemadmodum ad nos pervenit collectionem evangelicam contineri, factam ex anti-

¹⁾ Cf. *Graeci codd. mss. apud Nantos asservati*. 1784. pag. 283. in itineraio graeco saeculi quinti decimi. Cf. etiam Sozomen. hist. eccl. V, 21. λέγεται γὰρ παρ' Ἀλυπττοῖς, ἦν ἕκα διὰ τὸν Ἡρώδη ἔφυγεν ὁ Ἰωσήφ, παραλαβὼν τὸν Χριστὸν καὶ Μαρίαν τὴν ἀγ. θεοτόκον, ἐλθεῖν εἰς τὴν Ἐρμούπολιν etc.

quioribus libris; altera, ab homine orientali eam institutam esse. Sed quaeritur qua is lingua sit usus. Potest enim arabicus textus a Sikiō in lucem protractus aut ab ipso compilatore libri profectus esse aut ex interpretatione fluxisse alius linguae orientalis: Interpretem autem arabicum iam propterea suspicari licet quoniam non tantum arabicus textus sed etiam syrus in libris mss. invenitur¹⁾; a Syris vero pariter atque a Coptis monumenta multa praesertim theologici argumenti ad litteras Arabum Christianorum transierunt: quam rem luculenter testatur arabici biblicorum textus historia. Sed ab hac suspitione ad tantam progrediendum est probabilitatem ut ea de re non dubitare liceat. Insunt enim in arabico textu quae debent e syriaco derivari. Eiusmodi est quod annus epochae Graecorum 509, quo Christus natus esse dicitur capite II., cum communi Syrorum de ea re sententia convenit²⁾, quae etiam apud Abulfaragium (Barhebraeam) celeberrimum Iacobitarum episcopum saec. XIII. legitur³⁾. Porro capite I. Iosephus historicus cum Caiapha pontifice confunditur, quod rursus peculiare est Syris, quemadmodum etiam in Georgio Mosulano et Salomone Bassorensi observatum est ab Assemano⁴⁾. Tertium est quod ea vox qua passim Maria salutatur, ut Syris est propria, ita Arabibus alias ignota est⁵⁾. Denique consentaneum est, quo argumento La Croze usus est ad probandum ingenium libri nostri Nestorianum, idem ad confirmandam syram originem adhibere. Observavit enim ille appellationes ὁ θεσπότης Χριστός et ὁ κύριος Ἰησοῦς in arabico evangelio infantiae ex constanti Nestorianorum usu distingui⁶⁾.

¹⁾ Cf. Asseman. bibl. orient. I. p. 585. ubi Beroeenses codices recensentur, in quorum primo legitur evangelium de infantia Christi et syriacis et arabice, utroque textu litteris exarato syriacis. Eiusdem codicis mentio fit tom. III. part. I. pag. 282. in libris quorum ignota sunt auctorum nomina. Sed neutro loco codex accuratius describitur; neque magis alius praeter hunc indicatur.

²⁾ Cf. Asseman. bibl. orient. I. p. 387. 389. II. p. 163. Thil. Cod. apocr. XLIII. nota 35.

³⁾ Probavit Henricus Sike ex loco Historiae Dynastiarum (p. 109. ed. Pocock.) allato ad evang. inf. cap. II. Vide Thil. Cod. apocr. p. 136.

⁴⁾ Cf. bibl. orient. III. parte I. pag. 522 et 317. Cf. Thil. l. I. pag. XXIX. nota 21.

⁵⁾ Cf. Thil. l. I. pag. XXXV. nota 26.

⁶⁾ Cf. Fabric. Cod. apocr. III. p. 421. Thil. l. I. p. XXXIV.

Quae quidem syrae originis argumenta ex ipso libro desumta sunt. Quanta vero hoc evangelium apud Syros eosque potissimum Nestorianos auctoritate habitum sit, prae ceteris exemplum docet episcoporum Abulfaragii et Salomonis Bassorensis, quorum uterque multis eius fabulis usus est ¹⁾. Neque mirum est a Syris Nestorianis illud transisse etiam ad Nestorianos Malabarenses et ad Persas ²⁾. Aegyptiis vero, sive Arabibus sive Coptis ³⁾, iam eo magno opere commendabatur quod magna fabularum pars versatur in celebrandis Aegypti locis ex itinere sacrae familiae claris.

Instituta autem haec collectio evangelica videtur maxime ad hoc ut quibusdam diebus festis Mariae dicatis ⁴⁾ adhiberetur in sacris conventibus. Quo in usu libri posita videtur caussa cur miracula, si paucissima exceperis (capp. 46. 47.), ita narrantur ut animum Iesu pueri, quem Thomae liber iracundum saepe et maleficum depingit, benevolam beneficumque prodant. Qua ex diversa miraculorum natura non recte effecit Kleukerus (*Ueber die Apokryphen des N. T.*

¹⁾ Cf. Assem. bibl. orient. III. parte I. p. 309 sqq. Apud Thil. Cod. apocr. pag. XXXII sq. Item cf. Henr. Sikii notas ad cap. 2. et 6.

²⁾ Cf. Thil. l. l. p. XXXIV sq.

³⁾ Suspiciatus est vir cl. Thilo Cod. apocr. p. XXXVII. etiam in Coptorum linguam translatum esse librum nostrum. Sed id haud verisimile est eam ipsam ob causam quod Copti librum arabice legere poterant. Neque ashidicum illud fragmentum a Zoega Catalog. coptic. codd. p. 223. indicatum, in quo traditur *Magnum miraculum a Deipara editum, dum idola in oppido quodam adorata ea iubente precipitant et in abyssum detruduntur, terra miscente conspicitur abyssus, prodeunt mortui, apparent angeli*, ex evangelio nostro haustum videtur (cf. capp. 10. 11; Ps. Matth. XXIII.): poterat enim haud dubie ex antiquioribus derivari fontibus, fortasse graecis, quemadmodum vaticinium Iesaiæ et Ieremiae eodem illo miraculo completum esse iam Eusebius (*Demonstr. evang. VI, 20. IX, 2.*), Athanasius (*De incarn. verbi. Tom. I, p. 89.*) aliique praedicarant.

⁴⁾ Ad cognoscendam rationem horum dierum festorum orientalium facit index dierum ex ritu coptico et abyssinico Mariae sacrorum quem ex cod. ms. abyssinico exhibuit Wanslebicus. Cf. Paulus: *Sammlung der merkwürd. Reisen in den Orient III, p. 80 sq.* Ibi est inter alia: Den 22. 23. 24. May Mariä Ankunft in Oberägypten. Den 28. Juni, weil bei der Maria großem Durst durch Christi Allmacht eine Quelle entsprungen, von welcher alle Kranken die aus derselben getrunken, gesund worden sind. Den 20. Jun. das Fest der Erbauung des Hauses Mariä. Similibus diebus festis destinati sunt duo sermones Cyriaci episcopi Tabennensis, de quibus Silv. de Sacy ad Birchium retulit. Vide apud Thilon. Cod. apocr. XXXIX: *Le premier de ces deux discours a pour objet de célébrer le jour ou J. C. enfant accompagné de la S. Vierge, de Joseph et de Salothe sort de sa fuite en Egypte, s'arrêta en lieu nommé etc.*

§. 970. pag. 266.) non posse arabicum evangelium ex graeco Thomae derivari.

Quae vero per totum orientem apocrypharum traditionum de Iesu puero, earum potissimum quae arabico libro nostro traduntur, propagatio fuerit, quantus usus, quanta auctoritas, intelligitur inde quod haud paucae etiam Mohammedanis scriptoribus placebant, Kessaeo maxime, celebri Corani commentatori: quid quod nonnullae in ipsum Coranum receptae sunt ¹⁾. A qua re nescio an ad antiquitatem arabicae interpretationis concludi possit, quamquam concedendum est, potuisse Mohammedem haurire sua ex traditionibus eius generis quae dudum circumferrentur ore populorum orientalium. Dialectus quidem arabica quae in editis est, Henrico Sikiō non multum differre videbatur ab arabica Novi Testamenti versione quam edidit Erpenius; sed nec de huius aetate satis constat. Ceterum huic arabicae nostri evangelii dialecto non nimium auctoritatis tribuendum est: poterat enim facile ipse arabicus textus qui saepe et cum amore describeretur, ad recentiorem sensim dialectum conformari. Codicum eorum qui ex catalogis bibliothecarum innotuerunt antiquissimus videtur Medicus Palat. num. XXXII. anno 1299. scriptus: vide apud Thil. Cod. apocr. pag. XXXI.

Reliquum est ut de editionibus huius evangelii dicamus. Primus edidit Henricus Sike Traiecti ad Rhenum, consulibus reipublicae Bremensis dicatum, anno 1697. Codice usus est bibliothecae Golii, publica tum auctione Lugduni Batavorum divenditae, qui quam aetatem habuerit aut quorsum pervenerit non constat. Libri titulus est *Evangelium infantiae vel liber apocryphus de infantia Servatoris. Ex Manuscripto edidit ac Latina versione et notis illustravit Henricus Sike*. Textus arabicus cum interpretatione latina complectitur paginas 161. forma duodenaria; notae quae textum excipiunt 94. Sikii versionem eamque solam repetierunt in apocryphorum collectionibus suis Fabricius et Ionesius, item Car. Chr.

---

¹⁾ Cf. dissertat. meam Haganam pag. 91 sqq., item quibus ibi maxime usus sum Henrici Sikii notas et Thilonis. In dissert. mea l. l. male factum est quod in locis apponendis scriptorum Arabum Abulfaragium cum Kessaeo composui.

Lud. Schmidius¹⁾. Fabricius textum apud Sikiū continuum in capita LV distinxit, addiditque notas, maximam quidem partem Sikianas. Denique nuper cl. Thilo cum versione Sikii latinā etiam textum arabicum repetendum curavit cum delectu notarum primi editoris, praetereaque in prolegomenis inprimis de codicibus manuscriptis deque ipso libello a variis Christianorum orientalium familiis recepto fusius et accuratius disseruit. De textu arabico eiusque versione ille haec adnotavit: *Textus arabici versionisque latinae vitia aliquot doctissimus collega Roedigerus emendavit in speciminibus typographicis ab ipso correctis.*

De nostra huius evangelii editione latina bene promeruit celeberrimus collega Fleischer. Is enim meo rogatu versionem Sikianam latinam, quemadmodum a Thilone exhibita est, ad arabicum textum impressum recognovit: unde haud pauca immutanda censuit, etsi posteriorem partem minus quam priorem correxit. Harum mutationum eas quae aliquid momenti habere videbantur plerumque in notis indicavi. Error inprimis notabilis correctus est capite XX., ubi *Quid rei est, o dominae meae, de hoc mulo scribendum erat pro Quam pulcher, o dominae meae, hic mulus est.* Etiam arabicum textum Fleischerus passim emendavit in exemplari meo, ut cap. III. bis, X. bis, XI. bis, XX. bis, XXX. XXXII. XXXVIII. XXXIX. XXXXII. XXXXV: sed haec accuratius indicare a nostro instituto alienum erat.

IX. X. GESTA PILATI GRAECE A ET B.

XI. DESCENSUS CHRISTI AD INFEROS GRAECE.

XII. GESTA PILATI LATINE.

XIII. XIV. DESCENSUS CHRISTI AD INFEROS

LATINE A ET B.

Sex libelli a nobis editi sunt, tres graece, tres latine, qui antea coniuncti unum effecerunt evangelium Nicodemi. Quod quo iure a

¹⁾ Edidit is et quidem negligentissime *Corpus omnium veterum apocryphorum extra biblia*, Hadamariae 1804. in quo latine leguntur evang. de nativitate Mariae, evangelium infantiae arabicum, evangelium Nicodemi.

nobis factum sit, ante omnia dicendum est. Librum quemadmodum post aliorum studia clar. Thilo nuper et graeco et latine edidit, duas constare partibus, quarum priore capp. I—XVI. de Christo accusato et damnato cruci affixo sepulto redivivo exponitur, posteriore a capite XVII. usque finem traduntur filiorum Symeonis e mortuis in vitam reversorum testimonia de Christi descensu ad inferos, dudum observatum est. Has vero non ab eodem auctore perfectas esse neque magis destinatas ut in unum coniungerentur, his fere argumentis probatur.

1) Testes antiqui graeci plurimi priorem partem absque altera exhibent. De duodecim enim codicibus graecis ad edendum librum huc usque adhibitis duo tantum vel tres ¹⁾ alteram partem priori adnexam habent. Atque accedit ad novem illos testes graecos grave testimonium copti interpretis, apud quem altera pars non invenitur. Latinis quidem, quibus etiam nomen evangelii Nicodemi debetur, ut post videbimus, formam libri duabus partibus coniunctis effectam magis placuisse statuendum est: latini enim codices nostri omnes utramque partem coniunctam habent. Gregorius vero Turonensis duobus locis de Gestis quae ipse dicit Pilati disserens altera parte non utitur ²⁾.

2) Prior pars in antiquis codicibus graecis, item in copto interprete, suum quendam finem habet quo libellum concludi apparet. Quae clausula Thiloni in duobus tantum codicibus graecis inventa non recte visa est ab imperito librario adiecta esse. De octo enim codicibus nostris qui in censum veniunt, tres paullo ante deficient, reliqui vero quinque omnes, quibuscum testis coptus consentit, eam clausulam habent. Rursus vero latini codices quos priorem partem non sine altera tradere vidimus, hanc clausulam graecam partim plane omittunt, partim ³⁾ paucis similibus exprimunt. Qua cum re

¹⁾ Tertium dicimus Vaticanum Birchii, in *Descens. Christi graeco* apud nos siglo B notatum, tota priore parte et initio secundae mutilum.

²⁾ Nescio an antiquissimus codex Vindobonensis palimpsestus omittat alteram partem: certe enim in iis quae legi fragmentis sunt quae ad capitis XVI. sectiones primam et secundam pertinent; sed nihil de posteriore parte inveni. Quod quam grave sit, ubi repetitis studiis confirmatum fuerit, facile intelligitur.

³⁾ Vide codices nostros ABC pag. 366.

cohaeret quod exordium secundae partis quemadmodum a latinis testibus traditur satis differt a graeco textu.

3) Ipsum alterius partis argumentum, de quo post exponemus, per se stat, quamvis priori non prorsus inconueniens sit. Sermonis quoque graeci et stili in utroque aliqua differentia conspicua est. Accedit quod textus in priore parte miram in modum fluctuat, in posteriore quadam testium consensione utitur.

4) Memorabiles inprimis duo loci sunt, vel potius duorum locorum geminorum paria: alteri prioris partis sunt, alteri posterioris; alteri verba latronis in cruce alloquentis dominum tradunt, alteri ad usum verborum Christi spectant in evangelio Marci XVI, 16. adscriptorum. Verba enim latronis *Gest. Pil. gr. A* capite X., eodem fere modo quo apud Lucam, sic scribuntur *Μνήσθητί μου, κύριε*, (ita *A* Eins; BC et latt. tres addunt *ὅταν ἔλθῃς*) *ἐν τῇ βασιλείᾳ σου*. Contra *Descens. Chr. ad infer.* cap. X, ita habent *Κύριε, ὅτε βασιλεύσεις, μή μου ἐπιλάθου*. Haec eiusmodi sunt ut uterque textus ab eodem auctore profectus esse nequeat. Atque eadem ratio est locorum *Gest. Pil. gr. A* XIV, 1. et *Descens. Chr. ad infer.* II, 2. Priore enim loco Christus de monte ad coelos ascensurus discipulis praecipit *Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται*, quemadmodum haec Christi verba etiam apud (Pseudo-) Marcum leguntur. Posteriore loco Iohannes baptista apud inferos dicit *Διὰ τοῦτο ἀπέστειλέ με καὶ πρὸς ὑμᾶς ἵνα κηρύξω πῶς ἔρχεται ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ᾧδε, ἵνα ὅστις πιστεύσῃ πρὸς αὐτὸν σωθήσεται, ὅστις δὲ οὐ πιστεύσει εἰς αὐτὸν κατακριθήσεται*. Qua in re grave esse puto quod baptistae oratio, plane conformata ad illa Christi verba, post *πιστεύσῃ* omittit *καὶ βαπτισθῆ*, praesertim quum auctor libelli omnino doceat mortuos nisi baptizatos ad salutem pervenire non posse. Cf. ibidem XI. *πρότερον δὲ ἀπελθεῖν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ καὶ βαπτισθῆναι. ὅπου καὶ ἀπελθόντες ἐβαπτίσθημεν* etc. Si igitur idem scripsisset utramque libri partem, eum minime praetermissurum fuisse puto in altera illud quod in priore posuisset.

5) Ea quae capite XVI. circa Symeonem versantur non sunt eiusmodi ut exspectes filiorum Symeonis historiam. Quam si auctor

prioris partis in animo habuisset, iam eo loco praeparandam aliquo modo duxisset. Possunt illa vero in caussa fuisse cur haec de redivivis historia interpolatori ad complendum evangelium idonea videretur.

Quae quum ita esse intellexissem, rei criticae eo consulendum iudicavi ut alteram partem ab altera seiunctam ederem. Quamquam apertam est secundam partem, quemadmodum nunc est, non satis per se stare. Sola quidem non inventa est¹⁾ nisi in duobus codd. gr. Venetis (Nan. 157. et 154.), atque ita quidem ut ex Gestis Pilati altera parte iam auctis decerptam esse appareat. Unde concluderis, esse aliquando hanc de filiis Symeonis redivivis historiam celebratissimo libro de ultimis Christi rebus annexam: quod nisi factum esset, videri cum tot aliis scriptis perituram fuisse.

Cum hac de unitate libri quaestione coniungamus alteram de integritate duorum quae edidimus exordiorum, quippe unde magnopere pondeat quam auctoritas tituli ex quo evangelium Nicodemi nuncupatur, tum iudicium de antiquiore ipsaque antiquissima libri ratione²⁾. Prius exordium verbis 'Εγὼ 'Ανανίας incipit; alterum verbis 'Εν ἔτι πεντεκαδεκάτῳ. In codicibus aliis utrumque invenitur, ita apud nos in codice C, in copto interprete et nonnullis latinis testibus; in aliis utrumque omittitur, ita apud nos in codd. graecis FH; rursus in aliis alterutrum desideratur, quemadmodum apud nos prius omittunt codices graeci ADEG, latini Dab^o Flor. Ambr., alterum latini ABC; in iis vero qui habent maxima textus differentia est. Qua in testium discrepantia eminent hoc quod utrumque libri initium iam in copto interprete repertum est, cuius textum folia papyracea antiquissima conservarunt. Atque prius certe, quum de altero non satis

¹⁾ Latine solam inveni in historia evangelica codicis Ambrosiani L 58., ex apocryphis et canonicis confata, ubi „Ploratum et lamentationem quos faciebat virgo Maria de filio suo“ excipit „Resuscitatio filiorum sancti Symeonis.“ Ipsa vero incipit verbis his „In evangelio autem Nicodemi legitur quod Carrinus et Leontinus“ etc. Hinc is codex non valet ad quaestionem propositam.

²⁾ Multo minorem gravitatem aut difficultatem his quibus „evangelium Nicodemi“ incipit, ea habent quibus in editionibus vulgatis finitur. Ea dico quae inde a verbis capitis XXVII. Et postquam compleverunt omnia scribentes leguntur. At enim haec latine tantum scripta non dubium est quin latinus homo post deum affinzerit. Quae res propterea gravis videri potest quod nomina Carini et Leontii, quibus Bellosobrius *histoire de Maniché* I. p. 370 sqq. ad inveniendam libri originem usus est, in graecis plane non exstant.

constet, etiam libro Vindobonensi palimpsesto quinti vel sexti saeculi continetur. Certum igitur est neutrum novellae inventionis esse. Sed quaeritur quid earum rerum ab ipso libri auctore, quid ab interpolatoribus quamvis antiquis profectum potemus. Qua de re mihi sic videtur. Is qui librum varie a se interpolatum, tamen non primum a se scriptum sed repertum, tanquam Ananiae sive Aeneae auctoritate nixum inventumque Theodosio et Valentiniano imperantibus emisit, de suo addidit priora Ἐγὼ Ἀνανίας etc., una servato indicio temporis quod libro praepositum invenisset. Complectebatur illud ex antiquo more ¹⁾ fere haec Ἐν ἔτει usque τῶν Ἰουδαίων Καϊάφα. Postea alii Nicodemi malebant auctoritatem sive interpretis sive auctoris: haec enim in codicibus fluctuant, quorum aliis Nicodemus Aeneae, aliis Aeneas Nicodemi interpretes dicitur. Hinc prioribus Ἐγὼ Ἀνανίας etc. vel omissis vel perperam repetitis vel ex arbitrio immutatis, quemadmodum in pluribus latinis codicibus contra copti et graecorum auctoritatem iam ipsius Nicodemi nomen intrusum legitur, addiderunt illa Ὅσα (alii καὶ ὅσα) μετὰ τὸν σταυρὸν etc. vel similia; nam et haec satis fluctuant. Rursus alii prologum utrumque omiserunt, praesertim quum utrumque coniunctum cum se ipso pugnare in aprico esset; antiquum vero temporis in talibus actis indicandi morem nec norunt nec necessarium duxerunt.

Atque haec quidem de duplici libri praefatione. Historiae vero initium, quod est apud nos Συμβούλιον γὰρ ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς, apud Thilonem Ἄνας καὶ Καϊάφας, rursusque in aliis codicibus aliud, ab eodem profectum esse existimo qui libri Ananiae sive Aeneae auctoritate edendi curam suscepit. Cuius quum antea alia ratio esset, iam et ipsa satis divulgata, factum est ut modo pristina modo recentior repeteretur, modo ex utrisque nova confaretur. Atque similiter quae per totum textum mira lectionis varietas est, ea potissimum inde est derivanda quod quae huic quem diximus editori

¹⁾ Huius moris exemplum Thilo Cod. apocr. p. 498. attulit ex Ammian. Marcell. XXII, 3. *Et acta super eo gesta non sine magno legebantur horrore, cum id voluminis publici contineret eorum Consulatui Tauri et Florentii etc.* Item ex actis proconsul. Cypriani Imperatore Valeriano IV. et Gallieno III. *Coas. III. Kal. Sept. Carthagine etc.*

debetur universa libri forma non tantam habebat auctoritatem ut prietina nec repeteretur nec cum nova confunderetur.

Iamvero de Nicodemi nomine auctoris quaerendum est, quod magnos ac graves de libro nostro errores creavit. Hoc enim quum ab antiquis non commemoratum viderent, ipsum evangelium, quippe quod Nicodemi diceretur; sat recenti memoria i. e. sexto fere saeculo prodisse opinabantur ¹⁾. Nimirum de Graecis nihil testimonii de evangelio Nicodemi repertum est, nisi quod in veteri Synaxario est *Λέγεται μέντοι ὡς καὶ Νικόδημος οὗτος λεπτομερῶς τὰ κατὰ τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἀνάστασιν συντάγματι διεσάφησε πρῶτος πάντων, ὡς τῆς συναγωγῆς ὧν καὶ ἀκριβέστερον καὶ τὰς βουλὰς τῶν Ἰουδαίων καὶ τοὺς λόγους καὶ ἀπλῶς τὰ πάντα εἰδώς* ²⁾. Sed haec ipsa interpolatoris potius quam auctoris Synaxarii sunt: quemadmodum etiam L. Allatius eo loco usus est ut probaret „multa de novo ab ultimis correctoribus“ ad antiquum Synaxariorum textum temere addita esse. Neque magis de Latinis quisquam nomine evangelii Nicodemi usus asseritur ante Vincentium Bellovacensem in Speculo historiali ³⁾ et Iacobum de Vora-

¹⁾ Exempli causa vide quae de Ammon, vir celeberrimus et alias acumine pollens, de evangelio Nicodemi disseruit *Leben Jesu* I. pag. 102 sq. *Da trat zwischen dem sechsten und zehnten Jahrhundert ein kleines Buch hervor* etc. His mirum in modum statim subiuncta sunt *Unter den Manuscripten der lateinischen Uebersetzung, die bereits zu Ende des sechsten Jahrhunderts ein gewisses Ansehen erhielt* etc.

²⁾ Cf. Synaxar. Graecor. Venetiis 1579. p. 75. unde attulit L. Allatius de *libris ecclesiast. Graecor.* p. 235. (Parisiis 1645.)

³⁾ Cf. libri VIII. (sic) cap. 40. quod est de *discussionibus causis eius coram Pylato*: cap. 41. de *illustione Herodis et iudicio Pylati*: cap. 43. de *sepultura domini*: cap. 56. de *apparitione facta Ioseph et albricatione Iudaeorum cum custodibus sepulcri*: cap. 57. de *relations Ioseph super liberatione sua de carcere*: cap. 58. de *illis qui cum domino resurrexerunt, et de conisatione Carini et Leucii*: cap. 59. *relatio eorundem de illustratione inferni in adventu Christi*: cap. 60. de *descensu Christi ad inferos*: cap. 61. de *religatione Sathane et inferni spoliatione*: cap. 62. de *occurso Enoch et Helye et latronis dextri in ingressu paradisi*: cap. 63. de *sine narrationis et eius descriptione*. Extrema huius capituli sunt *Et exeuntes de sinagoga cum omni sollicitudine et tremore perculientes pectora sua abierunt unusquisque in propria*. Haec autem omnia statim Ioseph et Nicodemus annuiciaverunt Pylato praesidi, qui scripsit omnia et posuit in eod. publicis praetorii sui, postquam caput 58. incepit illis *Surgens autem Ioseph in medio dixit Bene admiramini*. Unde apparet totam fere alteram partem evangelii Nicodemi a Vincentio Bellovae. exscriptum esse. Neque pauca capitibus iis quae praecedunt 58. caput, ex priore parte de-

gine in historia Lombardica ¹⁾), quamquam apud hos ita laudatur ut dudum ante saeculum tertium decimum in usum esse receptum appareat. Atque haec quidem de scriptorum veterum et graecorum et latinorum testimoniis, quae saepe adhibita sunt ad elevandam antiquitatis libri de quo quaeritur laudem. At nec in ullo codice graeco usquam repertum est *εὐαγγέλιον κατὰ Νικόδημον* vel simile quid, neque magis in plerisque ²⁾ codicibus latinis est „evangelium Nicodemi,“ nec denique in copto teste est; quamquam in plurimis codicibus et graecis et latinis itemque in copto studiorum Nicodemi circa librum diserta mentio fit. Quid tandem igitur rei est? Nomen evangelii Nicodemi titulus est recens vel potius recentissimus, i. e. qui post Caroli Magni fere tempora uni et alteri hominum occidentalium placuit atque post prae ceteris, nam multos etiam alios titulos fuisse testatum est, apud eosdem occidentales usu receptum ³⁾ est. Nimirum petitus est inde quod haec *ὑπομνήματα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παραθέντα ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου*, haec „Gesta Pilati“, hi „Commentarii Salvatoris conscripti sub Pontio Pilato“ ab Nicodemo vel hebraice scripti vel graece versi dicuntur in prologo. Ipsa vero haec Gesta Pilati, quod nomen apud Gregorium Turonensem bis legitur ⁴⁾), sive Acta Pilati, i. e. ut Iustinum aequ-

sumta sunt. Possunt inde plurima utiliter cum textibus codicum mss. conferri. Titulum libri quod attinet, plerumque adscriptum est „ex evangelio Nicodemi,“ semel (cap. 41.) „ex evangelio Nicodemi et Ioseph.“

¹⁾ Cf. in editione Gracesii cap. LIV. (antea 52.) *de resurrectione domini*. Pagina 241 est: *Alia qua ipsa die apparuisse dicitur Ioseph, sicut legitur in evang. Nicodemi. Nam cum audissent Iudaei quod Ioseph corpus Iesu a Pylato petisset -- in domum suam in Arimathia ipsum adduxit. Rursus pag. 242. est In evang. Nicod. legitur quod Carinus et Leucius filii Simeonis senis cum Christo resurrexerunt etc.* quo loco maxima pars Descensus Christi ad inferos legitur. Sunt etiam haec eiusmodi quae ad textus recensionem adhiberi queant.

²⁾ Ex nostris odd. lat. nullus eum titulum prae se fert. Vide commentarium pag. 312.

³⁾ Fuit qui diceret, evangelii Nicodemi nomen a Britannis excogitatum videri, quippe Nicodemum primum ipsorum apostolum iactantibus. Quae coniectura inde aliquam probabilitatem habet quod antiquissima omnium recentiorum versionum est anglosaxonica: id quod documento est quanto honore opus istud iam pridem in Anglia habitum sit. Tamen pro praecipuis partibus quae Nicodemi in hac historia sunt et in prologo esse praedicantur, facile aliquis id nomen invenire poterat.

⁴⁾ Cf. hist. Francor. I, XXI. (XX.) et XXIV. (XXIII.) Priore loco haec

ac ipsos nostros codices sequamur, τὰ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου γυνόμενα ἄκτα, quod nomen Graecis celebratur, prorsus non pendere a testimoniis de „evangelio Nicodemi“, iam satis superque clarum esse existimo.

De ceteris libri nostri nominibus unum inprimis memorabile est, quo et ipso probatur antiquis evangelii Nicodemi non librum sed nomen ignotum fuisse. In Vaticano enim codice meo (i. e. A) et in Parisiensi 3338. „evangelium Nazaraeorum“ dicitur, quo nomine etiam apud Vincentium Belloyacensem semel (in prologo ad Speculum naturale) insignitur; similiterque in Oxoniensi codice est, ex recentiore ut videtur emendatione, „evangelium Nazaraeorum secundam Nicodemum“. Hoc nescio an inde originem traxerit quod Latinus aliquis illud Nazaraeorum evangelium, quod Hieronymus ex hebraeo in latinum a se translatus dicit, pridem deperditum, his commentariis, quorum fortasse exemplar nulla praefatione auctum in manibus haberet, feliciter invenisse sibi visus sit inventumque ipso titulo exprimendum censuerit.

Illud vero difficile dictum est quando et a quonam primum liber noster duabus partibus in unum coniunctis sit emissus: quod editoris exemplum postea nonnullis quum graecis tam latinis aliisque usque adeo placuit ut repeterent. Ad eum quidem qui libro prologum prae-

leguntur *Adprehensus autem et Ioseph, qui cum aromatibus conditum in suo monumento recondidit, in cellulam recluditur et ab ipsis sacerdotibus custoditur, maiorem in eum habentes saevitiam, ut Gesta Pilati ad Tiberium imperatorem missa referunt, quam in ipsum dominum, ut cum ille a militibus, hic ab ipsis sacerdotibus custodiretur. Sed resurgente domino custodibus visione angelica territis, cum non inveniretur in tumulo, nocte parietes de cellula, in qua Ioseph tenebatur, suspenduntur in sublimi; ipse vero de custodia absolvente angelo liberatur, parietibus restitutus in locum suum. Cumque pontifices custodibus esprobrarent et sanctum corpus ab eisdem instanter requirerent, dicunt eis milites Reddite vos Ioseph, et nos reddimus Christum: sed ut verum agnoscimus, neque vos benefactorem dei, neque nos filium dei reddere nunc valeamus. Tunc illis confusis milites sub hac excusatione liberantur. Altero loco Gregorius haec scripsit Resurgens autem dominus per quadraginta dies cum discipulis de regno dei disputans, videntibus illis in nube susceptus evehctusque in caelos ad patris dexteram residet gloriosus. Pilatus autem Gesta ad Tiberium Caesarem mittit et ei tam de virtutibus Christi quam de passione vel resurrectione eius insinuat. Quae Gesta apud nos hodie retinentur scripta. Librum a Gregorio Turonensi his duobus locis adhibitum non fuisse Gesta Pilati quae etiamnum ipsi habeamus, ex iis paucis quae apud illum differunt a textibus nostris minime concludi debebat.*

fixit id non referendam videtur, quoniam nil eius rei significavit in prologo suo, et multi cum prologo codices habentur absque historia filiorum Symeonis. Primus quidem coniunctas partes latius codex Einsidlensis testatur, quem saeculo decimo priorem existimant. Sunt autem, ut liquet, cum in finem coniunctae ut gravitatem testimonii, quod quale fuerit statim explicatius dicemus, alterius altera auget.

Sed iam tractanda breviter nobis est gravis quaestio de iis Pilati actis quae testes nostri longe plurimi se referre profitentur. Quae in re repetenda est memoria illorum actorum Pilati, ad quae iam Iustinus bis provocat, item paullo post Tertullianus, atque item post hosce alii multi. Haec an vera Pilati acta fuerint, ab ipso vel ipsius auctoritate conscripta ac Romam ad imperatorem missa, qualia existuisse quum ex antiquo more, cuius testis etiam Eusebius est ¹⁾, tum ex traditione ultimae Christianae antiquitatis communi ²⁾ probabile sit, id a nemine opinor serio quaeri potest. A scriptis enim iudicialiis eiusmodi ea quae inde afferuntur a Iustino, Tertulliano aliisque, prorsus abhorrent. (Vide post.) An igitur spuria fuerunt quorum auctor nomine Pilati per fraudem abuteretur? Id ipsam ex Iustini quidem verbis certo effici nequit, quum constanter dicat ἐκ τῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου γενομένων ἄκτων μαθεῖν δύνασθε. Neque magis id postea a plerisque creditum esse ³⁾, coniecere licet ex ἀνάφορα Πιλάτου, cui, tanquam ad id ipsum scriptae ut ad Caesarem mitteretur, etiam acta illa adiecta esse plures codices

¹⁾ Cf. histor. eccles. II, 2. παλαιῶν κερρατηκότος ἔτους τοῖς τῶν ἔθνῶν ἄρχουσι τὰ παρὰ σοφίαι καινοτομούμενα τῷ τῆν βασιλεῖον ἀρχὴν ἐπικρατοῦντι σημαίνειν.

²⁾ Iprimis respectu digna sunt testimonia Actorum praesidialium passionis Tarachi Probi et Andronici et Martyrii Iguatii interpolati. In illis enim Maximus praeses ad Andronicum dicit Μωρέ, τοῦτο οὐκ οἶδας, ὅτι ὄν ἐπικαλῆ ἔν Σρωσκον κακοῦργον, ὑπὸ ἐξουσίας τινός Πιλάτου ἡγεμόνος ἀνήρθη ἐν σταυρῶ, οὗ καὶ ὑπομνήματα κατακείμενα; Cf. Pallad. de vita Chrysost. ed. Emer. Bigot. p. 280., item Valesium ad Eus. hist. eccl. IX, 5. Atque in martyrio Iguatii (interpolatum creditur saeculo fere sexto) Traiano Antiochiae relatum esse dicitur, Ignatium hominibus cultam fere divinum suadere Christi morte crucis a Pilato affecti, ὡς τὰ περὶ αὐτοῦ διδάσκουσιν ὑπομνήματα.

³⁾ Quod si auctor prologi credebatur, nihil ineptius fingere poterat quam hebraicis ea litteris conscripta fuisse. Hinc an crediderit dubito.

significant¹⁾). Nihilominus quae „sub Pilato confecta“ ille dicit acta, quaeque post alii, praesente Tertulliano, pro ipsius Pilati actis Caesari et destinatis et missis habebant, ea inquam iam Iustino magnae auctoritatis esse videbantur, quam utique non habebant nisi ab eo quod prae se ferebant nomine Pilati, quippe testis rei gestae gravissimi, et qui idem ut videtur a Iustino suator libelli publico usui destinati credebatur. Si igitur verum quaerimus, ille actorum liber Pilati nomen et auctoritatem cum eius nomine coniunctam usurpabant, etsi ab homine Christiano conscriptus erat, cui illum auctoritatis quicquam suae contulisse fidei absonum est.

Sed eadem acta mox inter Christianos satis divulgata esse, post Iustinum et Tertullianum Eusebius hist. eccl. II, 2., Epiphanius haeres. L, 1. aliique multi testantur. Haec igitur an eadem ac nostra fuerint quaeritur. Quodsi eadem fuisse contendere temerarium plerisque videbitur, diversa fuisse nemo demonstrabit. Quaecumque enim inde protulerunt veteres, quorum imprimis videndi sunt Iustinus²⁾ et Tertullianus³⁾, eadem in nostris inveniuntur actis. Quae

¹⁾ Cf. infra pag. 413. ὁ οὖν Πιλάτος μετ' οὐκείας αὐτοῦ ἀναφορᾶς ἐξέτεμψεν αὐτὰ τῷ Καίσαρι.

²⁾ Cf. Apolog. I, 35. pag. 76. Καὶ μετὰ τὸ σταυρῶσαι αὐτὸν ἔβαλον κληῖρον ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν αὐτοῦ καὶ ἐμπερίσαντο ἑαυτοῖς οἱ σταυρῶσαντες αὐτόν. καὶ ταῦτα ὅτι γέγονε, δύνασθε μαθεῖν ἐκ τῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου γενομένων ἄκτων. Cf. Gest. Pil. gr. A X, 1. B X, 3. Alter locus Iustini est Apol. I, 48. p. 84. Ὅτι δὲ καὶ θεραπεύσουσι πάσας τὰς νόσους καὶ νεκροὺς ἀνγερεῖν ὁ ἡμέτερος Χριστὸς προσφητεῖ, ἀκούσατε τῶν λελεγμένων. Ἔστι δὲ ταῦτα τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ ἀλείται χωλὸς ὡς Ἰλαφός -- καὶ περιπατήσουσιν (Isai. 35, 4 sqq.). ὅτι δὲ ταῦτα ἐποίησεν, ἐκ τῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου γενομένων ἄκτων μαθεῖν δύνασθε. Cf. Gest. Pil. V—VIII.

³⁾ Is Apologet. 21. scribit Iesum ex invidia magistrorum Iudaeorum Pilato traditum, ab hoc violentia suffragiorum victo cruci esse deditum; de cruce pendentem spiritum cum verbo sponte emisisse, praevento carnificis officio; eodem momento mediam diem solis deliquio subductam; sepulcro, ne, quia se resurrecturum praedixisset, amolirentur discipuli cadaver, custodiam militarem additam, sed die tertia concussa repente terra et mole revoluta quae obstraxerat sepulcrum pavore disiectam; in sepulcro nihil repertum praeter exuvias; a primoribus corpus surreptum a discipulis falso iactitatum; ipsum vero Iesum cum discipulis apud Galilaeam Iudaeae regionem ad quadraginta dies egisse, docentem eos quae docerent; dehinc ordinatis eis ad officium praedicandi per orbem, circumfusa nube in coelum esse ereptum. Quibus expositis ita pergit *Ea omnia super Christo Pilatus, et ipse iam pro sua conscientia Christianus, Caesari hanc Tiberio nuntiavit.*

res non parvi momenti est. Neque enim obscurum quid aut late patens, sed quaedam satis petularia ac definita et eiusmodi quae in actis Pilati minime exspectes, ab illis afferuntur. Nec rursus haec in actis nostris ita narrantur ut ad illorum verba possis accommodata putare. Huc accedit quod sive res sive linguam spectas, tantum non nihil a secundo saeculo alienum in nostris actis invenitur¹⁾. Praeterea illud magni est faciendum quod Eusebius narrat hist. eccles. IX, 5 et 7. Maximinum imperatorem acta Pilati calumniis plena ad Christianorum contumeliam publicasse, eaque per imperii provincias disseminata, in agris et civitatibus proposita, in ipsis puerorum scholis declamata et memoriae mandata esse. Haec acta, haud dubie et ipsa suppositicia²⁾, imperator omnino opposuisse putandus erit actis iis quae Christiani iactabant inde ab aetate Iustini.

Iamvero quae singula vidimus historica, ea quandam testimoniorum seriem efficiunt. Iustinus quae acta Pilati laudat medio saeculo secundo, eadem Tertullianus initio saeculi tertii percenset: porro eadem Maximinus imperator initio quarti saeculi suspecta atque irrita reddere studuit appositis aliis novis iisque maxime contumeliosis, quo eodem saeculo quarto eadem commemorant Eusebius et Epiphanius: insequitur quinto saeculo Orosius (histor. VII, 4.); sexto Gregorius Turonensis, qui apud ipsos illa retineri asserit. Ea vero quae ad nos pervenerunt acta iam antiquissimo codice latino palimpsesto, quinti vel sexti saeculi, item papyraceis foliis coptis eiusdem certe aetatis continentur. An nihilominus putemus haec nostra diversa esse ab antiquis illis, quamvis quicquid de suis veteres docent, id inveniamus in nostris? Quo tandem modo subito perire poterant quae iam inde ab Iustini tempore tanta Christianis auctoritate valere videbantur? Aut quem tandem, quum vetera tam bona tantaque ex longo usu auctoritatis esse sciret, alia nova ficturum fuisse putemus, ac finxisse vero cum tanto successu ut nova sua Graecis Latinis Coptis mirum in modum commendaret iisque vetera loco moveret atque exstingeret?

¹⁾ Cf. Dissertat. meam Haganam p. 65: quamquam de iis rebus fusius accuratiusque alio loco exponendum erit.

²⁾ Aliter sentit Henke in Probabilibus de actis Pilati etc. Vide Opusc. academ. p. 217 sqq.

Quae quum ita sint, concludo, acta Pilati quae ad nos pervenerunt in rei summa ab iis quae iam secundo saeculo exstitisse Iustinus docet non diversa esse, nisi quod sensim multifariam immutata atque interpolata censenda sunt. Quae interpolatio quam plane ex more apocryphorum librorum sit, tum significata ab ipsis est veteribus¹⁾. Mira autem textus varietas, quae in textibus nostris et commentariis ante oculos posita est, interpolatorum partes luculenter testatur.

Per quem et quo consilio haec acta composita putemus, id neque per se dubium est et dudum a multis probabiliter dictum est. Composuit enim Christianus ex Iudaeis oriundus, id quod et stili et rerum et consilii ratio abunde docet, et quidem in eum finem ut popularibus suis de Christo Iesu persuaderet testimonio gravissimorum Iudaeorum in auctoritate constitutorum, eorum qui rebus ipsis interfuissent ipsoque rerum eventu ab acerrima inimicitia ad fidem perculsi essent. Quod ita fecit ut, patefacta accusationis fraude et damnationis iniustitia, Christum comitantibus portentis mortuum, tertio die ex mortuis mirabiliter in vitam restitutum, denique vivum in coelos assumptum narraret. Narrationem autem suam ita contexit ut multa canonicis evangeliiis tradita non tam repeteret quam fundamenti loco poneret. Quos praeterea fontes adierit etsi non liquet, tamen quin nonnulla ex fama fideliter ore propagata et potuerit discere et adhibere debuerit, ne hominibus ab aetate Christi non ita longe remotis fraudem potius quam historiam tradere videretur, eo minus dubito quo maiorem libri eventum testatum habemus. Idem vero etiam testantur ipsorum textuum nostrorum loci aliquot, quorum quae est ad canonica quaedam ratio minime negligenda est.

Fuerunt etiam qui de lingua dissentirent qua auctor actorum Pilati usus esset. Aliis enim hebraicum, aliis latinum, aliis graecum archetypum placuit. Atque iis quidem quibus hebraice scriptum videbatur, nescio an fucum fecerit assertio prologi. Ea vero non plus

¹⁾ Cf. imprimis Epiphani. haeres. L. (Quartadecimanor.) num. 1. ἕτεροι δὲ -- ἀπὸ τῶν ἄκρων δῆθεν Πιλάτου αὐτοῦσι τὴν ἀκρίβειαν εὐρηκέναι, ἐν αἷς ἐμφέρεται τῇ πρὸ ὀκτώ καλανθῶν Ἀπριλλίων τὸν σωτήρα πεποιθέναι -- ἔτι δὲ εὖρομεν ἀντίγραφα ἐκ τῶν Πιλάτου ἐν οἷς σημαίνει πρὸ δεκαπέντε καλανθῶν Ἀπριλλίων τὸ πάθος γεγενῆσθαι.

veritatis habet quam quod tot alii libri apocryphi, ut historia Iosephi lignarii, ut Pseudo-Matthaei evangelium, ut Abdiae historiae apostolicae, quippe maiorem fidei speciem affectantes, ex hebraico se translato fingunt. Quae enimvero passim hebraici potius quam graeci sermonis indolem redolent, ea prorsus quadrant in hominem hebraeam graece scribentem; nec vero quicquam hebraicum archetypum postulat, quod nec Instino aut Tertulliano aut Eusebio memoratum est.

Alii rursus latine librum scriptam esse velunt. Quod quum nemini veterum in mentem venit, quamquam ipsum Pilatum latine potius quam alio sermone in actis suis usum scire debebant; tam pugnat cum ipso latino prologo, qui graecam ex hebraico interpretationem profitetur. Ac si qui forte loci latine praestare graecis videntur, id ex graecis codicibus diversis a nostris, qui aetate non excellunt, derivatum est. Rursus latina saepe, graeca nusquam interpretem produunt. Neque graecum interpretem verba latinitalis propria, ut *σύνα, κούρωρ*, fideliter retenturum sed quantum posset graece redditurum fuisse arbitror.

Graecum vero auctorem primum suadet universa graeci textus ratio, in quo magna est cum evangeliiis canonicis affinitas. Accedit quod hebraicum archetypum in fictione positum esse tantum non certum est, et latinum quo commendetur non habet. Quam vero consentaneus graecus sermo libro ipsis potissimum Iudaeis destinato fuerit, quum totum Novum Testamentum tum tot alii scriptores oriundi ex Iudaeis et tamen graece scribentes probant, inter quos Philo et Iosephus eminent.

Quam de actis Pilati quaestionem antequam mittamus, quaerendum est quo tempore eam subierint interpolationem, cui cum universa quadam ni fallor retractatione etiam prologus debetur. Haec non ita multo posterior ea aetate esse videtur qua archetypum hebraicum repperitum et in graecum translatum in ipso prologo fingitur. Alioquin nulla causa est cur hoc potissimum sit tempus positum. In numerorum vero qui aetatem significant varietate atque ambiguitate tenendum puto hoc quod septimo decimo anno Theodosii II, quem textus et graecus et coptus refert, latino fere non dissentiente, Valentinia-

nam III. in societatem regni adscitum historici tradunt. Hinc brevi post annum Christi 424. retractatio illa locum habuisse videtur.

Iam paucis de altera evangelii Nicodemi parte dicamus. Versatur in eo ut tradat filiorum Symeonis testimonia de Christi rebus apud inferos gestis. Cum Pilati actis cohaeret ita ut testimoniam quod in his est de Christo ex mortuis ad vivos reverso non modo confirmet sed etiam compleat. Quod duobus modis fit, quum quod Christum non solum ipsum in vitam redisse verum etiam alios secum in vitam revocasse docet, tum quod illum statim postquam animam in cruce edidisset mirabilia apud inferos gessisse narrat. Quod utrumque quum Iudaeorum christologiae quae circa Iesu actam erat prorsus conveniens sit¹⁾; et resurrectionem primam iustorum et descensum Messiae ad inferos docenti, facile intelligitur consilium auctoris libelli non ita diversum ab actis Pilati fuisse. Nam etiam his rebus Christum satisfecisse Iudaeorum de Messia suo expectationi populares suos docebat. Quod quantopere in ipsam actam apostolicam quadret, ne extra sacrorum librorum terminos egrediamur, probatur locis Matth. 27, 52 sq. Eph. 4, 8 sq. 1 Petr. 3, 18 sq., quorum, addito Lucae loco 23, 43., haec tota filiorum Symeonis historia laculentissimum commentarium exhibet.

Quaerenti quando et a quonam libellus iste conscriptus sit, conjecturarum campus latissime patet. Sermonem si spectas, mea quidem sententia nihil est quod originem actis Pilati aut Iacobi evangelio posteriorem probet. Idearum vero ratio ea est ut, graecum certe textum examinanti, non varie interpolatum latinum, nulla homini ab aetate apostolica proximo aliena inveniantur. Quod singula cum antiquorum scriptorum locis similibus componens egregie probavit Thilo notis textui subiunctis, in quibus modo ad antiqua Hebraeorum apocrypha delegat, ut ad *Parvam Genesin*, ad *Testam. XII patriarcharum*, ad *Mosis ascensionem*; modo ad rabbinorum Iesu fere aequalium commenta; modo ad LXX interpretes; modo ad vetustissima Christianarum litterarum monumenta, vel haeretica, ut Ophitarum, Marcionis et Marcionitarum, Valentinianorum, vel catholica, ut est Pastor Hermae, Clementis quae feruntur homiliae, Seniorum frag-

¹⁾ Cf. Bertholdt: *Christologia Iudaeorum* etc. §§ 34 et 35.

menta apud Irenaeum, Iustinus Martyr, Theophilus Antiochenus, Irenaeus. Ex ipso vero libello nostro, qui tum nondum cum actis Pilati coniunctus esse videtur, prae aliis multis hausit, nulla quidem alieni mentione facta, Eusebius Alexandrinus¹⁾. Praeterea in aestimanda libri antiquitate illud aliquid momenti habet quod verba latronis de cruce pendentis (cf. pag. 310.) ita discedant a Lucae textu ut ex alia veterrima traditione fluxisse videantur. Quod nescio an etiam in responsum Christi quadret (l. l.), et in Iohannis baptistae verba apud inferos, de quibus iam supra dictum est.

Quae omnia coniuncta eiusmodi sunt ut libellum nostrum ex antiquissimo scripto apocrypho secundi saeculi haustum vel transcriptum existimem. Quod quo nomine apud antiquos innotuerit difficile dictu est. Non inepta quidem coniectura eorum est qui ex *κῆρυγμα Πέτρου* petitum censebant: Petri enim auctoritas, quippe eundem Descensum Christi in epistola testati, maxime idonea videri poterat quae tali commento fidem faceret. Tamen quae illius praedicationis fragmenta a veteribus laudantur coniecturam istam parum sustentant. Neque si ex libro tam celebri Eusebius Alexandrinus hausisset, fontem silentio praeteriturum fuisse credo. Hinc potius in eis videtur scriptis fuisse quae in paucorum hominum notitiam atque usum venirent, cuiusmodi multa a claris scriptoribus profecta dudum perisse scimus. Scripsisse vero librum puto Christianum ex Iudaeis ortum²⁾, lingua usum graeca, bonae illum quidem fidei sed theologia Iudaica non mediocriter imbutum nec ignarum idearum gnosticarum. Gnostici enim quautopere delectati sint angelorum et bonorum et malorum partibus excolendis, item et coelorum et inferorum imaginibus, quanti iidem et Christi et Christianorum fecerint

¹⁾ Cf. Thilo: *Ueber die Schriften des Eusebius von Alexandrien und des Eusebius von Emisa*. 1832. Longe diversam a nobis sententiam tuetur qui nuperrime Parisiis de evangelio Nicodemi scripsit, Alfred Maury: *Nouvelles recherches sur l'époque à laquelle a été composé l'ouvrage connu sous le titre d'évangile Nicodème*. 1850. Putat enim ex Eusebio Alexandrino aliisque eiusdem fere aetatis scriptoribus totum librum de Descensu Christi haustum esse. Quod quam a vero alienum sit, clarissimum virum ipsum ex repetito rei examine docturum non dubito.

²⁾ Hinc non ad alios nisi Veteris Testamenti pios salutarem Christi apud inferos adventum pertinere facit. Aliter Marcion.

baptismum, quo quidem Valentinianis homines in salutem regenerari visi sunt, satis constat. Inprimis vero comparandae sunt Ophitarum opiniones de ligno vitae, cuius balsamo animam in baptismo ungi dixerunt, de anima portas regni Ialdabaothi signo vitae (cruce?) aperiente, item aliae similes, quales etiam ex duobus venerandae antiquitatis monumentis, quae nuper demum docta aequalium industria ex tenebris protraxit, Philosophumena Pseudo-Origenis dico et opus copticum Πιστις Σοφια, disci possunt. Ipsam descensum Christi ad inferos a Gnosticis, ut a Marcione, receptum atque excultum esse constat ¹⁾.

Transeundum est ad editiones utriusque de quo disputavimus libelli a prioribus editoribus omnibus comprehensi evangelio Nicodemi. Hoc igitur quis primum latine emisit, non accurate dici potest. Tres enim editiones sine loci anni et typorum notatione innotuerunt, recensiti a Thilone Cod. apocr. p. CXXXII. Tertio loco quam posuit, consentientem cum editione Lipsiensi a. 1516., eam non cum Thilone pro editionum omnium prima habuerim. Quae laus potius in eam cadere videtur, cui Lud. Hain in Repert. bibliogr. numerum 11749. apposuit. Eadem apud Thilonem sub 1.) posita est. Hanc ipsi plerumque ad textum nostrum contulimus satis diversam illam quidem a Lipsiensi editione a. 1516. Tribus saeculis post editionem principem latinum textum identidem iam repetitum in apocryphorum collectiones receperunt Fabricius, Orthodoxographis potissimum Heroldi usus, Ionesius, maxime pendens a Monumentis Grynaci, Schmidius et Birchius, sequentes Fabricium, nisi quod a Birchio duorum latinorum codicum lectiones variantes adscriptae sunt. Graecum vero textum prioris partis (una eum Fabricii latino) primus edidit Birchius, et quidem ad normam codicis Paris. num. 770. a Birgero Thorlacio descripti. Idem secundam evangelii partem inde a verbis *ἐρχεται ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ἁδὲ cap. XVIII. (i. e. II, 2.)* ex cod. Vatic. 269. evulgavit. Quam editionem graecam principem clar. Thilo iure dicit „plus iusto

¹⁾ Ad totam hanc de actis Pilati expositionem adhibuimus quae in dissertatione nostra Hagana § 15. in eandem rem scripsimus, nisi quod nonnullis omis-
sis alia addidimus, alia mutavimus.

festinatam“, „vitiis omnia generis scatentem“, „pro deformitate sua quasi formidinem lectorum“. Cf. l. l. pag. CXXI. Melioris tamen frugis sunt quae Birchius in Prolegg. de evangelio Nicodemi scripsit *Auctar.* p. VII—LXI.

Birchium Thilo excepit plurimumque superavit. Exhibuit is textum graecum prioris partis ex eodem cum Birchio bibliothecae Parisiensis codice 770. Una vero ad apparatus criticum, passim etiam ad emendandum textum adhibuit codices Paris. alios tres, notatos in bibl. Reg. nunc Nation. numeris 929. (Thilonis B) 1024. (Thil. C) 808. (Thil. D): item ex collatione Hessii olim ad Muentorum episcopum Havn. missa duos Monacenses numeris CXCII. (Thil. Mon. A) et CCLXXVI. (Thil. Mon. B) insignitos: item italicos duos, alterum Vaticanum opera Birchii collatum, alterum Venetum Nanianum CIX. ex apographo Morallii in gratiam Birchii facto. In bis alteram evangelii partem unus continet Parisiensis num. 808. ad quem accedit Vaticanum Birchii fragmentum, Porro idem latinum textum totius evangelii appositum graeco ex codice Einsidlensi (vide infra) ab Hessio cum textu Fabricii collato edidit, variantibus lectionibus codicum Halensis Havniensis Corsiniano et editionem raro notatis. Sub textu adnotationem uberrimam eruditione plenam posuit, praemissis prolegomenis pag. CXVIII—CLX, quarum posteriore parte (inde a pag. CXLII.) de versionibus anglicis francogallicis italicis germanicis aliisque disseruit.

Denique nostri laboris haec est ratio. Evangelio Nicodemi, quod recentiores in vitis veteribus dicere consueverunt, in duas — ut ratio critica suadebat (vide supra) — partes descripto, in distinguendis recensitionibus textus et graeci et latini operam posuimus. Hinc Acta Pilati graeco bis, latine semel; Descensum vero ad inferos bis latine, semel graeco, suo quodque commentario auctum, debebamus edere. Huius utriusque recensitionis quum in graecis tum in latinis tantam per totum textum esse differentiam ac peculiaritatem ut neutra ad apparatus alterius apte adhiberi possit, viri intelligentes facile videbunt. Quarum etsi neutra negligenda est hoc litterarum antiquitatis Christianae genus religiose colentibus, tamen non dubito quin recensiones a nobis siglo A insignitae, totum si librum potius

quam singula spectas, praeferenda sint alteris. Adhibuimus autem ad omnes sex libellos antiqua documenta triginta novem, quorum viginti in usum criticum nondum conversa erant. Nusquam vero unum codicem repraesentavimus neglectis reliquis; sed ubique data est opera ut textum et testatissimum et maxime probabilem daremus.

Primum igitur ad recensendum Gestorum Pilati textum graecum A his usi sumus codicibus:

A i. e. Monac. CXCII. saeculi fere XHI. In Hardtii Catalogo codd. mss. bibl. Reg. Bavar. tom. II. pag. 259 sqq. descriptus est. Deficit capite XV, 5. inde a verbis ἐκλάβετο δέ.

B i. e. Monac. CCLXXVI. saeculi fere XII. Hardtius in Catalogo suo tom. III. p. 149 sqq. descripsit. Incipit a verbis - οὐ λέγοντες. πρὸς κούρωποι (sic) cap. I, 4.

Uterque codex Monacensis, intercedente benevole viro illustrissimo de Bose, legato regis Saxoniae ad aulam regiam Monacensem, in usum aecum missus est Lipsiam.

C i. e. Paris. Reg. nunc Nation. num. 770. exaratus anno 1315. manu Georgii sacerdotis. Cf. Montfauc. Palaeogr. gr. p. 68. sub cod. Colbert. 2495. Post Birehium multo accuratius contulit et edidit (vide ante) Thilo, apud quem siglo A notatur.

D i. e. Paris. Reg. nunc Nation. num. 1021. saeculi XV. (Thilonis C). Hic actorum textus plura alia similis generis admixta habet; ita post exordium priorem partem narrationis Iosephi Arimatheensis habet, item relationem mortis sepulturae et resurrectionis Christi proprio modo ex variis conglutinatam. Solum mediam particulam cap. I—VIII. complectentem ad commentarium suum Thilo adhibendum duxit. Hoc codice Cangius in Glossario passim usus est.

E i. e. Par. Reg. nunc Nat. num. 929. saeculi XV. (Thilonis B). In hoc non tantum initium et finis desiderantur, sed etiam plura media exciderunt, foliis singulis insuper perverse positiss. Continet cap. I. ab initio mutilum usque ad cap. VIII. medium: porro cap. XIII. cum parte capituli XIV: denique capp. XV et XVI. Quas partes omnes contulit Thilo; nos nihil praeter exordium contulimus.

F i. e. Ambros. C 92. Cf. ad protevang. Iacobi codicem P. Inde exscriptissimus initium usque κάκσίνός μοι ἐρμήνευσεν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος ¹⁾ I, 4., item finem εἶη κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν μεθ' ἡμῶν usque τῶν αἰώνων· ἀμήν.

G i. e. Ambros. A 56. saeculi XV. Exscriptissimas initium usque μετὰ ἐπικαίας (sic) ἀχθήτο (sic) ὁ ἰς I, 2. med., item οἱ δὲ λαβόντες τὸ ἀργύριον usque ἴδετε ἅπερ ἐξηγήσασθε XIII, 3 — XIV, 2., et καλοῦσιν πάλιν Φοιναία (sic) τὸν ἱερέα — τῶν αἰώνων· ἀμήν. XVI, 3. usque finem.

H i. e. Harleian. 5636. saeculi fere XV. Exscriptissimus initium usque Κύρις καλεῖ σε (cod. καλῆσαι) ὁ ἡγεμών. ὁ δὲ Πιλάτος, item καὶ καθὼς λέγουσιν οἱ τρεῖς διδάσκαλοι usque ὅτι γέγραπται Ἐπικατάρατος πᾶς XVI, 4., denique τοῦ φυλάσσειν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ usque τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ad hos codices graecos accedunt

Copt i. e. folia papyraea coptica saeculi fere V. Interpretationem huius textus mecum communicavit, dum Taurini versabar, celeberr. Peyron. Inde descriptissimus ab initio usque *Egressus est cursor, cumque agnovisset Iesum adoravit eum* rursusque a verbis *verene vidistis Iesum sedentem in monte Mabreck* usque finem. Reliqua nuper per litteras petenti non satisfactum est.

Eiusdem fere cum papyro copto vetustatis est codex Vindobonensis palimpsestus, cuius fragmenta aliquot eruiimus, de quibus ad latinum Gestorum textum vide. Ibidem accuratius dicitur de latinis codicibus (Ambr Cors Eins Fabr Flor Vatt Ven) etiam ad graecum commentarium passim adhibitis.

Secundo loco de codicibus dicendum est unde primi edidimus Gesta ²⁾ Pilati graece B.

A i. e. Venetus Marcianus class. II. cod. CLI. Satis recens est ³⁾,

¹⁾ Hoc nomen ut in antiquis Novi Testamenti codicibus est (cf. N. T. ed. Tischendorf. 1849. Prolegg. p. XXXVI.) edidimus Πιλάτος, non cum recentioribus Gestorum Pilati codd. Πιλάτος.

²⁾ In margine superiore positum est Acta Pilati. Sed debebat alterutrum constanter poni.

³⁾ In catalogo codicum Nanianorum pag. 407. sub CCX ex subscriptione saeculi septimi decimi esse dicitur. Quam temporis notam non recognovi.

sed in Sinaitico monte scriptus. Totum accurate transscripsimus.

B i. e. Paris. Reg. nunc Nat. 808. saeculi XV. (Thilonis D). = 2 1/2.

Hunc textum ex Thilonis commentario sumimus; diversas enim huius recensiois partes tantum non omnes ad marginem descripsit.

C i. e. Ven. Marc. class. II. cod. LXXXVII. olim Nanius CIX. saeculi XV. Plura inde studio Morellii hausta (vide ante) iam Thilo composuit cum textu codicis B. Nos etiam hunc textum ex codice totum transscripsimus.

Tertii libelli, i. e. Descensus Christi ad inferos graece, instrumenta critica haec habuimus.

A i. e. Venet. Marc. class. II. cod. CLI. Vide paullo ante sub A. Totum transscripsimus.

B i. e. Paris. Reg. nunc Nation. 808. saec. XV. Hunc textum ex Thilonis editione sumimus.

C i. e. Palat. Vatic. num. 269. saec. fere XIV. Incipit a verbis *ἔρχεται ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ υἱός* cap. II. extr. Exscripsit atque edidit Birchius (vide ante).

Latinorum textuum *primus* est Gestorum Pilati. Conformatus est ad codices hosce.

A i. e. Vaticanus, nescio quo numero notatus. Lectu satis est difficilis, saeculi fere XIII. Totum transscripsimus.

B i. e. Vatic. num. 4563., similis priori. Ad priorem codicem accurate contulimus.

C i. e. Ven. Marc. class. XIV. cod. XLIII. saeculi fere XV. Totum transscripsimus.

D^a i. e. textus Fabricii, de quo vide supra; item Thil. Cod. apocr. pag. CXXXV.

D^b i. e. codex Einsidlensis, quem ante decimum saeculum scriptum esse autumant. Collationem eius cum editione Fabriciana exhibuit Iob. Iac. Hefs in bibliotheca historiae sacrae. 1791. P. I. p. 455—483. Ea collatione post Birchium et Thilonem et ipsi usi sumus.

D^c i. e. codex bibliothecae principis Corsini num. 1146. saeculi

fere XIV. Contulit cum Fabriciano textu Engelbroth. Quam collationem publici iuris fecit Birchius in Auctario suo codicis apocr. Fabriciani.

Flor i. e. cod. Florentinus Laurentianus. Deficit post verba *Respondentes milites dixerunt Si Iosoph [in] Arimathia est, et Iesus in Galilea est XIII, 2.* Ea quae inde vel descripsimus vel contulimus, significata sunt in commentario.

Ambros i. e. Mediolanensis Ambrosianus O 35. saeculi fere XIV. Descripsimus usque verba *Novimus Iesum hunc fabri lignarii filium et de Maria natum.* Reliqua inde desumpta ad Descensum Christi pertinent, quae post vide.

Havn i. e. Havniensis bibl. Reg. anno 1400. scriptus. Vide Thil. l. l. p. CXXXVIII sq., cuius ex notis aliquoties laudavimus.

Hal i. e. Halensis bibl. orphanotrophei saec. fere XIV. Vide Thil. l. l. p. CXXXVI. Ut supra.

Par i. e. Parisiensis codex ex quo Thilo attulit prologum. Hunc per errorem num. 3538. pag. 313. notavimus; est enim 1652.

Vind: Ultimo loco ponimus qui dignitate primus est Vindobonensem codicem palimpsestum quarti vel sexti saeculi, ex cuius litteris aegerrime legendis praeter ea quae ad prologum notavimus p. 313. eruimus fragmenta haec: *tunc volum templi scissum est in duo a summo usque deorsum - - petrae fissae sunt et monumenta aperta sunt et multa corpora eorum qui (cf. XI, 1.): revelantur de multorum cordibus cogitationes. dicunt didascalii et levitae haec ista quomodo audisset. dicit levi non scitis quoniam (cf. XVI, 1. 2.): ti sunt iam quasi mortui et occiderunt in terra et ieiunaverunt usque ad horam nonam. et rogaverunt eos nicodemus et ioseph (cf. XVI, 1.)*

Praeter hos codd. mss. plerumque contulimus edr i. e. editionem principem quae videtur, apud Lud. Hain in Repertor. bibliogr. num. 11749. notatam (vide supra pag. LIII.); item ex Thilonis notis aliquoties Lipsae i. e. editionem Lips. a. 1516. (vide ibidem)¹⁾. Passim etiam quum graecorum tum interpretis opti rationem habuimus.

¹⁾ Ad notam temporis prologo additam conferri etiam potest scriptura quae ex cod. membr. Giessensi saeculi fere XIV. excerpta reperitur in

Secundus textuum latinorum Descensus Christi ad inferos latino A est. Ad hunc codicem hi spectant:

D^a i. e. quem secutus est cum aliis Fabricius. Vide D^a ad Gest. Pil.

D^b i. e. cod. Einsidlensis. Vide D^b ad Gest. Pil. Post finem capituli XI. in *cod. praetorii sui publici*, omisso cap. XII., statim legitur epistola Pilati i. e. caput nostrum XIII.

D^c i. e. cod. bibl. princ. Corsini. Vide D^c ad Gest. Pil. In fine libri pariter ac D^b omisso capite XII. additam habet Pilati epistolam.

Ambr i. e. Mediolan. Ambros. O 35. saec. fere XIV. Vide ad Gest. Pil. Exscriptimus tria ultima capita (XI. XII. XIII.) una cum parte capituli X. inde a verbis *Benedictus qui venit in nomine domini*.

Praeter reliquos testes iam ad Gest. Pil. indicatos, i. e. Havn Hal edr Lips^{ae}, passim etiam consulere placuit edr germ i. e. editionem germanicam eamque ut videtur principem. Eadem laude ornatam commemorat Thilo p. CLII. primo loco. Apud Lud. Hain notatur tom. II. parte I. pag. 487. Prodiit sine dubio saeculo quinto decimo. Titulus est: *Euangelium Nicodemai, aus dem latein in das teutsch gebracht, la wölichem vil hüpscher punkten, die die andern Evangelisten nit setzen begriffen werden (doch juen nit wider) fast nutzlich zu lesen. Fol. 1. inscriptio haec legitur In dem Namen des Herren, hebt sich an, das Ewangeli-(a)ic, das beschriben hat Nicodemus, sin Rabbi und ais Fürst der Juden, und auch ain Junger Christi Jesu. Sequuntur eadem pagina versus 28. Folio 20. recto*

Schmidtiorum bibliotheca critica et exegetica Novi Test. II, 1. p. 508 sqq. (Hadamar. 1798. 1801.). Ibi sic legitur [F]actum est in anno nonodecimo tyberis caesaris imperatoris romanorum et herodis filii herodis imperatoris galles, anno nono decimo principatus eius VIII. Kal. april. quod est XXV. die marci, consulibus basso et tarquillo, anno quarto ducentesima secunda olimpiade sub principibus sacerdotum iudeorum ioseph et anne et caiphe, quarta die post crucem et passionem domini hystoriatum est nichodemus acta principalia (corrigere a principibus) sacerdotum et reliquis iudeorum. Mandavit ipse nichodemus litteris hebraicis. Porro initium sic scriptum dicitur anne et caiphe et summe et dadi gomallati iudei levi neptalim alexandro et thiaro reliqui iudeorum venerunt adversus dom. ies. accusantes eum de multis actionibus malis dicentes Istum Iesum. Codex exit verbis capituli XXVI. *Benedictus es domine omnipotens -- spirituali vita certissima.*

finitur, ubi post verba und den ersten menschen ain vatter aller menschen, Adam. versu 21. est Ain end des Ewangelii Nicodemi. Altera editio quae et ipsa mihi in manibus est, foliorum 34 in 8. minori, non multo recentior est principe et cum ista, exceptis orthographicis, fere prorsus consentit.

Ad Pilati epistolam, quam ex auctoritate plurium codicum cum Thilone adiunximus ad Descens. Chr. ad infer. capite XIII. (evang. Nicod. XXIX.), contulimus etiam testes hosce ¹).

Heg i. e. textum sub nomine Hegeppi editum in Anacephalaeosi libris V de excidio Hierosol. subiecta, Colon. 1530. fol. 66. verso.

Chas i. e. textum Chassanaei in parte IV. catalogi gloriae mundi editum, Venet. 1571. (Quod opus saepe repetitum est.) Cf. Fabric. Cod. apocr. III, p. 479.

Six i. e. textum a Sixto Senensi 1566. in bibl. sanctae libro II. atque antea iam in Orthodoxogr. Heroldi 1555. vulgatum.

Marc i. e. textum qui in Pseudo-Marcelli libro de mirificis rebus et actibus Petri et Pauli etc. a Florentiino 1668. editus est: quod opus repetit Fabricius Cod. apocr. III. p. 632 sqq. Cf. etiam Cod. apocr. I. p. 298 sq.

Gue i. e. Guelferbytanum codicem cuius textum Thilo edidit 1837. in act. Petri et Pauli parte I. p. 26 sq.

Graecus huius epistolae textus is est quem nuperrime in actis Petri et Pauli sectione 40. edidimus. Cf. Acta app. apocryph. p. 16 sqq.

Denique Descensus Christi ad inferos latine B petitus est ex codicibus tribus: A i. e. Vaticano, B i. e. Vaticano 4563., C i. e. Veneto Marciano. Quos eosdem iam recensuimus ad Gest. Pilati.

XV. EPISTOLA PONTII PILATI.

Haec altera est Pilati epistola, quae et ipsa dudum ac saepe, etsi non toties quam prior (vide paullo ante), edita est. Vide Fabric. Cod. apocr. I. p. 300 sqq. III. p. 479 sqq. Thil. Cod. apocr. p. 801. Textum constitnuimus ex collatione testium quatuor.

¹) Corruptissime haec epistola etiam edita est in St. Baluzii miscellaneis ed. Mansi IV. p. 57. Nuper accipet quod ipse provocabit Iudeos, noverat etc.

- Chas i. e.** textus a Chassanaeo editus in parte IV. catalogi gloriae mundi, qui primum prodiit 1571.
- Flor i. e.** textus a Florentinio editus in Martyrolog. vet. Hieronymi p. 113. Hunc Fabricius l. l. repetiit.
- Bodl i. e.** quem Abrah. Gronovius e cod. Bodl. operum Taciti eruit et publicavit in praefatione opp. Taciti a se editorum 1721.
- Ven i. e.** quem ipsi descripsimus ex cod. Veneto Marciano class. X. num. CXXXIV. saeculi XVI.

XVI. XVII. ANAPHORA PILATI

GRÆCE A ET B.

Prior huius relationis Pilati ad principem recensio primum edita est a Fabricio Cod. apocr. III. p. 456 sqq. addita versione latina. Textum e cod. Paris. Reg. nunc Nat. 770. a. 1315. exarato opera Gustavi Schroeder exscriptum habebat. Ex libro Fabricii eundem textum Birchius repetiit in Auctario suo, ut commode conferri posset cum altera recensione in cod. Vindobonensi inventa. Thilo alteram recensionem edere satis habuit, ad quam passim notavit Parisiensis codicis a se accuratius collati lectiones. Nos adhibuimus hos codices quinque:

- A i. e.** Par. 770. a. 1315. de quo modo diximus. Sumsimus ex Thilone et Fabricio.
- B i. e.** Par. num. 929. saeculi XV., cuius textum totum descripsimus.
- C i. e.** Mediolan. Ambros. E 100 Sup., saeculi fere XII. Totum descripsimus.
- D i. e.** Coisl. CXVII. a. 1332. scriptas. Descripsimus ab initio usque *καὶ ἐνδόξους παρεσκευάσεν*. Rursus ab *ἐκέλευσα οὖν τοῦτον σταυρωθῆναι* usque *τῶν Ἰουδ. καὶ τοῦ νόμου αὐτῶν*. Item ultima verba *ἄπερ εἶδον* etc.
- E i. e.** Harleianus 5636. saeculi fere XV. Inde initium usque *τὸν τότε καιρὸν δέοντα* exscripsimus.

Alteram eiusdem relationis recensio editores habuit et Birchium et Thilonem. Ille ex Vindobonensi codice hausit saeculi fere XIV. Apud Nesselium insignitus est num. 246.; Lambecius de eo exponit

Nb. V. p. 23. Thilo vero ad textum Birchii Vindobonensem, quem repetiit, inprimis Parisiensem codicem num. 1019. contulit; alterius codicis Parisiensis, num. 1331., paucissimas lectiones attulit. Nos quinque codicibus usi sumus in hac relatione edenda. Sunt autem hi:

- A i. e. Vindobonensis Birchii et Thilonis, de quo modo explicuimus.
- B i. e. Taurinensis, cuius textum Ferd. Flor. Fleck in Anecdotis suis 1837. pag. 143. edidit.
- C i. e. Venet. Marcian. class. II. cod. XLII., saeculi fere XII. In codd. Naniensis est num. LXIII., cf. Catalog. p. 103. sub XXI. Totum textum descripsimus.
- D i. e. Paris. 1019., quem contulit Thilo.
- E i. e. Paris. 1331. unde aliquot lectiones a Thilone notatae sunt.

XVIII. PARADOSIS PILATI.

Edidit Birchius in Auctario suo e codice Par. 770. anno 1315. exarato, de quo iam diximus. Birchii textum, ex altero Parisiensi codice num. 929. passim correctum, sed absque commentario repetiit Thilo. Nobis quinque documenta ad manus erant.

- A i. e. Parisiensis a Birchio et Thilone editus.
- B i. e. Paris. 929. saec. XV. cuius textum totum descripsimus.
- C i. e. Ambrosianus E 100 Sup. Deficit sectione sexta. Quicquid continet descripsimus.
- D i. e. Coislin. 117., a. 1332. scriptus. Textum descripsimus, qui finitur sectione 9. Vide commentarium.
- E i. e. Venet. Marc. class. II. num. XLII. saeculi fere XII. Totum textum transscripsimus.

Praeterea ex Harleiano 5636., de quo modo vidimus, ea quibus ibi narratio finitur notavimus: *καὶ πάλιν ἔθετο ὁ Καῖσαρ ἐρ. π. τῷ Πιλάτῳ, καὶ κελεύει -- τὸν λεγ. Χριστόν* (consentit cum nostro textu), οὗτος ὁμοίως πείσεται τῆς σωτ. ἀποτευξάμενος. Vide sectionem 8.

Loco huius paradosis invenitur passim etiam responsum Tiberii ad Pilatum, quod Birchius e Vindobonensi codice Nesselii 246. edidit in Auctario suo pag. 1720 sq., rursusque e Taurinensi Fleckius

in *Anecdosis* pag. 145 sqq. Post inscriptionem (in Vindob.) Τὰ ἀντιγραφέντα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου etc. incipit Ἐπειδή περ βλαίων καὶ ἀδικίας μεστών. Finitur καὶ διὰ τῆς ὁπῆς τὸ βέλος εἰσελθὼν τὸν Ηιλάτον ἀνάρησεν (Vindob. pia verba addit Πάντες δὲ πιστεύοντες -- εἰς τ. αἰῶνας, ἀμήν.) Quod scriptum et ipsi ex Paris. cod. 1771. hausimus. Sed quum pro fabulae ineptiis tum propter sermonis vitiositatem indignum quod repeteremus videbatur. Quod idem in alias quasdam Herodis epistolas quadrat, ex codd. a nobis descriptas, quarum breve specimen dedit Thilo Cod. apocr. pag. CXXIV. nota 122.

XIX. MORS PILATI.

Narrationem hanc e codice Mediolan. Ambros. L 58. saeculi fere quarti decimi edidimus. In qua etsi plura ita comparata sunt, ut scriptorem non antiquissimum prodant, tamen haec fabula hominibus aevi medii multum placuit et variis modis repetita est. Edidimus igitur propterea quod quemadmodum in Ambrosiano codice legitur, ex antiquiore fonte derivata est. Tamen non tam de graeco quam latino fonte cogitandum erit. Duo autem inprimis vestigia sunt fabulae huius late propagatae atque excultae. Alterum est in *Legenda aurea* Jacobi de Voragine, in quam fere tota atque magna ex parte iisdem verbis recepta est. Cf. cap. LIII. (51.) *de passione domini* (ed. Graefse pag. 252 sqq.). Incipit *Interea cum Tyberius morbo gravi teneretur, nuntiatum eidem quod Hierosolimis quidam medicus esset.* Finitur verbis his: *ubi adhuc relatione quorundam quaedam dyaboliacae machinationes ebullire videntur.* His apposita est nota *Hucusque in praedicta historia apocrypha leguntur.* Antea vero pag. 251. media haec leguntur: *Sed de poena et origine Iudae invenies in legenda sancti Matthiae, de poena et excidio Iudaeorum in legenda sancti Iacobi minoris, de poena autem et origine Pylati in quadam historia licet apocrypha legitur: fuit quidam rex nomine Tyrus, qui quandam puellam nomine Pylam etc.* Conferendus est textus a verbis supra allatis cum Ambrosiano nostro.

Alterum vero huius fabulae vestigium est in *Passionali veteri*, quod nuper ex manuscriptis edidit K. A. Hahn: *Das alte Passional.*

Her ausgegeben von R. A. Hahn. Frankf. A. M. 1845. Cf. pag. 89.
v. 17 sqq. *Pauca inde exscribamus:*

<p>Tyberius do vernam daz im nach sinen willen quam pylatus unde gebuaden do vreute er sich zu stunden der geschicht vil sere daz er die unere solde rechen an den man die an ihu waz getan hie mit quam pylatus daz in gesach tyberius secht don geschach ein wunder der zorn verswant dar under</p>	<p>daz niman weste war er quam der keiser wart in minnesam - - - Duo vugetes got als er wol kan dem keisere kunt wart getan waz im den zorn undersluch den roch den pylatus truch den hette ihs an getragen der von den iuden wart erslagen unde an das cruce erhangen der roch hette entfangen von im die tugent die er hie vor dem keisere begie etc.</p>
---	---

Quae quidem unde poeta germanicus hauserit quaerenti attendendum est ad eos fontes ex quibus suas se historias hausisse passim ipse significat. Ita pag. 4. v. 72. die meister in latin; pag. 20. v. 61. als die crönken sagen; pag. 94. v. 43. meister iosephus und darzu ieronimus.

XX. NARRATIO IOSEPHI ARIMATHIENSIS.

Libellum hunc primus edidit Birchius in Auctario suo p. 183 sqq. ex eodem Parisiensi codice num. 770. unde textum suum Actorum Pilati una cum Anaphora et Paradosi Pilati hausit. Ad hunc quoque librum pertinet illa „lectorum formido“ quam Thilo inesse dixit in editione Birchiana Actorum Pilati. Thilo vero emendatius edere nolebat quum ipsum libellum ex evangelio Nicodemi maximam partem compilatum et doctis lectoribus parum commendandum duceret. Nobis non posthabendus certe videtur libellis eiusmodi quales sunt Anaphora et Paradosis Pilati, appendices quasi Actorum Pilati, eoque minus editione indignus quum quantum aetate media placuerit, codicum graecorum quibus continetur copia testetur.

Edentibus nobis praesto fuerunt, praeter Birchii textum, codices tres, quos ita in commentario distinximus ut A diceremus codicem Ambrosianum E 190. Sup. XII. fere saeculi: B Parisiensem

num. 929. saeculi XV: C Birchii textum ex Parisiensi 770. (n. 1315. scripto) haustum: D Harleianum 5636. saeculi ferè XV. Ex D quidem tantummodo initium usque τὰς ἐγνωνόσων τὸν θεόν, et finem inde a verbis καὶ ἔκσταμβος γινόμενος ὁ Ἰωάννης; duos vere còdices reliquos plene transcripsimus.

XXI. VINDICTA SALVATORIS.

Hanc ut ederem historiam, commovit me libellus, a Iacobo Grimm mecum communicatus, nuper Cantabrigiae editus hoc titulo: *The Anglo-saxon Legends of St. Andrew and St. Veronica. Edited for the Cambridge Antiquarian Society, with an English translation, by Charles Wycliffe Goodwin. Cambridge, 1851.* Altera enim harum fabularum ¹⁾, a Goodwino ex codicibus anglosaxonicis edita, sine dubio ex libello nostro derivata est. Hic vero satis differt ab alio scripto simili, quod vir doctissimus Goodwin, in ea certe parte quae est de Veronica, pro fabulatoris anglosaxonici fonte habuit. Dicit enim *The legend of Veronica in its original form is found in a Latin narrative of great antiquity entitled. Cura sanitatis Tiberii Caesaris Augusti et damnatio Pilati, first published by Foggini in his Exercitationes hist. criticae de Romano D. Petri itinere* ²⁾, *from a Vat. Ms. of the 11,00., an subsequently printed from a Ms. of the 8,00. by J. D. Manso* ³⁾. Eundem libellum a Fogginio et Mansio publicatum clar. Thilo in Halensi codice orphanotrophei invenit, ad calcem evangelii Nicodemi additum, de quo refert Cod. apocr. p. CXXXVII. Hoc loco, postquam Henschenium in Actis SS. ad d. IV. Febr. p. 450. eundem libellum tetigisse notavit, addit: „Simillima est historia quam Marianus Scotus in Chronico ad a. Chr. 39. e Methodio excerptam affert ⁴⁾, cuius auctorem celebrem Tyri episcopum

¹⁾ Ad priorem de S. Andrea fabulam conferenda sunt mea *Acta apostolorum apocrypha* (1851.) pag. XLVII sqq. 132 sqq.

²⁾ Hoc opus proditit Florentiae 1741. Cf. ibi pag. 38 — 46.

³⁾ Cf. Stephani Baluzii *Miscellanea opera* et studio I. D. Mansi archiepisc. *Lucensis. Tom. IV. Lucas 1764.* pag. 55 — 57.

⁴⁾ De ea re Goodwinus sic: *The chronicler Marianus Scotus, who compiled his work about the middle of the 11,00. gives a brief summary of the legend —*

esse haud probabile videtur. Perantiquum vero esse libellum illum testatur cod. Paris. 2034. antea 128. olim S. Martialis Lemovicensis, sec. IX. exaratus, in quo a fol. 151. v. legitur. " Praeterea subiunxit argumentum historiae quemadmodum in Halensi codice invenitur ¹⁾. At vero collato nostro textu cum anglosaxonico clarissimum fit hunc ex illo fluxisse. Quod eo magis certum est quoniam altera eiusdem fabulae pars, quae est de Nathanis Iudaei legatione, in latinis nostris codicibus eodem prorsus modo atque apud Anglo-saxonem scriptorem connexa est cum Veronicæ historia. Huius partis fontem se latere, significavit Goodwin pag. VIII.

Quanta autem sit differentia huius fabulae ab altera a Foggino et Mansio evulgatae, etsi similitudo passim haud deest, ex paucis excerptis ²⁾ facile apparebit. Neque dubium est quin Cura sanitatis

But a comparison of the words cited by Marianus with the opening of the Cura sanitatis etc. is sufficient to show that this is the document from which he quotes --.

¹⁾ Cf. etiam Thil. Act. Thom. p. XXXIV.

²⁾ -- „Testor coram te deos deaque et auctorem omnium deorum, fungere legationem meam et reipublicae tribue sospitatem. Haec dum feceris, quamcumque desiderio tuo curam desideras, tuo iudicio adimpletur. Festina enim et vade, quia dictum est mihi quod sit homo quidam Iudaeus nomine Iesus quem dicunt mortuos suscitare et miracula innumerabilia virtute suae divinitatis exercere“ -- „Volusianus -- dixit Pia est intentio domini mei pii Caesaris. Respondit Caesar Ecce praesentem habes relatores hominum qui mihi dixit omnia haec, qui et deum illum esse profitetur“ -- „nobis est cura quaerere de pii domini nostri Tiberii salute, quem in secretioribus partibus eius morbida valetudo constringit, ita ut nec medicaminibus (Mansi add *diotroforum*) nec incantationibus (ms. Vat. add in *arte fistulae*) posset adiuvari“ -- „Ad haec autem relator Thomas homo Iudaeus, cuius relationem et ante conspectum Caesaris novimus prolatam, dixit“ -- *Certus sum* (loquitur Iosephus) *quia resurrexit a mortuis dominus meus Iesus Christus, quia ego eum vidi et cum ipso locutus sum: et ego illum sepelivi in monumento novo -- et vidi eum in Galilaea vivum super montem Amaled* (Mansi *Malehc*) *sedentem et docentem disc. suos -- vidimus ascendentem in coelum -- Didimus, Lucius* (in Halensi cod. *Leucius*, ut videtur), *Isaac, Didorus, Adoas, Fines* (haec testium de ascensione domini nomina Mansi sic habet: *Didimus, Lucius, Isaac Didascalos, Abdias, Fines Didascalos, Ezias et Azarias et Leodidascalos*) --. Sententia Tiberii in causa Pilati reddita ita habet: *Omni tempore ignem et aquam non fruatur, nec igni coctum manducet et aquam non bibat. Et interdixit ei ignem et aquam, et damnationis exilio eum deportari praecipit in civitatem Tusciae Ameriam* (apud Foggin. est *Timerinam*) -- *Tunc vero post menses VIII iam credens in Iesu Christo Tiberius Caesar et sanus factus a plaga siringii quam habuit, et mortuus est in lectulo suo recumbens* (apud Foggin. legitur Tiberium proposuisse senatui ut Iesum agnoscerent verum et summum deum, statuantque eius prae omnibus ceteris insignem urbi dedicarent). Etc.

Tiberii, quae inscribitur, quamvis ex codd. octavi et noni saeculi innotuerit, aetate inferior sit quam Vindicta Salvatoris.

Codicum nostrorum alter est Venetus Marcian. cl. II. cod. XLV., alter Mediolan. Ambros. O 35. saeculi fere quarti decimi. Textum vero anglosaxonicum Goodwinus hausit e codice bibl. publ. Cantabrig., qui est ex donatione quam Leofric episcopus aedi cathedrali Uxelensi (Exeter) ineunte saeculo XI. fecit. Alter textus quem diximus ASax^b, est codicis Cotton. bibl. Vesp. D 14. In hoc legatio Nathanis sola traditur, singulari quadam dialecto anglosaxonica scripta.

EMENDANDA.

Pag. 2. in notarum versu 5. non dicendum erat „edd. priores“ sed editionem solam Neandri priorem pro $\mu\sigma\iota\sigma\tau\omicron\varsigma$ habere $\mu\sigma\iota\zeta\omicron\tau\omicron\varsigma$. Pag. 203. versu 2. scribe $\delta\epsilon\lambda\omega\upsilon$ pro $\delta\epsilon\lambda\omega\upsilon\upsilon$. Pag. 217. in textu versu 6. post $\acute{o}\mu\acute{o}\sigma\omicron\upsilon\sigma\omicron\upsilon$ adde $\kappa\alpha\tau\grave{\alpha}$ $\tau\eta\varsigma$ $\sigma\omega\tau\eta\rho\iota\alpha\varsigma$ Καίσαρος . Pag. 316. in textu v. 11. Scolapii edidimus ex ipso codice, sed Scolapio corrigendum videtur.

I N D E X.

	Pag.
A. PROLEGOMENA	VII — LXXXIII.
De causis magnae evangeliorum apocryphorum famae, deque eorum gravitate atque usu	VII sq.
Susceptam esse hanc evangeliorum apocryphorum editionem quum ob labores criticos quos libri eius generis iam editi poscerent tum ad publicandos eos qui huc usque in bibliothecis latuissent	VIII.
Breviter indicatur quid a nobis praestitum sit in edendis his libris viginti duobus. Plus quadraginta instrumentis criticis apparatus Thilonis a nobis auctum esse. Gravissimorum textum evangeliorum data opera ad consensum optimorum codicum nunc a nobis conformatum esse. Septem huius editionis libellos hucusque ineditos fuisse	IX — XI.
De evangelio Marcionis, codice evangelii Iohannis apud templarios asservato, libri Iohannis apocrypho apud Albigenses claro	XI.
I. De protevangolio Iacobi	XII — XXV.
Pro veterum testimoniis (cf. etiam pag. XXXVIII.) atque ipso quod tractat argumento protevangolium videri circa medium saeculum secundum prodiasse	XII — XIII.
De magna huius libri propagatione. De editionibus Neandri et Bibliandri, deque versione et censura Postelli. De editionibus Grynaci, Fabricii, Jonesii, Birchii, Thilonis, Suckovii	XIV — XVI.
Nostrae editionis instrumenta critica recensentur, i. e. praeter vulgatum et Postelli textum codices septendecim, quorum octo nondum a Thilone adhibiti sunt	XVII — XXI.
Delectus lectionum Dresdani codicis	XXI — XXIV.
De titulo libri	XXV.
II. De Pseudo-Matthaei evangelio. III. De evangelio de nativitate Mariae	XXV — XXXIV.
Qui protevangolii usus videatur apud Latinos fuisse	XXV — XXVII.
Pseudo-Matthaei evangelii partem alteram nunc primum edi, in priore Vaticanum textum nostrum praestare Parisiensi Thilonis	XXVII — XXVIII.

	Pag.
Exhibentur inscriptiones capitum ex codice Parisiensi	XXIX — XXX.
Probatur titulum evangelii Pseudo-Matthaei recte a nobis, minus recte ab aliis positum esse. Componuntur aliquot loci evangelii Pseudo-Matthaei et evangelii de nativitate Mariae, unde ad utriusque aetatem concludi queat	XXX — XXXII.
Fulbertum Carnotensem saec. XI. primum videri testatum evangelium de nativitate Mariae insignitum Matthaei nomine. Idem evangelium fere totum in Legendam auream transisse	XXXII sq.
Unde sit textus noster	XXXIV.
IV. De historia Iosephi fabri lignarii	XXXIV — XXXVIII.
Hanc historiam primum scriptam videri cooptice, post arabice versam. Isidori de Isolanis sententia de hebraea libri origine. Librum hunc saeculo fere quarto primum prodisse videri	XXXIV — XXXVI.
De editione principe Wallini, item de reliquis. De fragmentis copticis a Zoega et Dulaurier tractatis	XXXVI — XXXVIII.
V. VI. VII. De evangelio Thomae graece A, graece B. Item de evangelio Thomae latino	XXXVIII — LIV.
Nota de Iustino protevangelii teste	XXXVIII sq.
Veterum de Pseudo-Thomae evangelio testimonia. De eius origine Manichaica. De antiquo libri titulo et recentioribus. Fragmenta tantum antiqui libri ad nos pervenisse	XXXVIII — XLII.
De editionibus Cotelerii aliorumque, Mingarellif et Thilonis	XLII — XLV.
De nostro textu graeco A, graeco B; item de latino textu nostro. De fragmentis latinis antiquissimi codicis palimpsesti	XLV — XLVII.
A Gnostico quoque Doceta, sectae addicto Marciosorum, videri Thomae evangelium conscriptum esse	XLVII — XLIX.
VIII. De evangelio infantiae arabico	XLIX — LIV.
Tribus id partibus constare, media prae duabus reliquis orientali. Non tam evangelium quam collectionem evangelicam esse, ab homine orientali institutam, non ipsam vero arabice scriptam sed ex syro versam	XLIX — LI.
Qua auctoritate apud Syros eosque Nestorianos habitum sit; ad quos ab ipsis transierit; quem ad usum fuerit destinatum; quem Iesu pueri	

animum tradat. Ipsi placuisse Muhamme-	Pag.
danis scriptoribus	LI — LIII.
De editione Henrici Sike et eorum qui secuti	
sunt. Quae Fleischeri in emendando textu	
nostro partes fuerint	LIII — LIV.
IX. X. De Gestis Pilati graece A et B. XI. De	
descensu Christi ad inferos graece. XII.	
De Gestis Pilati latine. XIII. XIV. De	
descensu Christi ad inferos latine A et B.	LIV — LXXVI.
Duas evangelii Nicodemi quod vocant partes	
non ab eodem auctore profectas earumque	
alteram ab altera seiungendam esse, argu-	
mentis imprimis quinque probatur	LV — LVII.
De duobus libri exordii. De initio historiae	
hoc libro traditae. De nomine Nicodemi au-	
ctoris. Vincentii Bellovacensis et Iacobi de	
Voragine testimonia, item Gregorii Turonen-	
sis. De titulo evangelii Nazaraeorum. Quan-	
do duae partes in unum coniunctae esse vi-	
deantur	LVII — LXII.
De antiquis Pilati actis Caesari destinatis. Iu-	
stini, Tertulliani, Eusebii testimonia de actis	
Pilati inter Christianos primorum saeculorum	
divulgatis. Haec inter et nostra quae sit ratio	
De consilio et auctore horum actorum; item	
qua lingua ipse auctor usus sit. Quando quae	
ad nos pervenit antiquiorum actorum retra-	
ctatio instituta esse videatur	LXII — LXV.
De altera evangelii Nicodemi parte, i. e. de	
Descensu Christi ad inferos. Quomodo co-	
haereat cum actis Pilati. Quando, qua lin-	
gua, a quonam is libellus sit scriptus	LXV — LXVII.
De editionibus evangelii Nicodemi prioribus	LXVII — LXVIII.
De sex libellis a nobis editis, i. e. Gestorum	LXIX — LXX.
Pilati gr. A ex octo codicibus graecis, inter-	
prete copto et latinis (LXXI sq.): Gestorum	
Pilati gr. B ex tribus codd. gr. (LXXII sq.):	
Descensus Christi gr. ex tribus codicibus	
(LXXIII): Gestorum Pilati latine ex duo-	
decim codicibus, item ex ed. principe etc.	
(LXXIII — V.): Descensus Christi lat. A ex	
quatuor codd. et ed. germanica principe	
(LXXV): Descensus Christi lat. B ex tribus	
codd. Praeterea indicantur instrumenta cri-	
tica quinque epistolae Pilati prioris, insertae	
libello Desc. Chr. lat. A (LXXVI)	LXX — LXXXVI.

XV. De epistola Pontii Pilati (altera). Codices quatuor	Pag. LXXXVI sq.
XVI. XVII. De Anaphora Pilati graece A et B. Codd. decem	LXXXVII sq.
XVIII. De Paradosi Pilati. Codd. sex. De responso Tiberii ad Pilatum et quibusdam Herodis epistolis	LXXXVIII sq.
XIX. De Morte Pilati. Conferuntur Legenda aurea et Passionale vetus germanicum	LXXXIX sq.
XX. De narratione Iosephi Arimathiensis	LXXX sq.
XXI. De Vindicta Salvatoris. De libello Cantabrigiensi anglosaxonico. De similitudine libelli qui inscribitur Cura sanitatis Tiberii, a Foggino et Mansio publicati	LXXXI sqq.

B. TEXTUS EVANGELIORUM APOCRYPHORUM	1 — 463.
I. Protevangelium Iacobi. Graece	1 — 49.
II. Pseudo-Matthaei evangelium. Latine (altera parte ineditum)	50 — 105.
III. Evangelium de nativitate Mariae. Latine	106 — 114.
IV. Historia Iosephi fabri lignarii. Ex arabico latine	115 — 133.
V. Evangelium Thomae. Graece A	134 — 149.
VI. Evangelium Thomae. Graece B (ineditum)	150 — 155.
VII. Evangelium Thomae latinum (ineditum)	156 — 170.
VIII. Evangelium infantiae. Ex arabico latine	171 — 202.
IX. Gesta Pilati. Graece A	203 — 265.
X. Gesta Pilati. Graece B (ineditum)	266 — 300.
XI. Descensus Christi ad inferos. Graece	301 — 311.
XII. Gesta Pilati. Latine	312 — 367.
XIII. Descensus Christi ad inferos. Latine A	368 — 395.
(XIV. Epistola Pilati prior . . . . .)	392 — 395.)
XV. Descensus Christi ad inferos. Latine B (ineditum)	396 — 410.
XVI. Epistola Pilati (altera). Latine	411 — 412.
XVII. Anaphora Pilati. A. Graece	413 — 419.
XVIII. Anaphora Pilati. B. Graece	420 — 425.
XIX. Paradosis Pilati. Graece	426 — 431.
XX. Mors Pilati qui Iesum condemnavit. Latine (ineditum)	432 — 435.
XXI. Narratio Iosephi Arimathiensis. Graece	436 — 447.
XXII. Vindicta Salvatoris. Latine (ineditum)	448 — 463.

ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΜΑΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΥΠΕΡΕΝΔΟΞΟΥ ΜΗΤΡΟΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

I.

¹ Ἐν ταῖς ἱστορίαις τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἦν Ἰωακείμ, κλωύσιος σφόδρα, καὶ προσέφερε τὰ δῶρα αὐτοῦ διπλά,

* Ita titulus libri, de quo vide Prolegomena, in codice E legitur.

- C: Διήγησις καὶ ἱστορία πῶς ἐγεννήθη ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος εἰς ἡμῶν σωτηρίαν. O: Λόγος ἱστορικὸς δηλών τὴν σύλληψιν (in indice codicis σύλληψιν) καὶ ἀπότηξιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας.
- A: Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἰακώβου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων τοῦ ἀδελφοδέου διήγησις περὶ τῆς γεννήσεως τῆς παναγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας. G: Λόγος ἱστορικὸς τοῦ ἁγίου Ἰακώβου ἐξηγούμενος ὅπως τὴν ἐξ ἐπαγγελίας γέννησιν ἔσχεν ἡ Θεοτόκος, καὶ περὶ τοῦ μνηστήρος αὐτῆς Ἰωσήφ. H: Ἱστορία παλαιὰ συγγραφῆσα (sic) παρὰ τινος παλαιοῦ ἀνδρός Ἰακώβου εἰς τὸν δίκαιον Ἰωσήφ καὶ εἰς τὴν Μαρίαν, περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.
- D: Ἱστορία Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοδέου εἰς τὴν γέννησιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. Fb: Ἱστορία Ἰακώβου εἰς τὴν γένεσιν τῆς παναγίας Θεοτόκου.
- B: Λόγος ἱστορικὸς εἰς τὸ γενέσθαι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, συ[γ]γραφῆς παρὰ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου. P: Τοῦ ἁγίου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου Ἰακώβου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων (sic) λόγος εἰς τὸ γενέσθαι (sic) τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἡμῶν Θεοτόκου. N: Τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοδέου λόγος ἱστορικὸς εἰς τὸ γενέσθαι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.
- M: Ἱστορία Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου εἰς τὸ γενέσθαι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἡμῶν Θεοτόκου. I: Λόγος ἱστορικὸς εἰς τὸ γενέσθαι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας.
- L: Λόγος τοῦ ἁγίου ἐνδόξου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοδέου, ὅτι εἶπε περὶ τῆς ἀτεκνίας Ἰωακείμ καὶ τῆς στειρώσεως Ἄννης καὶ περὶ τῆς γεννήσεως καὶ προσευχῆς αὐτῶν, καὶ περὶ τῆς συλλήψεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ περὶ τῆς γεννήσεως αὐτῆς, καὶ περὶ τῆς συγγραφῆς καὶ ἀνακρίψεως αὐτῆς ἕως τριετῆς (τριετοῦς?), καὶ περὶ τῆς ἐν τῷ ναβῷ εἰσόδου αὐτῆς καὶ ἀνατραφέσεως καὶ μέχρι δωδεκαετοῦς αὐτῆς ἐν τῷ ναβῷ ὑπαρχούσης καὶ μετὰ ταῦτα δοθείσης Ἰωσήφ, καὶ συναλαβῆν ἐν γαστρὶ ἐκ κνέματος ἁγίου, καὶ [περὶ?] τῆς ἐλέξεως Ἰωσήφ καὶ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἱε-
Evang. apocr. ed. Tischendorf.

λέγων Ἔσται τῆς περιουσίας μου παντὶ τῷ λαῷ, καὶ τὸ τῆς ἀφέσεώς μου κυρίῳ εἰς Ἰλασμόν ἐμοί. ² Ἦγγικεν δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου ἡ μεγάλη, καὶ προσέφερον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὰ δῶρα αὐτῶν. καὶ ἔσθη κατενώπιον αὐτοῦ Ῥουβίμ λέγων Οὐκ ἔξεστίν σοι

ρίως, καὶ περὶ τῆς ἀπογραφῆς Καίσαρος καὶ τῆς γεννήσεως Χριστοῦ καὶ τῶν μάγων καὶ Ζαχαρίου τοῦ φόνου (cod. τὸν φόνον).

F^a Pos: Πρωτευαγγέλιον, ἢ περὶ γεννήσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας λόγος ἱστορικός ἀγίου Ἰακώβου τοῦ μέλανος (edd. priores meliores) συγγενοῦς τε καὶ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ἀποστόλου πρώτου καὶ ἐπισκόπου πρώτου Χριστιανῶν τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ.

Praeterea cf. Cod. Coisl. CXX. ubi fol. 217 sqq. post inditum librorum canonicorum recensentur apocryphi, quorum ut est Ἰακώβου ἱστορία. Apud Origenem tom. XI. comment. in Matth. (de la Rue III. p. 463.) est Τούς δὲ ἀδελφοὺς Ἰησοῦ φασὶ τινες εἶναι, ἐκ παραδόσεως ὀρθομέναι τοῦ ἐπιγεγραμμένου κατὰ Πέτρον εὐαγγελίου ἢ τῆς βίβλου Ἰακώβου, υἱοῦς Ἰωσήφ ἐκ προτέρας γυναικός --. Gregor. Nyss. in orat. in diem natal. Christi (Opp. ed. Par. III. p. 346 sq.) habet Ἦκουσα τούτων ἀπακρύφου τινὸς ἱστορίας τοιαῦτα παρατυχημένης τὰ περὶ αὐτῆς (i. e. Μαρίας) διηγήματα. Eriph. haeres. LXXIX. §. 5. Et γὰρ ἡ τῆς Μαρίας ἱστορία καὶ παραδόσεις ἔχουσιν ὅτι ἐρρέθη τῷ πατρὶ αὐτῆς Ἰωακείμ ἐν τῇ ἐρήμῳ --. (Pseudo-) Eustath. Antioch. comment. in Hexaemeron pag. 70. (ed. Allat. Lugduni 1629.) Ἄξιον δὲ καὶ τὴν ἱστορίαν ἣν διέξεισι περὶ τῆς ἀγίας Μαρίας Ἰακωβός τις ἐπελεθεῖν. Georg. Nicoméd. orat. in oraculum conceptionis S. Deiparae (in Combefis. Novo Auctar. p. 1000.) Οὕτω γὰρ ἡ τὰ περὶ αὐτῶν διηγουμένη ἱστορία -- φησίν. In decreto Gelasii de libris recipiendis et non recipiendis cap. VI. §. 9. est *Evangelium nomine Iacobi minoris apocryphum.* (Cf. Credner Zur Geschichte des Kanons p. 215.)

I, 1. Ἐν ταῖς usque Ἰσραήλ: ita codd. om., item Geo. | ἦν (I add ε, item Geo τις) Ἰω. πλ. σφ.: P ἦν τις ἀνὴρ πλ. σφ., ὄνομα Ἰωακ. | προσέφερε (-ρεν P) cum codd. omnibus, item Geo: F^a προσεφέρετο | διπλᾶ: GIO add κατὰ τὸ ἔθος.. F^a add κυρίῳ τῷ θεῷ (Geo p. 1052. δῶρα τῷ κυρίῳ διπλᾶ, eod. p. 1000. διπλᾶ τὰ δῶρα αὐτοῦ) | λέγων cum ACI Eust Geo (semel add ἐν ἑαυτῷ).. BDEF^a LOP Pos add ἐν ἑαυτῷ | Ἔσται (G ἔστω; item Geo, sed p. 1009. ἔσται): eod. plerique add τό, G τὰ, non item AD. (Sequens τό nullus om) | περιουσίας cum ABCDF^a GILN Eust Geo.. EF^a M περιουσίας.. P ὑπηρεσίας.. coniecit Hofm περιστίας vel περιερείας | ἀφέσεώς μου cum ABEF^a LOP Geo.. CDI (Eust) om μου | κυρίῳ cum A (sic; scriptum est ut solet κῶ).. I om.. BDF^a LOP (Eust) Geo¹ κυρίῳ τῷ θεῷ.. Pos *apud deum*.. GE Geo¹ κυρ. τ. θε. μου | εἰς ἡ. ἐμοί: haec Geo non affert | Eust sic: φάσκει γὰρ (Ἰάκωβός τις), ἐν ταῖς φυλαῖς τοῦ Ἰσραὴλ ἀνδραπολείων γεννηθῆσθαι ὀνόματι Ἰωακείμ, ὃς κατ' ἑορτὴν διπλάσιον τῶν ἄλλων δῶρα τῷ θεῷ προσεκόμιζεν, οὕτω λέγων Τὸ τῆς περιουσίας ἐν παντὶ τῷ λαῷ, καὶ τὸ τῆς ἀφέσεως εἰς ἰλασμόν ἐμοί κυρίῳ τῷ θεῷ.

2. Ἦγγικεν (sive -κε) cum AF^a IO.. BCDEL P ἦγγισε (sive -σεν) | ἡ ἡμέρα cum ABCDEI LOP etc.. F^a om ἡ | οἱ υἱοὶ: D om οἱ | Ἰσραὴλ: F^a τοῦ Ἰσρ. | αὐτῶν: F^a add ὁμοίως δὲ καὶ Ἰωακείμ τὰ δῶρα αὐτοῦ, item F^b καὶ

πρῶτον προσενεγκεῖν τὰ δῶρά σου, καθότι σπέρμα οὐκ ἐποίησας ἐν τῷ Ἰσραήλ. ³ Καὶ ἐλυπήθη Ἰωακείμ σφόδρα, καὶ ἀπία εἰς τὴν δωδεκάφυλον τοῦ λαοῦ λέγων θεάσομαι τὴν δωδεκάφυλον τοῦ Ἰσραήλ, εἰ ἐγὼ μόνος οὐκ ἐποίησα σπέρμα ἐν τῷ Ἰσραήλ. καὶ ἠρσύνησε, καὶ εὔρε πάντας τοὺς δικαίους ὅτι σπέρμα ἀνέστησαν ἐν τῷ Ἰσραήλ· καὶ ἐμνήσθη τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ, ὅτι ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς υἱὸν τὸν Ἰσαάκ. ⁴ Καὶ ἐλυπήθη Ἰωακείμ σφόδρα, καὶ οὐκ ἐφάνη τῇ γυναικὶ αὐτοῦ· ἀλλ' ἔδωκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἐρημον κάκει ἔπηξε τὴν σπη-

Ἰωακείμ προσέφερεν, item L καὶ Ἰωακείμ καὶ αὐτὸς προσέφερε τὰ δῶρα αὐτοῦ | κατενώπιον cum BDEOP; item L ἐνώπιον.. ACF^a κατέναντι; item I κατεναντίον | αὐτοῦ: AI κυρίου | Ῥουβίμ cum ABLOP; F^a Ῥουβείμ.. Thi (cum F^b et ut videtur aliis) Ῥουβὴν.. Eust Ῥουβίν. Praeterea A praem ἀνὴρ ἐκ φυλῆς, P δ; F^a add ὁ ἀρχιερεὺς, Eust τις | λέγων: A add τῷ Ἰωακείμ | πρῶτον cum BEF^b L (post σου) P Geo¹ et¹ in margine; A πρότερον.. O πρῶτως, D πρῶτος.. C Geo¹ πρώτῳ.. F^a I Pos om | P προσεγγίαι.. D προσφέρειν | B Pos τὸ δῶρόν σου | ἐν τῷ (F^a L om) Ἰσραήλ: O Pos ante οὐκ ponunt | Eust sic pergit: Ἐνστάσης οὖν τῆς μεγίστης τοῦ κυρίου ἰορτῆς, καὶ πάντων κατὰ τὸ εἰωθὸς τὰ δῶρα τῶ θεῷ προσκομιζόντων, προσενεγκεῖν πρῶτος αὐτὸς ὄρμησεν. καὶ Ῥουβίν τις διεκάλυψεν αὐτὸν προσοῖσαι πρῶτον, λέγων μὴ ἐξεῖναι αὐτῷ, καθότι ἄτεχνος ἐν τῷ Ἰσραήλ καθέστηκεν.

3. Καὶ ἐλυπήθη Ἰωακείμ (D add ἐν ταυτῷ) usque σπέρμα ἐν τῷ Ἰσραήλ: haec om A (ab ἐν τῷ Ἰσραήλ altero ad alteram transiit videtur) | ἀπία (CF^a L ἀπία, BO ἀπία, P ἀποίη, I ἀπῆλθεν): CO add εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ἐλθὼν | τὴν cum BOP; item ut videtur EF^b et alii.. CF^a alii que ut videtur τό | τοῦ λαοῦ cum CF^a LP etc.. BO τοῦ Ἰσραήλ | λέγων cum DP, item addito ἐν ταυτῷ BEF^a F^b L Pos.. C λέγει | Θεάσομαι (P -σώμαζα, B Πορευθεὶς θεός.) τὴν δ. τ. Ἰσρ. cum BEF^b LP Pos (in tribus Israel).. D Πῶς ἔσομαι τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ λαοῦ.. CO nō nisi Ὀψομαι.. F^a plane om | εἰ ἐγὼ μόνος οὐκ ἐπ. σπέρμ. (O σπ. οὐκ ἐπ.) ἐν (G om) τῷ (F^b O om) Ἰσραήλ: B plane om.. D ἐγὼ μόνος [adde δς] οὐκ ἀνέστησα σπ. ἐν Ἰσρ. | καὶ (B add ἀκαθάρτων) ἠρσύνησε (I ἐξηρεύειν) cum ABEL.. CDF^a ἠρσύνησε (D ἐρευνήσας) δέ | εὔρε cum ABCD (εὐρών) F^a L.. E Pos ἴδε | πάντας τοὺς: F^a I om τοὺς | δικαίους: A ἀγίους | ὅτι σπέρμ. ἀνέστησαν (D ante σπ. ponit, E post Ἰσραήλ; B ἐποίησαν) ἐν τ. Ἰσραήλ: F^b ὅτι σπ. τῷ Ἰσρ. ἀνέστησαν.. A δίδοντας σπέρμα ἐν τῷ Ἰσρ. | P om καὶ ἠρσύν. usque ἀνίστ. ἐν τ. Ἰσρ. | ἐμνήσθη: A add Ἰωακείμ | ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ cum BDEIL (plerique add αὐτοῦ).. DF^a Pos ἐν ταῖς ἐσχάταις αὐτοῦ (F^a Pos om) ἡμέραις.. A ἐπ' ἐσχάτου τῶν χρόνων.. P ἐν τῷ γήρει | ὁ (F^a om) θεός cum ACF^a P Pos etc.. BEF^b L κύριος ὁ θεός (F^b add ἡμῶν) | De Eust vide ad 4.

4. οὐκ ἐφάνη cum BCF^a P Pos etc.. A οὐκ ἐνεφάνησεν (sic).. L ἀπῆλθε καὶ οὐκ ἐνεφανίσθη | τ. γυν. αὐτοῦ: F^b add Ἄνη | εἰς τὴν (F^a τὸν) ἐρημον: F^b εἰς τὴν ἀρεινήν | κάκει (A καὶ) ἔπηξε τ. σπ. αὐτοῦ (Pos om) cum (A) B

νήν αὐτοῦ, καὶ ἐνήστευσεν ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, λέγων ἐν ἑαυτῷ Οὐ καταβήσομαι οὔτε ἐπὶ βρωτὸν οὔτε ἐπὶ ποτὸν ἕως οὐ ἐπισκέψεται με κύριος ὁ θεός μου, καὶ ἔσται μου ἡ εὐχή βρώμα καὶ πόμα.

II.

¹ Ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ Ἄννα δύο θρήνους ἐθρήνηει καὶ δύο κοπετοὺς ἐκόπτετο, λέγουσα Κόψομαι τὴν χηρείαν μου, κόψομαι καὶ τὴν ἀτεκνίαν μου. ² Ἠγγισεν δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου ἡ μεγάλη, καὶ εἶπεν Ἰουδὴ ἡ παιδίσκη αὐτῆς Ἔως πότε ταπεινοῖς τὴν ψυχὴν σου; ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ἡμέρα κυρίου ἡ μεγάλη, καὶ οὐκ ἔξεστί σοι πενεῖν· ἀλλὰ λάβε τοῦτο τὸ κεφαλοδέσμιον, ὃ ἔδωκέν

Pos; item Eust .. CF^a etc καὶ ἔπ. τ. σμ. αὐτ. ἐκεῖ .. P om | A Pos τεσσαρ-
 ἡμέρ. καὶ τεσσαρ. νύκτας .. Geo ἡμέρ. καὶ νύκτ. τεσσαρ. .. P ἡμέρας (sic) τεσσ. |
 ἐν ἑαυτῷ: Geo om., B add Ἰωακείμ | A καταβήσομαι .. Geo in margine
 ἀναβήσομαι .. F^b add ἐνθεν εἰς τὸν οἶκόν μου, item G ἐν οἴκῳ μου | οὔτε
 plene bis cum ABDILP Geo .. CF^a οὐτ' bis | βρωτὸν (I - τῶν) et ποτὸν (I
 - τῶν) cum ABCI Geo .. F^a βρώμα et ποτόν, D βρώματος et πόματος .. LP
 βρωσίν et πόσιν | ἕως οὐ cum AEIP .. BC ἕως .. DF^a ἕως ἄν | ἐπισκέψεται
 cum ABIP .. CF^a - ψηται .. D ἐπιβλέψηται | κύρ. ὁ θε. μου cum EF^aP, item
 omisso μου ABD .. C κύριος, I ὁ κύριος., Pos om ἕως usque θε. μου | μου
 ἡ εὐχή cum DEI, item ἡ εὐχή μου A .. BCP μοι ἡ εὐχή., F^a μοι ἡ εὐχή
 μου | βρώμ. καὶ πόμα (sic BCP; DEF^aI πόμα): A βρώσις κ. πόσις .. Pos om
 κ. πόμα | Eust (post κατέστηκεν) pergīt: καὶ λυπηθεὶς ἐπὶ τοῦτο εἰς
 τὴν ἔρημον ἀφίκετο, ἀκεῖ πῆξας σκηνηὴν ἰκέτευε τὸν θεὸν πα-
 ρασχεῖν καὶ αὐτῷ ὡσπερ τῷ Ἀβραάμ γνησίῳ παιδὸς σποράν.
 μόνον γὰρ ἐγνώκει ἑαυτὸν [adde ἄτεκνον?]· ὑπάρχειν ἐν τῷ Ἰσραήλ.
 ἄχρισ ἡμερῶν νηστεύων τεσσαράκοντα ἰκέτευε τὸν θεόν.

II, 1. ἐθρήνει: I om, item L qui pergīt ἐκόπτετο καὶ δύο κοπετοὺς | F^b
 λέγουσα ἐν ἑαυτῇ .. A λέγουσα τί ποιήσω | τὴν χηρείαν cum CDEF^a etc ..
 BL τὴν χηρωσύνην (L - ροσύνην) .. A τῇ χειρὶ (i. e. χηρεῖ). Idem τῇ ἀτε-
 κνίᾳ | κόψομ. (IL Pos om) καὶ (I ἡ) cum BDE .. AC καὶ κόψομαι.

2. Ἠγγισεν (-σε) δὲ cum ABC etc .. F^a Ἠγγικε δὲ .. F^b Ἰδοὺ γὰρ ἤγ-
 γικεν | ἡ ἡμέρα: F^a om ἡ | B τοῦ κυρίου omisso ἡ μεγάλη | εἶπεν: BE add
 αὐτῇ, D πρὸς αὐτὴν | Ἰουδῆ (C - δῆ): A Ἰουδῆ, L Ἰουδῆ .. DEF^b Ἰουδῆν ..
 GI Ἰουδῆν .. B om (vide igitur infra) | B om αὐτῆς | B Μέχρι πότε | AI
 ταπεινῆς .. L add κυρία μου | ἰδοὺ. (ita AE; BF^a om; C add γὰρ) ἤγγικεν (ita
 BEF^a etc, AC - σεν; B add γὰρ) ἡ. (F^a om) ἡμέρα κυρ. ἡ μεγάλη (BF^a om ἡ
 μεγ.) .. variant alii (I Pos οὐκ ἔξεστί σ. πενθ. διότι etc pro ἰδοὺ ἤγγ. etc) | I
 om ἀλλὰ | τοῦτο τὸ κεφαλοδ. cum BC Pos etc .. DF^aI τὸ κεφ. τοῦτο .. A om
 τοῦτο | ὃ (B ἔπερ) ἔδωκέν (D δέδωκε) μοι ἡ κυρ. τ. ἔργου (D add μου): I
 Pos om; contra agnoscit. etiam Geo. Praeterea A add καὶ δεῖσαι αὐτῆ (simi-

μοι ἡ κυρία τοῦ ἔργου, καὶ οὐκ ἔξεστί μοι ἀναθήσασθαι αὐτό, καθότι παιδίσκη εἰμί, καὶ χαρακτηῖρα ἔχει βασιλικόν. ³ Καὶ εἶπεν Ἄννα Ἀπόστηθι ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ταῦτα οὐκ ἐποίησα, καὶ κύριος ἐταπεινώσέ με σφόδρα· μὴ πως πανούργος ἔδοκέν σοι τοῦτο, καὶ ἤλθεσ κοινωνῆσαι με τῇ ἁμαρτίᾳ σου. καὶ εἶπεν Ἰουδῶ ^{δδ} Τί ἀράσομαί σοι, καθότι κύριος ἀπέκλεισε τὴν μήτραν σου τοῦ μὴ δοῦναί σοι καρπὸν ἐν τῷ Ἰσραήλ; ⁴ Καὶ ἐλυτήθη Ἄννα σφόδρα, καὶ περιέλατο τὰ ἱμάτια αὐτῆς τὰ πενθικὰ, καὶ ἀπε-

liter I Pos καὶ ἀνάθησαι αὐτῷ τὴν κεφαλὴν σου | καὶ οὐκ ἔξ. μοι cum C etc. . F^a ὅτι οὐκ ἔξ. μ. . B οὐκ ἔξ. γάρ μοι, A ἐμοὶ γάρ οὐκ ἔξ. | ἀνάθησασθ. αὐτό cum BCF^b . F^aL δῆσασθαι (L περιθ.) αὐτό . . A δῆσαι αὐτῷ . . Pos om καὶ οὐκ ἔξ. μ. ἀναθ. αὐτό | καθότι cum CDIF^a . . B διότι . . A ὅτι | παιδίσκη εἰμί cum (A)B . . CD παιδ. σου εἰμί (D add ἐγώ) . . F^a παιδ. εἰμί σή . . I ἐγὼ παιδ. σου | καὶ χαρ. ἔχει (B add τοῦτο) βασ. (L add αὐτό) cum (A)BL . . CI καὶ (I add οὐ) χαρ. ἔχεις βασιλικόν. Eandem lectionem Geo agnoscere videtur (cf. p. 1025. οὐχ ἡ τοῦ βασιλικωτάτου γένους ὑπόληψις πρὸς τὴν τοιαύτην ἐμπετεύρισεν ἔθνοισιν). A totum locum sic habet: ὅτι χαρακτηῖρα ἔχει βασιλικόν, καὶ παιδίσκη εἰμί. Pos Sic ut *enim sum ancilla tua, formam regiam habes.*

3. Ἄννα: L add πρὸς τὴν παιδίσκην αὐτῆς | Ἀπόστηθι cum ABC etc. . F^aἀπόστα | ἀπ' ἐμοῦ: D add σκάνδαλον | ταῦτα cum ACF^a etc. . BEL Pos τοῦτο | κύριος cum A, item (δ κύρ.) F^aI . . BCF^a κύρ. δ θεός. . Pos deus | A om σφόδρα | A μὴ ποτε . . D μὴ | πανούργος (A πανούργως, EF^a add τις) ἔδοκ. (E δέδωκε) cum τοῦτο (A αὐτῷ i. e. αὐτό) cum ACEF^a . . B τοῦτο πανούργως ἔδ. σοί τις . . D τοῦτο πανούργως ἔδωκάς μοι . . I nil nisi πανούργος, statimque pergit ἡλθες . . Pos *videsit ne forte inficiat me deus tuo peccato, omisissis sqq.* | D ἡλθας . . F^b θέλεις | κοινωνῆσαι με cum ACDF^aI etc. . B ποιῆσαι κάμει κοινωνῆσαι | DI τῆς ἁμαρτίας σου | καὶ (Pos om) εἶπεν cum ABDEF^a etc. . C εἶπε δέ. Praeterea CE add αὐτῇ | Ἰουδῶ: A Ἰούδ . . B Οὐδένη, D ἡ Ἰουδῆν . . C Ἰουδῆν . . E ἡ παιδίσκη αὐτῆς. Praeterea BC add ἡ παιδίσκη αὐτῆς, F^a ἡ παιδ. αὐτῇ, D ἡ παιδ. τῇ Ἄννα, sed A nihil addit. Pos *praem ancilla* | σοι cum ABCF^aI . . ELM σε | καθότι κύρ. ἀπέκλ. cum A . . BI Pos καθότι οὐκ ἤκουσας τῆς φωνῆς μου; ἀπέκλ. γάρ (B καὶ ἰδοὺ συνέκλ.) κύρ. δ θεός. . Pos *perio sane clausit deus* . . C καθότι οὐκ ἤκουσας τῆς φων. μου; μὴ μείζον τοῦτο ἀράσομαί σοι, ὅτι ἀπέκλ. κύρ. δ θεός. . EF^aF^bLMN μὴ (F^aN μήτι) μείζον (EN post τοῦτου, τοῦτο) τοῦτο (F^a om, N τοῦτο) ἀράσομαί σοι (ELM σε), καθότι οὐκ ἤκουσας τῆς φων. μου; ἀπέκλ. γάρ δ θεός. . D μὴ τοῦτο ἀράσομαί σοι; ἰστέρησε γάρ ἀπὸ σου κύρ. δ θεός | D om σοι | A ἐν Ἰσραήλ

4. Post σφόδρα solus A haec addit: καὶ ἐκόπητο (sic, ni fallor) κοπετὸν μέγαν, ὅτι ὄνειδίσθη ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν Ἰσραήλ. καὶ ἐν αὐτῇ (sic, non αὐτ.) γενομένη εἶπεν Τί ποιῆσω; κλαύουσα (cod. κλέ-) προσεύξομαι πρὸς κύριον τὸν θεόν μου, ὅπως ἐπισκεψῆται με | περιέλατο cum ADEF^aF^bLMN . . BC περιέλατο | πενθικὰ: B νυμφικὰ; idem postea πενθικὰ pro νυμφικὰ | F^a ab altero τὰ ἱμάτια αὐτῆς ad alterum transiit | καὶ ἀπισμῆξάτο (cum ABF^bILMN; BC ἰσμήξάτο) τ. κερφ. αὐτῆς . . D om . . A add καὶ περιέλατο πᾶσαν θλίψιν ἀπ'

σμήξατο τὴν κεφαλὴν αὐτῆς καὶ ἐνεδύσατο τὰ ἱμάτια αὐτῆς τὰ
 νυμφικὰ, καὶ περὶ ὥραν ἐνάτην κατέβη εἰς τὸν παράδεισον τοῦ
 περιπατήσαι. καὶ εἶδε δαφνηδαίαν, καὶ ἐκάθισεν ὑποκάτω αὐ-
 τῆς, καὶ ἐλιτάνευσεν τὸν δεσπότην λέγουσα Ὁ θεὸς τῶν πατέ-
 ρων ἡμῶν, εὐλόγησόν με καὶ ἐπάκουσον τῆς δεήσεώς μου, κα-
 θὼς εὐλόγησας τὴν μήτραν Σάρρας καὶ ἔδωκας αὐτῇ υἱὸν τὸν
 Ἰσαάκ.

III.

¹ Καὶ ἀτενίσασα εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε καλιὰν στρουθίαν ἐν
 τῇ δαφνηδαίᾳ, καὶ ἐποίησε θρήνον ἐν ἑαυτῇ λέγουσα Οἱ μοι,
 τίς με ἐγέννησεν; ποία δὲ μήτρα ἐξέφυσε με; ὅτι κατὰρα ἐγεν-
 νήθην ἐγὼ ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ὠνειδίσθην, καὶ ἐξε-

αὐτῆς | I ἐνέδουσε | D om τὰ ἱμ. αὐτῆς | ἐνάτην cum B etc. . . AF^a etc ἐν-
 νάτην | εἶδε (F^b ἔθεν) . . A Pos ἰδοῦσα (omisso καὶ seq.) . . B εὔρε | δαφνη-
 δαίαν cum AD (-δέα) EF^a (EF^a - νιδείαν) I (δαφνιδ.) . . B δαφνίδα . . CL δάφνην
 (L add δένδρον) . . M δένδρον δάφνης | κ. ἐκάθ. ὑποκ. αὐτῆς (L ὑπ' αὐτῆν,
 F^b ὑπὸ τὴν δαφνιδέα) . . L add καὶ ἠθάλησε τοῦ ἀναπαῆναι . . E (omisso καὶ
 ἐλιτάν.) sic: καὶ ἰκέτευεν ὑποκάτω αὐτῆς | F^a ἐλιτάνευε | τὸν δεσπότην cum
 ABDF^a IL (τ. ἑαυτῆς δεσπ.) . . C τῷ δεσπότη | Ὁ θεός: F^a ὁ θεός | ἡμῶν
 cum ABE East . . CF^a Pos μου | εὐλόγ. με (F^b κάμκ) καὶ ἐπάκουσον (EF^b add
 τῆς φωνῆς) τῆς δεήσ. (F^a om τ. δεήσ.) μου (habet haec etiam East) . . A ἐλέ-
 γουσόν με καὶ εἰσάκουσόν μου τῆς δεήσεως, καὶ εὐλόγησόν με | καθ. εὐλόγησας
 (ita etiam East) . . C καθ. ἐπήκουσας καὶ ἠλόγησας | F^a τῆς Σάρρας | To-
 tum hoc caput East absolvit his: Ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ὁμόζυγος αὐτοῦ
 περιδεμένη ἐσθῆτα εὐτελεῖ ἐθεέτω τοῦ θεοῦ τυχεῖν γονῆς. ἐπι-
 στάσης δὲ τῆς μεγίστης ἡμέρας τοῦ θεοῦ λαμπρὰν στολὴν ἀμ-
 φιέννυται. οὐ γὰρ ἦν θεμιτὸν ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ πένθειμον ἡμ-
 φιασθαι στολῆν. περὶ γοῦν τὴν ἐνάτην ὥραν τῆς ἡμέρας ὑπό-
 τι δένδρον ἐν τῷ παραδείσῳ αὐτῆς καθεσθεῖσα ἰκέτευε λέ-
 γουσα τῷ θεῷ Ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, εὐλόγησόν με καὶ
 ἐπάκουσον τῆς δεήσεώς μου, καθὼς εὐλόγησας τὴν μήτραν
 Σάρρας καὶ ἔδωκας αὐτῇ υἱὸν τὸν Ἰσαάκ.

III, 1. ἀτενίσασα . . E ἀναβλέψασα . . F^a ἤτέκυσεν . . D ἀνέτεινε τὸ ὄμμα.
 Praeterea GE (non ADF^aL Pos etc) add Ἄννα, item B post οὐρανόν. A add
 μετὰ θαυρῶν | οὐρανόν: L add τοῦ δένδρου, F^b καὶ ἔλαυσεν | εἶδε (EF^b
 ἔθεν) . . DF^a καὶ εἶδε | καλιάν: F^b νοσοιάν | δαφνηδαία cum AE (-δέα) etc. .
 BCF^a δάφνη . . D om ἐν τ. δ. | ἐποίησε: B ἐποίησεν Ἄννα . . A ἐθρήνησε |
 θρήνον: F^b L add μέγαν . . DL add Ἄννα | C Οἱ μοι, οἱ μοι | τίς με: I τίς
 ὁμοιώθην ἐγὼ, ἢ τίς με | IL om δέ | ἐξέφυσε: A ἔτεκε . . D ἐξέθραψε (om
 με seq) | κατὰρα ἐγεννήθην ἐγὼ: AF^a I ἐγὼ (A add μόνη) κατ. ἐγενν. . . B
 κατ. καὶ ὄνειδος ἐγεννήθην | ἐνώπ. (E om) τ. υἱ. Ἰσραὴλ: D τοῖς υἱοῖς Ἰσρ. ἐνώ-
 πων αὐτῶν | ὠνειδίσθην (A ὀνειδίσθη): F^a I Pos ὀνειδίσαν (I ὀνειδ.) | ἐξε-

μυκτήρισάν με ἐκ ναοῦ κυρίου. ² Οἱ μοι, τίμ ὁμοιώθην ἐγώ; οὐχ ὁμοιώθην ἐγώ τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι καὶ τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ γόνιμά εἰσιν ἐνώπιόν σου, κύριε. Οἱ μοι, τίμ ὁμοιώθην ἐγώ; οὐχ ὁμοιώθην ἐγώ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, ὅτι καὶ τὰ θηρία τῆς γῆς γόνιμά εἰσιν ἐνώπιόν σου, κύριε. ³ Οἱ μοι, τίμ ὁμοιώθην ἐγώ; οὐχ ὁμοιώθην τοῖς ὕδασι τούτοις, ὅτι καὶ τὰ ὕδατα ταῦτα γόνιμά εἰσιν ἐνώπιόν σου, κύριε. Οἱ μοι, τίμ ὁμοιώθην ἐγώ; οὐχ ὁμοιώθην ἐγώ τῇ γῆ ταύτῃ, ὅτι καὶ ἡ γῆ προσφέρει τοὺς καρποὺς αὐτῆς κατὰ καιρόν, καὶ σὲ εὐλογεῖ, κύριε.

μυκτήρισάν με cum BDE (add καὶ ἐξώρισάν με, item Pos) F^aL... I ἐξέβαλον, F^b ἐξεβλήθη.. A ἐξεδιώθη.. C ἐξεμυκτηρισθήν ἐξεβλήθεισα | ἐκ (E add τοῦ) ναοῦ: F^a ἐν τῷ ναῷ.. L om (una cum κυρίου) | κυρίου cum AI.. F^a τοῦ θεοῦ μου.. CDF^b Pos κυρ. τοῦ θεοῦ μου (Pos om).. B οἶου κυρίου θεοῦ μου.

2. Οἱ μοι usque primam κύριε cum ABCDF^bILMN: EF^a om | τίμ: A τί | ὁμοιώθη: A ubique ὁμοιώθη | οὐχ ὁμοιώθ. ἐγώ: B οὐδέ | καὶ τὰ πετ. τ. οὐρανοῦ: AF^b καὶ αὐτά | A γόνιμά (sic A ubique) ἐστιν | κύριε: D add καὶ σὲ εὐλογοῦσιν | Οἱ μοι, τίμ (A τί) ὁμοιώθ. ἐγώ (F^a om; A add τοῖς θηρίοις τῆς γῆς); οὐχ ὁμοιώθ. ἐγώ (B οὐδέ pro οὐχ ὁμ. ἐγ.) τοῖς θηρίοις (E στρουθίοις) τῆς γῆς (C τοῖς ἀλόγοις ζώοις, A αὐτά pro ἐγώ usque γῆς), ὅτι καὶ τὰ (F^a ὅτι αὐτά τὰ) θηρία (E στρουθία) τῆς γῆς (AB Pos ὅτι καὶ αὐτά, C ὅτι καὶ τὰ ἄλογα ζῶα) γόν. εἰσιν (F^a ἐστιν) ἐνώπ. σ. κύριε cum A (B; sed ponit post Οἱ μοι -- τῇ γῆ ταύτῃ etc) (C) DEF^a (F^bLMN) Pos. Ex his BF^bLMN addunt: Οἱ μοι, τίμ ὁμοιώθη ἐγώ; οὐχ ὁμοιώθη ἐγώ (B οὐδέ pro οὐχ ὁμ. ἐγ.) τοῖς ἀλόγοις ζώοις, ὅτι καὶ τὰ ἄλογα ζῶα (B ὅτι καὶ αὐτά) γόνιμά εἰσιν (ἐστιν) ἐνώπιόν σου, κύριε.

3. Οἱ μοι, τίμ (A τί) ὁμ. ἐγώ; οὐχ ὁμ. ἐγώ (B om) τ. ὕδ. τ. | καὶ τὰ ὕδατα ταῦτα cum F^bLMN, item omisso ταῦτα C.. BDF^a καὶ (F^a om) αὐτά τὰ ὕδ.. AI Pos καὶ αὐτά | κύριε: hoc loco addunt editiones antiquiores Οἱ μοι, τίμ ὁμοιώθη ἐγώ; οὐχ ὁμοιώθη ἐγώ τοῖς κύμασι τῆς θαλάσσης, ὅτι καὶ τὰ κύματα γαληνῶντα καὶ σκιρτώντα, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ἰχθύες εὐλογοῦσὶ σε, κύριε. Horum priorem partem Οἱ μοι usque θαλάσσης odd. nostri omnes omitunt; posteriorem vero inde ab ὅτι καὶ vel totam vel ex parte vario modo plerique tentant. A sic: καὶ οἱ ἰχθύες αὐτῶν εὐλογοῦσὶ σε, κύριε. B: τὰ γὰρ κύματα αὐτοῖς γαληνῶντα σὲ εὐλογοῦσι, κύριε. F^b: καὶ αὐτά γὰρ τὰ κύματα ἀλεύοντα (ἀλύοντα?) καὶ σκιρτώντα σὲ εὐλογοῦσι, κύριε. I: καὶ γὰρ τὰ ὕδατα γαληνῶντα καὶ σκιρτώντα τοῖς κύμασιν ἅμα τοῖς ἰχθύοις (sic) τῆς θαλάσσης σὲ εὐλογοῦσιν. LM: ὅτι καὶ τὰ κύματα αὐτῶν γαληνῶντα καὶ οἱ ἰχθύες αὐτῶν σκιρτώντες σὲ εὐλογοῦσι, κύριε. DEN: ὅτι καὶ τὰ κύματα (D add τῆς θαλάσσης) γαληνῶντα καὶ σκιρτώντα (D add εἰσι), καὶ οἱ ἰχθύες (D add αὐτῆς, N [τῆς?] θαλάσσης) εὐλογοῦσὶ σε, κύριε. Similiter Pos | Οἱ μοι, τίμ (A τί) ὁμοιώθ. ἐγώ; οὐχ ὁμ. ἐγώ (B om) τῇ γῆ ταύτῃ (cum ABF^aF^bLMN; C Pos alii om), ὅτι καὶ ἡ γῆ αὕτη (cum F^bLMN; BCF^a Pos om; A ὅτι καὶ αὕτη) προσφέρει (D τρέφει) | F^a om κατὰ καιρόν | εὐλογεῖ: A -γοῦσιν | Cf. ad

IV.

¹ Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη λέγων αὐτῇ Ἄννα Ἄννα, ἐπήκουσε κύριος τῆς δεήσεώς σου, καὶ συλλήψαι καὶ γεννήσεις, καὶ λαληθήσεται τὸ σπέρμα σου ἐν ὄλῃ τῇ οἰκουμένῃ. καὶ εἶπεν Ἄννα Ζῆ κύριος ὁ θεός μου, ἐὰν γεννήσω εἴτε ἄρσεν εἴτε θῆλυ, προσάξω αὐτὸ δῶρον κυρίῳ τῷ θεῷ μου, καὶ ἔσται λειτουργοῦν αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. ² Καὶ ἰδοὺ ἦλθον ἄγγελοι δύο λέγοντες αὐτῇ Ἰδοὺ Ἰωακείμ ὁ ἀνὴρ σου ἔρχεται μετὰ τῶν ποιμνίων αὐτοῦ. ἄγγελος γὰρ κυρίου κατέβη

hoc caput Germani Constantinop. haec (Combes. Nov. auctar. I. p. 1416): ὁμοίωσόν με τοῖς πετεινοῖς, τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, τοῖς τῆς θαλάσσης ἰχθύσιν, ὅτι καὶ αὐτὰ γόνιμά εἰσι ἐνώπιόν σου, κύριε. Item Geo (I. I. p. 1032.): διὰ τοῦτο ἐν τῇ μονοθεωμένῃ προσευχῇ πετεινῶν καὶ τετραπόδων, θηρίων τε καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν τῇ γῆ φουμένων, ὑδάτων τε καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐγγονιζόντων ζώων παρεισάγει μνήμην. Eust pergit his: καὶ ταῦτα λέγουσα ἀφορᾷ εἰς τὸ δένδρον, καὶ θεασαμένη στρουθὸν τὰ νοσσία ἑαυτοῦ περιέποντα, πικρῶς στενάξασα καὶ κωκύσασα εἶπεν Ὡ δὴ κύριε, ὅτι οὐδὲ τοῖς πετεινοῖς τοῦτοιοῖς ὁμοίωμαι γονίμοις ἐπάρχουσι καὶ ταῦτα βωσῆς αὐτῆς πρὸς τὸν θεόν, ἄγγελος etc.

IV, 1. Καὶ ἰδοὺ: D Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐν ἑαυτῇ διαλογιζομένη, ἰδοὺ | ἐπέστη: A ὤφθη, L ἐφάνη (Eust) .. BD ἔστη κατενώπιον αὐτῆς | λέγων αὐτῇ: AL αὐτῇ λέγων .. D λέγων πρὸς αὐτήν | A Ἄννα Ἄννα, hoc accentu. Item A alibi. | κύριος cum A .. B Pos Geo ὁ θεός .. CF^a κύρ. ὁ θεός | καὶ συλλήψαι (-ψαι cum AD; BCF^a -ψη) cum AB Geo .. CF^a Pos om καὶ .. Fb συλλ. γάρ .. D συλλ. ἐν γαστρὶ | γεννήσεις cum BEF^a L (add θυγατέρα) Geo .. AD γεννήσει .. I τέξεις | λαληθήσεται cum ABCF^a Geo .. DL κληθήσεται. Ibidem pergunt τὸ σπ. σου (L τὸ ἐκ σοῦ γεγεννημένον) ἐν ὄλῃ τ. οἴκ. (D εὐλογημένον εἰς ὄλῃν τὴν οἰκουμένην). Geo totum locum sic habet (p. 1033.) ἰδοὺ γάρ, φησὶ, λαλούσης ἄγγελος κυρίου ἦλθε λέγων αὐτῇ Ἐπήκουσεν ὁ θεός τῆς δεήσεώς σου, καὶ συλλήψη καὶ γεννήσεις, καὶ λαληθήσεται τὸ σπ. σου ἐν ὄλῃ τ. οἴκ. | καὶ εἶπεν Ἄννα cum ABF^a .. C Pos εἶπε δὲ Ἄννα .. L καὶ ἤκουσεν ἡ Ἄννα ταῦτα, χαρὰς πλησθεῖσα εἶπε | ἐὰν γεννήσω (ita etiam Geo): BF^a Pos ὅτι ἐὰν γενν. .. L ἐὰν κύριος ὁ θεός μου δώσει μοι, καὶ γεννήσω παιδίον | A Geo ἄρσεν | λειτουργοῦν: AB -ργόν, alii -ργών | αὐτῷ cum AC Pos etc Geo (p. 1036.) .. B τῷ θεῷ .. DEF^a om | Eust pergit: καὶ ταῦτα βωσῆς αὐτῆς πρὸς τὸν θεόν, ἄγγελος κυρίου ἐπιφανείς αὐτῇ εὐαγγελίζεται αὐτῇ παιδοποιεῖαν. ἡ δὲ ἀκούσασα εὐθύς τὸ γεννηθὲν ἀναθεῖναι τῷ θεῷ ἐπηγγείλατο.

2. Καὶ ἰδοὺ (A εὐθύς, L om) ἦλθον (D ἦλθσαν. Ponunt h. l. ADL; BCF^a Pos ante λέγοντες; E post αὐτῇ) ἄγγ. δύο (cum ABD Pos; CF^a L δ. ἄγγ.; E om utrumque) λέγοντες (F^a ἀπαγγέλλοντες, E ἀναγγέλλ.) αὐτῇ Ἰδοὺ (D Ἄννα Ἄννα, ἰδοὺ; E ὅτι; L Pos om) Ἰωακείμ | ὁ ἀνὴρ σου: BF^a om | ποιμνίων: F^a L ποιμένων. L sic: ἔρχεται ἀπὸ τοῦ ὄρους τῆς ἐρήμου μετὰ τῶν ποιμνίων αὐτοῦ καὶ τῶν προβάτων καὶ αἰγῶν καὶ βοῶν αὐτοῦ. | ἄγγ. γάρ (F^b δὲ) κυρ.

πρὸς αὐτὸν λέγων Ἰωακείμ Ἰωακείμ, ἐπήκουσε κύριος ὁ θεὸς τῆς δεήσεως σου· κατάρβηθι ἐντεῦθεν· ἰδοὺ γὰρ ἡ γυνή σου Ἄννα ἐν γαστρὶ λήψεται. ³ Καὶ κατέβη Ἰωακείμ, καὶ ἐκάλεσεν τοὺς ποιμένας αὐτοῦ λέγων Φέρετέ μοι ὧδε δέκα ἀμνάδας ἀσπίλους καὶ ἀμώμους, καὶ ἔσονται κυρίῳ τῷ θεῷ μου· καὶ φέρετέ μοι δεκαδύο μόσχους ἀπαλούς, καὶ ἔσονται τοῖς ἱερεῦσι καὶ τῇ γερουσίᾳ· καὶ ἑκατὸν χιμάρους παντὶ τῷ λαῷ. ⁴ Καὶ ἰδοὺ Ἰωακείμ ἦκε μετὰ τῶν ποιμνίων αὐτοῦ, καὶ ἔστη Ἄννα πρὸς τὴν πύλην καὶ εἶδε τὸν Ἰωακείμ ἐρχόμενον, καὶ δραμοῦσα ἐκρεμάσθη εἰς τὸν

κατέβη: A κατέβη γὰρ ἄγγ. κυρ. .. L καὶ ἦλθεν ὁ ἄγγ. | πρὸς αὐτόν: BF^bL πρὸς (L add τὸν) Ἰωακείμ .. A om | λέγων: BF^b add αὐτῷ, A' αὐτῷ τῷ Ἰωακείμ .. F^a καὶ εἶπεν αὐτῷ .. L καὶ λέγει πρὸς αὐτόν | Ἰωακ. Ἰωακ. cum ACEF^bIL Pos .. D Ἰωακ. semel .. BF^a plane om | ἐπήκουσε (cum ADEF^a; C εἰσῆκ., item L post θεός) κ. ὁ θε. τῆς (I add φωνῆς τῆς) δεήσ. σου: B om | κατάρβηθι (DL καὶ κατ., F^a ὁπεῦσον, κατ.) ἐντεῦθεν (A ἐνταῦθα; D τὸ πᾶχος ἐντ.; L ἐντ. ἐν τῷ οὐκω σου) | ἰδοὺ γὰρ cum ABDEF^aL .. C Pos om γὰρ | ἡ γ. σ. Ἄννα cum ABD .. CF^a Pos Ἄνν. ἡ γ. σ. | λήψεται: B εἰληψε | Eust haec breviter sic absolvit: Τοιαῦτα δὲ καὶ τῷ Ἰωακείμ ὁ ἄγγελος ἐν τῷ ὄρει διεσήμανε.

3. Καὶ κατέβη (I κατίει) Ἰωακείμ: D add ἐκ τοῦ ὄρους δεδεκαιωμένος .. A Καταβάς δὲ Ἰωακείμ (omisso καὶ seq) | δέκα cum AF^aF^bIL Pos Eust .. BC δώδεκα, E δεκαδύο | ἀσπίλ. κ. ἀμώμους: F^a om .. A om ἀστ. καὶ | καὶ ἔσont. cum AEI Pos; item additis αἱ δέκα (BD δώδεκα) ἀμνάδ. F^bLBD .. C εἰς θυσιαν .. F^a om | B om μου | κ. φέρ. μοι: BF^bL add ὧδε | δεκαδύο μόσχ. cum F^aF^bI Eust (μ. δέκαδ.), item BC aliiq.ue δώδεκα μόσχ., item Pos .. A δέκα μόσχ. | ἀπαλούς cum BF^aI Pos .. A καλούς καὶ ἀπαλούς, F^b ἀπαλ. κ. καλ .. C aliiq.ue ut videtur ἀσπίλους | καὶ ἔσονται cum AC Pos etc. ... BDEF^aL add οἱ (F^a om) δώδεκα (F^a ἰφ') μόσχοι | καὶ ἑκατ. χιμάρους (A χιμάρρους) cum ADEF^a .. BCL Pos. καὶ φέρετέ μοι (L add ὧδε) ἐκ χιμ. | παντὶ τ. λαῷ (L add Ἰσραήλ) cum ADE .. BCF^aL Pos praem καὶ ἔσονται οἱ. (F^a om) ἑκατ. χιμάρου | Eust sic pergit: καὶ καταβάς Ἰωακείμ ἀπὸ τοῦ ὄρους δέκα ἀμνάδων θυσιαν τῷ κυρίῳ προσήνεγκε, καὶ τοῖς ἱερεῦσι μόσχους δεκαδύο, καὶ τῇ γερουσίᾳ καὶ παντὶ τῷ λαῷ ἑκατὸν χιμάρους.

4. ἰδοὺ: F^aF^b om | ἦκε cum C (aliiq.ue ut videtur, item ἦκει D) .. B ἔργεται .. AF^bL ἦλθεν (-θε) .. F^a κατέβη | ποιμνίων: F^a ποιμένων | ἔστη: F^b ἰστίκει .. A ἐξῆλθεν | πρὸς τὴν πύλην cum ADEIL .. F^a παρὰ τὴν πύλην .. BC πρὸς τῇ πύλῃ. Praeterea L add αὐτῆς, C τοῦ οἴκου αὐτῆς .. F^b add προσδεκαωμένη (ita Birch male pro -δεχομένη scripsisse videtur) Ἰωακείμ τὸν ἄνδρα αὐτῆς | εἶδε: F^aF^b ἴδε (-εν) .. A ἰδοῦσα | τὸν (B om) Ἰωακείμ: AF^b αὐτόν | ἐρχόμενον cum AB etc .. CF^a add μετὰ τῶν ποιμνίων (F^aF^b ποιμένων) αὐτοῦ (F^a om) .. I om καὶ εἶδε usque ἐρχόμενον | καὶ (A om) δραμοῦσα (A προσδραμ.) cum (A)BDF^aI Pos .. CEL καὶ ἔδραμεν Ἄννα (E om; L add ἐμ-προσθεν αὐτοῦ) καὶ | A ἐκρεμάσθη | εἰς τὸν τράχ. cum BIL .. F^a ἐν τῷ τραχήλῳ .. AC ἐπὶ τὸν τράχηλον .. D ἐπὶ τοῦ τραχήλου .. EF^b περὶ (E πρὸς)

τράχηλον αὐτοῦ λέγουσα Νῦν οἶδα ὅτι κύριος ὁ θεὸς εὐλόγησέ με σφόδρα· ἰδοὺ γὰρ ἡ χήρα οὐκέτι χήρα, καὶ ἡ ἄτεκνος ἐν γαστρὶ λήψομαι. καὶ ἀνεπαύσατο Ἰωακείμ τὴν πρώτην ἡμέραν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

V.

¹ Ἡ δὲ ἐπαύριον προσέφερε τὰ δῶρα αὐτοῦ λέγων ἐν ἑαυτῷ Ἐὰν κύριος ὁ θεὸς βλασθῇ μοι, τὸ πέταλον τοῦ ἱερέως φανερόν μοι ποιήσει. καὶ προσέφερον τὰ δῶρα αὐτοῦ Ἰωακείμ καὶ προσεῖχεν τῷ πετάλῳ τοῦ ἱερέως, ὡς ἐπέβη ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κυρίου, καὶ οὐκ εἶδεν ἁμαρτίαν ἐν ἑαυτῷ. καὶ εἶπεν Ἰωακείμ Νῦν οἶδα ὅτι κύριος βλάσθη μοι καὶ ἀφήκεν πάντα τὰ ἁμαρτήματα μου. καὶ κατέβη ἐκ ναοῦ κυρίου δεδικαιωμένος, καὶ ἀπῆλθεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. ² Ἐπληρώθησαν δὲ οἱ μῆνες αὐτῆς·

τὸν τράχ. | λέγουσα (A λέγων) .. B καὶ εἶπε .. D καταφλουῖσα αὐτὸν καὶ λέγουσα | οἶδα (B add ἀληθῶς) .. A ἔγνω | κύριος ὁ θεός .. F^a om ὁ θεός .. E ἐπήκουσέ μου ὁ θεός καὶ | εὐλόγησέ (E ἠύλ.) με (A μου) σφόδρ. (AE om) : F^b praem βλάσθη μοι καὶ .. L add καὶ ὅτι ἄτεκνος ἐτύγγασα, νῦν οἶδα ὅτι τέκνον τέξομαι | ἰδοὺ (B καὶ) γὰρ ἡ χήρα οὐκέτι (B οὐκ ἦν) χήρα (A add εἰμί) | ἡ (F^a om ; L ἰδοὺ ἡ) ἄτεκνος (L add ἡμην) ἐν γαστρὶ : E ἡ ἄτεκν. οὐκέτι ἄτεκνος· ἐν γαστρὶ γὰρ | λήψομαι : A λήψεται .. BF^b εἰληφα .. L συλλήψομαι καὶ εἰληφα | τὴν πρώτ. ἡμέραν : BF^a Pos τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ .. A τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, F^b τὴν ἡμέραν ἐκείνην | ABF^a ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ

V, 1. τὰ δῶρα αὐτοῦ : B add Ἰωακείμ, E δικαῖα, L Ἰωακείμ τοῖς ἱερεῦσι καὶ παντὶ τῷ λαῷ | D om λέγων usque ποιήσει | ἐν ἑαυτῷ cum ABCF^b Pos etc : EF^a om | Ἐάν : F^a Εἰ .. A add μή | κύρ. ὁ θεός (A add μου) : F^a I om ὁ θεός | φαν. μοι (F^a om) ποιήσει (B Pos ποι. μοι) cum ABC(F^a)F^b etc .. E φανερώσει μοι .. L φανερόν μοι γενήσεται | καὶ προσέφερον (E προσφέρων omisso καὶ) τ. δ. αὐτ. Ἰωακ. (B om ; L add ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου) cum BGEF^bL .. AF^a om | προσεῖχεν cum ABDEF^b I Pos .. C προσέσχε .. F^a προσήλθε. Praeterea A add Ἰωακείμ | τῷ πετάλῳ : ADI τὸ πέταλον | ὡς (D ὅς, A ἕως, I ἕως οὗ) ἐπέβη (F^a ἀνέβη) : E καὶ ἐπέβη .. B καὶ ἐφανερώθη αὐτῷ, καὶ ἐπέβη | D ἐπὶ τῷ θυσιαστηρίῳ | κυρίου .. F^a τοῦ κυρίου .. L κυρ. τοῦ θεοῦ | καὶ οὐκ εἶδεν (alii ἴδεν ; alii οἶδεν) ἁμαρτ. ἐν ἑαυτῷ cum AEF^b IL Pos .. BC(F^a) καὶ (F^a add εἶδε, καὶ ἰδοὺ) ἁμαρτία οὐχ εὐρέθη ἐν αὐτῷ, D καὶ οὐχ εὐρέθη ἐν αὐτῷ ἁμ. | B om Ἰωακείμ | κύριος (F^a ὁ κύρ.) cum AF^a I Pos .. BC κύρ. ὁ θεός | βλάσθη : L ἐσπλαγγίσθη | ἀφήκεν cum ADEF^b IL Pos (L Pos add μοι) : BCF^a ἀφείλε | πάντα (I om) τὰ ἁμαρτ. (F^b παραπτώμ.) μου .. BC μου πάντ. τὰ ἁμ. | κατέβη : A add Ἰωακείμ | ἐκ (ADF^a add τοῦ) ναοῦ (D Pos οἴκου) | καὶ ἀπῆλθεν (AF^a Pos ἦλθεν, D ἦν, I οἶκε) .. EL om | ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ cum BDI .. ACF^a L εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ .. E om. Praeterea D add χαίρων, BC χαίρων καὶ δοξάζων τὸν θεόν τοῦ Ἰσραὴλ (C om τ. Ἰσρ.).

². Ἐπληρώθη. δέ cum ABC etc .. DEF^aF^b καὶ ἐπληρώθη. (D ἐπλήσθη-

ἐν δὲ τῷ ἐνάτῳ μηνὶ ἐγέννησεν Ἄννα· καὶ εἶπεν τῇ μαίᾳ Ἴ
ἐγέννησά; ἢ δὲ εἶπεν Θῆλυ. καὶ εἶπεν Ἄννα Ἐμεγαλύνθη ἡ
ψυχὴ μου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ· καὶ ἀνέκλιεν αὐτήν. πληρω-
θεισὼν δὲ τῶν ἡμερῶν ἀπεσμήξατο Ἄννα, καὶ ἔδωκεν μασθὸν τῇ
παιδί, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτῆς Μαριάμ.

VI.

¹ Ἡμέρα δὲ καὶ ἡμέρα ἐκραταιοῦτο ἡ παῖς· γενομένης δὲ
αὐτῆς ἑξαμηνιαίου ἔστησεν αὐτήν ἢ μήτηρ αὐτῆς χαμαί, τοῦ
διαπειράσαι εἰ ἴσταται. καὶ ἑπτὰ βήματα περιπατήσασα ἦλθεν
εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς. καὶ ἀνῆρπασεν αὐτήν λέγουσα Ζῆ κύριος
ὁ θεὸς μου, οὐ μὴ περιπατήσης ἐν τῇ γῆ ταύτῃ, ἕως ἂν ἀπάξω

σαν) .. L καὶ ἐπλ. δέ .. I Pos συνλαβε δὲ Ἄννα, καὶ ἐπληρ. | οἱ μῆνες αὐ-
τῆς cum GDF^b .. A εἰ ἕξ μῆνες τῇ Ἄννῃ, E Pos μῆνες αὐτῇ ἕξ, L· αἱ ἡμέραι
Ἄννας ὡσεὶ μῆνες ἕξ .. B τῇ Ἄννῃ μῆνες ἑπτὰ .. F^a τῇ Ἄννῃ μῆνες ἐννέα,
I αὐτῇ μῆνες ἐννέα | ἐν δὲ τῷ ἐνάτῳ (ἐνάτῳ B aliique; ἐνάτῳ A aliique) μηνὶ
cum BCI (ἐ. δ. τ. μηνὶ τῷ ἐν.) .. AF^b τῷ δὲ ἐνάτῳ (F^b add μηνί) .. EL τῷ
δὲ (E ἐν δὲ τῷ) ἑβδόμῳ μηνὶ .. DF^a nil nisi καὶ | ἐγέννησεν: D ἔτεκεν | AL
(aliique?) om Ἄννα | καὶ εἶπεν (-πε) .. A εἶπεν δέ .. DL add (ἡ) Ἄννα | ἡ
δὲ (L add μαίᾳ) εἶπεν: DF^a καὶ εἶπεν αὐτῇ (D om) .. F^b καὶ ἀποκρυσταῖσα ἡ
μαίᾳ εἶπεν | Θῆλυ: F^b L Σηλείαν .. D add ἐγέννησας | Ἐμεγαλύνθη (L Nῦν
ἀληθῶς ἔμεγ.) ἡ ψυχὴ (L τὸ πνεῦμά) μου cum ABIL Pos .. GDF^b Ἐμεγά-
λυνεν (F^b μεγαλύνει) ἡ ψυχὴ μου (D add τὸν κύριον) .. F^a Ἐμεγάλυνεν ὁ κύ-
ριος τὴν ψυχὴν μου | ἐν (AF^a om) τῇ ἡμ. ταύτῃ cum (AF^a) BDL .. I Pos
ἐπὶ τῇ ὄρᾳ ταύτῃ .. CF^b τὴν ἡμέραν ταύτην | αὐτήν (L add ἡ μαίᾳ) cum
CF^a L Pos etc .. A τὴν παιδα .. BD (add ἐν τῇ κλίτῃ) E ἑαυτήν | A πληρω-
θέντων | ἀπεσμήξατο Ἄννα (B om) .. I add ἀπὸ τοῦ ὕματος αὐτῆς, L τῆς
ἀφόδρου αὐτῆς, N τῆς λοχείας αὐτῆς .. D om ἀπεσμ. Ἄνν. καὶ | καὶ ἔδωκεν
(I ἐδίδω) μασθὸν (B μαστόν) τῇ παιδί (L τῷ παιδίω): haec F^b post ἀνέκλι.
αὐτήν ponit | καὶ (A add τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ) ἐπωνόμασε (cum BDIL Pos; A
ἐκάλεσε, F^a ἐκαλέσατο) τὸ ὄν. αὐτ. Μαριάμ cum BDIL Pos (AF^a) .. E κ.
ἐπωνόμ. αὐτήν Μαρ. .. C ἐκάλεσε δὲ Μαριάμ | Eust capp. IV. et V. paucis
absolvit his: καὶ ἐπιτελέσας τὰς θυσίας ταύτας ἐν τῷ ναῷ τοῦ
θεοῦ ἀφικνεῖται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ γνοὺς τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ ποιεῖ ἕξ αὐτῆς θυγατέρα καὶ ὀνομάζει αὐτήν Μαριάμ.

VI, 1. ἑξαμηνιαίου: F^a ἐνεαμηνιαίου χρόνου | χαμαί (EF^a post αὐτήν
ponunt): L add ἐπὶ τοὺς πόδας τῆς παιδός | διαπειράσαι cum BEIL .. CF^a
πειράσαι .. AD περιπατήσαι (A add καί) | ἑπτὰ (F^a ἐννέα) βήμ. περιπατήσασα
(D περιπατήσασε καί) cum ABDEF^a IL (add ἡ παῖς) Pos .. C περιπ. ἕ. βήμ. |
F^a εἰς κόλπον | αὐτῆς cum AB .. CF^a Pos τῆς μητρὸς αὐτῆς | καὶ ἀνῆρπασεν
(F^a ἤρπασεν) αὐτήν (F^a add ἡ μήτηρ αὐτῆς, item ut videtur alii) λέγουσα cum
AEF^a L aliique ut videtur .. BDI Pos καὶ εἶπεν Ἄννα, C εἶπε δὲ Ἄννα | οὐ
(L ὅτι οὐ) μὴ περιπατήσης cum AB Iac .. CF^a οὐ (F^a om) μὴ περιπατήσεις |
I ἐπὶ τῆς γῆς | ἕως ἂν cum AEF^a L Iac .. BC ἕως οὐ | E εἰσάξω, L ἕξω |

σε ἐν τῷ ναῷ κυρίου. καὶ ἐποίησεν ἀγίασμα ἐν τῷ κοιτῶνι αὐ-
 τῆς, καὶ πᾶν κοινὸν καὶ ἀκάθαρτον οὐκ εἶα διέρχεσθαι δι' αὐτῆς·
 καὶ ἐκάλεσε τὰς θυγατέρας τῶν Ἑβραίων τὰς ἀμιάντους, καὶ
 διεπλάνων αὐτήν. ² Ἐγένετο δὲ πρῶτος ἐνιαυτὸς τῇ παιδί, καὶ
 ἐποίησεν Ἰωακεὶμ δοχὴν μεγάλην, καὶ ἐκάλεσε τοὺς ἱερεῖς καὶ
 τοὺς γραμματεῖς καὶ τὴν γερουσίαν καὶ πάντα τὸν λαὸν τοῦ Ἰσ-
 ραήλ. καὶ προσήνεγκεν Ἰωακεὶμ τὴν παιδα τοῖς ἱερεῦσι, καὶ
 εὐλόγησαν αὐτήν λέγοντες Ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, εὐλόγη-
 σον τὴν παιδα ταύτην καὶ δὸς αὐτῇ ὄνομα ὀνομαστὸν αἰώνιον
 ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς. καὶ εἶπε πᾶς ὁ λαὸς Γένοιτο γένοιτο,
 ἀμήν. Καὶ προσήνεγκεν αὐτήν τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ εὐλόγησαν
 αὐτήν λέγοντες Ὁ θεὸς τῶν ὑψωμάτων, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὴν παιδα
 ταύτην καὶ εὐλόγησον αὐτήν ἐσχάτην εὐλογίαν, ἥτις διαδοχὴν
 οὐκ ἔχει. ³ Καὶ ἀνήρπασεν αὐτήν ἡ μήτηρ αὐτῆς ἐν τῷ ἀγιά-

ἀγίασμα cum A (post αὐτῆς ponit) BDEF^aIL Jac .. C ἀγιαστήριον | πᾶν (cum
 BCEI; ADF^aL Jac om) κοιν. καὶ (cum BEF^aI Iac; AC DL ἦ) ἀκάθαρτ. | οὐκ
 εἶα (D εἶασε, L εἶᾶ) διέρχ. (F^a διελθεῖν) .. I οὐ συνεχώρει διελθεῖν .. A οὐ
 διερχετο | Iac δι' αὐτοῦ | I ἐκάλεε | ἀμιάντους: D παρθένας καὶ ἀμιάντ. |
 διεπλάνων cum A (ἐπλάνων) BC (διεπλάνον) F^a (διεπλήνων) F^b I (διεπλάνου)
 Pos (seducebant) .. D δευκάνου αὐτήν (sic) .. E ἐμετεώρησαν (sic) αὐτήν ..
 Fabric coniecit διέπλυνον.

2. A Pos δοχ. μεγάλ. (Pos με. δ.) Ἰωακεὶμ | τοὺς ἱερεῖς (DI Pos ἀρχιε-
 ρεῖς, L ἱερεῖς καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς) κ. τοὺς (B om) γραμμ. καὶ (B om; L add
 πᾶσαν) τὴν γερουσίαν (B τῆς γερουσίας) κ. π. τὸν (D om) λα. τοῦ (cum BDL;
 CF^a om) Ἰσρ. (E om τ. Ἰσρ.): A nil nisi πάντας τοὺς ἱερεῖς καὶ τὴν γερουσίαν |
 καὶ προσήνεγκεν (E ἤνεγκεν, D προσέφερεν) Ἰω.: A καὶ προσήγαγον Ἰωακεὶμ
 καὶ Ἄνωα | τὴν παιδα: I Pos δῶρα | ἱερεῖσι: BF^aI Pos ἀρχιερεῖσι, L ἀρ-
 χιερεῖσι καὶ ἱερεῖσι | D ἠλόγησαν τὴν παιδα | λέγοντες (D καὶ εἶπον) cum
 AB(D)EF^aIL Pos .. C pruem οἱ ἱερεῖς | L Κύριε ὁ θεὸς τῶν πατέρ. ἡμ.
 Ἄβραάμ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ | ὀνομαστὸν αἰώνιον cum BCF^aI Pos .. DL Iac om
 ὀνομαστὸν .. E ὀνομαστ. ἐνώπιόν σου | ἐν (F^a om) πᾶσ. τ. γενεαῖς: B add τῆς
 γῆς, F^b τοῦ αἰῶνος | καὶ εἶπε πᾶς (I om) ὁ λαὸς (I add Ἰσραήλ) Γένοιτο,
 γένοιτο (alterum om DF^bIL) ἀμήν (F^bI ante γένοιτο ponunt): B om | καὶ
 (F^a add πάλιν) προσήνεγκεν .. C add Ἰωακεὶμ .. BF^bI Pos προσήνεγκαν | αὐ-
 τήν cum BDEF^aF^bI Pos .. C τὴν παιδα | τ. ἀρχιερεῖσι cum CDF^b .. BF^a Pos
 alii τ. ἱερεῖσι | L sic: καὶ πάλιν (omissis προσήνεγκ. αὐτ. τ. ἀρχ. καὶ) ἠλό-
 γησαν τὴν παιδα λέγοντες οἱ ἱερεῖς. Porro I καὶ προσήνεγκαν αὐτήν (omissis τ.
 ἀρχιερ., καὶ εὐλόγ. αὐτήν) λέγοντες. A denique omittit post τῶν πατέρων ἡμῶν
 omnia quae proxime sequuntur, statimque pergīt καὶ τῶν ὑψωμάτων | ἐπίβλεψ.
 ἐπὶ τ. π. τ. καὶ (I om ἐπίβλ. usque καὶ) εὐλόγησον (A vitiose -σαν) αὐτήν (A
 om) ἐσχάτ. (B Iac Pos om) εὐλογίαν cum ABDEF^aIL Iac Pos .. C εὐλόγησον
 τὴν παιδα ταύτ. καὶ πάραχον (sic) αὐτῇ εὐλογίαν | οὐκ ἔχει: C Iac οὐκ ἔξει

3. Καὶ ἀνήρπασεν (F^b ἀνήγαγεν) αὐτήν ἡ μήτ. αὐτ. cum ABDEF^aF^bGIL

σματι τοῦ κοιτῶνος αὐτῆς, καὶ ἔδωκεν αὐτῇ μασθόν. καὶ ἐποίη-
σεν Ἄννα ᾄσμα κυρίῳ τῷ θεῷ λέγουσα Ἄσω ᾠδὴν κυρίῳ τῷ θεῷ
μου, ὅτι ἐπεσεῖψάτό με καὶ ἀφείλατο ἀπ' ἐμοῦ τὸ ὄνειδος τῶν
ἐχθρῶν μου· καὶ ἔδωκέν μοι κύριος καρπὸν δικαιοσύνης αὐτοῦ,
μονοουσίον πολυπλοῦσιον ἐνώπιον αὐτοῦ. τίς ἀναγγελεῖ τοῖς
υἱοῖς Ῥουβίμ. ὅτι Ἄννα θηλάζει; ἀκούσατε ἀκούσατε, αἱ δώδεκα
φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι Ἄννα θηλάζει. Καὶ ἀνέπαυσεν αὐτὴν
ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ ἀγιάσματος αὐτῆς, καὶ ἐξῆλθεν καὶ διηκόνει
αὐτοῖς. τελεσθέντος δὲ τοῦ δείπνου κατέβησαν εὐφραυνόμενοι καὶ
δοξάζοντες τὸν θεὸν Ἰσραὴλ.

Pos .. C καὶ ἀνήγαγον αὐτήν | ἐν (F^bL καὶ εἰσήνεγκεν αὐτήν ἐν) τῷ ἀγιάσμ.
(L κοιτῶν) τοῦ κοιτῶνος (L τοῦ ἀγιάσματος, F^b om) αὐτ. cum ACDE(F^bL) ..
BF^aI Pos om | καὶ (C add λαβοῦσα Ἄννα, non item ABEF^aF^bGIL Pos) ἔδω-
κεν αὐτῇ μασθόν (αὐτῇ μασθ. [B μαστόν] cum ABF^aI Pos; CEF^bGL μασθ.
τῇ παιδί) .. D om | ἐποίησεν (CD ἤσεν) Ἄννα (AC om) ᾄσμα (AE ᾠδὴν, L
ἀγίασμα) | κυρίῳ τῷ θεῷ cum ABCDEIL Pos .. F^a om τῷ θεῷ | A om λέ-
γουσα | Ἄσω (D ᾄσμαι; Iac add δῆ,) ᾠδὴν (E add ἀγίαν; DF^b εἰδ. ἀγ. post
μου ponant) κυρ. τ. Σε μου (L add ἀγίαν καὶ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ) cum
BCF^aIac Pos etc .. A om | ἀφείλατο (BI Iac -λετο) cum ABEI Iac .. GDF^a
KL ἀφείλε (-λεν) | ἀπ' ἐμοῦ cum BDF^aL Pos .. A με (sic) .. Iac μου ..
CIK om | τὸ (DK om) ὄνειδος cum ACDF^aKL Iac .. BI τὸν ὄνειδισμόν | τῶν
ἐχθρῶν μου cum BDF^aKL Pos .. C (item alii?) μου ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μου ..
A μου ἐν ἀνθρώποις .. Iac om | κύριος cum BK .. DF^bIL Pos κύρ. ὁ θεός ..
A κύρ. ὁ Σε μου .. CF^aIac om | καρπὸν (F^b αἶνον, L add τῆς) δικαιοσύνης
αὐτοῦ (cum EF^aKL Iac; om ABCDF^bI Pos) .. D add καὶ καρπὸν | μονοουσίον
(I Pos om; K Iac add καὶ, C αὐτῷ καὶ) πολυπλοῦσιον (cum F^bKL Iac; BCD
πολυπλάσιον; I Pos πολυπλάσιωνα) ἐνώπιον (D κατενώπ.) αὐτοῦ (cum BD [om
αὐτ.] F^bIKL Pos; G om; Iac αἰώνιον) .. AEF^a om | τίς .. D καὶ τίς .. F^aI
ὅτι | Ῥουβίμ cum ABK etc .. F^a etc Ῥουβείμ, C Ῥουβήμ | Ἄννα θηλάζει
(EL -ζεται) cum ABDEIKL Pos .. CF^a θηλ. Ἄννα | ἀκούσ. ἀκούσ. (alterum
om K) αἱ δώδε, (K δεκαδύο, I om) φυλ. τ. Ἰσρ. ὅτι Ἄ. θηλάζει (L -ζεται)
cum ABDIKL Pos .. CF^a om | ἀνέπαυσεν: BI Pos ἀνέκλεινεν | αὐτήν (L τὴν
παιδα αὐτῆς) cum ABDEF^aIKL Pos .. C add ἡ μήτηρ αὐτῆς | ἐν τῷ κοιτῶνι
τοῦ ἀγιάσμ. (BL om γ. ἀγ.) αὐτῆς cum ABEF^bIKL Pos .. CF^a ἐν τῷ ἀγιά-
σματι τοῦ κοιτῶνος (F^a om τ. κοιτ.) αὐτῆς | καὶ ἐξῆλθεν καὶ: D καὶ ἐξελεύσασα
Ἄννα | καὶ διηκόνει: F^b τοῦ διακονῆσαι | F^a κατήλθον, I κατήρισαν | εὐ-
φραυνόμενοι: BIK εὐφρανθέντες. Praeterea BI add καὶ ἐπέστηκαν αὐτῇ ὄνομα
(B αὐτήν, omisso ὄνομ.) Μαρίας, διότι τὸ ὄνομα αὐτῆς οὐ μαραινῆσεται εἰς
τὸν αἰῶνα, item Pos ei posuerunt illi nomen Mariam. Similiter F^b post τ. Σε.
Ἰσραὴλ add καὶ ἐκάλεσαν δὲ τὸ ὄνομα αὐτῆς Μαρίας, λέγοντες ὅτι τὸ ὄνομα
αὐτῆς οὐ μαραινῆσεται | καὶ (Pos om) δοξάζοντες cum ADF^aL .. BEI καὶ
ἰδοῦσαν .. CK καὶ ἐδόξασαν | K τοῦ Ἰσραὴλ.

VII.

¹ Τῇ δὲ παιδί προσετίθεντο οἱ μῆνες αὐτῆς. ἐγένετο δὲ διετής ἡ παῖς, καὶ εἶπεν Ἰωακείμ Ἀνάξωμεν αὐτὴν ἐν τῷ ναῷ κυρίου, ὅπως ἀποδώμεν τὴν ἐπαγγελίαν ἣν ἐπηγγελάμεθα, μὴ πως ἀποστείλῃ ὁ δεσπότης ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἀπρόσδεκτον γένηται τὸ δῶρον ἡμῶν. καὶ εἶπεν Ἄνα Ἀναμείνωμεν τὸ τρίτον ἔτος, ὅπως μὴ ζητήσῃ ἡ παῖς πατέρα ἢ μητέρα. καὶ εἶπεν Ἰωακείμ Ἀναμείνωμεν. ² Καὶ ἐγένετο τριετής ἡ παῖς, καὶ εἶπεν Ἰωακείμ Καλέσατε τὰς θυγατέρας τῶν Ἑβραίων τὰς ἀμιάντους καὶ λαβέτωσαν ἀνά λαμπάδα, καὶ ἔστωσαν καιόμεναι, ἵνα μὴ στραφῇ ἡ παῖς εἰς τὰ ὀπίσω καὶ αἰχμαλωτισθῇ ἡ καρδία αὐτῆς ἐκ ναοῦ κυρίου. καὶ ἐποίησαν οὕτως ἕως ἀνέβησαν ἐν τῷ ναῷ κυρίου. καὶ ἐδέξατο αὐτὴν ὁ ἱερεὺς, καὶ φιλήσας εὐλόγησεν

VII, 1. παιδί: A** I παιδοκη | A καὶ ἐγένετο διετής, omisso ἡ παῖς | Ἰωακείμ (A ὁ πατήρ αὐτῆς) cum AC, item ut videtur D aliaque .. EF^aL add τῇ Ἄνα, BF^bI Pos Ἄνη τῇ γυναίκα αὐτοῦ, K πρὸς Ἄναν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ | Ἀνάξωμεν (A -ξωμεν) cum ADEF^bL .. BCF^a ἀπάξωμεν .. K δῶμεν (et pergīt ἐν τῷ ναῷ κυρ. τὴν παιδα) | F^a εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου | ὅπως cum ABDEF^bIKL .. F^a ὥστε .. C καὶ | I ἀποδώσωμεν | τὴν ἐπαγγελίαν .. BIL Pos add ἡμῶν | ἣν ἐπηγγελάμεθα .. F^b om .. F^a add κυρῶ τῷ θεῷ | ἀποστείλῃ (D -στελεῖ) cum CDEF^bGIKL .. A ἀποστῇ .. B ἀποστρέψῃ, F^a ἀποστραφῇ | ὁ δεσπότης cum ABDEGK (ponit post ἐφ' ἡμ.) L .. C κύριος ὁ θεός .. F^a F^b om | ἐφ' ἡμᾶς cum ABDEF^bIKL .. CG πρὸς ἡμᾶς .. F^a ἀφ' ἡμῶν | ἀπρόσδεκτον γένηται (F^a -νοίτο) cum ABDEF^aF^bGIKL .. C γέν. ἀπρόσδ. Pos libere sic: *ne forsitan a nobis auferat deus succenseatur in nos.* | Ἄνα: F^b add ἡ γυνὴ αὐτοῦ, L πρὸς Ἰωακείμ | ὅπως (D add ὄσωμεν) μὴ cum ABCDEF^a .. IKL μὴ πως | ζητήσῃ (-ση BK) cum ABDEKL .. CF^a ἐπιζητήσῃ (C -ση) .. I ἀναζητήσῃ | ἡ παῖς cum ABF^bIK Pos .. CDF^aL om | πατέρα (D ἡ πατ.) ἢ (I Pos καὶ) μητ. | Ἀναμείνωμεν cum BD (add καὶ τὸ τρίτον ἔτος) EF^aIK Pos .. C Ἀμήν, γένοιτο; item L Γένοιτο, ἀμήν. A ab εἶπεν Ἰωακείμ altero ad alterum transiit.

2. Καὶ ἐγένετο cum BI Pos (D sic: καὶ γενομένης τῆς παιδὸς τριετοῦς) .. EF^aKL Ἐγέν. δέ .. C Ὁς δὲ ἐγένετο | καὶ (CD om) εἶπεν Ἰωακείμ .. L add πρὸς τὴν Ἄναν | Καλέσατε cum AB Pos .. D κάλεσόν μοι .. CF^aK καλέσωμεν | λαμπάδα cum ABF^aIKL (L sic: καὶ ἔστωσαν μετ' αὐτῆς πρὸς πλάνην αὐτῆς, καὶ λαβέτωσαν πᾶσα ἀνά μίαν λαμπάδα) .. C Pos λαμπάδας | στραφῇ cum ABDEF^aIL .. CK ἐπιστραφῇ | L αἰχμαλωτισθήσεται | ἡ καρδία: F^a ἡ ψυχὴ .. L ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία | καὶ ἐποίησαν οὕτως, ἕως (L ὡς: C add οὐ, nou item BEF^aL) ἀνέβησαν (E ἀνέβη) ἐν τῷ ναῷ (D εἰς ναόν, F^a εἰς τὸν ναόν) κυρίου (I Pos om) .. AK om | καὶ ἐδέξατο αὐτ. (D add Ζαχαρίας) ὁ ἱερεὺς (BI Pos ὁ ἀρχιερεὺς) .. A κ. ἐδέξαντο αὐτ. οἱ ἱερεῖς | καὶ φιλήσας (cum GKL; F^a om; BC καταφιλήσας) εὐλόγ. αὐτὴν (C om) cum (BC) (F^a) GKL .. EF^b καὶ

αὐτὴν καὶ εἶπεν Ἐμεγαλύνει κύριος τὸ ὄνομά σου ἐν πάσαις ταῖς
 γακαῖς· ἐπὶ σοὶ ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν φανερώσει κύριος τὸ
 λύτρον αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. ³ Καὶ ἐκάθισεν αὐτὴν ἐπὶ
 τρίτου βαθμοῦ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἐπέβαλεν κύριος ὁ θεὸς χά-
 ριν ἐπ' αὐτήν, καὶ κατεχόρυσεν τοῖς ποσὶν αὐτῆς, καὶ ἠγάπη-
 σεν αὐτὴν πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ.

VIII.

¹ Καὶ κατέβησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς θαυμάζοντες καὶ αἰνοῦν-
 τες τὸν δεσπότην θεόν, ὅτι οὐκ ἐπιστράφη ἡ παις εἰς τὰ ὀπίσω.
 ἦν δὲ Μαρία ἐν τῷ ναφ̄ κυρίου ὡς περιστέρα νεμομένη, καὶ ἐλάμ-
 βανεν τροφήν ἐκ χειρὸς ἀγγέλου. ² Γενομένης δὲ αὐτῆς δωδε-

ἐφίλησεν αὐτὴν καὶ ἠλόγησεν .. A καὶ ἐφίλησεν αὐτήν .. D καὶ κατεφίλησεν
 αὐτ. x. ἠλόγ. .. I καὶ ἠσπάσατο αὐτήν | καὶ εἶπεν (A -πον) .. D λέγων |
 Ἐμεγαλύνει (BDF^aI Pos praem Μαρία vel Μαριάμ, non item ACK) cum ACK
 etc .. L Μεγαλύνει, B -λύναι, Pos manifestabit | κύριος cum AI Pos .. BCK
 κύρ. ὁ θεός | ταῖς (D om) γενεαῖς cum ABDEF^aIKL Pos .. C add τῆς γῆς ..
 AE add καὶ εἶπεν ὁ λαὸς Γένοιο, ἀμήν. | ἐπὶ σοὶ (B σοῦ; F^a add γάρ) ..
 DF^bI om | ἐπ' ἐσχάτου cum AC etc .. BF^aK aliiq̄ue plures ἐπ' (I καὶ ἐπ')
 ἐσχάτων (DF^b add δέ) | φανερώσει .. A praem καὶ ἐκ σοῦ | κύριος cum
 ADEF^aI Pos (I Pos add ἐν σοὶ) .. BCF^bK κύρ. ὁ θεός | τὸ λύτρον (IK λου-
 τρὸν) αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς cum ABDEF^aIKL .. C τὸ λύτρον τῶν υἱῶν

3. A ἐκάθισεν | ἐπὶ (AI add τοῦ) τρίτου βαθμοῦ cum ACI .. BEF^aK
 ἐπὶ (F^aK ἐν τῷ) τρίτῳ βαθμῷ .. L ἐπὶ τὸν τρίτον βαθμὸν | K ἐν τῷ θυσια-
 στηρίῳ | ἐπέβαλεν cum DIKL .. ABC ἔβαλε .. F^a δέδωκεν (pergit αὐτῇ χάριν
 κύρ. ὁ θε. | A ἐπ' αὐτῇ | L κατεχόρυσεν | DK ἐν τοῖς | καὶ (K praem καὶ
 ἐπέθηκεν αὐτῇ ὄνομα Μαριάμ | ἠγάπησεν (E ἠγάσεν, L ἠλόγησεν) αὐτὴν
 πᾶς (B add ὁ; articulum abesse diserte dicit Geo l. l. pag. 1121.) οἶκ. Ἰσρ. |
 Post Μαριάμ (cf. ad V, 2.) Eust pergit ἦν τινα τριετὴ γενομένην τῷ
 ναφ̄ τοῦ θεοῦ ἀφιέρωσαν.

VIII, 1. Καὶ κατέβ. cum ADEIF^aL Pos .. BC κατέβ. δέ | EF^a om οἱ |
 θαυμάζοντες: A δοξάζοντες | καὶ αἰνοῦντες cum ACF^aK Pos .. BD καὶ δοξά-
 ζοντες .. L καὶ ὑμνοῦντες .. EF^b καὶ αἰν. καὶ δοξάζοντες | τὸν δεσπότην (F^b
 add τόν?) θεόν cum F^bK; L τ. δεσπ. καὶ κύριον .. ACF^a Pos τὸν θεόν .. B
 κύριον τὸν θεόν .. E τὸν θεόν Ἰσραὴλ | ἐπιστράφη cum BCEK .. D ἐπίστρε-
 ψεν .. AI ἀπιστράφη .. F^a ἐστράφη | εἰς τὰ ὀπίσω cum ABC .. DEK ἐπ'
 αὐτούς, II. Pos (L Pos post ἡ παις) ἐπ' αὐτοῖς, F^a πρὸς αὐτούς | ἦν δέ ..
 A καὶ ἦν .. I (add ἦν post Μαρία) L (add ἦν post κυρίου) ἡ δέ | Μαρία cum
 A (ἡ Μαρ.) BDF^aIKL Pos .. CL Μαριάμ | ἐν τῷ ναφ̄ (D οἶκῳ) κυρ. (A om)
 h. l. cum ABF^aK .. C Pos post νεμομένη | ὡς cum BF^aKL .. AC ὡσεὶ | I
 om ὡς περιστ. νεμομ. | D ἐλάμβ. δὲ καὶ | ἀγγέλου: B κυρτοῦ

2. δωδεκαετούς cum ABCK etc Eust .. F^aI δώδεκα ἐτῶν (I add ἐν ναφ̄

καετοῦς, συμβούλιον ἐγένετο τῶν ἱερέων λεγόντων Ἰδοὺ ἡ Μαρία γέγονεν δωδεκαετής ἐν τῷ ναῷ κυρίου· τί οὖν αὐτήν ποιήσωμεν, μή πως μάνη τὸ ἀγίασμα κυρίου; καὶ εἶπον τῷ ἀρχιερεὶ Σὺ ἔστηκας ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κυρίου, εἴσελθε καὶ πρόσευξαι περὶ αὐτῆς, καὶ ὃ ἐὰν φανερώσει σοι κύριος, τοῦτο καὶ ποιήσωμεν.
 3 Καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἀρχιερεὺς λαβὼν τὸν δωδεκακώδωνον εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ ἠῦξάτο περὶ αὐτῆς. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη λέγων αὐτῷ Ζαχαρία Ζαχαρία, ἔξελθε καὶ ἐκκλησιασον τοὺς χηρευόντας τοῦ λαοῦ, καὶ ἐνεργάτωσαν ἀνά βάρβδον, καὶ ᾧ ἐὰν ἐπιδείξῃ κύριος σημεῖον, τούτου ἔσται γυνή.

κυρίου) .. F^b** τεσσαρακαίδεκα ἐτῶν | E συμβ. ἐποίησαν οἱ ἀρχιερεῖς λέγοντες .. Eust οἱ ἱερεῖς συμβούλ. ἐποίησαντο | ἡ Μαρία cum ABF^a (BF^a om ἡ) K .. C Pos Μαριάμ | IK ἐγένετο | L ἐτῶν δώδεκα .. F^b** τεσσαρακαίδεκαετής .. Pos *annorum decem* | ἐν τῷ ναῷ κυρίου (K add τοῦ θεοῦ ἡμῶν): EF^a om | τί οὖν (EI om) αὐτήν (F^a αὐτῆ) ποιήσωμεν (B -σομεν; C Pos ante αὐτήν pon) | μάνη (sic codd. mei, non μανῆ ut Thi edidit) cum ABDEIKL .. F^a μανῆ, Pos *macularetur* .. C praem ἐπέστη αὐτῆ τὰ γυναικῶν καὶ | ἀγίασμα .. F^b θυσιαστήριον | κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν (K om) cum ABDEF^bKL Pos .. F^a τοῦ κυρ. θε. ἡμ. .. C κυρίου | B εἶπαν .. L εἴπασιν | τῷ ἀρχιερεὶ (L ἱερεὶ) cum ADEL; item praemisso οἱ ἱερεῖς I Pos .. BCK οἱ ἀρχιερεῖς τῷ Ζαχαρία, item F^b τῷ Ζαχ. οἱ ἀρχιερ., item F^a οἱ ἱερεῖς πρὸς Ζαχαρίαν | Σὺ (A praem EI) ἔστηκας (A ἔστησας, E ἔστης) cum ABCEK .. F^aIL Pos οὐ στήῃ | ἐπὶ τὸ (DE τοῦ) θυσιαστήριον (DE -ρίου) κυρίου (D add τοῦ θεοῦ) .. L ἐν τῷ θυσιαστήριῳ κυρίου .. K ἐνώπιον κυρίου ἐπὶ τὸ θυσ. | εἴσελθε (F^aI praem καὶ) cum BC .. ADEF^aIK add εἰς (K οὖν εἰς) τὸ (D ἐν τῷ) ἀγίασμα (D -άσματι) κυρίου (EF^aK om) .. F^bL Pos plane om | L εὔξαι | καὶ ὃ (I om) ἐὰν (C ἄν, D om) φανερώσει (-σει cum ABDK; CF^a -ση) σοι (AEI om) | κύριος cum B (ὁ κύρ.) EF^aIK .. AC κύρ. ὁ θεός .. Pos *deus* | τοῦτο καὶ cum AC; BDEF^a F^bIK Pos om καὶ | ποιήσωμεν cum ABDEF^bIKL .. C -σομεν (Pos *facietus*) .. F^a ποιήσον

3. Καὶ εἰσῆλθεν (D εἰσελθὼν -- καὶ εἰσῆι εἰς τὰ) ὁ ἀρχιερ. (cum ADF^bI Pos; BCF^aK ὁ ἱερεὺς. L add εἰς τὸ θυσιαστήριον) λαβὼν (L φορῶν) τὸν δωδεκακώδωνα (cum BDEF^aIK; A δωδεκακώδωνον (sic), CL τὸ δωδεκακώδωνον. L add ἱεροπρεπὲς ἱμάτιον) | DL προσῆξάτο | περὶ αὐτῆς cum ADEF^aIKL Pos .. BC om | ἐπέστη cum BCDF^aI Pos .. F^bK ἔστη .. AEL ἦλθεν | λέγων αὐτῷ ABEF^aF^bKL Pos; C αὐτῷ λέγων .. D λέγ. τῷ ἀρχιερεὶ .. I τῷ Ζαχαρία καὶ εἶπεν αὐτῷ | Ζαχ. Ζαχ. cum CF^aK Pos .. ABDIL om alterum | ἐκκλησιασον: L κάλεσον | EF^a Eust πάντας τ. χηρευόντ. | τοῦ λαοῦ (ita etiam Eust) .. L ἐκ τοῦ λαοῦ Ἰσραήλ .. A τῶν ἱερέων τοῦ λαοῦ | A ἐνεργάτωσαν | ἀνά βάρβδον (D τὰς βάρβδους αὐτῶν): L πᾶς (cod. πᾶσα?) εἰς, καὶ λάβε αὐτάς καὶ θῦσον αὐτάς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον | καὶ ᾧ (L οὐ; codd. plerique ὃ) ἐὰν (F^a Eust ἄν) ἐπιδείξῃ (D -ξει) cum ADEF^aKL Pos Eust .. BCI καὶ εἰς (B ἐφ') ὃν ἐὰν (B ἄν, I om) ἐπιδείξῃ (C δείξῃ) | κύρ. cum ADI .. BCF^aK κύρ. ὁ θεός (K add ἡμῶν) .. Pos Eust ὁ θεός | L σημεῖον ἐπὶ τὴν βάρβδον αὐτοῦ | τούτου cum ACF^aK Pos .. BE τούτῳ .. D τοῦτο | ἔσται .. AD ἐστίν | γυνή .. I Pos

ἐξῆλθον δὲ οἱ κήρυκες καθ' ὅλης τῆς περιχώρου τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἤχησεν ἡ σάλπιγξ κυρίου, καὶ ἔδραμον πάντες.

IX.

¹ Ἰωσήφ δὲ βίβας τὸ σκέπαρον ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῶν· καὶ συναχθέντες ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἀρχιερέα, λαβόντες τὰς βάρβους. λαβὼν δὲ ἀπάντων τὰς βάρβους εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἱερόν καὶ ἠΰξατο. τελέσας δὲ τὴν εὐχὴν ἔλαβε τὰς βάρβους καὶ ἐξῆλθε καὶ ἐπέδωκεν αὐτοῖς· καὶ σημεῖον οὐκ ἦν ἐν αὐταῖς. τὴν δὲ

γυνὴ εἰς τήρησιν .. D εἰς τήρησιν τῆς παρθένου | ἐξῆλθον δὲ οἱ κήρ. cum BB^b IKL Pos; item AE ἐξῆλθεν (-θε) δὲ ὁ κήρυξ .. CF^a καὶ ἐξῆλθον οἱ κήρ. | καθ' ὅλης (AB καθ' ὅλου) τῆς (B τοῦ) περιχ. (F^aIL om τ. περιχ.) τῆς Ἰουδ. (K ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ) | L ἤχησεν ὡς σάλπ. | κυρίου .. A om .. I add ἡ μεγάλη | καὶ ἔδραμ. πάντ. cum BC Pos .. ADEF^aKL καὶ εὐδώς (ita AK; DL ἰδοῦ εὐδώς; EF^a ἰδοῦ συν-) ἔδραμον (K add οἱ; L add οἱ χηρευόντες) πάντες (F^a add εἰς ἀπάντησιν) | Eust pergit: Γενομένης δὲ αὐτῆς δωδεκαετηρίας, οἱ ἱερεῖς συμβούλιον ἐποιήσαντο τίνι (editum est τῶν τινα) αὐτὴν πρὸς γάμον συναψῶσιν, καὶ ἐπιτρέπουσι τὸν ἀρχιερέα Ζαχαρίαν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἀγίων εἰσελθόντα αἰτήσασθαι τὸν θεὸν ἀποκαλύψαι αὐτῷ τὸ τίνι προσήκει ζευχθῆναι αὐτῇ. καὶ τοῦ Ζαχαρίου εὐχομένου ἄγγελος ἐπιφανεὶς σημαίνει πάντας συναγαγεῖν τοῦ λαοῦ τοὺς χηρευόντας καὶ κατέχειν ἕκαστον βάρβον, καὶ ὡς ἂν ὁ θεὸς ἐπιδείξῃ σημεῖον, τοῦτω συνάψαι τὴν παρθεῖνον.

IX, 1. Ἰωσήφ δὲ (L καὶ Ἰωσ.) .. F^b add ἀκούσας τῆς σάλπιγγος | βίβας: K praem καὶ αὐτός | B τὸ σκέπ. αὐτοῦ | ἐξῆλθεν εἰς συνάντ. αὐτῶν cum AEF^aIKL Pos; item D omissis εἰς συν. αὐτ. .. BC ἔδραμε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν συνάντ. αὐτῶν (C εἰς τὴν συναγωγὴν) | συναχθέντες .. A συνελθόντες .. BF^bK add πάντες (K οἱ πάντ.) | I ἦλθον | πρ. τ. ἀρχιερέα cum ABDF^aIK Pos .. CL πρ. (L εἰς) τ. λαβόντες (L καὶ ἔδωκαν αὐτῷ) τὰς βάρβ. (F^b ἀνὰ βάρβον) cum ABEF^aF^bKL Pos .. C (et alij?) om | λαβὼν δὲ cum ADEGI .. C ἔλαβε δὲ -- καὶ .. BF^aKL δεξάμενος δὲ (B οὐν; L καὶ δεξάμ.) | ἀπάντων (C πάντ.) τ. βάρβ. cum BC; item τὰς (F^a om) βάρβ. πάντ. F^aK, item πάντων τ. β. αὐτῶν Eust .. ADEG Pos τὰς βάρβ. (G Pos add ἀπ', D ἐκάστου) αὐτῶν .. I τὰς βάρβ., L αὐτάς. Praeterea praem EK ὁ ἱερεὺς, F^aG ὁ (F^a om) ἀρχιερεὺς; contra add CF^b (sic habet: Πάντων δὲ λαβόντων [corrigge λαβὼν] τὰς β. ὁ ἱερ.) L ὁ ἱερεὺς, A ὁ ἀρχιερεὺς .. cuiusmodi nihil habent BDI Pos | καὶ ἠΰξατο (G προσηύξ., D add πρὸς κύριον) .. F^a προσεύξασθαι | L καὶ τελέσας δὲ | ἔλαβε τὰς (F^a τοὺς) βάρβ. καὶ cum ABDEF^aKL Pos .. CI om | ἐξῆλθε καὶ .. F^a ἐξελθὼν .. D om | καὶ ἐπέδωκεν (cum CEKL; BI ἀπέδ., DF^a ἔδωκεν) αὐτοῖς (cum DEF^aL, K αὐτοὺς. BI ἐκάστῳ αὐτῶν, C ἐν ἐκάστῳ τὴν ἑαυτοῦ βάρβον) .. A ἐκάστῳ δὲ δίδωκεν post ἐν αὐτοῖς positum | L καὶ τὸ σημεῖον | οὐκ ἦν ἐν (F^a ἐπ') αὐταῖς cum EF^aF^b, item ἐν αὐταῖς οὐκ ἐφάνη

ἐσχάτην βράβδον ἔλαβεν Ἰωσήφ· καὶ ἰδοὺ περισσευρά ἐξῆλθεν ἐκ τῆς βράβδου καὶ ἐπετάσθη ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἰωσήφ. καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς τῷ Ἰωσήφ Σὺ κεκλήρωσαι τὴν παρθένον κυρίου παραλαβεῖν εἰς τήρησιν ἑαυτῷ. ² Καὶ ἀντίειπεν Ἰωσήφ λέγων Υἱοὺς ἔχω καὶ πρεσβύτης εἰμί, αὕτη δὲ νεάνις· μὴ πῶς περιγελῶς γένομαι τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς τῷ Ἰωσήφ Φοβήθητι κύριον τὸν θεὸν σου, καὶ μνησθήτη ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς Δαθὰν καὶ Ἀβειρών καὶ Κορέ, πῶς ἐδικάσθη ἡ γῆ καὶ κατεπόθησαν διὰ τὴν ἀντιλογίαν αὐτῶν. καὶ νῦν φοβήθητι, Ἰωσήφ, μὴ πῶς ἔσται ταῦτα ἐν τῷ οἴκῳ σου. ³ Καὶ φοβηθεὶς Ἰωσήφ παρέλαβεν αὐτὴν εἰς τήρησιν ἑαυτῷ. καὶ εἶπεν Ἰωσήφ τῇ Μα-

BI Pos .. ACDK οὐκ ἦν (A ἐφάνη, D ἐφαίνετο) ἐν αὐτοῖς | Ἰωσήφ cum ABEF^aIK .. C ὁ Ἰωσήφ (D sic: τῆ δὲ ἐσχάτη βράβδω ἐφάνη περισσευρά, καὶ ἐπέδωκε τῷ Ἰωσήφ) | F^a περιστ. ἦλθεν .. E ἐξῆλθε περιστ. | ἐκ: A ἀπό | βράβδου: L add αὐτοῦ | ἐπετάσθη cum ABEF^aIK; L πετασθεῖσα ἦλθεν .. C ἐπέτασεν | F^a ἐπάνω τῆς κεφαλῆς | καὶ εἶπ. ὁ ἱερεὺς τῷ Ἰωσ. (E om τ. Ἰωσ.; C αὐτῷ ὁ ἱερ.) cum BCEKL Pos .. ADF^aI x. εἶπ. ὁ (I om) ἀρχιερεὺς τῷ (F^a om; D πρὸς τὸν) Ἰωσ. (A om τῷ Ἰωσ.). Ex his ADEKL perguat Ἰωσήφ (DL Ἰωσ. Ἰωσ.) | Σὺ κεκλήρωσαι cum CDF^aK .. ABEL Σολ (A Σὺ) κεκλήρωται | τὴν παρθ. κυρ. (A om) παραλαβ. (A ante τὴν pon) .. L ἡ παρθένος αὕτη | εἰς τήρησιν ἑαυτῷ (F^a αὐτῷ) cum BEF^aI .. AD εἰς τήρ. αὐτῆς (D om) .. K om .. CL παράλαβε (L add οὖν) αὐτὴν εἰς τήρ. σεαυτῷ (L om)

2. Καὶ ἀντίειπ. cum ABDEF^aIKL Pos .. C Ἀντίειπ. δέ | F^a ὁ Ἰωσήφ | A om λέγων | Υἱοὺς ἔχω: D add νεανίσκους | καὶ (D καὶ) πρεσβύτης: AI x. πρεσβύτερος | αὕτη (ita AK; F^a et Thilo αὐτῆ; Pos ἴρα) δέ: B καὶ αὕτη | νεάνις cum ABDEF^aF^bIKL .. C νεωτέρα. Praeterea L add ἐστὶ, D καὶ πῶς ἔσομαι αὐτῆς φύλαξ, F^b Pos καὶ φοβοῦμαι | E μὴ ποτε | περιγελῶς cum ADK .. CEF^aL κατέγελως .. BI γέλως | γένομαι (BI ante γέλως) cum ABCEI Pos .. F^aKL ἔσομαι ante περίγ. (κατάγ.) .. D φανίσσομαι | καὶ εἶπεν cum ABF^aKL .. C Pos εἶπε δέ | ὁ ἱερεὺς cum CEKL .. ABDF^aI Pos ὁ ἀρχιερεὺς | τῷ (F^aCK om) Ἰωσήφ cum BCF^aKL Pos; sed C (add αὐτῷ ante ὁ ἱερεὺς) K ad seqq trahunt .. Δ (sed add Ἰωσήφ post Φοβήθητι) E om | κύρ. (D om) τ. θε. σου cum BDEF^aIK Pos; item omisso σου AC .. L om | καὶ μνησθ. cum ABDEF^aIK Pos .. L om .. C om μνησθ. | ὅσα: I ὅ τι | ὁ θεός cum BDF^aK Pos .. EL κύριος ὁ θεός .. AC om | C Δαθάμ | Ἀβειρών cum B, item Ἀβειρῶ E, Ἀβειρόν D; AIK Ἀβηρών, LM Ἀβηρῶ .. C Ἀμνηρῶν post Κορέ καὶ | LM om καὶ Κορέ | κατεπόθησαν cum AKE; item CL κατεποντίσθησαν (C add ἅπαντες, K πάντες, L ἀμφοτέρω) .. BDF^aI καὶ κατέπειν αὐτοὺς (D πῶς ἀνοίξατο ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καὶ κατ. αὐτ.) | φοβήθητι Ἰωσήφ cum ACF^b .. K add κύριον τὸν θεόν, item B τὸν θεόν; item τὸν θεόν ante Ἰωσήφ DEF^aI Pos | μὴ πῶς: F^a μήτι .. E μὴ ποτε | ἐν (D om; B καὶ ἐν) τ. οἴκ. σου .. K ἐπὶ σέ

3. A καὶ ἀφοβήθη Ἰωσήφ, παρέλαβεν δέ | αὐτὴν cum A (add Ἰωσήφ) BCF^aK Pos .. DF^b τὴν παρθένον .. L τὴν τε Μαρίαςμ | εἰς (C add τὴν) τή-

ριάμ Ἰδοῦ παρελάβόν σε ἐκ ναοῦ κυρίου, καὶ νῦν καταλείπω σε ἐν τῷ οἴκῳ μου καὶ ἀπέρχομαι οἰκοδομησαὶ τὰς οἰκοδομάς μου, καὶ ἦξω πρὸς σέ· κύριός σε διαφυλάξει.

X.

¹ Ἐγένετο δὲ συμβούλιον τῶν ἱερέων λεγόντων Ποιήσωμεν καταπέτασμα τῷ ναῷ κυρίου. καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς Καλέσατέ μοι παρθένους ἀμιάντους ἀπὸ τῆς φυλῆς Δαυιδ. καὶ ἀπῆλθον οἱ ὑπηρέται καὶ ἐζήτησαν, καὶ εὔρον ἐπτά παρθένους. καὶ ἐμνή-

ρσαν ἑαυτῶ cum DEF^bKL; item omissio ἑαυτῶ BC, addito αὐτῆς A .. F^a ἐκ τὸν οἶκον αὐτοῦ .. I Pos plane om | εἶπεν: I λέγει | Ἰωσήφ cum ADF^aL .. BCGIK Pos om | τῇ Μαρίας (F^a Μαρίας) cum BDF^aL; K πρὸς Μαρίαν Μαρίας .. CEI Pos αὐτῇ (E πρὸς αὐτὴν) Μαρίας .. A plane om | Ἰδοῦ cum ABDF^aIL; item C Pos addito ἐγώ .. K om | ἐκ ναοῦ κυρ. cum ADEF^aI Pos .. B add τοῦ θεοῦ, CK τοῦ θεοῦ μου | νῦν: L Ἰδοῦ | καταλείπω cum ADEF^aI KL .. C καταλιμπάνω .. B καταλιπών | καὶ (E κἀγώ, I add Ἰδοῦ ἐγώ) ἀπέρχ. cum AEI Pos .. B (vide ante) ἀπέρχομαι .. CF^aK ἀπέρχ. γάρ, L ἐγώ γάρ ἀπέρχ. | μου: BK om .. L add ὅς ἐχω τῶν ἀρχόντων | καὶ (L add πάλιν, C ἐν τάχει) ἦξω πρ. σέ (D add ὅταν κύριος βούληται) cum BCDFF^bIKL Pos .. AEF^a om | κύριός (ABL Pos καὶ κύρ., F^a κύρ. δέ; praeterea GL add ὁ θεός) σε διαφυλάξει (A -τται; BCL Pos διαφ. σε) cum ABCDF^aKL Pos .. I φυλάττειν (-τται?) σε σὺν κύριος .. D ἴστω δέ σου φύλαξ. Praeterea BI Pos add πάσας τὰς ἡμέρας (B pergīt τῆς ζωῆς σου) | Eust (post παρθένου) haec habet: Ἐξελεθῶν δὲ ὁ Ζαχαρίας ἐποίησεν οὕτως καθὼς ὁ ἄγγελος αὐτῶ προσέταξεν. καὶ λαβὼν πάντων τὰς βάρβδους αὐτῶν ἀπῆλθεν ἐν τῷ ἱερῶ καὶ προσηύξατο, καὶ ἐξελεθῶν ἐκάστῳ τὴν ἰδίαν βάρβδον ἀπένειμε. τελευταῖον δὲ ἐπιδιδούς τὴν βάρβδον τῷ Ἰωσήφ, σήμερον μέγα ἐγένετο. ἀθρόως γάρ τὴν βάρβδον αὐτοῦ παρὰ τοῦ ἱερέως λαμβάνοντος, περιστέρᾳ ἐξέπητη ἀπὸ τῆς βάρβδου καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐκαθέσθη τοῦ Ἰωσήφ. καὶ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ συνόντες ἱερεῖς θαυμάσαντες τὸ γεγονός αὐτὸν γενέσθαι μνηστῆρα τῆς κόρης Ἐκριναν. ἦν λαβὼν ὁ Ἰωσήφ ἐφύλασσε, καὶ καταλιπὼν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἀφικνεῖται τὰς οἰκοδομάς ἐκτελέσων. ἦν γὰρ τέκτων τῆ ἐπιστημῆ.

X, 1. λεγόντων Ποιήσωμεν: AB ποιήσαι | F^a τοῦ ναοῦ | ὁ ἱερεὺς cum ACF^bK etc .. BDF^aI Pos ὁ ἀρχιερεὺς | καλέσατέ μοι cum ABDEF^aIL Pos .. CK add ὅδε .. F^b καλέσωμεν | παρθ. ἀμιάντ. (A τὰς π. τὰς ἀμ.) cum ABEI Pos .. CDF^a praem ἐπτά, item GKL ὅκτώ .. F^b τὰς θυγατέρας τῶν Ἑβραίων τὰς ἀμιάντ. | ἀπὸ τῆς φυλ. Δ. cum ABDEF^aIK .. C ἐκ φυλ. Δ. .. L om | καὶ ἀπῆλθ. (BI Pos ἀπαλθόντες) οἱ ὑπῆρ. (Pos om οἱ ὑπ.): G om | καὶ ἐζήτησαν (F^b ἐξεζήτ., B ἐκζητήσαντες, I Pos ζητήσαντες. BI Pos om καὶ sq) cum ABDEF^aI Pos .. CGKLM om | F^b εὔρησαν .. L ἠύρασαν | ἐπτ. παρθ. cum ABD (π. ἑ.) IK Pos (I Pos add ἀμιάντους) .. EF^bGLM ἐπτά .. C ἕξ | καὶ ἐμνήσθη ὁ ἱερεὺς (BI Pos ὁ ἀρχιερ.) τῆς παιδ. (K περὶ τῆς φυλῆς παιδ.) Μα-

σθη ὁ ἱερεύς τῆς παιδὸς Μαρίας, ὅτι ἦν ἐκ τῆς φυλῆς Δαυὶδ, καὶ ἀμίαντος ἦν τῷ θεῷ. καὶ ἀπῆλθον οἱ ὑπηρέται καὶ ἤγαγον αὐτήν. καὶ εἰσήγαγον αὐτὰς ἐν τῷ ναῷ κυρίου· καὶ εἶπεν ὁ ἱερεύς Λάχετε μοι τίς νήσει τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀμίαντον καὶ τὴν βύσσον καὶ τὸ σηρικὸν καὶ τὸ ὑακίνθινον καὶ τὸ κόκκινον καὶ τὴν ἀληθινὴν πορφύραν. καὶ ἔλαχεν τὴν Μαρίας ἢ ἀληθινὴ πορφύρα καὶ τὸ κόκκινον, καὶ λαβοῦσα ἀπίει εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. τῷ δὲ καιρῷ ἐκείνῳ εἰσήγαγεν Ζαχαρίας, καὶ ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ Σαμουὴλ, μέχρις οὗ ἐλάλησεν Ζαχαρίας. Μαρίας δὲ λαβοῦσα τὸ κόκκινον ἔκλωθεν.

ριάμ (GK Μαρίας), ἔτι ἦν (K ἐστίν) ἐκ (B om) τῆς (K om) φ. Δαυ., καὶ ἀμίαντ. ἦν (F^bK om) τῷ θεῷ cum BF^bGIK (item Pos: *Et meministi princeps sacerdotum ipsius Mariam, quod ipsa esset de tribu David, et immaculata erat ante deum*) .. D καὶ ἐμνήσθησαν καὶ τῆς παιδ. Μαρίας, ὅτι καὶ αὕτη ἐκ φυλ. Δ. ἐστι, καὶ ἀμ. ἦν τῷ θ. .. C καὶ ἐμνήσθη ὁ ἱερεύς ὅτι Μαρίας ἐκ φ. Δ. ἐστι, καὶ ἀμ. ἐστίν .. AE om | καὶ (K praem καὶ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτήν·) ἀπῆλθον (F^b - θοσαν) οἱ ὑπηρ. καὶ (K add εὐρόντες) ἤγαγ. (I ἦγον) αὐτήν (GL om κ. ἦγ. α.). καὶ εἰσήγαγ. (I εἰσήγον, K εἰσήνεγκαν) αὐτὰς (B om; F^b om κ. εἰσήγ. αὐτ.) ἐν τ. ν. κυρίου (F^b om) καὶ εἶπ. ὁ ἱερεύς (BI ὁ ἀρχιερ.) cum BDF^bGIK .. C κ. ἀπῆλθ. οἱ ὑπηρ. κ. ἤγαγ. αὐτήν. καὶ εἰσήγαγεν αὐτὰς ὁ ἱερεύς ἐν τ. ν. κυρ. κ. εἶπε .. AE breviter sic: καὶ ἀπῆγαγον (E ἤγαγον) αὐτὰς ἐν τῷ ναῷ κυρίου. καὶ εἶπεν ὁ ἀρχιερ. (E ὁ ἱερεύς); item Pos, ommissis καὶ ἀπῆγαγον usque κυρίου. F^a post ἀπό τῆς φυλῆς Δαβίδ sic pergit: καὶ ἀπῆλθον οἱ ὑπηρέται καὶ ἤνεγκαν τὰς παρθένας, καὶ εἰσήγαγον αὐτὰς εἰς τὸν ναὸν κυρίου· καὶ εἶπεν αὐταῖς ὁ ἀρχιερεύς Λάχετε - - - πορφύραν. καὶ ἐμνήσθη Ζαχαρίας περὶ τῆς Μαρίας ὅτι ἐκ φυλῆς Δαβίδ ἐστι. καὶ ἐκάλεσεν αὐτήν. καὶ ἔλαχεν αὐτῇ ἢ ἀληθινὴν etc. | AL om ὡς | νήσει: A νήσοι, F^a νήσεται .. D λάβοι | τὸ χρυσίον (K - σόν) cum ABCCK etc .. DF^aF^bG Eust τὸν (F^a om) χρυσόν | καὶ τὸ (F^b GL τὸν) ἀμίαντον: F^a om | τὴν βύσσον: C τὸ βύσσινον | κ. τ. σηρικόν (BC Eust σηρικούν, L συρικούν, alii σηρικόν, σειρικόν): F^a om | καὶ τὸ ὑακίνθινον: BDF^a Eust καὶ τὸν (B τό, D om) ὑακίνθον .. I om | καὶ τὸ (F^a τὸν) κόκκιν. cum BCF^aF^bGIML Pos .. ADEK om | F^a hunc ordinem habet κ. τὸν ὑακίνθ. κ. τὸν κόκκινον κ. τὴν βύσσ. | τὴν Μαρίας (K - ταν) cum ACDJKL .. EF^bG Μαρίας .. B τῇ Μαρίας, F^a αὐτῇ | ἢ ἀλ. πορφ. κ. τ. κόκκ. cum AB DEF^bGIL Pos (Eust) .. K τὴν ἀληθινὴν πορφύραν νήθει καὶ τὸ κόκκ. .. C τὸ κόκκ. καὶ ἢ ἀλ. πορφ. .. F^a ἢ ἀλ. πορφ. | DF^a om λαβοῦσα | ἀπίει cum AEF^aF^bGL .. BCDK ἀπῆλθεν | DF^b ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς | F^a ἐν δὲ τῷ καιρ. ἐκείνῳ | ἐσίγ. Ζαχ. cum B Pos .. ACK Ζαχ. ἐσίγ. | καὶ ἐγέν. (A ἐγέν. δὲ) ἀντ' αὐτοῦ Σαμ. (F^bK Συμεών, B Σαμ. ἀ. αὐτ.) μέχρις (D ἄχρις) οὗτου (cum AE; K ὅτε; BDF^aF^bI οὐ) ἐλ. Ζαχ. cum ABDEF^aF^bIK Pos (ultima sic habet: usque ad te vero, o Maria, locutus est Zacharias) .. C om (videtur ab altero Ζαχαρίας ad alterum transiluisse) | Μαρίας: AF^aK Μαρία | τὸ κόκκινον: BI Pos praem τὴν ἀληθινὴν πορφύραν καὶ .. F^a τὴν ἀληθινὴν πορφύραν | ἔκλωθεν cum AEF^bGJKL .. BC ἔκλωσεν (-σε) .. F^a ἐνήθεν .. D (omissis λαβ. τὸ κόκκ.)

XI.

¹ Καὶ ἔλαβεν τὴν κάλπην καὶ ἐξῆλθεν γεμίσει ὕδωρ· καὶ ἰδοὺ φωνὴ λέγουσα Χαίρε κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναίξιν. καὶ περιεβλέπετο δεξιὰ καὶ ἀριστερά, πόθεν αὕτη ἡ φωνή. καὶ σύντρομος γενομένη ἀπίει εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς καὶ ἀνέπαιυσεν τὴν κάλπην, καὶ λαβοῦσα τὴν πορφύραν ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτῆς καὶ εἶλεν αὐτήν. ² Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἔστη ἐνώπιον αὐτῆς λέγων Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὖρες γὰρ χάριν ἐνώπιον τοῦ πάντων δεσπότου, καὶ συλλήψῃ ἐκ

ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς ἐκαθίζετο. | Eust pergit: Κατ' ἐκείνον δὲ τὸν καιρὸν ἔδοξε τοῖς ἱερεῦσι κατασκευασθῆναι ὑπὸ ἀγνῶν παρθένων τῷ ναφ τοῦ θεοῦ καταπέτασμα, καὶ εὐρέθησαν ἐν τῇ φυλῇ Ἰουδα παρθένοι ἐπτὰ. καὶ τῆς Μαρίας δὲ μνησθεὶς Ζαχαρίας ἐκέλευσε καὶ αὕτην παρῆναι εἰς τὸν κατάλογον. καὶ εἰσαγαγὼν αὐτάς εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ κληρὸν βαλεῖν προσέταξεν, ποίαν οἶσαι τὸν χρυσὸν καὶ τὸ ἀμίαντον καὶ τὴν βύσσον καὶ τὸ σηρικοῦν καὶ τὴν ἀληθῆ πορφύραν καὶ τὸν ὑάκινθον καὶ τὸν κόκκον· καὶ ἐκληρώθη Μαρία τὴν πορφύραν καὶ τὸν κόκκον ἐργάζεσθαι.

XI, 1. Καὶ λαβ. τὴν κάλπ. (D add αὐτῆς, item L) καὶ ἐξῆλθ. cum BDEIK .. ACF^a καὶ λαβοῦσα τὴν (C om) κάλπ. ἐξῆλθε (C add θέ) | DI τοῦ γεμίσει | καὶ ἰδοὺ φωνή (F^b add ἤλθεν): F^a καὶ ἤκουσε φωνῆν | λέγουσα cum CK .. BDEF^aI Pos λέγουσα (F^a -σαν) αὐτῇ, F^b αὐτῇ λέγ. .. L λέγ. πρὸς αὐτήν, A ἐπ' αὐτήν λέγ. | κεχαριτωμένη: L add Μαριάμ | εὐλ. σὺ ἐν γυναίξ. (L add καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου) .. HK om | καὶ (K ἡ δὲ) περιεβλέπετο (E -βλέψατο) .. D add Μαριάμ, item BIL (IL ἡ Μαριάμ) post ἀριστερά .. A add ἰδεῖν | F^b δεξιὰ τε καὶ | ἀριστερά: D add καὶ διελογίζετο | αὕτη (H om) ἡ φωνή cum F^aHKL .. BDI ἄρα (D om) εἴη (D εἰ; I om) ἡ φ. αὕτη .. AE ἤκει ἡ φ. .. C αὕτη (ita edd) ἡ φ. ὑπάρχει | σύντρομος cum ABDF^aIKL .. CH ἔντρομος | AH γεναμένη | ἀπίει (-ῆει A) cum AEF^aHL; B εἰσῆι .. CK ἀπῆλθεν, I εἰσῆλθεν | F^aL ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς | καὶ ἀνέπαιυσεν (I -παύσατο) τ. κάλπ. (A add αὐτῆς) καὶ cum AEF^aHI Pos .. CKL(D) κ. ἀνακαύσασα (D ἀποθεῖσα) τ. κάλπην .. B καὶ | λαβοῦσα (I συλλαβοῦσα) τ. πορφ. cum BEF^aHI Pos .. CDKL ἔλαβε (C add πάλιν) τ. πορφ. καὶ (L om καὶ) .. A καὶ | ἐκάθισεν (cum BCEHIK; F^a ἐκαθέσθη, D καθοθεῖσα) ἐπὶ τοῦ θρόνου (C ἐπὶ τὸν θρόνον) αὐτῆς (C om): AL om | καὶ εἶλεν αὐτήν (E om; K τὴν πορφύραν) cum CEF^aK .. BI Pos τοῦ ἐργάζεσθαι .. AD ἐκλώθεν .. F^bHL om

2. H ὁ ἄγγ. κυρίου .. F^b ἄγγ. τοῦ θεοῦ Γαβριήλ | ἔστη (K ante ἄγγ. pos) ἐνώπ. αὐτ. λέγων cum ABDEF^bHKL Pos .. CF^a ἐπέστη λέγων αὐτῇ | ἐνώπ. τοῦ πάντων δεσπότου cum ABEHK .. C ἐν. τοῦ θεοῦ .. F^aI Pos ἐν. κυρίου .. D παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ καὶ ἐνώπιον τῆς αὐτοῦ δόξης | καὶ (D om) συλλήψῃ (AD -ψει; E συλλ. γάρ, A συλλ. οὖν) ἐκ λόγ. (B add ἀγίου) αὐτοῦ (I

λόγου αὐτοῦ. ἡ δὲ ἀκούσασα διεκρίθη ἐν ἑαυτῇ λέγουσα Εἰ ἐγὼ συλλήψομαι ἀπὸ κυρίου θεοῦ ζῶντος, καὶ γεννήσω ὡς πᾶσα γυνὴ γεννᾷ; ³ Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος κυρίου Οὐχ οὕτως, Μαριὰμ· δύναμις γὰρ κυρίου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον κληθήσεται υἱὸς ὑψίστου. καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν. καὶ εἶπεν Μαριὰμ Ἴδου ἡ δούλη κυρίου κατενώπιον αὐτοῦ· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου.

XII.

¹ Καὶ ἐποίησεν τὴν πορφύραν καὶ τὸ κόκκινον, καὶ ἀπήγα-

κυρίου. A ἐκ πνεύματος ἁγίου) cum ABCDEHIK .. F^b καὶ ἰδοῦ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ .. F^a Pos om | ἡ δὲ ἀκούσασα cum ADEF^aH; GL ἡ δὲ Μαριὰμ ἀκούσ. (L add ταῦτα) .. BC ἀκούσασα δὲ Μαριὰμ (Pos et audiens Maria) .. K ἡ δὲ Μαριὰμ | διεκρίθη: A διεταράχθη | Εἰ ἐγὼ συλλήψομαι (AHK -ψωμαι) ἀπὸ (I ὑπὸ) κυρίου (BF^aIK Pos om) θεοῦ (GL om) ζῶντος cum ABDEF^aF^bGHIK Pos .. C nil nisi Εἰ ἐγὼ συλλήψομαι. Praeterea F^a praem haec: Πιστάπος μοι ὁ ἀσπασμὸς αὐτος. καὶ ὁ ἄγγελος εἶπε πρὸς αὐτὴν Ὁ κύριος μετὰ σοῦ, καὶ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ. Iam sic pergit: καὶ εἰ ἐγὼ, φησί, συλλήψομαι etc | καὶ γεννήσω (BI Pos τέξομαι) ὡς π. γ. γεννᾷ cum ABEF^aF^bI Pos .. H ἡ ὡς πᾶσα γ. γεννᾷ .. CDGKL nil nisi ὡς πᾶσα γ. γ. Praeterea F^b add μέγα μοι τοῦτο τὸ μυστήριον.

3. Καὶ εἶπ. ὁ ἄγγ. κυρ. (I add αὐτῇ) cum BHI Pos .. A καὶ εἶπ. αὐτῇ ὁ ἄγγ., F^a εἶπε δὲ ὁ ἄγγ., D καὶ ὁ ἄγγ. κυρ. λέγων, C καὶ λέγει πρὸς αὐτὴν ὁ ἄγγ., L καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγ. εἶπ. αὐτῇ .. K καὶ ἰδοῦ ἔστι ἄγγ. λέγων αὐτῇ, EF^b καὶ ἰδοῦ ὁ ἄγγ. (F^b add Γαβριήλ) ἐπέστη (F^b ἔστη) λέγων (F^b add αὐτῇ) | K om Οὐχ οὕτ. Μαρ. | δύν. γ. κυρίου (B Pos θεοῦ) ἐπισκ. σοι cum ABDHIL Pos .. C δ. γ. ὑψίστου ἐπ. σοι .. EF^aK ἀλλὰ (K om) πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι | γεννώμενον (A γεννόμε.) cum ABC Pos .. DEF^aF^bHIK γενόμενον | ἐκ σοῦ cum BEF^aI Pos .. ACDF^bHK om | ἅγιον: I add τῷ θεῷ | κληθῆσ. (C post ὑψ., K add ὡς ἐκ πνεύματος ἁγίου τεχθέν) υἱ. ὑψίστ. cum CEKL; I υἱ. αὐτοῦ κληθῆσ. .. ABF^aF^bH Pos κληθῆσ. υἱ. θεοῦ (F^a add ζῶντος) | Ἰησοῦν: K υἱὸς ὑψίστου | αὐτός: D οὗτος | ἀπὸ τ. ἀμαρτ. αὐτῶν: F^a h. l. add καὶ ἰδοῦ ἡ συγγενὴς σου Ἐλισάβετ συνειληφυσία ἔστιν υἱὸν ἐν γήρει (γήρα ed. Neandr. altera) αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἔστος ἔστιν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στεῖρα· ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει πᾶν ῥῆμα παρὰ τῷ θεῷ. | Μαριὰμ: K Μαρία | F^a τοῦ κυρίου | κατενώπ. αὐτοῦ cum AEK .. BCF^aH Pos om | κατὰ τ. ῥ. σου: DF^b add καὶ ἀπήλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος | Eust pergit his (post ἐργάζεσθαι): καὶ δὴ ἐπὶ τοῦ οἴκου ἐργαζομένης αὐτῆς ἐπιφανεὶς ἄγγελος τὸν παράδοξον τόκον εὐαγγελίζεται αὐτῇ, καὶ ὡς ἱστορεῖ τὰ εὐαγγέλια.

XII, 1. ἐποίησεν (F^a ποιήσασα, omisso καὶ sq): A ἐκλώσε | καὶ τὸ κόκκ. cum ABCHK Pos .. F^aF^b om | ἀπήγαγεν (F^b ἤγαγε) cum AF^aF^bK .. BCH ἀπήγαγεν (-κε). Praeterea CH aliiq̄ue add αὐτά, D ταῦτα, F^a ταύτην: nihil

γεν τῶ ἱερεῖ· καὶ εὐλόγησεν αὐτὴν ὁ ἱερεὺς καὶ εἶπεν Μαριάμ, ἐμγαλυνεν κύριος ὁ θεὸς τὸ ὄνομά σου, καὶ ἔσθι εὐλογημένη ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς τῆς γῆς. ² Χαράν δὲ λαβούσα Μαριάμ ἀπῆε πρὸς Ἐλισάβετ τὴν συγγενίδα αὐτῆς. καὶ ἔβρουσεν πρὸς τὴν θύραν. καὶ ἀκούσασα ἡ Ἐλισάβετ ἔρριψεν τὸ κόκκινον καὶ ἔδραμεν πρὸς τὴν θύραν καὶ ἤνοιξεν, καὶ ἰδοῦσα τὴν Μαριάμ εὐλόγησεν αὐτὴν καὶ εἶπεν Πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς μέ; ἰδοὺ γὰρ τὸ ἐν ἐμοὶ ἐσκήρτησεν καὶ εὐλόγησάν σε. Μαριάμ δὲ ἐπελάθετο τῶν μυστηρίων ὧν ἐλάλησεν αὐτῇ Γαβριὴλ ὁ ἀρχάγγελος, καὶ ἠτένισεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ

eiusmodi add ABF^bK Pos | τῶ ἱερεῖ cum ABCF^bHK Pos .. F^a τ. ἀρχιερεῖ .. L εἰς τὸν καθὼν κυρίου | F^aIK ἠλόγησεν (-σε) αὐτήν; F^a ταύτην | ὁ ἱερεὺς: I om .. F^a ὁ ἀρχιερεὺς | καὶ εἶπεν: F^a λέγων | DL Ὁ Μαριάμ .. AF^aK Μαρία .. N om | ἐμγαλυνεν (-νε) κύρ. ὁ θε. (L om ὁ θε) τὸ ὄν. σ. cum ACDF^aHKL .. BI Pos ἐμγαλύνθη τὸ ὄν. σ. Præterea C add ἐν πάσαις (sine tacit?) γενεαῖς τῆς γῆς, contra ABDEF^aHIKL Pos. N sic: Εὐλόγησέ σε κύριος ὁ θεός, καὶ τὸ ὄνομά σου εὐλογημένον ἐστὶν ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς τῆς γῆς. | ἔσθι εὐλογημένη .. C εὐλ. ἔσθι .. D ἔσται εὐλογημένη | ἐν πάσαις ταῖς γε. τ. γ. (L om τ. γ.) cum ADEF^aHKL .. BI Pos ἐν πάσῃ τῇ γῇ .. C ὑπὸ κυρίου

2. Χαράν: A χάριν | Μαριάμ: HF^aKL ἡ (F^aL om) Μαρία (L sic: Μαρία δὲ χαρ. λαβ.) | ἀπῆε cum AEF^aIKL; item ἀπῆε BDH .. C ἀπῆλθε | πρ. Ἐλισάβ. τ. συγγενίδα (D συγγενίῃ) αὐτ. cum ABDEF^a Pos .. CHK πρ. τ. συγγ. αὐτ. Ἐλισ. .. L εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς habet, additque usque cap. 14. medium plura a texta prorsus aliena. | καὶ ἔβρουσε πρὸς (F^aL om) τὴν θύραν (C τῇ θύρᾳ; KL Pos add αὐτῆς). καὶ ἀκούσ. ἡ (cum BF^aK; C om) Ἐλισ. ἔβρ. τὸ κόκκινον. (τὸ κόκκινον cum BDF^bIK; G τὸ ἔριον; C τὸ ἐν χερσὶ) καὶ (EF^a Pos om ἔβρ. τ. κ. καί; contra I om ut videtur ἔβρουσε usque Ἐλισ.): haec om AH | καὶ ἔδραμε (A καὶ κράξασα ἔδρ. αὐτῆ; G δραμοῦσα omisso καί sq) πρ. τ. θύρ. (D add αὐτῆς) καὶ ἠνοιξεν (F^b ἠσπάσατο; F^bGIK add αὐτήν; B Pos add αὐτῆ) cum ABDEF^bGIK Pos .. GF^a καὶ (F^a om) δραμοῦσα ἠνοιξεν αὐτῇ .. H (vide quae H ante om) καὶ κρούσασα τὴν θύραν καὶ ἠνοιξεν | καὶ ἰδοῦσα τ. Μαριάμ (A -ριαν; ἰδ. τ. M. cum AEH; BCF^aK om) εὐλόγ. (E ἠλόγ.) αὐτ. κ. εἶπεν cum AEH, BCF^aK .. GI Pos καὶ εἶπε | Πόθεν (F^a Pos καὶ πόθ.) cum ABD EF^aIKL Pos .. CF^a praeem Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναῖξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου | Ἐσθι h. l. cum AK Pos .. BCF^aH post μου pon | ἰδοὺ γὰρ τὸ ἐν (ita ACEHK [item DF^aF^b]; BI Pos τὸ γὰρ ἐν) ἐμοὶ (E add ὄν, C βρέφος) ἐσκήρτ. (AEH add ἐν τῇ κοιλίᾳ μου) cum ABCEHIK Pos .. F^aF^b ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ὁ ἀσπασμὸς σου (F^b ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ) εἰς τὰ ὠτά μου, τὸ ἐν ἐμοὶ ἐσκήρτ. (F^b ἐσκήρτ. τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλίασει) .. D ἰδοὺ γὰρ ἐσκήρτ. τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλίασει ἐν τῇ κοιλίᾳ μου | K ἠλόγησάν σε | Μαρ. δὲ ἐπελάθετο: AEF^a καὶ Μαρία ἐπελάθ., K καὶ ἐπελ. Μαρία | D τὸ μυστήριον κυρίου θ | ἐλάλησεν cum ABDEF^aF^bHIK .. C εἶπε | αὐτῇ cum BEF^aHIK Pos .. CDF^b πρὸς αὐτήν .. A om | Γαβρ. ὁ ἀρχάγγ. (K ὁ ἀ. Γ.) cum AB (add κυρίου) BF^aHK Pos .. I ὁ ἀρχιστρατήγηος Γαβρ. .. C Γαβριήλ .. DF^b ὁ ἄγγελος | ἠτένισεν

εἶπεν Τίς εἰμι ἐγώ, κύριε, ὅτι πᾶσαι αἱ γενεαὶ τῆς γῆς εὐλογοῦσίν με; ³ Καὶ ἐποίησεν τρεῖς μῆνας πρὸς τὴν Ἐλισάβετ. ἡμέρα δὲ καὶ ἡμέρα ἡ γαστήρ αὐτῆς ὠγκοῦτο· καὶ φοβηθεῖσα Μαριάμ ἀπέηλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, καὶ ἔκρυβεν ἑαυτὴν ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. ἦν δὲ ἐτῶν δέκα ἕξ ὅτε ταῦτα ἐγένετο τὰ μυστήρια.

XIII.

¹ Ἐγένετο δὲ αὐτῇ ἕκτος μῆν, καὶ ἰδοὺ ἦλθεν Ἰωσήφ ἀπὸ τῶν οἰκοδομῶν αὐτοῦ, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ εὗρεν αὐτὴν ὠγκωμένην. καὶ ἔτυψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἔρριψεν ἑαυτὸν χαμαὶ ἐπὶ τὸν σάκκον, καὶ ἔκλαυσε πικρῶς λέγων Ποίω

(K add *Μαρία*) εἰς τ. οὐρ. καὶ cum AF^aK .. BCDH Pos ἀτενίσασα (D ἀναβλέψασα) εἰς τ. οὐρ. .. F^b om | F^b εἶπεν ἐν ἑαυτῇ | κύριε cum AK; item (ante Τίς pon) DF^a .. BCH Pos om | πᾶσαι αἱ (I om) γεν. τῆς γῆς cum ACEF^a .. BDIH Pos om τῆς γ. | εὐλογ. με cum AEH .. BCI μακαριοῦσί με (C -σιν ἐμέ); F^a Pos ἐμὲ μακαρίζουσιν. D sic: ὅτι ἰδοὺ μακαριοῦσί με π. αἱ γεν.

3. Καὶ ἐποίησ. (CD Ἐποίησ. δέ) τρ. μ. (A μ. τρ.) πρὸς τὴν Ἐλισ. (D μετὰ Ἐλισ.) cum ABCDEF^bHI .. F^a Pos om. Praeterea ex illis CF^b add h. l. καὶ ἀπέηλθεν (F^b καὶ οὕτως ὑπέστρεψεν) εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. | B Ἡμέρας δὲ καὶ ἡμέρας | A ὄγκοιτο | κ. φοβηθεῖσα (D περίφοβος γενομένη) Μαριάμ (I Pos ἡ Μαρία; DF^a om) ἀπέηλθεν (cum BHI; DF^a ἦλθεν; AE ἀπίει) ε. τ. οἶκον αὐτῆς cum ABDEF^aHI Pos .. CF^b om | DH περιέκρυβεν .. B ἔκρυβεν | ἑαυτὴν: A αὐτὴν | ἐτῶν: H χρόνων | δέκα (I δώδεκα) ἕξ cum ABDEI Pos .. F^a δεκατessάρων .. C πεντεκαδέκα, F^b** δέκα πέντε .. H δέκα ἐπτά | ὅτε cum ABDE Pos .. H ὅταν .. CF^a ὅτι | ταῦτα (DE add αὐτῇ, F^b εἰς ἑαυτὴν) ἐγένετο τὰ μυστ. cum ADEF^b .. BC τὰ μ. ταῦτα ἐγένετο (C -νοντο) .. H ἐγένετο τὰ μ. ταῦτα .. Pos *haec fiebant* | East in hunc modum pergīt: Τὸ γοῦν ὀρισθὲν αὐτῇ ἔργον ἐκτελέσασα δίδωσι τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εὐλογηθεῖσα παρ' αὐτοῦ ἄπεισι. Iam vero statim pergīt καὶ μετὰ χρόνον τίκτει τὸν Χριστὸν κατὰ σάρκα. καὶ τῶν μαγῶν etc. Cf. ad cap. XXI.

XIII, 1. D Καὶ ἐγένετο | αὐτῇ cum BDEF^aI Pos; item AH αὐτῆς .. C om | ἰδοὺ cum ABDF^aH Pos .. C om | ἀπό: A ἐκ | EF^a οἰκοδομῶν | D om αὐτοῦ | εἰσελθὼν (C εἰσηλθὼν -- καὶ) ἐν τῷ οἴκῳ (BI εἰς τὸν οἶκον) αὐτ. cum BCF^aI Pos .. AEH om | εὗρεν (H ἦύρ.) cum ACF^aH .. BD (praem ἀτενίσασας πρὸς τὴν Μαριάμ) I Pos εἶδεν (D ἶδεν) | αὐτὴν cum ABDEF^aI Pos .. CH τὴν Μαριάμ .. F^a τὴν παρθένον | ὠγκωμένην cum B etc; item F^aC alii que (nisi falsus est Thilo) ὄγκωμένην .. A ὄγκομένην .. H ὄγκουμένην .. D ἔγκουον | καὶ ἔτυψε (F^a ἐτύπησε, Pos *demissa facie*, unde Fabric. *suspiciatus est ἐταπεινωσε*) τὸ πρόσωπον αὐτοῦ cum BCF^a Pos .. ADEF^bH om | ἔρριψ. ἑαυτόν: I ἔκρυβεν αὐτόν | χαμαὶ ἐπὶ τὸν (AE om) σάκκον (A -κκου) cum ABEH; item omīso χαμαὶ D (ἐπὶ σάκκου) I (ἐ. τὸν σ.) .. C Pos nil nisi χαμαὶ | πικρῶς cum ABDEHI Pos .. CF^b om | F^a om omnia quae sunt inter τὸ πρόσωπ. αὐτοῦ et

προσώπῳ ἀτενίσω πρὸς κύριον τὸν θεὸν μου; τί δὲ εὐξομαι περὶ τῆς κόρης ταύτης; ὅτι παρθένον παρελάβον αὐτὴν ἐκ ναοῦ κυρίου, καὶ οὐκ ἐφύλαξα. τίς ὁ θηρεύσας με; τίς τὸ πονηρὸν τοῦτο ἐποίησεν ἐν τῷ οἴκῳ μου καὶ ἐμίανε τὴν παρθένον; μή τι εἰς ἐμέ ἀνεκεφαλαιώθη ἡ ἱστορία τοῦ Ἀδάμ; ὡσπερ γὰρ ὁ Ἀδάμ ἐν τῇ ὄρᾳ τῆς δοξολογίας αὐτοῦ ἦν καὶ ἦλθεν ὁ ὄφις καὶ εὔρε τὴν Εὐσαν μόνην καὶ ἐξηπάτησεν, οὕτως καί μοι ἐγένετο.

² Καὶ ἀνέστη Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ σάκκου, καὶ ἐκάλεσε τὴν Μαριάμ καὶ εἶπεν αὐτῇ Μεμελημένη τῷ θεῷ, τί τοῦτο ἐποίησας καὶ ἐπέλαθου κυρίου τοῦ θεοῦ σου; τί ἐταπεινώσας τὴν ψυχὴν σου, ἢ ἀνατραφεῖσα εἰς τὰ ἅγια τῶν ἀγίων καὶ τροφὴν λαβοῦσα ἐκ χειρὸς ἀγγέλου; ³ Ἡ δὲ ἔκλαυσε πικρῶς λέγουσα ὅτι καθαρὰ εἰμι ἐγὼ καὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω. καὶ εἶπεν αὐτῇ Ἰωσήφ Πόθεν

λέγων | I Ποίῳ τρόπῳ | F^a ἀτενίζω | μου: BH Pos om | τί δέ: E om δέ | εὐξομαι cum ADEF^b; item προσεύξ. BI; oratio Pos .. H φθέγγομαι, F^a λέξω, C εἶπω | F^a om τῆς | κόρης: F^a παιδός .. F^b νεάνιδος | παρελαβ. αὐτὴν cum ABH .. CF^a αὐτ. παρλ. | τοῦ θεοῦ μου cum BEF^aHI, item omisso μου Pos .. AC om | ἐφύλαξα cum BDHI Pos .. AC F^a add αὐτὴν | θηρεύσας με (ita etiam Germ l. l. p. 1437.): A θηρ. αὐτὴν .. F^b ταύτην θηράσας | τίς (C add ὁ) τὸ πον. τοῦτ. (BH Pos τοῦτ. τὸ πον.) ἐποίησ. (C ποιήσας, D add πανούργημα) ἐν τ. οἴκ. μ. cum BCDEF^aHI Pos .. A om | καὶ ἐμίανε τ. παρθ. cum BEHI Pos .. D τίς ἐμίανε καὶ ἤχμαλώτευσε τὴν παρθένον .. CF^a τίς (F^a καὶ) ἤχμαλώτευσε τὴν παρθ. ἀπ' ἐμοῦ καὶ ἐμίανεν αὐτὴν .. A om | μή τι: AH μή | εἰς ἐμέ: AF^aH ἐν ἐμοί | Ἀ ἀνακεφαλιώθη | τοῦ Ἀδάμ cum ABDEF^aHI .. C om τοῦ | ὡσπερ γὰρ (ὡσπ. γ. cum DF^bH; I Pos ὅτι, B ὅτε; EF^a ἐν γάρ) ὁ (D om) Ἀδάμ (F^b γὰρ ἐκεῖνος; BEF^aI om ὁ Ἀδ.; A om ὡσπ. γ. ὁ Ἀδ.) ἐν (BI om; D ἦν ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ ἐν) τῇ ὄρᾳ τῆς δοξολογίας αὐτοῦ (αὐτοῦ: F^b τοῦ θεοῦ) ἦν (F^b μετὰ ἀγγέλων συνῆν) καὶ (cum H; A ὅτε; BEF^aF^bI Pos om) ἦλθεν (B εἰσηλθεν) ὁ ὄφ. καὶ εὔρε (H ἤυρεν) τ. Εὐ. μ. καὶ ἐξηπάτ. (AE ἠπάτησεν. AEF^aI Pos add αὐτὴν), οὕτως (BH οὕτω) καί μοι (AD καὶ ἐμοί; E καὶ ἐν ἐμοί; I καὶ εἰς ἐμέ) συνέβη (D συμβέβηκεν) cum ABDEF^aF^bHI Pos .. C καὶ ὡσπερ τὴν Εὐσαν (hunc accentum codd. plures tuentur), ἐξηπάτησε καὶ αὐτὴν ὁ ὄφις;

2. ἀπὸ τοῦ σάκκου: F^a ἀπὸ τοῦ ἐδάφους .. F^b ἀπὸ τῆς γῆς | κ. ἐκάλεσε τ. Μ. κ. εἶπεν αὐτῇ cum ABCH etc .. D καὶ εἶπε πρὸς τὴν Μαριάμ .. F^a καὶ καλέσας αὐτὴν εἶπεν | B Μεμελητημένη | ἐποίησας cum ABDEF^b (add ἡμῶν) HI .. CF^a πεποιήσας | καὶ (BDEH om) ἐπελάθου κ. τ. ὕ. σου cum ABDEF^bHI Pos .. F^a om .. C (omisso καὶ) post ψυχ. σου habet | τί: A ὅτι | I ἀναστραφεῖσα | ἀγγέλου (F^a τοῦ ἀγγ.; Pos angelorum) cum ABDEF^aHI Pos .. C add καὶ χορεύσασα ἐν αὐτοῖς

3. Ἡ δὲ cum ABCF^aH Pos .. D add Μαριάμ, F^b ἀκούσασα ταῦτα | λέγουσα cum ABF^aEHI Pos .. CD Germ add Ζῆ κύριος ὁ Ἰσδός (D Germ om ὁ Ἰσ.) | ὅτι cum ADF^b Germ; CE καλότι .. BF^aHI Pos om | ἐγὼ cum BCDF^bH .. AEF^aI Pos Germ om | καὶ εἶπεν cum ADEF^b .. BCH Pos εἶπε δέ | αὐτῇ ..

οὐν ἐστὶ τὸ ἐν τῇ γαστρὶ σου; ἡ δὲ εἶπεν Ζῆ κύριος ὁ θεός μου καθότι οὐ γνώσκω πόθεν ἐστὶ μοι.

XIV.

¹ Καὶ ἐφοβήθη Ἰωσήφ σφόδρα, καὶ ἠρέμησεν ἐξ αὐτῆς, καὶ διελογίζετο τὸ τί αὐτὴν ποιήσει. καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Ἐὰν αὐτῆς κρύψω τὸ ἀμάρτημα, εὐρίσκομαι μαχόμενος τῷ νόμῳ κυρίου· καὶ εἰάν αὐτὴν φανερώσω τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, φοβοῦμαι μὴ πως ἀγγελικόν ἐστὶ τὸ ἐν αὐτῇ, καὶ εὐρεθῆσομαι παραδιδούς αἷμα ἀθῶον εἰς κρίμα θανάτου. τί οὖν αὐτὴν ποιήσω; λάθρα αὐτὴν ἀπολύσω ἀπ' ἐμοῦ. καὶ κατέλαβεν αὐτὸν ἡ νύξ. ² Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται αὐτῷ κατ' ὄναρ λέγων Μὴ φοβηθῆς τὴν παῖδα ταύτην· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ ὄν ἐκ πνεύματος

BH om .. alius πρὸς αὐτὴν | οὖν cum BCDEH Pos .. ADF^bI om | ἐστὶ cum BCDF^bHI Pos .. AE om | τό cum BHI (item F^b ut videtur) .. E τοῦτο .. AC τοῦτο δὲ (D sic: τοῦτό ἐστιν ὃ ἐν τῇ γαστρὶ σου περιέχεις. Pos est ergo quod in uero habes) | F^a om καὶ εἶπε αὐτῇ Ἰωσήφ usque γαστρὶ σου | ἡ δὲ εἶπεν cum ABETHI .. C εἶπε δὲ αὐτῷ .. D ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίθη .. F^a καὶ εἶπεν αὐτῇ Μαρία .. Pos et respondit Maria | καθότι cum AC; item ὅτι F^aI; Pos quod .. BDH om | πόθεν (F^b Pos add τοῦτο) ἐστὶ μοι (F^bI om; Pos ante ἐστὶ pon) cum BF^bIH Pos .. F^a πὸς. ἐ. τὸ ἐν ἐμοί .. CE πὸς. ἐ. τοῦτο τὸ (E om) ἐν τῇ γαστρὶ μου .. D ἀλλ' ὅτι καθαρά εἰμι καὶ ἄνδρα οὐ γνώσκω

XIV, 1. F^b φοβηθῆς, omisso καὶ εἰ | ἐξ αὐτῆς cum ACF^aH .. DF^b ἀπ' αὐτῆς .. BI om | καὶ διελογίζ. cum CF^b (add ἐν ἑαυτῷ) H .. D καὶ ἐσκέπτετο .. AEF^a διαλογιζόμενος .. BI διανοούμενος | τὸ τί cum BDEF^aH (DF^a add ἄν) .. AC τί | αὐτὴν cum ACDH .. BEF^a αὐτῇ | EF^a ποιήση | εἶπεν Ἰωσήφ cum BI Pos .. DEF^a ante Ἰωσ. add ἐν ἑαυτῷ, item AH post Ἰωσήφ .. C εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ | αὐτῆς κρ. τὸ (I om) ἀμάρτ. cum ABCHI Pos .. DEF^a κρ. τὸ ἀμ. αὐτῆς | εὐρίσκ. cum AEH .. BCF^a Pos εὐρεθῆσομαι | μαχόμε. cum AGH etc .. BF^aI Pos ἔνοχος | D τ. νόμ. τοῦ κυρίου | καὶ εἰάν: B Pos εἰάν .. I εἰάν δέ | φανερώσω cum ABDEF^aH (praem πάλιν) I .. C φανεράν ποιήσω | μὴ πως ἀγγελικόν (B ἄγιόν) ἐστὶ τὸ ἐν αὐτῇ cum ABCF^aH etc .. IL μὴ πως ἄγιόν ἐστὶ (Pos ne raram uisum sit) | A εὐρεθῆσομαι | παραδιδούς cum ABEF^aHI .. C παραδούς | κρίμα: A χείρας | E om οὖν | αὐτὴν: F^a αὐτῇ | ποιήσω: F^b add οὐκ οἶδα | I λάθρα οὖν | αὐτὴν ἀπολύσω: F^aH ἀπ. αὐτὴν .. A om αὐτὴν | ἀπ' ἐμοῦ cum ACF^bH etc .. BF^aIL Pos om. Praeterea F^b add αὐτῇ ἡ ἡμέρα κυρίου ποιήσει ὡς βούλεται | καὶ (cum ABEF^aIL Pos; CH add ταῦτα αὐτοῦ ἐνθυμουμένου, D ὡς ταῦτα διελογίζετο) κατέλ. αὐτὸν (H om) ἡ (cum BD HIL; ACF^a om) νύξ .. F^b om

2. αὐτῷ κατ' ὄναρ (B om κ. ἐν.) .. A κ. ὄν. αὐτῷ, I κ. ὄν. τῷ Ἰωσήφ | Μὴ φοβηθῆς cum ABEF^aHI Pos .. C praem Ἰωσήφ, item D Ἰωσήφ Ἰωσήφ, υἱὸς Δαυὶδ .. L add Ἰωσήφ | τὴν παῖδα (H - δον) ταύτην (F^a αὐτὴν pro ταύτ., B om) .. DF^a Pos add παραλαβεῖν .. H praem παραλαβεῖν (inter παραλ. et τὴν extincta sunt Μαριάμ τὴν γυναῖκά σου), item B παραλαβ. Μαριάμ | ἐν αὐτῇ:

τοῦτο ἐποίησας; καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Ζῆ κύριος καθότι καθαρὸς εἰμι ἐγὼ ἐξ αὐτῆς. καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς Μὴ ψευδομαρτύρει ἀλλὰ λέγε τὸ ἀληθές· ἔκλεψας τοὺς γάμους αὐτῆς καὶ οὐκ ἐφανέρωσας τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ; καὶ οὐκ ἐκλίνας τὴν κεφαλὴν σου ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα ὅπως εὐλογηθῇ τὸ σπέρμα σου. καὶ Ἰωσήφ ἐσίγησεν.

XVI.

¹ Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς Ἀπόδος τὴν παρθένον ἣν παρέλαβες ἐκ ναοῦ κυρίου. καὶ περιδακρυς ἐγένετο Ἰωσήφ. καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς Ποτιῶ ὑμᾶς τὸ ὕδωρ τῆς ἐλέγξεως κυρίου, καὶ φανερώσει τὰ ἀμαρτήματα ὑμῶν ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν. ² Καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς ἐπότισεν τὸν Ἰωσήφ, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τὴν ὄρεινήν· καὶ ἦλθεν ὀλόκληρος. ἐπότισεν δὲ καὶ τὴν Μαριάμ, καὶ ἔπεμ-

τοῦτο .. E τί τοῦτο, Ἰωσήφ | A om ἐποίησας | καὶ εἶπεν .. BEF^a εἶπε δέ | Ἰωσήφ cum ABDEHL .. CF^a ὁ Ἰωσ. | κύριος cum A .. BHI add ὁ θεός, item CF^a ὁ θε. μου .. E add καὶ ὁ χριστὸς αὐτοῦ καὶ ὁ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ μάρτυς | καθότι cum BEF^aHL, item ὅτι A, quia Pos .. C om .. I οὐ γνωσκω, ἀλλὰ | ἐγὼ cum ACEF^bL .. BF^aHI Pos om | ἐξ αὐτῆς cum ACEF^a .. BHIL ἀπ' αὐτῆς | καὶ εἶπεν cum ABCDH Pos .. EF^a εἶπε δέ | ὁ ἱερεὺς cum BCEF^aHI Pos .. AD ὁ ἀρχιερ. | ἀλλά: DF^a om | λέγε: F^a εἶπέ | τὸ ἀληθές: E τὰ ληθῆ .. H τὴν ἀληθειαν | ἔκλεψας: DH praem διὰ τί .. A add γάρ | τ. γάμ. αὐτῆς cum ADEF^aH Pos .. B σου τοὺς γαμ.; I τούτους (σου τοὺς?) γ. .. C τοὺς γάμους | καὶ οὐκ ἐκλίνας; F^a om καὶ | ὑπὸ τὴν (F^a om) κρατ. χεῖρα (H χεῖραν): I ὑπὸ τὴν χεῖρα τὴν μεγάλην καὶ κραταιὰν | ὅπως: F^a ὅπερ | κ. Ἰωσ. ἐσίγ. cum ACH, item ἐσίγ. δὲ Ἰωσ. EF^a .. BIL Pos om

XVI, 1. εἶπεν: H λέγει | ὁ ἱερεὺς .. AD ὁ ἀρχιερ. | ἦν: H καθὼς | ἐγένετο Ἰωσ. cum ABEF^bHL Pos .. DI γενόμενος ὁ Ἰωσ., item C addito ἔστη .. F^a nil nisi γενόμενος | καὶ εἶπεν .. D εἶπε δέ, F^a εἶπε .. F^b εἶτα φησιν | ὁ ἱερεὺς .. AD ὁ ἀρχιερ. | H Ποτίω | κυρίου cum CF^a Pos (item DI?) .. ABEGHL om, sed ex his BH add κύριος ante φανερώσει, E post φανερώσει; L add κύρ. ὁ θεός Ἰσραὴλ post τὰ ἀμ. ὑμ. | EF^bI Pos τὸ ἀμάρτημα ὑμ. | ἐν ὀφθ. ὑμῶν cum BCF^aH Pos; item F^bL ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν (F^b ἡμῶν) .. D ἐνώπιον ἡμῶν, G ἐνώπ. πάντων, I ἐνώπ. τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ .. AE om

2. ὁ ἱερεὺς: A ὁ ἀρχιερ. | ἐπότισεν (F^a ἐπότισε): DL Pos praem τὸ ὕδωρ, item H τὸ ὕδ. τῆς ἐλέγξεως | τὸν (D τῶ) Ἰωσήφ: F^b αὐτούς. Idem pergit καὶ ἔπεμψ. αὐτούς ε. τ. ὄρ. κ. ἦλθεν ὀλόκληροι, omisissis ἐπότισε δὲ καὶ usque ὀλόκλ. | ἔπεμψεν: A ἀπέστειλεν .. H ἀπέλευσεν | εἰς τὴν ὄρεινήν: ADE εἰς τὴν ἔρημον | ἦλθεν (DH praem μετ' ἡμέρας τρεῖς) .. F^a ἐπανήλθεν, Pos rediit .. B κατέβη, I κατίει | ἐπότ. δὲ καί: AD ὡσαύτως δὲ ἐπότ. καί | τὴν (GI om) Μαριάμ (BH -ίαν) cum BDGHI Pos .. AC τὴν παρθένον, E τὴν παιδα | ἔπεμψεν cum BDGHI Pos .. C ἔπεμψε .. AE ἀπέστειλεν |

ψεν αὐτήν εἰς τὴν ὄρεινὴν· καὶ ἦλθεν ὀλόκληρος. καὶ θαύμασε πᾶς ὁ λαὸς ὅτι ἀμαρτία οὐκ ἐφάνη ἐν αὐτοῖς. ³ Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς· Εἰ κύριος ὁ θεὸς οὐκ ἐφανέρωσε τὰ ἀμαρτήματα ὑμῶν, οὐδὲ ἐγὼ κρῖνω ὑμᾶς. καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς. καὶ παρέλαβεν Ἰωσήφ τὴν Μαριάμ, καὶ ἀπίει εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ χαίρων καὶ δοξάζων τὸν θεὸν τοῦ Ἰσραήλ.

XVII.

¹ Κέλευσις δὲ ἐγένετο ἀπὸ Αὐγούστου βασιλέως ἀπογράφεσθαι πάντας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας. καὶ εἶπεν Ἰωσήφ· Ἐγὼ ἀπογράφομαι τοὺς υἱούς μου· ταύτην δὲ τὴν παιδα τί ποιήσω; πῶς αὐτὴν ἀπογράφομαι; γυναῖκα ἐμήν; αἰσχύνομαι.

αὐτήν cum ABEGH .. C Pos καὶ αὐτήν (eam etiam) | A εἰς τὴν ἔρημον | ἦλθεν cum AC .. G κατήλθεν .. BDH κατέβη, I κατίει | ὀλόκληρος: A add καὶ αὐτή, BH praem καὶ αὐτή | F^aL om ἐπότισεν δὲ καὶ usque ὀλόκληρος | F^a ἐθαύμασε δὲ | πᾶς: H praem ὁ ἱερεὺς καὶ | H ἡ ἀμαρτία αὐτῶν | οὐκ ἐφάνη cum ABDEF^aHL Pos .. CF^b οὐχ εὐρέθη | ἐν (A om) αὐτοῖς: F^a ἐπ' αὐτόν .. H om

3. ὁ ἱερεὺς: AD ὁ ἀρχιερ. | Εἰ (Pos om) κύρ. ὁ θεός: F^a om ὁ θεός | τὰ ἀμαρτήματα cum AEIL .. BDF^aH τὸ ἀμάρτημα, C τὴν ἀμαρτίαν, Pos praecatum | κρῖνω (hoc accentu ABH; nec aliter CF^a; Pos iudico) .. E κατακρινῶ | D om καὶ ἀπέλ. αὐτούς | καὶ παρέλ. Ἰωσήφ: DF^a κ. παραλαβῶν (F^a παρ. δὲ) ὁ Ἰωσ. omisso καὶ sq | ἀπίει (BH ἀπήει): A ἀπήλθεν | δοξάζων: F^a ὑμῶν | τοῦ Ἰσρ. cum BCH etc .. AEF^aIL om τοῦ

XVII, 1. Κέλευσ. δὲ ἐγένετο (GHQ ἐξῆλθεν. F^a Pos Ἐγέν. δὲ κελ.) ἀπὸ (cum ADELQ; BF^aI ὑπὸ: GH παρὰ) Αὐγ. βασιλ. (cum ADF^a [τοῦ βασιλ. Αὐγ.]; BEG [Καίσι. Αὐγ.] HI [αὐτοῦ τοῦ προ Αὐγ.] LQ Pos Καίσαρος) cum ABDEF^aG HILQ Pos; praetereaque ex his GH add καὶ (H om) βασιλέως Ἡρώδου .. F^b Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις κέλευσ. ἐγέν. ἀπὸ Αὐγ. Καίσι. .. C Δόγμα δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθε παρὰ Καίσι. Αὐγ. | D ἀπογράψασθαι | πάντας τοὺς (EQ ὅσοι εἰσὶν pro π. τ.; F^a add Ἰουδαίους οἱ ἦσαν, L ἀνθρώπους καὶ τὰς γυναῖκας τοὺς, GH παῖδας τοὺς) ἐν (I add τῆ) Βηθλ. τῆς Ἰουδ. (IL Pos om τ. Ἰ.) cum BEF^aG HILQ Pos .. D πάντ. τ. ἐν Ἱερουσαλήμ, F^b πάντ. τ. ὄντας ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ .. AC πᾶσαν τὴν οἰκουμένην | καὶ εἶπεν (EF^a εἶπ. δὲ) Ἰωσήφ (unus vel duo ὁ Ἰωσ.) cum ABEF^aHILQ Pos .. D praem ἦλθε δὲ αὐτῆ ἡ ἀπογραφὴ καὶ εἰς Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας .. C sic: ἠναγκάζετο δὲ Ἰωσήφ ἀπελθεῖν ἐκ Ναζαρέτ εἰς Βηθλεὲμ. καὶ εἶπεν | ἀπογράφομαι cum BF^aHIL Pos .. ACQ ἀπογράφομαι (-φωμαι A) | τοὺς υἱούς (DQ τοῖς υἱοῖς) μου .. L praem καὶ .. A post ἀπογρ. pon | L om τὴν παιδα | ELQ om τί ποιήσω | πῶς (L τί) αὐτήν (L om); BDI post ἀπογρ. pon) ἀπογράφομαι (AH -φωμαι) cum ABCDEHILQ Pos .. F^b ἀπογράφομαι, F^a ἀπογράψασθαι αὐτήν, eaque cum sqq coniungunt | BIL Pos om ἐμήν | αἰσχύνομαι cum DEF^aHQ; item C praemisso ἀλλ' .. BIL Pos ἀλλ' (L om) οὐκ ἔστι μου (L μου) γυνή. Praeterea Pos add ipsam enim in conservationem accipi ex templo domini. | A om γυναῖκα usque αἰσχύνομαι |

ἀλλὰ θυγατέρα; ἀλλ' εἶδασιν πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ὅτι σὺν
 ἔστι μου θυγάτηρ. αὐτὴ ἡ ἡμέρα κυρίου ποιήσει ὡς βούλε-
 ται κύριος. ² Καὶ ἐπέστρωσεν τὴν ὄνον καὶ ἐπεκάθισεν αὐ-
 τήν, καὶ εἶλκεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει Ἰωσήφ. καὶ
 ἤγγισαν ἐπὶ μιλίων τριῶν· καὶ ἐστράφη Ἰωσήφ, καὶ εἶδεν αὐ-
 τὴν στυγρῆν, καὶ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ Ἴσως τὸ ἐν αὐτῇ χειμάζει
 αὐτήν. καὶ πάλιν ἐστράφη Ἰωσήφ, καὶ εἶδεν αὐτὴν γελῶσαν.
 καὶ εἶπεν αὐτῇ Μαρία, τί σοὶ ἔστι τοῦτο, ὅτι τὸ πρόσωπόν
 σου βλέπω ποτὲ μὲν γελῶν, ποτὲ δὲ στυγνάζον. καὶ εἶπε Μα-
 ριάμ τῷ Ἰωσήφ Ὅτι δύο λαοὺς βλέπω τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, ἕνα

ἀλλὰ (Pos *nonne*; AI om) Συγ. . . D Συγ. δέ | ἀλλ' εἶδασιν cum BF^bI Pos . .
 DF^a οὐδ. δέ, H καὶ οὐδ., A εἶδαν γάρ . . C εἶδασιν | πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσρ. (B om
 οἱ υἱοὶ Ἰσρ.) cum BHIL Pos . . AC οἱ υἱοὶ Ἰσρ.; DF^a υἱοὶ Ἰσρ. | μου Συγ. . . I
 Pos μα Συγ. Praeterea H add τί ποιήσω; item Pos *Quid de hac faciam?* et
 pergit: *equidem in frasa die dominii faciam etc* | αὐτῆ: sed ABH αὐτη. Praeterea
 H add δέ | ὡς: AE καζῶς, D καζά | κύριος cum BHIL Pos . . ACF^b om

2. ἐπέστρωσεν (-σε) cum ABEF^bIL . . CF^aH ἔστρωσε. Praeterea BF^bL
 add Ἰωσήφ, I idem post ὄνον add | τήν (A τὸν) ὄνον cum BCF^a Pos etc . .
 ADF^bHL add αὐτοῦ | καὶ ἐπεκάθισ. (CF^a ἐκάθισ.) αὐτήν (F^b ἐπ' αὐτῇ τὴν
 Μαριάμ) cum ACEF^aF^b . . BIL Pos καὶ ἐποίησεν αὐτήν καθεσθῆναι ἐπὶ τὴν ὄνον
 (I ἐν τῷ ὄνῳ) . . H om | καὶ εἶλκεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἠκολ. Ἴωσ. (C αὐτὸς ἠκολ.)
 cum AC, item *omissis* x. εἶλκ. ὁ υἱ. αὐτ. H . . E x. εἶλκ. ὁ υἱ. α. καὶ ἠκολ.
 Σαμουήλ: D x. εἶλκ. ὁ υἱ. α. Σαμουήλ, καὶ ὁ ἕτερος ἠκολ. αὐτῶ: L καὶ ἠκολ.
 καὶ ὁ υἱ. α. Σαμουήλ *πισθεν* αὐτῶν . . BF^bI καὶ Ἰακώβος (B add ἐγὼ) καὶ Σί-
 μων (F^b Συμεὼν) ἐπικολούδουν (B -λουδούμεν; F^b add αὐτῇ) . . F^a Pos Ἰωσήφ
 δὲ καὶ Σίμων ἠκολούδουν | καὶ (F^b add ἰδοῦ) ἤγγισαν (EHIL -ισεν, B -ισαμεν.
 Praeterea CF^b add ὡς) ἐπὶ (cum DEF^aHL; BCF^b ἀπό) μιλίων (F^a μίλια; E
 μίλιον) τριῶν (F^a τρία; E τρίτον. F^b add τῆς Ἰουδαίας) . . A om . . Pos a *mi-*
ibus tribus (cum *sequerantur* coniuncta) | καὶ ἐστράφη (I ἀπεστρ., DF^b Pos
 στραφεὶς *omisso* καὶ sq) Ἰωσήφ . . A om | εἶδεν: H ἶδεν | αὐτήν cum ABC
 Pos . . DEF^aH τὴν Μαριάμ (H -ίαν) . . I om | D στυγνῶσαν | καὶ εἶπεν (C
 λέγει) ἐν ἑαυτῷ cum BCF^a (add Ἰωσήφ) HL Pos . . AE καὶ ἐνεθυμῆτο (E add
 Ἰωσήφ) λέγων ἐν ἑαυτῷ (E om ἐν ἑαυτ.) . . DI om | Ἴσ. τὸ ἐν αὐτῇ (cum
 ABEF^aHL; C add ὄν) χ. αὐτήν (A ταύτην) . . DI om | x. πάλιν ἐστράφη Ἴωσ.
 (A om Ἴωσ.) . . BH x. ἐπεστράφη Ἴωσ. πάλιν . . D x. πάλιν ἐμβλέψας εἰς αὐ-
 τήν . . I om | x. εἶδ. α. γελῶσαν: I om | αὐτῇ: D πρὸς αὐτήν | Μαρία (C
 om; I Μαριάμ), τί σοὶ (I om, AE post ἔστ. pon) ἔστι τοῦτο cum ABCEHIL
 Pos . . F^a Μαρία, τί ἔστιν . . D Μαριάμ, τί ἔστιν ὃ ὄρω ἐν σοὶ | B καὶ ὅτι |
 L om βλέπω | ποτὲ μὲν γελῶν (A γελοῦν) π. δὲ στυγνάζ. cum ABEHIL Pos . .
 CDF^a π. μ. στυγνόν, π. δ. γελῶν (F^a γελοῦν) καὶ ἀγαλλώμενον (D χαίρον) |
 καὶ εἶπε Μαριάμ (L ἡ Μαρία, D Μαρία) τῷ (D πρὸς τὸν) Ἰωσήφ (I om
 τ. Ἰ.) cum BDHIL Pos . . A ἡ δὲ εἶπεν . . CF^a καὶ εἶπεν αὐτῷ (F^a πρὸς αὐ-
 τὸν) Μαριάμ (F^a -ία) | DF^a om Ὅτι | τοῖς ὀφθαλμοῖς μου cum BDEF^a
 HIL, item *praemisso* ἐν C Pos . . A om | D τὸν μὲν ἕνα et καὶ τὸν ἕτερον |

κλαίοντα και κοπτόμενον, και ένα χαίροντα και αγαλλιώμενον.
³ Και ήλθον εν τή μέση οδῶ, και ειπεν αυτῶ Μαριαμ Κατάγαγε
 με από τῆς ὄνου, ὅτι τὸ ἐν ἐμοί ἐπέγει με προσελθεῖν. και κα-
 τήγαγεν αυτήν από τῆς ὄνου, και ειπεν αυτῇ Που σε ἀπάξω
 και σκεπάσω σου τὴν ἀσχημοσύνην; ὅτι ὁ τόπος ἐρημός ἐστιν.

XVIII.

¹ Και εὔρεν σπήλαιον ἐκεῖ και εισήγαγεν αυτήν, και πα-
 ρεστησεν αυτῇ τοὺς υἱοὺς αυτοῦ, και ἐξελθὼν ἐζήτει μαῖαν ἐν
 χώρα Βηθλεέμ.

κλαίοντ. κ. κοπτόμ. cum ABDEF^aHIL Pos .. C om κ. κοπτ. | χαίρ. κ. ἀγαλ-
 λιώμενον (H - ωῶντα) AEH .. F^a γελῶντα κ. ἀγαλλιῶμενον .. BIL χαίροντα κ.
 γελῶντα, D γελ. κ. χαίρ. .. Pos *exultantem et ridentem*

3. Και ήλθον (cum ABEH; D ήλθωμεν [sic]; IL Pos ήλθεν. F^a Ηλθε
 δε πάλιν) εν τή μέση οδῶ (cum BIL Pos. F^a H ἀνά μέσον τῆς ὁδοῦ, AE κατά
 τὸ [E om] μέσ. τ. ὁδοῦ. D μέσων [sic] τῆς ὁδῶ) .. C Και ὡς ἀνέβησαν εν τῇ
 Βηθλεέμ | και (C om) ειπεν αυτῶ (EI om) Μαριαμ (A - ρία) cum ABCGHIIL
 Pos .. F^a κ. ειπ. Μαρια τῶ Ἰωσήφ .. D στραφεῖσα δε Μαρια λέγει πρὸς τὸν
 Ἰωσήφ | Κατάγαγε (E - γαγον. A praem Ἰωσήφ) .. I κατάγε, F^a κάθειλον |
 F^a om από τ. ὄν. | τὸ (I om) εν ἐμοί: EH add ὄν .. G post ἐπέγ. pon | ἐπέγ.
 (F^b praem λαν) με (I μοι): F^aG om με | προσελθεῖν (BL praem τοῦ) cum AB
 EF^aGHL Pos .. CI προσελθεῖν .. D ἐξελθεῖν | και κατήγαγεν (F^b καταγαγών)
 αυτήν από τ. ὄν. (α. τ. ὄ. cum BCDHIL Pos; om AEF^bG) .. CF^b add ὁ [F^b
 om] Ἰωσήφ; non item ABF^bHL Pos | και (F^b om) ειπ. αυτῇ (D πρὸς αυτήν,
 AF^b om) .. DI add ὁ Ἰωσήφ | ἀπάξω: A ἐπάξω | και σκεπάσω (A καλύψω;
 F^b Pos om κ. σκεπ.; D his praem και ποῦ σε κρύψω) σου (G om) τ. ἀσχημοσ.
 (cum ADG; BE αισχύνην. F^bL Pos om σ. τ. ἀσχ.; H σε) ὅτι ὁ (F^bHL om)
 τόπ. ἐρ. ἐστ. cum ABDEF^bGHL Pos .. C ὅτι οὐκ ἐστιν ἡμῖν τόπος εἰς κατά-
 λυμα | Pro και κατήγαγεν usque ἐρημ. ἐστιν F^a sic: και ειπεν Ἰωσήφ Που
 ἀπάξω σε; ὅτι ὁ τόπ. ἐρημ. ἐστι. και ειπε πάλιν Μαρια τῶ Ἰωσήφ Κατάγαγε
 με· λαν γὰρ τὸ εν ἐμοί ἐπέγει με. και εὐθὺς κατήγαγεν αυτήν Ἰωσήφ.

XVIII, 1. Και εὔρεν (H ηὔρεν. EF^a Εὔρε δέ) cum ACEF^aH .. BDF^bGL
 Pos Και εὐρών, I Εὐρών omisso και sq | ἐκεῖ (I ἐκεῖσε) cum ABDEF^aHIL
 Pos .. CF^bG om | εισήγαγ. (D ἀπήγαγ.) αυτήν cum ABCH Pos .. EF^a add
 ἐκεῖ, item F^bG εν αυτῶ, D πρὸς αυτῶ (-τό?) | F^aG και παραστήσας | αυτῇ
 (D, item G αυτήν. F^b ἔξω τοῦ σπηλαίου) τοὺς υἱοὺς (D τοῖς υἱοῖς) αυτοῦ cum
 AB (praem ἡμῶς) DEF^bGH .. C α. τ. δύο υἱ. αυτ. .. IL Pos α. τὸν υἱὸν αυ-
 τοῦ .. F^a αυτήν τῶ σπηλαίῳ και τοὺς υἱοὺς αυτοῦ | και (D add αυτός) ἐξελ-
 θὼν ἐζήτει (D τοῦ ζητῆσαι) μαῖαν (I ἐζ. μ. post Βηθλ.) cum BDHIL Pos ..
 ACF^a και (F^a om) ἐξηλθε ζητῆσαι μ., F^bG αυτός δε ἐζήτ. (i. e. ἐζήτ.) ζητῆ-
 σαι μ. | μαῖαν: ADEF^a add Ἑβραῖαν, non item BCF^bGHIL Pos | εν (DI add
 τῇ) χώρῃ (AEL om) Βηθλ.

² Ἐγὼ δὲ Ἰωσήφ περιπάτου, καὶ οὐ περιπάτου· καὶ ἀνέβλεψα εἰς τὸν αἴρα, καὶ εἶδον τὸν αἴρα ἐκθαμβον· καὶ ἀνέβλεψα εἰς τὸν πόλον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἶδον αὐτὸν ἐστῶτα καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἡρμεοῦντα· καὶ ἐπέβλεψα ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ εἶδον σκάφην κειμένην καὶ ἐργάτας ἀνακειμένους, καὶ αἱ χεῖρες αὐτῶν ἐν τῇ σκάφῃ· καὶ οἱ μασσόμενοι οὐκ ἐμασσῶντο, καὶ οἱ ἀφέροντες οὐκ ἀνέφερον, καὶ οἱ προσφέροντες τῷ στόματι αὐτῶν οὐ προσέφερον, ἀλλὰ πάντων ἦν τὰ πρόσωπα ἄνω βλέποντα· καὶ εἶδον πρόβατα ἐλαυνόμενα, καὶ τὰ πρόβατα εἰστή-

2. Ἐγὼ δὲ Ἰωσήφ etc: prima in his persona utuntur ACDE (F^a) H; tertia BILM Pos; omnia vero usque finem capituli omittunt FBG | Ἐγὼ δ. Ἰωσ. περιεπ. καὶ οὐ (A καὶ οὐ καὶ) περιεπ. (DH om x. οὐ περ.) cum ACDEH .. F^a Ἐγὼ δέ, λέγει Ἰωσήφ, περιπατῶν .. N Ὁ δὲ Ἰωσ. περιπάτει καὶ οὐ περιπάτει .. BIL Pos Ὡς δὲ περιπάτει Ἰωσήφ | καὶ ἀνέβλ. εἰς τ. αἴρα, x. εἶδ. τὸν αἴρα (A αὐτὸν) ἐκθ.· x. ἀνέβλ. εἰς τ. πόλ. τοῦ οὐρ., x. εἶδον αὐτ. (A add ἐκθαμβον καὶ) ἐστῶτα ex A iisque qui similiter habent EHIL Pos. E enim sic: x. ἀνέβλ. εἰς τ. πόλον τ. οὐρ. καὶ εἶδ. αὐτ. ἐστῶτα, x. ἀνέβλ. εἰς τ. αἴρα x. εἶδ. τὸν αἴρα ἐκθ. Item IL καὶ ἀναβλέψας ε. τ. πόλ. τ. οὐρ. εἶδον ἐστῶτα αὐτὸν (I τὸν πόλον), καὶ τὸν αἴρα ἐκθ. Item H x. ἀνέβλ. εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρ. καὶ εἶδον τὸν παλεόν ἐστῶτα, x. ἐπέβλεψ. ἐπὶ τὸν αἴραν καὶ εἶδον αὐτὸν ἐκθ. Pos *vidit roisum coelumve stantem et aereu obstupescitum*. Porro C καὶ ἀνέβλ. εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ εἶδον τὸν πόλον τοῦ οὐρ. ἐστῶτα .. F^a ἀνέβλεψα εἰς τὸν αἴρα, καὶ εἶδ. τὸν αἴρα ἐκθαμβον .. D x. ἀναβλέψας εἰς τὸν πόλ. τοῦ οὐρ. καὶ εἶδον τὸν αἴρα ἐκθ. .. B nil nisi ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε (*sequitur statim τὰ πετεινὰ etc* | καὶ (B om) τὰ πετ. τ. οὐρ. ἡρμεοῦντα cum ABDEF^a HIL .. C x. τ. π. τ. οὐρ. τρέμοντα. Pos *et volatilia in medio cursu cessantia*. Praeterea H add ἐν τῷ τρίτεχν τὴν παρθένον | x. ἐπέβλεψα (BIL - ψεν) cum BF^a HIL .. AE x. ἐβλεψα .. C x. ἐνέβλεψα, D x. ἐμβλέψας, Pos *et aspiciens* | ἐπὶ cum BCF^a HIL .. ADE Pos εἰς | εἶδον: BIL Pos εἶδε | σκάφην: A τράπεζαν | καὶ αἱ χ. αὐτῶν ἐν τῇ σκάφῃ (A τραπεζῆ. F^a ἐπὶ τὴν σκάφην.) cum BHIL .. AC add ἦσαν post καί, DEF^a post αὐτῶν, Pos post *in scapha* | x. οἱ μασσόμενοι (sic BHL; ADF^a μασσόμενοι; EI μασόμενοι) οὐκ ἐμασσῶντο (sic BHL; ADF^a ἐμάσσοντο; EI ἐμάσσοντο) cum ABDEF^a HIL Pos (*et mandentes non mandebant*) .. C om | x. οἱ ἀφροντ. (DI ἐρώντες) οὐκ ἀνέφερον .. BHL (Pos *nil cariebant, sed is post etiam nil afferebant*) add οὐδέν .. F^a x. οἱ ἀναφέροντες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς οὐκ ἀνέφερον | τῷ στόματι (A τὸ στόματι, E τὸ στόμα) αὐτῶν (AF^a om) cum ABDEF^a HIL Pos .. I ἐν τῷ στ. αὐτῶν, C εἰς τὸ στόμα | πάντων cum ABFF^a HIL Pos .. D om .. C πάντων αὐτῶν | ἦν τὰ πρ. ἄνω βλέποντα (H ἀναβλέπ.) Δ ἦν τὰ πρ. κάτω νεύοντα, E τὰ πρ. κάτω ἐβλεπον | x. εἶδον (BIL ἰδοῦ) πρόβ. (L add ὡς) ἐλαυνόμενα (BL add ἦν. H add ἐπὶ τὸν χειμάρρουν, καὶ τὰ πρόβ. εἰστήκει (F^a ἐστήκεισαν, D ἐστήκεισαν. H x. ἰστήκει τὰ πρ. et add μὴ πίνοντα. BIL Pos καὶ [om τ. πρ.] οὐ προσβαῖνον ἀλλ' ἕσταντο): AE nil nisi καὶ εἶδον

και, και ἐπήρην ὁ ποιμὴν τὴν χεῖρα αὐτοῦ τοῦ πατάξει αὐτά, και ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἔσθη ἄνω· και ἐπέβλεψα ἐπὶ τὸν χειμαρρον τοῦ ποταμοῦ, και εἶδον τὰ στόματα τῶν ἐρίφων ἐπικείμενα και μὴ πίνοντα, και πάντα ὑπὸ θῆξεν τῷ δρόμῳ αὐτῶν διαλαύνετο.

XIX.

¹ Και εἶδον γυναῖκα καταβαίνουσαν ἀπὸ τῆς ὄρεινης, και εἶπέν μοι Ἄνθρωπε, ποῦ πορεύῃ; και εἶπον Μαῖαν ζητῶ Ἑβραίαν. και ἀποκριθεῖσα εἶπέ μοι Ἐξ Ἰσραὴλ εἶ; και εἶπον αὐτῇ Ναί. ἡ δὲ εἶπεν Και τίς ἐστὶν ἡ γεννώσα ἐν τῷ σπηλαίῳ; και εἶπον ἐγὼ Ἡ μεμνηστευμένη μοι. και εἶπέ μοι Οὐκ ἔστιν σου γυνή; και

(A ἴδον) πρόβ. ἐστώτα | κ. ἐπήρην cum BC (ἐπήρε δέ) DIL: AEF^a H κ. ἦρην | ὁ ποιμὴν: BIL ante τοῦ πατάξ. | τὴν χ. αὐτοῦ (B Pos om) cum ABDEF^a IL Pos .. H τὴν βάρβδον .. C om | τοῦ (F^a om) πατάξ. αὐτά cum ACEF^a HIL Pos .. BD τ. πατ. τὰ πρόβατα .. BIL Pos add ἐν (I om) τῇ βάρβδῳ | κ. τῆ χ. αὐτ. ἔσθη (B ἦν; H ante ἡ ρου; I om) ἄνω (E om): L om | ἐπέβλεψα (BIL = ψεν) cum ABDHIL .. EF^a ἐβλεψα .. C ἀνέβλεψα | ἐπὶ τ. χειμαρρ. τοῦ ποτ. cum BDHIL Pos; item EF^a ἐπὶ τ. χεῖμ. ποταμόν .. C εἰς τὸν χειμαρρον, A εἰς τὸν ποταμόν | εἶδον (H ἴδον): BIL Pos εἶδε (anus ἴδε) | τὰ στόμ. τ. ἐρίφ. (E τ. ἐρ. τὰ στ.) ἐπικ. cum ABEHL Pos (add aquae) .. CDF^a H ἐρίφους (F^a τοὺς ἐρ.) και τὰ στόμ. αὐτῶν (H add ἦν) ἐπικείμ. τῷ ὕδατι (D ἐπὶ τὸ ὕδωρ; H om) | μὴ πίνοντα: BIL οὐ πίν | και πάντα (H add τά): IL Pos ἀλλὰ πάντα .. BF^a om | ὑπὸ θῆξεν (H θῆξεν, L θῆξην, N θῆξιν. AE θῆξει; D θῆξης; I θῆξει) τῷ δρόμῳ (A τοῦ δρόμου) αὐτῶν διαλαύνετο (cum HM; D συναλαύνετο [ante τῷ δρ. α.], IL ἀπηλαύνετο [I -νοντο], E λαύνοντο. A ἡσύχαζον) cum ADEHILN Pos (sed omnia sub momento ab ipso cursu erant impulsa) .. C ὑπὸ ἐκλήξεν ὄντα .. BF^a om

XIX, 1. Και εἶδον (H ἴδον) γυναῖκα (-καν H) κ. ἀ. τ. ὄρεινης (H ἐρήμου): BIL Pos, item F^b G Καὶ ἴδου (F^b G add κατήνησεν αὐτῷ) γυνή καταβαίνουσα etc | εἶπέν μοι: F^b G εἶπ. αὐτῷ .. BIL λέγει αὐτῷ | Ἄνθρωπε (A om): BIL Pos praem Σολ (IL σὺ) λέγω (I λέγε) | πορεύῃ: G add και τίνα ζητεῖς | εἶπον (BIL εἶπεν) cum ABHIL .. CF^a Pos add αὐτῇ, D πρὸς αὐτήν | Μαῖαν ζητῶ Ἑβραίαν cum A (Ἑβρ. ζητ.) BDEF^a F^b (Ἑβρ. ζητῆσαι) HIL Pos .. C om Ἑβραίαν. Praeterea F^a statim pergit ἐξ Ἰσραὴλ. και εἶπέ μοι Που (apud nos Καὶ τίς) ἐστίν, mediis omissis | και ἀποκριθεῖσα (Pos om ἀποκρ.) .. A ἡ δὲ | εἶπέ μοι cum DEH, item μοι εἶπ. C .. A εἶπεν, I λέγει .. BL Pos λέγει (dicit) αὐτῷ | Ἐξ Ἰσρ. (E Ἰερουσαλήμ) εἶ (H σὺ εἶ, Pos es tu) cum ADEHL Pos .. BC om εἶ | και εἶπον (HI Pos εἶπεν) αὐτῇ .. B λέγει αὐτῇ .. L εἶπε δὲ αὐτῇ .. D κ. εἶπον ἐγὼ | Ναί cum ABDEHIL Pos .. C add κυρία | ἡ δὲ εἶπεν (IL add αὐτῷ) cum ABEHIL Pos .. CD και εἶπέ μοι (D πρὸς με) | Και τίς ἐστ. ἡ γεννώσα ἐν τ. σπ. cum ABDEGHI Pos .. C Τίς ἐστ. ἡ γεννήσασα ἐν τ. σπ. .. F^a Που ἐστὶν ἡ γεννώσα; και εἶπον Ἐν τῷ σπ., statimque pergit και μεμνηστ. μοι ἐστὶν | εἶπον ἐγὼ (A om) .. EGH εἶπον αὐτῇ, BI Pos εἶπεν αὐτῇ | Ἡ μεμνηστ. (E Ἐμνηστευμένη) μοι (F^b μου. DF^b add ἐστίν, item F^a) .. A om | και εἶπέ

εἶπον αὐτῇ *Μαριάμ* ἐστὶν ἡ ἀνατραφεῖσα ἐν τῷ ναῷ κυρίου, καὶ ἐκληρωσάμενη αὐτὴν γυναῖκα· καὶ οὐκ ἐστὶν μου γυνή, ἀλλὰ σύλληψιν ἔχει ἐκ πνεύματος ἁγίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἡ *μαῖα* Τοῦτο ἀληθές; καὶ εἶπεν αὐτῇ Ἰωσήφ Δεῦρο καὶ ἴδε. καὶ ἀπίει ἡ *μαῖα* μετ' αὐτοῦ. ² Καὶ ἔστησαν ἐν τῷ τόπῳ τοῦ σπηλαίου, καὶ ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπισκιάζουσα τὸ σπήλαιον. καὶ εἶπεν ἡ *μαῖα*· Ἐμεγαλύνθη ἡ ψυχὴ μου σήμερον, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου παράδοξα, ὅτι σωτηρία τῷ Ἰσραὴλ ἐγεννήθη. καὶ παραχρῆμα ἡ νεφέλη ὑπεστέλλετο ἐκ τοῦ σπηλαίου, καὶ ἐφάνη φῶς μέγα ἐν τῷ σπηλαίῳ ὥστε τοὺς ὀφθαλμοὺς μὴ φέρειν. καὶ πρὸς ὀλίγον τὸ φῶς ἐκέينو ὑπεστέλλετο, ἕως οὗ ἐφάνη τὸ βρόφος καὶ

μοι (D πρὸς μέ, BI Pos αὐτῷ. F^a εἶπε δὲ ἡ *μαῖα*) Οὐκ ἔ. σου (B σο) γυνή; καὶ εἶπον αὐτῇ (BF^a IL Pos καὶ [L om] εἶπεν [B εἶπε, δὲ] Ἰωσήφ. D a γυνή ad γυνή quod sequitur transitit): AEF^b HI haec omnia om | *Μαριάμ* (ABF^a - ρα. E praem Αὕτη; BL praem Οὐκ ἐστι μου γυνή·) ἐστὶν (C add καὶ ἐκληρωσάμενη αὐτὴν εἰς γυναῖκα) ἡ ἀνατραφεῖσα (C ἦτις καὶ ἀνετράφη) ἐν (CF^a praem εἰς τὰ ἄγια τῶν ἁγίων, non item ABHIL Pos) τῷ ναῷ (cum ABHIL Pos; CF^a αὐτῷ) κυρίου (E om ἡ ἀνατρ. usque κυρίου), καὶ ἐκληρ. αὐτὴν γυναῖκα (γυν. cum AB EHIL; C [vide ante] F^a om. Pos om x. ἐκλ. α. γυν.) .. F^b rursus haec omnia om | σύλληψιν: F^a σύλλημα | καὶ εἶπ. αὐτῷ (cum ABHI Pos; EF^a L om) ἡ *μαῖα* Τοῦτο ἀληθές (cum BEHI; item addito ἐστὶν AF^a L Pos) cum ABEF^a H IL Pos .. C καὶ εἶπεν Εἶπέ μοι τὸ ἀληθές .. D om | καὶ (Pos om) εἶπεν αὐτῇ (D πρὸς αὐτήν) Ἰωσήφ (F^a Pos om) cum BDF^a HIL Pos .. A ὁ δὲ εἶπεν .. C καὶ εἶπον αὐτῇ | Δεῦρο cum BDF^a HIL .. AE Ἔρχου, C Ἐλθέ | καὶ ἀπίει (B aliique ἀπίει. I ἀπήγεν, F^a ἐπορεύθη, C ἀπήλασε) ἡ *μαῖα* (C om) μετ' αὐτοῦ | Supra pro Καὶ τίς -- Οὐκ ἔ. σ. γυνή L habet Διδ. τὴν γυναῖκά σου;

2. ἔστησαν cum ABDEGHL .. CF^a Pos ἔστη | ἐν τῷ (DGL om) τόπ. τ. σπηλ. cum BCDGHL Pos .. AEF^a ἐν τῷ σπηλαίῳ | καὶ ἰδοὺ (cum BDHIL Pos; ACEF^a ἦν, quod D add post φωτεινῆ) νεφ. φωτεινῆ (cum ABDEF^a IL Pos, item φωτός H; C om) ἐπισκ. (C add ἐπί, non item ABDEF^a HIL Pos) τὸ σπηλ. (B τῷ σπηλαίῳ) .. A his praem καὶ ἐφάνη φῶς μέγα ἐν τῷ σπηλαίῳ | Ἐμεγαλύνθη: D praem Τί ὅτι | σήμερον cum ABDEF^a IL Pos .. C τῇ σήμε. ἡμέρᾳ | ὅτι εἶδον οἱ ὀφθ. μου παράδ. (H τὰ παράδ. ταῦτα) cum ABD (add σήμερον) EF^a HI Pos .. C ὅτι εἶδον καινὸν ἄεσμα καὶ παράδοξον .. L om | ὅτι (F^a καὶ ὅτι; AB om) σωτηρ. (AB add γάρ) τῷ Ἰσρ. (F^a τῷ Ἰσρ. σωτ.) ἐγεννήθη (ita F^a, item ABH; Thilo edidit ἐγενήθη) .. Pos om | καὶ παραχρ. .. F^a HI Pos παρ. δέ | ἡ νεφ. ὑπεστέλλ. ἐκ (L ἀπό) τ. σπηλ. καὶ ἐφ. φ. μ. ἐν τῷ σπηλ. (cum AC; H ἐν αὐτῷ; D om ἔ. τ. σκ.; L om καὶ ἐφ. usque σκ.) cum ACDHL; item ut videtur (dicantur ἡ νεφ. et ἐκ omittere) F^b G .. BI Pos ἐγένετο νεφέλη ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ φῶς μέγα .. F^a ἡ νεφ. ἐγένετο φῶς μέγα ἐν τῷ σκ. | τοὺς ὀφθαλμοὺς cum ADF^b G .. BCHIL Pos add ἡμῶν, F^a αὐτῶν | μὴ φέρειν: F^b G μὴ δύνασθαι βλέπειν τηλικούτο φῶς | πρὸς ὀλίγον: BF^a HI κατ' ὀλίγον | ἐκέينو (F^a ἐκεῖ) .. AE om | ἕως οὗ cum ADHI .. F^a ἕως ἄν .. BCE ἕως .. L καὶ οὕτως | ἐφάνη τὸ (D om) βρ. cum ACDHIL Pos .. BEF^a τὸ βρ. ἐφ. | καὶ

ἦλθε καὶ ἔλαβε μαστὸν ἐκ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας. καὶ ἀνεβόησεν ἡ μαῖα καὶ εἶπεν Μεγάλη μοι σήμερον ἡ ἡμέρα αὕτη, ὅτι εἶδον τὸ καινὸν θέαμα τοῦτο. ³ Καὶ ἐξῆλθεν ἡ μαῖα ἐκ τοῦ σπηλαίου, καὶ ὑπήντησεν αὐτῇ Σαλώμη. καὶ εἶπεν αὐτῇ Σαλώμη. Σαλώμη, καινὸν σοι θέαμα ἔχω διηγήσασθαι· παρθένος ἐγέννησεν ὃ οὐ χωρεῖ ἡ φύσις αὐτῆς. καὶ εἶπεν Σαλώμη Ζῆ κύριος ὁ θεός μου, ἐάν μὴ βαλῶ τὸν δάκτυλόν μου καὶ ἐρευνησῶ τὴν φύσιν αὐτῆς, οὐ μὴ πιστεύσω ὅτι παρθένος ἐγέννησεν.

XX.

¹ Καὶ εἰσῆλθεν ἡ μαῖα καὶ εἶπε τῇ Μαρίας Σχημάτισον σεαυτήν· οὐ γὰρ μικρὸς ἀγὼν περικείται περὶ σοῦ. καὶ ἔβαλε

ἡλθ. (cum BDEH; ACF^aI Pos om) καὶ ἔλαβ. μαστὸν (B μαστὸν) ἐκ (BI παρά, sed I om x. ἔλ. μαστ.) τ. μ. αὐτ. Μαρίας (cum BDEF^aHI; C? Pos Μαρίας; AD om) .. L nil nisi μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ | καὶ ἀνεβόησ. (cum ABDEHL; F^a ἀνεβόησ.) ἡ μαῖα x. εἶπ. Μεγάλη (A Ἐμεγαλύνθη. D praem ὦ, item F^a aliique ut videtur ὡς) μοι σήμερ. ἡ ἡμέρ. αὕτη (E μοι σήμερ. ἡμέρα; D μου ἡ ἡμέρ. σήμερον. F^a om μοι σήμερον; A om μοι et αὕτη) ὅτι εἶδον (cum ABGHIL Pos; F^a [et E?] add οἱ ὀφθαλμοὶ μου. D ὅτι ἰδοὺ οἱ ὀφθ. μ., addito εἶδον in fine) τὸ (F^a om) καιν. θέαμ. τοῦτο (EF^a om) cum ABDEF^aGHI L Pos .. CF^b om

3. ἐξῆλθ. ἡ μαῖα (F^b add δεδικαιωμένη) ἐκ (F^a ἀπό) τ. σπ. cum ABF^aF^b HIL Pos; item CE ἐξ. ἐκ (E om) τ. σπ. ἡ μαῖα .. D ἐξ. ἐκ τ. σπ. θαυμάζουσα | ὑπήντησεν (cum ABHI; DEF^aL ἀπήντ.) α. Σαλ... C ἀπήντησεν Σαλώμην | αὐτῇ (D πρὸς αὐτήν. EF^a add ἡ μαῖα) .. BH [item I?] L Pos ἡ μαῖα τῇ Σαλώμῃ | Σαλώμῃ Σαλώμῃ: BHIL Pos om | καιν. σοι θέαμ. (F^b θαῦμα) ἔχ. διηγήσ. (G ἔχω ἐξηγ.; F^a ἐξηγήσομαι) cum B(F^a)F^b(G)HL Pos .. C καιν. σοι ἔχω διηγ. θέαμ. .. ADE καιν. θέαμ. ἔχω ἐξηγήσασθ. σοι (D σοι ἐξηγ.) | D ὅτι παρθέν. ἐγένν. ὃν οὐ | ἡ φύσ. αὐτῆς cum DEF^aF^bHI Pos .. ἡ φ. αὕτη B, ἡ φ. αὐτῇ (sic) A .. C ἡ φ. ἀνθρωπίνη .. L ἡ φύσις. Praeterea add BI Pos καὶ ἡ παρθένος μένει παρθένος, item AF^b καὶ πάλιν μένει παρθ., H x. πάλ. παρθ. ἐστίν | καὶ εἶπεν: F^a εἶπε δέ | μου cum ABEF^aHI Pos .. C om | ἐάν: DF^a praem ὅτι· | μὴ βαλῶ τὸν δάκτ. μου καὶ ἐρευν. τ. φύσ. αὐτ. cum DF^b .. GH μὴ βαλῶ τὴν χειρά (H -ραν) μου εἰς αὐτήν καὶ ἐρευν. (G om x. ἐρευν.) .. BF^aHL Pos μὴ ἐρευνησῶ (F^a κατανοήσω) τὴν φύσ. αὐτῆς .. AE μὴ ἴδω, C μὴ κατανοήσω | πιστεύσω: E κεισῶ | F^aI ὅτι ἡ παρθ.

XX, 1. Καὶ εἰσῆλθεν (A ἡλθ.) cum ACDEF^b .. F^a Ἦλθε δέ .. BHIL Pos Καὶ εἰσελθοῦσα, omisso καὶ εἰς | ἡ μαῖα cum ABDEF^bHIL Pos .. CF^a Σαλώμῃ | εἶπε τῇ Μαρίας (-ρία A; D πρὸς Μαρίας) cum ABDHIL Pos .. GEF^aF^b εἶπε (F^a -πεν ἡ μαῖα) Μαρίας (F^a alii Μαρία) | Σχημάτισον cum ACF^a (item DEF^b ut videtur) .. BHIL Pos Ἀνάκλινον | Α εαυτήν | περὶ. περὶ σοῦ cum ADEF^a .. I περὶ. σοι .. BF^bHL Pos ἐπίκειται σοι .. C περὶ. μοι. Praeterea H add καὶ ἡ Μαρία ἀκούσασα ταῦτα ἐσχημάτισεν αὐτήν | x. ἔβαλε

Σαλώμη τὸν δάκτυλον αὐτῆς εἰς τὴν φύσιν αὐτῆς, καὶ ἠλά-
λαξε καὶ εἶπεν Οὐαὶ τῇ ἀνομίᾳ μου καὶ τῇ ἀπιστίᾳ μου, ὅτι
ἐξεκείρασα θεὸν ζῶντα, καὶ ἰδοὺ ἡ χεὶρ μου πυρὶ ἀποπίπτεται
ἀπ' ἐμοῦ. ² Καὶ ἔκλινε τὰ γόνατα αὐτῆς πρὸς τὸν δεσπότην λέ-
γουσα Ὁ θεὸς τῶν πατέρων μου, μνησθητί μου ὅτι σπέρμα εἰμι
'Αβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ· μὴ παραδειγματίσης με τοῖς
υἱοῖς Ἰσραὴλ, ἀλλὰ ἀπόδος με τοῖς πένησιν· σὺ γὰρ οἶδας, δέ-
σποτα, ὅτι ἐπὶ τῷ σῶ ὀνόματι τὰς θεραπειὰς μου ἐπετελοῦν καὶ
τὸν μισθὸν μου παρὰ σοῦ ἐλάμβανον. ³ Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου
ἐπέστη λέγων πρὸς αὐτὴν Σαλώμη Σαλώμη, ἐπήκουσέν σου

(D - λλε) Σαλ. τὸν δάκτυλ. αὐτ. εἰς (D πρὸς) τ. φύσιν αὐτῆς cum DF^b .. GH
κ. εισελθούσα ἢ Σαλ. ἔβαλε τὴν χεῖρα αὐτῆς εἰς αὐτήν .. Pos cum autem in ipso
loco rapanit eam Salome .. BF^aIL κ. ἐσημειώσατο αὐτήν (F^a om; B add τῆ)
Σαλ. .. C κ. κατενόησεν αὐτήν .. AE καὶ πιστώθεισα Σαλώμη. Praeterea add
F^a καὶ ἐξηράνθη ἡ χεὶρ αὐτῆς, item H καὶ εὐθὺς ἡ χεὶρ αὐτῆς πυρ (sic.
πυρὶ? πυρωθεῖσα?) ἀπεκόπτετο ἀπ' αὐτῆς | καὶ (AE om) ἠλάλαξε (F^b add
Σαλώμη, F^a πκρῶς) κ. εἶπεν cum AEF^aF^b .. DH καὶ ἔκραυξεν ἀλαλάζουσα
(H om) ἢ Σαλώμη κ. εἶπ. .. C καὶ ἠλάλαξε Σαλ. καὶ ἔκραυσε λέγουσα .. BIL
Pos καὶ ἐξηλάθεν ἔξω (I add τῆ Σαλ.) λέγουσα .. G nil nisi καὶ εἶπεν | Οὐαὶ τῇ
ἀνομ. μ. καὶ (C add οὐαὶ) τῇ ἀπιστ. μ. cum BCF^bH Pos .. ADEG Οὐαὶ (D
add μοι) τῇ ἀνομ. μ. καὶ τῇ ἀμαρτίᾳ μ. (G add καὶ τῇ ἀπιστίᾳ μου) .. F^aI
Οὐαὶ (I add μοι) τῇ ἀνομ. μ. .. L Οὐαὶ μοι τῇ ἀπιστίᾳ | BF^aH ζῶντα θεόν |
καὶ ἰδοὺ ἡ χ. μ. cum ACDEF^bIL Pos .. F^a ἰδοὺ γὰρ ἡ χ. μ. .. BH καὶ ἡ χ.
μ. | πυρὶ (I praem πυρῶν [?]); BD Pos add καιομένη) ἀποπ. ἀπ' ἐμ. cum AB
DEF^bI Pos; item omisso πυρὶ F^aL .. C πυρὶ φλέγεται .. GH ὡς δαλὸς πυρὸς
καίεται καὶ ἀποπ. ἀπ' ἐμ.

2. Καὶ ἔκλινε (F^a κλίνασα. AF^a add Σαλώμη) τὰ γόν. αὐτῆς (BHI Pos
om. C aliique add h. l. Σαλώμη) πρ. τ. δεσπότη. (BHIL Pos θεόν. G add τοῦ
παντός. BH h. l. add Σαλώμη, quod nomen plane om F^bGIL Pos) λέγουσα
(F^a εἶπε. G κλαίουσα καὶ λέγ.) | Ὁ θεός cum ABCGH etc .. DEF^aL Ὁ θεός |
μου: L ἡμῶν | ὅτι σπέρμα: DF^a σπ. γάρ | εἰμι (A post Ἀβρ.) .. DEF^a εἰμι
ἐγὼ post Ἰακώβ pon | ἀλλὰ cum ABEF^aH .. CD ἀλλ' | ἀπόδ. με (E μοι.
H add ὑγιῆ) τοῖς πένησιν cum ABEH .. F^aL Pos ἀπ. με τοῖς γονεῦσί μου (Pos
om) .. DG ἀπ. μοι (G add ὑγιῆ) τὴν χεῖρά μου; item C ἀπ. μοι τὴν ἐμὴν ὀλο-
κληρίαν .. I πόθησον μετ' ἐμοῦ τὸ ἔλεός σου; item I βοήθει μοι | σὺ γὰρ οἶδας
(cum ABHI Pos; F^a G εὐ σὺ οἶδ.; E οὖς σὺ οἶδ.; D ὅτι οὖς οἶδ.), δέσπ. ὅτι
(D τοῖς πένησιν pro δέσπ. ὅτι) ἐπὶ τ. σῶ ὄν. (D ὄν. σου) τὰς (L Pos πάσας τὰς)
θεραπ. μου (μου cum ABBH Pos; D aliique om. BH add πάσας) ἐπετελοῦν (cum
BD [ante τὰς] F^a G [add τοῖς πένησι] HIL Pos; AE ἐποιοῦν), καὶ τ. μισθ. μου
(cum AEF^a GHL; BDI Pos om) π. σοῦ ἐλάμβ. cum ABDEF^a GHIL Pos .. C om

3. Καὶ ἰδοὺ (E add εὐθύς. Pos om) ἄγγ. κυρ. (E om): A nil nisi Καὶ |
ἐπέστη (G ἔστη) λέγ. πρ. αὐτήν (G πρ. α. λέγ., L λέγ. αὐτῆ) Σαλ. Σαλ. (EG
om alterum, D utrumque) cum BDEGHIL Pos .. F^b ἐπέστη λέγ. τῇ Σαλώμη;
item CF^a ἐπέστη (C ἔστη) πρὸς Σαλώμη λέγων .. A εἶπεν πρὸς αὐτήν ἡ Μα-
ρία Σαλώμη | A εἰσέκουσε | σου κύριος cum BIL Pos .. AC, DE, H κύριος

κύριος· προσένεγκε τὴν χεῖρά σου τῷ παιδίῳ καὶ βάσταξον αὐτό, καὶ ἔσται σοι σωτηρία καὶ χαρὰ. ⁴ Καὶ προσήλθε Σαλώμη καὶ ἐβάσταξεν αὐτό, λέγουσα Προσκυνήσω αὐτῷ, ὅτι βασιλεὺς ἐγεννήθη μέγας τῷ Ἰσραὴλ. καὶ ἰδοὺ εὐθὺς ἰάθη Σαλώμη, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ σπηλαιίου δεδικαιωμένη. καὶ ἰδοὺ φωνὴ λέγουσα Σαλώμη Σαλώμη, μὴ ἀναγγελίης· ὅσα εἶδες παραδόξα, ἕως οὗ εἰσέλθῃ εἰς Ἱερουσαλήμ ὁ παῖς.

ὁ θεός (pro his DE ὁ δεσπότης, H ὁ θεός) τῆς δεήσεώς σου | προσένεγκε (B praem καὶ) cum BGH (add τοῖνον) IL Pos (offer) .. D πρόσφερε .. AEF^aF^b πρόσαξον .. C ἔγγισον | τὴν χεῖρά (F^a τῆ χεῖρ) σου τῷ παιδίῳ (DE τ. παιδί, F^b τ. παιδαρίῳ; AF^a τὸ παιδίον, item praemisso ἐπί IL) .. C nil nisi πρὸς τὸ παιδίον | βάσταξον (GH praem προσκυνήσασα) cum ADE (ἀναβάστ.) H alisque ut videtur .. BCF^aG βάστασον | σωτηρία καὶ χαρὰ cum ABDEF^bGHIL Pos .. C σωτηρία μεγάλη .. F^a εἰς σωτηρίαν

4. Καὶ προσῆλθ. Σαλ. (E add τῷ παιδίῳ) κ. ἐβάσταξεν (ita AH etc.; BC etc -ασεν) αὐτό, λέγουσα (C καὶ εἶπεν) cum ABCEHIL Pos .. F^aF^b Λαβοῦσα δὲ χαρὰν μεγάλην (F^b Δραμοῦσα δὲ) Σαλ. προσῆλθε τῷ παιδίῳ λέγουσα .. D Καὶ προσελθοῦσα ἡ Σαλ. ἐβάσταξε τὸ βρέφος καὶ εἶπεν; item G Λαβοῦσα δὲ ἡ Σαλ. προσῆλθε κ. ἐβάσταξεν αὐτό καὶ εἶπεν | Προσκυνήσω (A καὶ προσκυνούσα) αὐτῷ (I αὐτό), ὅτι (A om) βασιλ. ἐγενν. μέγ. (cum BH; IL μέγ. ἐγ. [L add σήμερον] βασ.; A βασ. οὗτος ἐγενν.; D θεός μου καὶ βασιλ. μου οὗτος ἐγενν.; Pos rex magnus natus est) τῷ (L τοῦ) Ἰσρ. cum ABDHIL Pos .. E Προσκυνήσω αὐτό. καὶ εἶπε Βασιλ. οὗτ. ἐγενν. τῷ Ἰσρ.; item F^b Προσκυνήσω καὶ βασταξῶ καὶ ἰαθήσομαι. καὶ εἶπε Σαλώμη Ἀληθῶς βασ. οὗτ. μέγας ἐγενν. τῷ Ἰσρ. .. C Ὀντως βασιλ. μέγας ἐγεννήθη τῷ Ἰσρ. .. G Ἰασαί με τῆ χεῖρ σου. καὶ προσέκύνῃσε τῷ παιδίῳ καὶ εἶπε Σαλώμη Βασιλ. οὗτ. μέγ. ἐγ. τῷ Ἰσρ. .. F^aN Ἄψομαι αὐτοῦ; καὶ διενσήθη (N τοῦτο γὰρ ὑπενόησε) Σαλώμη (N add τοῦ) προσκυνήσαι τῷ παιδίῳ· καὶ εἶπε Σαλώμη Βασιλ. οὗτ. μέγ. ἐγ. τῷ Ἰσρ. | καὶ ἰδοὺ εὐθὺς cum ADEG .. BCHIL Pos om ἰδοὺ .. F^a παραχρήμα δέ .. F^b om. Praeterea BHI Pos praem καὶ ἐβάστασε (-ξε) τὸ παιδίον | ἰάθη (E ἰαθεῖσα, omissa καὶ sq) Σαλώμη (cum BCEF^aGH; ADL ἡ Σαλ.) .. I Pos ἰάθη ἡ χεῖρ αὐτῆς .. F^b om | καὶ ἐξῆλθ. (F^a ἐξ. δέ; F^bI add Σαλώμη, item F^a ἡ μαῖα) ἐκ τ. σπηλ. δεδκ. . . A nil nisi δεδικαιωμένη .. L om | λέγουσα cum AG .. I πρὸς αὐτήν, BH Pos πρ. αὐτ. λέγουσα .. C λέγ. αὐτῇ, F^b ἡ αὐτῇ λέγ., E αὐτῇ λέγ. ἀπὸ τοῦ ἀγγέλου .. L ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου λέγ. πρὸς Σαλώμην .. F^a γέγονε πρ. Σαλ. | Σαλ. Σαλ. cum AC (item D ut videtur) F^bG .. BEHI Σαλώμη .. F^aL Pos plaue om | ἀναγγελίης (IL -γγέλης) .. G add τινί | ὅσα (EF^b ᾧ; F^aL add οὐ) εἶδες (A οἶδας, D οἰδατε, F^b ἴδης) παρὰδ. (F^b add ἐν Βηθλεέμ) .. G τὰ παραδόξα | ἕως οὗ (F^a ἄν; E om) εἰσέλθῃ (BF^aGH ἔλθῃ) εἰς Ἱερουσαλήμ (DL ἐν Ἱερ., F^aI εἰς [F^a add τὰ] Ἱεροσόλυμα) ὁ παῖς (F^a τὸ παιδίον. DF^aG Pos ante εἰς [ἐν] pon) cum ABDEF^aGHIL Pos .. C om | F^a in fine add καὶ ἐκπορεύῃθι (ἐκπορεύῃθι?) Σαλώμη δεδικαιωμένη.

XXI.

¹ Καὶ ἰδοὺ Ἰωσήφ ἠτοιμάσθη τοῦ ἐξελεῖν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. καὶ θόρυβος ἐγένετο μέγας ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· ἦλθον γάρ μάγοι λέγοντες Πού ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἰδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἦλθομεν προσκυνῆσαι αὐτόν. ² Καὶ ἀκούσας Ἡρώδης ἐταράχθη, καὶ ἐπεμψεν ὑπηρέτας πρὸς τοὺς μάγους· καὶ μετεπέμψατο τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ἀνέκρινεν αὐτοὺς λέγων Πῶς γέγραπται περὶ τοῦ Χριστοῦ, ποῦ γενᾶται; λέγουσιν αὐτῷ Ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως γὰρ γέγραπται. καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς. καὶ ἀνέκρινε τοὺς μάγους λέγων αὐτοῖς Τί εἶδετε σημεῖον ἐπὶ τὸν γεννηθέντα βασιλέα;

XXI, 1. Καὶ ἰδοὺ Ἰωσήφ. F^a Ἰωσ. δέ | DL ἠτοιμάσθη Ἰωσ. | τοῦ ἐξελεῖν. cum BDEF^aHIL .. AC om τοῦ | εἰς τὴν Ἰουδαίαν cum ABC Pos etc .. D ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ .. GH ἐξ (H ἐκ τῆς) Ἰουδαίας .. F^a om | καὶ θόρυβος: BD ὅτι θόρ., F^a θόρ. γάρ, F^b θόρ. δέ | ἐγέν. μέγ. cum ABD (μέγ. ἐγ.) EIL Pos (magnus facius est) .. F^a γέγονεν .. C om μέγας | ἐν Βηθλ. τῆς Ἰουδ. cum ABEL .. CF^a Pos om τ. Ἰουδ. .. D ἐφ' ὅλην τὴν Ἰουδαίαν | ἦλθον γάρ .. D ἦλθουσιν .. F^a ὅτι παρεγένοντο .. H καὶ ἰδοὺ, omisiss καὶ θόρυβος usque Ἰουδαίας | μάγοι cum ABEG (ζητούντες μάγοι καὶ λέγ.) HIL Pos .. F^b add ἐκ Περσίδος .. CF^a (item D?) add ἀπὸ ἀνατολῶν | λέγοντες: H praesent παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα | ὁ τεχθ.: (B γεννηθεὶς; E om) β. τ. Ἰουδ. .. F^a ὁ βασ. τ. Ἰ. γεννηθεὶς | I εἶδ. γ. ἀστέρα αὐτοῦ ἐν τ. ἀνατ. λάμποντα | αὐτόν: BE F^aHL αὐτῷ

2. Καὶ ἀκούσας: AEF^a Ἀκούσ. δέ | Ἡρώδης: AL add ὁ βασιλεὺς | ἐταράχθη: DF^a add λίαν | καὶ ἐπεμψεν (DF^aF^b πέμψας) ὑπηρ. πρὸς (F^a ἐπί, I εἰς) τ. μάγ. | καὶ μετεπέμψ. (cum ABEF^bGHI Pos; D μετέπεμψε; L μετεκαλέσαστο, C ἀπέστειλε πρὸς) τοὺς (F^b αὐτούς καὶ τοὺς; H αὐτούς καὶ καλέσας τοὺς) ἀρχιερ. (D ἱερεῖς; H ἀρχ. καὶ τοὺς γραμματεῖς) .. F^a nil nisi καὶ ἱερεῖς | καί: F^aH om | ἀνέκρινεν αὐτ. λέγων: DEF^aG ἀνέκρ. (G ἔκρινεν) αὐτ. ἐν τῷ πραιτωρίῳ αὐτοῦ (EF^a om) λέγ. αὐτοῖς (D om) .. H ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν | Πῶς (DEF^b Πού) γέγρ. (AF^b add ὑμῖν; E add τὰ) περὶ τ. Χρ., τοῦ (F^b ὅτι) γενν. cum ABDEF^bIL Pos .. F^a Πού γέγρ. ὑμῖν περὶ τοῦ βασιλέως Χριστοῦ, ἣ τοῦ γενν. .. CH Πού ὁ Χριστὸς γενν. | λέγουσιν αὐτῷ cum BEF^a (praesent τότε) F^bHIL Pos .. AC οἱ δὲ εἶπον .. D om | γέγραπται: H add ἐν τῷ προφήτῃ .. DF^a add Καὶ σὺ Βηθλεὲμ, γῆ Ἰουδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰουδα· ἐκ σοῦ γάρ (D om) μοι ἐξελεύσεται ἡγούμενος (D εἰς ἄρχοντα καὶ ἡγούμενος), ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν (D τῷ λαῷ τῷ) Ἰσραὴλ | καὶ ἀπέλυσεν (F^aF^b ἀπολύσας) αὐτούς (F^a τοὺς ἀρχιερεῖς). καὶ (F^aF^b om) ἀνέκρ. τοὺς μάγ. (F^a αὐτοὺς ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοὺς μάγους) λέγ. αὐτοῖς (F^b om) .. GH τοῖς δὲ (H καὶ τοῖς) μάγους εἶπεν, item D καὶ εἶπε πρὸς τοὺς μάγους Ἡρώδης | Τί (I ἣ [lego εἰ] τι) εἶδετε (A ἴδεται, I ἴθηται) σημεῖον (D σημ. εἶδ.) ἐπὶ τ. γεννηθ. (AF^a τεχθέντα) βασιλέα (H -λέαν; D Χριστὸν βασιλέα) .. BIL Pos add

κύριος· προσένεγκε τὴν χεῖρά σου τῷ παιδίῳ καὶ βάσταξον αὐτό, καὶ ἔσται σοι σωτηρία καὶ χαρά. ⁴ Καὶ προσήλθε Σαλώμη καὶ ἐβάσταξεν αὐτό, λέγουσα Προσκυνήσω αὐτῷ, ὅτι βασιλεὺς ἐγεννήθη μέγας τῷ Ἰσραὴλ. καὶ ἰδοὺ εὐθέως ἰάθη Σαλώμη, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ σπηλαίου δεδικαιωμένη. καὶ ἰδοὺ φωνὴ λέγουσα Σαλώμη Σαλώμη, μὴ ἀναγγελίης ὅσα εἶδες παράδοξα, ἕως οὗ εἰσέλθῃ εἰς Ἱερουσαλήμ ὁ παῖς.

ὁ θεός (pro his DE ὁ δεσπότης, H ὁ θεός) τῆς δεήσεώς σου | προσένεγκε (B praem καὶ) cum BGH (add τοῖνον) IL Pos (offer) .. D πρόσφερε .. AEF^aF^b πρόσαξον .. C ἔγγισον | τὴν χεῖρά (F^a τῆ χειρὶ) σου τῷ παιδίῳ (DE τ. παιδί, F^b τ. παιδαρίῳ; AF^a τὸ παιδίον, item praemisso ἐπί IL) .. C nil nisi πρὸς τὸ παιδίον | βάσταξον (GH praem προσκυνήσασα) cum ADE (ἀναβάστ.) H alisque ut videtur .. BCF^aG βάστασον | σωτηρία καὶ χαρά cum ABDEF^bGHIL Pos .. C σωτηρία μεγάλη .. F^a εἰς σωτηρίαν

4. Καὶ προσῆλθ. Σαλ. (E add τῷ παιδίῳ) κ. ἐβάσταξεν (ita AH etc.; BC etc -ασεν) αὐτό, λέγουσα (C καὶ εἶπεν) cum ABCEHIL Pos .. F^aF^b Λαβοῦσα δὲ χαρὰν μεγάλην (F^b Δραμοῦσα δὲ) Σαλ. προσῆλθε τῷ παιδίῳ λέγουσα .. D Καὶ προσελθοῦσα ἡ Σαλ. ἐβάσταξε τὸ βρέφος καὶ εἶπεν; item G Λαβοῦσα δὲ ἡ Σαλ. προσῆλθε κ. ἐβάστασεν αὐτό καὶ εἶπεν | Προσκυνήσω (A καὶ προσκυνούσα) αὐτῷ (I αὐτό), ὅτι (A om) βασιλ. ἐγενν. μέγ. (cum BH; IL μέγ. ἐγ. [L add σήμερον] βασ.; A βασ. οὗτος ἐγενν.; D θεός μου καὶ βασιλ. μου οὗτος ἐγενν.; Pos rex magnus natus est) τῷ (L τοῦ) Ἰσρ. cum ABDHIL Pos .. E Προσκυνήσω αὐτό. καὶ εἶπε Βασιλ. οὗτ. ἐγενν. τῷ Ἰσρ.; item F^b Προσκυνήσω καὶ βασιτάξω καὶ λαθῆσομαι. καὶ εἶπε Σαλώμη Ἀληθῶς βασ. οὗτ. μέγας ἐγενν. τῷ Ἰσρ. .. C Ὅντως βασιλ. μέγας ἐγεννήθη τῷ Ἰσρ. .. G Ἰασαί με τῆ χειρὶ σου. καὶ προσεκύνησε τῷ παιδίῳ καὶ εἶπε Σαλώμη Βασιλ. οὗτ. μέγ. ἐγ. τῷ Ἰσρ. .. F^aN Ἄψομαι αὐτοῦ; καὶ διενσηθῆ (N τοῦτο γὰρ ὑπενόησε) Σαλώμη (N add τοῦ) προσκυνῆσαι τῷ παιδίῳ· καὶ εἶπε Σαλώμη Βασιλ. οὗτ. μέγ. ἐγ. τῷ Ἰσρ. | καὶ ἰδοὺ εὐθέως cum ADEG .. BCHIL Pos om ἰδοὺ .. F^a παραχρηῖμα δέ .. F^b om. Praeterea BHI Pos praem καὶ ἐβάστασε (-ξε) τὸ παιδίον | ἰάθη (E ἰαθεῖσα, omisso καὶ sq) Σαλώμη (cum BGEF^aGH; ADL ἡ Σαλ.) .. I Pos ἰάθη ἡ χειρ αὐτῆς .. F^b om | καὶ ἐξῆλθ. (F^a ἐξέ δέ; F^bI add Σαλώμη, item F^a ἡ μαῖα) ἐκ τ. σπηλ. δεδικ. .. A nil nisi δεδικαιωμένη .. L om | λέγουσα cum AG .. I πρὸς αὐτήν, BH Pos πρ. αὐτ. λέγουσα .. C λέγ, αὐτῆ, F^b ἡ αὐτῆ λέγ., E αὐτῆ λέγ. ἀπὸ τοῦ ἀγγέλου .. L ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου λέγ. πρὸς Σαλώμην .. F^a γέγονε πρ. Σαλ. | Σαλ. Σαλ. cum AC (item D ut videtur) F^bG .. BEHI Σαλώμη .. F^aL Pos plaine om | ἀναγγελίης (IL -γγέλης) .. G add τυλ | ὅσα (EF^b ᾧ; F^aL add σὶ) εἶδες (A οἶδα, D οἶδατε, F^b ἴδης) παράδ. (F^b add ἐν Βηθλεέμ) .. G τὰ παράδοξα | ἕως οὗ (F^a ἄν; E om) εἰσέλθῃ (BF^aGH ἔλθῃ) εἰς Ἱερουσαλήμ (DL ἐν Ἱερ., F^aI εἰς [F^a add τὰ] Ἱεροσόλυμα) ὁ παῖς (F^a τὸ παιδίον. DF^aG Pos ante εἰς [ἐν] pon) cum ABDEF^aGHIL Pos .. C om | F^a in fine add καὶ ἐκπορεύθῃ (ἐπορεύθῃ?) Σαλώμη δεδικαιωμένη.

XXI.

¹ Καὶ ἰδοὺ Ἰωσήφ ἠτοιμάσθη τοῦ ἐξελθεῖν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. καὶ θόρυβος ἐγένετο μέγας ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· ἦλθον γὰρ μάγοι λέγοντες Πού ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ἐ-
δομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἦλθομεν προσ-
κυνῆσαι αὐτόν. ² Καὶ ἀκούσας Ἡρώδης ἐταράχθη, καὶ ἐπεμψεν
ὑπηρέτας πρὸς τοὺς μάγους· καὶ μετεπέμψατο τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ
ἀνέκρινεν αὐτοὺς λέγων Πῶς γέγραπται περὶ τοῦ Χριστοῦ, ποῦ
γενᾶται; λέγουσιν αὐτῷ Ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως
γὰρ γέγραπται. καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς. καὶ ἀνέκρινε τοὺς μά-
γους λέγων αὐτοῖς Τί εἶδετε σημεῖον ἐπὶ τὸν γεννηθέντα βασιλέα;

XXI, 1. Καὶ ἰδοὺ Ἰωσήφ .. F^a Ἰωσ. δέ | DL ἠτοιμάσθη Ἰωσ. | τοῦ
ἐξελθ. cum BDEF^aHIL .. AC om τοῦ | εἰς τὴν Ἰουδαίαν cum ABC Pos etc ..
D ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ .. GH ἐξ (H ἐκ τῆς) Ἰουδαίας .. F^a om | καὶ θόρυβος: BD
ἔτι θόρ., F^a θόρ. γάρ, F^b θόρ. δέ | ἐγέν. μέγ. cum ABD (μέγ. ἐγ.) EIL Pos
(magnum factus est) .. F^a γέγονεν .. C om μέγας | ἐν Βηθλ. τῆς Ἰουδ. cum
ABEL .. CF^a Pos om τ. Ἰουδ. .. D ἐφ' ἑλθην τὴν Ἰουδαίαν | ἦλθον γάρ .. D
ἦλθσαν .. F^a ὅτι παρεγένοντο .. H καὶ ἰδοὺ, omisiois καὶ θόρυβος usque Ἰου-
δαίας | μάγοι cum ABEG (ζητούντες μάγοι καὶ λέγ.) HIL Pos .. F^b add ἐκ
Περσίδος .. CF^a (item D?) add ἀπὸ ἀνατολῶν | λέγοντες: H praem παρεγέ-
νοντο εἰς Ἱερουσόλυμα | ὁ τεχθ. (B γεννηθεὶς; E om) β. τ. Ἰουδ. .. F^a ὁ βασ.
τ. Ἰ. Ἰ. γεννηθεὶς | I εἶδ. γ. ἀστέρα αὐτοῦ ἐν τ. ἀνατ. λάμποντα | αὐτόν: BE
F^aHIL αὐτῷ

2. Καὶ ἀκούσας: AEF^a Ἀκούσ. δέ | Ἡρώδης: AL add ὁ βασιλεὺς |
ἐταράχθη: DF^a add λίαν | καὶ ἐπεμψεν (DF^aF^b πέμψας) ὑπηρ. πρὸς (F^a ἐπί,
I εἰς) τ. μάγ. | καὶ μετεπέμψ. (cum ABEF^bGHI Pos; D μετέπεμψε; L μετε-
καλίσσατο, C ἀπέστειλε πρὸς) τοὺς (F^b αὐτοὺς καὶ τοὺς; H αὐτοὺς καὶ καλέσας
τούς) ἀρχιερ. (D ἱερεῖς; H ἀρχ. καὶ τοὺς γραμματεῖς) .. F^a nil nisi καὶ ἱερεῖς |
καί: F^aH om | ἀνέκρινεν αὐτ. λέγων: DEF^aG ἀνέκρ. (G ἔκρινεν) αὐτ. ἐν τῷ
πρατωρίῳ αὐτοῦ (EF^a om) λέγ. αὐτοῖς (D om) .. H ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν |
Πῶς (DEF^b Πού) γέγρ. (AF^b add ὑμῖν; E add τὰ) περὶ τ. Χρ., ποῦ (F^b ὅτι)
γεν. cum ABDEF^bIL Pos .. F^a Πού γέγρ. ὑμῖν περὶ τοῦ βασιλέως Χριστοῦ, ἧ
ποῦ γενν. .. CH Πού ὁ Χριστὸς γενν. | λέγουσιν αὐτῷ cum BFE^a (praem τότε)
F^bHIL Pos .. AC οὗ δὲ εἶπον .. D om | γέγραπται: H add ἐν τῷ προφήτῃ ..
DF^a add Καὶ σὺ Βηθλεὲμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἰ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν
Ἰούδα· ἐκ σοῦ γάρ (D om) μοι ἐξελεύσεται ἡγούμενος (D εἰς ἄρχοντα καὶ ἡγού-
μενος), ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν (D τῷ λαῷ τῷ) Ἰσραὴλ | καὶ ἀπέλυ-
σεν (F^aF^b ἀπολύσας) αὐτούς (F^a τοὺς ἀρχιερεῖς). καὶ (F^aF^b om) ἀνέκρ. τοὺς
μάγ. (F^a αὐτοὺς ἐν τῷ πρατωρίῳ τοὺς μάγους) λέγ. αὐτοῖς (F^b om) .. GH
τοῖς δὲ (H καὶ τοῖς) μάγοις εἶπεν, item D καὶ εἶπε πρὸς τοὺς μάγους Ἡρώδης |
Τί (I ἧ [lege εἰ] τὸ) εἶδετε (A ἴδεται, I ἴσθται) σημεῖον (D σημ. εἶδ.) ἐπὶ τ.
γεννηθ. (AF^a τεχθέντα) βασιλέα (H -λίαν; D Χριστὸν βασιλέα) .. BIL Pos add

καὶ εἶπον οἱ μάγοι Ἐἶδομεν ἀστέρα παμμεγέθη λάμπαντα ἐν τοῖς
 ἄστροις τούτοις καὶ ἀμβλύνοντα αὐτούς, ὥστε τοὺς ἀστέρας μὴ
 φαίνεσθαι· καὶ ἡμεῖς οὕτως ἐγνωμεν ὅτι βασιλεὺς ἐγεννήθη τῷ
 Ἰσραὴλ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτόν. καὶ εἶπεν Ἡρώδης
 Ὑπάγετε καὶ ζητήσατε· καὶ εἰάν εὕρητε, ἀπαγγεilate με, ὅπως
 καὶ ἐγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτόν. ³ Καὶ ἐξῆλθον οἱ μάγοι. καὶ
 ἰδοὺ ὃν εἶδον ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτούς ἕως οὗ
 ἦλθον ἐν τῷ σπηλαίῳ, καὶ ἔστη ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ σπηλαίου.

ἀναγγεilate (I ἀγγειλ.?) μοι | κ. εἶπ. (BIL Pos add αὐτῶ) οἱ μάγοι .. F^a οἱ
 δὲ εἶπ. αὐτῶ | Ἐἶδομεν (F^b H ἴδομεν) ἀστέρα παμμεγέθη (G - δῆτατον, H
 - θέστατον; F^b om, sed add ἐν τῇ ἀνατολῇ) λάμπαντα (cum CF^a GH; item F^b
 ὑπερλάμπαντα; AE om) ἐν τ. ἄστρ. τούτοις (cum CE, [item D, vide infra];
 AF^a GH τοῦ οὐρανοῦ. F^b ὑπὲρ πάντα ἀστέρα) καὶ ἀμβλύνοντα (cum AEF^a F^b G;
 H καταμβλ.; C ἀμβλύνοντα) αὐτούς (E αὐτά, F^a τοὺς ἄλλους ἀστέρας) cum
 ACEF^a F^b GH .. BIL Pos Ἄστηρ αὐτοῦ ἐγεννήθη (Pos nata est. B ἐφάνη) καὶ
 ἐλαμψεν ἐν τοῖς ἄστροις τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἡμβλυνεν αὐτούς | ὥστε τοὺς ἀστ. (I
 Pos om τ. ἀστ.; F^a αὐτούς post φαίν.) μὴ φαίνεσθ. cum ABEF^a HIL Pos ..
 F^b ὥστε μὴ φαίνειν .. C τοῦ φαίνειν | καὶ ἡμεῖς (BH Pos om) οὕτως (IL om)
 ἐγνωμεν | βασιλ. ἐγενν. (F^b ἐτέχθη) τῷ (E ἐν τῷ) Ἰσρ cum ACEF^a .. BF^a HIL
 Pos βασ. (F^a ὁ βασ.) ἐγ. μέγ. (F^a IL μέγ. ἐγ.; Pos natus est rex magnus) τῷ
 (F^a ἐν τῷ) Ἰσρ. | καὶ ἦλθ. π. α. cum BEF^b HIL Pos .. CF^a κ. διὰ τοῦτο ἦλθ. π.
 α. .. A om | D inde ab Ἐἶδομεν usque προσκ. αὐτόν εἰς: Ἐἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν
 ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἦλθομεν προσκυνῆσαι αὐτόν. ὁ δὲ ἀστήρ ὁ προάγων
 ἡμᾶς ὑπερφαίνων ἦν τοῖς ἄστροις τούτοις, καὶ οὕτως ἐγνωμεν ὅτι βασιλ. ἐγεν-
 νήθη τῷ Ἰσρ. | καὶ εἶπ. (F^a E εἶπε δὲ) αὐτοῖς (cum ABEF^a HIL; D πρὸς αὐ-
 τοῖς; C Pos om) Ἡρ. (DI ὁ Ἡρ.; F^b add ὁ βασιλεὺς) | Ὑπάγ. καὶ ζητήσατε
 (D ἐκζητ.) cum BDF^b HIL Pos .. A Ποῦ γενᾶται ἀναζητήσατε, E Ἀναζητή-
 σατε ποῦ γεγέννηται .. F^a Πορευθέντες ἀναζητήσατε ἀσφαλῶς, C Πορευθέντες
 ἀκριβῶς ἐκζητήσατε περὶ τοῦ παιδίου | εἰάν cum ABEF^a HI .. CD ἐπάν .. L
 om | L εὕρησετε .. D εὕρατε αὐτόν | BIH ἀναγγεilate | D ἕνα ἐλθὼν καὶ ἐγὼ
 | BH προσκυνήσω αὐτῶ. Item antea BHI προσκυνήσαι αὐτῶ.

3. Καὶ ἐξῆλθ. (D add ἀπ' αὐτοῦ) οἱ μάγοι. (BH add ἀπὸ προσώπου τοῦ
 βασιλέως): I Καὶ ἐξελθόντες οἱ μάγοι .. F^a Ἐξελθόντες δὲ οἱ μάγ. ἐπορεύοντο |
 καὶ ἰδοὺ (F^b add εὐθέως) ὃν εἶδον ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατ. cum ABEF^b G; item L
 κ. ἰδοὺ ὃν ἴδον οἱ μάγοι ἀστέρα .. CDF^a HI Pos κ. ἰδοὺ ὁ (DF^a om) ἀστήρ, ὃν
 εἶδον ἐν τ. ἀνατ. | προῆγεν (DEF^a F^b προσῆγ.) αὐτούς cum ABEF^a F^b GHIL ..
 D πρ. αὐτοῖς, C πρ. αὐτῶν | ἕως οὗ (BF^b L om) ἦλθον (cum DF^b I; BL εἰσῆλθ.)
 ἐν τῷ σπηλ. (cum DF^b; BL εἰς τὸ σπηλαῖον; I ἐπὶ τὸ σπηλ.) cum BDF^b IL; D
 ἕως οὗ εἰσῆλθεν, item Pos quousque intravit in speluncam .. ACF^a GH ἕως οὗ
 (AGH om) ἐλθὼν | καὶ ἔστη (B add ὁ ἀστήρ) ἐπὶ τὴν κεφαλὴν (E ἐ. τῇ - λῆ;
 B ἐπάνω) τοῦ σπηλαίου (D τοῦ παιδίου, E οὗ ἦν τὸ παιδίον; L add οὗ ἦν τὸ
 παιδ.) cum (B)(D)(E)(I)(L) Pos; F^b οὗ ἦν τὸ παιδ., καὶ ἔστη ἐκεῖ .. CGH ἔστη
 ἐν τῷ σπηλαίῳ (C ἐπάνω τοῦ σπηλαίου) ἐπὶ τὴν κεφαλὴν (C ἐ. τῆς - λῆς; G ἐ.
 τῇ - λῆ) τοῦ παιδίου .. A ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον .. F^a ἔστη ἐπάνω τοῦ

καὶ εἶδον οἱ μάγοι τὸ παιδίον μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας, καὶ ἐξέβαλον ἀπὸ τῆς πήρας αὐτῶν χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. ⁴ Καὶ χρηματισθέντες ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

XXII.

¹ Γνοὺς δὲ Ἡρώδης ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ὀργισθεὶς ἐπεμψεν φονευτὰς λέγων αὐτοῖς Ἐὰ βρέφη ἀπὸ dietoῦς καὶ

σφραγίου, οὗ ἦν τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ | καὶ εἶδον (IL D.) οἱ μάγ. (I add καὶ προσεκύνησαν) τὸ παιδ. μετὰ τ. μ. α. Μαρίας (Pos Mar. τ. μ. α.) cum BIL Pos; F^a καὶ ἰδόντ. τὸ παιδ. μετὰ Mar. τ. μ. αὐτ.; E ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ μ. ἐσωτῆτα μετὰ τ. μ. α. Μαρίας.. AGD καὶ ἰδόντ. (A ἰδόντ. δι) οἱ μάγ. τὸ παιδ. (C αὐτὸ οἱ μ., D αὐτὸν οἱ μ.) μετὰ τ. μ. α. Μαρίας (AD με. Μαρίας τ. μ. α.), πεσόντες (C om) προσεκύνησαν αὐτῷ (C αὐτό, D αὐτόν).. GH ἰδόντ. δὲ οἱ μάγ. τὴν τε (G ὄμ) Μαρίας καὶ τὸ παιδίον, δέντες τὰ γόνατα προσεκύνησαν αὐτῷ.. F^a om | καὶ (EF^b om) ἐξέβαλον (cum F^aF^bGHIL; B Pos ἐβαλόντες; AE ἐξεύγκαντες) ἀπὸ (L ἐκ) τῆς πήρας (cum ABEF^bGHL; F^aI ἀπὸ τῶν θησαυρῶν; Pos de suis thesauris) χρυσὸν (cum AF^aGH; BEF^bIL Pos praesm δῶρα,) καὶ (B Pos om) λίβ. κ. σμύρν. (cum F^aGH; BEI add [I καὶ] προσήνεγκαν αὐτῷ, A αὐτῷ προσήνεγκαν; Pos dederunt illi ante χρυσόν; F^b προσεκύνησαν αὐτῷ.. L add καὶ δώσαντες αὐτὰ τῷ Χριστῷ).. C καὶ ἀνοξήσαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν.

4. L Καὶ παραστῆκα χρηματισθ. | ὑπὸ τοῦ (cum BF^aHL; C ἀγίου; AEG om) ἀγγέλου.. DI κατ' ὄναρ.. F^a praesm κατ' ὄναρ | μὴ εἰσελθεῖν (cum ACE; GH ἐπιανελεῖν) εἰς τὴν Ἰουδαίαν (G ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ; C add πρὸς Ἡρώδη) cum ACEGH.. BDF^aIL Pos μὴ (D praesm τοῦ) ὑποστρέψαι (BDF^a ἀνακάμψαι) πρὸς Ἡρώδη (B Ἰουδαίαν; F^a add εἰς τὴν Ἰουδαίαν) | B δι' ἑτέρας ὁδοῦ | ἐπορεύθ. cum ABCH.. DF^aIL ἀνεχώρησαν | εἰς τ. χώρ. αὐτῶν: L εἰς τὰ ἴδια. In fine capituli N add (ex Matthaeco) ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ λέγων Ἀναστὰς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεύγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοι· μελλεὶ γάρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπαλῆσαι αὐτό. ὁ δὲ Ἰωσήφ φοβηθεὶς νυκτὸς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἀπῆλθεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ δεῖξεν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευταίας Ἡρώδου. καὶ ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

XXII, 1. Γνοὺς δὲ cum CF^a.. BHIL Pos ἰδὼν δὲ.. ADEF^b τότε ἰδὼν (item N τότε Ἡρώδ. ἰδὼν) | I ἀπὸ τ. μάγων.. L ὑπὸ τ. ἀστρολόγων | ὀργισθεὶς (F^a praesm καὶ).. N θυμωθεὶς.. DF^b ἐθυμώθη λαν, καὶ | ἐπεμψ. φον. cum AEF^aL Pos.. BCDI ἔπ. αὐτοῦ (C om; D post φον. φον) τοὺς φον.. F^b πέμψας, N ἀποστείλας.. H αὐδὶς | λέγων αὐτοῖς Ἐὰ βρέφη ἀπὸ dietoῦς καὶ κατωτέρω ἀποκτείνετε cum AE.. CF^a κελύων (C κελύσας) αὐτοῖς ἀνελεῖν πάντα (C om) τὰ βρέφη ἀπὸ diet. κ. κατ.. BIL Pos ἀνελεῖν πάντα τὰ παιδιά (L πάντα τοὺς παῖδας) ἀπὸ δ. κ. κατ.. DF^bH καὶ (F^bH om) ἀνελεν πάντα

κατωτέρω ἀπεκτείνετε. ² Καὶ ἀκούσασα Μαριάμ ὅτι ἀναιροῦνται τὰ βρέφη, φοβηθεῖσα ἔλαβε τὸ παιδίον καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸ καὶ ἔθηκεν ἐν φάτνῃ βοῶν. ³ Ἡ δὲ Ἐλισάβετ, ἀκούσασα ὅτι Ἰωάννης ζητεῖται, λαβοῦσα αὐτὸν ἀνέβη εἰς τὴν ὄρεινὴν, καὶ περιεβλέπετο πού αὐτὸν κρύψει· καὶ οὐκ ἦν τόπος ἀποκρυφῆς. καὶ στενάξασα ἡ Ἐλισάβετ φωνῆ μεγάλη λέγει Ὅρος θεοῦ, δέξαι μητέρα μετὰ τέκνου. καὶ παραχρῆμα ἐδι-

τοὺς παῖδας (H πάντα τὰ βρέφη) ἀπ. δ. κ. κατ. Praeterea BDFBI Pos add τοὺς (B τά; I om) ἐν (D add τῇ) Βηθλεέμ; item GH κατὰ τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος, ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων. N vero sio (post θυμῶδες ἀποστείας): ἀνεῖλε πάντας τοὺς ἐν Βηθλεέμ παῖδας καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὄροις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥῆζεν ὑπὸ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου Φωνῆ ἐν Ῥαμὰ ἡκούσθη, ἄρτην καὶ κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμός πολύς· Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν.

2. Καὶ ἀκούσασα cum ABDHIL Pos .. ὙF^aF^b (item E ut videtur) Ἀκούσ. δέ | AF^aF^b Μαρία | ὅτι ἀναιροῦνται (A ἀναιρεῖ; E ἀναιρεῖσθαι) τὰ βρ. (A add ὁ Ἡρώδης, D ὑπὸ Ἡρώδου) cum ABDL Pos .. CF^aH (item E hoc ordine?) δ. τὰ βρ. ἀναιροῦνται .. F^b om | φοβῆσ. (F^b praem καὶ) ἔλαβε (F^b ἐσπαργάνωσε; E add καὶ αὐτῇ) τὸ παιδίον (BEI τὸν παῖδα; D add Ἰησοῦν) κ. ἐσπαργάνωσεν (I σπαργανώσασα) αὐτό (BDI αὐτόν. EF^b om κ. ἐσπ. αὐτ.) καὶ (I om) ἔστη. (DH Pos ἀνέκλινεν; F^b ἔκρυψεν) ἐν (cum EIL; F^a [item F^b G?]) praem αὐτό, BDH αὐτόν. Post ἐν DEH add τῇ) φάτν. (EH add τῶν) βοῶν (DF^bL om. F^a add διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.) cum BDEF^aF^bGHIL Pos .. A φοβ. ἔλαβε τὸ παιδίον καὶ ἐπορεύθη εἰς Αἴγυπτον; item C φοβ. ἔλ. τὸ παιδ. μετὰ Ἰωσήφ καὶ ἀπεδημήσεν εἰς Αἴγυπτον, καθὼς ἐχρηματίσθη αὐτοῖς. Praeterea vero ex decem illis addunt F^bGH haec: καὶ Ἰσοῦ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ (H om κ. δ.) ἐφάνη (H παρέστη) τῷ Ἰωσήφ λέγων Ἀναστάς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ὑπάγε (F^b φεύγε) εἰς Αἴγυπτον, perguntque GH ἕως ἂν ἔλω (G ἔλθῃ?) πρὸς σέ; F^b vero sic pergit: μέλλει γάρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ βρέφος τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ἐγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἀπῆλθεν εἰς Αἴγυπτον· ὅπως πληρωθῆ τὸ ὑπὸ τοῦ προφήτου ῥηζέν Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

3. ἀκούσασα ὅτι Ἰωάν. ζητ. (F^a ὅτι ὁ υἱὸς αὐτῆς μέλλει ζητεῖσθαι) λαβ. αὐτόν (H λαβ. τὸν Ἰωάννην; Pos haec om) cum ABDEF^aHIL Pos .. C nil nisi λαβοῦσα τὸν Ἰωάννην | D ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος | πού (A add ἂν) αὐτόν: F^a τόπον ἐν ᾧ, posito αὐτόν post ἀποκρύψ. | κρύψει (-ψη E, -ψαι D) cum ABD EH .. CF^a ἀποκρύψει, F^b κατακρύψει | καὶ οὐκ ἦν cum ABEF^aHIL Pos .. C add αὐτοῖς, D αὐτῇ | ἀποκρυφῆς .. AF^aEH ἀπόκρυφος .. D om | καὶ στενάξ. (A στεν. δέ, D τότε στεν.) ἡ (I om) Ἐλισ. (AD om ἡ Ἐλ.) φω. μεγ. (A μεγ. τῇ φω.) λέγει (A ante μεγ.; I ἔρη; D εἶπε ante φω.) cum ABDHIL Pos; similiter L καὶ ἀναβλέψασα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ κράξασα ἡ Ἐλισάβ. φω. μεγάλη καὶ ἀναστενάξασα εἶπεν .. E στεν. δὲ Ἐλισ. λέγει .. F^aC καὶ (C τότε) στενάξουσα (C - ξασα) λέγει | Ὅρος θεοῦ cum ABF^aEHIL Pos .. C Ὅρος ὄρος .. D Ὁ ὄρος | δέξαι .. D οὐ δέχει | μετὰ τέκνου (E add ἀδικῶς διασκοπέτους)

γασθη τὸ ὄρος καὶ ἐδέξατο αὐτήν. καὶ ἦν διαφανῶν αὐτοῖς
φῶς· ἄγγελος γὰρ κυρίου ἦν μετ' αὐτῶν, διαφυλάσσειν αὐτούς.

XXIII.

¹ Ὁ δὲ Ἡρώδης ἐζητεῖ τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀπέστειλεν ὑπη-
ρτάς πρὸς Ζαχαρίαν λέγων Που ἀπέκρυψας τὸν υἱόν σου; ὁ δὲ
ἀπεκρίνατο λέγων αὐτοῖς Ἐγὼ λειτουργὸς ὑπάρχω τοῦ θεοῦ καὶ
προσεδρεύω τῷ ναῷ κυρίου, οὐκ οἶδα ποῦ ἔστιν ὁ υἱός μου.

cum AFb . . BCDEF^aF^bHIL Pos add οὐ γὰρ ἠδύνατο (HI ἐδύν.) ἀναβῆναι (E
ἀνελεῖν; F^aF^b προσαναβῆναι post ἡ Ἐλισ.; C κορεύεσθαι; L κρύψαι αὐτό post
ἡ Ἐλισ.) ἡ Ἐλισ. (CI om. D add τὸ ὄρος διὰ τὸν φόβον) | F^b om παρα-
χρημα | τὸ ὄρος (EF^aI add ἐκεῖνο) . . L ἡ γῆ | αὐτήν cum BC Pos, item ut
videtur EI, item H additis μετὰ τοῦ τέκνου αὐτῆς . . D τὴν Ἐλισάβετ . . AF^b
αὐτούς . . L αὐτὸν μετ' αὐτῆς . . F^a om | καὶ (BHL add τὸ ὄρος) ἦν (C add
τὸ ὄρος ἐκεῖνο) διαφανῶν (C φαίνων, F^a διαφανῶν; BHL διέφαιεν. I Pos διέ-
φαιεν δέ) αὐτοῖς (EG αὐτῆ; I αὐτούς) φῶς (C om; item F^a) cum BCEF^aG
HIL Pos . . A καὶ ἦν φῶς μέγα μετ' αὐτῶν; item D καὶ ἦν φῶς μέγα ἐν τῷ
ὄρει ἐκεῖνω ὥστε φαίνεν αὐτοῖς . . F^b om | ἄγγ. γὰρ κυρ. ἦν μετ' αὐτῶν (F^b
μετ' αὐτούς?), διαφυλάσσειν (F^b φυλάττειν, L καὶ διεφύλασσειν) αὐτούς cum
BEF^bGHL Pos . . AI ἄγγ. γ. κυρ. ἦν φυλάσσειν (I διαφυλάττειν) αὐτούς . .
F^a (cum antecedent coniungens) ἄγγ. κυρ. καὶ διαφυλάττειν αὐτούς; D ἄγγ. γ. ἦν
κυρ. ὁ φαίνων καὶ φυλάσσειν αὐτούς . . C καὶ ἄγγ. κυρ. ὀδηγῶν αὐτούς | Eust
gursus (cf. supra ad cap. XII.) haec habet: καὶ τῶν μάγων ἀπὸ ἀνατο-
λῆς ὡς βασιλεῖ προσκνησάντων μετὰ δώρων αὐτῶ ὁ Ἡρώδης
ἐταράχθη, καὶ διενοεῖτο ἀνελεῖν παραχρημα αὐτόν. ὁ δὲ ὑπὸ
Ἰωσήφ καὶ τῆς Μαρίας εἰς Αἴγυπτον ἀπεκομισθῆναι καὶ τὸν ἐξ
Ἡρώδου διεφυγε δάνατον. αὐτὸς δὲ ἀγνοήσας τὴν φυγὴν πάντα
τὰ ἐν τῇ Βηθλεὲμ παιδία ἀναιρεσθῆναι προσέταξεν, ἐν οἷς καὶ
τὸν Ἰωάννην ἔτι νήπιον ὄντα ἀνελεῖν ἐσπούδα. ἡ δὲ Ἐλισάβετ
ἀρπάσσασα αὐτόν εἰς τὴν ἐρημον ἔφυγε, καὶ εὐξαμένης αὐτῆς
διεσχίσθη τὸ ὄρος καὶ μετὰ τοῦ παιδίου αὐτήν ἐδέξατο, καὶ
ἄγγελος κυρίου διεφύλαττεν αὐτούς.

XXIII, 1. F^a ζητήσας τὸν Ἰω. ἀπέστειλεν | D καὶ ἀποστειλάς | ὑπὴρ-
τας cum ABDEF^aIL Pos . . C add εἰς τὸ θυσιαστήριον κυρίου, item H ἐν τῷ
θυσιαστηρίῳ, item (post Ζαχαρ.) F^a ὄντα ἐν τῷ θυσιαστ. | πρ. Ζαχαρίαν cum
ACEI, item F^a . . BDHL Pos add τὸν πατέρα αὐτοῦ | D λέγων αὐτῶ . . F^a καὶ
εἶπεν αὐτῶ | ἀπέκρυψας (I ἐκρυψας) τ. υἱ. σου . . D ἔστιν ὁ υἱός σου | ὁ δὲ
ἀπεκρίνατο (cum AEH; BD ἀπεκρῆθη) λέγ. αὐτοῖς (cum AE; DH αὐτ. λέγ.; B
Pos om αὐτ.) cum ABDEH Pos; item L ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει . . I ὁ δὲ ἔλεγεν
. . CF^a ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς | ὑπάρχω . . D εἰμί | τοῦ θεοῦ cum BDEF^aHIL
Pos . . C κυρίου τοῦ θεοῦ . . A κυρίου μου | προσεδρ. cum AEF^aH, item Eust
. . BC aliiqne παρεδρεύω (B - εῦων) | τῷ ναῷ κυρίου cum BHIL Pos . . A τ. ν.
τοῦ θεοῦ . . C aliiqne τ. ν. αὐτοῦ . . F^a, item Eust. τῷ θυσιαστηρίῳ | οὐκ (DE
καὶ οὐκ) οἶδα ποῦ etc cum BDHL Pos . . C καὶ οὐ γινώσκω ποῦ etc . . F^a καὶ
πόθεν γινώσκω ποῦ etc . . AE ὁ δὲ υἱός μου οὐκ ἔστιν σὺν ἐμοί

² Καὶ ἀπήλθον οἱ ὑπηρέται καὶ ἀνήγγειλαν τῷ Ἡρώδῃ ταῦτα πάντα. καὶ ὀργισθεὶς ὁ Ἡρώδης εἶπεν Ὁ υἱὸς αὐτοῦ μέλλει βασιλεύειν τοῦ Ἰσραὴλ. καὶ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πάλιν λέγων Εἰπέ τὸ ἀληθές· ποῦ ἔστιν ὁ υἱὸς σου; οἶδας γὰρ ὅτι τὸ αἷμά σου ὑπὸ τὴν χεῖρά μου ἔστιν. ³ Καὶ εἶπε Ζαχαρίας Μάρτυς εἰμι τοῦ θεοῦ, εἰ ἐκχέεις μου τὸ αἷμα· τὸ γὰρ πνευμά μου ὁ δεσπότης δέξεται, ὅτι αἷμα ἀθῶον ἐκχέεις εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ

2. Καὶ ἀπήλθ. οἱ ὑπηρ. (E add αὐτοῦ) καὶ ἀνήγγ. (AF^b ἀπήγγ.) τῷ Ἡρ. (E om τ. Ἡρ., F^b αὐτῷ; A Pos post ταῦτ. προν) ταῦτ. πάντ. (F^b κά. τὰ ῥήματα ταῦτα; Pos om πάντ.) cum AB^eF^bHIL Pos .. F^a πορευθέντες δὲ ὑπηρεῖται ἀνήγγ. τῷ Ἡρώδῃ ταῦτα, item C οἱ δὲ ὑπηρ. πορευθέντ. ἀνήγγ. τῷ Ἡρώδῃ .. D καὶ ἀπήγγελλῶ ταῦτα τῷ Ἡρώδῃ. Praeterea vero ADE add καὶ (E om) ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ μέλλει (D post ὅτι) βασιλεύειν (E add ἐν Ἰσραήλ) | καὶ (F^b add ἐπὶ κλείων) ὀργισθ. (F^a ὀργ. δὲ) ὁ Ἡρ. εἶπεν Ὁ (F^a Μῆ ὁ; F^b Τάχα ὁ) υἱ. αὐτ. μ. βασ. τοῦ (F^a I ἐν τῷ) Ἰσρ. cum BF^aF^bHIL Pos .. C nil nisi καὶ ὀργισθεὶς ὁ Ἡρώδης .. ADE plane om | x. ἀπέστ. πρ. αὐτ. (D om; Pos ad Zachariam post πάλιν) πάλιν (D add ὑπηρέτας) λέγ. cum BHIL Pos .. C ἀπέστ. ἐκ δευτέρου πρὸς Ζαχαρίαν λέγων .. AEF^b x. ἐπεμφεν ἐκ δευτ. (F^b om ἐ. δ.) τοὺς (A praem Ἡρώδης) ὑπηρετ. αὐτοῦ πρὸς Ζαχαρ. (A om πρ. Ζαχ.) λέγ. .. F^a x. πέμφας τοὺς ὑπηρετ. αὐτοῦ πρὸς Ζαχαρ. εἶπε | Εἰπέ τὸ ἀληθές (E τἀληθῆ) cum AB^eHIL Pos .. CF^aF^b Εἰπέ μοι (F^a ἡμῖν) τὸ ἀληθ. (F^b τὰ ἀληθῆ) .. D Εἰπέ μοι | ποῦ ἔ. ὁ υἱ. σου .. D ποῦ ἐκρυψας τὸν υἱόν σου | οἶδας γὰρ cum AC^F, item E at videtur .. DH Pos Eust οὐκ οἶδας .. BIL εἰδώς | A ὑπὸ τὰς χεῖράς μου .. D ὑπὸ τῆς χειρός μου | ἔστιν cum AD ... sed BF^aHIL Pos add καὶ ἀπήλθον οἱ (I om) ὑπηρεῖται καὶ ἀνήγγειλαν (I εἶπον) αὐτῷ ταῦτα πάντα (F^b om τα. πάντα. Pos *taika ipsi Zachariae*); item EF^a οἱ δὲ ὑπηρ. ἀπελθόντες ἀπήγγ. αὐτῷ ταῦτ. πάντα .. C οἱ δὲ ὑπηρ. ἀπήλθον καὶ ἀνήγγειλαν τῷ Ζαχαρίᾳ ταῦτα. Pergit Eust: πέμπει γοῦν πρὸς Ζαχαρίαν ὁ Ἡρώδης Δὸς τὸν υἱόν σου· ποῦ ἐκρυψας αὐτόν, ἀπάγγειλάν μοι ὁ δὲ Ζαχαρίας ἀνεπιστέλλει φάσκων αὐτῷ Ἐγὼ τῷ ἡσαστηρίῳ προσεδρεύων ἀεὶ, τί ἐγένετο ὁ υἱὸς μου οὐκ ἐπίσταμαι. καὶ ἀργισθεὶς ὁ Ἡρώδης πάλιν ἐπέστειλεν αὐτῷ Δὸς ἔξω, λέγων, τὸν υἱόν σου· οὐκ οἶδας ὅτι τὸ αἷμά σου ὑπὸ τὴν χεῖρά μου ἔστιν;

3. Καὶ εἶπε Ζαχ. cum AB^eHIL, item omisso Ζαχ. F^b, item Pos *Disit autem* .. C καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ζαχ. .. D καὶ ἀκούσας ταῦτα Ζαχ. ἀνταπεκρίθη λέγων | Μάρτυς εἰμι (H γίνωμαι) τοῦ Θεοῦ (ita AEF^aF^b [add τοῦ ζῶντος] HL, etiam Eust; sed BI Pos Μάρτυς ὁ Θεός ὅτι [I om] οὐ γινώσκω ποῦ ἔστιν [Pos add *filii meus*]) εἰ ἐκχέεις (cum A [-χέης] E; F^a καὶ ἐάν χέητε; F^b ἐχέου; L ὅτι ἐκχεῖ; H ἐκχεῖ; BI Pos σὺ μὲν [I om] οὐν ἐκχεῖς, *similiter Eust*) μου τὸ αἷμα· τὸ γὰρ (cum AE Pos; BF^bIL τὸ δέ; F^a H τό) πν. μου ὁ δεσπότης. (cum AEF^b; BF^aHIL Pos Eust ὁ Θεός) δέξεται (cum AB^eHIL Pos, item *ut videtur Eust*; F^b δέγεται; F^a λήψεται), ὅτι (F^a πλὴν ὅτι) αἷμ. ἀθῶ. (cum AEH Pos; BF^bIL Eust ἀθ. αἷμ.) ἐκχέεις (cum ABF^bI Pos Eust; E ἐκχύνεις; HL ἐκχεῖ. F^a αἷμ. ἐκχεῖτε ἀθῶ.) εἰς (A ἐπὶ) τὰ προθ. τ. v. κυρ. (εἰς usque κυρ. cum AB^eHIL Eust; F^a [cum sqq. coniungens] add παρὰ τὰ προθ. τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ

ναοῦ κυρίου. καὶ περὶ τὸ διάφανμα ἐφονεύθη Ζαχαρίας. καὶ οὐκ ἤδειςαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ὅτι ἐφονεύθη.

XXIV.

¹ Ἀλλὰ τῇ ὥρᾳ τοῦ ἀσπασμοῦ ἀπῆλθον οἱ ἱερεῖς, καὶ οὐκ ἀπήντησεν αὐτοῖς κατὰ τὸ ἔθος ἢ εὐλογία τοῦ Ζαχαρίου. καὶ ἔστησαν οἱ ἱερεῖς προσδοκῶντες τὸν Ζαχαρίαν τοῦ ἀσπάσασθαι αὐτὸν ἐν τῇ εὐχῇ καὶ δοξάσαι τὸν ὕψιστον. ² Χρονίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐφοβήθησαν ἅπαντες· ἀποτολήσας δὲ εἰς ἐξ αὐτῶν εἰσῆλθεν, καὶ εἶδε παρὰ τὸ θυσιαστήριον αἷμα πεπηγὸς καὶ

θυσιαστηρίου, item Pos omissis κ. τ. θυσιαστ.) cum ABEF^aF^bHI (add, cum eis τὰ etc coniungens, παρατίθημι [-θεμαι?] τὸ πνεῦμά μου) L Pos (Eust) .. C ἔθατε τῷ Ἡρώδῃ Εἰ καὶ τὸ αἷμά μου ἔχετε, τὸ πνεῦμά μου ὁ θεὸς λήψεται· πλὴν ὅτι ἀθῶον αἷμα ἐκχύνεις παρὰ τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ κυρίου· οὐ γὰρ γινώσκω ποῦ ἔστιν ὁ υἱός μου .. D Εἰ καὶ τὸ αἷμά μου ἔχετε, ἀλλ' ὁμιος τὸ πνεῦμα ὁ δεσπότης κύριος εἰσδέχεται. | διάφανμα cum AB (-φανσμα) DEHL Eust (vide infra) .. CF^a Pos διάφραγμα (interseptum) | ἐφονεύθη .. A ἐσφάγη | καὶ οὐκ ἤδ. οἱ υἱ. Ἰσρ. (F^a οἱ δὲ υἱ. Ἰσρ. οὐκ ἔγνωσαν) ὅτι (cum AE; CF^bH πῶς; F^a πότε) ἐφονεύθη (A πεφόνευται) cum AE, CF^bH, F^a .. BDL Pos om | East pergit: καὶ ὁ Ζαχαρίας ἔφη Μάρτυς εἰμι τοῦ θεοῦ, σὺ μὲν ἔχε (ἔχεε? γέε?) μου τὸ πῖμα, τὸ δὲ πνεῦμά μου ὁ θεός. δέξει δὲ καὶ (corrigit ὁ θεός δέχεται. καὶ) γίνωσκε ὅτι ἀθῶον αἷμα ἐκχέεις εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ κυρίου. καὶ ὁ Ἡρώδης ἐπὶ τούτοις ὀργισθεὶς μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου ἀναίρεσθαι αὐτὸν πρὸ τοῦ διαφασσαι προσέταξεν, πρὸς τὸ μὴ ὑπὸ τοῦ λαοῦ κωλυθῆναι αὐτοῦ τὴν ἀναίρεσιν.

XXIV, 1. Ἀλλὰ τῇ ὥρᾳ τ. ἀσπ. ἀπῆλθον (F^a ἤλθ.) οἱ ἱερ. cum CF^aH, item ut videtur E aliaque; similiter A Κατὰ δὲ τὴν ὥραν τ. ἀσπ. etc, D Ἐν δὲ τῇ ὥρᾳ τ. ἀσπ. etc .. BL Pos Καὶ ἀπῆλθον οἱ ἱερεῖς εἰς τὴν ὥραν τ. ἀσπ. | καὶ οὐκ ἀπήντ. αὐτ. κατὰ τ. ἔθος (A om κ. τ. ἔθ.) ἢ εὐλογία τοῦ Ζαχ (A ἢ εὐχὴ Ζαχ.) cum ABF^bHL Pos .. DF^a κ. οὐκ ἀπ. αὐτ. Ζαχαρίας κατὰ τὸ ἔθος (D εἰωθός) καὶ (F^a ὡς) ἠύλογησεν (F^a εὐλογεῖ) αὐτούς .. C κ. οὐκ ἀπ. αὐτ. Ζαχαρίας κατὰ τὸ εἰωθός .. E καὶ αὐτὸς οὐκ ἀπήντ. αὐτοῖς | καὶ ἔστησαν (F^a ἔστησαν) οἱ ἱερ. (E om) .. D om usque τὸν ὕψιστον | προσδοκῶντες (F^a - κοῦντες) τ. Ζαχ. (G om) τοῦ (G om) ἀσπάσασθαι (G ἀσπάσαι) αὐτὸν (F^a αὐτούς. A τοῦ ἀπαντῆσαι αὐτοῖς) ἐν τῇ (E om) εὐχῇ (F^a F^b om ε. τ. εὐχ.) cum ACEF^aF^bGH .. BL τοῦ (L praem εἰς τὴν ὥραν τοῦ ἀσπασμοῦ) τοῦ ἀσπάσασθαι Ζαχαρίαν, Pos salutaris illum | καὶ δοξάσαι τὸν ὕψιστ. (C τ. θεόν, A τ. θεόν τ. ὕψιστ.) cum ABCEHL Pos .. F^a (item F^bG?) om

2. F^a Χρονίζοντος | ἐφοβ. ἅπαντες (cum GH; ADEG πάντες; BL Pos om) .. F^a om | ἀποτολήσας cum C East .. reliqui τολήσας | δέ .. F^aL om | εἰς .. ARH τις .. East εἰς τις | εἰσῆλθεν cum BC (item L ut videtur) Pos, item East .. ADEF^aF^bGH add εἰς τὸ ἀγιασμα (F^a add τοῦ θυσιαστηρίου) | καὶ εἶδε (H ἔων, A εἶδε) παρὰ (AE περὶ) τὸ θυσιαστ. (A ἀγιαστήριον; G add τοῦ) κυρ.

φωνήν λέγουσαν Ζαχαρίας πεφόνευνται, και οὐκ ἐξαλειφθήσεται τὸ αἷμα αὐτοῦ ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ ἐκδικος αὐτοῦ. και ἀκούσας τὸν λόγον ἐφοβήθη, και ἐξῆλθε και ἀνήγγειλε τοῖς ἱερεῦσιν. ³ Καὶ τολμήσαντες εἰσῆλθον και εἶδον τὸ γεγονός, και τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ ὀλόλυξαν, και αὐτοὶ περιεσχίσαντο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. και τὸ σῶμα αὐτοῦ οὐχ εὔρον, ἀλλ' εὔρον τὸ αἷμα αὐτοῦ λίθον γεγεννημένον. και φοβηθέντες ἐξῆλθον και ἀνήγγειλαν

(F^aF^b add τό, G τὸ αὐτό. F^a om π. τὸ συσ. κυρ.) αἷμα (F^aF^b add κείμενον και) πεπηγός cum ACEF^aF^bGH .. BL και ἰδοῦ (L add τὸ) αἷμα παρὰ (L πρόσ) τὸ συσισαστ. κυρλου .. Pos om una cum sqq. Statim enim pergit: *et renunciantibus sacerdotibus quia Zach. est occisus. Et audientes audentesque ingressi sunt.* | και φωνήν λέγουσαν cum AF^bGH .. BDEL και φωνή λέγουσα, item CF^a κ. ἰδοῦ φωνή λέγουσα | ἕως ἂν cum ABDEHL Eust .. CF^a ἕως οὐ | D ἔλθῃ | ὁ ἐκδικος αὐτοῦ (Eust om): F^a ὁ ἐκδικῶν, item D ὁ ἐκδικῶν αὐτός (αὐτόν?) | και ἀκούσας cum ABDEF^bGHL .. CF^a ἀκούσ. δέ | τὸν λόγον cum BHL .. F^a τοῦ λόγου .. AC (item E ut videtur) G τὸν λόγ. τούτων .. F^b τοὺς λόγους τούτους | ἐφοβήθη .. BL add σφόδρα | και ἐξῆλθε και (DF^a Eust κ. ἐξελεῖσθαι) cum AB EF^bL, item DF^a .. C κ. ἐλθῶν | AD Eust ἀπήγγειλε | τ. ἱερεῦσιν cum BL (item Eust ut videtur) .. sed ACD [item E?] F^aGH add ἃ (D ταῦτα ἄνω) εἶδε (A οἶδε, H ἴδεν) και (H add ἃ) ἤκουσεν. De Pos vide supra. Praeterea GH add ἠνέφωξεν (-ξε) δὲ τὰς πύλας τοῦ ναοῦ τοῦ (H om) κυρλου | Eust sic pergit: "Ὁρθρου δὲ οἱ ἱερεῖς παραγενόμενοι εἰς τὸν ναὸν ἐξελέζοντο κατὰ τὸ εἰωθὸς μὴ ὑπαντήσαντος αὐτοῖς τοῦ ἀρχιερέως, και ἐπέμενον ἕξω. ὥρας οὖν παρελκούσης εἰς τις ἐξ αὐτῶν εἰσελθεῖν ἀπετόλμησεν. ὁ δὲ θεωρεῖ αἷμα πεπηγὸς παρὰ τὸ συσισαστήριον, και ἀκούει φωνῆς λεγομένης Ζαχαρίας κεφόνευνται, και οὐκ ἐξαλειφθήσεται τὸ αἷμα αὐτοῦ ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ ἐκδικος αὐτοῦ. ἀκούων γοῦν ταῦτα ἔμφοβος ἐγένετο, και ἐξελεῖσθαι τοῖς ἱερεῦσιν ἀπήγγειλεν.

3. Καὶ τολμήσαντες (E ἐτόλμησαν και) εἰσῆλθ. cum ACE .. BHL ὡς δὲ ἤκουσαν, (L add παρανύκτα) ἐτόλμησαν εἰσελθεῖν (L και εἰσῆλθον); similiter Pos (vide supra) .. DF^a και εἰσῆλθον (D add ἄπαντες). Praeterea D add ἐν τῷ ναῷ, item L ἔδον τοῦ συσισαστηρίου | AH ἴδον | και τὰ (F^a τὰ τε, C τὰ δὲ) φατνώμ. (AE φατνώματα) τοῦ να. ὀλόλυξαν (sic AH aliique ut videtur; CF^a ὀλόλ) cum ACEF^aF^bH .. L Pos και ὀλολύζοντα τὰ φατν. τ. ναοῦ .. D τὰ φατν. τ. ν. πεπηγμένον αὐτοῦ τοῦ αἵματος (?) .. B om | και αὐτοὶ (F^b αὐτοὶ δέ; D om αὐτοὶ) παρῆσχίσαντο (F^b -σχισαν. C διεσχίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν) ἀπὸ ἄνω. ἕως κάτω (E ἕ. κάτωθεν) cum BCDEF^bHL .. F^a αὐτὰ δὲ περιεσχίσαντο ἀπὸ etc, similiterque Pos *et ipsa erant fissae a summo usque deorsum* .. A και οὕτω ἐσρήνησαν ἄνωθεν μέγαν | και τὸ (C τὸ δὲ) σῶμα (cum ACDF^a Eust; BEF^bHL πτώμα) αὐτοῦ (D om) σύχ εὔρον (F^b οὐχ εὔρεθη) | ἀλλ' (D εἰ μὴ) εὔρον (DEF^a om, L post αὐτοῦ pon) τὸ αἷμα (A σῶμα) αὐτ. (F^a add μόνον) | λίθον (cum ADEF^bGH; BL praem ὡς, C ὡσεὶ) γεγεννημένον (A γεγεννημ., G γενόμενον) .. F^a και γενόμενον ὡσεὶ λίθος | και φοβηθέντες ἐξῆλθ. και ἀνήγγ. (AF^b ἀπήγγ.) cum ABEF^bHL Pos .. F^a κ. ἀπελθόντες ἀπήγγ., item C ἐξελεῖσθαι.

τῷ λαῷ ὅτι Ζαχαρίας πεφόνευται. καὶ ἤκουσαν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τοῦ λαοῦ, καὶ ἐπένησαν αὐτὸν καὶ ἐκόψαντο τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. ⁴ Μετὰ δὲ τὰς τρεῖς ἡμέρας ἐβουλεύσαντο οἱ ἱερεῖς τίνα ἀντ' αὐτοῦ στήσωσιν, καὶ ἀνέβη ὁ κλῆρος ἐπὶ Συμεῶνα· οὗτος γὰρ ἦν ὁ χρηματισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀγίου πνεύματος, μὴ ἰδεῖν θάνατον ἕως ἂν ἴδῃ τὸν Χριστὸν ἐν σαρκί.

δὲ ἀπήγγ. . . D καὶ ἀπήγγειλαν, Q καὶ ἀπήγγειλαν | τῷ λαῷ. cum C (item E ut videtur) F^a Pos Eust, item praemisso παντί BHL (D ἄπαντα τὸν λαόν) . . AF^bQ om | B¹LQ Pos om πᾶσαι | τοῦ λαοῦ cum BCHQ Pos . . DF^aL τοῦ Ἰσραὴλ . . AE om | καὶ ἐπένησαν αὐτ. κ. ἐκόψαντο (B ἐκόπτοντο, F^a ἐκοψαν; F^b κ. ἐκόψαντο αὐτὸν ante κ. ἐπένη. α.) cum BEF^aF^bLQ Pos; item CGH (item D ut videtur) omisais κ. ἐκόψαντο . . A καὶ ἐβήθησαν | D om τρ. ἡμέρ κ. τρ. νύκτ. . . BF^aF^b om κ. τρ. νύκτ. | Eust pergit: οἱ δὲ εἰσελθόντες τὸ μὲν σῶμα οὐκ εἶδον, εἰ μὴ τὸ αἶμα, καὶ τὰς στολὰς ἑαυτῶν διαρρηξάντες ἐκόψαντο καὶ τῷ λαῷ ἀνήγγειλαν. καὶ τρία νυχθήμερα ἐπ' αὐτῷ θρήνον ἐποίησαν.

4. Μετὰ δὲ τ. τρ. ἡμ. cum BEL Pos . . C μετὰ δὲ τ. ἡμέρ. ἐκείνας . . ADH μετὰ δὲ (A καὶ μετὰ) ταῦτα . . F^a nil nisi καὶ, item Q nil nisi δὲ post ἐβουλεύσαντο | D om οἱ ἱερεῖς | τίνα ἀντ' αὐτοῦ (D add ἀρχιερεῖς) στήσωσιν (B -σουσι, D καταστήσωσιν) cum BDL Pos . . GF^aH τίνα στήσωσιν (C ἀναστήσωσιν, F^a ἀναστήσωσιν) εἰς τὸν τόπον τοῦ (C om) Ζαχαρίου (F^a τόπ. αὐτοῦ) . . AE ἕνα ἀναστήσωσιν (E -σωσιν) ἀντ' αὐτοῦ ἕτερον (E ἀντ. αὐτ. τίνα εἰς τὸν τόπον τοῦ Ζαχαρίου), item Q ἕνα (corrigite τίνα?) ἀναστήσωσιν εἰς τὸν τόπον Ζαχαρίου | καὶ ἀνέβη (F^b ἐπέπεσεν) ὁ κλῆρ. ἐπὶ (B add τὸν) Συμεῶνα (BH -μῶν) cum ABDEHL Pos, item F^b ut videtur . . CQ καὶ ἐβάλον κλήρους, καὶ ἔλασαν ὁ κλ. ἐπὶ Συμεῶνα (Q Συμεῶν), item F^a καὶ ἐβάλε Συμεῶν καὶ οἱ ἱερεῖς κλήρους αὐτῶν, ἀνέβη ὁ κλ. ἐπὶ Συμεῶν | οὗτος γὰρ (L δέ, Q om) ἦν cum BDEF^aHLQ Pos; item F^b τούτῳ γὰρ ἦν . . AC αὐτὸς γὰρ ἦν | ὁ χρηματισθεὶς cum ABHL; item CF^a omisso ὁ . . Q κεχρηματισμένος . . F^b χρηματισμένον | LQ ὑπὸ τ. πνεύμ. τοῦ αγ. | μὴ cum ABDEF^aHL Eust . . CQ τοῦ μὴ | ἕως ἂν . . D πρὶν ἂν, Q πρὶν | τὸν Χρ. (G add κυρίου) ἐν σαρκί cum ABEF^bGHLQ Pos . . F^a τ. Χρ. κυρίου ἐν σαρκί ἐληλυθότα . . C (item ut videtur D) Eust τ. Χρ. κυρίου | Post haec N add (ex Matth. 2, 19 sqq) τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ λέγων Ἄναστὰς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς Αἴγυπτον· τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὸ παιδίον. ὁ δὲ Ἰωσήφ ἀναστὰς καὶ παραλαβὼν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ. αἰκούσας δὲ ὅτι Ἀρχελαὸς βασιλεύει ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπέλθειν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας. καὶ ἔβη κατῳκίσεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ· ὅπως πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζαρεταῖος (?) κληθήσεται. Eust vero his absolvit historiam: καὶ μετὰ ταῦτα Συμεῶνα εἰς τὴν τάξιν αὐτοῦ κλήρω κατέστησαν, εἰς ὑπῆρχεν ὑπὸ τοῦ ἀγίου πνεύματος χρηματισθεὶς μὴ ἰδεῖν θάνατον ἕως ἂν ἴδῃ τὸν Χριστὸν κυρίου.

INCIPIIT | LIBER DE ORTU BEATAE MARIAE ET INFANTIA SALVATORIS |

A BEATO MATTHAEO EVANGELISTA HEBRAICE SCRIPTUS ET A BEATO
IERONIMO PRESBYTERO IN LATINUM TRANSLATUS.

A.

Dilectissimo fratri suo Ieronimo presbytero Cromatius et
Eliodorus episcopi in domino salutem.

Ortum Mariae virginis et nativitatem et infantiam do-
miui nostri Iesu Christi in apocryphis libris invenimus. In
quibus multa contraria fidei nostrae considerantes scripta,
recusanda credidimus universa, ne per occasionem Christi
traderemus laetitiam antichristo. Ista ergo nobis consideran-
tibus extiterunt viri sancti Parmenius et Virinus qui dicerent,
sanctitatem tuam beatissimi Matthaei evangelistae manu scri-
ptum volumen hebraicum invenisse, in quo et ipsius virginis
matris ortus et Salvatoris nostri infantia esset scripta. Et id-
circo tuam rogamus caritatem per ipsum dominum nostrum

---

* Ita titulus est in A.

C sic: *Incipit historia de Iochim et Anna et de nativitate beatae dei genitricis
semperque virginis Mariae et de infantia Salvatoris.*

D post prologum *Ego Iacobus etc* ita: *Incipit libellus de miraculis infantiae
domini Iesu Christi et de patre et matre beatae Mariae.*

Praeterea cf. Prolegomena.

A. suo: vulg om | vulg *Hieronymo*, item *Chromatius et Eliodorus* | vulg
salutem in domino.

vulg *Ortum M. reginae virg. simul et nativ. atque* | vulg *invenimus libris* | A
credimus | vulg *laetitiam antichr. trad.* | ergo: vulg *igitur* | vulg *virii dei Armentius*
| *tuam*: A om | vulg om *ipsius*, item *ortus*, item *nostrii* | vulg om *rogamus* |

lesam Christum expetentes ut illud ex hebraico latinis auribus tradas, non tam ad percipienda ea quae sunt Christi insignia quam ad haereticorum excludendam astutiam; qui ut doctrinam malam instituerent, bonae Christi nativitati sua miscuerunt mendacia, ut per vitae dulcedinem mortis amaritudinem occultarent. Erit ergo purissimae pietatis ut vel rogantes fratres tuos exaudias, vel episcopos exigentes debitum caritatis quod idoneum credideris recipere facias. Vale in Christo et ora pro nobis.

B.

Responsio epistolae per Ieronimum ad ipsos.

Dominis sanctis ac beatissimis Chromatio et Eliodoro episcopis Ieronimus exiguus Christi servus in domino salutem.

Qui terram auri consciam fodit, non illico arripit quicquid fossa profuderit lacerata; sed priusquam fulgidum pondus vibrantis iactus ferri suspendat, interim invertendis suspendendisque immoratur cespitibus, et specialiter qui nondum lucris augetur. Arduum opus iniungitur, cum hoc fuerit a vestra beatitudine mihi imperatum quod nec ipse sanctus Matthaeus apostolus et evangelista voluit in aperto scribi. Si enim hoc secretius non egisset, evangelio quoque suo quod edidit addidisset. Sed fecit hunc libellum hebraicis litteris obsignatum, quem usque adeo non edidit ut hodie manu ipsius liber scriptus hebraicis litteris a viris religiosissimis habeatur, qui eum per successus temporum a suis prioribus

---

vulg expetimus quatenus et illud ex hebraeo | vulg non tantum ad percipiendum quae -- quantum ad haeret. astut. exclud. | instituerent: A insisterent | vulg bonam Chr. nativitatem suo mendacio miscuerunt | per: vulg post | pietatis: A caritatis | ut vel: vulg vel ut | vulg om tuos | vulg charitatis debitum | vulg Vale in domino

B. Responsio etc ex solo A.

ac: vulg et | vulg Chromatio et Heliodoro, item Hieronymus | vulg fulgens pondus | vibrantis: A tubentis | interim: A in terra | vulg vertendis | vulg mihi a vestr. beatit. | vulg conscribi | enim: A om | secretius non egisset: vulg secretum non esset | quoque: vulg utique | usque adeo non: vulg om non | hodie: vulg ex | qui cum: vulg qui etiam | vulg a suis prior. per succ. temp. |

susceperunt. Hunc autem librum ipsum tum nunquam alicui transferendum tradiderunt. Sicque factum est ut a Manichaei discipulo nomine Leucio, qui etiam apostolorum gesta falso sermone conscripsit, hic liber editus non aedificationis sed destructionis exhiberet materiam, et qui talis probaretur in synodo cui merito aures ecclesiae non paterent. Cessent nunc oblatrantium morsus: non enim istum libellum canonicis nos superaddimus scripturis, sed ad detegendam haereseos fallaciam apostoli et evangelistae scripta transferimus. In quo opere tam iubentibus piis episcopis obtemperamus, quam impiis haereticis obviamus. Amor ergo Christi est cui satisfacimus, credentes quod nos suis adiuvent orationibus qui ad Salvatoris nostri sanctam infantiam per nostram potuerint obedientiam pervenire.

Explicit prologus.

vulg ipsum librum | tum: vulg om | tradiderunt: vulg add (nulla praemissa copula, e. c. tum) textum eius aliter atque aliter narraverunt | Sicque: vulg Sed | Leucio: vulg Seleuco | vulg non aedificationi, sed destructioni materiam exhibuerit, et quod talis | A Cesset nunc obsaturantium | non enim: vulg om enim | vulg detegendum | tam: vulg non tam | vulg piis iubentibus | vulg igitur est Christi | vulg orat. adiuvent | vulg sanct. nostri | potuerint: A om

Porro alia Pseudo-Hieronymi epistola ad eosdem episcopos scripta circumfertur, eaque et ipsa libro de nativitate Mariae praefationis loco praeposita. Ea sic habet:

Petit is a me ut vobis rescribam quid mihi de quodam libello videatur qui de nativitate S. Mariae a nonnullis habetur. Et ideo scire vos volo, multa in eo falsa inveniri. Quidam namque Seleucus, qui passiones apostolorum conscripsit, hunc libellum composuit. Sed sicut de virtutibus eorum et miraculis per eos factis vera dixit, de doctrina vero eorum plura mentitus est, ita et hic multa non vera de corde suo confinxit. Proinde ut in hebraeo habetur, verbum ex verbo transferre curabo, siquidem sanctum evangelistam Matthaenum eundem libellum liquet composuisse et in capite evangelii sui hebraicis literis obsignatum apposuisse (ita Fabric. correxit pro opposuisse); quod an verum sit, auctori praefationis et fidei scriptoris committo: ipse enim ut haec dubia esse pronuncio, ita liquido falsa non affirmo. Illud autem libere dico, quod fidelium neminem negaturum volo, sive haec vera sint sive ab aliquo confecta, sacrosanctam (ita Fabric. pro sacrosancta) sanctae Mariae nativitatem (nativitatem ex coniectura addidit Fabric.) magna miracula praecessisse, maxima consecuta fuisse; et idcirco salva fide ab his qui deum ista facere posse credunt sine periculo animae suae credi et legi posse. Denique in quantum recordari possum, sensum non verba scriptoris sequens, et nunc eadem semita non visis vestigiis incedens, nunc quibusdam diverticulis ad eandem viam securrens, sic narrationis stylium tentabo, et non alia dicam quam quae aut scripta sunt ibi aut consequenter scribi potuerunt.

CAPUT I.

¹ In diebus illis erat vir in Ierusalem nomine Ioachim de tribu Iuda. Hic erat pastor ovium suarum, timens dominum in simplicitate et bonitate sua. Cui nulla erat alia cura nisi gregum suorum, de quorum fructibus alebat omnes timentes deum, et duplicia offerens in timore dei munera in doctrina laborantibus iis qui ministrabant ei. Ergo sive in agnis sive in ovibus sive in lanis sive in omnibus rebus suis quascumque possidere videbatur tres partes faciebat: unam partem dabat orphanis, viduis et peregrinis atque pauperibus; alteram vero partem dabat colentibus deum; tertiam partem sibi et omni domui suae reservabat. ² Haec autem eo faciente multiplicabat ei dominus greges suos ita ut non esset

Rursus vero CD loco prologi, quemadmodum in A est, haec habent:

Ego Iacobus filius Iosephi (ita D; C Ioseph) conversans in timore dei perscripsi omnia quae oculis meis ipse vidi fieri in tempore nativitatis (D om) sanctae Mariae virginis (C om) sive domini (C om) Salvatoris: gratias agens deo qui mihi dedit sapientiam in historiis adventus sui, ostendens plenitudinem duodecim tribubus Israel (D tribuum, omisso Isr.)

1. In A epistola episcoporum *caput primum*, responsio Hieronymi *caput secundum* dicitur, ita ut iam sequatur *caput tertium*. A quo ordine in edendo recedendum videbatur.

1. *In dieb. illis erat vir:* ita AB; CD *Erat vir* | in Ierusalem cum ABD; C in Israel | *Ioachim:* A passim *Iohachim, Iohachym* | *de* cum A; BCD *ex* | CD *et hic erat* | B *om suarum* | CD *timens deum* | CD *in bonitate* | CD *cura nulla alia erat* | *nisi:* B *quam* | *suorum et quorum* cum BCD; A *suorum et quarum*, sed idem aliter postea. | *fructibus:* BCD *fructu* | *alebatur* cum AB; C *pascibat*, D *pascibat vel alebat* | *omnes timentes:* B *pauperes et timentes* | *et* (cum AD; C om) *dupliciter offerens (C proferens) in timore dei -- ministrabant ei (C munera in tim. dei egentibus [et] in doctr. laborantibus. D munera iis qui ministrabant ei in timore domini, egentibus [et] in doctrina divina laborantibus):* B *haec munera offerens simpliciter* (dupliciter?). | *Ergo* (C om) -- *sive in ovibus* (C om haec) -- *quascumque* (C *quaecumque*) -- *orphans, viduis* (C *vid. orph.*) *et* (C om) -- *vero* (C om) -- *dabat* (C om) *colentibus* (D *praem in templo domini servientibus et*) *deum* -- *omni domui* (A *omni populo domus*) *suae reserv.:* B *Nam omnem substantiam suam trifarie dividebat: unam partem templo et templi sacerdotibus impertiebat; aliam partem peregrinis et pauperibus erogabat; tertiam sibi et familiae suae usui reservabat. Ita domino iustus et hominibus pius videbatur.*

2. *Haec autem* (B om) *eo* (C illo) -- *ei* (BC om) *dominus* (BC *deus*) *greges suos* (B *gregem suum*, C *gregem ipsius*) *ita ut* (B *quod*) *non esset* (B *erat*)

homo similis illi in populo Israel. Hoc itaque inchoavit facere quindecim annorum habens aetatem. Cum esset viginti annorum, accepit Annam filiam Achar uxorem ex tribu sua, id est de tribu Iuda, ex genere David. Cumque simul permansissent per annos viginti, filios aut filias ex ea non habuit.

CAPUT II.

¹ Factum est autem ut in diebus festis inter eos qui offeriebant incensum domino staret Ioachim munera sua paraus in conspectu domini. Et accedens ad eum sacerdos nomine Ruben dixit Non tibi licet inter sacrificia dei agentes consistere, quia non te benedixit deus ut daret tibi germen in Israel. Passus itaque verecundiam in conspectu populi abscessit de templo domini plorans, et non est domi reversus, sed abiit ad pecora sua secum ducens pastores in montes in longinqua terra, ita ut per quinque menses nullum nuntium potuisset audire de eo Anna uxor eius. ² Quae dum fleret

homo (B ei, C om) similis illi (B om) -- Hoc (C Haec) itaque (BC autem) -- quind. ann. habens aetatem (B cum esset aetatis XV annorum; C a quindecimo aetatis suae anno) | Cum esset (B add Ioachim) viginti ann. (C ann. vig., B XXX ann.) -- Achar (cum CB [Agar] D [Achar]. A Ysachar) uxorem (B in uxorem) -- sua, id est (B videlicet) de tribu Iuda (B haec om) ex (A om, C e) | Cumque simul permansissent (C moratus esset cum ea) -- filios aut filias (C om aut fil.) -- habuit (C excepit): B cumque moratus fuisset simul per annos viginti, castum domi coniugium sine liberorum procreatione exercebant. Voverunt tantum, si deus daret eis sobolem, eam se templi servitio mancipaturos: cuius rei gratia et templum domini singulis festis per annum frequentare solebant.

II, 1. autem: A om | munera sua paraus: C portans munera sua | sacerdos: C scriba templi domini, item D praemisso sacerdos | dixit: C ait ad eum | C licet tibi | agentes cum AD; C om | te benedixit: C benedixit tibi | C de templo dei | domi reversus: C reversus ad domum suam | secum ducens: C et duxit secum | in montes: C inter montes | C per quinq. mens. nunquam de eo audire potuisset nec Anna ux. eius

B sic: Factum est autem cum encinorum festivitas appropinquaret, Ioachim cum nonnullis contribulibus suis Ierusalem ascendit. In ea festivitate [Isachar] tibi pontifex erat: qui, cum [inter] ceteros cives suos et Ioachim cum oblatione videret anstantem, despectit eum et eius manera sprevit, interrogans cur inter secundos infecundus vir [stare] praesumeret, dicens munera sua deo indigna posse videri quoniam ipsum prole indignum iudicabat, scriptura dicente maledictum hominem qui non genuisset masculum vel feminam in Israel: prius enim a maledictione sobolis subeundus, et sic [in] templum in conspectu domini cum oblationibus esset venturus.

in oratione sua et diceret Domine deus Israel fortissime, iam quia filios non dedisti mihi, virum et meum quare tulisti a me? Ecce iam quinque menses sunt quod virum meum non vidi. Et nescio ubi iam moratus sit; vel si mortuum scissem, sepulturam eius fecissem. Et dum nimia fleret, ingressa est in pomerium domus suae, prosternens se in oratione, precesque coram domino fudit. Post haec surgens ab oratione, elevans oculos ad deum vidit nidam passerum in arbore lauri, et emisit vocem ad dominum cum gemitu et dixit Domine deus omnipotens, qui dedisti filios omni creaturae, bestiis et iumentis, serpentibus et volucris et piscibus, et gaudent omnes super filios suos, me solam a benignitatis tuae dono excludis. Tu enim, deus, nosti cor meum, quia ab initio coniugii mei hoc voluisse me confiteor, ut si tu, deus, dedisses mihi filium aut filiam, obtulissem eos tibi in

Cuius obprobrii obiectu et pudore confusus Ioachim ad pastores qui cum pecoribus suis pascendis erant accessit: neque enim damnum repedere voluit, ne forte a contribulibus qui erant et insimul aderant et haec a sacerdote audierant eodem obprobrii elogio vocaretur. (notaretur? Cf. ad haec totum cap. II. evangelii de nativitate Mariae.) In deserto enim (igitur?) per V menses permansit, ubi pascabantur oves suae: nullum nuntium de eo potuit domina (Anna?) uxor eius audire.

2. C om sua et iam | virum et meum quare: C quare virum meum | Haec B ita habet: Quae tunc in oratione sua dicere coepit Domine deus Israel fortissime, qui mihi filios non dedisti, et si non dedisti, quare virum meum abstulisti mihi? | Ecce iam etc: C Ecce enim quinq. m. transierunt et virum meum non video. | Et nescio -- sepulturam (A add ubi) eius fecissem: C Et nescio ubi mortuus sit, ut vel sepulturam illi fecissem .. B Nescio vero si mortuus sit et ubi sepulcrum eius inveniam | B fleret nimium | ingressa est in pomerium (ita B; A ut videtur viduam) domus suae (B add cum lacrimis et) -- in oratione (B add fundensque) precesque (B preces suas) -- fudit (B om): C ingressa in interiore domo sua cadens in oratione preces deo fundere coepit | C Et post haec | elevans oculos: B et cum levaret oculos suos | B ad dominum | C passeris | B vocem ad dominum cum gemitu dicens | dedisti filios omni (B omnibus) creaturae (B creaturis): C omni creaturae filii; D omnia creasti, tu dedisti filios | B om best. et ium. (C add et) serp. et vol. et pisc. (C serp. pisc. et vol.) | et gaudent omnes (C om): B omnes facis gaudere | super filios suos (B om): C super eos, D super illis | me (B et me) solam -- excludis: C tibi soli gratias ago quia ut voluisti ita ordinasti, ut me solum a benignitatis tuae munere excluderes | Tu enim deus (C domine): B Tu domine | quia ab initio -- voluisse me (ita C; A me voluisse) confiteor, ut si tu, deus (C domine) dedisses: B quia si dedisses | C om eos

templo sancto tuo. ³ Et dum ista diceret, subito ante faciem eius apparuit angelus domini dicens Noli timere, Anna, quoniam in consilio dei est germen tuum; quod enim ex te natum fuerit, erit in admiratione omnibus seculis usque in finem. Et cum haec dixisset, ab oculis eius elapsus est. Illa autem timens et pavens quod vidisset talem visionem et talem audivisset sermonem, demum ingressa in cubiculum iactavit se in lecto, quasi existens mortua. Et tota die ac nocte in tremore nimio ac oratione permansit. ⁴ Post haec vero vocavit ad se puellam suam et dixit ad eam Vides me viduitate deceptam et in angustia positam, et tu ingredi ad me noluisti? Tunc illa parvo murmure sic respondit dicens Si deus conclusit uterum tuum et virum tuum a te abstulit, quid ego tibi factura sum? Hoc audiens Anna, emittens vocem cum clamoribus flebat.

CAPUT III.

¹ Eodem tempore apparuit quidam iuvenis in montibus Ioachim, ubi greges suos pascebat, dixitque ad eum Quare non reverteris ad uxorem tuam? Dixitque Ioachim Per viginti annos eam habui, et noluit ex ea mihi deus dare filios. Ego ergo cum verecundia de templo domini exprobratus exivi.

3. *ista*: C *haec* | C *dicens et* | *germen tuum*. *Quod enim* (C *Et quod*) -- *fuerit*: B *germen quod ex te nascitur* | C *in admirationem* | C *usque ad* | *elapsus*: B *sublevatus* | *Illam autem*: B *Tunc ipsa* | *timens*: C *tremens* | C *talem vidisset* | C *audisset* | BC *om demum* | BC *ingressa est* (C *add in*) *cubiculum et iactavit se* | B *in lectum* | C *om existens* | C *per totum diem et totam noctem* | ac (B *et*): C *atque in*

4. C *om vero* | B *Vides* (C *Vidisti*) *in amaritudine et angustia positam et in viduitate desertam* | et tu (C *add nec*) *ingr. ad me noluisti* (C *voluisti*): D *et tu quare ad me ingr. nol.* | *parvo* (C *in*) *murm. sic* (C *om*) *respondit dicens* (C *respondens ait*): B *murmurare coepit dicens* | C *conclusit deus* | B *quid ego factura sum tibi*; C *ego quid tibi fact. sum* | C *Et haec audiens* | *cum clamoribus*: A *cum lacrimis*

III, 1. C *In ipso autem tempore app. iuv. quid. inter montes, ubi Ioach. pasc. gregem suum, et dixit ei* | *Dixitque* (B *add ad eum*): C *et dixit* | C *habui eam, nunc vero quia noluit deus mihi ex ea dare filios, cum verecundia* | *Ego ergo*: B *Sed* | *domini* (C *dei*): B *om* | *exivi*: A *solus add et semper despectus et valde*

Ut quid revertar ad eam, semel abiectus et valde despectus? Hic ergo cum ovibus meis ero: et quamdiu huius seculi deus mihi lucem concedere voluerit, per manus puerorum meorum pauperibus et orphanis et deum colentibus suas partes libenter tribuam. ² Et cum haec dixisset, respondit ei iuvenis Ego sum angelus dei, qui apparui hodie uxori tuae flenti et oranti, et consolatus sum eam, quam scias ex semine tuo concepisse filiam, et tu nesciens reliquisti eam. Haec in templo dei erit, et spiritus sanctus requiescet in ea: et beatitudo eius erit super omnes sanctas feminas, ita ut nullus possit dicere aliquam ante eam similem ei fuisse, nec post eam futuram in hoc seculo. Propterea descende de montibus et revertere ad coniugem tuam, quam invenies habentem in utero: excitavit enim deus semen in ea de quo gratias referas deo, et semen eius erit benedictum, et ipsa erit benedicta et mater benedictionis aeternae constituetur. ³ Tunc adorans angelum Ioachim dixit ei Si inveni coram te gratiam, sede modicum in tabernaculo meo et benedic servum tuum. Di-

abiectus hic cum ovibus meis fui. | B om semel | et valde: BC atque | Hic ergo (B Sed ero) -- ero (B om): et (B om) -- seculi (B mundi) -- voluerit: haec omnia C om | per (B et per) manus (C add autem) puerorum meorum (B add de bonis meis) pauperibus (C add viduis). | B om et orphanis | deum colentibus (C col. deum): B deum timentibus et excolentibus | A om suas (C post partes) | tribuam: C restituam

2. C respondit ille iuvenis dicens Ang. dei ego sum | C om hodie | flenti et oranti, et consolatus: B Annae; consolatus | quam scias -- concepisse filiam, et (A quam) tu -- eam (A ei) cum BA, similiterque ut videtur D: C vero quia (codex qui) tu nimis eam reliquisti tristem, quam scias ex semine tuo concipere filiam. | B om et spiritus -- in ea | C erit beat. eius | C ita ut nullus possit dicere quia fuit talis antea aliqua, sed et postea nunquam erit ei similis ventura in hoc seculo. B ita quod nulla poterit dicere se similem illi esse. Praeterea C h. l. add et semen eius erit benedictum, et ipsa erit benedicta et mater benedictionis aeternae constituetur. | Propterea: B Et propterea; CD Propter quod | B om descende de montibus (CD monte) et | quam invenies (D et invenies eam) hab. in utero (D add de spiritu sancto) cum ABD; C om | excitavit -- constituetur: B (cum praecedentibus coniungens) benedictum semen, et ipsa constituetur mater aetern. bened. . . C et referatis ambo gratias omnipotenti deo (posteriora „et semen eius“ etc is iam supra habuerat; vide ante).. D unde gratias referas deo, videturque similiter pergere atque A.

3. C Et adorans eum | C gratiam coram te | sede modicum: B add et comede | bene-

et ecce iam non sum; sterilis eram, et ecce iam concepisti. Itaque adorato domino domum sunt ingressi. Hoc audito factum est gaudium magnum vicinis omnibus et notis eius, ita ut universa terra Israel de ista fama gratularetur.

CAPUT IV.

Post haec autem expletis mensibus novem peperit Anna filiam, et vocavit eam Mariam: Quam cum tertio anno ablactasset, abierunt simul Ioachim et Anna uxor eius ad templum domini, hostias deo oblaturi, tradentes infantulam nomine Mariam in contubernio virginum, in quo die et nocte virgines in dei laudibus permanebant. Quae cum posita esset ante foras templi, ita veloci cursu ascendit quindecim gradus ut penitus retrorsum non respiceret, neque, ut solitum est infantiae, parentes requireret. Unde parentes eius solliciti uterque infantem requirentes, pariter ambo stupuerunt, quousque eam invenerunt in templo, ita ut et ipsi templi pontifices mirarentur.

---

sterilis eram (C om) -- iam (CD om) *concepisti* (C concipiam) | *Itaque* -- hoc audito factum est: C nil nisi *Et factum est* | C *gaudium cum omnibus notis et affinis eorum* | *ita ut* (A add in) -- *de ista* (A ex hoc) *fama gratul.*: B *ita quod de hoc gratulabantur universa terra.*

IV. *Post haec autem expletis* (D completis) *mensibus novem* (B IIII mensibus) -- *filiam*: C *Post* -- *concepit Anna expletisque mensibus novem peperit filiam* | *eam*: C *nomen eius* | *Quam cum tert. anno* (A add *eam*) *ablactasset*: C *Cum autem t. a. perlactasset eam* | *hostias* -- *nomine Mariam*: C *et offerentes hostias domino tradiderunt infantulam suam Mariam* | *in quo die et nocte virgines*: C *quae die noctuque* | C *manebant* | C *ante templum domini, quindecim gradus ita cursim ascendit, ut penitus non aspiceret retrorsum, et* (D nec) *ut solitum est* (D ut *solet*) *parentes* (D add *suos*) *requirere* (D *requireret*). B sic: Nam (praecedunt similia cum his: *Erant autem circa templum iuxta quindecim graduum psalmos quindecim ascensionis gradus, cf. evang. de nativ. Mar. cap. 6.) templum in monte erat, et ibi erat altare constructum holocausti, quod foris secus (forinsecus?) adri nisi gradibus non valebat. Cumque ipsi vestimenta quae in itinere habebant exuerent et ex more mundioribus se vestimentis induerent, virgo domina Maria sigillatim gradus sine ducentis manu ac elevantis adscendit. | Unde parentes -- mirarentur*: B *Unde parentes pariter stupuerunt, et ipsius templi pontifices admirati sunt vehementer .. C In quo facto omnes stupore attoniti tenebantur, ita ut pontifices templi mirarentur.*

CAPUT V.

Tunc Anna repleta spiritu sancto in conspectu omnium dixit Dominus deus omnipotens exercituum memor factus verbi sui visitavit plebem suam in bona visitatione et sancta, ut gentes quae insurgabant in nos, corda eorum humiliet et ad se convertat: aures suas precibus nostris aperuit: exclusit a nobis omnium exultationes inimicorum nostrorum. Sterilis facta est mater, et genuit exultationem et laetitiam Israel. Ecce posita munera offerre domino meo, et non potuerunt a me prohibere inimici mei. Deus autem convertit cor eorum ad me, et ipse dedit mihi gaudium sempiternum.

CAPUT VI.

¹ Erat autem Maria in admiratione omni populo Israel. Quae cum trium esset annorum, tam maturo gressu ambulabat, tam perfectissime loquebatur tamque assidue in dei laudibus vacabat ut omnes super ea stupere et admirarentur; et quia non infantula putabatur esse, sed ut adulta quasi

V. *Tunc Anna etc*: h. l. codex A capite V. pergit, quod inchoavit verbis *Post haec etc* | *Dominus deus omnipotens* (C om) -- *factus* (C add est) *verbi sui* (C add et) *pleb. suam* (item D; C *populum suum*) *in* (C om) *bona* (C om) *visit.* *et sancta* (C *visit. sa. sua*) -- *in nos, corda eorum humiliet et ad se convertat* (C *in nos, humiliet et convertat cor eorum ad se*; D *in nos, in humilitate corda eorum converterentur*): B *Domine deus omnipotens, qui eras et qui es, memor factus es verbi tui sancti et visitasti plebem tuam* -- *sancta, ut converteres corda gentium ad salutem et excluderes exultationes earum* (sic) *qui non crediderunt* (*credid.*: ita videtur) | *aures suas* (B *tuas*) *prec. nostr. aperuit* (C *ante aures*; B *aperuisti*) | *exc.* (C *et exc.*) -- *omnium* (C om) *exultationes* (C *insult.*) *nostr.*: B om | B *Quae fueram sterilis, mater facta sum; exult. et laetit. genui in Isr.* | C *laetitiam in Israel* | *posita munera offerre*: C *potero off. mun.* | C om *meo* | *et non potuerunt a me prohibere*: C *et (?)* *qua re me prohibere volebant* | *Deus autem convertit* (B *convertat*) *cor* (B *corda*) -- *et ipse dedit mihi* (pro his B *detque*) *gaud. sempit.* (B *gaud. suum cognoscere*: D *Dominus convertat corda eorum ad me et det nobis gaud. sempit.* .. C *Dom. enim evertit eos a me, et dedit mihi gaud. semp.*

VI, 1. *in admiratione*: B *in expectatione* | C om *Israel* | *Quae cum trium* (B *V*) -- *loqueb.* (B om) *tamque assidue* (pro his B *semper*) -- *admirarentur*: C *quia cum trium esset annorum, maturo gr. ambulabat* (D *incedebat*), *et ita perfectiss. in dei laud. permanebat* (D *vacabat*) *ut omnes stupore et admiratione subiacerent* | *et quia*: C *quia* | D *non ut infantula* | *putabatur esse* (C om *esse*): B *esset* | *sed ut adulta* (B om *ut ad.*) *quasi ann. triginta*: C *sed* (D add *ut*) *magna et quasi*

annorum triginta: ita orationi insistebat. Eratque in tantum speciosa et splendida eius facies, ita ut vix aliquis in illius vultum posset intendere. Insistebat autem operi lanifico, ut omnia quae mulieres antiquae non poterant facere, ipsa in tenera aetate posita explicaret. ² Hanc autem regulam sibi statuerat ut a mane usque ad horam tertiam in oratione persisteret; a tertia usque ad nonam textrino se opere occuparet: a nona vero iterum insistebat orationi. Ab oratione non recedebat usque dum illi angelus dei appareret, de cuius manu escam accipiebat: et ita maius et melius in opere dei proficiebat. Deinde cum seniores virgines a dei laudibus vacarent, ipsa nihil vacabat, ita ut in laudibus et in vigiliis dei nulla prior ea inveniretur, nulla in sapientia legis dei eruditor, in humilitate humilior, in carminibus elegantior, in omni virtute perfectior. Erat quidem constans, immobilis, immutabilis, et quotidie in meliora proficiens. ³ Hanc irascentem nullus vidit nec maledicentem audivit. Omnis autem eius sermo erat ita gratia plenus ut cognosceretur in lingua esse eius deus. Semper in oratione et perscrutatione legis insi-

iam plena annorum (D triginta iam annorum) | C in oratione consistebat | Eratque in tantum -- posset intendere: C Etiam resplendebat facies eius sicut nix, ita ut vix posset in eius vultum intendere; B om | Insistebat autem (A ergo) operi (C ad opus) lanifico (C lanificii) ut (CD et. B add ab omnibus videretur sapientiam habere, ita quod) omnia (D opera) quae -- ipsa (C ista) -- explicaret (C explicabat, D explebat)

2. statuerat ut: B instituerat, quam diligentissime observabat, videlicet | a mane: D a prima | in orat. persisteret: C orationibus insisteret, B orationi instabat | a tertia: C add autem | textrino (A testrino) se opere occuparet (A op. se occupasset): B lanifico et aliis operibus permanebat | vero: C add hora | C om insistebat orationi | C donec ang. domini ei -- acciperet | et ita (B et totum quod in templo dei [ei?] dabatur pauperibus ministrabat, et sic) maius et mel. in -- proficiebat: C ut melius atque melius in dei amore proficeret | Deinde eum -- vacabat: C Denique cum senioribus virginibus in dei laudibus ita docebatur | ita ut -- inveniretur: C ut iam nulla ei in vigiliis prior inv. | nulla in: C in | in humilitate -- carminibus (C add Davidicis) eleg. (C add in caritate gratiosior, in castitate purior): B et in caritate gloriosior et in canticis et carminibus elegantior et | quidem: C enim | constans: D casta | et (C atque) quotidie in (C ad) meliora (B de bono in melius) proficiens (D proficiebat, C proficiscebatur)

3. C Hanc maledic. nunquam ullus audivit, hanc irasc. nunquam ullus vidit | esse eius (D eius esse) deus: solus C eius dei veritas | C vel scrutatione legis dei

stebat, et sollicita erat ne aliquo sermone peccaret circa socias: deinde timebat ne quid in risu aut pulchrae vocis sono committeret, aut aliqua iniuria aut superbia circa parem suam existeret elata. Sine intermissione dominum benedicebat; et ne forte vel in salutatione sua a dei laudibus cessaret, si quis eam salutabat, illa pro salutatione *Deo gratias* respondebat. Quod primum exiit ab ea quod homines, cum se invicem salutarent, *Deo gratias* responderent. Esca quam quotidie de manu angeli accipiebat ipsa tantum se reficiebat; escam vero quam a pontificibus consequabatur pauperibus dividebat. Frequenter videbantur cum ea angeli dei loqui, et diligentissime obtemperabant ei. Si quis de infirmantibus eam tetigisset, eadem hora salvus ad domum remeabat.

CAPUT VII.

Tunc Abiathar sacerdos obtulit munera infinita pontificibus ut acciperet eam in uxorem filio suo. Prohibebat autem eos Maria dicens Non potest fieri ut ego virum cognoscam aut me vir cognoscat. Pontifices autem et omnes eius affines dicebant ei Deus in filiis colitur et in posteris adoratur, sicut semper fuit in filiis Israel. Respondebat autem Maria et dicebat eis Deus in castitate colitur, ut primo omnium com-

---

permanebat | C et erat sollicita circa socias suas, ne aliqua ex his vel in uno sermone peccaret, ne aliqua in risu exaltaret sonum suum, ne aliqua in iniuriis aut in superbia circa (D iniuriosa aut superba erga) patrem suum aut (D et in) matrem existeret. | C benedicebat deum | vel in (C om hanc) salut. sua: D in sal. sua vel aliqua | cessaret: C tolleretur | salutabat: A salutare volebat | C pro salutatione sua | Quod primum: C Denique primum | quod (D ut) homines -- responderent: C ut cum salutarent homines sancti, deo gratias dicant | Esca (D add vero) quam -- ipsa tantum se (pro his D ipsam) reficiebat: C Quotidie esca quam de manu angeli accipiebat ipsa tantum reficiebatur | escam vero quam a pontif. (C add templi) -- dividebat: D illud autem quod -- erogabat | videbantur (D videbatur) -- angeli (D angelus) dei (C om) loqui | et diligentissime: C et quasi castissime | C Si quis autem | C salvus ad dom. suam ead. hora revertebatur

VII. Abiathar: A Abiacar, B' Abichar (correctum videtur Abiachar), D Abyacar. Similiter codd. differunt alibi; sed vide quae quorvis loco notavimus. | C eam filio suo tradendam uxorem | C ut aut ego virum | aut me vir cognoscat: C aut a viro cognoscat | in filiis: C a filiis | et in: C esin in | C in populo Israel | C Respondens autem Maria dixit illis Deus castitate primo omnium probatur

probatur. Nam ante Abel nullus fuit iustus inter homines, et ipse per oblationes placuit deo, et ab eo qui displicuit inclementer occisus est. Duas itaque coronas oblationis accepit et virginitatis, quia in carne sua pollutionem non admisit. Helias vero cum esset in carne, in carne assumtus est, quia carnem suam virginem custodivit. Ego autem ab infantia mea in templo dei didici quod satis cara possit esse deo virginitas. Et ideo quia carum deo possum offerre, statui ei in corde meo ut virum penitus non cognoscam.

CAPUT VIII.

¹ Factum est autem cum XIII aetatis annos haberet, et hoc esset occasio quae Pharisaeos faceret dicere, iam consuetudinem adesse quod femina in templo dei illius aetatis

aut colitur (D colitur, ut comprobatur) | C et iste pro oblatione | et ab eo: C ab eo autem | itaque: C tamen | C accepit (D a David?) accepit, oblationis | C in carnem suam nunquam pollul. admis. | Helias vero: C Denique et Helyas | cum esset (D add virgo) in carne, in carne (alterum in carne de coniectura addidi) assumtus est.. A cum in carne [esset, in carne] raltus (assumtus? assumtus esse ratus?) est | C Haec ego didici in templo domini ab infantia mea quod deo cara esse possit virgo. Ideo hoc statui in corde meo etc

B hoc capite a codd. reliquis ita differt ut post verba in uxorem filio suo, statim addat initium capituli VIII. in hunc modum: *Factum est autem cum XII aetatis annos haberet, et fama esset ac consuetudo talis quod, postquam ad legitimam aetatem perveniebant virgines in templo domini commorantes, accipere debebant in contugio viros suos, inventum est tale consilium ut mittatur praeco per omnes tribus Israel, ut in templo domini convenirent in unum pontifices. Iamvero sic pergit: At omnes virgines Mariae affines, timentes ne propter pulcritudinem eius aliquis iuvenis ipsam seduceret, monebant ipsam ut virum acciperet de maioribus Israel. Tunc ipsa respondens dixit Non potest hoc fieri quod virum cognoscam vel vir cognoscat me. At illae dixerunt ei Timemus ne propter pulcritudinem tuam, nisi cognoscaris a viro et nubaris secundum quod aliae virgines te in templo domini praecedentes fecerunt, aliquis iuvenis subducat te. Respondit eis virgo Maria Deum in castitate colitura et veneratura sum perpetuo. Nam ante Abel nullus erat inter homines iustus, et ipse per oblationes placuit deo; et cum esset occisus quod (occis. ab eo qui?) domino displicuit, duas coronas accepit a domino, oblationis et virginitatis, quia in carne sua pollutionem non fecit, quia in virginitate custodivit eam. Ego ab infantia mea virginitatem meam deo obtuli [et] in corde meo statui ut virum penitus non cognoscam. Iamvero sequuntur haec: Interea cum universus populus convenisset etc, de quibus vide infra ad cap. VIII.*

VIII, 1. cum XIII (BD duodecim) aetatis (D om) ann. haberet: C ut quartus decimus annus aetatis ei accederet | C et esset occasio qua Pharisaei dicerent | iam consuet. adesse quod (quod in codice deest) -- morari: C iam pro consuetu-

non possit morari, invenitur tale consilium ut mittatur praeco per omnes tribus Israel, ut omnes die tertia convenirent in templum domini. Ut autem universus populus convenerat, surrexit Abiathar pontifex et ascendit in altiorem gradum, ita ut ab omni populo audiri et videri posset; et facto silentio magno dixit Audite me, filii Israel, et auribus percipite verba mea. Ex quo aedificatum est istud templum a Salomone, fuerunt in eo filiae regum virgines et filiae prophetarum et summorum sacerdotum et pontificum; et magnae exstiterunt et admirabiles. Ut autem pervenerunt ad legitimam aetatem, viris datae sunt in coniugium et secutae sunt priorum suarum ordinem, et deo placuerunt. A sola autem Maria novus ordo vivendi inventus est, quae promittit deo se virginem permanere. Unde mihi videtur ut per interrogationem nostram et responsionem dei studeamus cognoscere cui debeat custodienda committi. ² Tunc placuit iste sermo omni synagogae. Et missa est sors a sacerdotibus super duodecim tribus, et cecidit sors super tribum Iuda. Dixitque sacerdos Insequentis die quicumque sine uxore est veniat et deferat virgam in manu sua. Unde factum est ut Ioseph cum iunioribus virgam deferret. Cumque tradidissent summo pontifici virgas suas, obtulit sacrificium domino deo, et interrogavit dominum. Et dixit dominus ad eum Intromitte virgas omnium in sancta

dine foeminam in templo dei orare non posse (D non posse morari) | C Et inventum est tale -- praeco mitteretur per totas -- die tertia (D die octava. A vero die tertia [hora?] octava) in t. d. convenirent | C Cum autem -- convenisset | Abiathar: A Abyathar, B Isacar | C ascendit in altioribus gradibus .. B in eminentiori gradu ascendit | C audiri potuisset et videri | verba mea: B add quae loquor ad vos | C templum hoc | B LXX fuerunt in eo | C in eo regum virgines filiae et prophetarum | C magn. ac mirab. exstit. | ut autem pervenerunt (D venerunt): C lamen venientes | C viros in coniugio sunt adeptae, et secutae priorum suarum (A suorum) ordinem deo placuerunt | C Nunc vero apud Mariam novus ordo placendi domino -- se deo in virginitate permanere | videtur: B bonum videtur | C ex interrogatione nostra et responsis dei possimus agnoscere | B in fine add ne aliquis eam decipere possit.

2. *tribus: C add Israel | C Iudae | quicumque: B add de tribu Iuda | ut Ioseph: B add cum non haberet uxorem, nolens mandatum sacerdotis contemtere | C cum invenibus | C virg. deferr. suam | summo (C om) pontifici: B add Isacar, item post sacrificium | domino deo: C om domino | C omnium virgas | in: A inter,*

sanctorum dei, et ibi maneant virgae. Et praecipe eis ut mane veniant ad te ad recipiendas virgas suas: et ex cuius cacumine virgae egredietur columba et volabit ad coelos, in cuius manu virga reddita dederit hoc signum, ipsi tradatur custodienda Maria.

³ Altero vero die cum maturius convenirent universi, et facta oblatione incensi, ingressus pontifex in sancta sanctorum protulit virgas. Cumque singulis erogasset et ex nulla virga exisset columba, induit se pontifex duodecim tintinnabulis et veste sacerdotali, et ingressus in sancta sanctorum incendit sacrificium et effudit illic orationem. Apparuitque angelus dei dicens Est hic virga brevissima quam pro nihilo computasti, illamque cum ceteris posuisti, sed cum ceteris non protulisti: hanc cum tu protuleris et dederis illi cui est, in ipsa apparebit signum quod locutus sum tibi. Erat illa virga Ioseph, et quia senex tanquam abiectus erat ut non posset accipere eam, sed nec ipse voluit requirere virgam suam. Cumque staret humilis et ultimus, pontifex clara voce clamavit ad eum dicens Veni Ioseph et accipe virgam tuam,

---

C intra | BC om dei | et ibi man. (C add omnium) virgae: B et super altare maneant | et praecipe -- virgas suas: B et tunc venientes ceteri ad te per te recipiant | Et ex cuius (C om; Thi post cacumine suppleri voluit unius) -- ad coelos: in cuius (C add autem) -- ipsi (A sibi) -- Maria: B Et in cuius virga hoc signum apparebit, videlicet illa quae fronderit et nuces protulerit, et de cuius cacumine egredietur columba et volabit ad coelos, illi tradas Mariam.

3. Altero vero (D autem) die cum maturius (D mane) conv. universi (D univ. conv.) et (D om) facta: C Factum est autem ut altero die maturius venirent universi, et facta | in (C intra) sanct. sanctorum: B add et facta oratione | C protulit (?) | Cumque singulis (D add virgas suas) erogasset: C Cumque erogasset singulas ad tria millia virgas | ex nulla (C add earum omisso virga) -- columba: B add solus Ioseph, qui senex et despectus inter iuvenes existerat nec volebat requirere virgam suam, remansit: tunc Abiathar | pontifex: C praem Abiathar | B om incendit sacrif. | et effudit illic orationem (B orat. fudit ad dominum). Apparuitque: C Et effundente illo orationem apparuit ei | C om dei | C simul cum ceteris | C om sed cum ceteris non protulisti | C hanc tu dum tuleris et dederis, in ipsa | C Erat autem haec virga Ioseph, eratque ipse abiectus habitus quoniam senex erat (D Ioseph qui senex abiectus erat); et ne forte cogereetur accipere eam, requirere noluit virgam suam: B haec omnia om | Cumque staret etc: B Cumque Abiathar pontifex Ioseph humilem ac ultimum stantem videret | C ultimus, voce magna cl. ad eum Abiathar

quia tu expectaris. Et accessit Ioseph expavescens quia summus pontifex cum clamore nimio vocaret eum. Mox autem ut extendit manum accepit virgam suam, et statim de cacumine eius egressa est columba nive candidior, speciosa nimis; et diu evolans per templi fastigia petivit denique coelos. ⁴ Tunc universus populus congratulabatur seni dicentes Beatus factus es tu in senectute tua, pater Ioseph, ut idoneum te deus ostenderit ad accipiendam Mariam. Et cum sacerdotes dixissent ei Accipe eam, quia ex omni tribu Iuda tu solus es electus a deo, Ioseph coepit adorare eos cum verecundia dicens Senex sum et filios habeo, ut quid mihi infantulam istam traditis, cuius etiam aetas minor est nepotibus meis? Tunc Abiathar summus pontifex dixit ad eum Memor esto, Ioseph, quemadmodum Dathan et Abiron et Core perierunt, quia voluntatem dei contemserunt. Ita tibi eveniet si hoc quod tibi a deo iubetur contemseris. Respondit ei Ioseph Ego quidem voluntatem dei non contemno, sed custos eius ero; quousque hoc de voluntate dei cognoscam, quis possit eam habere ex filiis meis coniugem. Dentur illi aliquae virgines ex sodalibus eius ad solatium, cum quibus interim degat. Respondit Abiathar pontifex dicens Virgines quidem quinque ad eius solatium dabuntur, quousque dies

pontifex dicens | C om Ioseph | C quoniam tu | quia: C quod | C vocasset | C Mox autem extendens manum ut suam virg. acciperet, statim de cac. virgae | C evolans diu -- fastigiam | C om denique

4. C dicens | C om pater Ioseph | ut idoneum -- ostenderit (D -deret) ad accip. (B add virginem) Mariam: C et deus te idoneum elegit ad acc. M. | C Cum autem sacer. dicerent ei -- quia ex omnibus beatus solus tu a deo electus es; tunc coepit adorare et rogare eos Ioseph atque cum verecundia dicens Senex | cuius etiam (B om) -- nepotibus meis (B nepotum meorum): C om | Abiathar: A Abgatar. B Abyachar | C om ad eum | Abiron: A Abyram, B Biron | et Core (A Chore) cum ABD; C om | B voluntatem domini | Respondit: C Et dixit | Ego quidem (D om) vol. dei (D domini) | sed (D add quia) custos eius (B istius infantulae) ero -- de (D om) voluntate dei cognoscam (D cognosci possit) quis possit (D poterit) -- coniugem: C (prioribus omissis) si cognoscere possim quis eam possit etc | Dentur (B add ergo) illi (D ei, C om) aliq. virgines (C virg. post eius) ex sod. eius (D haec om) ad solatium (D ante aliquae; C om | interim: D interea | Resp. Abiathar (sic h. l. etiam A; B Abyachar) pont. dicens: C Iterum Abi. pont. dixit | C om quousque

statutus veniat in quo ipsam accipias: non enim poterit alii in matrimonium copulari.

⁵ Tunc Ioseph accepit Mariam cum aliis quinque virginibus, quae essent cum ea in domo Ioseph. Erant autem istae virgines Rebecca, Sephora, Susanna, Abigea et Cael: quibus datum est a pontifice sericum et hyacinthus et byssus et coccus et purpura et linum. Miserunt autem inter se sortes quid quaeque virgo faceret: contigit autem ut Maria purpuram acciperet ad velum templi domini. Quam cum acciperet, dixerunt ei illae virgines Cum tu sis ultima et humilis et minor omnibus, purpuram meruisti accipere et obtinere. Hoc autem dicentes quasi in fatigationis sermone coeperunt eam appellare virginum reginam. Dum ergo haec agerent inter se, apparuit angelus domini in medio illarum dicens illis Non erit sermo iste in fatigationem missus sed in prophetationem verissimam prophetatus. Expavescentes ergo in conspectu angeli et in verbis eius, rogaverunt eam ut indulgeret eis et oraret pro eis.

CAPUT IX.

¹ Altera autem die dum Maria iuxta fontem staret in urceolum impleret, apparuit ei angelus domini dicens Beata es, Maria, quoniam in utero tuo habitaculum parasti domino.

ipsam: C tu eam | accipias: B add in uxorem

5. in domo Ioseph: C in domo sua | Rebecca ex C; A Reutha, B Retram | Sephora (D Sefora): B Sophera, C Sepsiphora | Cael cum A; B Agabel, C Zahel | C a pontificibus | sericum: A siricum | et hyacinthus (A iacintus) et byssus (A biss.) et coccus (A cocus): C iacintum (D iacinctum) et (D praem coccinum) byssum | C unaquaque | C et factum est ut Maria purpuram nendam | D quam cum accepisset | illae: A aliae | Cum tu sis - - virginum reginam: C Cum iunior tu sis (D tu sis minor) omnibus, purpuram obtinere meruisti. Et hoc dicentes quasi in fatigationem sermonis reginam virginum eam app. coop. B vero sic: Filiae regum sumus, et tu cum minor sis, purpuram quasi regina nostra accipere meruisti et obtinere. Et tunc coeperunt eam app. reginam. | C Cumque haec inter se agerent | illarum: AC eorum | dicens illis: C et dixit | prophetationem: C probationem | D prophetantis | C Expaverunt autem in -- eius, et coeperunt rogare Mariam -- rogaret pro eis.

IX, 1. C dum staret iuxta fontem, apparuit | A dicens illi | Beata es -- in utero tuo (ita AB; C in mentem tuam) habitaculum (B habitationem) parasti

Ecce veniet lux de coelo et habitabit in te, et per te universo mundo resplendebit.

² Iterum tertia die dum operaretur purpuram digitis suis, ingressus est ad eam invenis, cuius pulcritudo non potuit enarrari. Quem cum vidit Maria, expavit et contremuit. Cui ille ait Ave Maria, gratia plena, dominus tecum; benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui. Quae cum audivit, tremnit et expavit. Tunc angelus domini adiunxit Noli timere, Maria; invenisti gratiam apud deum: ecce concipies in utero et paries regem, qui non solum terram implet sed coelum, et regnat in secula seculorum.

CAPUT X.

Cum haec agerentur, Ioseph in fabricandis tabernaculis regionum maritimarum erat opere praecoccupatus: erat enim ligni faber. Post vero menses novem reversus est in domum suam et invenit Mariam praegnantem. Unde totus in angustia positus contremuit et exclamavit dicens Domine deus, accipe spiritum meum: quoniam melius est mihi mori quam amplius vivere. Cui dixerunt virgines quae cum Maria erant Quid ais, domine Ioseph? Nos scimus quoniam vir non tetigit eam; nos sumus testes quoniam virginitas et integritas perseverat in ea. Nos custodivimus super eam: semper in

(BC praeparasti) domino (C ante praepar.): D om | C ut habilet in te et per te universum mundum resplendeat.

2. Iterum (C Item): h. l. A novum caput (et quidem X.) habet. | Quem cum vidit: D Quem videns, C Tunc (Hunc?) videns. | Ave Maria -- tecum (post haec A habet etc et pergit Noli timere. Sed B et D textum plene exhibent.); benedicta -- Quae cum -- adiunxit (Quae usque adiunxit ex B sunt; D non habet.): haec omnia C om | in utero: C om; B add de spiritu sancto. qui obumbrabit tibi | regem: B add et vocabitur nomen eius Emanuel | C qui imperat non solum in terra sed etiam in caelis, et regnabit in sec. sec. amen.

X, 1. C Cum autem haec ag., Ios. in Capharnaum maritima erat in opera (D opere erat lignorum) occupatus: erat enim faber ligni (D lignartus). | Post vero -- et invenit: C ubi moratus est mensibus novem. Reversusque in d. suam invenit | Unde -- Domine deus (B add meus): C et totus contremuit, et positus in angustia exclamavit et dixit Domine domine | C om amplius | virgines: B quinque virg., C virg. illae | C om Quid ais; dom. Io. | nos sumus testes -- in ea: C nos scimus quia integritas et virg. in ea immaculata persev. | Nos cust. super eam:

oratione nobiscum permansit; quotidie angeli dei cum ea loquuntur; quotidie de manu domini escam accepit. Nescimus quomodo fieri possit ut sit peccatum aliquod in ea. Nam si suspicionem nostram tibi vis ut pandamus, istam gravidam nemo fecit nisi angelus domini. ² Ioseph dixit Ut quid me seducitis ut credam vobis quoniam angelus domini impraegnavit eam? Potest enim fieri ut quis se finxerit angelum domini et deciperit eam. Et haec dicens flebat et dicebat Qua fronte ad templum domini respiciam, aut qua facie visurus sum dei sacerdotes? Quid facturus sum? Et haec dicens cogitabat ut fugiens dimitteret eam.

CAPUT XI.

Cumque cogitaret exurgere et occultare se et habitare in occultis, ecce in ipsa nocte apparuit in somnis ei angelus domini dicens Ioseph fili David, noli timere; accipe Mariam coniugem tuam: quod enim in utero eius est, de spiritu sancto est. Pariet autem filium, et vocabitur nomen eius Iesus: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Exurgens autem Ioseph a somno gratias egit deo; et locutus est Mariae et virginibus quae erant cum ea, et narravit visum suum. Et consolatus est super Maria, dicens Peccavi, quia suspicionem aliquam habui de te.

B nos enim semper cum ea futmus. . C nam custodita est a deo | C om nobiscum | C Quot. cum ea angelus domini loquitur; quot. escam de manu angeli accipit | Nescimus -- possit: C Quomodo fieri potest | Nam si -- nemo (C non) -- domini (C dei. Addit vero A qui eam impraegnavit): B Non sit in te aliqua suspicio de ipsa, quia non nisi spiritus sanctus gravidam eam fecit

2. Ios. (C add autem) dixit: B Tunc Ios. cum suspicionis amaritudine suae dixit | C quia ang. dom. impraegnavit eam | D ut quisquam finx. se esse angelum domini ut deciperet eam. . C haec vitiose exhibet | respiciam, aut qua: C iturus sum? Qua | C cogitabat occultare se et eam dimittere

XI. Cumque: A h. l. non habet novum caput. | C Cumque ordinasset in nocte exurgere, ut fugiens habitaret in occultis | C ei angel. dom. in somnis | accipere: C accipere | quod enim: C quoniam quod | et vocabitur (B -bis) nom. ei. Iesus (B Iesum) cum ABD; C qui vocabitur Iesus | C om a somno | C deo suo | B beatae Mariae et vtrg. quinque | C visionem suam | super Maria: B Mariam | quia (C quoniam) --- de (C in) le: B suspicionem nequam habens de te

CAPUT XII.

¹ Post haec factus est rumor magnus quod Maria esset gravida. Et comprehensus Ioseph a ministris templi ductus est cum Maria ad pontificem, qui una cum sacerdotibus coepit exprobrare illi et dicere Ut quid fraudatus es istam talem et tantam virginem, quam sicut columbam angeli dei in templo nutrierunt, quae virum nunquam voluit videre nec habere, quae in lege dei optimam habuit eruditionem? Tu si ei violentiam non fecisses, adhuc in virginitate sua permaneret. Ioseph autem iurans devovit quod nunquam penitus tetigisset eam. Cui Abiathar pontifex respondit Vivit deus quia modo faciam te potare aquam potationis domini, statimque apparebit peccatum tuum.

² Tunc congregata est multitudo populi, quae dinumerari non poterat, et adducta est Maria ad templum. Sacerdotes vero et affines et parentes eius flentes dicebant ad Mariam Confitere sacerdotibus peccatum tuum, quae eras sicut columba in templo dei et accipiebas cibum de manu angeli. Rursus Ioseph vocatus est ad altare, et data est ei aqua potationis domini: quam cum gustasset aliquis mentiens et circumisset septies altare, dabat deus signum aliquod in facie eius. Cum ergo bibisset securus Ioseph et girasset septies altare, nullum signum peccati apparuit in eo. Tunc iustifi-

---

XII, 1. C Factum est autem post haec exitit rumor quod | B a magnatibus templi | ductus est: A add cum Maria | ad pontificem: B add Abiathar | cum sacerdotibus: B add et magnatibus templi | istam -- virginem: C nuptias tantae ac talis virginis | C in templo dei | C nunquam nec videre voluit, quae | C Tu autem si | adhuc -- permaneret (B permansisset): C illa hodie virgo perseverasset | iurans devovit: C devotabat se iurans, B coepit detestari firmiter | C om penitus | Abiathar: A Abyathar, B Joachar | C dixit Vivit dominus | quia (C quoniam): B et ego | C et statim

2. C omnis multitudo Israel -- poterat .. B maxima pars virorum in templo demiat et mulierum, ut in iudicium eius prospicerent | et adducta est (C Add. etiam) -- templum (C add domum): B om | ad Mariam: C ad eam | C Vocatus est autem et Ioseph ad altare rursus | C quam si gust. homo meluens (D neviena) | C in faciem eius | C gyrasset, omisso septies | apparuit in facie eius | iustificaverunt: A sanctific.

caverunt eum sacerdotes omnes et ministri et populi dicentes Beatus factus es, quoniam nullus reatus inventus est in te³ Et vocantes Mariam dixerunt ei Et quam excusationem tu poteris habere? aut quod signum maius in te apparebit quam hoc quod prodit te conceptus ventris tui? Hoc solummodo requirimus a te ut, quia Ioseph mundus est a te, confiteare quis est qui te deceptit. Melius est enim ut tua confessio te prodat, quam ira dei dans signum in facie tua in medio populi te manifestet. Tunc Maria constanter et intrepida dixit Domine deus rex omnium, qui es conscius secretorum, si est aliqua pollutio in me aut aliquod peccatum, aut aliqua sive concupiscentia vel impudicitia, detegas me in conspectu omnium populorum, ut omnibus sim emendationis exemplum. Hoc dicens accessit ad altare domini confidenter et bibit aquam potationis, et septies circumvit altare, et non est inventa in ea ulla macula.

⁴ Cumque omnis populus exstaret stupore, videntes ventris conceptum et nullum signum in facie eius apparuisse, coeperunt inter se populi varia loquacitate turbari. Alii dicebant sanctam et immaculatam; alii vero malam et contaminatam. Tunc Maria videns se in suspitione populi esse nec se eo integre videri purgatam, omnibus audientibus clara voce dixit Vivit dominus Adonai, dominus exercituum, in

C Beatus es tu, quoniam non est inventus reatus in te

3. C Tu quam excus. afferre (D habere) poteris | quod prodit te: C quod prodidit | mundus est a te: C mundatus est | C confitearis | A om enim | ut tua -- prodat cum ABD; C vitam tuam confessio prodat | CD in faciem tuam | te manifestet: D vitam tuam manifestet | G om constanter et | BC om Domine deus usque secretorum | aut aliqua sive - impudicitia: C aut fuit in me aliqua concupiscentia impudicitiae (D vel impudicitia) | detegas me: BC detegat me (B illud) deus | ut omnibus sim emend. (B add et corruptionis) exempl.: C ut fiam omnibus mendacibus (D emendationis) exempl. | C Et accessit | A circumv. ad altare:

4. C Et cum omnis populus stuperet et haesitaret (D omnes populi stupere et haesitarent) | et nullum: C at nullum | C in facie eius | C inter se varia populi | C Alii dico. sanctitatem (D add ex innocentia); alii vero per malam conscientiam accusabant eam . . B Alii dicebant quod pro mala conscientia accusabant eam; alii dicebant Grande signum est illud. | C videns populi suspitionem non (D nec se) ex integro fuisse purgatam | C domin. Adonai (A - nay) exercituum . . D

cuius conspectu sto, quoniam virum nunquam cognovi; sed ab eo cognoscor cui ab infantia meae aetatis mentem meam devovi. - Et hoc deo meo votum feci ab infantia mea, ut in ipso qui me creavit in integritate permaneam, in qua me confido ipsi soli vivere et ipsi soli servire: et in ipso quamdiu vixero sine pollutione permanebo. Tunc omnes coeperunt osculari pedes eius et genua eius amplecti, rogantes eam ut malis suspicionibus eorum daret indulgentiam. Et deduxerunt eam populi et sacerdotes et omnes virgines cum exultatione et gaudio magno usque ad domum suam, clamantes et dicentes Sit nomen domini benedictum in secula, quia manifestavit sanctitatem tuam universae plebi suae Israel.

CAPUT XIII.

¹ Factum est autem post aliquantum tempus ut fieret professio ex edicto Caesaris Augusti, ut profiteretur universus orbis, unusquisque in patria sua. Haec professio facta est a praeside Syriae Cyrino. Fuit ergo necesse ut Ioseph profiteretur cum beata Maria in Bethleem, quia inde erat Ioseph et Maria, de tribu Iuda et de domo et familia David. Cum ergo Ioseph et beata Maria irent per viam quae ducit Bethleem, dixit Maria ad Ioseph Duos populos ante me video, unum flentem et alium gaudentem. Cui Ioseph respondit

domin. exercituum, Adonai | sed ab eo -- devovi: C sed nec cognoscere habeo; quia ab infantia aetatis meae in hoc mentem definivi | C om ab infant. mea | ut in ipso: C ut ipsi | C vivere et ipsi soli (om servire: et in ipso) sine aliqua pollutione quamdiu vixero permanere | C Tunc omnes osculabantur eam rogantes | B rog. eam humiliter | B pie daret veniam | B reduserunt | C omnes populi | C om magno | C dicentes ei | C om in secula | quia manifestavit: C qui manifestabit | sanctitatem tuam (A suam): B sanctitatem virginitalis suae | plebi suae (C om) Israel: B plebi huic

XIII, 1. *ut profiteretur -- in patria sua (B in provinciam suam): C ut proficeretur unusquisque in patriam suam | facta est: C praem prima, B add primo | B sub praeside | C Necesse autem fuerat ut et Ioseph | profiteretur (B proficeretur) cum b. M. (B add coniuge sua: C cum Maria proficeretur | C quia exinde erat, et Maria de tribu | et familia: CD ac patria. D sic: Necesse autem fuerat ut Ioseph, qui exinde erat, et Maria de tribu Iuda et de domo ac patria David, irent per viam etc | C om beata | CD ducit ad (D in) Bethleem | D Dixit autem Maria ad Ioseph | C Cui respondit Ioseph et dixit Sede et tene te |*

Sede in iumento tuo et noli superflua verba loqui. Tunc apparuit puer quidam speciosus ante eos, indutus veste candida, qui dixit ad Ioseph. Quare dixisti verba superflua esse de duobus populis de quibus locuta est Maria? Populum enim Iudaeorum flentem vidit, qui recessit a deo suo, et populum gentium gaudentem, qui iam accessit et prope a domino factus est, secundum quod promisit patribus nostris Abraam, Isaac et Iacob: tempus enim advenit ut in semine Abrahae ribuatur omnibus gentibus benedictio.

² Et cum haec dixisset, angelus iussit stare iumentum, quia tempus pariendi advenerat; et praecepit beatæ Mariae ut descenderet de animali et ingrederetur speluncam subter caverna, in qua lux nunquam erat sed semper tenebrae, quia lumen diei recipere non poterat. Cumque ingressa fuisset beata Maria in eam, coepit tota splendore clarescere, quasi hora diei sexta esset: ita speluncam lux divina illustrabat ut nec in die nec in nocte lux ibi defuerit, quamdiu ibi fuerat beata Maria. Et ibi peperit masculum, quem angeli statim circumdederunt nascentem, quem natum et super pedes suos mox stantem adoraverunt dicentes Gloria in excelsis deo et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. ³ Iam enim natiuitas domini advenerat, et Ioseph perrexerat quaerere obstetrices. Qui cum invenisset, reversus est ad speluncam et in-

C om quidam | B apparuit ei angelus domini, indutus | C veste splendida, et dixit | C om esse | de quibus - - Maria: C quae audisti dicentem Mariam | C quia recessit | C quia access. et pr. factus est ad dominum | promisit: B add deus | D om in semine | Abraam et Abrahæ: sic plane codd. | C benedictio omn. gent. tribuatur

2. Hoc loco in A est caput XIII. | B angelus domini | C adven. pariendi | descenderet: A discederet | B et subterraneam speluncam intraret. C sic: Et praecepit descendere de animali Mariam et ingredi in speluncam subterraneam, in qua lux non fuit unquam | tenebrae: C add fuerunt | recipere non poterat: C penitus non habebat | C Ad ingressum vero Mariae coepit tota spelunca splendorem habere, et quasi sol ibi esset, ita tota fulgorem lucis ostendere; et quasi esset ibi hora diei sexta, ita eandem speluncam lux divina illustravit; nec in die nec in nocte lux ibi divina defuit quamdiu ibi Maria fuit. | C quem circumdedit. angeli nascentem et natum adorav. dicentes .

3. C Iam enim dudum Ios. perrexerat ad quaerendam (D - das) obstetricem (D - ces): qui cum reversus esset ad speluncam, Maria iam infantem genuerat. |

venit cum Maria infantem quem genuerat. Et dixit Ioseph ad beatam Mariam Ego Zelomi et Salome adduxi tibi obstetrices, quae stant foris ante ostium speluncae, prae nimio splendore non audentes huc ingredi. Audiens autem beata Maria subrisit. Cui Ioseph dixit Noli subridere, sed cauta esto ut te visitent, ne forte indigeas medicina. Tunc inssit eas intrare ad se. Cumque ingressa fuisset Zelomi, Salome non ingressa, dixit Zelomi ad Mariam Dinite me ut tangam te. Cumque se scrutari permisisset, exclamavit voce magna obstetrix et dixit Domine domine magne, miserere. Nunquam hoc auditum est nec in suspicione habitum ut mamillae cuiusquam plenae sint lacte et natus masculus matrem suam virginem ostendat. Sed et nulla sanguinis pollutio facta est in nascente; nullus dolor in parturiente. Virgo concepit, virgo peperit et virgo permansit. ⁴ Audiens autem hanc vocem Salome dixit Permite ut palpem te et probem utrum verum dixerit Zelomi. Cumque beata Maria se permisisset ab ea palpari, misit manum suam Salome. Dum autem manum suam a palpitatione retraheret, aruit manus eius, et prae nimio dolore coepit flere vehementer et angustiari, clamando dicens Domine deus, tu nosti quia semper te timui, et omnes pauperes sine retri-

---

Et dixit: A om Et | C om beatam | C Ego tibi Zelemi (D ut videtur Zaalem) et Salomen obst. add. quae foris ante spel. stant et prae spl. nimio hic non possunt introire. | C Aud. autem haec Maria subr. Et dixit ad eam Ios. | A om sed | C om ut te visitent | medicina: B curamine | eas intrare: C unam ex illis introire | C Cumque ingr. esset Zelemi, ad Mariam dixit | se scrut. (B tangi) permisisset: C permisiss. se Mar. tangi | B Domine deus meus: nunquam | C om magne | C adhuc hoc nec auditum nec in suspicionem habui ut mamillae plenae sint lacte | C Nulla poll. in nascentem facta est, -- in parturientem | et (B add post partum) v. permansit: C virgo permanet

4. C om autem | C alia obstetrix nomine Salome | Permite -- Zelomi: B Quod audio, nisi probavero, certe non credam. Ingressa ad beatam virginem dixit Volo probare palpando te utrum verum sit quod dixit Zelomi. . . C Quod ego audio non credam, nisi forte ipsa (D donec et ipsa) probavero. Et ingressa Salome ad Mariam dixit Permite me ut palpem te et probem utrum verum dixerit Zelemi. | C Cumque permisisset Mar. ut eam (D se) palparet | misit manum suam Salome: haec A praetermittit | dum autem etc: C et cum misisset et tangeret, statim exaruit m. e. | C om nimio | C vehementissime | C et clamare et dicere | C om deus | et omnes cum BC . . A homines | D sine retributionis munere . . C sine acceptione

butione curavi, de vidua et orphano nihil accepi, et inopem a me ire vacuum non dimisi. Et ecce misera facta sum propter incredulitatem meam, quia sine causa tentare volui virginem tuam.

⁵ Cum haec diceret, apparuit iuxta eam iuvenis quidam valde splendidus dicens ei Accede ad infantem et adora eum et tange de manu tua, et ipse salvabit te: quia ipse est salvator seculi et omnium in se sperantium. Quae confestim ad infantem accessit, et adorans eum tetigit fimbriam pannorum in quibus infans erat involutus, et statim manus eius sanata est. Et exiens foras coepit clamare dicens magnaalia quae viderat et quae passa fuerat, et quemadmodum curata fuerat, ita ut per praedicationem eius multi crederent.

⁶ Nam et pastores ovium asserebant se angelos vidisse in medio noctis hymnum dicentes, deum coeli laudantes et benedicentes, et dicentes quia natus est salvator omnium, qui est Christus dominus, in quo restituetur salus Israel.

⁷ Sed et stella ingens a vespere usque ad matutinum super speluncam splendebat, cuius magnitudo nunquam visa fuerat ab origine mundi. Et prophetae qui erant in Ierusalem hanc stellam dicebant Christi nativitatem indicare, qui restauraret promissionem non solum Israeli sed et omnibus gentibus.

retributionum | *orphano* cum ABD; C *orphana* | C *nunquam dimisi* omisso *ire* | C *quia ausa fui temptare* | *virginem tuam*: A *solus* add *quae venit lumen verum* et *post partum virgo permansit*

5. Hoc loco in A est caput XV. | C *Cumque* | C *iuxta illam iuvenis splendidus* | et (B *atque vestimenta eius*) *tange de*: C *et continge* | *salvabit te*: C *solus sanabit eam* | C *Et confestim* -- *access. Salome* | C *fimbrias* | B *in quibus a sancta Maria matre erat involutus* | C *et dicere magnaalia virtutum quae* | *viderat*: B add *in spelunca* | *curata fuerat*: C *om fuerat* | *per*: C *ad*

6. Hoc loco A habet caput XVI. | *past. ovium*: B *past. qui erant in regione illa custodientes gregem suum* | *in medio noctis*: B add *silentio, et audivisse* | *deum coeli* (C *Helye*) *laudantes* (D *laudate*) *et benedicentes* (D *benedicite*) *et dicentes* (D *haec om*) -- *salvator omnium*: B *Gloria in excelsis deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis. Qui et dixerunt Natus est nobis hodie salv. mundi* | *Christ. dominus*: D add *in civitate David* | *salus Israel*: C *omne regnum Isr.*

7. Hoc loco in A incipit caput XVII. | *ad matulinum*: C *ad mane* | C *qui fuerant* | C *non solum Israel sed et omnium gentium* | *sed et omnibus*: A *sed in omnibus*

CAPUT XIV.

Tertia autem die nativitatis domini nostri Iesu Christi beatissima Maria egressa est de spelunca, et ingressa stabulum posuit puerum suum in praesepe, quem bos et asinus adoraverunt. Tunc adimpletum est quod dictum est per Isaiam prophetam dicentem Cognovit bos possessorem suum et asinus praesepe domini sui. Ipsa ergo animalia, bos et asinus, in medio eum habentes incessanter adorabant eum. Tunc impletum est quod dictum est per Abacuc prophetam dicentem In medio duorum animalium innotesceris. In eodem loco moratus est Ioseph cum Maria tribus diebus.

CAPUT XV.

¹ Sexta autem die ingressi sunt Bethleem, ubi impleverunt septimam diem. Octavo vero die circumcidentes puerum, vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab angelo antequam in utero conciperetur. Postquam autem impleti sunt dies purgationis Mariae, secundum legem Moysi, tunc duxit Ioseph infantem ad templum domini. Cumque accepisset parthithomum infans — parthithomus id est circumcisio —, obtulerunt pro eo par turturum aut duos pullos columbarum.

XIV. C Tertio | C om nostri Ies. Chr. | C beata | C ingr. est stab. et posuit | C om suum | in praesepe: B add quia non erat ei locus magis aptus in diversorio conditus | quem -- adoraverunt: BC Tunc (C Et) -- ador. eum | Ipsa ergo: C Ipsa autem, D Ipsa enim | animalia: C add id est, D scilicet | eum habentes: A stantes | Tunc impletum (C adimpl.): B Et tunc et impl. | Abacuc: Thilo (ex C ut videtur) Habacuc | innotesceris: B cognoscetis | C In eodem autem | C Ioseph et Maria cum infante .. B Ios. et beata virgo Maria cum puero

XV, 1. CD Sexto autem (D om) die cum beata Maria ingressus est Ioseph Bethl. | ubi impleverunt -- parthithomum (servavi codicis scripturam; ibidem post est parthithomus) -- obtulerunt pro eo: C ubi impletis triginta diebus duxit infantem ad templum domini, et obtulerunt pro eo .. D ubi octavo die circumciderunt puerum, et vocatum est nomen eius Iesus. Tertio decimo vero die venerunt magi ab oriente in Hierosolymis etc cf. caput apud nos XVI. Magorum vero historiam in cod. D excipiunt verba haec: Impletis igitur quadraginta diebus Ioseph duxit infantem in templum domini, et obtulerunt pro eo etc usque finem capituli nostri XV. | aut duos: BCD et duos | columbarum: B add sicut scriptum est in lege domini.

² Erat autem in templo vir quidam dei, perfectus et iustus, cui nomen Symeon, annorum centum duodecim. Hic responsum a domino acceperat quia non gustaret mortem nisi videret Christum filium dei viventem in carne. Hic cum vidisset infantem, exclamavit voce magna dicens Visitavit deus plebem suam, et implevit dominus promissionem suam. Et festinans adoravit eum. Et post hoc suscepit eum in pallium suum et osculans pedes eius dixit Nunc dimittis servum tuum, domine, secundum verbum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum, lumen ad revelationem gentium et gloriam plebis tuae Israel.

³ Erat quoque in templo domini Anna prophetissa, filia Phannel, de tribu Asser, quae vixerat cum viro suo annos septem a virginitate sua: et haec vidua erat iam per annos octoginta quattuor: quae nunquam discessit a templo domini, ieiuniis vacans et orationibus. Haec quoque similiter adorabat infantem dicens quoniam in isto est redemptio seculi.

---

2. Hic in codice A est caput XX. | *vir quidam* (C om) -- *iustus*: B *quidam homo iustus et timoratus* | C *nomine Simeon* | C *ann. cent. tredecim* .. B om | B *a spiritu sancto acceperat* | C *quod non gustasset* -- *vidisset* -- *dei filium in carne* (D add *viventem*) .. B *non visurum se mortem nisi prius videret Christum dominum in facie* | *Hic*: C *Qui* | *Visitavit* -- *dominus* (A om) *promiss. suam*: B *Visitavit et fecit redemptionem plebis suae Israel benedictus dominus deus noster* | *festinans*: B add *se ad portam templi* | *ador. eum*: B add *osculans palmas eius* | *Et post hoc* (C *haec*) *suscepit* (C *suscipiens*) *eum in pallium suum* (C *in pallio suo*) *et* (C *adoravit eum iterum et*) *osculans* (C *osculabatur*) *pedes* (C *plantas*) *eius dixit* (C *dicens*): B *Et accepit in ulnas suas et dixit* | A om *domine* | *Israel*: B add *Et cum CXII esset annorum et vix posset se ipsum regere, portavit puerum in ulnis suis usque ad altare templi domini. Senex puerum portabat, sed puer senem regebat. Tunc locutus est Iesus dicens Exaudita est oratio tua, Symeon. Et stupefacti sunt omnes magistri templi de verbo quod infans locutus erat.*

3. A h. l. habet caput XXI. | C *Erat autem in* | BC om *prophetissa* | C *annis septem* | C om a (B in) *virgin. sua* | B *erat: quae non discedebat a templo domini* (C *dei*) *LXXX annis ieiun. etc* | *Haec quoque similiter adorab.* (C *Haec accedens adorabat*) -- *seculi* .. B *Quae dixit Ecce positus est in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel: ipseus animam pertransibit gladius, ut revelentur es multis cordibus cogitationes: qui seculi redemptio est. Tunc reversi sunt cum eo parentes eius in Bethleem.*

CAPUT XVI.

¹ Transacto vero secundo anno venerunt magi ab oriente Ierusalimam, magna deferentes munera. Qui instanter interrogaverunt Iudaeos dicentes Ubi est rex qui natus est vobis? Vidimus enim stellam eius in oriente, et venimus adorare eum. Haec autem opinio pervenit ad Herodem regem, et ita eum terruit ut congregaret scribas et Pharisaeos et populi doctores, inquirens ab eis ubi Christum nasciturum prophetae praedixerunt. At illi dixerunt In Bethleem Iudae. Scriptum est enim Et tu Bethleem, terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda; ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israel. Tunc Herodes rex vocavit magos ad se et diligenter inquisivit ab eis quando eis apparuit stella. Deinde mittens eos in Bethleem dixit Ite et interrogate diligenter de puero; et cum inveneritis, renuntiate mihi, ut et ego veniens adorem eum.

² Euntibus autem magis in via apparuit eis stella, quae quasi dux eis erat, antecedens eos quousque pervenirent ubi puer erat. Videntes autem stellam magi gavisii sunt gaudio magno, et intrantes in domum invenerunt infantem Iesum sedentem in sinu matris. Tunc aperuerunt thesauros suos,

---

XVI, 1. *Transacto vero secundo anno venerunt*: B *Et transactis duobus annis ecce venerunt* .. C *Transactis autem duobus diebus venerunt* .. D (ut iam relatum est) *Tertio decimo vero die venerunt* | *Ierusalimam*: C *Hierosolimam*, D in *Hierosolymis* | D *afferentes* | *vobis*: C *nobis* (?) | *stellam eius*: A om *eius* | C om *in oriente* | B *et venimus cum muneribus* | C *Haec opinio perterritit omnes* (D *Iudaeos*); *et misit Herodes ad scribas* .. B *Haec verba terruerunt omnes Iudaeos*. *Et tunc Herodes congregavit scribas* | C *ut inquireret ab eis* | C *propheta nasciturum praedixerat* | *Iudae* (codex *Iude*) cum ABD; C om | BC *Sic enim scriptum est* (B *add per prophetam*) *Et* (B om) *tu* | *Iuda bis*: B *Iude bis* | *enim* cum BC; A om | C *qui reget* | *Tunc Herodes* -- *ad se* (C om) -- *ab eis* (C om) -- *deinde mittens* (C *et misit*) *eos in* (C *ad*) *Bethl. dixit* (C *dicens*): B *Deinde quia magi stellam quam viderant dum venirent Ierusalimam ad Herodem in astris aspiciere non valebant, dixit eis* | D *et mihi* (?) *rogate* .. in C plura male desunt | C *inveneritis eum* | B in fine *add Hoc autem dicebat ut ipsum fraudulenter perderet*.

2. *in via*: D om | *eis*: C om | C *stella, et quasi quae ducatum praestaret illis, illa antecedebat eos etc* | C *et ingressi domum* | B *invenerunt puerum cum Maria matre eius, et procidentes adoraverunt eum* | *Tunc aperuerunt* -- *magnis*

et magnis muneribus muneraverunt beatam Mariam et Ioseph. Ipsi autem infanti obtulerunt singuli singulos aureos: similiter unus aurum, alius thus, tertius vero myrrham. Qui cum ad Herodem regem vellent redire, in somnis ab angelo moniti sunt ne redirent ad Herodem: et per aliam viam reversi sunt in regionem suam.

CAPUT XVII.

¹ Videns autem Herodes quod illusus esset a magis, inflatum est cor eius, et misit per omnes vias volens eos capere et interficere. Quos cum penitus non inveniret, denuo misit in Bethleem et omnes fines eius, et occidit omnes pueros quos invenit a bimatu et infra, secundum tempus quod exquisiverat a magis.

² Ante unum vero diem quam hoc fieret, admonitus est Ioseph in somnis ab angelo domini qui dixit ei Tolle Mariam et infantem, et per viam eremi perge in Egyptum. Ioseph autem secundum angeli dictum ivit.

(C ingentibus) muneribus - beatam (C om) -- singuli: B et apertis thesauris suis obtulerunt et munera | singulos aureos (ita AC; D munera): similiter (unus A similiter post haec aurum, thus et mirram; similiter) unus -- myrrham (codd. mirram) .. B pro his Guaspar mirram, Melchion (Melchior?) thus, Balhasar aurum | U reverti vellent, admoniti sunt in somnis (?) ne | et per aliam: C praem illi autem adoraverunt infantem cum omni gaudio

XVII, 1. Quae priore sectione huius capitis traduntur, ea codex A capiti quod praecedit annexa habet. | Videns autem Herodes: D Anno sequenti Herodes rediens a Roma cum videret | per omnes vias: B add et confines regni sui | non inveniret: C invenire non potuisset | C om denuo | C ad Bethleem | et omnes fines (B confines) eius .. D et in omnibus finibus eius .. C om | C et omnes occidit infantes | quos invenit .. D qui erant in eis .. C om

2. Hoc loco in A incipit caput XXIII., quod complectitur omnia quae apud nos sequuntur usque ad finitium capitis XX. | C (non item D) om in somnis | C dixit illi | C perge et vade | Ios. autem (D vero) -- ivit: C om | B vero hanc sectionem sic habet: Sed deus omnipotens, qui scilicet omnia antequam fiant, ammonuit per angelum suum Ioseph in somnis dicens Surge et tolle puerum et matrem eius et fuge in Egyptum, et esto ibi usque quo dicam tibi: futurum est enim ut Herodes quaerat puerum ad perdendum. Tunc Ioseph imposuit beatam virginem cum puero super tumentum, et ipse super aliud ascendit, et arripuit iter per montana et per desertum, ut in Egyptum securus perveniret: non enim per maritimam propter insidias pergere voluerunt.

CAPUT XVIII.

Cumque venissent ad quandam speluncam et vellent in ea requiescere, descendit beata Maria de iumento, et sedens tenebat puerum Iesum in gremio suo. Erant autem cum Ioseph tres pueri et cum Maria quaedam puella simul iter agentes. Et ecce subito de spelunca egressi sunt multi dracones, quos videntes pueri prae nimio timore exclamaverunt. Tunc descendens Iesus de gremio matris suae, pedibus suis stetit ante dracones: illi vero adoraverunt Iesum; deinde recesserunt ab eis. Tunc adimpletum est quod dictum est per David prophetam dicentem Laudate dominum de terra dracones, dracones et omnes abyssi. Ipse autem infantulus Iesus ambulans ante eos praecepit eis ut nulli hominum nocerent. Sed Maria et Ioseph valde timebant ne forte infantulus laederetur a draconibus. Quibus Iesus ait Nolite timere, nec me considerate quia infantulus sum: ego enim perfectus fui semper et sum; necesse est ut omnes ferae silvarum mansuescant ante me.

CAPUT XIX.

¹ Similiter leones et pardi adorabant eum et comitabantur cum eis in deserto: quocumque Ioseph et beata Maria ibant, antecedeabant eos, ostendentes viam et inclinantes capita sua; servitiumque caudis adulantibus exhibentes grandi

XVIII. B *Cumque pervenissent* (A *venisset et vellet*) *ad desertum ad quandam speluncam* .. C *Cumque pervenissent* (D *Cum autem venissent*) *ad sp. quand.* | C *om beata* | *tenebat*: C *habebat* | C (non item D) *om quaedam* | C *om simul* | C (non item D) *om prae nimio timore* | C *om suae* | C *illi autem adoraverunt eum, et cum adorassent abierunt* | C (non item D) *om David* | C *om dracones et om. abyssi* | C: *Ipse autem infantulus ambulabat ante eos et praecepit iis* | *valde timebant*: C *in gravi pavore erant* | C (non item D) *ait Nolite me considerare* | C *ego enim vir perf. sum, et necesse est*

XIX, 1. C *Similiter autem et leones* | *pardi*: B *add atque aliarum ferarum genera* | *adorabant* -- *Quocumque* (C *Quacunque*) *Ios. et be. Mar.* (C *Maria et Ios.*) *ibant* -- *viam*: B *conveniebant et antecedeabant eos per desertum ostend. eis viam* | *et inclinantes* -- *adorabant eum*: C *et inclin. cap. suu adorabant Iesum* ..
Evang. apocr. ed. Tischendorf.

cum reverentia adorabant eum. Primo autem ut vidit Maria leones et pardos circa eos venientes et varia ferarum genera, vehementer expavit. Cui infans Iesus laeto vultu in faciem eius respiciens dixit Noli timere, mater: non enim ad iniuriam tuam veniunt, sed ad obsequium tuum et meum venire festinant. Ex his dictis amputavit timorem de corde ipsius. ² Ambulabant autem leones simul cum eis et cum bobus et asinis et summariis qui eis necessaria portabant, et nullum laedebant quamvis simul manerent; sed erant mansueti inter oves et arietes, quos secum de Iudaea adduxerant et secum habebant. Inter lupos ambulabant et nihil formidabant, et nullus ab alio laedebatur. Tunc adimpletum est quod dictum est per prophetam Lupi cum agnis pascentur; leo et bos simul paleas comedent. Erant simul duo boves et plaustrum in quo necessaria portabant, quos leones dirigebant in itinere eorum.

CAPUT XX.

¹ Factum est autem die tertia profectionis suae ambulantis eis ut beata Maria nimio calore solis fatigaretur in eremo, et videns arborem palmae dixit ad Ioseph Quiescam paululum sub umbra arboris huius. Ioseph itaque festinans duxit eam ad palmam et descendere fecit eam de iumento.

B plane om | C (non item D) *Prima autem die vidit -- et expavit* | C om et pardos | C circa se | C om vehementer | C expavit. In cuius faciem infans Iesus laeto vultu aspiciens dicit | C om veniunt, item et meum | Ex (C Et) his -- de corde ipsius (C de cordibus eorum): B om

2. bobus et asinis: A asinibus (sic) et bobus | C quae eis necessaria erant portantibus | C quamvis ipsi | ab alio: C ab aliquo | Ambulabant autem -- ab alio laedebatur: pro his omnibus B habet *Simul cum eis et cum somariis lupi erant et pecora* | B per Ieremiam prophetam | B Lupi autem cum agno | B simul comedent paleas | comedent: C vescuntur | C Erant autem duo | C portabantur, ommissis quos leones -- eorum.

XX, 1. C in die. Idem om ambulantis eis et beata; idem habet ardore solis | nimio: A nimius | B Factum est autem cum die -- suae aqua in ydribus (hydris) defeceret et beata M. proe nimio calore esset fatigata, dixit Quiescam | C om palmae | C aliquantum sub umbra eius | C Ios. autem festin. | C om

Cumque resedisset ibi beata Maria, respiciens ad comam palmae vidit eam plenam pomis, et dixit ad Ioseph Desidero ut fieri posset ut ex istis fructibus huius palmae perciperem. Et ait ad eam Ioseph Miror hoc te dicere, cum videas quantae sit altitudinis palma ista, et quod tu de palmae fructibus cogitas edere. Ego magis de aquae penuria cogito, quae nobis iam defecit in utribus, et non habemus unde nos et iumenta refocillare valeamus. ² Tunc infantulus Iesus laeto vultu in sinu matris suae residens ait ad palmam Flecte arbor ramos tuos, et de fructu tuo refice matrem meam. Et confestim ad hanc vocem inclinavit palma cacumen suum usque ad plantas beatæ Mariae, et collegerunt ex ea fructus quibus omnes refectioni sunt. Postquam vero collegerunt omnia poma eius, inclinata manebat, expectans ut eius ad imperium resurgeret ad cuius imperium fuerat inclinata. Tunc Iesus dixit ad eam Erige te, palma, et confortare et esto consors arborum mearum quae sunt in paradiso patris mei. Et aperi ex radicibus tuis venam aquae quae absconsa est in terra, et fluant aquae ad satietatem nostram ex ea. Quae statim erecta est, et coepit ad radicem eius fons aquarum egredi limpidissimus, frigidissimus et lucidissimus nimis. Videntes autem aquae fontem gavisissimi sunt gaudio magno, et satiati sunt ipsi et omnia iumenta et bestiae: unde gratias egerunt deo.

ibi beata | C respexit -- vidensque -- pomis dixit | pomis: B add quae dantuli vocantur | C Desiderium mihi est, si fieri posset, ut | C om istis | C quantum altitudinem habeant rami palmae huius | et quod (D quidem) tu -- cogito: C (prioribus omissis) Ego autem gravissime de aqua cogito | B om quae nobis -- in utribus | et non: B quoniam non | C unde eos replere aut nos ipsos refocill. debeamus.

2. C matris suae Mariae virginis | residens (A audiens?): C om | Flecte (C Reflecte, D Flectere) arbor ramos tuos (cum BC; D om; A palmam. B add ad terram) | BC de fructibus tuis | matrem meam: B add et nos | Et confestim: C Statim | B usque ad terram et usque ad palmas Mariae virginis | C et colligentes ex ea fructus quos habebat omnes referti sunt | C Postea vero quam collecta sunt | C eius imperio surg. cuius imperio f. declinata | C Aperi autem | C venam quae occulta (D abscondita) est | D fluat ex ea aqua ad | C Et statim erecta est palma, et coeperunt per radices eius egredi fontes aquarum limpidissimi et frigidi et dulcissimi nimis. Videntes autem (A om) fontes aquarum | C satiati sunt cum omnibus iumentis et hominibus (D bestiis suis) gratias agentes deo.

CAPUT XXI.

Die vero altera cum inde proficiscerentur, et in hora qua iter agere coeperunt Iesus ad palmam conversus dixit Hoc privilegium do tibi, palma, ut unus ex ramis tuis transferatur ab angelis meis et plantetur in paradiso patris mei. Hanc autem benedictionem in te conferam ut omnes quicumque in aliquo certamine vicerint, dicatur eis Pervenistis ad palmam victoriae. Haec eo loquente, ecce angelus domini apparuit stans super arborem palmae, et auferens unum ex ramis eius volavit ad coelum, habens ramum in manu sua. Quod videntes ceciderunt in faciem suam et facti sunt velut mortui. Quibus Iesus locutus est dicens Quare tenet formido corda vestra? An nescitis quia palma haec, quam feci transferri in paradysum, parata erit omnibus sanctis in loco deliciarum, sicut nobis parata fuit in huius loco solitudinis? At illi gaudio repleti sunt, et fortes effecti surrexerunt omnes.

CAPUT XXII.

¹ Post haec iter agentibus ipsis dixit Ioseph ad Iesum Domine, calor iste decoquit nos: si tibi placet, viam teneamus iuxta mare, ut possimus per civitates maritimas requiescere. Dixit ei Iesus Noli timere, Ioseph; ego viam vobis breviabo, ut quod spatio triginta dierum ituri eratis, in hac

---

XXI. Quae hoc capite continentur, codex A annexa habet capiti priori. | C Die autem altera profecti sunt; et in hora -- ait Hoc ex praecepto meo tibi dico, palma -- de ramis tuis | A Hanc bened. meam | D qui in aliquo bono cert. vicerint .. C qui certamine positi vicerint | A Haec autem eo | C et volans per medium coelum, habens ramum arboris palmae in manu sua | C Cumque haec viderent, facti sunt velut mortui. Tunc Ies. loc. est ad eos dicens Quare form. obtinuit cor vestrum? | C in paradiso, erit | C sicut vobis -- in loco deserti huius | C om At illi -- omnes.

XXII, 1. C Et dum (D Cum autem) iter agerent, dixit ei Ioseph | C calor nimis | decoquit nos: B add et valde difficile est nobis ire in Egyptum propter montana deserti; adhuc XXXVII diebus usque in Egyptum oporteret nos ambulare. | C teneamus viam maris (non item D) -- requiescendo transire | C ego vobis mansiones brev. ita ut quod per trig. dies vobis perpetrandum (cod. perpetrandum) erat,

una die perficiatis. Haec illis loquentibus, ecce prospicientes montes Egyptios et eius civitates videre coeperunt.

² Et gaudentes et exultantes devenērunt in finibus Heropolis, et in quādam civitatem Egypti quae Sotinen dicitur ingressi sunt: et quia in ea nullus erat notus a quo petissent hospitium, templum ingressi sunt quod capitolium Egypti vocabatur. In quo templo trecenta quinquaginta quinque idola posita erant, quibus singulis diebus honor deitatis in sacrilegiis perhibebatur. Egyptii vero eiusdem civitatis ingressi sunt capitolium, in quo eos admonebant sacerdotes quot singulis diebus secundum honorem deitatis eorum obtulissent sacrificia.

in hac una die mansiuicula pertingatis. Adhuc eo loquente ecce perspicientes videre coeperunt montes Eg. et civ. eius.

2. *devenērunt -- et (A om) in -- quae Sotinen (B Sotrina) dicitur (A om) ingressi sunt (B add vespertina diei hora) . . C in unam ex civitatibus (D in quadam civitate) quae Sotinen dicitur ingressi sunt | quia: C quoniam | C apud quem potuissent hospitari -- quod Aegyptii eiusdem civitatis Capitolium vocabant: in quo diebus singulis honor deitatis sacrilegis praebatur. Idem om reliqua Egyptii vero -- sacrificia.*

In codice B post verba *nullus erat notus* longe a textu nostro diversa leguntur. Pergitur enim sic: *in cuius hospitio declinarent, in domo cuiusdam Iudaei (viduae? Cf. infra extrema verba cap. XXIV. in cod. D; item cap. XXV. ex cod. B) hospitali sunt. Et cum in eadem domo solarium esset, et multitudo puerorum ad Iesum venissent ad solarium illud ubi erat, quidam de infantibus impulsit unum de pueris de solario, qui cadens ad terram mortuus est. Et cum parentes mortui cucurrissent, pueros interrogantes qui eum praecipitaverat de solario, unus post alium affirmabat quia Iesus praecipitaverat eum. Hoc autem dicebant, non quia ignotus erat eis et advena, [sed] ut manifestaretur potentia virtutis eius. Et hoc factum est. Tunc parentes mortui clamabant contra Ioseph et contra beatam virginem dicentes Filius vester filium meum interfecit, et mortuus est. Non potestis manus nostras evadere, quin interficiamus (cod. - cinus) vos. Iesus autem tacebat et non eis respondebat. Venerunt autem ad Iesum Maria et Ioseph et dixerunt ei Miserere, miserere domine. In terra enim sumus extranea, et isti clamant contra nos. Tunc Iesus descendit de solario, vocavit nomen pueri qui tacebat super terram et dixit Zeno. Qui respondit Domine. Dixitque illi Iesus Utrum praecipitaverim te de solario, dic modo coram omnibus; in conspectu omnium veritas declaretur. At ille dixit Non me praecipitasti tu, domine. Tunc parentes mortui rogantes Iesum dicebant Dic ergo ut ostendat nobis ipsum qui de solario eum impulit. Dixit Iesus Hoc nullatenus faciam quod dicitis: satis sit vobis quod non est inventa in me iniquitas. Tunc coepit ipsum rogare beata virgo ut mortuum puerum pro eo quod venerat ad videndum eum resuscitaret. Dixit Iesus matri suae Quodcumque volueris, mater, ego semper faciam. Tunc dixit Zeno, surge et noli mori sed vive. Qui statim se super*

CAPUT XXIII.

Factum est autem cum beatissima Maria cum infantulo templum fuisset ingressa, universa idola prostrata sunt in terram, ita ut omnia convulsa iacerent penitus et confracta in faciem suam; et sic se nihil esse evidenter docuerunt. Tunc adimpletum est quod dictum est per prophetam Isaïam Ecce dominus veniet super nubem levem et ingredietur Egyptum, et movebuntur a facie eius omnia manufacta Egyptiorum.

CAPUT XXIV.

Tunc cum Affrodosio duci civitatis illius nuntiatum fuisset, cum universo exercitu suo venit ad templum. Pontifices vero templi ut viderunt quod Affrodosio cum universo exercitu suo venit ad templum, properare putabant se tantum vindictam videre in iis quorum causa dii corruerant. Ille autem ingressus templum, ut vidit omnia idola in facies suas prostrata iacere, accessit ad beatam Mariam quae in sinu suo

---

pedes suos erexit. Illi autem de civitate quae Sotrina dicitur laudaverunt dominum dicentes Hic puer vere est salvator mundi; beatam Mariam, Ioseph et alios qui cum eis venerant cum maxima diligentia honorabunt. Et steterunt in eadem civitate per unum annum. Quam historiam cf: cum iis quae infra capite XXXII. narrantar.

XXIII. D Factum -- beata M. cum inf. suo templ. fuisset ingressa, ut universa idola in terra corruerent, ita ut omnia convulsa et confr. in facies suas iacerent, ac si nihil essent: ne evidentiùs aliquid praediceretur quam quod impletum esset quod proph. Isaïas praedixerat . . C Factum est ut ingressa Maria templum cum infantulo univ. id. corruerent, et omnia ipsa idola in facies suas comminuta sunt, ita ut nihil esse evidentiùs praediceretur. Nam tunc adimpl. est quod proph. praedixerat . . B Factum est autem, cum Iesus esset trium annorum, simul cum matre sua Maria capitulum in templo idolorum Egypti ingressus est. Et dum ingressus fuisset templum illud, univ. id. prostrata sunt etc | C om et ingred. Egyptum | C et commoveb. omnia manufacta Aeg. a fac. eius

XXIV. C Tunc Afrodosio (D Cum autem ab Afrodosio) duci -- ad templum et cum omnibus comitibus suis. | Pontifices -- viderunt (A viderent) quod (supplevi) Affrodosio (sic atroque loco nomen istud in A scriptum est; in B Fradosio) -- venit (C Afrodosium -- properantem) ad templum, properare (C om) putabant (C -verunt) se tantum (C se omisso tantum) -- in iis (C in eòs) -- corruerant . . B pro his omnibus sic: putans quia dii deo vindictam facerent ad eius ingressum corruerant | ut vidit: C (non item D) et videns | C (non item D) in faciem suam in terra iacere | C ad Mariam et adoravit infantem, quem ipsa in sinu suo

dominum portabat, et adorans eam ad universum exercitum suum et ad omnes amicos suos dixit Nisi hic deus esset deorum nostrorum, dii nostri coram eo in facies suas minime cecidissent, neque in eius conspectu prostrati iacerent; unde eam dominum suum taciti protestantur. Nos ergo deos nostros quod videmus facere, nisi cautius fecerimus omnes, poterimus periculum eius indignationis incurrere et universi in interitum devenire, sicut contigit Pharaoni regi Egyptiorum, qui tantis virtutibus non credens cum omni exercitu suo in mare demersus est. Tunc omnis populus eiusdem civitatis credidit domino deo per Iesum Christum.

CAPUT XXV.

Non post multum tempus dixit angelus ad Ioseph Revertere in terram Iudæ; mortui sunt qui quaerebant animam pueri.

portabat. Et cum adorasset eum, allocutus est universum exercitum suum et amicos suos dicens | deorum nostrorum: BC om; sed B add non resuscitasset Zeponem puerum qui cecidit de solario, pergitque (sine copula) dii isti in facies suas etc | C iacerent; dominum enim suum esse | C quod deos nostros vidimus facere, nisi cauti et solliciti fecerimus, omnes indignationis eius in periculum incurrere poterimus | in interit. devenire (ita etiam D): C in interit. mortis cademus | sicut (D sic enim) -- in mare (D in mari) -- credidit -- per I. Christ. (B pro credidit -- Christ. sic: adoraverunt Iesum Christum dicentes Benedicamus deum coeli qui magnum prophetam dedit nobis ex Israel) cum ABD; C breviter sic: sicut evenit Pharaoni regi, qui deum audire contempsit

XXV. Non post multum -- mortui (C add enim) -- pueri cum AC. . D Ioseph autem et Maria hospitium acceperunt in domo cuiusdam viduae, feceruntque annum in eodem loco. . De B vide infra sub XXVc.

Haec apud Thilonem ex codice C capiti XXIV. annexa sunt. Neque magis in codice A a praecedentibus seiunguntur. In B vero tum demum sequuntur postquam plura quae ante reditum ex Egypto accidisse dicuntur scripta sunt. De quibus ea quae B solus habet, huic capiti XXV. inferenda videbantur. Leguntur ea quidem in ipso codice post caput nostrum XXVI., cuius historiam et ipsam reditum ex Egypto praegressam poni clarum est. Ceterum D codicem ad codicis B similitudinem accedere iam is probatur quae inde pro verbis *Non post multum tempus etc* allata sunt. Reliqua vero (non ita multa) ex codice D a Thilone exscripta conferre praestabit cum capitibus quattuor prioribus evangelii nostri latini quod *inscribitur* De pueritia Iesu secundum Thomam.

XXVa. *Deambulante Iesu per ripam maris, piscem maris mortuum ac aridum vidit: accepit ipsum in pelvum [et] praecipit ut palparet: qui statim in aqua coepit huc et illuc discurrere. Videntes autem vicini nuntiaverunt viduae, in cuius domo*

CAPUT XXVI.

¹ Et factum est quod post regressionem Iesu de Egypto, cum esset in Galilaea, iam inchoante quarto aetatis anno, una die sabbati ipse ludebat cum infantibus ad alveum Iordanis. Cum ergo sedisset, fecit Iesus sibi septem lacus de luto, quibus singulis fecit araciunculas, per quas de torrente ad suum imperium aquas ducebat in lacum et iterum reducebat. Tunc unus ex infantibus illis, filius diaboli, animo invido clausit aditus qui ministrabant aquas in lacus, et evertit quod operatus fuerat Iesus. Tunc dixit illi Iesus Vae tibi, fili mortis, fili satanae. Opera quae operatus sum tu dissipas? Et statim qui hoc fecerat mortuus est. ² Tunc seditiosa voce clamabant parentes mortui contra Mariam et Ioseph, dicentes eis Filius vester maledixit filium nostrum, et mortuus est. Cum

fuerant hospitali. Illa vero ut audivit, existimavit quod magi essent, [et] cum festinatione elecit eos de domo sua. Cf. haec ad evangelii Thomae latini cap. primum.

XXV^b. *In illa quidem die exiens Iesus de civitate illa perrexit in agrum [et] tulit de spicis frumenti in manu sua. Reversus ad civitatem illam posuit eas super ignem trituras eas, et coepit edere. Dedit autem talem gratiam illi agro ut singulis annis cum fuerit seminatus, tot modios grati domino suo reddat quot grana de ipso sumserat. Factumque est. Cf. evangelii Thomae latini cap. decimum.*

XXV^c. *Post haec angelus domini accessit ad Ioseph et ad Mariam matrem Iesu et dixit ad eos Accipite puerum, revertimini in terram Israel: defuncti sunt enim qui quaerebant animam pueri.*

XXV^d. *Surrexerunt autem [et] venerunt Nazaret, ubi Ioseph bona paterna habebat et possidebat. Et cum factus esset Iesus annorum septem, facta est tranquillitas in regno Herodis de omnibus illis qui quaerebant animam pueri. Reversi in Bethleem morabantur ibi. Iam vero quae sequuntur Tunc accesserunt ad Ioseph principes sacerdotum et ad Mariam, et rogaverunt eos ut puerum Iesum -- darent ad addiscendum, infra adhibenda erunt ad caput XXXIX. et XXXVIII.*

XXVI, 1. B sic: *Et cum quadam die puer Iesus extra muros civitatis cum infantibus civitatis illius exiret, in ripa maris super arenam in litore, ubi aquarum confluebant rivuli, duodecim lacus faciens, ad eius imperium de torrente aquae ducebantur, quamvis usque ad summum pleni fuissent cursus aquarum. Quidam puer, filius sacerdotis templi in quo idola contrafacta fuerant, accessit [animo] invido, et nimio furore aditus qui ministrabant aquas in lacus, quos fecerat Iesus, pedibus suis evertit. Dixit ei O fili satanae, semen iniquitatis, pessime (sic), vere radices tuae erunt sine humore, rami tui non ferentes fructum. Videntibus ceteris puer ille arfactus est lotus. Extrema cf. ad cap. XXVIII.*

2. B pergit: *Accesserunt ad beatam Mariam et Ioseph parentes pueri mortui [et] dixerunt Unde est iste puer vester natus? Manifestavit verum esse quod dicit;*

andissent Ioseph et Maria, statim venerunt ad Iesum propter seditionem parentum pueri et accumulationem Iudaeorum. Sed Ioseph dixit secreto Mariae Ego non audeo illi dicere; tu vero mone eum et dic Quare excitasti nobis odium populi, et sustinemus odium molestum hominum? Et cum venisset mater ad eum, rogabat eum dicens Domine mi, quid faciendo iste fecit ut moreretur? At ille dixit Dignus erat morte, quia dissipavit opera quae ego fueram operatus. ³ Rogabat ergo enim mater dicens Noli, domine mi, quia insurgunt in nos omnes. At ille nolens matrem suam contristari, pede suo dextro percutiens nates mortui dixit ad eum Exurge, fili iniquitatis: non enim dignus es intrare in requiem patris mei, quia dissipasti opera quae ego fui operatus. Tunc qui erat mortuus surrexit et abiit. Iesus vero ad imperium suum per aquae ductum aquas ducebat in lacus.

CAPUT XXVII.

Et factum est quod post haec videntibus cunctis cepit lutum de lacis quos fecerat Iesus et ex eo fecit duodecim passeret. Erat autem sabbatum quando fecit hoc Iesus, et infantet plurimi erant cum eo. Cum ergo vidisset quidam de Iudaeis enim hoc facientem, dixit ad Ioseph Ioseph, nonne vides infantem Iesum in sabbato operari quod ei facere non licet? Fecit enim de luto duodecim passeret. Hoc audito

---

frequenter antequam dicit, adimpletur. Maledixit filium nostrum, [et] mortuus est. Unde tolle eum a nobis: non enim potestis hic habitare nobiscum; aut certe docete eum benedicere et non maledicere. Accedens autem Ioseph ad Iesum monebat eum dicens Ut quid, fili, mirabilia facis? Iam multi sunt contra nos propter te, et eorum molestias sustinemus. Respondit illi Iesus Nullus filius sapiens nisi quem erudierit pater eius, et talis filius non nocet nisi male agentibus. Tunc congregati sunt omnes parentes mortui et accusabant Iesum. Ioseph perterritus est nimis, timens clamorem seditionis parentum mortui, [et] dixit sanctae Mariae secreto sermone Vocatus illum, dic illi quia nobis excitavit odium populi. Tunc mater eius rogabat eum dicens Domine, quid iste puer fecit ut moriatur? At ille dixit ei Dignus erat morte, quia dissipavit opera quae ego fueram operatus. Cf. haec ad caput XXIX.

seditiosa et seditionem: in codice scriptum est seductiosa et seductionem.

3. nates: B terga

XXVII. Erat autem: codex Erat enim

Ioseph arguit eum dicens Quare in sabbato talia facis quae nobis non licet facere? Iesus autem audiens Ioseph et percutiens manum ad manum dixit passeribus suis Volate. Et ad vocem imperii sui coeperunt volare. Et astantibus omnibus illic et videntibus et audientibus dixit avibus Ite et volate per orbem et per omnem mundum et vivite. Videntes vero qui aderant talia signa, repleti sunt stupore magno. Alii laudabant eum et admirabantur eum; alii vero vituperabant. Et abierunt quidam ad principes sacerdotum et ad primates Pharisaeorum et adnuntiaverunt eis quod Iesus filius Ioseph in conspectu totius populi Israel signa magna fecisset et virtutes. Et adnuntiatum est hoc in duodecim tribus Israel.

CAPUT XXVIII.

Iam iterum filius Annae sacerdotis templi, qui cum Ioseph advenerat, tenens virgam in manu cunctis videntibus cum furore nimio exclusit lacus quos Iesus manibus suis fecerat, et effudit ex eis aquas quas congregaverat de torrente in eis. Nam et ipsum aquae ductum, per quem intrabat aqua, clausit et postea evertit. Cumque haec vidisset Iesus, dixit ad puerum illum qui dissipaverat lacus suos O semen iniquitatis pessimum, o filii mortis, officina satanae, vere erit fru-

laudabant eum: codex laud. deum

In B ista historia excipit eam quae nostro capite XXXXI. continetur. Legitur autem sic: *Post haec abierunt [Ioseph] et Maria in civitatem Nazaret, [et] erat ibi cum parentibus suis. (His respondet initium cap. XXXII.) Factum est cum sumsisset Iesus lutum de lacu, fecit ex eo duodecim passeres, videntibus omnibus qui astant, percussit manum ad manum [et] passeribus illis dixit Vivite et volate. Et ad imperium eius coeperunt volare et almare. Erat autem sabbatum quando haec fecit Iesus. Tunc Iudaei repleti stupore dixerunt Ioseph, nome vides quid facit puer tuus in sabbato, quo non licet facere aliquid? Alii admirabantur dicentes Magnus puer est iste, et magna virtus est in eo. Et abierunt quidam Iudaei ad principes sacerdotum [et] Pharisaeorum et nuntiaverunt eis quod Iesus filius Ioseph sabbato in conspectu populi signa magna et virtutem fecit. Divulgatum est hoc verbum duodecim tribus Israel.*

XXVIII. *filii Annae sacerdotis templi -- advenerat: huc cf. quae ex B ad XXVI, 1. allata sunt: filius sacerdotis templi in quo idola confracta fuerant | O semen iniquitatis -- mortuus est: his longe maximam partem respondent quae ex B l. l. sequuntur.*

ctus seminis tui sine vigore, et radices tuae sine humore, et rami tui aridi, non ferentes fructum. Et mox videntibus cunctis arefactus est puer et mortuus est.

CAPUT XXIX.

Deinde tremuit Ioseph et tenuit Iesum, et ibat cum eo ad domum suam, et mater cum eo. Et ecce subito ex adverso puer quidam, et ipse operarius iniquitatis, currens intulit se super humerum Iesu, volens eum eludere aut nocere si posset. Dixit autem ei Iesus Non revertaris sanus de via tua qua vadis. Et statim corruit et mortuus est. Et exclamaverunt parentes mortui, qui viderant quod factum est, dicentes Unde natus est hic infans? Manifestum est quod omne verbum quod dicit verum est; et frequenter antequam dicat adimpletur. Et accesserunt parentes pueri mortui ad Ioseph et dixerunt illi Tolle istum Iesum de loco isto: non enim potest habitare nobiscum in hoc municipio. Aut certe doce illum benedicere et non maledicere. Accessit autem Ioseph ad Iesum et monebat eum dicens Ut quid talia facis? Iam multi dolentes contra te sunt et propter te habent nos odio, et molestias hominum sustinemus propter te. Respondens Iesus dixit ad Ioseph Nullus filius sapiens est nisi quem pater suus secundum scientiam huius temporis erudierit, et patris sui maledictum nemini nocet nisi male agentibus. Tunc congregati sunt adversus Iesum et accusabant eum ad Ioseph. Ut hoc vidit Ioseph, perterritus est nimium, timens vim et seditionem populi Israel. Eadem hora apprehendit Iesus infantem mortuum ab aure et suspendit eum a terra in conspectu omnium; et viderunt Iesum loquentem cum eo tanquam patrem cum filio suo. Et reversus est spiritus suus in ipsum, et revixit. Et mirati sunt universi.

XXIX. *eludens*: codex *elidere* | *Unde natus est hic infans*: ab his inde verbis conferenda sunt quae ex codice B sub XXVI, 2. exscripsimus. | *accusabant*: ita in codice per compendium scriptum est. Consentit codicis B scriptura. Propter sequentia (*vid. Ioseph. Ut hoc vidit Ioseph*) suspicari possis *adducebant* | *suus*: codex *scs* (i. e. *sanctus*)

CAPUT XXX.

¹ Magister autem quidam Iudaeus nomine Zachyas audivit talia Iesum verba loquentem, et videns quia erat insuperabilis scientia virtutis in eo factus est dolens, et coepit indiscipline et stulte et sine timore loqui contra Ioseph. Et dicebat Tu non vis filium tuum tradere ut doceatur scientia humana et timore? Sed video te et Mariam plus velle diligere filium vestrum quam contradictiones seniorum populi. Oportebat enim nos plus honorare, presbyteros totius ecclesiae Israël, et ut cum infantibus mutuam haberet caritatem et inter nos iudaica erudiretur doctrina. ² Cui e contrario dixit Ioseph Et si quis est qui possit hunc infantem tenere et docere? Sed si potes tu tenere et docere eum, nos minime prohibemus eum a te doceri quae ab omnibus discuntur. Auditis Iesus quae dixerat Zachyas respondit ei et dixit Praecepta legis quae paulo ante dixisti et omnia quae nominasti oportet servari ab iis qui hominum docentur institutis: sed extraneus sum a foris vestris, quia parentem carnalem non habeo. Tu qui legem legis et instructus es, in lege permanes: ego autem ante legem eram. Sed cum putes te non habere parem in doctrina, erudieris a me, quoniam nemo alius potest docere nisi haec quae nominasti. Ipse enim potest qui dignus est. Ego autem cum exaltatus fuero in terra,

XXX. Haec historia in codice B sequitur, absoluta ea quae cum capite nostro XXXVIII. convenit.

1. *Zachyas*: ita constanter scriptum est in codice A, quemadmodum etiam in altero Parisiensi passim legitur *Zochias*. In cod. B est *Zachameus* et *Zacheus*, *Zachaeus*. Quae posterior eiusdem nominis forma in Thomae evangelio graeco legitur; cf. cap. VI. Ζαχαρίας.

B sic: *Magister autem, Zachameus nomine, cum audisset eum talia verba loquentem, coepit sine timore loqui contra Ioseph dicens (codex dicentem) Tu vis quod filius tuus crescat non intelligens mandata legis? Cur ipsum dum puer est non doces, et non facis ut caritatem habeat inter filios Israel? Iudaica erudiatur doctrina.*

2. *Auditis*: ita codex, non (quod suspicari possis) *audiens* | *Praecepta*: ita edendam videbatur, quamquam *praeceptorum* ex codice notavi | *Ipse enim potest qui dignus est*: non aliter codicis scriptura legi potest: quae si non ferenda videatur, coniecerim *Quisque enim potest quibus dignus est*. Fortasse iam in iis quae proxime

cessare faciam omnem genealogiae vestrae mentionem. Tu quando natus es, ignoras: ego autem solus scio quando nati estis et quanto tempore vita vestra est in terra. ³ Tunc omnes qui audierunt verba haec patefacta obstupuerunt et clamaverunt dicentes O, o, o: hoc mire magnum et admirabile sacramentum. Nunquam audivimus huiusmodi. Nunquam ab aliquo alio auditum est, nec a prophetis nec a Phariseis nec a grammaticis dictum est vel aliquando auditum. Nos scimus hunc unde natus est, et vix est annorum quinque: et unde haec verba loquitur? Responderunt Pharisei Nos nunquam audivimus talia verba ab infante alio dicta in tali infantia. ⁴ Et respondens Iesus dixit eis In hoc vos admiramini quia talia dicuntur ab infante? Quare ergo non creditis mihi in iis quae locutus sum vobis? Et quia dixi vobis quod scio quando nati estis, omnes miramini. Ampliora dicam vobis, ut magis miremini. Abraham quem vos dicitis patrem vestrum ego vidi et cum eo locutus fui, et ille me vidit. Et audientes hoc obticuerunt, nec quisquam eorum audebat loqui. Et dixit eis Iesus Fui inter vos cum infantibus, et non

antecedunt quoniam nemo alius etc latet vitium. | in terra: nescio an praestet a terra.

B ita pergit: Cui Ioseph dixit Quis est qui infantem istum tenere et docere possit? Respondit Zachaeus [et] dixit Tu tradas eum mihi; ego cum scholaribus meis diligenter ipsum docebo. Audiens autem Iesus quae dixerat Zachaeus [dixit] ad eum Tu qui [dele?] me vis in doctrina legis instruere; ego [autem] ante leges sum: tu quando natus es ignoras; ego autem solus scio quando nati estis omnes, et quanto tempore vita vestra erit super terram.

3. B Tunc omnes qui audierunt stupefacti sunt et clamaverunt dicentes O mirum magnum miraculum, admirabile sacramentum, quod nunquam a prophetis vel a sacerdotibus aut aliquo philosopho dictum est. Tunc Pharisei dicebant Nos nunquam audivimus talia verba in tali infantia loqui. | Nos: sic, et ut videtur recte.

4. B Dixit Iesus ad eos Qui Ateph non novit, quomodo Thau (sic de coniectura posui: in codice enim scriptum est chu) intelligere potest? Coepit dicere Zachaeus Ego te docere possum quae a te ipso dicuntur. (Cf. XXXI, 2.) Tunc coepit dicere Zachaeus voce magna Non debet supervenire (corrigeandam videtur supervivere vel potius super terram vivere) iste puer nec cum hominibus (in cod. est omnibus) conversari: credo quia ante cataclismum [natus est]. Quae enim mater illum genuit? Aut quis venter ipsum portavit, vel quae ubera ipsum lactaverunt? Cum ego pulassem ipsum habere discipulum, inveni eum magistrum. Quid dicam? Aut magnus est ut deus, aut angelus dei loquitur in eo. (Cf. XXXI, 3.) Tunc Iesus dixit eis Quia videtis me infantem, qui dixi Scio quando nati estis, omnes miramini, non intelligentes vocem meam. Adhuc ampliora dico vobis, ut magis miremini. Omnes minores estis

cognovistis me. Locutus sum vobis quasi cum prudentibus, et non intellexistis vocem meam, quia minores me estis et modicae fidei.

CAPUT XXXI.

¹ Iterum magister Zachyas, legis doctor, dixit ad Ioseph et Mariam Date mihi puerum, et ego tradam illum magistro Levi qui doceat eum litteras et erudiat. Tunc Ioseph et Maria blandientes Iesum duxerunt in scholas ut doceretur litteras a sene Levi. Qui cum introisset, tacebat. Et magister Levi unam litteram dicebat ad Iesum, et incipiens a prima littera Aleph dicebat ei Responde. Iesus autem tacebat et nihil respondebat. Unde praeceptor Levi iratus apprehendens virgam storatinam percussit eum in capite. ² Iesus autem dixit ad didascalum Levi Ut quid me percutis? In veritate scias quia ipse qui percutitur magis docet percutientem se quam ab eo doceatur. Ego enim te possum docere quae a te ipso dicuntur. Sed hi omnes caeci sunt qui dicunt et audiunt, quasi aes sonans aut cimbalum tinniens, in quibus non est sensus eorum quae intelliguntur per sonum illorum. Et subiungens Iesus dixit Zachyae Omnis littera ab Aleph usque ad Thet dispositione discernitur. Dic ergo tu primum quid sit Thet, et ego dicam tibi quid sit Aleph. Et iterum dixit ad eos Iesus Qui non norunt Aleph, Thet quomodo dicere possunt, hypocritae? Dicite quid sit primum Aleph, et ego tunc vobis credam cum dixeritis Beth. Et coepit Iesus singularum litterarum nomina interrogare, et dixit Dicat magister legis, prima littera quid sit, vel quare triangulos habeat multos, gradatos, subacutos, mediatos, obductos, productos, erectos, stratos, curvistratos. Cum au-

me: ego cum exaltatus fuero a terra, generis mei faciam cessare mentionem (haec non recte habere videntur. Vox mentionem non planissime legi poterat.). *Iudaei autem qui astabant [et] audiebant sermonem eius, mirati sunt dicentes Tales sermones nunquam audivimus quales locutus est iste puer.*

XXXI, 2. *Ego enim te possum docere* etc: cf. B ad XXX, 4. | *Thet*: potius ubique *Thau*? | *possunt*: supplevi. | *gradatos* usque *curvistratos*: haud dubie corruptus est textus.

tem Levi hoc audisset, obstupefactus est ad tantam dispositionem nominum litterarum. ³ Tunc coepit cunctis audientibus clamare et dicere Num debet iste super terra vivere? Imo in magna cruce dignus est appendi. Nam potest ignem extinguere et alia deludere tormenta. Ego puto quod hic ante cataclismum fuerit, ante diluvium natus: Quis enim venter illum portavit? Aut quae mater genuit illum? Aut quae ubera illum lactaverunt? Fugio ante eum; non enim valeo sustinere verbum ex ore eius, sed cor meum stupescit talia verba audire. Nullum enim hominum puto eius consequi verbum nisi fuerit deus cum eo. Nunc ego ipse infelix tradidi me huic in derisum. Cum enim me putarem habere discipulum, inveni magistrum meum, ignorans eum. Quid dicam? Non valeo sustinere verba pueri huius: de hoc iam manicipio fugiam, quia non valeo haec intelligere. Ab infante senex victus sum, quia neque initium de quibus ipse affirmat invenire non possum nec finem. Difficile enim est initium ex se ipso reperire. Certe dico vobis, non mentior, quod ante meos oculos operatio huius pueri et initia sermonis eius et intentionis exitus nihil cum hominibus commune videtur habere. Hic ergo nescio an magus aut deus sit; aut certe angelus dei loquitur in eo. Unde sit aut unde venerit aut quis futurus sit, nescio. ⁴ Tunc Iesus laeto vultu sub-

3. Num debet iste super terra vivere etc: cf. rursus B ad XXX, 4. | ex se ipso: codex ex se ipso

Historia in codice B h. l. posita a codice A valde differt, licet simile argumentum habeat. Ita enim ibi scriptum est: *Igitur post paucos dies venit alius doctor, amicus Ioseph [et] dixit ad eum Amice karissime* (ita videtur scriptum esse; nisi forte potius eiusmodi aliquid quo supplementum nostrum si vis exprimitur.), *filium tuum statura crescentem inter homines per dei gratiam [si vis] proficere, tradas eum mihi, quoniam ego cum multa suavitate docebo eum gentilitatis (sic) litteras [et] hebraicas, postea grammaticam, et alias facultates quibus poterit a maioribus Israel honorari. Dixit ad eum Ioseph Si praevalens eum, ad disciplinandum accipe; fiat cum gaudio. Et cum accepisset eum doctor et ad domum doctoris cum exultatione venissent, invenit Iesus librum unum in terra* (cf. ad haec et sequentia cap. XXXIX.): *et cum accepisset eum, aperuit os suum [et] loquebatur de spiritu sancto, [et] de lege docebat universos. Omnes quidem qui astabant, libenter eum audiebant, [et] deprecabantur eum ut ulterius doceret eos. Magister ille iuxta eum sedebat cum timore magno, quia, cum non esset decem annorum, de ore*

ridens de eo dixit cum imperio cunctis filiis Israel astantibus et audientibus Fructificent infructuosi. et videant caeci et claudi ambulent recte et pauperes fruantur bonis et reviviscant mortui, ut redintegrato statu unusquisque revertatur et permaneat in eo ipso qui radix est vitae et dulcedinis perpetuae. Et cum hoc dixisset infans Iesus, continuo sunt omnes restituti qui sub malis deciderant infirmitatibus. Et amplius non audebant dicere ei aliquid aut audire ab eo.

CAPUT XXXII.

Post haec abierunt inde Ioseph et Maria cum Iesu in civitatem Nazareth; et erat ibi cum parentibus suis. Et cum esset ibi una sabbati, dum Iesus luderet cum infantibus in solario cuiusdam domus, contigit ut quidam de infantibus alium depelleret de solario in terram, et mortuus est. Et cum non vidissent parentes mortui, clamabant contra Ioseph et Mariam dicentes Filius vester filium nostrum misit in terram, et mortuus est. Iesus vero tacebat et nihil eis respondebat. Venerunt autem festinantes Ioseph et Maria ad Iesum, et rogabat mater sua dicens Domine mi, dic mihi si tu misisti eum in terram. Et statim descendit Iesus de solario in terram et vocavit puerum per nomen suum Zeno. Et respondit ei Domine. Dixitque illi Iesus Num ego praecipitavi te in

ipsius subtilissimi sermones exhibant. Currens autem magister ad Ioseph dixit ei Scias frater quod infans tuus, quem ad disciplinandum suscepi, sapientia et multa gratia est repletus. Ecce tolle eum in domum tuam, quod gratia quam habet a domino deo data est ei. Cum autem audisset Iesus magistrum illa loquentem, respondit et dixit ei Verum dixisti, quia omnis potestas data est mihi a patre meo qui me misit. Sed [propter] verbum quod de me locutus es ille magister qui me percussit surgere habet, qui mortuus est. Et subito surrexit qui fuerat mortuus, et venit ad domum suam. Cf. haec in primis ad evang. Thom. latin. cap. XIII. Praeterea non obliviscendum est, historiam de magistro ex devotione mortuo, quae ex codice A capite XXXVIII. habetur, in codice B iam ante caput nostrum XXX. positam esse.

XXXII. *Post haec abierunt* (ita codex B; cod. A *abierant*) -- *cum parentibus*: haec in cod. B ad historiam capituli nostri XXVII. pertinent, cuius ad initium scripturam codicis B apposuimus. | *Et cum esset ibi una sabbati* etc: eandem historiam ex codice B ad caput nostrum XXII. adscripsimus. | *Et resp. ei Domine*: in cod. scriptum est *bene pro domine*.

terram de solarario? At ille dixit Non, domine. Et mirati sunt parentes pueri qui fuerat mortuus, et honorabant Iesum super facto signo. Et abierunt inde Ioseph et Maria cum Iesu in Iericho.

CAPUT XXXIII.

Erat autem Iesus annorum sex, et misit illum mater sua cum hydria ad fontem haurire aquam cum infantibus. Et contigit postquam hausit aquam, ut quidam ex infantibus impeerit eum et conquassaverit hydriam et fregerit eam. At Iesus expandit pallium quo utebatur, et suscepit in pallio suo tantum aquae quantum erat in hydria, et portavit eam matri suae. At illa videns mirabatur, et cogitabat intra se, et condebat omnia haec in corde suo.

CAPUT XXXIV.

Iterum quadam die exivit in agrum et tulit parum tritici de horreo matris suae, et illud ipse seminavit. Et natum est et crevit et multiplicatum est nimis. Et factum est denique ut ipse meteret, et collegit fructus ex eo tres choros, et donavit multiplicibus suis.

XXXIII. Similem huic historiam codex B exhibet praemissa alia quam in evang. Thom. latin. cap. VIII. habes. Legitur enim ibi in hunc modum:

Cum autem Iesus esset annorum duodecim, puer quidam in vico, ubi habitabat cum parentibus suis, scindebat ligna, et dum scinderet ea, omnes digitos pedis sui dextri detruncavit. Et cum turba vicinorum cucurrisset ad eum, venit Iesus, unxit in pede illius, [et] subito qui laesus fuerat sanus factus est, quod nec signum ali-quod in pede apparuisset. Et dixit illi Iesus Surge et scinde ligna; memorare (sic) mei. Cum autem vidisset turba signum quod fecerat, adoraverunt eum dicentes Vero credimus quia hic est Christus.

Cum beata Maria misisset puellam suam cum hydria, [et] multitudo mulierum ad fontem coadunata fuisset, propter pressuram earum fracta est hydria quam dominica puella portaverat. Tunc perrexit Iesus ad fontem, implevit pallium suum aqua et tulit matri suae. Deinde colligens fragmenta hydriae insimul iungens verbo suo solidavit ita quod scissurae in ea signum minime videretur. Tunc beata Maria oculata est Iesum dicens Benedictus sis deus qui nobis talem filium dedit.

XXXIV. *multiplicibus suis*: ita scriptum est in codice A. Cf. quae horum loco in cod. B leguntur, item in evang. Thom. latin. cap. X.

Hydriam conquassatam in codice B excipiunt narrationes de morsu viperae et de passeribus ex luto factis. Tum vero quae est de tritico sequitur, his con-

CAPUT XXXV.

Est via quae exit de Iericho et tendit ad Iordanis fluvium ubi transierunt filii Israël: ibi arca testamenti dicitur resedisse. Et erat Iesus annorum octo et exivit de Iericho, et ibat ad Iordanem. Et erat secus viam crypta prope Iordanis ripam ubi leaena catulos nutriebat; et nullus poterat per viam securus ambulare. Veniens autem Iesus de Iericho, cognoscens quod in crypta illa leaena filios suos generasset, videntibus cunctis introivit in eam. At ubi viderunt leones Iesum, cucurrerunt ei obviam et adoraverunt eum. Et Iesus sedebat in caverna, et catuli leonum discurrebant circa pedes eius, blandientes cum eo et ludentes. Leones vero seniores demisso capite a longe stabant et adoraverunt eum, et caudis suis blandiebantur ante eum. Tunc populus qui a longe stabat, non videns Iesum, dixit Hic nisi gravia fecisset peccata aut parentes eius, non se ultro leonibus obtulisset. Et cum populus haec intra se cogitaret et moerori nimio subiaceret, ecce subito in conspectu populi exivit Iesus de crypta et leones antecedeabant eum, et catuli leonum ante pedes eius ludebant inter se. Parentes vero Iesu demisso capite stabant a longe et observabant; pariter et populus propter leones longe stabat: non enim se coniungere eis audebat. Tunc Iesus coepit dicere ad populum Quanto meliores sunt bestiae vobis quae suum agnoscunt dominum et glorificant, et vos homines, qui ad imaginem et similitudinem dei facti estis, ignoratis. Bestiae agnoscunt me et mansuescunt; homines me vident et non cognoscunt.

cepta verbis: *Cum esset Iesus annorum quindecim, quadam die tulit triticum de horreo matris suae [et] seminavit. Aliud (codex illud) super petram cecidit, quod humorem non habuit; aliud in terram bonam, quod natum est: et ex eo collegit centum corbes tritici mensuralas. Vocavit pauperes ac debiles, viduas et orphanas, et eis triticum erogavit; sed [etiam] Ioseph ad imperium ipsius tulit modicum pro benedictione in domo sua. Cf. evang. Thom. latin. cap. X.*

XXXV. Haec de crypta leonum narratio in codice B non legitur. Pariter vero legi videtur in Parisiensi codice eo unde Thilo singulorum capitum titulos exscripsit. Caput enim XLIII. ibi inscriptum est *Quomodo Iesus intravit in cryptam leaenam.*

CAPUT XXXVI.

Post haec Iesus transivit Iordanem cunctis videntibus cum leonibus, et aqua Iordanis divisa est ad dextram et ad sinistram. Tunc dixit leonibus, ita ut omnes audirent, Ite in pace et neminem laedatis: sed nec homo vobis noceat, donec revertamini unde existis. At illi non voce solum sed et corpore vale facientes abierunt ad loca sua. Iesus vero reversus est ad matrem suam.

CAPUT XXXVII.

¹ Et cum esset Ioseph faber lignarius et nihil aliud ex ligno operaretur nisi iuga bobum et aratra et terrae versoria et culturae apta, ligneosque faceret lectos, contigit ut quidam iuvenis illi faciendum grabatum cubitorum sex demandaret. Et iussit Ioseph puero suo incidere lignum seca ferrea secundum mensuram quam miserat. Qui non servavit definitum sibi modum; sed fecit unum lignum brevius altero. Et coepit Ioseph aestuando cogitare quid faciendum ei esset super hoc. ² Et ut vidit Iesus eum sic aestuantem cogitatione, cui res gesta impossibilis erat, consolatoria voce alloquitur eum dicens Veni teneamus capita singulorum lignorum, et coniungamus ea caput ad caput, et coaequemus ea ad se et trahamus ad nos: poterimus enim ea facere aequalia. Tunc Ioseph obtemperavit iubenti; sciebat enim quod posset facere quicquid vellet. Et apprehendit Ioseph capita ligno-

XXXVI. Est haec historiae de crypta leontum quasi altera pars. Neque haec in codice B legitur, sed rursus legi videtur in Parisiensi codice de quo modo dictum est. Ibi enim caput XLIV. hunc titulum habet *Quomodo aqua Iordanis divisa est ante eos.* | solum: supplevi.

XXXVII, 1. *terrae versoria et culturae apta:* sic, nisi fallor; sed lectio dubia est.

In codice B historia ista sic habet:

¹ *Post haec quidam architector lignifaber dum faceret aratrum pro iugo bobum, venit quidam [et] dixit ei Fac mihi speciosum grabatum. Cum omnia ligna grabati operatus fuisset, contigit quod quoddam lignum fuit breve unam spannam. Tunc ille lignifaber coepit contristari.* ² *Cumque vidisset eum Iesus, consolatus eum dixit ei Noli contristari; sed apprehende ex una parte, et ego ex alia extendam illud ad me.*

rum et iunxit ad parietem et iuxta se, et tenuit Iesus altera capita lignorum et traxit ad se brevius lignum et coaequavit ligno longiori. Et dixit ad Ioseph Vade operari, et fac quod facturum te promiseras. Et fecit Ioseph quod promiserat.

CAPUT XXXVIII.

¹ Factum est secundo ut Ioseph et Maria rogarentur a populo ut Iesus doceretur litteris in schola. Quod et facere non negaverunt, et secundum praeceptum seniorum ducebant eum ad magistrum ut doceretur ab eo scientia humana. Et tunc coepit magister imperiose eum docere dicendo Dic Alpha. Iesus vero dixit ei Tu mihi dic prius quid sit Betha, et ego dicam tibi quid sit Alpha. Et ob hoc magister iratus percussit Iesum, et mox postquam percussit eum mortuus est.

² Et Iesus reversus est ad matrem suam domum. Timens autem Ioseph vocavit Mariam ad se et dixit ei Vere scias quia tristis est anima mea usque ad mortem propter pue-

---

Cum autem extendisset illud ad longitudinem alterius ligni, dixit ad eum Ecce modo construe grabatum sicut vis. Architector ille et omnes qui cum eo erant in domo cum vidissent signum quod fecerat, admirantes dixerunt Vero hic est Messias quem expectant filii Israel.

Sequitur hoc loco in codice B narratiuncula quae ab altero codice plane abest. Est autem haec:

Et cum Iesus cum altis infantulis super radios solus (sic, nisi fallor) ubique plures ascenderet et sederet, multique simili modo facere coeperunt, praecipitabantur et eorum crura frangebantur et brachia. Sed dominus Iesus sanabat omnes.

XXXVIII. Ex codice B huc pertinent ea quae statim post reditum ex Egypto narrantur, ut iam supra significatum est ad caput XXV°. Priora vero respondent iis quae ab initio capitis sequentis leguntur, posteriora in caput XXXVIII. quadrant. In hunc enim modum ipi scriptum est:

¹ *Tunc accesserunt ad Ioseph principes sacerdotum et ad Mariam, et rogaverunt eos ut puerum Iesum blandimentis suis eis darent ad addiscendum. Tunc beata Maria et Ioseph insolentias sacerdotum et minas principum refrenare volentes [codex nolentes] ducerunt ad scholas, scientes quod nihil proficeret et nihil addiscere posset ab homine, sed a solo deo coeli [et] terrae scientiam obtinebat. (Huc usque textus cum cap. XXXIX. conferendus est.) Cum autem intrasset Iesus, magister coepit per visionem (?) docere eum dicendo Dic Aleph. Iesus autem dixit ei Dic mihi quid sit Beth, [tum] dicam tibi quid sit Aleph. Ob hoc iratus magister percussit puerum Iesum. [Iesus vero] mox percussit magistrum, qui confestim mortuus est.*

² *Hoc autem factu reversus est Iesus ad matrem suam in domum suam. Tunc Ioseph dixit ad beatam Mariam Vere scias quod anima mea tristis est propter pue-*

rum istum. Fieri enim potest ut aliquando aliquis percutiat in malitia puerum istum, et moriatur. Maria autem respondens dixit Vir dei, noli credere quod hoc fieri possit. Imo secure crede quod qui eum misit inter homines nasci, ipse eum ab omnibus malignitatibus custodiet et in suo nomine conservabit a malo.

CAPUT XXXIX.

¹ Iterum rogaverunt tertio Mariam et Ioseph Iudaei ut ad alium magistrum blandimentis suis ducerent ad addiscendum. Timentes autem populum Ioseph et Maria et insolentiam principum et ninas sacerdotum, duxerunt iterum ad scholam, scientes nihil posse ab homine discere qui ex solo deo perfectam haberet scientiam. ² Cum autem Iesus introisset scholam, ductus spiritu sancto accepit librum de manu didascalii docentis legem, et cuncto populo vidente et audiente coepit legere, non quidem quae scripta erant in libro eorum, sed in spiritu dei vivi loquebatur, tanquam si de fonte vivo torrens aquae egrederetur et fons plenus semper permaneret. Et ita in virtute docebat populum magnalia dei vivi, ut et ipse magister caderet in terram et adoraret eum. Cor autem populi, qui consedebat et audierat eum talia dicentem, versum est in stuporem. Quod cum audisset Ioseph, currando venit ad Iesum, timens ne ipse didascalus moreretur. Quo viso magister dixit ei Tu non dedisti mihi discipulum sed magistrum: et quis potest verba eius sustinere? Tunc adimpletum est quod dictum est per psalmistam Flumen dei repletum est aqua. Parasti cibum illorum, quia ita est praeparatio eius.

rum istum etc. In fine capitis ad *conservabit a malo* additum habet *ut perficiatur opus suum.*

XXXIX, 1. Ad hanc priorem capitis partem cf. quae modo ex B ad caput XXXVIII. adnotavimus.

2. Ad alteram capitis partem cf. quae ad caput XXXI: ex B notata sunt. *audierat*: ita ex emendatione in codice legitur pro *audiebat*.

CAPUT XXXX.

Post haec migravit Ioseph inde cum Maria et Iesu ut venirent in Capharnaum maritimam, propter malitiam hominum sibi adversantium. Et cum habitaret Iesus in Capharnaum, erat in civitate quidam homo nomine Ioseph, dives valde. Sed infirmitate sua deficiens mortuus est, et mortuus in grabato iacebat. Cum autem audisset Iesus in civitate plangentem et flentem et ululantes super mortuum, dixit ad Ioseph Quare huic, cum nomine tuo vocetur, tuae gratiae beneficium non praestas? Cui respondit Ioseph Quae est potestas mea aut facultas huic praestandi beneficium? Cui dixit Iesus Tolle sudarium quod est super caput tuum et vade et pone illud super faciem mortui et dic ei Salvete Christus. Et mox salvatus erit et resurget defunctus de grabato suo. Quo audito Ioseph statim abiit ad imperium Iesu currens, et intravit domum defuncti, et sudarium quod habebat super caput suum posuit super faciem eius qui iacebat in grabato, et dixit Salvete Iesus. Et continuo surrexit mortuus de lecto, et quaerebat quis esset Iesus.

XXXX. Haec narratio in codice B non habetur. Sed compensatur quasi iis pluribus quae praecedunt caput extremum, codici B propriis, nisi quod sunt eiusmodi quae ex canonicis evangelis inepte depromptas esse apparent. Habent autem ita:

XXXX^a. *Et multoties Iesus mittebat se in mare ambulans super aquas, cum praecedebat navigia et expectabat ea: super faciem aquarum stans ascendebat in ea ad navitas atque docebat eos de regno dei; ubicunque audiebant, pauperes sanabat.*

XXXX^b. *Quadam vero die cum occurrerent ad eum multae turbae [et] undique confluerent ad eum infirmi, quia virtus ex eo exibat, sanabat omnes: de quinque vero panibus et duobus parvis piscibus quinque milia hominum satiavit; leprosum mundavit, surdos fecit audire, mutos loqui, caecos illuminavit.*

XXXX^c. *Quadam vero die dum caecus, qui nunquam viderat nec haberet oculos, clamaret Miserere mei, fili David, ut videam, Iesus spuit in terram, fecit lutum, posuit super oculos caeci, dixit ad eum Vade lava te in fontibus Siloe, videbis. Ivit et vidit.*

XXXX^d. *Cum autem quidam nobilis de Bethania (codex bethania), dominus Lazarus, qui consueverat hospitari Iesum [et] amicus eius erat, (cod. add et) mortuus in monumento quadriduanus fuisset, venit Iesus, lacrimatus est super monumentum, vocavit eum dicens Lazare veni foras, [et] continuo ad imperium eius de monumento exiit.*

CAPUT XXXXI.

¹ Et abierunt Capharnaum in civitatem quae vocatur Bethleem; et erat Ioseph cum Maria in domo sua, et Iesus cum eis. Et die quadam vocavit Ioseph ad se filium suum primogenitum Iacobum, et misit illum in hortum olerum ut colligeret olera ad faciendum pulmentum. Et subsecutus est Iesus Iacobum fratrem suum in hortum, et hoc Ioseph et Maria nescierunt. Dumque Iacobus colligeret olera, subito exivit de foramine vipera et percussit manum Iacobi, et ipse prae dolore nimio coepit clamare. Et iam deficiens dicebat cum vocis amaritudine Heu, heu: vipera pessima percussit manum meam. ² Iesus vero stans ex adverso ad vocis amaritudinem accurrit ad Iacobum et tenuit manum eius, et nihil aliud fecit sed tantum sufflavit in manum Iacobi et refrigeravit eam. Et statim Iacobus sanatus est, et serpens mortuus est. Et Ioseph et Maria quod factum est iguorabant; sed ad clamorem Iacobi et ad imperium Iesu cucurrerunt ad hortum, et invenerunt serpentem mortuum iam et Iacobum bene sanatum.

XXXXe. *Et post paucos dies quidam iuvenis vicinus eius defunctus fuerat; plorabant eum parentes eius et amici amarissime. Audiens autem Iesus abiit et stetit ante eum, pulsavit in pectore eius et dixit Dico tibi, iuvenis, surge, noli mori sed vive. Et surrexit qui fuerat mortuus. Videntes autem turbas miraculum dixerunt Cuius filius est iste qui tot animas liberavit a morte? Omnes sanat properantes ad se. Dixerunt ad beatam Mariam Tu es mater istius pueri? Respondit virgo Maria Vere ego sum mater eius: sicut deo placuit, peperit eum. Dixerunt ad eam Beata es tu inter mulieres nullas, quia benedixit dominus fructum ventris tui, quoniam talem filium gloriosum dedit tibi. Maria autem conservabat omnia verba haec confrens in corde suo.*

XXXXI, 1. *Capharnaum in civitatem quae vocatur Bethleem: sic emendanda videbatur scriptura codicis, in qua est in civitatem Capharnaum quae vocatur Bethleem.*

In codice B post historiam de hydria conqussata legitur sic:

¹ *Post haec autem cum quadam die Iacobus Alphaei intrasset hortum ut olera ad faciendum pulmentum colligeret, exivit vipera de foramine et momordit dextram manum eius: qui prae nimio dolore et amaritudine clamare coepit Heu, heu: vipera me momordit.*

² *Iesus vero ex adverso stans cucurrit ad Iacobum fratrem suum, tenens manum suam sufflavit in ea, et continuo sanus factus est, non sentiens ulium dolorem, et serpens mortuus est. Et cum parentes et vicini cucurrissent ad hortum, invenerunt serpentem mortuum, in parte aliqua non laesum, et Iacobum vero sanum.*

CAPUT XXXXII.

¹ Cum autem veniret Ioseph ad convivium cum filiis suis Iacobo Ioseph et Iuda et Simeone et duabus filiabus suis, conveniebant Iesus et Maria mater eius cum sorore sua Maria Cleophae, quam dominus deus donavit patri eius Cleophae et Annae matri eius, eo quod obtulissent Mariam matrem Iesu domino. Et haec Maria vocata est simili nomine Maria ad consolationem parentum. ² Et cum convenirent, Iesus sanctificabat et benedicebat illos, et ipse prior incipiebat manducare et bibere. Nemo enim illorum audebat manducare vel bibere, nec sedere ad mensam aut panem frangere, donec ipse sanctificans eos prius hoc fecisset. Et si forte absens fuisset, expectabant donec hoc faceret. Et quando ipse no-

XXXXII, 1. Haec de cognatis Iesu notitia in codice B sic habet:

Et cum Ioseph senectute decrepitus, mortuus et sepultus cum parentibus suis fuisset, beata (virgo: secundis curis additum) Maria cum nepotibus suis sive cum filiis sororum suarum [erat]. Quoniam Anna et Emerina sorores fuerunt. De Emerina (codex Hemerina h. l.) nata fuit Elisabet mater Iohannis baptistae. Anna (codex quia Anna) beatae Mariae mater cum esset decora valde, mortuo Ioachim nupsit Cleophas, de quo habuit filiam secundam: vocavit eam Mariam, quam dedit Alphaeo in uxorem, de qua ortus est Iacobus Alphaei et Philippus frater eius. Mortuo secundo marito Anna nupta fuit tertio marito nomine Salome, de quo habuit tertiam filiam: vocavit eam similiter Mariam, quam dedit Zebedaeo in uxorem, de qua natus est Iacobus Zebedaei et Iohannes evangelista.

Pertinet huc alia de eadem re notitia, quae principio evangelii nostri Pseudo-Matthaei praeposita est. Argumenti similitudo suadet ut eam hoc loco apponamus. Anna et Emeria fuerunt sorores. De Emeria nata est Elisabet, mater Iohannis baptistae. Anna vero tres habuit maritos, Ioachim, Cleopham et Salome. De Ioachim habuit Anna Mariam matrem Christi. Mortuo Ioachim nupsit (codex h. l. et infra nuxit) Cleophae, de quo habuit filiam nomine Mariam, quae agnominabatur Cleophae. Cleophas autem cedit fratri suo Ioseph in uxorem Mariam matrem Christi, quae filiastra sua fuit; et filiam suam Mariam quam ex Anna habuit dedit Alphaeo in uxorem, de quo ortus est Iacobus minor et Ioseph alter, unde dicitur Iacobus Alphaei. Mortuo deinde Cleopha Anna tertio nupsit marito nomine Salome (codex h. l. Salomone), qui genuit filiam similiter vocatam Mariam. Haec nupsit Zebedaeo. Ex hac nati sunt Iacobus maior et Iohannes evangelista. Ieronimus autem in sermone de die paschae (codex pasce) idem dicit illa scribens Quatuor autem fuisse Marias in evangeliiis legimus: unam matrem domini Salvatoris; alteram materteram eius, quae appellata est Maria Cleophae; tertiam Mariam matrem Iacobi et Ioseph; quartam Mariam Magdalenam; licet alii matrem Iacobi et Ioseph materam eius fuisse contendant.

lebat ad refectionem accedere, nec accedebant Ioseph et Maria et fratres eius, filii Ioseph. Hi siquidem fratres ante oculos suos tanquam luminaria vitam eius habentes observabant eum et timebant. Et quando Iesus dormiebat, sive in die sive in nocte, claritas dei splendebat super eum. Cui laus sit omnis et gloria in secula seculorum. Amen. Amen.

2. *nec accedebant*: deest in codice *nec*.

In B sic pergitur: *Hi quidem Iesum Christum ante suos oculos habebant tanquam lumen, et observabant ipsum atque timebant: et benedicebat et sanctificabat eos, et claritas dei resplendebat super illos* (ita codex, non *super illum*, quod aptius videtur). *Et nemo ipsorum audebat sedere ad mensam, nisi prius benediceret eam Iesus; et nullus incipiebat tangere panem in mensa, donec Iesus benediceret eum et frangeret. Et si forte absens esset, expectabant eum donec veniret: ipse enim veniebat ad refectionem eorum.*

Haec autem vidit domus sua. Sanctus (codex *quae sanctus*) *apostolus et evangelista Iohannes manu sua scripsit hunc libellum hebraicis litteris consignatum, quem Ieronimus doctor ille perspicuus* (codex *add hoc opus*) *de hebraico in latinum deduxit.*

EVANGELIUM DE NATIVITATE MARIAE.

CAPUT I.

¹ Beata et gloriosa semper virgo Maria de stirpe regia et familia David oriunda, in civitate Nazareth nata, Hierosolymis in templo domini nutrita fuit. Pater eius Ioachim, mater vero Anna dicebatur. Domus paterna ex Galilaea et civitate Nazareth, maternum autem genus ex Bethlehem erat. ² Vita eorum simplex et recta apud dominum, apud homines irreprehensibilis erat et pia. Nam omnem substantiam suam trifariam diviserunt: unam partem templo et templi servitoribus impendebant: aliam peregrinis et pauperibus erogabant: tertiam suae familiae usibus et sibi reservabant. ³ Ita isti deo cari, hominibus pii, per annos circiter viginti castum domi coniugium sine liberorum procreatione exercebant. Voverunt tamen, si forte deus donaret eis sobolem, eam se domini servitio mancipaturos: cuius rei gratia et templum domini singulis per annum festis frequentare solebant.

CAPUT II.

¹ Factum est autem ut encaeniorum festivitas appropinquaret, unde cum nonnullis contribulibus suis Hierosolymam

I, 2. *Nam omnem -- reservabant:* cf. Pseudo-Matth. evang. 1, 1. Proxime accedit Amb. (i. e. B) Pro *servitoribus* habet *sacerdotibus*.

3. *Ita isti -- solebant:* cf. simillima apud Pseudo-Matth. 1, 1 sq. cod. Amb. Ibi est *domino iustus et hominibus pius*; item *Voverunt tantum si deus daret*; item *templi servitio*.

II. Per totam sectionem paene ad verbum consentit cod. Amb. in Pseudo-Matth. II, 1.

1. Ibi est *Factum est autem cum -- approp.*, *Ioachim cum -- Ierusaliman*

et Ioachim ascendit. Ea vero tempestate Isaschar ibi pontifex erat. Cumque inter ceteros concives suos etiam Ioachim cum oblatione sua videret, despexit eum et munera eius sprevit, interrogans cur inter foecundos infoecundus ipse stare praesumeret; dicens munera nequaquam deo digna posse videri, quoniam ipsum prole indignum iudicasset, scriptura dicente maledictum omnem esse qui non genuisset masculum vel feminam in Israel. Dicebat ergo prius eum ab hac maledictione sobolis generatione solvendum, et sic demum in conspectu domini cum oblationibus esse venturum. ² Cuius opprobrii obiectu pudore magno suffusus Ioachim ad pastores qui cum pecudibus erant in pascuis suis secessit: neque enim domum repetere voluit, ne forte a contribulibus suis, qui simul aderant et hoc a sacerdote audierant, eodem opprobrii elogio notaretur.

CAPUT III.

¹ Verum cum ibi aliquamdiu esset, quadam die cum esset solus, angelus domini ei cum immenso lumine astitit. Qui cum ad eius visionem turbaretur, angelus qui ei apparuerat timorem eius compescuit dicens Noli timere, Ioachim, neque in visione mea turberis: ego enim sum angelus domini, missus ab ipso ad te, ut annuntiem tibi preces tuas esse exauditas et eleemosynas tuas ascendisse in conspectum eius. Videns quippe vidit pudorem tuum et audivit sterilitatis op-

---

ascendit. In ea festivitate -- videret anstantem -- vir [stare] praes. dic. mun. sua -- quoniam ipsum (scribitur qm ipm. Correxì ad hanc codicis Amb. scripturam Fabricii lectionem quae est quem ipse) -- iudicabat -- maledictum hominem (hominem nescio an praestet quam omnem: constat enim saepissime in codd. per incuriam librariorum omnem et hominem confusa esse) qui -- masculum vel feminam (hoc additamentum vel feminam, quod deest apud Fabricium, textus evangelii sibi poscere videtur: hinc ex Amb addidimus) --

2. Pro *domum repetere* Amb habet *domum repedare*.

III, 1. *preces tuas -- et eleemosynas -- in conspectum eius*: cf. Ps. Matth. III, 4. *misericordiae (Amb orationes) quas tu et Anna uxor tua (Amb tu et ipsa) fecistis in conspectu altissimi recitatae sunt.*

probrum nec recte tibi obiectum. Peccati namque, non naturae ultor est deus, et ideo cum alicuius uterum claudit, ad hoc facit ut mirabilius denuo aperiat, et non libidinis esse quod nascitur sed divini muneris cognoscatur. ² Prima enim gentis vestrae Sara mater nonne usque ad octogesimum annum infoecunda fuit? et tamen in ultima senectutis aetate genuit Isaac, cui repromissa erat benedictio omnium gentium. Rachel quoque, tantum domino grata tantumque a sancto Iacobo amata, diu sterilis fuit, et tamen Ioseph genuit, non solum dominum Aegypti sed plurimarum gentium fame periturarum liberatorem. Quis in ducibus vel fortior Sampsonem vel sanctior Samuelem? et tamen hi ambo steriles matres habuere. Si ergo ratio verbis meis tibi non persuadet, credere, dilatos diu conceptus et steriles partus mirabiliores esse solere. ³ Proinde Anna uxor tua pariet tibi filiam, et vocabis nomen eius Mariam: haec erit, ut vovistis, ab infantia sua domino consecrata et spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris. Omne immundum neque manducabit neque bibet, neque inter populares forinsecus turbas sed in templo domini conversatio eius erit, ne quid de ea sinistrum vel suspicari saltem possit vel dici. Itaque aetate procedente sicut ipsa mirabiliter ex sterili nascetur, ita incomparabiliter virgo generabit altissimi filium, qui Iesus vocabitur et secundum nominis etymologiam salvator omnium gentium erit. ⁴ Et hoc tibi eorum quae annuntio signum erit, cum perveneris ad auream in Hierosolymis portam, habebis ibi obviam Annam uxorem tuam, quae de tuae regressionis tardatione modo sollicita tunc in adspectu tuo gaudebit. His dictis angelus discessit ab eo.

CAPUT IV.

¹ Deinde apparuit Annae uxori eius dicens Ne timeas,

Peccati namque -- cognoscatur: hoc proprium est huic evangelio.

2. Haec alibi non inveniuntur.

3. Cf. Pa. Matth. III, 2 et 4.

IV, 1. Plurima ex his evangelio nostro propria sunt.

Anna, neque phantasma esse putes quod vides. Ego enim sum angelus ille qui preces et eleemosynas vestras obtuli in conspectu dei, et nunc missus sum ad vos ut annuntiem vobis nascituram filiam quae Maria vocata super omnes mulieres erit benedicta. Haec a nativitate sua statim domini gratia plena, tribus ablactationis suae annis in domo paterna permanebit; postea servitio domini mancipata a templo usque ad intelligibiles annos non discedet, ibi denique ieiuniis et orationibus nocte ac die deo serviens ab omni immundo se abstinebit, virum nunquam cognoscet, sed sola sine exemplo, sine macula, sine corruptione, sine virili commixtione, virgo filium, ancilla dominum et gratia et nomine et opere salvatorem mundi generabit. ² Itaque surge ascende Hierusalem, et cum perveneris ad portam quae aurea, pro eo quod deaurata est, vocatur, ibi pro signo virum tuum, pro cuius incolunitatis statu sollicita es, obvium habebis. Cum haec igitur ita evenerint, scito quod quae annuntio sine dubio complenda erunt.

CAPUT V.

¹ Igitur iuxta angeli praeceptum uterque de loco in quo erant promoventes ascenderunt Hierusalem, et cum ad locum pervenissent angelico vaticinio designatum, ibi sibi invicem obviaverunt. Tunc de mutua sua visione laeti et promissae prolis certitudine securi debitas domino humilium exaltatori gratias egerunt. ² Itaque adorato domino domum regressi divinum promissum certi et hilares expectabant. Concepit ergo Anna et peperit filiam, et iuxta mandatum angelicum parentes vocabant nomen eius Mariam.

CAPUT VI.

¹ Cumque trium annorum circulus volveretur et ablacta-

2. Cf. Ps. Matth. III, 5.

complenda: praestare videtur *completa*.

V, 2. *Itaque* -- *regressi*: cf. Ps. Matth. III, 5, ubi eadem fere verba leguntur.

tionis tempus completum esset, ad templum domini virginem cum oblationibus adduxerunt. Erant autem circa templum iuxta quindecim graduum psalmos quindecim ascensionis gradus: nam quia templum erat in monte constitutum, altare holocausti quod forinsecus erat adiri nisi gradibus non valebat. ² In horum itaque uno beatam virginem Mariam parvulam parentes constituerunt. Cumque ipsi vestimenta quae in itinere habuerant exuerent et cultioribus ex more vestibus se et mundioribus induerent, virgo domini cunctos sigillatim gradus sine ducentis et levantis manu ita ascendit ut perfectae aetati in hac duntaxat causa nihil desse putares. Iam quippe dominus in virginis suae infantia magnum quid operabatur, et quanta futura esset huius miraculi indicio praemonstrabat. ³ Igitur sacrificio secundum consuetudinem legis celebrato et voto suo perfecto virginem inter septa templi cum aliis virginibus ibidem educandam dimiserunt, ipsi vero domum regressi sunt.

CAPUT VII.

¹ Virgo autem domini cum aetatis processu et virtutibus proficiebat et iuxta psalmistam pater et mater dereliquerat eam, dominus autem assumpsit eam. Quotidie namque ab angelis frequentabatur, quotidie divina visione fruebatur, quae eam a malis omnibus custodiebat et bonis omnibus redundare faciebat. Itaque ad quartum decimum annum usque pervenit, ut non solum nihil de ea mali reprehensione dignum confingere possent, sed et boni omnes qui eam noverant vitam et conversationem eius admiratione dignam iudicarent. ² Tunc pontifex publice denuntiabat ut virgines, quae in templo publice constituebantur et hoc aetatis tempus explessent, domum reverterentur et nuptiis secundum morem gentis et aetatis maturitatem operam darent. Cui mandato cum ceterae pronae

VI, 1 et 2. Cf. Ps. Matth. IV. maximeque cod. Amb., ubi plura accurate cum nostris conveniunt.

VII, 1. Cf. Ps. Matth. VI, 3.

paruissent, sola virgo domini Maria hoc se facere non posse respondit, dicens se quidem et parentes suos domini servitio mancipasse, et insuper se ipsam domino virginitatem vovisse, quam nunquam viro aliquo commixtionis more cognito violare vellet. Pontifex vero in angustia constitutus animi, cum neque contra scripturam quae dicit Vovete et reddite, votum infringendam putaret, neque morem genti insuetum introducere auderet, praecepit ut ad festivitatem quae imminabat omnes ex Hierosolymis et vicinis locis primores adessent, quorum consilio scire posset quid de tam dubia re faciendum esset. ³ Quod cum fieret, omnibus in commune placuit dominum super hac re esse consulendum. Et cunctis quidem orationi incumbentibus pontifex ad consulendum deum ex more accessit: nec mora, cunctis audientibus de oraculo et de propitiatorii loco vox facta est, secundum Esaiam vaticinium requirendum esse cui virgo illa commendari et desponsari deberet. Liquet enim Esaiam dicere Egredietur virga de radice Iesse, et flos de radice eius ascendet, et requiescet super eum spiritus domini, spiritus sapientiae et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiae et pietatis, et replebit eum spiritus timoris domini. ⁴ Secundum hanc ergo prophetiam cunctos de domo et familia David nuptui habiles non conjugatos virgas suas allaturos ad altare praedixit, et cuiuscunque post allationem virgula florem germinasset et in eius cacumine spiritus domini in specie columbae consedisset, ipsum esse cui virgo commendari et desponsari deberet.

CAPUT VIII.

¹ Erat autem inter ceteros Ioseph homo de domo et familia David grandaevus: cunctis vero virgas suas juxta ordinem deferentibus solus ipse suam subtraxit. Unde cum nihil divinae voci consonum apparuisset, pontifex iterato deum

2. 3. 4. Cf. Ps. Matth. VIII, 1 sqq.

nuptui habiles non conjugatos: Ps. Matth. VIII, 2. *quicumque sine uxore est.*

VIII, 1. Cf. Ps. Matth. VIII, 3. 5.

consulendum putavit: qui respondit, solum illum ex his qui designati erant virgam suam non attulisse cui virginem desponsare deberet. Proditus itaque est Ioseph. Cum enim virgam suam attulisset et in cacumine eius columba de coelo veniens consedisset, liquido omnibus patuit ei virginem desponsandam fore. ² Igitur nuptiarum iure de more celebrato ipse quidem in Bethlehem recedit civitatem, domum suam dispositurus et nuptiis necessaria procuraturus. Virgo autem domini Maria cum aliis septem virginibus coaevis et collectaneis, quas a sacerdote acceperat, ad domum parentum suorum in Galilaea reversa est.

CAPUT IX.

¹ His vero diebus, primo scilicet adventus sui in Galilaeam tempore, missus est ad eam angelus Gabriel a deo, qui ei conceptum dominicum narraret et conceptionis vel modum vel ordinem exponeret. Denique ingressus ad eam cubiculum quidem ubi manebat ingenti lumine perfudit, ipsam vero gratantissime salutans dixit Ave Maria, virgo domini gratissima, virgo gratia plena, dominus tecum, benedicta tu prae omnibus mulieribus, benedicta prae omnibus hactenus natis hominibus. ² Virgo autem quae iam angelicos bene noverat vultus et lumen coeleste insuetum non habebat, neque angelica visione territa neque luminis magnitudine stupefacta, sed in solo eius sermone turbata est, et cogitare coepit qualis ista salutatio tam insolita esse posset quidve portenderet vel quem finem esset habitura. Huic cogitationi angelus divinitus inspiratus occurrens Ne timeas, inquit, Maria, quasi aliquid contrarium tuae castitati hac salutatione praetexam. Invenisti enim gratiam apud dominum, quia castitatem elegisti: ideoque virgo sine peccato concipies et paries filium. ³ Hic erit

---

cui virginem desponsare deberet: scripsi cui pro qui, quod apud Fabricium ceterosque editum est. Omnino enim cogitatione addendum est *pontifex*.

². De septem virginibus cf. Ps. Matth. VIII, 5.

IX, 1 — 4. Cf. Ps. Matth. IX.

magnus, quia dominabitur a mari usque ad mare et a flumine usque ad terminos orbis terrae: et filius altissimi vocabitur, quia qui in terris nascitur humilis, in coelo regnat sublimis: et dabit illi dominus deus sedem David patris eius, et regnabit in domo Iacob in aeternum, et regni eius non erit finis: ipse quippe rex regum et dominus dominantium est, et thronus eius in seculum seculi. ⁴ His angeli verbis virgo non incredula, sed modum scire volens respondit Quomodo istud fieri potest? Nam cum ipsa virum iuxta votum meum nunquam cognosco, quomodo sine virilis seminis incremento parere possum? Ad hoc angelus Ne existimes, inquit, Maria, quod humano more concipias: nam sine virili commixtione virgo concipies, virgo paries, virgo nutries: spiritus enim sanctus superveniet in te, et virtus altissimi obumbrabit tibi contra omnes ardores libidinis: ideoque quod nascetur ex te solum erit sanctum, quia solum sine peccato conceptum et natum vocabitur filius dei. Tunc Maria manibus expansis et oculis ad coelum levatis dixit Ecce ancilla domini, neque enim dominae nomine digna sum, fiat mihi secundum verbum tuum. ⁵ Longum forte et quibusdam taediosum erit, si cuncta huic opusculo inserere voluerimus quae nativitatem dominicam vel praecessisse vel subsecuta fuisse legimus: unde his omissis quae in evangelio plenius scripta sunt, ad ea quae minus habentur narranda accedamus.

CAPUT X.

¹ Ioseph igitur a Iudaea in Galilaeam veniens desponsatam sibi virginem uxorem ducere intendebat: iam namque tres fluxerant menses et quartus instabat ex eo tempore quo sibi desponsata fuerat. Interea paulatim utero puerperae intumescente puerperam se manifestare coepit, neque hoc latere potuit Ioseph: nam sponsi more liberius ad virginem introiens et familiaris cum ea loquens gravidam esse depre-

5. In promptu est hoc additamentum fingi esse Hieronymi.

X, 1. Cf. Ps. Matth. X.

Evang. apocr. ed. Tischendorf.

hendit. Aestnare itaque animo et fluctuare coepit, quia ignorabat quid sibi potissimum esset faciendum: neque enim eam traducere voluit, quia iustus erat; neque fornicationis suspicionem infamare, quia pius. Itaque cogitabat clam dissolvere coniugium et occulte dimittere eam. ² Haec autem eo cogitante, ecce angelus domini ei apparuit in somnis dicens Ioseph, fili David, noli timere: hoc est, ne velis fornicationis suspicionem in virgine habere vel aliquid sinistrum cogitare, neque timeas eam in uxorem ducere: quod enim in ea natum est et nunc animum tuum angit, non hominis sed spiritus sancti est opus. Pariet enim omnium virgo sola dei filium, et vocabis nomen eius Iesum, id est salvatorem: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. ³ Igitur Ioseph secundum angeli praeceptum virginem uxorem duxit, nec tamen cognovit eam sed caste procurans custodivit. Iamque nonus a conceptione instabat mensis, cum Ioseph, uxore cum aliis quae necessaria erant assumpta, Bethlehem civitatem unde ipse erat tetendit. Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret, et peperit filium suum primogenitum, sicut sancti evangelistae docuerunt, dominum nostrum Iesum Christum, qui cum patre et filio et spiritu sancto vivit et regnat deus per omnia secula seculorum.

---

2. Cf. Ps. Matth. XI.

3. Haec ad „sanctorum evangelistarum“ textum conformata esse, facile patet.

HISTORIA IOSEPHI FABRI LIGNARII.

IN NOMINE DEI UNIUS IN SUA ESSENTIA ET TRINI IN SUI
PERSONIS.

HISTORIA MORTIS PATRIS NOSTRI SANCTI SENIS IOSEPHI FABRI
LIGNARII.

Benedictiones eius et preces servent nos omnes, o fratres, amen.

Fuit tota ipsius vita centum et undecim annorum, contigitque mi-
gratio eius ex hoc mundo vicesimo sexto (die) mensis Abib, qui respondet
mensi Ab. Oratio eius servet nos, amen. Et quidem dominus noster
Iesus Christus ille ipse (fuit) qui retulit hanc (historiam) discipulis suis
sanctis in monte oliveti, atque omnem laborem eius (Iosephi) et dierum
ipsius consummationem. Apostoli autem sancti conservarunt hunc ser-
monem et litteris consignatum reliquerunt in bibliotheca Hierosolymis.
Oratio eorum servet nos, amen ¹⁾.

CAPUT I.

Contigit una die cum salvator magister deus et salvator
noster Iesus Christus sederet una cum suis discipulis, con-
gregatique in monte oliveti omnes essent, ut diceret illis O
fratres et amici mei, filii patris qui vos elegit de omnibus
hominibus. Scitis me vobis saepius retulisse quod oporteat
me crucifigi et mori propter salutem Adami et posteritatis
eius, et quod surgam de mortuis. Committam autem vobis

1) Coptus sic: *Die XXVI. Epep. Hic est exitus e corpore patris nostri Iosephi
fabri lignarii patris Christi secundum carnem, qui natus erat annorum CXXI. Nar-
ravit salvator noster omnem vitam eius apostolis in monte oliveto, apostoli autem
scripserunt eam et intulerunt bibliothecae quae Hierosolymis est. Etiam quod dies quo
sanctus senex deposuit corpus fuit XXVI. mensis Epep. In pace dei, amen.*

doctrinam evangelii sancti (vobisque antea) nuntiati, ut praedicetis illud per omnem mundum. Et induam vos virtute de alto, ac implebo vos spiritu sancto. Adnuuntiabitis vero cunctis gentibus poenitentiam et remissionem peccatorum. Nam scyphus aquae unicus si eum invenerit homo in saeculo futuro, praestantior (est) et maior cunctis divitiis huius totius mundi. Et locus, (quantum occupare potest) pes unus, in domo patris mei maior (est) et excellentior omnibus opibus terrae. Imo hora unica in laeto piorum habitaculo felicior (est) et magis pretiosa mille annis inter peccatores: quippe fletus eorum et planctus non desinet, et lacrimae eorum non cessabunt, neque invenient sibi solatium vel quietem ullo unquam tempore. Et nunc, o membra mea honoranda, ite praedicate omnibus gentibus, nuntiate et dicite illis Utique servator diligenter inquit in haereditatem debitam, et (est) administrator iustitiae. Et illi (angeli) profligabunt (inimicos), et pugnabunt pro illis in die conflictus. Atque ille (deus) examinabit unum quodque verbum quod loquuntur homines ineptum et otiosum, (et) reddent de eo rationem. Quemadmodum enim nemo a morte excludetur, sic uniuscuiusque etiam opera patebunt die iudicii, sive bona fuerint sive mala. (Nuntiate) quoque hoc verbum quod dixi vobis hodie Ne gloriatur fortis de fortitudine sua nec dives de suis divitiis, sed qui gloriari vult gloriatur in domino.

CAPUT II.

Fuit vir cui nomen Iosephus, gente oriundus Bethlehemica, de urbe Iuda et civitate Davidis regis. Hic ipse scientia et doctrinis probe instructus, sacerdos factus est in templo domini. Calluit praeterea artem fabrilem lignariam, et more cunctorum hominum uxorem duxit. Genuit quoque sibi filios filiasque, quattuor (nimirum) filios atque duas filias. Haec vero sunt eorum nomina Iudas, Iustus, Iacobus et Simon: nomina duarum filiarum (erant) Assia et Lydia. Tandem morte decessit uxor Iosephi iusti, gloriae divinae intenta

in omnibus suis operibus. At Iosephus vir iste iustus, pater meus secundum carnem (et) sponsus Mariae matris meae, abivit una cum suis filiis ad professionem suam, artem exercendo fabri lignarii.

CAPUT III.

Cum vero viduus factus fuit Iosephus iustus, iam impleverat Maria mater mea benedicta sancta (et) pura duodecim annos. Quippe parentes ipsius obtulerunt eam in templo tres annos natam, mansitque illa in templo domini novem annos. Tunc ut viderunt sacerdotes virginem sanctam (et) timentem dominum adulescere, se invicem allocuti sunt dicentes Quaeramus virum iustum (et) pium, cui committatur Maria usque ad tempus nuptiarum: ne manenti in templo accidat quod accidere solet mulieribus, eoque nomine peccemus, et succenseat nobis deus.

CAPUT IV.

Proinde statim emissis (vontis) convocarunt duodecim senes de tribu Iuda. Et scripserunt nomina duodecim tribuum Israelis. Cecidit autem sors super senem pium, Iosephum iustum. Tunc respondentes dixerunt sacerdotes matri meae benedictae Ito cum Iosepho et esto apud illum usque ad tempus nuptiarum. Accepit ergo Iosephus iustus matrem meam, eamque abduxit in domum suam. Et invenit (Maria) Iacobum minorem in domo patris sui fractum animo atque moestum propter orbitatem (matris), et educavit illum. Hinc appellata est Maria mater Iacobi. Deinde relinquens eam Iosephus in domo sua abivit ad officinam ubi exercetur ars fabrilis lignaria. Postquam vero exegerat sancta virgo in domo eius biennium, facta est praecise aetas eius quattuordecim annorum, incluso simul tempore quo eam recepit (Iosephus).

CAPUT V.

Dilexi (autem illam peculiari quodam) voluntatis motu,

eum beneplacito patris mei et consilio spiritus sancti. Et incarnatus fui de illa, mysterio creaturarum rationis captum superante. Sed elapsis a conceptione tribus mensibus rediit vir iustus (Iosephus) de loco ubi artem suam exercuit; atque ubiprehendit virginem matrem meam gravidam, mente conturbatus cogitavit eam clanculum dimittere. Prae timore etiam, tristitia et pectoris sui angustia nec edere nec bibere illo die sustinuit.

CAPUT VI.

Sub medio autem die apparuit ipsi angelorum princeps sanctus Gabriel in somnio, mandato instructus patris mei, et dixit illi Iosephe fili David, ne timeas accipere Mariam sponsam tuam: quippe concepit de spiritu sancto, et pariet filium, cuius nomen appellabitur Iesus. Hic ille (est) qui gubernabit omnes gentes sceptro ferreo. (Haec prolocutus) discessit ab eo angelus. Surrexit vero Iosephus de somno suo, et fecit quemadmodum ipsi dixerat angelus domini: et permansit Maria apud illum.

CAPUT VII.

Interiecto deinde tempore prodiit mandatum ab Augusto Caesare (et) rege ut describeretur universus orbis habitabilis, unusquisque in civitate sua. Surgens itaque senex iustus Iosephus accepit (secum) Mariam virginem, et venerunt Bethlehenum, quia instabat partus eius. Inscrispsit autem (Iosephus) nomen suum catalogo: nam Iosephus filius David, cuius sponsa (erat) Maria, fuit de tribu Iuda. Et quidem Maria mater mea peperit me Bethlehemi, in spelunca proxima sepulchro Rachel uxoris Iacobi patriarchae, quae (fuit) mater Iosephi et Benjamin.

CAPUT VIII.

Sed satanas ivit retulitque (hoc) Herodi Magno, patri Archelai. Idemque hic Herodes (erat) qui capite truncari

iussit Iohannem amicum et cognatum meum. Proinde me diligenter perquisivit, existimans regnum meum fore de hoc mundo. Verum admonitus fuit (hac de re) Iosephus senex ille pius per somnium. Ideo surgens accepit Mariam matrem meam, et ego in ipsius sinu (recubui); comitem etiam itineris ipsis se praeiuit Salome. Profectus ergo domo in Aegyptum recessit, permansit(que) ibi spatium unius integri anni, donec transiit invidia Herodis.

CAPUT IX.

Obiit vero (Herodes) pessimo mortis genere, poenam laens effusi puerorum sanguinis, quos e medio inique sustulit quam ipsis non inesset peccatum. Atque extincto tyranno isto impio Herode reversi sunt (cum Iesu parentes) in terram Israelis, et habitauerunt in urbe Galilaeae quae appellatur Nazareth. Iosephus autem professionem artis lignariae repetens manuum suarum opere vitam sustinuit: neque enim alieno labore victum gratis quaerebat unquam, quemadmodum (olim) praeceperat lex Mosis.

CAPUT X.

Tandem incrementibus annis propectae aetatis senex evasit. Nulla tamen corporis laboravit infirmitate, nec defecit visus neque ullus de ore eius dens periit; mente quoque toto aetatis tempore nunquam deliravit: sed similis puero iuvenilem semper in negotiis suis vigorem praestitit, et membra eius integra permanserunt omni(que) dolore vacua. Tota autem eius vita centum constabat et undecim annis, producta quam diutissime ipsius senecta.

CAPUT XI.

Iustus vero et Simeon seniores Iosephi filii ductis uxori- bus in familias suas abiverunt. Ambae pariter nupserunt filiae et in suas recesserunt aedes. At remanebant in domo Iosephi Iuda et Iacobus minor nec non mater mea virgo. Ego insuper

una cum illis (ibidem) permausi, haud aliter ac si unus fuissem de filiis eius. Transegi autem omnem aetatem meam sine culpa. Mariam appellavi matrem meam et Iosephum patrem, atque in omnibus quae dixerunt morem ipsis gessi: neque repugnavi illis unquam sed obtemperavi eis, ut facere solent reliqui quos terra producit homines: nec iram illis concitavi ullo die, aut verbum aliquod seu responsum (duriusculum) ipsis opposui; e contrario ingenti eos prosecutus sum amore, ceu pupillam oculi.

CAPUT XII.

Contigit post haec ut adpropinquaret mors senis illius pii Iosephi ipsiusque de hoc mundo exitus, more reliquorum hominum qui huic terrae ortum debent. Atque nutante ad interitum corpore eius indicavit ipsi angelus domini iam instare mortis horam. Proinde eum timor et ingens animi perturbatio invasit. Surgens autem abiit Hierosolymam, et ingressus templum domini effusisque ibi coram sanctuario precibus dixit

CAPUT XIII.

„O deus, (qui) auctor (es) omnis solatii, deus omnis misericordiae et dominus universi humani generis, deus (inquam) animae spiritus et corporis mei. Supplex te veneror, o domine et deus mi: si iam consummati sunt dies mei, tempusque adest quo mihi exeundum est ex hoc mundo, mittas (, quaeso, mihi) Michaellem magnum, angelorum tuorum sanctorum principem; maneat(que) mecum, ut egrediatur anima mea misera ex aerumnoso hoc corpore sine molestia, sine terrore et impatientia. Etenim ingens timor et tristitia vehemens omnia occupat corpora in die mortis eorum, sive mas sit sive femina, sive bestia sive fera, quicquid vel humi reptat vel in aere volitat: in summa creaturae omnes quae (sunt) sub coelo quibus(que) inest vitalis spiritus horrore concutiuntur, metu magno et lassitudine ingenti discedentibus de

corporibus suis illarum animabus. Nunc igitur, o domine et deus mi, adsit auxilio suo angelus tuus sanctus animae meae et corpori, donec a se invicem dissolventur. Neque facies angeli mihi ad custodiam inde a formationis meae die designati aversa sit a me; verum praebeat se mihi itineris socium, usque dum me ad te perduxerit: sit vultus eius mihi amoenus et hilaris, et comitetur me in pace. Ne autem permittas ut (daemones) adspectu formidabiles accedant ad me in via qua iturus sum, donec ad te feliciter perveniam. Neque sinas ut ostiarii animam meam ingressu (paradisi) prohibeant. Neque detegendo delicta me probro exponas coram tribunali tuo terribili. Neque irruant in me leones. Neque prius submergant animam meam fluctus maris ignei — hoc (enim) omnis pertransire debet anima —, quam gloriam divinitatis tuae conspexero. O deus, iustissime iudex, qui in iustitia et aequitate mortales iudicabis et retribues unicuique secundum opera eius, o domine (quaeso) et deus mi, adesto mihi misericordia tua, et viam meam illumina ut perveniam ad te: tu (enim) es fons omnibus abundans bonis et gloria in aeternum, amen.“

CAPUT XIV.

Factum deinde est cum domum suam in urbe Nazareth rediit, ut morbo correptus lecto teneretur. Atque hoc erat illud tempus quo diem obiit, sicut destinatum est omnibus hominibus. Graviter autem hoc morbo laborabat, neque ut in praesentia aegrotaverat unquam a natalitatis suae ortu. Et ita certe res Iosephi iusti disponere Christo placuit. Quadraginta (vixit) annos ante initum matrimonium: mansit deinde uxor sub tutela eius quadraginta et novem annos, (quibus elapsis) mortua est. Uno autem post mortem eius anno commissa ipsi (Iosepho) fuit mater mea beata Maria a sacerdotibus, ut eam custodiret usque ad tempus nuptiarum. Bienenium illa in domo eius consumpsit (nulla re memorabile): at tertio commorationis eius anno apud Iosephum, suae vero

aetatis decimo quinto, peperit me in terra mysterio, quod nec penetrare nec capere potest ulla creatura, nisi ego paterque meus et spiritus sanctus, unam mecum constituens essentiam²⁾.

CAPUT XV.

Tota itaque aetas patris mei, senis illius iusti, centura confecit et undecim annos, ita decernente patre meo (coelesti). Et dies quo deseruit anima corpus eius erat vigesimus sextus mensis Abib³⁾. Coepit enim iam aurum exquisitum splendorem perdere et argentum usu deteri, intellectum innuo et scientiam eius. Cibum quoque fastidivit et potum, atque cessavit peritia artis fabrilis lignariae neque eius ullam amplius rationem habuit. Contigit igitur prima luce vigesimi sexti diei (mensis) Abib ut inquieta redderetur anima senis Iosephi iusti (decumbentis) in lecto suo. Quare aperuit os suum suspiria edens, manusque suas adversus invicem collisit, et alta voce exclamavit in hunc modum dicens

CAPUT XVI.

„Vae⁴⁾ diei quo natus sum in mundum. Vae utero qui

2) Sahidicus textus sic: *Haec est summa vitae dilecti patris mei Iosephi: annos natus XL uxorem duxit, cum qua vixit annis IX (corrigendam videtur XLIX.). Post mortem eius annum unum (ita Zoega, sed Dulaurier deux ans) viduus mansit; duobus autem annis in domo eius vixit mater mea antequam ipsi nuberet (ita Zoega; Dulaurier depuis qu'il eul choisie pour sa compagne): siquidem a sacerdotibus eam custodire iussus erat usque ad tempus nuptiarum. Peperit autem me Maria mater mea initio anni tertii quo fuit in domo Iosephi, anno aetatis suae XV. Genuit me mater mea in spelunca (in spelunca: ita et Zoega et Dulaurier; nihilominus cum Thilone puto mysterio legendum esse. Illud quum non videatur tribuendum errori interpretum nostrorum, ex errore Copti esse existimandum erit. De spelunca cf. supra cap. 7.), quam nec nominare licet nec quaerere (Dulaurier qu'il est défendu de révéler, et qu'il est impossible de trouver), neque est in tota creatione homo qui eam noverit praeter me et patrem meum et spiritum sanctum.*

3) Sahid. text. sic: *Omnes autem dies patris mei Iosephi benedictae senectutis sunt anni CXI, secundum voluntatem patris mei (haec verba secundum etc Dulaurier cum seqq. coniungit). Dies mortis eius est XXVI. mensis Epep.*

4) Haec capitis Sahidiae scripti argumentum Zoega breviter his exhibuit: *Iosephus aegrotans in Nazareth terrore et luctu afficitur, exclamatque super peccatis suis.*

gestavit me. Vae visceribus quae admiserunt me. Vae uberibus quae lactaverunt me, Vae pedibus super quos sedens quievi. Vae manibus quae portarunt et educarunt me usque dum adolevi. Quippe in iniquitate conceptus sum, et in peccatis concupivit me mater mea. Vae linguae et labiis meis, quae protulerunt et locuta sunt vanitatem, obtrectationem, mendacium, inscitiam, irrisionem, figmentum, versutiam et hypocrisis. Vae oculis meis, qui conspexerunt scandalum. Vae auribus meis, quae calumniatorum sermonibus delectabantur. Vae manibus meis, quae rapuere ad se non iure pertinentia. Vae ventri meo et intestinis, quae appetere escam ipsius esu interdictam. Vae gutturi meo, instar ignis omnia quaecumque inveniebat consumenti. Vae pedibus meis, qui saepius deo ingratas ambularunt vias. Vae corpori et vae animae meae tristi, iam a deo auctore suo aversae. Quid faciam cum ad locum illum perrexero ubi consistendum mihi est coram iustissimo iudice, et ille me reprehensurus est propter opera quae cumulavi in iuventute mea? Vae omni homini morienti in peccatis suis. Profecto eadem illa hora terribilis quae contigit patri meo Iacobo, cum evolaret ex corpore anima eius, ecce mihi iam imminet. O quam ego miser hodie sum et lamentatione dignus. Verum solus deus est director animae et corporis mei, ille etiam pro labita cum illis aget."

CAPUT XVII.

Haec sunt quae locutus est Iosephus, senex ille iustus. Ego autem ingressus apud illum deprehendi animam eius vehementer commotam: erat enim in magna angustia constitutus. Et dixi illi Salve, mi pater Iosephe, vir iuste: qui vales? Ille vero respondit mihi Plurimum salve, o filiole mi dilecte. Equidem dolor metusque mortis iam circumdedere me; sed statim ac audivi vocem tuam, requievit anima mea. O Iesu Nazarene, Iesu sospitator mi, Iesu liberator animae meae, Iesu protector mi. Iesu, o suavissimum nomen in

ore meo omniumque amantium illud. Oculi qui vides et auris quae audis, exaudi me. Ego servus tuus hodie humillime te veneror, et coram te lacrimas meas effundo. Tu es omnino deus meus, tu es dominus meus, quemadmodum mihi saepissime retulit angelus, praecipue autem eo die quo fluctuavit animus meus cogitationibus perversis ob puram (et) benedictam Mariam in utero gestantem, quamque ego secreto dimittere cogitabam. Haec vero mihi meditati ecce apparuere per quietem angeli domini miro mysterio dicentes mihi O Iosephe fili David, ne timeas accipere Mariam sponsam tuam, neque contristeris, neque verba indecora loquaris de conceptione eius, quia gravida est de spiritu sancto et pariet filium cuius nomen vocabitur Iesus: ille enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Ne autem ob hanc causam mihi male cupias, o domine: ignoravi enim mysterium nativitatis tuae⁵⁾. Recordor etiam, mi domine, diei istius cum morsu serpentis puer iste necabatur. Voluerunt autem propinqui eius tradere te Herodi, dicentes te interfecisse illum: sed resuscitatum a mortuis cum illis reddidisti. Tunc ego accedens et prehensa manu tua dixi Mi fili, cave tibi. At tu respondisti mihi Nonne tu es pater meus secundum carnem? docebo te quis ego sum. Nunc igitur, o domine et deus mi, ne mihi succenseas vel condemnes me propter illam horam. Ego sum servus tuus et filius ancillae tuae; tu vero es dominus meus, deus et servator meus, filius dei certissime.

CAPUT XVIII.

Haec ubi dixerat pater meus Iosephus, flere amplius non potuit. Et conspexi mortem iam ipsi dominantem. Sur-

5) Pergit Zoega in exhibendo Sahidici textus argumento *Veni Iesus cum consolaturus. Supplicat Ioseph Iesum, dominum suum appellans, regem verum, salvatorem, redemptorem, deum verum et perfectum; veniamque petit quod aliquando cogitasset de matre eius domo pellenda, donec ab angelo certior factus esset de conceptione eius e spiritu sancto.* Statim ad ea quae sequuntur Zoega sic pergit: *partiterque quod olim ipse Iesum puerum, qui parvulum a ceraste morsum in vitam revocaverat, dextra aure traxisset (ab his igitur differt Arabs), monens ut ab operibus invidiam sibi confiantibus abstineret.*

gens autem mater mea, virgo illibata, et accedens ad me dixit O mi fili dilecte, iam iam moritur hic pius senex Iosephus. Et respondi ego O mater mea amantissima, utique omnibus creatoris, quae in hoc mundo generantur, eadem incumbit moriendi necessitas: mors enim in universum genus humanum ius obtinet. Tibi etiam, o mater mea virgo, idem ac reliquis mortalibus vitae exitus expectandus est. Attamen mors tua, ut et mors huius pii, mors non est sed vita perennis in aeternum. Quin oportet etiam me emori qua corpus quod a te suscepi. Verum surge, o mater mea veneranda, ito et ingredere ad Iosephum senem benedictum, ut videas quid adscendente (de corpore anima) eius contingeret⁶⁾.

CAPUT XIX.

Ibat ⁷⁾ igitur Maria mater mea pura et ingrediebatur locum ubi erat Iosephus. Atque ego ad pedes eius sedebam, illum respiciens; signa vero mortis iam apparere in vultu eius. At senex ille benedictus levato capite et defixis oculis faciem meam intuebatur: nulla tamen me alloquendi ipsi vis inerat ob mortis qui eum circumseptum tenuit dolorem; sed multa trahebat suspiria. Ego autem manus eius per unius integrae horae spatium tenui: et conversa ille ad me facie indicabat ne ipsum desererem. Imposita deinceps pectori eius manu mea deprehendi animam eius iam faucibus vicinam abitum parare de suo receptaculo.

CAPUT XX.

Ut autem conspexit me mater mea virgo tangentem corpus eius, tetigit et illa pedes. Atque inveniens illos iam emortuos et calore destitutos, dixit mihi O fili mi dilecte, profecto incipiunt iam pedes eius frigescere et nivis algorem

6) Pergit Zoega Haec audiens Iesus plorat, secum reputans amaritudinem mortis et diem quando Iudaei eum pro salute totius mundi in crucem essent sublaturi. Mos vocat matrem suam.

7) Pergit Zoega considerantque ipse ad caput, illa ad pedes Iosephi agonizantis.

imitantur. Proinde convocatis filiis et filiabus eius dixit eis Venite quotquot estis et accedite ad patrem vestrum: certe enim ad extrema nunc perventum est. Respondit Assia filia eius (Iosephi) dicens Vae mihi, o fratres mei, utique hic idem est morbus qui (fuit) matris meae dilectae. Eiulabat autem et lacrimabatur, simul plorantibus reliquis omnibus Iosephi liberis. Ego etiam et Maria mater mea una cum illis flevimus⁸⁾.

CAPUT XXI.

At convertens ego ad meridianam plagam oculos vidi mortem iam adventantem totamque cum illa gehennam, exercitu suo et satellitibus stipatam; et vestimenta, vultos et ora illorum fundebant ignes⁹⁾. Haec ubi conspexit pater meus Iosephus recta ad se pergere, in lacrimas oculi eius soluti sunt: eodemque tempore mirum in modum ingemuit. Proinde visa suspiriorum eius vehementia mortem repuli ac totum quod ipsam comitabatur famulorum agmen. Atque invocavi patrem meum bonum dicens¹⁰⁾

8) Pergit Zoega *Advocat etiam filios filiasque Iosephi, in quibus natu maxima Lysia purpuraria. Omnes flevit super patre moribundo.*

9) Haec ex Sahidico Zoega sic traustulit: *Tunc respexi ad latus portas meridionale et vidi mortem quam comitabantur orcus consiliarius et diabolus veterator ab initio cum innumeris decanorum monstris igne indutis oreque sulphur et flammam spirantibus.*

10) Horum argumentum breviter Zoega sic dedit: *His terrefacta anima Iosephi exclamat et quaerit refugium. Iesus expellit orcum et comites. Mors timore percussa pone portam se abscondit. Dulaarier vero Sahidicum his interpretatus est: Dès que mon père Ioseph eut jeté les yeux sur ces êtres épouvantables qui étaient venus auprès de lui, il les aperçut terribles comme lorsque la colère et la fureur les animent contre une âme qui vient de quitter son corps, surtout si c'est celle d'un pécheur dans laquelle ils ont trouvé la marque qui caractérise leur soccu. Mon père, à la vieillesse vénérable, en apercevant ces monstres autour de lui, fut saisi d'épouvante, et ses yeux laissèrent couler des larmes. Son âme voulut se réfugier dans les ténèbres épaisses, et cherchant un lieu pour se cacher elle ne le trouva point. Dès que je vis que le trouble s'était ainsi emparé de l'âme de mon père, et que ses regards ne tombaient que sur des spectres aux formes les plus diverses et d'un aspect hideux, je m'avançai pour gourmander celui qui était l'organe du diable, ainsi que les légions infernales qui étaient accourues avec lui: elles s'enfuirent aussitôt à ma voix dans le plus grand désordre. Mais aucun de ceux qui étaient rassemblés autour de mon père n'eut connaissance de ce qui venait de se passer, non plus que ma mère Marie. Dès que la mort eut été témoin de la manière sévère dont j'avais traité*

CAPUT XXII.

„O pater omnis clementiae, oculus qui vides, et auris quae audis, exaudias supplicationem ac preces meas pro senes Iosepho, et mittas Michaellem angelorum tuorum principem atque Gabrielem praeconem lucis omnemque angelorum tuorum lucem: et (totus) eorum ordo ambulet cum anima patris mei Iosephi, donec perduxerint eam ad te. Haec est hora qua opus habet pater meus misericordia.“ Ego autem dico vobis quod omnes sancti, imo quotquot in mundo nascuntur homines, sive iusti sint sive perversi, necessario gustare debeant mortem ¹¹⁾).

CAPUT XXIII.

Venerunt itaque Michael et Gabriel ad animam patris mei Iosephi, et acceptam eam involverunt involucro lucido.

les puissances des ténèbres qui formaient son cortège, dès qu'elle eut vu que je les avais mises en fuite et qu'aucune d'elles n'était restée auprès de mon père Ioseph, mise de crainte à son tour elle s'enfuit et alla chercher un asile derrière la porte. J'adressai alors à mon père bon une prière conçue en ces termes.

11) Argumentum capituli Sahidici apud Zoegam sic exprimitur: *Jesus invocavit patrem suum coelestem ut mitteret Michaellem et Gabrielem cum choro angelorum, qui custodiant animam Iosephi et conducant per septem aëneas tenebrarum et vias caliginosas iuxta flumen igneum et locum carnificum. Dulaurier vero ipsum textum sic reddidit: O mon père, toi qui es la source de toute bonté, toi l'auteur de la vérité, l'œil qui voit tout, l'oreille qui entend tout, écoute ton fils unique, exauce-moi; je t'implore pour une de tes créatures, pour mon père Ioseph. Fais descendre vers moi un de tes grands chérubins accompagné du choeur des anges, de Michel le dispensateur des biens et de Gabriel celui de tes éons resplendissants qui est chargé de tes heureux messages; qu'ils viennent prendre soin de l'âme de mon père, qu'ils la guident vers toi jusqu'à ce qu'elle ait traversé les sept éons de ténèbres, et qu'elle ait dépassé les routes obscures qui inspirent tant d'effroi, et où l'on a le spectacle de châtimens dont la vue inspire l'horreur; que le fleuve de feu coule semblable à de l'eau, que la mer aux ondes furieuses cesse d'être agitée, que ses flots deviennent tranquilles pour l'âme de mon père Ioseph: car c'est maintenant que la miséricorde lui est nécessaire. Je vous le dis à vous, qui êtes les saintes parties de moi-même, o mes apôtres bénis, que tout homme qui est venu dans ce monde a connu le bien et le mal, et tant que dure sa vie, quelque grand qu'il soit à ses propres yeux, lorsqu'il est près de sa fin, il a besoin de la compassion de mon père éternel à l'heure de sa mort, à celle du voyage qui le suit, et au moment où il doit rendre ses comptes devant le tribunal redoutable. Mais je veillerai sur les derniers moments de mon père Ioseph aux souvenirs si purs.*

Sic commisit spiritum in manus patris mei boni, et (hic) impertivit ipsi pacem. Nondum autem ullus ex liberis eum obdormivisse scivit. At angeli conservarunt animam eius a daemonibus tenebrarum qui erant in via, et laudaverunt deum usque dum eam perducerent ad habitaculum piorum¹²⁾.

CAPUT XXIV.

Corpus vero eius prostratum iacuit et exsanguē: quare admota oculis eius manu eos composui ipsiusque os clausi,

12) Zoega et Dulaurier sic: *Veniunt angeli.* (Dulaurier: *Lorsque jeus dit Amen, ma mère le répéta après moi en un langage céleste, et aussitôt Michel et Gabriel et le choeur des anges descendirent du ciel et se tinrent sur le corps de mon père Joseph. On entendit alors retentir sur lui des plaintes et des gémissements, et je connus que sa dernière heure était arrivée. Il éprouva des douleurs semblables à celles d'une femme en mal d'enfant. La souffrance le tourmentait aussi forte qu'un vent violent et qu'un feu ardent qui dévore de nombreux aliments. Quant à la mort, la crainte ne lui avait pas permis d'entrer pour se placer sur le corps de mon père Joseph, et pour opérer la fatale séparation, parce qu'en dirigeant ses regards dans l'intérieur de la maison elle m'avait aperçu assis auprès de sa tête et incliné sur ses tempes.) Surtrasi portamque egressus inveni mortem (Dulaurier: *Dès que je vis qu'elle hésitait à entrer par suite de la frayeur que je lui inspirais, je franchis le seuil de la porte et je la trouvai là) solitarie sedentem in magno timore. Et dixi ei O tu quas venisti a plaga meridionali, ingredere statim et perfice quas pater meus tibi praecepit. Sed custodi Iosephum ut lucem oculorum tuorum: nam ille est pater meus secundum carnem.* (Rursus h. l. Zoega nonnulla omittit. Leguntur vero apud Dulaurier post verba car c'est lui à qui je dois la vie suivant la chair, hunc in modum: et il a eu souvent à supporter les tribulations pour moi pendant mon enfance, fuyant d'un lieu dans un autre pour éviter les embûches d'Hérode; j'ai reçu de lui des instructions comme tous les enfants en reçoivent de leurs parents pour leur utilité.) Tunc Abbaton (eodem modo hoc nomen apud Dulaurier legitur) invenit et suscit animam patris mei Iosephi et emisit eam e corpore. (Dulaurier addit a Zoega praetermissa haec: *C'était à l'heure où le soleil est prêt à se montrer sur l'horizon, le 26. du mois Epiphi, en paix. La vie entière de mon père Joseph a été de cent-onze ans.) Michael autem apprehendit lacinias duas mappae (Dulaurier les deux bouts d'un tapis) dolosericae, Gabriel reliquis lacinias duas, et amplexi animam patris mei Iosephi deposuerunt eam in mappa. (Hoc loco rursus addit Dulaurier *Personne de ceux qui siégeaient auprès du mourant ne s'aperçut qu'il avait cessé de vivre, non plus que ma mère Marie.) Et praecepit eis (Dulaurier Je prescrivis alors à Gabriel et à Michel) ut eam custodirent a furibus in viis (Dulaurier de veiller sur l'âme de mon père Joseph et de la défendre des monstres ravissants qui allaient se trouver sur son passage.), et iussit angelos hymnos canere ei donec recepta esset in coelum. (Dulaurier J'ordonnai aussi aux anges incorporels de la précéder en chantant des hymnes, jusqu'au moment où ils l'auraient conduite dans les cieux auprès de mon père bon.)***

atque Mariae virgini dixi O mater mea, ubi est ars eius quam professus est toto isto tempore quo in hoc mundo (vixit)? Ecce periit iam illa, (factaque est) quasi nunquam exstisset. (Haec) ubi audiverunt liberi eius me loquentem cum matre mea virgine pura, cognoverunt eum iam exspirasse, admixtisque lacrimis eiularunt. Dixi autem illis Utique mors patris vestri mors non est sed vita sempiterna: etenim liberatus aerumnis huius saeculi ad requiem transiit perpetuam (et) aeternam duraturam. Hisce auditis sciderunt vestes suas flentes.

CAPUT XXV.

Et quidem incolae (urbis) Nazareth et (totius) Galilaeae cognito ipsorum planctu ad eos confluxere, et fleverunt ab hora tertia usque ad nonam. Hora autem nona omnes ad cubiculum eius (Iosephi) simul abiverunt. Atque sustulerunt corpus eius, postquam illud unguentis sublimibus imbuerant. Ego vero precabar patrem meum oratione coelestium: haec eadem illa (est) quam manu mea prius exaravi quam utero portarer Mariae virginis matris meae. Simul autem ac eam absolvi et enuntiavi Amen, ingens angelorum multitudo accessit: duobusque ex illis mandavi ut vestem expanderent lucidam eaque corpus senis benedicti Iosephi obvolverent.

CAPUT XXVI.

Et affatus Iosephum dixi Non dominabitur in te odor mortis vel foetor, neque prodibit vermis de corpore tuo unquam. Non frangetur de eo membrum vel unicum, neque ullus mutabitur in capite tuo pilus: neque peribit quicquam de corpore tuo, o mi pater Iosephe, sed manebit integrum et incorruptum usque ad convivium mille annorum. Et quisquis mortalium curam habuerit oblationis die recordationis tuae, ipsi ego benedicam et retribuam in congregatione virginum. Et quicumque cibum dederit miseris pauperibus viduis et orphanis de labore manuum suarum, die quo tua

celebratur memoria, (et quidem) in nomine tuo, non (ille) destituetur bonis omnibus vitae suae diebus. Quisquis etiam scyphum aquae vel vini bibendum praebuerit viduae aut orphano in nomine tuo, dabo tibi illum ut ingrediaris cum illo ad convivium mille annorum. Omnisque homo cui curae erit oblatio die commemorationis tuae, ipsi benedicam et remunerationem praestabo in ecclesia virginum: reddam (inquam) ipsi pro uno triginta, sexaginta et centum. Et quicumque historiam vitae tuae descripserit, laboris tui et migrationis de hoc mundo, sermonemque (hunc) ore meo prolatum, illum tuae tutelae committam dum in hac vita versabitur. Discedente autem de corpore anima eius, et ubi hic ipsi mundus deserendus est, librum delictorum eius comburam, nec ullo eum torquebo supplicio in die iudicii; sed traiciet mare igneum, atque sine molestia et dolore illud pertransibit. Hoc (est) quod incumbit omni homini egeno, qui praestare nequit quicquam ex iis quae commemoravi: nimirum si nascitur ipsi filius, vocabit nomen eius Iosephum: Sic locum non habet in illa domo vel penuria vel repentina aliqua mors in sempiternum.

CAPUT XXVII.

Convenerunt deinceps optimates urbis in locum ubi positum erat corpus senis benedicti Iosephi, et afferentes secum amicula feralia voluerunt illud (eis) involvere secundum consuetudinem qua componere solent (cadavera) Iudaei. Sed deprehenderunt eum sindonem suam (quasi adstrictam) tenere: ita enim illa corpori eius adhaesit ut cupientibus eam exuere inventa sit instar ferri immobilis et indissolubilis. Neque ullas in sindone illa reperire potuerunt extremitates, quae res maximam ipsis admirationem iniecit. Tandem extulerunt eum ad locum ubi sita erat spelunca, et aperuerunt ianuam, ut conderent corpus eius inter corpora patrum eius. Tunc mihi in mentem veniebat dies qua mecum ambulavit in Aegyptum, summaque illa molestia quam mea causa sustinuit. Proinde

(mortem) eius multo tempore deflevi, et reclinans me super corpus eius dixi

CAPUT XXVIII.

„O mors quae omnem scientiam reddis evanidam ac tot lacrimas excitas et eiulatus, certe deus pater meus ille ipse (est) qui hanc tibi potestatem concessit. Ob transgressionem enim Adami et coniugis eius Evae intereunt (homines), neque parit mors vel uni. Nemini tamen accidit aut inferitur quicquam sine mandato patris mei. Utique exstiterunt homines qui vitam produxerunt ad nongentos usque annos, sed denati sunt. Imo, licet eorum nonnulli diutius vixerint, eidem nihilominus fato succubere, nec ullus de ipsis unquam dixit Ego non gustavi mortem. Quippe dominus nunquam eandem poenam infert nisi semel, cum patri meo placuerit eam homini immittere. Eodemque momento ubi procedens illa conspicit mandatum ad se descendens de coelo, ait Prodiho contra illum (hominem, ingentem excitatura) commotionem. Tunc fit sine mora in animam impetus, et dominatur ipsi (mors), ad suum arbitrium cum illa agens. Propterea enim quod Adam non fecit voluntatem patris mei sed transgressus est mandatum eius, ad iram contra illum concitatus pater meus eum addixit morti, et (hac ratione) ingressa est mors in mundum. Quod si observasset Adam praeceptum patris mei, nunquam illi mors obtigisset. Putatisne me petere posse a patre meo bono ut mihi mittat curram igneam, qui suscipiat corpus patris mei Iosephi illudque transferat in locum quietis, ut habitet cum spiritalibus? Verum ob praevaricationem Adami descendit ista aerumna et mortis violentia in universum genus humanum. Atque haec est causa cur me oporteat mori secundam carnem, (nimirum) pro opere meo (seu hominibus) quos creavi, ut consequatur gratiam.“

CAPUT XXIX.

Haecce locutus amplexabar corpus patris mei Iosephi,

et flebam super illud: (reliqui) vero sepulcri ianuam aperuerunt et reposuerunt corpus eius in eo iuxta corpus patris eius Iacobi. Tempore autem quo obdormivit completi ipsi erant centum et undecim anni. Nunquam ipsi doluit dens ullus in ore eius, nec hebes reddita fuit oculorum acies, nec statura eius incurva, neque decreverunt vires: sed operam dedit arti fabrili lignariae usque ad extremum vitae suae diem. Et hic dies erat sextus et vigesimus (mensis) Abib.

CAPUT XXX.

Nos vero apostoli ubi (ista) audivimus a servatore nostro, laeti surreximus et prono corpore ipsi honorem exhibentes diximus O servator noster, tuam nobis exhibeto gratiam: equidem nunc audivimus sermonem vitae. Miramur tamen, o servator noster, fata Henochi et Eliae, eos nimirum nulli obnoxios fuisse morti. Enimvero sedem incolunt iustorum in praesentem usque diem, neque viderunt corpora eorum corruptionem. At senex ille Iosephus faber lignarius erat tamen pater tuus secundum carnem. Iussisti autem ut euntes per totum mundum praedicemus sanctum evangelium, et dixisti Nuntiate illis (etiam) mortem patris mei Iosephi, et festum ipsi diem (ac) sacrum anniversaria solemnitate celebrate. Quicumque vero diminuerit quicquam de hoc sermone sive illi aliquid addiderit, ille delinquit. Miramur utique (Iosephum) inde ab illo die quo natus fuisti Bethlehemi te appellavisse filium suum secundum carnem. Quare igitur eum, aequae ac illi (Henochus et Elias) sunt, non reddidisti immortalem? et tu dicis eum iustum fuisse et electum.

CAPUT XXXI.

Respondit vero servator noster et dixit Equidem propheta patris mei iam consummata est super Adamum ob inobedientiam eius. Et omnia ad nutum voluntatemque patris mei disponuntur. Quippe si homo missum facit mandatum dei et opera sectatur diaboli committendo peccatum, producitur ae-

tas eius: in hoc scilicet (vivid) servatur ut forte poenitentiam agat, et perpendat se tradendum esse in manus mortis. Quodsi fuerit aliquis bonorum operum studiosus, et ipsi vitae prorogatur spatium, ut increbrescente senectutis eius fama eum homines probi imitentur. Ubi vero hominem conspiciatis cuius animus in iram praeceps est, utique dies eius abbreviantur: hi enim sunt qui in aetatis suae flore auferuntur. Omnis itaque prophetia quam pronuntiavit pater meus de filiis hominum, in qualibet re impleri debet. Quod vero attinet ad Henochum et Eliam, quomodo in hunc diem vivi subsistant, eadem servant corpora cum quibus nati fuerant, et quod patrem meum Iosephum concernit cui non aequae ac illis contigit in corpore suo permansio: equidem etiamsi vixerit homo multas annorum myriadas in mundo, cum morte tamen vitam aliquando commutare cogitur. Et dico vobis, o fratres mei, quod oporteat illos ipsos (Henchum et Eliam) sub finem temporum redire in mundum et vita defungi, in die nimirum commotionis terroris angustiae et afflictionis. Nam antichristus quattuor interficiet corpora, eorumque effundet sanguinem aquarum in modum, propter opprobrium cui eum exposituri sunt, et ignominiam qua detecta ipsius impietate eum vivi notabunt.

CAPUT XXXII.

Et diximus O domine noster, deus et servator noster, quinam sunt illi quattuor, quos dixisti e medio sublaturum esse antichristum ob exprobrationem eorum? Respondit servator Illi sunt Henoch, Elias, Schila et Tabitha. Hunc sermonem cum audivimus a servatore nostro, gavisii sumus et exultavimus, omnemque gloriam et gratiarum actionem obtulimus domino deo et servatori nostro Iesu Christo. Hic est cui debetur gloria honos dignitas dominium potentia et laus, simul ac patri bono cum eo et spiritui sancto vivificantii dehinc et omni tempore in saeculum saeculorum, amen.

ΘΩΜΑ ΙΣΡΑΗΛΙΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΡΗΤΑ ΕΙΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ.

CAPUT I.

Ἐναγγέλω ὑμῖν ἐγὼ Θωμᾶς Ἰσραηλῆτης πᾶσι τοῖς ἐξ ἔθνῶν ἀδελφοῖς γνωρίσαι τὰ παιδικὰ καὶ μεγαλεῖα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅσα ἐποίησεν γεννηθεὶς ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν. οὗ ἡ ἀρχὴ οὕτως.

CAPUT II.

¹ Τοῦτο τὸ παιδίον Ἰησοῦς πενταέτης γενόμενος παίζων ἦν ἐν διαβάσει βύακος, καὶ τὰ βρόντα ὕδατα συνήγαγεν εἰς λάκκουσ, καὶ ἐποίησεν αὐτὰ εὐθὺς καθαρὰ, καὶ λόγῳ μόνῳ ἐπέταξεν

---

*) Ita titulus est in Bonon et Dresd, nisi quod Dresd post κυρίου addit ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ . . Par Λόγος εἰς τὰ παιδικὰ καὶ μεγαλεῖα (x. μεγ. secundis curis deleta videntur) τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ . . Vind Παιδικὰ τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ . . Sinaït Σύνγραμμα τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ περὶ τῆς παιδικῆς ἀνατροφῆς τοῦ κυρίου.

I. Ἐναγγέλω (Dresd et Bonon Ἐναγγέλω) -- οὕτως ex Dresd et Bonon . . Par Ἀναγκαιὸν ἠγησάμην ἐγὼ Θωμᾶς ὁ Ἰσραηλῆτης πᾶσι τοῖς ἐξ ἔθνῶν ἀδελφοῖς γνωρίσαι τὰ παιδικὰ καὶ μεγαλεῖα τοῦ Χριστοῦ, ὅσα ἐποίησεν ὁ κύριος ἡμῶν καὶ θεὸς Ἰησοῦς Χριστός (huc usque Parisiensis lectio similis est Sinaïticae, quam vide infra) γεννηθεὶς ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν ἐν τῇ Βηθλεὲμ, ἐξιστάμενος (huius verbi scriptura Thiloni dubia videbatur; coniecit ab auctore ipso scriptum fuisse ἐξιστῶν [-στας] ἡμᾶς) ὧν ἡ ἀρχὴ ἐστὶν αὕτη . . Vind Ἄτασι τοῖς ἐξ ἔθνῶν γνωρίσαι ἀδελφοῖς τὰ παιδικὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἀναγκαιὸν ἠγησάμην ἐγὼ Θωμᾶς ὁ Ἰσραηλῆτης -- (reliqua Lambecius ex codice non exscripsit).

II, 1. Τοῦτο τὸ παιδ. Ἰησοῦς (Ἰησοῦς ex auctoritate codicum Parisiensis et Vindobonensis scripsi; Dresd et Bonon habent ὁ Ἰησοῦς) -- ἐπέταξεν αὐτὰ . . Par Τὸ γὰρ παιδίον Ἰησοῦς (adde ἦν?) πενταέτης γενόμενος. βροχῆς δὲ γενομένης, καὶ καυσάσης τῆς βροχῆς ὁ Ἰησοῦς ἐπαιξεν ἐπὶ διοδεύσει τινὸς βύακος καὶ τὰ παραρρέοντα ὕδατα συνηγάγετο εἰς λάκκουσ, μετ' ἑτέρων παιδῶν τῶν

αὐτά. ² Καὶ ποιήσας πηλὸν τρυφερόν ἐπλασεν ἐξ αὐτοῦ στρουθία ιβ· καὶ ἦν σάββατον ὅτε ταῦτα ἐποίησεν. ἦσαν δὲ καὶ ἄλλα παιδιά πολλά καίζοντα σὺν αὐτῷ. ³ Ἴδὼν δὲ τις Ἰουδαῖος α ἐποίησε ὁ Ἰησοῦς ἐν σαββάτῳ καίζων, ἀπέηθε παραχρῆμα καὶ ἀνήγγειλε τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἰωσήφ Ἰδοῦ τὸ παιδίον σου ἔστιν ἐπὶ τὸ ρυάκιον, καὶ λαβὼν πηλὸν ἐπλασεν πουλία ιβ, καὶ ἐβεβήλωσεν τὸ σάββατον. ⁴ Καὶ ἐλθὼν Ἰωσήφ ἐπὶ τὸν τόπον καὶ ἰδὼν ἀνέκραξεν αὐτῷ λέγων Διὰ τί ταῦτα ποιεῖς ἐν σαββάτῳ α οὐκ ἔξεστι ποιῆν; ὁ δὲ Ἰησοῦς συγκροτήσας τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἀνέκραξε τοῖς στρουθίοις καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ὑπάγετε. καὶ πετασθέντα τὰ στρουθία ὑπήγγον κράζοντα. ⁵ Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἐθαμβήθησαν, καὶ ἀπελθόντες διηγήσαντο τοῖς πρώτοις αὐτῶν ὅπερ εἶδον πεποιηκότα τὸν Ἰησοῦν.

Ἑβραίων. καὶ αὐτὰ τὰ ὕδατα παραχρῆμα ἐγένοντο καθαρά καὶ ἐνάρετα· λόγῳ δὲ μόνῳ ἐπάταξεν (correctendum est ἐπέταξεν) αὐτὰ, καὶ πάντως ὑπετάσσοντο αὐτῷ. . . Vind Τὸ παιδίον Ἰησοῦς πενταέτης γενόμενος, καὶ βροχῆς γενομένης ἐπιέζειν ἐπὶ διάβασιν ρυάκου, καὶ τὰ ῥέοντα ὕδατα ῥυπαρὰ ὄντα συνήγαγεν εἰς λάσπας, καὶ ἐποίησε αὐτὰ καθαρά εὐδώς καὶ ἐνάρετα εἶναι, λόγῳ δὲ μόνῳ καὶ οὐκ ἔργῳ ἐπάταξας αὐτοῖς.

2. Καὶ π. πηλὸν τρυφερόν (et Dresd et Bonon πυλὸν τρυφερόν) -- ὅτε (Bonon ὅτι) -- σὺν αὐτῷ. . . Par Ἐπάρανος δὲ ἐκ τῆς χειλέως (sic) αὐτῶν πηλὸν τρυφερόν, ἐπλασεν ἐξ αὐτοῦ στρουθία τὸν ἀριθμὸν ιβ. ἦσαν οὖν καὶ τὰ παιδιά καίζοντα σὺν αὐτῷ. . . Vind Εἶτα ἄρας ἐκ τῆς ὕλεως πηλὸν τρυφερόν ἐπλασεν ἐξ αὐτοῦ στρουθία δώδεκα· ἦν δὲ σάββατον ὅτε ταῦτα ἐποίησεν καίζων. καὶ πολλά παιδιά etc (praeter haec Lambecius nihil exscripsit).

3. Ἴδὼν δὲ -- ἐν σαββ. καίζων (delevi ὅτι quod Dresd et Bonon ante ἐν habent; cf. Par, in quo recte deest) -- ρυάκιον (Dresd et Bonon ρήακιον. Cf. cod. Sinait. in quo est περὶ τὸ ρυάκιον) -- τὸ σάββατον. . . Par Ἴδὼν δὲ τις Ἰουδαῖος α ἐποίησεν Ἰησοῦς ἐν σαββάτῳ πλάττων τὸν πηλόν, ἀπέηθεν εὐδώς καὶ ἀνήγγειλε τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἰωσήφ λέγων Ἰδοῦ τὸ παιδίον σου καίζων ἐπὶ τοῦς ρυάκος (cum prioribus ἐπὶ διοδεύσει τινὸς ρυάκος magis convenire videtur ἐπὶ τοῦ ρυάκος), καὶ ἦρε πηλόν καὶ ἐπλασεν ἐξ αὐτοῦ στρουθία ιβ, καὶ βεβήλοι τὸ σάββατον.

4. Καὶ ἐλθὼν (ita Dresd; Bonon add ὁ) Ἰωσήφ -- ἐν σαββάτῳ (ita Dresd; Bonon ἐν σάββατον) -- ὑπήγγον κράζοντα (et Dresd et Bonon ἤγγον κράζων). . . Par Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰωσήφ ἐπὶ τὸν τόπον καὶ ἰδὼν ἀνέκραξεν αὐτὸν (sic) λέγων Διὰ τί ταῦτα ποιεῖς ἐν σαββάτῳ, ὁ (sic) οὐκ ἔξεστι ποιῆν; ὁ δὲ Ἰησοῦς συγκροτήσας τὰς παλάμας αὐτοῦ ἀνέκραξε τοῖς στρουθίοις καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ὑπάγετε πετάσθητε καὶ μέμνηστέ μου ζῶντες (cf. ad haec Sinaiticum textum). καὶ πετασθέντων τῶν στρουθίων ἐξηλθὼν κράζοντα.

5. Ἰδόντες -- διηγήσαντο (διηγήσαν ex Bononiensi editum ex errore Mingarelli esse videtur) -- εἶδον (et Dresd et Bonon εἶδον, quod εἶδον et ἴδον pari iure corrigi potest) -- τ. Ἰησοῦν. . . Par Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἐθαμβήθησαν,

CAPUT III.

¹ Ὁ δὲ υἱὸς Ἄννα τοῦ γραμματέως ἦν ἐστὼς ἐκεῖ μετὰ τοῦ Ἰωσήφ, καὶ λαβὼν κλάδον ἰτέας ἐξέχεε τὰ ὕδατα αὐτῶν συνηγαγεῖν ὁ Ἰησοῦς. ² Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὸ γινόμενον ἠγανάκτησε, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν Ἄδωκε, ἀσεβὴ καὶ ἀνόητε, τί ἠδύκησάν σε οἱ λάκκοι καὶ τὰ ὕδατα; ἰδοὺ νῦν καὶ σὺ ὡς δένδρον ἀποξηρανθῆς, καὶ οὐ μὴ ἐνεγκῆς φύλλα οὔτε ῥίζαν οὔτε καρπὸν. ³ Καὶ εὐθὺς ὁ παῖς ἐκεῖνος ἐξηράνθη ὅλος. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀνεχώρησε καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ἰωσήφ. οἱ δὲ γονεῖς τοῦ ξηρανθέντος ἐβάστασαν αὐτὸν θρηνοῦντες τὴν νεότηταν αὐτοῦ, καὶ ἤγαγον πρὸς τὸν Ἰωσήφ, καὶ ἐνεκάλουν αὐτὸν ὅτι τοιοῦτον ἔχεις παιδίον ἐργαζόμενον τοιαῦτα.

CAPUT IV.

¹ Εἶτα πάλιν ἐπορεύετο διὰ τῆς κώμης, καὶ παιδίον τρέχων διεσπράγγη εἰς τὸν ὄμιον αὐτοῦ. καὶ πικρανοθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Οὐκ ἀπελεύσει τὴν ὁδὸν σου. καὶ παραχρημα πεσῶν ἀπέ-

καὶ ἀπελθόντες διηγήσαντο τοῖς πρώτοις αὐτῶν ὅπερ ἴδον σημεῖον, πεποικηκὼς ὁ Ἰησοῦς.

III, 1. Ὁ δὲ υἱὸς Ἄ. τοῦ γραμματέως (τοῦ γραμμ. ex Par et Sinait; Dresd et Bonon γραμματεύς εἶπε τοῦ) ἦν (ita Par; Dresd et Bonon ὦν) ἐστὼς -- συνηγ. ὁ Ἰησοῦς. . . Par Ὁ δὲ υἱ. Ἄννα τοῦ γραμματέως ἦν ἐστὼς ἐκεῖ μετὰ Ἰωσήφ, καὶ λαβὼν κλάδον ἰτέας -- συνηγ. ὁ Ἰησοῦς.

2. Ἰδὼν δὲ -- ἀσεβὴ (ita cum Dresd et Bonon [ἀσεβεῖ] etiam Sinait) καὶ -- ἰδοὺ (Dresd add καὶ) -- οὔτε καρπὸν. . . Par Ἰδὼν δὲ τὸ παιδίον Ἰησοῦς τὸ γινόμενον ὑπ' αὐτοῦ ἠγανάκτησε, καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀνόητε, τί ἠδύκησάν σε οἱ λάκκοι καὶ ἐξέχεας τὰ ὕδατα; ἰδοὺ νῦν καὶ σὺ -- φύλλα οὔτε κλάδους οὔτε καρπὸν.

3. Καὶ εὐθὺς -- νεότηταν (ita codices) -- ἐνεκάλουν (et Dresd et Bonon ἐνεγκάλουν, item Par. Cf. infra Sinaitici textus cap. IV, 2.) -- τοιαῦτα. . . Par Καὶ εὐθὺς ἐξηράνθη ὅλος. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀνεχώρησε καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. οἱ δὲ γονεῖς τοῦ ξηρανθέντος ἐβάστασαν φέροντες αὐτὸν θρηνοῦντες τὴν νεότητα αὐτοῦ, καὶ ἤγοντο πρὸς τὸν Ἰωσήφ, καὶ ἐνεκάλουν αὐτὸν ὅτι τοιοῦτον ἔχεις παιδίον ἐργαζόμενον τοιαῦτα (vertit haec cum Cotelario Fabricius -- ad Iosephum quem incusabant Cur quismodi habes puerum talia operantem?). Praeterea vero Par addita habet haec: Εἶτα ὁ Ἰησοῦς παρακληθεὶς παρὰ πάντων λάτρευεν αὐτόν, ἔασάντός τι μῆλος (codex addit τινα. Ionesius pro eo reponendum duxit εἶναι.) ἄργον ὀλίγον, εἰς τὸ προσέχειν αὐτούς.

IV, 1. Εἶτα πάλιν -- τρέχων (sic et Dresd et Bonon) -- διεσπράγγη (Dresd - γει, Bonon διεσπράγγει) -- ἀπελεύσει (ita et Dresd et Bonon) -- πεσῶν (sic

θανεν. Ἰδόντες δὲ τινες τὸ γινόμενον εἶπον Πόθεν τοῦτο τὸ παιδῖον ἐγεννήθη, ὅτι πᾶν ῥῆμα αὐτοῦ ἔργον ἐστὶν ἔτοιμον; ² Καὶ προσελθόντες οἱ γονεῖς τοῦ τεθνεώτος τῷ Ἰωσήφ κατεμέμφοτο λέγοντες Σὺ τοιοῦτον παιδῖον ἔχων οὐ δύνασαι μεθ' ἡμῶν οἰκεῖν ἐν τῇ κώμῃ, ἣ διδάσκει αὐτῷ εὐλογεῖν καὶ μὴ καταραῖσθαι· τὰ γὰρ παιδία ἡμῶν θανατοῖ.

CAPUT V.

¹ Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰωσήφ τὸ παιδῖον κατ' ἰδίαν ἐνουθέτει αὐτὸν λέγων Ἴνα τί τοιαῦτα κατεργάζει, καὶ πάσχουσιν οὗτοι καὶ μισοῦσιν ἡμᾶς καὶ διώκουσιν; εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς Ἐγὼ οἶδα ὅτι τὰ ῥήματά σου ταῦτα οὐκ εἰσὶν σά, ὅμως σιγήσω διὰ σέ· ἐκεῖνοι δὲ οἴσουσιν τὴν κόλασιν αὐτῶν. καὶ εὐθέως οἱ ἐγκαλοῦντες αὐτὸν ἀπετυφλώθησαν. ² Καὶ οἱ ἰδόντες ἐφοβήθησαν σφόδρα καὶ ἠπόρουν, καὶ ἔλεγον περὶ αὐτοῦ ὅτι πᾶν ῥῆμα ὃ ἐλάλει, εἴτε καλὸν εἴτε κακόν, ἔργον ἦν καὶ θαῦμα ἐγένετο. Ἰδόντες δὲ ὅτι τοιοῦτον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐγερωθεὶς ὁ Ἰωσήφ ἐπέλαβεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον καὶ ἔτιλεν σφόδρα. ³ Τὸ δὲ παιδῖον

uterque) -- ἔτοιμον .. Par Πάλιν οὖν ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο διὰ τῆς κώμης, καὶ παιδῖον τρέχον διερράγη εἰς τὸν ὄμον αὐτοῦ. καὶ περρανθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Οὐκ ἀπελεύση τὴν ὁδὸν σου. καὶ παραχρ. πεσὼν ἀπέθανεν. ἰδόντες -- ἐστὶν ἔτοιμον;

2. Καὶ προσελθόντες -- κατεμέμφοτο (ex Par est; in Dresd et Bonon desideratur. Cf. etiam Sinaiticum, in quo est ἐγκάλου) λέγοντες -- παιδῖον ἔχων (ita rursus Par; Dresd παιδ. ἔχεις) οὐ -- αὐτῷ (ita Dresd; Bonon αὐτόν) εὐλογεῖν -- θανατοῖ (Dresd et Bonon -ται): Par Καὶ προσελθόντες -- κατεμέμφοτο λέγοντες Σὺ τοῦτο τὸ παιδῖον ἔχων οὐ δύνασαι -- ἐν τῇ πόλει ἡμῶν· ἣ διδάσκει τὸ παιδῖον σου αὐτῷ (Ionesius correxit αὐτός. Rectius Thiloni τὸ παιδ. σου additamentum librarii videbatur; sed cf. textum Sinaiticum) εὐλογεῖν καὶ μὴ καταραῖσθαι, ἣ ἐξελθε σὺν αὐτῷ τῶν ὠδῶν· τὰ γὰρ -- θανατοῖ.

V, 1. Καὶ προσκαλεσάμενος -- κατεργάζει (sic uterque codex) -- ταῦτα οὐκ εἰσὶν σά (ita ex Par scripsi; Dresd et Bonon post ταῦτα pergunt ἐμὰ οὐκ εἰσὶν ἀλλὰ σά, quaeamodum etiam in evangelio nostro Thomae latino legitur; cf. infra V, 2.) -- ἀπετυφλώθησαν (sic uterque codex; per errorem igitur Thilo edidit ἐτυφλώθησαν) .. Par Προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Ἰωσήφ τὸ παιδῖον κατ' ἰδίαν ἐνουθέτει αὐτὸ λέγων Ἴνα τί -- πάσχουσιν οὕτως, καὶ μισοῦσιν -- εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς Ἐγὼ οἶδα ὅτι τὰ ῥήμ. σου ταῦτα οὐκ εἰσὶν σά, ἀλλὰ διὰ σέ σιγήσω· ἐκεῖνα δὲ οἱ εἰρηκότες σοι ταῦτα οἴσουσι τὴν κόλασιν τὴν αἰώνιον. καὶ εὐθ. οἱ ἐγκ. αὐτόν ἐτυφλώθησαν.

2. Καὶ οἱ (ex Par est; in Dresd et Bonon desideratur) ἰδόντες -- ἐγερωθεὶς ὁ Ἰωσήφ (ὁ Ἰωσ. rursus ex Par addidimus) -- σφόδρα .. Par Καὶ οἱ ἰδόντες

ἠγανάκτησε καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἄρκετόν σοί ἐστὶν ζητεῖν καὶ μὴ εὐρίσκειν, καὶ μάλιστα οὐ σοφῶς ἐπραξας· οὐκ οἶδας ὅτι σός; μὴ με λύπει.

CAPUT VI.

¹ Καθηγητῆς δέ τις ὀνόματι Ζαχαῖος ἐστὼς ἐν μέρει τινὶ ἤκουσε τοῦ Ἰησοῦ ταῦτα λαλοῦντος τῷ πατρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασεν σφοδρῶς ὅτι παιδίον ὧν τοιαῦτα φθέγγεται. ² Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας προσήγγισεν τῷ Ἰωσήφ καὶ εἶπεν αὐτῷ ὅτι παιδίον φρόνιμον ἔχεις, καὶ νοῦν ἔχει· δεῦρο παράδος μοι αὐτὸ ὅπως μάθη γράμματα, καὶ ἐγὼ διδάξω αὐτὸ μετὰ τῶν γραμμάτων πᾶσαν ἐπιστήμην καὶ προσαγορεύειν πάντας τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τιμᾶν αὐτούς ὡς προπάτορας καὶ πατέρας καὶ τοῦ ἀγαπᾶν συνηλικιώτας. ³ Καὶ εἶπεν αὐτῷ πάντα τὰ γράμματα ἀπὸ τοῦ ἁ ἕως τοῦ ὦ μετὰ πολλῆς ἐξετάσεως τρανῶς. ἐμβλέψας δὲ τῷ καθηγητῇ Ζαχαῖῳ λέγει αὐτῷ Σὺ τὸ ἄλφα μὴ εἰδὼς κατὰ φύσιν, τὸ βῆτα πῶς ἄλλους διδάσκεις; ὑποκριτά, πρῶτον εἰ οἶδας διδάξον τὸ ἁ, καὶ τότε σοι πιστεύσομεν περὶ τοῦ β. εἶτα ἤρξατο ἀποστομιζεῖν τὸν διδάσκαλον περὶ τοῦ πρώτου γράμματος, καὶ οὐκ ἴσχυσεν αὐτῷ ἀνταποκριθῆναι. ⁴ Ἀκούοντων δὲ

ἐφοβήθησαν πάντες σφοδρὰ καὶ ἠπέρουν, καὶ ἔλεγον περὶ αὐτοῦ ὅτι πᾶν ῥήμα ὃ λέγει, εἴτε καλὸν εἴτε κακόν, ἔργον γίνεται, καὶ ἐθαύμαζον. εἰδόντες δὲ ὅτι τοῦτο ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐγερθεὶς ὁ Ἰωσήφ ἐπελάβετο αὐτοῦ τὸ ὄπιον καὶ ἔτιλεν αὐτό.

3. Τὸ δὲ παιδίον -- καὶ μάλιστα οὐ σοφῶς (ita ex Par scripaimus; Dresd et Bonon post εὐρίσκειν pergunt μάλιστα ὅτι σοφῶς) -- μὴ με λύπει (Dresd et Bonon ad haec addunt σός γάρ εἰμι, quae cum Parisiensi omisimus) .. Par Τὸ δὲ παιδίον -- καὶ μὴ εὐρίσκειν αὐτούς (Thiloni sunt caeci illi facti quaerentes Iosephum), καὶ μάλιστα οὐ σοφῶς ἐπραξας. οὐκ οἶδας ὅτι σός εἰμι; μὴ με λύπει.

VI, 1. Καθηγητῆς -- ἐν μέρει τινὶ (τινὶ ex Par est; Dresd et Bonon non habent) ἤκ. τοῦ Ἰησ. τ. λαλοῦντος (Dresd et Bonon vitiose τῷ Ἰησοῦ ταῦτα λαλοῦντα) -- φθέγγεται .. Par Καθηγητῆς -- ἤκουσε τοῦ Ἰησοῦ ταῦτα λαλοῦντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασε σφοδρὰ ὅτι παιδίον ὧν τοιαῦτα φθ.

2. Καὶ μετ' -- εἶπεν αὐτῷ: consentit Par | ὅτι παιδ. φρόν. ἔχεις κ. ν. ἔχει: ita Par; Bonon et Dresd ὅτι (Dresd ἔτι) νοῦν ἔχει (Dresd νουνεχεί, Bonon νοῦν ἔχει), καὶ φρόνιμον ἔχεις παιδίον | δεῦρο (Par add οὖν) -- μάθη (ita Par; Dresd et Bonon μάθω) γράμματα | καὶ ἐγὼ διδάξω -- καὶ προσαγορεύειν (ita Dresd; Bonon - ρεύει) -- καὶ τιμᾶν αὐτ. ὡς προπάτ. usque συνηλικιώτας (ita Dresd; Bonon a verbis καὶ τιμᾶν αὐτούς transilit ad συνηλικιώτας, omissis mediis): horum nihil in Parisiensi legitur.

3. Καὶ εἶπεν αὐτῷ πάντα -- πιστεύσομεν (Bonon - σωμεν) -- ἀνταποκρι-

πολλῶν λέγει τὸ παιδίον τῷ Ζακχαίῳ Ἄκουε, διδάσκαλε, τὴν τοῦ πρώτου στοιχείου τάξιν, καὶ πρόσχευς ὡς πῶς ἔχει κανόνας, καὶ μεσαχαρακτῆρα οὓς ὄρας ξυνοῦς διαβαίνοντα, συναγομένους, ὕψους μὲν αὐτοὺς πορεύοντος πάλιν δὲ κεφαλαιούοντος, τρισήμους ὁμογενεῖς, ὑπάρχους δὲ καὶ ὑποστάτους, ἰσομέτρους· κανόνας ἔχεις τοῦ α̅.

Ἰῆνα: ab his satis differt Parisiensis codex, qui sic habet Καθίσαντος δὲ αὐτοῦ τοῦ διδάξει γράμματα τῷ Ἰησοῦ, ἤρξατο τὸ πρῶτον στοιχείον τὸ ἄλεφ. ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει τὸ δεύτερον στοιχείον μπῆδ, γκιμῆλ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πάντα τὰ στοιχεῖα ἕως τέλους. καὶ ἀναπτύξας βιβλίον, τοὺς προφήτας ἐδίδασκε τὸν κατὰ τὴν ἡγῆσιν.

4. Horum nihil simile in Parisiensi invenitur. Codicem autem Drosdensis et Bononiensis textus inde a verbis πῶς ἔχει κανόνας usque ad sectionis finem perquam corruptus est. Scriptam enim ibi sic est: πῶς ἔχει κανόνας καὶ μέσα χαρακτῆρας, οὓς ἄρα ξυνοῦς, διαβαίνοντας, συναγομένους, ὕψοιμῆνους, χορεύοντας, βαλεφεγιάουτας (Βονοῦ βάλε φεγ.), τρισήμους, ὁμογενεῖς, ὑπαρκοῦχδέ (Βονοῦ - χδέ) ζυγοστάτους, ἰσομέτρους· κανόνας ἔχει τὸ α̅. Haec Mingarellius, libri auctorem in littera A symbolum dei eiusque trini agnovisse existimans, in hunc fere modum emendanda censuit: πῶς ἔχει κανόνας καὶ μέσα χαρακτῆρας· οὓς ἄρα ξυνοῦς, διαβαίνοντας, συναγομένους, ὕψοιμῆνους, χορεύοντας· λάβε περιόντας, τρισήμους, ὁμογενεῖς, ὑπάρχους τε· ζυγοστάτους, ἰσομέτρους· κανόνας ἔχεις τοῦ α̅, hac interpretatione additā *Audi, magister, positionem primi elementis, et attende quomodo habeat canones seu lineas, et distinctos characteres: quos inspicie communes, permeantes, congregatos, surgentes, saltantes: accipe eos qui superant, trilineos, homogenos, et veluti principatum tenentes, ad bellum positos et aequalis mensuras: canones seu lineas habes illas A. Ipse tamen Mingarellius coniecturas se suis diffidere non dissimulavit: notas enim illas litterae A nec in Graecorum Alpha nec in Hebraeorum Aleph quadrare. Multo quidem magis eas quadrare in primam Armenorum litteram, probare sibi visus est iis quae Charidinus in Itinere persico X, pag. 26. (ed. Langlès 1811. tom. IX. pag. 124.) de legendis Christianorum Persiae docuit. Ibi enim refertur ex evangelio quodam infantine persico „qu'érant envoyé à l'école pour apprendre l'abc, le maître lui voulant faire dire a, il s'arrêta et dit au maître Apprenez - moi auparavant pourquoi la première lettre de l'alphabet est ainsi faite. Surquoi le maître le traitant de petit bêtillard, il répondit Je ne dirai point a, que vous ne me diez pourquoi la première lettre est ainsi faite. Le maître se mettant en colère, Jésus lui dit Je vous l'apprendrai donc moi. La première lettre de l'alphabet est formée de trois lignes perpendiculaires sur une ligne diamétrale (l'a arménien est ainsi fait à peu près comme une m renversée), pour nous apprendre que le commencement de toutes choses est une essence en trois personnes.“ Quibus Mingarellius de loco nostro coniecturis „minime locum restitutum et illustratum“ censuit Thilo. *Ut enim, ait Cod. apoc. I. p. 292., tacemus coniecturas illas λάβε περιόντας et ὑπάρχους τε prorsus improbabiles, latina quam Mingarellius dedit interpretatio constat verbis sine sensu, quorum plura graecis ne respondent quidem. Neque hoc auctor ipse inquit se figuram primae litterae referre ad illud trinitatis emblema; quod tamen sumi potest si ab inepto monacho illa verba assensu esse latinas. Non Marcortorum**

CAPUT VII.

¹ Ὡς δὲ ἤκουσεν ὁ διδάσκαλος Ζακχαῖος τὰς τοσαύτας καὶ τοιαύτας ἀλληγορίας τοῦ πρώτου γράμματος εἰρηκότος τοῦ παιδός, ἠπόρησεν ἐπὶ τοσαύτην ἀπολογίαν καὶ διδασκαλίαν αὐτοῦ, καὶ εἶπεν τοῖς παροῦσιν Οἴμοι, ἠπορήθην ὁ τάλας ἐγώ, ἐμαυτῷ αἰσχύνην παρέχων ἐπισπασάμενος τὸ παιδίον τοῦτο. ² Ἄρον οὖν αὐτό, παρακαλῶ σε, ἀδελφέ Ἰωσήφ· οὐ φέρω τὸ αὐστηρὸν τοῦ βλέμματος αὐτοῦ, οὐ τρανῶ τὸν λόγον ἄπαξ τοῦτο τὸ παιδίον γηγενῆς οὐκ ἔστι, τοῦτο δύναται καὶ πῦρ δαμάσαι· τάχα τοῦτο πρὸ τῆς κοσμοποιίας ἐστὶν γεγεννημένον· ποία γαστήρ τοῦτο ἐβάστασεν, ποία δὲ μήτρα τοῦτο ἐξέθρεψεν, ἐγὼ ἀγνοῶ. οἴμοι, φίλε, ἐξηγεῖ με, οὐ παρακολουθήσω τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ· ἠπάτησα ἐαυτόν, ὁ τρισάθλιος ἐγώ· ἠγωνιζόμεν

de puritia Christi libellus referente Irenaeo adv. haeres. I, 20. haec tantum continuit προσπαραλαμβάνουσι δὲ εἰς τοῦτο κάκεινο τὸ βραδύργημα, ὡς τοῦ κυρίου παιδός ὄντος καὶ γράμματα μανθάνοντος, καὶ τοῦ διδασκάλου αὐτῷ φήσαντος, καθὼς ἔθος ἐστίν· Εἰπέ ἄλλα, ἀποκρίνασθαι τὸ ἄλλα· πάλιν τε τὸ βῆτα τοῦ διδασκάλου καλεῦσαντος εἰπεῖν, ἀποκρίνασθαι τὸν κύριον Σὺ μοι πρότερον εἰπέ τί ἐστὶ τὸ ἄλλα, καὶ τότε σοι ἐρῶ τί ἐστὶ τὸ βῆτα· καὶ τοῦτο ἐξηγοῦνται ὡς αὐτοῦ μόνου τὸ ἀγνωστον ἐπισταμένου, ὃ ἐφανέρωσεν ἐν τῷ τύπῳ τοῦ ἄλλα. Praeterea Thilo significavit pro οὐς ὄρα legi posse οὐς ὄρας, item ξυνούς pro ξυνούς, ὑπαρπαχθέντας vel ὑφαρπαχθέντας pro ὑφαρπουχθέν, φεγγοβολοῦντας pro βαλεφειοῦντας (cf. Cod. apocr. I. pag. CXLIII.), denique τούτους addi posse ante κανόνας ἔχει τὸ ᾧ. Nuperrime vero ab eadem cum Mingarellio sententia de trinitatis symbolo profectus emendationem loci suscepit vir doctissimus Rud. Hofmannus, qui in libro quem inscripsit Das Leben Jesu nach den Apokryphen, pag. 222. hunc textum proposuit πῶς ἔχει κανόνας καὶ μεσαχαρακτῆρα, οὐς ὄρας ξυνούς, διαβαίνοντα· συναγομένους, ὕψους μὲν πορευόντος, κεφαλαιοῦντος, τρισήμους, ὁμογενεῖς ὑπάρχους δέ, ὑποστάτους, ἰσομέτρους· κανόνας ἔχεις τοῦ Α. Qua ab emendatione non graviter differt quam ipsi proposuimus et in textum recepimus. Habet autem haec coniiiciendi licentia in loco tam corrupto non minimam excusationem inde quod uti non licet nisi codicibus recentissimis.

VII, 1. ἠπόρησεν: Dresd ἠπώρησεν | αἰσχύνην: uterque codex αἰσχύνην, statimque post ἐπισπασμένους.

2. οὐ τρανῶ: Mingarellius corrigi voluit οὐ vel περι οὐ τρανῶ (*de quo semel dicam quid sentiam*). Contra Thilo notavit ex latino evangelio infantiae Parisiensi, in quo est *nec audire gravitatem sermonum eius*, potius reponi posse οὐδὲ τρανόν. Sed omnino emendatione non opus esse videtur. | ἐξηγεῖ: Thilo ex utroque codice edidit ἐξήγει. Hofmannus maluit ἐξήγει. | παρακολουθήσω: ita Dresd ex emendatione; a prima fuerat παρακολουθήσομαι | ἐαυτόν: ita ex Dresd et Bonon, nec corrigendum duxi. Thilo dedit ἐμαυτόν.

ἔχων μαθητήν, καὶ εὗρέθη ἔχειν διδάσκαλον. ³ Ἐνθυμουμαι, φίλοι, τὴν αἰσχύνην, ὅτι γέρων ὑπάρχων ὑπὸ παιδίου ἐνικήθη. καὶ ἔχω ἐκκακῆσαι καὶ ἀποθανεῖν διὰ τούτου τοῦ παιδός· οὐ δύναμαι γὰρ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ἐμβλέψαι εἰς τὴν ὄψιν αὐτοῦ. καὶ πάντων εἰπόντων ὅτι ἐνικήθη ὑπὸ παιδίου μικροῦ, τί ἔχω εἰπεῖν; καὶ τί διηγήσασθαι περὶ ὧν μοι εἶπε κανόνων τοῦ πρώτου στοιχείου; ἀγνοῶ, ὦ φίλοι· οὐ γὰρ ἀρχὴν καὶ τέλος αὐτοῦ γινώσκω. ⁴ Τοιγαροῦν ἀξιῶ σε, ἀδελφέ Ἰωσήφ, ἀπάγαγε αὐτὸν εἰς τὸν οἶκόν σου. οὗτος τί ποτε μέγα ἐστίν, ἢ θεὸς ἢ ἄγγελος, ἢ τί εἶπω οὐκ οἶδα.

CAPUT VIII.

¹ Τῶν δὲ Ἰουδαίων παραινούντων τῷ Ζακχαίῳ, ἐγέλασε τὸ παιδίον μέγα καὶ εἶπεν Νῦν καρποφορεῖτωσαν τὰ σά, καὶ βλέπετωσαν οἱ τυφλοὶ τῇ καρδίᾳ. ἐγὼ ἄνωθεν πάρεμι ἕνα αὐτοὺς καταράσομαι καὶ εἰς τὰ ἄνω καλέσω, καθὼς διετάξατο ὁ

3. γέρων ὑπάρχων: in codicibus scripta est γερ. ὑπάρχει, unde Thiloni ὅς ante γέρων supplendum videbatur. Sed ἐνικήθη in codice extremam syllabam compendio scriptam habet, quod non solvi debet θη. Eo magis edendum ita videbatur ut edidimus. | διὰ τούτου τοῦ παιδός: Bononi διὰ τοῦτο τοῦ παιδός | ἐμβλέψαι: ita Dresd; Bononi βλέψαι | εἰπόντων: Dresd ὑπόντων | στοιχείου: Dresd et hoc et aliis locis στοιχείου etc | αὐτοῦ γινώσκω: uterque codex αὐτοῦ οὐ γιν.

4. οὗτος: in Dresd scriptum est nisi fallor τούτος. Hinc malui edere οὗτος quoniam τούτο, quod apud Mingar. et Thil. legitur.

Ceterum huic capiti respondent verba ea quibus in codice Parisiensi ista historia finitur. Praegressis enim illis καὶ ἀναπτύξας - - ἐδίδασκε τὸν κατηγήτην leguntur ibi haec Αὐτὸς δὲ αἰσχυνθεὶς ἠπόρησεν, ὅτι οὐκ οἶδε πόθεν αὐτὸς οἶδε τὰ γράμματα. καὶ ἐγερθεὶς ἀνεχώρησεν οὐκ οἶδε, θουμάζων ἐξιστάμενος τὸ παράδοξον. Denique additur in Parisiensi codice fragmentum historiae de pannis a puero tinctis, quam evangelium infantiae arabicum capite XXXVII. tradit, graeci vero codices nostri reliqui non exhibent. Quod fragmentum sic habet:

(VIII.) Πορευομένου δὲ τοῦ Ἰησοῦ εἶδε τι (codex τινα) ἐργαστήριον καὶ τινὰ νεανίσκον βράπτων (sic) εἰς λέβητας ἱμάτια καὶ τῷχος τινὰς διαφόρους παιῶν, τὸ κατ' ἕκαστον ἐκτελών κατὰ τὴν τοῦ ἐνὸς ἑκάστου βούλησιν. εἰσελθὼν οὖν τὸ παιδίον Ἰησοῦς [adde ἰδὼν? πρὸς? πρὸς τὸν?] οὕτως ποιῶντα τὸν νεανίαν, λαβὼν καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν προσκειμένων ὑφασμάτων . . .

VIII, 1. παραινούντων: Mingarellio legendum videbatur παροινούντων („quibus vero Iudaei Zacchaesum probro afficerent“). | πάρεμι: Dresd παρήμοι | καταράσομαι et infra καταράσεται: uterque codex καταράσσομαι et καταρράσεται. Thilo edidit καταράσσομαι et καταράσεται, quemadmodum etiam Mingarellius edidit.

ἀποστείλας με δι' ὑμᾶς. ² Καὶ ὡς τὸ παιδίον κατέπαυσε τὸν λόγον, εὐθέως ἐσώθησαν οἱ πάντες οἱ ὑπὸ τὴν κατάραν αὐτοῦ πεσόντες. καὶ οὐδεὶς ἀπὸ τότε ἐτόλμα παροργίσει αὐτόν, ὅπως μὴ καταράσεται αὐτόν καὶ ἔσται ἀνάπηρος.

CAPUT IX.

¹ Καὶ μεθ' ἡμέρας δέ τινας ἔπαιζεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τινι δώματι ἐν ὑπερώῳ, καὶ ἐν τῶν παιδίων τῶν παιζόντων μετ' αὐτοῦ πεσὼν ἀπὸ τοῦ δώματος κάτω ἀπέθανε· καὶ ἰδόντα τὰ ἄλλα παιδία ἔφυγον, καὶ κατέστη ὁ Ἰησοῦς μόνος. ² Καὶ ἐλθόντες οἱ γονεῖς τοῦ τεθνεώτος ἐνεκάλουν . . . ἐκεῖνοι δὲ ἐπηρέαζον αὐτόν. ³ Κατεπήδησεν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ στέγου καὶ ἔστη παρὰ τὸ πτώμα τοῦ παιδίου, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπεν Ζῆνον, — οὕτω γὰρ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκαλεῖτο — ἀναστάς εἰπέ μοι, ἐγὼ σε κατέβαλον; καὶ ἀναστάς παραχρήμα εἶπεν Οὐχὶ κύριε, οὐ κατέβαλας ἀλλὰ ἀνέστησας. καὶ ἰδόντες ἐξεπλάγησαν. οἱ δὲ γονεῖς τοῦ παιδίου ἐδόξασαν τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι σημείῳ, καὶ προσεκύνησαν τῷ Ἰησοῦ.

2. ἀνάπηρος: Dresd ἀνάπειρος. Idem cum Bonon antea παροργίσει.

IX, 1. ἔπαιζεν: ita codices. Hinc per errorem Thilo edidit ἔπαιξεν | δώματι: Dresd τόπος δώματι, priore voce obelo transfixa | πεσὼν: ita uterque codex. | ἰδόντα τὰ ἄλλα: Dresd ἰδὼν τὰ ἄλλα; Bonon teste Mingarellio ἰδόντα ἄλλα | κατέστη: uterque codex κατέβη. Emendandum esse κατέστη vel κατέμεινεν, iam Thilo notavit.

2. Ἐλθόντες: uterque codex ἐλθόντα | τοῦ τεθνεώτος: ita Dresd; Bonon τοῦ παιδίου ἦγον τοῦ τεθνεώτος | ἐνεκάλουν: Bonon, ut supra, ἐνεγκάλουν. Sequuntur in codicibus haec ὡς αὐτόν καταβληθέντα αὐτόν, quae corrupta esse iam promptu est. Excidiase nonnihil, cum Thilone recte concluditur cum ex iis quae sequuntur ἐκεῖνοι δέ, tum ex loco gemino evangelii latini, qui in Parisiensi codice sic legitur *Et cum venissent parentes illius infantis qui mortuus fuerat, dicebant adversus Iesum Vere tu illum fuere fecisti. Iesus autem dixit Ego nunquam eum fuere feci. Ipsi vero insidiabantur adversum Iesum.* Cf. etiam infra evang. Thom. latin. cap. VII. Hinc ita fere legi potest ἐνεκάλουν τὸν Ἰησοῦν ὡς ὑπ' αὐτοῦ καταβληθῆναι αὐτόν. καὶ εἶπεν Ἐγὼ οὐδέποτε κατέβαλον αὐτόν. ἐξένοι δὲ ἐπηρ. αὐτόν. Etiam in Sinaitico codice locus geminus est capite VIII., quem huc conferre iuvat. | ἐπηρέαζον: Dresd ἐπειρέαζον, Bonon ἐπειρεάζωντο.

3. στέγου: cf. ad B VIII, 1. Bonon στέατος. Thiloni στέγους vel στεγνοῦ corrigendum videbatur. | κατέβαλον: Dresd κατέβαλλον | κατέβαλας: Dresd κατέβαλλας. Mingarellio et Thiloni edendum videbatur κατέβαλες | ἀλλά: Dresd ἀλλ' | ἐπὶ τῷ γεγον. σημείῳ: uterque codex ἐπὶ τὸ γεγονότι σημείῳ.

CAPUT X.

¹ Μετ' ὀλίγας ἡμέρας σχίζων τις ξύλα ἐν τῇ γωνίᾳ νεώτερος, ἔπεσεν ἢ ἀξίνη καὶ διέσχισεν τὴν βᾶσιν τοῦ ποδὸς αὐτοῦ, καὶ ἔξαιμος γενόμενος ἀπέθνησκεν. ² Θορύβου δὲ γενομένου καὶ συνδρομῆς, ἔδραμε καὶ τὸ παιδίον Ἰησοῦς ἐκεῖ καὶ βιασάμενος διῆλθεν τὸν ὄχλον, καὶ ἐκράτησεν τοῦ νεανίσκου τὸν πεπληγότα πόδαν, καὶ εὐθέως ἰάθη. εἶπε δὲ τῷ νεανίσκῳ Ἀνάστα νῦν, σχίζε τὰ ξύλα καὶ μνημόνευέ μου. ὁ δὲ ὄχλος ἰδὼν τὸ γεγονός προσεκύνησαν τὸ παιδίον, λέγοντες Ἀληθῶς πνεῦμα θεοῦ ἐνοικεῖ ἐν τῷ παιδίῳ τούτῳ.

CAPUT XI.

¹ Ὦντος δὲ αὐτοῦ ἑξαέτους, πέμπει αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ὕδωρ ἀντλήσαι καὶ φέρειν ἐν τῷ οἴκῳ, δεδωκώς αὐτῷ ὕδριαν. ἐν δὲ τῷ ὄχλῳ συγκρούσας, ἡ ὕδρια ἐρράγη. ² Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπλώσας τὸ παλιν ὅπερ ἦν βεβλημένος, ἐγέμισεν αὐτὸ ὕδωρ καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ἰδοῦσα δὲ ἡ μήτηρ αὐτοῦ τὸ γεγονός σημεῖον κατεφίλει αὐτόν, καὶ διατήρει ἐν αὐτῇ τὰ μυστήρια ἃ ἔβλεπεν αὐτόν ποιοῦντα.

CAPUT XII.

¹ Πάλιν δὲ ἐν καιρῷ τοῦ σπόρου ἐξῆλθεν τὸ παιδίον μετὰ

X, 1. γωνία: uterque codex γονία | ἔπεσεν: ita Dresd; Bonon καὶ ἔπεσεν | Dresd et Bonon ἢ ἀξίνη. Dresd etiam διέσχυσεν | ἔξαιμος: Dresd et Bonon ἐξ αἵματος. Sinaiticus codex recte ἔξαιμος.

2. τὸ παιδ. Ἰησοῦς: ita Dresd; Bonon τὸ παιδ. ὁ Ἰησοῦς | πόδαν: ita uterque codex | τῷ νεανίσκῳ: Dresd τὸν νεανίσκον, Bonon τὸ νεανίσκον | προσεκύνησαν τὸ παιδίον -- ἐν τῷ παιδ. τούτῳ: ita Dresd; Bonon nil nisi προσεκύνησαν τὸ παιδ. τούτο.

XI, 1. πέμπει: ita Dresd et Bonon | δεδωκώς: ita uterque codex. Thilo codici δεδωκνία, sed nescio an praestet hunc soloecismum cum tot aliis servare. | συγκρούσας: non cum Thilone scribendum puto συγκρούσασα. Eodem enim soloecismo dictum est in Sinaitico codice (cf. B X, 1.) πορευόμενος δὲ συνετρέθη etc.

2. ὅπερ ἦν βεβλημένος: ita Dresd; Bonon ὅπερ ἦν βεβλημένου | ὕδωρ: ita uterque codex. Mingar. et Thil. correxerunt ὕδατος | κατεφίλει: Bonon κατεφίλησεν | ἔβλεπ. αὐτόν: Dresd et Bonon ἔβλ. αὐτό.

τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἵνα σπείρει σῖτον εἰς τὴν χώραν αὐτῶν· καὶ ἐν τῷ σπείρειν τὸν πατέρα αὐτοῦ ἔσπειρε καὶ τὸ παιδίον Ἰησοῦς ἕνα κόκκον σίτου. ² Καὶ θερίσας καὶ ἀλωνίσας ἐποίησε κόρους ρ, καὶ καλέσας πάντας τοὺς πτωχοὺς τῆς κώμης εἰς τὴν ἀλωνα ἐχαρίσατο αὐτοῖς τὸν σῖτον· καὶ Ἰωσήφ ἔφερεν τὸ καταλειφθὲν τοῦ σίτου. ἦν δὲ ἐτῶν ἧ ὅτε τοῦτο ἐποίησε τὸ σημεῖον.

CAPUT XIII.

¹ Ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ τέκτων ἦν, καὶ ἐποίει ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἄροτρα καὶ ζυγούς. ἐπετάγη αὐτῷ κράββατος παρά τινος πλουσίου ὅπως ποιήσει αὐτῷ. τοῦ δὲ ἐνὸς κανόνος τοῦ καλουμένου ἐναλλάκτου ὄντος κολοβωτέρου, μὴ ἔχοντες τί ποιῆσαι, εἶπεν τὸ παιδίον ὁ Ἰησοῦς τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἰωσήφ Θεὸς κάτω τὰ δύο ξύλα, καὶ ἐκ τοῦ μέσου μέρους ἰσοποίησον αὐτά. ² Καὶ ἐποίησεν Ἰωσήφ καθὼς εἶπεν αὐτῷ τὸ παιδίον. ἔσθη δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκ τοῦ ἐτέρου μέρους καὶ ἐκράτησεν τὸ κολοβώτερον ξύλον, καὶ ἐκτείνας αὐτὸ ἴσον ἐποίησεν τοῦ ἄλλου. καὶ εἶδεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἰωσήφ καὶ ἐθαύμασε, καὶ περιλαβὼν τὸ παιδίον κατεφίλει λέγων Μακάριός εἰμι, ὅτι τὸ παιδίον τοῦτο δέδωκέ μοι ὁ θεός.

XII, 1. ἵνα σπείρει: ita uterque codex. Mingar. et Thil. correxerunt ἵνα σπείρη | σῖτον: Dresd σῖτον, item infra | παιδίον Ἰησοῦς: ita Dresd et Bonon; sed Dresd supra lineam post παιδίον adscriptam habet ὁ. | κόκκον σίτου: Dresd κόκκ. σίτον

2. ἀλωνίσας: Dresd ἀλονήσας, Bonon ἀλονήσας. Mingar. scribi voluit ἀλονήσας vel ἀλωνήσας. Cum Thilone probavimus ἀλωνήσας, quamquam, ut idem notavit, cum pari probabilitate scribi potest ἀλοήσας. | κόρους: uterque codex κάρους | τὴν ἀλωνα: uterque codex τὸν ἀλωνα | καταλειφθέν: Dresd ex emendatione καταληφθέν | ἐποίησε: Bonon ἐποίησας.

XIII, 1. ἦν, καὶ ἐποίει: in utroque codice desideratur καὶ. Mingarellius malebat ὄν ἐποίει. | ποιήσει: ita uterque codex. Thilo edidit ποιῆση | ἐναλλάκτου ὄντος κολοβωτέρου, μὴ ἔχοντες τί ποιῆσαι: ita de coniectura, quam Thilo iam praeiverat, scripsimus. Codices habent ἐναλλάκτου μὴ ἔχοντος τί ποιῆσαι. Praeterea Thilo scribi malebat ἔχοντες τι, quod nobis non videtur. | Ἰωσήφ: ita Dresd; Bonon τῷ Ἰωσήφ | ξύλα: Bonon ξύτα, et infra ξύτον.

2. ἐποίησεν τοῦ ἄλλου: ita Dresd; Bonon ἐπ. αὐτοῦ ἄλλου, pro quibus Mingarellius reponi volebat αὐτὸ ἄλλω | καὶ ἐθαύμασε: Bonon om καὶ | κατεφίλει: Bonon κατεφίλησε.

CAPUT XIV.

¹ Ἰδὼν δὲ Ἰωσήφ τὸν νοῦν τοῦ παιδίου καὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ, ὅτι ἀκμαίνει, πάλιν ἐβουλεύσατο μὴ εἶναι αὐτὸ ἄπειρον τῶν γραμμάτων, καὶ ἀπαγαγὼν αὐτὸ παρέδωκεν ἑτέρῳ διδασκάλῳ. εἶπε δὲ ὁ διδάσκαλος τῷ Ἰωσήφ Πρῶτον παιδεύσω αὐτὸ τὰ ἑλληνικά, ἔπειτα τὰ ἑβραϊκά. ἦδει γὰρ ὁ διδάσκαλος τὴν πείραν τοῦ παιδίου, καὶ ἐφοβήθη αὐτό· ὅμως γράψας τὸν ἀλφάβητον ἐπετήδευεν αὐτὸ ἐπὶ πολλὴν ὥραν, καὶ οὐκ ἀπεκρίνατο αὐτῷ. ² Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Εἰ ὄντως διδάσκαλος εἶ, καὶ εἰ οἶδας καλῶς τὰ γράμματα, εἰπέ μοι τοῦ ἄλφα τὴν δύναμιν, καὶ γὰρ σοὶ ἐρῶ τὴν τοῦ βήτα. πικρανθεὶς δὲ ὁ διδάσκαλος ἐκρουσεν αὐτοῦ εἰς τὴν κεφαλὴν. τὸ δὲ παιδίον πονέσας κατηράσατο αὐτόν, καὶ εὐθέως ἐλποθύμησε καὶ ἔπεσεν χαμαὶ ἐπὶ πρόσωπον. ³ Ἀπεστράφη δὲ τὸ παιδίον εἰς τὸν οἶκον Ἰωσήφ. Ἰωσήφ δὲ ἄνυκτος ἐβύβηκεν, καὶ παρήγγειλε τῇ μητρὶ αὐτοῦ ὅπως ἔξω τῆς θύρας μὴ ἀπολύσεις αὐτόν, διότι ἀποθνήσκουσιν οἱ παροργίζοντες αὐτόν.

CAPUT XV.

¹ Μετὰ δὲ χρόνον τινα ἕτερος πάλιν καθηγητής, γνήσιος φίλος ὢν τοῦ Ἰωσήφ, εἶπεν αὐτῷ Ἀγαγέ μοι τὸ παιδίον εἰς τὸ παιδευτήριον· ἴσως ἂν δυνηθῶ ἐγὼ μετὰ κολακείας διδάξαι αὐτὸ τὰ γράμματα. καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Εἰ θαρρεῖς, ἀδελφέ, ἔπαρον

XIV, 1. Ἰωσήφ: ita Dresd; Bonon ὁ Ἰωσήφ | παιδίου: ita Bonon; Dresd παιδός | παρέδωκεν: uterque codex παρέδωκαν | ἦδει: codices ἴδει. Mingar. et Thil. probaverunt οἶδε | πείραν τ. παιδίου: Dresd πείραν τ. παιδός | ὅμως: Bonon ὅπως | ἐπετήδευεν: ita cum Mingar. et Thilone. Codices ἐπετήχεν. Thilo „nobis in mentem venerat ἐπέτυχεν vel ἐνέτυχεν αὐτῷ (locutus est cum eo), propter seqq. καὶ οὐκ ἀπεκρ. αὐτῷ (fortasse αὐτό).“

2. τὴν τοῦ βήτα: Dresd οὐκ τοῦ | πονέσας: ita, uterque codex | ἐλποθύμησε: codices ἐλποθύμησε

3. Ἀπεστράφη: codices ἀπεστράφην | ἀπολύσεις: in Dresd correctum esse videtur ἀπολύσης | ἀποθνήσκουσιν: Dresd -σκωσιν.

XV, 1. φίλος ὢν: codex uterque φιλ. ἦν | κολακείας: Thilo servandum dicit κολακίας, quod in codicibus est | διδάξαι: codices διδάξω, quo servato Mingarellius vertit fortasse ego cum docebo, si poterō, litteras cum discipulis | Εἰ: Bonon Εἰς | ἔπαρον: hic accentus in Dresd est (itemque ut videtur in Bonon),

Evang. apocr. ed. Tischendorf.

αὐτὸ μετὰ σεαυτοῦ. καὶ λαβὼν αὐτὸ μετ' αὐτοῦ μετὰ φόβου καὶ ἀγῶνος πολλοῦ, τὸ δὲ παιδίον ἠδέως ἐπορεύετο. ² Καὶ εἰσελθὼν θρασὺς εἰς τὸ διδασκαλεῖον εὗρε βιβλίον κεῖμενον ἐν τῷ ἀναλογίῳ, καὶ λαβὼν αὐτὸ οὐκ ἀνεγίνωσκε τὰ γράμματα τὰ ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐλάλει πνεύματι ἀγίῳ, καὶ ἐδίδασκε τὸν νόμον τοῦς περιεστῶτας. ὄχλος δὲ πολὺς συνελθόντες παριστήκεισαν ἀκούοντες αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῇ ὡραιότητι τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ τῇ ἐτοιμασίᾳ τῶν λόγων αὐτοῦ, ὅτι νῆπιον ὦν τοιαῦτα φθέγγεται. ³ Ἄκουσας δὲ Ἰωσήφ ἐφοβήθη, καὶ ἔδραμεν εἰς τὸ διδασκαλεῖον λογισάμενος μὴ οὗτος ὁ καθηγητὴς ἐστὶν ἄπειρος. εἶπε δὲ ὁ καθηγητὴς τῷ Ἰωσήφ Ἰνα εἰδῆς, ἀδελφέ, ὅτι ἐγὼ μὲν παρέλαβον τὸ παιδίον ὡς μαθητὴν, αὐτὸ δὲ πολλῆς χάριτος καὶ σοφίας μεστόν ἐστιν· καὶ λοιπὸν ἀξιώ σε, ἀδελφέ, ἄρον αὐτὸ εἰς τὸν οἶκόν σου. ⁴ Ὡς δὲ ἤκουσεν τὸ παιδίον ταῦτα, εὐθέως προσεγγέλασεν αὐτῷ καὶ εἶπεν Ἐπειδὴ ὀρθῶς ἐλάλησας καὶ ὀρθῶς ἐμαρτύρησας, διὰ σὲ κάκεινος ὁ πληγῶθεις λαθήσεται, καὶ παραυτὰ λάθη ὁ ἕτερος καθηγητὴς. παρέλαβε δὲ Ἰωσήφ τὸ παιδίον καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

non ἐπᾶρον | λαβὼν αὐτό: Bonon λαβ. αὐτόν | ἀγῶνος: ita scripsimus cum Thilone pro ἀγόνου, quod codices habent.

2. θρασὺς εἰς: codices θρασυης. Mingarellius legi voluit καὶ εἰσελθὼν θρασὺ εἰς, pro quibus praestat edere κ. εἰσελθὼν θρασὺ εἰς | ἀναλογίῳ: Mingarellius corrigi volebat ἀναλογεῖν | ὄχλος δὲ -- ἐθαύμαζον: ita maximam partem ex Dresd edidimus praesente Thilone. In eo enim sic scriptum est: καὶ ἀκούοντες αὐτῷ. ὄχλος δὲ πολ. συνελθ. παριστήκεισαν (sic, quod παριστήκεισαν edidimus. Thilo παρεστήκεισαν) ἀκούοντες αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον. Contra Bononiensis haec tantum habet: καὶ ἀκούοντες αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμαζον | νῆπιον ὦν: Bonon ὦν om

3. καὶ ἔδραμεν εἰς τὸ -- ἄπειρος: ita Dresd; Bonon καὶ ἔδραμεν ἄπειρος, omisissis mediis. Praeterea sensus verborum μὴ οὗτ. ὁ καθηγ. ἐστὶν ἄπειρος satis aptus esse videtur. Alioquin suspicari possis legendum esse μὴ οὗτ. ὁ καδ. ἔσται ἀνάπηρος. Cf. supra cap. VIII, 2. et Pseudo-Matth. XXXIX. Hoc loco gemino id ipsum quod coniectimus confirmatur verbis his Quod cum audisset Ioseph, curvando venit ad ianua, timens ne ipse didascalus moreretur. | εἰδῆς: ita etiam Thiloni scribendam videbatur. Codices ἴδης.

4. καὶ παραυτὰ λάθη ὁ ἕτ. καδ.: ita Bonon; Dresd καὶ εὐθέως ὁ ἕτ. καδ. ἴδης | Ἰωσήφ: ita Dresd; Bonon ὁ Ἰωσήφ.

CAPUT XVI.

Ἐπεμφε δὲ Ἰωσήφ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Ἰάκωβον τοῦ δεῦσαι ξύλα καὶ φέρειν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· ἠκολούθει δὲ καὶ τὸ παιδίον Ἰησοῦς αὐτῷ. καὶ συλλέγοντος τοῦ Ἰακώβου τὰ φρύγανα, ἔχιδνα ἔδασκε τὴν χεῖραν Ἰακώβου. ² Καὶ κατατεινομένου αὐτοῦ καὶ ἀπολλυμένου προσήγγισεν ὁ Ἰησοῦς καὶ κατεφύσησε τὸ δῆγμα· καὶ εὐθέως ἐπαύσατο ὁ πόνος, καὶ τὸ θηρίον ἐρράγη, καὶ παραυτὰ ἔμεινεν ὁ Ἰάκωβος ὑγιής.

CAPUT XVII.

¹ Μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῇ γειτονίᾳ τοῦ Ἰωσήφ νοσῶν τι νήπιον ἀπέθανεν, καὶ ἐκλαiven ἡ μήτηρ αὐτοῦ σφόδρα. ἤκουσε δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι πένθος μέγα καὶ θόρυβος γίνεται, καὶ ἔδραμε σπουδαίως· καὶ εὐρών τὸ παιδίον νεκρόν, καὶ ἤψατο τοῦ στήθους αὐτοῦ καὶ εἶπεν Σοὶ λέγω, βρέφος, μὴ ἀποθάνῃς ἀλλὰ ζήσον, καὶ ἔστω μετὰ τῆς μητρὸς σου. καὶ εὐθὺς ἀναβλέψας ἐγένεασεν, εἶπε δὲ τῇ γυναικὶ Ἄρον αὐτὸ καὶ δὸς γάλα, καὶ μνημόνευέ μου. ² Καὶ ἰδὼν ὁ παρεστῶς ὄχλος θαύμασεν, καὶ εἶπον Ἀληθῶς τὸ παιδίον τοῦτο ἢ θεὸς ἢ ἄγγελος θεοῦ, ὅτι πᾶς λόγος αὐτοῦ ἔργον ἐστὶν ἔτοιμον. καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς ἐκείθεν παίζων μετὰ καὶ ἐτέρων παιδίων.

CAPUT XVIII.

¹ Μετὰ δὲ χρόνον τινὰ οἰκοδομῆς γενομένης καὶ θορύβου μεγάλου, ἔστατο ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἐκεῖ. καὶ ἰδὼν ἄν-

XVI, 1. ξύλα καὶ φέρειν: ita Dresd; Bonon ξύτα καὶ φέρει | τὸ παιδίον Ἰησοῦς: supplementum Ἰησοῦς (scribi solitum ις), quod in utroque codice deest | χεῖραν: ita uterque codex

2. κατατεινομένου: codices καταπιναμένου. Mingar. et Thil. καταπιναμένου probant; sed addidit Thilo „fortasse rectius κατατεινομένου.“ | ἀπολλυμένου: codices ἀπολυμένου | προσήγγισεν: Dresd προσήγγισεν; Bonon προσήγγισεν.

XVII, 1. νοσῶν: ita uterque codex. Correxerunt Mingar. et Thil. νοσοῦν | καὶ ἤψατο: ita rursus uterque. | Σοὶ λέγω: omnino σοὶ legendum est pro σύ, quod codd. habent. Bonon praeterea λέγων. | ἔστω: Dresd ἔστο. Mingar. et Thil. (cum Bonon ut videtur) ἔσε.

2. μετὰ καί: ita Dresd; Mingar. et Thil. (cum Bonon ut videtur) καὶ μετὰ.

θρωπον νεκρὸν κείμενον ἐπελάβετο τῆς χειρὸς αὐτοῦ καὶ εἶπεν Σοὶ λέγω, ἄνθρωπε, ἀνάστα, ποίει τὸ ἔργον σου. καὶ εὐθέως ἀναστάς προσεκύνησεν αὐτόν. ² Ἰδὼν δὲ ὁ ὄχλος ἐθαύμασεν καὶ εἶπεν Τοῦτο τὸ παιδίον οὐράνιον ἐστίν· πολλὰς γὰρ ψυχὰς ἔσωσεν ἐκ θανάτου, καὶ ἔχει σῶσαι ἕως πάσης τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

CAPUT XIX.

¹ Ὦντος δὲ αὐτοῦ δωδεκαετοῦς ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔθος εἰς Ἱερουσαλήμ εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα μετὰ τῆς συνοδίας αὐτῶν, καὶ μετὰ τὸ πάσχα ὑπέστρεφον εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν. καὶ ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ἀνήλθε τὸ παιδίον Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα· οἱ δὲ γονεῖς αὐτοῦ ἐνόμισαν αὐτόν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι. ² Ὀδευσάντων δὲ ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς, ἐξήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενεῖσι αὐτῶν, καὶ μὴ εὐρόντες αὐτόν ἐλυπήθησαν, καὶ ὑπέστρεψαν πάλιν εἰς τὴν πόλιν ζητοῦντες αὐτόν. καὶ μετὰ τρίτην ἡμέραν εὗρον αὐτόν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα τοῦ νόμου καὶ ἐρωτῶντα αὐτούς. προσεῖχον δὲ πάντες καὶ ἐθαύμαζόν, πῶς παιδίον ὑπάρχων ἀποστομίζει τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διδασκάλους τοῦ λαοῦ, ἐπιλύων τὰ κεφάλαια τοῦ νόμου καὶ τὰς παραβολὰς τῶν προφητῶν. ³ Προσελθούσα δὲ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Μαρία εἶπεν αὐτῷ Ἴνα τί τοῦτο ἐποίησας ἡμῖν, τέκνον; ἰδοὺ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Τί με ζητεῖτε; οὐκ οἴδατε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ εἶναι με; ⁴ Οἱ δὲ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι εἶπον Σὺ εἰ μήτηρ τοῦ παιδίου τούτου; ἡ δὲ εἶπεν Ἐγὼ εἰμι. καὶ εἶπον αὐτῇ Μακαρία σὺ εἰ ἐν γυναιξίν, ὅτι ἠυλόγησεν ὁ θεὸς τὸν καρπὸν τῆς κοιλίας σου· τοιαύτην γὰρ δόξαν καὶ

XVIII, 1. νεκρὸν κείμενον: ita Dresd; Bonon κείμ. νεκρὸν | ἐπελάβετο: Bonon ἐπεβάλετο.

XIX, 1. τὸ παιδ. Ἰησοῦς: ita Dresd; Bonon τὸ παιδ. ὁ Ἰησ.

2. ὑπέστρεψαν: uterque codex ὑποστρέψαντες | καὶ ἀκούοντα τοῦ νόμου: ad haec uterque codex addita habet καὶ ἀκούοντα. Thiloni delenda videbantur potius ea quae servavimus καὶ ἀκούοντα τοῦ νόμου | ὑπάρχων: codices ὑπάρχει.

3. Ἴνα τί: ita Dresd; Bonon om τί | ὀδυνώμενοι: codices ὀδυνόμενοι, unde Mingarellius male adscripsit ὀδινόμενοι.

4. καὶ οἱ Φαρισαῖοι: ita Dresd; Bonon om οἱ | Μακαρία σὺ εἰ: ita Dresd; Bonon om εἰ

τοιαύτην ἀρετὴν καὶ σοφίαν οὔτε ἴδομεν οὔτε ἠκούσαμεν ποτε.
 ὁ Ἀναστάς δὲ Ἰησοῦς ἠκολούθησεν τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ ἦν
 ὑποτασσόμενος τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ. ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ διατήρει
 πάντα τὰ γενόμενα. ὁ δὲ Ἰησοῦς προέκοπτε σοφία καὶ ἡλικία
 καὶ χάριτι· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

5. τ. γον. αὐτοῦ: ita Dresd; Bonou τ. γ. αὐτῶν | τῶν αἰώνων: ita Dresd;
 Bonou om.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΘΩΜΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΑΝΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ.

CAPUT I.

¹ Αναγκαῖον ἡγησάμην ἐγὼ Θωμᾶς ὁ Ἰσραηλίτης γνωρίσαι πᾶσι τοῖς ἐξ ἔθνους ἀδελφοῖς τὰ παιδικὰ μεγαλεῖα ὅσα ἐποίησεν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀναστρεφόμενος σωματικῶς ἐν πόλει Ναζαρέτ, ἐλθὼν ἐν πέμπτῳ ἔτει τῆς αὐτοῦ ἡλικίας.

CAPUT II.

¹ Μῆα τῶν ἡμερῶν βροχῆς γενομένης ἐξελθὼν τοῦ οἴκου οὗ ἦν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐπαιζεν ἐν τῇ γῆ, ἐνθα κατέρρεον ὕδατα· καὶ ποιήσας λάκκους, κατήρχοντο τὰ ὕδατα, καὶ ἐπλήθησαν οἱ λάκκοι ὕδατος. εἶτα λέγει Θεῶ ἵνα γένησθε καθαρὰ καὶ ἐνάρετα ὕδατα. καὶ εὐθέως ἐγένοντο. ² Διερχόμενος δέ τις παῖς Ἄννα τοῦ γραμματέως καὶ βαστάζων βαῦδον ἐξ ἰτέας κατέστρεψε τοὺς λάκκους διὰ τῆς βαύδου, καὶ ἐξεχύθη τὰ ὕδατα. καὶ στραφείς ὁ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ Ἄσειβῆ καὶ παράνομε, τί σε ἠδύκεσαν οἱ λάκκοι καὶ ἐξεκένωσας αὐτούς; οὐ μὴ ἀπελεύσει τὴν ὀδὸν σου, καὶ ἀποξηρανθῆς ὡς τὴν βαῦδον ἣνπερ κατέχεις. ³ Καὶ πορευόμενος μετὰ μικρὸν πεσὼν ἀπέψυξε. καὶ ἰδόντα τὰ παιδία τὰ συμπαλλόντα αὐτῷ ἐθαύμασαν, καὶ ἀπελθόντα ἀπήγγ-

1. ἐξ ἔθνους: ita Sinaiticus codex, sed codd. quattuor reliqui ἐξ ἔθνων. Priora Ἀναγκαῖον usque ὁ κύρ. ἡμῶν Ἰησ. Χρ. cf. cum codicibus Parisiensi et Vindobonensi.

II, 1. Cf. A II, 1.

2. 3. Cf. A III, 1—3.

βαῦδον ἐξ ἰτέας: A III, 1. κλάδον ἰτέας | Ἄσειβῆ: servavi codicis scripturam, quae eadem est in Dreed et Bonon. | ἀπελεύσει: h. l. in codice est ἀπελεύσει, paullo infra ἀπελεύσει; hinc utraque loco -σει edendum videbatur.

γειλαν τῷ πατρὶ τοῦ τεθνεώτος. καὶ δραμῶν εὗρε τὸ παιδίον τεθνηκός· καὶ ἀπῆλθεν ἐγκαλῶν τῷ Ἰωσήφ.

CAPUT III.

¹ Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐποίησεν ἐξ ἐκείνου τοῦ πηλοῦ στρουθία ἰβ· ἦν δὲ σάββατον. καὶ δραμῶν ἐν παιδίον ἀπήγγειλε τῷ Ἰωσήφ λέγων Ἰδοὺ τὸ παιδίον σου παίζει περὶ τὸ βυάκιον, ποιήσας ἐκ τοῦ πηλοῦ στρουθία, ὃ οὐκ ἔξεστιν. ² Ὁ δὲ ἀκούσας ἐπορεύθη καὶ λέγει πρὸς τὸ παιδίον Ἴνα τί ταῦτα ποιεῖς, βεβηλώσας τὸ σάββατον; ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ, ἀλλ' ἐμβλέψας ἐπὶ τὰ στρουθία λέγει Ὑπάγετε πετασθήτε καὶ μιμησθεσθέ μου ζῶντα. καὶ ἅμα τῷ λόγῳ πετασθέντα ἀνῆλθον εἰς τὸν αέραν. καὶ ἰδὼν Ἰωσήφ ἐθαύμασεν.

CAPUT IV.

¹ Μετὰ δὲ τινὰς ἡμέρας διερχομένου τοῦ Ἰησοῦ μέσον τῆς πόλεως, παιδίον τι βύβαν λίθον κατ' αὐτοῦ ἐπληξεν αὐτοῦ τὸν ἔμον. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Οὐκ ἀπελεύσει τὴν ὁδὸν σου. καὶ εὐθέως καταπεσὼν κάκεινος ἀπέθανεν. οἱ δὲ τυχόντες ἐξεπλάγησαν λέγοντες Πόθεν τὸ παιδίον τοῦτό ἐστιν, ὅπως πᾶν ῥῆμα ὃ λέγει ἔργον γίνεται ἔτοιμον; ² Ἀλλὰ κάκεινοι ἀπελθόντες ἐγκάλουν πρὸς Ἰωσήφ λέγοντες Οὐ δυνήσῃ μεθ' ἡμῶν οἰκεῖν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ· εἰ δὲ βούλῃ, δίδασκε τὸ παιδίον σου εὐλογεῖν καὶ μὴ καταραῖσθαι· καὶ γὰρ τὰ παιδία ἡμῶν θανατοῖ, καὶ πᾶν ὃ λέγει ἔργον γίνεται ἔτοιμον.

III, 1—2. Cf. A II, 2 sqq.

δραμῶν: in codice est δραμόν, sed statim post λέγων et ποιήσας. Eo vero magis δραμῶν edendum videbatur quoniam Sinaitici codicis scriba saepe o pro ω posuit, quemadmodum antea habet σωματικῶς, ἐξελθόν, εὐθέως, κορευόμενος μ. μ. πῶσόν, καὶ δραμόν εὗρε | βυάκιον: in codice Sinaitico est βυάκιν, quam ad formam recentiorem scriba recentior antiquiorem deduxisse videtur; in Dresdensi vero et Bononiensi aperto vitio βήακον (i. e. βυάκον) scriptum est.

2. Haec magis cum Parisiensi quam cum Dresdensi scriptura conveniant.

αέραν: ita in codice scriptum est.

IV, 1. Cf. A IV, 1.

ἀπελεύσει: ita codex habet. Vide ad II, 2.

2. Cf. A IV, 2.

ἐγκάλουν: sic in codice est.

CAPUT V.

Και καθίσας ὁ Ἰωσήφ ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, ἔστη τὸ παιδίον ἔμπροσθεν αὐτοῦ· καὶ κρατήσας αὐτοῦ ἐκ τοῦ ὠτίου ἔβλιψε σφοδρῶς. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀτενίσας αὐτῷ εἶπεν Ἄρκετόν σοι ἔστιν.

CAPUT VI.

¹ Τῇ δὲ ἐπαύριον κρατήσας αὐτοῦ τῆς χειρὸς ἤγαγε πρὸς τινα καθηγῆτήν, Ζακχαῖον ὀνόματι, καὶ φησι πρὸς αὐτὸν Λάβε τὸ παιδίον τοῦτο, καθηγῆτά, καὶ δίδαξον γράμματα. καὶ φησιν ἐκεῖνος Παράδος μοι αὐτό, ἀδελφέ, καὶ γὰρ διδάξω τὴν γραφήν, καὶ πείσω εὐλογεῖν πάντας καὶ μὴ καταρᾶσθαι. ² Καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς ἐγέλασε καὶ φησι πρὸς αὐτούς Ὑμεῖς ἂ οὐδατε λέγετε, ἐγὼ δὲ πλείω ὑμῶν ἐπίσταμαι· πρὸ γὰρ τῶν αἰώνων εἰμί. καὶ οἶδα πότε ἐγεννήθησαν οἱ πατέρες τῶν πατέρων ὑμῶν, καὶ ἐπίσταμαι πόσα ἔτη τῆς ζωῆς ὑμῶν. καὶ ἀκούσας τις ἐξεπλάγη. ³ Καὶ πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Θαυμάζετε ὅτι εἶπον ὑμῖν ὅτι οἶδα πόσα ἔτη τῆς ζωῆς ὑμῶν· ἀληθῶς οἶδα πότε ἐκτίσθη ὁ κόσμος. ἰδοὺ οὐ πιστεύετε μοι ἄρτι· ὅταν ἴδητε τὸν σταυρόν μου, τότε πιστεύετε ὅτι ἀληθῆ λέγω. οἱ δὲ ἐξεπλήσσοντο ἀκούοντες ταῦτα.

CAPUT VII.

¹ Γράψας δὲ ὁ Ζακχαῖος τὴν ἀλφάβητον ἑβραϊστί, καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν Ἄλφα. καὶ φησιν τὸ παιδίον Ἄλφα. καὶ αὐθις ὁ διδάσκαλος Ἄλφα· καὶ τὸ παιδίον ὁμοίως. εἶτα πάλιν ὁ διδάσκαλος ἐκ τρίτου τὸ ἄλφα. τότε ἐμβλέψας ὁ Ἰησοῦς τῷ καθηγῆτῇ λέγει Σὺ τὸ ἄλφα μὴ εἰδὼς πῶς ἄλλον τὸ βῆτα διδάξης; καὶ ἀρξάμενος τὸ παιδίον ἀπὸ τοῦ ἄλφα εἶπεν ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ

V. Cf. A V, 1.—3, ubi multo plura nostris leguntur.

VI, 1. Cf. A VI, 1. 2.

2. 3. His quae respondeant A non habet. Sed cf. VIII, 1.

2. ἐξεπλάγη: in codice scriptum est ἐξεπλάγισεν.

3. Θαυμάζετε: de coniectura addidi, etsi ipsius scriptura codicis videtur ferri posse. Huc confer evang. Thom. latin. VI, 4. | πότε ἐκτίσθη: codex ὅτε ἐκτίσθη | πιστεύετε: codex πιστεύσητε.

VII, 1. Cf. A VI, 3.

κβ γράμματα. ² Εἶτα καὶ αὐθις λέγει "Ἀκουσον, διδάσκαλε, τὴν τάξιν τοῦ πρώτου γράμματος, καὶ γινώθι πόσους προσόδους καὶ κανόνας ἔχει καὶ χαρακτηῖρας ξυνούς διαβαίνοντας συναγομένους. καὶ ἀκούσας ὁ Ζακχαῖος τὰς τοιαύτας προσηγορίας τοῦ ἐνός γράμματος, ἐκπλαγείς οὐκ εἶχεν ἀποκριθῆναι αὐτῷ, καὶ στραφεὶς λέγει τῷ Ἰωσήφ Ἀδελφέ, τὸ παιδίον τοῦτο ἀληθῶς οὐκ ἔστι γηγενές· ἄρον οὖν αὐτὸ ἀπ' ἐμοῦ.

CAPUT VIII.

¹ Μετὰ δὲ ταῦτα μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἦν ὁ Ἰησοῦς παίζων σὺν ἄλλοις παισὶν ἐπάνω διστέγου οἴκου. καὶ κατωθισθὲν ἐν παιδίον ὑπὸ ἄλλου κρημνιζόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἰδόντες οἱ συμπαίζοντες αὐτῷ παῖδες ἔφυγον, καὶ μόνος ὁ Ἰησοῦς ὑπελάφθη ἐστῶς ἐπάνω τοῦ στέγου οὐ κατεκρημνίσθη ὁ παῖς.
² Καὶ μαθόντες οἱ γονεῖς τοῦ τεθνηκότος παιδὸς ἔδραμον μετὰ κλαυθμοῦ, καὶ εὐρόντες τὸν μὲν παῖδα κατὰ γῆς νεκρὸν κείμενον, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἄνωθεν ἐστῶτα, ὑπολαβόντες ὡς ὑπ' αὐτοῦ κατακρημνισθῆναι τὸν παῖδα, καὶ ἀτενίζοντες ὠνειδίζον αὐτόν.
³ Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν εὐθέως κατεπήδησεν ἀπὸ τοῦ διστέγου, καὶ ἔστη πρὸς κεφαλῆς τοῦ τεθνηκότος καὶ λέγει αὐτῷ Ζῆνον, εἰ ἐγὼ σε κατέβαλον; ἀνάστα καὶ εἰπέ. οὕτως γὰρ ἐκαλεῖτο ὁ παῖς. καὶ ἅμα τῷ λόγῳ ἀνέστη ὁ παῖς, καὶ προσκυνήσας τὸν Ἰησοῦν εἶπεν Κύριε, οὐ σύ με κατέβαλες, ἀλλὰ νεκρὸν ὄντα μέ ἐζώσασας.

CAPUT IX.

¹ Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας σχίζων τις τῶν γειτόνων ξύλον

2. Cf. A VI, 4., ubi scripturam libri ratione critica restituere conati sumus. Sinaiticam vero scripturam intactam reliquimus, nisi quod ξυνούς et διαβαίνοντας pro ἔξύνους (etiam Dresd codex l. l. ξύνους, non ξυνούς, habet) et διαβένοντας edidimus.

VIII. Cf. A IX.

1. στέγου: videtur τὸ στέγον et τὸ διστέγον recentioribus pro τὸ στέγος, ἢ στέγη placuisse. Etiam Dresd A IX, 2. habet ἀπὸ τοῦ στέγου.

2. τὸν παῖδα: ita h. l. codex.

3. Ζῆνον: in codice scriptum est ζῆνων.

IX. Cf. A X.

ἀπέτεμε τὴν βίασιν τοῦ ποδὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ πελέκουσ, καὶ ἔξαι-
 μος γεγονῶς ἤμελλεν ἀποθνήσκειν. ² Καὶ λαοῦ συνδεδραμηκότος
 πολλοῦ συνῆλθεν καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ. καὶ ἀψάμενος τοῦ πεπλη-
 γμένου ποδὸς τοῦ νεανίσκου, καὶ εὐθέως ἰάσατο αὐτόν, καὶ
 φησιν αὐτῷ Ἀνάστα, σχίσον τὰ ξύλα σου. καὶ ἀναστάς προσε-
 κύνησεν αὐτόν, εὐχαριστῶν καὶ σχίζων τὰ ξύλα. ὁμοίως καὶ
 πάντες οἱ ὄντες ἐκεῖ θαυμάσαντες ἠὲ χαρίστησαν αὐτῷ.

CAPUT X.

Γενομένου δὲ αὐτοῦ ἐτῶν ̅ς, ἀπέστειλεν αὐτόν Μαρίας ἡ
 μήτηρ αὐτοῦ κομίσαι ὕδωρ ἐκ τῆς πηγῆς. πορευόμενος δὲ συνε-
 τρίβη ἡ ὕδρια αὐτοῦ. καὶ ἀπελθὼν ἐν τῇ πηγῇ ἤπλωσε τὸν
 ἐπενδύτην αὐτοῦ καὶ ἀντλήσας ὕδωρ ἐκ τῆς πηγῆς ἐπλησεν αὐ-
 τόν, καὶ λαβὼν ἀπήγαγε τὸ ὕδωρ τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ἰδοῦσα δὲ
 ἐκείνη ἐξεπλάγη, καὶ περιπλακείσα κατεφίλει αὐτόν.

CAPUT XI.

¹ Φθάσας δὲ τὸ ὄγδόν τῆς ἡλικίας ἔτος, προσετάγη ὁ
 Ἰωσήφ ὑπὸ τινος πλουσίου κράββατον οἰκοδομῆσαι αὐτῷ τέκτων
 γὰρ ἦν. καὶ ἐξελθὼν ἐν τῷ ἀγρῷ πρὸς συλλογὴν ξύλων, συνῆλ-
 θεν αὐτῷ καὶ ὁ Ἰησοῦς. καὶ κόψας δύο ξύλα καὶ πελεκίσας τὸ
 ἐν ἔθηκεν πλησίον τοῦ ἄλλου, καὶ μετρήσας εὔρεν αὐτὸ κολοβό-
 τερον, καὶ ἰδὼν ἐλυπήθη, καὶ ἐζήτηε εὔρεϊν ἕτερον. ² Ἰδὼν δὲ
 ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ Θεὸς τὰ δύο ταῦτα ὁμοῦ πρὸς ἰσότητα ἀμ-
 φοτέρων προτομῶν. καὶ διαπορούμενος ὁ Ἰωσήφ περὶ τούτου,
 τί βούληται τὸ παιδίον, ἐποίησεν τὸ προσταχθέν. καὶ λέγει
 αὐτῷ πάλιν Κράτησον ἰσχυρῶς τὸ κολοβὸν ξύλον. καὶ θαυμάζων
 ὁ Ἰωσήφ ἐκράτησεν αὐτό. τότε κρατήσας καὶ ὁ Ἰησοῦς τὸ
 ἕτερον ἄκρον εἰλκυσεν αὐτοῦ τὴν ἄλλην προτομήν· ἐποίησεν
 καὶ κείνο ἴσον τοῦ ἄλλου ξύλου, καὶ φησι πρὸς τὸν Ἰωσήφ Μηκέτι

1. πελέκουσ: codex πέλεκος.

X. Cf. A XI.

XI, 1. 2. Cf. A XIII.

1. προσετάγη: codex προσεγάγη.

2. ἐκράτησεν αὐτό: codex ἐκρ. αὐτόν, ἵεση infra ἐποίησεν καὶ κείνον | εἰλ-
 κυσεν: codex ἤλασεν.

λυκῷ, ἀλλὰ ποιεῖ ἀκωλύτως τὸ ἔργον σου. καὶ ἰδὼν ἐκεῖνος
ὑπερθαύμασεν, καὶ λέγει καθ' ἑαυτὸν Μακαίριός εἰμι ἐγώ, ὅτι
τοιούτον παιδά μοι ἔδωκεν ὁ θεός. ³ Ἀπελθόντων δὲ ἐν τῇ πόλει
δηγήσατο τῇ Μαριάμ ὁ Ἰωσήφ. ἐκείνη δὲ ἀκούσασά τε καὶ
βλέπουσα τὰ παράδοξα μεγαλεῖα τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἔχαιρεν, δοξά-
ζουσα αὐτὸν σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι νῦν καὶ αἰεὶ
καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

3. Haec A XIII. non habentur.

μεγαλεῖα: codex μεγαλία.

INCIPIT TRACTATUS DE PUERITIA IESU SECUN- DUM THOMAM.

CAPUT I. QUOMODO MARIA ET IOSEPH FUGIERUNT CUM EO IN EGYPTUM.

¹ Cum facta fuisset conturbatio, quoniam requisitio facta fuit ab Herode de domino nostro Iesu Christo, ut eum interficeret, tunc angelus dixit ad Ioseph Tolle Mariam et puerum eius, et fuge in Egyptum a facie eorum qui quaerunt eum interficere. Erat autem Iesus annorum II cum-ingressus est in Egyptum.

² Et deambulante eo per agrum seminatum, porrexit manum et tulit de spicis et posuit eas super ignem et trituravit, et coepit comedere.

³ Cum autem in Egyptum introissent, acceperunt hospitium in domo cuiusdam viduae, et fecerunt in eodem loco annum unum.

⁴ Et factus est Iesus anni tertii. Et cum vidisset pueros

1, 2. Idem narratur in evang. Pseudo-Matth. cap. XXIV^d. ex cod. B.

3. Eandem fabulam ex Parisiensi codice exscripsit Thilo (Cod. apocr. I. p. CX.), postque et ipsi exscripsimus. Agit enim ibi caput XXV. *de pisce arido vitae restituto*. Textus sic habet: *Et factus est Iesus annorum trium. Et cum vidisset ludificare pueros, coepit ipse ludere cum eis. Cumque accepisset piscem aridum qui erat sale iactatus, misit eum in pelvim (Thilo pelvin) cum aqua et praecepit ei ut palpilaret. Et coepit palpilare. Et dixit iterum ad piscem Reiacla (sic) sal tuum quod habes et ambula in aqua. Et factum est ita. Videntes autem vicini quod factum fuerat, nunciaverunt (Thilo nunciaverunt) mulieri viduae, in cuius domo morabatur Maria mater eius. Ut autem audita sunt talia, cum festinatione eiecit eos de domo sua. Praeterea eandem fabulam habes in evang. Pseudo-Matth. capite XXIVe. ex codice B.*

ludentes, coepit ludere cum eis. Et accepit piscem unum aridum et misit eum in pelvim, et praecepit ei ut palpitaret. Et coepit palpitare. Et dixit iterum ad piscem Reiecta sal tuum quod habes, et ambula in aquam. Et factum est ita. Videntes autem vicini quod factum fuerat, nuntiaverunt mulieri viduae, in cuius domo morabatur Maria mater eius. Illa vero ut audivit, cum festinatione magna eiecit eos de domo sua.

CAPUT II. QUOMODO MAGISTER EIECIT EUM DE CIVITATE.

¹ Et deambulante Iesu cum Maria matre eius per medium forum civitatis, respiciens vidit magistrum docentem discipulos suos. Et ecce XII passerres insidiantes inter se ceciderunt per murum in sinum illius magistri qui pueros docebat. Iesus autem cum vidisset, hilaris factus est et stetit. ² Cum ille doctor vidit illum hilarem factum, cum furore magno dixit discipulis suis Ite adducite eum ad me. Cum autem sustulissent eum, magister apprehendit auriculam eius et dixit Quid vidisti quod hilaris factus es? At ille dixit ei Magister, ecce manus plena tritico. Ostendi illis et sparsi triticum, quod in periculo e medio gerunt: propter hoc enim pugnaverunt intra se ut dividerent triticum. ³ Et non prae-

Et coepit palpitare: haec ex Par inseruimus | *sal tuum quod*: ita rursus Par; *Vat salem tuum quod*

II. Ita titulum restituimus: in codice enim est *Quomodo Maria eiecit eum de civitate*. Pro *Maria* possis etiam *magister cum Maria* corrigere; sed praestat quod in textu posuimus.

Eadem fabula in Parisiensi codice habetur capite XXVI., quod inscriptum est *De risu Iesu propter passerres sibi invicem insidiantes*. De textu eius Thilo haec notavit (Cod. apocr. I. p. CX.):

¹ *Et deambulans Iesus cum Maria matre sua per medium fori civitatis illius, respiciens vidit magistrum quendam discipulos suos docentem. Et ecce septem (VII pro XII?) passerres insidiantes inter se ceciderunt per murum in sinu magistri qui docebat pueros. Iesus autem cum haec vidisset, hilaris factus est. ² Ut autem vidit eum doctor hilarem factum, cum furore magno ait discipulis suis Ite et adducite eum ad me. Cum autem sustulissent eum, apprehendit auriculam (Thilo amiculum, sed suspicor in ipso codice esse auriculam) eius et dixit Quid vidisti quia hilaris factus es? At ille dixit Magister, ecce manus plena tritici -- propter hoc passerres pugnaverunt ut dividerent triticum inter se --*

teriit inde Iesus donec adimpletum est. Et hoc facto magister coepit eum proicere de civitate una cum matre sua.

CAPUT III. QUOMODO IESUS EGRESSUS EST DE EGYPTO.

¹ Et ecce angelus domini obvians Mariae dixit ad eam Tolle puerum et revertere in terram Iudaeorum: defuncti sunt enim qui quaerebant animam eius. Surrexit autem Maria cum Iesu, et perrexerunt in civitatem Nazareth quae est in propriis rebus patris sui. ² Ut autem exiit Ioseph de Egypto post mortem Herodis, tulit eum in deserto usque dum fieret tranquillitas in Ierusalem de iis qui quaerebant animam pueri. Et egit gratias deo quod dedit intelligentiam, et quia invenit gratiam coram domino deo, amen.

CAPUT IV. QUAE FECIT DOMINUS IESUS IN CIVITATE NAZARETH.

Gloriosum est enarrare Thomam Israelitam et apostolum domini et de operibus Iesu postquam egressus est de Egypto in Nazareth. Intelligite omnes, fratres carissimi, quae fecit dominus Iesus quando fuit in civitate Nazareth: quod in primo capitulo.

III, 1. et perrexerunt: et non est in codice Vaticano. His respondent quae ex capite XXVII. Parisiensis codicis exscripsit Thilo. Praemisso titulo *De egressu Iesu et Mariae de Egypto*, ibi haec leguntur: *Angelus domini obvians Mariae et dixit Tolle puerum et revertere in terram Iudae: defuncti sunt ii qui quaerebant animam pueri. Surrexit autem Maria cum Iesu, et perrexerunt in civitatem Capharnaum, quae est Tyberiadis, in propriis rebus patris sui. 2 Ut autem intellexit Ioseph quia venit Iesus de Egypto, post mortem Herodis, tulit eum in deserto, usque dum fieret tranquillitas in Hierusalem ab his [qui] quaerebant puerum. Et gratias egit domino quod dedit et talem intelligentiam, et quia invenit gratiam coram domino deo.* Qui textus a Vaticano differt imprimis eo quod Iosephum non una cum Maria ac puero ex Egypto redire sed redeantes illos excipere facit. Quod etsi satis mirum est, tamen a contextu haud abhorret.

Praeterea huc cf. Pseudo-Matth. evang. cap. XXIVe. ex cod. B.

IV. *Gloriosum est* etc: ex his apparet latinum istum libellum non totum ex graeco Thomae evangelio quod dicunt fluxisse: hoc enim caput IV. ad ipsam eius evangelii initium conformatum esse asseritur. Ceterum quae correctae edidimus vitiose in codice sic scripta sunt *Gloriosum est enarrare Thomam et de operibus Iesu postquam egressus est de Egypto in Nazareth, Ismaelitam et apostolos domini. Intelligite* etc.

¹ Cum autem esset Iesus annorum quinque, facta est pluvia magna super terram, et deambulavit puer Iesus per eam. Et pluvia erat terribilis, quam congregavit in piscinam, et praecepit verbo suo ut fieret clara. Et statim facta est. ² Iterum tollebat de luto quod erat de ipsa piscina, et fecit ex eo ad mensuram XII passerum. Erat autem sabbatum cum hoc fecit Iesus inter pueros Iudaeorum. Et abierunt pueri Iudaeorum dicentes ad Ioseph patrem eius Ecce filius tuus Iudebat simul nobiscum, tulitque lutum et fecit passeret, quod non fuit dignum facere in sabbato, et fregit illud. Et abiit Ioseph ad puerum Iesum et dixit illi Quare hoc fecisti, quod non erat dignum facere in sabbato? Iesus autem aperitis manibus praecepit passeribus dicens Recedite in altum et volate: a nemine mortem invenietis. Et volantes coeperunt clamando laudare deum omnipotentem. Videntes autem Iudaei quae facta sunt admirati sunt, et abierunt nuntiantes signa quae fecit Iesus. ³ Pharisaeus autem qui erat cum Iesu apprehendit ramum olivae et coepit dirigare fontem quem fecit Iesus. Cumque hoc vidisset Iesus, turbatus dixit ad eum Sodomita impie et nesciens, quid te damnaverunt fontes aquae, facturae meae? Ecce sicut arbor arida fiet, non ha-

1. *essel*: in codice desideratur.

Primam sectionem ex Parisiensi codice exscripsit Thilo Cod. apocr. I. p. CXL. Ibi praemisso titulo capituli XXVIII. *De aqua pluviati clarificata et decem passeribus de luto factis in sabbato*, sic legitur: *Cum autem esset Iesus annorum quatuor, facta est pluvia magna super terram. Et ambulabat puer Iesus cum aliis pueris per piscinam et aquam, quae erat terribilis, congregavitque eam in piscinam, et verbo suo praecepit ut fieret clarissima.* Ceterum simile argumentum est capituli XLI. in Paris. cod., quod inscribitur *De septem lacubus et duodecim passeribus et duobus pueris per Iesum traditis morti.*

2. *Et abierunt pueri Iudaeorum: Iudaeorum* in codice punctis appositis improbat.

Ex Parisiensi codice haec tantum apud Thilonem exscripta sunt *Iesus autem aperitis manibus praecepit passeribus dicens Ascendite in altum et volate: a nemine mortem invenietis. Et volabant passeret clamando ac laudando laudem dei omnipotentis.*

3. Haec sectio respondere videtur capiti XXIX. in codice Parisiensi, quod titulum habet *De Pharisaeo mortuo ad vocem Iesu.* Praeterea conferenda est cum capite III. evangelii Thomae graeci A; item cum II. evang. Thom. gr. B.

coepit: in codice scriptum est *praecepit* | *nesciens*: in codice est *noscens*.

bens radices nec folia nec fructum. Et statim arefactus cecidit in terram et mortuus est. Parentes autem eius detulerunt eum mortuum, et increpabant Ioseph dicentes Ecce quod fecit filius tuus: doce eum orare et non blasphemare.

CAPUT V. QUOMODO CIVES CONTRISTATI SUNT ADVERSUS IOSEPH PRO FACTIS IESU.

¹ Et post paucos dies deambulante Iesu cum Ioseph per villam concurrunt de infantibus unus et percussit Iesum in ulnas. Iesus autem dixit ad eum Non sic perficias iter tuum. Et statim cecidit in terram et mortuus est. Illis autem videntibus mirabilia, clamaverunt dicentes Unde est iste puer? Et dixerunt ad Ioseph Non oportet esse nobiscum talem puerum. Ille autem abiit et tulit eum. Et dixerunt ei Recede de loco isto, et si te oportet esse nobiscum, doce eum orare et non blasphemare: filii autem nostri insensati sunt. ² Vocavit Ioseph Iesum et increpavit eum dicens Ut quid blasphemas? Habitatores isti odium habent super nos. Iesus autem dixit Ego autem scio quod isti sermones non sunt mei, sed tui sunt; ego autem tacebo propter te: ipsi autem videant in sapientia sua. Et hi statim qui loquebantur adversus Iesum caeci facti sunt. Et deambulantes dicebant Omnes sermones qui procedunt de ore eius exercitium habent. ³ Et cum vidisset Ioseph quae fecit Iesus, cum furore apprehendit eum

V, 1. *Non sic perficias*: in codice deest *Non*, quod ut adderemus, loci gemini suaserunt. Cf. evang. Thom. gr. A IV, 1. et B IV, 1. Οὐκ ἀπελεύση (-σαι) τὴν ὁδὸν σου. Item evang. Pseudo-Matth. cap. XXIX. *Non revertaris sanus de via tua*.

Filii autem nostri insensati sunt: ita codex habet. Eorum loco uterque textus graecus habet (cf. l. l.) τὰ γὰρ παιδία ἡμῶν θανατοῖ.

2. *increpavit eum dicens*: sic de coniectura scripsimus consultis graecis A V, 1. (ἐνουθέτει αὐτὸν λέγων) In codice vero est *praeceptum eum docere* | *habent super nos*: ad haec in codice additur *de loco isto*, quibus verbis isti quod praecedit explicatum esse videtur. | *deambulantes*: codex *deambulans* | *exercitium*: hanc vocem apparet eodem sensu quo *exitum* accipiendam esse; nisi forte praestat reponere *exitum*.

3. Haec efficiunt caput XXXI. in codice Parisiensi, quod inscribitur *Quomodo Iesus prohibuit Ioseph ne per terram eum tangeret*. Legitur ibi, ut ex codice excipsi, in hunc modum: *Quum autem vidisset Ioseph quae fecit Iesus, cum fu-*

per auriculam. Iesus autem turbatus dixit ad Ioseph Sufficit tibi videre me, non me tangere. Tu enim nescis quis ego sum: quod si scires, non me contristares. Et quamvis modo tecum sum, ante te factus sum.

CAPUT VI. QUOMODO TRACTATUS EST IESUS A MAGISTRO.

¹ Igitur quidam homo nomine Zacheus auscultabat omnia quae loquebatur Iesus ad Ioseph, et admiratus in semetipsum dicebat Talem puerum ita loquentem nunquam vidi. Et appropinquans ad Ioseph dixit ei Sapientem puerum habes: trade eum ad discendum litteras; cum autem doctus fuerit in studio litterarum, ego docebo eum honorifice ut non fiat insipiens. Respondit autem Ioseph et dixit ad eum Nemo potest docere eum nisi solus deus. Numquid creditis, parvus erit parvulus iste? ² Iesus autem cum audisset talia dicentem Ioseph, dixit ad Zacheum Vere magister, quia quanta de ore meo procedunt vera sunt. Et ante omnes fui dominus: vos autem alienigenae estis. Quoniam mihi data est gloria seculorum, vobis datum est nihil: quia ante secula ego sum. Ego autem scio quot anni erunt vitae tuae, et quoniam tolleris in exilium: quod dixit pater meus ut intelligas quia omnia quae procedunt de ore meo vera sunt. ³ Iudaei autem qui astabant et audiebant sermones quos loquebatur Iesus, mirati sunt et dicebant quia talia mirabilia vidimus, et audivimus tales sermones ab isto puero, qualia nunquam audivimus nec audituri sumus ab alio aliquo homine, neque a pontificibus neque a magistris neque a Pha-

rori apprehendit eum per auriculam. Iesus autem turbatus dixit ad Ioseph Sufficit tibi videre me; noli me tangere. Tu enim nescis quis ego sum: quod si scires, non me contristares. Quamvis enim tecum sum, tamen ante te factus sum. Lectionem Parisiensem in textum recepimus scribentes Tu enim nescis quis ego sum, pro quibus Vaticanus codex habet tu autem nescis quod ego sum.

VI. In titulo a magistro scripsimus pro in agro, quod codex habet.

1. Zacheus: retinimus in hoc nomine constantem scripturam codicis.

2. gloria seculorum: in codice est *glor. eorum*. Ceterum cf. evang. Thom. graec. B VI, 2.

3. alio aliquo: in codice est *alio aliquo alio*.

Evang. apocr. ed. Tischendorf.

risaeis. ⁴ Respondit Iesus et dixit eis Ut quid miramini? Incredibilia habetis quia locutus sum veritatem? Scio quando nati estis et patres vestri: et si plus dixerō vobis, quando mundus factus est, ego scio et qui me misit ad vos. Cum audissent Iudaei sermonem quem dixerat infans, mirati sunt propter hoc quod non poterant respondere. Et conversus in semetipsum infans exultavit et dixit Proverbium dixi vobis: ego autem scio quia debiles estis et nescientes.

⁵ Dixit autem magister ille ad Ioseph Affer eum mihi, ego docebo eum litteras. Ioseph autem apprehendit puerum Iesum et adduxit illum in domum cuiusdam magistri, ubi alii pueri docebantur. Magister vero dulci sermone coepit eum docere litteras, et scripsit illi primum versiculum qui est ab a usque t, et coepit eum palpāre et docere. ⁶ Doctor autem ille percussit infantem in capite: puer vero cum accepisset, dixit ad eum Me autem oportet te docere et te non docere me. Ego scio litteras quas tu vis docere mihi, et scio quia vos estis mihi tanquam vasa de quibus non exeunt nisi voces et non sapientia. Et incipiens versiculum dixit per litteras ab a usque ad t pleniter cum multa festinatione. Et respexit ad magistrum et dixit ei Tu autem nescis interpretare quod est a et b; quomodo vis docere alios? O hypocrita, si scis et dixeris mihi de a, tum dicam tibi de b. Ut autem coepit enarrare doctor ille de prima littera, non potuit ullum dare responsum. ⁷ Iesus autem dixit ad Zacheum Audi me,

4. *patres vestri*: codex *patres vestros*. Confer huc evang. Thom. graec. B VI, 3.

5. *Magister vero dulci sermone* etc: his respondent quae ex capite XXXII. codicis Parisiensis, in scripto *De Zachaeo magistro Iesu et verbis eorum*, exscriptis Thilo Cod. apocr. I. pag. CXI. *Magister autem dulcibus sermonibus cum coepit docere* (Thilo dicere), *et scripsit ei primum versiculum qui est ab a usque t, et coepit eum docere*.

ab a usque t (an potius b? Cf. Cap. XII.): *ab* in codice desideratur.

6. *et non sapientia*: adduntur voces tres, quarum prima est *negus*; duas reliquas non assecutus sum. Fere est *ai salvatō* | *hypocrita*: hoc an recte legerim dubito. Sed cf. evang. Thom. graec. A VI, 3. | *mihi de a, tum dicam tibi de b*: ita de coniectura scripsimus; simili enim modo legendum est. In codice vero non est scriptum nisi *mihi de b*.

doctor, intellige primam litteram. Attende mihi quomodo habet duos versiculos: in medio grassando, permanendo, do-
nando, dispergendo, variando, comminando: triplex di-
ploid commiscendo: simul ingenio pariter omnia communia
habentia.

⁸ Cum vidisset Zacheus quia taliter divideret primam
litteram, stupefactus est de prima littera et de tali homine et
doctrina, et exclamavit et dixit Heu mihi, quod stupefactus
sum ego: conduxit mihi turpitudinem per istum infantem.
⁹ Et dixit ad Ioseph Precor te valde, frater, tolle eum a me:
quia non possum intueri in faciem eius neque audire graves
sermone eius. Quia iste infans ignem domitare et mare re-
frenare potest: nam iste ante secula natus est. Quae vulva
eum peperit aut qualis mater eum nutrit, ignoro. ¹⁰ O
amici mei, dimissus sum in mentem meam, illusus sum ego
miser. Ego autem dicebam me habere discipulum: ipse au-
tem inventus est magister. Et turpitudinem meam non pos-
sum praevalere, quia senex sum; et quid ei loquar non pos-
sum invenire. Unde habeo irruere in validam infirmitatem
et de isto seculo transmigrare, aut de ista civitate egredere,
quia omnes viderunt turpitudinem meam: infans decepit me.
Quid habeo ad alios respondere, aut quales sermones reci-
tare, eo quod vicit me in prima littera? Stupesco ego, o

7. Attende mihi quomodo etc. Ista satis corrupta esse apparet. Praeter
graecos locos parallelos cf. Pseudo-Matth. evang. XXXI.: cui loco magis quam
nostro conveniunt verba a Thilone ex cod. Par. cap. XLVI. (*Quomodo Zacharias
rogavit Ioseph et Mariam ut traderent Iesum magistro nomine Levi.*) allata haec Et
cepit Iesus singularum litterarum nomina interrogare dicens Dic mihi, magister legis,
prima littera quare habet triangulos multos girovatos, subacutos, mediatos, pro-
ductos, obductos, erectos, strulos, contractos vel cruciferos.

8. Cf. evang. Thom. graec. A VII, 1.

9. Cf. evang. Thom. graec. A VII, 2. Codex Parisiensis capite XXXII.,
teste Thilone, quae huc quadrant haec habet Precor te valde, frater, tolle eum
a me, quia ego non possum intueri in faciem eius nec audire gravitatem sermo-
num eius.

10. in mentem meam: haec non satis scio an recte legerim. Tamen etiam
ex Par. cod. cap. XXXII. a Thilone afferuntur haec O amici mei, dimissus sum
in mentem meam, illusus sum ego miser. | egredere: sic in codice est | quid ei:
codex quid inde. Ceterum haec cf. evang. Thom. gr. A VII, 3.

amici mei et noti mei: neque primordium neque finem possum invenire quid ei respondeam. ¹¹ Et nunc precor te, frater Ioseph, tolle eum a me et duc illum in domum tuam, quia iste magister est aut dominus aut angelus. Quid dicam, nescio. ¹² Et Iesus conversus ad Iudaeos qui cum Zacheo erant dixit illis Omnes nunc non videntes videant, et non intelligentes intelligant, et surdi audiant, et qui propter me mortui sunt resurgant, et eos qui sunt sublimes ad altiora vocem, sicut praecepit mihi qui me misit ad vos. Cum autem siluisset puer Iesus, salvi facti sunt omnes infirmi qui propter sermones eius infirmabantur. Et non erant ausi loqui ad eum.

CAPUT VII. QUOMODO IESUS RESUSCITAVIT PUERUM.

¹ Una autem die cum ascenderet in domo quadam cum infantibus, coepit ludere cum eis Iesus. Unus autem de istis pueris irruit per posticum, qui statim mortuus est. Et cum hoc vidissent infantes, omnes fugierunt: Iesus autem remansit in domo illa. ² Et cum venissent parentes pueri qui defunctus fuerat, dicebant adversus Iesum Vere tu eum irruere fecisti. Et insidiabantur ei. Iesus autem descendens de domo illa stetit super infantem mortuum et clamavit clara voce nomen infantis Sinoo Sinoo, surge et dic si ego irruere te feci.

11. Cf. evang. Thom. gr. A VII, 4.

12. Cf. evang. Thom. gr. A VIII.

et eos qui sunt sublimes ad altiora vocem: haec magnam partem conieci. Videntur ad ea conferenda quae evang. Thom. gr. A VIII, 1. habet καὶ εἰς τὸ εἶναι καλέσας. In ipso codice sic fere scriptum est et illis qui sunt sublimes altiores tū voce. Fortasse post altiores nonnihil excidit. Cf. etiam Pseudo-Matth. evang. XXXI. | ad eum: codex ad deum.

VII. Eodem fere titulo notatur in cod. Par. caput XXXIII. Inscribitur enim Quod (Quomodo?) Iesus suscitavit puerum cum eo ludentem.

1. Una: codex Ita | Unus autem: autem deest in codice. | Et cum hoc vidissent etc: cod. Par. Et cum vidissent hoc infantes, omnes fugerunt: Iesus autem remansit solus in domo illa.

2. Et cum venissent etc: cod. Par. Et cum venissent parentes illius infantis qui mortuus fuerat, dicebant adversus Iesum Vere tu illum ruere fecisti. Iesus autem dixit Ego nunquam eum ruere feci. Ipsi vero insidiabantur adversus Iesum.

Sinoo Sinoo: secundo loco in codice est Siquo. Graeco Ζῆνον respondet.

Et subito surrexit et dixit Non, domine. Cum vidissent autem parentes eius tam magnum miraculum quod fecit Iesus, glorificaverunt deum et adoraverunt Iesum.

CAPUT VIII. QUOMODO IESUS SANAVIT PEDEM PURRI.

¹ Post paucos vero dies puer quidam in ipso vico fidebat ligna percussitque pedem suum. ² Et cum venisset turba multa ad eum, venit et Iesus cum illis. Et tetigit pedem qui laesus fuerat, et subito sanus factus est. Dixit autem ei Iesus Surge et finde ligna et memora mei. Cum autem vidisset turba signa quae cum eo facta sunt, adoraverunt Iesum et dixerunt Vere certissime credimus quia deus es.

CAPUT IX. QUALITER IESUS ATTULIT AQUAM IN PALLIO.

¹ Et cum esset Iesus annorum sex, direxit eum mater eius ad hauriendam aquam. Cumque venisset Iesus ad fontem vel ad puteum, erant ibi plurimae turbae et fregerunt hydriam eius. ² Ipse vero accepit pallium eius, in quo induebatur, et implevit eum aqua, et attulit Mariae matri eius. Cumque mater vidisset miraculum quod fecit Iesus, osculata est eum et dixit Domine, exaudi me et salva filium meum.

CAPUT X. QUOMODO IESUS SEMINAVIT TRITIGUM.

¹ Cum autem esset tempus seminandi, egressus est Io-

VIII. Hic textus paullo propius accedit ad evang. Thom. gr. A X. quam ad B IX. In Par. cod. respondet caput XXXIV. hoc titulo *Quod Iesus sanavit pedem findentis ligna* (Thilo *lingua*. Probabiliter in codice scriptum est *lingna*.) Praeterea Thilo extrema inde attulit haec *Cum autem vidisset turba signa quae fecit dominus, adoraverunt deum (lege eum) et dixerunt Vere certissimus deus est. (lege es)*

IX. Cf. evang. Thom. gr. A XI. et B X. In cod. Par. est caput XXXV. quod inscribitur *Quod Iesus attulit aquam beatae Mariae in pallio suo*. Inde affert Thilo verba haec *Et cum venisset ad puteum, erat ibi turba plurima puerorum, et fregerunt hydriam eius*.

² *osculata est*: codex *osculatus est* | *salva filium meum*: sic, sed corrupta esse videntur.

Pseudo-Matthaeus haec fabulam tradit capite XXX.

X. Cf. evang. Thom. graec. A XII. In cod. Par. caput XXXVI. inscribitur *De tritico a Iesu multiplicato*. Cf. etiam Pseudo-Math. XXXIV.

seph ad seminandum triticum, et secutus est eum Iesus. Dum autem coepit seminare Ioseph, extendit manum Iesus et tulit de tritico quantum pusillo tenere potuit et dispersit. ² Venit ergo Ioseph in tempore metendi ut meteret messem suam. Venit et Iesus, collegit spicas quas disperserat, et fecerunt centum modia optimi frumenti: et vocavit pauperes et viduas et orphanos, et erogavit illis triticum quod fecerat. Ioseph tulit de ipso frumento modicum pro benedictione Iesu in domum suam.

CAPUT XI. QUOMODO IESUS ADAEQUAVIT LIGNUM BREVIUS LONGIORI.

¹ Et factus est Iesus annorum octo. Erat architector Ioseph, et faciebat ipse aratra et inga bobum. Quadam die dixit quidam dives ad Ioseph Domine, fac mihi grabatum unum et utile et speciosum. Erat autem Ioseph in tribulatione, quia lignum quod habebat actum ad hoc opus erat breve. ² Dixit Iesus ad eum Noli contristari. Apprehende hoc lignum ab uno capite et ego per aliud, et extrahamus illud. Quod et factum est. Et statim invenit illud utile ad hoc quod voluit. Et dixit ad Ioseph Ecce, labora quod vis. Ioseph autem cum vidisset quod fecerat, amplexavit eum et dixit Beatus sum ego, quod talem filium dedit mihi deus.

CAPUT XII. QUALITER IESUS TRADITUS EST AD ADDISCENDUM LITTERAS.

¹ Et cum vidisset Ioseph quod talem gratiam habuisset et statura crescebat, considerabat eum tradere ad discendum

2. Venit et: et non est in codice.

XI. Cf. evang. Thom. gr. A XIII. B XI. Item Pseudo-Matth. XXXVII. In Par. cod. caput XXXVII. inscribitur *De ligno per Iesum disento.*

XII. Cf. evang. Thom. graec. A XIV. Item Pseudo-Matth. XXXVIII. Item codicis Parisiensis caput XXXVIII. *De quodam magistro Iesu vita privato.*

1. Par. cod. sic habet *Et cum vidisset Ioseph quod talem gratiam habebat et statim* (quod dubito an recte legerit Thilo pro eo quod apud nos est, *statura*) *cre-scebat, consideravit eum tradere ad discendas litteras. Tradit* (Tradidit?) *autem eum*

litteras. Et tradidit illum ad alium doctorem ut eum doceret. Dixit autem ille doctor ad Ioseph Quales litteras desideras illum puerum docere? Respondit Ioseph et dixit Primum doce ei litteras gentilicas et postea hebraeas. Sciebat autem doctor illum esse optimae intelligentiae, et libenter suscipiebat eum. Et cum scripsisset ei primum versiculum, quod est a et b, docebat illum per aliquantas horas: Iesus vero tacebat et nihil ei respondit. ² Dixit Iesus ad magistrum Si vere magister es et vere scis litteras, dic mihi fortitudinem de a, ego autem dicam tibi fortitudinem de b. Tunc furore repletus magister eius percussit eum in capite. Iesus autem iratus maledixit eum, et subito cecidit et mortuus est.

³ Iesus autem regressus est in domum suam. Ioseph vero disposuit ad Mariam matrem eius ut non dimitteret eum egredi de atrio domus suae.

CAPUT XIII. QUOMODO ALIO MAGISTRO TRADITUS EST.

¹ Post multos alios dies venit alius doctor, amicus Ioseph, et dixit ad eum Trade eum mihi, et ego cum multa suavitate docebo eum litteras. Et dixit ad eum Ioseph Si pervales, accipe eum ad disciplinandum. Fiat cum gaudio. Cum accepisset eum doctor, ibat cum timore et magna con-

alii doctori ut doceret eum. Dixitque ille doctor ad Ioseph Qualem gratiam desideras primum ut doceam eum? Respondit Ioseph et dixit ei Primum doce eum literas gentilicum et postea hebraeas. Et cum scripsisset ei primum versiculum, quod est a et b, docebat eum per aliquantas horas: Iesus autem tacebat et nihil ei respondebat.

2. Par. codex sic: *Dixit ergo tandem ad magistrum Si vere magister es et vere literas scis, dic mihi fortitudinem de a, et ego dicam tibi fortitudinem de b. Tum furore repletus magister percussit eum in capite. Iesus autem iratus maledixit eum, et subito cecidit et mortuus est.*

Ex hoc codicis Parisini capite quae Thilo Cod. apocr. I. pag. CXII. a Grabbio ex codice Oxoniensi allata dixit, ea plane conveniunt cum textu nostro Pseudo-Matthaei I. I. Notavit enim Grabbius ex eo codice haec: *Et coepit magister imperiose eum docere dicendo Dic Alpha. Iesus vero dixit ei Tu mihi dic prius quid sit Beta, et ego dicam tibi quid sit Alpha. Et ob haec magister iratus percussit Iesum: et postquam percussit eum, mortuus est.*

XIII. Cf. evang. Thom. graec. A XV. Item Pseudo-Matth. evang. XXXIX. Ex cod. Par. huc pertinet caput XXXIX. quod inscriptum est *De quodam alio magistro Iesu, cuius benignitate Iesus suscitavit magistrum defunctum.*

stantia, et habebat eum cum exultatione. ² Et cum venisset ad domum doctoris, invenit librum in eodem loco iacentem, et apprehendit eum et aperuit, et non legebat ea quae scripta erant in libro, sed aperiebat os suum et loquebatur de spiritu sancto et docebat legem. Omnes vero qui ibidem stabant diligenter eum audiebant, et magister ille iuxta illum sedebat et libenter eum audiebat, et deprecabatur eum ut amplius doceret. Cum collecta fuisset turba multa, audiebant omnem sanctam doctrinam quam docebat et dilectos sermones qui exiebant de ore eius, qui pusillus cum esset talia dicebat.

³ Cum audisset Ioseph, timuit, et currens . . . magister ille, ubi erat Iesus, dixit ad Ioseph Scias, frater, quia recepi infantem tuum ad docendum vel ad disciplinandum: ipse autem multa gravitate et sapientia repletus est. Ecce nunc tolle eum cum gaudio in domum tuam, frater: quia gravitas quam habet a domino data est ei. ⁴ Cum audisset Iesus magistrum talia dicentem, hilaris factus est et dicebat Ecce nunc, magister, vere dixisti. Propter te resurgere habet qui erat mortuus. Et tulit eum Ioseph in domum suam.

CAPUT XIV. QUOMODO IESUS LIBERAVIT IACOB A PERCUSSIONE SERPENTIS.

Direxit autem Ioseph Iacob ad colligendam stipulam, et secutus est eum Iesus. Iacob autem colligendo stipulam, mormordit eum vipera, et cecidit in terram quasi mortuus per venenum. Cumque talia vidisset Iesus, sufflavit in plagam eius, et subito sanus factus est Iacob, et vipera mortua est.

CAPUT XV. QUOMODO IESUS RESUSCITAVIT PUERUM.

¹ Post paucos dies infans vicinus eius defunctus est, et

3. et currens: post haec videtur nonnihil excidisse. Collatis locis parallelis quos supra indicavimus, maximeque eo qui est Pseudo-Matthaei, supplendum est aliquid eiusmodi ut *venit ad scholam (ad portam), timens ne magister moreretur. Sed.*

XIV. Cf. evang. Thom. graec. A. XVI. Item Pseudo-Matth. XLI. In Par. cod. conferendum est caput XL. quod inscribitur *Quomodo Iesus sanavit Ioseph (sic) a veneno viperae.*

deplorabat eum mater eius valde. Audiens hoc Iesus abiit et stetit super puerum, et pulsavit in pectore eius et dixit Tibi dico, infans, noli mori sed vive. Et statim surrexit infans. Dixit autem Iesus ad matrem pueri Tolle filium tuum et da ei ubera et recordare mei. ² Videntes autem turbae hoc miraculum dixerunt In veritate infans iste coelestis est: iam enim plures animas liberavit a morte, et salvos fecit omnes sperantes in se.

³ Scribae et Pharisei dixerunt ad Mariam Tu es mater istius infantis? Maria autem dixit Vere ego sum. Et dixerunt ad eam Beata es inter mulieres, quoniam benedixit deus fructum ventris tui, quod talem gloriosum infantem et tale donum sapientiae dedit tibi quale nunquam vidimus nec audivimus. ⁴ Surrexit Iesus et secutus est matrem suam. Maria autem servabat omnia in corde suo quanta fecit Iesus signa magna in populo, sanando infirmos multos. Iesus autem crescebat statura et sapientia, et omnes qui videbant eum glorificabant deum patrem omnipotentem, qui est benedictus in secula seculorum, amen.

XV, 1 et 2. Cf. evang. Thom. graec. A XVII. Item Pseudo-Matth. XL. ex B. In Par. cod. caput XLII. inscribitur *De filio cuiusdam mulieris per Iesum vitae reddito.*

3. et 4. Haec respondent iis quae evang. Thom. graec. A XIX, 4 et 5. habet. Item cf. Pseudo-Matth. XL. ex B. Ceterum eadem fere ex cod. Par. cap. XLVIII. (i. e. ultimo) quod inscribitur *Commendatio Iesu et Mariae matris eius*, a Thilone exscripta sunt. Notavit is etiam quae proxime antecedunt ex capite XLVII. (*Quomodo Iesus sanctificabat et benedicebat convivantes*) quae omnino conveniunt cum fine evangelii nostri Pseudo-Matthaei. Sunt enim haec *Et quando volebat ad refectonem accedere, accedebat Maria et Ioseph. et fratres Iesu: hi siquidem fratres ante oculos suos tanquam luminaria vitam eius habentes observabant et timebant eum. Et quando Iesus dormiebat sive in die sive in nocte, claritas dei resplendebat super eum.* Haec igitur in Par. cod. sequitur textus sectionum nostrarum 3 et 4. Qui sic habet:

² *Scribae et Pharisei dixerunt ad beatam Mariam Tu es mater istius infantis? Quae dixit Vere ego sum. Qui dixerunt ad eam Beata es ergo tu inter omnes mulieres, quoniam benedixit deus fructum ventris tui, qui et tam gloriosum infantem dedit tibi: tale enim donum sapientiae nunquam vidimus nec audivimus in aliquo.*

⁴ *Maria autem observabat in corde suo quanta egit Iesus in populum Iudaeorum, signa videlicet magna operando et infirmos sanando, mortuos suscitando et virtutes plurimas faciendo. Iesus autem crescebat in statura et sapientiae dono. Glorificave-*

Post haec omnia Thomas Israelita Scripsi quae vidi et recordatus sum gentibus et fratribus nostris, et multa alia quae fecit Iesus, qui natus est in terris Iudae. Ecce omnia vidit domus Israel a primo usque ad novissimum, quanta signa et mirabilia fecit Iesus in ipsis valde bona et invisibilia patri suo, quomodo enarrat scriptura sancta et prophetae testificati sunt opera eius in omnibus populis Israel. Et ipse est qui debet iudicare mundum secundum voluntatem immortalitatis: quoniam ipse est filius dei in universo orbe terrae. Ipsum decet omnis gloria et honor in sempiternum, qui vivit et regnat deus per omnia secula seculorum, amen.

---

runt ergo omnes qui noverunt eum deum patrem omnipotentem, qui est benedictus in secula seculorum, amen.

* *omnia*: secundis curis additum est | *Israelita*: codex *ymaelita* | *fratribus nostris*: ante *nostris* in codice est *meis*, sed punctis improbat | *et invisibilia patri suo*: ita in codice scriptum est. Verba vero *Et ipse est* -- secundum *voluntatem immortalitatis* in codice inter *valde bona* et *et invisibilia* collocata sunt: per coniecturam igitur transponimus.

EVANGELIUM INFANTIAE SALVATORIS ARABICUM.

IN NOMINE PATRIS ET FILII ET SPIRITUS SANCTI DEI UNIUS.

Auxiliante et favente summo numine incipimus scribere librum miraculorum heri et domini et salvatoris nostri Iesu Christi, qui vocatur EVANGELIUM INFANTIAE, in pace domini. Amen.

CAPUT I.

Invenimus [quae sequuntur] in libro Iosephi pontificis, qui vixit tempore Christi; dicunt autem nonnulli eum esse Caiapham. Dixit ille Iesum locutum esse et quidem cum in cunis iaceret, dixisseque matri suae Mariae Ego sum Iesus filius dei, ὁ λόγος, quem peperisti quemadmodum adnuntiavit tibi angelus Gabriel; misitque me pater meus ad salutem mundi.

CAPUT II.

Anno autem trecentesimo nono aerae Alexandri edixit Augustus ut describeretur unusquisque in patria sua. Surrexit igitur Iosephus, et assumpta Maria sponsa sua Hierosolyma abiit venitque Bethlehemum, ut cum familia sua in urbe patria describeretur. Cumque ad speluncam pervenissent,

---

I. quem peperisti: hoc loco Fl. et iam antea Sik. Apud Thil. post Ego legitur.

dixit Maria Iosepho, instare sibi tempus pariendi neque se posse in urbem proficisci; sed Hanc, inquit, speluncam intremus. Hoc factum est cum sol occidebat. Iosephus autem prope abiit ut mulierem ei accerseret quae ei adesset. Cum igitur in eo occupatus esset, anum Hebraeam conspexit Hierosolyma oriundam, et Heus benedicta, inquit, huc ades et speluncam istam ingredi, in qua est mulier partui vicina.

CAPUT III.

Itaque post solis occasum anus et cum illa Iosephus ad speluncam venit, eamque ambo intraverunt. Et ecce repleta erat illa luminibus lucernarum et caudelarum fulgore pulchrioribus et solari luce splendidioribus. Infans fasciis involutus dominae Mariae matris suae mammam sugebat, in praesepe repositus. Hanc lucem cum ambo mirarentur, rogat vetula dominam Mariam Tune huius nati es mater? Et cum domina Maria annuisset, Nequaquam, ait, similis es filiabus Evae. Dixit domina Maria Sicuti filio meo nemo inter pueros par est, ita eius genitrix nullam inter mulieres parem habet. Respondit anus Hera mea, veni ego ut praemium acquirerem: iam dudum paralysi affecta sum. Dixit ei hera nostra domina Maria Impone manus tuas infanti. Quod cum fecisset anus, extemplo convaluit. Tum exiit dicens Dehinc famula et ministra ero huius infantis omnibus diebus vitae meae.

CAPUT IV.

Tum venerunt pastores; qui cum ignem succendissent et admodum laetarentur, apparuerunt illis exercitus coelestes

II. *Hoc factum -- occidebat:* ita Fl. Apud Sik. et Thil. est *Sol autem praiceps in occasum ferebatur.*

III. *fulgore pulchrioribus -- splendidioribus:* ita Fl. Apud Sik. et Thil. est *fulgorem excedentibus -- maioribus*

Respondit anus -- affecta sum. Dixit ei: ita Fl. una correctis arabicis. Apud Sik. et Thil. est *Respondente vero anu et dicente Hera mea, veni ego ut praemium perpetuo duraturum acquirerem, inquit illi*

laudantes et celebrantes deum O. M.: idemque facientibus pastoribus spelunca ista tunc temporis templo mundi superioris similis facta est, quoniam ora et coelestia et terrestria glorificabant et magnificabant [deum] ob nativitatem domini Christi. Cum vero anus illa Hebraea manifesta ista miracula vidisset, gratias deo egit dicens Gratias tibi ago, o deus, deus Israelis, propterea quod viderunt oculi mei nativitatem salvatoris mundi.

CAPUT V.

Cumque adesset tempus circumcisionis, dies scilicet octavus, puellus ex lege circumcidendus erat. Itaque circumciderunt illum in spelunca; sumisitque anus illa Hebraea pelliculam istam, dicunt vero alii eam sumisisse nervum umbilicarem, eamque in ampulla olei nardini vetusti recondidit. Erat autem illi filius seplasiarius, cui tradens illam Cave., inquit, vendas hanc ampullam unguenti nardini, etiamsi trecenti denarii pro illa tibi offerrentur. Atque haec est ampulla illa quam Maria peccatrix emit, et in caput et pedes domini nostri Iesu Christi effudit, quos deinde capillo capitis sui abstersit. Decem diebus post Hierosolimam eum transtulerunt, et quadragesimo a nativitate die templo illatum coram domino stiterunt et pro eo sacrificia fecerunt; quod in lege Mosis praescriptum est, scilicet Omnis mas adaperiens vulvam sanctus dei vocabitur.

CAPUT VI.

Tum vidit illum Simeon senex instar columnae lucis resfulgentem, cum domina Maria virgo mater eius de eo laetabunda ulnis suis eum gestaret; circumdabant autem eum angeli instar circuli celebrantes, tanquam satellites regi adstantes. Simeon igitur prope ad dominam Mariam accessit et manibus ante illam extensis dixit domino Christo Nunc, o

IV. *templo mundi superioris similis facta est: ita Fl. Apud Sik. et Thil. legitur Augusto templo simillima videbatur*

domine mi, servum tuum in pace dimitte, secundum ea quae dixisti; nam viderunt oculi mei clementiam tuam, quam parasti ad salutem omnium populorum, lucem omnibus gentibus et gloriam genti tuae Israeli. Hanna quoque prophetissa illi [caerimoniae] interfuit, et accessit deo gratias agens dominamque Mariam felicem praedicans.

CAPUT VII.

Et factum est cum natus esset dominus Iesus Bethlehemi Iudaeae, tempore Herodis regis, ecce magi venerunt ex oriente Hierosolymam, quemadmodum praedixerat Zeraduscht; erantque cum ipsis munera, aurum thus et myrrha; et adoraverunt eum suaque ipsi munera obtulerunt. Tunc domina Maria sumsit unam ex illis fasciis eamque pro opum modulo illis tradidit, quam ipsi honorificentissime ab ea acceperunt. Eademque hora apparuit illis angelus in forma stellae illius quae antea dux itineris ipsis fuerat; cuius lucis ductum secuti abierunt, donec patriam suam attigerunt.

CAPUT VIII.

Convenerunt autem ad illos reges et principes eorum rogantes ecquidnam vidissent aut egissent, quomodo ivissent ac redivissent, quid secum attulissent. Hi vero monstrarunt illis fasciam istam, quam domina Maria ipsis tradiderat: quapropter celebrarunt festum, ignemque pro more suo succenderunt eumque adoraverunt, et fasciam illam in eum coniecerunt, corripuitque eam ignis et in sese comprehendit. Exstincto autem igne fasciam extraxerunt talem qualis primum fuerat, ac si ignis eam non attigisset. Itaque coeperunt illam osculari capitibusque suis et oculis imponere, dicentes Haec sane indubitata est veritas: utique magna res est

VII. *Zeraduscht*: ita Fl.; Sik. et Thil. *Zeradascht*.

pro opum modulo: ita Fl.; Sik. et Thil. *loco benedictionis*

VIII. *quid secum attulissent*: ita Fl.; Sik. et Thil. *quos tandem itineris comites habuissent*

quod ignis comburere illam aut perdere nequivit. Inde sumserunt eam et maximo cum honore in thesauris suis reposuerunt.

CAPUT IX.

Herodes autem cum vidisset magos se destituisse nec ad se revertisse, accersivit sacerdotes et sapientes et dixit iis Docete me ubi nasciturus sit Christus. Cumque illi responderent Bethlehemi Iudaeae, coepit cogitare de caede domini Iesu Christi. Tunc apparuit angelus domini Iosepho in somnis dixitque Surge, sume puerum et matrem eius et abi in Egyptum. Surrexit igitur sub galli cantum et profectus est.

CAPUT X.

Dum secum reputat quomodo iter suum instituendum esset, supervenit ipsi mane postquam paullulum viae confecit. Iamque appropinquabat urbi magnae, in qua idolum erat cui reliqua Egyptiorum idola et numina munera et vota offerbant; aderatque huic idolo sacerdos ministrans ipsi, qui, quotiescumque satanas ex idolo illo loquebatur, ea incolis Egypti atque plagarum eius referebat. Erat huic sacerdoti filius triennis, ab aliquot daemonibus obsessus, qui multa loquebatur et proferebat, et cum corripere eum daemones, laceratis vestibus suis nudus remanebat et homines lapidibus petebat. Erat autem nosocomium idolo illi dedicatum in illa urbe; ad quam cum pervenissent Iosephus et domina Maria, et in nosocomium istud divertissent, valde timuerunt cives eius, conveneruntque omnes principes idolorumque sacerdotes ad idolum illud eique dixerunt Ecquaenam est ista agitatio

IX. cum vidisset magos ipsum destituisse nec ad sese revertisse: ita Fl.; Sik. et Thil. videns magos cunctari nec ad sese reverti

X. supervenit ipsi mane, postquam -- confecit: ita Fl., qui etiam arabicum textum emendavit. Sik. et Thil. supervenit ipsi aurora, ruperatque defatigatio itineris sellae cingulum

Erat autem nosocomium -- in illa urbe: ita Fl., correcto simal arabico. Sik. et Thil. In vicinia autem istius idoli erat nosocomium illius urbis.

et commotio in terra nostra oborta? Respondit eis idolum Venit huc deus occultus, qui revera est deus; neque ullus deus praeter illum divino cultu dignus est, quia revera est filius dei: quem cum persensisset haec terra, contremuit eiusque adventu commota et concussa est, et nos a magnitudine potentiae eius valde timemus. Eademque hora idolum istud corruit, et ad ruinam eius omnes Egypti incolae alique concurrerunt.

CAPUT XI.

Filius autem sacerdotis, cum morbus eum solitus invasisset, nosocomium ingressus Iosephum ibi et dominam Mariam offendit, a quibus ceteri omnes diffugerant. Hera domina Maria laverat fascias domini Christi easque super ligna straverat. Venit igitur puer iste daemōniacus, unam harum fasciarum sumpsit eamque capiti suo imposuit: tum daemones corvorum ac serpentum figura fugientes ex ore eius exire coeperunt. Extemplo domini Christi iussu sanatus iste puer deum laudare, hinc domino qui ipsum sanaverat gratias agere coepit. Quem cum sanitati restitutum pater vidisset, Mi fili, inquit, quid tibi accidit? et qua ratione sanatus es? Respondit filius Cum daemones me humi prostravissent, in nosocomium abii, ibique feminam augustam cum puero inveni, cuius illa fascias recens lotas lignis iniecerat: harum unam arreptam postquam capiti meo imposui, reliquerunt me daemones et fugerunt. Valde de eo gavisus pater, Mi fili, ait, fieri potest ut hic puer sit filius dei vivi qui coelos et terram creavit: cum enim ad nos transiit, factum est

---

quem cum persensisset haec terra: ita Fl.; Sik. et Thil. eius ad fomam haec regio

omnes Egypti incolae alique: ita Fl.; Sik. et Thil. praeter caeteros omnes Aegypti incolae

XI. easque super ligna straverat: ita Fl., etiam arabicum emendans. Sik. et Thil. easque in .tigillo suspenderat. Item infra Fl. lignis iniecerat, Sik. et Thil. in tigillo suspenderat.

daemones me humi prostravissent: ita Fl.; Sik. et Thil. agitent me daemones

idolum, cecideruntque omnes dii et vi magnificentiae eius perierunt.

CAPUT XII.

Hic impleta est prophetia quae dicit Ex Egypto vocavi filium meum. Iosephus vero et Maria cum idolum illud corruisse et perisse audissent, paverunt et timuerunt. Tum dixerunt Cum essemus in terra Israelis, Herodes Iesum interficere meditatus est, et propterea omnes infantes Bethlehemi et confinium eius occidit; neque dubium est quin Egyptii, simulatque hoc idolum fractum esse audiverint, nos igne sint crematuri.

CAPUT XIII.

Illinc egressi ad locum pervenerunt ubi erant latrones, qui complures homines sarcinis et vestibus exspoliaverant eosque vixerant. Tum latrones audiverunt strepitum ingentem, qualis esse solet strepitus regis magnifici cum exercitu et equitatu et tympanis ex urbe sua egressi: qua re consternati latrones omnia quae rapnerant reliquerunt. Captivi autem surrexerunt, alii aliorum vincula solverunt, et receptis sarcinis suis abierunt. Ibi cum Iosephum et Mariam accedentes viderent, dixerunt iis Ubi est ille rex cuius adventantis magnifico strepitu audito latrones reliquerunt nos, ita ut salvi evaserimus? Respondit iis Iosephus Pone nos veniet.

CAPUT XIV.

Deinde in aliam urbem venerunt, ubi mulier erat daemoniaca, quam cum noctu aliquando aquatum exisset sathanas maledictus et rebellis insederat. Haec neque vestimenta pati neque in aedibus durare poterat; quotiescumque catenis et loris constringebatur, disruptis illis nuda in loca inculta fugiebat, et in compitis sepulcretisque stans homines lapi-

vi magnificentiae eius perierunt: ita Fl.; Sik. et Thil. a vi maiore destructa sunt

dibus impetebat, suis vero gravissima mala parabat. Hanc igitur conspicata domina Maria miserta est; quo facto statim reliquit eam satanas, et in forma adolescentis fugiens abiit dicens Vae mihi a te, Maria, et a filio tuo. Sic ista mulier a cruciatu suo sanata est, suique sibi conscia propter nuditatem erubuit et hominum adspectum devitans ad suos abiit. Postquam autem vestea indnit, patri suisque rem qualis erat narravit: qui cum summi optimates civitatis essent, dominam Mariam et Iosephum honorificentissime hospitio exceperunt.

CAPUT XV.

Postridie viatico instructi ab illis digressi sunt et vesperi eius diei in aliud oppidum, in quo nuptiae celebrabantur, pervenerunt; sed artibus satanae maledicti et opera incantatorum obmutuerat sponsa neque amplius loquebatur. Postquam autem domina Maria filium suum dominum Christum gestans oppidum intravit, eam conspicata muta illa sponsa manus suas versus dominum Christum extendit, eumque ad se pertractum uluis excepit, et arcte inhaerens osculata est, eiusque corpus huc illuc motum sibi applicans super eum se inclinavit. Extemplo solutus est nodus linguae eius, et apertae sunt aurea eius, deoque, quod sanitatem ipsi restituisset, laudes et grates egit. Incolae autem eius oppidi illa nocte gaudio exsultarunt, ac deum angelosque eius ad sese descendisse putarunt.

CAPUT XVI

Triduum ibi substiterunt, in honore habitū et laute viventes. Viatico deinde instructi ab illis discesserunt et in aliam urbem pervenerunt, in qua, quod hominibus frequens erat, pernoctare cogitarunt. Erat vero in ea urbe mulier

XV. *Incolae autem -- putarunt*: ita Fl. Apud Sik. et Thil. est *Magna itaque hac nocte laetitia inter oves eius oppidi oriebatur, adeo ut putarent deum et angelos eius ad sese descendisse.*

XVI. *mulier proba*: ita Fl.; Sik. et Thil. *mulier nobilis*

proba, quae cum aliquando lavatum ad flumen ivisset, ecce satanas maledictus in forma serpentis insiduerat in eam et ventrem eius circumplicaverat; quoties autem nox ingruebat, tyrannice eam vexabat. Haec mulier conspicata heram dominam Mariam et dominum Christum infantem in sinu eius, huius desiderio affecta herae dominae Mariae dixit O hera, da mihi hunc infantem ut eum gestem et deosculer. Dedit igitur eum mulieri: ad quam cum admotus esset, misit eam ille satanas et fugiens eam reliquit, neque unquam post hunc diem mulier illum vidit. Quare omnes qui aderant summum deum laudarunt, et mulier ista liberaliter iis benefecit.

CAPUT XVII.

Postero die eadem mulier aquam odoratam sumxit ut dominum Iesum lavaret; quo loto aquam illam qua id fecerat recepit eiusque partem in puellam ibi habitantem, cuius corpus lepra album erat, effudit illamque ea lavit: quo facto puella statim a lepra purgata est. Oppidani autem isti dixerunt Nullum est dubium quin Iosephus et Maria et puer iste dñi sint, non homines. Cum vero discessum ab illis pararent, puella ista quae lepra laboraverat ad eos accessit eosque rogavit ut se comitem adsumerent.

CAPUT XVIII.

Hoc cum puellae annuissent, cum iis abiit. Postea in urbem pervenerunt in qua arx erat clarissimi principis, qui aedes excipiendis hospitibus habebat. Huc deverterunt; puella

quoties autem -- vexabat: ita Fl.; Sik. et Thil. singulisque noctibus super illa se extendebat

huius desiderio affecta herae dominae -- deosculer: ita Fl. Apud Sik. et Thil. est rogabat heram dominam Mariam ut sibi infantem hunc gestandum et deosculandum traderet

XVII. *quo loto -- purgata est: ita Fl. Haec apud Sik. et Thil. sic habent: eoque loto aquam illam penes se reservavit. Eratque ibi puella, cuius corpus lepra album erat; quae cum aqua hac perfunderetur et lavaretur, mundata fuit ex tempore a lepra sua*

XVIII. *qui aedes excipiendis -- habebat: ita Fl. Apud Sik. et Thil. est aedes haud procul a diversorio aedes erant*

autem abiit et ad uxorem principis intravit: quam cum fletum et tristem reperisset, causam fletus sciscitata est. Ne mirare, inquit illa, fletum meum: magna enim aegritudine premor, quam adhuc nulli hominum eloqui sustinui. Fortasse, ait puella, si mihi illam manifestaveris et detexeris, eius remedium habebō. Cela igitur, respondit uxor principis, hoc secretum nec cuiquam eloquere. Ego nupta huic principi, qui rex est cuiusque in ditione multae urbes sunt, diu cum eo vixi, sed nullum ex me filium suscepit. Cum tandem filium ex eo peperissem, leprosus fuit: quem ille conspectum aversatus est, mihiq̄ue Aut, ait, hunc interfice, aut nutrici trade, quae eum aliquo in loco educet unde nulla omnino de eo notitia emergat. Mihi vero iam nihil tecum est neque unquam posthac te videbo. Hinc consilii expertus sum et moerore opprimor. Heu filium meum, heu coniugem. Dixine tibi? inquit puella, morbo tuo medicinam reperi, quam tibi indicabo. Nam ego quoque leprosa fui, sed mundavit me deus qui est Iesus, filius dominae Mariae. Rogante autem muliere ubinam hic esset deus quem illa dixisset Hic tecum, inquit puella, in eadem domo versatur. At qua ratione hoc fieri potest, ait illa, ubinam est? Ecce, respondit puella, Iosephum et Mariam: infans vero qui cum illis est, Iesus vocatur, atque is est qui me a morbo meo et cruciatu sanavit. At qua ratione, ait illa, sanata es a lepra tua? nonne id mihi indicabis? Quidni? inquit puella; aquam qua lotum fuerat corpus eius accepi a matre eius et in me effudi, ita purgata sum a lepra mea. Tum uxor principis surrexit illosque invitavit ut hospitio suo uterentur, et splendendum Iosepho convivium in magno virorum coetu paravit. Postera vero luce aquam odoratam sumpsit qua dominum Iesum ablueret, et filium suum, quem secum assumserat, eadem deinde aqua perfudit; et extemplo filius eius mundatus est a lepra sua. Grates ergo et laudes deo canens Beata,

Hinc consilii expertus -- opprimor: ita FL.; Sik. et Thil. Itaque moerorem meum et conditionem miseram deplorans contabui

inquit, mater quae te peperit, o Iesu: itane homines eiusdem tecum naturae participes aqua qua corpus tuum perfusum fuit mundas? Larga porro munera dominae herae Mariae obtulit, eamque eximio cum honore dimisit.

CAPUT XIX.

Ad aliam deinde urbem pervenientes in illa pernoctare voluerunt. Diverterunt igitur ad virum recenti matrimonio devinctum, sed qui veneficio tactus uxore frui non poterat: cumque ea nocte apud ipsum pernoctassent, solutum est vinculum eius. At orta luce cum ad iter sese accingerent, prohibuit eos sponsus, magnumque illis convivium apparavit.

CAPUT XX.

Postero ergo die profecti et alii urbi appropinquantes tres viderunt mulieres a sepulcreto cum fletu procedentes. Quas conspiciens domina Maria dixit puellae quae ipsos comitabatur Quaere ex illis quae sit ipsarum conditio, et quid ipsis calamitatis acciderit. Cumque a puella rogatae essent, nihil respondentes vicissim interrogarunt Unde vos, et quo tenditis? iam enim praeteriit dies et nox ingruit. Nos viatores sumus, inquit puella, et deversorium in quo pernoctemus quaerimus. Dixerunt illae Ite nobiscum et apud nos pernoctate. Secuti ergo illas in domum novam ornatam et multa suppellectile instructam introducti sunt. Erat vero tempus hiemale, et puella conclave mulierum istarum ingressa rursus eas flentes et lamentantes invenit. Adstabat eis mulus tegumento attalico instratus, cui sesama erant obiecta, cuique oscula dabant et pabulum subministrabant. Dicente autem puella ista Quid rei est, o dominae meae, de hoc mulo? Responderunt illae flentes et dixerunt Mulus hic, quem cernis, noster erat frater, eadem hac matre nostra natus. Cum enim fato functus parens noster magnas nobis opes reliquisset,

XX. *Quid rei est -- de hoc mulo: ita correxit Fl. Apud Sik. et Thil: per errorem manifestum est Quam pulcher, o dominae meae, hic mulus est*

atque hunc unicum fratrem haberemus, id egimus ut eum matrimonio iungeremus et nuptias ei more hominum pararemus. Sed mulieres mutua zelotypia percitae illum nobis insciis fascinarunt, et nos quadam nocte paullo ante lucem, foribus aedium nostrarum occlusis, fratrem hunc nostrum mulum factum esse vidimus, qualem eum cernis. Nos vero tristes, sicuti vides, non habentes patrem quo nos solemur, nullum in mundo doctum aut magum aut incantatorem omnissimus quin illum accerseremus; sed nihil nobis profuit. Quoties autem pectora nostra moerore opprimuntur, surgimus et cum matre hac nostra abimus, ac postquam ad sepulcrum patris nostri flevimus redimus.

CAPUT XXI.

Haec cum audivisset puella ista Bonis este animis, inquit, et nolite flere; etenim medicina mali vestri propinqua est, imo vobiscum est et in medio aedium vestrarum: nam ego quoque leprosa fui, sed ut illam vidi mulierem cum eaque parvulum hunc infantem cuius nomen est Iesus, aqua qua illum abluerat mater corpus meum perfudi, et sanata sum. Novi autem illum vestro quoque malo posse mederi. Verum surgite, dominam meam Mariam adite atque ei in domum vestram deductae secretum vestrum detegite, suppliciter illam rogantes ut vestrum misereatur. Postquam mulieres sermonem puellae audiverant, propere dominam heram Mariam adierunt et ad sese introduxerunt, et coram ea consederunt flentes et dicentes O domina nostra, hera Maria, miserere ancillarum tuarum; neque enim senior nobis superest aut familiae princeps, neque pater aut frater qui nobiscum consuescat; sed mulus hic, quem vides, frater noster erat, quem mulieres fascino talem quem cernis effecerunt. Te igitur ro-

---

non habentes patrem: ita Fl. pro Sikii interpretatione quis pater non erat nobis
Quoties autem -- redimus: ita Fl; Sik. et Thil. Itaque quoties pectora --
cum matre hac nostra sepulchrum patris nostri abimus, et postquam ibi flevimus
revertimur

gamus ut nostrum misereris. Tunc sortem illarum dolens domina Maria sublatum dominum Iesum dorso muli imposuit, et flevit ipsa pariter atque mulieres illae, et Iesu Christo Heus, inquit, mi fili, sana hunc mulum eximia tua potentia, et fac eum hominem ratione praeditum qualis antea erat. Ut haec vox ex ore dominae herae Mariae prodiit, mutata forma iste mulus homo factus est adolescens ab omni labe integer. Tunc ipse ac mater eius et sorores dominam heram Mariam adorarunt ac puerum super capita sua elatum osculari coeperunt, dicentes Beata est genitrix tua, o Iesu, o servator mundi; beati sunt oculi qui felicitate aspectus tui fruuntur.

CAPUT XXII.

Dixerunt porro ambae sorores matri suae Equidem frater noster auxilio domini Iesu Christi et salutari interventu puellae istius, quae Mariae et filii eius indicium nobis fecit, in humanam formam erectus est. Nunc vero cum frater noster sit caelebs, convenit ut puellam hanc, famulam illorum, nuptum ipsi demus. Hoc cum heram Mariam rogassent, ipsaque annuisset illis, splendidae huic puellae nuptias paraverunt, et moerore in laetitiam planctuque in tripudium commutato gaudere laetari exsultare et canere coeperunt, ob magnam laetitiam splendidissimo vestitu et mundo ornatae. Deinde carmina et laudes recitare ac dicere coeperunt O Iesu fili Davidis, qui moerorem in gaudium et lamenta in laetitiam convertis. Manseruntque ibi Iosephus et Maria decem dies. Deinde profecti sunt, magnis honoribus ab hisce hominibus affecti, qui illis valedixerunt, et a valedicendo reverterunt flentes, maxime ista puella.

CAPUT XXIII.

Hinc digressi cum in terram desertam pervenissent eamque latrocinii infestam esse audissent, Iosephus et heras

XXII. *salutari interventu*: ita Fl. pro *benedictione*, quod erat apud Sik.
tripudium: ita Fl.; Sik. verterat *ritium*.

Maria regionem hanc noctu traicere cogitarunt. At inter eundum ecce duos in via latrones conspiciunt cubantes, et cum illis multitudinem latronum qui illorum socii erant itidem dormientium. Erant autem duo isti latrones, in quos inciderant, Titus et Dumachus. Dixit igitur Titus Dumacho Rogo te ut istos sinas abire libere, atque ita ut socii nostri eos non animadvertant. Recusante autem Dumacho rursus Titus Cape tibi, inquit, a me quadraginta drachmas, et pignus habe hocce. Simul zonam qua cinctus erat ei porrexit, ut ne hisceret neve loqueretur. Vidensque domina hera Maria hunc latronem ipsis benefecisse, ait illi Dominus deus te dextra sua sustentabit et remissionem peccatorum tibi largietur. Dominus autem Iesus respondit et dixit matri suae Post triginta annos, o mater, crucifigent me Iudaei Hierosolymae, et duo isti latrones mecum una in crucem tollentur, Titus ad dextram meam et Dumachus ad sinistram, et post illum diem praecedet me Titus in paradisum. Cumque dixisset illa Avertat hoc a te deus, mi fili, abierunt illinc ad urbem idolorum, quae, cum illi appropinquassent, in colles arenaceos fuit mutata.

CAPUT XXIV.

Hinc ad sycomorum illam digressi sunt quae hodie Matarea vocatur, et produxit dominus Iesus fontem in Matarea, in quo hera Maria subuculam eius lavit. Ex sudore autem domini Iesu, quem illa ibi sparsit, balsamum in illa regione provenit.

CAPUT XXV.

Inde Memphin descenderunt, visoque Pharaone triennium in Egypto substiterunt; fecitque dominus Iesus plurima in Egypto miracula, quae neque in evangelio infantiae neque in evangelio perfecto scripta reperiuntur.

XXIV. *subuculam*: ita Fl. pro *tunicam*.

CAPUT XXVI.

Exacto vero triennio rediit ex Egypto, et reversus est; cumque Iudaeam attingissent, timuit Iosephus illam intrare; audiens vero decessisse Herodem et Archelaum filium in locum eius successisse, timuit quidem, sed in Iudaeam abiit. Apparuitque illi angelus dei et dixit O Iosephe, abi in urbem Nazareth atque ibi subsiste.

Mirum sane gestari sic et circumferri per regiones dominum regionum.

CAPUT XXVII.

Ingressi deinde urbem Bethlehemum viderunt ibi morbos multos et graves, oculos infantum infestantes, qui inde moriebantur. Aderat ibi mulier aegrotum habens filium, quem morti iam propinquum ad dominam heram Mariam adduxit, quae illam conspexit Iesum Christum lavans. Tum dixit mulier illa O domina mea Maria, adspice filium hunc meum qui gravi dolore laborat. Et exaudiens illam hera Maria Cape, inquit, aliquantum istius aquae qua filium meum abluī, eaque illum consperge. Accipiens ergo illa paullulum de ista aqua, prout dixerat hera Maria, filium suum ea perfudit: quo facto huius agitatio remisit, et cum paullulum dormiisset, salvus postea et sanus ex somno experrectus est. Mater de hoc gaudens rursus eum ad heram Mariam adduxit. Haec vero ei dixit Gratias age deo, quod filium hunc tuum sanavit.

CAPUT XXVIII.

Erat ibidem alia mulier, vicina eius cuius filius modo convaluerat. Huius filius cum eodem morbo laboraret, iam

---

XXVI. *timuit quidem, sed in Iudaeam abiit*: ita Fl. pro Sikiana interpretatione metuit et in Iudaeam abiit.

XXVII. *quo facto -- remisit*: ita Fl. Apud Sik. et Thil. legitur qui vehemēti agitatione lassatus in soporem lapsus est.

que fere excaecati essent eius oculi, noctes et dies eiulabat. Huic sanati infantis genitrix Quare, inquit, non defers filium tuum ad heram Mariam, sicuti ego filium meum ad illam detuli, cum morti propinquus esset? qui convaluit aqua illa qua corpus Iesu filii eius ablutum fuerat. Quae cum ex ea audivisset mulier ista, ipsa quoque abiit, acceptaque eadem aqua filium suum abluit, cuius extemplo corpus et oculi convaluerunt. Hanc quoque heram Maria, cum filium suum ad ipsam detulisset eique omnia quae evererant aperuisset, gratias deo pro filio in validudinem restituto agere neque cuiquam hanc rem narrare iussit.

CAPUT XXIX.

Erant in eadem urbe duae feminae, unius viri uxores, quarum utrique erat filius febricitans. Harum altera Maria vocabatur, et filio eius Cleopae erat nomen. Surrexit ista et assumpto filio suo dominam heram Mariam matrem Iesu adiit, oblatoque ei pulcro mantili O domina mea Maria, inquit, accipe a me hoc mantile et pro illo da mihi unam fasciolam. Fecit hoc Maria, abiitque mater Cleopae et confectam ex illa subnuculam filio suo induit. Sic sanatus est morbus eius; at filius rivalis diem obiit. Hinc orta inter illas inimicitia cum alternis hebdomadibus munia domestica obirent, instarentque quondam vices Mariae matris Cleopae, haec panem coctura furnum calefecit, et massam subactam allatura filio suo Cleopa ad furnum relicto abiit. Hunc aemula eius solum conspicata — furnus autem succenso igne aestuabat —prehendit et in furnum coniecit, ac sese inde subduxit. Rediens Maria vidensque filium suum Cleopam in medio furno iacentem ridere furnumque refrixisse, ac si nihil in eum ignis coniectum foret, cognovit aemulam suam illum in ignem immisisse. Extractum ergo eum ad heram dominam Mariam detulit eidem-

XXIX. *Cleopae per totum caput: ita Fl.; Sik. et Thil. Kaljufo.*

massam subactam -- abili: ita Fl. Apud Sik. et Thil. est farinam petitura, filio suo Kaljufo ad furnum relicto, foras prodibat

que casum eius narravit. Cui illa Tace, inquit, neve cuiquam hanc rem narra; nam metuo tibi si eam divulgaveris. Postea aemula eius aquam hanstura ad puteum processit, et conspiciata Cleopam iuxta puteum ludentem neque quemquam adesse, prehensum illum in puteum deturbavit, ipsa autem domum abiit. Cum homines aquam ex puteo petituri accessissent, viderunt puerum illum in superficie aquae sedentem: itaque descenderunt eumque extraxerunt. Cepit autem eos magna admiratio istius pueri, et deum laudarunt. Tum venit mater eius sublatumque illum flens ad dominam heram Mariam detulit et dixit O domina mea, vide quid aemula mea filio meo fecerit, et quomodo in puteum illum deturbaverit; fieri non potest quin eum aliquando perdat. Dixit illi hera Maria Deus te ab ista vindicabit. Deinde cum aquam hanstura ad puteum aemula processisset, pedibus fune implicatis in puteum decidit. Venerunt quidem homines ut eam extraherent, sed caput eius contusum et ossa fracta invenerunt. Sic mala morte periit, et eventum in ea habuit dictum illud Alte puteum foderunt, sed ceciderunt in foveam quam paraverant.

CAPUT XXX.

Alia illic mulier geminos habebat filios qui in morbum inciderant, defunctoque altero alter animam agebat: quem sublatum mater flens ad dominam heram Mariam detulit et O domina mea, inquit, opem mihi fer et succurre. Nam duos habui filios, quorum alterum modo sepelivi, alter vero morti propinquus est. Vide quomodo deum rogatura et oratura sim. Coepitque dicere O domine, tu es clemens et misericors et pius: duos mihi dedisti filios, quorum alterum cum abstuleris, hunc saltem mihi relinque. Itaque hera Maria

neve cuiquam -- narra: haec apud Sik. et Thil. omissa erant.

ipsa -- abiit: haec omissa erant apud Sik. et Thil.

itaque descenderunt -- extraxerunt: ita Fl. Verterat Sik. quem demissis [funibus] extrahabant

Alte puteum foderunt: ita Fl. pro Puteum foderunt et alle humum egresserunt

fervorem fletus eius conspiciens miserta est eius et Pone, inquit, filium tuum in lecto filii mei eiusque vestibus ipsum contege. Cumque posuisset eum in lecto in quo Christus iacebat, iam vero vita defunctus oculos clauserat, simul atque odor vestium domini Iesu Christi illum puerum contigit, oculos aperuit magnaque voce matrem inclamans panem poposcit et acceptum suxit. Tunc mater eius O domina Maria, inquit, nunc cognovi virtutem dei in te habitare, adeo ut filius tuus sanet homines eiusdem cum ipso naturae participes, postquam vestes eius attigerint. Hic puer sanatus is est qui in evangelio Bartholomaeus vocatur.

CAPUT XXXI.

Erat porro ibi mulier leprosa, quae adiens dominam heram Mariam matrem Iesu dixit Domina mea, opem mihi fer. Respondit vero hera Maria Ecquodnam auxilium petis? aurumne an argentum? an ut corpus tuum a lepra mundetur? At rogavit mulier ista Quis hoc mihi dare potest? Cui hera Maria Paullulum, inquit, exspecta, donec filium meum Iesum laverim et in lecto reposuerim. Exspectavit mulier, ut Maria ei dixerat: haec autem cum Iesum in lecto posuisset, aquam qua corpus eius abluerat mulieri porrigens Cape, inquit, aliquantum istius aquae et in corpus tuum effunde. Quod cum fecisset, extemplo mundata deum laudavit et gratias ipsi egit.

CAPUT XXXII.

Abiit ergo postquam triduum apud illam mansit, et in urbem perveniens vidit ibi virum principem qui alius principis filiam duxerat uxorem: sed cum vidisset mulierem, conspexerat inter oculos eius signum leprae instar stellae; adeoque matrimonium dissolutum et irritum factum fuerat. Hos

---

XXX. iam autem vita defunctus oculos clauserat: ita Fl. pro modo autem oculi eius in aeternam noctem clauderentur. Quo loco etiam arabicum textum emendavit Fl.

illa mulier in eo statu conspicata moestitia oppressos et flentes caussam ex illis fletus quaesivit. At illi Ne, inquit, in statum nostrum inquirito; dolorem enim nostrum nulli mortaliam narrare aut alii cuiquam aperire possumus. Institit tamen illa, atque ut illud sibi committerent rogavit: sese enim fortasse remedium eius indicaturam. Cum ergo monstrassent ipsi puellam et signum leprae quod inter eius oculos apparebat, hoc conspecto Ego quoque, inquit mulier, quam hic videtis, eodem morbo laboraveram, cum alicuius negotii causa, quod forte mihi obvenerat, Bethlehemum sum profecta. Ibi speluncam ingressa mulierem nomine Mariam vidi, cuius filius erat qui Iesus vocabatur: haec cum me leprosam vidisset, mei miserta aquam qua filii sui corpus laverat mihi porrexerat. Ea corpus meum perfudi, et munda evasi. Dixerunt ergo feminae illi Numquid, o domina, surges et nobiscum proficiscens dominam heram Mariam nobis commonstrabis? Annuente illa surrexerunt et ad dominam heram Mariam iverunt, splendida secum munera ferentes. Cumque intrassent et munera illa ipsi obtulissent, puellam istam leprosam quam adduxerant ipsi monstrarunt. Dixit ergo hera Maria Misericordia domini Iesu Christi descendat super vos: et paullulum aquae eius qua corpus Iesu Christi abluerat illis quoque porrigens hac miseram lavari iussit. Quod cum fecissent, extemplo sanata est, ipsique et omnes adstantes deum laudaverunt. Laeti ergo in urbem suam reverterunt, dominum propterea laudantes. Cum vero princeps audisset sanatum esse uxorem suam, ea in domum suam recepta secundas nuptias fecit, et pro recuperata uxoris sanitate grates deo egit.

CAPUT XXXIII.

Erat quoque ibi adolescentula, quae a satana affligeba-

XXXII. *Cum ergo monstrassent ipsi puellam -- sum profecta: ita Fl. Verterat Sik. ita: Cum ergo monstrarent -- et signa leprae quae -- apparebant, Ego quoque, inquit mulier, -- laboravi, et Bethlehemum negotiorum causa profecta sum*

tur: maledictus enim ille forma ingentis draconis subinde illi apparebat eamque deglutire parabat; omnem quoque eius sanguinem exsugebat, ita ut cadaveri similis remaneret. Haec, quotiescumque ad eam accedebat, manibus super caput iunctis vociferabatur et dicebat Vae, vae mihi, quod nemo adest qui a pessimo isto dracone me liberet. Pater autem et mater eius et omnes qui circa ipsam erant aut ipsam videbant eius sortem dolebant; et homines promiscue eam circumstitebant omnesque flebant et lamentabantur, praesertim cum ipsa fleret et diceret O fratres mei et amici, nemone est qui ab homicida isto me liberet? Filia vero principis quae a lepra sua sanata fuerat, audiens vocem puellae istius ascendit in castelli sui tectum viditque illam manibus super caput iunctis flentem omnesque circumstantium globos pariter flentes. Rogavit igitur maritum istius daemoniacae an viveret mater uxoris ipsius. Qui cum utrumque eius parentem vivere dixisset, Matrem eius, inquit illa, ad me arcesse. Quam ut ab eo arcessitam vidit, Lymphata haec adolescentula, inquit, num filia tua est? Ita, o domina, inquit mulier illa tristis et flens, haec filia mea est. Respondit filia principis Gela secretum meum; nam fateor tibi me fuisse leprosam, sed nunc sanavit me domina Maria, mater Iesu Christi. Quod si filiam tuam sanari vis, ea Bethlehemum abducta Mariam matrem Iesu require, et filiam tuam sanatum iri confide: ego vero confido, te filia recte valente laetam huc reversuram. Illa mulier simul atque orationem filiae principis audit, confestim filiam suam secum abduxit, et ad locum designatum profecta dominam heram Mariam adiit eique filiae suae statum aperuit. Audita oratione eius hera Maria praebuit illi paullulum aquae eius qua corpus filii sui Iesu abluerat, idque eam in corpus filiae effundere iussit. Data quoque ipsi fascia ex panniculis domini Iesu Cape, inquit, hanc fasciam eamque hosti tuo,

---

XXXIII. ego vero confido te -- ad locum designatum: ita Fl. Legitur ex Siki interpretatione credo enim te sanata filia laetam reversuram. Statim ab extrema parte verbi surrexit illa, et cum filia sua ad locum designatum.

quotiescumque illum videris, ostende. Et cum salutatione illas dimisit.

CAPUT XXXIV.

Cum ergo digressae ab illa in regionem suam rediissent, adessetque tempus quo satanas ille invadere eam solebat, hoc ipso tempore apparuit illi hic maledictus sub forma ingentis draconis, a quo conspecto puella timuit. Cui mater Ne time, o filia; sine illum ad te accedere, tum fasciam quam dedit nobis domina Maria ostende ipsi, et quid futurum sit videamus. Cum igitur satanas ille draconem terribilem refereus appropinquasset, corpus puellae praeter timore eius inhorruit; sed simulatque fasciam istam promisit et capiti suo imposuit oculosque ea obtexit, ex ea fascia flammae et prunae emicare atque in draconem proiici coeperunt. O magnum illud miraculum, quod factum est simulatque draco fasciam domini Iesu adspexit, ex qua ignis emicabat et in caput eius atque oculos proiiciebatur. Magna ille voce exclamavit Quid mihi tecum est, o Iesu fili Mariae? quo a te fugiam? Magno cum timore tergum vertens a puella discessit, neque unquam postea ei apparuit. Puella autem iam ab eo otium habuit et deo laudes gratiasque egit, et cum ipsa omnes qui miraculo illi interfuerant.

CAPUT XXXV.

Alia ibidem mulier degebat, cuius filius a satana vexabatur. Hic, Iudas nomine, quotiescumque satanas ille eum corripiebat, omnes qui ad eum appropinquabant mordebat, ac si neminem iuxta se inveniebat suas ipse manus et caetera membra mordebat. Audiens ergo mater huius miseri famam herae Mariae et filii eius Iesu surrexit ac filium suum Iudam secum ad dominam Mariam deduxit. Interim Iacobus et Ioses dominum Iesum infantem abduxerant, ut cum cae-

XXXIV. *Puella autem -- habuit: ita Fl. pro Sic puellae huius negotium facessere desitit*

teris infantibus luderent; ac domo egressi consederant, et cum eis dominus Iesus. Accessit Iudas daemoniacus et ad dextram Iesu consedit; tum a satana, ut fieri solebat, infestus dominum Iesum mordere voluit, sed non potuit, tamen latus Iesu dextrum percussit, unde hic flere coepit. Extemplo exivit ex puero illo satanas fugiens, cani rabido similis. Hic autem puer, qui Iesum percussit et ex quo satanas sub forma canis exivit, erat Iudas Ischariotes, qui illum Iudaeis prodidit; et idem eius latus, in quo percusserat eum Iudas, Iudaei lancea confixerunt.

CAPUT XXXVI.

Cum vero dominus Iesus septem a nativitate sua annos complevisset, die quodam cum pueris aequalibus, i. e. qui ei aetate compares erant, versabatur. Ludebant autem in luto, unde simulacra asinorum boum avium aliorumque animalium fingebant, et sua quisque arte glorians suum opus probabat. Tunc dominus Iesus dixit pueris Ego illa quae feci simulacra incedere iubebo. Rogatus a pueris num igitur creatoris esset filius, dominus Iesus illa incedere iussit: quae extemplo subsilire coeperunt; deinde, cum iis veniam dedisset, rursus substituerunt. Fecerat autem avium passerumque figuras, quae, cum volare ipsas iuberet, volabant, et cum stare iuberentur, consistebant; cum autem cibum et potum iis porrigeret, edebant et bibebant. Postquam abierunt pueri et parentibus ista suis retulerunt, dixerunt illis patres ipsorum Cavete, o filii, iterum cum eo consuescatis: est enim veneficus; fugite igitur eum et vitate, neve dehinc iterum cum eo ludite.

CAPUT XXXVII.

Quodam die dominus Iesus cum pueris discurrens et

XXXVI. *ludebant autem in luto - - probabat: ita Fl. pro Sikii interpretatione, quae sic habet: qui ludentes varias ex luto formas fingebant, asinos, boves, volucres, et alia his similia, et unusquisque suum iactans opus super caeterorum plasmata offerre conabatur*

ludens officinam tinctoris praeteriit, cuius nomen erat Salem; habebant autem in officina eius multos pannos, quos tincturus erat. Ingressus igitur dominus Iesus officinam tinctoris pannos hosce universos sumsit et in cupam caeruleo iudico plenam coniecit. Salem cum venisset pannosque perditos vidisset, voce maxima clamare coepit et dominum Iesum obiurgare dicens Quid fecisti mihi, o fili Mariae? Me apud omnes oppidanos infamem reddidisti: quilibet enim commodum sibi colorem voluit, tu vero cum venisses omnia perdidisti. Respondit dominus Iesus Cuiuscumque panni colorem mutari volueris, hunc ego tibi mutabo; statimque pannos ex cupa extrahere coepit, singulos eo imbutos colore quem tinctor volebat, donec omnes eduxit. Hoc miraculum atque prodigium videntes Iudaei deum laudarunt.

CAPUT XXXVIII.

Iosephus autem per totam urbem circumiens dominum Iesum secum ducebat, cum propter opificium eius homines illum accerserent ut portas ipsis et mulctralia et spondas et arcas conficeret; eratque cum ipso dominus Iesus quocumque ibat. Quoties ergo Iosepho aliquid operis sui sive cubito sive spithama longius aut brevius, latius vel angustius faciendum erat, dominus Iesus manum suam versus illud extendebat, quo facto tale quale volebat Iosephus fiebat, neque ipsi opus erat quicquam manu sua facere: non erat enim Iosephus artis fabrilis admodum peritus.

CAPUT XXXIX.

Quodam vero die accersivit illum rex Hierosolymae et Volo, inquit, Iosephe, ut solium mihi conficias ad mensuram loci illius in quo sedere consuevi. Paruit Iosephus, et

---

XXXVII. *me apud omnes -- reddidisti*: ita Fl. pro *et me et oves meos in iuria affecti*

XXXVIII. *sive cubito sive spithama*: haec apud Sik. et Thil. omissa erant. *non erat enim* etc: ita Fl. pro *quia nec admodum peritus erat artis fabrilis*
 Brang. apocr. ed. Tischendorf.

postquam statim operi manum admovit, biennium in regia mansit, donec fabricam illius solii absolvit. Cum autem illud in locum suum transferendum curasset, ab unoquoque latere duas ei spithamas a praefinita mensura deesse animadvertit. Quo viso rex Iosepho iratus est; Iosephus autem a rege vehementer timens noctem incoenatus peregit nec quicquam omnino gustavit. Tunc a domino Iesu rogatus quare timeret, Quia, inquit Iosephus, omne illud quod per biennium feci perdidit. Cui dominus Iesus Ne time, inquit, neve animum abiice; sed prehende tu unum solii latus, ego alterum prehendam, ut illud corrigamus. Cumque fecisset Iosephus quemadmodum dixerat dominus Iesus, et uterque a latere suo traxisset, correctum est solium et ad iustam loci illius mensuram redactum. Quo prodigio conspecto qui aderant obstupuerunt et deum laudarunt. Ligna vero eius solii ex illis erant quae tempore Salomonis filii Davidis celebrabantur, i. e. ligna varia et multiplicia.

CAPUT XL.

Alio quodam die dominus Iesus in viam egressus et pueros qui ad ludendum convenerant conspicatus eos insectus est, pueri autem se ab illo absconderunt. Dominus Iesus igitur cum ad portam domus cuiusdam venisset et stantes ibi mulieres conspexisset, eas rogavit quonam pueri illi abissent. Cumque neminem ibi adesse respondissent, iterum dominus Iesus Hi, inquit, quos in fornace videtis, quinam sunt? Respondentibus illis haedos esse triennes, clamavit dominus Iesus dixitque Huc exite, o haedi, ad pastorem vestrum. Tum pueri haedorum speciem habentes exierunt et

XXXIX. *Iosephus autem a rege -- gustavit: ita Fl. pro et Iosephus iram regis metuens incoenatus dormiebat, cum nihil omnino gustasset*

Ligna autem illius solii etc: ita Fl. Apud Sik. et Thil. est Fabricatum vero erat solium hoc ex ligno illo quod exstiterat tempore Salomonis, Davidis filii, ligno scilicet variis formis et figuris insignito.

XI. *Tum pueri -- exierunt: ita Fl.; Sik. et Thil. Et confestim egrediebantur pueri haedis similes*

circa ipsum exsultare coeperunt: quo conspecto mulieres illae admodum miratae et tremore correptae prope dominum Iesum supplices adorarunt, dicentes O domine noster Iesu, fili Mariae, tu revera es pastor ille bonus Israelis, miserere ancillarum tuarum quae coram te stant quaeque nunquam dubitarunt: ad sanandum enim, o domine noster, venisti, non ad perdendum. Cum autem respondisset dominus Iesus, filios Israelis Aethiopum instar esse inter populos, dixerunt mulieres Tu, domine, omnia nosti neque te quicquam latet; nunc vero te rogamus et a pietate tua petimus ut pueros istos servos tuos in pristinum ipsorum statum restituas. Dixit ergo dominus Iesus Adeste o pueri, ut abeamus et ludamus; et extemplo adstantibus hisce feminis haedi in pueros mutati sunt.

CAPUT XLI.

Mense autem Adar Iesus in modum regis pueros congregavit: illi vestes suas humi straverunt, ipse super eas consedit. Tum coronam ex floribus concertam capiti eius imposuerunt et cubiculariorum instar regi adstantium a dextra et sinistra coram ipso constiterunt. Quicumque autem per viam illam transibat, illum vi abstrahabant pueri dicentes Huc ades et regem adora, deinde in via tua perge.

CAPUT XLII.

Interea, dum haec gerebantur, accedebant viri qui puerum gestabant. Hic enim puer ligna petiturus cum aequalibus suis in montem discesserat; ibi vero cum perdicis nidum invenisset, et manum suam ut ova exinde tolleret extendisset, serpens eum malignus ex medio nido pupugit, ita ut auxilium advocaret. Sodales cum prope accessissent, invenerunt illum in terra iacentem mortui instar; tum venerunt propinqui

quaeque nunquam dubitarunt - - ad perdendum: ita Fl. pro quae minime dubitant quin tu, o domine noster, ad sanandum, non vero ad perdendum veneris

XLI. *deinde in via tua perge: ita Fl. pro ut felix tibi iter contingat*

eius eumque in urbem referendum sustulerunt. Postquam vero pervenerant ad locum eum in quo dominus Iesus more regis residebat, caeterique pueri ministrorum instar circumstabant, pueri prope obviam processerunt ei qui a serpente morsus erat et dixerunt propinquis eius Agite salutate regem. Sed cum propter moerorem in quo versabantur accedere nolent, pueri eos invitos vi abstraxerunt. Et cum ad dominum Iesum pervenissent, rogavit ille quare hunc puerum gestarent. Atque illis respondentibus quod serpens ipsum momordisset, dixit dominus Iesus pueris Eamus ut serpentem illum interficiamus. Rogantibus vero parentibus pueri ut abire se sinerent, quod filius ipsorum in agone mortis versaretur, responderunt pueri dicentes Annon audistis quod rex dixit Eamus et occidamus serpentem? et vos morem ei non geretis? Et sic ipsis nolentibus lecticam retro abduxerunt. Cumque ad nidum illum pervenissent, dixit dominus Iesus pueris Hiccine est locus serpentis? Atque illis annuentibus, serpens a domino vocatus sine mora prodiit, sese ipsi submittens. Cui ille Abi, inquit, et omne venenum quod huic puero insinuasti exsuge. Itaque serpens iste ad puerum adrepsit et omne suum venenum exsuxit; tunc maledixit illi dominus Iesus: quo facto statim diruptus est; puer autem manu domini Iesu permulsus convaluit. Et cum flere inciperet, Noli flere, inquit dominus Iesus, mox enim meus eris discipulus. Et hic est Simon Cananites, cuius in evangelio fit mentio.

CAPUT XLIII.

Alio die Iosephus filium suum Iacobum lignatum miserat, et comitem se illi dominus Iesus adiunxerat. Cumque pervenissent ad locum in quo ligna erant, coepissetque Iacobus illa colligere, ecce vipera maligna illius manum momordit, ita ut vociferari et flere inciperet. Eum igitur in hoc statu cernens dominus Iesus accessit ad ipsum, locumque in quo vipera eum momorderat afflavit: quo facto extemplo sanatus est.

CAPUT XLIV.

Quodam die, cum dominus Iesus iterum versaretur inter pneros qui in tecto ludebant, quidam puerorum ex alto decidens confestim exspiravit. Diffugientibus vero caeteris pueris dominus Iesus solus in tecto remansit. Cumque advenissent propinqui illius pueri, dixerunt domino Iesu Tu filium nostrum ex tecto praecipitem dedisti. Illo autem id negante vociferati sunt dicentes Filius noster mortuus est, et hic est qui eum interfecit. Quibus dominus Iesus Ne me, inquit, infamate; quodsi mihi non creditis, agite rogemus puerum ipsum, qui veritatem in lucem producat. Tunc descendit dominus Iesus, et super mortuum stans voce magna Zeno, inquit, Zeno, quis te de tecto praecipitavit? Tunc respondens mortuus Domine, ait, non tu me deiecisti, sed ó δέυνα me ex illo deturbavit. Et cum praecepisset dominus adstantibus ut ad verba eius attenderent, omnes qui aderant deum pro hoc miraculo laudarunt.

CAPUT XLV.

Iusserat aliquando hera domina Maria dominum Iesum abire et aquam ipsi ex puteo afferre. Cum ergo petitem aquam abisset, hydria iam completa allisa et fracta est. Expandens vero dominus Iesus sudarium suum collectam aquam ad matrem suam in eo detulit, quae rem mirata est. Recondabat autem et conservabat in corde suo omnia quae videbat.

CAPUT XLVI.

Rursus alio die dominus Iesus ad rivum aquae versabatur cum pueris, fecerantque iterum piscinulas. Dominus autem Iesus duodecim passerres finxerat, eosque circa piscinam

XLIV. *Ne me, inquit, infamate -- agite rogemus*: ita Fl. pro Sikii interpretatione hac *Ne me, inquit, arguite facinoris, cuius neuliquam me convincere poteritis; sed agite rogemus*

XLV. *allisa et fracta est*: ita Fl. pro *cum sursum attolleretur, fracta est*

XLVI. *fecerantque -- passerres finxerat*: ita Fl. pro *educeruntque per sulcos*

suam ad singula latera ternos instruxerat. Erat autem dies sabbati. Itaque accedens filius Hanani Iudaeus eosque conspiciens talia molientes, iratus et indignabundus Itane, inquit, die sabbati figuras ex luto fingitis? Et prope accurrens piscinas eorum destruxit. Cum vero dominus Iesus manus suas super passeret quos finxerat complosisset, avolarunt illi pipientes.

Deinde filio Hanani ad Iesu quoque piscinam accedente eamque calceis conculcante, evanuit aqua eius. Dixitque illi dominus Iesus Quemadmodum evanuit aqua ista, sic tua quoque vita evanescet. Et extemplo puer ille exaruit.

CAPUT XLVII.

Alio tempore cum vesperi dominus Iesus cum Iosepho domum reverteretur, obviam habuit puerum, qui currens ipsum tam vehementer impulit ut caderet. Cui dominus Iesus Quemadmodum me proiecisti, ita cades neque surges. Eademque hora corruit puer et exspiravit.

CAPUT XLVIII.

Erat porro Hierosolymae quidam Zachaeus nomine qui pueros erudiebat. Dixit is Iosepho Quare, o Iosephe, non adducis ad me Iesum ut litteras discat? Annuit illi Iosephus, et ad heram Mariam hoc retulit. Ad magistrum itaque illum deduxerunt: qui simulatque eum conspexit, alphabetum ipsi conscripsit et ut Aleph diceret praecepit. Et cum dixisset Aleph, magister eum Beth pronunciare iussit. Cui dominus Iesus Dic mihi prius significationem litterae Aleph, et tum Beth pronunciabo. Cumque magister verbera ei intentaret, exposuit illi dominus Iesus significationes litterarum Aleph et Beth; item quaenam litterarum figurae essent rectae, quae-

---

aquam ex rivo illo, piscinulas sibi construentes; feceratque dominus Iesus duodecim passeret

iratus et indignabundus: haec apud Sik. et Thil. non expressa erant.

eamque calceis conculcante: ita Fl.; Sik. verterat ut illam destrueret

nam intortae, quatenam in spiram circumductae, quae punctis insignitae, quae iisdem carentes; quare alia littera aliam praecederet; aliaque plurima enarrare coepit et elucidare quae magister ipse nec audiverat unquam nec in libro ullo legerat. Dixit porro magistro dominus Iesus Attende ut dicam tibi. Coepitque clare et distincte recitare Aleph, Beth, Gimel, Daleth, usque ad Tau. Quod miratus magister Hunc, inquit, puerum ante Noachum natum esse existimo; conversusque ad Iosephum Adduxisti mihi, ait, erudiendum puerum magistris omnibus doctiorem. Herae quoque Mariae dixit Filio huic tuo nulla institutione opus est.

CAPUT XLIX.

Ad alium deinde magistrum doctiorem eum deduxerunt: qui ut eum conspexit, Dic Aleph, inquit. Cumque dixisset Aleph, magister eum Beth pronunciare iussit. Cui respondens dominus Iesus Dic mihi, inquit, prius significationem litterae Aleph, et tum Beth pronunciabo. Hic cum sublata manu eum verberasset magister, confestum manus ipsius exaruit, et mortuus est. Tunc dixit Iosephus herae Mariae Ab hoc tempore non sinemus eum domo exire, quoniam quisquis ipsi adversatur morte plectitur.

CAPUT L.

Et cum factus esset annorum duodecim, duxerunt eum Hierosolymam ad festum. Finito autem festo ipsi quidem reverterunt, sed dominus Iesus remansit in templo inter doctores et seniores et eruditos ex filiis Israelis, quos de scientiis varia interrogabat, et vicissim eis respondebat. Dixit enim illis Messias cuius est filius? Responderunt illi Filius Davidis. Quare ergo, inquit, in spiritu vocat illum dominum suum, cum dicit Dixit dominus domino meo Sede ad

---

XLVIII. *intortae* -- in spiram circumductae: ita Fl. Apud Sik. est obli-
quae -- *duplicatas*

usque ad Tau: ita Fl. Apud Sikiun est usque ad finem alphabeti

dextram meam, ut hostes tuos vestigiis pedum tuorum subiiciam? Rursus dixit ei princeps doctorum Legistine libros? Et libros, inquit dominus Iesus, et ea quae in libris continentur; et explicavit libros et legem et praecepta et statuta et mysteria quae in libris prophetarum continentur, res quas nullius creaturae intellectus assequitur. Dixit ergo doctor ille Ego hactenus talem scientiam nec consecutus sum nec audivi: quis tandem, putas, puer iste erit?

CAPUT LI.

Cumque adesset ibidem philosophus, astronomiae peritus, rogassetque dominum Iesum num astronomiae studuisset, respondit ei dominus Iesus exposuitque numerum sphaerarum et corporum coelestium, eorumque naturas et operationes, oppositionem, aspectum triquetrum, quadratum et sextilem, cursum directum eorundem et retrogradationem, scripula scripularumque sexagesimas, aliaque quae ratio non assequitur.

CAPUT LII.

Aderat quoque inter illos philosophos tractandarum rerum naturalium peritissimus: qui cum rogasset dominum Iesum an medicinae studuisset, respondens ille exposuit ei physica et metaphysica, hyperphysica et hypophysica, virtutes quoque corporis et humores eorundemque effectus; numerum item membrorum et ossium, venarum, arteriarum et nervorum; item effectum caloris et siccitatis, frigoris et humiditatis, quaeque ex hisce orirentur; quanam esset operatio animae in corpus eiusque sensus et virtutes; quanam esset operatio facultatis loquendi, irascendi, appetendi; denique

LI. *cursum directum*: ita Fl. pro *progressionem*

scripula scr. sexagesimas: ita Fl. pro *computum denique et prognosticationem*

LII. *tractandarum rerum naturalium*: ita Fl. pro *medicinae et naturalis scientiae*

item effectum caloris etc.: ita Fl. pro *temperamenta etiam, calidum et siccum, frigidum et humidum*

coniunctionem et disiunctionem, aliaque quae nullius creaturae intellectus assequitur. Tunc surrexit philosophus ille et dominum Iesum adoravit, et O domine, inquit, ab hoc tempore ero discipulus tuus et servus.

CAPUT LIII.

Dum haec et alia inter sese loquebantur, adfuit domina hera Maria, postquam ipsum quaerens triduum cum Iosepho circumivit. Videns ergo eum inter doctores sedentem perque vices ipsos rogantem et respondentem, dixit illi Mi fili, quare ita fecisti nobis? ecce ego et pater tuus te magno cum labore quaerimus. At ille Quare, inquit, me quaeritis? nonne scitis decere me ut in domo patris mei verser? Sed ipsi non intellexerunt verba quae eis dixerat. Tunc doctores illi rogarunt Mariam, hiccine ipsius esset filius, et annuente ipsa, O te felicem, dixerunt, Maria, quae hunc talem peperisti. Reversus autem cum eis Nazarethum in omnibus rebus morem eis gerebat. Et mater eius conservabat omnia verba ista in corde suo. Dominus vero Iesus proficiebat statura et sapientia et gratia apud deum et homines.

CAPUT LIV.

Atque ab hoc die miracula arcana et secreta sua occulere coepit et legi operam dare, donec annum trigesimum complevit, quando pater publice eum ad Iordanem declaravit hac coelitus voce demissa Hic est filius meus dilectus, in quo acquiesco; praesente spiritu sancto in forma columbae candidae.

CAPUT LV.

Hic est quem supplices adoramus, qui essentiam nobis et vitam dedit et ex uteris matrum nostrarum nos eduxit, qui

---

coniunctionem et disiunctionem: ita Fl. pro *congregationem et dissipationem*

LIII. *quaerimus* -- *quaeritis*; ita Fl. pro *quaesivimus* -- *quaerebatis*

LV. *qui essentiam*: ita Fl. pro *quoniam essentiam*

corpus humanum propter nos assumpsit nosque redemit, ut complecteretur nos aeterna misericordia, et clementiam suam ex liberalitate et beneficentia et generositate et benevolentia nobis exhiberet. Ipsi est gloria et beneficentia et potentia et imperium ab hoc tempore in sempiterna saecula. Amen.

**Explicit EVANGELIUM INFANTIAE totum
auxilio dei supremi, secundum ea quae
in archetypo invenimus.**

Ipsi est gloria et beneficentia: ita Fl. pro Ipsi sit gloria et laus

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
ΠΡΑΧΘΕΝΤΑ ΕΠΙ ΠΟΝΤΙΟΥ ΠΙΛΑΤΟΥ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἐγὼ Ἀνανίας προτίκτωρ ἀπὸ ἐπάρχων, τυγχάνων νομομαθῆς, ἐκ τῶν θεῶν γραφῶν ἐπέγνω τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστει προσελθὼν, καταξιωθεὶς δὲ καὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος· ἐρευνησας δὲ καὶ τὰ ὑπομνήματα τὰ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον πραχθέντα ἐπὶ τοῦ δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἃ κατέθεντο οἱ Ἰουδαῖοι ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, ταῦτα εὗρον τὰ ὑπομνήματα ἐν ἑβραϊκοῖς γράμμασιν, καὶ θεοῦ εὐδοκίᾳ μεθερμήνευσα γράμμασιν ἑλληνικοῖς εἰς ἐπίγνωσιν πάντων τῶν ἐπικαλουμένων τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς

* Ita titulum habent FH .. G τὰ ὑπομνήματα τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ .. C ὑπομνήματα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἃ ἐπράχθησαν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου ἡγεμονεύοντος τῆς Ἰουδαίας .. Coptus Commentarii Salvatoris conscripti sub Pontio Pilato praeside .. A ὑπομνήματα τῶν πραχθέντων εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου ἡγεμόνος συγγραφέντα ὑπὸ Νικοδήμου ἄρχοντος συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων γράμμασιν ἑβραϊκοῖς .. E ὑπομνήματα πραχθέντα (codex πραχθέντα) περὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἰουδαίας, ἅπερ αὐτὸς ὁ Πιλάτος (hoc accentu codex) ἐξέπεμψεν διὰ ἰδίας ἀναφορᾶς Λυγούστῳ Καίσαρι ἐν τῇ Ρώμῃ .. D ὑπόμνημα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ [ιστορία?] εἰς τὴν ἀποκαθλίωσιν αὐτοῦ συγγραφείσα παρὰ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου.

Prologum istum solum habet codex G; non habent ADEFGH: hiat B. Praeterea vero invenitur etiam in Copto interprete, item in Latinorum codicibus nonnullis, quos ad latinum textum vide.

προτίκτωρ: ita codex; Birch edidit προτεκτωρ | τυγχάνων: Thilo cum praecedentibus coniunxit. Idem post γραφῶν interpunxit. | ἐπέγνω: codex ἐπέγνω (Birch ἐπίγνω) | καταξιωθεὶς: codex κατηξιωθεὶς | κατέθεντο: codex -δοντο | εὗρον: codex ἐρῶ (Birch ἐρω) | μεθερμήνευσα: sic corrigendum videbatur pro

βασιλείας τοῦ δεσπότου ἡμῶν Φλαβίου Θεοδοσίου, ἔτους ἑπτακαιδεκάτου, καὶ Φλαβίου Οὐαλεντινιανοῦ τὸ ἕκτον, ἐν ἰνδικτιῶνι θ'.

Πάντες οὖν ὅσοι ἀναγινώσκετε καὶ μεταβάλλετε εἰς ἕτερα βιβλία, μνημονεύετε μου καὶ εὐχέσθε ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα ἑλεός μοι γένηται ὁ θεὸς καὶ ἰλάσῃται ταῖς ἀμαρτίαις μου ἃς ἤμαρτον εἰς αὐτόν.

Εἰρήνη τοῖς ἀναγινώσκουσι καὶ τοῖς ἀκούουσι καὶ τοῖς οἰκέταις αὐτῶν. ἀμήν.

Ἐν ἔτει πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος βασιλέως Ῥωμαίων, καὶ Ἡρώδου βασιλέως τῆς Γαλιλαίας, ἐν

μεθερμηνεύσας quod in codice est | τὸ ἕκτον: codex τοῦ ἕκτον, unde Thilo τοῦ ἕκτου edidit. Videtur Valentinianus tum sextum consul fuisse dici. Ceterum numerum ἑπτακαιδεκάτου confirmat Coptus, sed pro τὸ ἕκτον habet *quintum*. Latinus vero pro priore annum *decimum octavum*, et pro Οὐαλεντινιανοῦ τὸ ἕκτον habet *Valentiniano Augusto*.

καὶ μεταβάλλετε: καὶ in codice excidit | καὶ εὐχέσθε: ita potius scribendum videbatur quam εὐχ. καὶ, quemadmodum in codice est.

τ. οἰκέτ. αὐτῶν: ita legendum videtur quemadmodum Coptus habet *eorumque domui universae*. Birch ex ipso codice hauserat αὐτῶν, sed Thilo ibidem αὐτοῦ legit nec id („*servos dei*“) reiciendum putat.

Hanc temporis notam actibus praefigunt ACEG, item D. Praetereunt FH. Rursus hiat B. Eandem vero etiam Coptus et Latinorum aliquot codices tenent.

Ἐν (pro eo Birch edidit Ἐγένετο) ἔτει πεντεκαιδεκάτῳ cum CG. Eundem annum agnoscunt Clem. Alex. Strom. I. p. 147. Tertull. adv. Iud. 8. August. civ. dei 18, 54. Lactant. institut. 4, 10. . . DE ἐν ἔτει ὀκτωκαιδεκάτῳ. Hunc annum tuentur Hieronymus et Cedrenus ex Eusebii (vide post) ut sibi videntur auctoritate . . . Latinorum codd. Eins. Flor. Fabric. in anno XVIII. Quem annum confirmat ni fallor Coptus, in quo ante *anno* excidisse videtur *decimo*. Accedunt versiones veteres Germanicae, Anglo-saxonicae, Francogallicae. Eandem computationem praevit Eusebius in chron. armen. II. p. 264. (cf. etiam Syncell. chronogr. p. 324. Niceph. hist. eccl. 1, 40., quamquam Hieronymus vertit XVIII., ad stipulante post Cedreno, i. e. τῷ pro τῷ.) . . . A ἐν ἔτει δεκάτῳ. Item lat. cod. Cors. In utroque excidisse videtur alter numerus . . . denique Iul. Afric. (Reliq. sacr. ed. Routh. II, p. 187.) annum Tiberii XVI. tuetur. | ἡγεμονίας cum CDEG . . . A βασιλείας | βασιλέως Ῥωμαίων cum EG, item Copto et Latino . . . C καὶ βασιλ. Ῥωμ. . . A τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς . . . D om | καὶ Ἡρώδου (C add τοῦ, non item AG) βασιλέως τῆς Γαλιλαίας (cum G et [Γαλιλαίας habet] C, item Copto et Latino; A τῆς Ἰου-

ἐνεσκαυδεκάτῳ ἔτει τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, τῇ πρὸ ὀκτῶ καλανδῶν Ἀπριλλίων, ἥτις ἐστὶν εἰκάς πέμπτη Μαρτίου, ἐν ὑπατεία Ῥούφου καὶ Ῥουβελλῶνος, ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς διακοσιοστῆς δευτέρας Ὀλυμπιάδος, ἐπὶ ἀρχιερέως τῶν Ἰουδαίων Ἰωσήπου τοῦ Καϊάφα.

δαίας) . . D βασιλευόντος Ἡρώδου τῆς Ἰουδαίας, E καὶ Ἡρώδου τοῦ υἱοῦ Ἡρώδου τῆς Ἰουδαίας | ἐν (cum CG; praetermittunt AE) ἐνεσκαυδεκ. (A ἐνεσκαυδεκ.) ἔτει (hoc ante ἐνεσκαυδεκ. ponunt C [habet τη] G; iidem ante τῆς ἀρχῆς addunt ἐπὶ) τῆς ἀρχ. αὐτοῦ . . D om | τῇ πρὸ ὀκτῶ καλανδῶν Ἀπριλλίων (haec cum G et [omisso Ἀπριλλ.] A; C τῇ ὀγδόῃ Ἀπριλλίω), ἥτις ἐστὶν εἰκάς (ita A et [νίας] G; C ἡκάδι) πέμπτη Μαρτίου (ita G, item [Μαρτίω] C; A τοῦ Μαρτίου μηνός) . . eadem apud Latinos habentur; item in Copto quamquam τῇ usque Ἀπριλλίων non exprimit . . DE om. Nostram actorum Pilati lectionem iam notargam Eriphanius (haer. L. Quartodecim. 1. ἀπὸ τῶν ἄκτων δῆδεν Πλάτου ἀνχούσι τὴν ἀκριβεῖαν εὐρηκέναι, ἐν οἷς ἐμφέρεται τῇ πρὸ ὀκτῶ καλανδῶν Ἀπριλλίων τὸν σωτήρα πεπονθέναι.) et auctor (Chrysostomus?) homil. 8. in pascha (τὰ γὰρ ὑπομνήματα τὰ ὑπὸ Πλάτου παραθέντα καὶ τὴν προδεσμῶν περιέχει τοῦ πάσχα ἱστορεῖται οὖν ὅτι τῇ πρὸ ὀκτῶ καλανδῶν Ἀπριλλίων ἔπαθεν ὁ σωτήρ.). Sed Eriphanius testatur etiam in aliis actorum Pilati exemplis pro die VIII. se invenisse diem XV. Eundem vero diem octavum ante Calend. April. confirmant locis laudatis Clem. Alex., Tertull., Augustinus. Contra Graecorum Menaea diem Martii XXIII. tenent, ad quos accedit Lactantius l. l. Denique Eriphan. haer. LI. Alogor. 23. est πάσχει ὁ σωτήρ ἐν τῷ πρὸ γ' καλανδῶν Ἀπριλλίων. | ἐν ὑπατεία (ita A; C ἐν ὑπατίου, G ἐν ἱπατίου) Ῥούφου (ita A; G Ῥόφου; C Ῥουφίνου, nisi forte est ἐν ὑπατίουα ρουφίνου) καὶ Ῥουβελλῶνος (A Ῥουβελῶνος sic; G Ῥουβελιανῶ, C Ῥουβιλέωνου) . . D ἐπὶ ὑπατίου Βικεντιανῶ („quo nomine recentiores Graeci Romanum designant cuius proprium nomen ignorant“) . . E om. Sed cum lectione nostra consentit etiam Coptus: *consulatu Rufi et Rubellionis*. Item fere Latini, nisi quod *Rufini* pro *Rufi* habent. Praeterea cf. Eriphan. haer. LI. Alogor. 23. (ὑπατία Ῥούφου καὶ Ῥουβελῶνος), qui aequae ac *Fasti Siculi Rufum et Rubellionem* (Fast. Sic. *Rubellinum*) *consules duorum Geminorum* (τῶν δύο Γεμινῶν) distinguit. Aliter Tertull. l. l. (*passio perfecta est -- consulibus Rubellio Geminio et Rufo* [Fufio?] *Gemino*). Quam Tertulliani sententiam confirmat Tacit. annal. V, 1. ubi est *Rubellio et Fufio consulibus, quorum utrique Geminus cognomen erat.* | ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς διακ. δευτ. (E τῆς αὐτῆς pro τ. δ. δ.) Ὀλυμπ. cum ACG, item E (D haec omnia om). Consentit Coptus, nisi quod δευτέρας praetermittit; item Latini. Iulio Africano pro quarto eiusdem Olympiadis anno placuit *secundus*, cf. Routh Reliq. sac. II. p. 188. Memorabile vero est mirabile solis defectionem a Phlegonte narratam in eundem annum incidisse tradi; cf. Euseb. Chron. armen. II. p. 266. et idem in Syncelli chronogr. p. 324.: pro τῷ δέ enim omnino τῷ δ', adstipulante Hieronymo interprete, legendum est, ita ut scripserit ex Phlegonte Eusebius τῷ δ' ἔτει τῆς σβ' Ὀλυμπιάδος ἐγένετο ἐκλειψις ἡλίου μεγίστη τῶν ἐγνωρισμένων πρότερον. | ἐπὶ cum ADEG; item Copt et Lat. . . C καὶ ἐπὶ | ἀρχιερέως cum ACG . . DE ἀρχιερέων | Ἰωσήπου τοῦ Καϊάφα cum A; item Ἰωσήπου (D -ἱπου) καὶ Καϊάφα DG. Nec aliter (vel cum A vel cum DG faciunt) Copt et Latt. . . C nil nisi

Ἔσα μετὰ τὸν σταυρὸν καὶ τὸ πάθος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος θεοῦ γράμμασιν ἑβραϊκοῖς ἱστορήσας Νικόδημος ἔγραψε καὶ τοῖς μετέπειτα κατέλιπεν, ὡδὲ πως ἔχει.

CAPUT I.

¹ Συμβούλιον γὰρ ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, Ἄννας καὶ Καϊάφας καὶ Σήμες καὶ Δαθαῆς καὶ Γαμαλιήλ; Ἰούδας, Λευὶς καὶ Νεφθαλεὶμ, Ἀλέξανδρος καὶ Ἰάειρος

Καϊάφα . . Ε Ἄννα καὶ Καϊάφα. Praeterea lectionem codicis A confirmant Ioseph. antiq. iud. 18, 4. 3. et Euseb. hist. eccl. 1, 10. testantes plenum illius pontificis nomen Ἰώσηπος ὁ Καϊάφας fuisse.

Ἔσα μετὰ usque ὡδὲ πως ἔχει: ita prorsus A . . CEG καὶ ὅσα μετὰ τὸν σταυρὸν καὶ τὸ πάθος τοῦ κυρίου (CG κυρίου, E Ἰησοῦ), tum G pergit ἱστορήσας Νικόδημος παρέδωκεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς ἄλλοις Ἰουδαίοις, συνέταξεν δὲ αὐτὸς Νικόδημος γράμμασιν ἑβραϊκοῖς: C pergit ἱστορήσας Νικόδημος καὶ παρέδωκε τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς ἄλλοις Ἰουδαίοις: συνέταξεν δὲ ὁ αὐτὸς Νικόδημος γράμμασιν ἑβραϊκοῖς: E pergit ἱστορήσας Νικόδημος τὰ πεπραγμένα τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι, συνέταξεν δὲ αὐτὸς Νικόδημος γράμμασιν ἑβραϊκοῖς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις σταυρωθέντος τοῦ Ἰησοῦ καὶ Ποντίου Πιλάτου ἡγεμονεύοντος τῆς τε Παλαιστίνης καὶ τῆς Φοινίκης . . D haec tantum habet eaque praecedentibus annexa: ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐσταυρώθη . . Coptus quae habet, ea satis corrupta esse videntur: atque hi omnes fuerunt post crucifixionem et ea quae contigerunt domino nostro Iesu Christo. Nicodemus itaque dus Iudaeorum perquisivit ea quae summi sacerdotes et reliqui Iudaei gesserunt sese Christo opposentes. Porro Nicodemus ea omnia scripsit ut memoriae mandarentur litteris hebraicis hoc modo . . . de Latinis ad codicem A prope accedit Fabric quanta post crucem et passionem domini historiatu est Nicodemus litteris hebraicis. Porro Flor (similiterque Eins et Cors) et quanta post -- Nicodemus acta a principibus sacerdotum [et] reliquis Iudaeis, mandavit ipse Nicodemus litteris hebraicis.

I, 1. Συμβούλιον -- γραμματεῖς cum A . . FH Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις συμβούλιον ποιήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι . . GDG nil eiusmodi nominibus sequentibus praemittunt, nec magis codices latini, nisi quod Fabric post Annas addit enim . . Copt Sequentes quorum nomina sunt | Ἄννας x. Καϊάφας (G Καϊάφας) cum AGDG, Copto et Latinis . . FH nec haec nec reliqua nomina habeat | καὶ Σήμες καὶ Δαθαῆς cum A . . G x. Σουμνῆ. x. Δοθαῖ, Copt et Summis et Dathaim . . C x. Νουμῆς x. Δοθαῖ . . D καὶ Συμεών, altero omisso . . Latini plerique et (alii om) Summas (Somne, Summe, Symeon) et (alii om) Datham (Dathan); duo vero codd. Vat, item Venetus summi sacerdotes et doctores, item Ambr et alii summi sacerdotes, Datham videlicet | καὶ Γαμαλιήλ cum G et Copto; item omisso καὶ C; item vel addito vel omisso καὶ Latini . . AD om | Ἰούδας: Coptus (item Ambr) et Iudas | Λευὶς cum CD (Δεβίς) G, item (Livi) Copt (Copt et aliquot codd. lat. praeponunt et) . . A Λευί, item plerique codd. lat. (unus Heyleb, idque ante Iudas positum) | καὶ (cum A Copt et aliquot codd. lat.; G aliique om) Νεφθαλεὶμ (-λήμ, -λήμ) | Ἀλέξανδρος cum ADG Copto et Latinis plerisque (sed Vatt et Ven Androsion) . . C om | καὶ (C Vatt om) Ἰάειρος (G Ἰάειρος, Copt

καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Ἰουδαίων ἤλθον πρὸς Πιλάτον κατηγοροῦντες τοῦ Ἰησοῦ περὶ πολλῶν πράξεων, λέγοντες Τούτον οἴδαμεν ὄντα υἱὸν Ἰωσήφ τοῦ τέτονος ἀπὸ Μαρίας γεννηθέντα, καὶ λέγει ἑαυτὸν εἶναι υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα· ἀλλὰ καὶ τὰ σάββατα βεβηλοῖ, καὶ τὸν πάτριον νόμον ἡμῶν βούλεται καταλύσαι. λέγει ὁ Πιλάτος Καὶ τίνα ἐστὶν ἃ πράττει καὶ βούλεται καταλύσαι; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Νόμον ἔχομεν ἐν σαββάτῳ μὴ θεραπεύσαι τινα· οὗτος δὲ χωλοὺς καὶ κυρτοὺς ξηροὺς τε καὶ τυφλοὺς καὶ παραλυτικούς κωφοὺς καὶ δαίμονιζομένους ἐθεράπευσεν ἐν σαβ-

Hierius) om̄ CG Copt Ven Vatt .. A καὶ Ἐρμηλος, D καὶ Ἰώσηπος, plures Latini et Syrus (*Cyrus*).

In recensione B haec nomina sic leguntur: -- ἤλθον ἐκ τῶν Ἰουδαίων πρὸς αὐτοὺς (i. e. ad Anniam et Caiapham) ἀρχιερεῖς Ἰούδας, Λευὶ, Νεφθαλεμ, Ἀλέξανδρος, Σύρος.

οἱ λοιπ. τῶν Ἰουδαίων cum CDG, item (*reliqui Iudaeorum*) Flor Eins .. A (item ut videtur Copt et plerique codd. lat.) οἱ λ. Ἰουδαῖοι | ἤλθον cum A Copto et Latinis .. CDG οἵτινες ἤλθον | πρὸς Πιλάτον: solus G praem κατ' ἰδίαν | κατηγορ. τοῦ Ἰησοῦ cum A, item (*accus. dominum nostrum Iesum Christum*) Copt Vatt Ven .. CDG multique codd. lat. κατὰ τοῦ Ἰησοῦ κατηγορ. αὐτὸν (G αὐτοῦ) | περὶ πολλ. πράξ. cum AG, item *de (in) nullis* Vatt Ven .. Copt om̄ .. CD aliique codd. lat. add κακῶν | Τούτον: G (item Vatt Ambr) add τὸν Ἰησοῦν .. Copt *Iesum*, omisso τούτον | G οἴδαμεν | ὄντα υἱὸν cum A .. G υἱόν, Latini *filium* .. C εἶναι αὐτὸν υἱόν .. D ὀνομαζόμενον υἱόν .. Copt *esse filium* | ἀπὸ Μαρίας γεννηθ. cum CG Copto et Latinis .. A καὶ Μαρίας .. D καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Μαρίαμ | ἑαυτὸν εἶναι υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα cum CDG, item *se esse dei filium et regem* Copt, item *se esse filium dei et regem* Eins aliique .. A υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν καὶ βασιλέα εἶναι | ἀλλὰ (Copt Cors om̄) καὶ τὰ σάββ. βεβ. cum A Copt Cors .. CDG (item Latini) praem οὐ μόνον δὲ (plerique Latini *Ei non solum*, Eins *Non solum*) τούτο (G om̄; Fabric add *dicat*) | πάτριον cum AG .. DG πατρῶν | νόμον ἡμῶν cum A Copto et Latinis .. CDG om̄ ἡμῶν | λέγει (G et codd. aliquot lat. add αὐτοῖς) ὁ Πιλ. Καὶ (C et Latini om̄) τίνα (ita G et Latini; A T) ἐστὶν ἃ (A ὁ) πράττει καὶ βούλ. καταλ. (κ. β. κατ. cum G et Latinis plurimis; A Flor om̄) cum GA Vatt Ven Flor etc .. C om̄, item Copt (*transilire ab altero καταλύσαι ad alterum*) .. D haec cum aliis pluribus (usque dum sequitur Ἀξιοῦμεν) om̄ | λέγουσιν (G Copt Latini add αὐτῷ) οἱ Ἰουδαῖοι cum AG Copt Latt .. C om̄ | Νόμον .. C Καὶ γὰρ νόμον | θεραπεύσαι cum C Copt. Latt, item θεραπεύεσθαι G .. A ἐργάζεσθαι | χωλοὺς (*claudos*) primo loco habent ACG Copt Latt; sed in iis qui sequuntur magna est lectionis varietas: κυρτοὺς (*gibbosos*) et A et uterque Vaticanus secundo loco habent: ξηροὺς plane non habent nisi A, contra reliqui λεπρούς varie positos addunt: κωφοὺς cum A etiam Coptus commemorat, non item reliqui. Secuti igitur in his sumus prae ceteris codicem A (perperam is apud Thil. dicitur *χωλοῖς* etc habere). Reliqui vero sic: C χωλοὺς καὶ παραλυτικούς καὶ τυφλοὺς καὶ κυρτοὺς καὶ λεπρούς καὶ δαίμονιζομένους: G χωλ. κ. τυφλ. κ. κυρτ. κ. παραλυτ. κ. λεπρούς (sic) κ. δαίμονιζομένους: Copt *claudos et leprosos et omnes infirmos et*

βάτω ἀπὸ κακῶν πράξεων. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος Ποίων κακῶν πράξεων; λέγουσιν αὐτῷ Γόης ἐστίν, καὶ ἐν Βεελζεβούλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, καὶ πάντα αὐτῷ ὑποτάσσεται. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος Τοῦτο οὐκ ἐστίν ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια, ἀλλ' ἐν θεῷ τῷ Ἀσκληπιῷ.

² Λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Ἄξιούμεν τὸ σὸν μέγεθος ὥστε αὐτὸν παραστῆναι τῷ βήματί σου καὶ ἀκουσθῆναι. καὶ προσκαλεσάμενος αὐτούς ὁ Πιλάτος λέγει Εἴπατέ μοι ὅτι πῶς δύναμαι ἐγὼ ἡγεμῶν ὧν βασιλέα ἐξετάσαι; λέγουσιν αὐτῷ Ἡμεῖς οὐ λέγομεν βασιλέα αὐτὸν εἶναι, ἀλλ' αὐτὸς ἐαυτὸν λέγει. προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Πιλάτος τὸν κούρσωρα λέγει αὐτῷ Μετὰ

a daemone vexatos et surdos et mutos: Eins claudos et surdos, curvos et paralyticos, coecos et leprosos et daemontiacos: Vatt claudos et gibbosos, caecos, paralyticos, leprosos, daemontiosos et lunaticos. (Ceteros latinos codd. vide ad latinum actorum Pilati textum.) | λέγει αὐτ. ὁ Πιλ. Π. κ. πράξεων; λέγ. αὐτῷ cum G Copt Latt .. AC om | Γόης cum G Latt (Copt om Γόης ἐστ. καλ.) .. A ὅτι γόης, C καὶ γόης | ἐν (G add τῷ) Βεελζεβ. (G Βελζεβ.) ἄρχ. τ. δαμ. cum AG Copt Latt .. C ἐν Βεελζ. (omissis ἄρχ. τ. δαμ.) | καὶ πάντα cum AG .. C κ. τὰ πά. | G om αὐτῷ | Τοῦτο οὐκ ἐστ. cum AC Copt Latt .. GE Οὐκ ἐστίν (ἐστὶ) δυνατόν | ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ: A om πνεύματι | τὰ (cum GE; C om) δαιμόνια: A om | ἀλλ' ἐν θε. τῷ (ita A; C om) Ἀσκληπιῷ cum AC, item Flor .. Copt et multi codd. lat. *sed in virtute (nomine) dei* .. G (item ut videtur E) om

2. τῷ Πιλάτῳ: G Copt om | τὸ σὸν μέγεθος cum AD Copt Vatt Cors .. CG Eins Fabric τὸ ὑμέτερον μέγεθος, item E τοῦ ὑμετέρου κράτους | ὥστε αὐτ. παραστῆναι (E παρασταθῆναι) τῷ βήμ. σου κ. ἀκουσθ. cum CGE Copt Latt .. D ὥστε αὐτ. παραστῆναι ἐπὶ τοῦ βήματός σου καὶ ἐρωτηθῆναι παρὰ σοῦ .. A ὥστε εἰσελθεῖν σε εἰς τὸ πραιτώριον καὶ ἐρωτῆσαι αὐτόν. ἦν γὰρ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τοῦ ὄχλου ἔξω ἐστηκώς. | καὶ προσκαλ. αὐτ. ὁ Πιλ. (A προσκ. δὲ ὁ Πιλ. τοὺς Ἰουδαίους) λέγει (C add αὐτοῖς) Εἴπατέ μοι ὅτι (cum C; AEG om) πῶς δύν. ἐγὼ ἡγ. ὧν (G om) βασιλ. ἐξετάσαι (ἐξετ. cum CEG; A ἐμαυτὸν λέγειν) cum ACEG .. D ἀπεκρίθη ὁ Πιλ. καὶ εἶπε τοῖς Ἰουδαίοις Πῶς δύνασθε (?) τὸν βασιλέα ὑμῶν ἐξετάσαι .. Copt *Respondit Pilatus Dicite mihi, nonne opus erit mittere ducent ad quaerendum regem. Item Flor Vatt Advocans ad se Pilatus Iudaeos Dicite mihi, quomodo possum ego dum praeses sum (Vatt cum sim praeses) regem interrogare* .. plures alii latini codd. haec non habent, neque magis habet textus B actorum. | λέγουσιν αὐτῷ (D add οἱ Ἰουδαῖοι) Ἡμ. οὐ λέγ. βασιλ. αὐτόν (G αὐτ. βασ.) εἶναι, ἀλλ' αὐτὸς (G om) ἐαυτ. λέγει (D Copt om εἶναι usque λέγει) cum CDEG Copt Flor Vatt .. A (ex omissione eorum quae interposita sunt ortum videtur illud ἐμαυτὸν λέγειν, quod iste codex pro ἐξετάσαι habet) om. Item om codd. lat. multi. | προσκαλ. δὲ (G τότε προσκ., GE καὶ προσκ.) ὁ Πιλ. cum CDEG Flor Eins Fabr; item Vatt *Advocans itaque Pilatus, et Copt Quare Pilatus accersivit* .. A προσκαλ. δὲ καὶ (om ὁ Πιλ.) | τὸν κούρσωρα cum AC (item FH) .. EG κούρσωρα, D τινὰ κούρσωρα | Μετὰ ἐπευκ. ἀρχ. ὁ Ἰησ. cum ACEG,

ἐπεισεύσας ἀχθῆται ὁ Ἰησοῦς. ἐκβάς δὲ ὁ κούρσωρ καὶ γνωρίσας αὐτὸν προσεκύνησεν, καὶ λαβὼν τὸ καθάπλωμα τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἤπλωσεν χαμαὶ καὶ λέγει αὐτῷ Κύριε, ὧδε περιπάτησον καὶ εἰσελθε, ὅτι καλεῖ σε ὁ ἡγεμὼν. ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ὁ ἐποίησεν ὁ κούρσωρ, κατέκραξαν τοῦ Πιλάτου λέγοντες Διὰ τί ὑπὸ πραικωνος αὐτὸν οὐκ ἐκέλευσας εἰσελθεῖν ἀλλ' ὑπὸ κούρσωρος; καὶ γὰρ ὁ κούρσωρ θεασάμενος αὐτὸν προσεκύνησέ, καὶ τὸ φακελίον αὐτοῦ ἤπλωσε χαμαὶ καὶ ὡς βασιλέα αὐτὸν περιπατήσασαι πεποίηκεν.

³ Ὁ δὲ Πιλάτος μετακαλεσάμενος τὸν κούρσωρα λέγει αὐτῷ Τί τοῦτο ἐποίησας, καὶ ἤπλωσας τὸ φακελίον σου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐπ' αὐτῷ περιπατήσασαι πεποίηκας τὸν Ἰησοῦν; λέγει

item Copt (*Introduce mihi Iesum quieto modo*) et Latt . . D add ὧδε | ἐκβάς cum CD . . AE ἐξελθὼν | γνωρίσ. αὐτὸν προσεκύνησεν cum A Eins Fabr, item addito αὐτῷ CD . . E Copt γνωρ. τὸν Ἰησοῦν προσεκ. αὐτῷ | καὶ λαβὼν cum A, item (*tolens*) Vatt Ven; D καὶ ἐκβαλὼν . . CE καὶ ἔλαβε | τὸ καθάπλωμα (ita A; C κατὰπλ.) cum AC . . DE τὸ φακελίον, item FH (de atroque vide ad huius sectionis finem) τὸ φακελίον. Latini *fasciæ* | τῆς χειρ. αὐτοῦ cum AC . . D αὐτοῦ . . FH ὁ κατεῖχεν εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, item Latini . . E ὁ κατεῖχε κατὰ τὴν τάξιν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ | ἤπλωσε χαμαὶ cum AD et Latinis . . FH ἤπλ. αὐτῷ χαμ., CE καὶ ἤπλωσεν αὐτὸ χαμ. | κ. λέγει (FH εἶπεν) αὐτῷ cum AFH . . C etc κ. λέγ. τῷ Ἰησοῦ | Κύριε . . E add μου | ὧδε περιπ. καὶ εἰσελθε cum C Eins Fabr alisque latinis codd . . A Vatt add εἰς τὸ πρατώριον, item E ἐπὶ τοῦ βήματος . . D ἐναυδα περιπάτησον . . FH om | ὅτι cum AD Latt . . reliqui om | ὁ ἐποίησεν ὁ κούρσωρ: D add ὅτι προσεκύνησεν τὸν Ἰησοῦν καὶ τὸ φακελίον αὐτοῦ ἤπλωσε | κατέκραξαν: A ζήλου πληθεύοντες κατέκραζον | τοῦ Πιλάτου (C τῷ Πιλάτῳ) . . D αὐτοῦ, sed pergit ἐπὶ τὸν Πιλάτον λέγοντες | Διὰ τί ὑπὸ πραικωνος (cod. πράκ.) αὐτ. οὐκ ἐκέλευσας (item E) εἰσελθ. ἀλλ' ὑπὸ κούρσωρος cum A, item Latinis . . C Διὰ τί ὑπὸ πρεσπόκονα (πρεπόκονά? alii πραικωνα) α. ο. ἐκέλευσας εἰσελθ. ἀλλ' ὑπὸ κούρσωρα . . D Διὰ τί οὕτως ἐκέλευσας αὐτὸν μετὰ τιμῆς εἰσελθεῖν . . FH om Ἰδόντες δὲ -- ὑπὸ κούρσωρα | καὶ γὰρ ὁ κούρσωρ θεασάμενος -- περιπατήσασαι πεποίηκεν cum A. Similiter E et Latini . . C aliiq. om

Codices FH, quos passim iam adhibuimus, has duas sectiones sic exhibent: Ἐν ταῖς ἡμεραῖς ἐκεῖνας συμβούλιον ποιήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι προσήλθον πρὸς Πιλάτον (hæc accentu uterque codex) τὸν ἡγεμόνα, κρατοῦντες καὶ τὸν Ἰησοῦν, καὶ παρέδωκαν αὐτὸν αὐτῷ. ὁ δὲ ἡγεμὼν παραλαβὼν αὐτὸν κατέκλεισεν, καὶ βουλόμενος αὐτὸν ἀνακρίναι παρόντων καὶ τῶν Ἰουδαίων, ἀπέστειλεν τὸν κούρσωρα αὐτοῦ ἀγαγεῖν αὐτόν. ὁ δὲ κούρσωρ αὐτὸν θεασάμενος προσεκύνησεν αὐτόν, καὶ τὸ φακελίον ὁ κατεῖχεν εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἤπλωσεν αὐτῷ χαμαὶ καὶ εἶπεν αὐτῷ Κύριε, καλεῖ σε ὁ ἡγεμὼν.

3. μετακαλεσάμενος cum CF etc . . A προσκαλ. | καὶ ἤπλωσας τὸ φακελίον -- τὸν Ἰησοῦν cum A. Similiter Ven et honorasti Iesum qui dicitur Christus . . Evang. apoc. ed. Tischendorf.

αὐτῷ ὁ κούρσωρ Κύριε ἡγεμών, ὅτε με ἀπέστειλας εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, εἶδον αὐτὸν καθήμενον ἐπὶ ὄνου, καὶ οἱ παῖδες τῶν Ἑβραίων κλάδους κατεῖχον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν καὶ ἔκραζον, ἄλλοι δὲ ὑπεστρώννουν τὰ ἱμάτια αὐτῶν λέγοντες Σῶσον δὴ, ὁ ἐν τοῖς ὑψίστοις· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

⁴ Κράζουσιν οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες πρὸς τὸν κούρσωρα Οἱ μὲν παῖδες τῶν Ἑβραίων ἐβραϊστὶ ἔκραζον, πόθεν δὲ σοὶ τὸ ἐλληνηστὶ; λέγει αὐτοῖς ὁ κούρσωρ Ἡρώτησά τινα τῶν Ἰουδαίων καὶ εἶπα Τί ἐστὶν ὃ κράζουσιν ἐβραϊστὶ; κάκεινός μοι ἐρμήνηυσεν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος Πῶς δὲ ἔκραζον ἐβραϊστὶ; λέγουσιν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι Ὡσαννά μεμβρομῆ βαρουχαμμᾶ ἄδοναί. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος Καὶ τὸ Ὡσαννά καὶ τὰ λοιπὰ τί ἐρμηνεύεται; λέγουσιν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι Σῶσον δὴ, ὁ ἐν τοῖς ὑψίστοις εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος

GFH etc, item codd. lat. plerique om | Κύριε ἡγεμών cum CDEF .. A Κύριε μου .. Latini om | ὅτε: F ὅταν | με ἀπέστ. cum A et Latini .. C etc ἀπέστ. με | εἰς Ἱεροσόλυμα (E εἰς Ἱερουσαλήμ) cum AE .. CDF ἐν Ἱερουσαλήμ .. Vatt in Ierusallem, Eins Fabr de Ierosolyma | πρ. τὸν (cum A; C etc om) Ἀλέξανδρον .. Vatt Ven om | F ὄνον | καθήμενον cum AF .. C etc καθεζόμενον | ἐπὶ ὄνου (F ὄνον) .. D ἐπὶ πώλου | κλάδους κατεῖχον (F ἐκράτουν κλάδ.) ἐν τ. χ. αὐτ. καὶ ἔκραζον cum EF .. A ἔκραζον ἐβραϊστὶ, κλάδους ἐν τ. χ. α. κατέχοντες, item D ἔκραζον, καὶ κατέχοντες κλάδ. ἐν τ. χ. αὐτῶν .. C ἔκραζον Ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος, κλάδους ἐν τ. χ. α. κατέχοντες. Similiter Eins Fabr; varie differunt alii quos ad latinum actorum textum vide. | ἄλλοι δὲ -- λέγοντες: D haec om | Σῶσον δὴ, ὁ ἐν τ. ὑψ. cum CF Latt .. A Ὡσαννά ἐν τ. ὑψ., D Ὡσαννά τῷ ὑψ. Δαυὶδ | κυρίου: D τοῦ κυρ.

4. Κράζουσιν οἱ Ἰουδ. λέγοντες πρ. τὸν κούρσωρα (B πρὸς κούρσωροι sic) cum BF Latt .. C λέγουσι δὲ οἱ Ἰουδ. πρ. τ. κούρσωρα .. A καὶ λέγουσιν οἱ Ἰουδ. τῷ κούρσωρι | Οἱ μὲν παῖδ. τ. Ἑβρ. ἔβρ. ἔκραζον. cum BCEF Latt .. A Οἱ παῖδες ὡς λέγεις ἐβραϊστὶ ἔκρ. .. D om | πόθεν δὲ (B om) σοὶ τὸ ἐλληνηστὶ (B τῷ ἐλληνηστῇ, F τὸ ἐλληνηστῇ) cum BF .. A οὐ δὲ πόθεν ἑμάδες καὶ ἐρμηνεύεις αὐτὰ ἐλληνηστῇ .. C (similiter E) πόθεν δὲ οὐ (cod. ἐσολ) Ἑλλην (cod. Ἕλλους) ὑπάρχων ὧδες (sic; B γινώσκεις) τὸ ἐβραϊστὶ .. Eins unde tibi cum sis Graecus Hebraio? Vatt unde tibi gentili est hoc nosse? Similiter alii codices latini. | τῶν Ἰουδαίων cum ABF Latt .. CD τῶν Ἑβραίων | καὶ εἶπα τί ἐστ. ὃ κράζ. ἔβρ. cum BF Eins Vatt Ven (item Fabr, sed addit pueri post κράζου-σιν); item omisso καὶ εἶπα C .. A γέροντα Τί ἐστ. ὃ κράζ. οἱ παῖδες ἐβραϊστὶ .. D om | κάκειν. μοι ἐρμῆν. (B ἐρμ. μοι, D add πάντα) cum CFBD (omnes hī ἐρμ. non ἡρμ.) Eins Ven .. A καὶ εἶπε μοι ὅτι τὸ Ὡσαννά Σῶσον δὴ ἐρμηνεύεται. Similiter lat. codd. aliquot. | λέγει αὐτ. ὁ Πιλ. Πῶς δὲ (C om) ἔκραζον (B ἔκραζαν sic) ἔβρ. cum BC Eins; similiterque Vatt Ven .. AD om | λέγ. αὐτ. οἱ Ἰουδ. (C om οἱ Ἰουδ., item μεμβρ. usque ἄδοναί) Ὡσαννά· μεμβρομῆ· βαρουχαμμᾶ· ἄδοναί (i. e. fere וְיָדָא [וְיָדָא] מְבֹרָא בְרַרְרָא מְבֹרָא מְבֹרָא מְבֹרָא).

Εἰ ὑμεῖς μαρτυρεῖτε τὰς φωνὰς τὰς παρὰ τῶν παιδῶν λεχθείσας, τί ἤμαρτεν ὁ κούρσωρ; οἱ δὲ ἐσιώπησαν. λέγει ὁ ἡγεμὼν τῷ κούρσωρι. Ἐξέλθε καὶ ὄψ βούλει τρόπον εἰσάγαγε αὐτόν. ἑκβῆς δὲ ὁ κούρσωρ ἐποίησεν τὸ σχῆμα τὸ πρῶτον καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ Κύριε, εἰσελθε· ὁ ἡγεμὼν σε καλεῖ.

⁵ Εἰσελθόντος δὲ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν σιγγοφόρων κατεχόντων τὰ σίγνα, ἐκάμφθησαν αἱ προτομαὶ τῶν σίγνων καὶ προσεκύνησαν τῷ Ἰησοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τὸ σχῆμα τῶν σίγνων, τὸ πῶς ἐκάμφθησαν καὶ προσεκύνησαν τῷ Ἰησοῦ, περισσῶς ἔκραζον κατὰ τῶν σιγγοφόρων. ὁ δὲ Πιλάτος λέγει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους Οὐ θαυμάζετε πῶς ἐκάμφθησαν αἱ προτομαὶ καὶ προσεκύνησαν τῷ Ἰησοῦ; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς Πιλάτον Ἡμεῖς εἶδο-

λέγει αὐτ. ὁ Πιλ. Καὶ (C om, item καὶ τὰ λοιπ.) τὸ ὄψ. κ. τὰ λοιπὰ τί ἔρμην.; λέγ. αὐτῷ οἱ Ἰουδ. (C om λέγ. α. οἱ Ἰουδ.) Σῶς. δη, ὁ ἐν τ. ὑψηλοῖς· εὐλογημ. ὁ ἐρχόμ. ἐν ὀνόμ. κυρίου. (C om ὁ ἐν τοῖς usque κυρίου) cum B; item C, quocum fere faciunt codd. lat. . . AD om | Εἰ (D add οὖν) ὑμεῖς cum ABD, item Vatt Ven . . C om Εἰ, item Eins Fabr | μαρτυρ. τὰς φων. τὰς (B om) παρὰ τ. π. λεχθ. cum BC, item Latt . . D μαρτ. ταῖς φωναῖς ταύταις παρὰ τ. νηπίων λεχθείσας. . . A μαρτ. καὶ συμφωνεῖτε ταῖς λεχθείσας φωναῖς τῶν παιδῶν | ἐσιώπησαν: A add μὴ δυνάμενοι τῷ Πιλάτῳ ὑπὲρ τούτου ἀποκριθῆναι | λέγει ὁ ἡγεμ. τῷ κούρσ. cum CD Eins Fabr . . B Vatt Ven λέγει πάλιν ὁ Πιλάτος τῷ κούρσ. . . A καὶ λέγει τῷ κούρσ. | καὶ ὄψ βούλ. τρόπ. (B ὄψ τρ. βούλ., D ὡς βούλη) εἰσάγ. αὐτόν (αὐτόν CD Latt; B τὸν Ἰησοῦν) cum BCD Latt . . A κάλεσον τὸν Ἰησοῦν | ἐκβῆς cum BC . . AD ἐξελθών | ὁ κούρσωρ: B add ἐκ τοῦ πραιτωρίου | τὸ σχῆμ. τὸ πρῶτ. cum C (cf. infra I, 6. ubi omnes codd. eundem accusativum habent) . . B τὸ (sic) σχήματι τῷ πρῶτῳ (sic prorsus), Eins Fabr *sicut et priori schemate* . . A κατὰ τὸ πρῶτον σχῆμα . . D καθὼς καὶ τὸ πρότερον, item lat. codd. | καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ cum AB Vatt Ven . . C Eins Fabr κ. λέγ. αὐτῷ . . D καὶ ἀπλώσας τὸ φακέλιον αὐτοῦ χαμαὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ | εἰσελθε cum ABD Latt . . C om | ὁ ἡγεμ. σε καλ. (A καλεῖ σε ὁ ἡγ.) cum CDA . . B Latt praem ὅτι

5. καὶ τῶν σιγγοφόρων cum ACD Eins Cors . . B om καὶ (et habet σιγγοφόρων) | κατεχόντων: B κρατούντων | ἐκάμφθησαν: E ἔκαμψαν | αἱ προτομαὶ (D προτμαὶ) τῶν σίγνων cum BCDE (sed BE add ἑαυταῖς) Eins Cors . . A om τ. σίγνων | ἰδόντες δὲ -- τὸ (C om) πῶς ἐκάμφθ. (B add ἑαυταῖς) -- περισσῶς (ita BAB; C περισσοτέρως) ἔκραζ. κ. τ. σιγγοφ. (B ubique σιγγοφ.) cum BC Eins Vatt . . A οἱ δὲ Ἰουδαῖοι περισσῶς ἔκραζον κατὰ τῶν σιγγοφόρων, ὅτι αὐτοὶ θέλοντες ἔκαμψαν τὰς προτομάς (cum prioribus οἱ δὲ -- κατὰ τ. σιγγοφ. consentiant Ven Fabr, sed reliqua om) . . D Ἄννας δὲ καὶ Καϊάφας καὶ Ἰωσήπος οἱ τρεῖς ψευδομάρτυρες ἤρξαντο περισσῶς κράζειν κατὰ τῶν σιγγοφ. | ὁ δὲ Πιλ. λέγει (ita etiam Eins Fabr) . . A λέγει ὁ Πιλ. | πῶς (B τὸ πῶς) ἐκάμφθ. (C αἱ αὐταὶ ἐκάμφθ., B ἐκάμφθ. ἑαυταῖς [scriptum est αὐταῖς]) αἱ προτομαὶ (cum AB; CD add τῶν σίγνων) cum ABCD . . E πῶς ἑαυτὰς ἔκαμψαν αἱ προτ. τῶν σίγνων | πρὸς Πιλάτον: A τῷ Πιλάτῳ | εἶδομεν cum A; item vidimus

μεν πῶς ἔκαμψαν οἱ σιγνοφόροι καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. προσκαλεσάμενος δὲ ὁ ἡγεμὼν τοὺς σιγνοφόρους λέγει αὐτοῖς. Τί οὕτως ἐποιήσατε; λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ Ἡμεῖς ἄνδρες Ἕλληγες ἐσμὲν καὶ ἱερόδουλοι, καὶ πῶς εἶχαμεν προσκυνῆσαι αὐτῷ; καὶ γὰρ κατεχόντων ἡμῶν τὰς προτομὰς ἑαυταῖς ἐκάμφθησαν καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ.

⁶ Λέγει ὁ Πιλάτος τοῖς ἀρχισυναγώγοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις τοῦ λαοῦ Ἐκλέξασθε ὑμεῖς ἄνδρας δυνατοὺς καὶ κραταιοὺς, καὶ αὐτοὶ κατάσχων τὰ σίγνα, καὶ ἴδωμεν εἰ ἑαυτοῖς κάμπτονται. ἐπιλαβόμενοι δὲ οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἰουδαίων ἄνδρας δώδεκα κραταιοὺς καὶ δυνατοὺς, ἀνά ἕξ ἐποίησαν κατασχεῖν τὰ σίγνα, καὶ ἐστάθησαν ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ ἡγεμόνος. καὶ λέγει ὁ Πιλάτος τῷ κούρῳρι Ἐκβαλε αὐτὸν ἔξω τοῦ πραιτωρίου, καὶ εἰσάγαγε αὐτὸν πάλιν ὡς βούλει τρόπον. καὶ ἔξ-

Latt .. BC ὄδαμεν | πῶς ἔκαμψαν οἱ σιγνοφ. cum BC Eins (item Fabr ut videtur) .. A π. ἕκ. τὰς προτομὰς οἱ σιγν., D π. ἕκ. οἱ σιγν. τὰ σίγνα (ita Vatt *quasi ad modum inclinaverunt vultus*) | καὶ προσεκ. τῷ Ἰησοῦ .. A καὶ προσεκ. θελούντων αὐτῶν τῷ Ἰησοῦ .. D om haec usque ad finem sectionis | ὁ ἡγεμὼν cum AC Eins Fabr .. B Vatt Ven ὁ Πιλάτος | Τί οὕτως cum AB Eins Fabr .. C Vatt Ven Τί τοῦτο | λέγουσιν cum AB Eins .. C add αὐτοί, item *et ipse* Vatt Ven (Fabr *signiferi*) | τῷ Πιλάτῳ .. A αὐτῷ | Ἕλληγ. ἔσμ. κ. ἱεροδ. cum A Latt, item B Ἕλλ. καὶ ἱεροδ. ὄντες .. E ἐσμὲν ἱερόδουλοι .. C Ἕλληγες ὑπάρχοντες | καὶ (B om) πῶς εἶχαμεν (cum B^c C, B^m E εἶχομεν, A ἔχομεν. Eins Fabr *habuimus*) πρ. αὐτῷ (αὐτῷ cum AB; CE αὐτόν.) | κατεχόντων (C κατέχοντας) ἡμῶν τὰς προτ. cum ACE, item B κατ. ἡμ. τὰ σίγνα | ἑαυταῖς ἐκάμφθησαν cum C, item *praemisso* αἱ προτομαί. B .. E αὐταὶ ἑαυτὰς ἔκαμψαν .. A αὐται ὑφ' ἑαυτῶν ἐκάμφθ. | προσεκ. αὐτῷ cum AB .. C om αὐτῷ .. Vat^a add *sum*, Eins Vat^b *Iesum*, Fabr *neutrum*.

6. τοῖς ἀρχισυναγώγοις .. B add αὐτῶν | τοῦ λαοῦ cum B, item Vatt Ven (Eins *plebis ipsorum*) .. C Cors τ. λ. τῶν Ἰουδαίων .. A om | Ἐκλέξασθε (sic) ὑμεῖς cum ABC .. D Ὑμ. ἐκλέξ. | καὶ κραταιοὺς cum ABDE Vatt Eins Ven .. C Fabr om | καὶ αὐτοὶ cum ABCE Latt .. D ὄφτινες | κατάσχων cum BDE .. A κατασχέτωσαν .. C κατέχουσιν | ἑαυτοῖς cum GE, item αὐτοῖς B .. A αὐται sic .. D om | D κάμπτον. ἢ οὐ | οἱ πρεσβ. τ. Ἰουδ. cum BC etc Vatt Eins Fabr .. A οἱ Ἰουδαῖοι | δώδεκα (B δεκαδύο) .. A post δυνατοὺς pon | B δυνατ. κ. κρατ. | ἀνά ἕξ cum AB .. CE ἀνά ἕξ ἕξ. Similiter Eins *senos et senos* | κατασχεῖν cum AC .. BE κατέχευεν | ἐστάθησαν cum BC etc, item lat. codd. .. A στήναι | ἔμπρ. τοῦ βήματος cum B (sic) C etc, item Vatt Ven .. A om τ. βήμ. (Eins Fabr *ante conspectum*) | καὶ λέγει cum BC etc .. A λέγει οὖν | Ἐκβ. αὐτὸν ἔξω τ. πρ. cum BC .. A Vatt Ven Eins Fabr Ἐκβ. τὸν Ἰησοῦν ἔξ. τ. πρ. .. D παραλαβὼν τὸν Ἰησοῦν ἔξελλε τοῦ πρ. | καὶ εἰσάγαγε α. π. ὡς β. τρ. cum BC Eins Fabr, item *similiter* Vatt Ven .. D κ. εἰσάγ. αὐτὸν ὡς βούλη ..

ἦλθεν ἔξω τοῦ πραιτωρίου ὁ Ἰησοῦς καὶ ὁ κούρσωρ. καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Πιλάτος τοὺς πρώην κατέχοντας τὰς προτομαὶς λέγει αὐτοῖς Ὁμοσα κατὰ τῆς σωτηρίας Καίσαρος, ὅτι ἐὰν μὴ καμφθῶσιν τὰ σίγνα εἰσιόντος τοῦ Ἰησοῦ, ἀποτεμῶ τὰς κεφαλὰς ὑμῶν. καὶ ἐκέλευσεν ὁ ἡγεμὼν ἐκ δευτέρου εἰσελθεῖν τὸν Ἰησοῦν. καὶ ἐποίησεν ὁ κούρσωρ τὸ σχῆμα τὸ πρῶτον, καὶ πολλὰ παρεκάλεσε τὸν Ἰησοῦν ἵνα ἐπιβῆ ἐπὶ τοῦ φακεωλίου αὐτοῦ. καὶ ἐπέβη καὶ εἰσῆλθεν. εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ ἐκάμφθησαν πάλιν τὰ σίγνα καὶ προσκυύνησαν τῷ Ἰησοῦ.

CAPUT II.

Ὁ δὲ Πιλάτος ἰδὼν ἔμφοβος γενόμενος ἐζήτησεν ἀναστῆναι ἀπὸ τοῦ βήματος. ἔτι δὲ αὐτοῦ ἐνθυμουμένου ἀναστῆναι,

A plane om | καὶ ἐξῆλθεν (CE ἐξελθὼν) -- καὶ ὁ κούρσ. (haec C om) cum B(C)E, item Eins Fabr Vatt (Ven *exercentibus autem* etc) .. A om .. D om omnia usque dum sequitur καὶ ἐποίησεν ὁ κούρσωρ | καὶ προσκαλεσάμενος .. C om καὶ (item E?) | τοὺς πρώην (E τ. πρώτους τοὺς) κατέχ. τὰς προτ. cum BE Vatt Ven Fabr Eins .. A τοὺς Ἰουδαίους τοὺς κατέχοντας τ. προτ. .. C τοὺς κατέχ. τὰς προτ. καὶ τοὺς πρώτους τῶν Ἰουδαίων | λέγει (E καὶ λέγ.) αὐτοῖς Ὁμοσα κατὰ -- ὅτι cum BCE, item Vatt Ven .. A (similiter Eins) ὤμοσεν αὐτοῖς κατὰ -- λέγων ὅτι | κατὰ τῆς σωτηρ. (A add τοῦ) Καίσ. cum AC Latt .. B κατὰ Καίσαρος | μὴ καμφθῶσιν cum B (item E?) Vatt Ven (item Fabr ut videtur) .. AC om μή, item Eins | τὰ σίγνα cum BC .. A αἱ προτομαὶ | εἰσιόντος cum B; A εἰσελθόντος. Item Latini .. C ἀνελθόντος | ἀποτεμῶ cum A (B ἀποτεμῶ sic) E, item Latt .. C ἀποτέμω | B ὑμῶν τὰς κεφ. | καὶ ἐκέλευσεν (B καλεύει) ὁ ἡγεμ. cum AB Latt .. C καὶ καθίσας ὁ ἡγεμ. ἐκέλευσεν | ἐκ δευτ. εἰσελθ. τ. Ἰησ. cum B Vatt Ven .. A εἰσελθ. ἐκ δευτ. τ. Ἰησ. .. C Eins Fabr εἰσελθ. τ. Ἰ. ἐκ δευτ. .. E om ἐκ δευτ. | καὶ ἐποίησεν (E add πάλιν) ὁ κούρσ. .. D τότε ὁ κ. ἐποίησε | τὸ σχῆμα τὸ πρῶτον: ita h. l. ABC, item D τὸ πρότερον σχῆμα (sed Eins Fabr *eodem schemate*) | καὶ πολλὰ .. D καὶ ἀπλώσας τὸ φακελίον αὐτοῦ | παρεκάλεσεν cum ABDE .. C παρεκάλει | τὸν Ἰησοῦν cum BD, item Eins Fabr; item praemisso ὁ κούρσωρ C (similiter Vatt) .. A om | ἵνα ἐπιβῆ ἐπὶ (A om) τοῦ (C τῷ) φακεωλίου (ita A; B φακιολ., CE φακεολ. et quidem C -λίω) αὐτοῦ .. D ὅπως περιπατήσῃ δὲ αὐτοῦ | D om κ. ἐπέβη κ. εἰσῆλθεν .. A add εἰς τὸ πραιτωρίον | αὐτοῦ cum ABC .. D Latt τοῦ Ἰησοῦ | ἐκάμφθησαν πάλιν (A πάλ. ἐκάμφθ.) cum BCA .. D ἔκαμψαν. Item Latt om πάλιν | τὰ σίγνα cum BCD; A αἱ προτομαὶ .. B add ἐαυτά, C ἱαντῶν

II, 1. ἰδὼν cum ABC Latt .. DE om | ἔμφοβος (A praem καὶ) cum AB DE .. C ἔκταμβος | ἐζήτησεν (C ἐζητεί) cum B(C) .. A ἐβόλησεν, D ἐβούλετο .. Vatt Ven *voluit*, Eins Fabr *coepit* | ἀπὸ (A om) τοῦ βήματ. cum (A)BC Latt .. D om | ἔτι δὲ αὐτοῦ cum BC etc .. A αὐτοῦ δὲ (similiter codd. lat.) |

ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐπεμψεν πρὸς αὐτὸν λέγουσα Μηδὲν σοὶ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ τῷ δικαίῳ τούτῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον δι' αὐτὸν νυκτός. ὁ δὲ Πιλάτος προσκαλεσάμενος τοὺς Ἰουδαίους λέγει αὐτοῖς Οἴδατε ὅτι ἡ γυνὴ μου θεοσεβής ἐστίν καὶ μᾶλλον Ἰουδαίξει σὺν ὑμῖν. λέγουσιν αὐτῷ Ναί, οἴδαμεν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος Ἰδοὺ ἐπεμψεν ἡ γυνὴ μου λέγουσα Μηδὲν σοὶ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ τῷ δικαίῳ τούτῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον δι' αὐτὸν νυκτός. ἀποκριθέντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ Μὴ οὐκ εἴπαμέν σοι ὅτι γόης ἐστίν; Ἰδοὺ ὄνειροπόλημα ἐπεμψε πρὸς τὴν γυναῖκά σου.

² Ὁ δὲ Πιλάτος προσκαλεσάμενος τὸν Ἰησοῦν λέγει αὐτῷ Τί οὗτοι σου καταμαρτυροῦσιν; οὐδὲν λαλεῖς; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη Εἰ μὴ εἶχον ἐξουσίαν, οὐδὲν ἂν ἐλαλοῦσαν· εἰς γὰρ ἕκαστος

ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐπεμψ. πρ. αὐτ. (B πρ. τὸν ἡγεμόνα) cum BC, item codd. lat. . . A ἐπεμψ. ἡ γ. α. πρ. αὐτ., item D (et Vatt Ven) ἀπέστειλε πρ. αὐτ. ἡ γ. αὐτ. | καὶ τῷ ἀνθρ. τῷ δικ. τούτῳ cum BC Eins . . AD Vatt Ven Fabr καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ | δι' αὐτὸν νυκτός cum C et praemisso κατ' ὄναρ E . . B δι' αὐτὸν (sic) διὰ τῆς νυκτός . . A δι' αὐτὸν τῇ νυκτὶ ταύτῃ . . D σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτοῦ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ | ὁ δὲ Πιλ. προσκαλ. cum BC Vatt Ven . . A καὶ προσκαλ. . . D Eins Fabr haec om usque ad alterum δι' αὐτὸν νυκτός | τοὺς Ἰουδαίους . . B add ἀπαντας, E πάντας. Item omnibus Iudaeis Hal, non item Vatt | λέγ. αὐτοῖς cum AB Latt . . C λέγ. πρὸς αὐτούς | σὺν ὑμῖν . . E om σὺν | ὁ Πιλάτος cum BC Vatt . . A om | Ἰδοὺ-ἐπ. ἡ γ. μ. λέγουσα cum BE Vatt, item post ἡ γ. μ. addito Πρόκλα C . . A αὕτη ἐπεμψε πρὸς με λέγ. | A Μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ, item Vatt Ven | νυκτός . . B διὰ τῆς νυκτός | λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ . . A λέγ. αὐτῷ | Μὴ οὐκ cum BC (Eins Fabr Numquid non) . . A Μὴ οὐκ . . DE om Μὴ | A εἴπομεν | γόης (cum BCE; A πλάνος; D μάγος; Eins Fabr maleficus, Vatt Ven magus) ἐστίν cum AB Latt . . CDE add καὶ ἐν (E add τῷ) Βεαλιβεβούλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐββάλλει τὰ δαιμόνια (C om ἐββ. τ. δαιμ.) καὶ (C τὰ) πάντα αὐτῷ ὑποτάσσεται (D om καὶ π. α. ὑποτ.) | Ἰδοὺ (B add ὅτι καὶ) ὄνειροπόλημα (sic enim [cf. Clem. Alex. p. 849.] omnino restituendum videtur pro ὄνηρόπομα, quod in cod. B est; C habet ὄνειρόπεμπα, E ὄνειρον πεταπόν, D om; Vat Ven somniorum fantasma, Eins Fabr somnium) ἐπεμψε (D add οὗτος) πρὸς τὴν γυναῖκά σου cum BCDE Latt . . A eolus καὶ ὄνειρατα πέμπει.

2. Ὁ δὲ Πιλ. (D Τότε ὁ Πιλ.) προσκ. τ. Ἰησ. λέγ. αὐτῷ cum BCD, item fere Latt . . A Ὁ δὲ Πιλ. λέγει τῷ Ἰησοῦ | Τί οὗτοι (B τί οὗτοι, alii videntur toi pro τί habere, unde Thi edidit Τοιοῦτοι. Sed id confusis i et o ortem est) σου καταμαρτ. (B καταμ. σου) cum BCE; item praemisso Οὐκ ἀκούεις D; tam BCE pergunt οὐδὲν λαλεῖς (C λέγεις), D καὶ οὐδένα ἀποκρίνη λέγον. Item Vatt Ven Quid est quod isti adv. te testificantur? et nihil ad eos loqueris? Similiter Eins Cors Fabr, nisi quod cum D praeponunt Non (Num) uadis (audisti) . . A Τί οὐ λαλεῖς ὑπὲρ ὧν σου καταμαρτυροῦσιν | ἔφη cum AD; B εἶπεν . . CE ἀπεκρίθη, Latt respondit (et) | εἶχον (B εἶχαν) . . A add οὗτος | οὐδὲν (B οὐκ) ὄν cum AB . . C etc om ἔν | ἐλαλοῦσαν cum BDE . . AC ἐλάλον | εἰς γὰρ (auitem)

ἔξουσίαν ἔχει τοῦ στόματος αὐτοῦ λαλεῖν ἀγαθὰ τε καὶ πονηρά· αὐτοὶ ὄψονται.

³ Ἀποκριθέντες δὲ οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἰουδαίων λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ Τί ἡμεῖς ὀφόμεθα; πρῶτον ὅτι ἐκ πορνείας γεγέννησαι· δεῦτερον ὅτι ἡ σὴ γένεσις ἐν Βηθλεὲμ νηπίων ἀναίρεσις γέγονεν· τρίτον ὅτι ὁ πατήρ σου Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ σου Μαριάμ ἔφυγον εἰς Αἴγυπτον διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτοὺς παρρησίαν ἐν τῷ λαῷ.

⁴ Λέγουσίν τινες τῶν ἐστηκότων εὐλαβεῖς ἐκ τῶν Ἰουδαίων Ἡμεῖς οὐ λέγομεν αὐτὸν εἶναι ἐκ πορνείας, ἀλλὰ οἴδαμεν ὅτι ἐμνηστεύσατο ὁ Ἰωσήφ τὴν Μαρίαν, καὶ οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας. λέγει ὁ Πιλάτος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους τοὺς λέγοντας εἶναι αὐτὸν ἐκ πορνείας Οὗτος ὁ λόγος ὑμῶν οὐκ ἔστιν ἀληθής, ὅτι ὄρμαστρα γέγοναν, καθὰ καὶ αὐτοὶ λέγουσιν οἱ σύνεθνοι ὑμῶν.

ἔκαστος cum B, item (εἰ γ. ἔκ.) E et (ἕκαστ. γάρ omissio εἰς) A; item Vatt Ven .. C (et ut videtur etiam D) om γάρ | E τοῦ ἰδίου στόματος | τε καὶ cum AB .. C etc om τε | αὐτοὶ ὄψ. cum ABDE Latt .. C om

3. οἱ πρεσβύτ. τῶν Ἰουδ. cum BDE Latt .. C οἱ πρ. τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδ. .. A οἱ Ἰουδαῖοι | BC ὀφόμεθα | πρῶτον: E add μὲν | γεγέννησαι cum C etc .. AB ἐγεννήθης | B δεῦτερον δέ | ἡ σὴ γένεσις cum CD; item Ven Fabr pro (in) *paenitentia tua* .. AB Eins Cors ἡ γέννησις (*generatio*) σου .. E γεννηθέντος σου | νηπίων .. A om | ἀναίρ. γέγονεν (D ἐγένετο) cum BCDE .. A ἀναίρεσιν ἐφγάσατο | Μαριάμ cum A .. BC etc Μαρία | ἔφυγ. εἰς Αἴγ. cum A Latt .. BC etc εἰς Αἴγ. ἔφυγ. | διὰ τὸ -- παρρησίαν (cum AB Latt; C παρὰκλήσιν, E παρουσίαν) -- λαῷ .. D om

4. τῶν ἐστηκότων cum ACE .. D ἐκ τῶν παρεστηκότων .. B ἐκ τῶν ἐπότην (sic) | εὐλαβεῖς ἐκ (C om) τ. Ἰουδ. cum CE .. A ἐκ τῶν εὐλαβῶν Ἰουδαίων .. B Ἰουδαίων ἄνδρες εὐλαβεῖς .. D Ἰουδαίων. Ex Latinis nostram lectionem confirmant codices qui habent *quidam de adstantibus benigni* (Eins et alii *benigne*) *ex Iudaeis*. Iamvero D statim subiungit horum virorum nomina in hunc modum Δάζαρος, Ἀστέριος, Ἀντώνιος, Ἰάκωβος, Ἰωάννης, Σαμουήλ, Ζήρας, Ἰσαὰκ καὶ Φινεὲς, et pergit ὁ ἐμαρτύρησαν ἐπὶ βήματος Πιλάτου περὶ τοῦ Ἰησοῦ λέγοντες Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ἐκ πορνείας οὐ γεγέννηται, ἀλλὰ οἴδαμεν ὅτι ἐμνηστεύσατο ὁ Ἰωσήφ τὴν Μαρίαν, καὶ οὕτως ἐτέχθη ἐκ πνεύματος ἁγίου. Ea vero quae sequuntur usque ad initium capitis V. omnia omittit. Similis ratio est codicum Vaticanorum latini textus. | Ἡμεῖς οὐ λέγ. αὐτ. εἶναι ἐκ πορν. (B ἐκ π. εἶν.) cum BCE, item Latt .. A Ἡμεῖς οὐκ ἔχομέν τι κατ' αὐτοῦ οὐδὲ λέγομεν αὐτὸν ἐκ πορνείας | ἀλλὰ: A ἀλλ' | B οἴδαμεν αὐτὸν, ἐμνηστεύσατο | ὁ Ἰωσήφ cum ADE .. BC om ὁ | καὶ οὐ γεγ. ἐκ πορν. cum BC Eins Ven (*non ergo* etc) .. A καὶ μόνον· οὐ γεγέννηται δὲ ἐκ πορν. .. E om | λέγει ὁ Πιλ. -- εἶναι αὐτ. (C αὐτ. εἶν.) ἐκ πορν. cum BCE Eins .. A λέγει πρὸς τοὺς λοιποὺς Ἰουδαίους | Οὗτ. ὁ λέγ. -- ἀληθής cum BCE-Latt .. A Ἀληθές ἐστὶ ταῦτο τὸ ῥῆμα (est interrogatio) | ὄρμαστρα γέγοναν (C -ναι) cum BC .. E ὄρμαστρα γέγονεν .. A ὄρμαστῆρια γέγονεν | καθὰ καὶ αὐτοὶ cum CE .. B καθὰ αὐτοί, A ὡς αὐτοὶ | λέγ. οἱ σύνεθνοι (C σύνεχθοι, E συνέθναιο) ὑμῶν cum BCE .. A ὁ

λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ Ἄννας καὶ Καϊάφας Ἄπαν τὸ πλῆθος κρᾶζομεν καὶ οὐ πιστευόμεθα ὅτι ἐκ πορνείας γεγέννηται· οὗτοι προσήλυτοί εἰσιν καὶ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Πιλάτος Ἄναν καὶ Καϊάφαν λέγει αὐτοῖς· Τί ἐστὶν προσήλυτοι; λέγουσιν αὐτῷ Ἑλλήνων τέκνα ἐγεννήθησαν, καὶ νῦν γεγόνασιν Ἰουδαῖοι. λέγουσιν οἱ εἰπόντες ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας, Λάζαρος, Ἀστέριος, Ἀντώνιος, Ἰάκωβος, Ἀμνῆς, Ζηρᾶς, Σαμουήλ, Ἰσαάκ, Φινεές, Κρίσπος, Ἀγρίππας καὶ Ἰούδας Ἡμεῖς προσήλυτοι οὐ γεγενήμεθα, ἀλλὰ τέκνα Ἰουδαίων ἐσμέν καὶ ἀλήθειαν λαλοῦμεν· καὶ γὰρ εἰς τὰ ὄρμαστρα Ἰωσήφ καὶ Μαρίας παραγεγόναμεν.

σ. ὕ. λέγ. | λέγουσιν τῷ -- Ἄπαν (cum BE Latt; C om) τὸ πλῆθ. κρᾶζομεν (cum B, item Ven Nos cum omni multitudīne dicimus; E κρᾶζουσι, C Eins κρᾶζει) cum BCE Latt .. A ἀποκριθέντες δὲ Ἄννας καὶ Καϊάφ. λέγουσιν ὡς πρὸς ἄπαν τὸ πλῆθος λέγομεν | καὶ οὐ πιστευόμεθα cum B .. CE κ. οὐ πιστεύεις, item A sed post ὁ. ἐ. π. γεγέννηται ponit .. Latt plane om | οὗτοι cum ABE .. C αὐτοί. Praeterea B add γάρ, E Latt δέ | προσήλ. εἰς. καὶ μαθ. cum C Latt .. E πρ. εἰς. καὶ οἱ ἴδιοι μαθηταί .. B πρὶ αὐτοῦ εἰς. κ. μαθηταί .. A μαθ. αὐτοῦ εἰσὶ καὶ προσήλ. | καὶ προσκαλεσάμενος -- Τί ἐστὶν (cum B, item Eins Cors Ven Quid [Fabr Qui] sunt proselyti; CE Καὶ τίς ἐστὶ) προσήλυτοι (ita B Latt; CE -λυτος) cum BCE Latt .. A om | λέγουσιν αὐτῷ .. A οἱ δὲ λέγουσιν | Ἑλλήν. τέκνα ἐγ. κ. νῦν γεγ. Ἰουδ. cum AB Latt .. CE Ἑλλήνων τέκνων (E -κα) γεγόνασιν οἱ Ἰουδαῖοι | λέγουσιν οἱ εἰπόντες cum AC Ven .. B λέγ. οἱ Ἰουδαῖοι οἱ εἰπόντες .. E οὐ ἀπεκρίθησαν εἰπόντες | ὅτι οὐ γεγ. ἐκ πορν. cum BCE .. A μὴ γεγενῆσθαι αὐτὸν ἐκ πορνείας | Λάζαρος (A ὁ τε Λάζαρ καὶ. Etiam B Latt add καί, non item CDE) Ἀστέριος (Eins aliique add et, non Ven) Ἀντώνιος (A Ἄντανος. B Eins Fabr Ven add καί) Ἰάκωβος (B add καί) Ἀμνῆς (ita B, Ἀμῆς A, Ἰωάννης D; Amnes Ven, item codd. lat. alii vel h. l. vel post Amnes, Amnes, Annas, Amenius. E vero Ἡσαίας, C εἰς; sed in utroque sequitur Ἄννας. Praeterea B Ven add καί) Ζηρᾶς (cum AD, item Αἰῆρας B; CE Ἄννας. Ven Azaras, alii Zaras, Zarus, Yeras; Caras. Praeterea B Eins Fabr add καί) Σαμουήλ (Ven add et) Ἰσαάκ (B Ἰσακ; A h. l. Ἀγρίππας postque loco Agrippae Ἰσαάκ. Praeterea BE Eins Fabr add καί) Φινεές (B Φιναιός. Ven add et) Κρίσπος (ita B; Κρίππος A, Κρίπιος C; Πρίσχος E. Ven Crispes, alii Crispus, alii Crippus. Praeterea B Eins Fabr add καί) Ἀγρίππας (B Ἀγρίππας; A Ἰσαάκ, sed vide ante) καὶ (ita ABE Latt; C om. D post καὶ Φινεές tria nomina reliqua omittit) Ἰούδας. In altera recensione ista nomina sic leguntur: Λάζαρος, Ἀσθᾶριος, Ἀντώνιος, Ἰάκωβος, Ζαρᾶς, Σαμουήλ, Ἰσαάκ, Φινεές, Κρίσπος, Δάγριππος, Ἀμεισὲ (duo codd. Εὐμεισὲ) καὶ Ἰούδας. | Ἡμεῖς (C praem Καί) πρ. οὐ γεγενήμεθα (B οὐκ ἐγεννήθημεν), ἀλλὰ -- λαλοῦμεν (ita BE; C λέγομεν) cum BCE Latt .. A Ἡμεῖς μὲν κατ' ἀλήθειαν τέκνα Ἰουδαίων ἐσμέν, καὶ τὴν ἀλήθειαν μαρτυροῦμεν καὶ λέγομεν | καὶ γὰρ ε. τ. ὄρμαστρα (C add αὐτῶν) Ἰωσήφ καὶ (Latt om Ἰωσ. καί) Μαρ. παραγεγόναμεν (B παραγεγόμεθα, E παρεγεγόμεθα) cum BCE Latt .. A ὕμεις δὲ φθόνῳ πολλῷ κατὰ τοῦ

⁵ Προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Πιλάτος τοὺς δώδεκα ἀνδρας τούτους τοὺς εἰπόντας ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας, λέγει αὐτοῖς Ὅρα ἰὼ ὑμᾶς κατὰ τῆς σωτηρίας Καίσαρος, εἰ ἀληθῆ εἰσὶν ἃ εἶπατε, ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας; λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν μὴ ὁμνῶμεν, ὅτι ἁμαρτία ἐστὶν· αὐτοὶ δὲ ὁμόσουςιν ὅτι οὐκ ἔστιν καθὼς εἶπαμεν, καὶ ἔνοχοι ἐσμεν θανάτου. λέγει ὁ Πιλάτος πρὸς Ἄνναν καὶ Καϊάφαν Οὐδὲν ἀποκρίνεσθε πρὸς ταῦτα; λέγουσιν Ἄνας καὶ Καϊάφας πρὸς Πιλάτον Οἱ δώδεκα οὗτοι πιστεύονται ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας· ἅπαν τὸ πλῆθος κρᾶζομεν ὅτι ἐκ πορνείας γεγέννηται καὶ γόης ἐστὶν καὶ λέγει ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα, καὶ οὐ πιστεύομεθα.

⁶ Καὶ κλεῦει ὁ Πιλάτος ἅπαν τὸ πλῆθος ἐξελεθεὶν ἐκτὸς τῶν δώδεκα ἀνδρῶν τῶν εἰπόντων ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας, καὶ τὸν Ἰησοῦν ἐκέλευσε χωρισθῆναι· καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλά-

Ἰησοῦ φερόμενοι τὴν ἀλήθειαν ὑπὸ τοῦ ψεύδους καλυφθῆναι βούλεσθε, καὶ διὰ τοῦτο ἀντιμάχεσθε ἡμῶν.

5. Προσκαλ. δὲ (ita B Latt; C Καὶ προσκ.) -- τούτους (cum CE Ven; B Eins om) τοὺς εἶπ. -- λέγει αὐτοῖς cum BCE Latt .. A Γνοῦς δὲ ὁ Πιλ. ὅτι ἀληθῆ εἰσὶ τὰ παρ' αὐτῶν λεγόμενα, λέγει αὐτοῖς | εἰ (A Ἦνα εἰητέ μοι εἰ) ἀληθῆ εἰσὶν (cum AB; C ἀλήθειά ἐστίν, E ἀληθῶς ἐστίν) ἃ (cum AE; B om, sed eo loco aliquot litteras erasas habet) εἶπατε (B add μοι; C om ἃ εἶπατε) ὅτι -- πορν. (A om ὅτι -- πορν.) .. Ven si verum est, dicite mihi, quoniam etc; Cors si vere dicitis quoniam etc; Cf. text. lat. | λέγουσιν cum BCE .. A Latt add ἐκεῖνοι | Ἡμεῖς cum ABE .. C om | ὅτι ἁμαρτία ἐστὶν cum B (sed praemissam habet εἰ καὶ, ac si librarius aliud scripturus fuisset; cf. C) Latt .. ACE om | αὐτοὶ δὲ (cum BE Ven; A Eins om) ὁμόσουςιν (ita B; ὁμώσουςιν E; ὁμοσάτουςαν A) κατὰ τῆς σωτηρίας Καίσα. (A om κατὰ τ. σ. Κ.) ὅτι -- εἶπαμεν (A εἶπαμεν, οὐδὲ εἰς τὰ ὀνομαστήρια παρεγένοντο sic) καὶ ἔν. ἐσμεν θανάτου (A θανάτου ἐσόμεθα) cum BE; A; item Latt .. C εἰ καὶ ὁμώσωμεν, ἔνοχοι ἐσμεν | λέγει ὁ Πιλ. -- Καϊάφας cum BE Ven .. A ὁ δὲ Ἄνας καὶ Καϊάφας ἐπὶ πολὺ ἐσέγησαν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος .. C om omnia usque dum sequitur καὶ λέγει ἑαυτὸν εἶναι υἱὸν .. plures codd. lat. om una cum seqq. Οὐδὲν ἄπ. πρ. ταῦτα | λέγουσιν -- πρ. Πιλάτον .. A οἱ δὲ εἶπον | Οἱ δώδεκα -- καὶ λέγει ἑαυτὸν (C αὐτὸν εἶναι, vide ante) -- πιστεύομεθα cum BE(C), item codd. lat. aliquot .. A Αὐτοῖς πιστεύεις, καὶ ἡμῶν ἀπιστεῖς ὅτι ἐκ πορν. γεγένν. καὶ ὅτι πλάσιος ἐστὶ καὶ λέγει ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα, καὶ οὐ πιστεύομεθα.

6. Καὶ (cum B Ven, alii Latini ergo; E Τότε; C om) κλεῦει (cum B; CE ἐκέλευσεν; Latini iudens, iussit) ὁ Πιλάτος .. A Τότε ὁ Πιλ. θυμοῦ μεγάλου κλησθεὶς ἐκέλευσε | ἅπαν (A om) τὸ πλῆθος (A add ἔξω) ἐξελεθεὶν | ἐκτὸς τῶν (C ἐκ τούτων) ἀνδρῶν -- χωρισθῆναι (cum CE Latt; B ἐξελεθεῖν) καὶ λέγ. α. ὁ Πιλ. (Latini praeter Ven om ὁ Πιλ.) cum BCE Latt .. A καταλείψας δὲ μόνους

τος Ποῖψ λόγῳ θελοῦσιν αὐτὸν ἀποκτεῖναι; λέγουσιν αὐτῷ Ζῆλον ἔχουσιν, ὅτι ἐν σαββάτῳ θεραπεύει. λέγει ὁ Πιλάτος Περὶ καλοῦ ἔργου θελοῦσιν αὐτὸν ἀποκτεῖναι; λέγουσιν αὐτῷ Ναί.

CAPUT III.

¹ Καὶ θυμοῦ πλησθεὶς ὁ Πιλάτος ἐξῆλθεν ἐξω τοῦ πραιτωρίου καὶ λέγει αὐτοῖς Μάρτυρα ἔχω τὸν ἥλιον ὅτι οὐδεμίαν αἰτίαν εὗρισκω ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπαν τῷ ἡγεμόνι Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός, οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. εἶπεν δὲ ὁ Πιλάτος Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπαν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα. εἶπεν ὁ Πιλάτος Ὑμῖν εἶπεν ὁ θεὸς μὴ ἀποκτεῖναι, ἀλλ' ἐμοί;

² Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς τὸ πραιτώριον ὁ Πιλάτος καὶ ἐφώνησεν τὸν Ἰησοῦν κατ' ἰδίαν καὶ εἶπεν αὐτῷ Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς τῷ Πιλάτῳ Ἀφ' ἐαυτοῦ

τοὺς δώδεκα τοὺς εἰπόντας μὴ γεγενῆσθαι τὸν Ἰησοῦν ἐκ πορνείας, καὶ διαστήσας τὸν Ἰησοῦν ἀπ' αὐτῶν λέγει αὐτοῖς | Ποῖψ (A praem Εἶπατέ μοι) λόγ. λέγουσιν (A ἔλεωσιν) αὐτ. ἀποκτ. cum (A) CE Latt .. B Περὶ ποίου ἔργου βούλουται αὐτ. ἀποκτ. | λέγουσιν αὐτῷ cum CE, item Latt .. AB λέγουσιν (A add οἱ δεκαδύο) τῷ Πιλάτῳ | Ζῆλον (A add μέγαν) ἔχουσιν .. B om | ὅτι ἐν σαββ. θεραπεύει .. A add τοὺς προσερχομένους αὐτῷ | λέγει (B add αὐτοῖς) ὁ Πιλ. | Περὶ καλοῦ (cum BC Latt; E add οὖν) ἔργου .. A Διὰ καλὸν ἔργον | θελοῦσιν αὐτὸν (B add λοιπὸν) ἀποκτεῖναι (A ἀπ. αὐτ.); λέγουσιν (ita E Eins Fabr; B praem καί, A οἱ δέ) αὐτῷ (A om) Ναί (A add διὰ καλόν) .. C haec male om; Ven om λέγουσιν αὐτ. Ναί.

III, 1. Καὶ θυμοῦ cum BC .. A θυμοῦ δέ .. E Ven Τότε θυμοῦ .. Eins θυμοῦ | λέγει αὐτοῖς cum BCE Ven Eins .. A Fabr λέγ. τοῖς Ἰουδαίοις | B οὐτε μίαν | τούτῳ .. A add καὶ τί βούλοσθε αὐτὸν ἀποκτανῶναι | καὶ εἶπαν (ita B; C κ. εἶπον; A Ven Fabr [non Eins] plane om) τῷ ἡγεμόνι (cum AC Eins Ven; B Fabr τῷ Πιλάτῳ) .. E om | B παρεδώκ. σοι αὐτ. | εἶπεν δέ cum ACE .. B Latt εἶπεν δὲ αὐτοῖς | B om ὑμεῖς καὶ κατὰ -- κρίν. αὐτόν | εἶπαν (ita BC) οἱ Ἰουδ. τῷ Πιλάτῳ .. A λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι (etiam Ven om τ. Πιλ.) | Ἡμῖν (A post ἔξεστ.) οὐκ ἔξεστιν (C ἔστιν) | εἶπεν ὁ Πιλ. (ita B; Ven *dicit illis Pilatus*; C εἶπ. δὲ ὁ Πιλ. πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, Eins *dicit Pil. Iudaeis*) Ὑμῖν (C Οὐχ ὑμῖν) εἶπ. ὁ θε. μὴ (C τοῦ) ἀπ., ἀλλ' ἐμοί cum BCE Latt .. A om

2. Καὶ εἰσῆλθεν (ita AB Fabr; C Ven Eins εἰσελθὼν) πάλιν (C post πραιτωρίον, A om) εἰς τὸ πρ. ὁ Πιλ. καὶ (C Ven Eins om) ἐφώνησεν (ita AC; B ἐκάλεσεν) τ. Ἰ. κατ' (B κατ') ἰδ. κ. εἶπ. αὐτῷ .. E καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ βήματος εἰσῆλθεν εἰς τὸ πρ. παραλαβὼν καὶ τὸν Ἰησοῦν· καὶ λαβὼν αὐτόν κατ' ἰδ. εἶπεν αὐτῷ | ὁ βασιλεὺς cum ABE .. C om ὁ | ἀπεκρίθη ὁ Ἰησ. τῷ Πιλ. cum CE Ven, etiam Eins Fabr; item B additis his καὶ λέγει αὐτῷ .. A ἀπεκρ. αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς | Ἀφ'

οὐ τοῦτο λαλεῖς; ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ; ἀπεκρίθη ὁ Πι-
 λαῖτος πρὸς τὸν Ἰησοῦν Μήτι κάγω Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ
 σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρεδωκάν σε ἐμοί· τί ἐποίησας; ἀπεκρίθη
 Ἰησοῦς Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ
 γὰρ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται
 ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις· νυνὶ δὲ
 ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν. εἶπεν αὐτῷ ὁ Πιλαῖτος
 Οὐδεὶς βασιλεὺς εἶ σύ; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Σὺ λέγεις,
 ὅτι βασιλεὺς εἰμι ἐγώ· εἰς τοῦτο γὰρ γεγέννημαι καὶ ἐλήλυθα
 ἵνα πᾶς ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀληθείας ἀκούσῃ μου τῆς φωνῆς. λέγει
 αὐτῷ ὁ Πιλαῖτος Τί ἐστὶν ἀλήθεια; λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἀλή-
 θεια ἐξ οὐρανοῦ. λέγει ὁ Πιλαῖτος Ἐπὶ γῆς ἀλήθεια οὐκ ἔστιν;
 λέγει ὁ Ἰησοῦς τῷ Πιλάτῳ Ὅρας, οἱ τὴν ἀλήθειαν λέγοντες πῶς
 κρίνονται ἀπὸ τῶν ἐχόντων τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ γῆς.

CAPUT IV.

^L Καὶ καταλείπων τὸν Ἰησοῦν ἕσω τοῦ πραιτωρίου ἐξῆλθεν

καυτοῦ cum BCE .. A Ἀπὸ σταντοῦ | σύ cum AB .. C (et ut videtur E) om |
 λαλεῖς cum C .. A (ante τοῦτο ponit) BE λέγεις | σοι εἶπον cum ACE .. B
 εἵτασίν σοι | ἀπεκρίθη ὁ Πιλ. πρ. τ. Ἰησοῦν cum B (Ven respondit Pil., Eius
 respondens Pil. dicit ad Iesum) .. C ἀπ. ὁ Πι. πρ. τ. θεόν καὶ εἶπεν αὐτῷ .. A
 ἀπεκρ. ὁ Πιλ. καὶ εἶπε .. E λέγει αὐτῷ ὁ Πιλ. | Μήτι .. E Μή | κάγω cum
 BE .. AC ἐγώ | ἀπεκρ. Ἰησ. cum CE .. AB ἀπεκρ. ὁ Ἰησ., et B add καὶ
 εἶπεν | εἰ γάρ cum CE .. AB Latt om γάρ | ἡ (C om) βασ. ἡ ἐμὴ h. l. cum
 BE Latt .. C post εἰ γάρ .. A om | ἂν οἱ ἐμοὶ cum AE .. B οἱ ἐμ. ἂν .. C
 om ἂν | νυνὶ (A νῦν) δὲ cum ACE Ven Eins Fabr .. B Cors νῦν οὖν | εἶπεν
 (A λέγει) α. ὁ Πιλ. cum AB Latt .. C (et E?) praem καὶ | ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ
 Ἰησοῦς. A male om | εἰμὶ ἐγώ· εἰς τοῦτο γὰρ γεγέν. καὶ ἐλήλυθα cum CE
 (item Ven sum ego. Ego enim in hoc etc) .. A εἰμι· ἐγώ γὰρ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα
 καὶ εἰς τοῦτο γεγέν. .. B (item codd. lat. vel omissis vel additis εἰς τ. κόσμ.)
 εἰμὶ ἐγώ. λέγει ὁ Ἰησοῦς τῷ Πιλάτῳ πάλιν Ἐγώ εἰς τοῦτο γεγέν. καὶ εἰς
 τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον | ἵνα πᾶς cum BCE .. A Latt ἵνα μαρτυρήσω τῇ
 ἀληθείᾳ, ἵνα πᾶς (Latt et [Ven om] omnis -- audit --) | ἀκούσῃ (B -σει)
 cum AB .. CE ἀκούῃ | B τῆς φων. μου | λέγει αὐτῷ (cum BCE; A om; Ven
 autem) ὁ Πιλ. | ἀλήθεια: ita etiam A absque articulo | λέγει αὐτῷ (Latt om)
 ὁ Ἰησ. Ἀλήθ. ἐξ οὐρ. (E add ἐστιν, item Latt). λέγει (E add αὐτῷ) ὁ Πιλ.
 Ἐπὶ (E add τῆς) γῆς ἀλ. οὐκ ἔστιν cum BE Eins Fabr Cors, similiterque Ven
 .. AC om | λέγει ὁ Ἰ. τῷ Πιλ. (A Ven om τῷ Πιλ.) Ὅρας (E Ἄρα. AE Ven
 add ὅτι) οἱ τ. εἰλ. λέγ. πῶς (ita B Eins; AE Ven om) κρίν. ἀπὸ (E παρὰ) τ.
 ἐχόντ. τ. ἐξ. ἐπὶ (E add τῆς) γῆς (ἀπὸ -- γῆς cum BE Eins Ven; lat. reliquos
 vide ad text. lat.; A vero ὑπὸ τῆς τῶν ἀρχόντων ἐξουσίας ἐπὶ τῆς γῆς) cum
 ABE Latt .. C om

IV, 1. Καὶ (Eins om) καταλείπων (B -λειπών) cum BCE (Eins) .. A Ven
 Cors Fabr Καταλείπων (relinquens) τοῖνον | τὸν Ἰησ. ἕσω τοῦ πραιτ. (ita B;

ὁ Πιλάτος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ λέγει αὐτοῖς Ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὗρισκω ἐν αὐτῷ. λέγουσιν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι Οὗτος εἶπεν Δύναμαι τὸν ναὸν τοῦτον καταλύσαι καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομησάμεν αὐτόν. λέγει ὁ Πιλάτος Ποῖον ναόν; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ὅν οἰκοδόμησεν ὁ Σολομών ἐν τεσσαράκοντα καὶ ἕξ ἔτεσιν, οὗτος δὲ λέγει λύειν καὶ οἰκοδομεῖν αὐτόν διὰ τριῶν ἡμερῶν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος Ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ ἀνθρώπου τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.

² Προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Πιλάτος τοὺς πρεσβυτέρους καὶ ἱερεῖς καὶ Λευίτας εἶπεν αὐτοῖς λαθραίως Μὴ οὕτως ποιήσατε· οὐδὲν γάρ ἐστιν ὃ κατηγορήσατε αὐτοῦ ἄξιον θανάτου· ἢ γὰρ κατηγορία ὑμῶν περὶ θεραπείας ἐστὶν καὶ βεβηλώσεως σαββάτου. λέγουσιν οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται Κατὰ Καί-

A ἐν τῷ πραιτωρίῳ, E εἰς τὸ πραιτώριον; Latt *intus praetorium, in praetorium, in praetorio*) ἐξῆλθ. ὁ Πιλ. (h. l. B; reliqui varie transpon) cum BAE Latt .. C ὁ Πιλ. τὸν Ἰησ. ἔξω τοῦ πραιτ. ἐξῆλθεν | ἐν αὐτῷ cum BCE Eins Cors Ven .. A ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ .. Fabr *in Iesum* | λέγουσιν αὐτῷ (A om) οἱ Ἰουδ. | Οὗτος εἶπεν Δύν. τὸν να. τ. καταλ. (ita AB Eins; E Ven Cors Fabr καταλ. τ. να. τ.) καὶ διὰ τρ. ἡμερ. (ita AE; B ἐν τρισὶν ἡμέραις) οἰκοδομήσῃσι (ita A, B ἐγείραι, item Latt; E οἰκοδομήσω) αὐτόν. λέγει (ita AE; B Latt add αὐτοῖς) ὁ Πιλ. -- λέγουσιν (ita AB; E Latt add αὐτοῖς) οἱ Ἰουδ. cum ABE Latt .. C om (transiliendo ab altero λέγουσιν [αὐτῷ] οἱ Ἰουδ. ad alterum) | οἰκοδόμησεν cum B .. AC ὠκοδόμ. | ὁ Σολομών .. A om ὁ | οὗτος δέ cum ACE .. B αὐτός .. Latt *ei iste, ipse* | λέγει .. A εἶπε | λύειν (CE καταλύσαι; B add αὐτόν) καὶ οἰκοδομεῖν (CE - ἦσαι) αὐτόν διὰ τριῶν ἡμερῶν (B πάλιν pro αὐτ. & τρ. ἡμ.): ad haec A add πάλιν λέγει ὁ Πιλάτος Καὶ διὰ τούτου θέλετε ἀποκτανθῆναι αὐτόν; οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ Ναί. | λέγει αὐτ. ὁ Πιλ. cum B Ven .. A ὁ δὲ Πιλ φησὶν .. CE πάλιν λέγει ὁ Πιλ. αὐτοῖς, item Eins Fabr *et iterum dicit eis Pil.* | Ἀθῶός εἰμι .. B add κάγώ, Latt *ego* (Ven ante ἀθῶος habet) | τοῦ ἀνθρώπου cum BE Eins Fabr .. AC Ven om | τοῦ δικαίου τούτου .. E Eins Fabr om τ. δικ. | λέγουσιν .. B Eins Fabr add αὐτῷ, non ACE Ven

2. Προσκ. δέ cum BE Ven Eins Fabr .. A Καὶ προσκ. .. C Προσκ. | A om ὁ Πιλ. | καὶ (B add τοὺς) ἱερεῖς .. A ἱερεῖς τε | λαθραίως (B λάθρα) cum BCE Latt .. A om | A Μὴ οὕτω ποιεῖτε | οὐδὲν -- θανάτου cum B .. CE οὐδὲν (E οὐδέ) γὰρ κατηγορεῖτε (E κατηγορήσατε sic) αὐτόν (ita C, E ἄξιον) θανάτου .. A οὐδεμία γὰρ κατηγορία θανάτου ὑπάρχει ἐν αὐτῷ .. Latt *libere* | περὶ θεραπείας ἐστὶν (h. l. B; C post σαββ.) καὶ βεβηλ. σαββάτου (ita BE; C σαββάτων) .. A περὶ θερ. νοσούντων καὶ περὶ βεβηλώσεως σαββάτου ἐστὶ | λέγ. οἱ προσκ. (ita B Latt; C add τοῦ λαοῦ) x. οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ (C om) Λευῖται τῷ Πιλ. cum BC Latt .. A λέγουσι τῷ Πιλάτῳ .. E λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι | Κατὰ Καίσαρος ἐάν τις βλασφημήσῃ (B - μήσει) -- λέγει ὁ Πιλ. Ἄξ. ἐστ. θανάτου

σαρὸς ἐάν τις βλασφημήσῃ, ἄξιός θανάτου ἐστὶν ἢ οὐ; λέγει ὁ Πιλάτος Ἐξίός ἐστὶν θανάτου. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Εἰ εἰς Καίσαρα ἐάν τις βλασφημήσῃ, ἄξιός ἐστι θανάτου, οὗτος δὲ κατὰ τοῦ θεοῦ ἐβλασφήμησεν.

³ Ἐκέλευσε δὲ ὁ ἡγεμῶν ἐξελεθεῖν τοὺς Ἰουδαίους ἐξω τοῦ κραιτωρίου, καὶ προσκαλεσάμενος τὸν Ἰησοῦν λέγει αὐτῷ Τί ποιήσω σοι; λέγει ὁ Ἰησοῦς τῷ Πιλάτῳ Ὡς ἐδόθη σοι. λέγει ὁ Πιλάτος Πῶς ἐδόθη; λέγει ὁ Ἰησοῦς Μωυσῆς καὶ οἱ προφῆται προεκήρυξαν περὶ τοῦ θανάτου μου καὶ τῆς ἀναστάσεως. παριστορήσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἀκούσαντες λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ Τί πλείον ἔχεις ἀκοῦσαι τῆς βλασφημίας ταύτης; λέγει ὁ Πιλάτος τοῖς Ἰουδαίοις Εἰ οὗτος ὁ λόγος βλάσφημός ἐστὶν, περὶ τῆς βλασφημίας λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ ἀπαγάγετε εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν.

cum CE Ven .. B a verbis βλασφημήσει, ἄξ. θαν. ἐστὶν (sic) transit ad eadem verba quemadmodum subsequuntur, assentientibus Eins Fabr aliique, ita ut quae interposita sunt, ἢ οὐ usque ad ἄξιός ἐστ. θανάτου, omittantur .. A Κατὰ Καίσα. ἐάν βλασφ. τις, τίνας ἄξιός ἐστιν; ὁ δὲ λέγει θανάτου. | Λέγουσιν οἱ Ἰ. τῷ Πιλάτῳ .. haec A male om | Εἰ εἰς Καίσαρα -- ἐβλασφήμησεν cum CE; item prioribus omissis Ven quanto magis hic qui deum blasphemerit dignus est mori .. A Καὶ εἰ θανάτου ἄξιός ἐστιν ὁ κατὰ Καίσαρος βλασφημήσας, πῶς (sic) οὗτος οὐκ ἀποκτανθήσεται κατὰ θεοῦ βλασφημήσας .. B cum pluribus Latinis nil nisi (vide ante) οὗτος δὲ κατὰ θεοῦ ἐβλασφήμησεν

3. Ἐκέλευσε δὲ cum A Eins aliique .. B καὶ ἐκέλευσεν .. C Ven τότε ἐκέλευσεν | C om τοὺς Ἰουδαίους | ἔξω .. B ἐκ | καὶ προσκαλεσ. (C om) τὸν Ἰησ. (C add καὶ) λέγει αὐτῷ cum (C)E Ven Fabr .. B Eins x. προσκ. τ. Ἰ. ὁ Πιλάτος εἶπεν αὐτῷ .. A καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ | A om τῷ Πιλάτῳ | ὡς (sed CE οὕτως) ἐδόθη (C ἐδόσῳ vitiose) cum CE, item Sicut datum (Fabr dictum) est Eins Ven Fabr .. B οὕτως ἐδόθη σοι .. A ἐξουσία ἐδόθη σοι ἐπ' ἐμοί (sic) | λέγει ὁ Πιλ. Πῶς (B add οὕτως) ἐδόθη (B add μοι) cum A(B), item Eins Fabr Ven Dicit (ei) Pilatus Quomodo (Ven add sicut) datum (Fabr dictum) est .. C om | λέγει (A φησὶν, B add αὐτῷ) ὁ Ἰησοῦς | Μωυσῆς: ita AB .. C Μωυσῆς | προεκήρυξαν cum CE Eins Fabr Cors .. AB ἐκήρυξαν, item Ven amplexuerunt | μου καὶ τῆς ἀναστ. cum CE .. AB μου (A om) καὶ τ. ἀν. μου | παριστορήσαντες (cum B παραστορήσαντες, et C περιστορήσαντες. A παρατηρήσαντες) δὲ οἱ (B om) Ἰουδ. καὶ (B'' om) ἀκούσαντες cum BCA .. E ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Ἰουδαῖοι, similiterque Latt | Τί πλ. ἔχ. ἄκ. (C add περὶ) τῆς βλ. ταύτ. cum CE; Ven quid amplius desideras audire blasphemiam .. Fabr Eins quid amplius (Eins add ab hec) vis blasphemiam istius (Eins om?) audire .. A τί τούτου πλείον θέλεις καὶ μεῖζον τῆς βλασφημίας ταύτης ἀκοῦσαι .. B τί πλείον καὶ μεῖζονα τούτου θέλεις τῆς βλασφ. ἀκοῦσαι ταύτης | τοῖς Ἰουδαίοις .. A Ven om .. Eins aliique eis | περὶ τῆς βλασφημίας cum BC .. AE Latt om | ἀπαγάγετε .. B

λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Ὁ νόμος ἡμῶν περιέχει, ἄνθρωπος εἰς ἄνθρωπον ἐὰν ἀμαρτήσῃ, ἄξιός ἐστιν λαμβάνειν τεσσαράκοντα παρὰ μίαν· ὁ δὲ εἰς θεὸν βλασφημῶν, λιθοβολία λιθοβολεῖσθαι αὐτόν.

⁴ Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ οἷα βούλεσθε τρόπον ἀμύνασθε αὐτόν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Ἡμεῖς βουλόμεθα ἵνα σταυρωθῇ. λέγει ὁ Πιλάτος Οὐκ ἔστιν ἄξιός σταυρωθῆναι.

⁵ Περιβλεψάμενος δὲ ὁ ἡγεμῶν εἰς τοὺς περιστωτάς ὄχλους τῶν Ἰουδαίων, θεωρεῖ πολλοὺς δακρύνοντας τῶν Ἰουδαίων καὶ λέγει Οὐ πᾶν τὸ πλῆθος βούλεται αὐτὸν ἀποθανεῖν. λέγουσιν οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἰουδαίων Διὰ τοῦτο ἤλθαμεν ἅπαν τὸ πλῆθος ἵνα ἀποθάνῃ. λέγει ὁ Πιλάτος τοῖς Ἰουδαίοις Ἴνα τί ἀποθάνῃ; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ὅτι εἶπεν αὐτὸν υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα.

CAPUT V.

¹ Νικόδημος δὲ τις ἀνὴρ Ἰουδαῖος ἔσθη ἐμπροσθεν τοῦ ἡγε-

add αὐτόν | ἄνθρωπ. εἰς ἄνθρ. ἐὰν ἀμαρτ. (A ἐὰν ἀμ. ἄνθρ. εἰς ἄνθρ.) cum ACE .. B ἄνθρ. ἐὰν ἀμαρτή | τεσσαρ. παρὰ μίαν cum AB .. CE παρὰ μίαν πληγὰς τεσσαρ. (C μ) | ὁ δὲ εἰς θεὸν βλασφημῶν λιθοβολία (cod. -λιαν) λιθοβολ. αὐτόν cum B, similitertque latinus codex habet .. EA ὁ δὲ ε. 2. ἀμαρτήσας (A ἀμαρτῶν) λιθοβοληθήσεται .. C εἰ δὲ εἰς θεόν, λιθοβολεῖσθω

4. καὶ οἷα βούλεσθε τρόπον .. B καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν ἢ ἐὰν βούλεσθε τρόπον .. latinus codex et secundum legem vestram | ἀμύνασθε αὐτόν .. B ἀμ. αὐτῷ | λέγ. οἱ (B om) Ἰουδ. τῷ Πιλ. (A om τ. Πιλ.) | λέγει (B add αὐτοῖς) ὁ Πιλ. | σταυρωθῆναι cum B; item praemisso τοῦ C .. A θανάτου

5. Περιβλεψ. δέ cum C (et E?) Latt .. AB καὶ περιβλ. | ὁ ἡγεμῶν cum B Latt .. C ὁ Πιλάτος .. A om | εἰς (E om) τ. περιστ. ὄχλ. τ. Ἰουδ. θεωρεῖ π. δ. τ. Ἰουδ. cum BCE Latt .. A θεωρεῖ ἐκ τῶν περιστωτῶν πολλοὺς δακρύνοντας | καὶ λέγει cum CE Eins Ven .. AB Cors add αὐτοῖς, Fabr add ad principes easesatum Iudaesum | Οὐ (E Μὰ τὸν ἥλιον, οὐ) πᾶν -- αὐτόν (C om) ἀποθανεῖν cum BCE Latt .. A Βούλεσθε καὶ ὑμεῖς ἀποκτανθῆναι αὐτόν; οἱ δὲ εἶπον Οὐ βουλόμεθα, ὅτι αἰτίαν οὐχ εὕρισκομεν | οἱ πρεσβ. τῶν Ἰουδαίων cum CE Fabr et (addito Pilato) Ven .. AB Eins om τῶν Ἰουδ. sed add τῷ Πιλάτῳ (A Eins πρὸς Πιλάτον) | A ἤλθομεν πάντες ἵνα | λέγει ὁ Πιλ. τ. Ἰουδαίοις (τ. Ἰουδ. cum B Eins Cors; A om; Fabr ad eos) Ἴνα τί (ita B; A Διὰ τί ἵνα) ἀποθάνῃ cum AB Eins Cors Fabr .. C Ven om, item E una cum seqq. λέγουσιν οἱ Ἰουδ. | λέγουσιν οἱ (B om) Ἰουδ. | εἶπεν cum ABC .. E λέγει | αὐτόν cum BC .. AE ἐαυτόν | βασιλέα .. E add εἶναι (Latt post υἱὸν θεοῦ add)

V, 1. B om ἀνὴρ | ἔσθη .. CE ἔστιν | ἐμπρ. τοῦ ἡγεμῶνος cum DE Latt ..

μόνος και λέγει Ἄξιῶ, εὐσεβή, κέλευσόν μοι εἰπεῖν ὀλίγους λό-
γους. λέγει ὁ Πιλάτος Εἰπέ. λέγει ὁ Νικόδημος Ἐγὼ εἶπον
τοῖς πρεσβυτέροις και τοῖς ἱερεῦσι και Λευίταις και παντὶ τῷ
πλήθει τῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ συναγωγῇ Τί ζητεῖτε μετὰ τοῦ ἀν-
θρώπου τούτου; ὁ ἄνθρωπος οὗτος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ και πα-
ράδοξα, ἃ οὐδεὶς ἐποίησεν οὐδὲ ποιήσει. ἄφετε αὐτὸν και μὴ
βούλεσθέ τι πονηρὸν κατ' αὐτοῦ· εἰ ἐκ θεοῦ ἐστὶν τὰ σημεῖα ἃ
ποιεῖ, σταθήσονται, εἰ δὲ ἐξ ἀνθρώπων, καταλυθήσονται. και
γὰρ Μωυσῆς ἀποσταλεῖς παρὰ θεοῦ εἰς Αἴγυπτον ἐποίησεν ση-
μεῖα πολλά, ἃ εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς ποιῆσαι ἔμπροσθεν Φαραῶ βα-
σιλέως Αἰγύπτου. και ἦσαν ἐκεῖ ἄνδρες θεράποντες Φαραῶ
Ἰαννῆς και Ἰαμβρῆς, και ἐποίησαν και αὐτοὶ σημεῖα οὐκ ὀλίγα
ἃ ἐποίει Μωυσῆς, και εἶχον αὐτοὺς οἱ Αἰγύπτιοι ὡς θεοὺς, τὸν
Ἰαννῆν και τὸν Ἰαμβρῆν. και ἐπειδὴ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίησαν
οὐκ ἦσαν ἐκ θεοῦ, ἀπώλοντο και αὐτοὶ και οἱ πιστεύοντες

ABC ἔμπρ. τοῦ Πιλάτου | Ἄξιῶ cum A (add σε) CE Latt .. BD om | εὐσεβή
cum BCD (add ἡγεμών) .. E ut videtur εὐσεβής .. A om | κέλευσόν μοι cum
DE, item A ἕνα κέλευσής μοι .. BC κέλευσόν με | εἰπεῖν .. B λαλῆσαι | ὀλί-
γους λόγους cum AB Latt; item D ὀλίγον λόγον .. E καθαρῶς λόγους, item C
καθαροῦ λόγου | λέγει ὁ Πιλ. cum AB Latt .. C etc ὁ Πιλ. λέγ. | ὁ Νικόδ.
cum ABE .. C (et D?) om ὁ | τοῖς πρεσβ. κ. τ. ἱερ. και (C add τοῖς, non item
AB) Λευίτ. cum AC Latt .. B τοῖς ἱερεῦσιν κ. τ. πρεσβ. κ. Λευ. | παντὶ τῷ
πλήθει cum A .. BCD πᾶν τὸ (C παντός) πλήθος | μετὰ τ. ἀνθρ. τούτου (A
om τούτ.) .. D ἐκ τοῦ ἀνθρ. τούτου .. B add τοῦ θανατώσαι αὐτόν (cod. αὐτῶ)
| ὁ ἀνθρ. (D add γάρ) οὗτος (homo iste, homo hic) cum CD Latt .. A οὗτ. ὁ
ἀνθρ. .. B om ὁ ἀνθρ. | ποιεῖ (facit, fecit, faciebat) και παράδοξα .. A παρά-
δοξα ἐποίησεν .. B ποιεῖ παράδοξα ἐν τῷ λαῷ | D ἃ οὐδεὶς ἄλλος | οὐδέ (B
οὔτε, D οὐδέ ποτε) ποιήσει .. A οὐδέ ποιεῖ | βούλεσθε cum BCE .. AD βου-
ληθῆτε | τι πονηρὸν (B κακόν) κατ' αὐτοῦ cum EB .. A κατ' αὐτοῦ πονηρὸν
γενέσθαι .. C κατ' αὐτοῦ πονηρά | εἰ cum AB Latt .. D εἰ μὲν, E και εἰ, C
εἰ και | ἐκ θεοῦ ἐστὶν .. D εἰσὶν ἐκ θεοῦ | τὰ σημεῖα cum ABD Ven .. CE
ταῦτα τὰ σημ. | σταθήσονται (D στερεωθήσ.) et καταλυθήσονται cum B (etiam
Fabr est et stabunt etc) D .. A (sed is om εἰ δὲ ἐξ ἀνθρ. καταλ.) CE σταθήσε-
ται et καταλυθήσεται | D ἐξ ἀνθρώπου | και γάρ cum ABE .. C om γάρ | Μωυ-
σῆς cum AB .. C Μωυσῆς | παρὰ (B add τοῦ) θεοῦ .. A post εἰς Αἴγ. ponit |
εἶπεν αὐτῷ (A Ven om) ὁ θεός (B ὁ Ἰησοῦς) ποιῆσαι (C om) ἔμπρ. Φ. βασ.
Αἴγ. (A om Αἴγ. una cum seqq. και ἦσαν usque Φαραῶ) | Φαραῶ cum E ..
B τοῦ Φ., C τῷ Φ. | Ἰαμβρῆς .. Latt *Mambres* | και (A om) ἐποίησαν cum
ABE .. C και ἐποίησαν | και αὐτοῦ .. B κάκεινοι | οὐκ ὀλίγα .. B πολλά, sed
post Μωυσῆς add οὐκ ὀλίγα | ἃ ἐποίει cum BC .. E ὅσα ἐποίησε, A ὡς ἐποίησε
| τὸν (C om) Ἰανν. κ. τὸν (C om) Ἰαμβρ. cum BC Vatt .. A (add Φαραῶ ad
θεοὺς) E Eius aliiq. om | και ἐπειδὴ -- ἐποίησαν (cum CE; ἐποίησαν B) --
ἐκ θεοῦ cum BCE .. A και ἐν τῷ μὴ εἶναι τὰ σημεῖα ἀπὸ θεοῦ | οἱ πι-

αὐτοῖς. καὶ νῦν ἄφετε τὸν ἄνθρωπον τοῦτον· οὐ γὰρ ἐστὶν ἀξιὸς θανάτου.

² Λέγουσιν τῷ Νικοδήμῳ οἱ Ἰουδαῖοι Σὺ μαθητὴς αὐτοῦ ἐγένου καὶ τὸν λόγον ὑπὲρ αὐτοῦ ποιεῖς. λέγει πρὸς αὐτούς ὁ Νικοδήμος Μὴ καὶ ὁ ἡγεμὼν μαθητὴς αὐτοῦ ἐγένετο καὶ τὸν λόγον ὑπὲρ αὐτοῦ ποιεῖς; οὐ κατέστησεν αὐτὸν ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος τούτου; ἦσαν δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἐμβριμούμενοι καὶ τρίζοντες τοὺς ὀδόντας αὐτῶν κατὰ τοῦ Νικοδήμου. λέγει πρὸς αὐτούς ὁ Πιλάτος Τί τοὺς ὀδόντας τρίζετε κατ' αὐτοῦ ἀλήθειαν ἀκούσαντες; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Νικοδήμῳ Τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ λάβης καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ. λέγει ὁ Νικοδήμος Ἀμὴν ἀμὴν, λάβω καθὼς εἶπατε.

CAPUT VI.

¹ Εἰς δὲ τῶν Ἰουδαίων παραπηδήσας ἤξιου τὸν ἡγεμόνα

στεύοντες cum CE .. AB (Latt qui crediderunt) οἱ πιστεύσαντες | τὸν ἄνθρ. τοῦτον .. A αὐτόν

2. τῷ Νικ. οἱ Ἰουδ. cum B Vatt .. AC Eins Ven οἱ Ἰουδ. τῷ Νικ. | ἐγένου cum AB Latt .. E εἰ .. C ποιῆ | A ὑπὲρ ἐκείνου | λέγει πρ. αὐτ. ὁ (B om) Νικ. -- ὑπὲρ αὐτοῦ ποιεῖ (A ποιεῖται) cum ABE Vatt Eins Fabr Ven" .. C Cors Ven* om | οὐ κατέστησεν -- ἀξιῶμ. τούτου (B om τούτ.) .. A om | ἦσαν δὲ (B οὐν) οἱ Ἰ. ἐμβριμούμενοι (ita BCE) -- κατὰ τοῦ Νικοδ. cum BGE plurimisque Latinis .. D οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔτριζον τοὺς ὀδόντας κατὰ τοῦ Νικ. .. A Ven ἦσαν δὲ οἱ Ἰουδ. ἐμβριμούμενοι τῷ Νικοδήμῳ | λέγει (ita ABDE Vatt; C καὶ λέγει) πρὸς αὐτούς (D om) ὁ Πιλ. | Τί τ. ὀδόντας .. B add ὑμῶν | κατ' αὐτοῦ ἀλήθειαν ἀκούσαντες cum E Vatt .. D Ven κατα τοῦ (fortasse κατ' αὐτοῦ, ut est in Ven) τὴν ἀλήθειαν εἰπόντος .. A κατ' αὐτοῦ; ἀλήθειαν γὰρ λέγει .. B κατ' αὐτοῦ (vide post) .. C κατὰ τοῦ Νικοδήμου | λέγουσιν (A ἀπεκρίθησαν) οἱ Ἰουδ. τῷ Νικ. cum EA Ven, item omisso τῷ Νικοδ. (sed vide post) D .. B ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἰουδ. λέγουσιν τῷ Νικοδήμῳ .. C male om | Τὴν ἀλήθ. αὐτοῦ (ita BC Latt; A om; E ταύτην; D Τοῦ Νικοδήμου τὴν ἀλήθ. αὐτός, pro quibus scribendum videtur τῷ Νικοδήμῳ Τὴν ἀλήθ. αὐτοῦ) λάβης (D λάβω, corrige λάβωι; A σὺ λάβωι post τὸ μέρ. αὐτοῦ) | λέγει ὁ Νικ. cum ABD .. CE om ὁ | Ἀμὴν bis cum BC; item ter Vatt Ven .. ADE Eins aliquae semel | λάβω (ita BE; A λάβωμι; C om) καὶ. εἶπατε cum ABEC, item Latt .. D γένοιτο

VI, 1. Εἰς δὲ τῶν Ἰουδ. παραπηδήσας cum E, item B Εἰς τῶν Ἰουδ. ἄλλος τις παραπ., item C Ἐκ δὲ τῶν Ἰουδ. ἄλλος παραπ. .. A Παρελθὼν δὲ τις ἐκ τῶν Ἰουδ. .. D Ἐτερος πάλιν ἐκ τῶν Ἰουδ. .. Latt Ex Iudaeis quidam alius autem exsiliens, Alius quidem Iudaeus festinanter, Alius autem Iudaeus festinanter, Exiens autem quidam alius exsiliens | ἤξιου (B ἀξίος) τ. ἡγεμ. λόγον (C λέγων) εἰπεῖν cum ABC .. E εἶπεν Ἀξιῶ, ἡγεμῶν, εἰπεῖν λόγον, item D λέγει Κελευσὸν

λόγον εἰπεῖν. λέγει ὁ ἡγεμὼν Εἴ τι θέλεις εἰπεῖν, εἰπέ. ὁ δὲ Ἰουδαῖος εἶπεν Ἐγὼ τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη ἐν κλίῃη κατακειμένη ἐν ὀδύῃη πόγων. καὶ ἐλθόντος τοῦ Ἰησοῦ πολλοὶ δαμονιζόμενοι καὶ πουκίλαις νόσοις κατακειμένοι ἐθεραπεύθησαν ὑπὲρ αὐτοῦ. καὶ τινες νεανίσκοι κατελεθῆσαντές με ἐβάστασάν με μετὰ τῆς κλίῃης καὶ ἀπήγαγόν με πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν με ὁ Ἰησοῦς ἐσπλαγχνίσθη καὶ λόγον εἶπέν μοι Ἄρον σου τὸν κράββατον καὶ περιπάτει. καὶ ἦρα τὸν κράββατόν μου καὶ περιπάτησα. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Ἐρώτησον αὐτὸν ποία ἡμέρα ἦν ὅτε ἐθεραπεύθη. λέγει ὁ θεραπευθεὶς Ἐν σαββάτῳ. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Μὴ οὐχ οὕτως ἐδιδάξαμεν ὅτι ἐν σαββάτῳ θεραπεύει καὶ δαίμονας ἐκβάλλει;

μα, ἡγεμὼν, ἓνα λόγ. εἰπεῖν .. similliter Latt variant | λέγει ὁ ἡγεμὼν .. B καὶ λέγει ὁ Πιλάτος .. A ὡς προσέταξεν ὁ ἡγεμ. | Εἴ τι θέλεις, εἰπέ. cum AB Eins Cors Fabr, item omisso εἰπεῖν C Vat^b Ven .. D Vat^a Εἰπέ | ὁ δὲ Ἰουδ. εἶπεν cum A, similliterque Latt .. BC om .. D λέγει ὁ ἡγεμὼν (? Videtur Εἰπέ, λέγ. ὁ ἡγεμ. habere, omnitens seqq. cum BC) | Ἐγὼ .. B (item Fabr) add ἐν Ἱερουσαλήμ | τριάκ. (D add καὶ) ὀκτὼ ἔτη cum CD .. A ἐν τριάκ. ὀκτὼ ἔτασιν, B ἔτασιν τριάκ. ὀκτὼ | ἐν κλίῃη (Latt postponunt) κατακειμένη cum AB .. CD κατακειμαι ἐν τῇ κλίῃη | ἐν ὀδύῃη πόγων .. A καὶ ἐν ὀδύῃη πολλῶν πόγων | καὶ ἐλθόντος (ita etiam plures Latt) .. A ἐλθ. δέ | τοῦ Ἰησοῦ .. B τοῦ κυρίου | κατακειμένοι .. A κατεχόμενοι | ἔθεραπ. ὑπὲρ (E παρ') αὐτοῦ cum BE Latt .. C ἔθερ. παρόντος αὐτοῦ .. A ἰάσεως ἔτυχον | νεανίσκοι cum AB Latt .. E μετ. .. C πιστότατοι | E ἐλεήσαντες | ἐβάστασ. με μετὰ τῆς κλ. (A om με μ. τ. κλ.) καὶ ἀπήγ. (E ἀπήγαγ.) με (A om) πρ. αὐτ. cum CEA Vatt Eins Cors .. B μετὰ τῆς κλίῃης μου προσήνεγκάν με αὐτῷ | καὶ ἰδὼν με ὁ Ἰησοῦς (A om) ἐσπλαγχν. (A εὐσπλ.) .. D ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησ. καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐπ' ἐμοί | καὶ (D om) λόγον (B λόγῳ, A add μόνον) εἶπέν μοι (μοι cum ABDE; C om) | Ἄρον cum AE Vatt Ven .. BC Eins aliique praem Ἐγειρε, item D Ἐγειρε καὶ | σου τ. κράββ. cum CDE .. AB τ. κράββ. (B κράβατον, item infra) σου | καὶ ἦρα cum ADE .. B κ. ἐπήρα, C κ. ἀπήρα. Eracterea AC similliterque Latt praem καὶ παρασχρήμα ἰάσθην, item D καὶ σὺν τῷ λόγῳ αὐτοῦ εὐθύως ἡγέρσθην .. nihil praem cum BE | καὶ περιπάτησα .. D καὶ ἀπῆλθον ὑγιᾶς εἰς τὸν οἶκόν μου δεξιῶν τὸν θεόν | A om τῷ Πιλάτῳ | Ἐρώτησον (B Ἐπερώτ.) .. A add οὖν | ποία ἡμ. ἦν ὅτε ἔθερ. cum ABE Eins Cors Fabr .. C Vatt Ven ποία ἡμέρα ἔθερ. | λέγει ὁ θεραπευθεὶς cum B, item καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰαθεὶς εἶπε E, similliterque Latt (Eins Cors nil nisi Dixit, Ven Dixit autem homo ille, Vatt Respondet is qui sanatus fuerat dicens, Fabr Dixit languidus sanatus) .. A λέγει ὁ Πιλάτος τῷ θεραπευμένῳ Ποία ἡμέρα ἦν ὅτε (sic) ἐθεραπεύθης. ἀπεκρίθη ὁ ἀνθρώπος .. C ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ Πιλάτου περὶ τῆς ἡμέρας λέγει | Ἐν σαββάτῳ cum AC, E Eins aliique τὸ σαββατον, B (similliterque Vatt Ven) Ἐν σαββ. ἔθεραπέυθην (sed codex -θη) | οἱ Ἰουδαῖοι (ita etiam Eins Cors) .. B Vatt Ven Fabr add τῷ Πιλάτῳ | Μὴ οὐχ οὗτ. ἐδιδάξ. (B add σοι, non item Latt) .. A Οὐχ ἐπομέν (item dicimus Cors) σοι | θεραπεύει .. C ἐθεραπεύθη | δαίμονας cum CE, item daemones Vatt Ven .. AB Eins aliique δαμόνια | ἐκβάλλει .. E ἐλαύνει

Evang. apogr. ed. Tischendorf.

² Καὶ ἄλλος Ἰουδαῖος παραπηθήσας λέγει Ἐγὼ τυφλὸς ἐγεννήθην, φωνὴν ἤκουον καὶ πρόσωπον οὐκ ἔβλεπον· καὶ παράγοντος τοῦ Ἰησοῦ ἔκραξα φωνῇ μεγάλῃ Ἐλέησόν με, υἱέ Δαυίδ. καὶ ἤλεθέσεν με καὶ ἐπέθηκεν τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ ἀνέβλεψα παραχρῆμα. καὶ ἄλλος Ἰουδαῖος παραπηθήσας εἶπεν Κυρτὸς ἦμην, καὶ ὠρθώσέ με λόγῳ. καὶ ἄλλος εἶπεν Λεπρὸς ἐγενόμην καὶ ἐθεράπευσέν με λόγῳ.

CAPUT VII.

Καὶ γυνή τις ἀπὸ μακρόθεν κράζουσα εἶπεν Αἱμορροοῦσα ἦμην, καὶ ἠψάμην τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ ἐστάλη μου ἡ ρύσις τοῦ αἵματος ἡ δι' ἑτῶν δώδεκα. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Νόμον ἔχομεν γυναῖκα εἰς μαρτυρίαν μὴ ὑπάγειν.

2. Καὶ ἄλλος cum AB Latt .. C Καὶ πάλιν ἄλλος, item D Καὶ ἕτερος πάλιν | D om Ἰουδαῖος | παραπηθήσας λέγει (C εἶπεν) cum BC Eins alisque; item A παρελθὼν λέγει .. D Vatt Ven εἶπεν | Ἐγὼ .. A (item Latt) om | ἐγεννήθην .. D ἐξῆλθα ἐκ κοιλίας μητρὸς μου | φωνὴν ἤκουον cum CD Eins Vatt Ven alisque, item A sed addit καὶ μόνην .. E φωνῆς μόνον ἤκουον, B καὶ φωνὴν μόνην ἤκουον | καὶ πρόσωπον cum BCE Fabr Eins .. AD Vatt Ven Cors πρόσωπ. δέ | καὶ παράγοντος (B παριόντος) τοῦ Ἰησοῦ (A αὐτοῦ) .. E καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς | φωνῇ μεγάλῃ (C φωνὴν μεγάλην) .. B add λέγων | υἱέ .. E praeem κύριε | καὶ ἤλεθέσεν με -- τ. χ. αὐτοῦ (cum AB Eins alisque; C Vatt Ven om) ἐπὶ (B εἰς) τ. ὁ. μου .. D καὶ εὐθὺς ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' ἐμέ, καὶ πύσας ἐποίησε πηλὸν καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τ. ὁ. μου | A παραχρ. ἀνέβλεψ. | καὶ ἄλλος .. D κ. ἕτερος | Ἰουδαῖος cum AB (praeem ἀνδρωτος) E (add ἀνδρωτος) Vatt Cors Fabr .. CE Eins Ven om | παραπηθήσας .. AD add εἰς μέσον | Κυρτὸς ἦμην κ. ὠρθώσε (C ὄρθωσε, A ἀνώρθωσε, D ἐθεράπευσε) μ. λ. καὶ ἄλλος εἶπεν Λεπρ. ἐγενόμην (B ἐγεννάμην) κ. ἐθ. με λόγῳ cum E omnibusque codd. latinis .. ACD om καὶ ἄλλος εἶπεν Λεπρὸς -- λόγῳ, item B om Κυρτὸς -- ἄλλ. εἶπεν.

VII. Καὶ .. A Πρὸς τούτοις | γυνή τις cum BD .. A add ὄνομα Βερνίκη, C ὄνοματι Βερνίκη, item Latt *Veronica nomine* | ἀπὸ μακρόθεν κράζουσα (A κράζουσα) .. D ἀπομακρίζουσα, atque sic pergīt καὶ ὡς μόνον ἠψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, εὐθὺς ἔστη ἡ ρύσις τοῦ αἵματος μου: quae corrupta esse apparet. | εἶπεν .. B ελεγειν | ἦμην cum BC Vatt .. A Vatt Ven Fabr add ἐν ἔτει δεκαδύο | καὶ ἐστάλη μου ἡ ρύσ. τ. αἵματ. ἡ (cod. om) δι' ἑτ. δώδεκα cum B .. CA καὶ εὐθὺς (A παραχρῆμα) ἔστη ἡ ρύσ. τ. αἵμ. δι' (A τῶν) ἑτ. δώδ. (A δεκαδύο ἐτῶν). Item Fabr (*et statim fluxus sanguinis mei stetit*) sed om (ut D) δι' ἑτ. δώδ. .. Vatt Ven *et statim sana facta sum* | λέγουσιν cum AB Vatt Fabr .. G etc Ven praeem τότε | οἱ Ἰουδαῖοι .. B add τῷ Πιλάτῳ | Νόμον (A Ἡμεῖς νόμον) ἔχομεν -- μὴ ὑπάγειν cum ABDE Latt .. C Γυναῖκα εἰς μαρτ. μὴ ὑπάγειν.

CAPUT VIII.

Καὶ ἄλλοι δὲ τινες πλῆθος ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἔκραζον λέγοντες Οὗτος ὁ ἄνθρωπος προφήτης ἐστίν, καὶ τὰ δαιμόνια αὐτῷ ὑποτάσσονται. λέγει ὁ Πιλάτος πρὸς τοὺς εἰπόντας αὐτῷ ὅτι τὰ δαιμόνια αὐτῷ ὑποτάσσονται Διὰ τί καὶ οἱ διδάσκαλοι ὑμῶν οὐχ ὑπετάγησαν αὐτῷ; λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ Οὐκ οἴδαμεν. ἄλλοι δὲ εἶπον ὅτι τὸν Λάζαρον τεθνηκότα ἤγειρεν ἐκ τοῦ μνημείου τετραήμερον. ἔντρομος δὲ γενόμενος ὁ ἡγεμῶν λέγει πρὸς ἄπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων Τί θέλετε ἐκχέειν αἷμα ἀθῶον;

CAPUT IX.

¹ Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν Νικόδημον καὶ τοὺς δώδεκα ἄνδρας τοὺς εἰπόντας ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας λέγει αὐτοῖς Τί ποιήσω, ὅτι στάσις γίνεται ἐν τῷ λαῷ; λέγουσιν αὐτῷ Ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν· αὐτοὶ ὄφονται. πάλιν ὁ Πιλάτος προσκαλεσάμενος ἄπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων λέγει Οἴδατε ὅτι συνήθεια ὑμῖν ἐστὶν κατὰ ἑορτὴν τῶν ἀζύμων ἓνα ἀπολύειν ὑμῖν δέσμιον. ἔγω

VIII. Καὶ (B om) ἄλλοι δὲ (ita CE, item B; A om) τινες .. D καὶ ἔτραζον | πλῆθος ἀνδρ. τε (D om) κ. γυν. cum BED Ven .. C Vatt om πλῆθος .. A Eins Cors ἀπὸ τοῦ πλῆθους ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες | προφήτης ἐστίν .. B δικαίος ἦν | ὑποτάσσονται cum AB .. CE ὑποτάσσεται | λέγει ὁ Πιλ. πρ. τ. εἰπόντας (B πάντας omisso αὐτῷ sq) α. ὁ. τὰ (cum E; B om) δ. α. ὑποτάσσ. cum BE Eins .. AC om (propter ὁμοιοτέλετον?)—item plures codd. latini | Διὰ τί καὶ οἱ -- ὑπετάγησαν (ita B, item [vide infra] A; C ὑποτάσσονται) αὐτῷ; λέγουσιν -- Οὐκ οἴδαμεν cum BC .. A καὶ διὰ τί οἱ διδάσκαλοι ἡμῶν οὐχ ὑπετάγησαν αὐτῷ, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν· αὐτοὶ ὄφονται .. varie differunt latini oedices, quos vide ad latinam textum. | ἄλλοι δὲ (A add τινὲς τῶν Ἰουδαίων) εἶπον (A λέγον) cum BA Latt .. C ἄλλος δὲ εἶπε. Praeterea C Latt add τῷ Πιλάτῳ | ὅτι (cum BC Eins Fabr; A Vatt aliiq̄ue om) τὸν Λάζ. (A Λάζ. τινα) τεθνηκότα (A τεθνεώτα; C post μνημείου) ἤγ. ἐκ τ. μνημ. (A ἐκ νεκρῶν) τετραήμερον (h. i. A; C post Λάζαρ.; Latt ante ἐκ τ. μνημ.; B om) | ὁ ἡγεμῶν .. A ὁ Πιλάτος | ἄπαν .. B πᾶν | θέλετε cum AC .. B βούλοσθε | ἐκχέειν cum BC .. A ἐκχέει

IX, 1. Καὶ προσκαλεσάμενος cum AC .. B add ὁ ἡγεμῶν, item Latt Pilatus | τὸν Νικῶδ. κ. τ. δ. ἄνδρας (ita B Latt; A om) τοὺς -- ἐκ πορνείας cum AB Latt .. C om | γίνεται cum BC Latt .. A ἐστίν | ἐν τῷ λαῷ cum AC Latt .. B om | πάλιν cum B Latt .. C καὶ πάλιν .. A om | ὁ Πιλ. προσκ. -- λέγει cum C, similiterque Latt; item ὁ Πιλ. ante λέγει posito B .. A λέγει ὁ Πιλ. παντὶ τῷ πλῆθει τῶν Ἰουδ. | συνήθεια ὑμῖν (B ἡμῖν) cum BC Eins aliiq̄ue .. A om ὑμῖν | κατὰ ἑορτὴν cum BC (Latt per diem) .. A ἐν τῇ ἑορτῇ | τῶν ἀζύμων

ἓνα κατάδικον δέσμιον ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ φονεῖαν λεγόμενον Βαραββᾶν, καὶ τοῦτον τὸν στήκοντα κατενώπιον ὑμῶν τὸν Ἰησοῦν, εἰς ὃν οὐδεμίαν αἰτίαν εὐρίσκω ἐν αὐτῷ. τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ κράζουσιν Τὸν Βαραββᾶν. λέγει ὁ Πιλάτος Τί οὖν ποιήσωμεν Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Σταυρωθῆτω. ἕτεροι δὲ ἔλεγον Οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος ἐάν τοῦτον ἀπολύσεις, ὅτι εἶπεν ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα. θέλεις οὖν τοῦτον βασιλέα καὶ οὐ Καίσαρα.

² Θυμωθεὶς δὲ ὁ Πιλάτος λέγει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους Ἀεὶ στασιαστὸν τὸ ἔθνος ὑμῶν, καὶ τοῖς εὐεργέταις ὑμῶν ἀντιλέγετε. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ποίους εὐεργέταις; λέγει αὐτοῖς Ὁ θεὸς ὑμῶν ἀπὸ δουλείας σκληρᾶς ἐξήγαγεν ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου καὶ διὰ θαλάσσης ἔσωσεν ὑμᾶς ὡς διὰ ξηρᾶς, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ

cum AC Latt .. B om | ἔγω ἓνα κατάδ. δέσμ. -- φονεῖαν λέγομ. Βαραββᾶν (cod. Βαραββᾶν) cum C Eins aliisque .. B ἔγω δὲ ἐν τῷ δεσμ. φονεῖαν τοῦτον λεγόμε. Βαραββᾶν (sic) .. A ἔγω δὲ καταδίκους ἐν τῷ δεσμ., ἐν οἷς καὶ φονεῖα τὸν Βαραββᾶν (sic) | καὶ τοῦτον τὸν στήκοντα (ita B; C τούτων ἐστηκόντων) κατενώπιον (ita B; C κατὰ πρόσωπον) ὑμῶν (B ἡμῶν) τὸν Ἰησ. εἰς ὃν (C Ἰσον, B φ) οὐδεμίαν (utergeque οὔτε μίαν) αἰτ. εὐρ. ἐν αὐτῷ cum BC, similiterque Fabr .. A τοῦτον οὖν τὸν ἱσταμένον ἐνώπιον ὑμῶν Ἰησοῦν βούλομαι ἀπολύσαι διὰ τὸ μὴ εὐρίσκῃν με αἰτίαν ἐν αὐτῷ | τίνα δ. ἄ. ὑμῖν cum BC Eins Cors .. A τίνα τοῦτον δὲλ. ἀπολύσω (etiam Fabr om ὑμῖν) | οἱ δὲ κράζουσιν (A λέγουσι) cum AC .. B κράζουσιν οἱ Ἰουδαῖοι .. Latt clamaverunt autem omnes discipulis | Τὸν Βαραββ. (cod. Βαραββᾶν) cum B .. AC om τόν | λέγει (cum AB Latt; C καὶ λέγει) ὁ (ita AB; C om; praeterea BC Latt praem αὐτοῖς, non item A) Πιλ. | ποιήσωμεν cum B .. AC Latt ποιήσω | λέγουσιν οἱ Ἰουδ. cum AB .. C om οἱ Ἰουδ. .. Latt dicunt omnes | ἕτεροι δὲ ἔλεγον cum B .. A τινὲς δὲ τῶν Ἰουδαίων ἀπεκρίθησαν .. Eins iterum dixerunt Iudaei, Fabr iterum clamant discipulis Pilato .. C ἕτερος δὲ τῶν Ἰουδαίων ἔλεγε πρὸς τὸν Πιλάτον | Οὐκ (ita AB; C Τάχα οὐκ) εἶ (B ἦν) -- ἐάν τοῦτ. ἀπολύσεις (ita B Latt; A ἐάν μὴ σταυρώσης αὐτόν; C om) | ὅτι εἶπεν -- θέλεις οὖν τοῦτον (Eins nisi forte vis hunc esse etc) βασι. κ. οὐ Καίσα. cum C, similiterque Latt .. B ὅτι εἶπ. ἑαυτὸν τὸν υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα εἶναι καὶ οὐ Καίσαρα .. A ἀλλὰ σὺ τάχα τοῦτον θέλεις εἶναι βασιλέα, οὐχὶ δὲ τὸν Καίσαρα. Ceterum Vatt brevissime absolvunt IX, 1—XI, 1; item Ven IX, 1—4. Cf. text. lat.

2. Θυμωθεὶς δὲ cum A .. B Θυμῷ δὲ πλησθεὶς .. C Χολέσας (sic) δέ | B πρ. τ. Ἰουδ. εἶπεν | Ἀεὶ στασι. cum AB Latt .. C Διατασιαστὸν | τὸ ἔθν. (A γένος) ὑμῶν cum B .. A add καὶ κατάρατον, C ἐστὶ | A πάντοτε ἀντιλέγετε | λέγει αὐτοῖς cum B .. C λέγει ὁ Πιλάτος, A ὁ δὲ Πιλάτος ἔφη .. Latt dicit eis Pilatus | Ὁ θεὸς ὑμῶν .. C solus praem ὡς ἀκούω | ἀπὸ .. A ἐκ | ἐξήγαγεν ὑμᾶς ἐκ γ. Αἰγ. καὶ δ. δ. ἔσωσεν (B ὁδήγησεν, item Latt) ὑμ. ὡς δ. ξηρᾶς cum BC Latt .. A ἐξήγαγεν ὑμᾶς διὰ θαλάσσης ὡς διὰ ξηρᾶς | ἐν τῇ ἐρήμῳ ..

διέθρεψεν ὑμᾶς μάννα καὶ ὄρτυγομήτραν ἔδωκεν ὑμῖν, καὶ ἐκ πέτρας ὕδωρ ἐπότισεν ὑμᾶς, καὶ νόμον ἔδωκεν ὑμῖν· καὶ ἐπὶ τούτοις ὄλοις παρωργίσατε τὸν θεὸν ὑμῶν, καὶ ἐζητήσατε μόσχον χωνευτόν. καὶ παρωξύνετε τὸν θεὸν ὑμῶν, καὶ ἐζητήσεν ἀποκτεῖναι ὑμᾶς· καὶ ἐλιτάνευσεν Μωυσῆς ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ οὐκ ἐθανατώθητε. καὶ νῦν καταγγέλλετε μου ὅτι βασιλέα μισῶ.

³. Ἀναστάς δὲ ἀπὸ τοῦ βήματος ἐζήτει ἐξελεῖν. καὶ κρᾶζουσιν οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες Ἡμεῖς βασιλέα οἴδαμεν τὸν Καίσαρα καὶ οὐ τὸν Ἰησοῦν. καὶ γὰρ οἱ μάγοι δῶρα προσήνεγκαν αὐτῷ ὡς βασιλεῖ· καὶ ἀκούσας ὁ Ἡρώδης παρὰ τῶν μάγων ὅτι βασιλεὺς ἐγεννήθη, ἐζήτησεν τοῦ ἀποκτεῖναι αὐτόν. γυνὸς δὲ αὐτοῦ ὁ πατὴρ Ἰωσήφ παρέλαβεν αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἔφυγον εἰς Αἴγυπτον· καὶ ἀκούσας Ἡρώδης ἀπώλεσεν τοὺς παῖδας τῶν Ἑβραίων τοὺς γεννηθέντας ἐν Βηθλεέμ.

G om τῆ | διέθρεψ. (C ἔθρεψ.) ὑμ. μάννα cum BC Latt .. A πεινώντας τῷ μάννα διέθρεψε | καὶ ὄρτυγ. ἔδωκεν ὑμῖν καὶ ἐκ πέτρας -- νόμον ἔδ. ὑμῖν cum G, *similiterque* Latt .. AB καὶ ὄρτυγομήτρ. (B add καὶ νόμον). ἔδωκεν ὑμῖν, *omissis reliquis* | καὶ ἐπὶ (Latt in) τούτ. ὄλοις (C πᾶσι) παρωργίσα. (C παρωργ.) τ. 2. ὑμῶν cum BC Latt .. A ἐν πᾶσι δὲ τούτοις παρωργ. μάλλον τ. 2. ὑμῶν | καὶ ἐζητήσατε μόσχον χωνευτόν. καὶ παρωξύνετε (cod. παροξ.) τὸν θεὸν ὑμῶν cum C Cors Fabr .. AB Eins om | ἐζήτησεν ἀποκτ. ὑμᾶς cum AC .. B ἠθέλησεν ἀπολέσαι ὑμᾶς | A ὑπὲρ ὑμῶν Μωυσῆς | οὐκ ἐθανατώθητε cum C .. B οὐκ ἀπεκτανώθητε .. A οὐκέτι ἀπεθάνετε | καὶ νῦν καταγγ. cum BC .. A νῦν δὲ καταλέγετέ μου | ὅτι βασιλέα μισῶ cum C Latt .. B ὅτι ἄλλον βασιλέα θέλω .. A ὅτι τὸν βασιλέα Ἰησοῦν ζητῶ

3. Ἀναστάς δὲ cum AB .. C Latt Καὶ ἀναστάς. Praeterea B add ὁ ἠγεμὸν, C ὁ Πιλάτος; sed A Latt neutrum add | ἐζήτει cum A .. BC ἐζήτησεν | καὶ .. B add νῦν | κρᾶζουσιν cum B .. C ἔκραζον .. A ἀνέκραζαν φωνῆν | λέγοντες cum A Latt .. C praem τῷ Πιλάτῳ, B idem add | βασιλ. οἰδ. τὸν (B om) Καίσα. cum BC Latt .. A τὸν Καίσα. οἰδ. βασιλ. εἶναι | καὶ οὐ (ita B; C οὐ) τὸν Ἰησ. cum BC Latt .. A οὐχὶ δὲ τοῦτον | οἱ μάγοι δῶρα πρ. αὐτῷ ὡς βασιλεῖ cum C Latt .. A οἱ μάγ. ἀπὸ ἀνατολῶν δῶρα αὐτῷ ὡς βασιλεῖ ἤνεγκαν .. B οἱ μάγ. προσήν. αὐτῷ ἀπὸ ἀνατολῶν δῶρα ὡς βασιλεῖ | καὶ ἀκούσας ὁ (B om) Ἡρώδ. παρὰ τῶν μάγων (π. τ. μάγ. cum C Eins Cors; B Fabr om) ὅτι -- τοῦ ἀποκτ. αὐτόν cum BC Latt .. A καὶ ἀπήγγειλαν τῷ Ἡρώδῃ ὅτι β. ἐγ., καὶ ἐζήτησεν ὁ Ἡρώδης ἀποκτεῖναι αὐτόν | αὐτοῦ ὁ πατὴρ cum C .. AB ὁ πατ. αὐτοῦ | παρέλαβεν (B παραλαμβάνει) αὐτ. κ. τ. μ. αὐτοῦ cum BC Eins Cors .. A παρέλαβε τὴν μ. α. Μαριάμ | ἔφυγον cum A Eins Cors .. BC ἔφυγεν (Fabr *fugit in Aegyptum cum matre sua Maria*) | καὶ ἀκούσας Ἡρώδης ἀπώλεσεν cum C .. B ἀκούσας δὲ Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ἀπέκτεινε .. A καὶ δι' αὐτὸν ἀπώλεσεν Ἡρώδης .. *similiter variant Latini* | τοὺς παῖδας τῶν Ἑβραίων (B add ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω) τοὺς γενν. ἐν Βηθλ. cum AB Eins Cors .. C τοὺς παῖδ. τοὺς ἐν Βηθλεέμ

⁴ Ἀκούσας δὲ ὁ Πιλάτος τοὺς λόγους τούτους εφοβήθη. καὶ κατασιγήσας ὁ Πιλάτος τοὺς ὄχλους, ὅτι ἔκραζον, λέγει αὐτοῖς Ὡστε οὗτός ἐστιν ὃν ἐζητεῖ Ἡρώδης; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ναί, οὗτός ἐστιν. καὶ λαβὼν ὕδωρ ὁ Πιλάτος ἀπενίψατο τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἀπέναντι τοῦ ἡλίου λέγων Ἄθῳός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. πάλιν κράζουσιν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.

⁵ Τότε ἐκέλευσεν ὁ Πιλάτος τὸν βῆλον ἐλκυσθῆναι τοῦ βῆ-

4. τοὺς λόγους τούτους cum AC Latt . . B add παρὰ τῶν Ἰουδαίων | εφοβήθη. καὶ κατασιγήσας ὁ Πιλ. τοὺς ὄχλ., ὅτι ἔκραζον (cod. Ἐκραζον), λέγει αὐτοῖς cum B, item Latt (*et silentio facio in populo qui clamabant* [ita Eins; Cors *clamabat*] *dixit eis* [ita Cors; Eins *dixit Pilatus*]) . . A εφοβήθη, καὶ κατασιγήσας τῇ χειρὶ λέγει τοὺς ὄχλους σιγᾶν . . C λοιπόν (cod. λιπόν) ὅτι ἔκραζον, λέγει | Ὡστε (Ergo) οὗτός ἐστιν cum C Eins, item omisso Ὡστε B Cors . . A πυνθαινόμενος εἰ οὗτός ἐστιν | ἐζητεῖ Ἡρώδης cum BC Eins Cors . . A (Fabr) add ἀποκτεῖναι | λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι cum BC (Fabr) . . A Eins Cors λέγ. αὐτῷ | Ναί (Latt om) οὗτός ἐστ. cum BG Latt . . A om οὗτ. ἐστ. | καὶ λαβὼν cum AB (Latt *accipiens autem*) . . C τότε λαβὼν | A om ὁ Πιλάτος et αὐτοῦ | ἀπέναντι τοῦ ἡλίου cum BC . . A Latt ἀπέν. τοῦ ὄχλου | τοῦ δικ. τούτου cum AB Latt . . C τούτου τοῦ δικ. | πάλιν κράζουσιν cum B . . C καὶ πάλ. κρ. . . A κράζουσιν . . Latt *et responderunt* | ὅτι cum C . . AB om

5. Τότε cum AC Latt . . B Καί | τὸν βῆλον (C τὸν βῆλον) ἐλκ. τοῦ (C ἐπὶ τοῦ) βῆμ. cum A, item C; porro B ἐλκ. τὸ βῆλον ἐπὶ τοῦ βῆματος. *Accedit Ven velum solvi* . . Eins (similiterque Cors) *adducit illum ante tribunal*; Fabr *adducit Iesum ante se*. Quam ad lectionem latinam Muenterus (cf. Staedlin u. Tzschirner: Archiv für alte und neue Kirchengesch. V. 2. 1822. p. 334.) ipsam graecum textum conformari voluit; illud enim ἐλκυσθῆναι ἐπὶ τοῦ βῆματος non posse nisi de ipso Iesu dictum esse. Nuper eandem amplexus sententiam Hofmannus (vide supra pag. 140.) locum ita emendandum duxit ut pro βῆλον (βῆβλόν) reponeret βῆβηλον, cf. Leben Jesu p. 362. Quae coniectura et facilis est pro vocis similitudine nec nihil ab ipsa re commendationis habet. Contra vero est quod veri est dissimillimum, h. l. βῆβηλον a Pilato nuncupari in quem modo dixisset Ἄθῳός εἰμι ἀπὸ τ. αἵμ. τοῦ δικαίου τούτου. Nec apte provocatur ad illam σαββᾶτων βεβῆλωσιν quae in Iudaeorum accusatione erat, quum in Pilati sententia eius rei nulla prorsus sit habita ratio. Porro contra est quod subequisitum statim τῷ Ἰησοῦ vel κατὰ τοῦ Ἰησοῦ; praecedente enim τὸν βῆβηλον legendum esset αὐτῷ vel κατ' αὐτοῦ. Denique ea quae sequuntur, καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς ἐκ τοῦ πρακτωρίου, ad lectionem illam ex qua Iesus iam ad tribunal extra praetorium positum tractus dicitur, non satis conveniunt. Quae quum ita sint, lectio in textum nostrum recepta non temere deserenda videtur. Hanc ad explicandam duo inprimis loci faciunt, iam a Thilone illi quidem adscripti. Alter est Basilii M. in epistola 79. s. 123. ad Eustathium Sebastiae episc. (ed. Bened. p. 340 sq.) εἰ γὰρ οἱ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχοντες ἕταν τινὰ τῶν κακούργων θανάτῳ καταδικάζειν μὴλλωσιν, ἐφάκονται τὰ παραπετάσματα, καλοῦσι δὲ τοὺς ἐμπειροτάτους πρὸς τὴν ὑπὲρ τῶν προκειμένων σκέψιν . . . Alter Chryso-

ματος οὐ ἐκαθέζετο, καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ Τὸ ἔθνος τὸ σὸν κατή-
 λεγξέ σε ὡς βασιλέα· διὰ τοῦτο ἀπεφηνάμην πρῶτον φραγελ-
 λουῖσθαί σε διὰ τὸν θεσμόν τῶν εὐσεβῶν βασιλέων, καὶ τότε
 ἀκαρτᾶσθαι ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐν τῷ κήκῳ ὅπου ἐπιάσθης· καὶ
 Δυσμαῖς καὶ Γέστας οἱ δύο κακοῦργοι συσταυρωθήτωσάν σοι.

CAPUT X.

¹ Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς ἐκ τοῦ πραιτωρίου, καὶ οἱ δύο
 κακοῦργοι σὺν αὐτῷ. καὶ ὅτε ἀπῆλθαν ἐπὶ τὸν τόπον, ἐξέδυσαν
 αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ περιέζωσαν αὐτὸν λέντιον, καὶ στέ-
 φανον ἐξ ἀκανθῶν περιέθηκαν αὐτῷ περὶ τὴν κεφαλὴν. καὶ

stomi est in Matth. cap. XVII. homil. LVI. (pag. 360. ed. Savil.) καθάπερ γὰρ
 ἐπὶ τοῖς δικασταῖς ὅταν δημοσίᾳ κρῖνωσι, τὰ παραπετάσματα συνελκύσαντες αἱ
 παροστώτες πᾶσιν αὐτοῖς δεκνύουσιν --- De ipsa voce βῆλος cf. Cangii glos-
 sarium sub βελον, βῆλον. | οὐ ἐκαθέζετο cum AB .. C οὐ ἐκαθέζετο | λέγει τῷ
 Ἰησοῦ cum B Ven .. A ἀπεφηνάτο λέγων τῷ Ἰησοῦ, C οὕτως ἀπεφηνάτο κατὰ
 τοῦ Ἰησοῦ, Eins aliique et prosecutus est his verbis dicens sententiam Pilatus adversus
 Iesum. Praeterea C solus addit ἀπόφασιν Πιλάτου, id quod ex margine in textum
 transisse videtur. | κατήλεγξέ σε ὡς βασιλέα cum A Latt .. B κατήγγιλάν σου ὡς
 βασιλεῖ .. C κατέπεξάν σε ὡς βασιλεῖ (sic) | διὰ τοῦτο cum AB Latt .. C καὶ δ.
 τ. | ἀπεφηνάμην cum AB .. C corrupte ἀφηνάμην. Praeterea B add κατὰ σοῦ |
 φραγελλουῖσθ. (A φραγγελοῦσθ., B φραγελοῦσθ.) σε cum AB Latt .. C om σε |
 διὰ τὸν δ. τ. εὐσεβ. βασ. cum B .. C διὰ τῶν θεσμῶν τῶν ἀσεβῶν βασιλ. .. A διὰ
 τῶν θεσμῶν τῶν βασιλικῶν .. Latt propter statuta priorum (ita Eins Fabr; Ven Cors
 om) principum (Ven imperatorum) | καὶ τότε cum BC .. A ἔπειτα | ἀκαρτᾶσθαι
 cum AB (B add σε) .. C ἀρτᾶσθαι (isque αὐτόν addit) | ἐπὶ τοῦ cum BC .. A
 om τοῦ | ἐν τῷ cum BC .. A ἐπὶ τῷ | ἐπιάσθης cum AB .. C ἐπιάσθη. Ex La-
 tinis Fabr sic: et in cruce suspendi in eo loco ubi tentus es; Eins Cors deinde praesepit
 allevari eum (Cors cum elevari) in cruce (Cors in cruce) in eo loco ubi (Cors
 quo) tentus est; Ven nil nisi et tunc crucifigi in cruce | καὶ Δυσμαῖς καὶ Γέστας
 (ita ex B et Latt; A Στέγας) οἱ δύο κακοῦργοι συσταυρωθήτωσάν σοι cum A ..
 C καὶ δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ; item B additis his ὁ εἰς λεγόμενος Δυσμαῖς καὶ
 ὁ ἕτερος Γεστάς. (hoc accentu). Eins Cors Fabr et duo maligni (Cors Fabr duos
 malignos) cum eo (Fabr Iesum), quorum nomina sunt haec Dismas (Dimas, Dymas)
 et Gestas. Horum vero nihil habet Ven, nisi quod seqq. Καὶ ἐξῆλθεν — σὺν
 αὐτῷ sic reddit: et flagellatum tradidit Iudaeis Iesum ad crucifigendum, et duos
 latrones cum ipso: unus nomine Dismas et alius nomine Gestas.

X, 1. Καὶ ἐξῆλθεν -- σὺν αὐτῷ cum B Eins Fabr; item A καὶ ἐξῆλθ. ὁ
 Ἰησ. καὶ οἱ δύο λησται ἀπὸ τοῦ πραιτωρίου .. C καὶ εὐθὺς ἐξήγαγον τὸν Ἰησοῦν
 ἀπὸ τοῦ πραιτωρίου ἅμα τῶν δύο κακοῦργων | ἀπῆλθαν cum AB .. C ἦλθον |
 ἐπὶ τὸν (B τῶν) τόπον (B -που) .. A add τοῦ κρῖνου, similiter Eins Fabr |
 ἐξέδυσαν cum AB Latt .. C add οἱ στρατιῶται | αὐτόν cum A Latt .. C τὸν
 Ἰησοῦν .. B om | τὰ ἱμάτια αὐτοῦ: A add καὶ διαμερόσασθαι αὐτὰ (vide infra)
 | λέντιον cum B .. AC λεντίον | περιέθηκαν αὐτῷ περὶ τ. κεφ. cum B .. A ἐπέ-

ἐσταύρωσαν αὐτόν· ἅμα δὲ καὶ τοὺς δύο κακούργους ἐκρέμασαν σὺν αὐτῷ. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιῶσιν. καὶ διμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ οἱ στρατιῶται. καὶ ἔστατο ὁ λαὸς θεωρῶν αὐτόν. καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς λέγοντες Ἔσθω, ἔσθω, σῶσάτω ἑαυτόν· εἰ υἱὸς ἐστὶν τοῦ θεοῦ οὕτως, καταβάτω ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι καὶ ὄξος μετὰ χολῆς προσφέροντες αὐτῷ, καὶ ἔλεγον Σὺ εἰ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν.

Ἐκέλευσεν δὲ ὁ Πιλάτος μετὰ τὴν ἀπόφασιν εἰς τίτλον ἐπιγραφῆναι τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γράμμασιν ἑλληνικαῖς ῥωμαϊκαῖς καὶ ἑβραϊκοῖς, καθὼς εἶπαν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι βασιλεὺς ἐστὶν τῶν Ἰουδαίων.

² Εἰς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἔφη αὐτῷ λέγων Εἰ σὺ εἰ ὁ Χριστός, σῶσον σεαυτόν καὶ ἡμᾶς. ἀποκριθεὶς δὲ

ἤρκεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ .. C περιέδηκεν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ | καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν cum C .. AB Latt om | ἅμα δὲ καὶ τοὺς δύο κακούργ. ἐκρέμασαν σὺν αὐτῷ cum E .. AB ὁμοίως δὲ (B om) καὶ τ. δ. κακ. ἐκρέμασαν (B σὺν αὐτῷ pro ἐκρέμ.) Δυσμῶν (B τὸν μὲν ἔνα) ἐκ δεξιῶν καὶ Στέφαν (B τὸν δὲ ἕτερον) ἐξ ἐναντίων. Similiter Latini. | Πάτερ cum AB Latt .. C om | B ἄφες αὐτούς | καὶ διμερίσαντο τ. ἰ. α. οἱ στρ. cum BC Ven (Eius aliiq̄ue om oī στρατ., sed Fabr Cors add *super vestem eius milleites sortim*) .. A om | καὶ ἔστατο (cum B, C στήκει) ὁ λα. θεωρ. αὐτόν (C om αὐτ.) cum BC, item Latt (*et steterunt populi*; Ven *et ibat populus expectans*) .. A om | οἱ ἄρχιερ. καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς cum B .. C οἱ ἄρχιερ. καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ .. A οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ἀρχισυνάγωγοι .. similiter variant Latini | σῶσάτω ἑαυτόν cum B Latt .. AC καὶ ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι (*utrumque coniungit Ven*) | εἰ υἱὸς -- ἀπὸ τ. σταυροῦ cum B (similiter Latt) .. AC εἰ υἱὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ (C εἰ υἱ. Θεοῦ εἰ apud Birchium, εἰ υἱ. εἰ τοῦ ἕ. apud Thil.), καταβάτω νῦν ἀπὸ τ. στ. καὶ πιστεύσομεν (C - σωμεν) εἰς αὐτόν | οἱ στρατιῶται cum B Latt .. AC καὶ οἱ στρ. | ὄξος μετὰ χολῆς cum AC Eins Cors Fabr .. B Ven μμ μετὰ χολῆς | Σὺ εἰ cum B .. AC Latt Εἰ σὺ εἰ | ὁ βασιλεὺς cum B Latt .. AC praem ὁ Χριστός | σῶσον σεαυτόν (B - τῷ) .. B add καταβάτω ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. Praeterea B et Latt add καὶ λαβῶν Δογγίνος (*hoc accenta*) ὁ στρατιωτικῆς λόγχης ἔνυξεν αὐτοῦ τὴν πλευράν, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

Ἐκέλευσεν δὲ .. B τότε ἐκέλευσεν | εἰς τίτλον ἐπιγραφῆναι (A γραφῆναι) τὴν α. α. cum A (sic) B .. C καὶ τίτλον ἐπιγραφῆναι τὴν α. α. | ἑλλην. ῥωμα. καὶ ἑβραϊκ. cum B, item Latt. (Ven Eins Cors *hebraicis* [Cors *et*] *graecis et latinis*; Fabr *hebr. et lat. et gr.*) .. A ἑλλην. καὶ ῥωμ. .. C nil nisi ἑλληνικοῖς | ἥώς εἶπαν (A εἶπον) -- τῶν Ἰουδ. cum AB, similiterque Latt .. C om

² Εἰς δὲ cum AB .. C add τις | B τῶν συγκρεμασθέντων αὐτῷ κακούργ. C Latt add ὀνόματι Γεστάς | ἔφη αὐτῷ λέγων cum B .. A ἔλεγεν αὐτῷ

Δυσμᾶς ἐπέτρεμα αὐτῷ λέγων Οὐδέν φοβῆ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδέν κακὸν ἐποίησεν. καὶ ἔλεγεν τῷ Ἰησοῦ Μνήσθητί μου, κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἀμήν ἀμήν λέγω σοι ὅτι σήμερον μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ εἶ.

CAPUT XI.

Ἦν δὲ ὡσεὶ ὄρα ἕκτη καὶ σκοτός ἐγένετο ἐπὶ τὴν γῆν ἕως ὄρας ἐνάτης, τοῦ ἡλίου σκοτισθέντος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον. καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Πατήρ, βαδδὰχ ἐφικὼ βουελ, ὃ ἐρμηνεύεται Εἰς χεῖράς σου παρατίθημι τὸ πνευμά μου. καὶ τοῦτο εἰπὼν παρέδωκε τὸ πνεῦμα. ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον ἐδόξασεν τὸν θεὸν λέγων ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. καὶ πάντες οἱ παρα-

(Eins Ven *dicūt ei*) .. C ἔφη πρὸς τὸν Ἰησοῦν (item Fabr) | Δυσμᾶς cum A Eins Cors .. C (Ven Fabr) ὁ ἕτερος Δημᾶς .. B ὁ ἕτερος | ἐπέτρεμα cum AB .. C ἐπιτρέψασεν | Οὐδέν cum A·C .. BA^o Latt οὐδέ | B φοβεῖ | B ἐν αὐτῷ τῷ κρίματι. (Ven *in ipso crimine*) | εἶ .. A ἐσμέν | κακὸν ἐποίησεν cum C .. AB ἄσπονον ἐπράξεν | καὶ ἔλεγεν (A add Δυσμᾶς) τῷ Ἰησοῦ (Ven *nīl nisi ei dicitis*) cum C Cors (A Ven) .. B καὶ εἶπεν ὁ ἐπιτρέψας τὸν ἕτερον αὐτοῦ .. Fabr *et post haec suspirans dix. ad Iesum*; Eins *et postquam conturbavit socium suum dicit Iesu* | ἐν τῇ βασιλ. σου cum A Eins .. BC Fabr Cors Ven praem ὅταν ἔλθῃς | εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς cum BC Latt .. A ὁ δὲ Ἰησοῦς | Ἀμήν ἀμήν cum AB .. C Latt Ἀμήν | λέγω σοι cum AB Latt .. C add Δημᾶ | ὅτι cum B Fabr Ven .. AC Eins Cors om | ἐν τῷ παραδ. εἶ cum B .. AC Latt ἔση ἐν τ. παραδ.

XI, 1. ὡσεὶ ὄρα cum AB .. C ὡς ὄρα | ἐπὶ τὴν (ita C; A ἐπὶ πᾶσαν τὴν, B ἐφ' ὅλην τὴν, item Latt *super universam terram*) γῆν h. l. cum AC Latt .. B post ἐνάτης habet | ἐνάτης: ita A; B ἐνάτης; C 9 | τοῦ ναοῦ .. C om τοῦ | μέσον cum B Ven Vatt; item A *additis ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω* .. C Eins Cors Fabr εἰς δύο (haec om Fabr) ἀπ' ἄνωθεν ἕως κάτω | φωνῇ μεγάλῃ (B - νῆν - λην) ὁ Ἰησοῦς cum BC .. A ὁ Ἰησ. φ. μεγ. | Πατήρ cum B .. AC πάτερ (scribitur ut solet πῆρ) | βαδδὰχ (ita C; B βαραχάχ) ἐφικὼ (C ἐβικὼ, B ἐφεκὼ) βουελ (ita B, C δοήλ) [cf. Ps. 30, 6. יִתְקַדְּםָהוּ יִתְקַדְּםָהוּ], ὃ ἐρμηνεύεται Εἰς χεῖράς (ita B; C χεῖρά) σου παρατίθημι (ita C; B παρατίθησμαι) τὸ πν. μ. cum BC, similiterque Ven .. A εἰς χεῖράς σου παρατίθημι τὸ πν. μ. (item Eins aliique sed praem *Hely Hely* etc, cf. ad text. lat.) | τοῦτο cum AC .. B Latt ταῦτα | παρέδωκε τὸ πνεῦμα cum C .. A ἐξέπνευσεν .. B ἐκοιμήθη .. Latt *emisit spiritum*, Cors *expiravit* | ἰδὼν δὲ cum AC Latt .. B καὶ ἰδὼν | τὸ γενόμενον cum AC Latt .. B om | ὅτι cum BC .. A ὅπως | ὁ ἄνθρωπος .. B om εἶ | ἦν cum AB Latt .. C ἔσται | παραγενόμενοι (B - νέμα-

γενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον.

² Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος ἀνήνεγκεν τῷ ἡγεμόνι τὰ γενόμενα ἀκούσας δὲ ὁ ἡγεμὼν καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ οὐκ ἔφαγον οὐδὲ ἔπιον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. μεταπεμφόμενος δὲ ὁ Πιλάτος τοὺς Ἰουδαίους εἶπεν αὐτοῖς Ἐθεωρήσατε τὰ γενόμενα; οἱ δὲ λέγουσιν Ἐκλειψις ἡλίου γέγονεν κατὰ τὸ εἰωθός.

³ Εἰστήκεισαν δὲ οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνελθοῦσαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ὁρῶσαι ταῦτα ἀνὴρ δὲ τις ὄνομα Ἰωσήφ, βουλευτῆς ἀπὸ Ἀρμαθαίας πόλεως ὑπάρχων, προσδεχόμενος καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. καὶ

νοι) cum AB .. C παραπορευόμενοι | A om ὄχλοι | θεωροῦντες (A ἰδόντες) cum BA Eins Ven .. C καὶ θεωρ. | τὰ γενόμενα .. B τὰ γεγεννημένα | ἑαυτῶν cum AB .. C αὐτῶν

2. ἀνήνεγκεν cum AC .. B ἀνήγαγεν | τῷ ἡγεμόνι cum AC Latt .. B τῷ Πιλάτῳ | τὰ γενόμενα cum A Eins Cors, item praemisso πάντα C Fabr .. B om | ὁ ἡγεμὼν cum AC Latt .. B ὁ Πιλάτος | καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ cum ABC Vatt Ven .. Eins Fabr Cors om | καὶ οὐκ ἔφ. οὐδὲ ἔπ. cum AC Latt (et non manduc. neque biberunt) .. B καὶ οὔτε ἔφαγ. οὔτε ἔπιον | ἐν (C om) τῇ ἡμέρᾳ ἐκ. cum AC .. B τὴν ἡμέραν ἐκείνην | μεταπεμφόμενος δὲ ὁ Πιλ. τοὺς Ἰουδ. εἶπεν αὐτ. cum A Eins Cors .. B μεταπέμφατο δὲ ὁ Πιλ. πρὸς τοὺς Ἰουδ. καὶ λέγει αὐτοῖς .. C καὶ μετέπεμφεν ὁ Πιλ. τοῖς Ἰουδαίοις κ. εἶπ. αὐτ. | Ἐθεωρήσατε .. A Εἶδε (correcte Εἶδετε) | τὰ γενόμενα (B -νάμενα) .. A add σημεία | λέγουσιν cum AB .. C εἶπον αὐτῷ | γέγονεν .. B γεγέννηται | κατὰ τὸ εἰωθός: solus A add haec: Ἐφη αὐτοῖς ὁ Πιλάτος Μιαρῳάτατοι, οὕτως εἰς πάντα ἀληθεύετε; ἐγὼ οἶδα οὐκ ἄλλοτε ποτε τοῦτο γενόμενον εἰ μὴ ἐν σελήνης γέννα. τὸ γὰρ πάσχα ὑμῶν τῇ χ'ῶς ἡμέρᾳ ἐφάγετε τῇ τεσσαρεσκαδικῇ τῷ μηνός, καὶ λέγετε ὅτι ἐκλειψις ἡλίου ἐγένετο.

3. οἱ γνωστοὶ cum B Vatt Ven .. AC Eins aliique πάντες οἱ γν. | αὐτοῦ cum B omnibusque Latinis .. AC τῷ (C τοῦ) Ἰησοῦ | A om ἀπό | καὶ γυναῖκες cum AC .. B καὶ αἱ γυναῖκ. | αἱ συνελθοῦσαι αὐτῷ cum A .. BC (Latt) αἱ συνακαλούθησασαι (C -θῶσαι) αὐτῷ (C om) | ὁρῶσαι ταῦτα .. B add γενόμενα | ἀνὴρ δὲ τις ὄνομα cum A .. BC Latt καὶ (Eins aliique om) Ἰδοῦ ἀνὴρ (Latt ut quidam) ὀνόματι Ἰωσήφ | βουλευτῆς ἀπὸ Ἀρμαθαίας πόλεως ὑπάρχων cum A .. BC βουλευτῆς (C Λευίτης) ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, οὗτος οὐ συγκατέειπε τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν (ita B; C οὗτος οὐκ ἦν sequente statim τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ita ut plura exciderint), ἀπὸ Ἀρμαθαίας (ita codex) πόλεως τῶν Ἰουδαίων. Similiterque habent Latini, quaequam satis variant | προσδεχόμενος καὶ αὐτὸς τὴν βασ. τοῦ θεοῦ cum B, item Latt .. A ὅς καὶ αὐτὸς προσδέχεται τὴν βασ. τ. θεοῦ .. C (vide ante) nil nisi τὴν β. τ. θ. | B οὗτος προσελθὼν (B προσῆλθεν) τῷ Πιλάτῳ (B add καὶ) ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ .. praeterea C (item Fabr et praeses permisit) invitit AB Eins

καθειλὼν αὐτὸ ἐνετύλιξεν ἐν συνδόνι καθαρά, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνημείῳ λαξευτῷ, ἐν ᾧ οὐδεὶς οὐδέπω ἦν κεκίμενος.

CAPUT XII.

Ἰ' Ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ ἤτήσατο ὁ Ἰωσήφ, ἐζήτησαν αὐτὸν καὶ τοὺς δώδεκα τοὺς εἰπόντας ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας ὁ Ἰησοῦς, καὶ τὸν Νικόδημον καὶ ἄλλους ἐτέρους πολλούς, ὅτινες παραπηδήσαντες ἔμπροσθεν τοῦ Πιλάτου τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐφάνερωσαν τὰ ἀγαθὰ. πάντων δὲ ἀποκρυβέντων μόνος ὁ Νικόδημος ὤφθη αὐτοῖς, ὅτι ἀνὴρ ἀρχῶν ἦν τῶν Ἰουδαίων· καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Νικόδημος Πῶς εἰσῆλθατε εἰς τὴν συναγωγὴν; λέγουσιν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι Σὺ πῶς εἰσῆλθες εἰς τὴν συναγωγὴν; ὅτι συνίστατο αὐτοῦ εἰ, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ σοῦ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. λέγει ὁ Νικόδημος Ἀμὴν ἀμὴν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἰωσήφ παρεκβαίς εἶπεν αὐτοῖς Τί ὅτι ἐλυπήθητε κατ' ἐμοῦ, διότι ἤτησάμην τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ; ἰδοὺ ἐν τῷ

Cors Vatt Ven addit καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πιλάτος ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα | καθειλὼν αὐτό (A add ἀπὸ τοῦ ξύλου, Eins Cors de cruce) cum AB .. C καὶ αὐτόν (item Latt) | ἐν συνδόνι cum B Latt .. AC om ἐν | ἔθηκεν cum BC .. A ἔθετο | αὐτό cum BC .. A om. (Latt rursus αὐτόν reddunt) | ἐν μνημείῳ λαξευτῷ cum C .. A ἐν μνήματι λαξευτῷ καινῷ .. B ἐν τῷ καινῷ (cod. κενῷ) αὐτοῦ μνημείῳ .. similiter Latini variant | οὐδεὶς οὐδέπω ἦν κεκίμενος cum B .. C οὐκ ἦν οὐδέπω [addε οὐδεὶς?] κεκίμενος .. A (ita Latinorum nullus) οὐδέποτε τις τῶν θανόντων ἐτέθη

XII, 1. τὸ σῶμα τ. Ἰ. ἤτησατο ὁ Ἰωσήφ cum AC Eins Ven Vatt .. B ὁ Ἰωσ. ἤτησα. τὸ σῶμα τ. Ἰ. | ἐζήτησαν αὐτόν cum AB Latt .. C καὶ ἐζήτ. καὶ αὐτόν | τοὺς δώδεκα τοὺς cum AC .. B Latt τ. δώδ. ἄνδρας' τοὺς | ὁ Ἰησοῦς cum BC .. A Latt om | καὶ τὸν Νικόδ. -- πολλούς cum BC et Latt plerisque .. A om | ὅτινες παραπηδήσαντες -- τὰ ἔργ. αὐτοῦ (B om) ἐφ. τὰ ἀγ. (B add τοῦ Ἰησοῦ) cum BC et Latt plerisque .. A ὅτινες ἐφάνερωσαν τὰ ἔργα αὐτοῦ ἔμπροσθεν τοῦ Πιλάτου | μόνος (C μόνον) cum AC Latt .. B μὴ γινούς | ἦν τῶν Ἰουδ. cum A .. BC τῶν Ἰουδ. ἦν | ὁ Νικόδημος cum BC .. A Latt om | εἰσῆλθατε cum BC .. A εἰσῆλθετε | εἰς τ. συναγωγ. cum AB .. C ut videtur ἐν τῇ συναγωγῇ | λέγουσιν αὐτῷ (ita B Vatt Ven Eins Cors Fabr; C om) οἱ Ἰουδ. (Eins Cors om) cum BC Latt .. A οἱ δὲ εἶπον | Σὺ πῶς -- συνίστατο (B συνείστατο, C συνήστατο) αὐτοῦ εἰ (ita B Ven Vatt, item [vide post] A; C Eins nisi que ἦς) -- αἰῶνι cum BC, similiter Latt .. A θεωροῦμεν ὅτι συνήγορος καὶ μαθητὴς αὐτοῦ εἰ, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ ἔχειν σε φαμέν (hos accentas cod. habet) ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι | Ἀμὴν ἀμὴν cum BC (Latt plerisque ter habent Amen) .. A alterum om | ὁμ. δὲ καὶ cum AB .. C δέ .. Ven Fabr similiter et, Eins Vatt Cors similiter | παρεκβαίς cum BC Latt .. A om | Τί ὅτε cum A .. B Ὅτι, C τί | κατ' ἐμοῦ cum AB .. C κατ' ἐμοῦ | διότι cum

καινῷ μου μνημεῖω ἔθηκα αὐτόν, ἐντυλίξας αὐτόν ἐν σινδόνι καθαρῇ, καὶ ἐπεκάλυσα λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. καὶ οὐ καλῶς ἐπράξατε κατὰ τοῦ δικαίου, ὅτι οὐ μετεμελήθητε σταυρώσαντες αὐτόν, ἀλλὰ καὶ λόγῃ αὐτόν ἐκεντήσατε. κρατήσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Ἰωσήφ ἐκέλευσαν αὐτόν ἀσφαλισθῆναι μέχρι τῆς μιᾶς τοῦ σαββάτου, καὶ λέγουσιν αὐτῷ Γίνωσκε ὅτι ἡ ὥρα οὐκ ἀπαιτεῖ πρᾶξαι τι κατὰ σοῦ, ὅτι σάββατον διαφαύει· γίνωσκε δὲ ὅτι οὐδὲ ταφῆς καταξιωθήσῃ, ἀλλὰ δώσωμεν τὰς σάρκας σου τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰωσήφ Οὗτος ὁ λόγος τοῦ ὑπερηφάνου ἐστὶν Γολιάθ, ὃς ὠνεύεισεν θεὸν ζῶντα καὶ τὸν ἄγιον Δαυὶδ. εἶπεν γὰρ ὁ θεὸς διὰ τοῦ προφήτου Ἐμοὶ ἐκδύσεις, καὶ γὰρ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. καὶ νῦν ὁ ἀκρόβυστος τῇ σαρκὶ καὶ περιτεμνόμενος τῇ καρδίᾳ λαβίων

A . . BC ὅτι | ἰδοὺ ἐν τῷ καινῷ (B κενῷ, C κήπῳ) μου μνημ. (B μν. μου) ἔθηκα (B τέθηκα sic) αὐτόν (ita B Latt; C αὐτό) ἐντυλ. αὐτόν (ita B Latt; C αὐτό) ἐν (ita B; C om) -- ὕψ. τ. μνημείου (ita C Vatt aliique, B Fabr aliique τ. σπηλαίου) cum CB et Latt plerisque . . A nil nisi kal ἀπεδέμην αὐτό ἐν σινδόνι, Ven ei posui cum in monumento | καὶ οὐ καλῶς . . A γινώτε οὖν ὅτι οὐ καλῶς | τοῦ δικαίου cum BC Latt; A add τούτου | ὅτι οὐ . . A οὐδέ | ἀλλὰ καὶ cum AB . . C καλάμην καὶ | λόγῃ αὐτόν ἐκεντήσατε cum A (Eins lanceas eis cum, Vatt lancea cum perforantes, Ven lancea perforastis) . . BC λόγῃν αὐτῷ ὑπεβάλετε (B -βάλλετε) | κρατήσαντες δὲ οἱ Ἰουδ. τὸν Ἰωσ. ἐκέλευσαν αὐτόν ἀσφαλισθῆναι (A τ. Ἰ. καὶ κατακλείσαντες ἡσφαλίσαντο) μέχρι τῆς μιᾶς τοῦ σαββάτου (A μέχρι τῆς κυριακῆς) cum BA Vatt Ven . . C (similiterque Eins Cors Fabr) ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἰουδαῖοι παρὰ τοῦ Ἰωσήφ εὐζύς κρατήσαντες αὐτόν ἐκέλευσαν ἀσφαλισθῆναι αὐτόν μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ σαββάτου | καὶ λέγουσιν αὐτῷ cum B Vatt Ven Eins aliiisque . . C ἔλεγον οὖν αὐτῷ . . A εἰπόντες | Γίνωσκε ὅτι cum BC Latt . . A om | ἡ ὥρα οὐκ ἀπαιτεῖ cum BC, item Latt (Vat^a hora non exigit, Vat^b hora non est competens, Ven Fabr Eins hac hora incompetit [Ven Fabr non competit]; Cors hac hora non competes sumus) . . A ἡ ὥρα οὐ δίδωσι | κατὰ σοῦ cum AB . . C μετὰ σοῦ | διαφαύει cum BC . . A ἐπιφώσκει | γίνωσκε δὲ (cod. om) ὅτι cum C Latt (Vatt Ven cognosce autem quis, Eins Cors Fabr scimus autem quis) . . B εἶπει . . A καὶ | οὐδέ cum AB . . C οὔτε | καταξιωθήσῃ cum A . . B ἀξιούσαι, C ἀξιούση . . Latt dignus eris (es) | δώσωμεν cum BC . . A δώσωμεν | τὰς σάρκας σου cum AB . . C τὰ κρέη (sic) σου | τ. πετ. τοῦ οὐρανοῦ cum AC . . B add καὶ τοῖς θηρίοις τῆς παραδώσωμεν, item omisso παραδώσ. Latt | ὁ Ἰωσήφ cum AB . . C om ὁ | ἐστὶν Γολιάθ cum C . . AB Γολ. ἐστίν | B ὠνεύεισεν | εἶπεν γὰρ cum AB Ven Fabr . . C Eins Cors εἶπε δέ | διὰ τοῦ προφήτου cum A Latt . . C διὰ τῶν προφητῶν . . B om | καὶ γὰρ cum B Ven Fabr Eins Cors . . AC Vatt ἐγὼ | καὶ νῦν ὁ ἀκρόβ. (A add μὲν) τῇ σαρκὶ (cum BC; A τῷ σαρκίῳ) καὶ (A om) περιτεμνόμενος (ita C, B περιτεμνημένος; A περιτεμνημένος δὲ) τῇ καρδίᾳ . . Eins Cors Et obstructus corde Pilatus; Vatt Ven Nam et (Unde, Et nonne) venerabilis

ἔπειθ' ἀπενίψατο τὰς χεῖρας αὐτοῦ κατέναντι τοῦ ἡλίου λέγων Ἐπιβόησθε ἐμὶ ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ἔψεσθε. καὶ ἀποκριθέντες τῷ Πιλάτῳ εἶπατε Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. καὶ νῦν φοβοῦμαι μὴ ποτε φθάσει ἡ ὄργη κυρίου ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, καθὼς εἶπατε. ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς λόγους τούτους ἐπικράνθησαν τῇ ψυχῇ, καὶ ἐπιλαβόμενοι τὸν Ἰωσήφ ἐκράτησαν αὐτὸν καὶ ἐνέκλεισαν εἰς οἶκον ὅπου οὐκ ἦν θυρίς, καὶ παραφύλακες παρέμειναν τῇ θύρᾳ· καὶ ἐσφράγισαν τὴν θύραν ὅπου ἦν ἐγκεκλεισμένος Ἰωσήφ.

² Τῷ δὲ σαββάτῳ ὄρον ὤρισαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται ὅστε πάντας εὐρεθῆναι ἐν τῇ συναγωγῇ τῇ μιᾷ τοῦ σαββάτου. καὶ ὀρθρῖσαντες ἅπαν τὸ πλῆθος ἐν τῇ συναγωγῇ ἐβουλεύσαντο ποίῳ θανάτῳ ἀποκτείνωσιν αὐτόν. καθεσθέντος δὲ τοῦ συνεδρίου ἐκέλευσαν αὐτὸν ἀχθῆναι μετὰ ἀτιμίας

praeses | τὰς χεῖρ. αὐτ. h. l. cum A Latt; B post κατ. τ. ἡλίου .. C om | κατέναντι cum AB .. C ἀπέναντι | τοῦ ἡλίου cum BC Eins Cors Ven (Vatt Fabr om) .. A τοῦ λαοῦ | εἰμι ἐγὼ cum B Vatt Ven Fabr .. AC Eins Cors om ἐγὼ | τοῦ δικ. τούτου cum AB Latt .. C τούτ. τ. δικ. | ὑμεῖς ἔψεσθε. cum AC Vatt Ven Eins Cors .. B Fabr om | καὶ ἀποκριθέντες τῷ Πιλ. εἶπατε cum C et Latt plerisque .. B (item Ven) καὶ ἀπεκρίθητε τ. Πιλ. λέγοντες (Ven om λέγ.) .. A αὐτοὶ δὲ ὑμεῖς εἶπατε | καὶ νῦν φοβοῦμαι -- φθάσει (sic) -- ἐφ' ὑμᾶς (*super nos*) -- ὑμῶν (*nostros*) καθὼς εἶπατε cum B Eins .. A εἶπε δὲ ὁ Πιλάτος Φοβοῦμαι μὴ ποτε φθάσῃ ἡ ὄργη κυρίου ἐφ' ἡμᾶς .. C nil nisi καθὼς εἶπατε (*transiluit ab altero τὰ τέκνα ἡμῶν ad alterum τὰ τέκνα ὑμῶν*), *similiter Cors Fabr* | ἐπικράνθησαν τῇ ψυχῇ cum C Vatt (item Fabr *aliique exacerbati sunt animo nimis*) .. B ἐπικράνθ. σφόδρα .. A ἐπικράνθησαν | καὶ ἐπιλαβόμε. τ. Ἰωσ. ἐκράτησαν αὐτόν καὶ cum BC Eins .. A Fabr *aliique* καὶ κρατήσαντες τὸν Ἰωσήφ | ἐνέκλεισαν cum AB .. C (Latt) add αὐτόν | εἰς οἶκον. (B add σκοτεινόν) cum BC item (*in domo, in domum*) Vatt Ven .. A Eins *aliique ἐν οὐκὴματι (in cubiculo, in cubiculum)* | ὅπου οὐκ ἦν θυρίς cum A Vatt Eins *aliique* .. BC Ven ὅπου θυρίς οὐκ ἦν | καὶ παραφύλακες (C παραδηλακες) παρέμ. τῇ θύρᾳ (C τὴν θύραν) cum BC .. A καὶ φύλακες ἐτήρουν τὴν θύραν | καὶ ἐσφράγισαν τὴν θύρ. ὅπου ἦν ἐγκ. Ἰωσ. cum B Vatt Ven, *similiterque Fabr aliique* .. A ἐσφραγισμένην (*cum precedentibus coniungens*) .. C Vatt om

2. Τῷ δὲ σαββάτῳ cum AB .. C Καὶ τῷ σαββ. | ὄρον (B ὄρδρον) ὤρισαν (B ὤρισαν) cum AB .. C ὤρισαν | καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται cum BC .. A ἱερεῖς τε καὶ Λευ. | πάντας εὐρεθῆναι (A add τοὺς μετ' αὐτοῦ) cum AC .. B πάντ. συναχθῆναι (Fabr *aliique congregarentur omnes*) | ὀρθρῖσαντες (A ὀρθρῖσαν) ἅπαν τὸ πλῆθος (A add τῶν Ἰουδαίων) cum BA .. C ὀρθρῖσαντες ἅπαντες | ἐβουλεύσαντο cum A (sic) C .. B ἐβουλεύσαν | ἀποκτ. αὐτόν cum AB Vatt Ven .. C Fabr *aliique* ἀποκτ. τὸν Ἰωσήφ | καθεσθέντος δὲ cum A .. B καθίσαντος δὲ .. C καθήμενός | C ἐκέλευσεν | μετὰ ἀτιμ. πολλῆς (*cum iniuria multa, cum*

πολλῆς. καὶ ἀνοίξαντες τὴν θύραν οὐχ εὗρον αὐτόν. καὶ ἐξέστη πᾶς ὁ λαός, καὶ ἐκθαμβοὶ ἐγένοντο ὅτι τὰς σφραγίδας εὗρον ἐσφραγισμένας, καὶ ὅτι τὴν κλεῖδαν εἶχεν ὁ Καϊάφας. καὶ οὐκέτι ἐτόλμησαν ἐπιβαλεῖν τὰς χεῖρας αὐτῶν εἰς τοὺς λαλήσαντας ἐμπροσθεν τοῦ Πιλάτου ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ.

CAPUT XIII.

¹ Ἔτι δὲ αὐτῶν καθεζομένων ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ θαυμάζόντων διὰ τὸν Ἰωσήφ ἔρχονται τινες τῆς κουστωδίας, οὓς ἤτήσαντο οἱ Ἰουδαῖοι παρὰ τοῦ Πιλάτου τηρεῖν τὸν τάφον τοῦ Ἰησοῦ, ἵνα μὴ ποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψωσιν αὐτόν. καὶ ἀνήγγειλαν λέγοντες τοῖς ἀρχισυναγώγαις καὶ τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς Λευίταις τὰ γεγονότα· τὸ πῶς ἐγένετο σεισμός μέγας, καὶ εἶδομεν ἄγγελον καταβάντα ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἀπεκύλισεν τὸν λί-

magna iurata) cum BC Vatt Ven .. A μετὰ πάσης ἀτιμίας .. Fabr aliiq̄ue om | τὴν θύραν cum AC Vatt Ven aliiq̄ue .. B τὰς θύρας | B ἐκθαμβος ἐγένετο | τὰς σφρ. εὗρον (B ἡύραν) ἐσφραγισμένας cum B Vatt (*signatis signaculis*) Ven (*signacula inveniunt signata et portam clausam*) .. A τ. σφρ. εὗρ. σώας .. C τ. σφρ. εὗρ. καὶ τὰς θύρας ἐσφραγισμένας .. Fabr aliiq̄ue libere *signalam inveniunt clauem cubiculi* (omissis seqq. καὶ ὅτι τὴν κλ. etc) | καὶ ὅτι (A om) τὴν κλεῖδαν (ita BC; A κλεῖδα) εἶχ. ὁ Καϊάφ. cum (A)BC Vatt Ven .. de Fabr. aliiq̄ue vide ante | καὶ οὐκέτι cum AB Vatt .. C add λοιπόν | ἐπιβαλεῖν τ. χ. αὐτῶν cum BC Vatt .. A τ. χ. αὐτ. ἐπιβ. | εἰς (C ἐπὶ) τοὺς λαλήσαντας cum BC Vatt .. A τοῖς ἄλλοις Ἰουδαίοις τοῖς λαλήσαντιν | ὑπὲρ (*pro*) cum B Vatt .. AC περὶ

XIII, 1. Ἔτι δὲ -- ἐν τῇ συναγωγῇ (A haec om) -- διὰ τ. Ἰωσ. (A haec om) ἔρχοντ. τινες τῆς κουστωδ. (A ἔρχ. οἱ ἐκ τῆς κουστ. ὑπηρεταί), οὓς (B add καὶ) ἤτήσ. -- παρὰ τοῦ Πιλάτου (A haec om) -- ἵνα μὴ ποτε ἔ. οἱ μαθ. αὐτοῦ (C om) κλέψ. αὐτόν (*pro* ἵνα usque αὐτόν A habet πρὸς τὸ μὴ κλαπηῖναι αὐτόν ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ) cum BC^a Vatt (*similiter etiam Ven*) .. Fabr Eins Cors *Haec omnibus admirantibus* (Cors *Et pro his*) *ecce quidam* (Cors om) *de militibus qui sepulcrum custodiebant* (Cors *-dierant*) | καὶ ἀνήγγειλαν (ita AC; B ἀπήγγ.) λέγοντες τοῖς ἀρχ. κ. τ. ἱερ. κ. τ. Λευ. (ita B Vatt Ven; A nil nisi λέγοντες; C corrupte τοῖς ἀρχιερεῦσιν κ. τ. ἀρχισυναγώγαις καὶ Λευ. λέγοντιν) τὰ γεγονότα (A om) cum B Vatt Ven, item C, item A .. Eins Fabr Cors *intrans* (Cors *intrans*) *in* (Cors om) *synagoga* (Fabr *-goga*) *disit* (Cors *dixerunt*) | τὸ πῶς cum BC (*male ante τὰ γεγονότα ponit*) Vatt Ven .. A Fabr aliiq̄ue ὅτι | ἐγένετο σεισμ. μέγας cum BC Ven .. A Vatt σεισμ. ἐγέν. μέγας. Praeterea B add τηρούντων ἡμῶν τὸν τάφον, item C ἡμῶν γὰρ τηρούντων ἐγένετο, item Vatt *illis custodiens eum* (*similiter Fabr aliiq̄ue nobis custodiens monumentum Iesu facta est terrae motio*) .. nihil addidi cum A Vatt^b Ven | εἶδομεν (C ἔδ.) cum AC .. B ἴδωμεν | ἄγγελον καταβάντα cum A .. BC πῶς ἄγγ. (B Vatt add κυρίου,

θεν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ μνημείου καὶ ἐκάθισεν ἐπάνω αὐτοῦ· καὶ ἔλαμψεν ὡσεὶ χιών καὶ ὡς ἀστραπή. καὶ ἡμεῖς πολλὰ φοβηθέντες ἐκείμεθα ὡσεὶ νεκροί. καὶ ἠρούσαμεν τῆς φωνῆς τοῦ ἀγγέλου λαλοῦντος ταῖς γυναῖξιν, αἰτινες παρέμενον τῷ τάφῳ, ὅτι μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν ἐσταυρωμένον. οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη καθὼς εἶπεν· δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος. καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔστιν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ.

² Λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ποῖαις γυναῖξιν ἐλάλει; λέγουσιν οἱ τῆς κουστωδίας Οὐκ οἶδαμεν ποῖαι ἦσαν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ποῖα ὄρα ἦν; λέγουσιν οἱ τῆς κουστωδίας Μέσης νυκτός. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Καὶ διὰ τί οὐκ ἐκρατήσατε αὐτάς; λέγουσιν

Ven aliique dei) κατέβη | ἀπὸ τοῦ στόματος cum A .. BC ἀπ. τῆς θύρας .. Vatt Ven ab ostio, Fabr aliique om | τοῦ μνημείου cum AC .. B τ. σηραίου | ἐκείσιν cum A .. BC ἐκείρητο | καὶ ἔλαμψεν ὡσεὶ χιών καὶ ὡς ἀστραπή cum A .. BC Latt ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ (haec omnia B om) ὡς ἀστραπή, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών | καὶ ἡμεῖς πολλὰ φοβηθῶ. ἐκείμεθα ὡσεὶ νεκροί cum A .. BC Latt ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐγένεμεθα ὡσεὶ νεκροί | ἠρούσ. τῆς φωνῆς τοῦ ἀγγ. λαλοῦντος (B τοῦ λαλοῦντ. ἀγγ.) cum AB Vatt Ven .. C Fabr aliique ἡμ. τοῦ ἀγγέλου λέγοντος | αἰτ. παρέμενον (ita A; BC παρέμεινον) τῷ τάφῳ (C τὸ σῶμα. BC add τοῦ Ἰησοῦ; non item A) cum ABC .. Fabr Eins ad sepulcrum Iesu, Cors quae venerant ad sepulcrum Christi .. Vatt Ven om | ὅτι μὴ φοβ. ὑμ. cum A .. BC om ὅτι. Praeterea C praem καὶ ἔλεγε, B καὶ λέγει αὐταῖς, Ven et dicentis, Vatt et dicens, Cors et dixit angelus; sed nihil addidi cum A Vatt Fabr Eins | ζητεῖτε τὸν ἐσταυρ. cum C Fabr Eins Cors .. AB Vatt Ven τὸν ἐσταυρ. ζητ. | ἠγέρθη cum AB Vatt Eins aliique .. C Ven add γάρ | δεῦτε ἴδετε cum AC .. B Latt δεῦτ. καὶ ἴδ. | ὁ κύριος cum ABC Vatt Ven .. Fabr aliique om | τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ .. Vatt add et Petro | καὶ ἔστιν (hunc accentum ipse cod. habet) ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ cum A .. BC Latt καὶ ἰδοὺ (Vatt Fabr aliique om) προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν (καθὼς etc C Vatt aliique; B Ven Eins ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν)

2. Λέγουσιν οἱ Ἰουδ. Ποῖαις γυν. ἐλάλει (ita C Vatt Ven, item Quae sunt mulieres illae ad quas angelus locutus est Fabr Eins Cors; B Οὐκ οἶδατε ποῖαι ἦσαν αἱ γυναῖκες); λέγουσιν (C om) οἱ τ. κουστ. Οὐκ οἶδαμεν π. ἦσ. (ita BC Vatt, item omisiss π. ἦσ. Ven; Eins aliique coniungunt hanc et alteram quaestionem, item utramque responsionem in unam contrahunt) .. A haec om (transiisse videtur ab altero λέγουσιν οἱ Ἰουδ. ad alterum) | λέγουσ. οἱ Ἰουδ. Ποῖα ὄρα (Qua hora) ἦν; λ. οἱ τῆς κουστ. Μέσης νυκτ. cum B Vatt Ven .. AC (Fabr aliique) om | Καὶ διὰ τί cum AB Vatt .. C Ven om Καὶ | αὐτάς cum A Vatt Fabr aliique .. BC τὰς γυναῖκας, Ven mulieres istas | λέγουσιν οἱ τῆς κουστ. πρὸς τοὺς Ἰουδ. cum B Vatt, item omisiss πρ. τ. Ἰ. C .. A λέγ. οἱ στρατιῶται ..

ἰσταύρωσαν αὐτόν· ἄμα δὲ καὶ τοὺς δύο κακούργους ἐκρέμασαν σὺν αὐτῷ. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιῶσιν. καὶ διμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ οἱ στρατιῶται. καὶ ἴστατο ὁ λαὸς θεωρῶν αὐτόν. καὶ ἐξεμυκτηρίζον αὐτόν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς λέγοντες Ἐλλοὺς ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτόν· εἰ υἱὸς ἐστὶν τοῦ θεοῦ οὕτως, καταβάτω ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. ἐπέκλαιον δὲ αὐτῷ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι καὶ ὄξος μετὰ χολῆς προσφέροντες αὐτῷ, καὶ ἔλεγον Σὺ εἰ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν.

Ἐκέλευσεν δὲ ὁ Πιλάτος μετὰ τὴν ἀπόφασιν εἰς τίτλον ἐπιγραφῆναι τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γράμμασιν ἐλληνικοῖς ῥωμαϊκοῖς καὶ ἑβραϊκοῖς, καθὼς εἶπαν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι βασιλεὺς ἐστὶν τῶν Ἰουδαίων.

² Εἰς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἔφη αὐτῷ λέγων Εἰ σὺ εἰ ὁ Χριστός, σῶσον σεαυτόν καὶ ἡμᾶς. ἀποκριθεὶς δὲ

ἤμην ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ . . C περιέδηκαν αὐτοῦ τὴ κεφαλῇ | καὶ ἰσταύρωσαν αὐτόν cum C . . AB Latt om | ἄμα δὲ καὶ τοὺς δύο κακούργ. ἐκρέμασαν σὺν αὐτῷ cum C . . AB ὁμοίως δὲ (B om) καὶ τ. δ. κακ. ἐκρέμασαν (B σὺν αὐτῷ pro ἐκρέμ.) Δυσμᾶν (B τὸν μὲν ἔνα) ἐκ δεξιῶν καὶ Στέγαν (B τὸν δὲ ἑτερον) ἐξ ἐωνύμων. Similiter Latini. | Πάτερ cum AB Latt . . C om | B ἄφες αὐτούς | καὶ διμερίσαντο τ. ἰ. α. οἱ στρ. cum BC Ven (Eius aliiq̄ue om oi στρατ., sed Fabr Cors add *super vestem eius mittentes sortem*) . . A om | καὶ ἴστατο (cum B, C στήκει) ὁ λα. θεωρ. αὐτόν (C om αὐτ.) cum BC, item Latt (*et steterunt populi*; Ven *et ibat populus expectans*) . . A om | οἱ ἀρχιερ. καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς cum B . . C οἱ ἀρχιερ. καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ . . A οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ἀρχισυνάγωγοι . . similiter variant Latini | σωσάτω ἑαυτόν cum B Latt . . AC καὶ ἑαυτόν οὐ δύναται σῶσαι (utrumque coniungit Ven) | εἰ υἱὸς -- ἀπὸ τ. σταυροῦ cum B (similiter Latt) . . AC εἰ υἱὸς ἐστὶ τοῦ θεοῦ (C εἰ υἱ. θεοῦ εἰ apud Birchium, εἰ υἱ. εἰ τοῦ θε. apud Thil.), καταβάτω νῦν ἀπὸ τ. στ. καὶ πιστεύσομεν (C - σωμεν) εἰς αὐτόν | οἱ στρατιῶται cum B Latt . . AC καὶ οἱ στρ. | ὄξος μετὰ χολῆς cum AC Eins Cors Fabr . . B Ven ἄμα μετὰ χολῆς | Σὺ εἰ cum B . . AC Latt Εἰ σὺ εἰ | ὁ βασιλεὺς cum B Latt . . AC praem ὁ Χριστός | σῶσον σεαυτόν (B - τῷ) . . B add καταβάτω ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. Praeterea B et Latt add καὶ λαβὼν Δογγίνος (hoc accentu) ὁ στρατιῶτης λόγγην ἔδυξεν αὐτοῦ τὴν πλευράν, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

Ἐκέλευσεν δὲ . . B τότε ἐκέλευσεν | εἰς τίτλον ἐπιγραφῆναι (A γραφῆναι) τὴν α. α. cum A (sic) B . . C καὶ τίτλον ἐπιγραφῆναι τὴν α. α. | ἑλλην. ῥωμα. καὶ ἑβραϊκ. cum B, item Latt. (Ven Eins Cors *hebraicis* [Cors *et*] *graecis et latinis*; Fabr *hebr. et lat. et gr.*) . . A ἑλλην. καὶ ῥωμα. . . C nil nisi ἑλληνικοῖς | καθὼς εἶπαν (A εἶπον) -- τῶν Ἰουδ. cum AB, similiterque Latt . . C om

2. Εἰς δὲ cum AB . . C add τις | B τῶν συγκρεμασθέντων αὐτῷ κακούργων . . C Latt add ὀνόματι Γεσῆς | ἔφη αὐτῷ λέγων cum B . . A ἔλεγεν αὐτῷ

Δυσμᾶς ἐπέτιμα αὐτῷ λέγων Οὐδέν φοβῆναι σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδέν κακὸν ἐποίησεν. καὶ ἔλεγεν τῷ Ἰησοῦ Μνήσθητί μου, κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἀμήν ἀμήν λέγω σοι ὅτι σήμερον μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ εἶ.

CAPUT XI.

¹ Ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη καὶ σκοτός ἐγένετο ἐπὶ τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης, τοῦ ἡλίου σκοτισθέντος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον. καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Πατὴρ, βαδδὰχ ἐφικὼν βουέλ, ὃ ἐρμηνεύεται Εἰς χειράς σου παρατίθημι τὸ πνεῦμά μου. καὶ τοῦτο εἰπὼν παρέδωκε τὸ πνεῦμα. ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γινόμενον ἐδόξασεν τὸν θεὸν λέγων ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. καὶ πάντες οἱ παρα-

(Eins Ven dicit et) .. C ἔφη πρὸς τὸν Ἰησοῦν (item Fabr) | Δυσμᾶς cum A Eins Cors .. C (Ven Fabr) ὁ ἕτερος Δημᾶς .. B ὁ ἕτερος | ἐπέτιμα cum AB .. C ἐπιτίμησεν | Οὐδέν cum A* C .. BA** Latt οὐδέ | B φοβεῖ | B ἐν αὐτῷ τῷ κρίμ. (Ven in ipso crimine) | εἶ .. A ἐσμέν | κακὸν ἐποίησεν cum C .. AB ἔσπερον ἐπράξεν | καὶ ἔλεγεν (A add Δυσμᾶς) τῷ Ἰησοῦ (Ven nil nisi et dicit) cum C Cors (A Ven) .. B καὶ εἶπεν ὁ ἐπιτιμήσας τὸν ἕτερον αὐτοῦ .. Fabr et post haec suspirans dix. ad Iesum; Eins et postquam conturbavit socium suum dicit Iesu | ἐν τῇ βασ. σου cum A Eins .. BC Fabr Cors Ven praem ὅταν ἔλθης | εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς cum BC Latt .. A ὁ δὲ Ἰησοῦς | Ἀμήν ἀμήν cum AB .. C Latt Ἀμήν | λέγω σοι cum AB Latt .. C add Δημᾶ | ὅτι cum B Fabr Ven .. AC Eins Cors om | ἐν τῷ παραδ. εἶ cum B .. AC Latt ἔση ἐν τ. παραδ.

XI, 1. ὡσεὶ ὥρα cum AB .. C ὡς ὥρα | ἐπὶ τὴν (ita C; A ἐπὶ πᾶσαν τὴν, B ἐφ' ὅλην τὴν, item Latt super universam terram) γῆν h. l. cum AC Latt .. B post ἐνάτης habet | ἐνάτης: ita A; B ἐνάτης; C ὕ | τοῦ ναοῦ .. C om τοῦ | μέσον cum B Ven Vatt; item A additis ἀπὸ ἀνωθεν ἕως κάτω .. C Eins Cors Fabr εἰς δύο (haec om Fabr) ἀπ' ἀνωθεν ἕως κάτω | φωνῇ μεγάλῃ (B - νῆν - λην) ὁ Ἰησοῦς cum BC .. A ὁ Ἰησ. φ. μεγ. | Πατὴρ cum B .. AC πάτερ (scribitur ut solet πᾶρ) | βαδδὰχ (ita C; B βαραδάχ) ἐφικὼν (C ἐφικὼν, B ἐφικὼν) βουέλ (ita B, C δσηλ) [cf. Ps. 30, 6. וַיִּקְרָא וַיִּרְדֵּם וַיִּרְצַח], ὃ ἐρμηνεύεται Εἰς χειράς (ita B; C χειρά) σου παρατίθημι (ita C; B παρατίθησμαι) τὸ πν. μ. cum BC, similiterque Ven .. A εἰς χειράς σου παρατίθημι τὸ πν. μ. (item Eins aliique sed praem Heiy Heiy etc, cf. ad text. lat.) | τοῦτο cum AC .. B Latt ταῦτα | παρέδωκε τὸ πνεῦμα cum C .. A ἐξέπνευσεν .. B ἐκομήθη .. Latt emisit spiritum, Cors exspiravit | ἰδὼν δὲ cum AC Latt .. B καὶ ἰδὼν | τὸ γινόμενον cum AC Latt .. B om | ὅτι cum BC .. A ὄντως | ὁ ἄνθρωπος .. B om ὁ | ἦν cum AB Latt .. C ἔστιν | παραγενόμενοι (B - νέμα-

γενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύποντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον.

² Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος ἀνήνεγκεν τῷ ἡγεμόνι τὰ γενόμενα. ἀκούσας δὲ ὁ ἡγεμὼν καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ οὐκ ἔφαγον οὐδὲ ἔπιον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. μεταπεμφόμενος δὲ ὁ Πιλάτος τοὺς Ἰουδαίους εἶπεν αὐτοῖς Ἐθεωρήσατε τὰ γενόμενα; οἱ δὲ λέγουσιν Ἐκλειψις ἡλίου γέγονεν κατὰ τὸ εἰωθός.

³ Εἰστήκεισαν δὲ οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συναλθοῦσαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ὀρώσαι ταῦτα. ἀνὴρ δὲ τις ὄνομα Ἰωσήφ, βουλευτῆς ἀπὸ Ἀρμαθαίας πόλεως ὑπάρχων, προσδεχόμενος καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. καὶ

νοι) cum AB .. C παραπορευόμενοι | A om ὄχλοι | θεωροῦντες (A ἰδόντες) cum BA Eins Ven .. C καὶ θεωρ. | τὰ γενόμενα .. B τὰ γεγεννημένα | ἑαυτῶν cum AB .. C αὐτῶν

2. ἀνήνεγκεν cum AC .. B ἀνήγαγεν | τῷ ἡγεμόνι cum AC Latt .. B τῷ Πιλάτῳ | τὰ γενόμενα cum A Eins Cors, item praemisso πάντα C Fabr .. B om | ὁ ἡγεμὼν cum AC Latt .. B ὁ Πιλάτος | καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ cum ABC Vatt Ven .. Eins Fabr Cors om | καὶ οὐκ ἔφ. οὐδὲ ἔπ. cum AC Latt (et non manduc. neque biberunt) .. B καὶ οὔτε ἔφαγ. οὔτε ἔπιον | ἐν (C om) τῇ ἡμ. ἐκ. cum AC .. B τὴν ἡμέραν ἐκείνην | μεταπεμφάμ. δὲ ὁ Πιλ. τοὺς Ἰουδ. εἶπεν αὐτ. cum A Eins Cors .. B μεταπέμψατο δὲ ὁ Πιλ. πρὸς τοὺς Ἰουδ. καὶ λέγει αὐτοῖς .. C καὶ μετέπεμψεν ὁ Πιλ. τοῖς Ἰουδαίοις κ. εἶπ. αὐτ. | Ἐθεωρήσατε .. A Εἴθε (corrige Εἴθετε) | τὰ γενόμενα (B -νάμενα) .. A add σημεῖα | λέγουσιν cum AB .. C εἶπον αὐτῷ | γέγονεν .. B γεγέννηται | κατὰ τὸ εἰωθός: solus A add haec: Ἐφῆ αὐτοῖς ὁ Πιλάτος Μισαρώτατοι, οὕτως εἰς πάντα ἀληθεύετε; ἐγὼ οἶδα οὐκ ἄλλατέ ποτε τοῦτο γενόμενον εἰ μὴ ἐν σελήνης γέννῃ. τὸ γὰρ πάσχα ὑμῶν τῇ χθὲς ἡμέρᾳ ἐφάγετε τῇ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ τοῦ μηνός, καὶ λέγετε ὅτι ἔκλειψις ἡλίου ἐγένετο.

3. οἱ γνωστοὶ cum B Vatt Ven .. AC Eins aliique πάντες οἱ γν. | αὐτοῦ cum B omnibusque Latinis .. AC τῷ (C τοῦ) Ἰησοῦ | A om ἀπὸ | καὶ γυναῖκες cum AC .. B καὶ αἱ γυναῖκ. | αἱ συναλθοῦσαι αὐτῷ cum A .. BC (Latt) αἱ συναλωσθήσασαι (C -θοῦσαι) αὐτῷ (C om) | ὀρώσαι ταῦτα .. B add γενόμενα | ἀνὴρ δὲ τις ὄνομα cum A .. BC Latt καὶ (Eins aliique om) Ἰδοὺ ἀνὴρ (Latt *vir quidam*) ὀνόματι Ἰωσήφ | βουλευτῆς ἀπὸ Ἀρμαθαίας πόλεως ὑπάρχων cum A .. BC βουλευτῆς (C Δευτέρης) ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, οὗτος οὐ συγκατέβητο τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν (ita B; C οὗτος οὐκ ἦν sequente statim τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ita ut plura exciderint), ἀπὸ Ἀρμαθαίας (ita codex) πόλεως τῶν Ἰουδαίων. Similiterque habent Latini, quamsquam satis variant | προσδεχόμενος καὶ αὐτὸς τὴν βασ. τοῦ Θεοῦ cum B, item Latt .. A ὅς καὶ αὐτὸς προσδέχεται τὴν βασ. τ. Θεοῦ .. C (vide ante) nil nisi τὴν β. τ. Θεοῦ. | B οὗτος προσελθὼν (B προσῆλθεν) τῷ Πιλάτῳ (B add καὶ) ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ .. praeterea C (item Fabr et praeses permittit) iavitis AB Eins

καθελών αὐτὸ ἐνετύλιξεν ἐν συνδόνι καθαρά, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν
μνημείῳ λαξευτῷ, ἐν ᾧ οὐδεὶς οὐδέπω ἦν κείμενος.

CAPUT XII.

Ἰ. Ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ ἤτή-
σατο ὁ Ἰωσήφ, ἐζήτησαν αὐτὸν καὶ τοὺς δώδεκα τοὺς εἰπόντας
ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας ὁ Ἰησοῦς, καὶ τὸν Νικόδημον καὶ
ἄλλους ἐτέρους πολλούς, ὅτινες παραπηδήσαντες ἔμπροσθεν τοῦ
Πιλάτου τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐφανέρωσαν τὰ ἀγαθὰ. πάντων δὲ
ἀποκρυβέντων μόνος ὁ Νικόδημος ὤφθη αὐτοῖς, ὅτι ἀνὴρ ἀρχων
ἦν τῶν Ἰουδαίων· καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Νικόδημος Πῶς εἰσῆλθατε
εἰς τὴν συναγωγὴν; λέγουσιν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι Σὺ πῶς εἰσῆλθες
εἰς τὴν συναγωγὴν; ὅτι συνίστωρ αὐτοῦ εἶ, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
μετὰ σοῦ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. λέγει ὁ Νικόδημος Ἀμὴν ἀμήν.
ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἰωσήφ παρεκβάς εἶπεν αὐτοῖς Τί ὅτι ἐλυπήθητε
κατ' ἐμοῦ, διότι ἤτησάμην τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ; ἰδοὺ ἐν τῷ

Cors Vatt Ven addit καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πιλάτος ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα | καθελών
αὐτό (A add ἀπὸ τοῦ ξύλου, Eins Cors de cruce) cum AB .. C καθ. αὐτόν (item
Latt) | ἐν συνδόνι cum B Latt .. AC om ἐν | ἔθηκεν cum BC .. A ἔθετο |
αὐτό cum BC .. A om. (Latt rursus αὐτόν reddunt) | ἐν μνημείῳ λαξευτῷ cum
G .. A ἐν μνήματι λαξευτῷ καινῷ .. B ἐν τῷ καινῷ (cod. κενῷ) αὐτοῦ μνημείῳ
.. similiter Latini variant | οὐδεὶς οὐδέπω ἦν κείμενος cum B .. C οὐκ ἦν οὐ-
δέπω [adde οὐδεὶς?] κείμενος .. A (ita Latinorum nullus) οὐδέποτε τις τῶν θα-
νόντων ἐτέθη

XII, 1. τὸ σῶμα τ. Ἰ. ἤτησατο ὁ Ἰωσήφ cum AC Eins Ven Vatt .. B
ὁ Ἰωσ. ἤτησ. τὸ σῶμα τ. Ἰ. | ἐζήτησαν αὐτόν cum AB Latt .. C καὶ ἐζήτ. καὶ
αὐτόν | τοὺς δώδεκα τοὺς cum AC .. B Latt τ. δώδ. ἑνδρας' τούς | ὁ Ἰησοῦς
cum BC .. A Latt om | καὶ τὸν Νικόδ. -- πολλούς cum BC et Latt plerisque
.. A om | ὅτινες παραπηδήσαντες -- τὰ ἔργ. αὐτοῦ (B om) ἐφ. τὰ ἀγ. (B add
τοῦ Ἰησοῦ) cum BC et Latt plerisque .. A ὅτινες ἐφανέρωσαν τὰ ἔργα αὐτοῦ
ἔμπροσθεν τοῦ Πιλάτου | μόνος (C μόνον) cum AC Latt .. B μὴ γινούς | ἦν
τῶν Ἰουδ. cum A .. BC τῶν Ἰουδ. ἦν | ὁ Νικόδημος cum BC .. A Latt om |
εἰσῆλθατε cum BC .. A εἰσῆλθετε | εἰς τ. συναγωγ. cum AB .. C ut videtur
ἐν τῇ συναγωγῇ | λέγουσιν αὐτῷ (ita B Vatt Ven Eins Cors Fabr; C om) οἱ
Ἰουδ. (Eins Cors om) cum BC Latt .. A οἱ δὲ εἶπον | Σὺ πῶς -- συνίστωρ
(B συνείστωρ, C συνήστωρ) αὐτοῦ εἶ (ita B Ven Vatt, item [vide post] A; C
Eins ubique ἦς) -- αἰῶν cum BC, similiter Latt .. A θεωροῦμεν ὅτι συνήγορος
καὶ μαθητὴς αὐτοῦ εἶ, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ ἔχειν σε φαμέν (hos accentus cod.
habet) ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι | Ἀμήν ἀμήν cum BC (Latt plerique
ter habent Amen) .. A alterum om | ὁμ. δὲ καὶ cum AB .. C δέ .. Ven Fabr
similiter et, Eins Vatt Cors similiter | παρεκβάς cum BC Latt .. A om | Τί
ὅτι cum A .. B Ὅτι, C Τί | κατ' ἐμοῦ cum AB .. C κατ' ἐμοῦ | δεῖτι cum

καινῷ μου μνημείῳ ἔθηκα αὐτόν, ἐντυλίξας αὐτὸν ἐν σινδόνι καθαρῇ, καὶ ἐπεκύλισα λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. καὶ οὐ καλῶς ἐπράξατε κατὰ τοῦ δικαίου, ὅτι οὐ μετεμελήθητε σταυρώσαντες αὐτόν, ἀλλὰ καὶ λόγῃ αὐτὸν ἐκεντήσατε. κρατήσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Ἰωσήφ ἐκέλευσαν αὐτὸν ἀσφαλισθῆναι μέχρι τῆς μιᾶς τοῦ σαββάτου, καὶ λέγουσιν αὐτῷ Γίνωσκε ὅτι ἡ ὥρα οὐκ ἀπαιτεῖ πρᾶξαι τι κατὰ σοῦ, ὅτι σάββατον διαφαύει· γίνωσκε δὲ ὅτι οὐδὲ ταφῆς καταξιοθήσῃ, ἀλλὰ δώσωμεν τὰς σάρκας σου τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰωσήφ Οὗτος ὁ λόγος τοῦ ὑπερηφάνου ἐστὶν Γολιάθ, ὃς ὠνείδισεν θεὸν ζῶντα καὶ τὸν ἅγιον Δαυδ. εἶπεν γάρ ὁ θεὸς διὰ τοῦ προφήτου Ἐμοὶ ἐκδόκησις, καὶ γὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. καὶ νῦν ὁ ἀκρόβυστος τῇ σαρκὶ καὶ περιτεμνόμενος τῇ καρδίᾳ λαβίων

A . . BC ὅτι | ἰδοὺ ἐν τῷ καινῷ (B κενῷ, C κήφῳ) μου μνημ. (B μν. μου) ἔθηκα (B τέθηκα sic) αὐτόν (ita B Latt; C αὐτὸ) ἐντυλ. αὐτόν (ita B Latt; C αὐτὸ) ἐν (ita B; C om) -- Δύρ. τ. μνημείου (ita C Vatt aliique, B Fabr aliique τ. σπηλαίου) cum GB et Latt plerisque . . A nil nisi καὶ ἀπεδέμην αὐτὸ ἐν σινδόνι, Ven ei posui eum in monumento | καὶ οὐ καλῶς . . A γνῶτε οὖν ὅτι οὐ καλῶς | τοῦ δικαίου cum BC Latt; A add τούτου | ὅτι οὐ . . A οὐδέ | ἀλλὰ καὶ cum AB . . C καλάμην καὶ | λόγῃ αὐτὸν ἐκεντήσατε cum A (Eins lanceastis eum, Vatt lancea eum perforantes, Ven lancea perforastis) . . BC λόγῃ αὐτῷ ὑπέβαλετε (B -βάλλετε) | κρατήσαντες δὲ οἱ Ἰουδ. τὸν Ἰωσ. ἐκέλευσαν αὐτὸν ἀσφαλισθῆναι (A τ. Ἰ. καὶ κατακλείσαντες ἡσφαλισαντο) μέχρι τῆς μιᾶς τοῦ σαββάτου (A μέχρι τῆς κυριακῆς) cum BA Vatt Ven . . C (similitereque Eins Cors Fabr) ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἰουδαῖοι παρὰ τοῦ Ἰωσήφ εὐδὺς κρατήσαντες αὐτόν ἐκέλευσαν ἀσφαλισθῆναι αὐτόν μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ σαββάτου | καὶ λέγουσιν αὐτῷ cum B Vatt Ven Eins alisque . . C ἔλεγον οὖν αὐτῷ . . A εἰπόντες | Γίνωσκε ὅτι cum BC Latt . . A om | ἡ ὥρα οὐκ ἀπαιτεῖ cum BC, item Latt (Vat^a hora non exigit, Vat^b hora non competens, Ven Fabr Eins hac hora in-competit [Ven Fabr non competit]; Cors hac hora non competes sumus) . . A ἡ ὥρα οὐ δίδωσι | κατὰ σοῦ cum AB . . C μετὰ σοῦ | διαφαύει cum BC . . A ἐπιφάσκει | γίνωσκε δὲ (cod. om) ὅτι cum C Latt (Vatt Ven cognosce autem quia, Eins Cors Fabr scimus autem quia) . . B ἐπί . . A καὶ | οὐδέ cum AB . . C οὔτε | καταξιοθήσῃ cum A . . B ἀξιούσαι, C ἀξιούση . . Latt dignus eris (es) | δώσωμεν cum BC . . A δώσωμεν | τὰς σάρκας σου cum AB . . C τὰ κρέη (sic) σου | τ. περ. τοῦ οὐρανοῦ cum AC . . B add καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς παραδώσωμεν, item omisso παραδώσ. Latt | ὁ Ἰωσήφ cum AB . . C om ὁ | ἐστὶν Γολιάθ cum C . . AB Γολ. ἐστίν | B ὠνείδισεν | εἶπεν γάρ cum AB Ven Fabr . . C Eins Cors εἶπε δέ | διὰ τοῦ προφήτου cum A Latt . . C διὰ τῶν προφητῶν . . B om | καὶ γὼ cum B Ven Fabr Eins Cors . . AC Vatt ἐγὼ | καὶ νῦν ὁ ἀκρόβ. (A add μὲν) τῇ σαρκὶ (cum BC; A τῷ σαρκίῳ) καὶ (A om) περιτεμνόμενος (ita C, B περιτεμνημένος; A περιτεμνημένος δὲ) τῇ καρδίᾳ . . Eins Cors Et obstructus corde Pilatus; Vatt Ven Nam ei (Unde, Et nonne) venarabitis

ἔδωκε ἀπεκρίσασθαι τὰς χεῖρας αὐτοῦ κατέναντι τοῦ ἡλίου λέγων Ἐθέλω εἶμι ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ἔψεσθε. καὶ ἀποκριθέντες τῷ Πιλάτῳ εἶπατε Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. καὶ νῦν φοβοῦμαι μὴ ποτε φθάσει ἡ ὀργὴ κυρίου ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, καθὼς εἶπατε. ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς λόγους τούτους ἐπικράνθησαν τῇ ψυχῇ, καὶ ἐπιλαβόμενοι τὸν Ἰωσήφ ἐκράτησαν αὐτὸν καὶ ἐνέκλεισαν εἰς οἶκον ὅπου οὐκ ἦν θυρῖς, καὶ παραφύλακες παρέμειναν τῇ θύρᾳ· καὶ ἐσφράγισαν τὴν θύραν ὅπου ἦν ἐγκεκλεισμένος Ἰωσήφ.

² Τῷ δὲ σαββάτῳ ὄρον ὄρισαν οἱ ἀρχισυναγῶγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Δευῖται ὅσπερ πάντας εὔρεθῆναι ἐν τῇ συναγωγῇ τῇ μιᾷ τοῦ σαββάτου. καὶ ὄρθρισαντες ἅπαν τὸ πλῆθος ἐν τῇ συναγωγῇ ἐβουλεύσαντο ποίῳ θανάτῳ ἀποκτείνωσιν αὐτόν. καθεσθέντος δὲ τοῦ συνεδρίου ἐκέλευσαν αὐτὸν ἀχθῆναι μετὰ ἀτιμίας

praeses | τὰς χεῖρ. αὐτ. h. l. cum A Latt; B post kat. τ. ἡλίου . . C om | κατέναντι cum AB . . C ἀπέναντι | τοῦ ἡλίου cum BC Eins Cors Ven (Vatt Fabr om) . . A τοῦ λαοῦ | εἰμι ἐγὼ cum B Vatt Ven Fabr . . AC Eins Cors om ἐγὼ | τοῦ δικ. τούτου cum AB Latt . . C τούτ. τ. δικ. | ὑμεῖς ἔψεσθ. cum AC Vatt Ven Eins Cors . . B Fabr om | καὶ ἀποκριθέντες τῷ Πιλ. εἶπατε cum C et Latt plerisque . . B (item Ven) καὶ ἀπεκρίθητε τ. Πιλ. λέγοντες (Ven om λέγ.) . . A αὐτοὶ δὲ ὑμεῖς εἶπατε | καὶ νῦν φοβοῦμαι -- φθάσει (sic) -- ἐφ' ὑμᾶς (super nos) -- ὑμῶν (nostros) καθὼς εἶπατε cum B Eins . . A εἶπε δὲ ὁ Πιλάτος φοβοῦμαι μὴ ποτε φθάσῃ ἡ ὀργὴ κυρίου ἐφ' ἡμᾶς . . C nil nisi καθὼς εἶπατε (transiluit ab altero τὰ τέκνα ἡμῶν ad alterum τὰ τέκνα ὑμῶν), similiter Cors Fabr | ἐπικράνθησαν τῇ ψυχῇ cum C Vatt (item Fabr alii que ezacerbati sunt animo nimis) . . B ἐπικράνθ. σφόδρα . . A ἐπικράνθησαν | καὶ ἐπιλαβόμε. τ. Ἰωσ. ἐκράτησαν αὐτόν καὶ cum BC Eins . . A Fabr alii que καὶ κρατήσαντες τὸν Ἰωσήφ | ἐνέκλεισαν cum AB . . C (Latt) add αὐτόν | εἰς οἶκον, (B add σκοπετήριον) cum BC item (in domo, in domum) Vatt Ven . . A Eins alii que ἐν οὐκίματι (in cubiculo, in cubiculum) | ὅπου οὐκ ἦν θυρῖς cum A Vatt Eins alii que . . BC Ven ὅπου θυρῖς οὐκ ἦν | καὶ παραφύλακες (C παρακλήλακες) παρέμ. τῇ θύρᾳ (C τὴν θύραν) cum BC . . A καὶ φύλακες ἐτήρουν τὴν θύραν | καὶ ἐσφράγισαν τὴν θύρ. ὅπου ἦν ἐγκ. Ἰωσ. cum B Vatt Ven, similiterque Fabr alii que . . A ἐσφραγισμένην (cum praecedentibus coniungens) . . C Vatt om

2. Τῷ δὲ σαββάτῳ cum AB . . C Καὶ τῷ σαββ. | ὄρον (B ὄρδρον) ὄρισαν (B ὄρισαν) cum AB . . C ὄρισαν | καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Δευῖται cum BC . . A ἱερεῖς τε καὶ Δευ. | πάντας εὔρεθῆναι (A add τοὺς μετ' αὐτοῦ) cum AC . . B πάντ. συναχθῆναι (Fabr alii que congregarentur omnes) | ὄρθρισαντες (A ὄρθρισαν) ἅπαν τὸ πλῆθος (A add τῶν Ἰουδαίων) cum BA . . C ὄρθρισαντες ἅπαντες | ἐβουλεύσαντο cum A (sic) C . . B ἐβούλευσαν | ἀποκτ. αὐτόν cum AB Vatt Ven . . C Fabr alii que ἀποκτ. τὸν Ἰωσήφ | καθεσθέντος δὲ cum A . . B καθίσαντος δέ . . C καθήμενος | C ἐκέλευσεν | μετὰ ἀτιμ. πολλῆς (cum iniuria multa, cum

πολλῆς. καὶ ἀνοίξαντες τὴν θύραν οὐχ εὗρον αὐτόν. καὶ ἐξέστη
 πᾶς ὁ λαός, καὶ ἔκθαμβοι ἐγένοντο ὅτι τὰς σφραγίδας εὗρον
 ἐσφραγισμένας, καὶ ὅτι τὴν κλεῖδαν εἶχεν ὁ Καϊάφας. καὶ οὐκέτι
 ἐτόλμησαν ἐπιβαλεῖν τὰς χεῖρας αὐτῶν εἰς τοὺς λαλήσαντας ἐμ-
 προσθεν τοῦ Πιλάτου ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ.

CAPUT XIII.

¹ Ἔτι δὲ αὐτῶν καθεζομένων ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ θαυμά-
 ζόντων διὰ τὸν Ἰωσήφ ἔρχονται τινες τῆς κουστωδίας, οὓς ἤτή-
 σαντο οἱ Ἰουδαῖοι παρὰ τοῦ Πιλάτου τηρεῖν τὸν τάφον τοῦ Ἰη-
 σοῦ, ἵνα μὴ ποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψωσιν αὐτόν. καὶ
 ἀνήγγειλαν λέγοντες τοῖς ἀρχισυναγώγοις καὶ τοῖς ἱερεῦσι καὶ
 τοῖς Δευτίταις τὰ γεγονότα· τὸ πῶς ἐγένετο σεισμός μέγας, καὶ
 εἶδομεν ἄγγελον καταβάντα ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἀπεκύλισεν τὸν λί-

magna iurura) cum BC Vatt Ven .. A μετὰ πάσης ἀτιμίας .. Fabr aliique om
 | τὴν θύραν cum AC Vatt Ven aliique .. B τὰς θύρας | B ἔκθαμβος ἐγένετο |
 τὰς σφρ. εὗρον (B ἤσαν) ἐσφραγισμένας cum B Vatt (*signatis signaculis*) Ven
 (*signacula invenerunt signata et portam clausam*) .. A τ. σφρ. εὗρ. σώας .. C τ.
 σφρ. εὗρ. καὶ τὰς θύρας ἐσφραγισμένας .. Fabr aliique libere *signalam invenerunt*
clauem cubiculi (omissis seqq. καὶ ὅτι τὴν κλ. etc) | καὶ ὅτι (A om) τὴν κλεῖδαν
 (ita BC; A κλεῖδα) εἶχ. ὁ Καϊάφ. cum (A)BC Vatt Ven .. de Fabr. aliique
 vide ante | καὶ οὐκέτι cum AB Vatt .. C add λοιπόν | ἐπιβαλεῖν τ. χ. αὐτῶν
 cum BC Vatt .. A τ. χ. αὐτ. ἐπιβ. | εἰς (C ἐπὶ) τοὺς λαλήσαντας cum BC
 Vatt .. A τοῖς ἄλλοις Ἰουδαίοις τοῖς λαλήσαντι | ὑπὲρ (*pro*) cum B Vatt ..
 AC περὶ

XIII, 1. Ἔτι δὲ -- ἐν τῇ συναγωγῇ (A haec om) -- διὰ τ. Ἰωσ. (A
 haec om) ἔρχοντ. τινες τῆς κουστωδ. (A ἔρχ. οἱ ἐκ τῆς κουστ. ὑπερέται), οὓς
 (B add καὶ) ἤτησ. -- παρὰ τοῦ Πιλάτου (A haec om) -- ἵνα μὴ ποτε ἐ. οἱ μαθ.
 αὐτοῦ (C om) κλέψ. αὐτόν (*pro* ἵνα usque αὐτόν A habet πρὸς τὸ μὴ κλαπῆναι
 αὐτόν ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ) cum BCA Vatt (*similiter etiam Ven*) .. Fabr
 Eins Cors *Haec omnibus admirantibus* (Cors *Et pro his ecce quidam* (Cors om)
de militibus qui sepulcrum custodiebant (Cors *-dierant*) | καὶ ἀνήγγειλαν (ita AC;
 B ἀπήγγ.) λέγοντες τοῖς ἀρχ. κ. τ. ἱερ. κ. τ. Δευ. (ita B Vatt Ven; A nil nisi
 λέγοντες; C corrupte τοῖς ἀρχιερεῦσιν κ. τ. ἀρχισυναγώγοις καὶ Δευ. λέγουσι)
 τὰ γεγονότα (A om) cum B Vatt Ven, item C, item A .. Eins Fabr Cors *intrans*
 (Cors *intrantes*) in (Cors om) *synagoga* (Fabr *-goga*) *disit* (Cors *dixerunt*) | τὸ
 πῶς cum BC (*male ante τὰ γεγονότα ponit*) Vatt Ven .. A Fabr aliique ὅτι |
 ἐγένετο σεισμ. μέγας cum BC Ven .. A Vatt σεισμ. ἐγέν. μέγας. Praeterea B
 add τηρούντων ἡμῶν τὸν τάφον, item C ἡμῶν γὰρ τηρούντων ἐγένετο, item Vatt
illis custodientibus eum (*similiter Fabr aliique nobis custodientibus monumentum Iesu*
facta est terrae motio) .. nihil addidi cum A Vatt Ven | εἶδομεν (C ἔδ.) cum AC
 .. B ἴαμεν | ἄγγελον καταβάντα cum A .. BC πῶς ἄγγ. (B Vatt add κυρλον,

θον ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ μνημείου καὶ ἐκάθισεν ἐπάνω αὐτοῦ· καὶ ἔλαμψεν ὡσεὶ χιών καὶ ὡς ἀστραπή. καὶ ἡμεῖς πολλὰ φοβηθέντες ἐκείμεθα ὡσεὶ νεκροί. καὶ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς τοῦ ἀγγέλου λαλοῦντος ταῖς γυναῖξιν, αἵτινες παρέμενον τῷ τάφῳ, ὅτι μὴ φοβείσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν ἐσταυρωμένον. οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγγέρθη καθὼς εἶπεν· δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος. καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἠγγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔστιν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ.

² Λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ποῖαις γυναῖξιν ἐλάλει; λέγουσιν οἱ τῆς κουστωδίας Οὐκ οἶδαμεν ποῖαι ἦσαν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ποῖα ὥρα ἦν; λέγουσιν οἱ τῆς κουστωδίας Μέσης νυκτός. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Καὶ διὰ τί οὐκ ἐκρατήσατε αὐτάς; λέγουσιν

Ven aliique dei) κατέβη | ἀπὸ τοῦ στόματος cum A .. BC ἀπ. τῆς θύρας .. Vatt Ven ab ostio, Fabr aliique om | τοῦ μνημείου cum AC .. B τ. σπηλαίου | ἐκάθισεν cum A .. BC ἐκάθιστο | καὶ ἔλαμψεν ὡσεὶ χιών καὶ ὡς ἀστραπή om A .. BC Latt ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ (haec omnia B om) ὡς ἀστραπή, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών | καὶ ἡμεῖς πολλὰ φοβηθ. ἐκείμεθα ὡσεὶ νεκροί cum A .. BC Latt ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐγενόμεθα ὡσεὶ νεκροί | ἠκούσ. τῆς φωνῆς τοῦ ἀγγ. λαλοῦντος (B τοῦ λαλοῦντ. ἀγγ.) cum AB Vatt Ven .. C Fabr aliique ἦκ. τοῦ ἀγγέλου λέγοντος | αἰτ. παρέμενον (ita A; BC παρέμενον) τῷ τάφῳ (C τὸ σῶμα. BC add τοῦ Ἰησοῦ, non item A) cum ABC .. Fabr Eins ad sepulcrum Iesu, Cora quae venerant ad sepulcrum Christi .. Vatt Ven om | ὅτι μὴ φοβ. ὑμ. cum A .. BC om ὅτι. Praeterea C praem καὶ εἰπε, B καὶ λέγει αὐταῖς, Ven et dicentis, Vala et dicens, Cora et dixit angelus; sed nihil addidi cum A Vatt Fabr Eins | ζητεῖτε τὸν ἐσταυρ. cum C Fabr Eins Cora .. AB Vatt Ven τὸν ἐσταυρ. ζητ. | ἠγγέρθη cum AB Vatt Eins aliique .. C Ven add γάρ | δεῦτε ἴδετε cum AC .. B Latt δεῦτ. καὶ ἴδ. | ὁ κύριος cum ABC Vatt Ven .. Fabr aliique om | τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ .. Vatt add et Petro | καὶ ἔστιν (hunc accentum ipse ood. habet) ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ cum A .. BC Latt καὶ ἰδοὺ (Vatt Fabr aliique om) προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν (καθὼς etc C Vatt aliique; B Ven Eins ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν)

2. Λέγουσιν οἱ Ἰουδ. Ποῖαις γυν. ἐλάλει (ita C Vatt Ven, item Quas omni mulieres illes ad quas angelus locutus est Fabr Eins Cora; B Οὐκ οἶδατε ποῖαι ἦσαν αἱ γυναῖκες); λέγουσιν (C om) οἱ τ. κουστ. Οὐκ οἶδαμεν π. ἦσ. (ita BC Vatt, item omissis π. ἦσ. Ven; Eins aliique coniungunt hanc et alteram quaestionem, item utramque responsionem in unam contrahunt) .. A haec om (transiisse videtur ab altero λέγουσιν οἱ Ἰουδ. ad alterum) | λέγουσ. οἱ Ἰουδ. Ποῖα ὥρα (Qua hora) ἦν; λ. οἱ τῆς κουστ. Μέσης νυκτ. cum B Vatt Ven .. AC (Fabr aliique) om | Καὶ διὰ τί cum AB Vatt .. C Ven om Καὶ | αὐτάς cum A Vatt Fabr aliique .. BC τὰς γυναῖκας, Ven mulieres istas | λέγουσιν οἱ τῆς κουστ. πρὸς τοὺς Ἰουδ. cum B Vatt, item omissis πρ. τ. Ἰ. C .. A λέγ. οἱ στρατιῶται ..

οὐ τῆς κουστωθίας Ὡς νεκροὶ ἐγενόμεθα ἀπὸ τοῦ φόβου, μὴ ἐλπίζοντες ἰδεῖν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, καὶ πῶς εἶχομεν κρατῆσαι αὐτάς; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ζῆ κύριος, οὐ πιστεύομεν ὑμῖν. λέγουσιν οἱ τῆς κουστωθίας πρὸς τοὺς Ἰουδαίους Τοσαῦτα σημαία εἰδετε εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκείνον καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε, καὶ ἡμῖν πῶς ἔχετε πιστεῦσαι; καὶ γὰρ καλῶς ὠμόσατε ὅτι ζῆ κύριος· καὶ γὰρ ἐκεῖνος ζῆ. πάλιν λέγουσιν οἱ τῆς κουστωθίας Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ὅτι τὸν αἰτησάμενον τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ ἐνεκλείσατε αὐτόν, σφραγίσαντες τὴν θύραν, καὶ ἀνοίξαντες οὐχ εὔρατε αὐτόν. δότε οὖν ὑμεῖς ὃν ἐφυλάττετε, καὶ ἡμεῖς δώσομεν τὸν Ἰησοῦν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ὁ Ἰωσήφ εἰς τὴν πόλιν

Ven nil nisi responderunt | Ὡς (B ὠσε) νεκροὶ ἐγενόμεθα (B ἐγενάμεθα) -- μὴ ἐλπίζοντες (ita A Vatt Ven; B μὴ προσδοκῶντες) -- καὶ πῶς εἶχ. κρ. αὐτάς (haec cum A Vatt, similiter Fabr aliique; B Ven om) -- Ζῆ κύριος (B ὁ κύρ.), οὐ (B add μὴ) πιστεύομεν (B πιστεύομεν) ὑμῖν (Latt [quia] non credimus vobis). λέγ. οἱ τῆς κουστ. πρ. τ. Ἰουδ. (ita B, item respondentes [Ven om] custodes. [Fabr aliique milites] dixerunt [Ven dixeruntque custodi.] Iudaeis Vatt Ven Fabr aliique; A vero οἱ δὲ στρατιῶται εἶπον) .. C haec omnia praetermittit | εἴδετε (B ἴδ.) .. C (apud Birchium) εἴδατε | καὶ ἡμῖν (ita C Vatt Ven; Fabr aliique om καὶ; A ἡμῖν δέ) πῶς εἶχ. (pro his C vitiose προσέχ.) πιστεῦσαι .. B haec om | καὶ γὰρ καλ. ὠμός. (Ven haec om) ὅτι (B om) ζῆ κύριος .. C solus add οὐ πιστεύομεν (apud Birchium - ωμεν) ὑμῖν | καὶ γὰρ ἐκεῖνος ζῆ cum A Latt plerisque .. BC Ven om | πάλιν (ita B Ven Vata; C καὶ πάλ.) λέγ. οἱ τ. κουστ. (Ven Vata add Iudaeis) cum BC Ven Vata .. A Vatt Fabr aliique om | Ἡμεῖς cum B Fabr aliique .. A καὶ ἡμεῖς, Vata et .. C Vatt Ven om | ἐνεκλείσατε αὐτόν, σφραγίσ. τ. θύρ. cum B; item C ἐγκλείσαντες αὐτόν καὶ σφραγίσαντες; similiter Fabr aliique inclusistis in cubiculo super clavem signantes .. A ἐνεκλείσατε ἐν οὐκῷ οἴκου θυρῆς οὐκ ἦν, καὶ τὴν θύραν ἀσφαλίσάμενοι καὶ σφραγίσαντες φυλακὰς τε καὶ καταστήσαντες ἐτηρεῖτε .. Vatt inde ab ὅτι sic: quia Ioseph (hoc nomen Latini omnes addunt) qui petiit corpus Iesu inclusistis in carcere ubi non erat fenestra, et signastis annulis vestris; similiter Ven omissis ubi -- fenestra | καὶ ἀνοίξαντες .. C solus om | B ἤρατε | δότε οὖν (B om) ὑμεῖς cum AB Fabr Eins Cors, item Vatt Ven date ergo vos (Ven om) nobis .. C δότε ἡμῖν | ὃν ἐφυλάττετε cum A .. BC Vatt Ven τὸν Ἰωσήφ (B add πρῶτον) .. Fabr Eins Cors Ioseph quem in cubiculo custodistis (Cors inclusistis) | καὶ ἡμεῖς δώσομεν (C δίδομεν ὑμῖν) τὸν Ἰησ. cum A(C), item Latt et nos (Vatt Ven add vobis) dabimus Iesum (Vatt Ven add Christum [dominum], item Fabr aliique quem in sepulcro custodivimus) .. B καὶ τότε, ὑμεῖς δίδόντες τὸν Ἰωσήφ, καὶ ἡμεῖς τὸν Ἰησοῦν. | λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι .. A add τοῖς ὑπηρέταις | Ὁ Ἰωσήφ (B Ἡμεῖς δίδομεν [sic]· ὁ Ἰωσήφ) εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ ἀπέλθεν cum AB, item Vatt Ven .. C Τὸν Ἰωσήφ ἡμεῖς δίδομεν, ἀπόδοτε καὶ ὑμεῖς τὸν Ἰησοῦν. λέγουσιν οἱ τῆς κουστωθίας Πρῶτον δότε ὑμεῖς τὸν Ἰωσήφ, καὶ εἰς οὕτως δίδομεν ἡμεῖς τὸν Ἰησοῦν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ὁ Ἰωσήφ εἰς πόλιν αὐτοῦ ἀπέλθεν. Ex his prima et extrema etiam Fabr Eins Cors habent in hunc modum:

αὐτοῦ ἀπῆλθεν. λέγουσιν οἱ τῆς κουστωδίας πρὸς τοὺς Ἰουδαίους
Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη, καθὼς ἤκουσαμεν τοῦ ἀγγέλου, καὶ ἔστιν
ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ.

³ Ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς λόγους τούτους ἐφοβή-
θησαν σφόδρα λέγοντες Μὴ ποτε ἀκουσθῆ ὁ λόγος οὗτος καὶ πάν-
τες κλιθῶσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν. - καὶ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ
Ἰουδαῖοι κατεβάλλοντο ἀργύρια ἱκανὰ καὶ ἔδωκαν τοῖς στρα-
τιώταις λέγοντες Εἶπατε ὅτι ἡμῶν κοιμημένων ἦλθαν οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἐκλεψάν αὐτόν. καὶ εἰάν ἀκουσθῆ τοῦτο ὑπὸ

Ioseph nos adhibemus, date nobis Iesum. Ioseph autem in civitate sua Arimathea est. |
λέγ. οἱ τῆς κουστ. πρὸς τ. Ἰουδ. (C τοῖς Ἰουδαίοις) cum BC Vatt. (item Ven
omissis pr. τ. Ἰουδ.) . . A οἱ δὲ στρατιῶται εἶπον (item Fabr aliique respondentes
milites dixerunt) | Καὶ ὁ Ἰησ. ἀνέστη, καθ. ἡμ. τοῦ ἀγγ., καὶ ἔστιν ἐν τῇ Γαλ.
cum A (similiter Vat^a Et Iesus, quemadmodum audivimus ab angelo, in Galilaea
est) . . BC καὶ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν (C om ε. τ. Γαλ.) ἔστιν, καθὼς ἤκου-
σαμεν τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἀποκλισαντος τὸν ἄδον ὅτι προᾶγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλι-
λαίαν . . Val^b Ven Et Iesus est in Galilaea (Ven om Iesus -- Galilaea), sicut au-
divimus ab angelo (Ven add qui revolvit lapidem) Ecce (Ven quia Iesus) praecedat
vos in Galilaea (Ven - laeam) . . Fabr aliique Si Ioseph in Arimathea est, et Iesus
in Galilaea est, sicut audivimus ab angelo dicente mulieribus.

3. ἐφοβήθησαν σφόδρα cum ABE (ἐφ. φόβον, omisso σφ.) Vatt Ven, item
omisso σφ. Fabr etc . . C ἐπικράνθησαν σφόδρα | λέγοντες cum CE Vatt Ven
(Fabr etc dicentes ad semetipsos) . . A καὶ εἶπον . . B om | Μὴ ποτε (Ne quando)
ἀκουσθῆ ὁ λόγος οὗτος (cum ACE Vatt, item audiantur sermones isti Ven Cors
Hal, item Havu Si auditus fuerit sermo iste; B ἀκούσαντες οὕτως, Fabr Eins au-
diventes sermones istos) καὶ (ita ACE atque etiam B, item Vatt Ven; Fabr etc om)
πάντ. κλιθῶσιν (cum G, item κλινουσιν vel -νωσιν E; AB πιστεύσωσιν, item
omnes Latini credant vel credent) εἰς τ. Ἰησοῦν (A τῷ Ἰησοῦ) | καὶ συμβούλ.
cum BCE Latt . . A συμβ. δέ | ποιήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι cum AB Vatt Ven . .
CE ποιήσαντες (E λαβόντες idque ante συμβ. ponit) sine οἱ Ἰουδ., sed C add
εἰς αὐτούς (item Vatt Ven trider s. intra se) . . Fabr Eins Cors et omissis συμβ.
ποιήσ. | κατεβάλλοντο (ita BC, E ἔλαβον, Vatt protulerunt, Fabr aliique con-
ferant; A Ven ἔδωκαν) ἀργύρια ἱκανὰ (ita ABE Vatt Ven; C Fabr etc ἀρ-
γύριον ἱκανόν) καὶ ἔδωκ. (A Ven haec om) τοῖς στρατιώταις (ita ACE Vatt Fabr
etc; B Ven τοῖς τῆς κουστωδίας) | λέγοντας (B Ven add αὐτοῖς, C om λέγ.)
ἔπαρσ cum A Vatt Fabr etc, item B Ven, item G . . E ἵνα εἰπωσιν | ὅτι ἡμῶν
(Vat^a Ven Fabr etc vobis) κοιμ. ἦλθαν (ita B, A ἤλθον) οἱ μαθ. αὐτ. νυκτὸς (ita
B Fabr etc, A post ἐκλ. αὐτόν; Vatt Ven plane om) καὶ ἐκλ. αὐτόν cum AB
Latt . . C (item E ut videtur) ὅτι οἱ μαθ. αὐτ. νυκτὸς ἐλθόντες ἐκλεψ. αὐτ. ἡμῶν
κοιμημένων | καὶ εἰάν ἀκουσθῆ τοῦτο (C τό pro τοῦτο) ὑπὸ (ita CE Latt; B
ἐπί) τοῦ ἡγεμ., ἡμεῖς πεσόμεν (ita BC; E -σμεν?) αὐτ. κ. ὑμ. ἀμερίμν. ποιή-
σωμεν (ita BC; E -σμεν?) cum BCE Latt . . A καὶ εἰν ἀκουσθῆ τοῦτο ὁ ἡγεμῶν,

τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσωμεν αὐτὸν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμους ποιήσωμεν. οἱ δὲ λαβόντες εἶπον ὡς ἐδιδάχθησαν.

CAPUT XIV.

Ἦμεῖς δὲ τις ἱερεὺς καὶ Ἀδᾶς διδάσκαλος καὶ Ἀγγαῖος Λευίτης κατελθόντες ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐν Ἱεροσολύμοις ἐξηγήσαντο τοῖς ἀρχισυναγώγοις καὶ τοῖς ἱερεῦσιν καὶ τοῖς Λευίταις ὅτι εἶδομεν τὸν Ἰησοῦν καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καθεζόμενον εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Μαιμὶλχ, καὶ ἔλεγεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

ἡμεῖς πείσωμεν αὐτόν | οἱ δὲ λαβόντες cum A Eins Cors Fabr . . E om λαβόντες . . BC Vatt Ven add τὰ ἀργύρια, item G τὸ ἀργύριον | εἶπον cum A Eins Cors Fabr . . BCEG ἐποίησαν | ὡς (ita AG; BE καθώς, C καθὼ) ἐδιδάχθησαν. Nihil praeterea addidi cum A . . BCEG add καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις μέχρι τῆς (G τὴν) σήμερον (B add ἡμέρας, G ἡμέραν) . . Eins Cors Fabr et diffamatus est omnibus sermo illorum. Vatt Ven inde ab οἱ δὲ λαβόντες sic: Qui accipientes argenteos veritatem celare minime poterunt (Ven verit. minime lacuorunt). Volentes dicere Discipuli eius nobis dormientibus venerunt et tulerunt eum, et dicebant vero (ita Vat^a; Ven Volébant itaque dicere quia discipuli eius furati sunt nobis dormientibus, et non poterant exprimerere; sed dicebant) Vere (Vat^a om) surrexit dominus Iesus Christus a mortuis et nos (Ven om) vidimus angelum dei (Ven domini) descendentem de caelo et revolvit lapidem (Ven add ab ostio monumenti) et sedit (Ven sedebat) super eum (Vat^b om omnia inde ab Volentes usque super eum). Et diffamatus (Vat^a disseminatus) est sermo iste apud Iudaeos (Vat^b ab omni populo Iudaeorum) usque in praesentem diem.

XIV, 1. Ἦμεῖς cum A (Μετὰ δὲ τινες ἡμέρας Φιν. τις) CEG Latt plerisque (Vat^b Eneas) . . B Φιναιῖος | τις ἱερεὺς . . G ὁ ἀρχιερεὺς | Ἀδᾶς cum ABG, item Ada Fabr Cors . . C Vat^b (Vat^a Addam) Ἀδᾶς . . E Ἄνας | Ἀγγαῖος cum B (Ἀγγεῖος) Eins (Aggeus) Fabr Cors (hi Agaeus); item A Ἀγγίος et (Egias, Legias) Vatt Ven . . C εἰς Ἄνας, E Ἥλιος, G Ἡσαῖος | κατελθόντες cum BCEG, item descendentes Vatt Ven . . A Fabr aliique ἐλθόντες | ἐν Ἱεροσολύμοις . . A εἰς Ἱερουσαλήμ | ἐξηγήσαντο cum BE, item ἐξηγοῦντο G . . A διηγῆσαντο, C διηγούντο . . Latini dixerunt vel retulerunt | A om καὶ τ. ἱερ. x τ. Λευίταις | ὅτι εἶδομεν cum AG Eins Cors Fabr . . GE Vat^b ὅτι εἶδον . . B εἶδον, λέγοντες εἶδωμεν, item Vat^a Ven quanta viderant quomodo -- viderant (Ven sedebat) | καὶ τοὺς (BG Eins Cors Fabr add ἕνδεκα, non add C Vatt, neque magia A Ven) μαθητ. αὐτ. καθεζόμενον (ita B; CG -μένους) cum BCG Vatt Eins etc . . A Ven μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ . . E nihil nisi καθήμενον | εἰς τὸ ὄρος cum AC . . BE ἐπὶ τὸ ὄρος, G ἐπὶ τοῦ ὄρους (sed sequente καλούμενον) | τὸ καλούμενον cum ABEG Vatt Ven . . C om | Μαιμὶλχ cum A . . B Μαιμὴλχ, E Μαιλχ, G Μομφήχ, C Μομφή; Vat^b Mambre sive Malcol, Vat^b Mambre sive Amalech, Ven Mambre; Copt (ex cap. XVI, 2.) Malbrok. Cf. de idolo מַמְלֵךְ sive מַמְלֵךְ eiusque in monte olivarum cultu 2 Reg. 23, 13. 1 Reg. 11, 5. 33. Jer. 49, 1. 3. Item de „monte scandalii“ 2 Reg. 23, 13. 1 Reg. 11, 7. |

Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε εὐαγγέλιον τῆ κτίσει· ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακρήσεται. σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύουσιν ταῦτα παρακολουθήσουσιν· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσιν, γλώσσαις λαλήσουσιν καιναῖς, ἔφεις ἄρουσιν, καὶ θανάσιμόν τι πίνωσιν οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψει, ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπαθήσουσιν καὶ καλῶς ἔξουσιν. ἔτι τοῦ Ἰησοῦ λαλοῦντος πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶδομεν αὐτὸν ἀναληφθέντα εἰς τὸν οὐρανόν.

² Λέγουσιν οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ Λευῖται Δότε δόξαν τῷ θεῷ Ἰσραὴλ, καὶ δότε αὐτῷ ἐξομολόγησιν εἰ ταῦτα ἠκούσατε καὶ ἴδετε ἅπερ ἐξηγήσαθε. λέγουσιν οἱ ἐξηγησάμενοι Ζῆ κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν Ἀβραὰμ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, ὅτι ταῦτα ἤκουσαμεν καὶ ἴδομεν αὐτὸν ἀναληφθέντα εἰς τὸν οὐρανόν. λέγουσιν

Πορευθέντες -- πάση τῆ κτίσει cum BCG Latt, item E addito τὸ εὐαγγελίον μου (similiter Vatt Ven add. et annuntiate [praedicate] evang. regni dei) .. A Πορευθεὶς καὶ δεδάξαι τὸ εὐαγγέλιον πάση τῆ κτίσει | ὁ (CE ὅτι ὁ, Eins Fabr Cors et qui) πιστ. κ. βαπτισθεὶς (G - σήσας) σωθ. ὁ δὲ ἀπ. κατακρ. (Eins Cors Fabr om ὁ δὲ ἀπ. κατ.) cum BCG Vatt Ven Eins etc .. A om | σημεῖα δὲ -- ταῦτα παρακολουθήσουσιν (ita B, item -σει G, item Vatt Ven; C ἀκολουθήσει ταῦτα)· ἐν τῷ -- ἐκβαλοῦσιν (sed BCG - λλουσιν)· -- ὄφεις (ita BG Vatt; C Ven καὶ [Ven om] ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ὄφεις) -- βλάψει (ita BC; G - ψη)· -- χεῖρας (ita BG, C τὰς χ.) -- ἔξουσιν cum BCG Vatt Ven .. A καὶ ὅτι οἱ πιστοὶ πολλὰ σημεῖα ποιήσουσι καὶ πολλοὺς ἀσθενούντας ἰάσονται .. E Eins Fabr Cors om | ἔτι τοῦ -- πρὸς τ. μαθ. (ita BG Vatt; C τοῖς μαθηταῖς) αὐτ. (E καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ταῦτα. Ven haec eo loquente, Eins etc et cum haec loquens fuisse discipulis suis) εἶδομεν (C ἴδομεν, B εἶδαμεν) -- οὐρανόν cum BCG Vatt, item E Ven Eins etc .. A εἶτα εἶδομεν αὐτὸν μεταλθόντα εἰς τὸ ὄρος τῶν ὀλιβῶν καὶ ἀναληφθέντα εἰς τὸν οὐρανόν.

2. οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ Λευῖται cum C (B οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ πρεσβ. τοῦ λαοῦ, Vatt sacerdotes et Levitae et seniores, Ven sacerd. et Levitae, Fabr etc principes sacerdotum et sen. et Lev.) .. EG οἱ Ἰουδαῖοι (item ut videtur A; in enim omittens omnia a λέγουσιν εἰ -- Δότε usque λέγουσιν οἱ -- Εἰς τοῦτο videtur a verbis ἀναληφθ. εἰς τ. οὐρ. λέγουσιν οἱ -- transiluisse ad eandem quae infra sequuntur. Tum vero post ἢ εὐχὴν δοῦναι τῷ θεῷ addit λέγουσι κρ. αὐτοῦ κἀκεν Ζῆ κύριος -- εἰς τ. οὐρ. Ordo igitur omnino turbatus est.) Δότε .. G praep. πρὸς αὐτούς, Fabr etc tribus viris illis | τῷ θεῷ Ἰσραὴλ cum BCG Latt plerisque .. E Ven om Ἰσρ. | εἰ τ. ἡκ. κ. ἴδετε (ita G, C εἶδατε) ἄ. ἔξ. cum CG, similiterque Vatt Ven Fabr etc .. E ὅτι ταῦτα ἄ ἐξηγήσατε καὶ ἠκούσατε καὶ εἶδατε (corripo εἶδατε) .. B ταῦτα δὲ ἐξηγήσατε ἄ ἠκούσατε καὶ ἴδετε. Cf. Joa. 7, 19. | οἱ ἐξηγησάμενοι cum BC .. E οἱ ἐξηγούμενοι | τῶν πατέρων ἡμῶν cum ABE Fabr etc .. C ἡμῶν .. Vatt Ven om | Ἀβραὰμ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ cum AB .. EC Latt ὁ θεός (C add τοῦ) Ἀβρ. καὶ ὁ θεός. (C add τοῦ) Ἰσ. καὶ ὁ θεός. (C add τοῦ) Ἰακ. | A ἀκηκόσαμεν | ἴδομεν cum BC .. A εἶδ. |

οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται πρὸς αὐτούς· Εἰς τοῦτο ἤλθατε εὐαγγελίσασθαι ἡμῖν, ἢ ἤλθατε εὐχὴν δοῦναι τῷ θεῷ; οἱ δὲ λέγουσιν· Εὐχὴν δοῦναι τῷ θεῷ. λέγουσιν οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Λευῖται πρὸς αὐτούς· Εἰ εὐχὴν ἤλθατε δοῦναι τῷ θεῷ, εἰς τί οὖν ἡ φλυαρία αὕτη ἦν ἐφλυαρήσατε ἀπέναντι παντὸς τοῦ λαοῦ; λέγει Φινεὲς ἱερεὺς καὶ Ἀδάς διδάσκαλος καὶ Ἀγγαῖος Λευῖτης πρὸς τοὺς ἀρχισυναγώγους καὶ ἱερεῖς καὶ Λευίτας· Εἰ οἱ λόγοι οὗτοι οὐκ ἐλαλήσαμεν καὶ ἴδομεν ἁμαρτία ἐστίν, ἰδοὺ ἐσμεν ἐνώπιον ὑμῶν· κατὰ τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν ποιήσατε ἡμῖν. οἱ δὲ λαβόντες τὸν νόμον ὤρκισαν αὐτούς μηδεὶ ἐξηγήσασθαι ἔτι τοὺς λόγους τούτους. καὶ ἔδωκαν αὐτοῖς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἐξέβαλαν αὐτούς· ἔξω τῆς πόλεως, δεδωκότας αὐτοῖς καὶ ἀργύρια καὶ ἄνδρας τρεῖς μετ' αὐτῶν, καὶ ἀπεκατέστησαν αὐτούς ἕως τῆς Γαλιλαίας.

πρὸς αὐτούς cum ABC Vatt .. E om | ἤλθατε cum BC .. A ἤλθατε | εὐαγγελίσασθ· ἡμῖν cum ABE (add τὰ εὐαγγέλια ταῦτα) Vatt .. C om ἡμῖν | ἢ ἤλθατε cum BC (habet εἰσέλαθε pro ἢ ἤλθ.) .. E ἢ ἤλθατε .. A ἢ | οἱ δὲ λέγουσιν· Εὐχὴν (C male add ἔλαθε) δοῦν. τῷ θεῷ cum CE, item Vatt .. B haec male praetermittit, item A, item plures Latini. | λέγουσιν .. B add πάλιν | οἱ πρεσβ. κ. οἱ ἀρχ. κ. οἱ Λευ. πρ. αὐτ. cum B Vatt .. CAE οἱ Ἰουδαῖοι πρ. αὐτ. (AE om πρ. αὐτ.) | Εἰ (B om) εὐχὴν ἤλθατε (E -θατε?) δ. τ. δε., εἰς τί οὖν ἡ φλυαρ. αὕτη (pro εἰς usque αὕτη B habet πρὸς τὴν φλυαρίαν ταύτην) -- παντὸς (B om) τ. λα. cum BE Vatt .. C Εἰς τί οὖν ἡ φλ. αὕτη ἦν ἐφλ. ἀπ. παντ. τ. λαοῦ .. A Τί οὖν παρεγένεσθε ἐφ' ἡμᾶς καὶ κηρύξαι ἡ εὐχὴν ἀποδοῦναι τῷ θεῷ (videntur his proprio modo confirmata repeti ea quae supra leguntur Εἰς τοῦτο ἤλθατε etc); εἰ οὖν εἰς εὐχὴν ἤλθατε, τί φλυαρεῖτε ἀπέναντι τοῦ λαοῦ; | λέγει Φιν. (Vatb ut supra Enneas) ἱερ. (cum B Vatt; C om) κ. Ἀδάς (ita B, G Ἀδάδ, Vatt Addas) διδ. κ. Ἀγγαῖος (B Ἀγγέος, Vatt ut supra Egias et Legias; C Ἡσαίας) πρ. τ. ἀρχισ. κ. (C add πρὸς τοὺς) ἱερ. κ. Λευ. cum BC Vatt .. A λέγει Φινεὲς πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς .. E λέγουσιν οἱ ἄνδρες, similiterque Fabr etc | Εἰ οἱ -- καὶ (C add ὅν) ἴδομεν (C ὀδομεν; B om κ. ἴδ.) ἁμαρτ. ἐστίν, ἰδοὺ (post ἰδοὺ E hiat) ἐσμεν ἐνώπ. ὑμ. κατὰ (C om ἁμαρτία usque κατὰ) τὸ ἀγ. ἐν ὀφθ. ὑμ. ποιήσ. ἡμῖν (C ἐν ὀφθ. ἡμῶν εἰπωμεν) cum B(E)(C), item si verba ista quae locuti sumus, vidimus et audivimus, peccatum est (Vatb suns), ecce sumus in conspectu vestro; secundum quod bonum est in oculis vestris facite nobis Vatt, nec fere aliter Ven .. A εἰ τοὺς λόγους οὐκ ἐλαλήσαμεν φλυαρίαι εἰσίν, ἰδοὺ ἐνώπιον ἡμῶν κατὰ τὸ ἀρεστόν ὑμῖν ποιήσατε .. Fabr (similiterque Eins Cors) si verba quae audivimus ab Iesu et quod vidimus cum ascenderem in coelum taceamus, peccatum habebimus. | ὤρκισαν (BC ὄρκισαν) αὐτούς (B αὐτοῖς) | ἐξηγήσασθαι cum BC .. A διηγῆσασθ. | ἔτι (C ἐπι) .. A om | καὶ ἔδωκαν cum A Vatt Ven .. BC ἔδωκ. δέ | καὶ ἐξέβαλαν (ita B; -λον G) -- δεδωκότας (ita B, C δεύσαντες) -- μετ' αὐτῶν (ita B Vatt Ven; C om) καὶ ἀπεκατέστησαν (ita B, qui perducunt Vatt, ut perducunt Ven; C τοῦ ἀποκαταστήσαι) αὐτούς ἕως τῆς

⁵ Πορευθέντων δὲ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀποκλείσαντες τὴν πύλην, καὶ ἐκόπτοντο κοπετόν μέγαν λέγοντες "Ὅτι τοῦτο γέγονεν τὸ σημεῖον ἐν τῷ Ἰσραήλ; ὁ δὲ Ἄννας καὶ Καϊάφας εἶπον Τί θορυβεῖσθε, τί κλαίετε; ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔδωκαν χρυσίον ἰκανὸν τοῖς φρουροῖς τοῦ τάφου καὶ ἔδωξαν αὐτοὺς εἰπεῖν ὅτι ἄγγελος καταβάς ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου; οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον Ἔστω ὅτι ἐκλείψαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ σῶμα· ἡ ψυχὴ δὲ πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸ σῶμα, καὶ διατρίβει ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ; οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι πρὸς ταῦτα ἀποκριθῆναι μόλις ποτὲ εἶπον Οὐκ ἔξῃστιν ἡμῖν ἀκροβύστοις πιστεῦσαι.

Γαλιλ. (ita B, usque [in] Galilaeam Vatt Ven; C εἰς τὴν Γαλιλαίαν) cum BC Vatt Ven (libere Fabr etc) . . A καὶ ἐκβαλόντες αὐτοὺς ἔξω τῆς πόλεως ἀπέλυσαν, δόντες αὐτοῖς καὶ ἄνδρας τρεῖς ὥστε διασῶσαι αὐτοὺς ἕως τῆς Γαλιλαίας. Praeterea BC Vatt add καὶ ἐπορεύθησαν ἐν εἰρήνῃ (C om ἐν εἰρ.): nihil addidi cum A Ven (item Fabr etc)

3. Πορευθέντων δὲ τ. ἀ. ἐκ. ἐν τῇ Γαλιλ. (ἐ. τ. Γ. ex BC Vatt; A om) συνήχθησαν οἱ ἀρχιερ. καὶ οἱ (καὶ οἱ ex CB; A om) ἀρχισ. κ. οἱ (καὶ οἱ ex BC; A om) πρεσβ. ἐν τῇ συναγωγ. ἀποκλείσ. τὴν πύλην (codex πόλην) καὶ ἐκόπτ. κοπ. μέγ. λέγοντες cum A . . B καὶ πορευθέντων τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, συμβουλίῳ ποιήσαντες (corrige ἐποίησαν?) οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς, οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Ἀσυῖται, εἰς τὴν συναγωγὴν λέγοντες . . C συμβούλιον δὲ ποιήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι οἱ πρὸς ἑαυτούς, πορευθέντων τῶν ἀνδρῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ἀπέστειλαν αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ Ἀσυῖται εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ ἐκόπτ. κοπ. μέγ. λέγοντες . . Vatt *Tunc consilium fecerunt Iudaei inter se, cum ascenderent illi in Galilaeam, et clauserunt archisynagogae synagogas, et irati sunt ira magna [furore magno dicentes]* . . Fabr etc *congregati ergo sunt omnes Iudaei et fecerunt inter se magnam lamentationem dicentes* | "Ὅτι (cf. Nov. Test. ed. Tischdf. 1849. p. XXVI. „ὅτι pro τί ὅτι“) τοῦτο γέγονεν τὸ σημ. ἐν τ. Ἰσρ. cum B, item *Quid hoc signum contigit [factum est] in Ier. (Ierusalem.) Vata Ven Fabr etc* . . AC Τί τοῦτο τὸ σημεῖον, (A add τί τὸ ἄμαμα,) ὃ γέγονεν ἐν τῷ Ἰσρ. (A addit γενομένης γὰρ εἶδον ἅπαντες πολλὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ) | ὁ δὲ Ἄνν. κ. Καϊάφ. εἶπον cum A (Fabr etc) . . BC Vatt λέγουσιν (B λέγει) Ἄνν. κ. Καϊάφ. | Τί θορυβεῖσθε -- ἀκροβύστοις cum A . . BC vero sic Τί περιλυποῖς (B add ἔστιν) ἡ ψυχὴ ὑμῶν; τοῖς στρατιώταις ἔχμεν πιστεύουσα ὅτι ἄγγελος (B add κυρίου) κατέβη ἐξ (B ἐκ τοῦ) οὐρανοῦ καὶ ἀπεκύλισεν τὸν λίθον ἐκ (B ἀπὸ) τῆς θύρας τοῦ μνημείου; (huc usque satis consentiunt Vatt Ven; Fabr etc om Τί περιλ. ἡ ψ. ὑμ.) καὶ πάντες (Thilo coniecit πάντως) οἱ (ita B; C καὶ ὅτι οἱ; fortasse καὶ γὰρ οἱ corrigendum est. Vatt *Non ita est, sed quia* [Vat^b om] *discipuli*; Ven *Sed quia* [etiam graeco ferri potest ἀλλ' ὅτι] *dicit*; Fabr *aliique Forsitan haec discipuli eius dixerunt eis et dederunt* etc) μαθηταὶ αὐτοῦ ἔδωκαν χρυσίον ἰκανὸν αὐτοῖς (B τοῖς στρατιώταις)

CAPUT XV.

1 Ἀνέστη δὲ ὁ Νικόδημος καὶ ἔσθη ἔμπροσθεν τοῦ συνεδρίου λέγων Ὁρθῶς λαλεῖτε. οὐκ ἀγνοεῖτε, λαὸς κυρίου, τοὺς ἄνδρας τοὺς κατελθόντας ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὅτι αὐτοὶ φοβούμενοι τὸν θεὸν εἰσι καὶ ἄνδρες εὐπορίας, μισοῦντες πλεονεξίαν, ἄνδρες εἰρήνης· καὶ αὐτοὶ ἐξηγήσαντο μετὰ ὄρκου ὅτι εἶδαμεν τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ ὄρος τὸ Μαμὶλχ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐδίδασκεν ὅσα ἠκούσαμεν παρ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι εἶδαμεν

καὶ ἔλαβον (B ἔλαβον) τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. καὶ αὐτοὶ (C add οἱ μαθηταὶ) ἐδίδαξαν αὐτοὺς (C τοὺς τηρούντας τὸν τάφον) ταῦτα εἰπεῖν, ὅτι εἴπατε (C om) Ἄγγελος κυρίου καταβάς (B κατέβη καὶ) ἀπεκύλισεν τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου. ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι οὐκ ἐξὸν ἀκροβύσω πιστεῦσαι τί ποτε (ita B; C ὅτι οὐκ ἐξ ὧν ἀκρόβυστον πιστεύεται τὸ ῥῆμα); τί δὲ (ita C; B om; Vat^b *Nam ut scitis acciperunt*, Ven *scientes quia hi*) ὅτι καὶ παρ' ἡμῶν ἔλαβον (B ἔλαβον) ἱκανὸν χρυσὸν (B χρ. ἱκαν.) καὶ καθῶς ἐδιδάξαμεν αὐτοὺς οὕτως (C add καὶ) εἶπαν; (Cum istis posterioribus imprimis convenient Ven et Vat^b; multo brevior est Vata; satis libere reddit Fabr cum similibus.)

XV, 1. Ἀνέστη δὲ ὁ Νικ. cum AC Ven Fabr etc. . . B om δὲ ὁ | ἔμπροσθ. τ. συνεδρ. cum AC. . . B ἐν μέσω τοῦ συνεδρ., Vatt in medio eorum, Ven in medio concilio, Fabr aliique om | λέγων cum A. . . B καὶ εἶπεν. . . C om (Latt et ait, et dixit, dixit) | λαλεῖτε cum A, item loquimini Fabr Eins Cors. . . BC εἴπατε, Vatt Ven dixistis | λαὸς κυρ. cum BC. . . A ἀδελφοί. . . Latt om | τοὺς ἄνδρας (ita etiam Vatt Ven Fabr etc) . . . A om | κατελθόντας cum B Vatt Ven. . . AC ἐλθόντας | ὅτι αὐτοὶ φοβ. τ. θ. εἰσιν cum BC (Vatt et ipsi) . . . A ὅτι ἄνθρωποι εἰσι φοβ. τ. θ. | καὶ ἄνδρ. εὐπορίας (cod. -ρείας) cum C. . . B (omisso καὶ) ἄνδρ. εὐποροί (idem reddi videtur a Veneto interprete viri iusti) . . . A om | μισ. πλεον. cum AB. . . G μισ. καὶ πλεον. | ἄνδρ. εἰρήνης cum B Ven (viri pacis) . . . G ἄνδρ. εἰρηνικοί (Vatt viri pacifici) . . . A ἀγαπῶντες ἀλήθειαν. Hunc locum sic exhibet Fabr cum similibus: *Recte loquimini, filii Israel. Vos audistis omnia quas locuti sunt tres illi viri irantes in lege domini. Vatt Recte dixistis. Numquid et viri descendentes a Galilaea, et ipsi timentes deum suum, sunt viri mendacium dicentes (Vat^b mendaces)? Ven Recte dixistis. Numquid et illi viri iusti, qui descenderunt de Galilaea, non sunt timentes dominum, viri pacis, mendacium odientes? | καὶ αὐτοὶ cum BC Vatt (et ipsi) . . . A οὗτοι γοῦν | A ἐξηγήσαντο μετὰ (ita B; C μετ') ὄρκου cum BC Vatt Ven. . . A μετ' (sic) ὄρκου ἐξηγήσαντο | εἶδαμεν (B ἴδαμ.) cum BC. . . A εἶδομεν | εἰς τὸ ὄρ. τὸ Μαμὶλχ cum A. . . C εἰς τὸ ὄρ. Μομφῆ . . . B καθήμενον ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Μάμβρη . . . Vatt Ven in monte Mambre (Mambre) sedentem | μετὰ τ. μαθ. αὐτοῦ cum AB Vatt Fabr etc. . . C μετ. τῶν δώδεκα (Ven XI) μαθ. αὐτ. | καὶ ὅτι (cod. ὅτε; vide infra Vatt) ἐδίδασκ. ὅσα ἠκούσαμεν (ita ex C; B ἠκούσατε) παρ' αὐτοῦ (cod. π. αὐτῶν, quod ipsam cum ἠκούσατε coniunctum haud ineptum est), καὶ ὅτι εἶδαμεν -- οὐρανόν cum B, item Vatt et quia docebat eos audientibus nobis, et quia etc (Vat^b vidisset Iesum -- et docentem eos, se ipsam audientibus, et se vidisset etc), item Ven et docebat eos, et qualiter viderunt etc. . . C omissis re-*

αὐτὸν ἀναληφθέντα εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ οὐδεὶς ἤρωτησεν αὐτοὺς τὸ ποῦ σχήρατι ἀνελήφθη. καὶ γὰρ καθὼς ἐδίδασκεν ἡμᾶς τὸ τῶν ἀγίων γραφῶν βιβλίον, ὅτι καὶ Ἥλιας ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ Ἐλισσαῖος ἐφώνησεν φωνῇ μεγάλῃ, καὶ ἔρριψεν Ἥλιας τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ ἐπάνω τοῦ Ἐλισσαίου, καὶ ἔρριψεν Ἐλισσαῖος τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ ἐπάνω τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἐπέρασεν καὶ ἦλθεν εἰς Ἰεριχώ. καὶ ὑπήντησαν αὐτῷ τὰ τέκνα τῶν προφητῶν καὶ εἶπαν Ἐλισσαῖε, ποῦ ὁ κύριός σου Ἥλιας; καὶ εἶπεν ὅτι ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ εἶπαν πρὸς Ἐλισσαῖον Μὴ πνεῦμα ἦρπασεν αὐτὸν καὶ ἔρριψεν ἐφ' ἐν τῶν ὀρέων; ἀλλὰ λάβωμεν τοὺς παῖδας ἡμῶν μεθ' ἑαυτῶν καὶ ζητήσωμεν αὐτόν. καὶ ἔπεισαν τὸν Ἐλισσαῖον, καὶ ἀπῆλθεν μετ' αὐτῶν.

liquis sic: ἃ ἤκούσαμεν παρ' αὐτόν, καὶ ὅτι εἶδαμεν -- οὐρανόν .. Δ καὶ μεταβάντα εἰς τὸ ὄρος τῶν βλατιῶν καὶ ἀναληφθέντα ε. τ. οὐρ. .. Fabr totum locum sic habet *Vidimus Iesum loquentem cum discipulis suis super montem oliueti, et ut diximus eum ascendentem in coelum.* | καὶ (ita A; B καὶ ὅτι; C ἔτι δὲ ὅτι; Vata quod) οὐδ. ἦρ. αὐτ. τὸ (ita C; B τῷ; A om) ποῦ (A add τρέπω ἢ ποῦ) σχήμα ἀνελήφθη. . . Vata quod nullus interrogavit eos antequam assumptus est in caelum .. Ven Fabr om | καὶ γὰρ καθὼς ἐδίδ. ἡμᾶς τὸ (cod. om) τῶν ἀγ. γραφ. βιβλ. (cod. add ἐκράται, quod cum seqq. coniunctum aptum sensum praebet; est enim fere fama obtinebat: sed apparet id additum esse ad explicandum anacoluthon, quod est in loco nostro. Similis ratio est loci Rom. 3, 8.) ὅτι καὶ (καὶ confirmant etiam B Vata) Ἥλιας (cod. praem ὁ δίκαιος, item Fabr beatus, Vatt sanctus; sed id ignorant ACE Ven) ἀν. εἰς τ. οὐρ. cum B .. C καὶ γὰρ καθὼς διδάσκει τὸ ἅγιον βιβλίον ὅτι εἰς Ἥλιας -- οὐρ. .. E post lacunam rursus incipit a verbis ἡμῶν [ἡμᾶς?] τὸ ἀπόκρυφον βιβλίον ὅτι καὶ Ἥλιας -- οὐρ. .. A καὶ γὰρ Ἥλιας ἀνελήφθη reliquis omnibus omissis .. Vatt *Et sicut docet nos scriptura sacri Mbrī, quia et sanctus (Vatb scriptura sacra, sanctus) Elias assumptus est in caelum* .. Ven *Nonne legistis in scripturis sanetis, Helias assumptus est* .. Fabr *Et docet nos scriptura quod beatus Elias propheta assumptus est* | ἐφώνησεν φων. μεγ. cum AC .. B ἐβόησεν φ. μ., item E ἐβόησε | καὶ ἔρρ. Ἥλιας -- ἐπάνω τ. Ἰορδ. cum B Vatt Ven (Fabr plane om); item A omissis Ἥλιας usque καὶ ἔρριψεν Ἐλισσαῖος .. C corrupte καὶ ἔρριψεν τὴν μηλωτὴν ἐπάνω αὐτοῦ Ἐλισσαίου καὶ ἔθηκεν τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ ἐπάνω τ. Ἰορδ. .. E καὶ ἔλαβεν Ἐλισσαῖος τὴν μηλωτὴν τοῦ Ἥλιου καὶ ἔρριψεν αὐτὴν ἐπάνω τ. Ἰορδ. Cf. Βασιλ. δ' 2, 13 sqq. | ἐπείρασεν .. E add τὸν Ἰορδάνην | τὰ τέκνα .. A οἱ υἱοὶ | A εἶπον | Ἐλισσαῖος: ita A; B πρὸς Ἐλισσαῖέ, E τῷ Ἐλισσαίῳ, Vatt Ven ad *Elisaeum* | Ἡοῦ cum BE .. AC Latt add ἔστιν | E om ὁ κύρ. σου | A om ὅτι | A ὡς εἰς τὸν οὐρανόν | A εἶπον | Μὴ πνεῦμα .. E Μήτι ἄρα τὸ πν. | ἦρπ. (B ἀνήρπ.) αὐτόν cum AB Vatt Ven .. CE Fabr αὐτ. ἦρπ. | C om καὶ ἔρριψ. | ἐφ' ἐν (C ἐν ἐν) τῶν ὀρέων cum A(C) Vatt Ven .. BE ἐπάνω τῶν (B om) ὀρέων, Fabr in *montibus Israel* | ἀλλὰ (E Vata add μάλλον) -- μεθ' ἑαυτῶν (ita B; CE ἡμῶν) -- ἔπεισαν (ita BC Latt; E συνέπεισαν) τὸν Ἐλισσ. (E τῷ Ἐλισσαίῳ) κ. ἀπῆλθ.

καὶ ἐζήτησαν αὐτὸν τρεῖς ἡμέρας καὶ οὐχ εὔρον αὐτόν, καὶ ἐγνωσαν ὅτι ἀνελήφθη. καὶ νῦν ἀκούσατέ μου, καὶ ἀποστελωμεν ἐν παντὶ ὄρειν Ἰσραὴλ καὶ ἴδωμεν μὴ πως ἀπὸ πνεύματος ἀνελήφθη ὁ Χριστὸς καὶ βέριπται ἐν ἐνὶ τῶν ὁρέων. καὶ ἤρresen πᾶσιν ὁ λόγος οὗτος. καὶ ἀπέστειλαν ἐν παντὶ ὄρειν Ἰσραὴλ, καὶ ἐζήτησαν τὸν Ἰησοῦν, καὶ οὐχ εὔρον αὐτόν· εὔρον δὲ τὸν Ἰωσήφ εἰς Ἀρμαθαίαν, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμησεν κρατῆσαι αὐτόν.

² Καὶ ἀνήγγειλαν τοῖς πρεσβυτέροις καὶ τοῖς ἱερεῦσιν καὶ τοῖς Λευίταις ὅτι περιήλθομεν ἐν παντὶ ὄρειν Ἰσραὴλ, καὶ οὐχ εὔρομεν τὸν Ἰησοῦν· τὸν δὲ Ἰωσήφ εὔρομεν εἰς Ἀρμαθαίαν. ἀκούσαντες δὲ περὶ τοῦ Ἰωσήφ ἐχάρησαν καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ Ἰσραὴλ. καὶ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται ποίῳ τρόπῳ συντύχωσιν τῷ Ἰωσήφ, ἔλαβον τόμον χάρτου καὶ ἔγραψαν τῷ Ἰωσήφ τὰδε.

μ. αὐτ. (haec habent CE Vatt Ven Fabr, sed om B) cum BCE Latt .. A omnia om | καὶ ἐζήτησαν cum BC Vatt Ven .. A ἐζήτ. δέ | αὐτόν cum AB Vatt Ven .. C om | τρ. ἡμ. (B ἡμ. τρ.) cum BC Fabr .. A Vatt Ven τρ. ἡμ. καὶ τρεῖς νύκτας | B ἡῦραν | A om αὐτόν | ὅτι ἀνελήφθη cum AB .. C (Vatt Ven) ὅτι ἀληθῶς ἀν. | Καὶ νῦν .. A Νῦν οὖν | ἀποστελωμεν (ex C; B ἀποστελλομεν, E ἀποστελατε, Vatt Ven *mittamus*) ἐν παντὶ ὄρειν (sic B, E. τόπῳ) Ἰσρ. καὶ ἴδωμεν (x. ἴδ. cum B Vatt Ven; E om) μὴ πως - - ὁ Χριστ. (Ven *Iesus Christus*, Vatt *Iesus*) x. βέριπται (ita B Vatt Ven, E ἔριπεν) ἐν (E ἐφ') - - ὄρειν (ita rursus B; E ut videtur ὄρειν) Ἰσρ. cum BE Vatt Ven (similiter etiam Fabr etc) .. A καὶ ἀποστελατε εἰς πᾶν ὄριον (sic) Ἰσρ. καὶ ζητήσατε αὐτόν .. C καὶ ἀποστελωμεν ἐπὶ πάντα τὰ ὄρεα Ἰσρ. ζητῆσαι αὐτόν | καὶ ἐζήτησαν τ. Ἰησ. (pro his E τοῦ ζητῆσαι αὐτόν, item Vatt Ven) x. οὐχ εὔρον (B ἡῦραν) αὐτόν (B om) cum CBE, item Latt .. A καὶ τοῦτο ποιήσαντες οὐχ εὔρον τὸν Ἰησοῦν | εὔρον (B ἡῦραν) δὲ τ. Ἰ. εἰς Ἀρμαθαίαν (B - θίαν, C - θείαν. Vatt Ven ad *Arimathia*) - - κρ. αὐτόν .. A εὔρόντες δὲ τὸν Ἰωσήφ οὐκ ἐτόλμησαν κρ. αὐτ.

2. Καὶ ἀνήγγειλαν (ita B, item A; E ἀπήγγ.; C ἀνήγγειλαν) - - x. τοῖς (B om) Λευίταις cum BCE Vatt .. A ὑποστρέψαντες δὲ ἀνήγγειλαν τοῖς ἀρχισυναγώγοις λέγοντες .. Ven *annunciaverunt autem Iudaeis*, Fabr *et reversti dicentes* | ὅτι (quia Vatt Ven; A om) περιήλθομεν (B - ἤλθοσιν, item Vatt) ἐν π. ὄρειν (ita B, A πᾶν ὄριον, C ἐ. π. ὄρει) Ἰσρ. x. οὐχ (B οὐκ, item C et h. l. et alibi ut videtur) εὔρομεν (B ἡῦραν, item Vatt) - - Ἰωσ. εὔρομεν (B ἡῦραν, non Vatt) εἰς Ἀρμαθαίαν (B - θίαν, C - θείαν; A ἐν Ἀρμαθαίᾳ et addit solus καὶ ἐφοβήθημεν κρατῆσαι αὐτόν) | ἀκούσαντ. δὲ (ita ACE Vatt Ven; B καὶ ἀκούσ.) π. τ. Ἰωσ. (E add καὶ) ἐχάρησαν καὶ ἔδωκαν - Ἰσρ. (A om Ἰσρ.; E om καὶ ἔδ. usque Ἰσρ.) | καὶ συμβ. (A συμβ. δὲ) ποιήσαντες .. E καὶ λαβόντες συμβ. | οἱ ἀρχισ. x. οἱ ἱερ. x. οἱ Λευῖτ. cum B Vatt Ven .. AC οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι (C Λευῖται) .. E om usque τῷ Ἰωσήφ | C τῷ ποίῳ τρ. συντ. τὸν Ἰωσήφ | ἔλαβον τόμ. χάρτου (E ἔλ. χάρτην) καὶ ἔγραψαν .. B λαβόντες δὲ τόμ. χ. ἔγραψαν | τῷ Ἰωσήφ τὰδε (Vat^b ad *Ioseph*; Fabr ad *Ioseph dicentes*) .. A αὐτῶ, B αὐτῶ λέγοντες

Ειρήνη σοι. Οίδαμεν ὅτι ἠμάρτομεν εἰς τὸν θεὸν καὶ εἰς σέ, καὶ ἠξιάμεθα τῷ θεῷ Ἰσραὴλ καταξιώσαι σε εἰσεῖν πρὸς τοὺς πατέρας σου καὶ πρὸς τὰ τέκνα σου, ὅτι ἐλυπήθημεν ἅπαντες· ἀνοίξαντες γὰρ τὴν θύραν οὐκ εὖρομέν σε· καὶ οἴδαμεν ὅτι βουλήν κακὴν ἐβουλευσάμεθα κατὰ σοῦ, ἀλλὰ ὁ κύριος ἀντελάβετό σου, καὶ αὐτὸς ὁ κύριος διεσκέδασεν τὴν βουλήν ἡμῶν τὴν κατὰ σοῦ, τίμιε πάτερ Ἰωσήφ.

³ Καὶ ἐξελέξαντο ἀπὸ παντὸς Ἰσραὴλ ἑπτὰ ἄνδρας φίλους τοῦ Ἰωσήφ, οὓς καὶ αὐτὸς ὁ Ἰωσήφ ἐγνώριζεν, καὶ λέγουσιν αὐτοῖς οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται· Βλέπετε· εἰ δεξιόμενος τὴν ἐπιστολὴν ἡμῶν ἀναγνῶ, οἴδατε ὅτι μεθ' ὑμῶν ἐλεύσεται πρὸς ἡμᾶς· εἰ δὲ μὴ ἀναγνῶ, οἴδατε ὅτι κερσάκωται

Ειρήνη σοι cum AE .. BC add καὶ πάντα ὅσα (B add εἴδαμεν, sed post sei deest οἴδαμεν) σοι, item Ven *ei omnia quae sunt tua*, Vatt Fabr *et omnia quae* (Fabr *qui*) *tua* (Fabr *tecum*) *sunt* | Οἴδαμεν .. B εἴδαμεν, sed vide ante | καὶ ἠξιάμεθα τῷ θεῷ Ἰσρ. καταξιώσαι σε εἰσεῖν (cod. om se εἰσ.) κρ. τ. πατ. σου κ. πρ. τὰ τέκνα σου cum B .. C ἀλλὰ εὐξάμενος τῷ θεῷ καταξιώσαι εἰσεῖν κρ. τ. πατ. σου καὶ τέκνα .. A Fabr καταξιώσον οὖν εἰσεῖν κρ. τ. πατ. σου, τέκνον (Fabr pro τέκνον habet *et filios tuos*) .. E καὶ εὐξάμενος σὺ τὸν θεόν, ἴσασί σε· καταξιώσον οὖν εἰσ. κρ. τ. πατ. σου καὶ τὰ σὰ τέκνα .. Vatt. *sed tu deprecatus es deum Israel et liberavit te de manibus nostris. Et nunc dignare venire ad patres duos et ad filios tuos* (Vatt *ad patres tuos et fratres*). Similiter Ven, sed om *Ei nunc etc* | ὅτι ἐλυπήθημεν ἅπαντες· ἀνοίξαντες γὰρ τὴν θύρ. (ianuam) οὐκ (cod. οὐκ) εὖρομέν σε cum C, item Vatt .. B ὅτι ἐπιδυμούμεν σε πάντες ἰδεῖν· ὅτι ἀνοίξαντες τὰς θύρας οὐκ ἠύραμέν σε .. E ὅτι ἐπιποθύησαμεν ἀνοίξαντες τὰς θύρας καὶ μὴ εὐρόντες σε .. Fabr *etc qui admirati sumus de assumptione tua* .. A plane om | καὶ οἴδαμεν cum CE .. Fabr *etc scimus*, Ven *scimus quidem*, Vatt *novimus* .. A ἡμεῖς γὰρ οἴδαμεν .. B οἴδ. δέ | βουλήν κακὴν (A κακ. β.) .. B βουλ. πονηρὰν | ἀλλὰ (A ἀλλ') ὁ κύρ. ἀντελ. cum cum ABC .. E ἄ. ὁ θεὸς ἐπελάβετό σου | καὶ αὐτὸς ὁ κύρ. (ita B, item *ei ipse dominus* Fabr *etc*; C om ὁ κύρ.) διεσκ. τ. β. ἡμ. τὴν (B γίνεται vitiose) κ. σοῦ (B σε) cum BC (et E?) Fabr *etc* .. A καὶ διεσκέδ. τὴν πονηρὰν κατὰ σοῦ ταύτην βουλήν | τίμιε πάτερ Ἰωσήφ (B add καὶ τίμιε παντὸς τοῦ λαοῦ) .. Fabr *kins Cors Pax tibi domine Ioseph honorabitis ab omni plebe*, Vatt *Ei nunc honorandus es, pater Ioseph, ab omni populo* .. A plane om

3. Ἰσραὴλ .. B praem τοῦ λαοῦ | φίλους τοῦ Ἰωσήφ (cum E Vatt Ven, item AC φιλοῦντας τὸν Ἰωσ., B φίλους αὐτοῦ) οὓς κ. αὐτ. ὁ Ἰωσήφ (cum CB Vatt Ven; AE om) ἐγνώριζεν (cum B, item *noverat amicos suos* [esse] Vatt Ven; AE ἡγάπα, C ἴλιαν ἐφιλει; Fabr *etc* om) | καὶ λέγ. αὐτοῖς (B om) οἱ ἀρχισ. κ. οἱ ἱερ. κ. οἱ Λευ. (B om κ. οἱ Λ., sed addit h. l. πρὸς τοὺς ἄνδρας) cum C Vatt; item B .. A κ. λέγ. αὐτοῖς οἱ ἀρχιερεῖς .. E Fabr Ven κ. λέγ. πρὸς αὐτοῦς (Ven om κρ. αὐτ.) | Βλέπετε (ita E Vatt, C Ven om; sed habent etiam AB)· εἰ δεξ. -- οἴδατε -- εἰ δὲ μὴ ἀναγνῶ (ita E Vatt, item *si autem susceperit*

πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἀσπασάμενοι αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ ἐπιστράφητε πρὸς ἡμᾶς. καὶ εὐλόγησαντες τοὺς ἀνδρας ἀπέλυσαν αὐτούς. καὶ ἦλθον οἱ ἄνδρες πρὸς Ἰωσήφ, καὶ προσεκύνησαν αὐτὸν καὶ εἶπαν πρὸς αὐτὸν Εἰρήνη σοι. καὶ εἶπεν Εἰρήνη ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ· οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ τὸ βιβλίον τῆς ἐπιστολῆς καὶ δεξάμενος ὁ Ἰωσήφ ἀνέγνω καὶ περιεπτύξατο τὴν ἐπιστολήν, καὶ εὐλόγησεν τὸν θεὸν καὶ εἶπεν Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεός, ὃς ἐλυτρώσατο τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ τοῦ μὴ ἐκχέειν αὐτοὺς αἷμα ἀθῶον· καὶ εὐλογητὸς ὁ κύριος, ὃς ἐξαπέστειλεν τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἐσκέπασέν με ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτοῦ. καὶ παρέθηκεν αὐτοῖς τράπεζαν, καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ ἐκοιμήθησαν ἐκεῖ.

⁴ Καὶ ὀρθρίσαντες ἠϋξάντο· καὶ ἐπέσαξεν Ἰωσήφ τὴν ὄνον αὐτοῦ καὶ ἐπορεύθη μετὰ τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἦλθον εἰς τὴν ἀγίαν

et non legitis Ven; C ἐὰν δὲ δεξάμενος τὴν ἐπιστολήν ἡμῶν μὴ ἀναγῶ) -- ἐπιστράφητε (ita E, item A, cf. etiam B; C ἀποστράφητε) πρ. ἡμ. cum BC Vatt Ven .. B βλέπετε μὴ πως δεξάμενος τὴν ἐπιστολήν ἡμῶν μὴ ἀναγῶ αὐτῶν· σὺντα γὰρ ὅτι κεκάκωται πρὸς ἡμᾶς· καὶ ἀσπασάμενοι αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ ἐπιστρέψατε πρ. ἡμᾶς .. A βλέπετε· ἐὰν γὰρ δεξάμενος τ. ἐπιστ. ἀναγῶ, γινώσκετε ὅτι ἔχει τι πρὸς ἡμᾶς εἰπεῖν, καὶ ἀσπασάμενοι αὐτ. ἐν εἰρ. ἐπιστράφητε πρ. ἡμ. | κ. εὐλογ. τοὺς ἀνδρ. ἀπέλυσαν αὐτούς (E add ἐν εἰρήνῃ) cum BE .. AC κ. εὐλ. αὐτοὺς ἀπέλυσαν, item Vatt | καὶ ἦλθον (B ἦλθον) οἱ ἄνθρ. πρ. Ἰωσ. cum BCE .. A οἱ δὲ ἦλθ. πρ. Ἰωσ. Praeterea A Vatt Ven add ἐν Ἀρμαθαίᾳ, item E εἰς Ἀρμαθαίαν: nihil addidi cum BC Fabr etc | κ. προσεκ. αὐτόν (B αὐτῶ) cum ABE .. C om αὐτόν | καὶ εἶπ. πρ. αὐτόν cum BE .. C Vatt Ven om πρ. αὐτόν .. A plane om | Εἰρήνη σοί cum E .. A om .. BC add καὶ πάντα ὅσα (B add ἐν) σοί, item Vatt et omnibus quae tua sunt, Ven et omnia quae habes | καὶ εἶπεν (B add Ἰωσήφ, Vatt eis Ioseph) .. A λέγει δὲ πρὸς αὐτούς | παντὶ τῷ λαῷ (A οὐκίω) Ἰσρ. cum C Vatt Ven, item A .. B om τῷ λαῷ | οἱ δὲ ἐπέδωκαν (ita A, C ἀπέδ., Ven porrexerunt, Vatt dederunt) .. B καὶ ἔδωκαν | τὸ βιβλ. τῆς ἐπιστ. (omium [libellum] epistolae) cum C Vatt Fabr etc .. AB (item E, in quo ante ἐπιστολήν litura est) Ven (Vatt epistolae) τὴν ἐπιστολήν | ὁ (B om) Ἰωσήφ cum CEB Latt .. A om | ἀνέγνω κ. περιεπτ. (implexatus est) τὴν ἐπιστ. cum BC Vatt .. E Vatt ἀνέγνω αὐτήν .. A om | καὶ (A om) εὐλόγ. (B ἠυλόγ.) τ. θεόν cum ABC Vatt Ven .. E om | ὃς ἐλυτρώσατο -- ἐκχέειν αὐτοὺς (ita B, CE om) αἷμ. ἀθῶον (E τοῦτο [adde τὸ] αἷμ. τὸ ἀνάιτον), κ. εὐλογ. ὁ (B om) κύριος (Ven dominus deus, Vatt Fabr deus) cum BC(E) Latt .. A om (ob ὁμοιστέλευτον) | ἐξαπέστειλεν cum AB .. C ἀπέστ. | καὶ ἐσκέπασεν -- καὶ παρέθηκεν (his Vatt Ven praepa et osouatus est eos, item Fabr etc) αὐτ. τράπεζαν cum BCE Latt .. A καὶ σκεπάσας με ὑπὸ τὰς πτ. αὐτοῦ παρέθηκε μοι τράπεζαν

4. ἐπέσαξεν .. B ἔστρωσεν | Ἰωσήφ τὴν δ. α. cum AB .. C τὴν δ. αὐτ. ὁ Ἰωσήφ | ἐπορεύθη cum ABE .. C ἐπορεύετο | μετὰ τ. ἀνδρῶν cum ABC .. E Latt μετ' αὐτῶν | καὶ ἦλθον (B ἦλθον, A ἦλθεν) εἰς τὴν ἀγ. πόλ. (ita AC;

πάλιν Ἰερουσαλήμ. καὶ ὑπήντησαν πᾶς ὁ λαὸς τῷ Ἰωσήφ καὶ ἔπραζον Εἰρήνη σοι ἐν τῇ εἰσόδῳ σου. καὶ εἶπεν πρὸς πάντα τὸν λαόν Εἰρήνη ὑμῖν, καὶ κατεφλίθησεν αὐτούς. καὶ ἤβξαντο ὁ λαὸς σὺν τῷ Ἰωσήφ, καὶ ἐξίσταντο ἐπὶ τῇ θεωρίᾳ αὐτοῦ. καὶ ὑπέδεξατο αὐτὸν Νικοδήμους εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἐποίησεν δοχὴν μεγάλην, καὶ ἐκάλεσεν Ἄνναν καὶ Καϊάφαν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ εὐφράνθησαν τρώγοντες καὶ πίνοντες σὺν τῷ Ἰωσήφ, καὶ ὑμνήσαντες ἕκαστος ἐπορεύθη εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἰωσήφ ἔμεινεν εἰς τὸν οἶκον Νικοδήμου.

Τῇ δὲ ἑκατέρῳ, ἥτις ἦν παρασκευή, ὀρθρίσαντες οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται εἰς τὸν οἶκον Νικοδήμου, ὑπήντησεν αὐτοῖς Νικοδήμους καὶ εἶπεν Εἰρήνη ὑμῖν. καὶ εἶπεν

B τ. πάλ. τὴν ἀγίαν Ἰερ. . . E nil nisi εἰς Ἰερουσαλήμ | ὑπήντησαν (E ἀπήντησαν) cum CE Vat̄ . . AB ὑπήντησεν | πᾶς ὁ λα. τῷ Ἰωσ. κ. ἔπραξ. (C κ. ἱερ. τῷ Ἰωσ.) cum AEG . . B αὐτὸν (sic) πᾶς ὁ λα. Ἰωσήφ κ. ἔπραξον | Εἰρήνη σοι ἐν τῇ εἰσ. σου cum A . . E Εἰρ. σοι, C Εἰρ. εἰσόδῳ σου . . B Εἰρήνη ἢ εἰσοδός σου, ἀνθρώπε τοῦ θεοῦ . . Fabr Eins Cors Pax in (Cors om) *introitum tuum* (Cors Eins -*itu tuo*), *pater Ioseph*; Vatt Ven non expr̄munt | καὶ (A ὁ δὲ) εἶπ. πρὸς π. τ. λ. (E om πρ. π. τ. λ.) cum AB(E) . . C καὶ Ἰωσήφ ἠσπάσατο πάντα τὸν λαόν καὶ εἶπεν | καὶ κατεφλίθησεν αὐτούς cum A . . BC κ. κατεφλίθησεν αὐτὸν (B om) πᾶς ὁ λαός (B add τὸν Ἰωσήφ); item Fabr (*qui alia plura omittit*) *et osculati sunt eum omnes* . . Vatt Ven om | καὶ ἠέβξαντο (A -ξαντο) ὁ λαός σὺν τῷ Ἰωσήφ cum ACE Vatt Ven (Fabr om ana cum καὶ ἐξίσταντο etc) . . B om | ἐξίσταντο . . E ἐξέστησαν | ἐπὶ (C om) τῇ θ. αὐτοῦ cum ACE Vat̄ (*in visione eius*) . . B ἐπὶ τὸ (sic) θεωρεῖν αὐτόν, Ven *aspicientes eum* | κ. ἐποίησεν δοχ. μεγάλ. cum ACE Vatt Ven Fabr . . B om | Ἄνναν κ. Καϊάφ. καὶ cum ACE Vatt Ven . . B om | καὶ τοὺς (A om) ἱερεῖς (Vatt Ven *principes sacerdotum*; E om κ. τ. ἱερ.) καὶ τοὺς (A om) Λευίτ. | εἰς τ. οἶκ. αὐτοῦ cum ACE Vatt Ven . . B om | καὶ εὐφράνθησαν (sic) cum BE Vatt . . C καὶ ἦσαν . . A om *inque* εἰς τ. οἶκ. αὐτοῦ (*videtur igitur ab altero εἰς τ. οἶκ. αὐτ. ad alterum transiisse*) | τρώγοντες cum CE . . B ἐσθιοντες | ὑμνήσαντες . . E add τὸν θεόν (Vatt Ven *deus dei*) | ἐπορεύθη (Vatt *iviit*) cum B . . C ἀπέλθον, B ἐξῆλθεν | A ἐν τῇ οἰκίᾳ Νικοδήμου

Τῇ δὲ ἑκατέρῳ cum AE Latt . . B καὶ τῇ ἑκατέρῳ . . C om usque dum sequitur καὶ ὑπήντησεν | ἥτις ἦν παρασκευή cum E, item Vatt Fabr . . A ἥτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευήν . . B Ven om | ὀρθρίσαντες. -- ὑπήντησεν cum BE . . A ὀρθρίσαν -- καὶ ὑπήντ. (καὶ ὑπήντ. etiam G, vide ante) | οἱ ἀρχισυν. (ita AE, item Vatt; B οἱ ἀρχιερεῖς) καὶ οἱ ἱερεῖς (ita E Vatt; A κ. οἱ ἄνδρες; B om) κ. οἱ Λευίτ. | αὐτοῖς (B αὐτοῦς) Νικοδ. cum AB . . C αὐτ. ὁ Νικ. | καὶ εἶπ. Εἰρ. ὑμῖν cum ABE Vatt . . C om | καὶ εἶπεν (Vatt add *ad eum*) cum BE Vatt . . C (*vide quae paullo ante om*) κ. εἶπ. πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται . . A *in his hand dubio vitiosus est: omittit καὶ εἶπεν ana*

Ειρήνη σοι καὶ τῷ Ἰωσήφ, καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ σου καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ Ἰωσήφ. καὶ ἐσήμεγεν αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ἐκαθέσθη ἅπαν τὸ συνέδριον, καὶ Ἰωσήφ ἐκάθισε μέσον Ἄννα καὶ Καϊάφα· καὶ οὐδεὶς ἐτόλμησεν λαλήσαι αὐτῷ ῥῆμα. καὶ εἶπεν Ἰωσήφ. Τί ὅτι ἐκεκλήκατέ με; διανεύουσιν δὲ τῷ Νικοδήμῳ λαλήσαι πρὸς τὸν Ἰωσήφ. ἀνοίξας δὲ Νικοδήμος τὸ στόμα αὐτοῦ εἶπεν τῷ Ἰωσήφ Πάτερ, οἶδας ὅτι οἱ τίμιοι διδάσκαλοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται ζητοῦσιν παρὰ σοῦ μαθεῖν ῥῆμα. καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Ἐρωτήσατε. καὶ λαβόντες τὸν νόμον Ἄννας καὶ Καϊάφας ὄρκισαν τὸν Ἰωσήφ λέγοντες Δὸς δόξαν τῷ θεῷ Ἰσραὴλ καὶ δὸς αὐτῷ ἐξομολόγησιν. ὅτι ὁ Ἄχαρ ὄρκισθεὶς παρὰ τοῦ προφήτου Ἰησοῦ οὐκ ἐπιώρκησεν, ἀλλὰ ἀνήγγειλεν αὐτῷ πάντα, καὶ οὐκ ἔκρυπεν αὐτῷ ῥῆμα· καὶ σὺ οὖν μὴ

cum Εἰρήνη σοι, ita ut καὶ τῷ Ἰωσήφ cum Εἰρήνη ὑμῖν coniungat; rursus vero καὶ παντὶ usque Ἰωσήφ omittit. | καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ σου cum BE, item Vatt. . C om | εἰσηνεγεν (ita ABE; C εὐς ἤνεγκαν) αὐτούς .. B Vatt add Νικοδήμος | οἶκον cum ABE Vatt. . C κήπον | καὶ ἐκαθ. ἅπαν (ita A; B πάν) -- καὶ Ἰωσήφ (ita B Vatt; A ὁ δὲ Ἰωσ.) ἐκάθισε (ita A; B ἐκαθέσθη) μέσον (ita A; B ἐμμέσῳ) Ἄνν. κ. Κα. cum AB Vatt. . C καὶ ἐκάθισαν Ἄννας κ. Καϊάφας | ἐτόλμησεν (ausus est) cum AB Vatt. . C (et E?) Ven ἐτόλμα | λαλήσαι αὐτῷ (B λαλ. αὐτόν, E λαλ. τῷ Ἰωσήφ, C αὐτ. λαλ., Vatt om αὐτῷ) ῥῆμα (ita B Vatt; C τι ῥῆμα; A λόγον) | καὶ εἶπεν cum AB Vatt. . C εἶπε δέ. Praeterea C Vatt add. πρὸς αὐτούς | Ἰωσήφ cum AB. . C ὁ Ἰωσ. | C Τί ἐστὶν ὅτι | ἐκεκλήκατε cum BC. . A κεκλήκατε | διανεύουσιν δέ cum AB, item (illi vero inpuerunt, sed inpuerant) Vatt Ven. . C καὶ διένεον, E καὶ νεύουσι | λαλήσαι cum ABE. . C ὥστε λαλήσαι | πρὸς τὸν Ἰωσ. cum BE. . AC τῷ Ἰωσ. | ἀνοίξας δὲ (ita B Vatt Ven; C καὶ ἀνοίξ. ὁ) Νικοδ. τὸ στόμα αὐτοῦ (ita C Vatt Ven; B om) εἶπεν τῷ (B τὸν) Ἰωσ. cum BC Vatt Ven. . A καὶ εἶπε | Πάτερ cum E. . A Κύριέ μου, πάτερ Ἰωσήφ. . B τίμιοι πάντες τοῦ λαοῦ, Vatt Pater Ioseph (sed omittunt antea τῷ Ἰωσήφ) venerabilis omni populo Israel, Ven Venerabilis pater omni populo Israel. . C plane om | B om· τίμιοι | κ. οἱ ἱερ. κ. οἱ Λευῖται. . A bis om οἱ | ζητοῦσιν. . E ὀλοοῖ | παρ. σοῦ μαθεῖν ῥῆμα cum B. . A μαθεῖν παρὰ σοῦ τι ῥῆμα, item omisso μαθεῖν C, E μαθ. τι παρ. σοῦ. . Vatt quaeerunt a te loqui verbum aliquod, Ven cupiunt audire a te verbum | καὶ εἶπεν (ita etiam Vatt). . A εἶπε δέ | Ἰωσήφ cum AB. . C ὁ Ἰωσ. | Ἐρωτήσ. cum AE Ven. . BC add με | τὸν νόμον Ἄνν. κ. Καϊάφ. (E Vatt Ἄ. κ. Κ. τ. νόμ.) cum ABE Vatt. . C οἱ ἱερεῖς (Ven principes) τ. νόμ. | B ὄρκισαν | τὸν Ἰωσήφ cum ACE Vatt Ven. . B αὐτόν | ὅτι (B καὶ ὅτι) ὁ Ἄχαρ (B Ἀχάρ) -- ἐπιώρκησεν (B ἐπεώρκησεν), ἀλλὰ (A ἀλλ') ἀνήγγ. αὐτ. πάντα καὶ οὐκ ἔκρ. α. ῥῆμα (ita B; A ἀνήγγ. αὐτῷ τι ῥῆμα) cum BA. . E κατὰ τὸν τύπον τοῦ Νάχαρ [δς] ὄρκισε Μιχαῖαν, καὶ οὐκ ἐπιώρκησεν, ἀλλ' ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὰ πάντα, καὶ οὐκ ἔκρυπεν αὐτῷ τι ῥῆμα. . C ὅτι Ἄχαρ ὄρκισθη παρὰ τοῦ προφήτου τοῦ μὴ ἀπακρύφαι τι ῥῆμα | καὶ σὺ οὖν μὴ (ita E, item omisso οὖν B;

κρύψης ἀφ' ἡμῶν ἕως βήματος. καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Οὐ κρύψω ἀφ' ὑμῶν βήμα ἐν. καὶ εἶπαν πρὸς αὐτὸν Λύπη ἐλυπήθημεν ὅτι ἤτησώ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐνετύλιξας αὐτὸ συνδόν καθαρά, καὶ ἔθηκας αὐτὸν ἐν μνήματι. καὶ διὰ τοῦτο ἡσφαλισάμεθά σε ἐν οἴκῳ ὅπου θυρὶς οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ, καὶ κλειδας καὶ σφραγίδας ἐπέθηκαμεν εἰς τὰς θύρας, καὶ παραφύλακας ἐτήρουν ὅπου ἡς κλεισμένος. καὶ τῇ μιᾷ τοῦ σαββάτου ἀνοίξαντες οὐκ εὗραμέν σε, καὶ ἐλυπήθημεν σφόδρα· καὶ ἑστασίς ἐπέπεσεν ἐπὶ πάντα τὸν λαὸν κυρίου μέχρι τῆς ἑχθῆς. καὶ νῦν ἀνάγγελον ἡμῖν τί γέγονας.

5 Καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Τῇ παρασκευῇ περὶ ὧραν δεκάτην ἀπεκλείσατέ με, καὶ ἕμενά τὸ σάββατον πλήρες. καὶ μεσουσῆς νυκτός, στήκοντός μου καὶ εὐχομένου, ὁ οἶκος ὅπου ἐνεκλείσατέ

A μὴ οὖν καὶ οὐ; C οὕτως κ. αὐτὸ μὴ) κρύψης (ita AB; CE ἀποκρ.) ἀφ' ἡμ. ἕως βήματ. (ita BC, item addito ἐνός E; A τι βήμα ante ἀφ' ἡμ.) | Οὐ κρύψω cum ABE .. C Ζῆ κύριος, οὐ μὴ ἀποκρύψω | βήμα ἐν cum B, item omisso ἐν E .. A ἕως βήματ. ἐνός, C τι βήμα | εἶπαν .. AC εἶπον | Λύπη (ita K, A λύπη) ἐλυπήθ. cum EA Vatt .. C Ἐλυπήθημεν .. B Ἐπειδὴ ἐλυπήθ. (similiter Fabr). Praeterea CE add κατὰ σοῦ, non item AB Latt | ἐνετύλιξας (ita ACE; B ἐτύλιξας) αὐτὸ (ita ABE Ven; C Vatt om) συνδ. (ita AE Ven; BC Vatt ἐν συνδ.) | αὐτὸν cum B Vata (item Ven, sed is iam antea cum) .. AC αὐτό | ἐν μνήματι cum A Vatt .. C μνημεῖον .. BE ἐν τῷ καινῷ σου μνημεῖον (B μνήματι) | ἐν οἴκῳ (in domo) cum BE Vatt .. AC Fabr ἐν (C add τῷ) οἰκήματι (in cubiculo) | θυρὶς οὐκ ἦν (ita A; B οὔτε θυρ. ἦν, E οὐκ ἦν θύρα) ἐν αὐτῷ cum ABE .. C θυρὶς οὐκ ἦν | καὶ κλειδας καὶ σφραγίδας ἐπέθηκαμεν cum AB .. C κ. κλειδα κ. σφραγιδα ἐπέθ., item E καὶ ἡσφαλισάμεθα καὶ σφραγιδα ἐπέθηκα. | εἰς τὰς θύρας cum B; item E εἰς τὴν θύραν τῆς φυλακῆς .. A σε .. C om (sed AC vide post) | καὶ παραφ. (E φύλακες) ἐτ. (B add τὸν οἶκον) ὅπου ἡς (B ἡσθα) κεκλ. (B ἐγκεκλ.) cum BE .. A καὶ τὴν θύραν φύλ. ἐτήρ. ὅπου ἡς κεκλεισμ., item C καὶ τὴν θύραν παραφύλ. ἐτήρουν. καὶ τὸ ὄχημα ὅπου ἡς ἐνεκλείσμ. (haec C male cum seqq. coniuugit) | καὶ τῇ τοῦ σαββ. (cum B, item una sabbati Vatt; E τῶν σαββάτων) ἀνοίξ. (Vatt add ἰσχυας) -- καὶ οὐκ (B οὐκ) -- σφόδρα cum BE Vatt .. AC καὶ (C τῇ) μιᾷ τῶν σαββ. ἠνοίξαμεν τὰς θύρας, καὶ μὴ εὕροντες σε (C οὐκ εὕρομέν σε, καὶ) ἐλυπήθ. σφ. | ἐπέπεσαν (A ἐγένετο) ἐπὶ πάντα (A om) τ. λα. κυρ. (attitit super omnem populum des) cum CEA Vatt Ven .. B ἐπέπεσεν πάντας ἡμᾶς | ἐχθῆς cum B .. AC χθῆς | ἀπέγγ. cum AB .. C (et E?) ἀπέγγ. | τί γέγονας .. A τί σοι γέγονε

5. εἶπεν .. B add αὐτοῖς | περὶ (etiam Ven Vatt αἰτια) .. A om | ἀπεκλείσατε cum C, reclusiōis Flor. .. ABE ἐνεκλείσατε, inclusiōis Vatt Ven | ἕμενα cum ABE Vatt Ven .. C ἕμενάτε | τὸ σάββ. πλήρες (cod. πλήρης) cum B, item totum sabbatum plenum Vatt Ven .. C τῷ σαββάτῳ πλήρης .. A τῷ σαββάτῳ ὅλην τὴν ἡμέραν | μεσουσῆς (E μέσης) νυκτός (C τῆς νυκτ.) cum ACE .. B μεσονυκτίου | στήκοντος cum BE .. A ἰσταμένου .. C ἰστηκός | ὁ οἶκος ὅπου ἐνεκλείσ. με (B Vata ἡμην ἐνεκλεισμένος) ἐμεμείσθη cum AE Ven Vatt,

με ἐκρεμάσθη ἐκ τῶν τεσσάρων γωνιῶν, καὶ εἶδον ὡς ἀστραπὴν φωτὸς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου. καὶ ἔμφοβος γενόμενος ἔπεσα χαμαί. καὶ ἐπελάβετό μου τῆς χειρὸς τις καὶ ἐξέβαλέν με ἀπὸ τοῦ τόπου ἔπου ἤμην πεπτωκώς, καὶ ἑμάς ὕδατος ἐξεχύθη ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μου μέχρι τῶν ποδῶν μου, καὶ ὄσμη μύρου ἦλθεν περὶ τοὺς μυκτῆράς μου. καὶ ἐκμάξας μου τὸ πρόσωπον κατεφίλησέν με καὶ εἶπέν μοι Μὴ φοβοῦ, Ἰωσήφ· ἀνοιξον τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ ἴδε τίς ἐστὶν ὁ λαλῶν σοι. καὶ ἀναβλέψας εἶδον τὸν Ἰησοῦν· καὶ ἔντρομος γενόμενος ἐδόκουν φάντασμα εἶναι, καὶ τὰ προστάγματα ἔλεγον· καὶ αὐτὸς συνέλεγέν μοι. καὶ ὡς οὐκ ἀγνοεῖτε ὅτι φάντασμα, ἐὰν συναντήσῃ τινὶ καὶ ἀκούσῃ τῶν προσταγμάτων, φυγῆ φεύγει· καὶ ἰδὼν ὅτι συνέλεγέν μοι, εἶπον αὐτῷ Ῥαββὶ Ἡλία. καὶ εἶπέν μοι Οὐκ εἰμι Ἡλίας. καὶ εἶπον αὐτῷ Τίς εἶ, κύριε; καὶ εἶπέν μοι ὅτι ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς, οὐ καὶ τὸ σῶμα ἠτήσω παρὰ Πιλάτου, καὶ ἐνέδυσάς με σινδὸν καθαρᾷ καὶ σουδάριον ἐπέθηκας ἐπὶ τὸ πρόσωπόν μου, καὶ ἔθηκας με ἐν τῷ μνημεῖῳ σου τῷ καινῷ, καὶ ἐκύλισας λίθον μέγαν

item B Vat^s .. C Fabr ἐκρεμάσθη ὁ οἶκος | ὡς ἀστρ. φωτὸς (C πυρὸς) εἰς τ. ὄφθ. (C ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς) μου cum AEC Vatt Ven .. B ἀστραπὴν φωτὸς, item praemisso Iesus Fabr | A γενόμενος ἔμφοβος | A ἔπεσον | καὶ ἐπελάβετο .. A ἐπελάβετο δέ (ab his inde verbis codex A deficit) | B τῆς χειρὸς μου | τις cum E Vatt Ven (Fabr Iesus) .. C om .. B* ἄγγελος ante ἐπελάβετο | καὶ ἐξέβαλεν -- ἔπου (C οὐ) ἤμ. πεπτωκώς cum BC Vatt Ven .. E καὶ ἀνέστησέ με | ἑμάς .. B ἀκμάς, C ἡγμάς | ἀπὸ cum C (item Vatt Ven) .. B ἐπὶ .. E ἐπάνω | E om μέχρι τ. ποδ. μου | ὄσμη cum BE .. C ὡς ὄσμη | περὶ .. B ἐπὶ | ἦλθεν cum B (post myct. μου ponit) C .. E om | Ἰωσήφ· ἀνοιξον -- ἴδε (hoc accentu B) -- εἶδον τὸν Ἰησοῦν cum BC Vatt Ven .. B Ἰωσήφ. ἤμαξα τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ἀνέβλεψα, καὶ εἶδον τ. Ἰησ. | γενόμενος cum B .. C γενόμενος | ἐδόκουν (putabam) cum B Vatt Ven .. C ἐνόμισα | φάντασμα cum BE .. C φαντασία (sic) | καὶ τὰ (C om) προστ. ἔλεγ. cum BC .. E καὶ ἤρξάμην λέγειν τὰ προστ. | καὶ ὡς οὐκ ἀγν. (E ὡς οἴδατε) -- ἐὰν συναντήσῃ (ita B; E ἀπαντήσῃ?) -- φ. φεύγει, καὶ ἰδὼν (ita E; B εἰδὼς) ὅτι συνελ. μοι (B add τὰ προστάγματα, non E, nec C) εἶπον (E ἐδαρσοποιήσῃν καὶ εἰπ.) αὐτῷ cum BE .. C καὶ οὐκ (sic omisso ὡς vitatur anacolution) ἀγνοεῖτε, φάντασμα ἐὰν ἀπαντήσῃ τινὶ καὶ ἀκούσῃ τῶν προστ. φυγεῖν· ὅτι συνέλεγέν μοι, καὶ εἶπα αὐτῷ | Ῥαββὶ (cod. βαμβή) Ἡλία -- κ. εἶπον αὐτῷ cum B Vatt Ven (similiter Fabr) .. CE om (ob ἐπιμοιότατον) | ὅτι ἐγὼ cum B .. CE om ὅτι | E παρὰ τοῦ Πιλ. | ἐνέδυσάς (E ἐνετύλιξας) με σινδὸν cum CE .. B ἐνετύλιξας αὐτὸ ἐν σινδ. | ἐπέθηκας cum C .. BE ἔθηκας | ἐπὶ τὸ πρ. μου cum C, item E εἰς τὴν ὄψιν μου, item in (super) facie meam Vatt Ven .. C ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου | ἐν (B ἐπὶ) τῷ μνημεῖῳ (B στηλαίῳ) σου τῷ καινῷ cum CB Vatt Ven .. E ἐν

πρὸς τὴν θύραν τοῦ μνημείου. καὶ εἶπον τῷ λαλοῦντί μοι Δειξέον
 μοι τὸν τόπον ὅπου ἐθήκα σε. καὶ ἀπήνεγκέν με καὶ ἔδειξέν μοι
 τὸν τόπον ὅπου ἐθήκα αὐτόν, καὶ τὸ σινδόνιον ἔκειτο ἐν αὐτῷ,
 καὶ τὸ σουδάριον τὸ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· καὶ ἐπέργων ὅτι
 Ἰησοῦς ἐστίν. καὶ ἐπελάβετό μου τῆς χειρὸς καὶ ἔσθησέν με τῶν
 θυρῶν κεκλεισμένων μέσον τοῦ οἴκου μου, καὶ ἀπήγαγέν με εἰς
 τὴν κλίνην μου καὶ εἶπέν μοι Εἰρήνη σοι. καὶ καταφλησέν με
 καὶ εἶπέν μοι Ἔως τεσσαράκοντα ἡμερῶν μὴ ἐξέλθῃς ἐκ τοῦ οἴ-
 κου σου· ἰδοὺ γὰρ πορεύομαι πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου εἰς τὴν
 Γαλιλαίαν.

CAPUT XVI.

¹ Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ
 Λευῖται τὰ ῥήματα ταῦτα παρὰ τοῦ Ἰωσήφ ἐγένοντο ὥστε νεκροὶ
 καὶ ἔπεσαν χαμαί, καὶ ἐνήστευσαν ἕως ὥρας ἐνάτης. καὶ παρε-
 κάλεσεν ὁ Νυκόδημος σὺν τῷ Ἰωσήφ τὸν Ἄνναν καὶ τὸν Καϊά-

τῷ καινῷ σου μνήματι | θύραν τ. μνημείου . . B Ven θύρ. τ. σπηλαίου | καὶ
 εἶπον τῷ λαλοῦντί μοι cum BE Vatt (Ven om τῷ λ. μ.) . . C κ. εἶπα ἐγὼ μετὰ
 τὸ λαλήσαι αὐτόν μετ' ἐμοῦ | ἐθήκα cum B . . C τέθηκα (sic) | B om male
 ἀπήνεγκέν (E ἀπήγε) με κ. ἔδ. μοι | ἐθήκα cum B . . C rursus τέθηκα | τὸ
 σινδόνιον ἔκειτο ἐν αὐτῷ cum B . . E καὶ τὴν σινδόνι (sic, teste Thil) ὃ περιέ-
 βεβα αὐτόν, item C κ. τὴν σινδόνι ἢ περιέθηκα αὐτόν . . Ven Fabr et sindonem,
 item Vatt additis quibus miseram et | τὸ εἰς τὸ πρ. αὐτοῦ cum B . . E ἢ ἐνετύ-
 ληα αὐτοῦ τὸ πρ., C ἔντερ (sic) ἐπέδουσα τὸ πρ. αὐτ., Vatt Ven quod involueram
 in faciem eius, Fabr in quo caput eius involvi | καὶ ἐπέργων (C ἐργων) cum BC,
 item Vatt et οσηνοὶ . . E ἀπὸ τότε ἐργων ἀληθείας, Ven et tunc manifeste cognovī,
 Fabr tunc cognovī | Ἰησοῦς cum CE . . B ὁ Ἰησ. | B τῆς χειρ. μου | ἔσθησέν
 (posuī) με τ. ῥ. κεκλ. (E om τ. ῥ. κεκλ.) μέσον (E ἐν μέσῳ) τοῦ οἴκ. μου cum
 CE Vatt Ven . . B ἐξέβαλέν με κεκλεισμένων τῶν θυρ. | καὶ ἀπήγαγέν (Vatt
 posuīque, Ven et posuīque [ἀπέκασεν?]) με κ. τ. κλ. μου cum C Vatt Ven . .
 B κ. ἀπήγ. με εἰς τὸν οἶκόν μου καὶ ἀπέκασέν με εἰς τὴν κλ. μου . . E om | Εἰ-
 ρήνη σοι (ita B; C σου?) . . E om una cum seqq. καὶ κατ. με κ. εἶπ. μοι (ob
 ὁμοτιθέμενον) | καὶ εἶπέν μοι cum B Vatt Ven . . C καὶ παρήγγειλέ μοι λέγων
 | τεσσαράκοντα ἡμερῶν (B ἡμερ. τεσσα.) cum BE Latt . . C τεσσαρῶν ἡμερῶν |
 μὴ ἐξέλθῃς (non exeat) cum CE Latt . . B μὴ ἐξελθεῖν | πρὸς τ. ἀδελφ. μου
 h. l. cum B Vatt Ven (Fabr om κ. τ. Γαλ.) . . C post Γαλιλαίαν

XVI, 1. οἱ ἀρχισ. (Fabr princip. sacerdot.) καὶ οἱ ἱερ. κ. οἱ Λευ. cum C Ven
 Fabr; item omisso κ. οἱ Λευ. Vatt . . E οἱ ἀρχισυνάγωγοι . . B οἱ Ἰουδαῖοι |
 παρὰ τ. Ἰωσ. cum BC Vatt Ven . . E Fabr om | ἕως ὥρας ἐνάτης (BC ἐνάτης);
 ita BC Vatt Ven . . apud Thil per errorem ut videtur editum est ἐ. ἡμέρας
 ἑν. | κ. παρεκάλεσεν (ita etiam E) ὃ (E om) Νυκ. σὺν τῷ (E Νυκ. καὶ) Ἰωσ.
 τῷ (E om): Ἄνν. κ. τὸν (E om) Κα. (E add καὶ) τ. ἱερ. κ. τ. Λευ. (E om κ. τ.

φαν, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευῖτας λέγοντες Ἀνάστητε καὶ στήτε ἐπὶ τοὺς πόδας ὑμῶν, καὶ γεύσασθε ἄρτον καὶ ἐνισχύσατε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, ὅτι αὖριον σάββατον κυρίου ἐστίν. καὶ ἀνέστησαν καὶ ἠῤῥξαντο τῷ θεῷ, καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ ἐπορεύθησαν ἕκαστος ἀνὴρ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Τῷ δὲ σαββάτῳ ἐκάθισαν οἱ διδάσκαλοι ἡμῶν καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ Λευῖται συζητοῦντες πρὸς ἀλλήλους καὶ λέγοντες Τίς αὕτη ἡ ὄργη ἡ φθάσσα εἰς ἡμᾶς; ὅτι οἶδαμεν τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα. λέγει Λεῦις διδάσκαλος Τοὺς γονεῖς αὐτοῦ οἶδα φοβουμένους τὸν θεὸν καὶ τὰς εὐχὰς μὴ ἀποστεροῦντας καὶ τὰς δεκάτας ἀποδιδόντας τρις τοῦ ἐνιαυτοῦ. καὶ ὅτε ἐγεννήθη ὁ Ἰησοῦς, ἀνήνεγκαν αὐτὸν οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ θυσίας καὶ ὀλοκαυτώματα ἔδωκαν τῷ θεῷ. καὶ ὅτε ἔλαβεν αὐτὸν ὁ μέγας διδάσκαλος Συμεὼν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εἶπεν Νῦν ἀπολύεις τὸν δουλὸν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ βῆμά σου ἐν εἰρήνῃ· ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοὶ μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἠτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραὴλ. καὶ ἠψύλογησεν αὐτοὺς Συμεὼν, καὶ εἶπεν πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ Εὐαγγελί-

Λευ.) λέγοντες cum BE .. C κ. προσκαλεσάμενος ὁ Νικ. καὶ Ἰωσ. τὸν Ἄν. κ. τὸν Κα. λέγουσιν τοὺς ἀρχιερεῖσιν καὶ τοῖς Λευῖταις .. Vatt Hoc videntes Nicodemus et Ioseph rogaverunt eos dicentes; similiter Ven, Fabr haec cum aliis pluribus om | Ἀνάστητε καὶ στήτε cum CE, item surgite (Vatb add et) state Vatt .. B Ἀναστάνας | ἐπὶ (super, supra) τοὺς cum BE Vatt .. C εἰς τοὺς | ἄρτον cum BC .. E ἄρτου | C ἐνισχύσασθε | σάββ. κυρίου ἐστίν cum B Vatt Ven .. C σάββ. τοῦ κυρίου (omisso ἐστίν) | καὶ (C om) ἀνέστησαν καὶ cum CE Ven .. B Vatt καὶ ἀναστάντες | ἕκαστος ἀνὴρ cum C .. BE Vatt om ἀνὴρ

Τῷ δὲ σαββάτῳ cum CE .. B τὸ δὲ σάββατον | ἐκάθισαν cum BE .. C ἐκαθέστησαν | οἱ διδάσκ. ἡμ. καὶ (haec omnia om B) οἱ ἱερ. καὶ (B add et) Λευῖται .. Vatt didascali et doctores | συζητοῦντες cum BC .. E συζητ. ? | καὶ λέγοντες cum C Vatt Ven .. E καὶ εἶπαν .. B om | αὕτη ἡ ὄργη cum BC Ven .. E Vatt ἡ ὄργ. αὕτη | ἡ φθ. εἰς (ita B; C πρὸς, E om) ἡμᾶς .. Vatt Ven quae supervenit nobis | E ὅτι μὲν τὸν πα. α. καὶ τ. μητ. οἶδαμεν | Λεῦις (B -ής) cum BE Vatt Ven (Fabr etc Levita) .. C Ἀδδᾶς | καὶ τὰς δεκ. ἀποδιδόντας (B -διδούντας) cum BC Vatt Ven .. E om | ἀνήνεγκαν cum CE .. B προσήνεγκαν .. Vatt levaverunt, Ven adduxerunt | ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ cum C Vatt (in loco isto) .. B ἐπὶ τῷ τόπῳ ἀγίῳ, E εἰς τὸν τόπον ἅγιον, Ven (item Fabr etc) in templum | θυσίας cum BC Latt .. E θυσίαν | καὶ ὅτε (B ὅτι) ἔλαβεν (item Fabr etc et quāndo suscepit) .. Ven accipiens quoque, Vatt nam et -- inquit | B ὅτι εἶδον | B τὸν σωτήριόν σου, sed pergit ὁ | πάντων τῶν λαῶν cum BC Latt .. E παντὸς τοῦ λαοῦ | ἠψύλογ. (C εὐλόγ. ?) αὐτοὺς .. B ἠψύλογ. αὐτόν | Εὐαγγ-

ζομαι σοι περὶ τοῦ παιδίου τούτου. καὶ εἶπεν Μαρία Ἀγαθόν, κύριέ μου. καὶ εἶπεν Συμεὼν πρὸς αὐτήν Ἀγαθόν· ἰδοὺ οὗτος κείται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον· καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται βρομαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

² Λέγουσιν τῷ διδασκάλῳ Δεὺ Τὰυτα σὺ πῶς οἶδας; λέγει αὐτοῖς Δεὺς Οὐκ οἶδατε ὅτι παρ' αὐτοῦ ἔμαθον τὸν νόμον; λέγουσιν αὐτῷ τὸ συνέδριον Τὸν πατέρα σου θέλομεν ἰδεῖν. καὶ μετεστειλαντο τὸν πατέρα αὐτοῦ. καὶ ἐρωτήσαντες αὐτόν, εἶπεν αὐτοῖς Τί ὅτι οὐκ ἐπιστεύσατε τῷ υἱῷ μου; ὁ μακάριος καὶ δίκαιος Συμεὼν αὐτὸς ἐδίδαξεν αὐτῷ τὸν νόμον. λέγει τὸ συνέδριον ραββὶ Δεὺ Ἀληθές ἐστὶν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησας; καὶ εἶπεν Ἀληθές ἐστίν. καὶ εἶπαν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ

γαλιζομαι (ita B Vat^a Ven; E -λισωμέν) σοι (E add σήμερον) περὶ τ. π. τ. καὶ εἶπ. Μαρία -- Ἀγαθόν· (Ven om; Vat^a add et dixit iterum) ἰδοὺ cum BE (sed in a verbis παιδίου τούτου statim pergīt καὶ εἶπεν αὐτῷ [sic] Συμεὼν Ἰδοὺ, ita ut plura excidisse appareat) Vat^a Ven (Vat^b Fabr etc priora tantum Εὐαγγ. usque περ. τ. παιδ. τουτ. habent, tum pergunt Ecce) .. C statim pergīt Ἰδοὺ | καὶ εἰς σημεῖον .. C καὶ εἶναι σημ.

2. Δεὺ: B Δεὺεἰ, E Δεὺς .. C om Λέγουσιν τῷ usque ἔμαθον τὸν νόμον | Ταῦτα σὺ πῶς οἶδας cum E, item Ven (similiterque Vatt) Et tu haec quomodo nosti (Vatt νιάστῃ) .. B Σὺ ταῦτα πῶς ἤκουσας | λέγ. αὐτ. (Vatt Ven om) Δεὺς cum B Vatt Ven .. E om Δεὺς | οἶδατε .. B εἶδατε | παρ' αὐτοῦ (ad ipso) cum E Vatt Ven .. B παρ' αὐτῷ | λέγουσιν (ita C; B λέγει) αὐτῷ (B αὐτόν) τὸ συνέδριον cum BC, item Vat^a dicunt ipsi de concilio, Vat^b dicūt concilium .. E λέγουσιν αὐτῷ, Ven et dixerunt Iudaei | ἰδεῖν cum CE Vatt (Ven scire) .. B ἐρωτήσαν | μετεστειλαντο: C -λατο, B μετέστειλαν, E μεταστειλας | καὶ ἐρωτήσαντες αὐτόν, εἶπεν αὐτοῖς cum B; item Vat^b et didicerunt eo dicente .. E καὶ ἔμαθον παρ' αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ὁ πατήρ αὐτοῦ, item Vat^a et didicerunt ab eo. Et pater eius dixit ad eos .. C καὶ ἐπυνθάνοντο παρ' αὐτοῦ εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει. καὶ εἶπεν ὁ πατήρ αὐτοῦ πρὸς αὐτούς. | ὁ μακάριος cum BE Vatt .. C ὁ μέγας | ἐδίδαξεν (C -ξατο) αὐτῷ (ita CE) cum CE .. B αὐτόν ἐδίδαξεν | λέγει τὸ συνέδριον ραββὶ Δεὺ (cod. ραββελ λευελ) Ἀληθές ἐστὶν τὸ ῥῆμα ὃ (haec ex CE assumi, vide post; B ἀληθές ἐστὶν τὰ ῥήματά σου ᾧ) ἐλάλησας (B add ἡμῖν, non item CE, nec Vatt) cum B etc; item Vatt dicūt concilium ad Rabbi Levi Verus est sermo (Vat^a add tuus) quem dixisti .. C λέγει αὐτῷ τὸ συνέδριον Ἄρα δὲ ἦ (sic pro Ἄρα δη) ἀληθές (pro -θές) ἐστὶν τὸ ῥῆμα τοῦτο ὅσα (sic pro ὃ) ἐλάλησας .. E καὶ λέγει τὸ συνέδριον τῷ Δεὺ Ἀληθές ἐστὶ τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησε | καὶ εἶπεν (C εἶπ. δὲ πρὸς αὐτοῦς) Ἀληθές (C Ναλ, ἀληθές) ἐστὶν cum EC .. B Vatt om | καὶ εἶπεν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ -- cum B Vatt .. C τότε οἱ -- εἶπεν ..

ἱερεῖς καὶ οἱ Δεῦταί τε Δεῦτε ἀποστελωμεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν πρὸς τοὺς τρεῖς ἄνδρας τοὺς ἐλθόντας καὶ ἐξηγησαμένους περὶ τῆς διδασχῆς καὶ τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ εἶπωσιν ἡμῖν πῶς εἶδον αὐτὸν ἀναληφθέντα. καὶ συνήρουν ὁ λόγος οὗτος πᾶσιν. καὶ ἀπέστειλαν τοὺς τρεῖς ἄνδρας τοὺς ἤδη ἀπελθόντας εἰς τὴν Γαλιλαίαν μετ' αὐτῶν καὶ εἶπαν πρὸς αὐτούς· Εἰπατε ραββὶ Ἄδᾶ καὶ ραββὶ Φινεές καὶ ραββὶ Ἀγγαίῳ· Εἰρήνη ὑμῖν καὶ πᾶσι τοῖς οὖσι σὺν ὑμῖν. ἐπιζητήσεως πολλῆς γενομένης ἐν τῷ συνεδρίῳ ἀπεστάλημεν πρὸς ὑμᾶς τοῦ καλέσαι ὑμᾶς εἰς τὸν ἅγιον τόπον τοῦτον Ἱερουσαλήμ.

Καὶ ἐπορεύθησαν οἱ ἄνδρες εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ εὔρον αὐτούς καθεζομένους καὶ μελετοῦντας τὸν νόμον, καὶ ἠσπάσαντο αὐτούς ἐν εἰρήνῃ. καὶ εἶπαν οἱ ἄνδρες οἱ εἰς τὴν Γαλιλαίαν πρὸς τοὺς ἀπελθόντας πρὸς αὐτούς· Εἰρήνη ἐπὶ παντὶ τῷ Ἰσραήλ. καὶ εἶπαν· Εἰρήνη ὑμῖν. οἱ δὲ πάλιν εἶπαν πρὸς αὐτούς· Τί ὅτι

Ε καὶ εἶπαν τὸ συνέδριον | ἀποστελωμεν .. Β ἀποστέλωμεν (sic) | τ. τρεῖς ἄνδρ. cum C Latt; item Β τ. ἄνδρ. τοὺς τρεῖς .. Ε om | τ. ἐλθόντ. κ. ἐξηγησ. (Ε ἐξαγγελιαμένους) cum CE Vatt .. Β Ven om ἐλθ. καὶ | εἶδον .. Β εἶδασιν | συνήρουν (conplacuit) cum BE Vattb .. C Vat^s Ven ἤρουν | καὶ ἀπέστειλαν τοὺς τρεῖς (Ε om) ἄνδρ. cum BE Vatt Ven .. C κ. ἀπίστ. πρὸς τ. τρ. ε. | τοὺς ἤδη ἀπελθ. εἰς τ. Γαλ. μετ' αὐτ. cum Β, item Ε .. C τοὺς ἐλθόντας καὶ ἀπελθόντας μετ' αὐτῶν εἰς τὴν Γαλιλ. | εἶπαν .. C εἶπον | ραββὶ (Β ter ραββει) Ἄδᾶ (CB Ἄδδᾶ; Ven Adam; Vatt Addas, Adde) κ. β. Φιν. κ. β. (C ter τῷ ραββί, sed Β ter om τῷ) β. Ἀγγαίῳ (Β Ἀγγέῳ, Vatt Ven Egia; C Ἠλίᾳ; Ε om καὶ ραββ. Ἄγγ.) : hunc ordinem habent C(E) Vatt Ven .. Β primo loco Φινεές, altero Ἄδδᾶ ponit | καὶ πᾶσι τοῖς οὖσι σὺν ὑμῖν cum Ε Ven (Pax vobis et vestris) .. BC καὶ πάντα βσα (Β add ἐν) ὑμῖν .. Vatt om | ἐπιζητήσεως cum Β .. C ζητήσεως | Β γενομένης | ἀπεστάλημεν cum C, item Vatt directi sumus .. BE ἀποστελωμεν (Ven missimus sic; sed videtur potius missi sumus corrigendum esse) | πρὸς ὑμᾶς τοῦ καλέσαι ὑμᾶς cum Β, item Ven (ad vos advocandos, ut veniatibus) Vatt (ad vocandum vos, ad vos ut veniatibus) .. Ε τοὺς ἄνδρας τούτους καλέσαντας ὑμᾶς, item C μετὰ τοὺς ἄνδρας τούτους καλέσαι ὑμῖν | εἰς τὸν ἅγιον τόπον τοῦτ. Ἱερουσ. cum C Vattb, item Ε Vat^s εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἡμῶν (Vat^s om) Ἱερ. (Ven nil nisi εἰς Ἱερ.) .. Β praem ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, reliqua vero ab εἰς usque καὶ ἐπορεύ abscisso margine inferiore perierunt.

Β ἠύραν | μελετοῦντας .. ita et Β et C | τὸν νόμον cum C Vatt Ven .. Β τοὺς νόμους | καὶ εἶπαν (cum BC, Thi. ed. εἶπον) οἱ ἄνδρ. οἱ εἰς τὴν Γαλιλ. (ita Β; C om οἱ εἰς τ. Γ.) κρ. τ. ἀπελθ. κρ. αὐτ. cum BC .. Ε καὶ εἶπαν πρὸς αὐτούς | Εἰρ. ἐπὶ καὶ τῷ Ἰσρ. cum Β .. C (et Ε?) Εἰρ. παντὶ τῷ λαῷ Ἰσρ. | καὶ εἶπαν Εἰρήνη ὑμῖν. οἱ δὲ πάλιν εἶπαν πρὸς αὐτούς cum CE .. Β om | Τί ὅτι ἤλθατε cum C Vattb .. BE Τί δὲ (Ε om) ἤλθ. πρὸς ἡμᾶς |

ἤλαθε; καὶ εἶπαν οἱ ἀποστολέντες Καλοῦσιν ὑμᾶς τὸ συνέδριον ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει Ἱερουσαλήμ. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἄνδρες ὅτι ζητοῦνται ἐκ τοῦ συνεδρίου, ἤϋξαντο τῷ θεῷ, καὶ ἀνεκλήθησαν μετὰ τῶν ἀνδρῶν καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ ἀνέστησαν καὶ ἐκοιμήθησαν ἐν εἰρήνῃ ἐν Ἱερουσαλήμ.

Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐκαθέσθη τὸ συνέδριον ἐν τῇ συναγωγῇ, καὶ ἐπερώτησαν αὐτοὺς λέγοντες Ὅντως εἶδατε τὸν Ἰησοῦν καθεζόμενον εἰς τὸ ὄρος Μαμβίχ, διδάσκοντος αὐτοῦ τοὺς ἑνδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ εἶδατε αὐτὸν ἀναληφθέντα; καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς καὶ εἶπαν οἱ ἄνδρες Ὡς ἴδομεν αὐτὸν ἀναληφθέντα, οὕτως καὶ εἶπαμεν.

³ Δέγει Ἄνας Ἄρατε αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἴδομεν εἰ συμφωνεῖ ὁ λόγος αὐτῶν. καὶ ἦραν αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων. καὶ καλοῦσιν πρῶτον τὸν Ἀδᾶ καὶ λέγουσιν αὐτῷ Πῶς ἴδες τὸν

καὶ εἶπαν οἱ ἀποστολέντες cum C Vat^b (dixerunt legati) .. BE οἱ δὲ εἶπον (B add πρὸς αὐτοὺς) | Καλοῦσιν (Vatt Clamant) ὑμ. τὸ -- Ἱερουσαλήμ cum C Vatt .. B OI ἀρχιερεῖς καὶ τὸ συνέδριον καλοῦσιν ὑμᾶς εἰς Ἱερουσαλήμ .. E OI πέμψαντες ἡμᾶς μετ' ὑμῶν πρῶτην νῦν καλοῦσιν ὑμᾶς εἰς τὸ συνέδριον ἐν τῇ συναγωγῇ εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν. | ἐκ τοῦ συνεδρίου (Vatt a concilio) cum B Vatt .. C (et E?) ἐν τῷ συνεδρίῳ | ἀνεκλήθησαν (B -κλήθησαν) cum BE Vatt (recumbimus) .. C ἀπελθόντες | μετὰ τῶν ἀνδρῶν. (cum illis, cum vtris) cum BE Vatt .. C add τῶν ἐλθόντων | καὶ ἀνέστησαν cum CE Vat^b .. B Vats om | ἐν εἰρήνῃ cum CE Vatt .. B om | ἐν Ἱερ. cum C (et E?) .. B εἰς Ἱερ.

Καὶ τῇ ἐπαύριον cum BE Vats (Vat^b om καὶ) .. C Τῇ δὲ ἐπαύρ. ἐκαθέσθη cum BC .. E ἐκάθισε | ἐπερώτησαν: ita B (et E?), item Vat^a .. C ἐπηρώτησαν (sed retinet λέγοντες) | Ὅντως (Manifeste) εἶδατε (BE οὐδ.) cum BE Copt Vatt .. C Πῶς ἴδετε | καθεζόμενον εἰς τὸ ὄρος cum BE .. C καθήμενον ἐν τῷ ὄρει | Μαμβίχ: ita constantine causa ex A (qui h. l. hist. scribendum erat .. B Μαμβήχ, E Μαλήκ, C Μομφῆ, Copt Madrech, Vatt Mambre | διδάσκοντος αὐτοῦ cum B .. C διδάσκων .. E καὶ διδάσκοντα .. Copt docentem (sine καὶ) | ἑνδεκα (etiam Copt habet) .. Vat^b (reliqui Latini h. l. huc non faciunt) om | καὶ εἶδατε: ita B (Copt num videtis); E καὶ πάλιν ὀΐδατε; C καὶ ὅτι οἶδατε | ἀναληφθέντα .. E add εἰς τὸν οὐρανόν | καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς (E om) καὶ εἶπαν οἱ ἄνδρες (E om οἱ ἄνδρ.) Ὡς (ita C; E Οὕτως) ἴδομεν (E οὐδομεν) α. ἀναλ. (E add εἰς τὸν οὐρανόν), οὕτως καὶ εἶπαμεν (E om οὗτ. κ. εἶπ.) cum C(E) .. B Copt om. Item Latini nostri h. l. plura praetereunt.

3. Δέγει Ἄνας cum E Copt (Fabr tunc Annas et Caiphaz interrogaverunt eos etc) .. C λέγ. Ἀνανίας βαββί .. B λέγει αὐτοῖς | καὶ ἴδομεν εἰ συμφωνεῖ (ita E; B εἰν συμφωνῆ) -- αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων cum BE .. C om (ob ὁμοστέλετους) | πρῶτον τόν: C τὸν πρῶτον, E πρῶτον, B τόν | Ἀδᾶ .. BC Ἀδδᾶ. Vide supra. | βαββί .. B om | Πῶς ἴδες (ita BC) τ. Ἱ. ἀναλ. cum BC .. E Εἰπέτ ἡμῖν

Ἰησοῦν ἀναληφθέντα; λέγει Ἀδᾶς Ἔτι καθεζομένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος Μαμλίχ καὶ διδάσκοντος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶδαμεν νεφέλην ἐπισκιάσασαν αὐτόν τε καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· καὶ ἀνήγαγεν αὐτόν ἢ νεφέλη εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔκειντο ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ καλοῦσιν Φινεὲς τὸν ἱερέα, καὶ ἠρώτησαν καὶ αὐτόν λέγοντες Πῶς ἴδες τὸν Ἰησοῦν ἀναληφθέντα; καὶ αὐτὸς εἶπεν ὡσαύτως. ἠρώτησαν δὲ πάλιν τὸν Ἀγγαῖον, καὶ αὐτὸς εἶπεν ὡσαύτως. καὶ εἶπαν τὸ συνέδριον Ὁ νόμος Μωυσέως περιέχει Ἐπὶ στόματος δύο ἢ τριῶν σταθῆσεται πᾶν ῥῆμα. λέγει ὁ Βουθέμ διδάσκαλος Γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ Καὶ περιεπάτει Ἐνώχ σὺν τῷ θεῷ, καὶ οὐχ ὑπάρχει ὅτι ἔλαβεν αὐτόν ὁ θεός. Ἰάειρος διδάσκαλος εἶπεν Καὶ τοῦ

πῶς οὐδατε (sic) αὐτόν ἀναλ. | λέγει Ἀδᾶς cum B (item Vatt *dicat primus Adas*) .. C καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἀδᾶς .. E καὶ εἶπεν | Ἔτι καθεζομένου αὐτ. εἰς τὸ ὄρος (ita B; C ἐν τῷ ὄρει) Μαμλίχ (ex A scripsi ut supra; B Μαμβίχ, C Μομφῆ, Vatb *Mambre*) καὶ διδάσκοντος (ita B; C διδάσκων) τ. μ. α. εἶδαμεν (ita B, C ἴδωμεν) νεφ. ἐπισκ. αὐτόν τε καὶ (ita C; B αὐτῶ καί, sed sequitur τοὺς etc) τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἀνήγαγεν αὐτόν (ita B; C καὶ ἐπήρθη) ἢ νεφέλη -- ἔκειντο (ita B; C ἤρχοντο κείμενοι, etiam Vatt) ἐπὶ πρ. ἐπὶ τ. γ. cum BC (similiter Vatt, sed ex parte propius ad E accedunt) .. E ὅτι εἶδον αὐτόν καθεζόμενον καὶ διδάσκοντα τοὺς ἕνδεκα μαθητὰς, καὶ εὐθὺς ἦλθεν ἢ νεφέλη καὶ ἤρπασεν αὐτόν (Vatt *et subito* [Vatb om] *nubes lucida obumbravit eum* etc), καὶ ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν | καὶ καλοῦσιν cum B (Vatt *vocantes autem*) .. C καλοῦσι, G καλοῦσιν πάλιν .. E haec et sequentia breviter comprehendit his καὶ πάλιν ἠρώτησαν τὸν Φινεὲς καὶ τὸν Ἥλιαν, καὶ εἶπαν καὶ αὐτοὶ ὡσαύτως | Φινεὲς (B Φινάια, G Φουαία, C τὸν Φινεὲς) τὸν (ita CG; B om) ἱερέα (B ἱερέαν, item C?) .. consentiant Vatt | καὶ ἠρώτ. καὶ (ita B, item Vatt *et ipsum*; CG om) αὐτ. λέγοντες (ita CG Vatt; B om) | ἴδες cum BC .. G εἶδες | ἀναληφθέντα cum CG Vatt .. B om | ἠρώτησαν δὲ (ita BC; G om) πάλιν τὸν Ἀγγαῖον (ita B, Vatt ut supra *Egia*; C Ἥλιαν, G Ἡσαῖον) | καὶ αὐτὸς εἶπεν ὡσαύτως (ita G; C ὁμοίως) cum GC .. B καὶ εἶπεν αὐτοῖς τὰ ὅμοια | καὶ εἶπαν (BG εἶπεν) τὸ συνέδρ. (B add τῶν Ἰουδαίων) | Μωυσέως: ita B .. CG Μωσέως | δύο ἢ τριῶν cum BEG Ven Vatb Fabr .. C Vatt δύο καὶ τρ. Praeterea CG (et E?) Fabr add μαρτύρων, sed id om cum B Vatt (Vatb *hominum*) Ven | ῥῆμα .. E add τέλειον | ὁ Βουθέμ cum G; B Βουθῆς, Ven *Abudem*, Vatb *Abundes* .. C ὁ Ἀδᾶς | ἐν τῷ νόμῳ .. B add Μωυσέως | Καὶ περιεπάτει (cod. -πατην) Ἐνώχ σὺν τῷ θεῷ cum E, item (*et ambulantis Enoch cum deo*) Vatt Ven .. CG καὶ μετετέθη Ἐνώχ .. B οὐχ (sic) εὐπλοκετο Ἐνώχ | καὶ οὐχ ὑπάρχει (E ὑπῆρχεν) cum CEG (Vatt Ven *et translatus est*) .. B om | ὅτι ἔλαβεν cum EG item (*quia tulit*) Vatt Ven .. BC ὅτι μετέστηκεν | Ἰάειρος .. EG Ἰάειρος, B ἱερέως, C Ἡάειρος | εἶπεν cum CG (et E?) .. B λέγει | Καὶ

ἀγίου Μωυσέως θάνατον ἠκούσαμεν, καὶ αὐτὸν οὐκ εἶδαμεν· γέγραπται γὰρ ἐν τῷ νόμῳ κυρίου Καὶ ἀπέθανεν Μωυσῆς ἐκ στόματος κυρίου, καὶ οὐκ ἔγνω ἀνὴρ τὴν ταφὴν αὐτοῦ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ραββὶ Δεὺς εἶπεν Τί ὅτι ραββὶ Συμεὼν εἶπεν, ὡς εἶδεν τὸν Ἰησοῦν, Ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον; καὶ ραββὶ Ἰσαὰκ εἶπεν Γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ Ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς προπορεύεται ἔμπροσθέν σου τοῦ διαφυλάξαι σε ἐν πάσῃ ὁδῷ ἀγαθῇ, ὅτι τὸ ὄνομά μου κέκληται ἐν αὐτῇ.

⁴ Τότε Ἄννας καὶ Καϊάφας εἶπαν Ὁρθῶς εἶπατε τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωυσέως, ὅτι τοῦ Ἐνώχ θάνατον οὐδεὶς εἶδεν καὶ Μωυσῆ θάνατον οὐδεὶς ὀνόμασεν. ὁ δὲ Ἰησοῦς λόγον

τοῦ ἀγίου cum B Vatt .. CG Ven om Καὶ | ἠκούσαμεν .. C male οὐκ ἤκ. | καὶ αὐτὸν οὐκ (B pro his οὐ μόνου) εἶδαμεν (ita B; CG οἶδαμεν; E εἶδομεν?): item Vatt Ven et non vidimus | γέγρα. γάρ cum BEG Ven Vata .. C Vatb om γάρ | ἐκ (G διὰ) στόματος cum EG item ex ore Vatt Ven .. B διὰ λόγου, C ἐν ῥήματι (sed scriptum ibi est ἐν αἰτήματι) | ἀνὴρ cum BCG .. E ἄνθρωπος | ἕως τ. ἡμ. ταύτης cum CEG, item usque in praesentem diem Vatt .. B Ven μέχρι τῆς σήμερον (hodiernum) ἡμέρας | Τί ὅτι cum G, item (Quid est [quod] Rabbi) Ven .. C διότι, B ὅτι, item (quod) Vatb (Vata et) .. E om Τί ὅτι usque καὶ ραββὶ Ἰσ. εἶπεν | ραββὶ .. B ραββείς, G ραμβίς (idem antea ραμβὶ λευίς) | ὡς εἶδεν (ita C; B ἴδεν, G οἶδεν) τ. Ἰησοῦν (G τ. Χριστόν Ἰησ.) .. Vatt Ven om | ἐν τῷ Ἰσραὴλ cum BG Vatt Ven .. C om | καὶ ραββὶ (G ραββίς) Ἰσαὰκ (C Ἰσαάκ) εἶπεν cum G Vatt Ven, item C .. B εἶπεν πάλιν (ita ut verba quae sequuntur ad ραββὶ Δεὺς pertineant) | Ἰδοὺ ἐγὼ cum CG Vata, item Ἰδοὺ E Vatb Ven .. B om | ἐξαποστέλλω (E -στελῶ?) cum B (-στελλῶν) GE, item mitto Vatt Ven .. C ἀποστέλω | πρὸ προσώπου σου cum BE Ven .. C (sed vide post) G om | ὃς προπορεύεται ἔμπρ. σου cum BG .. C ὃς προπορεύεται πρὸ προσώπου σου .. E Ven ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθ. σου | τοῦ διαφυλάξ. σε ἐν πάσῃ ὁδῷ ἀγαθῇ cum CG, item E (cum prioribus coniungens) ἐν πάσῃ ὁδῷ αὐτοῦ ἀγαθῇ, item Vatt (Vata custodiare in omni via bona, Vatb qui custodiat omnes vias bonas) .. B τοῦ διαφ. τὴν ὁδὸν σου τὴν ἀληθινήν | ὅτι τὸ ὄνομά μου (ita CG; B σου) κέκληται ἐν αὐτῇ (haec B habet; G ἐπακαλεῖσθαί σε, C ἐνέγκεται) .. Vatt quia (Vatb et) nomen eius altuli (Vatb altuli) novum (ἤνεγκα καινόν?) .. E om. Omnino vitium in his latet.

4. Τότε cum CG Vatt Ven .. BE om | Ὁρθῶς εἶπατε cum BEG Vatt Ven .. C καθῶς εἶπ. | τὰ γεγραμμένα cum CEG .. B γέγραπται | ἐν τῷ νόμῳ Μωυσέως (ita BG; CE Μωσέως) cum BEG Latt .. C Μω. ἐν τ. νόμ. | ὅτι τοῦ Ἐνώχ θάνατ. οὐδ. εἶδεν (ita G, E οἶδεν, C ὀνόμασεν; Vatt Ven vidit) cum GEC Vatt Ven .. B ὅτι θάνατον τούτου οὐδ. εἶδεν | καὶ Μωυσῆ (ita B, item et sancti Moysi Vata; sed E καὶ τοῦ προφήτου Ἠλίου, G Vatb Ven καὶ τοῦ ἀγίου Ἠλία. Praeterea Vata Eiae nomen pro Enoch habet) θάνατ. οὐδεὶς ὀνόμασεν (ὀνόμασεν

ἔδωκεν τῷ Πιλάτῳ· καὶ ὅτι εἶδαμεν αὐτὸν βραπίσματα λαβόντα καὶ ἐμπτύσματα εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ὅτι οἱ στρατιῶται στέφανον ἐξ ἀκανθῶν περιέθηκαν αὐτῷ, καὶ ὅτι ἐφραγελλώθη καὶ ἀπόφασιν ἔλαβεν ἀπὸ Πιλάτου, καὶ ὅτι ἐπὶ τοῦ Κρανίου ἐσταυρώθη καὶ δύο ληστοὶ μετ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὄξος ἐπότισαν αὐτὸν μετὰ χολῆς, καὶ ὅτι λόγῃ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ ἐξεκέντησεν Δογγίνος ὁ στρατιώτης, καὶ ὅτι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἤτήσατο Ἰωσήφ ὁ τίμιος πατὴρ ἡμῶν, καὶ ὅτι καθὼς λέγει ἀνέστη, καὶ καθὼς λέγουσιν οἱ τρεῖς διδάσκαλοι εἶδομεν αὐτὸν ἀναληφθέντα εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ ὅτι ὁ βαββὶ Δεὺς εἶπεν μαρτυρήσας τὰ λεχθέντα παρὰ τοῦ βαββὶ Συμεῶνος, καὶ ὅτι εἶπεν Ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν

[non ἀνόμ.] habent BCG; E rursus οἶδεν cum BEG Vatt Ven .. C (sed is ante habet ὀνόμασεν pro εἶδεν) om | C λόγον δ ἔδωκεν | τῷ Πιλάτῳ cum BG .. C om τῷ | καὶ ὅτι εἶδαμεν (C ἴδομεν, G οἶδαμεν) cum B (is praeterea a secunda manu istis praemissa habet καὶ ὅτι ἐσταυρώθη ἐπὶ τοῦ κρανίου), CG, item Vat^a et quia vidimus .. E Vat^b om ὅτι (Pondere videtur et h. l. et in seqq. ab εἶπεν.) | λαβόντα cum CG (et E?) .. B λαμβάνοντα | καὶ ἐμπτύσμ. εἰς τὸ πρ. αὐτ. cum G .. C κ. ἐμπτ. ἔλαβεν, B καὶ ὅτι ἐμπτ. ἐλάμβανεν εἰς τὸ πρόσωπ. αὐτοῦ, E καὶ ὅτι ἐμπτ. ἔλαβε τὸ πρόσωπ. αὐτ. | καὶ ὅτι (cum C, BG om) οἱ στρ. (B οἱ στρ. post περιέθ. ponit) -- περιέθ. αὐτῷ cum BCG .. E om | καὶ ὅτι (cum BE; G om) ἐφραγελλώθη cum BEG .. C κ. ὅτι ἐφραγελλώσαν αὐτόν | καὶ ἀπόφ. ἔλαβ. ἀπὸ (BG ὑπὸ) Πιλ. cum BCG .. E om | καὶ ὅτι (cum C; G om) ἐπὶ τοῦ (G τόπου pro τοῦ) Κρανίου ἐστ. cum CG .. BE κ. ὅτι ἐπὶ ξύλου ἐστ. (item Fabr in ligno mortuus est; neque magis Vatt Ven τοῦ Κρανίου exprimunt) | καὶ ὅτι ὄξος cum BCE .. G om ὅτι | ἐπότισαν αὐτόν cum BC Vat^a .. EG Vat^b ἐπότισθη | μετὰ χολῆς cum B (item felle et aceto potaverunt) .. C add καὶ ὕσσωπον, item G μεμιγμένης .. E om | καὶ ὅτι (cum CE; BG om); praeterea C add τὸ σῶμα αὐτοῦ) λόγῃ (B om? alio loco ponit?) ἐξεκέντησεν: ita BCFG, sed B post verba καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ deficit, nisi quod ex vestigijs scripturae deperditae concludendum videtur sequi ὁ στρατιώτης Δογγίνος | Δογγίνος: ita G; CE ὁ Δογγ. | ὁ στρατιώτης cum C, item miles Vatt Ven .. G ὁ ἐκατόνταρχος, E ὁ στρατηγός | καὶ ὅτι τὸ σῶμα: ita omnes i. a. CEG | ἤτήσατο Ἰωσ. ὁ τίμιος πατὴρ ἡμῶν cum C, item Vatt postulatavil pretiosus (Vat^b dominus) pater noster Ioseph (Vat^b Ios. pat. nost.) .. E ἤτήσατο ὁ τίμιος Ἰωσήφ, G ὁ τίμιος πατὴρ ἤτήσατο Ἰωσήφ | καὶ ὅτι καθὼς λέγει (ita E, C λέγουσιν) ἀνέστη cum EC, similiter Vatt Ven (sed Latini om καὶ λέγ.) .. G om | καὶ (G add ὅτι) καθὼς λέγουσιν: ita CEF, item Ven | εἶδομεν (ita FH; CG ἴδομεν) cum CFGH Copt (simile anacoluthon vide supra) .. E Ven (Vatt) εἶδον | καὶ ὅτι βαββὶ etc: hanc postremam partem addunt CEF, (reliqui codices graeci AB iam ante defecerunt, item D), item Coptus interpres. De latinis vero codicibus Vatt Ven priora tantum habent eaque cum capite XVII. coniungunt; Fabr etc omittunt. | καὶ ὅτι: ita CEF, item Ven Copt om ὅτι | ὁ βαββὶ (H βαββίς, G βαμβίς) Δεὺς cum FGH .. CE om ὁ | εἶπεν .. G ante Δεὺς ponit | Συμεῶνος .. FH Συμεών | καὶ ὅτι εἶπεν cum CEF, item Copt

ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον. καὶ εἶπαν πάντες οἱ διδάσκαλοι πρὸς πάντα τὸν λαὸν κυρίου Εἰ παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν, γινώσκοντες γινώσθε, οἶκος Ἰακώβ, ὅτι γέγραπται Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ἐπὶ ξύλου κρεμάμενος. καὶ ἕτερα γραφὴ διδάσκει Θεοὶ οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαντο, ἀπολούνται. καὶ εἶπαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται πρὸς ἀλλήλους Εἰ ἕως τοῦ σώμμου τοῦ λεγομένου Ἰωβὴλ τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, γινώσκετε ὅτι ἐπικρατεῖ ἕως τοῦ αἰῶνος, καὶ ἔγειρεν ἐαυτῷ λαὸν καινόν. τότε παρήγγειλαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται παντὶ τῷ Ἰσραὴλ λέγοντες Ἐπικατάρατος ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὃς πότημα χειρὸς ἀνθρώπου προσκυνήσει, καὶ ἐπικατάρατος ἀνὴρ ὃς κτίσματα παρὰ τὸν κτίσαντα προσκυνήσει. καὶ εἶπεν πᾶς ὁ λαὸς Ἀμήν ἀμήν.

Καὶ ὑμνησεν πᾶς ὁ λαὸς τὸν κύριον καὶ εἶπεν Εὐλόγητός κύριος, ὃς ἔδωκεν κατάπαυσιν τῷ λαῷ Ἰσραὴλ κατὰ πάντα ὅσα

dicunt | καὶ εἶπαν (ita EFH; G εἶπατε λοιπόν) πάντες (E om) οἱ διδ. πρὸς πάντα τὸν λαὸν κυρίου (haec cum FGH; E πρὸ πάντων τῶν λαῶν) .. C om καὶ εἶπαν *maior cum sequitur* καὶ εἶπαν οἱ ἱερεῖς | Εἰ: ita FH, *item* Coptus ut videtur (postquam enim nonnulla praecedunt quae legi sequuntur, pergunt quando haec sunt insignia corporis oculis nostris) .. EG om | ὑμῶν cum FH .. EG Copt ὑμῶν | γινώσκοντες γινώσθε cum FGH Copt .. E γινώσκετε οὖν καὶ γινώσθε | οἶκος Ἰακώβ cum FH, *item* G ὁ οἶκ. τοῦ Ἰακ., *item* Copt .. E λαὸς Ἰσραὴλ | Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ἐπὶ ξύλ. κρεμ. cum FGH Copt .. E om una cum seqq. καὶ ἕτερα γραφὴ διδάσκει (Copt *Etiam scriptura nos docet*) | οὐρανὸν cum G .. E αἰ | ἐποίησαντο cum G .. E ἐποίησαν | ἀπολούνται cum G (item Copt) .. E ἀπολέσωσαν | καὶ οἱ Λευ. cum GE .. G om οἱ | Εἰ ἕως τοῦ σώμμου (ita oodex, sed quid sit non assequor) τ. λεγ. Ἰωβὴλ τὸ μν. αὐτοῦ cum G; nec fere aliter Copt, sed plura ibi latent. Legitur enim sic *Et dixerunt sacerdotes et Levitae inter se . . . et ille quem vocant Iobai, eius memoria persistit, si . . . scilicet nomen eius manserit esse in sempiternum et relicturnum esse sibi populum novum* .. C καὶ ἕως τοῦ λεγομένου Ἰωβὴλ τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ .. E εἰ ἐν τοσούτῳ μετὰ τοῦ λεγομένου Ἰησοῦ καὶ τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ ἐστὶ | ἐπικρατεῖ (C -κρατῆ) ἕως cum CG .. E ἐπικρατίσεως | καὶ ἔγειρεν cum G, *item* C ἐγείρη .. E ποιεῖ | καὶ οἱ Λευῖται cum GE .. G om οἱ | χειρὸς ἀνθρώπου cum GE .. G χειρῶν ἀνθρώπων | καὶ ἐπικατάρατος ὁ ἀνὴρ ὃς κτίσματα (Copt *creaturam*) π. τ. κτίσ. προσκυνήσει cum E Copt .. CG om | καὶ εἶπεν πᾶς ὁ λαὸς Ἀμήν ἀμήν cum GE (is addit quod vocatur γένος) Copt (ter habet ἀμήν) .. G ab hoc εἶπ. πᾶς ὁ λαὸς *transiit ad id quod sequitur* ὑμνησεν πᾶς ὁ λαὸς

Καὶ ὑμνησεν: ita E Copt .. C κ. λοιπόν ὑμν. | Εὐλόγητός κύριος (E add ἀμήν) ὃς ἔδωκεν cum EG Copt .. C om male Εὐλογ. κύριος | κατάπαυσιν cum CG .. E ἀνάπαυσιν | κατὰ πάντα ὅσα ἐπέλεγε: haec (nobiscum) Copt cum

πρὸς αὐτόν Κύριε, οὐχὶ τὰ σημεῖα προσεκύνησαν τὸν Ἰησοῦν, ἀλλ' οἱ στρατιῶται οἱ ταῦτα κατέχοντες ἀμελῶς.

⁶ Λέγει ὁ Πιλάτος τῷ ἀρχισυναγῶγῃ Ἐκλεξαι ἄνδρας δυνατοὺς δώδεκα καὶ δὸς αὐτοῖς τὰ σημεῖα ὥστε κατέχειν ταῦτα ἰσχυρῶς. καὶ τούτου γενομένου ἐκέλευσεν ὁ Πιλάτος τῷ ὑπηρετῇ ἐκβαλεῖν ἔξω τὸν Ἰησοῦν καὶ πάλιν εἰσαγαγεῖν αὐτόν. εἰσερχομένου δὲ αὐτοῦ πάλιν ἐκλιναν τὰ σημεῖα καὶ προσεκύνησαν αὐτόν. ἐθαύμασεν οὖν μεγάλως ὁ Πιλάτος. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι εἶπον Μάγος ἐστίν, καὶ διὰ τοῦτο ποιεῖ αὐτά.

CAPUT II.

¹ Λέγει ὁ Πιλάτος τῷ Ἰησοῦ Ἀκούεις τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν, καὶ οὐκ ἀποκρίνη; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγει Πᾶς ἄνθρωπος ἐξουσίαν ἔχει τοῦ λαλεῖν εἴτε καλὸν θέλει εἴτε κακόν. ἔχοντες οὖν καὶ αὐτοὶ ἐξουσίαν ἃ θέλουσιν λέγουσιν.

² Εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν Τί ἔχομεν λέγειν περὶ σοῦ; πρῶτον, ὅτι ἐξ ἁμαρτίας εἶ γεννημένος. δεύτερον, ὅτι διὰ σέ, ὅτε ἐγεννήθης, ἐφόνευσαν τὰ βρέφη. τρίτον, ὅτι ὁ πατήρ σου καὶ ἡ μήτηρ σου ἔφυγον εἰς τὴν Αἴγυπτον, διὸ οὐδὲν εἶχον θάρσος εἰς τὸν λαόν.

³ Ἐπὶ τούτοις ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι οἱ παρόντες ἐκείσε θεοσεβεῖς ἄνθρωποι καὶ εἶπον Ἡμεῖς λέγομεν ὅτι ἡ γέννησις αὐτοῦ ἐξ ἁμαρτίας οὐκ ἔστιν. οἶδαμεν γὰρ ὅτι τὴν μητέρα αὐτοῦ Μαριάμ ὁ Ἰωσήφ κατὰ λόγον μνηστείας ἐδέξατο εἰς τήρησιν.

τὰ σημεῖα: C τὰ σημαῖα

6. δυνατούς: C καλοὺς δυνατούς | καὶ δὸς αὐτ. τ. σημεῖα: haec BC om | ταῦτα: BC αὐτά | δὲ αὐτοῦ πάλιν ἐκλιναν: BC δὲ τοῦ Ἰησοῦ ἐκλιναν | προσεκύνη αὐτόν: C add ὡς βασιλέα τῶν βασιλευνόντων καὶ κύριον τῶν κυριευόντων | ἐστίν: ita A .. (B?) C ἐστὶ | ποιεῖ αὐτά: B π. ταῦτα

II, 1. τί οὗτοι: A τί ὅτι | ἀποκρίνη: C ἀποκρίνει | εἴτε καλ. 2. ε. κακόν: ita AB .. C ἃ θέλει | οὖν: C om | ἃ θέλ. λέγουσιν cum A .. B ἃ θέλ. λέγειν, C φθέγγειν ἃ θέλουσιν

2. Εἶπον: C add οὖν | C γεγεννημένος | ὅτε ἐγεννήθης: A ὅτι ἐγ. | ἐφόνευσαν τὰ βρέφη cum C .. A ἐφονεύθησαν δεκατέσσαρες χιλιάδες βρέφη, B ἐφονεύθη. τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες βρέφη | εἰς τὴν Αἴγ. cum A .. BC om τὴν | θάρσος cum A .. C θάρρος, B θάρρος

3. οἱ (A om) παρόντες ἐκείσε cum AB .. C οἱ παρ. δώδεκα | ὅτι ἡ γέννησις αὐτοῦ -- Μαριάμ (ita B; A Μαρίαν) -- ἐδέξατο (h. l. A add ταύτην. Quod si quis retinere voluerit, non tam ταύτην quam ἐαυτῷ corrigendum vi-

εἶπεν ὁ Πιλάτος Λοικὸν ψεύδεσθε ὑμεῖς οἱ λέγοντες ὅτι ἐξ ἀμαρτίας ἐστὶν ἡ γέννησις αὐτοῦ. λέγουσιν πάλιν αὐτοὶ τῷ Πιλάτῳ Ὁ λαὸς ὅλος μαρτυρεῖ ὅτι μάγος ἐστίν. ἀπεκρίθησαν οἱ θεοσεβεῖς Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον Ἡμεῖς καὶ εἰς τὴν μνηστειάν τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἦμεν, καὶ Ἰουδαῖοί ἐσμεν, καὶ πᾶσαν τὴν πολιτείαν αὐτοῦ οἴδαμεν· ἀλλὰ μάγον εἶναι, τοῦτο οὐκ οἴδαμεν. οἱ δὲ ταῦτα λέγοντες Ἰουδαῖοι ἦσαν οὗτοι· Λάζαρος, Ἀσθάριος, Ἀντάνιος, Ἰάκωβος, Ζαράς, Σαμουήλ, Ἰσαάκ, Φινεές, Κρίσπος, Δάγριππος, Ἀμεσὲ καὶ Ἰούδας.

⁴ Λέγει οὖν πρὸς αὐτοὺς ὁ Πιλάτος Εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Καίσαρος θέλω εἶνα ὁμώσητε, εἰ χωρὶς ἀμαρτίας ἐστὶν ἡ γέννησις τοῦ ἀνθρώπου τούτου. ἀπεκρίθησαν αὐτοὶ Ὁ νόμος ἡμῶν ὀρίζει εἶνα μηδὲν ὀμνύωμεν, ὅτι μεγάλη ἀμαρτία ἐστὶν ὁ ὅρκος. πλὴν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Καίσαρος ὀμνύωμεν ὅτι χωρὶς ἀμαρτίας ἐστὶν ἡ γέννησις αὐτοῦ· εἰ δὲ ψευδόμεθα, κατατομηθῆναι πάντας ἡμᾶς κέλευσον. ταῦτα τούτων εἰπόντων ἀπεκρίθησαν οἱ κατηγοροῦντες Ἰουδαῖοι πρὸς τὸν Πιλάτον καὶ εἶπον Καὶ πλέον πιστεύεις τοῖς τοιούτοις δώδεκα μόνοις Ἰουδαίοις ἢ τῷ παντὶ πλήθει καὶ ἡμῖν ἀκριβῶς εἰδῶσιν αὐτὸν μάγον καὶ βλάσφημον καὶ υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν ὀνομάζοντα;

⁵ Τότε ἐκέλευσεν ὁ Πιλάτος ἐξελεῖν πάντας ἐκ τοῦ πραιτωρίου ἄνευ μόνων τῶν βρῆθέντων δώδεκα· καὶ τούτου γενομένου

ἀετιμ.) -- πάλιν αὐτοὶ (B αὐτ. πάλ.) -- ὅλος (A om) -- μάγος (A ὁ μάγος) -- Ἰουδαῖοι (B οἱ Ἰουδ.) -- ἦμεν (B ἡμεῖσα) -- εἶναι τοῦτο (A εἶν. τούτου, B τούτου εἶν.) οὐκ οἴδαμεν (A οἴδαμεν) cum AB .. C sic: ὅτι ἡ γέννησις αὐτοῦ καὶ ἡ ἀναστροφή οὐκ ἐστὶν ἐξ ἀμαρτίας, ὡς φατέ· ὅτι καὶ εἰς τὴν μνηστειάν τῆς μητρὸς αὐτοῦ εἰσμέν (sic; corrige ἦμεν. Item C infra εἶσαν pro ἦσαν.), καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Μαρία ἐδόθη τῷ Ἰωσήφ εἰς μνηστειάν, οὐ γαμυήν, ἀλλ' εἰς τήρησιν· καὶ πᾶσαν τὴν πολιτείαν αὐτοῦ ἴδομεν (codex ἴδομεν), ἀλλὰ μάγον ἢ πλάστον οὐκ οἴδαμεν, ὡς φάγγεσθε (cod. -σθαι) | λέγοντες Ἰουδαῖοι cum BC .. A λέγ. θεοσεβεῖς Ἰουδ. | Λάζαρος usque Κρίσπος: in his nominibus codd. ABC prorsus consentiunt | Δάγριππος cum BC .. A Δαγριππος (hæc accedit). Ex altera recensione uomen Ἀγριππας huc quadrat | Ἀμεσὲ cum A .. BC Εὐμυσσὸ

4. τοῦ Καίσαρος: C om τοῦ | ἀπεκρ. οὗτοι cum AC .. B add καὶ εἶπον | εἶνα μηδ. ὀμνύωμ. cum AB .. C μη ὀμνύειν ὅλως | πλὴν cum A .. BC πλ. δέ | ὀμνύομεν cum A .. BC ὀμνύωμεν | πάντας cum A .. BC om | ταῦτα τούτ. εἶπ. cum AB .. C om | πρ. τὸν Πιλ. cum A .. BC om τὸν | μόνοις cum A .. BC om | τῷ παντὶ cum A .. BC παντὶ τῷ | βλάσφημον cum BC .. A βλασφημοῦντα | ἑαυτὸν: C om

5. ἐξελεῖν πάντας cum AC .. B πάντας ἐξελθ. | μόνων: AC μόνων |

λέγει πρὸς αὐτοὺς κρυφίως ἃ Πιλάτος Τὸν ἄνθρωπον τοῦτον φαίνεται ὅτι ἀπὸ φθόνου καὶ μανίας θέλουσιν οἱ Ἰουδαῖοι ἕνα φονεύσουσιν αὐτόν. Ἐν γάρ, διότι καταλύει τὰ σάββατα, κατηγοροῦσιν αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ τότε ποιεῖ καλὸν ἔργον, διὰτι θεραπεύει τοὺς ἀσθενεῖς· τοῦτο καταδική θανάτου εἰς τὸν ἄνθρωπον οὐκ ἔστιν. λέγουσιν αὐτῷ καὶ οἱ δώδεκα Ναί, κύριε, οὕτως ἔχει.

CAPUT III.

¹ Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πιλάτος ἔξω μετ' ὀργῆς καὶ θυμοῦ, καὶ λέγει πρὸς τὸν Ἄνναν καὶ τὸν Καϊάφαν καὶ πρὸς τὸν ὄχλον οἱ ἔφερον τὸν Ἰησοῦν Μάρτυρα ἔχω τὸν ἥλιον ὅτι οὐδὲν πταῖσμα εὐρίσκω εἰς τοῦτον τὸν ἄνθρωπον. ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος Εἰ οὐκ ἦν οὗτος γόης καὶ μάγος καὶ βλάσφημος, οὐκ ἂν πρὸς τὸ μεγαλεῖον τὸ σὸν αὐτὸν ἤγομεν. εἶπεν ὁ Πιλάτος Ἐξετάσατε τοῦτον ὑμεῖς, καὶ ἐπεὶ νόμον ἔχετε, καθὼς λέγει ὁ νόμος ὑμῶν, οὕτως ποιήσατε. εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι Ὁ νόμος ἡμῶν οὐδένα ἄνθρωπον παραχωρεῖ φονεῦσαι. λέγει ὁ Πιλάτος Εἰ ὑμεῖς φονεύειν οὐ βούλεσθε, πόσον μᾶλλον ἐγώ.

² Τότε ἐστράφη ὁ Πιλάτος ἐν τῷ παλατίῳ καὶ λέγει πρὸς τὸν Ἰησοῦν Εἰπέ μοι, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς Σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι Ἰουδαῖοι εἶπον τοῦτο πρὸς

φαίνεται: A praem ἄρχοντες, item BC κατὰ τὸ φαινόμενον ἄρχοντες, quae verba in margine ad οἱ Ἰουδαῖοι adscripta fuisse iam Thilo suspicatus est. Praeterea B post φαίνεται add μοι | ἀπὸ φθόνου cum AB .. C διὰ φθόνου | καὶ μανίας cum A .. BC om καὶ | φονεύσουσιν cum AC .. B (?) φονεύσωσιν | ἔν: A ἐάν, C ἕνα | τὰ σάββατα cum BC .. A τὸ σάββατον | A κατηγορ. αὐτόν | διὰτι θεραπεύει cum BC .. A ὅτι θεραπεύ. | τοὺς ἀσθενεῖς: C add εἰς καὶ τὰς λοιπὰς ἡμέρας | τοῦτο καταδική cum BC .. A τότε καταδ. | καὶ οἱ δώδ. cum C .. AB om καὶ | C κύριέ μου

III, 1. καὶ τὸν Καϊάφαν: C om τόν | ὄχλον cum BC .. A λαόν | οἱ ἔφερον (BC ἔν ἤφερον) τ. Ἰησ. cum BC .. A om | Μάρτυρα -- εἰς τ. τ. ἄνθρωπ. cum AB .. C τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, atque eadem B praemittere dicitur illis Μάρτυρα etc | ἀπεκρ. ὁ ὄχλ. cum A .. BC add καὶ εἶπεν | Εἰ οὐκ cum A .. BC Ἐάν μὴ | μάγος κ. βλάσφημος cum A .. BC βλάσφ. κ. μάγ. καὶ κακοποιός | αὐτόν ἤγομεν cum A .. BC ἤγομ. αὐτ. καὶ παρεδώκαμεν | εἶπεν ὁ Πιλ. cum A .. BC εἶπ. οὖν ὁ Πιλ. | C Ἐξετάσατε | A οὕτω | εἶπον οἱ Ἰουδ. cum AB .. C εἶπ. οὖν οἱ Ἰουδ. | φονεῦσαι cum A .. BC ἡμᾶς φον. | πόσον: sic AB; C τόσον

2. καὶ λέγει πρ. τὸν Ἰησοῦν cum A .. BC καὶ ἐφώνησεν τὸν Ἰησοῦν (C τῷ Ἰησοῦ) καὶ εἶπεν αὐτῷ | σὺ εἶ cum AC .. B εἰ σὺ εἶ | ἀπεκρ. ὁ Ἰησ.

σέ, ἵνα με ἐρωτήσεις; εἶπεν ὁ Πιλάτος Καὶ μήτι ἐγὼ Ἑβραῖός εἰμι; ἐγὼ οὐκ εἰμι Ἑβραῖός· ὁ λαός σου δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε εἰς τὰς χεῖράς μου· καὶ εἶπέ μοι εἰ βασιλεὺς εἶ τῶν Ἰουδαίων. ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ· εἰ γὰρ ἦν ἡ ἐμὴ βασιλεία ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ, οἱ στρατιῶταί μου οὐκ ἂν ἐμελλον ἀμελεῖσαι κρατηθῆναι με· λοιπὸν ἡ βασιλεία μου οὐκ ἔστιν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ. λέγει ὁ Πιλάτος Τὸ λοιπὸν βασιλεὺς εἶ; εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Σὺ εἶπας· ἐγὼ εἰς τοῦτο ἐγεννήθην τοῦ μαρτυρεῖν τὴν ἀλήθειαν, καὶ εἴ τίς ἐστὶν ἄνθρωπος τῆς ἀλήθειας, πιστεύει τὸν λόγον μου καὶ ποιεῖ αὐτόν. λέγει ὁ Πιλάτος Τί ἐστὶν ἡ ἀλήθεια; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς Ἡ ἀλήθειά ἐστὶν ἐκ τῶν οὐρανῶν. λέγει ὁ Πιλάτος Ἐν τῇ γῆ δὲ οὐκ ἔστιν ἀλήθεια; λέγει ὁ Χριστός Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια· καὶ πῶς ἐν τῇ γῆ κρύβεται ἡ ἀλήθεια παρὰ τῶν ἐχόντων γῆ-
την ἐξουσίαν;

CAPUT IV.

1 Ἀφείς οὖν ὁ Πιλάτος τὸν Χριστὸν μόνον ἐξῆλθεν ἔξω καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις Ἐγὼ οὐδὲν εὕρισκω πταῖσμα εἰς τοῦτον τὸν ἄνθρωπον. ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι Ἡμεῖς ἵνα εἰπώμεν τῇ μεγαλειότητί σου τί εἶπεν αὐτός· εἶπεν ὅτι δύναμαι καταλύσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομησαι αὐτόν. λέγει ὁ Πιλάτος Καὶ ποῖον ναὸν εἶπεν ἵνα καταλύσῃ; εἶπον οἱ Ἑβραῖοι Τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος, ὃν ἐκτιζεν ὁ Σολομὼν ἐπὶ ἔτεσι τεσσαράκοντα ἕξ.

cum A .. BC ἀπεκρ. αὐτῷ ὁ Ἰησ. καὶ εἶπεν | ἐρωτήσεις: ita AC .. B - τήσης | C εἶπεν δὲ ὁ Πιλ. | ἐγὼ οὐκ εἰμι Ἑβρ. cum AB .. C om | ὁ λα. σου δὲ cum A .. BC om δέ | οὐκ ἔστ. ἐν τῷ κ. τούτῳ: C add ἀλλ' αἰώνιος | ἐμελλον cum A .. BC ἐμελόν | ἐν τούτῳ τ. κ. cum A .. BC ἐν τῷ κ. τούτῳ | Τὸ λοιπὸν cum AB .. C om Τό | εἶπ. ὁ Ἰησ. cum A .. BC ἀπεκρίθη Ἰησοῦς | Τί ἐστ. ἡ ἀλήθ. cum A .. BC om ἡ | ἀπεκρ. ὁ Ἰησ. (B ὁ Χριστός) Ἡ ἀλήθ. ἐστ. (A add ὁ Χριστός ὁ) ἐκ τ. οὐρ. - γῆτην ἐξουσίαν cum AB .. C ἀπεκρ. ὁ Ἰησ. Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια, ὅς λαλῶ τὴν ἀλήθειαν

IV, 1. εἰς τοῦτ. τ. ἄνθρωπ. cum A .. B ἐν τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ, C ἐν τῷ ἀνθρ. τούτῳ | Ἡμεῖς ἵνα εἰπώμεν cum AB .. C Ἐροῦμεν | εἶπεν ὅτι cum AB .. C ἔφη ὅτι | λέγει ὁ Πιλ. Καὶ (A om) -- καταλύσῃ (B - λύσει); εἶπε οἱ Ἑβραῖοι (B Ἰουδαῖοι) -- ἐπὶ ἔτεσι (B ἐπὶ ἔτη) τεσσα. ἕξ cum AB .. C ὃν (prioribus omisiis) ἐκτιζεν ὁ Σολομὼν (hoc accentu) ἐπὶ ἔτη τεσσα. ἕξ. καὶ ἀναστάς ὁ ἀρ-

² Λέγει ὁ Πιλάτος ἰδίᾳ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους Παρακαλῶ ὑμᾶς, μηδὲν ποιήσατε κακὸν εἰς τοῦτον τὸν ἄνθρωπον. ἐὰν γὰρ ποιήσητε κακὸν εἰς τοῦτον, ἄδικα μέλλετε ποιήσειν· οὐ γὰρ ἐστὶν δίκαιον ἀποθανεῖν τοιοῦτον ἄνθρωπον, ὅστις ἐποίησεν ἀγαθὰ μεγάλα πρὸς πολλοὺς ἄνθρώπους. εἶπον οὖν οὗτοι πρὸς τὸν Πιλάτον Εἰ ὁ ἀτιμάσας, κύριέ μου, τὸν Καίσαρα ἀξιός ἐστι θανάτου, πῶσῳ γε μᾶλλον οὗτος ὁ ἀτιμάζων τὸν θεόν.

³ Τότε ὤρισεν ὁ Πιλάτος, καὶ ἐξῆλθον πάντες ἔξω. εἶτα λέγει τῷ Ἰησοῦ Τί θέλεις ποιήσω σοι; λέγει ὁ Ἰησοῦς τῷ Πιλάτῳ Ποίησον εἰς ἐμέ ὅπως ἐστὶν ὠρισμένον. λέγει ὁ Πιλάτος Πῶς ἐστὶν ὠρισμένον; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς Ὁ Μωυσῆς καὶ οἱ προφῆται ἔγραψαν σταυρωθῆναι με καὶ ἀναστῆναι. ἀκούσαντες οἱ Ἑβραῖοι εἶπον πρὸς τὸν Πιλάτον Τί ζητεῖτε ἀκούσαι μεγαλύτεραν ὑβρίν ἐξ αὐτοῦ πρὸς τὸν θεόν; λέγει ὁ Πιλάτος Ὑβρεως λόγος οὗτος πρὸς τὸν θεόν οὐκ ἐστὶν, ἐπεὶ ἐν ταῖς προφητικαῖς βίβλοις γράφεται. εἶπον οἱ Ἑβραῖοι Ἡ ἡμετέρα γραφή λέγει Ἐὰν πταίῃσῃ ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπον, ἤγγουν ἐὰν ὑβρίσῃ αὐτόν, ἀξιός ἐστὶν ἵνα λαμβάνῃ μετὰ βράβδου πληγὰς τεσσαράκοντα· ἐὰν δὲ ὑβρίσῃ τις τὸν θεόν, ἵνα λιθοβολῆται.

⁴ Τότε ἦλθε μηνυτῆς ἀπὸ τῆς Πρόκλης τῆς γυναικὸς Πιλάτου πρὸς αὐτόν· τὸ δὲ μήνυμα ἔλεγεν ὅτι πρόσεχε μὴ συγκα-

χιερεὺς λέγει τῷ Ἰησοῦ Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῶν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. λέγει Ἰησοῦς (νομὸς ὁ Ἰησ.) Σὺ εἶπας. τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέσχισεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων ὅτι βλασφημήσησιν· τί ἐπι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων; ἤκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ

2. ἰδίᾳ cum A .. B κατ' ἰδίαν, C κατ' ἰδίᾳ | C πρὸς τοὺς ἀρχιερ. καὶ γραμμ. καὶ Φαρισ. | C om Παρακαλῶ -- ἐὰν γὰρ ποιήσητε (B -στε) κακ. εἰς τοῦτ. (B εἰς τοῦτ. κακ.) -- ποιήσειν | C μεγάλα ἀγαθὰ εἰς πολλ. ἀνθρ. | C θανάτ. ἐστὶν | γε cum C .. AB om | ὁ ἀτιμάζων cum A .. B ὁ ἀτιμάσας .. C ὁ ὑβρίζων

3. C ὤρισεν. Ἰησ. cum A .. BC nil nisi καὶ κἀλὸν ὁ Ἰησοῦς ἔφη | με καὶ ἀναστ. cum BC .. A κ. ἀναστ. με | ἀκούσ. οἱ Ἑβρ. cum A .. BC ἀκούσ. δὲ ταῦτα οἱ Ἰουδαῖοι (B Ἑβραῖοι) | ζητεῖτε cum A .. BC ζητεῖς | μεγαλύτεραν cum AB .. C μεγαλύτεραν | λόγος οὗτος cum AC .. B (?) ὁ λ. οὔτ. | B πρὸς θεόν | Ἐὰν πταίῃσῃ -- ὑβρίσῃ αὐτόν cum AB .. C Ἐὰν ὑβρίσει ἄνθρωπος ἄνθρωπον | ε om ἀξιός ἐστιν | C ἵνα λαμβάνει | C εἰ δὲ τὸν θε. ὑβρίσει τις | C λιθοβοληταί, A -λίται

4. τὸ δὲ μήνυμα ἔλεγ: cum AB .. C nil nisi λέγων | ὅτι πρ. μὴ συγκ.

ταβῆς ἕνα γένηται τι κακὸν εἰς τὸν Ἰησοῦν τὸν καλὸν ἄνθρωπον. ὅτι κατὰ ταύτην τὴν νύκταν φοβεροὺς ὄνειρους εἶδον δι' αὐτόν. ἔδωκεν δὲ ἀπολογίαν ὁ Πιλάτος πρὸς τοὺς Ἑβραίους λέγων ὅτι ἐὰν ἔχετε ὕβριν εἰς τὸν θεὸν τὸν λόγον ὃν λέγετε ὅτι εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, λάβετε αὐτὸν καὶ κρίνατε ὑμεῖς κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν. εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Ἐμεῖς θελομεν ἕνα σταυρώσεις αὐτόν. λέγει ὁ Πιλάτος Οὐκ ἔστιν τοῦτο καλόν.

⁵ Στραφεὶς δὲ ὁ Πιλάτος πρὸς τὸν λαὸν εἶδε πολλοὺς κλαίοντας, καὶ εἶπεν Ἐμοὶ δοκεῖ ὅτι οὐκ ἔστι τοῦ λαοῦ παντὸς θέλημα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ἀποθανεῖν. λέγουσιν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς Ἐμεῖς διὰ τοῦτο τὸν λαὸν ἅπαντα ἠγάγομεν, ἕνα λάβης πληροφορίαν ὅτι πάντες τὸν θάνατον αὐτοῦ θελοσιν. λέγει ὁ Πιλάτος Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; εἶπον οἱ Ἑβραῖοι Βασιλέα ἑαυτὸν εἶναι λέγει καὶ υἷὸν θεοῦ.

CAPUT V.

¹ Ἰουδαῖος οὖν θεοσεβῆς μέσον σταθεὶς ὀνόματι Νικόδημος εἶπεν πρὸς τὸν Πιλάτον Δέομαι τῆς μεγαλειότητός σου ἐᾶσαι με εἰπεῖν πρὸς σέ ὀλίγα τινὰ ῥήματα. Εἰπέ, ἔφη ὁ Πιλάτος. λέγει ὁ Νικόδημος Ἐγὼ εἶπα τοῖς ἱερεῦσιν καὶ τοῖς Δουτίταις καὶ τοῖς γραμματεῦσι καὶ τῷ λαῷ παρῶν ἐν τῇ συναγωγῇ Τίνα λόγον ἔχετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ θαύματα ποιεῖ, ὅσα ἄνθρωπός ποτε οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ μὴ ποιήσει. ἄφετε οὖν αὐτόν· καὶ εἰ μὲν ἔστιν ἀπὸ θεοῦ ὅσα ποιεῖ, ἴστασθαι

ἕνα γένητ. (A λέγηται) -- τ. καλ. ἄνθρωπον (A τ. καλ. τὸν ἄνθρωπον, sed correctum est ἀνθρώπων, non mutato τόν) cum AB .. C Πρόσεχε τῷ δικαίῳ Ἰησοῦ μὴ συγκαταβῆς (omissum est ἕνα) γένηται τι κακὸν εἰς αὐτόν | ταύτην cum BC .. A om | νύκταν cum AC | Ἑβραίους cum A .. BC Ἰουδαίους | λέγων (cedex ὁ λέγ.) ὅτι ἐὰν ἔχετε ὕβριν εἰς τ. θ. τὸν λόγ. cum A .. BC Ἰδοὺ ἐὰν ἔχετε ὅτι ὕβρις ἐστὶ πρὸς τ. θ. τὸν λόγ. | εἶπον οἱ Ἰουδ. cum AB .. C λέγουσιν οἱ ἱερεῖς καὶ γραμματεῖς | ἕνα σταυρώσεις (B -σης) cum BC .. A ἕνα σταυρώσωμεν | C (item B?) ἔφη ὁ Πιλάτος

5. Στραφεὶς δὲ ὁ Πιλ. -- ὅτι οὐκ ἔστι (ita A; B οὐκ εἶναι) -- δέλοσιν. λέγει ὁ Πιλάτος cum AB .. C omnia om | εἶπ. οἱ Ἑβρ. cum A .. BC εἶπ. οὖν οἱ Ἰουδαῖοι

V. 1. Ἰουδ. οὖν μέσον σταθεὶς -- ἐᾶσαι μ. (A μοι) -- Εἰπέ, ἔφη ὁ Πιλ. (B ἔφ. ὁ Πιλ. Εἰπέ) -- ἐν τῇ συναγωγῇ Τίνα cum AB .. C nil nisi haec Ἰουδ. οὖν θεοσεβ. Νικόδημος ὀνόματι σταθεὶς μέσον πάντων ἔφη Τίνα | C. om. αὐτὸ μὴ ποιήσει | C om οὖν | εἰ μὲν ἔστιν .. C om ἔστω

μελλουσιν· εἰ δὲ ἐστὶν ἀπὸ ἀνθρώπων, καταλυθῆναι μελλουσιν. Καθὼς ἐγένετο καὶ ὅταν ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν Μωυσῆν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ὁ Φαραὼ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου ἵνα ποιήσῃ σημεῖον, καὶ ἐποίησεν. εἶτα εἶχεν ὁ Φαραὼ καὶ μάγους δύο, τὸν Ἰακὼβ καὶ τὸν Ἰαμβρῆν, καὶ ἐποίησαν καὶ αὐτοὶ σημεῖα μαγικῆ τέχνης χρώμενοι, οὐχὶ δὲ ὅσα ἐποίησεν ὁ Μωυσῆς. εἶχον δὲ οἱ Αἰγύπτιοι τοὺς τοιοῦτους μάγους ὡς θεοὺς· διότι δὲ οὐκ ἦσαν ἐκεῖνοι ἐκ θεοῦ, κατελύθησαν ὅσα ἐποίησαν. οὗτος οὖν ὁ Ἰησοῦς τὸν Λάζαρον ἀνέστησεν, καὶ ζῆ. διὰ τοῦτο δέομαί σου, κύριέ μου, ἵνα μηδὲν παραχωρήσῃς φονευθῆναι τοῦτον.

² Ἐθυμώθησαν οἱ Ἑβραῖοι κατὰ τοῦ Νικοδήμου καὶ εἶπον αὐτῷ Τὴν ἀλήθειαν τοῦ Ἰησοῦ ἵνα παραλάβῃς καὶ μέρος ἵνα ἔχῃς μετ' αὐτοῦ. λέγει ὁ Νικοδήμος Ἀμήν ἀμήν· γένοιτό μοι καθὼς λέγετε.

CAPUT VI.

¹ Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Νικοδήμου ἕτερος ἐγερθεὶς Ἑβραῖος λέγει τῷ Πιλάτῳ Δέομαί σου, κύριέ μου Πιλάτε, ἀκουσον κάμου. ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος Εἶπέ ὃ τι βούλη. λέγει ὁ Ἑβραῖος Ἐγὼ ἐκείμην ἀσθενῶν ἐπὶ κλίνης ἑτη τριάκοντα ὀκτώ, καὶ ἰδὼν με ἐλυπήθη καὶ εἶπέ μοι Ἐγείρου, ἄρον τὸν κράββατόν σου καὶ

C om εἰ δὲ ἐστὶν usque καταλυθ. μέλλ. | καὶ εἶπεν πρὸς cum BC .. A om καὶ | ὁ Φαραὼ βασ. τῆς Αἰγύπτου: BC om ὁ et τῆς | B (?) δύο | καὶ τὸν Ἰαμβρῆν: BC om τόν | καὶ ἐποίησαν καὶ αὐτοί: C om καὶ prius | οὐχὶ δὲ ὅσα -- κατελύθησαν ὅσα ἐποίησ. cum A .. BC καὶ κατελύθησαν (C ἐκατελύθησαν) αὐτῶν τὰ σημεῖα ὑπὸ τῆς Μωσαϊκῆς ῥάβδου, διότι οὐκ ἦσαν ἐκ θεοῦ, εἰ καὶ ὡς θεοὺς εἶχον τοὺς μάγους οἱ Αἰγύπτιοι | ἀνέστησεν: C add τεταρταῖον διὰ λόγου μόνου | καὶ ζῆ: C add τὰ ἔργα αὐτοῦ παρίστανται ἀληθινὰ πρὸς Ἐλεγγον τοῦ φθόγου τῶν Φαρισαίων. | ἵνα μηδὲν παραχωρήσῃς: C μηδὲν (sic) παραχωρήσεις | φονευθ. τοῦτον cum AB .. C φονευθ. τὸν τοιοῦτον ἱατρον καὶ ζωοτρόφον

2. Ἐθυμώθησαν cum A .. BC add λιάν | οἱ Ἑβραῖοι cum AB .. C οἱ γραμματεῖς | τοῦ Ἰησοῦ: C om τοῦ | ἵνα ἔχῃς: ita AC; B (?) ἵνα ἔχῃς | B ter habet ἀμήν | γένοιτό μοι (B om) καὶ λέγ. cum AB .. C om

VI, 1. Ταῦτα εἰπόντος τ. Νικ. cum AB .. C om | Ἑβραῖος cum AB .. C Ἰουδαῖος | κύριέ μου cum A .. BC om μου | ἀπεκρίθη usque ὁ Ἑβραῖος cum A .. BC om | καὶ ἰδὼν με cum BC .. A praem καὶ ἀκούων τὰ λαύματα ὅσα ἐπέει ὁ θεός, ἐκνομία (sic) καὶ ἡγαγόν με βαστακτικῶς ἀνδραποικί μετὰ τοῦ κράββατου ἔμπροσθεν αὐτοῦ | ἄρον cum BC .. A καὶ ἄρον (pergit τ. κράββατόν

ἦπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ ἐν τῷ εἰπεῖν μοι τὸν λόγον ἠγγέρθη καὶ περιεπάτου. λέγουσιν οἱ Ἑβραῖοι Ἐρωτήσατε αὐτὸν ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος τοῦτο γέγονεν. λέγει ἐκεῖνος Ἐν σαββάτῳ. εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι Καὶ λοιπὸν ἀληθῶς ἡμεῖς λέγομεν ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ.

2 Ἐτερος πάλιν σταθεὶς μέσον εἶπεν Ἐγὼ ἐγεννήθην τυφλός, καὶ πορευομένου τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐβόησα πρὸς αὐτὸν λέγων Ἐλέησόν με, κύριε, υἱὲ Δαυδ. καὶ λαβὼν πηλὸν ἔχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εὐθὺς ἀνέβλεψα. Ἐτερος εἶπε Κυλλὸς ἦμην, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐβόησα Ἐλέησόν με, κύριε. καὶ λαβόμενός με τῆς χειρός, εὐθὺς ἠγγέρθη. Ἄλλος εἶπεν Ἐγὼ λεπρός ἦν, καὶ ἰάσατό με μόνον διὰ λόγου.

CAPUT VII.

Εὐρέθη ἐκεῖ καὶ γυνὴ ὀνομαζομένη Βερονίκη καὶ εἶπεν ὅτι δώδεκα ἦν ἔτη ἐγὼ ἐν βύσει αἵματος, καὶ μόνον τοῦ ἱματίου αὐτοῦ τῆς ἄκρας ἠψάμην, καὶ εὐθὺς ἰάθην. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Μαρτυρίαν γυναικὸς ὁ νόμος οὐ παραδέχεται.

CAPUT VIII.

Ἄλλοι ἄνθρωποι ἐβόησαν Οὗτος ὁ ἄνθρωπος προφήτης ἐστὶ, καὶ οἱ δαίμονες αὐτὸν φοβοῦνται. λέγει ὁ Πιλάτος Καὶ πῶς οὐδὲν ἐφοβοῦντο οὕτω καὶ τοὺς γονεῖς ὑμῶν οἱ δαίμονες; λέγουσιν ἐκεῖνοι Οὐ γινώσκομεν. Ἄλλοι πάλιν εἶπον Τὸν Δάξαρρον τέσσαρας ἡμέρας ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ διὰ μόνου λόγου ἀνέ-

σ.) | καὶ ἐν τῷ εἰπεῖν -- περιεπάτου cum AB .. C καὶ εὐθὺς ἦρα τὸ κλειδίον μου καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸν οἶκόν μου | λέγουσιν οἱ -- γέγονεν (B ἐγένετο) -- οὐ τηρεῖ cum AB .. C om (sed vide ad finem sectionis 2.)

2. Ἐτερος πάλιν στ. μέσον (B ἐν μέσῳ) -- ἰάσατό με μόνον διὰ λόγου cum AB .. C sic: Ὁμοίως καὶ ὁ ποτε τυφλὸς ἐκ γεννητῆς (sic, non γενετῆς) καὶ ὁ λεπρὸς καὶ ἄτερος λεπρὸς καὶ παράλυτος ἔκραζαν (sic) διὰ λόγου μόνου τοῦ Ἰησοῦ ἰάθημεν. λέγουσιν οἱ γραμματεῖς Ἄλλὰ διὰ σαββάτου ἐποίησεν, καὶ τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ.

VII. ἦν ἔτη cum BC .. A ἔτη ἦν | τοῦ ἱματ. ἀντ. τῆς ἄκρας cum AB .. C τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ | οἱ Ἰουδαῖοι cum AB .. C οἱ γραμματεῖς | C οὐ δέχεται

VIII. Ἄλλοι ἄνθρωποι cum AB .. C Ἄλλοι πάλιν θεοσεβεῖς | προφ. ἐστὶ cum AB .. C προφ. ἦν | καὶ οἱ δαίμονες -- οὕτω (A οὕτως post ὑμῶν) -- τέσσα. ἡμέρ. ἔχ. ἐν τῷ μνημείῳ (B τεταρταίον ὄντα ἐν τῷ μνημείῳ) -- ἀκούσας

στησεν. ἀκούσας οὖν ὁ Πιλάτος τὴν ἀνάστασιν τοῦ Δαζάρου ἐφοβήθη, καὶ λέγει πρὸς τὸν λαόν Δια τί θέλετε ἕνα χύσητε αἷμα ἀνθρώπου δικαίου;

CAPUT IX.

¹ Ἐἶτα προσεκαλέσατο τὸν Νικέδημον καὶ τοὺς δώδεκα θεοσεβεῖς Ἰουδαίους καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς Τί λέγετε ἕνα ποιήσω, ὅτι ὁ λαὸς ταρασσεται; λέγουσιν ἐκεῖνοι Οὐ γινώσκομεν· ὁ βούλη, ποιήσον. ὁ λαὸς δὲ ἄσπον ποιεῖ, ἀδόκιμος ποιεῖ ἕνα αἶρη τοῦτον. ἐξῆλθεν πάλιν ὁ Πιλάτος ἔξω καὶ λέγει πρὸς τὸν λαόν Οἴδατε ὅτι ἐν ταῖς ἑορταῖς τῶν ἀζύμων ἐστὶν σύνηθες ἕνα ἐλευθερῶ δι' ὑμᾶς ἕνα ἀπὸ τῶν κεκρατημένων εἰς φρουρὰν ὑπευθύνων. ἔχω οὖν ἕνα ἐν τῇ φυλακῇ κακοῦργον ληστὴν λεγόμενον Βαραβᾶν, ἔχω καὶ τὸν Ἰησοῦν, ὅστις ποτὲ κακὸν οὐκ ἐποίησεν· τίνα σὺν ἐκ τῶν δύο θέλετε ἕνα ἀπολύσω ὑμῖν; ἀπεκρίθη ὁ λαὸς Ἀπόλυσον ἡμῖν τὸν Βαραβᾶν. λέγει ὁ Πιλάτος Τί οὖν ποιήσω τὸν Ἰησοῦν; λέγουσιν ἐκεῖνοι Σταυρωθήτω. πάλιν ἐβόησαν ἕτεροι ἐξ αὐτῶν Ἐὰν τὸν Ἰησοῦν ἀπολύσεις, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος, διότι υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν ὀνομάζει καὶ βασιλέα. καὶ εἰ ἐλευθερώσεις αὐτόν, γίνεται βασιλεὺς καὶ μέλλει λαβεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Καίσαρος.

² Ἐθυμώθη οὖν ὁ Πιλάτος καὶ εἶπε Πάντοτε ἡ γενεὰ ὑμῶν ἦν διαβολικὴ καὶ ἄπιστος, καὶ αἰεὶ πρὸς τοὺς εὐεργέτας ὑμῶν ἦτε ἀντιδικοί. εἶπον οἱ Ἑβραῖοι Καὶ τίνας ἦσαν ἡμῶν εὐεργέται; λέγει ὁ Πιλάτος Ὁ θεὸς ἐλευθερώσας ὑμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν Φαραῶ,

οὖν (A ἐκ ταῦτα) -- ἀνθρώπου δικαίου (B δίκαιον ἀνθρώπου) cum AB .. C ἐκ πέντε ἄρτων χιλιάδας ἔδρεψε πέντε, καὶ ἐν ἑπτὰ ἄρτοις χιλιάδας τέσσαρας· καὶ οἱ δαίμονες αὐτὸν φοβούνται. λέγει ὁ Πιλάτος Καὶ πῶς οὐδὲν ἐφοβούντο οὕτω καὶ τοὺς γον. ὑμ. τὰ δαιμόνια; καὶ ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκαν.

IX, 1. Ἐἶτα προσεκαλέσατο -- ὅσων ποιεῖ ἀδόκιμος ποιεῖ (A om ἀδίκ. ποι) ἕνα αἶρη (A εὐρη, B εὐρωσι) τοῦτον (uterque codex τοῦτο) cum AB .. C om | ἐξῆλθεν πάλιν: C εἶτα ἐξῆλθ. πάλ. | Οἴδατε (A Οἶδα) -- ἐστὶν σύνηθες cum AB .. C Ἔθος ἐστὶν ἐν ταῖς ἑορτ. τ. ἀζύμων | ἔχω οὖν ἕνα cum A .. BC om ἕνα | Βαραβᾶν: A h. l. Βαραβᾶν, sed infra Βαραβᾶν (hunc accentum et A et C habent) | C ἀπεκρ. ὁ ἀγνώμων λαός | C ἕτεροι ἐβόησαν | ἀπολύσεις cum C .. A (et B?) -λύσης | B ὀνομάζει ἑαυτὸν | ἐλευθερώσεις (B -σης?) αὐτόν cum AB .. C αὐτ. ἀπολύσης | γίνεται cum BC .. A καὶ γέννηται (γενένηται?)

2. εἶπ. οἱ Ἑβρ. cum AB .. C εἶπ. οὖν οἱ Ἰουδαῖοι | C ὁ ἐλευθερῶν ὑμᾶς | χερ.

καὶ διαπεράσας ὑμᾶς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς ἐπὶ ξηρᾶς, καὶ χορτάσας ὑμᾶς τὴν ὀρτυγομήτραν, ἐκ πέτρας ἀνύκτου ποτίσας τὸ ὕδωρ, καὶ ὁ δοῦς ὑμῖν νόμον, ὃν κατελύσατε τὸν θεὸν ἀρησάμενοι· καὶ εἰ μὴ Μωυσῆς ἐστάθη παρακαλῶν τὸν θεόν, πικρῶ θανάτῳ ἂν ἐμέλλετε παραπολέσθαι. πάντων οὖν ἐκείνων ἐπελάθεσθε. οὕτω δὲ καὶ νῦν λέγετε ὅτι οὐδὲν ἀγαπῶ ἐγὼ τὸν Καίσαρα ἀλλ' ἔχω μῖσος εἰς αὐτόν, καὶ θέλω ἵνα ἐπαβουλεύσωμαι κατὰ τῆς βασιλείας αὐτοῦ.

³ Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ Πιλάτος ἠγέρθη τοῦ θρόνου μετὰ θυμοῦ, θέλων φυγεῖν ἐξ αὐτῶν. ἔκραξαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες Ἐμεῖς τὸν Καίσαρα θέλομεν βασιλεύειν ἡμῶν, οὐ τὸν Ἰησοῦν, διότι ὁ Ἰησοῦς ἐδέξατο ἐκ τῶν μάγων χαρίσματα. καὶ ἤκουσε τοῦτο καὶ ὁ Ἡρώδης ὅτι βασιλεὺς μέλλει γενέσθαι, καὶ ἠθέλησεν ἵνα φονεύσῃ αὐτόν, καὶ ἐν τούτῳ ἀπέστειλεν καὶ ἀπέκτεινε πάντα τὰ βρέφη τὰ ἐν Βηθλεέμ. διὰ τοῦτο δὲ καὶ Ἰωσήφ ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἔφυγον ἀπὸ τοῦ φόβου αὐτοῦ εἰς τὴν Αἴγυπτον.

⁴ Ἀκούσας τοιγαροῦν ὁ Πιλάτος κατεσίγησε πάντα τὸν λαὸν καὶ λέγει Λοιπὸν οὗτός ἐστιν ὁ Ἰησοῦς, ὃν ἐζητεῖ ἵνα φονεύσῃ τότε ὁ Ἡρώδης; λέγουσιν αὐτῷ Ναί. γνωρίσας οὖν ὁ Πιλάτος ὅτι τῆς ἐπικρατείας ἐστὶ τοῦ Ἡρώδου, ὡς ἐκ τοῦ γένους καταγόμενος τῶν Ἰουδαίων ἀπέστειλεν πρὸς αὐτόν τὸν Ἰησοῦν. ὃν ἰδὼν Ἡρώδης ἐχάρη μεγάλως· ἦν γὰρ ἐπιθυμῶν ἰδεῖν αὐτόν

Φαραῶ cum BC .. A χ. τοῦ Φαρ. | βάλ. ὡς ἐπὶ ξηρᾶς (A ξηρῆς) cum AB .. C βάλ. διὰ ξηρᾶς | ὀρτυγομήτραν cum BC .. A μάννα ἐν ἐρήμῳ | ἐκ πέτρας -- τὸ ὕδωρ cum BC .. A καὶ ποτίσ. ὑμ. ὕδωρ ἐκ πέτρ. | καὶ ὁ δοῦς cum AB .. C καὶ διδούς | τὸν (C καὶ τὸν) θεόν³. B om τόν | A ἂν (C om) ἐμέλλ. πάντες παρ. | ἐπελάθεσθε cum BC .. A add καὶ εἰς μετόπιαν οὐκ ἔρχεσθε | αὐτῶ δέ: C om δέ | ὅτι: non est in ABC | οὐδὲν cum BC .. A οὐδέ | θέλω ἵνα ἐπαβουλεύσωμαι cum AB .. C θέλω ἐπαβουλεύσομαι

3. τοῦ θρόνου: ita (absque ἀπό) AB .. C om | C om βέλ. φυγ. ἐξ αὐτ. | C ἔκραξ. οὖν πάλιν | C om ὁ Ἰησοῦς | ἐδέξ. ἐκ τ. μ. cum AC .. B ἐκ τ. μ. ἐδέξ. | καὶ ἤκουσε τ. κ. ὁ (B om) Ἡρώδ. -- καὶ ἠθέλ. cum AB .. C τοῦτο ἀκούσας Ἡρ. -- ἠθέλ. | C ἵνα φονεύσει αὐτόν | A ἀπέκτειναν | διὰ τοῦτο δέ cum A .. BC om δέ | B καὶ ὁ Ἰωσ. ὁ | ἀπὸ τ. φ. αὐτοῦ (ita A³; A³B αὐτῶν) cum AB .. C om | C εἰς Αἴγυπτον

4. κατεσίγησε cum C .. AB praem τοὺς τοιοῦτους λόγους καὶ φοβηθεῖς | λέγει cum BC .. A εἶπε | ἐζητεῖ ἵνα φον. τότε ὁ Ἡρώδ. cum A .. BC ἐζητεῖ τότε Ἡρώδ. φονεύσαι | ὡς ἐκ τοῦ γ. κ. τ. Ἰουδ. cum A .. BC φ. om | BC τὸν Ἰησ. πρὸς αὐτ. | ὃν ἰδὼν -- μεγάλως cum A .. BC καὶ ἰδὼν αὐτόν ὁ Ἡρώδης

ἀπὸ πολλοῦ ἀκούων τὰ θαύματα ἃ ἐποίει. ἐνέδυσεν οὖν αὐτὸν ἱμάτια λευκά· εἶτα ἤρξατο αὐτὸν ἐρωτᾶν. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. θέλων δὲ ὁ Ἡρώδης ἰδεῖν καὶ θαυμά τί ποτε γινόμενον παρὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ μὴ ἰδὼν, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ἀπεκρίνατο πρὸς αὐτὸν τὸν τυχόντα λόγον, αὐτὸν ἀπέστειλεν αὐθις πρὸς τὸν Πιλαῶτον. τοῦτο ἰδὼν ὁ Πιλαῶτος εἶπε τοῖς ὑπῆρέταις αὐτοῦ ἀγαγεῖν ὕδωρ. νιπτόμενος οὖν τὰς χεῖρας μετὰ τοῦ ὕδατος ἔφη πρὸς τὸν λαόν· Ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ καλοῦ ἀνθρώπου τούτου. ὑμεῖς ὕψεσθε ὅτι ἀδικῶς φονεύεται, ἐπεὶ οὔτε ἐγὼ εὗρον ἐν αὐτῷ αἰτίαν, ἀλλ' οὔτε Ἡρώδης· διὰ τοῦτο γὰρ ἐπεμψεν αὐθις τούτον πρὸς ἐμέ ὅπισθεν. εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι· Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.

⁵ Τότε ἐκάθισεν ὁ Πιλαῶτος εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ ἵνα ποιήσῃ ἀπόφασιν. ὤρισεν οὖν, καὶ ἦλθεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς. καὶ ἔφερον στέφανον ἐξ ἀκανθῶν καὶ ἔθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν

ἐχάρη λίαν | ἃ ἐποίει cum A... sed BC haec add: οὐχ ὡς μέλλων τι κερδᾶναι (C κερδᾶναι) ψυχοφελές (C τι repetit ante ψυχ.) ὁ Ἡρώδης ἐκ τῆς θείας τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ὅτι ἤκουεν ὅτι σοφός ἐστιν καὶ τερατοουργός, ἐπέστυμι ἰδεῖν ἀλλόκοτον ἄνθρωπον καὶ ἀκούσαι αὐτοῦ τί λέγει, οὐχ ἵνα πιστεύσει (ita C; B -ση) | ἱμάτ. λευκά cum A... BC add ἤγουν λαμπρὰν ἐσθῆτα | ἐρωτᾶν cum A... BC add Πόθεν εἶ καὶ ποίου γένους | ἀπόκρ. οὐκ ἔδ. αὐτ. cum A... BC ἐσώτα. *Iidem* add εἰστήκισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς κατηγοροῦντες αὐτόν | ἰδεῖν καὶ θαῦμα cum A... BC praem αὐτόν | αὐτόν (sed videtur potius ἀντ- scriptum esse) ἀπέστ. cum A... BC praem ἐμπαῖξας | τοῦτο (ita BC; A τοῦτον) ἰδὼν.. BC *istis* haec praem: καὶ ἐγένοντο φίλοι ὅ τε Πιλαῶτος καὶ Ἡρώδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων· προῦπηρχον ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς. ὁ δὲ λαὸς ἔκραζε (B -ξε) πρὸς τὸν Πιλαῶτον λέγοντες (B λέγων) Σταυρωθήτω. λέγει ὁ Πιλαῶτος Τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; οἱ δὲ μεγάλως ἔκραζον Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα | ὑπηρέταις cum AB... Ὁ στρατιώταις | νιπτόμενος οὖν: A praem καὶ οὗτοι ἔφερον | τοῦ καλοῦ (A add τοῦ) ἀνθρ. τούτ. cum A... BC τοῦ δικαίου τούτου καὶ καλοῦ ἀνθρ. | φονεύεται: A praem τούτο | ἀλλ' οὔτε cum BC... A οὐδέ | πρὸς ἐμέ cum A... BC πρ. με | εἶπον cum A... BC add οὖν

5. Τότε ἐκάθισεν cum A... BC praem haec: οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἔστυβουόντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν συντόμως ἀπολέσωσιν. τότε λέγει τῷ Ἰησοῦ ὁ Πιλαῶτος Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. λέγει ὁ Πιλαῶτος Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρώσαι σε καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολύσαι σε; εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Οὐκ ἔχεις (ita uterque) ἐξουσίαν κατ' ἐμοῦ οὐδεμίαν, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένος ἄνωθεν· διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς μέ σοι μέλιζον (C μελίζων) ἁμαρτίαν ἔχει. | ὁ Πιλ. εἰς τ. θρ. αὐτ. cum AB... C ἐν θρόνῳ ὁ Πιλ. | ἵνα ποιήσῃ (A -ήσι) ἀπόφ. cum AB... C ἵνα ἀπόφασιν *Bφ*, et add (item B?) κατὰ τοῦ Ἰησοῦ | ἔμπροσθεν αὐτοῦ: A om αὐτοῦ | ἔθηκαν cum

αὐτοῦ καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα· εἶτα ἐποίησεν ἀπόφασιν, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· Ἡ γενεά σου λέγει καὶ μαρτυρεῖ σε ὅτι θέλεις ἵνα βασιλεύῃς· διὰ τοῦτο ὀρίζω ἵνα σε τύψωσι πρῶτον μετὰ βράβδου πληγὰς τεσσαράκοντα, καθὼς ὀρίζουσιν οἱ νόμοι τῶν βασιλέων, καὶ ἵνα σε ἐμπαίξωσι, καὶ τελευταίων ἵνα σε σταυρώσωσιν.

CAPUT X.

¹ Τῆς τοιαύτης οὖν ἀποφάσεως γενομένης παρὰ τοῦ Πιλάτου ἤρξαντο οἱ Ἰουδαῖοι τύπτειν τὸν Ἰησοῦν, οἱ μὲν βράβδοις, οἱ δὲ χερσίν, οἱ δὲ ποσίν· οἱ δὲ καὶ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἔπτυσον. εὐθὺς οὖν κατασκευάσαντες τὸν σταυρὸν καὶ δόντες τούτον πρὸς αὐτὸν ἐπέταστο ὁδεύειν. καὶ οὕτω πορευόμενος, βαστάζων καὶ τὸν σταυρὸν, ἦλθε μέχρι καὶ τῆς πύλης τῆς πόλεως Ἱεροσολύμων. ἀπὸ τῶν πολλῶν οὖν πληγῶν καὶ ἀπὸ τοῦ βάρους τοῦ σταυροῦ μὴ δυναμένου τούτου περιπατεῖν, ἐκ τῆς ἐπιθυμίας ἧς εἶχον οἱ Ἰουδαῖοι σταυρῶσαι αὐτὸν ὅσον τάχος, ἄραντες ἀπ' αὐτοῦ τὸν σταυρὸν ἔδωκαν αὐτὸν πρὸς τινα συναντήσαντα αὐτοῖς ὀνόματι Σίμωνα, ὅστις εἶχε καὶ δύο υἱούς, Ἀλέξανδρον καὶ Ῥούφον· ἦν δὲ ἀπὸ Κυρήνης τῆς πόλεως. ἔδωκαν οὖν πρὸς αὐτὸν τὸν σταυρὸν, οὐχ ὡς ἐλεοῦντες τὸν Ἰησοῦν καὶ ελαφρύνοντες ἀπὸ τοῦ βάρους αὐτόν, ἀλλ' ἐπιθυμοῦντες, ὡς εἴρηται, φονεῦσαι αὐτὸν συντομώτερον.

A (- καν) B .. C add μετὰ πυγμῆς | καὶ κάλαμον cum AB .. C praem καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτῷ (sordex αὐτό) ἤγουν χλαμύδα κοκκίνην | ἵνα βασιλεύῃς: C - σεις, A - ἡς | ἵνα σε τύψωσι πρῶτον cum AB .. C ἵνα δῆσωσί σε ἐπὶ τὸν κλίνα καὶ τύψωσι | A ἐμπαίξουσι

X, 1. τύπτειν τὸν Ἰησοῦν -- ἔπτυσον cum A .. C (similiterque ut videtur B) τύπτειν τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ τὸν νεῶτον καὶ πᾶν μέλος, οἱ μὲν βουλεύροι, οἱ δὲ βράβδοις, ἄλλοι χερσίν, ἕτεροι ποσίν· οἱ δὲ εἰς τὸ πρόσωπον ἔπτυσον, ἄτακτοι ἐράπιζον ἐξ ὀπισθεν εἰς τὸ πρόσωπον, καὶ ἄλλοι ἐλεγον ἐμπροσθεν Προφήτευσον τίς ἐστιν ὁ πάσχει σε· ἕτεροι γονυκετοῦντες ἐμπροσθεν αὐτοῦ ἐνέταξον αὐτῷ λέγοντες Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων | καὶ δόντες τούτον cum A .. BC praem ὑπήγαντο πρὸς τὸ σταυρῶσαι αὐτόν | βαστάζων καὶ τὸν (E om) cum AC .. B καὶ βαστ. τόν | μέχρι καὶ cum A .. BC om καὶ | μὴ δυναμένου τούτου cum A .. BC μὴ δυνάμενον τούτου | ἐκ τῆς ἐπιθυμίας: BC praem οὔτοι | ἧς cum AC .. B ἦν | ὅσον τάχος cum A .. BC τάχος | πρὸς τινα (A om τινα): BC add Κυρηναῖον | Σίμωνα: BC add ἐξαρχόμενον (C - μένου) ἀπ' ἀγροῦ | συντομώτερον: BC add ἠγγάρευον οὖν αὐτόν τὸν Κυρηναῖον ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐ-

² Ἠκολούθει οὖν ἐκεῖ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης.

Εἶτα φυγὼν ὑπάγει πρὸς τὴν θεοτόκον καὶ λέγει αὐτῇ Πού ἦσθα καὶ οὐκ ἤλθες ἵνα ἴδῃς τί ἐγένετο; ἀπεκρίθη αὐτῇ Τί ἐστιν ὅπερ ἐγένετο; λέγει ὁ Ἰωάννης Γίνωσκε ὅτι ἐπάσαν οἱ Ἰουδαῖοι τὸν διδάσκαλόν μου καὶ ὑπάγουσιν ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν. ἀκούσασα τοῦτο ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ λέγουσα Υἱέ μου, υἱέ μου, τί ἄρα κακὸν ἐποίησας καὶ ὑπάγουσίν σε ἵνα σταυρώσουσιν; ἡγέρθη ὡσπερ ἐσκοτισμένη, καὶ ἀπέρχεται κλαίουσα κατὰ τὴν ὁδόν. ἠκολούθουν αὐτῇ καὶ γυναῖκες, ἧ τε Μάρθα καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ Σαλώμη, καὶ ἕτεραι παρθέναι ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης μετ' αὐτῆς. ὡς οὖν ἔφθασαν εἰς τὸ πλῆθος τοῦ ὄχλου, λέγει ἡ θεοτόκος πρὸς τὸν Ἰωάννην Πού ἐστιν ὁ υἱός μου; λέγει ὁ Ἰωάννης Ὁραῖς ἐκεῖνον τὸν φοροῦντα τὸν στέφανον τὸν ἀκάνθινον καὶ τὰς χεῖρας δεδεμένον; ἀκούσασα ἡ θεοτόκος καὶ ἰδοῦσα αὐτὸν ὀλιγοψύχησε καὶ ἔπεσεν ἐξ ὀπίσω εἰς τὴν γῆν, καὶ ἔκειτο ἱκανὴν ὥραν· καὶ αἱ γυναῖκες ὅσαι ἠκολούθουν αὐτῇ ἰστάμεναι γύρωθεν αὐτῆς ἔκλαιον. ἀφ' οὗ δὲ ἀνέπνευσε καὶ ἡγέρθη, ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ λέγουσα Κύριέ μου, υἱέ μου, πού

τοῦ. καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ Γολγοθᾶ (- δὰ C, - δὰ B) τόπον, ὃ ἐστὶ μεμερημενεύμενον κρανίου τόπος.

2. Ἠκολούθει: A - λούθησαν (sic) | λέγει αὐτῇ (A αὐτήν) cum A . . C (similiterque B per totam hanc sectionem) λέγει μετὰ θαυρῶν Ὡ κυρία μου καὶ μήτηρ τοῦ διδασκάλου μου | ἤλθες ἵνα ἴ. τ. ἐγ. cum A . . C εἶδας τὸ συμβῆναι | αὐτῇ Τί -- ἐγέν. cum A . . C ἡ πάναγος Τί ἐστιν, Ἰωάννη | λέγει ὁ Ἰω. Γίνωσκε -- σταυρῶσ. αὐτόν cum A . . C ὃ δὲ μετὰ θαυρῶν θαυρῶν καὶ ὀλιγοψύχων ἀπαίρων ἔφη Τὸν φίλτατον υἱόν σου καὶ διδασκάλόν μου ὑπάγουσιν ἵνα ἀχάριστοι καὶ ἄδικοι Ἰουδαῖοι σταυρώσωσιν αὐτόν· τὸν ὠραῖον κάλλι παρα τοὺς υἱούς τῶν ἀνθρώπων ἄμορφον ἐποίησας (sic) μετὰ θαυρῶν | ἀκούσασα -- σε (in codice deest) ἵνα σταυρώσωσιν cum A . . C ἀκούσ. τοῦτο ἡ θεοτόκος ἔκραξε μεγάλῃ τῇ φωνῇ Ὁμοὶ οἴμαι, υἱέ μου γλυκύτατε· τί γὰρ κακὸν ἐποίησας τοῖς Ἰουδαῖοις καὶ ὑπάγουσίν σε σταυρώσωσιν; | ἡγέρθη -- κατὰ τὴν ὁδόν cum A . . C ἐκαδέζετο δὲ καὶ ἡγέρθη ὡς ἐσκοτισμένη καὶ ἀπέρχεται δρομαία κλαίουσα κατὰ τ. ὁδ. | καὶ γυναῖκες: C add κλαίουσαι | C καὶ Σαλώμη | C τὸν ἀκάνθινον στέφανον | τὰς χεῖρ. δεδεμένον cum A . . C praetm καὶ τὸ πρόσωπον μεμελατωμένον ἐκ τῆς πληγῆς τοῦ ἐξ (dele?) ἀκανθίνου στεφάνου καὶ τῶν ἐμπυσομάτων. Praeterea A, non item C, post δεδεμένον add ἐκεῖνός ἐστιν | ἀκούσασα ἡ θεοτ. -- ἔκλαιον cum A . . C ἀκούσ. ἡ θεοτ. τὰς χεῖρας δεδεμένον καὶ ἰδ. αὐτόν ὀλιγοψύχως ἔπεσεν ὅπως χαμαὶ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἔκειτο ἐπὶ ἱκανὴν ὥραν· καὶ αἱ -- ἰστάμεναι γύρ. αὐτῆς καὶ ἔκλαιον | ἀφ' οὗ δὲ -- φωνῇ μεγ. λέγουσα Κύριέ μου, υἱέ μου cum A . . C vero plurima de suo addit. Habet eam ita: ἀφ' οὗ δὲ ἀν. κ. ἡγέρθη, δραμοῦσα εἰς λίαντα ὑπὸ (protius ἀπό?) ἀγροῦ καὶ διαρρήξασα τὰ ἱμάτια αὐτῆς.

τὸ κάλλος ἔδω τῆς μορφῆς σου; πῶς ὑπομενῶ θεωρεῖν σε τοιαῦτα πάσχοντα; καὶ ταῦτα λέγουσα κατέβηκε μετὰ τῶν ὀνύχων τὸ πρόσωπον αὐτῆς καὶ ἔτυπτε τὸ στήθος. τοῦ διεβῆσαν, ἔλεγε, τὰ ἀγαθὰ ὅσα ἐποίησας ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ; τί κακὸν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἐποίησας; οὕτως οὖν ἰδόντες αὐτὴν οἱ Ἰουδαῖοι θρηνοῦσαν καὶ κρᾶζουσαν, ἤλθον καὶ ἐδίωξαν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ· ἡ δὲ οὐκ ἐπέειθετο φυγεῖν, ἀλλ' ἔμενε λέγουσα ὅτι φονεύσατε ἐμὲ πρῶτον, Ἰουδαῖοι παράνομοι.

³ Τότε ἀπεσώθησαν εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίον τόπον, ὃς ἦν λεθόστρωτος, καὶ ἐκεῖ ἕστησαν οἱ Ἰουδαῖοι τὸν σταυρόν. ἔπειτα ἐξέδυσαν τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ οἱ στρατιῶται καὶ διεμερίσαντο ταῦτα πρὸς ἑαυτούς, αὐτῷ δὲ ἐνέδυσαν βράσον κόκκινον, καὶ ἀνεβίβασαν αὐτὸν καὶ ἐκάρφωσαν ἐν

οὐρανόδεξω (?) ὑπεβλέπετο τοὺς Ἰουδαίους λέγουσα Δότε μοι ἄνδρες ὁδὸν περιπατήσαι καὶ περιπλακῆναι τῇ τραχήλῳ τοῦ ἀρνίου μου· δότε μοι ἄνδρες τόπον ὅπως κλαίσω τὸν παμφίλιτον υἱὸν μου, τὸ ἀρνίον τῆς ψυχῆς μου· δότε μοι ἄνδρες τόπον [ἔνα] τύχῃ τὸ συλλαγγάλακτον (?) τῶν μασθῶν μου· δότε ἄνδρες τόπον ὅπως θεωρήσω καὶ κλαύσω τὸν γλυκύτατον υἱὸν μου. καὶ τὸ στήθος αὐτῆς τύπτουσα ἔβδα λέγουσα Ὁμοὶ ὁμοὶ, γλυκύτατε υἱέ, φῶς τῶν ἐμῶν ὀφθαλμῶν, παμβασιλεῦ. ὁμοὶ ὁμοὶ, πῶς ὑπομενῶ θεωρῶν σε ἐν σταυρῷ κρεμάμενον; ὁμοὶ ὁμοὶ, ποῦ μοι τοῦ Γαβριὴλ τὰ εὐαγγέλια; δεῦτε πάντες κλαύσατε τὴν τετραυματισμένην μου ψυχὴν, ὅτι τὸν μονογενῆ μου υἱὸν καὶ γλυκύτατον βλέπω ἀπαγόμενον ὡς ἀρνίον ἄκακον ἐπὶ σταυροῦ καὶ ὡς κατάδικον ταῖς χερσὶ δεδεμένον, καὶ τὸν ταυῦσαντα τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ δέρριν ὡς ληστὴν μετὰ ληστῶν ἀπαγόμενον. δεῦτε ἀκούσατε λαοὶ φυλαὶ καὶ γλώσσαι, τοιοῦτον ἔδικον ἴσαντον δίδου (sic) τοῦ υἱοῦ μου. καὶ πάλιν γεγωνότερα φωνῆ ἔβδα λέγουσα Υἱέ μου, υἱέ μου γλυκύτατε | Ποῦ τὸ κάλλος -- πάσχοντα cum A .. C sic: Ποῦ σου τὸ κάλλος ἔδω τῆς μορφῆς; πῶς ἀγνώριστος φαίνῃ μοι· ὁ ἑραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων ἤς (codex ἦν) πρότερον, νῦν δὲ ἀγνώριστος εἶ (codex ἐστὶ), γλυκύτατε. πῶς ὑπομενῶ θεωρῶν σε τοιαῦτα πάσχοντα; | καὶ ταῦτα λέγουσα -- καὶ (codex om) ἔτυπτε -- πρὸς τ. Ἰουδ. ἐποίησας cum A .. C καὶ ταῦτα λέγουσα ἔτυπτε τὸ στήθος αὐτῆς καὶ θαυροοῦσα μετὰ ὀμωγῶν βαρῶν λέγουσα Ποῦ ἔδω, υἱέ μου, τὰ ἀγαθὰ ὅσα ἐποίησας ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ; τί γὰρ κακόν, υἱέ μου γλυκύτατε, πρὸς τοὺς ἀγαρίστους Ἰουδαίους ἐποίησας; ἀντὶ ἀγαθῶν κακὰ ἔλαβες· ἀντὶ τοῦ ἀγαπᾶν σε, υἱέ μου παμφίλιτατε, τὸν φόγον προσεφέρασι (sic) καὶ σταυρῷ σε προσηλώσαι βούλονται. ὁμοὶ, ὁμοὶ. | ἐδίωξαν cum A .. C ἐδίωκον |· ὅτι φονεύσατε: C om ὅτι

B. Τότε ἀπεσώθησαν (ita B; A ἀπεσώθησαν; C ἔσωσαν) -- Κρανίον (ita A; C κρανίου) -- τὸν σταυρόν | ἔπειτα ἐξέδυσαν τὸν Ἰησοῦν -- ἕκτη τῆς ἡμέρας cum A .. C vero in hunc modum exaggerata habet: καὶ ἐξέδυσαν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ διεμερίσαντο ταῦτα οἱ στρατιῶται πρὸς ἑαυτούς, καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτῶν ἄραφος ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντῶν δι' ἔλου· εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ στρατιῶται Μὴ σχίσωμεν αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ τίνας ἔσται· τοῦτο

τῷ σταυρῷ ὥρα ἕκτη τῆς ἡμέρας. μετὰ ταῦτα ἔφερον καὶ δύο ληστὰς, τὸν μὲν δεξιᾷ αὐτοῦ, τὸν δὲ ἀριστερᾷ.

4 Τότε ἡ θεοτόκος ἰσταμένη καὶ βλέπουσα ἔκραξέ φωνῇ

ὄλον γέγονεν ἕνα ἡ γραφή πληρωθῆ ἡ λέγουσα Διμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἐαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλλον κλῆρον. καὶ γονυπετούντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐνέπαιζον αὐτὸν λέγοντες Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. καὶ ἐμπύσαντες αὐτὸν ἔλαβον τὸν αὐλαμον καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ὅτε ἐνέπαιζαν αὐτόν, τότε αὐτὸν ἔσταύρωσαν. ἦν δὲ ὥρα ἕκτη τῆς ἡμέρας, παρασκευῆς οὔσης, ὅτε ἀνεβίβασαν αὐτὸν ἐν τῷ σταυρῷ καὶ ἐκάρφωσαν ταυῖσαντες τὰς παγὰχράντους αὐτοῦ χεῖρας, ὡς ἦν δυνατόν, καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ σύραντες κάτωθεν. Praeterea C h. l. add 'Ο δὲ Πιλάτος ἔγραψε τίτλον, καὶ ἐπέθηκεν (cod. ἐπέθηκεν) ἐπάνω αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην γράμμασιν ἑλληνικοῖς καὶ ῥωμαϊκοῖς (perperam additum est Ἰουδαίων) καὶ ἑβραϊκοῖς λέγων Οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἔλεγον Μὴ γράφῃ οὕτως, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς εἶπεν (sic). ὁ δὲ Πιλάτος ἔλεγεν Ὁ γέγραφα, γέγραφα. | μετὰ ταῦτα ἔφερον -- ἀριστερᾷ cum A . . C τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λησταί, εἰς ἕκ δεξιῶν ὀνόματι Δυσμαῖς, καὶ εἰς ἕξ εὐωνύμων ὀνόματι Γίστας, οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν κινώντας τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες Οὐαὶ ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτὸν καὶ κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμιταλλόντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων λέγοντες Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι, ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς (? βασιλεὺς?) τοῦ Ἰσραὴλ· καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν αὐτῷ.

4. Τότε ἡ θεοτόκος -- Υἱέ μου, υἱέ μου cum A . . horum loco C longae Mariae lamentationes habet. Legitur enim ibi sic: Καὶ ταῦτα πάντα ἀκούσασα ἡ θεοτόκος λυπομένη καὶ ἐκ βᾶδους κράξασα Ὁ πόποι (praeterea additur quod cottipritum est μ' ἐγόντος), καὶ πρὸς τὸν ἀρχάγγελον ἔλεγεν Ὁ Γαβριήλ, ποῦ εἶ ἵνα δικασομαι μετὰ σοῦ; ποῦ μοι τὸ Χαῖρε ὁ ἔφης; πῶς οὐκ εἶπές μοι ἔτιστε τὰ ἄμετρα βᾶσανα τοῦ γλυκυτάτου καὶ φιλιτάτου μου υἱοῦ, καὶ [τοῦ] μονογενοῦς τὸν ἄδικον θάνατον; πῶς οὐκ εἶπές μοι τὴν ἀπαραμύθητον θλίψιν . . . (quae sequuntur corrupta sunt; scripta enim ita sunt: τῆς ἐμῆς μόνης μοῦ ἀγαπητοῦ υἱοῦ); πῶς οὐκ εἶπές μοι τὰ ἀνεκδιήγητον καὶ τελλιμμένον χωρισμὸν τοῦ σπλαγχνικοῦ μου υἱοῦ καὶ τὴν στέρησιν τῶν ἑσκοτισμένων μου ὀφθαλμῶν; πῶς τότε οὐκ εἶπές μοι τὴν πανεπίβουλον παράδοσιν τοῦ υἱοῦ μου παρὰ τοῦ δολίου καὶ παρὰ νόμου Ἰούδα τοῦ μαθητοῦ καὶ ἐπιβούλου; κύριε ἐλέησον. πῶς οἱ τετυφλωμένοι καὶ ἑσκοτισμένοι μου ὀφθαλμοὶ βλέπουσι τσαυτὰ βᾶσανα τοῦ γλυκυτάτου καὶ σπλαγχνικωτάτου μου υἱοῦ; τίς ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένη ἔειχεν τοιοῦτους πόνοους, καὶ εὐρεθῆ κατασβέσαι μου τοὺς τοιοῦτους βαρυτάτους πόνοους καὶ στεναγμοὺς τοῦ χωρισμοῦ τοῦ μονογενοῦς μου υἱοῦ καὶ θεοῦ; ὁμοι ὁμοι, υἱέ μου καμφέλατε. ποῦ καταφύγω ἢ ποῦ προσδράμω; ὁμοι, τέκνον, ὁμοι. καὶ πῶς φανήσομαι τοῖς ἀνθρώποις (corrupte additur τῆς τσαυτῆς λυπημένης καὶ παραπονεμένης); τί εἶχον λέγειν κατ' ἑαυτῶν ὑπὲρ ἐμέ; ὁμοι, αὕτη ἐστὶν τοῦ (in codice scriptum est τοῦτόδουνο) κεκριμένου μήτηρ, ὅσπερ ἐκαλεῖτο βασιλεὺς καὶ υἱὸς τοῦ θεοῦ. ὁμοι, γλυκύτατε υἱέ μου, πῶς ἔχω μνησθῆναι τῆς ἀμέτρου καὶ σπλαγχνικῆς σου ἀγάπης; ἀλλ' ἕως θανάτου ἔτωσαν ἐν ἐμοὶ λύπη, θλίψις, πόνοι, δάκρυα καὶ στεναγμοὶ ἀπαραμύθητου. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἐμοὶ παρηγορία, υἱέ μου, οὐδεμία, ὅτι, ἄρτι βλέπω, χωρίζομαι ἀπὸ σοῦ. καὶ λαπὸν, υἱέ μου,

μεγάλη λέγουσα Υιέ μου, υιέ μου. Καὶ στραφεὶς πρὸς αὐτήν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἰδὼν τὸν Ἰωάννην πλησίον αὐτῆς καὶ κλαίοντα μετὰ τῶν λοιπῶν γυναικῶν εἶπεν Ἰδοὺ ὁ υἱός σου. ἔπειτα λέγει καὶ πρὸς τὸν Ἰωάννην Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. Ἡ δὲ ἔκλαιε μεγάλως λέγουσα Διὰ τοῦτό σε κλαίω, υἱέ μου, ὅτι πάσχεις ἀδίκως, ὅτι σε παρέδωκαν οἱ παράνομοι Ἰουδαῖοι εἰς πικρὸν θάνατον. χωρὶς σοῦ, υἱέ μου, τί ἐγὼ γενήσομαι; πῶς ζήσω χωρὶς σοῦ; ποταπὴν βιοτήν διάξω; ποῦ οἱ μαθηταὶ σου οἱ καυχώμενοι συναποθνήσκειν σοι; ποῦ οἱ παρὰ σοῦ ἰαθόντες; πῶς οὐχ εὔρεθῃ τις βοηθῆσαι σοι; Καὶ πρὸς τὸν σταυρὸν ἀφορῶσα ἔλεγε Κλῖνον σταυρέ, ἵνα περιλαβοῦσα τὸν υἱόν μου καταφιλήσω τὸν ἐμὸν υἱόν, ὃν ἐν τοῖς μαρτοῖς τούτοις ξενοτρόπως ὡς μὴ ἄνδρα γνῶσα ἐθήλασα. κλῖνον σταυρέ, βούλομαι τῷ υἱῷ μου περιπλακῆναι· κλῖνον σταυρέ, ἵνα τῷ υἱῷ μου ὡς μήτηρ συντάξωμαι. Ταῦτα ἀκούοντες οἱ Ἰουδαῖοι προσελθόντες ἐδίωξαν καὶ αὐτήν καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὸν Ἰωάννην μακράν.

ἀποθανοῦμαι κάγω ἅμα σὺν σοί, καὶ ἐλθῶ, δέομαι σου υἱέ, ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ ὁ δόσας μοι πρώτον τότε χαράν, καὶ συνζεύξει τὴν ψυχὴν μου μετὰ σοῦ. πάλιν ἔραξε φωνὴ μεγάλη μετὰ ὁμιωγῶν [καὶ] θαυμάσιον καὶ ἀπειροπαθὸν πρὸς αὐτόν Ἰιέ μου, υἱέ μου, τί πέπονθα οὕτως ἀφωδίκως; τί γένωμαι χωρὶς σοῦ, υἱέ μου; | Καὶ στραφεὶς -- Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου cum A .. C τότε στραφεὶς πρὸς τὴν μητέρα ὁ Ἰησοῦς καὶ ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν ἀγαπητὸν μαθητὴν Ἰωάννην ἰσταμένον πλησίον αὐτῆς καὶ κλαίοντα μετὰ τῶν λοιπῶν γυναικῶν, εἶπε πρὸς τὴν θεοτόκον ὁ Ἰησοῦς Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου· ἔπειτα φησὶ πρὸς τὸν Ἰωάννην Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου | Ἡ δὲ ἔκλαιε -- βοηθῆσαι σοι cum A .. C ἡ δὲ θεοτόκος κλαίων (sic) ἐκραύαζεν Διὰ τ. σε κλ., υἱέ μου, διότι σε παρέδωκαν οἱ παράνομοι Ἰουδ. εἰς πικρὸν καὶ ἄτιμον θάνατον, ὡς ἐκεῖνοι νομίζουσιν (sic)· ἀλλ' ὁ θάνατός σου, υἱέ μου, ἄγιος καὶ δίκαιος καὶ σωτηρία τοῦ κόσμου παντός εὐρεθήσεται. ἐκτός σου, υἱέ μου, ποταπὴν βιοτήν διάξω; | Καὶ πρὸς τὸν σταυρὸν -- βούλομαι (codex uterque βουλομένη) -- συντάξωμαι cum A .. C καὶ πρὸς τὸν σταυρ. ἀφορ. ἔλεγεν Κλῖνον στ., ἵνα περιλαβοῦσα τὸν υἱόν μου καὶ καταφιλήσω τὰ σπλάγγνα μου, τὰ φύλλα τῆς καρδίας μου, ὃν ἐν τοῖς μαρτοῖς τούτοις ξενοτρόπως ὡς μὴ ἄνδρα γνῶσα ἐθήλασα. κλῖνον στ., βουλομένη τῷ φιλιτάτῳ μου υἱῷ περιπλ. κλ. στ., ἵνα τῷ ποσεινοτάτῳ μου υἱῷ ὡς μήτηρ συντάξωμαι (codex συντάξωμαι) καὶ καταφιλήσω. Practereaque add Πού τὸ κάλλος σου, υἱέ μου γλυκύτατες; ποῦ σὺν ἡ εὐπρέπεια, υἱέ μου παμφιλτάτε; ὁ ὠραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, οὐκ ἔχεις εἶδος οὐδὲ κάλλος, υἱέ μου γλυκύτατε, ὑπὸ χειρῶν ἀνόμων. λοιπὸν σὺν σοί θανατοῦμαι. | Ταῦτα ἀκούοντες οἱ (C add μισοῦσαι) Ἰουδ. κρ. ἐδ. καὶ (C om) αὐτήν καὶ -- μακράν cum AC. Sed C add Τότε ἡ πάνατος ἀλάλασσα (cod. - λάλασσα) ἔλεγεν Ὀμοιο Ὀμοιο, υἱέ μου, οὐδὲ καδ' (sic) ὄψιν ἀφαιροῦμαι βλέπειν σε. Ὀμοιο Ὀμοιο, τί εἶπω εἰς τὴν μισοῦσίαν (sic) τῶν ἀμνήμων Ἰουδαίων; πάντες (sic) μητέρες, συνκλαύσατέ μοι μόνῃ, τῇ μόνῃ ἀγαπητῇ

⁵ Ἐπειτα ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων Πάτερ, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην· οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσιν. Ἐπειτα λέγει Διψῶ. καὶ εὐθὺς ἔδραμεν εἰς ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν καὶ λαβῶν σπόγγον καὶ πλήσας αὐτὸν χολῆς καὶ ὄξους μεμιγμένον καὶ θείς ἐπὶ καλάμου ἐπότιζε τὸν Ἰησοῦν. καὶ γευσάμενος οὐκ ἤθελε πιεῖν. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι οἱ ἰστάμενοι καὶ βλέποντες κατεγελῶν αὐτὸν καὶ ἔλεγον Ἐὰν ἀληθῶς ἔλεγες ὅτι υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ παρευθὺς ἵνα πιστεύσωμεν εἰς σέ. ἕτεροι ἔλεγον καταγελωῶντες Ἄλλους ἔωσεν, ἄλλους ἐθεράπευσεν, καὶ ἰάσατο ἀσθενεῖς, παραλελυμένους, λεπρούς, δαιμονιζομένους, τυφλοῦς, χωλοῦς, νενεκρωμένους, καὶ ἑαυτὸν οὐ δύναται θεραπεῦσαι.

⁶ Ὡσαύτως καὶ ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ αὐτοῦ μέρει ἐσταυρωμένος ληστής πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν Ἐὰν τοῦ θεοῦ υἱὸς εἶ, κατάβηθι καὶ σῶσον καὶ ἑαυτὸν καὶ ἡμᾶς. ὄνομα αὐτῷ ἦν Γίστας. ὁ δὲ ἐκ δεξιῶν ἐσταυρωμένος ὀνόματι Δυσμαῖς ὠνείδιζε τὸν αὐτὸν ληστήν λέγων Ταλαίπωρε καὶ ἄθλιε, οὐ φοβῆ τὸν θεόν; ἡμεῖς ἄξια ὦν ἐπράξαμεν ἐπάθομεν· σὺτος δὲ πάντως οὐδὲν κακὸν ἔπραξε. καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν Ἰησοῦν λέγει αὐτῷ Κύριε, ὅταν βασιλεύ-

μητρὶ τοῦ υἱοῦ μου (pergit καὶ ἐμῆς μόνῃς υἱοῦ ἀγαπητοῦ). συνκλαύσατέ μοι, πάντες (sic) φυλαὶ καὶ γλώσσαι. τὴν παρθένον ἐφύλαξα (codex φυλάξας), μὴ τύχω τὰς λύπας τῶν μητέρων· κἀγὼ δὲ ὑπερήρα πάντας (sic) τὰς μητέρας κλαυμοῖς τε καὶ ὄδυρμοῖς.

5. Ἐπειτα ἐβόησεν ὁ Ἰησ. (C Ὁ δὲ Ἰησ. ἐβό.) -- στήσης (C στήσεις) -- ποιοῦσιν (C add οἱ ἄθλιοι) -- εἰς ἀπὸ (C om) τῶν στρ. cum AC | καὶ λαβῶν σπόγγον -- οὐκ ἤθελε πιεῖν cum C; in A enim textus corruptus est in hunc modum: καὶ ἐγέμισεν ἀγγῶν καὶ λαβῶν ὄξους (ἀγγύσιον ὄξους· καὶ λαβῶν?) καὶ θείς (adde ἐπὶ?) καλάμου ἐπότιζεν αὐτόν. Reliqua καὶ γευσ. -- πιεῖν A non habet. | C κατεγελῶν | Ἐὰν ex C est; A om | καὶ παρευθὺς -- εἰς σέ cum A .. C καὶ πιστεύσωμέν σοι | C om ἕτεροι ἔλεγ. καταγελ. | χωλοῦς ex C est .. A om

6. αὐτοῦ μέρει: C om αὐτοῦ | ληστής: C add ἦγον ὁ Γίστας, sed om pr. αὐτ. ἔλεγεν | C κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. Tum om ὄνομα -- Γίστας | C ὁ δὲ ἐκ δεξιῶν ληστής ὁ Δυσμαῖς | C Ὁ ἄθλιε καὶ ταλαίπ., οὐ φοβεῖ τ. ὁ.; ἡμεῖς γὰρ ἄξια ὦν ἐπράξαμεν ἀπελάβομεν· σὺτος δὲ π. οὐδ. κ. ἐποίησεν οὔτε ἔπραξεν. Praeterea idem perperam addita habet haec: οὐκ οἶδας ἄθλιε τὸν ἥλιον σκοτισθέντα καὶ τὴν σελήνην ἐφ' ὅλην τὴν ἀκουμένην ἀπὸ ὥρας ἑκτῆς ἕως ὥρας ἐνάτης; τὸ κατακείμενον τοῦ ναοῦ σχισθέντα (sic); | C om αὐτῷ | Κύριε, ὅταν -- ἀλήθειαν (post ἀλήθειαν in codice pergitur ὅτι ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, ἵνα σε ἔχω etc, ex quibus priora ὅτι ἐν

σης, μή μου ἐπιλάβου. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Σήμερον, λέγω σοι ἀλήθειαν, ἵνα σε ἔχω εἰς τὸν παράδεισον μετ' ἐμοῦ.

CAPUT XI.

1 *Ἐπειτα ὁ Ἰησοῦς κράξας φωνῇ μεγάλῃ Πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνευμά μου, ἀπέπνευσε. καὶ παραυτίκα ἦν ἰδεῖν τὰς πέτρας σχιζομένας· σεισμός γὰρ ἐγένετο εἰς τὴν γῆν ἅπασαν, καὶ τοῦ σεισμοῦ σφοδροῦ καὶ μεγάλου γεγνότος ἐσχίζοντο καὶ αἱ πέτραι. ἠνόηγοντο καὶ τὰ μνημεῖα τῶν νεκρῶν, καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη, καὶ σκότος

τ. β. μ. ex margine irrepisse in textum videntur, nisi aliquid excidit) -- μετ' ἐμοῦ cum A. . C Μνήστητέ μου, κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπ. αὐτῷ Ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. Iam sequitur in codice C narratio de Iesu infante cum parentibus in praedonem Dysmam incidente, tam ieiuna illa quidem tamque vitiose et corrupte scripta ut paucis eam excerpere quam totam exscribere praestet. Incipit his: οὗτος ὁ ληστής ὁ Ἀνομαῖς εἰς τὴν γέννησιν Χριστοῦ, ὃ ἔστιν εἰς χρόνους λγ', ὅταν φωνῇ ἐξηλθὼν ὑπὸ ἀγγέλου τῷ Ἰωσήφ ἵνα ἄρῃ τὸ βρέφος καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ ετα. Pergitur de itinere Egyptiaco, in quo prope iam ad fines Egypti Maria cum Iosepho esuriens allocuta esse dicitur palmam (φοινικίαν κάρπιμον καὶ πάνυ ὠραίαν) Κλίνε δένδρον μου καλὸν καὶ χάρισόν μοι ἐκ τοῦ σοῦ ὠραιστάτου καρποῦ. Ad-ditum καὶ εὐθὺς ἐκτενεν, καὶ ἐλάβασιν ἀπὸ τοῦ καρποῦ ὅσον ἥξιλον. καὶ πάλιν ἵστατο τὸ δένδρον ὡς καὶ πρότερον. Iam vero incidunt in Dyemam praedonem (καὶ διερχόμενοι μικρὸν ἐμπροσθεν συνήντησαν τούτου τοῦ ληστοῦ τοῦ λεγομένου Ἀνομαῖ). Iste pulchritudine Mariae tactus eam cum infante (ἐν ὠλένας αὐτῆς) adorasse et exclamavisse dicitur Εἰ γὰρ μητέρα εἶχεν θεός, εἶχον ἂν εἰπεῖν ὅτι σὺ εἶ. Recipit autem sanctam familiam in domum suam, et exiens venatam vehementer commendat uxori suae. Huic est filius leprosus, semper plorans, qui aqua de lavacro Iesu ablutus extemplo sanatur. Quam rem Dyemas a vocatione reversus maxime miratus Mariam omni modo veneratur et in itinere adiuvat. Nec minus respiciens ipse adest redeunti ex Egypto, ita ut Maria ei benedicat et remunerationem officiorum ei factum tri promittat. Quam remunerationem revera locum habuisse, significatur his: διὰ τοῦτο ἠξιώθη καὶ ἐν τούτῳ διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἐλεήμονος θεοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ μητρός -- ἵνα μαρτυρήσῃ ἐν τῷ σταυρῷ ἅμα σὺν Χριστῷ. Narratio exitu repetitis verbis latronis et Iesu de cruce penditium.

XI, 1. *Ἐπειτα -- ἀπέπνευσε cum A. . C Τότε ὁ Ἰησ. κρ. φ. μ. εἶπε Πάτερ, εἰς χεῖράς (A χεῖρά) σου π. τὸ πν. μ., καὶ μετὰ τοῦ λόγου ἀπέπν. | καὶ παραυτίκα -- ἕως ἐνάτης ἐγένετο cum A. . B (ab hoc enim loco rursus huius codicis textum Thilo attulit) C ἦν δὲ ὡσεὶ ὄρα ἕκτη, καὶ παραυτίκα σεισμός ἐγένετο μέγας εἰς τὴν γῆν ἅπασαν, ὥστε πᾶς ὁ κόσμος ἐρριξε, καὶ ἀπὸ τοῦ (B om) σφοδροῦ σεισμοῦ ἐσχίζοντο αἱ πέτραι. ἠνόηγοντο καὶ (C om) τὰ (C om) μνημεῖα τῶν νεκρῶν (C om τ. νεκρ.) καὶ πολλὰ σώματα τῶν δικαίων ἠγέρθησαν, καὶ (C om) ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη μέσον, καὶ

ἀπὸ ἑκτης ὥρας ἕως ἐνάτης ἐγένετο. καὶ τούτων πάντων γινομένων φοβηθέντες οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἔλεγον ὅτι ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. Λογγῖνος δὲ ὁ ἑκατόνταρχος ἰστάμενός εἶπεν Ἄληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος· ἄλλοι ἐρχόμενοι καὶ ὀρώντες αὐτὸν κατατύπτοντες τὰ στήθη ἀπὸ τοῦ φόβου αὐθις ἐστρέφοντο ὀπισθεν.

² Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος τὰ τοιαῦτα πάντα θαύματα κατανοήσας, ἀπελθὼν εἰς τὸν Πιλάτον διηγήσατο ταῦτα. ὁ δὲ ἀκούσας θαύμασεν καὶ ἐξεπλάγη, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου αὐτοῦ καὶ τῆς λύπης τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ φαγεῖν ἢ πεινὸν οὐκ ἤθελησε. διεμηνύσατο δέ, καὶ ἦλθεν πρὸς αὐτὸν ὄλον τὸ συνέδριον ἀπ' οὗ διέβη τὸ σκότος, καὶ εἶπεν πρὸς τὸν λαόν· Εἶδετε πῶς ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, εἶδτε πῶς ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα. ὄντως ἐγὼ καλῶς ποιῶν τὸν ἄνθρωπον τὸν καλὸν οὐδαμῶς φονεῦσαι προεθυμούμην. οἱ δὲ κακούργοι ἔλεγον πρὸς τὸν Πιλάτον ὅτι τοιοῦτον σκότος ἐκλειψίς ἡλίου ἐστί, καθὼς ἐγένετο καὶ ἐν ἑτέροις καιροῖς· εἶτα λέγουσιν

σκότ. ἐγένετο ἐφ' ὄλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. | καὶ τούτων (BC add οὖν) π. γινομένων (BC γενομ.) οἱ μὲν Ἰουδ. (ita BC; A οἱ Ἰ. μὲν αὐτῶν) ἔλεγον -- ἦν. Λογγ. δὲ (BC om) ὁ ἐκ ἰστάμ. (BC add μετὰ παρορησίας) εἶπεν -- ἦν οὗτος. (A h. l. addit ἕτεροι ἔλεγον τῷ Ἰουδαίῳ Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψη.) ἄλλοι ἐρχ. -- κατατύπτοντες (ita BC; A τύπτ.) τὰ στ. (BC add αὐτῶν καὶ) ἀπὸ -- ὀπισθεν.

2. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος -- διηγήσ. ταῦτα cum ABC | ὁ δὲ ἀκούσας ἐδ. καὶ (A om) ἐξεπλ. -- ἤθελησε cum AB .. C om | διεμηνύσατο -- πρὸς αὐτὸν (BC om) -- πρ. τ. λαόν (BC add ὁ Πιλάτος) cum ABC | Εἶδτε (h. l. codex εἶδτε, postea ὄρετε) πῶς ἐσκοτίσθη -- προεθυμούμην cum A .. BC Εἶδτε πῶς σεισμός καὶ σκότος ἐφ' ὄλην τὴν οἰκουμένην ἐγένετο καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη. ὄντως καλῶς ἐγὼ ἐποίησα, τὸν ἄνθρωπον οὐδαμῶς φον. προεθυμούμην | οἱ δὲ κακούργοι -- τοιοῦτον (B τοιοῦτο) -- καιροῖς ex BC .. A haec in Iudam proditorem transfert, de quo plura addit quae hunc in locum parum quadrant. Habet enim ita: ὁ δὲ Ἰουδαῖος ἐκεῖ παριστάμενος εἶπεν Ἐκλειψίς ἡλίου ἐστί, καθὼς ἐγένετο καὶ ἐν ἑτέροις καιροῖς. ἀλλ' ὅμως ὁ καλὸς ὄλος αὐτὸν καὶ μόνον. κατηγοροῦν καὶ ὑβρίζον καὶ ἐπάνω αὐτοῦ τὴν αἰτίαν ἐτίθεισαν τῆς σταυρώσεως, καὶ κατεβόων αὐτοῦ πάντες Ὁ προδοτής, λέγοντες, ὁ παράνομος, ὁ ἄπιστος, ὁ ἀχάριστος, ὁ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ φονεύσας, ὁ παρ' αὐτοῦ τὰς πόδας νιπτόμενος, ὁ τὸ βαλάντιον αὐτοῦ κατέχων καὶ ὅσα θέλων διδοῦς ἐξ αὐτοῦ καὶ ὅσα θέλων ἀπακοπτόμενος. ἐφ' οἷς οὗτος ἀγκαιρῶν καὶ μὴ δυνάμενος τοὺς ὀνειδισμοὺς ὑπομένειν ταῖς ἀκοαῖς, παραγενόμενος ἐν τῷ ναῷ καὶ εὐρῶν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς γραμματεῖς εἶπεν Γινώσκω ἀληθῶς ὅτι κακῶς ἐποίησα· καὶ λάβετε τὰ ἀργύρια ἃ μοι δεδώκατε διὰ τὸ προδοῦναι τὸν Ἰησοῦν πρὸς φόνον ὑμῶν. μὴ θελόντων δὲ τῶν Ἰουδαίων δεξασθαι τὰ ἀργύρια, ῥίψας ταῦτα μέσον αὐτῶν ἔφυγε, καὶ ἀπελθὼν ἐποίησεν ἀγγέλην διὰ σχολίου καὶ ἐκρεμάσθη, καὶ

αὐτῷ Ἡμεῖς ἔχομεν τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων διὰ τῆς αὔριον ἡμέρας, καὶ παρακαλοῦμέν σε, ἐπεὶ ἔτι πνέουσιν οἱ ἐσταυρωμένοι, ἵνα καταθλασθῶσι τὰ ὀστά αὐτῶν καὶ καταβιβασθῶσιν. εἶπεν ὁ Πιλάτος Τοῦτο γενήσεται. ἀπέστειλεν οὖν στρατιώτας καὶ εἶρον ἔτι πνέοντας τοὺς δύο ληστὰς, καὶ συνέθλασαν αὐτῶν τὰ σκελεθρῶν τὸν δὲ Ἰησοῦν εὐρόντες τεθνηκότα οὐδαμῶς αὐτοῦ ἤψαντο, εἰ μὴ εἰς στρατιώτης ἐλόγγευσεν αὐτὸν ἐν τῇ δεξιᾷ πλευρᾷ, καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

³ Πρὸς ἐσπέραν δὲ τῆς παρασκευῆς καταντῶσης Ἰωσήφ τις ἀνὴρ εὐγενῆς καὶ πλούσιος, θεοσεβῆς Ἰουδαῖος, εὐρών τὸν

οὕτως ἀπήγγεστο. Conferenda sunt haec cum tribus prioribus sectionibus capituli primi in codice C, quemadmodum supra pag. 268 sq. excerpimus. Iam vero sequitur Iudaeorum et Pilati de titulo crucis disputatio, conferenda cum iis quae supra ad X, 3. ex codice C attulimus. Legitur in codice A sic: Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι προσελθόντες εἶπον τῷ Πιλάτῳ Οὐ καλῶς ἐγράφησαν, κύριε ἡμῶν, τὰ γράμματα ἀνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἰησοῦ· μαρτυροῦσι γὰρ αὐτὸν βασιλεῖα ἡμῶν. διὰ τοῦτο δεόμεθά σου ἵνα ὀρίσῃς καὶ γράψῃς ἐκείσε ὅτι οὗτος εἶπεν ὅτι ἐστὶ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. ἔφη ὁ Πιλάτος Ὁ ἔγραψα, ἔγραψα. Tandem pergunt iis quae in textum recepimus, εἶτα λέγουσιν αὐτῷ etc. His rursus codices BC haec praemissa habent: καὶ ὁ Πιλάτος λέγει αὐτοῖς (uterque codex αὐτῶν) Καὶ τὰ ἕτερα καὶ ἐξαισια θάματα τί λέγετε εἶναι; καὶ οὐκ εἶχόν τι ἀπολογηθῆναι. Pergunt autem καὶ ταῦτα λέγων οὗτος, προσελθόντες λέγουσιν Ἡμεῖς ἔχομεν etc. | διὰ τῆς αὔρ. ἡμ. cum BC .. A διὰ τὴν αὔριον | ἵνα h. l. cum BC .. A ante ἐπεὶ ἔτι | καταθλασθῶσιν τὰ ὀστά cum A .. BC καταθλασθῶσι τὰ σκελεθρῶν τοὺς ληστὰς cum BC .. A τ. δύο λ. | εἰ μὴ εἰς στρατ. ἐλόγγ. αὐτόν cum A .. BC τότε ἀπειλῶν εἰς στρατ. καὶ ἐλόγγευσεν τὸν Ἰησοῦν | BC ἐν τῇ δεξ. αὐτοῦ πλ.

Post αἷμα καὶ ὕδωρ codd. BC plura addita habent de prophetarum circa res Christi ultimas vaticiniis. Ea in C sic leguntur: καὶ ἐπληρώθησαν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν. Ἰερεμίαις εἶπεν Δεῦτε καὶ ἐμβάλωμεν (codex ἐμβάλλωμεν) ξύλον εἰς τὸν ἄρτον τούτων, καὶ ἐκτρέψωμεν αὐτὸν ἀπὸ γῆς ζώντων, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπὸ γῆς ζώντων (sic) οὐ μὴ μνησθῆ ἔτι, κύριε τῶν δυνάμεων, κρίνων δικαία. Ζαχαρίας εἶπεν Καὶ ἔστησαν τὸν μισθὸν μου τριάκοντα ἀργυροῖς. Ἡσαΐας εἶπεν Τὸν νῶτόν μου ἔδωκαν εἰς μάστιγας, τὰς δὲ σιαγόνας μου εἰς βαπτίσματα· τὸ δὲ πρόσωπόν μου οὐκ ἀπέστρεψα ἀπὸ αἰσχύνῃς ἐμπυτομάτων, καὶ κύριος ἐγενήθη βοηθός μου. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς εἶπεν Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἀκακος ἐάντιον τοῦ κειραντος αὐτὸν ἄφρωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι ἀφρεταὶ ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. καὶ λοιπὸν ἐπληρώθησαν νῦν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς προσέειπον.

3. Post καταντῶσης C add haec: εἰς ἀπέριτους λογισμοὺς ἐλθῶν (sic) ἡ δεστόκος, διαβουλενομένους τοὺς Ἰουδαίους (sic. Potius scribe - μένων τῶν - αἰών) ἀφεῖναι ἅταρον τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τὸ ἀφεῖναι μόνον τὸ σῶμα ὀδύροτο καὶ πρὸς τὸν Πιλάτον ἀπελθεῖν οὐκ ἐπαρρησιάζετο. καὶ στέλλει πρὸς Ἰωσήφ τὸν Ἰωάννην. Ἐλθῶν δὲ Ἰωσήφ πρὸς τὴν δεστόκον λέγει πρὸς αὐτὸν Ἰωσήφ, παρακαλῶ

Νικόδημον, ὃν προφθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, λέγει αὐτῷ Οἶδα ὅτι ζῶντα τὸν Ἰησοῦν ἠγάπας καὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ ἠδέως ἤκουες, καὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους εἰδὸν σε μαχόμενον ὑπὲρ αὐτοῦ. εἰ δοκῆσιν σοὶ οὖν, πορευθῶμεν πρὸς τὸν Πιλάτον καὶ αἰτησώμεθα τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ πρὸς ταφήν, ὅτι μεγάλη ἁμαρτία κείσθαι αὐτὸν ἄταφον. Δέδοικα, λέγει ὁ Νικόδημος, μὴ πως ὀργισθέντος τοῦ Πιλάτου πάθω τι κακόν. εἰ δὲ σὺ μόνος ἀπελθὼν καὶ αἰτήσας λάβῃς τὸν τεθνηκότα, τότε καὶ γὰρ συνοδεύσω σοὶ καὶ τὰ πρὸς κηδεῖαν ἐπιτήδεια πάντα συνδιαπράξομαι. ταῦτα εἰπόντος τοῦ Νικοδήμου ὁ Ἰωσήφ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀτενίσας τοὺς ὀφθαλμούς καὶ εὐξάμενος τῆς αἰτήσεως μὴ διαμαρτῆσαι, ἀπῆλθεν πρὸς τὸν Πιλάτον, καὶ προσαγορεύσας ἐκαθέσθη. εἰτά φησι πρὸς αὐτὸν Δέομαι σοὶ, κύριέ μου, εἴ τι παρὰ τὸ δοκοῦν τῇ μεγαλειότητι σου αἰτήσομαι, μὴ ὀργισθῆναί μοι. ὁ δὲ ἔφη Καὶ τί ἐστὶν ὃ αἰτεῖς; λέγει Ἰωσήφ Ἰησοῦν τὸν καλὸν ἄνθρωπον, ὃν ὑπὸ φθόνου οἱ Ἰουδαῖοι κατήνεγκαν εἰς τὸ σταυρῶσαι, τοῦτον παρακαλῶ ἵνα μοι δῶς πρὸς ταφήν. λέγει ὁ Πιλάτος Καὶ τί

σε, παρηγόρησον τὴν λύπην μου, ὅτι εἶδα (οἶδ.?) τὴν ἀληθινὴν ἀγάπην σου πρὸς τὸν γλυκύτατον υἱόν μου, καὶ ποίησάν μοι δύο αἰτήματα. ἔπειθε πρὸς Πιλάτον αἰτήσαι τὸ σῶμα τοῦ ἀγαπητοῦ μου υἱοῦ ἵνα βάψω, καὶ δώρησάι μοι καὶ τὸ μνημεῖον ὃ ἔχεις λελατομημένον καινὸν ἐν τῇ κήπῳ. ὁ δὲ Ἰωσήφ πλησθεὶς δακρύων τε (sic) σφοδρῶν λέγει Κυρία μου, γεννηθήτω τὸ βέλγημά σου, ὡς βέλεις. Jam pergit οὗτος ὁ Ἰωσήφ ἀνὴρ εὐγενῆς τε καὶ πλωσίσιος καὶ θεοσεβῆς Ἰουδαῖος, εὐρῶν καὶ τὸν Νικόδημον, ὃν προφθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, λέγει αὐτῷ Οἶδα ὅτι τὸν Ἰησοῦν ἠγάπας ἴδαν καὶ τοὺς λόγ. αὐτοῦ (αὐτοῦ in A deest) -- μεγάλη (A add ἐστὶ) ἁμαρτία -- ἄταφον. | ὁ Νικόδημος: C om ὁ | ἐπιτήδεια cum A. . C ἐπιτάφια | C ἀτενίσας εἰς τ. οὐρ. τὸ ὄμμα | C καὶ αἰτησάμενος μὴ διαμαρτ. τῆς αἰτήσεως | πρὸς αὐτόν: C add μετὰ δακρύων | κύριέ μου: C om μου | εἴ τι: A om τι | C τῇ σῇ μεγαλειότητι | Καὶ τί: C om Καὶ | λέγει Ἰωσήφ Ἰησ. τ. καλ. (cod. add τὸν) ἄνθρ. -- κατήνεγκαν εἰς τὸ (ita C; A κατήνεγκασάν ἴσθ) σταυρῶσαι cum A. . C λέγ. Ἰωσ. Ἰησ. τὸν ξένον καὶ καλὸν ἄνθρωπον, ὃν -- σταυρῶσαι | τοῦτον παρακαλῶ -- πρ. ταφήν cum A. . C haec mihi in modum exaggerat: Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον, ἵνα τὸν ξένον τοῦτον κηδεύσω. Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον ἵνα τὸν ἐκ ξένης χώρας ὄντα κηδεύσω τὸν ξένον ὅπου τὴν κεφαλὴν κλίνει, οὐκ ἔχει ὁ ξένος. Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον, ὅπου ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης τοῦτον ἐπαρέδωκεν τοῖς Ἰουδαίοις ἀδίκως ὡς ξένον. Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον etc. Decies repetito isto Δός μοι cum variis additamentis (quinto loco ὅτι ἀδελφούς οὐκ ἔχει ὡς ξένος, sexto ὅπου καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔφυγον, καὶ οὐκ ἦν τις κηδεύσαι τοῦτον τὸν ξένον, octavo ὅπου Ἰουδαῖοι αὐτὸν καταμαστίγωσαν ὡς ἐξ ἀλλοδαπῆς χώρας ξένος ὄντα ξένον, decimo Δός μοι τὸ σῶμα τοῦ τεθνηκότος ἵνα τοῦτο καταφιλήσω ἐν τῇ ἀποχωρήσει μας [sic, neo-

γέγονεν ὅτι μαρτυρηθέντα τοῦτον ὑπὸ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ ἐπὶ μα-
γείαις καὶ ἐν ὑποψία ὄντα λαβεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Καίσαρος
καὶ οὕτω παρ' ἡμῶν εἰς θάνατον ἐκδοθέντα, τιμᾶσθαι αὐτίς τοῦ-
τον νεκρὸν ἐπατρέψωμεν; ὁ δὲ Ἰωσήφ περιλυτός γενόμενος καὶ
δακρυσάς τοῖς ποσὶ προσέειπε τοῦ Πιλάτου Μή σοι, λέγων, κύ-
ριέ μου, ἐπὶ νεκρῷ φθόνος τις ἐπιγένηται. πάντα γὰρ κακὰ ἐν
τῇ τελευτῇ δεῖ συναπόλλυσθαι τοῦ ἀνθρώπου. ἐγὼ δὲ οἶδα τὴν
μεγαλειότητά σου, πόσα ἐσπούδασας ὥστε μὴ σταυρῶσαι τὸν
Ἰησοῦν, καὶ πόσα πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὑπὲρ αὐτοῦ εἶπας, τὰ
μὲν παραινῶν, τὰ δὲ καὶ θυμούμενος, καὶ ὕστερον πῶς τὰς
χεῖρας ἀπένευθας καὶ μηδαμῶς ἔχειν μέρος ἀπαφήνω μετὰ τῶν
θελόντων ἀποκτανθῆναι αὐτόν. ἐφ' οἷς ἅπασι δέομαι σου μὴ
ἀποστραφῆναι τὴν αἰτησί μου. οὕτω τοίνυν ἐπακεῖμενον ἔβην
ὁ Πιλάτος τὸν Ἰωσήφ καὶ βιετεύοντα καὶ δακρύνοντα, ἤγειρεν
αὐτόν λέγων Ἄπει· χαρίζομαι σοι τὸν τοιοῦτον νεκρὸν, καὶ τοῦ-
τον λαβὼν πράττε ὅσα σὺ βούλη.

⁴ Καὶ τότε ὁ Ἰωσήφ εὐχαριστήσας τῷ Πιλάτῳ καὶ κατα-
φιλῆσας αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τὰ ἱμάτια, ἐξηλθεν τῇ καρδίᾳ
μὲν χαίρων ὡς τοῦ ποθουμένου τυχῶν, τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲ φέρων
ἐτι δακρύνοντας· οὕτω καὶ τὴν χαρὰν εἶχε λελυπημένος. ἄπεισιν
οὖν πρὸς τὸν Νικόδημον καὶ τὰ γενόμενα πάντα διασαφεῖ. εἶτα
σμύρνην καὶ αἰόλην ἑκατὸν λίτρας καὶ μνημεῖον καινὸν ἐξωνησά-

graece]), his sequitur similiter Δώρησαί μοι. Iste locus omnino conferendus est
cum Eriphanii oratione in sepulchrum Christi pag. 264. (ed. Colon. 1682.) De-
πίσκει ἐστὶ Δέομαι τῇ μεγαλειότητί (sic) σου μὴ παρακούσης τῆς αἰτησεῖς μου.
ταῦτα εἶπεν Ἰωσήφ τεχνικῶς πρὸς Πιλάτον ἵνα λάβῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ,
τῇ (codex ἢ δὲ τῇ) ἀγχιονία τῆς ψυχῆς μεγάλη ἐγκωμιάσας τὸν Ἰησοῦν μυστι-
κῶς. | λέγει ὁ Πιλάτος (C ὁ δὲ Πιλ. λέγει) Καὶ τί -- ἐν (C om) ὑποψία ὄντα
(C add ἤθειον. Corrige θέλειν?) λαβεῖν -- τοῦτον (C add τὸν) νεκρὸν ἐπατρέ-
ψωμεν (ita C; A -ψομεν) | ὁ δὲ Ἰωσήφ -- ὥστε μὴ σταυρῶσαι (C ἵνα μὴ
σταυρωθῆναι) -- ἀποκτανθῆναι (C ἀποκτεῖναι) -- τ. αἰτησί μου (C add ἀλλ'
οὐκ ἐστὶν [corrige βιάτης] σοι προσπίπτω). οὕτω τοίνυν -- καὶ τοῦτ. λαβ. (hase
C om) πράττε (C πράττε [hoc accenta] εἰς αὐτόν) ὅσα σὺ βούλη (C σοι βουλητά.)

4. C sic: Τότε Ἰωσήφ εὐχαριστήσας -- ἐξηλθε χαίρων τῇ καρδίᾳ ὡς τὸν
ποθούμενον τυχῶν, τοὺς ὀφθ. δὲ -- χαρὰν [omisso εἶχε] ἐτι λελυπημένος καὶ
τὴν λύπην χαίρων καὶ ἀγαλλιάμενος. ἄπεισιν οὖν -- διασαφεῖ. | εἶτα σμύρνην
-- ἐξωνησάμενοι (codex -μενος) -- κατέβητο cum A.. C διότι δὲ καινὸς
εὐσεβῆς καὶ ἡγάπα τὸν Ἰησοῦν, καὶ εἶπε τούτω πάντα τὰ τοῦ Πιλάτου. ἐξω-
νησάμενοι δὲ σμύρνην -- λίτρας καὶ μνημεῖον καινόν, ἐν σ. λ. ἐκασταίαν τὸ

μενοι, ἐν στυδόνι λευκῇ ἄμα τῇ θεοτόκῳ καὶ τῇ Μαγδαληνῇ
Μαρίᾳ καὶ τῇ Σαλώμῃ σὺν τῷ Ἰωάννῃ καὶ ταῖς λοιπαῖς γυναῖξι
τούτων κηδεύσαντες ὡς ἔθος ἐν τῷ τάφῳ κατέθεντο.

Ἡ δὲ θεοτόκος ἔλεγε κλαίουσα Πῶς οὐ μὴ σε θρηνήσω,
υἱέ μου· πῶς τὸ ἐμὸν πρόσωπον οὐ σπαράξω τοῖς ὄνυξιν. τοῦτο
ἐπιεῖνός ἐστιν, υἱέ μου, ὅπερ Συμεὼν ὁ πρεσβύτερος προεῖπέ μοι,
ὅτε τεσσαρακονθήμερον βρέφος προσήγαγόν σε ἐν τῷ ναῶ. αὕτη
ἐστὶν ἡ ῥομφαία ἣτις νῦν κατὰ τὴν ψυχὴν μου διέρχεται. τίς
τὰ ἐμὰ δάκρυα, γλυκύτατέ μου υἱέ, καταπαύσει; πάντως οὐ-
δεὶς εἰ μὴ σὺ μόνος, ἐὰν καθὼς εἶπας ἀναστήσῃ τριήμερος.

Ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία ἔλεγε κλαίουσα Ἀκούσατε, λαοὶ
φυλαὶ καὶ γλώσσαι, καὶ μάθετε ποίῳ θανάτῳ οἱ παράνομοι Ἰου-
δαῖοι τὸν μυρία καλὰ πρὸς αὐτοὺς πεποιτηκῆτα παραδεδώκασιν.
ἀκούσατε καὶ θαυμάσατε. τίς ἀκουστὰ ποιήσει ταῦτα πρὸς
ἅπαντα κόσμον; ἐγὼ ἐν Ῥώμῃ μόνῃ πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπελεύ-
σομαι· ἐγὼ τούτῳ δηλώσω ὅσον κακὸν ὁ Πιλάτος τοῖς παρανό-
μοις Ἰουδαίοις πειθόμενος πέπραχεν. Ὡσαύτως καὶ Ἰωσήφ οὐδύ-
ρετο λέγων Οἴμοι, γλυκύτατα Ἰησοῦ, ἐξ ἀνθρώπων φίλε ἐξαι-
σιώτατε· εἰ χρῆ μὲν καὶ ἄνθρωπον ὀνομάζειν σε, τὸν οἶα οὐδέ-
ποτε πεποιτῆκέν ἄνθρωπος θαύματα ἐργασάμενον. πῶς σε κη-
δεύσω, πῶς σε ἐνταφιάσω. νῦν ἔδει μὲν συμπαραεῖναι οὓς ἐν
ὀλίγοις ἄρτοις ἐξέθρεψας· οὕτω γὰρ οὐκ ἂν ἔδοξα τῆς ἀξίας
ἀπολειπόμενος.

σῶμα ἄμα σὺν τῇ θεοτόκῳ -- ἄμα καὶ τῇ Σαλώμῃ -- ἐν τάφῳ κατῆ
κατέθεντο.

5. Ἡ δὲ (C add πάντα) θεοτ. ἔλεγ. κλαίουσα (C θρηνουδοῦσα ἔλεγ.) cum
AC | Πῶς οὐ (C om) μὴ σε θρ. υἱ. μ. (C add ποιητέ) -- τοῖς ὄνυξιν cum AC.
Sed C his plura praem, de quibus pauca excerpere satis erit. Ea incipiunt Πῶς
σε κλαύσω, γλυκύτατε υἱέ μου, θεωρῶν (sic) σε ἀδίκως θνήσκοντα. πῶς θεωρῶ
σε, φίλιτόν μέλος μου. πῶς ζήσω χωρὶς σοῦ etc. Extrema sunt εὐχαριστώ,
υἱέ μου, τῷ ἡλίῳ (cod. τοῦ ἡλίου) σου ὅτι ἀπημαρτώθη, καὶ τῇ γῆ (cod. τῆς
γῆς) ὅτι ἐσχίσθη καὶ ἐφοβήθη, καὶ ταῖς πέτραις (cod. αἱ πέτραι) διότι ἐφράγη-
σαν ἰδῶν (sic) τὴν ἀνομίαν τῶν ἀμνημόνων Ἰουδαίων. | τοῦτο ἐκεῖνο -- προσή-
γαγόν σε ἐν τῷ (ita C; A ἤγαγον τῷ) ναῶ -- ἀναστήσῃ (C - στήσει) τριήμε-
ρος cum AC.

ἔλεγε κλαίουσα cum A. . . C κλαίουσα καὶ τριήμερος σὺν δάκρυσι ἔλεγε |
ἀκούσατε, λαοὶ -- πέπραχεν: in his AC plerumque consentiant | Ὡσαύτως
καὶ Ἰωσήφ etc ex AC, nisi quod C plerumque exaggerat. Ita idem post ἀπολει-
πόμενος add οὕτω δὲ καὶ Ἰωάννης καὶ αἱ γυναῖκες οὐδύροντο. τότε καὶ Νικηδῆ-

Ἔτα ὁ μὲν Ἰωσήφ μετὰ τοῦ Νικοδήμου ἐπορεύθησαν εἰς τὰ ἔθια, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ θεοτόκος μετὰ τῶν γυναικῶν, συμπαρόντος καὶ τοῦ Ἰωάννου αὐταῖς.

CAPUT XII.

¹ Ταῦτα γνωρίσαντες οἱ Ἰουδαῖοι πραχθέντα παρά τε Ἰωσήφ καὶ τοῦ Νικοδήμου ἐταράχθησαν κατ' αὐτῶν μεγάλως, καὶ διαμνησάμενοι τῷ Ἰωσήφ οἱ ἀρχιερεῖς Ἄνας καὶ Καϊάφας εἶπον αὐτῷ Διὰ τί ἐποίησας τὴν κηδεῖαν ταύτην τῷ Ἰησοῦ; λέγει Ἰωσήφ Ἐγὼ οἶδα τὸν Ἰησοῦν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἀληθινὸν καὶ ἀγαθὸν κατὰ πάντα, καὶ οἶδα καὶ ὑμᾶς ὅτι διὰ φόβον ὠκονομήσατε τὸν φόνον αὐτοῦ· καὶ ἐν τούτῳ ἐκήδευσα αὐτόν. τότε ὀργισθέντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ κρατήσαντες τὸν Ἰωσήφ ἔβαλον αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ Εἰ μὴ αὔριον εἴχημεν τὴν ἐορτὴν τῶν ἀζύμων, αὔριον καὶ σὲ ὡς ἐκεῖνον ἐφρονεύσαμεν εἶναι· τὸ δὲ νῦν ἔχον τηρούμενος, τῇ κυριακῇ πρὸς θανάτῳ παραδοθήσῃ. εἶπον ταῦτα, καὶ τὴν εἰρκτὴν τῇ σφραγίδι ἐσημειώσαντο, κλειθροὺς οὖσαν παντοίοις ἡσφαλισμένην.

² Οὕτω τοίνυν τῆς παρασκευῆς τελεσθείσης, τῷ σαββάτῳ πρὸς ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς τὸν Πιλάτον καὶ εἶπον αὐτῷ Κύριε, ὁ κλάνος ἐκεῖνος εἶπεν ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται. μὴ πως οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς κλέψωσιν αὐτὸν καὶ πλανήσουσι τὸν λαὸν ἐπὶ τῷ τοιούτῳ ψεύδει, κέλευσον τηρεῖσθαι τὸν τάφον αὐτοῦ. ὁ Πιλάτος οὖν ἐπὶ τούτῳ παρέδωκεν αὐτοῖς στρα-

μος καὶ Ἰωσήφ μετὰ Ἰωάννου (cod. - ννη) καὶ τῶν λοιπῶν γυναικῶν ἐνταφιάσαν τὸν Ἰησοῦν.

XII, 1. Ταῦτα γνωρίσαντες -- εἶπον αὐτῷ cum ABC | Διὰ τί ἐποίησ. cum BC .. A Διὰ τί ἐνα ποιήσης | ταύτην τῷ Ἰησοῦ cum C .. AB τοιαύτην ἐπὶ τῷ νεκρῷ τοῦ Ἰησοῦ | καὶ ἀληθινόν: BC om καὶ | καὶ ὑμᾶς: BC om καὶ | B ἐπὶ φόβου | C ὠκονομήσατε | BC male om εἴχομεν τ. ἐ. τ. ἀζ., αὔριον | BC τηρούμενος (B - νον)· τῇ δὲ κυριακῇ

2. Κύριε, ὁ κλάνος ἐκεῖνος εἶπεν ὅτι cum A .. C (item B ut videtur) Κύριε ἐξουστάρχα, τί γὰρ ἐποίησας; διὰ τί τὸν Ἰησοῦν ἐδίθως ἐνταφιάσαι; ἡμεῖς ἐβουλόμεθα κρέμασθαι ἐπὶ ξύλου ἕνα ὑπὸ ὀρνέων βρωδῆ· σὺ δὲ ἐδωρήσω τῷ Ἰωσήφ ἐνταφιάσαι, ἵνα κλέψωσιν αὐτὸν καὶ εἴπωσιν ὅτι ἀνέστη ἐκ νεκρῶν· καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη κλάνη χερῶν τῆς πρώτης. ὁ δὲ Πιλάτος ἔφη Ὡ τῆς ἀνοίας τοῦ φόβου ὑμῶν. οἱ δὲ πάλιν λέγουσι Κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ κλάνος ἐπὶ ζῶν εἶπεν ὅτι | μὴ πως οὖν: BC om οὖν | πλανήσουσι cum C .. A - σωσι | τῷ τοιούτῳ: A om τῷ | κέλευσον: C add θεόμενά σου | C Πιλάτος οὖν ἐπὶ

τιώτας πεντακοσίους, οἱ καὶ ἐκάθισαν περὶ τὸν τάφον ὥστε τηρεῖν αὐτόν, θέμενοι καὶ σφραγίδας ἐπὶ τὸν λίθον τοῦ μνήματος.

³ Τῆς κυριακῆς οὖν διαφωσκούσης συμβούλιον εἰ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν Ἰουδαίων ποιήσαντες, ἀπέστειλαν ἐκβαλεῖν τὸν Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς φυλακῆς ἐπὶ τῷ θανατῶσαι αὐτόν· ἀνοίξαντες δὲ οὐκ εὗρον αὐτόν. καὶ ἐξενίζοντο ἐπὶ τούτῳ, πῶς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων καὶ σῶων τῶν κλειδῶν καὶ τῶν σφραγίδων εὐρεθισῶν· ὁ Ἰωσήφ ἐγένετο ἄφαντος.

CAPUT XIII.

¹ Ἐπὶ τούτῳ δὲ παραγενόμενος εἰς στρατιώτης ἐκ τῶν τηρούντων τὸν τάφον εἶπεν ἐν τῇ συναγωγῇ Μάθετε ὅτι ἀνέστη ὁ Ἰησοῦς. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Πῶς; ὁ δὲ ἔφη Σεισμός ἐγένετο πρῶτον· εἶτα ἄγγελος κυρίου ἀστραπηφόρος ἔλθων ἐξ οὐρανοῦ ἐκύλισε τὸν λίθον ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἐκάθισεν ἐπάνω αὐτοῦ. καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐγενόμεθα πάντες οἱ στρατιῶται ὡς νεκροί, καὶ οὔτε φυγεῖν ἐδυνάμεθα οὔτε λαλήσαι. ἤκούσαμεν δὲ τοῦ ἀγγέλου λέγοντος πρὸς τὰς γυναῖκας τὰς ἐλθούσας ἐκεῖσε τὸν τάφον ἰδεῖν ὅτι μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν ζητεῖτε. οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλὰ ἀνέστη, καθὼς προσέειπεν ὑμῖν. κύψατε καὶ ἴδατε τὸν τάφον ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα αὐτοῦ. πορευ-

τούτῳ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τοῦ σφραγίσαι αὐτοὶ τὸν λίθον τοῦ μνήματος ὡς βούλονται καὶ λαβόντες κουστωδίας ἤγουν στρατιώτας πεντακοσίους, οἱ καὶ ἐκάθ. ἐπὶ τὸν τάφον -- τοῦ μνήματος. Iamvero C add haec: ἐφύλαττον αὐτόν τῷ σαββάτῳ (cod. τῷ σάββατον) ἕως ὄρθρου βαθείως τῆς κυριακῆς. μετὰ τοῦτο σεισμός πάλιν ἐγένετο μέγας πρῶτον. εἶτα ἄγγελος κυρίου ἀστραπηφόρος ἔλθων ἐξ οὐρανοῦ ἐκύλισε τὸν λίθον ἐκ τοῦ μνήματος καὶ ἐκάθισεν ἐπάνω αὐτοῦ. ἀπὸ δὲ τοῦ ἀγγέλου ἀπενεκρώθησαν οἱ στρατιῶται. τότε ἀνέστη ὁ κύριος· ἤγειρε τὸν Ἀδὰμ καὶ πάντας τοὺς προφήτας, οὓς εἶχεν ὁ διάβολος ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ· ἤγειρε δὲ καὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν. εἶη τὸ ὄνομα κυρίου εὐλογημένον σὺν τῷ πατρὶ αὐτοῦ καὶ τῷ παναγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Atque his ipsais textus evangelii in codice C finitur. Eadem habere dicitur codex B, addita subscriptione hac: Τέλος τῶν ἀγίων πατρῶν καὶ ἀρχῆ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Tamen is similiter atque codex A pergit Τῆς κυριακῆς οὖν διαφωσκούσης etc, quae infra vide.

3. συμβούλιον -- ποιήσαντες, ἀπέστειλαν etc cum A. . . B συμβουλήν ἐποίησαν οἱ ἀρχ. μ. τ. Ἰουδ. καὶ ἀπέστειλαν εἰς | B ἐκ τῆς φυλακῆς | ὁ Ἰωσήφ ἐγένετο cum A. . . B Ἰωσήφ δὲ ἐγέν.

XIII, 1. Ἐπὶ τούτῳ (A τούτο) -- ἐκ (B οὐκ) τοῦ μνημείου -- ὡς (B ὡσεὶ) νεκροί -- ἀλλὰ (B ἀλλ') ἀνέστη -- ἴδατε (B ἴδετε) -- τὸ σῶμα αὐτοῦ

θητε δὲ καὶ εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἠγγέθη ἀπὸ τῶν καιρῶν· καὶ πορευέσθωσαν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ἐκεῖ γὰρ αὐτὸν εὐρήσουσι διὰ τοῦτο λέγω πρὸς ὑμᾶς ἐγὼ τοῦτο πρότερον.

² Λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς τοὺς στρατιώτας Ποῖαι ἦσαν αἱ γυναῖκες αἱ ἐλθοῦσαι εἰς τὸ μνήμα, καὶ διὰ τί οὐκ ἐκρατήσατε αὐτάς; λέγουσιν οἱ στρατιῶται Ἐκ τοῦ φόβου καὶ τῆς θεωρίας μόνης τοῦ ἀγγέλου οὔτε λαλεῖν οὔτε σαλευεῖν ἐδυνάμεθα. εἰπον οἱ Ἰουδαῖοι Ζῆ ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι οὐδὲν πιστεύομεν ὅσον λέγετε. λέγουσιν οἱ στρατιῶται Τοσαῦτα θαύματα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε, καὶ ἄρτι μέλλετε πιστεῦειν ἡμῖν; ἀληθῶς λέγετε ὅτι ζῆ ὁ θεός, καὶ ὄντως ἀληθῶς ζῆ ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε. πλὴν ἠκούσαμεν ὅτι τὸν Ἰωσήφ εἶχετε ἐν τῇ φυλακῇ κλεισμένον· εἶτα ἀνοίξαντες τὰς θύρας οὐχ εὔρατε αὐτόν. ὅτε οὖν ὑμεῖς τὸν Ἰωσήφ, καὶ οὕτω δώσομεν καὶ ἡμεῖς τὸν Ἰησοῦν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Τὸν Ἰωσήφ τὸν ἐκ τῆς φυλακῆς φυγόντα εὐρήσετε αὐτὸν εἰς Ἀρμαθίαν τὴν χώραν αὐτοῦ. λέγουσι καὶ οἱ στρατιῶται Ἀπέλθατε καὶ ὑμεῖς εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ εὐρήσετε τὸν Ἰησοῦν, καθὼς ὁ ἀγγελος εἶπε ταῖς γυναῖξιν.

³ Ἐπὶ τούτοις οἱ Ἰουδαῖοι φοβηθέντες εἰπον τοῖς στρατιώταις Ὁρατε ἕνα μηδὲν τούτων τὸν λόγον εἶπητε καὶ πάντες πιστεύουσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν. οὐ χάριν ἔδωκαν αὐτοῖς καὶ ἀργύρια πολλά. οἱ δὲ στρατιῶται εἰπον Φοβούμεθα μὴ πως ἀκούσῃ ὁ Πιλάτος ὅτι ἐλάβομεν ἡμεῖς ἀργύρια, καὶ φονεύσει ἡμᾶς. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι εἰπον Λάβετε ταῦτα, καὶ ἐγγυώμεθα ἡμεῖς ἵνα δώσομεν τῷ Πιλάτῳ ἀπολογίαν ἀντὶ ὑμῶν· μόνον εἶπατε ὅτι ἐκοιμάσθε, καὶ εἰς τὸν ὕπνον ὑμῶν ἦλθον οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐκλεψαν αὐτὸν ἐκ τοῦ μνήματος. ἔλαβον οὖν οἱ στρατιῶται τὰ

(B τοῦ Ἰησοῦ) -- τ. μαθηταῖς αὐτοῦ (E in margine add καὶ τῷ Πέτρῳ) -- ἐγὼ τοῦτο πρότερον cum AB.

2. Λέγουσιν οἱ -- ἐδυνάμεθα. εἰπον (B add οὖν) οἱ -- ὄντως ἀληθῶς ζῆ (B add καὶ) ὃν ὑμεῖς -- πλὴν (B male add οὐκ) -- τὸν (A om) ἐκ τῆς (B om) φυλακῆς φυγόντα (A φεύγοντα) -- Ἀρμαθίαν (ita uterque, non -θαίαν) -- λέγουσι καὶ (A om) οἱ στρατ.: etc cum AB.

3. Ἐπὶ τούτοις -- εἰς (B ἐπὶ) τὸν Ἰησοῦν -- ἀργύρια πολλά (h. l. B add ἵνα εἴπωσιν Ἡμῶν κοιμηθέντων ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἐκλεψαν αὐτόν. Vide infra.) -- ἵνα δώσομεν (B δώσομεν) -- ἐκοιμάσθε, καὶ εἰς τὸν ὕπνον -- ἐν

ἀργύρια, καὶ εἶπον καθὼς παρηγγέλθησαν. καὶ μέχρι τῆς σήμερον ὁ τοιοῦτος ψευδῆς λόγος λέγεται παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις.

CAPUT XIV.

¹ Μεθ' ἡμέρας δὲ ὀλίγας ἦλθον ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἄνθρωποι τρεῖς· ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν ἦν ἱερεὺς ὀνόματι Φινεὺς, ὁ ἕτερος Δευίτης ὀνόματι Ἀγγαῖος, καὶ ὁ ἕτερος στρατιώτης ὀνόματι Ἀδᾶς. οὗτοι ἦλθον πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ εἶπον αὐτοῖς καὶ τῷ λαῷ Τὸν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, εἶδομεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ μετὰ τῶν ἑνδεκα μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ελαιῶν, διδάσκοντα πρὸς αὐτούς καὶ λέγοντα Πορεύθητε εἰς πάντα τὸν κόσμον καὶ κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ὅστις πιστεύσει καὶ βαπτισθῆ σωθήσεται, ὅστις δὲ οὐ πιστεύσει κατακριθήσεται. καὶ ταῦτα λέγων ἀνέβαινον εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ ἐθεωροῦμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν πεντακοσίων ἐπέκεινα.

² Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον πρὸς τοὺς τοιοῦτους τρεῖς Δότε δόξαν τῷ θεῷ τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ μετανοήσατε ἐφ' οἷς καταψεύδεσθε. ἀπεκρίθησαν οὗτοι Ζῆ ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, τοῦ Ἀβραάμ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, οὐ ψευδέμεθα, ἀλλ' ἀληθῶς ὑμῖν λέγομεν. τότε εἶπεν ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ ἔφερον τὴν παλαιὰν τῶν Ἑβραίων ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ ἐξόρκισεν αὐτούς, καὶ δούς αὐτοῖς καὶ ἀργύρια ἀπέστειλεν αὐτούς εἰς τόπον ἕτερον, ἵνα μὴ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις κηρύξωσιν.

τοῦ μηνιατος (B om καὶ εἰς τ. ὑπ. usque ἐκ τοῦ μηνιάτ.) -- λαβον οὖν οἱ (B καὶ λαβ. οἱ) -- παρὰ (B ὑπὸ) τοῖς Ἰουδαίοις cum AB.

XIV, 1. Μεθ' ἡμέρας δὲ -- ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν ἦν ἱερ. (B Ἦν ὁ εἰς ἱερ.) -- Ἀγγαῖος (B Ἀγγίος), καὶ ὁ ἕτερος (B ὁ δ' ἄλλος) -- Ἀδᾶς (ita B ut videtur; A Εἰδᾶς) -- διδάσκ. πρὸς (B om) αὐτούς -- εἰς πάντα τὸν (B om) κόσμον -- καὶ ὅστις πιστ. καὶ βαπτισθῆ (B καὶ ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς) σώσ., ὅστις δὲ οὐ πιστ. (B ὁ δὲ ἀπιστήσας) κατακρ. -- καὶ ἐθεωρ. καὶ ἡμ. (B καὶ ἐθαύραμεν. αὐτὸν καὶ ἡμ.) -- ἐπέκεινα cum AB.

2. Ἀκούσαντες -- οὗτοι (B οἱ τρεῖς οὗτοι) Ζῆ (B add κύριος) -- ἀληθῶς (ita uterque) -- τότε εἰπ. ὁ ἀρχ. καὶ ἔφερον τ. παλ. τῶν Ἑβρ. (cf. infra XVII, 2. τὴν παλαιὰν τῶν Ἰουδαίων. Actorum textus A XIV, 2. habet οἱ δὲ λαβόντες τὸν νόμον ἔρριψαν αὐτούς) ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ ἐξόρκισεν (ita) αὐτούς (haec omnia inde a τότε ex A. Multo brevior in his est B, qui sic habet: τότε ἐξόρκισεν αὐτούς ὁ ἀρχιερεὺς) -- καὶ (B om) ἀργύρια -- τόπον ἕτερον (B ἕτερ. τόκ.) -- τοῦ Χριστοῦ (B τοῦ κυρίου) -- κηρύξωσιν cum AB.

³ Τῶν τοιούτων οὖν λόγων ἀκουσθέντων εἰς πάντα τὸν λαὸν συνήθη ὁ ὄχλος ἐν τῷ ναφ̄, καὶ ἐγένετο μεγάλη στάσις. ἔλεγον γάρ πολλοὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καθὼς ἀκούομεν, καὶ διὰ τί ἐσταυρώσατε αὐτόν; ὁ δὲ Ἄννας καὶ Καϊάφας εἶπον Μὴ πιστεύετε, Ἰουδαῖοι, ὅσα λέγουσιν οἱ στρατιῶται, μηδὲ πιστεύετε ὅτι εἶδον αὐτοὶ ἐξ οὐρανοῦ καταβάντα ἄγγελον. ἡμεῖς γὰρ ἐδώκαμεν ἀργύρια πρὸς τοὺς στρατιώτας ἵνα μηδενὶ λέγωσι τοιούτους λόγους, καὶ αὐτως ἔδωκαν καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτοὺς ἀργύρια ἵνα λέγωσιν ὅτι Ἰησοῦς ἀνέστη ἀπὸ τῶν νεκρῶν.

CAPUT XV.

¹ Λέγει ὁ Νικόδημος Ὁ παῖδες τῶν Ἱεροσολυμιτῶν. ὁ προφήτης Ἡλίας ἀνέβη εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ μετὰ πυρίνου ἄρματος, καὶ οὐδὲν ἄπιστον εἰ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη· προτύπως γὰρ τοῦ Ἰησοῦ ὁ προφήτης Ἡλίας ἦν, ἵνα ἀκούσαντες ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη, μὴ ἀπιστήσητε. ἐγὼ οὖν λέγω καὶ συμβουλεύομαι ὅτι πρέπει ἵνα ἀποστελωμεν στρατιώτας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐκεῖ ὅπου μαρτυροῦσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι εἶδον αὐτὸν μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ὅπως γυρεύσωσι καὶ εὔρωσιν αὐτόν, καὶ οὕτως ἵνα ζητήσωμεν ἐξ αὐτοῦ συγχώρησιν εἰς τὸ κακὸν ὅπερ εἰς αὐτὸν ἐποιήσατε. ἤρρεσεν οὗτος ὁ λόγος, καὶ ἐξελέξαντο στρατιώτας καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. καὶ τὸν μὲν Ἰησοῦν οὐχ εὔρον, εὔρον δὲ εἰς τὴν Ἀρμαθίαν τὸν Ἰωσήφ.

² Ἐπιστραφέντων οὖν τῶν στρατιωτῶν γνωρίσαντες οἱ ἀρχιερεῖς ὅτι ὁ Ἰωσήφ εὔρεθη, συνήγαγον τὸν λαὸν καὶ εἶπον Τί

3. Τῶν τοιούτων οὖν (B om) -- διὰ τί (B διὰ τί ἵνα) ἐσταυρώσατε (interque codex σταυρώσατε) -- μηδὲ πιστεύετε (B μηδὲ πιστεύσητε) -- ἐξ οὐρ. καταβάντα (B καταβ. ἐξ οὐρ.) -- ὅτι Ἰησοῦς (B ὁ Ἰησοῦς) ἀν. ἀπὸ τ. νεκρῶν cum AB.

XV, 1. Λέγει ὁ Νικόδημος -- ἀπιστὸν εἰ καὶ (A εἰ δὲ καὶ) ὁ Ἰησοῦς (B ὁ κύριος) -- ἵνα ἀκούσαντες (A ὁ ἀκούσας) -- μὴ ἀπιστήσητε (A μὴ ἀπιστήση) -- συμβουλεύομαι (B -λεύω) -- ἀποστελωμεν (A -στέλωμεν) -- ἐκεῖ (B om) -- γυρεύσωσι καὶ (B om γυρ. καὶ) εὔρ. -- ἵνα (B om) ζητήσωμεν -- εἰς (A πρὸς) αὐτὸν ἐπ. ἤρρεσεν (B ἤρρεσε δὲ αὐτῶν sic) οὗτος ὁ λόγος -- εἰς τ. Ἀρμαθίαν (A -θαίαν. B ut ed. Thil. -θαίαν; sed vide supra, item infra 15, 3.) τὸν Ἰωσήφ (B τ. Ἰωσ. ante εἰς habet) cum AB.

2. Ἐπιστραφέντων -- στρατιωτῶν (B add καὶ) -- ποιήσωμεν (B -ήσωμεν)

παήσωμεν τῷ Ἰωσήφ εἰλθεῖν πρὸς ἡμᾶς; συμβουλευσάμενοι οὖν ἔγραψαν αὐτῷ ἐπιστολὴν ἔχουσαν οὕτως Πάτερ Ἰωσήφ, Εἰρήνη σοὶ καὶ παντὶ τῷ οἴῳ σου καὶ τοῖς φίλοις σου. ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι ἐπταίσαμεν πρὸς τὸν θεὸν καὶ πρὸς σέ τὸν δούλον αὐτοῦ. διὰ τοῦτο παρακαλοῦμέν σε ἵνα ἐλθῆς ἐνταῦθα πρὸς ἡμᾶς τοὺς παῖδας σου. πολλὰ γὰρ ἐθαυμάσαμεν πῶς ἔφυγες ἐκ τῆς φυλακῆς, καὶ ἀληθῶς λέγομεν ὅτι κακὴν βουλὴν εἶχομεν κατὰ σοῦ· ὁ θεὸς δὲ ἰδὼν ὅτι ἀδίκως ἐβουλευόμεθα κατὰ σοῦ, ἐλυτρώσατό σε ἀπὸ τῶν χειρῶν ἡμῶν. ἀλλ' ἔρχου πρὸς ἡμᾶς· σὺ γὰρ εἶ τοῦ λαοῦ ἡμῶν ἢ τιμῆ.

³ Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ἀπέστειλαν εἰς Ἀρμαθίαν οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ στρατιωτῶν ἑπτὰ, φίλων τοῦ Ἰωσήφ· οἳτινες ἀπελθόντες καὶ εὐρόντες αὐτὸν καὶ προσαγορεύσαντες ἐντίμως, ὡς παρηγγέλθησαν, ἔδωκαν αὐτῷ τὴν ἐπιστολὴν. καὶ οὗτος δεξάμενος ταύτην καὶ ἀναγνοὺς ἐδόξασεν τὸν θεόν, καὶ κατησπάσατο τοὺς στρατιώτας, καὶ τραπέξης ἐπιτεθείσης ἤσθη καὶ ἔπινε μετ' αὐτῶν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός.

⁴ Τῇ ἐπαύριον δὲ ἐπορεύθη μετ' αὐτῶν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἐξῆλθεν ὁ λαὸς εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ καὶ κατησπάσαντο αὐτόν. ὑπεδέξατο δὲ αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ὁ Νικόδημος. τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ προσκαλεσάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ ὃ τε Ἄννας καὶ Καϊάφας οἱ ἀρχιερεῖς εἶπον αὐτῷ Δὸς δόξαν τῷ θεῷ τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ εἰπέ ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν. οἶδαμεν γὰρ ὅτι τὸν Ἰησοῦν ἐκήθευσας, καὶ ἐν τούτῳ ἐκρατήσαμέν σε καὶ κατεκλείσαμεν ἐν τῇ φυλακῇ. εἶτα ζητήσαντες ἐκβαλεῖν σε πρὸς τὸ φονευθῆναι οὐχ εὐρομεν, καὶ ἐθαυμάσαμεν καὶ ἐφοβήθημεν πολλὰ· πλὴν ἐδεόμεθα τοῦ θεοῦ εὐρεῖν καὶ ἐρωτήσαι σε. λέγε οὖν ἡμῖν τὸ ἀληθές.

-- ἐβουλευόμεθα (uterque codex ἐβουλόμεθα) -- ἀπὸ τῶν χειρῶν (B ἐκ χειρὸς) ἡμῶν -- ἡμῶν (A om) ἢ τιμῆ cum AB.

3. Ταύτην -- Ἀρμαθίαν (ita uterque) -- στρατ. ἑπτὰ (B ζ στρατ.) -- οὔτος (B οὕτως) δεξ ταύτην (B αὐτήν) -- τῆς ἡμέρας καὶ (hanc B om) τ. νυκτός.

4. Τῇ ἐπαύριον δὲ -- ἀπάντησιν (B ὑπάντησιν) -- κατησπάσαντο (B -σατο) αὐτ. ὑπεδ. δὲ (B om) αὐτὸν -- ἐκήθευσας (A -σεσ, sed infra -σεσ) -- σὺχ εὐρομεν (A add γάρ) -- τὸ ἀληθές cum AB.

⁵ Ἔφη πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰωσήφ Κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς παρσκευῆς, ὅτε με ἐν φυλακῇ κατησφαλίσατε, ἔπεσον εἰς προσευχὴν δι' ὅλης τῆς νυκτὸς καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τοῦ σαββάτου καὶ τοῦ μεσονυκτίου ὁρῶ τὸν οἶκον τῆς φυλακῆς ὅτι ἐσώωσαν αὐτὸν ἄγγελοι τέσσαρες, ἀπὸ τῶν τεσσάρων γονιῶν κατέχοντες αὐτόν. καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς ὡς ἀστραπή, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔπεσον εἰς τὴν γῆν. κρατήσας οὖν με τῆς χειρὸς ἤγειρε λέγων Μὴ φοβοῦ, Ἰωσήφ. εἶτα περιλαβὼν κατεφίλησέ με καὶ λέγει Ἐπιστρέφου καὶ ἴδε τίς εἰμι. στραφεὶς οὖν καὶ ἰδὼν εἶπον Κύριε, οὐκ οἶδα τίς εἶ. λέγει ἐκεῖνος Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς, ὃν πρόχθεις ἐκήδευσας. λέγω πρὸς αὐτόν Δειξόν μοι τὸν τάφον, καὶ τότε πιστεύσω. λαβὼν οὖν με τῆς χειρὸς ἀπήγαγεν ἐν τῷ τάφῳ ὄντι ἠνεγγμένῳ. καὶ ἰδὼν ἐγὼ τὴν σινδόνα καὶ τὸ σουδάριον καὶ γραφίσας εἶπον Εὐλόγημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, καὶ προσεύκνησα αὐτόν. εἶτα λαβὼν με τῆς χειρὸς, ἀκολουθούντων καὶ τῶν ἀγγέλων, ἤγαγεν εἰς Ἀρμαθίαν ἐν τῷ οὐρανῷ μου, καὶ λέγει μοι Κάθου ἐνταῦθα ἕως ἡμέρας τεσσαράκοντα. ἐγὼ γὰρ ὑπάγω εἰς τοὺς μαθητάς μου, ἵνα πληροφορήσω αὐτοὺς κηρύττειν τὴν ἐμὴν ἀνάστασιν.

CAPUT XVI.

1 Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἰωσήφ ἔκραξαν οἱ ἀρχιερεῖς πρὸς τὸν λαόν Ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχε καὶ πατέρα καὶ μητέρα· πῶς μέλλομεν πιστεύσαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός; ἀπεκρίθη ἐκ τῶν Δευιτῶν εἰς καὶ εἶπεν Ἐγὼ οἶδα τὴν γενεάν τοῦ

5. Ἔφη -- δι' ὅλης τῆς νυκτ. καὶ (haec A om) -- τοῦ μεσονυκτίου (B τὸ μεσονυκτίον) -- τῆς φυλακῆς ὅτι ἐσώωσαν (codex ἐσώκωσαν. Cf. Gloss. med. et inf. graec. sub σικόνειν. Eandem vocem cod. B tenet: vide post.) αὐτόν ἄγγελοι τέσσαρες (ita A; B τῆς φυλακῆς ἐσκόμενον [sic; lege σικώμενον. Thilo contexit συρόμενον] ὑπὸ τεσσάρων ἀγγέλων,) ἀπὸ -- κατέχοντες (sic etiam B p̄scedente ἀγγέλων) αὐτόν -- φόβου (B add μου) ἔπεσον -- λέγει (B add μοι) Ἐπιστρέφου (uterque codex ἐπιστρέφου) -- λέγει (B add μοι) ἐκεῖνος -- πρόχθεις (A προχθές) -- ἀπήγαγεν (B add με) -- ἤγαγεν (B add με) εἰς Ἀρμαθίαν (sic uterque) -- ἡμέρας τεσσαράκ. (B τεσσαράκ. ἡμερῶν) ἐγὼ γὰρ (B om) ὑπ. εἰς (A πρὸς) τοὺς -- ἀνάστασιν cum AB.

XVI, 1. Ταῦτα εἰπόντος -- καὶ (B om) πατέρα κ. μητ. -- τὴν γενεάν (ita uterque codex. Item in veterrima editione (principe) versionis germanicae est: Ich hab erkendit das geschlecht Jhesu, wann alweg mit den gotsfürchtigen haben

Ἰησοῦ, ἀνθρώπους εὐγενεῖς, δουλευτάς τοῦ θεοῦ μεγάλους καὶ λαμβάνοντας δεκάτας ἐκ τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων. καὶ γινώσκω καὶ τὸν Συμεὼν τὸν πρεσβύτερον, ὅτι ἐδέξατο αὐτὸν ὅτε τὴν βρέφος καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν Νῦν ἀπολύεις τὸν δούλόν σου, δέσποτα.

² Εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι Εὐρωμεν δὴ τοὺς τρεῖς ἀνθρώπους τοὺς ἰδόντας αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ὡς ἂν ἐρωτήσωμεν αὐτοὺς καὶ μάθωμεν ἀκριβέστερον τὴν ἀλήθειαν. εὗρον καὶ ἔφερον αὐτοὺς ἔμπροσθεν πάντων, καὶ ἐξόρκισαν αὐτοὺς εἰπεῖν τὴν ἀλήθειαν. οἱ δὲ εἶπον Ζῆ ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι εἶδομεν τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν ζῶντα καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβαίνοντα.

³ Τότε ὁ Ἄννας καὶ Καϊάφας διεχώρισαν τοὺς τρεῖς ἕνα καὶ ἕνα, καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς ἰδίᾳ καθ' ἕνα. ὁμοφώνησαν οὖν καὶ εἶπον καὶ οἱ τρεῖς ἕνα λόγον. ἀπεκρίναντο οἱ ἀρχιερεῖς λέγοντες Ἡ γραφὴ ἡμῶν λέγει ὅτι πᾶν ῥῆμα ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθῆσεται. ὁ οὖν Ἰωσήφ ὁμολόγει ὅτι ἐκήδευσεν καὶ ἔθαψεν αὐτὸν μετὰ τοῦ Νικοδήμου, καὶ πῶς ἐστὶν ἀλήθεια ὅτι ἠγγέρθη.

sy in dem tempel unauffdrücklich geopffert. Nec aliter habet editio vetus altera, quam ad manus habeo. Hinc nolui τοὺς γονεῖς, quod in altero textu graeco legitur, reponere.) -- τοῦ θεοῦ μεγάλους (sic; item B μεγάλους τ. Σ.) -- δεκάτας (uterque codex δεκάτας) -- καὶ (B om) γινώσκω καὶ τὸν Συμ. (B καὶ Συμεῶνα) -- εἶπε πρὸς αὐτόν (A πρὸς τὸ βρέφος) -- δέσποτα cum AB.

2. Εἶπον -- Εὐρωμεν δὴ (B Εὐρον με δεῖ, Thilo correxit Εὐρεῖν δεῖ) τοὺς τρεῖς -- καὶ μάθωμεν ἀκριβέστ. -- καὶ ἔφερον αὐτοὺς (B om haec: καὶ μάθωμεν usque ἔφερ. αὐτούς) ἔμπροσθεν (B - σθε) -- ἐξόρκισαν (B ἐξώρκ.) -- εἶπον (B εἶπαν) -- ἀναβαίνοντα cum AB.

3. Τότε ὁ Ἄννας καὶ (B add ὁ) Καϊάφας -- ὅτι (B om) πᾶν ῥῆμα -- ὁμολόγει (A ὁμολόγη, B ὁμολογεῖ) -- ἀλήθεια (A ἀληθῶς) ὅτι ἠγγέρθη cum AB.

EVANGELIUM NICODEMI PARS II.

SIVE

DESCENSUS CHRISTI AD INFEROS.

CAPUT I. (XVII.)

¹ Λέγει Ἰωσήφ Καὶ τί θαυμάζετε ὅτι Ἰησοῦς ἠγέρθη; οὐκ ἔστιν τοῦτο θαυμαστόν· ἀλλὰ τοῦτο θαυμαστόν ἐστίν ὅτι οὐκ ἠγέρθη μόνος, ἀλλ' ὅτι καὶ ἄλλους πολλοὺς νεκροὺς ἠγειρεν, οἵτινες ἐμφανίσθησαν ἐν Ἱεροσολύμοις πρὸς πολλοὺς. καὶ εἰ τοὺς ἄλλους οὐ γινώσκετε, τέως τὸν Συμεῶν, ὅστις ἐδέξατο τὸν Ἰησοῦν, καὶ τοὺς δύο αὐτοῦ υἱούς, οὓς ἀνέστησεν, τέως αὐτοὺς γινώσκετε. ἡμεῖς γὰρ ἐθάψαμεν αὐτοὺς πρὸ ὀλίγου· νῦν δὲ οἱ μὲν τάφοι αὐτῶν ὀρώνται ἠνεωγμένοι κενοί, αὐτοὶ δὲ εἰσι ζῶντες καὶ διατρίβοντες ἐν τῇ Ἀρμαθίᾳ. ἀπέστειλαν οὖν ἀνθρώπους, καὶ εὔρον τὰ μνημεῖα αὐτῶν ἠνεωγμένα κενά. λέγει ὁ Ἰωσήφ Ἀπελθωμεν εἰς τὴν Ἀρμαθίαν καὶ εὐρήσωμεν αὐτούς.

² Τότε ἠγέρθησαν οἱ ἀρχιερεῖς ὁ Ἄννας καὶ Καϊάφας καὶ Ἰωσήφ καὶ Νικόδημος καὶ Γαμαλιήλ καὶ ἕτεροι μετ' αὐτῶν καὶ ἀπῆλθον εἰς Ἀρμαθίαν, καὶ εὔρον οὓς ὁ Ἰωσήφ ἔλεγεν. ἐποίησαν οὖν προσευχὴν καὶ ἠσπάσαντο ἀλλήλους· εἶτα ἦλθον μετ' αὐτῶν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἔφερον αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ, καὶ ἠσφαλίσαντο τὰς θύρας, καὶ ἔθηκαν εἰς μέσον τῆν παλαιὰν τῶν

1, 1. Λέγει (B add ὁ) Ἰωσήφ -- ὅτι (B add ὁ) Ἰησοῦς -- ἐμφανίσθησαν (ita A; B ἐνεφαν.?) -- τὸν Συμεῶν (B - μεῶνα) -- υἱούς (B add καὶ τοὺς δύο ἀδελφούς) -- ἠνεωγμένοι (ita B; A ἀνεωγμ. sed statim post idem cum B ἠνεωγμένα) κενοί (A om) -- Ἀρμαθία (ita uterque) -- εὐρήσωμεν (B - σομεν) αὐτούς cum AB.

2. Τότε -- καὶ (A add ὁ) Καϊάφας -- τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὸν (sed uterque

Ἰουδαίων, και εἶπον πρὸς αὐτούς· οἱ ἀρχιερεῖς θελομεν ἵνα ὁμολογήσῃτε εἰς τὸν θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ και τὸν Ἄδωναί, και οὕτως ἵνα εἰπῆτε τὴν ἀλήθειαν, πῶς ἀνέστητε και τίς ὑμᾶς ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν.

³ Τοῦτο ἀκούσαντες οἱ ἀναστάντες ἄνθρωποι ἐποίησαν εἰς τὰ πρόσωπα αὐτῶν τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ και εἶπον πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς Δότε ἡμῖν χάρτην και μελαν και κάλαμον. ἔφερον οὖν ταῦτα και καθίσαντες ἔγραψαν οὕτως.

CAPUT II. (XVIII.)

¹ Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἡ ἀνάστασις και ἡ ζωὴ τοῦ κόσμου, δὸς ἡμῖν χάριν ἵνα διηγησώμεθα τὴν ἀνάστασίν σου και τὰ θαυμάσιά σου, ἃ ἐν τῷ ἄδῃ ἐποίησας. Ἡμεῖς οὖν ἤμεν ἐν τῷ ἄδῃ μετὰ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένων. ἐν ὥρᾳ δὲ μεσονυκτίου εἰς τὰ σκοτεινὰ ἐκεῖνα ἀνέτειλεν ὥσπερ φῶς ἡλίου και ἔλαμψεν, και ἐφωτίσθημεν πάντες και εἶδομεν ἀλλήλους. και εὐθύς ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ μετὰ τῶν πατριαρχῶν και τῶν προφητῶν ἐνωθεῖς, και χαρᾶς ὁμοῦ πλησθέντες εἶπον πρὸς ἀλλήλους Τοῦτο τὸ φῶς ἀπὸ μεγάλου φωτισμοῦ ἐστίν. ὁ προφήτης Ἡσαΐας ἐκεῖ παρῶν εἶπε Τοῦτο τὸ φῶς ἐκ τοῦ πατρὸς ἐστὶ και ἐκ τοῦ υἱοῦ και ἐκ τοῦ ἁγίου πνεύματος· περὶ οὗ προεφήτευσεν ἔτι ζῶν λέγων Γῆ Ζαβουλαὶν και γῆ Νεφθαλείμ, ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει ἴδε φῶς μέγα.

² Ἐἶτα ἦλθεν εἰς τὸ μέσον ἕτερος ἀπὸ τῆς ἐρήμου ἀσκητής, και εἶπον πρὸς αὐτὸν οἱ πατριάρχαι· Τίς εἶ; ὁ δὲ εἶπεν Ἐγὼ εἰμὶ Ἰωάννης, τὸ τέλος τῶν προφητῶν, ὃς ἐποίησα τὰς ὁδοὺς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ εὐθείας, και ἐκήρυξα τῷ λαῷ μετάνοιαν εἰς ἀφεσιν ἁμαρτιῶν. και ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰς ἐμέ ἦλθε, και ἀπὸ μακρόθεν ἰδὼν αὐτὸν εἶπον πρὸς τὸν λαόν· Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ

codex τοῦ Ἄδωναί -- ἐκ (B add τῶν) νεκρῶν cum AB.

3. Τοῦτο -- ἀναστάντες (A ἀναστήσαντες) -- χάρτην (A χαρτί [χαρτίον]) -- καθίσαντες ἔγραψεν (B καθίσας εἰς ἐξ αὐτῶν ἔγραψεν) οὕτως cum AB.

II, 1. Κύριε -- και ἡ (A om) ζωὴ -- ἡμεῖς οὖν (A om) -- και ἐκ (B om) τοῦ υἱοῦ και ἐκ (B om) τοῦ ἁγίου -- προεφήτευσεν (A -τευσεν) -- ἴδε (B εἶδε) φ. μέγα cum AB.

2. Ἐἶτα ἦλθεν -- και (ἵνα uterque) τὸ πνεῦμα -- ἤκουσα και (B om)

εἶρων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου. καὶ μετὰ τῆς χειρὸς μου ἐβάπτισα αὐτὸν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ, καὶ εἶδον ὡσεὶ περιστερὰν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτὸν ἐρχόμενον, καὶ ἤκουσα καὶ τῆς φωνῆς τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ οὕτω λέγοντος Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠδόκησα. καὶ διὰ τοῦτο ἀπέστειλέ με καὶ πρὸς ὑμᾶς, ἵνα κηρύξω πῶς ἔρχεται ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ἵνα ἴδω, ἵνα ὅστις πιστεύσῃ πρὸς αὐτὸν σωθῆσεται, ὅστις δὲ οὐ πιστεύσει εἰς αὐτὸν κατακριθήσεται. διὰ τοῦτο λέγω πρὸς πάντας ὑμᾶς, καθὼς ἴδθητε αὐτὸν, ἵνα προσκυνήσητε πάντες, ὅτι νῦν μόνον ἐστὶ πρὸς ὑμᾶς ὁ τῆς μετανοίας καιρὸς ὑπὲρ οὗ προσεκυνήσατε εἰς τὸν ἀνώ μάταιον κόσμον τοῖς εἰδώλοις, καὶ ὑπὲρ ὧν ἡμαρτήκατε· ἐν ἄλλῳ δὲ καιρῷ τοῦτο γενέσθαι ἀδύνατον.

CAPUT III. (XIX.)

Τοῦ Ἰωάννου τοῖνον διδάσκοντος οὕτως τοὺς ἐν τῷ ἄθῃ, ἀκούσας καὶ ὁ πρωτόπλαστος καὶ προπάτωρ Ἀδάμ λέγει πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Σὴθ Υἱέ μου, θέλω ἵνα εἴπῃς τοῖς προπάτοροι τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῖς προφήταις, ὅτε ἔπεσον ἵνα ἀποθνήσκω, πού σε ἀπέστειλα. ὁ δὲ Σὴθ ἔφη Προφῆται καὶ πατριάρχαι, ἀκούσατε. ὁ ἐμὸς πατήρ Ἀδάμ ὁ πρωτόπλαστος πεσὼν ποτε εἰς τὸ τελευτᾶν ἀπέστειλέ με ποιήσασθαι δέησον πρὸς τὸν θεὸν ἔγγιστα τῆς πύλης τοῦ παραδείσου, ὡς ἂν ὀδηγήσῃ με δι' ἀγγέλου πρὸς τὸ δένδρον τῆς ἐλεημοσύνης καὶ ἐπάρω ἔλαιον καὶ ἀλείψω τὸν ἐμὸν πατέρα, καὶ ἀναστῆ ἀπὸ τῆς ἀσθενείας. ὅπερ δὴ καὶ ἐποίησα. καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ἐλθὼν ἄγγελος κυρίου λέγει μοι Ἰὼ, Σὴθ, αἰτεῖς; ἔλαιον αἰτεῖς τὸ τοὺς ἀσθενεῖς

τῆς φωνῆς τοῦ (A om) θεοῦ -- ἔρχεται (ab hac voce incipit fragmentum Vaticanum) -- υἱὸς τοῦ θεοῦ (cum AC; B τοῦ θε. υἱός) -- ὅστις πιστεύσῃ (cum AC; B - σαι) -- εἰς αὐτὸν (haec cum AC; B om) -- ἵνα προσκυνήσητε (cum AB; C - νήσατε) -- ἡμαρτήκατε (cum BC; A ἡμαρτυρήσατε) -- ἀδύνατον cum ABC.

III. Τοῦ Ἰωάννου τοῖνον -- πρὸς τὸν υἱ. αὐτ. τὸν Σὴθ (cum AC; B πρὸς Σὴθ τὸν υἱ. αὐτ.) -- ἵνα ἀποθνήσκω (cum AC; B τοῦ ἀπαθνήσκων με) -- Ἀδάμ (cum BC; A ὁ Ἀδάμ) -- πρὸς (desideratur in ABC) τὸ δένδρον τ. ἐλεημ. (B solus add. τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἔλεος τοῦ ἐλαίου) -- ὅπερ δὴ (cum AC; B δὲ) -- ἄγγελος (cum AC; B ὁ ἄγγελος) etc cum ABC.

ἀκιστῶν, ἢ τὸ δένδρον τὸ βέον τὸ τοιοῦτον ἔλαιον διὰ τὴν τοῦ σοῦ πατρός ἀσθένειαν; τοῦτο οὐκ ἔστιν εὑρεθῆναι νυνί. ἄπαθ οὖν καὶ εἶπε τῷ πατρί σου ὅτι μετὰ τὸ συντελεσθῆναι ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕτη πεντακισχίλια πεντακόσια, τότε κατέλθῃ ἐν τῇ γῆ ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐνανθρωπήσας, κάκεινος ἀλέψει αὐτὸν τῷ τοιοῦτῳ ἐλαίῳ, καὶ ἀναστήσεται, καὶ ἐν ὕδατι καὶ πνεύματι ἀγίῳ πλυνεῖ καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ, καὶ τότε ἀπὸ πάσης νόσου ἰαθήσεται· νῦν δὲ τοῦτο γενέσθαι ἀδύνατον.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ πατριάρχαι καὶ οἱ προφῆται ἐχάιροντο μεγάλως.

CAPUT IV. (XX.)

¹ Ἐν τῇ αὐτῇ δὲ τῶν ἀπάντων ὄντων χαρᾷ ἦλθεν ὁ Σατάν ὁ κληρονόμος τοῦ σκότους καὶ λέγει τῷ Ἄδῃ Παμφάγε καὶ ἀκόρεστε, ἄκουσόν μου τοὺς λόγους. ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων τις Ἰησοῦς λεγόμενος, ὀνομάζων ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ· οὗτος δὲ ὢν ἄνθρωπος, ἀπὸ συνεργείας ἡμετέρας ἐσταύρωσαν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι. καὶ νῦν αὐτοῦ τελευτήσαντος ἔσο ἡτοιμασμένος ὅπως ὧδε κατασφαλισώμεν αὐτόν. ἐγὼ γὰρ οἶδα ὅτι ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ἤκουσα καὶ αὐτοῦ λέγοντος ὅτι περιλυτός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου. ἐποίησέ μοι καὶ πολλὰ κακὰ ἐν τῷ ἄνωθεν κόσμῳ τοῖς βροτοῖς συναναστρεφόμενος. ὅπου γὰρ ἠῦρισκε τοὺς ἐμούς δούλους, ἐδίωκεν αὐτούς, καὶ ὅσους ἀνθρώπους ἐποίουν ἐγὼ κυλλοὺς τυφλοὺς χωλοὺς λεπρούς, καὶ εἴ τι τοιοῦτον, διὰ λόγου μόνου ἴατο αὐτούς· καὶ πολλοὺς ἐτοιμάσας εἰς τὸ ταφῆναι, καὶ τούτους διὰ λόγου μόνου πάλιν ἀνεζώωσε.

² Λέγει ὁ Ἄδης Καὶ τοσοῦτόν ἐστιν οὗτος δυνατὸς ὥστε

τὸ βέον (cum AC; B τὸ ὠραίον) -- τοῦ σοῦ (A om) πατρός -- ἄπαθ οὖν (cum AC; B om) -- ἐνανθρωπήσας (cum AB; C ἐν ἀνθρωπήσει) -- μεγάλως cum ABC.

IV, 1. Ἐν τῇ αὐτῇ -- ὄντων (cum AC; B om) -- ὁ Σατάν (hoc accenta A. Eundem corrector codicis Claromontani habet; cf. Prolegg. p. XXII.) -- τοῦ σκότους (C σκότου) -- οὗτος (ita codices. Nescio an ὄντως praestet) δὲ ὢν -- ἐποίησέ μοι καὶ (C ἐποίησε δὲ καὶ) -- συναναστρεφόμενος (AC - στραφόμενος) -- ἠῦρισκε (C εὔρισκεν) -- ἐγὼ (C om) -- τοιοῦτον (cum A; BC τοιούτων) -- ἐτοιμάσας (cum AB; C ἐτοιμάσθη) -- ταφῆναι (A στραφῆναι) -- μόνου (cum A; BC om) πάλ. ἀνεζώωσε (AC - ζώωσε) cum ABC.

2. Λέγει ὁ Ἄδης -- δυνήσεται (cum A; BC - σηται) -- ἤκουσας (cum

διὰ λόγου μόνου ποιῆν τοιαῦτα; ἢ τοιούτω ὄντι δύνασαι σὺ ἀνποτῆναι αὐτῷ; ἐμοὶ δοκεῖ, τοιούτω ὄντι οὐδεὶς αὐτῷ ἀνπιστῆναι δυνήσεται. εἰ δὲ λέγεις ὅτι ἤκουσας αὐτοῦ φοβουμένου τὸν θάνατον, παίζων σε καὶ γελῶν ἔφη τοῦτο, θέλων ἵνα σε ἀρπάσῃ ἐν χειρὶ δυνατῆ. καὶ οὐαὶ οὐαὶ σοὶ εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Λέγει ὁ Σατάν Παμφάγε καὶ ἀκόρεστέ "Αθη, τοσοῦτον ἐφοβήθης ἀκούσας περὶ τοῦ κοινῷ ἡμῶν ἐχθροῦ; ἐγὼ αὐτὸν οὐκ ἐφοβήθην, ἀλλ' ἐνήγγησα τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν, καὶ ἐπότισαν αὐτὸν καὶ χολῆν μετὰ ὄξους. ἐτοιμάσθητι οὖν ὅπως ἐλθόντα κρατήσῃς αὐτὸν ἰσχυρά.

³ Ἀπεκρίθη ὁ "Αθης Κληρονόμο τοῦ σκότους, υἱὲ τῆς ἀπωλείας, διάβολε, νῦν μοι εἶπας ὅτι πολλοὺς οὐς σὺ ἐτοιμάσας εἰς τὸ ταφῆναι, λόγῳ μόνῳ τούτους αὐτὸς ἀνεζώωσε· καὶ εἰ ἐτέρους τῆς ταφῆς ἠλευθέρωσε, πῶς αὐτὸς καὶ ἐν ποίᾳ δυνάμει παρ' ἡμῶν κρατηθήσεται; ἐγὼ δὲ πρὸ ὀλίγου κατέπιόν τινα νεκρὸν ὀνόματι Δάζαρον, καὶ μετ' ὀλίγον τις ἐκ τῶν ζώντων διὰ λόγου μόνου βίᾳ ἐκ τῶν ἐγκατέων μου τοῦτον ἀνέσπασεν. οἴμαι δὲ εἶναι αὐτὸν ὃν σὺ φῆς· εἰ οὖν ἐκεῖνον ἐνθάδε δεξιόμεθα, δέδοικα μὴ πως καὶ περὶ τῶν λοιπῶν κινδυνεύσωμεν· πάντας γὰρ οὐς ἀπ' αἰῶνος κατέπιον, ἰδοὺ ταρασσομένους κατανοῶ, καὶ ἀλγῶ τὴν κοιλίαν μου. καὶ σημεῖον οὐκ ἀγαθὸν μοι δοκεῖ ὁ προαναρπασθεὶς Δάζαρος ἀπ' ἐμοῦ· οὐ γὰρ ὡς νεκρὸς, ἀλλ' ὡς αἰετὸς ἀπ' ἐμοῦ ἐξεπέτασεν· οὕτω γὰρ συντόμως ἡ γῆ αὐτὸν ἔξω ἔρριψε. διὸ καὶ ὀρκίζω καὶ σὲ εἰς τὰς σὰς χάριτας καὶ εἰς τὰς ἐμὰς, μὴ ἀγάγῃς αὐτὸν ἐνταῦθα. οἴμαι γὰρ ὅτι διὰ τὸ πάντας ἀναστῆσαι νεκροὺς ὧδε παραγίνεται. καὶ τοῦτό σοι

BC; A ἤκουες) -- τὸν θάνατον (cum BC; A om) -- θελῶν (cum AB; C om) -- καὶ (C ἢ) οὐαὶ -- ὁ Σατάν (C ὁ Σατανᾶς) -- ἐνήγγησα (cum AB; C ἐνήγγησα) -- χολῆν (cum BC; A χολῆν) -- ἐτοιμάσθητι (cum BC; A ἐτοιμάσθηται) -- αὐτόν (A αὐτοῦ) ἰσχυρά (A - rā, item ut videtur C) cum ABC.

3. Ἀπεκρίθη ὁ "Αθης -- πολλοὺς οὐς σὺ ἐτοιμάσας (οὐς [praecedente - λούς] desideratur in codicibus, ita ut ἐτοιμάσας pro nominativo absoluto haberi possit. In A vero codice ἐτοιμάσας, non ἐτοιμάσας legitur, neglecto ut saepe fit augmento. Apud Thilonem est πολλοὺς σὺ ἐτοιμάσας.) -- τούτους αὐτὸς (B ante λόγῳ ponit) -- εἰ (A om) -- ὀνόματι Δάζαρον (C - ζαρος) -- τὴν κοιλίαν μου (cum AB; C τῆ κοιλίᾳ μου) -- ἀγάγῃς (C ἀγάγεις) αὐτ. ἐνταῦθα (cum

λέγω, μαὶ τὸ σκότος ὃ ἔχομεν, εἰ ᾤδε ἀγάγῃς αὐτόν, αὐδαίς μοι τῶν νεκρῶν ἐναπολειφθήσεται.

CAPUT V. (XXI.)

¹ Τοιαῦτα τοῦ Σατανᾶ καὶ τοῦ Ἄδου λεγόντων πρὸς ἀλλήλους ἐγένετο φωνὴ μεγάλη ὡσπερ βροντὴ λέγουσα Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώναι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. ἀκούσας ὁ Ἄδης λέγει τῷ Σατανᾷ Ἐξέλθε, εἰ δυνατός-εἶ, καὶ ἀντίστηθι αὐτῷ. ἐξῆλθεν οὖν ἔξω ὁ Σατανᾶ. εἶτα λέγει ὁ Ἄδης τοῖς δαίμοσιν αὐτοῦ Ἀσφαλίσασθε καλῶς καὶ ἰσχυρῶς τὰς πύλας τὰς χαλκᾶς καὶ τοὺς μοχλοὺς τοῦς σιδηροῦς, καὶ τὰ κλειθρᾶ μου κατέχετε, καὶ σκοπεῖτε πάντα ἰστάμενοι ὄρθιοι· ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ αὐτὸς ᾤδε, οὐαὶ ἡμᾶς λήψεται.

² Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ προπάτορες ἤρξαντο πάντες ὑβρίζων αὐτὸν λέγοντες Παμφάγε καὶ ἀκόρεστε, ἀνοιξον ὅπως εἰσέλθῃ ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. λέγει Δαυιδ ὁ προφήτης Οὐκ αἶδας, τυφλῆ, ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ ἐγὼ ζῶν τὴν τοιαύτην φωνήν, τὸ Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, προεφήτευσσα; Ἡσαΐας εἶπεν Ἐγὼ τοῦτο προῖδων ὑφ' ἀγίου πνεύματος ἔγραψα Ἀναστήσονται οἱ νεκροί, καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις, καὶ ἐφρανήσονται οἱ ἐν τῇ γῆ· καὶ Που σου, Θάνατε, τὸ κέντρον; που σου, Ἄδη, τὸ νῦκος;

³ Ἦλθεν οὖν πάλιν φωνὴ Ἄρατε πύλας λέγουσα ἀκούσας ὁ Ἄδης ἐκ δευτέρου τὴν φωνὴν ἀπεκρίθη ὡς δῆθεν μὴ γινώσκων καὶ λέγει Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; λέγουσιν οἱ ἄγγελοι τοῦ δεσπότου Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατός, κύριος δυνατὸς

AC; B ἐντεῦθεν) -- ἀναστήσαι (cum AC; B ἀναστήναι) -- ἀγάγῃς (AC ἀγάγεις) -- ἐναπολειφθήσεται cum ABC.

V, 1. Τοιαῦτα (cum AC; B Ταῦτα) -- ἔξω ὁ Σατανᾶ (C ὁ Σατανᾶς) -- Ἀσφαλίσασθε (cum AC; B -λίσατε) καλ. καὶ (cum B; AC om) ἰσχυρῶς (ita AB; C -ρᾶς) -- σκοπεῖτε πάντα (A πάντας, BC πάντες) ἰστ. ὄρθιοι (cum A; BC ὄρθριοί) -- λήψεται cum ABC.

2. Ταῦτα -- ἀκόρεστε (B solus add Ἄδη) -- οἱ ἐν τοῖς μνημ. καὶ ἐφρανήσ. οἱ ἐν (B ab oi ἐν priore ad oi ἐν posteriori transillie) -- τὸ νῦκος cum ABC.

3. Ἦλθεν -- τοῦ (C om) δεσπότου -- ἐφωτισθήσαν cum ABC.

ἐν πολέμῳ. καὶ εὐθὺς ἅμα τῷ λόγῳ τούτῳ αἱ χαλκαὶ πύλαι συνεστρίβησαν καὶ οἱ σιδηροὶ μοχλοὶ συνεθλάσθησαν, καὶ οἱ δεδεμένοι πάντες νεκροὶ ἐλύθησαν τῶν δεσμῶν, καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτῶν. καὶ εἰσῆλθεν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης ὡς περ ἄνθρωπος, καὶ πάντα τὰ σκοτεινὰ τοῦ ἄδου ἐφωτίσθησαν.

CAPUT VI. (XXII.)

¹ Εὐθὺς ἐβόησεν ὁ Ἄδης Ἐνικήθημεν, οὐαὶ ἡμῖν. ἀλλὰ τίς εἶ ὁ ἔχων τσοσαύτην ἐξουσίαν καὶ δύναμιν; καὶ ποῖος εἶ ὁ χωρὶς ἁμαρτίας ὧδε ἐλθὼν, ὁ μικρὸς ὀρώμενος καὶ μεγάλα δυναμένος, ὁ ταπεινὸς καὶ ὑψηλός, ὁ δούλος καὶ ὁ δεσπότης, ὁ στρατιώτης καὶ βασιλεὺς, ὁ τῶν νεκρῶν καὶ τῶν ζώντων ἐξουσιάζων; ἐν τῷ σταυρῷ προσηλώθη καὶ ἐν τῷ τάφῳ ἐτέθη, καὶ ἄρτι ἐγένου ἐλεύθερος καὶ κατέλυσας πᾶσαν τὴν δύναμιν ἡμῶν. ἄρα σὺ εἶ ὁ Ἰησοῦς, περὶ οὗ ἔλεγεν ἡμῖν ὁ ἀρχισατράπης Σατὰν ὅτι διὰ σταυροῦ καὶ θανάτου μέλλεις κληρονομησαὶ ὅλον τὸν κόσμον;

² Τότε ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης κρατήσας ἐκ τῆς κορυφῆς τὸν ἀρχισατράπην Σατὰν καὶ παραδούς αὐτὸν τοῖς ἀγγέλοις εἶπε Σιδηροῖς καταδεσμήσατε τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας καὶ τὸν τράχηλον καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ. εἶτα παραδούς τοῦτον τῷ Ἄθῃ ἔφη Δαβὼν αὐτὸν κάτεχε ἀσφαλῶς ἄχρι τῆς δευτέρας μου παρουσίας.

CAPUT VII. (XXIII.)

Καὶ ὁ Ἄδης παραλαβὼν τὸν Σατανᾶν ἔλεγεν αὐτῷ Βεελζεβούλ, κληρονόμῳ τοῦ πυρὸς καὶ τῆς κολάσεως, ἐχθρὲ τῶν ἁγίων, διὰ ποίαν ἀνάγκην ὠκονόμησας σταυρωθῆναι τὸν βασιλέα τῆς

VI, 1. Εὐθύς (cum AC; B Καὶ εὐθύς) -- ἁμαρτίας (cum AB; C ἁμαρτιῶν) -- καὶ ὁ (cum AC; B om) δεσπότης -- καὶ τῶν (cum BC; A om) ζώντων -- καὶ ἐν τῷ τ. ἐ. κ. ἀ. ἐ. ἐλεύθερος (hæc omnia cum AC; B om) -- ὁ (cum BC; A om) Ἰησοῦς (cum AB; C κύριος). -- Σατὰν (cum BC; A Σατανᾶς) -- ὅλ. τ. κόσμον cum ABC.

2. Τότε -- παραδούς (C παραβαίν) αὐτὸν -- Σιδηροῖς (ita ABC; nullus eorum additum habet desmois, quod excidisse videtur) -- παρουσίας cum ABC.

VII. Καὶ ὁ Ἄδης -- Σατανᾶν (cum AC; B Σατάν) -- Βεελζεβούλ (A βελζεβούλ) κλ. τοῦ πυρὸς (cum B; sed A σκότους, C σκότου) -- ὠκονόμησας

δόξης εἰς τὸ εἰθεῖν ὧδε καὶ ἐκδῦσαι ἡμᾶς; ἐπιστρέφου καὶ ἴδε ὅτι οὐδεὶς νεκρὸς ἐν ἐμοὶ κατελείφθη, ἀλλὰ πάντα ὅσα ἐκέρδησας διὰ τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως, διὰ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ πάντα ἀπώλεσας· καὶ πᾶσά σου ἡ χαρὰ μετηνέχθη εἰς λύπην· καὶ τὸν βασιλέα τῆς δόξης θέλων θανατῶσαι, σεαυτὸν ἐθανάτωσας. ἐπεὶ γὰρ παρέλαβόν σε ὥστε κατέχειν ἀσφαλῶς, ἐν πείρᾳ μαθήση ὅσα κακὰ πρὸς σὲ διαπραΰνομαι. ὦ ἀρχιδιάβολε, ἡ τοῦ θανάτου ἀρχή, ἡ ῥίζα τῆς ἀμαρτίας, τὸ τέλος παντὸς κακοῦ, τί κακὸν εὐρών εἰς τὸν Ἰησοῦν ἐγύρευσας τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ; πῶς ἐτόλμησας τοσοῦτον κακὸν ποιῆσαι; πῶς τοιοῦτον ἄνθρωπον ἐν τῷ σκότει τούτῳ καταγαγεῖν ἐμελέτησας, δι' οὐ πάντα τοὺς ἀπ' αἰῶνος θανόντας ἐστερήθη;

CAPUT VIII. (XXIV.)

¹ Οὕτω τοῦ Ἄδου διαλεγομένου τῷ Σατανᾷ ἠπλωσεν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα καὶ ἐκράτησε καὶ ἤγειρε τὸν προπάτορα Ἀδάμ. εἶτα στραφείς καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἔφη Δεῦρο μετ' ἐμοῦ πάντες ὅσοι διὰ τοῦ ξύλου οὐ ἤψατε οὗτος ἐθανατώθητε· πάλιν γὰρ ὑμᾶς διὰ ξύλου τοῦ σταυροῦ πάντας ἐγὼ ἴδου ἀνιστῶν. πρὸς ταῦτα ἐξέβαλεν ἅπαντας ἔξω, καὶ ὁ προπάτωρ Ἀδάμ θυμηδίας ἐμπλεὺς ὀφθαλμοὺς Εὐχαριστῶ τῇ μεγαλωσύνῃ σου κύριε, ἔλεγεν, ὅτι ἀνήγαγές με ἐξ ἄδου κατωτάτου. οὕτω δὲ καὶ πάντες οἱ προφῆται καὶ οἱ ἄγιοι εἶπον Εὐχαριστοῦμέν σοι Χριστέ, σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὅτι ἀνήγαγες ἐκ τῆς φθορᾶς τὴν ζωὴν ἡμῶν.

² Καὶ ταῦτα εἰπόντων εὐλογήσας ὁ σωτὴρ τὸν Ἀδάμ κατὰ τὸ μέτωπον ἐν τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ· τοῦτο δὲ ποιήσας καὶ

(cum BC; A ἐνομήσας sic) -- εἰς (cum A; C om, B ἢ εἰνε ἤ) -- ἐκδῦσαι (A - ὑσαι) ἡμ. ἐπιστρέφου (ABC - στράφου) -- κατελείφθη (cum A; BC - λήφθη) -- ἀπώλεσας (A ἀπώλεσας) -- σεαυτὸν (cum BC; A σαυτὸν) ἐθανάτωσας -- εἰς τὸν Ἰησοῦν (cum AC; B add καὶ) ἐγύρευσας (cum A*; B ἐγύρευσε, C ἐγηρεύσης, A** ἐγύρευε) -- σκότει (cum A; BC σκότῳ) τ. καταγαγεῖν (cum BC; A καταγεν) -- θανόντας (C ut videtur θανέντας) ἐστερήθης cum ABC.

VIII, 1. Οὕτω τοῦ Ἄδου -- διὰ (cum AC; B add τοῦ) ξύλου τοῦ σταυροῦ -- ἀνιστῶν (cum A; BC ἀνιστῶ) -- τὴν ζωὴν ἡμῶν cum ABC.

2. Καὶ ταῦτα -- κατὰ τὸ μέτωπον (cum AC; B ἐν τῷ μετώπῳ) ἐν (cum AC; B om) τῷ σημείῳ -- πρ. τ. πατριάρχας κ. προφ. κ. μάρτυρ. κ. (C add

πρὸς τοὺς πατριάρχας καὶ προφήτας καὶ μάρτυρας καὶ προπάτορας, καὶ τούτους λαβὼν ἐκ τοῦ ἄδου ἀνέβη. πορευομένου δὲ αὐτοῦ ἐβαλλον οἱ ἅγιοι πατέρες ἀκολουθοῦντες αὐτῷ λέγοντες Ἐὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου· ἀλληλούια· αὐτῷ ἡ δόξα τῶν ἁγίων πάντων.

CAPUT IX. (XXV.)

Πορευόμενος οὖν εἰς τὸν παράδεισον κρατῶν καὶ τὸν προπάτορα Ἀδὰμ ἀπὸ τῆς χειρὸς παραδέδωκε τούτον τῷ ἀρχαγγέλῳ Μιχαὴλ καὶ πάντας τοὺς δικαίους. εἰσερχομένων οὖν αὐτῶν τὴν θύραν τοῦ παραδείσου συνήντησαν αὐτοῖς δύο πρεσβῦται ἄνθρωποι, πρὸς οὓς οἱ ἅγιοι πατέρες εἶπον Τίνες ἐστέ ὑμεῖς, οἷτινες θάνατον οὐκ εἶδετε καὶ ἐν τῷ ἄδῃ οὐ κατήθητε, ἀλλ' ἐν τοῖς σώμασι καὶ ταῖς ψυχαῖς οἰκείτε εἰς τὸν παράδεισον; εἰς ἐξ αὐτῶν ἀποκριθεὶς εἶπεν Ἐγὼ εἰμι Ἐνώχ ὁ εὐαρεστήσας θεῷ καὶ ὤδε μετατέθεις παρ' αὐτοῦ, καὶ οὗτός ἐστιν Ἡλίας ὁ Θεσβίτης, οἱ καὶ μέλλομεν ζῆσαι μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος· τότε δὲ μέλλομεν ἀποσταλῆναι παρὰ θεοῦ ἐπὶ τῷ ἀντιστῆναι τῷ ἀντιχρίστῳ καὶ ἀποκτανθῆναι παρ' αὐτοῦ, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι καὶ ἐν νεφέλαις ἀρπαγῆναι πρὸς τὴν τοῦ κυρίου ὑπάντησιν.

CAPUT X. (XXVI.)

Ταῦτα τούτων λεγόντων ἦλθεν ἕτερος ταπεινὸς ἄνθρωπος, βαστάζων ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ καὶ σταυρόν· πρὸς ὃν ἐφησαν οἱ ἅγιοι πατέρες Τίς εἶ σὺ ὁ θεωρίαν ἔχων ληστοῦ, καὶ τίς ὃν ἐπιφέρεις ἐπὶ τῶν ὤμων σταυρόν; ἀπεκρίθη οὗτος Ἐγὼ καθὼς ὑμεῖς φατέ ληστῆς ἦν καὶ κλέπτης ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ διὰ ταῦτα κρατήσαντές με οἱ Ἰουδαῖοι σταυροῦ θανάτῳ παραδεδώ-

τοὺς προπάτορας (habet cum B; C om καὶ μάρτυρας; A habet κρ. τ. προπάτορας, omisissis πατριάρχ. usque κ. μάρτ. καὶ) -- λέγοντες (cum B; AC om) -- ἀλληλούια (A -ia)· αὐτῷ (cum AC; B αὐτῇ) -- πάντων cum ABC.

IX. Πορευόμενος -- ἀπὸ (cum AC; B ἐκ) τῆς χειρὸς -- καὶ ὤδε (cum AC; B om) μετατέθεις -- ὑπάντησιν (cum AC; B ἀπάντησιν) cum ABC.

X. Ταῦτα τούτων -- ἐπὶ (C om) σταυροῦ τοίνυν -- γενόμενα (cum AB;

κασιν ἅμα τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ. ἐπὶ σταυροῦ τοίνυν κρεμασμένου αὐτοῦ, ἰδὼν τὰ γενόμενα σημεῖα ἐπίστευσα εἰς αὐτόν, καὶ παρεκάλεσα αὐτὸν καὶ εἶπον Κύριε, ἕτε βασιλεύσεις, μὴ μου ἐπιλάβῃ. καὶ εὐθὺς εἶπέν μοι ὅτι αἰμὴν αἰμὴν σήμερον λέγω σοι, μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. βαστάζων οὖν τὸν σταυρόν μου ἦλθον εἰς τὸν παράδεισον, καὶ εὐρῶν τὸν ἀρχάγγελον Μιχαὴλ εἶπον αὐτῷ Ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ ἐσταυρωμένος ὠδὲ με ἀπέστειλεν· ἀγαγόν με τοίνυν ἐν τῇ πύλῃ τῆς Ἐδέμ. καὶ ἰδοῦσα ἡ φλογίνη βομφαία τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἤνοιξέ μοι, καὶ εἰσηλθον. εἰτά φησι πρὸς ἐμὲ ὁ ἀρχάγγελος Περιμένειν μικρόν, ἕτι ἔρχεται καὶ ὁ προπάτωρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων Ἀδάμ μετὰ τῶν δικαίων, ἵνα εἰσελθωσι καὶ αὐτοὶ ἐντός. καὶ νῦν ἰδὼν ὑμᾶς ἦλθον εἰς ἀπάντησιν ὑμῶν.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἄγιοι ἐβόησαν μεγάλη φωνῇ πάντες Μέγας ὁ κύριος ἡμῶν, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ.

CAPUT XI. (XXVII.)

Ταῦτα πάντα εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν ἡμεῖς οἱ δύο αὐτάδελφοι, οἳ καὶ ἀπεσταλήμεν παρὰ Μιχαὴλ τοῦ ἀρχαγγέλου καὶ ἐτάχθημεν κηρῦξαι τὴν τοῦ κυρίου ἀνάστασιν, πρότερον δὲ ἀπελθεῖν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ καὶ βαπτισθῆναι. ἔπου καὶ ἀπελθόντες ἐβαπτίσθημεν μετὰ καὶ ἄλλων ἀναστάντων νεκρῶν· εἰτα καὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἦλθομεν καὶ ἐτελέσαμεν τὸ πάσχα τῆς ἀναστάσεως. νῦν δὲ μὴ δυνάμενοι ἐνταῦθα διαγεῖν ἀπερχόμεθα. καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ καὶ πατρός καὶ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἀγίου πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

C γινόμενα) -- ὅτε βασιλεύσεις (cum A; BC ὅτε βασιλεύσης) -- Ὁ κύρ. ἡμ. Ἰησοῦς (cum BC; A add Χριστός) -- ἀγαγόν (ita ABC) με -- τῆς Ἐδέμ (C Ἐδέμ) -- Περιμένειν μικρόν (cum AB; C νῦν καιρόν) -- μεγάλη φωνῇ (cum BC; A φων. μεγάλ.) -- ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ cum ABC.

XI. Ταῦτα πάντα εἶδομεν (cum AB; C ἴδομεν) -- κηρῦξαι (codd. - ὑ-) -- τοῦ θεοῦ καὶ πατρός (cum ACD; B οὐκ θεοῦ καὶ) -- ἡ κοινωνία (de consociatura addidimus; ABCD non habent) τοῦ ἀγίου (cum AC; BD παναγίου) πν. -- ὑμῶν (D ἡμῶν) cum ABC (D codicem inde a verbis εἰτα καὶ εἰς ἀναπέρισταις).

Ταῦτα γράψαντες καὶ ἀσφαλίσάμενοι τὰ βιβλία, ἔδωκαν
τὰ ἡμίση τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τὰ ἡμίση τῷ Ἰωσήφ καὶ τῷ Νι-
καδήμῳ· καὶ αὐτοὶ παραυτίκα ἐγένοντο ἄφαντοι, εἰς δόξαν τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀμήν.

Ταῦτα γράψαντες -- τὰ ἡμίση τοῖς ἀρχ. καὶ (haec C male om) τὰ ἡμίση
(ita utroque loco A; B τὰ ὕμωσιν, C ὕμωσι) -- ἀμήν (cum C et [nisi quod ter
repetitum habet] D; sed pro eo B φ ἡ δόξα εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων, item A αὐτῷ
δόξα πρέπει νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.) cum ABCD.

G E S T A P I L A T I . . .

Ego Aenias primum fui protector Hebraeorum et sectator legis; tum gratia salvatoris eiusque magnum donum me apprehendit, cognovi Christum Iesum in sancta scriptura, ad eum accessi eiusque fidem sum amplexatus, ut sancti eius baptismatis dignus fierem. Primum omnium quaesivi hypomnemata conscripta illis temporibus de domino nostro Iesu Christo, quae Indaei vulgarunt aetate Pontii Pilati, et

* Antiquus hic libri titulus desumptus est ex Gregor. Turon. hist. Francor. I, XXI et XXIV. Ad eum proxime accedit *Coptus Commentarii salvatoris conscripti sub Pontio Pilato praeside*. Ambr. *Incipit gesta salvatoris quam invenit Theodosius Magnus in praetorio Pontii Pilati in codicibus publicis*. Item D^b. *In nomine sanctae trinitatis incip* (incipiunt? incipit?) *gesta salvatoris domini nostri Iesu Christi, inventa Theodosio Magno imperatore in Ierusalem in praetorio Pontii Pilati in codicibus publicis*. Item D^a libro subscriptum habet: *In nomine sanctae trinitatis expliciunt gesta per salvatorem Iesum Christum, quae invenit Theodosius Magnus imperator in Ierusalem in praetorio Pontii Pilati in codd. publ.* Similiter libri titulus habet in editione Antverpiensi anni 1538: *Gesta salvatoris nostri Iesu Christi secundum Nicodemum, quae invenit Theodosius Magnus in praetorio Pontii Pilati*. (Praeterea additum est *ex hebraea lingua in latinam translata*.) . . . A *Incipit evangelium Nazaraeorum*. Eundem titulum habet Paris. cod. 3338. (olim 451. 3855.) Item cod. 13. bibliothecae collegii Mertonensis *evangelium Nazaraeorum secundum Nicodemum*. Eodem titulo utitur Vincent. Belloc. in prologo ad *Speculum naturale* c. 9., ubi est *Quaedam reputantur apocrypha -- quia auctores eorum ignorantur licet puram veritatem contineant, ut est evangelium Nazaraeorum . . . B De passione et resurrectione Christi*. Item D^c *Acta passionis et resurrectionis domini nostri Iesu Christi*. Cod. Paris. 5557. *Relatio de passione domini et actibus Iudaeorum*. Editio Veneta anni 1522. *Evangelium b. Nicodemi de passione Christi ac deensione eius ad inferos . . . C*, item Flor. non habent titulum.

Prologum istum ex Copto interprete sumi. Latinus enim textus in Parisiensi codice est vitiosissimus, quem aliquando ex foliis palimpsestis Vindobonensibus correctum iri spes est; tres vero codices reliqui recentiore prologi formam eamque satis corruptam continere videntur.

Ego Aenias -- vulgarunt (?) -- exaratis (hoc a Copto interprete non ex-

invenimus ea in scriptis hebraicis exaratis aetate domini Iesu Christi: ego vero ea in ethnicas litteras converti, regnantibus excelsis Theodosio, qui decimum septimum consulatum agebat, et Valentiniano consule quintum, indictione nona. Quicumque legitis hunc librum et transfertis in aliis codicibus, recordantes mei orate pro me Aenia, minimo servo domini, ut mihi misericors sit meisque peccatis parcat quae in eum admisi. Pax sit omnibus qui haec legent eorumque domui universae in seculum. Amen.

prosum est) -- *Quicumque legitis hunc librum et transfertis in aliis codicibus, recordantes mei* (haec omnia ad Vindobonensem scripturam conformavi. In Copto enim post verba *Quicumque legerit hunc librum et se converterit* [ita enim Peyron interpretatus est] lacuna est usque dum sequitur *orate* [sic] pro me) -- in seculum. Amen.

Cod. Paris. 3338. Thilone teste sic: *Ego Eneas Hebraeus qui eram legis doctor de Hebraeis, in divinis scripturis perscrutans, divinitates legis scripturarum domini nostri Iesu Christi in fide praenomens, dignatus sacri baptismatis atque perquirens quae gesta sunt per illud tempus quod* (Thi corr. quae) *apposuerunt Iudaei sub Pontio praeside Pilato, haec inveniens gesta et* (Thi delet) *litteris hebraeis conscripta a Nicodemo, quae ego interpretatus litteris graecis ad cognitionem omnium nominis domini nostri Iesu Christi* (Thi add cultorum), *sub imperio Flavii Theodosii, anno decimo octavo, et Valentiniano Augusto. Omnes autem qui legitis et transfertis in aliis codicibus graecis seu latinis, oro ut dignemini intercedere pro me peccatore, ut propitius mihi fiat* (Thi add deus) *et dimittat omnia peccata in quibus peccavi. Pax sit ista legentibus, sanctis audientibus. Explicii praefatio. Ex Vindobon. libro palimpsesto haec excipsei --- in fide procedens et dignatus baptismatis sancti scrutatus sum -- acta sunt per tempus illud quo et o (quae appo?) || suerunt iudei sub pontio pilato haec inveniens gesta litteris aebrais conscribita --- || qui transfertis in aliis codicibus seu in greccis vel latinis recordantes mei orate ut propitius mihi fiat ds et ds || mittat peccata mea quae peccabi in ipsum. pax legentibus eum (et us?) qui audiunt ea -- . . B Audistis, fratres dilectissimi, per sanctum evangelium quae acta sunt sub Pontio Pilato praeside in Iudaea temporibus Tiberii Caesaris de domino nostro Iesu Christo. Veruntamen cum sit solius dei omnium memoriam habere (in codice habere deest), non est igitur mirandum si a sanctis evangelistis aliqua facta et dicta in domini passione praetermissa sunt, quae ab eis obivio describendi removit, et forsitan quoque sermonis prolixitas, ut ait beatus evangelista Iohannes in suo evangelio sic dicens Multa alia fecit Iesus quae non sunt scripta in libro hoc: quae si (in codice si deest) scripta essent, arbitror totum non posse capere mundum. Haec autem scripta sunt etc. Ab aliis nihilominus, utpote a Nicodemo iudaicae legis doctore, oculo (nisi scriptum est occulte) Christi discipulo, reliqua veruci sunt stilo descripta, quibus (ita videtur, nisi est quia vel quis) omnibus interfuit. Quapropter nunc equidus (sic) ego Eneas Hebraeus, primus legis doctor, perscrutans divinitatem legis et scripturam domini nostri Iesu Christi, et plena fide praenomens atque perquirens quae gesta sunt sub Pontio Pilato, quae sta-*

Factum est autem in anno XVIII. imperii Tiberii Caesaris imperatoris Romanorum et Herodis filii Herodis regis Galilaeae, anno XVIII. principatus eius, VIII. Kal. Aprilis, quod est XXV. die mensis Martii, consulatu Rufini et Rubellionis; in anno quarto ducentesimae secundae olympiadis, sub principatu sacerdotum Iudaeorum Ioseph et Caiphae:

tuerunt Iudaei adversus dominum nostrum Iesum Christum, scripta repperi litteris hebraicis a Nicodemo Mosaicae legis doctore, quas ego interpretatus sum litteris graecis ad cognitionem omnium. Cuius narrationis series sic inchoatur. . . AC Audistis, fratres carissimi, quae acta sunt sub Pontio Pilato praeside temporibus Tiberii Caesaris. Ego Heneas (A Emeas) primus legis doctor, perscrutans divinitatem legis et scripturarum (A om legis et script.) domini nostri Iesu Christi et fide ipsius (A et fidei) praesumens atque perquirens (C sumens atque requirens) quae (C quaecumque) gesta sunt sub Pontio Pilato, quaeque staverunt Iudaei adversus dominum nostrum Iesum Christum (A adv. Iesum domin. Chr.), litteras hebraicas, quas (ita C; A in terris hebraeis, quae) scripsit Nicodemus, ego (A quae ego) Heneas (A om) interpretavi in (A om) litteris graecis ad cognitionem omnium gentium (A om gentium).

Nota haec invenitur in codicibus D^a (sed ibi est subscriptioni annexa, vide supra) D^b D^c Flor. Item contulimus passim cod. Havn. et Lipsed^d, item editionem principem. Multo breviorē habet cod. Ambr. Omittunt ABC.

Factum est . . D^a Facta (pertinet enim ad *gesta*, quod praecessit) | *autem* cum Flor Havn Lipsed^d . . D^b D^c om | XVIII: ita D^a D^b Flor edpr . . D^c Copt nono | imperii: ita D^c Lipsed^d edpr (sic: *Factum est nono decimo Tyberii Caesaris imperii Romanorum et Herodis imperii Galilae anno XIX. principatus eius*); item fortasse D^b, sed teste Hessio et h. l. imperatoris est et ante Romanorum. Reliqui cum Copto omittunt. In seqq. vero D^a D^c Flor habent *imperatoris Tib. Caes. Rom.*, D^b Copt Tib. Caes. imper. (regis) Rom., Lipsed^d Tib. Caes., Havn Tib. Caes. Romanorum | filii Herodis: ita Latini omnes, sed Coptus om | regis: D^b imperantis | XVIII. cum D^b D^c (nono decimo) Flor edpr Copt . . D^a decimo septimo . . Lipsed^d non add principatus annum . . Havn regni vero Herodis filii Herodis XVIII. calendae Apr., ita ut alterum numerum male praeterierit | VIII. Kal. Aprilis cum D^a D^b Flor edpr . . D^c nono pro VIII . . Copt haec non exprimere videtur | quod est XXV. die cum D^c edpr et Copt . . pro XXV. numero D^a habet XXIII, D^b XXI; item Flor vigesimo primo, Lipsed^d vicesima prima | consulatu Rufini (Copt Rufi) et Rubellionis (Flor Robell) cum D^b Flor Copt . . D^c procurantis Pontio Pilato Iudaeam, in consulatu Rufini et Leonis . . edpr consulatus Rufi Vellionis; Lipsed^d consulatus filii Nestionis (pergit anno quarto sub duc. olimp.) . . Havn consulatus scilicet Bassi et Tarquilionis . . D^a consultatorias revelationis | in (D^b Copt om) anno quarto ducent. secundae (D^b D^c et secundae; Copt om secundae) olymp. cum Flor D^b D^c Copt (D^a om male quarto) . . Havn corrupte in anno ducentesimo secundo olympiadis . . Lipsed^d sub ducentesima olimpiade | sub principatu (D^c Havn principibus) sacerd. (D^a om) Iudaeorum (D^c om) Ioseph (D^a -phi) et Caiphas (ita Flor D^b D^a edpr; D^c Annae et Caiphas Ioseph, Havn Ioseph Anna et Caipha; Lipsed^d Annae et Cayphe) . . Copt aetate Iosephi, qui et Caiphas, summi Iudaeorum sacerdotis (ita fore scribendum videbatur, sed Peyron reddidit aetate Iosephi qui Caiphas erat

quanta post crucem et passionem domini historiatus est Nicodemus, acta a principibus sacerdotum et reliquis Iudaeis, mandavit ipse Nicodemus litteris hebraicis.

CAPUT I.

¹ Annas et Caiphas, Summas et Datam, Gamaliel, Iudas, Levi, Neptalim, Alexander et Iairus et reliqui Iudaeorum venerunt ad Pilatum accusantes dominum Iesum Christum de multis et dicentes Istum novimus filium Ioseph fabri

summus Iudaeor. sacerdos | quanta: ita D^a D^e . . D^b Flor edr^r et quanta . . Lipsed om | acta a (edr^r cum) princ. sac. et (D^b Flor om) rel. Iud. (edr^r add et) mandavit ipse Nic. cum D^e D^b Flor edr^r . . D^a om . . Lipsed acta salvatoris ad principes sacerdotum et reliquos Iudeorum, nec minus corrupte Hava | hebraicis: Flor hebraice. Pro quanta usque hebraicis Peyron ex Coptis haec retulit: atque hi omnes fuerunt post crucifixionem et ea quae contigerunt domino nostro Iesu Christo. Nicodemus itaque dux Iudaeorum perquisivit ea quae summi sacerdotes et reliqui Iudaei gesserunt sese Christo opposcentes. Porro Nicodemus ea omnia scripsit ut memoriae mandarentur litteris hebraicis hoc modo. Lipsed post hebraicis add Theodosius autem magnus imperator fecit ea transferri de hebreo in latinum.

Ambr totam hanc notam sic exhibet: Quod inventum est in publicis codicibus praetorū Pontii Pilati, scriptum in anno quarto ducentesimae (cod. -mo) secundae (cod. -do) olimpiadis sub principali sacerdotum Iudaeorum Ioseph Annae et Caiphas: et quanta post crucem et passionem domini nostri Iesu Christi historiatus est Nicodemus acta a (pro his cod. ac tanta) principibus sacerdotum et reliquis Iudaeorum, ipse Nicodemus scripsit litteris hebraicis.

I, 1. Annas (A Anna) . . D^a D^e add enim, Ambr autem; nihil add ABCD^b Flor Hava . . edr^r Igitur et (omisso Annas) | Summas (ita D^a, item ut videtur D^b D^e, Copt Summis; Flor Somms, edr^r Sobna, alii Summe, alii Symeon: praeterea D^a praem et, item alii plerique et Copt) et Datam (ita D^a D^e Flor, item Ambr; edr^r Datan, D^b Dathan; Copt Dothain) cum D^a D^b D^e Flor . . ABC summi sacerdotes et doctores, item Ambr et alii summi sacerdotes, Datam videlicet | Gamaliel (Ambr edr^r praem et) . . C Gamaliel | Iudas, Levi (Copt Iudas et Libis) . . B et Heyleb, Iudas . . C Bollandas | Neptalim cum AB Flor Ambr edr^r . . D^a aliique Nephthalim, Nephthalim, C Nathalim | Alexander cum Flor Ambr D^a D^b D^e edr^r Copt . . ABC Androsen | Iairus cum ABC Ambr (Copt Hierius) . . D^b Flor edr^r Syrus, D^a D^e Cyrus | reliqui Iudaeorum cum D^b Flor edr^r . . D^a D^e reliqui Iudaei, ABC Ambr ceteri Iudaei | venerunt (D^a D^b veniunt) . . AB praem qui . . C add omnes, Copt praem omnes hi | accusantes dom. (B Copt add nostrum) Ies. Chr. cum ABC Copt . . D^a D^e Flor edr^r adversus (ita D^b D^e Flor edr^r; D^a propter) Iesum (edr^r Christum) accusantes eum . . Ambr ducentes Iesum et accusantes eum | de (C tn) multis cum ABC . . D^a D^e Flor de multis accusationibus multis, item edr^r de multis multis sermonibus, Ambr de multis actionibus et maleficio . . C om | et (Ambr Flor edr^r Copt om) dicentes cum BD^a D^e Ambr Flor Copt . . AC et dicebant de ore suo (C de suis verbis et) verbis malignis | Istum cum

ex Maria natum, et dicit se esse filium dei et regem: non solum hoc, sed et sabbatum violat et paternam legem nostram vult dissolvere. Dicit Pilatus Quae sunt quae agit et vult solvere legem? Dicunt Iudaei Legem habemus in sabbato non curare aliquem; iste autem claudos et gibberosos, caecos, paralyticos, leprosos et daemoniosos curat in sabbato operibus malignis. Dicit eis Pilatus Quibus operibus malignis? Dicunt ei Maleficus est, et in Beelzebub principe daemoniorum eiicit daemonia, et omnia illi subiecta sunt. Dicit illis Pilatus Istud non est in spiritu immundo eiicere daemonia sed in deo Scolapii.

D^b Flor ed^r; item hunc ABC .. D^aD^o Iesum (Ambr Novimus Iesum hunc fabri lignarii filium et de Maria natum) | novimus (A Copt add Iesum) filium Ios. fabri cum ABC Copt .. D^a ed^r etc novimus Ios. fabr. fl. | ex Maria cum ABC .. D^a ed^r etc de Maria | et (A add modo) dicit se: D^o qui se dicit | non (ABC et non) solum hoc (D^a add dicit) sed et (BD^a ed^r om et) cum D^b, item ABC, item D^a ed^r .. D^o Copt nil nisi et | sabbatum violat cum D^bD^o, item violat sabbata Copt .. AB sabbata nostra (B sabbatum nostrum) infirmat .. D^a sabbatum | paternam legem nostram cum D^ab^e .. ABC legem patrum nostrorum .. Copt legis patrum nostrorum cum sabbata coniunctum habet, pergens volens dissolvere legem nostram | vult dissolvere cum D^ab^e Flor .. ABC nititur absolvere (C solvere) | Dicit (AC add illis, B eis) Pilatus Quae -- agit (A add et inhibit) et vult solvere (AB pro his ut solvat) legem (legem cum ABC; Havn alique om; Flor om et vult solv. leg.; ed^r et quid vult dissolv.) cum ABC Flor Havn ed^r aliaque .. D^ab^e Copt male om | Dicunt Iudaei cum B .. ACD^ab^e Flor D^o. et Iud. (Flor om Iud.) | Legem habemus .. AB In lege praeceptum habemus | non curare aliquem cum D^b D^o ed^r, item omisso aliquem D^a .. AB nullum curare | iste autem .. AB hic autem .. Copt at Iesus | claudos et gibberosos (A gibbosos) caec. paral. leprosos cum AB, item omissis et gibb. C .. D^ab^e Flor claudos et surdos, curvos et (ita D^b Flor; D^ac om curv. et) paral. caec. et lepr. .. Copt sic: claudos et leprosos et omnes infirmos et a daemone vezatos et surdos et multos curavit sabbato in virtute Beelzebub principis daemoniorum | et (AB om) daemoniosos (ita ABC; D^ab^e Flor daemoniosos) .. A add et lunaticos, B convexatos, C et vezatos (sic) | curat cum ABC Flor .. D^ab^e ed^r curavit | BD^a om in sabbato | operibus malignis cum BC .. A operarius malignus .. D^ab^e Flor de (Flor om; D^o in) malis actibus (D^o add suis), item ed^r cum multis accusationibus .. Copt vide ante | eis: plerique codd ei | Quibus oper. mal. cum B, item C quorum malorum operum, item A quorum malorum operarius est .. Flor D^bD^o quarum (D^be quare [?]) malorum actionum .. Copt Quenam sunt malae ipsius actiones .. D^a quomodo de malis actibus | Dicunt .. A Aiunt | et (A nam et, B nam) in Beelzebub (h. l. cum ABC; ante eiicit D^be Flor. A belzebub, C belzebuth) | A eiicit demones | Istud non est -- Scolapii cum Flor .. D^ab^e Copt istud non est in sp. imm. eiicere daem. sed in dei virtute (D^ac virt. dei, Copt nomine dei) .. ed^r istud non est spiritus

² **Dixerunt Iudaei Precamur magnitudinem tuam ut stas eum ante tribunal tuum ad audiendum. Advocans ad se Pilatus Iudaeos dicit eis Dicite mihi, quomodo possum ego cum sim praeses regem audire? Dicunt ei Nos non dicimus eum regem esse, sed ipse se dicit. Advocans autem Pilatus cursorem dicit ei Cum moderatione adducatur Iesus. Exiens vero cursor et agnoscens eum adoravit, et faciale quod ferebat in manu sua expandit in terra dicens Domine, super hoc ambula et ingredi, quia praeses vocat te. Videntes autem Iudaei quod fecit cursor, clamaverunt adversus Pila-**

immundi facere, eicere demonia, sed in dei virtute . . ABC non est qui curat maleficus sed medicus.

2. *Dixerunt (edpr dicunt, A add ei) Iud. cum ABC edpr . . Dabe Dicunt et Iudaei Pilato | Precamur -- audiendum (C add illum, quomodo loquitur) cum ABC . . Dabe edpr rogamus magn. vestram (D^o edpr tuam) ut eum iubeatis (D^{be} edpr iubeas) adstare ante vestrum (D^o edpr tuum) tribunal et audire (D^b audiri) eum | Advocans ad se P^h. Iud. dic. eis cum Flor . . AB Tunc respondet (B respondens) P^h. et (B om) dicit (B dicit) Iudaeis . . Dabe edpr haec om usque dum sequitur advocans autem | possum ego: ita Flor; ABC om ego | cum sim praeses . . Flor dum praeses sum | regem audire . . Flor reg. interrogare | Dicunt ei cum Flor . . ABC dixerunt (AC add ei) Iud. | esse cum B Flor . . AC om | dicit cum Flor . . ABC add filium dei et regem. Praeterea solus C haec add: Dicit eis Pilatus Ego omnes vos audivi legentes per prophetas vestros quia puer nascetur de virgine et vocabitur nomen eius Hemanuel, deus fortis, et iterum filius dei: et forsitan ipse est. Responderunt Iudaei et dixerunt Non est iste, sed filius Ioseph fabri. Dicit eis Pilatus Vos videte quod dicitis. Tamen eum iubeo adduci, sed scio quia filius dei est quem vos legistis per prophetas vestros. | Advocans (ita Flor Dabe; ABC vocans) autem (ABC itaque; edpr om) cursorem (Flor praem Ananiam; ABC add suum) | Cum mod. (D^b add modo) adducatur (D^o introducatur, edpr advocatur) Iesus (D^o Christus) cum D^b D^o edpr . . Flor Cum mod. adduc Iesum in praetorium . . ABC Introduc Iesum cum mansuetudine. Item Copt Introduc mihi Iesum quieto modo . . D^a Qua ratione adducetur Christus? | Exiens -- adoravit cum Flor Dabe . . ABC Exiens cursor (B add foras, C vero add foras palatium in civitate invenit Iesum, et cum mansuetudine dixit Veni domine, quia vocat te praeses. Iam pergit Et cognoscens cursor admirans) cognoscens et admirans adoravit (BC adorabat) Iesum (C eum) | et faciale (ita ex ABC scripsi; edpr facialem suum; Dabe faciale involutorium) | quod ferebat (D^b add cursor; edpr om quod etc) -- in terra (edpr in terram; pro his D^o coram eo) dicens (edpr om, pergens ut ambularet) cum Dabe (edpr) . . ABC et tollens (C et antequam propinaret [propinquaret?]) ad solium praetorii ubi Pilatus sedebat, tollens) faciale suum (C om) proiecit ante pedes eius, rogans et dicens | super hoc . . BC super ipsum | ambula et (D^a D^o om) ingredi (ABC add praetorium) . . D^b ambulans ingredi | vocat te cum ABC . . Dabe te vocat | quod fecit cursor cum Dabe edpr . . ABC honorem quem fecit (C fecerat) ei cursor | clamaverunt adversus cum ABC . . Dabe*

tum dicentes Cur eum sub praeconis voce non ingredi fecisti, sed per cursorem? nam et cursor videns eum adoravit illum, et faciale quod tenebat in manu expandit ante eum in terra et dixit ei Domine, vocat te praeses.

³ Convocans autem Pilatus cursorem dicit ei Quare hoc fecisti et honorasti Iesum qui dicitur Christus? Dicit ei cursor Dum me mitteres in Ierusalem ad Alexandrum, vidi eum sedentem super asinum, et infantes Hebraeorum frangentes ramos de arboribus sternentes in via; et alii ramos tenebant in manibus suis; alii autem vestimenta sua sternebant in via clamantes et dicentes Salva igitur, qui es in excelsis: benedictus qui venit in nomine domini.

⁴ Clamaverunt Iudaei dicentes adversus cursorem Pueri

erusalem. ad; item edp^r esclamau. omissis adv. Pil. | Cur eum -- per cursorem cum AB, similiter C; item Quare non sub v. pr. iussisti (edp^r sub v. pr. non iussisti) eum introire sed p. a. D^b edp^r .. D^ac corrupte Quare sub v. pr. non iussisti eum introire (D^a adduct) et non per curs. | nam et cursor cum C; AB nam cursor; Dab edp^r cursor enim; D^a sed cursor .. ABC add tuus | videns eum cum Dab .. ABC amirans .. D^a edp^r om | et faciale (Dabe fasc.) quod tenebat in manu expandit ante eum in terra (D^a in terra coram eo) et dixit ei (D^a om) Domine vocat (D^b clamat) te praeses cum Dabe (edp^r omnia praeter extrema et dicit etc om) .. AB et tollens fasciale suum (B fascialem suum, quem in manu gerebat, et sternens ante eum in terra) rogavit eum dicens Domine, super hoc (B hunc) ambula et ingredi praetorium, quia praeses vocat te (B te vocat) .. C et tollens manuale quod in manu gerebat sternens in terra rogabat ut super ipsum ambularet et ingrederet (sic) praetorium. Praeterea C add Dicit eis Pilatus Unusquisque potentatem habet honorare alium; tum pergit Et convocans Pil. cursorem etc.

3. Convocans cum ABC .. Dabe advocans | AB cursorem suum | dicit ei cum ABC .. D^ac dicit, D^b dicit | et honorasti I. qui dic. Chr. cum C .. reliqui cum | Dicit cum ABC .. Dabe dicit | Dum (B Cum) me mitteres (A dirigeres) in Ierus. ad Alexandrum (ad Alex. ex Dabe edp^r est; ABC om), vidi -- asinum (ita: ex D^b edp^r; ABC pullum asinas) -- ramos (A add olivarum et om de arbor.) de arb. (B add et) stern. in via -- suis (B om) -- sternebant (C prostern.) -- clam. (C add omnes) et dic. cum ABC .. Dabe Quando me misisti de Ierosolyma ad Alexandrum, vidi Iesum sedentem super asinum (D^a asinam humilem) et pueri (D^a pueros) Hebraeorum clamabant (D^a clamantes post Hossanna) Osanna (D^b add filie David), ramos (D^a add palmarum) tenentes in (D^b om) manibus suis; alii autem sternebant (D^b om) vestim. sua in via (D^b om) dicentes. Item similiter edp^r. | Salva igitur cum D^b .. reliqui Salva nos | B om qui es | in excelsis (D^b celsis) .. D^ac in caelis

4. Clam. Iud. dic. (B om; AC edp^r post cursorem) adv. cursor. cum ABCD^b edp^r .. D^ac clam. ergo adv. curs. Iudaei dicentes | Pueri quidem (edp^r om) cum

quidem Hebraeorum hebraice clamabant: unde tibi gentili hoc nosse? Dicit eis cursor Interrogavi quendam Iudaeorum et dixi Quid est quod clamant hebraice? et ille mihi exposuit. Dicit eis Pilatus Quomodo autem clamabant hebraice? Dixerunt Iudaei Osanna in excelsis. Dicit eis Pilatus Osanna in excelsis quomodo interpretatur? Dicunt ei Salva nos qui es in excelsis. Dicit eis Pilatus Si ipsi attestatis voces et verba quibus ab infantibus acclamatum est, quid peccavit cursor? Et tacuerunt. Dicit cursori praeses Egrederere et quomodocumque volueris introduce eum. Exiens vero cursor fecit sicut et priori schemate, et dicit ad Iesum Domine ingrederere, quia praeses te vocat.

Dabe edpr .. ABC si infantes | clamabant .. BC clamaverunt | unde tibi gentili (C om) hoc (B est hoc) nosse cum ABC .. D^b unde tibi, cum sis Graecus, hebraica .. D^{ae} tu autem cum sis Graecus, quomodo linguam hebraeam nosti .. edpr ac quomodo cum sis Graecus, hebraicum nosti | Iudaeorum cum BDabe .. AC ex (C de) Iudaeis | et dixi (B dicens) cum D^b .. alii plerique add ei .. C om | quod (C add omnes) clamant (D^b clamabant) hebraice cum ABCD^b .. D^{ae} quod clamant parvi hebraice | et ille mihi exposuit (D^b discernit) cum BGD^b, item D^{ae} ille autem mihi dixit .. D^{ae} et iste mihi discernit dicens Osanna enim clamant, quod interpretatur O domine, salvum fac, seu Domine salva .. A Dixerunt Iudaei Osanna in excelsis | Quomodo autem (ita CD^b; BD^{ae} om) clamabant (ita D^{ae}; reliqui clamant) hebr. (BD^b add Et) Dixerunt Iudaei (ita BC; D^b dicunt ei) Osanna in excelsis (ita BC; D^b om in exc.) Dicit eis Pil. (haec C; D^{ae} Et Pilatus; BD^b om) Quae ita est. (haec cum C; reliqui om), quomodo interpretatur (pro his C hebraice quid intelligitur) .. ex his nihil habet D^{ae} (vide ante et post), A vero tantum haec Osanna in excelsis quid interpretatur. Variè igitur erratum est propter similitudinem verborum. | Dicunt ei (C Responderunt Iudaei) Salva -- excelsis cum ABC .. D^b dic. ei O domine (D^{ae} deus) salvum (D^{ae} add me) fac, seu (D^{ae} om) O domine salva igitur (D^{ae} salva nos) .. haec rursus D^{ae} om una cum seqq. dic. eis Pil. (quae iam ante habuit) | Si ipsi -- verba quibus (ita B; A verbum quod) ab inf. acclamatum (ita B; A vocatum) est -- cursor cum BA .. C Ex quo ipsi Iudaei cum infantibus vocibus et verbis acclamatis ut vos salvet qui est in excelsis, et cursor quid fecit .. D^bae edpr (haec editio antecedentia brevissime absolvit) Vos autem (D^{ae} edpr om) attestamini (D^{ae} cur att.) voces quas parvi dixerunt, quis (D^{ae} add ergo) peccavit cursor | Et (D^{ae} add ipse) tacuerunt cum D^bae .. ABC et (A add statim, C statim mox) conticuerunt Iudaei | dicit (D^b dicit) cura praes. cum D^bae .. ABC dicit iterum Pilatus cursori | Egrederere. et (AC post volueris) quem. vol. intr. eum cum ABC .. Dabe Exi et quo vis ordines (D^b om) intr. eum | verum cum Dabe .. ABC autem | sicut et priori schemate cum Dabe .. AB similè modo sicut et prius, C similèr sicut prius | ad Iesum cum ABC .. Dabe ad eum | C Domine mi | quia praes. te vocat (A voc. te) cum ABC .. Dabe quoniam voc. te praes.

⁵ Ingresso autem Iesu et signiferis ferentibus signa curvata sunt capita signorum ex se et adoraverunt Iesum. Videntes autem Iudaei signa quomodo se incurvaverunt et adoraverunt Iesum, amplius clamaverunt adversus signa portantes. Pilatus vero dicit ad Iudaeos Non miramini quomodo incurvaverunt se signa et adoraverunt Iesum? Dicunt Iudaei ad Pilatum Nos vidimus homines signa portantes quemadmodum inclinaverunt et adoraverunt Iesum. Advocans vero praeses signiferos dicit eis Quare sic fecistis? Dicunt Pilato Nos viri gentiles sumus et servi templorum: quomodo habuimus adorare eum? nam nobis tenentibus vultus ipsi se curvaverunt et adoraverunt eum.

5. *Ingresso autem* (D^c om; sumi ex reliquis omnibus) *Iesu* -- *capita signorum ex se* cum D^c .. C *ingrediente autem Iesu, tunc qui signa portabant secundum consuetudinem tenentes, signa ipsa* [ae] *incurvaverunt* .. A *ingressu autem Iesu, tunc duo qui signa portabant iuxta consuetudinem, cum tenerent ea, ipsa se incurvaverunt* .. B *ingressu autem Iesu aderant quidem iuxta cons. portantes signa, quas se incurvaverunt* .. D^{ab} *ingressus autem Iesus ad* (D^b et a) *signiferos* (D^b -feris) *qui signa ferebant* (D^b fer. sign.) *et* (D^b om) *curvata sunt capita ipsorum* (D^b cap. signorum ex se) | *Videntes autem* -- *adv. signa port.* cum AB, item D^b *vid. aut. Iud. signa signorum, quomodo curvata sunt capita ipsorum et adorav. Ies., magis clam. adv. signiferos* .. C *amplius igitur clamaverunt Iudaei adv. sign. port., item D^{ae} hinc Iudaei* (D^c om utrumque) *magis clamabant adv. signif.* | *Pil. vero dicit ad Iud. cum D^{ab} .. Pil. ve. dixit Iudaeis D^c, item AB tunc Pil. dix. Iud.* | *Non miramini* -- *adorav. Iesum cum AB .. D^{abc} Non laudatis* (D^c Num videtis) *quod* (D^b quomodo) *ex se curvata sunt capita signorum et adorav. Ies.* Item ed^{pr} *Nonne laudastis quod ex se curvata signorum capita adorav. Ies.* Praeterea vero D^{abc} *add sed* (D^a add quomodo) *clamatis* (D^b clamantes) *ad signiferos, quasi ipsi* (D^c quod quasi ipsi, D^a quia ipsi se) *curvaverint* (D^{ac} -verunt) *et adoraverint* (D^{ac} -verunt) | *Dic. Iud. ad Pil. (AB Pilato) cum ABD^b .. D^a dixerunt illi Pilato* | AB om *Nos* | *homines signa port.* (B *qui sign. tenent*) *quemadm. incl.* (B add *vultus*) cum AB .. D^b *quomodo inclin. signiferi, item D^c quomodo ex se curvaverunt se signif. .. D^a quoniam inclin. se signif.* | C om *Videntes autem* -- *quemadm. inclin. et ador. Ies.* | *Adv. vero praes. sign.* (D^{ac} sign. pr.) *dicit* (D^{ac} dixit) *eis cum D^{bac} .. ABC vocans autem Pilatus* (A om) *baiulos signorum dix. eis* | *Quare sic cum D^{abc} .. ABC Quid utique* (B om) *hoc* | *dicunt* (D^{ac} add *signiferi*) *Pil. cum D^{bac} ABC responderunt et ipsi praesidi* (B om) *dicentes* | B om *viri* | *gentiles cum ABC .. D^{abc} ed^{pr} pagani* | D^c om *servi templ.* (D^{ab} ed^{pr} *templ. serv.*) | *habuimus cum D^{abc} ed^{pr} .. A potuimus, B poteramus* (C *quomod. adoravimus eum*) | *nam nobis ten. vultus* (B *signa*) cum ABC .. D^{abc} *etenim nos tenentes signa* | *ipsi* (B *ipsa*) cum ABC .. D^{abc} om | *se curvaverunt* (ita CD^{ab}; AB *incurv.*) .. D^c *ex se curvata sunt* | *cum cum B .. AC Iesum* .. D^{abc} om (sic; corrige notam ad text. gr. pag. 212.)

⁶ Dicit Pilatus principibus synagogae et senioribus populi Eligite vos viros potentes et fortes, et ipsi contineant signa, et videamus si ex se curventur. Accipientes autem seniores Iudaeorum viros duodecim fortissimos potentesque, senos et senos fecerunt continere signa, et steterunt ante tribunal praesidis. Dicit Pilatus cursori Eiiice Iesum foris praetorium, et intromitte eum iterum qualivis ordine. Et exivit foras praetorium Iesus et cursor. Et advocans Pilatus qui prius signa tenebant, dixit eis Per salutem Caesaris, quia si non inclinant se signa quando intrat Iesus, amputabo capita vestra. Et iussit praeses ingredi Iesum secundo. Et fecit

6. Dicit cum Dab^o edpr .. ABC Dixit autem | princp. syn. et sen. populi cum ABC .. D^b edpr ad archisynagogos (edpr - gum) et seniores plebis ipsorum (edpr om) .. D^a ad archisynagogos, D^c ad seniores plebis Iudaeorum | vos cum Dab .. ABCD^c ex vobis (C add metipsis) | potentes et fortes cum D^b, item ABC fortissimos alque potentes (A potentissimos) .. D^a potentes .. edpr prudentes et fortes | contineant cum Dab^o edpr .. ABC teneant | C ut videamus .. B et videbimus | ex se curventur cum Dab^o edpr; item addito et adorent D^c .. C ipsi se inclinaverint, A ipsi se incurvaverunt vultus, B inclinabunt vultus | accipientes (D^a aspicientes) autem (D^c vero) sen. Iud. vir. duod. fortiss. potentesque (ita D^a; D^b om que; D^c vir. fortes duodecim), senos et senos (haec cum D^b; D^c om; D^a senes) -- et stel. ante tribunal (ita ex ABC scripsi; Dab^o conspectum) pr. cum Dab^o .. ABC et elegerunt (A eligerunt) viros fortiss. seniores (C om) Iudaeorum, et statuerunt eos senos ut fortiter signa tenerent. Et statuit eos (C om et stat. eos; B om senos usque stat. eos) ante trib. praesidis (A suum pro praes.) | Dicit cum Dab .. D^c dixit, AC dix. autem, B dic. iterum | Eiiice (C Tolle) Ies. foris- praet. (D^c foras protinus, D^a foras) cum D^b C, item Dea .. AB Tolle foras praet. (A om) Ies. | et intromitte -- ordine cum Dab^o .. ABC et iterum revoca eum (C om) quemadmodum (B ut) fecisti (A feceras, B om) prius | et exiit (A exiit) f. pr. Iesus (A pon auto foras) et curs. cum DabA .. B et exierunt Iesus et cursor .. C exsistentibus autem Iesu et cursore de praetorio .. D^c om | et adv. Pil. cum Dab^o, item C Pilatus vocavit ad se .. B et praeses vocans eos ad se, item A et vocavit eos praeses ad se | qui prius sign. tenebant cum ABC .. D^b qui tenebant signa priores .. D^a signiferos (D^c Iudaeos) qui tenebant signa priores (D^c om prior.) | dixit (A et dix.) eis Per -- quia (B om) si non inclinant se (B inclinaverunt se per se) -- intrat (B introvit) Ies. (A add sed vos illos [sic] inobnavistis) amp. cap. vestr. cum AB .. C dicitque eis Per sal. Caes. quia si inclinastis signa et non per se inclinaverunt in introitu Iesu, amp. cap. vestra .. Dab^o iurans eis (D^c et iuravit) per sal. Caes. quia si [adde non?] stectantur signa (D^a si non sic ferant sign.) ingrediente Iesu, praecidam cap. vestr. Praeterea ABC add at illi respondentes dixerunt (C om resp. dix.) Ita fiat. | Et iussit -- secundo cum Dab^o .. ABC iussit autem Pilatus iterum ingredi Iesum (C add in praetorium) | et fecit -- schemate

Evang. apoc. ed. Tischendorf.

cursor eodem schemate sicut et prius, et multum deprecatus est Iesum ut superascenderet et ambularet super faciale suam. Et superambulavit et ingressus est. Introeunte autem Iesu statim inclinaverunt se signa et adoraverunt Iesum.

CAPUT II.

¹ Videns autem Pilatus, timor apprehendit eum, et statim voluit surgere de tribunali. Haec autem eo cogitante, ut surgeret et abiret, misit ad illum uxor sua dicens Nihil tibi et homini isti insto: multa enim passa sum propter eum in hac nocte. Convocans autem Pilatus Iudaeos dixit eis Scitis quia mulier mea cultrix dei est et in iudaismo magis vobiscum sentit. Dicunt ei Iudaei Ita est et nos scimus. Dicit eis Pilatus Ecce misit ad me uxor mea dicens Nihil tibi

(De ordine) sicut et (De ut) prius cum Dabē . . ABC et cursor (C curs. autem) fecit ei (C om) secundum consuetudinem (AB add et priorem honorem) | et multum -- faciale (ita ex AC; Dab fasciale) suum -- ingressus est cum Dabē . . ABC Multum enim deprecatus est (C Deprecatus est autem) cursor dominum Iesum (C om dem. Ies.) ut ambularet super faciale (B faculciale) suum. Et ambulavit super illud (B om sup. illud; C om Et amb. s. ill.) . . De om omnia praeter extrema et ingressus est, addito Iesus, sed rursus praeterit introeunte autem Iesu | Inlr. autem cum DabC . . A ingresso autem, B ingresso | inclinav. se cum ABC . . Dab curvaverunt, De incurvav. ex se | ador. Ies. cum ACDe . . BDab ador. eum | Quicquid post videamus si ex se curventur legitur, id omne edpr̄ comprehendit his: Quo facto, et introeunte Iesu iterum signa curvata adoraverunt Iesum.

II, 1. Videns autem Pil. (ABC praeses) cum Dabē ABC . . De Pil. vero videns . . edpr̄ quod videns Pyl. | timor appr. cum et om̄n BCDab . . A timore apprehensus est et, De timore correptus, edpr̄ stupefactus | statim (De om) voluit surgere (De exurg., AB fugere) de trib. (De sede sua) cum C, item AB, item De . . Dab et coepit exurg. de sede sua . . edpr̄ exire voluit | Mox autem eo (B om autem eo; A Tunc autem eo) cog. ut surgeret (A fugeret) et abiret cum ABC . . Dab cogitante autem eo exurgere de sede sua . . De cogitante vero hoc agere | misit ad illum (AB eum) uxor sua (AB om) dicens (A ei dia.) cum C, item AB (etiam edpr̄ om nomen Proculae) . . Dabē Flor matrona ipsius Pilati nomine Procula (nom. Pr. Dabē Flor; Da procul posita) mis. ad eum dia. | et homini isti iusto cum Dabē . . ABCDac et iusto illi | passa sum cum BCDab . . A praem per visum, De add in visu | in (Dab om) hac nocte cum ABDabē . . C in ista nocte | Convocans -- eis (A ad eos) -- mulier mea (AB add Procula, non item C nec Hal) cultrix (C procuratrix) -- et in iudaismo (ita B; A et Iudaea) mag. vobiscum sentit (ita B; A vobis consentit) Dic. ei (B om) Iudaei -- eis Pilatus (C om et in iudaismo neq̄ Pilatus) Ecce -- uxor mea (AC om ux. mea) -- tibi (C add sit, item iam antea)

et iusto illi: multa enim passa sum propter eum in hac nocte. Respondentes autem Iudaei dixerunt Pilato Numquid non diximus tibi quia magus est? ecce somniorum fantasma misit ad uxorem tuam.

² Pilatus vocavit Iesum et dixit ei Quid est quod isti adversus te testificantur? et nihil ad eos loqueris? Iesus autem respondit Si non haberent potestatem, non loquerentur. Unusquisque potestatem habet oris sui loqui bona et mala: ipsi videbunt.

³ Respondentes autem seniores Iudaeorum dicunt ad Iesum Quid nos videbimus? primum quod ex fornicatione natus es: secundo quia in nativitatem tuam in Bethleem in-

-- passa (A per visum passa) sum pr. eum in hac (C ista) nocte (B pr. eum in visu hodie) cum ABC .. Haec Pilatus autem hoc audiens dixit omnibus Iudaeis Vos nocte quia uxor mea pagana est et multas synagogas vestras aedificavit: ipsa mihi nuntiavit Iesum hominem iustum esse, et propter eum multum afflicta est nocte ista .. plane om Dabc | Resp. autem (Db om) Iud. dix. Pil. cum Dbc .. ABC Iudaei omnes responderunt (C dixerunt) Pilato (B om) .. D^a audientes autem haec Iudaei dix. Pil. | Numquid non cum Dabc edpr .. AC Nonne .. B Non bene | quia magus est cum ABC .. Dabc edpr quoniam (D^e quia) maleficus est | somniorum fantasma (B -mata) cum BC, item ut videtur A .. Dabc edpr somnium | D^es edpr misit .. Db misit ipse

2. PH. (C add iterum) voc. Ies. et dix. ei cum AC .. B Pil. ait ad Iesum .. Dabc edpr Pil. vero (D^e edpr om) advocans Iesum dixit | Quid est -- ad eos (B eis) loqueris cum ABC .. Dabc edpr Non audis (D^a Num audisti) quod (Db quid, edpr quanta) isti adversus te (Db cum te) testantur? et nihil dicis? (edpr testificantur omnia reliqua) | Ies. autem (B om) resp. cum ABC... Dabc Ies. resp. et | potestatem cum ABC .. Dab add loquendi .. D^e linguas | non loquerentur: D^e add adversum me | unusquisque cum B .. AB add autem; D^e praem sed, Dab sed quoniam | Dabc habet potestatem | oris sui loqui cum Dabc .. ABC in (C de) ore suo loquendi | B bona vel mala | ipsi (D^e add autem) videb. eam Dabc .. ABC ipsi (C tamen ipsi) videant quid loquantur (B loquantur)

3. Ab hoc inde loco usque ad initium capituli V. Vaticani codices nostri (A. e. AB) ad constituendam textum adhiberi nequeunt. Breviter enim quicquid interpositum est sic absolvent: Quid multa? Iam omnia nota sunt vobis a sancto evangelio. Post multas altercationes inter Pilatum et Iudaeos surgens Nicodemus quidam vir (B om) Iudaeus stetit ante praesidem etc.

Respondentes -- ad Iesum cum Dabc .. C Responderunt seniores Iudaeorum ad Iesum et dixerunt ei | Quid nos videbimus (Db vidimus) cum Dab .. D^e Nos vidimus, et testamur quod vidimus .. C Quid loqueris ut videamus nos? | primum cum Dbc C, item edpr primo .. D^a nos primum de te vidimus | ex: C de | natus es cum D^es C, item edpr omisso natus .. Db nasceris | quia in nativitatem tuam in Bethl. inf. cons. facta est cum C .. D^a quod pro nativitate tua in Bethl. infantes

fantum consummatio facta est: tertio quod pater tuus Ioseph et mater tua Maria fugerunt in Egyptum, eo quod non haberent fiduciam in populo.

⁴ Dicunt quidam de adstantibus benigni ex Iudaeis Nos non dicimus eum esse ex fornicatione, sed scimus quoniam desponsata est Maria Ioseph, et non est natus de fornicatione. Dicit Pilatus ad Iudaeos qui dixerunt eum esse ex fornicatione Hic sermo vester non est verus, quoniam desponsatio facta est, sicut ipsi dicunt ex gente vestra. Dicunt Pilato Annas et Caiphas Nos cum omni multitudine dicimus quoniam ex fornicatione natus est et maleficus est: isti autem proselyti sunt et discipuli eius. Advocans vero Pilatus Annam et Caipham dicit eis Quid sunt proselyti? Dicunt ei Gentilium filii nati sunt et modo facti sunt Iudaei. Respon-

interfecti sunt . . D^b quod generatio tua est in Bethl. et infantum interfectio propter te facta est (D^c om et infantum -- f. est) . . edpr quia in Bethl. progenies tua est, ubi propter te facta est interfectio puerorum | Ioseph cum C D^c . . Dab^{om} | et mater tua -- Egyptum cum Dab^e edpr . . C dispensavit Mariam matrem tuam et in Egyptum fuit (fugit?) | eo (D^c propterea) quod -- in populo (D^c add nostro) cum Dab^e, item edpr . . C quia non habebat fiduciam ambulare in plebem suam

4. *Dicunt quid. de (D^c add his) adst. benigni (ita Flor et testante Thilone alii; Dab^e benigne) ex Iud. (D^c ex Iud. ben. de Iesu) cum Dab^e Flor aliisque . . C tunc responderunt aliqui de adst. viri Iudaei; edpr dicunt quidam ex astantibus Iud. | Nos non -- esse (Flor add natum, item D^c) -- quoniam (D^b quod) -- et non est natus de forn. (Flor edpr om et non est n. de f.) cum D^b Flor, similiter edpr . . D^a Nos n. d. e. esse nat. de fornic. omissis reliquis usque dum sequitur hic sermo (transiit a fornicatione ad fornicatione) . . C Nos non dic. eum de fornic. natum, quia novimus quod Ioseph dispensavit Mariam matrem suam: non ergo de fornic. natus est | Dicit (D^c dix.) Pil. ad Iud. (Flor ad eos) -- sum esse ex forn. (Flor ex forn. eum nasci) -- sicut (D^c sic teste Birchio) ipsi (Flor om; D^c post dic.) dic. ex (D^a qui sunt de) gente (Flor generatione) vestr. cum D^b Flor, item inde ab hic sermo (vide ante) D^a. Item edpr Dic. Pyl. ad eos -- Sermo vester mendax est, sicut ex gente vestr. testantur. . . C Dicit Pil. Ergo sermo vester non concordat veritati, nec est verum quod mihi attestatis, quoniam et desponsata facta sunt secundum quod loquitur cognatio vestra | Dicunt Pil. Ann. et Caiph. cum Dab^e Flor . . C responderunt Ann. et Caiph. et dixerunt ad Pilatum | Nos cum o. m. dic. cum C . . D^b Omnis multitudo clamat . . D^a Omnis mult. audienda est, quae clamat . . edpr Multitudo hominum proclamat | natus est cum D^a C . . D^b nascitur | et malefic. est (edpr s^l): ita Dab^e C edpr | isti autem cum D^b edpr . . D^a add qui negant eum esse natum ex fornicatione, item C qui testificantur et dicunt quia de forn. non est natus | Advocans -- dic. eis cum D^b . . D^a Pil. autem dixit ad Ann. et Caipham . . C Respondit Pil. | Quid cum D^b C . . D^a Qui | Dicunt ei (C add Iudaei) cum D^c C . . Dab^e dic. illi | Gentilium (ita C; Dab^e*

derunt hi qui testificati sunt Iesum non esse natum de fornicatione, Lazarus et Asterius, Antonius et Iacobus, Annes et Azaras, Samuel et Isaac, Finees et Crispus, Agrippa et Iudas, Nos proselyti non sumus nati sed filii Iudaeorum sumus, et veritatem loquimur: etenim in desponsalia Mariae interfuimus.

⁵ Convocans autem ad se Pilatus duodecim viros hos qui probaverunt quia Iesus non fuerat natus de fornicatione, dixitque ad eos Adiuro vos per salutem Caesaris, si verum est, dicite mihi, quoniam Iesus non est natus de fornicatione. Dicunt illi Pilato Legem habemus non iurare, quia peccatum est; sed ipsi iurent per salutem Caesaris quoniam non est sicut diximus, et rei sumus mortis. Tunc dixit Pilatus Annae et Caiphae Nihil respondetis ad ea quae isti te-

paganorum) fil. nati (ita C; Dabc om) sunt et modo (ita C; Dba nunc; Dc non) | Respond. hi -- de fornic. cum C .. Dabc Flor nil nisi dicunt | Lazarus (ita CDb Flor, Lazarus edpr; Dac Eliezer) .. C praem quorum nomina haec sunt | Asterius cum Dabc Flor edpr (Auslerius) .. C Histerius | Annes et Azaras cum C .. Flor et Ares; edpr Piras; Dabc Caras. Alterum nomen vide ante et Iudas. | Samuel et Isaac .. C Sam. et Damael .. Dabc Flor edpr et Samuel, Isaac | Finees (F est in C Flor; Fabric. Birch. Thil. ediderunt Phinees; edpr om) et Crispus (ita Flor edpr; C Crispes; Dabc Crippus) | Agr. et Iud., cum C .. Dabc Flor et Iud. (edpr om) Agr. Annes (ita Db, edpr Annes; Flor Acnes; Dac Annas) et Iud. Praeterea variant codices modo addentes et modo omitentes. Secuti in ea re sumus prae ceteris codicem C. | Nos pr. non sum. nati (Dac om) -- loquimur cum Dbae edpr .. C Pro certo est nos proselitos non esse sed filios Iudaeorum, et veritatem loquimur | etenim (ita Db edpr; Dac et; C nam et) in desponsalia (ita Db, edpr in desponsalibus, C in sponsalia; Dac in desponsalitie) Mar. (C add et gaudia) interf. (edpr fuimus; Dc add testificamur)

5. *Convocans autem -- dixitque eis cum C .. Dabc alloquens vero Pil. duodecim viros qui haec dixerunt, dix. eis, item edpr quos alloquens Pyl. dixit | si verum est -- de fornic. cum C .. Dc edpr si vere (edpr verum) dixistis quoniam non est (edpr sit) natus ex forn. .. Dba quod (Da si) non est natus ex forn., si vera (Da aut si vera sunt quae) dixistis. Praeterea C add sicut hi testificantur | Dicunt -- peccatum est cum Dab .. Dc dicunt -- habemus, neque iurare licet, quia p. e., edpr dic. et quia non licet nobis iurare ex lege .. C responderunt viri illi ad Pilatum et dixerunt ei In lege nos iurare ex toto peccatum est | sed cum C .. Dc denique .. Dab edpr om | per sal. Caesaris: edpr haec om usque diximus. (In graeco textu nostro per incuriam excidit κατά τ. σ. Καταραος, ut ex commentario vides.) | quoniam (Dc si) non -- diximus cum Dabc .. C quia non est vera ista nostra testificatio | et (edpr add nos) rei s. mort. (edpr om mort.) cum Dabc edpr .. C et nos morti subiaccemus | Tunc dixit Pil. -- testificantur cum C .. Dabc*

stificantur? Dicunt Annas et Caiphas ad Pilatum Duodecim isti creduntur quoniam non est natus ex fornicatione; omnis plebs clamamus quoniam ex fornicatione natus est et maleficus est et dicit se ipsum esse filium dei et regem, et non credimur.

⁶ Et iussit Pilatus omnem multitudinem foris exire, absque duodecim viris qui dixerunt quoniam non est ex fornicatione natus; et Iesum iussit sequestrare ab eis. Et dicit eis Pilatus Qua ratione volunt Iudaei Iesum occidere? Dicunt ei illi Zelum habent, quoniam sabbato curat. Dixit Pilatus De bono opere volunt eum occidere? Dicunt illi Etiam, domine.

CAPUT III.

¹ Pilatus furore repletus exiit foras praetorium et dicit

edpr om | Dicunt -- ad Pilatum cum Dabe Flor .. C dixerunt autem A. et C. Pilato | Duod. isti creduntur (ita correxi quod in cod. est credunt) quoniam -- natus est (ita ex plerisque scripsi; Flor nascitur) -- et nos non credimur (ita rursus scribendum videbatur pro credimus quod cod. habet) cum Flor .. nec male C Duodes. his credis, nobis autem cum omni multitudine clamantibus quia de forn. natus est non credis .. Dbe duod. isti credunt (Dc credi debent) quod (Dc quoniam) non est natus de forn. et (Dc sed) maleficus (Dc add est) et dicit se -- et nos non credimus. Item Da isti duod. non credent quia scimus eum natum de stupro et maleficum esse, et dicit se -- regem, quod nos credimus et audire pertimescimus .. edpr istis credi debet quia non sit natus ex forn.; sed tamen maleficus est et dicit se esse f. d. et reg., et non credimus

6. Et iussit -- exire cum C .. Dabe iubens ergo Pil. omnem populum exire foras; item ut videtur Flor | absque -- ex forn. natus cum Dabe .. C excepto XII viros qui veritatem dicebant | et Iesum iuss. sequestrare ab eis cum C .. Dabe sed et Iesum iussit segregare (Dc -gari?) remote (Dc semote) .. edpr initium sectionis sic habet Semotis ergo omnibus nisi illis duobus (corrige duodecim), deinde dicit Pyl. | Et dic. eis Pil. (Dab om Pil.) cum Deab .. C et dix. Pil. ad illos XII viros iustos | Qua ratione -- occidere (C interficere) cum Dabe C .. edpr Qua causa volunt eum occid. | Dicunt -- curat cum Dabe; item edpr Responderunt Zelum etc .. C Responderunt viri illi Domine, zelum habent in eum, quia in sabbato curat, et tanta signa facit et mirabilia qualia nullus homo sub celo facere potuit. | Dixit Pil. -- domine cum Dabe .. C tunc dix. Pil. Ergo propter opus bonum volunt ipsum occidere omissis reliquis, item edpr dicit Pil. Ergo de bono opere volunt eum occid.

III, 1. Pilatus fur. repl. cum Dbe .. Da Pil. vero repl. ira .. C tunc furere plenus Pilatus (edpr et acriens de praetorio valde indignatus est) | Da om foras |

eis Testem habeo solem quia nec unam culpam invenio in homine isto. Responderunt Iudaei et dixerunt praesidi Si non esset hic malefactor, nunquam tibi tradidissemus eum. Dicit illis Pilatus Tollite eum vos et secundum legem vestram iudicate eum. Responderunt Iudaei Nobis non licet interficere quemquam. Dicit illis Pilatus Vobis dixit deus non interficere quemquam; ergo mihi dixit ut occidam?

² Ingressus iterum praetorium Pilatus vocavit ad se secrete Iesum et dixit ei Tu es rex Iudaeorum? Respondit Iesus Pilato A temetipso hoc loqueris, an alii tibi dixerunt de me? Respondit Pilatus Numquid ego Iudaeus sum? gens tua et pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti? Respondens Iesus dixit Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique repugnarent ne traderer Iudaeis: nunc autem regnum meum non est hinc. Dixit ei Pilatus Ergo rex es tu? Ait illi Iesus Tu dicis, quia rex sum ego. Ego enim in hoc natus sum et ad hoc veni,

D^a C dixit eis (D^a Iudaeis) | solem cum D^b edpr, item ut videtur C (nisi scriptum est talem) .. D^ac solum | nec unam cum D^b .. D^ac nec ullam .. C edpr nullam | culpam .. C causam | invenio cum D^acC edpr .. D^b inveni | respond. Iud. et dix. (C om et dix.) praes. cum D^bC, item omissis et dix. pr. D^e edpr .. D^a dicunt Iud. Pilato | hic cum C edpr, item D^e iste .. D^ab om | malefactor cum CD^e .. D^ab edpr maleficus | nunq. tibi trad. eum cum C .. D^ab^e non tibi eum trad., edpr non tr. eum tibi | illis cum C .. D^ab^e eis | Resp. Iudaei -- quemquam cum C edpr .. D^ab^e Dicunt Iudaei Pilato Nobis licet occidere neminem (D^e non lic. occ. quemquam) | Dicit -- occidam cum C .. D^ab^e Dic. Pil. Iudaeis Vobis dixit dominus (D^ac Vobis ergo dicit) Non occideris (D^ac - das) sed (D^ac add non) mihi .. edpr plane om

2. Ingressus iterum (edpr add in) praet. Pil. cum C edpr, item ingr. it. Pil. in pr. D^b .. D^ac et ingressus est iterum praetorium et | vocavit -- dix. ei cum C .. edpr cum Iesu solo dix. ad eum .. D^ab^e voc. Iesum solum (sol. Ies.) et dix. ad eum | Tu es cum D^ab^e edpr .. C Dic mihi verum, si tu es | Resp. Ies. Pil. cum C .. D^ab^e Et respondens Iesus dixit Pil. | A temetipso hoc loq. cum C .. D^b Ex te hoc dicis, item D^ab A te hoc solum dicis | Resp. Pil. cum C .. D^ab^e respondens Pil. dicit ad Iesum | gens tua et pontifices (D^e edpr add tui) cum CD^e edpr .. D^ac gens tua (D^a om) et principes sacerdotum | respondens (C add autem) I. dixit .. edpr respondit Iesus | D^b edpr non est de hoc seculo. Pergit edpr (item D^b?) Si de hoc seculo | utique repugnarent cum C .. D^e utiq. decertarent .. D^ab edpr resisterent | ne cum C .. D^e edpr ut non, D^ab et non | traderer cum CD^e edpr .. D^ab traditus essem | autem cum C .. D^ab vero .. D^e ergo | ei cum C (sed praem autem) edpr .. reliqui om | ait illi Iesus cum C .. reliqui respondit Iesum | dicit .. C dixisti | Ego enim in hoc cum C .. D^ab^e edpr iterum dicit

ut testimonium perhibeam veritati, et omnis qui est ex veritate audit meam vocem. Dicit ei Pilatus Quid est veritas? Dicit Iesus Veritas de caelo est. Dicit Pilatus In terris veritas non est? Dicit Iesus Pilato Intende, veritatem dicentes quomodo iudicantur ab his qui potestatem habent in terris.

CAPUT IV.

¹ Relinquens ergo Pilatus Iesum intus praetorium, exiit ad Iudaeos et dicit eis Ego nec unam culpam invenio in eo. Dicunt ei Iudaei Iste dixit Possum templum istud dissolvere et in triduo resuscitare illud. Dixit eis Pilatus Quale templum? Dicunt ei Iudaei Quod aedificavit Salomon in XL et VI annis: et iste dicit dissolvere et aedificare illud in tribus diebus. Dicit illis Pilatus Ego innocens sum a sanguine

(edpr dix.) *Iesus Pilato Ego in hoc* (edpr add *seculo*) | *veni cum* Dab edpr .. CDe add *in mundum* | *et omnis* (edpr om *omn.*) .. C om *et* | *meam vocem* cum Dabe .. G Flor edpr *voc. me.* | *C Dixit autem Pil. Quid e. v. Respondit Iesus* | *Veritas de caelo* (De add *est*) *est cum Dabc* .. C *Veritas de terra orta est, et iterum veritas de caelo est* | *In terris* (De -rra; Dab add *ergo*) *verit. non est* (Flor n. e. ver.) *cum Dabe Flor edpr* .. C *male om Dic. Pil. In -- non est.* | *Intende cum Dabe Flor edpr* .. C *Agnosce* | *veritatem dicentes* (Flor Db *dicentis* [vide germanicam]; Db Flor edpr add *in terra*, non item G) *quomodo* (C *quia ante veritatem iudicantur* (Db Flor -catur) -- *in terris* (edpr om: *in terr.*) *cum CDb Flor edpr* .. editio germanica *eaque ut videtur princeps merck auff die wahrheit des sagenden auff der erd, wie er geurtaylt wirdt von den, die da wonung haben auff der erd* .. De *veritatem descendisse in terram, et nunc iudicatur ab his qui habent potestatem* [in *terris*, ut videtur] .. Da *veritatem esse in terra inter illos qui dum potestatem habent iudicandi veritate utuntur et iudicia recte faciunt.*

IV, 1. *Relinquens ergo cum CDac edpr* .. Db om *ergo* | *intus* (C in) *praetorium* cum Dbc .. Da *edpr in praetorio* | *exiit* (ita CDe edpr; Dab *exiit*) .. CDa add *foras* | *et dicit* (C *dix.*) *eis cum DbC* .. edpr *et dixit*, Da *et dix. ad eos*, De *dicens* | *nec unam* cum Dab .. DeC edpr *nullam* | *culpam* .. edpr *causam* | *invento* (Db *inveni*) *in eo* cum CDb edpr .. Dac *invenio in eum* (Da *in Iesum*) | *Dic. ei* (Dac *illi*; edpr om) *Iud. cum Dbac edpr* .. C *responderunt Iud. Pilato et dixerunt ei* | *Iste dixit* cum Dbc edpr .. C *Hic dix.*, Da *Ergo ipse dix.* | *templ. ist. dissolv. cum Db*, item Da *diss. templ. dei* .. CDe edpr *destruere templ. istud* (C *hoc*, edpr *dei*) | *in triduo* cum Dabc edpr .. C *in tribus diebus* | *resuscitare* cum Db .. C *restituere* .. Dac edpr *reaedificare* | *Dixit eis Pil. Quale templ.* (Dac add *est hoc de quo dicit*) *cum Dbac* .. C *transiit ad Dicit illis Pil. Ego innocens etc* | *Quod* (De add *primum*) *aedific. (edpr om) Sal. in XL et VI* (ita Db edpr; Da *in quadraginta sex*, De *et demum in quadr. sex*) *annis* (edpr De add *fabricavit*, Db *fabricatum est*) | *et iste* -- *diebus* cum Dbc .. Da *ipse dixit destruere et in triduo reaedificare* .. edpr om | *dicit illis Pil. cum G* .. Dabc edpr *et* (edpr om) *iterum dic. eis Pil.* | *Ego h. l. cum G* .. Dabe *post sum*, edpr *post innoc.* |

hominis istius; vos videritis. Dicunt ei Iudaei Sanguis eius super nos et super filios nostros.

² Advocans autem Pilatus seniores et sacerdotes et Levitas dicit eis secrete Nolite facere sic: nihil enim accusantibus vobis eum dignum mortis inveni, nec de curatione et violatione sabbati. Dicunt sacerdotes et Levitae et seniores Dic nobis, si quis Caesarem blasphemaverit, dignus est morte an? Dicit eis Pilatus Dignus mori. Responderunt ei Iudaei Quanto magis hic qui deum blasphemavit dignus est mori.

³ Iussit vero praeses Iudaeos foras exire de praetorio, et advocans Iesum dixit ei Quid faciam tibi? Dicit Iesus Pilato Sicut datum est. Dicit Pilatus Quomodo datum est? Dicit Iesus Moyses et prophetae praeconizaverunt de morte et resurrectione mea. Audientes autem haec Iudaei dicunt

homin. ist. (edpr huius hom.) cum Dabc edpr . . C iusti huius | Dic. ei (edpr om) Iudaei . . C responderunt Iud. et dixerunt.

2. C Convocans | Db om autem | et (C om) sacerdotes . . Da et scribas, sacerdotes | C dixit ad eos secreto | Nolite fac. sic (Da edpr s. f.) . . C Nolite malum agere hoc | nihil enim accus. vobis (Db om) eum (De accus. eum [enim?] vob. cum [eum?] nihil) dign. mortis (ita Db, De edpr morte) inveni (De invenio in eo), nec (Db om) de cur. et (edpr nec de) viol. sabb. cum Dbc edpr . . Da nihil in vestra accusatione dignum morte inveni de curatione infirmorum et viol. sabb. . . C nihil enim invenio in eo causam unde mori debeat; sed video quia per invidiam bonorum operum quae agit, quia (qualia?) nullus alius super terram facere potest, et curat omnem infirmitatem, et quia solvit sabbatum, eum accusatis et vultis perdere | Dic. (De et dic.) sac. et (De om) Lev. et sen. (De sen. et Lev.) cum Dbc (item Da omissis et sen.) . . C responderunt sen. et Lev. Pilato dicentes . . edpr respond. Iudaei | Dic nobis -- ane (sic) -- mori (sic) cum C . . Dabc edpr Super (De edpr om) Caes. (Da Per salutem Caesaris) si quis blasphemaverit (De - mavit), dignus est morte | Responderunt -- mori (codex mortis) cum C . . Dabc edpr iste (Da hic) autem (Db om) adversus (edpr in) deum (Dab dominum) blasphemavit (De add dicens se deum et regem esse).

3. Iussit -- Iud. foras (Da om, sed add iterum) ex. de praetorio (Da praetorium) et adv. (Db add Pilatus) -- ei cum Dabc . . C tunc iussit praeses foras praetorium exire Iudaeos, et vocavit ad se Iesum et dixit ei . . edpr et ingressis (sic) Iudaeis dix. Pyl. Iesu | C Quid vis ut faciam tibi | dicit (C respondit) I. Pil. cum CDb . . Dac edpr respondit ei (edpr om) Iesu | datum cum CDb edpr . . Dac dictum | Dicit (C add et) Pil. cum Db edpr C . . Dac dix. et Pil. | Quomodo (C add sicut) dat. est cum Db edpr C . . Dac Quom. est dictum | praeconizaverunt cum De, item praeconizati sunt Da edpr . . Db praecinerunt (sic) . . C annunciarunt | morte cum C . . reliqui passione. Praeterea Db edpr add ista, Da mea; nihil add De C . . et (Dbc add de) resurr. mea . . Da om mea | Aud. autem (Db

Pilato Quid amplius desideras audire blasphemiam? Dixit autem Pilatus Si hic sermo blasphemus est, tollite eum vos et perducite ad synagogam vestram et secundum legem vestram iudicate eum. Dicunt Iudaei Pilato Lex nostra continet Si homo in hominem peccaverit, dignus est accipere quadragenas una minus; qui vero in deum blasphemaverit, lapidari.

⁴ **Dicit eis Pilatus Ergo secundum legem vestram iudicate eum. Dicunt Iudaei Pilato Nos volumus ut crucifigatur. Dicit eis Pilatus Non est dignus crucifigi.**

⁵ **Intuitus vero praeses in populum circumstantem Iudaeorum vidit plurimos lacrimantes Iudaeorum et dixit Non omnis multitudo vult eum mori. Dicunt seniores ad Pilatum Ideoque venimus universa multitudo ut moriatur. Dixit Pi-**

edpr om) haec (edpr hoc, Db om) Iud. cum CD^b edpr .. D^{ac} aud. haec Iud. exacerbatu sunt et | dic. Pil. cum Dabc edpr .. C clamaverunt | Quid ampl. -- blasph. cum C .. Dabc Quid ampl. (Db add ab hoc) vis blasph. istius audire .. edpr Quid amplius haec (hac?) blasphemia? et maius vis audire? | Dix. autem Pil. cum C; edpr respondit Pil. .. Dabc dicit Pil. eis | Si hic cum C .. Dabc edpr si iste | blasphemus est cum C .. Dabc edpr blasphemus est (Dabc vobis videtur) | et perduc. (D^{ac} produc.) ad syn. vestram et .. edpr et in synagoga .. Db nil nisi et | Dicunt Iud. Pilato etc .. CD^b om usque dum sequitur Dic. Iud. Pil. Nos volumus ut crucifigatur | Si homo in hominem pecc. cum edpr et codice Thilonis .. D^a (et D^e?) ut si homo homini peccaverit | quadragenas (D^e - gena?) una minus cum edpr D^e, item cod. Thil. quadraginta minus unam .. D^a unam minus quadraginta | qui vero cum cod. Thil. .. D^{ac} si vero, edpr quare si | in (cod. Thil. om) deum cum D^e edpr cod. Thil. .. D^a in dominum | lapidari (D^a praem huiusmodi) .. edpr praem dignus est

4. Ergo sec. leg. vestr. iud. eum cum edpr .. D^{ac} si iste sermo blasphemus est, vos iudicate eum sec. leg. vestr. | Nos vol. ut crucifig. cum CD^{bc} edpr .. D^a praem Lex nostra mandat nobis non occidere quemquam, itemque add quia dignus est morte crucis | Dicit eis Pil. Non est d. cruc. cum C .. edpr om .. Db (item D^e?) Dic. eis Pil. Non est bonum, item D^a additis his: ut crucifigatur, sed tantum corripite eum et dimittite.

5. in (edpr om) populum circ. Iud. (D^e edpr om Iud.) cum Dbc edpr .. C in populo (sic) circumstantes (sic) Iud. .. D^a in populo et circumstante populo Iud. | vidit .. Db et vidit | Iudaeorum cum Dbc .. CD^a Iudaeos | dixit cum C, item dix. eis D^e; Db dicit .. D^a dix. ad principes sacerdotum Iudaeorum | C Certe non omnis | vult (C praem ut video) .. D^a desiderat | seniores cum Db .. D^{ac} add Iudaeorum | Ideoque venimus un. mult. cum Db .. D^a ideo venimus nos et tota mult. hic .. CD^e edpr ideo (D^e edpr add potius) convenit (D^e edpr venit) universa haec (D^e diversa; edpr om) mult. | Dix. Pil. ad Iud. Quid fecit ut mor. cum Dbc,

latus ad Iudaeos Quid fecit ut moriatur? Dicunt illi Quia dixit se filium dei esse et regem.

CAPUT V.

¹ Nicodemus autem quidam vir Iudaeus stetit ante praesidem et dixit Rogo, misericors, iube me dicere paucos sermones. Dicit ei Pilatus Dic. Nicodemus dicit Ego dixi senioribus et sacerdotibus et Levitis et omni multitudini Iudaeorum in synagoga Quid habetis cum homine isto? Homo iste multa mirabilia facit et signa quae nullus hominum fecit nec facere potest. Dimittite eum et nolite adversus eum aliquid malignari: si ex deo sunt signa quae facit, stabunt; si autem ex hominibus, dissolventur. Quia et Moyses missus a deo in Egyptum fecit signa multa, quae dixit illi deus facere ante Pharaonem regem Egypti. Et erant ibi curantes malefici Iannes et Mambres, et fecerunt et ipsi signa quae

item edpr .. D^a Dix. Pil. ad eos Quare morietur .. C male om | Dic. illi cum Dabc .. C edpr responderunt iterum (edpr om) Iudaei | D^ac dicit se ipsum

V, 1. vir cum ACDabc edpr .. B om | Rogo cum D^bc .. ABCD^a add te | misericors (B - cordissime) cum D^bc .. ABCD^a add iudex | iube -- sermones cum ABCD^bc .. D^a ut digneris paucos meos audire sermones | Dicit ei Pil. cum ABC .. Dabc dix. Pil. et | dicit cum A .. reliqui dixit | seniorib. et sacerd. cum ABC .. Dabc sen. Iudaeorum et scribis et sac. | habetis cum ABC edpr .. D^b querimint, D^ac quaeritis | multa mirab. facti (C fecit) et signa cum AC, item mult. sign. et mirab. fecit B, item edpr multa (om antea homo iste) fecit enim mirabilia .. Dabc mult. sign. faciebat (D^ac facti bona) et gloriosa | quae -- potest cum ABC, item edpr quae nemo alius fecit nec potest facere .. D^b quia nullus fecit nec facti .. D^ac qualia nullus fecit in terra homo nec faciet | dimittite (ita ADabc edpr; BC permitt) eum (ita ABC edpr; Dabc illum) | adv. eum aliquid (B quid, edpr om) malignari cum ABC edpr .. D^bc si aliquid facere mali; D^a et malum facere | si (A quia si) -- quae facit (A qu. fac. post stab.) stabunt cum BCA edpr .. Dabc si ex deo sunt (D^ac est), stab. signa ista (D^ac etus) | Dabc si vero | missus (Dab post Eg.) a deo in Eg. fecit sign. cum ADab .. BCD^a edpr missus est (C fuit) a deo in Egyptum (C in Egypto, item D^ac post fecit signa) et fecit signa | dixit: A dixerat, D^ac praecipit | illi (A et) .. BC om | facere (varie ponitur) .. A om | AB coram Pharaone (B Phar.) rege (B regem) Eg. (edpr om reg. Eg.) | et (D^a om) erant (D^ac om) ibi (A om) | curantes malefici cum D^ac, item D^b Flor cur. mediot .. ABC malefici et (B om) incantatores, item edpr incantatores .. D^a magi | Iannes cum AD^b; item Annes edpr .. GD^a Iannes; item B Ioanes, D^ac Flor Ianes | edpr Mambres | et fac. (D^a feceruntque; AD^a om et) et (D^b Flor om) ipsi cum C; item ADabc Flor .. B et fac. Praeterea D^a add per incantationes suas | quae fecit cum

fecit Moyses, sed non omnia, et habuerunt eos Egyptii sicut deos, Iannem et Mambrem: et quoniam signa quae fecerunt non erant ex deo, perierunt et ipsi et qui crediderunt eis. Et nunc dimittite hominem istum: non enim est dignus morte.

² Dicunt Iudaei Nicodemo Tu discipulus eius factus es et verbum pro ipso facis. Dicit ad eos Nicodemus Numquid et praeses discipulus eius factus est et verbum pro ipso facit? numquid non constituit eum Caesar super dignitatem istam? Erant vero Iudaei frementes et stridentes dentibus adversus Nicodemum. Dicit ad eos Pilatus Quid stridetes dentibus adversus eum veritatem audientes? Dicunt Iudaei Nicodemo Veritatem ipsius accipias et portionem cum ipso. Dicit Nicodemus Amen amen amen, accipiam sicut dixistis.

BDbe . . ACD^a qu. fecerat | sed (C quamvis) non (AB add potuerunt) omnia (D^a per omnia) cum D^b, item ABCD^a . . D^c sed non habuerunt eos etc omissis pluribus . . edp^r et non poterant facere omnia signa quae fecerat Moyses | et (A add tunc) habuerunt (C habebant) -- deos: haec cum ABCD^b (et D^c) edp^r; Iannem et Mambrem vero ex solo A addidi | et quoniam -- et (ita G, plerique om; A ea et ipsi qui) ipsi et qui credid. eis . . edp^r corrupte quoniam sign. quae fecerant quia non erant ex deo perierunt, et ideo non credebant eis . . D^a post sed non [per] omnia sic pergit: et signa quae fecerunt magi non erant ex deo, sicut nostis vos scribae et Pharisei: perierunt ipsi qui fecerunt et omnes qui crediderunt eis | Et nunc dim. cum ADabc, item C nunc autem dim. . . B dim. ergo, edp^r igitur dim. | istum . . D^a hunc | non enim -- morte (C mortis) . . D^a quia signa de quibus eum accusatis ex deo sunt, et non est dignus morte.

2. Dic. (C edp^r responderunt) Iud. Nic. cum Dabc, item C edp^r . . AB dixerunt Nicodemo (B om) Iud. | Tu . . AC edp^r add ut videmus, B videmus | et verb. pro ipso facis cum Dabc . . AB qui (A quod) verb. pro ipso (A illo) loqueris, item C edp^r qui pro eo sermonem facis | Numquid (C^{**} om) et (B om) praeses | et verb. pro ipso facit cum Dab . . AB qui (A quod) pro eo sermonem (A serm. pr. eo) facit . . C^{**} qui pro eo loquitur . . D^c C^{*} om Dic. (Dab dix.) ad eos (ABC eis) Nic. Numquid -- facit, item edp^r una cum seqq. super dign. istam | sup. dign. istam cum Dabc . . ABC in hac dignitate | Erant vero (ita ACDB; D^{ac} autem; B edp^r om) Iudaei (C om) | frem. et strid. dent. (C om et str. dent.) adv. Nic. cum ABC edp^r . . Dbc frem. et str. dentibus suis (D^b om d. s.) super Nicodemum . . D^a trementes, cum haec audierunt, et stridebant super Nicod. Praeterea C edp^r add propter haec verba, A pro his verbis, B pro his | Dicit ad eos (A edp^r eis) Pil. (C Tunc dix. Pil. Iudaeis) Quid str. dent. (AB om) adv. eum (C Nicodemum) ver. audientes (C dicentem) cum ABC edp^r . . Dabc om | dic. Iud. Nicodemo (ita edp^r; AB Pilato) cum AB edp^r, item interea dixerunt Iud. Nic. C . . Dabc (cum superioribus coniungentes) et (D^b om) dicentes (D^a dicebant) ei | Veritatem -- cum ipso (Dc eo) cum Dbc . . edp^r veritatis ipsius partem accipias cum ipso . . D^a Ver. ips. acc. et possessionem cum Christo habeas . . C Verba ipsius credis: accipias par-

CAPUT VI.

¹ Ex Iudaeis quidam alius autem exsiliens rogat praesidem ut verbum diceret. Dicit praeses Quid vis dicere, dic. Qui dixit Ego triginta octo annis iacebam in infirmitate in lectulo in dolore pessimo. Et veniente Iesu multi daemones et diversis infirmitatibus detenti curati sunt ab eo. Et quidam iuvenes miserti sunt mei et portantes me in lectulo posuerunt me ante eum. Et videns Iesus misertus est mei et verbum dixit mihi Tolle grabatum tuum et ambula. Et sta-

tem et portionem cum eo . . AB Veritas ipsius accipiat partem et portionem (B om et port.) cum eo (B ipso) | Dicit (ita AB edpr; Dabc dix., C dix. autem) Nic. | Amen ter cum ABC . . Dabc edpr semel | accipiam . . B fiat

VI, 1. Ex Iudaeis (pro his Dc Exiens ex errore ortum habet) quid. ul. autem (Dc post Exiens, edpr ante alius ponit) exsiliens (edpr prosil.) rogat (ita Db; Dbc rogabat: edpr dixit Triginta etc omissis reliquis) praes. cum Dabc, item edpr . . A alius autem Iudaeus rogavit festinanter praes., item BC alius quidam Iud. fast. rogavit pr. | ut verb. dic. cum Dbc . . Da ut vellet audire verbum . . ABC dicens Permite me (A mihi; C add domine) loqui (A post verbum) unum verbum ad te (A tibi; C loqui coram iustitia tua verbum) | Dic. praes. Quid (Da Quicquid) vis dic. dic (Dc ante Quid) cum Dbc . . ABC praeses dixit Loquere (B add quae vis, C quid vis) | Qui dixit cum Db . . DcB et (B add ille) dix., A et respondens dixit, A at ille | Ego cum Dabc . . ABC om | triginta (C quadraginta et; edpr add et) octo annis cum BC edpr . . ADabc trig. (Da per trig., Dbc in trig.) oct. annos | iacebam (B iacui) in infirm. (B add mea; C infirmus pro in inf.) in lectulo (BC om) in dol. pess. cum ABC . . Dbc iacebam in lecto et cecidi in periculum et parturitionem dolorum (Db et cotidie in periculo et in parturitione dolorum iacui) . . edpr iacens incidi pericula plurima in parturitione dolorum | et veniente (Db venientis enim) I. multi daem. et (Db a) diversis -- ab eo cum Dbc . . AB et veniente Iesu sanavit me; multi enim (A et multi) a daemonibus vexati et variis languoribus iacentes ab eo (B om) curati sunt . . C et veniente Iesu, tum statim pergit clamavi, et ipse locutus est ad me dicens Tolle etc; sed vide post sanus factus sum. Similiter edpr et ven. Iesu delatus sum ante eum in lecto. Qui videns me etc | Et (B nam) quid. iuvenes mis. sunt mei et portantes (Dbc portaverunt, omissis mis. s. mei et) me (Dc inde) in lectulo (Dbc lecto) posuerunt (Dbc et duxerunt) me (A om) ante (Dbc ad) eum | Et videns -- dixit mihi (Dc om) cum Dbc, nec fere differunt AB; C vide ante . . Da totum locum sic habet -- iacui Ierosolymis iuxta probaticam piscinam patiens magnam infirmitatem, expectans sanitatem, quas fiebat in adventu angeli qui turbabat aquam secundum tempus: et qui prior descendisset in aquam post commotionem aquae, sanus fiebat ab omni infirmitate. Et inveniens ibi me Iesus languidum dixit ad me Vis sanus fieri? Et respondi ego Domine, non habeo hominem ut, cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Et dixit mihi Surge et tolle etc | Tolle -- ambula cum ABC, item praemisso Surge (Da add et) Dbc edpr | Et statim sanus factus sum (B om) cum ACB . . Da et sospes factus

tim sanus factus sum, tui grabatum meum et ambulavi. Dicunt Iudaei Pilato Interroga eum qualis fuit dies quando curatus est. Dixit Sabbatum. Dicunt Iudaei Nonne sic docuimus quia in sabbato curat et daemones expellit?

² Et alius quidam Iudaeus exsiliens dixit Caecus natus sum, vocem audiebam et neminem videbam. Et transeunte Iesu clamavi voce magna Miserere mei, fili David. Et misertus est mei et posuit manus suas super oculos meos, et vidi statim. Et alius Iudaeus exsiliens dixit Gibberosus eram,

statim .. D^b et sine mora sanatus sum .. edpr om | tui (D^b praem et) grabatum (A lectulum) meum et ambul. (A add in domum meam) cum D^ba .. D^e edpr et (edpr om) surrexi (edpr add statim) et ambulavi .. B tui et abii in domum meam .. C pro his sic: multi enim vexati et variis languoribus iacentes verbo solo curavit | Dicunt -- Interroga (D^a praem Domine praeses) -- fuit (D^a fuerit; D^b fuisset?) dies quando (D^e in qua languidus) curatus est (D^e cur. fuit et sanatus est) cum D^bea .. ABC Audientes (C add autem) Iud. dix. Pilato (B om) Interroga cum in qua (C quo) die sanus factus est (A fuit sanatus) .. edpr interrogantibus Iudaeis qualis dies tunc erat | Dixit (D^a add languidus sanatus) Sabbatum cum D^bea; item edpr resp. Sabbatum .. B respondet ille; C dix. autem homo ille, A respondet is qui curatus fuerat dicens; tum pergunt ABC Sabbato (C - tum; BC add fuit quando) me (C add Iesus) sanum fecit (C fec. sa.) | Dic. (ABC dixerunt) Iudaei .. ABCD^a edpr add Pilato | Nonne sic docuimus cum D^b .. D^e non est sicut dicimus, edpr nonne ita diximus .. AC Numquid non probamus, B Ecce probamus | et daemones expellit cum ABC .. D^b et daemonia eiecit, D^e et eiecit daemonia, D^a et in principio daemontiorum daemonia eiecit .. edpr om

2. Et alius quid. Iudaeus (D^e ex Iudaeis) exsiliens (D^e exiens) dix. cum D^bea .. ABC Item alius Iud. dix. .. edpr Alius quid. prosiiliens dix. | natus sum (D^e fut) cum D^b edpr D^e .. ABCD^a eram | vocem (D^a voces) audieb. cum GD^bea edpr .. AB et vocem hominum (B omnium voces) audieb. | et (D^e sed) neminem videbam (D^a videre poteram) cum D^bea edpr .. AC faciem autem (C hominum autem facies) non videbam .. B om | Et (B om) transeunte (A Trans. autem) I. of. voce magn. (C om voc. ma., AB cl. et dixi) -- David cum D^bea edpr ABC .. D^a et cum transisset Iesus, audivi turbam praetereuntem et interrogavi Quid esset; et dixerunt mihi quia Iesus transiret: et clamavi dicens Iesu fili David, mis. mei | et misertus est (A om) mei et (D^e BC om) posuit (BC add enim) manus (A manum) suas (ABC om) -- vid. statim (D^e stat. vid.; AC stat. sanus factus sum et vidi, B stat. sanavit me et vidi) cum D^bea ABC; item edpr qui mei misertus posuit -- et statim vidi .. D^a et stans iussit me adduci ad se et dixit mihi Quid vis? et dixi Domine, ut videam. Et dixit mihi Respice: et confestim vidi, et secutus sum eam, gaudens et gratias agens | Et al. Iud. (D^b quidam, edpr om) exsil. (D^e exiens, edpr prosiiliens) dixit cum D^bea edpr .. ABC Item al. Iud. (C om) currens coram Pilato et populo ait | Gibberosus (C gibberosus, A gibbosus) cum ABC .. D^bea

et erexit me verbo. Et alius dixit Leprosus eram, et sanavit me verbo.

CAPUT VII.

Item et mulier quaedam Veronica nomine a longe clamavit praesidi Fluens sanguine eram ab annis duodecim, et tetigi fimbriam vestimenti eius, et statim fluxus sanguinis mei stetit. Dicunt Iudaei Legem habemus mulierem ad testimonium non venire.

CAPUT VIII.

Et alii quidam, multitudo virorum ac mulierum, clama-

edpr curvus | erexit cum BCD^{ae} edpr .. A dixerit, D^b correxit | verbo .. C tantum verbo, A per verbum | Et (D^c om; D^b item) al. (D^b add exalliens, D^a Iudaeus exiens) dix. Leprosus -- sanavit (D^{ab} mandavit) me (D^a C add solo) verbo (A per verbum. D^a add dicens Volo, mundare: et illico mundatus sum a lepra) .. D^a haec ante Et alius -- Gibberosus etc ponit, edpr post testimonium mulieris cap. seq. addit.

VII. Item et (B om) cum ABC .. D^{ab} om item. Edpr sic: Mulier similiter nomine Veron. dixit | a longe clamavit praesidi (A add dicens) cum ABC .. D^{ab} edpr dixit | Sanguine fl. eram cum D^{ab} edpr .. C profusio sanguinis vezebar, A fluxum sanguinis patiebar, B fluxum sang. patiens | ab (BC edpr om) aenit duod. (B edpr duod. ann.) cum D^{ab} BC edpr .. A om | et statim -- stetit cura D^{ab}, item edpr et stetit sanguis .. AC et stat. sana facta sum .. B post patiens pergit et tangens fimb. ve. eius sanata sum | Legem habemus cum D^{ab} edpr .. ABC In lege (A add autem, C enim) habemus | A mulieres | venire: C add nisi solum virum, A sed tantummodo viros.

Praeterea solus D^a in fine add Et quidam Iudaeus post alia dixit Vidi Iesum vocari ad nuptias cum discipulis suis et vinum deficere in Cana Galilaeae. Et cum defecisset vinum, praecepit ministris ut implerent sex hydras quae ibi erant aqua: et impleverunt usque ad summum. Et benedixit eas et convertit aquam in vinum, et biberunt omnes gentes admirantes super hoc signum. Et alius Iudaeus stetit in medio et dixit Ego vidi Iesum in Capharnaum docentem in synagoga. Et in synagoga erat quidam homo habens dasmentum et clamavit dicens Sine me: quid nobis et tibi, Iesu Nazarene? venisti perdere nos? scio quia tu es sanctus dei. Et increpavit illum Iesus et dixit illi Odmulceses spiritus immunde et exi de homine. Et statim exiit de isto nihilque illi nocuit. Et haec quidam Phariseus dixit Ego vidi quod nulla turba venit ad Iesum a Galilaea et Iudaea et maritima et multis regionibus circa Iordanem, et multi infirmi veniebant ad eum, et sanabat omnes. Et audivi spiritus immundos clamantes et dicentes Tu es filius dei. Et vehementer convulsabatur eis Iesus ne illum manifestarent.

VIII. Rarus D^a solus ab initio addit Post haec quidam centurio dixit Ego in Capharnaum vidi Iesum et rogavi eum dicens Domine, puer meus talet paraly.

verunt dicentes Iste homo propheta est, et daemonia illi subiecta sunt. Dicit Pilatus ad illos qui dixerunt Daemonia illi subiecta sunt, Et magistri vestri quare ei subiecti non sunt? Dicunt Pilato Nescimus. Alii autem dixerunt Pilato quia Lazarum mortuum suscitavit post quatrimum de monumento. Audiens haec praeses tremefactus dixit ad omnem multitudinem Iudaeorum Quid vultis effundere sanguinem innocentem?

CAPUT IX.

¹ Et convocans Pilatus Nicodemum et duodecim viros qui dixerunt quoniam non est natus ex fornicatione, dicit ad eos Quid faciam, quoniam seditio fit in populo? Dicunt ei

ticus in domo. Et dixit mihi Iesus Vade, et sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer ex illa hora. Deinde quidam regulus dixit Habebam filium in Capharnaum qui moriebatur, et cum audissem Iesum adventum in Gattilaeam, abii et rogavi eum ut descenderet in domum meam et sanaret filium meum: incipiebat enim mori. Et dixit mihi Vade, filius tuus vivit. Et sanatus est filius meus ex illa hora.

Et alii quidam multitudo vir. ac mul. cum C .. D^b et al. qu. ex multitudine Iudaeorum viri (D^b Flor om) et mulieres. Similiter reliqui | clamaverunt cum ABD^b Flor edpr .. C clamabant | Iste (ABC hic) -- et (D^b Flor edpr om) daem. illi subi. sunt .. D^a vere filius dei iste qui solo verbo omnia sanat, et daemonia ei per omnia subiciuntur. Dicunt quidam ex ipsis Non est haec potestas nisi a deo. | Dicit Pil. ad illos (D^a ad eos omissis seqq.) qui dix. -- subiecti. sunt cum D^b; item dicit Pyl. edpr, dix. Pil. Iudaets D^a .. ABC Flor om | Et (AB om) mag. vestri (sed ABC nostri) qu. ei subi. non sunt (C non subiciuntur ei) cum ABC, adhibitis reliquis qui sic habent: D^b Flor edpr Quare et (D^c om) doctoribus vestris (Flor nostris) non sunt subiecta; D^a Quare vobis docentibus daemonia non subiciuntur | Dic. (edpr responderunt) Pil. Nescimus cum D^b Flor edpr .. D^a Dicunt quidam ex ipsis Non est haec potestas nisi a deo ut daemonia subiciantur .. ABC om (Illa enim Et magistri nostri cum prioribus et daem. illi subi. sunt coniungant) | Alii autem (B om) dix. Pil. (edpr om Pil.) cum BD^b Flor edpr .. A at et alii dix. Pil., C et quidam clamantes dicebant Pil. | quia (cum D^b, Flor quoniam; reliqui om) Laz. mort. susc. (C resusc.; varie ponitur) post quatrid. (ita D^b; ACDe post quartum diem, B post IIII dies; edpr quadriduanum) de mon. (edpr om) | Augl. haec (edpr Quod aud.) praes. cum D^b (edpr) .. C praes. autem haec omnibus testificantibus audiens, similiterque AB | tremefactus cum D^b edpr .. ABC timore perterritus | omnem cum ABC edpr .. D^b om | Quid (AC add est quod) vultis effund. (C fund.) sang. inn. cum ABCDe edpr .. D^b Quid vobis proderit quod effundatis (D^b prodest effundere) sa. inn.

IX, 1. Et convoc. Pil. (edpr om) Nic. -- quoniam (D^a edpr om) -- dicit (D^a edpr dix.) ad eos (edpr om) cum D^b edpr .. C Iterato Pil. iussit vocare Nic. et alios XII viros qui approbaverunt quod Ies. non erat nat. de for. et dix. ad illos .. AB omnia om usque dum sequitur Et potens aquam etc. Item C statim pergit Testes mihi sitis quia ego innocens sum etc. Cf. infra ad 4. | Dicunt ei

Nos nescimus; ipsi videant. Iterum Pilatus convocans omnem multitudinem Iudaeorum dixit Scitis quia vobis consuetudo est per diem azymorum ut dimittam vobis unum vinctum. Habeo unum insignem vinctum in carcere homicidam qui dicitur Barabbas, et Iesum qui dicitur Christus, in quo nullam caussam mortis invenio. Quem vultis ut dimittam vobis? Clamaverunt autem omnes dicentes Barabbam dimitte nobis. Dicit eis Pilatus Quid ergo faciam de Iesu qui dicitur Christus? Dieunt omnes Crucifigatur. Iterum dixerunt Iudaei Non es amicus Caesaris si hunc dimittis, quia dixit se filium dei esse et regem: ni forte vis hunc esse regem et non Caesarem.

² Tunc repletus furore Pilatus dixit ad eos Semper gens vestra seditiosa fuit, et qui pro vobis fuerunt, contrarii eis fuistis. Responderunt Iudaei Qui sunt pro nobis? Dicit eis Pilatus Deus vester qui eripuit vos de dura servitute Egyptiorum, et eduxit vos ex Egypto per mare sicut per aridam terram, et in eremo cibavit vos manna et coturnice, et eduxit vobis de petra aquam et potavit vos, et legem dedit vobis: et in his omnibus irritastis deum vestrum, et quaesivistis vo-

(edpr illi) . . Da add illi | Nos cum Db . . Da edprom . . De illud | videant . . Da add. qui seditionem commovent | omnem mult. Iud. dix. cum edpr . . Dabe multitudinem dix. eis | edpr quia cons. est in pascha ut | in carcere cum Db, item omisso vinctum edpr . . Dae om | Barabbas cum Db . . Dae edpr Barabbas. Item post. | et Iesum -- invenio cum Da . . Dbc edpr in Iesu vero (Db om) nullam culpam invenio mortis | Quem cum Db . . Dae edpr add ergo | ut (edpr om) dimitt. vob. (vo dim. edpr) cum De edpr . . Db dimitti vobis, Da ex his duobus dimitti | Edpr clamaverunt Iudaei Barabbam. Dicit Pyl. Quid faciemus de Iesu? Responderunt Iud. omnes Crucif. | Iterum dix. Iud. cum Db . . Dae iterum clamant dicentes Pilato . . edpr om | ni (edpr ne) f. vis (edpr velis, De velles) -- et (edpr om) non Caes. cum Dbc edpr . . Da an forte vis hunc esse et non Caes.

2. qui pro vobis fuer. cum Db edpr . . Dae qui vobis profuer. | Qui sunt pro nob. cum Db edpr . . Dae Qui sunt qui fuerunt pro nob. | eripuit: ita edpr; Dabe eruit | edux. vos ex (edpr de) -- terram (edpr om) cum De edpr . . Dba per mare dux. vos (Da transdux. per mare rubrum) sic. per arid. terr. (Da om) | et coturnice cum Db, item et coturnicibus De, et carne coturnicum Da . . edpr om | et eduxit (Da produx.) vobis (Da om) -- et pot. vos (De om; Da om et pot. vos) | legem . . Da add de caelo | et in his (Da om) omnibus . . edpr et in aliis omnib. | irritastis d. ve. cum Dab . . De edpr a vobis (edpr om) irritus (edpr irritatus) est | et quaesivistis -- vit. fus. deum (Da vit. facere constatitem) et exaorrb. d. vs. (pro
Evang. apocr. ed. Tischendorf.

bis vitulum fusilem deum. Et exacerbastis deum vestrum, et voluit vos occidere: et deprecatus est Moyses pro vobis ut non moreremini. Et nunc dicitis quia regem odio.

³ Et exurgens de tribunali voluit exire foras. Clamaverunt autem Iudaei et dixerunt ei Regem scimus Caesarem et non Iesum. Nam et magi munera ei obtulerunt sicut regi; et audiens Herodes a magis quia rex natus est, voluit occidere eum. Hoc autem cognito pater eius Ioseph tulit eum et matrem eius, et fugierunt in Egyptum; audiensque Herodes perdidit infantes Iudaeorum qui nati sunt in Bethleem.

⁴ Audiens Pilatus verba haec timuit. Et facto silentio in populo, qui clamabant, dixit Pilatus Ergo hic est quem quaerebat Herodes? Dicunt ei Hic est. Et accipiens aquam Pilatus lavit manus suas coram populo dicens Innocens ego

his D^a et adorastis et immolastis et dixistis Isti sunt dñi tui, Israel, qui te eduxerunt de terra Egypti cum D^c, item D^a . . D^b edpr om | vos occid. cum D^b edpr . . D^a deus vester disperdere vos | ut non moreremini (edpr haec om) . . D^a add et auditvit deus vester eum et transtulit peccatum vestrum. Deinde exacerbati voluistis occidere prophetas vestros Moysen et Aaron, quando fugerunt in tabernaculum: et semper contra deum et eius prophetas murmurastis. Item D^c edpr quem postmodum lapidare voluistis | et nunc (D^c nunc vero) dic. qu. r. odio cum D^bc . . edpr nunc dico, quia regem non habemus . . D^a om

3. autem Iud. et dix. ei cum D^c . . D^ab autem omnes Iud., edpr Iudaei | scimus . . edpr habemus | et non Iesum cum D^c . . D^ab edpr om et | nam (edpr praem inepte respondi Pyl.) et -- sicut (D^c quasi) regi . . D^a nam quando hic natus est, tunc magi venerunt et ei munera obt. | et (D^b om?) audiens ((D^c Aud. autem) Her. a magis quia -- occid. eum cum edpr D^bc . . D^a Quod cum audisset Her. turbatus est valde et vol. e. occid. | Hoc autem (edpr Quo) cognito -- fugerunt (ita D^bc; edpr fuger.) in Eg. cum D^b edpr, item D^c . . D^a Quod cum cognovisset pater eius, fugit in Eg. cum matre sua Maria | audiensque (ita edpr D^c; D^b aud. autem) -- in Bethl. cum D^bc edpr . . D^a Herodes cum audisset eum esse natum voluit eum occidere, et mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethl. et in omnibus finibus eius a bimatu et infra.

4. qui (quia?) clamabant cum D^b, item qui clamabat D^ao . . edpr om | dixit Pil. (cum D^b; D^c dix. eis, edpr dix.) Ergo (D^c om) -- Dic. et Hic est . . D^a dixit ad Iesum Ergo rex es tu? Dicunt ad Pilatum omnes Iudaei Isti estis quem Herod. quaerebat occid. | et accipiens (AB petens) aqu. Pil. (D^ab accip. autem Pil. aqu.) -- coram pop. (C ante populum) -- vos videritis (AB om v. vid.) cum ABCD^ab . . edpr accipiens cum misit ad Herodem dicens Innocens etc . . D^a accipiens autem eum misit ad Herodem, et accepta aqua lavit manus suas cor. pop. dicens Sanguis eius super vos et super filios vestros. Et gavisus est Herodes. Tunc Herodes secum repulans (aeqq. non recte videntur e cod. petita esse: quid scissolari vellet, Pilatus autem sibi familiaris providus) cautus non vult dare vitam (iustum?)

sum a sanguine iusti huius: vos videritis. Iterum clamaverunt Iudaei dicentes Sanguis eius super nos et super filios nostros.

⁵ Tunc iussit Pilatus velum solvi, et dixit ad Iesum Gens tua increpavit te tanquam regem: ideoque decrevi primum flagellari te propter statuta imperatorum, et tunc crucifigi in cruce.

CAPUT X.

¹ Et flagellatum tradidit Iudaeis Iesum ad crucifigendum, et duos latrones cum ipso: unus nomine Dismas et alius nomine Gestas. Et quando venerunt ad locum, exposuerunt eum vestimentis suis et praecinxerunt eum linteo et

morti nec Iudaeorum sese coniungere sorti. Atque remisit eum Pilato -- (hoc loco plura non eruit Birchina) regem crucifigi eorum. | Iterum clamav. (Dab Et responderunt) Iud. dic. -- nostros cum CDab (item Dc?) .. AB edpr om

5. Tunc iuss. Pil. velum solvi et dix. ad Iesum cum C .. Dbc Tunc iuss. Pil. adduci illum (Dc Et ducentes illum) ante tribunal (Dc add suum) ubi sedebat, et prosecutus est (Dc add Pil.) his verbis dicens sententiam Pilatus (Dc om) adversus Iesum (Dc adv. Christum); item D^a Tunc iuss. Pil. adduci Iesum ante se et prosecutus est eum his verbis .. edpr et profectus est Pyl. his verbis dicens sent. adv. Ies. | Gens tua incr. te tanq. reg. cum C .. Dab edpr Genus tuum comprob. (edpr probavit) te ut regem. Item Dc Genus tuum atque gens tua reprobat te regem | ideoque -- imperatorum cum C .. Dbc edpr Da propterea praecipio (Da propter quod ego Herodes praec.) te prin. fl. secundum stat. priorum (sic Dbc edpr, sed graecum sibi poacit piorum; Da om) princ. (Da add et in principio te alligari) | et tunc crucifigi in cruce cum C (sed vide initium cap. X.) .. ad graeca vero nostra proxime accedit edpr deinde allevari in cruce in loco ubi tentus es, et duos malignos locum, quorum nomina sunt haec Dismas et Gestas. Similiter Da et in cruce suspendi in eo loco ubi -- haec Dismas et Gestas .. Dbc deinde praecipit allevari eum (Dc eum elevari) in crucem (Dc - ce) in eo loco ubi (Dc quo) tentus est, et duo maligni (Dc duos malignos) cum eo, quorum n. s. haec (Dc om) Dismas (Dc Dismas) et Gestas (duo maligni usque Gestas: in his consentit cum B^b etiam Flor) .. AB post verba a sanguine iusti huius pergunt Et tradidit eis Iesum. Et accipientes populi Iudaeorum crucifixerunt eum. Et postquam emisit spiritum (B om Et postq. em. sp.) hora VI., sol (B et subito tenebras factas sunt in universa terra, et sol obscuratus est etc. Cf. infra XI, 1.

X, 1. Et flagellatum -- Gestas. Et quando venerunt ad locum cum C .. ad graeca vero nostra propius accedunt Dab Et exiit Iesus de praetorio et duo latrones cum eo. Et cum pervenissent ad locum qui dicitur Golgatha .. Dc edpr Et emans Ies. de praetorio, et (Dc pro et habet venerunt) duo latrones cum eo, venerunt cum eo (Dc om ven. c. eo) ad locum, et | expol. (Dc spol.) eum vestimentis suis (Dab - te suo) et praecinxerunt (Da praecingunt) -- imposerunt (Dab impo-

coronam de spinis imposuerunt super caput eius. Similiter et duos latrones suspenderunt cum eo, Dismam a dextris et Gestam a sinistris. Iesus autem dicebat Pater, dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt. Et dividerunt sibi vestimenta eius milites. Et stabat populus exspectans: et irridebant eum principes sacerdotum et iudices eorum, intra semetipsos dicentes Alios salvos fecit, nunc se ipsum salvet; si filius dei est, descendat de cruce. Illudebant autem eum milites proidentes ei et acetum cum felle offerentes et dicentes Si tu es rex Iudaeorum, libera temetipsum.

Iussit vero Pilatus post sententiam titulum scribi litteris

munt) super caput (ita Dabc edpr; C in capite) eius. Praeterea Da (item Dbc?) add et dant arundinem in manu eius, non item C edpr | Simil. et (C Et sim.) -- suspenderunt (Dac suspendunt) cum eo (C om), Dismam (ita C; reliqui -mas) -- Gestam (ita C; reliqui -stas) a sinistris | Ies. aut. diceb. cum C .. Dabc edpr Ies. vero dixit | Da Pater mi | dimitte illis cum C .. Dbc edpr parce et dim. illis (Dc om), Da parce illis | non enim sc. cum C; Dbc nesc. enim .. Da edpr quia nesciunt | et div. sibi (ita Db edpr; C om, item Dac) vest. ei. milites (Db edpr om) cum CD^b edpr .. item Dac sed add super vestem eius mittentes sortem | et stabat (cod. ital, nisi falsus sum) pop. exspect. cum C .. Dabc edpr et steterunt (edpr steteruntque) populi | et irrideb. (edpr irriserunt) cum cum Dabc edpr .. C tunc increpabant | princip. sacerd. (pro sac. Db seniores, Dc et seniores) et iudic. (Da seniores) eorum (Da Iudaeorum) cum edpr, item Dabc .. C princ. sac. | intra semetips. cum Dbc edpr, C intra se .. Da om | nunc se (Dc add mel) ips. salvet (Dc edpr salvum faciat); si -- de cruce cum Dbc edpr .. Da nunc se ipsum salvum faciat si potest; si fil. d. est, desc. nunc de cruce .. C se ipsum non potest salvum facere; salvet se ipsum si est fil. dei electus. | illudeb. autem -- cum felle (ex Db assumi, C om; vide etiam reliquos) off. et dic. cum C .. Dabc edpr deludebant (Dac add ergo, edpr quoque) eum mil. et accedentes (Dac edpr accipientes) acetum cum felle (Dac edpr et fel) offerebant ei bibere dicentes (Dac et dicebant ad illum) | temetipsum .. C te

Iussit vero .. Dabc edpr praem Accipiens autem Longinus miles lanceam aperuit latus eius, et continuo (edpr om) exivit sanguis et aqua. Similiter C post verba Iussit vero Pil. post sententiam oratione interrupta (post pergit et titulum scripsit Pil.) addit Et accipiens Long. mil. lanc. et fixit eam in latus eius, et statim exivit s. et aqua. Sed apparet ea verba non fuisse in textu exempli eius ex quo fluxit codex C: hinc ineptum id additamentum omisimus. | Iussit vero (D^{bc} edpr autem) Pil. (D^{bc} praeses) post sent. (D^b edpr pro sententia; Dc om) titulum scribi: ita cum C (vide ante) Dbc edpr. Iam vero litteris usque Iudaei cum D^b edpr edidimus; Dc pergit et poni (adde in?) cruce super caput eius, quem scripserat illi. hebr. et gr. et lat. sec. qu. dix. Iud. Item C et posuit super caput eius: erat autem scriptum illi. hebr. gr. et lat. Denique Da totum locum sic habet: Scripsit autem Pil. titulum super crucem illi. hebr. et lat. et graec. continentem haec |

hebraicis graecis et latinis, secundum quod dixerunt Iudaei,
Hic est rex Iudaeorum.

² Unus autem de suspensis latronibus nomine Gestas dixit ei Si tu es Christus, libera te ipsum et nos. Respondens autem Dismas conturbavit eum dicens Non times nec tu deum, qui in hoc iudicio es? nos enim iuste et digne ea quae gessimus recipimus; hic autem nihil mali fecit. Et dicebat ad Iesum Memento mei, domine, in regno tuo. Dixit autem illi Iesus Amen dico tibi quia hodie mecum eris in paradiso.

CAPUT XI.

¹ Erat autem quasi hora sexta et tenebrae factae sunt super universam terram et sol obscuratus est, et velum templi scissum est medium. Et clamans voce magna dixit Pater,

Hic est r. Iud. cum Dabc edpr . . C Iesus Nazarenus r. Iud. Praeterea quae male add Dixerunt autem Iudaei Noli scribere Rex Iudaeorum, [sed] quia ipse dixit Rex num Iudaeorum.

2. autem cum Dabc edpr . . C itaque | de suspensis latronibus cum C . . Db edpr ex his latron. qui adpensi erant (edpr susp. sunt) . . Dac de duobus latron. qui crucifixi erant cum Iesu | Dac dixit ad Iesum | Resp. autem Dism. (Dc edpr Respondit Dism. [Dismas] et) conturb. e. dic. cum Dbc edpr . . Da respondens autem latro qui a dextra eius suspensus erat nomine Dismas increpavit eum et dixit . . C et tunc respondens alius nomine Dismas increpavit illum dicens | Non times nec (Da om) tu (edpr om nec tu) cum Dba edpr . . CDc Neque times tu (C tu tm.) | in hoc iud. es cum Dbc edpr, item Da addito ex damnatis . . C in ipso iud. es | nos enim iuste et digne (Dc di. et iu., edpr om iu. et) -- recipim. (Dc recepim.) cum Dbc edpr . . C nos autem iu. et di. quae fecimus percepimus; Da nos autem di. et iu. secundum ea quae fec. recepim. mercedem | hic autem (edpr om); Da add Iesus) nihil (Da quid) male (C inique) fecit (Dc C gessit) | Et diceb. (edpr ait) ad Iesum cum Dc edpr . . C et dixit . . Db et postquam conturbavit socium suum, dixit Iesu; Da et post haec suspirans dix. ad Ies. | in regno tuo oum Db . . CDac edpr dum veneris in regnum tuum | Dix. aut. illi Ies. cum C . . edpr respondit ei Ies., Dabc respondens autem Ies. dix. ad illum | Dbc edpr om quia

XI, 1. quasi hora sexta (Db add diei) cum CDb edpr . . Dac ho. qu. se. | et (CB add subito) tenebras | super (B in) univ. terram cum ABC . . Dabc edpr add usque ad horam nonam | et sol obsc. est et velum templ. sc. est medium (A per med., C medio) cum ABC . . Dabc edpr sole autem obscurante (Dc edpr obscurato), ecce vel. te. sc. est in duas partes (Da om in d. p.) a summo usque deorsum. Praeterea Da add et petrae scissae sunt et monumenta aperta sunt, et multa corpora sanctorum qui dormierunt surrexerunt | et clam. vo. ma. dixit cum C . . Dabc edpr et (Dab add circa horam nonam) clamavit (Dab excl) Iesus voce magna (edpr om

in manus tuas commendo spiritum meum. Et haec dicens emisit spiritum. Videns autem centurio quod factum est, glorificavit deum dicens quia hic homo iustus erat. Et omnes qui interfuerunt populi ad spectaculum istud, spectantes quae facta sunt, percutientes pectora sua revertebantur.

² Centurio autem retulit praesidi quae facta sunt. Audiens autem praeses et mulier eius, contristati sunt valde, et non manducaverunt neque biberunt in die illa. Convocans autem Pilatus Iudaeos dixit eis Vidistis quae facta sunt? Qui dixerunt praesidi Eclipsis solis facta est secundum consuetudinem.

vo. ma.) dicens | Pater (edpr post tuas). in manus -- spir. meum cum C edpr, sed C sic: Pater sua defici id est nu quod interpretatur In manus etc, item edpr Via ulabi hoc fricole, quod interpretatur In manus etc: quae etsi ad graecam textum nostrum comparata sunt, tamen pro tanta scripturae vitiositate nolebam odere. In codd. AB rursus plura praetermissa sunt usque XI, 2. Contra Dabe ad canonicum textum amplificati sunt. Post verba enim voce magna dicens ita pergunt Hely hely lama zabalhani, quod est interpretatum (D^o interpretatur) Deus meus, deus meus, ut quid dereliquisti me? Et post haec dicit Iesus Pater, (D^e om Deus meus, deus usque Pater), in manus tuas comm. sp. meum | emisit spiritum cum CD^{ab} edpr, item AB .. D^e exspiravit | Videns .. C audiens | quod factum est cum C .. D^bc edpr quae facta sunt .. D^a quia Iesus sic clamans emisit spiritum | dicens cum D^b edpr .. reliqui et dixit | quia (ita CD^b; D^{ae} Vere, edpr Et) hic (C iste) h. i. erat (C fuit) | Et omnes qui -- facta sunt cum C .. D^{ba} et omnes populi circumstantes turbati (D^a conturb.) sunt (D^a add vehementer) ad spectaculum ((D^a add illud), considerantes (D^a et consid.) quae facta sunt; item edpr omisiss ad spect. usque fact. sunt .. D^e et omnis populus circumstans conturbatus aspiciebat, considerantes quae facta sunt | perevit. (D^e et perc.) -- revertebantur .. D^a perculserunt pectora sua, et tunc revertebantur in Ierusalem .. edpr om, item per errorem scribentis C

2. Centurio -- facta sunt cum D^bc .. D^a centurio veniens ad praesidem retulit illi omnia qu. fact. sunt .. C edpr om (transiluisse ab altero quae facta sunt ad alterum, ut videtur) | Audiens aut. (AB vero) pr. et mulier (B uxor) eius (B om) -- biberunt (C add vinum) in (B om) die illa (AB illa die) cum C, item AB .. D^b audiens aut. pr. contristatus est nimis, et non manducaverunt neque bib. in illa die .. D^e edpr audiens (edpr quod aud.) autem (edpr om) pr. contristatus est nimis (edpr conturbatus valde) et (edpr om) non manducavit neque bibit (edpr add in) illa die .. D^a cum autem pr. audivisset omnia quae facta erant, contristatus est nimis | Convocans -- quae cum D^bc .. edpr et convocans Iudaeos dicit illis Vid. quas .. ABC et (C tunc) misit Pilatus ad Iud. et dixit eis (B dicens) Spectastis et vidistis quae .. D^a et convocans Iud. simul dix. ad illos Vidistis signa quae facta sunt in sole, et cetera omnia quae facta sunt dum Iesus moriebatur | Qui dixer. praes. cum ABC .. D^bc edpr responderunt Iudaei, item praemissis quod cum audissent Iudaei D^a | C eclisio | sol. fa. est cum ABC edpr .. D^{ab}c fa. est sol. | D^{ae} sec. veterem consuetudin.

³ Stabant autem et noti eius a longe et mulieres quae secutae fuerant eum a Galilaea videntes ista. Et ecce vir quidam nomine Ioseph, agens curiam, vir bonus et iustus, iste non fuit consentiens consiliis nec actibus eorum, ab Arimathia civitate Iudaeorum, exspectans et ipse regnum dei, iste abiit ad Pilatum et petiit corpus Iesu. Et deponens eum de cruce involvit eum in sindone munda, et posuit eum in monumento suo novo, in quo nullus fuerat positus.

CAPUT XII.

¹ Audientes autem Iudaei quia corpus Iesu petierat Ioseph, quaerebant eum et illos duodecim viros qui dixerant quia non est natus de fornicatione, et Nicodemum, et alios

3. *Stab. autem et* (edpr om, Dabe omnes) -- et (Dabe similiter et) -- fuerant (D^e edpr erant) eum (Dab Iesum) -- vid. ista (ita A; CDab haec videntes; D^e edpr vid. haec omnia) .. B *stab. mulieres gementes a longe quas sec. fuerant Iesum in Gal.* | *Et* (D^b om) *ecce* (B erat) -- *agens curiam* (ita D^b, D^e ag. ad eur.; ABC edpr om), *vir* (ABC edpr om) *bon. et iust.*, *iste* (ita ABC; D^b hic; edpr om iste et fuit) -- *consiliis nec* (ita AC; D^b edpr voluntatibus et; B om) *actibus* (D^b accusationibus) *eorum* (ita ABC; D^b edpr Iudaeorum), *ab* (B de) *Arim. civ. Iudaeorum* (ita AB; D^b Iudaeas, edpr Galilaeas, D^e Galilaeas Iudaeas; C om ab Ar. c. Iud.), *exspect. et ips.* (haec B, item A omissio et ipse; D^b edpr et ipse erat exp.; C om exp. usque def) *cum ABCD^b edpr* .. D^a *Et ecce vir quidam ab Arimathia, nomine Ioseph, qui etiam erat discipulus Iesu, occulte tamen propter metum Iudaeorum | iste* (C om; edpr et hic) *abiit* (edpr accessit) *ad Pil. et pet. corp. Ies.* *cum ABC edpr* .. D^b *hic rogavit Pilatum et pet. corp. Ies.* (D^e Christi) .. D^a *venit ad praesidem, rogavitque praesidem ut permitteret illi ut tolleret corp. Iesu de cruce. Et praeses permisit. | Et deponens* -- *in monumento suo novo* (D^b in monumentum suum novum. D^e add quod exciderat in petra), *in quo nullus* (D^e nunquam quisquam) *fuerat pos.* (D^e po. fu.) *cum D^b*; item edpr *quo accepto deponens de cruce involvit sind. munda et pos. in mon. suo novo, in quo nondum quisq. pos. fuerat* .. ABC *et condicens eum* (B om) *aromatibus posuit eum* (B om) *in mon. suo* (A om) *novo, ubi nullus pos. fuerat* (A om ubi usque fuerat) .. D^a *venit autem Nicodemus, ferens secum mixturam myrrhas et aloes quasi libras centum, et deposuerunt Iesum cum lacrymis de cruce, et ligaverunt illum in linteis cum aromatibus, ut mos sepeliendi est Iudaeis, et posuerunt illum in monumentum novum quod Ioseph construxerat et de petra excidi curaverat, in quo nullus homo positus fuerat, et advolverunt saxum magnum ad ostium speluncae.*

XII, 1. *Audientes* (C videntes) *aut.* (B vero, A om) *Iud.* (D^a triqui Iud.) -- *Iesu* (D^e Christi) *petierat Ios.* (D^e add et sepelierat; D^a petiit et sepelivit) *quaer. eum* (D^a qu. et Nicodemum) *et illos* -- *dixerant* (D^a dixerunt ante praesidem) -- *et Nicod.* (D^a h. l. om, item C) *et al. multos* (D^a bonos; C et quoque plures alias collegas, A et collegas suos multos) *qui steterant* (D^b aliquo et h. l. et post - runt?)

multos qui steterant coram Pilato et opera eius bona manifestaverant. Omnibus autem latentibus solus Nicodemus apparuit illis, quia erat princeps Iudaeorum, et dicit eis Quomodo ingressi estis synagogam? Dicunt ei Iudaei Et tu quomodo ingressus es synagogam, quia consentiens illi es? Pars illius sit tecum in futuro seculo. Dixit Nicodemus Amen amen amen. Similiter et Ioseph subexiens dixit eis Quid contristati estis adversus me, quia petii corpus Iesu? Ecce in monumento novo meo posui eum involvens in sindone munda, et advolvi lapidem ad ostium speluncae. Et non bene egistis adversus iustum, quoniam non estis recordati crucifigentes et

-- manifestaverant (AB qui exierant ante Pil. et opera etc; D^a om stet. cor. Pil. et; C qui cor. Pil. manifestaverant vera de Iesu) .. edpr quo audito Iudaei quaerebant illum cum XII qui dixerunt Non est -- et Nic. et al. milites (ex multos ortum est) qui cor. Pil. bona op. eius testificati fuerant. Mitto leviora alia. | Omn. aut. latentibus (ita AB; C omnium aut. latentium; D^{ac} o. a. occultatis, D^b o. a. se occultantibus, edpr et omn. aliis occultis) .. D^a add prae timore Iudaeorum | apparuit illis cum ABC .. reliqui ostendit se illis (D^a edpr eis) | quia (alii qui) erat (alii post Iud.) pr. Iud. cum D^b BC .. AD^a edpr om | et dic. (BC dix.) eis (pro his A edpr dicens) Quom. ingr. estis (BC introistis, A inistis) synagogam (AC in synagoga, B in synagoga) .. D^a quando isti ingressi synagogam. | Dic. (AB dixer.) et (B om) Iud. cum ABC; edpr cui dixer. .. D^b et (D^c om) responderunt ei (D^a add Iud.) | ingressus es .. D^a ausus es ingredi | ABC edpr om synag. | quia (AB qui?) cons. (B confessus) illi es cum CAB .. D^b quia cons. Christo eras, item edpr Christo consentiens | Pars illius (edpr illi) sit (D^{ac} fiat; edpr om) tec. in (edpr et in) f. s. cum D^b ac edpr .. AB Portio tua sit cum illo in f. s. .. C corrupte qui crucifixus est (? fortasse qui confessus es) et in ful. s. se cum habere portionem | Dixit (AC add autem) .. D^b edpr Et (D^b edpr om) respondit | Amen (C praem iterum dico) am. am. cum ABCD^b edpr .. D^{ac} Amen. Sic fiat ut pars mihi sit cum isto in regno suo | Similiter et cum CD^a .. AD^b edpr om et .. B Eo afirmanle | C Ioseph ab Arimathia | subexiens dix. eis cum AB .. C suspiciens Iudaeos dix. eis .. D^a cum ascendisset ad Iudaeos, dix. eis .. D^b ostendit se et dix. eis. Similiter D^c edpr | Quid (A add quia. BD^b edpr Quare) contrist. (D^c conturbati) est. adv. (-sus ABC; reliqui -sum) me qu. pe. (D^b add a Pilato, item edpr post corp. Ie. Nou item ABC) co. Ies. (B-om Ies.) | Ecce in mon. novo meo (D^b om novo, B om meo, sed utrumque cum A edpr edidi) posui (edpr sepelivi) eum involvens (ita AB edpr; D^b et involvi) -- et advolvi (ita B, A revolvi; D^b apposui, edpr apponens) lap. (ita AB edpr; D^b add magnum) -- speluncae (cum BD^b edpr; A monumenti) .. C et posui eum in monumento | Et (ita A; BD^b edpr om; C certe) non -- adv. iustum .. D^a ego bene egi circa istum; vos enim non bene eg. adv. iust. | quoniam non estis record. (B add quae appropheetata sunt de eo) crucif. et (B om) lanc. eum perforantes (B percussistis) cum A, item B .. D^b et non recogitastis ne eum (D^c recog. quanta benevolentia erga vos operatus sit, seq. eum) crucifigeretis (D^c -fixistis) sed (D^c om)

lancea eum perforantes. Tenentes itaque Iudaei Ioseph iusserunt custodiri eum propter diem sabbati, et dicunt ei Scito quia hora non exigit aliquid agere adversum te, quia sabbatum illucescit. Cognosce autem quia nec sepultura dignus es, sed dabimus carnes tuas volatilibus coeli et bestiis terrae. Dicit eis Ioseph Iste sermo superbi Goliae est, qui impropertavit deo vivo, adversus sanctum David. Dixit autem deus Mihi vindictam, ego retribuam, dicit dominus. Et obstructus corde Pilatus accepit aquam et lavit manus suas ante solem dicens Innocens ego sum a sanguine iusti huius: vos videritis. Et respondentes Pilato dixistis Sanguis eius super nos et super filios

et lanceastis (Dc lacerastis) eum . . edpr crucifigentes eum . . C quem iniuste crucifixistis, et non solum hoc sed et lancea perforastis latus eius . . Da ut eum crucifigeretis, sed aceto potastis illum et spinis eum coronastis et flagellis lacerastis eum, et sanguinem eius imprecanti estis | Tenentes itaq. Iud. (AB om) Ios. -- sabbati cum ABC . . Dba Haec audientes iudices (Da Iudaei contristati sunt animo et conturbati, et) apprehenderunt Ioseph, et iusserunt eum custodiri ante diem sabbati usque ad unum diem (Dac usque post diem) sabbatorum . . edpr Quod audientes iudices apprehenderunt eum et custodientes usque ad primam sabbati | et dicunt (ita ABC; Dabc dixer.) ei . . edpr dicendo | Scito (B scimus) cum ABC . . Dabe Agnosce | hora non exigit (ita A; B non est competens) cum AB . . CDabe edpr hac hora incompetit (CDa edpr non competit; Dc non compotes sumus) | aliquid (Dc om) ag. adv. te (Da add mali) cum Ab Dabe edpr . . Aa (locus enim Tenentes usque Goliae est bis scriptum est) BC tangere te | quia (edpr cum) sabb. illucescit (edpr -scat) . . Da (item-De?) donec primum sabb. illucescat | cognosce cum Aa (Ab scito ergo) BC . . Dabe edpr scimus | dign. es cum ABC edpr . . Dabe dign. eris | C carnem tuam | Dic. eis Ios. cum AB . . reliqui respondit Ios. (Dc add et dixit) | Iste sermo sup. Goliae (ita Ab; Dab similis est Gol. superbo, Dc edpr similes estis Gol. sup.) est qui impropertavit (ita edpr, item Hal; Dbc improbat; Da exprobat) deo vivo (Da deum vivum) adv. s. David . . Aa BC Iste sermo super (B extra) rationem est, quia in unum deum vivum et sanctum filium non credidistis (ita B; A quia in un. deum non creditis et sanct. filium eius dominum nostrum Iesum Christum; C ego enim spero in unum deum et sanctum fil. eius dominum nostr. Ies. Chr., in quem non creditis, qui me eruet de manibus vestris) | Dixit autem deus cum Dbc edpr . . A unde dicit dominus, B dixit dominus, C cum ipse dominus dixerit . . Da scitis autem vos scribae et doctores quia deus dicit | Mihi vindictam (ita ABC; reliqui -cta) ego (ita ABDb; reliqui et ego) retr. dia. dom. (ita A; reliqui om dic. dom.) . . Da add mihi tantum quod promittis malum; potens est deus quem in eruce suspendistis eripere me de manu vestra: super vos omne facinus veniet | Et, obstruct. corde Pilatus cum Dbc . . edpr quin etiam Pil. corde compunctus . . Da praeses enim quando . . ABC Et nonne (B Unde, C Nam et) venerabilis praeses | accepit aquam et cum ABC . . reliqui om | ante solem (Dbc coram sole) cum CDba . . ABDa edpr om | dicens . . Da dixit | Innocens (ita ABC; reliqui mundus) ego (Dbc om) | Da om vos vid. | Et (AB om) resp. Pil. (Dbc om) dic.

nostros. Et nunc timeo ne quando veniat ira dei super vos et super filios vestros, sicut dixistis. Audientes autem Iudaei haec amaricitati sunt corde, et tollentes Ioseph incluserunt eum in domo ubi non erat fenestra, et custodes posuerunt ad ianuas, et signaverunt ianuam ubi erat inclusus Ioseph.

² Sabbato autem mane consilium fecerunt cum sacerdotibus et Levitis ut congregarentur omnes post diem sabbati. Et vigilantes diluculo omnis multitudo in synagoga consiliati sunt quali morte interficerent eum. Sedente autem congregatione iusserunt eum duci cum iniuria multa: et aperientes ianuam non invenerunt eum. Expavit igitur omnis populus,

---

cum ABD^{bc} . . edpr *respondistis*, item C *et tunc respondistis ei* . . D^a *et vos respondentes clamastis* | *Et nunc* (B om) *timeo* (A *timetis*) *ne* (A *quia*) *quando* (ita D^b edpr; B *aliquando*; A om) *ven. tra dei sup. vos* (ita A edpr; BD^b *nos*) -- *vestros* (ut ante) *sicut dix.* (edpr om *sic. dix.*) cum ABD^b edpr . . D^c *Sic dixistis* . . D^a *Sicut dixistis, et pereatis in aeternum* | *Aud. autem* (B om) *Iud. haec amaricitati sunt* (A *amaricabantur*, ut videtur) *corde* cum AB . . D^{abc} *aud. aut. Iud. sermones istos exacerbati sunt animo nimis*, item edpr *quod audientes Iud. exacerbati nimis* . . C male repetit superiora *tenentes vero Ios. Iudaei iusserunt eum custodiri propt. sabb.*, tum vero pergit *et includentes eum in domum* etc | *et tollentes Ioseph* -- *in domo* (C *in domum*) cum AB(C) . . D^{abc} *et apprehendentes Ios. tenuerunt eum et* (D^{ac} om *ten. e. et*) *inclus. eum in cubiculo* (D^{ac} - *culum*); edpr nil nisi *inoluser. eum in cubiculo* | *et cust. pos. ad ianuas* (C *posuerunt cust. in ianua*) *et signav.* (C *add suis sigillis*) *ianuam* (C om) *ubi er. incl. Ios.* (C *ubi incluserunt eum*) cum A, item C, item (sed om *et signav.* etc) B . . D^{abc} edpr *Havn signaverunt* (edpr *add que, Havn vero*) *ostium cubitis super clavem* (edpr om *cub. s. cl.*) *Annas et Caiphas, custodes* (Havn *add quoque*) *posuerunt* (edpr *ponentes*).

2. Sabbato autem mane: ita AC; sed quae sequi debent in utroque exciderunt; sequitur enim statim *et vigilantes diluculo*. Hinc *consilium fecerunt* -- *post diem sabb.* ex D^{abc} sumsimus, quibus et tantum praemittant loco illorum *Sabbato autem mane*. | *et vigilantes diluculo* (B *Saluto autem diluculo vigilans*) *omnis* -- *quali morte* (B *qualiter*) *interf. eum* cum ABC . . D^{abc} *et cogitaverunt quali morte occiderent Ioseph* . . edpr (omissis prioribus) *et consulentes sacerdotes et Levitas quali morte eum occiderent* | *Sedente aut. congreg.* (A *Sedentibus autem in congregatione*; B *Sedentes autem*) *iuss. eum duci* (AB *adduci*) *cum iniur. multa* (A om). *Et aper.* (ita B; AC *Aper. autem*) *ianuam* (B *ianuas*) *non inv. eum* cum ABC . . D^{abc} *Hoc facto congregati* (D^{ac} om) *iusserunt principes Annas et Caiphas praesentari Ioseph. Et apportantes clavem, signato autem ostio, non invenerunt Ioseph* (sed D^{ab} om *Et apporri. usque Ioseph*) . . edpr *quo facto post diem sabbati ostium aperientes cubituli ut educerent eum, non invener. eum*. Item alii Thil. codd *Et cum congregati essent omnes in die sabbati, tollentes signaculum operuerunt ostium et non invener. Ios. in cubiculo ubi eum posuerunt et incluserunt.* | *Expavit igitur* (AB om) *omn. pop. et nimio stupore mirati sunt* (AB *et obstupefactus est*) *quia signac. inven.*

et nimio stupore mirati sunt quia signacula invenerunt signata, et quia claves habuit Caiphas. Et amplius non ausi sunt mittere manum in eos qui locuti sunt ante Pilatum pro Iesu:

CAPUT XIII.

¹ Seditibus autem in synagoga et altercantibus de Ioseph venerunt quidam de custodibus, quos petierant a Pilato custodire sepulcrum Iesu ne venientes discipuli eius furentur eam. Et annuntiaverunt dicentes archisynagogis et sacerdotibus et Levitis quae facta sunt, quomodo factus est terrae motus magnus, et vidimus quomodo angelus domini descendit de coelo et revolvit lapidem ab ostio monumenti, et sedebat super eum: et adspectus eius sicut fulgur et vestimenta sicut nix. Et prae timore facti sumus velut mortui. Et audivimus vocem angeli loquentis mulieribus, quae venerant ad

signata (B quia signatis inver. ianuas, A quia non invener. eum signatis signaculis. Praeterea C add et portam clausam) et quia (B propter) clav. (B add quas) hab. Caiph. (C pro et quia etc sic: clavibus traditis Caiphae pontificis) cum ABC .. Dabc Haec (D^o hoc) audiens omnis congregatio admirantes (D^o add admodum) obstupuerunt, quia signatam invenerunt (D^o signaverunt) clavem (D^o -vi) cubiculi (D^o -lum. Praeterea D^a add nec invenerunt Ioseph). Annas (D^o praem Admirantes vero) et Caiphas abierunt .. edpr unde admirati sunt omnes et obstupuerunt | Et ampl. (A om) non ausi -- pro Iesu cum BA .. reliqui om

XIII, 1. Seditibus aut. in syn. et alterc. (A aut. illis et loquentibus) -- quos petierunt -- Iesu (pro his B qui custodierant sep. domini Iesu) ne venientes (A veniant) disc. ei. (A add et) fur. eum cum AB; item C Sedentes autem in concilio et ad invicem altercantes miserunt pro custodibus quos petierant a Pil. cust. sep. Iesu .. Dabc edpr Haec omnibus admirantibus ecce (D^o edpr Et ecce) quidam de militibus qui sepulcr. custodiebant (D^o -dierant) | et (C qui adventantes) annunt. (B nunt.) dicentes (AC om) -- quae facta sunt (C erant circa sepulcrum. B om qu. f. s.) cum ABC .. Dabc edpr intrans (D^o intrantes; D^a om) in (D^o edpr om) synagogam (D^a -goga) dixit (D^o dixerunt) | quomodo fact. est (C qualiter fa. fuit) t. m. magna. (A add illis custodientibus eum), et vidimus (B om) quomodo -- lapidem (pro his quomodo usque lapid. C sic: angelum dei revolvere lapid.) ab ost. mon. (B a monumento) et sedeb. (B sedit) sup. eum cum ABC .. Dabc edpr quia (edpr om) nobis custodientibus monumentum Iesu (edpr om) facta (edpr -ctus) est terrae motio (edpr motus) et vidimus angelum dei quomodo (edpr qui) revolvit monumenti lapidem et sedeb. (edpr sedit) sup. eum | et cum BDabc edpr .. AB erant autem | Edpr adsp. eius erat quasi fulg. | vestimenta cum ABD^o, item addito eius C edpr .. Dab vestimentum eius | sicut nix .. D^o praem facta sunt alba | Et prae timore cum Dabc edpr ... B unde pr. tim., AC pr. tim. autem | Dab effecti sumus | Et (B praem et vidimus ipsam angelum) audivimus | vocem ang. loq. mulieribus qu.

sepulcrum, et dicentis Nolite timere vos: scio enim quia Iesum quaeritis crucifixum: non est hic, surrexit sicut dixit: venite et videte locum ubi positus erat dominus. Et cito euntes dicite discipulis eius quia surrexit a mortuis, et praecedet vos in Galilaeam, sicut dixit vobis.

² Dicunt Iudaei Quibus mulieribus loquebatur? Dicunt milites Mulieres nescimus quae erant. Dicunt Iudaei Qua hora fuit? Dicunt custodes Media nocte. Dicunt Iudaei Et quare non tenuistis eas? Dicunt custodes Tanquam mortui facti sumus a timore angeli, non sperantes iam videre lumen diei: et quomodo potuimus tenere eas? Dicunt Iudaei Vivit dominus deus, non credimus vobis. Dixeruntque custodes Iudaeis Tanta signa vidistis in homine illo et non credidistis:

ven. ad sep. (qu. venerant [edpr -runt] ad sep. [De add Christi] ex De edpr assumi; ABC om. Vide etiam Dab) et dicentis (A et dicens; B vocem eius dicentis mulieribus.) cum ABC .. Dabc edpr angelum dicentem mulier. (De edpr add qu. ven. Vide ante.) ad sepulcrum Iesu (De Christi; edpr om), et dixit angelus (Dab edpr om et dix. ang.) | vos cum BC .. reliqui om | scio enim quia (alii quod) cum C .. De om; reliqui om enim | quaer, crucif. (De qui cruc. est) cum Dabc edpr .. ABC crucifixum (AC qui crucifixus est) quaer. | non est hic, surr. (edpr sed surr., C surr. enim) sic. dixit (De dixerat; AC add vobis) cum ABCDe edpr .. Dab hic surr. sic. praedixit | dominus cum ABC .. reliqui om | discip. eius .. A add et Petro | quia surrex. (AC add dominus) a mort. (A edpr om a mort.) | et (B ecce, C et ecce) praecedet | AB in Galilaea | sicut dixit vobis cum ABDac .. CD^b et (D^b om) ecce dixi (D^b praedixi) vob.

2. *Dicunt Iud. Quibus -- Dicunt (C responderunt) milites (AB om) Mulieres (C om) nesc. qu. erant (C om qu. er.) -- Dicunt (C responder.) custodes Media -- Et (AC om) quare non ten. eas (C mulieres istas)? Dicunt (C responder.) custod. (C om; A add Iudaeis) Tanquam mortui -- et (B om) quom. potuimus ten. eas (B om ten. eas. Pro Tanquam etc C sic: Quomodo potuimus eas tenere, quia tanq. mort. facti sumus a timore angeli, non sperantes iam vid. lumen diei) cum ABC .. Dabc (similiterque edpr) Et convocantes Iudaei omnes milites qui custodierant monumentum Iesu, dixerunt eis Quae sunt mulieres illae ad quas angelus locutus est? quare (edpr et qu.) eas non tenuistis? Respondentes milites dixerunt Mulieres nescimus quae fuerunt, et nos ut mortui facti sumus prae timore angeli, et quomodo potuissemus (De potuimus) apprehendere mulieres illas (edpr om et quomodo etc) | Dicunt (Dabc dixer. illis, edpr responder.) Iud. Viv. dom. deus (edpr om), non (ita C; reliqui quia non) | Dixeruntque (B responderunt, A respondentes) custod. (A add dixer.) Iudaeis cum ABC .. edpr responder. milites, Dabc respondentes milites dixer. Iud. | Tanta sign. vid. (C add et mirabilia) in homine illo (B isto) et n. credid. cum ABC .. Dabc edpr Tanta miracula facientem Iesum vidistis (Dac add et audistis) et non (edpr videntes les. facere non) eis (Dac ei, edpr*

et nobis quomodo habetis credere quia vivit dominus? Iurastis enim bene, quia vivit dominus Iesus Christus. Iterum dicunt Iudaeis custodes Audivimus quia Ioseph qui petiit corpus Iesu inclusistis in carcerem et signastis anulis vestris, et aperientes non invenistis eum. Date ergo nobis Ioseph, et nos vobis dabimus Iesum Christum. Dixerunt Iudaei Ioseph ivit Arimathiam civitatem suam. Dicunt custodes ad Iudaeos Et Iesus, quemadmodum audivimus ab angelo, in Galilaea est.

³ Audientes autem Iudaei sermones istos timuerunt valde, dicentes Ne quando audiat sermo iste et omnes credant in Iesum. Et consilium facientes Iudaei inter se protulerunt

om) credidist. (D^{ae} creditis) | et nobis qu. hab. credere (B qu. creditis) quia dom. vivat (C vivit dom. Iesus Christus; A vivit deus) cum ABC .. D^{abc} edpr quomodo nobis credituri estis | quia vivit dom. (B dom. vivat)? Iurastis enim bene (B Etenim bene dixistis) quia viv. dom. Ies. Chr. (B om) cum ABC (sed is a priore quia vivit dom. ad alterum transiit). Praeterea AB, non item C, add et ipse regnat in secula seculorum .. D^{abc} edpr Bene quidem dixistis Vivit dominus (edpr om Viv. do.): et (D^e edpr nam) vere (D^e om) vivit ipse (D^e edpr om) dominus, quem crucifixistis (D^a om qu. cruc) | Iterum dic. Iud. cust. (A cust. Iud.) cum AC .. B Et .. D^{abc} edpr om | Audivimus .. D^{abc} praem nos | quia Ioseph qui petiit corp. Iesu (B om qui pe. co. Ie.) inclus. in carcerem (B -re; C qu. incl. Ie. in carc. quia petierat co. Ie.; AB add ubi non erat fenestr.) et sign. an. vestr. cum ABC .. D^{abc} edpr quia ipsum (edpr om) Ioseph, qui sepelivit corpus Iesu, inclusistis in cubiculo super clavem signantes | et aperientes (AB add alia die; C alia autem die aper.) non inv. eum (C om eum) | nobis Ioseph, et nos vob. dab. Ies. Chr. (B Chr. dominum sine Ies.) cum ABC .. D^{abc} edpr vos (edpr nobis) Ioseph, quem in cubiculo custodistis (D^e inclusistis) et nos dabimus Iesum, quem in sepulcro custodivimus | Dixer. (A tunc dix.) Iud. (AC add custodibus) Ios. ivit Arim. civ. s. (AC Ios. in civitate sua Arimathia est [C om est]) cum BAC .. D^{abc} edpr Respondentes (edpr -derunt) Iud. dixerunt (edpr om) Ioseph nos dabimus (edpr damus nos), date nobis (edpr vos) Iesum. Ioseph autem (edpr enim) in civitate sua (edpr add in) Arimathia est | Dic. (BC dixer., B add que) cust. ad Iud. (BC om ad Iud.) Et Iesus -- in Gal. est (BC Et Ies. est in Gal., sicut audivim. ab ang. [C add qui revolvit lapidem] Ecce [C quia Ies.] praecedet vos in Galilaea [C -laeam]) cum A, item BC .. D^{abc} (item edpr, sed om Respond. usque in Arim. est) Respondentes milites dixerunt Si Ioseph in Arimathia est, et Iesus in Galilaea est, sicut audiv. ab angelo dicente mulieribus (edpr om dic. mul.)

3. Aud. autem (AB om) Iud. -- dicentes cum ABC .. D^{abc} edpr Haec (edpr hoc) aud. Iud. timuerunt (edpr add valde) dicentes ad semetipsos (edpr ad invicem) | Ne quando .. B timemus ne | audiat sermo iste (iidem sermones isti) et (D^e om?) omn. cr. in Ies (B eum) .. D^{ab} (?) Nae (ita edd. Fabr. Bch. Thil.) quando audientes sermones istos omnes credent in Iesum | Et consilium -- protulerunt arg. idon. (A prol. arg. quam plurimos, C dederunt plur. arg.) et ded.

argenteos idoneos et dederunt militibus, dicentes Dicite quia nobis dormientibus venerunt discipuli eius et furati sunt eum. Et si auditum fuerit hoc a praeside, nos eum confirmabimus et securos vos faciemus. Milites vero accipientes sic dixerunt ut a Iudaeis moniti sunt: et diffamatus est omnibus sermo illoruni.

CAPUT XIV.

¹ Finees autem quidam sacerdos et Addas didascalus et Egias Levita descendentes de Galilaea in Ierusalem retulerunt archisynagogis et sacerdotibus et Levitis quomodo viderunt Iesum sedentem et discipulos eius cum eo in monte oliveti, qui vocatur Mambre sive Malech, et dicebat discipulis suis

(B haec om) *milit.* (C *custodib.*) *dic.* cum ABC .. Dabc edpr et congregantes pecuniam multam (edpr -gata -nia -ta) deder. militibus (edpr eis) *dic.* | nobis cum A edpr .. reliqui vobis | *disc. eius* .. Dabc add nocte | eum cum ABC .. Dabc corpus Iesu (edpr nob. dorm. disc. Iesu furati sunt corp. eius) | Et si aud. f. hoc (AB om; Dabc post si) a (Dabc add Pilato) praes., nos eum confirmab. (A confortabim.; Dabc nos satis faciemus [Db add verbum, Dc ei] pro vobis) et sec. vos (B et vos salvos et sec.) fac. Liberrime edpr. | Milites vero acc. (edpr add pecuniam) -- moniti (edpr instructi) sunt: et diff. est (edpr diffamatur) omn. se. ill. (edpr se. eorum apud omnes) cum Dabc edpr .. BCA Qui accipientes argenteos veritatem celare (B tacere) minime potuerunt (C ver. minime tacuerunt). Volentes dicere (C Volebant ilaque dicere quia) Discipuli eius nobis dormientibus venerunt et tulerunt eum (C disc. eius furati sunt nob. dorm.), et dicebant vero (C et non poterant exprimere, sed diceb. Vere Surrexit dominus Iesus Christus a mortuis, et nos (C om) vidimus angelum dei (C domini) descendentem de caelo, et revolvit lapidem (C add ab ostio monumenti) et sedit (C sedebat) super eum. (A omnia om ab Volentes dicere usque sup. eum.) Et disseminatus (BC diffamatus) est sermo iste apud Iudaeos (B ab omni populo Iudaeorum) usque in praesentem diem.

XIV, 1. *Finees* (A *Phynees*, B *Ei Eneas*) autem (AB om) quid. sacer. cum ABC .. Dabc edpr *Quid. aut. sac. nomine Finees* (Dac *Phin.*) | *Addas* (ita B; A *Addam*, Db edpr *Adda*, Dac *Ada*, C male om) *didasc.* (Dac edpr *praeceptor*, Db om) | *Egias Levita* cum ABC .. Dabc edpr *Levites* (Dac -ta) nomine *Aggeus* (ita Db edpr; Dac *Agaeus*) | *desc. de* (AB a) *Galilaea* -- *Levitis* cum ABC .. Dabc edpr *isti tres venerunt de Galil. in Ierus. dicentes* (Dabc et *dixer.*) *principibus sacerdotum et omnibus qui* (Db om) *in synagogis erant* (Db om; edpr om et omnibus etc) | *quomodo* -- *oliveti* cum B; item AC *quanta viderant, quomodo Iesum et discipulos eius viderant in montem oliv.* (C *Iesus sedebat in monte oliv. cum disc. suis* .. Dbeca edpr *quia Iesum quem crucifixistis* (Da *Ies. cr. quem*) *vidimus cum undecim discip. suis loquentem,* (edpr add et) *sedentem in medio eorum in monte oliv. | qui* (C add locus) *vocatur Mambre* (A *Manbre*) *sive Malech* (C om *si. Ma.*, A alii *vocant eum Amalech*) cum ABC .. reliqui om. Cf. de hoc nomine notas ad text. gr. | et diceb. disc. suis cum A .. C et doceb. eos dicens .. BDabc edpr et di-

Euntes in mundum universum annuntiate universae creaturae evangelium regni dei. Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint haec sequentur. In nomine meo daemonia eicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent, et si mortiferum quid biberunt non eis nocebit, super infirmos manus imponent et bene habebunt. Haec loquente Iesu ad discipulos suos vidimus eum assumptum in coelum.

² **Dicunt eis sacerdotes et Levitae et seniores Date gloriam deo Israel, et date ei confessionem si ista, quae narrastis, et audistis et vidistis. Dicunt illi qui exposuerant Vivit dominus deus patrum nostrorum, deus Abraam et deus Isaac et deus Iacob, quia audivimus et vidimus. Dicunt Iudaei ad eos Ad hoc venistis nuntiare nobis, an venistis orationem deo dare? Dixerunt ipsi Venimus orationem dare deo. Dicunt seniores et principes sacerdotum et Levitae ad eos Et si ora-**

centem eis | Euntes -- annuntiate (A add omnia, C omnia haec) universae (C -sis) creaturae (C -ris. AC add et praedicate) ev. regn. dei cum BAC .. Dabc edpr Euntes in m. univ. (Db per omnem mund.) praedicate (edpr add evangelium) omnibus gentibus (edpr om omn. ge.), baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. | Qui (Dabc Et qui) crediderit | Dabc hic salvus erit | qui vero (C autem, edpr om) non cred. condemn. cum ABC edpr .. Dabc om | Signa autem -- si mortif. quid biberunt (B si quid mort. comederunt; C mort. si quis biberit) -- infirmos (C egros) -- bene habeb. (C salvi fient) cum ABC .. Dabc edpr om | Haec loq. -- suos cum AB .. Dabc et cum haec locutus fuisset disc. suis .. C haec eo loquente, edpr et hoc dicto | assumptum cum ABC .. reliqui ascendentem

2. Dic. eis (C Responderunt) sac. et Lev. (B om et Lev.) et sen. (C om et sen.) .. edpr Audientes principes sacerd. dixerunt .. Dabc Et haec audientes principes sacerdotum et sen. et Lev. dixerunt tribus viris illis | C Nos volumus ut detis gloriam et confess. deo (etiam edpr om Israel) | si ista (B add vera sunt) quae narrastis (A narratis) et audistis et (A haec om) vidist. cum AB, item C si ista quae narratis et didicistis vidisse vera sunt .. Dabc edpr si vera sunt quae vidist. et audist. | Dic. illi qui exp. (B om qu. exp.) cum AB .. C at illi .. edpr responderunt .. Dabc illi autem respondentes dixer. | dominus deus (Dab^r om) patr. nostr. deus (ABC om pa. no. de.) Abr. etc | quia audiv. et vid. eum AB (C transilit ad eadem verba infra posita) .. Dabc sicut audivimus loquentem Iesum cum discipulis suis, et sicut vidimus eum ascendentem in coelum, veritatem dixim. (D^a sic ver. dicim. vobis); item edpr quia vera sunt quae dixim. et audiv. eum loquentem -- in celum. | Dic. Iud. ad eos -- nuntiare (B ut ita nuntiaretis) nob., an (B aut) venist. (B om) orationem (B ration., sed postea bis orat.) d. dare (B redderitis sic). Dic. ipsi (A autem eis) -- ad eos (A om) -- ante omn. populum cum AB .. Dab Et

tionem venistis dare deo, de deliramento isto quid murmurastis ante omnem populum? Dicunt Finees sacerdos et Addas didascalus et Egias Levita ad archisynagogas et sacerdotes et Levitas Si verba ista quae locuti sumus, quae vidimus et audivimus, peccatum est, ecce sumus in conspectu vestro: secundum quod bonum est in oculis vestris facite nobis. Qui accipientes legem adiuraverunt eos nulli narrare verba deinceps. Et dederunt eis manducare et bibere, et eiecerunt eos extra civitatem, dantes eis argenteos et viros tres cum eis, qui perducerent eos usque Galilaeam.

³ Tunc consiliati sunt Iudaei inter se, cum ascenderent illi in Galilaeam, et concluderunt se archisynagogae, et condecabantur furore magno dicentes Quid hoc signum contigit in Israel? Dicunt autem Annas et Caiphas Quid tristes sunt animae vestrae? militibus debemus credere quia angelus do-

(D^b om) *respondentes tres illi* (D^b om) *virii dixer.* (D^a add *et superaddentes sermones hos iidem tres virii dixer.*) *Si verba quae audivimus ab Iesu, et quod vidimus eum ascendentem in coelum* (D^a *coelos*) *tacemus* (D^a *taceamus*) *peccatum habemus* (D^a *habebim.*) . . D^c *Nam si verba etc* omissis prioribus; item edpr *Quod si tacuerimus, pecc. habuerimus* omissis reliquis | *Dic. Finees* (vide supra) *sac. et Addas* (ita AB) *did. et Eg. Levita* -- *quae* (A om) *vid. et audiv.* (ab his inde rursus accedit C) -- *quod bonum est* (C *bonum quod videtur*) -- *fac. nobis cum AB*, item C . . reliqui om | *Qui accip.* (C *Quibus porrezerunt*) *leg. et adiurav. eos* -- *deinceps* (C *adiur. ut nullum dicerent verbum*). *Et dederunt* -- *extra* (C *foras*) -- *qui* (C *ut*) *perducerent* (A *perduzerunt*) *usque* (B *in*, A *usq. in*) *Galilaeam* (AB add *et abierunt in pace*) cum AC, item B (sed ab *adiur. eos* [ad *eiecer. eos* aberrans] statim pergit *extra* etc) . . D^b item (passim differentes) D^ac edpr *Statim exsurgentes principes sacerdotum tenentes legem domini coniuraverunt eos dicentes iam nemini amplius adnuntiatis verba quae nobis locuti estis de Iesu. Et dederunt eis pecuniam multam, et miserunt cum eis tres* (D^ac alios) *viros ut deducerent eos in regiones suas* (edpr *et denunciantes pro et mis. usque suas*) *ut nullo modo* (edpr *ne*) *starent in Ierusalem.*

3. *Tunc consiliati sunt* (A *consilium fecerunt*) *Iud. inter se* (B add *ipso*) *cum* -- *in Galilaeam* (A - *laea*) *et concluderunt se archisynagogae* (B h. l. - *gogi*, sed nec alteram formam prorsus arcet. A *clausuerunt archisynagogae synagogas*) *et condecabantur* (A *trati sunt*) *furore magno* (A *ira magna*) *dicentes* (C *hucusque sic: Iudaei autem contristati multum concludentes* [se] *in synagoga inierunt consilium intra se dicentes*) *Quid* (A *ob*) *h. s.* (A add *quod*) *cont. in Isr.* (AB *in Ierusalem*) cum ABC . . D^ab^c edpr *Congregati ergo sunt omnes Iudaei et fecerunt inter se magnam lamentationem* (edpr *Congregatisque omnib. Iud. fecer. lament. magn.*) *dicentes Quid* (D^ac add *est*) *hoc* (edpr om) *sign.* (D^ac add *quod*) *factum est in Isr.* (D^ac *Ierusalem*) | *Dic. autem* (C *Tunc surrexerunt*) *Ann. et Ca.* (C add *dicentes*) *Quid* (A *Cur*) *tr. s. an. vestrae* (C *tristatur anima nostra*) -- *quia* (A *qui dicebant*, B

mini descendit de coelo et revolvit lapidem ab ostio monumenti? sed quia discipuli eius dederunt aurum multum his qui custodiebant sepulcrum et tulerunt Iesum, docueruntque eos ita dicere Dicite quia angelus domini descendit de coelo et revolvit lapidem ab ostio monumenti. Nescitis quia Iudaeis non licet credere alienigenis aliquod verbum, scientes quia hi ipsi qui acceperunt a nobis aurum idoneum, sicut docuimus eos ita dixerunt?

CAPUT XV.

¹ *Ersurgens autem Nicodemus stetit in medio concilio et ait Recte dixistis. Numquid et viri descendentes de Galilaea non sunt timentes dominum, viri pacis, mendacium odientes? et ipsi narraverunt cum sacramento quoniam vidimus Iesum in monte Mambre sedentem cum discipulis suis,*

quod diceb.) angelus (A add enim) -- monumenti? sed quia (AB Non ita est; sed quia [B om]) disc. eius dederunt -- tulerunt Iesum (C corpus eius), docueruntque (C ipsi docuerunt) eos ita dic. Dicite -- monumenti. Nescitis (C At non scitis) -- alienigenis (hanc vocem ex Dabe edpr assumi; facile poterat autem aliq. excidere) aliq. verb., scientes quia hi ipsi qui acceperunt (B nam ut scitis, acceperunt) -- sicut (B et sicut) -- dixerunt cum CB, item A (sed is post dederunt pergit eis aurum multum et sicut docuerunt eos ita dixerunt, omissis omnibus reliquis) . . Dabe edpr Annas autem et Caiph. consolantes eos dixerunt Numquid militibus qui custodierunt monumentum Iesu (edpr Numq. custodibus) debemus credere (edpr credendum est) dicentibus nobis (edpr om dic. no.) quoniam angelus revolvit lapidem de ostio monumenti (edpr om de ost. mo.)? Forsitan haec discipuli eius dixerunt eis et dederunt pecuniam (Db eis pecunias multas) ut haec dicerent et (edpr om h. dic. et) tollerent corpus Iesu. Hoc autem (Db om) scitote quia non (edpr om Hoc usq. quia) est credendum ullo modo (edpr om) alienigenis (Db est credere alieniq. ulum verbum), quia et a nobis acceperunt pecuniam copiosam, et secundum quod docuimus eos dicere sic omnibus dixerunt (haec brevius edpr). Aut nobis habent (Db ex nobis habuerunt) tenere fidem aut discipulis Iesu (edpr Aut nobis etc om)

XV, 1. *Ersurgens autem (B om autem; A Et exsurg.) Nic. stetit (B om, item et infra) in med. concilio (A eorum) et ait (B dixit) cum ABC . . Dabe edpr Ersurg. vero (edpr om) Nic. dixit | dixistis cum ABC . . Dabe edpr loquamini, filii Israel | Numquid et viri (C illi viri iusti) descendentes (C qui descenderunt) de (AB a) Gal. non sunt (AB Gal. et ipsi) tim. dom. viri pac. mend. odientes (A tim. deum suum sunt viri mendac. dicentes? viri pacifici sunt. B tim. dominum non sunt viri mendaces, viri pacif. sunt. In utroque latere videtur vitium.) Et ipsi (C haec om; B nam) narr. cum sac. quon. vidimus (B vidisse pro qu. vt.) -- discip. (BC XI disc.) suis (B om) et quia (C om) doceb. (B et do-*

et quia docebat eos audientibus nobis, et quia viderunt eum assumptum in coelum. Quod nullus interrogavit eos, quomodo assumptus est in coelum. Et sicut docet nos scriptura sacri libri quia et sanctus Elias assumptus est in coelum: et Elisaeus clamavit voce magna, et proiecit Elias melotem suum super Elisaeum: et iterum Elisaeus proiecit melotem illum super Iordanem, et transiit et venit Iericho. Et occurrerunt ei filii prophetarum et dixerunt ad Elisaeum Ubi est dominus tuus Elias? Et dixit quia assumptus est in coelum. Et dixerunt ad Elisaeum Numquid spiritus rapuit eum et proiecit eum in unum ex montibus? sed magis tollamus pueros nostros nobiscum et requiramus eum. Et confirmaverunt Elisaeum, et ibat cum illis: et quaesierunt eum tribus diebus et tribus noctibus, et non invenerunt eum, quoniam assumptus est. Et nunc, viri, audite me, et mittamus in omnem Israel et videamus ne alicubi assumptus sit Iesus et pro-

oentem) eos aud. nob. (B se ipsam audientib., C om) et quia (C qualiter) viderunt e. s. in coelum (C in caelo. B et se vidisse eum scandere coelum) cum ABC .. Dabc edpr Vos audistis omnia quae locuti sunt tres illi viri iurantes in lege domini, qui dixerunt (edpr et dicentes) Vidimus Iesum loquentem cum disc. suis super montem oliueti, et vidimus eum (edpr et pro super usque eum) ascendentem in coelum. | Quod nullus int. eos quomodo (ita de coniectura scripsi; in ood. enim antiquissime videtur esse) ass. est in coelum cum A (BC ob ὁμοιοτέλειαν videtur praeterisse) .. reliqui om | Et sicut -- script. sacri libri quia et sanctus (B script. sacra, sanctus) Elias -- in coelum (B om. C hucusque sic: Nonne legistis in scripturis sanctis [videtur h. l. excidiase], Elias ass. est) -- et iterum Elisaeus (C et Eli. statim; B Eli. vero) pr. melot. (C om) ill. (B om mel. ill.) super (C in) Iord. et tr. (B haec om) et (B add errans) ven. (A in pro et ven.) Iericho. Et occurr. -- qd Elis. (B ad eum) -- Et dixit quia ass. (B Quibus ille disc. Ass., C Et resp. Ass.) -- Et dix. ad Elis. (B et) Numq. (C At illi Numq.) spir. (B deus) -- sed magis (B haec om; C dixerunt ergo) toll. (B add ergo) -- nobisc. (C om) -- Et confirm. Elis. (haec om C) -- et (C sed) non inven. -- assumptus (ita A; BC vere ass.) est (C fuerat) cum ABC .. Dabc edpr Et docet nos scriptura quod beatus Elias propheta (edpr om) assumptus est. Et interrogatus Helisaeus a filiis prophetarum Ubi est pater noster Elias? dixit eis quia assumptus est. Et dixerunt filii prophetarum ad eum Forsitan spiritus (edpr add eius) illum rapuit et posuit (edpr posuit) illum (Dac om et pos. ill.) in montibus Israel. Sed eligamus viros nobiscum, et circumueantes montes Israel forsitan inueniemus eum. Et deproccati sunt Helisaeum (edpr om Et usque Hel.), et ambulauit (edpr add Helisaeus) cum illis tribus diebus, et non invenerunt eum. | Et nunc viri (B Nunc ergo, C Nunc ergo carissimi) -- in omnem Isr. (C in omni Israele) -- ne alic. assumptus -- ex montibus (ita AB;

iectus sit in unum ex montibus. Et placuit omnibus sermo iste. Et miserunt in omnibus montibus Israel quaerere Iesum, et non invenerunt eum; invenerunt autem Ioseph ab Arimathia, et nemo ausus fuit comprehendere eum.

² Et annuntiaverunt senioribus et sacerdotibus et Levitis quia circumivimus omnes montes Israel et non invenimus Iesum; invenimus autem Ioseph in Arimathia. Audientes autem de Ioseph gavisii sunt et dederunt gloriam deo Israel. Et consilium facientes archisynagogae et sacerdotes et Levitae, quo ordine maudarent ad Ioseph, acceperunt chartas et scripserunt ad Ioseph.

Pax tibi et omnibus quae tua sunt. Novimus quia peccavimus in deum et in te: et deprecatus es deum Israel, et

C si Ies. *Christi raptus alicubi a spiritu protectus est.*) cum ABC .. Dabo Et nunc (edpr Itaque) audite me, filii Israel, et mittamus viros in montes (edpr -tibus) Israel, ne forte rapuerit spiritus Iesum, et forsitan inveniemus eum et agemus (edpr om eum et ag.) poenitentiam. | omnibus (C universis) sermo iste (A om iste; C quem locus est Nicodemus) cum ABC .. Dabo omni populo consilium Nicodemii, item edpr sermo omni populo | Et mis. in omnibus mont. (C Mis. igitur ad omnes montes) Israel -- compreh. eum (A mittere in eum manum) cum ABC .. Dabo edpr et miserunt viros et (edpr et missis viris) quaerentes non invenerunt Iesum (edpr om). Et reversi sunt. (ita edpr; reliqui omissio sunt statim pergunt dixerunt Circumeuntibus, quae ad seqq. nostra pertinent.)

2. Et annunt. (A nunt., G Annunt. autem) sen. et sac. et Lev. (pro his C Iudaeis) quia (B dicentes) Circumivim. (A - iverunt) -- invenimus (A - nerunt) Ie.; invenim. autem (A tamen) Io. in (AB ab) Arim. Aud. autem (BC add Iudaei) -- gav. sunt (B add gaudio, C gaud. magno) et ded. (C dantes) -- deo Ier. cum ABC .. Dabo edpr et (Dabo om) dixerunt Circumeuntibus nobis (edpr Circumeuntes) non invenimus Iesum, sed invenimus (edpr om) Ioseph in civitate sua Arimathia (edpr add est). Haec audientes principes et omnes populi gavisi sunt (edpr Quo audito gav. s. princ. sacerdotum) et glorificaverunt deum Israel (edpr om) quia inventus est Ioseph, quem incluserant in cubiculo et non invenerunt (edpr om in cub. etc). | Et consilium -- quo ordine mand. ad Ios. (C add ut veniret in Ierusalem. B om quo ord. etc), acceperunt chartas et scr. ad Ios. (C et inter cetera dixerunt mittere litteras sic continentes; A pro acc. etc et dixer.) cum ABC .. Dabo Et facientes congregationem magnam dixerunt principes sacerdotum Quo ordine possumus adducere Ioseph ad nos et loqui cum eo? Et tollentes tomum (Dc folium) chartae scripserunt ad Ioseph dicentes, item edpr factoque concilio quo ordine vocarent Ioseph, scripserunt ad eum homo cartae dicentes

Pax tibi et omnibus (C omnia) quae tua sunt (C add honorande pater Ioseph et honorabilis omni populo Iudaeorum) cum ABC .. Dabo edpr P. tecum et omni. qui tecum sunt | Novimus .. Dabo edpr scimus | in de. et in te .. Da tibi et in deum | et (C et tu, B sed tu) depr. es (C add dominum) de. Ier. -- nostris (C add

liberavit te de manibus nostris. Et nunc dignare venire ad patres tuos et ad filios tuos, quia contristati sumus vehementer: quaesivimus te omnes, qui aperientes ianuam non invenimus te. Novimus quia malum consilium consiliati sumus adversum te, sed dominus supplantavit consilium nostrum adversum te. Honorandus es, pater Ioseph, ab omni populo.

³ Et elegerunt ex omni Israel septem viros amicos Ioseph, quos et ipse Ioseph noverat amicos, et dicunt archisynagogae et sacerdotes et Levitae ad illos Videte: si susceperit epistolam et legerit eam, pro certo veniet vobiscum ad nos; si autem non legerit, sciatis quia malignatur adversus nos, et salntantes eum in pace revertimini ad nos. Benedicentes autem eos dimiserunt. Venerunt autem in Arimathia ad Ioseph, et adoraverunt eum in faciem super terram et dixerunt Pax tibi et omnibus tuis. Et dixit Ioseph Pax vobis

---

inique agentibus). Et nunc dignare -- et ad filios tuos (A et fratres) -- sumus (ita ex Dab edpr; AB sunt) -- Quaesiv. te omnes -- cons. sumus (B om male te omn. usq. sumus) adv. te, sed (A et) -- cons. nostr. adv. te (A om adv. te et add. et liberavit te de manibus nostris). Honorandus (A praem Et nunc) es, pa. Io. ab (pro ab A et honorabilis) o. p. (C pro Et nunc dignare etc sic: Novimus quidem quia consil. malum consiliati sumus adv. te, et dom. dissipavit cons. nostr. malum. Nunc ergo, reverende pater Ioseph, digneris reconciliari cum fratrib. tuis, cum de absentia tua nimium contristamur.) cum ABC .. Dab edpr Dignare ergo venire ad (edpr add nos) patr. tuos et ad fil. tuos (Da om et ad f. t.), qui (edpr quoniam) admirati sumus (Dc sunt) de assumptione tua. Scimus quia malignum consilium cogitavimus (Dac habuimus) adv. te, et dominus suscepit te (Dc om et d. s. te), et ipse dominus (edpr om te, item ips. dom.) liberavit te de maligno consilio nostro. Pax tibi, domine (Da om) Ios., honorabilis (edpr add vir) ab omni plebe.

3. Et elegerunt .. C Eleg. itaque | ex omni (A add populo) Israel .. Dab edpr om | viros (C om) amic. Ios. (A om am. Io.) quos -- amicos (A add suos, C suos esse), et (C quibus) dicunt (BC dixer.) archisynagogae (B rursus - gogr) -- ad illos (B ad viros. C om archisyn. etc) cum ABC .. Dab septem viros amic. Io. et dixer. ad eos. Post vide edpr | Videte (AC om): si susc. ep. et leg. eam (B om), pro certo (B om) -- si autem (C add suscepit et) non legerit (A ab altero legerit ad alterum transiit), sciatis (C sciatis) -- in pace (C om) -- Benedic. aul. eos dim.. (C om Benedic. etc) cum ABC .. Dab Dum perveneritis ad Ioseph, salutate eum in pace, dantes ei epistolam. Item edpr sic: et electis VII viris amicis Ios. miserunt ei epistolam, salutantes eum in pace (de his extremis vide Dab infra). | Venerunt (B Venientes) aul. (C Cumque venissent) in Ar. ad (B cum venisset. C invenerunt) Ios. et (B om) ador. eum in faciem (C in facies suas) -- omnibus tuis (B omnib. quae tua sunt, C omnia quae habes) -- vobis (AC vobis

et omni populo Israel. Et dederunt ei tomum epistolae. Suscipiens autem Ioseph legit, et amplexatus est epistolam, benedixitque deum et dixit Benedictus dominus deus, qui liberavit Israel ut non effunderet sanguinem innocentem: et benedictus deus, qui misit angelum suum et cooperuit me sub alis suis. Et osculatus est eos et apposuit eis mensam, et manducaverunt et biberunt, et dormierunt ibi.

⁴ Et mane surgentes, stravit asinam suam Ioseph et ambulavit cum illis, et introierunt in civitatem sanctam Ierusalem. Et occurrerunt ei populus omnis clamantes et dicentes Pax in introitu tuo, pater Ioseph. Quibus respondens ait Pax domini omni populo. Et osculati sunt eum omnes. Et oraverunt cum Ioseph, et expavescebant in visione eius. Et suscepit eum Nicodemus in domum suam, et fecit convivium magnum, et vocavit Annam et Caipham et seniores et principes sacerdotum et Levitas in domum suam. Et iocum dan-

*cum) et omni -- et ded. (C porrexeruntque) ei tom. ep. (BC epistolam). Susc. au-
gem (B ergo, C itaque) -- et ampl. est ep. (haec B om; C et dum legeret ep.)
benedixitque (C om que) -- dom. deus (A add Israel) -- effund. (A fund.) --
deus (B dominus, C dom. de.) -- et coop. (B ut eriperet) me -- apposuit (B po-
suit, C iussit apponi) eis (AC om) -- dorm. ibi (B om) cum ABC .. Dabc edpr
Et pervenientes viri ad Ios. salutantes eum pacifice dederunt ei libellum epistolae
(haec omnia edpr om). Et cum legisset (edpr perlecta epistola) Ioseph dixit Bene-
dictus dominus (edpr om) deus (edpr add Isr.), qui liberasti (edpr -ravit) Israel
(D^o me ab Isr.) ut non effunderet sanguinem meum. Benedictus deus (edpr om haec)
qui protexisti (edpr et protexit) me sub alis tuis (edpr suis). Et osculatus est eos
Ioseph (D^o est Ios. viros qui venerant; edpr osculatis VII viris) et suscepit (edpr
susceptis) in domum suam.*

4. Et (B om) mane surgentes (B -gens Ioseph. C Evigilantes autem), strav.
asinam suam (C equum suum) Ios. (BC om) et amb. cum illis (BC haec om), et
intr. (B abiit cum viris; C venit cum illis) in civ. sa. (B om civ. sa.) Ier. cum
ABC .. Dabc Alta autem die ascendens Ios. asinum suum ambulavit cum illis, et
perrexerunt (De pervener.) in Ier. .. edpr die II. pervener. in Ier. | Et occurrerunt
(BC -rrit) ei pop. omn. (B pop. in templo) cum ABC .. Dabc Et cum audissent
haec omnes Iudaei, occurrerunt ei obviam. Item edpr occurreruntque omnes Iud. |
clam. et dic. Pax in intr. tuo (ita D^o edpr; Dab in introitum tuum) -- Quib. resp.
ait (edpr Quib. Ioseph) Pax domini (edpr om) -- eum omnes cum Dabc edpr ..
ABC om | Et oraver. (B oravit) cum (A om; B eum) Ioseph, et exp. (C exp.
autem) in vis. eius (C omnes aspicientes eum) cum ABC .. reliqui om | Et susce-
pit -- principes sacerdotum (ita etiam C; B sacerdotes) -- Et iocum dantes et (pro
his B et [in] iocum dati sunt laetantes) mand. et bib. cum Ios. (pro et iocum etc

tes et manducantes et bibentes cum Ioseph benedixerunt deum, et ivit unusquisque in domum suam. Ioseph vero remansit in domo Nicodemi.

Alia autem die, quae est parasceve, vigilaverunt sacerdotes et archisynagogae et Levitae veneruntque ad domum Nicodemi. Et occurrit illis Nicodemus et dixit illis Pax vobis. Et dixerunt ad eum Pax tibi et Ioseph, et domui tuae et domui Ioseph. Et introduxit eos Nicodemus in domum suam. Et sedit concilium, et Ioseph sedit in medio Annae et Caiphae: et nemo ausus est loqui verbum. Et dixit ad eos Ioseph Ut quid vocastis me? Illi vero innuerunt oculis Nicodemo ut loqueretur cum Ioseph. Aperiens autem Nicodemus os suum dixit Pater Ioseph, scis quia venerandi didascalii sacerdotes et Levitae quaerunt audire a te verbum. Et dixit Ioseph Interrogate. Tollentes autem

C *cumque perfectum esset convivium) benedix. (B - dicentes) deum et -- dom. suam (C benedicentes deum recesserunt). Ioseph vero -- Nic. (haec BC; A om) cum A, item BC .. Dabo Et suscepit eum Nic. in dom. suam, faciens magnam susceptionem. Item edpr suscepitque eum Nic. in d. suam.*

Alia autem (ex BC; A om) die, quae est parasceve, vigilau. -- ad dom. Nicod. cum A. Item BC Alia aut. die venerunt sac. et archisynagogi et Lev. (pro his C praedicti principes Iudaeorum) ad dom. Nic. .. Dabo edpr Alia (edpr Postera) autem (edpr om) die parasceve. (edpr om): iam vero statim sequuntur, quae multo post in nostro textu habentur, Ann. et Caiph. et Nic. dixer. ad Ioseph Da confessionem etc. Plura igitur hi codd. praetermittunt. | Et occ. illis Nic. (codex Ioseph. Scilicet Ioseph pro -ph plerumque habent AB.) -- Pax tibi et Ios. (codex Pax tibi Ioseph et Nic.) et dom. tu, et dom. Ios. (codex rursus Nicodemi. Ex seqq. clarum fit nomina Iosephi et Nicodemi his locis a librariis [codd. AB] confusa esse. Accedit textus graeci testimonium.) cum A; item B Et occ. illis dicens Pax vobis. Et illi respondentes dix. Pax tibi et domui tuae, et Nicodemo et domui eius. C vero sic: Et occurrerunt eis Nicodemus et Ioseph. Reliqua vide post. | Et introd. -- suam (haec B om). Et sedit concilium et (A om conc. et) Ios. sedit (A om) in medio (B inter) Annae et Caiphae (B - am et - am) cum AB .. C et postquam salutaverunt se ad invicem, condescerunt, sedente Ioseph in medio Ann. et Ca. | Et nemo (B add eorum) ausus est (C audebat) loqui verb. (B vs. om; C interrogare Ios. verb.) | Et dix. ad eos (B om) Ios. Ut (B om) quid vocast. me (A vocare me fecistis); cum AB .. C om | Illi vero (C Sed) innuer. (C insuebant) oculis (B om) Nic. ut loq. cum (A om?) Ios. (B illo) | Aperiens autem Nic. os s. dixit cum AC .. B Surgens erga Nic. dix. | Pater Ios. cum B, item A additis venerabilis omni populo Israel. . C ad Ioseph Venerabilis pater omni pop. Isr. | scis cum A .. B scias, C necas | venerandi did. sac. et Lev. cum AB .. C principes sacerdotum | quaerunt .. C cupiunt | audire a te verb. cum C .. A a te loqui verb. aliquod, B discere quoddam verb. | Et (B om) dix. Ios. (C At ille) Interrogate (A Quid vultis ut dicam vobis; C Interrogatis, et ego respondebo) | Tollentes aut. Annas (AB plerumque Anna,

Annas et Caiphas legem adiuraverunt Ioseph dicentes Da gloriam deo Israel, et da ei confessionem ut non abscondas a nobis ullum verbum. Et dixerunt ad eum Tristitia contristati sumus quoniam petisti corpus Iesu et involvisti in sindone munda, et posuisti eum in monumento. Ideo inclusimus te in domo ubi nulla erat fenestra, et clavem sigillumque posuimus in ianua: et una sabbati aperientes ianuas non invenimus te. Contristati ergo sumus valde, et stupor irruit super omnem populum dei. Ideoque vocatus es, et nunc annuntia nobis quod est factum.

⁵ Tunc inquit Ioseph In die parasceve circa horam decimam inclusistis me, et mansi ibi totum sabbatum plenum. Factaque media nocte, stante me et orante, domus ubi inclusistis me suspensa est a quattuor angulis, factusque est

item edpr) et Ca. legem (C Principes vero tollentes leg.) -- dicentes (C add Revelans pater Ioseph) -- da ei (A dic) confessionem ut non abscondas (A confess. Et quoniam pater es Iosep amatus [hanc vocem dubito an recte legerim], non abscondas; B confess. Et quamvis acriter in te peccavimus, pater Ios., non tamen abscondas) a (AB om) nob. ull. verb. cum CAB .. Dabc edpr Annas et Caiphas et Nicod. dixer. ad Ioseph -Da confess. deo (Db om) Israel (edpr om) et manifesta nobis omnia de quibus (Db quae) interrogatus fueris | Et dix. ad eum (B Et atunt) Trist. (B om) contr. sumus (C, omissis prioribus, Satis enim conturbasti nos) qu. pet. (C add a Pilato) co. te. et involv. (B add illud, C eum) -- cum (B id) in mon. (C add novo). Ideo inclus. (C reclus.) te in domo -- fenestra (C om in do. usque fenestr.), et clav. sig. pos. in ianua (pro his C et posuimus custodes custodire ianua). Et una sabb. aperientes (C pro his Et quando aperuimus volentes te perdere) non invenimus te. Contrist. ergo (C Unde contr.) sumus valde (C om) -- pop. dei (B pro Ideo inclus. usque dei breviter sic: Ideo te in carcerem misimus, et aperto carcere te non invento contristati sumus.) cum ACB .. Dabc edpr quia contristati (edpr Contr. enim) sumus quod sepelisti corpus domini (edpr om) Iesu. (edpr add et) Incluentes te in cubiculo non invenimus te: et admirati sumus nimis, et pavor nos comprehendit (edpr pro his espavescentes) usque dum (edpr donec) te suscepimus praesentem. | Ideoque -- quod est factum (A quae facta sunt) cum AB, item C rogamus ergo ut annunties nobis quod factum est .. Dabc edpr Coram deo ergo manifesta nobis quod (edpr quid de te) factum est.

5. Tunc inq. Ios. (C Cumque Ios. iurasset super legem dei, aperiens os suum dixit) In (C Vos scitis quia in) die (C om) parasce. circa (A om) horam dec. (A hora decima) incl. me (C add in carcerem), et -- plenum -- stans me et orante (C st. m. in oratione; A stans me et oravi dominum) dom. (A do. autem, C subtile do.) in qu. incl. me (A ubi inclusus sum) -- angulis (C add suis inter terram et caelum) cum ABC .. Dabc edpr Respondens autem Ioseph dixit Quando (Da Bene) reclusistis (De incl.) me in die parasceve (edpr -ves) ad vesperam, dum (Dac cum) starem in oratione die sabbati (Db -to; edpr om di. sabb.) media nocte (edpr add

coruscus luminis in oculis meis. Et tremebundus cecidi in terram. Tunc quidam elevavit me a loco ubi cecideram, et plenitudine aquae perfudit me a capite usque ad pedes, odoremque unguenti mirifici circa nares meas posuit, et confricuit faciem meam ipsa aqua quasi lavans me, et osculatus est me et dixit mihi Ioseph, noli timere, sed aperi oculos tuos et vide quis est qui loquitur tibi. Intendens autem vidi Iesum, et tremefactus putabam fantasma esse. Oratione autem et praeceptis loquebar ei: ipse vero mecum dicebat. Et dixi ad eum Rabbi Elias es tu? Et dixit mihi Non sum ego Elias. Et dixi Quis es, domine? Et dixit mihi Ego sum Iesus, cuius corpus a Pilato petisti et involvisti in sindone munda, et sudarium posuisti in faciem meam, et posuisti me in monumento tuo novo, et lapidem ad ostium monumenti advolvisti. Tunc ego dixi loquenti mihi Ostende mihi, domine, ubi posui te. Et duxit me ostenditque mihi locum ubi posui eum, et sindonem quam miseram ei, sudariumque quod in-

sequenti) suspensa est domus a quatuor angulis (Da angelis, item De?) | factusque est cor. (B factusque corusco) lumin. (AB om) in oc. me. cum CAB .. Dabc edpr et vidi Iesum sicut fulgorem lucis | et (B om) tremeb. (C add factus prae timere, B pavore) cec. in (A super) terr. cum ABC .. reliqui et prae timore cec. in (edpr ad) terr. | Tunc quidam elev. (C Elev. me qu.) me a lo. ubi cec. (B om a lo. u. a.) -- odoremque (C et odor) ungu. mirif. (B om) circa -- confricuit (B confirmavit, C conspicavit, sed is a mirifici statim ad conspic. transit) -- ipsa (C cum ipsa) aqua -- et dixit mihi (BC dicens) -- quis (B qui) est qui loqu. tibi. Intendens autem (A intendi et; C aperiens autem oculos meos intellexi et) -- putabam (B putans) -- oratione autem (B om) et praeceptis (C praeceptis) loq. ei (A male om oratione usq. et): ipse vero mecum dicebat. (A loquebatur mihi) -- ad eum (B praeterit ipse usq. ad eum) -- Quis (C add ergo) es tu? -- a Pilato (A om) -- sudarium pos. in (A super) faciem me. (B sudario faciem cooperavisti) et pos. me in monumento (C om) novo -- ad ost. mon. advolv. (ita B; A revolv. ad ost. mon.; C revolv. ab ostio speluncae). Tunc ego (C Et) dixi loq. mihi (C om loq. mi.) -- posui te cum ABC .. Dabc Iesus autem tenens manum meam elevavit me de terra, rosque perfudit me. Et extergens faciem meam osculatus est me et dixit mihi Noli timere, Ioseph: respice in me et vide qui (Dac quia) ego sum. Ego autem (Db Et) respondi et dixi Rabboni Helias. Et dixit ad me Non sum Elias ego, sed sum Iesus Nazarenus, cuius corpus sepelisti. Ego autem dixi ad eum Ostende mihi monumentum ubi posui te .. edpr omnia om | Et dux. (C Et tunc addux.) me (A haec om) -- quam miser. ei (C haec om) -- in fac. eius (A et sudarium et sindonem qua involvi eum) cum ABC .. Dabc edpr Iesus vero tenens manum meam (edpr Et ten. m. m. Ies.) deduxit me in locum ubi sepelivi (Dac posui) eum, et ostendit mihi sin-

volveram in faciem eius: et cognovi quia Iesus est. Et apprehendit me manu sua et posuit me in medio domus meae ianuis clausis, posuitque me in lectulo meo dixitque mihi Pax tibi. Et osculatus est me et dixit mihi Usque quadraginta dies non exeat de domo tua: ecce enim vado ad fratres meos in Galilaeam.

CAPUT XVI.

¹ Audientes autem archisynagogae et sacerdotes et Levitae verba ista a Ioseph, facti sunt tanquam mortui et corruerunt in terram, et ieiunaverunt usque ad horam nonam. Et rogaverunt eos Ioseph et Nicodemus dicentes Surgite et state super pedes vestros, et gustate panem et confortate animas vestras, quoniam crastina die sabbatum domini est. Et surrexerunt et rogaverunt dominum, et manducaverunt et biberunt, et abierunt unusquisque in domum suam.

Sabbato autem sederunt didascoli et doctores conquirentes ad invicem et dicentes Quae est iracundia haec quae supervenit nobis? quia novimus patrem et matrem eius. Di-

donem et fasciale (-lem edpr) in (edpr om) quo caput (De corp.) eius involvi (Dac -veram). | Et (C add tunc manifeste) cogn. qu. Ies. (C add Christ.) est (A erat) -- in medio dom. meae (A in domo mea) posuitque (C et paucivivi) -- lectulo (C lecto) meo -- non exeat (B exies) -- ecce enim (B ego, C enim ego) vado (B vadam) -- in Galilaeam cum: ABC .. Dabc edpr Tunc cognovi (edpr cogitavi) quia Iesus est, et adoravi eum et dixi Benedictus qui venit in nomine domini. Iesus vero tenens manum meam duxit me in Arimathiam in domum meam et dixit mihi Pax tibi, et usque in (edpr ad) quadagesimum diem non exeat de domo tua: ego enim (Dac autem, edpr om) ambulo (Db -labo, De vadam, edpr vado) ad discipulos meos.

XVI, 1. *Aud. autem (B om) arch. et sac. (B om et sac.) et Lev. (haec ex reliquis assumpti; AB om; C scribas [sine et]) verba ista a Ios. (B om) -- nonam. Et rogaverunt -- Surg. et (A om) state -- sabb. domini (B om) est -- in dom. suam cum A, item (passim leviter differentibus) BC .. Dabc edpr Cum haec omnia audissent (edpr Audientes) principes sacerdotum et ceteri sacerdotes (edpr om et c. sac.) et Levitae, obstupescerunt et veluti mortui ceciderunt super (D^a in) facies suas in terram (iam statim ad ea quae infra sequuntur pergitur.)*

Sabbato autem (B om; A Et altero die) seder. (C congregati sunt in synagoga) diu. et doct. (C om d. et d.) -- iracundia (C indignatio) -- quia novim. (A qu. vidim., C non [noe?] enim novim.) p. et m. eius cum ABC .. Dabc edpr et exclamantes ad se (edpr ad invicem) dixer. Quid est hoc signum quod factum est in Ierusalem (D^a in Ier., edpr om)? novimus (edpr scimus enim) pa. et ma. Iesu |

xit Levi didascalus Parentes eius novi timentes deum et ab oratione nunquam discedentes et decimas ter in anno dantes. Et quando natus est Iesus, levaverunt eum parentes eius in loco isto et sacrificia et holocausta dederunt deo. Nam et maior didascalus Simeon tulit eum in brachia sua dicens Nunc dimittis servum tuum, domine, secundum verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum, lumen ad revelationem gentium et gloriam plebis tuae Israel. Et benedixit Mariam matrem eius et dixit Annuntio tibi de puero isto. Et dixit Maria Bonum, domine mi. Dixitque Simeon Bonum. Et dixit iterum Ecce positus est hic in ruinam et resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur: et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur multorum cordium cogitationes.

² Dixerunt autem Iudaei ad Levi Et tu haec quomodo

Dia. (B add autem) *Levi did.* (AB add doctor. C sic: Quidam legis doctor Levi nomine surrexit et dixit) *Parentes eius novi* (AB novimus) -- *dantes* (BC reddentes) -- *levaver.* (B obtuler., C adduxer.) *eum par. eius* (B om p. e.) *in loco isto* (C in templum) -- *deo* (A domino, C deo Isr.) cum ABC .. Dabc edpr *Dixit* (Dac add et) *quidam Levita* (edpr Levi) *Ego cognovi quod pater et mater eius erant* (pro his Dac edpr cogn. multos de cognatione sua) *timentes deum, et cum orationibus semper in templo hostias et holocausta offerentes deo Israel.* | Nam et maior did. Simeon -- *dicens* (B add et. C sic: Accipiens quoque eum magn. did. Si. in ulnas suas exclamav. dic.) .. Dabc edpr *Et quando suscepit eum magnus* (edpr summus) *sacerdos Sim.* (Dc add cum oblatas est puer in templum) *tenens eum* (Dac edpr in) *manibus dix. ad eum* | B om sec. verb. tuum; Dc om eadem usque plebis tuae Isr. | *Et bened. Mariam* (B -iae) *matrem* (B -tri) *et dix.* (BC dicens) cum ABC .. Dabc edpr *Similiter et ipse Sim. bened. Mariam ma. Iesu* (edpr eius) *et dixit* | *Annuntio* -- *isto* (B om isto): ita ABCDabc edpr germ .. edpr om | *Et dix. Mar. Bonum* (A Bene) *do. mi* (C meus) -- *Bonum.* *Et dix. iterum* (C om Bon. Et di. iter.) om AC .. reliqui om | *Ecce* (B om) *pos. est hic* (B om) cum ACB, item edpr .. Dabc *Hic positus est* | *et resurrectionem* cum A**CD^b edpr .. A*BDac et in res. | *in Israel* cum ABC edpr .. Dabc om | *cui contrad.* cum ABC edpr .. Dabc *contradictionis* | *et tuam ipsius* -- *gladius* .. C *tuam vero animam consumat eius rumphea* | *dum revelentur m. c.* (Dac et revelabuntur de multis cordib.) *cog. cum Dbae edpr germ* .. reliqui om (edpr post contradicetur habet etc). Praeterea B add *Et dixit Simeon quippe bonus.*

2. *Dix. autem Iud. ad Levi* cum G; item AB *Dixerunt didaschali* (ita codd. ple-runque) et *Levitas* .. Dabc edpr edpr germ om haec et seqq., usque dum sequitur *Dixerunt principes sacerdotum etc Venite mittamus etc.* | *Ei tu haec qu. no. cum*

nosti? Dicit Levi Non scitis quia ab ipso didici legem? Dicunt ipsi de concilio Patrem tuum volumus videre. Et exscrutati sunt patrem eius et didicerunt, eo dicente Quid non credidistis filio meo? Beatus et iustus Simeon docuit eum legem. Dicit concilium ad rabbi Levi Verus est sermo quem dixisti. Dixerunt principes sacerdotum et archisynagogae et Levitae ad semetipsos Venite mittamus in Galilaeam ad tres viros qui huc venerunt et narraverunt de doctrina et assumptione eius, et dicant nobis quomodo viderunt eum assumptum in coelum. Et complacuit sermo iste omnibus. Tunc miserunt tres viros in Galilaeam et Euntes, inquit, dicite rabbi Addae et rabbi Fines et rabbi Egiae Pax vobis et vestris. Inquisitiones multae factae sunt in concilio de Iesu: ideo directi sumus ad vocandum vos in sanctum locum, in Ierusalem.

Profecti sunt viri in Galilaeam, et invenerunt eos seden-

C .. AB Ecce (B om) *quom. ista* (A om) *vidisti* | *Dic. Levi cum* AB .. C *Levi respondit* | A *Nascitis* (sic) | *Dicunt ipsi de conc.* (B *Dicit concilium*) cum AB .. C *et dixer. Iudaei* | *videre* .. C *scrutari* | *exscrutati* (B *scrut.*) *sunt cum* CB .. A *exscrutaverunt* | *didicerunt, eo dicente cum* B .. A *didic. ab eo.* *Et dixit pater eius ad eos* .. C *ista et seqq. comprehendit his: didic. ab ipso illud quod dixerat filius* | *credidistis cum* B .. A *credidit* | B *Beatus Simeon iustus* | *sermo* .. A *add tuus* | *Dixer.* (A *add ergo*) *principes -- ad semetips.* (C *Practerea princ. sacerdot. et totum concilium dixer. ad sen.*) *Venite* (B om; A *add et*) *mittamus cum* ABC .. Dabo edpr *Tunc* (edpr om) *dixer.* (Dabo *add omnes*) *Iudaei Mittamus* | *qui huc venerunt -- et* (B *add de*) *ass. eius, et* (B *ut*) *dicant -- in coelum cum* AB .. C *qui annunciarunt nobis quod viderant Iesum assumptum in caelo* .. edpr *qui dixer. ipsum se vidisse ascendentem in caelum* .. Dabo *qui dixer. se cum vidisse loquentem* (Db om) *cum discipulis suis in monte Oliveti* | *Et complac.* (AC *plac.*) *est. ist.* (B om *se. ist.*) *omnib.* (C *add de concilio*) .. Dabo edpr om | *Tunc miserunt tr. vi. in Gal. et* (haec omnia A om) *Euntes, inquit* (A *Euntes inq. et, sic*) *Dicitur* (C *sic: Dixerunt ergo viros tr. pro eis; quibus commiserunt Dicitur*) *va. Addae* (A *Addas, G Adam*) -- *Egiae* (AC *Egia*) cum ABC .. Dabo edpr haec una cum seqq. pluribus om. Illi enim post in monte Oliveti statim pergunt Hoc facto interrogaverunt eos quae vidissent. Qui respondentes uno ore etc; Item edpr *Tunc Anna et Cayphas dixerunt Lex nostra continet etc.* Cum illis facit etiam edpr germ. | *Pax vo. et ve.* cum C .. AB *Pax vobis* (A *add cum*) | *de Iesu cum* BC .. A *de vobis* | *Nunc* (C *propterea*) .. A om | *directi* .. C *missi* (vide ad graeca pag. 258.) | *ad vocandum vos cum* A .. BC *ad vos advocandos* (B om) *ut venitis* | *in sanct. locum in cum* B, item *A in sanctam civitatem* .. C *in*

Profecti (C *add igitur*) -- *et invenerunt cum* AC .. B *Legati venientes in Galilaeam invener.* | *eos* .. C *illos tres viros iustos*

tes et meditantes legem. Et salutaverunt eos in pace. Et dixerunt Cur venistis? Dixerunt legati Clamat vos concilium in sanctam civitatem Ierusalem. Audientes vero viri quia quaeruntur a concilio, oraverunt deum, et recubuerunt cum viris et manducaverunt et biberunt cum eis. Mane surgentes sunt profecti Ierusalem cum pace.

Et in crastino sedit concilium, et interrogaverunt eos dicentes Manifeste vidistis Iesum sedentem in monte Mambre docentem discipulos suos et assumptum in coelum?

³ Dicit primus Addas didascalus Vere vidi eum sedentem in monte Mambre docentem discipulos suos: et nubes lucida obumbravit eum et discipulos, et ascendit in coelum; et discipuli eius orabant super faciem in terra. Vocantes autem Finees sacerdotem et ipsum interrogaverunt dicentes Quomodo vidisti Iesum assumptum? Et ipse dixit sicuti ille. Rursumque tertium rabbi Egia vocantes et interrogantes, di-

Et salutav. (A salutantes) eos in pa. Et (A om) dix. Cur venistis? Dis. leg. Clamat (A pro Cur etc sic: ad eos qui venerant ex parte concilii Clamat) -- civ. Ierus. . . C quibus dixer. verba eisdem a principibus commissa. | Audientes -- cum viris (A illis), et mand. et bib. cum eis (B om et mand. usq. eis). Mane surgentes (pro his A et) sunt prof. (A prof. su. cum eis in) Ier. cum pace cum AB . . C viri ergo illi audito praecepto principum Iudaeorum statim venerunt in Ier.

Et (B om) in crastino (A -stinum) sedit (B consed. conc. et interrogaverunt (B -vit) eos dicentes (B dicens) -- Ies. sed. (haec A om) -- doc. disc. su. (A om do. d. su.) et (A Iesum) assumpt. (A ascendentem) in coel. cum BA . . C pro his et seqq. sic: principes vero sacerdotum dividerunt eos quemlibet per se, et interrogaverunt eos quomodo viderunt Iesum docentem discipulos et quomodo viderunt assumptum in coelum. Qui respondentes dixerunt per ordinem sicut viderant: et sicut dixit primus, sic secundus et tertius. Item Dabe Hoc facto interrogaverunt eos quae vidissent. Qui respondentes uno (Dbe Hoc facto venientes et interrogati uno) ore dixerunt Vivit dominus deus Israel quia manifeste vidimus Iesum colloquentem (Db om) cum discip. suis (Db eius) in monte oliveti et (Db om in m. ol. et) ascendentem in coelum. Tunc (Db omnia quae seqq. usque se vidisse Iesum om) Annas et Caiphaz segregaverunt eos ab invicem et interrogaverunt (Dc segregatos eos ab inv. interrogantes) eos sigillatim (Dc singulatim). Qui (Dc om) unanimiter veritatem confidentes dixer. se vidisse Iesum (Dc unaním. dixer. quia viderunt Iesum ascendentem in coelum).

3. Dicit pr. Addas (A add didaschalus) Vere (A om) vidi eum sed. in mo. Ma. doc. (A vidi eum euntem in coelum et primo doc.) disc. su. et (A add sublio) nubes -- et disc. et asc. in coel. (A om et disc. usq. coel.); et disc. eius or. su. fac. (B add eius) in terra (A terras) cum BA . . de reliquis vide ante | Vocantes autem Finees -- sicut prim. et secundus cum AB (in paucis differunt) . . de reli-

xit ille sicut primus et secundus. Dixeruntque qui erant in concilio Lex Moysi continet per os duorum vel trium constare omne verbum. Dicit Abudem didascalus quidam doctorum Scriptum est in lege Ambulavit Enoch cum deo et translatus est, quia tulit eum deus. Iairus didascalus dixit Et sancti Moysi mortem audivimus et non vidimus: scriptum est enim in lege domini Et mortuus est Moyses ex ore domini, et non cognovit vir sepulturam eius usque in praesentem diem. Levi rabbi dixit Quid est quod rabbi Simeon dixit Ecce iste iacet in ruinam et resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur? Isaac rabbi dixit Scriptum est in lege Ecce ego mitto angelum meum, qui antecedit faciem tuam custodire te in omni via bona: quia nomen eius attuli novum.

⁴ Tunc Annas et Caiphas dixerunt Recte dixistis quia haec scripta sunt in lege Moysi, quia mortem Enoch nemo vidit et sancti Moysi sepulturam nemo nominavit. Iesus autem verbum dedit Pilato, et vidimus eum flagellari et sputa

---

quis iam relatum eat. | *Dixeruntque qui er. in co.* (B om qui er. in co.) *Lex Moysi* (sic) cont. cum AB .. C *tunc dixer. quidam de consilio quod in lege Moysi continetur* .. Dabc edpr *tunc Annas et Caiphas dixer. Lex nostra continet* | per os (Dabc edpr in ore, C *quia in ore*) duor. vel tr. (Dabc add *testium*. A sic: *per duorum testimonium et per trium constare* (ita AB. CD^{ab} edpr *stat*, Dc *stabilis*) o. verb. | *Dicit Abudem* (ita C; B *Abundes*) *didasc. quid. doctorum* (C *Quid. autem didasc. et legis doctor Abudem nomine dix.*) *Ser. est in lege Ambulavit* (A omissis prioribus *Et amb.*) -- *deus* (B *dominus*) cum BCA .. Dabc edpr *Sed quid dicemus* (edpr *dicamus*, Dac *dicimus*)? *quia* (edpr *nam*; Dac om) *beatus Enoch placuit* (Db *compl.*) *deo, et translatus est verbo dei* (edpr add *in paradisum*) | *Iairus did. dix. Et* (C om) *sa. Moysi* (-si cum ABC) -- *ex ore domini* (C *dei*) -- *praesentem* (C *hodiernum*) *diem* cum ABC .. Dabc edpr *et beati Moysi sepultura non invenitur* (Dc *ignoratur*); praetereaque Dbc add *et Heliae prophetae mors non invenitur, item edpr neque legitur mors Heliae prophetae*. | *Levi* -- *Quid est quod* (ita C omissio *quod*; A *Et*, B *quod*) *rabb. (A om) Sim. (A add sanctus) dix.* (A *ista intulit*) *Ecce* -- *contradicetur* cum ABC .. reliqui om | *Isaac* -- *Ecce ego* (BC om) -- *qui antecedit* (pro his AC *ante*) *fac. tu. custodire te* (A om) *in o. v. b.* (B *qui custodiat omnes vias bonas*; C *qui praeparabit viam tuam ante te*), *quia* (B *et*) *nom. eius attuli* (B *attulit*) *novum* (C om *quia usq. novum*) cum ABC .. reliqui om

4. Tunc Annas (AB *Anna*) et -- Moysi (B om) *quia mortem Enoch* (A *mort. Eliae*, BC *Enoch* omissio *mort.*) -- Moysi (ita A; BC *Eliae*) *sepulturam* (BC *mortem*) *nemo nominavit* (A *agnovit*) cum ABC .. reliqui om | *Iesus autem cum Dabc edpr* .. AC *Nam Iesus* .. B *Iesus* | verb. *dedit Pilato, et* (A add *quia*. Hoc et

accipere in faciem suam, et coronam de spinis posuerunt ei milites, et sententiam accepit a Pilato; et modo crucifixus est, et eum felle et aceto potaverunt, et duo latrones cum eo crucifixi sunt, et lancea latus eius perforavit Longinus miles; et corpus eius postulavit pretiosus pater noster Ioseph, et resurrexit, et sicut dicunt didascalii tres viderunt ipsum assumptum in coelum. Et Levi rabbi est testificatus quae dicta sunt a Simeone seniore quoniam positus est in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur.

Tunc didascalus Didas dixit ad omnem congregationem Si omnia quae isti testificati sunt in Iesu facta sunt, a deo sunt, et ne fiat mirabile in oculis nostris. Dixerunt ad invicem principes synagogae et sacerdotes et Levitae quoniam lex nostra continet dicens Erit nomen eius benedictum in se-

seqq. quia propius ad graeca nostra accedunt) *vidimus eum flag. et sputa* (A -tas) *accip. in fac. suam* (A in fac. eius iactari), et -- *ei milites* (B add in capite) -- *et modo* (A quia) -- *et eum* (B om) *felle et ac. potaverunt* (B potatus est) et (A add quia) *duo -- miles* (C hucusque sic: nam Iesus manifeste flagellatus est et in cruce positus cum duob. aliis latronibus, cuius etiam latus perforavit Long. mil.), et (A add quia) *corpus* (C corp. etiam eius) -- *pretiosus* (C om; B dominus) *pa. no. Ios.* (B Ios. pa. no. et in monumentum posuit), et (C quod; B add tertia die) *resurr.* (C add a mortuis), et (A nam) *sicut dicunt* (B om sic. dic., A om tantum dic.) *did. tr.* (A add qui) *vider. ipsum* (AB eum) *ass.* (B ascendentem) in coel. cum ABC .. Dabo edpr *traditus est* (edpr add a) *Pilato, flagellatus, conspuus* (Db sputatus), *spinit coronatus, crucifixus, lancea percussus* (Dabo lanc. perc. et orucif.), in ligno (edpr om) *mortuus et sepultus est, et corpus eius pater venerabilis Ioseph sepelivit* (D^o sep. est a Iosepho venerabili patre) in sepulcro novo (edpr om est, et usque novo), et *testificatus est* (D^o add nobilis Ioseph. Edpr et venerab. Ios. testatur) *eum vidisse vivum* (D^o add post mortem). Et tres viri illi testificati sunt vidisse eum colloquentem (Db om) cum discipulis eius in monte oliveti et (Db om) *ascendentem in coelum* (edpr breviter *Et tr. viri testati sunt se vid. eum ascendentem*). † *Et Levi rabbi -- Simeone seniore*: ita B; paucis differunt AC. Reliqui vero post *ascendentem in coelum* nihil addunt. | *quoniam -- contradicetur* cum C; AB om

Tunc (C add quidam) *did. Didas* (AC nomen om) -- *congregationem* (C multitudinem Iudaeor.) *Si omnia quae -- in Iesu* (A in Ierusalem; B om in Ie. facta sunt, a deo sunt, et ne (haec ita C; AB minus recte) fiat -- nostris. Dixer. ad invicem (B om) -- quoniam (B om) -- continet dicens (B dicit) *Erit* (C pro Dixerunt etc sic: *Scriptum est enim in lege nostra Et erit*) -- *benedict.*

cula: ante solem permanet locus eius et ante lunam sedes
 eius: et benedicentur in eo omnes tribus terrae, et omnes
 gentes servient ei: et reges de longinquo venient adorantes
 et magnificentes eum.

(C om) in secula (B -lo) -- permanet (B -nebit) locus (BC nomen) eius -- et
 (B om) omn. gent. serv. ei (B om serv. ei. C om et omn. g. s. ei): et (B om)
 reges (AB om) -- adorantes (B om) et magnificentes (B -cabunt) eum.

EVANGELII NICODEMI PARS ALTERA

SIVE

DESCENSUS CHRISTI AD INFEROS.

LATINE A.

CAPUT I. (XVII.)

¹ Et exsurgens Ioseph dixit ad Annam et Caipham Vere et bene admiramini quoniam audistis quod visus est Iesus de morte vivus ascendisse in coelum. Vero plus admirandum est quia non solus resurrexit a mortuis, sed multos alios mortuos de monumentis resuscitavit vivos, et a multis visi sunt in Ierusalem. Et audite me nunc, quia omnes scimus beatum Simeonem sacerdotem magnum, qui suscepit manibus suis Iesum infantem in templo. Et ipse Simeon habuit duos filios, germanos fratres, et nos omnes in dormitione et in sepultura eorum fuimus. Ambulate ergo et videte monumenta eorum: aperta enim sunt, quia surrexerunt, et ecce sunt in civitate Arimathia, simul viventes in orationibus. Et quidem audiuntur

---

I, 1. *Et exsurgens* (Db *surgens*) cum edpr Db .. Dac *Exsurg. autem* | *Vere* et (edpr om) *bene* | edpr om *Iesus de morte vivus* | *Vero* (ita Dc; Dab *vere*, edpr *sed*) *plus* (Da om) | *non solus* cum edpr .. Dabc *non solum* | *sed multos alios* (Dac *etiam pro mu. al.*) *mort. de monum.* (edpr om) *resusc.* (edpr *secum susc.*) *vivos* (Dac edpr om) | *in Ierusalem* .. Hal *in civitate nostra*, et add *quos nos increduli non vidimus*. Similiter edpr *germanica die tr unglaubigen nit glaubt habt, das sy lebendig weren.* | *quia* (edpr om) *omn. scimus* cum Db edpr .. Dac *qu. omn. cognovimus* | Edpr *sic: omnes scimus Symeonem magnum, qui in templo Hierusalem suscepit manibus suis, habuisse duos filios germanos, et nos omnes in dormitione sepulturae eorum interfuimus.* | *in orationibus* .. edpr *orationibus vacantes* | *Et* (ita Dc, Db om) *quidem audiuntur* cum Deb, item edpr *Audiuntur quidam* (cor-

tar clamantes, cum nemine autem loquentes, sed sunt ut mortui silentes. Sed venite ambulemus ad istos, cum omni honore et moderatione perducamus eos ad nos. Et coniurantes eos, forsitan loquentur nobis de resurrectionis eorum mysterio.

² Haec audientes omnes gavisi sunt. Et euntes Annas et Caiphas, Nicodemus et Ioseph et Gamaliel non invenerunt eos in sepulcro eorum; sed ambulantes in civitatem Arimathiam ibi eos invenerunt, flexis genibus et orationi vacantes. Et osculantes eos cum omni veneratione et timore dei perduxerunt eos Ierusalem in synagogam. Et clausis ianuis tolentes legem domini posuerunt in manibus eorum, coniurantes eos per deum Adonai et deum Israel, qui per legem et prophetas locutus est patribus nostris, dicentes Si Iesum esse creditis qui vos a mortuis resuscitavit? dicite nobis quomodo resurrexistis a mortuis.

³ Hanc adiurationem audientes Karinus et Leucius contremuerunt corpore et conturbati corde gemuerunt. Et simul respicientes in coelum fecerunt signaculum crucis digitis suis

rigendum est quidem) .. D^a Quidam audiunt | sed sunt .. D^a om sunt | Sed venite -- ad istos, cum .. edpr Eamus ad eos et cum | Et coniurantes eos (Db om eos) cum Deb; item D^a et si adiuraverimus eos .. edpr et coniurati | de resurr. (De ctione) eorum (D^c add et de) myst. (D^c add hoc) cum Dbc .. D^a de resurrectione eorum mysteria quaedam, item edpr omissis eor. myst. qu.

2. omnes gav. sunt cum Db edpr .. D^ac Iudaei gav. s. omnes valde | edpr om et Ioseph | flexis (Db flexis) genibus et orationi vacantes (Db om et or. vac.) cum Db Hal .. Lipsed flexis in terram genibus orantes, item edpr germ .. D^ac in oratione flex. gen. intentos. Edpr sic: non invener. eos in sepulcris sed in Arim. civitate. Et osculantes etc | Si Iesum (quod ipsum) esse creditis (D^c Si creditis quod ipse sit Iesus) -- dicite (D^c et renunciate) nobis -- a mortuis cum Db, item D^c, item edpr germ ob ir glaubt das Jesus hab euch erweckt von dem tod, und sagt uns wie ir erstanden seyt .. D^a Si ipsum esse creditis Iesum qui -- dicite nobis quod vidistis et quomodo resuscitati estis a mortuis | Edpr Et (om clausis -- in manib. eorum) coniurantes eos per legem domini Israel si ipsum [corrige Iesum] crederent esse qui de mortuis eos suscitavit.

3. adiurationem .. edpr contur. | Karinus et Leucius: ita prorsus Db C Hal .. nomen prius exhibent Corinus AB Havn Amb Lipsed edpr edpr germ etc, item Carrius Ambb; Charinus D^ac: alterum vero Amb Leutius; AB Lentius, D^ac Leuthius; edpr Leucius, Havn Leontius, edpr germ Leuntius; Amb Leuntinus, Lipsed Leucinus | Edpr om contremuerunt utque Et simul

in linguas suas, et statim simul locuti sunt dicentes Date nobis singulos tomos chartae, et scribamus quod vidimus et audivimus. Et dederunt eis. Et sedentes singuli scripserunt dicentes

CAPUT II. (XVIII.)

¹ Domine Iesu Christe, mortuorum resurrectio et vita, permitte nobis loqui mysteria per mortem crucis tuae, quia per te coniurati sumus. Tu enim iussisti servis tuis nemini referre tuae divinae maiestatis secreta quae in inferis fecisti. Nos autem cum essemus cum omnibus patribus nostris positi in profundo in caligine tenebrarum, subito factus est aureus solis calor purpureaque regalis lux illustrans super nos. Sta-

---

in linguas suas .. D^a *in linguis suis*. Edpr et (pro fecerunt) *signaculo crucis linguas suas signantes* | *Et statim simul* (D^{ac} sic) -- *singulos tomos* (nescio an praestet *singulis tomos*) ch. *et scribamus quod* (D^{ac} *scribemus vobis omnia quae*) *vid. et aud.* (D^{ac} *om et aud.*) .. edpr *dixerunt Date nobis chartas ut scribam. quae vid. et auditu*. Similiter brevitate utitur edpr germ: *Da Carinus u. Leuntius hörten dies beschwerung, da haben sy zytlert in irem leyb, unnd betrübt in irem hertzen, und haben mit ainander auffgeschawel in den hymel gesprochen, Gebt uns ain buch der ausslegung, und so wöll wir schreyben das wir gesehen und gehört haben*.

II, 1. *Dom. Ies. Chr.* cum edpr Havn, item Hal Lipsed edpr germ addito *deus*; D^b *I. Chr. don. deus* .. D^a (item D^c?) *Dom. Iesu et pater deus* | *mortuorum* (Lipsed edpr germ add *vera*) *res. et* (caedem om) *vita* (caedem *viventium vita*, Hal *vita viventium*) | Edpr germ sic *Herr Jhesu Christe, got und ain ware urstond der todtien, ain leben der lebendigen.* | *myst. per mort. cruc. tuae* cum D^b .. D^{ac} *mysteria tua quae post mortem crucis tuae vidimus* .. Havn *mysteria quae post mortem crucis fecisti* .. Lipsed Hal *divina* (Lipsed om) *maiestatis tuae mysteria*, item edpr germ *die haymlichkeit deiner mayestat, die du durch den todt deines Creutz gethon hast* (caedem add Hal Lipsed?) .. edpr *myst. tuae crucis* | *per te coniurati* (D^a *adiur.*) *sumus* cum D^{ba} Havn, item edpr germ .. D^c *coniur. su. per nomen sanctum tuum* .. edpr om (quia coniungit statim cum *iussisti servis tuis nemini* etc) | *servis tuis* cum D^{ac} edpr, item addito per *Michaellem archangelum* Lipsed .. edpr germ D^b om | *iussisti et nemini referre* .. D^a *prohibuisti et ne referret* | *qu. in inf.* (D^a *apud inferos*) *fec.* .. edpr *quae in inferno sunt*, omissis *tuae div. mai.* | *Nos autem* (edpr *igitur*) cum D^{ac} edpr germ .. D^b om *autem* | *omnibus* cum D^b Amb edpr germ .. D^{ac} edpr om | *positi in prof.* (D^a add *inferni*) .. D^c Amb om | *in calig. tenebr.* .. edpr *caliginis* | *aure. sol. calor* cum D^{bc} Amb edpr .. Fabricius pro *calor* eddit *color*. Havn *aeris atque solis splendor*. Edpr germ *ist gesmacht worden über uns ain künighliche scheynends hecht in güldner farb der Sonnen* (Hal *subito facta est in aureo solis lumine purpureoque regali quaedam lux illustrans super nos*. Similiter Lipsed.) | *regalis* .. D^a *realis*, edpr om | *super*

timque omnis generis humani pater cum omnibus patriarchis et prophetis exultaverunt dicentes Lux ista auctor luminis sempiterni est, quae nobis promisit transmittere lumen coaeternum. Et exclamavit Esaias et dixit Haec est lux patris, filius dei, sicut praedixi cum essem in terris vivus Terra Zabulon et terra Nephtholim trans Iordanem, Galilaeae gentium, populus qui sedebat in tenebris vidit lucem magnam; et qui sunt in regione umbrae mortis, lux fulgebat inter eos. Et nunc advenit et illuxit nobis in morte sedentibus.

² Et cum exultaremus omnes in lumine quod superluxit nobis, supervenit nobis genitor noster Simeon, et exultans dixit nobis Glorificate dominum Iesum Christum filium dei: quia ego eum suscepi infantem natum in manibus meis in templo, et compulsus spiritu sancto dixi ad eum confessus quia nunc viderunt oculi mei salutare tuum, quod praeparasti in conspectu omnium populorum, lumen ad revelationem gentium et gloriam plebis tuae Israel. Haec audiens omnis multitudo sanctorum plus exultaverunt.

³ Et posthaec supervenit quasi heremicola, et interrogatur ab omnibus Quis es tu? Quibus respondens dixit Ego sum Iohannes, vox et propheta altissimi, praevious ante fa-

(edpr om) nos .. Da om | Statimque cum Dc edpr .. Dab om que | omnis .. edpr lotius | lumen (edpr om) coaeternum .. Dc add suum, edpr sanctum suum | Esaias cum Db edpr edpr germ .. Dac add propheta | lux patris filius dei cum Dbc .. edpr germ dises lecht ist der Sin des vellers .. edpr lux filii dei patris .. Da lux pa. et filii dei | Galilaeae gentium cum Db .. edpr edpr germ maritima .. Dae om | sedebat cum Dc edpr edpr germ, item ambulabat Da .. Db sedet | vidit cum Dac edpr edpr germ .. Db videbit | et qui sunt cum Dbc .. Da et qui habitabant, edpr germ die da gesessen seynd | fulgebat inter eos cum Dc; Da orta est eis; edpr germ ist ausgegangen über dise .. Db fulgebit super eos | Edpr om et qui sunt usque sedentibus

2. quia ego sum -- natum in man. meis cum Db .. Dae quem ego in man. meis susc. inf. | dixi ad eum (Dc deum) confessus .. edpr dixi ei | Da quod parasti ante faciem | plebis tuae cum Dae .. Db populi tui | Haec audiens -- exultaverunt (Db -lavif) cum Dcb .. Da Haec audientes omnes sancti qui erant in profundo inferni pl. exs. .. edpr om

3. heremicola cum Dbc Lipsed, item heremicula edpr .. Da eremitula, Hal heremita | Edpr edpr germ interrogatus -- respondit | Iohannes, vox et cum Db edpr germ .. Da (item Dc?) vox clamantis in deserto, Ioh. baptista et .. edpr Ioh baptista | praevious (Dae praeiens) .. edpr praeveni enim | ante faciem -- pecc.

ciem adventus eius praeparare vias eius, ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum illorum. Et videns eum venientem ad me compulsus spiritu sancto dixi Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et baptizavi eum in flumine Iordanis, et vidi spiritum sanctum descendentem super eum in specie columbae, et audivi vocem de coelis dicentem Hic est filius meus dilectus, in quo bene complacui. Et nunc praeivi ante faciem eius et descendi annuntiare vobis quia in proximo est visitare nos ipse oriens filius dei ex alto veniens, sedentibus nobis in tenebris et umbra mortis.

CAPUT III. (XIX.)

Et cum haec audisset protoplastus Adam pater, quia in Iordane baptizatus est Iesus, exclamavit ad filium suum Seth Enarra filiis tuis patriarchis et prophetis omnia quae a Michaele archangelo audisti, quando te transmisi ad portas paradisi, ut deprecareris deum quatenus transmitteret tibi angelum suum ut daret tibi oleum de arbore misericordiae, ut perungeres corpus meum, cum essem infirmus. Tunc Seth appropinquans sanctis patriarchis et prophetis dixit Ego Seth cum essem orans dominum ad portas paradisi, ecce angelus

illorum (D^b om illor.): ita etiam edpr germ omissio illor. („und zu geben das versteen des hails seyнем volok in vergebung der sünd“) .. edpr ante fac. domini parare vias eius | Et videns eum cum D^b edpr edpr germ .. D^{ac} et ego Iohannes videns Iesum | ven. ad me .. D^c add baptizari | compulsus (D^c et comp.) sp. (D^a sum a sp.) sa. (D^b add confessus) dixi (D^a et di.) cum edpr edpr germ (zwang mich der haitig gaysi zu sprechen), item D^cD^aD^b | ecce qui .. edpr om ecce | de coelis cum D^b edpr .. D^{ac} de coelo | bene cum D^b .. reliqui mihi bene | complacui cum D^bc edpr germ .. D^a edpr add ipsum audite | praeivi cum D^bc edpr, item et descendi .. D^a praeivante me, tum descendi | in pr. est vis. nos (D^c vos, item edpr germ) cum D^bc edpr .. D^a in pr. visitavit (corrige -bit) nos | ipse oriens fil. dei (D^c et ipse fil. de. est) ex (D^b ab ex?) -- sed. nobis (ita etiam D^c) -- et umbr. mort. (haec D^c om) cum D^bc .. D^a ipse filius eius dei oriens ex alto veniens ad nos sedentes in te. et in u. m. .. edpr om

III. Et cum haec .. D^{ac} Cum autem haec | pater .. edpr edpr germ add noster | Iesus (edpr om) .. D^c ipse filius dei | audisti .. edpr didicisti | ut deprecar. de. quatenus (D^c ut) -- ut (D^c et) -- de arb. miseric. (D^c vitae. D^a om quatenus usq. miseric.) ut (D^a et) -- infirmus .. edpr pro oleo arboris misericor-

domini Michael apparuit mihi dicens Ego missus sum ad te a domino: ego sum constitutus super corpus humanum. Tibi dico enim, Seth, noli laborare lacrimis orando et deprecando propter oleum ligni misericordiae, ut perungas patrem tuum Adam pro dolore corporis sui, quia nullo modo poteris ex eo accipere nisi in novissimis diebus et temporibus, nisi quando completi fuerint quinque millia et quingenti anni: tunc veniet super terram amantissimus dei filius ad resuscitandum corpus Adae et corpora mortuorum, et ipse veniens in Iordane baptizabitur. Cum autem egressus fuerit de aqua Iordanis, tunc de oleo misericordiae suae unget omnes credentes in se, et erit oleum illud misericordiae in generationem eorum qui nascendi sunt ex aqua et spiritu sancto in vitam aeternam. Tunc descendens in terras amantissimus dei filius Christus Iesus introducet patrem nostrum Adam in paradysum ad arborem misericordiae.

Haec autem omnia audientes a Seth patriarchae omnes et prophetae exultaverunt magna exultatione.

CAPUT IV. (XX.)

¹ Et cum exultarent sancti omnes, ecce Satan princeps

diae propt. infirmitatem meam | ego sum constit. super corp. (Havn genus) hum. cum Dab edpr, item edpr germ .. De quia constitutus sum princeps ab eo super omne genus humanum | Tibi (Dc Et tibi; edpr add autem) dico enim (Dc edpr om) Seth (edpr ante dic.) | Da edpr noti in (edpr om) lacrymis deum orare et (edpr orando) deprecari pr. ol. (edpr pro oleo) miser. ligni (edpr om) | corporis .. Da capitis | ex eo (Dac om) accipere .. edpr impetrare | diebus et temp., nisi quando .. edpr diebus, quando | edpr V milia nongenti quinquaginta duo anni | dei filius cum Dac edpr germ .. Db add Christus, edpr Iesus | ad resusc. cum edpr .. Dac resuscitare .. Db qui facit resurgere | corp. Adae cum Db edpr edpr germ .. Dac corp. humanum Adae | et corp. mort. cum edpr, item edpr germ .. Dabe (si collationibus fides est) et conresuscitare co. mo. (Dc add cum eo) | Dac in Iordanis aqua, edpr in Iordanis fluvio | Cum autem (Dac Et cum) egr. fuerit .. edpr et egressus, et om de aqua Iordanis | unget cum Dc (item edpr) .. Dab add ex eo | illud (ita Dbc edpr; Dc om) misericordiae (edpr om; Dc add suae) | in generationem eorum (Db om) qui nascendi (Da nascituri) sunt cum Dba .. edpr in generatione et generationem eis qui renascendi sunt .. Dc in generationes quae nascentes sunt | in vit. aeternam .. Db add amen, non item Dac edpr edpr germ | edpr om amantiss., et Chr. Ies. .. Dc om descend. in terr. am. de fl.

magna exult. cum Db; edpr cum magno gaudio, item edpr germ .. Dac magis

et dux mortis dixit ad inferum Praepara temetipsum suscipere Iesum qui se gloriatur filium dei esse, et est homo timens mortem et dicens Tristis est anima mea usque ad mortem. Et permulta adversatus est mihi male faciens, et multos quos ego coecos claudos surdos leprosos et vexatos feci, ipse verbo sanavit; et quos ad te mortuos perduxit, hos ipse a te abstraxit.

² Respondens inferus dixit ad Satan principem Quis tam est iste potens, cum sit homo timens mortem? omnes enim potentes terrae mea potestate subiecti tenentur, quos tu subiectos perduxisti tua potentia. Si ergo potens es tu, qualis est homo ille Iesus, qui timens mortem potentiae tuae adversatur? Si ita potens est in humanitate, vere dieo tibi, omnipotens est in divinitate et potentiae eius nemo potest resistere. Et cum dicit se timere mortem, capere te vult, et vae tibi erit in sempiterna secula. Respondens autem Satan princeps tartari dixit Quid dubitasti et timuisti suscipere illum Iesum, adversarium tuum et meum? Ego enim tentavi illum, et populum meum antiquum Iudaicum excitavi zelo et ira adversus eum: lanceam exacui ad percussionem eius, fel et acetum miscui dare ei potum, et lignum praeparavi ad crucifigendum eum et aculeos ad

IV, 1. dixit (D^c praem adveniens) ad inferum (D^c infernum) . . D^a dix. ad principem inferorum | Praepara -- Iesum cum D^b . . D^a Apparo suscipere ipsum Iesum. Praeterea D^a add Nazarenum . . edpr Praepara te ad deglutendum Christum | filium dei . . D^b praem Christum (edpr germ add et Chr.) | Et permulta (D^c Multaque) nisi forte scriptum est Multaque) adv. est mihi male faciens (D^c malefactis suis) cum D^b, similiter edpr (ipse est qui multum etc) . . D^a et multa mihi mala inferens | et multos (D^c om) -- ipse verbo (D^b vero?) sanav. cum D^b edpr . . D^a et pluribus aliis quos ego coecos feci et claudos, insuper et quos ego variis daemonibus vexavi, ipse verbo sanavit | a te abstraxit (ita D^a edpr; D^b abstraxit?) . . D^c a te vivos extraxit

2. D^a Respondens autem princeps inferorum ad Satan dixit . . edpr respondit inferus | iste . . D^a add princeps | Si ergo potens es tu -- adversatur cum D^b edpr edpr germ . . D^a om | Si ita (edpr tam, alii tantum) potens cum D^c edpr . . D^b Si talis potens . . D^a Si ergo pot. | omnipot. est (D^a add et, item D^b? non edpr) in . . D^c potens esse debet in | princeps tart. (haec edpr om) dix. cum D^b . . D^a dix. ad principem tartari | Iesum cum D^b edpr edpr germ . . D^a add Nazarenum | zelo et ira cum D^b edpr . . D^c in zelum et iram | percussionem cum D^c edpr . . D^b persecutionem, D^a passionem | dare (edpr om) ei (D^a et fusti ei dare) potum (ita D^a, edpr in potum, D^b poculum, D^c in poculum) | et aculeos ad config. cum D^b . . D^a et clavos ad perforandum manus eius et pedes . . edpr

configendum, et in proximo est eius mors, ut perducam eum ad te subiectum tibi et mihi.

³ Respondens inferus ait Tu mihi dixisti quia ipse est qui mortuos a me abstraxit. Multi enim sunt qui a me hic detenti sunt, qui dum vixerunt in terris a me mortuos tulerunt, non suis potentiis sed divinis precibus, et omnipotens deus eorum abstraxit eos a me. Quis est iste Iesus, qui per verbum suum mortuos a me traxit sine precibus? Forsitan ipse est qui Lazarum quatruiduanum foetentem et dissolutum, quem ego tenebam mortuum, reddidit vivum per verbum imperii eius. Respondens Satan princeps mortis dixit Ipse est ille Iesus. Haec autem audiens inferus dixit ad eum Coniuro te per virtutes tuas et meas, ne perducas eum ad me. Ego enim tunc quando audivi imperium verbi eius, contremui perterritus pavore, et omnia officia mea simul mecum conturbata sunt. Nec ipsum Lazarum tenere potuimus, sed excutiens se ut aquila per omnem agilitatem et celeritatem salivit exiens a nobis, et ipsa terra quae tenebat Lazari corpus mortuum statim reddidit vivum. Ita nunc ego scio quia ille homo,

edpr germ om | ut perducam cum Db edpr edpr germ .. Dac et perducam | tibi et mihi (Dac m. et t.) .. edpr mihi

3. inferus cum Db (edpr infernus) .. Dac princeps tartari | Multi (Db Tu) enim (Dc om) sunt -- abstrax. (Db adtraxit) eos a me cum Dbc (accedit Hal Multi enim sunt hic qui etc) .. Havn Multi sunt hic detenti qui de eo in terris tucuti sunt, qui etiam a me mortuos tulerunt non sua potentia sed divinis precibus .. Da Quis hic detenti sunt, dum viverent in terris, non suis potentiis sed divinis precib. ablati sunt, et omnipotens etc .. Lipsed edpr germ om, item edpr sed post habet consimilia quaedam. Legitur enim ibi sic: Tu dicis quia ipse est qui mortuos tulit a me solo iussu sine precibus. Forsitan ipse est qui Lazarum fetentem et dissolutum vitae restituit. Multi enim sunt hic detenti qui non sua potentia sed div. prec. mortuos tulerunt a me. Resp. Satan Iste est Iesus. | Dac Quis ergo est iste Ies. Nazarenus qui suo verbo etc | quatruiduanum cum Db .. Dac quatuor diebus mortuum .. edpr om | tenebam mort. cum Db .. Dac mort. detineb. | reddidit -- imperii (Dc ipsum) eius cum Dbc .. Da redivivum suo imperio a me traxit .. edpr vitae restituit | princ. mort. dix. cum Dbc .. Da ad principem inferorum dix. | Iesus cum Db edpr .. Dac add Nazarenus | inferus (Dc edpr infernus) .. Da princeps inferorum | Coniuro cum Db edpr .. Dac adiuro | officia mea cum Dc edpr germ .. Dab edpr add impta | Da edpr om ut aquila | agilitatem .. Da malignitatem | salivit exiens cum Dbc .. Da salvus exivit .. edpr exiit | mortuum cum Dac edpr edpr germ .. Db mortale | Ita nunc ego -- haec (Dc edpr hoc) -- in (Dc et)

qui haec potuit facere, deus fortis est in imperio, potens in humanitate, et salvator est generis humani. Et si perduxeris illum ad me, omnes qui sunt hic in crudelitate carceris clausi et in insolutis vinculis peccatorum constricti, solvet et ad vitam divinitatis suae perducet in aeternum.

CAPUT V. (XXI.)

¹ Et cum haec ad invicem loquerentur Satan princeps et inferus, subito facta est vox ut tonitruum et spiritualis clamor Tollite portas principes vestras, et elevamini portae aeternales, et introibit rex gloriae. Haec audiens inferus dixit ad Satan principem Recede a me et exi de meis sedibus foras: si potens es praeliator, pugna adversum regem gloriae. Sed quid tibi cum illo? Et eiecit inferus Satan foras de sedibus suis. Et dixit inferus ad sua impia officia Claudite portas crudeles aereas et vectes ferreos supponite et fortiter resistite, ne captivemus tenentes captivitatem.

² Haec autem audiens omnis multitudo sanctorum cum voce increpationis dixerunt ad inferum Aperi portas tuas ut intret rex gloriae. Et exclamavit David dicens Nonne cum essem vivus in terris, praedixi vobis Confiteantur domino mi-

humanitate -- salv. est g. h. cum Db, item Dc. item (-- d. f. est et imperio potens et salvaturus genus hum.) edpr. . D^a Ego autem nunc scio quod haec ita potuit facere deus omnipotens, qui potens est imperio suo et potens in humanitate, qui et salv. est g. h. | Et si perduxeris -- crudelitate (Db crudelitate) -- clausi (edpr hic detenti sunt, omissis et in usq. constricti) -- peccatorum (Dc om) -- divinitatis suae (ita Dc edpr, item D^a; Db -tate sua) perd. in aet. cum Dbc edpr. . D^a hunc ergo ne perduxeris ad me: omnes enim illos quos hinc detineo sub incredulitate carceris clausos et vinculis pecc. constrictos, solvet et ad aeternam vitam suae div. perd.

V, 1. *Sat. princ. et inferus (Dc infern.) . . D^a Sat. et princeps inferni | aeternales: infra est infernales. Videtur alterum ad alterum corrigendum esse. | infer. (Dc edpr infern.) dix. ad Sa. pr. cum Dbc edpr. . D^a princeps tartari dix. ad Sat. | De pugna cum rege glor. | inferus (edpr infern.) Satan (D^a om infer.) . . Dc cum | foras de . . Db foris | inferus (Dc infern.) ad -- officia . . D^a princeps ad suos impios ministros | captivemus (edpr captiamur) ten. capt. cum Dbc edpr. . D^a captivi ducamur in capt.*

2. *voce cum Db edpr. . D^ac praem magna | dixerunt cum D^ac . . Db edpr dixit | ad infer. (Dc edpr infern.) . . D^a ad princip. inferor. | David dicens cum edpr edpr germ . . Db om David . . D^ac praem divinus ille propheta | D^ac bene vob.*

sericordiae eius, et mirabilia eius filiis hominum, quia contrivit portas aereas et vectes ferreos confregit: suscepit eos de via iniquitatis eorum. Et post haec similiter Esaias dixit Nonne cum essem in terris vivus praedixi vobis Exsurgent mortui, et resurgent qui in monumentis sunt, et exultabunt qui in terris sunt, quoniam ros qui est a domino sanitas est illis. Et iterum dixi Ubi est, mors, aculeus tuus? Ubi est, inferi, victoria tua?

³ Haec autem audientes omnes sancti ab Esaia dixerunt ad inferum Aperi portas tuas: nunc victus, infirmus et impotens eris. Et facta est vox magna ut tonitruum dicens Tollite portas principes vestras, et elevamini portae infernales, et introibit rex gloriae. Videns inferus quia duabus vicibus haec clamaverunt, quasi ignorans dicit Quis est rex gloriae? Respondens David ad inferum ait Ista verba clamoris cognosco, quoniam ego eadem per spiritum eius vaticinatus sum. Et nunc quae supra dixi dico tibi Dominus fortis et potens, dominus potens in praelio, ipse est rex gloriae. Et ipse dominus de coelo in terris prospexit ut audiret gemitus compeditorum et ut solveret filios interemptorum. Et nunc, spurcissime et foetidissime inferi, aperi portas tuas ut intret rex gloriae. Haec dicente David ad inferum supervenit in forma

praedixi. Item infra. | de via iniq. eorum cum D^b ed^{pr} ed^{pr} germ .. D^a add propter iniustitias enim suas humiliati sunt | similiter dix. Esaias cum D^b ed^{pr} .. D^a altius propheta, videlicet sanctus Esaias, similiter dix. | D^c ed^{pr} om et exultab. -- sunt. Item ed^{pr} ed^{pr} germ om quoniam -- sanit. est illis (D^c sanabit eos) | Et iterum .. D^b Et sicut iter. | mors acul. tuus et inf. viol. tua cum D^b ed^{pr} germ .. D^a ed^{pr} mors viet. tua, et mors stimulus (ed^{pr} acul.) tuus

3. D^a dixer. ad princip. inferor. | Aperi (D^a add nunc) po. tuas cum D^b ed^{pr} germ .. D^a add et vectes ferreos submove | nunc victus inf. et imp. eris .. D^a quoniam vincit eris et nullus potentiae (pro null. pot. D^c et infirmus et infirm. eris) | Ed^{pr} om Haec autem aud. usque impotens eris | ut (D^c et) tonitruum .. D^a tanquam sonus tonitruum | Tollite (D^a Attoll.) -- rex gloriae .. ed^{pr} nil nisi Tollite portas | Videns (D^a add autem; non item D^b ed^{pr}) inf. (D^a princeps inferor.) quia (D^a quod) duab. vic. (ed^{pr} secundo) haec (D^a ed^{pr} om) clamaverunt (D^a ed^{pr} - verat) | D^a David vero respondens ad princip. inferor. dixit .. ed^{pr} Respondit David | in praelio cum D^a ed^{pr} .. D^b in bello | de coelo in terris (ed^{pr} in terram) .. D^a in c. et in terra | gemitus compedit. cum D^a ed^{pr} ed^{pr} germ (die seufftzen der gefangen) .. D^b gemitum vincularum | inferi .. D^a princ. inferi | rex gloriae .. D^a add quia ipse dominus est coeli et terrae | D^a David ad

hominis dominus maiestatis, et aeternas tenebras illustravit et indissolubilia vincula dirupit: et invictae virtutis auxilium visitavit nos sedentes in profundis tenebris delictorum et in umbra mortis peccatorum.

CAPUT VI. (XXII.)

¹ Haec videns inferus et mors et impia officia eorum, cum crudelibus ministris expaverunt in propriis reguis agnitam tanti luminis claritatem, dum Christum repente in suis sedibus viderunt, et exclamaverunt dicentes Victi sumus a te. Quis es tu qui ad dominum dirigis confusionem nostram? Quis es tu qui sine exitio corruptionis, incorrupto argumento maiestatis, furore condemnas potestatem nostram? Quis es tu, tam magnus et parvus, humilis et excelsus, miles et imperator, in forma servi admirabilis praeliator, et rex gloriae mortuus et vivus, quem crux portavit occisum? Qui mortuus iacuisti in sepulcro, vivus ad nos descendisti: et in tua morte omnis contremuit creatura et universa sidera commota sunt: et nunc

princip. inferor. | dom. maiestatis . . D^c rex gloriae, edpr rex glor. deus maiestatis | indissolubilia (edpr insolubilia) . . D^b insoluta | inv. virt. auxilium (D^c -tio) vis. nos cum D^bc . . D^a invincibili virtute visitavit . . edpr visitavit nos

VI, 1. *videns . . D^a audiens | inferus -- officia eorum cum crud. mta. (D^c off. crudelis ministri) -- agnitam (D^c et agnita) tanti (D^c tanta) lum. claritatem (D^c -tate) cum D^bc . . D^a mors impia cum crud. ministr. suis exp. in pr. regnis agnita luminis clar., item edpr infernus et mors agnita claritate luminis | dum (D^c om) Chr. (D^c Iesum) rep. in (D^c de) -- vider. (D^a add constitutum) et (ita D^c; reliqui om?) . . edpr et viso Christo rep. in s. sed. | Victi sumus cum D^bc edpr Hal Havn Lips^{ed} edpr germ . . D^a vineti tam sumus. Praeterea Hal Lips^{ed} edpr germ add o Iesu | Quis es tu qui (haec omnia D^a om) ad (edpr usque ad) domin. dir. (D^b a domino dirigis [-geris?]) ad) conf. nostram . . Hal Lips^{ed} edpr germ Quisnam es tu, o homo (edpr germ om), qui ad deum petitionem tuam dirigis in confus. nostr. . . Havn Quis est enim qui domino nostro Satan adversatur | Quis -- exitio corruptionis (D^c et corruptione) incorrupto argumento (D^ac -ptum -tum) maf. (edpr om inc. arg. maf.) furore (edpr add tuo) cond. pot. nostr. (D^c meam) cum D^bc edpr; item D^a, sed pro furore etc corruptissime habet fulgores habes contemnens . . Hal Lips^{ed} edpr germ Quis es tu qui sine virtutis damno et absque maiestatis tuae corruptione potentiam nostr. cond. . . Havn Quis -- sine potestate condemnas pot. nostr. | tam (D^a add potens aut [corrigere et] impotens) magnus et (D^c om) parv., hum. et (D^c om) exc., miles et (D^c om mil. et) imper. (D^a mil. qui imperare potest), in f. servi (D^c add adparens) admir. (edpr tam adm., D^a ut humilitis) prael. | Qui mortuus . . edpr om Qui | contremuit . . edpr tremuit, D^b terruit | creatura . . edpr terra, tum pergit et universa creatura commota est et sy-*

factus es inter mortuos liber et legiones nostras perturbas. Quis es tu qui illos qui originali peccato adstricti tenentur absolvis captivos et in libertatem pristinam revocas? Quis es tu qui peccatorum tenebris excaecatos divina et splendida luciferaque luce perfundis? Similiter et omnes legiones demonum, simili perterritae pavore, ex pavida subvertatione una voce clamaverunt dicentes Unde es tu, Iesu, tam fortis homo et splendidus in maiestate, tam praeclarus sine macula et mundus a crimine? Ille enim mundus terrenus, qui nobis subiectus fuit semper usque nunc, qui nostris usibus tributa persolvebat, nunquam nobis talem mortuum hominem transmisit, nunquam talia munera inferis destinavit. Quis ergo es tu qui sic intrepidus nostros fines ingressus es, et non solum nostra supplicia non vereris, sed insuper de nostris vinculis omnes auferre conaris? Forsitan tu es ille Iesus, de quo princeps noster Satan dicebat quod per mortem tuam crucis totius mundi potestatem accepturus esses.

² Tunc rex gloriae maiestate sua conculcans mortem et comprehendens Satan principem tradidit inferi potestati, et attraxit Adam ad suam claritatem.

CAPUT VII. (XXIII.)

Tunc inferus suscipiens Satan principem cum nimia increpatione dixit ad eum. O princeps perditionis et dux exter-

dera | Edpr Quis es qui orig. peccato astrictos absolvis et in | Edpr om et splend. luciferaq. | ex pav. subvertatione cum Db .. Dae pavida subiectione | Edpr Similiter et omnis legio demonum una voce clamabat | Unde es tu Iesu cum Db edpr .. Dae Quomodo et unde tu Iesu Christe | et (edpr tam) splendidus (Dae - dida) in (Dae edpr om) mai. | Edpr om qui nostris (Dae in tetrts) usib. tr. pers. | Edpr tal. mort. destinavit, nung. inferis (Dae principib. inferor.) tal. mun. transmisit | nostra suppl. non vereris .. Dae nobis supplicia magna inferre non ver. | Dae de quo nunc Satan ad princp. nostr. dicebat | Dae totius mortis potestatem | esses .. edpr cum aliis habet esset

2. Dae gloriae dominus | mai. sua cum Db edpr germ .. reliqui om | Satan princ. (edpr om) .. Dae princp. inferor. | tradidit (Dae praem catenis igneis constrictum) inf. pot. .. Dae privavit omni sua potestate | Adam cum Db edpr edpr germ .. Dae patrem nostrum terrenum

VII. inf. susc. Satan princ. (edpr om princ.) .. Dae principes tartari susci-

minationis Beelzebub, derisio angelorum, spatio iustorum, quid haec facere voluisti? regem gloriae crucifigere voluisti, in cuius exitu mortis tanta spolia nobis promisisti? Ignorasti ut insipiens quod egisti. Ecce iam iste Iesus suae divinitatis fulgore fugat omnes tenebras mortis, et firma ima carcerum confregit, et eiecit captivos et solvit victos. Et omnes qui sub nostris solebant suspirare tormentis insultant nobis, et deprecationibus eorum expugnantur imperia nostra et regna nostra vincuntur, et nullum iam nos reveretur genus hominum. Insuper et fortiter nobis comminantur qui nunquam nobis superbi fuerunt mortui nec aliquando potuerunt laeti esse captivi. O princeps Satan, omnium malorum impiorum et refugarum pater, quid haec facere voluisti? Qui a principio usque nunc fuerunt desperati salutem et vitam, modo nullus eorum hic iam solito mugitus auditur nec ullus eorum personat gemitus, nec in alicuius eorum facie lacrimarum vestigium invenitur. O princeps Satan, possessor clavium in-

---

pientes Satan, item dixerunt | Beelzebub .. Hal add tricapot, Havn tricapita | spatio cum Db, item (ain spaychel der hayligen) edpr germ, Hal sputum, Havn sputa .. edpr despectio, Dac spurcilia | haec cum Db Lipsed edpr germ (dise Ding) .. Havn Hal hoc .. Dac edpr hic | exitu mortis cum Db Hal, item omissio mortis edpr .. Dac exitio | Ignorasti (Dac Hal -rans. Lipsed add canis immune et, item Hal canis) ut (Hal Lipsed om) insip. quod (Dac Hul quid) egisti (Dac egeris, Lipsed elegisti) .. edpr om | D^a iste Ies. Nazareus gloriosae suae -- omn. horribiles tenebr. mo. | et firma (D^c haec om?) ima (D^c infima, edpr om) carcerum (edpr carceris) .. D^a ima carc. et summa .. Havn ima claustra carceris | et (D^a add cunctos) eiecit capt. et (Db om) solv. vi. (D^a universos vi. so.) .. Havn et capt. vi. solv. | sub nostris -- torm. cum Db edpr .. D^a praee tormentis gravibus susp. et gemere soleb. | et deprec. eor. (Lipsed suis ad Iesum) expugnantur (D^a -namur) imperia nostra et (D^a impia, om no. et) -- vinc. .. edpr om | et nullum (D^c nullus, Havn non) iam nos rev. (D^a nobis relinquitur, Hal ad nos revertetur) ge. ho. (Havn humanum; D^c om ge. ho.) .. edpr iam non veretur nos gen. humanum .. Lipsed et amplius iam non est gen. hum. apud nos | insuper .. D^a imo potius | qui (D^a quod) nunq. -- fuerunt (D^a fuerint, D^c fuerant) mortui -- captivi (D^c om mort. usq. capt.) .. Lipsed qui nunquam poterant erga nos superbire; et qui nunquam laeti fuerunt, modo admirabili exultatione pervenerunt in laudem Iesu .. edpr om | D^c om impior. et refug. | haec .. D^a hic | Qui (ita D^c Havn; Db quia qui, Lipsed ecce qui, D^a quod) a princ. -- salutem et vitam (D^a salute et vita; D^c salutem, invenerunt vitam) modo nullus (D^c Nullus ergo) eorum (ab hoc D^a transiit ad sequens eorum) -- mugitus (D^c mugitu) -- gemitus .. edpr om O princ. Satan usque dum sequitur alterum O princ. Satan | possessor (D^a pos-

ferorum, illas tuas divitias quas acquisieras per lignum praevaricationis et paradisi amissionem, nunc per lignum crucis perdidisti, et periit omnis laetitia tua. Dum istum Christum Iesum regem gloriae suspendisti, adversum te et adversum me egisti. A modo cognosces quanta tormenta aeterna et supplicia infinita passurus eris in mea custodia sempiterna. O princeps Satan, auctor mortis et origo omnis superbiae, debueras primum istius Iesu causam malam requirere: in quem nullam culpam cognovisti, quare sine ratione iniuste eum crucifigere ausus fuisti, et ad nostram regionem innocentem et iustum perduxisti, et totius mundi noxios impios et iniustos perdidisti?

Et cum haec loqueretur inferus ad Satan principem, tunc rex gloriae dixit ad inferum Erit Satan princeps sub potestate tua in perpetua secula in loco Adae et filiorum eius, iustorum meorum.

CAPUT VIII. (XXIV.)

¹ Et extendens dominus manum suam dixit Venite ad me, sancti mei omnes, qui habetis imaginem et similitudinem meam. Qui per lignum et diabolum et mortem damnati fuistis, modo videte per lignum damnatum diabolum et mortem.

sessio clavium (De olim, Da om) inferor. (Dac inferor.) .. Havn poss. cloacarum atque putredinum .. edpr om | nunc per cum De edpr .. Dab praem et | Edpr om Chr. Ies., item adv. te usque egisti | cognosces cum Da, item non cognosces De .. Db edpr cognosce | De om aeterna, edpr om aet. et supp. inf. | pass. eris cum Dbc .. Da edpr pass. es | Da om in mea cust. semp. (De in meam - am - nam) | O princ. (Da add malorum omnium) Sal. -- superbiae (edpr huc usque om) -- Iesu (Dac add Nazarem) ca. mal. (edpr mortis) requirere (Dac edpr inquir.) .. Hal (similiter Lipsed edpr germ) O auctor mortis, pessime Satan, et origo superbiae, debueras primum causam illius requirere. Praeterea add et si dignus eset (Lipsed edpr germ add morte), occideres, si non, dimitteres eum. | in (Hal praem sed, Db et) quem (ita Dac Hal; Db in quo) null. culp. (Dac add mortis) cogn.

Da Et cum loqu. princeps inferor. ad Satan, tunc r. gl. dis. ad ipsum princip. inferor. Beelzebub | in loco cum Db edpr .. Dac substitutus in locum | iustor. (edpr et iust.) meorum .. De iustorumque omnium .. Hal et sanctorum

VIII, 1. dom. cum Db edpr germ .. Dac Iesus .. edpr om | habetis imag. et sim. meam cum Dbc edpr edpr germ .. Da creati estis ad imag. meam | fuistis .. Da estis | modo videte (De videtis) p. lign. (edpr germ add crucis) -- mortem cum

Statim omnes sancti sub manu domini adunati sunt. Tenens autem dominus manum dexteram Adae dixit ad eum Pax tibi cum omnibus filiis tuis, iustis meis. Adam vero genibus domini advolutus lacrimabili cum obsecratione deprecatus magna voce dixit Exaltabo te, domine, quoniam suscepisti me, nec delectasti inimicos meos super me. Domine deus clamavi ad te, et sanasti me domine: eduxisti ab inferis animam meam, salvasti me a descendentibus in lacum. Psallite domino omnes sancti eius, et confitemini memoriae sanctitatis eius: quoniam ira in indignatione eius, et vita in voluntate eius. Similiter et omnes sancti dei genibus advoluti ad pedes domini una voce dixerunt Advenisti redemptor mundi: sicut per legem et prophetas tuos praedixisti, factis adimplesti. Redemisti vivos per crucem tuam, et per mortem crucis ad nos descendisti, ut eriperes nos ab inferis et morte per maiestatem tuam. Domine, sicut posuisti titulum gloriae tuae in coelo et erexisti titulum redemptionis crucem tuam in terris, ita pone domine signum in inferno victoriae crucis tuae, ne mors dominetur amplius.

² Et extendens dominus manum suam fecit signum crucis super Adam et super omnes sanctos suos, et tenens dexteram Adae ascendit ab inferis; et omnes sancti secuti sunt eum. Tunc sanctus David fortiter clamavit dicens Cantate domino canticum novum, quia mirabilia fecit. Salvavit sibi

D^bc ed^{pr} germ .. ed^{pr} modo vincite per lign. crucis damnatum dyabolum et mortem .. D^a modo vivite per lign. crucis meae, diabolo mundi principe damnato et morte prostrata | Statim (D^a Tunc sta.) -- domini (D^a altissimi dei) -- dominus (D^a add Iesus) ma. dext. (D^a om) -- domini (D^a add Iesu Christi) advolat. (ed^{pr} provol.) lacrimabili -- magna voce (ed^{pr} om lacr. usque voce. Passim differt D^a) dixit .. D^c nil nisi Tunc magn. voce Christus dix. | genibus adv. ad pe. (D^ac om ad pe.) dom. (D^ac add Iesu) .. ed^{pr} om | proph. tuos .. D^ac add sanctos | Ed^{pr} om factis (D^ac iam fa.) adimpl. | ab inf. et morte .. D^c add perpetua | Domine (ed^{pr} Et) sicut pos. titul. -- erex. (ed^{pr} om tit. usque erex.) -- sign. in inf. (ed^{pr} post tuae) vict. cruc. (ed^{pr} om) .. Lips^{ed} Sicut pos. in coelo, domine, tit. tuum, et sicut erex. crucem in terris, ita tit. redemptionis pone, domine, in inferno in signum redemptionis et victoriae tuae

2. extend. dominus .. D^ac add Iesus | tenens (D^a apprehendens) -- ascendit (D^a descend.) ab infer. | omn. sancti cum D^b ed^{pr} germ .. D^ac add dei | D^c secuti su. dominum | sanct. David .. D^ac praem propheta ille regius

dextera eius et brachium sanctum eius. Notum fecit dominus salutare suum, ante conspectum gentium revelavit iustitiam suam. Et omnis multitudo sanctorum responderunt dicentes Haec est gloria omnibus sanctis eius. Amen, Alleluia.

³ Et post haec exclamavit Habacuc propheta dicens Existi in salutem populi tui, ad liberandum electos tuos. Et responderunt omnes sancti dicentes Benedictus qui venit in nomine domini, deus dominus et illuxit nobis. Amen, Alleluia. Similiter post haec et propheta Michaeas exclamavit dicens Quis deus sicut tu, domine, auferens iniquitates et transgrediens peccata? Et nunc contines in testimonium iram tuam, quoniam voluntarius misericordiae es: et ipse averteris et misereris nostri, et absolvis omnes iniquitates nostras, et omnia peccata nostra demersisti multitudine mortis, sicut iurasti patribus nostris in diebus pristinis. Et omnes sancti responderunt dicentes Hic est deus noster in aeternum et in seculum seculi, et ipse reget nos in secula. Amen, Alleluia. Sic et omnes prophetae de suis laudibus sacra referentes et omnes sancti Amen Alleluia clamantes sequebantur dominum.

CAPUT IX. (XXV.)

Dominus autem tenens manum Adae tradidit Michaeli archangelo: et omnes sancti sequebantur Michaellem archangelum, et introduxit omnes in paradisi gratiam gloriosam. Et occurrerunt eis obviam duo viri vetusti dierum. Interrogati

Dac in conspectu gentium | Dac omnis gloria omnib. sa. dei

3. *electos cum D^b, Hal dilectos .. D^{ac} populos | Amen, Allel. cum D^b .. D^{ac} om | Simil. post haec et proph. (D^c Post haec proph.) Michaeas -- Quis deus sic. tu do. (ita D^b edpr edpr germ; D^c Quis est dominus sicut tu) -- contines (D^c contines) in test. (D^c om) iram tuam (D^c om) -- absolvis (D^b - lves) -- demersisti (D^c add in) -- in dieb. (haec om D^c) prist. cum D^b edpr germ, item (sed permultis omissis) edpr .. D^a om | Et omnes sancti resp. dic. (haec omnia om D^a) Hic est deus (ita D^b edpr edpr germ; D^c dominus) -- Am. Allel. (haec D^c om) | de suis (D^b add praedictis) laudibus | D^a om et omn. sa. Amen Allel. clam. | Edpr et sequeb. dom. omissis Sic et usque clamantes.*

IX. *omnes (D^a om) in paradisi (D^{ac} - diso) gratiam glor. (D^a - ita - esa; D^c gratias et gloriae) .. edpr in paradysum | Edpr ets duo viri venusti. | Edpr*

autem a sanctis Qui estis vos qui nobiscum in inferis mortui nondum fuistis et in paradiso corpore collocati estis? respondens unus ex eis dixit Ego sum Enoch, qui verbo domini translatus sum huc; iste autem qui mecum est Elias Thesbites est, qui curru igneo assumptus est. Hic et usque nunc non gustavimus mortem, sed in adventum Antichristi reservati sumus, divinis signis et prodigiis praeliaturi cum eo, et ab eo occisi in Ierusalem, post triduum et dimidium diei iterum vivi in nubibus assumendi.

CAPUT X. (XXVI.)

Et cum haec loquerentur sanctis Enoch et Elias, ecce supervenit alius vir miserrimus, portans humeris suis signum crucis. Quem videntes omnes sancti dixerunt ad eum Quis es tu? quia visio tua latronis est. Et quid est quod portas signum in humeris? Quibus respondens ait Vere dixistis quia latro fui, omnia mala faciens super terram. Et Iudaei crucifixerunt me cum Iesu, et vidi creaturarum mirabilia quae facta sunt per crucem Iesu crucifixi, et credidi eum esse creatorem omnium creaturarum et regem omnipotentem, et deprecatus sum eum dicens Memor esto mei, domine, dum veneris in regnum tuum. Statim suscipiens deprecationem meam dixit mihi Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Et dedit mihi signum istud crucis dicens Hoc portans

---

Interrogati a sa. qui essent, respondit | in inferis mortui cum Db .. Dae apud inferos | verbo domini cum Db edpr .. Dae om dom. | huc ex edpr est; reliqui hic, quod Da cum iste coniungit. Dae om autem | Hic et usque .. edpr om Hic | in adv. Antichr. reserv. cum Dbc edpr edpr germ .. Da in adv. Christi reversuri | praeliaturi (edpr pugnaturi) .. Da praecincti ad praeliandum | occisi (edpr occisuri) cum Dbc .. Da occidi | post cum edpr .. reliqui et post | dimid. diei (Dae dierum) .. edpr semissem | iterum vivi (Dc om; edpr add et) in nub. (Dc add sumus, sed reliqui om) assumendi (ita Dae edpr; Db assumpturi).

X. sanctis .. Dae sanctus | Quem vid. (Db Vid. eum) cum edpr Db .. Dae Et cum viderunt | Et (Dc om) quid est quod port. sign. (Dc edpr post est) in (Dc om) humer. (edpr om) | Iesu crucif. cum Db edpr germ .. Dae praem domini | dum veneris cum Dae edpr .. Db quando ven. | Statim (edpr Qui stat.) susc. deprec. (Dc edpr orationem) meam dix. (edpr ait) mihi (Dae ad me; edpr om) | sign. istud .. Db edpr hoc sign., et edpr om cruc. | Hoc (Db haec) por-

ambula in paradiso: et si non dimiserit te ingredi angelus custos paradisi, ostende illi signum crucis, et dices ad eum quia Iesus Christus filius dei qui nunc crucifixus est transmisit me. Cum hoc fecissem, dixi ad angelum custodem paradisi haec omnia. Qui cum haec a me audivit, statim aperiens introduxit me et collocavit me ad dexteram paradisi dicens Ecce modicum sustine, et ingredietur omnis generis humani pater Adam cum omnibus filiis suis sanctis et iustis post triumphum et gloriam ascensionis Christi domini crucifixi. Haec omnia verba latronis audientes, omnes sancti patriarchae et prophetae una voce dixerunt Benedictus dominus omnipotens, pater aeternorum bonorum et pater misericordiarum, qui talem gratiam peccatoribus tuis dedisti et in gratiam paradisi reduxisti et in tua pinguis pascua: quia haec est spiritualis vita certissima. Amen, Amen.

CAPUT XI. (XXVII.)

Haec sunt divina et sacra mysteria quae vidimus et audivimus, ego Karinus et Leucius. Amplius non sumus per-

tans cum Deb . . Da Hoc porta et | transmisit me cum Db . . Dac misit me huc ad te. Edpr sic: Et dedit mihi hoc sign. mittens ad paradysum, ut viso hoc signo angelus cust. par. intrmitteret me. Et collocans me angelus in dexteram parad. etc | Db om haec omnia -- audivit | ad dexteram . . Dc add partem | sustine . . Da add te hic | et ingredietur cum Db edpr . . Da ut ingrediatur . . Dc et videbis ingredi, pergens -- patrem Adamum | post triumphum et gloriam ascensionis Christi do. cruc. cum Dc . . Dab Christi do. cr. omissis prioribus . . Edpr om una cum et iustis | Haec (Dc add autem) -- audientes cum Dbc edpr . . Da Cum audissent omn. ve. latr. | sancti (edpr om) pa. et proph. cum Dc edpr edpr germ . . Dab patriarchae | Benedict. (edpr om) . . Da add es | domin. cum Db edpr edpr germ . . Dac deus | pecc. tuis (Dac eius) dedisti . . edpr dedit, pergens ut in gaudia parad. introduceret eos ad pascua pi. et amena, et spiritali viti reficeret, Am. | Da spiritalia et pinguis pasc. | quia etc cum Db . . Dc spiritali vita quam certissima . . Da spiritali vita sanctissima collocasti. Amen. Edpr germ sic: Gesegnet sey der almoechtig herr ain vater der ewigen gaist, ain vater der barmhertzigkait, der silliche gnad hat geben seynen sündern, und uns eingefürt in das Paradeys, und auff die wayd des wollust, und in das ewig leben Amen. Ex Amb extrema haec notavi: Benedictus qui venit in nomine domini, deus dominus et iluxit nobis. Amen et Alleluia.

XI. Haec sunt -- ego Karinus (edpr Car., Dac Char.) et Leuc. (Dac Leuthius, edpr Leuntius; praeterea edpr Hal Havn add fratres germani [Havn genuini], Lipsed frater meus). Amplius (edpr add que) cum Dabc edpr . . Amb Et postquam Evang. apocr. ed. Tischendorf.

missi enarrare cetera mysteria dei, sicut contestans Michael archangelus dixit nobis Euntes cum fratribus vestris in Ierusalem eritis in orationibus clamantes et glorificantes resurrectionem domini Iesu Christi, qui vos a mortuis resuscitavit secum. Et cum nemine hominum eritis loquentes et sedebitis ut muti, usque dum veniet hora ut permittat vobis ipse dominus referre suae divinitatis mysteria. Nobis autem iussit Michael archangelus ambulare trans Iordanem in locum optimum et pinguem, ubi sunt multi qui nobiscum resurrexerunt in testimonium resurrectionis Christi domini: quia tantum tres dies permissi sumus, qui surreximus a mortuis, celebrare in Ierusalem pascha domini cum viventibus parentibus nostris in testimonium resurrectionis Christi domini: et baptizati sumus in sancto Iordanis flumine, accipientes singulas stolas albas. Et post tres dies celebrato pascha domini rapti sunt in nubibus omnes qui nobiscum resurrexerunt et perducti sunt trans Iordanem, et amplius a nemine visi sunt.

scripserunt Leuitus et Carinus singulos tomos cartae, dixerunt ad omnes Amplius | enarr. cel. myst. dei cum Dabc edpr . . Amb dicere secreta divina et sacra myst. Christi domini | contestans (edpr testans) . . Amb astans | vestris cum Dbc Amb edpr . . Da meis | eritis (Db et er.) in or. clam. et (edpr om cl. el) glor. cum Dabc edpr . . Amb adore loca passionis domini nostri Iesu Christi, glorificantes | dom. I. Chr. . . Amb dom. eius | qui vos cum Amb edpr Lipsed . . Da (item Dbc?) quos (ex errore compendii natum) | et sedeb. (edpr sed eritis) ut muti . . Amb om | usque dum veniet (Amb veniat) . . Dac donec veniat | vob. ipse (edpr om) dom. . . Amb vos deus | suae div. . . Amb maiestatis suae . . Lipsed sua | Nob. autem (Amb Et nob.) cum Dbc Amb . . Da edpr Nos autem (edpr que) | optimum: ita de coniectura edidi pro optimum | Chr. dom. (Dac om do.) . . Amb dom. nostri Ies. Chr., edpr Iesu Chr. | quia tantum tres -- qui surr. a mo. (Dac a mo. qui surr.) -- cum viventib. (ita Db edpr germ, item addito adhuc Hal Lipsed; Dac om) -- resurr. (Dac om; edpr germ om in test. usq. domini) Chr. dom. cum Dhae edpr germ . . Amb (sed vide post) edpr om | Amb edpr om sancto | accipientes singulas (ita ex Amb Lipsed; reliqui singulis) -- celebrato pa. do. (haec edpr; Db celebrantes pa. do., Dc celebrationis pascae do.) rapti (cum Dc edpr; Db reperi) sunt (edpr sumus, sed postea sunt) in (Db a) nubibus -- et (Db om) perducti (edpr om et perd. usq. Iordan.) -- amplius (Db iam) a ne. visi sunt cum Deb edpr . . Da et iam a ne. vi. sunt, omissis prioribus . . Amb accipientes singulas stolas albas (etiam Lipsed habet accip. singulas stolas candidas) non manu factas inconstitiles. Deinde tres dies permissi sumus omnes in Ierusalem pascha domini celebrare, et quibus voluit dominus revelare ex ipsis in testimonium resurrectionis eius. Et post triduum peracta pascha tacti sumus a nubibus trans Iordanem ut a nemine videamus

Nobis autem dictum est in Arimathia civitate in orationibus persistere.

Haec sunt quanta nobis iussit dominus referre vobis: date illi laudem et confessionem, et poenitentiam agite, ut misereatur vestri. Pax vobis ab ipso domino Iesu Christo et salvatore omnium nostrorum. Amen.

Et postquam compleverunt omnia scribentes in singulos tomos chartae, surrexerunt. Karinus autem quod scripsit, dedit in manus Annae et Caiphae et Gamalielis; similiter et Leucius quod scripsit, dedit in manus Nicodemi et Ioseph. Et subito transfigurati sunt candidati nimis, et novi sunt visi amplius. Scripta autem eorum inventa sunt aequalia, nihil maius aut minus littera una.

Ista omnia admiranda Karini et Leucii dicta audiens omnis synagoga Iudaeorum, ad invicem dixerunt Vere ista omnia a domino sunt facta, et benedictus dominus in secula

usque in diem secundam (sic; secundi?) adventus domini cum sanctis omnibus exultantes. | Nobis autem dictum est (Lipsed add a Michaelae archangelo quatenus) in Arimathia civitate in orationibus persistere (Lipsed perseveraremus) cum Amb Lipsed .. reliqui om

quanta .. De mysteria quas | dominus (D^{ae} deus) ref. vob. (Amb om) | date (D^{ab} praem et) illi laud. (Amb add et gloriam et honorem) -- ut (ita Amb, D^b et) misereatur (D^{ae} et miserebitur) vestri .. edpr om | ab ipso dom. cum D^b edpr .. D^{ae} a dom. deo | et salv. omnium nostrorum .. edpr salv. nostro | Amen .. D^{ae} ter habent .. edpr om. Amb om Pax usque Amen.

Et postquam -- in (D^a om) sing. tom. cha. surrex. (D^a scripserunt) .. Amb om | Karinus (ut supra) -- scrips. (De add in tomo chartae) .. Amb Et totum cartae quem scripsit Car. | in manus cum D^b .. Amb in manu, D^{ae} in manibus | sim. et Leucius (ut supra) quod scripsit (D^b add in tumum cartae) .. Amb et quem scr. Leucius | in manus: ut ante. Edpr sic: Et completis omnibus Carinus reddidit Nicodemo et Ioseph thomas cartae | Et subito -- visi amplius .. Amb Et statim non apparuerunt | Scripta -- inv. su. aequalia cum D^{ae} edpr .. D^b Scriptae (scripturae?) -- inventae su. aequales .. Amb om | nihil mai. aut (D^b vel) min. (D^{ae} add habentia, item edpr post una; D^b add vel in) lit. una (Hal add in uno quam in alio, similiterque alii habent) .. Amb om

Ista omnia adm. Kar. et Leuc. (de his nominib. vide supra) -- omnis syn. Iud. (edpr om omni. et Iud.) ad inv. dtx. (Amb Omnes autem cum audissent verba scripturarum, dtx.) -- dominus (cum D^b edpr; D^{ae} add Iesus, Amb deus Israel) -- Amen .. Lipsed Iudaei ergo postquam haec scripta viderunt legerunt et intellexerunt, turbati commoti et confusi in se dixerunt Vere, vere, vere, quia ista infallibiliter a deo facta sunt: et benedictus sit deus in secula seculorum, Amen. Haec enim omnia Iesum dei filium esse testantur; quod tamen ut fateremur, absit a nobis.

seculorum, Amen. Et exierunt omnes cum magna sollicitudine, cum timore et tremore percutientes pectora sua, et abierunt unusquisque in propria sua.

Haec omnia quae dicta sunt a Iudaeis in synagoga eorum, statim Ioseph et Nicodemus annuntiaverunt praesidi. Et ipse Pilatus scripsit omnia quae gesta et dicta sunt de Iesu a Iudaeis, et posuit omnia verba in codicibus praetorii sui publicis.

CAPUT XII. (XXVIII.)

Posthaec ingressus Pilatus templum Iudaeorum congregavit omnes principes sacerdotum et grammaticos et scribas et legis doctores, et ingressus est cum eis in sacrarium templi, et iussit ut omnes ianuae clauderentur, et dixit eis Audium habemus quod quandam magnam bibliothecam habetis in templo isto: propter hoc rogo vos ut ante nos praesentetur. Et cum apportaretur ipsa bibliotheca a quattuor ministris auro et gemmis pretiosis ornata, dixit Pilatus ad omnes Con-

---

Similiter ed^{pr}. germ. | Et (Amb om) exier. omnes .. ed^{pr} add de synagoga, Amb de synagoga templi | cum tim. et tremore .. Lips^{ed} tremore timore et pavore .. ed^{pr} et timore .. Amb om | percutientes cum Amb ed^{pr} Lips^{ed} aliisque codd .. Dabe et percusserunt (-cusserunt) | et abierunt (Havn redierunt, ed^{pr} abiiitque) -- sua .. Amb om

Haec omnia -- ipse (Dac om) -- publicis .. Amb Ioseph autem et Nicod. annuntiaver. omnia supra dicta Pontio Pilato. Haec audiens Pil. tulit exempla dicti Leucii et Carini a Nic. et Ios. tradita et posuit ea in publicis codd. praet. sui .. ed^{pr} Ios. vero et Nic. statim annunciau. praesidi omnia, quas ipse posuit in codd. publ. praetorii .. Havn om.

XII. Omittunt hoc capit D^{bc} Havn ed^{pr}; habent D^a Amb Hal Lips^{ed} ed^{pr} germ.

Posth. -- omnes .. Amb Et posthaec ingressus Pil. in templ. Iud. invenit in synagoga magna et (dele?) congregatos omnes .. Hal Posth. ingressus Pil. templum convocavit omnes | princ. sac. et gramm. (et gr. ex Amb Lips^{ed}; D^a om) -- doctores .. Hal Iudaeos et grammaticos | et iussit -- dix. eis .. Amb et rogavit Pil. omnes, et praecepit claudere ianuas et dix. ad omnes | Amb Audivimus quia magna bibl. est in templi isto sacrario (Hal om in te. isto). Rogo vos ut praesentetur ipsa bibl. in manibus vestris. | Et cum apportaretur etc ex Lips^{ed} .. D^a Et cum deportassent illam bibl. magn. a qu. ministris -- ornata, item Amb Hoc facto Iudaei illaque bibliothecam magn. a qu. min. deportaverunt -- ornata | Amb ex auro | et gemm. pret. cum D^a Amb .. Lips^{ed} et argento | Coniuro .. D^a Adiuro

iuro vos per deum patrum vestrorum, qui iussit vos templum istud aedificare loco sacrarii eius, ne verum mihi taceatis. Vos nostis omnia quae scripta sunt in ista bibliotheca; sed nunc dicite si vos in scripturis invenistis istum Iesum, quem crucifixistis, esse filium dei venturum pro salute generis humani, et in quantis annis temporum venire debebat. Manifestate mihi si ignorantes eum crucifixistis aut scientes.

Ita coniurati Annas et Caiphas iusserunt exire de sacratio ceteros omnes qui cum ipsis erant, et ipsi clauserunt omnes ianuas templi et sacrarii, et dixerunt ad Pilatum Coniurati sumus a te, iudex bone, per aedificationem templi istius, veritatem et rationem manifestam tibi facere. Postquam crucifiximus Iesum ignorantes dei filium esse, putantes per aliquod carmen facere eum virtutes, fecimus synagogam magnam in isto templo. Et conferentes ad invicem de signis virtutum quae fecerat Iesus, multos ex genere nostro testes invenimus, qui dixerunt Iesum post passionem mortis vivum se vidisse et in altitudinem coeli penetrasse. Et duos testes quos Iesus a mortuis resuscitavit vidimus, qui multa mirabilia quae fecit Iesus in mortuis annuntiaverunt nobis, quae

---

| *patrum vestror.* cum Amb .. D^a etc *patrem vestrum* | *qui iussit* -- *sacr. eius* cum Amb .. D^a *qui fecit ac iussit templ. istud aedificari* | Amb om *ne verum mi. tac.* | *sed nunc dicite* (D^a *dicite*) *si* cum Hal Lips^{ed} .. Amb *et si* | *debebat* cum Amb .. D^a *debuisset* | *si ignorantes* -- *scientes* cum Amb .. D^a etc om

Amb *Et coniurati* -- *exire omnes de sacr. qui erant in templo* -- *clauserunt ianuas* etc | *bone* cum Amb Hal Lips^{ed} .. D^a om | Lips^{ed} *per aedificatorem* | *templi istius* .. Amb add *et sacrarium eius* | *veritatem* (Amb add *dicere tibi*) *et rat. manif. tibi* (Amb om *manif. ti.*) | Lips^{ed} *ipsum filium esse dei viventis in secula* | *per aliquod carmen* cum D^a Hal Lips^{ed} (add *et arte diabolica*) .. Amb *per aliqua carmina* | *facere* .. Amb *fecisse* | *in isto templo* cum Amb Lips^{ed} .. D^a *ad templum istud* | *ad invicem* .. Lips^{ed} add *sapienter et mature* | *de signis virt. quae* (Lips^{ed} *quas*) cum Amb Lips^{ed} .. D^a *signa virt. quae* | *qui dixerunt* .. Lips^{ed} *fide dignos dicentes* .. Amb om | *Iesum* cum Amb .. Lips^{ed} D^a om | *post pass. mortis* (Lips^{ed} om) .. Amb *post mortem et passionem* | *se vidisse* .. Lips^{ed} add *loquentem cum discipulis suis audivisse* | *et in* (Lips^{ed} om) *alt. c. penetrasse* (Lips^{ed} *penetrantem vidisse*) cum Amb Lips^{ed} .. D^a om | *quos* cum Amb Lips^{ed} .. D^a *quorum corpora* | *Iesum* .. Lips^{ed} add *dei filium* | *qui* (Amb *et*) *multa* .. Lips^{ed} *praem coniuravimus cum ipsisque locuti sumus* | *in mortuis* .. Amb *in infernum* .. Lips^{ed} *inter mortuos et apud inferos* | *quae* (Lips^{ed} add *omnia*) --

in manibus nostris scripta habemus. Nostraque consuetudo est quod omni anno ante nostram synagogam aperientes istam sanctam bibliothecam testimonium dei exquirimus. Et invenimus in libro primo de Septuaginta, ubi locutus est Michael archangelus ad tertium filium Adae primi hominis de quinque millibus et quingentis annis, in quibus venturus esset de coelis dilectissimus dei filius Christus: et adhuc consideravimus quod forsitan ipse esset deus Israel qui dixit ad Moysen Fac tibi arcam testamenti in longitudinem cubitorum duorum et semis, in latitudinem cubiti unius et semis, in altitudinem cubiti unius et semis. In istis quinque semis cubitis intelleximus et cognovimus fabricam arcae veteris testamenti, quia in quinque et semis millibus annorum venturus esset Iesus Christus in arca corporis, et invenimus ipsum deum Israel esse, filium dei. Quia post passionem eius nos principes sacerdotum, admirantes signa quae propter eum fiebant, aperuimus bibliothecam istam, exquirentes omnes generationes usque ad generationem Ioseph, et Mariam matrem Christi ex semine David esse computantes: et invenimus quod, quo fe-

---

scripta (Lipsed add interpretata et declarata) habemus .. Amb qu. scripserunt manib. suis | Nostraque (Lipsed enim) cons. est -- et invenimus; similiter Hal sicut (praecedit facere miracula omissis fecimus synagogam etc) consuel. est quod omni anno ante templum accipientes istam bibl. et testem (sic male) dei exquirimus, et inv. .. Amb haec omnia (adde habentes?) nos duo principes, requirentes omnem synagogam, aperientes istam bibl. testimoniorum dei, exquirentes invenimus | Adae .. Amb add Sed (cf. infra ubi idem nomen, Seth, ex Amb edidimus) | de quinque -- venturus esset .. Amb dicens In quinque mil. quing. ann. venturus erat | et adhuc (haec Amb om) consid. quod (D^a quia) fors. ipse (D^a iste) esset (D^a est) de. Ier. qui (Amb vel qui) -- latitudinem (D^a altitud.) -- altitud. (D^a latitud.) -- semis .. Hal om una cum seqq. usque deum Ier. esse filium dei. | In istis (D^a his) quinque semis cubitis (D^a quing. cub. et semis) int. et cogn. fabricam (D^a in fabrica) -- in (Amb om) qu. et semis mil. annor. (D^a qu. millib. annorum et semis) -- in arca corp. | et invenimus cum Amb .. D^a et sic scripturae nostrae testantur | ipsum deum Ier. esse fil. dei cum Amb .. D^a ips. fil. dei esse et dominum et regem Ier. | Quia post -- princ. sacerd. (Lipsed add et seniores plebis Iudaeorum) -- quae propter (Lipsed per) eum fiebant (Lipsed add confestim) ap. bibl. ist. (Lipsed add eum magna sollicitudine et ingenti labore ac summa diligentia) .. Hal Et passionem eius nos admirantes et signa quae faciebat, propter eum aperientes bibl. Item Amb Per multos dies nos duo principes transeuntes omnem bibl. | exquir. (cod. add per) omn. gen. usq. ad gen. Ioseph, et Mariam -- computantes, et inven. quod quo (cod.

cit deus coelum et terram et primum hominem, ab ipso tempore usque ad diluuium sunt anni duo millia CCXII; et a diluuiio usque ad turris aedificationem anni quingenti XXXI; et a turris aedificatione usque ad Abraham anni DCVI; et ab Abraham usque adventum filiorum Israel de Egypto anni CCCCLXX; ab exitu filiorum Israel de Egypto usque ad templi aedificationem anni DXI; et a templi aedificatione usque ad ipsius templi destructionem anni CCCCLXIII; usque hic invenimus in bibliotheca Esdrae: requirentes ab incendio templi usque adventum Christi et nativitatem eius invenimus annos esse DCXXXVI. Qui fuerunt simul anni V millia quingenti, sicut invenimus scriptum in bibliotheca praenuntiasse Michael archangelum ad tertium filium Adae Seth, in quinque et semis millibus annorum advenisse Christum filium dei. Usque nunc nemini diximus, ut non esset dissensio in synagogis nostris: et nunc coniurasti nos, iudex bone, per istam sanctam bibliothecam testimoniorum dei, et manifestum tibi facimus. Et nos coniuravimus te per vitam et salutem tuam, haec verba nemini manifesta facere in Ierusalem.

om) fecit -- duo millia CCXII cum Amb .. D^a Lipsed exquir. omnes gen. (Lipsed add ab Adam) usque ad gen. Ioseph et Mariae (Lipsed add Et invenimus generationem Ios. et Mariae) matris Iesu, computantes (Lipsed om) ex semine David esse (Lipsed add computantesque), invenimus ea quae fecit dominus, et quando (Lipsed omnia quae fec. dom. deus quando) fecit coelum et terram et primum hominem (Lipsed add omnium hominum patrem) Adam usque ad diluuium, anni duo millia ducenti et duodecim (Lipsed om extrema usque ad diluv. unaque omnia reliqua quae computationem annorum continent) . . Hal exquir. gener. ab Adam usque ad Mariam et Ioseph, invenimus ab Adam usque ad diluv. duo millia annorum quadringentos et duodecim annos | et a diluuiio -- de Egypto CCCCLXX (numeri posteriores tres LXX non satis certi sunt) -- anni CCCCLXIII -- DCXXXVI. cum Amb .. D^a, item Hal et a diluv. usque ad Abraham anni nongenti duodecim (Hal quadringentos et viginti duos) et ab Abraham usque ad Moysen anni quadringenti triginta: et de Moyse usque ad David regem anni quingenti decem (Hal ducentos decem): et a David usque ad transmirationem Babylonis anni quingenti (Hal annos ducentos): et de transmiratione Babylonis usque ad incarnationem Christi anni quadringenti (Hal annos quadringentos triginta et octo). | Qui fuerunt simul anni (Hal et hi anni simul iuncti sunt; D^a et sunt simul) V millia et quing. (Hal D^a semis pro quing.). Hanc computationem vitis laborare in codd. nostris tribus omnibus facile patet. In Amb easim singulorum annorum computatio facit 5480, ut desint 70; in D^a 4964, deficiunt igitur 536; in Hal denique non numerantur nisi 4112 i. e. 1368 minus quam 5600. | sicut invenimus -- manif. faore in Ierusalem cum Amb .. D^a et

CAPUT XIII. (XXIX.)

Haec verba Annae et Caiphae audiens Pilatus omnia re-
posuit in gestis salvatoris domini in codicibus publicis praer-
torii sui, et scripsit epistolam ad Claudium regem urbis Ro-
mae dicens

Pontius Pilatus Claudio regi suo salutem.

Nuper accidit, quod et ipse probavi, Iudaeos per invi-
diam se suosque posteros crudeli condemnatione punisse.
Denique cum promissum haberent patres eorum quod illis
deus eorum mitteret de coelo sanctum suum, qui eorum me-
rito rex diceretur, et hunc se promiserit per virginem mis-
surum ad terras: iste itaque me praeside in Iudaeam cum ve-

*ste apparet quod Iesus quem crucifiximus Iesus Christus dei filius est, verus et omni-
potens deus. Ameri . . . Hal nihil simile habet.*

XIII. *Haec verba -- dicens ex Amb^a sunt. Priora una cum cap. praeece-
dente omittunt D^b edpr, sed posteriora similiter exhibent. Etenim D^b sic ha-
bent: Et (D^c om) post haec (D^c add ipse) Pilatus scripsit epistolam ad urbem Ro-
mam Claudio (D^c add imperatori) dicens. Porro edpr Posteaque volens Cesari nun-
ciare haec omnia scripsit epistolam dicens. Denique cod. Hal. cum D^b facit, praer-
terea vero haec praemittit: Quae sequuntur non creduntur pertinere ad evangelium
Nicodemi, quamquam sub eadem narrationis serie in nonnullis exemplaribus reperian-
tur adscripta.*

*Claud. regi (h. l. Amb^a D^c, ante Claudio D^b Hal; om Gue Amb^b edpr Marc
Heg, item textgr) suo (cum Amb^a D^b, item Gue Amb^b edpr; om D^c Hal, item
Marc Heg textgr) . . . Six Claudio Tiberio Neroni imp.*

*quod et: ita etiam edpr; sed cdd. plerique et quod, Amb^b quod, Amb^a eo
quod. Videbatur omnino quod et edendum esse. Graece legitur ὅτι καὶ αὐτὸς
(cdd³ αὐτ. ἐγώ, cd¹ ἐγώ) ἐγγύνασα (-νωσα) | ipse . . . Aimb^b ego | se suosque
cum Amb^a Amb^b D^c Gue edpr etc, item textgr . . . D^b Hal om se | posteros . .
Marc male add Iesum. Amb^a in margine adnotatum habet Christum crucifixisse,
unde additamentum istud fluxisse videtur. | Amb^a crudeli (Amb^b om) damnatione
| punisse (Gue punivisse). Graece est ἐτιμωρήσαντο . . . Chas peremisse. Six huc
usque sic: Nuper contigit, cuius rei ipse testis esse possum, Iudaeos sese ipsos po-
sterioresque suos universos per invidiam crudeli damnatione perdidisse. | Denique cum
cum Amb^a Amb^b Gue D^c Heg Marc; item Chas Six Cum enim . . . D^b edpr Hal
De quo cum. De gr. text. huc quadrat ἀμέλει. | patres eorum . . . Amb^a patribus
eorum | sanctum suum cum Gue D^c Amb^b edpr Heg, item Amb^a (praemisso
filium) Chas (addito filium); item filium suum Marc . . . D^b sancto suo. Graece
est τὸν ἄγιον αὐτοῦ | et hunc se cum Gue D^c Amb^b (sed om se promis.) Marc
Heg . . . Amb^a cum se; edpr Iesum se; D^b et haec. Graece est καὶ (cdd³ om) τοῦ-
τον, cd¹ τοῦτ. δέ | promiserit . . . Amb^a ipse promisit | ad (Heg in) terras (Heg
Amb^b -ram) cum D^b Gue edpr Marc; item Amb^b Heg . . . Amb^a Hal in terris.
Graece ἐπὶ τὴν γῆν | iste (cum Amb^a Marc, item is Gue; D^b Amb^b Heg istum)*

nisset, et vidissent eum caecos illuminasse, leprosos mundasse, paralyticos curasse, daemones ab hominibus fugasse, mortuos etiam suscitasse, imperasse ventis, ambulasse siccis pedibus super undas maris, et multa alia signa miraculorum fecisse: et cum omnis populus Iudaeorum filium dei illum esse diceret, invidiam contra eum passi sunt principes sacerdotum et tenerunt eum et mihi tradiderunt, et alia pro aliis

ii. me praeside (pro his Amb^a quasi rex Iudaeorum, et post in Iudaeam add et deus Hebraeorum) in Iudaeam (Gue Marc Amb^b - daea, et Gae^a add Hebraeorum) cum venisset (ita Amb Marc; Gue cum esset; D^b Heg deus Hebraeorum cum misisset, Amb^b corrupte Hebraeor. deus cum essem) et vidiss. (Gue Marc audissent) eum (D^b eum Hebraei, Amb Hebraei cum) .. edpr et me praeside in Iudaea huc misisset, videntes eum Iudaei. Graeca sic habent: οὗτός τοῦν ἐμοῦ ἤγγμονεύοντος ἤλθεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. καὶ εἶδον αὐτόν. Chas haec et superiora sic: quod deus illorum mitteret per virginem sanctum suum filium, qui rex eorum merito diceretur, hunc me praeside misit in Iudaeam. Quem cum vidissent .. Six inde a Denique sic: Cum enim ex oraculorum promissis maiorum ipsorum auctoritate receptis hoc expectarent ut deus illorum per virginem iuenculam mitteret qui iure rex eorum diceretur, hunc me praesente misit in Iudaeam. Is, quod omnibus notum est, coecis visum restituabat etc | Amb^a daem. effugasse (etiam Amb^b effugasse) ab hom.; mort. susc. ante leprosos ponit; item ante imperasse add multos loqui fecisse | D^b om leprosos -- susciti. | etiam cum D^b Gue Heg .. Amb^a Hal edpr om, item textgr .. Marc auctoritate | D^b imperare | signa miraculor. cum D^b Amb^a (item miracula et signa edpr, miracula Six) .. Gue Amb^b Marc Chas mirabilia .. Heg om. Graece est θαυμάσια (cdd^a θαύματα) | et (ita D^b Amb^a edpr; Marc hunc; D^e Gue aliique om) cum (edpr om, Amb^b cum igitur) omnis pop. (ita Amb^b Gue Marc Heg Chas; D^b edpr multi de populo) -- esse (Amb^b om) diceret (ita Amb^b Marc Heg Chas, item dicerent Gue; D^b crederent, D^e crediderunt) | invidiam co. eum passi sunt cum D^b Amb^b edpr Marc Heg aliisque .. Gue invidia co eum ducti sunt, similiter Amb^a | princ. sacerd. cum Gue edpr Amb^b Amb^a (sed iste sic: et princ. sacerd. invidia co. eum ducti, et primi sacerdotes et scribae et Pharisei comprehendentes eum etc) Six, item princ. Iudaeorum Marc Heg Chas .. D^b princ. sacerd. scribae et Pharisei Iudaeorum. | tenuerunt eum et mihi (Heg Chas mihi) cum Gue Amb^b Heg Marc Chas .. D^b Amb^a edpr tenentes (Amb^a comprehendentes) eum (D^e om, edpr add et) mihi. Graece sic legitur φθόνῳ οὖν (cd¹ καὶ φθ., cd¹ omi οὖν) οἱ ἀρχιερεῖς κατ' αὐτοῦ κινούμενοι ἐπράτησαν αὐτόν καὶ ἐμοὶ (cd¹ κρατήσαντες ἐμοὶ) αὐτόν παρέδωκαν etc. Six post coecis vis. restituabat sic: leprosos mundabat, resolutos nervis curabat: viderunt quoque ipsum daemonia abegisse atque obsessos spiritibus immundis liberasse: mortuos item ex sepulchris ipsis resuscitavit; obedebant ipsi ventorum turbines, sicis pedibus mare inambulabat: fecit alia quoque permulta miracula, ut vulgo etiam inter Iudaeos et plebem dei filius diceretur. Principes vero sacerdotum aemulatione et livore instincti adversabantur illi, captumque illum mihi tradiderunt etc | alia pro

mihī mentientes dixerunt istum magum esse et contra legem eorum agere.

Ego autem credidi ita esse, et flagellatum tradidi illum arbitrio eorum. Illi autem crucifixerunt eum, et sepulto custodes adhibuerunt. Ille autem militibus meis custodientibus die tertio resurrexit. In tantum autem exarsit iniquitas Iudaeorum ut darent pecunias militibus meis dicentes Dicite quia discipuli eius corpus ipsius rapuerunt. Sed cum acce-

ditis (Amb^b aliud post aliud) .. Marc add *nulla* | *mihī mentientes* cum Amb^a, item text^{gr} καταψευδάμενοι .. reliqui *mihī de eo mentientes* | *dixerunt* cum Gue Amb^{ab} edpr, item text^{gr} .. reliqui add *asserentes* | *istum* (Amb^a edpr *illum*, Amb^b *eum*) *magum* (Amb^a *malignum*; Thi ex vitio edidit *magnum*) *esse et co. leg. eorum* (Amb^a om; edpr *eo. deum*) *agere*. Six post *tradiderunt* pergit *ementitis sceleribus eum reum facientes: magum appellabant atque legis eorum desertorem et contra-dictorem*.

credidi cum Gue D^o Amb^b Marc Heg etc .. Amb (*credens*, sed sequente et) D^b edpr *praem verbis eorum*. Graeco est πιστεύσας. Six sic pergit: *Quibus persuasionibus seductus ipse fidem querelis eorum adhibuit, flagellatumque ipsis tradidi ut pro arbitrio in eum animadverterent. | crucifix. cum* .. Amb^a Hal D^b edpr add *in* (D^b edpr om) *ligno*, praetereaque Amb add *aculeis inter duos latrones* | *et sepulto* (ita Gue Amb^b [add eo] Heg; Marc Chas Six *sepulcro*) *cust. adhibuer. cum* Gue Amb^b Heg Marc Chas Six .. D^b Hal edpr *et mortuum* (D^o om) *sepelientes custodes posuerunt*, perguntque D^o edpr *militēs praetorii mei, et signantes monumentum abierunt* (edpr *ad mon. eius pro et sign. etc*) .. Amb *et mortuum sepelientes* Graece legitur καὶ ταφέντος αὐτοῦ φύλακας κατέστησαν ἐπ' αὐτόν. | *Ille autem* (Amb^b vero) -- *resurrexit* cum Gue D^o Amb^b Heg Marc Chas, item text^{gr} αὐτός δὲ τῶν στρατιωτῶν μου φυλακτόνων αὐτόν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνέστη .. D^b Hal *militibus praetorii mei monumentum eius custodientibus et signantibus* (D^b - *ntes monumentum*) *die tertio* (D^b - *ia*) *resurr. de monumento* (Hal add *vivus*). Item edpr *illis autem eum custod. et signantib. monum. die tertia resurr. vivus* .. Amb^a *et milites custodientes monumentum, et die tertio resurr. a mortuis a monumento*. | *In* (Hal om) *tantum autem* (Chas add *adversus eum*) .. Amb^b *Iterum autem* | *iniquitas* (ita D^b Amb edpr; D^o Heg Marc Chas *nequitia*; Gue Amb^b *invidia*) *Iudaeor.* (edpr Hal Amb^b *eorum*, Amb^a *cordis eorum*) .. graeco est ἡ τῶν Ἰουδ. πονηρία | *pecunias* cum D^b, item ἀργύρια text^{gr} .. D^o Amb^{ab} etc *pecuniam* | *milit. meis* (Amb *nostris*, text^{gr} om) *dicentes* cum D^b Amb text^{gr} .. Gue Amb^b Marc *eis dicentes* .. D^o Heg *custodibus et dicerent*. Edpr *ut data pecunia militibus suaserunt dicentes* | *corp. ips.* (Amb^b *eius*) *rapuerunt* (ἔκλεψαν) cum Gue Amb^b Heg Marc Chas text^{gr} (sed cd¹ add ἐλθόντες διὰ τῆς νυκτός, vide post) .. D^b edpr *corp. eius per noctem furati sunt*; item Amb^a *nobis dormientibus nocte furati sunt eum*, sed praeterea add *et signatum monumentum* (altera manu additum est non) *invenerunt sicut fuerat. O quanta falsitas Iudaeorum. Unde resurrexit, quia ostium clausum monumenti dimiserunt signatum et lapidem magnum superpositum*. Six haec et praecedentia sic habet: *Crucifixerunt igitur illum, et sepulcro quo conditus erat custodes adhibuerunt, inter quos etiam ex meis militibus nonnulli erant, qui tertio die*

pissent pecunias, quod factum fuerat tacere non potuerunt: nam et illum resurrexisse testati sunt se vidisse et se a Iudaeis pecuniam accepisse.

Haec ideo ingessi ne quis aliter mentiatur, et existimes credendum mendaciis Iudaeorum.

ipsum a mortuis resurgentem viderunt. Nequitia autem Iudaeorum magis hoc facto exarsit, numeraruntque magnam pecuniarum vim ipsis militibus, quatenus discipulos ipsius noctu corpus rapuisse praedicarent. | Sed cum cum Gue Ambb Heg, item textgr . . D^bc Amb^a Hal Milites autem mei (D^c Amb om) cum; item Marc Et custodes cum | pecunias cum D^b Amb Hal . . reliqui pecuniam | quod (Gue Marc quid) fa. fuerat (Gue Marc fuerit) tac. non pot. cum Amb^b Gue Marc Heg . . Deb Amb^a Hal edpr tacere veritatem non pot. (Hal no. po. verit. eius) quod factum fuerat (D^b Hal est; edpr om qu. fa. fu.) | nam et illum (Amb^b illi) resurr. (Marc Heg surr., Amb^b om) -- et se (Gue om) -- accepisse cum Gue Amb^b Marc Heg textgr . . D^bc Hal Amb^a sed (Amb et, D^c et cum) de sepulcro resurr. (D^c surr., Hal eum surr.) testificati (Hal testati) sunt, et a Iud. se (D^b om, Amb^a om a Iud. se) pecuniam (D^b -ias) acc. dixerunt (Amb praeterea add et omne miraculum quod eis ostensum coram hominibus annuntiaverunt) . . edpr om. Six post praedicarent sic: Acceperunt hi quidem pecunias, nihilominus tamen publice ubique professi sunt atque testantur se visiones angelorum vidisse ac Iesum illum a mortuis vere resurrexisse.

Haec ideo ingessi cum Gue Amb^b Heg Marc . . D^bc Amb edpr Ideo suggero (edpr suggeres) regi (Amb pietatis vestrae). Graece ταῦτα διὰ τοῦτο ἀνήγαγον (cd¹ add σοι, odd² τῷ κράτει σου) | existimes (Hal aestimes; D^b aestimans) cum Gue Hal D^b, textgr ὑπολάβης . . reliqui aestimet vel existimet (Amb^b extimet) | credendum cum Gue Amb^b edpr Heg etc . . D^b credere | mend. Iudaeorum: ita Gue Amb^b Marc Heg; item textgr . . D^bc Amb^a Hal edpr add Direxi (edpr dirigendo; Amb^a add autem) potestati (Amb^a potentiae) vestrae (D^c tuae) omnia (Amb^a haec omnia) quae gesta sunt de Iesu (Amb^a om de Ie.) in praetorio meo (Hal add valete; Amb^a add de Iesu rege Iudaeorum quem crucifixerunt Iudaei, et omnia in nostris codicibus praenotavimus; quoniam ipsius est regnum et potestas in secula seculorum, Amen.) . . Six postrema sic habet: Haec autem ideo scripsi ne quis nugis ac mendaciis Iudaeorum, si de re gesta aliter loquantur, fidem adhibeat. Vale.

EVANGELII NICODEMI PARS ALTERA

SIVE

DESCENSUS CHRISTI AD INFEROS.

LATINE B.

CAPUT I. (XVII.)

¹ Tunc rabbi Addas et rabbi Finees et rabbi Egias, viri tres qui venerant de Galilaea testificantes vidisse se Iesum assumptum in coelum, surrexerunt in medio multitudinis principum Iudaeorum et dixerunt coram sacerdotibus et Levitis convocatis ad concilium domini Venientibus nobis de Galilaea in Iordanem obviam facti sunt maxima multitudo hominum abbatorum qui olim fuerant defuncti. Inter quos Karinum et Leucium vidimus simul cum eis adesse: et appropinquantes ad nos osculantesque ad invicem, quia cari nostri fuerunt amici, interrogavimus eos Dicite nobis, amici et fratres, quae est haec anima et caro? et qui sunt isti cum quibus

I. Ad hoc caput cf. text. lat. A I et XI.

I, 1. Tunc (A add *responderunt*) -- Addas (C *Adam*) -- Egias (ABC *Egia*) viri tres (haec AB om) -- testificantes (A qui *testificati sunt*; B add *ad omnem multitudinem*) vidisse se (A *quod viderant*, B plane om) -- surrex. -- princ. Iud. (AB om *surr.* usque *Iud.*) et (B om) dix. (AB add *ad omnem coetum Iudaeorum*) coram -- Lev. (A om *coram usque Lev.*) | convocatis etc cum C .. AB Nos enim (B om) *vocati a vobis* (A om) *ad concil. et venientes nos* (A om *et ve. no.*) a Gal. in Io. obv. fa. sunt (B *obvia facta est*) nobis | hominum (A om) abbatorum (C om) | Karinum (B *Car.*) et Leuc. (B *Lent.*) -- adesse cum BC .. A *erant Carinus et Lentius*, quos vidimus cum eis *adscendisse* | et *approp.* -- *interrog. eos cum AB .. C qui appropinquantes ad nos et amplexantes ad inv., cognovimus manifeste. Quos interrogavimus* | *Dicite nobis .. C om* | *quae est* (A *sunt*) *haec anima* (A *hae*

pergitis? et quomodo corporaliter manetis qui olim defuncti fuistis?

² Qui respondententes dixerunt Resurreximus cum Christo ab inferis, et ipse resuscitavit nos a mortuis. Et ex hoc sciatis quod destructae sunt portae mortis et tenebrarum, et animae sanctorum inde sunt exemptae et in coelum conscenderunt cum Christo domino. Nam et nobis ab ipso domino praeceptum est ut tempore praefinito perambulemus ripas Iordanis et montes; tamen non omnibus apparentes neque cum omnibus loquentes nisi quibus ei placuerit. Et modo neque loqui neque apparere vobis potuissemus nisi a spiritu sancto nobis permissum fuisset.

³ Audientes autem haec omnis multitudo quae aderat in concilio, timore perterriti ac tremore mirabantur si haec veraciter facta fuissent quae isti Galilaei testificantur. Tunc Caiphas et Annas dixerunt concilio Modo apparere habet per omnia quae isti testificati sunt, prius et posterius: si hoc verum fuerit compertum, quod Karinus et Leucius vivi permanent in corpore, et si nos eos oculis nostris contemplari poterimus, tunc per omnia verum est quod isti testificantur:

---

animae) et caro (quid A habeat non satis assequor) -- *defuncti fuistis* .. C *quid est quod nos videmus vos corporaliter, scientes vos esse defunctos*

2. Qui (C *Et ipsi*) -- *Resurreximus* (C *Nos res.*) -- *et ipse* (C *qui*) *res.* nos (C om) -- *Et ex hoc* (A *quia hoc*; C *haec om*) *sciatis* (C *add fratres*) -- *et tenebrarum* (C *-brae*) | *et animae* -- *cum Chr. domino* .. C *per Iesum Christum dominum, qui expoliavit infernum et eius principem religavit.* | *Nam et* (B om) *nobis* -- *praec. est* .. C *ipse nobis praecipit* .. praeterea AB *add qui nos a sepulcris resuscitare dignatus est | praefinito* .. B *parvo* | *et montes* .. ABC *et* (B *non*) *montium* (C *montibus*) | A *tamen non omnib. apparentibus est licitum cum hominibus loqui nisi cui (?) ei pl.* | B *nisi a sa. sp. permissi essemus*

3. *Audientes* (B *-iens*) *aut.* (B om) -- *aderat* (B *erat*) *cum* CB .. A *Tunc audientes haec omnia qui erant* | B *mirabatur* | *veraciter facta* *cum* BC .. A *facta vera* | C *testantur* | *Tunc* (AC *Nam*) *Ca. et Annas* (AB *-na*; C *Anna et Ca.* *Infra* in cdd. modo est *Annas*, modo *Anna.*) *dix. concilio* (A om; C *ad omne concilium*) -- *habet per omn.* (ita AC; B *habent omnia*) -- *testif. sunt* (B *testificantur*) *pr. et post.* (A *primitus et postea*, C om): *si* (C *et si*) -- *Karinus* (B *-num*; cdd. h. l. *Ca.*) *et Leucius* (B *-ium*; AB *Lent.*) *vivi perm.* (B *vivos invenissent*) *in* (C om) *corp., et si* (AC om) *nos* (A om) *eos oc. no.* (C om *oc. no.*; A *oculi nostri*) *co. poterimus* (A *potuerint*) | *tunc per omnia verum est quod* (B *vera sunt quae*) --

invenientes vero, illi nos certos de omnibus facient. Sin autem minime, sciatis quia omnia mentita sunt.

⁴ Tunc subito orto consilio placuit eis eligere viros idoneos deum timentes, et qui noverant quando illi defuncti sunt et sepulturam ubi sepulti sunt, ut diligenter inquirerent et viderent si ita est sicut audierant. Perrexerunt itaque ibidem viri numero quindecim, qui per omnia in dormitione eorum aderant et pedibus suis steterant ubi sepulti sunt et monumenta eorum perspicuerant. Qui venientes invenerunt monumenta eorum aperta et alia quam plurima, et nec signum ex ossibus aut ex pulvere eorum invenerunt. Et sub omni festinatione revertentes retulerunt quae viderant.

⁵ Tunc moerore nimio conturbata est omnis synagoga eorum, et dixerunt ad invicem Quid faciemus? Annas et Caiphas dixerunt Dirigamus ubi audivimus eos esse, mittamusque ad eos viros de nobilioribus, rogantes eos et deprecantes: forsitan dignabuntur venire ad nos. Tunc direxerunt ad eos Nicodemum et Ioseph et tres viros rabbites Galilaeos qui eos viderant, rogantes ut dignarentur venire ad eos. Qui pergentes ambulaverunt circa omnem regionem Iordanis et montium, et non invenientes eos revertebantur.

---

invenientes vero (A et de eis inveniendis) -- minime (B om) -- omnia (B om) mentita (B nobis mentitis) sunt . . C corrupte sic: et ipsi narrent nobis haec; certe non est hoc sanae mentis quia non deberet credere. Alioquin credemus quia quae usque nunc dicta sunt, esse irrita et vana.

4. Tunc sub. orto (B accito) consilio (sic) -- timentes cum AB . . C Elegerunt itaque viros iustos de. tim. | quando illi de. s. cum AB . . C Carinum et Leutium esse defunctos | et sepultur. (C sepulcra eorum) ubi se. s. (C fuerunt positi) ut diligenter cum AC . . B ut diligenter sepultur. eorum | Perrex. itaque ibid. (C add in sepulcris eorum) -- dormitione (C morte) eor. aderant (C intererant) et pedibus -- perspicuerant (pro his breviter C et viderant quomodo fuerunt sepulti) -- quam plurima cum AC . . paullo brevior est B | C Revertentes autem cum festinatione

5. eorum . . B Iudaeorum | C om Ann. et Ca. dix. | Dirig. (C add ad eos) ubi -- de nobilioribus (A nobilissimos) cum GA . . B Dirig. viros nobiles, ut audivim. eos esse | forsitan dignab. cum BC . . A ut forsitan dignarentur | direxerunt . . B duzer. | Nic. et Ios. cum B . . C add patres et sacerdotes, A sacerdotes et Levitas | rabbites cum AC . . B -tas | rog. (B om) ut dign. ven. ad eos cum AB . . C om | A perambulav. omnem circa regionem

⁶ Et ecce subito ex monte Amalech apparuit descendendum plurima multitudo, quasi duodecim milia virorum, qui cum domino surrexerunt. Qui recognoscentes ibidem plurimos non potuerunt eis quicquam loqui prae pavore et visione angelica, steteruntque procul intuentes et audientes eos, quomodo gradiebantur psallentes atque dicentes Resurrexit dominus a mortuis sicut dixerat: exultemus et laetemur omnes, quoniam ipse regnat in aeternum. Tunc admirantes qui missi fuerant prae pavore ceciderunt in terram, et receperunt responsum ab ipsis ut Karinum et Leucium in domos suas perquirent.

⁷ Qui exsurgentes perrexerunt ad domos eorum, et invenerunt eos orationi vacare. Et intrantes ad eos proni corruerunt in terram salutantes eos, et erecti dixerunt Amici dei, omnis multitudo Iudaeorum nos direxerunt ad vos, audientes quod surrexistis a mortuis, rogantes et obsecrantes vos ut veniatis ad eos, ut sciamus omnes magnalia dei quae facta sunt circa nos temporibus nostris. Qui statim nutu dei consurgentes venerunt cum ipsis, et intraverunt synagogam eorum. Tunc multitudo Iudaeorum cum sacerdotibus libros legis posuerunt in manibus eorum, adiuraveruntque eos per deum Heloi et deum Adonai et per legem et prophetas dicentes Dicite nobis quomodo surrexistis a mortuis, et quae sunt haec mirabilia quae facta sunt temporibus nostris, qualia

6. *Amalech* cum A .. B *Males*, C *Maleth*. Cf. supra *Evang. Nicod. P. I.* graece A XIV, 1. pag. 242., item latine pag. 350. Ibi A *Mandre*, alii vocant cum *Amalech*, B *Mandre sive Malech* | A *Qui et recogn.* | *pavore* .. A *timore* | *intuentes* .. A *add et videntes* | AC *om eos* | B *sicut dixit* | C *om admirantes* | *et recep. resp. ab ips. cum B*; item A *hoc ab eis resp. accipientes* .. C *nam moniti sunt ab angelo domini qui elevavit eos a terra* | *ut -- perquir.* cum BC .. A *Cariniam et Leucium in domos suas exquirent*

7. *vacare* cum BC .. A *vacantes* | C *resalutantes* | *Amici dei* cum C .. AB *om* | A *audientes vos a mortuis suscitatos* | C *ut dignemini venire* | *ut sol. omn.* (B *om omn.*) cum AB .. C *ut per vos edoceantur* | *temp. nostr.* cum AB .. C *his diebus* | *nutu dei* .. B *om*, C *add edocti* | *venerunt* (A *add ad eos*) -- *intraver.* (A *intrantes*) -- *tunc* (A *tulit omnis*) *multitudo* -- *libros legis* (A *libr. et legem et*) *posuerunt* -- *Heloi* (ita C; A *Eloy*, B *Oloy*) -- *Adonai* (ita C; B *Adonay*, A *Adenay*) -- *audivimus* (B *om*) *aliqua facta* (B *add sunt*) .. C *venerunt in*

nunquam audivimus aliquando facta: quia iam prae pavore obstupuerunt omnia ossa nostra et aruerunt, et terra commovet se sub pedibus nostris: adiunximus enim omnia pectora nostra ut effunderemus sanguinem iustum et sanctum.

⁸ Tunc Karinus et Leucius annuerunt eis manibus ut darent eis tomum chartae et atramentum. Hoc autem fecerunt quia non permisit eos spiritus sanctus loqui cum illis. Qui dantes eis singulas chartas sequestraverunt seorsum unum ab alio in singulis cellulis. At illi digitis suis signaculum crucis Christi facientes, in singulis coeperunt scribere tomis: et postquam compleverunt, quasi ex uno ore a singulis cellulis exclamaverunt Amen. Exsurgentes vero Karinus dedit chartam suam Annae et Leucius Caiphac, et salutantes invicem exierunt et reversi sunt ad sepulcra sua.

⁹ Tunc Annas et Caiphac aperientes tomum chartae coeperunt singuli secreto legere. Sed omnis populus graviter accipiens, ita ab omnibus proclamatum est Palam haec scripta nobis perlegite; et postquam perlecta fuerint, nos ea con-

synagogam cum ipsis. Cum ergo vidissent eos principes sacerdotum, nimium conturbati [sunt], et tremor apprehendit eos. Demum Anna et Caiphac acceperunt libros legis dei et pos. in manib. eor. et adiur. eos dicentes Per deum Heloi et de. Ad., per leg. et proph. coniuramus [vos] ut dicatis nobis quomodo resurr. a mo. et haec mirabilia qu. fa. sunt his diebus, qualia nunquam visa sunt a constitutione mundi. | quia iam prae . . C et nos (corrigere nobis) prae | commov. se cum A . . B commota est, C movetur | adiunz. enim -- ut effund. cum A . . B quia effudimus . . C et creditur (sic) accidisse haec quoniam effudimus | iust. et sa. cum AB . . C innocentem et iust.

8. Karinus et Leucius: ut supra | A innuerunt | tomum chartae cum AC . . B chartas | Qui -- sing. (B om) -- sequestr. se. unum (B separati sunt unus) -- cellulis cum AB . . C Postquam autem dederunt eis chartas et atramentum, dividerunt eos in sing. cell. | At illi -- in sing. coop. scr. tom. (B om in sing. tom.) -- Amen cum AB . . C Qui antequam incepissent scribere, levaverunt ambo manus dextras et fecerunt signaculum crucis, et tunc coeperunt scr. in sing. tomis. Finitis vero scripturis clamaverunt a sing. cellul. Amen | Karinus (de his nominib. vide supra) -- Caiphac cum B . . AC Kar. et Leuc. dederunt scripturam (C porrezer. chartas suas) Annae et (A om Ann. et) Caiphac | et (C ipsi vero) salut. invic. (C resolut. Iudaeos) | exier. et (B haec om) rev. sunt (B redierunt) ad sepulcra (A sepulturam) sua (A suam) . . C recesser. de synagoga

9. Tunc -- tom. chart. (B chartas) coop. singuli (B om) -- omnis pop. gr. accipiens (A omnes populi gr. accipientes) -- proclam. (A concl.) -- haec scripta (B hanc scripturam) -- fuerint (B -rit), nos ea (B eas) -- vertal. obeaec. (B ob-

servabimus, ne forte veritas dei haec ab immundis et fallacibus vertatur obcaecatione in falsitatem. Dehinc tremore confecti Annas et Caiphas tradiderunt tomum chartae rabbi Addae et rabbi Finees et rabbi Egiae, qui venerant a Galilaea et annuntiaverant Iesum assumptum in coelum: illis credidit omnis multitudo Iudaeorum ut hanc scripturam legerent. Et legerunt chartam continentem haec.

CAPUT II. (XVIII.)

¹ Ego Karinus. Domine Iesu Christe, filii dei vivi, per-mitte me loqui mirabilia tua quae apud inferos gessisti. Cum igitur essemus in tenebris et umbra mortis detenti apud inferos, subito illuxit nobis lux magna, et contremuit infernus et portae mortis. Et audita est vox filii patris altissimi tanquam vox tonitruum magni, fortiterque proclamans sic intulit Portas principes vestras retollite, portas aeternales sustollite: rex gloriae Christus dominus intraturus adveniet.

² Tunc Satanas dux mortis advenit, fugiens territus, dicens ministris suis et inferis Ministri mei et omnes inferi, concurrite, portas vestras claudite, vectes ferreos supponite, et pugnate fortiter et resistite, ne tenentes captivemur a vin-

---

caecetur [ita videtur] et vertatur) -- Dehinc (B De haec) -- tom. cha, (B chartae) -- Addae (A Addas) -- et rabb. Egiae -- assumptum in coelum (A om et rabbi Egiae usque in coelum) cum AB .. C (prioribus omnibus omissis) Annas vero et Caiphas tradiderunt scriptionem Carini rabbi Adam et rabbi Finees, illis qui venerant de Gal. et annunc. vidisse [se] Iesum assumptum | illis cred. -- Iud. (B om Iud.) .. C om | ut hanc -- haec cum B .. A ut ha. scr. perlegerent. Tunc inventum est ibidem scriptum .. C ut legerent coram populo scriptum quod manus sua Carinus perscripserat: quod per omnia sic continebat.

II, 1. Cf. A II, 1. V, 1. Ego Karinus cum A .. B om, sed postea habet permittite mihi Carino .. C om, sed vide ad finem cap. I. | *fil. dei vivi cum BC .. A om | gessisti .. C gessit potentia tua | C lux magna mirabilis | tonitruum cum BC .. A tonitru (omisso magni). Item infra omnes tres tonitruum. | fort. procl. sic intulit (A alt) cum BA .. C sic fort. proclamantis | Portas (A Tollite port.) pr. ve. retollite (B attoll.), portas (ABC -tae) aet. sustoll. (C add quia)*

2. Cf. A V, 1. Tunc (B Et tunc) Satanas (C Satan) .. C add cum audisset | C om fugiens | ministri (B -steris) suis et inferis (AC om et inf.) | Min. mei et om. inf. (B om et o. inf.) .. C O inferi | C recludite | ne tenentes (C de-
Evang. apocr. ed. Tischendorf.

culis. Tunc impia officia eius omnia conturbata sunt et coeperunt portas mortis cum omni diligentia claudere, serasque et vectes ferreos paulatim iungere, omniaque ornamenta sua strictis manibus tenere et proclamare ululatus dirae vocis ac teterrimae.

CAPUT III. (XIX.)

¹ Tunc Satan dixit ad infernum Praepara te ad recipiendum quem tibi deduxero. Dehinc infernus Satanae ita perintulit Vox ista non fuit nisi a clamore filii patris altissimi, quia ita terra et omnia inferi loca sub ipsa contremuit: unde puto me et omnia vincula mea iam aperta patescere. Sed adiuro te, Satana, caput malorum omnium, per tuas measque virtutes, ne perducas eum ad me, ne dum velimus eum capere captivemur ab eo. Nam si ad vocem eius tantum omnis virtus mea ita destructa est, quid putas eum facturum dum praesentia eius advenerit?

² Cui Satan dux mortis ita respondit Quid clamitas? noli timere, antique amice nequissime: quia ego populum Iudaeorum concitavi adversus eum, alapis eum feriri praecipi et traditionem per eius discipulum in eum peregi; et est homo multum timens mortem, qui ex timore dixit Tristis est anima mea usque ad mortem; et ad hanc illum perduxi, quia modo levatus in cruce pependit.

tenti) captivemur (A catinemur) a (C in) vinc. | B om eius omnia | ornamenta cum A .. C armamenta .. B om | tenere .. AC perlegere | proclamare .. A promere | C ululatum

III, 1. Cf. A IV, 3. Satan cum BC .. A Satanas dux mortis | tibi dedux. cum BC .. A dixerō tibi | perintulit cum G, A pertulit .. B respondit | omnia inferi loca (C om loca) .. A omnis via infernus | C Adiuro igitur te, frater Satan | cap. mal. omn. cum BC .. A qui es omnium malor. intemptor | virtutes cum BC .. A penas | ne (B et, C quia) dum velimus (B volumus, A vellemus) -- ab eo (C ipso) | Nam si -- ita (C om) destr. est cum AC .. B Nam si omnis mea virt. iam defuncta est | eum (ita A; B me) facturum .. C facturus est | dum .. B cum | praesentia .. C potentia

2. Cf. A IV, 2. Satan -- respondit cum AC .. B Satan dixit | Quid -- nequissime: quia cum C .. AB om | et est homo -- dixit cum G, item A et ho. est mort. tim. et dicens .. B et hic timens mort. dixit | B et ideo usque ad hoc illum perduxi et iam modo etc.

³ Tunc infernus ait ad eum Si ipse est qui Lazarum de sinu meo iam quatruiduanum solo verbo imperii sui velut aquilam avolare fecit, iste non homo est in humanitate sed deus est in maiestate. Rogo te ne perducas eum ad me. Cui Satan ait Praepara te tamen, ne timeas: quia iam in cruce pendet, non possum aliud agere. Tunc infernus Satanae ita perintulit Si ergo aliud agere non potes, ecce appropinquat tua perditio. Ego denique deiectus et sine honore manebo; tu tamen cruciatus sub meo eris dominio.

CAPUT IV. (XX.)

¹ Audiebant autem sancti dei contentionem Satanae et inferni; ipsi tamen adhuc intra se minime se recognoscentes nihilominus erant in cognitione. Sed sanctus pater noster Adam ita Satanae respondit per omnia Dux mortis, quid formidas et trepidas? Dominus ecce venit qui omnia figmenta tua nunc destruet, et tu captus ab eo religatusque eris per secula.

² Tunc omnes sancti audientes vocem patris nostri Adae, quam constanter Satanae respondit per omnia, in gaudio confortati sunt: concurrentesque omnes ad patrem Adam ibidem sunt conglobati. Tunc pater noster Adam intuens omnem illam multitudinem diligentius mirabatur si omnes ex eo procreati essent in seculum. Et circumplectens circumquaque secum adstantes, amarissimas profundens lacrimas, filio suo Seth intulit dicens Enarra, fili Seth, sanctis patriarchis et

3. Cf. A IV, 3. *infernus* .. C *inferus*. Item alibi. | *Si ipse est* -- non (cdd om) *homo est* -- *maiestate*: ita A; paucis differunt BC. | *pendet* cum B .. AC *pendens* | *perintulit* cum C, A *peritult* .. B *dixit* | A *proiectus* | *tu tamen* (C *semper*) -- *dominio* cum BC .. A *tuque sub meo dominaberis cruciatus*.

IV, 1. C *contentiones* | *minime se*: cdd. om *se* | *in cognitione*: cdd. omnes tres habere videntur *incogniti*. | *Sed* .. C *Tandem* | *venit* .. B *adveniet* | *nunc* .. A om | B om *et tu captus*, item *que*

2. Cf. A III. *quam const.* -- *per omnia* cum BC .. A *const. Satanae respondentis* | *concurrentesque* -- *conglobati* (C add *prope eum*) cum B, item C .. A *concurrentesque ad eum congratulati sunt ei* | *in seculum* cum AC .. B *in seculo* | *circumplectens* (C *ampl.*) .. B *conspiciens*

prophetia quod dixit tibi custos paradisi, quando direxi te adducere mihi de ipso oleo misericordiae, ut perungeres corpus meum cum essem infirmus.

³ Tunc ille respondit Ego, cum me dirigeres ante portas paradisi, oravi et deprecatus sum dominum cum lacrimis, et vocavi custodem paradisi ut mihi exinde daret. Tunc egressus Michael archangelus dixit mihi Seth, ut quid tamen deploras? Scito praenoscens quia pater tuus Adam de hoc oleo misericordiae non accipiet modo sed post multas generationes seculi. Veniet enim amantissimus dei filius de coelis in mundum, et baptizabitur a Iohanne in Iordane flumine: et tunc recipiet pater tuus Adam de hoc deo misericordiae et omnes credentes in eum; et eorum qui crediderunt in eum, regnum illorum permanebit in secula.

CAPUT V. (XXI.)

¹ Tunc audientes haec omnes sancti iterum exultaverunt in gaudio. Ex quibus unus de circumstantibus, Isaias nomine, fortiter proclamans intonuit Pater Adam et omnes circumstantes, audite meas sententias. In terris cum essem, et docente me spiritu sancto, in prophetia de hoc cecini lumine quia populus qui sedebat in tenebris vidit lumen magnum, habitantibus in regione umbrae mortis lux orta est eis. Ad

---

custos paradisi . . C add *et Michael archangelus* | *adducere* . . C *ut mitteretur*

3. Cf. A III. *Ego* -- *et depr. sum* (B haec om) -- *daret* cum AB . . C *Ego Seth, cum me dirigeret pater meus Adam ante po. parad., oravi et depr. sum deum cum* -- *cust. parad. et petii ab eo de ipso oleo misericordiae* | *Scito pr. quia* etc cum AC . . B *Cito praenosceset pater tuus Adam quod de hoc* | *modo sed* cum AB . . C *modo nisi* | *amantissimus* cum C . . AB *allissimus* | A om *flumine* | B *accipiet* | *et eorum* (A illi, B om) *qui credid.* (A *credent*) *in eum, regn. illor.* (AB *eorum*) etc

V, 1. Cf. A II, 1. *Tunc* -- *in gaudio* cum C . . AB om | *Ex quibus* cum AC . . B *Et* | C om *Isaias nom.* (A *praenom.*) | *fort. proclam.* (C *clam.*) *int.* (C *ita int.*) cum BC . . A *dixit* | *meas sententias* (B *-am -iam*) . . C *me* | *essem* (C add *in corpore*) *et* . . B om *et* | B om *in prophetia* | *quia* (B om) *populus* -- *lumen magn.* (C *lucem magnam*), *habitantib.* (B *ambulantib.*) -- *est eis* cum BC . . A *quia pop. qui ambulabat in ten. lux orta est eis*, tum pergit his quae eadem C addit *et in regione mortis habitantium* (sic uterque) *vident* (C *viderunt*)

cuius vocem pater Adam et omnes conversi interrogabant eum Tu quis es? quia vera sunt quae loqueris. At ille subiungens ait Isaias ego sum nomine.

² Tunc apparuit alius iuxta eum quasi eremicola. Quem interrogantes dixerunt Tu quis es, qui talia gestas in corpore? At ille constanter respondit Ego sum Iohannes baptista, vox et propheta altissimi. Ego praevi ante faciem domini eiusdem ut deserta et aspera in vias planas peragerem. Ego agnum domini et dei filium Ierosolymitis digito meo ostendi et clarificavi. Ego baptizavi eum in Iordane flumine. Ego vocem patris de coelo super eum intonantem audivi et proclamantem Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit. Ego ab eo responsum accepi quia ipse descensus esset ad inferos.

Tunc pater Adam audiens ista clamavit voce magna Alleluia conclamitans, quod interpretatur Dominus venit per omnia.

CAPUT VI. (XXII.)

¹ Deinde alius ibi adstans quasi quodam imperatoris signaculo praeminens, David nomine, ita proclamans aiebat Ego in terris cum essem, de dei misericordia et eius visitatione populo revelabam, prophetizans futura gaudia, dicens per omnia secula Confiteantur domino misericordiae eius, et

gloriam dei perlucidam | conversi .. C gavisti | quia (C om) vera sunt (C add ista) quae cum AC .. B qui

2. Cf. A II, 3. *A quidam alius, omissis iuxta eum | A om baptista | B ante fac. eiusd. dom. in deserto aspera vias planas peragere | agn. domini cum AC .. B agn. dei | AB Ierosolymis | et clarificavi cum A .. B om .. C dicens Ecce agnus dei, ecce qui tollis peccata mundi. Tu a me venis baptizari, et ego a te debeo baptizari. Tum idem pergit Et dum baptizarem eum in Iordane, audivi vocem de coelo super eum intonantem Hic est etc. | B complacui*

Tunc pater Adam etc .. C sic: Tunc pa. Ad. cum aliis interrogaverunt eum Tu quis es; qui talia egisti in corpore? At ille Iohannes baptista sum. Cumque audisset pater noster Adam, voce magna clamavit Alleluia, quod interpretatur Deus venit.

VI, 1. Cf. A V, 2. *Deinde cum B .. AC Denique | B procedens imperatoris signaculo | de dei mis. et eius vis. (B om et ei. vis.) populo .. C haec om | C prophetans | B om futura gaudia, item per omnia sec.*

mirabilia eius filiis hominum, quia contrivit portas aereas et vectes ferreos confregit. Tunc sancti patriarchae et prophetae coeperunt inter se invicem recognoscere et de prophetiis suis singuli singula dicere. Tunc sanctus Ieremias suas prophetias examinans aiebat patriarchis et prophetis quia cum essem in terris prophetavi de dei filio, quod in terris visus est et cum hominibus conversatus est.

² Tunc omnes sancti exultantes in lumine domini et in aspectu patris Adae et in responsione omnium patriarcharum et prophetarum proclamaverunt dicentes Alleluia, benedictus qui venit in nomine domini: ita ut exclamatione eorum expavesceret Satanas et quaereret aditum fugiendi. Et non poterat, quia infernus et satellites eius tenebant eum in infernum constrictum et munitum per omnia; dicebantque ad eum Quid trepidas? Nos nullatenus te hinc exire permittimus. Sed ista suscipe, sicut dignus es, ab illo quem expugnabas quotidie; sin autem minime, scias quia religatus ab eo meae suberis custodiae.

CAPUT VII. (XXIII.)

¹ Et iterum facta est vox filii patris altissimi quasi vox tonitruum magni dicens Tollite portas principes vestras, et elevamini portae aeternales, et introibit rex gloriae. Tunc Sa-

confregit: solus C add Interrogatus autem a sanctis patribus quis esset, respondit David sum nomine. | coeperunt -- de prophetiis suis (A -tia sua) sing. singula (A om) dic. Tunc sa. Ier. cum AB .. C coeper. intra se de prophetiis suis singuli recognoscere, inter quos Ier. | examinans etc cum AC .. B referebat patribus et prophetis dicens Ego

2. Cf. A VII. lumine .. B nomine | C conspectu, item responsis | in nomine domini cum AB .. C add deus dominus et illuxit nobis: Alleluia in secula seculi: laus honor et gloria, qui adventisti ex alto nos visitans. Alleluia cantantes per omnia | exclamatione .. C ex clamore | Et non (C Nec) -- infernus (A servi) -- in inf. constrictum (A om) et munitum (C iniectum) -- ad eum cum AC .. B Nec -- tenebant eum. Infernus contristatus munitusque [?] per omnia dicebat et | C Quid formidas, Satan, et trepidas? | Sed ista etc cum A .. BC corrupte; C sic: Ista suscipe, si ausus es, quia hucusque expugnabas animas cotidie et affligebas; nunc religatus eris ab eo, sub arcta eris custodia.

VII, 1. Cf. A V, 3. C Et subito audita est | filii patris: AB om filii, C utrumque om | tonitruum magni: ita ABC | dicens cum C .. A om; B inquit post

tanus et infernus clamaverunt dicentes Quis est iste rex gloriae? Responsumque est illis voce dominica Dominus fortis et potens, dominus potens in proelio.

² Post hanc vocem advenit homo cuius visio erat quasi latronis, portans crucem in humero, clamans a foris et dicens Aperite mihi ut intrem. Cui aperiens Satan per modicum introduxit eum interius in hospitio, iterumque clausit post eum ostium. Videruntque eum omnes sancti perlucidum, dixeruntque ei continuo Visio tua latronis est. Indica nobis, quid est quod in dorso tuo baiulas? Qui respondens humiliter dixit Vere latro fui per omnia, et suspenderunt me Iudaei in cruce cum domino meo Iesu Christo filio patris altissimi. Ego denique veni praeconcius: ipse vero post me venit continuo.

³ Tunc sanctus David adversus Satan ira succensus proclamavit fortiter Aperi spurcissime portas tuas, ut intret rex gloriae. Similiter et omnes sancti dei consurgebant adversus Satan et volebant eum comprehendere et inter se dividere Et iterum clamatum est intus Tollite portas principes vestras, et elevamini portae aeternales, et introibit rex gloriae. Interrogaverunt iterum infernus et Satan ad vocem illam perspicuam dicentes Quis est iste rex gloriae? Dictumque est illis a voce illa mirabili Dominus virtutum ipse est rex gloriae.

CAPUT VIII. (XXIV.)

Et ecce subito infernus contremuit, et portae mortis et

Tollite | B om dom. potens

2. Cf. A X. *Post hanc* .. A praem *Tunc*, C *Et* | B *ostius erat similitudo quasi* | C *Aperiens autem ei Satan per mod. introivit, iterumque ei. post eum ost. diligenter. Et cum vidissent Dismam omn. sa. perlucid., dixer. ad eum* | A *Dic nobis* | *latro fui cum AC* .. B *latro fuissem* | et (C *sed*) *suspend.* .. B om et | AC cum (C add *Christo*) *domino filio* (C add *patris*) *altissimi* | *Ego denique* (C *itaq.*) *veni praecone.* (C *concius*) cum AC .. B *Ego eum praeveni concitus*

3. Cf. A V, 3. *spurcissime* cum BC .. A *fortissime* | *inter se* (C add *et illum*) *dividere* .. B *int. se illudere* | *Et iterum* .. C *Intereo* | *intus* cum B .. AC om | *Interrogav.* - - *dicens* (A add *per omnia*) .. C *Responderunt tremebundi Satan et inferus* | *Dom. virtutum* .. B *Dom. noster*

VIII. Cf. graece V, 3. VI, 2; item latine A VII, BC *et seras et vect. ferrei*

serae comminutae et vectes ferrei contracti sunt et ceciderant in terram, et patefacta sunt omnia. Et Satanus remansit in medium, stabatque confusus et deiectus, conligatus compede in pedibus. Et ecce dominus Iesus Christus veniens in claritate excelsi luminis mansuetus, magnus et humilis, catenam suis deportans manibus Satan cum collo ligavit, et iterum a tergo ei religans manus resupinum eum elisit in tartarum, pedemque suum sanctum ei posuit in gutture, dicens Per omnia secula multa mala fecisti, ullo modo non quievisti: hodie te trado igni perpetuo. Vocaŕoque cito inferno ait illi praecipiens Tolle hunc pessimum ac nequissimum, et sub tua habeto custodia usque in diem illum quò tibi praecepero. Qui accepto eodem sub pedibus domini demersus est cum eo in profundum abyssi.

CAPUT IX. (XXV.)

¹ Tunc dominus Iesus salvator omnium, pius et mitissimus, resalutans Adam benigniter aiebat illi Pax tibi Adam cum filiis tuis per immensa seculorum secula, amen. Tunc pater Adam provolutus pedibus domini, sursumque erectus manus eius deosculatus, fortiter lacrimas profudit dicens Ecce manus quae plasmaverunt me, testificans omnibus; et dicebat ad dominum Advenisti rex gloriae, liberans homines tuoque perpetuo aggregans regno. Tunc et mater nostra Eva similiter domini pedibus provoluta ac sursum erecta manus eius

(B - rrae; item A atque etiam contractae) comminuti (B - lae) sunt | remansit in medium etc. . . C stabat in medio confusus | conlig. comp. in ped. cum C; A conlig. compedibus . . B om | excelsi luminis (B lum. excellentissimi), mans. ma. et hum. cum AB . . C excelsus humilis, magnus et mansuetus | Sat. cum collo ligav. cum A . . B Sat. conligavit . . C Satanus eam ligav. cervicibus | C desupinum, et om in tart. | B om per omn. sec. | Vocaŕoque cit. inf. (A Vocaŕusque citius infernus) -- praecip. (A om praecip.) Tolle cum BA . . C Tunc vocari fecit inferum. At ille tremebundus apparuit demissa facie, quia Christum non audebat respicere. Tunc dixit illi Maledicte, damnate, tolle | B in profundo tartari, C in profunda tartara
IX, 1. Cf. A VIII, 1. Tunc dom. (B om T. do.) Ies. (B add vero, C add Christus) salv. omn. (B noster et dominus omnium) pius (C magnus et excelsus, pius) et mit. | homines (A - nem) . . C nos

deosculans et profundens fortiter lacrimas dixit Ecce manus quae me fabricaverunt, testificans omnibus.

² Tunc omnes sancti adorantes eum clamaverunt dicentes Benedictus qui venit in nomine domini: deus dominus illuxit nobis. Amen per omnia secula. Alleluia in seculum seculi: laus honor virtus gloria, quia advenisti ex alto nos visitans. Alleluia cantantes per omnia et congaudentes de gloria concurrebant sub manibus domini. Tunc salvator perscrutans de omnibus momordidit infernum, quantocius partem deiecit in tartarum, partem secum reduxit ad superiores.

CAPUT X. (XXVI)

Tunc omnes sancti dei rogaverunt dominum ut victoriae signum sanctae crucis relinqueret apud inferos, ne praevalerent ministri eius nequissimi aliquem retinere culpatum quem absolverit dominus. Et factum est ita, posuitque dominus crucem suam in medio inferni, quae est signum victoriae et usque in aeternum permanebit.

Deinde exivimus exinde omnes cum domino, relinquentes Satan et infernum in tartarum. Nobisque et aliis multis praeceptum est ut cum corpore resurgeremus, in seculo dantes testimonium resurrectionis domini nostri Iesu Christi et de iis quae gesta sunt apud inferos.

Haec sunt, fratres carissimi, quae vidimus et testificamur adiurati a vobis, illo attestante qui pro nobis mortuus

fabricav. cum AC . . B plasnav.

2. Cf. A l. l. *Benedictus -- dominus (A benedict. dom. et) illuxit -- cantantes (B contemus) -- congaudentes (B -deamus) de glor. (B add quae) concurreb. (B concurril) sub man. domini cum AB . . C Bened. qui venit in nom. dom., dantes laudem Iesu Christo altissimi filio; concurrebantque omnes laetati (sic fere) sub manib. dom. | B salv. noster | de omnibus . . C omnia | momordid. infern. cum B . . A doluit infernus . . C om | quantocius cum A . . BC om | B deduxit*

X. Cf. A VIII, 1. 2. *vict. sign. sa. crucis cum A; C sign. sanctae crucis victoriae . . B sign. victoriae suae | B om culpatum | A absolvit | crucem suam . . B sign. crucis suae | -C sign. victor. usque in aet. per omnia permanens*

Cf. A XI. *omnes . . A add sancti | Sat. et inf. in tart. cum C . . AB Satan in infernum | BC Nobis quoque et | A cum corporib. nostris | C om de iis | A et quae gesta s. ap. inf. referremus*

adiur. a vobis . . B apud vos

est et resurrexit; quia sicut scriptum est, ita gestum est per omnia.

CAPUT XI. (XXVII.)

At ubi charta completa et perfecta est, audientes omnes ceciderunt in facies suas, lacrimantes amare et crudeliter percutientes pectora sua, clamantes et dicentes per omnia Vae nobis: ut quid nobis miseris contingit hoc? Fugit Pilatus, fugit Annas et Caiphas, fugiunt sacerdotes et Levitae, insuper et populus Iudaeorum, plorantes ac dicentes Vae nobis miseris, sanguinem sanctum in terra effudimus.

Tribus itaque diebus et tribus noctibus panem et aquam non gustaverunt ullo modo, neque in synagoga aliquis eorum est reversus. Tertia vero die iterum congregato concilio perfecta est alia charta Leucii: et nec plus nec minus inventum est, quantum ad litteram unam, in quantum scriptum Karini continebat. Tunc conturbata est synagoga, et luxerunt omnes XL diebus et XL noctibus, exspectantes a deo interitum et dei vindictam. Sed ille miserator pius et altissimus non eos perdidit continuo, dans eis locum poenitendi largiter. Sed digni non sunt inventi converti ad dominum.

Haec sunt testimonia Karini et Leucii, fratres carissimi, de Christo dei filio sanctisque suis gestis apud inferos: cui agamus omnes laudem et gloriam per immensa seculorum secula, amen.

XI. Cf. A XI. At ubi -- dic. per omnia cum C. Paulo breviores sunt AB. | Fugit Pilatus etc cum C. . AC Fugit Pil. et (B om) Iudaeor. pop. fugit. Anna et Caiph. pariter ibant (A pariter, antequam) plorando (B -ntes ac) dicentes

iterum congr. concilio perfecta (h. l. A praelecta habet, sed supra locis iis pluribus ubi praeleg. malis quam perleg., lectio non fluctuat) etc. . C resumpto spiritu congregaverunt concilium ut legerent Leucii chartam: in qua continebatur totum illud quod scripserat Carinus, nec plus nec minus una littera sive unum tota. | A exspectando | a deo etc cum C. . A quando veniat eis interitus; B corrupte quando deus ventret in terris | pius et altiss. cum C. . AB et misericors | B om non eos perd. continuo | dans . . B dedit

cui agamus (B agimus) omn. (B om) laudem (A laudes) et (A cui) gloriam (A honor et gloria) per etc

EPISTOLA PONTII PILATI

QUAM SCRIBIT AD ROMANUM IMPERATOREM DE DOMINO NOSTRO
IESU CHRISTO.

Pontius Pilatus Tiberio Caesari imperatori salutem d.

De Iesu Christo, quem tibi plane postremis meis declaraveram, nutu tandem populi acerbum me quasi invito et subtimente supplicium sumptum est. Virum hercle ita pium et severum nulla unquam aetas habuit nec habitura est. Sed mirus exstitit ipsius populi conatus omniumque scribarum principum et seniorum consensus, suis prophetis et more nostro Sibyllis contra monentibus, hunc veritatis legatum crucifigere; signis et supra naturam apparentibus, dum penderet, et orbi universo philosophorum iudicio lapsum minantibus. Vigent illius discipuli, opere et vitae continentia magistrum non mentientes, imo in eius nomine beneficentissimi. Nisi ego seditionem populi prope aestuantis exoriri pertimuissem, fortasse adhuc nobis vir ille viveret: etsi tuae magis

Epistola etc: ita ex Ven.

Pont. (ita Ven Bodl, Flor om) *Pil.* (Bodl add *Iudaeae procurator*) *Tib. Caes. imper.* (ita Ven Bodl, Flor om) *salutem* (Bodl s.) d. (Flor om d., Bodl p.)

subtimente cum Ven Chass .. Flor *subticente*, Bodl *submitente* | *et* (Flor Chass ac) *severum* (Flor *sincerum*) cum Ven Flor Chass .. Bodl *ita severum* | *unquam* cum Ven Flor Chass .. Bodl *ante* | *omniumque* .. Ven om *que* | *principum* et cum Ven Chass, item Bodl *et princ. ac* .. Flor *et* | *et more* cum Ven Flor Chass .. Bodl om *et* | *contra monentib.* (Ven *moventib.*) cum Bodl Ven .. Flor Chass *praemonentib.* | Flor *crucifigere* | *signis et* (Flor *etiam*) cum Ven Flor .. Bodl om *et* | Bodl *minitantibus* | *Vigent* .. Chass *urgent* | *illius* .. Ven *eius* | *beneficentissimi*: Ven *praem ubique unicuique* | Chass om *prope* | *aestuantis* .. Flor *vitiose aestuant*, omisso *exoriri* | *nobis vir ille* (Flor *ille vir*) .. Bodl *vir ille nob.*

dignitatis fide compulsus quam voluntate mea adductus pro viribus non restiterim, sanguinem iustum totius accusationis immunem, verum hominum malignitate inique, in eorum tamen ut scripturae interpretantur exitium, venundari et pati. Vale. V. Kal. Aprilis.

| *tamen* cum Bodl Chass .. Flor *famen* (hinc Fabr *exitium* cum *patis* coniungit).
 .. Ven om | *venund. et patis* cum Bodl .. Flor Ven *patis et venund.* | V. Kal.
 Apr. cum Ven Bodl .. Flor Chass *Quarto-Nonas Aprilis.*

ΑΝΑΦΟΡΑ ΠΙΛΑΤΟΥ

ΗΓΕΜΟΝΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΣΠΟΤΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΕΜ-
ΦΛΕΙΣΑ ΑΥΤΟΥΣΤΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΕΝ ΤΗ ΡΩΜΗ.

Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις σταυρωθέντος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου ἡγεμόνος τῆς Παλαιστίνης καὶ τῆς Φοινίκης ταῦτα ἐν Ἱεροσολύμοις γέγονεν τὰ ὑπομνήματα τὰ κατὰ τοῦ κυρίου πραχθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων. ὁ οὖν Πιλᾶτος μετ' οἰκίας αὐτοῦ ἀναφορᾶς ἐξέπεμψεν αὐτὰ τῷ Καίσαρι ἐν τῇ Ῥώμῃ γράψας οὕτως.

Κρατίστῳ σεβαστῷ θειοτάτῳ καὶ φοβερωτάτῳ Αὐγούστῳ Καίσαρι Πιλᾶτος ὁ τὴν ἀνατολικὴν διέπων ἀρχήν.

* Ita titulam habent CDE .. Α Ἄναφ. Πιλ. τοῦ ἡγ. κα. τ. κυρίου ἡμ. Ἰ. Χρ. π. Τιβερίῳ Καίσ. ἐν Ῥ. .. Β praemissis Actis quae dicantur Pilati sic habet Ὑπομνήματα πραχθέντα (corrigi πραχθ.) περὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησ. Χρ. ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἰουδαίας, ἅπερ αὐτὸς ὁ Πιλᾶτος ἐξέπεμψεν διὰ ἰδίας ἀναφορᾶς Αὐγούστῳ Καίσαρι ἐν τῇ Ῥώμῃ. Sequitur illa temporis nota quam vidimus supra pag. 204 sq. (sub cod. E) Ἐν ἔτει usque γράμμασιν ἰβραϊκοῖς.

Ἐν (E praem. Ἐγένετο) -- ἡγεμόνος (Α τοῦ ἡγ.) -- γέγονεν (Α γεγονᾶσι) τὰ ὑπομν. (CD om) -- ὑπὸ τ. Ἰουδ. cum ACDE .. Β ἐν ταῖς ἡμ. ἐκεῖν. σταυρ. τοῦ Ἰησοῦ, καὶ Ποντίου Πιλ. ἡγεμονεύοντος τῆς τε Παλ. κ. τ. Φοιν. (ista omnia prioribus annexa habet) Ταῦτα (cod. ταύτης) δὲ ἐν Ἱεροσ. γέγονε τὰ ὑπομν. τὰ πραχθέντα κατὰ τοῦ Ἰησοῦ παρὰ τῶν Ἰουδ. | ὁ οὖν (Α δὲ) Πιλ. μετ' οἰκίας (Fabr. edidit μετοικίας „Sed et Pilatus ex provincia sua scripto retulit Romam“ etc. Correxit Thilo μετ' οἰκίας „cum domo sua,“ „cum domesticis suis“) αὐτ. ἀναφορᾶς (Α - φάν) ἐξέπ. αὐτὰ (Α αὐτοῦ, Fabr αὐτῷ) τῷ Καίσ. etc. Β sic: [2] δὲ ἀναφορᾶς ἰδίας ἀπέπεμψεν Αὐγούστῳ Καίσαρι ἐν τ. Ῥ. γρ. οὕτως ὁ Πιλᾶτος.

Κρατίστῳ .. Β om | Α om θειοτάτ. | καὶ (E om) φοβερωτάτῳ .. Β φοβερῷ | Αὐγούστῳ cum CDE .. Β Τιβερίῳ Αὐγούστῳ, Α Τιβερίῳ | ὁ τ. ἀνατ. δι. ἀρχήν (Α ἐπαρχίαν) cum CDEA .. Β ἀνατολῆς τελευνάρχης

¹ Μηνύσει κέκρημαι δι' ἧς φόβω καὶ τρόμῳ συνέχομαι, κράτιστε. Ἐν ταύτῃ γὰρ ἦν περ διέπω ἐπαρχίαν, ἣτις μία τῶν πόλεων καλεῖται Ἱερουσαλήμ, ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων παρέδωκάν μοι ἄνθρωπόν τινα λεγόμενον Ἰησοῦν, πολλὰ ἐγκλήματα ἐπιφερόμενοι κατ' αὐτοῦ, ἅπερ οὐκ ἠδυνήθησάν τῶν λόγων τῇ συστάσει διελέγξαι. Μία δέ τις αὐτοῖς ἀφρσεις ἦν κατ' αὐτοῦ, ὅτι τὸ σάββατον αὐτοῖς ἔλεγεν ὁ Ἰησοῦς μὴ εἶναι σχολὴν ἢ παρατηρεῖσθαι. πολλὰς γὰρ ἰάσεις ἐπετέλεσεν ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, τυφλοὺς ἐποίησεν ἀναβλέπειν, χωλοὺς περιπατεῖν, νεκροὺς ἀνέστησεν, λεπροὺς ἐκαθέρισεν, παραλυτικούς ἴασατο, μὴ δυναμένους τὸ σύνολον μῆτε ὄρμην τοῦ σώματος μῆτε νεύρων στάσειν ἔχειν εἰ μὴ μόνον φωνὴν καὶ ἀρμονίαν, καὶ παρέσχεν αὐτοῖς δύνάμιν τοῦ περιπατεῖν καὶ τρέχειν, ῥήματι μόνῳ τὸ

1. Μηνύσει cum BCE .. D μηνῆσαι, A μηνύειν | δι' ἧς -- συνέχομαι cum CD .. E δι' ἧς φόβος καὶ τρόμος ἔχει με .. A διὰ τῆσδε φόβω κ. τρόμῳ συνεχόμενος .. B τρόμῳ συνεχόμενος (sed in codice scriptum est τρομοσὴν ἐχόμενος) | κράτιστε (A add βασιλεῦ). Sequitur in codd. CD τῇ (D τῆν) τῶν ἐπισταμένων καὶ ῥοπή τούτου τε καιρὸν (D τῶν τότε καιρῶν) δέοντα λαβῶν τὸν γελεῖον (D λῶν) χρόνον δείκνυσιν: quae corruptissima esse apparat. Nec fere aliter in E videtur scriptum esse, unde haec tantum adnotavimus: τῇ τῶν ἐπισταμένων ῥοπή τὸν τότε καιρὸν δέοντα. Ex A Fabricius sic edidit: τῆν τῶν ἐπισταμένων καιρῶν ῥοπήν ἐκ τῶν ἂ ἐπέσσονται λαβῶν τῶν τε λοιπῶν χρονῶν ἐνδείκνυσιν, addita hac interpretatione: quid nuperi temporis impetus tulerit, et iam colligo inde quid deinceps postea sit futurum. Omnino simile quid conciliendam est. Cf. etiam alterum textum, ibique codd. CE. Codex vero B eum locum plane omittit. | Ἐν ταύτῃ γ. ἦν περ (ita AC; D ἦν) -- καλεῖται (ita CD; A κέκληται) -- μοι (A add ἐνα) ἄνδρ. τινα (C τιν. ἄνδρ.) λεγ. Ἰησ. cum CDA .. B Μία τῶν ὑπ' ἐμοῦ διοικουμένων πόλεων κέκληται Ἱερουσαλήμ, ἐν ἣ (cod. ῶ) πᾶν τὸ πλῆθ. τῶν Ἰουδ. κατοικοῦ· οὗτοι παρέδωκάν μοι τινα ἄνδρ., Ἰησοῦν τῷ ὀνόματι | D φερόμενοι, omisso κατ' αὐτοῦ (A ante ἐπιφερ. pon) .. B φέροντες et κατ' αὐτόν | τῶν λόγ. τῇ συστ. (A τ. συστ. τ. λόγ.) cum CA; item B τὴν σύστασιν τ. λόγ. .. D τὸν λόγον τοῖς σύμπται | B οὐκ ἴσχυσαν διελέγξ. | τις (ita CD; B της, A τοις) αὐτοῖς (ita AD, B αὐτης, C om) ἀφρ. ἦν (B corrupte ἐρέσεως. D add αὐτῶν) | αὐτοῖς ἔλεγ. ὁ Ἰησ. (ita AD; C om) μὴ εἶν. (D add ὀρθήν) σχολ. ἢ (A om; Fabr. edidit μὴ ἐν σχολῇ) παρατ. cum ACD .. B οὐ τηρεῖ μηδὲ σχολὴν εἶναι ἀγαθῶν ἔργων | πολλ. γὰρ (ita ACD; B δι) ἴασ. ἐπέτελεσεν (ita ACD; B ἀπετέλει ἀγαθῶν ἔργων) ἐν (ita CD, A om; B om ἐν αὐτῇ) αὐτ. τῇ ἡμέρᾳ (B add τοῦ σαββάτου) | ἐποί. ἀναβλέπ. (D βλέπειν) .. B ἀνέβλεπεν (sed postea περιπατεῖν) | λεπρ. ἐκαθέρισεν (A ἐκαθάρισεν?) cum CDA .. B om | B παραλύτους | μὴ δυν. τὸ σύνολον (ita ACD; B τὸ σῶμα κινήσαι) μ. ὄρμ. τ. σῶμ. μῆτε (B ἢ τῶν) νεύρ. στ. ἔχων (A ἔχοντας) εἰ μὴ μόνον (B μόνην) φωνὴν καὶ (B om φ. κ.) ἀρμονίαν (ita AB; CD -νίας) | παρέσχεν cum CD .. AB παρείχεν | δύν. τοῦ περ. κ. τρέχ. cum ACD .. B τὸ περιπατεῖν | τὸ ἀστ. ἀποστρ. cum B ..

ἀσθενὲς ἀποστρέψας. ἄλλο πάλιν τι δυνατώτερον πρᾶγμα, ὅπερ ἔστιν παρὰ τοῖς παρ' ἡμῖν θεοῖς ξένον· τετραήμερον νεκρὸν ἀνέστησεν, λόγῳ μόνῳ καλέσας αὐτόν, τοῦ τεθνεώτος τὸν ἰχώρα ἔχοντος, καὶ διαφθαρέντος ἐκ τῶν γενομένων σκωλήκων τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τὸ δυσώδες τοῦ κυνὸς ἔχοντος· ὃν ἰδὼν ἐν τῷ τάφῳ κείμενον ἐκέλευσεν τρέχειν, μῆτε ὄλως νεκροῦ τι ἔχοντος, ἀλλ' ὡς ἐκ παστοῦ νυμφίος οὕτως ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ τάφου εὐωδίας πλείστης πεπλησμένος. ² Καὶ ξένους σαφῶς δαιμονιζομένους καὶ τὴν οὐκῆσιν ἐν ἐρημίαις ἔχοντας καὶ σάρκας τρώγοντας τὰς ἰδίας, ὁμοίως τοῖς κτήνεσιν καὶ ἐρπετοῖς συναναστροφομένους, καὶ τούτους κατέστησεν οἰκήτορας πόλεων καὶ διὰ λόγου σώφρονος ἀπέδειξεν, σοφούς τε καὶ δυνατοὺς καὶ ἐνδόξους παρεσκεύασεν γενέσθαι, συνεσθίοντας πᾶσιν τοῖς πολεμίοις τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων τῶν ἐν αὐτοῖς ὄντων ὀλεθρίων, ἃ βυθῶ θαλάσσης κατέρριψεν. ³ Πάλιν δὲ ἄλλος ὑπῆρχεν ξηρὰν ἔχων

ACD τῷ ἀσθενεὶ ἐπιτρέψας | ἄλλο cum D, item B (ἄλλ' ὅτε δὲ τι δυν.) .. AC ἀλλά | B om τοῖς παρ' ἡμ. | B τεταρτάτον ἀναστήσας | λόγῳ -- διαφθαρέντος (cod. -τας) -- κυνὸς (cod. κυνοῦ) ἔχοντος (cod. -τας) cum B .. ACD λόγῳ (A ἐν λόγ.) μόνῳ (A μόνον) καλέσας αὐτοῦ (sed D αὐτόν) τοῦ τεθνεώτος (A τεθνηκότος) τὸ θνομα, καὶ αὐτόν τὸν ἰχώρα διαφθαρέντα (A corrigite καὶ αὐτὸν οὐ ἰχώρ διέφθειρεν) ὑπὸ τῶν σκωλήκων καὶ τὸ δυσώδες τοῦ κυνὸς (CD κοινοῦ) ἔχοντος | ἐν: ita A (nisi est Fabricii additamentum) .. BCD om | ἐκέλευσ. τρέχ. cum ACD .. B τοῦτον λόγῳ ἀνέστησεν καὶ τρέχειν ἐκέλευσεν | B om μῆτε ὄλ. -- ἔχοντος (A -τα, nisi est editoris emendatio) | ἀλλ' ὡς .. B καὶ ὡς | A (teste Fabr.) νυμφῶνος et ἐπῆλθεν | B ἐξεληθόντα | B εὐ. πλ. πεπληρωμένος .. A εὐωδίαν πλείστην κεκτημένος

2. Καὶ ξέν. σαφ. (A καὶ κωφούς pro σαφ.) δαιμ. cum CD, item A .. B καὶ ξένον εἶπεν ἕτερον· τινὰς δαιμονιζ. πονηρῶς (cod. -ρός) | καὶ τὴν (A τοῦς) οὐκῆσ. (B κατοίκ.) | καὶ σάρκας (ita CD) τρώγ. τὰς ἰδίας (C τὴν ἰδίαν) cum CD .. A καὶ σάρκα τρέφοντα (vide post) .. B (om καὶ) σαρκοτρόφους τῶν ἰδίων ὄντας τοὺς κάμνοντας | ὁμοίως τοῖς -- συναναστροφ. (C συνανατροφ.) cum DC .. B καὶ ἐρπετῶν καὶ θηρίων συναναστροφομένους ἐν ταῖς ἴλαις .. A τὴν τ' οὐσίαν (corrigite τὴν ἰδίαν cum prioribus coniungendum) ὁμοίως τοῖς κτ. κ. ἐρπ. συνανατροφ. | καὶ (A praem ἔλεως ὄντας) τούτους -- ἀπέδειξεν (A ἀνέδ., D ὑπέδ. αὐτοῦς) σοφ. τε (haec D om) -- παρεσκ. (A παρεκάλεσεν) γενέσθ. cum CDA .. B καὶ τούτ. διὰ λόγου σώφρονος ἀπέδειξεν, σοφούς τε καὶ συνετοὺς κατέστησεν καὶ ἐποίησεν οἰκήτορας πόλεων, καὶ ἐνδόξους γενέσθ. παρασκεύασεν (sic) | συνεσθ. πᾶσιν τοῖς (A παντάπασιν) πολεμίοις (A -μίους) τ. πν. τῶν (A om) ἀκ. τῶν (C om) -- ἃ (C βια) βυθ. θα. κατ. (A om ἃ β. θ. κ.) cum CA .. B καὶ τὰ πνεύματα ἀκάθαρτα ἐν αὐτοῖς ὀλεθρῶ δεινῶ κατορύξας βυθῶ θαλάσσης κατεπόνησεν

3. Πάλιν δὲ (A om) ἄλλ. ὑπῆρχ. (ita AB; C ὑπῆρχεν) -- χεῖρον (ita BC)

τὴν χεῖραν, οὐ μόνον δὲ τὴν χεῖραν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ ἥμισυ μέρος τοῦ σώματος ἀπολιθωθὲν ὑπῆρχεν τοῦ ἀνθρώπου; μήτε πλάσιν ἀνδρὸς ἢ σώματος ἔχων διαστολήν· κάκεινον λόγῳ ἴασατο καὶ ὑγιῆ ἀπέδειξεν. ⁴ Καὶ γυναῖκα δὲ αἰμορροοῦσαν ἐπὶ πολλοὺς χρόνους, ἀπὸ τῆς ρύσεως τοῦ αἵματος τὰς ἀρμονίας καὶ τὰς φλέβας ἐξαντληθεῖσαν καὶ μήτε τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἐπιφερομένην, νεκρῇ ἀπεικασμένην, ἄφωνον καθ' ἐκάστην οὔσαν, ὡς οἱ ἐκ τῆς ἐνορίας πάντες ἰατροὶ οὐχ εὗρον θεραπεῦσαι· οὔτε γὰρ μία τῆς ζωῆς ἐλπίς αὐτῇ ὑπῆρχεν· καὶ μυστικῶς διερχομένου τοῦ Ἰησοῦ ἰσχύν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐπισκιάσεως αὐτοῦ ὅπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου αὐτοῦ, καὶ εὐθέως αὐτῇ τῇ ὄρα ἀνέπλησεν δύναμις τὰ κενώματα αὐτῆς, ὡς μηδέποτε πάθος πεπονθῦια ἤρξατο δρομαία τρέχειν εἰς τὴν ἑαυτῆς πόλιν Κεφαρναούμ, ὡς πλησαίξειν τὴν πορείαν ἡμερῶν ἕξ.

⁵ Καὶ ταῦτα μὲν, ἃ πρόσφατως κατὰ νοῦν ἔχων ἐμήνυσα, ἅπερ ἐν σαββάτῳ ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἕτερα μεζονα τούτων ἐποίησε σημεῖα, ὡς ὅτι καὶ παρὰ τοὺς θεοὺς οὓς σεβόμεθα μεζονα κατενόησα θαυματουργήματα παρ' αὐτοῦ γεγονότα.

οὐ μόν. δ. τ. χεῖραν cum B .. AC om | ἀλλὰ (A add καὶ) μᾶλλον τὸ ἥμισυ μέρος .. B corrupite ἀλλὰ πάντα ὕμνησιν μέρος | ἔχων (C ἔχειν) διαστ. cum BC .. A ἔχειν ὡς λαν στενήν | ἴασατο κ. ὑγ. ἀπ. cum AC .. B ἰασάμενος παρέστησεν ὑγιῆ

4. Καὶ γυναῖκα δὲ αἰμορροοῦσαν (B -σα) cum BC .. A κ. γυνή δ. αἰμορροοῦσα | ἐπὶ (A om) πολλοὺς χρ. cum CA .. B ἐν πολλοῖς χρόνοις | ἀπὸ τ. ρύσεως (A ρεύσ.) τ. αἱ. τὰς ἀρμονίας (A ἀρτηρίας) -- ἐξαντλ. (A ἀντλήσασα) cum CA .. B ὅστε αὐτῆς (corrige ἀπό) τῆς ρύσεως τ. αἱ. αὐτῆς τῆς (τάς?) ἀρμονίας κ. φλέβας ἐξαντλήσαι | καὶ μήτε (ita CA, B μηδέ) τὸ ἀνθρ. (B ἐπ' ἀνθρώποις) σ. ἐπιφερομένην (A -νη, B -νον) | νεκρῇ (A -κροῖς δὲ) ἀπεικασμένην (A -νη) .. B νεκρῆν ἀποκείμενον .. C om | ἄφ. -- οὔσαν cum C .. A ἄφωνός τε οὔσα .. B om | ὡς οἱ -- πάντες (A om) ἰα. οὐχ εὗρ. (A αὐτὴν οὐκ ἠδύναντο) θερ. (A ἰατρεῦσαι) cum C, item A .. B παντελῶς ἰατροὶ οὐκ ἴσχυσαν ταύτην τὴν ρύσιν τοῦ αἵματος παῦσαι | οὔτε γ. μία (A οκιά) τ. ζ. ἕλπ. (A om) α. ὑπῆρχ. cum C, item A .. B vitiose μία τῆς αὐτῆς ζωῆς οὐκ ἐτύγγανεν | διὰ τῆς (C δι' αὐτῆς) ἐπισκιάσ. (C ἐπισκιάσαι) αὐτοῦ (B om αὐτ.) | B om τ. κρασπ. | κ. εὐθ. (A om) -- ἀνέπλησεν (AB ἀνεπλήρωσεν) τὰ κεν. αὐτ. (B τοὺς κενούς αὐτῆς τόπους) | ὡς μηδ. πάλθ. (A παθούσα) πεπονθῦια (B πεπονθούσα, A τῇ πεπονθεία) ἤρξ. (AC καὶ ἤρξ.) δρομαία (AC -αίως) -- ἑαυτῆς (A αὐτῆς) κ. Κεφαρναούμ (Κεφ. cum B, A Καφ.; C Καπερν.) -- τὴν (B om) -- ἕξ

5. ἃ (A ἅπερ) πρόσφατως (A πρόσφατος) -- ἅπερ -- ἐποίησα. σημεῖα (haec omnia ab ἅπερ usque σημ. A om) cum C, item A .. B ἅπερ πρόσφατος ὁ νοῦς γεωργήσας ἐδήλωσεν, ἐν σαββ. ἐθαυματούργησεν· μεζῶν δὲ καὶ ἕτερα σημ. ἐπολ. ὁ Ἰησ. | ὡς ὅτι (B om) καὶ (C om) παρὰ τ. θε. οὓς (BC om) σεβ.

⁶ Τοῦτον δὲ Ἡρώδης καὶ Ἀρχελαὸς καὶ Φίλιππος, Ἄνας καὶ Καϊάφας παρεδωκάν μοι σὺν παντὶ τῷ λαῷ, ἐπὶ τὸ τοῦτον ἀνετάσαι πολλὴν ποιήσαντες κατ' ἐμοῦ στάσιν. ἐκέλευσα οὖν τοῦτον σταυρωθῆναι, πρῶτον φραγελλώσας αὐτόν, καὶ μηδεμίαν αἰτίαν εὐρών κατ' αὐτοῦ κακῶν ἐγκλημάτων ἢ πράξεων.

⁷ Ἄμα δὲ ἐσταυρώθη, σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, τοῦ ἡλίου μέσης ἡμέρας σκοτισθέντος καὶ τῶν ἀστέρων φανέντων, ἐν οἷς λαμπηδῶν οὐκ ἐφαίνετο· σελήνη δὲ τὸ φέγγος ὡς αἱματίζουσα διέλιπεν· κέσμος δὲ τῶν καταχθονίων κατεπόθη· ὡς αὐτὸ ὅπερ εἶχον ἀγίασμα ναοῦ λεγόμενον αὐτοῖς τοῖς Ἰουδαίοις μὴ ὀφθῆναι τῇ τούτων πτώσει· χάσμα δὲ τῆς γῆς ἐπειλημμένων βροντῶν ἤχῳ κατεπίδωσαν. ⁸ Ὄφθησαν δὲ ἐν αὐτῷ τῷ φόβῳ νεκροὶ ἀναστάντες, ὡς αὐτοὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐμαρτύρησαν, καὶ εἶπον εἶναι Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ τοὺς δώδεκα πατριάρχας καὶ Μωσῆν καὶ Ἰώβ, τοὺς προτετελευτηκότας ὡς φασιν ἐκεῖνοι πρὸ τρισχιλίων πεντακοσίων ἐτῶν· καὶ πλείστοι

μείζονα (B μελίων [sic] τινὰ) κατ. 3ουμ. παρ' αὐτ. γεγ. (B om π. α. γ.) cum ABC.

6. Τοῦτον δὲ cum AC .. B Τοῦτ. οὖν | Ἡρώδης: B praem οἱ Ἰουδαῖοι | καὶ Φίλιππος. cum B .. AC om καὶ | ἐπὶ τὸ τ. ἀνετάσαι (C ἀνατάξαι) cum BC .. A ἐπὶ τῇ τούτου ἀνετάσει | πολλὴν (B καὶ πο.) ποιήσ. (B κινήσαντες) κ. ἔ. στάσιν (AB post πολλ.) | ἐκέλ. οὖν (ita ACD; B om) τοῦτ. (B τοῦ) σταυρ. πρ. (B add δὲ) φρ. αὐτ. | καὶ (ita CD; A om) μηδεμ. αἰτ. εὐρών (A εὔρον) -- πράξ. cum CDA .. B οὐδεμίαν δὲ εὐρών (εὔρον?) κατ' αὐτὸν ἐγκλημάτων πράξιν

7. Ἄμα (B μόνον) δὲ -- μέσης (ita BCD; A μέσον τῆς) ἡμέρας σκ. | καὶ τ. ἀστέρων (ita GD; A ἄστρων) -- ἐφαίνετο cum ACD .. B καὶ τὰ ἄστρα σωρηδὸν οὐκ ἔφεγγον | σελ. δὲ cum BCD .. A ἡ δὲ σελ. | B ὥσπερ ἐν αἱματι οὔσα | B κόσμον δ. τ. κ. καταποδύναι | ὡς αὐτὸ ὅπερ cum A .. BCD ὡσαύτως (C ὡς αὐτός) καὶ (B om) ὅπερ | αὐτοῖς τοῖς (A om; CD οἱ) Ἰουδαίους (CD - αἰοὶ) μὴ ὀφθ. cum ACD .. B αὐτόν Ἰουδαῖοι μὴ ὀφθῆναι (sic) | τῇ τούτων πτώσει (D - σιν) cum GD .. B τὴν αὐτοῦ πτώσιν, A τῇ τούτου πτώσει (ita certe apud Fabr. et Ech.) | χάσμα δὲ (CD om) τῆς γῆς cum ACD .. B χάσματι γῆ | ἐπειλημμένων (ita CD, B om) βροντῶν ἤχῳ (GD ἤδη ἤχος, B ἤδει ἤχῳ) κατεπίδωσαν (CD - ἴδωσαν; B τοὺς θεμέλια καταποιοῦσα [οἱ super ι πο- αἰτο]) .. A ἔλλειπομένης, βροντῶν τ' ἤχος καταβαινουσῶν

8. Ὄφθησαν (B ὄφθη) δ. ἐν (ita AB; CD om) αὐτῷ τ. φ. νεκροὶ ἀναστάντ. (B νεκρῶν ἀνάστασις) -- ἐμαρτύρησαν, καὶ εἶπον εἶναι (haec ita habet B; ACD μαρτυρήσαντες εἶπον. ἐν ᾧ [A οἷς]) -- κ. τ. δώδ. πατρ. (haec B om) καὶ (B om) Μωσῆν (ita A [Μωυσ.] C; D Μωσῆ, B Μωυσία) κ. Ἰώβ (A Ἰωάννην) τ. προτετελευτηκ. (A τ. προτετελευτήσαντας, B τ. καὶ πρὸ πόλεως [sic] τελευτήσαντ.) -- τρισχιλ. (B δυσχιλ.) πεντ. (B om) ἐτῶν | κ. πλ. (B add δὲ ἄλλοι) πο. οὖς

πολλοὶ οὐκ ἀγὼ εἶδον ἐν σώματι φανέντας, καὶ θρῆνον δὲ ἐποίουν περὶ τῶν Ἰουδαίων διὰ τὴν γενομένην δι' αὐτῶν παρανομίαν καὶ ἀπώλειαν τῶν Ἰουδαίων καὶ τοῦ νόμου αὐτῶν.

9 Ἔσθη δὲ ὁ φόβος τοῦ σεισμοῦ ἀπὸ ὥρας ἑκτῆς τῆς παρασκευῆς ἕως ὥρας ἐνάτης. καὶ ὀψίας γενομένης τῆς μιᾶς τῶν σαββάτων ἡγος ἐγένετο ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὥστε τὸν οὐρανὸν γενέσθαι φωταγωγὸν ἑπταπλασίως ὑπὲρ πάσας τὰς ἡμέρας. ὤφθη δὲ τρίτης ὥρας τῆς νυκτὸς καὶ ὁ ἥλιος οἶος οὐδέποτε ἔλαμψεν φωταγωγός, τὸν πάντα πόλον φαιδρύνας. καὶ ὥσπερ δὲ ἀστρακαὶ ἄφνω χεμιῶνος ἐπέρχονται, οὕτως ἄνδρες ἐφαίνοντο ὑψηλοὶ ἐν στολῇ καὶ δόξῃ ὑπάρχοντες, πλήθος ἀναριθμητὸν, κράζοντες, ὧν ἡ φωνὴ ἤκούετο ὥσπερ βροντῆς παμμεγέθους Ὁ σταυρωθεὶς ἀνέστη Ἰησοῦς· ἀνέλθατε ἐξ ἄδου οἱ δεδουλωμένοι ἐν τοῖς καταχθονίοις τοῦ ἄδου. καὶ ἦν τὸ χάσμα τῆς γῆς ὡς μὴ ὄντων ἐδρασμαίων· ἀλλ' οὕτως ἦν ὡς αὐτὰ τὰ θεμέλια τῆς γῆς φανῆναι μετὰ τῶν βωόντων ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ περιπατούντων ἐν

ἀγῶ (A καὶ) εἶδ. (C ἔδ.) -- καὶ (AB om) θρῆν. δὲ (ita CAB; D om) ἐποίουν (ita D; C ποιούντων, A ποιήσαντες, B οὗτοι ποιούντες) πε. τ. Ἰουδ. (haec D; ABC om) -- γενομ. (D γεναμ.) δι' (ita AD, C παρ'; B om δι' αὐτ.) αὐτ. (B add εἰς τὸν Ἰησοῦν) παρανομίαν (ita CD; AB -νομον πράξιν) -- τῶν (B praem τῶ ἔδου) Ἰουδ. -- αὐτῶν (B αὐτοῦ)

9. Ἔσθη δὲ -- τῆς (A om) παρασκ. ἕ. ὥρας (A om) ἐνάτ. καὶ (A om) -- ἐκ τ. οὐρανοῦ cum CA .. B ὡς μὴ στέρξει τὸν φόβον τοῦ σεισμοῦ τοῦ γενομένου ἀπὸ ὥρας ἑκτῆς τῆς παρασκ. ἕως ὀψίας τοῦ σαββάτου ἡγος ἐγένετο ἐκ τ. οὐρ. | ὥστε (B add πάλιν) -- γενέσθ. (B om) φωταγωγὸν (B -γωγῆν) ἑπταπλασίως (A -σίονα) -- ἡμέρας (B add ὠφθῆναι sic; aut igitur φωταγωγὸν restituendum, aut ὠφθῆναι delendum est quippe ortum ex ὠφθη δὲ, quod rursus compensasse videtur librarius addito ὠφθη post ἥλιος) | ὠφθη δὲ (haec B om) τρίτης (B add οὔσης) -- καὶ ὁ (A om x. ὁ) ἥλιος (B add ὠφθη) οἶος (B οἶως, A ὡς) ἔλαμψ. φωτ. (B om) τ. πάντα (B ἅπ.) πόλον (B κόσμον) φαιδρ. (B πολὺ φαιδρ., A πολλὰ φαιδρ. omissis ἔλαμψ. usque πόλον) | καὶ (AB om) ὥσπερ δὲ (A om) -- ἄνδρ. ἐφαίν. (A ἐφάνησαν ἄνδρ.) ὑψηλ. (A om) ἐν (A add νεφελεῖν) στ. (B add μεγάλοι) x. δόξῃ (B ἐνδοξοί, A add μεγάλη) -- ὧν (B ὡς, A καὶ) ἡ φωνὴ (A φωνα) ἤκούετο (A -οντο) ὡ. βροντῆς παμμεγέθους (B -τῆς -έτης, A -έδους -τῆς, C -εῖη -τῆ) Ὁ (B praem λέγων) στ. ἀν. Ἰησ. (ita C, A ἀν. Χριστ., B θεὸς ἔσθη) ἀνέλθατε (A ἀνήλθόν τε) ἐξ. ἄ. οἱ (C οἱ ἐξ. ἄ.) δεδουλ. (B κατερχόμενοι) -- τοῦ (B τῆς γῆς τοῦ) ἄδου (B add ἀπὸ Ἄδαμ) cum ABC | ὡς μὴ ὄντων ἐδρ. cum AC .. B μέγα ὡς μὴ εἶναι ἐδρασμα | B om οὕτως ἦν | αὐτὰ τὰ θεμ. τ. γῆς cum C .. AB αὐτὰ τὰ ὕδατα ὑποκάτω τῆς (A om) ἀβύσσου | φανῆναι μετὰ τ. βωόντ. (A om) ἕ. τ. οὐρ. καὶ περιπατούντ. (A καίπερ ὑπαντούντ.) -- ἐν μέσῳ (A add τοῦ πλήθους) τ. ἀ. νεκρῶν cum CA .. B δράσθη, καὶ πλη-

σώματι ἐν μέσῳ τῶν ἀναστάντων νεκρῶν. ὁ δὲ ἀναστήσας πάντας τοὺς νεκροὺς καὶ συνδήσας τὸν ἄδην ἔλεγεν Εἶπατε τοῖς μαθηταῖς μου ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε.

¹⁰ Πᾶσαν δὲ τὴν νύκταν ἐκείνην οὐκ ἐπαύσατο τὸ φῶς φαῖνον. τῶν δὲ Ἰουδαίων πολλοὶ ἔθανον ἐν τῷ χάσματι τῆς γῆς καταποθέντες, ὡς μὴ εὑρεθῆναι ἐπὶ τὴν αὖριον πλείστους τῶν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ γενομένων. ἄλλοι φαντασίαν ἑώρων ἀναστάντων, οὓς οὐδέποτε ἡμῶν τις ἦν θεασάμενος. εἰ μὴ μία τις συναγωγή τῶν Ἰουδαίων οὐχ ὑπελείφθη ἐν αὐτῇ τῇ Ἱερουσαλήμ, ἐπεὶ πᾶσαι ἀφανεῖς τῇ πτώσει ἐκείνη ἀπῆλθον.

¹¹ Τῷ οὖν φόβῳ ἐκείνῳ ἐν ἐκστάσει γενόμενος καὶ τρόμῳ δεινοτάτῳ συνεχόμενος, ἄπερ εἶδον κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν γράψας ἀνήγαγον τῷ σφ' κράτει· ἐντάξας καὶ τὰ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ πραχθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐξέπεμψα τῇ σῆ θειότητι, δέσποτα.

δος πολὺ τῶν ἀναστάντ. νεκρ. | ὁ δὲ ἀναστήσας -- τ. μαθ. μου (A om) -- ὄψεσθε cum AC .. B φανερῆς (-ρη?) δέ τις ἦν μία φωνή Ἥλδεν ὁ σταυρωθεὶς θεὸς ἀναστήσας πάντας τ. νεκρ., καὶ ὅτι προάγει ὑμᾶς -- ὄψεσθε.

10. νύκταν: ita BC | B ἀπέθαναν | A (ap. Fabr.) καταπιωθέντες | πλείστ. τῶν κ. τ. Ἰ. γενομένων cum C .. B τοὺς πλείονας τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὸν Ἰησοῦν γενομένους .. A τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδ. τῶν τὰ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ λεγομένων | ἄλλοι (C ἀλλά, A καὶ) φα. ἑώρ. (B add νεκρῶν) ἀναστάντ. (A om) οὓς (A ἦν) οὐδ. ἡμῶν τις ἦν (ita de coniectura; A ἡμῶν τις et ἐστὶ post θεασ. habet, BC tantum ἡμῶν) θεασάμενος (B -μενοι, ad quod pro ἡμῶν poterat ἦμεν poni) | εἰ μὴ (cum C; A om) μία τις (ita C, A om) συναγωγή .. B καὶ μηδεμία τις συν. | B om αὐτῇ τῇ | ἐπεὶ -- ἀπῆλθ. cum C .. A ἐπεὶ πᾶσαι ἠφανίσθησαν .. B om. Praeterea A add οἱ δὲ τηροῦντες τὸ μνημεῖον στρατιῶται ἀπὸ τῆς ιδέας τοῦ ἀγγέλου ἐσείστησαν.

11. Τῷ οὖν -- δεινοτάτ. (B δεινῷ) συνεχόμενος cum BC .. A (cum prioribus coniungens) ἀπῆλθον οὖν ἐν φόβῳ ἐκείνῳ ἐν ἐκστ. γενομένοι καὶ τρ. δυνατωτάτῳ συνεχόμενοι | ἄπερ εἶδον (A ἔδον) cum ACD .. B om | κατ' αὐτ. (ita CD; AB κατὰ ταύτ.) τ. ὥραν .. A add γεγενημένα | ἀνήγαγ. cum ACD .. B ἀνένεργα | ἐντάξας (ita CD; AB ὑποτ.) καὶ (A om) τὰ κα. τ. Ἰ. πρ. (B add ὑπομνήματα) ὑπὸ (B παρά, A om) τ. Ἰ. ἐξέπ. (AB καὶ ἐξ.) τῇ σῆ θεότ. (ita CD; AB θεότ.), δέσπ. (B add βασιλεὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ)

ΑΝΑΦΟΡΑ ΠΟΝΤΙΟΥ ΤΟΥ ΠΛΑΤΟΥ

ΗΓΕΜΟΝΟΣ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΑΣ ΠΕΜΦΘΕΙΣΑ ΤΙΒΕΡΙΩ ΚΑΙΣΑΡΙ
ΕΙΣ ΡΩΜΗΝ.

Κρατίστῳ σεβαστῷ φοβερῷ θειοτάτῳ Αὐγούστῳ Πιλᾶτος
Πόντιος ὁ τὴν ἀνατολικὴν διέπων ἀρχήν.

¹ Μηνῦσαι κέρρημαι πρὸς τὴν σὴν εὐσέβειαν διὰ τῆσδέ μου
τῆς γραφῆς τρόμῳ πολλῷ καὶ φόβῳ συνεχόμενος, κράτιστε βα-
σιλεῦ, τὴν τῶν ἐνισταμένων καιρῶν ῥοπήν, καθὼς τὸ τούτων
τέλος ὑπέδειξε. Ταύτην γὰρ διέποντός μου τὴν ἐπαρχίαν, ὧ
δέσποτα, κατὰ πρόσταξιν τῆς σῆς γαληνότητος, ἣτις ἐστὶ τῶν
ἀνατολικῶν πόλεων μία καλουμένη Ἱερουσαλήμ, ἐν ἣ τὸ ἱερὸν
τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος καθίδρυται, συναχθὲν ἅπαν τὸ πλῆθος
τῶν Ἰουδαίων παραδεδώκασι μοι ἀνθρωπὸν τινα λεγόμενον Ἰη-

* Ἐναφορὰ Πο. τοῦ (ita B; A om) Πιλ. -- εἰς (B ἐκ) Ῥώμ. (B Ῥωμα-
νίας) cum AB .. C Ἐναφ. Πιλᾶτου πεμφθεῖσα ἐν Ῥώμῃ πρὸς Τιβέριον Καίσαρα
περὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πραχθέντα .. D Ἐπιστολὴ Ποντ. Πιλ. πρὸς
τὸν βασιλέα Τιβέριον περὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Eadem, additis ἧς
ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτως, in cod. A praemissa leguntur inscriptioni.

Κρατ. σεβαστῷ (ita BCD; A σεβασμῷ) φοβερῷ (ita AB, item C post
δεισάτ., D om) Δειστ. (D om; B αὐτοκράτορι Δειστ.) Αὐγ. (ita A, item B;
C Τιβερίῳ Αὐγούστῳ, D Τιβερίῳ Καίσαρι) -- διέπων (ita AD, C ἐπέχων; B
δικαιῶν post ἀρχ.)

1. Μηνῦσαι .. BC -σει | πρ. τ. σ. εὐσέβ. cum ABD .. C τῇ ὑμετέρῃ εὐ-
σεβείᾳ | τῆσδέ μου τ. γραφ. cum ABD .. C τῆσδε τῆς ἐμῆς ἀναφορᾶς (ἀναφορ.
pro γραφ. etiam E habet) | τρόμ. (h. l. BC; A ante συνεχ.) πολλ. (h. l. AB, C
post φόβῳ) κ. φ. συνεχ. | κράτιστε .. C om | τὴν τ. ἐ. κ. ῥοπήν cum ABC ..
E τὰ τ. ε. κ. | τὸ τούτ. τέλ. ὑπέδ. cum AB .. CE τὸ τέλειον τῶν ἐνεστώτων
ἀνέδειξε καιρῶν | C Ταύτην διέπων τὴν ἀρχήν, κατὰ πρᾶξιν τῆς ὑμετέρας γα-
ληνότητος | C μία τῶν πόλεων | τὸ ἱερὸν τοῦ τ. Ἰ. ἔθνος cum A .. B τὸ ἱερ.
τώγ Ἰουδ. καὶ τὸ ἔθνος .. C τὸ τῶν Ἰουδ. ἔθνος | καθίδρ. cum AB .. C ἐνί-
δρυνται | ἅπαν (ita C; AB πάν) τὸ (A om) πλ. τῶν (A om) Ἰ. παραδεδώκασι
(ita AB; C παρέδωκάν) μ. ἄνθρ. τι. (C τι. ἄνθρ.) λεγ. Ἰησ. (ita BC; A Ἰ. λεγ.)

σοῦν, πολλὰ καὶ ἄπειρα ἐγκλήματα φέροντες κατ' αὐτοῦ· οὐκ ἠδυνήθησαν δὲ ἐν τινι λόγῳ ἐλέγξαι αὐτόν. μία δὲ ἀφρῆσις ἦν αὐτοῖς κατ' αὐτοῦ, ὅτι τὸ σάββατον ἔλεγεν μὴ εἶναι ὄρθην τούτων σχολήν. πολλὰς δὲ ἰάσεις ἐπετέλει ἐπ' ἀγαθοῖς ἔργοις ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος· τυφλοὺς ἐποίησεν βλέπειν, λεπρούς ἐκαθάρισεν, νεκροὺς ἤγειρε, παραλυτικοὺς ἰάσατο, μὴ δυναμένους τὸ σύνολον κινεῖσθαι, εἰ μὴ μόνον ἔχοντας φωνὴν καὶ τὴν τῶν ὀστέων ἄρμονίαν, καὶ παρέσχεν αὐτοῖς δυνάμιν τοῦ περιπατεῖν τε καὶ τρέχειν, ῥήματι μόνῳ ἐπιτρέψας. ἄλλο τε δυνατώτερον πρᾶγμα ἐποίησεν, ὅπερ ἦν ξενὸν καὶ παρὰ τοῖς θεοῖς ἡμῶν· νεκρὸν τινα Λάζαρον τετραήμερον ἐκ νεκρῶν ἀνέστησεν, λόγῳ μόνῳ κελεύσας ἐγερθῆναι τὸν τεθνεῶτα, διεφθαρμένον ἤδη ἔχοντα τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν ἐλκογενήτων σκωλήκων· καὶ τὸ δυσῶδες ἐκεῖνο σῶμα τὸ κεῖμενον ἐν τῷ τάφῳ ἐκέλευσεν τρέχειν, καὶ ὡς ἐκ παστοῦ νυμφίος οὕτως ἐκ τοῦ τάφου ἐξῆλθεν εὐωδίας πλείστης πεπληρωμένος. ² Καὶ τινὰς ἀφειδῶς δαιμονιζομένους καὶ τὰς οἰκήσεις ἔχοντας ἐν ἐρημίαις καὶ σαρκοφαγοῦντας τῶν ἰδίων μελῶν καὶ τοῖς ἔρπετοῖς καὶ τοῖς ἀγρίοις θηρίοις συναναστρεφομένους οἰκήτορας κατέστησεν πόλεων ἐν τοῖς ἰδίοις οἴκοις, καὶ διὰ λόγου σώφρονος αὐτοὺς ἀπέδειξε, καὶ συνετοὺς καὶ ἐνδόξους γενέσθαι

-- ἄπειρα (C ἄκαιρα) -- οὐκ ἤδ. δὲ (C om) -- αὐτόν (C τοῦτον. B om) οὐκ ἠδυν. usq. αὐτόν) | ἀφρ. ἦν (A ἦν εὐρησις) αὐτοῖς (A αὐτῶν) κ. αὐτοῦ .. B om μία usque κ. αὐτ. | ἔλεγε -- σχολήν cum AB .. C εἶπε, λέγων μὴ εἶναι αὐτὸ ὄρθην σχ. | ἐπετέλει cum BCD .. A ἐπατελεῖ | ἐπ' .. C' ἐν | C om ὁ ἄνθρ. ἐκ. | C ἀναβλέπειν | λεπρ. ἐκαθάρισεν (ita B; A καθαρίζει; D καθαρίζων) νε- ἤγειρε (ita B; A ἐγείρων) παρ. ἰάσατο (ita B; A ἰώμενος) .. C pro his χλωὺς περιπατεῖν, παραλ. ἰώμενος | μὴ δυν. -- περιπ. τε (B om) κ. τρέχ., ῥήμ. (B add καὶ) μ. ἐπιτρέψας (B -ψαι?) cum AB .. C om | ἄλλο τε (B τι) -- ἐποίησεν (B om) -- δε. ἡμῶν cum AB .. C om | νεκρὸν τ. Λάζ. τετρ. (B τετρ. Λάζ.) -- λόγ. (B add καὶ) μόν. -- τεθνεῶτα (A -νηκότα) διεφθαρμένον (ita B; A apud Bch διεφθαιρόμενον) -- ἐλκογενήτων (B si Fl. recte legit ἐλκος γεν- κώντων) σκ. καὶ (ita BD; A om) -- οὕτως (ita B; A οὕτος) ἐκ τοῦ (B om) τάφου -- πλείστης (A? B? πλήρης; fortasse πλήστης scriptum est) πεπληρω- μένος cum AB .. C (eaque post ἐπέψας εἰς ἄλασσαν habet) καὶ τινὰ ἀνθρω- πον ὀνόματι Λάζαρον τεθνεῶτα τετραήμερον ἤγειρεν, κελεύσας τὸν νεκρὸν ἐγερ- θῆναι ἐκ τάφου ὡπερ νυμφίον ἐκ παστοῦ.

2. ἀφειδῶς cum A .. BC σαφῶς | δαιμονιζ. cum AC .. B add καὶ ἀτα- κτοῦντας | ἔχ. ἐν ἐρ. (B add καὶ ὄρεσι) cum BC .. A ἐν ἐρ. ἔχ. | κ. τ. ἔρπε- τοῖς -- συναναστρεφ. (ita BD; A συνανατρεφ.) οἰκ. κατ. (A add ὡσεὶ, non item BD, nec C) πόλ. -- λόγου (B add μόνου) σώφρ. αὐτ. ἀπέδειξε. (ita B, item C;

παρεσκευάσεν τοὺς ὑπὸ ἀκαθάρτων πνευμάτων ἐνοχλουμένους, καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς δαίμονας ἐν ἀγγέλι χοίρων ἐκπέμψας εἰς θάλασσαν ἀπέπνιξεν. ³ Ἄλλον πάλιν τινὰ ξηρὰν ἔχοντα τὴν χεῖρα καὶ ἐν λύπαις ζῶντα καὶ μηδὲ ἡμῖσι σώματος ἔχοντα ὑγιᾶς λόγῳ μόνῳ παρέστησεν ὑγιᾶ. ⁴ Καὶ γυναῖκα αἰμορροῦσαν ἐπὶ χρόνοις πολλοῖς, ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ αἵματος πᾶσαν τὴν τῶν ὀστέων ἄρμονίαν φαίνεσθαι καὶ ὕλου δίκην διαυγάζειν, καὶ γὰρ πάντες ἰατροὶ ἀνεπίστως αὐτὴν ἀπειπάμενοι οὐκ ἔκαθαίρου· οὐκ ἦν γὰρ ἐν αὐτῇ δῆπου τις σωτηρίας ἐλπίς· ποτὲ γ' οὖν παρερχομένου τοῦ Ἰησοῦ ἤψατο ὄπισθεν τοῦ κρασπέδου τῶν ἱματίων αὐτοῦ, καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνεπληρώθη ἡ δύναμις τοῦ σώματος αὐτῆς, καὶ γέγονεν ὑγιᾶς ὡς μηδὲν κακὸν ἔχουσα, καὶ ἤρξατο δρομαίως τρέχειν εἰς τὴν αὐτῆς πόλιν Πανσάδα.

⁵ Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως εἶχον· κατεμήνουσ δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἐτελεῖν ταῦτα ἐν σαββάτῳ τὸν Ἰησοῦν. ἐγὼ δὲ καὶ παρὰ τοὺς

A ὑπέδειξε αὐτ.) -- πνευμάτων (ita D, item B addito δέσποτα; A δέσποτα) ἐνοχλ. (B ἔχλ.) cum AB(D) .. C καὶ ὑλακτοῦντας διὰ λόγου σώφρονος ἀπέδειξε, σοφοῦς κ. συνετοῦς κ. ἐνδόξ. οὐκίτηρας πόλ. κατέστησεν | καὶ τοὺς ἐν αὐτ. -- ἀπέπνιξε. cum A .. C κ. τοὺς αὐτοῦ δαίμονας ὀλεσθῆναι βίω ἀγγέλι χοίρων ἐκπέμψας εἰς θάλασσαν.

3. Ἄλλον -- τὴν (ita B, A om) χ. καὶ ἐν λύπαις ζῶντα (haec D habet, A τὸν πόζοντα [?] βίον ἐν λύπῃ κατητημένον; B om) καὶ -- λόγῳ (B add καὶ) μόνῳ (B add ἰσαάμενος) π. ὑγιᾶ cum AB(D) .. C om

4. ἐπὶ cum AB .. C ἐν | ὡς ἐξ .. B om ὡς | καὶ ὕλου δίκ. διαυγ. cum D .. C om .. AB καὶ μήτε (B μήτι) ὅμοιον ἀνθρωπίνης φύσεως (A add τοῦ σώματος) ἐπιφερομένην (B -μένης) ἀλλὰ καὶ (A om) ὕλου (A βαλλου ex confusis u et β) δίκην διαυγάζειν (ad ἐπιφερομένην et ἀποκειμένην magis quadrat διαυγάζουσαν), καὶ ὡς (B ὡς) νεκρὰν ἀποκειμένην ἀπὸ τῆς αἰμορρίας (A ἀπὸ αἵματος φύσεως) | καὶ γὰρ (C ὥστε) πάντες (ita AC; B add οἱ) ἰατροὶ ἀνείκα αὐτ. (C om ἀν. αὐτ.) ἀπειπ. οὐκ ἔκαθαίρουσ (ita C; AB οὐκ ἐθεώρουσ) -- δῆπου τις (ita D; AB δέσποτα; C δέσποτα αὐτοκράτωρ, μία) | ποτὲ (ita B, A τότε; C ἦτις omisso γ' οὖν) γ' οὖν (B γὰρ) παρερχ. τ. Ἰησοῦ .. AB (C nihil add) add συμβαλοῦσα διὰ τῆς ἐπισκέψεως (B ἐπισκέψεως) αὐτοῦ (B αὐτόν). Thilo horum loco reposuit ex altero textu ἰσχὺν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐπισκιάσεως αὐτοῦ. | O τοῦ ἱματίου αὐτοῦ | καὶ αὐτῇ -- τ. σώματος αὐτῆς cum AC .. B om | καὶ γέγονεν (B ἐγεγόνε) -- αὐτῆς (B ἐαυτῆς) πόλ. Πανσάδα (ita ex coniectura cum Thilone scripsimus; uterque enim codex Σκανίαν habet) cum AB .. C om, item (nisi forte priora habet) D.

5. κατεμήνουσ cum BCD .. A κατέμεινον | ταῦτα ἐν (ita B, A τῷ) σαββ. cum AB .. C om | ἐγὼ δὲ -- γεγονότα cum A .. C ὡς ὅτι καὶ παρὰ τ. Ἰ. οὐκ οεβ. μελίων (sio) ὑπάρχεν. . B om

θεοὺς οὓς σεβόμεθα μείζονα κατενόησα θαυμάσια παρ' αὐτοῦ γεγονότα.

⁶ Τοῦτον οὖν Ἡρώδης καὶ Ἀρχελαὸς καὶ Φίλιππος καὶ Ἄννας καὶ Καϊάφας παραδεδώκασί μοι σὺν παντὶ τῷ λαῷ πρὸς τὸ ἐτάσαι αὐτόν. καὶ πολλῶν στάσιν κινήσαντων κατ' ἐμοῦ, ἐκέλευσα σταυρωθῆναι.

⁷ Ἦνίκα δὲ ἐσταυρώθη, σκοτός ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, τοῦ ἡλίου κρυβέντος τελείως καὶ τοῦ πόλου σκοτεινοῦ φαινομένου ἡμέρας οὔσης, ὥστε ἄστρα φανῆναι ἀλλ' ὁμῶς τὴν τηλαυγότητα ἐσκοτισμένην ἔχειν, ὡς οὐδὲ ἡ ὑμετέρα οἶμαι εὐσέβεια ἀγνοεῖ, ὅτι ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ ἦσαν λύχνους ἀπὸ ἕκτης ὥρας ἕως ὀψίας. σελήνη δὲ ὡς αἷμα οὕσα ὅλην τὴν νύκτα οὐ δέλαμπε, καίτοι γε παμπληθοῦς αὐτῆς τυγχανούσης. τὰ ἄστρα δὲ καὶ ὁ Ὀρίων θρήνον ἐποίουν περὶ τῶν Ἰουδαίων διὰ τὴν παρ' αὐτῶν γενομένην παρανομίαν.

6. Τοῦτον οὖν -- κ. Ἄνν. (haec B ante κ. Φιλ.) -- ἐτάσαι αὐτόν cum AB .. C τοῦτον οὖν Ἄννας κ. Καϊάφας καὶ ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων παρέδωκάν μοι ἐπὶ τοῦ ἀνετάσαι τοῦτον | καὶ πολλῶν στάσιν κινήσαντων κατ' ἐμοῦ, ἐκέλευσα σταυρ. cum C .. AB (similiterque D ut videtur) πολλὴν στάσιν κινήσαντες κατ' ἐμοῦ περὶ ὧν κατηγοροῦν αὐτοῦ (B αὐτόν). ἐν πρώτοις δὲ (B μὲν) φραγελλώσας αὐτόν (B om) οὐδεμίαν εὔρον αἰτίαν (B αἰτ. εὔρ.) περὶ (A add αὐτοῦ) ὧν ἔλεγον κατ' αὐτοῦ. λοιπὸν οὖν παρέδωκα (B παραδίδωκα) τοῦτον ἄλλην (B πᾶ. τοῦτ.) αὐτοῖς.

7. Ἦνίκα δὲ ἐσταυρ. cum C .. ABD οἱ (D οἶν) καὶ σταυρώσαντες | ἐφ' ὅλην τ. οἰκ. cum AB .. C ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν | κρυβέντ. τελείως (ita BD; A τελείως) cum ABD .. C σκοτισθέντος παντελῶς | καὶ τοῦ πόλου -- ἄστρα (ita BD; A add μὴ) φανῆναι -- ἐσκοτισμένην (A σκοτεινομένης) ἔχειν (ita de coniectura; videtur enim ex ἔχ", quod est compendium infinitivi, ortum esse ἐχούσης, quod BD habent; A οὔσης habet) cum BDA .. C om | ὡς οὐδὲ ἡ (A om) ὑμετ. οἶμ. (A post εὔσ.) εὔσ. ἀγνοεῖ cum AB .. C ὡς οὐκ ἀγνοεῖ ἡ ὑμετέρα θεοῦς | ἦσαν .. C ἦψαμεν | ὀψίας .. C ὥρας ἑσπέρας | σελήνη δὲ cum BC .. A ἡ σελ. δὲ | ὡς αἷμα -- δέλαμπε (ita B, A δέλαμπε) cum BA .. C eis αἷμα οὐ δέλαμπε (sic) | παμπληθοῦς αὐτῆς (B om). cum AB .. C τὸ πᾶν πλῆθος αὐτῶν (sic) | τὰ ἄστρα δὲ eto haec h. l. cum B posui, quorum fere facit C; A vero, ad quietem prope accedere videtur D, h. l. sic: καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἐσαλεύετο ὑπὸ ἀνεκδηγητῶν σημείων, καὶ ἔμελλον πᾶσα ἡ κτίσις ὑπὸ τῶν καταχθονίων καταπίεσθαι: ὠσανύτως δὲ καὶ ὅπερ εἶχον ἀγέλασμα τοῦ νεοῦ αὐτῶν πηλασθῆναι ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω: βροντῆ δὲ πάλιν καὶ ἤχος μέγας ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐγένετο, ὥστε πᾶσαν τὴν γῆν ἡμῶν (D om) σαλευθῆναι (D σαλεύεσθαι τε) καὶ τρέμειν. Iam vero addit ὀφθαλμοῦν. δὲ ἐν αὐτῷ τῷ φάβῳ usque φαναῶς, quae post videlicet sect. 9., ubi in codd. BC sequuntur. | τὰ ἄ. δὲ (A δ. ἄ.) -- θρήνον (A -νους) ἐπ. περὶ (A om) -- παρανομίαν cum BA .. C vero pro-

⁸ Μιᾶ δὲ τῶν σαββάτων περὶ τρίτην ὥραν τῆς νυκτὸς ὁ ἥλιος ὤφθη ὀλος οὐδέποτε ἔλαμψεν, καὶ πᾶς ὁ οὐρανὸς ἐφαιδρύνθη. καὶ ὡς ἀστραπαὶ χειμῶνος ἐπέρχονται, οὕτως ἄνδρες ὑψηλοὶ τινες κοσμήσεως στολῆς καὶ δόξης ἀνεκδιηγήτου ὑπάρχοντες ἐφαίνοντο ἐν τῷ ἀέρι, καὶ πλῆθος ἀναρθμητὸν ἀγγέλων κραζόντων καὶ λεγόντων Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εὐφραίνῃ, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία· ἀνέλθατε ἐξ ἄδου, οἱ δεδουλωμένοι ἐν τοῖς καταχθονίοις τοῦ ἄδου. ἔκ δὲ τῆς φωνῆς αὐτῶν πάντα τὰ ὄρη καὶ οἱ βουνοὶ ἐσαλεύοντο καὶ πέτραι διερρήγγυντο καὶ χάσματα ἐγένοντο μεγάλα ἐν τῇ γῇ, ὥστε καὶ τὰ τῆς ἀβύσσου φανῆναι.

⁹ Ὡφθησαν δὲ ἐν αὐτῷ τῷ φόβῳ νεκροὶ ἀναστάντες, ὡς αὐτοὶ ἐωρακότες οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον ὅτι εἶδομεν Ἰακώβ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ τοὺς δώδεκα πατριάρχας τοὺς προτετελευτηκότας πρὸ δισχιλίων πεντακοσίων ἐτῶν, καὶ Νῶε εἶδομεν ἐν σώματι φανερώς. καὶ περιπάτει πᾶν πλῆθος καὶ ἀνύμνει τὸν

præ hæc habet: ἤρξαντο δὲ γίνεσθαι σεισμοὶ ἐν ἧ ὥρᾳ ἐπάγησαν οἱ ἥλιοι εἰς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἕως ἑσπέρας.

8. Μιᾶ δὲ τ. σαββ. cum D .. Α μετὰ δὲ τὸ σάββατον .. BC om | περὶ (BC add δὲ) τρίτην (B -της) ὥραν (B -ας) | ὀλος οὐδ. λαμψ. (C om ελ.) cum BGD .. Α ὀλος οὐδ. ὤφθη, οὐδὲ οὐδέποτε οὕτως ἔλαμψεν | καὶ πᾶς ὁ (ita BCD; A pro his καίτερ) οὐρ. ἐφαιδρύνθη (B -θρῶνθη) | καὶ ὡς (C ὥσπερ) ἀστραπαὶ (B -πή; D deficit inde ab ἀστραπαί) χειμ. ἐπέρχ. (ita CE; B om, A om ἐπέρχ. οὐτ.), οὐτ. ἄνδρ. ὑψ. (C om) τιν. (B om) κοσμ. στολ. (ita A, B στολ. κοσμ., C om κα. στ. usque ὑπάρχοντ.) -- ὑπάρχοντ. -- καὶ (C om) πλῆθ. ἀναρ. (C ἀνεκδιηγήτων sic) ἀγγέλ. (C om) κραζ. κ. λεγ. (κ. λεγ. ex C, AB om) Δόξα (ita BC; A vero sic: Ὁ σταυρωθεὶς Χριστὸς ἀνέστη θεὸς ὢν. καὶ φωνὴ ἤκούετο ὥσπερ μέγιστος βροντῶν λέγουσα Δόξα) -- ἀνέλθατε (ita AC; B -θετε) ἐξ ἄδου (ita C; AB οἱ ἐξ [B ἐν] ἄδου) οἱ δεδουλωμ. (ita AB; CE δεδεμένοι) -- τ. ἄδου | ἔκ δὲ τῆς φων. αὐτῶν -- διερρήγγ. (ita A, vide etiam C; B pro his omnia sic: φόβος δὲ καὶ ἔκστασις γέγονεν ὀλος οὐδέποτε γέγονεν· σεισμοὶ ἐγένοντο οὐκ ὀλίγοι) καὶ χάσμ. ἐγέν. (B om) μεγ. -- φανῆναι cum BA .. C ἐκ δὲ τῆς φων. αὐτῶν πᾶσα ἡ γῆ ἐσεισθη, ὥστε παρ' ὀλίγον εἰς ἀπώλειαν ὄλος ὁ κόσμος ἤρχετο· μὴ μόνον σαλευθῆναι (sic omnia) τὴν πόλιν ἀλλὰ καὶ τρέμειν.

9. Ὡφθησαν etc: ita h. l. BC; A vero, in quo ὤφθησαν usque φανερώς supra legi indicavimus (cf. 7.), h. l. hæc add: καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων νεκρῶν ἐξανέστησαν ἄχρι πεντακοσίων. | Ὡφθ. δὲ .. C add καὶ, omissis ἐν αὐτ. τ. φόβ. | ὡς (nescio an præstet οὗς) αὐτ. ἐωρ. οἱ (B om) Ἰουδ. (C om οἱ Ἰ.) -- εἶδομεν (C add τὸν) -- τ. προτετελ. (ita C, AB add μετὰ Μωσέα; D τοὺς πρὸ Μωσέως habet, omissis τ. προτετ. et πρὸ) πρὸ (C om) δισχ. πεντ. ἐτ. (A add καὶ ἐτέρους πολλούς), καὶ Νῶε usque φανερώς (hæc AB habent, CD om) | καὶ περιπάτει -- ἀνύμνει (B ἐνύμν.) -- λέγων (ita AB) -- τ. νεκρούς

θεὸν μετὰ φωνῆς μεγάλης λέγων Ὁ ἀναστάς ἐκ τῶν νεκρῶν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν πάντας τοὺς νεκροὺς ἐζωοποίησεν, καὶ τὸν ἄδην συλήσας ἐνέκρωσε.

¹⁰ Πᾶσαν οὖν τὴν νύκτα ἐκείνην, ὡς δέσποτα βασιλεῦ, τὸ φῶς οὐκ ἐπαύετο. τῶν δὲ Ἰουδαίων πολλοὶ ἀπέθανον καὶ κατεποντίσθησαν καὶ κατεπόθησαν τοῖς χάσμασιν ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, ὥστε μὴδὲ τὰ σώματα αὐτῶν φανῆναι· ἐκείνους δὲ λέγω παθεῖν τῶν Ἰουδαίων τοὺς κατὰ τοῦ Ἰησοῦ λέγοντας. μίᾳ δὲ συναγωγῇ κατελείφθη ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐπεὶ πᾶσαι αἱ συναγωγαὶ ἐκείναι αἱ γινόμεναι κατὰ τοῦ Ἰησοῦ κατεποντίσθησαν.

¹¹ Τῷ οὖν φόβῳ ἐν ἐκστάσει γινόμενος καὶ πολλῶ τρόμῳ συσχεθεὶς κατ' αὐτὴν τὴν ὄραν ἐπιτάξας γράψαι τὰ πραχθέντα παρ' αὐτῶν πάντων ἀνήγαγον τῷ σῷ κράτει.

(A add ἡμῶν) ἐζωοπ. -- ἐνέκρωσε cum AB .. C om, sed add οὐς κἀγὼ ἴδον ἐν σώματι περιπατοῦντας, ὥστε δέσποτα θεωρησαί με τινὰ νεκρὸν ἀρχαιότατον ὅλον οὐδέποτε τελέαχα, quorum posteriorum similia in cod. A inepte post κατὰ τοῦ Ἰησ. λέγοντας adduntur, in hunc fere modum emendanda: ὥστε δοκεῖν (cod. δακον) με φαντασίᾳ τινὶ (cod. τινα) θεωρεῖν ἐκ νεκρῶν ἀρχαιότατους πολλούς, οὐς οὐδέποτε ἡμεῖς ἐθεασάμεθα (cod. - σώμεθα).

10. Πᾶσαν -- ὡς δέσπ. (B add εὐσεβέστατε) βασ. -- κατεπόθησαν (B κατεποντίσθησαν [?] ante κ. κατεποντ.) -- ὥστε usque φανῆν. (haec B om)· ἐκείνους -- παθεῖν (ita B; A δέσποτα, μὴ φανῆναι) -- λέγοντας cum AB .. C om | μίᾳ δὲ (A add τις) σ. κατελ. (C ἐκατελ.) ἐν Ἱερ. (C ἐν αὐτῇ τῇ πόλει) -- ἐκείναι αἱ γ. κ. τ. Ἰησοῦ (C om ἐκείναι usque Ἰησοῦ) κατεποντ. (C ἐπεσον) cum AC .. B om

11. Τῷ οὖν (ita BC, A γ' οὖν) φόβ. (C add ἐκείνῳ) -- συσχεθεὶς (ita AB; C συνεχόμενος) | κατ' αὐτὴν (A κατὰ ταύτ.) τ. ὄραν -- παρ' αὐτῶν πάντ. (ita A, B παρ' αὐτοῦ) ἀνήγαγ. (B ἀνήγγελα) τ. σ. κράτει cum AB .. C γράψας τῇ ὄρᾳ ταύτῃ ἀνήγαγ. τῷ ὑμετέρῳ κράτει· ὑποτάξας δὲ καὶ τὰ πραχθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐξέπεμψα τῇ ὑμετέρᾳ εὐσεβείᾳ, δέσποτα αὐτοκράτωρ.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΠΙΛΑΤΟΥ.

¹ Φθασάντων δὲ τῶν γραμμάτων ἐν τῇ Ῥωμαίων πόλει καὶ ἀναγνωσθέντων τῷ Καίσαρι, οὐκ ὀλίγων ἐστώτων ἐκεῖ, ἅπαντες ἐκθαμβοὶ ἐγένοντο ὅτι διὰ τὴν τοῦ Πιλάτου παρανομίαν τὸ σκότος καὶ ὁ σεισμὸς ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην. καὶ θυμοῦ πλησθεὶς ὁ Καίσαρ ἐκπέμφσας στρατιώτας ἐκέλευσεν δέσμιον ἀγαγεῖν τὸν Πιλάτον.

² Καὶ ἀχθέντος αὐτοῦ ἐν τῇ Ῥωμαίων πόλει, ἀκούσας ὁ Καίσαρ ὅτι παρέστη ὁ Πιλάτος, ἐκαθέσθη ἐν τῷ ναῷ τῶν θεῶν ἐπὶ πάσης τῆς συγκλήτου καὶ σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι καὶ παντὶ τῷ πλήθει τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ ἐκέλευσεν ἐν προόδῳ στηναί τὸν Πιλάτον. καὶ φησιν ὁ Καίσαρ πρὸς αὐτόν *Τί τοιαῦτα ἐτόλμησας, δυσσεβέστατε, ἑωρακῶς τηλικαῦτα σημεῖα εἰς τὸν ἄνδρα ἐκείνον; κακὴν πράξιν τολμήσας ὄλον τὸν κόσμον ὤλεσας.*

* Titulus iste apponi non solet in manuscriptis libris. Samsimus ex A, nisi quod demum verbis Καὶ ἀχθέντος αὐτοῦ appositum habet. In codicibus vero nostris BCDE paradosis haec Pilati adiuncta est anaphorae eiusdem, nulla interposita nova inscriptione.

1. ἐν τῇ Ῥωμ. πόλ. cum BCD .. AE ἐν τῇ (A om) Ῥώμη | καὶ ἀναγν. τῷ Καίσ. (A om τ. Κ.) cum GDA .. B κ. γνωρισθέντων τῷ Αὐγούστῳ Καίσαρι καὶ ἀναγνωσθέντων .. E καὶ ἐπαναγούσ (sic) ἐπὶ τῷ Τιβερίῳ Καίσαρι | οὐκ (E om) ὀλίγ. ἐστώτ. ἐκεῖ (ita CD; A ἐν τῇ πόλει ante ἐστ., E om) cum CDAB .. B om | ἅπαντ. (ita BCD; A πάντ.; E ἅπαν τὸ πλῆθος) ἐκθ. ἐγ. (B add καὶ ἐθλίβοντο λέγοντες) | ὅτι (E om) διὰ τὴν (A δι' αὐτήν) -- τὸ (E ὅτι τε) σκότ. καὶ ὁ σεισμ. (E καὶ σεισμοί) ἐγένετο (E ἐγένοντο) | θυμ. πλ. cum ACD .. BE θυμωθεὶς | ἐκπ. στρ. (haec E om) -- ἀγαγεῖν (E ἀχθῆναι) τ. Πιλ. (E add ἐν Ῥώμη, item D καὶ κατακεκρυμμένον ἀχθῆναι αὐτόν ἐν τῇ Ῥωμαίων πόλει) cum ACDE .. B ἔπεμψεν στρ. ἕνα δέσμ. ἀγάγωσιν τὸν Πιλ.

2. Καὶ ἀχθ. -- πόλει cum AC .. B καὶ ἠνέχθη -- πόλει .. D om (vide ante). E sic: καὶ ὅθι προκαθίσας ἐπὶ τὸ καπετώλιον ἐκέλευσεν ἐν προόδῳ etc, omisiss iis quae praecedunt. | B ἀκ. δὲ ὁ Κ. ὅτι ἠνέχθη | B τοῦ Θεοῦ | στηναί .. B εἶναι, E (vide ante) ἀχθῆναι | καὶ φησιν (B ἔφησεν) ὁ Κ. πρ. αὐτ. (E om πρ. αὐτ.) .. E add haec: Λέγε κατάρατε καὶ δυσσεβέστατε, σὺ εἶ Πιλάτος ὁ καὶ ἠγεμών, ἀνατολικὴν ἐπέχων ἀρχήν; ὁ δὲ Πιλάτος ἔφη Ναί, δέσποτα αὐτοκράτωρ, ἐγὼ εἰμι ὁ δούλος τῆς ὑμετέρας γαληνότητος· ἐγὼ εἰμι Πιλάτος ὁ Πόντιος ὁ ἀπὸ Ἀμασίας πόλεως τῆς Πόντου διοικήσεως. καὶ ὁ Καίσαρ εἶπεν | BE δυσσεβῆ (B - βει) | ἑωρακῶς τηλικ. (ita AC; DE τοιαῦτα) σημ. εἰς τ. ἄνθρ. (E ἄνθρωπ.) ἐκ. cum ACDE .. B εἰς τ. ἄνθρ. ἐκείνον τοιαῦτα σημ. παρ' αὐτοῦ ἑωρακῶς | κακὴν (CD καὶ κακ.) πρ. τολμήσας (D ἐτόλμησας; CD add καὶ) ὄλ. τ. κ. ὄλ. et add διὰ τῆς αἰῆς παρανομίας) ὤλεσ. (BC ὄλ.) ... E κακὰ πράξια καὶ θανάτῳ παραδοῦναι αὐτόν

³ Ὁ δὲ Πιλάτος ἔφη Αὐτοκράτωρ βασιλεῦ, ἐγὼ ἀνάτιος τούτων τυγγάνω, αἱ δὲ προπτεῖς καὶ αἵτιοι τὸ πλήθος τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. καὶ ὁ Καῖσαρ ἔφη Καὶ τίνες οὗτοι; λέγει ὁ Πιλάτος Ἡρώδης, Ἀρχέλαος, Φίλιππος, Ἄννας καὶ Καϊάφας, καὶ ἅπαν τὸ πλήθος τῶν Ἰουδαίων. λέγει ὁ Καῖσαρ Τίνος ἐνεκεν τῆ βουλῆ ἐκείνων σὺ ἐξηκολούθησας; καὶ ὁ Πιλάτος λέγει Στασιαστὸν καὶ ἀνυπότακτὸν ἐστὶν τὸ ἔθνος αὐτῶν, μὴ ὑποτασσόμενον τῷ σὺ κράτει. καὶ ὁ Καῖσαρ εἶπεν Ἄμα παραδωκάν σοι αὐτόν, ὄφειλες ἐν ἀσφαλείᾳ ποιῆσαι αὐτόν καὶ ἐκπέμψαι πρὸς μέ, καὶ μὴ πεισθῆναι αὐτοῖς σταυρῶσαι τὸν τοιοῦτον ἄνδρα δίκαιον ὄντα καὶ τοιαῦτα σημεῖα ἀγαθὰ ποιήσαντα, ὡς σὺ εἶπας διὰ τῆς σῆς ἀναφορᾶς· ἐκ γὰρ τῶν τοιούτων σημείων φανερὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

⁴ Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ Καίσαρος καὶ ὀνομάσαντος αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἅπαν τὸ πλήθος τῶν θεῶν συνέπεσαν καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ κονιορτός, ἔνθα ἐκαθέζετο ὁ Καῖσαρ μετὰ τῆς συγκλήτου. ὁ δὲ δῆμος ὁ παρεστηκὼς τῷ Καίσαρι πάντες

3. αὐτοκράτωρ (-τωρ ABCDE) βασ. cum ACD .. B αὐτ. Καῖσαρ, E δέ-σποτα αὐτ. | ἀνάτ. (E αἰτ.) τούτων (ita BC; AE τούτου, D om) τυγγ. (B εἰμί, E οὐκ εἰμί) | καὶ (ita CD; A add οἱ) αἵτιοι .. B om (E om οἱ δὲ usq. ἐστίν) | ἐστίν cum ACD .. B εἰσίν | Ἡρ. Ἀρχ. Φί. Ἄνν. cum ACD .. B Ἡρ. καὶ Ἄ. καὶ Φ. καὶ Ἄνν. .. E om Ἡ. Ἄ. Φ. | B πᾶν | τῶν Ἰουδ. (A add ἐστίν) .. B αὐτῶν | λέγει .. A add αὐτῷ | C τῆ βουλήσει | σὺ (ita BD; AC om) ἐξήκ. | B ἀναστασιαστὸν | B om ἀνυπότακτον | τὸ ἔθ. (C πλήθ.) αὐτ. (B τῶν Ἰουδαίων) | A τ. κράτει σου | Ἄμα .. BE μόνον | E παραδεδωκάν | ὄφειλες: ita BCDE | πεισθῆναι .. E ποιῆσαι τὸ θέλημα | σταυρῶσαι cum CD .. ABE καὶ στ. | δικ. ὄντα (haec AC; BDE om) καὶ τοι. ση. ἀγ. (haec ita BC; E om ἀγ.; similiter reliqui) ποιῆσ. | ὡς (ita ACD, E καθὼς, B ἔ) σ. εἶπας (E ἐσήμανας ἡμῖν) | ἐκ γὰρ τῶν -- ὁ βα. τ. Ἰουδ. cum B .. ACD μέλλοντος αὐτοῦ σταυροῦσθαι· οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ Χρ. ὁ β. τ. Ἰ. .. E καὶ μέλλοντος αὐτοῦ σταυροῦσθαι ἔγραψας ἐν τίτλῳ καὶ προσήλωσας ἐν τῷ ἔϋλῳ τοῦ σταυροῦ ὅτι οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χρ. ὁ βα. τ. Ἰ., atque addit πάντως βουλόμενος κακὰ ἐπάξει κατὰ τοῦ κράτους μου τοῦτο ἐποίησας.

4. Καὶ τ. εἰπόντ. (ita CD, E εἰπών; AB λέγοντ.) τ. Κ. (E om) κ. ὀνομάσαντ. (E -σας) αὐτ. (BE om) τὸ ὄν. τ. Χρ. (haec AE; B τὸ ὄν. αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ, BD τὸν Χριστόν) | τῶν θεῶν cum AE .. BCD τῶν εἰδωλῶν ἦτοι (B om) τ. θεῶν | συνέπεσαν (-σον CD) κ. ἐγένοντο cum BCD .. AE συνέπεσε κ. ἐγένετο | ἔνθα -- μετὰ (A add πάσης) τ. συγκλ. cum ACD .. E om .. B καὶ ὁ τόπος δὲ συνέπεσαν ἐνθα ἐκ. ὁ Κ. μ. πάσης τ. συγκλ. αὐτοῦ | B om τῷ Καίσαρ. | πάντες ἐστρ. (A σύντρ.) cum ACD .. B καὶ πάντες οἱ τῆς συγκλήτου αὐτοῦ ἕμα τῷ Καί-

ἔντρομοὶ γεγονάσιν διὰ τὴν τοῦ ῥήματος ῥῆσιν καὶ πτώσιν τῶν θεῶν αὐτῶν, καὶ πάντες φόβῳ συσχεθέντες ἀπῆλθον ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, θαυμάζοντες τὸ γεγονός. ἐκέλευσεν δὲ ὁ Καῖσαρ μετὰ ἀσφαλείας φυλάττεσθαι τὸν Πιλάτον, ὅπως γνῶ τὸ ἀληθές περὶ τοῦ Ἰησοῦ.

⁵ Τῇ δὲ ἐπαύριον καθίσας ὁ Καῖσαρ ἐν τῷ καπετωλίῳ μετὰ πάσης τῆς συγκλήτου ἐπειρᾶτο πάλιν ἐρωτᾶν τὸν Πιλάτον. καὶ φησιν ὁ Καῖσαρ Λέγε τὸ ἀληθές, δυσσεβέστατε, ὅτι διὰ τῆς σῆς ἀσεβοῦς πράξεως ἧς ἐπεχειρήσας κατὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐνταῦθα εδείχθη τῶν κακῶν σου ἔργων ἢ πράξεις, τὸ τοὺς θεοὺς πτώσει ὑποβληθῆναι. λέγε οὖν τίς ἐστὶν ἐκεῖνος ὁ σταυρωθείς, ὅτι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τοὺς θεοὺς πάντας ἀπόλεσεν; Πιλάτος ἔφη Καὶ μὴν τὰ ὑπομνήματα αὐτοῦ ἀληθῆ εἰσίν· καὶ γὰρ ἐγὼ αὐτὸς ἐπέισθην ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ὅτι μείζων ὑπῆρχεν πάντων ὧν σεβόμεθα θεῶν. καὶ ὁ Καῖσαρ ἔφη Τίνος οὖν ἕνεκεν τοιαύτην τόλμην καὶ πράξιν ἐπήνεγκας κατ' αὐτοῦ, μὴ ἀγνωῶν τοῦτον, ἢ πάντως κακόν τι βουλόμενος περὶ τῆς ἐμῆς βασιλείας; ὁ

σαρι ἔντρομοι | γεγονάσιν -- τὸ γεγονός cum ACD .. B γενόμενοι διὰ τὴν γενομένην πτώσιν τῶν θεῶν, ἀπῆλθεν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. E vero omīssis ὁ δὲ δήμος usque τῶν θε. αὐτῶν sic: καὶ φόβῳ πολλῶν συσχεθέντες ἀνεχώρησαν ἅπαντες ἕκαστος εἰς τὸν οἶκ. αὐτοῦ | ἐκέλ. δὲ (ita CD; B ἐκ. οὖν, A καὶ ἐκ.) -- με. ἀσφ. φυλάττεσθαι (ita CD, A -ττειν; B pro his ἀσφαλισθῆναι) -- περὶ τ. Ἰησοῦ .. E om

5. Τῇ δὲ (B om; E Καὶ πάλιν τῇ) ἐπαύρ. | καθίσ. (B καθισθείς) -- ἐν τῷ (A εἰς τὸ ἐτ -λιον) καπετωλίῳ (-πε- BCD; A -πι-; omnes vero -τολ-) -- ἐρωτᾶν (ita BCD; A ἐπερ.) -- κ. φησ. ὁ Καῖσαρ cum ABCD .. E προκαθίσας ἐπειράζεν ἐπερωτῶν τ. Πιλάτον | Λέγε -- δυσσεβέστα. (B δυσσεβῆ) -- ἧς (ita AB; CD ἦνπερ) -- εδείχθη (B ἠλέγχθη) -- ἔργ. ἢ πράξεις (B πράξεων τὰ ἔργα) τὸ (ita AE, CD om) -- πτώσει ὑποβληθῆ. (B πτώσιν ὑποβάλλειν) .. E om | λέγε οὖν -- ἐκεῖνος (B οὗτος) -- καὶ (A om) τ. θε. πάντ. (B om) ἀπόλεσεν cum ABCD .. E λέγε ὃ κατάρτατε καὶ δυσσεβέστατε, τίς ἦν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖν. ὁ σταυρ., ὅτι τὸ ὄν. αὐτ. λεχθὲν ἐνταῦθα τοῖς θεοῖς πτώσιν ἐπέβαλεν. | Πιλ. (ita CD; ABE ὁ Πιλ.) ἔφη (BE εἶπεν) | Καὶ μὴν -- καὶ γὰρ (B add καὶ) ἐγ. αὐτ. (B α. ἐ.) ἐπέισθην (C ἐπειράσθην, B ἐπίσταμαι) ἐκ τ. ἔργ. αὐτοῦ (AB ἐξ αὐτῶν τῶν [A om] ἔργ.) ὅτι cum ABCD .. E Τὰ ὑπομνήματα αὐτοῦ, δέσποτα αὐτοκράτωρ, ἅτινα ἀπέστειλα τῇ ὑμετέρᾳ θεότητι, ἀληθῆ τυγχάνουσιν· καὶ γὰρ ἐγὼ ἐπέισθην ὅτι | ὑπῆρχεν (ita AC, E ὑπάρχει, BD ἐστὶ) πάντ. (ita AB; CDE om) ὧν (E add ἡμεῖς) σεβ. θε. | Τίν. οὖν (B Καὶ τίνος) ἕνεκεν (E -κα) τοῦ τόλμην (ita ACD; BE om τόλμ. καὶ) κ. πράξ. (E τιμωρίαν) ἐπήνεγκ. (ita A, CD ὑπῆν., B ἐξῆν., E ἐπήγαγ.) κατ' αὐτ. (E αὐτῷ) -- τοῦτον (ita CD, B τοῦτο, E αὐτοῦ τὴν δύναμιν; A ἐκ τούτων pergeas πάντων τι κακόν) ἢ (Thil. ed. ἦ, E om)

δὲ Πιλάτος ἔφη Διὰ τὴν παρανομίαν καὶ στάσιν τῶν ἀνόμων καὶ ἀθέων Ἰουδαίων τοῦτο ἐποίησα.

⁶ Θυμοῦ δὲ πλησθεὶς ὁ Καίσαρ συμβούλιον ἐποίησεν μετὰ πάσης τῆς συγκλήτου καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ κελεύει δόγμα γραφῆναι κατὰ τῶν Ἰουδαίων οὕτως Δικαιῶν τῷ τὰ πρῶτα τῆς ἀνατολικῆς ἐπέχοντι χώρας χαίρειν. Τὴν ἐν τοῖς παροῦσι καιροῖς γενομένην τόλμαν παρὰ τῶν τὴν Ἰερουσαλήμ οἰκούντων καὶ τὰς πέριξ πόλεις Ἰουδαίων παράνομόν τε πράξιν ἔργων, ὡς θεόν τινα λεγόμενον Ἰησοῦν Πιλάτον κατηνάγκασαν σταυρῶσαι, διὰ τοῦ τοιούτου αὐτῶν πλημμελήματος δι' οὗ ὁ κόσμος σκοτισθεὶς εἰς ἀπώλειαν εἴλκετο. θέλησον οὖν σπουδαίως ἅμα πλήθους στρατιωτῶν παραγενέσθαι τοῖς ἐκείσε καὶ αἰχμαλωσίαν ἐκθέσθαι διὰ τούτου τοῦ δόγματος. πειθαρχῶν κινήσαι κατ' αὐτῶν καὶ ἐν διασποραῖς αὐτοῦς θέμενος ἐν πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν καταδούλωσον αὐτούς, καὶ τῆς Ἰουδαίας ἀπάσης ἐκδιώξας ὀλιγοστόν τὸ ἔθνος αὐτῶν δεῖξον, ἐφ' ἅπασιν μὴ ὀφθῆναι ἔτι τοῦτο, πονηρίας μεστοὶ τυγχάνοντες.

πάντως etc (E πάντ. βουλόμενος κακὰ κατὰ τοῦ ἡμετέρου κράτους) | E om ἀνόμ. καί, B om ἀνόμ. κ. ἀθέων

6. B Θυμ. οὖν πάλιν πλ. ὁ Καῖσ. συμβούλ. τε ποιήσας μετὰ -- κελεύει | E συμβ. ποιησάμενος μ. τῆς συγκλ. ἐκέλευσε τὸ δόγμα γρ. | κα. τῶν (CD add ἀθέων) Ἰουδ. (D om) οὗτ. (B περιέχον οὗτ.) | Δικαιῶν (-νῶ sic CD) .. E Δικινῶ, pergens τὴν ἀνατολήν ἐπέχοντι ἐπαρχίαν | Τὴν -- γενομένην (A γενναμ.) τόλμαν (ita h. l. ACD) -- οἰκούντ. (A διοικ.) Ἰ. κ. τ. πῆ. πόλ. (A om haec) παρ. τε. (A om) -- λεγόμενον (A add τὸν) -- Πιλάτον (ita C, D -τω, A μετὰ Πιλάτου) κατηνάγκασαν (AC -νέγκασαν) σταυρ. cum ACD .. B corrūpte Κατὰ τὴν ἄδειον τῆς παρὰ τῶν Ἰουδ. συγγεναμένης τόλμης τῶν τὴν Ἰερουσαλήμ κ. τὰς πέριξ πόλ. οἰκούντ. Ἰουδ. παρανόμων θεόν τινα λέγοντος Ἰησοῦ καταναγκάσαντες σταυρῶσαι .. E Ἐν τῷ παρόντι καιρῷ τόλμη χρησάμενοι οἱ κατοικοῦντες ἐν Ἰεροσολύμοις καὶ τὰς πέριξ χώρας παράνομοι Ἰουδαῖοι τὸν θεὸν τὸν λεγόμενον Ἰησοῦν μετὰ Πιλάτου κατηνάγκασαν σταυρῶσθαι | διὰ τοῦ (ita CD, A om) τοι. αὐτῶν (A om) πλ. δι' οὗ (codd. δι' ὧν) -- εἴλκετο cum ACD .. B ὡς διὰ τῶν τοιούτων πλημμελημάτων τέλειον (sic) ὁ κόσμ. σκοτισθεὶς εἰς ἀπ. εἴλκετο .. E καὶ διὰ τὸ τοιοῦτον πλημμελημα τελεῖως ὁ κόσμ. σκοτισθῆναι καὶ παρ' ὀλίγον εἰς ἀπ. εἴλκετο | ἅμα πλήθους (C -θει) .. E ἅμ. πλείστων | καὶ αἰχμ. ἐκθέσθ. (A corrūpte οὖν θῆσον) ἐκθέσθ. δ. τ. τ. δόγμ. cum CD, item A .. B κ. αἰχμαλωτῆσαι διὰ τ. τ. δόγμ. πάντας αὐτούς, item E κ. αἰχμαλωτεύσαι αὐτούς αἰχμαλωσίαν μεγάλην | πειθαρχ. κινήσαι (A -νησον) καὶ ἐν -- ἀπάσης (A om καὶ ἐν usq. ἀπάσης) ἐκδιώξας (A καὶ ἐκδιώξον αὐτούς καὶ) δεῖξον (A -ξαι) -- ἔτι (codd. ἐπι) τοῦτο -- τυγχάνοντες cum C (post ὀφθῆναι deficit) D, A .. B πειθαρχῶν οὖν τῷ δόγματι ἡμῶν κίνησον κατ' αὐτοῦ (corrige -τῶν) καὶ διὰ κειρῶς

⁷ Καὶ τοῦ δόγματος τούτου φθάσαντος ἐν τῇ ἀνατολικῇ χώρᾳ, Δικιανὸς πειθαρχήσας τῷ φόβῳ τοῦ δόγματος ἐν ἀναλώσει πᾶν τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων ἐποίησεν, τοὺς δὲ καταλειφθέντας ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν ἐθνῶν δουλεύειν παρέσχεν, ὥστε γνωσθῆναι τῷ Καίσαρι ταῦτα τὰ γεγεννημένα παρὰ Δικιανοῦ κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ ἀνατολικῇ χώρᾳ καὶ ἀρέσαι αὐτῷ.

⁸ Καὶ πάλιν ἔθετο ὁ Καίσαρ ἐρώτησιν ποιῆσαι τοῦ Πιλάτου, καὶ κελεύει ἐνὶ ἄρχοντι ὀνόματι Ἀλβίῳ τὴν κεφαλὴν Πιλάτου ἀποτεμεῖν, φήσας Καθὼς οὗτος χεῖρας ἐπήγαγεν ἐπὶ τὸν ἄνδρα τὸν δίκαιον τὸν λεγόμενον Χριστόν, καὶ αὐτὸς ὁμοίως πωσείται τῆς σωτηρίας ἀποτευξόμενος.

⁹ Ὁ δὲ Πιλάτος ἀπελθὼν ἐπὶ τὸν τόπον ηὔξατο σιωπῇ λέγων Κύριε, μὴ συναπολέσης με μετὰ τῶν πονηρῶν Ἑβραίων, ὅτι ἐγὼ χεῖρας κατὰ σοῦ οὐκ εἶχον ἐπενεγκεῖν εἰ μὴ διὰ τὸ ἔθνος τῶν παρανόμων Ἰουδαίων, ὅτι στάσιν κατ' ἐμοῦ ἐπήγαγον· ἀλλὰ σὺ γινώσκεις ὅτι ἀγνοῶν ἐπραξα. μὴ οὖν ἀπολέσης με τῇ ἀμαρ-

(sic) αὐτοὺς θέμενος διασκόρπισον αὐτοὺς ἐν πᾶσ. τ. ἔθν. καταδουλῶν αὐτοὺς καὶ τῆς Ἰουδαίας πάντας ἐκδιώξας ὀλιγοστὸν τὸ ἔθν. αὐτ. δείξας, ἐφ' ἅπ. μὴ ὄφθ. ἐν ἀνέσει, ἐπειδὴ τοῖς πονοῖς με (corrige τῆς πονηρίας μεστοί) τυγχάνουσιν .. E corruptissime διὰ τὸ μὴ πειθαρχῆν σε (corrige πειθαρχῆσαι) τῷ ἡμετέρῳ δόγματι καὶ ποιῆσαι (ποίησον omisso καὶ?) αὐτοὺς εἰς διασπορὰν, ἐν (corrige μὴ) ὀφείλεισαν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν, ὅτι πονηρίας πλήρεις τυγχάνουσιν.

7. E Δικιανός | ἐν ἀναλώσει (pro his B inepte εἶπεν) πᾶν -- ἐποίησ. cum D (item ut videtur B) .. A ἀνάλωσιν παντὸς ἔθνους τ. Ἰ. ἐποίησ. .. E ἔξεδιώξε πάντας τ. Ἰουδαίους | τοὺς δὲ καταλ. ἐν τῇ Ἰουδ. (ita AD; B om) -- παρέσχ. (ita AD, B παρεσκευάσεν) .. E καὶ ἡχμαλώτευσεν αὐτοὺς ἐν διασπορᾷ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, καὶ παρασκευάσεν αὐτούς δουλεύειν. Praeterea BD add ἕως (B add τὴν) σήμερον ἡμέρας (B -ραν) | D ταῦτ. τ. γινόμενα | ἐν τῇ ἀν. χ. καὶ ἀρ. αὐτῷ cum AD .. B om | E pro ὥστε etc sic: ὅπως γνωσθῶσιν καὶ τῷ Καίσαρι τὰ περὶ αὐτῶν

8. Καὶ πάλιν (B Πάλ. οὖν) -- ποιῆσαι (B ποιήσασθαι) -- ἄρχοντι (B πρόφικτον, corrige προφέκτω) -- Πιλάτου (B τοῦ Πι.) ἀποτεμ. (B ἀποκόπτειν) .. E Καὶ ἐκέλευσεν ὁ Καίσαρ προφεκτιάλδε (sic, vide post) ὀνόματι τὴν κεφ. ἀποκόψαι Πιλάτου | ἐπὶ τὸν -- Χριστόν .. B κατὰ τοῦ θεοῦ, E κατὰ τοῦ Ἰησοῦ | πωσείται (A πέσεται, D ποιήσεται, B τεύξεται, E τεύξεται τοῦ θανάτου) τῆς σωτ. ἀποτευξ. (D ἀποταξάμ., E om τ. σ. ἀ.)

9. Ὁ δὲ Πιλάτος etc: D hunc libelli finem habet: Δῶμεν δόξαν τῷ θεῷ ἡμῶν, ὅτι αὐτῷ πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. | μὴ συναπολέσης (B -σεις) cum BE .. A μὴ ἀπολέσεις | οὐκ εἶχον cum BE .. A οὐκ ἤθελον | A ἐπενέγκαι | E εἰ μὴ διὰ τὸ πονηρὸν ἔθν. κ. ἀστασίαστον τῶν Ἰουδ. τοῦτο ἐποίησα | B ἀλλ' ἴδας δέσπ. κύριε | μὴ οὖν (ita B; A μὴ συν-; E ἀλλὰ μὴ συν-) ἀπολέσης (-AB -σεις) με (A add δέσποτα κύριε) | τῇ ἀμ.

τία μου ταύτη, ἀλλὰ ἀμνησικακῆσον ἐπ' ἐμοί, κύριε, καὶ τῆ δούλῃ σου Πρόκλα τῇ ἱσταμένη μετ' ἐμοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ τοῦ θανάτου μου, ἣν ἀνέδειξας προφητεύειν ὅτι εἶχες σταυρωθῆναι λωθῆναι. μὴ ἐν τῇ ἐμῇ ἀμαρτία καὶ ταύτην καταδικάσης, ἀλλὰ συγχώρησον ἡμῖν καὶ ἐν μερίδι τῶν δικαίων σου συγκαταρῖθμῃσον ἡμᾶς.

¹⁰ Καὶ ἰδοὺ τελέσαντος τὴν εὐχὴν τοῦ Πιλάτου ἦλθεν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσα Μακαριοῦσίν σε πᾶσαι αἱ γενεαὶ καὶ αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν, ὅτι ἐπὶ σοῦ ἐπληρώθησαν ταῦτα πάντα τὰ ὑπὸ τῶν προφητῶν εἰρημένα περὶ ἐμοῦ· καὶ σὺ δὲ αὐτὸς μάρτυς μου ἐν τῇ δευτέρᾳ μου παρουσίᾳ ὀφθῆναι ἔχεις, ὅταν μέλλω κρῖναι τὰς δώδεκα φύλας τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοὺς μὴ ὁμολογήσαντας τῷ ὀνόματί μου. Καὶ ἐξετίναξεν τὴν κεφαλὴν Πιλάτου ὁ πρέφεκτος, καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐδέξατο αὐτήν. ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Πρόκλα τὸν ἄγγελον ἐρχόμενον καὶ δεχόμενον τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, χαρᾶς πλησθεῖσα καὶ αὐτὴ παραυτὰ ἀπέδωκεν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐτάφη μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς.

μου ταύτη . . Α τὴν (ἰαν μ. - τὴν, Β ταύτη τῇ ἀμ., Β ταῖς ἀμαρτίαις μου καὶ τῇ ἀγνοίᾳ μου ταύτη | ἀλλὰ ἀμνησικακῆσον (ita E, item corrupte A) ἐπ' ἐμοί κύρ. καὶ τῇ etc. . . Β ἀλλὰ ἐλέησόν με καὶ τὴν δούλην σ. Πιρόκλαν | Ε ἐν τ. ὥρ. τῆς τελευταίας μου | ἣν ἀνέδειξ. (ita B; Α ἦν περ ἔδ., Ε ἦν ἔδ.) προφητεύειν (ita BE; Α - τεῦσαι) | Ε om ὅτι εἶχ. στ. πρ. | Ε μὴ ἐν τῇ ἀμ. ἡμῶν κύριε καταδικ. ἡμᾶς | συγχ. ἡμῖν (Β μοι; Ε add τὰ παραπτώματα ἡμῶν) κ. ἐν μερ. τ. δ. σου (Ε μετὰ τῶν ἀγίων σου) συγκαταρ. (ita B, ΑΕ συναρσις.) ἡμ.

10. Α τελειώσαντος | Ε ἐκ τῶν οὐρανῶν | Μακ. σε (Α add Πιλάτε) π. αἱ γεν. καὶ αἱ πατρ. (ita haec E; Β π. αἱ γεν., Α π. αἱ πατριαὶ [Bch - αρχαί] τ. ἔδν. (B om) | ἐπὶ σοῦ cum Α . . Β ὑπὸ σοῦ | ταῦτα -- εἰρημένα cum Α . . Β πάντ. [τὰ adde] ὑπομνήματα τῶν πρ. τὰ εἰρ. | Ε om ὅτι usq. περὶ (Α παρ') ἐμοῦ | καὶ -- αὐτὸς (BE om) μάρτυς μου (Β μαρτυρεῖς μου, Ε μ. μ. ἔση, Α μάρτ. ἔση) ἐν τῇ (ita B, Ε ἐπὶ τῆς etc, Α ἐν γάρ τῇ) -- ὀφθ. ἔχ. (haec om E) | Β ὅτε μέλλω | τὰς δώδ. -- ὁμολογ. τῷ ὀν. μ. (ita B, Α καὶ πιστεύσαντας omissis τ. ὀ. μ.) . . Ε ζῶντας κ. νεκρούς, καὶ τὰς δώδ. φύλ. τὰς μὴ ὁμολογησάσας μηδὲ πιστευσάσας εἰς τὸ ὄν. μ. | Καὶ ἐξετίναξ. (Ε Ἦρε δὲ) τ. κ. Πιλ. (Ε αὐτοῦ) ὁ (Α om) πρέφεκτος (Ε περφεκτιάλδεος sic, vide ante) cum ΑΕ . . Β τότε οὖν ὁ Πιλ. ἐκτείνας τὸν τράχηλον αὐτοῦ, ἀπέτεμεν τὴν κεφ. αὐτοῦ ὁ πρόφεκτος (sic) | καὶ ἰδοὺ -- ἔδ. αὐτήν cum ΑΕ . . Β om | Β ἕωρουσα δέ | τὸν ἀγγ. ἐρχ. -- τ. κ. αὐταῦ (Ε om ἐρχ. usq. αὐτοῦ) cum ΑΕ . . Β om | τὸ πνεῦμα . . Α add αὐτῆς | μετὰ τ. ἀνδρ. αὐτῆς: his libellus finitar in BE . . Α add Πιλάτου, ζελήσει καὶ εὐδοκίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, ἀμήν.

MORS PILATI QUI IESUM CONDEMNAVIT.

Cum autem Tiberius Caesar¹⁾ Romanorum imperator gravi morbo teneretur, et intelligens quia Ierosolymis esset quidam medicus, nomine Iesus, qui omnes infirmitates solo verbo curat, nesciens quod Iudaei et Pilatus eum occidissent, praecepit cuidam suo familiari nomine Volusianus Vade citius quam potes trans partes marinas, dicesque Pilato meo servitori et amico ut hunc medicum mihi mittat qui me pristinae sanitati restituat. Qui Volusianus audito praecepto imperatoris statim discessit, et ventus est²⁾ ad Pilatum sicut praeceptum est ei. Et narrans eidem Pilato ea quae sibi a Tiberio Caesare commissa fuerant, dicens Tiberius Caesar imperator Romanorum, tui dominus, audito quod in civitate ista est medicus qui solo verbo sanat infirmitates, rogat te vehementer ut eum sibi mittere debeas pro sua infirmitate curanda. Audiens haec Pilatus territus est valde, sciens quod per invidiam eum occidi fecerat. Respondit Pilatus eidem nuntio sic dicens Hic homo erat malefactor et homo qui traherat ad se totum populum: sic habito consilio sapientum civitatis eum crucificari feci. Qui nuntius rediens ad eius hospitium obviatus est cuidam mulieri nomine Veronica, quae

---

¹⁾ Codex h. l. et infra semel *Caesarius* habet, item a *Tiberio Caesario* commissa.

²⁾ *ventus est*: ita codex. Similiter post habet *obviatus est*.

fuera familiaris Iesu, dicens O mulier, medicus quidam qui in hac civitate erat, qui solo verbo aegros sanabat, cur occiserunt³⁾ eum Iudaei? At illa coepit flere dicens Heu me, domine, deus meus et dominus meus, quem Pilatus pro invidia tradidit, condemnavit et crucifigi praecepit. Tunc ille nimis dolens ait Vehementer doleo quia id pro quo dominus meus me⁴⁾ miserat explere non valeo. Cui Veronica Dominus meus cum praedicando circuiret, et ego eius praesentia nimis invita carerem, volui mihi depingi imaginem, ut dum eius priverer praesentia, saltem mihi praestaret solatium imaginis suae figura⁵⁾. Cumque linteum pictori deferrem pingendum, dominus meus mihi obviavit et quo tenderem requisivit. Cui cum viae causam aperuissem, a me petiit pannum, et ipsum mihi venerabilis suae faciei⁶⁾ reddidit insignitum imagine. Ergo huius aspectum si dominus tuus devote intuebitur, continuo sanitatis beneficio potietur. Cui ille Est huiusmodi imago auro vel argento comparabilis? Cui illa Non, sed pio affectu devotionis. Tecum igitur proficiscar et videndum Caesari imaginem deferam, et revertar.

Venit igitur Volusianus cum Veronica Romam dicitque Tiberio imperatori Iesum diu a te desideratum Pilatus et Iudaei iniustae morti tradiderunt et per invidiam crucis patibulo affixerunt. Venit igitur mecum matrona quaedam ipsius Iesu imaginem deferens, quam si devote prospexeris, mox sanitatis tuae beneficium obtinebis. Caesar igitur pannis sericis viam sterni fecit et imaginem sibi praecepit praesentari: qui mox ut eam fuit intuitus, salutem est pristinam assecutus.

Pontius igitur Pilatus imperio Caesaris capitur et Romam perducitur. Audiens Caesar Pilatum Romam advenisse, nimio contra eum furore repletus est et eum ad se adduci fe-

³⁾ *occiserunt*: ita codex.

⁴⁾ *me*: in codice desideratur.

⁵⁾ *figura*. Post hanc vocem in codice additur *Cui refert*.

⁶⁾ *Codex venerabili sua facie*. Leg. aur. *insignitum*. *Imaginis ergo*

eit. Pilatus autem tunicam Iesu inconsutilem secum detulit: quam indutam coram imperatore portavit. Mox ut imperator eum vidit, omnem iram deposuit et ei protinus assurrexit, nec dure sibi in aliquo loqui praevaluit: et in eius absentia qui videbatur tam terribilis et ferus, nunc in eius praesentia invenitur quodammodo mansuetus. Cumque eum licentiasset, mox contra eum terribiliter exardescit, se miserum clamitans quia ei furorem sui pectoris minime ostendisset. Statimque eum revocari fecit iurans et contestans quia filius mortis est et nefas⁷⁾ est eum vivere super terram. Qui cum eum vidit, continuo eum salutavit et omnem animi ferocitatem abiecit. Mirabantur omnes, mirabatur et ipse, quia sic contra Pilatum dum abesset exardesceret, et dum praesens esset nil ei loqui posset aspere. Tandem divino nutu vel forte alicuius Christiani suasu ipsum illa tunica expoliari fecit, et contra eum pristinam ferocitatem animi mox resumpsit. Cumque de hoc imperator plurimum admiraretur, dictum est sibi quod illa tunica fuisset domini Iesu. Tunc imperator eum in carcerem recipi iussit, donec sapientum consilio deliberaret quid de eo fieri oporteret. Post autem paucos dies data est igitur in Pilatum sententia ut morte turpissima damnaretur. Audiens hoc Pilatus cultello proprio se necavit, et tali morte vitam finivit.

Cognita Caesar morte Pilati dixit Vere mortuus est morte turpissima, cui manus propria non pepercit. Moli igitur ingenti alligatur et in Tiberim fluvium immergitur. Spiritus vero maligni et sordidi corpori maligno et sordido congau dentes omnes in aquis movebantur, et fulgura et tempestates, tonitrua et grandines in aere terribiliter gerebant⁸⁾, ita ut cuncti timore horribili tenerentur. Quapropter Romani ipsum a Tiberis fluvio extrahentes, derisionis causa ipsum in Viennam deportaverunt et Rhodani fluvio immerserunt: Vienna enim

⁷⁾ Codex per errorem *fas*.

⁸⁾ Fortasse rectius *l.eg. aur. congaudentes et nunc in aquis nunc in aere rapi entes mirabiles inundationes in aquis movebant; et -- generabant*

dicitur quasi via gehennae, quia erat tunc locus maledictionis. Sed⁹⁾ ibi nequam spiritus affuerunt, ibidem eadem operantes. Homines ergo illi tantam infestationem daemonum non¹⁰⁾ sustinentes vas illud maledictionis a se removerunt et illud sepeliendum Losaniae territorio commiserunt. Qui cum nimis praefatis¹¹⁾ infestationibus gravarentur, ipsum a se removerunt et in quodam puteo montibus circumsepto immerserunt, ubi adhuc relatione quorundam quaedam diabolicae machinationes ebullire dicuntur.

---

⁹⁾ Adde et?

¹⁰⁾ non deest in codice.

¹¹⁾ Codex *nimis praefatis*: quae fortasse ferri possunt.

ΥΦΗΓΗΣΙΣ ΙΩΣΗΦ.

ΥΦΗΓΗΣΙΣ ΙΩΣΗΦ ΤΟΥ ΑΠΟ ΑΡΙΜΑΘΑΙΑΣ ΤΟΥ ΑΙΤΗΣΑΜΕΝΟΥ
ΤΟ ΣΩΜΑ ΚΥΡΙΟΥ· ΕΝ Ω ΚΑΙ ΤΑΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΔΗΣΤΩΝ
ΑΙΤΙΑΣ ΕΜΦΕΡΕΙ.

I.

¹ Ἐγὼ Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας ὁ αἰτησάμενος παρὰ Πιλάτου τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ πρὸς ταφήν καὶ ἐν δεσμῶ πιεζόμενος παρὰ τῶν φονέων καὶ θεομάχων Ἰουδαίων διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν, οἵτινες καὶ τὸν νόμον κατέχοντες αὐτῷ τῷ Μωυσῆ προξένοι γεγονασιν θλίψεως, τὸν δὲ νομοθέτην παροργίσαντες καὶ μὴ ἐπεγνώκοτες τὸν θεὸν ἐσταύρωσαν καὶ εὐδῆλον ἔθεντο τοῖς ἐγνωκόσι τὸν θεόν. Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς κατέκριναν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ σταυρωθῆναι, πρὸ ἑπτὰ ἡμερῶν τοῦ παθεῖν τὸν Χριστόν, τῷ ἡγεμόνι Πιλάτῳ παρεπέμφθησαν δύο λησταὶ ἀπὸ Ἱεριχώ κατακριθέντες, ὧν ἡ αἰτία ἦν αὕτη.

---

* Ὑφήγησις (ita AD; C apud Birchium Hη διηγησις) Ἰωσ. (D τοῦ Ἰω.) -- τοῦ (C om) κυρίου (A add ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ; C add παραδύσεως?) -- ἐμφέρει (C ἐμφέρειν) .. B non habet inscriptionem.

I, 1. Ἀριμαθαίας cum AD .. BC - θείας | B om παρ. Πιλ. | τοῦ (C om) κυρ. (B om) Ἰησοῦ (D om) πρ. ταφ. (B om πρ. τ.) | καὶ (C om) ἐν δ. πιεζόμ. (ita A, C πιαζ.; B ἐταζόμ., D ἐπιζόμ.) -- θεομάχ. (B θεοκτόνων, C add ἐνδρώπων) Ἰουδ. δ. τ. τοιαύτ. (B αὐτοῦ) αἰτ. | B προξ. ἐγένοντο | θλίψεως (C add αλωνίου) τὸν δὲ (ita AD, C om δέ. B corrūpte sic: θλίψ. αινεῖς τὸν τούτων) νομοθ. | B παροργ. μὴ ἐγνωκότες ὅτι θεὸν ἐσταύρωσαν, εὐδῆλον ἐδέμη (corrige ἔθεντο) τοῖς ἐγνωκόσιν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν καὶ θεόν | ἐν ἐκ. (B add γάρ) ταῖς -- κατέκριναν τ. υἱ. (B κατεκρίθη ὁ υἱ.) -- Πιλάτῳ (B Ποντίῳ Πιλ.) -- ἦν αὕτη.

² Ὁ πρῶτος, ὄνομα αὐτῷ Γέστας, ὁδοιποροῦντας ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέκτεινεν, ἄλλους δὲ γυμνώσει ὑπέβαλεν, γυναῖκας δὲ ἐκ τῶν σφυρῶν κατὰ κεφαλῆς κρεμνῶν τοὺς μασθοὺς ἐξέκοπτεν, νηπίων μελῶν αἰμοπότης ὑπῆρχεν, θεὸν μὴ ἐγνωκῶς πάποτε, νόμοις μὴ ἀκολουθῶν, βίαιος τυγχάνων ἐξ ἀρχῆς εἰς τὰς τοιαύτας πράξεις.

Ἡ δὲ τοῦ ἐτέρου αἰτία τοιαύτη ἦν. Δημᾶς ἐκαλεῖτο, Γαλιλαῖος μὲν ἦν τῷ γένει, πανδοχεῖον δὲ εἶχεν· πλουσίων πειρατηρίους ἐκέχρητο, πτωχοῖς δὲ εὖ ἐποίει· κλέπτῃς μὲν ὡς Τωβίτ, νεκροὺς γὰρ πτωχοῦς ἔθαπτεν. ληστρεύειν ἐπεχειρεῖ τὸ τῶν Ἰουδαίων πλῆθος, αὐτὸν τὸν νόμον ἐν Ἱερουσαλήμ συλήσας καὶ τὴν τοῦ Καϊάφα θυγατέρα γυμνώσας, ἱεράτιδα ὑπάρχουσαν τοῦ ἀγιάσματος, αὐτὴν τὴν τοῦ Σολομῶντος παρατεθεῖσαν μυστικὴν παρακαταθήκην τῷ τόπῳ ἀφελόμενος. τοιαῦται ὑπῆρχον αὐτοῦ αἱ πράξεις.

³ Συνελήφθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς πρὸ τῆς ἡμέρας τοῦ πάσχα τρίτης, ὀψίας οὔσης. οὐκ ἦν δὲ τῷ Καϊάφα καὶ τῷ πλῆθει τῶν Ἰουδαίων πάσχα, ἀλλὰ πένθος ἦν αὐτοῖς μέγα, ὡς διὰ τὴν τοῦ ληστοῦ σύλλησιν γεναμένην ἐν τῷ ἀγιάσματι· καὶ καλέσαντες Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην λέγουσιν αὐτῷ· ἀπὸ ἀδελφοῦ γὰρ Καϊάφα τοῦ ἱερέως ἦν. οὐκ ἦν δὲ μαθητῆς κατὰ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ δόλῳ προετρέψαντο αὐτὸν πᾶν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἵνα ἀκολουθήσει τῷ Ἰησοῦ· οὐχ ἵνα πειθαρχήσει τοῖς παρ'

2. C ὀνόματι Γέστας (B Γεύστας) | AC ἀπέκτεινεν | AC ἐν γυμνώσει ὑπέβ. | μασθοῦς: ita A, B μαζοῦς, C μαστούς | θε. μὴ ἐγν. πάποτε (C ποτέ) .. A om | B εἰς τ. τοι. κακῆς καὶ αἰσχρᾶς πράξ.

C Αἱ δ. τ. ἐ. ληστοῦ αἰτίαι τοιαῦται εἰσιν | Δημᾶς cum BC .. A Δύμας | πλουσίων -- εὖ ἐποίει: haec varie in codd. corrupta leguntur | κλ. μὲν (B add ἦν) ὡς Τωβ. (B ὁ Τωβίας) | B πτωχ. δὲ νεκρ. ἔθαπτ. | τὸ τ. Ἰουδ. πλῆθ. cum AC .. B τοὺς τ. Ἰ. ἱερεῖς | B ἱερατικὴν ὑπάρχ. | B παραθήκην | ἀφελόμενος cum A .. BC ἀφηλάμενος (sic) | αὐτοῦ .. B ληστῶν

3. δὲ καὶ .. B οὐν | B πρὸ ἕξ ἡμερῶν τ. πάσχα, τρίτης ὀψ. οὔσ. | B om ὡς | B τ. ληστ. ἔφθορον τὴν γενομένην ἐν τῷ πράγματι | Ἰούδαν (B τὸν Ἰ.) τὸν Ἰσκ. cum AB .. C οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Σκαριώτην | λέγουσιν αὐτῷ· ἀπὸ (cod. praem εὐγενὲς γένος, quod ex margine irrepsisse videtur) ἀδ. γὰρ -- ἦν cum A, itam C λέγ. αὐτῷ· εὐγενὲς γένος ὦν· ἀπὸ ἀδελφοῦ Καϊάφ. τ. ἰ. ἦν .. B καὶ λέγουσιν αὐτὸν ἐκ γένους ὄντα ἀδελφῆς τοῦ Καϊάφα ἱερέως | κατὰ πρόσωπ. cum AC .. B κατὰ τρόπον | C προετρέψατα | B om τῶν Ἰουδ. | ἵνα ἀκολουθήσει

αὐτοῦ γενομένοις σημείοις οὐδέ ἓνα ὁμολογήσει αὐτόν, ἀλλ' ἓνα παραδώσει αὐτὸν αὐτοῖς, ψευδὲς ῥῆμα αὐτοῦ θέλων καταλαβέσθαι, δόματα δεδωκότες αὐτῷ ὑπὲρ τοῦ τοιούτου ἀνδραγαθήματος ἀνά διδραγμα ἰεροσολίμου καθ' ἑκάστην ἡμέραν. ἦν δὲ καὶ δύο ἔτη ποιήσας μετὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὡς φησιν εἰς τῶν μαθητῶν καλούμενος Ἰωάννης.

⁴ Καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ πρὸ τοῦ κρατηθῆναι τὸν Ἰησοῦν λέγει τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Ἰούδας Δεῦτε συμβούλιον θώμεθα, ὅτι περ οὐκ ἐσύλησεν ὁ ληστής τὸν νόμον ἀλλ' αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς, κἀγὼ ἐλέγχω αὐτόν. τῶν δὲ τοιούτων ῥημάτων ῥηθέντων εἰσὶ μετ' ἡμῶν Νικόδημος ὁ κατέχων τὰς κλεῖς τοῦ ἀγιάσματος, καὶ ἔφη πᾶσιν Μὴ τοιοῦτον πρᾶγμα διαπράξασθε. ἦν γὰρ ἀληθὴς ὁ Νικόδημος ὑπὲρ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων. ἡ δὲ τοῦ Καϊάφα θυγάτηρ ὀνόματι Σάρρα κραυγιάσασα ἔφη Αὐτὸς γὰρ ἔφη ἐπὶ πάντων κατὰ τοῦ ἀγίου τόπου τούτου Δύναμαι καταλύσαι τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγεῖραι αὐτόν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι αὐτῇ Πίστιν ἔχεις παρὰ πάντας ἡμᾶς· ἔχον γὰρ αὐτὴν ὡς προφήτην. καὶ δὴ τοῦ συμβουλίου γενομένου ἐκρατήθη ὁ Ἰησοῦς.

cum B .. AC ἀκολουθῆ (A - δεῖ) | B ἢ ὁμολογήσει αὐτ. θεόν | ψευδὲς -- καταλαβ. cum B .. AC om | διδραγμα: ita ABC | ἦν δὲ καὶ δύο (C om; A praem δέκα, quod videtur ex repetito δὲ καὶ ortum esse; sed vide B, unde δέκα δύο legere possis) -- μ. τ. Ἰησοῦ .. B ἦν γὰρ δεδωκότος ποιήσ. μετὰ (haec pessime sic scripta sunt: πᾶσιν μὲν τὰς) τ. Ἰ.

4. Καὶ τρίτῃ ἡμέρᾳ (C - της - ρας) πρὸ cum AC .. B καὶ καιρὸν εὐρῶν τῇ τρ. ἡμ. πρὸ | B συμβουλευσώμεθα | B οὐκ ἔκλεψεν τὸ ἀγίασμα | εἰσὶ cum A, item C .. B ἦν | B ὁ κατέχ. τὸν νόμον καὶ τὰς κλεῖς (C κλεῖδας) | Μὴ τοι. πρ. (B add τι) διαπρ. cum AB .. C Μὴ τοιούτων πραγμάτων πραξώμεθα | ἦν γὰρ ἀληθὴς (C - θινός) -- τῶν Ἰουδ. cum AC .. B εἰς ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον· οὐδὲν γὰρ τοιοῦτον ἐποίησεν. καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἤκουσεν· οὐδὲ γὰρ ἦν ἐμπροσθεν τοῦ Ἰησ. ὑπὲρ πᾶν τ. πλ. τ. Ἰουδ. | ἡ δὲ τοῦ (ita AB; C ἦν δὲ τῷ) Κα. -- Σάρρα (B Σέρα) κραυγιάσασα (C καὶ κραυγιάσας, B κλαύσασα) (A h. l. add ἐπὶ πάντων, quod cum BC ad ἔφη seq. transferendum videbatur) ἔφη | Αὐτὸς γὰρ (C ὅτι περ) ἔφη (C add ὁ Ἰησοῦς) ἐπὶ πάντ. (C ἐ. πᾶσι; de A vide ante) κατὰ cum AC .. B ἤκουσα ἐγὼ ὅτι πᾶσιν ἔλεγεν κατὰ | B λέγων ὅτι δύναμαι-καταλ. αὐτόν. καὶ εἶπαν οἱ Ἰουδ. | αὐτῇ Πίστ. -- ἡμᾶς cum C .. B Ταύτην πίστιν ἔχει ὑπὲρ πάντας ἡμᾶς .. A Αὕτη πιστοτέρα ἐστὶν πάντων ἡμῶν | προφήτην: ita ABC | καὶ δὴ τοῦ (C καὶ διὰ τοῦτο) συμβ. γεν. (C γιν.) cum AC .. B καὶ δὴ τοῦ λόγου στοιχήσαντος συμβουλίου γενομένου

II.

¹ Τῆ δὲ ἐπαύριον, ἡμέρα τῆς τετράδος, εἰσῆνεγκαν αὐτὸν ὄρα ἐνάτη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Καϊάφα. καὶ λέγουσιν αὐτῷ Ἄννας καὶ Καϊάφας Εἰπέ ἡμῖν, τίνας ἔσκεν τὸν νόμον ἡμῶν ἐσύλησας, καὶ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν τὰς ἐπαγγελίας ἀπεκήρυξας; ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν δὲ ἐκ δευτέρου παρόντος καὶ τοῦ πλήθους λέγουσιν αὐτῷ Τὸ ἅγίασμα ὃ ἔκτισε Σολομῶν ἐν τεσσαράκοντα καὶ ἕξ ἔτεσιν, διὰ τί σὺ βούλη ἐν μιᾷ ῥοπῇ καταλύσαι; καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο πρὸς ταῦτα ὁ Ἰησοῦς. ἦν γὰρ τῆς συναγωγῆς τὸ ἅγίασμα σεσυλημένον διὰ τοῦ ληστοῦ.

² Ὀψίας δὲ τελεσθείσης τῆς τετράδος ἅπαν τὸ πλῆθος ἐζήτει τὴν θυγατέρα τοῦ Καϊάφα πυρὶ ἐναλῶσαι διὰ τὴν τοῦ νόμου ἀπόλειαν, ὅτι οὐκ εἶχον τὸ πῶς τὸ πάσχα ποιῆσαι. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἐκείνη Ἐπιμείνατε τέκνα καὶ τὸν Ἰησοῦν τοῦτον ἀπολέσωμεν, καὶ ὁ νόμος εὑρίσκεται καὶ ἡ ἑορτὴ ἡ ἅγια ἐπιτελουμένη ἐπιτελεῖται. λαθραίως δὲ ἔδωκαν Ἄννας καὶ Καϊάφας χρυσίον ἱκανὸν Ἰούδα τῷ Ἰσκαριώτῃ, λέγοντες Εἰπέ, καθὼς προσεῖπες ἡμῖν, ὅτι ἐγὼ οἶδα τὸν νόμον κλαπέντα παρὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἔπως εἰς αὐτὸν τὸ ἔγκλημα τραπῆ καὶ μὴ εἰς τὴν κόρην ταύτην τὴν ἄμεμπτον. καὶ ταῦτα συνταξάμενος ὁ Ἰούδας εἶπεν αὐτοῖς Μὴ πᾶν τὸ πλῆθος γινῶ ὅτι ἐγὼ ὑφ' ὑμῶν ἐπεδιδάχθην τοῦτο κατὰ τοῦ Ἰησοῦ πράξαι· ἀλλὰ ἀπολύσατε τὸν Ἰησοῦν, καὶ γὰρ πείθω

II, 1. A ὄραν ἐνάτην | A καὶ προφητῶν καὶ Μωσέως (B Μωσ.) | ἀπεκήρυξας (an potius scribas ἀπέκρυψας?) cum AC .. B ἠκύρωσες | πάλ. δὲ (C om, B utique om) ἐκ δευτ. (B add οὖν) παρ. καὶ (AC om) τ. πλ. λέγ. (B εἶπαν) αὐτ. | τὸ ἀγ. ὅ cum AC .. B τὸν ναὸν ὄν | B ἐν ῥοπῇ καιροῦ | ἦν γὰρ (C add πρὸ) τῆς συν. τὸ ἀγ. σεσ. διὰ τ. ληστ. (C om δ. τ. λ.) cum AC .. B ἐν ἀληθείᾳ γὰρ ἦν ἡ συναγωγὴ καὶ τὸ ἀγ. ἐσυλημένον (sic vitiose) δ. τ. λ., τὸν νόμον μὴ ἔχουσα

2. B Ὀψ. δὲ γενομένης τῆς -- ἐζήτουν τ. θυγατέραν -- ἀναλ. αὐτήν -- εἶχαν τὸ πάσχ. πῶς ποι. | τὸ πῶς .. A om τὸ | x. εἶπ. αὐτ. ἐκείνη cum AC .. B ὁ δὲ Καϊάφας ἔφη πρὸς τὸν λαόν | B Μείνατε τέκνα καὶ συνδράμετε ἡμῖν ὅπως ἀπολέσωμεν τ. Ἰησ. | καὶ ἡ ἑορτ. -- ἐπιτελουμένη (C om) ἐπιτ. cum AC .. B καὶ ἑορτὴν τελείαν ἐπιτελοῦμεν | καθ. πρ. ἡμῖν cum B .. AC om | τραπῆ cum B .. AC ἢ | ταύτην (AC om) τ. ἄμεμπτ. (C ἀμώμητον) | συνταξάμ. cum AC .. B καταδεξάμενος | B Φοβοῦμαι μὴ πᾶν | γινῶ .. C add τοῦτο | BC ἐδιδάχθην | B πράξαι, καὶ ἀπιστήσωσιν· ἀλλὰ τοῦτο ποιήσαντες ἀπολύσατε τὸν Ἰησ. etc

τὸ πλήθος ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει καὶ δόλω ἀπέλυσαν τον Ἰησοῦν.

³ Ὁ δὲ Ἰούδας εἰσελθὼν εἰς τὸ ἀγίασμα διαφανούσης ἡμέρας πέμπτης λέγει πρὸς πάντα τὸν λαὸν Τί θέλετέ μοι δοῦναι, καὶ γὰρ ὑμῖν παραδώσω τὸν καθαιρέτην τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν συλήτην; λέγουσιν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι Ἐὰν παραδώσης ἡμῖν αὐτόν, δώσωμέν σοι τριάκοντα ἀργύρια χρυσοῦ. οὐκ ᾔδει δὲ ὁ λαὸς ὅτι περὶ τοῦ Ἰησοῦ λέγει ὁ Ἰούδας· ὁμολογούν γὰρ αὐτὸν ἱκανοὶ εἶναι υἱὸν θεοῦ. καὶ ἔλαβεν ὁ Ἰούδας τὰ τριάκοντα ἀργύρια χρυσοῦ.

⁴ Καὶ ἐξελθὼν τῇ ὄρᾳ τῇ τετάρτῃ καὶ τῇ πέμπτῃ εὐρίσκει τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐν τῇ πλατείᾳ. μελλούσης δὲ ὀψίας γενέσθαι λέγει τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Ἰούδας Βοήθειαν στρατιωτῶν δότε μοι μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, καὶ γὰρ παραδώσω ὑμῖν αὐτόν. ἔδωκαν οὖν αὐτῷ ὑπηρέτας ἐπὶ τὸ πιάσαι αὐτόν. πορευομένων δὲ αὐτῶν λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰούδας Ὅν ἂν ἐγὼ φιλήσω, κρατήσατε αὐτόν· αὐτὸς γὰρ τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας ἐσύλησεν. προσελθὼν οὖν τῷ Ἰησοῦ κατεφίλησεν αὐτόν λέγων Χαῖρε βραββί, ὀψίας οὔσης τῆς πέμπτης. καὶ κρατήσαντες παρέδωκαν αὐτόν πρὸς Καϊάφαν καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς, λέγοντος τοῦ Ἰούδα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ τὸν νόμον συλήσας καὶ τοὺς προφήτας. ἄδικον δὲ ἐξέτασιν εἰδίδουν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Ἰησοῦ λέγοντες Διὰ τί ταῦτα ἐποίησας; καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

3. Ὁ δὲ etc. . C corrupte | διαφ. (C διαφανοῦς) ἡμέρ. (C τῆς) πέμπτ. cum AC . . B τῇ ἡμέρᾳ τῇ πέμπτῃ | Ἐὰν παραδώσης (C -σεις) ἡμ. αὐτόν . . B om | δώσωμεν cum B . . A διδώμεν, C διδοῦμεν | ἀργ. χρυσ. cum AC . . B χρυσίνα (sic) | ὁμολογούν γὰρ (C ὁμολογούντας?): ita ABC | ἱκανοί . . B οἱ πλείονες | B τὰ τριάκ. χρυσίνα

4. Καὶ ἐξελθὼν (C -θόντες) -- τῇ τεταρτ. καὶ (haec B om) -- εὐρίσκει (C εἶρον) | στρατιωτῶν . . B ληστρικῆν | C καὶ ἐγὼ | ἐπὶ τὸ πιάσαι cum BC . . A ἐπὶ τῷ πιάσαι | B καὶ τ. προφήτας κ. τὸν νόμ. ἐσύλησεν | τῆς πέμπτης cum BC . . A τῇ πέμπτῃ | καὶ κρατήσαντες -- τοὺς ἀρχιερεῖς (C τοῖς -ρεῦσι) -- κ. τ. προφήτας cum AC . . B καὶ παρέδωκεν αὐτόν τοῖς Ἰουδαίοις. οἱ δὲ λαβόντες αὐτόν ἀπήγαγον πρὸς Καϊάφαν κ. τ. ἀρχ., λέγοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ τὸν -- προφήτας | ἄδικον δὲ ἐξέτ. εἰδίδουν cum AB . . C ἀδικῶν. ἐξέτ. δὲ εἰδίδουσιν (sic) | ἐποίησας cum B . . AC ποιῆεις (A ταῦτα πάντα ποιῶδες) | καὶ οὐδὲν . . B ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐδὲν

Ὁ δὲ Νικόδημος καὶ γὰρ Ἰωσήφ ἰδόντες τὴν κάθεδραν τῶν
λομιῶν ἀπέστημεν ἀπ' αὐτῶν, μὴ θελήσαντες τῇ βουλή τῶν
ἀσεβῶν συναπολέσθαι.

III.

¹ Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα δεινὰ διαπραξάμενοι κατὰ τοῦ
Ἰησοῦ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, παρέδωκαν αὐτὸν Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι
διαφαιούσης τῆς παρασκευῆς ἐπὶ τὸ σταυρῶσαι αὐτόν, καὶ ἐπὶ
τοῦτο συνῆλθον πάντες. ἐξετάσεως οὖν γενομένης ἐκέλευσεν αὐ-
τὸν Πιλάτος ὁ ἡγεμὼν μετὰ δύο ληστῶν πρὸ σταυρῶν προσηλωθῆ-
ναι. προσηλωθήσαν δὲ αὐτῷ ἅμα τῷ Ἰησοῦ ἐξ ἀριστερῶν μὲν ὁ
Γέστας, ἐκ δεξιῶν δὲ ὁ Δημᾶς.

² Καὶ ἤρξατο βοᾶν ὁ ἐξ εὐωνύμων λέγων τῷ Ἰησοῦ Ἴδε
πόσα κακὰ ἔδρασα ἐν τῇ γῆ· καὶ εἰ ἔγνων ὅτι σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς,
καὶ σὲ εἶχον ἀναλώσαι. τί δὲ λέγεις ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ, καὶ βοη-
θῆσαι ἑαυτῷ ἐν ἀνάγκῃ οὐ δύνασαι; ἢ πῶς ἄλλῳ εὐχομένῳ σὺ
δύνασαι βοήθειαν παρασχεῖν; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, κάτελθε ἀπὸ
τοῦ σταυροῦ, ἵνα σοι πιστεύσω· νῦν δὲ οὐχ ὡς ἀνθρωπίνῳ σε ὀρώ
ἀλλ' ὡς θῆρα ἄγριον συναπολλύμενόν μοι. καὶ πολλὰ ἕτερα ἤρ-
ξατο λέγειν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, βλασφημιῶν καὶ τριζων τοὺς ὀδόν-
τας αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν· ἐν γὰρ τῇ παγίδι τοῦ διαβόλου ἐζωγρημέ-
νος ἦν ὁ ληστής.

Ὁ δὲ Νικόδ. καὶ γὰρ (C καὶ ὁ) Ἰωσήφ cum AC .. B Ἐγὼ δὲ Ἰωσ.
καὶ Νικόδ.

III, 1. διαπραξ. cum A .. C διαπραξάμ., B πράξαντες. B sic: Πολλὰ οὖν
δυνατὰ πράξαντες κατὰ τοῦ Ἰησ. τῇ ν. ἐκ. καὶ πολλὰ κριτήρια ἀδικίας, παρέ-
δωκαν etc | BC διαφαιούσης | ἐπὶ τὸ (A τῷ; C add καὶ, B καλᾶσαι καὶ) στ.
αὐτόν | B om καὶ ἐπὶ τ. σ. πάντ. | ἐξετάσ. οὖν (B τοίνυν ψευδοῦς) γενομένης
(B γεναμ.) -- ληστῶν (B add τῶν καταδικῶν) τῷ στ. προσηλ. (AC om τ. στ.,
B σταυρωθῆναι) | προσηλωθήσαν δὲ αὐτῷ (ita de coniectura scripsimus: AC
προσηλωθέντων δὲ [A om] αὐτῶν, B κρεμασθέντων δὲ αὐτῶν) ἅμα τῷ Ἰησ.
(haec ex B sunt; C ἅμα ἐπὶ τῷ σταυρῷ; A om. Praeterea vero B add ἐν τῷ
σταυρῷ) -- Δημᾶς (ita C; AB Δύμας)

2. ἐξ εὐων. (C ἀριστερῶν) .. B add Γέστας | Ἴδε πόσα .. B Πολλὰ |
ἔδρασα cum A .. BC -σας | καὶ εἰ ἔγνων -- ἀναλώσαι cum A, item corrupte
C .. B καὶ σὺ εἶπας ὅτι βασιλεὺς εἶ τῶν Ἰουδ., καὶ σὲ ἀναλώσαι εἶχον | τί δὲ
λέγεις ἑαυτ. cum A .. C ὅτι λέγεις ἑαυτ., B λέγεις δὲ σεαυτ. | καὶ βοηθῆσαι
ἑαυτῷ etc cum A .. BC plura corrupte exhibent | ἐπ' αὐτόν (C -τῷ) .. B κατὰ
τοῦ Ἰησοῦ | ἐζωγρημ. cum AB .. C ἐξαρτημένος

³ Ὁ δὲ ἐκ δεξιῶν ληστής, ᾧ ὄνομα Δημᾶς, ἰδὼν τὴν θεϊκὴν χάριν τοῦ Ἰησοῦ οὕτως ἐβόα Οὐδὰ σε, Ἰησοῦ Χριστέ, ὅτι υἱὸς τοῦ θεοῦ εἶ. Χριστόν σε ἐρῶ ὑπὸ μυριῶν μυριάδων ἀγγέλων προσκυνούμενον. συγχώρησόν μοι τὰς ἀμαρτίας μου ἅς ἐπραξα· μὴ ἐν ἐξετάσει μου ποιήσεις τὰ ἄστρα ἐλθεῖν κατ' ἐμοῦ ἢ τὴν σελήνην, ὅταν μέλλῃς κρίναι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ὅτι ἐν νυκτὶ ἐπραττον τὰς κακὰς μου βουλάς· μὴ κινήσεις τὸν ἥλιον τὸν νῦν σκοτιζόμενον διὰ σέ εἰπεῖν τὰ κακὰ τῆς καρδίας μου· οὐδὲν γὰρ ἀφέσεως ἀμαρτιῶν δῶρον δύναμαί σοι παρασχεῖν. ἤδη ὁ θάνατος φθάνει με τῶν ἀμαρτιῶν μου· σοῦ δὲ ἐστὶν ὁ ἐξιλασμός· ῥύσαι με, δέσποτα τῶν ἀπάντων, τῆς φοβεράς σου κρίσεως· μὴ δῶς ἐξουσίαν τῷ ἐχθρῷ καταπιεῖν με καὶ κληρονόμον γενέσθαι τῆς ψυχῆς μου ὡς τοῦ ἐξ εὐωνύμων κρεμαμένου· θεωρῶ γὰρ πῶς ὁ διάβολος χαίρων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λαμβάνει, αἱ δὲ σάρκες αὐτοῦ ἀφανεῖς γίνονται. μὴ καὶ εἰς τὴν μερίδα τῶν Ἰουδαίων προστάξεις με ἀπελθεῖν· βλέπω γὰρ Μωυσῆν καὶ τοὺς πατριάρχας ἐν κλαυθμῷ μεγάλῳ ὑπάρχοντας καὶ τὸν διάβολον ἐπικαιρόμενον ἐπ' αὐτῶν. πρὸ τοῦ οὖν, δέσποτα, τὸ πνεῦμά μου ἐξελθεῖν κέλευσον ἐξαλειφθῆναι μου τὰς ἀμαρτίας, καὶ μνήσθητί μου τοῦ ἀμαρτωλοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, ὅτε ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ μεγάλου τοῦ

3. Ὁ δὲ -- ληστ. ᾧ ὄν. (B om λ. ᾧ ὄν.) cum AB .. C Ὁ ληστ. ὁ ὀνομασθεὶς | Δημᾶς cum C .. AB Δύμας | Οὐδα σε Ἰη. Χρ. (C μου pro Χρ.) -- εἶ cum AC .. B οὐδας κύριε Ἰη. Χρ. ὅτι υἱὸν σε εἶναι θεοῦ πιστεύω | μυρ. μυριάδ. ἀγγ. cum C .. A om μυριάδ., B om ἀγγ. | ἐξετάσει cum B .. AC ἐξετάσει | ποιήσεις: ita ABC | C om κατ' ἐμοῦ | ὅταν μέλλῃς (C -λλεις) κρ. π. τ. οἰκ. cum AC .. B ὅτι μέλλεις κρίναι πᾶσ. τ. κτίσιν | ὅτι ἐ. ν. ἐπραττον (B διεπραττόμην ἀεὶ) cum AB .. C ὅταν ἐ. ν. ἐπραξα | μὴ κινήσεις (C νικήση) τὸν ἥλ. τὸν cum B(C) .. A μὴ κινήση ὁ ἥλιος τόν | κακὰ .. B κρύφια | παρασχεῖν cum AC .. B προσενεγκεῖν | ἤδη (A εἰ δὲ) ὁ θάν. φθ. με (C μοι) τῶν (C καὶ τῶν) ἀμ. μου· σοῦ δὲ ἐστ. (C σὺ ἔστιν sic) ὁ ἐξιλ. cum A(C) .. B ἰδοῦ γὰρ ὁ θάν. φθ. με, καὶ τῶν ἀμ. μου οὐδεὶς ἐστὶν ἐξιλαστής | ῥύσαι με, δέσπ. τ. ἀπ. (C om δ. τ. ἀ.) -- κρίσεως cum AC .. B ὅς ῥύσεται με δέσπ. τ. ἀπ., τῆς φοβ. σ. κρίσεως | καταπιεῖν (C -ποιεῖν) .. B κατακατεῖν | καὶ κληρ. (B add με; C κληρονόμος) γενέσθαι (B -έσθω) τῆς ψ. μου (B om τ. ψ. μ.) | θεωρῶ om καὶ | B μερίδων | προστάξεις με .. B με τάξεις | ἐπικαιρόμενον cum AB .. C ἐπεχειρόμενον (sic) | ἐπ' αὐτῶν cum A .. B κατ' αὐτόν, C κατ' αὐτοῦ | τὸ πνεῦμ. μ. cum AB .. C τὸ κρέμα σου | B ἐν θρόνῳ τῷ ὑψίστῳ· καθήμενος |

ὑψίστου μέλλεις κρίναι τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ· πολλὴν γὰρ κόλασιν ἤτοιμάσας τῷ κόσμῳ σου δι' ἐαυτόν.

⁴ Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ ληστοῦ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἄμην ἄμην λέγω σοι, Δημᾶ, ὅτι σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας, οἱ παῖδες Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ Μωσέως, ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. σὺ δὲ μόνος οἰκήσεις ἐν τῷ παραδείσῳ ἕως τῆς δευτέρας μου παρουσίας, ὅτε μέλλω κρίνειν τοὺς μὴ ὁμολογήσαντας τῷ ὀνόματί μου. εἶπεν δὲ τῷ ληστῇ Ἀπελθὼν εἰπέ τοῖς Χερουβὶμ καὶ ταῖς δυνάμεσιν, τοῖς τὴν φλογίνην βρομφαίαν στρέφουσιν, τοῖς φυλάττουσιν τὸν παράδεισον ἐξ αὐτοῦ ὁ Ἀδὰμ ὁ πρωτόπλαστος ἐν παραδείσῳ ἐγένετο καὶ παρέβη καὶ τὰς ἐντολάς μου οὐκ ἐφύλαξεν καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἐκεῖθεν· οὐδεὶς δὲ τῶν πρώτων ὄψεται τὸν παράδεισον ἕως μέλλω ἐκ δευτέρου ἐρχεσθαι κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς — γράψας οὕτως Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ κατελθὼν ἐκ τῶν ὑψωμάτων τῶν οὐρανῶν, ὁ ἐξεληθὼν ἐκ τοῦ κόλπου τοῦ ἀράτου πατρὸς ἀχωρίστως καὶ κατελθὼν εἰς τὸν κόσμον διὰ τὸ σαρκωθῆναι καὶ σταυρῷ προσηλωθῆναι, ἵνα σώσω τὸν Ἀδὰμ ὃν περ ἔπλασα, ταῖς ἀρχαγγελικαῖς μου δυνάμεσιν, τοῖς τοῦ παραδείσου πυλωροῖς, τοῖς τοῦ πατρὸς μου ὑπηρέταις. Θέλω καὶ κελεύω εἰσελθεῖν τὸν συνσταυρούμενόν μοι, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν δι' ἐμέ, καὶ ἄφθαρτον σῶμα ἡμφιεσμένον εἰσελθεῖν ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ οἰκῆσαι αὐτὸν ἕνθα οὐδεὶς πώποτε δύναται οἰκῆσαι.

πολλὴν γὰρ -- διὰ ἐαυτόν (A - τοῦ) cum AC .. B om

4. Δημᾶ cum C .. AB Δύμα | B om ὅτι | C om τῷ | B οἱ δὲ υἱοὶ τῆς ἀπωλείας omiasis οἱ παῖδες usque Μωσέως | A ἐκβληθήσονται | ὅτε μέλλω -- τῷ ὀνόματι μου (B μου τὸ ὄνομα) cum AB .. C ὅταν μέλλω κρίναι τοὺς παροργισαντάς με | B om εἶπεν δὲ τῷ ληστῇ usque dum sequitur Καὶ ἰδοὺ τούτων βηθέντων. | τοῖς (A ταῖς, C καὶ τοῖς) -- στρέφουσιν (C ἀναστρέφ.) -- ἐξ οὗ (C ὧν) -- ἐν παραδείσῳ (C ἐν παραβάσει) ἐγ. καὶ παρ. καὶ (C ὅτι pro κ. π. κ.) -- ἐκ δευτέρου (C - ρας) | C ἐκ τ. ὑψωμ. τ. ἐπουρανίων | τοῦ ἀρ. πα. ἀχωρίστ. cum A .. C τοῦ ἀρ. μου πατρ., omisso ἀχωρ. | C male om διὰ τὸ σαρκωθ. | A ὃν ἔπλασα | ταῖς ἀρχαγγ. etc: C male praesent. ἐν. | τ. συνσταυρούμενον: (C - ρώμενον) μοι (C τῇ ἐμῇ θεότητι) | δι' ἐμέ cum C .. A δι' ἐμοῦ | C οὐδ. δύναται ποτε

Και ἰδοὺ τούτων ρηθέντων παρεδωκεν τὸ πνεῦμα ὁ Ἰησοῦς, τῇ ἡμέρᾳ τῆς παρασκευῆς ὥρα ἐνάτῃ. καὶ σκότος δὲ ἦν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ σεισμοῦ μεγάλου γενηθέντος τὸ ἀγίασμα συνέπεσεν καὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ.

IV.

¹ Ἦτησάμην δὲ ἐγὼ Ἰωσήφ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔθηκα αὐτὸ ἐν μνήματι καινῷ ὅπου οὐδεὶς ἦν τεθειμένος. τοῦ δὲ ληστοῦ τοῦ ἐκ δεξιῶν οὐχ εὐρέθη τὸ σῶμα· τοῦ δὲ ἐξ εὐωνύμων ὥσπερ δράκοντος ἰδέα, οὕτως ἦν τὸ σῶμα αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ ἤτησάμην τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι, ζήλω θυμοῦ φερόμενοι οἱ Ἰουδαῖοι ἐνέκλεισάν με εἰς φυλακὴν, ὅπου βία ἦν τοῖς κακῶς διαπράττουσιν. ἦν δὲ τοῦτό μοι γενόμενον ὀψίας οὔσης σαββάτω, ᾧ παρανομοῦν ἦν τὸ ἔθνος ἡμῶν. καὶ ἰδοὺ αὐτὸ τὸ ἔθνος ἡμῶν τῷ σαββάτῳ δεινὰς θλίψεις ὑπέμεινεν.

² Καὶ δὴ ὀψίας γενομένης τῆς μιᾶς τῶν σαββάτων, ὥρα ἔ τῆς νυκτός, ἔρχεται πρὸς μὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ φυλακῇ μετὰ τοῦ ληστοῦ τοῦ συνσταυρωθέντος αὐτῷ ἐκ δεξιῶν, ὃν ἀπέστειλεν αὐτὸς ἐν τῷ παραδείσῳ. καὶ φῶς ἰκανὸν ἦν ἐν τῷ οἰκήματι· καὶ ἐκρεμάσθη ὁ οἶκος ἐκ τεσσάρων γωνιῶν, καὶ ἐλύθη ὁ τόπος, καὶ γὰρ ἐξῆλθον. ἐγνώρισα οὖν τὸν Ἰησοῦν πρῶτον, καὶ πάλιν τὸν ληστὴν γράμματα κομίζοντα πρὸς τὸν Ἰησοῦν. καὶ ὀδευόντων

Και ἰδοὺ τ. ρηθέντ. cum AC .. B Καὶ ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος | ὥρα ἐνάτῃ (C 5) cum AC .. B ὥρ. ἕκτῃ | καὶ (A om) σκ. δὲ (B om) ἦν (A om, B ἐγένετο) ἐπὶ π. τ. γ. (B ἐπὶ πάσῃ τῇ κτίσει) καὶ (B post γενηθέντος pon)

IV, 1. B ἔθηκα αὐτὸν ἐν μνημείῳ | τεθειμένος cum A .. C τεθαμμένος, B κείμενος | A οὐχ εὐρ. τὸ σῶμ. αὐτοῦ, omissis τοῦ δὲ ἐξ εὐων. (C τοῦ δὲ ἐτέρου) ὥσπ. δράκοντος (C -κιον) ἰδ. -- τὸ σῶμ. αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ ἦτ. cum B .. AC Ὅτε οὖν (A om) ἦτ. | τὸ σ. τῆς Ἰ. cum AB .. C τὸν Ἰησοῦν | B ζήλω καὶ θυμῷ .. A ζήλω δὲ θυμοῦ (comparatit dte ἦτῆσ. cum praegressis) | σαββάτῳ cum AB (B τῷ σαββ.) .. C σαββάτων | ᾧ .. AC ὅ, B ὅπερ | παρανομοῦν .. A -μῶν, BC -μον | αὐτὸ (A add τε) τὸ ἔθ. ἡμ. τῷ σαββ. (B τὸ σάββατον) δ. ἢ. ὑπέμεινεν (B ἰδων [ἴδεν?]) cum AB .. C τὸ σάββατον ἡμῶν πολλάς ἢ. ὑπέμεινεν

2. B γενομένης | BC τῇ μιᾷ τῶν σαββ. (B τοῦ -του) | B ὥρα ἦν πέμπτῃ τῆς νυκτ. | ἐν τῇ φυλακῇ cum B, item τῇ νυκτί A .. C om | B αὐτ. εἰς τὸν παράδεισον | ἦν cum AC .. B ἔλαμψεν | C ἐν τῷ οἴκῳ | A καὶ ἐγὼ | καὶ πάλιν etc cum A, item omissis γρ. κομ. πρ. τ. Ἰ. B .. C om

ἡμῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ φῶς μέγα ἔλαμψεν ὅπερ οὐκ ἔφερον ἡ κτίσις· ἦν δὲ καὶ εὐωδία μεγάλη τοῦ ληστοῦ ἢ ἐκ τοῦ παραδείσου.

³ Καθεστέντος δὲ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τόπῳ τινὶ ἀνέγνω οὕτως· Ἐὰν Χερουβὶμ καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα κελευθέντα ἀπὸ τῆς σῆς θεότητος φυλάττειν τὸν τοῦ παραδείσου κήπον διὰ τοῦ συνσταυρωθέντος τῇ σῇ οἰκονομίᾳ ληστοῦ τοῦτο δηλοῦμεν. Τὸν τύπον ἰδόντες τῶν ἡλῶν τοῦ συνσταυρωθέντος σοὶ ληστοῦ καὶ τῶν γραμμάτων τὸ φέγγος τῆς σῆς θεότητος, τὸ πῦρ ἐσβέσθη μὲν, μὴ δυνάμενον φέρειν τὴν φαῦσιν τοῦ τύπου, καὶ ἡμεῖς ἐν φόβῳ μεγάλῳ γενόμενοι ἐπτήξαμεν· ἠκούσαμεν γὰρ τὸν ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ πάσης κτίσεως ἀπὸ ὕψους ἐνδημήσαντα εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς διὰ τὸν πρωτόπλαστον Ἀδάμ. τὸν σταυρὸν γὰρ θεασάμενοι τὸν ἄχραντον διὰ τοῦ ληστοῦ ἀστράπτοντα, ἐπταπλάσιον τὸ φέγγος τοῦ ἡλίου ἀποστῆλοντος, τρόμος ἐγένετο ἐφ' ἡμᾶς, καταχθονίων βρασμὸν ἐσχηκότας, καὶ φωνῇ μεγάλη οἱ λειτουργοὶ τοῦ ἁΐδου ἅμα ἡμῖν λέγοντες Ἅγιος ἅγιος ὁ ἐν ἀρχῇ ὢν ἐν τοῖς ὑψίστοις. καὶ αἱ δυνάμεις βοήθῃ ἀνέπεμπον Κύριε, ἐφανερώθης ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς χαρὰν παρέχων τῷ κόσμῳ καί, μείζον τοιοῦτου δώρου, τῇ ἀοράτῳ βουλῇ τῶν αἰώνων τὸ ἴδιον πλάσμα θανάτου βρυσάμενος.

V.

¹ Ταῦτα ἐγὼ θεασάμενος πορευόμενος εἰς τὴν Γαλιλαίαν

ἐν τ. Γαλιλαίᾳ .. B add τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ | C εὐωδία μεγίστη | ἢ ἐκ τ. παρ. cum B .. A διὰ τὸν παράδεισον, C διὰ τοῦ ἐκ παραδείσου

3. Hanc totam sectionem omittit B.

Καθεστέντος .. A καθεστέντος, C κατεδέντος | C om σῆς | τῇ σῇ οικ. cum A .. C σοὶ | τοῦτο δηλοῦμεν etc: haec corruptissime C exhibet. | σοὶ .. C τῇ σῇ θεότητι πίστει | μὴ δυνάμενον (cod. -ναι) -- γενόμενοι (cod. -ναι) ἐπτήξ. cum A .. B om. Praeterea possunt haec etiam sic scribenda videri: καὶ τῶν γραμμάτων τὸ φέγγος, τῆς σῆς θεότητος τὸ πῦρ, ἐσβέσθημεν μὴ δυνάμενοι etc; sed nostra scriptura praestat. | ἐπταπλάσιον (C -ονα) τὸ φέγγ. (A τοῦ φωτὸς) τοῦ (C om) ἡλίου ἀποστῆλοντος; videntur haec ita legi posse, quamvis coniectura emendare facile sit. | καταχθονίων (C ἐν καταχθονίῳ) βρασμὸν (C -σμοῦ) ἐσχηκότας (A -ότα, C ἰσχηκότας): fortasse minus recte scripsimus. | καὶ αἱ .. A ὧ αἱ | ἀνέπεμπον cum A .. C ἀναπέμποντες | μείζον (C -ζων) τοιοῦτου (A -τῳ) δώρου (A -ρω): videtur in his vitium latere | τῶν αἰώνων... C τῶν ἄλλων αἰώνων

V, 1. Θεασάμενος .. B add Ἰωσήφ | B πορευομένου μου ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ --

μετὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ ληστοῦ, μετεμορφώθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ οὐκ ἦν ὡς τὸ πρότερον πρὶν σταυρωθῆναι αὐτόν, ἀλλ' ἦν διαπαντός φῶς· αἰεὶ δὲ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ, καὶ συναλάλῃ μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς. ἐποίησα δὲ μετ' αὐτοῦ ἡμέρας τρεῖς· οὐκ ἦν δὲ οὐδεὶς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ ληστής.

² Καὶ τῶν ἀζύμων μεσαζόντων ἔρχεται ὁ μαθητῆς αὐτοῦ Ἰωάννης, καὶ οὐκέτι τὸν ληστὴν θεασάμεθα τὸ τί ἐγένετο. ἠρώτησεν δὲ ὁ Ἰωάννης τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστὶν οὗτος, ὅτι οὐκ ἐποίησάς με ὀφθῆναι αὐτῷ; ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐδὲν αὐτῷ ἀπεκρίθη. προσπεσὼν δὲ αὐτῷ εἶπεν Κύριε, οἶδα ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἐφίλησάς με, καὶ διὰ τί οὐκ ἀποκαλύπτεις μοι τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον; λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἀπόκρυφα τί ἐπίζητεῖς; ἀκμὴν ἀσύνητος εἶ; οὐχ ὄρας τὴν εὐωδίαν τοῦ παραδείσου πλήσασαν τὸν τόπον; οὐ γινώσκεις τίς ἦν; ὁ ἐπὶ σταυροῦ ληστής κληρονόμος ἔτυχεν τοῦ παραδείσου· ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι ὅτι αὐτοῦ ἐστὶν μόνου ἕως οὗ φθάσει ἡ μεγάλη ἡμέρα. ὁ δὲ Ἰωάννης εἶπεν Ἄξιόν με ποιήσῃς ὅπως θεάσομαι αὐτόν.

³ Καὶ ἔτι λαλοῦντος τοῦ Ἰωάννου ὤφθη ὁ ληστής ἄφω· καὶ ἔκθαμβος γενόμενος ὁ Ἰωάννης ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν. οὐκ ἦν δὲ τῇ πρώτῃ ἰδέα ὁ ληστής τῇ πρὶν ελθεῖν τὸν Ἰωάννην, ἀλλ' ἦν ὡσπερ βασιλεὺς ἐν πολλῇ δυνάμει, τὸν σταυρὸν ἡμφιεσμένος. καὶ φωνὴ πλήθους πολλῶν ἐπέμπετο Ἦλθε εἰς τὸν ἡτοιμασμένον σοι τόπον τοῦ παραδείσου· ἐτάγημεν ὑπηρετεῖν σοι παρὰ τοῦ

εἶδον ὅτι μετεμορφ. -- πρηνὴ σταυρ. αὐτ. ἀλλὰ -- φῶς· καὶ οὐκέτι νῦν ἐγένετο, ἀλλὰ ἄγγελοι ἀόρατοι διηκ. αὐτ. | αἰεὶ δὲ ἄγγελοι cum A .. C ἄγγ. δέ | καὶ συναλάλῃ -- ὁ Ἰησ. cum AB .. C om | ἐποίησα δὲ (B καὶ ἐπολ.) -- οὐκ ἦν δὲ cum AB .. C καὶ οὐκ ἦν δέ, prioribus male omisissis.

2. θεασάμεθα cum AB .. C - σάμην | τὸ (A om) τί ἐγέν. (C γέγονεν) | C ἀπεκρίνατο | ἐφίλησας cum AC .. B φιλεῖς | ἀποκαλύπτεις cum AC .. B ἀπεκάλυψας | B ζητεῖς | πλήσασαν τ. τόπ. cum B .. AC πεπληρωμένην (C κινουμένην) τὴν πνοήν | ὁ ἐπὶ σταυροῦ cum A .. BC ὅτι (C ὅτε) ἐπὶ τοῦ στ. | ληστής cum A .. BC om | τοῦ παραδείσου .. B add ἐκεῖνός ἐστιν | B ὅτι μόνος ἐστὶν ἐν τῷ παραδείσῳ ἕως φθ. ἡμέρα ἡ μεγ. | θεάσομαι (B · σωμαί) .. C θεασώμεθα

3. Καὶ ἔτι etc .. C λαλοῦντ. τοῦ Ἰω. ὄφθη ἄφω | γενόμενος ὁ Ἰω. ἔπεσεν cum CD (B γενόμενος Ἰω. καὶ ἔπεσ.) .. A ἐγένετο ὁ Ἰω. καὶ | D οὐκ ἦν δὲ ὡς τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῇ | ἀλλ' ἦν cum AD .. BC om ἦν | πολλῶν cum AD; B πολλοῦ .. C om | ἐπέμπ. cum ACD .. B ἀνεπέμπ. | Ἦλθε cum ACD .. B Ἐλθέ | B ἐτάγημεν γάρ

ἀποστειλαντός σε ἕως τῆς μεγάλης ἡμέρας. καὶ τῆς φωνῆς ταύτης γενομένης καὶ ὁ ληστής καὶ γὰρ Ἰωσήφ ἀφανεῖς ἐγενόμεθα, καὶ εὗρέθην ἐγὼ εἰς τὸν οἶκόν μου· οὐκέτι δὲ ἴδον τὸν Ἰησοῦν.

⁴ Ταῦτα δὲ ἐγὼ ἑωρακώς συνεγραψάμην ἵνα πάντες πιστεύσωσιν εἰς τὸν σταυρωθέντα Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν καὶ μηκέτι λειτουργοῦσιν τῷ νόμῳ Μωσέως, ἀλλὰ πιστεύσωσιν τοῖς δι' αὐτοῦ γενομένοις σημείοις τε καὶ τέρασιν, καὶ ἵνα πιστεύσαντες ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσωμεν καὶ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εὐρεθῶμεν· ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα κράτος αἴνος καὶ μεγαλοσύνη εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. :

B μεγάλ. ἡμέρ. καὶ φοβεράς | γενομένης (C γιν.) .. B γεναμ. | καὶ (ita CD, AB om) ὁ ληστ. καὶ γὰρ Ἰωσήφ (B om Ἰωσ., C καὶ Ἰωσήφ)

4. ἐγὼ cum CD .. AB om | B ἔγραψά | πάντες cum B .. ACD om | κύριον .. B θεόν | λειτουργοῦσιν cum ACD .. B λειτουργεῖν (scriptum est -ργῆν). Idem post habet ἀλλὰ πιστεύειν. | BC τὸν νόμον | C γινομένοις | πιστεύσαντες (C add αὐτῶ, D αὐτόν) ζω. αἰ. κλ. καὶ (CD om ζω. αἰ. κλ. κ.) εἰς -- εὐρεθῶμεν cum A, item CD .. B πιστεύοντες εἰς τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ παραδείσου εὐρεθ. | ὅτι αὐτῷ πρ. δόξ. (A add καὶ) κρ. αἴν. (C τιμὴ) κ. μεγαλοσύνη (ita AD; C προσκύνησις) .. B χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ δεσπότη (cod. add καὶ) πάντων ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν· αὐτῷ ἡ δόξα | εἰς τ. αἰών. τῶν αἰ. (C om τῶν αἰ.) ἀμήν cum BC; item AD sed praem σὺν (D om) τῷ πατρὶ (D add καὶ τῷ υἱῷ) καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι (A add νῦν καὶ ἀεὶ καὶ).

INCIPIT VINDICTA SALVATORIS.

¹ In diebus Tiberii Caesaris imperatoris, Herode tetrarcha, sub Pontio Pilato traditus fuit Christus a Iudaeis et revelatus a Tiberio.

In diebus illis erat Titus regulus sub Tiberio in regione Equitaniae in civitate Libiae quae dicitur Burgidalla. Titus namque vulnus habebat in nare dextra propter cancrum, et habebat faciem dilaceratam usque ad oculum. ² Exivit quidam homo de Iudaea nomine Nathan filius Naum: erat enim Ismaelita, qui pergebat de terra in terram et de mari in mare et in omnibus finibus terrae. Nathan vero missus a Iudaea

---

* *Incipit vindicta Salvatoris*: ita Amb .. Ven *De passione domini nostri Iesu Christi* .. ASax S. *Veronica*, ASax^b *Nathanis Iudaei legatio*.

1. *In diebus Tiberii* -- a *Tiberio*: ita ex Ven conieci, adhibito Amb. Sic enim Ven *In diebus illis imperatoris tetrarcha sub pontio pilato traditus fuit christus a iudeis et revelatus a tiberio* .. Amb *In diebus tiberii cesaris imperatoris tetrarcha sub pontio pilato*. | *In diebus illis* -- *Burgidalla*: haec rursus ex utroque concinnavi. Ven sic: *In diebus illis erat titus sub braviis sindonis in regione equitaniae in civitate quae dicitur burgidalla* .. Amb *In diebus illis erat titus regulus sub tiberio in regno equitaniae in civitate libie quae dicitur burgidala*.

Tota prima sectio aptiore modo procedit in ASax, ubi sic fere legitur: *Factum est diebus Tiberii magni imperatoris, brevi postquam divinus dominus noster esset crucifixus, ut esset quidam vir nobilis cuius nomen erat Tyrus* (ASax^b *Tirus*). *Et is erat rex in Equitania sub Tiberio imperatore, et plerumque habitabat in civitate quae dicitur Lybia* (ASax^b *Libia*). *Atque idem Tyrus, ut libri dicunt, erat laborans in facie sua, habens morbum quem dicimus cancerem in naso suo, a dextra nare pertinentem usque ad oculum*.

2. *Nathan*: ita ubique Amb, item uterque ASax; Ven vero *Natham* | *Naum* cum Ven: reliqui *Nau* | *Ismaelita* (cod. *hysmaelita*) .. ASax uterque *filius civis*

ad Tiberium imperatorem ad portandum pactum eorum ad urbem Romanam. Erat autem Tiberius insanus et ulceribus et febribus plenus, novemque genera leprae habebat. ³ Voluitque Nathan ad urbem Romanam pergere. Insufflavit vero ventus septentrionalis et impedivit navigium illius, et deduxit eum ad portum Libiae civitatis. Videns autem Titus navem venientem cognovit quod de Iudaea esset: et admirati sunt omnes et dixerunt quod nunquam viderant aliquod lignum sic inde venisse. ⁴ Iussit autem Titus nauclerum venire ad se, et interrogavit quisnam esset. Et dixit Ego sum Nathan filius Naum de genere Ismaelitarum, et subditus sum in Iudaea Pontio Pilato. Et missus sum ut irem ad Tiberium imperatorem Romanum ad portandum pactum de Iudaea. Et irrui validus ventus in mari et adduxit me in terram quam nescio.

⁵ Et ait Titus Si aliquando posses invenire aliquam rem aut pigmentorum aut herbarum quae valeret curare vulnus quod in facie habeo, ut vides, ut sanus fierem et reciperem sanitatem pristinam, multis bonis erogarem te. ⁶ Dixitque

Israelis | eorum: ita Amb; Ven om | insanus et -- leprae habebat: ASax haec brevius habet: laborabat ex variis vulneribus ut afficeretur lepra.

3. vero: ex ASax addidi; in latino non est. | et impedivit -- Libiae civitatis cum Amb (item ASax) .. Ven et intravit navigium illius in portum qui est in civitate libie | quod nunquam -- venisse cum Amb .. Ven corrupte numquid talia videmus altunde .. ASax Nunquam antea vidimus tam mire factum, ut Iudaei homines venirent huc nave.

4. Iussit -- nauclerum (ita Amb; Ven navem) -- quisnam esset .. ASax haec paullo latius sic exprimit: Tyrus rogavit aliquem ut curreret et vocaret ad se eum qui esset principalis vir in nave. Et Nathan venit illico ad eum. Et Tyrus interrogavit eum et dixit Quis es tu in veritate, aut unde venisti? | Et dixit Ego -- Ismaelitarum (cod. rursus hysmaelitarum; Amb vero grecorum) -- quam nescio: ASax Nathan respondit ei et dixit Ego sum Nathan, filius Nau, et veni huc a Graecia. Et eram apud Iudaeos, subiectus Pontio Pilato; atque tum missus eram ut irem ad imperatorem Tiberium et ferrem nuntium eius a Iudaea Romam. Sed contrarius ventus supervenit me et duxit me in hunc locum, ut ubi sim nesciam.

5. Si aliquando -- in facie habeo cum Amb; neque differt ASax .. Ven Si aliquando posses herbam invenire aut aliquam pigmentorum curam propter infirmitatem corporis mei quae est in facie mea | multis bonis erogarem te: ASax daturus essem tibi remunerationis causa sine ullo dubio tantum auri vel argenti quantum velles, posteaque te essem ducturus in praesentiam Tiberii imperatoris. Ab hoc inde loco ASax^b multo brevior est in tradenda Nathanis historia quam ASax: huc usque vero non ita graviter differebant.

ei Nathan Nescio, neque talia novi, domine, qualia tu mihi dicis. Sed tamen si fuisses praeterito tempore in Ierusalem, ibi invenisses electum prophetam, cui nomen erat Emanuel: ipse enim salvum faciet populum a peccatis eorum. Qui primum signum in Cana Galileae de aqua vinum fecit, et verbo suo leprosos mundavit, nato caeco oculos illuminavit, paralyticos sanavit, daemones effugavit, tres mortuos suscitavit: mulierem in adulterio deprehensam, iudicatam a Iudaeis ut lapidaretur, liberavit: et aliam mulierem nomine Veronicam quae sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis et accessit ad eum retro et tetigit fimbriam vestimenti eius, et sanavit eam: et de quinque panibus et duobus piscibus quinque milia hominum satiavit, exceptis parvulis et mulieribus, et remanserunt de fragmentis duodecim scophini: ista omnia et alia multa ante suam passionem completa sunt. Post resurrectionem suam vidimus eum in carne sicut ante fuerat.

⁷ Dixit autem Titus ad eum Quomodo resurrexit a mortuis, quia mortuus fuit? Respondens autem Nathan dixit Manifeste mortuus fuit et in cruce suspensus et iterum de cruce depositus, et per tres dies iacuit in sepulcro: deinde resurrexit a mortuis, et descendit ad infernum, et patriarchas et prophetas et omne genus humanum liberavit: deinde apparuit discipulis suis et manducavit cum illis: deinde viderunt eum

---

6. Nescio -- mihi dicis: similiter ASax O domine mi, ego non possum invenire ullam rem eiusmodi, neque novi talium quoloquam | Emanuel: ASax dominus Iesus Christus | Qui primum signum in Cana (Ven oena) Gal. de aqua (Ven add in) vinum fecit -- leprosos mundavit -- paralyt. sanavit (in ipso codice vero est lepros. sanavit -- paral. mundav.) -- in (codex de) adulterio -- et tetigit fimbriam (ita Amb; Ven tetigit eam fimbriam) -- et sanavit eam (sic Amb; item Ven omisso eam) -- completa sunt . . ASax brevius sic: atque etiam (praecedit *Ne ipse salvum fecit populum suum a peccatis eorum*) suo verbo mundavit leprosos et illuminavit caecos et revocavit mortuos. Et quaedam semina patiebatur fluxum sanguinis duodecim hiemes, nomine Veronica, et accessit retro ad eum et tetigit fimbriam vestimenti eius, et illico per hoc sanata est. Et satiavit quinque milia hominum quinque panibus et duobus piscibus. Atque haec omnia atque plura alia complevit ante suam passionem.

7. Dixit autem Titus etc ex Amb; Ven sic: Dixit autem etiam quomodo resurrexit a mortuis et quomodo occisus fuit et in cruce suspensus -- (in his non dif-

ascendentem in coelum. Et sic veritas est, hoc omne quod dico vobis. Vidi ego oculis meis et tota domus Israel. ⁸ Et dixit Titus in verbis suis Vae tibi, Tiberi imperator, plenus ulceribus et a lepra circumdatus, quia tale scandalum commissum est in regno tuo; quod tales leges in Iudaea fecisti, in terra nativitatis domini nostri Iesu Christi, qui apprehenderunt regem et gubernatorem populorum occiderunt, et non fecerunt eum venire ad nos ut te curaret a lepra et me munderet ab infirmitate mea: propter quod si fuissent ante faciem meam, cum meis manibus occiderem eorum Iudaeorum corpora et in lignum crudum suspenderem, quia perdiderunt dominum meum, et non fuerunt digni oculi mei videre faciem suam. ⁹ Et cum hoc dixisset, statim cecidit vulnus de facie eius Titi, et restituta est sanitati caro et facies eius. Et omnes infirmi qui ibidem erant salvi facti sunt in illa hora. Exclamavit autem Titus simul cum omnibus voce magna dicens Rex meus et deus meus, quia nunquam te vidi et sanum

fert) *ascendentem in coelum.* Reliqua *Et sic veritas -- vobis ex Ven sunt; Amb Et sic est omnis veritas quam dico tibi.* ASax ita pergit: *Sed Iudaei erant repleti invidia et apprehenderunt eum, et seniores et pontifices flagellarunt eum, et rogaverunt Pilatum ut possent eum suspendere in ligneo patibulo; et fecerunt ita, et dederunt ei bibere vinum cum aceto mixtum. Et ipse in cruce reddidit spiritum, et posthac descendit ad infernum ibique visitavit omnes sanctos et liberavit humanum genus. Atque Ioseph dives sepeliit eius corpus, et Iudaei posuerunt custodes ut custodirent super eum, ne discipuli eius venirent ac raperent corpus. Sed dico in veritate, eodem corpore quo sepultus erat biduum eum resurrexisse; item scio in veritate eum esse verum deum.* | *Vidi ego usque Israel ex Ven; contra Amb: Credidit autem Titus et domus eius tota; similiterque ASax Tyrus audivit omnia haec libentissime, et levavit caput suum et professus est Christum, ipse et tota eius domus.*

8. *Et dixit Titus etc: et Amb et ASax om Titus.* | *Vae tibi Tiberi (Amb om) -- quod tales leges usque qui apprehenderunt (ita Amb; Ven quod talem regem iudei pleni invidia occiderunt. hoc malum fecerunt in terra ubi natus est dominus iesus christus. qui apprehenderunt) -- faciem suam.* Haec multo brevius in ASax leguntur. Ibi est enim fere sic scriptum: *Oh, si ego fuisset tibi et vidissem faciem eius et nossem eum, ego ultus essem eum acerrima ultione et delevissem omnes inimicos eius, propterea quod ita tractarunt dominum nostrum.*

9. *Et cum hoc dixisset -- facies eius: similiter ASax | Et omnes infirmi -- dicens: ASax prioribus omissis sic: et exclamavit clara voce et dixit | Rex (Ven praem Iuda; item Amb? Pro eo ASax iudex invenisse videtur) -- meus: ASax Oh, hic est verus iudex et potens rex et rectus deus | quia (sed Amb qui) nunquam*

me fecisti, iube me ambulare cum navigio super aquas in terram nativitatis tuae, ut faciam vindictam de inimicis tuis; et adiuva me, domine, ut possim eos delere et mortem tuam vindicare: tu domine trade eos in manu mea. ¹⁰ Et cum hoc dixisset, praecepit se baptizari. Vocavit autem ad se Nathan et dixit ei Quomodo vidisti baptizari eos qui in Christo credunt? Venias ad me et baptiza me in nomine patris et filii et spiritus sancti, amen. Nam et ego firmiter credo in dominum Iesum Christum ex toto corde meo et ex tota anima mea: quia nusquam est alius in universo mundo qui me creavit et a vulneribus me salvum fecit.

Et cum hoc dixisset, nuntios misit ad Vespasianum cum omni festinatione venire cum viris fortissimis, sic paratis quasi ad bellum.

¹¹ Tunc Vespasianus tulit secum quinque millia viros armatos, et concurrerunt ad Titum. Et cum venissent ad civitatem Libiae, dixit ad Titum Quidnam est quod huc me venire fecisti? Ille autem dixit Scias quod Iesus venit in

-- me fecisti ex Amb; Ven quia te nusquam vidimus credimus (potius nec credidimus?), et salvum me fecisti et omnes astantes. ASax: nam nunquam vidi eum nec credidi in eum, usque dum nunc audivi nomen eius, et per eum sanatus sum. | iube me -- in manu mea: ASax Et Tyrus prostravit se in terram et preces fecit ad dominum et ita dixit O deus omnipotens, rex omnium regum et dominus omnium dominorum, supplico te, permittas mihi ut me conferam in terram ubi tu eras natus, ut videam tuos inimicos et deleam eorum nomen et ulciscar mortem tuam.

10. Et cum hoc -- baptizari -- baptiza me (ita Amb; Ven baptizari ab eo [adde ut ii?] qui crediderunt in eo qui dicitur Christus. Et dixit Titus ad Natham Veni et baptiza me) -- nusquam (Amb nunquam) -- salvum fecit: ASax Et postquam ita precatus est, vocavit Nathan ad se et dixit ei Ecce, quomodo vidisti eos baptizari qui crediderunt in Christum? Veni cito et baptiza me, ut toto corde meo credam in eum: nam nunquam vidi eum et tamen sanum me fecit. Tum Nathan accessit ad eum et baptizavit eum in nomine patris et filii et sancti spiritus, et abstulit ab eo nomen Tyri, et vocavit eum in baptismo eius Titum, quod est in nostra lingua Pius. De mutato Tyri nomine nihil legitur in ASax^b.

Et cum hoc dixisset etc: ASax Et Titus misit nuntios ad socium imperii, nomine Vespasianum, qui etiam gentilis erat; et simul ire volebant suscepturi expeditionem militarem.

11. Tunc Vespasianus etc: ASax cum septem millibus armatorum virorum habet. | Et cum venissent -- Libiae (codd. libie): ASax consentit, nisi quod venisset habet. | dixit ad Titum -- fecisti ex Ven; Amb interrogavit fratrem suum, quisnam esset sermo pro quo venire se fecisset ad se .. ASax statim interrogavit quidnam esset propter quod accesserint eum tam festinanter. | Ille autem dixit etc:

hunc mundum, et in Iudaea in loco qui dicitur Bethleem natus est, et traditus fuit a Iudaeis et flagellatus et crucifixus in calvario monte, et tertia die resurrexit a mortuis: et viderunt eum discipuli eius in eadem carne qua natus est: et manifestavit se discipulis eius, et crediderunt in eum. Et nos quidem volumus discipuli eius fieri. Nunc eamus et deleamus inimicos eius de terra, ut nunc cognoscant quia non est similis domino deo nostro super faciem terrae.

¹² Consilio autem inito exierunt de civitate Libiae quae dicitur Burgidalla, et ascenderunt in navigio et perrexerunt Ierosolimam, et circumdederunt regnum Iudaeorum et coeperunt mittere illos in perditionem. Cum audissent reges Iudaeorum eorum opera et dissipationem terrae, irruit timor super eos et turbati sunt valde. Tunc Archelaus est turbatus in sermonibus suis et dixit filio suo Fili, accipe regnum meum et iudica illud, et apprehende consilium cum aliis regibus qui sunt in terra Iuda, ut possitis evadere de inimicis nostris. Et cum hoc dixisset, evaginavit gladium suum et incubuit super eum, et flexit gladium suum acutissimum et inseruit in pectore suo, et fuit mortuus. ¹³ Filius autem coniungit se cum aliis regibus qui sub ipso erant, et acceperunt consilium

---

ASax Tilius respondit ei et dixit Oh, quid non consideras in corde tuo, te debere credere in omnipotentem deum et vivum patrem, et quomodo salvator Christus filius dei natus erat in Iudaea, in Iudaica civitate Bethleem, et quomodo Iudaei flagellarunt eum et suspenderunt in cruce, per invidiam, et quomodo postea surrexit a mortuis tertia die; et discipuli eius et plures alii posthac viderunt eum in eadem carne in qua erat antea; et intra quadraginta dies post resurrectionem suam visus est discipulis suis, et ii omnes viderunt ubi ascendit in coelum cum magna potestate. Atque ego scio eum esse verum deum. Sed veni, famus ambo eius discipuli, et eamus et ulciscamur eum et deleamus omnes eius inimicos de viva terra, ut omnes nationes in posterum cognoscant et agnoscant, nusquam in terris similem eius quemquam apparuisse.

12. *Consilio autem inito* (haec ex Amb sunt; Ven corrupte nil nisi Nulo) -- quae dicitur Burgidalla (Amb burgidas) -- sunt valde: similiter ASax, nisi quod non habet quae dic. Burgid. [Tunc Archelaus etc: ASax Et Herodes rex ita timens factus est ut diceret Archelao filio suo etc | iudica illud ex Amb; Ven iudica eum | evaginavit -- mortuus ex Ven; Amb aumentavit (sic) lanceam suam et fixit eum in terra, et iactavit se super eam et mortuus. Similiter ASax.

13. *Filius autem* -- conduxerunt (sic; deesse aliquod videtur) -- amnis se-

intra se et conduxerunt intra Ierusalem cum optimatibus eorum qui fuerunt in consilio suo, et steterunt ibidem annis septem. ¹⁴ Ceperunt autem consilium Titus et Vespasianus ut civitatem illorum circumdarent. Et ita fecerunt. Impletis autem septem annis aggravata est valde fames, et pro necessitate panis coeperunt terram comedere. ¹⁵ Tunc omnes milites qui fuerunt de quatuor regibus apprehenderunt consilium intra se et dixerunt Nos autem morituri sumus: quid faciet nobis deus? aut quid prodest nobis vita nostra, quia venerunt Romani nostrum locum et gentem accipere? Melius est nobis ut nosmetipsos interficiamus, quam dicant Romani quod illi occidissent nos et fecissent super nos victoriam. Et extraxerunt gladios suos et percusserunt se, et mortui sunt numero duodecim millia hominum ex ipsis. ¹⁶ Tunc factus est foetor magnus in civitate illa ex cadaveribus illorum mortuorum. Et timuerunt timore magno valde reges eorum usque ad mortem, et non potuerunt sustinere foetorem illorum nec sepelire eos nec foris civitatem illos proiicere. Et dixerunt intra se Quid faciemus? Nos quidem tradidimus in mortem Christum, et iam nos ad mortem traditi sumus. Declinemus capita nostra et tradamus claves civitatis ad Romanos, quia iam ad mortem tradidit nos deus. Statimque ascenderunt muros civitatis et clamaverunt omnes voce magna dicentes Tite et Vespasiane, accipite claves civitatis, quae vobis datae sunt per Messiam qui dicitur Christus.

ptem: ASax Et Archelaus filius eius venit cum aliis regibus qui regnabant per totam Iudaeorum terram, et omnes fecerunt concilium et constituerunt ut se ipsos concluderent in Ierusalem cum omni populo etc. Ibi erant primum octo reges octo regnorum cum omni populo qui ibat cum eis, et manserunt intus septem annos.

14. ASax Sed prudentia crevit cum Tito et Vespasiano, ita ut mox perstruerent omnia regna et redigerent in paupertatem. Et factum est octavo anno ut magna fames superveniret eos, ita ut comederent terram ex penuria panis.

15. ASax Sed principes militum, qui erant in Ierusalem et qui erant octo regnorum, ceperunt malum consilium inter se etc. A latino textu non ita differt; nisi quod in fine habet undecim millia.

16. Tunc factus est -- et iam nos (ita prorsus ASax; Amb et nos; Ven intra [interea?] nos) -- per Messiam qui dicitur Christus: in his nihil est quo graviter differat ASax a latino textu.

17 Tunc tradiderunt se in manibus Titi et Vespasiani, et dixerunt Diiudicate nos, cum debeamus mori, quia Christum nos iudicavimus et sine causa traditus fuit. Titus et Vespasianus apprehenderunt eos, et ex parte lapidaverunt, et ex parte suspenderunt in lignum, pedes sursum et caput deorsum, et lanceis percusserunt eos; alios autem tradiderunt in venditionem, et alios diviserunt inter se, et fecerunt quatuor partes sicut et illi fecerunt de vestimentis domini. Et dixerunt Vendiderunt Christum triginta argenteis, et nos vendamus triginta ex ipsis pro uno denario: et sic fecerunt. Et cum hoc fecissent, apprehenderunt omnes terras Iudaeae et Ierusalem,

18 Tunc inquisitionem miserunt de facie sive vultu Christi, quomodo possent invenire eum. Et invenerunt mulierem nomine Veronicam habentem eum. Tunc apprehenderunt Pilatum et miserunt eum in carcerem custodiendum a quatuor quaternionibus militum ad ostium carceris. 19 Tunc statim

17. *Tunc tradiderunt -- suspenderunt in lignum* (ita Amb; Ven in ligno, sed ab hoc inde loco usque initium sectionis 26. in codice Veneto textus varie turbatus est maximeque eo quod librarius folia exempli sui permiscuit. Locum *Et dixerunt Vendiderunt usque et sic fecerunt* ex Ven sumsi; multo brevius Amb sic: *et dabant iudeos triginta pro uno denario*) -- *Iudaeae et Ierusalem*: ASax *Et cum haec dixissent, statim apprehensi sunt undique et ligati et undique lapidati; et alii suspensi sunt in arboribus aridis, pedes sursum et capita deorsum, et alii percussi sunt lanceis, et alii venditi pro servis, et alii divisi in quatuor partes quemadmodum ipsi diviserant in quatuor partes Salvatoris vestes. Et Titus et Vespasianus ceperunt consilium ut Iudaeorum reliquorum triginta venderentur pro uno denario, propterea quod emissent nostrum Salvatorem triginta denariis a Iuda ipsius discipulo. Et Titus et Vespasianus occupaverunt omnes terras Iudaeae.*

18. *Tunc -- facie sive* (haec om Amb) -- *quomodo usque eum* (ita Amb; Ven ubi eum invenire potuissent) -- *carceris*: ASax *Et diligenter inquisiverunt an forte ibi esset aliquis qui haberet miraculosas reliquias Salvatoris de veste eius vel alias res pretiosas; et tam diligenter quaesiverunt ut invenirent mulierem nomine Veronicam, et haec erat fidelis Christiana, dilecta et honorata ab omni populo. Erat eadem Veronica quae tetigit Salvatoris vestem eoque sanata est a fluxu sanguinis. Ea habebat particulam de veste Salvatoris et summo loco ponebat, et aestimabat quasi esset ipsa Christi facies. Et Titus et Vespasianus miserunt ad eam, et ipsa mansit cum eis aliquot dies, usque dum Volusianus imperatoris cognatus veniebat: atque in illo intervallo occupati erant ut comprehenderent Pilatum, et duxerunt eum in caepta caeva ferrea in urbem Damascum, ibique incluserunt eum una cum caeva in carcere munito, et collocaverunt custodes ad portam, milites quadraginta quatuor.*

miserunt nuntios suos ad Tiberium imperatorem urbis Romanae ut mitteret Velosianum ad se. Et dixit ei Accipe omne quod necesse est tibi in mari et descende in Iudaeam et inquire unum de discipulis eius qui dicebatur Christus et dominus, ut veniat ad me et in nomine dei sui curet me a lepra et infirmitatibus quibus quotidie nimis gravor et a vulneribus meis, quia ego male iaceo. Et mitte super reges Iudaeorum qui sunt imperio meo subditi fortias tuas et terribilia tormenta, quia occiderunt Iesum Christum dominum nostrum, et condemna eos ad mortem. Et si inveneris ibi talem hominem qui me possit liberare ab ista mea infirmitate, ego credam in Christum filium dei et baptizabo me in nomine ipsius. Et Velosianus dixit Domine imperator, si invenero talem hominem qui nos iuvare et liberare possit, qualem ei promittam mercedem? Dixit autem ei Tiberius Dimidium regni sine fallo, ut sit in manu eius.

²⁰ Tunc Velosianus statim perrexit et ascendit in navem et levavit velum in navigio, et perrexit per mare navigando. Navigavit autem uno anno et diebus septem, quibus pervenit Ierosolimam. Et statim iussit aliquos ex Iudaeis venire ad eius potentiam, et diligenter coepit inquirere quae fuerant gesta de Christo. ²¹ Tunc Ioseph ab Arimathia civitate et

19. Tunc statim -- ad se: ASax Ac tum miserunt nuntios Romam ad imperatorem Tiberium, eo sine ut mitteret Volusianum cognatum suum in Iudaeam, cogniturum ibi multas res cuiusmodi imperator nunquam audisset. | Et dixit ei Accipe -- credam in Christum filium dei (ita Amb; Ven credam Christum filium deum esse dei vivi) etc: ASax Tum imperator fecit illa, et dixit ad Volusianum cognatum suum: I et praepara omnia quae tibi necessaria sunt in mari et naviga in Iudaeam, ibique inquire unum de Salvatoris discipulis, et fac ut veniat ad me in nomine domini et sanet mea vulnera quibus tam diu graviter vexatus sum. Et dic talem sententiam in Iudaeorum reges qualem ipsi dixerunt in Salvatorem, et trade omnes ad supplicium. Et si tu mihi adducis virum curaturum vulnera mea, ipse profitebor Salvatorem filium dei et baptizabor in nomine eius. Volusianus respondit ei et dixit Etiam, domine; et si invenio talem hominem, quam mercedem promittam ei? Tiberius respondit et dixit Quisquis sit, fac eum regem post me.

20. ASax nomen maris addit idque Licostratum dicit, iter vero Volusiani octo diebus absolvi facit. Tum habet: Iussit omnes qui scirent aliquid de Christo ad se venire, et tum quaesivit ab iis omnibus quae gesta essent de Christo.

21. Iosephi orationem ASax sic habet: Scio quod deposuerunt eum de cruce

Nicodemus insimul convenerunt. Nicodemus autem dixit Ego vidi eum, et scio vere quia ipse est salvator mundi. Ioseph autem dixit ei Et ego deposui eum de cruce et posui eum in monumento novo, quod erat excisum de petra. Et Iudaei tenuerunt me clausum in die parasceve ad vesperam: et dum starem in oratione die sabbati, suspensa est domus a quatuor angulis, et vidi dominum Iesum Christum sicut fulgur lucis, et prae timore cecidi in terram. Et dixit ad me Respice in me, quia ego sum Iesus, cuius corpus sepelisti in monumento tuo. Et ego dixi ei Ostende mihi sepulcrum ubi posui te. Et Iesus tenens manum meam dextera sua adduxit me in locum ubi sepelivi eum.

²² Venit autem et mulier nomine Veronica et dixit ei Ego autem tetigi in turba fimbriam vestimenti eius, quia annis duodecim sanguinis fluxum passa sum, et statim sanavit me. ²³ Tunc dixit Velosianus ad Pilatum Tu Pilate impie et crudelis, quare interfecisti filium dei? Pilatus autem respondit Gens sua et pontifices Annas et Cayphas illum tradiderunt mihi. Velosianus dixit Impie et crudelis, morte dignus es et poena crudeli. Et remisit eum in carcerem. ²⁴ Et Velosianus demum inquisivit faciem sive vultum domini. Dixerunt

*et posuerunt in sepulcro quod ipse excideram de rupe: et eram unus de iis qui custodiebant eius sepulcrum, et inclinavi caput meum et cogitavi videre eum; sed con-
spezi ibi nihil de eo, sed vidi duo angelos unum ad caput et alterum ad pedem, et
interrogarunt me quem quaererem. Respondi eis et dixi Quaero crucifixum Salva-
torem. Rursus dixerunt mihi I in Galilaeam; ibi videbitis eum, quemadmodum praedixit vobis. Atque etiam post haec, ait Ioseph, vidi eum in eadem carne in qua
erat antea, et dedit discipulis suis edere et bibere.*

22. *Venit autem et mulier -- et dixit ei. Sic de coniectura scripsi: in codice enim est Venit ad me mulier -- et dixit mihi. Sed locus corruptus est, etsi nostra scriptura prope accedit ad Anglosaxonicam, quae ita habet: Postquam Ioseph ita locutus est, venit venerabilis mulier Veronica et locuta est sic Ego scio hoc. Quum eram in turba populi, non poteram prope accedere ad eum; sed tantum tetigi fimbriam vestimenti eius: et cum fluxus sanguinis me affligerat ad minimum duodecim annis, illico sum sanata; atque ego semper credidi, eum esse vivum deum ex omni aeternitate.*

23. ASax Tum Velosianus iussit Pilatum adduci, et dixit ad eum Quid causae fuit ut traderes ad mortem filium dei? etc

24. Priora in ASax multo brevius absolvuntur. Postquam enim dictum est Et Velosianus iussit eum mitti in ferream caveam et conticti in carcerem, statim per-

ei omnes qui ibidem erant Mulier nomine Veronica est quae habet vultum domini in domo sua. Et statim iussit eam ante potentiam suam adduci. Et dixit ad eam Tu habes vultum domini in domo tua? At illa negavit. Tunc Velosianus iussit eam mitti in tormentis, donec vultum domini insinuaret. Illa autem coacta dixit Ego habeo illum in sindone munda, domine mi, et quotidie adoro illum. Velosianus dixit Monstra mihi illum. Tunc illa ostendit vultum domini. Velosianus ut vidit illum, prostravit se in terram; et prompto corde et recta fide apprehendit eum et involvit in sindone aurea et collocavit eum in scrinio, et sigillavit annulo suo. Et iuravit cum sacramento et dixit Vivit dominus deus et pro salute Caesaris, non videbit eum amplius homo super faciem terrae usque quo videam faciem domini mei Tiberii. ²⁵ Et cum hoc dixisset, optimates qui erant Iudaeae optimi apprehenderunt Pilatum ut ducerent ad portum maris. Ille autem apprehendit vultum domini cum omnibus discipulis suis et omnibus stipendiis suis, et eadem die ascenderunt navem. ²⁶ Tunc Veronica femina dereliquit omnia quae possidebat pro amore Christi et secuta est Velosianum. Et dixit ad eam

gitur ac tum illa dixit ad venerabilem mulierem Praecipio tibi, Veronica, ut mihi des sanctas reliquias quas habes apud te. Sed Veronica vehementer ei recusavit et dixit se non habere secum sanctas reliquias. Sed Volusianus ei non credidit, sed quamquam negaverat eam compulsi cum multo terrore, illa ut confiteretur et diceret O domine, inclusum id est in cubiculo (lecto?) meo, ubi quotidie preces facio ad dominum meum. Volusianus dixit Da mihi dominum quem adoras, et ego quoque adorabo eum. Veronica itaque sic fecit nec causa est id recusare ei. Volusianus, reliquia ei allata, prostravit se in terram et cum vera fide adoravit eam, et existimavit esse vultum domini ipsius, etsi minime erat, sed erat vestis quam Salvator ipse portaverat. Et cum Volusianus surrexit, apprehendit vultum et putavit esse Christi vultum, et involvit in sindone purpurea quae et auro lecta erat; et collocavit sindonem in urna aurea eamque sigillavit annulo suo, et dixit Vivit dominus atque anima mea vivit, nunquam adspiciam mei domini faciem usque dum veniam ad Tiberium dominum meum cumque fecerim certiorum de rebus iis omnibus quae hic gestae sunt.

Extrema usque quo videam etc ex Amb sunt; Ven quousque viderit eum dominus.

25. ASax breviter sic: *Et, scio, iussit Pilatum tradi pessimas morti, et tum ibat ad suam navem.*

26. ASax priora sic exhibet: *Et venerabilis mulier Veronica reliquit omnia*

Velosianus Quid vis aut quid quaeris, mulier? At illa respondit Ego quaero vultum domini nostri Iesu Christi, qui me illuminavit non meis meritis sed per suam sanctam pietatem. . . . Redde mihi vultum domini mei Iesu Christi: nam hoc morior desiderio bono. Si autem non reddideris mihi, non dimittam eum, usque dum videam ubi ponetis eum: quia ego miserrima serviam ei omnibus diebus vitae meae. Credo enim quod ipse redemptor meus vivit in aeternum.

27 Tunc Velosianus iussit mulierem Veronicam deportari secum in navem. Et elevatis velis navigio pergere coeperunt in nomine domini, et navigaverunt per mare. Titus vero cum Vespasiano conscenderunt in Iudaeam, vindicantes omnes nationes terrae illorum. Anno completo pervenit Velosianus ad urbem Romanam, dimisit navigium suum in flumine quod dicitur Tiberis sive Tiber, et intravit civitatem

---

quae possidebat pro nomine Christi et secuta est Volusianum, et ascensura erat navem cum eo. Et Volusianus dixit ei O mulier, quid quaeris? Illa respondit ei et dixit Quaero dominum meum.

Post pietatem quae in Ven sequuntur haud dubie corrupta sunt. Legitur enim ibi sic: *Et misera ego quia contra legem iniuste imo iniustissime egi. Heu me miseram, quia abstuli mihi dominum: sicut iudei contra legem fecerunt quoque crucifixerunt dominum Iesum christum in hoc mundo, quem non viderunt oculi mei nec caecaris nostri. Ego autem misera contra legem feci, merita sum hoc pati supplicium. Redde etc.* Pro his multo pauciora in Amb leguntur, sed et ipsa corrupta. Sunt autem fere haec: *quod (?) enim contra legem abstulisti mihi, et iudei tulerunt christum de mundo, quem non vidit gens tua. haec (?) autem quem (?) contra haec (?) merita sum. Redde etc.*

ASax sic pergit, iis quae latine corrupta sunt non expressis: *Et eheu, quid commisi, precor te, ut non habeam dominum meum? In veritate dico tibi, si tu non vis reddere mihi, ego te nunquam deseram usque dum videam ubi ponis eum, et tunc adorabo eum et semper serviam ei dum vivam.* Iamvero addit quae latine non habentur haec: *Cum populus audibat quemadmodum Veronica locuta esset, omnes eius vicini cum viri tum mulieres plorabant valde. Sed Veronica dixit eis O nat! Hierosolymae, ne ploretis me sed vos ipsos et liberos vestros plorate: mirum enim est si nunquam audistis deum ipsam loquentem dicendo, quicumque pro nomine Christi reliquerit omnes res suas, eum recepturum esse centies et habiturum vitam aeternam.*

27. ASax Tum Volusianus remiges suos fortissime remigare iussit, et reliquit ibi Titum et Vespasianum, et navigavit usque dum veniret in fluvium Tiberim; et reliquit navem suam in fluvio, et iit in castellum quod vocatur Lateranum; atque

quae vocatur Roma. Et misit nuntium suum ad dominum suum Lateranensem Tiberium imperatorem de adventu suo felici.

²⁸ Tunc Tiberius imperator audito nuntio Velosiani summe gavisus est, et iussit ut veniret ad faciem. Qui cum venisset, vocavit eum dicens Velosiane, quomodo venisti, et quid vidisti in regione Iudaeae de Christo domino et discipulis eius? Indica mihi quaeso sanaturum me de infirmitate mea ut possim subito mundari a lepra ista quam habeo super corpus meum, et totum regnum meum in potestate tibi et sibi trado.

²⁹ Dixit autem Velosianus Domine mi imperator, ego servos inveni Titum et Vespasianum in Iudaea timentes dominum, et mundati sunt ab omnibus ulceribus et passionibus suis. Et inveni per Titum omnes reges et dominatores Iudaeae suspensos; Annas et Cayphas lapidati sunt, Archelaus in semetipso lanceatus; Pilatum autem in Damasco dimisi ligatum et in carcere positum sub fida custodia. Sed etiam de Iesu comperi, in quem pessime Iudaei irruerunt cum gladiis et fustibus et armis et crucifixerunt eum, qui nos debuit liberare et illuminare et venire ad nos, et suspenderunt eum in ligno. Et venit Ioseph ab Arimathia et Nicodemus cum eo, ferens mixturae myrrhae et aloes quasi libras centum propter corpus Christi unguendum: et deposuerunt eum de cruce et posuerunt in monumento novo. Tertia autem die certissime resurrexit a mortuis, et manifestavit se discipulis

inde misit nuntios ad imperatorem Tiberium et iussit quaeri ab eo an vellet ut ad eum veniret.

Lateranensem: in codice est lateranensem.

28. ut veniret ad faciem ex Ven; Amb eum venire ante conspectum suum | sanaturum me de: in ipso codice est sanitatem super me de

ASax Et Tiberius valde gavisus est, et invitavit Volusianum ut cito veniret ad se. Et statim interrogavit eum quid invenisset in Iudaea quod attinet Salvatorem vel discipulos eius; rogo te ut id omne dicas mihi.

29. Dixit autem -- sub fida custodia: his satis respondet ASax. Titum enim et Vespasianum Volusianus dicit fidelissimos reges vicarios; gubernatorem Iudaeae suspensum, Caiapham et Archelaum lapidatos, Pilatum ligatum in ferrea cavea positum et in urbe Damasco carcere inclusum.

Sed etiam de Iesu comperi (comperi de coniectura additi) -- post (in codice

snis in eadem carne in qua natus fuerat. Demum post quadraginta dies viderunt ascendentem in coelum. Multa quidem et alia signa fecit Iesus ante passionem suam et post. Primum de aqua vinum fecit, mortuos suscitavit, leprosos mundavit, caecos illuminavit, paralyticos curavit, daemones fugavit, surdos audire fecit, mutos loqui; Lazarum quadriduanum de monumento suscitavit; mulierem Veronicam quae fluxum sanguinis patiebatur duodecim annis et tetigit fimbriam vestimenti eius sanam fecit. ³⁰ Tunc placuit domino in coelis quod filius dei, qui in hunc mundum missus protoplastus mortuus est in terris, mitteret angelum suum, et imperavit Tito et Vespasiano, quos novi in loco isto ubi est solium tuum. Et placuit deo omnipotenti quod perrexerunt in Indaeam et Ierusalem, et apprehenderunt subditos tuos et miserunt in eo iudicio quasi quomodo fecerunt quando apprehenderunt subditi tui Iesum et ligaverunt eum. ³¹ Et Vespasianus postea dixit Quid faciemus de his qui remanebunt? Titus respondit Suspenderunt illi dominum nostrum in ligno viridi et lancea percusserunt eum: nos autem suspendamus eos in ligno arido et lancea perforemus corpora eorum. Et ita fecerunt. Vespasianus autem dixit Quid de istis qui re-

est per) *quadraginta dies -- sanam fecit: haec ex Veneto petita multo paucioribus in Ambrosiano exprimuntur. Ambrosiano vero propior quam Veneto est textus Anglosaxonicus, qui sic habet: Atque haec omnia facta sunt propterea quod Iudaei lanceis et fustibus percusserunt Salvatorem Christum et facibus suffocaverunt et lumen nostrum exstinxerunt, et non passi sunt ut perveniret huc ad nos. Iam igitur Titus et Vespasianus tradiderunt eos malae morti et occiderunt multos Iudaeos. Et duo fideles servi tui venerunt ab Arimathia, nomine Ioseph et Nicodemus, et petierunt Salvatoris corpus et sepelierunt in novo sepulcro. Atque idem ipse Salvator surrexit tertia die a mortuis, et visus est ipse discipulis suis in eadem carne in qua fuerat ante, et discipuli eius viderunt eum ascendentem in coelum. Praetereaque fecit multa miracula ante suam passionem: suscitavit mortuos et illuminavit caecos et mandavit leprosos et expulit diabolicos morbos, et alia plura fortia opera perpetravit: et Iudaei occiderunt eum sine ullo crimine et suspenderunt in arbore viridi.*

30. Hanc totam sectionem ASax exprimit his *Et Titus et Vespasianus cumulate reddiderunt eis haec omnia, proptereaque suspenderunt Iudaeos pedes sursum et caput deorsum.*

31. Rursus haec brevissime ASax habet *pergens Salvator occisus erat sine ullo crimine; et Iudaei passi sunt ignominiosissimam mortem, et eorum nomina extincta sunt de tota terra quemadmodum meruerunt.*

manserunt? Titus respondit Apprehenderunt tunicam domini nostri Iesu Christi et de illa quatuor partes fecerunt: nunc apprehendamus illos et dividamus in quatuor partes, tibi unam, mihi unam, ad viros tuos aliam, et pueris meis quartam partem. Et ita fecerunt. Et dixit Vespasianus De iis qui remanserunt quid autem faciemus? Titus respondit illi Iudaei vendiderunt dominum nostrum triginta argenteis: nos autem vendamus ex eis triginta pro uno argenteo. Et ita fecerunt. Et apprehenderunt Pilatum et tradiderunt illum mihi, et ego illum posui in carcere ad custodiendum quatuor quaternionibus militum in Damasco. ³² Inde miserunt inquisitionem cum magna diligentia ad inquirendum vultum domini: et invenerunt mulierem nomine Veronicam habentem vultum domini. ³³ Tunc Tiberius imperator dixit Velosiano Quomodo illum habes? Qui respondit Habeo illum in sindone munda aurea involutum pallio. Dixit autem Tiberius imperator Duc eum ad me et pande ante faciem meam, ut ego procidens in terram et genua flectens adorem eum super terram. Tunc Velosianus expandit pallium suum cum sindone aurea, ubi erat vultus domini consignatus: et vidit eum Tiberius imperator. Qui statim adoravit imaginem domini puro corde, et mundata est eius caro sicut caro pueri parvuli. Et omnes caeci leprosi claudi muti surdi et variis detenti languoribus, qui ibi aderant, sanabantur, et curati ac emundati sunt. ³⁴ Tiberius autem imperator inclinato capite et flectens genua, considerans illum sermonem Beatus venter qui te por-

32. Rursus brevissime ASax *Atque praeterea invenimus mulierem ibi, quam dixerunt domini faciem habere.*

33. ASax *Iam attulimus huc, inquit, et mulierem et faciem. Tum dixit Tiberius Vehementer desiderabam videre eam et adorare eam. Tum Volusianus surrexit et explicavit purpuream sindonem in qua domini facies involuta erat. Et Tiberius vidit faciem et existimavit vere esse domini faciem. Tamen minime erat, sed vestis erat quam dominus ipse portaverat. Sed quicumque gentilium primum aspexerunt, putabant esse domini faciem. Et Tiberius humiliter veneratus est eam, et lepra quam tam diu habuerat illico decidit ab eo, et corpus eius mundum erat sicut parvuli pueri.*

in sindone munda aurea involutum pallio: Vex in sindone munda aurea copatio coperto; Amb in sindone munda involutam pallio

tavit et ubera quae suxisti, ingemuit ad dominum cum lacrimis dicens Deus coeli et terrae, non me permittas peccare, sed confirma animam meam et corpus meum et colloca in regno tuo, quia in nomine tuo confido semper; libera me ab omnibus malis sicut liberasti tres pueros de camino ignis ardentis.

³⁵ Deinde dixit Tiberius imperator Velosiano Velosiane, vidisti aliquem hominem de his qui vidissent Christum? Velosianus respondit Vidi. Dixit Interrogasti quomodo baptizant eos qui credebant in Christum? Velosianus dixit Hic, domine mi, habemus unum ex discipulis ipsius Christi. Tunc praecepit vocari Nathan venire ad se. Venit ergo Nathan et baptizavit eum in nomine patris et filii et spiritus sancti, amen. Statim Tiberius imperator factus sanus ab omnibus languoribus suis ascendit super solium suum et dixit Benedictus es, domine deus omnipotens et laudabilis, qui liberasti me de laqueo mortis et mundasti me ab omnibus iniquitatibus meis, quia multum peccavi coram te, domine deus meus; et non sum dignus videre faciem tuam. Et tunc Tiberius imperator fuit instructus in omnibus articulis fidei plenarie et firma fide.

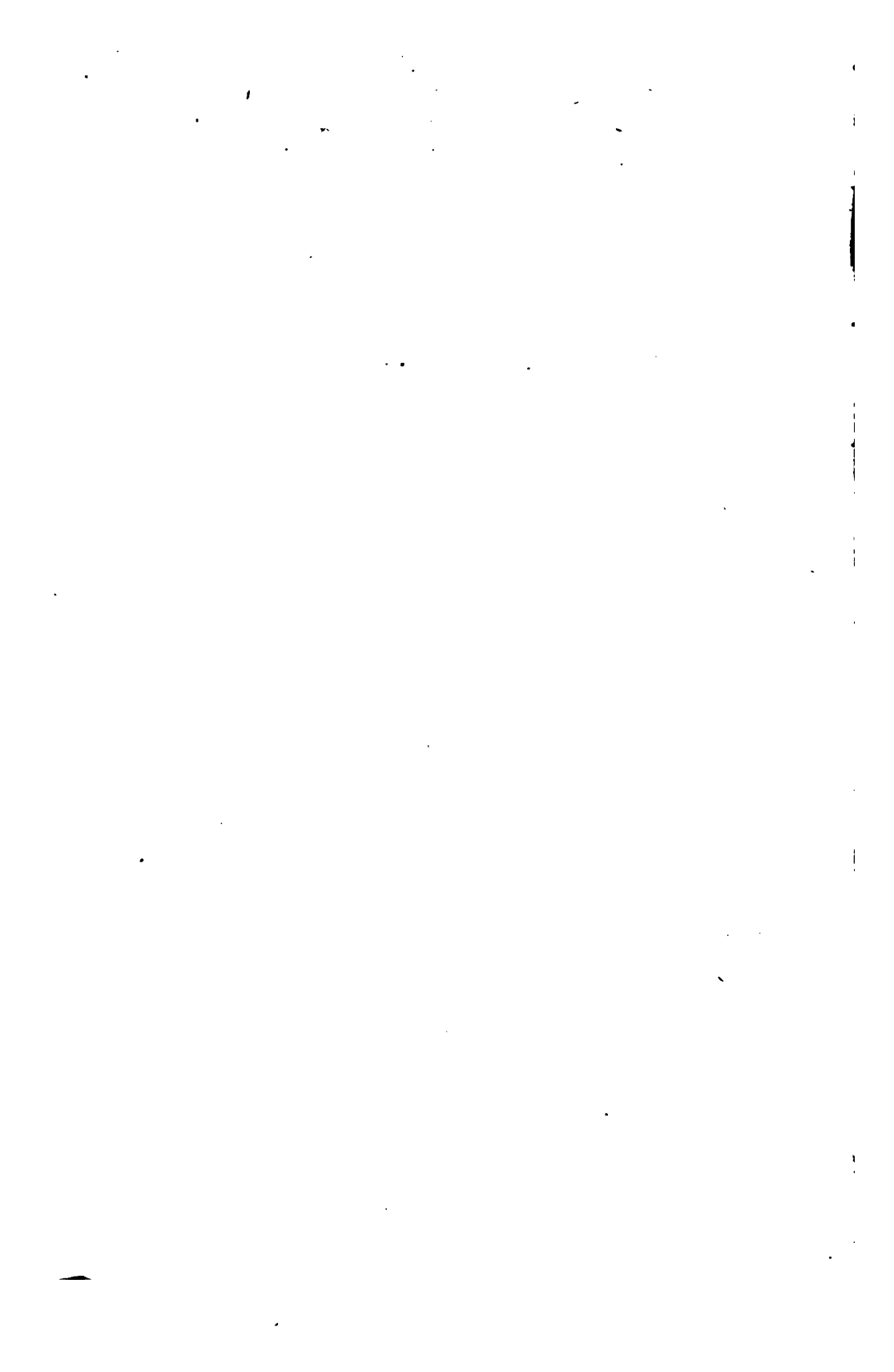
³⁶ Ipse deus omnipotens qui est rex regum et dominantium dominus, ipse nos in fide sua protegat et defendat et liberet ab omni periculo et malo, et dignetur nos perducere ad vitam aeternam, vita temporali deficiente. Qui est benedictus in saecula saeculorum, amen.

---

34. 35. Utamque sectionem ASax breviter sic exprimit *Et statim credidit et baptizatus est cum tota sua domo et omni populo, qui erat subiectus imperio eius, in nomine nostri domini Iesu Christi.*

36. *deus omnipotens -- dominus: Ven deus omnip. qui est regnum et dominantium dominus; Amb est rex regum, deus et dominus dominantium | Qui est: Ven qui es*

ASax breviter sic: *Cui sit gloria et honor in saecula saeculorum, amen.*

ACTA APOSTOLORUM APOCRYPHA

Ionnæ
Typis Friederici Frommann.

[Bibl. N. T. Apocryphal books. Acts of the Apostles. 1851.]

ACTA APOSTOLORUM

APOCRYPHA

EX TRIGINTA ANTIQUIS CODICIBUS GRAECIS
VEL NUNC PRIMUM ERUIT
VEL SECUNDUM ATQUE EMENDATIUS EDIDIT

CONSTANTINUS TISCHENDORF

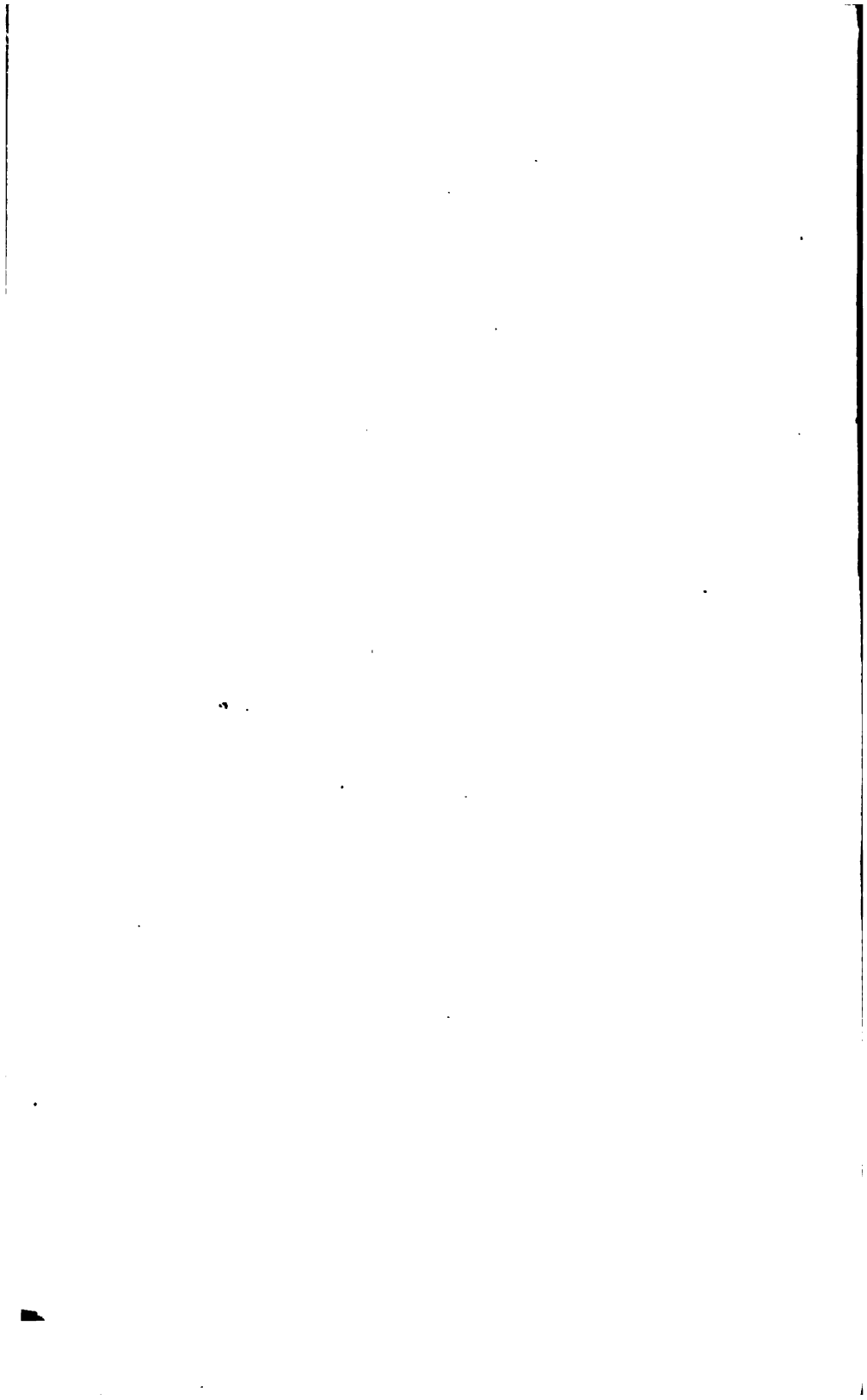
THEOL. ET PHIL. DR., THEOL. PROF. P. ORD. H. LIPS.

LIPSIAE

AVENARIUS ET MENDELSSOHN

MDCCLLI

VIRO SUMMO

AMPLISSIMO EXCELLENTISSIMO ILLUSTRISSIMO

FRIDER. FERDINANDO DE BEUST

**POTENTISSIMO SAXONIAE REGI A SUMMIS REIPUBLICAE MINISTRIS
PLURIMORUM GERMANIAE EXTERORUMQUE ORDINUM EQUESTRIMUM
SUPREMIS INSIGNIBUS DECORATO ETC. ETC.**

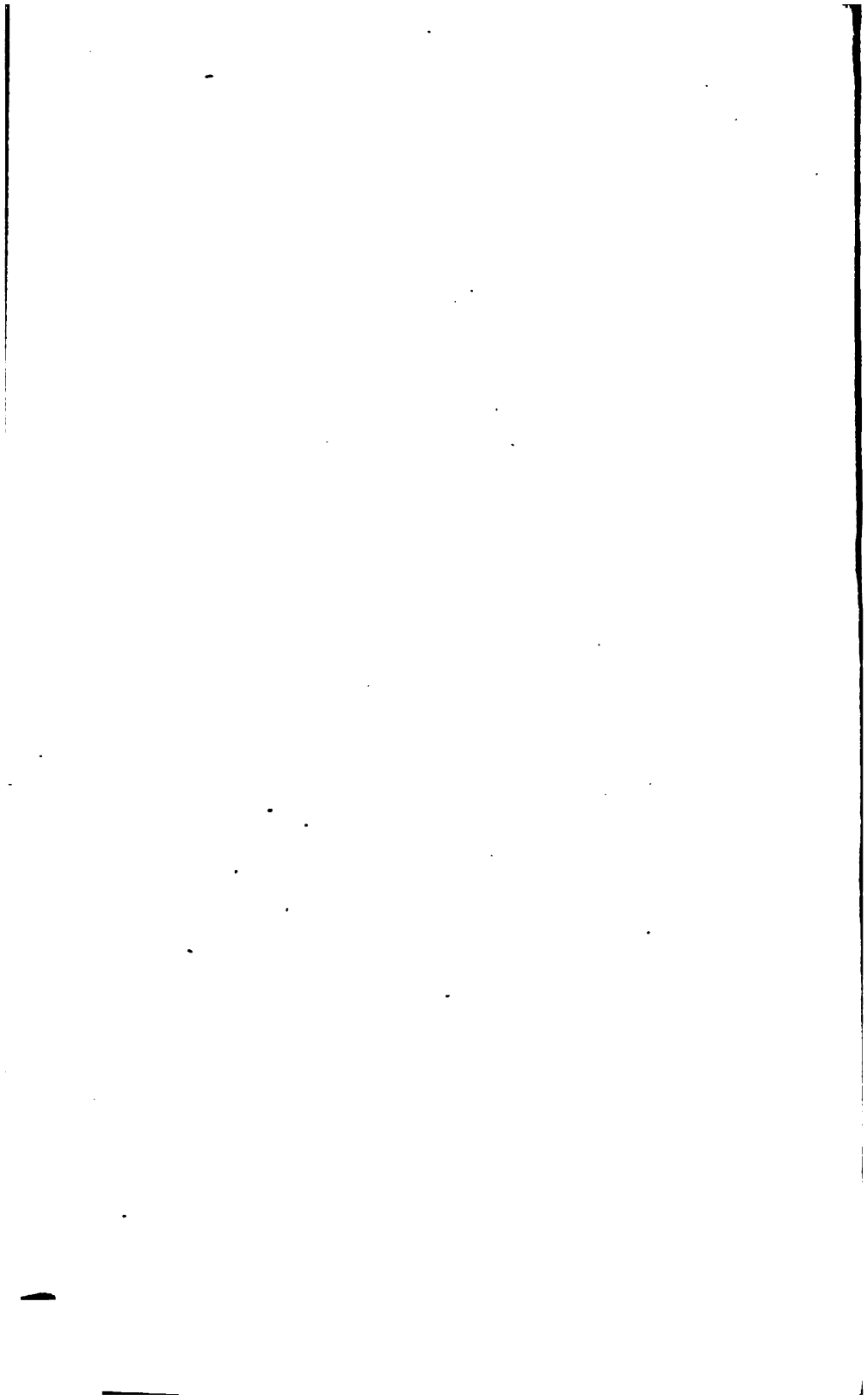
DE RE PATRIAE ET CIVILI ET SACRA OPTIME MERENTI

STUDIORUM SUORUM PATRONO

VENERABUNDA MENTE

D. D. D.

CONSTANTINUS TISCHENDORF.

PROLEGOMENA.

Celeberrima ex longo inde tempore per ecclesiam Christianam sunt apocrypha quae vocantur evangelia, variis illa quidem apostolicis nominibus insignita: quae postquam saepe et graeco et latino aliisque linguis a laboriosis mediæ aevi scribis descripta sunt, haud pauci fuere qui typis expressa in publicum ederent, unde in multorum hominum litteratorum notitiam sunt perlata. Aliter evenit actibus apostolorum apocryphis: hi enim fama magis quam studio inter nos innotuerunt. Quod propterea mirum est quia actus apostolorum apocryphi quum ab eadem atque evangelia illa repetendi sunt antiquitate, tam iisdem potissimum haereticorum studiis debentur, quae quidem non tam canonicis traditionibus complendis quam haeresi stabiliendae inventa historia fetaque apostolica auctoritate inserviebant. Testes sunt prae aliis multis Eusebius et Gelasius. Ille enim insigni historiae ecclesiasticae loco de scripturis omnium consensu receptis et iis quae non sunt eiusmodi, libros ab haereticis evulgatos recensens, evangelii Petri Thomae Matthiae et quorundam aliorum apponit proxime Andreae Iohannis ceterorumque apostolorum actus¹⁾. Gelasius vero in celebri de libris recipiendis et non recipiendis decreto, capite sexto, quod totum est de libris haereticorum vel schismaticorum a catholica fide arcendis, primo loco ponit Itinerarium Petri, Actus Andreae, Actus Thomae, Actus Petri, Actus Philippi,

¹⁾ Cf. Euseb. hist. eccles. III, 25. ἵ' εἰδέναι ἔχομεν αὐτάς τε ταύτας (γραφαίς) καὶ τὰς ὀνόματι τῶν ἀποστόλων πρὸς τῶν αἰρετικῶν προφερομένας, ἧτοι ὡς Πέτρου καὶ Θεωμά καὶ Ματθαίου ἢ καὶ τινων παρὰ τούτους ἄλλων εὐαγγέλιον περιεχούσας, ἢ ὡς Ἀνδρέου καὶ Ἰωάννου καὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων πράξεις.

atque ab his demum ad evangelia apocrypha pergit³⁾. Neque vero tantum antiquitas utrisque eadem caedemque caussae; sed videtur maior etiam quam evangeliorum apocryphorum ulli auctoritas eaque dogmatica actibus eiusmodi a Leucio conscriptis apud plures haeresis gnosticae assecras tributa esse. Quam rem luculenter testatur Epiphanius: actibus enim Andreae Iohannis Thomae vel maxime usos esse Encratitas, Apostolicos sive Apotacticos, Origenianos perhibet⁴⁾: item Augustinus, qui scripturas apocryphas, nominatim actus apostolorum a Leucio conscriptos, tanto graviore apud Manichaeos haberi arguit quanto a catholico canone secludantur⁴⁾: item alii plures. Photius vero, postquam circuitus apostolorum, nominatim Petri Iohannis Andreae Thomae Pauli actus a Leucio Charino confectos esse dixit uberiusque, quippe quos ipse legisset, explicuit, ita de iis existimavit, si quis librum horum actuum omnis haeresis fontem et matrem dicat, eum a vero vix aberrare⁵⁾.

³⁾ Cf. Credneri libellum: Zur Geschichte des Kanons, ubi pag. 213 sqq. caput VI. illius decreti refertur, in quo est: *Caetera quae ab haereticis sive schismaticis conscripta vel praedicata sunt nullatenus recipi catholica et apostolica Romana ecclesia* --. § 1. de Ariminensi synodo a Constantio Caesare mediante Tauro praefecto congregata agit. §§ vero 2. usque 6. sic habent: *Itinerarium nomine Petri apostoli quod appellatur sancti Clementis, apocryphum. Actus nomine Andreae apostoli apocryphum. Actus nomine Thomae apostoli, libri decem, apocryphum. Actus nomine Petri apostoli apocryphum. Actus nomine Philippi apostoli apocryphum.* Sequuntur a § 7. usque § 15. (et § 16.) varia evangelia apocrypha. Rursus vero ad actus apostolicos pertinet § 18., ubi est: *libri omnes quos fecit Leucius, discipulus diaboli, apocryphi.* Item § 22: *Liber qui appellatur Actus Theclae et Pauli apocryphus.*

⁴⁾ Cf. Epiphanius adv. haeres. II, 1. Haeres. 61, 1. οὗτοι δὲ (οἱ Ἀποστολικοὶ) ταῖς λεγομέναις πράξεσιν Ἀνδρέου τε καὶ Θωμᾶ τὸ πλεῖστον ἐπιτελεῖσθαι. Haeres. 47, 1. Κέχρηται δὲ (οἱ Ἐγκρατῖται) γραφαῖς πρωτοτύπως ταῖς λεγομέναις Ἀνδρέου καὶ Ἰωάννου πράξεσι καὶ Θωμᾶ. Haeres. 63, 2. Κέχρηται δὲ (οἱ Ὀργεῖνοι) καὶ ἀποκρύφους τισί, μάλιστα ταῖς λεγομέναις πράξεσιν Ἀνδρέου καὶ τῶν ἄλλων.

⁴⁾ Cf. Augustinus de actis cum Felice Manichaeo II, 6. *Habetis etiam hoc in scripturis apocryphis, quas canon quidem catholicus non admittit, vobis autem (i. e. Manichaeis) tanto graviore sunt quanto a catholico canone secluduntur. Aliquid etiam inde commemorem cuius ego auctoritate non teneor, sed tu convinceris. In actibus conscriptis a Leucio, quos tanquam actus apostolorum scribit, habes ita positum etc. Similiter Evodius Uzalensis, Augustini aequalis, in libro de fide contra Manichaeos cap. V. dicit: In actibus etiam conscriptis a Leucio, quos ipsi (i. e. Manichaei) accipiunt, sic scriptum est etc.*

⁵⁾ Cf. Photii Biblioth. codex 114. Ἀνεγνώσθη βιβλίον αἱ λεγόμεναι τῶν

Iamvero quae magna in evangeliiis apocryphis utilitas *) est ad cognoscendum illorum ingenium temporum, quae medium quiddam tenebant inter veteres disciplinas et revelationem Dei in Christo factam, ad antiquissimam illustrandam historiam dogmatum, ad inve- niendam originem multarum traditionum vel a doctis scriptoribus ex- cultarum vel ore populi per saecula propagatarum vel operibus artis expressarum, denique, magna quidem cautione adhibita, ad ipsam obscuriorum rerum historiam explendam: eadem, ni fallor, in actis apostolorum apocryphis inesse iudicanda est. Quam ad utilitatem accedit quod his pariter atque illis cognoscitur illustraturque ea ser- monis graeci ratio quae post Christi tempora et maxime quidem inter Iudaeos graece loquentes vigeat: a qua ipsorum libros scriptorum sacrorum haud procul abesse constat.

Quae quum ita sint, viris doctis et potissimum theologis gratum me facturum sperabam si monumentis illis primorum ecclesiae Chri- stianae saeculorum quum ex bibliothecarum umbra protrahendis tum cura critica pertractandis animum studiumque adverterem: certe enim alienissimum ab eiusmodi instituto videbatur vereri ne id censura qua- licunq; dogmatica vexaretur. Scripta enimvero huius generis si olim videndum erat ne pietati detrimentum adferrent, nunc non pos- sunt non adferre fidei incrementum, quippe quae ostendant quantum distent lupinis aera, sive, ut rectius dicam, quantum quae luxu- rianti ingenio humano debentur differant iis quae a divino spiritu pro- fecta sunt.

Quaeritur autem quos libros nomen actuum apostolorum apocry- phorum comprehendere recte dicatur. Auctores quidem ipsi sive veri

ἀποστόλων περίοδοι, ἐν αἷς περιέχοντο πράξεις Πέτρου, Ἰωάννου, Ἀνδρέου, Θωμᾶ, Παύλου· γράφει δὲ αὐτάς, ὡς δηλοῖ τὸ αὐτὸ βιβλίον, Δεύκιος Χαρίνος. -- καὶ ἀπλῶς αὐτῇ ἡ βιβλίος μυρία παιδαριώδη καὶ ἀπίθανα καὶ κακόπλαστα καὶ ψευδῆ καὶ μωρὰ καὶ ἄλλοις (ἄλλήλοις?) μαχόμενα καὶ ἀσεβῆ καὶ ἄδεια περιέχει, ἦν εἰ- πῶν τις κάσις αἰρέσεως κηγῆν καὶ μητέρα οὐκ ἂν ἀποσφαλεῖν τοῦ εἰκότος. Item Photius ood. 179. de Agapio Manichaeo scribit: καὶ ταῖς λεγομέναις δὲ πράξεσι τῶν δώδεκα ἀποστόλων καὶ μάλιστα Ἀνδρέου πεποκωδῶς δεικνυται, κάκειθεν ἔχων τὸ φρόνημα ἡρμένον.

*) Qua de re nuper uberius exposui in libello a Societate Hagana pro vin- dicanda religione Christiana anno superiore praemio ornata, cui titulum feci: *De evangeliorum apocryphorum origine et usu*. Hagae Comitum 1851.

sive ficti perraro nominantur, quemadmodum in actibus Barnabae Iohannes Marcus diserte auctorem se profitetur. Sed facile apparet actuum illorum auctores et rebus gestis quas tradunt et ipsis iis quos tractant apostolis sese finxisse proximos. Sunt qui ex argumento apocrypha metiantur, ut quo quid magis haeresin sapiat, eo id magis in apocryphis ponant. Sed illorum ratio hanc difficultatem habet quod haeretici iis quos excogitabant libris modo magis modo minus speciem prae se ferebant catholicam. Rursus haeticorum libri, id quod omnino in fictos apostolorum actus quadrat, postea ab hominibus catholicae fidei adhibiti atque sic in ipsorum usum sunt conversi ut pleurae quae fidei non contraria viderentur conservarent. Quod, opinor, saepe non ita factum est ut haeticarum rationum nulla vestigia manerent. Accidit autem ut actuum libri quales ex haeticorum manibus prodierant dudum perierint, neque aetatem tulerint nisi quemadmodum ex retractationibus facti sunt catholicis, ex quibus solis ad formam pristinam concludendum est⁷⁾. Neque illud praetermittendum est, non unos fuisse haeticos qui actibus apostolorum aequae ac evangelis, apocalypsis similibusque aliis scriptis fingendis operam darent, sed saepe piam quandam fraudem placuisse ac licere in ecclesia visam esse⁸⁾. Denique haeresis quaedam historiae, quam fabulam vocare consueverunt, pariter ac dogmatis exstitit; illa vero eo magis gliscebatur auctoritatemque assumebat, quo minus verendum erat ne inde catholica fides detrimentum caperet.

⁷⁾ Retractatio eiusmodi quomodo instituta sit, plures actuum recensione etiamnum superstites satis nos docent. Ita in magna varietate codicum qui *Acta Thomae* continent is qui nobis dictas est codex E, ex numero est eorum qui singulari cum studio ad catholicum usum adducti sunt. Etiam Abdias, i. e. is qui se Abdiam primum Babyloniorum episcopum finxit, in apostolicis historiis suis potissimum id egisse videtur ut ex antiquis haeticorum libris contexeret novos catholicae rationi minus repugnantes. Constat vero etiam, decimo fere saeculo Simeonem Metaphrastem, celebrem vitarum Sanctorum auctorem, haud pauca ex fontibus hausisse apocryphis ipsisque, quod non prorsus idem est, haeticis. Cuius rei luculentum exemplum praebet *Actus Pauli et Theodae* ab illo retractati in libello qui inscribitur *Περὶ τῆς ἀγίας καὶ ἐνδόξου καὶ καλλινίκου μάρτυρος Θεοδῆς τῆς ἐν Ἰουλίᾳ*. Edidit hunc Petrus Pantinus Tiletanus Antwerp. 1608. in *Basilii Seleucia in Isauria episcopi de vita ac miraculis D. Theodae* etc. pag. 250 sqq.

⁸⁾ Ea de re pluribus scripsi in libello supra laudato: *De evangeliorum apocryphorum origine et usu* pag. 15 sqq.

Horum igitur omnium nihil negligendum est ut apocryphorum actuum apostolorum notionem rationemque recte dicas. Sequitur, communi eo nomine comprehendi quae satis inter se differant: sunt enim quae ad catholicam rationem, sunt quae ad haereticam propius accedant; alia rursus fabulam, alia historiam magis redolent. Quandoquidem autem a sacro canone, cui oppositi sunt, in definiendis libris apocryphis proficiscendum est, actus apocryphi eiusmodi sunt qui tales se fingunt ut canonico honore digni videantur, sed ecclesiae iudicio canone sunt exclusi.

Iam ad ea transeamus scripta quae hoc volumine a me edita sunt. Nunc quidem minime id agebam ut quicquid actuum apostolorum apocryphorum vel ex antiquis libris manuscriptis vel ex Fabricii aliorumque lucubrationibus hauriri posset, in unum colligerem indeque corpus quoddam efficerem: quod aliquando a me institutum iri spes est: sed propositum mihi hoc erat ut critica cum cura ederem quos eius generis libellos in collectionibus meis manuscriptis luce imprimis dignos haberem, quos eosdem vel nemo ante me edidisset, vel certe nemo ita ut iam aut revera paterent in litterarum orbe, aut textu praestent diligentia critica constituto. Complectitur autem hoc volumen actus tredecim, omnes conformatos ad ipsos codices a me transcriptos, subsidiis quae aliorum, potissimum Thilonis, docta industria offerebat vel ad textum vel ad apparatus criticum diligenter adhibitis.

Ex his libellis nunc primum in publicum prodeunt Acta Philippi (loco IV. posita), Acta Philippi in Hellade (loco V.), Acta Matthaei (loco VIII.), Consummatio Thomae (loco X.), Acta Bartholomaei (loco XI.), Acta Thaddaei (loco XII.), Acta Iohannis (loco XIII.). Ista et aetate differunt et pretio; gravissima vero videntur, quum pro antiquitate ad quam referenda sunt, tum pro ea quam habent ratione gnostica, Acta Philippi et Acta Iohannis. Haec ex duobus codicibus, altero Parisiensi altero Vindobonensi edidimus; illa ex codice Veneto et codice Parisiensi. Consummatio Thomae et Acta Bartholomaei ad latinas Abdiae historias proxime accedunt: quae utrorumque textuum

similitudo tanta est ut aut graeci scriptores cum latino ex iisdem antiquissimis fontibus, aut sive hic ex illis sive illi ex hoc hausisse iudicandi sint. Thomae libellum ex codice Parisiensi hausimus, Bartholomaei ex Veneto. Acta Matthaei arte cohaerent cum Andreae et Matthiae (Matthaei) actis, in quibus multa supersunt vestigia originis gnosticae et quidem Leucianae. Ad edendum usi sumus et Parisiensi codice et Vindobonensi. Acta Thaddaei inprimis pendent a celebri quae circumfertur Iesu epistola ad Abgarum regem: cum qua epistola iam olim Thaddaei apostoli famam coniunctam fuisse, testis est Eusebius. Edidimus ex codice Parisiensi et codice Vindobonensi. Altera denique Philippi acta, quae acta in Hel- lade dicuntur, quo rectius Papebrochius ab Actis Sanctorum abhor- rere iudicavit, eo magis in apocryphorum actuum collectionem par erat recipi. Textus a nobis editus e Parisiensi codice fluxit.

Ex libellis iis sex qui restant tres primum edidit Car. Thilo vir S. Ven. Sunt autem Acta Thomae, quae anno 1823. edidit, Acta Petri et Pauli, quae programmatibus paschalibus annorum 1837. et 1838., Acta Andreae et Matthiae, quae programme anni 1846. tractavit. Horum nihil a me editum est quin textum magno- pere emendarem auferemque apparatus criticum: ipsi enim co- dices ii quibus Thilo utebatur saepe parum recte excussi erant. In edendis Thomae actis maxima cura nostra posita erat in examinandis duobus codicibus principibus iis quos iam Thilo sequendos duxerat; neque exiguum eius laboris fructum percepimus. Praeterea codicis Parisiensis nondum excussi lectiones addidimus. Acta Petri et Pauli, quae Thilo ex uno codice Parisiensi ediderat, altero passim consulto, petita sunt a nobis ex codicibus quinque, uno Veneto, Parisiensibus quatuor. Andreae vero et Matthiae acta inprimis adiuvimus diligen- tissimo examine membranarum Parisiensium octavi saeculi, unde egregiam messem fecimus. Praeterea praesto nobis erant notae ex duobus codicibus italicis sumtae.

Porro Acta Barnabae nunc primum integra eduntur; Pape- brochius enim uno tantum eoque manco codice Vaticano usus est anno 1698. Cum hoc Vaticano coniunximus Parisiensem antiquis- simum.

Acta Andreae i. e. Presbyterorum et diaconorum Achaiae de martyrio S. Andreae epistolam encyclicam anno 1749. primum graece ex codice Bodleiano edidit Car. Chr. Woog: quod eum non sic fecisse ut rationibus nostris criticis satisfaceret, in promptu erit. Ipsi secuti sumus duo codices Parisienses, alterum Regium (Nationalem), alterum Coislinianum.

Denique Acta Pauli et Theclae primum edidit Ern. Grabe in Spicilegio SS. Patrum anno 1698., unde immutata repetiit Ionesius. Sed usus est ille codice lacunoso et perquam vitioso, ita ut haec quoque acta nunc demum integra et quodammodo sana exhibeantur. Adhibuimus autem ad nostram editionem codices Parisienses tres.

Atque haec quidem breviter notata sunt quo facilius iudicari possit quae ratio sit operis nostri. Taedium quidem, quod alii eiusmodi laboribus functi et experti sunt et praedicarunt, nos non cepit: iucundum enimvero videbatur, aliquid pro viribus conferre ad severum antiquitatis Christianae studium; a quo si qui abhorrent, ne morentur aliter sentientes. Ipsa vero editione nostra, id quod in edendis antiquorum libris primum ac principale esse debet, operam dedimus ut viri docti textum ex vetustis monumentis curiose petitum haberent, neque desiderarent unde ipsis copia fieret eius textus comprobandi, emendandi, illustrandi. Ab hoc proficiscendum erit ut ipsas res variasque sive historicas sive philologicas sive alias rationes istorum actuum indages atque commententur. Praeterea viros doctos facile intellecturos arbitror quam difficile sit textum librorum eiusmodi ad rationes criticas exigere atque a codicum varietate ad formam revocare inprimis probabilem. Qua in re neque ea facile lex invenitur ad quam conformes orthographiam ipsamque formationis doctrinam. Mihi quidem diligentius quam plerisque librorum graecorum editori- bus placuit observanda videtur ipsorum codicum scriptura: quam si Graecis per multa saecula comprobata scimus, unde nobis licet ad traditiones corrigere grammaticas, quae et ipsae saepe fluctuant? In nostra vero collectione librorum ipsa aetate diversorum nec id licere visum est ut eandem ubique normam sequeremur. Sed his de rebus accuratius alio tempore et loco explicandum erit.

Non possum autem hac occasione non uti gratum animum testificandi erga eos qui inprimis labores meos in aedeundis bibliothecis exteris positos patrocinio suo dignati sunt, erga virum summum Frid. Ferdin. de Beust, cuius splendido nomini hoc ipsum opus dedicare licuit, erga virum generosissimum atque excellentissimum de Bose, nuper Parisiis nunc Monaci potentissimi regis Saxoniae legatione fungentem, denique erga virum doctissimum doctisque laboribus claritatem nominis assecutum Emm. Miller, qui nunc bibliothecae Instituti Francoiae praepositus est.

Reliquum est ut paullo accuratius explicemus de singulis actibus hoc volumine a nobis editis.

I. ACTA PETRI ET PAULI.

In famae quandam celebritatem haec acta pervenerunt controversiis iis quae de itinere Pauli apostoli Romano inter Italos motae sunt. Res potissimum duas ex veteri hoc litterarum monumento confirmare studuerunt, alteram, Paulum commoratum esse in urbe Messanae ibique primum Messanensium episcopum ordinasse Barchyrium sive, ut in codicibus est, Bacchylum: alteram, Paulum ad Melitam insulam Siciliae proximam naufragium fecisse, non ut iam Constantinus Porphyrogennetes⁹⁾ voluerat ad Melitam Dalmatensem. Ad illam igitur commorationem Pauli Messanensem comprobendam Constantinus Lascaris anno 1490. primam actuum partem, apud nos sectiones sex complectentem, e graeco codice latine versam¹⁰⁾ cum sonata Messanensi communicavit, quemadmodum refert Placidus Reyna in Notitia Historica urbis Messanae P. II. col. 91 sq.¹¹⁾ Exhibetur eo loco a Placido Reyna non modo latina Constantini La-

⁹⁾ Cf. Const. Porphyrog. de administr. imper. p. 36.

¹⁰⁾ Incipit: *Martyrium apostolorum Petri et Pauli. Dum Sanctus Paulus apostolus a Melita et Gaudisio insulis recessisset ut se ad partes Italiae conferret, Iudaei qui tunc temporis Romae erant intellexerunt Paulum Romae affuturum. Exit: Mos Messana digrediens Tendulas applicuit, mansitans ibi per unam noctem, sequenti die Puteolos concessit.*

¹¹⁾ Inserta est ea Notitia Graeviano operi cui titulus est: *Thesaurus antiquitatum et historiarum Siciliae*, tom. IX. Lugduni Batav. 1723.

scaris interpretatio, sed etiam graecus eiusdem partis textus ex codice monasterii SS. Salvatoris desumptus, praemissa insuper hac nota de repertis actorum Petri et Pauli codicibus: *Historia haec peregrinationum Pauli in antiquo codice graeco manu exarato, quem monasterium S. Mariae de Trapisomata in Calabria servabat exposita legitur, ex quo eam Const. Lascaris anno 1490. latine convertit. Cuius quidem libri auctoritatem etsi summo semper loco habuimus, ante aliquot tamen annos maior huius historiae fides et dignitas etiam apud ceteros accessit. In duabus enim celeberrimis bibliothecis, Florentina nimirum, Serenissimi magni Haetruriae ducis, et Regii monasterii RR. PP. familiae S. Basilii Messanae eadem vetustissimis litteris in membrana perscripta reperta est. Interposita est ea in his bibliothecis inter opera Ioannis Chrysostomi; id quod nonnullos ut crederent adduxit, ab hoc eam profectam esse.*

Iamvero altero post Lascarin saeculo, i. e. medio fere saeculo decimo septimo, iisdem quae ille ex actis Petri et Pauli latine verteret usi sunt plures ad refutandam illam Constantini Porphyrogenetae opinionem de Paulo ad Melitam Dalmatensem naufrago, ab Ign. Georgio ¹²⁾ aliisque defensam. Eorum primus fuit Io. Franc. Abela (anno 1647.) in *Melita illustrata*, lib. II. notit. VII. col. 179., inserta ei quem iam laudavimus Thesauro Graeviano Siciliae, tom. XV. ¹³⁾

Praeterea, ut etiam a Cardinali Caraffa cum Alphonso Salmeron actus nostros manuscriptos communicatos esse praetereamus, et Carolus du Fresne in Glossario med. et inf. graec. sub vocibus βούλλα, καστέλλω, ὀρδινεύειν aliisque et Cotelerius in notis ad Constitt. apostol. VI, 10. plura laudavere ex graecis his actibus manuscriptis. Et Cotelerius quidem usus est codice Paris. num. 897. qui nobis dicitur cod. B; neque alio usus videtur Carolus du Fresne ¹⁴⁾.

¹²⁾ Cf. Ign. Georgio: D. Paulus apostolus in mari quod nunc Venetus sinus dicitur naufragus. Venetiae 1730.

¹³⁾ Cf. notitiam litterariam de tota hac controversia apud Winerum: *Biblisches Realwörterbuch* II, p. 80. sub voce Melite; item Thilonis notas in Actis Thomae pag. LIV sq.

¹⁴⁾ Confudisae enim videtur numerum veterem eius codicis 2429. cum numero 4249. quo codicem unde hausit designat.

Nuper vero Io. Car. Thilo primus instituit editionem graecam actuum Petri et Pauli duobus programmatibus Halensibus: particula prior (paginarum 28 in 4.) prodiit ad sacra Christi paschalia celebranda a. 1837; posterior (paginarum 30. in 4.) eadem occasione festa a. 1838. Finitur prior particula ultimis epistolae Pilati ad Claudium verbis: πιστεῦσαι ταῖς τῶν Ἰουδαίων ψευδολογίαις, cf. apud nos sect. 42. Quam ad rem Thilo exscripsit codicem Parisiensem antiquissimum numero 1470. signatum (apud nos est cod. A.), adhibito „paucis tantum locis emendandis“ altero Parisiensi, signato num. 897. (apud nos cod. B.) Huic graeco textui addidit inde a sect. nostra 22. latinum textum, a se descriptum ex duobus codicibus Guelferbytanis, altero saeculorum fere octo, altero aliquante recentiore. Textum utrumque variis annotationibus illustravit; praeposuit etiam notitiam litterariam de horum actorum usu apud Italos, qualem ipsi supra dedimus ¹⁵). Quibus in Thilonis libellis ¹⁶) eminet commentarius, in quem ille, qua magna est eruditione et industria, multa bonae frugis conguessit. Ipse vero textus codicis eius, quem fere solum neque indiligenter adhibuit, non ea est praestantia ut nihil attineat accurate videre reliquos. Praeterea passim ille codicis sui scripturam non recte assecutus est, ut sect. 27. νεφέλης ibi scriptum est, non νεφέλη; sect. 25. δυσπλοιάσας, non δυσπλοῖσας; sect. 43. καὶ δοκῆ, non καὶ δοκῆ (Th. correxit δοκεῖ); sect. 47. ἐσώρυσεν, non ἐσώρυσεν; sect. 50. αὐξάνει, non αὐξάνεις; sect. 60. ἐκ παιδόθεν, non ἐκ παιδίου; sect. 68. οὐδὲν σε ἔτι, non οὐδενὸς ἔτι. Neque sect. 7. ἐν Μεσσήνῃ et ἀπὸ Μεσσήνης in codice est, sed ἐν Μεσίνῃ et ἀπὸ Μεσίνης. De quibus singulis Thiloneis lectionibus auctoritate destitutis lectorem non ubique monendum duximus, sed nusquam non codicum scripturam accurate notavimus.

Nostrae autem editionis instrumenta fuerunt haec.

A i. e. codex Parisinae bibliothecae Reg. nunc National., signatus num. 1470. Is codex est ex antiquissimis eorum omnium qui

¹⁵) Jam antea in Notitia novae codicis apocryphi Fabriciani editionis, praemissa Actis S. Thomae apostoli, Lipsiae 1823., docte commentatus est pag. LIIH — LIX. de his Petri et Pauli actibus.

¹⁶) Horum programmatum dudum nullum amplius exemplar prostat.

litteris minatis exarati sunt: scriptus est enim anno Christi 890. sive, ut in ipso codice subscriptum legitur, mense Aprili, indictione octava, anno 6398. Actus Petri et Pauli ibi leguntur fol. 98 verso et sqq.¹⁷⁾

B i. e. codex eiusdem bibliothecae num. 897., in cuius parte membranacea, exarata fere saeculo duodecimo, loco IX. fol. 131. verso sqq. iidem actus habentur.

C i. e. codex Parisiensis Coislinianus num. 121. exaratus anno p. Chr. 1543. Loco 41. sive folio 114. incipiunt actus Petri et Pauli. Exeunt folio 117. verbis: ἀλλὰ πάντα ψευ[δῆ λέγεις] sect. 61. Videntur eo loco aliquot codicis folia periisse; folio enim 118. — quod Montefalconius non animadvertit — longe alia sequuntur, quorum priora desiderantur. Legitur enim in hunc modum -βῶν Πορεύθητι, καὶ εἰάν κωλύσει (codex κωλύσι) σε ἢ φλογίνη βρομφαία τοῦ μὴ εἰσελθεῖν, ἐπίδειξον τοῦτο τὸ βασιλευικὸν σημεῖον, καὶ εὐθέως ἀνοίξει (codex -ξη) σοι τὰς θύρας. καὶ ἦλθον, καὶ εὐθέως ἰδοῦσά με ἢ φλογίνη βρομφαία ἢ φυλάττουσα τὸν παράδεισον ἀπέκλεισεν τὰς θύρας etc. De his alibi videbimus: pertinent ad eam de latrone apud inferos historiam quae in altera parte evangelii Nicodemi legitur, cap. XXVI.

D i. e. codex Paris. biblioth. Reg. nunc National. num. 635. Is codex bombycinus est, saeculi fere XIV. Ex eius textu actuum, quos loco XI. habet, longe plurima, etsi non omnia, cum reliquis contulimus.

E i. e. codex Venetus bibliothecae Marcianae, ubi notatur numero XXXVII. classis VII. Codex est bonae notae, sed quae de aetate eius accuratius notaveram, mihi non amplius ad manus sunt. Incipit una cum latinis codicibus inde a sectione 23. verbis his: Ἐλθόντες εἰς τὴν Ῥώμην τοῦ ἀγίου Παύλου ἀπὸ τῶν Σπανιῶν (haec in nullo alio teste nec graeco nec latino addita vidi) συνῆλθον πρὸς αὐτὸν πάντες οἱ Ἰουδαῖοι. Magna est huius textus et reliquorum differentia; est autem eiusmodi

¹⁷⁾ Disservit de hoc codice, addito scripturae specimine, Montfaucon in Palaeographia graeca pag. 269 sqq.

ut Venetus codex plerumque assentientes habeat latinos codices. Sectiones 62—66. in reliquis plane desiderantur. Rursus in Veneto et latinis desunt quae in reliquis de Perpetuae (quae Pseudo-Lino Plantilla dicitur) et Potentianae martyrio inde a sectione 80., itemque de martyrio trium Neronis militum ad Christum conversorum inde a sectione 84. adduntur. Quod plerumque praetulimus Venetam textam, erunt qui reprehendant; sed videant ne temere convenientiam graeci et latini textus in graecorum codicum vitium vertant. Ceterum fit etiam ut codex Venetus omnium solus aut uno tantum ex graecis reliquis comitante antiquissimam scripturam tueri videatur¹⁰⁾.

F i. e. prima actuum pars (sectiones 6) ex codice Messanensi exscripta a Placido Reyna. Vide supra pag. XIV.

G i. e. codex Vindobonensis, ex quo praeter inscriptionem nihil

¹⁰⁾ Hanc in rem memorabilis est locus sect. 82. de verbis inter Petrum et Christum dictis. Codex E sic habet: εἶπον Κύριε, ποῦ πορεύῃ; καὶ εἶπέν μοι ὅτι ἐν Ῥώμῃ ἀπέρχομαι σταυρωθῆναι. Reliqui vero graeci una cum latinis responsum Christi ita exhibent: Ἀκολουθεῖ μοι (sed haec omittit etiam codex B, quod grave est, licet post habeat καὶ ἐν τῷ ἀκολουθεῖν με αὐτῷ, quibus verbis ad illud praegressum Ἀκολουθεῖ μοι respicitur), ὅτι ἐν Ῥώμῃ ἀπέρχομαι πάλιν σταυρωθῆναι. In textu edito vide quae sequuntur cum istis praecedentibus plane cohaerentia ac prorsus diversa in E a reliquorum scriptura. Nescio autem an πάλιν illud correctorem sapiat, quamquam antiquissimo Ambrosii aliorumque testimonio confirmatur. Apud Ambrosium enim *contra Auxentium de basilicis tradendis* (tom. II. pag. 867. ed. Bened.) de Petro legitur: *Nocte muros egredi coepit, et videns sibi in porta Christum occurrere urbemque ingredi ait Domine, quod vadis? Respondit Christus Venio (alii addunt Romam) iterum crucifigi.* In his probe observa, verba *Venio (Romam)* etc. propius accedere, uno excepto illo πάλιν, ad Venetam quam ad alteram scripturam. Idem vero locus celeberrimus est, quum quod ipsum Origenem testem habere videtur, tum pro fama quam id Christi dictum potissimum in urbe Romae ad hunc usque diem conservavit. Origenes enim in Iohannem tom. XX. cap. 12. in ed. Car. Delarue (apud Huetium tom. XXI. pag. 298.) haec habet: *Ἐξ τῷ δὲ φέρον παραδέξασθαι τὸ ἐν ταῖς Παύλου (Πέτρου καὶ Παύλου) πράξεσιν ἀναγεγραμμένον ὡς ὑπὸ τοῦ σωτήρος εἰρημένον Ἄνωθεν μέλλω σταυρούσθαι (Denuo debeo crucifigi ex veteri interpr.) etc.* At in his nec ipsa verba prorsus conveniunt, nec satis liquet an eadem acta Pauli sint ac Petri et Pauli acta, praesertim quum ex veterrima stichometria codicis Claromontani (epistolarum Pauli) innotuerint alii actus Pauli, quorum non minus quam 4560 versus numerantur. Ad eosdem, non ad actus Pauli et Theclae, spectare videntur Eusebii verba *histor. eccles. III, 3. οὐδὲ μὴν τὰς λεγομένας αὐτοῦ (i. e. Παύλου) πράξεις ἐν ἀναμφιέκτους παρρησιασθῆναι.* Romae vero etiamnum exstat, ut ipse vidi, sacellum ad viam Appiam extractum, cui inscriptum est *Domine quo vadis.*

laudavimus. Illustratur in Lambecii commentariis de biblioth. Caesarea lib. VIII. (cod. XXXVI. loco 12.) pag. 802. ed. Kollar. Incipit sic: Ἐγένετο μετὰ τὸ ἐξελεῖν τὸν ἅγιον Παῦλον ἀπὸ Γαυδομελήτης ¹⁹⁾ τῆς νήσου καὶ εἰσελθεῖν αὐτὸν ἐπὶ Ἰταλίας, καὶ διδάσκοντος τὸν λόγον τοῦ κυρίου. Eodem loco addita est uberius nota Kollarii, quam satis in errore versari recte arguit Thilo Act. Thomae pag. LVIII. Homiliae enim forma, in quam ibi actus Petri et Pauli redacti sunt, omnino nihil facit ad definiendam libri graeci nostri originem ²⁰⁾.

Denique ad commentarium criticum duce Thilone adhibuimus duos codices latinos Guelferbytanos (*Guelff.*), de quibus ille in Partic. priore pag. 28. uberius explicat. Alter eorum (apud nos *Guelff.*^a) olim fuit monasterii SS. Petri et Pauli app. Weissenburgensis; alter (nobis *Guelff.*^b) coenobii Bergensis prope Magdeburgum. Uterque membranaceus est. Ille ante septem vel octo saecula exaratus videtur et certe superat hunc non tantum antiquitate sed etiam scriptura accurata et expressa. Utroque continentur narrationes de virtutibus et passionibus apostolorum quales Historia apostolica Abdiae adscripta lectori offert. Ipsa vero utriusque apostoli passio cum libro convenit qui Marcello Petri discipulo tribui solet: *De mirificis rebus et actibus beatorum Petri et Pauli, et de magicis artibus Simonis magi*, quemadmodum inscribitur exemplar a Florentinio ad Martyrologium Hieronymi pag. 103 sqq. exhibitum atque etiam a Fabricio repetitum in Cod. apocr. III. pag. 632 sqq. Idem invenitur in codd. mss. multis et passim Lucae Actis apostolicis supplementi loco additur: cuius rei exempla duo laudat Thilo ex codicibus versionis italianae quos possidet bibliotheca Florentina Riccardiana ²¹⁾.

Pseudo-Marcelli libro multo recentior videtur esse commentarius de ultimis Petri et Pauli rebus quem Linum Romanorum ponti-

¹⁹⁾ Ad hanc scripturam Lambecius notat legendum esse ἀπὸ Γαύδου καὶ Μελήτης. Similiter vertit Lascaris, ut supra vidimus.

²⁰⁾ Memini similiter in homileticum usum conversum invenire me protevangeliū Jacobi in Ambrosiano codice, ubi illud sic incipit: Ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς ὁ θεὸς πλάσας τὸν ἄνθρωπον εἰσέειν αὐτῷ ἐντολήν etc. De quo alibi videbimus.

²¹⁾ Neque codices graeci praeter nostros in bibliothecis Europae rari esse videntur. Ita citat Harles in Bibl. Gr. Fabricii tom. X. pag. 310. codicem Taurinensem CXXXV., Thilo codicem Barocc. 147.

ficem scripserat et ad ecclesias orientales misisse ferunt. Legitur is in bibliothecis Patrum, veluti in Coloniensi a. 1618. tom. I. pag. 70. Divisus est in libros duo, quorum alter Petri, alter Pauli passionem complectitur. Liber I. incipit: *Post multimoda et multifaria viae vitaeque salutaris documenta et eximia atque celeberrima miracula ostensa et diversa cum Simone mago aliisque quam plurimis antichristi praecognibus pro nomine veri Christi certamina* etc. Libri vero secundi initium hoc est: *Cum venisset Romam Lucas a Galatia et Titus a Dalmatia, expectaverunt Paulum in urbe. Quos cum adveniens Paulus vidisset, laetatus est valde et conduxit sibi extra urbem horreum publicum* etc.

Rursus ab his libellis satis diversa sunt quae in Historiis apostolicis Pseudo-Abdiae de Petro et Paulo traduntur, utiliter saepe conferenda cum graecis actibus nostris, potissimum lib. I. de Petro inde a cap. VI. (apud Fabricium pag. 411.) Haec eadem, quamquam scriptura passim differt, recepta leguntur in Acta Sanctorum m. Iunii tom. V. pag. 424. Incipiunt sic: *His ita gestis surrexit quidam Simon, Samaritanus genere, qui dudum visis miraculis Petri pecunia comparare voluit donum spiritale, qui se magnum* (vitiose alibi sed non apud Fabricium editum est *magum*) *et perpetualiter* (Fabric. *perpetuos aliter?*) *stantem esse dicebat, promittens eos qui in se crederent prorsus solvi* (apud Fabric. aliosque *dissolvi*) *non posse.* Praecedit istum latinum libellum ibidem p. 411 — 424. commentarius graecus de iisdem apostolis Petro et Paulo, qui incipit: *Καὶ τῶν τεχνῶν οὐ μόνον τοὺς ἐξ ἀρχῆς πατέρας ἀποδεχόμεθα καὶ τοὺς τούτων μόνους ἀσμενίζομεν πόνους, ἀλλ' εἴ τι καὶ ἄλλο τοῖς μετέπειτα προσεξηγήρηται, περιθάλλομεν τοῦτο καὶ ἀσπαζόμεθα.* Sumtus est ex ms. Medicaeo bibl. Regiae; sed in aliis quoque libris mss. inventus est, ut in Laurentiano et Vindobonensi (ubi tantum fragmentum superest).

Denique mentio mihi faciunda est actuum Petri et Pauli quos in antiquissimo codice (exarato litteris uncialibus saeculi fere noni incuntis) monasterii graeci in Patmo insula vidi²²). Habetur ibi μαρτύριον τοῦ ἁγίου Πέτρου ἀποστόλου ἐν Ῥώμῃ, quod sic inci-

²²) Cf. Rechenschaft über meine handschriftlichen Studien auf meiner wis-

pit²²): Πέτρος ὁ ἀπόστολος ἦν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀγαλλιώμενος μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τῷ κυρίῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐπὶ τῷ ὄχλῳ τῷ καθημερινῷ τῷ προσαγομένῳ τῷ ὀνόματι τῷ ἀγίῳ τῆ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ χάριτι. συνήγοντο δὲ καὶ αἱ παλλακίδες τοῦ ἐπάρχου Ἀγρίππα πρὸς τὸν Πέτρον τέσσαρες οὔσαι, Ἀγριππίνα καὶ Νικαρία καὶ Εὐφημία καὶ Δωρίς, ἀκούουσαι τὸν τῆς ἀγνίας λόγον. Exit his: λέγοντα Νέρον, οὐ δύνασαι νῦν τοὺς Χριστοῦ δούλους διώκειν ἢ ἀπολύειν· ἀπέχου οὖν τὰς χεῖρας. καὶ οὗτος ὁ Νέρων περίφοβος γεγονώς ἐξέστη τῶν μαθητῶν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, καθ' ὃν καὶ ὁ μακάριος Πέτρος τοῦ βίου ἀπηλλάγη. Sequitur μαρτύριον τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Παύλου ἐν Ῥώμῃ. Ἦσαν δὲ περιμένοντες τὸν Παῦλον ἐν τῇ Ῥώμῃ etc. Finis est: μέσος προσευχόμενος. οἱ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ ἔδωκαν αὐτοῖς τὴν ἐν κυρίῳ σφραγίδα.

II. ACTA PAULI ET THECLAE.

Haec Acta Pauli et Theclae ad summam antiquitatem referenda sunt. Non enim modo a Gelasio in famosum de apocryphis scriptis decretum recepta sunt, sed a Tertulliano inde patres multi et graeci et latini eorum testimonium dant. Tertullianus vero non tantum antiquitatem libri et famam testatur, sed etiam originem. Scribit enim libro de baptismo cap. 17. in hunc modum: *Quodsi qui Pauli perperam scripta legunt, exemplum Theclae ad licentiam mulierum docendi tingendique defendunt, sciant in Asia presbyterum qui eam scripturam construxit, quasi titulo Pauli de suo cumulans, convictum atque confessum id se amore Pauli fecisse, loco decessisse.* Quo Tertulliani testimonio Hieronymus de scriptoribus ecclesiasticis cap. 7., ubi agit de Luca, ita usus est: *Igitur περιόδου Pauli et Theclae et totam baptizati leonis fabulam inter apocryphas scripturas computamus. Quale enim est ut individuus comes apostoli inter ceteras eius res hoc solum ignoraverit? Sed et Tertullianus vicinus eorum temporum refert, pres-*

senschaftlichen Reise 1840 bis 1844. Von C. Tischendorf. in: Wiener Jahrbücher, Anzeigeblatt für Wissenschaft und Kunst Nro. CX. pag. 15 sq.

²²) Vitiosissimam codicis scripturam in his paullulum emaculamimus.

byterum quendam in Asia σπουδαστὴν apostoli Pauli, convictum apud Iohannem (alii a Iohanne) quod auctor esset libri, et confessum se hoc Pauli amore fecisse, loco excidisse. Ex his sequitur, iam ante Tertullianum, vicinum eorum temporum (natum anno 190.), i. e. circa initia fere saeculi secundi, praesertim si Hieronymus presbyterum apud Iohannem convictum recte dixit, acta Pauli et Theclae a presbytero Asiatico scripta esse, ficto auctore ipso Paulo apostolo. Sed quaeritur — qua de re in diversas partes disputatum est — an ipsum illud presbyteri Asiatici opus contineatur actis iis quae etiamnum supersunt. Id quum Ern. Grabe (in Spicileg. SS. Patrum tom. I. p. 87 sqq.) affirmasset, auctor commentarii de S. Thecla in Actis Sanctorum (mens. Septembr. tom. VI. pag. 546 sqq.) negavit. Negandi vero ille quum esset studiosissimus, tamen non potuit non concedere, nostrum opus fluxisse totum ex eo presbyteri opere de quo Tertullianus retulit. Haec enim eius verba sunt: *Falsa igitur fuerunt et commentitia quae scripserat presbyter ille Asiaticus; noster vero anonymus multa videtur ex illo hausisse, et nominatim illa quae de itineribus S. Theclae asseruit et de ingenti ipsius desiderio Paulum semper videndi et audiendi. Quin et verisimile est, omnia fere ex primo illo fabulatore hausta, tantumque praetermissa ea quae a Tertulliano Hieronymo et fortasse aliis nominatim erant reprehensa, qualis est fabula de baptizato leone, et munus publice docendi ac baptizandi a primo fabulatore S. Theclae assertum, teste Tertulliano. Mutavit insuper titulum et suppositum auctoris nomen.* Haec eiusmodi sunt ut invitus ille contrariae sententiae defensor exstiterit. Quod est enim illud apud Tertullianum *de docendi tingendique licentia*, id nec in nostro opere deest. Cf. sect. 38. *κατηχήσασα αὐτὴν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ*, sect. 40. *Ἔπαγε καὶ διδάσκαε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ*, sect. 43. *καὶ πολλοὺς ἐφώτισεν*, sect. 34. *ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ βαπτίζομαι*, sect. 40. *καὶ μοι συνήργησεν εἰς τὸ λούσασθαι*. Hieronymus vero quod scribit de fabula leonis baptizati, id satis recte Grabium commentatum esse arbitror l. l. pag. 92 sq. Ipsa enim acta Hieronymum haud legisse putat, illam vero fabulam, praeter Hieronymum a nemine eorum omnium qui tot mirabilia Theclae citant commemoratam, ex iis ortam esse quae sect. 33 sq. de leaena Theclam

antequam „baptizaretur“ mirabiliter contra bestias defendente narrata sunt: nisi forte ea fabula appendix quaedam actorum supposititia existimanda est; quae opinio eo commendatur modo quo Hieronymus iuxta ponit περιόδους et fabulam. Quod utut est, certe ex Hieronymi verbis efficere non licet, diversum esse nostrum opus ab opere eo de quo ille loquitur, praesertim quum aequales Hieronymi ex nostro hausisse opere vel maxime probabile sit. Praeterea, ut id addam, nihili est quod perit in titulo Pauli nomen, quod per meram fraudem praepositum ipse auctor dum vivebat confessus est.

Ad tuendam vero actorum nostrorum antiquitatem magnopere valent, ut iam indicatum est, tot antiquorum testimonia, quae ita comparata sunt ut non tantum ex traditione simili sed ex ipso libro qui ad nos pervenit hausta videantur. Quod neque is negat quem in Actis Sanctorum ea de re scripsisse dixi. Probavit is inprimis hoc, Basilio Seleucia in Isauria episcopo, qui libellum de rebus Theclae composuisse creditur, *ea acta praeluxisse*, etsi addit ne nimium dicat *aut certe alia valde similia*. Nam totum, ait, *historiae aut fabulae potius ordinem secutus est Basilius, rescissis aut immutatis subinde paucissimis*. Praeter illum vero Basilium Seleucensem qui esse videtur, aliquid de Thecla martyre referunt quod actis Pauli et Theclae expositum legimus, de latinis Cyprianus Antiochenus²⁴), Ambrosius²⁵), Faustus manichaeus apud Augustinum²⁶), Zeno Veronensis²⁷) alique, de graecis Metho-

²⁴) Cf. Cypriani Antiochen. oratio pro martyribus (sub finem) *Assiste nobis sicut apostolis in vinculis, Theclae in ignibus, Paulo in persecutionibus, Petro in fluctibus*. Idem in oratione quam sub die passionis suae dixit: *Libera me de medio seculi huius, sicut liberasti Theclam de medio amphitheatro*.

²⁵) Cf. Ambros. de virginibus lib. II. (ed. Basil. 1538. I. p. 100.) *Thecla doceat immolari quas copulam fugiens nuptialem et sponsi furore damnata naturam etiam bestiarum virginitatis veneratione mutavit. Namque parata ad feras, cum adspectus quoque declinaret virorum ac vitalka ipsa saevo offerret leoni, fecit ut qui impudicos detulerant oculos, pudicos referrent. Cernere erat lingentem pedes bestiam cubitare humi, mulo testificantem sono quod sacrum virginis corpus violare non posset. Ergo adorabat praedam suam bestia, et propriae oblitta naturae naturam induerat quam homines amiserant*.

²⁶) Cf. Augustin. (tom. VIII. pag. 446.) contra Faust. XXX, 4. ubi Fausti verba de Paulo haec leguntur: *Cum Theclam oppigneratam iam thalamo in amore sermone suo perpetuae virginitatis incendit*.

²⁷) Cf. Zenonis lib. I. tract. 8. (qui dudum inter genuinos numeratur) de

dus²⁸), Gregorius Nyssenus²⁹), Gregorius Nazianzenus³⁰), Epiphanius³¹), Chrysostomus³²) aliique³³).

Quae quum ita sint, non possum quin Ernesto Grabio assentiar existimanti acta ea quae etiamnum habemus ad presbyterum illum Asiaticum aetatem Tertulliani antecedentem referenda esse. Quibus quid veri subsit in magna fabulositate, hic non attinet quaerere: etsi haud probo Thomae Ittigii de hac re disputationem negantis exstitisse Theclam³⁴).

timore. (Galland. V, 122.) *Adversus Theclam accusator acerrimus linguae exerit gladium; cum suis sibi ministris publicae leges insaniant; stimulis acutior feritas in ferocitatem, et tamen hominibus mitior invenitur. Ne quid scenae tam dirae inhumanitatis desse videatur, immittuntur etiam marina monstra. Laciniis omnibus spoliatur puella, vestitur incendio. Inter tot instrumenta mortis, spectatore metuente, secura calcat genera universa terrarum etc.*

²⁸) Cf. Method. conviv. virgin. in psalmo, quem ipsa Thecla dicit (Galland. III. p. 742.): Βροτῶν πολυστένακτον ἄλβον ἐκφυγοῦσα καὶ βίου τρυφῆς ἀδονάς, ἔρωτα, σαῖς (ad coelestem sponsum loquitur) ὑπ' ἀγκάλαις ζωηφόροις ποδῶ σκέπτεισθαι -- Γάμου λιποῦσα τὰ θνητὰ λέκτρα καὶ δάμον, ἀναξ, διὰ σὲ παύχρυσον -- Δόλου δράκοντος ἐκφυγοῦσα μυρλους, μάκαρ, δεκτηρίους, ἔτι δὲ καὶ πυρὸς φλόγα καὶ θηρίων ἀνημέρων ὄρμας βροτοφθόρους, σὲ προσμένουσα ἀπ' οὐρανῶν.

²⁹) Cf. Greg. Nyss. homil. 14. in cantic. canticor. tom. I. p. 676. (ed. Paris. 1615.) Τοιαύτην ὁ ποτε Παῦλος σμύρναν προχέει τοῦ στόματος, μεμιγμένην τῷ καθαρῷ κρίνῳ τῆς σωφροσύνης ἐν ἀκοαῖς τῆς ἀγίας παρθένου. Θέκλα δὲ ἦν ἡ παρθένος, ἡ καλῶς τῇ ψυχῇ τὰς ἀπορροεῦσας σταγόνας ἐν αὐτῇ δεξαμένη θανάτῳ διαλαμβάνει τὸν ἔξωθεν ἄνθρωπον, πᾶσαν σαρκώδη διάνοιάν τε καὶ ἐπιθυμίαν αὐτῆς ἀποσβέσασα.

³⁰) Cf. Greg. Nazianz. praeccept. ad virgines p. 59. (ed. Colon. 1690.) v. 190 sqq. Τίς Θέκλαν ἐσάωσεν ὑπ' ἐκ πυρός, ἢ τίς ἔδησε Θηρῶν ὠμοβόρων κρατερῶν μένος; ἢ μέγα θαῦμα. Παρθένη καὶ θῆρας ἐκοίμισεν οὐδ' ἐτάλασσαν Παρθενωῆς δέμας ἀγνὸν καὶς γενέσσει μιγῆναι.

³¹) Cf. Epiphani. haeres. LXXVIII. (LVIII.) 16. καὶ Θέκλα μὲν συναίντῃ Παύλῳ τῷ ἀγίῳ καὶ διαλύεται γάμου, ὄρμασθὸν ἔχουσα εὐειδέστατον, πρωτεύοντα δὲ πόλεως, πλούσιον ἄγαν, εὐγενέστατον δὲ ἐν τῷ βίῳ καὶ διαφανέστατον· καὶ περιφρονεῖ τῶν ἐπιγείων ἢ ἀγία, ἵνα τῶν ἐπουρανίων ἐγκρατῆς γένηται.

³²) Cf. Chrysost. in acta app. homil. 25. ad finem: Ἄκουσον περὶ τῆς μακαρίας Θέκλης. ἐκείνη ἵνα Παῦλον ἴδῃ, καὶ τὰ χρυσία ἔδωκεν αὐτῆς· σὺ δὲ ἵνα τὸν Χριστὸν ἴδῃς, οὐδὲ ὀβαλὸν δίδως etc.

³³) Cf. quos citat Baronius tomo I. Annalium, ad annum Christi XLVII. et in annotatis ad Martyrolog. Rom. d. XXIII. m. Septembr., item Petr. Panninus in Basilii Seleuc. de vita ac miraculis D. Theclae lib. II. Antverp. 1608. pag. 223 sq., item Ern. Grabe in Spicileg. I. I., item Act. SS. I. I.

³⁴) Cf. Thom. Ittig: de bibliothecis et catenis patrum pag. 700 sqq. Pag. 702 est: *Mihi vero, ut animi mei sententiam dicam, tota Theclae historia mera fabula videtur.*

Textu vero non incorrupto acta Pauli et Theclae ad nos pervenisse, per se clarum est. Videntur posteriorum hominum ingenia eo maiore licentia recensendi textum usa esse, quo maiorem celebritatem historia Theclae per antiquam ecclesiam et graecam et latinam quarto iam saeculo assecuta est.

Sed iam dicendum est quid in edendis actis Pauli et Theclae praestitum sit. Postquam anno 1608. Antverpiae Petr. Pantinus decanus Bruxellensis ediderat *Basilii Seleuciae in Isauria episcopi de vita ac miraculis D. Theclae virginis martyris Iconiensis* libros duo, adiuncto *Simeonis Metaphrastae Logothetae de eadem martyre tractatu singulari*, ipsa antiqua acta Pauli et Theclae quae dicuntur graece et latine prodierunt studio Ernesti Grabii in Spicilegio SS. PP. Oxoniae 1698. tom. I. pag. 95—128. Usus est Grabius ad editionem suam codice Barocc. 180. bibl. Bodleianae. Praeterea *Ego vero*, inquit, *hic illic ex antiqua latina versione, quae in celebratissima hac bibliotheca codice 39. Digbaei exstat, nec non ex graeco Basilii Seleuciensis commentario emendavi ac supplevi, propriamque latinam interpretationem cum notis addidi, subiuncta ad calcem versione antiqua.* Ex his editoris verbis satis apparet quam imperfecta fuerit editio Grabii, quae nihilominus fideliter, Thilone teste, repetita est ab Ierem. Ionesio in altero tomo libri: *A new and full method of settling the canonical authority of the New Testament, etc.* London 1726. (post iteratum est opus.) Vidit Thilo Oxonii codicem Grabii, eumque „negligentissime exaratum“, et actorum textum „perquam depravatum“ dicit. Inventa ibi est etiam in ipsis actis magna lacuna sect. 27. post *κατέκρινεν* usque sect. 32. *Τῶν δὲ λεγουσῶν*. Hanc lacunam anno 1715. supplevit Thom. Hearne in appendice ad *Ioannis Lelandi antiquarii collectanea*, parte secunda (Vol. 6.) pag. 67—69. Codex unde is hausit Oxoniensis est Huntingtoni, nulla re nisi scripturae vitiositate insignis.

Hinc nobis demum contigit integrum atque emendatum ex ipsis antiquis codicibus edere graecum textum actorum Pauli et Theclae. Adhibuimus autem codices Parisienses tres, qui parem fere antiquitatis laudem habent.

- A i. e. cod. Paris. bibl. Reg. nunc Nation. num. 520. saeculi undecimi, qui loco VI. fol. 39 sqq. haec acta continet.
- B i. e. cod. Paris. eiusdem bibliothecae num. 1454. saeculi decimi, fol. 72 sqq. loco XI.
- C i. e. cod. Paris. eiusdem bibliothecae num. 1468. saeculi undecimi, fol. 38 sqq. loco VII.

Contulimus vero etiam ubique Grabii textum Baroecianum, notatum G siglo, et codicem Oxoniensem latinum ab eo editum, Digbaei num. 39. notatum a nobis siglo D²⁸), itemque fragmentum Th. Hearnii, apud nos H siglo significatum. Nonnihil etiam ex Simeone Metaphraste, ut Pantinus edidit, laudavimus.

Versio latina aequae ac graecus actorum textus haud raro in libris antiquis mss. reperiri videtur. Illam I. S. (i. e. Io. Stiltiug, auctor illius de Thecla commentarii historici critici) in Actis SS. l. l. pag. 546. se quoque in quatuor codicibus Musei ipsorum habere indicavit.

III. ACTA BARNABAE AUCTORE MARCO

sive (ut accuratius reddamus id quod in graeco est)

Periodi et martyrium sancti Barnabae apostoli.

Ad haec acta edenda usi sumus maxime et quidem primi codice Parisiensi signato in bibl. Reg. nunc Nation. numero 1470. De insigni eius vetustate supra diximus ad Acta Petri et Pauli, ubi nobis est codex A; vide pag. XVI sq.: scriptus est enim anno Christi 890. Adhibuimus vero etiam alterum codicem eumque Vaticanum num. 1667., quemadmodum Dan. Papebrochius exscripsit in Actis Sanctorum, mensis Iunii tomo secundo, Antverp. 1698., pag. 431 — 436., ubi est: [*S. Barnabae apostoli*] *Acta et passio in Cypro, sub nomine Ioannis Marci, Barnabae consobrini, edita, ex Ms. Vaticano et Guilielmi Card. Sireleti interpretatione.* Cuius Vaticani codicis scriptura raro sed tamen aliquoties praestare visa est scripturae Parisiensi, ut ex apparatu nostro videre licet. Inprimis vero male habebat Pape-

²⁸) Ubi est (D), non D, in commentario nostro, significatur proxime accedere D ad lectionem eam cui apponitur.

brochii editio Vaticana propterea quod fere omnia praetermiserat quae apud nos sectionibus 6. et 7. leguntur. Quo loco una intelligitur, Sirleti versionem latinam Vaticano codice 6187. servatam pependisse maxime ab eodem Papebrochii codice graeco.

Ex notis Papebrochii, unde iam nonnihil sub textu adscripsimus, etiam haec apponere placet.

Ad verba sectionis 5. *μαθὼν ὅτι ἐν Ἀντιοχείᾳ εἰσὶν*: Vide Actor.

XV, 35. cui loco nihil hic contrarium dicitur, etsi aliter res narretur. Nescio igitur quaenam et ubi invenienda sint Baronio contempta *quaedam Barnabae Acta*, quae nomine Ioannis ab aliquo *nebulone scripta circumferuntur et ab imperitis magno applausu excipiuntur, multis et apertissimis coagmentata mendaciis, ut sunt ea potissimum quae Actorum Apostolorum historiae a Luca conscriptae repugnant . . . . Sed in his non immoramur: reiectum enim prorsus esse librum illum Abdiae nomine praenotatum, in quo haec Ioannis Marci nomine de rebus gestis Barnabae scriptis mandata sunt, dictum est. Ita ille ad annum 31.²⁶⁾ num. 51. Habeo Historiam Apostolicam sub nomine Abdiae Babylonii ex interpretatione Iulii Africani editam Parisiis - - -; habeo eandem cum praefatione Melitonis episcopi - - -: sed nulla ibi acta S. Barnabae: ut alia esse oporteat quae dictae Historiae subiuncta vidit Baronius ²⁷⁾.*

Ad *εἰς Λαοδικείαν* sect. 11: Distat Antiochia Laodicaea Syriae, amplo gaudens portu, paucis leucis versus meridiem; unde triginta. circiter leucarum est navigatio in Cyprum.

Ad *ὁ ἄνεμος ἐναντιός* sect. 11: Pata septemtrionalis, quo repellente praetervecti Cyprum eoque tandem in meridionalem converso appulerint in confiniis Pamphyliae, ubi Coracesium, hic dictum Corasium.

Ad *ἐν πόλει Ἀνεμουρίῳ* sect. 12: Anemurium oppidum et promontorium Ciliciae, unde proximus in Cyprum traiectus, Coracesio circiter viginti leucis in ortum distans, ut littore interposito

²⁶⁾ Lege 51. pro 31.

²⁷⁾ Erravit Baronius quod haec Acta Barnabae, de quibus ipse vel alius similibus omnino dicere videtur, in Abdiae libro haberi existimavit. Nec vero magis Abdiae Historiae apostolicae in decreto Gelasiano notissimo illo damnatae sunt.

obiectas oporteat concipere hic nominatas insulas, Pitiusam et Aoonesias, quarum alibi nulla mentio nec locus in tabulis circa istas partes valde imperfectis: neque enim huc faciunt Pitiusae Balearibus proximae et toto mediterraneo remotae a Cilicia³⁸).

Ad Κρομμυσαλίτη sect. 14: Ciceroni lib. 12. Epist. Cromnyon, alias Ceparum, promontorium Cyprī ex adverso Anemurii³⁹).

Ad ἐν Λαπίθῳ sect. 16: Lapithus, aliis etiam Lapathus et Lapethus Λάπηθος urbs, ad sinum eundem ad quem et Soli, aeque ac hi regionis sibi adiectae caput, Lapathia inde dictae⁴⁰).

Ad Ταμασέων sect. 17: Tamassus urbs olim mediterranea Cyprī, nunc vicus exiguus prope Nicosiam, inquit Boudran in lexico geographico. Tamesia Polybio.

Ad Κιτιάων ibidem: Cithium urbs et promontorium in meridionali latere insulae: ubi etiam hodie vicus dictus Chiti et Capochiti.

Similes notae spectant Olympum, Paphum, Curium (Plinio Curias), Amathuntem, Salamina, item insulas ante Salamina. Porro ad εὐσεβῶς δὲ Ἰεβουσσαίου sect. 23. haec notantur:

Graecum Εὐσεβῆς, Pius, in Eusebii nomen convertit Mombritiana et Ultraiectina Legenda, quibus consonat Petrus de Natalibus; addunt autem quod Barnabae necem praecipitaverint Iudaei, verentes ne hunc ille eriperet de manibus eorum. Suspitor revera genuinam esse horum lectionem, scriptumque fuisse Εὐσεβίου δὲ τινας Ἰεβουσσαίου, Eusebio autem quodam Iebussaeo, eo quod infra dicatur ibi olim habitasse gens Iebussaeorum, expulsa scilicet ex Palaestina a Davide.

Ad ἕως τῆς κώμης Λέδρων sect. 25. haec adduntur: Sirletus pro ἕως, usque, videtur legisse ἔξω, extra. Λέδρων autem sen

³⁸) Sed cf. Stephani Thesaur. gr. ling. VI. sub voce Πιτυαί, εσσα, εν, pag. 1131.; item sub voce Πιτυά, pag. 1129.

³⁹) Ciceron. epist. ad div. XII, 13. est subscriptum: Data Cypro, a Crommyu-acride. De quo Cyprī promontorio contra Anemurium Ciliciae promontorium sito, quod Graecis dici solet Κρομμύου ἄκρα, cf. Strabo XIV. p. 669. 682. 683.

⁴⁰) Cf. Stephan. Thesaur. gr. ling. V. sub voce Λάπηθος.

potius Λεδρῶν Ledrensiū episcopatus adscribitur S. Triphyl-
lio, crediturque postea Nicosiae nomen adeptus: quae est urbs
olim etiam regia et mediterranea, distans Salamine p. m. 30
circiter.

Denique hoc de istis Barnabae Actis iudicium addit Pape-
brochius:

Hactenus Itinerarium istud, in quo nihil mendaciter dictum in-
venias, solumque errasse arguitur auctor, ante corporis inventionem
ex vulgi opinione scribens illud in cineres redactum fuisse, eoque
demonstrans se non esse quem prae se fert Ioannem Marcum. Sicut
autem accurate prosequitur praecipua nomina civitatum Cypri, sic
non dubitem quin Timon, Ariston, Heraclites, Rhodon,
Aristoclianus, vera sint nomina Sauctorū a Barnaba ibidem or-
dinatorum, quibus suis olim cultus fuerit, fortassis et nunc sit. Ve-
rosimile est etiam media et ultima apostoli acta in Cypro fuisse con-
iuncta ab auctore, ignorante quid interim ille in Italia egerit, quoniam
eius rei nulla vigeat apud Cyprios memoria cum istaec scriberentur;
necdum etiam natus erat supposititijs Dorotheus, unde de adscripto
illi Mediolanensium episcopatu aliquid discerent Cyprii.

Praeterea in Actis SS., antequam acta Barnabae adscripta Io.
Marco ex ms. Vaticano et Sirleti interpretatione exhibentur, vario
modo in horum actuum originem atque auctoritatem inquiritur. Au-
ctorem eius qui ibi habetur commentarii de Barnaba res potissimum
duae occupabant: altera indicationem spectat temporis quo Barnabas
ex combustione in ms. Vatic. ⁴¹⁾ sepultus dicitur; altera in eo ver-
satur quod Barnabas combustus et ipsa ossa eius dicuntur in cineres
redacti, invita traditione celebratissima de reliquijs Barnabae sae-
culo V. in Cypro insula inventis multisque saeculis post in Mediola-
nensem civitatem translatis. Afferuntur ibidem, pag. 422. C, etiam
verba Iacobi de Voragine in *Historia Lombardica* sive *Legenda
aurea* de actis nostris dicta: *Eius* (i. e. Barnabae) *Passionem compi-
lavit Ioannes qui et Marcus, eius consobrinus, maxime a visione il-*

⁴¹⁾ In Parisiensi codice, quem eo loco sequi maluimus, ea temporis indi-
catio plane desideratur. Cf. sect. 24.

lius Iohannis usque fere in finem, quam Beda de graeco in latinum creditur transtulisse.

Quae de Beda illorum actuum interprete opinio a pluribus confirmata est, sed frustra. Quam in rem recte Papebrochius l. l. pag. 422. E: *Si Beda auctor esset Mombritionae legendae (quam potius alicui Mediolanensi adscripserim propter eius urbis apostolatium ibidem S. Barnabae operose adscriptum), non omisisset hunc referre in suo genuino Martyrologio, vel solo non fuisset contentus nomine, solitus addere elogia nominibus Sanctorum quorum acta nancisci potuerat, imo eos fere solos fastis suis inscribere.* Addit idem quantopere Mombritionus interpres pepercerit Mediolanensium praesumptioni, integrum se caput apostoli habere iactantium. Tacuit enim ille, quod in graeco est, redacta in cinerem ossa, additis modo his: *Impi Iudaei non satiati de nece illius (i. e. Barnabae) zelo odii concitati tulerunt sacratissimum corpus eius et in locello plumbeo concludentes in mare praecipitare disponebant.* Porro ad testimonium actis contrarium provocatur *Alexandri monachi, qui non adeo diu post inventionem corporis scribens in Cypro, certe cum adhuc recens esset haeresis a Petro Fulone anno 474. suscitatae.* Cui Alexandro consonare probantur Theodorus Lector et Georgius Cedrenus. Cedreni enim verba ad Theodorum composita ad annum Zenonis quartum sive Christi 478. haec laudantur: *Τούτω τῷ χρόνῳ τὸ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Βαρνάβα λείψανον εὑρέθη ἐν Κύπρῳ ὑπὸ δένδρον κερασέαν ἰστάμενον, ἔχον ἐπὶ τοῦ στήθους τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον, ἰδιόγραφον ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα etc.* Denique is commentarius in hunc modum concluditur: *Quisquis tamen Periodos scripsit, procul dubio scripsit ante praedictam corporis inventionem ex traditione indigenarum; cui de mortis tempore credi possit, veluti ex vetustioribus monumentis firmato, et quoad locorum nomina, apostolica praedicatione intra ipsam insulam illustrata.* Etc.

Subiunguntur autem commentario I: *Acta vitae prioris ex vetusta editione Mombritionii, collata cum membranaceo codice nostro*⁴²). II: *Embolismus: An et quando Romae, Alexandriae ac Mediolani Barnabas praedicavit?* § 1: *Examinatur excursus in urbem ante mortem*

⁴²) Hic codex in nota dicitur videri in Gallia ante annos septingentos scriptus.

Christi, et Alexandriam post illam: ex libro 1. Recognitionum. § 2: Reliqua Barnabae et Clementis acta in Syria, ex iisdem libris Recognitionum; et horum quae fides esse possit? § 3: De Romano ac Mediolanensi S. Barnabae apostolatu eiusque fundamentis. Iam sequuntur acta nostra ex cod. Vatic. et Sireleti interpretatione. Quem libellum excipit Laudatio S. Barnabae apostoli, auctore Alexandro monacho Cyprio. Ex graeco ms. Vatic. et interpretatione Franc. Zeni. Incipit prologus: Μεγίστην λόγων ὑπόθεσιν προσέθετο τοῖς πτωχοτάτοις ἡμῶν ἢ πατρικῇ ὑμῶν φιλομαθία. Cap. I. inscribitur: Barnabas ortus et educatio, conversio ad Christum. Paulus exceptus. Item cap. II: Evangelium socio Ioanne Marco praedicatum, martyrium in Cypro. Item cap. III: De Petro Fullone Antiocheni patriarchatus invasore, Cyprum sibi subiicere volente. Denique cap. IV: Inventio corporis S. Barnabae, et huius exinde celebris cultus.

IV. ACTA PHILIPPI

sive, ut in graeco est,

Ex peregrinationibus Philippi apostoli.

Actus Philippi in decreto Gelasii capitis VI. loco sexto damnatos esse, vidimus supra pag. VII. Ad eandem fere cum decreto illo antiquitatem aliud de iisdem actibus testimonium pertinet. Anastasius enim Sinaita in eo libro quem scripsit de tribus quadragesimis summatis retulit quae in Περιόδῳ sive Circuitu Philippi per scripta invenerat. Iis epitome continetur libelli a nobis nunc primum editi, nisi quod, ut iam Thilo notavit in Prolegg. ad Act. Thom. pag. LXI., ommissa sunt omnia quae maxime sapiunt haeresin et petulans inventoris ingenium produnt. Habent autem ita, quemadmodum Cotelierius in Monumentis ecclesiae graecae edidit, tom. III. pag. 428 — 430⁴³⁾:

Περὶ δὲ τῆς τεσσαρακοστῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως γέγραπται ἐν τῇ περιόδῳ τοῦ ἁγίου Φιλίππου ὅτι κηρύσσων τὸν λόγον τῆς ἀληθείας κατέλαβε διδάσκων καὶ τὴν τῆς Ἀσίας Ἰε-

⁴³⁾ Repetit ex Cotelierio etiam Fabricius Cod. apocryph. II. p. 806 sqq. Item excerptit Bellesobrius in histor. Manich. I. p. 346 sq.

ράπολιν σὺν τῷ Βαρθολομαίῳ καὶ τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ Μαριάμνῃ. ἡ δὲ πόλις ἐσέβeto τὴν ἔχιδναν. καὶ συλλαβόμενοι τοὺς ἀποστόλους μετὰ πολλὰς τὰς βασάνους, ἐπεὶ πάντα ἦσαν ἀπαράδεκτοι μηδὲ ἀκοῦσαι ἀνεχόμενοι τοῦ θεοῦ λόγου, χωρὶς τοῦ πρώτως ὑποδεξαμένου τοὺς ἀποστόλους· ἐκεῖνος γὰρ ἐβαπτίσθη καὶ πᾶσα ἡ οἰκία καὶ συγγένεια αὐτοῦ, καὶ ἡ γυνὴ τοῦ ἀνθυπάτου· τὸν μὲν Φίλιππον ἐξαγαγόντες καὶ τρυπήσαντες τοὺς ἀστραγάλους ἐσταύρωσαν κατὰ κεφαλῆς, τὸν δὲ Βαρθολομαῖον ἐπὶ ξύλου ἀνήρτησαν σύνεγγυς αὐτοῦ, τὴν δὲ Μαριάμνην κατέσχον ἐν φυλακῇ. ἐλθόντος δὲ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου ἐκέισε, εἶπε Φίλιππος πρὸς αὐτὸν ὡς ἂν αἰτήσωνται πῦρ ἐξ οὐρανοῦ κατενεχθῆναι καὶ καταναλῶσαι πάντας αὐτούς· ὅπερ ὁ ἀπόστολος διεκώλυσε γενέσθαι. μετὰ δὲ τὴν αὐτοῦ ὑποχώρησιν καὶ τριῶν ἡμερῶν παραδρομὴν προσηύξατο ὁ ἅγιος Φίλιππος, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα καὶ πάντας τοὺς εἰδωλολάτρας ζῶντας ἐς ἄδου κατήγαγε. καὶ μετὰ ταῦτα ἐφάνη αὐτῷ ὁ σωτὴρ ἀναμμνήσκων αὐτῷ τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ λεγούσης μὴ ἀποδιδόναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ, καὶ τῶν λοιπῶν· εἶτα καὶ προσθεὶς Ἐπεὶ παρήκουσας τῆς ἐντολῆς μου καὶ ἐκάκωσας τοὺς λυπούντάς σε, σὺ μὲν κοιμηθήσῃ ἐνταῦθα καὶ ἀπενεχθήσῃ ἐν δόξῃ ὑπὸ τῶν ἀγίων μου ἀγγελῶν ἄχρι καὶ τοῦ παραδείσου· οὐκ εἰσελεύσῃ δέ, ἀλλὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἔξω στήσῃ λυπούμενος καὶ κωλύμενος ὑπὸ τῆς φλογίνης βομφαίας, ἀνθ' ὧν ἐλύπησας τοὺς ἀδικοῦντάς σε· εἶτα εἰσελεύσῃ καὶ ἀπολήψῃ τὸν ἡτοιμασμένον σοι τόπον. ἀνενεγκῶν δὲ καὶ τοὺς κατενεχθέντας ἐν τῷ ἄδῃ, ἀνῆλθεν εἰς οὐρανοὺς. εἶτα διεστελατο ὁ Φίλιππος τῷ Βαρθολομαίῳ καὶ τῇ Μαριάμνῃ ὥστε εἰπεῖν Ἰακώβῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις νηστεῦσαι καὶ προσεύξασθαι περὶ αὐτοῦ τεσσαράκοντα ἡμέρας. καὶ οὕτως οἱ ἀπόστολοι πᾶσι τοῖς πιστοῖς τεσσαράκοντα ἡμερῶν νηστεῖαν καὶ προσευχὴν διωρίσαντο· καὶ ἐφυλάχθη παρὰ τῶν ἀγίων πατέρων καὶ τῶν ζ' οἰκουμενικῶν συνόδων. καὶ ἐνενομοθετήθη οὐχὶ πέντε ἢ ὀκτὼ ἢ δέκα ἡμερῶν νηστεία ἀλλὰ τεσσαράκοντα.

Ipsium autem libellum nostrum Hagiographis ex codice Vaticano innotuisse et ab iis editionis honore indignum habitum esse, cl. Thilo ex iis conclusit quae illi ad diem I. mens. Maii adnota-

runt⁴⁴). Quod dubito an recte. Neutrum enim eorum quae illi ex libro Vaticano ms. laudant in nostris actibus invenitur: neque enim narratur, Stachyn a caecitate liberatum esse quam talisset annos quadraginta; neque magis leopardus et hoedus caprarum, de quibus sect. 36. sermo est, humana voce locuti traduntur. Utrumque vero ita comparatum est ut praecessisse videatur res in nostro libello expositas. Propterea aliam Periodorum quas vocant Philippi partem — eamque imperfectam, ut ipsi testantur — ex Vaticano codice Hagiographis innotuisse arbitror. Quam in rem confer etiam quae post disaceremus de codicis Veneti nota ad libri titulum addita, item quae adnotabuntur ad altera Philippi acta, quae acta in Hellade dicuntur.

Quanto vero opere traditiones de Philippo quum apud Latinos tum maxime apud Graecos celebratae ab apocryphis eius Periodis quas vocant pendeant, quo facilius intelligatur, excerpere placet plures locos ab Hagiographis ad illustrandam Philippi vitam allatos.

In menologio Basilii Porphyrogeniti auctoritate ante septem saecula edito (editus est is Act. SS. tomus anno 1680.) ad XIV. diem Novembris haec leguntur: *Philippus ex duodecim apostolis unus, Bethsaidae Galilaeae natus, post Iesu Christi ascensionem miraculorum frequentia insignis, Traiano imperatore profectus est Hierapolim cum septem filiabus et Mariamne sorore sua et Bartholomaeo apostolo, ubi Iesu Christi verbum nusquam non disseminando deducebat ab idolorum vanitate multitudinem gentilium, qui eodem in loco simul cum Nicanora uxore proconsulis, hominis inter suos primarii, serpentem dignabantur cultu et honore divino. Quare cum proconsulis iussu Bartholomaeus et Philippus sublimibus e muro pedibus penderent, orante Philippo gentiles omnes cum proconsule, cum vipera, cum sacerdotibus eius, repentino terrarum hiatu hausti sunt. Verum omnes singulari Dei beneficio, praeter proconsulem caedis⁵Sanctorum auctorem et viperam, emersere in*

44) Cf. Act. SS. mens. Maii tom. I. pag. 8. F, ubi haec leguntur: Alia acta graeca descripsimus Romae ex codice Vaticano signato 808, sed imperfecta; quae non est operae pretium edere: solum noto quod hic dicatur inter miracula praefatus Stachys a caecitate liberatus, quam tulerat annis quadraginta: leopardus etiam et hoedus caprarum humana voce locuti. Item cf. Thil. Prolegg. ad Act. Thom. pag. LXIII.

apertum aerem; solutoque Bartholomaeo Philippus ea cruciatus consumptus est. Cf. l. l. pag. 8. C.

Item pervetustum synaxarium graecum ecclesiae Constantinopolitanae ad eundem diem haec scripta habet: -- *Hic post ascensionem Domini sortitus Asiaticam terram, sub Traiano imperatore Hierapolim (quae tunc Ophioryme, quasi serpentinus impetus, dicebatur) accessit cum Mariamne sorore sua et Bartholomaeo apostolo. Docebat autem evangelium Christi, persuadens infidelibus ut ab errore idolorum discederent: viperam namque instar dei habebant. Multi autem fidem Christi suscipiebant, inter quos erat Nicanora uxor proconsulis, qui eos magna ignominia prosequabatur, volens plurimum ulcisci. Quare captum calcaneis pedum perforatis mandavit inverso capite de ligno suspendi una cum apostolo Bartholomaeo, cui idem supplicium inflictum. Cum Philippus ita suspensus preces funderet, subito terra aperta absorpsit omnes infideles Hierapoli existentes una cum proconsule et vipera huiusque sacerdotibus. Verum miserante Christo omnes, excepto proconsule et vipera, liberati sunt. Et mox Bartholomaeum dissolverunt; Philippus autem eorum repressit conatus, atque ita in ligno vitam finivit. Huius corpus cum Bartholomaeus et Mariamne sepulturae tradidissent, in Lycaoniam discesserunt. Cf. l. l. pag. 8. D.*

Item in Mennais et excusis et manuscriptis, ut ibidem notatum est, Philippus cum Bartholomaeo et Mariamne sorore Mysiae et Lydiae civitates praedicando evangelium obiisse dicitur, et multa pericula et afflictiones ab infidelibus pertulisse, etiam cum Iohanne evangelista, qui id temporis Christum in Asia praedicabat, egisse. Ibidem ipse proconsul appellatur Nicanor, cuius uxor Christi fidem amplexa erat, et additur mentio de Stachy, cuius domus a proconsule et populo incensa erat; diciturque idem Stachys episcopus Byzantinus creatus.

Porro afferuntur ab Hagiographis l. l. pag. 12. F. acta Philippi ex mss. graecis a Metaphraste excepta, interprete Papebrochio. Ex quibus in nostram rem inprimis conferenda sunt quae inde a sect. 8. usque 14. leguntur. Initium est: *Civitas quaedam Phrygiae quae sancta nominatur et incolarum frequentia praecellit ceteras atque aliarum mater dicitur, sanctissimum Philippum post innumeros pro fide*

labores excepit. Cum autem huc venisset apostolus ut etiam in ea praedicaret evangelium, eamque vidisset simulaoris et inter pestifera venenata viperæ cuidam monstruosæ cultum deferre, divino succensus est zelo: et grationibus assiduis enixius incumbens Christique nomen invocans letiferam illam beluam, quæ multis fuerat mortis causa, neci dedit. Finis est: Qui autem salvati erant, festinabant quidem discipulos æstimere e vinculis eosque e ligno quantocius deponere; sed cum Bartholomæum solvissent, prohibuit Philippus ne idem sibi facerent: sciebat enim sese ientiam emigraturum ad illum quem desiderabat. Ideoque e ligno pendens die tota loquebatur cum civibus de salute ipsorum confirmansque eorum animos exhortando, et preces pro iis fundens sancte inter sancta excessit eloquia, atque ad Dominum quem amaverat transiit, animam suam in manus illius commendans. Venerandum porro illius corpus a Bartholomæo et Mariamne, cum ea splendide persolvissent quæ fieri in sepulturis consueverunt, depositum est etc.

Quibus actis adduntur ibidem pag. 14. F sq. *Miracula S. Philippi ex magnis Græcorum Menæis.*

Atque hæc quidem omnia ex Græcorum potissimum libris petita sunt. Quæ vero *Philippi vita ex pluribus vetustis mss. latinis et brevioriis Romanis* edita est ab Hagiographis l. l. pag. 11. F sq., ea et satis brevis est et maximam partem transcriptæ ex Pseudo-Abdiae historiarum apostolicarum libro X., ubi de rebus Hierapoli gestis breviter sic scriptum est ⁴⁵): *Ipse vero apostolus -- per revelationem in Asiam reversus est et in civitate Hierapoli exinde commorabatur: ubi hæresin malignam Hebionitarum extinxit, qui dicebant non verum hominem natum ex virgine Dei filium assumpsisse. (In vita Philippi: qui docebant quod non vere natus e. r. Maria virgine Dei filius carnem assumpsisset.)*

Caute vero a tradendis Philippi historiis abstinuit Eusebius hist. eccles. III, 31. Nihil enim nisi hæc ex Polycratis Ephesinorum episcopi ad Victorem episcopum Romanum epistola affert: καὶ γὰρ καὶ κατὰ τὴν Ἀσίαν μεγάλα στοιχεῖα κεκοιμηται, ἅτινα ἀναστήσεται τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου, ἐν ᾗ ἔρχεται μετὰ δόξης ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἀναζητήσῃ πάντας τοὺς

⁴⁵) Cf. Fabric. Cod. apoc. II. p. 740 sq.

ἀγίους· Φίλιππον τὸν τῶν δώδεκα ἀποστόλων, ὃς κεκοίμηται ἐν Ἱεραπόλει, καὶ δύο θυγατέρας αὐτοῦ γεγηρακυῖαι παρθένοι -- Itemque ex Caii dialogo verba laudat haec: μετὰ τοῦτο δὲ προφήτιδες τέσσαρες αἱ Φιλίππου γεγένηται ἐν Ἱεραπόλει καὶ κατὰ τὴν Ἀσίαν· ὁ τάφος αὐτῶν ἐστὶν ἐκεῖ καὶ ὁ τοῦ πατρὸς αὐτῶν.

Cum qua Eusebii moderatione confer Nicephori temeritatem, quem quidem apocryphis historiis uti consuevisse constat. Is enim histor. eccles. lib. II. cap. 39. de Philippo et Bartholomaeo apostolis haec habet: Φιλίππῳ δὲ καὶ Βαρθολομαίῳ Συρία τε καὶ Ἀσία ἡ ἄνω κεκλήρωτο. -- ὃ γε μὴν Φίλιππος τὰς τῆς Ἀσίας διῶν πόλεις καὶ εἰς Ἱεράπολιν τῆς Φρυγίας ἔρχεται -- τόσον γε μὴν εἰδῶλοις προστετηκυῖαν ὡς καὶ ἔχιδναν θηρίον ἰοβόλον τε καὶ ἀκάθαρτον θαλαμῆειν ἐντίμῳ τε θεραπείᾳ τιμᾶν οἶα θεῶ καὶ τισι θυσίαις ἐκτρέφειν καὶ ὑπερφυῶς προσανέχειν αὐτῇ. ἀλλὰ τοῦ ἀποστόλου τῷ τόπῳ ἐπιδημήσαντος, συνείπετο δὲ οἱ καὶ ἡ σύγγονος αὐτῷ Μαριάμνη παρθεναία ἐπανηρημένη τὴν διὰ βίου, εὐθύς τό τε κατεδωλον τῆς χώρας ἐσβέννυτο καὶ τὸ θράσος τῶν ἐποίκων δαυμόνων ἀσθενές ἦν· ἢ γε μὴν εἰρημένη θεὸς ἔχιδνα οἰκοθεν ἀνερρήγνυτο, καὶ ὡς ἀπὸ πυρὸς φλέγοντος ἐξηλαύνετο, αἰσχύνῃ τε οἱ ταύτῃ δὴ προσανέχοντες ἐκαλύπτοντο. θαυμάτων γὰρ καὶ τεραστίων ὅτι πλείστων ἐπιρρεόντων διὰ τε Φιλίππου καὶ Μαριάμνης, στάσις τῷ πλήθει ἀνεριπίζετο· οἱ μὲν γὰρ τῷ Βαρθολομαίου καὶ Φιλίππου θεῶ προσετίθεντο· ἦν γὰρ καὶ Βαρθολομαῖος ἐξ ὑπογύου εἰς συνεργίαν Φιλίππου παρὰ τοῦ κυρίου ἀποσταλεῖς· οἱ δὲ καὶ ἔτι τῇ δαιμονιώδει προλήψει προστετηκότες ἦσαν. οἱ καὶ ἐπισύστασιν ποιησάμενοι, εἰσπεσόντες ἀθρόον Φίλιππον μὲν ἐκεῖθεν ποθὲν διαρπάσαντες καθάπερ τι σφάγιον ἐπίτινος κίονος κατὰ κεφαλῆς ἀπηώρουν· Βαρθολομαῖον δὲ ὄρθιον ἐπὶ ξύλου κατὰ σχῆμα σταυροῦ ἀναρτῶσιν. οὕτω δ' ἔχοντας σχήματος τρέπονται μὲν εἰς εὐχὴν· ὑπενάσται δὲ ὁ χώρος εὐθύς εἰς βάθος μέγιστον συνιζάνων, συγκατεσπῶντο δὲ οἱ λαοί· ἐν χρόνῳ δὲ κινδύνου καὶ ἡ πόλις πᾶσα καθίστατο. αἰσθόμενοι δὲ οἱ περιλειφθέντες ὡς ἐκτισὶς ἀπωλείας τῆς εἰς τοὺς μύστας Χριστοῦ παροιρίας ταῦτά ἐστιν, ἐξάπινα πάντες τὴν κατὰ Χριστὸν ἠσπάζοντο πίστιν. καὶ ὁ μὲν Βαρθολομαῖος τῶν δεσμιῶν ἀπελύετο, ὃς

τὸν γενναῖον Φιλίππον ὁσίως τηνοαῦτα τῷ μαρτυρίῳ τελειωθέντα τῇ γῆ καταθέμενος, καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν φωτίσας καὶ Χριστῷ παραθέμενος, μετὰ χρόνους ἐς ὕστερον καὶ αὐτὸς ἐν Οὐρβανοπόλει τῆς Κιλίκων ἐπαρχίας σταυρῷ πάλιν ἀνατιθεὶς πρὸς τὸν μόνον ποθούμενον ἀνατρέχει Χριστόν. Haec quomodo ex nostro libello fluxerint et tamen propria quaedam teneant, accuratius visuris in promptu erit.

Reliquum est ut documenta indicemus quibus continentur acta Philippi.

Ipsi adhibuimus codices duo: uterque integer est, neque alter ab altero nimis diversus. Alter est Parisiensis (Par), in bibliotheca Regia nunc Nationali numero 881. signatus, saeculi XI., ubi loco 16. haec acta habentur. Alter est Venetus (Ven), in bibliotheca Marciana signatus numero CCCXLIX. In quo quod inscriptioni additum legitur: ἀπὸ πράξεως πεντεκαιδεκάτης μέχρι τέλους, ἐν αἷς τὸ μαρτύριον, id grave est ad pristinam libri rationem cognoscendam. Inde enim dubitari nequit quin extrema tantum actuum Philippi pars libello nostro contineatur. Priore vero verisimile est res eiusmodi traditas esse unde sua hauserit plurima Pseudo-Abdias; quemadmodum etiam, ut supra vidimus, quae Vaticano codice 808. continentur ad eundem actuum librum pertiuere videntur.

Praeter hoc codicum par ad actorum initium contulimus alterum Parisiensem (Par^b), notatum in biblioth. Reg. nunc Nation. num. 1454., saeculi decimi. Sed is et mancus est in fine et tam graviter affectus madore ut plurima legi nequeant. Nec ipsius tituli scripturam assequi poteram; complectitur vero versus quatuor, ut simile quid atque in Veneto codice additum esse suspicari possis.

Tertium Parisiensem codicem, notatum in eadem bibliotheca num. 1468., saeculi undecimi, in quo Μαρτύριον τοῦ ἁγίου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου Φιλίππου loco 44. legitur, a me non adhibitum esse aegre fero. Etsi enim tria fere folia perierunt, quorum duobus acta finiebantur; tamen, teste Thilone in Prolegg. ad Act. Thomae pag. LXII sq., tanta est horum fragmentorum a ceteris codicibus diversitas ut aliam antiquam libri recensionem prodere videantur.

Porro codice Vaticano num. 808. Philippi acta quaequam imperfecta contineri, Hagiographi testantur. Quorum quae ratio ad acta nostra esse videatur; iam supra indicatum est. Accedit Barroccianus codex num. 180. bibliothecae Bodleianae, unde Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Φιλίππου in schedas suas Ern. Grabius transtulit⁴⁶⁾. Priora ibi desiderantur, neque reliqua prorsus cum nostris convenire videntur. Initium enim hoc est: Ὅτε δὲ Φίλιππος ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος κατακλείσθη ἐν τῷ ἱερῷ τῆς ἐχθρῆς ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος⁴⁷⁾. Quae conferenda sunt cum primis verbis sectionis 17.

Denique Vindobonensem codicem cum Philippi actis in commentariis suis indicarunt Lambecius et Kollarus lib. VIII. p. 584. Codex is est XIX. histor. graec., ubi loco XIV. haec leguntur: Μηνὶ τῷ αὐτῷ (i. e. Νοεμβρίῳ) ἰδ'. Πρᾶξις καὶ μαρτύριον τοῦ ἁγίου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου Φιλίππου. Κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον Τραϊανοῦ τοῦ βασιλέως παρεληφέντος τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν, μετὰ τὸ μαρτυρῆσαι ἐν ὀγδόῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ Σίμωνα τὸν τοῦ Κλωπᾶ⁴⁸⁾ ἐπίσκοπον ὄντα Ἱεροσολύμων etc.

V. ACTA PHILIPPI IN HELLADE.

De his alteris Philippi actis possumus breves esse. Cognata ea esse actis illis quae modo recensuimus, quum ex aliis tum ex eo clarum sit quod in utrisque formulae quaedam mysticae syriacis vel chaldaicis verbis expressae habentur. Cf. Acta Philippi sect. 26; item Act. Philippi in Hellade sect. 18. Hinc aliquis coniecerit, et haec et illa videri ad eundem olim pertinuisse actuum Philippi librum, de cuius ambitu testem vidimus codicem Venetum ad priora Philippi acta. Cui coniecturae altera opponi potest. Possit enim antiquorum aliquis posteriorem fabulam ad prioris modum composesuisse putari:

⁴⁶⁾ Ex eodem codice Oxoniensi Ern. Grabius hausit textum suum actorum Pauli et Theclae, ut supra indicavimus.

⁴⁷⁾ Cf. Thil. Prolegg. ad Act. Thom. pag. LXIII. nota d.

⁴⁸⁾ De hoc Simone sive Symeone, ut id obiter moneam, cf. Euseb. histor. eccles. III, 32.

oerte eaim prior libellus egregiam antiquitatis laudem habet, quam eandem in posteriore inesse dubium est.

Haec altera Philippi acta Hagiographi in libro ms. Vaticano repererunt: quod referant ad diem VI. mens. Iunii pag. 620. et ad I. mens. Maii pag. 9. Sed in iis quae in hanc rem disputant ambiguum nescio quid inest. Ad primam enim Maii l. l. a G. H. (i. e. Godofr. Henschenio) in hunc modum scriptum est: *Minus edenda hoc loco videntur miracula quae sub nomine Philippi apostoli habentur in Graecorum Menaeis indeque apud Maximum Cytheraeum. Decipit enim apostoli nomen, etiam apostolorum discipulis commune, et (si finem exicipias in quo continentur aliqua Hierapoli gesta) omnia spectant ad Philippum e septem primis diaconis unum, de quo infra, uti ad VI. Iunii apparebit. Idem intelligo de actis Philippi apostoli in ms. graeco Vaticano reperendis, velut continentibus gesta Athenis in Graecia, cum Adenae in Arabia potius conveniant. Altero vero loco D. P. (i. e. Dan. Papebrochius) haec adnotavit: *Egimus I. Maii de S. Philippo apostolo ex duodecim, et post illius acta quaedam, primum edita ex antiquis mss. latinis, deinde ex Metaphraste, descripsimus miracula nonnulla ex Menaeis; quae quia Hierapoli facta narrabantur, ad ipsum iudicabamus pertinere qui ibi praedicavit et obiit: priora vero omnia ibidem relata Philippum diaconum potius spectare arbitrati ad Iunium reiecimus. Movobat nos quod post longum coram Atheniensibus de fide certamen cum principe scribarum ad illum redarguendum Hierosolymis accersito advectoque in Graeciam, et post socios eius pertinacissimo isto a dehiscente terra paulatim absumpto baptizatos⁴⁹⁾, diceretur Sanctus pereurrisse Candacum civitates et conscensa navi pervenisse Azotum, ubi caecutientem hospitis sui filiam a gravibus oculorum doloribus liberaverit. Videbantur siquidem reginae Candacis ditiones indicari, quas ab eunuchis iam instrui coeptas Philippus porro confirmaverit; cum antea non Athenis in Graecia sed Adenae in Arabia praedicasset et praedictum certamen sustinuisset, atque fundatae ibi ecclesiae Narcissum quemdam praefecisset. Nec incredibile apparebat, eundem Philippum aliquando revertisse Azotum, ubi olim inventus fuerat cum eum ab eunuchi latere.**

⁴⁹⁾ Quae hucusque recensita sunt, inveniuntur omnia in alteris Philippi actibus nostris.

spiritus rapuit. Nunc, re iterum et accuratius examinata, adeo insulsa ac fabulosa videtur narratio tota, ut aegre persuaderi possim aliquid ipsi veritatis subesse. Quid enim a vero potest alienius esse quam quod scribarum princeps praedictus fingatur ab Atheniensibus seu mavis Adenensibus Philippum postulare deducendum in Ierusalem, ubi Archelaus rex eum esset ad multorum exemplum interfectorus⁶⁰⁾, cum post Herodis infanticidae filium adolescente adhuc Christo privatum regno nullus Archelaus in Iudaea regnarit? Igitur farraginem illam indignam censuimus quae hoc loco proferretur, ac multo magis proficiorem aliam quam reperimus in Vaticano sub hoc titulo: Πράξις τοῦ ἁγίου Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου τὸ β' εἰς τὴν Ἑλλάδα τῶν Ἀθηναίων. Actiones S. Philippi apostoli secundum in Helladem Atheniensium, subintellige projecti, ubi triginta philosophi aestimationi suae metuentes a nova eius doctrina miraculis grandibus confirmata magno pontifici Iudaeorum Ananiae de eo scripsisse feruntur; quem caecitate percussum frustra que sanatum terra denique paulatim absumpserit; ipse vero Philippus dicitur post biennium Athenis actum et episcopum presbyterosque ordinatos in Parthiam praedicaturus abiisse⁶¹⁾.

Ad edenda vero acta Philippi in Hellade uti nobis non licuit nisi uno codice Parisiensi saeculi undecimi. Signatus is est in bibliotheca Reg. nunc Nation, numero 881., ex quo eodem descripsimus alteros Philippi actus, quos hi in codice continuo excipiunt.

VI. ACTA ANDREAE.

Inter actus apostolorum apocryphos fama antiquitate et celebritate eminent actus Andreae: quos ut Eusebius (hist. eccles. III, 25.) non sine impietatis nota commemorat, et Epiphanius (haeres. XLVII, 1. LXI, 1. LXIII, 2.) imprimis placuisse per-

⁶⁰⁾ Etiam haec in alteris actibus nostris relata leguntur.

⁶¹⁾ Haec omnia rursus ex alia farragine allata in iisdem alteris Philippi actibus nostris habentur, etsi ea a prioribus Papebrochius satis distinguit dicens *proficiorem aliam farraginem*. Hinc tota haec Papebrochii disputatio ad duas narrationes his actibus simillimas spectare indicanda erit; neque enim priora eius verba ad eos actus quadrant de quibus, ut vidimus, ad primam Maii G. Henschenius breviter explicuit.

hibet Encraticis Apostolicis Origenianis; ita Philastrius (haeres. 88.) et Augustinus (contra adversar. legis et prophet. I, 20.) Manichaeis aliisque haeticis comprobatos testantur. Neque desunt testimonia veterum, ut Photii Augustini Evodii Turribii, quibus efficitur Leucium ab antiquis actuum Andreae auctorem haberi solitum esse. Cui libro idem quod plerisque Leucii libris evenisse probabile est, ut retractaretur ab hominibus fidei catholicae atque sic in communem usum converteretur. Cuiusmodi retractationem illorum actuum vel potius extremae tantum eorum partis contineri actibus Andreae iis quos ipsi edidimus, Thiloni nuper est visum⁵²⁾. Quod ab antiquitate libri Leucii probabile fit, quum nemo testetur alios Andreae actus iam eadem illa aetate exstitisse: nisi id fortasse ex Philastrii verbis elicias qui l. l. scripturas apocryphas morum causa a perfectis legendas ex haeticorum libris interpolatas atque corruptas dicit, eiusque rei exemplum ipsos Andreae actus afferre videtur. Possit etiam ad Philastrium addi Augustinus, qui l. l. ut auctoritatem infringat apocryphorum librorum Andreae et Iohannis nominibus insignitorum, nihil facit nisi quod ad iudicium ecclesiae provocat („*quae si illorum essent recepta essent ab ecclesia*“): quod eum vix facturum dixeris si de famosia Leucii libellis locutus esset, quos ipso auctoris nomine addito laudat de actis cum Felice Manich. II, 6: *in actis conscriptos a Leucio quos tanquam actus apostolorum scribit*. Praeterea in epistola III. ad Exsuperium Innocentius I. et actus apostolorum a Leucio et, si sana est lectio, actus Andreae a Nexocharide et Leonida philosophis compositos recenset, utrosque repudiandos declarans. Sed quum magna plerumque antiquorum ambiguitas sit de apocryphis scriptis disserentium: quaeritur an Thilonis

⁵²⁾ Cf. Thil. programma Halense in certamen academicum literarium scriptum a. 1846. pag. XII: *Præterea non dubito quin presbyterorum Aethiopiae epistola de martyrio Andreae, quam Woogius pro genuino saeculi primi scripto vendidit, fragmentum sit ex Leucii actibus desumptum et a scriptore catholico in hanc qua in lucem prodit formam redactum.* (Similiter Tillemont: *Mémoires* I. p. 892.) Antea vero idem in Prolegg. ad Act. Thom. p. LXIX. sic existimavit: *Quamquam minime adstipulari possum Woogii sententiae qui hanc epistolam genuinam arbitratur atque cititer annum octogesimum saeculi primi litteris mandalam fuisse statuit; eam tamen tam antiquam esse censeo eiusque indolis ut hoc nomine inter apocrypha Novi Testamenti recenseri debeat, quibus etiam quae viris apostolicis supposita sunt annumeramus.*

coniecturae actuum eorum quos habemus conveniat ratio. Hi autem ita comparati sunt ut pleraque nec a veri studio aliena neque persona tanti apostoli indigna videantur. Unde factum est ut multi iique et ingenio et eruditione pollentes⁶⁴⁾ istum libellam ab ipsius primi saeculi hominibus conscriptam contenderent, etsi nec pauci aliter acserunt⁶⁴⁾. Conveniunt enim hi actus graeci cum celeberrima *epistola encyclica* quae dici solet *presbyterorum et diaconorum Achaiae de martyrio Andreae*, quam latine dudum a pluribus publicatam esse constat⁶⁵⁾, graece vero ante hos centum annos primus edidit Car. Christ. Woog⁶⁴⁾, acerrimus laudis paene apostolicae in eam epistolam collatae defensor.

Qua de controversia decidere difficile est, quamquam nec Woogii sententiam circa octogesimum annum saeculi primi auctorem vixisse existimantis probare possum, nec Thilonis coniecturae nimium fidei habendum censeo: Leucii enim scriptum, quod satis diversum a libro nostro cogitari debet, ea aetate qua adhuc certa quaedam de Andreae martyrio traditio vigeat homo catholicus, in quo nec studium nec ingenium vulgare esset, in suam rem convertisse putandus est. Ut autem de fontibus unde haustus sit non satis constet, ipsum libellum eum qui ad nos pervenit et auctorem perantiquum habere nec a fide historica prorsus abhorre⁶⁶⁾, omnino statuendum erit: quod est eiusmodi ut originem haereticam et quidem Leucianam haud ex-

⁶⁴⁾ Cf. Fabric. Cod. apocr. II. pag. 746. ubi editiones Latinae recensentur, item Woogium: Presbyter. et diacon. Achaiae de martyrio S. Andreae etc. Exercitat. III. pag. 114 sq.

⁶⁵⁾ Libri titulus plene sic legitur: Presbyterorum et diaconorum Achaiae de martyrio S. Andreae apostoli epistola encyclica graece nunc primum ex cod. bibl. Bodlei. edita, latine versa, notisque et dissertationibus illustrata studio et cura Car. Christ. Woog. Lipsiae 1749. Ibidem pag. 121 sqq. (et 114 sqq.) recensentur qui hanc epistolam saeculo apostolico adiudicarunt, ut Baronius et Bellarminus; item pag. 123 sqq. qui aliter existimant, ut Fabricius et Walchius, item pag. 119 sq., qui rem in medio relinquendam duxerunt, ut Dupin alique. Separatim etiam prodit ibidem eodem anno eiusdem Woogii de presb. et diacon. Achaiae epistola etc. adversus Tillemontium dissertatio, quae verbotenus in editione epistolae repetita est.

⁶⁶⁾ Inprimis notabile est iudicium quod de huius libri auctoritate talit Baronius, postquam de Andreae actis per Manichaeos corruptis exposuit; cf. annales ad annum Christi 68. num. 34. ed. Antv. fol. 670. Eius verba haec sunt: *Quae vero de Andreae martyrio in epistola presbyterorum Achaiae habentur expressa, digna existimata sunt ut in ecclesia recitentur.* Qui honor canonico proximus est.

cludat. Sequimur autem hac in re antiquorum scripterum eorumque catholicorum exemplum, qui passim cum haeretica origine coniectam defenderunt laudem veritatis; quemadmodum Turribius Asturicensis ad Idaciam et Ceponium episcopos scribit: *Ut autem mirabilia illa atque virtutes quae in apocryphis scripta sunt sanctorum apostolorum vel esse vel potuisse esse non dubium est, ita disputationes assertionesque illas sensuum malignorum ab haeticis constat esse insertas* ⁵⁶).

Leguntur autem apud antiquos duo potissimum loci ex Andreae actibus allati, unde conicere licet quae ratio inter Leucii librum intercesserit et nostrum. Alter est apud Evodium Uzalensem, alter apud libri de vera et falsa poenitentia auctorem, Augustini et Evodii fere aequalem. Atque Evodii quidem locus de fide contra Manich. cap. 38. sic habet:

Attendite in actibus Leucii quos sub nomine apostolorum scribit, qualia sint quae accipitis de Maximilla uxore Egetis, quae cum nollit marito debitum reddere, cum apostolus dixerit Uxori vir debitum reddat; similiter et uxor viro: illa supposuerit marito suo ancillam suam Euciam nomine, exornans eam, sicut ibi scriptum est, adversarius lenociniis et fucationibus, et eam nocte pro se vicariam supponens, ut ille nesciens eam ea tanquam cum uxore concumberet. Ibi etiam scriptum est quod cum eadem Maximilla et Iphidamia simul essent ad audiendum apostolum Andream, puerulus quidam speciosus, quem vult Leucius vel deum vel certe angelum intelligi, commendaverit eas Andrae apostolo et perreperit ad praetorium Egetis, et ingressus cubiculum eorum fixerit vocem muliebrem quasi Maximillae murmurantis de doloribus sexus feminei et Iphidamiae respondentis: quae colloquia cum audisset Egetes, credens eas ibi esse, discesserit. De his rebus altera secundo loco relata plane non invenitur in libello nostro; altera vero

⁵⁶) Similiter loquitur Pseudo-Hieronymus in epistola Chromatio et Heliodoro episcopis inscripto (cf. Thil. Cod. apocr. I. p. CIV.): (Selsueus [sive Leucius] Montis discipulus) de virtutibus eorum et miraculis per eos factis vera dicit, de doctrina vero eorum plura mentitus est. Item Pseudo-Melito in passione S. Iohannis (cf. Fabric. Cod. apocr. III. p. 604. et Thil. progr. Hal. 1846. cum actis Andreae et Matthiae p. VI.): *Volo sollicitam esse fraternitatem vestram de Leucio quodam, qui scripsit apostolorum actus - -: qui de virtutibus quidem quas per eos dominus fecit vera dicit, de doctrina vero multa mentitus est.*

leviter tantummodo tangitur, cf. sect. 15. pag. 129⁵⁷). Alter vero locus in libro de vera et falsa poenitentia, 22. sic habet: *In hoc desiderio erat Andreas, qui in cruce positus a domino requirebat Tempus est ut commendes terrae corpus meum. Volebat enim eum plebs de cruce deponere. Ipse autem coepit dominum rogare Ne me permittas domine descendere vivum, sed tempus est ut commendes terrae corpus meum: tam diu enim iam portavi, tam diu super commendatum vigilavi et laboravi, quod vellem iam [ab] ipsa obodientia liberari et isto gravissimo indumento expoliari. Recordor quantum in portando onerosum, in fovendo infirmum, in coercendo lentum, in domando superbum laboravi. Scis domine quotiens a puritate contemplationis me retrahere conabatur, quotiens a dulcissimo quietis [tuae] somno me excitare contendeat, quantum et quotiens dolorem ingererat. Qui igitur tam diu, pater benignissime, pugnanti restiti et tua ope superavi et vici, a te pio et iusto remuneratore posco ne mihi ultra commendes, sed depositum reddo: commenda alii quem illud ultra non impediatur et resurrecturum servet et reddat, ut et ipsum quoque meritum sui laboris recipiat. Terrae me commenda, ut me amplius vigilare non oporteat, et libere ad te fontem indeficientis gaudii tendere anxiantem me non retrahat nec impediatur. Hic dolebat iam non esse cum domino, nec poenitebat commendatum esse domino. Dudum observatum est⁵⁸) hos Andreae sermones parum cum iis convenire quos nunc in epistola de Andreae passione legimus: nisi quod certe illa in principio dicta: *Tempus est ut commendes terrae corpus meum*, multo magis in graeco textu et quidem nostro⁵⁹) sunt quam in latino, quocum etiam Pseudo-Abdias consentit.*

⁵⁷) Memorabile est, apud Epiphanium monachum in eo quod *noluerit Matrimonia marito debitum reddere*, primariam causam poni cur Andreas iussu Aegaeus custodiam suppliciumque subierit. Cf. Epiph. edita et inedita, cura A. Dressel, 1843, pag. 72. Τότε ὁ ἀνδύπατος εἶπε πρὸς Μαξιμίλλαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Πισθήτι μοι κάθειρέ μοι, -- εἰ δὲ μὴ, σταυρῶ παραδίδωμι τὸν ἀπατήσαντά σε etc. Paulo aliter Nicephorus histor. eccles. II, 39. -- ὑπὸ τοῦ ἀνδύπατου Αἰγαίου τῷ σταυρῷ οὗτος προσήλωται, ἐγκλημά οἱ ἐπαγαγόντος ὅτι περ τὴν γαμετὴν αὐτοῦ Μαξιμίλλαν καὶ τὸν ἀδελφὸν Στρατοκλέα Χριστῷ προσάγαγοι, τὴν ἐκείνου βδελυξαμένους δυσσέβειαν.

⁵⁸) Cf. Fabric. Cod. apocr. II. p. 752.

⁵⁹) Cf. sect. 14. pag. 127. καιρός γάρ ἐστιν ἕνα ἀποδοῆν τῇ γῆ τὸ σῶμά μου. In Woogii textu eiusmodi nihil invenitur. Cf. l. 1.

Saeculis fere tribus ab Augustini aetate elapsis apud Etherium et Beatum celebres Elipandi adversarios invenimus locum accurate ex nostris petiitum actibus. Habet enim ita: *Christus est agnus immolatus qui quotidie, ut beatus Andreas ait, in altari crucis sacrificatur: cuius carnes postquam omnis populus credentium manducaverit et eius sanguinem biberit, agnus qui sacrificatus est integer perseverat et vivus.* Vide in biblioth. patrum Paris. tom. IV, fol. 525., apud Woogium l. 1. pag. 229 sq. Conferenda haec sunt ad sect. 6. pag. 113. lin 3 sqq.

Saeculo vero ut videtur decimo luculentissimus horum actuum testis existit Epiphanius monachus. Is enim in ea quam scripsit Andreae vita permulta de ultimis apostoli rebus ita refert ut dubitari nequeat quin ipsa verba hauserit ex nostris Andreae actibus. Pauca exempli caussa afferam. Pag. 75. ad finem in editione Dresselii (vide supra notam 57.) est: - γ ἀπολιπὼν πάντας πρόσσεισι τὸν σταυρὸν καὶ φησιν -- μετὰ φωνῆς ἰσχυρᾶς Χαίροις ὦ σταυρέ --- χαίροις ὦ σταυρέ· καὶ γὰρ χαίροις ὄντως· εὐ αἶδα καὶ ἀναπαυόμενόν σε λοιπὸν ἐκ πολλοῦ κεκμηκότα, ἤκω ἐπὶ σέ ὃν ἠπιστάμην⁶⁰): cf. sect. 10. pag. 120 sq. Item cf. in utroque ea quae statim sequuntur; apud Epiphanium quidem sic leguntur: καὶ εἰπὼν ταῦτα ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἐστῶς ἔτι ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἀτενὲς ὄρων εἰς τὸν σταυρὸν, ἀνῆλθεν ἐπ' αὐτόν. Item p. 76. ad finem est: Ὁ δὲ Στρατοκλῆς⁶¹) ἐτύθετο αὐτοῦ λέγων τί ὅτι μειδιᾷς, δούλε τοῦ θεοῦ πρωτόκλητε, μήτι γε ἡμᾶς πενθῶν διὰ τὸ στερίσεσθαί σου ἡμᾶς; καὶ ὁ ἀπόστολος Οὐ γελάσω, Στρατόκληεις, etc. Cf. sect. 11. pag. 122 sq. Item p. 77. lin. 3. Ἄνδρες οἱ ἐν ταῦθα παρεστῶτες γυναῖκές τε καὶ παῖδες, πρεσβῦται καὶ νέοι, δούλοι καὶ ἐλεύθεροι etc. Cf. sect. 11. pag. 123. Item pag. 77. lin. ult. -- βλέποντες τὸ γενναῖον αὐτοῦ τῆς ἀνδρείας καὶ τὸ ἀκαμπές τῆς διανοίας καὶ τὸ πολὺ τοῦ λόγου καὶ τὸ χρηστὸν

⁶⁰) Haec extrema verba conveniant cum iis quae ex codd. A et B pag. 121. lin. 5. ab imo attulimus: a quibus edendis non recte nobis videmur abstinaisse, etsi utroque loco corrupta sunt.

⁶¹) Edidimus Στρατόκλης etc, quoniam is accentus ubique in egregio codice nostro Regio positus est.

τοῦ ἤθους καὶ τὸ εὐσταθές τῆς ψυχῆς καὶ τὸ σῶφρον τοῦ πνεύματος καὶ τὸ εὐραϊὸν τοῦ νοῦ καὶ τὸ εὐκρινές τοῦ λογισμοῦ, ἀγανακτήσαντες ὁμοθυμαδὸν σπεύδοντες ἀπήσσαν εἰς τὸ βῆμα καταβοῶντες τοῦ Αἰγυαίου καὶ λέγοντες Κακὴ κρίσις etc. τί γὰρ ἠδίκησεν; ἢ τί ἐποίησεν; * - πάντας ἡμᾶς ἀδικεῖς, πᾶσα ἡ πόλις θορυβεῖται -- μὴ ἀποκτείνῃς τὸν δίκαιον· χάρισαι ἡμῖν ἄνδρα ὄσιον, μηδὲ ἀνέλῃς ἄνθρωπον εὐσεβῆ -- κάτελε τὸν δίκαιον, καὶ πάντες φιλοσοφήσομεν -- ἀπόλυσον τὸν πρωτόκλητον, καὶ πᾶσα [ἡ] Ἄχατα διὰ σοῦ ἐλευθερωθήσεται etc. Cf. sect. 12. pag. 124. Item pag. 80. lin. ab imo 5. Ταῦτα θεὸς εἰπὼν καὶ ἐπὶ πλεῖον δοξάσας τὸν κύριον παρέδωκε τὸ πνεῦμα -- μετὰ δὲ τὴν τοῦ μακαρίου αὐτοῦ πνεύματος ἔξοδον ἡ Μαξυμλλα μηδ' ὄλωσ φροντίσασα τῶν παρεστώτων etc. Cf. sect. 14. pag. 128. et sect. 15. pag. 129.

Reliquum est ut de editione nostra explicemus. Ea fluxit ex duobus potissimum codicibus graecis Parisiensibus. Alter (qui nobis est A) Regius est, nunc Nationalis, num. 881. saeculi undecimi, fol. 282—291; alter (apud nos est B) Coislinianus num. 121., anno 1543. scriptus, fol. 37—41.

Huc accedit tertius (nobis est C), codex Baroccianus num. 180., quem ex Woogio, qui eo solo usus est, hausimus. Cf. de eo supra ad Acta Pauli et Theclae, ubi nobis siglo G notatur. Quanto vero opere codicum nostrorum Parisiensium textus Oxoniensi codici Woogii praestet, nemini potest dubium esse: quod quum de toto libello, tum maxime de ultimis partibus valet, quarum in eo codice imperfectissima ratio est. Qua in re videndum est ne quis fallatur brevitate textus in cod. Barocciano conspicua. Illud enim plerumque in apocryphis huius generis scriptis accidit ut a pléniore textu, in quo haereticae originis frequentiora vestigia esse solent, ad breviorum procederet catholicorum emendatorum studium. Praeterea Woogius graeco suo textui versionem latinam a se factam addidit, subiectis insuper in fine extremis iis quae apud Surium leguntur inde a verbis: *Et subinde alii et alii ingerentes se*, quippe quibus in graecis suis nihil plane respondere vidisset. Commentarius historicus criticus, quem praeponit editioni suae, egregie facit ad cognoscendas atque

illustrandas traditiones quas de Andrea apostolo apud antiquos circumferebantur. Explanavit vero etiam ipsum textum adnotatione uberrima varii generis.

Denique ad editionem nostram adhibuimus latinum textum a Laur. Surio editum, apud quem legitur in vitis SS. Colon. 1617. tom. VI. pag. 653 sqq. ad diem 30. mens. Novembris⁶²⁾; nec non ex Pseudo-Abdiae historiis contulimus, si quid apte cum graecis componi poterat. Ibidem praeterea plura inde a sectione XXXV. (apud Fabric. Cod. apocr. II, p. 502.) aliquem cum nostrorum actuum historiis nexum habent.

VII. ACTA ANDREAE ET MATTHIAE

IN URBE ANTHROPOPHAGORUM.

Quemadmodum acta Andreae ea de quibus modo egimus ex actibus Andreae a Leucio Charino conscriptis et apud veteres magnopere celebratis originem traxisse probabile visum est, ita atque magis etiam haec Andreae et Matthiae acta ex eodem Leucii scripto derivanda sunt. Qua de re copiosius nuper exposuit Thilo in programme Halensi⁶³⁾, ubi plures veterum locos attulit, quibus et ipse supra usus sum, et originem Leucianam et usum Gnosticis Manichaeis aliisque haereticis comprobatum testantes. Addidit praeterea locum ex Pseudo-Abdiae historiis apostolicis petitum, quemadmodum scriptum invenerat in vetastis membranis Guelferbytanis, de quibus iam supra ad acta Petri et Pauli dictum est. Non dubium est quin Pseudo-Abdias ex iisdem Leucii actibus historiam illam de Andrea suam hauserit. Quam ad nostrum comparare libellum quam eorum intersit qui rationes variarum Leuciani libri retractationum indagare voluerint, locum ipsum, quemadmodum ex Florentinio apud Fabri-

⁶²⁾ Laur. SURIUS (primum prodit opus eius 1569; quartum 1617.) secutus est Alo. LIPOMANNUM in vitis SS. 1551 sqq. tom. I. P. I. pag. 367. Editio vero princeps latini textus debetur BONINO MOMBROTIO in Legendario s. actis SS. 1474.

⁶³⁾ Programma hoc prodit in academia Halensi anno 1846. hoc titulo: *Acta SS. apostolorum Andreae et Matthiae et commentatio de eorum origine, quaestiones novas literarias in annum 1847. postas promulgandi causa edita.* Pagg. XII et 36.

cium (Cod. apocr. II. pag. 457.) et apud Thilonem (l. I. pag. VII.) ex mss. Guelf. legitur, adscribamus.

At vero (Igitur) post illum dominicæ ascensionis nobilem gloriosumque triumphum cum beati apostoli prædicare verbum domini per diversas regiones incepissent (dispersi fuissent), tum et (om tum et) Andreas apostolus apud Achaiam provinciam adnuntiare dominum Iesum Christum exorsus est. Eodem tempore (om Eod. temp.) Matthæus (add autem) apostolus, qui et evangelista, Myrmidoni (-donæ) urbi verbum salutis adnuntiaverat (-avit): sed incolas civitatis illius (om ill.) graviter (dure) et indigne ferentes quæ de redemptoris nostri virtutibus audiverant (-iebant) ac sua nolentes destruere templa, beatum (apprehensum beatum) apostolum erutis oculis, catenisque oneratum carceri incluserunt, eo animo ut (circumdatum catenis in carcerem detruserunt, ut) paucis interpositis diebus interficerent. Quod antequam fieret, angelus a domino missus ad (Venit autem angelus domini ad) Andream apostolum ut in Myrmidonem civitatem maturaret et fratrem Matthæum de squalore carceris erueret monuit (ut in etc: dicens Surge et vade ad Myrmidonam civitatem. et erue fratrem tuum de squalore carceris quo tenetur.) Cui ille ait Domine, ecce viam nescio, et quo ibo? Et ille Vade, inquit, ad litus maris, et invenies navem quam (in quam) statim conscende (ascende): ego enim ero dux itineris tui. Paruit Andreas, inventamque navem ascendens (Fecit Andreas iuxta verbum domini, et invenit in litore navem ascendensque in eam) flantibus ventis congruis prospere navigavit ad urbem. Quam ut ingressus est, ad publicum se illico carcerem contulit (Ingressusque portam civitatis venit ad carcerem.), inveniensque cum reliquis vinctis Matthæum (Videns autem Matthæum apostolum in squalore carceris cum vinctis aliis residentem,) amarissime flevit, et facta oratione hæc verba locutus est (oratione simul ait Andreas) Domine Iesu Christe, quem fideliter prædicamus et ob cuius nomen tanta perferimus, qui caecis visum, surdis auditum, paralyticis gressum, leprosis munditiam, mortuis vitam, immensa clementia largiri dignatus es, aperi (add quaeso) oculos servi tui ut eam ad adnuntiandum verbum tuum. Et statim locus ille contremuit, et lumen refulsit in carcere, et oculi beati apostoli restaurati (add sunt), et cunctorum catenæ confractæ sunt, et trabes in qua pedes eorum

concretati erant scissa est. Quibus factis (Et) omnes magnificabant dominum dicentes quia magnus est deus quem praedicant servi eius. Ita (Tunc) educti per beatum Andream de squalore carceris (de carcere) omnes qui capti fuerant (omnes omnes q. c. f.), abiit unusquisque ad propria sua (om sua) cum quibus et Matthaeus recesserat (Matth. autem recessit a loco illo). Ipse vero (Denique) Andreas (add apostolus) manens apud Myrmidonem (om manens ap. Myrm.) praedicabat incolis verbum domini. Quod cum minus audirent (Cognoscentes autem homines illi [illius civitatis] de carceris vinctis quae acta fuerant), adprehensum Andream ligatis pedibus per plateas civitatis trahebant. Quibus in tormentis cum iam sanguis efflueret et capilli vellerentur, apostolus ad dominum in haec verba orationem habuit Aperi (Iam enim capilli capitis eius evellebantur et sanguis defluebat a capite, et oravit ad dominum dicens Aperi quaeso) domine Iesu Christe (om I. Chr.) oculos cordis (cordium) eorum, ut cognoscant te deum verum et desistant ab hac iniquitate; neque velis hoc illis peccatum statuere (et ne statuas illis hoc peccatum), quia nesciunt quod (quid) faciunt. Haec cum dixisset (Et statim) timor subitus invasit incolas (tim. magnus factus est super habitatores) civitatis illius, ut (et) dimisso apostolo peccatum agnoscerent (om pecc. agn.) dicentes (dicebant) Peccavimus in iustum. Cumque se ad pedes apostoli demitterent, remissionem delicti et sibi ostendi viam salutis petebant. (Peccavimus in te nescientes quid faceremus: rogamus ergo, domine, ut remittas nobis delictum et demonstres nobis viam salutis, ne descendat ira dei super civitatem hanc. Haec enim dicentes prostrati erant solo ante pedes Andreae.) Quibus ille erectis praedicabat dominum Iesum Christum et miracula quae fecerat (fecit) in hoc mundo ostendit (om ost.) et quemadmodum (qualiter) ipsum manum iam pereuntem proprio cruore redemerit (redemit). Ita vendicatis domino incolis eius civitatis, cunctos in (At illi credentes baptizati sunt in) nomine patris et filii et spiritus sancti, concessa (accepta) peccatorum remissione, baptizavit (om bapt.). Quibus gestis recedens ab eo loco, venit in regionem suam.

De Graecis praeter alios idem apud quem ex prioribus nostris Andreae actibus plurima ad verbum desumpta probavimus (cf. p. XLV.), Epiphanium dico monachum et presbyterum, in eadem illa An-

dreas vita nonnulla habet quae ad hanc de Andrea et Matthia anthropophagorum apostolia fabulam spectant. Cf. l. l. pag. 47 sqq. Εἶτα -- κατήλθον εἰς Σινώπην⁶⁴⁾ πόλιν τοῦ Πόντου ἐν τοῖς λεγομένοις Σκύθαις, ὡς καὶ αὐτὸς Πέτρος ἐν τῇ καθολικῇ ἐπιστολῇ λέγει Πόντον καὶ Γαλατίαν. ἦν δὲ Ἰουδαίων κλήθος πολὺ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἔχοντες καθ' ἑαυτοὺς αἱρέσεις πολλὰς, ἄνδρες τὰ ἥθη βάρβαροι καὶ ἀνήμεροι, οἳ ἕνεκεν τούτου λέγονται ἀνθρωποφάγοι. ἔλθόντες δὲ οἱ ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Ἀνδρέας οὐκ εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει, ἀλλ' εἰς τὸ ἄκρον τῆς νήσου κατέλυσαν. --- Κατελθόντας δὲ τοῦ Ματθία εἰς τὴν πόλιν διὰ τινα χρεῖαν, οἱ Ἰουδαῖοι κρατήσαντες αὐτὸν ἔθεντο εἰς φυλακὴν τρεῖς ἡμέρας, βουλόμενοι τῇ ἐπαύριον ἀνελεῖν αὐτόν. ὁ δὲ Ἀνδρέας κατελθὼν ἀπὸ τοῦ ὄρους διὰ τῆς νυκτὸς ἦλθεν εἰς τὴν φυλακὴν· ἡ δὲ πύλη τῆς φυλακῆς αὐτομάτως ἠνοιχθῆ αὐτῷ. ἐξαγαγὼν δὲ τὸν Ματθίαν καὶ [τοὺς?] σὺν αὐτῷ δεδεμένους πιστεύσαντας, ἐκρυψεν αὐτοὺς ἔξω τῆς πόλεως ἑπτὰ ἡμέρας ὡς ἀπὸ μιλίου ἐνὸς παραθάλασσαν. ἦν δὲ συκῶν δάσος ἐκεῖ πολὺ δυσδιόδευτον ἡμέρων τε καὶ ἀγρίων, καὶ ὁ καιρὸς τῶν σύκων· ἦν δὲ καὶ σπήλαιον. κατηχῆσας δὲ αὐτοὺς ἑπτὰ ἡμέρας ἐβάπτισε τῇ νυκτὶ παραθῆ ὄχθην τῆς θαλάσσης. -- Εἰς Σινώπην ἐλθόντες -- Πέτρου καὶ Ἀνδρέου -- οἱ ἐντόπιοι τὰς διατριβὰς ἐδεικνυον ἡμῖν -- καὶ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίησεν καὶ τὴν φυλακὴν ἣν ἠνοιξεν ὁ Ἀνδρέας αὐτομάτως, σφραγίσας αὐτὴν καὶ ἐξαγαγὼν τὸν Ματθίαν καὶ τοὺς συνδεδεμένους μέλλοντας ἐπὶ τὸ αὐριον ἀποθνήσκειν, καὶ τὰς συκῆς ὅπου αὐτοὺς ἐκρυψεν, καὶ τὴν ὄχθην ὅπου αὐτοὺς ἐβάπτισεν εἰς. Item pag. 65. Ἀκούσαντες δὲ ὅτι Ἀνδρέας παρεγένετο ὁ ἀνοίξας τὸ δεσμωτήριον καὶ ἐξαγαγὼν τοὺς δεσμίτας, ἐπισυναχθέντες καὶ ἐπιστάντες ἔμελλον καὶ τὴν οἰκίαν ἐμπρῆσαι· τὸν δὲ Ἀν-

⁶⁴⁾ Sinope igitur teste Epiphanio nomen est urbis qua res Andreae inter anthropophagos gestae sunt: ipsi aotns nostri eiusmodi nomen non habent, nisi quod idem Sinopes nomen unus de codicibus nostris Parisiensibus in libri inscriptione praebet. Alii vero veterum, ut etiam poeta Anglosaxonum (vide infra), non in Scythia sed in Aethiopia sitam asserunt terram anthropophagorum, ubi cum Matthia sive Matthaeso Andreas aliique apostoli fuisse crediti sunt. Quae-sivit Thilo (l. l. pag. X sqq.) utrum ipse Leucius in actis suis certum urbis nomen posuerit necne. Statuit vero illum pro tanta ingenii protervitate ipsum Sinopes nomen posuisse.

δράν ἐπιλαβόμενοι ἔτυπον μετὰ λθων σύροντες καὶ ὡς ἐπὶ κυ-
 νῶν δάκνοντες τὰς σάρκας αὐτοῦ -- καὶ ἕως τῆς σήμερον διὰ
 τοῦτο ἀνθρωποφάγοι καλοῦνται. Etc.

Sed discendum paululum a graecis latinisque hominibus: nam
 abersum quoque ab illis antiqua haec de Andrea et Matthia traditio
 manavit. Reperta est enim in carmine apud Anglosaxones propa-
 gato, quod nuper edidit vir illustris Iacobus Grimmus. Orta
 hinc est apocrypho huic scripto singularis quaedam gravitas, quam
 Iacobus Grimmus in prolegomenis libri sui: *Andreas und Elene*,
 postquam retulit communicata sibi a Thilone de actis Andreae et
 Matthiae graecis manuscriptis, testatus est verbis his: *Das ist un-
 verkennbar die quelle aus welcher dieser mythus den Angelsachsen viel-
 leicht unmittelbar zuströmte, da sie noch mit byzantinischer sprache und
 literatur nähere bekanntschafft unterhielten. Wer sollte nicht wünschen
 dass in die lang ersehnte fortsatzung seines cod. apocr. Thilo auch die
 πράξεις Ἀνδρέου vollständig aufnehme, denn wie sehr hängt jede
 gründliche erforschung des mittelalters mit den erzeugnissen und über-
 lieferungen der griechischen kirche zusammen*⁶⁵). Cf. l. l. p. XVIII.
 Antea vero se intellexisse dixit *dass, nächst Beowulf, Andreas und
 Elene die ältesten und lehrreichsten erzeugnisse der angelsächsischen
 poesie sind. Tanta quum sit anglosaxonici carminis dignitas, viris
 doctis non molestum erit legere quomodo in eo tractata sit actuum
 nostrorum fabula. Cf. Andreas und Elene. herausgegeben von Ja-
 cob Grimm. Cassel 1840. pag. VI sqq. ubi celeberrimus editor ita
 enarrat carminis de Andrea argumentum:*

Jedem der zwölf boten des heilands war ein eignes loos ange-
 wiesen worden. Matthaeus, der das evangelium znerst niederge-
 schrieben hatte⁶⁶), empfing den göttlichen auftrag sich nach der

⁶⁵) In his quae sequuntur fac. Gr. eo erravit quod Leucium Charinum,
 cui fabula de Andrea et Matthia adscribenda videtur, pro Manichaeo sexti
 saeculi a Thilone habitum dixit. Quod propterea grave est quoniam a Leucii
 aetate proficiscendum est ut illustres magnam eius fabulae propagationem. Pro
 sexto omnino substituendum est secundum saeculum.

⁶⁶) Accurate in hoc carmine significatur ipse evangelista Matthaeus. Neque
 aliter apud Latinos fieri videtur, quemadmodum etiam Pseudo-Abdias ubique
 Matthaei nomen habet. Apud Graecos vero inter Matthaeum et Matthiam tru-
 ditio fluctuat. In vetustissimis Parisiensibus membranis, quas in edendo textu

insel Mermedonia zu verfügen, wo grausame heiden wohnten. Statt brotes und wassers war fleisch und blut der fremden, die zu ihnen verschlagen wurden, ihre nahrung. solche unglückliche pflegten sie vorher noch zu blenden und ihnen einen des verstands beraubenden zaubertrank einzugiessen, dass sie thieren gleich umhergiengen und heu und gras frassen. So fesselten sie bei seiner ankunft den mann gottes und stiessen ihm die augen aus, er fuhr fort den herrn zu preisen, auch nachdem er jenen giftigen trank genommen hatte. Unter heissen zähren nachts im kerker spricht er fromme gebete gott ergeben; da leuchtet plötzlich der kerker und eine himmlische stimme gelobt ihm beistand und erlösung von aller schmach durch Andreas, der zur bestimmten zeit in der burg erscheinen werde. Alle dreissig tage hielten die heiden feierliche versammlung, in welcher sie festsetzten welcher reihe nach jeder ihrer gefangenen ihnen zur speise dienen sollte. Matthaens barrte geduldig der nahenden geschicke. Unterdessen war an Andreas, der in Achaia lehrte, vom himmel befehl erschollen sich nach Mermedonia⁶⁷⁾ aufzumachen, wo sein bruder und gefährte binnen drei tagen in lebensgefahr schwebte. anfangs zauderte er, die unkunde des weiten wegs vorschützend, aber gott gebot ihm mit frühstem morgen des folgenden tags nach dem meeresufer zu eilen. Als Andreas zur bestimmten zeit sich mit seinem gefolge am strande einfindet, sieht er einen nachen mit drei schiffern bemannt; es war der allmächtige selbst, und zwei seiner engel die sich hier in menschlicher gestalt und unerkannt zur überfahrt anboten. Ein gespräch zwischen Andreas und dem steuermann hebt an, der sich erst nur gegen erlegung des fährgeldes zur aufnahme der reisenden bereit erklärt, nach des apostels ofner erklärung aber, dass er kein geld und gut besitze und auf des heilands geheiss ohne sol-

in primis secuti sumus (vide infra), constanter Ματθαίας scriptum est. Idem nomen Epiphanius monachus tuetur; Nicephorus praeter Matthaenam, de quo uberior exponit, etiam Matthiam apud anthropophagos versatum esse significat hist. eccles. II, 40. extr. In antiquis libris mss. graecis, quibus haec acta continentur, plerisque Ματθαίος invenitur; sed fit ut in eodem codice scriptura inter hoc et illud fluctuet. Cf. commentarium nostrum.

⁶⁷⁾ Notat Grimmus l. I. pag. XIX. Die Mirmedonier, unter denen Matthaüs und Andreas auftreten, sind nicht mit den äginetischen Myrmidonen zu verwechseln. Jenes Myrmidon oder Myrmene war eine stadt in Aethiopien etc.

ches die welt befahren solle, freundlich sie eintreten lässt. Mutig besteigen die helden den nachen. Andreas wundert sich ob der jugendlichen schönheit und geschicklichkeit des schiffers, der seinen engeln befiehlt die armen pilgrime mit speise zu laben. Unterdessen steigt ein heftiges unwetter auf und Andreas leute verfallen in furcht. der schiffer meint, man könne sie ans land setzen, was aber die leute, die es für schmähhch erachten im augenblick der noth von ihrem herrn zu weichen, eifrig ablehaen. Andreas redet ihnen trost ein und erinnert sie daran, wie der heiland ähnlichen sturm plötzlich beschwichtigte. Während er sie so beruhigt, fallen die ermatteten in schlaf, die wellen werden still, Andreas und der himmlische steuermann wechseln erbauliches gespräch. Dieser fordert dem apostel genauere erzählung von den thaten und wundern des heilands ab. Es ist zumal eine begebenheit, die Andreas ausführlicher vorträgt. Einst habe Christus vor der ungläubigen, immer zeichen verlangenden menge ein grosses wunder verrichtet, und die an der mauer des tempels ausgehauenen bilder der Cherubim und Seraphim geheissen herabzusteigen, nach Membre zu fahren und von dort die drei erzväter aus ihren gräbern zu holen, damit sie ein ofnes unwiderlegliches zengnis für seine göttliche macht ablegten. In solchen unterredungen verstrich der tag und auch Andreas von müde bewältigt sank in schlaf. Den (Die?) entschlafenen liess gott durch die engel sanft ans gestade tragen, wo er andern morgens im angesicht der feindlichen burg erwachte. Neben ihm schlafen noch seine diener; er weckt und benachrichtigt sie, der mann, welcher sie gestern über meer gefahren, könne niemand anders als das höchste wesen selbst gewesen sein. Uns, da wir, versetzten sie, entschlummert waren, nahten adler, entzückten unsere seelen und trugen sie durch die lüfte gen himmel, wo wir gott den herrh von zahllosen engeln tausendstimmig preisen hörten, vor gottes sohn aber die zwölf boten stehn und engel euch dienen sahen. Froh dieses traumgesichts ergoss sich Andreas in ein dankgebet und flehte des schöpfers verzeihung für alles was er zu schiffe, ohne den allmächtigen zu erkennen, geredet hätte. Da erzeigte sich gott von neuem sichtbar und verkündete seinen frieden: eines grösseren fehltritts schul-

dig wurdest du in Achaia, als du an dem fernen weg und der weiten seereise verzweifeltest, da doch gott alle dinge ausführbar sind; auf nun zur burg, erlöse deinen bruder und seine mitgefangenen. dann worden deine marter beginnen, erleide sie standhaft und eingedenk der von mir am kreuze geduldeten qual! Unvermerkt, denn gottes hand bedeckte seine schritte, stieg Andreas zur burg hinan, sieben wächter standen vor des kerkers thor, ein plötzlicher tod rafte sie dahin. von selbst sprang die thür auf, bluttrunken schiefen die heiden, Matthaeus sass einsam in der mördergrube. Da erschauten sich die gefährten, küsten und umärmten einander, dann knieten sie und beteten. Ungesäumt rüstete sich nun Matthaeus die festung zu verlassen, er und 240 männer, die sich der reise freuten und von gott mit wolken umhüllt wurden, dass ihnen kein schaedtes aufgebod der feinde nacheile. Andreas geleitet sie aus und kehrt froh in die stadt zurück, neben einer ehernen seule sich niedersetzend, und was kommen sollte erwartend. Mittlerweile war die zeit jener heidnischen versammlung herangerückt, sie gedachten einen der fremden gefangenen dem tode zu weihen, doch ihre hoffnung schlug fehl. man fand den kerker offen, die wächter todt. Als die schreckenskunde erscholl, faste hunger und furcht das volk. Alle burgbewohner werden zusammengerufen und ein loos geworfen, welcher von ihnen den andern zur speise gereichen solle? Das loos fällt auf einen angesehenen greis, den sie sogleich in bande legen. wehklagend bietet er für sich seinen jungen sohn an, was die hungernde menge gern genehmigt. Nun erhebt der gefesselte jüdling lauten jammer und Andreas, der alles von der seule her mit ansieht, wird davon innig gerührt. Man erwartet dass er für den unschuldigen zu gott betete und erhört wurde, denn das gedicht erzählt; alle gegen den knaben gerichteten waffen seien gleich wachs geschmolzen. Der knabe wird frei gegeben; dafür bricht tobender hunger von neuem aus. Jetzt erscheint schwarz und hässlich, in gestalt eines elenden menschen, der teufel, und verräth die gegenwart des heiligen, der die gefangenen aus der burg entführt habe: gegen ihn solle sich die rache des volks kehren. Andreas verhöhnt den bösen feind, der das volk noch heftiger aufreizt. Eine göttliche stimme ermahnt den apo-

stel (hinter der scene) hervorzutreten und sich selbst den leuten zu verkünden. Nun wurden ihm die hände gebunden und er der menge gezeigt, dann schleiften sie ihn über strasse, felsen und steinklippen den ganzen tag bis der abend einbrach, sein leib war zerstoßen und von blute triefend, seine seele blieb aber standhaft und gläubig. Die nacht bringt Andreas im kerker zu, harter frost ist ausgebrochen, frühmorgens dringen sie wieder ein und beginnen die marter von neuem. Klagen des dulders steigen jetzt zum himmel empor, der teufel lockt die menge desto heftiger; abends naht er sich mit sechs andern den Andreas zu verhöhnern, muss aber vor dem zeichen des kreuzes weichen. Dieser teufel wird als sohn des alten feindes vorgestellt, denn es folgt ein gespräch zwischen beiden, worin dieser jenem seine flucht vorwirft, der sohn aber den vater auffordert, selbst sein heil zu versuchen und Andreas anzugreifen. Doch auch der alte teufel kann nicht vor dem heiligen stand halten und ist zu fliehen gezwungen. Am dritten morgen hebt die marter von vornen an und währt den ganzen tag durch. Andreas betet und sehnt sich nach dem tod, sein blut sei über den boden ergossen, seine locken auf dem wege zerstreut. Da hiess ihn der himmlische könig umzuschauen und Andreas sah blühende bäume emporwachsen an den stellen wo die blutstropfen niedergefallen waren. Und als die wideracher zum viertenmal den heiligen zum kerker leiteten, nahte sich gott, grüsste ihn und verlieh seinem verwundeten leibe stärke und gesundheit wie von anfang. -- Da trug es sich zu dass er an der mauer zwei grosse verwitterte steinseulen erblickte und eine derselben so anredete: du marmorstein, es ist gottes, des allmächtigen wille, dass sich aus dir wasserströme unter dies heidnische volk ergiessen sollen. du glänzest von goldé und auf dich geruhte der herr vor alten zeiten seine zehn gebote zu schreiben, heute aber widerfährt dir noch grössere ehre, da du gottes rathschluss verkünden sollst. Kaum hatte der heilige diese worte geendet, als sich der stein spaltete und endlose fluten aus sich zu ergiessen begann; der strom wuchs und deckte die weite flur. viele kinder ertranken, die männer suchten nach den bergen zu fliehen; doch ein engel mit feu- rigem schwerte wehrte den zugang, wogen wuchsen, wälder rausch-

ten und feuerfunken flogen. In allen burgen erscholl jammerruf und endlich rief einer laut: nun sehet selbst, dass wir den schuldlosesten fremden in bande legten, dafür nahet uns schreckliche strafe; eilt, entfesseln wir ihn und flehen um seinen beistand. Da säumten sie nicht ihn zu lösen, schon war flut zu solcher höhe gestiegen, dass sie den männern über die brust bis zu den achseln reichte. Andreas aber besprach den wasserstrom, alsbald ward der himmel heiter, die erdschluchten öfneten sich und nahmen das wasser auf; vierzehn der übelsten missethäter wurden mit in den abgrund gerissen und schwanden von der erde. alles volk bebte vor angst und erkannte dass gott diesen heiligen mann gesandt hatte. Andreas warnte und ermahnte; zu gott sprach er eine bitte für die seelen der kinder, die in der flut den tod gefunden hatten. Das gebet war dem höchsten angenehm; er gebot dass sie wieder auferstehn sollten; alsbald nach ihrer rückkehr ins leben empfiengen sie die taufe und wurden in gottes schutz aufgenommen. An der stelle, wo die flut entsprungen und die taufe ergangen war, liess Andreas eine kirche bauen; und aus allen genden sammelten sich männer und frauen, wurden getauft, und entsagten allem teufelsdienst und den heidnischen opferstätten. Nachdem ihnen aber Andreas einen frommen bischof namens Plato bestellt hatte, sehnte er sich selbst das land zu verlassen und über see wegzufahren. Alle ergrif schmerz, dass er sobald von ihnen scheiden wollte, eine himmlische stimme befahl ihm noch sieben tage bei der neuen heerde zu verharren und ihren glauben zu hefestigen. So lange lehrte und bestärkte er sie zum verdrusse des teufels, der diese menge der hölle entführt sah. Nach ablauf der gesetzten frist rüstete sich Andreas zur reise, die bewohner geleiteten ihn traurig zum ufer, schauten dem schiffe nach, so weit sie es mit ihren augen verfolgen konnten, und priesen den ewigen gott. —

Afert praeterea Grimmius l. l. pag. XIII sq. etiam ea quae ex eadem fabula in legendam auream Iacobi de Voragine transierunt.

Restat ut de Thilonis editione et nostra dicamus.

Thilo ad edendum adhibuit codices Parisienses tres, qui apud illum aequae ac apud nos siglis A B C insigniti sunt. A significat aliquot folia membranacea pessime affecta, litteris uncialibus octavi fecit

saeculi scripta, praefixa codici Reg. nunc Nation. 1556: B codicem Reg. nunc Nation. num. 881. ⁶⁸⁾ saeculi undecimi: C codicem Reg. nunc Nation. num. 1556. chartaceum, saeculi decimi quinti. Ex his integrum libellum non continet nisi codex C. B vero et in fine mutilus est, inde a sect. 30. καὶ περὶ τέχῃ-, et lacunam habet sect. 15. et seq. a verbis εἴπαμεν ἡμεῖς usque καὶ διαβασάσατε. Denique codex A fragmenta tantum continet. Iam vero hoc accidit ut cl. Thilo quae ex codice B sua manu descripta haberet Parisios mitteret, ut ad ea, postquam et ipsa ad codicem unde fluxerant recognita essent, adderetur codicis C collatio, rursusque ad utrumque antiqua codicis A fragmenta conferrentur. Mandata suscepit homo natione Graecus, huic laborum generi satis assuetus: quem non dubito in excutiendis codicibus B et C perspicue scriptis diligenter versatam esse. Aliter vero res ei cessit antiqua illa folia conferenti lectu difficillima. Locis enim quam plurimis plane non legit quae ibi scripta sunt, nisi quod ea modo cum B modo cum C consentire significavit; neque paucis locis alibi de antiquissima scriptura graviter falsus est. Hoc intellexi quum ad ea quae ipse ex codice exscripsi exigebam libellum Thilonis indiligentiam collatoris sui non suspicari. Poterit autem id quod dixi ad haec exempla iudicari. Sect. 4. in codice est Κύριέ μου, οὐ δυνήσομαι (cod. -σωμε) φθάσαι (cod. -σε) τοῦ ἀπελθεῖν ἐκεῖ πρὸ τῆς προθεσμίας ⁶⁹⁾: non Κύριε, οὐ δύναμαι τοῦ φθάσαι ἀπελθεῖν τῆς προθεσμίας. Sect. 10. τεχνία μου, εἰ θέλετε: non quod Thilo edidit τεχνία, μῶν θέλετε. Sect. 10. χωλοὺς περιπατήσαι, κωφοὺς ἀκοῦσαι, λεπροὺς ἐκαθήρισεν, ὕδωρ εἰς οἶνον μετέβαλεν: non χωλ. περιπ. (om. κωφ. ἀκ.) λεπρ. ἐκαθάρισεν, ὕδωρ οἶνον ἐποίησεν. Ibidem καὶ εὐλογήσας ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν· ἦσαν δὲ οἱ ἐσθλόντες πεντακισχίλιοι ἄγδρες καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦσαν τὰ περισσεύοντα αὐτοῖς, δώδεκα κωφίνους κλασμάτων: non καὶ εὐλογήσας ἐχόρτασεν, ὄστε καὶ τὸν χόρτον ἄρτους γενέσθαι καὶ φαγεῖν πεντακισχιλίους ἄν-

⁶⁸⁾ Per errorem in Notitia Thilonis in Prolegg. ad Act. Thom. p. LXIV seq. (non item in progr. Halensi p. XI.) atque hinc etiam in Grimmii prolegg. ad librum *Andreas und Elene* pro num. 881. legitur num. 808.

⁶⁹⁾ In exemplis seqq. vitiositatem scripturae codicis non exprimendam curo.

δρας και χορτασθῆναι. Ibidem εἶπεν τῷ Ἀνδρέᾳ Τάχα ταῦτα τὰ σημεῖα ἐποίησεν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ και οὐχὶ ἐνώπιον τῶν ἀρχιερέων: non εἶπε Τάχα ταῦτα τὰ σημεῖα οὐκ ἐποίησεν ἐνώπιον τῶν ἀρχιερέων. Sect. 22. οὐδένα ἠύραμεν, ἀλλὰ τοὺς φύλακας ἠύραμεν νεκροὺς κειμένους ἐπὶ τῆς γῆς. και ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἀρχοντες ἔλεγον ἐν ἑαυτοῖς Τί ἄρα ἐστὶ τὸ γενόμενον; μή τινες εἰσῆλθαν εἰς τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως και τοὺς φύλακας ἀπέκτειναν: non οὐδένα ἠύρομεν. και ἀκούσαντες οἱ ἀρχοντες εἶπαν Οὐαὶ ἡμῶν, ἄρα τί ἐστὶ τὸ γεγονός; τίνες τοὺς φύλακας ἀπέκτειναν. Sect. 30. οἰκοδομήσω ἐκκλησίαν, και στήσω σε ἐν αὐτῇ, ὅτι ἐποίησάς μοι τὴν διακονίαν ταύτην. και ἐπάυσαστο ὁ ἀνδριάς τοῦ βέειν, και οὐκέτι ἐξήνεγκεν ὕδωρ. και ἐξεληθόντες οἱ τῆς πόλεως ἐπὶ τὰς θύρας τῆς φυλακῆς ἐβόησαν λέγοντες: non οἰκοδ. ἐκκλ. ἐπὶ σέ. και παυσάμενον τὸ ὕδωρ, εἰσῆλθον οἱ πολῖται ἐν φυλακῇ βοῶντες. Item nec ἄρτον deest sect. 6, nec ὄν sect. 3; nec est μακροῦ sed μικροῦ (i. e. μικροῦ) sect. 5. Hos tot tantosque errores in apparatu non notavi: nusquam vero poterunt mea quae a Thiloneis differunt in dubium vocari; accuratissime enim quaecumque legi poterant ex codice mea manu exscripti. In mea enimvero editione hoc potissimum praestitum est quod codicem A, quem magna ex parte etiam Thilo sequi sibi videbatur, revera secutus sum, postquam difficillimam eorum fragmentorum scripturam summo studio legi atque ad versum descripsi. Hinc non abs re erit h. l. indicare quam textus partem quodvis folium quoad legi potuit contineat.

Fol. 10. verso legitur -- ου και ματθαια εις την πολην των ανθροπωφαγων usque μη ενκαταλιπις με

Fol. 9. - πικρω -- τω ταυτα δε προσευχομενου usque πορευεσθαι αποκριθεις δε ο ις ει

Fol. 8. -- φανερον ποιησε νεανισκε usque απο της γης. και ελθων ο ις εκαθη

Fol. 7. κυμ --- κοιματων και ημων φοβηθεντων usque καρδιαι ημων. παραλαβων. His foliis quatuor priores sectiones duodecim absolvuntur.

Fol. 5. (sect. 20.) ενσθεν της σης τιμωριας⁷⁰)· τότε αναστας
ανδρεας usque οι αρχοντες τω γεγωνος. εκλαυσαν

Fol. 4. (sect. 25.) -- της πολεως. επηδι εσμεν προσπινοι usque
στι εαν αρωμεν αυτου την κεφαλην. ο θανατος αυτου
ουκ εστιν (sect. 25.)

Fol. 5. (sect. 30.) -- ως ταυτης· οικοδομησω εκκλησιαν usque
απο παδιου. εως πρεσβυτερου και προεπεμπαν αυτον

Servavi in his magnam scripturae vitiositatem, in plerisque eiusdem saeculi codicibus conspicuam; ea vero etiam pertinet ad accentus plerumque positos, quemadmodum in extremis vocibus *πρόεπεμπάν* legitur. Illud aegre fero quod aliquam fragmentorum partem non animadverti, quam Thilo ad sectiones 14 et 15. indicavit. Nimirum falsus sum fragmentis interiectis iis quae ad *Μαρτύριον τῆς ἁγίας Βαρβάρας* pertinent. Quod igitur ex hac parte edidimus, item quidquid ex codd. B⁷¹) et C adhibuimus, ex Thilonis libello etsi passim correcta hausimus: perpauca enim a nobis ipsis ex his codd. exscripta sunt.

Praeterea vero nobis ad manus erant notae ex duobus codicibus italicis petitae. Horum alterum diximus D, qui est Venetus Marcianus cl. VII. num. XXXVIII., chartaceus, ni fallor, nec vetustate insignis. In eo duplex fabulae initium legitur; alterum nobis est D^a, alterum D^b, sed alteram non procedit ultra verba τὸ αἷμα. πᾶς οὖν ἄνθρωπος ὄς. Descripsimus autem inde praeter initia et finem totius fabulae argumentum, notatis passim ipsis vocabulis graecis: hinc passim etiam in commentarium recipi poterant. Codex alter (noster E) est Ambrosianus C 92., Veneto haud dubie antiquior, ubi fol. 48—57. haec alta continentur. Ex eo nihil praeter initium et finem adnotavi.

⁷⁰) Deest igitur in hoc quoque codice γίνεται, quod nescio an rectius a textu excludatur.

⁷¹) Per incuriam non notavimus fabulae inscriptionem ex codice B, quae sic habet: *Πράξεις Ἀνδρέου καὶ Ματθαίου τῶν ἀποστόλων, ὅτε ὁ Χριστὸς ἀπέλθῃ εἰς Σινώπην τὸν ἄγιον Ἀνδρέαν καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.*

VIII. ACTA ET MARTYRIUM MATTHAEI.

Horum Matthaei actuum et actuum Petri et Andreae, quorum fragmentum Woogius ex codice Barocciano 180. hausit, a Thilone quoque repetitum⁷²⁾, eadem cum actis Andreae et Matthiae, de quibus iam explicuimus, necessitudo est: utrisque enim continuantur acta Andreae et Matthiae. Arcuissime autem cohaerent cum eo quod in actis Andr. et Matth. exeunte sectione 21. dictum est: *καὶ ἐπέταξεν Ἀνδρέας νεφέλην, καὶ ἦρεν ἡ νεφέλη Ματθαίαν* (alii codd. *Ματθαῖον*) *καὶ τοὺς μαθητὰς Ἀνδρέου, καὶ ἀπέθετο αὐτοὺς ἡ νεφέλη ἐν τῷ ὄρει ὄπου ἦν ὁ Πέτρος διδάσκων, καὶ ἔμειναν πρὸς αὐτόν.* Huc enim spectat quum actorum Petri et Andreae initium, tum id quod ab initio actuum Matthaei legitur: *ἦν ἐν τῷ ὄρει καταμόνας ἡσυχάζων.* De nominum quidem Matthaei et Matthiae frequentis confusione modo diximus. Ut autem in actis iis quae praecedunt ubique edidimus Matthiam (*Ματθαίαν*) pro auctoritate antiquissimi codicis eius quem maxime per totum libellum secuti sumus, ita in his alteris Matthaeum scripsimus pro utriusque codicis nostri scriptura. Quae inconstantia eo magis improbari poterit quoniam idem Parisiensis codex, ex quo Matthaei acta petivimus, etiam in actis Andreae et Matthiae (signatus siglo B) plerumque, etsi non ubique, Matthaeum habet. Haec utriusque nominis confusio nescio an nonnihil fecerit ad magnam varietatem atque inconstantiam ipsarum de Matthaeo traditionum. De quibus accuratius quaesituros ut nobis liceat inprimis ad Acta SS. tom. VI. mens. Septembr. d. 21. pag. 194—227., item ad Menaea Graecorum mens. Novembr. die 16. delegare, atque item ad Pseudo-Abdiae historiarum apostolicarum librum VII. (apud Fabricium Cod. apocr. tomo II. pag. 636—668.

⁷²⁾ Apud Woogium epistolae de Andreae martyrio appendicis loco additum est pag. 401—414; item apud Thilonem actis Andreae et Matthiae pag. 30—32. Incipit sic: *Ἐγένετο ὡς ἐξῆλθεν ὁ ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ Ἀνδρέας ἐξω τῆς πόλεως τῶν ἀνθρωποφάγων, καὶ ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἤρπασεν αὐτόν καὶ τοῦτον ἀπήνεγκεν ἐν τῷ ὄρει ὄπου ἦν Πέτρος καὶ Ματθαίας καὶ Ἀλέξανδρος καθιζόμενοι. ὁ δὲ ἰδὼν αὐτοὺς, ἠσπάσαντο αὐτόν μετὰ πολλῆς χαρᾶς. τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος Ἦ σοὶ γέγονεν, ἀδελφεῖ Ἀνδρέα; ἀρὰ γε Ἰσκαριώτῃς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀνθρωποφάγων ἦ οὐ; λέγει αὐτῷ Ἀνδρέας Ναί, πάτερ Πέτρε, δι' εὐχῶν σου.*

editum), in quo quidem praeter morem paene nihil reperitur quod cum libello nostro componi queat: satis habebimus locum adscribere Nicephori, egregie testantem quantam ad narrationes de Matthaeo ab ipso traditas vim habuerint acta nostra: nimirum penitus ille ab his vel horum similibus pendere videtur. Locus est in Nicephori hist. eccles. II, 41. atque sic habet: *πολλαῖς τοιγαροῦν καὶ οὗτος ὁ θεῖος ἀπόστολος περιόδους τὸν Χριστὸν εὐαγγελισάμενος, χώραν τε ἐκ χώρας ἀμείβων καὶ ἔθνος ἐξ ἔθνους, ἔσχατον ὑπὸ τοῦ ἁγίου αὐτὸν πνεύματος καὶ ἐπὶ τὴν τῶν ἀνθρωποφάγων χώραν ἀπάγεται ἐν τινὶ πόλει, Μυρμήνη ἣν αὐτῷ ὄνομα, ἐφ' ἣ δὴ καὶ Πλάτωνα τὸν αὐτοῦ φοιτητὴν ἐπίσκοπον ἀνειπὼν αὐτὸς ἐπὶ τινὶ τῶν ἀγγιχύρων τῇ πόλει ἀνῶν ὁρέων τὴν τοῦ ἔθνους σωτηρίαν ἀποκαλυφθῆναι προσήχητο. οὕτω δ' ἔχοντι τῷ ἀποστόλῳ ὁ κύριος Ἰησοῦς ὠραίῳ τὴν ὄψιν παιδὶ ἀφομοιωθεὶς καὶ πλησίον σταῖς εἰρήνην τε αὐτῷ ἐπαθέγγεται· ἔπειτα βράβδον ἐγγειρίσας ταύτην, ἔφη, κατιῶν ἐν τῇ πόλει πρὸς τῇ πύλῃ τῆς ἐσολησίας, ἣν σὺ καὶ Ἀνδρέας ὀκοδομήσατε, καταφύτευσον, καὶ εἰς δένδρον μέγα καὶ ὑψηλὸν εὐθύς ἐπιδώσει. ὃ γε μὴν καρπὸς αὐτῷ πολὺς ἔσται σφόδρα παραλλάττων τε τοὺς πολλοὺς τῷ μεγέθει, καὶ τῇ γεύσει διαφέρων ὡς πλεῖστον· πηγὴ δὲ ἀφθόου καὶ διειδοῦς ὕδατος ἐκ τῆς αὐτοῦ βίβης κελαρυζούσα προσελεύσεται (ροῖτις προελεύσεται?), ἐν ᾧ τῶν ἀνθρωποφάγων ὅσοις λούσασθαι γένοιτο, ἢ τε ὄψις πρὸς τὸ εὐτρεπὲς μεταρρυθμισθεῖη, αἱ τε καρδίαι τὸ ἄγριον ἀποθέμεναι πρὸς τὸ εἰρηναῖον μεταχωρήσουσι καὶ τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀλλοίωσιν ἔξουσι. καὶ δὴ κατιόντι ὁ τῆς πόλεως ἐκείνης βασιλεὺς προσυπήντα συνάμα γυναικὶ καὶ τέκνῳ, Φουλβιανὸς δὲ καὶ Φουλβιάνα καὶ Φουλβιανὸς ἦσαν αὐτοῖς τὰ ὀνόματα, πνεύμασι πονηροῖς ἐξεταζόμενοι· οἷς τὰς χεῖρας εὐθύς ἐπιθεὶς ἐξήλαυε τὸ λυπούν. ἐπήγνυ δὲ καὶ τὴν βράβδον, καὶ εἰς δένδρον εὐθύς μετεσκεύαστο· καὶ ἡ πηγὴ βρίζοθεν τὸ ὕδωρ προῆει πότιμον καὶ διειδὲς ἀναβλύζουσα. ἐπεὶ δὲ τὸ πλῆθος συνέρρει, τὸ παράδοξον ἐκπληττόμενοι, ἐκεῖνος ἐπὶ μετεώρου ἐστὼς τῇ πατρίῳ ἐκεῖνων γλώττῃ τὸ σωτήριον κατήγγελε κήρυγμα. καὶ εὐθύς ὅλη ψυχῇ τῷ ἐκεῖθεν βέοντι ὕδατι ἐβαπτίζοντο, καὶ γε τοῦ καρποῦ τοῦ δένδρου μεταλαμβάνοντες τὴν καλλίστην ὄντως ἀλ-*

λοῶσιν ἡλλοιοῦντο. Φουλβιανῶ δὲ μετέμελεν εὐθύς, καὶ τὸ πλήθος μεταρρέον τῷ ἀποστόλῳ ὄρων ζήλω περικαιόμενος ἤχθετο, καὶ στρατιῶν πέμπων συλλαβεῖν ἐπειράτο. ὡς δὲ ἀδυνατίως εἶχον, αὐτὸς ὅτι πλείστους περιβαλλόμενος ἄπεισι· καὶ ἀοράτῳ μάλιστα τὰς ὄψεις πεπήρωτο. πολλὰ δὲ τοῦ ἀποστόλου καταδεηθεὶς ἰάτο μὲν τὰς ὄψεις, τὴν δὲ καρδίαν ἔτι πηρὸς ἦν. καὶ μικρὸν ὄσον, καθηλοῖ μὲν τὸν ἀπόστολον ἦλοις μακροῦς κατὰ γῆν· πάσῃ δὲ καὶ ἀσφάλτῳ καὶ πολλὴν ἐπιφορήσαντες κληματίδα καὶ ὕλην ἄλλην πυρὶ φλῆν ἐπιβαλόντες πῦρ κάτωθεν ὑπανήπτον· τὸ δὲ παρὰ δόξαν εἰς δρόσον μετεσκευάζετο. ταῦτ' ἰδόντες τὸ πλήθος τῷ Ματθαίου θεῷ προσετάθεντο. ὁ δ' αὖ γε κρατῶν, γοητεῖαν εἶναι τὰ τῷ ἀποστόλῳ τελούμενα οἴηθείς καὶ τῷ θυμῷ περιοργῆς γεγωνῶς, τοὺς ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ πεποιτημένους αὐτῷ θεούς, δώδεκα δ' ἦσαν, ἐξενεγκεῖν ἐκέλευε, περικύκλω τε τῆς κατὰ τοῦ Ματθαίου πυρκαϊᾶς στήσαντας τὴν ὕλην ἀνάπτειν, ὡς ἂν γε τῇ αὐτῶν ἀρωγῇ τὰ οἰκεία δράσῃ τὸ πῦρ. τούτων δὲ γενομένων ἀνήπτον τὴν ὕλην· τὸ δὲ πῦρ κατὰ τῶν θεῶν μᾶλλον ἐχώρει καὶ τούτους ἐλέπτυνε βρόντας. ὁμοίωμα δ' ἐκεῖθεν ὡς καιομένου ἐξέθορε δράκοντος, καὶ τοῦ βασιλέως κατόπισθεν εἶρε καὶ συρίττον μέγα ἐδίωκεν, ὡς μὴδ' ἐκ τοῦ βράστου ἐκεῖνω ἐνεῖναι τῶν βασιλείων εἶσω χωρεῖν. ἀπειπῶν οὖν ἐπὶ τὸν ἀπόστολον αὐτίς ἐγένετο, καὶ τῆς ὀρμῆς τοῦ καθέρποντος ἠντιβόλοι βυσθήναι. ὁ δ' ἀπόστολος τῆς ὄρας ἤδη ἐνστάσης πρὸς τὸν ποθούμενον διαβαίνειν Χριστόν, πάντων ἐξω γενόμενος ἐπετίμα μὲν τῷ πυρὶ, καὶ αὐτίκα ἐσβέννυτο καὶ ὁ δράκων εὐθύς ἀφανῆς ἦν. ὑπειπῶν δὲ τῷ ἄρχοντι ὅσα ἐχρῆν καὶ πάντας εὐχαῖς στηρίξας, ἐν εἰρήνῃ ἀφίει τὸ πνεῦμα καὶ διέβαινε πρὸς Χριστόν. τό γε μὴν ἱερὸν τοῦ ἀποστόλου σκῆνος ἐπὶ κλίνης χρυσεᾶς ἐν διαφανέσιν ἐσθήμασιν ὁ Φουλβιανὸς ἐπιθεὶς εἰσάγει πρὸς τὰ ἀνάκτορα· γλωσσοκόμῳ δὲ σιδήρου πεποιτημένῳ καὶ μολίβδῳ ἀσφαλίσάμενος κατὰ θαλάσσης ἀφείναι προστάσσει, τοῦτ' ἐν νῶ θέμενος, ὥσει ὁ τοῦ πυρὸς ἐκεῖνο δεῖξας ὑπέρτερον, εἰ γε δὴ καὶ τοῦ ὕδατος διανήξασθαι ὑπὸ σιδηρέᾳ τῇ λάρνακι κατισχύσειε, τῷ ἐκεῖνου μόνῳ λατρεύσω θεῷ, παρὰ φαῦλον τοὺς ἐμούς θέμενος. ἐπεὶ δ' οὕτως εἶχον ἐρρίπτετο, καὶ μετὰ βραχὺ τῆς ἄνωθεν διακυβερνώσης χειρὸς τῇ

χέρσιν αὐθις ἐπανεσώζετο, ἢ πόλις πᾶσα χυθεῖσα τοῦ ἄσποτος, τοῦ ἐπισκόπου Πλάτωνος ἡγουμένου, τὸν ὑπὸ Ματθαίου κηρυττόμενον ἀνύμενον θεόν. ἀπειπὼν δὲ τοῖς ὄλοις καὶ Φουλβιανὸς τὸ θεῖον εἰσδέχεται βράκτισμα καὶ τὴν Ματθαῖος διαμείβεται κλησιν ἐν ἀπορρήτῳ τοῦ ἀποστόλου μυσταγωγία. καὶ αὐτίκα πάντες οἱ ὑπὸ χεῖρα τὴν πατρῶαν δεισιδαιμονίαν ἀποραπίζοντες τὸ θεῖον λουτρὸν κατησπάζοντο. τρίτος ἐξήκει μετὰ τοῦτο ἐναυτός, καὶ Πλάτων μὲν ὁ ἐπίσκοπος πρὸς τὰς αἰωνίους μετεχώρει σκηναίς. Φουλβιανὸς δ' ἔτι ζῶντος τοῦ ἐπισκόπου ἄλλῃ μὲν τῆς ἀρχῆς παρεχώρει, αὐτὸς δὲ ταπεινώσεως σχῆμα περιβαλλόμενος τὰ ἱερά τε τῶν Χριστιανῶν μυθεῖς ὄργια, τὴν τοῦ πρεσβυτέρου χειροτονίαν παρὰ τοῦ θεοῦ καταδέχεται Πλάτωνος· οὐ μετὰ τὴν ἐνθένδε ἀπαλλαγὴν τοῦ θεοσκίου ἀποστόλου διὰ νυκτερινῆς μυσσαντος ἄψεως καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ἐπισκοπῆς ἀναδέχεται· γνησίως δὲ τῷ εὐαγγελίῳ ὑπηρετήσας καὶ πολλοὺς διὰ τῆς πίστεως οικειώσας θεῷ πρὸς τὴν ἀμείνω ζωὴν μεταβέβηκεν.

Huius libelli hucusque inediti ac paene ignoti duo ad edendum invenimus documenta, alterum Parisiense, alterum Vindobonense, satis illa quidem inter se diversa. Parisiensem scripturam plerumque antiquiorem proptereaque Vindobonensi praefendam duximus, sed utriusque comparandae doctis lectoribus plenam in commentario copiam fecimus.

Parisiensis (Par) codex idem est de quo iam identidem vidimus, signatus in bibliotheca Reg. nunc Nation. numero 881., saeculi undecimi, ubi folio 281. verso loco decimo acta Matthaei incipiunt.

Vindobonensis (Vind) is est quem Lambecius et Kollarus „per vetustum elegantem et optimae notae“ dicunt, recensentes commentariorum libro VIII. num. XIX. loco 21. pag. 590 sq.

IX. ACTA THOMAE.

Thomae acta nullis aliis antiquitatis laude cedunt aut auctoritate ex haereticorum usu quaesita. Adhibebantur summoque loco ponebantur apud eosdem Gnosticos apud quos Andreae acta inprimis valebant, Encratitas, Apostolicos, Origenianos: cuius rei luculentissi-

num testem iam supra laudavimus Epiphanium, cf. pag. XL sq. Eadem maximi fieri apud Manichaeos, praeter alios testatur Turribius Asturicensis in epistola ad Idacium et Ceponium episcopos data, ubi est *Illud autem specialiter in illis actibus qui S. Thomae dicuntur prae ceteris notandum atque execrandum est quod dicit cum non baptizare per aquam, sicut habet dominica praedicatio atque traditio, sed per oleum solum* ⁷³⁾: quod quidem isti nostri (i. e. Priscillianistae) non recipiunt, sed Manichaei sequuntur, quia haeresis iisdem libris utitur et eadem dogmata et his deteriora sectatur. -- per cuius (i. e. haeresis) auctores vel per maximum principem Manem ac discipulos eius libros omnes apocryphos vel compositos vel infectos esse manifestum est, specialiter autem actus illos qui vocantur S. Andreae vel illos qui vocantur S. Iohannis, quos sacrilego Leucius ore conscripsit, vel illos qui dicuntur S. Thomae et his similia ex quibus Manichaei et Priscillianistae vel quaecunque illis secta est germana, omnem haeresin suam confirmare nituntur.

Porro inveniuntur acta Thomae in Gelasii decreto, cap. VI. § 4. cf. supra pag. VII. Item in stichometria Nicephori et in Synopsi scripturae sacrae Athanasio adscripta, ubi in „Novi Testamenti libris iis quibus contradicitur“ alii praeter Thomae actus non commemorantur nisi Petri et Iohannis ⁷⁴⁾.

Augustinus vero locis tribus affert quae ex ipsis actis quemadmodum etiamnum habemus haud dubie petita sunt: cf. contra Faustum Manich. lib. XXII. cap. 79; adversus Adimantum Manich. cap. 17; de sermone domini in monte lib. I. cap. 20. His tribus locis eandem ille historiam laudat de pincerna apostolorum palma percutiente proptereaque ab apostolo maledicto et a leone dilaniato. Videamus textum loci primi contr. Faust. Manich. qui sic habet: *Legunt scripturas apocryphas Manichaei a. nescio quibus sutoribus fabularum sub apostolorum nomine scriptas -- Ibi tamen legunt apostolum*

⁷³⁾ His verbis non dabium est quin respexerit Turribius locum actorum nostrorum sect. 25: de quo uberius exposuit Thilo in notis ad Acta Thomae pag. 181 sqq.

⁷⁴⁾ Τῆς νέας πάλιν διαθήκης ἀντιλεγόμενα ταῦτα. Περίοδοι Πέτρου, Περίοδοι Ἰωάννου, Περίοδοι Θωμᾶ, Εὐαγγέλιον κατὰ Θωμᾶν, Διδαχὴ ἀποστόλων, Κλημέντια. Cf. Credner: Zur Geschichte des Kanons, pag. 145.

Thomam, cum esset in quodam nuptiarum convivio peregrinus et prorsus incognitus, a quodam ministro palma percussus, imprecatum fuisse homini continuum saevamque vindictam. Nam cum egressus fuisset ad fontem, unde aquam convivantibus ministraret, cum leo irruens intererit, manumque eius, qua caput apostoli levi ictu percusserat, a corpore avulsam secundum verbum eiusdem apostoli id optantis atque imprecantis canis intulit mensis, in quibus ipse discumbebat apostolus. Quid hoc videri crudelius potest? Verum quia ibi, nisi tamen fallor, hoc etiam scriptum est quod ei veniam in saeculo futuro petiverit, facta est compensatio beneficii maioris -- Utrum illa vera sit aut conficta narratio, nihil mea nunc interest. Certe enim Manichaei a quibus illae scripturae quas canon ecclesiasticus respuit tanquam verae atque sinceræ acceptantur --.

Duobus fere saeculis post Augustini aetatem auctor historiarum apostolicarum quae Abdiae nomine dici solent, diserte professus est ex Thomae actis se hausisse, cf. lib. IX, 1. apud Fabricium l. l. pag. 680., ubi est *Porro legisse me memini quendam librum in quo iter eius (i. e. Thomae) in Indiam et res ibi gestae explanantur: qui quod ab aliquibus ob verbositatem non recipitur, supervacaneis omis- sis ea memorabo quae fide certa constant ac legentibus grata sint et ecclesiam roborare possunt.* Quae verba revera excipiunt plures historiae ad graeca nostra Thomae acta compositae. Capitibus enim II—IV. Pseudo-Abdias complectitur quae sect. prioribus XVII leguntur de itinere cum Abbane negotiatore in Indiam suscepto; de coena nuptiali filiae regiae; de Hebraea tibicina: de pincerna maledicto; de sponso et sponsa ad Christum conversis: item capp. V. et VI. ea quae iude a sect. 17. leguntur de palatio in caelis aedificato: item cap. VII. brevissime tum quae de muliere spiritum immundum habente sect. 39 sqq., tum quae de juvene uxoris adulterae interfectore sect. 48 sqq. exposita sunt. His maximam partem graecus textus in breve cogitur, quod se facturam ipse auctor professus est; sunt vero etiam eiusmodi quorum latinus textus cum graeco apte conferri queat: quemadmodum cap. III. redditur sectio apud nos quarta in hunc modum: *Exeuntes autem de navi ingressi sunt primam Indiae civitatem, et audiebant sonos musicas et urbem totam laetitia magna*

plaudere. Interrogantesque unam de populo quid hoc esset, dictum est illis Rex, inquit, noster unicam filiam hodie copulat matrimonio, ideo gaudium est huic civitati: et te, ut credo, dii exhibuere ut his epulis interesses. Haec illis colloquentibus subito totam civitatem vox praeconis replet, dicens Audite habitatores omnes, divites modiceresque, peregrini et pauperes, accedite ad palatium regis et epulamini, gaudete et estote iucundi. Si quis vero ab hac se communi laetitia subtraxerit, reum se noverit maiestatis. Haec cum audiisset negotiator, ait Thomas apostolo Eamus et nos, ne culpabiles inveniamur coram rege. Tunc ingressi palatium iussi sunt discumbere thoro. Thomas autem apostolus discubuit in medio, intendentibus omnibus in eum et sciantibus quod peregrinus esset.

Photii de actis apostolorum apocryphis locum celebrem, qui etiam ad acta Thomae spectat, exhibuimus supra pag. VIII.

Invenerunt autem haec acta ante triginta fere abhinc annos interpretem doctissimum, qui quum alia multa ad illustrandum libellum conscripsit, tum uberius atque egregie de gnostica eius indele commentatus est: hunc non poterit non adire qui varias actorum Thomae rationes penitus indagare voluerit. Quis non videt loqui me de Thilone clarissimo? Is enim anno 1823. primum graeco edidit acta S. Thomae apostoli: quibus quae praemissa est „notitiam uberiores novae codicis apocr. Fabriciani editionis“ iam identidem vidimus. Notae in acta Thomae quas textui adianxit paginas explent plus centam. Textum eodem libello exhibitum Thilo imprimis ad codicem Reg. nunc Nation. num. 881. se conformasse dicit per priora sectiones 29, passim insuper adhibitis codicibus eiusdem bibliothecae duobus aliis num. 1468. et num. 1454. signatis; sectiones vero posteriores 29 (a sect. 30—58.) ex uno cod. Reg. nunc Nation. num. 1176. hausit. Qua in re ut virum clarissimum haud indiligenter versatum esse non est quod dicam aut probem, ita locis haud paucis ab editoris accuratione eum deflexisse facile videbit qui nostra cum Thiloneis contulerit. In prioro enim libelli parte codex is quem se expressisse asserit⁷⁶⁾, saepe aliam scripturam habet atque editum

⁷⁶⁾ Eius verba sunt: Textum huius Ms. ad finem sectionis 29. pertinentem prolo consistimus, cum revisionem eius antiquissimam minimumque ecclesiastica censura

est; quæ in re ipse falli non potui, quemiam Thilonis textum ad codicis scripturam curiose examinavi⁷⁶⁾: in altera vero parte, quam unus quod sciam Parisiensium codicum exhibet errores multo sunt rariores sed aliquoties satis graves; quemadmodum sect. 31. Thilo legit *πράξει δὲ ταῦτα* pro *ταράξει δὲ ταύτην*, sect. 36. *συγχαροῖς* pro *συγχαρεῖ σοι*, sect. 37. *ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν* pro *ἀλλὰ μᾶλλον παστύσατε εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησ. Χρ.* Quæ quum ita sint, non est quod immi-
niam laudem Thilonis, de meis quoque studiis bene meriti; sed vehementer gaudeo coniunctis meis cum Thilonis curis iam contigisse ut multo emendatior prodiret actorum Thomæ textus, eo maiore ille quidem studio dignus quam aliquanto minus quam plerique actus reliqui catholicorum censura ab antiquissima forma videatur discessisse.

Nuno igitur de nostræ editionis subsidiis est dicendum.

A i. e. codex Reg. nunc Nat. num. 881. sæculi XI. Is diligentissime a nobis excussus et plerumque in textu expressus est.

B i. e. cod. Reg. nunc Nat. num. 1468. eiusdem sæculi. Col-
lationem eius cum præcedenti plenam adscripsimus quatuor prioribus paragraphis. In seqq. cum plura, præcipue quæ hæreticam doctrinam redolerent, vel omiassa prorsus vel in brevius contracta, atque alia aliis verbis expressa deprehenderemus, se-

mutilatam esse apparuit. -- Præter hæc (apertos librarii errores, accentus, interruptionem orthographiam) quæ sive ex coniectura sive reliquorum codicum collatione emendavimus, in notis religiose indicavimus.

⁷⁶⁾ Pauca erroris exempla hæc sunt. Sect. 1. est *κῆρυξον*, non *κῆρ. ἐκεῖ*: *με ἀποστ. ἀπόστ. ἀλλαγοῦ*, non *ἀποστ. με ἀλλ. ἀπόστ.* Sect. 2. *τοῦνομά*, non *ἐνόματι*: *Ἰουδαν τὸν καὶ τὸν Θωμᾶν*, non *Ἰούδ. Θωμᾶν τὸν καὶ Δίδυμον*: *κύριος*, non *ὁ κύριος*. Sect. 5. *ἡ κόρη τοῦ φωτός θυγάτηρ ἢ ἐνέστηκε*, non *ἡ κόρη τοῦ φωτός, ἢ θυγάτηρ, ἢ ἐνεστ.* Sect. 9. *τοῦ πατάξαντος ἐτ τοῦ θεοῦ*, Th. his om̄i τοῦ: *προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ*, non *ταῦτα προσελθὼν εἶπε τῷ ἀποστόλῳ*: *ὅπως εὔξεται*, non *ὅπ. εὔξεται*. Sect. 14. *ἧς (Th. ἦν) ἡδύομην*, τοῦτον τὸν (Th. om̄) *ἄνδρα*, *ἐμοὶ (Th. μοῖ) οὐ*. Sect. 18. *ἐξῆλθεν ἔξω*, Th. om̄ *ἔξω*: *ἐβούλ. τὴν οἰκοδ.*, non *τ. οἰκ. ἐβούλ.*: *Πότε*, non *Π. οὖν*: *καὶ ἐ βασ.*, non *ἐ δὲ βασ.*: *αὐτῷ τῷ χειμῶνι*, non *ἐν τῷ χ.*: *βασ. εἶπεν*, non *βασ. ἔρη*: *κάλαιμον λαβὼν*, non *λ. κ.*: *τὰς θυρ. δέ*, non *τὰς δὲ θυρ.* Sect. 28. *ἀποδιδ. τὰ (Th. om̄) ἀλλότρια*: *μεριμνάς καὶ λύπας*, Th. om̄ *κ. λύπ.*: *καὶ (Th. om̄) ἐν τῇ οὐκ (Th. ὅτε οὐκ) ἔχει*: *καρ' αὐτοῦ*, non *καρ' αὐτῷ*: *πρασῆτος*, non *πραύτητος*: *ἀποθανεῖτε*, non *ἀποθάνητε*: *φιλάρετε* et *ἐξέλθατε*, non *-ἔσατε* et *-θατε*: *προσθέεται* et *ἐγκαταθήσεσθε*, non *-ξεται* et *-σησεθε*.

lectis tantum locis diversitatem lectionis enotavimus.“ **Finiantur acta sect. 24.**

C i. e. cod. Reg. nunc Nat. num. 1454. saec. X. „Praeter sermones §§ 6. 7. 10. 15. decurtatos scriptura huius libri accurate exarati proxime accedit ad textum a nobis editum, atque ita nos in eo emaculando multum adiuvit. Ubi lectiones eius praestantiores iudicavimus, reiectaneas cod. A in notis posuimus. Reliquam omnem differentiam diligentissime recensimus.“

D i. e. cod. Reg. nunc Nat. num. 1176. saec. XIII. „Eadem continet integra, quae nobis cod. A subministraverat; unde cum hoc illum contulimus in locis paulo ante indicatis, ubi codd. B et C nos deficiebant.“ Hos codd. BCD ad priores 29 sectiones fere totos ex Thilonis notis desumsimus. Ille quum codicem A plerumque sequi se professus esset, saepe vero tacitus deseruisset, passim nobis dubium erat unde suam lectionem hausisset. Eiusmodi lectionibus in apparatu exhibitis praeposuimus „Th.“: auctoritas earum iudicanda ad ea est quae modo ex Thilonis prolegomenis repetenda curavimus.

E i. e. cod. Reg. nunc Nat. num. 1556. saec. XV. Huius collationem ipsi ad apparatus adiecimus. Est autem eiusmodi ut egregium exemplum recensitionis catholicae praebat.

Atque haec quidem de prioribus 29 sectionibus dicta sunt. Alteras 29, a tricesima usque quinquagesimam octavam, ex uno codice Reg. nunc Nat. num. 1176. (vide antea D) haurire licebat. Edidimus autem ex accuratissimo ipsius codicis examine, quod multum ad emendandam Thilonis editionem fecisse iam antea significavimus.

X. CONSUMMATIO THOMAE.

Haec Consummatio Thomae quam prope accedat ad reliquas de Thoma traditiones apocryphas, ex iis clarum erit quae maximae similitudinis causa ex Pseudo-Abdiae historiis⁷⁷⁾ graeco textui sub-

⁷⁷⁾ In notis ad sect. 1. v. 3. lege § XV. pro XVI; item v. 6. § XVII. pro XV. Praeterea noto, nomen Misdeci regis apud Nicophorum hist. ecclae. II, 40. Σμυδαϊός dici.

ignotissimus. Neque praeterea desunt quae indicent, ex eodem fonte cum Actis Consummationem Thomae manasse: quemadmodum etiam in cod. Par. num. 881. Consummatio inscriptione in margine interiecta continuo excipit actorum sectionem vicesimam nonam, et in cod. Par. num. 1556. eadem illa in pauca verba contracta ipsis actis adnectitur. Adest etiam in Consummatione Thomae puerulus ille Leucianus, „quem“, ut auctor libri de fide contra Manichaeos cap. 58. de actis Andreae disserens dicit, „vult Leucius vel deum vel certe angelam intelligi.“ Comparatis autem latinis Abdiae historiis et graecis apparet quae sectionibus VIII. usque XV. latine traduntur, ea tantum non deesse in graecis, nexu vero tam arcto cum Consummatione cohaerere, ut perquam probabile sit etiam haec aliquando in graecis repertum iri monumentis.

Hunc igitur libellum nunc primum editum ad scripturam unius codicis Parisiensis num. 881. saeculi undecimi, de quo aliquoties iam dictum est, conformavimus. Pauca ea fragmenta quae sub siglo B (vide ad acta Thomae) addidimus, ex codice Reg. nunc Nat. num. 1556. saeculi XV. desumpta sunt, in quo quidem ad sectionem actorum Thomae 27. trahuntur, quemadmodum eo loco pag. 215. adnotavimus.

XI. MARTYRIUM BARTHOLOMAEI.

Hoc Bartholomaei martyrium simillimum est narrationi de Bartholomaeo quam Pseudo-Abdias historiarum apostolicarum libro VIII. praebet. Quaeritur quae inter utrumque ratio intercedat. Sunt aliquot graeci textus loci qui interpretem latini prodere videantur; alii rursus contrarium suadent. Quodsi graeca nostra ex latinis versa dixeris, interpretes graecus non ex historiis Pseudo-Abdiae, sed ex fonte latino antiquiore, quem et ipse Pseudo-Abdias adiit, hausisse putandus erit. Cui causae nescio an quid lucis afferat mentio Cratonis quam fecit auctor historiarum apostolicarum libri VI. capite XX. Vult enim Cratonem, apostolorum ipsorum discipulum, res Simonis et Judae comitumque in Perside gestas longa narratione scripsisse in decem librorum voluminibus: ea ab Africano in latinam

translata esse linguam, indeque se ipsum, ex multis pauca seligentem, hausisse. Rursus Stephanus Praetorius affert quaedam de Bartholomaeo quae satis congruunt cum graecis nostris et Abdiae latinis, eaque dedisse se scribit *Ex Cratone horum apostolorum* (i. e. Simonis et Judae) *discipulo*. Sunt autem haec: *Bartholomaeus pallio albo incessit ornatus annulis ac gemmis, semper hilaris, eodem vultu. Caetius flexis genibus interdixit, centies noctu Deum invocavit. Omnium gentium linguas intellexit et locutus est. Verbum spiritus vitae praedixit in Lycaonia, ubi ab impiis decoratus est ad modum foliis⁷⁰*. Quae conferenda sunt cum sect. 2. pag. 245. Sed quid sit de Cratone illo, satis latet. Praetorius quidem sua desumisse videtur ex collectione aliqua rerum historicarum antiqua manuscripta, cuiusmodi in bibliothecis passim vidi parum cognitae aut excussae.

Traditiones vero veterum de Bartholomaei rebus magnopere fluctuant. De quibus qui accuratius videre voluerint, inprimis adeant Tillemontium: *Mémoires pour servir à l'histoire ecclésiastique des six premiers siècles* I. pag. 960 sqq. et 1160 sqq. Plura etiam eiusmodi indicat Fabricius *Cod. apocr. II. pag. 686. et 669 sq.* Illud quidem quod in graeco martyrio, non item in latino est, reliquias apostoli in Liparim insulam translatae esse, iam Gregorius Turonensis narrat in lib. I. de miraculis martyrum cap. 34. pag. 78 sq. (Parisiis 1640.) Qui quidem martyrii graeci locus non eam vim habet ut inde pendeat aetas ipsius de martyrio libelli eaque Abdiae libello inferior videatur vel potius esse debeat: satis enim constat extremas maxime talium actorum partes postea retractari atque amplificari solitas esse.

In editione nostra huius libri adhuc inediti secuti sumus codicem Venetum in bibliotheca S. Marci numero CCCLXXII. signatum, saeculo decimo tertio, ut in subscriptione codicis est, ex aliis detritis membranarum a duobus monachis descriptum. Praeterea, quo facilius utriusque textus ratio perspici posset, ubique sub graeco addidimus Pseudo-Abdiae latinum textum.

⁷⁰ Cf. libellum (20 paginarum in 4.), cui titulus est: *Passi apostolorum ad Laodicenses epistola, latine et germanice edita studio et opera Stephani Praetorii. Adiecta sunt fragmenta apostolorum et patriarcharum testamenta, pio lectori non inlucunda futura.* Hamburgi 1595.

XII. ACTA THADDAEI.

Magnus iam apud antiquos rumor erat de epistolis mutuis Christi et Abgari Edessenorum regis. Ipsorum manibus scriptas in archivis Edessenis eas se reperisse narrat Eusebius hist. eccles. I, 15., atque e Syrorum lingua graece versas cum lectoribus communicat. Idem Eusebins l. l. testatur, post reditum Christi in coelos Thaddaeum a Thoma ex mandato Christi ad Abgarum regem missum esse: quemadmodum etiam in Pseudo-Abdiae historiis IX, 4. de S. Thoma legitur: *Thaddaeum unum ex septuaginta discipulis ad Abgarum regem Edessense civitatis transmisit, ut eum ab infirmitate curaret, iuxta verbum quod vi a domino scriptum erat.* Quam de epistola Christi traditionem post Eusebium auferunt eo quod praeter litteras etiam imaginem Christi ad Abgarum missam dixerunt. Quam alteram traditionem non ad eandem cum altera antiquitatem referri posse iam inde clarum est quod Eusebius nihil eiusmodi habet. Constantini vero Porphyrogennetae celebris est oratio historica de eadem imagine Christi eoque Constantinopolin translata⁷⁹⁾. Neque inter alios plures aetatis mediae de eadem imagine testes, de quibus consulendus est Fabric. Cod. apocr. III. pag. 514 sq., deest Nicephorus: qui quidem quum ipsam rem similiter atque in nostris actis est gestam esse referat, in primis differt eo quod demum post acceptam Christi epistolam missum esse a rege pictorem Christi pingendi causa dicit. Locus eius hist. eccles. II, 7. sic habet: *ἐπεὶ δὲ ὁ Αὐγαρος γράφων ἤμιστα εἶχε πελθεῖν, ἀπέγνω γὰρ τὴν Ἰησοῦ παρουσίαν τῇ ἀντεπιστολῇ, λοιπὸν ἐν ἀμηχάνῳ καθεστώς, τῷ πρὸς Χριστὸν δ' ὁμῶς βεβλημένος πόθῳ, γράφειν εὖ εἰδῶτα ἄνδρα διέπαιπε καὶ τὸν τοῦ προσώπου τύπον ἀκριβῶς γράφειν ἐπέταττε καὶ αὐτῷ ἐκεῖνο τὸ εἶδος ἀντὶ τοῦ ποθομένου κομίζειν. καὶ ὁ μὲν ἦκε, καὶ στὰς ἐπὶ μετεώρου γράφειν ὡς εἰκὸς ἐπεχειρεῖ· ἐπεὶ δ' οὐκ ἐφικνεῖτο τοῦ ἔργου, ἐμποδῶν καθισταμένης ἐκεῖνη τῆς ἐκεῖθεν ἀστραπτουσίας τῷ προσώπῳ θείας αἰγλης καὶ χάριτος, τὸ δρώμενον γινούς ὁ σωτὴρ ὕφασμα ἐκ λίνου πεποιημένον*

⁷⁹⁾ De hac imperatoris oratione praeter alios plura disseruit Lambecius in commentariis de bibl. Caes. lib. VIII. pag. 410 sqq. (ed. Kollar.)

αίττει· νηφάμενος δὲ καὶ τὴν ἰδίαν ὄψιν τῇ ὁδῶν ἀπομορξάμενος τῷ Αὐγάρῳ ἀπέστειλε. Atque haec quidem et ipsa ex archivis Edessensis desumpta esse, Nicephorus cum gravitate asserit verbis his: ταῦτα δ' ἐκ τῶν ἀνὰ τὴν Ἔδεσσαν -- γραμματοφυλακείων ἐλήφθη· δημοσίως γὰρ ἦσαν χάρταις ἐμπεριλημμένα. τὰ γὰρ κατὰ τὸν Αὐγάρου πραχθέντα βιβλία καὶ ταῦτα δὴ περιεῖχον, ἐκ τῆς Σύρων μεταληφθέντα γλώσσης. ἃ καὶ προσηκόντως ἐνταυῦτά μοι τίθενται. Sed de his accuratius videre nec nostrum. nec huius loci est. Haec enim vero acta Thaddaei a nobis nunc primum edita propterea luce digna videbantur quoniam nihil fere continent quin ad apocryphas easque antiquas de apostolis traditiones pertineat; quid quod, quamvis tota libelli ratio multo recentior sit, nonnihil ab ipso Eusebio ita differt ut ex antiquissimo aliquo fonte haustum videri possit. Comparationis causa utramque epistolam apponam, quemadmodum apud Eusebium in editione Gulielmi Reading legitur⁸⁰).

Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς γραφείσης ὑπὸ Ἀβγάρου τοπάρχου τῷ Ἰησοῦ καὶ πεμφθείσης αὐτῷ δι' Ἀνανία ταχυδρόμου εἰς Ἱερουσόλυμα. Ἄβγαρος τοπάρχης Ἐδέσσης Ἰησοῦ σωτήρι ἀγαθῷ ἀναφανέντι ἐν τόπῳ Ἱεροσολύμων χαίρειν. Ἦκουσαί μοι τὰ περὶ σοῦ καὶ τῶν σῶν ἰαμάτων, ὡς ἄνευ φαρμάκων καὶ βοτανῶν ὑπὸ σοῦ γινομένων. ὡς γὰρ λόγος, τυφλοὺς ἀναβλέπειν ποιεῖς, χλωλοὺς περιπατεῖν, καὶ λεπρούς καθαρῖζεις, καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα καὶ δαίμονας ἐκβάλλεις, καὶ τοὺς ἐν μακρονοσίᾳ βασανιζομένους θεραπεύεις, καὶ νεκροὺς ἐγείρεις. καὶ ταῦτα πάντα ἀκούσας περὶ σοῦ κατὰ νοῦν ἐθέμην τὸ ἕτερον τῶν δύο, ἧ ὅτι σὺ εἶ ὁ θεὸς καὶ καταβάς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ποιεῖς ταῦτα, ἧ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ ποιῶν ταῦτα. διὰ τοῦτο τοίνυν γράψας ἐδεήθην σου σκυλλῆναι πρὸς μὲ καὶ τὸ πάθος ὃ ἔχω θεραπεῦσαι. καὶ γὰρ ἤκουσα ὅτι καὶ Ἰουδαῖοι καταγογγύζουσί σου καὶ βούλονται κακῶσαι σε. πόλις δὲ μικροτάτη μοί ἐστι καὶ σεμνή, ἧτις ἐξαρκεῖ ἀμφοτέροις.

Τὰ ἀντιγραφέντα ὑπὸ Ἰησοῦ διὰ Ἀνανία ταχυδρόμου τοπάρχῃ Ἀβγάρῳ. Ἄβγαρε, μακάριος εἶ πιστεύσας ἐν ἐμοὶ μὴ

⁸⁰) Ipsi ex permultis antiquis codd. graecis has Christi et Abgarī epistolas in usum futurae editionis descripsimus.

ἑωρακώς με γέγραπται γὰρ περὶ ἐμοῦ, τοὺς ἑωρακότες με μὴ πιστεύειν μοι, ἵνα οἱ μὴ ἑωρακότες, αὐτοὶ πιστεύσωσι καὶ ζήσονται. περὶ δὲ σὺ ἔγραψάς μοι ἔλθειν πρὸς σέ, δέον ἐστὶ πάντα δι' αὐτὴν ἀποστάλην ἐνταῦθα πληρῶσαι με, καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι, οὕτως ἀναληφθῆναι πρὸς ἀποστειλαντά με. καὶ ἐπειδὴν ἀναληφθῶ, ἀποστελῶ σοὶ τινα τῶν μαθητῶν μου, ἵνα ἰάσηται σου τὸ πάθος καὶ ζῶῃν σοὶ καὶ τοῖς σὺν σοὶ παράσχηται.

In eadem his Thaddaei actis inprimis secuti sumus codicem Parisiensem in biblioth. Reg. nunc Nation. num. 548. signatum, undecimi ut videtur saeculi. Quo codice recensio actorum antiquior continetur quam codice Vindobonensi⁸¹⁾ de quo Lambec. et Kollar. commentar. lib. VIII. pag. 428 sqq. exponunt. Adhibuimus vero hunc alterum codicem, praeter locos duo a Lambecio exscriptos⁸²⁾; inde a verbis sect. 6. καὶ ἀποκριθέντες οἱ ἀρχιερεῖς εἶπον Τὸ αἴμα.

XIII. ACTA IOHANNIS.

Actis Iohannis non minor celebritas est quam apocryphis apostolorum actibus aliis ullis. Testes gravissimi sunt inter Graecos Eusebius, Epiphanius, Photius⁸³⁾; inter Latinos Augustinus, Philastrius, Innocentius I., Turribius Asturicensis⁸⁴⁾. Quorum quum alii, ut Eusebius Epiphanius Augustinus,

⁸¹⁾ Differt Vindobonensis a Parisiensi etiam eo quod Thaddaeum non unum ex duodecim apostolis, sed unum de septuaginta discipulis facit. Eadem differentia iam inter Eusebium et Hieronymum est, cf. Euseb. hist. eccl. ed. Reading pag. 38. in notis 5 et 6., itemque inter plures qui de Thaddaeo scripserunt.

⁸²⁾ Ibi in titulo esse dicitur Πράξεις, sed is qui meo rogatu codicem nuper contulit Πράξεις legi rescripsit. Refert Lambecius initium usque verba τὸ κήρυγμα αὐτοῦ, item inde a verbis ὁ δὲ κύριος ὡς ἄτε usque δεξάμενος περιχαρῶς τὸν Ἀνανίαν.

⁸³⁾ Locos ipsos habes supra: Euseb. hist. eccles. III, 25. pag. VII., Epiphanius. haeres. XLVII, 1. pag. VIII., Phot. bibl. cod. 114. pag. VIII.

⁸⁴⁾ Cf. Augustin. contra advers. legis et prophet. I, 20. Sane de apocryphis iste posuit testimonia quae sub nominibus apostolorum Andreae Iohannisque conscripta sunt. Item Philastr. haeres. 88. -- unde et habent Manichaei et alii tales Andreae beati et Iohannis actus evangelistas beati et Petri similiter apostoli --. Item Innocentius in epistola ad Exsuperium cap. 7. Cetera autem quae vel sub nomine Matthiae sive Iacobi minoris vel sub nomine Petri et Iohannis, quae a quodam Leucio scripta sunt -- non solum repudianda verum etiam noveris damnanda.

actus Iohannis sine auctoris nomine laudant, tum alii, ut Photius Innocentius Turribias, Leucium auctorem commemorant. A Gefasio quidem non damnantur nisi quod cum aliis comprehendantur paragrafo decima octava, qua sic legitur: *Libri omnes quos fecit Leucius discipulus diaboli apocryphi.* Recensentur vero etiam inter apocryphos libros cum Petri et Thomae actis in stichometria Nicephori et in veteri scripturae sacra Synopsi. Quemadmodum autem Leucianam originem, ita etiam usum haereticum testati sunt veteres, et diserte quidem Gnostici et Manichaei actus Iohannis ad ipsorum disciplinam adhibuisse ab Epiphanio, Augustino aliisque perhibentur.

Praeterea una potissimum res ab Augustino et saeculo fere post ab Ephraimo patriarcha Theopolitano ex ipsis Iohannis actis affertur. Augustini locus legitur tractatu 124. in Iohannem, unde pauca tantum huc afferam: *Quem (i. e. Iohannem) tradunt etiam, quod in quibusdam scripturis quamvis apocryphis reperitur, quando sibi fieri iussit sepulcrum, incolumem fuisse praesentem, eoque effosso et diligentissime praeparato ibi se tanquam in lectulo collocasse, statimque eum esse defunctum. Ut autem isti putant qui haec verba domini sic intelligunt, non defunctum sed defuncto similem cubuisse, et cum mortuus putaretur sepultum fuisse dormientem, et donec Christus veniat sic manere, suamque vitam scaturigine pulveris indicare: qui pulvis creditur ut ab imo ad superficiem tumuli ascendat flatu quiescentis impalli. -- Sed cui placet, asserat apostolum Iohannem vivere atque in illo sepulcro eius quod est apud Ephesum dormire cum potius quam mortuum iacere contendat. Assumat in argumentum quod illic terra sensim scateret et quasi ebullire perhibetur, atque hoc eius anhelitu fieri. --* Istis similia ex Ephraimo Theopolitano Photius in bibl. cod. 229. affert haec: -- ταύτη τῇ δόξει συναΐδουσι καὶ αἱ πράξεις τοῦ ἡγαπημένου Ἰωάννου καὶ ὁ βίος, ἃ οὐκ ὀλίγοι προφέρουσι· κατατεθεὶς γάρ, φασί, κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐκεῖνου προτροπὴν ἐν τῷ τόπῳ, ζητηθεὶς αἰφνίδιον οὐχ εὗρισκετο, ἀλλὰ μόνον τὸ ἀγίασμα βρῦον ἐξ αὐτοῦ τοῦ τόπου ἐν ᾧ πρὸς βραχεῖαν ῥοπήν

Locum Turribii in epist. ad Idacium et Ceponium episcopos vidē supra pag. XLIII.

ἐπίθη. ἀφ' οὗ πάντες ὡς ἀγιάσμευ πατήρ τὸ ἄγιστον ἐκείνο μύρον ἀρνόμεθα.

Haec quantopere conveniant cum actibus iis quos edidimus, facile intelligitur. Cf. sect. 20. et 22.

Locum quem ἐκ τῶν ψευδεπιγράφων περιόδων τῶν ἁγίων ἀποστόλων in synodo Nicaena II. attulerunt variisque disputationibus pertractarunt⁸⁵), cum actis nostris iam comparavit Thilo in Prolegg. ad Act. Thom. pag. LXXV⁸⁶). Inprimis huc spectant verba haec: αὐτὸν δὲ τὸν κύριον ἐπάνω τοῦ σταυροῦ ἑώραν σχῆμα μὴ ἔχοντα ἀλλὰ τινα φωνὴν μόνον -- λέγουσαν πρὸς μέ' Ιωάννη, ἕνα δεῖ παρ' ἐμοῦ ταῦτα ἀκούσαι· ἐνὸς γὰρ χρήζω τοῦ μέλλοντος ἀκούειν. ὁ σταυρὸς ὁ τοῦ φωτὸς ποτὲ μὲν λόγος καλεῖται ὑπ' ἐμοῦ δι' ὑμᾶς, ποτὲ δὲ ναῦς, ποτὲ δὲ Χριστὸς, ποτὲ δὲ θύρα, ποτὲ ὁδός, ποτὲ ἄρτος, ποτὲ σπόρος, ποτὲ ἀνάστασις, ποτὲ Ἰησοῦς, ποτὲ πατήρ, ποτὲ πνεῦμα, ποτὲ ζωὴ, ποτὲ ἀλήθεια, ποτὲ πίστις, ποτὲ χάρις. Cf. Mansi l. I. p. 172. Haec conferenda sunt cum verbis Iohannis panem consecrantis sect. 18. δοξάζομεν σου τὸ ὑπὸ τοῦ πατρὸς λεχθέν ὄνομα -- δοξάζομεν τὴν δευθεῖσαν διὰ σοῦ ἡμῖν ἀνάστασιν· δοξάζομεν σου τὸν σπόρον, τὸν λόγον, τὴν χάριν, τὸν ἀληθεῖν μαργαρίτην, τὸν θησαυρόν, τὸ ἄροτρον; τὴν σαγήνην, τὸ μέγεθος, τὸ διάδημα, τὸν δι' ἡμᾶς λεχθέντα υἱὸν ἀνθρώπου, τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἀνάπαισιν, τὴν γνῶσιν, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν εἰς σέ καταφυγήν.

Inprimis vero cum graecis Iohannis actibus nostris arcto cohaeret vinculo Pseudo-Melitonis (Melliti) liber *de passione S. Iohannis evangelistae*, ex Florentinii editione a Fabricio repetitus Cod. apocr. III. pag. 604 sqq. Cuius libelli auctor id ipsum professus est, actus Iohannis a Leucio conscriptos sua scribentem ante oculos se habuisse; cf. l. I. p. 604. *Volo sollicitam esse fraternitatem vestram de Leucio quodam qui scripsit apostolorum acta, Iohannis evangelistae*

⁸⁵) Cf. Sac. Conciliorum collect. ed. Mansi tom. XIII. pag. 167 sqq. Actio synodi est quinta.

⁸⁶) Quam ibidem tum programme paschali Halensi anni 1847., cui inscriptum est: *Colliguntur et commentariis illustrantur fragmenta actuum S. Iohannis a Leucio Charino conscriptorum. Particula prima.* a viro S. Ven. plura egregie exposita sunt quae ad hanc rem pertinent.

etc., item p. 606. *His agnitis ad B. Iohannis evangelistae actus flectamus articulum.* In quibus latinis actibus quum multa leguntur quae in graecis non habentur vel satis differunt, tum magnam similitudinem ea habent quae ad extremas apostoli res spectant. Exempli causa ad orationem Iohannis die dominica ad fratres habitam sect. 15. cf. haec apud Pseudo-Melitonem pag. 621 sq. *Fratres et conservi mei et cohaeredes et participes regni Dei, cognoscite dominum Iesum Christum, quantas virtutes, quanta prodigia, signa quoque et charismata, similiter doctrinam, per me vobis praestiterit. Perseverate in eius mandatis: me enim dominus iam de hoc mundo vocare dignatur.*

Perpauca sunt quae in Pseudo-Abdiae libro de Iohanne, qui est historiarum apostolicarum quintus, cum actis nostris componi queant; rursus vero ea quae de sepultura narrantur similem cum iis rationem habent; cf. cap. XXIII.

Editio nostra horum actuum princeps ⁸⁷⁾ ex duobus facta est codicibus. Alter est Parisiensis undecimi saeculi, in bibl. Reg. nunc Nation. signatus num. 520., in quo loco septimo pag. 49 sqq. acta Iohannis leguntur ⁸⁸⁾. Alter est Vindobonensis, quem Lambeckius commentar. libro VIII. pag. 796. (ed. Kollar.) „chartaceum, antiquum et bonae notae“ dicit. Leguntur acta in hoc codice (lib. VIII. num. XXXVI. nunc historic. graec. num. 126.) loco 4. a fol. 18—23. Lacuna duorum fere foliorum a sect. 10. usque sect. 16. in apparatu a nobis accurate indicata est. Contulit Vindobonensem codicem cum aliis similibus in meum usum vir doctissimus Schenkl, Phil. Dr.

⁸⁷⁾ Obiter h. l. noto ad editionem actuum Iohannis Prochoro diacono adscriptorum propediem parandam uberrima me subsidiarum copia instructam esse.

⁸⁸⁾ Non negligendum est additamentum huius codicis in titulo: Περὶ τῆς ἔξορας καὶ μεταστάσεως αὐτοῦ. Libellus enim noster non est nisi actuum antiquorum, quorum Nicephorus in stichometria versus 2600 numerat, exigua pars, vel ut rectius dicam fragmenta duo, quorum alterum sectione 15. incipit.

I N D E X.

	Pag.
A. PROLEGOMENA	VII—LXXVI.
Actus apostolorum apocryphos eadem cum evangelis apocryphis laude antiquitatis praestare. Eosdem etiam maiore evangelis apocryphis apud haereticos olim auctoritate valuisse	VII—VIII.
Quam utilitatem habeat studium circa actus apostolorum apocryphos	IX.
De nomine et notione actuum apostolicorum apocryphorum	IX—XI.
De libellis tredecim hoc volumine comprehensia. Septem nunc primum, sex secundum eduntur. Quae editionum ante me institutarum ratio sit. De consilio atque ratione huius collectionis	XI—XIII.
Laudantur nomina fautorum, de Beust, de Bose, E. Miller	XIV.
Explicatur de singulis tredecim actibus.	
 I. De actis Petri et Pauli	 XIV—XXI.
Iam adhibita sunt saeculo XV. ad probandam Pauli commorationem Messanensem; item saec. XVII. ad illustrandum Pauli Romam proficiscentis naufragium ad Melitam insulam. Adhibuit etiam Car. da Fresco et Cotelerius	XIV—XV.
De editione principe a Thilone duobus programmatibus instituta	XVI.
Nostrae editionis instrumenta critica graeca et latina.	
De celebri Petri ad Christum dicto Domine quo vadis?	XVI—XIX.
Pseudo-Marcelli, Pseudo-Lini, Pseudo-Abdiae de Petro libelli. De antiquissimo codice actuum Petri et Pauli in Patmo insula nuper reperto . . .	XIX—XXI.

	Pag.
II. De actis Pauli et Theclae	XXI — XXVI.
Tertulliani testimonium de huius libelli origine.	
An nostri actus pro iisdem habendi sint quos Tertullianus legit. Testimonia Basilii Seleucensis, Cypriani Antiocheni, Ambrosii, Fausti, Zenonis; item Methodii, Gregorii Nysseni, Gregorii Nazianzeni, Epiphaniï, Chrysostomi	XXI — XXIV.
De imperfecta editione Grabii	XXV.
Nostra editionis subsidia	XXVI.
III. De actis Barnabae Iohanni Marco adscriptis	XXVI — XXXI.
Codex noster Parisiensis. Codex Papebrochii Vaticanus. Papebrochii ad haec acta notæ. Papebrochii de horum actorum auctoritate iudicium	XXVI — XXIX.
Testimonia de rebus a Barnaba gestis	XXIX — XXXI.
IV. De actis Philippi	XXXI — XXXVIII.
Locus Anastasii Sinaitæ ex actis Philippi sumtus	XXXI — XXXII.
An haec acta Hagiographis innotuerint	XXXII — XXXIII.
Quantopere ab his actis pendeant quum Latino- rum tum Graecorum traditiones de Philippo Eusebii et Nicephori Callistii de Philippo testimonia	XXXIII — XXXV.
Documenta huius editionis principis critica, item alia nondum adhibita	XXXV — XXXVII.
V. De actis Philippi in Hellade	XXXVIII — XL.
Hagiographorum dissertationes de his similibus- que Philippi actis	XXXIX — XL.
VI. De actis Andreae	XL — XLVII.
Eorum testes iam sunt Eusebius et Epiphanius, Philastrius et Augustinus. Quae ratio inter- cedere videatur inter nostra acta et Leuciana. Woogius defensor laudis paene apostolicae his actis sive epistolae encyclicae de Andreae mar- tyrio tributæ: Baronii aliorumque de iisdem iudicia. Loci ex Leucii libro apud Evodium Uzalensem et in libro de vera et falsa poe- nitentia allati	XL — XLIV.

INDEX.

LXXIX

Eberius et Beatus ipſis noſtris actibus niſi, item	Pag.
Epiphanius monachus	XLV — XLVI.
De Woogii editione et noſtra	XLVI — XLVII.
VII. De actis Andreae et Matthiae	XLVII — LIX.
Ea ex Leucii actis fluxiſſe. Ex iisdem hauiſſe	
Pſeudo-Abdiam	XLVII — XLIX.
Loci Epiphaniae monachi ex vita Andreae. De Si-	
nope urbe anthropophagorum	XLIX — LI.
Argumentum carminis angloſaxonici de Andrea ex	
editione Grimmi. De confuſione nominum Mat-	
thaei et Matthiae	LJ — LVI.
De Thilonis editione et noſtra	LVI — LIX.
VIII. De actis et martyrio Matthaei	LX — LXIII.
Ea partem efficere actuum eorum qui praecedunt.	
De actis Petri et Andreae. Affertur locus ex	
Nicephori hiſt. eccles. totus ad haec acta com-	
poſitus	LX — LXIII.
De editionis huius principis ſubidiis	LXIII.
IX. De actis Thomae	LXIII — LXVIII.
Praeter alios Turribius teſtatur Manichaeos et Pri-	
ſcillianiſtas iis neceſſe. Locus Auguſtini ex	
hiſ actis deſumptus. Quae ſit ratio inter acta	
Thomae et Pſeudo-Abdiae libram	LXIV — LXVI.
De Thilonis editione et noſtra	LXVI — LXVIII.
X. De Consummatione Thomae	LXVIII — LXIX.
Hunc libellum atque eum qui praecedit ex eodem	
fonte manare. Nunc primum editur	LXVIII — LXIX.
XI. De martyrio Bartholomaei	LXIX — LXX.
De magna huius martyrii et Pſeudo-Abdiae libri	
de Bartholomaeo ſimilitudine. De Cratone ex	
Praetorii fragmentis citato. De codice unde nunc	
primum editum eſt	LXIX — LXX.
XII. De actis Thaddaei	LXXI — LXXIII.
De epistoſis mutuis Chriſti et Abgari. Item de	
Thaddaeo ad Abgarum legato. Item de imagine	

Christi ad Abgarum missa. Nicephori et Eusebii de his rebus loci. Haec acta nunc primum eduntur	Pag. LXXI — LXXIII.
XIII. De actis Iohannis	LXXIII — LXXVI.
De eorum celebritate. Loci Augustini et Ephraemi Theopolitani ex iisdem allati. Comparatur locus ex periodis apostolorum in synodo Nicœna II. praelectus. Item locus Pseudo-Melitonis	LXXIII — LXXVI.
De hac editione principe	LXXVI.
De editione futura actuum Iohannis Prochoro ad- scriptorum	LXXVI.
B. TEXTUS ACTUUM APOSTOLORUM	1 — 276.
I. Acta Petri et Pauli	1 — 39.
II. Acta Pauli et Theclae	40 — 63.
III. Acta Barnabae auctore Marco	64 — 74.
IV. Acta Philippi (editio princeps)	75 — 94.
V. Acta Philippi in Hellade (editio princeps)	95 — 104.
VI. Acta Andreae	105 — 131.
VII. Acta Andreae et Matthiae	132 — 166.
VIII. Acta et martyrîum Matthaei (editio princeps)	167 — 189.
IX. Acta Thomae	190 — 234.
X. Consummatio Thomae (editio princeps)	235 — 242.
XI. Acta Bartholomaei (editio princeps)	243 — 260.
XII. Acta Thaddaei (editio princeps)	261 — 265.
XIII. Acta Iohannis (editio princeps)	266 — 276.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ.

Ἐγένετο μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τὸν Παῦλον ἀπὸ Γαυδομελέτης τῆς νήσου ἔλθειν αὐτὸν ἐπὶ Ἰταλίαν· καὶ ἀκουστὸν ἐγένετο τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς οὖσιν ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ τῶν πόλεων Ῥώμῃ ὅτι ὁ Παῦλος ἠτήσατο πρὸς Καίσαρα ἔλθειν. ² Λύπη οὖν μεγάλη περιπεσόντες καὶ ἀθυμῖα πολλῇ εἶπαν πρὸς ἑαυτούς Οὐκ ἀρκεῖ ὅτι πάντας τοὺς ἀδελφούς καὶ τοὺς γονεῖς ἡμῶν ἐθλιψεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Παλαιστίνῃ μόνος· καὶ οὐκ ἤρκισθη ἐν τούτοις, ἀλλ' ἰδοὺ καὶ ἐνταῦθα ἔρχεται, δι' ἐπιθέσεως αἰτησάμενος Καίσαρα τοῦ ἀπολέσαι ἡμᾶς.

³ Συνέβριον οὖν ποιήσαντες κατὰ τοῦ Παύλου καὶ πολλὰ τρακατῶσαντες, ἔδοξεν αὐτοῖς προσελθεῖν Νέρων τῷ βασιλεῖ ὥστε

* Ita inscriptio legitur in codice F; item in AB, sed A addit ἦτοι μαρτύριον μαρτυρησάντων ἐν Ῥώμῃ, B καὶ πῶς ἐν Ῥώμῃ ἐμαρτύρησαν ἐπὶ Νέρωνος. Item in E, sed habet μαρτύριον pro πράξεις. C Πράξεις καὶ μαρτύριον τῶν ἀγίων ἀποστόλων καὶ κορυφαίων Πέτρου καὶ Παύλου. D Μαρτύριον τῶν ἀγίων καὶ κορυφαίων ἀπ. Πέτρου κ. Παύλου. G Πράξεις καὶ θαύματα τῶν ἀγίων καὶ πανευφήμων ἀπ. Πέτρου κ. Παύλου, πῶς ἐν Ῥώμῃ ἐμαρτύρησαν ὑπὸ Νέρωνος. Praeterea vide ad sectionem 22.

1. τὸν (ABDF add ἄγιον, non C) Παῦλον (A add τὸν ἀπόστολον, non BCFD) | Γαυδομελέτης c ABF; Γαυδομελέτης C; Γαυδομελήτης D | C τοῦ εἰσελθεῖν εἰς Ἰταλ. | B om καὶ | C τῆς πόλεως Ῥώμης | BF om ὁ

2. B ἐν λύτῃ | πολλῇ: D μεγάλη (omisso μεγάλῃ antea), B om | BCF εἶπον | C om ἡμῶν | B ἐν τῇ Ἰουδ. ἔθλιψ. | καὶ (D add ἐν τῇ) Σαμ. καὶ ἐν (D Lasc om) πάσῃ (BCF Lasc om; D πάσῃ) τῇ (BF om) | καὶ οὐκ ἤρκ. ἐν τούτοις: BD Lasc (om etiam μόνος et ἀλλ' ἰδοὺ) om; C οὐ γὰρ εἰρκίσθη μόνος (antea om) ἐν πᾶσιν τούτοις | B ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα | C μετὰ ἐπιθέσεως τοῦ ἐτεῖσαι Καίσ. καὶ ἀπολ. ἡμᾶς

3. Συνέβρ. οὖν ποιήσ. (D Lasc add Ἰουδαῖοι, AF πάντες οἱ Ἰουδαῖοι, nil B) κ. τ. Π. καὶ (D om) π. τρακτ. (D πολλ' ἀτάκῆτες; B πολλὰ τρώετα; F π. παραχθῆσαντες): C Πολλὰ οὖν τρακατῶσάντες οἱ Ἰουδαῖοι ἐποίησαν συνέβριον· ἐν δὲ τὸ συνεδριάσαι ἅπαντας | αὐτοῖς: BC αὐτούς | βασιλεῖ: sic BCF; AD add τῷ βασι-
Acta apost. apocr. ed. Tischendorf.

μη παραχωρησαι ελθειν τον Παυλον εν Ρωμη. ποιησαντες ουν εν ευτρεπει ουκ ολιγα δωρα και βαστασασαντες μεθ' εαυτων, μετα δεησεως προσηλθον αυτω λεγοντες Δεόμεθά σου, αγαθέ βασιλεῦ, ἀπόστειλον κελύσεις εις πάσας τὰς ἐπαρχίας τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας περιεχούσας μη πλησιάσαι Παῦλον ἐν τούτοις τοῖς μέρ-
σιν· διότι οὗτος ὁ Παῦλος θλίψας τὸ πατρῶον ἡμῶν ἅπαν ἔθνος ἤτήσατο ελθεῖν ἐνταῦθα τοῦ και ἡμᾶς ἀπολέσαι. και ἀρκει ἡμῖν, εὐσεβεσάτε βασιλεῦ, τὴν θλίψιν ἣν ἔχομεν παρὰ Πέτρου.

⁴ Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Νέρων ἀπεκρίθη αὐτοῖς Γίνεται κατὰ τὸ θέλημα ὑμῶν, και γράφομεν πρὸς πάσας τὰς ἐπαρχίας ἡμῶν ἵνα παντελῶς μη ὀρμίσει ἐν τοῖς μέρσιν Ἰταλίας. ὑπέβαλον δὲ και Σίμωνι τῷ μάγῳ παρακαλέσαντες αὐτὸν ἵνα, ὡς εἴρηται, ἐν τοῖς μέρσιν Ἰταλίας μη ἐπιβῆ.

⁵ Τούτων δὲ οὕτως πραττόντων, τινὲς ἐκ τῶν μετανοη-
σάντων ἐξ ἐθνῶν και βαπτισθέντων τῇ ἐπαγγελίᾳ τοῦ Πέτρου ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Παῦλον πρέσβεις μετ' ἐπιστολῆς περιεχού-
σης οὕτως Παῦλε δοῦλε γνήσει τοῦ δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ και ἀδελφέ Πέτρου τοῦ πρώτου τῶν ἀποστόλων, ἠκούσα-
μεν ἐκ τῶν διδασκάλων τῶν Ἰουδαίων τῶν ὄντων ἐν ταύτῃ τῇ
μεγίστῃ τῶν πόλεων Ρωμῇ ὅτι ἤτήσαντο Καίσαρα τοῦ ἀποστει-

λεύσῃ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις | ελθεῖν (D praem αὐτόν) τ. Παῦλον: sic BCDF; A τὸν Π. ελθ. | ποιήσ. οὖν ἐν ευτρεπει (sic C; A ἐν ευτρεπει, D ἐν ευτροκη; F ευτροπη) ουκ ολ. δ. και: haec omnia om B, sed pergit βαστασ. οὖν μ. εαυτ. ουκ ολιγα δωρα, μετα | αυτω λεγοντες: C λεγ. τω βασιλει | αποστειλον: sic BD; ACF αποστειλαι (F pergit κελυσαι) | C και. ἐπὶ πάσης τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας | περιεχούσας usque θλίψας: sic A; B nil nisi ὅτι Παῦλος τις θλίψας, item DF και κελυσαι ὅτι Π. τις θλίψας; C Παῦλον τινα μη εισελθεῖν ἐνθάδε. ἐκλειουσιν δὲ ὁ βασιλεὺς και εἶπαν ὅτι Παῦλος τις ὅς θλίψεν | τὸ (A praem πάν) πατρ. ἡμ. ἅπαν (sic CF; om ABD) εἶν. (B εἶος) | B ἤτησ. και ἐνταῦθ. ελθ. τοῦ και | και (B om) ἀρκει: C ἀρκ. γάρ | D βασ. εὐσεβ. | BCF ἡ θλίψις | B περι Πέτρου

4. γίνετα: sic AF; B γένητε, C γενήτω, D γενέσθω | γράφομεν: sic AF; B γράψομεν, C γράφωμεν, D γράφω (om πρὸς sequens) | ὀρμίσει: sic C (μη ὀρμίσει post Ἰταλ. ponit) F (ὀρμίσῃ); B ὀρμήσει; AD ὀρμήσι | C ὑπέβαλλον (D ὑπέβαλε) δ. κ. Σίμωνι τὸν μάγον | BF παρακαλοῦντες | εἴρηται: AD add παντελῶς, non BCF | ἐν τ. μέρσιν: D ἐγγύς

5. B πραττομένων | ἐκ: ita CF, om ABD | ἐξ: ita AD; C ἐκ τῶν, BF om | τὸν Παῦλον: B αὐτόν | C μετὰ | C om Παῦλε | D Παῦλε γνήσει φιλε | τ. δεσπ. ἡμῶν (C om) Ἰησ. Χρ. (C add τοῦ θεοῦ ἡμῶν): F τοῦ θεοῦ τοῦ (supple δεσπότου?) ἡμῶν Ἰησ. Χρ. | ταύτῃ τῇ: D αὐτῇ τῇ, C τῇ | τῶν πό-

λαι ἐν κάσαις ταῖς ἐπαρχίαις αὐτοῦ, ἵνα ὅπου δ' ἂν εὐρεθῆς ἀποκτανθῆς. ἡμεῖς δὲ ἐπιστεύσαμεν καὶ πιστεύομεν ὅτι ὡσπερ οὐκ ἀποχωρῶζει ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους οὓς ἐποίησεν, οὕτως οὐκ ἔχει μερίσαι ὑμᾶς ἀπ' ἀλλήλων, τοῦτ' ἔστιν οὔτε Πέτρον παρὰ Παύλου οὔτε δὲ Παῦλον παρὰ Πέτρου· ἀλλὰ κυρίως πιστεύομεν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἰς ὃν ἐβαπτίσθημεν, ὅτι ἄξιοι ἐγενόμεθα καὶ τῆς ὑμετέρας διδασκαλίας.

⁶ Δεξάμενος δὲ ὁ Παῦλος τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς ἀπεισταμένους μετὰ τῆς ἐπιστολῆς, μηνὶ Μαίῳ εἰκάδι, πρόθυμος ἐγένετο καὶ εὐχαρίστησεν τῷ κυρίῳ καὶ δεσπότη Ἰησοῦ Χριστῷ. ἀποπλεύσας δὲ ἀπὸ Γαυδομελέτης οὐκ ἔτι ἦλθεν διὰ Ἀφρικῆς ἐπὶ τὰ μέρη Ἰταλίας, ἀλλ' ἐπὶ Συκελίαν ἀνέδραμεν, ἕως οὗ ἦλθεν ἐν Συρακούσῃ τῇ πόλει μετὰ τῶν δύο ἀνδρῶν τῶν πεμφθέντων ἀπὸ Ῥώμης πρὸς αὐτόν. ⁷ Κάκειθεν ἀποπλεύσας παρεγένετο εἰς τὸ Ῥήγιον τῆς Καλαβρίας, καὶ ἀπὸ τοῦ Ῥηγίου ἐπάρασεν ἐν Μεσίῃ, καὶ ὀρδινεῦει ἐκεῖ ἐπίσκοπον Βάρχυλον ὀνόματι. ἐξελθόντος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ Μεσίνης ἀπέπλευσεν ἕως Διδύμου, καὶ ἐμεινεν ἐκεῖ νύκτα μίαν· κάκειθεν ἀποπλεύσας ἦλθεν εἰς Ποντιόλην τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ.

λεων: C πόλει | C εὐροῦσι σε τοῦ ἀποκτενοῦσι σε. καὶ ἡμεῖς ἐπιστ. | B ἀπεχώρησεν, D ἀπομερῶζει (Lasc *quiescit modum deus hospitaria magna duo fecit non amicitia*) | B οὐδὲ ὑμᾶς ἔχει μερίσαι, C (corrupto) οὐ χωρεῖσαι ἔχεν ἡμᾶς | οὔτε (D οὐ) Πέ. (C Πέτρος, B Παῦλον) π. Παύλου (B Πέτρου) οὔτε δὲ (sic A; om BCDF) Παῦλον (C Παῦλος, B Πέτρον) π. Πέ. (B Παύλου) | ἐγενόμεθα: sic B; γενόμεθα D, γενώμεθα C, γενοίμεθα A, γινόμεθα F; BC om καὶ sequens.

6. Δεξάμενος: ita BCDF; διαδεξάμενος A | D ἀπεισταμένους, F ἀποσταλόντας | εἰκάδι: C εἰς τὰς ἡμέσῃ (corrige εἰκοσι), B om μηνὶ Μα. εἰκ. (vertit etiam Lasc) | B ἡὐχαρίστησε | κυρίῳ καὶ δεσπότη: sic BF; A δεῶ καὶ δεσπ. ἡμῶν; C (item Lasc) κυρίῳ ἡμῶν | C ὑποπλεύσας | C Γαυδομελέτης, D Γαυδομελήτης | διὰ: BF δι', C εἰς et Ἀφρικὴν | C εἰς τὰ μέρη | ἐπὶ Συκ. ἀνέδρ. ἕως: sic BDF; C Ἰδραμεν ἐπὶ Συκ. ἕως, A ἐπὶ Συκελίαν· Ἰδραμεν οὖν ἕως | BC ἐν (F add τῇ) Συρακούσαι | A αὐτῷ ἀπὸ Ῥώμ. πρ. αὐτ.

7. εἰς τὸ (Com) Ῥήγιον (A Ῥίγιον, B Ῥήγιον, C Ῥύγιον, D Ῥίγιον) τῆς (CD om, B εἰς) Καλ. (ACD Καλαυρίας, B Καλαβρίας) | AD Ῥηγίου, C Ῥυγίου | ἐν Μεσίῃ: sic AB; εἰς Μεσίῃν CD; εἰς Μεσοσίην F | ὀρδινεῦει: sic A; B ὀρθίνουσεν, C ὀρδίνουσεν, F ὠρδίνουσεν, D χειροτονεῖ | κ. ὀρδ. ἐκεῖ ἐπίσκ.: C κάκει ὀρδ. ἐπ., D καὶ χειρ. ἐπ. ἐκεῖ | A Βάρχυλον, Lasc *Barchyrium* | F ἀπὸ Μεσοσίνης | A Διδύμων, Lasc *Tendūsse* | C νύκταν | F καὶ ἐκεῖθεν ἀπέστλ. | εἰς Ποντιόλην: sic AD; BF εἰς Ποντιόλης, C εἰς Ποντιόλης | τῇ δευτ. ἡμέρᾳ: C τῆς δευτέρας

⁸ Διόσκορος δὲ ὁ ναύκληρος ὁ ἀπενέγκας αὐτὸν ἐν Συρακούσῃ, συμπαθὴν τῷ Παύλῳ, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐρύσατο ἐκ θανάτου, ἔασας τὸ ὄδιον πλοῖον ἐν Συρακούσῃ ἠκολούθησε μετ' αὐτοῦ ἕως Ποντιόλης. ἐκ δὲ τῶν μαθητῶν τοῦ Πέτρου εὐρεθέντες ἐκεῖ καὶ προσδεξάμενοι τὸν Παῦλον παρακάλεσαν αὐτὸν μείναι πρὸς αὐτούς· καὶ ἔμεινεν ἑβδομάδα μίαν, κρυπτόμενος διὰ τὰς παραγγελίας τοῦ Καίσαρος. ⁹ Πάντες δὲ οἱ τοπάρχαι ἐφύλαττον τοῦ πιάσαι καὶ ἀποκτεῖναι αὐτόν. Διόσκορος δὲ ὁ ναύκληρος, καὶ αὐτὸς ἀναφαλανδὸς ὑπάρχων, στιχάριον ναυκληρικὸν φορέσας καὶ παρρησιασάμενος τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ εἰς τὴν πόλιν Ποντιόλης ἐξῆλθεν. νομίσαντες οὖν ὅτι ὁ Παῦλος ἐστίν, ἐκράτησαν καὶ ἀπεκεφάλισαν αὐτόν, καὶ παρέτεμψαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν Καίσαρα.

¹⁰ Προσκαλεσάμενος οὖν ὁ Καίσαρ τοὺς πρώτους τῶν Ἰουδαίων ἀνήγγειλεν αὐτοῖς λέγων Χάρητε χαρὰν μεγάλην, ὅτι Παῦλος ὁ ἐχθρὸς ὑμῶν τέθνηκεν. καὶ ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὴν κεφαλὴν ποιήσαντες οὖν εὐφροσύνην μεγάλην τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἥτις ἦν τεσσαρεσκαίδεκάτῃ τοῦ Ἰουνίου μηνός, ἕκαστος τῶν Ἰουδαίων ἐπληροφόρηθη.

¹¹ Ὁ δὲ Παῦλος ἐν Ποντιόλῃ ὧν καὶ ἀκούσας ὅτι Διόσκορος ἀπεκεφαλίσθη, λυπηθεὶς λύπη μεγάλη, ἀτενίσας εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ εἶπεν Κύριε παντοκράτωρ ἐπουράνιε, ὁ φανεῖς μοι ἐν παντὶ τόπῳ οὗ ἐπορεύθην διὰ τοῦ μονογενοῦς σου λόγου τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπιτίμησον τῇ πόλει ταύτῃ καὶ

8. C Ἦν γὰρ ὁ ναύκλ. ὁ ἀπενέγκας (B ἀπενέγκων) α. ε. Συρ. (B Συρακούσει) τῇ πόλει, Διόσκορος ὄνομα | ἐρύσατο: sic C; ἐρύσ. AB (ἀπὸ θανάτου) D | C τὸ πλοῖον (B σκάφος) αὐτοῦ ἐν Συρακούσαις ἠκολούθησεν | B Ποντιόλης | πρ. αὐτούς: sic A; παρ' αὐτοῖς B; μετ' αὐτοῖς C

9. B ἐφύλασσαν | ἀναφαλανδός: sic B (sed praem φαλακρός), item A ἀναφάλανδος, C ἀναφαλανδός; D ἀναφάλας | C om εἰς τ. πόλ. Ποντιόλης (B Ποντιόλης) | C ἦλθεν | B ὅτι Παῦλος | ἐστίν: A ἦν | πρὸς: C εἰς

10. οὖν: B δέ | πρώτους: C πρεσβυτέρους | B ἀνήγγ. αὐτούς | BC Χαίρετε | A ἐπέδειξεν (BCD ἐπέδ.) αὐτ. καὶ τὴν κεφ. αὐτοῦ | C τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τῇ τεσσ. | D Ἰουνίου | C om ἕκαστ. τ. Ἰουδ. ἐπληροφόρηθη, B pro his sic: μεγάλως εὐφράνθησαν· ἕκαστος γὰρ αὐτῶν ἐπληροφόρηθησεν περὶ τῆς τελειώσεως Παύλου

11. BC Ποντιόλη | BC ἐλυπηθῆ λύπη μεγάλην, καὶ ἀτενίσας | C εἰς τὸν οὐρανόν | παντοκράτωρ cum BCD; A παντοκράτωρ | λόγου cum ABD; C υἱοῦ | C τὴν πόλιν ταύτην | B καὶ ἐκβαλῶν | Lectio codicis C paulianam correcta sic

ἐκβαλε πάντας τοὺς πιστεύσαντας τῷ θεῷ καὶ ἀκολουθήσαντας τῷ λόγῳ αὐτοῦ. ¹² Εἶπεν οὖν αὐτοῖς Ἀκολουθεῖτέ μοι. καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ Ποντιόλης μετὰ τῶν πιστευσάντων τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ, ἦλθον εἰς τόπον καλούμενον Βαίτας, καὶ ἀναβλέψαντες τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν πάντες θεωροῦσι τὴν πόλιν ἐκείνην τὴν καλουμένην Ποντιόλην πεποντισμένην εἰς τὴν ὄχθαν τῆς θαλάσσης ὡσεὶ ὄργυϊαν μίαν· καὶ ἐκεῖ ἔστιν ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας εἰς μνημόσυνον ὑποκάτω τῆς θαλάσσης.

¹³ Ἐξελθόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ Βαίτας, ἐγένοντο εἰς Γαίτας, καὶ ἐκεῖ ἐδίδασκεν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἔμεινεν γὰρ ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὸν οἶκον Ἐράσμου, ὃν ἀπέστειλεν ὁ Πέτρος ἀπὸ Ῥώμης διδάξαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. ἐξελθὼν δὲ ἀπὸ Γαίτας ἦλθεν εἰς καστέλλιον λεγόμενον Ταρακίνας, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἡμέρας ἑπτὰ εἰς τὸν οἶκον Καισαρίου τοῦ διακόνου, ὃν ἐχειροτόνησεν Πέτρος· καὶ κειθὲν ἀποπλεύσας διὰ τοῦ ποταμοῦ ἦλθεν εἰς τόπον καλούμενον Τρίβους Ταβέρνης.

¹⁴ Οἱ δὲ σωθέντες ἐκ τῆς πόλεως Ποντιόλης τῆς ποντισθείσης ἀνήγγειλαν τῷ Καίσαρι εἰς Ῥώμην ὅτι Ποντιόλη ἐποντίσθη μετὰ παντὸς τοῦ ὄχλου αὐτῆς. καὶ ἐν λύπῃ μεγάλη γενόμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν πόλιν, προσκαλεσάμενος τοὺς πρώτους τῶν Ἰουδαίων εἶπεν αὐτοῖς Ἴδε διὰ τὴν ὑπακοὴν ὑμῶν ἐποίησα ἀποκεφαλισθῆναι τὸν Παῦλον, καὶ διὰ τοῦτο ἐποντίσθη ἡ πόλις.

¹⁵ Οἱ δὲ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων εἶπαν πρὸς τὸν Καίσαρα Εὐσε-

habet: ἅπαντας τ. πεπιστευκότας τὸν λόγον Παύλου (ita B) καὶ ἠκολούθησαν μετ' αὐτοῦ τῷ Χριστῷ.

12. B om οὖν, C sic: διότι εἶπεν | B Ποτιόλης | C τὸν λόγον τ. Ἐ. καὶ ἦλθον | καλούμενον c CD; A καλούμενος, B λεγόμενον | C θεωροῦσιν | B om τὴν καλ. Ποντιόλην (D Ποτιόλ.) | B καταπεποντισμένην | B om ὡσεὶ (C ὡς) ὄργυϊαν (hoc accentu A) μίαν· καὶ ἐκ. ἔστ. (C ἔστ. ἐκ.) ἕως usque τῆς θαλάσσης

13. B ἀπὸ Βαϊῶν | CD ἐγένετο | BD εἰς Γαίτα | C ἔμεινεν δὲ ἐκ. ἡμέρ. τρ. | C ἀπέστειλεν Πέτρος | BCD εἰς (C ἐν) καστέλλιον (-λήν C, -λεῖν D) | C Ταρακίνας | ἡμέρας ἑπτὰ: B post Πέτρος ponit | B ἐκεῖθεν δὲ | C ἀποπλεύσαντες (sed ἦλθεν) | C λεγόμενον | B Τριβουσταβέρνης et C Τριβουταβέρνης: utrumque uno tantum accentu; D om Τρίβους

14. BD Ποτιόλης et Ποτιόλη | B ἀνήγγ. τῷ Νέρωνι ἐν τῇ Ῥώμῃ (ἐν Ῥώμῃ C) | BC om παντὸς et μεγάλη | ὄχλου: BC λαοῦ | BD γενόμενος | C Ἰδοῦ | A ἐποντίσθη

15. B om πρῶτοι τ. Ἰουδ. | BC εἶπαν (-παν cum AD) πρ. τ. βασιλέα |

βέστατε βασιλεῦ, μὴ οὐκ εἶπαμέν σοι ὅτι πᾶσαν χώραν αὐτὸς ἐτάραξεν τῆς ἀνατολῆς καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν διέστρεψεν; προάγει οὖν, εὐσεβέστατε βασιλεῦ, ἵνα μία πόλις ἀπόληται καὶ μὴ τὸ βασιλείον σου· τοῦτο γὰρ εἶχεν παθεῖν ἡ Ῥώμη. καὶ παρεμυθήθη ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τοὺς λόγους αὐτῶν.

¹⁶ Ὁ δὲ Παῦλος παρέμεινεν εἰς Τρίβους Ταβέρνης ἡμέρας τέσσαρας. καὶ ἐξελθὼν ἐκείθεν ἦλθεν εἰς Ἀππίου Φόρον καλούμενον Βικουσαράπη, καὶ κοιμηθεὶς ἐκεῖ τὴν νύκτα ἐκείνην εἶδεν τινα καθήμενον εἰς καθέδραν χρυσῆν, καὶ παριστάμενον αὐτῷ πλῆθος μαύρων καὶ λεγόντων Ἐγὼ ἐποίησα σήμερον υἴὸν φονεῦσαι τὸν πατέρα αὐτοῦ· ἄλλος ἔλεγεν ὅτι καγὼ ἐποίησα πεσεῖν οἶκον καὶ φονεῦσαι γονεῖς μετὰ τέκνων. ἄλλοι μὲν ἄλλα ἐηγοῦντο αὐτῷ πονηρὰ πολλά· ἕτερος δὲ ἐλθὼν ἀνήγγειλεν αὐτῷ ὅτι ἐγὼ ὀρδίνευσα ἵνα ὁ ἐπίσκοπος Ἰουβενάλιος, ὃν ἐχειροτόνησεν Πέτρος, μετὰ τῆς ἡγουμένης Ἰουλιανῆς κοιμηθῆ. ¹⁷ Ἀκούσας δὲ ταῦτα πάντα κοιμώμενος εἰς αὐτὸν τὸν Ἀππίου Φόρον πλησίον Βικουσαράπης, εὐθέως καὶ παραχρῆμα ἀπέστειλεν ἐν Ῥώμῃ ἐκ τῶν ἀκολουθησάντων αὐτῷ ἀπὸ Ποντιόλης πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ἰουβενάλιον λέγων τοῦτο αὐτὸ ὅπερ ἀπῆει ποιῆσαι. ¹⁸ Καὶ δραμῶν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ Ἰουβενάλιος ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς τὰ ἔχνη τοῦ Πέτρου κλαίων καὶ ὀδυρόμενος καὶ λέγων ὅτι παραπεσεῖν ἀπῆειν,

C om μῆ | C εἶπομεν | BC ὅτι αὐτ. ἐτάρ. πᾶσαν (C add τὴν) χώραν | B om εὐσεβ. βασιλεῦ | ἀπόληται (sic AC): BD ἀπολείται | C ὄλον τὸ βασίλ. | D om ἡ | αὐτῶν: BC τούτους

16. C παρέμεινεν εἰς Τριβουταβέρνην (B Τριβουταβέρνης) | C εἰς τόπον καλούμενον Σαμπίου Φόρου Βικουσαράπη (B Βικουσαράπη [hoc accentu], D om) | C ἐκεῖσε | B νύκταν | BC ἴδεν | C τινα ἀλτῦωπτα (sic) καθήμενον | A παριστώμενον | C μαύρ. καὶ ἔλεγον | A φονεῦσαι υἴὸν τὸν (B om) πατ. αὐτ. (B om) | A ἕτερος δὲ | B om ὅτι | καγὼ: C ἐγὼ | B γονεῖς καὶ τέκνα | C ἀλλ. δὲ ἔηγ. ἕτερα πονηρὰ (B πονηρότερα et om πολλά) ἔργα ἃ εἶχον ποιῆσαι | B αὐτῷ λέγων ὅτι | ὀρδίν. cum CD; A ὠρδίν., B ἐποίησα

17. C om πάντα | C om αὐτὸν τόν | BC Ἀπίου, C** Ἀππίου | C Φόρου | πλησίον (B ἀπό, C om) Βικουσ. (C Βικουσαράπη): D om | C εὐθέως ἀπέστ. παραχρ. ἐν Ῥ. (B εἰς Ῥώμην) | C ἀκολουθ. αὐτοῦ | B om αὐτό | B ἀπῆει, C ἐπίγει

18. ἔρριψεν: C ρρασι τούτῳ αὐτῷ κατεπιγώμενος τὸ πράγματι (sic) | B om κλαίων καὶ | B ὀδυρόμενος | D ὅτι παρὰ μικρὸν παραπ. | ἀπῆειν: ita A;

καὶ ἐξηγήσατο αὐτῷ τὸ κεφάλαιον καὶ εἶπεν Πιστεύω ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὃν περιέμενες φωστῆρα. ὁ δὲ Πέτρος πρὸς αὐτὸν ἔφη Πῶς ἐνδέχεται ἐκεῖνον εἶναι τελειωθέντος αὐτοῦ; ¹⁹ Ὁ δὲ Ἰουβενάλιος ὁ ἐπίσκοπος ἔλαβεν τὸν ἀποσταλέντα παρὰ Παύλου πρὸς τὸν Πέτρον, καὶ αὐτὸς αὐτῷ ἀνήγγειλεν ὅτι ζῆ καὶ ἔρχεται, καὶ ὅτι ἐστὶν εἰς Ἀππίου Φόρον. καὶ ἠύχαριστήσεν ὁ Πέτρος καὶ ἐδόξασεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ²⁰ Τότε προσκαλεσάμενος τοὺς πεπιστευκότας μαθητὰς αὐτοῦ ἀπέστειλεν αὐτοὺς πρὸς τὸν Παῦλον ἕως Τρίβους Ταβέρνης· ἐστὶν δὲ τὸ διάστημα ἀπὸ Ῥώμης ἕως Τρίβους Ταβέρνης μίλια τριάκοντα ὀκτώ. καὶ ἰδὼν τούτους ὁ Παῦλος εὐχαριστήσας τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ ἔλαβεν θάρσος. κινήσαντες δὲ ἐκεῖθεν ἐκοιμήθησαν εἰς πόλιν καλουμένην Ἀρκελίαν.

²¹ Περιφνημον δὲ ἐγένετο ἐν τῇ πόλει Ῥώμῃ ὅτι Παῦλος ὁ ἀδελφὸς Πέτρου ἔρχεται. οἱ δὲ πεπιστευκότες τῷ θεῷ ἔχαIRON χαρὰν μεγάλην. τάραχος δὲ μέγας ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ ἀπελθόντες πρὸς Σίμωνα τὸν μάγον παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες Ἀνάγαγε τῷ βασιλεῖ ὅτι οὐκ ἀπέθανεν ὁ Παῦλος, ἀλλὰ ζῆ καὶ ἦλθεν. ὁ δὲ Σίμων πρὸς τοὺς Ἰουδαίους εἶπεν Τίς οὖν ἡ κεφαλὴ ἡ ἐλθοῦσα πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπὸ Ποντιόλης; μὴ καὶ αὐτὴ οὐκ ἦν ἀναφαλανδός;

²² Ἐλθόντος δὲ τοῦ Παύλου ἐν τῇ Ῥώμῃ, φόβος μέγας

BD ἀπίει, C ἐπίει | B τὸ κεφάλ. ἔπαν | ὃν (C ὄπερ) περιέμενες (D -μενες, C -μένης) | B αὐτῷ ἔφη | B om πῶς

19. B Ἰουβεν. ἐπίσκ., C ἐπίσκ. Ἰουβεν. | B πρὸς Πέτρον | C ἀνήγγειλεν | Ἀππ. Φόρον (C -ρον): C add Βικουσάραπι | B εὐχαριστήσεν | A καὶ ἐδόξ. ὁ (B om) Πέτρ. | C om καὶ πατ. τοῦ κυρ. ἡμ. Ἰ. Χρ.

20. Τότε: C καὶ | B τοὺς πεπιστ. αὐτῷ μαθητ. ἀπέστ. | C ἕως Σαμπίου Φόρου Βικουσάραπι bis. | D ἕως ἐκεῖσε μίλια λη· | B ἰδὼν αὐτοὺς | C ἠύχαριστήσεν τὸν θεόν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔλαβ. δὲ θάρσ. | B ἐκεῖδ. δὲ κινήσ. ἐκοιμήθ. | C ἦρχοντο καὶ ἐκοιμήθ. ε. τόπον λεγόμενον | D Ἀρκελίαν, C Ἀρεκλήν, B Ἀραβλίαν

21. C om πόλει | C ζῆ καὶ ἔρχεται. οἱ οὖν | C om ἀλλὰ ζῆ κ. ἦλθ. | τίς: BC τίνος | B Ποτιόλης | C om ἦν | C ἀναφαλανδρός (cf. supra sub 9.)

22. Incipit E verbis his Ἐλθόντος εἰς τὴν Ῥώμην τοῦ ἀγίου Παύλου ἀπὸ τῶν Σπανιῶν, συνῆλθον πρὸς αὐτὸν πάντες οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες Τὴν ἡμετέραν πίστιν ἐν ᾗ etc. Item Passio Petri et Pauli in codd. Guelferbytanis teste Thilone sic: Cum venisset Paulus in urbem Romam, convenerunt ad eum omnes Iudaei di-

επέπεσον τοῖς Ἰουδαίοις. συνήλθον οὖν πρὸς αὐτὸν καὶ παρεκά-
 λουν αὐτὸν λέγοντες Τὴν πίστιν ἐν ἣ ἔγεννήθης, ταύτην διεκδέ-
 κησον· οὐ γὰρ δίκαιόν ἐστιν Ἑβραῖός ὢν καὶ ἐξ Ἑβραίων ἕνα
 ἑαυτὸν διδάσκαλον εἶπης ἔθνῶν καὶ ἐκδοκτὴν τῶν ἀπεριτμητῶν,
 καὶ αὐτὸς ὢν περιτετμημένος ἕνα τὴν τῆς περιτομῆς καταργήσης
 πίστιν. ὅταν οὖν ἰδῆς Πέτρον, ἀνταγώνισαι κατὰ τῆς αὐτοῦ
 διδασκαλίας, ὅτι πᾶσαν τοῦ ἡμετέρου νόμου παραφυλακὴν κα-
 τήργησεν· ἀπέκλεισε τὸν σαββατισμὸν καὶ νεομηνίας καὶ τὰς νο-
 μίμους ἀργίας. ²³ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Παῦλος εἶπεν αὐτοῖς Ἐμὲ
 Ἰουδαῖον ἀληθινὸν ἐν τούτῳ δυνήσεσθε δοκιμάσαι, ὅτι καὶ τὸ
 σάββατον τηρῆσαι καὶ τὴν ἀληθινὴν περιτομὴν κατανοῆσαι δυ-
 νηθῆτε· καὶ γὰρ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου κατέπαυσεν ὁ θεὸς
 ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ. ἡμεῖς ἔχομεν πατέρας, πατριάρ-
 χας, καὶ τὸν νόμον. τί οὖν ὁ Πέτρος κηρύσσει ἐν τῇ τῶν ἐθνῶν
 βασιλείᾳ; ἀλλὰ καὶ εἰάν τινα καινὴν θελήσει εἰσαγαγεῖν διδασκα-
 λίαν, χωρὶς τινος ταραχῆς καὶ φθόνου καὶ κόπου ἀπαργεῖλατε
 αὐτῷ ἕνα καὶ ἡμεῖς ἴδωμεν, καὶ ἐνώπιον ὑμῶν ἐλέγξω αὐτόν.
 εἰάν δὲ ἢ ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ἀληθῆς, τῇ τῶν Ἑβραίων βίβλῳ
 καὶ μαρτυρίᾳ ὠχυρωμένη, πρέπειν ἐστὶν πάντας ἡμᾶς πειθαρ-
 χεῖν αὐτῷ.

centes Nostram fidem, in qua natus es, ipsam defende. | C παρεκάλουν λέγοντες Πίστιν | BE ἐκδέκην | ἕνα ante ἑαυτὸν cum E posui; ABC ante Ἑβραῖός habent | ἔθνῶν: B τῶν ἔθνῶν, C ἑτέρων ἔθνῶν | τῶν ἀπεριτμητῶν: B τῶν ἔθνῶν τῶν ἀπεριτμ. | E om ἕνα, item versio latina | καταργήσης cum ADE; B καταργήσεις, C καταργήσει | C om οὖν | B τοῦ ἡμετέρου γένους τὴν παραφυλακὴν | ἀπέκλεισε usque ἀργίας ex E sumta sunt; eadem in codd. Guelf. et Flor. sic leguntur: exclusit sabbatismum et neomeniam (Flor. neomaenias) et legittimas ferias extinavit (Flor. inanivit): desunt in ABCD.

23. B om ὁ | Ἐμὲ Ἰ. ἀ. ἐ. τ. δυνήσεσθε (codex -σθησε) δ. ὅτι (? codex ετι) usque ἐλέγξω αὐτόν: ista omnia, quae in ABCD desiderantur, ex E sumsi. Leguntur vero etiam in codd. latinis sic: *Me Iudaeum esse et verum Iudaeum, hinc poteritis probare cum et sabbatum observare et circumcissionem vere poteritis advertere: nam sabbato die requievit ab omnibus operibus suis deus. Nos habemus patres et patriarchas et legem. Quid tale praedicat Petrus in regno gentium? Sed et si forte aliquam vult introducere novam doctrinam, sine conturbatione et sine invidia et sine strepitu nunciatis ei ut nos videamus, et in vestro conspectu illum ego convincam. Ibidem in hunc modum pergitar: Quod si forte doctrina eius vero testimonio fuerit ex (Flor. et) Hebraeorum libris munita, decet nos omnes obedire ei. | ABC εἰάν ἢ (BC om) ἢ διδασκ. αὐτ. (C add ἐστὶν) ἀληθῆς (B add ἢ), τῇ τῶν Ἑβρ. βίβλῳ (C βίβλων) μαρτυρίᾳ ὠχυρωμένη (B ὄχυρωμ. D ὄχυρομ. E ὄχυρομ.) | C om πάντ. ἡμᾶς, E om ἡμᾶς*

24. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια τοῦ Παύλου λέγοντος ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον τῷ Πέτρῳ Παῦλος ἐξ Ἑβραίων παραγέγονεν, καὶ παρακαλεῖ σε ἵνα ἔλθῃς πρὸς αὐτόν· ἐπειδὴ οἱ ἀγαγόντες αὐτὸν λέγουσι μὴ δύνασθαι αὐτὸν συντυχεῖν ὃ εἰάν βούληται πρὸ τοῦ ἐμφανίσαι Καίσαρι. ἀκούσας δὲ ὁ Πέτρος ἐχάρη χαρὰν μεγάλην, καὶ παραχρῆμα ἀναστάς ἐπορεύθη πρὸς αὐτόν. ἰδόντες δὲ ἀλλήλους ἀπὸ τῆς χαρᾶς ἐκλαυσαν, καὶ ἐπὶ πολὺ περιλαβόντες ἑαυτοὺς τοῖς δάκρυσιν ἀλλήλους κατέβρεχον.

25 Ὡς δὲ πάντων ὁ Παῦλος τῶν ἑαυτοῦ πράξεων τὸ ὕφος τῷ Πέτρῳ ἀπήγγειλεν, καὶ πῶς διὰ τῶν τοῦ πλοῦς κόπων παραγέγονεν, καὶ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ ποῖα ἔπασχεν ὑπὸ Σίμωνος τοῦ μάγου καὶ πάσας τὰς ἐνέδρας αὐτοῦ. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀνεχώρησεν πρὸς ἑσπέραν.

26 Ἐωθεν δὲ ἐξῆς διαφανούσης τῆς ἡμέρας, ἰδοὺ Πέτρος παραγενόμενος εὐρίσκει πλῆθος τῶν Ἰουδαίων πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ Παύλου. ἦν δὲ μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων Χριστιανῶν τε καὶ ἐθνικῶν

24. Ταῦτα usque ὅμοια: plane eadem codd. omnes testantur | ἀπῆλθον usque ἐχάρη χαρὰν μεγάλην ex E sumsi; eadem latine sic habeat: *perreperunt Iudaei ad Petrum et dixerunt ei Paulus ex Hebraeis* (codex E ἐξ Ἑβραίων ἀπὸ Σπανιῶν) *venit: rogat te ut venias ad eum, quoniam hi qui eum adduxerunt* (i. e. οἱ ἀγαγόντες, quod nos praebuimus; sed ipse codex E οἱ ἀγαποῦντες habet) *dicunt non eum se posse dimittere ut videat quem vult antequam Caesari insinuent. Audisus haec Petrus gaudio gavisus est magno.* Pro his omnibus ABCD: ἐγνώσθη τῷ Πέτρῳ ὅτι Παῦλος παραγέγονεν (C γέγονεν) ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἐχάρη χαρὰν μεγάλην | ἰδόντες cum BCDE; A εἰδότες | ἀπὸ τῆς χαρᾶς: C om, E post ἐκλαυσαν ponit | περιλαβ. cum ABDE; C περιπλακέντες | ἑαυτοῦς cum ABE; C ἀλλήλους, D ἀλλήλους omisso ἀλλήλους sequenti | C κατέβρεχοντο.

25. πάντων: ita prorsus ABCDE; codd. latini *Cumque Paulus illi omnem lectum suorum casuum indicasset* | C περὶ τῶν αὐτοῦ πράξεων τῷ Πέτρῳ | CD ἀπήγγειλεν | διὰ τῶν (BD τόν, C om) τ. πλ. κόπων (BDE* κόπον) παραγέγονεν c BCDE; item codd. Guelf. (Flor. om) *et qualiter navigii fatigationibus advenisset: A δυσπλοιάσας* (sic, non ut apud Thilonem *δυσπλοίαςας*) ἐν τῇ θαλάσῃ διασέσωσται | καὶ ὁ Πέτρος cum CD, item codd. lat.; AB ὁμοίως καὶ Πέτρος, E κάλιν δὲ Πέτρος et pergit ἐξηγήσατο τῷ Παύλῳ | ποῖα cum B (E), D ὅποια; AC οἶα | E (item versio latina) ποῖας ἐνέδρας ἔπασχεν παρὰ Σίμ. τ. μάγου pro ποῖα usque αὐτοῦ | καὶ ταῦτα usque πρὸς ἑσπέραν (B add γὰρ ἦν): E καὶ ἑσπέρας γενομένης ἀνεχώρησεν Πέτρος ἐν τῷ ἰθίῳ καταλύματι: contra codd. latini *abscessit Petrus ad vesperam*, additis his: *mane die altero reversurus.*

26. Ἐωθεν usque ἰδοὺ Πέτρος ex E sumsi; eadem codd. lat. sic habent *Cumque aurora diei daret initium, ecce Petrus.* Contra ABC nil nisi Tῆ δὲ ἐπαύριον | C παραγενάμενος | πρὸ τῶν (A om) θυρῶν: C πρὸς τὴν θύραν | C Ἰουδ. καὶ τῶν Χριστ. μεγ. ταραχ. (B ταραχ. μεγ.)· οἱ οὖν Ἰουδαῖοι (E ἐξ Ἰου-

μεγάλη ταραχή. οἱ μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι ἔλεγον Ἡμεῖς γένος ἐσμέν ἐκλεκτόν, βασιλειον ἱεράτευμα, φίλοι τε τοῦ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντων τῶν προφητῶν, μεθ' ὧν ἐλάλησεν ὁ θεός, οἷς ἔδειξεν τὰ ἑαυτοῦ μυστήρια καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ τὰ μεγάλα. ὑμεῖς δὲ οἱ ἐξ ἔθνῶν οὐδὲν μέγα ἐν τῷ σπέρματι ὑμῶν, εἰ μὴ ἐν εἰδώλοις καὶ γλυπτοῖς βέβηλοί τε καὶ βδελυκτοὶ γεγόνατε.

²⁷ Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λεγόντων τῶν Ἰουδαίων ἀπεκρίναντο οἱ ἐξ ἔθνῶν λέγοντες Ἡμεῖς ὡς ἠκούσαμεν τὴν ἀλήθειαν, εὐθέως ἠκολουθήσαμεν αὐτῇ καταλιπόντες ἡμῶν τὴν πλάνην. ὑμεῖς δὲ καὶ τὰς πατρικὰς γνόντες δυνάμεις καὶ τὰ προφητικὰ ὀρώντες σημεῖα καὶ νόμον δεξάμενοι, καὶ τὴν θάλασσαν ξηροῖς διαβεβηκότες τοῖς ποσίν καὶ τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν βυθιζόμενους ἰδόντες, καὶ στύλου πυρὸς νυκτὸς ὑμῖν φαίνοντος καὶ νεφέλης ἡμέρας, καὶ μάννα ὑμῖν ἐξ οὐρανοῦ δοθέντος καὶ ἐκ πέτρας ὕδατος ὑμῖν ρυέντος, μετὰ ταῦτα πάντα εἰδῶλον ἑαυτοῖς μόσχου ἐτεκτῆνατε καὶ προσεκυνήσατε τῷ γλυπτῷ. ἡμεῖς δὲ οὐδὲν βλέποντες τῶν σημείων πιστεύομεν τούτον εἶναι σωτῆρα θεόν, ὃν ὑμεῖς ἐγκατελείπατε ἀπειθήσαντες.

δαίω) | E ἐκλεκτ. ἐσμ. | φίλοι τε (C om) cum CDE (item codd. latini, qui ita habent *Nos genus electum, regale* (Guelff. *reg. elect.*), *amicorum dei* (Guelff. *add sumus*) *Abrahae*): AB φυλῆς γε | C τοῦ τε Ἀβρ. Ἰσ. καὶ Ἰακ. | E οἷς καὶ ἔδειξεν | E καὶ τὰ (C om) θαύματα | ὑμῶν: E *add* ἔχετε, B *ἔχετε*: Guelff. *add estis* post ἐξ ἔθνῶν, non item Flor. | C ἐν εἰδωλίῳ (B *add* τε) καὶ | B om γλυπτ. βεβ. τε (E om) καὶ | βέβηλοι et βδελυκτοὶ cum Thilone ex interprete latino *edidimus praebente iniquitati et execrabilis*; codd. vero graeci omnes habent βεβήλοις et βδελυκτοῖς

27. τὰ (C ἕτερα πολλά) τούτοις (C αὐτοῖς) ὅμοια cum B(C)D: AE τὰ ὁμ. τούτ. (E αὐτοῖς) | E λεγόντ. τῶν πιστευσάντων Ἰουδ. | E εὐθ. ἠκολουθ. τῷ Χριστῷ, τῇ ὄντως ἀληθείᾳ, καταλιπόντων ἡμῶν τὴν ἡμετέραν πλάνην (C τὴν πλάν. ἡμῶν ἅπασαν) | E post δυνάμεις *pergit*: καὶ τὰ τοῦ νόμου καὶ τὰ τῶν προφητῶν ἔχοντες διδάγματα, οὐ καὶ τ. βάλ. ξηροῖς (BCD ξηρῶν) διαβεβηκατε ποσίν (C om τοῖς ποσίν) | ἰδόντες: C ὀρώντες | στύλου πυρὸς ἡμέρας ex E (*similiter* codd. latini) *dedimus*; ABCD *sic*: στύλου πυρὸς (C *add* καὶ) νεφέλης (B om; D ἐν νεφελῇ) ἐξ οὐρ. ὑμ. φαίνοντος (BC φανέντος) τὴν νύκτα (C om τ. ν.) | B om καὶ ἐκ πέτρ. (A *add* στερεᾶς) ὕδατος (C ὕδωρ) ὑμ. ρυέντος (ρυέντος cum CDE; A ρεύσαντος) | μετὰ ταῦτα (item *interpr. latinus et post omnia*): E *praem* οὐκ ἐπιστεύσατε, ἀλλὰ καὶ | ἑαυτοῖς: E ὑμῖν | μόσχου cum ABD (item Flor. et Guelf. ^a *viliū*, Guelf. ^b *add caput*): CE μόσχον | E ἐτεκτῆνασθε, C ἐστήσατε et *pergit* εἰς προσκύνησιν καὶ προσκυνεῖτε (*ita corrigo ex προσκυνηται*) τῷ γλ. | E om τῶν | εἶναι σωτῆρα (BC om) θεόν (C *add* ἀληθινόν): E τὸν ἀληθινόν θεόν (*interpr. latin. creditus deum hunc esse*) | ἐγκατελείπατε cum BCD (ἐκατελ.) E (κατελ.): A ἐγκατελείπετε

28 Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα αὐτῶν φιλονεικούντων εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος μὴ χρῆναι αὐτοὺς τὰς τοιαύτας μεταξύ ἀλλήλων ἔχειν ἀμφιβολίας, ἀλλὰ τοῦτο προσέχειν μᾶλλον ὅτι πεπλήρωκεν ὁ θεὸς τὰς ἑαυτοῦ ἐπαγγελίας, ἃς ὤμοσεν Ἀβραάμ τῷ πατρὶ ἡμῶν, ὅτι ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ κληρονομήσει πάντα τὰ ἔθνη. οὐ γὰρ ἐστὶν προσωποληψία παρὰ τῷ θεῷ· ὅσοι ἐν νόμῳ ἤμαρτον, κατὰ νόμον κριθήσονται, καὶ ὅσοι ἀνόμως ἤμαρτον, ἀνόμως ἀπολούνται· ἡμεῖς δὲ ἀδελφοί εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ ὅτι κατὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐξελέξατο ἡμᾶς εἰς λαὸν αὐτοῦ ἁγίον. ὥστε ἐν αὐτῷ ὀφείλομεν καυχᾶσθαι, εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἐστὲ ἐν τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

29 Ταῦτα τοῦ Παύλου λέγοντος κατεπραυνήθησαν οἱ τε Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἐξ ἔθνῶν· ἀλλ' οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων ἐπέτιθεντο τῷ Πέτρῳ. ὁ δὲ Πέτρος πρὸς τοὺς ἐλέγχοντας αὐτὸν ὅτι τὰς συναγωγὰς αὐτῶν ἀπηγόρευεν, εἶπεν Ἀκούσατε, ἀδελφοί, τοῦ ἁγίου πνεύματος περὶ τοῦ πατριάρχου Δαυὶδ ἐπαγγελιαμένου ὅτι ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου τεθήσεται ἐπὶ τοῦ θρόνου σου. τοῦτον οὖν ᾧ ὁ πατὴρ εἶπεν Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε, ἐσταύρωσαν διὰ φθόνον οἱ ἀρχιερεῖς· ἵνα δὲ πληρώσει τὴν τοῦ κόσμου σωτηρίαν, συνεχώρησεν ταῦτα πάντα ἑαυτὸν παθεῖν.

28. B φιλονεικ. αὐτ. | C om Παῦλος | μὴ χρῆναι: D μὴ ἐχρήν. C ἀχρεῖν omisso ἔχειν | ἀμφιβολίας: C ἀντιβολίας, E ἀντιλογίας, A ἀμφιβολίας | προσέχ. μᾶλλον: C μεγάλως ἔχειν | C ὤμοσεν τοῖς πατράσιν ὑμῶν | αὐτοῦ: C αὐτῶν, E σου | κληρονομήσει cum BC, item interpr. latino; A ἐνευλογηθήσονται, E εὐλογηθήσονται | ὅσοι ἐν usque τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ex E sunt, in reliquiis non inveniuntur. Interpres latinus sic: *Quicumque enim in lege peccassent, secundum legem iudicarentur; qui vero sine lege deliquissent, sine lege perirent. Est enim in humanis sensibus tanta sanctitas ut bona laudet naturaliter (Flor. natura) et puniat mala, quae inter se invicem cogitationes aut accusantes puniat aut remunerat excusantes.*

29. Ταῦτα: codd. latini *Haec et his similia* | Ἰουδαῖοι: E ἐξ Ἰουδαίων | C οἱ τε ἐξ ἔθνῶν καὶ οἱ ἄρχ. τῶν Ἰουδαίων· ἕτεροι δὲ τῶν Ἰουδ. ἐπέτιθεντο (D ἐπέτιθεντο) | B om ὁ δὲ Πέτρος, sed post εἶπεν add δὲ ὁ Πέτρος | C om ὅτι τὰς συναγ. α. ἀπηγ. | σου bis: BC αὐτοῦ (item interpr. lat.) | B θήσεται, interpr. lat. *ponetur* | φ: C ὅν | A πληρώσει | C ἐσυνχώρησεν | ἀλλ' οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδ. usque ἑαυτὸν παθεῖν: pro his, quae similiter interpr. lat. exhibet, cod. E sic habet: ὁμοίως δὲ καὶ Πέτρος ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων Ἐπηγγελιατο ὁ θεὸς τῷ πατριάρχῃ Δαυὶδ λέγων Ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσεται ἐπὶ τοῦ θρόνου σου. τοῦτο ὁ θεὸς πληρῶν ἐξαπέστειλε τὸν αὐτοῦ υἱόν, σαρκῶ-

ὡσπερ οὖν ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ ἐκτίσθη ἡ Εὐᾶ, οὕτως καὶ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ ἐκτίσθη ἡ ἐκκλησία, ἣτις σκῆλον οὐκ ἔχει οὐδὲ μῶμον. ³⁰ Ἐν τούτῳ οὖν ὁ θεὸς πᾶσιν εἰσοδοὺν ἤνοιξεν τοῖς υἱοῖς Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ, τοῦ εἶναι αἰτούτους ἐν τῇ πίστει τῆς εἰς αὐτὸν ὁμολογίας, ἔχειν δὲ ζωὴν καὶ σωτηρίαν ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. ἐπιστρέψατε οὖν καὶ εἰσελθατε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ πατρὸς ὑμῶν Ἀβραάμ, ὅτι ἃ ἐπιγγεγελαιτο αὐτῷ ὁ θεὸς ἐπλήρωσεν· ὅθεν καὶ ὁ προφήτης λέγει Ὁμοσεν κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται. Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ἱερεὺς γὰρ ἐν τῷ σταυρῷ γέγονεν, ἥνικα τὴν ὀλοκαύρωσιν τοῦ ἰδίου σώματος καὶ αἱματος ὑπὲρ τοῦ κόσμου παντὸς θυσίαν προσήνεγκεν.

³¹ Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λέγοντος τοῦ Πέτρου τὸ

δέξαται ἐκ σπέρματος αὐτοῦ· ὃ καὶ ἐμαρτύρησεν διὰ τοῦ αὐτοῦ Δαυὶδ εἰπὼν *Υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε*. τούτο οὖν ὁ πατὴρ μαμαρτύρηκε λέγων Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός. ἐν ᾧ ἠυδόκησα· αὐτοῦ ἀκούεστε. ὃν καὶ ἐσταύρωσαν διὰ φθόνου οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ λαοῦ· ἐνεκεν δὲ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας συνεώρασεν ταῦτα πάντα παθεῖν αὐτόν. | ὡσπερ οὖν (B καὶ ὡσπερ) usque μῶμον desunt in E | ἐκτ. ἢ Εὐᾶ: C ἢ Εὐᾶ ἐκλάσθη | B (item interpr. lat.) om καὶ | C ἢ ἐκκλ., καὶ οὔτε σκ. ἔχει οὔτε μῶμ.

30. Ἐν τούτῳ (Guelf.^b *Per hunc*, Guelf.^a *Flor. Hunc*. *Pergitur deus adiutem aperuisti*) cum E; codd. reliqui Τούτοις | ABC πᾶσιν (C add ἰδίων) ὁ θεός | C om εἰσοδοὺν, E post ἤνοιξ. ponit | Ἰακώβ: E add καὶ παντὶ ἐνεκεν τῆς γῆς | πίστει τῆς εἰς usque ὀνόματι αὐτοῦ ex E sumsi; ABC (item interpr. lat.) πίστει τῆς ἐκκλησίας καὶ μὴ ἐν τῇ ἀπιστείᾳ (-στία A) διὰ (interpr. lat. om) τῆς συναγωγῆς (B om διὰ τ. συναγ., C διὰ τοὺς ἀναγώγους) | ἐπιστρέψ. οὖν (C add καὶ ὑμεῖς) κ. εἰσελθατε (cum BCD; A -θετε) εἰς usque ὅτι ἃ (B et interpr. lat. ὃ, C εἰ τι) ἐπιγγ. α. ὁ θεός: pro his E habet ὃ γὰρ ἐπιγγ. ὁ θε. τῷ Ἀβραάμ | E Δαυὶδ ὁ προφήτης λέγ. περὶ αὐτοῦ Ὁμ. κύρ. τῷ Δαυὶδ | E Σὺ εἶ | ἐν (C om) τῷ σταυρῷ: E ὁ σωτήρ | C σώματός τε καὶ | B om κόσμου, C post παντὸς ponit | C ἤνεγκεν, E add τῷ πατρὶ

31. Ταῦτα usque μέρος (B om) ἐπίστευσεν: pro his cod. E haec habet: Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λεγόντων Πέτρου καὶ Παύλου, ἐσίγησαν πάντες καὶ ἤκουον αὐτῶν διδασκόντων καὶ κηρυττόντων πᾶσι τοῖς πιστοῖς τὸν τοῦ κυρίου λόγον· κατ' ἡμέραν δὲ ἐπληθύνοντο τῶν πιστευόντων εἰς τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἀναρτίστητον πληθός. ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχισυναγωγοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Ἑλληνῶν ἱερεῖς ὅτι διὰ τοῦ κηρύγματος αὐτῶν σχεδὸν πᾶσα ἡ Ῥώμη ἐπίστευσεν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἤρξαντο κατ' αὐτῶν ταραχὴν ἐγείρειν εἰς τὸν λαόν καὶ γογγυσμόν, ἐπαινεῖν δὲ Σίμωνα τὸν μάγον ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους τῶν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων κατηγορουμένων· ἠγωνίζοντο καὶ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Νέρωνος διαβόητον αὐτὸν ποιῆσαι (Nimirum prior horum actuum pars §§ 1—21 deest in cod. E itemque in interpr. latino. Ibi quae de Simone mago praecesserant § 4 et § 21 vix ad ea quae h. l. leguntur quadrant.), ψέξαι δὲ τοὺς τῷ

πίεστον τοῦ λαοῦ μέρος ἐπίστευσεν. συνέβη δὲ καὶ τὴν γυναῖκα Νέρωνος Λιβίαν καὶ τὴν Ἀγρίππα τοῦ ἐπάρχου σύζυγον ὀνόματι Ἀγριππίναν οὕτως πιστεῦσαι, ὥστε καὶ περιελθεῖν ἑαυτὰς ἀπὸ τῆς τῶν ἰδίων ἀνδρῶν πλευρᾶς. διὰ δὲ τῆς τοῦ Παύλου διδασκαλίας πολλοὶ καταφρονούντες τῆς στρατείας προσεκολλῶντο τῷ θεῷ, ὥστε καὶ ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως ἔλθειν τινας πρὸς αὐτόν· καὶ γενόμενοι Χριστιανοὶ οὐκ ἔτι ἠθέλησαν ὑποστρέψαι ἐν τῇ στρατείᾳ οὔτε ἐν τῷ παλατίῳ.

³² Ἐντεῦθεν τοῦ λαοῦ στασιώδη πραττόντων γογγυσμὸν ὁ Σίμων ζήλω κινούμενος διεγείρεται, καὶ ἤρξατο περὶ Πέτρου πολλὰ λέγειν κακὰ, μάγον καὶ ἀπαταιῶνα λέγων αὐτὸν εἶναι ἐπίστευον δὲ αὐτῷ οἱ τὰ σημεῖα αὐτοῦ θαυμάζοντες· ἐποίει γὰρ ὄφιν χαλκοῦν κινεῖν ἑαυτόν, καὶ λιθίνους ἀνδριάντας γελᾶσαι καὶ κινήσαι ἑαυτούς, αὐτὸν δὲ δραμεῖν καὶ αἰφνιδιον ἐν τῷ ἀέρι ἀρθῆναι. ³³ Κατέναντι δὲ τούτων ὁ Πέτρος ἀσθενούντας ἐθεράπευεν λόγῳ, τυφλοὺς ἀναβλέπειν ἐποίει προσευχόμενος, δαίμονας κελεύσματα ἐφυγάδευεν, ἔσθ' ὅτε καὶ νεκροὺς ἤγειρεν. ἔλεγεν δὲ

κύριον ἀποστόλου. *Latinius autem interpres sic: Haec et his similia dicentibus Petro et Paulo pars maxima populum credidit, et perpauci fuerunt qui et ipsi stimulata (Guelff. aemulata) fide, non tamen aperte possent eorum negligere monita vel praecipia. Videntes autem maiores synagogarum et gentium pontifices sibi per praedicationem eorum finem specialiter fieri, egerunt hoc ut sermo eorum in murmurationem populi veniret. Et inde factum est ut Simonem magum Neroni praeferrent et istos culparent.* | συνέβη δὲ καί: pro his E: Ἐν τῷ οὖν τοῦ ἀναρτιμήτους τοῦ λαοῦ ἐπιστρέψαι πρὸς κύριον διὰ τοῦ κηρύγματος Πέτρου συνέβη καί, item interpr. lat. *Innumerabiles enim populi dum converterentur* (Guelff. *In illo tempore factum est, cum innumerab. pop. convert.*) *ad dominum per praedicationem Petri, contigit etiam* | Λιβίαν cum A, E Λυβίαν; B Ληβύλιαν, CD Λιβύλιαν | τὴν (E τοῦ) Ἀγρ. τ. ἐπάρχ. (B τ. ἐπ. Ἀγρ.) σύζ. (C σύζ. τ. ἐπαρχ. Ἀγρ.) | ὀνόματι Ἀγρίππα. ex E et interpr. lat. *sumsi: in codd. reliquis non additur* | ἑαυτὰς: C αὐτὰς | C οἱ πολλοὶ καταφρονούν τῆς στρατείας καὶ προσεκολλοῦντο (E καταφρονούν τῶν στρατιωτῶν προσκολλώμενοι) | C γενόμενοι | B οὐκ ἔτι ὑπέστρεψαν (E ἠθέλ. στραφήναι) ἐν τῇ στρατείᾳ (CE στρατιᾶ) | C οὐδὲ ἐν τῷ παλατίῳ

³². Ἐντεῦθεν usque γογγυσμὸν ex E snut; codd. lat.: *Hinc populis seditiosa murmuratione agentibus*. Pro his A ὄθεν, B ἐθεν, C ἐλθὼν οὖν | C ὁ Σίμ. ὁ μάγος | C διεγείρετο | ἀπαταιῶνα: ita (non ἀπατεῶνα) codd. omnes (C ἀπαταίων) | CE λίθους ἀνδριάντας et C pergit κινήσαι τοῦ γελᾶν | ἑαυτούς: E αὐτούς | αὐτόν usque ἀρθῆναι (interpr. lat.: *se ipsum autem currere et subito in aere videri*): E αὐτὸς δὲ τρέχειν ἑαυτόν ἐποίει (adde καί?) ἐφνιδιον (ἐφν. etiam B) ἐν τῷ ἀέρι διαφανέσθαι

³³. Κατέν. δὲ (C om) τούτων (C τούτου) ὁ Πέτρος: E κατέναντι τούτων. ὁ δὲ Πέτρ. | C τυφλοὺς ἀνέβλεπεν | ἔσθ' ὅτε (interpr. lat. *interrea*) ex E *sumsi*

πρὸς τὸν λαὸν ἵνα μὴ μόνον ἀπὸ τῆς τοῦ Σίμωνος ἀπαίτης φύ-
γῃσιν ἀλλὰ καὶ δεηματούσῃσιν αὐτόν, ὅπως μὴ φανῶσιν τῷ δια-
βόλῳ δουλεύοντες.

³⁴ Καὶ οὕτως γέγονεν ὥστε πάντας τοὺς εὐλαβεῖς ἄνδρας
βδελύττεσθαι Σίμωνα τὸν μάγον καὶ ἀνόσιον αὐτὸν καταγγέ-
λαι· οἱ δὲ τῷ Σίμωνι κολληθέντες τὸν Πέτρον δυσχυρίζοντο μά-
γον, ψευδομαρτυροῦντες ὅσοι σὺν τῷ Σίμωνι τῷ μάγῳ ὑπῆρχον·
ὥστε τὸν λόγον καὶ ἐπὶ Νέρωνος εἰθεῖν τοῦ Καίσαρος, καὶ προσ-
τάξαι Σίμωνα τὸν μάγον πρὸς ἑαυτὸν εἰσαγαγεῖν. ³⁵ Ὁ δὲ εἰς-
ελθεῖν ἔσθη ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο αἰφνιδίως μορφᾶς ἐναλ-
λάσσειν, ὥστε γενέσθαι αὐτὸν ἐξαίφνης παιδίον καὶ μετ' ὀλίγον
γέροντα, ἄλλοτε δὲ νεανίσκον· ἐνηλλάττετο γὰρ τῇ τε ὄψει καὶ
τῇ ἡλικίᾳ διαφόρους μορφᾶς καὶ ἐβάκχευεν, ὑπουργὸν ἔχων τὸν
διάβολον. ὅπερ θεωρῶν ὁ Νέρων ἀληθῶς υἷόν αὐτὸν εἶναι τοῦ θεοῦ
ὑπελάμβανεν. ὁ δὲ ἀπόστολος Πέτρος ἐδίδασκεν ψεύστην τε εἶναι
καὶ μάγον, αἰσχρὸν τε καὶ ἀνόσιον καὶ ἀποστάτην, καὶ ἐν πᾶσι
τῇ τοῦ θεοῦ ἀληθείᾳ ἐναντίον, καὶ μηδὲν λείπειν ἔτι εἰ μὴ ἵνα τῇ
καλεύσει τοῦ θεοῦ φανερωθεῖσα ἡ ἀνομία αὐτοῦ τοῖς πᾶσι κατὰ-
δηλος γένηται.

(in margine significatur esse idem quod ἐνόστε, πολλάκις); codd. reliqui om (C
om etiam καὶ εορῆσε) | E ἵνα ἀπὸ τ. τ. Σ. ἀπ. οὐ μόνον φύγ. | δεηματούσου-
σιν cum AD; BCE δεηματούσῃσιν | ὅπως: E ἵνα | C τῷ διαβ. λατρεύοντες

34. εὐλαβεῖς: E εὐσεβεῖς | BCE καταγγέλειν (sic) | τὸν Πέτρον: C Πέτρον |
δυσχυρ. μάγ. ψευδομ. cum E (item interpr. lat.): AC ἔλεγον εἶναι (C om) μάγον,
B μάγον εἶναι ἔλεγον | ὅσοι cum E; ABC ὅτι αὐτοὶ omisso τῷ μάγῳ sequenti;
Flor. (Guelf. om): quod ipsi erant, cum Simonem dicerent deum esse | CE ἐπὶ
Νέρωνα εἰθ. τὸν Καίσαρα | E (item interpr. lat.) καὶ Σίμωνα τὸν μάγ. εἰσαγα-
γεῖν pr. ἑαυτὸν (B αὐτόν) προστάξεν, C ὁ δὲ βασιλεὺς Νέρων προστάξεν Σί-
μωνα τ. μ. εἰθεῖν πρὸς αὐτόν

35. BD om ἔσθη et καὶ seq. | B αἰφνιδίον | B ὥστε γενέσθ. μετ' ὀλίγον
καὶ πάλιν μετ' ὀλ. | ἐνηλλ. usque τὸν διάβ. ex E; similiter interpr. lat.
Mutabatur sexu et aetate et per (Guelf. b om) nullas figuras diaboli pueristerio des-
cendebatur (Flor. iactabatur): ABCD nil nisi haec habent ἔχων (C praem. ταῦτα
ἔποιε) ὑπουργὸν τ. διαβ. | CD ἔνπερ | E ὁ Νέρ. καὶ κατακλαγείς εἰς υἷόν τοῦ
θεοῦ. ὑπελάμβ. | C om εἶναι | τοῦ cum BCDE; A om | B ὁ δὲ Πέτρ. ὁ ἀπόστ.,
C ὁ δὲ ἀπόστ. Παῦλος | ἐδίδασκεν: E ἔλεγεν (item interpr. lat.) et om εἶναι |
te prius: E τούτων, BC αὐτόν | ἀνόσιον: C ἀνόητον | πᾶσι: C πᾶσι, ABDE
πᾶσι | ἀληθείᾳ cum AB; C εὐπειθείᾳ (i. e. εὐπειθείᾳ), D πίστει, E βουλή |
E ἐναντιούμενον | καὶ μηδὲν usque γένηται (interpr. lat. nihilque superesse nisi
ut iussu dei eius iniquitas manifestata omnibus ponderetur.) ex E sunt; desiderantur
omnium in codd. reliquiis.

³⁶ Τότε εἰσελθὼν ὁ Σίμων πρὸς Νέρωνα εἶπεν Ἄκουσον, ἀγαθὲ βασιλεῦ. ἐγὼ εἰμι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. ἕως ἄρτι Πέτρου μόνον τοῦ λέγοντος ἑαυτὸν ἀπόστολον ἠνεχάμην. νυνὶ δ' ἐδιπλασίασε τὸ κακόν· Παῦλος γὰρ καὶ αὐτὸς τὰ αὐτὰ διδάσκει, καὶ τὰ ἐναντία μου φρονῶν ὁμοῦ σὺν αὐτῷ λέγεται κηρύττειν. περὶ ὧν ἐὰν μὴ βουλεύσει τοῦ ὀλέθρου, εὐδηλον ὅτι ἡ βασιλεία σου οὐ δύναται σταθῆναι.

³⁷ Τότε ὁ Νέρων πλησθεὶς μερίμνης ἐκέλευσεν σπουδαίως αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν ἀγαγεῖν. τῇ δὲ ἐξῆς ἡμέρᾳ εἰσελθόντων πρὸς Νέρωνα Σίμωνος τοῦ μάγου Πέτρου τε καὶ Παύλου τῶν τοῦ Χριστοῦ ἀποστόλων ὁ Σίμων εἶπεν Οὗτοι οἱ μαθηταὶ τοῦ Ναζαρηνοῦ, οἷς σὺ πάνυ καλῶς ἔχει ἵνα ὧσιν ἐκ τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων. Νέρων εἶπεν Τί ἐστὶ Ναζαρητός; Σίμων εἶπεν Ἔστιν πόλις Ἰουδα ἦτις ὑμῶν ἀεὶ ἐναντία γέγονεν, Ναζαρέτ λεγομένη· ὁ οὖν διδάσκαλος τούτων ἐξ αὐτῆς γέγονεν. ³⁸ Νέρων εἶπεν Ὁ θεὸς πάντα ἀνθρώπων παραινεῖ ἀγαπᾶν· σὺ οὖν διὰ τί αὐτοὺς διώκεις; Σίμων εἶπεν Τούτων τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος ὄττινες διέστρεψαν

36. E om ὁ Σίμων | ABC εἶπεν (C λέγει) αὐτῷ | Ἄκουσον usque σταθῆναι ex E sunt; eadem interpr. lat. sic: *Audi me, bone imperator. Ego sum filius dei, qui de coelo descendi. Usque modo Petrum, qui se dicit apostolum, solum (Flor. om) patiebar. Nunc autem geminatum est malum. Paulus denique, qui et ipse eandem docet et contra me sentit, simul dicitur cum eo praedicare. Quos (Flor. quod) constat quia nisi de interitu eorum cogitaveris, regnum tuum stare non poterit.* Horum loco ABCD habent: EI (C praest Ἄκουσον, βασιλεύς) μὴ τοὺς ἀνδρας τούτους ἐκδιώξεις (BD; AC - ὠξης) ἐντεῦθεν, οὐ δύναται (A θυνῆσται) στήναι ἡ βασιλ. σου

37. E om ὁ | E μερ. πλησθ. | E σπουδ. αὐτ. ἐκέλ. πρ. ἑαυτὸν ἀγαγεῖν, B ἐσπουδάσεν ἀγαγεῖν αὐτοὺς ἔμπροσθεν αὐτοῦ μετὰ σπουδῆς | C ἐλθόντων αὐτῶν | Σίμ. τοῦ μάγ. ex E et interpr. lat. sumsi; desunt (item τε) in reliquis | οὗτοι cum E; codd. reliqui add εἰσιν | Ναζαρηνοῦ (A - ρινου): CDE Ναζωραλου, non item infra | οἷς (item interpr. lat.): E om | ἔχει: E ὑπάρχει | C ἐν τῷ λαῷ | Τί cum CE itemque interpr. lat., ABD τίς | ἐστι: ABCD ἐστὶν ὁ | E Πόλις ἐστὶν | Ἰουδα cum E; ABCD ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ | ὑμῶν: B ἡμῶν, C ἡμῶν | E ἐναντ. ἐγένετο ἀεὶ (ἀεὶ om B) | τούτων: E αὐτῶν

38. Νέρων εἶπεν usque ὑπερνηκίσεις μαθητὰς ex E sumsi. Eadem interpr. lat. sic habet: *Nero dixit Deus omnem hominem monet et diligit. Tu quare eos persequeris? Simon dixit Istud hominum est (Guelff. Est enim hominum) genus qui totam Iudaeam perverterunt ne mihi crederent. Nero ad Petrum ait Quare tam perferri estis contra genus vestrum? Tunc Petrus ad Simonem ait Omnibus imponere potestati, Simon, mihi autem nunquam; ipse autem quos deceperat per me deus de suo errore revocavit. Et cum expertum tibi sit quod me superare non possis, miror qua fronte*

ὄλην τὴν Ἰουδαίαν τοῦ μὴ πιστεύειν μοι. Νέρων ἔφη πρὸς τὸν Πέτρον Διὰ τί οὕτως ἀπειθεῖς ἐστὲ κατὰ τὸ γένος ὑμῶν; τότε ὁ Πέτρος τῷ Σίμωνι ἔφη Πᾶσι δι' ἐπιθέσεως ἠδυνήθης, ἐμοὶ δὲ οὐδέποτε· καὶ αὐτούς δὲ τοὺς ἔξαπατηθέντας δι' ἐμοῦ ὁ θεὸς ἐκ τῆς ἰδίας πλάνης ἀνεκαλέσατο. καὶ ἔτι ἐπειράσθης μὴ δυνηθῆναι ἐμοῦ περιγενέσθαι, θαυμάζω ποῖω χρώματι ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καταλαζονεύει, καὶ ὑπολαμβάνεις ὅτι διὰ τῆς μαγικῆς σου τέχνης τοὺς τοῦ Χριστοῦ ὑπερνικῆσαι μαθητάς.
³⁹ Νέρων εἶπεν Τίς ἐστὶ Χριστός; Πέτρος εἶπεν Ὅν ἑαυτὸν οὕτως ὁ Σίμων ὁ μάγος δισχυρίζεται· οὗτος δὲ ἄνθρωπος πονηρώτατος, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ διαβολικά. εἰ δὲ θέλεις γινῶναι, ἀγαθὴ βασιλεῦ, τὰ πραχθέντα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ τοῦ Χριστοῦ, λάβε τὰ γράμματα Ποντίου Πιλάτου τὰ πρὸς Κλαύδιον πεμφθέντα, καὶ οὕτως γινώσκεις πάντα. ὁ δὲ Νέρων ἐκέλευσεν αὐτὰ ἀχθῆναι καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἀναγνωσθῆναι. περιεῖχον δὲ οὕτως.

⁴⁰ Πόντιος Πιλάτος Κλαυδίω χαίρειν. Ἐναγχος συνῆψεν ὅπερ αὐτὸς ἐγύμνασα· οἱ γὰρ Ἰουδαῖοι διὰ φθόνον ἑαυτοῦς τε καὶ τοὺς μετέπειτα ἰδίας δειναῖς κρίσεσι ἐτιμωρήσαντο. ἀμέλει ἐπαγγελίας ἔχοντες οἱ πατέρες αὐτῶν ὅτι πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς αὐτῶν τὸν ἅγιον αὐτοῦ ἐξ οὐρανοῦ, ὅστις εἰκότως βασιλεὺς αὐ-

in conspectu regis te iactas, ut putes (Flor. om ut putes) per artem tuam magis Christi discipulos superare. Pro his omnibus ABCD habent: Τότε ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Σίμωνα ἔφη Θαυμάζω ποῖω χρώματι ἑαυτὸν ἐνώπ. τοῦ βασ. καταλαζονεύει (A - η), BC - ζωνεύεις, DE - ζωνεύει) καὶ ὑπολ. (C om x. ὑπολ.) ὅτι usque ὑπερνικῆσαι (DE - κήσης, B - κῆσαι ἐπιζῆσαι post μαθητάς) μαθητάς

39. Τίς: Guelff. Quid | ABC ὁ Χριστός | Ὅν ἑαυτὸν usque διαβολικά καὶ E sunt; eadem interpr. lat. sic: *Hic est quem hic Simon magus se esse affirmat; hic autem est homo nequissimus, et opera eius diabolica sunt.* Codd. reliqui om | ABCD om δέ | BD θέλης | ABCD γινῶναι βασιλεῦ (C βασ. ἰδεῖν) τίς ἐστὶν ὁ Χριστός, καὶ τὰ πραχθ. | περὶ τ. Χριστοῦ: B παρ' αὐτοῦ, C om | B οὕτως γινώσκει | AD αὐτὰ ἐνεχθῆναι (D ἐν. αὐτ.) | E om καὶ ἐνώπ. αὐτῶν (C αὐτοῦ, interpr. lat. in suo conspectu) ἀναγν. | περιεῖχον cum ADE; BC - χεν

40. E his Pilati litteris inscriptum habet ἐπιστολῇ Πιλάτου πρὸς Κλαυδίον. | Πιλάτος (hoc accentu A; reliqui - á-): E Πυλάτος, item antea Πυλάτου | Ἐναγχος: E in margine adscriptum habet νεωστί, ἄρτι, νῦν | αὐτὸς cum E (item codd. lat. ipse): C ἐγώ, ABD αὐτὸς ἐγώ | ἐγύμνασα cum BE; ACD ἐγύμνωσα | οἱ γὰρ: C om, D om γὰρ | ἰδίας: C add καὶ | δειναῖς: E ὀδύνας, D om, C add τιμωρῆσαι καὶ | E ἂ μὲλλει (C ἀμμελλεῖ) ἀπήγγελλαν αὐτοῖς οἱ | αὐτοῖς: C αὐτῶν | αὐτῶν cum E et codd. lat.; om reliqui | E αὐτ. ἐξ οὐρ. ἁγίου αὐτοῦ (om αὐτοῦ BC) | εἰκότως cum BCDE (codd. lat. merito); A om |

τῶν λεχθῆ, καὶ τοῦτον ἐπηγγελιατο διὰ παρθένου ἐπὶ τὴν γῆν ἀποστεῖλαι· οὗτος τοίνυν ἐμοῦ ἡγεμονεύοντος ἦλθεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. ⁴¹ Καὶ εἶδον αὐτὸν τυφλοὺς φωταγωγοῦντα, λεπρούς καθαρίζοντα, παραλυτικούς θεραπεύοντα, δαίμονας ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων φυγαδεύοντα, νεκροὺς ἐγείροντα, ἀνέμοις ἐπιτιμῶντα, ἐπὶ κυμάτων θαλάσσης πεζεύοντα, καὶ πολλὰ ἕτερα ποιοῦντα θαυμάσια, καὶ πάντα τὸν τῶν Ἰουδαίων λαὸν υἱὸν αὐτὸν τοῦ θεοῦ λέγοντα. φθόνῳ οὖν οἱ ἀρχιερεῖς κατ' αὐτοῦ κινούμενοι ἐκράτησαν καὶ ἐμοὶ αὐτὸν παρέδωκαν, καὶ ἄλλα ἀντ' ἄλλων καταψευσάμενοι ἔλεγον μάγον αὐτὸν εἶναι καὶ ἐναντία τοῦ νόμου αὐτῶν πράττειν. ⁴² Ἐγὼ δὲ πιστεύσας ταῦτα οὕτως ἔχειν, μεμαστιγωμένον παρέδωκα αὐτὸν τῇ βουλῇ αὐτῶν· οἱ δὲ ἐσταύρωσαν αὐτόν, καὶ ταφέντος αὐτοῦ φύλακας κατέστησαν ἐπ' αὐτόν. αὐτὸς δὲ τῶν στρατιωτῶν μου φυλαττόντων τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνέστη. ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ἐξεκαύθη ἡ τῶν Ἰουδαίων πονηρία ὥστε δοῦναι ἀργύρια τοῖς στρατιώταις λέγοντες ὅτι εἴπατε Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἔκλεψαν. ἀλλὰ αὐτοὶ λαβόντες τὰ ἀργύρια σιωπήσαι τὸ γεγονός οὐκ ἠδυνήθησαν· κάκεινον γὰρ ἀναστάντα μεμαρτυρήκασιν ἑωρακέναι καὶ παρὰ Ἰουδαίων ἀργύρια εἰληφέναι. ταῦτα διὰ τοῦτο ἀνήγαγον ἵνα μή τις

λεχθῆ cum B (λεχθεῖ) CDE; A λεχθεῖη | καὶ τοῦτον cum E et codd. lat., ABC om καὶ, D τοῦτ. δέ | Ε οὔτ. τοίν. ἐμοῦ ἡγεμόνος ὄντος τῆς Ἰουδαίας ἦλθεν ὁ θεὸς τῶν Ἰουδαίων. Codd. lat. *Is* (al. *iste*, plerique *istum*) *itaque me praeside in Iudaea* (plerique *in Iudaeam*; Guelf.^a add *Hebraeorum*) cum venisset (Guelf. esse; plerique *deus Iudaeorum cum misisset*)

41. καὶ εἶδον (B ἴδον): C ὡς δὲ ἴδον | C om δαίμ. ἀπὸ τῶν (BC om) usque ἐγείροντα (BE ἐγείραντα) | C καὶ ἀνέμοις | Θαλάσσης (E praem. τῆς) cum CDE, item text. lat.; AB om | πεζεύοντα: E ξηροῖς ποσὶ βαδίζοντα (item text. lat.) | ἕτερα: C ἄλλα | DE θαύματα | D λέγειν | φθόνῳ οὖν: D καὶ φθόνῳ, C om οὖν | E κρατήσαντες ἐμοὶ | ἀντ' ἄλλων cum ABC; DE ἀντὶ ἄλλων | E ψευσάμενοι | μάγον cum E et text. lat.; codd. reliqui πλάνον | αὐτῶν (text. lat. *eorum*): sed codd. omnes αὐτόν

42. δέ (item text. lat.): CDE om | ταῦτα: C τούτων λεγόντων | C αὐτόν αὐτοῖς τῇ β. αὐτ. | ταφέντος αὐτοῦ: E ταφέντα | B ἐπ' αὐτῷ | C om μου | CE φυλασσόντων | C om αὐτόν | C ἐπὶ δὲ τοσοῦτ., D ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτ. | ὅτι εἴπατε Οἱ cum CD; ABE εἴπατε ὅτι οἱ | τὸ σῶμα αὐτοῦ (codd. lat. multi add *per nocetem*) ἔκλεψαν: C ἔκλεψαν αὐτόν, B ἔκλεψαν, E εἰδόντες διὰ τῆς νυκτὸς ἔκλεψ. τὸ σῶμα αὐτοῦ | BC ἀλλ' αὐτοῖ, E om αὐτοῖ | κάκεινον (text. lat. *nam et illum*) cum E; reliqui κάκεινοι | γάρ cum BCDE; A μὲν γάρ | E μεμαρτυρήται | ταῦτα cum CDE omnibusque praeter unum codd. lat., AB add δέ | ἀνήγαγον (C ἀναγάγω)

ἄλλως ψεύσεται, καὶ ὑπολάβῃς πιστεῦσαι ταῖς τῶν Ἰουδαίων ψευδαλογίαις.

⁴³ Ἀναγνωσθείσης δὲ τῆς ἐπιστολῆς Νέρων εἶπεν Εἰπέ μοι, Πέτρε, οὕτως δι' αὐτοῦ ἐπράχθη πάντα; Πέτρος ἔφη Οὕτως, δέομαι ἀγαθὲ βασιλεῦ. ὁ γὰρ Σίμων οὗτος πλήρης ψεύδους καὶ ἀπάτης ὑπάρχει, καὶν δοκῇ ἑαυτὸν τοῦτο εἶναι ὅπερ οὐκ ἔστιν, θεός. ἐν δὲ Χριστῷ πᾶσα ἡ ἄκρα νίκη διὰ τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τοῦ ἀνθρώπου, οὐ ἀνέλαβεν ἡ δόξα ἐκείνη ἀκατάληπτος, ἥτις δι' ἀνθρώπου τοῖς ἀνθρώποις συνελθεῖν κατηξίωσεν. εἰς τοῦτον δὲ τὸν Σίμωνα δύο οὐσίαι εἰσὶν, ἀνθρώπου καὶ διαβόλου, ὅς δι' ἀνθρώπου τοὺς ἀνθρώπους ἐπιχειρεῖ ἐμποδίζειν.

⁴⁴ Σίμων εἶπεν Θαυμαζῶ, ἀγαθὲ βασιλεῦ, τύχης τινὸς τοῦτον λογίσασθαι, ἀνθρωπικὸν ἀπαίδευτον, ἀλίεα πτωχότατον, καὶ οὔτε ἐν λόγῳ οὔτε εἰς γένος μετέχοντα ἐξουσίας. ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ ἐχθρὸν ἀνέξομαι τοῦτον, ἄρτι προστάξομαι τοῖς ἀγγέλοις μου ὅπως ἐλθόντες ἐκδικήσουσί με ἀπ' αὐτοῦ. Πέτρος εἶπεν Οὐ φοβοῦμαι τοὺς ἀγγέλους σου· ἐκεῖνοι δὲ μᾶλλον ἐμὲ φοβηθή-

cum DE et textu lat., C add σοι, AB add τῷ κράτει σου | ἄλλως cum E et textu lat. (*aliter*): reliqui ἄλλος | E καὶ ὑπολαβῶν πιστεῦση

43. Νέρων εἶπεν (lat. *Nero dixit*): AB εἶπ. ὁ Νέρ., C εἶπεν Νέρ. ὁ βασιλεὺς | BC πάντα (C *praem* ταῦτα) ἐπράχθη | ABC ὁ δὲ Πέτρ. εἶπεν | δέομαι, ἀγ. βασιλ.: interpr. lat. *Ita, non te fallo*, (Guelff. add *sic enim est*) *bone imperator*: ABC ἔστιν, βασιλεῦ (C add καὶ ταῦτα ἐπράχθη παρ' αὐτοῦ) | C ὁ δὲ Σίμων | E om ὑπάρχεις, καὶν (sic codd. omnes) δοκῇ (BC δοκεῖ) ἑαυτ. (C αὐτ.) τοῦτο (C τοῦ) usque θεός: text. lat. *ut putet se, quia homo est* (Flor. *cum homo sit pessimus*) *etiam hoc esse quod deus est*. | ἐν δὲ Χριστῷ (text. lat. *In Christo enim*) cum E: reliqui ἐν δὲ τῷ κυρίῳ μου (B ἡμῶν) Ἰησοῦ Χριστῷ ἔστι (BC ἔστιν) | C om ἡ | διὰ τοῦ θεοῦ usque ἐμποδίζειν ex E sumsi; eadem in latino textu sic leguntur: *per deum et hominem, quem assumpsit illa maiestas incomprehensibilis, quae per hominem hominibus dignata est subvenire. In isto autem sunt duae substantiae hominis et diaboli, qui (edidi ὅς, cod. οὗς) per hominem conatur hominibus impedire. Horum loco ABCD haec habent: ὅς διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν εὐδόκησεν (BD ἡ εὐδόκησεν) διὰ τῆς θείας (C add αὐτοῦ) οἰκονομίας τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφῆναι.*

44. Θαυμαζῶ usque ἐξουσίας rarsus ex E sunt; latine sic leguntur: *Miror te, bone imperator, hunc te alicuius momenti existimare hominem, imperitum piscatorem, mendacissimum, et nec in verbo nec in genere nec in aliqua praeditum potestate* (Abdiae Hist. Apost. I, 17. *et nec in verbo nec in re aliqua praeditum potestate*). In codd. reliquis desiderantur. | ἀλλ' usque τοῦτον ex E; latine: *Sed me diutius hunc patiar inimicum*. ABCD: οὐκ ἀνέξομαι (CD ἀνέξομαι) σου ἐπὶ πολὺ, Πέτρε, ἀλλ' (C ἀλλά) | ABC προστάξω (τ οὗς ἀγγέλοις codd. omnes habent) | ABC ἐκδικήσουσι (C - σιν) | C διὰ σοῦ | δὲ μᾶλλον: B γάρ | καὶ πεπαθήσει (lat.

σονται ἐν τῇ δυνάμει καὶ πεποιθήσει τοῦ κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν ἑαυτὸν καταψεύδει.

⁴⁵ Νέρων εἶπεν Οὐ φοβεῖ τὸν Σίμωνα, Πέτρε, τὸν τὴν αὐτοῦ θεότητα πράγμασι βεβαιοῦντα; Πέτρος εἶπεν Ἐν ἐκείνῳ ἡ θεότης, ὃς τὰ ἀδηλα ἐρευνᾷ τῆς καρδίας. νῦν οὖν εἰπάτω μοι τί διαλογίζομαι ἢ τί ποιῶ· ὄντινα λογισμὸν μου πρὸ τοῦ ψεύσασθαι τοῦτον τοῖς σοῖς ἐμφανίζω ὡσὶν, ἵνα μὴ τολμήσει ψεύσασθαι ὃ διαλογίζομαι. Νέρων εἶπεν Προσελθὼν ὧδε εἰπέ μοι τί διαλογίζει. Πέτρος εἶπεν Κέλευσον ἐνεχθῆναι ἄρτον κριθῖνον καὶ λάθρα δοθῆναι μοι. ὡς δὲ ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι καὶ λάθρα τῷ Πέτρῳ δοθῆναι, εἶπεν ὁ Πέτρος Εἰπάτω νῦν Σίμων τί τὸ διαλογισθὲν ἡ τί τὸ λεχθὲν ἢ τί τὸ γεγονός.

⁴⁶ Νέρων εἶπεν Θέλεις οὖν ἵνα πιστεύσω ὅτι Σίμων ταῦτα ἀγνοεῖ, ὃς καὶ νεκρὸν ἤγειρεν καὶ ἑαυτὸν ἀποκεφαλίσθέντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ παρῆσθησεν, καὶ ὃ ἐὰν εἶπη ποιῆσαι ἐποίησεν; Πέτρος εἶπεν Ἄλλ' ἐπὶ ἐμοῦ οὐκ ἐποίησεν. Νέρων εἶπεν Ἄλλ' ἐπὶ ἐμοῦ ἐποίησε ταῦτα πάντα· καὶ γὰρ ἀγγέλοις ἐκέλευσε πρὸς ἑαυτὸν ἔλθεῖν, καὶ ἦλθον. Πέτρος εἶπεν Εἰ τὸ μέγιστον ἐποίησεν,

et confidentia) ex E: reliqui om | μου (item lat.): E ἡμῶν | ὃν ἔ. καταψ. (item lat.) ex E: reliqui om

45. φοβεῖ cum BC; reliqui - βῆ | Πέτρε: E om | αὐτοῦ: AB ἑαυτοῦ | ABC Πέτρ. εἶπ. Βασιλεῦ (C om), ἐν ἐκ. ἐστίν | C ὅστις τά | μοι: AB add ὁ Σίμων | C τί διαλογίζομαι | ὄντινα λογ. μου πρὸ (item text. lat.): ABC εἰς τὸν (B ἐν τῷ) διαλογισμὸν (B - σμῶ) μου· πρὸ et post ψεύσασθαι add δέ | τοῖς σοῖς ἐμφ. ὡσὶν: B τί διαλογίζομαι· ἐμφανίζω σοι βασιλεῦ omissis ὃ (AC τί) διαλογίζομαι (C - ζωμαί) | τολμήσει cum BE: A τολμήση, C τολμήσης | διαλογίζει cum BCE; A - γίζη | B ὃ δὲ Πέτρ. προσελθὼν λέγει | C ἀχθῆναι | ὡς δὲ ἐκλ. ἐνεχθ. (C ἀχθῆναι) usque δοθῆναι cum CE (similiterque text. lat.): AB om et pergunt καὶ εἶπεν πάλιν ὃ (BC om) Πέτρ. | νῦν (C add ὁ) Σίμων: AB Σίμ. νῦν | B om τί τὸ διαλογ. | ABC om ἢ utrumque

46. Νέρων εἶπεν Θέλεις usque ὅπερ διαλογίζεται rursus in cod. E solo inveniuntur consentiente interprete latino, apud quem sic leguntur: *Nero dixit Vis ergo ut credam quia haec Simon ignorat, qui et mortuum suscitavit et se ipsum decollatum* (Guelf. a om) *post diem tertium repraesentavit* (Flor. om *et se ipsum usque repraesentavit*) *et quicquid dixit ut faceret fecit? Petrus dixit Sed coram me non fecit. Nero dixit Sed me adstante haec omnia fecit; nam et angelos iussit ad se venire de caelo, et venerunt. Petrus dixit Ergo si quod maximum est fecit, quare quod minus est non facit? Dicat quid cogitaverim. Nero dixit Quid dicis, Simon? Ego me inter vos non convenio. Simon dixit Petrus dicat quid cogitaverim vel quid fecerim. Petrus respondit* (verba Εἰπάτω Πέτρος usque Πέτρος εἶπεν propter ὁμοιστέ-λευτον excidisse videntur proptereaque ad textum latinum conformata addidimus)

μη παραχωρήσαι ελθεῖν τὸν Παῦλον ἐν Ῥώμῃ. ποιήσαντες οὖν ἐν εὐτρεπεῖ οὐκ ὀλίγα δῶρα καὶ βαστάσαντες μετ' ἐαυτῶν, μετὰ δεήσεως προσῆλθον αὐτῷ λέγοντες Δεόμεθά σου, ἀγαθὲ βασιλεῦ, ἀπόστειλον κελεύσεις εἰς πάσας τὰς ἐπαρχίας τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας περιεχούσας μὴ πλησιάσαι Παῦλον ἐν τούτοις τοῖς μέρεσιν· διότι οὗτος ὁ Παῦλος θλίψας τὸ πατρῶν ἡμῶν ἅπαν ἔθνος ἤτήσατο ελθεῖν ἐνταῦθα τοῦ καὶ ἡμᾶς ἀπολέσαι. καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν, εὐσεβέστατε βασιλεῦ, τὴν θλίψιν ἣν ἔχομεν παρὰ Πέτρου.

⁴ Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Νέρων ἀπεκρίθη αὐτοῖς γίνεσθαι κατὰ τὸ θέλημα ὑμῶν, καὶ γράφομεν πρὸς πάσας τὰς ἐπαρχίας ἡμῶν ἵνα παντελῶς μὴ ὀρμίσει ἐν τοῖς μέρεσιν Ἰταλίας. ὑπέβαλον δὲ καὶ Σίμωνι τῷ μάγῳ παρακαλῶσαντες αὐτὸν ἵνα, ὡς εἴρηται, ἐν τοῖς μέρεσιν Ἰταλίας μὴ ἐπιβῆ.

⁵ Τούτων δὲ οὕτως πραττόντων, τινὲς ἐκ τῶν μετανοησάντων ἐξ ἔθνων καὶ βαπτισθέντων τῇ ἐπαγγελίᾳ τοῦ Πέτρου ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Παῦλον πρέσβεις μετ' ἐπιστολῆς περιεχομένης οὕτως Παῦλε δούλε γνήσιε τοῦ δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀδελφεῖ Πέτρου τοῦ πρώτου τῶν ἀποστόλων, ἠκούσαμεν ἐκ τῶν διδασκάλων τῶν Ἰουδαίων τῶν ὄντων ἐν ταύτῃ τῇ μεγίστῃ τῶν πόλεων Ῥώμῃ ὅτι ἤτήσαντο Καίσαρα τοῦ ἀποστεί-

λέοντι ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις | ελθεῖν (D praem αὐτόν) τ. Παῦλον: sic BCDF; A τὸν Π. ελθ. | ποιήσ. οὖν ἐν εὐτρεπεῖ (sic C; A ἐν εὐτρεπῇ, D ἐν εὐτροπῇ; F εὐτρεπῇ) οὐκ ὀλ. δ. καί: haec omnia om B, sed pergit βαστάσ. οὖν μ. ἐαυτ. οὐκ ὀλίγα δῶρα, μετὰ | αὐτῷ λέγοντες: C λέγ. τῷ βασιλεῖ | ἀπόστειλον: sic BD; ACF ἀποστεῖλαι (F pergit κελεύσαι) | C κελ. ἐπὶ πάσης τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας | περιεχούσας usque θλίψας: sic A; B nil nisi ὅτι Παῦλός τις ὅς θλίψεν, item DF καὶ κελεύσαι ὅτι Π. τις θλίψας; C Παῦλόν τινα μὴ εἰσελθεῖν ἐνθάδε. ἐκείλευσεν δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν ὅτι Παῦλός τις ὅς θλίψεν | τὸ (A praem πᾶν) πατρ. ἡμ. ἅπαν (sic CF; om ABD) ἔθν. (B ἔθνος) | B ἤτήσ. καὶ ἐνταῦθ. ελθ. τοῦ καὶ | καὶ (B om) ἀρκεῖ: C ἀρκ. γάρ | D βασ. εὐσεβ. | BCF ἢ θλίψας | B παρὶ Πέτρου

4. γίνεσθαι: sic AF; B γένητε, C γενήτω, D γενεσθῶ | γράφομεν: sic AF; B γράψομεν, C γράφωμεν, D γράφω (om πρὸς sequens) | ὀρμίσει: sic C (μὴ ὀρμίσει proe Ἰταλ. roait) F (ὀρμίση); B ὀρμήσει; AD ὀρμήση | C ὑπέβαλλον (D ὑπέβαλε) δ. κ. Σίμωνα τὸν μάγον | BF παρακαλοῦντες | εἴρηται: AD add παντελῶς, non BCF | ἐν τ. μέρεσιν: D ἐγγύς

5. B πραττομένων | ἐκ: ita CF, om ABD | ἐξ: ita AD; C ἐκ τῶν, BF om | τὸν Παῦλον: B αὐτόν | C μετὰ | C om Παῦλε | D Παῦλε γνήσιε φιλε | τ. δεσπ. ἡμῶν (C om) Ἰησ. Χρ. (C add τοῦ θεοῦ ἡμῶν): F τοῦ θεοῦ τοῦ (supple δεσπότου?) ἡμῶν Ἰησ. Χρ. | ταύτῃ τῇ: D αὐτῇ τῇ, C τῇ | τῶν πρ-

λαι ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις αὐτοῦ, ἵνα ὅπου δ' ἂν εὐρεθῆς ἀποκτανθῆς. ἡμεῖς δὲ ἐπιστεύσαμεν καὶ πιστεύομεν ὅτι ὡσπερ οὐκ ἀποχωρῶζει ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους οὓς ἐποίησεν, οὕτως οὐκ ἔχει μερίσαι ὑμᾶς ἀπ' ἀλλήλων, τούτ' ἔστιν οὔτε Πέτρον παρὰ Παύλου οὔτε δὲ Παῦλον παρὰ Πέτρου· ἀλλὰ κυρίως πιστεύομεν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἰς ὃν ἐβαπτίσθημεν, ὅτι ἄξιοι ἐγενόμεθα καὶ τῆς ὑμετέρας διδασκαλίας.

⁶ Δεξάμενος δὲ ὁ Παῦλος τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς ἀποσταλμένους μετὰ τῆς ἐπιστολῆς, μηνὶ Μαίῳ εἰκάδι, πρόθυμος ἐγένετο καὶ εὐχαρίστησεν τῷ κυρίῳ καὶ δεσπότη Ἰησοῦ Χριστῷ. ἀποπλεύσας δὲ ἀπὸ Γαυδομελέτης οὐκ ἔτι ἦλθεν διὰ Ἀφρικῆς ἐπὶ τὰ μέρη Ἰταλίας, ἀλλ' ἐπὶ Συκελίαν ἀνέδραμεν, ἕως οὗ ἦλθεν ἐν Συρακοῦσῃ τῇ πόλει μετὰ τῶν δύο ἀνδρῶν τῶν πεμφθέντων ἀπὸ Ῥώμης πρὸς αὐτόν. ⁷ Κάκειθεν ἀποπλεύσας παρεγένετο εἰς τὸ Ῥήγιον τῆς Καλαβρίας, καὶ ἀπὸ τοῦ Ῥηγίου ἐπέρασεν ἐν Μεσίῃ, καὶ ὀρδινεῖ ἐκεῖ ἐπίσκοπον Βάεχυλον ὀνόματι. ἐξελθόντος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ Μεσίης ἀπέπλευσεν ἕως Διδύμου, καὶ ἐμεινεν ἐκεῖ νύκτα μίαν· κάκειθεν ἀποπλεύσας ἦλθεν εἰς Ποντιόλην τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ.

λεων: C πόλει | C εὐροῦσι σε τοῦ ἀποκτενοῦσι σε. καὶ ἡμεῖς ἐπιστ. | B ἀπεχώρησεν, D ἀπομερῶζει (Lasc *quosdam modum deus iustitiam magna duo fecit non dicitur*) | B οὐδὲ ὑμᾶς ἔχει μερίσαι, C (corrupto) οὐ χωρεῖσαι ἔχεν ἡμᾶς | οὔτε (D οὐ) Πέ. (C Πέτρος, B Παῦλον) π. Παύλου (B Πέτρου) οὔτε δὲ (sic A; om BCDF) Παῦλον (C Παῦλος, B Πέτρον) π. Πέ. (B Παύλου) | ἐγενόμεθα: sic B; γενόμεθα D, γενώμεθα C, γενόμεθα A, γνόμεθα F; BC om καὶ sequens.

6. Δεξάμενος: ita BCDF; διαδεξάμενος A | D ἀποσταλμένους, F ἀποσταλέντας | εἰκάδι: C εἰς τὰς ἡμέρας (corrige εἰκοσι), B om μηνὶ Μα. εἰ. (veritit etiam Lasc) | B ἡύχαρίστησε | κυρίῳ καὶ δεσπότη: sic BF; A θεῷ καὶ δεσπ. ἡμῶν; C (item Lasc) κυρίῳ ἡμῶν | C ὑποπλεύσας | C Γαυδομελέτης, D Γαυδομηλέτης | διὰ: BF δι', C εἰς et Ἀφρικῆν | C εἰς τὰ μέρη | ἐπὶ Συκ. ἀνέδρ. ἕως: sic BDF; C ἔδραμεν ἐπὶ Συκ. ἕως, A ἐπὶ Συκελίαν· ἔδραμεν οὖν ἕως | BC ἐν (F add τῇ) Συρακοῦσαι | A ἀντὶ ἀπὸ Ῥώμ. πρ. αὐτ.

7. εἰς τὸ (C om) Ῥήγιον (A Ῥίγιον, B Ῥήγι, C Ῥύγιον, D Ῥίγη) τῆς (CD om, B εἰς) Καλ. (ACD Καλαυρίας, B Καλαβρίαν) | AD Ῥηγίου, C Ῥυγίου | ἐν Μεσίῃ: sic AB; εἰς Μεσίην CD; εἰς Μεσσηνίην F | ὀρδινεῖ: sic A; B ὀρδηνευσεν, C ὀρδύνουσεν, F ὀρδίνουσεν, D χειροτονεῖ | κ. ὀρδ. ἐκεῖ ἐπίσκ.: C κακεῖ ὀρδ. ἐπ., D καὶ χειρ. ἐπ. ἐκεῖ | A Βάχυλον, Lasc *Barcolyrium* | F ἀπὸ Μεσσηνίας | A Διδύμων, Lasc *Tandulose* | C νύκταν | F καὶ ἐκεῖθεν ἀποπλ. | εἰς Ποντιόλην: sic AD; BF εἰς Ποτιόλης, C εἰς Ποντιόλης | τῇ δευτ. ἡμέρᾳ: C τῆς δευτέρας

⁸ Διόσκορος δὲ ὁ ναύκληρος ὁ ἀπενέγκας αὐτὸν ἐν Συρακούσῃ, συμπαθῶν τῷ Παύλῳ, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐρύσατο ἐκ θανάτου, εἴσας τὸ ὕδιον πλοῖον ἐν Συρακούσῃ ἠκολούθησε μετ' αὐτοῦ ἕως Ποντιόλης. ἐκ δὲ τῶν μαθητῶν τοῦ Πέτρου εὐρεθέντες ἐκεῖ καὶ προσδεξάμενοι τὸν Παῦλον παρεκάλεσαν αὐτὸν μεῖναι πρὸς αὐτούς· καὶ ἔμεινεν ἑβδομάδα μίαν, κρυπτόμενος διὰ τὰς παραγγελίας τοῦ Καίσαρος. ⁹ Πάντες δὲ οἱ τοπάρχαι ἐφύλαττον τοῦ πιάσαι καὶ ἀποκτεῖναι αὐτόν. Διόσκορος δὲ ὁ ναύκληρος, καὶ αὐτὸς ἀναφαλανδὸς ὑπάρχων, στιχάριον ναυκληρικὸν φορέσας καὶ παρρησιασάμενος τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ εἰς τὴν πόλιν Ποντιόλης ἐξῆλθεν. νομίσαντες οὖν ὅτι ὁ Παῦλός ἐστιν, ἐκράτησαν καὶ ἀπεκεφάλισαν αὐτόν, καὶ παρέπεμψαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν Καίσαρα.

¹⁰ Προσκαλεσάμενος οὖν ὁ Καίσαρ τοὺς πρώτους τῶν Ἰουδαίων ἀνήγγειλεν αὐτοῖς λέγων Χάρητε χαρὰν μεγάλην, ὅτι Παῦλος ὁ ἐχθρὸς ὑμῶν τέθνηκεν. καὶ ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὴν κεφαλὴν. ποιήσαντες οὖν εὐφροσύνην μεγάλην τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἥτις ἦν τεσσαρσεκαίδεκάτῃ τοῦ Ἰουνίου μηνός, ἕκαστος τῶν Ἰουδαίων ἐπληροφορήθη.

¹¹ Ὁ δὲ Παῦλος ἐν Ποντιόλῃ ὧν καὶ ἀκούσας ὅτι Διόσκορος ἀπεκεφαλίσθη, λυπηθεὶς λύπη μεγάλη, ἀτενίσας εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ εἶπεν Κύριε παντοκράτωρ ἐπουράνιε, ὁ φανεῖς μοι ἐν παντὶ τόπῳ οὗ ἐπορεύθην διὰ τοῦ μονογενοῦς σου λόγου τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπιτίμησον τῇ πόλει ταύτῃ καὶ

8. C Ἦν γὰρ ὁ ναύκλ. ὁ ἀπενέγκας (B ἀπενέγκων) α. ε. Συρ. (B Συρακούσει) τῇ πόλει, Διόσκορος ὄνομα | ἐρύσατο: sic C; ἐρύσα. AB (ἀπὸ θανάτου) D | C τὸ πλοῖον (B σκάφος) αὐτοῦ ἐν Συρακούσαι ἠκολούθησεν | B Ποντιόλης | πρ. αὐτούς: sic A; παρ' αὐτοῖς B; μετ' αὐτοῖς C

9. B ἐφύλασσον | ἀναφαλανδός: sic B (sed praem φαλακρός), item A ἀναφάλανδος, C ἀναμφαλανδός; D ἀναφάλας | C om εἰς τ. πόλ. Ποντιόλης (B Ποντιόλης) | C ἦλθεν | B ὅτι Παῦλος | ἐστίν: A ἦν | πρὸς: C εἰς

10. οὖν: B δέ | πρώτους: C πρεσβυτέρους | B ἀνήγγ. αὐτούς | BC Χαίρετε | A ὑπέδειξεν (BCD ἐπέδ.) αὐτ. καὶ τὴν κεφ. αὐτοῦ | C τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τῇ τεσσ. | D Ἰουνίου | C om ἕκαστ. τ. Ἰουδ. ἐπληροφορήθη, B pro his sic: μεγάλως εὐφράνθησαν· ἕκαστος γὰρ αὐτῶν ἐπληροφορήθησαν περὶ τῆς τελειώσεως Παύλου

11. BC Ποντιόλη | BC ἐλυπήθη λύπην μεγάλην, καὶ ἀτενίσας | C εἰς τὸν οὐρανόν | παντοκράτωρ cum BCD; A παντοκράτωρ | λόγου cum ABD; C υἱοῦ | C τὴν πόλιν ταύτην | B καὶ ἐκβαλῶν | Lectio codicis C paululum correcta sic

ἔβαλε πάντας τοὺς πιστεύσαντας τῷ θεῷ καὶ ἀκολουθήσαντας τῷ λόγῳ αὐτοῦ. ¹² Εἶπεν οὖν αὐτοῖς Ἀκολουθεῖτέ μοι καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ Ποντιόλης μετὰ τῶν πιστευσάντων τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ, ἦλθον εἰς τόπον καλούμενον Βαίτας, καὶ ἀναβλέψαντες τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν πάντες θεωροῦσι τὴν πόλιν ἐκείνην τὴν καλουμένην Ποντιόλην πεποντισμένην εἰς τὴν ὄχθαν τῆς θαλάσσης ὡσεὶ ὄργυϊαν μίαν· καὶ ἐκεῖ ἔστιν ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας εἰς μνημόσυνον ὑποκάτω τῆς θαλάσσης.

¹³ Ἐξελθόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ Βαίτας, ἐγένοντο εἰς Γαῖτας, καί κεῖ ἐδίδασκεν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἔμεινεν γὰρ ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὸν οἶκον Ἐράσμου, ὃν ἀπέστειλεν ὁ Πέτρος ἀπὸ Ῥώμης διδάξαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. ἐξελθὼν δὲ ἀπὸ Γαίτας ἦλθεν εἰς καστέλλιον λεγόμενον Ταρακίνας, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἡμέρας ἑπτὰ εἰς τὸν οἶκον Καισαρίου τοῦ διακόνου, ὃν ἐχειροτόνησεν Πέτρος· καί κειθεν ἀποπλεύσας διὰ τοῦ ποταμοῦ ἦλθεν εἰς τόπον καλούμενον Τρίβους Ταβέρνης.

¹⁴ Οἱ δὲ σωθέντες ἐκ τῆς πόλεως Ποντιόλης τῆς ποντισθείσης ἀνήγγειλαν τῷ Καίσαρι εἰς Ῥώμην ὅτι Ποντιόλη ἐποντίσθη μετὰ παντὸς τοῦ ὄχλου αὐτῆς. καὶ ἐν λύπῃ μεγάλη γενόμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν πόλιν, προσκαλεσάμενος τοὺς πρώτους τῶν Ἰουδαίων εἶπεν αὐτοῖς Ἴδε διὰ τὴν ὑπακοὴν ὑμῶν ἐποίησα ἀποκεφαλισθῆναι τὸν Παῦλον, καὶ διὰ τοῦτο ἐποντίσθη ἡ πόλις.

¹⁵ Οἱ δὲ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων εἶπαν πρὸς τὸν Καίσαρα Εὐσε-

habet: ἅπαντας τ. πεπιστευκέτας τὸν λόγον Παύλου (ita B) καὶ ἠκολούθησαν μετ' αὐτοῦ τῷ Χριστῷ.

12. B om οὖν, C sic: διότι εἶπεν | B Ποτιόλης | C τὸν λόγον τ. 2. καὶ ἦλθον | καλούμενον c CD; A καλούμενος, B λεγόμενος | C θεωροῦσιν | B om τὴν καλ. Ποντιόλην (D Ποτιόλ.) | B καταπεποντισμένην | B om ὡσεὶ (C ὡς) ὄργυϊαν (hoc accentu A) μίαν· καὶ ἐκ. ἔστ. (C ἔστ. ἐκ.) ἕως usque τῆς θαλάσσης

13. B ἀπὸ Βαίων | CD ἐγένετο | BD εἰς Γαῖτα | C ἔμεινεν δὲ ἐκ. ἡμέρ. τρ. | C ἀπέστειλεν Πέτρος | BCD εἰς (C ἐν) καστέλλιν (-λην C, -λεν D) | C Ταρακίνας | ἡμέρας ἑπτὰ: B post Πέτρος ponit | B ἐκειθεν δέ | C ἀποπλεύσαντες (sed ἦλθεν) | C λεγόμενον | B Τριβουσταβέρνης et C Τριβουταβέρνης: utraque uno tantum accentu; D om Τρίβους

14. BD Ποτιόλης et Ποτιόλη | B ἀγγγ. τῷ Νέρωνι ἐν τῇ Ῥώμῃ (ἐν Ῥώμῃ C) | BC om παντὸς et μεγάλη | ὄχλου: BC λαοῦ | BD γενόμενος | C Ἰδοῦ | A ἐποντίσθη

15. B om πρῶτοι τ. Ἰουδ. | BC εἶπον (-παν cum AD) πρ. τ. βασιλεῖ |

⁸ Διόσκορος δὲ ὁ ναύκληρος ὁ ἀπενέγκας αὐτὸν ἐν Συρακούσῃ, συμπαθὼν τῷ Παύλῳ, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐρύσατο ἐκ θανάτου, εἰσάσας τὸ ἴδιον πλοῖον ἐν Συρακούσῃ ἠκολούθησε μετ' αὐτοῦ ἕως Ποντιόλης. ἐκ δὲ τῶν μαθητῶν τοῦ Πέτρου εὐθεθέντες ἐκεῖ καὶ προσδεξάμενοι τὸν Παῦλον παρεκάλεσαν αὐτὸν μείναι πρὸς αὐτούς· καὶ ἔμεινεν ἑβδομάδα μίαν, κρυπτόμενος διὰ τὰς παραγγελίας τοῦ Καίσαρος. ⁹ Πάντες δὲ οἱ τοπάρχαι ἐφύλαττον τοῦ πιάσαι καὶ ἀποκτεῖναι αὐτόν. Διόσκορος δὲ ὁ ναύκληρος, καὶ αὐτὸς ἀναφαλανδὸς ὑπάρχων, στιχάριον ναυκληρικὸν φορέσας καὶ παρρησιασάμενος τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ εἰς τὴν πόλιν Ποντιόλης ἐξῆλθεν. νομίσαντες οὖν ὅτι ὁ Παῦλός ἐστιν, ἐκράτησαν καὶ ἀπεκεφάλισαν αὐτόν, καὶ παρέπεμψαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν Καίσαρα.

¹⁰ Προσκαλεσάμενος οὖν ὁ Καίσαρ τοὺς πρώτους τῶν Ἰουδαίων ἀνήγγειλεν αὐτοῖς λέγων Χάρητε χαρὰν μεγάλην, ὅτι Παῦλος ὁ ἐχθρὸς ὑμῶν τέθηκεν. καὶ ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὴν κεφαλὴν. ποιήσαντες οὖν εὐφροσύνην μεγάλην τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἦτις ἦν τεσσαρεσκαίδεκάτῃ τοῦ Ἰουνίου μηνός, ἕκαστος τῶν Ἰουδαίων ἐπληροφορήθη.

¹¹ Ὁ δὲ Παῦλος ἐν Ποντιόλῃ ὧν καὶ ἀκούσας ὅτι Διόσκορος ἀπεκεφαλίσθη, λυπηθεὶς λύπη μεγάλῃ, ἀτενίσας εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ εἶπεν Κύριε παντοκράτωρ ἐπουράνιε, ὁ φανείς μοι ἐν παντὶ τόπῳ οὗ ἐπορεύθην διὰ τοῦ μονογενοῦς σου λόγου τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπιτίμησον τῇ πόλει ταύτῃ καὶ

8. C Ἦν γὰρ ὁ ναύκλ. ὁ ἀπενέγκας (B ἀπενέγκων) α. ε. Συρ. (B Συρακούσει) τῇ πόλει, Διόσκορος ὄνομα | ἐρύσατο: sic C; ἐρύσ. AB (ἀπὸ θανάτου) D | C τὸ πλοῖον (B σκάφος) αὐτοῦ ἐν Συρακούσει ἠκολούθησεν | B Ποτιόλης | πρ. αὐτούς: sic A; παρ' αὐτοῖς B; μετ' αὐτοῖς C

9. B ἐφύλασσαν | ἀναφαλανδός: sic B (sed praem φαλακρός), item A ἀναφαλανδός, C ἀναμφαλανδός; D ἀναφάλας | C om εἰς τ. πόλ. Ποντιόλης (B Ποτιόλης) | C ἦλθεν | B ὅτι Παῦλος | ἐστίν: A ἦν | πρὸς: C εἰς

10. οὖν: B δέ | πρώτους: C πρεσβυτέρους | B ἀνήγγ. αὐτούς | BC Χαίρετε | A ὑπέδειξεν (BCD ἐπέδ.) αὐτ. καὶ τὴν κεφ. αὐτοῦ | C τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τῇ τεσσ. | D Ἰουνίου | C om ἕκαστ. τ. Ἰουδ. ἐπληροφορήθη, B pro iis sic: μεγάλως εὐφρανθήσαν· ἕκαστος γὰρ αὐτῶν ἐπληροφορήθησαν περὶ τῆς τελειώσεως Παύλου

11. BC Ποτιόλη | BC ἐλυπήθη λύπη μεγάλην, καὶ ἀτενίσας | C εἰς τὸν οὐρανόν | παντοκράτωρ cum BCD; A παντοκράτωρ | λόγου cum ABD; C υἱοῦ | C τὴν πόλιν ταύτην | B καὶ ἐκβαλὼν | Lectio codicis C paullulum correcta sic

ἔκβαλε πάντας τοὺς πιστεύσαντας τῷ θεῷ καὶ ἀκολουθήσαντας τῷ λόγῳ αὐτοῦ. ¹² Εἶπεν οὖν αὐτοῖς Ἄκολουθεῖτέ μοι. καὶ ἐξεληθὼν ἀπὸ Ποντιόλης μετὰ τῶν πιστευσάντων τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ, ἦλθον εἰς τόπον καλούμενον Βαίτας, καὶ ἀναβλέψαντες τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν πάντες θεωροῦσι τὴν πόλιν ἐκείνην τὴν καλουμένην Ποντιόλην πεποντισμένην εἰς τὴν ὄχθαν τῆς θαλάσσης ὡσεὶ ὄργυιαν μίαν· καὶ ἐκεῖ ἔστιν ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας εἰς μνημόσυνον ὑποκάτω τῆς θαλάσσης.

¹³ Ἐξεληθόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ Βαίτας, ἐγένοντο εἰς Γαίτας, καὶ ἐκεῖ ἐδίδασκεν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἔμεινεν γὰρ ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὸν οἶκον Ἐράσμου, ὃν ἀπέστειλεν ὁ Πέτρος ἀπὸ Ῥώμης διδάξαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. ἐξεληθὼν δὲ ἀπὸ Γαίτας ἦλθεν εἰς καστᾶλιον λεγόμενον Ταρακίνας, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἡμέρας ἑπτὰ εἰς τὸν οἶκον Καισαρίου τοῦ διακόνου, ὃν ἐχειροτόνησεν Πέτρος· καὶ ἐκεῖθεν ἀποπλεύσας διὰ τοῦ ποταμοῦ ἦλθεν εἰς τόπον καλούμενον Τρίβους Ταβέρνης.

¹⁴ Οἱ δὲ σωθέντες ἐκ τῆς πόλεως Ποντιόλης τῆς ποντισθείσης ἀνήγγειλαν τῷ Καίσαρι εἰς Ῥώμην ὅτι Ποντιόλη ἐποντίσθη μετὰ παντὸς τοῦ ὄχλου αὐτῆς. καὶ ἐν λύπῃ μεγάλη γενόμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν πόλιν, προσκαλεσάμενος τοὺς πρώτους τῶν Ἰουδαίων εἶπεν αὐτοῖς Ἴδε διὰ τὴν ὑπακοὴν ὑμῶν ἐποίησα ἀποκεφαλίσθηναι τὸν Παῦλον, καὶ διὰ τοῦτο ἐποντίσθη ἡ πόλις.

¹⁵ Οἱ δὲ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων εἶπαν πρὸς τὸν Καίσαρα Εὐσε-

habet: ἅπαντας τ. πεπιστευκότας τὸν λόγον Παύλου (ita B) καὶ ἠκολούθησαν μετ' αὐτοῦ τῷ Χριστῷ.

12. B om οὖν, C sic: διότι εἶπεν | B Ποτιόλης | C τὸν λόγον τ. Ἐ. καὶ ἦλθον | καλούμενον c CD; A καλούμενος, B λεγόμενος | C θεωροῦσιν | B om τὴν καλ. Ποντιόλην (D Ποτιόλ.) | B καταπεποντισμένην | B om ὡσεὶ (C ὡς) ὄργυιαν (hoc accentu A) μίαν· καὶ ἐκ. ἔστ. (C ἔστ. ἐκ.) ἕως usque τῆς θαλάσσης

13. B ἀπὸ Βαίων | CD ἐγένετο | BD εἰς Γαίτα | C ἔμεινεν δὲ ἐκ. ἡμέρ. τρ. | C ἀπέστειλεν Πέτρος | BCD εἰς (C ἐν) καστᾶλιν (-λην C, -λειν D) | C Ταρακίνας | ἡμέρας ἑπτὰ: B post Πέτρος ponit | B ἐκεῖθεν δὲ | C ἀποπλεύσαντας (sed ἦλθεν) | C λεγόμενος | B Τριβουσταβέρνης et C Τριβουταβέρνης: utraque uno tantum accentu; D om Τρίβους

14. BD Ποτιόλης et Ποτιόλη | B ἀνίγγ. τῷ Νέρωνι ἐν τῇ Ῥώμῃ (ἐν Ῥώμῃ C) | BC om παντός et μεγάλη | ὄχλου: BC λαοῦ | BD γενόμενος | C Ἰδοῦ | A ἐποτίσθη

15. B om πρῶτοι τ. Ἰουδ. | BC εἶπαν (-παν cum AD) πρ. τ. βασιλεῖα |

βέστατε βασιλεῦ, μὴ οὐκ εἴπαμέν σοι ὅτι πᾶσαν χώραν αὐτὸς ἐτάραξεν τῆς ἀνατολῆς καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν διέστρεψεν; προάγει οὖν, εὐσεβέστατε βασιλεῦ, ἵνα μία πόλις ἀπόληται καὶ μὴ τὸ βασιλείον σου· τοῦτο γὰρ εἶχεν παθεῖν ἡ Ῥώμη. καὶ παρεμυθήθη ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τοὺς λόγους αὐτῶν.

¹⁶ Ὁ δὲ Παῦλος παρέμεινεν εἰς Τρίβους Ταβέρνης ἡμέρας τέσσαρας. καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς Ἀππίου Φόρον καλούμενον Βικουσαράπη, καὶ κοιμηθεὶς ἐκεῖ τὴν νύκτα ἐκείνην εἰδέν τινα καθήμενον εἰς καθέδραν χρυσῆν, καὶ παριστάμενον αὐτῷ πλῆθος μαγύρων καὶ λεγόντων Ἐγὼ ἐποίησα σήμερον υἱὸν φονεῦσαι τὸν πατέρα αὐτοῦ· ἄλλος ἔλεγεν ὅτι καγὼ ἐποίησα πεσεῖν οἶκον καὶ φονεῦσαι γονεῖς μετὰ τέκνων. ἄλλοι μὲν ἄλλα ἐξηγοῦντο αὐτῷ πονηρὰ πολλά· ἕτερος δὲ ἐλθὼν ἀνήγγειλεν αὐτῷ ὅτι ἐγὼ ὀρδίνευσα ἵνα ὁ ἐπίσκοπος Ἰουβενάλιος, ὃν ἐχειροτόνησεν Πέτρος, μετὰ τῆς ἡγουμένης Ἰουλιανῆς κοιμηθῆ. ¹⁷ Ἀκούσας δὲ ταῦτα πάντα κοιμώμενος εἰς αὐτὸν τὸν Ἀππίου Φόρον πλησίον Βικουσαράπης, εὐθέως καὶ παραχρῆμα ἀπέστειλεν ἐν Ῥώμῃ ἐκ τῶν ἀκολουθησάντων αὐτῷ ἀπὸ Ποντιόλης πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ἰουβενάλιον λέγων τοῦτο αὐτὸ ὅπερ ἀπῆει ποιῆσαι. ¹⁸ Καὶ δραμῶν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ Ἰουβενάλιος ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς τὰ ἔχνη τοῦ Πέτρου κλαίων καὶ ὀδυρόμενος καὶ λέγων ὅτι παραπεσεῖν ἀπῆειν,

C om μῆ | C επομεν | BC ὅτι αὐτ. ἐτάρ. πᾶσαν (C add τὴν) χώραν | B om εὐσεβ. βασιλεῦ | ἀπόληται (sic AC): BD ἀπολείται | C ὅλον τὸ βασιλ. | D om ἡ | αὐτῶν: BC τούτους

16. C παρέμεινεν εἰς Τριβουταβέρνην (B Τριβουταβέρνης) | C εἰς τόπον καλούμενον Σαμπίου Φόρου Βικουσαράπη (B Βικουσαραπή [hoo accentu], D om) | C ἐκεῖσε | B νύκταν | BC ἔθεν | C τινὰ αἰδύωπιτα (sic) καθήμενον | A παριστώμενον | C μαγύρ. καὶ ἔλεγον | A φονεῦσαι υἱὸν τὸν (B om) πατ. αὐτ. (B om) | A ἕτερος δὲ | B om ὅτι | καγὼ: C ἐγὼ | B γονεῖς καὶ τέκνα | C αλλ. δὲ ἐξηγ. ἕτερα πονηρὰ (B πονηρότερα et om πολλά) ἔργα ἃ εἶχον ποιῆσαι | B αὐτῷ λέγων ὅτι | ὀρδίν. cum CD; A ὠρδίν., B ἐποίησα

17. C om πάντα | C om αὐτὸν τόν | BC Ἀπίου, C** Ἀμπίου | C Φόρου | πλησίον (B ἀπό, C om) Βικουσ. (C Βικουσαράπη): D om | C εὐθέως ἀπέστ. παραχρ. ἐν Ῥ. (B εἰς Ῥώμην) | C ἀκολουσ. αὐτοῦ | B om αὐτό | B ἀπῆει, C ἐπίγει

18. ἔρριψεν: C praesent τούτῳ αὐτῷ κατεπιγώμενος τὸ πράγματι (sic) | B om κλαίων καὶ | B ὀδυρόμενος | D ὅτι παρὰ μικρὸν παραπ. | ἀπῆειν: ita A;

καὶ ἐξηγήσατο αὐτῷ τὸ κεφάλαιον καὶ εἶπεν Πιστεύω ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὃν περιέμενες φωστῆρα. ὁ δὲ Πέτρος πρὸς αὐτὸν ἔφη Πῶς ἐνδέχεται ἐκεῖνον εἶναι τελειωθέντος αὐτοῦ; ¹⁹ Ὁ δὲ Ἰουβενάλιος ὁ ἐπίσκοπος ἔλαβεν τὸν ἀποσταλέντα παρὰ Παύλου πρὸς τὸν Πέτρον, καὶ αὐτὸς αὐτῷ ἀνήγγειλεν ὅτι ζῆ καὶ ἔρχεται, καὶ ὅτι ἐστὶν εἰς Ἄππιου Φόρον. καὶ ἠὐχαρίστησεν ὁ Πέτρος καὶ ἐδόξασεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

²⁰ Τότε προσκαλεσάμενος τοὺς πεπιστευκότας μαθητὰς αὐτοῦ ἀπέστειλεν αὐτοὺς πρὸς τὸν Παῦλον ἕως Τρίβους Ταβέρνης· ἐστὶν δὲ τὸ διάστημα ἀπὸ Ῥώμης ἕως Τρίβους Ταβέρνης μιλια τριάκοντα ὀκτώ. καὶ ἰδὼν τούτους ὁ Παῦλος εὐχαριστήσας τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ ἔλαβεν θάρσος. κινήσαντες δὲ ἐκείθεν ἐκοιμήθησαν εἰς πόλιν καλουμένην Ἀρικίαν.

²¹ Περιφρομηὸν δὲ ἐγένετο ἐν τῇ πόλει Ῥώμῃ ὅτι Παῦλος ὁ ἀδελφὸς Πέτρου ἔρχεται. οἱ δὲ πεπιστευκότες τῷ θεῷ ἔχαιρον χαρὰν μεγάλην. τάραχος δὲ μέγας ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ ἀπαλθόντες πρὸς Σίμωνα τὸν μάγον παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες Ἀνάγαγε τῷ βασιλεῖ ὅτι οὐκ ἀπέθανεν ὁ Παῦλος, ἀλλὰ ζῆ καὶ ἦλθεν. ὁ δὲ Σίμων πρὸς τοὺς Ἰουδαίους εἶπεν Τίς οὖν ἡ κεφαλὴ ἡ ἐλθοῦσα πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπὸ Ποντιόλης; μὴ καὶ αὐτὴ οὐκ ἦν ἀναφαιανδός;

²² Ἐλθόντος δὲ τοῦ Παύλου ἐν τῇ Ῥώμῃ, φόβος μέγας

BD ἀπίει, C ἐπίει | B τὸ κεφάλ. ἄπαν | ὃν (C ὄπερ) περιέμενες (D -μενε, C -μένης) | B αὐτῷ ἔφη | B om πῶς

19. B Ἰουβεν. ἐπίσκ., C ἐπίσκ. Ἰουβεν. | B πρὸς Πέτρον | C ἀπήγγειλεν | Ἄππ. Φόρον (C -ρου): C add Βικουσάραπι | B εὐχαρίστησεν | A καὶ ἐδόξ. ὁ (B om) Πέτρ. | C om καὶ πατ. τοῦ κυρ. ἡμ. Ἰ. Χρ.

20. Τότε: C καὶ | B τοὺς πεπιστ. αὐτῷ μαθητ. ἀπέστ. | C ἕως Σαμπίου Φόρου Βικουσάραπι bis. | D ἕως ἐκεῖσε μιλια λη. | B ἰδὼν αὐτούς | C ἠὐχαρίστησεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔλαβ. δὲ θάρσ. | B ἐκεῖ. δὲ κινήσ. δὲ κινήσ. ἐκοιμήθ. | C ἤρχοντο καὶ ἐκοιμήθ. ε. τόπον λεγόμενον | D Ἀρικίαν, C Ἀρεκίην, B Ἀραβίαν

21. C om πόλει | C ζῆ καὶ ἔρχεται. οἱ οὖν | C om ἀλλὰ ζῆ κ. ἦλθ. | τίς: BC τίτος | B Ποτιόλης | C om ἦν | C ἀναφαιανδρός (cf. supra sub 9.)

22. Incipit E verbis his Ἐλθόντος εἰς τὴν Ῥώμην τοῦ ἀγίου Παύλου ἀπὸ τῶν Σπακῶν, συνῆλθον πρὸς αὐτὸν πάντες οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες Τὴν ἡμετέραν πίστην ἐν ἧ etc. Item Passio Petri et Pauli in codd. Guelferbytanis teste Thilone sic: Cum venisset Paulus in urbem Romam, convenerunt ad eum omnes Iudaei di-

ἐπέπεσον τοῖς Ἰουδαίοις. συνῆλθον οὖν πρὸς αὐτὸν καὶ παρεκά-
λουν αὐτὸν λέγοντες Τὴν πίστιν ἐν ἣ ἐγεννήθης, ταύτην διεκδι-
κῃσον· οὐ γὰρ δίκαιόν ἐστιν Ἑβραῖος ὢν καὶ ἐξ Ἑβραίων ἕνα
ἑαυτὸν διδάσκαλον εἶπης ἔθνῶν καὶ ἐκδουκῆτήν τῶν ἀπεριτμητῶν,
καὶ αὐτὸς ὢν περιτετμημένος ἕνα τὴν τῆς περιτομῆς καταργήσης
πίστιν. ὅταν οὖν ἰδῆς Πέτρον, ἀνταγώνισαι κατὰ τῆς αὐτοῦ
διδασκαλίας, ὅτι πᾶσαν τοῦ ἡμετέρου νόμου παραφυλακὴν κα-
τήρησεν· ἀπέκλεισε τὸν σαββατισμὸν καὶ νεομησίας καὶ τὰς νο-
μίμους ἀργίας. ²³ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Παῦλος εἶπεν αὐτοῖς Ἐμὲ
Ἰουδαῖον ἀληθινὸν ἐν τούτῳ δυνήσεσθε δοκιμάσαι, ὅτι καὶ τὸ
σάββατον τηρῆσαι καὶ τὴν ἀληθινὴν περιτομὴν κατανοῆσαι δυ-
νηθῆτε· καὶ γὰρ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου κατέπαυσεν ὁ θεὸς
ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ. ἡμεῖς ἔχομεν πατέρα, πατριάρ-
χας καὶ τὸν νόμον. τί οὖν ὁ Πέτρος κηρύσσει ἐν τῇ τῶν ἔθνῶν
βασιλείᾳ; ἀλλὰ καὶ εἰάν τινα καινὴν θελήσει εἰσαγαγεῖν διδασκα-
λίαν, χωρὶς τινος ταραχῆς καὶ φθόνου καὶ κόπου ἀπαγγεῖλατε
αὐτῷ ἕνα καὶ ἡμεῖς ἴδωμεν, καὶ ἐνώπιον ὑμῶν ἐλέγξω αὐτόν.
εἰάν δὲ ἢ ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ἀληθῆς, τῇ τῶν Ἑβραίων βίβλῳ
καὶ μαρτυρίᾳ ὠχυρωμένη, πρέπον ἐστὶν πάντας ἡμᾶς πειθαρ-
χεῖν αὐτῷ.

centes Nostram fidem, in qua natus es, ipsam defende. | C παρεκάλουν λέγοντες Πίστιν | BE ἐκδικῃσον | ἕνα ante ἑαυτὸν cum E posui; ABC ante Ἑβραῖος habent | ἔθνῶν: B τῶν ἔθνῶν, C ἐτέρων ἔθνῶν | τῶν ἀπεριτμητῶν: B τῶν ἔθνῶν τῶν ἀπεριτμ. | E om ἕνα, item versio latina | καταργήσης cum ADE; B καταργήσεις, C καταργήσει | C om οὖν | B τοῦ ἡμετέρου γένους τὴν παραφυλακὴν | ἀπέκλεισε usque ἀργίας ex E sumta sunt; eadem in codd. Guelf. et Flor. sic leguntur: *exclusit sabbatismum et neomeniam* (Flor. *neomaenias*) et *legitimas ferias extinavit* (Flor. *inavit*): desunt in ABCD.

23. B om ὁ | Ἐμὲ Ἰ. ἀ. ἐ. τ. δυνήσεσθε (codex - σησθε) δ. ὅτι (? codex ετι) usque ἐλέγξω αὐτόν: ista omnia, quae in ABCD desiderantur, ex E sumsi. Leguntur vero etiam in codd. latinis sic: *Me Iudaeum esse et verum Iudaeum, hinc poteritis probare cum et sabbatum observare et circumcisionem vere poteritis advertere: nam sabbato die requisivi ab omnibus operibus suis deus. Nos habemus patres et patriarchas et legem. Quid tale praedical Petrus in regno genitum? Sed et si forte aliquam vult introducere novam doctrinam, sine conturbatione et sine invidia et sine strepitu nunciate ei ut nos videamus, et in vestro conspectu illum ego convincam.* Ibidem in hunc modum pergitur: *Quod si forte doctrina eius vero testimonio fuerit ex* (Flor. et) *Hebraeorum libris munta, decet nos omnes obedire ei.* | ABC εἰάν ἢ (BC om) ἢ διδασκ. αὐτ. (C add ἐστίν) ἀληθῆς (B add ἢ), τῇ τῶν Ἑβρ. βίβλῳ (C βίβλων) μαρτυρίᾳ ὠχυρωμένη (B ὄχυρωμ. D ὄχυρομ. E ὄχυρομ.) | C om πάντ. ἡμᾶς, E om ἡμᾶς

24. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια τοῦ Παύλου λέγοντος ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον τῷ Πέτρῳ Παῦλος ἐξ Ἑβραίων παραγέγονεν, καὶ παρακαλεῖ σε ἵνα ἔλθῃς πρὸς αὐτόν· ἐπειδὴ οἱ ἀγαγόντες αὐτόν λέγουσι μὴ δύνασθαι αὐτόν συντυχεῖν ᾧ εἰάν βούληται πρὸ τοῦ ἐμφανίσει Καίσαρι. ἀκούσας δὲ ὁ Πέτρος ἐχάρη χαρὰν μεγάλην, καὶ παραχρῆμα ἀναστάς ἐπορεύθη πρὸς αὐτόν. ἰδόντες δὲ ἀλλήλους ἀπὸ τῆς χαρᾶς ἔκλαυσαν, καὶ ἐπὶ πολὺ περιλαβόντες ἑαυτοὺς τοῖς δάκρυσιν ἀλλήλους κατεβρέχον.

25. Ὡς δὲ πάντων ὁ Παῦλος τῶν ἑαυτοῦ πράξεων τὸ ὕφος τῷ Πέτρῳ ἀπήγγειλεν, καὶ πῶς διὰ τῶν τοῦ πλοῦς κόπων παραγέγονεν, καὶ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ ποῖα ἔπασχεν ὑπὸ Σίμωνος τοῦ μάγου καὶ πάσας τὰς ἐνέδρας αὐτοῦ. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀνεχώρησεν πρὸς ἑσπέραν.

26. Ἐῶθεν δὲ ἐξῆς διαφαιούσης τῆς ἡμέρας, ἰδοὺ Πέτρος παραγενόμενος εὗρίσκει πλῆθος τῶν Ἰουδαίων πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ Παύλου. ἦν δὲ μετὰ τῶν Ἰουδαίων Χριστιανῶν τε καὶ ἐθνικῶν

24. Ταῦτα usque ὅμοια: plane eadem codd. omnes testantur | ἀπῆλθον usque ἐχάρη χαρὰν μεγάλην ex E sumsi; eadem latine sic habent: *petruscum Iudaei ad Petrum et dixerunt ei Paulus ex Hebraeis* (codex E ἐξ Ἑβραίων ἀπὸ Σπανῶν) *venit: rogat te ut venias ad eum, quoniam hi qui eum adduxerunt* (i. e. οἱ ἀγαγόντες, quod nos praebuimus; sed ipse codex E οἱ ἀγαποῦντες habet) *dicunt non eum se posse dimittere ut videat quem vult antequam Caesar insinuent. Audiens haec Petrus gaudium gavisus est magno.* Pro his omnibus ABCD: ἐγνώσθη τῷ Πέτρῳ ὅτι Παῦλος παραγέγονεν (C γέγονεν) ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἐχάρη χαρὰν μεγάλην | ἰδόντες cum BCDE; A εἰδότες | ἀπὸ τῆς χαρᾶς: C om, E post ἔκλαυσαν ponit | περιλαβ. cum ABDE; C περιπλακέντες | ἑαυτοὺς cum ABE; C ἀλλήλους, D ἀλλήλους omisso ἀλλήλους sequenti | C κατεβρέχοντο.

25. πάντων: ita prorsus ABCDE; codd. latini *Cumque Paulus illi omnem iectum suorum casuum indicasset* | C περὶ τῶν αὐτοῦ πράξεων τῷ Πέτρῳ | CD ἀνήγγειλεν | διὰ τῶν (BD τόν, C om) τ. πλ. κόπων (BDE^o κόπον) παραγέγονεν c BCDE; item codd. Guelf. (Flor. om) *et qualiter navigii fatigationibus advenisset*: A δυσπλοιάσας (sic, non ut apud Thilonem δυσπλοῖσας) ἐν τῇ θαλάσῃ διασείωσται | καὶ ὁ Πέτρος cum CD, item codd. lat.; AB ὁμοίως καὶ Πέτρος, E πάλιν δὲ Πέτρος et pergit ἐξηγήσατο τῷ Παύλῳ | ποῖα cum B (E), D ὅποια; AC οἶα | E (item versio latina) ποῖας ἐνέδρας ἔπασχεν παρὰ Σίμ. τ. μάγου pro ποῖα usque αὐτοῦ | καὶ ταῦτα usque πρὸς ἑσπέραν (B add γὰρ ἦν): E καὶ ἑσπέρας γενομένης ἀνεχώρησεν Πέτρος ἐν τῷ ἰδίῳ καταλύματι: contra codd. latini *abscessit Petrus ad vesperam*, additis his: *mane die altero reversurus.*

26. Ἐῶθεν usque ἰδοὺ Πέτρος ex E sumsi; eadem codd. lat. sic habent *Cumque aurosa diei daret initium, ecce Petrus.* Contra ABC nil nisi Tῆ δὲ ἐπαύριον | C παραγενόμενος | πρὸ τῶν (A om) θυρῶν: C πρὸς τὴν θύραν | C Ἰουδ. καὶ τῶν Χριστ. μεγ. ταραχ. (B ταραχ. μεγ.)· οἱ οὖν Ἰουδαῖοι (E ἐξ Ἰου-

μεγάλη ταραχή. οἱ μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι ἔλεγον Ἡμεῖς γένος ἐσμέν ἐκλεκτόν, βασιλείον ἱεράτευμα, φίλοι τε τοῦ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντων τῶν προφητῶν, μεθ' ὧν ἐλάλησεν ὁ θεός, οἷς ἔδειξεν τὰ ἑαυτοῦ μυστήρια καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ τὰ μεγάλα. ὑμεῖς δὲ οἱ ἐξ ἐθνῶν οὐδὲν μέγα ἐν τῷ σπέρματι ὑμῶν, εἰ μὴ ἐν εἰδώλοις καὶ γλυπτοῖς βέβηλοι τε καὶ βδελυκτοὶ γεγονάτε.

²⁷ Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λεγόντων τῶν Ἰουδαίων ἀπεκρίναντο οἱ ἐξ ἐθνῶν λέγοντες Ἡμεῖς ὡς ἠκούσαμεν τὴν ἀλήθειαν, εὐθέως ἠκολουθήσαμεν αὐτῇ καταλιπόντες ἡμῶν τὴν πλάνην. ὑμεῖς δὲ καὶ τὰς πατρικὰς γνόντες δυνάμεις καὶ τὰ προφητικὰ ὄρωντες σημεῖα καὶ νόμον δεξάμενοι, καὶ τὴν θάλασσαν ξηροῖς διαβεβηκότες τοῖς ποσίν καὶ τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν βυθιζόμενους ἰδόντες, καὶ στύλου πυρὸς νυκτὸς ὑμῖν φαίνοντος καὶ νεφέλης ἡμέρας, καὶ μάννα ὑμῖν ἐξ οὐρανοῦ δοθέντος καὶ ἐκ πέτρας ὕδατος ὑμῖν ρυέντος, μετὰ ταῦτα πάντα εἰδῶλον ἑαυτοῦς μόσχου ἔτεκτῆνατε καὶ προσεκυνήσατε τῷ γλυπτῷ. ἡμεῖς δὲ οὐδὲν βλέποντες τῶν σημείων πιστεύομεν τοῦτον εἶναι σωτῆρα θεόν, ὃν ὑμεῖς ἐγκατελείπατε ἀπισθήσαντες.

δαίων) | E ἐκλεκτ. ἐσμ. | φίλοι τε (C om) cum CDE (item codd. latini, qui ita habent *Nos genus electum, regale* (Guelff. *reg. elect.*), *amicorum dei* (Guelff. *add sumus*) *Abrahae*): AB φυλῆς γε | C τοῦ τε Ἀβρ. Ἰσ. καὶ Ἰακ. | E οἷς καὶ ἔδειξεν | E καὶ τὰ (C om) δυνάμια | ὑμῶν: E add ἔχετε, B ἔχετε: Guelff. *add estis* post ἐξ ἔθνων, non item Flor. | C ἐν εἰδῶλω (B add τε) καὶ | B om γλυπτ. βεβ. τε (E om) καὶ | βέβηλοι et βδελυκτοὶ cum Thilone ex interprete latino *edidimus praebente iniquitati et execrabiles*; codd. vero graeci omnes habent βεβήλοις et βδελυκτοῖς

27. τὰ (C ἕτερα πολλά) τούτοις (C αὐτοῖς) ὅμοια cum B(C)D: AE τὰ ὅμοιότη. (E αὐτοῖς) | E λεγόντ. τῶν πιστευσάντων Ἰουδ. | E εὐθ. ἠκολουθ. τῷ Χριστῷ, τῇ ὄντως ἀληθείᾳ, καταλιπόντων ἡμῶν τὴν ἡμετέραν πλάνην (C τὴν πλάν. ἡμῶν ἅπασαν) | E post δυνάμεις *pergit*: καὶ τὰ τοῦ νόμου καὶ τὰ τῶν προφητῶν ἔχοντες διδάγματα, οἱ καὶ τ. δάλ. ξηροῖς (BCD ξηράν) διαβεβηκάτε ποσίν (C om τοῖς ποσίν) | ἰδόντες: C ὄρωντες | στύλου usque ἡμέρας ex E (*similiter* codd. latini) *dedimus*; ABCD sic: στύλου πυρὸς (C add καὶ) νεφέλης (B om; D ἐν νεφέλῃ) ἐξ οὐρ. ὑμ. φαίνοντος (BC φανέντος) τὴν νύκτα (C om τ. ν.) | B om καὶ ἐκ πέτρ. (A add στερεᾶς) ὕδατος (C ὕδωρ) ὑμ. ρυέντος (ρυέντος cum CDE; A ρεύσαντος) | μετὰ ταῦτα (item *interpr. latinus et post omnia*): E *praesens* οὐκ ἐπιστεύσατε, ἀλλὰ καὶ | ἑαυτοῖς: E ὑμῖν | μόσχου cum ABD (item Flor. et Guelf. a *vituli*, Guelf. b *add capri*): CE μόσχον | E ἔτεκτῆνασθε, C ἐστήσατε et *pergit* εἰς προσκύνησιν καὶ προσκυνεῖτε (ita *corripo* ex προσκυνηται) τῷ γλ. | E om τῶν | εἶναι σωτῆρα (BC om) θεόν (C add ἀληθινόν): E τὸν ἀληθινὸν θεόν (*interpr. latin. credimus deum hunc esse*) | ἐγκατελείπατε cum BCD (ἐκατελ.) E (κατελ.): A ἐγκατελίπετε

28 Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα αὐτῶν φιλονεικούντων εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος μὴ χρῆναι αὐτοὺς τὰς τοιαύτας μεταξὺ ἀλλήλων ἔχειν ἀμφιβολίας, ἀλλὰ τοῦτο προσέχειν μᾶλλον ὅτι πεπλήρωκεν ὁ θεὸς τὰς ἐαυτοῦ ἐπαγγελίας, ἃς ὤμοσεν Ἀβραὰμ τῷ πατρὶ ἡμῶν, ὅτι ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ κληρονομήσει πάντα τὰ ἔθνη. οὐ γάρ ἐστιν προσωποληψία παρὰ τῷ θεῷ· ὅσοι ἐν νόμῳ ἤμαρτον, κατὰ νόμον κριθήσονται, καὶ ὅσοι ἀνόμως ἤμαρτον, ἀνόμως ἀπολούνται· ἡμεῖς δὲ ἀδελφοί εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ ὅτι κατὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐξελέξατο ἡμᾶς εἰς λαὸν αὐτοῦ ἁγίον. ὥστε ἐν αὐτῷ ὀφείλομεν καυχᾶσθαι, εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἐστὲ ἐν τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

29 Ταῦτα τοῦ Παύλου λέγοντος κατεπραυῆθησαν οἱ τε Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἐξ ἐθνῶν· ἀλλ' οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων ἐπετίθεντο τῷ Πέτρῳ. ὁ δὲ Πέτρος πρὸς τοὺς ἐλέγχοντας αὐτὸν ὅτι τὰς συναγωγὰς αὐτῶν ἀπηγόρευεν, εἶπεν Ἀκούσατε, ἀδελφοί, τοῦ ἀγίου πνεύματος περὶ τοῦ πατριάρχου Δαυὶδ ἐπαγγελιαμένου ὅτι ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου τεθήσεται ἐπὶ τοῦ θρόνου σου. τοῦτον οὖν ᾧ ὁ πατὴρ εἶπεν Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε, ἕσταύρωσάν διὰ φθόνον οἱ ἀρχιερεῖς· ἵνα δὲ πληρώσει τὴν τοῦ κόσμου σωτηρίαν, συνεχώρησεν ταῦτα πάντα αὐτὸν παθεῖν.

28. B φιλονεικ. αὐτ. | C om Παῦλος | μὴ χρῆναι: D μὴ ἐχρήν. C ἀχρεῖν omisso ἔχειν | ἀμφιβολίας: C ἀντιβολίας, E ἀντιλογίας, A ἀμφιβολίας | προσέχ. μᾶλλον: C μεγάλως ἔχειν | C ὤμοσεν τοῖς πατράσιν ὑμῶν | αὐτοῦ: C αὐτῶν, E σου | κληρονομήσει cum BC, item interpr. latino; A ἐνευλογηθήσονται, E εὐλογηθήσονται | ὅσοι ἐν usque τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ex E sunt, in reliquis non inveniuntur. Interpres latinus sic: *Quicumque enim in lege peccassent, secundum legem iudicarentur; qui vero sine lege deliquissent, sine lege perirent. Est enim in humanis sensibus tanta sanctitas ut bona laudet naturaliter (Flor. natura) et puniat mala, quas inter se invicem cogitationes aut accusantes puniat aut remunerat excusantes.*

29. Ταῦτα: codd. latini *Haec et his similia* | Ἰουδαῖοι: E ἐξ Ἰουδαίων | C οἱ τε ἐξ ἐθνῶν καὶ οἱ ἀρχ. τῶν Ἰουδαίων· ἕτεροι δὲ τῶν Ἰουδ. ἐπιτίθεντο (D ἐπετίθεντο) | B om ὁ δὲ Πέτρος, sed post εἶπεν add δὲ ὁ Πέτρος | C om ὅτι τὰς συναγ. α. ἀπηγ. | σου bis: BC αὐτοῦ (item interpr. lat.) | B θήσεται, interpr. lat. poneret | φ: C ὅν | A πληρώσῃ | C ἐσυνεχώρησεν | ἀλλ' οἱ ἀρχοντες τῶν Ἰουδ. usque αὐτὸν παθεῖν: pro his, quae similiter interpr. lat. exhibet, cod. E sic habet: ὁμοίως δὲ καὶ Πέτρος ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων Ἐπαγγελιατο ὁ θεὸς τῷ πατριάρχῃ Δαυὶδ λέγων Ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου σου. τοῦτο ὁ θεὸς πληρῶν ἐξαπέστειλε τὸν αὐτοῦ υἱόν, σαρκω-

ὥσπερ οὖν ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ ἐκτίσθη ἡ Εὔα, οὕτως καὶ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ ἐκτίσθη ἡ ἐκκλησία, ἥτις σπῖλον οὐκ ἔχει οὐδὲ μῶμον. ³⁰ Ἐν τούτῳ οὖν ὁ θεὸς πᾶσιν εἰσοδὸν ἤνοιξεν τοῖς υἱοῖς Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ, τοῦ εἶναι αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει τῆς εἰς αὐτὸν ὁμολογίας, ἔχειν δὲ ζωὴν καὶ σωτηρίαν ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. ἐπιστρέψατε οὖν καὶ εἰσελθατε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ πατρὸς ὑμῶν Ἀβραάμ, ὅτι ἃ ἐπηγγελῆσθαι αὐτῷ ὁ θεὸς ἐπλήρωσεν· ὅθεν καὶ ὁ προφήτης λέγει Ὁμοσεν κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται. Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ἱερεὺς γὰρ ἐν τῷ σταυρῷ γέγονεν, ἠνῶκα τὴν ὀλοκάρπωσιν τοῦ ἰδίου σώματος καὶ αἵματος ὑπὲρ τοῦ κόσμου παντὸς θυσίαν προσήνεγκεν.

³¹ Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λέγοντος τοῦ Πέτρου τὸ

Ζῆντα ἐκ σπέρματος αὐτοῦ· ὃ καὶ ἐμαρτύρησεν διὰ τοῦ αὐτοῦ Δαυὶδ εἰπὼν Υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. τοῦτο οὖν ὁ πατὴρ μαρτύρηκε λέγων Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός· ἐν ᾧ ἠυδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε. ἐν καὶ ἐσταύρωσαν διὰ φθόνου οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἀρχόντες τοῦ λαοῦ· ἔνεκεν δὲ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας συνεχώρησε ταῦτα πάντα παθεῖν αὐτόν. | ὥσπερ οὖν (B καὶ ὥσπερ) usque μῶμον desunt in E | ἐκτ. ἡ Εὔα: C ἡ Εὔα ἐπλάσθη | B (item interpr. lat.) om καὶ | C ἡ ἐκκλ., καὶ οὔτε σπ. ἔχει οὔτε μῶμ.

30. Ἐν τούτῳ (Guelf.^b Per hunc, Guelf.^a Flor. Hunc. Pergitur deus adiutum aperuit) cum E; codd. reliqui Τούτοις | ABC πᾶσιν (C add ἰδῶν) ὁ θεός | C om εἰσοδὸν, E post ἤνοιξ. ponit | Ἰακώβ: E add καὶ παντὶ ἔσνει τῆς γῆς | πίστει τῆς εἰς usque ὀνόματι αὐτοῦ ex E sumsi; ABC (item interpr. lat.) πίστει τῆς ἐκκλησίας καὶ μὴ ἐν τῇ ἀπιστείᾳ (-στία A) διὰ (interpr. lat. om) τῆς συναγωγῆς (B om διὰ τ. συναγ., C διὰ τοὺς ἀναγώγους) | ἐπιστρέψ. οὖν (C add καὶ ὑμεῖς) κ. εἰσελθατε (cum BCD; A -θετε) εἰς usque ὅτι ἃ (B et interpr. lat. ὃ, C εἰ τι) ἐπηγγ. α. ὁ θεός: pro his E habet ὃ γὰρ ἐπηγγ. ὃ θε. τῷ Ἀβραάμ | E Δαυὶδ ὁ προφήτης λέγ. περὶ αὐτοῦ Ὁμ. κύρ. τῷ Δαυὶδ | E Σὺ εἶ | ἐν (C om) τῷ σταυρῷ: E ὁ σωτήρ | C σώματός τε καὶ | B om κόσμου, C post παντός ponit | C ἠνεγκεν, E add τῷ πατρὶ

31. Ταῦτα usque μέρος (B om) ἐπίστευσεν: pro his cod. E haec habet: Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λεγόντων Πέτρου καὶ Παύλου, ἐσίγησαν πάντες καὶ ἤκουον αὐτῶν διδασκόντων καὶ κηρυττόντων πᾶσι τοῖς πιστοῖς τὸν τοῦ κυρίου λόγον· καὶ ἡμέραν δὲ ἐπληθύνοντο τῶν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἀναρῶμενον πληθός. ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἀρχιερατικοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Ἑλλήνων ἱερεῖς ὅτι διὰ τοῦ κηρύγματος αὐτῶν σχεδὸν πᾶσα ἡ Ῥώμη ἐπίστευσεν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἤρξαντο κατ' αὐτῶν ταραχὴν ἐγείρειν εἰς τὸν λαόν καὶ γογγυσμόν, ἐπαινεῖν δὲ Σίμωνα τὸν μάγον ἐνώπιον παντὸς τοῦ πληθους τῶν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων κατηγορουμένων· ἠγωνίζοντο καὶ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Νέρωνος διαβόητον αὐτὸν ποιῆσαι (Nimirum prior horum actuus pars §§ 1—21 deest in cod. E itemque in interpr. latino. Ibi quae de Simone mago praecesserant § 4 et § 21 vix ad ea quae h. l. leguntur quadrant.), ψέξει δὲ τοὺς τοῦ

πλεῖστον τοῦ λαοῦ μέρος ἐπίστευσεν. συνέβη δὲ καὶ τὴν γυναῖκα Νέρωνος Λιβίαν καὶ τὴν Ἀγρίππα τοῦ ἐπάρχου σύζυγον ὀνόματι Ἀγριππίαν οὕτως πιστεῦσαι, ὥστε καὶ περιελθεῖν ἑαυτὰς ἀπὸ τῆς τῶν ἰδίων ἀνδρῶν πλευρᾶς. διὰ δὲ τῆς τοῦ Παύλου διδασκαλίας πολλοὶ καταφρονούντες τῆς στρατείας προσεκολλῶντο τῷ θεῷ, ὥστε καὶ ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως ἐλθεῖν τινας πρὸς αὐτόν· καὶ γενόμενοι Χριστιανοὶ οὐκ ἔτι ἠθέλησαν ὑποστρέψαι ἐν τῇ στρατείᾳ οὔτε ἐν τῷ παλατίῳ.

³² Ἐντεῦθεν τοῦ λαοῦ στασιώδη πραττόντων γογγυσμὸν ὁ Σίμων ζήλω κινούμενος διεγείρεται, καὶ ἤρξατο περὶ Πέτρου πολλὰ λέγειν κακὰ, μάγον καὶ ἀπαταιῶνα λέγων αὐτὸν εἶναι. ἐπίστευσεν δὲ αὐτῷ οἱ τὰ σημεῖα αὐτοῦ θαυμάζοντες· ἐποίησε γὰρ ὄφιν χαλκοῦν κινεῖν ἑαυτόν, καὶ λιθίνους ἀνδριάντας γελαῶσαι καὶ κινῆσαι ἑαυτούς, αὐτὸν δὲ δραμεῖν καὶ αἰφνίδιον ἐν τῷ ἀέρι ἀρθῆναι. ³³ Κατέναντι δὲ τούτων ὁ Πέτρος ἀσθενούντας ἐθεράπευεν λόγῳ, τυφλοὺς ἀναβλέπειν ἐποίησε προσευχόμενος, δαίμονας κελύσματι ἐφυγάδευεν, ἔσθ' ὅτε καὶ νεκροὺς ἤγειρεν. ἔλεγεν δὲ

κυρίου ἀποστόλους. *Latinus autem interpres sic: Haec et his similia dicentibus Petro et Paulo pars maxima populorum credidit, et perpauci fuerunt qui et ipsi simulata (Guelff. aemulata) fide, non iam aperte possent eorum negligere monita vel praecipula. Videntes autem maiores synagogarum et gentium pontifices sibi per praedicationem eorum finem specialiter fieri, egerunt hoc ut sermo eorum in murmurationem populi veniret. Et inde factum est ut Simonem magum Neroni praeferrent et istos culparent.* | συνέβη δὲ καὶ: pro his E: Ἐν τῷ οὖν τοὺς ἀναριθμήτους τοῦ λαοῦ ἐπιστρέψαι πρὸς κύριον διὰ τοῦ κηρύγματος Πέτρου συνέβη καὶ, item interpr. lat. *Innumerabiles enim populi dum converterentur* (Guelff. *In illo tempore factum est, cum innumerab. pop. convert.*) *ad dominum per praedicationem Petri, contigit etiam* | Λιβίαν cum A, E Λυβίαν; B Ληβύλιαν, CD Λιβύλιαν | τὴν (E τοῦ) Ἀγρ. τ. ἐπάρχ. (B τ. ἐπ. Ἀγρ.) σύζ. (C σύζ. τ. ἐπαρχ. Ἀγρ.) | ὀνόματι Ἀγρίππα. ex E et interpr. lat. *sumsi: in codd. reliquis non additur* | ἑαυτὰς: C αὐτὰς | C οἱ πολλοὶ καταφρόνουν τῆς στρατείας καὶ προσεκολλοῦντο (E καταφρόνουν τῶν στρατιωτῶν προσκολλώμενοι) | C γενόμενοι | B οὐκ ἔτι ὑπέστρεψαν (E ἠθέλ. στραφῆναι) ἐν τῇ στρατείᾳ (CE στρατιᾶ) | C οὐδὲ ἐν τῷ παλατίῳ

³². Ἐντεῦθεν usque γογγυσμὸν ex E sunt; codd. lat.: *Hinc populis seditiosa murmuratione agentibus.* Pro his A ὄθεν, B ἐνθεν, C ἐλθὼν οὖν | C ὁ Σίμ. ὁ μάγος | C διεγείρετο | ἀπαταιῶνα: ita (non ἀπατεῶνα) codd. omnes (C ἀπαταῖον) | CE λίσους ἀνδριάντας et C pergit περῆσαι τοῦ γελαῶν | ἑαυτούς: E αὐτούς | αὐτόν usque ἀρθῆναι (interpr. lat.: *se ipsum autem eurrere et subito in aere videri*): E αὐτὸς δὲ τρέχειν ἑαυτόν ἐποίησε (adde καί?) ἀφνίδιον (ἐφν. etiam B) ἐν τῷ ἀέρι διαφαίνεσθαι

³³. Κατέν. δὲ (C om) τούτων (C τούτου) ὁ Πέτρος: E κατέναντι τούτων. ὁ δὲ Πέτρ. | C τυφλοὺς ἀνέβλεπεν | ἔσθ' ὅτε (interpr. lat. *interrea*) ex E *sumsi*

πρὸς τὸν λαὸν ἵνα μὴ μόνον ἀπὸ τῆς τοῦ Σίμωνος ἀπάτης φύ-
γωσιν ἀλλὰ καὶ δειγματίσωσιν αὐτόν, ὅπως μὴ φανῶσιν τῷ δια-
βόλῳ δουλεύοντες.

³⁴ Καὶ οὕτως γέγονεν ὥστε πάντας τοὺς εὐλαβεῖς ἀνδρας
βδελύττεσθαι Σίμωνα τὸν μάγον καὶ ἀνόσιον αὐτὸν καταγγέ-
λιν· οἱ δὲ τῷ Σίμωνι κολληθέντες τὸν Πέτρον δισχυρίζοντο μά-
γον, ψευδομαρτυροῦντες ὅσοι σὺν τῷ Σίμωνι τῷ μάγῳ ὑπῆρχον·
ὥστε τὸν λόγον καὶ ἐπὶ Νέρωνος ἔλθειν τοῦ Καίσαρος, καὶ προσ-
τάξαι Σίμωνα τὸν μάγον πρὸς ἑαυτὸν εἰσαγαγεῖν. ³⁵ Ὁ δὲ εἰς-
ελθὼν ἔσθη ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο αἰφνιδίως μορφὰς ἐναλ-
λάσσειν, ὥστε γενέσθαι αὐτὸν ἐξαίφνης παιδίον καὶ μετ' ὀλίγον
γέροντα, ἄλλοτε δὲ νεανίσκον· ἐνηλλάττετο γὰρ τῇ τε ὄψει καὶ
τῇ ἡλικίᾳ διαφόρους μορφὰς καὶ ἐβάχκευεν, ὑπουργὸν ἔχων τὸν
διάβολον. ὅπερ θεωρῶν ὁ Νέρων ἀληθῶς υἱὸν αὐτὸν εἶναι τοῦ θεοῦ
ὑπελάμβανεν. ὁ δὲ ἀπόστολος Πέτρος ἐδίδασκεν ψεύστην τε εἶναι
καὶ μάγον, αἰσχρὸν τε καὶ ἀνόσιον καὶ ἀποστάτην, καὶ ἐν πᾶσι
τῇ τοῦ θεοῦ ἀληθείᾳ ἐναντίον, καὶ μηδὲν λείπειν ἔτι εἰ μὴ ἵνα τῇ
καλεῦσαι τοῦ θεοῦ φανερωθεῖσα ἢ ἀνομία αὐτοῦ τοῖς πᾶσι κατὰ-
δηλος γένηται.

(in margine significatur esse idem quod ἐνόστη, πολλάκις); codd. reliqui om (C
om etiam καὶ sequens) | E ἵνα ἀπὸ τ. τ. Σ. ἀπ. οὐ μόνον φύγ. | δειγματίσω-
σιν cum AD; BCE δειγματίσωσιν | ὅπως: E ἵνα | C τῷ διαβ. λατρεύοντες

34. εὐλαβεῖς: E εὐσεβεῖς | BCE καταγγέλιν (sic) | τὸν Πέτρον: C Πέτρον |
δισχυρ. μάγ. ψευδομ. cum E (item interpr. lat.): AC ἔλεγον εἶναι (C om) μάγον,
B μάγον εἶναι ἔλεγον | ὅσοι cum E; ABC ὅπερ αὐτοὶ omisso τῷ μάγῳ sequenti;
Flor. (Guelf. om): quod ipsi erant, cum Simonem dicerent deum esse | CE ἐπὶ
Νέρωνα ἔσθ. τὸν Καίσαρα | E (item interpr. lat.) καὶ Σίμωνα τὸν μάγ. εἰσαγα-
γεῖν πρ. ἑαυτὸν (B αὐτόν) προσέταξεν, C ὁ δὲ βασιλεὺς Νέρων προσέταξεν Σί-
μωνα τ. μ. ἔλθειν πρὸς αὐτόν

35. BD om ἔσθη et καὶ seq. | B αἰφνιδίον | B ὥστε γενέσθ. μετ' ὀλίγον
καὶδ. καὶ πάλιν μετ' ὀλ. | ἐνηλλ. usque τὸν διάβ. ex E; similiter interpr. lat.
Mutabatur seculi et aetate et per (Guelf. b om) nullas figuras diaboli ministerio bac-
chabatur (Flor. iactabatur): ABCD nil nisi haec habent ἔχων (C praem ταῦτα
ἐποίη) ὑπουργὸν τ. διάβ. | CD ὅπερ | E ὁ Νέρ. καὶ καταπλαγεὶς εἰς υἱὸν τοῦ
θεοῦ υπελάμβ. | C om εἶναι | τοῦ cum BCDE; A om | B ὁ δὲ Πέτρ. ὁ ἀπόστ.,
C ὁ δὲ ἀπόστ. Παῦλος | ἐδίδασκεν: E ἔλεγον (item interpr. lat.) et om εἶναι |
τε prius: E τούτων, BC αὐτόν | ἀνόσιον: C ἀνόητον | πᾶσι: C πάσαι, ABDE
πάση | ἀληθείᾳ cum AB; C εὐκατεία (i. e. εὐκατεία), D πίστιν, E βουλῇ |
E ἐναντιούμενον | καὶ μηδὲν usque γένηται (interpr. lat. nihilque superesse nisi
ut iussu dei eius iniquitas manifestata omnibus panderetur.) ex E sunt; desiderantur
omnium in codd. reliquis.

³⁶ Τότε εἰσελθὼν ὁ Σίμων πρὸς Νέρωνα εἶπεν Ἄκουσον, ἀγαθὲ βασιλεῦ. ἐγὼ εἰμι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. ἕως ἄρτι Πέτρου μόνον τοῦ λέγοντος ἑαυτὸν ἀπόστολον ἠνεχάμην. νυνὶ δ' ἐδιπλασίασε τὸ κακόν· Παῦλος γὰρ καὶ αὐτὸς τὰ αὐτὰ διδάσκει, καὶ τὰ ἐναντία μου φρονῶν ὁμοῦ σὺν αὐτῷ λέγεται κηρύττειν. περὶ ὧν ἐάν μὴ βουλεύσει τοῦ ὀλέθρου, εὐδην ὅτι ἡ βασιλεία σου οὐ δύναται σταθῆναι.

³⁷ Τότε ὁ Νέρων πλησθεὶς μερίμνης ἐκέλευσεν σπουδαίως αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν ἀγαγεῖν. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ εἰσελθόντων πρὸς Νέρωνα Σίμωνος τοῦ μάγου Πέτρου τε καὶ Παύλου τῶν τοῦ Χριστοῦ ἀποστόλων ὁ Σίμων εἶπεν Οὗτοι οἱ μαθηταὶ τοῦ Ναζαρηνοῦ, οἷς οὐ πάνυ καλῶς ἔχει ἵνα ὧσιν ἐκ τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων. Νέρων εἶπεν Τί ἐστι Ναζαρηνός; Σίμων εἶπεν Ἔστιν πόλις Ἰουδα ἧτις ὑμῖν αἰεὶ ἐναντία γέγονεν, Ναζαρέτ λεγομένη· ὁ οὖν διδάσκαλος τούτων ἐξ αὐτῆς γέγονεν. ³⁸ Νέρων εἶπεν Ὁ θεὸς πάντα ἄνθρωπον παραινεῖ ἀγαπαῖν· σὺ οὖν διὰ τί αὐτοὺς διώκεις; Σίμων εἶπεν Τούτων τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος εἴτινες διέστρεψαν

36. E om ὁ Σίμων | ABC εἶπεν (C λέγει) αὐτῷ | Ἄκουσον usque σταθῆναι ex E sunt; eadem interpr. lat. sic: *Audi me, bone imperator. Ego sum filius dei, qui de caelo descendit. Usque modo Petrum, qui se dicit apostolum, solium (Flor. om) patiebar. Nunc autem geminatum est malum. Paulus denique, qui et ipse eandem docet et contra me sentit, simul dicitur cum eo praedicare. Quos (Flor. quod) constat quis nisi de interitu eorum cogitaveris, regnum tuum stare non poterit.* Horum loco ABCD habent: Eī (C praem Ἄκουσον, βασιλεύς) μὴ τοὺς ἄσδρας τούτους ἐκδιώξεις (BD; AC - ὡξῆς) ἐντεῦθεν, οὐ δύναται (A δυνήσεται) στηναὶ ἡ βασιλ. σου

37. E om ὁ | E μερ. πλησθ. | E σπουδ. αὐτ. ἐκέλ. πρ. ἑαυτὸν ἀγαγεῖν, B ἐσκούδασεν ἀγαγεῖν αὐτοὺς ἐμπροσθεν αὐτοῦ μετὰ σπουδῆς | C ἐλθόντων αὐτῶν | Σίμ. τοῦ μάγ. ex E et interpr. lat. sumsi; desunt (item τε) in reliquis | οὗτοι cum E: codd. reliqui add εἰσιν | Ναζαρηνοῦ (A - ρινου): CDE Ναζωραλου, non item infra | οἷς (item interpr. lat.): E om | ἔχει: E ὑπάρχει | C ἐν τῷ λαῷ | Τί cum CE itemque interpr. lat., ABD τίς | ἐστι: ABCD ἐστίν ὁ | E Πόλις ἐστίν | Ἰουδα cum E; ABCD ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ | ὑμῖν: B ἡμῖν, C ἡμῶν | E ἐναντ. ἐγένετο αἰεὶ (aet om B) | τούτων: E αὐτῶν

38. Νέρων εἶπεν usque ὑπερικήσεις μαθητάς ex E sumsi. Eadem interpr. lat. sic habet: *Nero dixit Deus omnem hominem monet et diligit. Tu quare eos persequeris? Simon dixit Istud hominum est (Goulf. Est enim hominum) genus qui totam Iudaeam perverterunt ne mihi crederent. Nero ad Petrum ait Quare tam perfidus esis contra genus vestrum? Tunc Petrus ad Simonem ait Omnibus imponere potuisti, Simon, mihi autem nunquam; ipse autem quos deceperis per me deus de suo errore revocavit. Et cum expertum tibi sit quod me superare non possis, miror qua fronte*

ὄλην τὴν Ἰουδαίαν τοῦ μὴ πιστεύειν μοι. Νέρων ἔφη πρὸς τὸν Πέτρον Διὰ τί οὕτως ἀπειθεῖς ἐστὲ κατὰ τὸ γένος ὑμῶν; τότε ὁ Πέτρος τῷ Σίμωνι ἔφη Πᾶσι δι' ἐπιθέσεως ἠδυνήθης, ἐμοὶ δὲ οὐδέποτε· καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς ἑξαπατηθέντας δι' ἐμοῦ ὁ θεὸς ἐκ τῆς ἰδίας πλάνης ἀνεκαλῆσατο. καὶ ἔτι ἐπιειράσθης μὴ δυνηθῆναι ἐμοῦ περιγενέσθαι, θαυμάζω ποῖω χρώματι ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καταλαζονεύει, καὶ ὑπολαμβάνεις ὅτι διὰ τῆς μαγικῆς σου τέχνης τοὺς τοῦ Χριστοῦ ὑπερνικῆσεις μαθητάς.³⁹ Νέρων εἶπεν Τίς ἐστὶ Χριστός; Πέτρος εἶπεν Ὅν ἑαυτὸν οὗτος ὁ Σίμων ὁ μάγος δισχυρίζεται· οὗτος δὲ ἄνθρωπος πονηρώτατος, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ διαβολικά. εἰ δὲ θέλεις γινῶναι, ἀγαθὸ βασιλεῦ, τὰ πραχθέντα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ τοῦ Χριστοῦ, λάβε τὰ γράμματα Ποντίου Πιλάτου τὰ πρὸς Κλαύδιον πεμφθέντα, καὶ οὕτως γινώσκεις πάντα. ὁ δὲ Νέρων ἐκέλευσεν αὐτὰ ἀχθῆναι καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἀναγνωσθῆναι. περιεῖχον δὲ οὕτως.

⁴⁰ Πόντιος Πιλάτος Κλαυδίω χαίρειν. Ἐναγχος συνέβη ὅπερ αὐτὸς ἐγύμνασα· οἱ γὰρ Ἰουδαῖοι διὰ φθόνον ἑαυτοῦς τε καὶ τοὺς μετέπειτα ἰδίας δειναῖς κρίσεσιν ἐτιμωρήσαντο. ἀμμελι ἐπαγγελίας ἔχοντες οἱ πατέρες αὐτῶν ὅτι πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς αὐτῶν τὸν ἅγιον αὐτοῦ ἐξ οὐρανοῦ, ὅστις εἰκότως βασιλεὺς αὐ-

in conspectu regis te iactes, ut putes (Flor. om ut putes) per artem tuam magicam Christi discipulos superare. Pro his omnibus ABCD habent: Τότε ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Σίμωνα ἔφη Θαυμάζω ποῖω χρώματι ἑαυτὸν ἐνώπ. τοῦ βασ. καταλαζονεύει (A -η, BC -ζωνεύεις, DE -ζωνεύει) καὶ ὑπολ. (C om κ. ὑπολ.) ὅτι usque ὑπερνικήσεις (DE -κήσης, B -κήσαι ἐπιζεις post μαθητάς) μαθητάς

39. Τίς: Guelff. Quid | ABC ὁ Χριστός | Ὅν ἑαυτὸν usque διαβολικά ex E sunt; eadem interpr. lat. sic: *Hic est quem hic Simon magus se esse affirmat; hic autem est homo nequissimus, et opera eius diabolica sunt.* Codd. reliqui om | ABCD om δέ | BD ἔλης | ABCD γνῶναι βασιλεῦ (C βασ. ἰδεῖν) τίς ἐστὶν ὁ Χριστός, καὶ τὰ πραχθ. | περὶ τ. Χριστοῦ: B παρ' αὐτοῦ, C om | B οὕτως γινῶσει | AD αὐτὰ ἐνεχθῆναι (D ἐν. αὐτ.) | E om καὶ ἐνώπ. αὐτῶν (C αὐτοῦ, interpr. lat. in suo conspectu) ἀναγν. | περιεῖχον cum ADE; BC -χεν

40. E his Pilati litteris inscriptum habet ἐπιστολὴ Πιλάτου πρὸς Κλαυδίον. | Πιλάτος (hoc accentu A; reliqui -ά-): E Πιλάτος, item antea Πιλάτου | Ἐναγχος: E in margine adscriptum habet νεωστί, ἄρτι, νῦν | αὐτὸς cum E (item codd. lat. ipse): C ἐγώ, ABD αὐτὸς ἐγώ | ἐγύμνασα cum BE; ACD ἐγύμνωσα | οἱ γάρ: C om, D om γάρ | ἰδίας: C add καί | δειναῖς: E ὀδύνας, D om, C add τιμωρίας καὶ | E ἄ μμελι (C ἀμμελι) ἀπηγγέλκαν αὐτοῖς οἱ | αὐτοῖς: C αὐτῶν | αὐτῶν cum E et codd. lat.; om reliqui | E αὐτ. ἐξ οὐρ. ἔγιον αὐτοῦ (om αὐτοῦ BC) | εἰκότως cum BCDE (codd. lat. merito); A om |

τῶν λεχθῆ, καὶ τοῦτον ἐπηγγελιατο διὰ παρθένου ἐπὶ τὴν γῆν ἀποστείλαι· οὗτος τοίνυν ἐμοῦ ἡγεμονεύοντος ἦλθεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. ⁴¹ Καὶ εἶδον αὐτὸν τυφλοὺς φωταγωγοῦντα, λεπρούς καθαρίζοντα, παραλυτικούς θεραπεύοντα, δαίμονας ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων φυγαδεύοντα, νεκροὺς ἐγείροντα, ἀνέμοις ἐπατιμῶντα, ἐπὶ κυμάτων θαλάσσης πεζεύοντα, καὶ πολλὰ ἕτερα ποιοῦντα θαυμάσια, καὶ πάντα τὸν τῶν Ἰουδαίων λαὸν υἱὸν αὐτοῦ τοῦ θεοῦ λέγοντα. φθόνῳ οὖν οἱ ἀρχιερεῖς κατ' αὐτοῦ κινούμενοι ἐκράτησαν καὶ ἐμοὶ αὐτὸν παρέδωκαν, καὶ ἄλλα ἀντ' ἄλλων καταψευσάμενοι ἔλεγον μάγον αὐτὸν εἶναι καὶ ἐναντία τοῦ νόμου αὐτῶν πρᾶττειν. ⁴² Ἐγὼ δὲ πιστεύσας ταῦτα οὕτως ἔχην, μεμαστιγωμένον παρέδωκα αὐτὸν τῇ βουλῇ αὐτῶν· οἱ δὲ ἐσταύρωσαν αὐτόν, καὶ ταφέντος αὐτοῦ φύλακας κατέστησαν ἐπ' αὐτόν. αὐτὸς δὲ τῶν στρατιωτῶν μου φυλακτόντων τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνέστη. ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ἐξεκαύθη ἡ τῶν Ἰουδαίων κονηρία ὥστε δοῦναι ἀργύρια τοῖς στρατιώταις λέγοντες ὅτι εἶπατε Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἔκλεψαν. ἀλλὰ αὐτοὶ λαβόντες τὰ ἀργύρια σιωπῆσαι τὸ γεγονός σὺκ ἠδυνήθησαν· κάκεινον γὰρ ἀναστάντα μεμαρτυρήκασιν ἑωρακέναι καὶ παρὰ Ἰουδαίων ἀργύρια εἰληφέναι. ταῦτα διὰ τοῦτο ἀνήγαγον ἵνα μή τις

λεχθῆ cum B (λεχθεῖ) CDE; A λεχθεῖη | καὶ τοῦτον cum E et codd. lat., ABC om καί, D τοῦτ. δέ | E οὗτ. τοίν. ἐμοῦ ἡγεμόνος ὄντος τῆς Ἰουδαίας ἦλθεν ὁ θεὸς τῶν Ἰουδαίων. Codd. lat. *Is* (al. *iste*, plerique *istum*) *ūaque me praeside in Iudaea* (plerique *in Iudaeam*; Gueif.^a add *Hebraeorum*) *cum venisset* (Gueif. *esset*; plerique *deus Iudaeorum cum misisset*)

41. καὶ εἶδον (B ἴδον): C ὡς δὲ ἴδων | C om δαίμ. ἀπὸ τῶν (BC om) *usque* ἐγείροντα (BE ἐγείραντα) | C καὶ ἀνέμοις | θαλάσσης (E *praem.* τῆς) cum CDE, item text. lat.; AB om | πεζεύοντα: E *ξηροῖς ποσὶ βαδίζοντα* (item text. lat.) | ἕτερα: C ἄλλα | DE θαύματα | D λέγειν | φθόνῳ οὖν: D καὶ φθόνῳ, C om οὖν | E κρατήσαντες ἐμοὶ | ἀντ' ἄλλων cum ABC; DE ἀντὶ ἄλλων | E ψευσάμενοι: | μάγον cum E et text. lat.; codd. reliqui πλάνον | αὐτῶν (text. lat. *eorum*): sed codd. omnes αὐτόν

42. δέ (item text. lat.): CDE om | ταῦτα: C τούτων λεγόντων | C αὐτόν αὐτοῖς τῇ β. αὐτ. | ταφέντος αὐτοῦ: E ταφέντα | B ἐπ' αὐτῷ | C om μου | CE φυλασσόντων | C om αὐτόν | C ἐπὶ δὲ τοσοῦτ., D ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτ. | ὅτι εἶπατε Οἱ cum CD; ABE εἶπατε ὅτι οἱ | τὸ σῶμα αὐτοῦ (codd. lat. multi add *per nocitem*) ἔκλεψαν: C ἔκλεψαν αὐτόν, B ἔκλεψαν, E ἐλθόντες διὰ τῆς νυκτὸς ἔκλεψ. τὸ σῶμα αὐτοῦ | BC ἀλλ' αὐτοί, E om αὐτοί | κάκεινον (text. lat. *nam et illum*) cum E; reliqui κάκεινοι | γὰρ cum BCDE; A μὲν γάρ | E μεμαρτύρηται | ταῦτα cum CDE omnibusque praeter unum codd. lat., AB add δέ | ἀνήγαγον (C ἀναγάγω)

ἄλλως ψεύσῃται, καὶ ὑπολάβῃς πιστεῦσαι ταῖς τῶν Ἰουδαίων ψευδολογίαις.

⁴³ Ἀναγνωσθείσης δὲ τῆς ἐπιστολῆς Νέρων εἶπεν Εἰπέ μοι, Πέτρε, οὕτως δι' αὐτοῦ ἐπράχθη πάντα; Πέτρος ἔφη Οὕτως, δέομαι, ἀγαθὲ βασιλεῦ. ὁ γὰρ Σίμων οὗτος πλήρης ψεύδους καὶ ἀπάτης ὑπάρχει, καὶ δοκῇ ἑαυτὸν τοῦτο εἶναι ὅπερ οὐκ ἔστιν, θεός. ἐν δὲ Χριστῷ πᾶσα ἡ ἀκρα νίκη διὰ τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τοῦ ἀνθρώπου, οὐ ἀνελαβεν ἡ δόξα ἐκείνη ἀκατάληπτος, ἥτις δι' ἀνθρώπου τοῖς ἀνθρώποις συνελθεῖν κατηξίωσεν. εἰς τοῦτον δὲ τὸν Σίμωνα δύο οὐσίαι εἰσὶν, ἀνθρώπου καὶ διαβόλου, ὅς δι' ἀνθρώπου τοὺς ἀνθρώπους ἐπιχειρεῖ ἐμποδίζειν.

⁴⁴ Σίμων εἶπεν Θαυμάζω, ἀγαθὲ βασιλεῦ, τύχης τινὸς τοῦτον λογίσασθαι, ἀνθρωπον ἀπαίδευτον, ἀλίεα πτωχότατον, καὶ οὔτε ἐν λόγῳ οὔτε εἰς γένος μετέχοντα ἐξουσίας. ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ ἐχθρὸν ἀνέξομαι τοῦτον, ἄρτι προστάξομαι τοῖς ἀγγέλοις μου ὅπως ἐλθόντες ἐδικήσουσί με ἀπ' αὐτοῦ. Πέτρος εἶπεν Οὐ φοβοῦμαι τοὺς ἀγγέλους σου· ἐκεῖνοι δὲ μᾶλλον ἐμὲ φοβηθή-

cum DE et textu lat., C add σοι, AB add τῷ κράτει σου | ἄλλως cum E et textu lat. (aliter): reliqui ἄλλος | E καὶ ὑπολαβῶν πιστεύση

43. Νέρων εἶπεν (lat. Nero dixit): AB εἶπ. ὁ Νέρ., C εἶπεν Νέρ. ὁ βασιλεὺς | BC πάντα (C praem ταῦτα) ἐπράχθη | ABC ὁ δὲ Πέτρ. εἶπεν | δέομαι, ἀγ. βασιλ.; interpr. lat. Ita, non te fallo, (Guelff. add sic enim est) bone imperator: ABC ἔστιν, βασιλεῦ (C add καὶ ταῦτα ἐπράχθη παρ' αὐτοῦ) | C ὁ δὲ Σίμων | E om ὑπάρχει, καὶ (sic codd. omnes) δοκῇ (BC δοκεῖ) ἑαυτ. (C αὐτ.) τοῦτο (C τοῦ) usque θεός: text. lat. ut putet se, quia homo est (Flor. cum homo sit pessimus) etiam hoc esse quod deus est. | ἐν δὲ Χριστῷ (text. lat. In Christo enim) cum E: reliqui ἐν δὲ τῷ κυρίῳ μου (B ἡμῶν) Ἰησοῦ Χριστῷ ἔστι (BC ἔστιν) | C om ἡ | διὰ τοῦ θεοῦ usque ἐμποδίζειν ex E sumsi; eadem in latino textu sic leguntur: per deum et hominem, quem asumsit illa maiestas incomprehensibilis, quae per hominem hominibus dignata est subvenire. In isto autem sunt duae substantiae hominis et diaboli, qui (edidi ὅς, cod. οὗς) per hominem conatur hominibus impedire. Horum loco ABCD haec habent: ὅς διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν εὐδόκησεν (BD ηὐδόκησεν) διὰ τῆς θέας (C add αὐτοῦ) οἰκονομίας τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφῆναι.

44. Θαυμάζω usque ἐξουσίας rursus ex E sunt; latine sic leguntur: Miror te, bone imperator, hunc te alicuius momenti existimare hominem, imperitum piscatorem, mendacissimum, et nec in verbo nec in genere nec in aliqua praeditum potestate (Abdiae Hist. Apost. I, 17. et nec in verbo nec in re aliqua praeditum potestate). In codd. reliquis desiderantur. | ἀλλ' usque τοῦτον ex E; latine: Sed ne diutius hunc patiar inimicum. ABCD: οὐκ ἀνέξομαι (CD ἀνέξομαι) σου ἐπὶ πολὺ, Πέτρε, ἀλλ' (C ἀλλά) | ABC προστάξω (τοῖς ἀγγέλοις codd. omnes habent) | ABC ἐδικήσωσι (C - sin) | C διὰ σοῦ | δὲ μᾶλλον: B γάρ | καὶ πεκαλιῆσαι (lat.

όνται ἐν τῇ δυνάμει καὶ πεποιθήσει τοῦ κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν ἑαυτὸν καταφεύδει.

⁴⁵ Νέρων εἶπεν Οὐ φοβεῖ τὸν Σίμωνα, Πέτρε, τὸν τὴν αὐτοῦ θεότητα πράγμασι βεβαιούντα; Πέτρος· εἶπεν Ἐν ἐκείνῃ ἡ θεότης, ὃς τὰ ἄδηλα ἐρευνᾷ τῆς καρδίας. νῦν οὖν εἰπάτω μοι τί διαλογίζομαι ἢ τί ποιῶ· ὄντινα λογισμὸν μου πρὸ τοῦ ψεύσασθαι τοῦτον τοῖς σοῖς ἐμφανίζω ὡσὶν, ἵνα μὴ τολμήσει ψεύσασθαι ὃ διαλογίζομαι. Νέρων εἶπεν Προσελθὼν ὧδε εἰπέ μοι τί διαλογίξει. Πέτρος εἶπεν Κέλευσον ἐνεχθῆναι ἄρτον κριθίνον καὶ λάθρα δοθῆναι μοι. ὡς δὲ ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι καὶ λάθρα τῷ Πέτρῳ δοθῆναι, εἶπεν ὁ Πέτρος Εἰπάτω νῦν Σίμων τί τὸ διαλογισθὲν ἢ τί τὸ λεχθὲν ἢ τί τὸ γεγονός.

⁴⁶ Νέρων εἶπεν Θέλεις οὖν ἵνα πιστεύσω ὅτι Σίμων ταῦτα ἀγροεῖ, ὃς καὶ νεκρὸν ἤγειρεν καὶ ἑαυτὸν ἀποκεφαλισθέντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ παρέστησεν, καὶ ὃ ἐὰν εἴπη ποιῆσαι ἐποίησεν; Πέτρος εἶπεν Ἄλλ' ἐπὶ ἐμοῦ οὐκ ἐποίησεν. Νέρων εἶπεν Ἄλλ' ἐπὶ ἐμοῦ ἐποίησε ταῦτα πάντα· καὶ γὰρ ἀγγέλοις ἐκέλευσε πρὸς ἑαυτὸν ἔλθειν, καὶ ἦλθον. Πέτρος εἶπεν Εἰ τὸ μέγιστον ἐποίησεν,

et confidentia) ex E: reliqui om | μου (item lat.): E ἡμῶν | ὃν ἔ. καταψ. (item lat.) ex E: reliqui om

45. φοβεῖ cum BC; reliqui - βῆ | Πέτρε: E om | αὐτοῦ: AB ἑαυτοῦ | ABC Πέτρ. εἶπ. Βασιλεῦ (C om), ἐν ἐκ. ἐστίν | C ὅστις τά | μοι: AB add ὁ Σίμων | C τί διαλογίζομαι | ὄντινα λογ. μου πρὸ (item text. lat.): ABC εἰς τὸν (B ἐν τῷ) διαλογισμὸν (B - σμῶ) μου· πρὸ et post ψεύσασθαι add δέ | τοῖς σοῖς ἐμφ. ὡσὶν: B τί διαλογίζομαι· ἐμφανίζω σοι βασιλεῦ omissis δ (AC τὸ) διαλογίζομαι (C - ζωμαι) | τολμήσει cum BE: A τολμήση, C τολμήσης | διαλογίξει cum BCE; A - γίξει | B ὃ δὲ Πέτρ. προσελθὼν λέγει | C ἀχθῆναι | ὡς δὲ ἐκέλ. ἐνεχθ. (C ἀχθῆναι) usque δοθῆναι cum CE (similiterque text. lat.): AB om et pergunt καὶ εἶπεν πάντων ὃ (BC om) Πέτρ. | νῦν (C add ὁ) Σίμων: AB Σίμ. νῦν | B om τί τὸ διαλογ. | ABC om ἢ utrumque

46. Νέρων εἶπεν Θέλεις usque ὅπερ διαλογίζεται rursus in cod. E solo inveniantur consentiente interprete latino, apud quem sic leguntur: *Nero dixit Vis ergo ut credam quia haec Simon ignorat, qui et mortuum suscitavit et se ipsum decollatum* (Guelf. om) *post diem tertium repraesentavit* (Flor. om *et se ipsum usque repraesentavit*) *et quicquid dixit ut faceret fecit? Petrus dixit Sed coram me non fecit. Nero dixit Sed me adstante haec omnia fecit; nam et angelos iussit ad se venire de caelo, et venerunt. Petrus dixit Ergo si quod maximum est fecit, quare quod minus est non facit? Dicat quid cogitaverim. Nero dixit Quid dicis, Simon? Ego me inter vos non convenio. Simon dixit Petrus dicat quid cogitaverim vel quid fecerim. Petrus respondit* (verba Εἰπάτω Πέτρος usque Πέτρος εἶπεν propter ὁμοιωτέλευτον excidisse videntur proptereaue ad textum latinum conformata addidimus)

διὰ τί τὸ ἐλάχιστον οὐ ποιεῖ; εἰπάτω τί ἐνεθυμήθην καὶ τί πεποίηκα. Νέρων εἶπεν Ἐγὼ μεταξὺ ὑμῶν οὐ συνεπίσταμαι ἑμαυτόν. Σίμων εἶπεν Εἰπάτω Πέτρος τί διαλογίζομαι ἢ τί ποιῶ. Πέτρος εἶπεν Τί ἐνθυμεῖται Σίμων, ἑμμαντὸν ἐπίστασθαι διδάξω ἐν τῷ ποιῆσαί με ὅπερ διαλογίζεται. ⁴⁷ Σίμων εἶπεν Τοῦτο γίνωσκε, βασιλεῦ, ὅτι τοὺς διαλογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων οὐδεὶς ἐπίσταται εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. οὐκοῦν Πέτρος ψεύδεται; Πέτρος εἶπεν Σὺ οὖν ὁ λέγων ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, εἰπέ τί ἐνθυμοῦμαι· τί ἄρτι πεποίηκα ἐν τῷ κρυπτῷ, εἰ δύνασαι, σαφήνισον. ὁ γὰρ Πέτρος εὐλογήσας ὃν εἰλήφει ἄρτον κριθίνον καὶ κλάσας δεξιᾶ καὶ ἀριστερᾶ ἐν τοῖς χειρῶν εἰσώρυσεν. ⁴⁸ Τότε ὁ Σίμων θυμωθείς ὅτι οὐκ ἠδύνατο εἰπεῖν τὸ τοῦ ἀποστόλου ἀπόρητον, ἐβόησε λέγων Ἐξεληθάτωσαν κύνες μεγάλοι καὶ καταφαγέτωσαν αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ Καίσαρος. καὶ ἐξαίφνης ἐφάνησαν κύνες μεγάλοι καὶ ὄρμησαν ἐπὶ τὸν Πέτρον. ὁ δὲ Πέτρος ἐκτείνας τὰς χεῖρας εἰς προσευχὴν ἔδειξεν τοῖς κυσὶν ὃν ἠυλόγησεν ἄρτον· ὃν ἰδόντες οἱ κύνες οὐκ ἔτι ἐφάνησαν. τότε ὁ Πέτρος εἶπεν πρὸς τὸν Νέρωνα Ἴδου ἔδειξά σοι ἐγνωκέναι με τί διελογίζετο ὁ Σίμων, οὐ βήμασιν ἀλλ' ἔργοις· ὁ γὰρ ἀγγέλου ὑποσχόμενος κατ' ἐμοῦ ἔλευσομένους

Quid cogitet (ἐνθυμεῖται correxi; codex ἐνθυμεῖ; Simon, me scire docebo, dum dixerim (sic; sed vide graecam) quid cogitaverit. Ceterum ista omnia etiam apud Abdiam l. l. I, 17. desiderantur praeter extrema quae ibi sic edidit Fabricius (Cod. apocr. I. p. 434.): Tum Nero Quid dicis, Simon? Respondet Simon Imo Petrus dicat quid ego cogitaverim vel quid fecerim. Tum Petrus Quid cogitet Simon, me scire docebo, si tamen ipse prius dixerit quid ego cogitaverim.

47. βασιλεῦ (C - λεύς): E praem ἀγαθὲ | οὐδεὶς: C οὐκ | ἐπίσταται ex E: AB οἶδεν, C εἶδεν | C om εἷς | οὐκοῦν II. ψ. ex E et interpr. lat. addidimus | ὁ (E om) λέγων: C λέγεις | C σεαυτόν | A υἱ. εἶναι θεοῦ, B υἱ. θε. εἶναι, C εἶναι θεόν | C om τί ἐνθυμ. et ἄρτι | B om τῷ | εἰ δύνασαι ex E et interpr. lat.; deest in reliquiis | ὁ γὰρ II. ε. ex E: reliqui ἦν δὲ ὁ II. ε. (interpr. lat. *Petrus autem*) | εἰλήφει cum AE: BC εἰλήφε (C - φεν) | C om κριθίνον, AB ante ἄρτ. ponunt | C δεξιᾶ τε | A ε. τ. χειρῶν, C ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ

48. θυμ. θ. ο. ἠδ. ex E et interpr. lat., reliqui μὴ θυμηθεὶς | ἐξεληθάτωσαν cum BD; ACE - θέτωσαν | ἔμπροσθεν cum E; reliqui ἐνώπιον | C ὄρμησαν | εἰς προσευχὴν: C καὶ προσευξάμενος, D εἰς τὸν οὐρανόν | ἠυλόγησεν cum BD; ACE εὐλογ. | C ὡς δὲ ἴδον οἱ | οὐκ ἔτι (lat. *subito puerquam*) ἐφάν. cum DE et interpr. lat., C εὐθέως ἐφάνησαν, AB οὐκ ἔ. ἐφάν. ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης, ἀλλ' ἔργον. | Ἴδου usque ὁ Σίμων ex E et text. lat.; reliqui Ἴδου, βασιλεῦ, ἔδειξά σοι μάγον καὶ ἀπαταιῶνα τὸν Σίμωνα εἶναι | ἔλευσομένους (lat. *uenturos*) ex E: reliqui

κύνας παρήγαγεν, ἵνα δειξῆναι ἑαυτὸν οὐ θεῖου ἀλλὰ κυνικὸς ἔχειν ἀγγέλους.

⁴⁹ Τότε ὁ Νέρων πρὸς τὸν Σίμωνα εἶπεν Τί ἦν, Σίμων; νομίζω ἠττήθημεν. Σίμων εἶπεν Οὗτος καὶ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Παλαιστίνῃ καὶ Καισαρείᾳ τὰ αὐτὰ μοι ἐποίησεν, καὶ πλειστάκις μετ' ἐμοῦ φιλονεικήσας ἔμαθεν τοῦτο αὐτοῖς ἐναντίον εἶναι· τοῦτο οὖν ἔμαθεν ἵνα ἐμὲ διαφύγῃ· τὰς γὰρ ἐνθυμήσεις τῶν ἀνθρώπων οὐδεὶς ἔγνω εἰ μὴ εἰς ὁ θεός. καὶ ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Σίμωνα ἔφη Ἀσφαλῶς ἑαυτὸν θεὸν εἶναι φαντάζει· διὰ τί οὖν οὐ φανεροῖς τοὺς ἐκάστου διαλογισμούς;

⁵⁰ Τότε ὁ Νέρων πρὸς τὸν Παῦλον ἐπιστραφεὶς ἔφη Σὺ διὰ τί οὐδὲν λέγεις, Παῦλε; ἀπεκρίθη ὁ Παῦλος καὶ εἶπεν Γίνωσκε τοῦτο, βασιλεῦ, ὅτι ἐὰν ἀπολύσῃς τὸν μάγον τοῦτον τοιαῦτα πράττειν, μέγιστον τῇ πατρίδι σου αὐξάνει κακὸν καὶ τὴν βασιλείαν σου ἀπὸ τῆς ἰδίας στάσεως καταβιβάσει. Νέρων τῷ Σίμωνι εἶπεν Σὺ τί λέγεις; Σίμων εἶπεν Ἐγὼ ἐὰν μὴ φανερῶς ὑποδείξω ἑαυτὸν θεόν, οὐδεὶς μοι τὸ ὀφειλόμενον ἀπονεμεί σέβας. Νέρων εἶπεν Καὶ νῦν τί χρονίζεις καὶ οὐκ ἀποδευκνύεις ἑαυτὸν θεόν, ὅπως ἂν οὗτοι τιμωρηθῶσιν; ⁵¹ Σίμων εἶπεν Κέλευσόν μοι πύργον οἰκοδομησάμενον ὑψηλὸν ἀπὸ ξύλων, καὶ ἀνελθὼν ἐπ' αὐτὸν καλέσω τοὺς ἀγγέλους μου καὶ προστάξω αὐτοῖς ἵνα πάντων ὁρώντων ἀναγά-

πέμπω | B παρήγεν | C δεῖξει αὐτόν | ABC οὐ δε. ἔχειν ἀγγέλους ἀλλὰ κυνικὸς δαίμονας

49. ἦν ex E: ABC ἐστίν (C add τοῦτο) | ἠττήθημεν (lat. *victi sumus*): AB ἠττήμεθα, C ἠττώμεθα | C om καὶ (E add ἐν) Καισαρείᾳ | τὰ αὐτὰ: BC ταῦτα | καὶ πλειστάκις usque διαλογισμούς ex uno E addidimus et textu latino (sed non apud Abdiam l. l. leguntur), qui sic habet: *et saepe mecum certando ideo didicisti quia hoc ei erat contrarium: me ergo ut evaderet, didicisti hoc. Nam cogitationes hominum nemo novit nisi deus. Tunc Petrus ad Simonem dixit Certe deum te esse mentiris. Quare ergo non manifestas cogitationes singulorum?*

50. ἐπιστραφεὶς: B om, C ante πρὸς ponit | B οὐδὲν λαλεῖς Π. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Π. εἶπεν | βασιλεῦ: E Καῖσαρ (lat. *Caesar*) | ὅτι ἐὰν etc. Latini sic: *quia si dimiseris istum magnum tantum agere* | C ἐὰν μὴ ἀπολ. τ. μ. τοῦτ. τὸν τὰ τοιαῦτα (E τοσαῦτα, lat. *tantum*) πράττων (E πράξαντα κακά), μέγιστα τ. πατρὶδι αὐξάνει (sic ACE, D αὐξάνη) κακά (B ἀνεξίκακον pro αὐξ. κακ.) | ABC ὁ δὲ Νέρων | ABC τί λέγ. σὺ (B om) Σίμων πρὸς ταῦτα; ὁ δὲ Σίμ. | ABC ἐὰν (B εἰ) μὴ (C ὑμῖν pro ἐ. μ.) φανερώσω (C add αὐτόν) ἑμαυτὸν καὶ ὑποδείξω (B δεῖξω) εἶνα θεόν | E ἀπνεμεί | C (omisso καὶ οὐκ) ἀποδείκνυε.

51. E πύργον μοι | BCD οἰκοδομηθῆναι | E ἐκ ξύλων | AC ἐπ' αὐτῷ | C om καὶ προστάξω (E ἐπιτάξω) αὐτοῖς | C ἀνάγουσιν, E ἀναφέρωσι | AB

γωσί με πρὸς τὸν πατέρα μου εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ τοῦτο οὗτοι μὴ δυνάμενοι ποιῆσαι ἐλέγχονται ἄνθρωποι ἀπαίδευτοι. ὁ δὲ Νέρων τῷ Πέτρῳ εἶπεν Ἀκήκοας, Πέτρε, τὸ παρὰ Σίμωνος εἰρημένον; ἐκ τούτου φανήσεται ὅσπην δύναμιν ἔχει ἢ οὗτος ἢ ὁ θεὸς σου. Πέτρος εἶπεν Κράτιστε βασιλεῦ, εἰ ἤθελες, ἡδύνου νοῆσαι ὅτι δαιμονίων πεπληρωταί. Νέρων εἶπεν Τί μοι λόγων περιόδων κύκλους ποιεῖτε; ἢ αὔριον ἡμέρα ὑμᾶς δοκιμάσει.

⁵² Σίμων εἶπεν Πιστεύεις, ἀγαθὲ βασιλεῦ, ὅτι μάγος εἰμί, ὃς ἀπέθανον καὶ ἀνέστην; ἦν γὰρ τῇ ἑαυτοῦ δεινότητι πράξας ὁ ἀπειθέστατος Σίμων ὥστε εἰπεῖν τῷ Νέρωνι Κελευσον ἀποκεφαλισθῆναι με ἐν σκοτεινῷ τόπῳ καί κει με ἐσφαγμένον καταλιπεῖν· καὶ ἐὰν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ μὴ ἐγερθῶ, γινώθι με μάγον γεγενῆσθαι· ἐὰν δὲ ἀναστῶ, γίνωσκε υἱόν με εἶναι τοῦ θεοῦ.

⁵³ Τοῦτο δὲ κελεύσαντος τοῦ Νέρωνος, ἐν τῇ σκοτίᾳ τῇ μαγικῇ αὐτοῦ τέχνῃ ἐπραξεν ἵνα κριὸς ἀποκεφαλισθῇ· ἐπὶ τοσούτον δὲ ὁ κριὸς ὁ Σίμων ἐφάνη ἕως οὗ ἀποκεφαλίσθη. ὡς δὲ ἀποκεφαλίσθη ἐν τῇ σκοτίᾳ, λαβὼν τὴν κεφαλὴν ὁ ἀποκεφαλίσας

τοῦτο δέ, C τοῦτο οὖν | A ὅτι ἄνδρ. εἰσιν ἀπαίδ., C ἄνδρ. εἶναι ἀπαίδ., B ὅτι μάγοι εἰσιν καὶ ἀπαταιῶνες | E ὁ δὲ N. ἀκούσας | C om τῷ Πέτρῳ | C τί παρὰ τοῦ Σίμωνος εἰρήται | BCE om ἢ prius | B om κράτιστε | εἰ ἤθελες, ἡδύνου cum E (Flor. si velles, poteras; Guelf.^b si voluisses, poteras; Guelf.^a si velis, poteras): AB εἰ θέλεις (B θέλης), δύνασαι: C θέλεις τοῦ | ABC δαιμόνων | λέγων περιόδων κύκλους cum E; text. lat. *Quid mihi verborum ambages* (Flor. *ambigere*) *circuitus* (cuius vocis pars in Guelf.^a *erasa est*) *facilis*: ACD λόγων περιόδους, B λόγους περιόδων

52. C Καὶ πάλιν Σίμ. ἔφη | Πιστεύεις usque καταλιπεῖν ex E samsi (sed μάγος pro μέγας scripsi, item ὃς pro ὡς), *consentiente textu latino*. Reliqui sic habent: Eί (C Ἐ) μὴ (B om; C οὐ) πιστεύεις, ἀγαθὲ βασιλεῦ, ὅτι μέγας (ita ACDE; unus B recte μάγος) οὐκ (C om) εἰμί, κελευσον ἀποκεφαλισθῆναι με ἐν τόπῳ (B τῷ) σκοτεινῷ καί κει (C καὶ ἐκεῖ) με ἐσφαγμένον (CD om) κατάλιπε (C ἐγκατέλιπε, D ἐνκατέλιπε)

53. τοῦτο δέ usque ἀποκεφαλίσθῃ *rursus* ex E et text. lat. Reliqui: τοῦτο δὲ γενέσθαι (D post Καίσαρος ponit) κελεύσαντος τοῦ Καίσαρος (B add καὶ) ἐν τῇ σκοτίᾳ (C om ἐ. τ. σκ.) τῇ (B ἀποκεφαλίσθεις τῇ) μαγικῇ αὐτοῦ τέχνῃ (C om) ὁ Σίμ. ἐπραξεν (B ἐπρ. ὁ Σ., C add τέχνῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ) ἵνα κριὸς (B add ἀντ' αὐτοῦ) ἀποκεφαλίσθῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ (D om ἐ. τ. σκ., C pro iisdem ἀντ' αὐτοῦ) | A ab ἀποκεφαλίσθῃ ad ἀποκεφαλίσθῃ transilit | ὁ κριὸς cum BCD et text. lat., E om | ὁ Σίμων cum CDE (et lat. *tam diu Simon visus est*); B ὡς Σίμ. | ἀποκεφαλίσθῃ (D ἀποκεφαλίσθῃ): BCD add ἐν τῇ σκοτίᾳ | ὡς δὲ ἀπακεφ. usque κριοῦ ex E sunt; latina sic: *Decollatus autem in obscuro loco, cum soruitatus fuisset is qui cum decollaverat et caput eius pertulisset ad lumen, invenit caput berbécinum*. Reli-

αὐτὸν εὗρεν αὐτὴν κριοῦ· ἀλλ' οὐδὲν αὐτὸς τῷ βασιλεῖ εἶπεν ἐθέλησεν, ἵνα μὴ μαστίξῃ αὐτόν, κελύσας τοῦτο ἐν ἀποκρύφῳ πραχθῆναι. ἐνταῦθεν οὖν ἔλεγεν ἑαυτὸν ὁ Σίμων τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἐγερθῆναι, ὅτι τὴν κεφαλὴν τοῦ κριοῦ καὶ τὰ μέλη ἤρην, τὸ δὲ αἷμα ἐκείσε προσεπέπηκτο, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἔδειξεν ἑαυτὸν τῷ Νέρωνι καὶ εἶπεν Ποίησον ἐκμαγθῆναι τὸ αἷμά μου τὸ ἐκχυθὲν, ὅτι ἰδοὺ ἀποκεφαλίσθεις καθὼς ὑπεσχόμεν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνάστην.

⁵⁴ Ὡς δὲ εἶπεν ὁ Νέρων ὅτι ἡ αὐριον ἡμέρα ὑμᾶς δοκιμάσει, στραφεὶς πρὸς τὸν Παῦλον λέγει Σὺ Παῦλε, διὰ τί οὐδὲν φθέγγεις; ἢ τίς σε ἐδίδαξεν, ἢ τίνα ἔχεις διδάσκαλον, ἢ πῶς ἐν ταῖς πόλεσιν ἐδίδαξας, ἢ ποῖα ἐγένοντο διὰ τῆς σῆς διδασκαλίας; νομίζω γὰρ μὴ ἔχειν σέ τινα σοφίαν μῆτε δύναμιν τινα δύνασθαι πληρῶσαι. ἀπεκρίθη ὁ Παῦλος Ὑπολαμβάνεις με πρὸς ἄνθρωπον ἀπονεννοημένον, μάγον, ὃς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τῷ θανάτῳ προέδωκεν, οὐτινος ὄλεθρος καὶ ἀπώλεια τάχιον ἐλεύσεται, ὀφείλειν λαλῆσαι; ὀφείλει γὰρ λαλῆσαι ὡς ὑποκρίνεται ὃ οὐκ ἦν, καὶ τῇ

qui graeci: ἐρευνήσας γὰρ ὁ ἀποκεφαλίσας αὐτόν καὶ προαγαγὼν (C προσαγαγ.) εἰς τὸ φῶς τὴν κεφαλὴν (C om τ. κεφ.), εὗρεν αὐτὴν τὴν (CD om) κεφαλὴν (B εὗρέθη) κριοῦ | αὐτός ex uno E | ἐδήλησεν (lat. voluit): reliqui ἐτόλμησεν | μαστίξῃ cum BDE, A - ἴξη, C τιμωρίσει | κελύσας (cum C; ABE κελεύσαντα) usque πραχθ. om D | ἵνα μὴ usque πραχθ. latino sic leguntur: ne se ipsum delingeret, qui iussus fuerat hoc in abditiis perpetrare | E solus post πραχθῆναι add διελθούσης δὲ μιᾶς ὥρας ἐπιστητήσας ὁ βασιλεὺς περὶ τούτου καὶ θεωρήσας ἐθαύμασεν | ἑαυτὸν (varie ponitur): C αὐτόν, B om | ἐγερθῆναι cum ABCD; E ἐγγύθει | ὅτι usque ἤρην (ita CE, item εἶρεν B; AD εὗρεν: CD add καὶ κατέρυψεν) cum ABCD et text. lat.; E sic: ὅτι μετὰ τὸ δειχθῆναι τῷ βασιλεῖ τὴν κεφαλὴν αὐτὴν ἤρε διὰ μαγίαν καὶ τὰ μέλη | προσεπέπηκτο (-πεικτο B, -πικτο D, -ποικτο E, προσέπικτον C): lat. congelaverat | καὶ εἶπεν cum E et text. lat.: reliqui λέγων αὐτῷ (B om) | E ὅτι ἰδοὺ σῶός εἰμι ὁ ἀποκεφαλισμένος· καθὼς ὑπεσχόμεν τῇ τρ. ἡμ. ἀνάστην

⁵⁴ Ὡς ex E: reliqui καθὼς | C om δέ | B προσέπειν | ὅτι ἡ: C ὅπερ | C στραφεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς | λέγει: CD ἔφη | Σὺ (D add δέ) Παῦλε: B om | φθέγγεις cum BCDE; A - γρη | ἢ τίς σε ἐδίδαξεν usque τοῖς ἀνθρώποις ἐμαρτίζει omnia in uno E sunt pariterque in textu latino, in graecis vero codd. reliquis desiderantur. Latine in hunc modum leguntur: aut quem magistrum habuisti (om igitur ἢ τίς σε ἴδ.), aut qualiter in civitatibus docuisti, vel quales (ποῖαι?) existierunt per tuam doctrinam? Puto enim te nullam habere sapientiam nec virtutem aliquam posse perficere. Paulus respondit Putas me contra hominem perflatum et desperatum, magnum maleficum, qui animam suam morti destinavit, cuius interitus et perditio cito advenerit, debere loqui? (ὀφείλειν λαλῆσαι ipse addidi; videntur enim propter

μαγευῆ τέχνη τοῖς ἀνθρώποις ἐμπαίζει. ⁵⁵ Τούτου τοὺς λόγους ἐάν βούλη ἀκούειν καὶ ὑπερασπίσαι αὐτοῦ, ἀπολέσεις τὴν ψυχὴν σου καὶ τὴν βασιλείαν σου. ὁ γὰρ ἄνθρωπος φαυλότατος· καὶ ὥσπερ οἱ Αἰγύπτιοι Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἐπλάνησαν τὸν Φαραῶ καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ἕως τοῦ καταποντισθῆναι ἐν τῇ θαλάσσει, οὕτως καὶ οὗτος διὰ τῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ διαβόλου παιδεύσεως πείθει τοὺς ἀνθρώπους πολλὰ κακὰ εἰς ἑαυτοὺς ποιεῖν, καὶ οὕτως πολλοὺς τῶν ἀκεραίων ἐξαπατᾷ πρὸς πειρασμὸν τῆς βασιλείας σου. ⁵⁶ Ἐγὼ δὲ τὸν τοῦ διαβόλου λόγον, ἐν διὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἐκκεχύσθαι ὄρω, στεναγμοῖς τῆς καρδίας μου σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι πράττω, ἵνα δυνηθῆ φανερωθῆναι τί ἦν ὅσον γὰρ ἑαυτὸν δοκεῖ ὑψῶσαι εἰς τὸν οὐρανόν, τοσοῦτον καταποντισθῆσεται εἰς τὸν βυθὸν τοῦ ἄδου, ὅπου ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ⁵⁷ Περὶ δὲ τῆς τοῦ διδασκάλου μου διδαχῆς, ἧς ἐπερώτησάς με, οὐ χωροῦσιν αὐτὴν εἰ μὴ οἱ καθαροί

sequentia ὅφ. γὰρ λαλ. excidiase. Similiter textum latinum corrigendum puto, quo lectio graeca iam corrupta exprimitur) *qui fingit se esse quod non est, et arte magica homines ad perditionem illudit.*

55. Τούτ. τ. λόγ. ἐάν βούλη ἀκ. κ. ὑπερασπίσαι (cod. ὑπασκίσαι. Latine legitur *audire vel facere* [Flor. fore]) usque τὴν βασ. σου ex E et textu latino; reliqui sic: Ἀποκριθεὶς δὲ (C om) ὁ Παῦλος (D Ὁ δὲ) εἶπεν Τούτου (C Τούτους) τ. λόγ. μὴ βουληθῆς ἀκούειν, βασιλεῦ· ἀπαταίων γὰρ καὶ μάγος ἐστὶν καὶ εἰς ἀπώλειαν θέλει ἀγαγεῖν (sic B; ACD ἀγάγει) τὴν ψυχ. σου καὶ τὴν βασ. σου (C om κ. τ. βασ. σ.) | ὁ γὰρ usque καὶ ὥσπερ ex E et text. lat. Reliqui nisi nisi ὥσπερ γάρ | οἱ Αἰγύπτιοι cum DE: ABC et text. lat. add μάγος | Ἰαννῆς cum ABD; CE Ἰαννίς | Ἰαμβρῆς cum BD; ACE Ἰαμβρός | Α ἐπλάνησε | ἕως τοῦ καταπ. cum E; reliqui ἕως οὐ καταποντισθῆ (CD ἔποντ.) | BC om καὶ οὕτως | E om πολλά κακ. ε. ἑαυτ. κ. (C om ε. ἐ. π.) | καὶ οὕτως (cod. οὔτος) cum E et text. lat.: reliqui καὶ | Pro πείθει usque ποιεῖν latine sic legitur: *persuadet et multa mala facit per incantationes et oastera mala si qua sunt apud homines.*

56. Ἐγὼ δὲ usque τί ἦν ex E (cod. ἐκκέχεται ὄρω) et text. lat. (extrema sic: *gemitibus cordis mei ago cum spiritu sancto, ut cito possit ostendi quid sit*) Reliqui: ἐγὼ (C praem confuse τὸ γὰρ αἷμα τοῦτο τὸ ἐκχυθὲν κυρίου ἐστίν) δὲ θαρρῶν (C θαρρῶ) τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅτι τάχιον (BD -ε-) φανερώσει αὐτὸν τὸ (C om) τίς ἐστίν | ὅσον γὰρ cum E et text. lat., reliqui καὶ ὅσον | ὑψῶσαι cum ABCD Flor.; E Guelff. ὑψώθηαι | ὅπου: ABCD add ἐστίν | Guelff. om ὅπου usque ὀδόντων.

57. Περὶ cum E et text. lat. Reliqui praem Νέρων εἶπεν Τίς (GD TI) ἐστίν ἡ τοῦ Χριστοῦ (BC om τ. Χρ.) διδαχῆ τοῦ σου διδασκάλου; εἶπεν δὲ (GD om) Παῦλος (C Π. εἶπ., D ὁ Π. εἶπ.) | C om ἧς | ἐπερώτησας cum BD (ἐρώτ.) E; AC ἐκπράττ. | οὐ χωροῦσιν cum C (οὐ χωρώσιν) et text. lat. (non separant): ABDE οὐχ ὀρώσιν (-σι) | αὐτὴν: AB ταύτην | καθαροί cum BDE; A καθαροῖ, C ἐν

τῆ καρδιά τὴν πίστιν προσιόμενοι. ὅσα γὰρ τὰ τῆς εἰρήνης καὶ ἀγάπης, ταῦτα ἐδίδαξα· κύκλω ἀπὸ Ἱερουσαλήμ καὶ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπλήρωκα τὸν λόγον τῆς εἰρήνης. ⁵⁸ Ἐδίδαξα γὰρ ἕνα τῆ τιμῆ ἀλλήλους προηγούνται· ἐδίδαξα τοὺς ὑπερέχοντας καὶ πλουσίους μὴ ὑπεραίρεσθαι καὶ ἐπιζῆσιν ἐπὶ πλούτου ἀδηλόγητι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τὴν ἐλπίδα αὐτῶν τίθεσθαι. ἐδίδαξα τοὺς μετρίους τρόφῆς καὶ σκεπάσματος ἀρκεσθῆναι· ἐδίδαξα τοὺς πτωχοὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ χαίρειν πτωχεῖα. ἐδίδαξα τοὺς πατέρας διδάξαι τὰ τέκνα αὐτῶν παιδεῖαν τὴν ἐν φόβῳ κυρίου, τὰ τέκνα πειθαρχεῖν τοῖς γονεῦσιν εἰς νοθεσίαν σωτηριώδη. ἐδίδαξα τὰς γυναῖκας ἀγαπᾶν τοὺς ἰδίους ἄνδρας καὶ φοβεῖσθαι αὐτοὺς ὡς δεσπότας, καὶ τοὺς ἄνδρας τηρεῖν ταῖς γυναῖξιν τὴν πίστιν. ἐδίδαξα τοὺς δεσπότας ἐπεικῶς συναναστρέφεσθαι τοῖς δούλοις, καὶ τοὺς δούλους πιστῶς δουλεύειν τοῖς ἰδίοις δεσπόταις. ἐδίδαξα τὰς ἐκκλησίας τῶν πιστευόντων ἕνα παντοκράτορα ἀόρατον καὶ ἀκατάληπτον σέβειν θεόν. ⁵⁹ Αὕτη δέ μοι ἡ διδαχὴ οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπου ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐδόθη τοῦ

καθαρῆ οὖν | τὴν πίστιν: C καὶ οἱ ἐν πίστει, BD καὶ (D om) τῆ πίστει | τὰ ex solo E | εἰρήνης cum E; reliqui add ἔστιν | BC καὶ τῆς ἀγάπης | ταῦτα: C πάντα | ἐδίδαξα cum E et text. lat. Reliqui ἐδίδαξεν | κύκλω cum E et text. lat.; reliqui κάλω | καὶ μέχρι cum ABCD; E et text. lat. om καὶ | εἰρήνης: ABCD add καθὼς παρ' αὐτοῦ ἔμαθον

58. ἕνα usque προηγούνται (C προηγῆσονται, D προτιμηῆσονται): om E (text. lat. praem qui docui ut homines se invicem diligant) | ἐδίδαξα ex text. lat. addidi | E μὴ ἐπαίρεσθαι et pergat μηδέ pro καὶ (B add μὴ) | DE ἐπὶ τῆ τοῦ πλ. | ἐδιδ. τ. μετρίους usque ἀρκεσθ. ἐδίδαξα ex E et text. lat., reliqui om | CD χαίρεισθαι | ἐδίδαξα (post πτωχεῖα) ex E et interpr. lat., reliqui om | παιδεῖαν (BE - δειαν) usque θεοῦ: C τὴν ἐν Χριστῷ ἐπίγνωσιν | νοθεσίαν cum E et text. lat., reliqui μαθησίαν (A - τελαν) | ἐδιδ. τὰς γυναῖκας usque τοῖς ἰδίοις δεσπόταις ex E; om reliqui. In latinis haec praemittuntur: *Docui possidentes reddere tributum cum sollicitudine; docui negotiatores reddere* (Flor. om *tributum usque reddere*) *vectigalia ministris reipublicae*. Ibidem post τὴν πίστιν additur *scitū illi* (Flor. *illae*) *servare* (apud Abdiam l. l. II, 7. *servari*) *sibi* (Flor. et Abdias add *puerosum*) *omnibus modis volunt*. *Quod enim punit maritus in uxore adultera, hoc punit in marito adultero ipse pater et conditor deus.* | ἐδιδ. τὰς ἐκκλ. usque θεόν ex E et text. lat. Reliqui: ἐδιδ. τ. ἐκκλ. τῶν πιστ. (D om τ. κ.) πιστεύειν εἰς ἕνα θεόν πατέρα (BD om) παντοκρ. ἀόρ. κ. ἀκατ. (BCD om ἀόρ. κ. ἀκατ.) καὶ εἰς τὸν υἱόν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ τὸν κύριόν μου (BC ἡμῶν) Ἰησοῦν Χριστόν (pro τὸν κ. μ. Ἰ. Χρ. D habet καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα).

59. C om δέ | μοι (B μου): C add ἔστιν | C οὐκ ἀνθρώπων (D -που) οὐδὲ ἐξ ἀνθρώπου (B -πων) | C om ἀλλὰ διὰ Ἰ. Χρ. ἐδόθη (E add μοι) τοῦ (B om)

ἐκ τοῦ οὐρανοῦ μοι λαλήσαντος· ὅς καὶ ἀπέστειλέν με ἐπὶ τὸ κήρυγμα εἰρηκῶς μοι Πορεύου, ὅτι ἐγὼ ἔσομαι μετὰ σοῦ, καὶ πάντα ὅσα ἂν εἴπῃς ἢ ποιήσεις, ἐγὼ δικαιώσω.

⁶⁰ Νέρων εἶπεν Σὺ τί λέγεις, Πέτρος; ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν Πάντα ὅσα ὁ Παῦλος ἐλάλησεν ἀληθῆ εἰσίν. διώκτου γὰρ αὐτοῦ ὄντος τῆ τοῦ Χριστοῦ πίστει, φωνή αὐτὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐκάλεσεν καὶ ἐδίδαξε τὴν ἀλήθειαν· οὐ γὰρ ἦν ἐχθρὸς κατὰ φθόνον τῆς ἡμετέρας πίστεως ἀλλὰ κατὰ ἄγνοιαν. καὶ γὰρ ἐγένοντο πρὸ ἡμῶν ψευδόχριστοι, ὡς καὶ ὁ Σίμων, ψευδαπόστολοι δὲ καὶ ψευδοπροφῆται, οἵτινες κατὰ τῶν ἱερῶν χαραγμάτων ἐπετήδευσαν κενῶσαι τὴν ἀλήθειαν· καὶ κατὰ τούτων ἀναγκαῖον ἦν τοῦτον προχειρῶσαι τὸν ἄνδρα τὸν ἐκ παιδῶθεν οὐδὲν ἕτερον ἐπιτηδεύσαντα εἰ μὴ τοῦ θεοῦ νόμου ἐρευνᾶν τὰ μυστήρια, ἐν οἷς τῆς ἀληθείας ἐκδικος καὶ τοῦ ψεύδους γένηται διώκτης. ἐπεὶ τοίνυν ὁ διωγμὸς αὐτοῦ οὐ διὰ φθόνον ἐγένετο ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ νόμου

ἐκ τ. οὐρ. | ὅς καὶ (latine: *et dum me mitteret*) ἀπέστ. usque δικαιώσω in E desunt, sed simili modo leguntur latine | ἔσομαι: B εἰμί | ὅσα ἂν cum BCD; A ὅσα ἴαν | εἴπῃς: C add καὶ ἀναγγελεῖς | ποιήσεις cum BCD; A -ήσης

60. Νέρων usque Πάντα ex E; reliqui (similiterque text. lat.) sic: Ταῦτα (D Καὶ ταῦτ.) ἀκούσας ὁ Νέρων ἐξέστη (C ἀνέστη), καὶ στραφείς πρὸς τὸν Πέτρον εἶπεν Σὺ τί λέγεις; ὁ δὲ (CD καὶ δ) Πέτρος ἔφη (D εἶπεν) Πάντα | εἰσίν: C ἐστίν, D τυγχάνουσι: ABCD add καὶ γὰρ ἑκαταὶ πολλὰ ἐδεξάμην (C ἰδεδαξάμην) παρὰ τῶν ἡμετέρων ἐπισκόπων γράμματα τῶν ὄντων εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην (CD ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ) περὶ (C om) τῶν γενομένων (C γιν.) καὶ λαλουμένων ὑπ' αὐτοῦ (C ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ μου Παύλου); item text. lat. *Nam multi* (Flor. aliquot) *anni sunt per quos* (Flor. ex quo) *accepi litteras ab episcopis nostris qui sunt in universo orbe Romano, et paene omnium civitatum episcopi scripserunt mihi de factis et dictis* (Flor. om *et dict.*) *eius.* | τῆ τοῦ Χρ. πλ. cum E et text. lat., reliqui τοῦ νόμου | ἐκ τοῦ: AB praem τοῦ Χριστοῦ | οὐ γὰρ cum E; C οὐκ, reliqui ὅτι οὐκ | κατὰ φθόνον: D καταφρόνων | καὶ γὰρ ἐγένοντο (CD ἐγένετο): E ἐγέν. γάρ et om πρὸ ἡμ. | E ψευδόςρ. πολλοί | ὁ Σίμων: B add οὗτος, E add οὗτ. ὁ μάγος | B om καὶ (C om) ψευδαπόστολοι (C -στολος) | D οἵτινες καὶ τῶν | χαραγμάτων cum BE (Flor. *aptoes*, Guelff. *ordines*): AD γραμμάτων et AB add ἑλδόντες. C om κατὰ τ. ἱερ. χαρ. | ἐπετήδευσαν (AE ἐπιτήδ.): C ἐβουλήθησαν | κενῶσαι: A in margine ματαιοποιῆσαι | καὶ (B om) κα. τούτων (DE τούτο): AB add οὖν | C ἐκ παιδῶθεν αὐτοῦ μηδὲν ἕτερον (B ἄλλο) | ἐπιτηδεύσαντα ex E (lat. *nihil aliud studii gesserat*): C πράξαντα, reliqui παιδευθέντα | B εἰ μὴ τὸ τοῦ | C om νόμου | D ἐρευνᾶ | ἐν οἷς τ. ἀλ. (C add γίνεταί) ἐκδ. x. τ. ψ. γέν. (C om) διώκτ. ex ABCD. Latine legitur: *in quibus hoc didicerat ut* (Flor. *unde*) *defensor veritatis et persecutor existeret falsitatis.* E corrupte ἐν οἷς τοῦτον μαθητὴν ἀληθείας ἐκδικον καὶ τοῦ ψεύδου γένηται διώκτης. Unde coniecerim ἐν οἷς τούτο μεμάθηται τῆς ἀληθείας

ἐκδιώκησιν, αὐτὴ ἡ ἀλήθεια ἐκ τοῦ οὐρανοῦ προσομιλήσῃ αὐτῷ λέγουσα Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια ἣν σὺ ἐκδιώκεις· παῦσαι διώκων με. ὡς οὖν ἔγνω οὕτως εἶναι, καταλιπὼν ὅπερ διεξεδίκαί, ἤρξατο διεκδικῆσαι ταύτην τὴν τρίβον τοῦ Χριστοῦ ἣν ἐδίωκεν.

⁶¹ Σίμων εἶπεν Ἀγαθὲ βασιλεῦ, ἐνόησον ὅτι συνέπνευσαν οὗτοι οἱ δύο κατ' ἐμοῦ· ἐγὼ γάρ εἰμι ἡ ἀλήθεια, καὶ οὗτοι ἐναντία μου φρονοῦσιν. Πέτρος εἶπεν Οὐδεμία ἀλήθεια ἐν σοί, ἀλλὰ πάντα ψευδῆ λέγεις.

⁶² Νέρων εἶπεν Παῦλε, τί λέγεις; Παῦλος εἶπεν Ἄ παρὰ Πέτρου ἤκουσας, ταῦτα καὶ παρ' ἐμοῦ πίστευε εἰρησθαι· τὸ ἔν γάρ φρονοῦμεν, ἔτι ἓνα κύριον ἔχομεν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν. Σίμων εἶπε Δοκεῖς, ἀγαθὲ βασιλεῦ, μετὰ τούτων ἔχειν με διάλογον τῶν κατ' ἐμοῦ συναινεσάντων; καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς ἀποστόλους Χριστοῦ εἶπεν Ἀκούετε, Πέτρε καὶ Παῦλε, εἰ ἐνταῦθα ὑμῖν οὐδὲν δύναμαι ποιῆσαι, ἐρχόμεθα ὅπου με δεῖ κρῖναι ὑμᾶς. Παῦλος εἶπεν Ἀγαθὲ βασιλεῦ, ἴδε ποίας ἀπειλὰς ἡμῖν προτείνει. Πέτρος εἶπεν Διὰ τί μὴ ἐκγελαῶσαι ἔδει ἄνθρωπον μάταιον, ἐμπαιχθέντα ὑπὸ δαιμόνων τοῦ ὑπολαμβάνειν ἑαυτὸν φανεροῦσθαι μὴ δύνασθαι;

Ἐδικός καὶ τοῦ ψεύδους γενέσθαι διώκτης. | αὐτὴ (ἴψα): A (item ut videtur alii) αὕτη | προσομιλήσῃ cum CDE (πρ. αὐτ. ἐκ τ. οὐρ.): AB προσωμ. | ἡ ἀληθ. ἦν usque me ex E; reliqui: Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις· παῦσαι οὖν διώκων με, ὅτι ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια, ἣς (C περὶ ἣς) ὑπεραγωνίζεσθαι (C ἀγωνίζεσαι, B ὑπεραγωνίζεσαι) φαίνη (B φαίνεσαι, C φαίνεσθαι, D om) κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας. Latini: *Ego sum veritas* (Flor. *Iesus Nazarenus*) *quam defendis* (Flor. *quem tu persequeris*); *cessa me persequi, quia ego ipsa* (Guelf. a *ipse*. Flor. *quia ipsa veritas ego*) *sum pro qua videris dimicare*. | διεξεδίκαί: E -δίκα, A -δικα; B ἔξεδ. | DE διεκδικεῖν | ἐδίωκεν cum E; reliqui add ἥτις ἐστὶν ὁδὸς (C add τῆς) ἀληθείας (D ἐστὶν ἀλήθεια) τοῖς εὐκρινῶς παρενομέοις ἐν αὐτῇ, item Latini: *qui est* (Flor. add *vera*) *via pure* (Guelf. *per se*) *ambulantibus, veritas nihil fallentibus et vita credentibus sempiterna*.

61. ABCD (non latini) Ταῦτα (D καὶ ταῦτ.) εἰρηκότος τοῦ (A om) Πέτρου ὁ Σίμων εἶπεν πρὸς Νέρωνα Ἐνόησ. ἀγαθὲ (C om) βασιλεῦ (C -λεύς) | CD καὶ αὐτοί | E ἐναντίον μου (C κατ' ἐμέ) | ἀληθ. ἐν σ. cum BCE; A ἐν σ. ἀληθ. et ABE add (E ante ἐν σοί) ἐστίν | B ψευδῆ ἐστὶν ὃ λέγεις.

⁶²—66. Quicquid quinque his sectionibus legitur, quum in codd. ABD desit (C inde a ψευδῇ deficit), ex E sumimus, consentientibus latinis codicibus.

62. τί λέγεις. Latini: *tu quid dicis?* | ἀποστ. Χριστοῦ. Latini: *app. dei* | ἐρχόμεθα. Latini: *veniemus* | προτείνει Guelf. *ostendit*, Flor. *intendit* | ἐμπ. ὑπὸ δαιμ. τοῦ (in codice deest) ὑπολ. ἑαυτὸν φανερ. μὴ (φαν. μὴ desunt in cod.) δύνασθαι. Latini: *qui iustificatus a daemone putat se manifestari non posse*.

⁶³ Σίμων εἶπεν Ἐγὼ ὑμῶν φαίδομαι, ἕως ἂν ἐνδείξομαι τὴν δύναμίν μου. Παῦλος εἶπεν Βλέπε σὺ ἐὰν ἐντεῦθεν ὑγῆς ἐξελεύσῃ. Πέτρος εἶπεν Ἐὰν μὴ ὄῃς, Σίμων, τὴν δύναμιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐ πιστεύεις ἑαυτὸν μὴ εἶναι Χριστόν. Σίμων εἶπεν Ἱερώτατε βασιλεῦ, μὴ πίστευε αὐτοῖς, ὅτι οὗτοι οἱ περιτεμνόμενοι πανοῦργοί εἰσιν. Παῦλος εἶπεν Πρὸ τοῦ ἡμᾶς ἐπιγῶναι τὴν ἀλήθειαν, σαρκὸς ἔσχομεν περιτομὴν· ὅτε δὲ ἐφάνη ἡ ἀλήθεια, ἐν τῇ τῆς καρδίας περιτομῇ καὶ περιτεμνόμεθα καὶ περιτέμνομεν. Πέτρος εἶπεν Εἰ φαύλη ἡ περιτομή, σὺ διὰ τί περιετμήθης, Σίμων;

⁶⁴ Νέρων εἶπεν Οὐκοῦν καὶ Σίμων περιετμήθης; Πέτρος εἶπεν Οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἢ δύνατο ἀπατήσαι ψυχάς, εἰ μὴ Ἰουδαῖον εἶναι ἑαυτὸν ὑπεκρίνεται καὶ τὸν τοῦ θεοῦ νόμον διδάξει ἐπαδένυτο. Νέρων εἶπεν Σίμων, σὺ, ὡς ὄρω, φθόνῳ φερόμενος τούτους διώκεις. ὡς γὰρ ἔοικε, μέγας ζῆλος ἀναμεταξὺ σοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτῶν, καὶ εὐλαβοῦμαι μὴ ἠττηθῆς ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐν μεγάλοις κακοῖς ἀναλωθῆς. Σίμων εἶπεν Πλανᾶσαι, βασιλεῦ. Νέρων εἶπεν Τί πλανοῦμαι; τοῦτο ὅπερ ἐν σοὶ ὄρω λέγω· πρόδηλον ἐχθρόν σε βλέπω Πέτρου καὶ Παύλου καὶ τοῦ διδασκάλου αὐτῶν.

⁶⁵ Σίμων εἶπεν Οὐκ ἐγένετο τοῦ Παύλου διδάσκαλος ὁ Χριστός. Παῦλος εἶπεν Ναί, δι' ἀποκαλύψεως καί με ἐπαίδευσεν. ἀλλ' εἶπέ σὺ ὃ ἐπερώτησά σε, διὰ τί περιετμήθης; Σίμων εἶπεν Διὰ τί με τοῦτο ἐπερωτᾶτε; Παῦλος εἶπεν Ἔστι λόγος περὶ τούτου ἵνα σε ἐπερωτήσωμεν. Νέρων εἶπεν Διὰ τί πτόησαι ἀποκρίνασθαι αὐτοῖς; Σίμων εἶπεν Ἄκουε, βασιλεῦ. ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἡ περιτομὴ ἀπὸ τοῦ θεοῦ προσετάχθη, ὅτε ἐγὼ αὐτὴν ἐδεξάμην· διὰ τοῦτο περιετμήθην.

63. Βλέπε σὺ ἐὰν etc. Latini: *Quasi tu hinc exisurus* (Guelf.^b add *sic*) *sumus*. Sed Flor. om Παῦλ. εἶπ. Βλέπε usque ἐξελεύσῃ. | Post Σίμων in cod. excidisse videbantur τὴν δύν. τ. κυρ. ἡμῶν, ut plane est in latinis codicibus; proptereaque supplēvimus. | οἱ περιτεμν. πανοῦργ, εἰσιν. Latini: *qui circumciduntur et circumciduntur*.

64. Νέρ. εἶπ. Τί πλανοῦμαι. Latini: *Nero dixit Quid est Seduceri?*

65. Ναί, δι' usque περιετμήθης. Latini: *Qui Petrum prosequens docuit, ipse me per revelationem instruxit. Nam (?) quod nos accusat* (Guelf.^b add *Simon*) *circumcisus, dicat ipse quare circumcisus sit.* | Ἔστι etc. Latini: *Est ratio ut te interrogemus*.

⁶⁶ Παῦλος εἶπεν Ἀκούεις, ἀγαθὲ βασιλεῦ, τὸ παρὰ Σίμωνος εἰρημένον; εἰ σὺν ἡ περιτομῇ καλῇ, διὰ τί σὺ, Σίμων, περιτετριμένους παρεδώκας καὶ ἠνάγκασας αὐτοὺς κατακριθῆναι ἀποκτανθῆναι; Νέρων εἶπεν Οὐδὲ περὶ ὑμῶν τι καλὸν αἰσθάνομαι. Πέτρος καὶ Παῦλος εἶπον Ἡ καλὴ περὶ ἡμῶν ἢ κακὴ ἡ νόησις αὕτη, οὐ συντείνει εἰς τὸ πρᾶγμα· ἡμῖν δὲ ἀναγκαῖον εἶνα γένηται ὃ ἐπηγγεῖλατο ὁ διδάσκαλος ἡμῶν. Νέρων εἶπεν Ἐὰν ἐγὼ μὴ θέλω; Πέτρος εἶπεν Οὐχ ὡς σὺ βούλη, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος ἡμῖν ὑπέσχετο.

⁶⁷ Σίμων εἶπεν Ἀγαθὲ βασιλεῦ, οὗτοι οἱ ἄνθρωποι συνελόγισαντο τὴν εὐμένειάν σου καὶ συνέδησάν σε. Νέρων εἶπεν Ἀλλ' οὐδὲ σὺ με περὶ ἑαυτοῦ ἔτι ἐβεβαίωσας. Σίμων εἶπεν Πόσων καλῶν πραγμάτων τε καὶ σημείων ὑπ' ἐμοῦ σοι ὑποδειχθέντων θαυμάζω πῶς ἀμφισβητεῖς. Νέρων εἶπεν Ἐγὼ οὔτε ἀμφιβάλλω οὔτε τι συναινῶ ἐξ ὑμῶν· ἀλλ' ὃ ἐρωτῶ μᾶλλον, ἀποκρίθητέ μοι.

⁶⁸ Σίμων εἶπεν Τὸ λοιπὸν οὐδὲν σοι ἀποκρίνομαι. Νέρων εἶπεν Ἐπειδὴ ψεύδει, διὰ τοῦτο ταῦτα λέγεις. ἀλλ' εἰ καὶ ἐγὼ οὐδὲν σοι δύναμαι ποιῆσαι, ὁ θεὸς ὁ δυνάμενος ποιήσει. Σίμων εἶπεν Οὐκέτι σοι ἀποκρίνομαι. Νέρων εἶπεν Οὐδὲ ἐγὼ σέ τι λογιζομαι εἶναι. ὡς γὰρ αἰσθάνομαι, ψεύστης εἰ ἐν πᾶσιν. ἀλλὰ τί πολλὰ λέγω; οἱ τρεῖς ἄστατον ὑμῶν τὸν λογισμὸν ἐπεδεικνυσθε, καὶ οὕτως ἐν ἅπασιν ἀμφισβητοῦντά με πεποιθήκατε, ὥστε μὴ εὐρεῖν με τί τι πιστεῦσαι δυναθῶ.

66. ἠνάγκασας (Latini coegisti): codex ἠνεγκας | οὐ συντείνει etc. Latini: non ad rem pertinet. | εἶνα γένηται: εἶνα in codice desideratur.

67. Σίμ. εἶπεν Ἀγαθὲ βασ. (BD om Ἀγ. βασ.): ab his rursus consentiunt cum E et latinis codicibus codices graeci reliqui, i. e. ABD | εὐμένειαν (latini elementiam): E εὐγένειαν | D om κ. συνέδ. σε (σε om B) | Ἀλλ' ο. σ. μ. π. ἑαυτοῦ (cum BD [αὐαυτοῦ]; A σεαυτοῦ) ἔτι (D om) ἐβεβ. cum ABD et latinis; E Σὺ με περιεργεῖα συνέδησας, ὡς καθῶς (sic) αἰσθάνομαι | Πόσων: ita omnes. Latini Quantis | E δευκνυμένων | πῶς ex E; reliqui ὅτι (latini quod) | BD ἀμφισβητήσ | Ἐγὼ etc ex E et latinis. ABD: Ἐγὼ οὐδὲν ἐξ ὑμ. συναινῶ | ὃ cum DE et latinis; AB ὡς | ἐρωτῶ: AB add σε

68. ψεύδει cum BE; A ψεύδη (D om) | ἀλλ' εἰ usque ἀποκρίνομαι. Νέρων εἶπεν: ita E et latini; reliqui om | Οὐδὲ ἐγὼ σέ τι (τι non est in E; sed vide AD) λογ. εἶναι: ita E; item latini Sed nec ego te computem aliquid esse. ABD: τὸ λοιπὸν οὐδὲν σε ἔτι (B om) λογιζομαι | ὡς γ. αἰσθ. ex E itemque latinis (Ut enim sentio). ABD: ὡς γ. εὐρον (D ἡύρον | ἀλλὰ τί ex E et latinis; reliqui καὶ τί | ἄστατ. ὑμῶν τ. λογ. ἐπεδεικνυσθε (codex ἐπεδείκνυσθαι), καὶ οὕτως ex E et latinis; reliqui om | ἅπασιν cum BD; AE πᾶσιν | D με ποιῆτε

⁶⁹ Πέτρος εἶπεν Ἔνα θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κηρύσσομεν, τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὃς ἐστὶν ἀληθινὸς βασιλεὺς, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. Νέρων εἶπεν Τίς βασιλεὺς κύριος; Παῦλος εἶπεν Ὁ σωτὴρ πάντων τῶν ἐθνῶν. Σίμων εἶπεν Ἐγὼ εἰμι ὃν λέγετε. Πέτρος καὶ Παῦλος εἶπον Μηδέποτε εἶη σοι καλῶς, Σίμων μάγε καὶ πακρίας ἀνάμεστε.

⁷⁰ Σίμων εἶπεν Ἄκουε, Καῖσαρ Νέρων· ἵνα γινῶς ψευδεῖς εἶναι τούτους καί με ἐκ τῶν οὐρανῶν πεμφθέντα, τῇ αὔριον ἡμέρα εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀνέρχομαι, ἵνα τοὺς πιστεύοντάς μοι μακαρίους ποιήσω, εἰς δὲ τούτους τοὺς ἀρνησαμένους με τὴν ὀργὴν μου ἐνδείξομαι. Πέτρος καὶ Παῦλος εἶπον Ἡμεῖς πάλαι ὁ θεὸς ἐκάλεσεν εἰς τὴν ἰδίαν δόξαν· σὺ δὲ ὑπὸ τοῦ διαβόλου κληθεὶς σπεύδεις πρὸς κόλασιν. ⁷¹ Σίμων εἶπεν Καῖσαρ Νέρων, ἄκουσόν μου· τοὺς μαινομένους τούτους ἀποχώρισον ἀπὸ σοῦ, ἵνα ἐν τῷ πορεύεσθαί με εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸν πατέρα μου γενήσομαι σοι εὐέλκτος. Νέρων εἶπεν Καὶ πόθεν τοῦτο δοκιμάσωμεν, ὅτι εἰς τὸν οὐρανὸν ἀπέρχῃ; Σίμων εἶπεν Κέλευσον γενέσθαι πύργον

69. Ἔνα θεόν usque Χριστοῦ (A add ἡμεῖς): ita ABD. E sic: Ἔνα θεόν τὸν πατέρα ἐν Χριστῷ σωτῆρι σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι δημιουργὸν τῶν ἀπάντων· Latini Ego (codd. duo plura parum apta praem) *unum esse deum patrem* (duo plura add) et *I. Chr. filium eius* (duo et *unum dominum I. Chr. salvatorem* [Gaeif. b add *mundi*]) *cum spiritu sancto* (haec om Flor.; duo add *et*) *creatorem omnium rerum praedico* (duo *annuntiamus generi humano*) | ἀληθινός: D ἀληθείας | Τίς βασιλ. κύρ. ex E et latinis (*Quis est rex dominus*); reliqui: Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ (D θεός pro δ) βασιλεὺς | Ὁ σωτὴρ ex E et latinis; reliqui: Κύριος καὶ σωτὴρ | τῶν: om E | λέγετε: ita E. Sed reliqui add καὶ (B add οὐκ) οἴδατε (D ἴδατε) Παῦλε καὶ Πέτρε (BD Πέ. κ. Παῦλ.). ἀλλ' οὐ μὴ ἀποφῆνομαι κατ' ὑμῶν· τοῦτο γὰρ ποθεῖτε ἵνα τοῦ μαρτυρίου ὑμᾶς καταξιώσω (B μαρτ. ἀξιώθητε; item latini: *et* (Flor. ut) *sciatis, Pe. et Pa., non vobis contingit quod cupitis, ut martyrio vos digner.* | AB σοι (B σου) εἶη, D σὺ εἶ | Σίμ. usque ἀνάμεστε: B ἀναδέσσετε

70. D om Νέρων | ψευδεῖς ex E; reliqui ψεύστας | E καὶ ἐμέ | B τῇ αὔρ. σὺν, E τῇ γὰρ αὔρ. | B ἀπέρχομαι | ἵνα ex ABD et latinis; E καὶ | BD πιστεύοντάς με | τ. ἀρνησαμένους με ex E; reliqui (et lat.) τοὺς (B add μὴ) τολμήσαντάς με ἀρνήσασθαι (D ἀρν. με) | E om πάλαι | E πρὸς τὴν ἰδίαν | D πρὸς (B εἰς) κόλασ. ἐαντοῦ

71. Καῖσ. Νερ. ex E et latinis; reliqui ἀγαθὲ βασιλεὺ | E καὶ τοὺς μαινομ. | γενῆσ. σοι ex E; reliqui et lat. δυνήσομαι (B δυνήσωμαι) σοι (D σε) εἶναι (B post εὐέλ. ponit) | πόθεν ex E, latini unde; reliqui πῶς | δοκιμάσωμεν (lat. *probamus*) ex E; reliqui γνώσομαι | ἀπέρχῃ (lat. *vadis*) ex E; reliqui

ὑψηλὸν ἀπὸ ξύλων καὶ δοκῶν μεγάλων, ἵνα ἐπ' αὐτὸν ἀνέλθω, καὶ οἱ ἄγγελοί μου εἰς τὸν ἀέρα με εὖρωσιν· οὐδὲ γὰρ δύνανται ἐπὶ τῆς γῆς μεταξὺ τῶν ἀμαρτωλῶν ἔλθειν πρὸς μέ. Νέρων εἶπεν Θέλω ἰδεῖν εἰ πληροῖς ὃ λέγεις.

⁷² Τότε ὁ Νέρων προσέταξεν ἐν τῷ κάμπῳ Μαρτίῳ ὑψηλὸν γενέσθαι πύργον καὶ πάντα τοὺς λαοὺς καὶ τὰ ἀξιώματα γενέσθαι ἐπὶ τῇ θεωρίᾳ. ἐν ἑτέρᾳ δὲ ἡμέρᾳ συνελθόντος τοῦ πλήθους ἐκέλευσεν ὁ Νέρων παραγενέσθαι τὸν Πέτρον καὶ τὸν Παῦλον, πρὸς οὓς καὶ εἶπεν Νῦν ἔχει ἡ ἀλήθεια φανερωθῆναι. Πέτρος καὶ Παῦλος εἶπον Ἐμεῖς αὐτὸν οὐ παραδειγματίζομεν ἀλλ' ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὃν οὗτος ἑαυτὸν διεψεύσατο.

⁷³ Καὶ στραφεὶς ὁ Παῦλος πρὸς τὸν Πέτρον εἶπεν Ἐμὸν μὲν τὸ γόνυ κλῖναι καὶ τὸν θεὸν ἱκετεύειν, σὸν δὲ τὸ ἀνύσαι, εἴ τι ἂν ἴδῃς αὐτὸν ἐπιχειροῦντα, ὅτι σὺ πρῶτος προεχειρίσθης ὑπὸ τοῦ κυρίου. καὶ θεὸς τὰ γόνατα ὁ Παῦλος προσήυχετο. ὁ δὲ Πέτρος ἀτενίσας εἰς τὸν Σίμωνα εἶπεν Πλήρωσον ὃ ἐνήρξω· ἤγγικεν γὰρ καὶ ὁ σὸς παραδειγματισμὸς καὶ ἡ ἡμετέρα ἀνάκλησις· ὁρῶ γὰρ τὸν Χριστὸν μου καλοῦντα ἐμέ τε καὶ τὸν Παῦλον. ⁷⁴ Νέρων

ἀνέρχη | Κέλ. γεν. πύργ. ex DE; AB Κέλ. μοι πύργ. γεν. | ἀπὸ ξύλ. κ. δοκ. μεγ. cum ABD et latinis; E ἐκ ξύλων | ἀνέλθω καὶ cum DE; AB ἐνελθῶν | E καὶ ἐλθόντες οἱ ἄγγ. εὖρωσι με ἐν τῷ ἀέρι | οὐδὲ γὰρ δύν. ex E; reliqui οὐ γ. δύν. (B δύν. γ.) | B om ἐπὶ τῆς γῆς et τῶν | Νέρ. εἶπ. usque λέγεις ex E et latinis; reliqui om

72. Τότε: D Καί | ἐν cum BDE; A om | Μαρτίῳ: D τῷ λεγομένῳ Μαρτησίῳ | E om ὑψηλόν | καὶ πάντα usque πλήθους ex E, similiter latini; reliqui καὶ πάντες οἱ λαοὶ καὶ πᾶσαι (D om) τῶν στρατιωτῶν αἱ ἀξίαι (B αἱ τῶν στρ. ἀξ.) ἐπὶ τῷ (D τῷ) θεωρήσαι τούτου (B τούτου) συνήλθον. ἐν ταύτῃ οὖν (D δὲ) τῇ συνδρομῇ | D om ὁ Νέρων | παραγεν. usque εἶπεν ex E; reliqui (similiterque latini): τὸν Πέ. κ. τὸν Πα. παραστῆναι, οἷς οὕτως (D om, B οὗτος) εἶπεν (B ἔφη) | B εἶπεν Ἐμεῖς | D δειγματίζομεν | B om ἡμῶν | D Ἰησ. ὁ Χρ. | τοῦ θεοῦ ex E et latinis; reliqui add τοῦ ζῶντος | ὃν usque διεψεύσ. ex E et latinis; reliqui ὃν ἑαυτὸν εἶναι (B om) ἀπετόλμησεν (D ἐτόλμησεν) εἶπεῖν

73. Καὶ στραφεὶς ex E et latinis; reliqui τότε | εἶπεν: AB ἔφη | Ἐμὸν μ. τὸ γ. κλ. καὶ (om cod.) τόν usque ἀνύσαι ex E. Reliqui Ἐμὸν ἐστὶν τῶν γονάτων τελέτων τὸν θεὸν ἱκετεύσαι (D om Ἐμὸν usque ἱκετ.), σὸν δὲ ἐστὶ τὸ ἀναλῦσαι (D ἀνύσαι). Latini: *Meum est genibus positus deum exorare, tuum impetrare* (Flor. *impetrare*) | εἰ usque ἐπιχειρ. ex ABD et latinis; E om | D om οὐ | προχειρίσθ. ex E; AD ἐξελέχθης, B ἐπέλεχθ. Latini *electus es* | ἀτενίσ. ε. τ. Σίμ. ex E et latinis; AD πρὸς τὸν Σίμ., B τῷ Σίμωνι | E ἤρξω | ἤγγικεν cum DE; AB ἤγγισε (B -σεν) | γὰρ καὶ ex E, latini *autem et*; reliqui om καὶ | D προσκαλοῦντα ἡμᾶς

εἶπεν Καὶ ποῦ ἀπελεύσεσθε παρὰ τὴν ἐμὴν βούλησιν; Πέτρος εἶπεν Ὅπου ἐὰν προσκέκληται ἡμᾶς ὁ κύριος ἡμῶν. Νέρων εἶπεν Καὶ τίς ἐστὶν ὁ κύριος ὑμῶν; Πέτρος εἶπεν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, ὃν ἐγὼ ὀρῶ προσκαλούμενον ἡμᾶς. Νέρων εἶπεν Οὐκ οὖν καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν οὐρανὸν μέλλετε ἀπελθεῖν; Πέτρος εἶπεν Εἰ τι δόξει τῷ καλοῦντι ἡμᾶς. Σίμων εἶπεν Ἴνα γνῶς, βασιλεῦ, τούτους ἀπαταιῶνας εἶναι, παραυτίκα οὖν ὡς ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανὸν πέμψω τοὺς ἀγγέλους μου πρὸς σέ καὶ ποιήσω σε ἔλθειν πρὸς μέ. Νέρων εἶπεν Ποίησον λοιπὸν ἃ λέγεις.

⁷⁵ Τότε Σίμων ἀνέβη ἐπὶ τὸν πύργον ἐνώπιον πάντων, καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας ἐστεφανωμένος δάφναις ἤρξατο πέτεσθαι. Νέρων δὲ ὡς εἶδεν πετόμενον, ἔφη πρὸς τὸν Πέτρον Ἀληθινὸς ὁ Σίμων οὗτος· σὺ δὲ καὶ Παῦλος πλάνοι ἐστέ. πρὸς δὲ ὃν ὁ Πέτρος ἔφη Παραχρήμα γινώσκει ἡμᾶς ἀληθινούς τοῦ Χριστοῦ μαθητάς, τοῦτον δὲ μὴ εἶναι Χριστὸν ἀλλὰ μάγον καὶ κακοῦργον. Νέρων εἶπεν Ἔτι ἐνίστασθε; ἰδοὺ θεωρεῖτε αὐτὸν ἀνερχόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. ⁷⁶ Τότε ὁ Πέτρος ἀτενίσας τῷ Παύλῳ εἶπεν Παῦλε, ἀνάνευσον καὶ ἴδε. ἀνανεύσας δὲ ὁ Παῦλος πλήρης θαυμάσιων καὶ θαυμάσιων πετόμενον τὸν Σίμονα εἶπεν Πέτρε, τί ἀργεῖς; τελείωσον ὃ ἐνήρξω· ἤδη γὰρ προσκαλεῖται ἡμᾶς ὁ κύριος ἡμῶν

74. D βουλὴν | Ὅπου ἐὰν (A ἂν) προσκέκλ. (ita E; AD προσκαλέσθηται) usque ἡμῶν: B Πρὸς Χριστὸν προσκαλούμενον ἡμᾶς | Καὶ (A om, item lat.) τίς usque προσκαλ. ἡμᾶς. Νέρ. εἶπεν: haec omnia om BD | E Ἰησ. Χριστ. | ἀπελθεῖν cum BE (Latini iturū estis); AD ἀελθεῖν et D pergīt ol δὲ εἶπεν Εἰ τι καὶ ὅπου δόξει (BE δόξη) | Εἰ τι: E Ὅπου ἂν | Ἴνα γνῶς (B γνώσης) usque παραυτίκα οὖν ὡς (D παραυτὰ ἡνίκα) ἀναβῶ: E Γνωῖτε, βασιλεῦ, ὅτι οὗτοι οἱ ἄνθρωποι πλάνοι εἰσίν· ἰδοὺ γὰρ παραυτίκα ἀνελθόντος μου | D πέμψω | Ποίησον λ. ἃ λέγ. cum E et latinis. Reliqui Ποίησον ἐν τάχει· ἴδω γὰρ ἰδεῖν εἰ πληροῖς (D ἴδ. σε πληροῦντα) ὃ λέγεις

75. ABD ὁ Σίμων | ἐστεφαν. (B στεφ.) δάφναις (D δάφνας, E τὴν κεφαλὴν ἐκ δάφνης): D ante καὶ ἐκτείνας ponit | πέτεσθαι cum BD; A πέτασθαι, E πετᾶσθαι | ABD ὁ δὲ Νέρων | ὡς εἶδεν: B ἰδῶν et ABD add αὐτόν | πετόμενον cum ADE; B πετώμενον | Ἀληθινὸς ὁ Σ. οὗτ. cum E; reliqui: Ἀληθινός (D Ἀληθῶς) ἀνθρώπος ἐστὶν ὁ Σίμ. | B πρ. δὲ ὁ Παῦλος | γινώσκει cum DE; AB -ση et ABD add βασιλεῦ, sed nec E nec latini | ABD ἡμᾶς μὲν ἀληθ. τοῦ (B τοὺς) Χρ. εἶναι μαθ. | D om μὴ εἶν. Χρ. ἀλλὰ μάγ. καὶ | E ἀνελθόντα | οὐρανόν: D add καὶ ἐπιμαίνετε

76. ἀνάνευσον: B ἀνάνηψον | πετόμενον cum ADE; B (post τ. Σίμ.) πετώμενον | ἀργεῖς cum E (Latini cessas): A παύη, B ἐστημας, D ποιεῖς | ἐν-

Ἰησοῦς Χριστός. καὶ ὁ Νέρων ἀκούσας αὐτῶν ὑπεμεδίασεν καὶ εἶπεν Οὗτοι βλέπουσιν ἑαυτοὺς ἠττημένους ἄρτι καὶ ληροῦσιν. Πέτρος εἶπεν Ἄρτι γνώσει μὴ εἶναι ἡμᾶς λήρους. ἔφη ὁ Παῦλος τῷ Πέτρῳ Ποίησον τὸ λοιπὸν ὃ ποιεῖς.

⁷⁷ Καὶ ἀτενίσας ὁ Πέτρος κατὰ τοῦ Σίμωνος εἶπεν Ὁρχίζω ὑμᾶς, οἱ ἄγγελοι τοῦ σατανᾶ οἱ φέροντες αὐτὸν εἰς τὸν ἀέρα πρὸς τὸ ἀπατᾶν τὰς τῶν ἀπίστων καρδίας, τὸν θεὸν τὸν κτίσαντα τὰ πάντα καὶ Ἰησοῦν Χριστὸν ὃν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἤγειρεν ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα ἀπὸ ταύτης τῆς ὥρας μηκέτι αὐτὸν βαστάξῃτε, ἀλλ' ἐξεάσατε αὐτόν. καὶ παραχρημα ἀπολυθεὶς ἔπεσεν εἰς τόπον λεγόμενον σάκρα βία, ὃ ἐστὶν ἱερὰ ὁδός, καὶ διμεμερίσθη εἰς τέσσαρα μέρη, κακῶ μὲν διαφωνήσας.

⁷⁸ Τότε Νέρων ἐκέλευσεν σιδηρωθῆναι Πέτρον καὶ Παῦλον, τὸ δὲ σῶμα τοῦ Σίμωνος ἐπιμελῶς τρισὶν ἡμέραις τηρεῖσθαι, νομίζων ἐγείρεσθαι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. πρὸς ὃν ὁ Πέτρος εἶπεν Οὗτος οὐκέτι ἐγείρεται, ἐπειδὴ ἀληθῶς τέθνηκεν, εἰς τὴν αἰώνιον κατακριθεὶς κόλασιν. ὁ δὲ Νέρων εἶπεν πρὸς αὐτόν Τίς σοι ἐπέτρεψεν τοιοῦτον πρᾶγμα ποιῆσαι δεινόν; Πέτρος εἶπεν Ἡ ἐννόησις καὶ ἡ βλασφημία αὐτοῦ ἢ πρὸς τὸν κύριόν μου Ἰησοῦν Χριστὸν ἦγαγεν

ἡρξω: E βούλη | Ἰησ. Χρ. cum BDE; A Ἰησ. ὁ Χρ. | E Νέρων δέ | E om αὐτῶν | B ἠττημένους | E om ἄρτι | γνώσει cum D; AB -ση: E ὄψη | B om Πέτρ. ε. Ἄρτι usque λήρους | ἔφη (AB add δέ) ὃ (B om) Πα.: E καὶ στραφεὶς ὁ Πα. εἶπε | Ποί. τὸ λ. ὃ ποι. (A ὃ ποι. τὸ λ.): E πληρώσων ὃ βούλει. et D add τί βραδύνης

77. Καὶ ἀτεν. ὁ Πέ. cum E et latinis; reliqui Τότε ὁ Πέ. ἀτεν. | ἀπίστων: AD et lat. add ἀνθρώπων | τὸν κτίσαντα usque Ἰησ. Χρ. ex E. Reliqui τὸν κτίστην τῶν ἀπάντων καὶ (D τὸν) κύριον (D add ἡμῶν) Ἰησ. τὸν (BD om) Χρ. | E om τῶν | DE om να | E βαστάξῃτε | B ἐάσατε | B καλούμενον | σάκρα βία ut BE; A σακραβία | ὃ ἐστίν: E ἦτις λέγεται | καὶ διμεμερίσθη usque διαφωνήσας ex E. Reliqui consentientibus latinis: καὶ τέσσαρα μέρη γενόμενος τέσσαρας σιλικας συνήνωσεν (quatuor silices adunavit), αἳ εἰσιν εἰς μαρτύριον τῆς τῶν ἀποστόλων νίκης (B νικήσεως) ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας

78. Τότε etc ex E. Reliqui Τότε ὁ Νέρ. θυμοῦ πλησθεὶς κρατήσας τὸν Πέ. καὶ τὸν (B om) Παῦλ. ἐποίησεν ἐν δεσμοῖς γενέσθαι: τὸ δὲ σῶμα τοῦ Σίμ. ἐκέλευσεν ἐπιμελῶς ἐν τρισὶν ἡμέραις (D τρεῖς ἡμέρας) φυλαχθῆναι (B ἐπιμελ. τηρεῖσθαι καὶ φυλαχθῆναι ἕως τριῶν ἡμερῶν) | ABD ἐγερωθῆναι αὐτὸν τῇ | κόλασιν: D κρίσιν, sed in margine Γράφε κόλασιν | Ἡ ἐννόησις usque ἀπωλείας ex E. Reliqui: Ἡ ἔρις (D ἀρεσις) αὐτοῦ καὶ ἡ πανηρὰ ἔνοια καὶ αἱ (D ἡ) βλασφημία (D -μία) αὐτοῦ παρέσχον αὐτῷ τὸ ἀπολέσθαι. Latini: Contentio eius et si (Guelf. b us) intelligas, imperator, multum est ei (Guelf. esse et ei esse)

αὐτὸν εἰς τοῦτο τὸ βράβαρον τῆς ἀπολείας. Νέρων εἶπεν Κακῇ αἰρέσει ὑμᾶς ἀπολέσω. Πέτρος εἶπεν Οὐχὶ ἐν σοὶ τοῦτό ἐστιν, εἰ καὶ δοκεῖ σοὶ ἀπολέσθαι ἡμᾶς, ἀλλ' ὃ ἐπηγγεῖλατο ἡμῖν ὁ διδάσκαλος ἡμῶν χρεῖα πληρωθῆναι.

⁷⁹ Τότε Νέρων καλέσας Ἀγρίππαν τὸν ἑπαρχὸν εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἀνθρώπους θρησκεύοντας κακῶς χρή ἀποθανεῖν. ὅθεν κελύω τούτους κινάρας σιδηρᾶς λαβόντας ἐν τῷ ναυμαχίᾳ ἀναλωθῆναι. Ἀγρίππας ὁ ἑπαρχὸς εἶπεν Ἰερῶτατε βασιλεῦ, οὐκ ἀρμόζει εἰς τούτους ὃ ἐκάλευσας, ἐπειδὴ ὁ Παῦλος ἀθῶος φαίνεται παρὰ τὸν Πέτρον. Νέρων εἶπεν Ποῶ οὖν μὲν ἀπολοῦνται; ἀπεκρίθη Ἀγρίππας καὶ εἶπεν Ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, δίκαιόν ἐστιν ἀποτριμθῆναι τοῦ Παύλου τὴν κεφαλὴν, τὸν δὲ Πέτρον ἐπισταυροῦ ἀρθῆναι ὡς αἵτιον τοῦ φόνου. Νέρων εἶπεν Κράτιστα ἔκρινας.

⁸⁰ Τότε ἀπηνέχθησαν ὃ τε Πέτρος καὶ Παῦλος ἀπὸ προσώπου τοῦ Νέρωνος. καὶ ὁ μὲν Παῦλος ἀπετριμήθη τὴν κεφαλὴν ἐν τῇ Ὀσθησίᾳ ὁδῷ.

praestitum ut periret, ne tantas deo ad multiplicationem supplicii sui inferret blasphemias. | Κακῇ ἑσπεῖ πληρωθῆναι ex E. Reliqui: Ὑποπτόν μοι λογισμὸν πεποιήκατε, διὰ τοῦτο κακῶς ἀπολέσω ὑμᾶς. Πέτρος εἶπεν Οὐχὶ ὃ θέλεις (BD θέλης) οὐ γίνεται, ἀλλ' ὃ ἐπηγγεῖλατο ἡμῖν ὁ Χριστὸς (D ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησ. Χρ.) χρεῖα ἐστὶν πληρωθῆναι. Latini: *Suspecto animo me esse fecistis, ideoque vos malo exemplo perdam.* Petrus dixit Non quae tu vis, sed quod promissum est nobis, ne esse est consummari.

79. Τότε usque ἀναλωθῆναι ex E. Reliqui cum latinis: Τότε ὁ Νέρων εἶπεν πρὸς Ἀγρίππαν τὸν ἑπαρχὸν (D add αὐτοῦ) Ἀνθρώπους ἀθρησκεύτους (*inreligiosos*) κακῶς ἀπολέσθαι (B ἀπολ. κακ.) χρή κινάρας (D ὀγκινάρας) οὖν σιδηρᾶς τυφθέντας (*turdīs ferreis accerptis*) κελύω αὐτούς (*inde eos*) ἐν τῷ ναυμαχίᾳ τόπῳ (B om) ἀναλωθῆναι, καὶ πάντας τοὺς τοιούτους κακῶς συντέλεσοθῆναι. | B om ὃ | Ἰερῶτατε usque παρὰ t. Πέ. ex E. Reliqui Ἀγαθὲ βασιλεῦ, οὐχ (B ergo salus οὐκ) ἀρμόζει οὕτως (B add κακῶς) αὐτοὺς τιμωρηθῆναι ὡς ἀθρησκεύτους (BD add αὐτούς) ὄντας. Νέρων εἶπεν Διὰ τί; Ἀγρίππας εἶπεν (D ἔφη) Ἐπειδὴ ὁ Παῦλος ἀθῶος φαίνεται· ὃ δὲ Πέτρος φόνου ἐνοχός ἐστιν, ἔτι δὲ καὶ ἀθρησκευτός. Latini: *Sacratissime imperator, non congruenti exemplo inde eos punire. Nero dixit Quare? etc ut ABD.* | ἀπεκρίθη usque τοῦ φόνου ex E. Reliqui cum latinis: Ἀγρίππας ὁ ἑπαρχὸς (D om) εἶπεν (D ἔφη) Ὡς ἐμοὶ καταφαίνεται (BD φαίν.), δίκαιόν ἐστιν Παῦλον ὡς ((D et lat. om) ἀθρησκευτον ὄντα τὴν κεφαλὴν ἀποτριμθῆναι, τὸν δὲ Πέτρον διὰ τὸ (D add ἔτι) καὶ (B add τὸν) φόνον (A corrupte στέφανον) ἀνύσαι (B ποιῆσαι) ἐπὶ (B ἐν τῷ) σταυροῦ (B ρῆ, D ξύλου) ἀρθῆναι (B ἀναρτηθῆναι). | D Κάλιστα

80. Τότε ex E. Reliqui (cum lat.) καὶ | D ἀπηνέχθησαν, AB ἀπῆχθησαν | A καὶ ὁ Πα. | Post Νέρωνος ABD, invito E et latinis, hinc add λαβόντες τὴν ἀπόφασιν. * Ἀπαγομένου (B ἀγομένου) δὲ τοῦ Παύλου, ὥστε (D εἰς)

⁸¹ Ὁ δὲ Πέτρος ἐλθὼν ἐπὶ τὸν σταυρὸν εἶπεν Ἐπειδὴ ὁ κίριός μου Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίς ἐπὶ τῆς γῆς ὀρθῶ τῷ σταυρῷ ὑψώθη, ἐρέ δὲ ὄντα ἀπὸ τῆς γῆς εἰς οὐρανὸν καλέσαι καταξιοῖ, ὁ σταυρός μου τὴν κεφαλὴν κατὰ γῆς ὀφείλει παγῆναι, ἵνα πρὸς οὐρανὸν κατευθύνει τοὺς πόδας μου· οὐ γὰρ εἰμι ἄξιος ὡς ἔ κίριός μου σταυρωθῆναι. τότε ἀντιστρέψαντες τὸν σταυρὸν προσήλωσαν τοὺς πόδας αὐτοῦ ἄνω.

⁸² Συνήχθη δὲ τὸ πλῆθος λοιδοροῦντες τὸν Καίσαρα καὶ

αὐτὸν (D τὸ) ἀποκεφαλίσθηναι, ἀπὸ τῆς πόλεως ἄχι μιλίων τριῶν, ἣν (B add δὲ καὶ) σιθηροδέσιμος (B σιθηρομένος)· οἱ δὲ φυλάσσοντες αὐτὸν στρατιῶται τρεῖς ἦσαν (B ὑπήρχον) ὄντες (B add ἐκ) γένους (D γέν. ὄντ.) μεγάλου. ἐξελάθονται δὲ (D οὖν) αὐτῶν (D om) τὴν πόρταν ὡσεὶ τόξου βολῆς (BD ὡσεὶ [B ὡς] μίας σαγίτας) τὸ (D om) μῆκος, ὑπήντησεν (D ὑπηνηθήθη) αὐτοῖς γυνὴ Θεοσεβῆς, καὶ θεωρήσασα τὸν Παῦλον σιθηροδέσιμον συρόμενον ἐσπλαγχνισθῆ αὐτῷ (B ἐπ' αὐτόν, D om) καὶ ἔκλαυσε σφοδρῶς (BD πικρῶς). τὸ δὲ (D om) ὄνομα τῆς γυναικὸς Περπετοῦα (codd. modo -τούα, modo -τούα) ἐλέγετο (D om)· ἦν δὲ μονόφθαλμος (B om τὸ δὲ ὄν. usque μονόφθ.). ^b Καὶ ἰδὼν (D ἰδ. δὲ) αὐτὴν ὁ Παῦλος κλαύουσα λέγει αὐτῇ Δός μοι τὸ οὐράριον (B φακίλιον) σου, καὶ ὡς ἀποστρέφω (D καὶ ἀποστρέφω) θιδωμί (B θιδω, D ἀποθιδωμι) σοι αὐτό. ἡ δὲ λαβοῦσα τὸ οὐράριον (B om τὸ οὐρ., D om λαβ. τ. οὐρ.) προθύμως ἔδωκεν· (D δέδωκεν. B add ἦν δὲ ὄνομα τῆ γυναικὶ Περπετοῦα·) οἱ δὲ στρατιῶται προσεγγέλασαν καὶ εἶπαν τῇ γυναικὶ (B οἱ δὲ στρ. προσκαλεσάμενοι εἶπον αὐτῇ) Διὰ τί θέλεις (BD -λης) ἀπολέσαι (B -λέσθαι) τὸ φακίλιόν (D φακεόλ.) σου, γύναι; οὐκ οἶδας ὅτι ἀποκεφαλίσθηναι ὑπάγει; ἡ δὲ Περπετοῦα πρὸς αὐτοὺς εἶπεν Ὁρκίζω ὑμᾶς κατὰ τῆς σωτηρίας Καίσαρος, εἰς αὐτὸ τὸ φακίλιον (B φακεόλ.) θήσατε αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ὅταν ἀποτέμνητε (D -τέμνετε) αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν. ^c Ὁ καὶ γέγονεν. ἀπεκεφάλισαν δὲ αὐτὸν εἰς μᾶσσαν (ita BD; A μᾶσαν) κελουμένην Ἄκουσαι (B Ἄκουα) Σαλβίας (D om Ἄκκ. Σαλβ.) πλησίον τοῦ δένδρου τοῦ στροβύλου (D στροβύλου). ὡς δὲ ἠβουλήθη (ita BD; A ἔβουλ.) ὁ Θεός, πρὶν ὑποστρέψαι τοὺς στρατιώτας ἀπεδόθη τῇ γυναικὶ τὸ φακίλιον (D φακεόλ.) ἔχεν (BD ἔχων) σταγόνας (D -να) αἵματος· καὶ ὡς ἐφόρεσεν αὐτό, εὐθέως καὶ κεραιχρήμα ἀνεώχθη (B ἠνεώχθη.) αὐτῆς ὁ (A add τυφλός) ὀφθαλμός.

81. Ὁ δὲ usque εἶπεν ex E et latinis. Reliqui: Οἱ δὲ ἀπαγαγόντες (D ἀπαγοντες) στρατιῶται τὸν ἅγιον Πέτρον, ὡς ἦλθον αὐτὸν (B om) σταυρῶσαι, εἶπεν πρὸς αὐτοὺς (AB add ὁ μακάριος) | μου cum AD et lat., B om, E ἡμῶν | A Ἰησ. ὁ Χρ. | ABD (similiter latini) ἐπὶ τῆς γῆς κατέβη, ὀρθῶ (ita AD; BE ὀρθῶς) τ. στ. ὑψώθη· ἐμέ δὲ ὄν (D ἐμέ ὄταν) ἀπὸ τῆς (D om) γῆς | D om καλέσαι | ABD cum latinis: τὴν κεφαλ. μου κατὰ γῆν (D κατὰγειν) ὀφείλει δεῖξαι (D om) καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν κατευθύνει τοὺς πόδας μου. ἐπὶ (D ἐπειδὴ) οὖν οὐκ εἰμι ἄξιος οὕτως ἐν τῷ σταυρῷ εἶναι ὡς καὶ (D om) ὁ κύριός μου, ἀντιστρέψατε (B add οὖν) τὸν σταυρὸν μου. κἀκεῖνοι εὐθέως ἀντιστρέψαν (D ἀντιστρ.) τὸν σταυρὸν καὶ τοὺς πόδ. αὐτ. ἄνω προσήλωσαν.

82. Συνήχθη usque ἀναρεῖν ex E. Reliqui cum latinis: Συνήχθη δὲ ἀναρῶμεθον πλῆθ. λοιδοροῦντες τὸν Καίσ. (latini Cass. Neronis) θυμοῦ (D add τε) πεπληρωμένοι (B -μένοι) ὥστε αὐτὸν (lat. ipsum Caesarem) βουλεύεσθαι (D βου-

βουλόμενοι αὐτὸν ἀναρεῖν. Πέτρος δὲ διεκώλυεν αὐτοὺς λέγων Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν παρακληθεῖς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἀνεχώρουν, καὶ ὑπήντησέ μοι ὁ κύριός μου Ἰησοῦς Χριστός, καὶ προσκυνήσας αὐτῷ εἶπον Κύριε, ποῦ πορεύῃ; καὶ εἶπέν μοι ὅτι ἐν Ῥώμῃ ἀπέροχομαι σταυρωθῆναι. ἐγὼ δὲ εἶπον πρὸς αὐτὸν Κύριε, οὐκ ἐσταυρώθης ἄπαξ; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ κύριος εἶπεν Εἰδὼν σε φεύγοντα τὸν θάνατον, καὶ θέλω ὑπὲρ σοῦ σταυρωθῆναι. καὶ εἶπον Κύριε, ἐγὼ πορεύομαι, τὸ πρόσταγμά σου πληρῶ. καὶ εἰρηκέ μοι Μὴ φοβοῦ, ὅτι μετὰ σοῦ εἰμί. ⁸³ Διὰ τοῦτο οὖν, τεκνία, μὴ ἐμποδίσητε τὴν ὁδὸν μου· ἤδη γὰρ οἱ πόδες μου τὴν οὐράνιον ὁδεύουσιν ὁδόν. μὴ οὖν λυπεῖσθε, ἀλλὰ συγχαίρητέ μοι μᾶλλον, ὅτι σήμερον τῶν πόνων μου τὸν καρπὸν ἀπολαμβάνω. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔφη Εὐχαριστῶ σοι, ἀγαθὲ ποιμὴν, ὅτι τὰ πρόβατα ἃ ἐπίστευσάς μοι συμπάσχουσί μοι· αἰτῶ οὖν ἵνα σὺν ἐμοὶ μερῖδα ἔχωσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. καὶ τοῦτο εἰπὼν παρέδωκεν τὸ πνεῦμα.

λεσσαι post καῦσαι, B βουλόμενοι κατακαῦσαι (D καῦσαι) | ABD ὁ δὲ Πέτρ. et D petrit θεωρῶν αὐτοὺς οὕτως ἀγωνιῶντας διεκώλυεν (B διεκώλυεν) | Πρὸ ὀλίγων usque ἀνεχώρουν ex ABD et latinis. E sic: Μὴ χαλεπαίνετε πρὸς αὐτὸν· ὑπέρτης γὰρ ἐστὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ Σατανᾶ· ἐμὲ γὰρ δεῖ τὴν τοῦ κυρίου μου πρόσταξιν ἐκπληρῶσαι. πρὸ ὀλίγων γὰρ τῶν ἡμερῶν τούτων ἐπαναστάσεως γενομένης μοι ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου, παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐξῆλθον τῆς πόλεως | καὶ ὑπήντ. usque Χριστός ex E et latinis. Reliqui: καὶ (B add ἰδοὺ) ἐθεώρησα (B ἐθεώρουν) τὸν κύριόν μου Ἰησοῦν Χριστόν | B καὶ προσεκύνησα αὐτῷ καὶ εἶπον | Κύριε cum BDE et latinis; A add μου | D πορεύει | E καὶ ἀποκριθεὶς εἶπ. μοι (om D) | ὅτι ex BE; AD latini praem Ἀκολουθεῖ μοι | σταυρωθῆναι ex E. Reliqui cum latinis praem πάλιν | ἐγὼ δὲ usque μετὰ σοῦ εἰμί ex E. Reliqui cum latinis: καὶ ἐν τῷ ἀκολουθεῖν με αὐτῷ (D αὐτόν) ὑπέστρεψα πάλιν εἰς Ῥώμην (B ἐν Ῥώμῃ), καὶ εἶπέν μοι Μὴ φοβοῦ, ὅτι μ. σ. εἰμί, ἕως οὗ εἰσαγάγω (B εἰσάγω) σε εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου.

83. οὖν: ABD om | ABD τεκν. μου et D add παραινῶ ὑμᾶς | DE ἐμποδίσετε | D om ἤδη usque ὁδεύ. ὁδόν | E συγχαίρετε | τῶν πόν. μου τὸν καρπὸν (Latini *laborum meorum fructum*): ita scribendum videbatur. ABD τῶν πόνων τῶν καρπῶν μου, E πρὸς τοὺς πόνους τῶν καρπῶν | ἀπολαμβάνω ex E; reliqui ἐκτινυγάνω | ἔφη ex E et latinis; reliqui προσηύξατο οὕτως | ὅτι τὰ usque ἐν τῇ βασ. σ. (*de gratia tua*) ex E et latinis, sed latini praeterea add *Commendo tibi oves quas mihi credidisti, ut non sentiant se sine me esse, quia te habent rectorem, per quem ego gregem hunc regere potui.* Reliqui sic: ὅτι καταξίωσάς με τῆς ὄρας ταύτης· ἀλλὰ δέομαι σου, τὰ πρόβατα ἃ ἐπίστευσάς μοι μὴ ἀποστανθῶσι (D σταθῶσι) χωρισμόν (B χωρισμοῦ, D χωρὶς μου), σὲ ἔχοντα δὲ οὐ ἐγὼ τὴν ποιμνὴν ταύτην ἠδυνήθησιν ποιμαίνειν. | D ταῦτα εἰπὼν | E παρέδωκε τῷ κυρίῳ

⁸⁴ Παραυτικά δὲ ἐφάνησαν ἄνδρες ἐνδοξοὶ καὶ ξένοι τῇ ἰδέᾳ καὶ ἔλεγον ὅτι παραγεγόναμεν διὰ τοὺς ἀγίους καὶ κορυφαίους ἀποστόλους ἀπὸ Ἱεροσολύμων· καὶ αὐτοὶ ἅμα Μαρκελλῶ ἀνδρὶ ἰλλουστρίῳ, ὅστις καὶ πεπίστευκε Πέτρῳ καταλιπὼν τὸν Σίμωνα, ἦσαν τὸ σῶμα αὐτοῦ λάθρα καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ὑπὸ τὴν τερέβινθον πλησίον τοῦ ναυμαχίου εἰς τόπον καλούμενον Βατικάνον.

84. Παραυτικά usque Βατικάνον ex E. Reliqui cum latinis: Παραυτικά δὲ (D οὖν) ἐφάνησαν ἄγιοι ἄνδρες, οὓς οὐδέποτε τις πρότερον (D om) ἐωράκει οὐδὲ μετὰ ταῦτα θεάσασθαι ἠδυνήθη· οὗτοι (D οἱ δὲ) ἔλεγον (post ἔλεγον E add πρὸς ἀλλήλους) ἑαυτοὺς (D αὐτοὺς) ἀπὸ Ἱεροσολύμων παραγενέσθαι ἅμα Μαρκελλῶ (B om) ἀνδρὶ ἰλλουστρίῳ, ὅστις ἦν (B add ἐν) τῷ Χριστῷ πεπιστευκίως (D πεπιστευμένος), καὶ καταλιπὼν τὸν Σίμωνα τῷ Πέτρῳ ἠκολούθει· ἦσαν δὲ (D et latini om) τὸ σῶμα τοῦ ἀγίου Πέτρου (latini corpus eius) λάθρα (D add οἱ) πιστοὶ (B om) καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ὑπὸ τὴν τερέβινθον πλησίον etc usque Βατικάνον (ita A, B Βετικ., D Βητικ.)

Post Βατικάνον reliqui graeci tres (sed non latini) haec inserunt ^{84b} Οἱ δὲ τρεῖς (A om) στρατιῶται οἱ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόμενοι (D οἱ ἀπ. τ. κεφ.) τοῦ ἀγίου Παύλου, ὡς μετὰ τρεῖς ὥρας τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἦλθον (D ἦλθον) μετὰ τῆς βούλλας (D βούλλας; B μετὰ τὴν βούλλαν), ἀπάγοντες (B ἀγαγόντες) αὐτῆς (D ταύτης) τῷ Νέρωνι, καὶ (A om) ὑπαντήσαντες (B ἀπαντ.) τῇ (D τῆν). Περπετοῦα (D -τοῦαν) λέγουσιν αὐτῇ Τί ἐστίν (ἐστὶ A) γύναι; ἰδοὺ πείσματι (A add ἀγομένη) ἀπώλεσας τὸ φακίλιόν (D φακεόλ.) σου. ἡ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη Καὶ τὸ φακίλιον (D φακεόλ. μου) ἔλαβον (D ἀπέλαβ.) καὶ ὁ ὀφθαλμὸς μου ἀνέβλεψεν (D add ὡς καὶ ἐωρᾶτέ με)· καὶ ζῆ κύριος ὁ θεὸς τοῦ Παύλου, ὅτι κἀγὼ παρεκάλεσα αὐτὸν ἕνα ἀξιώσῳ (D καταξ.) δούλῃ γενέσθαι τοῦ κυρίου αὐτοῦ. ^c Τότε οἱ στρατιῶται οἱ τὴν βούλλαν (D βούλλαν) ἔχοντες, γνωρίσαντες τὸ φακίλιον (D φακεόλ.) καὶ ἰδόντες ὅτι ἀνεώχθη (B ἠνεώχθ.) αὐτῆς-ὁ ὀφθαλμὸς, ἔκραξαν φωνῇ μεγάλῃ ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος καὶ εἶπον (D εἶπαν) Καὶ ἡμεῖς δούλοι ἐσμεν τοῦ δεσπότου τοῦ (B om) Παύλου. ^d Ἀπελθούσα οὖν ἡ Περπετοῦα ἀπήγειεν (D ἀνήγγ.) εἰς τὸ παλάτιον τοῦ βασιλέως (B post Νέρ., D om) Νέρωνος ὅτι οἱ στρατιῶται οἱ ἀποκεφαλίσαντες τὸν Παῦλον λέγουσιν ὅτι οὐκ ἐμβαίνομεν ἐτι (B λέγ. οὐκέτι βαίνομεν) εἰς τὴν πόλιν (B εἰς τὸ παλάτιον)· ἡμεῖς γὰρ πιστεύομεν τῷ Χριστῷ (B εἰς τὸν Χριστόν) ὃν Παῦλος ἐκήρυξεν (B -ρυττεν), καὶ Χριστιανοὶ ἐσμεν (pro ὅτι οἱ στρατ. usque ἐσμεν D habet ταῦτα πάντα). ^e Τότε (D καὶ μαθεῖν) ὁ Νέρων (D add καὶ) θυμοῦ πλησθεὶς ἐκέλευσεν τὴν Περπετοῦαν τὴν τοὺς στρατιώτας μηνύσασαν φυλακισθῆναι (B φυλακισθῆναι). αἰθηροδέσμιον (B ἐκεί. φυλακισθ. τὴν Περπ.). τοὺς δὲ στρατιώτας (D add τοὺς τρεῖς) τὸν μὲν ἕνα ἀποκεφαλίσθῆναι (D add ἔωθεν τῆς πόρτας ὡς ἀπὸ μίλλου ἐνὸς τῆς πόλεως) ἐκέλευσεν (D om), τὸν δὲ ἄλλον (D ἕτερον) διχοτομηθῆναι (BD διχασθῆναι), καὶ τὸν ἕτερον (B τρίτον, D ἄλλον) λιθοβοληθῆναι (B λιθασθῆναι) ἔξω τῆς πόρτης (B πόλεως) ὡς ἀπὸ μίλλου ἐνὸς τῆς πόλεως (B om τ. πόλ., D om ἔξω usque πόλεως). ^f Ἡ δὲ Περπετοῦα ἦν ἐν τῇ φυλακῇ· ἐν αὐτῇ δὲ τῇ φυλακῇ (B εἰς αὐτὴν δὲ τὴν φυλακὴν) ἦν τηρουμένη Ποτεντζιάνα (BD om) κόρη (B add τις) εὐλαβῆς (B add ὀνόματι Ποτεντζιάνα, D ὄν. Ποτεντζιάνα), διότι ἦν εἰρηκυνία Καταλιματῶν (D -νειν) τοὺς γονεῖς μου (D αὐτῆς) καὶ πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν τοῦ πατρός μου (D om καὶ πᾶσαν usque μου), καὶ θῆλω (D γίνεσθαι) Χριστιανῆ γενέ-

⁸⁵ Οἱ δὲ ἄνδρες οἱ εἰρημότεες ἐξ Ἱεροσολύμων παραγενέσθαι εἶπον πρὸς τὸν λαόν Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι μεγάλους προστάτας ἠξιώθητε ἔχειν. γινώσκετε δὲ ὅτι ὁ Νέρων οὗτος οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας ἐξαλειφθήσεται, καὶ δοθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἑτέρῳ.

⁸⁶ Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπανέστη αὐτῷ τὰ πλήθη, καὶ αὐτὸς γνοὺς ἔφυγεν ἐν ἐρήμοις τόποις, καὶ διὰ λιμοῦ καὶ ψύχους ἀπέδωκε τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ βρώμα τοῖς θηρίοις ἐγένετο.

⁸⁷ Τινὲς δὲ εὐλαβεῖς ἄνδρες τῶν τῆς ἀνατολῆς μέρων ἦθ-

σθαι (D om). συγκαλληθεῖσα οὖν αὐτῇ (B om, D αὐτῇ) τῇ (D ἡ) Περπετοῦ ἐξηγήσατο αὐτῇ πάντα τὰ (D om) περὶ τοῦ Παύλου, καὶ (B ἡ δὲ ἀκούσασα) κλεῖον ἠγωνίσαστο (B ἠγωνίζετο κλεῖον) περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. ^B Ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Νέρωνος ἀδελφὴ ὑπῆρχεν τῆς (D add αὐτῆς) Ποτεντζιάνας (D Ποντιτιάνας), καὶ λάβρα ἐδήλου αὐτῇ περὶ τοῦ Χριστοῦ (D add προδυμοποιούσα αὐτῇ), ὅτι αἰώνιαν χαρὰν (B χαρ. αἰώνιον) βλέπουσιν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν, καὶ ἔτι ὅλα τὰ ὡςδε πρόσκαιρά εἰσιν, τὰ δὲ ἐκεῖ αἰώνια (D add εἰσιν). ὥστε καὶ αὐτῇν φυγεῖν ἐκ (D ἀπὸ) τοῦ παλατίου καὶ τινὰς τῶν συγκαληθῶν (D - τινῶν, B add γυναικῶν) μετ' αὐτῆς (D μετὰ ταύτης). ^h Τότε ὁ Νέρων πολλαῖς (D - λάς) βασάνους (-D - νους) τιμωρήσας τὴν Περπετοῦαν, τέλος (B add δὲ) δῆσας ἄλλων μέγαν εἰς τὸν τράχηλον αὐτῆς ἐκέλευσεν (D προσέταξεν) ῥιπῆναι (D add αὐτῆς) εἰς κρημόν. κεῖται (D ἐτέθη) δὲ τὸ λείψανον αὐτῆς εἰς κόρταν (A κόρτην, D add καλουμένην) Μομεντάναν. ἡ δὲ Ποτεντζιάνα (D om ἡ δ. Π.) καὶ αὐτῇ ὑπομείνασα κριτήρια πολλά (B π. κρ., D βασάνους πολλάς), τέλος δὲ (D om) ποιήσαντες ἐσχάραν (D add πυρὸς) ἔκασαν εἰς μίαν ἡμέραν.

86. Οἱ δέ: D Οἱ οὖν et ABD add ἄγιοι | AB οἱ εἰπόντες | παραγενέσθαι: ABD add οὓς οὐδεὶς πρώην (D πρώτον) ἐωράκει (B - ρακεν) | D ἐπασιέντες εἶπαν | τὸν λαόν ex E; reliqui et lat. praem πάντα | AB μεγ. πάτρωνος, D μεγάλην σωτηρίαν | ἔχειν ex E; reliqui cum latinis add τοὺς ἀγίους ἀποστόλους (haec om lat.) καὶ φίλους τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. | D om δέ | ὅτι ὁ usque ἑτέρῳ ex E; reliqui cum latinis τοῦτον τὸν Νέρωνα τὸν πονηρότατον (B πονηρόν) βασιλέα μετὰ τὴν σφαγὴν τῶν ἀγίων ἀποστόλων (D om μετὰ usque ἀποστ.) μηκέτι αὐτὸν θύνασθαι τὴν βασιλείαν κατασχεῖν (D κατέχειν, B κατ. τ. βασ.)

86. Καὶ μετὰ usque ἐγένετο ex E (βρώμα: codex bozra). Reliqui cum latinis sic: Συνέβη δὲ (D οὖν) μετὰ ταῦτα μισηθῆναι τὸν Νέρωνα ἀπὸ (B ὑπὸ) παντός τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ λαοῦ (B om τ. λα.) τῶν Ῥωμαίων, ὥστε κρῖναι (D βουλεύεσθαι) εἰς ἑαυτούς (BD om ε. εαυτ.) δημοσίᾳ τοῦτον τύψαι ἕως οὗ, ὡς ἦν ἄξιός (B om ὡς ἦν ἄξ.), τυπτόμενος ἐκπεύσει (A - σῆ). ὡς οὖν ἤκουσεν (D ἔγνω) ὁ Νέρων ταῦτα (D τ. ὁ N.), ἐπέπεσεν (D add ἐπ') αὐτῷ φόβος καὶ τρόμος ἀνυπόστατος, καὶ οὕτως ἔφυγεν ὥστε μὴ ὀραθῆναι αὐτὸν ἔτι (D τοῦ λαοῦ). ἔλαγον δὲ τινες ὅτι ὡς ἐπλανῆτο ἐν ταῖς ὕλαις φεγγῶν, ἀπὸ τοῦ ψύχους καὶ τοῦ (D τῆς) λιμοῦ ἀπέψυξεν, καὶ ὑπὸ λύκων κατεβρώθη.

87. Τινὲς δὲ usque τόπω ex E (κατατιθέναι: codex - τιθέντες). Reliqui omnia latinis sic: Τὰ δὲ (D οὖν) τῶν ἀγίων ἀποστόλων σῶματα συνέβη ὑπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρῶναι τοῦ κομίσαι αὐτὰ ἐν τῇ ἀνατολῇ (Senctiorum auctum app.

λησαν ἀρπάσαι τὰ λείψανα τῶν ἁγίων, καὶ παραχρῆμα ἐγένετο σεισμὸς μέγας ἐν τῇ πόλει, καὶ νοήσαντες οἱ ἐν τῇ πόλει κατοικοῦντες ἔδραμον καὶ συνήρπασαν αὐτούς· οἱ δὲ ἄνδρες ἔφυγον. τότε λαβόντες αὐτούς οἱ Ῥωμαῖοι ἔθηκαν αὐτούς ἐν τόπῳ ἀπὸ μιλίων τριῶν τῆς πόλεως· καὶ ἐκεῖ διεφυλάχθησαν ἑναυτὸν ἕνα καὶ μῆνας ἑπτὰ, μέχρι οὗ ἔκτισαν τὸν τόπον ἐν ᾧ ἤμελλον κατατιθεῖν αὐτούς. καὶ μετὰ ταῦτα συναχθέντες πάντες μετὰ δόξης καὶ ὕμνων κατέθεντο αὐτούς ἐν τῷ οἰκοδομηθέντι αὐτοῖς τόπῳ.

⁸⁸ Ἐτελειώθησαν δὲ οἱ ἅγιοι ἑνδοξοὶ ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος μηνὶ Ἰουνίῳ κθ' ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος.

cum a Graecis corpora tollerentur ad orientem ferenda· ἐγένετο δὲ (BD καὶ ἐγ.) σεισμὸς μέγας ἐν τῇ πόλει, καὶ δραμόντες οἱ λαοὶ τῶν Ῥωμαίων κατέλαβον αὐτούς ἐν τῷ λεγομένῳ Κατακομβῆς (B Κατακομβάς) ὁδῷ τῆς Ἀπίας τῆς πόλεως τρίτου μιλίου (pro ἐν τῷ usque μιλίου D εἰς τόπον καλούμενον Κατακομβῆς)· καὶ ἐκεῖ ἐφυλάχθησαν (B ἐφυλάττοντο) τὰ σώματα τῶν ἁγίων (*corpora sanctorum*) ἑναυτὸν ἕνα καὶ μῆνας ἕξ (D et lat. ἑπτὰ) μέχρι τοῦ (B om) κτισθῆναι αὐτοῖς (B - τοῖς, D τοῖς) τόπους ἐν οἷς ἀπετεθῶσιν (B τεθῶσιν, D ἀπετεθήσαν). καὶ τὸ μὲν τοῦ ἁγίου Πέτρου σῶμα εἰς τὸν (B om) Βατικᾶνον (D - κανόν, B Βιτικᾶνον) τόπον κλησόν τοῦ ναυμαγίου μετὰ δόξης καὶ ὕμνων ἀνεκλήθη, τὸ (D τοῦ) δὲ τοῦ (D om) ἁγίου Παύλου εἰς τὴν Βοσθησίαν (ita B; A Βοθησίαν, D Ὀστίαν) ὁδὸν ἀπὸ μιλίων δύο τῆς πόλεως· ἐν οἷς τόποις διὰ τῶν προσευχῶν αὐτῶν (D om διὰ τ. κ. α.) εὐεργεσίαι πολλαὶ παρέχονται (*ubi praestantur beneficia orationum in secula seculorum*). Amen. His verbis expliciunt codd. lat.) τοῖς πιστοῖς ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν (B om τ. κ. ἡμ.) Ἰησοῦ Χριστοῦ (D om ἐν τῷ usque Χριστοῦ).

⁸⁸ Ἐτελειώθησαν usque κράτος ex E. Reliqui: Ἐτελειώθη δὲ ὁ δρόμος τῶν ἁγίων (D om) ἀποστόλων (A add τε καὶ μαρτύρων τοῦ Χριστοῦ) Πέτρου καὶ Παύλου (B om Πέ. κ. Πα.) μηνὶ Ἰουνίῳ κθ' (B εἰκάδι ἑνάτη). τῶν δὲ τριῶν (B om) στρατιωτῶν μηνὶ Ἰουλίῳ δευτέρῳ (D β') τῆς δὲ ἁγίας Περεπετούας καὶ Ποπεντζιάνας (D Ποντεπιάνας) τῷ αὐτῷ Ἰουλίῳ (B om) μηνὶ (D μ. Ἰουλ.) ἑγδόῃ (BD ἦ)· χάριτι καὶ φιλανθρωπικῆ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (B pro χάριτι usque Χριστοῦ sic: ὡν πρεσβείαις τύχομεν τῶν αἰώνων ἀγαθῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν), ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν. (Sic D. AB post Ἰησ. Χρ. [κυρίῳ ἡμῶν] sic pergunt μετ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα κράτος τιμὴ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.) Praeterea A subscriptum habet: ἐκλήθη σὺν ἑαφ' τοῦ μαρτύριον τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.

ἰ. ἡ. ἰ. α. α.
Maj. 116-145

ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΑΥΛΟΥ ΚΑΙ ΘΕΚΛΗΣ.

Ἀναβαίνοντος Παύλου εἰς Ἴκόνιον μετὰ τὴν φυγὴν τὴν ἀπὸ Ἀντιοχείας ἐγενήθησαν συνοδεύοντες αὐτῷ Δημᾶς καὶ Ἑρμογένης, ὑποκρίσεως γέμοντες, καὶ ἐξελιπάρουν τὸν Παῦλον ὡς ἀγαπῶντες αὐτόν. ὁ δὲ Παῦλος ἀποβλέπων εἰς μόνην τὴν ἀγαθοσύνην τοῦ Χριστοῦ οὐδὲν φαῦλον ἐποίει αὐτούς, ἀλλ' ἔστεργεν αὐτοὺς σφόδρα, ὥστε τὰ λόγια κυρίου ἐν διδασκαλίᾳ τῆς τε γενήσεως καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἡγαπημένου ἐγλύκαινεν αὐτούς, καὶ τὰ μεγαλεῖα τοῦ Χριστοῦ, πῶς ἀνεκαλύφθη αὐτῷ, κατὰ ῥῆμα διηγεῖτο αὐτοῖς.

* Πράξεις Παύλ. καὶ Θεκλής ex A; BCG μαρτύριον τῆς ἀγίας (CG add καὶ ἐνδόξου) πρωτομάρτυρος (G add καὶ ἀποστόλου) Θεκλής (G - κλας.). D: *Russio S. Theclae virginis et martyris quae colitur VIII. Kalend. Octobr.*

1. C Εἰκόνιον, sed infra cum reliquis Ἴκόνιον | συνοδεύοντες αὐτῷ ex A; B σύνοδοι αὐτῷ, CG αὐτῷ συνοδοιπόροι | Ἑρμογένης; hoc spiritu ABC; item D *Ermogenes*. *Practerea* AG add ὁ γαλιεύς, D *Alexander asarijus* | B γέμοντ. κρίσης ὑποκρίσεως | G om καὶ ἐξελεπ. τ. Παῦλ. | ὡς ἀγαπ. αὐτ. cum ABD; om CG | ἀγαθοσύνην cum ABC; G ἀγαθωσύνην | τ. Χριστοῦ cum ABC; G τ. Θεοῦ; D *eosum* | ἐποίει αὐτούς (BC αὐτοῖς): G om αὐτ. | B om σφόδρα | G πάντα τὰ λόγια | κυρίου cum AB; C Χριστοῦ, G τοῦ Χρ. | ἐν διδασκ. τῆς τε γενν. cum B; ACG καὶ τῆς διδασκαλίας (CG add καὶ τῆς ἐρμηνείας [G - νείας]) καὶ τῆς γενν. (G om καὶ τ. γενν.) | κ. τ. ἀναστάσεως: G τοῦ εὐαγγελίου | ἐγλύκαινεν cum A; BG ἐγλύκαινεν, C ἐγγλυκαινεν | αὐτούς: CG αὐτοῖς | καὶ (C om) τὰ μεγαλεῖα (A - λία): G καὶ ἐν τῇ γνώσει | τ. Χρ.: C τ. κυρίου | πῶς: G εἰς | ἀνεκαλύφθη cum A; B (-λύφθησαν) CG ἀπεκαλ. | κατὰ ῥῆμα cum A; C καὶ τὰ ῥήματα; B καὶ | διηγεῖτο (G διηγῆσατο) αὐτοῖς: B om; sed ABC add ὅτι ἐκ Μαρίας καὶ ἐκ σπέρματος Δαυὶδ (C add ὁ Χριστός ἐστιν, B ἐστιν ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστός.): ea omnia cum G, itemque D, in quo post σφόδρα omnia sic leguntur: *ut magnitudinis dei et interpretationibus evangelii dilecti filii mansuetos eosdem faceret, scientiam etiam Christi, quemadmodum revelatum est ei, singula eis verba dicerens.*

² Καί τις ἀνήρ, ὄνοματι Ὀνησιφόρος, ἀκούσας τὸν Παῦλον παραγενόμενον εἰς Ἰκόνιον, ἐξήλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῷ μετὰ τῶν τέκνων αὐτοῦ Σίλα καὶ Ζήνωνος καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Δέκτρας, ἵνα αὐτὸν ὑποδέξηται· διηγήσατο γὰρ αὐτῷ Τίτος ποταπὸς ἐστὶν τῇ εἰδέᾳ ὁ Παῦλος· οὐ γὰρ εἶδεν αὐτὸν σαρκὶ ἀλλὰ μόνον πνεύματι. ³ Καὶ ἐπορεύετο τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ Λύστραν, καὶ ἐστήκει ἀπεκδεχόμενος αὐτόν, καὶ τοὺς διερχομένους ἐπεθεώρει κατὰ τὴν μήνυσιν Τίτου. εἶδεν δὲ τὸν Παῦλον ἐρχόμενον, ἄνδρα μικρὸν τῇ μεγέθει, ψιλὸν τῇ κεφαλῇ, ἀγκύλον ταῖς κνήμαις, εὐεκτικόν, σύνοφρον, μικρῶς ἐπίρρινον, χάριτος πλήρη· ποτὲ μὲν γὰρ ἐφαίνετο ὡς ἄνθρωπος, ποτὲ δὲ ἀγγέλου πρόσωπον εἶχεν. ⁴ Καὶ ἰδὼν ὁ Παῦλος τὸν Ὀνησιφόρον ἐμειδίασεν, καὶ εἶπεν ὁ Ὀνησιφόρος Χαῖρς, ὑπηρέτα τοῦ εὐλογημένου θεοῦ· καὶ κεῖνος εἶπεν Ἡ χάρις μετὰ σοῦ καὶ τοῦ οἴκου σου. Δημᾶς δὲ καὶ Ἐρμογένης ἐξήλωσαν καὶ πλείονα τὴν ὑπόκρισιν ἐκίνησαν, ὡς εἰπεῖν Δημαῖν Ἡμεῖς οὐκ ἐσμέν τοῦ εὐλογημένου θεοῦ, ὅτι ἡμᾶς

2. G om ὄνοματι, CD post Ὀνησ. pon | ἀκούσας (G μαθῶν) usque παραγενόμεν. (D esse veniunt) ε. Ἰκόνιον: B om | G παραπὰ δρομαίως ἐξῆλθεν | εἰς συνάντ. αὐτῷ cum CD; ABG εἰς ἀπάντησιν (B ὑπάντ. τοῦ) Παύλου (G αὐτοῦ) post Δέκτρ. | μετὰ usque Δέκτρας ex C. AB: σὺν τοῖς τέκνοις αὐτ. Κεστομέα (A Καιστομαία) καὶ Ζηνονίδη (A Ζηωα), ἦδη (B om) καὶ τῇ γυναικὶ αὐτ. Δέκτρα (B Δέκτρα). G: σὺν τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ Δέκτρα καὶ τοῖς αὐτῶν τέκνοις Σημιμῆ καὶ Ζήνων. D: cum coniuge Lectra et filiis suis Simia et Zenone. Metaphrastes nomina coniugis et filiorum praeteriit. | ὑποδέξεται cum AB. C ὑποδέξονται, G δέξονται, D recipere | αὐτῷ: G αὐτοῖς, D om | εἰδέα cum ABC | G ποταπὸς ἐστὶν ἡ εἰδέα·, D qualis esset figura Pauli | οὐ γὰρ εἶδεν cum A (ἴδεν): BC ὅτι οὐκ εἶδεν: G μὴ εἰδόσιν: D neque enim noverat

3. Καὶ ἐπορεύετο cum CD: AB ἐπαρεύετο δέ: G ἐπορεύοντο σὺν | GD κατὰ τὴν βασιλεῖν (viam regalem) τὴν ἐν Λύστροις | G ἐστήκεισαν | ἀπεκδεχόμενος (G -μενος) cum ABG; C ἐκεῖ ἐκδεχόμενος | διερχομ. cum CG; AB ἐρχομένους | ἐπεθεώρει cum C; ABG ἐθεώρει (G -ρουν) | C ἴδεν | G ἰδόντες δὲ τὸν ἄνδρα ἐρχόμεν. τὸν Παῦλ. | G μικρομεγέθη | G τὴν κεφαλὴν | C ἀγκυλάτων | εὐεκτικ. cum AB; C εὐκτικόν, G εὐκνημον | μικρ. ἐπίρρινον (B ἐπίρρηνον) cum AB; G ἐπίρρινον; C om | Codd πλήρης | D sic: statura brevis, alioquo corpore, ruberius, cruribus elegans, subcampaster, nigrosus, superciliis tunicatis, naso aquilino, plenus gratia dei. Metaphrastes vero: βαρύν τὴν ἡλικίαν, ψιλὸν τὴν κεφαλὴν, ἀγκύλον τὰς κνήμας, γρυπὸν, σύνοφρον, προσεκτικόν, χάριτος πλήρης πεπληρωμένον.

4. A om τὸν | θεοῦ cum AB; C Χριστοῦ; G om (D minister benedicti) | B Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ | C τῷ οἴκῳ | Δημᾶν cum AB; CG τὸν Δημ. | θεοῦ cum AB; CG om (D nos non sumus benedicti) | ὅτι: GD ὅτι (quare). Prae-

οὐκ ἠσπάσω οὕτως; καὶ εἶπεν ὁ Ὀνησιφόρος Οὐχ ὁρῶ ἐν ὑμῖν καρπὸν δικαιοσύνης· εἰ δὲ ἔστε τινές, δεῦτε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν οἶκόν μου καὶ ἀναπαύσασθε.

⁵ Καὶ εἰσελθόντος Παύλου εἰς τὸν τοῦ Ὀνησιφόρου οἶκον ἐγένετο χαρὰ μεγάλη, καὶ κλίσις γονάτων, καὶ κλάσις ἄρτου, καὶ λόγος θεοῦ περὶ ἐγκρατείας καὶ ἀναστάσεως, λέγοντος τοῦ Παύλου Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. μακάριοι οἱ ἀγνήν τὴν σάρκα τηρήσαντες, ὅτι αὐτοὶ ναὸς θεοῦ γενήσονται. μακάριοι οἱ ἐγκρατεῖς, ὅτι αὐτοῖς λαλήσει ὁ θεός. μακάριοι οἱ ἀποταξάμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὅτι αὐτοὶ εὐθεῖς κληθήσονται. μακάριοι οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὸν θεόν. μακάριοι οἱ φόβον ἔχοντες θεοῦ, ὅτι αὐτοὶ ἄγγελοι θεοῦ γενήσονται. ⁶ Μακάριοι οἱ τὸ βάπτισμα τηρήσαντες, ὅτι αὐτοὶ ἀναπαύσονται πρὸς τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν. μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται καὶ οὐκ ὄψονται ἡμέραν κρίσεως πικρᾶν. μακάρια τὰ σώματα τῶν παρθένων, ὅτι αὐτὰ εὐαρεστήσουσιν τῷ θεῷ καὶ οὐκ ἀπολέσουσιν

terea add A καὶ | οὕτως (A αὐτός ex αὐτούς corr.): GD om | G ἀναπαύσατε

5. Παῦλου cum AB; CG τοῦ Π. | CG οἶκον (G add τοῦ) Ὀνησιφ. | τοῦ (B om) Παύλου: G add οὕτως | D om μακ. οἱ ἀγνήν usque γενήσ. | αὐτοὶ cum CG; AB om | ναὸς cum AB (B add τοῦ); CG ναοί | τούτῳ cum CGD; AB om | εὐθ. κληθήσ. cum C. ABGD εὐαρεστήσουσιν (-σι) τῷ θεῷ | κληρ. τ. θεόν cum CD: AB κληρονόμοι θεοῦ γενήσονται: G ἄγγελοι θεοῦ γενήσονται | G om μακάρ. οἱ φόβ. ἔχ. θε. (C θε. ἔχ.), ὅτι αὐτοὶ (AB om) ἄγγ. θεοῦ (A Χρ. στοῦ) γεν.

6. Μακάριοι etc cum CD. ABG praem μακάριοι οἱ τρέμοντες τὰ λόγια τοῦ θεοῦ (B τὰ λόγ. κυρίου), ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. μακάριοι οἱ σοφίαν λαβόντες Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ ὑψίστου κληθήσονται (sed μακ. οἱ σοφίαν etc G post μακάρ. οἱ τὸ βάπτισμα etc ponit) | τὸ βάπτισμα: AB post τηρήσαντες. G add καθαρὸν | καὶ τὸν υἱόν: B om, G add καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα: A καὶ υἱὸν θεοῦ ὄψονται. Post haec AB, itemque G interiectis μακάριοι οἱ σοφίαν etc, add μακάριοι οἱ σύμενοι Ἰησοῦ Χριστοῦ χωρησαντες (ita B; A θεωρήσαντες, G τηρήσαντες), ὅτι αὐτοὶ ἐν φωτὶ (B add θεοῦ) ἔσονται. μακάριοι οἱ δι' ἀγάπην Χριστοῦ (B θεοῦ) ἐξελεθόντες τοῦ σχήματος τοῦ κοσμικοῦ (G κόσμου), ὅτι αὐτοὶ ἄγγελους κρινούσιν (D quoniam angelis aequabuntur) καὶ ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς (G Χριστοῦ, D δεξ) εὐλογηθήσονται (G σταθήσονται, D sedebunt). Posteriora μακ. οἱ δι' ἀγάπην etiam D addit. | μακ. οἱ ἐλεήμ. ὅτι αὐτ. ἐλεηθ. καὶ (ἐλ. καὶ om D) οὐκ ὄψ. ἡμ. κρ. πικρᾶν (A πικρᾶς, B om): AB praeponunt καὶ οὐκ etc prioribus μακ. οἱ ἐλεήμ. etc, G plane om μάκ. οἱ usque ἐλεηθῆσ. | B μακάριοι οἱ παρθέναι ἀσκήσαντες, ὅτι αὐτοὶ παραστήσονται τῷ Χριστῷ καὶ τὸν μισθὸν αὐ-

τὸν μισθὸν τῆς ἀγγελίας αὐτῶν· ὅτι ὁ λόγος τοῦ πατρὸς ἔργον αὐτοῖς γενήσεται σωτηρίας εἰς ἡμέραν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀνάπαυσιν ἔξουσιν εἰς αἰῶνα αἰῶνος.

⁷ Καὶ ταῦτα τοῦ Παύλου λέγοντος ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας ἐν τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ, Θέκλα τις παρθένος, Θεοκλείας μητρός, μεμνηστευμένη ἀνδρὶ Θάμυρι, καθίσασα ἀπὸ τῆς σύνεργυς θυρίδος ἤκουεν νυκτὸς καὶ ἡμέρας τὸν τῆς παρθενίας λόγον καὶ τῆς προσευχῆς· καὶ οὐκ ἀπένευεν ἐκ τῆς θυρίδος, ἀλλὰ τῇ πίστει ἐπέεγγο ὑπερευφρανομένη. ἔτι δὲ καὶ βλέπουσα πολλὰς γυναῖκας εἰσπορευομένας πρὸς τὸν Παῦλον, ἐπεπόθει καὶ αὐτὴ καταξυθῆναι κατὰ πρόσωπον στῆναι Παύλου καὶ ἀκούειν τὸν τοῦ Χριστοῦ λόγον· οὐδέπω γὰρ ᾔδει τὸν χαρακτήρα αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦ λόγου ἤκουεν μόνον.

⁸ Ὡς δὲ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τῆς θυρίδος, πέμπει ἡ μήτηρ αὐτῆς πρὸς τὸν Θάμυριν· ὁ δὲ ἔρχεται περιχαρῆς, ὡς ᾔδη λαμβάνων αὐτὴν πρὸς γάμον. καὶ εἶπεν Θεοκλεία Καινὸν σοι ἔχω

τῶν οὐκ ἀπολόσωσιν | τῶν παρθένων: G add καὶ τὰ πνεύματα | αὐτά: A αὐταί, G αὐτοί | C εὐαρ. τὸν θεόν | C ἀπολόσωσιν | τῆς ἀγγ. αὐτ. (G αὐτ. τῆς ἀγγ.) cum ABGD (castitatis, om αὐτ.): C τῆς παρθενίας | B om ὅτι ὁ λόγος usque αἰῶνος | A αὐταῖς | C om σωτηρίας | εἰς ἡμ. τ. υἱ. αὐτοῦ: C ἐν τῷ υἱῷ

7. Καί: A om | τοῦ (A om) Παύλου: C post λέγοντος pon: G αὐτοῦ | G εἰς μέσον | D om ἐν μ. τ. ἐκκλ. | Θεοκλ. (G praem θυγάτηρ) μητρός: AB μητρ. Θεοκλείας (-ίας etiam G) | AB μνηστευσαμένη | Θάμυρι cum C; A Θάμυριν, BG ὀνόματι (G om) Θαμύριδι, D *Thamiro* | καθίσ. ἀπὸ usque θυρίδος cum C: G αὐτὴ ἐπὶ τῆς θυρίδος τοῦ οἴκου αὐτῆς καθεσθεῖσα ἀπὸ τῆς σύνεργ. θυρίδος: AB ἐπὶ τῆς θυρίδος (B θύρας) τοῦ οἴκου καθεσθεῖσα (B καθίσασα). D *assedit super fenestram iuxta domum Onesiphori* | ἤκουεν cum ABG. C ἤκουσεν | τὸν τῆς παρθ. usque προσευχῆς ex C (D libere et breviter: *ubi Paulus doceret de castitate.*): ABG τὸν περὶ ἀγγελίας (G περὶ θεοῦ) λόγον λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Παύλου καὶ (G add τὸν περὶ ἀγάπης καὶ) τῆς ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ (G om κυρ. Ἰησ.) Χριστοῦ πίστεως καὶ προσευχῆς | G ἀπένευσεν | ἐκ cum C; reliqui ἀπὸ | ἐπέεγγο cum C; A ἠπήγγο, B ἀπήγγο, G ὑπήγγο, D *implebatur* | B εὐφρανομένη | B om καὶ | γυναῖκας cum C. AGD γυν. καὶ παρθένους, B παρθέν. κ. γυν. | εἰσπορευομ. cum ABG; C εἰσπορευομένης | ἐπεπόθει cum ABG; C ἐπεθύμει | κατὰ: G καὶ κατὰ | AB τὸν λόγ. τ. Χριστ. | B οὐκω | γάρ: G add ἀκμὴν | ᾔδει cum C (D *sciebat*): ABG ἐώρακει (A ἔωρ.) post χαρακτήρα | τ. λ. ἡκ. μένον cum AB: C τ. λ. μόνου ἡκ.: G τοὺς λόγους αὐτοῦ ἤκουεν καὶ μόνον.

8. Δέ cum ABG. C om (D *Et om*) | πέμπ. ἡ μ. α. cum G. ABG ἡ μ. α. (G αὐτοῦ) πέμπ. | Θάμυριν cum BCG. A -ρον. D *Thamirion* | B εἰς τὰ ἔθια πρὸς γάμ. | καὶ εἶπεν (G praem εἶπεν οὖν ὁ Θάμυρις πρὸς Θεοκλίαν τοῦ μοῦ ἔστιν ἡ Θέκλα; *similiter* D): G add αὐτῷ | Θεοκλεία cum C. Reliqui

εἰπεῖν διήγημα, Θάμυρι. καὶ γὰρ ἡμέρας τρεῖς καὶ νύκτας τρεῖς
Θέκλα ἀπὸ τῆς θυρίδος οὐκ ἐγείρεται, οὔτε ἐπὶ τὸ φαγεῖν οὔτε
ἐπὶ τὸ πιεῖν, ἀλλὰ ἀτενίζουσα ὥσπερ εἰς εὐφρασίαν, οὕτως
πρόσκειται ἀνδρὶ ξένῳ ἀπατηλοῦς καὶ ποικίλους λόγους διδά-
σκοντι, ὥστε με θαυμάζειν πῶς ἡ τοιαύτη αἰδῶς τῆς παρθένου
χαλεπῶς ὀχλεῖται. ⁹ Θάμυρι, ὁ ἄνθρωπος οὗτος τὴν Ἰκονιέων
πόλιν ἀνασεύει, ἔτι δὲ καὶ τὴν σὴν Θέκλαν· πᾶσαι γὰρ αἱ γυ-
ναῖκες καὶ οἱ νέοι εἰσέρχονται πρὸς αὐτόν, διδασκόμενοι φοβεῖσθαι
θεὸν καὶ ζῆν ἀγνῶς. ἔτι δὲ καὶ ἡ θυγάτηρ μου ὡς ἀράχνη ἐπὶ
τῆς θυρίδος δεδεμένη τοῖς ὑπὸ Παύλου λόγοις κρατεῖται ἐπαθυμῆ
καινῇ καὶ πάθει δεινῷ· ἀτενίζει γὰρ τοῖς λεγομένοις ὑπ' αὐτοῦ
καὶ ἐάλωται ἡ παρθένος. ἀλλὰ πρόσελθε αὐτῇ σὺ καὶ ἀλήσον·
σοὶ γὰρ ἔστιν ἡρμοσμένη.

¹⁰ Καὶ προσελθὼν Θάμυρις, ἅμα μὲν φιλῶν αὐτήν, ἅμα δὲ
καὶ φοβούμενος αὐτῆς τὴν ἐκπληξιν, εἶπεν Θέκλα ἐμοὶ μνηστει-
θεῖσα, τί τοιαύτη κάθησαι; καὶ ποῖόν σε πάθος κατέχει ἐκπλη-
κτον; ἐπιστράφηθι πρὸς τὸν σὸν Θάμυριν καὶ αἰσχύνθητι. ἔτι δὲ
καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς τὰ αὐτὰ ἔλεγεν Ἴτι τοιαύτη κάτω βλέπουσα
κάθησαι, τέκνον, καὶ μηδὲν ἀποκρινομένη ἀλλὰ παραπλήξ; καὶ

-κλία | εἰπεῖν διήγημα cum ABG(D): C διηγήσασθαι δέμαμα | καὶ γὰρ cum
AB; CG ἤδη γάρ | G om x. νύκτ. τρεῖς | C ἐγγίγεται et ἀλλ' | ὥσπερ cum G;
AB ὡς, G om | εἰς: AB πρὸς | G διδάσκει | G om με | πῶς cum AB;
CGD ὅτι | τοιαύτη (talīs) cum CD; ABG τοσαύτη | ὀχλεῖται cum G; A παρ-
ενοχλ., B προσενοχλ., G ἐνοχλεῖται

9. G Θάμυρι. Ὁ γὰρ ἄνθρωπ. | B ἀνατρέπει | C ἔρχονται | G πρὸς
τοῦτον | διδασκόμενοι παρθε ἀγνῶς ex C, item D (quibus suadet castè vivere et
unum deum timere). ABG διδασκ. παρ' (G ὑπ') αὐτοῦ ὅτι δεῖ (G corrupte ἔτι
δὲ), φησίν, ἕνα καὶ μόνον θεόν (A ἕνα θε. καὶ μόν.) φοβεῖσθ. κ. ζ. α. | GD ἡ
θυγ. μου Θέκλα | δεδεμένη: C δέδεται καὶ | τοῖς ὑπὸ (G om) Παύλ. λόγοις
cum AB(G), D verbis illius. C τ. λεγομένοις ὑπ' αὐτοῦ ἀκούσασα | καινῇ cum
CD. ABG δεινῇ | ἐάλωται ἡ π. cum A; BG ἐάλω ἡ (G om) π.; D animo de-
molitur. C ἐπιτίθει παρθ. διαμένειν | σύ cum AB; reliqui om | αὐτῇ: GD post
ἀλήσον σου

10. C προσῆλθον Θάμυρις posteaque καὶ εἶπεν | αὐτῆς τ. ἐκπλ. cum A;
reliqui τ. ἐκπλ. αὐτ. | εἶπεν cum AB; GD add πρὸς αὐτήν, C αὐτῇ Θάμυρις |
ἐμοὶ μνηστειθ. cum ABG. C ἡ ἐμοὶ ἡρμοσμένη (codex h. l. et antea εἰρμοσμ.) |
G κάθη κάτω βλέπουσα | C ἐκπληκτ. κατέχει | ἐπιστράφηθι cum ABC; G
-φητι | AG om σόν | τὰ αὐτὰ: C τοιαῦτα | B ἔφη, G λέγουσα | Ἴτι τοι
κα. βλέπ. (cum BGD; A βλ. κα.) κάθ. τέκν. (G ante Ἴτι, A ante κάθ. μοι) καὶ
(G om) μηδ. ἀποκρ. cum ABG (D liberrime). C Τέκνον, τί οὕτως κάθισαι καὶ
οὐδὲν ἀποκρίνη | ἀλλά: G ὡς | παραπλήξ cum AG, item B addito γεγωνία.

οὐ μὲν ἔκλειον δεινῶς, Θάμυρις μὲν γυναικὸς ἀστοχῶν, Θεοκλεία δὲ τέκνου, αἱ δὲ παιδίσκαι κυρίας· πολλή οὖν σύγχυσις ἦν ἐν τῷ ὄκῳ πένθους· καὶ τούτων οὕτως γινομένων Θεόκλα οὐκ ἀπεστράφη, ἀλλ' ἦν ἀτενίζουσα τῷ λόγῳ Παύλου.

¹¹ Ὁ δὲ Θάμυρις ἀναπηδήσας ἐξῆλθεν εἰς τὸν ἀμφοδοῦν, καὶ παρετήρει τοὺς εἰσερχομένους πρὸς αὐτὸν καὶ ἐξερχομένους· καὶ εἶδεν δύο ἄνδρας εἰς ἑαυτοὺς μαχομένους πικρῶς, καὶ εἶπεν Ἄνδρες, εἰπατέ μοι τίς οὗτος ὁ μεθ' ὑμῶν, πλανῶν ψυχὰς νέων καὶ παρθένους ἀπατῶν, ἵνα γάμοι μὴ γίνονται ἀλλὰ οὕτως μένουσιν· ὑπισχνοῦμαι οὖν ὑμῖν δοῦναι χρήματα ἰκανά, ἐὰν εἴπητέ μοι περὶ αὐτοῦ· εἰμὶ γὰρ πρῶτος τῆς πόλεως. ¹² Καὶ ὁ Δημᾶς καὶ Ἑρμογένης εἶπον αὐτῷ Οὗτος μὲν τίς ἐστίν, οὐκ οἶδαμεν· στερίσκει δὲ νέους γυναικῶν καὶ παρθένους ἀνδρῶν, λέγων Ἄλλως ἀνάστασις ὑμῖν οὐκ ἐστίν ἐὰν μὴ ἀγνοί μείνητε καὶ τὴν σάρκα μὴ μολύνητε ἀλλὰ τηρήσητε ἀγνήν. ¹³ Ὁ δὲ Θάμυρις εἶπεν αὐτοῖς Δεῦτε

C παραπλήγη | δεινῶς: C add ἐν τῷ ὄκῳ | ABG Θεοκλία | πολλή usque πένθους cum ABG. C σύγχυσις οὖν ἐγένετο πένθους ἐν τῷ ὄκῳ | G κ. τούτ. πάντων γινομένων | οὐκ ἀπεστρ. (A ἐπεστρ.) cum BGA. C ἀπὸ τῆς θυρίδος οὐκ ἀφίστατο | ἀλλ' ἦν ἀτ. τ. λ. Π. cum AB(D), G ἀλλ' ἦν πρὸς τὸν λόγον Π. ἀποβλέπουσα, C ἀλλὰ τοῦ λόγου Π. ἤκουεν

11. ἀναπηδ. ἐξῆλθ. cum ABGD. C ἔξω ἐξελθῶν omisso καὶ seq. | εἰσερχ. πρ. αὐτ. (G πρ. τὸν Παῦλον) κ. (G add τοὺς) ἐξερχ. cum BG; item A sed praetermissis πρ. αὐτ. κ. ἐξερχομένους. C διερχομένους πρὸς Παῦλον, D *intravit ad Paulum* | G ἔδεν | εἰς ἑαυτ. (G πρὸς αὐτούς) μαχομ. (B διαμαχομ.) πικρ. cum ABG. C μαχομ. πρὸς ἑαυτούς | εἶπεν cum AB; GD add αὐτοῖς, C πρὸς αὐτούς | εἰπατέ μοι τίς cum C; D *Quis*. G Τί ἔχετε, εἶπ. μοι, καὶ τίς. AB Τίνες ἐστέ, εἶπ. μ., καὶ τίς | ὁ μεθ' cum C. BG ὁ ἔσω μεθ', A ὁ ἐστώς μεθ' | πλανῶν usque ἀπατῶν cum C. G πλαν. ψυχ. ἀνθρώπων, νέων καὶ παρθένων. AB πλάνος ἀνθρώπος ψυχὰς νέων κ. παρθένων ἀπατῶν | γίνονται cum C; AB γίνονται, G γένονται | G μένωσιν | C om δοῦναι | χρ. ἰκαν. (G πολλά) cum CG (D); AB πολλά χρ. | C μοι εἴπητε | πρῶτ. τ. πόλ. cum ABGD. C add καὶ οὐ μικρῶς ἀγωνιῶ περὶ τῆς Θεόκλεις, ὅτι οὕτως φιλεῖ τὸν ἕνον καὶ στεροῦμαι γάμου.

12. Καὶ ὁ Δημ. cum AB. CGD Δημ. δέ | Ἑρμ. cum AB; CD h. i. Ἑρμογ. | G εἶπαν | αὐτῷ cum AB; G πρὸς αὐτόν; D om; C ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος τῷ Θάμυρι | Οὗτ. μὲν τίς cum AB; C οὗτ. τίς μὲν; G τίς μὲν, et add οὕτως post οἶδαμεν. D *Hic quis sit* | στερίσκει cum AB; CG στερεῖ | Ἄλλως usque ἀγνήν cum CG (sed om ὑμῖν, habet μενεῖτε κ. τ. σάρκ. ὑμῶν μολύνετε et om ἀλλὰ τηρ. ἀγν.) itemque D. AB vero ἄλλως ἀνάστασιν (B ἀν. ἄλλ.) μὴ γίνεσθαι εἰ μὴ τίς ἐν ἀγνεῖα μείνη καὶ τ. σ. μὴ μολύνη ἀλλὰ τηρήση (A -σαι) αὐτὴν ἀγνήν

13. Δεῦτε usque ἀναπαύεσθ. cum C. G Δεῦτε ἄνδρες μετ' ἐμοῦ εἰς τ. ο. μ. κ. ἀναπαύσασθε πρὸς με. ABD Ἄνδρες, δεῦτε ἄγωμεν (D om) ε. τ. ο. μ.

εἰς τὸν οἶκόν μου καὶ ἀναπαύεσθε· καὶ ἀπῆλθον εἰς πολυτίμιον δεῖπνον καὶ πολὺν οἶνον καὶ πλοῦτον μέγαν καὶ τράπεζαν λαμπράν· καὶ ἐπότισεν αὐτοὺς ὁ Θάμυρις, ποθῶν τὴν Θέκλαν καὶ θέλων τυχεῖν γυναικός. καὶ εἶπεν ἐν τῷ δεῖπνῳ ὁ Θάμυρις Ἄνδρες, τίς ἐστὶν ἡ διδασκαλία αὐτοῦ, εἶπατέ μοι, ἵνα καὶ γὼ ἴδω· οὐ γὰρ μικρῶς ἀγωνιῶ ὑπὲρ τῆς Θέκλης, ὅτι οὕτως φιλεῖ τὸν ξένον καὶ ἀποστεροῦμαι γάμου.

¹⁴ Εἶπον δὲ Δημᾶς καὶ Ἑρμογένης Προσάγαγε αὐτὸν τῷ ἡγεμόνι Καστελίῳ ὡς ἀναπειθοντα τοὺς ὄχλους ἐπὶ καινῇ διδαχῇ Χριστιανῶν, καὶ ἀπολέσει αὐτὸν ταχέως, καὶ σὺ ἔξεις τὴν γυναῖκά σου Θέκλαν. καὶ ἡμεῖς σε διδάξομεν, ἣν λέγει οὗτος ἀνάστασιν γενέσθαι, ὅτι ἤδη γέγονεν ἐφ' οἷς ἔχομεν τέκνοις, καὶ ἀνιστάμεθα θεὸν ἐπεγνωκότες ἀληθῆ.

¹⁵ Ὁ δὲ Θάμυρις ἀκούσας ταῦτα, πλησθεὶς ζήλου καὶ θυμοῦ ὄρθρου ἀναστάς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ὀνησιφόρου μετὰ ἀρχόντων καὶ δημοσίων καὶ ὄχλου βικανοῦ μετὰ ξύλων λέγων Διέφθιρας τὴν Ἰκονιέων πόλιν καὶ τὴν ἡρμοσμένην μοι, ἵνα μὴ θελήσῃ με· ἄγωμεν ἐπὶ τὸν ἡγεμόνα Καστέλιον. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔλθουσι

ἀναπαύσασθαι (AD καὶ ἀναπαύεσθε) μετ' ἐμοῦ | ἀπῆλθον cum CGD; AB εἰσῆλθον (B add εἰς) τὸν οἶκον αὐτοῦ | πολὺν οἶνον cum AG (οἶν. παλ.) D. BC πολυτίμιον | C κ. τράπ. λα. κ. πλ. μέγαν (G πολύν) | AB om ὁ | ποθῶν (G φιλῶν) usque γυναικός cum CG; AB φιλῶν τὴν Θέκλαν τυχεῖν γυναικός | καὶ εἶπ. ἐν τ. δ. ὁ Θάμ. cum AB(D). C εἶπ. δὲ αὐτοῖς ὁ Θάμ. ἐν τ. δ. G καὶ εἶπ. αὐτοῖς ὁ Θάμ. | εἶπατέ μοι h. l. cum CD; ABG post Ἄνδρες | τίς cum BGD; AC τί | διδασκ. cum ABG; C διδαχῇ | ἴδω cum ABG; C γινώ (D om ε. κ. ἴδ.) | οὐ γὰρ μ. ἀγ. ὑπὲρ (G περὶ) τ. Θ. (D propter sponsam meam) cum CGD. AB ὅτι σὺ (A οὐ γὰρ) μικρός μοι (A om) ἀγών ἐστὶν (A om) ὁ περὶ τῆς παρθένου Θέκλ. | ὅτι οὕτως (G om) usque ἀπαστερ. (G στεροῦμαι) γάμου (G γυναικός) cum ABG (D similiter). C om (sed vide supra ad finem sectionis 11.)

14. G Εἶπαν | δέ: AB add αὐτῶ | Ἑρμ. et Ἑρμ. ut sect. 12. | Καστελίῳ cum AC, B Καστηλίῳ. G Κατελίῳ, sed ex Bas. Seleuc. emendat Καστελίῳ. D om | G διδασκαλίᾳ | ἀπολέσει α. ταχ. cum C; AB οὕτως ἀπολείς αὐτόν. GD κατὰ τὸ δόγμα τοῦ Καίσαρος (secundum senatusconsultum) ἀπολεῖ αὐτ. | σύ cum CGD. AB om | GD om Θέκλαν | AC διδάξομεν | A οὐτ. ἀνάστ. λέγει | γενέσθ. cum CG; AB γίνεσθαι | ὅτι: GD ante ἦν pon | G ἀνίστηνεν θεὸν ἐπιγνόντες | GD om ἀληθῆ

15. ταῦτα cum CD; ABG παρ' αὐτῶν (G add ταῦτα) καὶ | B πληρωθεὶς | A πολλοῦ θυμοῦ καὶ ζήλ. | AB εἰς τ. Ὀνησιφ. οἶκ. ἀπῆλθ. | G δημοσίων | A ὄχλων βικανῶν καὶ ξύλ. | λέγων cum ABD; CG add τῷ Παύλῳ | C Ἰκονιαίων | μοι: G add Θέκλαν | θελήσῃ με cum AB; C θελήσῃ συγγενέσθαι μετ' ἐμοῦ, G θελήσῃ μοι γῆμαι | ἐπὶ (G praesent. οὖν): C πρὸς | Καστέλιον cum AC; B Καστήλιον; G Καστέλιον; D om | καὶ πᾶς usque γυναῖκας cum AB (om γὰρ) G

Ἀνάγαγε τὸν μάγον· διέφθιρε γὰρ ἡμῶν πάσας τὰς γυναῖδας, καὶ συνεπειόθησαν οἱ ὄχλοι.

¹⁶ Καὶ στάς πρὸ τοῦ βήματος ὁ Θάμυρις κραυγῇ μεγάλη εἶπεν Ἀνθύπατε, ὁ ἄνθρωπος οὗτος, τίς ἐστὶν οὐκ οἶδαμεν, ὃς ἀγάμους ποιεῖ τὰς παρθένας· εἰπάτω ἐπὶ σοῦ τίνος ἐνεκεν ταῦτα διδάσκει. ὁ δὲ Δημᾶς καὶ Ἐρμογένης εἶπον τῷ Θάμυρι Λέγε ἀπὸ τὸν Χριστιανόν, καὶ οὕτως αὐτὸν ἀναρεῖς. ὁ δὲ ἀνθύπατος ἔστησεν τὴν διάνοιαν αὐτοῦ καὶ ἐκάλεσεν τὸν Παῦλον λέγων Τίς εἶ, καὶ τί διδάσκεις; οὐ γὰρ μικρῶς σου κατηγοροῦσιν. ¹⁷ Καὶ ἤρην τὴν φωνὴν αὐτοῦ ὁ Παῦλος λέγων Εἰ ἐγὼ σήμερον ἀνακρίνομαι τί διδάσκω, ἄκουσον, ἀνθύπατε. Θεὸς ζῶν, θεὸς ἐκδυσήσεων, θεὸς ζηλωτής, θεὸς ἀπροσδεής, χρήζων τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας ἐπεμψέν με ὅπως ἀπὸ τῆς φθορᾶς καὶ τῆς ἀκαθαρσίας ἀποσπάσω αὐτούς καὶ πάσης ἡδονῆς καὶ θανάτου, ὅπως μὴ ἀμάρτωσιν· διὸ ἐπεμψεν ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ παῖδα, ὃν ἐγὼ εὐεγγελλίζομαι καὶ διδάσκω ἐν ἐκείνῳ ἔχειν τὴν ἐλπίδα τοῦς ἀνθρώπους, ὃς μόνος συνεπάθησεν πλανωμένῳ κόσμῳ, ἵνα μηκέτι ὑπὸ κρίσιν ᾧσιν, ἀνθύπατε, ἀλλὰ πίστιν ἔχωσιν καὶ φόβον θεοῦ καὶ γνώσιν σεμνότητος καὶ ἀγάπην ἀληθείας. εἰ οὖν ἐγὼ τὰ ὑπὸ θεοῦ μοι ἀνακεκαλυμμένα διδάσκω, τί ἀδικῶ; ὁ δὲ ἀνθύπατος

(λέγει Ἀνάγαγε), similiterque D; C om | συνεπειόθησ. (G add αὐτῷ πάντες) αὶ ὄχλ. cum ABG; C συνεπίστη πᾶς ὁ ὄχλος. D om

16. πρὸ cum ABG; C ἐπὶ | τίς (D unā) ἐστ. οὐκ οἶδ. cum C(D): ABG οὐκ οἶδ. (G οἶδα) πόθεν ἐστ. | ὃς usque παρθένας cum CD (qui non potitur uirgines nubere); ABG οὗτος (G καὶ) οὐκ ἐξ γυναῖκα (BG om) γαμίσθαι (G γαμαῖν) παρθένας (BG τὰς παρθένας) | G εἰπάτω σὺν | AB τοῦτο | AB Δημ. δὲ καὶ | Ἐρμ. (et Ἐρμ. ut supra sect. 12.): C add εἰς ἐξ ἐνὸς στόματος | οὗτ. αὐτ. ἀναρεῖς cum B; A οὗτ. α. ἀνελεῖς. C εὐθὺς ἀπολέσης αὐτόν, D ut celestius emm perditas. G ἀπολεῖται συντόμως | ἀνθύπατος: G ἡγεμῶν | AB om αὐτοῦ | D om ἔστησ. τ. δ. α. | B καλέσας | ABD λέγων αὐτῷ | καὶ τί: G ὅτι | A μικρόν

17. G ἀνακρίνομαι | B ἀνθύπ. ἄκουσ. | Θεὸς ζῶν ex uno C est | G δε. ἐκδ. post δε. ζηλ. pon | D Deus omnipotens misit me pro salute hominum ut | ἀπὸ: B ἐκ | C om τῆς ante ἀκαθαρσ. | καὶ πάσ. ἡδον. (G add τε) καὶ (A om) θανάτου: C post ἀκαθαρσ. pon | ὅπως μὴ (G μηκέτι): C ἵνα μηκέτι | ἀμάρτωσιν cum AB; GG ἀμαρτάνωσιν | ἐπεμψεν ὁ θεὸς cum ABGD; C ἀπέστειλεν | παῖδα cum CD; G add Ἰησοῦν Χριστόν, AB Ἰησ. Χρ. τὸν υἱὸν αὐτοῦ | ὃς: A add ἐκείνος | B πλανώμενον κόσμον, A πλανωμένους κόσμῳ | μηκέτι: B μὴ | ἀλλ': B ἀλλ' ἵνα | πίστιν usque θεοῦ: C φόβον καὶ πίστιν | G ὑπὸ τοῦ θεοῦ | ἀνακεκαλ. cum C; ABG ἀποκεκαλ. | ἀδικῶ cum ABD; GG add ἀνθύπατε | G

ἀκούσας ἐκέλευσεν δεθῆναι τὸν Παῦλον καὶ εἰς φυλακὴν ἀποκατασταθῆναι, μέχρις οὗ εὐσκολήσας, φησὶν, ἀκούσομαι αὐτοῦ ἐπιμελέστερον.

¹⁸ Ἡ δὲ Θέκλα νυκτὸς περιελομένη τὰ ψέλια ἔδωκεν τῷ πυλωρῷ, καὶ ἀνοίγεισθαι αὐτῇ τῆς θύρας ἀπέηλθεν εἰς τὴν φυλακὴν· καὶ δοῦσα τῷ δεσμοφύλακι κάτοπτρον ἀργυροῦν εἰσῆλθεν εἰς τὸν Παῦλον, καὶ καθύσασα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἤκουεν τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ. καὶ οὐδὲν ἔδεδόκει ὁ Παῦλος, ἀλλὰ τῇ τοῦ θεοῦ παρρησίᾳ ἐνεπολιτεύετο· καί κείνης ἠύξανε τὴν πίστιν, καταφιλοῦσθαι τὰ δεσμὰ αὐτοῦ.

¹⁹ Ὡς δὲ ἐζητεῖτο Θέκλα ὑπὸ τῶν ἰδίων καὶ Θάμυρις ὡς ἀπολομένης αὐτῆς ἐδίωκεν κατὰ τὰς ὁδοὺς, καὶ τις τῶν συνδούλων τοῦ πυλωροῦ ἐμήνυσεν ὅτι νυκτὸς ἐξῆλθεν. καὶ ἐξελθόντες ἀνήτασαν τὸν πυλωρόν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὅτι πεπόρευται πρὸς τὸν ξένον εἰς τὸ δεσμοτήριον· καὶ ἀπελθόντες εὗρον αὐτὴν τρόπον τινα συνδεδεμένην τῇ στοργῇ. καὶ ἐξελθόντες ἐκείθεν τοὺς ὄχλους ἐπεσπῶντο καὶ τῷ ἡγεμόνι ἐνεφάνισαν. ²⁰ Καὶ ἐκέλευσεν ἄγεσθαι τὸν Παῦλον ἐπὶ τὸ βῆμα· ἡ δὲ Θέκλα ἐκυλίετο ἐπὶ τοῦ τόπου οὗ ἐδίδασκεν καθήμενος ἐν τῇ φυλακῇ. ἐκέλευσεν δὲ καί κείνην ἀχθῆναι ἐπὶ τὸ βῆμα· ἡ δὲ μετὰ χαρᾶς προσίει ἀγαλλιω-

ἀκούσας ταῦτα | ἀποκατασταθ. cum AB. C ἀπεχθῆναι, G βληθῆναι | οὐ cum AB; CG ἄν | εὐσκολήσας cum BG; A ἐνοσολάσας, C εὐσκολίας | φησὶν, ἀκ. α. ἐπιμ. cum AB. C ἐπιμ. ἀκούσει αὐτοῦ, G ἀκούσεται αὐτ. ἐπιμ.

18. Ψέλια cum AC, B ψέλλια; G ἑαυτῆς ἐνώτια | ἀνοίγεισθαι: G ἦνοιξεν | C om αὐτῇ τῆς (G τὰς) θύρ. (G add καὶ) | δοῦσα: C ἔδωκεν | A δεσμοφύλ. | C ἑσωπτρον | A ἀργυρέων, G ἀργυρέον | C καὶ εἰσῆλθεν | εἰς τὸν cum AB; C πρὸς, G πρ. τόν | G καθύσασθαι | ἤκουεν cum C; ABG ἤκουσεν | καὶ (B om) οὐδ. (B add δὲ) ἔδ.: G corrupte καὶ ὡς οὐδὲν ἔδωκεν (emendat ἐδεδίει) πάσχειν | παρρησίᾳ cum AC; B praem χάριτι, G βοηθείᾳ | G ἐπολιτεύετο

19. ἰδίων: G corrupte Ἰουδαίων, ex Metaphraste corrigat οἰκείων | Θάμυρις cum AB. C Θαμυρίου, G Θαμύριος | G ἀπολλομένης | ἐδίωκεν cum AB; CG ἐδίωκετο (G post ὁδοῦς) | καὶ τις cum CG: B om καὶ | G ἐμήνυσεν αὐτοῖς | ἐξελθόντες cum C; ABG om | G ἀνέτασαν | C om αὐτοῖς ὅτι | BC δεσμοτήριον | ἀπελθόντες cum C. A ἀπέηλθεν καὶ καθύσας; BG ἀπέηλθεν καθύσας εἶπεν αὐτοῖς, καὶ | G om τρόπον usque στοργῇ | C om ἐκείθεν | τ. ὁ. ἐπεσπῶντο (G -σπῶσαντο) cum AB(G); C ἐπεσπῶσαντο τ. ὁ. | B τὸν ἡγεμόνα ἐνεφ.

20. AB τ. Παῦλ. ἄγεσθ. | ἐδίδασκ. καθήμενος cum ABG (sed G add ὁ Παῦλ. post φυλακῇ): C ἐκαθίζετο ὁ Παῦλος καὶ ἐδίδασκεν | ἐκεί. δέ cum C. ABG ὁ δὲ (G add ἡγεμόν) ἐκείλ. | G καὶ. ἄγεσθαι | C om τό | προσίει cum

μένη. ὁ δὲ ὄχλος προσενεχθέντος τοῦ Παύλου περισσοτέρως ἐβόα Μάγος ἐστίν, αἴρε αὐτόν. ἡδέως δὲ ἤκουεν ὁ ἀνθύπατος τοῦ Παύλου ἐπὶ τοῖς ὁσίοις ἔργοις τοῦ Χριστοῦ· καὶ συμβούλιον ποιήσας προσεκαλέσατο τὴν Θέκλαν καὶ εἶπεν αὐτῇ Δια τί οὐ πείθει κατὰ τὸν Ἰκονιέων νόμον Θάμυρι; ἡ δὲ εἰσπῆκει Παύλῳ ἀτενίζουσα· τῆς δὲ μὴ ἀποκρινομένης, ἡ μήτηρ αὐτῆς ἀνέκραγεν λέγουσα Κατάκαιε τὴν ἄνομον, κατάκαιε τὴν ἀνυμφον μέσον θεάτρου, ἵνα πᾶσαι αἰ εἰπὸ τούτου διδαχθεῖσαι φοβηθῶσιν γυναῖκες.

²¹ Καὶ ὁ ἡγεμὼν ἔπαθεν μεγάλως, καὶ τὸν μὲν Παῦλον φραγελλώσας ἔβαλεν ἔξω τῆς πόλεως, τὴν δὲ Θέκλαν ἔκρινεν κατακαῖναι. καὶ εὐθέως ὁ ἡγεμὼν ἀπίει ἐπὶ τὸ θέατρον· ὁ δὲ πᾶς ὄχλος ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν θεωρίαν Θέκλης. ἡ δὲ ὡς ἀμνὸς ἐν ἐρήμῳ περισκοπεῖ τὸν ποιμένα, οὕτως ἐκείνη τὸν Παῦλον ἐζήτηει. καὶ ἐμβλέψασα εἰς τὸν ὄχλον ἶδεν τὸν κύριον κατήμενον ὡς Παῦλον, καὶ εἶπεν Ὡς ἀνυπομονήτου μου οὔσης ἦλθεν Παῦλος θεάσασθαι με. καὶ προσεῖχεν αὐτῷ ἀτενίζουσα· ὁ δὲ εἰς οὐρανοὺς ἀνίει.

²² Αἱ δὲ παιδίσκαι καὶ παρθένοι ἤνεγκαν τὰ ξύλα ἵνα Θέκλα κατακαῖη. ὡς δὲ εἰσῆλθεν γυμνῇ, ἐδάκρυσεν ὁ ἡγεμὼν καὶ ἐθαύ-

AB; C ἀπείη, G ἀπίει | G ἀγαλλομένη | προσενεχθ. cum C. ABG προσεχθέντος | AB πάλιν τοῦ Π., G τοῦ Π. πάλιν | Μάγ. usque αὐτόν cum ABG; C Αἴρε α., μάγ. ἐστ. | AB ἡδέως οὐν ἤκουεν (G ἤκουσεν) αὐτοῦ ὁ ἀνθύπ. ἐπὶ τ. ἡσίοις αὐτοῦ ἔργ. | προσεκαλέσατο cum C; reliqui ἐκάλεσεν (-σε) | καὶ εἶπεν αὐτῇ cum C; G λέγων αὐτῇ, AB λέγων | πείθει cum C. AB λαμβάνεις, G γαμεις | Ἰκονιέων (-ιαίων C): AG τῶν Ἰκ. post νόμ. | AB Θάμυριν, G τῷ Θάμυρι | μή: G οὐδέν ex Bas. Seleuc. suppletam | ἡ μήτηρ cum ABD; CG praem Θεοκλεῖα (-κλα) | C ἀνέκραξεν | μέσον cum C; ABG ἐν μέσῳ (G add τοῦ) | A θεάτρῳ | CG γυναῖκ. φοβηθῶσιν.

²¹ C ἔπαθεν δὲ ὁ ἡγ. | B om μὲν | ἔβαλεν E. τ. π. cum AB; G ἐξῆρ. τῆς π., C ἔξω τ. π. ἔβ. | G κατέκρινεν πυρκαυστον | ὁ ἡγεμὼν cum AB; G ὁ ἡγέμ. ἀναστάς; C ἀνέστη καὶ | ἀπίει cum ABC: G ἀπῆλθεν | ἐπὶ τὸ cum AB; CG εἰς τό | ὁ δὲ πᾶς cum AB; CG καὶ πᾶς ὁ | C ἀπῆλθεν | ἐπὶ τὴν cum AB; CG εἰς τὴν | θεωρ. Θεκλ. cum AB; C θέαν, G ἀνάγκη τῆς θέας | G ἡ δὲ Θεκλα καθάπερ | A περισκ. τὸν (C om) ποιμ. ἐν ἐρήμῳ | ἐκείνη cum AB; G καθέκνη, C καὶ αὐτῇ | ἐζήτηει cum AB; C περισκοπεῖ; G om | G ἐμβλέψας | ἶδεν cum BCG; A εἶδεν | G ὡς τὸν Παῦλ. | καὶ εἶπεν cum AB; C add Θεκλα, G ἐν ταυτῇ | G om Ὡς | G ὁ Παῦλ. | ἀνίει cum AB; CG ἀπίει, et G add θεωρούσης αὐτῆς

²² ABG αἱ (G οἱ) δὲ παιδες κ. αἱ παρθ. (sec D mulieres et puellae) | τὰ (AB om) ξύλα: GD ξύλα καὶ χόρτον | G ἵνα ἡ Θ. καῖη | εἰσῆλθεν cum AB; C εἰσηνέχθη, G εἰσήχθη, D adducta est | καὶ ἐθαύμ. usque δύναμιν cum C; D mirabatur quas esset in ea patientia et animi virtus. AB ἐπὶ τῷ κάλλει αὐτῆς, G

μασεν τὴν ἐπὶ αὐτῇ δύναμιν. ἔστρωσαν δὲ τὰ ξύλα οἱ δῆμοι ἐπιβῆναι τῇ πυρᾷ· ἡ δὲ τύπον σταυροῦ ποιησαμένη ἐπέβη τῶν ξύλων· οἱ δὲ ὑφῆψαν. καὶ μεγάλου πυρὸς λάμπαντος σὺχ ἦψατο αὐτῆς· ὁ γὰρ θεὸς σπλαγχνισθεὶς ἤχον ὑπόγαλον ἐποίησεν, καὶ νεφέλη ἄνωθεν ἐπεσκίασεν ὕδατος πλήρης καὶ χαλαΐζης, καὶ ἐξελύθη πᾶν τὸ κῦτος, ὡς πολλοὺς κινδυνεῦσαι τοῦ ἀποθανεῖν καὶ τὸ πῦρ σβεσθῆναι, τὴν δὲ Θέκλαν σωθῆναι.

²³ Ἦν δὲ ὁ Παῦλος νηστεύων μετὰ Ὀνησιφόρου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων ἐν μηνμαίῳ καινῷ, ὡς ἀπὸ Ἰκωνίου εἰς Δάφνην πορεύονται. ἡνῶκα δὲ ἡμέραι πολλὰ ἐγίνοντο, νηστεύοντες οἱ παῖδες εἶπον τῷ Παύλῳ Πεινώμεν, καὶ οὐχ εὔρομεν ἄρτους ἀγοράσαι. κατέλιπεν γὰρ τὰ τοῦ κόσμου ὁ Ὀνησιφόρος καὶ Παῦλῳ ἠκολούθησεν πανοικί. Παῦλος δὲ ἀποδυσάμενος τὸν ἐπενδύτην εἶπεν Ὑπαγε, τέκνον, ἀγόρασον ἄρτους πλείονας καὶ φέρε. ὡς δὲ ἠγόραζεν ὁ παῖς, εἶδεν Θέκλαν τὴν γείτονα, καὶ ἐθαμβήθη καὶ εἶπεν Θέκλα, ποῦ πορεύῃ; ἡ δὲ εἶπεν Παῦλον διώκω, ἐκ πυρὸς σωθεῖσα. καὶ ὁ παῖς εἶπεν Δεῦρο, ἀπαγάγω σε πρὸς αὐτόν· στεναρίζει γὰρ περὶ σοῦ καὶ προσεύχεται ἡμέρας ἔξ-

κ. εἰδόμεν. τὴν δύναμιν τοῦ κάλλους αὐτῆς | C τὰ ξύλα post οἱ δῆμοι. pon | ἐπιβῆναι cum A: B praem καὶ ἐπέβησαν αὐτῇ, C καὶ ἐκέλευσεν αὐτήν, G καὶ ἐκέλευσαν αὐτήν οἱ δῆμοι (omisso οἱ δῆμοι), D *utgebant eam* | τῇ πυρᾷ cum ABGD; C ἐπ' αὐτά | BG τὸν τύπον | B τοῦ σταυροῦ | AB ποιήσασα et ἐβη τὰ ξύλα | G οἱ δὲ δῆμοι ὑφῆψ. τὸ πῦρ. καὶ μεγάλου πυρὸς ἐκλαμπήσεως | ἦψατο cum ABG: C ἦπτετο | αὐτῆς cum AB; CG add τὸ πῦρ | ἤχον cum ABG; C ἤχος | ὑπόγαλον cum BC; A - γεον, G - γεων | A ὕδατ. ἐπεσκίασ. (G ὑπεσκ.) ἄνω | AB om πλήρης usque κῦτος (G add τοῦ ἐδάφους) | κινδυνεῦσαι τοῦ (G καὶ) ἀποθ. cum ABG; C κινδυνεύσαντας ἀποθ. | καὶ τὸ (G add μέν): C τὸ δέ | τὴν δ. Θ. σωθ. cum ABGD; C om

23. C om ὁ | αὐτοῦ: C post τέκνων pon | καινῷ cum C; AB ἀνόκτω; G om | ὡς cum C; AB ἐν ὁδῷ ἐν ἡ, G ἐν ὁδῷ ὄταν | G ἐπαρεύοντο | ἡμπολλὰ ἐγίν. cum C: A ἡμ. πο. παρῆλθον, B ἡμ. διῆλθον ἱκαναί, G κολλὰς ἡμέρας ἐποίησαν | νηστεύοντες cum ABG: C νηστευόντων αὐτῶν | οἱ κ. εἶπον (G εἶπαν οἱ κ.) cum ABG: C εἶπον οἱ παιδ. Ὀνησιφόρου | G Πάτερ, πεινώμεν | C om κ. οὐχ εὔρομεν (G ἔχομεν πόθεν) ἄρτ. ἀγ. | C κατέλιπε γὰρ, G ἦν γὰρ καταλείψας | AB om ὁ | Παῦλ. (G τῷ Π.) ἠκολούθησεν (-θει G) cum ABG; C ἠκολούθη (sic) Π. | B om πανοικί (G - κει) | AB ἀπεδύσατο et καὶ εἶπεν | ἐπενδύτην cum C; BG add αὐτοῦ, A ἐαυτοῦ | εἶπεν cum AB: C add ἐν αὐτῶν, G τῷ παιδίῳ | B ἀγόρασε | AB φέρε ἡμῖν | G ἠγόρασεν ὁ κ. τοὺς ἄρτους | CG ἶδεν | G τ. γείτ. αὐτοῦ | κ. εἶπεν cum AB; C add ὁ παῖς, G αὐτῇ | A πορεύει | ἡ δέ: A καὶ | A Παῦλῳ | σωθεῖσα: A φυγοῦσα | κ. ὁ κ. εἶπεν cum ABG(D): C εἶπεν δὲ αὐτῇ ὁ παῖς | A ἀπάγω (sic) σε | γὰρ: A add ἦδη, idem G ante ἡμέρας | προσεύχεται cum CD: ABG add καὶ νηστεύει

²⁴ Ἡ δὲ ἐπίσθη ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ὅπου ἦν Παῦλος κεκλικώς τὰ γόνατα καὶ προσευχόμενος καὶ λέγων Σῶτερ Χριστέ, μὴ ἀψάσθω Θεέλης τὸ πῦρ, ἀλλὰ παράστα αὐτῇ, ὅτι σὴ ἐστίν. ἡ δὲ ὄψαν ἐστῶσα ἐβόησεν Πάτερ, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὁ τοῦ ἁγίου σου παιδὸς πατήρ, εὐλόγῳ σε ὅτι ἔσωσάς με, ἵνα Παῦλον ἴδω. καὶ ἀναστάς Παῦλος εἶδεν αὐτὴν καὶ εἶπεν Θεέ καρδιογνώστα, ὁ πατήρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐλόγῳ σε ὅτι ὁ ἡρετισάμην ἐτάχυνάς μου ἐπακούσας.

²⁵ Εἶχον δὲ ἄρτους πέντε καὶ λάχανα καὶ ὕδωρ, καὶ εὐφραίνοντο ἐπὶ τοῖς ὁσίοις ἔργοις τοῦ Χριστοῦ. καὶ εἶπεν Θεέλα Παύλω Περικαρῶμαι καὶ ἀκολουθήσω σοι ὅπου δ' ἂν πορεύῃ. ὁ δὲ εἶπεν Ὁ καιρὸς αἰσχρὸς, καὶ σὺ εὐμορφος· μὴ ἄλλος σε πειρασμὸς λήψεται χείρων τοῦ πρώτου, καὶ οὐχ ὑπομείνης ἀλλὰ δειλανδρήσης. καὶ εἶπεν Θεέλα Μόνον δός μοι τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα, καὶ οὐχ ἄψεται μου πειρασμὸς. καὶ εἶπεν Παῦλος Θεέλα μακροθύμησον, καὶ λήψῃ τὸ ὕδωρ.

²⁶ Καὶ ἀπέπεμψεν Παῦλος Ὀνησιφόρον πανοικεῖ εἰς Ἰκόνιον,

24. Ἡ δὲ cum C: ABG ὡς δὲ | G ἐπίσθη ἡ Θεέλα | ἐπὶ: C om | ὅπου usque λέγων ex C. ABG Παύλω (-λου G) κεκλικῶτι τὰ γόν. (G τὰ γ. κεκλικῶτος) κ. προσευχομένῳ (-νου G) κ. λέγοντι (-ντος G) | Σῶτερ Χρ. cum C: A Πάτερ νιέ (ἄγιε?), G Πάτερ ἄγιε, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, B Πάτερ καὶ νιέ καὶ ἅγιον πνεῦμα, Δεότης μία | A ἀψάτω | G τὸ πῦρ Θεέλης | παράστα ex C; G παράσταστ. AB πάρεσω (B -σό) omisso αὐτῇ | σὴ: G δοῦλή σου | ἡ δὲ cum CG. AB αὕτη | C ὄψανεν αὐτοῦ | Πάτερ cum AC. G λέγουσα Δέσποτα κύριε, B Πάτερ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἅγιον πνεῦμα | B om ὁ τοῦ ἁγίου (G ἀγαπητοῦ καὶ ἁγίου) σου παιδ. (G παιδ. σου, A τοῦ παιδ. τοῦ ἁγ. σ.) πατήρ (-τερ G) | ἔσωσ. με cum AB: CG add ἐκ τοῦ (G om) πυρός | B ὁ Παῦλος | AG ἴδεν | αὐτὴν: C Θεέλαν ἐστῶσαν | ὁ πατήρ (G πάτερ) τ. κ. ἡμῶν (G μου) Ἰ. Χριστοῦ: AB πάτερ καὶ νιέ (B add καὶ πνεῦμα ἅγιον) | B: AB ἄ | ἡρετισάμην cum C (-τησάμην), G ἡρώτησα: AB ἡτησάμην σοι | ἐτάχ. μ. ἐπακ. cum C: AB ἐτάχ. μοι καὶ εἰσηκούσας μου, G ἔταχάς μου

25. Εἶχον δὲ cum C. ABG praem Καὶ ἦν ἔσω ἐν τῷ μνημείῳ (AB add ἐν) ἀγάπη πολλή, Παύλου ἀγαλλιωμένου καὶ Ὀνησιφόρου καὶ πάντων, item D Et factum est gaudium magnum in monumento. | C om καὶ ὕδωρ | Παύλω: C τῷ Π., G πρὸς τὸν Παῦλον | Περικαρῶμαι cum ABC; D *laetam me.* G Περικαρῶ (laetare) | αἰσχρὸς: AB add ἐστίν | G γυνὴ εὐμορφ. | G μὴ σε ἄλλ. περ. λάβοι (B περ. λήψ. σε) | C χείρον | G οὐχ ὑπομεινείς ἀλλὰ δειλιάσεις | Θεέλα: G αὐτῷ Θ., C Θ. Παύλω | C om Μόνον | A μοι δός | G ὁ Παῦλ. τῇ Θεέλα Μακροθ. | τὸ ὕδωρ (D *lavacrum regenerationis*): G τὴν δωρεάν τοῦ Χριστοῦ

26. G ἐπεμψεν Π. τὸν Ὀν. εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ πανοικεῖ | AB Ὀνησ. Παῦλ.

καὶ οὕτως λαβόμενος Θέκλης εἰς Ἀντιόχειαν εἰσηλθεν. ἅμα δὲ τῷ εἰσερχεσθαι αὐτούς, συριάρχης τις Ἀλέξανδρος ὀνόματι ἰδὼν τὴν Θέκλαν ἠράσθη αὐτῆς, καὶ ἐξελιπάρει τὸν Παῦλον χρημασι καὶ δώροις. ὁ δὲ Παῦλος εἶπεν Οὐκ οἶδα τὴν γυναῖκα ἣν λέγεις, οὐδὲ ἐστὶν ἐμή. ὁ δὲ πολὺ δυνάμενος, αὐτὸς αὐτῇ περιπλάκη εἰς τὸ ἄμφοδον· ἡ δὲ οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλὰ Παῦλον ἐζήτηει. καὶ ἀνέκραγεν πικρῶς λέγουσα Μὴ βιάσῃ τὴν ξένην, μὴ βιάσῃ τὴν τοῦ θεοῦ δούλην. Ἰκονιέων εἰμι πρώτη, καὶ διὰ τὸ μὴ θέλειν με Θάμυριν, ἐκβέβλημαι τῆς πόλεως. καὶ λαβομένη τοῦ Ἀλεξάνδρου περιέσχισεν αὐτοῦ τὴν χλαμύδα καὶ περιεῖλεν αὐτοῦ τὸν στέφανον, καὶ ἔστησεν αὐτὸν θρίαμβον. ²⁷ Ὁ δὲ ἅμα μὲν φιλῶν αὐτὴν, ἅμα δὲ καὶ αἰσχυνόμενος τὸ γεγονός, προσήγαγεν αὐτὴν τῷ ἡγεμόνι, κάκεινης ὁμολογησάσης ταῦτα πεπραχέναι κατέκρινεν αὐτὴν εἰς θηρία. αἱ δὲ γυναῖκες ἐξεπλάγησαν καὶ ἀνέκραξαν παρὰ τὸ βῆμα Κακὴ κρίσις, ἀνοσία κρίσις. ἡ δὲ ἤτήσατο τὸν ἡγεμόνα ἵνα, φησὶν, μέχρις οὗ θηριομαχῆσω

εἰς | κ. οὕτως (C οὔτος): G αὐτὸς δέ | λαβόμενος cum ABG; C παραλαβὼν | Θέκλης cum B; ACG τὴν (A om) Θέκλαν | εἰσηλθεν (A ante εἰς pon): G ἀπεί | τῷ, ut G: B τό, C τοῦ, A om | G ἔρχεσθαι | αὐτούς cum C: AB add εἰς Ἀντιόχειαν, G ἐν τῇ πόλει | συριάρχης cum C. ABG Σύρος | ὀνόματι: AB Ἀντιοχείων πρῶτος, G ὀνόμ. Ἀντιοχείων πρωτοπολίτης, πολλὰ ποιῶν ἐν τῇ πόλει ἐκεῖνη ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ· | G καὶ ἰδὼν | AB om τ. Θέκλ. | ABG ἐφίλησεν αὐτὴν | G δώροις πολλοῖς | G εἶπεν αὐτῷ | AB om ἣν (G ταύτην ἣν) λέγ. | G οὐδὲ γάρ | C ἐμή ἐστὶν | εἰς τ. ἄμφ.: G φιλῶν αὐτὴν ἐν τῷ ἀμφοδίῳ | CG ἀνέκραξε et C add Θέκλα | λέγουσα: AB om; G praem ἐν φωνῇ μεγάλῃ | C bis βιάσθου | AG με τὴν ξένην | G με τὴν τοῦ | Θάμυριν cum AB, CG γαμηθῆναι Θάμυριν (G -ρι) | G τ. πόλ. μου | G ἐπιλαβομένη | τοῦ Ἀλεξ. cum AB; CG τὸν Ἀλέξανδρον | αὐτοῦ τὴν.: G om αὐτ. | περιεῖλ. α. τ. στ. cum C; ABG τὸν στ. αὐτοῦ (G pon post κεφαλ.) ἀφείλετο (G -λατο) τῆς (G ἀπὸ τῆς) κεφαλῆς | G θρίαμβ. ἐπὶ πάντων

27. Ὁ δέ: G add Ἀλέξανδρος | αὐτὴν: AB ante ἅμα μὲν pon | τὸ γεγονός: AB add αὐτῷ | προσήγαγ. cum ABGH; C προσήνεγκεν | G τῷ ἡγεμόνι | ταῦτα: A αὐτά | post κατέκρινεν codex Grabii hiat; rursus incipit Τῶν δὲ λεγουσῶν i. e. sect. 32. Post supplevit lacunam Thom. Hearne (H). | εἰς θηρία cum ABD (damnavit eam ad bestias): CH add βληθῆναι | ἐξεπλάγ. cum ABH: C ὀλόλυξαν | H ἔκραξαν, C ἀνέκραγον | παρὰ cum BCH; A ἐπὶ βῆμα: H add τοῦ ἡγεμόνος | ἀνοσία: A ἀνόσιος | κρίσις cum CH (Κακ. ἢ κρ. ἀνοσ. ἢ κρίσις): A κριτής, B om | Ἡ δέ: CHD add Θέκλα | ἵνα, φησὶν, μ. οὐ (B ἄν) θηριομαχῆσω (A -χῶ) μένω (B τηρηθῶ) ἀγνή cum AB. C ἵνα ἀγνή μένη μ. οὐ θηριομαχῆσει, H μέχρις ὅταν ἔχει θηριομαχῆσαι, μέναι αὐτὴν

μείνω ἀγνή. καὶ τις Τρύφαινα, ἧς ἡ θυγάτηρ ἐτεθνήκει, ἔλαβεν αὐτὴν εἰς τήρησιν, καὶ εἶχεν εἰς παραμυθίαν.

²⁸ Ἦνίκα δὲ τὰ θηρία ἐπόμπευεν, ἐπέδησαν αὐτὴν λεαίνη πικρᾶ, καὶ ἡ Τρύφαινα ἐπηκολούθει αὐτῇ. ἡ δὲ λέαινα ἐπάνω καθεζομένης Θεέκλης περιέλειχεν αὐτῆς τοὺς πόδας, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐξίστατο· ἡ δὲ αἰτία τῆς ἐπιγραφῆς αὐτῆς ἦν Ἰερόσουλός. αἱ δὲ γυναῖκες ἔκραζον ἄνωθεν Ἀνοσία κρίσις γίνεται ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. καὶ ἀπὸ τῆς πομπῆς πάλιν λαμβάνει αὐτὴν ἡ Τρύφαινα· ἡ γὰρ θυγάτηρ αὐτῆς Φαλκονίλλα ἦν τεθνεῶσα, καὶ κατ' ὄναρ εἶπεν αὐτῇ Μῆτερ, τὴν ξένην ταύτην Θεέκλαν ἐξεις εἰς τὸν ἐμὸν τόπον, ἵνα εὕξηται περὶ ἐμοῦ καὶ μετατεθῶ εἰς τὸν τῶν δικαίων τόπον.

²⁹ Ὅτε δὲ ἀπὸ τῆς πομπῆς ἐλάμβανεν αὐτὴν ἡ Τρύφαινα, ἅμα μὲν ἐπένθει ὅτι ἐμελλεν εἰς τὴν αὐρίον θηριομαχεῖν, ἅμα δὲ καὶ στέργουσα ἐμπόνως ὡς τὴν θυγατέρα Φαλκονίλλαν εἶπεν Τέκνον μου δεῦτερον Θεέκλα, δεῦρο πρόσευξαι ὑπὲρ τοῦ τέκνου μου, ἵνα ζήσεται εἰς τοὺς αἰῶνας· τοῦτο γὰρ εἶδον ἐν ὕπνοις.

ἀγνήν | BHD καὶ τις γυνή (vidua, H add πλουσία) ὀνόματι Τρύφ. (D semper Trisina. AB add πλουσία, D dives valde) | ἧς ἡ θυγ. ἐτεθνήκει (CH τεθνήκη, H add ὀνόματι Φαλκονίλλα): C post τήρησιν pon | H ἔλαβ. τὴν Θεέκλαν εἰς παραφυλακὴν | CH εἶχεν αὐτὴν

28. Ἦνίκα etc cum ABH. C Ὡς δὲ ἐπ. τὰ θηρ. | ἐπέδησαν cum B; A -σεν; C προσέδεισαν; H ἀπέλησαν (-λυσαν?) | αὐτὴν λε. πι. cum A. BCH αὐτῇ (H ἐπ' αὐτὴν) λέαιναν πικράν | BCH ἡ δὲ (H καὶ ἡ) βασίλισσα Τρυφ. | αὐτῇ (C add ὀπίσω): H ἕως οὐ εἰσηλθὲν εἰς τὸ θέατρον | καθεζομένης cum AH (add τῆς): BC -μένη | αὐτ. τ. ποδ. cum B. ACH τ. π. αὐτ. | H τῆς ἐπιγραφῆς (etiam C om αὐτῆς) ἦν αὐτῇ | γυναῖκες cum CD; ABH add μετὰ τῶν τέκνων (H add αὐτῶν) | ἔκραζον ἄνωθεν cum AB, item (ἔκραζαν ἄνωθεν λέγουσαι) H: C ἀνέκραζαν λέγουσαι Ὡ | A ἀνοσία omisso κρίσις: H ἄνωος κρίσις, ὅτι ἀνοσία κρίσις | H ἀπὸ τοῦ πρετορίου | πάλ. λαμβ. cum AB (H λαμβ. αὐτ. πάλιν): C ἔλαβεν et post ἡ Τρύφ. pon πάλιν | A Φαρκονίλλα et τεθνηκυῖα: H ἡ δὲ θυγ. τῆς Τρυφαινῆς ἡ τεθνηκυῖα κατ' ὄναρ | ταύτην cum C. AB τὴν ἔρημον. H Μῆτ. μου, τὴν ἔρημον τὴν ξέν. Θεέκλαν | εὕξ. πε. ἐμ. καὶ cum C: ABH ὑπὲρ ἐμ. εὕξ. (BH προσεῦξ.) ὅπως (H καὶ)

29. δέ: ABH οὐν | πομπῆς: A νομῆς, B praem τῶν θηρίων | AB om ἡ Τρύφ. | H sic: ἀπὸ τοῦ πρετορίου ἡ Τρύφ. παρέλαβεν τὴν Θεέκλαν | B ἐπένθ. ἅ. μὲν | εἰς τ. αὐρίον: A ἐπὶ τ. αὐρ. (post θηριομ.), B τῇ ἐπαύριον, H τῇ ἐπισύσῃ ἡμέρᾳ | H θηριομαχηῖσαι ἡ Θεέκλα | δὲ καὶ: H om καὶ | CH om ἐμπόν. ὡς | A θυγατέραν et CH add αὐτῆς | A Φαρκονίλλαν, H Φαλκονίλλαν, C -νίλλαν | H εἶπεν αὐτῇ | AB om εἰς τ. αἰών. | εἶδ. ἐν ὕπνοις cum AB. C ἐν τῷ ὕπνῳ μου ἴδον | H sic: Τέ. μ. δ. Θε. πρόσευξαι τῷ θεῷ σου ἵνα ζήσῃ

ἡ δὲ μηδὲν μελλήσασα ἤρην τὴν φωνὴν καὶ εἶπεν Ὁ θεὸς ὁ ὕψιστος, δὸς αὐτῇ κατὰ τὸ θέλημα αὐτῆς, ἵνα ἡ θυγάτηρ αὐτῆς Φαλκωνίλλα ζήσεται εἰς τοὺς αἰῶνας. καὶ ταῦτα εἰπούσης Θεέκλης ἐπέμβη ἡ Τρύφαινα ἐπέχουσα τοιοῦτον κάλλος εἰς θηρία βαλλόμενον.

³⁰ Καὶ ὅτε ὄρθρος ἐγένετο, ἦλθεν ὁ Ἀλέξανδρος παραλαβεῖν αὐτήν, αὐτὸς γὰρ ἐδίδου τὰ κυνήγια, λέγων Ὁ ἡγεμὼν κἀθηταὶ καὶ ὁ ὄχλος θορυβεῖ ἡμᾶς· δὸς ἀπαγάγω τὴν θηριομάχον. ἡ δὲ Τρύφαινα ἀνέκραξεν ὥστε καὶ αὐτὸν φυγεῖν, λέγουσα Φαλκωνίλλης μου δευτέρου πένθος ἐπὶ τῆς οἰκίας μου γίνεται, καὶ σῖδεις ὁ βοθηῶν· οὔτε τέκνον, ἀπέθανεν γάρ, οὔτε συγγενῆς, χήρα γάρ εἰμι. ὁ θεὸς Θεέκλης, βοήθησον αὐτῇ.

³¹ Εὐθέως δὲ πέμπει ὁ ἡγεμὼν ἄκτον ἵνα Θέκλα ἀχθῇ. ἡ δὲ Τρύφαινα λαβομένη αὐτὴν τῆς χειρὸς εἶπεν Τὴν μὲν θυγατέρα μου Φαλκωνίλλαν ἀπήγαγον εἰς τὸ μνημεῖον· σὲ δέ, Θέκλα, εἰς τὸ θηριομαχεῖον ἀπάγω. καὶ ἐδάκρυσεν Θέκλα πικρῶς, λέγουσα Κύριε ὁ θεὸς ὃ ἐγὼ πιστεύω, ἐφ' ὃν ἐγὼ κατέφυγα, ὁ βυσάμενός με ἐκ πυρός, ἀπόδος μισθὸν Τρυφαίνῃ τὴν δούλην σου συμπαθη-

τὸ τέκνον μου Φαλκωνίλλα· τοῦτο γὰρ ἴδον κατ' ὕπνου | ἡ δέ: CH add Θέκλα | μηδέν: CH μὴ | CH ἐπήρην τ. φ. αὐτῆς | καὶ εἶπεν: H rraem πρὸς τὸν θεόν | Ὁ θε. ὁ ὕψ. cum C: B add ὁ θεὸς ὁ αἰώνιος: A Ὁ θε. τῶν πατέρων, ὁ υἱὸς τοῦ ὑψίστου, Ἡ Κύριε ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὁ υἱὸς τοῦ ὑψίστου, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ | αὐτῇ: C τῇ Τρυφαίνῃ | αὐτῆς: CH σου | A Φαρκονίλλα, C Φαλκονίλλα, H Φαλκωνίλλα | H ζήση | C om Θεέκλης | ἐπέχουσα: B βλέπουσα | C πρὸς θηρία | H sic: καὶ ἀκούσασα ταῦτα ἡ Τρ. ἐπέμβει θεουρούσα τοιοῦτον etc.

30. AB om ὁ | H ὁ Ἄλ. εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Τρυφαινῆς τοῦ παραλ. τὴν Θέκλαν | H τὰ κυνηγεία λέγ. πρὸς τὴν Τρύφαιναν | H δὸς ὅπως | B ἐκραξεν; H add μέγα | ABH ὥστε φυγεῖν αὐτὸν (H τὸν Ἀλέξανδρον) | C -νίλλης, A Φαρκον., H Φαλκωνίλλα | AB om μου: H ἴδε | AH πένθ. μοι ἐπὶ (H μοι πένθ. εἰς) τὴν οἰκίαν, B ἐπὶ τὴν οἰκίαν μου πένθος | οὔτε prius: C οὐ | H sic: οὐκ ἀνήρ, χήρα γὰρ εἰμι· οὐ τέκνον, ἀπέθ. γάρ. | CH Ὁ θε. Θε. τοῦ τέκνου μου, βοήθ. Θέκλαν (A αὐτήν, H τῇ Θεέκλῃ et add ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ τῆς ἀνάγκης)

31. Εὐθέως δέ cum C: ABH Καὶ | ἄκτον cum C; D *stratorem suam*; ABH στρατιώτας | ABH om Θέκλα | λαβομένη usque εἶπεν cum C(D): AB (eimiliter H) οὐκ ἀπέστη, ἀλλὰ αὐτῇ λαβ. τῆς χ. αὐτῆς ἀπήγαγεν λέγουσα | A θυγατέραν | C -νίλλαν, A Φαρκον. | AB εἰς τὸ μνημα | H τέκνον μου Θέκλα | AB εἰς τὸ θηριομαχεῖον, H εἰς θηριομαχείαν | πικρῶς: AB add καὶ ἐστνάξεν πρὸς κύριον | H sic: καὶ ἐβόησεν Θέκλα πρὸς κύριον καὶ ἔκλαυσεν πικρῶς, στενάξουσα πικρῶς καὶ λέγουσα | AB om Κύριε | ὃ cum ABD; CH εἰς ὃν | CH κατέφυγον | H ἐκ τοῦ πυρός | ἀπόδος (D *reddere*): G δός | B τὸν μισθόν, H μισθ. ἀγαθόν | AB τῇ δούλῃ | συμπαθησάση cum ABH (H sic: τῇ Τρυφείνῃ

σάση, και ὅτι ἀγνήν με ἐτήρησεν. ³² Θόρυβος οὖν ἐγένετο και βοή τοῦ δήμου και τῶν γυναικῶν ὁμοῦ καθεσθεισῶν, τῶν μὲν λεγόντων Τὴν ἱερόσυλον εισάγαγε· τῶν δὲ λεγουσῶν Ἀρθίτω ἡ πόλις ἐπὶ τῇ ἀνομίᾳ ταύτῃ· αἴρε πάσας ἡμᾶς, ἀνθύπατε· πικρὸν θέαμα, κακὴ κρίσις.

³³ Ἡ δὲ Θέκλα ἐκ χειρὸς Τρυφαίνης ληφθεῖσα ἐξεδύθη και ἔλαβεν διαζώστραν και ἐβλήθη εἰς τὸ στάδιον. και ἀπελύθησαν ἐπὶ αὐτὴν λέοντες και ἄρκοι και πικρὰ λέαινα· ἡ δὲ λέαινα προσδραμοῦσα εἰς τοὺς πόδας αὐτῆς ἀνεκλήθη· ὁ δὲ ὄχλος τῶν γυναικῶν ἐβόησεν μέγα. και ἔδραμεν ἐπὶ αὐτὴν ἄρκος· ἡ δὲ λέαινα ἀπαντήσασα τῇ ἄρκῳ διέρρηξεν αὐτήν. και πάλιν ἔδραμεν ἐπὶ αὐτὴν λέων δεδιδραμένος ἐπὶ ἀνθρώπους, ὃς ἦν Ἀλεξάνδρου· και συνπλέξασα μετὰ τοῦ λέοντος συνανηρέθη. πλείονα δὲ ἐπέπλησαν αἱ γυναῖκες, ἐπειδὴ και ἡ βοηθὸς αὐτῆς λέαινα ἀπέθανεν.

³⁴ Τότε εἰσβάλλουσιν πολλὰ θηρία, ἐστῶσης αὐτῆς και ἐκτεινάσης τὰς χεῖρας και προσευχομένης. ὡς δὲ ἐτέλεσεν τὴν προσ-

τῆ εἰς τὴν δούλην σου συνακησάση), C -θήσασαν: praeterea A add με, B μοι | ὅτι ἀγν. με cum CD; AB ὅτι (A ὄν) με ἀγν. (H ὅτι με ἐφύλαξεν ἀγνήν)

32. ἐγένετο cum CH (sed add και τάραχος); AB (similiter D) ἦν πικρὸς (B π. ἦν) ἡχος (A ἡχων) τε και πάταγος τῶν ἡρῶν | βοή cum CH (praesent πικρὰ) D: AB βοαί | λεγόντων: B λεγουσῶν, et AB om λεγουσῶν | AB εισαγάγετε, H ἄγαγε | τῇ ἀνομίᾳ cum BCG; A τὴν ἀνομίαν | ἡμᾶς ἀνθύπ. cum CGD; AB ἀνθ. ἡμ.

33. δὲ cum BGD; AC om | G ἐξεδύθη γυμνή | διαζώστραν cum AB; C διαζώστρον; G διάζωμα | ἀπελύσ. cum CG (G ἀπ. ἐπ' ἀ. post ἄρκοι), ἐπ' αὐτὴν cum ABG, C ἐπ' αὐτῇ. AB ἐβλήθησαν ἐπ' αὐτ. post ἄρκοι | B ἄρκοι et ἄρκος | ABG (antea habet ἡ πικρὰ) (D) om ἡ δὲ λέαινα | προσδραμ. (C δραμ.) εἰς (C πρὸς) τ. π. α. cum ABC; G εἰσδραμ. ἐπ' αὐτὴν | ἀνεκλήθη: AB ἀνεκλήθη, C ἀνεκλήθη | ἐβό. μέγ. cum AB(D), G ἀνεβόησεν, C ἐξίστατο | ἀπαντήσασα τῇ ἄρκ. (B αὐτῇ) διέρρ. (C ἀνέρρ.) αὐτὴν cum BC; AG ὑπήντησεν και διέρρ. τὴν ἄρκον (G αὐτὴν) | ἔδραμεν ἐπ' αὐτὴν h. l. cum C; reliqui post Ἀλεξάνδρου | δεδιδραμ. (G δεδιδραμ.): C praesent δες ἦν | ἐπ' ἀνθρ. cum AB; G τρέγειν τοὺς ἀνθρ.; C ἐπὶ ἀρνοῦς | G δες και ἦν και τοῦ Ἄλ. | και συνπλέξ. (συνπλ. cum AB; CG συμπλ.) με. τ. λε. cum C: ABG και ἡ λέαινα σ. τῶ λέοντι | G συνανηρ. αὐτῶ | πλείονα cum C; reliqui μειζόνως | ἐπειδὴ cum ABG. C ὅτι (D quia) | ἡ βοηθός cum CG, AB ἡ βοηθοῦσα, et BG αὐτῇ pro αὐτῆς

34. AB πολλὰ εἰσβάλλ. (G βάλλουσι) ἡρ. | ἐστῶς. αὐτῆς (G τῆς Θέκλης) κ. ἐκτειν. (G ἐκτετακνίας) τ. χ. (G add αὐτῆς εἰς τὸν οὐρανόν) κ. προσευχ. cum CG; AB ἔστη οὖν και ἐκτείναςα (B add εἰς τὸν οὐρανόν) τὰς χ. προσηύχeto πρὸς

ευχήν, στραφεῖσα εἶδεν ὄρυγμα μεστόν ὕδατος, καὶ εἶπεν Νῦν καιρὸς τοῦ λούσασθαι με. καὶ ἀνέβαλεν αὐτὴν λέγουσα Ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑστέρα ἡμέρα βαπτίζομαι. καὶ ἰδοῦσαι αἱ γυναῖκες καὶ ὁ ὄχλος ἐκλαυσαν λέγοντες Μὴ βάλῃς ἑαυτὴν εἰς τὸ ὕδωρ, ὥστε καὶ τὸν ἡγεμόνα δακρῦσαι, ὅτι τοιοῦτον κάλλος ἐμελλον φῶκαι ἐσθίειν. ἡ μὲν οὖν ἔβαλεν ἑαυτὴν ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ· αἱ δὲ φῶκαι πυρὸς ἀστραπῆς φέγγος ἰδοῦσαι νεκραὶ ἐπέπλευσαν. καὶ ἦν περὶ αὐτὴν, ὡς ἦν γυμνή, νεφέλη πυρὸς, ὥστε μὴ ἄπτεσθαι αὐτῆς μηδὲ τὰ θηρία, μήτε δὲ θεωρεῖσθαι γυμνήν.

³⁵ Αἱ δὲ γυναῖκες ἄλλων θηρίων βαλλομένων ὠλόλυξαν, καὶ αἱ μὲν ἔβαλλον φύλλον, αἱ δὲ νάρδον, αἱ δὲ κασίαν, αἱ δὲ ἄμωμον, ὡς εἶναι πλήθος μύρων. πάντα δὲ τὰ βληθέντα θηρία ὥσπερ ὑπὸ συσχεθέντα οὐχ ἤψαντο αὐτῆς· ὡς τὸν Ἀλέξανδρον εἰπεῖν τῷ ἡγεμόνι Ταύρους ἔχω λίαν φοβερούς, τούτοις προσδήσωμεν τὴν θηριομάχον. καὶ στυγνάσας ἐπέτρεψεν ὁ ἡγεμὼν λέγων Ποίει ὃ θέλεις. καὶ ἔδησαν αὐτὴν τῶν ποδῶν μέσθην, καὶ ὑπὸ τὰ ἀναγ-

κύριον. | B εὐχήν et G add αὐτῆς | στραφεῖσα cum C: ABG ἐστράφη καὶ | εἶδεν cum AB; CG ἶδεν | μεστόν cum C; G πλήρες; AB μέγα πλήρες | AB om τοῦ | ABG ἔβαλεν (G -λεν) ἑαυτὴν (B add αὐτῷ) | B om Ἐπὶ (AG Ἐν) τῷ ὄν. (A add τοῦ κυρίου, G σου κύριέ μου) Ἰησ. Χρ. (G -στε). D *In nomine patris et filii et spiritus sancti* | ὑστέρα cum ABG. C ὑστεραία | ἰδοῦσαι αἱ: C ἰδοῦ αἱ | γυναῖκες: AB add τὸ πέρασ | C πᾶς ὁ ὄχλ. | ἐκλαυσαν: G ἐκραζον | λέγοντες: AB κράζοντες | C βάλεις | AB ἑαυτὴν | ὥστε: C ὡς | ἐμελλον (C -λεν) φῶκ. (AB φ. ἐμ.) ἐσθ.: G αἱ φῶκ. ἡμελλ. κατατρῶγειν | G ἡ δὲ Θέκλα ἔβαλεν (AC -λεν) ἑαυτ. (A αὐτὴν) εἰς τὸ ὕδ. (om cum AB; C post Χριστοῦ add) ἐν τ. ὄν. τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰ. Χρ. | G νεκραὶ πᾶσαι | ἐπέπλευσαν cum C. AB ἐπλευσ., G ἀνέπλευσ. | G περὶ τὴν Θέκλαν | G om ὡς ἦν (B ὑπῆρχε) γυμνή | ὥστε etc cum C; ABG ὥστε μήτε (G ὡς μηδὲ) τὰ θηρ. ἄπτεσθ. αὐτ. μήτε θεωρ. (C add αὐτὴν) γυμνή (G γυμν. αὐτ. θεωρ.)

35. G ἄλλων πάλιν θηρ. | C εἰσβαλλομ., G βαλλομ. ἐπ' αὐτὴν. *Practerea* AB add φοβερωτέρων, G φοβερῶν | ὠλόλυξαν cum C (ὀλώλ.) D (*ululanti de dementi magnam*). ABG ἠλάλαξαν | αἱ μὲν et αἱ δὲ cum CD. ABG ἡ μὲν et ἡ δὲ | A ἔβαλεν, BG ἔβαλεν | G om φύλλ. αἱ δὲ | κασίαν cum BC. AG κασσ. | ἄμωμ. cum ABGD: C κινάμωμον | μύρων cum ABG. C εὐωδίας. | πάντα usque θηρία cum CG: A ταῦτα δὲ πάντα βληθέντα, B πάντα δὲ ταῦτα βληθ. τὰ θηρ. | G ὡς | συσχέθ. cum C. G κατεσχόμενα. AB κατεσχέθησαν (B -έθη) καὶ | G ὥστε τόν | Ταύρ. ζ. λ. φ. cum CGD: AB Φοβ. ταύρ. ἐχ. | τούτοις cum C. G ἐκέλευσ. AB κἀκείνων τοῖς ποσίν | C προσδήσωμεν | τὴν θηριομ. cum C. Reliqui αὐτὴν | καὶ στυγν. ἐπέτρ. ὁ ἡγ. λέγ. (G στ. ὁ ἡγ. εἶπεν τῷ Ἀλεξ.) Πιο. δ. ὁ. cum CGD: AB om | ἔδησ. αὐτ. τ. π. μ. cum C: G

καῖα τῶν ταύρων πεπυρωμένα σιδηρα ὑπέθηκαν ἕνα πλείονα τα-
ραχθέντα ἀποκτείνωσιν αὐτήν. οἱ μὲν οὖν ἤλλοντο· ἡ δὲ περι-
καιομένη φλόξ διέκαυσεν τοὺς κάλους, καὶ τὴν ὥσπερ οὐ δεδεμένην.
³⁶ Ἡ δὲ Τρύφαινα ὀλιγόρησεν ἐστῶσα παρὰ τὴν ἀρήναν, ὡς
εἰπεῖν τὸν ὄχλον Ἀπέθανεν ἡ βασίλισσα Τρύφαινα. καὶ ἐπέσχεν
ὁ ἡγεμών, καὶ ἡ πόλις ἐπτύρη· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος παρεκάλει τὸν
ἡγεμόνα λέγων Ἐλέησον καὶ με καὶ τὴν πόλιν, καὶ ἀπόλυσον ταύ-
την· ταῦτα γὰρ εἰάν ἀκούσῃ ὁ Καῖσαρ, τάχα ἀπολέσει σὺν ἡμῖν
καὶ τὴν πόλιν· διότι καὶ ἡ συγγενὴς αὐτοῦ Τρύφαινα ἡ βασί-
λισσα ἀπέθανεν παρὰ τοὺς ἄβασκας.

³⁷ Καὶ ἐκάλεσεν ὁ ἡγεμών ἐκ μέσου τῶν θηρίων τὴν Θέκλαν
καὶ εἶπεν αὐτῇ Τίς εἶ σύ; καὶ τίνα τὰ περὶ σέ, ὅτι οὐδέν σου
ἄπτεται τῶν θηρίων; ἡ δὲ εἶπεν Ἐγὼ μὲν εἰμι θεοῦ τοῦ ζῶντος
δούλη· τὰ δὲ περὶ ἐμέ, εἰς ὃν εὐδόκησεν ὁ θεὸς υἱὸν αὐτοῦ ἐπι-
στευσα· διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐν τῶν θηρίων ἤψατό μου. οὗτος γὰρ
μόνος σωτηρίας ὄρος καὶ ζωῆς ἀθανάτου ὑπόστασις ἐστίν· χει-

Ἐ. τὴν Θέκλαν ἐκ τῶν ποδῶν μέσον τῶν ταύρων: AB προσέδησαν τοῖς ταύροις |
τῶν ταύρων: AB αὐτῶν | C σιδ. πεπυρ. | πλείονα (G ἐπὶ πλεόν) ταραχθέντα
(G -ντες οἱ ταῦροι): AB ὀργισθέντα | G σύρωσι καὶ ἀποκτείνωσι | αὐτήν: AB
τὴν δέσμιον, G τὴν δέσμιον Θέκλαν | G οἱ μὲν οὖν τύραννοι (lege ταῦροι) ἤλλ-
βοῶντες φοβερόν | ἡ δὲ περικαιομ. φλ. (C ἡ δὲ φλ. ἡ περικειμένη) διέκ. (B
ἕκασο.) τ. κάλους: G τῆς δὲ Θέκλας κατέκαυσε ἡ φλόξ τὰ περιείμενα μέλη τῶν
ταύρων | ὥσπερ cum C. Reliqui ὡς | δεδεμένη: G add εἰς τὸ στάδιον

36. ὀλιγόρησεν cum C. ABG ἐξέψυξεν | G (om ἐστῶσα) παρὰ τοὺς ἄβα-
κας | ὡς εἶπ. τ. ὄχλ. (AB ὥστε τὰς θεραπεινίδας εἶπ.) usque καὶ ἐπέσχ. (C
ἐπέσχ. οὖν) ὁ ἡγ. κ. ἡ π. ἐπτύρη (A ἐπτύρη): G καὶ πᾶσα ἡ πόλις ἐφοβήθη
σφοδρα. | ὁ δὲ Ἄλ. (G add φοβηθεῖς) παρεκ. (G ἠρώτησεν) τ. ἡγ. λέγων cum
ABG. C καὶ ὁ Ἄλ. πεσὼν εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἡγεμόνος εἶπεν (B add καὶ προσ-
πίπτων αὐτῷ) | G Δέομαι σου, ἐλέησον καὶ με | ταύτην cum C: ABG τὴν
θηριομάχον et G add μήποτε καὶ ἡ πόλις σὺν σοὶ καὶ ἐμοὶ ἀπόληται, et om
postea σὺν ἡμῖν καὶ | G ὅτι Τρύφ. ἡ βασίλ. κ. συγγ. αὐτοῦ παρὰ τ. ἄβ. (B ἄβ-
βασκας) ἀπέθανεν: pro his C ὅτι ἡ συγγ. αὐτ. Τρύφ. ἀπέθ. παρὰ τὴν ἀρήναν post
ὁ Καῖσαρ add omisso τάχα

37. Καὶ ἐκάλεσεν cum ABG: C Προσκαλεσάμενος δὲ omisso καὶ sq. | G
τὴν (B om, C add ἀγίαν) Θέκλ. ante ἐκ pon | αὐτῇ (B om): G πρὸς αὐτήν |
AB om σύ | καὶ (AB ἡ) τίνα (C τὶ) | οὐδέν usque θηρίων cum C. ABG οὐδὲ
ἐν τῶν θηρ. ἤψατό σου | ἡ δὲ εἶπ. cum AB; CG καὶ εἶπ. (G ἀπεκρίθη αὐτῷ)
Θέκλα | θεοῦ (A τοῦ θε.) τ. ζ. δούλη cum ABG (sed G δούλη antea pro μὲν);
C δούλη τοῦ θε. τοῦ ὑψίστου | τὰ δέ: B καὶ τὰ | εἰς δὲ: B ὡς | C ἠυδόκη-
σεν | υἱὸν cum CG; AB praem εἰς τόν | G υἱ. αὐτ. Ἰησοῦν Χριστόν | διὰ
usque μου ex C. ABG διὸ (A δι' ὃ, G δι' ὃν) οὐδὲ ἐν μου ἄπτεται (G ἤψατό
μου) τῶν θηρ. | οὗτος: AB αὐτός | G ἐστίν σωτ. αἰωνίου ὁδὸς κ. ζ. ἀβ. ὑπ. |

μαζομένοις γὰρ γίνεται καταφυγή, θλιβομένοις ἄνεσις, ἀπελπισμένων σκέπη, καὶ ἀπαξαπλῶς ὅς ἐάν μὴ πιστεύσῃ εἰς αὐτόν, οὐ ζήσεται εἰς τοὺς αἰῶνας.

³⁸ Καὶ ταῦτα ἀκούσας ὁ ἡγεμῶν ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι ἱμάτια καὶ ἐνδύσασθαι αὐτήν. καὶ εἶπεν Θέκλα Ὁ ἐνδύσας με γυμνὴν ἐν τοῖς θηρίοις, αὐτὸς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἐνδύσει σε σωτηρίαν· καὶ λαβοῦσα τὰ ἱμάτια ἐνεδύσατο. ἐξέπεμψεν οὖν εὐθέως ὁ ἡγεμῶν ἄκτον λέγων Θέκλαν τὴν θεοσεβῆ τὴν τοῦ θεοῦ δούλην ἀπολύω ὑμῖν. αἱ δὲ γυναῖκες μέγα ὠλόλυξαν καὶ ἐνὶ στόματι ἀπέδωκαν αἶνον τῷ θεῷ λέγουσαι Εἰς θεὸς ὁ Θέκλης, ὥστε ἀπὸ τῆς φωνῆς σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ θεάτρου. ³⁹ Ἡ δὲ Τρύφαινα εὐαγγελισθεῖσα ἀπήντησε τῇ ἀγίᾳ Θέκλῃ καὶ εἶπεν Νῦν πιστεύω ὅτι νεκροὶ ἐγείρονται· νῦν πιστεύω ὅτι τὸ τέκνον μου ζῆ· δεῦρο ἔσω, καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σοὶ καταγράψω. ἡ μὲν οὖν εἰσῆλθεν μετ' αὐτῆς καὶ ἀνεπαύσατο ἡμέρας ὀκτώ, κατηχήσασα αὐτὴν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὥστε πιστεῦσαι καὶ τῶν παιδισκῶν τὰς πλειόνας· καὶ μεγάλη χαρὰ ἐν τῷ οἴκῳ ἦν.

AB om̄ γάρ | ἀπελπισμένων cum BC. AG - μένοις (G ἀηλπ.) | G Διπλς καὶ σκέπη | μὴ πιστεύσῃ (G - σει) et οὐ cum CGD: AB πιστεύσας (B - σῃ) et sine οὐ | G οὐ ζήσεται ἀλλὰ ἀποθνήσκει εἰς τοὺς αἰῶνας

38. G om̄ Καὶ | G ἱμ. ἐνεχθ. καὶ εἶπεν αὐτῇ Ἐνδύσαι τὰ ἱμάτια. ἡ δὲ Θέκλα (C κ. εἰπ. ἡ ἀγία Θ.) εἶπεν | αὐτὸς (AB οὗτος): G praem θεός | G ἐνδύσῃ | ἐξέπεμψ. (cum BG; AC ἔπεμψ.) οὖν usque ἄκτον cum C. G καὶ ἐξέπ. ταχέως ἄκτ. ὁ ἡγ.; AB ὁ δὲ ἡγεμ. ταχέως ἔπεμψ. (B ἐξέπ.) σάκραν (A om̄) | λέγων: G γράψας οὕτως | Θέ. usque δούλην cum CG (sed G om̄ τ. θεοσ.): AB Θέ. τὴν τοῦ θε. δούλ., Θέκλαν τὴν θεοσεβεστάτην | αἱ δὲ γυν. μ. ὠλόλ. (B ὠλόλ.) usque λέγουσαι cum AB: G καὶ αἱ γυν. ὁμοῦ πάσαι ἔκραξαν φωνῇ μεγάλη καὶ ὑφ' ἐν στόμα ἔδωκαν τῷ θεῷ ἀνεσιν λέγ., C αἱ δὲ γυν. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ὡς ἐξ ἐκδοῦς στόματος αἶνον ἔδωκαν τῷ θεῷ λέγοντες, D Tunc universae mulieres quae venerant ad spectaculum dederunt laudem deo dicentes. | Εἰς: AB add ὁ | ὁ Θέκλης cum C. AB ὁ Θέκλαν σώσας, G ὁ τῆς Θέκλης, εἰς θεός ὁ σώσας Θέκλαν | ἀπό: AB ἐκ | σαλ. τὰ θε. τ. θε. cum C. ABG σεισθῆναι (G add πᾶσαν) τὴν πόλιν

39. Ἡ δὲ usque εἶπεν cum C. ABG (cum antecedentibus connectentes) καὶ τὴν Τρύφαιναν εὐαγγελισθεῖσαν (G add ἀναστῆναι,) ἀπαντήσαι μετὰ ὄχλου καὶ περιπλακῆναι τῇ Θέκλῃ (A - κλα) καὶ εἰπεῖν (G add αὐτῇ) | AB om̄ νεαρ. ἐγ. ν. π. ὅτι | G δεῦρο τὸ τέκνον μου Θέκλα ἔσω εἰς τὸν οἶκόν μου | G πάντα τὰ ἐμὰ | σοὶ (C σά) καταγρ. cum CG (D ἰδίᾳ conserabo): AB σοὶ καταλείψω | ἡ μὲν οὖν cum AB; CG ἡ δὲ ἀγία (G om̄) Θέκλα | G ἀπήλθεν μετὰ τῆς Τρυφαινης κ. ἀνεπαύσ. (C add ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς) οὖν αὐτῇ ἡμέρ. ὀλίγας | κατηχήσασα cum AC, G διδάσκουσα, B κατηχήσε δὲ καὶ | αὐτήν: B αὐτῇ, C πάντας τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ | C om̄ τ. λόγ. τ. θεοῦ (G κυρίου) | καὶ τῶν: C om̄ καὶ | G καὶ εἶναι μεγάλην χαρὰν ἐν τῷ οἴκῳ Τρυφαινης | C ἦν ἐν τ. οἴκ. αὐτῆς

40 Ἡ δὲ Θέκλα Παῦλον ἐξήτει, καὶ ἐμνηύθη αὐτῇ ὅτι ἐστὶν ἐν Μύροις τῆς Λυκίας· καὶ λαβομένη νεανίσκου καὶ παιδίσκας ἀνεζώσατο, καὶ βράψασα τὸν χιτῶνα εἰς ἐπενδύτην ἀνδρικὸν ἀπῆλθεν ἐν Μύροις, καὶ εὔρεν τὸν Παῦλον λαλοῦντα τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἐθαμβήθη δὲ Παῦλος ἰδὼν αὐτὴν καὶ τὸν ὄχλον τὸν μετ' αὐτῆς, λογιζόμενος μὴ τις αὐτῇ πειρασμὸς πάρεστιν ἕτερος. ἡ δὲ συνιδούσα εἶπεν Ἐλαβον τὸ λουῖτρον, Παῦλε· ὁ γὰρ σοὶ συνεργήσας εἰς τὸ εὐαγγέλιον κάμοι συνήργησεν εἰς τὸ λούσασθαι.
 41 Καὶ λαβόμενος ὁ Παῦλος αὐτὴν ἀπήγαγεν εἰς τὸν οἶκον Ἑρμαίου καὶ πάντα ἀκούει παρ' αὐτῆς, ὥστε ἐπὶ πολὺ θαυμάζειν τοὺς ἀκούοντας καὶ στηριχθῆναι καὶ προσεύξασθαι ὑπὲρ τῆς Τρυφαινῆς. καὶ ἀναστᾶσα εἶπεν Πορεύομαι εἰς Ἰκόνιον. ὁ δὲ Παῦλος εἶπεν Ὑπαγε καὶ δίδασκε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἡ δὲ Τρυφαινα πολὺν ἱματισμὸν καὶ χρυσὸν ἔπεμψεν αὐτῇ, ὥστε καταλιπεῖν τῷ Παύλῳ πολλὰ εἰς διακονίαν τῶν πτωχῶν.

42 Αὐτῇ δὲ ἀπῆλθεν εἰς Ἰκόνιον. καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν

40. Θέκλα: C praem ἀγία | ἐξήτει cum C: ABG ἐπεπόθει καὶ ἐξήτει αὐτὸν περιπέμπουσα (G πομπεύουσα πανταχοῦ) | ὅτι ἐστὶν etc cum C: AB εἶναι αὐτὸν et om τῆς Λυκίας: G ἐν Μύρ. εἶναι τῆς Λυκ. | κ. λαβομένη (AB λαβούσα) usque ἀνεζώσατο (AB ἀναζωσαμένη): G ἀναζωσαμένη τε | βράψασα cum CG: A βίψασα, B στρέψασα | C om τὸν | εἰς ἐπ. ἀνδρ. cum C: G εἰς ἐπενδύτου σχῆμα ἀνδρικόν: AB εἰς ἐπενδύτην, σχῆμα ποιήσασα ἀνδρικόν | G ἀπείε πρὸς αὐτὸν εἰς Μύραν (A εἰς Μύρα, B εἰς τὰ Μύρα) τῆς Λυκίας | C om τὸν | λα. τ. λ. τ. Σε. cum CG: AB τὸν λόγ. κηρύσσοντα. Praeterea ABG add καὶ ἐπέστη (G παρέστη) αὐτῷ (G add ἀδρόως). | ABG ὁ δὲ (G add Παῦλ.) ἐθαμβ. | G βλέπων αὐτὴν | AB τὸν μετ' αὐτ. ὄχλ. | λογιζόμενος cum C. ABG -σάμενος. Praeterea C add ἐν ἑαυτῷ | μὴ τις (G om) αὐτῇ (CG om) πειρ. (C add αὐτῷ) πάρεστιν (C πάρεστη, G ἐστὶν) ἕτερ. | συνιδούσα cum AB: C ἀγία Θέκλα, G Θέ. συνήκεν καὶ | εἶπεν (G λέγει): CG add αὐτῷ | σοὶ (A σέ, C post συνεργ.) συνεργ. (G ἐνήργησας) εἰς (G om) τὸ εὐ. κάμοι (A κάμει, B καὶ ἐμοί, G καὶ μοί)

41. C om ὁ | αὐτὴν cum ABD, G αὐτῆς: C τῆς χειρὸς αὐτῆς | ἀπήγαγεν cum CG. AB ἀπήνεγκεν. C add αὐτὴν | Ἑρμαίου: G Ἑρμῆος, D Hermetis | καὶ πάντα ἀκ. π. αὐτῆς: G καὶ διηγῆσατο Παύλῳ ἡ Θέκλα πάντα τὰ συμβεβηκότα αὐτῇ ἐν Ἀντιχείᾳ | ὥστε: B ὡς | θαυμάζειν cum C. ABG θαυμάσαι τὸν Παῦλον καὶ | G πάντας τοὺς ἀκ. | ABG om καὶ αὐτο στηριχθ. | G προσεύξ. τῇ Τρυφαινῇ | εἶπεν cum AB: C praem ἡ ἀγία Θέκλα, G Θέκλα, et CG add τῷ Παύλῳ | G εἶπεν αὐτῇ Πορεύου καὶ δίδασκε | C Ὑπαγε τῶνον | ἡ δὲ: ABG ἡ μὲν οὖν | G χρυσ. κ. ἱματισμ. | ἔπεμψεν usque πολλά cum AB: C ἔδωκεν τῇ ἀγίᾳ Θέκλῃ, ἡ δὲ ἀγία Θέκλα κατέλειπεν αὐτὰ τῷ Παύλῳ: G ἔπεμψ. διὰ τῆς Θέκλας τῷ Παύλῳ

42. Αὐτῇ δὲ: G Ἡ δὲ Θέκλα | G εἰς τὸ Ἰκόνιον | C καὶ εἰσῆλθεν | G

Ὀνησιφόρου οἴκον, καὶ ἔπεσεν εἰς τὸ ἔδαφος ὅπου Παῦλος καθεζόμενος ἐδίδασκεν, καὶ ἔκλαιεν λέγουσα Ὁ θεὸς μου καὶ τοῦ οἴκου τούτου, ὅπου μοι τὸ φῶς ἔλαμψας, Χριστέ Ἰησοῦ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ ἐμοὶ βοηθὸς ἐν πυρὶ, βοηθὸς ἐν θηρίοις, αὐτὸς ὑπάρχεις δεδοξασμένοις εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. ⁴³ Καὶ εὗρεν τὸν Θάμυριν τεθνεῶτα, τὴν δὲ μητέρα ζῶσαν· καὶ προσκαλεσαμένη τὴν μητέρα αὐτῆς εἶπεν Θεοκλεία μήτερ, δύνασαι πιστεῦσαι ὅτι ζῆ κύριος ἐν οὐρανοῖς; εἶτε γὰρ χρήματα ποθεῖς, δίδωσίν σοι δι' ἐμοῦ ὁ θεός· εἶτε τὸ τέκνον, παρέστηκά σοι. καὶ ταῦτα διαμαρτυραμένη ἀπῆλθεν εἰς Σελεύκειαν, καὶ ὤκησεν ἐν σπηλαίῳ χρόνους ἑβδομήκοντα δύο, ἐσθίουσα βοτάνας καὶ ὕδωρ, καὶ πολλοὺς ἐφώτισεν τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ.

ε. τὸν οἶκ. τοῦ Ὀνησ. | ὅπου: A ἐνθα | G ὁ Παῦλ. | A ἐδίδ. καθεζόμε., B ἐκαθέζετο διδάσκων et C add τὰ λόγια τοῦ θεοῦ | C καὶ πάλιν ἔκλαιεν πικρῶς λέγ., G καὶ μετὰ κλαυθμοῦ προσηύξατο εὐχαριστοῦσα καὶ ἔξομολογούμενη τῷ θεῷ καὶ λέγουσα | AB Ὁ θε. τῆμῶν καὶ τοῦ, G Κύριε ὁ θε. τοῦ | G τὸ φ. αὐτοῦ | ἔλαμψας Χρ. Ἰ. (B Ἰ. Χρ.) cum BC. AG ἔλαμψεν Ἰησοῦς (A add Χριστός) | ὁ υἱ. usque ζῶντ. cum CG: AB om | βοηθὸς ἐν πυρὶ cum AB. C βο. ἐν φυλακῇ, βοηθὸς ἐπὶ ἡγεμῶσιν (sic), G βο. ἐπὶ ἡγεμόνων, βο. ἐν πυρὶ | αὐτ. ὑπαρχ. δεδοξ. cum B: A ὅτι αὐτὸς ἐστιν ὁ θεός, ᾧ ἡ δόξα: G ὅτι αὐτὸς εἰ μόνος ὕψος: C βοηθὸς ἐν πάσι, σοὶ πρέπει ἡ δόξα | G εἰς τ. αἰ. τῶν αἰώνων, ἀμ.

43. B Εὔρε δέ | C τ. Θάμ. μὲν | G τεθνηκότα, τ. δὲ μητ. αὐτῆς | προσκ. τ. μητ. αὐτ. (G τ. ἐαυτῆς μητ.) εἶπ. (G add πρὸς αὐτήν) Θε. μητ. (G add ἐμή, A om Θε. μ.) cum ABG: C λέγει ἡ ἀγία Θέκλα τῇ μητρὶ αὐτῆς Θεοκλεία Μήτηρ | ζῆ κύριος cum C; AB add ὁ θεός: G ἔστι θεός κύριος ζῶν | οὐρανοῖς cum ABGD: C -νῶ | ποθεῖς (-ῆς) cum CG. AB ἐπιποῦ. et C add εἶτ' οὖν ἐπιποῦσῆς | δίδωσιν cum AB. C δῶν, G δῶσει | δι' ἐμ. ὁ θε. cum ABG: C κύριος δι' ἐμ. | τό: AB om | τέκνον: B -κνον, G add σου, ἰδοῦ (ecce addit etiam D) | C διαμαρτυρομένη | AG Σελεύκειαν (A -ίαν) | ὕδωρ: A add ποιοῦσα, B πίνουσα | B om τοῦ | Pro καὶ ταῦτα usque τ. θεοῦ G sic habet: καὶ ταῦτα καὶ ἕτερα πολλά διεμαρτύρατο καὶ παρεκάλει αὐτήν· ἡ δὲ μητρη αὐτῆς Θεοκλία οὐκ ἐπίστευσε τοῖς λεγομένοις αὐτῇ ὑπὸ τῆς μάρτυρος Θέκλης· ἡ δὲ Θέκλα ἰδοῦσα ὅτι οὐκ ὠφελεῖ, κατασφραγισαμένη ἔδωκε τὸ σῶμα αὐτῆς ἐξῆλθε τὴν πύλην, καὶ ἔρχεται εἰς Δάφνην· καὶ εἰσελθούσα εἰς τὸ μνημεῖον ὅπου ὁ Παῦλος μετὰ Ὀνησιφόρου εὐρέθη, προσπεσοῦσα ἔκλαυσεν ἐκεῖ τῷ θεῷ. καὶ ἐξελθούσα πάλιν ἔρχεται ἐπὶ τὴν Σελεύκειαν, πολλοὺς φωτίζουσα τῷ λόγῳ τοῦ Χριστοῦ. D vero sic: *Haec autem testificante Thecla, mater quae secutum amabat non se convertit ad illam. Illa vero quae solum deum diligebat, quod ipse erat ei pater et mater, ipsius praecepta servabat, dicens Qui diligunt seculum istud, non videbunt deum patrem neque filium eius Iesum Christum dominum nostrum. Et haec locuta profecta est Seleuciam, et multos illuminavit ibi, et requievit in bona pace. His verbis exit codicis Digbaeani versio. Quae vero ex codice Barocciano Grabius addidit, graviter ab iis differunt quae ex codd. Parisiensibus ipsi exhibuit sectionibus 44 et 45. Ea vide infra.*

⁴⁴ Τινές δὲ τῆς πόλεως Ἑλληγες ὄντες τὴν θρησκείαν, ἰατροὶ δὲ τὴν τέχνην, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὴν ἄνδρας νεωτέρους σοβαροὺς ἐπὶ τὸ φθεῖραι αὐτήν· ἔλεγον γὰρ ὅτι τῇ Ἀρτέμιδι δουλεύει παρθένος οὐσα, καὶ ἐκ τούτου ἰσχύει πρὸς τὰς ἰάσεις. προνοία δὲ θεοῦ εἰσῆλθεν ἐν τῇ πέτρα ζῶσα, καὶ τὴν γῆν ὑπέβη. καὶ ἀπῆλθεν ἐν τῇ Ῥώμῃ θεάσασθαι τὸν Παῦλον, καὶ εὗρεν αὐτὸν κοιμηθέντα. μέινασα δὲ ἐκεῖ χρόνον οὐ πολὺν, μετὰ καλοῦ ὕπνου ἐκοιμήθη· καὶ θάπτεται ὡς ἀπὸ δύο ἢ τριῶν σταδίων τοῦ μνήματος τοῦ διδασκάλου Παύλου.

⁴⁵ Ἐβλήθη μὲν οὖν εἰς τὸ πῦρ χρόνων οὐσα ἑπτὰ καὶ δέκα, καὶ εἰς τοὺς θήρας χρόνων ὀκτῶ καὶ δέκα, καὶ ἤσκησεν ἐν τῷ σπηλαίῳ ὡς εἴρηται χρόνους ἑβδομήκοντα δύο, ὡς εἶναι τὰ πάντα ἔτη τῆς ζωῆς αὐτῆς ἑνεήκοντα. πάμπολλα δὲ λάματα τελέσασα ἀναπαύεται εἰς τὸν τόπον τῶν ἁγίων, κοιμηθεῖσα τῇ εἰκάδι τετάρτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων· ἀμήν.

44. πόλεως: C add Σελευκίας | C τῇ τέχνη | ἰάσεις: B θεραπείας | ἀπῆλθεν: A ἤλθεν | AB om τῇ | A om τόν | A χρόν. οὐ μέγιστον | B σταδίων δύο ἢ τρ. τ. μν. Παύλ. τοῦ διδ. αὐτῆς

45. μὲν οὖν: AB δέ | AB om οὐσα | C om κ. εἰς τ. δῆρ. χρ. ὁ. κ. δέκα | ὡς εἶναι cum B: AC ὡς (C ὥστε) γίνεσθαι (C γενέσθ.) | AC τῆς ἐνδέου ζωῆς | ἑνεήκοντα cum A: B praem ἔτη, C χρόνοι | AB om δέ | κοιμηθεῖσα: AB add ἐν εἰρήνῃ | ᾧ ἡ δόξ. κ. τ. κρ. εἰς cum AB: C μετ' οὐ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰ. τ. αἰ. ἀμήν.

G pro sectt. 44 et 45 haec edidit: Καὶ νεφέλη φωτεινὴ ὠδήγει αὐτήν. καὶ εἰσελθούσα ἐν Σελευκίᾳ ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως ἀπὸ ἐνὸς σταδίου· καὶ ἐκείνους δὲ ἐδεδοίκει, ὅτι τὰ εἶδωλα ἐδεράπευον. καὶ ὁδηγὸς γέγονεν αὐτῆς ἐν τῷ ὄρει τῷ λεγομένῳ Καλαμῶνος ἧτοι Ῥοδεῶνος· καὶ εὐρούσα ἐκεῖ σπήλαιον εἰσῆλθεν αὐτῷ. καὶ ἦν ἐκεῖ ἐπὶ ἔτη ἰκανά, καὶ πολλοὺς καὶ χαλεποὺς πειρασμοὺς ὑπέστη ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ ὑπήνεγκεν γενναίως βοηθουμένη ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ. μαθοῦσαι δὲ τινες τῶν εὐγενίδων γυναικῶν περὶ τῆς παρθένου Θέκλης, ἀπήσαν πρὸς αὐτήν καὶ ἐμάνθανον τὰ λόγια τοῦ θεοῦ· καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἀπετάξαντο τῷ βίῳ καὶ συνήσκουν αὐτῇ. καὶ φήμη ἀγαθὴ ἤχθη πανταχοῦ περὶ αὐτῆς, καὶ ἰάσεις ἐγίνοντο ὑπ' αὐτῆς. γνοῦσα οὖν πᾶσα ἡ πόλις καὶ ἡ περὶχωρὸς ἔφερον τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν ἐν τῷ ὄρει, καὶ πρηνὴ τῇ εὐρᾷ προσεγγίσωσι, θάττον ἀπηλλάττοντο, οἷον δῆποτε κατείχοντο νοσήματι, καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα κράζοντα ἐξήρχοντο· καὶ πάντες κατελάμβανον τὰ ἴδια αὐτῶν ὕγιη, δοξάζοντες τὸν θεὸν δόντα τοιαύτην χάριν τῇ παρθένῳ Θέκλῃ. οἱ ἰατροὶ οὖν τῆς

πόλειως Σελευκίων ἐξουθενώθησαν, τὴν ἐμπορείαν ἀπολέσαντες, καὶ οὐδεὶς λοιπὸν προσεῖχεν αὐτοῖς· καὶ φρόνου καὶ ζήλου πληροῦντες ἐμηχανοῦντο κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ δουλίας, τὸ τί αὐτῇ ποιήσωσι. Ὑποβάλλει οὖν αὐτοῖς ὁ διάβολος λογισμοὶν πονηρόν. καὶ μετ' τῶν ἡμερῶν συναχθέντες καὶ συνέδριον ποιήσαντες συμβουλευόμενοι πρὸς ἀλλήλους λέγοντες Ἀὕτη ἡ παρθένος ἱερὰ τυγχάνει τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος· καὶ εἴ τι ἂν αἰτήσῃ αὐτήν, ἀκούει αὐτῆς ὡς παρθένου οὔσης, καὶ φιλοῦσιν αὐτὴν πάντες οἱ θεοί. δεῦτε οὖν λάβωμεν ἄνδρας ἀτάκτους καὶ μεθύσωμεν αὐτοὺς οἶνον πολὺν, καὶ δώσωμεν αὐτοῖς χρυσίον πολὺ καὶ εἴπωμεν αὐτοῖς· εἰ δυνήθητε φθεῖραι καὶ μιᾶναι αὐτήν, διδοῦμεν ὑμῖν καὶ ἄλλα χρήματα. ἔλεγον οὖν πρὸς αὐτοὺς οἱ ἱατροὶ ὅτι εἰν ἰσχύσουσιν αὐτὴν μιᾶναι, οὐκ ἀκούουσιν αὐτῆς οἱ θεοὶ οὔτε Ἄρτεμις ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων. ἐποίησαν οὖν οὕτως. καὶ ἀπελθόντες οἱ πονηροὶ ἄνδρες ἐπὶ τὸ ὄρος καὶ ἐπιστάντες ὡς λέοντες τῷ σπηλαίῳ ἐπάταξαν τὴν θύραν· ἤνοιξεν δὲ ἡ ἅγια μάρτυς Θέκλα, θαρροῦσα ὅτι ἐπίστευσεν θεῷ· προέγων γὰρ τὸν δόλον αὐτῶν. καὶ λέγει πρὸς αὐτοὺς· τί θέλετε, τέκνα; οἱ δὲ εἶπον· τίς ἐστὶν ἐνταῦθα λεγομένη Θέκλα; ἡ δὲ εἶπεν· τί αὐτὴν θέλετε; λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι· συγκατευθεῖσαι αὐτῇ θέλομεν. λέγει αὐτοῖς ἡ μακαρία Θέκλα· Ἐγὼ ταπεινὴ γραῦς εἰμι, δούλη δὲ τοῦ κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ καὶν τί ποτε θράσαι θέλετε ἄσποιν εἰς ἐμέ, οὐ δύνασθε. λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι· Οὐκ ἐστὶν δυνατόν μὴ πράξαι εἰς σέ ἃ θέλομεν. καὶ ταῦτα εἰπόντες ἐπράτησαν αὐτὴν ἰσχυρῶς, καὶ ἐβούλοντο καθυβρίσαι αὐτήν. ἡ δὲ λέγει αὐτοῖς μετ' ἐπεικειας· Ἀναμεινάτε, τέκνα, ἵνα ἴδῃτε τὴν δόξαν κυρίου. καὶ κρατουμένη ὑπ' αὐτῶν ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπεν· Ὁ θεὸς ὁ φοβερός καὶ ἀνεύκταστος καὶ ἔνδοξος τοῖς ὑπεραντιοῖς, ὁ βυσσάμενός με ἐκ πυρός, ὁ μὴ παραδώσας με Θάμυρι, ὁ μὴ παραδώσας με Ἀλεξάνδρῳ, ὁ βυσσάμενός με ἐκ θηρίων, ὁ διασώσας με ἐν τῷ βύθῳ, ὁ πανταχοῦ συνεργήσας μοι καὶ δοξάσας τὸ ὄνομά σου ἐν ἐμοί, καὶ τανῦν βύσαι με ἐκ τῶν ἀνόμων ἀνθρώπων τούτων, καὶ μὴ ἐάσης με ἐμβρίσαι τὴν παρθένίαν μου, ἣν διὰ τὸ ὄνομά σου ἐφύλαξα μέχρι τοῦ νῦν, ὅτι σὲ φιλῶ καὶ σὲ ποθῶ καὶ σοὶ προσκυνῶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ πνεύματι ἁγίῳ εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. καὶ ἐγένετο φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσα· Μὴ φοβηθῆς Θέκλα, δούλη μου ἀληθινή, μετὰ σοῦ γὰρ εἰμι· ἀπόβλεψον καὶ ἴθε ὅπου ἠνέμαται ἔμπροσθέν σου, ἐκεῖ γὰρ οἶκος αἰώνιος ἔσται σοι, κάκει τὴν ἐπίσκεψιν δέχη. καὶ προσχούσα ἡ μακαρία Θέκλα ἴδεν τὴν πέτραν ἀνεφάρξειον ὅσον χωρεῖ ἄνθρωπον εἰσεῖναι, καὶ κατὰ τὸ λεχθὲν αὐτῇ ἐποίησεν, καὶ ἀποφυγούσα γενναίως τοὺς ἀνόμους εἰσῆλθεν εἰς τὴν πέτραν· καὶ συνεκλιόθη εὐθὺς ἡ πέτρα, ὥστε ἄρμόν φαίνεσθαι. ἐκεῖνοι δὲ θεωροῦντες τὸ παράδοξον θαῦμα ὥσπερ ἐν ἐκστάσει ἐγένοντο, καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβεῖν τὴν τοῦ θεοῦ θούλην, ἀλλ' ἡ μόνον τοῦ μαφορίου αὐτῆς ἐπελάβοντο καὶ μέρος τι ἠδυνήθησαν ἀποσπάσαι· κάκεινο κατὰ συγχώρησιν θεοῦ πρὸς πίστιν τῶν ὁρώντων τὸν σφάσμιον τόπον, καὶ εἰς εὐλογίαν ταῖς μετὰ ταῦτα γενεαῖς τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ καρδίας καθαρᾶς.

Ἐπαθεν οὖν ἡ τοῦ θεοῦ πρωτομάρτυς καὶ ἀπόστολος καὶ παρθένος Θέκλα ἡ ἀπὸ τοῦ Ἰκονίου ἐτῶν δέκα ὀκτώ· μετὰ δὲ τῆς ὁδοπορίας καὶ τῆς περιόδου καὶ τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐν τῷ ὄρει ἔζησεν ἕτη ἄλλα ἐβδομήκοντα καὶ δύο· ὅτε δὲ προσελάβετο αὐτήν ὁ κύριος, ἦν ἔτων ἐνενηήκοντα· καὶ οὕτως ἡ τελείωσις αὐτῆς γίνεται. Γίνεται δὲ ἡ ὁσία μνήμη αὐτῆς μηνὶ Σεπτεμβρίῳ εἰκάδι-τετάρτῃ, εἰς δόξαν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΡΝΑΒΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ.

Ἐπειδήπερ ἀπὸ τῆς καθόδου τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας, τοῦ ἀόκνου καὶ φιλανθρώπου καὶ ἰσχυροῦ καὶ ποιμένος καὶ διδασκάλου καὶ ἱατροῦ, τὸ ἀπόρρητον καὶ ὄσιον καὶ ἄμεμπτον μυστήριον τῶν τὴν ἐλπίδα ὀσίως κατεχόντων καὶ ἐσφραγισμένων Χριστιανῶν ἐθεασάμην καὶ εἶδον ἐγώ, φῖ καὶ ἐδούλευσα προθύμως, ἀναγκαῖον ᾧ ἦκουσα καὶ εἶδον μυστήρια ἐξηγήσασθαι.

² Ἐγὼ Ἰωάννης συνακολουθῶν Βαρνάβᾳ καὶ Παύλῳ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις, ὑπηρέτης ὢν τὸ πρὶν μὲν Κυριλλου τοῦ ἀρχιερέως τοῦ Διός, νῦν δὲ χάριν λαβὼν πνεύματος ἁγίου διὰ Παύλου καὶ Βαρνάβα καὶ Σίλα τῶν ἀξίων τῆς κλήσεως, τῶν καὶ βαπτισάντων με ἐν Εἰκονίῳ. ³ Μετὰ οὖν τὸ βαπτισθῆναι με εἶδον ἄνδρα τινὰ ἐφεστώτα ἐν λευκῇ στολῇ περιβεβλημένον, καὶ εἶπέν μοι Θάρσει, Ἰωάννη· καὶ γὰρ τὸ ὄνομά σου μετονομασθήσεται Μάρκος, καὶ ἡ δόξα σου ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ κηρυχθήσεται. καὶ

*) Vat τοῦ ἁγίου ἀποστ. Βαρνάβα

1. φιλανθρώπου: Vat εὐσπλάγχου | Vat om καὶ διδασκάλου | Vat om φῖ | Vat ᾧ ἦθην καὶ ᾧ εἶδ. καὶ ἦκουσα

2. ἐξηγήσασθαι. Ἐγὼ Ἰωάννης: ita Vat; Par Ἐγὼ Ἰωάν. ἐξηγήσ. | Vat ὁμ ἁγίοις | Vat om τοῦ Διός. Sed notat Papebrochius haec: *Siriellus, cuius versionem nobis obtulit Vaticanæ codex 6187, addit idolorum, Mombriliana legenda nefandissimi templi Iovis.* | Vat πνεύμ. ἁγ. λαβὼν διὰ τε Πέτρου τοῦ ἀποστόλου καὶ Βαρνάβα καὶ Παύλου τῶν | Vat om ἐν Εἰκονίῳ (Eik. codex constanter habet), sed Papebrochius in notis sic habet: *Alibi quam in Mombrilio legit Baronius et nos quoque in ms. Ultraiectino invenimus baptizatum Marcum dici in loco qui dicitur Iconium.*

3. οὖν: Vat δέ | εἶδον: Vat add ἐν ὄραματι et om μοι | Vat τὸ ὄν. σου

τὸ ἐν σοὶ σκότος παρήλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ ἐδόθη σοὶ σύνεσις πρὸς τὸ γινῶναι τὰ μυστήρια τοῦ θεοῦ.

⁴ Ὡς δὲ τὸ ὄραμα εἶδον, σύντρομος γενόμενος ἀπήλθον παρὰ τοὺς πόδας Βαρνάβα καὶ ἀπήγγεῖλα αὐτῷ ἃ εἶδον καὶ ἤκουσα παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου μυστήρια. Παῦλος δὲ ὁ ἀπόστολος οὐκ ἦν ἐγγιστα ἡνίκα ἀνεθέμην τὰ μυστήρια. εἶπεν δέ μοι Βαρνάβας Μηδενὶ ἐξείπησ τὴν δύναμιν ἣν εἶδες. κάμοι γὰρ τῇ νυκτὶ ταύτῃ παρεῖστη ὁ κύριος λέγων ὅτι θάρσει· ὡς γὰρ ἐδωκας τὴν ψυχὴν σου ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου εἰς τὸ ἀποθανεῖν καὶ ἀπαλλοτριωθῆναι τοῦ σοῦ ἔθνους, οὕτως καὶ τελειωθήσῃ. πλὴν καὶ τὸν ὄντα μεθ' ὑμῶν ὑπερέτην καὶ αὐτὸν συλλαβοῦ μεθ' ἐαυτοῦ· ἔχει γὰρ τινα μυστήρια. νῦν οὖν, τέκνον, φύλαξον σεαυτῷ τὰ βήματα ἃ εἶδες καὶ ἤκουσας· καιρὸς γὰρ σε ἀποκαλύψαι μέλλει.

⁵ Ταῦτα δέ μου κατηχηθέντος παρ' αὐτοῦ, ἐμείναμεν ἐν Εἰκονίῳ ἡμέρας ἰκανάς· ἦν γὰρ ἐκεῖ ὄσιος ἀνὴρ καὶ εὐλαβής, ὅστις ἡμᾶς καὶ ὑπεδέξατο, οὗ καὶ τὸν οἶκον ἠγάσασε Παῦλος. ἐκεῖθεν τοίνυν κατηγητήσαμεν ἐν Σελευκείᾳ, καὶ προσμείναντες ἡμέρας τρεῖς ἀπεπλεύσαμεν ἐν Κύπρῳ, καὶ ἤμην ἐγὼ διακονῶν αὐτοῖς ἄχρις οὗ περιήλθομεν πᾶσαν τὴν Κύπρον· ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Κύπρου κατήχθημεν ἐν Πέργῃ τῆς Παμφυλίας. κάκεισε λοιπὸν παρέμεινα ὡσεὶ μῆνας δύο, βουλόμενος ἐπὶ τὰ δυτικὰ μέρη ἀποπλεύσαι· καὶ οὐκ εἶασέν με τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἐπιστρέψας δὲ πάλιν ἐζήτησα τοὺς ἀποστόλους, καὶ μαθὼν ὅτι ἐν Ἀντιοχείᾳ εἰσίν, ἐπορεύθην πρὸς αὐτούς.

μετονομασθήσῃ | πρὸς τὸ γινῶναι ex Vat; Par προγινῶναι

4. Vat ἔδον | Vat ἀπελθὼν πρὸς τ. π. Βαρν. ἀπήγγεῖλα | Vat ἀνεθέμην τὰ τοιαῦτα βήματα | Vat ἦν ἔδες. γινῶσι γὰρ ὅτι κάμοι τῇ | Vat om ὅτι | Vat τοῦ ἔθνους σου | μεθ': Par με μεθ', Vat ἐγγύς | μυστήρια: Vat add δείκᾳ | οὖν: ita Vat, om Par

5. μέλλει. Ταῦτα δέ μου κατηχηθέντος: Vat μέλλει δι' ἐμοῦ. Κατηγηθέντες οὖν | Εἰκονίῳ: Vat Ἱερουσαλήμ | ἦν γὰρ ἐκεῖ usque Παῦλος: Vat pro his habet καὶ ἤλθομεν ἐν Ἀντιοχείᾳ | καὶ προσμείναντες: Vat ἐκεῖ δὲ προσμ. | ἀπεπλεύσ. ἐν Κύπρῳ: sic Vat; Par ἐπλεύσαμεν εἰς Κύπρον | περιήλθ. π. τ. Κύπρον: sic Vat; Par παρήλθομεν τῇ Κύπρῳ | δύο. Notat Papebrochius *Hic omnino videtur excedisse et discedens ab eis reversus sum Hierosolymam*, καὶ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν ὑπέστρεψα ἐν (corrige εἰς) Ἱεροσόλυμα, ut est Act. XIII, 13. At codex Par nihil lacuinae habet. | ἀποπλεύσαι: Vat πορεύεσθαι | εἰσίν: Vat ἦσαν.

Acta apost. spocr. ed. Tischendorf.

⁶ Εὐρον δὲ τὸν Παῦλον ἀπὸ τοῦ κόπου τῆς ὁδοπορίας ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐπὶ τῆς κλίνης· ὃς καὶ ἰδὼν με σφόδρα ἐλυπήθη διὰ τὸ βραδύναί με ἐν Παμφυλίᾳ· καὶ προσελθὼν ὁ Βαρνάβας παρεκάλεσεν αὐτόν, καὶ ἐγένεσθε ἀρτου· ὀλίγον δὲ ἔλαβεν αὐτοῦ· καὶ εὐηγγελίσαντο τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ πολλοὺς τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων ἐφώτισαν. ἐγὼ δὲ μόνον προσεῖχον αὐτοῖς, καὶ ἐφοβούμην Παῦλον προσεγγίσει αὐτῷ καὶ διὰ τὸ ἔχειν με ἰκανὸν χρόνον ἐν Παμφυλίᾳ διάγοντα καὶ πάνυ ταράσσεσθαι αὐτὸν κατ' ἐμοῦ. μετάνοιαν δὲ ἐδίδων ἐπὶ τοῖς γόνασιν εἰς τὴν γῆν Παύλω, καὶ οὐκ ἤνειχετο· ὡς δὲ ἐπέμενον ἐπὶ σάββατα τρία τῇ παρακλήσει καὶ τῇ δεήσει γονυπετῶν, οὐκ ἠδυνήθην δυσωπῆσαι αὐτὸν ὑπὲρ ἐμαυτοῦ· ἡ δὲ πολλὴ λύπη αὐτοῦ ἦν πρὸς μὲ διὰ τὸ ἔχειν με τὰς πλείους μεμβράνας ἐν Παμφυλίᾳ.

⁷ Ὡς δὲ ἐγένετο τοῦ τελέσαι αὐτοὺς διδάσκοντας ἐν Ἀντιοχείᾳ, τῇ μὲ τῶν σαββάτων καθεσθόντες ὁμοῦ συνεβουλεύσαντο πορεύεσθαι ἐπὶ τοὺς ἀνατολικοὺς τόπους, καὶ μετὰ ταῦτα ἐρχεσθαι ἐν Κύπρῳ καὶ ἐπισκεψασθαι πάσας τὰς ἐκκλησίας ἐν αἷς ἐλάλησαν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. παρεκάλει δὲ ὁ Βαρνάβας ἔλθειν τὸν Παῦλον πρότερον ἐν Κύπρῳ καὶ τοὺς ἰδίους ἐπισκεψασθαι ἐν τῇ κώμῃ αὐτοῦ, καὶ Λούκιος δὲ παρεκάλει ὥστε ἐπίσκεψιν λαβεῖν τὴν πόλιν αὐτοῦ Κυρήνην. ὄραμα δὲ ἦν καθ' ὕπνον ὄφθην τῷ Παύλῳ ὥστε σπεῦσαι αὐτὸν ἐπὶ Ἱερουσαλήμ διὰ τὸ προσδέχεσθαι αὐτὸν τοὺς ἀδελφοὺς ἐκεῖ. Βαρνάβας δὲ παρεκάλει ὥστε ἔλθειν αὐτοὺς ἐν Κύπρῳ καὶ ποιῆσαι τὸν χειμῶνα, καὶ τότε ἀπελθεῖν αὐτοὺς εἰς Ἱερουσαλήμ ἐν τῇ ἑορτῇ. ⁸ Πολλὴ τοίνυν φιλονεικία*) μεταξὺ αὐτῶν ἐγένετο. Βαρνάβας δὲ παρεκάλει

6. Vat Hύρον | Vat τ. κόπου καὶ τῆς ὁδ. Inde vero ab ἐπὶ τῆς κλίνης (pro quibus ipsis Papebrochius per coniecturam posuit vosouнта, Sirletus *desesum*) usque προσδέχεσθαι αὐτὸν τοὺς ἀδελφοὺς ἐκεῖ omnia desiderantur in Vaticano. | ἔλαβεν αὐτοῦ: codex, ut videtur, λαβ. αὐτόν | ἐδίδων: codex ἐδίδον

7. Κυρήνην: codex κορίνην | Vat ὥστε εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς Κύπρον | ἐν τῇ: Vat om ἐν

*) Ad hanc vocem in margine litteris uncialibus ipsa manu antiquissima apponuntur haec. Ὅρα μὴ τὴν φιλονεικίαν ταύτην, ἣν καὶ αἱ Πράξεις παροξυσμὸν καλοῦσιν, νομίσης παθοκράτειάν τινα καὶ θυμὸν ἀλόγιστον εἶναι, ἀκούων τὸ δοκεῖν καὶ τὴν πρόφασιν εἶναι μεμβράνας. Οὐ γὰρ ὀργή τις ἐστίν, μὴ γένοιτο, ἵνα διὰ μεμβράνας τὸν Ἰωάννην (τὸν Ἰωάννην: corrige ὁ Ἰωάννης καὶ Παῦλος?),

καί με ἐπακολουθήσαι αὐτοῖς διὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς ὑπηρέτην αὐτῶν εἶναι με καὶ ἐν τῇ Κύπρῳ πάσῃ ὑπηρετήσαι αὐτοῖς ἄχρις οὐ κατήνησαν ἐν Πέργῃ τῆς Παμφυλίας, καί με ἀπέμεινα ἡμέρας βιανίας. ὁ δὲ Παῦλος κατέκραζεν τοῦ Βαρνάβα λέγων ὅτι ἀδύνατον τοῦτον εἶλθαι μεθ' ἡμῶν. καὶ οἱ ὄντες δὲ μεθ' ἡμῶν ἐκεῖ παρεκάλουν ὥστε καί με συνακολουθήσαι αὐτοῖς, διὰ τὸ εὐχὴν μοι ὑπάρχειν ἕως τέλους αὐτοῖς ἀκολουθήσαι· ὥστε λέγειν τὸν Παῦλον τῷ Βαρνάβῃ ὅτι εἰ βούλει λαβεῖν Ἰωάννην τὸν καὶ Μάρκον μετονομασθέντα μετὰ σεαυτοῦ, πορεύου ἐτέραν ὁδόν· οὐ γὰρ ἔλθῃ μεθ' ἡμῶν. Βαρνάβας δὲ ἐν ἑαυτῷ γενόμενος εἶπεν ὅτι τὸν ἀπαξ δουλεύσαντα τῷ εὐαγγελίῳ καὶ συνοδεύσαντα οὐκ ἀποστρέφεται ἢ χάρις τοῦ θεοῦ. εἰ οὖν καὶ τοῦτο ἡδύ σοι ἐστί, πάτερ Παῦλε, λαβὼν αὐτὸν πορεύομαι. καὶ αὐτὸς ἔφη Πορεύου ἐν τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος.

⁹ Κλίναντες τοῖνον τὰ γόνατα προσηύξαντο τῷ θεῷ. καὶ ἀναστενάξας Παῦλος ἐκλαυσεν, ὁμοίως δὲ καὶ Βαρνάβας, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους Καλὸν μὲν ἦν ἡμᾶς κοινῶς καθὼς τὴν ἀρχὴν οὕτως καὶ τὸ τέλος ποιήσασθαι τὸ ἐν ἀνθρώποις. ἐπειδὴ δὲ οὕτως σοι ἔδοξε, πάτερ Παῦλε, πρόσευξαι ὑπὲρ ἐμοῦ ἵνα τελειῶς

καὶ αὐτὸς διὰ Ἰωάννην τὸν καὶ Μάρκον Παῦλος καὶ Βαρνάβας διεχωρίσθη· ἀλλὰ τοῦτό ἐστιν τὸ ἐνεργεῖσθαι ἀμφοτέρους ἐκ τοῦ ἀγίου πνεύματος, καὶ μὴ ποιεῖν ἄ συγκρίνειν δόκοῦσιν ἀλλὰ ἄ ἐνεργοῦνται καὶ ἴδε ὅτι κλαίουσιν καὶ βιασθέντες ἀπαγγέλλουσιν ἀλλήλοις τὰ ἀποκάλυφθέντα, καὶ ὅτι μὴ βίασῃ Βαρνάβα Παῦλον (καὶ ὅτι μὴ usque Παῦλον: ita corrupte codex. Nonnihil excidisse videtur). ἄλλως τε καὶ τὸ εἰρημένον Βαρνάβα περὶ Ἰωάννου τοῦ καὶ Μάρκου μὴ καταλιπὼν αὐτὸν πάλιν οὕτως (an potius οὕτως?) πληροῦ. τοσοῦτον οὖν ὑπὸ τοῦ ἀγίου πνεύματος ἐκρατοῦντο ὡς σύγκρισιν ἀνθρωπίνην μὴ καταδέχεσθαι οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, ἀλλὰ τῇ τοῦ ἐπειλημμένου αὐτῶν ἀγίου πνεύματος κινήσει (adde κινεῖσθαι?).

8. Vat ἐγένετο et συνακολουθήσαι | ὑπηρετήσαι: sic Vat; Par ὑπηρετήσα | Vat κατηνητήσαμεν εἰς Πέργην et ἐπέμεινα | Vat κατέκραξ. τῷ Βαρνάβῃ | Vat καὶ οἱ ὄντες ἀδελφοὶ ἐκεῖ ἔλεγον ὥστε με [Papebr. supplet δεῖ] σὺν αὐτοῖς ἀκολουθήσαι | διὰ τὸ εὐχὴν usque ἀκολουθήσαι: haec Vat habet; praetermissa sunt in Par | Vat om τῷ Βαρνάβῃ | Vat βούλη | Vat om μετονομασθέντα et habet εἰς ἐτέραν ὁδόν | Vat ἔλθῃ | Vat τὸν ἀπαξ δουλεύοντα ἡμῖν οὐκ ἀποστρέφ. | ἔφη: ita Vat; om Par | Vat ἐν τῇ χάρ. τοῦ θεοῦ, καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ ἀγίῳ πνεύματι

9. Vat καθὼς τ. ψυχὴν καὶ τὸ τέλος | τὸ ἐν: Vat om τό | Vat ἵνα τε-

μου ὁ κάματος γένηται εἰς αἴνεσιν· οἶδας γὰρ πῶς σοι ἐδούλευσα καὶ εἰς τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ τὴν δοθεῖσάν σοι. πορεύομαι γὰρ ἐν Κύπρῳ καὶ σπεύδω τελειωθῆναι· οἶδα γὰρ ὅτι οὐκέτι ὀφείλομαι τὸ πρόσωπόν σου, πάτερ Παῦλε. καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐκλαυσεν ἱκανῶς. ¹⁰ Ὁ δὲ Παῦλος ἔφη πρὸς αὐτόν Καίμοι τῇ νυκτὶ ταύτῃ παρέστη ὁ κύριος λέγων Μὴ βιάσῃ Βαρνάβαν τοῦ μὴ πορευθῆναι εἰς Κύπρον· ἐκεῖ γὰρ αὐτῷ ἡτοίμασται τοῦ φωτίσαι πολλούς· καὶ σὺ δὲ ἐν τῇ δοθείσῃ σοι χάριτι πορεύου εἰς Ἱεροσόλυμα προσκυνῆσαι ἐν τῷ ἁγίῳ τόπῳ, καὶ ἐκεῖ σοι δειχθήσεται ποῦ σοι τὸ μαρτύριον ἡτοίμασται. ἥσπασάμεθα δὲ ἀλλήλους, καὶ παρέλαβέν με Βαρνάβας.

¹¹ Καὶ κατελθόντες εἰς Λαοδικεῖαν ἠρωτῶμεν περᾶσαι εἰς Κύπρον, καὶ εὐρόντες πλοῖον ἀπερχόμενον εἰς Κύπρον ἀνήλθομεν· καὶ πλευσάντων ἡμῶν ὁ ἄνεμος ἐναντίος εὐρέθη. ἦλθομεν δὲ ἐν τῷ Κορασίῳ, καὶ κατελθόντων ἡμῶν παρὰ τὸν αἰγιαλόν, ἔνθα πηγή ἦν, ἀνεψύξαμεν ἐκεῖ, μηδενὶ ἑαυτοὺς ἐμφανίζοντες διὰ τὸ μὴ γινῶναι τινα ὅτι ἀπεχωρίσθη Βαρνάβας τοῦ Παύλου. ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ Κορασίου ἦλθομεν εἰς παλαιὰς τῆς Ἰσαυρίας, καὶ ἐκεῖθεν ἦλθομεν ἐν νήσῳ τινὶ Πιτυούσῃ καλουμένῃ, καὶ χειμῶνος γενομένου ἐποιήσαμεν ἐκεῖ ἡμέρας τρεῖς· ὑπεδέξατο δὲ ἡμᾶς ἀνὴρ τις εὐλαβῆς ὀνόματι Εὐφημος, ὃν καὶ πολλὰ κατήχησε Βαρνάβας εἰς τὴν πίστιν σὺν ὄλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.

¹² Ἐκεῖθεν δὲ παρεπλεύσαμεν εἰς Ἀκονησίας καὶ ἦλθομεν ἐν πόλει Ἀνεμουρίῳ, καὶ εἰσελθόντων ἡμῶν ἐν αὐτῇ εὐρομεν δύο Ἕλληνας. ἔλθοντες δὲ πρὸς ἡμᾶς ἐπηρώτων πόθεν καὶ τίνες ἐσμέν. εἶπεν δὲ αὐτοῖς Βαρνάβας Εἰ βούλεσθε γινῶναι πόθεν καὶ τίνες

λείπεις μοι ὁ κόπος εἰς ἀνάπαυσιν γένηται | καὶ εἰς τὴν: ita Vat; Par om καὶ | δοθεῖσάν σοι: ita Vat; Par δοθ. ἡμῖν | Vat τελειωθῆναι, καὶ σπεύδω· οἶδα | ὅτι: sic Vat; om Par | Vat ἐπὶ τῆς γῆς

.10. σύ: Par σοί | Vat καὶ ἐκεῖθεν σοι et ἡτοιμάσθη

.11. Vat Κατελθόντες δὲ καὶ εὐρόντες πλοῖον ἐν Λαοδικεῖᾳ ἠρ. περ. εἰς Κύπρον· καὶ ὁ ἄνεμ. ἐναντίως ἠρέθη, καὶ οὐκ ἠδυνήθημεν. ἦλθομεν δὲ | Vat κ. εἰσελθόντων ἡμ. ἐν τῷ αἰγιαλῷ | ἀνεψ. ἐκεῖ: Vat add τὴν ὥραν | Vat ἐμφανίσαντες | ἀναχθ. δὲ ἀπὸ Κορασίου: Vat ἐκεῖθεν δὲ | ἦλθομεν εἰς usque καὶ ἐκεῖθεν ex Vat sunt; om Par | ἦλθομεν ἐν: Vat ἐλθόντες ἐν | ἐποιήσαμεν ἐκεῖ: Vat παρεβάλωμεν (corrigere -λομεν) | Vat καὶ ὑπεδέξ. ἡμ. ἀν. τις Εὐφημος ὀνόματι et om quae sequuntur ὃν καὶ πολλὰ usque οἴκῳ αὐτοῦ

.12. Vat ἠύρομεν et καὶ εἰσελθόντες πρὸς | Vat om καὶ τίνες | περιβαλῶ:

ἐσμέν, ἀπορρίψατε ἣν ἔχετε ἐσθῆτα, καὶ περιβαλῶ ὑμᾶς ἐσθῆτα ἥτις οὐδέποτε ρυπαίνεται, οὐδέ ἐστὶν ἐν αὐτῇ ρυπαρία ἀλλὰ πάντοτε λαμπρά ἐστὶν. ἔκτισθέντες δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ ἡρώτων ἡμᾶς τί ἐστὶ τὸ ἔνδυμα ἐκεῖνο ὃ μέλλετε ἡμῖν διδόναι; εἶπεν δὲ αὐτοῖς Βαρνάβας Ἐὰν ἐξομολογήσησθε τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν καὶ συντάξῃσθε τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, λαμβάνετε τὸ ἔνδυμα ἐκεῖνο ὅπερ ἐστὶν ἀφθαρτον εἰς τὸν αἰῶνα. ¹³ Κατανουχθέντες δὲ ὑπὸ τοῦ ἀγίου πνεύματος ἔπεσον εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, παρακαλοῦντες καὶ λέγοντες Ἄξιόν ἐστι σε, πάτερ, δὸς ἡμῖν τὸ ἔνδυμα ἐκεῖνο· ἡμεῖς γὰρ πιστεύομεν ὃ κηρύττεις ζῶντι θεῷ καὶ ἀληθινῷ. καταγαγῶν δὲ αὐτοὺς κάτω εἰς τὴν πηγὴν ἐβάπτισεν αὐτοὺς εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἀγίου πνεύματος· καὶ ἔγνωσαν ἑαυτοὺς ὅτι ἐνεδύσαντο δύναμιν καὶ στολὴν ἀγίαν. λαβὼν δὲ παρ' ἐμοῦ μίαν στολὴν ἐνέδυσεν τὸν ἕνα, καὶ ἐκ τῆς ἰδίας στολῆς ἐνέδυσεν τὸν ἕτερον. προσήνεγκαν δὲ χρήματα αὐτῷ, καὶ εὐθέως διέδωκεν αὐτὰ Βαρνάβας τοῖς πτωχοῖς· ἀφ' ὧν καὶ οἱ ναῦται πολλὰ ἠδυνήθησαν κερδαῖναι.

¹⁴ Κατελθόντες δὲ ἐν τῷ αἰγιαλῷ, ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· καὶ εὐλογήσας αὐτούς, ἤσπασάμεθα αὐτούς καὶ ἀνήχθημεν ἐν τῷ πλοίῳ. ὁ δὲ εἰς αὐτῶν ὁ ἐπικληθεὶς Στέφανος ἐβούλετο συνακολουθεῖν ἡμῖν· καὶ οὐκ εἶασεν ὁ Βαρνάβας. διαπερασάντων δὲ ἡμῶν κατεπλεύσαμεν ἐν Κύπρῳ διὰ νυκτός, καὶ ἐλθόντες ἐν τῷ λεγομένῳ Κρομμυακίτῃ εὔρομεν Τίμωνα καὶ Ἀρίστωνα τοὺς ἱεροδούλους, πρὸς οὓς καὶ ἐξενίσθημεν.

¹⁵ Τίμων δὲ συνείχετο πυρετῷ πολλῷ· ὃ καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας εὐθέως ἀπεστήσαμεν τὸν πυρετὸν αὐτοῦ, ἐπικαλεσάμενοι τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. ἦν δὲ ὁ Βαρνάβας μαθήματα παρὰ

ita Vat; Par περιβάλλω | Vat om οὐδέ ἐστὶν ἐν αὐτῇ ρυπαρ.· † μέλλετε ἡμῖν ex Vat; Par μέλλει | Vat συντάσσεσθε et om ἡμῶν

13. Vat κατανοχθέντες | Vat om ἡμεῖς γὰρ usque ἀληθινῷ | Vat καὶ καταγαγῶν αὐτοὺς εὐθέως κάτω | Vat εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρ. κ. τοῦ υἱ. κ. τοῦ ἀγ. πν. | Vat ἐνεδύσατο τὴν στολ. τὴν ἀγίαν | Vat προσήνεγκ. δὲ αὐτῷ τὰ χρήμ. αὐτῶν | τοῖς πτωχοῖς: Vat om τοῖς

14. Vat Κατελθ. δὲ ἐν τ. αἰγ. ἤσπασάμεθα ἑαυτούς, καὶ ἐλαλήσαμεν τὸν λογ. τοῦ Θεοῦ, καὶ ἠλόγησαμεν αὐτούς. Ὁ δὲ εἰς ἐξ αὐτῶν ὁ κληθεὶς | Vat κατεπλεύσαμεθα | Vat om διὰ νυκτός | Vat εἰσελθόντ. ἐν τῷ λεγ. Κρομμυακίτῃ ἠῦρομεν

15. Vat τ. πυρετὸν ἀπ' αὐτοῦ | Vat om κυρίου

Ματθαίου εὐληφώς, βίβλον τῆς τοῦ θεοῦ φωνῆς, καὶ θαυμάτων καὶ διδαγμάτων σύγγραμμα· ταύτην ἐπετίθει τοῖς ἀσθενουσί Βαρνάβας κατὰ τὴν ἀπαντῶσαν ἡμῖν χώραν, καὶ εὐθέως τῶν παθῶν ἴασιν ἐποίησι.

¹⁶ Γενομένων δὲ ἡμῶν ἐν Λαπίθῳ, καὶ εἰδωλομανίας ἐπατελουμένης ἐν τῷ θεάτρῳ, οὐκ εἴασαν ἡμᾶς εἰσελθεῖν ἐν τῇ πόλει, ἀλλὰ πρὸς τῇ πύλῃ ἀνεψύξαμεν μικρόν· Τίμων δὲ μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ τῆς νόσου ἦλθεν σὺν ἡμῖν. ἐξελθόντες δὲ τῆς Λαπίθου διὰ τῶν ὁρέων ὠδεύσαμεν, καὶ ἦλθομεν εἰς πόλιν Λαμπαδίστου, ὅθεν ὑπῆρχεν καὶ Τίμων· πρὸς ὃν εὐρόντες καὶ Ἡράκλειον ὄντα ἐκεῖ, ἐξενίσθημεν παρ' αὐτῶ. ¹⁷ Οὗτος ἦν ἀπὸ τῆς Ταμασίῳ, ὃς ἐληλύθει ἐπισκέψασθαι τοὺς οἰκίους αὐτοῦ· πρὸς ὃν ἀτενίσας ὁ Βαρνάβας ἀνεγνώρισεν αὐτόν, πρῶν ἐπὶ τῆς Κιτιαίων συντυχίαν πεποιηκῶς μετὰ Παύλου πρὸς αὐτόν· ὃ καὶ πνεῦμα ἄγιον ἐδόθη ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος, μετωνόμασέν τε αὐτὸν Ἡρακλεῖδην. χειροτονήσαντές τε αὐτόν ἐπίσκοπον τῇ Κύπρῳ καὶ ἐκκλησίαν ἐπιστηριζάντες ἐν Ταμασίῳ, κατελείψαμεν αὐτόν εἰς κατοίκησιν τῶν ἐκείσε κατοικούντων ἀδελφῶν.

¹⁸ Ἡμῶν δὲ διελθόντων τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Χιονῶδες, κατηντήσαμεν ἐν παλαιᾷ Πάφῳ, κακεῖ ἠύραμεν Ῥόδωνα ἱερόδουλον, ὃς καὶ αὐτὸς πιστεύσας συνηκολούθησεν ἡμῖν. συνητήσαμεν δὲ τινὶ Ἰουδαίῳ ὀνόματι Βαριησοῦ ἐρχομένῳ ἀπὸ Πάφου, ὅστις καὶ ἐγνώρισεν Βαρνάβαν ὄντα πρῶν μετὰ Παύλου· οὗτος

βίβλον: sic Vat; Par βιβλον | θαυμ. κ. διδαγμάτων: Vat ποιημάτων | σύγγραμμα: sic Vat; Par συγγράμματα, itemque Sirletus scriptura | Vat ταύτ. ἐπιτιθεὶς πᾶσι τοῖς ἀσθενουσίσι ὁ Βαρν. | χώραν: Vat χάριν | καὶ εὐθέως: Vat om καὶ | Vat ἐποίησιτο

16. Λαπίθῳ: Vat τῇ πόλει Λαπίθων | Vat εἴασεν, sed Sirletus permisit | Vat ἦλθ. ἅμα ἡμῖν | Vat διοδεύσαντες ἦλθωμεν (corrigere -ομεν) | πόλιν: Vat κώμην | Λαμπαδίστου: ita Par; Vat Λαμπαδιστοῦ | Ἡράκλειον: Vat Ἡρακλέονα | Vat παρ' αὐτοῦ

17. Οὗτος, ut Vat; Par add Ἡράκλειος (scriptum est -κλέω, nisi fallor) | Vat Ταμασίῳ ἐλθὼν ἐπισκ. | Par Κητιαίων | ἐδόθη ἔ. τ. βαπτ., μετ. τε: Vat ἔδωκαν μετωνομάσαντες | Vat om τε | Vat ἐπιστηρίσαντες ἐν σπηλαίῳ ἐν Ταμασίῳ (Par -μάσῳ), καὶ τοῖς ἐκεῖ οὖσιν ἀδελφοῖς κατηχηθεῖσιν μετ' αὐτοῦ, παρεδέμεθα αὐτῶ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

18. Par παλαιῶ | ἠύραμεν cum Vat: Par εὐρόντες | Vat Ῥόδονά τινά ἱερ. ὅστις | συνητήσαμεν cum Vat: Par συναντήσαντες | Vat Ἰουδ. τινὶ | Vat ἀπὸ τῆς Πάφου | Vat πρῶν | Vat οὗτος οὐκ εἴασεν ἡμᾶς εἰς τὴν Πάφον

οὐκ ἠθέλησεν ἡμᾶς εἰσελθεῖν ἐν Πάφῳ, ἀλλ' ὑποστρέψαντες ἤλθομεν ἐν τῷ Κουρίῳ.

¹⁹ Καὶ εὕρομεν δρόμον τινὰ μιερὸν ἐν τῇ ὁδῷ πλησίον τῆς πόλεως ἐπιτελούμενον, ἐθα γυναικῶν τε καὶ ἀνδρῶν πλήθος γυμνῶν ἐπιτέλουσι τὸν δρόμον· καὶ πολλὴ ἀπάτη καὶ πλάνη ἐγένετο ἐν τῷ τόπῳ ἐκεῖνῳ. στραφεῖς δὲ ὁ Βαρνάβας τούτῳ ἐπετίμησεν, καὶ ἔπεισεν τὸ ἀπὸ δυσμῶν μέρος, ὥστε πολλοὺς τραυματίας γενέσθαι· πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ ἀπέθανον, οἱ δὲ λοιποὶ ἔφυγον εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ ὄν πλησίον ἐν τῇ καλουμένῃ ἱερᾷ. ἐλθόντων δὲ ἡμῶν ἐγγὺς τοῦ ἱεροῦ, πολὺ πλήθος Ἰουδαίων ὄντων ἐκεῖ ὑποβληθέντες ὑπὸ τοῦ Βαριησοῦ ἔστησαν ἔξω τῆς πόλεως καὶ οὐκ εἴασαν ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ὑπὸ δένδρον τὸ ὄν πλησίον τῆς πόλεως ἐποιήσαμεν τὴν ἐσπέραν καὶ ἀνεψύξαμεν ἐκεῖ.

²⁰ Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἤλθομεν ἐν κώμῃ τινί, ἐθα Ἀριστοκλιανὸς κατέμενε· οὗτος λεπρὸς ὢν ἐκαθαρίσθη ἐν Ἀντιοχείᾳ, ὃν καὶ ἐσφράγισεν Παῦλος καὶ Βαρνάβας εἰς ἐπίσκοπον, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὴν κώμην αὐτοῦ ἐν Κύπρῳ διὰ τὸ πολλοὺς Ἕλληνας ὑπάρχειν ἐκεῖ. ἐξενίσθημεν δὲ ἐν τῷ σπηλαίῳ πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ὄρει, καὶ ἐκεῖ ἐμείναμεν ἡμέραν μίαν. ἐκεῖθεν τε ἤλθομεν ἐν Ἀμαθύντι, καὶ πολὺ πλήθος ἦν Ἑλλήνων ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῷ ὄρει ἀσέμων γυναικῶν τε καὶ ἀνδρῶν σπενδόντων. προλαβὼν δὲ καὶ ὁ Βαριησοῦς συνεσκεύασεν τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων, καὶ οὐκ εἴασεν ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν, εἰ μὴ γυνὴ τις χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα ἔξω τῆς πόλεως οὔσα, καὶ αὐτὴ τοῖς εἰδώλοις μὴ προσκυνούσα, προσχούσα ἡμῖν ἐδέξατο ἡμᾶς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς μίαν

19. Vat ἡύρομεν | δρόμον bis cum Vat; Par bis δρόνον | Vat μιερὸν ἐν τῷ ὄρει ἐπιτελούμενον πλησ. τ. πόλ. | Vat ἐπιτέλει | Vat om καὶ πολλὴ usque ἐκεῖνῳ, et pergit Τούτῳ ὁ Βαρν. ἐπιστραφεῖς ἐπετίμησεν, καὶ κατέπεισεν | ὥστε et γενέσθαι: Vat καὶ et ἐποίησεν | Vat ἔφυγον ἐν τῷ ἱερῷ τ. Ἄ. τῶ ὄντι πλησ. | Vat om ἐν τῇ κ. ἱερᾷ | ἐγγ. τ. ἱεροῦ: Vat πλησίον τοῦ Κουρίου | ὄντων: Vat ἐν | Vat ὑποβληθέν et ἔστη et εἴασεν | Vat ὑπὸ τὸ δένδρ. τὸ ὄν ἐν τῷ ὄρει πλησίον | ἐσπέραν cum Vat; Par ἡμέραν

20. Vat ἐκαθαρίσθη | Vat ἐσφράγισαν | Vat ἐν τῇ κώμῃ αὐτοῦ | τε: Vat δέ | ἐν τῷ ἱερῷ cum Vat; Par om | Vat σπενδόντων. καὶ κατέπεισεν ὁ Βαριησοῦς | Vat om ἔξω τ. πόλ. οὔσα | προσχούσα cum Vat; Par χρούουσα | Vat om ἡμῖν

ρίου, φωτίζων αὐτούς καὶ εὐαγγελιζόμενος ἅπερ ἐδιδάχθην παρὰ τῶν ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ, τῶν καὶ βαπτισάντων με εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, τῶν καὶ μετονομασάντων με Μάρκον ἐν τῷ ὕδατι τοῦ βαπτίσματος, ἐν ᾧ καὶ ἐλπίζω προσ- ἐνέγκαι πολλοὺς εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ· ὅτι αὐτῷ πρέπει τιμὴ καὶ δόξα αἰώνως, ἀμήν.

Περίοδοι καὶ μαρτύριον τοῦ ἁγίου ἀποστόλου
Βαρνάβα πέπλησται διὰ θεοῦ.

γοντας ἀδ. τὸν λόγ. τ. θεοῦ | παρά: Vat ὑπό | Vat εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρ. καὶ τοῦ υἱ. καὶ τοῦ ἁγ. πν. | ἐν ᾧ καὶ: Vat om καὶ | Vat πολλ. προσενέγκ. | Vat δόξ. τ. κυρίου | ὅτι etc: Vat αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Subscriptio ex Par addita est; non est in Vaticano.

ΕΚ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΔΩΝ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ.

ΑΠΟ ΠΡΑΞΕΩΣ ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΗΣ ΜΕΧΡΙ
ΤΕΛΟΥΣ, ΕΝ ΔΙΣ ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ.

Κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον Τραϊανοῦ τοῦ βασιλέως παρελη-
φότος τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχήν, μετὰ τὸ μαρτυρῆσαι ἐν ἠγάπῃ
ἔτι τῆς βασιλείας αὐτοῦ Σίμωνα τὸν τοῦ Κλωπᾶ ἐπίσκοπον ὄντα
Ἱεροσολύμων, δεύτερον γενόμενον ἐπίσκοπον μετὰ Ἰάκωβον τὸν
χρηματίσαντα ἀδελφὸν τοῦ κυρίου τῆς ἐκείσε ἐκκλησίας, Φλιπ-
πος ὁ ἀπόστολος διερχόμενος τὰς τῆς Λυδίας καὶ Ἀσίας πόλεις
καὶ χώρας κατήγγελλεν πᾶσιν τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.

² Φθάσας δὲ ἐν πόλει Ὀφιορύμῃ, ἣτις καλεῖται Ἱεράπολις
τῆς Ἀσίας, ὑπεδέχθη ὑπὸ τινος πιστοῦ ὀνόματι Στάχυος. συν-
ῆν δὲ αὐτῷ καὶ Βαρθολομαῖος εἰς τῶν ἑβδομήκοντα μαθητῶν
τοῦ κυρίου καὶ ἡ ἀδελφή αὐτοῦ Μαριάμμη καὶ οἱ ἀκολουθοῦν-
τες αὐτῷ μαθηταὶ αὐτοῦ. πάντες οὖν καταλιπόντες τὰ ἔργα
αὐτῶν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἔτρεχον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Στάχυος,
ἀκούοντες περὶ τῶν ἔργων ὧν ἐποίει ὁ Φίλιππος. συναχθέντων
δὲ πολλῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Στάχυος, ἦν
ὁ Φίλιππος ἅμα τῷ Βαρθολομαίῳ διδάσκων αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ
Ἰησοῦ.

*) Ἐκ τῶν etc ex Ven sunt. Par (praemissis Μῆτι Νοεμβρίῳ, εἰ): Πε-
ρίοδοι καὶ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου.

1. Par^b Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν | Par^b Σίμωνα τοῦ | χρηματίσαντα cum
Ven et Par^b; om Par

2. αὐτῷ καί: Ven om καί | πάντες οὖν usque ὧν ἐποίει ὁ Φίλιππος. ex Par
sunt; Ven non habet | τε: om Par

³ Ἡ δὲ ἀδελφὴ τοῦ Φιλίππου Μαριάμμη καθεζομένη ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς οἰκίας τοῦ Στάχυος προσεῖχεν τοὺς προσερχομένους, πειθοῦσα αὐτοὺς ἐπακροᾶσθαι τῶν ἀποστόλων λεγόντων πρὸς αὐτοὺς Ἄδελφοί ἡμῶν καὶ υἱοὶ τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὑμεῖς ἐστέ τὸ πλοῦτος τὸ καλὸν καὶ ἡ ὑπαρξίς τῆς ἄνω πόλεως, ἡ τερπνότης τοῦ κατοικητηρίου οὐ ἠτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ⁴ Καταπατήσατε τὰς παγίδας τοῦ ἐχθροῦ, τὸν εἰλισσόμενον ὄφιν. στρεβλὴ γὰρ ἐστὶν ἡ πορτία αὐτοῦ, ἐπειδὴ τοῦ πονηροῦ υἱὸς ἐστὶν, καὶ ἐστὶν ἐν αὐτῷ ἰὸς πονηρίας· πατήρ δὲ αὐτοῦ ἐστὶν ὁ διάβολος ὁ τοῦ θανάτου πρόξενος, μήτηρ δὲ αὐτοῦ ἡ φθορά· ὀργὴ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ καὶ ὄλεθρος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ ἡ ὁδὸς αὐτοῦ ἄδης. διὸ φεύγετε ἀπ' αὐτοῦ τοῦ μὴ ἔχοντος ὑπόστασιν, τοῦ ἀμόρφου τοῦ μὴ ἔχοντος μορφήν ἐν πάσῃ τῇ κτίσει, εἴτε ἐν τῷ οὐρανῷ εἴτε ἐν τῇ γῆ, εἴτε ἐν τοῖς πετεινοῖς εἴτε ἐν τοῖς κτήνεσιν. πάντα γὰρ ἀποστρέφονται τῆς μορφῆς αὐτοῦ· καὶ γὰρ ἐν τοῖς κτήνεσιν καὶ πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ ἐστὶν ἡ γνῶσις αὐτοῦ, ὅτι σύρει ὁ ὄφις τὴν κοιλίαν αὐτοῦ καὶ τὸ στήθος· ἐστὶν δὲ τὸ κατοικητήριον αὐτοῦ τάρταρος, καὶ ἐν τῷ σκότει βαδίζει, ἐπειδὴ οὐκ ἔχει παρρησίαν ἐν οὐδενί. φεύγετε οὖν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα μὴ ὁ ἰὸς αὐτοῦ ἐκχυθῇ ἐπὶ τὸ στόμα ὑμῶν. ⁵ Γίνεσθε δὲ μᾶλλον πιστοί, σεμνοί, ἀγαθοεργοί, μὴ

3. Par ἦν καθεζομένη et καὶ προσεῖχεν | Par τοὺς προσερχομένους | Par congregate πενθοῦσα αὐτ. ἐπακρ. δὲ καὶ τὸν ἀπόστολον | λεγόντ. πρ. αὐτούς: Par ἐδίδασκεν γὰρ αὐτούς | Par om Ἄδελφ. ἡμῶν | μου: ex Par est; Ven om | ἡ ὑπαρξίς: Par om ἡ | ἀγαπ. αὐτόν: Ven om αὐτόν

4. Καταπατήσατε usque ὄφιν ex Ven sunt. Par sic: Διὰ τί ἠμάλωτεύθητε ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ; καταπατήσατε αὐτόν τὸν εἰλισσόμενον (εἰλισσ. hoc spiritu et Ven et Par) τὸν ὄφιν, ὃ (codex ὄν) οὐκ ἔδωκεν ὁ θεὸς χεῖρας καὶ πόδας. | ἡ πορτία: ita Par; Ven ἡ ὁδὸς | υἱὸς ἐστὶν usque πρόξενος cum Ven. Pro his omnibus Par nil nisi ἐστὶν ὁ θάνατος | μήτηρ δὲ αὐτοῦ cum Ven; Par ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ἐστὶν | ὀφθαλμοῖς cum Ven; Par ἀδελφοῖς | διὸ φεύγετε usque τῇ κτίσει cum Ven; Par sic: μὴ οὖν ἀπατηθῆτε τῇ ἀπωλείᾳ (codex - λία) αὐτοῦ. ὑμεῖς γὰρ ἐστε δεδεδεμένοι ἐν τῇ ἀπιστίᾳ καὶ ἐν τῇ πλάνῃ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ ἀτάκτου τοῦ μὴ ἔχοντος ὑπόστασιν, τοῦ ἀμόρφου καὶ μὴ ἔχοντος μορφήν μήτε ὑπόστασιν ἐν πάσῃ τῇ κτίσει | εἴτε ἐν τ. οὐρανῷ usque κτήνεσιν ex Ven; Par sic: οὔτε ἐν τ. οὐρ. οὔτε ἐν τῇ γῆ, οὔτε ἐν τοῖς ἰχθύσιν τοῖς οὐσιν ἐν τοῖς ὕδασι, οὔτε ἐν τοῖς πετεινοῖς οὔτε ἐν τ. κτήν. | πάντα usque μορφῆς αὐτοῦ ex Ven; Par om | Par om τοῦ οὐρανοῦ | ἡ γνῶσις cum Par: Ven ἡ γύμνωσις | φεύγ. οὖν: Par φεύγ. νῦν

ἔχοντες δόλον. ἐξάρατε τὸ πονηρὸν σύστημα ἀφ' ἑαυτῶν, τοῦτ' ἔστιν τὰς κακὰς ἐπιθυμίας, δι' ὧν ἐγέννησεν ὁ ὄφης ὁ πονηρὸς δράκων ὁ ἀρχέκακος νομὴν ἀπωλείας καὶ θανάτου τῇ ψυχῇ, ἐπειδὴ ἡ τῶν κακῶν ἐπιθυμία πᾶσα ἐξ αὐτοῦ προελήλυθεν. καὶ αὕτη ἔστιν ἡ ῥίζα τῆς ἀνομίας, τὸ σύστημα τῶν κακῶν, ὁ θάνατος τῶν ψυχῶν· ἡ γὰρ ἐπιθυμία τοῦ ἐχθροῦ ὀπλίζεται κατὰ τῶν πιστῶν, ἐξέρχεται δὲ ἀπὸ τοῦ σκότους καὶ πορεύεται ἐν τῷ σκότει, πολεμεῖν ἐπιχειροῦσα τοὺς ἐν τῷ φωτί. αὕτη γὰρ ἔστιν ἡ τῆς πλεονεξίας ἀρχή. ⁶ Διὸ ὑμεῖς οἱ θέλοντες ἐλθεῖν πρὸς ἡμᾶς, μᾶλλον δὲ ὅτι ὁ θεὸς παρεγένετο δι' ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς ὡς πατὴρ πρὸς ἴδια τέκνα, θέλων ὑμᾶς ἐλεῆσαι καὶ ῥύσασθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πονηρᾶς παγίδος τοῦ ἐχθροῦ, φύγετε τὰς τοῦ ἐχθροῦ κακὰς ἐπιθυμίας καὶ τελείως ἐκβάλετε αὐτάς ἐκ τοῦ νοῦς ὑμῶν, μισήσαντες φανερώς τὸν πατέρα τῶν κακῶν, ἀγαπήσαντες δὲ Ἰησοῦν, ὃς ἔστιν φῶς καὶ ζωὴ καὶ ἀλήθεια καὶ σωτὴρ πάντων τῶν αὐτὸν ποθούντων. πρὸς αὐτὸν οὖν προσδραμόντες κρατήσατε αὐτὸν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἵνα ἀναγάγῃ ὑμᾶς ἐκ τοῦ λάκκου τῶν κακῶν, καὶ καθαρίσας στήσῃ ὑμᾶς ἀμώμους ζῶντας ἐν ἀληθείᾳ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

⁷ Ταῦτα δὲ πάντα ἔλεγεν ὁ Φίλιππος πρὸς τὰ συνελθόντα πλήθη διὰ τὸ ἐκ παλαιῶν τῶν χρόνων σέβειν αὐτούς τοὺς ὄφεις καὶ τὴν ἔχιδνα, ὧν καὶ εἰκόνας στήσαντες προσεκύνουν· διὸ καὶ Ὁφιορῦμην ἐκάλουν τὴν Ἱεράπολιν. τούτων δὲ λεγομένων ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, συναπαρόντων αὐτῷ Βαρθολομαίου καὶ Μαριάμμης καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ Στάχυος, ἐπηκροῶτο πᾶς ὁ λαός, καὶ πολὺ πλῆθος ἐξ αὐτῶν ἀποφυγόντες ἀπὸ τοῦ

5. τὰς κακὰς: Par τὰς κακίας | ἐγέννησεν: Par ἐγένετο | Par νομὴ ἀπωλείας καὶ θάνατος τῇ ψυχῇ | καὶ αὕτη: Par om καὶ | ἡ γὰρ: Par εἰ γάρ | ἀπὸ τοῦ σκότους: Par ἀπὸ τὸ σκότος

6. Διὸ: Par Δι' οὐ | Par om ἐλθεῖν | φύγετε τὰς τ. ἐ. κακ. ἐπιθυμίας ex Ven sunt. Pro his Par: καὶ τῆς ἐπιθυμίας | ἐκβάλετε αὐτάς cum Ven: Par ἐκβάλλετε ταύτας | ἀγαπήσαντες δὲ Ἰησ. ὃς: Par ἀγαπήσατε τὸν Ἰησ. ὡς | καὶ σωτὴρ: Ven om καὶ | ἐκ τοῦ λάκκου: Par ἐκ λάκου

7. Par corrupte: διὰ τὸν ἐκ παλαιῶν τ. χρ. σβένειν αὐτῶν τοὺς ὄφεις | εἰκόνας: Ven εἰκόνα | προσεκύνουν: Par προσεφώνουν προσκυνούντες αὐτούς | τὴν Ἱεράπολιν: Par τὴν ἱεράν πόλιν | συναπαρόντων: Par συμπαρ. | ἐπηκροῶτο: Par

ἐχθροῦ ἐπεστρέφοντο ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ προσετέθησαν τῷ Φιλίππῳ καὶ τοῖς περὶ αὐτόν. οἱ δὲ πιστοὶ πλεῖον ἐστηρέχθησαν ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ.

⁸ Νικανόρα δὲ ἡ γυνὴ τοῦ ἀνθυπάτου κλητήρης κατακειμένη ὑπὸ διαφόρων νοσημάτων, μάλιστα τῶν ὀφθαλμῶν, ἀκούσασα τὰ περὶ τοῦ ἀποστόλου Φιλίππου καὶ τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ, ἐπίστευσεν ἐπὶ τὸν κύριον. ἦν γὰρ καὶ πρόπαλαι ἀκούσασα περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπικαλεσαμένη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπηλλάγη τῶν συνεχόντων αὐτὴν πόνων. καὶ ἀναστᾶσα ἐξῆλθεν τῆς οἰκίας αὐτῆς διὰ τῆς πλαγίας θύρας, βασταζομένη ὑπὸ ἰδίων δούλων ἐν φορῶν ἀργυρέῳ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Στάχυος, ὅπου ἦσαν οἱ ἀπόστολοι.

⁹ Καὶ ὅτε ἦλθεν ἔμπροσθεν τοῦ πυλῶνος τῆς οἰκίας, ἰδοῦσα αὐτὴν Μαριάμμη ἡ ἀδελφὴ Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου, ἐλάλησεν τῇ ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ πρὸς αὐτὴν ἔμπροσθεν τοῦ Φιλίππου καὶ Βαρβολομαίου καὶ παντὸς τοῦ πλήθους τῶν πεπιστευκότων λέγουσα Ἀλημακάν, Ἰκασαμέ, μαρμαρή, ναχαμάν, μαστρανάν, ἀχαμάν· ὃ ἐστὶν Θυγάτηρ τοῦ πατρός, σὺ εἰ κυρία μου, σὺ ἐδόθης ἐνεχυρίασμα τῷ ὄφει· ἀλλ' ἦλθεν Ἰησοῦς ὁ λυτρωτὴς ἡμῶν ρύσασθαί σε δι' ἡμῶν, διαρρήξαι τοὺς δεσμούς σου καὶ τεμεῖν αὐτούς καὶ ἐκτεῖλαι ἐκ σοῦ ἀπὸ τῆς ῥίζης αὐτῶν, ὅτι σὺ ἀδελφὴ μου εἶ, μία μήτηρ ἐγέννησεν ἡμᾶς διδύμους. ἐπελάθου τοῦ πατρός σου, ἐπελάθου τῆς τρίβου τῆς ἀγούσης σε εἰς κατοικητήριον τῆς μητρός σου γεναμένη ἐν πλάνῃ· ἐγκατέλιπες τὸν ναὸν ἐκείνης τῆς ἀπάτης καὶ τῆς προσκαιροῦ δόξης, καὶ ἦλθες πρὸς ἡμᾶς φυγοῦσα τὸν ἐχθρόν, ὅτι αὐτός ἐστιν τὸ κατοικητή-

ἐμπροστώ | ἐπεστρέφοντο: Ven ἐπέστρεψαν | Ἰησοῦν: Par κύριον | πλεῖον: Par πλέον

8. τὰ περὶ: Ven om τὰ | πρόπαλαι: Ven πάλαι | καὶ ἐπικαλεσαμένη: Par om καὶ | συνεχόντων αὐτὴν: uterque codex συνεχ. αὐτῇ | εἰσῆλθεν εἰς: Ven ἦλθεν εἰς | Par ἀργυρέω; Ven ἀργυραῖω

9. Φιλ. τ. ἀποστόλου: Par τοῦ ἀπ. Φιλ. | τῇ ἑβρ. διαλ. cum Par; Ven ἐν φωνῇ ἑβραϊστὶ | Ἀλημακάν: Ven Ἀληκαμάν | Ἰκασαμέ: Par ἡκασαμέ | μαρμαρή: Ven μαρμαρί | ναχαμάν: Ven λαχαμάν | ὃ ἐστὶν: Par τουτέστιν | Θυγάτηρ: Ven Ἠ θυγάτηρ | σὺ εἶ: Par σὺ ἦ | σὺ ἐδόθης ἐνεχυρίασμα: Par ἐδόθης ἐνεχυρον | Par διαρρήξας, sed postea καὶ τεμεῖν α. κ. ἐκτελε | ἐκ σοῦ: Par αὐτούς | ἀγούσης σε: Ven om σε | γεναμένη: Ven γενομένη | ἀπάτης

ριον τοῦ θανάτου. Ἰδοὺ δὴ ἦλθεν ὁ λυτρωτῆς σου, ἵνα σε λυτρώσῃται· ἀνέτειλὲν σοι ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης Χριστός, ἵνα σε φωτίσῃ.

¹⁰ Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσεν ἡ Νικανόρα ἐστῶσα πρὸ τῶν θυρῶν, ἐπαρρησιάσατο ἐνώπιον πάντων κράζουσα καὶ λέγουσα ὅτι ἐγὼ Ἑβραία εἰμι καὶ θυγάτηρ Ἑβραίων, λάλησον μετ' ἐμοῦ ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν πατέρων μου. ἀκούσασα γὰρ τοῦ κηρύγματος τῶν πατέρων μου ἴαθην εὐθέως ἀπὸ τῆς νόσου καὶ τῶν περιεχουσῶν με ὀδυνῶν. προσκυνῶ οὖν τὴν ἀγαθότητα τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐποίησεν ὑμᾶς σκυλῆναι ἄχρι τῆς πόλεως ταύτης διὰ τὸν ἀληθινὸν αὐτοῦ λίθον τὸν ἐντιμον, ἵνα δι' ὑμῶν δεξώμεθα τὴν γνῶσιν αὐτοῦ καὶ ζησώμεθα σὺν ὑμῖν πιστεύσαντες εἰς αὐτόν.

¹¹ Ταῦτα εἰπούσης τῆς Νικανόρας, προσηΐξατο περὶ αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν ὁ ἀπόστολος Φίλιππος ἅμα Βαρθολομαίῳ καὶ Μαριάμμῃ καὶ τοῖς σὺν αὐτοῖς λέγων Ὁ ζωοποιῶν τοὺς νεκρούς, Χριστέ Ἰησοῦ δέσποτα, ὁ ἀλευθέρωσας ἡμᾶς διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐκ τῆς δουλείας τοῦ θανάτου, ῥῦσαι καὶ ταύτην ἐκ τῆς πλάνης τοῦ ἔχθρου τελείως, ζωοποίησον αὐτὴν ἐν τῇ ζωῇ σου καὶ τελείωσον αὐτὴν ἐν τῇ τελειότητί σου, ἵνα εὑρεθῇ εἰς τὴν χώραν τῶν πατέρων αὐτῆς ἐν ἀλευθερίᾳ, ἔχουσα κληρον ἐν τῇ ἀγαθότητί σου, κύριε Ἰησοῦ.

¹² Πάντων δὲ ἀναπεμφάντων τὸ ἀμὴν ἅμα τῷ ἀποστόλῳ Φιλίππῳ, ἰδοὺ ἦλθεν ὁ τύραννος ὁ ἀνὴρ τῆς Νικανόρας, ὡς ἑπικος ἀδάμαστος μεμηνώς, καὶ ἐπιλαβόμενος τῶν ἱματίων τῆς γυναίκος αὐτοῦ ἐβόα λέγων Ὡ Νικανόρα, μὴ οὐκ ἀφήκᾳ σε ἐπὶ τῆς κλίνης οὕσαν, πῶς τοσαύτην ἔσχεις δύναμιν ἐλθεῖν πρὸς τοὺς μάγους τούτους; πῶς δὲ ἀπὸ τῆς φλεγμονῆς τῶν ὀφθαλμῶν σου ἴαθης; νῦν οὖν ἐάν μὴ μοι εἴπῃς τίς ἐστὶν ὁ ἰατρός σου καὶ τί τὸ ὄνομα αὐτοῦ, τιμωρήσομαι σε διαφόροις τιμωρίαις καὶ οὐ σπλαγ-

καί: Par om καί | δῆ: Par δέ | λυτρώσῃται: Par -σεται | ἀνέτειλὲν σοι: Par om σοι

10. πατέρων μου bis: Par bis om μου | ἴαθην: Par ἴαθη | ὑμᾶς (ita Ven; Par ἡμᾶς) σκυλῆναι (Ven σκυλίναι) | ζησώμεθα: Par ζήσωμεν

11. λέγων: Par λέγοντες | καὶ ταύτην cum Par; Ven αὐτήν | Par om τελείως, ζωοποίησον α. ε. τ. ζ. σου καὶ | εὑρεθῇ cum Par; Ven πορευθῇ

12. ἔσχεις δύναμιν: Par δύν. ἔσχεις | ἴαθης: Par post πῶς δέ pon | τιμωρήσομαι: Par τιμωρίσωμαι

χρισθήσομαι ἐπὶ σοί. ¹³ Ἡ δὲ ἀποκριθεῖσα λέγει αὐτῷ Ὁ τύραννε, ἔκβαλε ἀπὸ σοῦ τὴν τυραννίδα σου ταύτην, ἐπιλάθου τῆς πονηρίας σου ταύτης, ἐγκατάλιπε τὸν βίον τοῦτον τὸν πρόσκαιρον, ἀπόθου τὸ θηριώδες τῆς φαύλης σου γνώμης, φεῦγε τὸν δράκοντα τὸν πονηρὸν καὶ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ, ῥῖψον ἀπὸ σοῦ τὰ ἔργα καὶ τὸ βέλος τοῦ ἀνθρωποκτόνου ὄφeos, παραίτησαι τὰς μυσσαράς καὶ κακὰς θυσίας τῶν εἰδώλων, αἰτινές εἰσιν γεωργία τοῦ ἐχθροῦ, ὁ σκοτεινὸς φραγμὸς, περιποίησαι δὲ ἑαυτῷ βίον σεμνὸν καὶ ἄρυπον, ἵνα γενάμενος ἐν ἀγιασμῷ δυναθῆς γινῶναι τὸν ἱατρὸν μου καὶ χωρῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ. εἰάν οὖν θέλῃς παρὰ σοί με εἶναι, εὐτρέπισον σεαυτὸν μένειν ἐν ἀγνείᾳ καὶ ἐγκρατεῖᾳ καὶ ἐν φόβῳ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ, καὶ συνοικήσω σοὶ τὸν ἅπαντα χρόνον· μόνον καθάρισον σεαυτὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων καὶ παντὸς ρύπου αὐτῶν.

¹⁴ Ὡς δὲ ἤκουσε τῶν λόγων αὐτῆς τούτων ὁ τυρανογνόφος ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐπελάβετο τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς καὶ ἔσυρεν αὐτὴν λακτίζων αὐτὴν καὶ λέγων Καλὸν σοὶ ἔσται ἀναρῆθῆναι ἐν ξίφει ἢ ὀραῖσθαι σε παρ' ἐμοῦ πορνεύουσας μετὰ τῶν ξένων τούτων τῶν μάγων. ὁρῶ σε γὰρ ὅτι ἐγένου ἐν τῇ μανίᾳ τούτων τῶν πλάνων· σὲ οὖν πρῶτον τούτων ἀνελῶ κακῶς, καὶ τότε τούτων οὐ φεισάμενος ἐκνευρίσας κακίστως ἀποκτενῶ. καὶ στραφεὶς εἶπεν τοῖς περὶ αὐτόν Ἐξαγάγετέ μοι τοὺς μάγους τοὺς ἐπιθέτας ἐκείνους. εἰσδραμόντες δὲ οἱ δῆμοι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Στάχους καὶ κρατήσαντες τὸν ἀπόστολον Φίλιππον καὶ τὸν Βαρθολομαῖον καὶ τὴν Μαριάμμην ἔσυραν ἄγοντες αὐτοὺς ὅπου ἦν ὁ ἀνθύπατος. ἠκολούθησεν δὲ καὶ ὁ πιστότατος Στάχος καὶ πάντες οἱ πιστοί.

¹⁵ Ἰδὼν δὲ αὐτοὺς ὁ ἀνθύπατος ἔβρυξεν τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ

13. σου ταύτην: Par om σου | Par ἐγκατάλιπε | τὸν πονηρὸν: Par τὸν πικρὸν | τὰ ἔργα: Par τὸ ἔργον | γεωργία: Par γεωργία | γενάμενος: Ven γενόμενος | Ven om μένειν

14. ὁ τυρανογνόφος (cod τυρανογ.): Ven ὁ τύραννος | ἔσυρεν αὐτὴν: Par om αὐτὴν | ἔσται: Ven ἐστίν | τούτων τῶν μάγων: Par τούτ. καὶ μάγων | πρῶτον τούτων: Par πρῶτον νῦν | οὐ φεισάμενος: Par ὁ φεισάμενος | ἐκνευρ. κακ. ἀποκτενῶ: Ven κακῶς ἐνευβρίσας κακίστ. ἀποκταίνῶ | περὶ αὐτόν: Par περὶ αὐτοῦ | ἄγοντες αὐτούς: Ven κοιγυρτε λέγοντες αὐτούς Ἄρατε τοὺς πλάνους καὶ ἀπαγάγετε αὐτούς

λέγων Βασανίσατε τοὺς πλάνους τούτους τοὺς πλανήσαντας πολλὰς γυναῖκας καὶ ἄνδρας νέους τε καὶ νεάνιδας, λέγοντας ἑαυτοὺς θεοσεβεῖς εἶναι, βδελυγμὰ ὄντας. καὶ ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι ὠμούς μάντας καὶ τύπτεσθαι τὸν τε Φίλιππον καὶ τὸν Βαρθολομαῖον καὶ τὴν Μαριάμμην· καὶ μετὰ τὸ μαστιχθῆναι αὐτοὺς τοῖς ἱμάσιν ἐκέλευσε δεθῆναι τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ σύρεσθαι αὐτοὺς διὰ τῶν πλατειῶν τῆς πόλεως ἕως τῆς πύλης τοῦ ἱεροῦ αὐτῶν. πολὺς τε ὄχλος συνήχθησαν, ὡς σχεδὸν μὴ μεῖναι τινα εἰς οἰκίαν, καὶ ἦσαν πάντες θαυμάζοντες αὐτοὺς ἐπὶ τῇ ὑπομονῇ αὐτῶν, βιαίως καὶ ἀπανθρώπως συρομένων αὐτῶν.

¹⁶ Ὁ δὲ ἀνθύπατος βασανίσας τοὺς ἀγίους τοὺς ἀμφὶ τὸν ἀπόστολον Φίλιππον ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι αὐτοὺς καὶ ἀσφαλισθῆναι εἰς τὸ ἱερόν τοῦ εἰδώλου τῆς ἐχίδνης πρὸς τοὺς ἱερεῖς αὐτῆς, ἕως ἂν βουλευσῆται ποίῳ θανάτῳ ἕκαστον αὐτῶν ἀπολέσει. πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν χάριτι τοῦ Χριστοῦ καὶ προσετέθησαν τῷ ἀποστόλῳ Φιλίππῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ, ἀποστάντες τοῦ εἰδώλου τῆς ἐχίδνης, καὶ ἐστηρίζοντο ἐν τῇ πίστει μεγαλυνόμενοι ἐν τῇ ὑπομονῇ τῶν ἀγίων, καὶ ὁμοῦ πάντες μετὰ φωνῆς ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες τὸ ἀμήν.

¹⁷ Ὅτε δὲ ἐκλείσθησαν ἐν τῷ ἱερῷ τῆς ἐχίδνης ὃ τε Φίλιππος ὁ ἀπόστολος καὶ Βαρθολομαῖος καὶ Μαριάμμη, συνήχθησαν οἱ ἱερεῖς τῆς ἐχίδνης ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ὄχλος πολὺς ὡς ἄνδρες ἑπτακισχλιοί, καὶ δραμόντες πρὸς τὸν ἀνθύπατον κατεβῶν λέγοντες Ἐεδύκησον ἡμᾶς ἐκ τῶν ξένων καὶ μάγων καὶ φθορέων καὶ πλανησάντων τοὺς ἀνθρώπους. ἀφ' οὗ γὰρ ἐπεδήμησαν εἰς ἡμᾶς, ἐπλήσθη ἡ πόλις ἡμῶν πάσης κακῆς πράξεως· ἀπέκτειναν δὲ καὶ τοὺς ὄφεις τοὺς υἱοὺς τῆς θεᾶς ἡμῶν· ἐκλείσαν δὲ καὶ τὸ ἱερόν, καὶ ἡρήμωται ὁ βωμός, καὶ οὐχ εὐρήκαμεν προσενηνεγμέ-

15. Βασανίσατε: Ven Βασάνιζε | πλάνους: Ven μάγους | βδελυγμὰ: Par βδελυκτοί | ὄντας: sed uterque codex ὄντες | πολὺς τε ὄχλος: Ven πολλοὶ δὲ ὄχλος | μὴ μεῖναι: Ven μὴ εἶναι | τῇ ὑπομ. αὐτῶν: Par om αὐτῶν | βιαίως: Par βαιβείως

16. τοὺς ἀγίους τ. ἀ. τ. ἀπ. Φίλ. cum Ven; Par τὸν τε Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον καὶ Μαριάμμην | τοῦ εἰδώλ. τ. ἐχίδνης: Par τῆς ἐχίδνης τοῦ εἰδώλου | ἀπολέσει: Par ἀπολέση | χάριτι: Par τῇ χάριτι

17. ἐκ τῶν ξένων: Par ἀπὸ τ. ξ. | πλανησάντων: Par πλανόντων (sic) | ἐπλήσθη: Ven add καὶ, sed punctis improbatum | Ven om πάσης | ἡρήμω-
Acta apost. apocr. ed. Tischendorf.

νον οἶνον ἕνα πιούσα ἡ ἔχιθνα ὑπνώσῃ· εἰ δὲ θέλεις γινῶναι ὅτι ὄντως μάγοι εἰσὶν, βλέψον καὶ ἴδε πῶς ἡμᾶς θέλουσιν μαγεῦσαι, λέγοντες Ζήσατε ἐν ἀγνείᾳ καὶ σεμνότητι, πιστεύσαντες τῷ θεῷ· πῶς δὲ καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν· πῶς δὲ καὶ οἱ δράκοντες οὐκ ἐτύφλωσαν αὐτούς ἢ καὶ ἀνεῖλαν αὐτούς, πῶς δὲ καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν οὐκ ἔπαον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ τηροῦντες τὴν πόλιν ἡμῶν ἀπὸ παντὸς ξένου ὑπὸ τούτων κατεβλήθησαν.

¹⁸ Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἀνθύπατος πλείον ἐξεκαύθη τῷ θυμῷ, ὀργῆς τε καὶ ἀπειλῆς ἐπληρώθη, καὶ ἦν ὀργιζόμενος σφόδρα καὶ λέγων πρὸς τοὺς ἱερεῖς Τί ὅτι τὴν ἐμὴν ἐμάγευσαν γυναῖκα; καὶ ἐκεῖθ' ἐμοὶ ξένα ῥήματα ὀμιλεῖ, καὶ διὰ πάσης τῆς νυκτὸς εὐχομένη ξενοφωνεῖται φωτὶ καταλαμπομένη, καὶ ἀναστενάζουσα λέγει Ἠλθέν μοι τὸ ἀληθινὸν φῶς Ἰησοῦς. κἀγὼ δὲ ἀπὸ τοῦ ἐμοῦ κοιτῶνος ἐξελθὼν ἠθέλησα διὰ τῆς θυρίδος κατοπτεῦσαι καὶ ἰδεῖν ὄνπερ ἔλεγεν φῶς Ἰησοῦν, καὶ ὡς περ ἀστραπὴ προσαπήντησέν μοι, ὥστε με παρ' ὀλίγον ἀποτυφλωθῆναι· καὶ ἐξ ἐκείνου λοιπὸν τὴν γυναῖκά μου φοβοῦμαι διὰ τὸν φωτεινὸν αὐτῆς Ἰησοῦν. εἶπατέ μοι, ἱερεῖς, τί πράξω. οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Ἀνθύπατε, τάχα οὐκέτι ἐσμέν ἱερεῖς· ἀφ' οὗ γὰρ συνέλεισας αὐτούς εὐχομένων αὐτῶν, οὐ μόνον τὸ ἱερὸν ἐκ θεμελίων ἰσαλεύθη, ἀλλὰ τάχα καὶ συμπίπτει.

¹⁹ Τότε προσέταξεν ὁ ἀνθύπατος ἐξαγαγεῖν αὐτούς ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοὺς περὶ τὸν Φίλιππον καὶ ἀναγαγεῖν ἐπὶ τοῦ βήματος, εἰπὼν τοῖς δημίους Ἀποδύσαντες τὸν Φίλιππον καὶ τὸν Βαρθολομαῖον καὶ τὴν Μαριάμμην διερευνήσατε μὴ πως εὕρητε αὐτῶν τὰς μαγείας. ἀποδύσαντες οὖν πρῶτον τὸν Φίλιππον, εἶτα τὸν Βαρθολομαῖον, ἦλθον καὶ ἐπὶ τὴν Μαριάμμην, καὶ σύροντες αὐτὴν

ται: Par ἐρήμοται | προσενηγεμένον: Par προσηγεμένον | Par om καὶ ἴδε | πῶς δὲ καὶ εἰσῆλθον: Ven om δέ | ἀνεῖλαν: Ven ἀνεῖλον | τ. πόλιν ἡμῶν: Par om ἡμῶν

18. ταῦτα: Ven om | πλείον: Par πλέον | Τί ὅτι: Par Τί ὅ | καὶ ἐκεῖθεν: Par κἀκεῖθεν | πάσης τῆς: Ven om τῆς | ξενοφωνεῖται φωτὶ καταλαμπομένη: ita Par; Ven ξένῳ φωτὶ καταλάμπεται | παρ' ὀλίγον: Par ὀλίγον | ἀποτυφλωθῆναι: Par ἀπ' αὐτοῦ φλογισθῆναι | εἶπαν: Ven εἶπον | οὐκέτι: Par οὐκ | ἀλλὰ τάχα καί: Par om τάχα

19. Ἀποδύσαντες: Par ἀποδώσαντες | Ven om καὶ τ. Βαρθολ. καὶ τ. Μαριάμμ. | διερευνήσατε: Par ἐρευνήσατε | μὴ πως εὕρητε: Ven om | Par ἀπέδυσαν (codex ἀπέδωσαν) οὖν πρῶτον Φίλιππον, εἶτα τ. Βαρθολομαῖον· ἦλθον δὲ

ἔλεγον Γυμνώσωμεν αὐτήν ἵνα πάντες ἴδωσιν αὐτήν πῶς ἀνδράσιν ἐπακολουθεῖ· αὐτὴ γὰρ μάλιστα ἀπάσας τὰς γυναῖκας ἀπατᾷ· καὶ λέγει ὁ τύραννος πρὸς τοὺς ἱερεῖς Κηρύξατε εἰς ὅλην τὴν πόλιν κύκλῳ ἵνα ἔλθωσιν πάντες ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ὅπως ἴδωσιν τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς, ὅτι συμπορεύεται μετὰ τῶν μάγων τούτων, καὶ πάντως ὅτι μοιχεύεται ὑπ' αὐτῶν. ἐκέλευσεν δὲ κρεμασθῆναι τὸν Φίλιππον καὶ τὰ σφυρὰ αὐτοῦ διατρηθῆναι, κομίσαι δὲ καὶ κόρακας σιδηροῦς καὶ τὰς πτέρνας αὐτοῦ διαπαρθῆναι, καὶ κρεμασθῆναι κατὰ κεφαλῆς ἀπέναντι τοῦ ἱεροῦ ἐπὶ τινος δένδρου· καὶ τὸν Βαρθολομαῖον ἐκτείνετε ἀπεναντίον τοῦ Φιλίππου ἐμπερονήσαντες τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐν τῷ τοίχῳ τῆς πύλης τοῦ ἱεροῦ.

²⁰ Ἐμειδίασαν δὲ ἀμφότεροι ὁρῶντες ἀλλήλους ὃ τε Φίλιππος καὶ ὁ Βαρθολομαῖος· ἦσαν γὰρ ὡς οὐ βασανιζόμενοι· αἱ γὰρ κολάσεις αὐτῶν ἦσαν βραβεῖα καὶ στέφανοι. ὅτε δὲ καὶ τὴν Μαριάμμην ἀπέδυσαν, ἰδοὺ εὐθέως ἠλλάγη ἡ ὁμοίωσις τοῦ σώματος αὐτῆς ἐνώπιον πάντων, καὶ εὐθέως ἐγένετο περὶ αὐτὴν νεφέλη πυρὸς ἐμπροσθεν πάντων, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν ἔτι ἐμβλέψαι τὸ σύνολον εἰς τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐτύγγαθεν ἡ ἅγια Μαριάμμη, ἀλλ' ἔφυγον πάντες ἀπ' αὐτῆς.

²¹ Ἐλάλησεν δὲ ὁ Φίλιππος μετὰ Βαρθολομαίου ἐν τῇ ἑβραϊδι διαλέκτῳ λέγων Πού ὁ ἀδελφός ἡμῶν Ἰωάννης; ἰδοὺ γὰρ ἐγὼ ἀπολύομαι ἀπὸ τοῦ σώματος· καὶ τίς ὁ εὐξάμενος περὶ ἡμῶν; ὅτι καὶ εἰς τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν Μαριάμμην ἐπεχείρησαν παρὰ τὸ καθῆκον· καὶ ἰδοὺ πῦρ ἔρριψαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Στάχως, λέγοντες ὅτι καύσωμεν αὐτήν, ἐπειδὴ ὑπεδέξατο αὐτούς. θέλεις οὖν, Βαρθολομαῖε, πῦρ ἐλθεῖν ἀπ' οὐρανοῦ καὶ κατακαύσωμεν αὐτούς;

καὶ ἐπὶ | Γυμνώσωμεν: Par γυμνώσομεν | πῶς ἀνδράσιν (Par ἄνδρας) ἐπακολουθεῖ (Par -θῆ): Ven praesent ὅτι γυνὴ οὐσα | εἰς ὅλην τ. πόλιν: Ven ἐν τῇ πόλει | τε καί: Par om τε | καὶ κόρακας: Ven om καὶ | ἐκτείνετε et ἐμπερονήσαντες (codex ἐμπερων.): Ven ἐκτείναντες et ἐπερώνησαν (sic) | Ven ἀπέναντι

20. καὶ ὁ Βαρθολ.: Par om ὁ | ἀπέδυσαν: Par correctum habet ἀπέδυσαν | εἰς τὸν τόπον: Par ἢ τὸν τόπον.

21. ὁ ἀδελφ. ἡμῶν: Ven om ἡμῶν | Par ἀπολύομαι | πῦρ ἐλθεῖν usque αὐτούς ex Ven; Par ἐπιπῶμεν πῦρ ἐλθ. ἀπὸ τοῦ οὐρ. καὶ κατακαύσαι αὐτούς | ὁ Φίλιππος: Ven om ὁ

²² Ὡς δὲ ταῦτα ἦν λέγων ὁ Φίλιππος, καὶ ἰδοὺ Ἰωάννης εἰσηλθὼν εἰς τὴν πόλιν ὡς συμπολίτης αὐτῶν, καὶ διακινῶν ἐν τῇ πλατείᾳ ἠρώτησεν Τίνες οὗτοι οἱ ἄνθρωποι, καὶ διὰ τί τιμωροῦνται; οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ Μὴ οὐκ εἶ ἐκ τῆς πόλεως ἡμῶν καὶ ἐρωτᾷς περὶ τῶν ἀνθρώπων τούτων, οἵτινες πολλοὺς ἠδύοκισαν; ἔκλεισαν δὲ καὶ τοὺς θεοὺς ἡμῶν, καὶ ἐν τῇ μαγείᾳ αὐτῶν ἀνεῖλον καὶ τοὺς ὄφεις καὶ τοὺς δράκοντας, πολλοὺς τε καὶ νεκροὺς ἤγειραν, οἵτινες κατέπληξαν ἡμᾶς πολλὰς κολάσεις ἐξηγούμενοι· θέλουσιν δὲ καὶ κρεμάμενοι οὗτοι οἱ ξένοι πῦρ αἰτῆσαι ἐξ οὐρανοῦ καὶ κατακαῦσαι ἡμᾶς καὶ τὴν πόλιν ἡμῶν.

²³ Εἶτα λέγει ὁ Ἰωάννης Ἀπέλωμεν καὶ ὑποδείξατέ μοι αὐτούς. ἤγαγον οὖν τὸν Ἰωάννην ὡς συμπολίτην αὐτῶν ὅπου ὁ Φίλιππος ἦν· καὶ ἦν ἐκεῖ πλῆθος ὄχλου καὶ ὁ ἀνθύπατος καὶ οἱ ἱερεῖς. καὶ ἰδὼν ὁ Φίλιππος τὸν Ἰωάννην εἶπεν τῷ Βαρθολομαίῳ ἐβραϊστί Ἀδελφέ, ὁ Ἰωάννης ἦλθεν ὁ εἰς Βαρέκ, ὅπου ἐστὶν τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν. καὶ ὁ Ἰωάννης εἶδεν τὸν Φίλιππον κατὰ κεφαλῆς κρεμάμενον καὶ τῶν σφυρῶν καὶ τῶν πτερῶν· εἶδεν δὲ καὶ τὸν Βαρθολομαῖον ἐκτεταμένον εἰς τὸν τοῖχον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τὸ μυστήριον τοῦ κρεμασθέντος ἐν μέσῳ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἔσται μεθ' ὑμῶν.

²⁴ Εἶπεν δὲ καὶ τοῖς ἀνθρώποις τῆς πόλεως ἐκείνης Ἄνθρωποι οἱ τὴν Ὀφιορύμην Ἰεράπολιν κατοικοῦντες, πολλή ἐστὶν ἡ ἄγνοια ἢ οὐσα μεθ' ὑμῶν. ἐπλανήθητε ἐν τῇ ὁδῷ τῆς πλάνης· πνέων ἔπνευσεν εἰς ὑμᾶς ὁ δράκων καὶ ἐτύφλωσεν ὑμᾶς κατὰ τρεῖς τρόπους, τοῦτ' ἔστιν, ἐποίησεν ὑμᾶς τυφλοὺς τῷ σώματι καὶ τυφλοὺς τῇ ψυχῇ καὶ τυφλοὺς τῷ πνεύματι, καὶ ἐπλήγητε ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ. ἐμβλέψατε εἰς πᾶσαν τὴν κτίσιν εἴτε ἐν τῇ γῇ εἴτε ἐν τῷ οὐρανῷ εἴτε ἐν τοῖς ὕδασιν, ὅτι ὁ ὄφις οὐκ ἔχει ὁμοίωμα ἐν οὐδενὶ ἄνω· ἀλλὰ γένους ἐστὶ φθορᾶς καὶ κατηργήθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο εἰλωκτός ἐστιν καὶ σκολιός, καὶ οὐδε-

22. καὶ ἰδοὺ: Ven om καὶ | Par ἦλθεν | Par (non constanter) συμπολίτης | Ven πολλοὺς δὲ καὶ | ἐξηγούμενοι: Par ἐκφυγόμενοι | θέλουσιν δὲ καὶ: Par om καὶ

23. συμπολ. (Par συνπολ.) αὐτῶν: Par om αὐτῶν | Ἀδελφέ, ὁ Ἰω.: Ven om ὁ | εἶδεν: Par ἰδὼν | καὶ τῶν σφυρῶν: Ven om καὶ | εἶδεν δέ: Par om δέ

24. Εἶπ. δὲ καὶ: Ven om καὶ | ἡ ἄγνοια: Par ἡ μαγία | πνέων: Par πλέων | Ven om τυφλ. τῷ σώμ. καὶ | Par om εἴτε ἐν τῷ οὐρανῷ | ἄνω cum Ven; Par ἀνω i. e. ἀνθρώπου | γένους ἐστὶ: Par γένος ἔσται | εἰλωκτός: hoc

μία ζωή ἐστὶν ἐν αὐτῷ, καὶ θυμός τε καὶ ὀργὴ καὶ σκότος καὶ πῦρ καὶ καπνὸς ὑπάρχει ἐν πᾶσι τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ. καὶ νῦν οὖν διὰ τί τιμωρεῖτε τοὺς ἀνθρώπους τούτους, ὅτι εἰρήκασιν ὑμῖν ὅτι ἐχθρὸς ὑμῶν ἐστὶν ὁ ὄφις;

²⁵ Ὡς δὲ ἤκουσαν τούτους τοὺς λόγους παρὰ τοῦ Ἰωάννου, ἐπῆραν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας λέγοντες Ἐδόξαμεν οὖν συμπολίτην σε εἶναι, νῦν δὲ ἐφανέρωσας σεαυτὸν ὅτι κοινωνὸς αὐτῶν εἶ. ὥς αὐτοὶ οὕτως καὶ σὺ θανατωθήσῃ· οἱ γὰρ ἱερεῖς ἐσκέψαντο στραγγίσαι ὑμῶν τὸ αἷμα καὶ οἶνω μίξαντες τῇ ἐχθρῇ προσαγαγεῖν τοῦτο ποτίσαι αὐτήν. ὥς οὖν ἐπέβαλον οἱ ἱερεῖς τοῦ κρατήσαι τὸν Ἰωάννην, παρελύθησαν αἱ χεῖρες αὐτῶν. ὁ δὲ Ἰωάννης εἶπεν τῷ Φιλίππῳ Οὐ μὴ ἀποδώσωμεν κακὸν ἀντὶ κακοῦ. ὁ δὲ Φίλιππος εἶπεν πρὸς τὸν Ἰωάννην Ἰδοὺ δὴ ποῦ ἔστιν ὁ κύριός μου Ἰησοῦς ὁ εἰπὼν μοι τοῦ μὴ ἐκδικῆσαι ἐμαυτόν; ἀλλὰ γε λοιπὸν οὐκ ἀνέξομαι, τελέσω δὲ ἐπ' αὐτοῖς τὸ ἐμβρίμημά μου καὶ ὄλους αὐτοὺς ἀφανίσω.

²⁶ Ὁ δὲ Ἰωάννης καὶ Βαρθολομαῖος καὶ Μαριάμμη διεκώλυον αὐτὸν λέγοντες ὅτι ὁ διδάσκαλος ἡμῶν ἐραπίσθη, ἐμαστίχθη, ἐξετάσθη, χολῆν καὶ ὄξος ἐποτίσθη, καὶ ἔλεγεν Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασιν τί ποιοῦσιν. κάκεινο δὲ ἐδίδαξεν εἰπὼν Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. καὶ ἡμεῖς οὖν ὑπομείνωμεν. λέγει ὁ Φίλιππος Ἀπόστητε καὶ μὴ πραυνετέ με, ὅτι οὐκ ἀνέξομαι ἐγὼ ὅτι ἐπικέφαλά με ἐκρέμασαν, σιδήροις ἐπερόνησαν τὰ σφυρά μου καὶ τὰς πτέρνας μου. καὶ σὺ ἀγαπητέ τοῦ θεοῦ Ἰωάννη, πόσα αὐτοῖς διελέξω καὶ οὐχ ὑπηκούσθης. διὸ συγχωρήσατέ μοι καὶ καταράσσομαι αὐτούς, καὶ ἐξολοθρευθήσονται ἐν ἐνί. καὶ ἤρξατο καταρᾶσθαι αὐτούς ἐπικαλούμενος καὶ κράζων ἐβραϊστί Ἀβαλώ, ἀρημούν, ἰδουθαίη,

spiritu codex uterque | καὶ θυμός τε: Ven θυμός δέ | Ven om πᾶσι | καὶ νῦν οὖν: Par om καί | ἐχθρὸς ὑμῶν: Par om ὑμῶν

25. Par om τούτους | Ἐδόξ. οὖν: Ven om οὖν | Par om σεαυτόν | θανατωθήσῃ: Par θανατωθείς | μίξαντες: Par μίξαντες | Ven om οἱ ἱερεῖς τοῦ κρατήσαι | ἀποδώσωμεν: Ven ἀποδώμεν | ἐκδικῆσαι ἐμαυτόν: Par ἐκδ. αἷμα αὐτῶν | δὲ ἐπ' αὐτοῖς: Par δὲ πάντας

26. ἐραπίσθη: Par a secunda manu ἐραπα. | ἀνέξομαι ἐγὼ: Ven. ἀνέξ. ὑμῶν | ἐπικέφαλα: Ven ἐπὶ κεφαλῆς | Ven ἐκρέμασάν με | ἐπερόνησαν: uterque codex ἐπερών. | Par om καὶ τ. πτέρν. μου | ὑπηκούσθης: Par ὑπήκουσάν σου | Par καταράσσομαι αὐτοῖς | Ἀβαλώ: Ven ἀβαλαῶ | ἀρημούν, ἰδουθαίη:

θαρσελειών, ναχώθ, αἰδουνάφ, τελετελωί, τούτ' ἔστιν Ὁ πατήρ τοῦ Χριστοῦ, ὁ μόνος καὶ παντοκράτωρ θεός, θεὸς ἐν φρίττουσιν πάντες αἰῶνες, ὁ δυνατὸς καὶ ἀπροσωπώληπτος δικαστής, οὗ τὸ ὄνομά ἐστιν ἐν τῇ σῆ δυναστεία Σαβαώθ, εὐλογητὸς εἰ εἰς τοὺς αἰῶνας· σὲ τρέμουσιν ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι τῶν ἐπουρανίων καὶ τὰ ἐμβριμήματα τῶν χερουβικῶν ζώων τὰ πυρίπνοα· ὁ βασιλεὺς ὁ ἄγιος τῆς μεγαλειότητος, οὗ τὸ ὄνομα ἐφθασεν εἰς τὰ θηρία τῆς ἐρήμου καὶ ἡσύχασαν καὶ αἰσθητικῆ φωνῆ ἦνεσάν σε, ὁ ἐπιβλέπων ἡμῖν καὶ διδοὺς ἐτοιμίως τὰ αἰτήματα ἡμῶν, ὁ ἐπαγνοὺς ἡμᾶς πρὸ τοῦ πλασθῆναι, ὁ ἐπίσκοπος πάντων· νῦν δέομαι, ἀνοιξάτω ὁ μέγας ἄδης τὸ στόμα αὐτοῦ, ἡ ἄβυσσος ἡ μεγάλη καταπέτω τοὺς ἀθέους τούτους τοὺς μὴ βουλευθέντας χωρῆσαι τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ· ναὶ Σαβαώθ. ²⁷ Καὶ ἰδοὺ ἐξαίφνης ἠνεφέθη ἡ ἄβυσσος, καὶ κατεπόθη ὄλος ὁ τόπος ἐν ᾧ ἐκάθητο ὁ ἀνθύπατος καὶ ὄλον τὸ ἱερόν καὶ ἡ ἐχιδνα ἦν ἐσέβοντα, καὶ ὄχλοι πολλοὶ καὶ οἱ ἱερεῖς τῆς ἐχιδνης, ὡς ἄνδρες ἐπτακισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων· πλὴν ὅπου ἦσαν οἱ ἀπόστολοι, ἔμειναν ἀσάλευτοι· καὶ ὁ ἀνθύπατος κατεπόθη εἰς τὴν ἄβυσσον. καὶ ἦσαν αἱ φωναὶ αὐτῶν ἀνερχόμεναι κάτωθεν, μετὰ κλαυθμοῦ λέγοντες Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ τῶν ἐνδόξων σου ἀποστόλων θεός, ὅτι ἄρτι ὀρώμεν τὰς κρίσεις τῶν μὴ ὁμολογησάντων τὸν σταυρωθέντα· ἰδοὺ ὁ σταυρὸς φωτίζει ἡμᾶς. Ἰησοῦ Χριστέ, ἐμφανίσθητι ἡμῖν ὅτι ζῶντες πάντες κατερχόμεθα εἰς τὸν ἄδην καὶ μαστιζόμεθα, ὅτι ἀδίκως τοὺς σοὺς ἀποστόλους ἐσταυρώσαμεν. καὶ ἠκούσθη φωνὴ λέγοντος Ἰλεως ἔσομαι ὑμῖν ἐν τῷ φωτεινῷ σταυρῷ.

²⁸ Ἀπέμειναν δὲ ὁ τε Στάχυς καὶ πᾶς ὁ οἶκος αὐτοῦ, καὶ ἡ τοῦ ἀνθυπάτου γυνὴ καὶ ἄλλαι πεντήκοντα γυναῖκες αἰτινες ἐπίστευσαν σὺν αὐτῇ ἐπὶ τὸν κύριον, καὶ ἄλλο πλῆθος ἀνδρῶν τε

Ven ἀρημοβυεῖ, δουδατήλ | θαρσελειών: Par θαρσελεῖν | ναχώθ: Ven ναχωθ | αἰδουνάφ: Ven ἰδουνάφ | τελετελωί (Par -λώη): Ven τελετελοεῖν | ὁ μόνος καί: Ven om καί | πάντες αἰῶνες: Ven oi πάντες δι' αἰῶνος | Σαβαώθ: Par om seqq. coniungit, Ven cum antecedd. | ἐμβριμήματα: Par ὀμβροήματα | Par om τὰ πυρίπνοα | αἰσθητικῆ: Ven αἰσθητή | ἡ ἄβυσσος: Ven om ἡ | καταπέτω: Par καὶ καταπ.

27. ὡς ἄνδρες: Par ἄνδρ. ὡς | Par om ἄρτι | Ven ὁμολογούντων | ἐμφανίσθητι (Par -νίσθητι): Ven φάνησι | λέγοντος: Par λέγουσα | Ἰλεως ἔσομαι ὑμῖν: Par Ἰλεος, et om ὑμῖν

28. ἀνδρῶν τε: Par om τε

καὶ γυναικῶν, καὶ παρθένοι ἑκατὸν αἵτινες οὐ κατεποντίσθησαν διὰ τὴν ἀγνείαν αὐτῶν, ἐσφραγισμένοι τῇ σφραγίδι τοῦ Χριστοῦ.

²⁹ Τότε ὁ κύριος φανεί τῷ Φιλίππῳ εἶπεν Ὁ Φίλιππε, οὐκ ἤκουσας Μὴ ἀποδώσης κακὸν ἀντὶ κακοῦ, καὶ διὰ τί τοσοῦτον ἐπληξας ἀφανισμόν; ὦ Φίλιππε, τίς θέμενος τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὐθετός ἐστὶν αὐτοῦ ἢ αὐλαξ; ἢ τίς παραχωρεῖ τὸν ἑαυτοῦ λύχνον ἐτέρῳ, καὶ αὐτὸς ἐν σκοτίᾳ καθέζεται; ἢ τίς καταλιμπάνει τὸ ἑαυτοῦ οὐκητήριον, καὶ αὐτὸς οἰκεῖ ἐν κοπιᾷ; τίς δὲ εἴσας τὸ ἑαυτοῦ ἔνδυμα ἐν χειμῶνι πορεύεται γυμνός; ἢ τίς χαρήσεται ἐχθρὸς ἐν τῇ χαρᾷ τοῦ μισούντος αὐτόν; τίς δὲ στρατιώτης πορεύεται ἐπὶ πόλεμον ἄνευ πανοπλίας; τίς δὲ δούλος πληρώσας τὸ τοῦ κυρίου αὐτοῦ πρόσταγμα οὐκ ἐπαινεθήσεται; τίς δὲ ἐν σταδίῳ γενναίως δραμῶν οὐ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; τίς δὲ πλύνας τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἠδέως αὐτὰ μολύνει; Ἴδου ὁ νυμφὼν μου ἑτοιμός ἐστιν, ἀλλὰ μακάριός ἐστὶν ὁ εὐθεσίς ἐν αὐτῷ ἔχων τὸ ἔνδυμα λαμπρὸν· αὐτὸς ἐστὶν ὁ λαμβάνων τὸν στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Ἴδου τὸ δεῖπνον ἑτοιμον, καὶ μακάριος ὁ καλούμενος καὶ ἑτοιμος γενόμενος ἐλθεῖν πρὸς τὸν κεκληκότα αὐτόν. πολὺς ἐστὶν ὁ θερισμὸς τοῦ ἀγροῦ, μακάριος δὲ ἐστὶν ὁ ἐργάτης ὁ καλός. Ἴδου τὰ κρῖνα καὶ πάντα τὰ ἄνθη· ὁ δὲ καλὸς γεωργός ἐστὶν ὁ πρῶτος μεταλαμβάνων αὐτῶν. πῶς δὲ σὺ γέγονας, ὦ Φίλιππε, ἄσπλαγχνος, καταρασάμενος τοὺς ἐχθρούς σου ἐν ὀργῇ;

³⁰ Λέγει ὁ Φίλιππος Τί μοι ὀργίζῃ, κύριε, ὅτι κατηρασάμην τοὺς ἐχθρούς μου; διὰ τί γὰρ οὐ κατὰσσεις αὐτούς, ὅτι ἐτιζῶσιν εἰς τὴν ἄβυσσον; καὶ σὺ ἐπίστασαι, κύριε, ὅτι διὰ σέ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν ταύτην, καὶ ἐν τῷ σῶ ὀνόματι εἰδώξα πάσαν

καὶ παρδ. ἑκατ. αἵτινες οὐ κατεποντ.: Par corrupte καὶ ἄλλαι ἑκατὸν αἰς οὐ καὶ κατεπ. | ἐσφραγισμένοι: Par add γὰρ ἦσαν

29. τοσοῦτον ἐπληξας ἀφανισμόν: Ven τοσοῦτον πληθος παρεδωκας ἀφανισμῷ | θέμενος: Par βαλιών | αὐλαξ: hoc accentu uterque codex | λύχνον ἐτέρῳ: Par λύχν. ἕτερον | καταλιμπάνει: Par καταλείπει (cod. -λείπει) | χαρήσεται: Par χαρίσεται | τοῦ κυρ. αὐτοῦ: Ven om αὐτοῦ | ἀλλὰ μακάριός ἐστὶν: Ven καὶ μακάριος | τὸ ἔνδυμα: Ven om τό | αὐτὸς ἐστὶν: Par αὐτ. γὰρ ἐστὶν | γενόμενος: Ven γενόμενος

30. καὶ σὺ: Ven om καὶ | ἐν τῷ σῶ: Par om ἐν | πάσαν τὴν κλίανην τῶν εἰδώλων: Ven om τὴν et τῶν

τὴν πλάνην τῶν εἰδώλων καὶ πάντα τὰ δαυμόνα; οἱ δράκοντες ἐξηράνθησαν καὶ οἱ ὄφεις· ἐπειδὴ δὲ οὗτοι οὐκ ἐδέξαντό σου τὸ φῶς, διὰ τοῦτο κατηρασάμην αὐτούς καὶ κατέβησαν εἰς ἄδου ζῶντες.

³¹ Καὶ λέγει ὁ σωτὴρ τῷ Φιλίππῳ Ἄλλ' ἐπειδὴ παρήκουσάς μου, καὶ ἀπέδωκας κακὸν ἀντὶ κακοῦ καὶ οὐκ ἐφύλαξας τὴν ἐντολήν μου, διὰ τοῦτο τελειωθήσῃ μὲν ἐνδόξως καὶ χειραγωγηθήσῃ ὑπὸ τῶν ἁγίων μου ἀγγέλων καὶ ἐλεύσῃ μετ' αὐτῶν ἕως τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς, καὶ αὐτοὶ μὲν ἐλεύσονται πρὸς με εἰς τὸν παράδεισον, σὲ δὲ κελεύσω ἀποκλεισθῆναι ἔξω τοῦ παραδείσου ἕως ἡμερῶν τεσσαράκοντα, θαμβούμενον ὑπὸ τῆς φλογίνης καὶ στρεφομένης ῥομφαίας, καὶ στενάξεις ὅτι ἐκάκωσας τοὺς κακώσαντάς σε· καὶ μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀποστελεῶ τὸν ἀρχάγγελόν μου Μιχαὴλ καὶ κρατήσας τὴν ῥομφαίαν τὴν φυλάσσουσαν τὸν παράδεισον εἰσάξει σε ἐν αὐτῷ, καὶ ὄψει πάντας τοὺς δικαίους ὅτινες ἐν τῇ ἀκακίᾳ αὐτῶν ἐπορεύθησαν, καὶ τότε προσκυνήσεις τὴν δόξαν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· πλὴν τὸ σημεῖον τῆς ἐξελεύσεώς σου δοξασθήσεται ἐν τῷ σταυρῷ μου. καὶ ὁ Βαρθολομαῖος δὲ ἀπελθὼν ἐν Λυκαονίᾳ καὶ αὐτὸς ἐκεῖ σταυρωθήσεται· ἡ δὲ Μαριάμμη τὸ σῶμα αὐτῆς ἀποτίθεται ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ. ἐγὼ δέ, ὦ Φιλιππε, οὐκ ἀνέξομαί σου, ὅτι κατεπόντισας τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ἄβυσσον· ἀλλ' ἰδοὺ τὸ πνεῦμά μου ἐν αὐτοῖς, καὶ ἀναγάγω αὐτούς, καὶ οὕτως ἰδόντες σε πιστεύσωσιν ἐν τῇ δόξῃ τοῦ ἀποστειλαντός σε.

³² Καὶ στραφείς ὁ σωτὴρ ἀνέτεινεν τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα καὶ ἐχάραξεν σταυρὸν ἐν τῷ ἀέρι καταβαίνοντα ἀπὸ τῶν ἄνω ἕως τῆς ἄβυσσου, καὶ ἦν πλήρης φωτός καὶ εἶχεν τὸν τύπον καθ' ὁμοί-

31. Ἄλλ' ἐπειδὴ: Ven om Ἄλλ' | καὶ αὐτοὶ μὲν: Par om μὲν | ὑπὸ τῆς φλογίνης καὶ στρεφ. (Ven om καὶ στρεφ.) ῥομφαίας: Par ὑπὸ τὴν φλογίνην καὶ στρεφομένην ῥομφαίαν | Par στενάξης | καὶ κρατήσας τὴν ῥομφ. τ. φυλ. τ. παρ. εἰσάξει σε ἐν αὐτῷ: Par καὶ κρατήσει (cod. -ση) τ. β. τ. φ. τ. παράδεισον | Par προσκυνήσεις | τοῦ ἐν οὐρανοῖς: Ven ἐν τοῖς οὐρανοῖς | ἐξελεύσεως: Ven ἐλεύσεως | καὶ ὁ Βαρθ. δέ: Par om δέ | Par Λυκαωνία

32. τ. ἑαυτ. χεῖρα: Par τ. χεῖρ. αὐτοῦ | καταβαίνοντα usque ἕως τ. ἀβύσσου ex Ven; Par nil nisi διαβαίνον | καὶ ἦν πλήρης φωτός: Ven καὶ ἐπλήσθη ἡ ἀβύσσος φωτός | καὶ εἶχεν usque κλίμακος: Ven καὶ ἦν ὁ σταυρὸς ἐν ὁμοίματι κλίμακος ἐχούσης βαθμούς, praeteraque Ven h. l. haec add: καὶ ἐφάνη

τητα κλίμακος· πᾶν δὲ τὸ πλῆθος τὸ ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν καταβηθκώτων εἰς τὴν ἄβυσσον ἀνήρχοντο ἐν τῇ κλίμακι τοῦ φωτεινοῦ σταυροῦ· ἔμεινεν δὲ κάτω ὁ ἀνθύπατος καὶ ἡ ἑχιδνα ἦν ἐσέβοντο. ὅτε δὲ ἀνῆλθον οἱ ὄχλοι, ἐμβλέψαντες εἰς τὸν Φίλιππον κατὰ κεφαλῆς κρεμάμενον ἐκόψαντο κοπετόν μέγαν ἐπὶ τῇ παρανομίᾳ ἣ ἐποίησαν· εἶδον δὲ καὶ τὸν Βαρθολομαῖον καὶ τὴν Μαριάμμην ἔχουσαν τὸν πρῶτον τύπον. καὶ ἰδοὺ ἀνῆλθεν ὁ κύριος εἰς τοὺς οὐρανοὺς βλέπόντων τοῦ τε Φιλίππου καὶ τοῦ Βαρθολομαίου καὶ τῆς Μαριάμμης καὶ τοῦ Στάχυος καὶ πάντων τῶν ἀπίστων λαῶν, καὶ ἦσαν σιγῇ δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ. πάντες δὲ οἱ ὄχλοι ἔκραξαν λέγοντες Εἰς θεὸς ὃν κηρύττουσιν οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐν ἀληθείᾳ· εἰς θεὸς ὁ ἀποστειλας αὐτοὺς ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ σωτηρίᾳ. μετανοοῦμεν νῦν ἀληθῶς ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἡμῶν πλάνῃ, ὅτι οὐκ ἔσμεν ἄξιοι τῆς αἰωνίου ζωῆς· νῦν πιστεύομεν ὅτι ἔθεασάμεθα μεγάλα θαυμάσια, ὅτι ἀνήγαγεν ἡμᾶς ὁ σωτὴρ ἀπὸ τῆς ἀβύσσου. καὶ ἔπεσαν πάντες ἐπὶ πρόσωπον καὶ προσεκύνησαν τῷ Φιλίππῳ, καὶ παρεκάλουν ἔτοιμοι ὄντες τοῦ φυγεῖν, μὴ ποιήσῃ ἕτερον σημεῖον καὶ πάλιν ἀποπέμψῃ ἡμᾶς εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἐδέοντο ἵνα ἄξιοι γένωνται τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας.

³³ Ὁ δὲ Φίλιππος ἔτι κρεμάμενος προσεφώνησεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν Ἐκούσατε καὶ μάθετε πόσαι εἰσὶν αἱ δυνάμεις τοῦ θεοῦ μου, ἀναμνησκόμενοι ἅπερ κάτω ἴδετε, καὶ πῶς ἡ πόλις ὑμῶν κατεστράφη πλὴν τῆς οἰκίας τοῦ εἰσδεξαμένου με· καὶ νῦν ἡ γλυκύτης τοῦ θεοῦ μου ἀνήγαγεν ὑμᾶς ἐκ τῆς ἀβύσσου, καὶ γὰρ ὀφειλέτης εἰμὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας κύκλῳ τοῦ παραδείσου περὶ σκοπεύων δι' ὑμᾶς, ὅτι ὀργίσθην ὑμῖν εἰς ἀνταπόδοσιν· καὶ

σεν φωνῇ ὁ σωτὴρ τοῖς ἐν τῷ ἀβύσσῳ λέγων Ἀνάστα πάντες διὰ τοῦ σταυροῦ· ὅτι ὁ ἀπόστολος Φίλιππος νῦν ἐσπλαγγίσθη ἐφ' ὑμᾶς δι' ἐμέ, ἵνα πάλιν θεάσησθε τὸ φῶς τοῦ θεοῦ. | πᾶν δὲ τό usque κλίμακι τοῦ σταυροῦ: Ven καὶ ἰδοὺ ἔβλον τὸ πλῆθος τῶν κατενεχθέντων εἰς τὴν ἄβυσσον ἀνέβησαν | Par κρεμάμενον et h. l. et alibi | κοπετόν: Ven add καὶ ὄρηον | Par ὁ κύρ. ἀνῆλθ. | τοῦ τε: Ven om τε | πιστεύομεν: Par πιστεύομεν | ἔπεσαν: Ven ἔπεσον | Ven om καὶ πάλ. ἀποπέμψ. ἡμ. ε. τ. ἄβυσσον | Par γένονται | τ. Χριστ. παρουσίας: Par τ. κυρίου εὐχαριστίας

33. τ. δε. μου usque ἴδετε ex Ven; Par τ. δε. ἡμῶν, ἵνα μνησκόμενοι ὅπερ κάτω ἴδωμεν | Par ἡ πόλις ἡμῶν | ἀνήγαγ. ὑμᾶς: Par ἀν. ἡμᾶς | καὶ ταύ-

ταύτην μόνην τὴν ἐντολὴν οὐκ ἐφύλαξα, ὅτι οὐκ ἔδωκα ὑμῖν ἀντάλλαγμα τοῦ κακοῦ τὸ ἀγαθόν. ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν τῇ ἀγαθότητι τοῦ θεοῦ ἀποβάλετε τὴν κακίαν, ὅπως ἄξιοι γένησθε τῆς τοῦ κυρίου εὐχαριστίας.

³⁴ Τινὲς δὲ τῶν πιστῶν προσέδραμον ἵνα καθέλωσιν τὸν Φίλιππον καὶ ἀροῦσιν ἀπ' αὐτοῦ τοὺς σιδηροὺς κόρακας καὶ τοὺς ὀγκύνους ἐκ τῶν σφυρῶν. ὁ δὲ Φίλιππος εἶπεν Μὴ τεκνία, μὴ ἐγγίσητέ μοι ἕνεκεν τούτου, ὅτι οὕτως ἔσται ἡ τελείωσίς μου. ἀκούσατέ μου οἱ φωτισθέντες ἐν κυρίῳ, ὅτι ἦλθον εἰς τὴν πόλιν ταύτην οὐκ ἐμπορίαν τινὰ ποιήσασθαι, οὐκ ἄλλην τινὰ πράξιν, ἐκκληρώθην δὲ ἐξελεῖν ἐκ τοῦ σώματός μου εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἐν ᾧ ὁράτε με σχήματι. μὴ οὖν λυπηθῆτε ὅτι κρέμαμαι οὕτως· τὸν γὰρ τύπον φέρω τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, κατὰ κεφαλῆς ἐνεχθέντος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πάλιν διὰ ξύλου τοῦ σταυροῦ ζωοποιηθέντος ἐκ τοῦ θανάτου τῆς παραβάσεως. καὶ νῦν ἀποπληρῶ τὸ προσταχθέν μοι· εἶπεν γάρ μοι ὁ κύριος Ἐὰν μὴ ποιήσητε ὑμῶν τὰ κάτω εἰς τὰ ἄνω, καὶ τὰ ἀριστερὰ εἰς τὰ δεξιὰ, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν μου. μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε τῷ ἀντιπαρηλλαγμένῳ τύπῳ, ὅτι πᾶς κόσμος ἐνήλλακται, καὶ πᾶσα ψυχὴ ἀναστρεφομένη ἐν σώματι γίνεται ἐν λήθῃ τῶν ἐπουρανίων· ἡμεῖς δὲ ἔχοντες τὴν τῶν ἐπουρανίων δόξαν μὴ ζητήσωμεν τὸ ἐκτός, ὅπερ ἐστὶν τὸ σῶμα καὶ ὁ οἶκος τῆς δουλείας. μὴ γίνεσθε ἀπαιστοὶ ἀλλὰ πιστοί, καὶ ἀφίετε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα. Ἰδοὺ κρέμαμαι ἡμέρας ἕξ, ἔχω δὲ μέμψιν παρὰ τοῦ ἀληθινοῦ κριτοῦ, ὅτι ὅλως ἀπέδωκα ὑμῖν κακόν, καὶ ἐπέστηκα πρόσκομμα τῇ εὐθύτητί μου. καὶ νῦν ἀνέρχομαι εἰς ὕψος· μὴ γίνεσθε στυγροὶ ἀλλὰ μάλλον χάρητε ὅτι καταλιμπάνω τὸ κατοικητήριον τοῦτο τὸ

την: Par om καὶ | Par ἀντάλλαγμα | Par ὅπως ἄξιοι γενέσθαι | κυρίου: Par θεοῦ

34. προσέδραμον: Ven ἔδραμον | ἀπ' αὐτοῦ: Par om ἀπ' | ἐγγίσητέ μοι: Par ἐγγίσατέ με | ἔσται: Par ἐστὶν | εἰς τ. κ. ταύτην: Par ἐν τῇ πόλει ταύτῃ | σχήματι: Par ἐν σχήματι | διὰ ξύλου τοῦ σταυροῦ: Ven διὰ τοῦ σταυροῦ τοῦ ξύλου | ζωοποιηθέντος: Ven ζωοποιήσαντος | καὶ νῦν: Par om καὶ | Par ἀντιπαρηλλαγμένῳ | ἐπουρανίων: Par a prima manu οὐρανίων | Ven om τὰ παραπτώματα | παρὰ τοῦ: Par om παρὰ | ὑμῖν κακόν: Ven ὑμῖν κακά | ἐπέστηκα: Ven ἔστηκα | χάρητε: Ven χαίρετε | τοῦτο τό: Par om τό

σῶμα μου, ἐκφυγὼν τὴν φθορὰν τοῦ δράκοντος τοῦ κολάζοντος ἅπασαν ψυχὴν τὴν ἐν ἁμαρτίαις οὖσαν.

³⁵ Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Φίλιππος κύκλῳ τοὺς ὄχλους εἶπεν Ὡ ὑμεῖς οἱ ἀνελθόντες ἐκ νεκρῶν ἀπὸ τοῦ ἄδου καὶ τῆς καταποντίσεως τῆς ἀβύσσου, καὶ σταυρὸς φωτεινὸς ἀνήγαγεν ὑμᾶς εἰς τὸ ὕψος διὰ τὴν ἀγαθότητα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. οὗτος θεὸς ὢν ἄνθρωπος ἐγένετο, σαρκωθείς ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας, ἀθάνατος μένων σαρκί, καὶ ἐν τῷ θανάτῳ γενόμενος ἤγειρεν τοὺς νεκρούς, ἐλεήσας τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ἀνελὼν τὸ κέντρον τῆς ἁμαρτίας· μέγας ἦν καὶ ἐγένετο μικρὸς δι' ἡμᾶς, ἕως οὐ αὐξήσῃ τοὺς μικροὺς καὶ εἰσενέγκῃ εἰς τὸ μέγεθος αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς ἐστὶν ὁ ἔχων τὴν γλυκύτητα, καὶ ἐνέπτυσαν εἰς αὐτὸν ποτίσαντες αὐτὸν χολήν, ἵνα ποιήσῃ τοὺς πικρανθέντας τῆς γλυκύτητος αὐτοῦ γεύσασθαι. προσκολληθήτε οὖν αὐτῷ καὶ μὴ ἐγκαταλείψῃτε αὐτόν· αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ ζωὴ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας.

³⁶ Ὅτε δὲ ἐπλήρωσεν τὴν ἐπαγγελίαν ταύτην ὁ Φίλιππος, λέγει αὐτοῖς Δύσατε τὸν Βαρθολομαῖον. καὶ προσελθόντες ἔλυσαν αὐτόν. μετὰ δὲ τὸ λύσαι αὐτόν λέγει αὐτῷ ὁ Φίλιππος Βαρθολομαῖε ἀδελφέ μου ἐν κυρίῳ, οἶδας ὅτι ὁ κύριος ἀπέσταλκέν σε σὺν ἐμοὶ εἰς τὴν πόλιν ταύτην, καὶ ἐκοινωνήσάς μοι εἰς πάντας τοὺς κινδύνους μετὰ τῆς ἀδελφῆς ἡμῶν Μαρίας μμης· ἀλλὰ γινώσκω ὅτι ἡ ἔξοδος τοῦ σώματός σου ἐτάγη ἐν τῇ Λυκαονίᾳ, καὶ τῇ Μαρίας μμῃ ἐκληρώθη ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ σώματος εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμόν. νῦν οὖν ἐντέλλομαι ὑμῖν ὅτι ὅταν ἐξέλθω ἀπὸ τοῦ σώματός μου οἰκοδομήσατε εἰς τὸν τόπον τοῦτον ἐκκλησίαν. καὶ τὸν λεόπαρδον καὶ τὸν ἔριφον τῶν αἰγῶν ἐάσατε εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰς σημεῖον τῶν πιστευόντων, καὶ ἡ Νικανόρα δὲ προνοείσθω αὐτῶν ἕως ἂν ἐξέλθωσιν ἀπὸ τοῦ σώματος· καὶ ὅταν

ἅπασαν: Ven πᾶσαν

35. ἀνήγαγεν: Par ἀναγαγόντος (praeterea nihil differt) | τῆς παρθένου: Par om τῆς | ἕως οὐ: Par ἕως ἂν | εἰς αὐτόν: Ven om εἰς | πικρανθέντας: Par πικραθέντας | ἐγκαταλείψῃτε (codex - λψῃτε): Par - λείψετε

36. μετὰ δὲ τὸ λύσαι αὐτόν: Ven ὅτε οὖν ἔλυσαν αὐτόν | πάντας τοὺς: Par om τοὺς | Par versus Λυκαονίᾳ | ὅτι ὅταν (Par ὅτε): Ven om ὅτι | τὸν τόπον τοῦτον: Par τοῦτ. τ. τόπ. | καὶ τὸν λεόπαρδον usque πύλωνα τῆς ἐκκλησίας

ἐξέλθωσιν, θάψατε αὐτὰ πρὸς τὸν πυλῶνα τῆς ἐκκλησίας. καὶ τὴν εἰρήνην ὑμῶν θέτε ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Στάχυος, ὥσπερ ὁ Χριστὸς ἔθηκεν τὴν ἑαυτοῦ εἰρήνην ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. ἔστωσαν δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκέλην πᾶσαι αἱ παρθένοι αἱ πιστεύουσαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπισκοποῦσαι τοὺς νοσοῦντας, βαδίζουσαι ἀνὰ δύο δύο, ἀλλὰ μὴ ὀμιλείτωσαν μετὰ νεανίσκων, ἵνα μὴ πειράσῃ αὐτάς ὁ σατανᾶς· ὄφις γάρ ἐστιν ἔρπων, καὶ ἐποίησεν διὰ τῆς Εὐσας τὸν Ἀδάμ ὀλισθήσαι εἰς θάνατον· μὴ οὕτως πάλιν ἔσται ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ ὥσπερ ἐπὶ τῆς Εὐσας.³⁷ Σὺ δὲ Βαρθολομαῖε, γενοῦ καλὸς δοκιμαστής, καὶ δώσεις τὰς παραγγελίας ταύτας τῷ Στάχῳ καὶ καταστήσεις αὐτὸν ἐπίσκοπον. μὴ ἐμπιστεύσῃς δὲ τὸν τέκνον τῆς ἐπισκοπῆς νεωτέρῳ, ἵνα μὴ κατασχυνθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ· πᾶς δὲ ὁ διδάσκων ἐχέτω τὰ ἔργα ἴσα τοῖς λόγοις. ἐγὼ δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν κύριον, καὶ λάβε τὸ σῶμά μου καὶ ἐνταφιάσον αὐτὸ ἐν χάρταις συριακαῖς, καὶ μὴ ἐπιβάλλῃς μοι ὀβόνην λινῆν, ὅτι τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ἐν σινδόνι ἐλίχθη. καὶ ἐνταφιάσας μου τὸ σῶμα ἐν ταῖς χάρταις σφίξον αὐτὸ παπύροις, καὶ χῶσον αὐτὸ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ γίνεσθε εὐχόμενοι ὑπὲρ ἐμοῦ ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα, ἵνα ἀφῆ μοι ὁ κύριος τὴν παράβασιν ἣν παρέβην ἀποδώσας τοῖς κακοποιήσασίν μοι. Ἴδε ὡ Βαρθολομαῖε, ὅπου στάζει τὸ αἷμά μου ἐπὶ τὴν γῆν, φυτὸν ἀνατελεῖ ἀπὸ τοῦ αἱματός μου, καὶ γενήσεται ἄμπελος καὶ ποιήσῃ καρπὸν σταφυλῆς· καὶ λαβόντες τὸν βότρυν ἀποθλίψατε αὐτὸν εἰς τὸ ποτήριον, καὶ μεταλαβόντες εἰς τὴν τρίτην ἡμέραν ἀναπέμψατε εἰς ὕψος τὸ ἀμῆν, ἵνα γένηται τελεία προσφορά.

³⁸ Καὶ εἰπὼν ταῦτα ὁ Φίλιππος ἠὔξατο οὕτως Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ πατὴρ τῶν αἰώνων, βασιλεῦ τοῦ φωτός, ὁ σοφίας ἡμᾶς ἐν τῇ σοφίᾳ σου καὶ δούς ἡμῖν τὴν σὴν σύνεσιν, ἐχαρίσω

ex solo Ven; Par omnia om | βλέπε: Ven βλέπε | ὁ Χριστός: Ven ὁ κύριος | ἐπισκοποῦσαι: Ven ἐπισκέπτουσαι | πειράσῃ αὐτάς: Ven πειρ. αὐτούς

37. δώσεις et καταστήσεις ex Ven; Par δώσης et καταστήσης | μὴ ἐμπιστεύσῃς usque νεωτέρῳ (codex νεώτερον): haec Ven om | ἐνταφιάσον: Par ἐνταφιάσαι | λινῆν: Par λινούν | ἐλίχθη: Ven ἐνελίχθη | καὶ ἐνταφιάσας: Ven ἐνταφιάσον, posteaque καὶ σφίξον | παπύροις: Par a sec. manu πακυρίας | ὅπου στάζει: Par πῶς στάζει | Par ἐπὶ τῆς γῆς, φοιτὸν δὲ ἀνατελεῖ | ποιήσαι: Par ποιήση

δέ ἡμῖν τὴν βουλὴν τῆς ἀγαθότητός σου, ὁ μηδέποτε χωρισθεὶς ἡμῶν, σὺ εἶ ὁ αἴρων τὴν νόσον τῶν καταφευγόντων εἰς σέ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ ζῶντος θεοῦ, ὁ δεδωκὼς ἡμῖν τὴν σὴν παρουσίαν τῆς σοφίας, ὁ δεδωκὼς ἡμῖν σημεῖα καὶ τέρατα καὶ ἐπιστρέψας τοὺς πλανηθέντας, ὁ στεφανῶν τοὺς νικῶντας τὸν ἀντίπαλον, ὁ καλὸς ἀγωνοθέτης· ἔλθε νῦν Ἰησοῦ καὶ δός μοι τὸν στέφανον τῆς νύκης τὸν αἰώνιον κατὰ πάσης ἐναντίας ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, καὶ μὴ καλυψάτω με ὁ σκοτεινὸς αὐτῶν ἀήρ, ὅπως διαπεράσω τὰ τοῦ πυρὸς ὕδατα καὶ πᾶσαν τὴν ἄβυσσον. κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ, μὴ σχῆ ἡώραν ὁ ἐχθρὸς κατηγορησαί μου ἐπὶ τοῦ βήματός σου, ἀλλὰ ἔνδυσόν με τὴν ἐνδοξὸν σου στολήν, τὴν φωτεινὴν σου σφραγίδα τὴν πάντοτε λάμπουσαν, ἕως οὗ παρέλθω πάντας τοὺς κοσμοκράτορας καὶ τὸν πονηρὸν δράκοντα τὸν ἀντικείμενον ἡμῖν. νῦν οὖν κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ ποιήσον μοι ἀπαντῆσαί σοι ἐν τῷ ἀέρι, χαρισάμενός μοι τὴν ἀνταπόδοσιν ἣν ἀνταπέδωκα τοῖς ἐχθροῖς μου, καὶ μεταμόρφωσον τὴν μορφήν τοῦ σώματός μου ἐν ἀγγελικῇ δόξῃ καὶ ἀνάπαυσόν με ἐν τῇ μακαριότητί σου, καὶ λήψωμαι τὸ παρὰ σοῦ ἐπάγγελμα ὃ ἐπηγγέλω τοῖς ἁγίοις σου εἰς τοὺς αἰῶνας.

³⁹ Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ Φίλιππος παρέδωκεν τὸ πνεῦμα, πάντων τῶν ὄχλων βλεπόντων εἰς αὐτὸν καὶ κλαιόντων καὶ λεγόντων Ἐπληρώθη ἐν εἰρήνῃ ὁ βίος τούτου τοῦ πνεύματος, καὶ ἔλεγον τὸ ἀμήν.

⁴⁰ Ὁ δὲ Βαρθολομαῖος καὶ ἡ Μαριάμμη καθεῖλαν τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ ἐποίησαν καθ' ἃ ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Φίλιππος, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ. φωνὴ δὲ εὐθέως ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐγένετο Φίλιππος ὁ ἀπόστολος ἐστεφάνωται τὸν τῆς ἀφθαρσίας στέφανον ὑπὸ τοῦ ἀγωνοθέτου Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ πάντες ἔκραξαν τὸ ἀμήν.

38. χωρισθεὶς ἡμῶν: Par χωρ. ἡμῖν | Ven om ὁ υἱὸς τ. ζῶντ. θεοῦ, ὁ δεδ. usque τῆς σοφίας | ἀντίπαλον: Par ἀντίδικον | δός μοι: Par δός ἡμῖν | τὸν αἰώνιον: Ven om τόν | ἀλλά: Ven ἀλλ' | ἐνδυσ. με: Par ἐνδ. μοι | ἕως οὗ: Par ἕως ἂν | νῦν οὖν: Par om οὖν | Par ἀνταπόδωσον, item supra | λήψωμαι: Ven λήψομαι | αἰῶνας: Ven add ἀμήν

39. καὶ κλαιόντων: Par om καὶ

40. καθεῖλαν: Ven καθεῖλον | καθ' ἃ ut Par: Ven καθά | ὁ Φίλιππος: Par om ὁ | ἔθαψ. αὐτόν: Par ἔθ. αὐτό | Ven om εὐθέως | Ἰησοῦ Χριστοῦ: Par om Ἰησοῦ

⁴¹ Μετὰ δὲ τὰς τρεῖς ἡμέρας ἐβλάστησεν τὸ φυτὸν τῆς ἀμπέλου ὅπου ἔσταξε τὸ αἷμα τοῦ ἀγίου Φιλίππου. καὶ ἐποίησαν πάντα τὰ ἐντεταλμένα αὐτοῖς παρ' αὐτοῦ, ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα προσφέροντες προσφορὰν, ἀδιαλείπτως προσευχόμενοι. καὶ ἠκοδόμησαν τὴν ἐκκλησίαν ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ, καταστήσαντες τὸν Στάχυν ἐπίσκοπον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ ἡ Νικανόρα δὲ καὶ πάντες οἱ πιστοὶ συνήγοντο καὶ οὐ διελιπον πάντες δοξάζοντας τὸν θεὸν διὰ τὰ θαυμάσια τὰ γεγενημένα ἐπ' αὐτούς. καὶ πᾶσα ἡ πόλις ἐπίστευσεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ· ἐνετελατο δὲ ὁ Βαρθολομαῖος τῷ Στάχῳ βαπτίζειν τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος.

⁴² Μετὰ δὲ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας φανείς ὁ σωτὴρ ἐν μόρφῃ τοῦ Φιλίππου εἶπεν τῷ Βαρθολομαίῳ καὶ τῇ Μαριάμμῃ Ἄδελφοί μου ἠγαπημένοι, θέλετε ἀναπαῆναι ἐν τῇ ἀναπαύσει τοῦ θεοῦ; ἠνοίχθη μοι ὁ παράδεισος καὶ εἰσῆλθον ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Ἰησοῦ. ἀπέλθατε εἰς τὸν τόπον τὸν κεκληρωμένον ὑμῖν· τὸ γὰρ φυτὸν τὸ ὀρισμένον καὶ φυτευθὲν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καρποφορεῖ καλῶς. ἀσπασάμενοι οὖν τοὺς ἀδελφούς καὶ ἐπευξάμενοι ἐκάστη αὐτῶν ἐξῆλθον ἀπὸ τῆς πόλεως Ὁφιορύμης τῆς Ἰεραπόλεως τῆς Ἀσίας, καὶ ὁ Βαρθολομαῖος ἀπῆλθεν εἰς τὴν Λυκαονίαν, ἡ δὲ Μαριάμμη ἐπορεύθη ἐν τῷ Ἰορδάνῃ· ὁ δὲ Στάχυς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἔμειναν κατέχοντες τὴν ἐκκλησίαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

41. Par om ὅπου ἔστ. usque τ. ἀγ. Φιλίππου | παρ' αὐτοῦ: Par ὑπὸ τοῦ ἀγίου Φιλίππου | Ven προσφέρ. προσφορὰς καὶ ἀδ. | γεγενημένα: Par γενόμενα | ἐπ' αὐτούς: Par ἐπ' αὐτοῖς | πνεύματος: Ven add ἕνα λέγωσιν ἀμήν.

42. τὰς τεσσαράκοντα: Par om τὰς | Ven ἐφάνη et καὶ εἶπεν | θέλετε ἀναπαῆναι: Par τὸ λοιπὸν ἀναπαύεσθε (cod. - σθαι) | Ven ἀπέλθετε | δόξῃ τοῦ Ἰησοῦ: Par δ. τ. υἱοῦ (habet ὑν pro ὑ) | τῆς Ἰεραπόλεως: Ven om τῆς | ἐν τῷ Ἰορδάνῃ: Ven εἰς τὸν Ἰορδάνῃ ποταμὸν

ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΟΤΕ
ΕΙΣΗΛΘΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΝ ΑΝΩ.

Ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ὅτε εἰσῆλθεν Φίλιππος εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν τὴν καλουμένην Ἑλλάδα, συνήχθησαν παρ' αὐτῷ τριακόσιοι φιλόσοφοι λέγοντες Ἀπελθόντες ἀπέλθωμεν καὶ ἴδωμεν τίς ἢ σοφία αὐτοῦ. λέγουσιν γὰρ περὶ τῶν σοφῶν τῆς Ἀσίας ὅτι μεγάλη αὐτῶν ἐστὶν ἡ σοφία. ἔδοξαν γὰρ τὸν Φίλιππον εἶναι φιλόσοφον, ἐπειδὴ ἦν ὁδεύων σχήματι ἀποτακτικῆς, καὶ οὐκ ἔγνωσαν ὅτι ἀπόστολός ἐστιν Χριστοῦ. τὸ γὰρ ἔνδυμα ὅπερ ἔδωκεν τοῖς ἀποστόλοις ὁ Ἰησοῦς ἐπενδύτης μόνον ἦν καὶ λέντιον· οὕτως οὖν περιδεύων ἦν ὁ Φίλιππος. διὰ τοῦτο οὖν ὅτε θεάσαντο αὐτὸν οἱ φιλόσοφοι τῆς Ἑλλάδος ἐφοβήθησαν· συνήχθησαν οὖν εἰς ἓνα τόπον καὶ ἐλάλησαν εἰς ἑαυτούς. Δεῦτε ἐπισκεψώμεθα τὰς βίβλους ἡμῶν, μή πως νικήσῃ ἡμᾶς ὁ ξένος οὗτος καὶ αἰσχύνῃ ἡμᾶς.

² Καὶ οὕτως ποιήσαντες συνῆλθον ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ λέγουσι τῷ Φιλίππῳ ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν μαθήματα τῶν πατέρων ἡμῶν, ἐν οἷς ἀρκούμεθα φιλοσοφούντες· εἰ δέ τι καινότερον ἔχεις, ὃ ξένη, ἐπίδειξον ἡμῖν ἀφθῶνως μετὰ παρρησίας· οὐδενὸς γὰρ ἄλλου χρείαν ἔχομεν ἢ μόνον ἀκούειν τι καινότερον.

³ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Φίλιππος εἶπεν αὐτοῖς Ὁ ἄνδρες φιλόσοφοι τῆς Ἑλλάδος, εἰ βούλεσθε καινότερου πράγματος ἀκοῦσαι

* Codex ΠΡΑΞΙΣ, item ΕΛΛΑΔΑ

1. Codex Ἑλλάδα. Alterum λ om plerumque. | Ἀπελθόντες. Nescio an praestet Συνελθόντες. | ἔδοξαν: codex ἔδοξεν

2. ἐπὶ τὸ αὐτό: codex ἐπὶ τῷ αὐτῷ

καὶ ἔστε ποθοῦντές τι καινότερον, ὀφείλετε ἀπορριῦναι ἀφ' ἑαυτῶν τὸν νοῦν τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου· ὡς εἶπεν ὁ κύριός μου ὅτι οὐ δυνατόν ἐστιν βάλλειν οἶνον νέον εἰς ἀσκούς παλαιούς, ἐπεὶ ρήγνυται ὁ ἀσκὸς καὶ ἐκχύνεται ὁ οἶνος, καὶ ὁ ἀσκὸς ἀπολείπεται· ἀλλ' οἶνον νέον βάλλουσιν εἰς ἀσκούς καινοὺς, ἵνα ἀμφοτέρω φουλαχθῶσιν. ταῦτα δὲ εἶπεν ὁ κύριος ἐν παραβολαῖς διδάσκων ἡμᾶς ἐν τῇ ἀγίᾳ αὐτοῦ σοφίᾳ ὅτι πολλοὶ ἀγαπήσουσιν τὸν νέον οἶνον, μὴ ἔχοντες ἀσκὸν καινὸν καὶ νέον. ὑμᾶς μὲν ἀγαπῶ, ὧ ἄνδρες τῆς Ἑλλάδος, καὶ μακαρίζω ὑμᾶς εἰρηκότας ὅτι ἀγαπῶμέν τι καινότερον. καὶ γὰρ παιδεῖαν ὄντως νέαν καὶ καινὴν ἤνεγκεν ὁ κύριός μου εἰς τὸν κόσμον, ἵνα πᾶσαν ἐξαλείψῃ κοσμικὴν παιδευσιν.

⁴ Λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι τίς ἐστὶν ὃν λέγεις κύριός σου; λέγει ὁ Φίλιππος ὅτι ὁ κύριός μου ἐστὶν Ἰησοῦς ἐν οὐρανοῖς. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ Δεῖξον ἡμῖν αὐτὸν ἐν συνέσει χωρὶς φθόνου, ἵνα καὶ ἡμεῖς πιστεύσωμεν. ὁ δὲ Φίλιππος εἶπεν ὅτι ὃν μέλλω γνωρίζειν ὑμῖν κύριον ὑπεράνω ἐστὶν παντὸς ὀνόματος· ὅπερ οὐκ ἐστὶν ἄλλο. ταῦτο δὲ μόνον λέγω ὅτι, καθὼς εἰρήκατε Μὴ φθονήσης ἡμῖν, μὴ γένοιτό μοι φθονῆσαι ὑμῖν· ἀλλὰ μάλλον ἐν μεγάλῃ ἀγαλλιάσει καὶ ἐν μεγάλῃ χαρᾷ ἀποκαλύψαι ὑμῖν ἔχω τὸ ὄνομα ἐκεῖνο· ἄλλο γὰρ ἔργον οὐκ ἔχω ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ εἰ μὴ τὸ τοιοῦτον κήρυγμα. ὅτε γὰρ ἦλθεν ὁ κύριός μου εἰς τούτον τὸν κόσμον, ἐξελέξατο ἡμᾶς ὄντας τὸν ἀριθμὸν δώδεκα, πληρώσας ἡμᾶς πνεύματος ἁγίου· ἀπὸ τοῦ φωτὸς αὐτοῦ ἐποίησεν ἡμᾶς γνωρίζειν αὐτὸν τίς ἐστὶν, καὶ ἐνετείλατο ἡμῖν εὐαγγελίζεσθαι πᾶσαν τὴν παρ' αὐτοῦ σωτηρίαν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἕτερον ὄνομα ὀνομασθέν ἐξ οὐρανοῦ εἰ μὴ τοῦτο. διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς πληροφορησάμενος ὑμᾶς, οὐκ ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀποδείξει θαυμασίων ἔργων ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

⁵ Ταῦτα δὲ ὅτε ἤκουσαν οἱ φιλόσοφοι, λέγουσιν τῷ Φίλιππῳ ὅτι τοῦτο τὸ ὄνομα τὸ ἀκουσθέν ἐν ἡμῖν παρὰ σοῦ οὐδέποτε εὔραμεν ἐν ταῖς βίβλοις τῶν πατέρων ἡμῶν· νῦν οὖν πῶς δυνάμεθα γινῶναι περὶ τῶν ρημάτων σου; ἔτι δὲ προσθέντες λέγουσιν

3. ἀπορριῦναι: codex ἀπορρίψατε | βάλλειν et βάλλουσιν: codex βάλλειν et βάλλουσιν | ἐν παραβολαῖς: codex ἐν παραβ. | παιδεῖαν: codex παιδίαν

4. ἄλλο: codex ἄλλος.

αὐτῷ ὅτι ἔασον ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας, ἵνα συμβουλευσόμεθα μετ' ἀλλήλων περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου· οὐ γὰρ μικρῶς εἰς τοῦτο κείμεθα, ἀποστῆναι ἀπὸ τῆς πατρικῆς ἡμῶν δεισιδαιμονίας. λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Φίλιππος Βουλευσασθε ὡς θέλετε· οὐ γὰρ δόλιον πράγμα ἐστίν.

⁶ Οἱ δὲ φιλόσοφοι ἀλλήλους συναθροίσαντες οἱ τριακόσιοι ἐλάλησαν μετ' ἀλλήλων λέγοντες Οἴδατε ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος ἔξην φιλοσοφίαν ἤγαγεν, καὶ οἱ λόγοι οἱ παρ' αὐτοῦ εἰρημένοι εἰς ἔκστασιν ἡμᾶς φέρουσιν· τί οὖν ποιήσωμεν περὶ αὐτοῦ ἢ περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ λεγομένου Ἰησοῦ τοῦ βασιλέως τῶν αἰώνων ὃν λέγει; καὶ ἔτι εἰς ἀλλήλους φασὶν ὅτι τάχα ἡμεῖς οὐ δυνάμεθα πρὸς αὐτὸν διαλέγεσθαι, εἰ μὴ ὁ ἀρχιερεὺς τῶν Ἰουδαίων. εἰ οὖν δοκεῖ, ἀποστελωμεν πρὸς αὐτὸν ὅπως αὐτὸς ἐπιστῆ τῷ ξένῳ τούτῳ, καὶ ἀκριβῶς μάθωμεν τὸ εὐαγγελιζόμενον ὄνομα.

⁷ Ἐγραιψαν οὖν εἰς Ἱερουσαλήμ τὸν τρόπον τοῦτον. Οἱ φιλόσοφοι τῆς Ἑλλάδος Ἀνανία τῷ μεγάλῳ ἀρχιερεὶ τῶν Ἰουδαίων τῷ ἐν Ἱερουσαλήμ. Μεγάλῃ οὔσης μετὰ σοῦ τε καὶ ἡμῶν ἐν πάντῳ τῷ καιρῷ... ὡς ὅτι ἡμεῖς οἱ φιλοσοφούμενοι οἱ Ἀθηναῖοι γινώσκεις. ἦλθέν τις ἀνὴρ ξένος κατὰ τὴν Ἑλλάδα, Φίλιππος ὀνόματι, καὶ ἀπλῶς ἐτάραξεν ἡμᾶς σφόδρα ἐν τε λόγοις καὶ δυνάμεσιν ἐξαισίως, καὶ εἰσφέρει ὄνομα ἐπίδοξον Ἰησοῦν, μαθητὴν ἐκείνου ἑαυτὸν ὁμολογῶν. ποιεῖ δὲ καὶ θαυμάσια ἅπερ γράφομέν σοι, ὅτι ἐξέβαλεν δαίμονας ἐγκεχρονικότας ἐν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, τυφλοὺς βλέπειν· καὶ τὸ θαυμαστότερον, ὅπερ ἔδει καὶ πρῶτον σημεῖναι, ὅτι ἀνθρώπους ἴσως πεπληρωκότας τὸν ἀριθμὸν τοῦ βίου ἀποθανόντας ἀνέστησεν. ἡ δὲ φήμη αὐτοῦ διήλθεν εἰς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα καὶ Μακεδονίαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τῶν κύκλων πόλεων φέροντες τοὺς κακουμένους ποικίλαις νόσοις, καὶ πάντας ἰᾶται διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ. διὰ τοῦτο τοίνυν ἄνευ πάσης φειδοῦς ἔλθε πρὸς ἡμᾶς, ἵνα αὐτὸς ἡμῖν ἀπαγγελῆς τὸ τί βούλεται

6. φασίν: codex φησίν | ἀποστελωμεν: codex ἀποστήλομεν

7. τῷ ἐν: codex τῶν ἐν | Inter καιρῷ et ὡς non nihil excidiase apparet. | γινώσκεις: codex - σκεις | ἐξέβαλεν: codex ἔβαλεν | Ἑλλάδα: codex Ἑλλάδαν | ἀπὸ τῶν κύκλων: codex ἀπὸ κύκλων τῶν

Acta apost. apocr. ed. Tischendorf.

εἶναι τὸ ὄνομα τοῦτο ὃ διδάσκει, τὸν Ἰησοῦν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀπεστελαμέν σοι τήνδε τὴν ἐπιστολήν, ὃ ἀρχιερεῦ.

⁸ Καὶ ὡς ἀνέγνω, ὀργῆς μεγάλης ἐπλήσθη, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ διέρρηξεν καὶ φησὶν Ἄρα ὅτι ὁ πλάνος ἐκεῖνος καὶ ἐν Ἀθήναις ἐν τοῖς φιλοσόφοις ἐχώρησεν ἀπατῆσαι αὐτούς; ὁ δὲ μανσημάτ, τοῦτ' ἔστιν ὁ σατανᾶς, ὑπεισηλθεν εἰς τὸν Ἀνανίαν καὶ ἐπλήρωσεν αὐτὸν θυμοῦ καὶ ὀργῆς, καὶ εἶπεν ὅτι ἐὰν ἐάσω αὐτὸν τε ἐκεῖνον τὸν Φίλιππον καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ζῆσαι, πάντως ὁ νόμος λυθήσεται, καὶ ἡ διδασκαλία αὐτῶν ἴσως πληρώσει τὴν γῆν ὅλην. καὶ εἰσαίει ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἑαυτοῦ καὶ οἱ νομοδιδάσκαλοι καὶ οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ἐνεβουλεύσαντο μετ' ἀλλήλων λέγοντες Τί ποιήσωμεν περὶ τούτων; καὶ λέγουσιν τῷ ἀρχιερεῖ Ἀνανίᾳ Ἀναστάς ὄπλισον σεαυτὸν καὶ ἐκ τοῦ λαοῦ πεντακοσίους δυνατοὺς ἄνδρας καὶ ἄπελθε εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ πάντως ἀνάλισκε τὸν Φίλιππον, καὶ τὴν διδαχὴν αὐτοῦ οὕτως ἀνατρέψεις.

⁹ Καὶ ἐνδυσάμενος τὸ ἔνδυμα τὸ ἀρχιερατικὸν παρεγένετο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν μεγάλῃ φαντασίᾳ μετὰ τῶν πεντακοσίων ἀνδρῶν. ὁ δὲ Φίλιππος ἦν ἐν οἰκίᾳ πρώτου τινὸς τῆς πόλεως μετὰ τῶν πεπιστευκότων ἀδελφῶν. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ καὶ οἱ τριακόσιοι φιλόσοφοι ἀνήλθον εἰς τὸ προπυλαῖον τῆς οἰκίας ἐνθα ἦν ὁ Φίλιππος. καὶ ἐμηνύθη τῷ Φιλίππῳ ἐστάναι αὐτούς ἔξω· καὶ ἀναστάς ἐξῆλθεν. καὶ ὡς εἶδεν αὐτὸν ὁ ἀρχιερεὺς, λέγει πρὸς αὐτὸν Ὁ Φίλιππε φαρμακὲ καὶ μάγε· γνωρίζω γὰρ σε, ὅτι εἰς Ἱερουσαλήμ ὁ κύριός σου ὁ πλάνος ὀνόμασέν σε υἱὸν βροντῆς· οὐκ ἤρκεσεν ὑμῖν πᾶσα ἡ Ἰουδαία, ἀλλὰ καὶ ὧδε ἦλθατε πλανῆσαι ἄνδρας φιλοσόφους; καὶ ὁ Φίλιππος εἶπεν Εἶθε, ὃ Ἀνανία, ἀφήρητο τὸ κάλυμμά σου τῆς ἀπιστίας ἀπὸ τῆς καρδίας σου, ἵνα γνῶς τοὺς λόγους μου, καὶ ἀπ' αὐτῶν μαθήσῃ ἄρα πλάνος ἐγὼ ἢ σύ.

¹⁰ Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀνανίας εἶπεν τῷ Φιλίππῳ Ἀποκρι-

τὸ ὄνομα τοῦτο δ: codex το ονοματι τω

8. εἰσαίει: codex ησειη | ἀνατρέψεις: codex ἀνατρέψης

9. πρώτου: codex πρὸς | ἀφήρητο. Id ipsum ferendam videtur. Tamen per itacismum pro ἀφαιροῖτο possit scriptum putari | λόγους μου: codex λόγου | ἐγὼ ἢ σύ: codex ἐγὼ ἢ ἐσοί

θήσομαι τοῖς πᾶσιν. καὶ εἶπεν ὁ Φίλιππος Δάλησον. λέγει ὁ ἀρχιερεὺς Ὁ ἄνδρες τῆς Ἑλλάδος, οὗτος ὁ Φίλιππος πιστεύει εἰς ἄνθρωπον καλούμενον Ἰησοῦν, ὃς ἐγεννήθη ἐν ἡμῖν, ὃς καὶ ἐδίδαξεν τὴν ἀρεσὴν ταύτην καὶ τὸν νόμον καὶ τὸν ναὸν κατέλυσεν, καὶ τὸν καθαρισμὸν τὸν διὰ Μωσέως κατήργησεν καὶ τὰς νεομηνίας, ὅτι φησὶν Οὐκ εἰσὶν ὑπὸ θεοῦ τεταγμένα. καὶ ὡς ἴδομεν ὅτι νόμον οὕτω καταλύει, ἐπαναστάντες ἐσταυρώσαμεν αὐτόν, ἵνα μὴ πληθυνθῆ ἡ διδαχὴ αὐτοῦ· ἐστράτευσεν γὰρ.... πάθη πολλὰ καὶ ἔδωκεν μαρτυρίαν οὐ καλὴν, ἐσθίει τε πάντα ἀπλῶς καὶ συμμύγυσιν αἵματα τῶν ἐθνῶν. καὶ τοῦτον παραδόντες ἐφονεύσαμεν καὶ κατεθάψαμεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ· οὗτοι δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψαντες αὐτὸν διεκήρυξαν πανταχοῦ ὅτι ἠγέρθη ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπλάνησαν πολὺ πλῆθος ὁμολογήσαντες αὐτὸν εἶναι ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ ἐν οὐρανοῖς. ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτοὶ οὗτοι τὴν περιτομὴν ἔχοντες ὡς καὶ ἡμεῖς οὐκ ἐδώξαν, ἐπειδὴ πολλὰς δυνάμεις ἤρξαντο ποιεῖν ἐν Ἱερουσαλήμ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐκβληθέντες ἐξ Ἱερουσαλήμ περιέρχονται τὴν οἰκουμένην καὶ πάντα ἀπατῶσιν ἐν τῇ μαγείᾳ ἐκείνου τοῦ Ἰησοῦ, ὡς καὶ νῦν οὗτος ὁ Φίλιππος ἦλθεν πρὸς ὑμᾶς τῇ αὐτῇ τέχνῃ ἀπατῆσαι ὑμᾶς. ἀλλ' ἐγὼ τοῦτον μεθ' ἑαυτοῦ ἀποφέρω εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅτι καὶ ζητεῖ αὐτὸν ὁ Ἀρχέλαος ὁ βασιλεὺς τοῦ ἀποκτείνει αὐτόν.

¹¹ Ὡς δὲ ἤκουσαν ταῦτα τὸ περιστὸς πλῆθος, οἱ μὲν ὑπὸ τῆς πλοτεως ἐστηριγμένοι οὐκ ἐκινήθησαν οὐδὲ ἐδιψύχησαν· ᾔδεισαν γὰρ ὅτι Φίλιππος κηρήσει ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Ἰησοῦ. ὁ οὖν Φίλιππος ἀπελογήσατο ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Χριστοῦ μετὰ μεγάλης παρρησίας ἀγαλλίων καὶ λέγων Ἐγὼ, ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φιλόσοφοι, ἦλθον πρὸς ὑμᾶς οὐ λόγοις διδάξαι ἀλλ' ἐν ἀποδείξει θαυμασίων, καὶ ἀπὸ μέρους τάχα εθεάσασθε τῶν δι' ἐμοῦ γεγενημένων ἐν ἐκείνῳ τῷ ὀνόματι ᾧ οὗτος ὁ ἀρχιερεὺς ἀποβάλ-

10. νεομηνίας: codex νεομηνίας | γὰρ.... Sequitur in codice ὑπ' αὐτῶν. An coniecercis ἀπατῶν? | πάντα ἀπλῶς: codex πάντα τὰ ἀπλῶς | συμμύγυσιν (?): codex συμμύγισιν. Locus inde ab ἐστράτευσεν usque ἐθνῶν omnino corruptus est. | ἀλλὰ δὴ: codex ἀλλὰ δέ | οὐκ ἐδώξαν: codex οὐκ ἐδιώξαμεν. Videntur inter οὐκ et ἐδιώξαμεν verba aliqua excidisse.

11. περιστὸς: codex περιστώς

λεται. ἰδοὺ οὖν βοήσω πρὸς τὸν θεόν μου καὶ διδάξω ὑμᾶς, καὶ ὑμεῖς δοκιμάσατε τοὺς τῶν ἀμφοτέρων λόγους.

¹² Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀρχιερεὺς ἔδραμεν ἐπὶ τὸν Φίλιππον μαστίζαι θέλων αὐτόν, καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὅλη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐξηράνθη καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐτυφλώθησαν· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ πεντακόσιοι οἱ μετ' αὐτοῦ ἐτυφλώθησαν καὶ αὐτοί. καὶ ἐνύβριζον καὶ κατεθεμάτιζον τὸν ἀρχιερέα λέγοντες ὅτι ἐξερχόμενοι τῆς Ἰερουσαλήμ ἐλέγομέν σοι Κατάσειλον· ἄνθρωποι γὰρ ὄντες θεῶ μάχεσθαι οὐ δυνάμεθα. ἀλλὰ δεόμεθά σου, ἀπόστολε τοῦ θεοῦ τοῦ Ἰησοῦ Φίλιππε, δὸς ἡμῖν τὸ δι' αὐτοῦ φῶς, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀληθῶς αὐτοῦ ἐσόμεθα δούλοι.

¹³ Ὁ δὲ Φίλιππος ἰδὼν τὸ γενόμενον ἔλεγεν Ὁ ἀσθενὴς φύσις, ἣτις ἀπέρριψεν ἑαυτὴν ἐφ' ἡμᾶς, εὐθέως δὲ εἰς ἑαυτὴν καταταπεινουμένη· ὧ ἡ πικρὰ θάλασσα, τὰ ἑαυτῆς κύματα εἰς ἡμᾶς ταρασσουσα καὶ ἐκβάλλειν νομίζουσα, ἀλλὰ παρ' ἑαυτῇ τὰ κύματα κοιμίζουσα. νῦν οὖν, ὁ ἡμέτερος καλὸς οἰκονόμος, Ἰησοῦ, τὸ ἅγιον φῶς, οὐ παρίδες ἡμᾶς τὸ σύνολον κράζοντας ἄνω πρὸς σέ ἐν πᾶσι τοῖς καλοῖς ἔργοις, ἀλλ' ἦλθες τελῆσαι αὐτὰ δι' ἡμῶν. νῦν οὖν ἐλθέ, Ἰησοῦ κύριε, ἔλεγχον τὴν ἀπόνοιαν τούτων.

¹⁴ Λέγει ὁ ἀρχιερεὺς τῷ Φιλίππῳ Ἄρα μὴ νομίζεις ἀποστρέψαι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν παραδόσεων τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ τοῦ θεοῦ τῆς ἐρήμου καὶ Μωσέως, καὶ προσδοκᾶς ἐξακολουθήσαι ἡμᾶς τῷ Ναζωραῖῳ τῷ Ἰησοῦ; εἶτα λέγει αὐτῷ ὁ Φίλιππος Ἰδοὺ δεηθήσομαι τοῦ θεοῦ μου ἵνα ἔλθῃ καὶ φανερώσῃ ἑαυτὸν ἐμπροσθεν σοῦ καὶ τῶν πεντακοσίων καὶ ἐνώπιον τῶν ὧδε πάντων· ἴσως γὰρ πιστεύσεις μετανοήσας. εἴαν δὲ μέχρι τέλους ἐπιμείνης τῇ ἀπιστίᾳ, ἔρχεται ἐπὶ σοὶ παράδοξον πρᾶγμα, ὅπερ λαληθήσεται εἰς γενεὰς γενεῶν, ὥστε καὶ κατελθῆς ζῶν κάτω εἰς τὸν ἄδην ἐνώπιον πάντων τῶν ὁρώντων σε, ὅτι ἔτι διαμένεις ἐν τῇ ἀπιστίᾳ, ὅτι καὶ ζητεῖς ἀποστρέψαι τὸ πλῆθος τοῦτο ἀπὸ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς. καὶ ὁ Φίλιππος προσηύξατο λέγων Ὁ πάτερ ἅγιε τοῦ

13. ἀπέρριψεν: codex ἀπέρρι μὲν, sic | ἐκβάλλειν: sed codex ἐβεβῶεν. An potius ἐκβαλίξεν, ἐκβλύξεν, simile aliud legendum est?

14. μὴ νομίζεις: codex μὴ νομίζεις | ἐρήμου: post hanc vocem in codice additur τὸ μάνα

ἀγίου υἱοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ χαρισάμενός μοι τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, πέμψον σου τὸν ἀγαπητὸν υἱὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐλέγξαι τὸν ἄπιστον ἀρχιερέα, ἵνα τὸ σὸν ὄνομα ἐν τῷ ἀγαπητῷ Χριστῷ δοξασθῇ.

¹⁵ Ἔτι δὲ ταῦτα βοῶντος τοῦ Φιλίππου, ἐξαίφνης ἠνεώχθησαν οἱ οὐρανοί, καὶ ἐφάνη ὁ Ἰησοῦς κατελθὼν ἐν τιμωτάτῃ δόξῃ καὶ ἀστραπῇ, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἑπταπλάσιον λάμπων ὑπὲρ τὸν ἥλιον, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λευκότερα χιόνος, ὡς καὶ πάντα τὰ εἶδωλα τῶν Ἀθηνῶν πεσεῖν ἐξαίφνης ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ὁ λαὸς συντριβεῖς ἔφυγον, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς δαίμονες οἰκούντες ἐβόων Ἰδοὺ καὶ ἡμεῖς φεύγομεν διὰ τὸν ἐπιφανέντα τῇ πόλει Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ. εἶτα λέγει ὁ Φίλιππος τῷ ἀρχιερεῖ Ἀκουεῖς τῶν δαιμόνων ἐκβοῶντων διὰ τὸν ὀφθέντα, καὶ ἀπιστεῖς πρὸς τὸν παρόντα ὅτι αὐτὸς κύριος τῶν πάντων; λέγει ὁ ἀρχιερεὺς Ἐγὼ οὐκ ἔχω ἄλλον θεὸν ἢ τὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

¹⁶ Ἀνερχομένου δὲ τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν ἐγένετο σεισμὸς μέγας σφόδρα, ὥστε σχισθῆναι τὸν τόπον ἐφ' ὃν εἰστήκασιν· καὶ δραμόντες οἱ ὄχλοι ἔκειντο πρὸς τοὺς πόδας τοῦ ἀποστόλου κράζοντες Ἐλέησον ἡμᾶς, ὦ θεοῦ ἀνθρώπε. ὁμοίως καὶ οἱ πεντακόσιοι ἄνδρες ἔκραζαν καὶ αὐτοὶ πάλιν Ἐλέησον ἡμᾶς, ὦ Φίλιππε, ἵνα σε ἴδωμεν καὶ διὰ σοῦ τὸν φωστῆρα τῆς ζωῆς Ἰησοῦν· ὅτι ἐλέγομεν τούτῳ τῷ ἀπίστῳ ἀρχιερεῖ ὅτι ἀνθρώποι ἁμαρτωλοὶ ὄντες θεῷ μάχεσθαι οὐ δυνάμεθα.

¹⁷ Τότε λέγει ὁ Φίλιππος Οὐκ ἔστιν φθόνος ἐν ἡμῖν, ἀλλ' ἡ τοῦ Χριστοῦ χάρις ἀναβλέψαι ὑμᾶς ποιήσει· πρότερον δὲ ὑμῶν τὸν ἀρχιερέα ἀναβλέψαι ποιήσω, ὅπως ἐπὶ τούτῳ πλέον ὑμεῖς πιστεύσητε. καὶ φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ ἠνέχθη τῷ Φιλίππῳ Φίλιππε, υἱὲ ποτὲ βροντῆς νῦν δὲ πραότητος, εἴ τι ἂν αἰτήσῃ τὸν πατέρα μου, ποιήσει σοι. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐκθαμβος ἦν ἐπὶ τῇ φωνῇ· τὸ γὰρ ἦχος αὐτῆς μείζον βροντῆς ἐγένετο. τότε λέγει ὁ Φίλιππος τῷ ἀρχιερεῖ Ἐν τῷ ὀνόματι τῆς δυνάμεως τῆς φωνῆς τοῦ κυρίου μου ἀνάβλεψον, Ἀνανία. καὶ εὐθέως ἀνέβλεψεν, καὶ περιβλεψάμενος Ὡ, φησὶν, τί ἐστὶν τὸ τῆς μαγίας τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι

15. λάμπων: codex λάμπων

17. πιστεύεις εἰς: codex om εἰς

αὐτός ὁ Φίλιππος ἐν ὀλίγῳ με ἐτύφλωσεν, καὶ πάλιν ἐν ὀλίγῳ ἀναβλέψαι με ἐποίησεν. Τί οὖν, ἔφη ὁ Φίλιππος, πιστεύεις εἰς τὸν Ἰησοῦν; λέγει ὁ ἀρχιερεὺς Μὴ γὰρ δύνασαι με μαγεῦσαι καὶ πείσαι; οἱ δὲ πεντακόσιοι οἱ μετ' αὐτοῦ, ἀκούσαντες ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς αὐτῶν ἀναβλέψας ἔτι ἀπίστει, ἔλεγον τοῖς παρεστῶσιν δεηθῆναι τοῦ Φιλίππου ὅπως αὐτοὺς ἀναβλέψαι ποιήσῃ, ἵνα τὸν ἀπίστον ἀρχιερεῖα τοῦτον ἀνέλωμεν.

¹⁸ Εἶπεν δὲ ὁ Φίλιππος Μὴ κακοῖς ἀμύνεσθε. καὶ λέγει τῷ ἀρχιερεῖ Σημίῳ ἐπὶ σοὶ ἔσται τι μέγα. λέγει πρὸς τὸν Φίλιππον Οἶδα ὅτι φαρμακὸς εἶ καὶ τοῦ Ἰησοῦ μαθητῆς· οὐ μαγεύεις με. ὁ δὲ ἀπόστολος εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν Σαβαρθάν, σαβαθάφτ, βραμανούχ, ταχὺ ἔλθέ. καὶ εὐθύς ἡ γῆ ἐσχίσθη κατὰ τὸ μέρος τοῦ Ἀνανίου καὶ κατέπεσεν αὐτὸν μέχρι γονάτων. καὶ ἔκραξεν Ἀνανίας Ὁ μεγάλη δύναμις τῆς ἀληθοῦς μαγγανίας, ὅτι τὴν γῆν ἔσχισεν, ἀπειλήσαντος αὐτῇ ἑβραῖστὶ τε ἐνορκισαμένου τοῦ Φιλίππου, καὶ συνέχει με μέχρι γονάτων, καὶ ἐκ τῶν πτερυνῶν εἰς τὰ κάτω τινὲς ὥσπερ ὄγκινοι καθέλκουσίν με, ἵνα πιστεύσω τῷ Φιλίππῳ, ἀλλ' οὐ δύναται με πείσαι· ἀπὸ γὰρ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐγὼ ἐπίσταμαι τὰς μαγίας αὐτοῦ.

¹⁹ Ὁργισθεὶς δὲ ὁ Φίλιππος εἶπεν Ὁ γῆ, σύσφιξον αὐτὸν μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ. καὶ εὐθύς κατεσύρει. καὶ ἔλεγεν Ὁ μὲν εἰς μου πούς κάτωθεν κρυσταλλοῦται, ὁ δὲ ἕτερος δεσινῶς ἐκθερμαίνεται· ἀλλ' ὑπὸ τῆς μαγίας σου, Φίλιππε, οὐ νικηθήσομαι πλὴν οὖν ὅτι κακῶς κάτωθεν βασανίζομαι, ὅπως δὲ οὐ πιστεύω. οἱ δὲ ὄχλοι ἠθέλησαν αὐτὸν λιθάσαι. ὁ δὲ Φίλιππος Μὴ οὕτως φησίν. τοῦτο γὰρ τέως γέγονεν, καταποθῆναι αὐτὸν μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ, ἵνα σωτηρία γένηται τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὅτι παρ' ὀλίγον ἐμελλεν ἔλκειν ὑμᾶς ἐν τοῖς κακοῖς αὐτοῦ λόγοις πρὸς ἀπιστίαν. ἀλλ' εἰ καὶ αὐτὸς μετενόησεν, ἀναγάγω αὐτὸν ἐκ τῆς γῆς πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· ἀλλὰ τάχα οὐκ ἔστιν ἄξιος σωτηρίας. ἐάν οὖν ἐπιμείνῃ τῇ ἀπιστίᾳ, βλέπετε αὐτὸν

18. κακοῖς: an potius κακῶς legendum est? | οὐ μαγεύεις: codex οὐ μαγεύης | μέχρι γονάτων: codex μ. γονάτου | δύναμις: hoc de coniectura addidit | αὐτῇ: codex αὐτῆν | τε ἐνορκισαμένου: codex om τε et habet ἐνορκισαμένου | ὥσπερ ὄγκινοι: codex ὡς πρὸς ὄγκινους

βυθισθέντα κάτω εἰς τὴν ἄβυσσον, εἰ μὴ κύριος μάλ्लει τοὺς ἐν τῷ ἄδῃ ἐγείρειν ἵνα ὁμολογήσωσιν ὅτι κύριος Ἰησοῦς. ἐν ἐκείνῃ γὰρ τῇ ἡμέρᾳ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται ὅτι κύριος Ἰησοῦς, καὶ ὅτι μία δόξα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας.

²⁰ Καὶ εἰπὼν ταῦτα ὁ Φίλιππος διεπέτασεν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα σκεπάσας δι' αἴρος ἐπάνω τῶν πεντακοσίων ἀνδρῶν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ. καὶ ἀνεφύχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ὕμνησαν τὸν θεὸν πάντες ἐν ἐνὶ στόματι λέγοντες Εὐλογοῦμέν σε, Χριστέ Ἰησοῦ, τὸν θεὸν τοῦ Φιλίππου, ὅτι ἐδίωξας ἀφ' ἡμῶν τὴν πῆρῶσιν καὶ ἔδωκας ἡμῖν τὸ σὸν φῶς τὸ εὐαγγέλιον. ὁ δὲ Φίλιππος κατ' ὄλιγον ἦν ἀγαλλιῶμενος τοῖς ῥήμασιν αὐτῶν, ὅτι οὕτως ἐστηρίζοντο τῇ πίστει. μετὰ δὲ ταῦτα στραφεὶς ὁ Φίλιππος πρὸς τὸν ἀρχιερέα εἶπεν Ὁμολόγησον καὶ σὺ ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ ὅτι κύριος Ἰησοῦς ἐστίν, ἵνα σωθῆς ὡς οὗτοι οἱ μετὰ σοῦ. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἦν καταγελῶν τοῦ Φιλίππου καὶ ἐπιμένων τῇ ἀπιστίᾳ.

²¹ Ἴδὼν οὖν ὁ Φίλιππος ὅτι ἐπιμένει τῇ ἀπιστίᾳ, βλέψας εἰς αὐτὸν λέγει τῇ γῆ Ἄνοιξόν σου τὸ στόμα καὶ καταπίε αὐτὸν μέχρι τοῦ τραχήλου αὐτοῦ ἐνώπιον τῶν πιστευσάντων εἰς τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνοίξασα ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς ἐδέξατο αὐτὸν ἕως τραχήλου· οἱ δὲ ὄχλοι ἦσαν ὀμιλοῦντες ἀλλήλοις διὰ τὰ γεγονότα θαυμάσια.

²² Ἦλθὲν τις πρῶτος τῆς πόλεως βοῶν καὶ λέγων Ὁ μακάριε ἀπόστολε, τῷ υἱῷ μου δαίμων τις ἐπέστη καὶ ἔκραξεν λέγων πρὸς μέ Ἐπειδὴ ἀφήκας ξένον ἄνθρωπον εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν ὑμῶν, σὺ ὢν πρῶτος ὃς κατέλυσεν τὰς λατρείας ἡμῶν καὶ τὰς θυσίας ἡμῶν, τί σοι ποιήσω εἰ μὴ τοῦτον ἀνελῶ τὸν μονογενῆ σου υἱόν; καὶ μετὰ τὸ εἰπεῖν αὐτὸν ταῦτα ἀπέπειξεν τὸν υἱόν μου. νῦν σὺν παρακαλῶ σε, ἀπόστολε τοῦ Χριστοῦ, μὴ ἐάσης τὴν χαρὰν μου στραφῆναι εἰς πένθος, ὅτι καγὼ ἐπίστευσα τοῖς σοῖς λόγοις.

²³ Ἀκούσας δὲ ὁ ἀπόστολος ταῦτα εἶπεν Θαυμάζω τὴν

21. ὀμιλοῦντες ἀλλήλοις: codex ὀμιλοῦντες ἀλλήλους

22. ὑμῶν: sic scribendum videbatur pro ἡμῶν, quod codex habet.

ἐνεργειαν τῶν δαιμόνων, ὅτι ἐνεργεῖ ἐν παντὶ τόπῳ, τολμᾶ δὲ εἰς οὓς οὐκ ἐδυνάμην ἐπιβαίνειν, ὡς νῦν ἐπέερασαν ὑμᾶς θέλοντες σκανδαλίσαι. καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ Ἐνεγκέ μοι τὸν υἱὸν σου, καὶ γὰρ αὐτὸν δώσω ζῶντα διὰ τὸν Χριστὸν μου. καὶ ἔδραμιν χαίρων τοῦ ἐνεγκαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ. καὶ ὡς ἤγγισεν τῇ οὐκίᾳ αὐτοῦ, ἔκραξεν λέγων Υἱέ μου, ἦλθον ἐπὶ σέ ἀπενέγκαι σε πρὸς τὸν ἀπόστολον ὥστε σε ζῶντα παρέξει μοι. καὶ ἐκέλευσεν τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις βιασάξαι τὴν κλίνην· ἦν δὲ ὁ παῖς ἐτῶν κγ'. ὅτε δὲ εἶδεν αὐτὸν ὁ Φίλιππος, συνεχύθη, καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν ἀρχιερέα λέγει αὐτῷ Τοῦτο γέγονέν τις ἀφορμή· ἐὰν οὖν ἀναστήσω αὐτόν, πιστεύσεις λοιπὸν; ὁ δὲ λέγει Οἶδα τὰς μαγίας ὑμῶν, ὅτι ἀναστήσεις αὐτόν· ἐγὼ δὲ οὐ πιστεύσω σοι. ὀργισθεὶς δὲ ὁ Φίλιππος εἶπεν Κατάθεμα· ἄπλεθε λοιπὸν κάτω ὄλος εἰς τὴν ἄβυσσον ἐνώπιον τούτων ἀπάντων. καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ κατήλθεν εἰς τὸν ἄδην ζῶν· πλην τὸ ἀρχιερατικὸν ἐνδυμα ἐξεπετάσθη ἀπ' αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης οὐδεὶς ἔγνω τί ἐγένετο τὸ ἐνδυμα τὸ ἱερατικόν. καὶ ἐπιστραφεὶς ὁ ἀπόστολος ἐπηύξατο τὸ παιδίον, καὶ ἀπελάσας ἀπ' αὐτοῦ τὸν δαίμονα ἀνέστησεν αὐτόν καὶ παρέστησεν αὐτόν τῷ πατρὶ ζῶντα.

²⁴ Οἱ δὲ ὄγλοι ταῦτα θεασάμενοι ἔκραξαν Εἰς θεὸς ὁ Φίλιππου ὁ ἐλέγξας τὴν ἀπιστίαν τοῦ ἀρχιερέως καὶ τὸν δαίμονα τοῦ νεανίσκου ἀπελάσας καὶ ἀναστήσας αὐτόν ἐκ νεκρῶν. αἱ δὲ πεντακόσιοι ἰδόντες τὸν ἀρχιερέα βυθισθέντα εἰς τὴν ἄβυσσον καὶ τὰ ἄλλα θαυμάσια, ἐδεήθησαν τοῦ Φιλίππου, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν ἐν Χριστῷ σφραγιδα. ἐπέμεινε δὲ ὁ Φίλιππος εἰς τὰς Ἀθήνας ἔτη δύο, καὶ κατασκευάσας ἐκκλησίαν κατέστησεν ἐπίσκοπον καὶ πρεσβύτερον, καὶ οὕτως ἀπῆλθεν κατὰ τὴν Παρθίαν εὐαγγελιζόμενος τὸν Χριστόν· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

23. οὐκ ἐδυνάμην: an lectio sana est? | Υἱέ μου: in codice sequitur βλέπης, quod non aptum videtur.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ.

Ἐπερ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν ἰθεασάμεθα πάντες οἱ τε πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀχαΐας, γεγραφήκαμεν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῷ τοῦ Χριστοῦ ὀνόματι καθισταμέναις ἐν τε τῇ ἀνατολῇ καὶ δύσει, ἄρκτω καὶ μεσημβρίᾳ. εἰρήνη ὑμῖν καὶ πᾶσιν τοῖς πιστεύουσιν εἰς ἓνα θεόν, τριάδα τελείαν, ἀληθινὸν πατέρα ἀγέννητον, ἀληθινὸν υἱὸν μονογενῆ, ἀληθινὸν πνεῦμα ἅγιον τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον καὶ ἐν τῷ υἱῷ διαμένον, ὅπως δειχθῆ ἔν πνεῦμα ἅγιον τὸ ἐν τῷ πατρὶ καὶ υἱῷ ὑπάρχον ἐν θεότητι τιμῆ. ταύτην τὴν πίστιν μεμαθήκαμεν παρὰ τοῦ μακαρίου Ἀνδρέου τοῦ ἀποστόλου τοῦ κυρίου ἡμῶν

* Ita A; B: Περίωδοι (sic) καὶ τελείωσις τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ πρωτοκλήτου Ἀνδρέου. C: Μαρτύριον τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνδρέου. D: *Passio S. Andree apostoli, per presbyteros et diaconos ecclesiarum Achaiae scripta.*

1. Ἐπερ cum AB; C Ἄ | ἰθεασάμεθα cum AB (item Leone Allatio); C ἴθωμεν | οἱ τε cum B; A εἴ τε; C οἱ | τῆς: BC om | γεγραφήκαμεν cum AB, sed B add καὶ ἀποπέμψωμεν. C γεγράφαμεν | B ἀπάσαις | ἐκκλησ. ταῖς: B add οὔσαις | ἐν τῷ τοῦ Χρ. ἐν. καθισταμέναις: h. l. cum A; BD (in *Christi nomine constitutis*) post μεσημβρίᾳ. C post μεσημβρ. habet ἐν ὀνόματι Χριστοῦ διακειμέναις | ἐν τε: BC om τε | ἄρκτω: C ἄρκτω, A ἄκτω, B ἀρίκτω. Praeterea C praem καί, B καὶ τῇ | καὶ πᾶσιν cum BCD; A om καὶ | τριάδα (B εἰς τρ.) τελ. cum AB. CD τελειον ἐν τριάδι, in *trinitate perfectum* | ἀληθινόν ter: C bis ἀληθῆ, tertio loco ἀληθῆς | ἀγέννητον (D *ingentium*): C γεννίτορα | B μονογενῆ | τὸ ἐκ usque διαμένον (AC -ων): C ἐκπορευόμενον ἐκ πατρὸς καὶ ἐν υἱῷ διαμ. | B ὅπως δειχθῆ, C ἓνα γνωσθῆ | τὸ (B ἴσασθαι, C εἶναι) ἐν τῷ (C om) πατρ. καὶ (B add τῷ) υἱῷ | ὑπάρχον (codex -ρχων) ἐν θε. τιμ. cum A. BCD καὶ τοῦτον (C τοσοῦτον, D hoc) εἶναι τὸν (B om) μονογενῆ (B -γενῆ) υἱὸν ὅπερ ἐστὶν ἐκεῖνος ὁ γεννήσας (D *quod est ei ille qui genuit*); C ὅσον ὁ γεννήσας οἶδεν [Woog emendat εἶη] | μακαρίου: CD ἁγίου | B παρὰ τῷ μακα-

Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗτινος καὶ τὴν πάθησιν κατενώπιον ἡμῶν προκειμένην ἐωρακότες καθ' ὅσον δυνάμειος ἔχομεν ἀναγράψασθαι οὐκ ὤκνησαμεν.

² Ὁ ἀνθύπατος τοίνυν Αἰγεάτης εἰς Πάτρας τὴν πόλιν εἰσεληλυθὼς ἤρξατο συνωθεῖν τοὺς πιστεύοντας τῷ Χριστῷ εἰς τῶν εἰδώλων θρησκίαν. ᾧτινι ὁ μακάριος Ἀνδρέας προσδραμιὼν εἶπεν Ἔδει σε κριτὴν ὄντα ἀνθρώπων τὸν κριτὴν σοῦ ἐπιγινῶναι τὸν ὑπάρχοντα ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπιγινόντα σεβασθῆναι, σεβόμενον δὲ αὐτὸν θεὸν ὄντα ἀληθινὸν ἀπὸ τούτων τῶν μὴ τυγχανόντων ἀληθινῶν θεῶν τὸν λογισμὸν σου ἀναστεῖλαι.

Πρὸς ὃν ὁ Αἰγεάτης εἶπεν Σὺ εἰ Ἀνδρέας ὁ καταλύων τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν καὶ ἀναπεσθίων τοὺς ἀνθρώπους περὶ τὴν θρησκίαν ἦν περ ἑναγχοῦ φανεῖσαν οἱ Ῥωμαίων βασιλεῖς ἐξαφανίσαι ἐκέλευσαν;

ῤεφ Ἀνδρέα τῷ ἀποστόλῳ τοῦ | οὗτινος: C οὐ. BCD om καὶ sequens | πάθησιν cum ABD (passionem): C μαρτυρίαν | κατενώπ. usque ἐωρακότες cum A: B ἦν περ κατεν. ἡμ. προκειμένων ἐώρακαμεν: C παρόντες ἴδωμεν: D *quam coram re-cti vidimus* | καθ' ὅσον usque ὤκνησαμεν: B καθ' ὅσον δυνατώμεθα ἐκκληρώσωμεν: C ἔνοι (Woog vertit in *animum commemorationem*) καὶ ἀφηγοῦμεθα: D *prohi possumus* (Woog ἔνον his *expressum putat*) *explicamus*.

2. Ὁ ἀνθ. τοίν. Αἰγεάτης usque εἰσεληλυθὼς cum AB; C Αἰγαίας (sed alibi semper Αἰγέας) οὖν ὁ ὑπάτος τῇ τῶν Πατρῶν πόλει εἰσελθὼν. D *Proconsul itaque Aegeas Patras civitatem ingressus* | B ἤρξαντο | συνωθεῖν: C κρατεῖν καὶ συναθ. | C τοὺς τῷ Χρ. πιστ. | τὴν τ. εἰδῶλ. θρησκίαν cum A: B τὰς τ. εἰδ. θρησκείας: C τὰς θυσίας τ. εἰδ.: D *sacrificia idolorum* | μακάριος: CD ἄγιος | προσδραμιὼν: B εἰσδραμιὼν, D *occurrens, uterque post ᾧτινι: C om* | κριτὴν ὄντα ἀνθρώπων cum CD: B ὡς ἄρχοντα τῶν ἀνθρώπων ἔνα (corrige ὄντα) καὶ διαστατήν: A ἄρχοντα ὄντα | τὸν κρ. σοῦ ἐπιγν. usque οὐρανῷ cum A: B τὸν κρ. σοῦ τὸν ὄντα ἐν τῷ οὐρ. ἐπιγινώσκειν: C τὸν ἐπουράνιον κρ. σοῦ ἐπιγν. | ἐπιγινόντα (codex - γινόντα) cum A; B ἐπιγνοῦς; C ἐγνωκότα | C σεβέσθαι | σεβόμενον δὲ cum A; BC καὶ σεβόμενον (B - vos) | αὐτόν: C om | θεὸν ὄντα ἀληθ. cum A; B ὡς (corrige ὅς) ἐστὶν θεὸς ἀληθινός; C τὸν ἀληθιν. θεόν | ἀπὸ τούτων usque θεῶν cum AB; C ἐκ τῶν μὴ ᾧντων ἀληθινῶν | τὸν λογ. σ. ἀναστεῖλαι (B ἀνανεῶσαι) cum ABD (*animum revocares*): C ἐπιτρέψαι

Πρὸς ὃν (B ᾧτινι, D cui) ὁ Αἰγ. (A Aegeas) εἶπ. cum ABD: C Αἰγέας εἶπεν | B ὁ Ἀνδρέας | καταλύων: C καταστρέφων | τοὺς να. τ. θε. cum CD (*templa deorum*): AB τὰ ἱερά τῶν εἰδώλων | ἀναπεσθίων: C πλανῶν | περὶ τ. θρ. cum A; C πρὸς ἀναιδῆ θρησκείαν; D *superstitiosam illam sectam*: B καταλαπειν τὴν θρησκ. | ἑναγχοῦ (A - γχῶς) cum AB; C ἀρτίως | φανεῖσαν cum AD (*ostendam*): B θρησκείειν: C om | C οἱ τῶν Ῥωμ. ἄρχοντες | ἐξαφανίσαι (C ἐξαιλεῖσθῆναι) ἐκέλ. cum ABCD; sed B praem προσέταξεν, τὴν δὲ σὴν

Ὁ μακάριος Ἀνδρέας εἶπεν Οἱ Ῥωμαίων βασιλεῖς οὐδέποτε ἐπέγνωσαν τὴν ἀλήθειαν. καὶ τοῦτο σαφῶς διδάσκει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ἐλθὼν, ταῦτα τὰ εἰδῶλα οὐ μόνον μὴ εἶναι θεοὺς, ἀλλὰ καὶ δαιμόνια αἰσχιστα καὶ τῷ ἀνθρώπινῳ γένει ἐχθραίνοντα, διδάσκοντα τοὺς ἀνθρώπους προσκρούειν τῷ θεῷ, ὡς ἐν τῷ προσκρούεσθαι αὐτὸν ἀποστρέφεσθαι καὶ μὴ εἰσακούειν· ἐν τῷ οὖν ἀποστρέφεσθαι καὶ μὴ εἰσακούειν ἐχέσθωσαν αὐτοὶ τῷ διαβόλῳ αἰχμάλωτοι, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον αὐτοὺς διαπαίξουσιν ὥστε ἐξερχομένων τοῦ σώματος εὑρεθῆναι ἐρήμους καὶ γυμνοὺς, μηδὲν μεθ' ἑαυτῶν πλὴν τῶν ἀμαρτιῶν βασιτάζοντας.

³ Ὁ Αἰγιάτης εἶπεν Ταῦτα περιττὰ καὶ μάταια βήματα τυγχάνουσιν. ὁ γὰρ ὑμέτερος Ἰησοῦς ἐν τῷ ταῦτα κηρύττειν τοῖς Ἰουδαίοις, τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ αὐτὸν προσήλωσαν.

Ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἀποκριθεὶς εἶπεν Ὡ εἰ βούλει ἐπιγνώ-

μακάριος: C ἅγιος; D om | C Οἱ τῶν Ῥωμ. ἄρχοντες οὕτω (B οὐδέπω) ἔγνωσαν | καὶ τοῦτο usque ἐλθὼν cum A: B καὶ τοῦτο ὅπερ διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν ἀνήλθεν ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς διδάσκων: C καὶ ὅτι ὑπὲρ σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων ἐλθὼν ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς ἐδίδαξεν, item D sed om τὴν ἀλήθειαν καὶ | C οὐχὶ μόνον | C θεοὺς μὴ εἶναι, B μὴ εἶναι αὐτὰ θεοὺς | ἀλλὰ καὶ: BC om καὶ | C δαιμόνια ὀλέθρια, ἐχθραίνοντα (A ἐχθραίν.) τῷ ἀνθρ. γέν. | διδάσκοντα τ. ἀνθρ. cum A: C οἱ τοιαῦτα διδάσκουσιν τ. ἀνθρ.: B ὅπερ τοῦτω διδάξωσιν (scilicet ὑφ' ὧν τοῦτο διδαχθῶσιν?) οἱ ἀνθρώποι | προσκρούειν τῷ θεῷ cum A: B ὅθεν προσκρούεται θεός: C ὅπως τῷ θεῷ προσκρούσασσι | ὡς (uterque codex etc) usque εἰσακούειν cum AB: C ἵνα ἐν τῷ προσκρούσαι αὐτοὺς αὐτῷ ἀποστραφῆ καὶ μὴ εἰσακούσῃ | ἐν τῷ οὖν usque εἰσακούειν cum A (B per incuriam om): C καὶ ἀποστραφέντος αὐτοῦ καὶ μὴ εἰσακούοντος | ἐχέσθωσαν αὐτοὶ τῷ διαβ. (B τῷ διαβ. αὐτοῖ) αἰχμ. cum AB: C καταγεθῶσιν (Woog emendat κατασχεθ.) ὑπὸ τοῦ διαβόλου αἰχμ. | διαπαίξουσιν (A - ξυν) cum AB: C ἐμπαίξι (Woog emendat - ξη) | ὥστε usque γυμνοὺς cum A: BC ἐφ' ὅσον (C ἕως οὗ) ἐκ τοῦ σώματος ἐξέλθωσιν ἔνοχοι (C κατακεκριμένοι) καὶ γυμνοί, iidem postea βασιτάζοντας. D sic: *ista idola non solum deos non esse sed esse daemonia pessima et inuisita humani generi: quas hoc docent homines unde offendatur deus, ut dum offensus fuerit aueritatur et non exaudiat; et cum auersus fuerit et non exaudierit, habeantur a diabolo ipsi captivi. et tandiu eos deludat quandiu de corpore exeant rei et nudī etc.*

3. Ὁ Αἰγιάτης: CD Αἰγιάς | B περιττ. κ. μάτ. εἰσιν βήματα, C ὑπέρογκα βήμ. καὶ μάτ. εἰσιν | ὁ γὰρ (B ἐπεὶ ὁ) ὑμέτ. Ἰησοῦς (A θεός) cum AB(D); C ὁ γὰρ ὁ Χριστὸς ὑμῶν | C κηρύσσειν | C(D) οἱ Ἰουδαῖοι αὐτὸν ἐν τῷ σταυρῷ προσήλ.

μακάριος: C ἅγιος, D om | ἀποκριθεὶς (C om) εἶπεν: B ἀπεκρίνατο | Ὡ cum AD; B add Αἰγιάτα, C ἀνθρώπε | εἰ βούλει ἐπιγν. cum AB: C εἰ ἤθελες

ναι τὸ μυστήριον τοῦ σταυροῦ, ποία εὐλόγη ἀγάπη ὁ ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως ἡμῶν τοῦτο τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ οὐχὶ ἀκουσίως ἀλλ' ἐκουσίως ὑπέδεξατο;

Ὁ Ἀλγεάτης εἶπεν Ὅποταν παρὰ τοῦ ἑαυτοῦ μαθητοῦ προδοθεὶς καὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων συσχεθεὶς τῷ ἡγεμόνι προσήχθη καὶ πρὸς τὴν αἴτησιν αὐτῶν ὑπὸ τῶν τοῦ ἡγεμόνος στρατιωτῶν προσηλώθη, ποίῳ τρόπῳ σὺ λέγεις ἐκουσίως αὐτὸν τοῦ σταυροῦ τὸ ξύλον ὑποδέξασθαι;

Ὁ ἅγιος Ἀνδρέας εἶπεν Διὰ τοῦτο ἐγὼ λέγω ἐκουσίως ἐπειδὴ σὺν αὐτῷ ἤμην ἐν τῷ παραδίδοσθαι αὐτὸν παρὰ τοῦ αὐτοῦ μαθητοῦ. πρὶν γὰρ παραδοθῆναι εἶπεν ἡμῖν ὡς οἱα παραδοθήσεται καὶ σταυρωθήσεται ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσομενον ἔσεσθαι προεῖρηκεν. πρὸς ὃν ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς Πέτρος λέλεχεν Ἰησὺς σοι ἔσται, κύριε· οὐ μὴ γένηται τοῦτο. καὶ ἀγανακτήσας οὕτως ἔφη τῷ Πέτρῳ Ὑπαγε ὀπίσω μου σα-

εἰδέναι | ποία (B ὀποία) εὐλόγη (D *quam rationabilis*) cum ABD; C ὃν [τρόπον, ut videtur] ἐπαυμητη. | ὁ ἀρχηγ. τῆς ζωῆς (B om τ. ζω.) cum AB; C ὁ κτιστής, D *auctor* | C τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων | ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσ. (B ἀνανεώσεως) ἡμῶν cum AB: C ὑπὲρ συστάσεως ἡμετέρας: D *pro restauratione nostra* | B τούτῳ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ, C τοῦτον τὸν σταυρόν | C οὐκ ἔκων (in margine ἵσως ἀκούσιος) ἀλλ' ἐκῶν | ὑπέδεξατο (cum A; C ἐδέξατο; B προσηλώθη): B add ἐγὼ σοι ἐρῶ, C ἐπίστευσας ἂν αὐτῷ: sed AD nil add

Ὁ Ἀλγεάτης: CD Ἀλγεάς | Ὅποταν παρὰ usque προσηλώθη ex A: B Ἐν τῷ παραδίδοσθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἰδίου μαθητοῦ καὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων συσχεθῆναι καὶ τῷ ἡγεμόνι προσαχθῆναι καὶ πρὸς τὴν αἴτησιν τῶν Ἰουδαίων παρὰ τῶν τοῦ ἡγεμόνος στρατιωτῶν σταυρωθῆναι: C Τοῦ παραδοθῆναι αὐτὸν παρὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ καὶ ὑπὸ Ἰουδαίων κρατηθῆναι καὶ τῷ ἡγεμόνι προσερχθῆναι καὶ τῇ αἰτίᾳ τῶν Ἰουδαίων παρὰ τῶν στρατιωτῶν τοῦ ἡγεμόνος σταυρωθῆναι κελύσαντος: D *Cum traditus asseratur a suo discipulo* etc. | ποίῳ (B ὀποίῳ): C πῶς | B ἐκουσίως τῷ τοῦ σταυροῦ αὐτὸν ὑποκείσθαι ξύλῳ: C αὐτὸν προδέσει (codex προσδέσει) ὑπομείνει σταυρόν

Ὁ ἅγ. Ἀνδρ. εἶπεν (B ἀπεκρίνατο): C nil nisi Ἀνδρέας | ἐγὼ cum BCD; A om | ἐκουσίως: C αὐτὸν προδέσει | ἐπειδὴ σὺν (B ἅμα) α. ἤμην: C ὅτι μετ' αὐτοῦ ἤμην | ἐν τῷ παραδίδοσθ. (B - δίδωναι, corrigere - δοθῆναι) α. π. τοῦ (B τῷ) αὐτοῦ μαθητοῦ (B - τῆ). πρὶν γὰρ (sic B; A πρὶν ἡ τοιγαροῦν. D *et iam*) παραδ. εἶπεν ἡμῖν: C καὶ μελλῶν παραδίδοσθαι (codex - δίδωσθαι) ὑπὸ τοῦ ἰδίου μαθητοῦ καὶ σταυροῦσθαι, προεῖπεν ἡμῖν | C om ὡς οἱα παραδ. καὶ σταυρ. ὑπὲρ τ. τ. ἀ. σωτηρίας, καὶ | τῇ τρ. ἡμ. ἀναστ. ἔσεσθ. προεῖρηκεν cum B(D): A ὅτι τῇ τρ. ἡμ. ἀναστήσεται ταῦτα πάντα προεῖρηκεν ἡμῖν: C ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι | πρὸς ὃν: B ὅστιν | B om Πέτρος | λέλεχεν cum B; A λέχεν (sic) | B om ἔσται | B οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο | C post ἐγείρομαι

τανᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ. καὶ ἵνα πληρέστατα ἐξαρτίσει ὅτι ἔκουσίως τὸ πάθος ἀνεδέξατο, ἔλεγεν ἡμῖν Ἐξουσίαν ἔχω θῆναι τὴν ψυχὴν μου καὶ ἔξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. ἔσχατον δὲ ἐν τῷ δεικνῆσαι αὐτὸν μεθ' ἡμῶν εἶπεν ὅτι εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. πρὸς ταύτην οὖν τὴν φωνὴν πάντων περιλύπων γεγονότων, ἵνα ἡ ὑπόψια ἀναμφίβολος γένηται, ἀπεφήνατο εἰπὼν Ὡτινι ἐπιδώσω τὸ κλάσμα τοῦ ἄρτου ἐκ τῆς χειρός μου, αὐτός ἐστιν ὁ παραδιδούς με. ἐν τῷ οὖν ἐπιδοῦναι ἐπὶ τῶν συμμαθητῶν ἡμῶν καὶ τὰ μέλλοντα ὡς ἤδη παρορηκόντα διηγησαμένου ἐδίδαξεν ἔκουσίως ἑαυτὸν παραδοθησόμενον· οὐδὲ γὰρ τὸν προδότην ἀποδράσας ἐγκατέλειπεν, ἀλλ' ἐν τῷ τόπῳ ἐν ᾧ αὐτὸν ἐγίνωσκεν εἶναι παραγενόμενος διέμεινεν.

⁴ Ὁ Ἀλγιάτης εἶπεν Θαυμάζω σε, ἄνδρα φρόνιμον ὄντα, τοῦτον ἐθέλειν σε ἐρεῖσασθαι τῷ οἰωδῆποτε συμφώνῳ· εἶτε γὰρ ἔκουσίως εἶτε ἀκουσίως, ὅμως καθομολογεῖς αὐτὸν τῷ σταυρωῖ προσπαγέντα.

sic pergit: ὅθεν (codex ὅθεν) τῷ ἀδελφῷ μου Πέτρῳ εἰπόντι Ἰλεώς σοι κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο, ἀγανακτῶν εἶπεν Ὅπισω μου | ὅτι: B διότι | τὰ τοῦ θεοῦ cum BCD: A add ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων | ἵνα πληρέστ. (B add μὴ) ἐξαρτίσει (A add μοι) cum A; B ἵνα πλ. μὴ ἐξαρτ.; D ut plenius nos instrueret; C πῶς τελείως ἡμᾶς ὑπεστήριξεν | ὅτι (B διότι) ἔκουσίως: C εἰ ἄκων | ἔλεγεν ἡμῖν cum ABD: C praem οὐκ ἄν | ᾄθνηαι: ita ABC | λαβεῖν: C ἄρα | ἔσχατον (B praem εἰς) δέ, D ad ultimum: C τέλος οὖν | ἐν τῷ δ. αὐτόν: C ἐν ὅσῳ ἐδείκνυει | εἶπεν: B καὶ λέγει | BC om ὅτι | B καὶ πρὸς ταύτ. τ. φωνῆν πάντες συμπεριλυποὶ γεγονότες: C καὶ ταύτῃ τῇ φωνῇ ἀλιβῆναι πάντας ἐποίησεν | ἵνα ἡ ὑπ. ἀναμφ. γεν. cum A; B ἵνα καμφίλος (sic corrupte) γέν. ἡ ὑπ.; D ne suspensus cogitatio trucidaret: C om | ἀπεφήν. εἰπὼν cum A; B ἀποτεμῶν ἔφη; C καὶ εἴρηκεν πάλιν | ὧτινι usque ἐκ τῆς χειρός (B ἐπὶ τῶν χειρῶν) μου: C ὅτι μεθ' οὐ ἐγὼ βράψω ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρά μου | B om ὁ παραδιδ. με | ἐν τῷ οὖν (B καὶ ἐν τῷ) ἐπιδ. ἐπὶ (B add ἐκ) τῶν συμμ. ἡμῶν: C om | ὡς ἤδη παρορηκ. διηγησ. cum A; B ὡσεὶ παρορηκόντα ἤδη διηγησάσθαι; C καθάπερ παραλθόντα εἰπὼν | ἐδίδαξεν (C ἐδειξεν) cum BCD; A praem σαφῶς | ἔκουσ. αὐτ. (B α. ἐκ.): C ἑαυτὸν προδῶσει | παραδοθησόμενον cum A; B ἔσεσθαι παραδιδόμενον; C παραδοθέντα | B ὁπόταν οὐδὲ τὸν προδ. ἀποδιδράσκων ἐνεγκατέλειπεν (sic); C οὔτε γὰρ τὸν προδ. ἔφυγεν | C ἀλλ' εἰς τὸν τόπον ὅπου | B αὐτ. ἐγνώκει εἶναι παραγενόμενον, C ἐγίνωσκ. αὐτὸν ἀηλυθῆναι | C ἐπέμεινεν

4. Ὁ Ἀλγιάτης: CD Ἀλγιάς. Ita ubique. | σε ἄνδρα (A ἀνδρέα) φρ. ὄντα cum (A)BD: C τὸν φρόνιμον ἄνδρα | τοῦτ. ἐδ. σε (B σε θέλειν) ἐρεῖσασθ. (sic B; A ὀρησασθαι) cum AB; D istum velle sectari: C τοῦτον ὃν λέγεις | C ἐν οἴῳ θῆποτε | εἶτε γὰρ (B om) ἐκ. εἶτε ἀκ.: C ἡ ἐκόντα ἢ καὶ μὴ ἐκόντα | B ὅμως τῷ στ. καθομ. αὐτ. προσπαγ.; C ὅμως δὲ τῷ στ. ὁμολογεῖς προσηλωσάσθαι

Ὁ μακάριος Ἀνδρέας εἶπεν Τοῦτό ἐστιν ὅπερ λέλεχα, εἰ ἤδη κατέχεις, ὅτι μέγα ἐστὶν τὸ μυστήριον τοῦ σταυροῦ· ὅπερ εἰ θέλεις ὡς εἰκὸς ἀκούσαι, ἐπανάλαβέ μοι.

Ὁ Αἰγεάτης εἶπεν Μυστήριον οὐ δύναται λέγεσθαι ἀλλὰ κόλασις.

Ὁ μακάριος Ἀνδρέας εἶπεν Αὐτῇ ἡ κόλασις μυστήριόν ἐστὶν τῆς ἀνθρωπίνης ἀνακτήσεως· εἰ σοφωτέρως ἀκούσῃ, συνδοκιμάσεις.

Ὁ Αἰγεάτης εἶπεν Ἐγὼ μὲν μακροθύμως ἀκούσωμαι· σὺ δὲ εἰ μὴ ἐμοὶ πειθαρχῶν ὑπακούσῃς, αὐτὸ τὸ τοῦ σταυροῦ μυστήριον ἐν σεαυτῷ ἀναδέξει.

Ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἀπεκρίνατο Ἐγὼ εἰ τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ ἐδεδόκειν, τὴν δόξαν τοῦ σταυροῦ οὐκ ἂν ἐκήρυττον.

Ὁ Αἰγεάτης εἶπεν Μανιώδης ὁ λόγος σου, ὅτι κηρύττεις τὸν σταυρὸν μὴ εἶναι κόλασιν καὶ διὰ τῆς θρασύτητός σου τὴν τιμωρίαν οὐ δέδουκας τοῦ θανάτου.

Ὁ ἅγιος Ἀνδρέας εἶπεν Οὐχὶ διὰ τῆς θρασύτητος ἀλλὰ διὰ

CD om Ὁ μακάριος | εἶπεν: BD ἀπεκρίνατο | Τοῦτό ἐστ. usque κατέχεις cum A; BD T. ἐστ. ὅπερ καὶ με λέλεχέναι ἤδη κατέχεις (Hoc est quod etiam me didicisse iam retines); C Τοῦτό ἐστιν δ προεῖπον | BC(D) om ὅτι | C μέγα μυστ. τὸ τοῦ σταυροῦ | ὅπερ usque μοι cum AB (D quod si forte volueris audire, retexam): C δ ἐάν θελήσῃ (θελήσει; Woog θελήσῃ) ἀκούσαι, λέξω

κόλασις: C τιμωρία

Ὁ μακάριος: C Ὁ ἅγιος: D om | Αὐτῇ (uterque codex αὐτῇ) ἡ κόλασις (Ipsam supplicium) cum ABD: C Αὐτὴν τὴν τιμωρίαν | μυστήριον usque σοφωτέρως (B -ώτερος) ἀκούσῃ (B -σαι, A -σας) συνδοκ. (A οὖν δοκ.) cum AB: C μυστήριον οὖσαν καὶ ἀνάπλασιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἐπιγινώσκωμεν ἐάν νῦν ἐχῶς ἀκούσας (Woog emendat ἐπιγινωσόμεθα, ἐάν νουνεχῶς ἀκούσῃς). D *mysterium restorationis humanae, si patienter audias, comprobabis.*

B om Ἐγὼ μὲν | μακροθύμως: C νουνεχῶς (codex νῦν ἐχῶς) | σὺ δέ: B ἀλλὰ σὺ | C ἐάν μὴ συγκαιρίως (ita Woog; codex συνκερασματικῶς) ἀκούσῃς | B ἐπακούσας (sic) | A αὐτὸ τοῦ στ. τὸ μυστ. | ἀναδέξει cum AB; C -ξη

Ὁ μακάριος: C Ὁ ἅγιος: D om | ἀπεκρίν.: C εἶπεν | Ἐγὼ εἰ: C ἐγώ, Woog emendat εἰ (scribe ἐγὼ εἰ) | C τὸν σταυρὸν | ἐδεδόκειν (B -δείκναι): C ἐδειλουν | οὐκ ἂν h. l. cum BC; A ante τὴν δόξαν

C Ἀσαφῆς σου λόγος | ὅτι κηρύττεις usque δέδ. τ. θαν. cum A (sed ponit τ. θαν. δέδ.): B ἐστὶν ὃν κηρύττεις, καὶ τὸν σταυρὸν μὴ εἶναι κόλασιν, ὅτι διὰ τῆς θρασύτ. σου τὴν τιμωρ. οὐ δέδεικας τοῦ θανάτου: C κηρύττει σοὶ σταυρὸν κολάσιως, ὅτι διὰ κακοτεχνίας κόλασιν οὐ φοβείσαι θανάτου: D *praedicas gloriam supplicii, qui per audaciam poenam non times mortis.*

Ὁ ἅγιος: CD om | Οὐχί: A Οὐ | C διὰ κακοτεχνίας ἀλλὰ διὰ πίστειας

τῆς πίστεως οὐ δέδωκα τοῦ θανάτου τὴν τιμωρίαν· ὁ γὰρ τῶν ἁμαρτιῶν θάνατός ἐστιν πονηρός. καὶ διὰ τοῦτο ἀκούσαι σε βούλομαι τὸ τοῦ σταυροῦ μυστήριον, ἐν' ἴσως ἐπιγινώσκων πιστεύσης, πιστεύων δὲ εἰς ἀνανέωσιν τῆς σῆς ψυχῆς οἰωδηποτοῦν τρόπον καταντήσης.

Ὁ Διγαάτης εἶπεν Εἰς ἀνανέωσιν τοῦτο ὅπερ ἀπόλλυσθαι διδάσκειται. μήτιγε ἡ ψυχὴ μου ἀπόλλυται ἵνα πρὸς τὴν αὐτῆς με ἀνανέωσιν ποιεῖς ἔλθειν διὰ τῆς οὐκ οἶδα ποίας πίστεως ἧς σὺ ἔφη;

⁵ Ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἀπεκρίνατο Τοῦτό ἐστιν ὅπερ σε μαθεῖν ἐπεθύμουν, ὃ καὶ διδάξας φανερώσω ὅτι ἐν τῷ ἀπολέσθαι τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων διὰ τὸ μυστήριον τοῦ σταυροῦ ἀνακαινισθῆσονται. ὁ γὰρ πρῶτος ἄνθρωπος διὰ τῆς τοῦ ξύλου παραβάσεως τὸν θάνατον ἐπήγαγεν· καὶ χρεῖα ἦν τοῦτο τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἵνα διὰ τῆς τοῦ ξύλου παθήσεως ὁ θάνατος ἐξωσθῆ ὁ εἰς τὸν κόσμον εἰσεληλυθώς· καὶ ἐπειδὴ ἐκ τῆς ἀμωμότητος γῆς ἐγε-

οὐ φοβοῦμαι κόλασιν θανάτου | ὁ γὰρ usque πονηρός cum A: BC ὁ γὰρ θάν. τῶν ἁμαρτωλῶν πονηρός (B add ἐστίν): D *Mors enim iustorum preciosa est, mors vero peccatorum pessima.* | C om καὶ | B ἀκουστὴν σοὶ βέλω ποιῆσαι | B βούλωμαι et τὸ μυστ. τοῦ σταυρ. | ἐν': A om (sed postea habet et πιστεύσης et καταντήσης); C ὅπως | B ἐπιγινώσκων ἴσως πιστ., καὶ πιστεύων εἰς ἀνακαινισθῆσονται τ. σ. ψ. οἰωδηποτε συμφώνῳ καταντ.: C διορθωσάμενός σε (Wooog τε) καὶ πιστεύσας πρὸς οἰκοδομὴν τῆς σ. ψ. οἶω δήποτε τρόπον καταλάβης τοῦτο

C om Εἰς ἀναν. τ. ὅπ. ἀπόλλυσθαι (B ἀπολείσθαι) διδ.: D *Restauratur hoc quod peritisse docetur* | C μὴ γὰρ ἡ ψ. μ. ἀπώλετο ἵνα πρὸς οἰκοδομὴν αὐτῆς ἐλθεῖν περασθῶ διὰ πίστεως ἧς λέγεις; | αὐτῆς: AB αὐτοῦ | B om ποιεῖς, et post ἐλθεῖν pergit corrupte τίς οὐκ οἶδα ποίας πίστεως παρασκευάσεν ἡ σὺ ἔφη (A υφης corrupte) | D *perit ut ad eius me restorationem venire per fidem nescio quam tu asseras?*

5. Ὁ μακάριος: CD om | ἀπεκρ.: C εἶπεν | C ὃ εἰρηκέναι σε (Wooog σοι): D *quod te discere* | ὃ καὶ διδάξας usque ἀνακαινισθῆσονται cum A: B ὥστε ἀπολείσθαι τὰς ψυχὰς πάντων ἀνθρώπων διδάξω, καὶ τὸν ἀνακαινίσαι αὐτὰς μέλλοντα διὰ τοῦ μαρτυρίου τοῦ σταυροῦ φανερώσω: C ἵνα ἐν τῷ ἀπολωλεκυίας (ita vel -κέναι Wooog, codex ἀπολελοκυίας) τὰς πάντων ἀνθρώπων ψυχὰς διδάξω δικαίαν τὴν οἰκοδομὴν αὐτῶν καὶ διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ σταυροῦ ἐφαπλώσω ταύτην: D *ut diuis perditas animas hominum docuero, istam restorationem earum per crucis mysterium pandam* | C διὰ τοῦ ξύλου τῆς παραβ., D *per lignum praevaticutionis* | τὸν θάνατον: C om τὸν | ἐπήγαγεν cum BC; A ἐσήγαγεν; D *induxit* | C καὶ ἀναγκαῖον ἦν ἵνα διὰ τοῦ ξύλου τοῦ πάθους, D *et necessarium hoc erat generi humano ut per lignum passionis* | B ὁ θάνατος εἰσεληλυθὼς ἐξωσθεῖη (codex -σθεῖη): C ὁ εἰσελθὼν θάνατος ἐκβληθῆ: D *mors quae ingressa fuerat pelleretur* | καὶ ἐπειδὴ ἐκ - - - ὁ (B ὅς) διὰ τῆς - - τὸν θάν. εἰς τ. κόσμ. (B τῷ κόσμῳ τὸν θάν.)

γόνοι ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ὁ διὰ τῆς τοῦ ξύλου παραβάσεως τὸν θάνατον εἰς τὸν κόσμον εἰσαγαγών, ἀναγκαῖον ὑπῆρχεν ἵνα ἐκ τῆς ἀμωμότητος παρθένου ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς τέλειος ἄνθρωπος γεννηθῆ, ζωὴν αἰώνιον ἦνπερ ἀπολωλέκεισαν οἱ ἄνθρωποι διὰ τοῦ Ἀδάμ αὐτὸς ἀνακαιουργήσῃ καὶ διὰ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ τὸ ξύλον τῆς ἐπιθυμίας ἀποκλείσῃ· κρεμάμενος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰς ἀμωμότητος χεῖρας ἐξέτεινεν ὑπὲρ τῶν χειρῶν τῶν ἀκράτως ἐκταθεισῶν, ὑπὲρ τῆς ἡδυτάτης βρώσεως τοῦ κωλυτικοῦ δένδρου χολῆν εἰς βρῶσιν ἐδέξατο, καὶ τὸ θνητὸν τὸ ἡμέτερον εἰς ἑαυτὸν ἀναδεξάμενος τὴν αὐτοῦ ἀθανασίαν ἡμῖν ἐδωρήσατο.

⁶ Ὁ Αἰγεάτης εἶπεν Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐκείνοις ἀφηγεῖσθαι δυνησεὶ οὕτινές σοι πιστεύσουσιν· ἐμοὶ δὲ εἰ μὴ τοῦτο συναινέσαι ἔλθῃς ὅπως τοῖς παντοδυνάμοις θεοῖς τὰς θυσίας προσενέγκῃς, ἐν αὐτῷ τῷ σταυρῷ ὅπερ ἐπαινεῖς μαστιχθέντα σε προσπαγῆναι προστάξω.

Ὁ μακάριος Ἀνδρέας εἶπεν Ἐγὼ τῷ παντοκράτορι θεῷ τῷ μόνῳ ἀληθινῷ ὑπάρχοντι καθ' ἐκάστην ἡμέραν θυσίαν προσκο-

εἰσαγαγών (B εἰσήγαγεν), ἀναγκ. ὑπ. ἵνα ἐκ usque γεννηθῆ (B ἀναγκαίως διὰ τῆς ἀμωμ. παρθ. γεννηθεὶς τέλειος ἄνθρωπος ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς ὁ τὸν πρῶτον ἄνθρωπον πεποιηκώς) cum A(B): C καὶ ὅτι ἐξ ἀμώμου γῆς γέγονεν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ἀναγκαῖον ἦν ἐξ ἀμώμου παρθένου κυηθῆναι τὸν τέλειον ἄνθρωπον, ἵνα ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς ὁ πρῶην ποιήσας τὸν ἄνθρωπον: D *et quomodo de immaculata terra factus fuerat homo primus, qui per lignum praevaricationis mundo mortem intulerat, necessarium fuit ut de immaculata virgine natus Christus perfectus homo, qui est dei filius, qui primum hominem fecerat* | BC ζω. τὴν αἰώνιον | C ἦν ἀπόλεισαν | B ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ οἱ ἄνθρ. | B ἀνακαιουργεῖσαι, C ἐτοιμάσει, D *repararet* | καὶ διὰ (B ἀπὸ) τοῦ: C εἰς οὕτως διὰ τοῦ | C ἀποκλείσει, B ἐναποκλείσει | B κρεμάμενος (sic) ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ τὰς ἀμ. χεῖρας ὑπὸ τῶν χειρῶν τῶν ἀκράτως ἐκταθεισῶν: C ἐκτείνει ἐν τῷ σταυρῷ τὰς ἀχράντους χεῖρας ὑπὲρ χειρῶν ἐκουσίως ἐκτεταμένων | ὑπὲρ τῆς -- κωλυτ. δένδρου (B ξύλου) -- ἐδέξατο (B δέξασθαι) cum AB: C ἀντὶ ἡδυτάτης τροφῆς τροφήν χολῆς ἔλαβε | B καὶ εἰς ἑαυτὸν δεξάμενος τὸ θανατηφόρον ἡμῶν: C καὶ ἐν ἑαυτῷ δεξάμενος τὸ θνητὸν ἡμῶν | ἐδωρήσατο cum A: B προσκομίσει: C ἐχαρίσατο | D *repararet* -- *excluderet* -- *panderet* -- *acciperet* -- *offerret*.

6. ἐκείνοις usque πιστεύσουσιν: C τοῖς πιστεύουσι σοι δυνησεὶ λαλεῖν | εἰ μὴ τοῦτο (codex το τουτω) συναίνεσαι ἔλθῃς ὅπως cum B; D *nisi hoc consentias ut*: A εἰ μὴ πειθαρχῶν. C εἰ μὴ πειθῆ (codex πειθεῖς) ὅπως et pergīt θυσίαν τοῖς παντοκράτορι θεοῖς προσενέγκῃς | C φ' ἐπαινεῖς βραβιζθέντα σε προσηλώσω

Ὁ μακάριος: C Ὁ ἅγιος: D om | B Τῷ παντοκρ. θεῷ δε μόνος ἀληθινός θεός ὑπάρχει ἐγὼ κατ' ἐκ. ἡμ. 2. πρ.: C Τῷ παντοκρ. 2. ἐγὼ πάσαν ἡμέραν

μῆζω, οὐ λιβάνου καπνὸν οὐδὲ μυκωμένων ταύρων τὰς σάρκας οὐδὲ αἷμα τράγων, ἀλλ' ἄμωμον ἄμνὸν καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ σταυροῦ ἱερουργῶν· οὗτινος τὸ σῶμα πᾶς ὁ τῶν πιστῶν λαὸς μεταλαμβάνων καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ πίνων, ὁ ἱερουργηθεὶς ἄμνός μετὰ τοῦτο ὀλόκληρος διαμένει καὶ ζῶν. ἀληθῶς οὖν ἱερουργεῖται, καὶ ἀληθῶς τὸ σῶμα αὐτοῦ παρὰ τοῦ λαοῦ βιβρώσκεται, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ὁμοίως πίνεται, ὅμως καθὼς ἔφην ὀλόκληρος διαμένει καὶ ἀμώμητος καὶ ζῶν.

Ὁ Αἰγιάτης εἶπεν Ποίῳ τρέπω τοῦτο δύναται γενέσθαι;

Ὁ μακάριος Ἀνδρέας εἶπεν Εἰ βούλει γνῶναι, ἀνάλαβε μορφήν μαθητοῦ ὅπως δυνήσῃ μαθεῖν ὅπερ ἐπεζητήεις.

Ὁ Αἰγιάτης εἶπεν Ἐγὼ σε διὰ βασάνων ἀπαιτήσω χάριν τῆς τοιαύτης γνώσεως.

Ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἀπεφώνησεν Θαυμάζω σε ἄνδρα φρόνιμον ὄντα εἰς τοσαύτην μωρίαν προσκυλινοῦμενον ἵνα δυνηθῆς με διὰ τῶν βασάνων σου πείσαι τὰ θεῖά σοι ἐκφάναι ἱερουργή-

Ἦσαν ζῶσαν ἀναφέρω | οὐ λιβ. καπνόν (A καρπόν) etc: C οὐχί θυμιάματος καπνὸν οὐδὲ ταύρ. μυκ. σάρκας οὔτε τράγων αἷμα | B ἀλλ' ἀμώμητον | καθ' ἐκάστ. (C om) ἡμ. cum BCD: A om | C ἐν θυσιαστηρίῳ | A τοῦ σταυρ. αὐτοῦ | ἱερουργῶν: C θεῶ ἀναφέρω | οὗτινος τὸ σῶμα usque διαμένει καὶ ζῶν cum A: B coartate οὗτινος τὰς σάρκας ὡς μετὰ τὸ ἔπας ὁ λαὸς τῶν πιστευόντων φάγει καὶ ποιεῖ αὐτοῦ τὸ αἷμα, ὁ ἄμνός ὁ ἱερουργ. ζῶν καὶ ὀλόκλ. διαμένει: C οὐ τὰς σάρκας μετὰ τὸν πιστὸν λαὸν φαγεῖν καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ πίνειν, ὁ θυθεὶς (codex tuzeis) ἄμνός ἀκαίρεος διαμένει καὶ ζῶν: D *cuius carnes posteaquam omnis populus credentium manducaverit et eius sanguinem biberit, agnus qui sacrificatus est integer perseverat et vivus* | ἀληθῶς οὖν usque ἀμώμητος καὶ ζῶν (et cum vere sacrificatus sit et vere carnes eius manducatae sint a populo et vere sanguis eius sit haustus, tamen ut dixi integer permanet et immaculatus et vivus) cum AD: BC om

Ποίῳ τρόπ.: C Πῶς | C δύν. τοῦτο, B δυνήσεται τοῦτο

Ὁ μακάριος: C Ὁ ἅγιος: D om | εἶπεν: BD ἀπεκρίνατο | βούλει cum B; A βούλη; C θέλεις | γνῶναι cum A: BC εἰδέναι | μορφήν cum B; D *formam*; A τάξιν; C πρόσωπον | ὅπ. δυνήσῃ (A - σῃ) μαθ. cum AB; C ἵνα διδαχθῆς | ὅπερ (A ὅ) ἐπεζητήεις (A - ζητήσας) cum BA; CD ὅπερ ζητήεις

σε: C παρὰ σου | διὰ βασάνων cum A; B βασανισμοῖς; C βασάνους (Woog - νους); D *tormentis* | ἀπ. χάριν τ. τ. γν. cum B; C τοῦτο (Woog τούτου) χάριν ἀπ.; A ἀπ. τῆς τοι. γν. τὴν φανέρωσιν; D *ergam huius rei notitiam*

Ὁ μακάριος: C Ὁ ἅγιος: D om | ἀπεφώνη. cum A: B ἀπεκρίνατο; C εἶπεν | C ἄνθρωπον ὄντα συνेतόν | εἰς: B πρὸς | μωρίαν (A τιμωρίαν) προσκ.: C ἀσυνεσίαν ἐξοκλιαντα (codex ἔξωκλήλ.) | ἵνα δυν. usque ἱερουργ. cum B; A ἵνα δυν. διὰ βασάνων με ἐκφάναι σοι τὰ θ. ἱερουργ.; C τοῦ νομίζειν σε διὰ βασάνων ἐφαπλῶσαι τὰς θέλας θύσας; D *Ergo tu tormentis prius me divina tibi pan-*

ματα. ἀκήκοας τὸ μυστήριον τοῦ σταυροῦ, ἀκήκοας τὸ μυστήριον τῆς ἱερουργίας. εἰ πιστεύεις εἰς Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν σταυρωθέντα, ἐκφανῶ σοι πάντως ὅποια τάξει σφαγιασθεὶς ζήσει ὁ ἄμνός ὁ μετὰ τὸ ἱερουργηθῆναι καὶ βρωθῆναι αὐτὸν ὀλόκληρος καὶ ἀμώμητος ἐν τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ διαμένων.

Ὁ Ἀγιάτης εἶπεν Καὶ ποῖα τρόπῳ ὁ ἄμνός ἐν τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ διαμένει ἐν τῷ σφαγιασθῆναι αὐτὸν καὶ ὑπὸ παντός τοῦ λαοῦ ὡς σὺ ἔφης βρωθῆναι;

Ὁ μακάριος Ἀνδρέας εἶπεν Εἰ πιστεύεις ἐξ ὅλης σου τῆς καρδίας, μαθεῖν δυνήσῃ· εἰ δὲ μὴ πιστεύεις, οὐδέποτε σὺ πρὸς τὴν εἰκόνα τῆς τοιαύτης κατανήσεις ἀληθείας.

Ἐπειδὴ τότε ὀργισθεὶς ὁ Ἀγιάτης ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ καθειρηθῆναι· ἔνθα ὄντος αὐτοῦ κατακλείστου συνῆλθεν πλῆθος λαοῦ πρὸς αὐτὸν σχεδὸν ἀπὸ πάσης τῆς ἐπαρχίας, ὥστε τὸν Αἰ-

dero mysteria? | ἀκήκ. τὸ μ. τοῦ σταυροῦ cum AD: BC om | C ἤκουσας τὸ μυστ. τῆς θυσίας | εἰ (B praem λειπων, corrige λοιπόν?) πιστ. εἰς Χριστ. (A om) τὸν -- σταυρωθέντα cum AB; C ἐὰν πιστεύσης τὸν Χρ. υἱὸν τοῦ θεοῦ εἶναι τὸν σταυρωθέντα | σταυρωθέντα: BCD add ὑπὸ (C add τῶν) Ἰουδαίων ἀληθινὸν (C -2η) θεὸν εἶναι | ἐκφανῶ σοι πάντως cum B; C ἐφαπλώσω σοι; D *panctam tibi: A (corrupte) nil habet* | ὅποια τάξει (A corrupte ὅπως τάξει): C ὡς τρόπῳ | A ὁ ἄμνός σφαγιαζόμενος ὅς μετὰ τὸ ἱερουργηθῆναι καὶ βρωθῆναι αὐτὸν ὀλόκλ. καὶ ἀμώμ. διαμένει τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ, B σφαγιασθεὶς ζήσει (addit τό?) ὁ ἄμνός ὁ μετὰ τὸ ἱεουργ. ὀλόκλ. καὶ ἀμώμ. ἐν τῇ αὐτοῦ βασ. διαμένει, C ζῆ ὁ ἄμνός ὅς (codex ὁ) μετὰ τὸ τυθῆναι (Woog θυθῆναι) καὶ βρωθῆναι ὡς ἀκαίρεος καὶ ἄμωμος ἐν τῇ αὐτ. βασ. διαμένη (Woog -νει). D *vinat agnus, qui cum sacrificatus fuerit et comestus, integer lamen et immaculatus in suo regno permanet.*

C Καὶ πῶς ἄμνός ἐν βασιλείᾳ διαμενεῖ | σφαγ. αὐτὸν usque βρωθῆναι cum B; A εἶναι αὐτὸν σφαγιασθέντα -- καθὼς σὺ -- καταβρωθέντα; C σφαγῆναι καὶ παρὰ παντ. τ. λα. καθὼς λέγεις βρωθῆναι

Ὁ μακάριος: C Ὁ ἅγιος: D om | Εἰ etc cum B: C Ἐὰν πιστεύσεις ἐξ ὅλης καρδίας, δυνήσῃ μαθεῖν: A Εἰ π. ἐξ ὅλ. τ. κ. σου, δύνασαι μαθῆναι | πιστεύεις cum A: BC πιστεύσεις (B -σης) | οὐδέποτε cum AC; B praem τὸ καθόλου; D *penitus nunquam* | πρὸς -- καταντ. ἀληθ. (B ἀλ. κατ.): C δυνήσῃ καταλαβεῖν πρὸς τελείωσιν τῆς ἀληθείας: D *tu ad indaginem* (AB *imaginem*, εἰκόνα) *huius veritatis attinges*

7. C ἐν φυλακῇ φρουρηθῆναι, B πρὸς εἰρκτὴν καθειρηθέντα | B ἔνθα ὡς εἶναι αὐτὸν κατακλείστον ἐηλυθέντα πρὸς αὐτὸν πλῆθος πολὺ σχευδὸν (ita) ἀπὸ π. τ. ἐπ.: C ἐν ἣ κατακλείστου (inepte editum est κατακλείς, τοῦ) αὐτοῦ ὄντος ἦλθε πρ. αὐτ. τὸ πλῆθος πάσης τῆς χώρας: D *ubi cum esset clausus, venit ad eum multitudo bene iohannis provinciae* | ὥστε τὸν (B add μὲν) Ἀγ. βουλευσασθαι (B -εὔεσθαι) ἀπακτ. (B φονεύειν), τὸν δὲ -- τῶν θυρ. τῆς φ. συνῶν. (B ἑλασθέντων τῶν θυρῶν) λυτρ. cum AB, item D (*ita ut Aegeam vellet occidere, et An-*

γεάτην βουλευέσασθαι ἀποκτεῖναι, τὸν δὲ μακάριον Ἄνδρᾶν τὸν ἀπόστολον τῶν θυρῶν τῆς φυλακῆς συνθλασθέντων λυτρώσασθαι.

Οὗς ὁ μακάριος Ἄνδρέας τοιούτοις ῥήμασιν ἐνουθέτησεν λέγων Μὴ θελήσητε τὴν ἡσυχίαν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς στασιώδη καὶ διαβολικὴν ταραχὴν ἐξεγεῖραι. ὁ γὰρ κύριός μου παραδοθεὶς μετὰ πάσης μακροθυμίας ἤνεγκεν· οὐκ ἐφίλονε κησεν, οὐκ ἐκραύγασεν, οὐδὲ ἐν ταῖς πλατεαῖαις τις αὐτοῦ κραυγάζοντος ἀκήκοεν. ἔχετε οὖν καὶ ὑμεῖς σιωπὴν ἡσυχίαν καὶ εἰρήνην, καὶ μὴ τὸ ἐμὸν μαρτύριον ἐμποδίσητε, μᾶλλον δὲ καὶ ὑμᾶς ἑαυτοὺς ὡς ἀθλητὰς τῷ κυρίῳ προετοιμάσατε, ὅπως τὰς ἀπειλὰς ἀδειλάνδρω τῇ ψυχῇ νικήσητε, τοὺς δὲ αἰκισμοὺς διὰ τῆς ὑπομονῆς τοῦ σώματος ὑπερβάλητε. ἡ γὰρ πρόσκαιρος αὕτη πτώσις φοβητέα οὐ τυγχάνει· ἐκείνην χρὴ φοβηθῆναι τὴν τέλος μὴ ἔχουσαν. ὁ τῶν ἀνθρώπων οὖν φόβος ἐοικώς τινι καπνῷ, ὅστις ἐν ὄσῳ ἀθρόον διεγείρεται, ἀφανίζεται. καὶ ὀδύνας ἐκείνας

dream apost. fractis ianuis carceris liberare): C ὥστε δελεῖσαι τὸν Αἰγιᾶν ἀπακτ. καὶ Ἄνδρ. τὸν ἀπ. τῶν θυρῶν κεκλεισμένων (*emenda κεκλασμ. ut iam Woogio videbatur*) διασῶσαι

μακάριος: CD ἅγιος | τοιούτοις: BD τούτοις τοῖς | ῥήμασιν: C λόγοις | B ἐνουθέτει, C παρεκάλει | εἰς στασ. καὶ (B om) διαβ. ταρ. (B om) cum A(B); C εἰς ἀνασοβὴν (Woog: „forte ἀνασέβησιν“) διαβολικὴν; D ἐν *seditionem diaboli* | C διεγείραι | C καὶ γὰρ ὁ κύριος παραδοθεὶς, B ἐπεὶ οὖν παραδοθεὶς ὁ μακάριός (corrigge κύριός) μου | B πᾶσαν μακροθυμίαν παρέσχεν, C πᾶσ. ὑπομονὴν ἐνεδείξατο | C οὐκ ἐκραξεν | οὐδὲ (A add τις) ἐν τ. πλ. τις (A om) cum (A)BCD | αὐτοῦ κραυγάζ. ἀκήκ. (C ἤκουσεν κράξαντος) cum BCD: A τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἤκουσεν | ἔχετε: C ἐσχητέ | CD om καὶ ὑμεῖς | C σιωπ. καὶ εἰρ. καὶ ἡσυχ. | B καὶ μὴ μόνον | A ἐμποδίσηται | μᾶλλον δὲ: C ἀλλά, B ἀλλὰ γὰρ | ὑμᾶς (A ὑμεῖς, C om) ἑαυτοὺς (B om) ὡς (C κατὰπερ) ἀθλητὰς (A -ταί) τῷ (B αὐτοὺς τῷ) κυρ. προετοιμ. (C ἐτοιμ.) | BC ὅπως νικήσ. τὰς (C om) ἀπ. ἀδ. τῇ ψυχ. (C ἐν ἀφοβίᾳ ψυχῆς) | τοὺς δὲ -- ὑπερβάλητε (ita B; A -βάλλητε) cum AB; C τὰς δὲ πληγὰς διὰ τῆς βίωσης τοῦ σώμ. ὑπενέγκητε | ἡ γὰρ πρόσκ. (B om) αὕτη (B τοιαύτη) πτ. φοβ. οὐ (AB om; supplevi) τυγχ. (B ἐστίν)· ἐκείνην -- ἔχουσαν (B ἐκείνος οὖν, ἐφη, φοβητέος ὁ θάνατος ὁ τέλος μὴ ἔχων) cum A(B); C εἰ γὰρ ὁ φόβος ἐκφοβεῖ, ἐκείνος ὁ τέλος μὴ ἔχων; D *si enim terror timendus est, ille est utique timendus qui finem non habet* | ὁ τῶν ἀνθρ. οὖν φόβ. cum A: BC ἐπεὶ ὁ ἀνθρώπινος φόβ. | B ἐοικώς ἐστίν καπνῷ, ὅστις -- αὐτὸς ἀφανίζεται: C καπνοῦ ὁμοίος ἐστίν, καὶ αἰφνίς (Woog αἰφνης) διεγερθεὶς καταπραύνεται | καὶ ὀδύνας (x. ὀδ. supplevi) ἐκείνας -- ἐχούσας cum A; B καὶ αἱ ὀδύνας φοβητέαι εἶσιν αἱ οὕτως ὑπάρχονται, αἵτινες οὐδέποτε περατοῦνται; C καὶ ἐάν εἴσι πόνοι, ἐκεῖνοί εἰσιν οἱ οὕτως ἀρχόμενοι ὡς μηδέποτε τέλος ἔχουσιν; D *et si dolores timendi sunt, illi sunt formidandi qui sic incipiunt ut nunquam finiantur.*

κρή φορηθῆναι τὰς μηδέποτε τέλος ἐχούσας. αὐται γὰρ αἱ ὀδύ-
ναι αἱ μὲν κουφότεραι τύχῳσιν εἶναι καὶ ὑπενέγκαι τις αὐτὰς
δύναται· εἰ δὲ βαρεῖαί εἰσιν, ταχέως τὴν ψυχὴν ἐκβάλλουσιν.
ἐκείναι δὲ αἱ ὀδύναι αἰώνιοι τυγχάνουσιν, ἔνθα καθημερινοὶ
κλαυθμοὶ καὶ οἰμωγαὶ καὶ ὀλολυγμοὶ καὶ ἀτελεύτητος βράσανος,
πρὸς ἧς ὁ ἀνθύπατος Αἰγέατης ἀπιέναι οὐ δέδουκεν. γίνεσθε οὖν
μᾶλλον ἔτοιμοι πρὸς τοῦτο, ὅπως διὰ τῶν ἐπακαίρων θλίψεων
πρὸς τὰς αἰωνίους ἀναπαύσεις καταντήσητε αἰεὶ τε ἐπανθήσητε
καὶ Χριστῷ συμβασιλεύσητε.

⁸ Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Ἀν-
δρέου δι' ὅλης τῆς νυκτὸς τὸν λαὸν νουθετοῦντος, ἐν τῷ τὸ φῶς
τῆς ἡμέρας διαυγάζειν μεταπεμπάμενος ὁ Αἰγέατης ἀχθῆναι πρὸς
αὐτὸν τὸν μακάριον Ἀνδρέαν προσέταξεν, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ
βήματος εἶπεν Ἐλογισάμην σε διὰ τῆς νυκτερινῆς μερίμνης ἐπα-
στρέψαι τὸν λογισμὸν σου ἀπὸ τῆς μωρίας καὶ ἀπὸ τοῦ ἐπαίνου
τοῦ Χριστοῦ σου ἐνδοῦναι, ὅπως δυνήσῃ μεθ' ἡμῶν εἶναι καὶ μὴ

αὐταὶ γὰρ -- ἐκβάλλουσιν cum A. B corruptissime sic: αὐταὶ δὲ αἱ ὀδύναι ἢ
κουφότεραι ἢσιν καὶ ὑπομαίνεσθαι δύνανται· εἴται βαρῖαι ἢσιν καὶ ταχέως τὴν
ψυχὴν ἐκβαλοῦσαι. C οὗτοι γὰρ οἱ πόνοι ελαφροὶ εἰσι καὶ ὑπομονητικοί· εἰ δει-
νοί, καὶ τάχιον τὰς ψυχὰς ἐκφέρουσιν. D *isti enim dolores aut leves sunt et toleran-
tius, aut graves sunt et cito animam eiciunt.* | ἐκείναι δὲ αἱ ὀδ. αἰώνιοι (B
-ναι) τυγχ. (B εἰσιν) ἔνθα (B add ἐστίν) καθημ. (B ἡμερούσιος) κλαυθμοὶ (-μός
B) κ. οἰμωγαὶ (B οἰμογεῖ, i. e. οἰμωγῇ) κ. ὀλολυγμοὶ (B -σμός) κ. ἀτ. βράσ. cum
A(B): C ἐκεῖνοι δὲ αἰώνιοι εἰσιν, ὅπου καθημερινὸς ὄδυρμός καὶ αἰμωγαὶ (Wooq
αἰμωδιά) καὶ ὀλολυγμός καὶ ἀτελ. κρίσις: D *illi autem dolores aeterni sunt, ubi
est quotidianus fletus et mugitus et luctus et sine fine cruciatus.* | B πρὸς δὲν Αἰγ.
ὁ ἀνθ. ἀπ. οὐ δέδουκεν: C ἔνθα ὁ Αἰγέας ὁ ὑπατος πορευθῆναι οὐ ποσῆται | C
ἔτοιμοι μᾶλλον | ὅπως -- ἀναπαύσεις (B χαράς, D *gaudia*) κατ. cum ABD: C
ἔνα δ. τ. προσκαίρων ἢλ. εἰς τὴν αἰώνιον χαρὰν φθάσητε | αἰεὶ τε ἐπανθήσητε
(codex corrupte πενθήσηται) -- συμβασ. cum A. B ἔνθα διὰ παντὸς εὐφραν-
θῆτε αἰεὶ τε ἐπανθήσητε, ἅμα σὺν Χρ. βασιλεύσητε. C ἔνθα πάντοτε εὐφραν-
θῆτε, πάντοτε ἐξανθήσητε, αἰεὶ σὺν Χρ. βασιλεύσητε. D *ubi semper laetemini,
semper floreatis semperque cum Christo regnetis.*

8. Ταῦτα -- ἀποστ. Ἀνδρέου (B Ἀνδρ. τοῦ ἀποστ.) -- ἐν τῷ τὸ φῶς τῆς
ἡμέρας (ita B; A τὴν ἡμέραν τὸ φῶς; D *dum lux diei in malitiam prorumpere!*)
διαυγ. cum AB(D): C Ταῦτα τοῦ ἀγίου Ἀνδρέου δι' ὅλης τ. ν. τῷ λαῷ παρα-
νοῦντος, ἐν τῷ αὐγάζειν πρῶτὴν ἡμέραν | μεταπεμπάμενος -- εἶπεν cum AB; CD
ἀπέστειλεν ὁ Αἰγέας καὶ ἦγαγεν πρὸς ἑαυτὸν τὸν ἅγιον Ἀνδρ. καὶ καθίσας etc. |
Ἐλογισάμην -- μωρίας (A add ἐκείνης) -- ἐνδοῦναι cum AB. C Δοκῶ διὰ τῆς
νυκτὸς ἐσκέψω (Wooq ἐπισκέψεως) ἀποστρέψαι τὸν λογισμὸν σου ἐκ τῆς ἀπα-
δευσίας σου καὶ τῆς τοῦ Χρ. σου ἀνέσεως παύσασθαι. D *Existimavi te nocturnis
cogitatione revocare animum tuum a stultitia et a Christi tui laude cessare* | ὅπως

ἀποβάλλεσθαι τὰ τοῦ βίου χαρίεντα· μωρία γάρ ἐστιν προθέσει
τινὰ πρὸς τὸ τοῦ σταυροῦ πάθημα ἔλθειν καὶ ποιναιῖς καὶ φλο-
γαῖς αἰσχίσιταις ἑαυτὸν παραπέμψαι.

Ὁ ἅγιος Ἀνδρέας ἀπεκρίθη τὴν χαρὰν μετὰ σοῦ σχεῖν δυ-
νήσομαι ἐὰν πιστεύσης τῷ Χριστῷ καὶ ἀποβάλλῃς τὴν τῶν εἰδώ-
λων θρησκίαν. ἀπέστειλεν γάρ με ὁ Χριστὸς εἰς ταύτην τὴν
ἐπαρχίαν, εἰς ἣν οὐκ ἐλάχιστον δῆμον τῷ Χριστῷ περιποιη-
σάμην.

Ὁ Αἰγεάτης εἶπεν Διὰ γὰρ τοῦτο σπεῖσαι σε συναθῶ, ὅπως
οὔτοι οἱ ὑπὸ σοῦ ἀπατηθέντες λαοὶ ἐγκαταλείψουσιν τὴν ματαιό-
τητα τῆς σῆς διδασκαλίας καὶ αὐτοὶ προσκομίσωσιν τοὺς θεοὺς
χαρίεντας σπονδάς· οὐδὲ γὰρ μία πόλις ἀπέμεινεν ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ
ἐν ἣ τὰ ἱερὰ αὐτῶν οὐκ ἐγκατελείφθησαν καὶ ἡρῆμονται. καὶ
νῦν διὰ σοῦ πάλιν ἀνανεωθῶσιν τῇ τῶν εἰδώλων θρησκίᾳ, ὅπως

δυνήση (B δυνηθήσει) μετ' ἡμ. εἰν. καὶ (B om μ. ἡ. ε. καὶ) μὴ ἀποβ. τὰ τοῦ
β. χαρ. (haec corrupta in B τὰ τοῦ β. ἀποκαλέσθαι χαριεντι)· μωρία (B μωρόν)
γ. ἐ. προθέσι. τινὰ (B τὸ λοιπὸν [codex λοιπόν] σε θάλειν) πρὸς -- ἐλθεῖν (B ἐπιέ-
ναι) -- αἰσχίσιταις (codex -στοίς) ἑαυτ. (B ἑαυτ. αἰσχυντοῖς) παραπ. cum AB.
C(D) ὅπως δυνήση μετ' ἡμῶν τὰς (codex τὰ) τῆς ζωῆς μὴ καταλείψαι χάριτας.
ἀβέλτερον (codex ἀβέντερον) γάρ ἐστιν τοῦ λοιποῦ θελήσαι (D *stultum est enim ul-
tra velle*) εἰς τὸ τοῦ σταυροῦ πάθος πορευθῆναι καὶ πυραῖς καὶ φλογὶ χαλεπαῖς (ita
Woog; codex ἐπυραῖς χαλαπαῖς) ἑαυτὸν παραστήσαι (D *ei ignibus ac flammis te
ipsam pessimis destinare*)

Ὁ ἅγιος: D om | B ἀπεκρίνατο | B τὰς χάριτας μετὰ σοῦ ἔχειν δυνή-
σομαι εἰ πιστεύσεις τῷ Χρ. μου καὶ -- θρησκίαν. ἀπέστ. -- αὐτὴν τὴν ἐπαρχ.
-- τῷ κυρίῳ περικοιῶσμαι: C Χάριτας ἔχειν σὺν σοὶ δυνήσομαι ἐὰν τῷ Χρ.
πιστεύων καταλείπῃς (-πης Woog) τὸ σέβας τῶν εἰδώλων. ὁ γὰρ Χρ. με ἀπέ-
σταλκεν εἰς ταύτην τὴν χώραν, εἰς ἣν (Woog ἐν ἣ) οὐ μικρὸν λαὸν ἐξεζήτησα
τῷ κυρίῳ: D *Gaudia tecum habere poterō si credens Christo dimittas culturas idolo-
rum. Christus enim -- ei acquisivi.*

B Διὰ τοῦτο σε σπ. συνωδ. ὅπως οὔτοι (ex B sumsi, om A) οἱ διὰ σοῦ νου-
στηθέντες λ. ἐγκαταλείψουσιν -- διδασκῆς -- χαρίεντας (ex B sumsi, om A) σπ.:
C Διὰ γ. τ. σε συνωδῶ Σύσωσι ἕνα οὔτοι οἱ ὑ. σ. πλανηθέντες λ. καταλείπωσι τὴν
-- διδασκαλ. καὶ Σύσωσι τοῖς θεοῖς: D *Ideo te sacrificare compello ut isti qui per
te decēpti sunt populi relinquunt vanitatem tuae doctrinae et ipsi diis offerant gratia
libamina* | οὐδὲ γ. μ. (BC μ. γ.) πόλ. (C post Ἀχ. ponit) ἀπέμ. (B ἐνέμ., C
ἐγκατελείφθη) ἐν (A om) τ. Ἀχ. ἐν ἣ (B οὐ ἐν ἣ) | τὰ ἱερ. α. -- ἡρῆμονται
(A ἐρήμονται, B ἐρήμονται) cum AB(D): C οὐκ ἀπεύκτεα (Woog -κταῖα) καὶ
κατεστραμμένα εἰσι τὰ τῶν θεῶν τὸ σέβας | καὶ νῦν -- θρησκίᾳ (B -σκείᾳ)
cum AB(D): C male om; *debebat enim ita fere scribi (vide quae modo ex C allata
sunt)* -- εἰσι τὰ τῶν θεῶν ἱερὰ. καὶ νῦν διὰ σοῦ πάλιν ἀνανεωθῆ τῶν θεῶν τὸ
σέβας. | ὅπως -- οἱ (A om) κ. σ. θυμούμενοι (A θυμώμ.) ἐπὶ τούτῳ (B om)

καὶ οἱ θεοὶ οἱ κατὰ σοῦ θυμούμενοι ἐπὶ τούτῳ ἀρεσθέντες ποιήσω-
σιν ἕνα καὶ εἰς τὴν αὐτῶν καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν φιλίαν δυνηθῆς
ἐπανακάμψαι. εἰ δὲ μή γε, διάφορα ὑπὲρ τῆς τῶν θεῶν ἐκδική-
σεως ὑπομενεῖς κολαστήρια, καὶ μετὰ ταῦτα τῷ τοῦ σταυροῦ
ξύλῳ ᾧ ἐπαινεῖς ἀναρτηθεὶς ἐκλείψεις.

Ὁ ἅγιος Ἄνδρέας εἶπεν Ἄκουε, υἱὲ τοῦ θανάτου καὶ ἄχυ-
ρον τοῖς αἰωνίοις ἐτοιμασθέν ἐμπυρισμοῖς, ἐμοῦ τοῦ δούλου τοῦ
θεοῦ καὶ ἀποστόλου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἕως τοῦ νῦν μελιχίως μετὰ
σοῦ συνένυχον περὶ τῆς ἀκριβείας τῆς πίστεως, ὅπως τῆς ἀπο-
λογίας δεκτικός, τῆς ἀληθείας ἐκδικος ἀποτελεσθεὶς τὰ μάταια
εἰδῶλα καταφρονήσης καὶ θεὸν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὄντα προσ-
κυνήσης· ἐπειδὴν δὲ τῇ ἀναιδίᾳ τῇ αὐτῇ μένεις διατελῶν καὶ
ἐμὲ οἶε δια τῶν ἀπειλῶν σου ἐκφοβεῖν, εἴ τί σοι δοκεῖ ἐν κολα-
στηρίοις μεῖζον ὑπάρχειν, προσάγαγέ μοι. τοσοῦτον γὰρ ἔσομαι

ἀρεσθ. cum AB: C ὅπως κ. οἱ θε. κατὰ σοῦ ὀργισθέντες | ποιήσωσιν -- ἐπανα-
κάμψαι cum A: B δυνηθῶσιν καὶ εἰς τὴν ἐμὴν φιλίαν ἐμμεῖναι, καὶ αὐτοὶ δὲ
κάλιν εἰς τὴν αὐτῶν διαμεῖναι: C εὐμενισθῶσι, καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ δυνήσῃ φίλᾳ
διαμεῖναι: D *placari possint, et in nostra possis amicitia permanere.* | εἰ δὲ μή γε
(C om) cum BCD: A εἰ δὲ μή βουληθῆς μοι ἐπακούσαι | διάφορα -- ἐκδικ-
υπομενεῖς (A - μείνης) κολ. (B ὑπομενῆς κολ. ἐκδικ.) cum AB(D): C διαφόρους
ὑποστήσῃ ἐκδικήσεως βασάνους | C καὶ τέλος ἐν τῷ σταυρῷ | ᾧ (A ὁ, B add
σῦπερ) ἐπαινεῖς cum ABC; D *quam laudasti* | ἀναρτ. (C κρεμάμενος) ἐκλείψας
(A - ψοῖς): D *suspensus deficiet*

Ὁ ἅγιος: D om | εἶπεν: BD ἀπεκρίνατο | C Ἄκουσον υἱὲ διαβόλου | τοῖς
αἰων. ἔτοιμ. ἐμπυρ. (*aeternis parata incenditis*) cum BD: A τῷ αἰωνίῳ πυρὶ ἔτοιμ.:
C ἠύτρεπισμένον τῷ αἰωνίῳ ἐμπυρισμῷ | ἐμοῦ (B ἄκουσον ἐμοῖ) τοῦ δ. τ. 2.
(B τῷ τοῦ κυρίου δούλῳ) κ. ἀποστόλου (B - λῳ, A add τοῦ κυρίου ἡμῶν) Ἰ. Χρ.
cum AB: C ἐμοῦ τοῦ δούλου Χριστοῦ: D *audis me servum domini et apostolum
Iesu Christi* | ἕως τ. ν. μελιχίως (*codex coisartae μεσηρ*· ος) μετὰ -- πίστεως
cum A: B νῦν ἕως τότε μελιχίως μετὰ σοῦ πέπραγα τῇ ἀκριβείᾳ τῆς πίστεως:
C ἕως τότε πραεῶς μετὰ σοῦ διαλεχθήσομαι περὶ τῆς πίστεως: D *nunc usque
mitius iecum egi censura fidei* | ὅπως -- καταφρονήσης cum B: A ἴσος δεκτικός
(*coisartae ἴσος δεκτικός*) τῆς ἀληθείας γενόμενος τῆς ματαιότητος τῶν εἰδῶλων
καταφρ.: C καθάπερ, τέλος τῆς ἀληθείας ἐκδικος γενόμενος, ἔδει σε καταφρο-
νῆσαι τῶν ματαίων εἰδῶλων: D *ut rationis capax et veritatis defensor effectus idola
vana contempneres* | καὶ θεὸν -- προσκυνήσης cum ABD: C καὶ θεὸν τὸν ὄντα
προσκυνῆσαι | ἐπειδὴν -- καὶ ἐμὲ οἶε (*codex oi*) διὰ -- προσάγ. μοι cum A:
B ἀλλ' ἐν τῇ ἀναιδίᾳ σου διατελῶν ἐμοῖ εἰ (ἐμὲ? ἐμὲ οἶε?) δύνασθαι τὰς ἀπειλὰς
σου δειλανθρίσαι ἔπινοεῖς· εἴ τι οὖν σοι φαίνεται ἐν κολαστηρίοις μεῖζον (*codex
coisartae*), διαλόγησαι: C ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀκαθαρσίᾳ σου ἐπιμένεις καὶ νομίζεις
με τὰς ἀπειλὰς σου ποιεῖσθαι, ὃ δοκεῖ σοι πρὸς τιμωρίαν μερίμνησον: D *sed
quia in impudentia tua perdurans me prius minas tuas posse formidare, quicquid
ibi videtur in supplicis matus, excogita.* | τοσοῦτον -- ὅσον (*codex add ἐπὶ*

τῷ ἐμῷ βασιλεῖ εὐαρεστών, ὅσον ὑπὲρ τῆς τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ὁμολογίας ἐν ταῖς βασάνοις διακαρτερήσω.

⁹ Τότε ὀργισθεὶς ὁ ἀνθύπατος Αἰγεάτης ἐκέλευσεν τὸν ἀπόστολον τοῦ Χριστοῦ ταῖς βασάνοις κακωθῆναι. ἐκταθεὶς οὖν ὑπὸ στρατιωτῶν ἐπτάκις τρισὶν καὶ εὐτόνωσ τυπτηθεὶς, κουφισθεὶς προσήχθη ἔμπροσθεν τοῦ ἀσεβοῦς Αἰγεάτου. πρὸς ὃν διελέχθη οὕτως· Ἀκουσόν μου, Ἀνδρέα, καὶ ἀπὸ τῆς ἐκχύσεως τοῦ αἵματός σου τὸν λογισμόν σου ἀνάστειλον· εἰ δὲ σὺ βούλει μοι ὑπακοῦσαι, ἐν τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ ποιήσω σε ἀπολέσθαι.

Ὁ ἅγιος Ἀνδρέας εἶπεν Ἐγὼ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ δοῦλος τυγχάνω, καὶ μᾶλλον ὄφειλον εὐξασθαι ἐντυχεῖν τῷ τροπαίῳ τοῦ σταυροῦ ἢ περ δειλιάσαι· σοὶ δὲ αἰώνιος ἀπόκειται βᾶσανος, ἣν περ καὶ ἐκφυγεῖν δυνήσῃ μετὰ τὸ δοκιμάσαι σε τῇν.

πλεῖον) ὑπὲρ -- διακαρτ. cum A: B τοσοῦτον γὰρ τῷ ἐμῷ βασιλεῖ ἔσομαι δεκτός, ὅσον ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔσομαι διαμένων εἰς τὰς βασάνους (codex add ou) ὁμολογητής: C τοσοῦτω (Wooq τοσοῦτον) γὰρ τῷ ἔ. β. γενήσομαι εὐπρόσδεκτος, ὅσον ὑπὲρ τοῦ ὄν. αὐτ. διαμένω ἐν βασάνοις ὁμολογητής: D *tantis enim meo regi ero acceptior, quanto pro eius nomine fuero permanens in tormentis confessor.*

9. Τότε ὀργ. ὁ ἀνθ. Αἰγ. (B ὁ Αἰγ. ἀνθ.) ἐκέλ. (B add ὅπως) -- κακωθῆναι (B κακώσει, corrigite κακωσώσιν). ἐκταθεὶς (A ἐκταθῶ) οὖν ὑπὸ στρ. ἐπτ. τρ. (B ὑπὸ ἐπτ. τρεσὶν στρατιώταις) κ. εὐτ. (B om) τυπτ., κουφ. (B add τε καὶ) προσήχθη (B προσαχθεὶς) ἔμπρ. τοῦ ἀσεβοῦς Αἰγεάτου (B ἔμπρ. αὐτοῦ) cum AB: CD Τότε ὁ Αἰγεάς ἐκέλευσεν αὐτὸν βασανίζεσθαι τεταμένον (*flagellis caedi extensum*: Wooq *manat* τετασμένον), καὶ ἐν τῷ ἀπαλλαγῆναι ἐπτά τετραβίους τοὺς τύπτοντας αὐτόν (*Qui cum seriem ierónones transisset*), ἀνέστη καὶ ἠνέχθη ἔμπρ. αὐτοῦ | πρὸς ὃν: B ὅτινι | διελ. οὕτως cum A: B οὕτως διελέχθη ὁ ἀνθύπατος: CD Αἰγεάς εἶπεν | Ἀνδρέα cum BCD: A add συμβουλευόντός σου | ἀπό: C ἐκ | B τοῦ σοῦ αἵματος | τὸν λογ. σου (C om): B τῇν συμβούλειαν: D *consilium* | C ἀπόστρεψον: B ἀνακάλεσαι: D *venosa* | εἰ δὲ -- ἀπολέσθαι cum A: B ὅπερ εἰ μὴ ποιήσης, τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ σε ποιήσομαι ἀπόλλυσθαι: C εἰ δὲ μὴ, ἐν τῷ σταυρῷ σε ποιήσω τελειωθῆναι: D *quod si non feceris, crucis te faciam interire patibulo.*

C Ἐγὼ τῷ σταυρῷ τ. Χρ. δεδούλωμαι | καὶ μᾶλλ. -- τῷ τροπαίῳ (codex τὸ τρόπαιον) -- ἢ περ (codex ἔπερ) δειλιάσαι (codex δηλειᾶς) cum A: B καὶ τῷ τροπαίῳ τοῦ στ. εὐξασθαι μᾶλλ. ὄφειλον ἐπερ δεδιᾶναι (corrigite ἢ περ δεδιᾶναι): C καὶ τοῦ στ. τὸ τρόπαιον μᾶλλ. ἐπιβυμῆσαι ὄφειλον ἢ πτοῆσθαι | σοὶ δὲ -- τῷ Χρ. μου cum A: B σὺ (corrigite sol) δὲ αἰώνιος βασανισμός· ὅτινι (sio) χρεωστούμενος δυνήσῃ ἐκφυγεῖν, εἰ μετὰ τὸ δοκιμάσαι τὴν ὑπομονὴν μου πιστεύσεις (codex -σης) τῷ Χριστῷ: C σὲ δὲ αἰωνία κόλασις ἢ κεχρεωστημένην ὑποδέξεται, ἐδὴ μετὰ δοκιμάσαι σε τῇν ἐμὴν ὑπομονὴν καὶ οὕτως μὴ πιστεύσεις τῷ Χρ.: D *ibi autem cruciatus aeternus qui debetur, poteris evadere si postquam*

ὑπομονήν μου, εἰάν πιστεύσης τῷ Χριστῷ μου. ἐγὼ γὰρ περὶ τῆς σῆς ἀπωλείας θλίβομαι, καὶ οὐ περὶ τῆς ἐμῆς παθήσεως συνταράσσομαι. ἡ γὰρ πάθησίς μου ἡ μιᾶς ἡμέρας διάστημα καταλαμβάνει ἢ δύο τὸ πολύ· ὁ δὲ σὲς βασανισμὸς εἰς ἀτελευτήτους αἰῶνας οὐ καταλήψεται πέρας. ὅθεν τοῦ λοιποῦ παῦσαι ταῖς τλαιπωρίαις σου προστιθῶν καὶ τὸ αἰώνιον πῦρ σεαυτῷ ἀνάπτων.

¹⁰ Τηνικαῦτα οὖν ἀγανακτήσας ὁ Αἰγεάτης τὸν μακάριον Ἀνδρέαν τῷ σταυρῷ προσπαγῆναι προσέταξεν. ὁ δὲ ἀπολιπὼν πάντας πρόσεισι τῷ σταυρῷ καὶ φησιν αὐτῷ μετὰ λαμπρᾶς φω-

probaaveris perseverantiam meam vel sic credideris Christo. | ἐγὼ γὰρ -- θλίβομαι καὶ οὐ (B δέδικα, οὐ) -- συνταράσσο. (B νῦν τάρασσο.) cum AB: C ἐγὼ γὰρ διὰ τὸν σὸν ὄλεθρον φοβοῦμαι: D *ego enim de tuo interitu timeo, non de mea passione conturbor.* | C om καταλαμβάνει | ἢ δύο τὸ πολύ (A τὸ πλεῖστον) cum AB: C ἢ τὸ πολύ δύο | C ἢ δὲ σὴ κόλασις | εἰς ἀτελευτητήτους -- πέρας cum A: B οὐδὲ χίλια ἔτη δυνήσεται (sic) καταλαμβεῖν (sic) πέρας: C οὐδὲ διὰ χιλίων ἐτῶν δυνήσεται τελειωθῆναι: D *nec per millia annorum potest pervenire ad finem.* | ὅθεν -- προστιθῶν (codex προστιθῶν, sic) καὶ -- ἀνάπτων cum A: B ὅθεν παῦσαι λειπὼν τῇ τλαιπωρίᾳ σου προσῦσαι (sic) καὶ τὸ -- ἀνάψαι: C ὅθεν παῦσαι λοιπὸν ταῖς τλαιπωρίαις μὴ (scribe τι?) προσθῆναι καὶ πῦρ σεαυτῷ αἰώνιον ἀνάψαι: D *unde desine iam miserias tuas augmentare, et ignem ipse tu tibi aeternum accendere noli.*

10. Τηνικαῦτα -- ὁ Αἰγεάτης (A ὁ ἀνθύπατος) τὸν -- προσέταξεν cum AB: CD Τότε θυμωθεὶς (D *indignatus*) ὁ Αἰγίας τῷ σταυρῷ αὐτὸν προσηλωθῆναι ἐκέλευσεν. Post haec CD, in quibus Τότε θυμωθεὶς etc. ad sectionem nominam trahuntur, sic pergunt: οὕτως δηλώσας τοῖς κεντηροῖς (sic codex; Woog „vel kenterlois“) ἵνα τεθεὶς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ὡς εἰς τριπάσσαλον ταυθῆ, ὅπως μὴ πολὺ ἐμπαρεθεὶς (codex ἐμπαρεθεὶς) τάχιον ἐκλείπει (Woog - πη), ἀλλὰ μᾶλλον κριθῆ μακρὰν κρίσιν. ἐν τῷ οὖν ἀποφέρειν αὐτὸν τοὺς ὑπερέτας ἐγένετο σφνδρομή, καὶ ἔλεγον Δίκαιος ἄνθρωπος καὶ φίλος θεοῦ τί ἐποίησεν ἵνα ἐπεκεχθῆ ἐν τῷ σταυρῷ; ὁ δὲ ἅγιος Ἀνδρέας παρεκάλει τὸν λαὸν λέγων ἵνα μὴ ἐμποδίσωσιν αὐτῷ. χαίρων γὰρ καὶ ἀγαλλιώμενος ἐπορεύετο καὶ μὴ παύόμενος τῆς διδασκαλίας. (*mandans hoc quaestionariis ut ligatis pedibus et manibus quasi in ecules tenderetur, ne clavis affixus cito deficeret sed cruciaretur potius longo cruciatus. Cumque cum carnifices ducerent ut crucifigeretur, concursus factus est populorum clamantium Iustus homo et amicus dei quid fecit ut ducatur ad crucem? Andreas vero rogabat populum ut non impedirent passionem eius. Gaudens enim et exultans ibat et a doctrina non cessans.*) Apud Abdiam lib. III. XL. (Fabric. Cod. apocr. I. p. 520 sq.) similiter sic legitur: Sic proconsul septem eum terminibus flagellorum caesum crucifigi praecipit, mandans nominatim quaestionariis ut ligatis manibus et pedibus et non clavis affixus suspenderetur, quo diutino cruciatus deficeret. | ὁ δὲ ἀπολ. (A ἀπολείπων δὲ) πάντας (A add ὁ ἀπόστολος) πρόσεισι -- λαμπρᾶς (A om) φωνῆς cum AB: CD (incipiunt h. l. sectionem 10.) Ὡς δὲ ἤλθεν ὄπου (ad locum ubi) ὁ σταυρὸς τῆν ἔτοιμας, ἰδὼν αὐτὸν μακρόθεν ἀνέκραξε φωνῆ μεγάλῃ

νης Χαίροις ὡ σταυρὲ ὁ ἐν τῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ ἐγκαινισθεὶς καὶ ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ ὥσει μαργαρίταις κοσμηθεὶς· καὶ μὴν πρὶν ἢ εἰς σέ ἀνελεθεῖν τὸν κύριόν μου πολὺν φόβον ἐπέγειον ἐσχή- κεις, ἀρτίως δὲ πόθον οὐράνιον κατέχων ὑπὲρ εὐχῆς ἀνήρτησαι. οἶδα γὰρ ἀπὸ τῶν πιστευόντων πόσας εἰς αὐτὸν χάριτας ἔχεις, πόσα δόματα προητοιμασμένα. ἀμέριμνος οὖν καὶ χαίρων ἦκω πρὸς σέ, ὅπως καὶ σὺ ἀγαλλιώμενος ὑποδέξῃ με τὸν μαθητὴν τοῦ κρεμασθέντος εἰς σέ· διότι πιστός μοι αἰεὶ ἐγένου, καὶ ἐπε- θύμησα περιπλακῆναι σε. ὡ ἀγαθὲ σταυρὲ, ὁ εὐπρέπειαν καὶ ὠραιότητα ἐκ τῶν μελῶν τοῦ κυρίου δεξάμενος, ἐπὶ πολὺ ἐπιπό- θητε καὶ σπουδαίως ἐπιθυμητὲ καὶ ἐκτενωῶς ἐπιζητούμενε, καὶ ἤδη ἐπιποθούσης σε τῆς ψυχῆς μου προητοιμασμένε, λάβε με ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπόδος με τῷ διδασκάλῳ μου, ἵνα διὰ σοῦ ἀπολάβῃ με ὁ διὰ σοῦ με λυτρωσάμενος.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἐστῶς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἀτενὲς ὁρῶν εἰς τὸν σταυρὸν ἐξέδυσεν ἑαυτόν, καὶ δέδωκεν τὰ ἰμάτια αὐτοῦ τοῖς δημίῳς, τοῖς ἀδελφοῖς παρακλευσάμενος

(*voce magna dicens*) | ἐν τῷ σώματι: A εἰς τὸ σώματι (*sic*) | ὥσει μαργαρίταις (A -ρίταις) cum AB: C κατὰπερ μαργαριτῶν | C κατακοσμηθεὶς | καὶ μὴν -- ἀνελεθεῖν (B ἀνίεναι) -- ἐσχήκεις (A -κις, B -κης): C πρὸ τοῦ ἀνελεθεῖν ἐν σοὶ τὸν κύρ. μου φόβον ἐπέγ. εἶχες | B ἄρτι | πόθ. οὐρ. κατέχων (C ἐπέγ.) cum AC: B διὰ πόθον οὐρ. κατέχων σε | ὑπὲρ εὐχ. ἀνήρτησαι cum A; D *pro uoto susciperis*; C ἀντὶ δώρου (Woog ἀντίδωρον) κρέμασαι (Woog -ασθαι); B ὑπὲρ εὐχῆς ἀνήρτημαι εἰς σέ | οἶδα -- προητοιμασμένα cum AB; C ἐγνωσθεὶς (*scitibe ἐγνωσθης?*) παρὰ τῶν πιστῶν ὅσας ἔχεις ἐν σοὶ χάριτας, πόσα δῶρα ἔτοίμα; D *scitis enim credentibus quanta* etc. | ἦκω: C ἔρχομαι | ἀγαλλιώμενος (B -λλιῶν: C *graeum* χαίρων καὶ | C δέξῃ, B ὑποδέξεσε | B τοῦ Χριστοῦ τοῦ κρεμασθ., C τοῦ ἐν σοὶ σταυρωθέντος, D *eius qui perpendit in te* | πιστός μοι αἰεὶ ἐγένου cum A: B ποθητός σου αἰεὶ ἐγενομένη: C ἀγαπητός σου (*omissum αἰεὶ?*) ἐγενο- μνη: D *amator tuus semper fui* | B ἐπεθ. τοῦ περιπλακ. σε | ἀγαθὲ: C μακά- ριος | B ὠραιότηταν καὶ εὐπρέπειαν, C μεγαλοπρέπειαν καὶ ὠραιότητα, D *deco- rem et pulchritudinem* | B ὑποδεξάμενος | ἐπὶ πολὺ -- ἐπιζητούμενε (B ζητού- μενε) cum AB(D): C κλειστάκεις ἐπιθυμητὲ καὶ ἀγρύπτως ἐκζητούμενε | B καὶ ποτε ἤδη ἐπιποθούμην τῇ ψυχῇ προητοιμασμένε, D *et aliquando iam concupiscenti animo praeparata*: C om | ἀπό: C ἐκ | καὶ ἀπόδος με: B om καί, C om με | λυτρωσάμενος: ita ABCD; sed AB add χαίροις ὡ σταυρὲ· καὶ γὰρ χαίροις ὄντως (B ὄντος)· εὐ (B σέ) οἶδα· τὸ λοιπὸν οὖν ἀναπαύομαι (B οἶδα καὶ ἀναπαυάμε- νόν σε λειπὸν) καὶ (B ἐκ) πολλοῦ κεκμηκώς (B τετμηκός), πεπηγμένος (B -μένον τε) καὶ ἀναμένον (B -νοντα) με. Ita prorsus.

Καὶ ταῦτα --- ὁρῶν (B ἐνορῶν) -- τοῖς δημίαις (B add τοῦτο) τ. ἀδελφ.

τοῦ ἦκειν τοὺς δημίους καὶ ποιεῖν τὰ ἐγκελευσθέντα αὐτοῖς· πόρρω γὰρ εἰσθήκησαν. οἵτινες προσελθόντες ἐκούφισαν αὐτὸν ἐν τῷ σταυρῷ καὶ διατεινάντες τοῖς σχοινοῖς τὸ σῶμα αὐτοῦ μόνον ἀπέδησαν τοὺς πόδας αὐτοῦ, οὐκ ἀπέτεμον δὲ αὐτοῦ τὰς ἀγκύλας, ταύτην τὴν ἐντολὴν ἐσχηκότες παρὰ τοῦ ἀνθυπάτου· ἀνάσαι γὰρ αὐτὸν ἐβούλετο ἀνηρτημένον, καὶ ἐν τῇ νυκτὶ ζῶντα αὐτὸν ὑπὸ κυνῶν κρεμάμενον βρωθῆναι.

¹¹ Παρισταμένου δὲ ὄχλου πολλοῦ τῶν ἀδελφῶν σχεδὸν ὡσεὶ χιλιάδων εἴκοσι, καὶ θεασάμενοι τοὺς δημίους ἀποστάντας καὶ μηδὲν πεποιηκότας περὶ τὸν μακάριον ὃν οἱ ἀνακρεμάμενοι πάσχουσιν, προσεδόκουν τι πάλιν ἀκούσεσθαι παρ' αὐτοῦ· καὶ γὰρ κρεμάμενος ἐκίνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μειδιῶν. καὶ ὁ Στρατόκλης ἐπίθετο αὐτοῦ Τί μειδιᾷς, δοῦλε τοῦ θεοῦ Ἀνδρέα; ὁ γέλωσ σου ἡμᾶς πενθεῖν καὶ κλαίειν ποιεῖ, ὅτι σοῦ στερούμεθα. καὶ ὁ μακάριος Ἀνδρέας αὐτῷ ἀπεκρίνατο Οὐ μὴ γελάσω, τέκνον μου Στρατόκλη, τὴν κενὴν ἐνέδραν τοῦ Αἰγεάτου, δι' ἧς οἴεται ἡμᾶς τιμωρεῖσθαι; ἀλλότριον αὐτοῦ ἐσμέν καὶ τῶν ἐπιβουλῶν αὐ-

παρὰ. (B παρὰ τ. ἀδ.) τοῦ -- τὰ ἐγκελευσθ. αὐτ. (B ἀ ἐκελεύσθησαν)· πόρρω (B - ὠθεν) γὰρ --- διατεινάντες (A διέτειναν) τοῖς (B om) σχοιν. -- τοὺς πόδ. αὐτ. (B αὐτ. τ. πόδ.), οὐκ ἀπέτ. δὲ αὐτ. τ. ἀγκ. (B μήτε μὴν τὰς ἀγκ. αὐτ. ἀποτεμόντες) cum AB: CD Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπεδύσατο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ παρέδωκεν αὐτὰ (D exposita se et vestimenta sua tradidit) τοῖς ἑτασταῖς (D cornificibus)· οἱ δὲ προσελθόντες ἦραν (D levaverunt) αὐτὸν ἐν τῷ σταυρῷ, καὶ τανύσαντες τοῖς σχοινοῖς ἄπαν τὸ σῶμα αὐτοῦ, καθὰ ἦν αὐτοῖς κελευσθέν, ἐκρέμασαν αὐτόν. | ταύτην τὴν --- ἐβούλετο (B ἠβούλ.) -- ἐν τῇ νυκτὶ (B νυκτός) ζ. αὐτόν (B om) ἢ κ. κρεμάμενον (B om) βρωθ. cum AB: CD om

Pro tota sectione 11., quemadmodum ex AB exscripsi, CD haec habent eaque ad sect. 10. trahunt: Προσέδραμεν δὲ ὄχλος ἱκανὸς ὡς εἴκοσι χιλιάδων (*Adstantes vero erant turbae ad viginti millia hominum*), ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ ἀδελφὸς Αἰγέα τοῦνομα Στρατόκλης, καὶ ἔκραξε (*qui stimul clamabat*) μετὰ τοῦ λαοῦ Ἀδικὸς κρίσις (*iniusto iudicio sanctum virum hoc patit*). ὁ δὲ ἅγιος νύσσων τοὺς λογισμοὺς τῶν πιστῶν (*Sanctus vero Andreas confortabat mentes credentium Christo*) ἐνουθέτει (*et hortabatur*) ὑπομείναι τὸν πρόσκαιρον πειρασμὸν (*ad tolerantiam temporalem*), μηδενὸς εἶναι λέγων ἄξιον τὸ πάθος (codex τοῦ πάθους) πρὸς ἀντάρκειαν τῆς αἰωνίου ἀνταποδώσεως (*sic; D docens nihil esse dignum passionis ad aeternam remunerationis compensationem*). Apud Abdiam l. l. sectio XLI. sic incipit: *Adstante vero turba ingenti, viginti ferme millium hominum, inter quos etiam stabat frater Aegeatis Stratocles.*

Παρισταμένου: B παραστάντος | B τ. ἀδελφ. αὐτοῦ ὡσεὶ εἰκ. χιλιάδων, καὶ πρὸς ὃν τάχα τὸν ἀριζμόν δυνατὸν ἐξακριβῆσαι | καὶ θεασάμενοι: B θεασ. δι' | ὧν: B ἐξ ὧν | τι: A τε | B στερωκόμεθα (*corrigite στερισκ.*) | Οὐ: B om | Αἰγεάτου: A ἀνθυπάτου | ἡμᾶς: B ὑμᾶς

του. οὐκ ἔχει τὸ ἀκούειν· ἐπεὶ εἰ εἶχεν, συνῆκεν ἂν ὅτι τοῦ Ἰησοῦ ἀνθρώπος ἀτιμώρητός ἐστιν, διὰ τῆς πείρας τοῦτο μαθῶν.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν κοινὸν λόγον τοῖς πᾶσιν διελέχθη· καὶ γὰρ ἔθνη συνέτρεχον ἀγανακτοῦντα ἐπὶ τῇ ἀδίκῃ κρίσει τοῦ Αἰγιάτου· Ἄνδρες οἱ παρεστῶτές μοι καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες καὶ πρεσβῦται, δούλοι καὶ ἐλεύθεροι, καὶ ὅσοι μέλλετε ἀκούειν, δέομαι ὑμῶν, πάντα τὸν βίον τοῦτον ἀπολίπετε, οἱ ἕνεκεν ἐμοῦ συνελθυθότες ἐνταῦθα, καὶ σπεύσατε καταλαβεῖν τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἀπαγομένην πρὸς τὰ οὐράνια, καὶ πάντων ἀπαξιαπλῶς τῶν προσκαίρων καταφρονήσατε, ἐπιστηρίζοντες τὰς διανοίας τῶν πιστευόντων τῷ Χριστῷ. καὶ προετρέπετο πάντας διδάσκων ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τῆς προσκαίρου ζωῆς ταύτης πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀντάμειψιν τῆς αἰωνίου ζωῆς.

¹² Οἱ δὲ ὄχλοι ἀκούοντες τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων οὐκ

συνῆκεν: B ἀκηκόη | τοῦ Ἰησοῦ: B Ἰησοῦς | ἐστιν: A ἔσται | διὰ τ. π. τ. μαθῶν: B λειπῶν αὐτῷ γνωρισθῆς (sic)

B ἀπεκρίνατο κοιν. λόγον, omissis τ. πᾶσ. διελέχθη | ἀγανακτοῦντα: A ἀκούσαι τὰ | Αἰγιάτου: A ἀνθυπάτου | B καὶ δούλοι κ. ἐλεύθ. | B καὶ πάντες ὅσοι | μέλλετε ἀκούειν: A με κλαίετε· ἀκούειν | πάντα τ. β. τοῦτον: B τ. β. ὑμῶν | ἀπολίπετε (A -λείπεται): B -λύπεσθαι | ἀπαγομένην: B ἐπιγωμένην | καταφρονήσατε: B πεφεύγετε | ἐπιστηρίζ.: B ἐπικρατείνεται | B om πάντας | B τὰ παραθύματα (corrigge παθήματα) τοῦ καιροῦ ταύτης τῆς ζωῆς

12. Οἱ δὲ ὄχλοι usque κηρύττειν οὐ παύεται ex AB. Comparanda cum eis sunt quae in CD in eaute sectione XI. sic leguntur: Καὶ ἐν τούτοις ἀπέρχεται πᾶς ὁ λαὸς μετὰ κραυγῆς εἰς τὸν οἶκον τοῦ Αἰγέα καὶ πάντες ἔλεγον (*Interea vadit -- ad domum Aegeae, et omnes pariter clamantes dicebant*) Τὸν ἅγιον Ἀνδρέαν, νηφάλιον (codex νηφάλιον), τὸν ἐνάρετον, τὸν καλὸν διδάσκαλον (D add pium, modestum, rationabilem), μὴ ἔξῃν τοῦτο παθεῖν, ἀλλ' ὄφειλε (*non hoc debere pati, sed debere*) ἐκ τοῦ σταυροῦ κατενεχθῆναι, διότι δευτέραν ἡμέραν ἔχων ἐν αὐτῷ (*in cruce positus*) τὴν ἀλήθειαν κηρύττων οὐ παύεται. Apud Abdiam l. l. XLI. confer haec: *Sequenti igitur die videntes eius tolerantiam et animi constantiam, denique spiritus prudentiam et mentis robur, venerunt turbas ad Aegeatem, ac sedente eo pro tribunali vociferantes dixerunt Quae ista tua est iam crudelis sententia, Proconsul, ut hominem probum, qui nihil mali commisit, crucis supplicio velis condemnari? Perturbata est tota civitas, et simul cum eo omnes perimus. Quaesumus te ne Caesaris iam celebrem perdas civitatem. Concede nobis hominem iustum, redde nobis hominem sanctum, ne interficias hominem Deo charum, ne perdas hominem mansuetum et pium. Biduo enim suspensus vivit, quae res miraculo non caret, et quod plus est loquitur adhuc et nos sermonibus reficit. Quare reddas nobis hunc vivum, ut vivamus; solus pudicum, et omnes patriae (Patrae? patria?) erunt in pace.*

ἀκούοντες: B -σαντες | λεγομένων: B εἰρημένων | τοσαῦτα usque διά-

ἀφίσταντο τοῦ τόπου, καὶ ὁ μακάριος Ἀνδρέας μᾶλλον προστίθει τοῦ λέγειν πρὸς αὐτοὺς πλείονα ὧν εἰρήκει. τοσαῦτα δὲ ἦν τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα ὥστε τριῶν νυχθημέρων ἀναλωθῆναι διάστημα, καὶ οὐδεὶς καμῶν ἐχωρίζετο αὐτοῦ. ὡς δὲ καὶ τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ τὸ γενναῖον αὐτοῦ ἐθεάσαντο, καὶ τὸ ἀκαμπές τῆς διανοίας καὶ τὸ πολὺ τῶν λόγων καὶ τὸ χρηστὸν τῆς προτροπῆς καὶ τὸ εὐσταθές τῆς ψυχῆς καὶ τὸ σῶφρον τοῦ πνεύματος καὶ τὸ ἐδραῖον τοῦ νοῦ καὶ τὸ εἰλικρινές τοῦ λόγου, ἀγανακτήσαντες κατὰ τοῦ Αἰγεάτου ὀμοθυμαδὸν ἅπαντες ἔσπευδον ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ καθεζομένου τοῦ Αἰγεάτου κατεβόουν λέγοντες Ἰὼς ἢ κρίσις σου, ἀνθύπατε; κακῶς ἔκρινας, ἀνόσια τὰ δικαστήριά σου. τί ἠδίκησεν ὁ ἀνὴρ; τί κακὸν ἐποίησεν; ἢ πόλις θεορῦβηται· πάντας ἡμᾶς λυπεῖς· μὴ προδῶς τὴν Καίσαρος πόλιν. χάρισαι Ἀχαιοὺς ἄνδρα δίκαιον, χάρισαι ἡμῖν ἄνδρα θεοσεβῆ, μὴ ἀποκτεινῆς ἄνδρα ἔνθεον. τέσσαρας ἡμέρας κρεμάμενος ζῆ· μηδὲν φάγων πάντας ἡμᾶς ἐχόρτασεν. κάθελε τὸν ἄνδρα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πάντες φιλοσοφήσωμεν· λύσον τὸν ἄνδρα, καὶ πᾶσα ἡ Ἀχαΐα ἐλεθηθήσεται· οὐ δέον ἐστὶν αὐτὸν τοῦτο παθεῖν, ὅτι κρεμάμενος τὴν ἀλήθειαν κηρύττειν οὐ παύεται.

¹³ Ὡς δὲ παρήκουσεν ὁ ἀνθύπατος, τὰ μὲν πρῶτα τῇ χειρὶ

στημα: B (corrumpit) καὶ τοσαῦτα ἦν ὡς ἐστὶν τεμρασθαι τοὺς ἀκούοντας τριῶν νυχθ. αὐτοῖς ὀμιλῶν | B οὐδεὶς κάμνων ὄλος | ψυχῆς: B εὐχῆς | B οἱ καὶ τὸ εἰλ. τ. λόγου | B ἀγανακτ. πρὸς τὸν Αἰγεάτην σὺν ἐνὶ πάντες | ἔσπευδον -- κατεβόουν (sic A; B - ὄων) λέγοντες ex B: A μετὰ σπουδῆς τὸ βῆμα κατέλαβον, ἐκείσε αὐτοῦ καθεζομένου, καὶ κατεβ. αὐτῷ λέγοντες | B καὶ κακῶς ἐδίκασας, ἀδίκως ἔκρινας, ἀνοσιώτατον τὸ δικαστήριόν σου | B τί κακ. ἔπραξεν | B Ἀχαιοῦσιν | ἔνθεον: B add μὴ ἀνελεῖς ἄνδρα εὐσεβῆ | B τέσσαρασιν ἡμέραις | B οἱ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ usque ἄνδρα | πᾶσα ἡ: A οἱ ἡ | B αὐτῷ τοῦτο παθεῖν | B κρεμάμενος. Ita plerumque habet.

13. Ὡς δὲ usque ultima ὅταν οὐ δύνασαι ex AB.

In CD cum prioribus Ὡς δὲ -- παραγίνονται confer quae illa: κηρύττων οὐ παύεται, excipiant. Sunt autem haec: Τότε Αἰγέας φοβηθεὶς τὸν λαὸν ὑπέσχετο κατενεγκεῖν αὐτὸν τοῦ σταυροῦ (codex τῷ σταυρῷ), ἅμα δὲ τοῦ ἀρξασθαι αὐτὸν παρεύσεσθαι (sic; vitiose). Tunc Aegeas pavescens populum et promittens se eum deponere simul coepit ire. Apud Abdiam l. l. ineunte sectione XLII. confer haec: His commotus proconsul, cum et minas ac tumultum populi metueret, surgens de tribunali Andreae solvere cogitabat: profectusque ad locum crucis, laeto populo quod famulus dei liberaretur et frequenti comitante, trisulis et facta poenitens Andreae suspensio appropinquabat.

Ὡς δὲ -- τὰ μὲν πρῶτα (A τ. μ. πρ. post Ὡς δὲ pon) -- τῷ ὄχλῳ (A

τῷ ὄχλῳ διανεύων τοῦ ἀναχωρεῖν αὐτούς, ἐτόλμων τι εἰς αὐτόν, ὄντες τὸν ἀριθμὸν ὡς δισμύριοι. οὕς θεασάμενος ὁ ἀνθύπατος τρόπῳ τινὶ ἐμμανεῖς γεγεννημένους, δεδουκῶς μὴ τι δεινὸν πάθοι, ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ βήματος συναπείει σὺν αὐτοῖς, ὑποσχόμενος ἀπολύειν τὸν μακάριον Ἀνδρέαν. ἐφθασαν οὖν τινὲς τῷ ἀποστόλῳ δηλοῦντες, καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐπὶ τὸν τόπον παραγίνονται.

Παντὸς οὖν τοῦ ὄχλου ἀγαλλιωμένου ὅτι ἤμελλεν ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἀπολύεσθαι, παραγεναμένου τοῦ ἀνθυπάτου καὶ πάντων τῶν ἀδελφῶν χαιρόντων ἅμα τῇ Μαξιμίλλῃ, ὁ μακάριος Ἀνδρέας ταῦτα ἀκούσας εἶπεν τοῖς παρεστῶσιν ἀδελφοῖς Ἄ δεῖ με πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν, ἀναλύοντός μου πρὸς κύριον, ταῦτα καὶ ἐρῶ. Τίνος χάριν πάλιν ἦκες πρὸς ἡμᾶς, Αἰγεάτα; τίνος ἕνεκεν ἀλλότριος ἡμῶν προσέρχει ἡμῖν; τί τολμῆσαι πάλιν θέλων, τί τεχνάσασθαι; εἰπέ. λῦσαι ἡμᾶς ἤλθες ὡς μετεγνώκως; οὐδ' ἂν σοι συνθήσομαι, ὡς ἀληθῶς σου μετεγνώκως. οὐδ' ἂν σοι πιστεύσω, ἰδίον μου σαυτὸν λέγοντά σε. λύεις δὲ ἀνθύπατε τὸν δεθέντα; οὐδαμῶς· ἔχω γὰρ ᾧ συνέσομαι εἰς τὸ διηνεκές, ἔχω ᾧ συμπολιτεύσομαι εἰς ἀναριθμήτους αἰῶνας. πρὸς ἐκεῖνον ἄπειμι, πρὸς ἐκεῖνον ἐπέιγομαι, τὸν καὶ σέ μοι γνωρίσαντα τὸν εἰρηκότα μοι Μῆ σε ἐκφοβεῖτω ὁ δεινὸς ἐκεῖνος· μὴ σε κρατεῖν νομιζέτω ἐμὸν ὄντα· ἐχθρὸς σου γὰρ ἐστίν. τοιγαροῦν ἐπιγνοῦς σε διὰ τοῦ ἐπιτρέψαντός μοι ἀπαλλάσσομαι σου. εἰ δὲ καὶ βούλει

om τ. β.) διαν. τ. ἀναχ. αὐτ. (A διαν. ἀνεχώρησεν τὸν ὄχλον· et add θυμοῦ γὰρ πλησθέντες) -- εἰς αὐτόν (B add πρᾶξαι) -- ὡς (B ὡσεῖ) -- γεγεννημένους (A γενομένους) -- δεινὸν πάθοι (B δεινότερον πάθη), ἀν. ἀπὸ (A om) τ. β. συναπείει σὺν αὐτ. (A σ. αὐτ. ἐπορεύετο), ὑποσχ. (A add καθελεῖν ἤγουν) ἀπόλ. (A add αὐτοῖς) τὸν -- οὖν τινὲς τῷ (A οὖν τοῦτο αὐτῷ τῷ) -- δι' ἣν (A add ὁ ἀνθύπατος) -- παραγίνονται (A - γίνετα).

Παντὸς οὖν -- παραγεναμένου (B - νομένου) -- ἀδελφοῖς Ἄ δεῖ - ἐρῶ (B corrarte Ἔδει με πρ. α. εἰπόντα ἀναλῦσαι ᾧ δεῖ ταῦτα ἐρῶ) -- πάλιν (B om) ἦκες πρ. ἡμ. (B πρ. ἡμ. ἡκ.) -- ἀλλότρ. (B ὁ ἀλλότρ.) -- τεχνάσασθ. (B add τί μεταπέμφασθαι) -- λῦσαι ἡμ. ἤλθ. ὡς (B λύσας ἡμ. προσήεις) μ. οὐδ' ἂν usque μετεγνώκως (B corrarte οὐ γὰρ ἀληθῶς Αἰγεάτα ἐπὶ σὺ συνδύσωμαι μεταγνώως) οὐδ' ἂν usque λέγοντά σε ((pro his B οὐ γὰρ ἰδίον μοι λέγης σαυτὸν, πεπιστευκά σοι)· λύεις -- δεθέντα (B add λύεις τὸν πεφευγότα, λύεις τὸν ἐλευθερωθέντα;); οὐδαμῶς (B om)· ἔχω usque διηνεκές (B νόμον ἔχω ᾧ συνήσομαι εἰς αἴε), ἔχω ᾧ συμπολιτεύσομαι (B - σωμαί) --- ἔχω. σ. γάρ (B om) -- ἐπιγνοῦς (B ἐπέγνω) -- ἐπιτρέψαντός μοι (sic de coniectura scripsi. B ἐπιστρέ-

πιστεῦσαι τῷ Χριστῷ, ἀνεωχθήσεται σοί, καθὼς ὑπεσχόμενη σα, ὁδὸς συγχωρήσεως· εἰ δὲ πρὸς τὸ λῦσαι με μόνον ἐλήλυθας, ἐγὼ τοῦ λοιποῦ ἐκ τοῦ σταυροῦ τούτου ζῶν ἐν τῷ σώματι κατενεχθῆναι οὐ δυνήσομαι. ἐγὼ γὰρ καὶ οἱ συγγενεῖς μου ἐπὶ τὰ ἡμέτερα ἐπειγόμεθα, ἐὼντες σὲ εἶναι ὅπερ εἰ καὶ ὁ μὴ ἐπίστασαι αὐτὸς περὶ σεαυτοῦ. ἦδη γὰρ τὸν βασιλέα μου ὀρώ, ἦδη προσκυνῶ, ἦδη ἐνώπιον αὐτοῦ παρίσταμαι, ἐνθα εἰσὶν αἱ τῶν ἀγγέλων ὁμόνοιαι, ἐνθα αὐτὸς ὁ μόνος αὐτοκράτωρ βασιλεύει, ἐνθα τὸ φῶς ἄνευ νυκτὸς ὑπάρχει, ἐνθα τὰ ἄνθη οὐδέποτε μαραίνονται, ἐνθα ὁδύνη οὐδέποτε γινώσκεται οὐδὲ ἠκούσθη ὄνομα λύπης, ἐνθα εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίασις τέλος οὐκ ἔχουσα. ὦ σταυρὲ μακάριε, χωρὶς τοῦ σοῦ πόθου εἰς ἐκείνην τὴν χώραν οὐδεὶς εἰσπορεύεται ἀλλὰ περὶ τῶν σῶν, Αἰγεάτα, ταλαιπωριῶν ὀδυνῶμαι, διότι ἔτοιμός σε ἐκδέχεται αἰωνία ἀπώλεια. δράμε οὖν ὑπὲρ σεαυτοῦ, ἐλευσινέ, ἐν ὅσῳ ἔτι δύνασαι, μὴ πως τότε θελήσης ὅταν οὐ δύνασαι.

14 Ὡς οὖν ἐκεῖνος ἐτόλμα τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ προσεγγίσει ὥστε λῦσαι τὸν μακάριον Ἀνδρέαν, πάσης τῆς πόλεως θορυβοῦ-

φαντός με, Α ἐπιγράφαντός μοι) -- πιστεῦσαι (B - εὐείν) -- πρὸς τὸ λ με μ ἐλήλυθας (B ἐλήλυθ. πρὸς τοῦτο μόνον τοῦ λῦσαι με) ἐ. τοῦ λοιποῦ ἐκ τ. σι. τ. ζῶν (B τὸ λοιπὸν ἐνθεν ζῶν) -- κατενεχθ. (B κατελέσθαι) οὐ δυνήσομαι (B - σωμαι) -- ἡμέτερα (B ἡμῶν) -- ὅπερ εἰ (B ὁ ἦς) -- αὐτὸς (A om) --- ὁ μόνος αὐτοκρ. (B μόν. ὁ αὐτ.) -- ὑπάρχει (B ἐστίν) --- εἰσπορεύεται (B πρόσκεισιν οὐδὲ εἰσελεύσεται) -- αἰωνία (B - νιος) -- οὖν (B om) -- ἔτι (A εἰ τι) -- τότε ἢ. ὅτ. οὐ δύν. (B τηνηκαῦτα ἄρξεις ἐλευσιν ἐν τὸ τότε μὴ δύνασθαι σε)

Cum posterioribus in CD confer (praecedit πορεύεσθαι, coepit ire): θεασάμενος αὐτὸν ὁ ἄγιος (D add Andreas) εἶπεν τῷ (Quid iu) πρὸς ἡμᾶς Αἰγέα ἡλθες; εἰ μεταμεληθεὶς πιστεῦσαι (Si vis credere) τῷ Χριστῷ, καθὼς ὑπεσχόμενη (codex ὑπέσχου μοι) ἀνεωχθήσεται σοὶ ἢ τῆς συγχωρήσεως θύρα (via indulgentiae). εἰ δὲ ἐπὶ τούτῳ μόνον (codex μένω) ἦλθες τοῦ λῦσαι με, ἐγὼ ἐκ τοῦ σταυροῦ τούτου (ego penitus hinc de ista cruce) ζῶν ἐν τούτῳ τῷ σώματι κατενεχθῆναι οὐ βῶλω (non poterō). τὸν γὰρ (iam enim) βασιλέα μου θεωρῶ καὶ προσκυνῶ, καὶ λοιπὸν ἐνώπιον αὐτοῦ παρίσταμαι. ἀλλ' ἐκ τῶν σῶν ταλαιπωριῶν κηπόνημαι, ὅτι ἠτόμασθαί σοι (quia paratus te expectat) ἢ αἰώνιος ἀπώλεια. δράμε οὖν ὑπὲρ σεαυτοῦ, ταλαιπώρε, ἕως ἂν δύνῃ, ἵνα μὴ τότε ἄρξει θελήσης (impetris velle) ὅτε οὐ δυνήσῃ (poteris). Pauciora ex Abdia l. l. huc quadrant. Pergit is post appropinquabat sic: Ad quem ille Quid ad nos, inquit, Aegaeus venisti? numquid solvere me cupis et poenitentia ductus cedere (corrige credere) desideras? non mihi, crede, persuadebis ul ex ista cruce recedam.

14. Tota sectio 14. ex AB sumta est.

Ὡς οὖν (B Καὶ ὡς) -- Ἀνδρέαν (B om) -- μετὰ μεγάλης (de coniectura

σης αὐτόν, ὁ ἄγιος Ἀνδρέας μετὰ μεγάλης φωνῆς εἶπεν Τὸν ἐπὶ τοῦ σοῦ ξύλου δεθέντα Ἀνδρέαν μὴ ἐπιτρέψῃς λυθῆναι, δέσποτα· τὸν ἐπὶ τοῦ σοῦ μυστηρίου ὄντα, μὴ δῶς με ἀναιδεῖ διαβόλῃ· Ἰησοῦ Χριστέ, τὸν ἐπὶ τῆς σῆς χάριτος κρεμασθέντα, ὁ ἀντιδικός σου μὴ λυέτω με· πάτερ, τὸν ἐγνωκότα σου τὸ μέγεθος ὁ μικρὸς οὗτος μηκέτι ταπεινούτω. βάλλοντες οὖν τὰς χεῖρας οἱ δῆμιοι οὐκ ἠδύναντο τὸ παράπαν προσψαῦσαι αὐτοῦ. ἄλλοι οὖν καὶ ἄλλοι ἐπετήδευον τοῦ λῦσαι αὐτόν, καὶ οὐδεὶς ὅλως ἠδύναντο προσεγγίσει αὐτῷ· ἐνάρκουν γὰρ οἱ βραχιόνες αὐτῶν.

Τότε ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἐνορκωσάμενος τὸν λαὸν εἶπεν Δυσωπῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἵνα πρῶτον πρὸς τὸν κύριόν μου μίαν εὐχὴν ποιήσω· εἴθ' οὕτως με λῦσαι ἐπιτηδεύσατε. πᾶς οὖν ὁ λαὸς διὰ τὸν ὄρκον ἠσύχασεν. τότε ὁ μακάριος Ἀνδρέας σὺν μεγίστη κραυγῇ εἶπεν Μὴ παραχωρήσης κύριε τὸν σὸν θεράποντα ἐκ ταύτης τῆς ὥρας ἀπὸ σοῦ χωρισθῆναι· καιρὸς γάρ ἐστιν ἵνα ἀποδοθῇ τῇ γῇ τὸ σῶμά μου, καί με πρὸς σέ εἰλθεῖν προστάξεις. ὁ ζωὴν αἰώνιον διδούς, σὺ ὁ διδάσκαλός μου ὃν ἠγάπησα, ὃν ἐν τούτῳ τῷ σταυρῷ καθομολογῶ, ὃν οἶδα, ὃν ἔχω, δέξαι με δέσποτα, καὶ καθὼς ἐγὼ ὁμολογῶν ὑπήκουσά σοι, οὕτως ἄρτι ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἐπάκουσόν μου, καὶ πρὶν ἢ τὸ σῶμά μου ἀπὸ τοῦ σταυροῦ

addidi; om AB) -- τοῦ σοῦ (τ. σ. B om) ξύλου -- ἐπιτρέψῃς (B - ψεις) λυθῆναι (B add πάλιν), δέσπ. τὸν ἐπὶ -- ὄντα (B om τὸν ἐπὶ usque ὄντα) -- ὁ ἀντιδ. σου (A μου) -- βάλλοντες (uterque codex βαλλόντες) -- προσψαῦσαι (B καθάψασθαι) -- ἄλλ. οὖν κ. ἄλλ. (B καὶ ἄλλοι μὲν καὶ ἄλλοι) ἐπετήδευον (A ἐπιτηδεύον, B ἐπιτηδεύοντες) -- καὶ (B om) οὐδ. ὅλως (B om) ἠδ. προσεγγ. (B προσψαῦσαι) αὐτῷ (B αὐτοῦ)· ἐνάρκουν (B ἐναρκίων) γ. οἱ βρ. αὐτῶν. Ad haec spectant quae in CD sic leguntur (post δυνήση, poteris): Βάλλοντες δὲ τὰς χεῖρας ἐν τῷ σταυρῷ οἱ ὑπηρεταὶ οὐκ ἠδύναντο φθάσαι αὐτόν. *Mittentes autem manus ad crucem carnifices non poterant penitus contingere eum. Et subinde ait ei aiti ingentes se ut solverent eum, et nullus poterat pertingere ad eum. Stupebant enim brachia eorum, quicumque se extendisset ad solvendum eum.*

Τότε -- Ἀνδρέας (A add ὁ ἀπόστολος) ἐνορκωσ. (B ὀρκίσας) -- ἵνα πρῶτον usque ἐπιτηδεύσατε (haec ex B sunt. A sic: παραχωρήσῃ μοι μικρὸν πρότερον μίαν εὐχὴν προσενέγκαι τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ, καὶ εἰθ' οὕτως ἐπιτηδεύσαι τοῦ λῦσαι με). πᾶς οὖν usque ἠσύχασεν (pro his B sic: αὐτοῦ μὲν αὐτοὺς ἐνορκύσαντος (ita) ἠρέμηνεν ὁ λαός). τότε -- σὺν (A σὺμ) -- ἵνα παραδοθῇ (B παραδύσω) -- προστάξεις (B πρόσταξον) -- αἰών. διδ. (B διδ. αἰών.) -- μου ὃν ἠγάπησα (B ὃν ἐνθεασάμην, ᾧ ἠκολούθησα, ὃν ἐπέγνω), ὃν ἐν τ. τ. στ. καθομολογῶ (B καθωμολόγησα, ὃν ἠγάπησα), -- ἔχω (B add ὃν φιλῶ, σοῦ εἰμί), δέξαι με δέσποτα (B om), κ. καθ. ἐγὼ ὁμ. ὑπ. σοι (B καθ. σοὶ ἐνὶ λόγῳ ἐπήκουσα), οὕτως --- ἀπὸ (A ἐκ) τ. στ. καταβῆ (A κατενεχθῆ) -- πρὸς σέ

καταβῆ προσλαβοῦ με πρὸς σέ, ὅπως διὰ τῆς ἐμῆς ἐξόδου ἡ τῶν πολλῶν μου συγγενῶν σύνοδος πρὸς σέ γένηται, ἀναπαυομένη ἐν τῇ σῇ μεγαλειότητι.

Ὡς οὖν ταῦτα εἶρηκεν, ὁρώντων πάντων ἐγένετο χαίρων καὶ ἀγαλλιώμενος· λαμπηδῶν γὰρ σφοδροτάτη ὡς ἀστραπὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐξελθοῦσα κατηύγασεν αὐτόν, καὶ οὕτως αὐτὸν περιεκύκλωσεν ὥστε τὸ παράπαν ἐκ τῆς τοιαύτης λαμπρότητος μὴ δύνασθαι ὀφθαλμοὺς ἀνθρωπίνους βλέψαι αὐτόν. διέμεινε οὖν ἡ αἴγλη ὡς ἡμωρίου διάστημα. ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος καὶ τὸν κύριον ἐπὶ πλεῖον δοξάσαντος, ὑποχωροῦντος τοῦ φωτὸς παρέδωκεν τὸ πνεῦμα, καὶ σὺν αὐτῇ τῇ λαμπηδῶνι ὄχητο πρὸς κύριον ἐπὶ τῇ εὐχαριστίᾳ αὐτοῦ.

(B om πρ. σ.), -- ἐξόδου (B add τῆς ἐπὶ σέ) -- μου (A om) -- γένηται (B ἐπιστρέψει), ἀναπ. (B add αὐτῶν) ἐν τ. σ. μεγαλειότητι.

Ad haec cf. D qui post *solvendum eum* sic pergit: *Tunc voce magna sanctus Andreas dixit Ne permittas, domine Iesu Christe, me famulum tuum qui propter nomen tuum pendeo in cruce solvi; nec permittas eum qui iam per crucem tuam cognovit magnitudinem tuam ab Aegea homine corruptibili humiliari: sed suscipe me tu, magister meus Christe, quem dilexi, quem cognovi, quem confiteor, quem cernere desidero, in quo sum quod sum. Suscipe, domine Iesu Christe, spiritum meum in pace: quia iam tempus est ut veniam, desiderans te videre. Suscipe me, domine Iesu Christe, magister bone, et iube me de ista cruce non deponi, nisi prius spiritum meum susceperis.* In C vero nihil eiusmodi legitur. Apud Abdiam l. l. XLIII. (post *recedam*) haec huc pertinent: *Et cum populus ut solveret hominem iuberet, Sanctus Andreas exclamavit voce magna et dixit Ne permittas famulum tuum, domine Iesu Christe, qui propter nomen tuum pendet in ligno solvi; neque permittas quaeso, deus misericors, secretis tuis inhaerentem (cf. supra) humanis amplius conversationibus tradi. Sed suscipe tu magister me, quem dilexi, quem cognovi, quem retineo, quem videre desidero, in quo sum quod sum. Suscipe exitum meum, Iesu bone et misericors.*

Ὡς οὖν τ. εἶρηκεν (-κει B) -- ὡς ἀστραπὴ (B om ὡς ἀστρ.) -- ἐξελεύσασα (A ἐλθοῦσα) -- καὶ οὕτως α. περιεκ. (B om κ. οὗτ. α. κε.) -- διέμεινε οὖν (B ὡς δὲ διέμεινε) ἡ -- ταῦτα δὲ usque δοξάσαντος (B om τα. δὲ usque δοξ.) ὑποχωροῦντος (B -ριζομένου) τ. φωτὸς (A add ἐκείνου) παρέδωκεν (B *praem* δοξάσας ἐπὶ πλεῖον τὸν κύριον) τὸ -- ἐπὶ (B σὺν) τῇ εὐχ. αὐτοῦ. .

Cum ista tantum non conveniant quae D post *susceperis* habet: *Et cum haec dixisset, videntibus cunctis splendor nimius, sicut fulgur de coelo veniens, ita circumdedit eum ut penitus prae ipso splendore oculi eum humani non possent adspicere. Cumque permansisset splendor fere dimidiae horae spacio, abscedens lumine emisit spiritum, simul cum ipso lumine pergens ad dominum, cui est honor et gloria in secula seculorum, Amen.* C vero brevissime sic pergit: *ἐξίστατο δὲ τῷ φωτὶ πορευόμενος πρὸς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.* Item Abdias l. l. *Et haec dicens, dulcissime dominum clarificans et gaudens, nobis flentibus, reddidit spiritum.*

15. Μετὰ δὲ τὴν ἐξοδὸν τοῦ μακαριωτάτου Ἀνδρέου τοῦ ἀποστόλου ἢ Μαξιμίλλα, δυνατωτάτη οὔσα τῶν ἐπισήμων θηλειῶν καὶ ἐν τοῖς ἐλληλυθῶσιν διάγουσα, παραυτίκα ὡς ἔμαθεν τὸν ἀπόστολον πρὸς κύριον πορευθέντα, παραγεναμένη προσέκειτο τῷ σταυρῷ ἅμα τῷ Στρατόκλει, μηδὲν ὄλως τῶν παρεστώτων φροντίσασα, καὶ μετ' εὐλαβείας καθείλεν τὸ σῶμα τοῦ μακαριωτάτου ἀποστόλου ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. ὀψίας δὲ γενομένης τὴν ἀναγκαίαν αὐτῷ ἐπιμέλειαν προσάγουσα ἐκήδευσεν μετὰ ἀρωμάτων πολυτίμων, καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῆς κατέθετο μνήματι. ἦν γὰρ κευρωσμένη τοῦ Αἰγεάτου διὰ τὴν θηριώδη αὐτοῦ γνώμην καὶ ἄνομον πολιτείαν, ἐλομένη δὲ βίον σεμνὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ ἀγάπῃ κεκολλημένη, μακαρίως ἅμα τοῖς ἀδελφοῖς διῆγεν.

Ἦν πολλὰ λιπαρήσας ὁ Αἰγεάτης καὶ ὑποσχόμενος τῶν πραγμάτων αὐτοῦ δεσπόζειν αὐτήν· μὴ δυναθεὶς δὲ αὐτὴν πείσαι μεγάλως ὀργίσθη, καὶ κατὰ παντὸς τοῦ δήμου διετίθετο διαμαρτυρίαν ποιῆσαι δημοσίαν καὶ πρὸς Καίσαρα κατηγορίαν κατὰ τῆς Μαξιμίλλης καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ πέμψαι. ἐν δὲ τῷ ταῦτα διατάσσεσθαι αὐτὸν κατενώπιον τῆς τάξεως αὐτοῦ, νυκτὸς αἰ-

15. Haec quoque sectio petita est tota ex codicibus AB. Plura consimilia habet D latinus; item aliqua Abdiae historia; paucissima codex C.

Μετὰ -- Μαξιμίλλα (Α - μίλη) -- καὶ ἐν (B om) τοῖς -- ἀπόστολον (B add τοῦ Χριστοῦ) -- παραγεναμ. (B om) προσέκειτο (B πρόσεισι) -- ἅμα (B add σύν) τῷ -- παρεστώτ. (B add αὐτῇ) φροντ. καὶ μετ' (B μετὰ πάσης) εὐλ. -- ἀπὸ τ. σταυρ. (B om ἂ. τ. στ.). ὀψίας δὲ (B καὶ ὀψ.) γενομ. (B γεναμ.) -- προσάγουσα (B προσαγάγουσα) ἐκήδ. μ. ἀρ. πολ. (B ἐκήδ. ἀρώμασιν πολυτίμοις), -- τῷ ἰδίῳ usque μνήματι (B τῷ τόπῳ ἐν ᾧ αὐτὸ κατεστήσαντο θάπτεσθαι, ἐκεῖ αὐτὸν κατέθεντο). ἦν γὰρ -- γνώμην (B ψυχὴν) καὶ ἄνομον (B ἀνόσιον) -- ἡσύχιον (B ἡρεμον) κ. τῇ (B τῇ) -- ἀγάπῃ (B - πην) κεκολλ. (B κευρωσμένη) -- διῆγεν.

Istorum loco D sic habet: *Quaedam vero foemina, nomine Maximilla, senatrix, in specu posita, diligens pudicitiam et sanctitatem, statim ut cognovit apostolum perrexisse ad dominum, accessit ad crucem, et suorum solatio cum omni reverentia deposuit corpus, et condidit aromatibus, et in loco quo se constituerat sepeliendam, illis eum sepelivit. Item Abdias l. l. Cuius corpus Maximilla proconsulis uxor accipiens condidit aromatibus celebri in loco sepelivit, et ex illo tempore pudicitiam et castitatem servans, in fide quoque accepta constans permansit.*

Ἦν πολλὰ λιπαρήσας -- μὴ δυν. δὲ (B καὶ μὴ δυν.) αὐτ. πείσ. (B om α. π.) ὀργ(ισθῆ) (sic uterque) καὶ (A om) -- δήμου διετ. διαμ. ποιῆσ. δημοσ. (A δήμου κατηγορίαν δημοσ.) καὶ πρ. Καίσ. κατηγ. (A om κ. πρ. Κ. κατ.) κατὰ τε τ. Μαξιμίλλης (Α - μίλλης) -- λαοῦ (A add πρὸς Καίσαρα) πέμψαι (A ἀποστεῖλαι ἐπηγγεῖλατο) -- νυκτὸς (B add τε) ἄωρ(α) -- διαλαθῶν (B λαθῶν) -- ὑπὸ (B Acta apost. apocr. ed. Tischendorf.

ρία ἀναστάς καὶ διαλαθῶν πάντα τοὺς αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ διαβόλου ἐνοχληθεὶς ἀπὸ ὕψους μεγάλου κατηνέχθη, καὶ ἐν μέσῃ τῇ ἀγορᾷ τῆς πόλεως κυλιόμενος ἐξέπνευσεν.

Ἀνηγγέλθη δὲ ταῦτα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Στρατόκλει, καὶ ἀπέστειλεν τοὺς παῖδας αὐτοῦ εἰρηκῶς αὐτοῖς ὅπως μεταξὺ τῶν βιοθανάτων αὐτὸν θάψωσιν. αὐτὸς δὲ ἐκ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ οὐδὲν ἐζήτησεν, λέγων Μὴ μοι παραχωρησάτω ὁ κύριός μου Ἰησοῦς Χριστός, ᾧ τιμὴ παπίστευκα, ἵνα ἐγὼ ἐκ τῶν ἀγαθῶν τοῦ ἀδελφοῦ μου τί ποτε ᾄψομαι, ἵνα μὴ μολύνη με τὸ κατακρίμα αὐτοῦ, ὅστις τὸν ἀπόστολον τοῦ κυρίου ἐτόλμησεν ἀνελεῖν.

Ταῦτα ἐπράχθη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἀχαΐας εἰς Πάτρας τῆν πόλιν πρὸ μιᾶς καλανδῶν Δεκεμβρίων· ὅπου εὐεργεσίαι παρέχονται μέχρι τῆς σήμερον εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

καὶ ὑπὸ) -- κατηνέχθη καὶ (B κατεαγεί) ἐν -- κυλιόμενος (A - ὠμένος) ἐξέπνευσεν. D sic: *Aegeas vero iratus contra populum disponebat contestationem publicam facere et ad Caesarem accusationem contra Maximillam et populum destinare. Sed dum ordina, in conspectu officii sui a diabolo arreptus et in medio foro civitatis volutatus espiravit.* Item Abdias l. l. *Aegeas vero maritus illius, arreptus ea nocte a daemone, de loco alto se praecipitavit et mortuus est.* Item C (praegressis illis εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν): Ὁ οὖν Αἰγέας ληψθεὶς ὑπὸ δαίμονος ἐνώπιον πάντων βράγεις ἐξέπνευσεν. ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Στρατόκλης (corrige - κλης) κρατῶν τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου διέλαθεν.

Ἀνηγγέλθη -- εἰρηκῶς (B λέγων) αὐτοῖς (B om) -- βιοθανάτων (uterque βιωθαν.) -- ᾄψομαι (B καθάψομαι), ἵνα μὴ (B μὴ πως) μολύνη με (A μολύνομαι) -- ἐτόλμησεν (B add ὑπὲρ φιλαργυρίας) ἀνελεῖν. Cum istis consentit D hunc in modum: *Nunciatum est fratri eius, cui nomen erat Stratocles, et misit servos suos discipulos eius ut inter Biothanatas sepelirent eum. Ipse autem de facultatibus eius nihil quaesivit, dicens Non mihi permittat dominus meus Iesus Christus, cui credidi, ut ego de bonis fratris mei aliquid contingam, ne polluat me crimen eius, quia apostolum domini ausus fuit pro amore pecuniae occidere. Cf. Abdias l. l. qui sic habet: Stratocles porro frater eius cum haec audivisset, de bonis proconsultis nihil contingere voluit, dicens Quae tua sunt, laetum persenti. Mihi sufficit dominus Iesus, quae cognovi per sanctulum eius Andream.*

Ταῦτα (B add δὲ) ἐπράχθη (-θησαν B) ἐν τῇ usque Πάτρας (B ἐν τῇ Ἀχαΐα τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς πόλεως Πάτρας) -- Δεκεμβρίων (A - βρίω), ὅπου usque παρέχονται (B ἐν ᾧ γίνονται λάμπρα) -- σήμερον (B add ἡμέρας) εἰς δόξ. καὶ usque ᾧ ἡ δόξα (A εἰς δόξ. τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ αἰὲ καὶ) εἰς τ. αἰῶν. τ. αἰ. ἀμήν. Exeunt haec acta in D: *Haec autem gesta sunt apud Achaïam provinciam civitate Patras pridie Calendas Decembris: ubi etiam praesentatur gloriosa eius beneficia usque in praesentem diem. Tantus autem timor invasit omnes ut nullus remaneret qui non crederet salvatori nostro deo, qui*

---

vult omnes salvos fieri et ad cognitionem veritatis venire. Ipsi gloria in saecula saeculorum, Amen. C ita habet: Τοσοῦτος δὲ φόβος κατέσχευ ἅπαντας ὥστε μηδένα ἀπομείναι τῶν μὴ πιστευσάντων τῷ κυρίῳ τῷ θελοντι πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας εἰσελθόν. τελεῖται δὲ ἡ ἡμέρα τῆς τελειώσεως αὐτοῦ μηνὶ Νοεμβρίῳ λ', βασιλεύοντος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν. Apud Abdiam denique hic actorum finis est: Est autem passus venerabilis et sanctus dei Andreas apostolus apud Achaïam in civitate Patris sub Aegeate proconsule pridie Kalendas Decembris, regnante domino Iesu Christo, cui sit gloria in saecula saeculorum, Amen.

καὶ πίνοντες αὐτῶν τὸ αἷμα. πᾶς οὖν ἄνθρωπος ὃς ἀπήρχετο ἐν τῇ πόλει αὐτῶν, κατεῖχον αὐτόν, καὶ ὀρύσσοντες ἐξέβαλλον αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ φάρμακον αὐτόν ἐπότιζον ἐκ φαρμακείας καὶ μαγίας σκευασθέν, καὶ ἐν τῷ αὐτοῦς ποτίζειν τὸ φάρμακον ἠλλοιοῦτο αὐτοῦ ἢ καρδία καὶ ὁ νοῦς αὐτοῦ μετηλλάσσετο.

² Τοῦ οὖν Ματθθαία εἰσελθόντος ἐν τῇ πύλῃ τῆς πόλεως αὐτῶν ἐκράτησαν αὐτόν οἱ ἄνθρωποι τῆς πόλεως ἐκεῖνης καὶ ἐξέβαλλον αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ μετὰ τὸ ἐξενεγκεῖν ἐπότισαν αὐτόν τὸ φάρμακον τῆς μαγικῆς αὐτῶν πλάνης, καὶ ἀπήγαγον αὐτόν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ παρέθηκαν αὐτῷ χόρτον ἐσθίειν, καὶ οὐκ ἤσθιεν. μεταλαβὼν γὰρ ἐκ τοῦ φαρμάκου αὐτῶν οὐκ ἠλλοιώθη ἡ καρδία αὐτοῦ οὔτε ὁ νοῦς αὐτοῦ μετηλλάγη, ἀλλ' ἦν εὐχόμενος τῷ θεῷ κλαίων καὶ λέγων Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, δι' ὃν τὰ πάντα κατελείψαμεν καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι, γινώσκοντες ὅτι σὺ εἶ βοθητὸς πάντων τῶν ἐλπίζόντων ἐπὶ σοί, πρόσχες οὖν καὶ θέασαι ἃ ἐποίησαν Ματθθαία τῷ δούλῳ σου, πῶς παρεπλησίασαν με τοῖς κτήνεσιν· σὺ γὰρ εἶ ὁ γινώσκων τὰ πάντα. εἰ οὖν ὄρισάς με ἵνα καταφάγωσίν με οἱ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἄνθρωποι ἄνο-

αὐτοὺς παντοίως πλανωμένους, σάρκα ἀνθρώπων ἐσθίωντας καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν πίνοντας. | πᾶς οὖν (B γὰρ) ἄνθρ. ὃς ἀπήρχετο (C ἄνθρ. ἀπερχόμενος) ἐν (B ἐπὶ, C ἐν ἐκεῖνῃ) τῇ πόλει αὐτῶν (C om) κατ. αὐτόν (B αὐτούς, C add οἱ ἀνθρωποφάγοι) καὶ ὀρύσσοντες ἐξέβαλλον (B ὄρυσσον καὶ ἐξέβαλον, C ἐξόρυττον). αὐτοῦ (B αὐτῶν) τ. ὄφθ. (C τ. ὄφθ. αὐτ.) cum A(BC); D^a: καὶ ὅσοι ξένοι ἄνθρωποι ἀπήρχοντο ἐν τῇ χώρᾳ ἐκεῖνῃ τῶν ἀνθρωποφάγων, ἐλάμβανον αὐτούς καὶ ἐτύφλωσαν αὐτούς | καὶ (B add μετὰ τὸ ἐξενεγκεῖν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς) φάρμακον αὐτόν (B αὐτοῦ) ἐπότιζον (B ποτίζοντες) ἐκ φαρμ. κ. μαγ. σκευασθέν (B κατασκευασθέν), καὶ cum AB; C εἶτα φαρμακείας καὶ μαγίας κατεσκευάζον αὐτόν ποτίζοντες, καὶ | C om ἐν τῷ αὐτ. ποτίζ. τὸ (B αὐτὸ τὸ) φάρμ. | C ἠλλ. ἢ καρδ. αὐτοῦ καὶ ὁ νοῦς μετηλλάσσετο.

2. Ματθθαία: BC Ματθαίου | οἱ ἄνθρωποι: B om οἱ | ἐξέβαλλον: A ἐξέβαλλον | ἐπότισαν αὐτόν: A ἐποίησαν αὐτοῦ | B ἐξενεγκεῖν | C εἰσελθόντος ἐν τῇ πόλει ἐκεῖνῃ ἐξήνεγκαν τοὺς ὀφθαλμ. αὐτοῦ, ποτίσαντες φάρμακον | τῆς μαγικ. α. πλάνης: C τῆς πλανήσεως αὐτῶν, B τῆς πλανήσεως καὶ μαγίας αὐτῶν | C ἀπήγαγ. ἐν φυλακῇ | παρέθηκαν: BC παρέβαλον | αὐτῷ: AB αὐτόν | B χορτ. τοῦ ἐσθίειν | B ἠλλ. αὐτοῦ ἢ καρδ. | C οὐ μετηλλάχθη pro οὐκ ἠλλοιώθη usque μετηλλάγη | τῷ θεῷ: C πρὸς θεόν | κύριε: B ὁ κύριέ μου | σοι: B σε | ἐπὶ σοί: B ἐπὶ σέ | δι' ὃν τὰ usque ἐποί. (B add οὔτοι) Ματθ. τ. δ. σου (B - τῆσαν τὸν δούλον σ.): C ἴδε τί ἐποίησαν τῷ δούλῳ σου οἱ ἄνθρωποι τῆς πόλεως ταύτης | C πῶς (B ὅτι) ὠμολώσαν με τ. κτ. τοῖς ἀνόητοις | C om σὺ γὰρ -- πάντα | C ὄρισας τοῦ φαγεῖν με | οἱ ἐν τ. π. τ. ἄνθρ. ἄν. (B om ἄνθρ.

μοι, οὐ μὴ ἐκφεύξωμαι τὴν οἰκονομίαν σου. παράσχου οὖν μοι, κύριε, τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου, ἵνα καὶν θεάσωμαι ἃ ἐπαχειροῦσάν μοι οἱ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἄνομοι ἄνδρες· μὴ ἐγκαταλείψης με, κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ, καὶ μὴ παραδώσεις με τῷ θανάτῳ τῷ πικρῷ τούτῳ.

³ Ταῦτα δὲ προσευχομένου τοῦ Ματθεῖα ἐν τῇ φυλακῇ ἔλαμψεν φῶς, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ φωτός φωνὴ λέγουσα Ματθεῖα ἀγαπητέ, ἀνάβλεψον. καὶ εὐθέως ἀνέβλεψεν. καὶ πάλιν ἐξῆλθεν φωνὴ λέγουσα Ἐνισχυρίζου, ἡμέτερε Ματθεῖα, καὶ μὴ πτοηθῆς· οὐ μὴ γὰρ σε ἐγκαταλείψω· ἐγὼ γὰρ σε ῥύσομαι ἀπὸ παντὸς κινδύνου, οὐ μόνον δὲ σὲ ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀδελφούς σου τοὺς ὄντας μετὰ σοῦ· μετὰ σοῦ γάρ εἰμι πᾶσαν ὥραν καὶ πάντοτε. ἀλλ' ὑπόμεινον ἐνταῦθα ἡμέρας κζ' δι' οἰκονομίαν πολλῶν ψυχῶν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξαποστελῶ σοι Ἄνδρέαν καὶ ἐξάξει σε ἐκ τῆς φυλακῆς ταύτης, οὐ μόνον δὲ σὲ ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας. ταῦτα εἰπὼν ὁ σωτὴρ εἶπεν πάλιν τῷ Ματθεῖα Εἰρήνη σοι, ἡμέτερε Ματθεῖα· καὶ ἐπορεύθη εἰς τὸν οὐρανόν. τότε ὁ Ματθεῖας θεασάμενος εἶπεν πρὸς τὸν κύριον Ἡ χάρις σου διαμένῃ μετ' ἐμοῦ, κύριέ μου Ἰησοῦ.

Τότε οὖν ὁ Ματθεῖας ἐκαθέσθη ἐν τῇ φυλακῇ καὶ ἦν ψάλλον. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἰσερχεσθαι τοὺς δημίους εἰς τὴν φυλακὴν

ἄν.): C om | B τῆς οἰκονομίας | C ἐκφεύξομαι | B om οὖν et κύριε, C om οὖν μοι | B θεάσωμαι | μοι: C ἐν ἐμοί | C om ἐν τῇ πόλ. ταύτ. | ἄνδρες: B ἄνθρωποι, C om | B ἐγκαταλείψης, A ἐγκαταλείψης | C om μου Ἰησ. Χρ. | καὶ μὴ: C μὴδέ | παραδώσεις cum C; B -δωσής; in A versus inde ab κύριε pasquo Danátw abscessus est | παραδ. με: B add ἐν | C τῷ πικρ. τούτ. Σακ.

3. C om δέ | Ματθεῖα (hoc uno loco A -τθείου): C Ματθαίου | B μέγα φῶς λαμψ., C ἰδοὺ φ. ἔλ. | C om καὶ ἐξῆλθεν -- φωνή (B add μεγάλη) -- ἀγαπητέ (B add μου) -- εὐθέως (B add ὁ Ματθίας) ἀνέβλ. | καὶ πάλ. ἐξ. φωνή (B add ἐκ τοῦ φωτός): C καὶ φωνή ἐγένετο | B ἐπισχυρίζου, C ἰσχυε καὶ ἀνδρίξου | Ματθεῖα: C μαθητά | A ἐγκαταλείπω | ἐγὼ -- ῥύσομαι (A -σωμαι): C ἀλλὰ ῥύσ. σε | BC om δέ et πάντας et τ. ὄντ. μ. σοῦ | C μετ' ὑμῶν εἰμι | C om πᾶσαν (B κατὰ πᾶσ.) ὥρ. καὶ, B om καὶ πάντοτε. | ἐντ. ἡμέρ. κζ' (B τρεῖς): C μέχρι ἡμερῶν εἰκοσιεπτά | B om (etiam D habet) δι' (D διὰ) ὅτε π. ψυχ. et μετὰ ταῦτ. | ἐκ: C ἀπό | BC om ταύτης | C om οὐ μόν. δὲ (B om) σὲ ἀλλ. κ. πάντ. | ἀκούοντας: BC μετὰ σέ (sic) | C καὶ εἰπὼν ταῦτα λέγει Εἰρήνη σοι Ματθαίε κ. ἀπήλθεν εἰς οὐρανούς (B ἐπορεύετο εἰς οὐρανούς) | B πρὸς τ. Ἰησοῦν | B Ἰησοῦ Χριστέ | C om τότε ὁ Ματθ. usque Ἰησοῦ.

C Ὁ δὲ Ματθαῖος εὐχαριστήσας τῷ κυρίῳ. ἔκαθ. ἐ. τ. φ. ψάλλον καὶ ὑμῶν τὸν θεόν | Τότε οὖν: B καὶ ταῦτα εἰπὼν | C ἐν τῇ φυλακῇ | τοὺς ἀνδρ.: BC

ἵνα ἐξενέγκωσιν τοὺς ἀνθρώπους εἰς βρώσιν αὐτῶν, καὶ ἦν ὁ Ματθαίας κλείων αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ὅπως μὴ θεωρήσωσιν αὐτὸν βλέποντα. καὶ ἐλθόντες οἱ δῆμιοι πρὸς αὐτὸν ἀνέγνωσαν τὴν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τάβλαν, καὶ εἶπαν ἐν ἑαυτοῖς Ἔτι τρεῖς ἡμέρας καὶ ἐξάξομεν καὶ τοῦτον ἐκ τῆς φυλακῆς καὶ σφάξομεν αὐτόν. ἐπειδὴ πάντα ἀνθρωπινὸν ὄν κατεῖχον, ἐσημειοῦντο τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐν ἣ κατεῖχον αὐτόν, καὶ προσέδεναν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τῇ δεξιᾷ τάβλαν ἵνα γνῶσι τὴν πλήρωσιν τῶν τριάκοντα ἡμερῶν.

⁴ Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐπληρώθησαν αἱ κζ' ἡμέραι ἐν τῷ συλλημφθῆναι τὸν Ματθαίαν, ἐφάνη ὁ κύριος ἐν τῇ χώρᾳ ἣ ἦν διδάσκων ὁ Ἄνδρέας, καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀνάστηθι καὶ πορευθήτι μετὰ τῶν μαθητῶν σου ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀνθρωποφάγων καὶ ἐξάγαγε Ματθαίαν ἐκ τοῦ τόπου ἐκείνου· ἔτι γὰρ τρεῖς ἡμέραι καὶ ἐξάξουσιν αὐτόν οἱ τῆς πόλεως καὶ σφάξουσιν αὐτόν εἰς τροφήν αὐτῶν. καὶ ἀποκριθεὶς Ἄνδρέας εἶπεν Κύριέ μου, οὐ δυνήσομαι φθάσαι τοῦ ἀπελθεῖν ἐκεῖ πρὸ τῆς προθεσμίας τῶν τριῶν ἡμερῶν, ἀλλ' ἀπόστειλον τὸν ἄγγελόν σου τὸ τάχος ἵνα ἐξάξῃ αὐτόν ἐκεῖθεν· σὺ γὰρ γινώσκεις, κύριε, ὅτι κἀγὼ σὰρξ εἰμι καὶ οὐ δυνήσομαι τὸ τάχος πορευθῆναι ἐκεῖ καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ Ἐπαύκουσον τῷ ποιήσαντί σε, τῷ καὶ δυναμένῳ λόγῳ εἰπεῖν καὶ μετενε-

ομ τοὺς | καὶ ἦν ὁ Ματθ.: C ὁ ἀπόστολος | κλείων: BC (om αὐτοῦ) κλίνων | C ἔκ μὴ ὤσων | B πρ. αὐτ. εἰ δῆμ. | τάβλαν: C γραφὴν | C εἶπον | B ἐξάξομεν, C ἐξαγάγομεν | καὶ τοῦτον: BC καὶ (C om) αὐτόν | ἐπειδὴ -- κατεῖχον: B ὅτι πᾶν (sic) ἄνθρ. ὄν ἤγρευον | B om καὶ προσέδεν. et pergit εἰς ταύλον (Ita B etiam alibi) ἐν τῇ χειρὶ α. τ. δ. | B ἵνα γνῶσουσι | ἐπειδὴ -- τριάκ. ἡμερῶν: C ὅτι ἐσημειοῦντο αὐτοὺς δι' ἀριθμοῦ τριάκ. ἡμερῶν ἵνα ἕκαστον, καὶ οὕτως ἔσφαζον αὐτόν

4. C om ἐγένετο | B om αἱ | κζ': BC εἰκοσιεπτά | BC συλληφθῶ. | C τὸν ἅγιον Ματθαῖον | B (Itam D) τῷ Ἀνδρέᾳ ἐν τῇ χώρᾳ ἣ (C οὐ) εἰδύσασκε | BC Ἄνδρέα, ἀνάστα (C ἀν. Ἄνδρ.) κ. πορεύου | B om μετὰ τ. μ. σου | C om κ. ἐξάξ. usque πόλεως | C σφάξουσιν αὐτόν (B om αὐτ.) | εἶπεν: C ἔφη | μου: BC om | οὐ δυνήσομαι (A -σιμμε) φθάσ. τοῦ ἀπ. ἐκ. πρὸ τῆς (B οὐ δύναμαι τοῦ φθάσαι ἀπελθ. ἐκ. τῆς [?]) -- ἡμερῶν: C οὐ δυνήσ. ἐν τρισὶν ἡμέραις φθάσαι διὰ τὸ τὴν ἔδοικον μωρὸν εἶναι | C ἀλλὰ ἀπόστ. ἄγγ. σ. καὶ ἐξάξῃ (B ἵνα ἐξάξῃ) αὐτόν | BC om κύριε | B σὰρξ κἀγὼ, C om κἀγὼ | A δυνήσομαι | πορευθ. ἐκεῖ (C om ἐκ.): BC add ἀλλ' οὐδὲ ἐπίσταμαι τὴν ὁδόν (C τ. δ. ἐπίστ.) | καὶ λέγει τ. Ἄ.: BC καὶ ἀποκριθεὶς ὁ κύριος εἶπε τ. Ἄ. (C εἶπεν αὐτῷ) | B Ἐπαύκουσον τὸν ποιήσαντά σε, C Οὐκ οἶδας πόσας δυνάμεις ἐποίησα τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ | τῷ καὶ -- μετενεχοῦσεται (B -χθῆναι): C καὶ νῦν δύναμαι εἶπ. λόγῳ

χθήσεται ἡ πόλις ἐκεῖνη ἐνταῦθα καὶ οἱ οἰκοῦντες ἐν αὐτῇ πάντες· κελεύω γὰρ τοῖς κέρασιν τῶν ἀνέμων καὶ ἄγουσιν αὐτὴν ἐνταῦθα. ἀλλὰ ἀναστὰς τῷ πρῶτῳ κάτελθε εἰς τὴν θάλασσαν σὺν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ εὐρήσεις πλοῖον ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καὶ ἀνέλθῃς μετὰ τῶν μαθητῶν σου. καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ σωτὴρ πάλιν εἶπεν Εἰρήνῃ σοι, Ἀνδρέα, ἅμα τοῖς σὺν σοί· καὶ ἐπορεύθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

⁵ Ἀναστὰς δὲ Ἀνδρέας τῷ πρῶτῳ ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἅμα τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ κατελθὼν ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν ἵδεν πλοιάριον μικρὸν καὶ ἐπὶ τὸ πλοιάριον τρεῖς ἄνδρας καθεζόμενους. ὁ γὰρ κύριος τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει κατεσκευάσεν πλοῖον, καὶ αὐτὸς ἦν ὥσπερ ἄνθρωπος πρῶρεὺς ἐν τῷ πλοίῳ· καὶ εἰσηνεγκεν δύο ἀγγέλους οὓς ἐποίησεν ὡς ἀνθρώπους φανῆναι, καὶ ἦσαν ἐν τῷ πλοίῳ καθεζόμενοι. ὁ οὖν Ἀνδρέας θαασάμενος τὸ πλοῖον καὶ τοὺς τρεῖς ὄντας ἐν αὐτῷ ἐχάρη χαρὰν μεγάλην σφόδρα, καὶ πορευθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν Ποῦ πορεύεσθε, ἀδελφοί, μετὰ τοῦ πλοίου τοῦ μικροῦ τούτου; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ κύριος εἶπεν αὐτῷ Πορευόμεθα ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀνθρωποφάγων. ὁ δὲ Ἀνδρέας θαασάμενος τὸν Ἰησοῦν οὐκ ἐπέγνω αὐτόν· ἦν γὰρ ὁ Ἰησοῦς κρύψας τὴν ἑαυτοῦ θεότητα, καὶ ἦν φαινόμενος τῷ Ἀνδρέᾳ

καὶ μετεν. | καὶ (B add πάντες οἱ ἄνδρες οἱ οἰκ. (B κατοικ.) ε. α. πᾶ. (B om): C om | C ἡ κελεύω τοῖς ἀνέμοις καὶ ἀγάγουσί (item B) με (sic) Ματθαῖον | BC ἀλλὰ (B ἀλλ.) ἀνάστα πρῶτῳ καὶ κάτ. ἐπὶ τ. δ. | C om σὺν τ. μ. σ. | C καὶ εὐρήσει πλοιάριον ἐν τῷ αἰγιαλῷ | καὶ ἀνέλθῃς: B ὅπως ἀν. εἰς αὐτά, C καὶ ἀπέλθε | C om κ. ταῦτα -- οὐρανοὺς | B ἐπορεύετο ἐν τοῖς οὐρανοῖς

5. Ἀναστ. δ. Ἀ. (B Ἀ. δ. ἀναστ.) -- ἐπὶ (B παρὰ) τ. δ. -- ἐπὶ (B εἰς) τ. αἰγ. ἵδεν (B εἶδε) -- ἄνδρας καθεζόμενους (B ἄνδρες ἐκαθίζοντο): C ὁ δὲ ἀπέλθων ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ εὐρὼν πλοιάριον μικρὸν καὶ ἄνδρας ἐν αὐτῷ καθεζόμενους | C ὁ γὰρ κύρ. κατεσκ. αὐτὸ ἀοράτως τῇ αὐτοῦ δυνάμει (B add καὶ ἰσχύϊ) et om καὶ αὐτὸς ἦν -- εἰσηνεγκεν (B ἐνέγκας) -- οὓς (B om) ἐπήνεγκ. (B ἐμόρφωσεν αὐτοὺς) ὡς (B εἰς) -- ἐν (B σὺν) τ. πλ. καθεζ. (B om καθ.), Ex Π ad h. l. natani: κατεσκευάσεν (per poetem) ὁ δεὸς πλοῖον μικρὸν καὶ ἔβαλεν ἐν αὐτῷ ναύτας ἀγγέλους, καὶ Ἰησοῦς ἦν ὡς κύριος τοῦ πλοίου. | BC Ἀνδρ. οὖν | θαασ. τὸ πλ. καὶ τοὺς -- ἐν αὐτῷ (A om καὶ τοὺς usque αὐτῷ): C ἵδων αὐτὸ καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ τρ. ἄνδρας | C om χαρ. μ. σφ. | C om καὶ ἐπορεύθη πρὸς αὐτοὺς. καὶ πορευθεὶς ὁ Ἀνδρέας εἶπεν αὐτοῖς, C pro his: καὶ εἶπεν αὐτοῖς | C om μετὰ τ. πλ. τ. μ. τούτου: B ἐν τῷ πλοιαρίῳ τῷ μικρῷ τούτῳ | ὁ κύρ. εἶπ. αὐτῷ: B ὁ Ἰησοῦς εἶπε, C ὁ Ἰησοῦς ἐν σχήματι ναυκλήρου ἔφη | A Πορευόμεθα | B ὁ οὖν θαασάμ. | C om θαασ. τ. Ἰησ. et habet οὐκ ἔγνω τὸν κύριον | ἦν γὰρ -- θεότητα (B μορφήν) -- ὡς (B ὥσπερ) ἄ. πρῶρεὺς (B semper πλωρεὺς.

ὡς ἄνθρωπος πρῶρεύς. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας τοῦ Ἀνδρέου λέγοντος ἔτι καὶ εἰς τὴν χώραν τῶν ἀνθρωποφάγων πορεύομαι, λέγει αὐτῷ Πᾶς ἄνθρωπος φεύγει τὴν πόλιν ἐκείνην, καὶ πῶς ὑμεῖς πορεύεσθε ἐκεῖ; καὶ ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας εἶπεν Πρᾶγμα τι μικρὸν ἔχομεν ἐκεῖ διαπράξασθαι, καὶ δεῖ ἡμᾶς ἐκτελέσαι αὐτό· ἀλλ' εἰ δύνασαι, ποίησον μεθ' ἡμῶν τὴν φιλανθρωπίαν ταύτην τοῦ ἀπάξει ἡμᾶς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀνθρωποφάγων, ἐν ἣ καὶ ὑμεῖς μέλλετε πορεύεσθαι. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ἀνάθεατε.

⁶ Καὶ εἶπεν Ἀνδρέας Θέλω σοὶ τι φανερὸν ποιῆσαι, νεανίσκε, πρὸ τοῦ ἡμᾶς ἀνελεθεῖν ἐν τῷ πλοίῳ σου. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Λέγε ὃ βούλη. ὁ δὲ Ἀνδρέας εἶπεν αὐτῷ Ναῦλον οὐκ ἔχομέν σοι παρασχεῖν, ἀλλ' οὔτε ἄρτον ἔχομεν εἰς διατροφήν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Πῶς οὐν ἀπέρχεσθε μὴ παρέχοντες ἡμῖν τὸν ναῦλον μήτε ἄρτον ἔχοντες εἰς διατροφήν; εἶπεν δὲ Ἀνδρέας τῷ Ἰησοῦ Ἄκουσον, ἀδελφέ· μὴ νομίσης ὅτι κατὰ τυραννίαν οὐ δίδομέν σοι τὸν ναῦλον ἡμῶν, ἀλλ' ἡμεῖς μαθηταὶ ἐσμεν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ. ἐξελέξατο γὰρ ἡμᾶς τοὺς δώδεκα, καὶ παρέδωκεν ἡμῖν ἐντολὴν τοιαύτην

Idem ex D adnotavi.): C ἀλλ' ἦν ὡς πρῶρεύς | ὁ δὲ (B καὶ δ) Ἰησ. -- Ἀνδρέου (B - έα) - ὅτι usque πορεύομαι (B Πορευόμεθα ἐν τῇ χώρᾳ τ. ἀνθρ.) λέγει (B εἶπεν) αὐτῷ (B αὐτοῖς): C λέγει οὖν αὐτοῖς | B ὅτι πᾶς | BC ἐκφεύγει (B add ἐκ) τῆς πόλεως ἐκείνης | ἐκεῖ: BC ἐν αὐτῇ | καὶ ἀποκρ. (B add δ) Ἄ. εἶπεν (B add αὐτῷ): C καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς | πρᾶγμα -- ἐκτελ. αὐτό (B om αὐτ.): C Πραγματεῖαν μικρὰν ἔχομεν διαπράξασθ. | ἀλλ' εἰ δύν. ποίησον (ita A; B ποιῆσαι? ποίησαι?) μεθ' ἡμῶν -- ἐν τῇ χ. τ. ἀ. (ita B; A ἐκεῖ pro ἐν usque ἀνθρ.) -- ὑμεῖς μέλλ. πορ. (B ὑμ. πορεύεσθε): C καὶ εἶπεν Ἀνδρέας Δύνασθε ποιῆσαι εἰς ἡμᾶς (omnino sic pro ὑμᾶς legendum est) φιλανθρωπίαν τοῦ ἀπαγαγεῖν ἡμᾶς μεθ' ὑμῶν; | ἀποκριθεὶς -- αὐτοῖς: C καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς | C Ἀνάθεατε μεθ' ἡμῶν

6. Καὶ εἶπεν -- τι (supplevi; ceterum versus αὐτοῖς usque σοι [τι] in A legi non potest) φαν. ποι. (B δηλώσαι pro φ. π.) -- ἡμᾶς ἀνελεθεῖν (B ἀνελεθῆναι ἡμᾶς) ἐν τ. πλ. (B εἰς τὸ πλοῖον) σου (B om). ὁ δὲ (B καὶ ἀποκριθεὶς δ) Ἰησ. εἶπ. (B add αὐτῷ) Λέγε (B add ὡς ἄνθρωπε) ὃ β. (B om ὃ β.). ὁ δὲ (B τότε δ) Ἄ. εἶπ. αὐτῷ (B εἶπεν Ἀκουσον ἡμῶν): C Καὶ λέγει αὐτῷ Ἀνδρέας Ἀκουσον, νεανίσκε, πρὸ τοῦ ἀνελεθ. ἡμᾶς ἐν τ. πλ. σου | οὔτε (ita AC): B οὐδέ | C om ἔχομεν | πῶς οὖν (B καὶ πῶς) ἀπέρχ. (B ἀνέρχ.) μὴ παρέχ. (BC ἔχ.) ἡμῖν (B ὑμῶν, C om) -- ἄρτον (A ἄρτους) ἔχ. (C om) ε. δ. (pro ἔχ. ε. δ. B μεθ' ὑμῶν φέροντες) | C om Ἄκ. ἀδελφ. | B τυραννίσα | C οὐ δίδ. σοι ναῦλον, ἀλλὰ μαθηταὶ | τοῦ (BC om) ἀγαθ. θεοῦ: BC add ἔντες δοῦλοι | C om καὶ παρέδ. ἡ.

λέγων ὅτι πορευόμενοι κηρύσσειν μὴ βαστάζετε ἀργύριον ἐν τῇ ὁδῷ μήτε ἄρτον μήτε πήραν μήτε ὑποδήματα μήτε βράβδον μήτε δύο χιτῶνας. εἰ οὖν ποιεῖς τὴν φιλανθρωπίαν μεθ' ἡμῶν, ἀδελφέ, εἰπέ ἡμῖν συντόμως· εἰ οὐ ποιεῖς, φανέρωσον ἡμῖν, καὶ πορευθέντες ζητήσομεν ἑαυτοῖς ἕτερον πλοῖον. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τῷ Ἀνδρέᾳ· Εἰ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἣν ἐλάβετε καὶ τηρεῖτε αὐτήν, ἀνελθατε μετὰ πάσης χαρᾶς ἐν τῷ πλοίῳ μου. ἀληθῶς γὰρ βούλομαι ὑμᾶς τοὺς μαθητάς τοῦ λεγομένου Ἰησοῦ ἀνελθεῖν ἐν τῷ πλοίῳ μου ἢ τοὺς παρέχοντάς μοι χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου· πάντως γὰρ ἄξιός εἰμι ἵνα ὁ ἀπόστολος τοῦ κυρίου ἀνέλθῃ ἐν τῷ πλοίῳ μου. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἀνδρέας εἶπεν· Συγχωρήσόν μοι, ἀδελφέ, ὁ κύριος παράσχῃ σοι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν. καὶ ἀνῆλθεν Ἀνδρέας μετὰ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν εἰς τὸ πλοῖον.

⁷ Καὶ εἰσελθὼν ἐκαθέσθη παρὰ τὸ ἱστίον τοῦ πλοίου. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν ἐν τῶν ἀγγέλων Ἀναστάς κάτελθε εἰς τὴν κοιλίην τοῦ πλοίου καὶ ἀνένεγκε τρεῖς ἄρτους ἵνα φάγωσιν οἱ ἄνδρες, μὴ ποτε ἄσιτοι ὑπάρχουσιν ἀπὸ ὁδοῦ μακρᾶς ἐληλυθότες πρὸς ἡμᾶς. καὶ ἀναστάς κατήλθεν ἐπὶ τὴν κοιλίην τοῦ πλοίου καὶ ἀνήνεγκε τρεῖς ἄρτους, καθὼς ὁ κύριος αὐτῷ ἐνετείλατο, καὶ

ἐ. τοιαύτ. (B om τοι.) | ὅτι πορ. κηρύσσειν (C - σσετε) μὴ βαστάζ. (B μ. περιφέρειτε, C om) -- ὁδῷ (C add μὴ ἀφροντες) -- μήτε (B μὴ) ὑποδήμ. μ. β. (C om μ. β.) μήτε (ita BC; A μηδὲ) δ. χ. | εἰ οὖν ποι. (C θέλει) τ. φ. μ. ἡμ. (B μ. ἡμ. τ. φ., C om), ἀδ. (B om? C add λαβέν ἡμᾶς) εἰπ. ἡ. σ. (C κλειυσον). εἰ οὐ ποιεῖς (HOYNIH ---- sic fere in codice est. Thilo edidit ἢ οὐν γε; γε certe falsum est. B nihil nisi ἢ habet; C εἰ δὲ μήγε), φ. ἡμ. κ. (C om φ. ἡ. κ.) πορευθέντες (C - θῶμεν) ζητήσομεν (BC - σωμεν) ἑαυτ. (C om) Ἐ. πλ. (C add ἔπως διάσωζώμεν) | ἀποκριθεὶς -- τῷ Ἀνδρέᾳ (A τὸν Ἀνδρέαν): C εἶπε δὲ ὁ Ἰησ. | Εἰ -- (B om ἣν ἐλάβ.) -- αὐτήν: C om | C Ἀνέλθετε | B εἰς τὸ πλοῖον: | τοὺς (B praem ἀνένεγκαι) μ. τοῦ λεγομ. (C om) Ἰησ. (C Χριστοῦ, B Ἰησ. Χρ.) ἀνελθ. (C ante τοὺςρονή) -- μου (B om ἀνελθ. usque μου) -- χρυσοῦ (BC - σίου) κ. ἀργυρίου (BC - ριον) | πάντως -- ἀνέλθῃ: C ἄξιον γὰρ τὸν τοῦ κυρίου ἀπόστολον ἀνελθεῖν | ἀποκριθεὶς -- μοι (B om), -- παράσχῃ (A - σχαι, B παρέχει) -- τιμὴν: C ὁ δὲ Ἀνδρ. ἀπεκρίνατο Ὁ κύριος, ἀδελφέ, παράσχῃ δόξ. καὶ τιμὴν | BC κ. ἀν. Ἀνδρ. (C om) εἰς τὸ πλ. (C add ὁ Ἀνδρ.) με. τ. μετ. αὐτοῦ (B σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτ.)

7. εἰσελθὼν: B ἀνελθὼν ὁ Ἀνδρέας | παρὰ τὸ ἱστίον: post παρα τω ει in codice A nihil legi potest usque ἀδελφέ, ἄμα; rursus incipit τοῖς ἰδίοις σου (B τ. παιδίοις). Hinc quae desiderantur in A, ex B sumta sunt. Eadem C sic habet: Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ Κάτελθε εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ πλ. καὶ ἔνεγκε τρεῖς ἄρτ. τοῦ φαγεῖν οἱ ἀδελφοί· ἀπὸ ὁδοῦ γὰρ μακρὰν ἤλθον. καὶ ἀναστάς ὁ ἄγγελος ἤνεγκε τρ. ἄρτ. καὶ παρέθηκεν αὐτοῖς. καὶ εἶπεν ὁ Ἰη-

παρέθηκεν αὐτοῖς τοὺς ἄρτους. τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε τῷ Ἀνδρέᾳ Ἀνάστα, ἀδελφέ, ἅμα τοῖς ἰδίοις σου, μεταλάβετε τροφῆς, ἵνα ἰσχύσητε ὑπενεγκεῖν τὸν κλύδωνα τῆς θαλάσσης. ἀποκριθεὶς δὲ Ἀνδρέας εἶπεν πρὸς τοὺς μαθηταῖς αὐτοῦ Τεκνία μου, μεγάλην φιλανθρωπίαν ἠύραμεν παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. ἀναστάντες οὖν μεταλάβετε ἄρτου τροφῆς, ἵνα ἰσχύσητε ὑπενεγκεῖν τὸν κλύδωνα τῆς θαλάσσης. καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀποκριθῆναι αὐτῷ λόγον· ἐταράχθησαν γὰρ διὰ τὴν θάλασσαν. τότε ὁ Ἰησοῦς ἠνάγκαζεν τὸν Ἀνδρέαν ἵνα μεταλάβῃ καὶ αὐτὸς ἄρτου τροφῆς σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ἀποκριθεὶς δὲ Ἀνδρέας εἶπεν τῷ Ἰησοῦ, μὴ γινώσκων ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν, Ἀδελφέ, ὁ κύριος παράσχῃ σοι ἄρτον ἐπουράνιον ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ. ἔασον οὖν, ἀδελφέ· ὁρᾷς γὰρ τὰ παιδία ὅτι τεταραγμένα εἰσὶν ἕνεκεν τῆς θαλάσσης. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τῷ Ἀνδρέᾳ Τάχα ἄπειροί εἰσιν οἱ ἀδελφοὶ θαλάσσης· ἀλλ' ἐξέτασον αὐτοὺς εἰ θελοῦσιν ἐπανελθεῖν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ προσμεῖναι σε, ἕως ἂν ἐκτελέσεις τὴν διακονίαν σου καὶ πάλιν ἐπανέλθῃς πρὸς αὐτούς. τότε Ἀνδρέας εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ Τεκνία μου, εἰ θέλετε ἀνελθεῖν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ προσμεῖναι με ἐνταῦθα ἕως ἐκτελέσω τὴν διακονίαν μου εἰς ἣν ἀπεστάλην; καὶ ἀποκριθέντες εἶπον τῷ Ἀνδρέᾳ Ἐὰν ἀποστῶμεν ἀπὸ σοῦ, ξένοι γενώμεθα τῶν ἀγαθῶν ὧν παρέσχεν ἡμῖν ὁ κύριος· νῦν οὖν μετὰ σοῦ ἐσμέν, ὅπου δ' ἂν πορεύει.

σοῦς τῷ Ἀνδρέᾳ Ἀνάστα, ἀδελφέ, μετὰ τῶν μαθητῶν σου | BC καὶ μεταλάβ. ἄρτου τροφῆς (C om tr.) | C τὸν τῆς θαλ. κλύδ. | C om ἀποκριθ. δὲ Ἀνδρ. εἶπ. (B post μαθ. αὐτοῦ) -- ἠύραμεν (B εὔραμ-) παρὰ (B ἐν) -- ἄρτ. τροφῆς (B τινός) -- οἱ μαθ. αὐτοῦ (B om) -- ἵνα μετ. -- μαθ. αὐτοῦ (pro ἵνα usque αὐτοῦ B μεταλαβεῖν ἄρτου) | ἀποκρ. δὲ -- Ἰησ. ἐστίν (B add λέγων αὐτῷ Ω) -- παράσχῃ (A -σχει) -- βασιλ. αὐτοῦ: C καὶ ἀναστάς Ἀνδρ. καὶ προσευξάμενος εἶπε τῷ Ἰησοῦ Ὁ κύρ. σοι, ἀδελφέ, παράσχῃ ἄρτ. ἐπ. ἀπὸ τῆς αὐτοῦ βασ. | C om ἔασον οὖν (B om), ἀδελφέ -- θαλάσσης | καὶ ἀπ. ὁ Ἰησ. εἶπ. τῷ Ἀνδρ. (B om τ. Ἀ.) -- θαλάσσης (B τῆς θαλ.): C καὶ λέγει ὁ Ἰησοῦς Τί ὅτι ταράσσονται οἱ μαθηταὶ σου ὡς ἄπειροι τῆς θαλ. | ἀλλ' ἐξέτ.: C ἐξέτ. οὖν | εἰ (B ἦ) θαλ. ἐπανελθ. (B ἀνελθ.) -- προσμ. σε (B ἐκεῖ) -- ἐκτελέσεις (B -σης) -- πρ. αὐτούς: C εἰ θαλώσιν ἀπομείναι εἰς γῆν καὶ προσμεῖναι ἐκεῖ ἕως ἂν ἐκτελέσῃς τ. θ. σου | τότε (B καὶ ἀποκριθεὶς δ) Ἀ. εἶπ. -- εἰ (B μὴ οὖν) -- ἕως (B add ἂν) -- μου (B om) ε. ἦν ἀπεστ.: C καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ἀνδρ. κατὰ τὸ ῥῆμα Ἰησοῦ. | B εἶπαν | C om τῷ Ἀνδρ. | γενώμεθα (A γενώμ-) : B γινόμεθα | B παρέσχες ἡμῖν, C ἐπηγγείλω ἡμῖν | νῦν -- πορεύει (sic uterque codex): C ἀλλὰ μετὰ σοῦ πορευσόμεθα.

⁸ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τῷ Ἀνδρέᾳ· Εἰ ἀληθῶς μαθητῆς εἶ τοῦ λεγομένου Ἰησοῦ, λάλησον τοῖς μαθηταῖς σου τὰς δυνάμεις αἷς ἐποίησεν ὁ διδάσκαλός σου, ἵνα χαίρῃ αὐτῶν ἡ ψυχὴ καὶ ἐπιλάθωνται τὸν φόβον τῆς θαλάσσης· ἰδοὺ γὰρ μέλλομεν ἐξαγαγεῖν τὸ πλοῖον ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ εὐθύς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῶν ἀγγέλων Ἀπόλυσον τὸ πλοῖον. καὶ ἀπέλυσεν τὸ πλοῖον ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐκάθισεν παρὰ τὸ πηδάλιον καὶ διεκυβέρνησα τὸ πλοῖον. τότε Ἀνδρέας παρήνει καὶ ἐνίσχυε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων· Τεκνία μου, οἱ παραδώσαντες τὴν ψυχὴν τῷ κυρίῳ, μὴ φοβεῖσθε· ὁ γὰρ κύριος οὐ μὴ καταλείψει ἡμᾶς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἐν γὰρ τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ ὅτε ἤμην σὺν τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ἀνήλθομεν ἐν τῷ πλοίῳ σὺν αὐτῷ, καὶ ἐκάθευδεν ἐν τῷ πλοίῳ πειράζων ἡμᾶς· οὐκ ἦν γὰρ κοιμώμενος. καὶ ἀνέμου μεγάλου γενομένου καὶ τῆς θαλάσσης κυμαινούσης, ὥστε τὰ κύματα ὑψωθῆναι καὶ γενέσθαι ὑπὸ τῷ ἰστίῳ τοῦ πλοίου, καὶ ἡμῶν φοβηθέντων μεγάλως, ἀναστὰς ὁ κύριος ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις, καὶ ἐγένετο γαλήνη ἐν τῇ θαλάσσει· ἐφοβήθησαν γὰρ αὐτὸν τὰ πάντα, ὅτι ποιήματα αὐτοῦ εἰσὶν. νῦν οὖν, τεκνία μου, μὴ φοβεῖσθε· ὁ γὰρ κύριος Ἰησοῦς οὐ μὴ ἐγκαταλείψει ἡμᾶς. καὶ ταῦτα λέγων ὁ ἄγιος Ἀνδρέας ἠῤῥητο ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὅπως οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐλκυσθῶσιν εἰς ὕπνον. καὶ εὐχομένου Ἀνδρέου εἰς ὕπνον ἐτραπίησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

8. C αἷς πεποίηκεν ὁ σὸς διδ. | B ἵνα χαρῆ αὐτῶν ἡ καρδία καὶ -- θαλάσσης: C ἵνα χαίροντες ἐπιλάθωνται τὸν τῆς θαλ. φόβον | ἐξαγαγῆν: BC ἐξαγαγεῖν | C om καὶ εὐθύς -- ἀπὸ τ. γῆς | C ἀνελθὼν | ἐκάθισεν (-θησεν A): BC ἐκαθέσθη. Post hanc vocem usque ὑπὸ τῷ ἰστίῳ τοῦ πλ. in A nihil legi potest. Hinc textus est codicis B. | παρὰ τὸ usque πλοῖον: C κυβερνῶν ἐν τῷ πηδαλίῳ τὸ πλ. | C ὁ δὲ Ἀνδρ. ἐνίσχυε τοὺς -- οἱ παραδόντες τὰς ψυχὰς ἡμῶν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, μὴ φοβεῖσθε· οὐ γὰρ καταλείπει ἡμᾶς εἰς τὸν αἰῶνα. ὅτε ἤμεν σὺν αὐτῷ, [deest ἐκάθευδεν] ἐν τ. πλ. περ. ἡμᾶς· [deest οὐκ] ἦν γὰρ κοιμ. ἀνέμου δὲ μεγάλου γενομένου καὶ τῆς θαλάσσης εἰς ὕψος ἐγερομένης, καὶ φοβηθέντες πάντες, ἀναστὰς ὁ κύρ. -- γαλήνη (BC add μεγάλη) ἐ. τ. 9. | B ἐφοβήθη | C ἐφοβ. γὰρ τὰ ποιήμ. αὐτ. | C om τεκν. μου | C om ὁ γ. κύρ. Ἰησ. (B om?) -- ἐγκαταλείπει (B -ψη, A ἐγκαταληπεῖ) ἡμᾶς | λέγων: C εἰπὼν | ὁ ἄγ. Ἀνδρ. (B αὐτοῖς ὁ Ἀνδρ.): C om | C προσήρξατο ἐ. τ. κ. α. ἵνα εἰς ὕπν. ἐλκυσθ. (item B ε. ὑ. ἐλκ.) καὶ τραπίησιν εἰς ὕπν., ἐπιστραφεὶς ὁ Ἀνδρ. λέγει τῷ Ἰησοῦ | B εὐχομ. τοῦ Ἀνδρέα

⁹ Καὶ ἐπιστραφεὶς Ἀνδρέας πρὸς τὸν κύριον, μὴ γινώσκων ὅτι ὁ κύριός ἐστιν, εἶπεν αὐτῷ Λέγε μοι, ὦ ἄνθρωπε, καὶ ὑπόδειξόν μοι τὴν τέχνην τῆς κυβερνήσεώς σου· ὅτι οὐδένα ἔδον ἄνθρωπὸν ποτε κυβερνῶντα οὕτως ἐν τῇ θαλάσῃ ὥσπερ νῦν σέ ὀρῶ. Ἐξκαιδέκατον γὰρ ἐπλευσα τὴν θάλασσαν, καὶ ἰδοὺ τοῦτο ἑπτακαιδέκατον, καὶ οὐκ ἔδον τοιαύτην τέχνην· ἀληθῶς γὰρ οὕτως ἐστὶν τὸ πλοῖον ὡς ἐπὶ τῆς γῆς. ὑπόδειξον οὖν μοι, νεανίσκε, τὴν σὴν τέχνην. τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τῷ Ἀνδρέᾳ Καὶ ἡμεῖς πολλάκις ἐπλεύσαμεν τὴν θάλασσαν καὶ ἐκινδυνεύσαμεν· ἀλλ' ἐπειδὴ σὺ μαθητὴς εἶ τοῦ λεγομένου Ἰησοῦ, ἐπέγνω σε ἡ θάλασσα ὅτι δίκαιος εἶ, καὶ ἠσύχασεν καὶ οὐκ ἐπῆρεν τὰ κύματα αὐτῆς ἐπὶ τὸ πλοῖον. τότε Ἀνδρέας ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ λέγων Εὐλόγησω σε, κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ, ὅτι συνήντησα ἀνδρὶ δοξάζοντι τὸ ὄνομά σου.

¹⁰ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Ὁ Ἀνδρέα, εἰπέ μοι, μαθητὰ τοῦ λεγομένου Ἰησοῦ, διὰ τί οἱ ἄπιστοι Ἰουδαῖοι οὐκ ἐπίστευσαν αὐτῷ, λέγοντες ὅτι οὐκ ἔστιν θεὸς ἀλλ' ἄνθρωπος. φανέρωσόν μοι, μαθητὰ τοῦ λεγομένου Ἰησοῦ· ἠκούσαμεν γὰρ ὅτι ἐφανέρωσεν τὴν θεότητα αὐτοῦ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας εἶπεν Ἀληθῶς, ἀδελφέ, ἐφανέρωσεν ἡμῖν ὅτι θεὸς ἐστίν. μὴ οὖν νομίσης ὅτι ἄνθρωπός ἐστιν· αὐτὸς γὰρ ἐποίησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα

9. B om Ἀνδρ. | ὁ κύριος: B Ἰησοῦς | B οὐδ. ἔδον ἀνθρώπων ποποτε | B ἐπλευσα ἐν τῇ θαλάσῃ | ἐστὶν τὸ πλοῖον ὡς: B ἐστὶν ὥσπερ | μοι: B ἡμῖν | B ἐν τῇ θαλάσῃ, ἀλλ' ἐκινδυνεύσαμεν | B ἐπέγνωσεν ἡ θάλα. | B om κ. ἠσύχ. | B αὐτῆς τὰ κύμα ἐν τῷ πλοίῳ | ἔκραξεν: B ἐφώνησεν | A φωνῇ μεγάλῃν | B τῷ δοξάζ. σου τὸ ὄν. | C Ἐπιστραφεὶς ὁ Ἀνδρ. λέγει τῷ Ἰησοῦ Δειξόν μοι, ἀδελφέ, τὴν τέχνην τ. κ. σου, ὅτι οὐδέπω εἶδον ἄνδρ. οὕτως κυβερνῶν. δεκαεξέπλευσα ἐν τῇ θαλ. καὶ νῦν ἰδοὺ δεκαεπτὰ, καὶ οὐκ εἶδον οὕτως ποιοῦντα. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἡμεῖς πολλάκις ἐπλεύσαμεν καὶ κινδύνους ὑπέστημεν· ἀλλ' ἐπεὶ σὺ μαθητὴς τοῦ λεγ. Ἰησ., ἐπέγνω σε ἡ θαλ. καὶ οὐκ ἐπῆρε τὰ κύμα αὐτῆς. καὶ εἶπεν Ἀνδρέας Εὐχαριστῶ σοι, κύριε, ὅτι συνήντησα ἀνδρὶ τῷ (Thilo ἀνδρὶ τῷ) δοξ. τὸ ἅγιόν σου ὄνομα

10. Καὶ -- Ὁ (B τῷ) -- διὰ τί: C Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ φαινόμενος ναύκληρος Εἰπέ μοι, διὰ τί | αὐτῷ: C τῷ Χριστῷ | B om ἀλλ' | C om φανέρωσον (B add οὖν) μοι μ. τ. λ. Ἰησ. | τὴν θεότ. αὐτοῦ: B αὐτοῦ τὴν δύναμιν, C τὴν δύναμιν τὴν ἰδῆαν | B om αὐτοῦ | C καὶ εἶπ. Ἀνδρέας | ἀληθῶς: B καί, C om | C ὅτι ἀληθινὸς θεὸς ἐστὶ | C om μὴ οὖν (B post νομ.) νομίσης (A -σις) ὅτι (B add θεός) ἄνδρ. ἐστίν· αὐτὸς γ. ἐποίησεν τὸν οὐρ. -- ἐν αὐτοῖς (pro τὸν οὐρ.

τὰ ἐν αὐτοῖς. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Πῶς οὖν οὐκ ἐπίστευσαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι; τάχα οὐκ ἐποίησε σημεῖα ἐνώπιον αὐτῶν; καὶ ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας εἶπεν Οὐκ ἤκουσας τὰς δυνάμεις αἷς ἐποίησεν ἐνώπιον αὐτῶν; τυφλοὺς ἐποίησεν ἀναβλέψαι, χωλοὺς περιπατῆσαι, κωφοὺς ἀκοῦσαι, λεπροὺς ἐκαθέρισεν, ὕδωρ εἰς οἶνον μετέβαλεν, καὶ λαβῶν πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας ἐποίησεν ὄχλον ἀνακλιθῆναι ἐν χόρτῳ καὶ εὐλογήσας ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν ἦσαν δὲ οἱ ἐσθλόντες πεντακισχίλιοι ἄνδρες καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦσαν τὰ περισσεύοντα αὐτοῖς, δώδεκα κοφίνους κλασμάτων. καὶ μετὰ ταῦτα πάντα οὐκ ἐπίστευσαν αὐτῷ.

Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τῷ Ἀνδρέᾳ Τάχα ταῦτα τὰ σημεῖα ἐποίησεν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ καὶ οὐχὶ ἐνώπιον τῶν ἀρχιερέων, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπίστευσαν αὐτῷ.

11 Καὶ ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας εἶπεν Ναί, ἀδελφέ, ἐποίησεν καὶ ἐνώπιον τῶν ἀρχιερέων, οὐ μόνον ἐν φανερῷ ἀλλὰ καὶ ἐν κρυπτῷ, καὶ οὐκ ἐπίστευσαν αὐτῷ. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Ποῖαι εἰσὶν αἱ δυνάμεις αἷς ἐποίησεν ἐν τῷ κρυπτῷ; φανερώσου μοι αὐτάς. καὶ ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας εἶπεν Ὡ ἄνθρωπε ὁ ἔχων τὸ πνεῦμα τῆς ἐπερωτήσεως, τί με ἐκπειράζεις; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Οὐκ ἐκπειράζω σε ταῦτα λέγων, μαθητὰ τοῦ λε-

usque ἐν αὐτοῖς B: τὸν ἄνθρωπον) -- ἐποίησεν ἐνώπ. αὐτῶν. In A non potuit legi Πῶς οὖν οὐκ usque ἐνώπ. αὐτῶν; sunt igitur ex B. | ἀναβλέψαι: C βλέπειν | κωφ. ἀκοῦσαι (C ἀκούειν): B om | ἐκαθέρισεν (B -θάρισεν): C καθαίρειν | B ὕδωρ οἶνον ἐποίησε | C om λαβῶν, item ἐποίησεν usque ἐν χόρτῳ καὶ | ἔδωκεν usque κλασμάτων: C πεντακισχιλίους ἐχόρτασε χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων, καὶ ἦσαν τὸ περισσεύον αὐτῶν, δωδ. κοφίνους πλήρεις: B ἐχόρτασεν, ὥστε καὶ τὸν χόρτον ἄρτους γενέσθαι καὶ φαγεῖν πεντακισχιλίους ἄνδρας καὶ χορτασθῆναι | καὶ με. τ. πάντα (B om) οὐκ: C καὶ οὐδὲ οὕτως

Καὶ ἀποκριθεὶς -- τῷ Ἀνδρ. (B om τ. Ἀνδρ.): C καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησ. | C om Τάχα | C ἐνώπ. τ. λα. πεποίηκε καὶ οὐχὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀρχ., B οὐκ ἐποίησεν ἐνώπ. τῶν ἀρχ. | C om αὐτῷ

11. C Καὶ ἀπ. ὁ Ἀνδρ. ἔφη | BC om ἀδελφέ | ἐποίησεν: καὶ (B om) ἐνώπ. -- ἐν (A ἐγ) κρυπτῷ: C πεποίηκε καὶ ἐν κρυπτῷ καὶ φανερῷ | C om κ. οὐκ ἐπίστ. αὐτῷ (B εἰς αὐτόν) | ἀποκριθεὶς δὲ -- Ποῖαι (B τίνας) -- μοι αὐτάς: C καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς τί πεποίηκεν ἐν κρυπτῷ | κ. ἀποκρ. Ἀ. εἶπεν: C καὶ λέγει Ἀ. | C ἐρωτήσεως | C τί με κειράζεις, B ἕως πότε ἐκπ. με | C καὶ εἶπεν αὐτῷ Οὐ κειράζω σε, μαθ. τοῦ Ἰησ. | ἀλλὰ -- ἀγάλλεται (B ἀγαλλιά), οὐ μ. δὲ ἢ ἐμή (B οὐ μ. ἐγώ), -- θαυμ. τοῦ Ἰησ. (B θαύμ. αὐτοῦ): C ἀλλὰ χαίρωμαι ἐπὶ τούτοις καὶ πάντες ἀκούοντες | καὶ ἀποκρ. -- πληρώσει (A -ση) -- παντὸς (B add ἔργου) ἀγ., καθ. ἐπεισάς με νῦν ἵνα ἀναγγέλω (ita B; A ἦτι-

γομένου Ἰησοῦ, ἀλλὰ χαίρει ἡ ψυχὴ μου καὶ ἀγάλλεται, οὐ μόνον δὲ ἡ ἐμὴ, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ψυχὴ ἡ ἀκούουσα τὰ θαυμάσια τοῦ Ἰησοῦ.

Καὶ ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας εἶπεν Ὁ κύριος πληρῶσει σου τὴν ψυχὴν πάσης χαρᾶς καὶ παντὸς ἀγαθοῦ, καθὼς ἐπεισάς με νῦν ἕνα ἀναγγεῖλω σοι τὰ σημεῖα ἃ ἐποίησεν ὁ κύριος ἡμῶν ἐν τῷ κρυπτῷ.

¹² Ἐγένετο πορευομένων ἡμῶν τῶν δώδεκα μαθητῶν μετὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν εἰς ἱερὸν τῶν ἐθνῶν ἕνα γνωρίσῃ ἡμῖν τὴν ἄγνοιαν τοῦ διαβόλου, καὶ θεασάμενοι ἡμᾶς οἱ ἀρχιερεῖς ἀκολουθώντας τῷ Ἰησοῦ εἶπον ἡμῖν Ὁ ταλαίπωρος, πῶς περιπατεῖτε μετὰ τοῦ λέγοντος ὅτι υἱὸς εἰμι τοῦ θεοῦ; μὴ ἔχει υἱὸν ὁ θεός; τίς ἐξ ὑμῶν εἶδεν τὸν θεὸν ὀμιλοῦντα γυναικὶ πώποτε; μὴ οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ τοῦ τέκτονος καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Μαριάμ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Σίμων; ἡμεῖς δὲ ἀκούσαντες τῶν ῥημάτων τούτων, ἐστράφησαν αἱ καρδίαι ἡμῶν εἰς ἀσθένειαν. γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέκλιναν αἱ καρδίαι ἡμῶν, παραλαβὼν ἡμᾶς εἰς ἔρημον τόπον ἐποίησε μεγάλα σημεῖα ἐνώπιον ἡμῶν, καὶ ὑπέδειξεν ἡμῖν τὴν θεότητα αὐτοῦ πᾶσαν. ἡμεῖς δὲ εἶπαμεν τοῖς ἀρχιερεῦσι λέγοντες ὅτι ἔλθατε καὶ ὑμεῖς καὶ θεάσασθε· ἰδοὺ γὰρ ἡμᾶς ἐπεισεν.

¹³ Καὶ ἐλθόντες οἱ ἀρχιερεῖς σὺν ἡμῖν ἐπορεύθησαν, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸ ἱερὸν τῶν ἐθνῶν ὑπέδειξεν ἡμῖν ὁ Ἰησοῦς τὸν

σὰς μοι νῦν ἀπαγγεῖλαι) -- ἃ (B ἄπερ) ἐποί. -- κρυπτῷ: C ὁ δὲ Ἀνδρ. ἔφη Ὁ θεὸς πληρῶσει τὴν καρδ. σου πάσης χαρᾶς· πλὴν ἄκουε.

12. Ἐγέν. (B add δὲ) -- ἀκολουσ. τῷ Ἰησ. (B τὸν Ἰησοῦν, ἀποκριθέντες) εἶπ. ἡμῖν: C Ἐν μὲ τῶν ἡμερῶν πορευομένων ἡμῶν τῶν δωδ. μαθητῶν ἐν τῷ ἱερῷ μετὰ τοῦ Ἰησοῦ, εἶπον πρὸς ἡμᾶς οἱ ἀρχ. | πῶς περιπ. -- ὀμιλοῦντα (B - λήσαντα) γυναικὶ (B μετὰ γυναικὸς) πώποτε: C τί κληνηθέντες ἀκολουθεῖτε αὐτῷ εἰς θεῷ; τίς γὰρ οἶδε θεὸν μετὰ γυναικὸς ὀμιλήσαντα; καὶ λέγει ὅτι θεοῦ εἰμι υἱὸς | οὐχ οὗτος: C οὐκ | C om ὁ | Μαριάμ (B - ρία): C Μαρία λέγεται | Σίμων: C Ἰωσήφ | C καὶ ἡμ. ἀκούσ. ταῦτα μετεστράφησαν αἱ κ. ἡμ. (B ἡμ. αἱ κ.) | C om εἰς ἀσθένειαν (B ἀπιστίαν) | γν. δὲ (B καὶ γν.) ὁ Ἰησ. -- ἡμᾶς ἐπεισεν: C ὁ δὲ κύριος παραλαβὼν ἡμᾶς εἰς ἔρημον τόπον ἐπέδειξε τὴν θεότητα αὐτοῦ. καὶ εἶπαμεν ταῦτα τοῖς ἀρχιερεῦσι.

Post παραλαβὼν sectione 12. usque ἐτομαζόμενον κολάσεως exeunte sect. 20. nihil legi in codice A. Thilo vero inde a sect. 14. usque sect. 15. ἅμα τῇ σφραγῆ ex eodem se hausisse significat.

13. Tota sectio ex B sumta est. εἰ ἀληθῆ (cum Thilone): codex δτι

οὐρανόν, ἵνα γινώμεν εἰ ἀληθῆ ἐστὶν ἡ οὐ. καὶ εἰσῆλθον μετ' ἡμῶν τριάκοντα ἄνδρες τοῦ λαοῦ καὶ τέσσαρες ἀρχιερεῖς. καὶ θεασάμενος ὁ Ἰησοῦς ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων τοῦ ναοῦ εἶδε γλυπτὰς σφίγγας δύο, μίαν ἐκ δεξιῶν καὶ μίαν ἐξ εὐωνύμων. καὶ στραφεὶς ὁ Ἰησοῦς πρὸς ἡμᾶς εἶπε Θεωρήσατε τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ· ταῦτα γὰρ ὅμοιά εἰσι τοῦ Χερουβιμ καὶ τοῦ Σεραφίμ τῶν ἐν οὐρανό. τότε ὁ Ἰησοῦς ἐμβλέψας ἐκ δεξιῶν, οὐ ἦν ἡ σφίγξ, εἶπεν αὐτῇ Σοὶ λέγω, τὸ ἐκτύπωμα τοῦ ἐν οὐρανῷ, ὃ ἐγλυψαν τεχνιτῶν χεῖρες, ἀποκολλήθητι ἀπὸ τοῦ τόπου σου καὶ ἐλθέ κάτω, καὶ ἀποκρίθητι καὶ ἐλεγξον τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὑπόδειξον αὐτοῖς εἰ ἐγὼ θεὸς εἰμι ἢ ἄνθρωπος.

¹⁴ Καὶ εὐθέως ἀπεπήδησεν ἐκεῖνη τῇ ὥρᾳ ἡ σφίγξ καὶ ἀναλαβοῦσα φωνὴν ἀνθρωπίνην εἶπεν Ὡ μωροὶ υἱοὶ Ἰσραὴλ, οὐκ ἤρκεσθη μόνον ἡ τύφλωσις τῆς καρδίας αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐτέροις θέλουσι τυφλωθῆναι ὡς καὶ αὐτοί, λέγοντες θεὸν εἶναι ἄνθρωπον, ὃ ἐξ ἀρχῆς τὸν ἄνθρωπον πλάσας καὶ δοὺς τὴν ποιήν αὐτοῦ ἐν παῶν, ὃ κινήσας πάντα τὰ ἀκίνητα· οὗτός ἐστιν ὁ καλέσας τὸν Ἀβραάμ, ὁ ἀγαπήσας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ὁ ἐπιστρέψας τὸν ἀγαπητὸν αὐτοῦ Ἰακώβ εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν, οὗτός ἐστιν ὁ ἐτοιμάζων μεγάλα ἀγαθὰ τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ καὶ ἐτοιμάζων κόλασιν τοῖς μὴ πιστεύουσιν αὐτῷ. μὴ προσέχετε ὅτι ἐγὼ εἰμι ψηλαφητὸν εἶδωλον· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι καλλίονά εἰσι τὰ ἱερά τῆς συναγωγῆς ὑμῶν. ἡμεῖς γὰρ ὄντες λίθοι, ὄνομα μόνον ἔδωκαν ἡμῖν οἱ ἱερεῖς

ἀληθῆ | γλυπτὰς (cum Th.): codex γλυφὰς | Σοὶ λέγω: codex et Thilo Σὺ λέγω | τοῦ ἐν (cum Th.): codex τὸ ἐν | C sic: Καὶ ἦλθον σὺν ἡμῖν εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ὑπέδειξεν ἡμῖν ὁ Ἰησοῦς τὸ ἐκτύπωμα τοῦ ναοῦ. καὶ ἦσαν τριάκοντα ἄνδρες τοῦ λαοῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς. καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Θεωρεῖτε τὸν τύπον τοῦ ναοῦ. ὅμοιον ἐστὶ τῶν Χερουβιμ καὶ Σεραφίμ ἐν οὐρανοῖς. καὶ εἶπε Σοὶ λέγω, τὸ ἐκτύπωμα τὸ ἐν τῷ ναῷ, ἀποκολλήθητι ἐκ τοῦ τόπου σου καὶ ἐλθέ κάτω, καὶ ἐλεγξον τοὺς ἀρχιερεῖς εἰ θεὸς ἐγὼ εἰμι ἢ ἄνθρωπος.

14. ἐτέροις: B ἄλλοις | καλέσας: B καλήσας | ὁ ἀγαπήσας: B praesentis οὗτός ἐστιν | B om ὁ ἐπιστρέψας usque γῆν αὐτοῦ | καὶ ἐτοιμάζων usque πιστεύουσιν αὐτῷ ex solo B sunt | προσέχετε: A προσέχητε | B ἡμεῖς γὰρ οἱ ὄντες λίθοι, ὃ ὄνομα μόνον ἔδωκαν ἡμῖν, οἱ ἱερεῖς οἱ λειτουργοῦντες τὸ ἱερόν καθαρῶν αὐτούς. Ad h. l. ex D notavi haec: μὴ λέγετε (codex λέγε) ὅτι λίθος εἰμι γεγλυμμένη -- ὅτι ὑμεῖς μόνον ὄνομα ἔχετε καὶ λέγεσθε ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ λίθος ἐστὶ καὶ ξόανα etc. | πορευέσθε: B -νεύετε | τ. συναγωγ. τοῦ θεοῦ: B om τοῦ θεοῦ | C hanc sectionem sic habet: Καὶ εὐθὺς ἀπεπήδησεν ἡ ἐκτύπωσις καὶ

ὅτι θεός, καὶ αὐτοὶ οἱ ἱερεῖς οἱ λειτουργοῦντες τῷ ἱερῷ καθαρῶ ζου-
σιν ἑαυτοὺς φοβούμενοι τοὺς δαίμονας· ἐὰν γὰρ συνέλθωσι γυ-
ναιξί, καθαρῶ ζουσιν ἑαυτοὺς ἡμέρας ἑπτὰ διὰ τὸν φόβον, τοῦ
μὴ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὸ ἱερὸν δι' ἡμᾶς, διὰ τὸ ὄνομα ὃ ἔδω-
καν ἡμῖν ὅτι θεός. ὑμεῖς δὲ ἐὰν πορνεύσητε, αἴρετε τὸν νόμον
τοῦ θεοῦ καὶ εἰσέρχεσθε ὡς τὴν συναγωγὴν τοῦ θεοῦ καὶ καθαρῶ-
ζετε καὶ ἀναγιγνώσκετε καὶ οὐκ εὐλαβεῖσθε τοὺς λόγους τοὺς ἐν-
δόξους τοῦ θεοῦ. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι τὰ ἱερά καθαρῶ ζουσιν
τάς συναγωγὰς ὑμῶν, ὡς καὶ γενέσθαι ἐκκλησίας τοῦ μονογε-
νοῦς υἱοῦ αὐτοῦ. ταῦτα εἰπούσης τῆς σφιγγὸς ἐσιώπησε.

¹⁵ Καὶ ἡμεῖς εἶπαμεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν Νῦν ἄξιόν ἐστιν τοῦ
πιστεῦσαι ὑμᾶς, ὅτι καὶ οἱ λίθοι ἠλεγξαν ὑμᾶς. καὶ ἀποκρι-
θέντες οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον Ἐν μαγείᾳ οἱ λίθοι οὗτοι λαλοῦσιν, καὶ
μὴ νομίσητε ὅτι θεός ἐστιν. εἰ γὰρ ἐδοκιμάσατε τὰ λεχθέντα
ὑπὸ τοῦ λίθου, ἐγνώσκετε τὴν πλάνην αὐτοῦ. ποῦ γὰρ εὗρεν
οὗτος τὸν Ἀβραάμ ἢ πῶς εἶδεν αὐτόν; ὁ γὰρ Ἀβραάμ πρὸ τοῦ
αὐτόν γεννηθῆναι ἔτη πλείονα ἀπέθανεν, καὶ ποῦ αὐτὸς ἐπίστα-
ται αὐτόν;

Ἐπιστραφεὶς δὲ πάλιν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὴν ἐκτύπωσιν εἶ-
πεν αὐτῇ Διότι ἀπιστοῦσιν οὗτοι ὅτι μετὰ Ἀβραάμ λελάληκα,
ἄπελθε εἰς γῆν τῶν Χαναναίων καὶ ἄπελθε εἰς τὸ σπηλαῖον τὸ
διπλοῦν εἰς τὸν ἀγρὸν Μαμβροῦ, ὅπου ἐστὶ τὸ σῶμα τοῦ Ἀβραάμ,
καὶ φώνησον ἔξω τοῦ μνημείου λέγουσα Ἀβραάμ Ἀβραάμ, οὗ
τὸ σῶμα ἐν τῷ μνημείῳ, ἢ δὲ ψυχὴ ἐν τῷ παραδείσῳ, τάδε λέ-
γει ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον, ὁ ποιήσας σε ἀπ' ἀρχῆς φίλον ἑαυ-
τοῦ, ἀνάστηθι σὺ καὶ ὁ υἱὸς σου Ἰσαὰκ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ υἱοῦ σου

ἀναλαβὴν φωνὴν ἀνθρώπου εἶπεν Ὁ ἀνόητοι Ἰσραηλῖται, οὐκ ἀρκεῖ ἡ τύφλωσις
ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους βούλεσθε ἀπολέσαι; οὗτός ἐστιν ὁ θεὸς ὁ λαλήσας μετὰ
Ἀβραάμ καὶ ἀγαπήσας Ἰσαὰκ, ὁ ἐπιστρέψας τὸν Ἰακώβ εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ, καὶ
μέλλει δοῦναι ἀγαθὰ τοῖς πιστεύουσιν αὐτῷ, τοῖς δὲ ἀπίστοις κόλασιν αἰώνιον.
ταῦτα καὶ ἕτερα εἰπούσης τῆς ἐκτυπώσεως, εἶπομεν ἡμεῖς τοῖς | αὐτοὶ οἱ: Th. om oi

15. Καὶ ἡμ. εἶπαμεν: C εἶπομεν ἡμεῖς | Νῦν ἄξιόν ἐ. π. ὑμᾶς: B ὅτι
ἄξιοι εἶσι πιστεῦσθαι, ὅτι τὴν ἀλήθειαν εἶπαμεν ἡμεῖς (post haec verba deficit B
usque dum sequitur καὶ διαβαστάσατε sect. 16. med.): D τί ὑμῖν δοκεῖ; ἄξιόν
ἐστὶ τοῦ πιστεῦσαι τῷ Ἰησοῦ.

C om καὶ ἄπελθε εἰς τὸ σπ. τὸ διπλ. | C εἰς ἀγρὸν Μαμβροῦ | ἐστὶ: C κεί-
ται post Ἀβραάμ | C ἔξωθεν et om λέγουσα | ὁ ποιήσας -- ἑαυτοῦ: C ὁ κα-
Acta apost. apocr. ed. Tischendorf.

Ἰακώβ, καὶ ἔλθετε εἰς τὰ Ἰσραὴλ τῶν Ἰεβουσαίων ἵνα ἐλέγξωμεν τοὺς ἀρχιερεῖς, ὅπως γινώσκῃτε ὅτι ἐπίσταμαι σὲ καὶ σὺ ἐμέ. καὶ ὡς ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους ἡ σφίγξ, εὐθὺς περιεπάτησεν ἔμπροσθεν πάντων ἡμῶν καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν γῆν τῶν Χανααναίων εἰς τὸν ἀγρὸν Μαιμβρῆ, καὶ ἐφώνησεν ἔξω τοῦ μνημείου καθὼς ἐντελεῖσθαι αὐτῇ ὁ θεός. καὶ εὐθὺς ἐξῆλθον οἱ δώδεκα πατριάρχαι ζῶντες ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἀποκριθέντες εἶπον πρὸς αὐτὴν Ἐπί τίνα ἡμῶν ἀπεστάλης; καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ σφίγξ εἶπεν Ἀπεστάλην πρὸς τοὺς τρεῖς πατριάρχας εἰς μαρτύριον· ὑμεῖς δὲ εἰσελθετε καὶ ἀναπαύεσθε ἕως τοῦ καιροῦ τῆς ἀναστάσεως. καὶ ἀκούσαντες εἰσῆλθον ἐν τῷ μνημείῳ καὶ ἐκοιμήθησαν. καὶ ἐπορεύθησαν οἱ τρεῖς πατριάρχαι ἅμα τῇ σφιγγὶ πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἤλεγξαν τοὺς ἀρχιερεῖς. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Ἀπέλθετε εἰς τοὺς τόπους ὑμῶν· καὶ ἀπῆλθον. εἶπε δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐκτύπωσιν Ἄνελθε εἰς τὸν τόπον σου· καὶ εὐθέως ἀνῆλθε καὶ ἔσθη εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. ἐποίησε δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ σημεῖα, καὶ οὐκ ἐπίστευσαν αὐτῷ· ἅπερ εἰάν διηγῆσωμαι, οὐ δυνήσῃ ὑπενεργεῖν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Δύναμαι ὑπενεργεῖν· φρονίμως γὰρ ἀκούω λόγους χρηστούς.

§ 15. 16 Ὅτε δὲ ἐμελλε τὸ πλοῖον ἐγγίξειν ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπέκλινε τὴν κεφαλὴν ὁ Ἰησοῦς εἰς ἓνα τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ καὶ ἠσύχασε. καὶ ἐπαύσατο λαλῶν ὁ Ἄνδρέας, καὶ αὐτὸς κλίνας τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς ἓνα τῶν μαθητῶν ἀφύπνωσεν. εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ Ὑποστρώσατε τὰς χεῖρας ὑμῶν καὶ διαβαστάσατε τὸν Ἄνδρᾶν καὶ τοὺς μαθητάς αὐτοῦ, καὶ πορευθέντες θέτε αὐτοὺς ἔξω τῆς πόλεως τῶν ἀνθρωποφάγων, καὶ θίντες αὐτοὺς

λέσας σε ἐξ ἀρχ. φλ. αὐτοῦ | C καὶ ἔλθετε εἰς Ἰεβουσαίους καὶ ἐλέγξτε τοὺς ἱερεῖς, ὅπως γινώσκῃτε τὴν δυνάμιν μου. καὶ εὐθέως ὡς ἤκουσεν ἡ ἐκτύπωσις τοὺς λόγ. τούτους, περιεπάτησεν ἔμπροσθεν ἡμῶν κ. ἐπορ. εἰς -- Χανααναίων, καὶ ἐφώνησεν ὡς ἐκελεύσθη. καὶ εὐθέως ἐξῆλθον | μνημείου: C μνήματος | C om ἀποκριθεῖσα ἡ σφ., item om Ἀπεστάλην | ἀναπαύεσθε: C καθεύθετε. Ex D h. l. notavi: οἱ δὲ ἕτεροι ἀπέλθετε καὶ καθεύθετε μέχρι τῆς ἀναστάσεως | καὶ ἐπορεύθησαν -- Ἰησοῦν: C οἱ δὲ τρεῖς πατριάρχαι ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Quae sequuntur: καὶ ἤλεγξαν usque ὑποστρώσατε τ. χεῖρ. ὑμῶν (sect. 16. med.) ex C petita sunt. Ex D notavi: καὶ τὴ ἐκτύπωσις ἀνῆλθεν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς.

16. καὶ διαβαστάσατε: ab his rursus incipit B. | C κ. διαβαστάξατε Ἄνδρ. κ. τ. αὐτ. μαθητάς, ἀπελθόντες ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀνθρ. ἔασατε αὐτοὺς ἔξω τῆς πόλεως. καὶ ἐποίησαν οὕτως οἱ ἄγγελοι (codex ubique ἀνελοι etc.), καὶ ἀναγα-

ἐπὶ τῆς γῆς ὑποστρέψατε πρὸς μέ. καὶ ἐποίησαν οἱ ἄγγελοι καθὼς ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ἄγγελοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ.

¹⁷ Πρωίας δὲ γενομένης διυπνισθεὶς ὁ Ἀνδρέας καὶ ἀναβλέψας εὗρεν ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν γῆν καθεζόμενον, καὶ θεασάμενος εἶδε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καθεύδοντας ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ διύπνισεν αὐτούς καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ἀνάστητε, τριανία μου, καὶ γνώσεσθε τὴν μεγάλην οἰκονομίαν τὴν γενομένην ἡμῖν, καὶ μάθετε ὅτι ὁ κύριος ἦν μεθ' ἡμῶν ἐν τῷ πλοίῳ καὶ οὐκ ἔγνωμεν αὐτόν· μετεμόρφωσεν γὰρ ἑαυτὸν ὥσπερ πρωρεὺς ἐν τῷ πλοίῳ καὶ ἐταπεινωσεν ἑαυτόν, καὶ ἐφάνη ἡμῖν ὡς ἄνθρωπος ἐκπειράζων ἡμᾶς. καὶ ὁ Ἀνδρέας ἐν ἑαυτῷ γενόμενος εἶπεν Ἐπέγνων σου κύριε τὴν καλὴν λαλίαν, ἀλλ' οὐκ ἐφανέρωσάς μοι ἑαυτόν, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐγνώρισά σε. καὶ ἀποκριθέντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπον πρὸς αὐτόν Πάτερ Ἀνδρέα, μὴ νομίσης ὅτι ἔγνωμεν ἐν τῷ σε λαλεῖν ἐν τῷ πλοίῳ μετ' αὐτοῦ· ἠλυκύστημεν ὑπὸ ὕπνου βαρυτάτου, καὶ κατήλθον ἐκ τῶν οὐρανῶν ἄστοι καὶ ἦραν τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ ἀπήγαγον ἐν τῷ παραδεισῷ τῷ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ εἶδομεν μεγάλα θαυμάσια. ἐθεασάμεθα γὰρ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν καθεζόμενον ἐπὶ θρόνου δόξης, καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι κυκλοῦντες αὐτόν. ἐθεασάμεθα καὶ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς ἁγίους, καὶ Δαυιδ ἦνεσεν ῥῆθην ἐν τῇ κιθάρᾳ αὐτοῦ. καὶ ἐθεασάμεθα ἐκεῖ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἀποστόλους παρεστηκότας ἐνώπιον τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔξωθεν ὑμῶν ἀγγέλους δώδεκα κυκλοῦντας ὑμᾶς καὶ ἕκαστον ἄγγελον ὀπισθεν ἑκάστου

γόντες ἐπὶ τοῦ ἀέρος ἀπήγαγον ἔξω τῆς πύλης τῆς πόλεως, καὶ ἀποῤῥήμενοι αὐτοὺς ἀπέηλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν.

17. Tota sectio ex B descripta est. | C Πρωίας -- εὗρεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ κοιμωμένους, καὶ εἶδε τὴν πύλην τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ διύπνισε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων Ἀνάστητε -- γνώτε τὴν μ. οἰκ. γενομ. ἡμῖν, μάθετε ὅτι -- ἐν τῷ πλ. μεθ' ἡμῶν· μετεμόρφωσεν γὰρ ὁ κύριος ἑαυτὸν καὶ ὡς ἄνθρωπος ἡμῖν διελέχθη. καὶ εἶπον οἱ μαθηταὶ πρὸς αὐτόν Ἡμεῖς ἐλυκύστημεν εἰς ὕπνον βαρυτάτου, καὶ κατήλθον ἄστοι καὶ ἦραν -- οὐρανῷ· καὶ εἶδομεν τὸν κύριον ἡμῶν καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ, καὶ οἱ ἅγιοι ἄγγ. κυκλοῦντες αὐτόν. καὶ εἶδομεν τὸν Ἀβρ., Ἰσαὰκ καὶ Ἰακ. καὶ π. τ. ἁγίους, καὶ Δαυιδ (Thilo ex B et C affert Δαβίδ; suspirat dōd in utroque invenit) ἄθοντα τὴν κιθάραν (ex D notatī ἄθοντα ῥῆθην κυρίου), καὶ τοὺς ἀποστόλους, κυκλοῦντες

ὑμῶν ἐσθηκότα, καὶ ἦσαν ὅμοιοι ὑμῶν τῇ ἰδέᾳ. καὶ ἤκούσαμεν τοῦ κυρίου λέγοντος τοῖς ἀγγέλοις ὅτι ἀκούετε τῶν ἀποστόλων κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἐρωτῶσιν ὑμᾶς. ταῦτά εἰσιν ἃ εἶδαμεν, πᾶτερ Ἀνδρέα, ἕως οὗ διύπνισας ἡμᾶς, καὶ ἤνεγκαν οἱ ἄγγελοι οἱ ὡς ἀετοὶ φαινόμενοι τὰς ψυχὰς ἡμῶν εἰς τὰ σώματα ἡμῶν.

¹⁸ Τότε Ἀνδρέας ἀκούσας ἐχάρη χαρὰν μεγάλην ὅτι κατηξιώθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὰ θαυμάσια ταῦτα θεάσασθαι. καὶ ἀναβλέψας Ἀνδρέας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν Ἐμφάνθη μοι, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ· ἐγὼ γὰρ γινώσκω ὅτι οὐκ εἶ μακρὰν ἀπὸ τῶν σῶν δούλων. συγχώρησόν μοι, κύριε, ὃ ἐποίησα· ὡς γὰρ ἀνθρώπῳ σε τεθέαμαι ἐν τῷ πλοίῳ καὶ ὡς ἀνθρώπῳ σοι ὠμίλησα. νῦν οὖν, κύριε, φανέρωσόν μοι σεαυτὸν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ.

Ταῦτα δὲ εἰπόντος τοῦ Ἀνδρέα παρεγένετο ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, γενόμενος ὅμοιος μικρῷ παιδίῳ ὠραιοτάτῳ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Χαῖρε, Ἀνδρέα ἡμέτερε. ὁ δὲ Ἀνδρέας θασάμενος αὐτὸν προσεκύνησεν αὐτὸν λέγων Συγχώρησόν μοι, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ· ὡς γὰρ ἀνθρώπῳ σε εἶδον ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ ὠμίλησά σοι. τί οὖν ἐστὶν ὃ τι ἡμάρτηκα, κύριέ μου Ἰησοῦ, ὅτι οὐκ ἐφανέρωσάς μοι σεαυτὸν ἐν τῇ θαλάσῃ; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε τῷ Ἀνδρέᾳ Οὐχ ἡμαρτες, ἀλλὰ ταῦτά σοι ἐποίησα ὅτι εἶπας Οὐ δύνησομαι πορευθῆναι εἰς τὴν πόλιν τῶν ἀνθρωποφάγων ἐν τρισὶν ἡμέραις, καὶ ὑπέδειξά σοι ὅτι πάντα δυνατὸς εἰμι καὶ ἐκάστῳ φανῆναι καθὼς βούλομαι. νῦν οὖν ἀνάστα,

αὐτοὺς οἱ ἄγγελοι. (In textu edito scribendum videbatur ἐσθηκότα pro ἐσθηκόντων.) καὶ ἤκούσαμεν τοῦ κυρίου εἰπόντος τ. ἄγγ. Ἀκούσατε τῶν ἀπ. κ. π. ἃ λέγουσιν ὑμῖν (Thilo ἡμῖν, item in textu ἡμᾶς. In seqq. εἶδαμεν edidi, Thilo οἶδαμεν.) καὶ ὡς ἡμᾶς ἐξύπνισας, ἤγαγον πάλιν οἱ ἄγγ. τὰς ψυχὰς ἡμῶν οἱ ὡς ἀετοὶ φαινόμενοι καὶ ἀπέθεντο εἰς τὰ σ. ἡμ.

18. C ἐχάρη σφόδρα ὅτι | τὰ θαυμάσια usque ὠμίλησα: C θεάσασθα ταῦτα. ὁ δὲ Ἀνδρέας εἶπε πρὸς κύριον Συγχώρησόν μοι ὅτι ὡς ἀνθρώπῳ διελέχθην σοι | C om κύριε | ταῦτα δὲ -- ὠραιοτάτῳ (Thilo add ex B εὐειδέι): C καὶ ἰδοὺ παρεγένετο ὁ σωτήρ πρὸς αὐτόν ὡς μικρῷ παιδίῳ ὠραιοτάτῳ | κ ἀποκριθεὶς -- Χαῖρε: C καὶ εἶπεν αὐτῷ Χαῖροις | ὁ δὲ Ἀνδρέας etc: C ὁ δὲ πῶσιν ἐπὶ τὴν γῆν προσεκύνησε λέγων Συγχώρησόν μοι, κύριε, τὴν ἁμαρτίαν ταύτην ὅτι ὡς ἀνθρώπῳ σε ἐν τῷ πλοίῳ διωμίλησα. ἡμαρτόν-σοι, κύριε, ἐν τούτῳ, [ἔτι] οὐκ ἐφανέρωσάς μοι σεαυτὸν ἐν τῇ θαλάσῃ; καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Οὐχ ἡμαρτες, ἀλλὰ -- διότι εἶπας Οὐ δύναμαι ἀπελθεῖν (item ex D notavi: ταῦτά σοι ἐποίησα διότι εἶπας Οὐ δύναμαι ἀπελθεῖν etc.) εἰς τὴν χώραν τῶν ἀνθρ. ἐν τρ. ἡμέραις. ἐν τούτῳ γινώθι [ἔτι] καθὼς θέλω οὕτω δευκύνω ἐμαυτόν, καὶ [δύ-

εἰσελθε πρὸς Ματθεῖαν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐξάγαγε αὐτὸν ἐκ τῆς φυλακῆς καὶ πάντας τοὺς μετ' αὐτοῦ ὄντας ξένους. ἰδοὺ γὰρ ὑποδείκνυμί σοι, Ἀνδρέα, ᾧ δεῖ σε παθεῖν πρὸ τοῦ εἰθεῖν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. ἐνδείξονται σοι βασάνους καὶ ὕβρεις, καὶ τὰς σάρκας σου ἐν ταῖς πλατεῖαις καὶ βύμαις διασκορπιούσι, καὶ τὸ αἷμά σου βρέσει ἐπὶ τὴν γῆν, θάνατον δὲ οὐ δύνανται σοι παρασχεῖν· ἀλλ' ὑπόμεινον, καθὼς ἐμέ οἶδας τυπτόμενον ὑβριζόμενον καὶ σταυρούμενον· εἰσὶν γὰρ μέλλοντες πιστεύειν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ σωτὴρ ἐπορεύετο εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

¹⁹ Ἀνδρέας δὲ εἰσῆλθεν ἐν τῇ πόλει μετὰ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἐθεάσατο. καὶ ὡς ἀπῆλθεν ἐν τῇ φυλακῇ, εἶδε φύλακας ἐστῶτας ἐπτά ἐπὶ τὴν θύραν φυλάσσοντας, καὶ ἠῤῥατο ἐν ἑαυτῷ καὶ πεσόντες ἐξέψυξαν, καὶ περιεχάραξε τῷ σημεῖῳ τοῦ σταυροῦ τὴν θύραν καὶ αὐτομάτως ἠνεώχθη. καὶ εἰσελθὼν μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εὔρε Ματθεῖαν καθήμενον καὶ ψάλλοντα, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀνέστη, καὶ ἠσπάσαντο ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγάπῃ, καὶ εἶπε πρὸς Ματθεῖαν Ἀδελφέ, πῶς εὗρέθης ἐνταῦθα; ἔτι γὰρ τρεῖς ἡμέραι, ἐξάξουσίν σε τοῦ γενέσθαι βρῶμα αὐτοῖς. πού εἰσὶν τὰ μεγάλα μυστήρια ἃ ἐδιδάχθης καὶ τὰ θαυμάσια ἃ ἐπιστεύθημεν; καὶ εἶπεν αὐτῷ Ματθεῖας Οὐκ ἤκουσας τοῦ κυρίου λέγοντος Ἐγὼ ἀποστελῶ ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων; εὐθέως εἰσῆγαγόν με ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἠῤῥάμην πρὸς κύριον, καὶ εἶρηκέν μοι Ἵπόμεινον ἐνταῦθα εικοσιεπτὰ ἡμέρας καὶ ἐξαποστελῶ σοι Ἀνδρέαν καὶ ἐξάξει σε ἐκ τῆς φυλακῆς. καὶ νῦν ἰδοὺ καθὼς εἶπεν ὁ κύριος γέγονεν.

²⁰ Τότε θεασάμενος ὁ Ἀνδρέας εἶδε τρεῖς ἄνδρας κατακλεί-

ναμαι] ἐκάστῳ φανῆναι ὡς βούλομαι νῦν οὖν εἰσελθε ἐν τῇ πόλει καὶ ἐξάγαγε Ματθαῖον ἐκ τ. φ. καὶ π. τ. μετ' αὐτοῦ ξένους. Post haec verba rursus deficit B: hinc quae sequuntur usque ἐξαλείψαι τὸν ἄνθρωπον sect. 20., ex uno C petere licebat.

καθώς: oodex praem ὡς. Thiloni sic scribendam videbatur: ὡς καθὼς ἐμὲ εἶδες

19. πεσόντες ἐξέψυξαν: ex D notavi ἔπεσον ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἐξέψυξαν. Exinde ibidem Andreas dicitur εἰς τὸ προαύλιον ivisse, ubi accidit quod in textu refertur: περιεχάραξε etc.

Ματθεῖαν constantiae caussa reposuimus ubi codex C ut solet Ματθαῖον habet.

ἠσπάσαντο ἀλλήλους: codex ἦσπ. ἀλλήλους

στους ἐσθλόντας χόρτον γυμνούς, καὶ τύφας τὸ στήθος ἐφη Πρόσχες κύριε, τί παθαίνουσιν οἱ ἄνθρωποι, πῶς ὠμίωσαν αὐτοὺς τοῖς ἀνεήτοις κτήνεσιν; καὶ λέγει πρὸς τὸν σατανᾶν Οὐαί σοι τῷ διαβόλῳ τῷ ἐχθρῷ τοῦ θεοῦ καὶ τοῖς ἀγγέλοις σου, ὅτι οὐδὲν σοι παρέσχον οἱ ἐνταῦθα ξένοι, καὶ πῶς ἐπήγαγες αὐτοῖς τὴν τιμωρίαν ταύτην; ἕως πότε πολεμεῖς μετὰ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων; σὺ ἐξήγαγες τὸν Ἀδὰμ ἐκ τοῦ παραδείσου καὶ ἐποίησας μιγῆναι τοὺς ἀνθρώπους ἐν παραβάσει, καὶ ὠργίσθη κύριος καὶ ἐπήγαγε τὸν κατακλυσμὸν ὥστε ἐξαλεῖψαι τὸν ἄνθρωπον. καὶ πάλιν παρεγένου καὶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἵνα καὶ τοὺς ἐνταῦθα ποιήσης κατεσθῆναι ἀνθρώπους, ἵνα γένηται καὶ τούτων τὸ τέλος εἰς κατάραν καὶ ἀπώλειαν, νομίζων ἐν σεαυτῷ ὅτι ὁ θεὸς ἐξαλεῖψει τὸ πλάσμα αὐτοῦ. ἢ οὐκ ἤκουσας ὅτι εἶπεν ὁ θεὸς ὅτι οὐ μὴ ἐπάξω κατακλυσμὸν ἐπὶ τῆς γῆς; ἀλλὰ εἰ τί ἐστὶν ἐτοιμαζόμενον κολάσεως, ἕνεκεν τῆς σῆς τιμωρίας γίνεται.

²¹ Τότε ἀναστὰς Ἀνδρέας καὶ Ματθαίος ἠῤῥξαντο, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ἐπέστηκεν Ἀνδρέας τὰς χεῖρας ἐπὶ τὰ πρόσωπα τῶν τυφλῶν ἀνδρῶν τῶν ὄντων ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ εὐθέως πάντες ἀνέβλεψαν· καὶ πάλιν ἐπέστηκεν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὰς καρδίας αὐτῶν, καὶ μετεβλήθη ὁ νοῦς αὐτῶν εἰς ἀνθρωπίνην αἴσθησιν. τότε ἀπεκρίθη αὐτοῖς Ἀνδρέας Ἀναστάντες πορεύεσθε εἰς τὰ κατωτέρα μέρη τῆς πόλεως, καὶ εὐρήσετε ἐν τῇ ἰδῶ συκῆν με-

20. τ. ἀγγ. σου: codex τ. ἀγγ. αὐτοῦ | τοὺς ἀνθρώπους ἐν -- τὸν ἄνθρωπον: his fere respondent ea quibus rursus B incipit: τοὺς νόους αὐτῶν τοὺς γιγάντας κατελθεῖν ἀνθρώπους ἐπὶ τῆς γῆς, ἕως οὐ ὠργίσθη κύριος ἐπ' αὐτούς καὶ ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτούς τὸν κατακλυσμὸν, ἵνα ἐξαλεῖψῃ πᾶν τὸ ἀνάστημά ὃ ἐποίησε κύριος ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἐξήλειψεν αὐτοῦ Νῶε.

καὶ πάλιν etc. ex B sunt (ἐξαλεῖψει: codex - λείπει ... ὅτι εἶπεν: Thilo ὅ, τι εἶπεν): C καὶ πάλιν -- ταύτη ἵνα ποιήσης ἐσθλῆν ὁμοίους ἀνθρώπους. ἢ οὐκ ἤκουσας ὅτι εἶπεν ὁ θεός Οὐ μὴ ἐπάξω ἔτι κατακλυσμὸν ἐπὶ γῆς; ἀλλ' εἰ τί ἐστὶν ἐτοιμαζόμενον, ἕνεκα τῆς σῆς τιμωρίας. Praeterea inde ab ἕνεκεν rursus incipunt velutissimae reliquiae A, quas quemadmodum descripsi sequimur.

21. ἠῤῥξαντο: C προσήρξ. | C om μετὰ τ. εὐχ. | ἐπέσθ. Ἀνδρ. τ. χ.: B ἐπ. τ. χ. ὁ Ἀνδρ.: C προσέσθηκ. ὁ Ἀνδρ. τ. χ. | C ἐπὶ τοὺς ἐφθαλμούς τῶν τυφλ. ἀνθρώπων, καὶ πάντες (B οἱ) ἀνέβλεψαν: item D ἐπὶ τοὺς ὄφθ. τ. τυ. ἀνθρώπων: οἱτινές ἦσαν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἀνέβλεψ. ἅπαντες | C om κ. πάλιν ἐπ. τ. χ. αὐτοῦ (B αὐτ. τ. χ.) ἐπὶ (B add τὰ πρόσωπα τῶν τυφλῶν καὶ ἐπὶ) τὰς καρδ. αὐτῶν | ὁ νοῦς αὐτ. (B α. ὁ ν.) ε. ἀ. αἰσθ.: C ἡ καρδία αὐτῶν εἰς νοῦν ἀνθρώπων καὶ αἰσθησιν | B καὶ ἀποκριθεὶς Ἀνδρ. εἶπεν αὐτοῖς: C καὶ εἶπεν αὐτοῖς | Ἀναστ. (B add οὖν) πορ. (C Ἀνάστητε καὶ πορεύθητε) εἰς -- καθίστατε ὑπὸ τ.

γάλην, και καθίσατε ὑπὸ τὴν συκῆν και ἐσθίετε ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτῆς ἕως ἂν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ βραδύνω τοῦ ἔλθειν ἐκεῖ, εὐρήσετε τὸ αὐταρκές τῆς τροφῆς ὑμῶν· οὐ μὴ γὰρ ἐκλείψει ὁ καρπὸς ἀπὸ τῆς συκῆς, ἀλλ' ὅσον ὑμεῖς ἐσθίετε, πλείονα καρπὸν ἐνέγκη και διαθρέψη ὑμᾶς, καθὼς εἶπεν ὁ κύριος. και ἀποκριθέντες εἶπαν τῷ Ἀνδρέᾳ Ἐλθέ ἅμα ἡμῖν, κύριε ἡμῶν, μὴ ποτε πάλιν θεασάμενοι ἡμᾶς οἱ τῆς πόλεως ταύτης ἄνομοι ἄνδρες κατακλείσουσιν ἡμᾶς και ἐνδείξονται ἡμῖν βασάνους δεινότερας και πλείους ὧν ἐπεδείξαντο ἡμῖν. και ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας εἶπεν πρὸς αὐτούς Πορεύεσθε· ἐπ' ἀληθείας γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πορευομένων ὑμῶν οὐ μὴ ὑλάξει κύων ἐν τῇ γλώττῃ αὐτοῦ ἐφ' ὑμᾶς. ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες διακόσιοι ἐβδομήκοντα και γυναῖκες τεσσαράκοντα ἐννέα οὓς ἀπέλυσεν Ἀνδρέας ἐκ τῆς φυλακῆς. και ἐπορεύθησαν οἱ ἄνδρες καθὼς εἶπεν αὐτοῖς ὁ μακάριος Ἀνδρέας· Ματθίαν δὲ ἐποίησεν πορευθῆναι σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐξ ἀφηλιώτου τῆς πόλεως. και ἐπέταξεν Ἀνδρέας νεφέλη, και ἦρεν ἠ νεφέλη Ματθίαν και τοὺς μαθητάς Ἀνδρέου, και ἀπέθετο αὐτούς ἠ νεφέλη ἐν τῷ ὄρει ὅπου ἦν ὁ Πέτρος διδάσκων, και ἔμειναν πρὸς αὐτόν.

²² Ἀνδρέας δὲ ἐξελθὼν ἀπὸ τῆς φυλακῆς περιπατεῖ ἐπὶ

συκ. (C ὑπ' αὐτήν) -- ἕως ἂν (C οὐ) ζ. πρ. ὑμ. | A om ἐὰν δὲ βραδύνω τ. ἐλθ. (C om τ. ἐλθ.) ἐκ. -- ἐκλείψει (B λείψει) ὁ (B om) κ. ἀπὸ τ. σ. (C ἀπ' αὐτῆς) -- ἐνέγκη και διαθρ. ὑμ. (C om κ. δ. ὑμ.) | καθὼς εἶπ. ὁ κύρ. (B ὁ κύρ. διέταξε) : C om | κ. ἀποκρ. (C om, B add οἱ ἄνδρες) εἶπαν (BC -πον) τῷ Ἀνδρ. (C αὐτῷ ἐκεῖνοι) | C Ἐλθε μετ' ἡμῶν (item B μ ἡμ.), κύριε, μὴ ποτε | C om ταύτης | C ἄνομοι ἄνθρωποι | C και ἐνδείξονται πλείοτερας βασάνους (B κ. ἐνθ. βασάνους δεινὰς πλείονας ὧν ἐπεδείξαντο ἡμῖν). και εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἀπόστολος | Πορεύεσθε· ἐπ' ἀλ. γάρ : B ἀμῆν | πορευομένων ὑμῶν (C πορευόμενοι) οὐ μὴ ὑλάξει (C λάξει) κ. ἐν (BC om) τ. γλώττῃ (B -ση) α. ἐφ' ὑμ. (B om ζ. ὕ. et add νῦν σὺν πορεύεσθε) | ἦσαν δὲ -- οὓς ἀπέλυσεν (in codice est ἀπέλυσεν, non ἀπελθεῖν) -- ὁ μακ. Ἀνδρέας (C ἦσαν γὰρ ἄνδρες διακόσιοι τεσσαράκοντα ἐννέα, και ἀπηλιῶν. Eundem numerum qui in C est ex D exscriptum habeo.). Ματθ. δὲ ἐπ. πορ. σὺν τ. μ. (C μετὰ τῶν μαθητῶν) αὐτ. ἐξ ἀφηλιώτου (nec fere aliter in A videtur scriptum esse; legi quidem adhuc potest ἐξ -- λησίου) τ. πόλεως : haec omnia B om | ἐπέτ. Ἀνδρ. νεφέλη (B -λην) κ. ἦρεν ἠ νεφ. : C ἔταξεν Ἀνδρ. και ἦρε νεφέλη | C τὸν Ματθαῖον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, και ἀπήγαγεν ἐν (etiam B om ἠ νεφέλη ante ἐν) τῷ ὄρει | ὅπου ἦν ὁ (BC om) Πέτ. διδάσκ. (C καθεζόμενος) : ex D notavi ἐνθα ἦν Πέτρος προσευχόμενος | B om κ. ἔμειν. πρ. αὐτόν

²². Ἀνδρ. δὲ (C Ὁ δὲ Ἀνδρ.) ἐξελθ. (B Και ἐξηλθεν Ἀνδρ.) ἀπὸ (BC ἐκ)

τῆς πόλεως, καὶ θεασάμενος στῦλον χαλκοῦν καὶ ἀνδριάντα ἐπάνω ἐστηκότα, καὶ ἑλθὼν ἐκαθέσθη ὀπίσω τοῦ στύλου ἐκείνου ἕως ἂν ἴδῃ τί ἔσται τὸ γενόμενον. καὶ ἐγένετο πορευθῆναι τοὺς δημίους εἰς τὴν φυλακὴν ἵνα ἐκβάλωσιν ἀνθρώπους εἰς βρῶσιν αὐτῶν κατὰ τὴν συνθήειαν, καὶ ἠῦραν τὰς θύρας τῆς φυλακῆς ἀνεωγμένας καὶ τοὺς φύλακας τοὺς φυλάσσοντας νεκροὺς κειμένους ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ εὐθέως ἐπορεύθησαν καὶ ἀπήγγειλαν τοῖς ἄρχουσι τῆς πόλεως λέγοντες ὅτι τὸ δεσποτικόν ἠῦρομεν ἠνεωγμένον, καὶ εἰσελθόντες ἔσω οὐδένα ἠῦραμεν, ἀλλὰ τοὺς φύλακας ἠῦραμεν νεκροὺς κειμένους ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἄρχοντες ἔλεγον ἐν ἑαυτοῖς Ἴτι ἄρα ἐστὶ τὸ γενόμενον; μὴ τινες εἰσῆλθαν εἰς τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως καὶ τοὺς φύλακας ἀπέκτειναν, ἦσαν δὲ καὶ τοὺς κατακλείστους; καὶ ἐλάλησαν τοῖς δημίους λέγοντες Ἄπελθόντες εἰς τὴν φυλακὴν ἐνέγκατε τοὺς ἀνδρας τοὺς τελευτήσαντας, ἵνα καὶ αὐτοὺς καταφάγωμεν ἐν τῇ σήμερον. καὶ ἀνέλωμεν ἐπὶ τὴν αὔριον καὶ ἐπισυναξώμεν πάντας τοὺς γηραιούς τῆς πόλεως ὅπως βάλωσιν κλήρους εἰς ἑαυτοὺς ἕως ἂν ἑλθῶσιν οἱ κληροὶ ἐπτά, καὶ ἐπτά καθ' ἐκάστην ἡμέραν σφαγιάσωμεν· καὶ ἔσονται ἡμῖν εἰς διατροφὰς ἕως ἂν

τ. φ. (B add καὶ) περ. ἐπὶ τ. π. (C ἐν τῇ πόλει) κ. θεασάμ. (C ἐθεάσατο ἐπὶ τινα, B ἦλθεν ἐπὶ τινα) στῦλ. (B τόπον) χ. (B ἐν ᾧ ἦν στηκων κίων) καὶ (C om, B κ. ἐπὶ τὸν κίονα) ἀνδρ. ἐπ. ἐστ. (BC om ἐπ. ἐστ.), κ. ἑλθὼν (C om) ἐκαθ. ὀπίσω (BC ἐγγύς) τ. στ. ἐκείνου (C ἐγγ. αὐτοῦ) ἕως ἂν (C om) ἴδῃ (B ἀφίδη, codex ἀφείδη) τί ἔσται (BC om τ. ἐ.) τὸ γεν. | πορευθῆναι: B ἐν τῷ εἰσελθεῖν, C ἐν τῷ πορεύεσθαι | C ἐν τῇ φυλακῇ | ἵνα ἐκβάλωσιν (A -άλωσιν): B ἵνα ἐξενέγκωσιν, C ταῦ ἐξενέγκαι | B om εἰς βρ. αὐτῶν (C αὐτοῖς) | C om κατὰ τὴν (A add μακαρίαν, quod sine dubio vitiosum est) συνθήειαν. | C εὔρον τὰς πύλας ἀνεωγμ. | καὶ τ. φύλακ. τ. φυλάσσ. (C om τ. φυλάσσ.) ν. κ. ἐπὶ τὴν γῆν (C ἐ. τῆς γῆς). κ. εὐθ. ἐπορ. καὶ (C καὶ πορευθέντες) ἀπήγγ. -- λέγοντες (C om): B καὶ εἰσελθόντες ἔσω οὐδένα ἠῦρον. καὶ ἀπελθόντες ἀνήγγειλαν τοῖς ἄρχουσι λέγοντες | A om τό | C εὔρομεν | BC ἀνεωγμένον | καὶ εἰσελθ. -- ἠῦραμεν (B -ρομεν) ἀλλὰ -- ἐπὶ τ. γῆς (B om ἀλλὰ -- γῆς): C καὶ οὐδένα ἐντὸς εὔρομεν εἰ μὴ τοὺς φύλακας νεκροὺς κειμένους ἐπὶ γῆς | ἔλεγον (C εἶπον) ἐ. ἑαυτ.: B εἶπαν | Ἴτι ἄρα -- γενόμενον (C γεγονός): B Οὐαὶ ἡμῖν· ἄρα τί ἐ. τὸ γεγονός | μὴ τινες εἰσῆλθαν -- κατακλείστους: C μὴ εἰσῆλθόν τινες ἐν τῇ φυλακῇ καὶ ἦσαν τοὺς κατακλ.: B τίνες τοὺς φύλακας ἀπέκτ., ἦσαν δὲ τοὺς κατακλ. | καὶ ἐλάλησαν -- λέγοντες: BC κ. εἶπαν (C -πον) πρὸς τοὺς δημίους (C τοῖς δημίαις) | C Ἄπέλθατε καὶ ἐνέγκατε τοὺς ἐπτά ἀνδρας ἵνα αὐτοὺς φάγωμεν ἐν τῇ σήμε. ἡμ., B Φέρετε τοὺς φύλακας ἵνα καὶ αὐτοὺς καταφάγωμεν ἐν τ. σ. ἡμ. | καὶ ἀνέλθ. -- καὶ (codex om) ἐπισυναξ. π. τ. γηραιούς (codex γέρονσι) τῆς πόλ. -- ἀγάγωσιν (ut BC; A ἄγουσιν) ἐντ. ἵνα ἔσονται ἡμῖν εἰς διατροφὰς:

ἐκλεξόμεθα νεανίσκους καὶ ὀρίσωμεν αὐτοὺς ἐν πλοίοις ὡς ναυτικούς, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλω χώρας καὶ ἐμβαλλόμενοι τινὰς ἀγάγωσιν ἐνταῦθα ἵνα ἔσονται ἡμῖν εἰς διατροφάς.

Καὶ ἀπελθόντες οἱ δῆμιοι εἰς τὴν φυλακὴν ἤνεγκαν τοὺς ἐπτά ἄνδρας τοὺς τελευτήσαντας, καὶ ἦν κλιβανὸς ὠκοδομημένος ἐν μέσῳ τῆς πόλεως, καὶ προσέκειτο ἐν τῷ κλιβάνῳ ληνὸς μεγάλη ἐν ἧ τὸὺς ἀνθρώπους ἐσφαγίαζον, καὶ διέτρεχεν αὐτῶν τὸ αἷμα ἐπὶ τὴν ληνόν, καὶ ἦντλον ἐκ τοῦ αἵματος καὶ ἔπινον. καὶ ἤνεγκαν τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἔθηκαν ἐπὶ τὴν ληνόν. καὶ ἐν τῷ ἐπάραι τοὺς δημίους τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπ' αὐτούς, ἤκουσεν φωνῆς Ἀνδρέας λεγούσης Θεάσαι, Ἀνδρέα, τὸ γινόμενον ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. καὶ θεασάμενος Ἀνδρέας ἠῤῥατο πρὸς κύριον λέγων Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ κελεύσας τοῦ εἰσελθεῖν με εἰς τὴν πόλιν ταύτην, μὴ ποιήσης τι κακὸν διαπραΐξασθαι τοὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἀλλ' ἐξελάττωσάν αἱ μάχαιραι ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἀνόμων. καὶ εὐθὺς ἔπεσαν αἱ μάχαιραι τῶν ἀνόμων, καὶ ἀπελι-

C καὶ αὔριον βάλωμεν (codex βάλομεν) κλήρους καὶ ἐπισυνάξωμεν τοὺς γηραιοὺς καὶ σφάξωμεν αὐτοὺς εἰς διατροφήν, ἕως ἂν ἐκλεξόμεθα νεανίσκους ὡς ναυτικούς καὶ ἀπελθῶσιν ἐν πλοίοις εἰς τὰς κύκλω περιχώρους καὶ ἀγάγωσιν ἡμῖν εἰς διατροφήν: B (sed ad finem huius sectionis transfert post alterum ἐν τῇ σήμῃ ἡμέρᾳ) καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐλθόντες ἐπισυνάξωμεν πάντας τοὺς νεωτέρους καὶ ἐμβάλωμεν αὐτοὺς εἰς πλοία ὡς ναυτικούς, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλω χώρας καὶ ἐμβαλλόμενοι τινὰς ἀγάγωσιν ἵνα ἔσονται ἡμῖν εἰς διατροφάς.

Καὶ ἀπελθ. -- εἰς τ. φυλ. (C om ἐ. τ. φ.) ἤνεγκαν -- τελευτήσαντας (C τελευτηκότας) -- κλιβανὸς ὠκοδ. ἐν (codex ἐμ) μέσῳ (C κλιβανὸν ἔτοιμον) τ. πόλ. (C om τ. π.) -- ἐν (C om) -- λην. μεγάλη ἐν ἧ (C λην. ἐνθα) -- ἐσφαγίαζον (C ἔσφαζον) -- αὐτ. τὸ αἷμα (C τ. αἱ. α.) ἐπὶ τὴν ἡλθόν (C -νοῦ) -- καὶ ἤνεγκαν -- ἐπὶ τ. ληνόν (C om καὶ ἦν. usque ληνόν): B pro his nil nisi καὶ ἀπελθόντες οἱ ὑπηρέται ἤνεγκαν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν ληνόν, καὶ ἔθηκαν αὐτοὺς τοῦ κατακόψαι αὐτούς. | καὶ ἐν τῷ ἐπάραι -- ἐπ' αὐτούς (C ὡς δὲ ἔθηκαν ἐκεῖσε τοὺς ἐπτά ἄνδρας), ἤκουσεν φων. Ἀνδρ. λεγ. (C ὁ ἀπόστολος φων. λέγ.) -- γινόμενον (C γεν.) -- ταύτη: B ἤκουσε δὲ φωνῆς ὁ Ἀνδρ. λεγούσης αὐτῷ Πρὸς σε, Ἀνδρέα, καὶ θέασαι τί γίνεται ἐν τ. π. ταύτῃ | καὶ θεασάμενος Ἀνδρ. -- ὁ κελεύσας (ὁ κελεύσας δε coniectura posui, spatium fere convenit, sed quid ibi scriptum fuerit assequi non potui) τοῦ εἰσελθεῖν -- μὴ ποιήσης (neque haec μ. π. ex antiquissima membrana erui, sed ad scripturam codicis B conicere licebat) τι κακὸν -- χειρῶν τ. ἀνόμων: B καὶ θεασάμενος ὁ Ἀνδρ. ἐδάκρυσε, καὶ κλαίων ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπε Κύριέ μου Ἰ. Χρ., ἐφ' ἦν εἰσηλθὼν ἐν τῇ π. τ., μὴ ποιήσης τι κακ. αὐτοὺς διαπραΐξασθαι: C καὶ ὡς εἶδε ταῦτα, προσηῤῥατο τοῦ ἐξελάθειν αἱ μάχαιραι ἐκ τῶν χειρῶν τ. ἀνόμων | καὶ εὐθὺς ἔπεσαν -- ἐπειθεῖ ἔσμεν πρόσπειται: B καὶ εὐχόμενου τοῦ Ἀνδρέου εὐθέως παρελύθησαν αἱ χεῖρες

θώθησαν αἱ χεῖρες αὐτῶν. καὶ θεασάμενοι οἱ ἄρχοντες τὸ γεγονός ἐκλαυσαν λέγοντες Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἐνταῦθα μάγοι εἰσὶν οἱ καὶ ἀπελθόντες ἐν τῇ φυλακῇ καὶ ἐξαγαγόντες τοὺς ἄνδρας· ἰδοὺ γὰρ καὶ τούτους ἐμάγευσαν. τί οὖν ποιήσωμεν; ἀπελθόντες νῦν ἐπισυναΐξωμεν τοὺς γηραιούς τῆς πόλεως, ἐπειδὴ ἐσμεν πρόσπεινοι.

²³ Καὶ ἀπελθόντες συνήγαγον καὶ εὐρον διακοσίους δεκαεπτὰ, καὶ ἤγαγον αὐτούς ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ ἐποίησαν αὐτούς βάλλειν κλήρους, καὶ ἦλθεν ὁ κλῆρος ἐπὶ ἑπτὰ γηραιούς καὶ ἀποκριθεὶς εἰς τῶν κληρωθέντων ἔλεγεν τοῖς ὑπηρέταις Δέσποινα ὑμῶν, ἔχω ἐμαυτῷ υἱὸν ἕνα, λάβετε αὐτὸν καὶ σφάξατε ἀντὶ ἐμοῦ, καὶ ἐμὲ καταλείπατε. καὶ ἀποκριθέντες οἱ ὑπηρέται ἐῖπαν αὐτῷ Οὐ δύνησόμεθα λαβεῖν τὸν υἱὸν σου ἐὰν μὴ πρῶτον ἀνεγγκώμεν τοῖς μιλύσοις ἡμῶν. καὶ ἀπελθόντες οἱ ὑπηρέται εἶπαν τοῖς ἄρχουσιν. καὶ ἀποκριθέντες οἱ ἄρχοντες εἶπαν τοῖς ὑπηρέταις ὅτι ἐὰν δώῃ ὑμῖν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀντὶ αὐτοῦ, ἐάσατε αὐτὸν ὑπάγειν. καὶ ἑλθόντες οἱ ὑπηρέται εἶπαν τῷ γηραιῷ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ γηραιὸς εἶπεν αὐτοῖς· Ἐχω καὶ θυγατέρα σὺν τῷ υἱῷ

τῶν δημίων καὶ αἱ μάχ. ἐξέπεσαν ἐκ τ. χειρῶν αὐτῶν. καὶ θεασάμενος ὁ Ἄνδρέας ἐδόξασε τὸν θεόν. τότε ἰδόντες οἱ ἄρχοντες ἐκλαυσαν λέγοντες Οὐαὶ ἡμῖν, τί ποιήσωμεν; ἀπελθόντες οὖν συλλέξατε τοὺς γηραιούς τῆς πόλεως ἵνα καὶ αὐτούς καταφάγωμεν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ. (Iam sequuntur in B illa καὶ ἐπὶ τῇ αὐτῶν usque εἰς διατροφάς. Vide supra.) C brevissime: καὶ ἐγένετο οὕτως. καὶ θεασάμενοι οἱ ἄρχοντες τὸ γεγονός ἐκλαυσαν λέγοντες Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἐνταῦθα μάγοι εἰσὶν, οἱ καὶ ἀπελθόντες ἐν τῇ φυλακῇ ἐξήγαγον τοὺς ἄνδρας· ἰδοὺ γὰρ -- ποιήσωμεν.

23. Καὶ ἀπελθόντες συνήγ. κ. εὐρ. (C om κ. εὐρ.) -- ἤγαγον αὐτούς (C om) ἐπὶ -- καὶ ἐποίησ. αὐτ. β. κλήρους (C καὶ ἔβαλον κλήρους), καὶ ἦλθ. ὁ κλ (C ὁ κλ. ἦλθ.). ὁ ε. γηραιούς: B Καὶ ἀπελθόντες οἱ δῆμιοι ἐπισυνῆξαν τοὺς γέροντας πάντας ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ -- βαλεῖν κλ., καὶ ὁ -- γηραιούς, ὥστε γενέσθαι κατάβρωμα τοῖς ἐν τῇ πόλει. | εἰς τ. κληρωθ. ἔλεγεν (B εἶπε): C εἰς ἐξ αὐτῶν ἔφη | BC om τοῖς ὑπηρέτ. | ἐμαυτῷ: BC om | BC υἱ. ἕνα (B ε. υἱ.) μικρόν | λάβετε usque καταλείπατε: C λαβόντες σφάξατε ἀντὶ ἐμοῦ, B λαβόντες αὐτὸν σφάξατε ἀντὶ ἐμοῦ καὶ ἐμὲ ἐάσατε | καὶ ἀποκρ. οἱ ὑπ. εἶπ. αὐτῷ (B εἶπ. α. οἱ ὑπ.): C καὶ εἶπον | C Οὐ δύναμεθα τὸν υἱὸν σου λαβ. | ἐὰν (B εἰ) μὴ -- ἡμῶν: C εἰ μὴ ἀναγγελωμεν τοῦτο | εἶπαν τ. ἀρχουσιν: B εἶπ. αὐτοῖς, C ἀπήγγελλον τ. ἀρχ. αὐτῶν | οἱ ἀρχ. εἶπ. τ. ὑπηρέταις (B τ. δημίους): C εἶπον | B θῶ, C δίδῃ | ἀντὶ αὐτοῦ ex B addidi: AC om | καὶ εἰθ. (C εἰθ. εἰ) οἱ ὑπρ. εἶπαν (C -πον) τῷ γηραιῷ (αὐτῷ): B καὶ εἶπαν ταῦτα οἱ δῆμιοι τῷ γηραιῷ | καὶ ἀποκριθεὶς -- αὐτοῖς: C καὶ εἶπεν | A θυγατέραν | BC om μου |

μου· λαβόντες αὐτοὺς σφάξατε, μόνον ἐμὲ ἐάσατε. καὶ παρέδωκεν αὐτοῦ τὰ παιδία τοῖς ὑπηρέταις ἵνα σφάξωσιν αὐτά. ἔκλαιον δὲ τὰ παιδία πρὸς ἄλληλα, καὶ ἐδέοντο τῶν ὑπηρετῶν λέγοντα Δεόμεθα ὑμῶν, μὴ ἡμᾶς ἀποκτείνητε τῆς μικρᾶς ἡλικίας ταύτης· ἀλλ' ἐάσατε πληρῶσαι τὰς ἡλικίας ἡμῶν, καὶ οὕτως σφαγιασάτε ἡμᾶς. ἔθος γὰρ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ καὶ τοὺς τελευτῶντας οὐκ ἐνεταφίαζον, ἀλλὰ κατήσθιον αὐτούς. οἱ δὲ ὑπηρέται οὐχ ὑπήκουσαν τοῖς παιδίοις οὐδὲ ἐσπλαγγίσθησαν ἐπ' αὐτοῖς, ἀλλὰ ἐπέφερον αὐτὰ ἐπὶ τὴν ληνὸν κλαίοντα καὶ δεόμενα.

Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγαγον αὐτὰ τοῦ σφάξαι, θεασάμενος Ἄνδρέας τὸ γεγονός ἐδάκρυσεν, καὶ κλαίων ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπεν Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, καθὼς ἐπήκουσάς μου εἰς τοὺς νεκροὺς καὶ οὐκ εἴασας καταβρωθῆναι αὐτούς, οὕτω καὶ νῦν ἐπάκουσόν μου τοῦ μὴ ὑπενεγκεῖν τοὺς θημίους τὸν θάνατον ἐπὶ τὰ παιδία ταῦτα, ἀλλὰ ἀπολυθῆναι τὰς μαχαίρας ἐκ τῶν χειρῶν τῶν θημίων. καὶ εὐθέως ἐλύθησαν αἱ μάχαιραι καὶ ἔπεσον ἐκ τῶν χειρῶν τῶν θημίων. καὶ τούτου γενομένου θεασάμενοι οἱ δῆμιοι τὸ γεγονός ἐφοβήθησαν σφόδρα. καὶ ἰδὼν Ἄνδρέας

αὐτοῦς: C καὶ αὐτὴν | μόν. ἐμὲ ἐάσατε (C καταλείψατε): B ἀντὶ ἐμοῦ | αὐτοῦ τὰ παιδία -- σφάξ. αὐτά: C αὐτὰ ὅπως σφαγῶσιν, B ὁ γέρον τὰ παιδία ἀντ' αὐτοῦ εἰς βρώσιν | ἔκλαιον -- ἄλληλα (C om ἔκλαιον usque ἄλλ.) καὶ -- λέγοντα (C λέγοντες) -- μὴ ἡμᾶς usque ἡλικίας ἡμῶν (pro his C ἵνα ἐάσητε ἡμᾶς ἀνηλικιωθῆναι [codex ἀναλικ.]) καὶ οὕτως -- καὶ (A om) -- ἀλλὰ κατήσθιον (C ἀλλ' ἦσθιον) αὐτούς -- ὑπήκουσαν τ. παιδ. οὐδὲ ἐσπλαγγ. -- κλαίοντα καὶ δεόμενα (C ὑπήκ. αὐτῶν, ἀλλ' ἔκλαιον δεόμενοι αὐτούς): B καὶ ἔκλαιον τὰ παιδία κρατοῦντα ἄλληλα καὶ λέγοντα Δεόμεθα ὑμῶν, μὴ ἡμᾶς ἀποκτ. ἐν τῇ μικρᾷ ἡλικίᾳ ταύτῃ, ἀλλ' ἐάσατε -- καὶ οὕτως ἡμᾶς κατασφάξατε. καὶ οὐκ ἤκουσαν οἱ ὑπηρέται τῆς φωνῆς τῶν νηπίων, ἀλλὰ ἀπέφερον τοῦ κατασφάξαι αὐτὰ καὶ ἔθηκαν αὐτὰ ἐπὶ τὴν ληνόν.

Καὶ ἐγένετο -- καὶ εἶπεν: B Καὶ ἐγέν. ἐν τῷ ἐπάραι τοὺς θημίους τὴν χεῖρα τοῦ σφάξαι αὐτά, θεασάμενος ὁ Ἄ. ἐδάκρυσεν καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπε | Κύριε (B add μου) Ἰ. Χρ. καθὼς ἐπήκουσας μ. (B εἰσήκ. μ., A om) εἰς τ. νεκρ. (B ἐπὶ τῶν φυλάκων) καὶ οὐκ εἴλ. καταβρ. αὐτούς (ita B; A αὐτὰ βρωθῆναι: C om καὶ οὐκ εἴλ. κ. α.) | οὕτω καὶ -- μαχαίρας ἐκ τ. χ. τ. θημίων: B οὕτω μηδὲ νῦν ποιήσης αὐτοὺς ὑπενεγκεῖν θάνατον ἐπὶ τὰ π. ταῦτα: C οὕτω κ. ν. ἐπάκ. μου καὶ μὴ ἐάσης τὰ παιδία ὑπὸ τῶν θημίων σφαγήναι, ἀλλὰ τὰς μαχαίρας αὐτῶν ὥσπερ κηρὸν ἐναντιον πυρὸς ποιήσον ἐκπεσεῖν | καὶ εὐθέως usque τῶν θημίων ex C: A om: B καὶ εὐχομένου τοῦ Ἄνδρέου εὐθέως ἐλύθησαν αἱ μάχ. ἐκ τῶν χειρῶν τ. θημ. ὥσπερ κηρὸς ἐν πυρὶ | BC om καὶ τούτου γεν. usque σφόδρα | καὶ ἰδὼν -- γενόμενον (C γεγονός) -- κύριον (C θεόν) -- ἐν παντί

τὸ γεγόμενον ἐδόξασεν τὸν κύριον ὅτι ὑπήκουσεν αὐτοῦ ἐν παντὶ ἔργῳ.

²⁴ Καὶ θεασάμενοι οἱ ἄρχοντες τὸ γεγονός ἐκλαυσαν κλαυθρόν μέγαν λέγοντες Οὐαὶ ἡμῖν, τί μέλλομεν ποιεῖν; καὶ ἰδοὺ ὁ διάβολος παρεγένετο ὁμοιωθεὶς γέροντι, καὶ ἤρξατο λέγειν ἐν μέσῳ πάντων Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι τελευτᾶτε νῦν μὴ ἔχοντες διατροφάς. τί ποιήσωσιν ὑμᾶς πρόβατα καὶ βόες; οὐ μὴ ἀρκέσουσιν ὑμῖν. ἀλλὰ ἀναστάντες ἐπιζητήσατε ὡδὲ τινα ἐν τῇ πόλει ἐπιδημήσαντα ξένον ὀνόματι Ἀνδρέαν καὶ ἀποκτείνετε αὐτόν· εἰ δὲ μὴ γε, οὐκ εἶ̄ ὑμᾶς ταύτην ποιῆσαι τὴν πράξιν ἔτι· αὐτὸς γὰρ ἀπέλυσεν τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῆς φυλακῆς. καὶ γὰρ ἔστιν ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ ὑμεῖς οὐκ οἴδατε αὐτόν. νῦν οὖν ἀναστάντες ἐπιζητήσατε αὐτόν, ἵνα τοῦ λοιποῦ δυναθῆτε τὰς τροφὰς ὑμῶν ἐπισυνάξαι.

Ἦν δὲ ὁ Ἀνδρέας θεωρῶν τὸν διάβολον πῶς ὠμίλει τοῖς ὄχλοις· ὁ δὲ διάβολος οὐκ ἐθεώρει τὸν μακάριον Ἀνδρέαν. τότε ἀποκριθεὶς Ἀνδρέας πρὸς τὸν διάβολον εἶπεν Ὡ Βελία ἐχθρότατε, πάσης κτίσεως πολεμιστῆς ὑπάρχων· ἀλλ' ὁ κύριός μου Ἰησοῦς

ἔργῳ (C om ἐν π. ζ.): B καὶ θεασάμενος Ἀνδρέας ἐδόξασε τὸν θεόν ὅτι ἐπήκουσεν αὐτοῦ.

24. Καὶ θεασάμενοι -- τὸ γεγονός (C Οἱ δὲ ἄρχοντες) ἐκλ. κλαυθρόν (A κλαυθρόν) -- ποιεῖν: B Τότε θεασ. οἱ τῆς πόλεως καὶ οἱ ἄρχοντες ἐκλαυσον λέγοντες ἐν ἑαυτοῖς Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τελευτῶμεν νῦν· τί ποιήσωμεν; τάχα γόητες εἰσηλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν ὅστινες ἦσαν τοὺς κατακλείστους καὶ νῦν τούτους ἐμάγευσαν. | καὶ ἰδοὺ -- ὁμοιωθεὶς (C ὁμοιοπαθῆς) γέροντι (C add τινι ἀνθρώπῳ) -- ἐν (A ἐμ) μέσῳ -- τί ποιήσωσιν ὑμᾶς (codex omias) πρόβ. κ. βόες; (hoc loco in ipso codice A distinctum est) οὐ μὴ ἀρκ. ὑμῖν (C om τί ποιήσ. usque ὑμῖν): B καὶ ταῦτα αὐτῶν λεγόντων παραγίνεται ὁ διάβολος ὁμοιωθεὶς γέροντι καλαῖῳ, καὶ στὰς ἐν μέσῳ αὐτῶν εἶπεν Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι τελευτᾶτε νῦν μὴ ἔχοντες διατροφάς. τί ποιήσετε; πρόβατα καὶ βόες οὐκ ἀρκέσουσιν ὑμῖν. | ἀλλὰ (C om) ἀναστάντες ἐπ. ὡδὲ τινα (C om ὡδ. τιν.) ἐν τ. πόλ. (C add ταύτῃ) -- ὀνόματι (A om) -- εἰ δὲ μὴ γε (A ἰδὲ γέ τις; C εἰ δ' οὖν), -- ταύτην ποιῆσαι (C ποι. ταύτ.) τ. πρ. ἔτι (C om) -- ἀνθρώπους (C add τοὺς) ἐκ τ. φ. (C ἐν τῇ φυλακῇ) καὶ γὰρ ἔστιν -- ἐπισυνάξαι (C om καὶ γὰρ usque ἐπισυνάξαι): B ἀναστάντες ζητήσατε ἐν τῇ πόλει ξένον τινὰ ἐπιδημήσαντα ὀνόματι Ἀνδρέαν, καὶ εὐρόντες αὐτόν ἀποκτείνετε, ἵνα καὶ τοῦ λοιποῦ δυναθῆτε τὰς τροφὰς ὑμῶν ἐπισυνάξαι· εἰ δὲ μὴ γε, οὐκέτι εἴσοι (protius εἴσσει) ὑμᾶς ποιῆσαι τὴν πρ. ταύτ.

Ἦν δὲ ὁ (C om) -- τὸν διαβ. (C αὐτόν) πῶς ὠμίλει (A ὁμίλει) -- ὁ δὲ διαβ. -- Ἀνδρέαν (C om ὁ δὲ usque Ἀνδρ.). τότε ἀπ. Ἀνδρ. πρ. τ. δ. εἶπ. (C καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν) Ὡ βελία (C om) ἐχθρότατε (C ἐχθρῆ) -- πολεμ. ὑπαρχ. (pro π. ὑπ. G: ἀέ. πολεμῆς κατὰ τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν) -- Ἰησ. Χρ. (C om

Χριστὸς ταπεινώσει σε εἰς τὴν ἄβυσσον. καὶ ἀκούσας ταῦτα ὁ διάβολος εἶπεν Τῆς μὲν φωνῆς σου ἀκούω, καὶ ἐπίσταμαι τῆς φωνῆς σου· ποῦ δὲ ἔστηκας, οὐ γινώσκω. καὶ ἀποκριθεὶς Ἄνδρέας εἶπεν τῷ διαβόλῳ Πρὸς τί οὖν ἐπικώλησαι Ἀμαθὴλ, οὐχ ὅτι τυφλὸς εἶ, μὴ βλέπων πάντας τοὺς ἁγίους; καὶ ἀκούσας ταῦτα ὁ διάβολος εἶπεν τοῖς πολίταις Περιβλέψαθε νῦν τὸν λαλοῦντα πρὸς μέ, ὅτι αὐτός ἐστιν. καὶ διαδραμόντες οἱ πολῖται ἐκλείσαν τὰς πύλας τῆς πόλεως καὶ ἐζήτουν τὸν μακάριον, καὶ οὐκ ἐθεώρουν αὐτόν. τότε ὁ κύριος ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν τῷ Ἀνδρέᾳ· καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἄνδρέα, ἀνάστηθι καὶ φανέρωσον σεαυτὸν εἰς αὐτούς, ἵνα μάθωσιν τὴν δύναμιν μου καὶ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἐνεργούντος αὐτοῖς διαβόλου.

²⁵ Τότε ἀναστὰς Ἄνδρέας ἐνώπιον πάντων εἶπεν Ἰδοὺ ἐγὼ εἰμι Ἄνδρέας ὃν ζητεῖτε. ἐπέδραμεν δὲ ἐπ' αὐτὸν οἱ ὄχλοι καὶ ἐκράτησαν αὐτὸν λέγοντες Ἄ σὺ ἐποίησας ἡμῖν, καὶ ἡμεῖς ποιή-

Ἰ. Χρ.) ταπεινώσει (A - ση) : B Τότε περιέδραμον οἱ πολῖται τῆς πόλεως καὶ ἐζήτουν αὐτόν, καὶ οὐκ ἐθεώρουν αὐτόν. καὶ ἀποκριθεὶς Ἄνδρέας εἶπεν Ὁ βελλίαρ, ἐχθρὸς πάσης τῆς κτίσεως, αἰεὶ ληστής ὑπάρχεις πολεμῶν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων· σὺ ἀπ' ἀρχῆς ἐποίησας τὸν Ἀδὰμ ἐκβληθῆναι ἐκ τοῦ παραδείσου, σὺ ἐποίησας τοὺς ἄρτους τοὺς ἐπὶ τραπέζης λίθους γενέσθαι, καὶ πάλιν παρεγένου ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἵνα ποιήσης τοὺς ἐνταῦθα κατεσθίειν ἀνθρώπους· ἀλλ' ὁ κύριός μου Ἰ. Χρ. ταπεινώσει σε ὑπὸ τὴν ἄβυσσον. | καὶ ἀκούσας ταῦτα (C om) ὁ διάβ. εἶπεν (C ἔφη) Τῆς μὲν (C om) -- ἐπίσταμαι τῆς φ. σ. (C αὐτὴν προ τῆς φ. σ.) -- ἔστηκας (A εἰστηκης) -- καὶ ἀποκρ. Ἄνδρ. εἶπ. τ. διαβ. (C καὶ εἶπεν Ἄνδρέας) Πρὸς τί (C τίνα) -- Ἀμαθὴλ (C Σαμαθὴλ) οὐχ ὅτι -- ἁγίους (C om οὐχ ὅτι usque ἁγίους?) : B τότε ἀποκριθεὶς ὁ διάβ. εἶπεν Ἐγὼ τῆς φωνῆς σου ἀκούω καὶ ἐπίσταμαι σε· ποῦ δὲ ἔστηκας, οὐ γιν. τότε ἀποκρ. Ἄ. εἶπ. πρὸς αὐτόν Διὰ τοῦτο κέκλησαι Σαμαθὴλ, ὅτι τυφλὸς εἶ, μὴ ὄρων τοὺς ἁγ. πάντας | καὶ ἀκούσας -- εἶπεν (C καὶ εἶπεν ὁ διάβ.) τοῖς πολίταις : B ὁ δὲ ἀναβοήσας εἶπε τοῖς πολ. λέγων | Περιβλ. νῦν (B om) τ. λ. πρὸς με (B μετ' ἐμοῦ), ὅτι (B om) αὐτός (B αὐτὸς) ἐστιν : C ἐμβλέψατε εἰς τὸν νῦν πρ. με λαλοῦντα, αὐτός ἐστ. ὁ ἀπολύσας τοὺς ἐν τῇ φυλακῇ ὄντας ἀνθρώπους | B om οἱ πολῖται | πύλας : A θύρας | μακάριον : BC add Ἄνδρέαν | τότε ὁ κύρ. εἶπεν αὐτῷ : BC τότε ὁ κύρ. εἶπε τῷ Ἀνδρέᾳ | Ἄνδρέα, ἀνάστηθι -- εἰς αὐτούς (A εἰς αὐτόν) -- τ. δύν. μου καὶ τὴν ἀδυναμ. (A om μ. κ. τ. ἀδυναμ. Recedit eandem lectionem Thilo. Fluctuare possis inter ἀδυναμίαν et δύναμιν : ex hoc enim repetito facile explicatur scriptura codicum.) τοῦ : B ἀναστὰς φανέρωσον ἑαυτόν, ἵνα γῶσι τὴν δύναμιν μου καὶ τοῦ, C φανέρωσον σεαυτὸν αὐτοῖς, ἵνα ἴδωσι τὴν ἀδυναμίαν τοῦ | αὐτοῖς (B ἐν αὐτ.) διαβόλου : C αὐτὴν (?) σατανᾶ

25. Τότε -- ἐνώπιον πάντ. (C ἐναντίον παντός τοῦ ὄχλου) -- εἰμι Ἄνδρ. (C om εἰμι Ἄνδρ.) -- ἐπέδραμαν δὲ (C καὶ ἐπέδραμον) -- Ἄ σὺ (C Ὡς) --

σωμεν σοί· και διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες Ποίῳ θανάτῳ αὐτὸν ἀποκτένωμεν; και ἔλεγον πρὸς ἑαυτοὺς ὅτι ἐὰν ἄρωμεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, ὁ θάνατος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν βάσανος· εἰ δὲ καύσωμεν αὐτόν, οὐκ ἔσται εἰς βρῶσιν ἡμῖν. τότε ἀποκριθεὶς εἰς ἕξ αὐτῶν εἰσελθόντος εἰς αὐτόν τοῦ διαβόλου ἔλεγε τοῖς ὄχλοις ὅτι καθὼς ἐποίησεν ἡμῖν, και ἡμεῖς ποιήσωμεν αὐτῷ. ἀναστάντες οὖν περιάψωμεν σχοινίον ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ και διασύρωμεν αὐτόν ἐν πάσαις ταῖς πλατείαις και βύμαις τῆς πόλεως, και ὅταν τελευτήσῃ, διαμερισόμεθα αὐτοῦ τὸ σῶμα. και ἐποίησαν καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, και περιάψαντες σχοινίον ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ διέσυρον αὐτόν ἐν πάσαις ταῖς πλατείαις και βύμαις τῆς πόλεως, και αἱ σάρκες τοῦ μακαρίου Ἀνδρέου ἐκολλῶντο ἐν τῇ γῇ, και τὸ αἷμα αὐτοῦ ἦν ῥέον ὡσπερ ὕδωρ ἐπὶ τὴν γῆν. ὄψιας δὲ γεναμένης ἔβαλον αὐτόν εἰς τὴν φυλακὴν, δήσαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας εἰς τὰ ὀπίσθια, και ἦν παραλελυμένος σφόδρα.

²⁶ Καὶ τῇ ἑβδὴν πάλιν ἐξήνεγκαν αὐτόν και περιάψαντες σχοινίον περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ διέσυρον αὐτόν, και πάλιν αἱ σάρκες αὐτοῦ ἐκολλῶντο ἐν τῇ γῇ και τὸ αἷμα αὐτοῦ ἦν ῥέον. και ἔκλαιεν ὁ μακάριος και ἤρχετο λέγων Μὴ ἐγκαταλείπῃς με, ποιήσωμεν (C -σομεν) -- ἐν ἑαυτ. λέγ. (C om ἐν ἐ. λ.) -- αὐτόν ἀποκτένωμεν (C ἀποκτείνωσιν αὐτόν). και ἔλεγον (C -γον) πρ. ἑαυτοὺς (C αὐτοὺς) ὅτι ἐὰν usque βάσανος (C pro his: ὅτι ἐὰν ἀποκεφαλίσωμεν αὐτόν, οὐκ ἔστιν αὐτῷ βάσανος)· εἰ δὲ -- εἰς βρῶσιν ἡμῖν: B Τότε ἀναστὰς Ἀνδρ. ἐφανέρωσεν αὐτοῖς ἑαυτόν· και δραμόντες οἱ ἄνδρες ἐκράτησαν αὐτόν. και διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς ποίῳ θαν. ἀποκτείνωσιν αὐτόν. και ἀποκριθέντες ἔλεγον ὅτι ἐὰν ἄρωμεν αὐτοῦ τ. κεφ. και θῶμεν αὐτοῦ τὸ σῶμα τοῖς ἄρχουσιν ἡμῶν, οὗτος ὁ θάνατος οὐκ ἔστι βάσανος αὐτῷ. Ἄλλοι δὲ πάλιν ἔλεγον ὅτι ἐὰν κατακαύσωμεν αὐτόν ἐν πυρὶ, οὗτος ὁ θάνατος οὐκ ἔστι βάσανος αὐτῷ. | Post verba ὁ θάνατος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν rursus deficit codex A usque ad εἰ πεισθῶσιν οἱ κολλῆται sect. 30. | τότε ἀποκριθεὶς εἰς usque ὕδωρ ἐπὶ τὴν γῆν ex B sunt; C sic: εἰσελθόντος δὲ τοῦ σατανᾶ εἰς ἕνός (sic) ἐκ τούτων ἀπεκρίνατο Καθὼς αὐτὸς ἡμᾶς πεποίηκε, και ἡμεῖς αὐτῷ θανάτους πικροὺς ἐπαδειξώμεθα. ἀναστάντες οὖν περιάψωμεν αὐτῷ σχοινίον (codex -νίσις) τῷ τραχήλῳ και διασύρωμεν αὐτόν εἰς πάσας τὰς πλατείας και βύμας τῆς πόλ. κατ' ἐκάστην ἡμέραν μέχρις ἂν τελευτήσῃ, και οὕτως διαμερισώμεν αὐτόν τοῖς πολλοῖσι πᾶσι. και ἐποίησαν οὕτως. και συρομένου τοῦ ἁγίου αἱ σάρκες αὐτοῦ ἐκολλῶντο τῇ γῇ και τὸ αἷμα αὐτοῦ ἔρρεεν ὡσει ὕδωρ. | C γενομένης et om τὴν | C δήσαντες τὰς χεῖρας ὀπισθεν | παραλελυμένος: B add ὁ μακάριος

²⁶. Καὶ τῇ ἑβδὴν -- ἕνα μὴ λαλή: C Καὶ πρῶτ' ἐξήνεγκαν αὐτόν και πάλιν ὁμοίως αὐτόν διέσυρον ἐπὶ τῆς γῆς, και αἱ σάρκες αὐτοῦ τῇ γῇ ἐκολλῶντο. και ἔκλαιεν ὁ μακάριος λέγων Κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ, εἰδὲ και θάσσαι ἃ ἐποίη-

κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ· ἐγὼ γὰρ γινώσκω ὅτι οὐκ εἶ μακρὰν ἀπὸ τῶν σῶν δούλων. καὶ εὐχομένου αὐτοῦ ὁ διάβολος ὄπισθεν περιπατεῖ καὶ τοῖς ὄχλοις ἔλεγε Ἵψτετε αὐτοῦ τὸ στόμα ἵνα μὴ λαλήῃ.

Ὁψίας δὲ γεναμένης ἦραν αὐτὸν πάλιν εἰς τὴν φυλακὴν, δῆσαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας ὄπισθεν, καὶ εἶασαν αὐτὸν εἰς τὴν αὖριον πάλιν. καὶ παραλαβὼν ὁ διάβολος μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ δαίμονας, οὓς ὁ μακάριος ἐξέβαλεν ἐκ τῶν πέριξ χωρῶν, καὶ εἰσελθόντες ἐν τῇ φυλακῇ ἔστησαν ἐνώπιον αὐτοῦ θέλοντες αὐτὸν ἀποκτεῖναι. καὶ ἀποκριθέντες οἱ δαίμονες εἶπον τῷ Ἀνδρέᾳ Νῦν ἐνέπεσες εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν· ποῦ ἔστιν ἡ δόξα σου καὶ ἡ ὕψωσίς σου; σὺ ἐπαίρων σεαυτὸν ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἀτιμάζων ἡμᾶς καὶ διηγούμενος τὰ ἔργα ἡμῶν τοῖς κατὰ τόπον καὶ χώραν, καὶ ἐποίησας τὰ ἐργαστήρια ἡμῶν καὶ τοὺς ναοὺς ἐρήμους γενέσθαι ἵνα μὴ ἀναχθῶσι θυσίαι ἐν αὐτοῖς. διὰ τοῦτο οὖν καὶ ἡμεῖς ἀποκτενοῦμεν σέ ὡς καὶ τὸν διδάσκαλόν σου τὸν λεγόμενον Ἰησοῦν καὶ Ἰωάννην ὃν Ἡρώδης ἀπεκεφάλισεν.

²⁷ Καὶ ἔστησαν ἐνώπιον τοῦ Ἀνδρέου θέλοντες αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ θεασάμενοι τὴν σφραγίδα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ, ἦν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ κύριος, ἐφοβήθησαν καὶ οὐ προσήγγισαν αὐτῷ,

σάν μοι, ἀλλ' ὑπομένω διὰ τὴν ἐντολὴν ἣν ἐνετείλω μοι λέγων μετ' ἐμοῦ ὑπάρχειν σε· εἰ δὲ μὴ γε, ποιῶ αὐτοὺς ἀπελθεῖν ἐν τῇ ἀβύσσῳ μετὰ τῆς πόλεως αὐτῶν. ἀλλ' οὐ μὴ παρίδω τὴν κλειυσίν σου μέχρι θανάτου, καὶ μὴ ἐάσεις τὸν ἐχθρόν μου γελάσαι ἐπ' ἐμέ. καὶ ταῦτα τοῦ Ἀνδρέα λέγοντος ὁ σατανᾶς κατακαλοῦσαι ὄπισθεν λέγων τοῖς ὄχλοις Ἵψτετε -- ἵνα μὴ τὰ τοιαῦτα λαλεῖν.

Ὁψίας -- Νῦν ἐνέπεσες -- χεῖρ. ἡμῶν (B om Nῦν usque ἡμῶν) -- σὺ (B om) ἐπαίρων -- ἐν αὐτοῖς: C Ὁψ. δὲ γενομένης ἔδεντο τὸν Ἀνδρέαν εἰς τ. φ. δῆσαντες τὰς χ. ὄπισθεν. ὁ δὲ διάβ. παραλαβὼν μεθ' -- ὁ μακάριος Ἀνδρέας ἐξέβαλεν ἀπὸ τῶν περιχώρων, καὶ -- φυλακῇ ἐχλεύαζον αὐτὸν καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν Νῦν ἐνέπεσες εἰς τ. χ. ἡμῶν· ποῦ ἔστιν ἡ δύναμις σου καὶ ἡ δόξα σου; σὺ ἀτιμάζων καὶ διηγούμενος τὰ ἔ. ἡ. κατὰ τόπους καὶ πόλεις, καὶ ἐποίησας τὰς οἰκίας ἡμῶν ἐρήμους γενέσθαι -- ἐν αὐτοῖς. | C διὰ τοῦτο κοινοῦμεν σὲ ἀποκτανθῆναι ὡς καὶ τ. διδάσκ. σου | τὸν λεγόμε. Ἰ. κ. Ἰωάννην (B om τὸν λεγόμε. usque Ἰω.) ὃν Ἡρ. ἀπεκεφ. (B ὃν ἀπέκτεινεν Ἡρ.) ex C. Ad haec B add καὶ ἀποκριθεὶς ὁ διάβολος ἔλεγε τοῖς ἑπτὰ πονηροῖς δαίμοσι Τεκνία μου, ἀποκτείνετε τοῦτον τὸν ἀτιμάζοντα ἡμᾶς.

27. Καὶ (B add εὐχόμενοι οἱ ἑπτὰ δαίμονες) ἔστ. ἐν. τοῦ (B om) -- ἀποκτεῖναι, καὶ θεασάμενοι -- ἀλλ' ἐφυγον (B ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν· οὐδασαι γὰρ τὴν σφραγίδα ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐφυγον) ex C (ex D huc adpotant): θεασάμενοι τὴν σφραγίδα ἐν τῷ μετώπῳ ἦν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ κύριος). |

ἀλλ' ἔφυγον. καὶ ὁ διάβολος λέγει αὐτοῖς Τί ὅτι ἐφύγετε ἀπ' αὐτοῦ, τεκνία μου, καὶ οὐκ ἀπεκτείνετε αὐτόν; καὶ ἀποκριθέντες οἱ δαίμονες εἶπον τῷ διαβόλῳ ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἀποκτείνουμε αὐτόν, ἀλλ' εἰ δυνατός εἶ σύ, ἀπόκτεινον αὐτόν· ἡμεῖς γὰρ ἐπιστάμεθα αὐτόν πρὶν ἢ αὐτόν ἔλθειν ἐν τῇ θλίψει τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ. τότε ἀποκριθεὶς εἰς τῶν δαιμόνων εἶπεν Οὐκ ἀποκτείνουμε αὐτόν ἀποκτείναι, ἀλλὰ δεῦτε ἐπιγελάσωμεν αὐτῷ ἐν τῇ θλίψει τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ. καὶ ἐλθόντες οἱ δαίμονες ἔστησαν ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ ἐχλεύαζον αὐτόν. καὶ ἀκούων ὁ μακάριος ἐκλαίει· καὶ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λέγουσα Ἄνδρέα, διὰ τί κλαίεις; ἦν δὲ ἡ φωνὴ τοῦ διαβόλου μετηλλαγμένη. καὶ ἀποκριθεὶς Ἄνδρέας εἶπε Κλαίω ὅτι ἐνετελιατό μοι ὁ θεὸς λέγων Μακροθύμησον ἐπ' αὐτοῖς. καὶ ὁ διάβολος εἶπεν Εἰ τί σοὶ ἐστι δυνατόν, ποιήσον. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἄνδρέας εἶπε Διὰ τοῦτο οὐκ ταυτὰ μοι ποιεῖτε; ἀλλὰ μὴ γένοιτό μοι παρακοῦσαι τῆς ἐντολῆς τοῦ κυρίου μου· ἐὰν γὰρ ὁ κύριος ἐπισκοπήν μοι ποιήσῃται ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, παιδεύσω ὑμᾶς καθὼς ἄξιοί ἐστε. καὶ ταῦτα ἀκούσαντες ἔφυγον.

²⁸ Πρωίας δὲ γενομένης ἐξήνεγκαν αὐτόν πάλιν καὶ περιήφαντες σχοινίον περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ ἔσυρον αὐτόν, καὶ πά-

καὶ ὁ διάβ. λ. αὐτοῖς: C καὶ λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ διάβ. | Τί ὅτι (ex C; B Διὰ τί) -- τεκν. μου (C ante Τί ponit) -- οἱ δαίμονες (C om) εἶπ. τῷ διαβ. (C om) | ὅτι ἡμεῖς -- ἐλθεῖν ἐν τ. δ. τ. π. αὐτοῦ: C ἔλθωμεν γὰρ αὐτοῦ τὴν σφραγιδα καὶ ἐφοβήθημεν· ἐπιστάμεθα γὰρ πρὶν ἐλθεῖν ἐν τῇ θλίψει τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ ταύτης. ἀλλὰ σύ ἀπελθὼν ἀπόκτεινον αὐτόν, εἰ δύνασαι. ἡμεῖς γὰρ οὐκ ὑπακούομέν σου, μὴ ποτε ὁ θεὸς λάσῃται αὐτόν καὶ παραδώσει ἡμᾶς εἰς βασάνους. | C καὶ ἀποκριθεὶς εἰς ἐκ τῶν δαιμόνων ἔφη Δεῦτε ἐπιγελάσωμεν τὴν θλίψιν αὐτοῦ. τότε οἱ δαίμονες σὺν τῷ διαβόλῳ ἐχλεύαζον τὸν ἄγιον Τίς ἐστιν ὁ δυνάμενός σε ῥύσασθαι ἐκ τῶν βασάνων; ὁ δὲ μακάριος Ἄνδρέας ἐδρήνησε πακρῶς, καὶ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λέγουσα Ὁ Ἄνδρέα, ἐνεκεν τίνος κλαίεις; ἡ δὲ φωνὴ ἐκεῖνη μετηλαχθεῖσα (sic) παρὰ τοῦ διαβόλου. εἶπεν Ἄνδρέας Κλαίω ὅτι -- ἐπ' αὐτοῖς. καὶ εἶπεν αὐτῷ Εἰ -- δυνατ. ἐστι, ποιήσον. ὁ δὲ Ἄνδρέας ἔφη Ἐὰν ἀποκτείνῃτέ με ἐνταῦθα, οὐ μὴ ἐβῶ ἐξ ὧν ἐνετελιατό μοι κύριος· εἰ δὲ ἐπισκοπή ἐπισκέψῃται κύριος τῇ πόλει ταύτῃ, παιδεύσω ὑμᾶς καθὼς ἐσσι. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ δαίμονες ἔφυγον σὺν τῷ διαβόλῳ.

28. Πρωίας -- ἀρκεταί (B ἀρκεσταί) εἰσιν (B μου εἰσιν) -- σὺ δέ, κύριε usque ἐγκατέλιπες (haec ex C sunt; B σὺ γάρ, κύριε, ὥρας τρεῖς ἐποίησας ἐπὶ τὸν σταυρὸν καὶ ὀλιγοψύχηςας λέγων Πάτερ, ἵνα τί με ἐγκατέλειπας) -- τί γέγονας: C Πρωίας δὲ γεν. ἐξήγαγον τὸν Ἄνδρέαν καὶ δῆσαντες σχοινία περιήφανοι

λιν αἱ σάρκες αὐτοῦ ἐκολλῶντο ἐν τῇ γῇ, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἔρρεσεν ὡσπερ ὕδωρ ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ συρόμενος ὁ μακάριος ἐκλαλεῖ λέγων Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, μὴ ἀπευδοκῆσεις μου. σὺ γὰρ οὐδας, κύριε, ὅσα ὁ ἐχθρὸς ἐνεδεῖξατό μοι μετὰ τῶν ἐαυτοῦ δαιμόνων. ἀρκεταὶ εἰσιν αἱ βάσανοι αὐταί, κύριέ μου· ἰδοὺ γὰρ διασύρομαι ἐν τρισὶν ἡμέραις. σὺ δέ, κύριε, μνησθητι ὅτι ἐποίησας τρεῖς ὥρας ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ πρὸς τὸν πατέρα ἐβόησας Πάτερ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; ποῦ εἰσὶν οἱ λόγοι σου, κύριε, οὓς ἐλάλησας πρὸς ἡμᾶς ἐπιστηρίζων ἡμᾶς, ὅτε περιπατήσαμεν μετὰ σοῦ, λέγων ἡμῖν Οὐ μὴ ἀπολέσητε μίαν τρίχα πρὸς ἄρας οὖν, κύριε, ὅτι αἱ σάρκες μου καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς μου τί γεγόνασιν. τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε τῷ Ἀνδρέᾳ Ἡμέτερε Ἀνδρέα, ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρελθῶσιν. στραφου οὖν, Ἀνδρέα, καὶ θέασαι τὰς πεσοῦσας σου σάρκας καὶ τρίχας, τί γεγόνασιν. καὶ στραφείς ὁ Ἀνδρέας εἶδε μεγάλα δένδρα φυέντα καρποφόρα, καὶ ἐδόξασε τὸν θεόν.

Ὁψίας δὲ γεναμένης ἦραν αὐτὸν πάλιν καὶ ἐνέβαλον εἰς τὴν φυλακὴν, δῆσαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας ὀπισθεν, καὶ ἦν παραλελυμένος σφόδρα. καὶ ἔλεγον ἐν ἑαυτοῖς οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως Τάχα τελευτᾷ ἐν τῇ νυκτί, καὶ οὐχ εὐρίσκομεν αὐτὸν ζῶντα ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ· ἠτόνησε γάρ, καὶ αἱ σάρκες αὐτοῦ ἐδαπανήθησαν.

τῷ τραχίλῳ. ὁ δὲ προσηύξατο πρὸς κύριον Κύριε Ἰ. Χρ., ἀρκεταὶ εἰσιν αἱ β. αὐταί· ἐξητόνησα γάρ. ὄρας ὅσα ὁ ἐχθρὸς ἐνεδείκνυται μοι μετὰ τῶν ἐαυτοῦ δαιμόνων. σὺ δέ, κύριε, -- ἐγκατέλιπες; ἰδοὺ, κύριε, τρεῖς ἡμέραι (sic) εἰσὶ διασύροντες τὰς σάρκας μου ἐπὶ γῆς. ἐπίταξον οὖν ἀναλαβεῖν τὸ πνεῦμά μου ἀπ' ἐμοῦ ἵνα ἀναπαύσωμαι τύχῳ. ἐνέτειλάς μοι ὅτι ὁ περιπατῶν μετὰ σοῦ οὐ μὴ ἀπολέση τρίχην ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. πρὸς ἄρας, κύριε, ὅτι αἱ σάρκες μου καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς μου ἐκολλήθησαν τῇ γῇ. καὶ ταῦτα λέγων ὁ μακάριος Ἀνδρέας διεσύρετο. | τότε ὁ Ἰησοῦς ε. τ. Ἀ.: C τότε ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ ἑβραϊστὶ λέγουσα | C Ἀνδρέα ἡμέτερε | στραφου -- γεγόνασιν: C πρὸς ἄρας οὖν ὀπισθὲν σου καὶ θέασαι τὰς πεσοῦσας σου σάρκας καὶ τρίχας, τί ἐγένοντο | φυέντα καρποφόρα ex C (item D): A καρποφ. φυτευθέντα | καὶ ἐδόξ. τ. θεόν: C καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ἐγὼν, κύριε, ὅτι [οὐ] κατέλιπές με

Ὁψίας -- εἰς τ. φυλ. (Thilo h. l. add ἤδη ἀτονήσαντα) -- ὀπισθεν (B h. ἧ. add ἤδη ἀτονήσαντα) -- παραλ. σφόδρα: C Ὁψίας οὖν πάλιν ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς φυλακὴν. | κ. ἔλεγον -- ἐδαπανήθησαν: C κ. ἔλ. ἐν ἑαυτοῖς ὅτι ἠτόνησε, καὶ αἱ σάρκες αὐτοῦ ἐκολλήθησαν τῇ γῇ· τάχα τελευτᾷ ἐν τῇ νυκτί ταύτῃ.

²⁹ Ὁ δὲ κύριος παρεγένετο ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα εἶπε τῷ Ἀνδρέᾳ Ἐπίδος μοι τὴν χεῖρα σου καὶ ἀνάστα ὑγιής. καὶ θεασάμενος ὁ Ἀνδρέας τὸν κύριον Ἰησοῦν ἐπέδωκεν αὐτῷ τὴν χεῖρα καὶ ἀνέστη ὑγιής, καὶ πεισῶν προσεκύνησεν αὐτῷ καὶ εἶπεν Εὐχαριστῶ σοι, κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ, ὅτι ἐτάχυνας τὴν βοήθειάν σου ἐπ' ἐμέ. καὶ θεασάμενος ὁ Ἀνδρέας εἰς μέσον τῆς φυλακῆς εἶδε στῦλον ἐστῶτα, καὶ ἐπὶ τὸν στῦλον ἀνδριάς ἀλαβαστρινὸς ἐφροτώς. καὶ ἀνελθὼν ὁ Ἀνδρέας ἐπὶ τὸν ἀνδριάντα ἤπλωσε τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπτάκας, καὶ εἶπε τῷ στύλῳ καὶ τῷ ἐπ' αὐτοῦ ἀνδριάντι Φοβήθητι τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ, ὃν φράσσει ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ ἀναγαγέτω ὁ ἀνδριάς ὁ ἐπικειμένος ἐπὶ τὸν στῦλον ὕδωρ πολὺ διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ, μέχρι οὗ παιδευθῶσιν οἱ ἐν τῇ πόλει πάντες. καὶ μὴ εἴπῃς ὅτι λίθος εἰμί καὶ οὐκ εἰμί ἄξιος αἰνέσαι τὸν κύριον· ἡμᾶς γὰρ ἐπλασεν ὁ κύριος ἀπὸ γῆς, ὑμεῖς δὲ καθαροὶ ἔστε· διὰ τοῦτο ἐξ ὑμῶν δέδωκε τὰς πλάκας τοῦ νόμου. ταῦτα εἰπόντος τοῦ μακαρίου Ἀνδρέα εὐθέως ἀπέβαλεν ὁ λίθινος ἀνδριάς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὕδωρ εἰς πλῆθος ὡς ἐκ διώρυγος, καὶ ὑψώθη τὸ ὕδωρ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἦν ἄλμυρον σφόδρα κατεσθίον σάρκας ἀνθρώπων.

³⁰ Πρωίᾳ δὲ γενομένης θεασάμενοι οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἤρξαντο φεύγειν λέγοντες ἐν ἑαυτοῖς Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τελευτῶμεν νῦν. καὶ ἀπέκτεινε τὸ ὕδωρ τὰ κτήνη αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα αὐ-

29. C Ὁ δὲ κύρ. εἰσελθὼν ἐν τῇ φυλ. καὶ ἐκτ. τὴν χ. εἶπεν Ἐπίδος (B Δός) -- ἀνάστα (B ἀνάστηθι) | καὶ θεασάμενος ὁ Ἀ. τὸν κύριον -- ὑγιής: C καὶ ἐπιδοῦς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀνέστη ὑγιής | αὐτῷ καὶ εἶπεν: C αὐτῷ λέγων | C οὐ μοι Ἰησ. Χρ. | κ. θεασάμενος -- εἶδε στῦλον: C καὶ ἰδὼν Ἀνδρέας ἐν μέσῳ τῆς φυλ. στῦλον | ἐστῶτα, καὶ -- ἐφροτώς ex C: B ἐπικειμένος ἀλαβαστρινός | καὶ ἀνελθὼν -- τῷ ἐπ' αὐτοῦ ἀνδριάντι ex B: C καὶ λέγει αὐτῷ | ὃν (B φράσσει καὶ) φράσσει (C τρέμει) -- ἀναγαγέτω (B ἀποβαλέτω) -- ἐπικειμ. ἐπὶ τὸν στῦλ. (C ἐπιε. τῷ στύλῳ) -- στόμ. αὐτοῦ (B σὺδ ὡς κατακλυσμόν) μέχρι οὗ (C τοῦ) παιδευθ. (B ἵνα παιδευθ.) -- πόλει πάντες (B πόλ. ταύτη) | καὶ μὴ εἴπῃς ὅτι ex C: B μὴ φοβηθῆς ὡς λίθ. καὶ εἴπῃς ὅτι ἐγὼ | ἡμᾶς γὰρ -- πλάκας τοῦ νόμου ex C: B ναί. καὶ γὰρ καὶ ὑμεῖς τετιμημένοι ἔστε. οὐ γὰρ ἔγραψεν ὁ θεὸς τὸν νόμον τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν πλατῆι χρυσαῖς ἢ ἀργυραῖς, ἀλλ' ἐν πλατῆι μαδίνας. νῦν οὖν ποιήσον, ὡς ἀνδριά, τὴν οἰκονομίαν ταύτην. | ταῦτα -- Ἀνδρέα (C -λου) εὐθέως (C εὐθύς) -- στόμ. αὐτοῦ (B om) ὕδ. εἰς πλῆθ. (B ὕδ. πολὺ) ὡς (B ὡσπερ) -- ἀνθρώπων

30. Πρωίᾳς -- τελευτῶμεν νῦν: C om | C τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ τὰ κτήνη,

τῶν, καὶ ἤρξαντο φεύγειν ἐκ τῆς πόλεως· τότε Ἄνδρέας ἠύξατο λέγων Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐφ' ᾗ ἤλπισα γενέσθαι τὸ σημεῖον τοῦτο ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, μὴ με ἐγκαταλείπῃς, ἀλλὰ ἀπόστειλον Μιχαὴλ τὸν ἀρχάγγελόν σου ἐν νεφέλῃ πυρός, καὶ περιτείχισον τὴν πόλιν ἵνα μὴ δυνηθῇ τις ἐκφυγεῖν τοῦ πυρός. καὶ εὐθέως κατέβη νεφέλη πυρός καὶ ἐκύκλωσε τὴν πόλιν ὡς τεῖχος, καὶ τὸ ὕδωρ ὑψώθη ἕως τοῦ τραχήλου τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων καὶ ἦν κατασθίον αὐτοὺς σφόδρα. καὶ ἐκλαίον λέγοντες Οὐαὶ ἡμῖν· ταῦτα γὰρ πάντα ἐπῆλθον ἐφ' ἡμᾶς διὰ τὸν ξένον τὸν ὄντα ἐν τῇ φυλακῇ· πορευθῶμεν καὶ ἀπολύσωμεν αὐτόν, μὴ ποτε ἀποθάνωμεν.

Καὶ ἐξῆλθον βοῶντες μεγάλη φωνῇ Ὁ θεὸς τοῦ ξένου ἀνθρώπου, ἄρον ἀφ' ἡμῶν τὸ ὕδωρ τοῦτο. καὶ ἔγνω ὁ ἀπόστολος ὅτι κατώδυνοι ἐγένοντο, καὶ εἶπε πρὸς τὸν ἀλαβαστρῖνον ἀνδριάντα Παῦσαι τὸ ὕδωρ, ὅτι μετενόησαν. λέγω δέ σοι ὅτι εἰ πεισθῶσιν οἱ πολλοὶ τῆς πόλεως ταύτης, οἰκοδομήσω ἐκκλησίαν καὶ στήσω σε ἐν αὐτῇ, ὅτι ἐποίησάς μοι τὴν διακονίαν ταύτην· καὶ ἐπαύσατο ὁ ἀνδριάς τοῦ βέειν καὶ οὐκέτι ἐξήνεγκεν ὕδωρ. καὶ ἐξελθόντες οἱ τῆς πόλεως ἐπὶ τὰς θύρας τῆς φυλακῆς ἐβόησαν λέγοντες Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ θεὸς τοῦ ξένου ἀνδρός, καὶ μὴ ποιήσεις κατὰ τὴν ἀπιστίαν ἡμῶν καὶ καθ' ἃ ἐποιήσαμεν τῷ ἀνδρὶ τούτῳ, ἀλλ' ἐξελε ἀφ' ἡμῶν τὸ ὕδωρ τοῦτο. καὶ ἐξῆλθεν Ἄνδρέας ἐκ τῆς φυλακῆς, καὶ τὸ ὕδωρ διέτρεχεν ἀπὸ τῶν ποδῶν τοῦ μακαρίου Ἀνδρέου. τότε πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτόν, ἐβόουν ἅπαντες Ἐλέησον ἡμᾶς.

καὶ ἤθελον φυγεῖν οἱ ἄνδρες ἐκ τῆς πόλεως | τότε Ἄ. ἠύξ. λέγων ex B: C καὶ εἶπεν Ἄ. πρὸς κύριον | ἐφ' ᾗ ἤλπισα -- τοῦτο ex C: B ἐφ' ἣν ἐπεχείρησα καὶ ἐποίησα τὸ σημ. τοῦτο | C om ἐν τ. πόλ. ταύτ. | C μὴ ἐγκαταλίπῃς με | περιτείχισον: ab hac inde voce media (περιτείχη) desicit codex B. Hinc ea quae sequuntur usque ad πεισθῶσιν οἱ πολλοὶ ex uno cod. C descripta sunt.

Pro πρὸς τὸν ἀλαβαστρῖνον ἀνδρ. in codice est πρὸς τὸν στῦλον τὸν ἀλαβ. ἀνδρ. | τῆς πόλεως ταύτης: haec non habet C; sed A rursus incipit -ως ταύτης | οἰκοδομήσω -- ἀπιστίαν (codex - στεῖαν) -- ἐβόουν ἅπαντες Ἐλέησον ἡμᾶς (sed Ἐλέ. ἡμ. non sunt in codice) ex A. C sic: οἰκοδ. ἐκκλ. ἐπὶ σε. καὶ καυσάμενον τὸ ὕδωρ, εἰσῆλθον οἱ πολλοὶ ἐν τῇ φυλακῇ βοῶντες Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ ὁ ξένου. καὶ ἀκούσας ὁ Ἄνδρέας ἐξῆλθεν ἐκ τῆς φυλακῆς, καὶ διέτρεχε τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ· καὶ ἐβόησαν ὁ λαὸς Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ θεὸς τοῦ ξένου. Ex D haeo pertinent ad haec: Πιστεύωμεν τῷ θεῷ· διάσωσον ἡμᾶς.

³¹ Καὶ ἐλθὼν ὁ γέρον ὁ παραδούς τὰ παιδία αὐτοῦ ἵνα σφάξωσιν αὐτὰ ἀντ' αὐτοῦ, ἐδέετο πρὸς τῶν ποδῶν τοῦ μακαρίου Ἀνδρέου λέγων Ἐλέησόν με. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἅγιος Ἀνδρέας εἶπεν τῷ γηραιῷ Θαυμάζω πῶς σὺ λέγεις Ἐλέησόν με· σὺ οὖν οὐκ ἠλέησας τὰ τέκνα σου, ἀλλὰ παρέδωκας αὐτὰ ἀντὶ σοῦ τοῦ σφαγῆναι; λέγω οὖν σοι, ὅταν ὤραν ἀπέρχεται τὸ ὕδωρ τοῦτο, εἰς τὴν ἄβυσσον πορευθῆς μετὰ τῶν δεκατεσσάρων δημίων τῶν φονεούτων τοὺς ἀνθρώπους καθ' ἐκάστην ἡμέραν. καὶ ἦλθεν εἰς τὸν τόπον τῆς ληνοῦ θῆθα τοὺς ἀνθρώπους ἐσφαγιάζον. καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν. ὁ μακάριος ἠΐξαστο ἀπέναντι παντὸς τοῦ ὄχλου, καὶ ἀνεψῆθη ἡ γῆ καὶ κατέπεε τὸ ὕδωρ σὺν τῷ γηραιῷ εἰς τὴν ἄβυσσον κατηνέχθη σὺν τοῖς δημίσις. καὶ θεασάμενοι οἱ ἄνδρες τὸ γεγονός ἐφοβήθησαν σφόδρα καὶ ἤρξαντο λέγειν Οὐαὶ ἡμῶν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐκ θεοῦ ἐστίν, καὶ νῦν ἀποκτενεῖ ἡμᾶς διὰ τὰς θλίψεις ἃς πεποιθήκαμεν αὐτῷ. Ἰδοὺ γὰρ τί εἶπεν τοῖς δημίσις καὶ τῷ γηραιῷ, συνέβη αὐτοῖς. νῦν οὖν καλέουσι τῷ πυρὶ καὶ καύσει ἡμᾶς. καὶ ἀκούσας Ἀνδρέας εἶπεν πρὸς αὐτούς Μὴ φοβεῖσθε, τεκνία· κἀκείνους γὰρ οὐ μὴ εἴσω εἰς τὸν ἄδην, ἀλλὰ ἐπορευθήσαν ἐκεῖνοι ἵνα ὑμεῖς πιστεύσητε εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

³² Τότε ἐκέλευσεν ὁ ἅγιος Ἀνδρέας ἐνεχθῆναι πάντας τοὺς

31. γέρον: C γηραιός | παιδία: C τέκνα | ἵνα σφ. α. ἄ. αὐτοῦ: C εἰς βρωσιν | ἐδέετο πρὸς τῶν (haec tria verba conieci magis quam legi) -- Ἐλέησόν με: C ἐδέετο αὐτοῦ | καὶ ἀποκριθεὶς -- γηραιῷ: C καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀπόστολος | Θαυμάζω -- λέγω οὖν σοι: C Θαυμάζω λέγειν μοι ἐλεήσαι σε, σὺ δοὺς τέκνα εἰς σφαγῆν | ὅταν ὤραν -- φονεούτων (codex φονεούτων) -- ἐσφαγιάζον: C ἐν ἧ λέγω σοι ὅπως (sic apud Thilonem haec leguntur) πορευθῆς ἐν ἄβυσσῳ μετὰ τῶν τεσσάρων δημίων τῶν ἀποκτενόντων τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μένητε ἐν τῷ ἄδῃ [ἔως] ἂν ἐπιστρέψω καὶ ἀνενέγκω ὑμᾶς, ἵνα ὑποδεχθῶσιν ὑμῖν οἱ τόποι τῆς φονεύσεως ὑμῶν, καὶ τῷ γηραιῷ τούτῳ τὸν τόπον (sic) τῆς ἀνελετημοσύνης καὶ τῆς παραδόσεως. ἀκολουθούτων δὲ τῶν ἀνδρῶν καὶ τὸ ὕδωρ διαχωριζόμενον ἐκ τῶν ποδῶν τοῦ ἀγίου, ἕως ὅτου ἦλθεν εἰς τὸν τόπον τῆς ληνοῦ ἐν ᾧ τοὺς ἀνθρώπους ἐσφαζον | ὁ μακάριος: C add Ἀνδρέας | ἠΐξαστο -- δημίσις: C ἤρξατο ἀπέναντι τοῦ ὄχλου εὐχασθαι, καὶ ἠνεψῆθη ἡ γῆ, καὶ κατέπεε τὸ ὕδωρ σὺν τοῖς δημίσις καὶ τῷ γηραιῷ εἰς τὴν ἄβυσσον | καὶ θεασάμενοι -- Ἰησοῦν Χριστόν: C οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐφοβήθησαν μὴ πῶς ἀναλώσει (codex ἀνηλώσει) τούτους διὰ τὰ ἄπερ ἐνέδειξαν ἐν αὐτῷ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἀπόστολος Μὴ φοβεῖσθε· οὐκ εἴσω ἐν τῷ ἄδῃ κἀκείνους· ἐπορευθήσαν γὰρ ἵνα ὑμεῖς πιστεύσητε.

32. ὁ ἅγιος Ἀνδρέας: C ὁ μακάριος | C om πάντας | ἰσχυσαν -- καὶ κτη-

τελευτήσαντας ἐν τῷ ὕδατι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐνέργαι αὐτούς· πολὺς γὰρ ἦν τελευτήσας ὄχλος ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων καὶ κτηνῶν. τότε ἠϋξάτο Ἀνδρέας, καὶ πάντες ἀνέζησαν. καὶ μετὰ ταῦτα ἐχάραξε τύπον ἐκκλησίας καὶ ἐποίησεν οἰκοδομηθῆναι τὴν ἐκκλησίαν. καὶ βαπτίσας παρέδωκεν αὐτοῖς τὰς ἐντολάς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγων πρὸς αὐτούς· Στήκετε πρὸς ταῦτα ἵνα γνῶτε τὰ μυστήρια τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ἐδέοντο αὐτοῦ πάντες Δεόμεθά σου, ποιήσον πρὸς ἡμᾶς ὀλίγας ἡμέρας ἵνα κορεσθῶμεν τῆς σῆς πηγῆς, ὅτι ἡμεῖς νεόφυτοί ἐσμεν. καὶ δεομένων αὐτῶν οὐκ ἐπέσβετο, ἀλλ' εἶπεν αὐτοῖς Πορεύσομαι πρῶτον πρὸς τοὺς μαθητάς μου. καὶ ἤρλουθουν ὅπισθεν τὰ παιδιά κλαίοντα καὶ δεόμενα σὺν τοῖς ἀνδράσιν, καὶ ἔβαλαν σποδὸν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν· καὶ οὐκ ἐπέσβετο αὐτοῖς ἀλλ' εἶπε Πορεύσομαι πρὸς τοὺς μαθητάς μου, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπανέλθω πρὸς ὑμᾶς. καὶ ἐπορεύετο τὴν ὁδὸν αὐτοῦ.

³³ Καὶ κατῆλθεν ὁ κύριος Ἰησοῦς γενόμενος ὅμοιος μικρῷ παιδίῳ εὐπρεπεί, καὶ συναντήσας τὸν Ἀνδρέαν εἶπεν Ἀνδρέα, διὰ τί ἐξῆλθες ἑάσας αὐτοὺς ἀκάρπους, καὶ οὐκ ἐσπλαγχνίσθης ἐπὶ τοῖς παιδίοις τοῖς ἀκολουθοῦσιν ὀπισθέν σου καὶ τῶν δεομένων ἀνδρῶν ὅτι ποιήσον μεθ' ἡμῶν ἡμέρας ὀλίγας; ἡ γὰρ βοή αὐτῶν καὶ ὁ κλαυθμὸς ἀνέβη εἰς οὐρανοῦς. νῦν οὖν ἐπιστρέψας εἰσελθε εἰς τὴν πόλιν καὶ παράμεινον ἐκεῖ ἡμέρας ἑπτά, ἕως οὗ ἐπιστη-

νῶν: C Ἰσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους | τότε ἠϋξ. Ἀνδρέας: C καὶ ἠϋξάτο | καὶ μετὰ τ. ἐχάρ. τύπ. ἐκκλ. (eadem ex D adnotant) -- τὴν ἐκκλησίαν: C εἶτα διεχάραξε τύπον ἐκκλησίας ἐπὶ γῆς, καὶ οἰκοδόμησεν αὐτήν | C om βαπτίσας | τοῦ κυρ. ἡμ. Ἰ. Χρ. -- τὴν ὁδὸν αὐτοῦ: C τοῦ θεοῦ· καὶ τὰ μυστήρια τοῦ Χριστοῦ οὐ παρέδωκεν αὐτοῖς, ἀλλ' εἶπε Πορεύσομαι πρὸς τοὺς μαθητάς μου, καὶ πάλιν ἐρχομαι καὶ στηρίξω ὑμᾶς ἐν τῇ πίστει, καὶ ἀναγάγω τοὺς θημίους σὺν τῷ γηραιῷ ἐκ τῆς ἀβύσσου. ἐκεῖνοι δὲ εἶπον Δεόμεθά σου, ποιήσον [πρὸς] ἡμᾶς ὀλίγας ἡμέρας ὅπως φωτίσης ἡμᾶς. καὶ οὐκ ἐπένευσεν, ἀλλ' ἠκολούθησεν αὐτῷ κλαίοντες καὶ σποδὸν βάλλοντες ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν.

33. C ὁ κύρ. ἡμῶν Ἰ. Χριστὸς ὅμοιος παιδίῳ μικρῷ εὐπρ., καὶ συναντ. τῷ ἀποστόλῳ Ἰωη | Ἀνδρέα -- ἐξῆλθες (codex ἐξεληθῶν) ἑάσας -- κλαυθμὸς (codex κλαυθμὸς) -- στηρίξω (codex στηρίξω) -- ἐν τῇ πίστει: C Ἀνδρέα, διὰ τί ἀναχωρεῖς ἑάσας -- καὶ διὰ τί οὐκ εὐσπλαγχνίσθης ἐπὶ τοῖς μικροῖς παιδ. τοῦτοις τοῖς κλαίουσιν ὀπισθέν σου καὶ δεομένοις σὺν τοῖς ἀνδράσιν ὅτι ποιήσον -- εἰς οὐρανοῦς (C ἐν τοῖς οὐρανοῖς) -- εἰς τὴν πόλιν (C ἐν τῇ πόλει) -- ἐν τ. πίστει |

ρίξω τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν τῇ πίστει· καὶ τότε ἀπαλεύσει εἰς τὴν χώραν τῶν βαρβάρων σὺ καὶ οἱ μαθηταὶ σου. καὶ μετὰ τὸ εἰσελθεῖν σε ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ κηρύξεις τὸ εὐαγγέλιόν μου καὶ ἀνεύρηκτος τοὺς ἀνδρας τοὺς ἐν τῇ ἀβύσσῳ, καὶ ποιήσεις ἃ σοὶ ἐντέλλομαι.

Τότε Ἀνδρίας ἐπιστρέψας εἰσῆλθεν ἐν τῇ πόλει λέγων Εὐλογῆσω σε, κύριε μου Ἰησοῦ Χριστέ ὁ σῶσαι θέλων πᾶσαν ψυχὴν, ὅτι οὐκ εἶσάς με ἐξελεῖν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης σὺν τῷ θυμῷ μου. καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν ἰδόντες αὐτὸν ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα, καὶ ἐποίησεν ἐκεῖ ἡμέρας ἑπτὰ διδάσκων καὶ ἐπιστηρίζων αὐτοὺς ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. καὶ πληρωθέντων τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν ἐγένετο ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι τὸν μακάριον Ἀνδρέαν συνήχθησαν ἐπ' αὐτὸν πάντες ἀπὸ παιδίων καὶ ἕως πρεσβυτέρου, καὶ προέπιμπον αὐτὸν λέγοντες Εἰς θεὸς Ἀνδρέου, καὶ εἰς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

καὶ τότε ἀπαλεύσει (C - ση) -- ἐντέλλομαι ex C; A sic: καὶ ἐξέλθῃς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἀπαλεύσει εἰς τὴν πόλιν τῶν βαρβάρων, καὶ ἐξέλθῃς ἀπ' αὐτῶν καὶ πόλιν εἰσελθῃς εἰς τὴν πόλιν ταύτην

Τότε -- ἐν τῇ (A om) πόλει -- ψυχὴν: C Τότε ἐπιστρέψας ὁ μακάριος Ἀνδρ. ἦλθεν ἐν τῇ πόλει λέγων Εὐλογῶ σε, κύριε | εἶσάς: A εἶσας | καὶ εἰσελθόντος -- σφόδρα: C καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ παῖτα ἐχάρησαν σφόδρα | καὶ ἐποίησεν (A καὶ ποιήσας) ἐκεῖ -- Ἰησοῦν Χριστόν cum A et E; C καὶ ἐποίησεν -- ἐπιστηρίζων ἐν τῇ πίστει | καὶ πληρωθέντων -- ἐκπορεύεσθαι (E πορεύεσθαι) -- ἐπ' αὐτὸν πάντες (A πάντ. ἐπ' αὐτ.) ἃ π. καὶ (A om) ἕως -- προέπιμπον (codex πρόεπιμπῶν) αὐτόν codex A exit. Reliqua ex C (cum Theione) ac forte etiam E addidimus: Εἰς (E add d) θεός -- καὶ τὸ κράτος (E add σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ πνεύματι καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ καὶ ἀγίῳ πνεύματι) εἰς τ. αἰ. (E add τῶν αἰώνων), ἀμήν. In D vero ista acta finiuntur his: Τότε δ' ἀπόστολος ἤθελθεν ἐξελεῖν πᾶσαν εἰς τὸ κήρυγμα: καὶ συναχθέντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν ἔλεγον Εἰς θεός καὶ πατὴρ πάντων, εἰς κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα: δ' ἐδιδάχθημεν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

ΠΡΑΞΙΣ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἦν ἐν τῷ ὄρει καταμόνας ἡσυχάζων ὁ ἅγιος ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστὴς τοῦ Χριστοῦ Ματθαῖος καὶ εὐχόμενος ἐν τῷ χιτῶνι καὶ τῇ στολῇ τῇ ἀποστολικῇ χωρὶς ὑποδήματος· καὶ ἰδοὺ ἐν σχήματι τῶν ψαλλόντων ἐν τῷ παραδείσῳ νηπιῶν ἦλθεν πρὸς τὸν Ματθαῖον ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ Εἰρήνη σοι, Ματθαῖε. ὁ δὲ Ματθαῖος ἀτενίσας εἰς αὐτὸν καὶ μὴ ἐγνωκὼς τίς εἴη εἶπεν Χάρις σοι καὶ εἰρήνη, ὃ παιδίον κεχαριτωμένον· καὶ τί ὧδε ἐλήλυθας ἐπ' ἐμοί, καταλιπὼν τρούς ψάλλοντας ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ τὴν ἐκεῖ τρυφήν; ὅτι ὧδε ὁ τόπος ἐρημὸς ἐστὶν καὶ ὅποιαν παραθήσω σοι τράπεζαν ὃ παιδίον ἀγνοῶ, ὅτι ἄρτος οὐκ ἔστιν μοι οὔτε ἐν ἀγγείῳ ἔλαιον, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνεμοι ἡσυχάζουσιν τοῦ καταβαλεῖν ἐκ τῶν δένδρων τι ἐπὶ τὴν γῆν εἰς τροφήν· ὅτι μόνον εἰς συμπλήρωσιν τῆς νηστείας μου τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν τῇ κινήσει τῶν ἀνέμων πιπτόντων τῶν

* Par Μαρτύριον τοῦ ἀγίου Μ. τ. ἀποστ. Vind Πρᾶξις καὶ μαρτύριον τοῦ ἀγίου καὶ ἐνδόξου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου.

1. Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν -- χιτῶνι om Vind: Par Ὁ ἅγιος Ματθαῖος (pado ἦν) ἐν τῷ ὄρει καταμόνας μονάζων καὶ εὐχόμενος ἐν χιτῶνι | Ματθαῖε: Vind add ἡγαπημένε | εἰς αὐτόν ex Vind: Par αὐτῷ | Par om καὶ μὴ ἐγν. τ. εἴη | Χάρις ex Par: Vind Χαρά | Vind om κεχαριτωμένον | καταλιπὼν: Par -λειπών, Vind -λειπών | ὅτι ὧδε -- ἐστὶν ex Par: Vind ὧδε ἐρημὸς ἐστὶν ὁ τόπος | ὅποιαν -- ἀγνοῶ ex Par: Vind ὅποιαν τράπεζαν ἵνα ποιήσω σοι ἀγνοῶ | Vind ὅτι οὐκ ἔστ. μου ἄρτος | Vind om ἐν ἀγγείῳ | Par om ἀλλά, οἱ, τοῦ | τι ἐκ τ. γῆν: Vind καρπὸν ἐπὶ τῆς γῆς | τροφήν: Vind add ἡμῶν | ὅτι μόνον εἰς συμπλ. ex Par: Vind ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ συμπληρώσει | τῆς νηστείας -- ἡμερῶν: Vind τῶν τεσσαράκοντα (Par τεσσαράκ.) ἡμερῶν τῶν νηστειῶν | πιπτόντων

καρπῶν μεταλαμβάνων δοξάζω μου τὸν Ἰησοῦν. νῦν σὺν τί προσενέγω σοι, παιδίον καλόν; ἀλλ' οὔτε ὕδωρ ἐγγύς ἵνα νίψω σου τοὺς πόδας.

² Καὶ εἶπεν τὸ παιδίον Τί λέγεις, ὦ Ματθαῖε; σῦνες καὶ σοφίσθητι ὅτι λόγος ἀγαθὸς ὑπὲρ μόσχον, καὶ ῥήματα πραότητος ὑπὲρ πᾶν λάχανον τοῦ ἀγροῦ, καὶ φθέγμα γλυκὺ ὡς τὸ μύρον τῆς ἀγάπης, καὶ διαρότης προσώπου ὑπὲρ χορτασίαν, καὶ ὄψις ἀγαθὴ ὡς εἶδος τῆς γλυκασίας. σῦνες Ματθαῖε, καὶ γινώσκει ὅτι ὁ παράδεισος ἐγώ, ὁ παράκλητος ἐγώ, ἡ δύναμις τῶν ἄνω δυνατῶν ἐγώ, ἡ ἰσχύς τῶν ἐγκρατευομένων ἐγώ, ὁ στέφανος τῶν παρθένων ἐγώ, ἡ σωφροσύνη τῶν μονογάμων ἐγώ, τὸ καύχημα τῶν χηρευόντων ἐγώ, τὸ φυλακτήριον τῶν νηπίων ἐγώ, ὁ θεμέλιος τῆς ἐκκλησίας ἐγώ, ἡ βασιλεία τῶν ἐπισκόπων ἐγώ, ἡ δόξα τῶν πρεσβυτέρων ἐγώ, ἡ εὐλογία τῶν διακόνων ἐγώ. ἀνδρῶν καὶ ἰσχυε, Ματθαῖε, ἐν τούτοις τοῖς λόγοις.

³ Ὁ δὲ Ματθαῖος εἶπεν Πάνυ με ἔτεριψεν ἡ ὄρασίς σου, ὦ παιδίον, ἀλλὰ καὶ οἱ λόγοι σου ζωῆς μεστοί εἰσιν· καὶ γὰρ τὸ πρόσωπόν σου ὑπὲρ ἀστραπὴν λάμπει, καὶ οἱ λόγοι σου ἠδύταται πάνυ. καὶ ὅτι μὲν ἴδον σε ἐν τῷ παραδείσῳ ὡς ἐψαλλες μετὰ τῶν ἄλλων νηπίων τῶν ἀναιρεθέντων ἐν Βηθλεέμ, ἀκριβῶς ἐπίσταμαι· πῶς δὲ ἐνταῦθα ἐλήλυθας ἄφνω, πάνυ με τοῦτο θαυμάζει. ἐν δὲ ἐρωτῶ σε, ὦ παιδίον· ἐκεῖνος ὁ ἀσεβὴς Ἡρώδης ποῦ τυγχάνει; λέγει αὐτῷ τὸ παιδίον Ἐπεὶ ἠρώτησας, ἀκουσον τοῦτου τὸ οἰκητήριον. οἰκεῖ μὲν ἐν τῷ ἄδῃ· κατεσκευάσται δὲ αὐτῷ πῦρ ἄσβεστον, γέενα ἀτελεύτητος, βόρβορος κοχλάζων,

τῶν ex Vind: Par τῶν πυτόντων | παιδίον καλόν: Vind παιδ. εὐλογημένον ἀγνοῶ | ἐγγύς: Vind add ὑπάρχει | Par om τοὺς

2. Vind λέγει τὸ παιδ. πρὸς αὐτόν Ὁ Ματθ. | Vind σοφίσθητι, ὁ λόγος ὁ ἀγαθὸς ὑπ. μόσχ. ὑπάρχει | Vind ῥήμα | ἀγαθὴ: Par om | τῆς γλυκασίας: Vind om τῆς | Vind σῦνες ὡς Ματθ. καὶ ἐπίγνωσι ὅτι | Vind om ἄνω | Par om τὸ καύχ. τ. χηρ. ἐγώ | Vind om ἡ δόξα τ. πρεσβ. ἐγώ | Ματθαῖε: Par Ματθαῖα | Vind ἐν τοῖς λόγ. τούτοις

3. Vind Ὁ δὲ μακάριος Ματθ. ἀκούσας ταῦτα εἶπεν Ὁ παιδίον τίμιον, πάνυ με ἔτ. ἡ ὄρ. σ. | ζωῆς μ. εἰσιν: Vind μεστοὶ ζωῆς πλήρης (sic) ὑπάρχουσιν | Par om καὶ οἱ λόγοι σου ἠδύταται πάνυ | Par om μὲν | Vind Βεθλεέμ | θαυμάζει: Vind ἐπληττει | ὦ παιδίον: Vind add τίμιον | ἀκουσον τοῦτου τὸ οἰκητήριον: haec coniungenda duxi. Manu scriptam est ἀκουσον· τοῦτου etc |

σκέληξ ἀκοίμητος, ὅτι τρισχίλια νήπια ἀνεῖλεν φονεῦσαι θέλων Ἰησοῦν τὸ παιδίον, τὸν τῶν αἰῶνων πρεσβύτερον· ἀλλὰ τῶν αἰῶνων τούτων πάντων πατήρ ἐγώ εἰμι. ⁴ Νῦν οὖν, ὦ Ματθαίε, δέξαι τὴν βράβδον μου ταύτην καὶ κάτελθε ἀπὸ τοῦ ὄρους καὶ εἰσελθε εἰς Μύρνην τὴν πόλιν τῶν ἀνθρωποφάγων καὶ φύτευσον αὐτὴν πρὸς τῷ πυλῶνι τῆς ἐκαλησίας ἧς ἐθεμελίωσας σὺ τε καὶ Ἀνδρέας· καὶ ἅμα τῷ φυτεῦσαι σε ταύτην ἔσται δένδρον μέγα καὶ ὑψηλὸν καὶ πολύκλωνον, καὶ ἐκαθήσονται οἱ κλάδοι αὐτοῦ ἐπὶ πῆχεις τριάκοντα, καὶ ἐνὸς ἐκάστου κλάδου ὁ καρπὸς ἔσται διαλλάσσων καὶ τῇ ὀράσει καὶ τῇ βρώσει, καὶ ἀπὸ ἄκρου τοῦ δένδρου ἔσται καταρρέον μελι πολὺ, καὶ ἐκ τῆς ῥίζης αὐτοῦ ἐξελεύσεται πηγὴ μεγάλη ποτίζουσα τὴν περίχωρον ταύτην κύκλω, καὶ ἐν αὐτῇ νηκτὰ καὶ ἔρπετά, καὶ ἀπολούσονται ἐν αὐτῇ οἱ ἀνθρωποφάγοι καὶ φάγονται ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῶν δένδρων τῆς ἀμπέλου καὶ τοῦ μέλιτος, καὶ ἀλλαγῆσονται τὰ σώματα αὐτῶν, καὶ αἱ εἰδέαι αὐτῶν μεταλλαγῆσονται ὡς αἱ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, καὶ αἰδεσθήσονται τὴν γυμνότητα τοῦ σώματος αὐτῶν καὶ ἐνδύσονται ἐνδύματα ἀπὸ τῶν κριῶν τῶν προβάτων, καὶ οὐκέτι ἀκάθαρτα φάγονται· ἔσται δὲ τὸ πῦρ αὐτοῖς εἰς ὑπηρεσίαν, ἐτοιμάζοντες τὰς θυσίας εἰς προσφοράς, καὶ τοὺς ἄρτους ὀπτήσουσιν ἐν πυρὶ, καὶ ὄψονται ἀλλήλους ἐν ἐμοιώματι τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐπιγνώσονται μὲ καὶ δοξάσουσιν τὸν πατέρα μου τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. νῦν οὖν σπεύσον Ματθαίε καὶ κατάρθῃ ἐντεῦθεν, ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν διὰ πυρὸς τοῦ σώματός σου ἡ ἔξοδος καὶ τῆς ὑπομονῆς σου ὁ στέφανος.

σκέληξ: Vind καὶ σκέλ. | τρισχίλια νήπια: Vind ἑνδεκα χιλ. (per compendium scriptum est) παῖδας νηπίων | θέλων: Vind θελήσας | Vind om τὸν τῶν αἰ. πρ. ἀλλὰ τ. αἰ. | Vind τούτων δὲ πάντων πατήρ καὶ ποιμὴν καὶ ὀδηγὸς ἐγώ εἰμι

4. βράβδ. μου: Par om μου | Μύρνην: Vind om | πρὸς τῷ πυλῶνι: Par πρὸς τὴν πύλην | Ἀνδρέας: Vind add ὁ πρωτόκλητος | φυτεῦσαι σε: Vind φυτεῦσαι σε, Par om σε | ὁ καρπός: Vind add αὐτοῦ | Vind ἀπ' ἄκρου | δένδρ. ἔσται καταρρέον: Par δένδρ. καταρρίσσω (i. e. -ρρήσσω) | Vind om ταύτην | καὶ ἐν αὐτῇ νηκτὰ καὶ ἔρπετά: haec Par post μεγάλη ponit | Vind αἱ εἰδέαι (ita uterque codex) μεταστροφῆσονται ὡς τῶν | Vind om καὶ αἰδεσθ. τ. γ. τ. σώματος αὐτῶν | Vind ἐνδυθήσονται | Vind om τῶν κριῶν | αὐτοῖς εἰς: Vind αὐτῶν εἰς | σπεύσον: Vind πιστευσέν μοι | διὰ πυρ. τ. σ. σ. ἡ ἔξοδος: Vind ἡ διὰ π. τ. σ. σου ἔξοδος

⁵ Καὶ ταῦτα εἰπὼν τὸ παιδίον καὶ δούς αὐτῷ τὴν βράβδον ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς. ὁ δὲ Ματθαῖος κατῆε ἐκ τοῦ ὄρους σπαύδων ἐπὶ τὴν πόλιν. μέλλοντος δὲ αὐτοῦ εἰσεῖναι ἐν τῇ πόλει ὑπήντησαν αὐτῷ Φουλβανὰ ἢ γυνὴ τοῦ βασιλέως καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Φουλβανὸς καὶ ἡ τούτου γυνὴ Ἑρβά, οἵτινες ὑπῆρχον ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἐπεβόουν κρίζοντες· Τίς σε ἤγαγεν ἐνταῦθα πάλιν, Ματθαῖε, ἢ τίς ἔδωκέν σοι τὴν βράβδον ἐπὶ τὸν ἡμῶν ὄλεθρον; ὁρῶμεν γὰρ καὶ τὸν παῖδα Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ σὺν σοὶ ὄντα. μὴ μέλλε οὖν, ὦ Ματθαῖε, φυτεῦσαι τὴν βράβδον εἰς τροφήν καὶ εἰς μεταμόρφωσιν τῶν ἀνθρωποφάγων. αἶρον δὲ τί περήσω σοι· ἐπειδὴ γὰρ ἐφυγάδευσάς με ἐκ τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἐκώλυσας μὴ ἐκτελεῖσθαί μου τὰ θελήματα ἐν τοῖς ἀνθρωποφάγοις, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπεγερωῦ ἐπὶ σέ τὸν βασιλεῖα τῆς πόλεως ταύτης καὶ κατακαύσει σε ζῶντα. ὁ δὲ Ματθαῖος ἐνὶ ἐκίστῳ τῶν δαμονιζομένων χεῖρας ἐπάθει τοὺς μὲν δαίμονας ἐφυγάδευσεν, τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἐποίησεν ὑγίεις· καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

⁶ Οὕτως δὲ καταδήλου γεγονότος τοῦ πράγματος, μεθ' ὃ ἐπίσκοπος Πλάτων τὴν παρουσίαν τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Ματθαίου ὑπήντησεν αὐτῷ σὺν παντὶ τῷ κληρῳ, καὶ πεσόντες εἰς τὴν γῆν κατεφίλου τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὁ δὲ Ματθαῖος ἤγαγεν αὐτοὺς καὶ ἀπῆε σὺν αὐτοῖς εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ἦν δὲ σὺν αὐτῷ καὶ τὸ παιδίον Ἰησοῦς. γενόμενος δὲ ὁ Ματθαῖος πρὸς τὸν πωλῶνα τῆς ἐκκλησίας, στάς ἐπὶ τινος ὑψηλοῦ καὶ ἐδραίου λίθου,

5. Par εἰς τὸν οὐρανόν | Vind ὁ δὲ μακάριος Ματθ. | κατῆε (Par κατῆε) ἐκ: Vind κατῆλθεν ἀπὸ | Vind καὶ μέλλοντος αὐτοῦ | Par εἰς τὴν πόλιν | Vind ὑπήντησεν | ἐπεβόουν: Par ἐβόουν | Vind πάλιν ἐνταῦθα | ἐπὶ τ. ἡμ. ὄλεθρον: Vind ἐπὶ τῇ ἡμ. ἀπωλείᾳ καὶ συντριβῇ | μὴ μέλλε σὺν ὦ Ματθ.: Vind ὡς οὐκ ὦ Ματθ. μὴ μέλλε | εἰς τροφήν καὶ: Vind ἤνπερ κατέχεις | αἶρον δὲ τί περήσω σοι: Vind ἐκεῖ εὐρωμα γνῶσω τί μοι αὐτὸ τί σοι ποιήσω (sic) | Vind ἐφυγ. ματθ. ἄμα Ἀνδρέου ἀπὸ τῆς πόλ. | ταύτης: Par om | ἐκτελεῖσθαι: Par ἐκτελεῖσθαι | ἀνθρωποφάγος: Vind ἀλλὰ τοῦτοις, καὶ νῦν πάντα τὰ αὐτὰ βούλει πράξαι | ἐγὼ: Par om | Vind ὁ δὲ μακάριος Ματθ. ταῦτα ἐκούσας καὶ ἐπατιμῆσας αὐτὸν ἀπακαμψεν μετ' ἀλαχύνης: εἶτα ἐκείσε ἐν ἐκίστῳ τὰς χεῖρας τοῦ μὲν δαίμονος καὶ ἐφυγ. ἡμ.

6. Vind Ὡς δὲ καταδ. τοῦ πράγμ. γεγονότος | Par om ἀποστ. Ματθ. | Vind ὁ δὲ μακάριος Ματθαῖος | ἀπῆε: Vind ἀπέμει | ἦν δὲ -- Ἰησοῦς: Par καὶ ἦν σὺν τῷ παιδίῳ | Vind γενόμενος οὖν ὁ ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ Ματθαῖος

καὶ τῆς πόλεως πάσης συνδραμούσης, μάλιστα τῶν πεπιστευκό-
των ἀδελφῶν, ἤρξατο λέγειν Ἄνδρες καὶ γυναῖκες οἱ συμπα-
ρόντες τῇ ἡμετέρᾳ θῆα, οἱ τὸ πρὶν τὸ πᾶν πιστεύοντες, νῦν δὲ
τὸν τὸ πᾶν συστησάμενον καὶ πεποιηκότα γνωρίζοντες, οἱ τὸν
Σάτυρον μέχρι νῦν σεβόμενοι καὶ ὑπὸ μυριάων ψευδανύμων θεῶν
ἐμπαυζόμενοι, ἄρτι δὲ τὸν ἕνα καὶ μόνον θεὸν κύριον κριτὴν διὰ
Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπεγνωκότες, οἱ τὸ ἀμέτρητον μέγεθος τῆς κα-
κίας ἀποθέμενοι, τὸ δὲ ὁμοιοπαθὲς τῆς εἰς ἀνθρώπους φιλοστορ-
γίας ἀγάπην ἐνδυσάμενοι, οἱ ποτε τοῦ Χριστοῦ ἀλλότριοι, νῦν
δὲ κύριον καὶ θεὸν αὐτὸν ὁμολογοῦντες, οἱ τὸ πρὶν ἄμορφοι, νῦν
δὲ διὰ Χριστοῦ μεμορφωμένοι· ἰδοὺ ἡ βακτηρία ἣν ὁράτε ἐν τῇ
χειρὶ μου, ἣν ἔδωκέν μοι ὁ Ἰησοῦς εἰς ὃν ὑμεῖς ἐπιστεύσατε καὶ
μέλλετε πιστεῦειν, κατανοήσατε νῦν τὰ γινόμενα δι' ἐμοῦ καὶ
ἐπίγνωτε τὸν κλοῦτον τῆς μεγαλειότητος ὃν ποιήσει σήμερον ὑμῖν.
ἰδοὺ γὰρ ἐγὼ τὴν βάρβδον ταύτην φυτεύσω εἰς τὸν τόπον τοῦτον,
καὶ ἔσται ὑπόδειγμα εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, καὶ γενήσεται δένδρον
μέγα καὶ ὑψηλὸν καὶ εὐθαλές, καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ καλὸς τῇ
ὄρασει καὶ ἀγαθὸς τῇ ὄψει, καὶ εὐώδία ἀρωμάτων ἐξελεύσεται
ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἄμπελος ἔσται περιπεπλεγμένη αὐτῷ, πλήρης
βοτρυῶν, καὶ ἀπὸ ἄκρου αὐτοῦ μέλι καταβαίνον, καὶ πᾶν πε-
τεινὸν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ κατασκοηνώσει, καὶ πηγὴ ὕδατος
ἐξελεύσεται ἐκ τῆς ῥίζης αὐτοῦ ἔχουσα νηκτὰ καὶ ἐρπετὰ, ποτί-
ζουσα τὴν κύκλῳ πᾶσαν χώραν.

⁷ Καὶ ταῦτα εἰπὼν καὶ ἐκκαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ κυ-
ρίου Ἰησοῦ ἐπῆξεν τὴν βάρβδον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ εὐθέως
ἐνεπήγη ἐπὶ πῆχυν ἕνα. καὶ ἦν τὸ θέαμα ξέρον καὶ θαυμαστόν·

πρὸς τὴν πολῶν | καὶ τῆς πόλεως: Vind om καὶ | λέγειν: Vind add πρὸς αὐ-
τοὺς οὕτως | συμπαρόντες: Par παρόντες | Vind οἱ τὸ πρὶν θρησκείοντες πᾶν
κακόν, νῦν δὲ τὸν τοῦ παντός κόσμου σύστημα πεποιηκότα γνωρίσαντες | Vind
τὸν Σαταύρην | Vind παυζόμενοι | κύριον: Vind καὶ (ut videtur) | Vind κρι-
τὴν πάντων | Par om Ἰησοῦ | Vind ἐπιγνωσκόντες | διὰ Χριστοῦ: Vind διὰ
Χριστόν | Par μορφούμενοι | Vind ἰδοὺ ἡ βακτ. μου αὕτη ἦν δέδωκέν μοι ὁ
κύριος Ἰησοῦς | Vind φυτεύω τὴν βάρβδ. ταύτην | ὑπόδειγμα: Par φύτευμα |
γενήσεται: Par ἔσται | εὐθαλές: uterque coelex εὐθαλῆ | Vind καὶ ἐξελεύσ. ἐξ
αὐτοῦ εὐωδ. ἀρωμ. | Vind ἀπ' ἄκρου | Par om ἐρπετὰ

7. Καὶ ταῦτα εἰπὼν: Vind Ταῦτα εἰπὼν ὁ ἅγιος τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος
Ματθαῖος καὶ πλείονα τούτων πρὸς τὸν ὄχλον | Par om εἰς τὴν γῆν, καὶ εὐθέως
ἐνεπήγη | καὶ ἦν: Vind νῦν δέ | θέαμα ξέρον: Par θαῦμα μέγα

ἡ γὰρ ῥάβδος εὐθέως βλαστήσασα ἠΰξῆθη καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, καθὰ ἐλάλησεν ὁ Ματθαῖος. εἶπεν δὲ ὁ ἀπόστολος Εἰσελθατε εἰς τὴν πηγὴν καὶ πλύνετε ἐν αὐτῇ τὰ σώματα ὑμῶν, καὶ εἰθ' οὕτως μεταλάβετε καὶ τῶν καρπῶν τοῦ δένδρου καὶ τῆς ἀμπέλου καὶ τοῦ μέλιτος, καὶ ἀπὸ τῆς πηγῆς πίστετε, καὶ μορφώθησεθε ἐν ὁμοιώματι ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων· καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελθόντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπιγνώσεσθε ἀκριβῶς ὅτι ζῶντι καὶ ἀληθινῷ θεῷ ἐπιστεύσατε. καὶ ποιήσαντες ταῦτα πάντα ἴδον ἑαυτοὺς ἐνηλλαγμένους ἐν ὁμοιώματι τοῦ Ματθαίου· εἰθ' οὕτως προσελθόντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν προσεκύνησαν καὶ ἐδόξασαν τὸν θεόν. καὶ ἐναλλαγέντων αὐτῶν ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν, καὶ ἔτρεχον ἕκαστος ἐν σπουδῇ ἐν τοῖς ἰδίους οἴκοις σκεπᾶσαι τὴν γυμνότητα αὐτῶν, ὅτι ἠσχύνοντο.

⁸ Ὁ δὲ Ματθαῖος καὶ ὁ Πλάτων ἔμειναν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διανυκτερεύοντες καὶ δοξάζοντες τὸν θεόν. ἔμεινεν δὲ καὶ ἡ τοῦ βασιλέως γυνὴ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἡ τούτου γαμετή, καὶ ἐδεήθησαν τοῦ ἀποστόλου δοῦναι αὐτοῖς τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα καὶ προσέταξεν ὁ Ματθαῖος τὸν Πλάτωνα· καὶ ἐξελθὼν ἐβάπτισεν αὐτοὺς ἐν τῷ ὕδατι τῆς πηγῆς τοῦ δένδρου εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. καὶ εἰθ' οὕτως εἰσελθόντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκοινώνησαν τῶν ἁγίων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων· καὶ ἦσαν ἀγαλλιόμενοι καὶ διανυκτερεύοντες καὶ αὐτοὶ μετὰ τοῦ ἀποστόλου, πολλῶν καὶ ἄλλων συνεληλυθότων· καὶ ἔψαλλον ἅπαντες οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὄλην τὴν νύκτα δοξάζοντες τὸν θεόν.

καθὰ -- ὁ ἀπόστολος: Vind καθὰ προεῖπεν ὁ ἅγιος ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστὴς τοῦ Χριστοῦ Ματθαῖος. μετὰ δὲ ταῦτα πάντα γενέσθαι εἶπεν ὁ ἅγιος ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ Ματθαῖος πρὸς τὸν ἐληλυθότα πρὸς αὐτὸν ὄχλον | Par om εἰθ' οὕτως | Vind μεταλαμβάνετε | καὶ τῶν καρπῶν: Par τοῦ καρποῦ | πίστετε: Par πίετε | μορφώθησεθε: Par μορφώσῃτε | Par om τῶν ἀνθρώπων | Par om μετὰ ταῦτα | Par εἰσελθόντ. εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπίγνωτε ὅτι | ταῦτα πάντα: Par τοῦτο | εἰθ' οὕτως προσελθόντες: Par καὶ εἰσελθόντες | Vind προσεκύνησαν τὸν θεόν ἐν ἀληθινῇ καρδίᾳ: | ἔγνωσαν: Vind add ἀληθῶς | Vind ἀσχύοντο et add γυμνοὶ ὄντες

8. Vind Ὁ δὲ μακάριος Ματθαῖος καὶ ὁ ἐπίσκοπος Πλάτων ἦμα τῷ κλήρῳ ἔμειναν | Par om καὶ δοξάζ. τ. θεόν | γαμετή: Par γυνή | Vind δεδήξ. τῷ ἀποστόλῳ | Vind τότε προσέταξεν ὁ ἅγιος Ματθαῖος τῷ ἐπισκόπῳ Πλάτωνα | Par om εἰθ' οὕτως | Par εἰσελθ. εἰς τὴν ἐκκλησίαν | τῶν ἁγίων τ. Χρ. μυστηρίων: Par τῆς εὐχαριστίας | Par om καὶ αὐτοὶ μετὰ τ. ἀποστ. | Par συνεληλυθόντων | Par πάντες

⁹ Ὡς δὲ ἐτελειώθη ὁ ὄρθρος, ἐλθὼν ὁ μακάριος Ματθαῖος ἄμα τῷ ἐπισκόπῳ Πλάτῳ ἐστῆ ἐν τῷ τόπῳ ἐν ᾧ ἡ βράβδος ἐφυτεύθη, καὶ ὄρᾳ τὴν βράβδον εἰς δένδρον μέγα γενομένην, καὶ πλησίον αὐτοῦ ἄμπελον συμπεπλεγμένην, καὶ μέλι καταβαῖνον ἀπὸ ἄνω ἕως τῆς ῥίζης αὐτοῦ· καὶ ἦν ἅπαξ ἐκεῖνο τὸ δένδρον καλὸν καὶ εὐθαλές, παρόμοιον τῶν ἐν τῷ παραδείσῳ φυτῶν, καὶ πόταμος ἐκπορευόμενος ἐκ τῆς ῥίζης αὐτοῦ ποτιζὼν πᾶσαν τὴν γῆν τῆς πόλεως Μύρνης. καὶ συνέτρεχον πάντες καὶ ἦσθιον ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ δένδρου καὶ τῆς ἀμπέλου, καθὼς τις ἤβούλετο.

¹⁰ Ὡς δὲ τὰ γεγόμενα διεδόθη ἐν τῷ παλατίῳ, μαθὼν ὁ βασιλεὺς Φουλβανὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ματθαίου πεπραγμένα περὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς νύμφης αὐτοῦ, ἠγαθύνθη πρὸς ὧραν ἐπὶ τῇ καθάρσει αὐτῶν· ἐπειδὴ δὲ ἀχώριστοι ἦσαν τοῦ Ματθαίου, ἐξήφθη θυμῷ καὶ ὀργῇ καὶ ἐσκέφατο ἀναλωᾶσαι αὐτὸν ἐν πυρὶ. τῇ δὲ νυκτὶ ἐκείνῃ, ἐν ᾗ ἤμελλεν ὁ βασιλεὺς χειροῦσθαι τὸν Ματθαῖον, ἶδεν ὁ Ματθαῖος τὸν Ἰησοῦν λέγοντα αὐτῷ Μετὰ σοῦ εἰμι πάντοτε τοῦ σώζειν σε, Ματθαῖε· ἴσχυε καὶ ἀνδρῆζου.

¹¹ Ὁ δὲ μακάριος Ματθαῖος διυπνισθεὶς καὶ κατασφραγίσας ἑαυτὸν καθ' ὅλου τοῦ σώματος ἀνέστη εἰς ὄρθρον καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ κλίνας τὰ γόνατα προσηύχετο ἐκτενῶς. εἶτα ἐλθόντος τοῦ ἐπισκόπου καὶ τοῦ κλήρου ἐστῆσαν κοινῶς εἰς προσευχὴν, δοξάζοντες τὸν θεόν. καὶ μετὰ τὸ τελέσαι αὐτοὺς τὴν εὐχὴν εἶπεν ὁ ἐπίσκοπος Πλάτων Εἰρήνη σοι, Ματθαῖε ἀπόστολε

9. Vind Ὡς δὲ ὄρθρος ἀλεύη (sic), προσελθὼν | Vind καταβαίνων | ἀπὸ ἄνω ἕως τῆς: Par ἐκ τῆς | Vind τὸ δένδρ. ἐκεῖνο | εὐθαλές: Vind εὐθαλής, Par εὐθαλήν | τῶν ἐν τ. π. φυτῶν: Par τῶν ὄντων ἐν τ. παραδ. | ἐκ τῆς ῥίζης αὐτοῦ: Par ἐκ τῆς πηγῆς | Μύρνης (cf. supra sect. 4.): Par Σμύρνης, nec aliter Vind, ut videtur. | ἀμπέλου: Vind add καὶ μέλιτος | καθὼς τις ἤβούλετο: Vind καθόσον ἤβούλωντο

10. Ὡς δέ: Vind Καὶ ὡς | Par γινόμενα | διεδόθη ἔ. τ. π. μαθὼν: Par ἶδεν | τὰ ὑπὸ τ. (Vind add μακαρίου) Ματῶ. πεπρ. περὶ: Par ὑπὸ τ. Ματῶ. καὶ τὰ περὶ | υἱοῦ αὐτοῦ: Vind om αὐτοῦ | ἠγαθύνθη: Vind ἐχάρη | Vind τοῦ μακαρίου Ματῶ. | ἐξήφθη ὁ. κ. ὀργῇ καὶ: Par καὶ πάλιν | Par om ἐκείνῃ | Vind τὸν μακάριον Ματῶσιον | Vind om ὁ Ματῶσιος | Μετὰ: Vind praem Ματῶσιε (postea om) δοῦλέ μου ἀγαπητὲ καὶ πιστὲ | Par om πάντοτε

11. Tota haec sectio ex Vindobonensi codice desumpta est: desideratur in Parisiensi.

κοινῶς: codex κατωῶς

τοῦ Χριστοῦ. καὶ ὁ μακάριος Ματθαῖος εἶπεν αὐτῷ Εἰρήνη ὑμῖν. καὶ καθεσθέντων αὐτῶν εἶπεν ὁ ἀπόστολος τῷ ἐπισκόπῳ Πλάτων καὶ παντὶ τῷ κλήρῳ Βούλομαι τέκνα γνῶναι ὑμᾶς, τοῦ Ἰησοῦ φανερώσαντός μοι, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς πόλεως ταύτης μέλλει ἐπιστέλλειν ἐπ' ἐμέ στρατιώτας, εἰσελθόντος ἐπ' αὐτὸν τοῦ διαβόλου καὶ εἰς τὸ φανερὸν ὀπλίσαντος καθ' ἡμῶν. ἀλλὰ ἀναθέματα ἑαυτοῦς τῷ Ἰησοῦ, καὶ αὐτὸς ῥύσεται ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς πειρατηρίου καὶ πάντας τοὺς πεποιθότας ἐπ' αὐτόν.

¹² Διαβουλομένου δὲ τοῦ βασιλέως κατὰ τοῦ μακαρίου Ματθαίου τὸ πῶς χειρώσεται αὐτόν, ἐρῶν δὲ καὶ τοὺς πιστεύοντας πλείστους ὄντας, μάλιστα ἠπόρει καὶ ἐν πολλῇ ἀμυχανίᾳ ὑπῆρχεν.

Ὁ οὖν πονηρὸς καὶ ἀκάθαρτος διάβολος ὁ ἐξεληλυθὼς ἀπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς νύμφης αὐτοῦ, φυγαδευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ματθαίου, μετασχηματίσας ἑαυτὸν ἐν ὁμοιώματι στρατιώτου ἔστη ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καὶ λέγει αὐτῷ Ὁ βασιλεῦ, τί οὕτως ἠττήθης ὑπὸ τοῦ ξένου καὶ φαρμακοῦ τούτου; ἢ ἄγνοεῖς ὅτι τελώνης ἐστίν, νῦν δὲ ἐκλήθη ἀπόστολος ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ σταυρωθέντος ὑπὸ Ἰουδαίων; ἰδοὺ γὰρ ἡ γυνή σου καὶ ὁ υἱός σου καὶ ἡ νύμφη σου κατηχηθέντες ὑπ' αὐτοῦ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν καὶ σὺν αὐτῷ ψάλλουσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ νῦν ἰδοὺ ἐκπορεύεται ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Πλάτων σὺν αὐτῷ, καὶ εἰσὶν εἰσπορευόμενοι ἐπὶ τὴν πύλην τὴν λεγομένην βαρεῖαν· ἀλλὰ σπαύσον καὶ εὐρήσεις αὐτούς, καὶ ποιήσεις αὐτῷ πᾶν ὃ ἀρεστόν ἢ ἐν ὀφθαλμοῖς σου.

¹³ Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ πλέον παροξυνθεὶς ὑπὸ τοῦ δῆθεν στρατιώτου ἀπέστειλεν ἐπὶ τὸν μακάριον Ματθαῖον τέσσαρας στρατιώτας, ἐπαπειλήσας αὐτοῖς καὶ εἰπὼν ὅτι ἐάν

ὀπλίσαντος; codex ὀπλήσαντας

12. Διαβουλομένου (codex διαβουμένου) δὲ -- ὑπῆρχεν ex Vind: Par om πονηρὸς καὶ ἀκάθαρτος: Par om | ὁ ἐξεληλυθὼς: Vind ἐξελεθὼν | Ὁ βασιλεῦ: Par om | Vind ὑπὸ τοῦ φαρμάκου (hoc accentu) τούτ. καὶ ξένου | ἐστίν: Vind ἦν | ὑπὸ Ἰησοῦ: Par ὑπὸ τοῦ κυρίου | Par om ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν καὶ | ἐκκλησίᾳ: Vind add κατ' ἐκαστὴν | Vind καὶ νῦν ἐξεληλυθεν ὁ Ματθ. | Vind πορευόμενοι | εὐρήσεις αὐτούς, καὶ -- ὀφθαλμ. σου: Par εὐρήσεις αὐτὸν καὶ ἐνόηεις (sic) αὐτόν, καὶ ποιήσει πάντα τὰ ἀρεστά σου

13. 14. Post Ταῦτα ἀκ. ὁ βασ. καὶ (πλέον om) παρωξυν- in codice Pa-

μη ἀγάγητε τὸν Ματθαῖον πρὸς μέ, ζῶντας ὑμᾶς ἀναλώσω ἐν πυρὶ, καὶ τὴν τιμωρίαν ἣν μέλλει ἐκεῖνος ὑφίστασθαι, ὑμεῖς αὐτὴν ὑπομένητε. οἱ δὲ στρατιῶται ταῦτα ἀπειληθέντες παρὰ τοῦ βασιλέως ἔρχονται ἐν ὅπλοις ὅπου ἦν ὁ ἀπόστολος Ματθαῖος καὶ ὁ ἐπίσκοπος Πλάτων· καὶ ὡς ἤγγισαν αὐτοῖς, τὴν μὲν λαλιὰν αὐτῶν ἤκουον, οὐδένα δὲ ἔβλεπον. καὶ ἐλθόντες εἶπον τῷ βασιλεῖ Δεόμεθά σου, βασιλεῦ· πορευθέντες οὐδένα εὕρομεν, ἀλλ' ἡ μόνον φωνὰς ἠκούομεν ὁμιλούντων. ὀργισθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ἔξαφθὲις ὡς πῦρ προσέθηκεν ἀποστεῖλαι ἄλλους δέκα στρατιῶτας ἀνθρωποφάγους, εἰπὼν αὐτοῖς ὅτι ὑπελθόντες ὑμεῖς ἐπὶ τῷ τόπῳ ζῶντας διασπαράξετε καὶ καταφάγετε τὸν Ματθαῖον καὶ τὸν σὺν αὐτῷ ὄντα Πλάτωνα. ὡς δὲ ἤμελλον ἐγγίξειν τῷ μακαρίῳ Ματθαίῳ, ἐλθὼν ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὁμοιώματι παιδίου ὠραιότητος κρατῶν λαμπάδα πυρὸς ἔδραμεν εἰς συνάντησιν αὐτῶν διακαίων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν. οἱ δὲ φωνηθέντες ῥίψαντες ἀφ' ἑαυτῶν τὰ ὄπλα ἔφυγον, καὶ ἤλθον πρὸς τὸν βασιλέα ἀλλοι ὑπάρχοντες.

¹⁴ Ὁ δὲ δαίμων ὁ ἐν τῷ στρατιωτικῷ σχήματι ὄφθεις πρότερον τῷ βασιλεῖ, πάλιν σχηματισθεὶς ἐν σχήματι στρατιώτου ἔστη ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καὶ λέγει αὐτῷ Ὁρᾶς, ὦ βασιλεῦ, τοὺς πάντας ἐμάγευσεν ὁ ξένος οὗτος· διανόησαι οὖν πῶς αὐτὸν ἀνελεῖς. λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεὺς Ἀνάγγελόν μοι πρότερον ἐν τίνι ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ, ἵνα γινῶ, καὶ τότε αὐτῷ παρατάξω ἐν πολλῇ δυνάμει. ὁ δὲ δαίμων ἀναγκαζόμενος ὑπὲρ ἀγγέλου λέγει τῷ βασιλεῖ Ἐπεὶ ἀκούσαι βούλει ἀκριβῶς περὶ αὐτοῦ, βασιλεῦ, ἐρῶ σοι πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· ὄντως εἰ μὴ θελήσῃ ἐκουσίως ὑπὸ σοῦ ἀναλωθῆναι, μάτην κοπιᾶς καὶ οὐ δυνήσῃ βλάψαι αὐτόν· εἰ δὲ καὶ σὺ θέλεις ἐπιβαλεῖν αὐτῷ χεῖρας, ἀορασίᾳ πληγήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ παράλυτος ἔσῃ· καὶ πλῆθος στρατιωτῶν ἀποστελιγῆς πρὸς αὐτόν, ἀορασίᾳ πληγήσονται καὶ αὐτοὶ καὶ παράλυτοι ἔσονται. ἔλευσέμεθα δὲ καὶ ἐπτά ἀκάθαρτοι δαίμονες, καὶ εὐθέως ἀφανίσομεν σέ καὶ ὄλον τὸ στρατόπεδόν σου καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν *keriensis folium excidisse videtur. Rursus incipit a verbo ἀτενίσαι, exeunte sect. 14.*

13. ἀγάγητε: codex ἀγάγετε | εἶπ. αὐτοῖς: codex εἶπ. αὐτούς

14. ἀφανίσομεν σέ: codex ἀφανισομένος

ραυνῶ ἀπολέσομεν, παρῆξ τῶν ὀνομαζόντων τὸ φοβερὸν καὶ ἄγιον ἐκεῖνο τοῦ Χριστοῦ ὄνομα. ὅτι εἰ καὶ που ἔχως αὐτῶν ἐπαθῆ, ἐκειῖθεν διωκόμενοι φεύγομεν· εἰ δὲ καὶ πῦρ προσάψεις αὐτῷ, ἔσται αὐτῷ τὸ πῦρ θρόσος· καὶ ἐν καμίνῳ αὐτὸν ἐὰν κατακλιῆσῃς, ἔσται αὐτῷ ἢ κάμινος ἐκκλησία· καὶ ἐν φυλακῇ ἐὰν δεσμεύσῃς αὐτὸν καὶ κατασφραγίσῃς τὰς θύρας, αὐτομάτως αὐτῷ ἀνοιγήσονται αἱ θύραι, καὶ πάντες οἱ πιστεύσαντες ἐκεῖνῳ τῷ ὀνόματι εἰσελεύσονται καὶ αὐτοὶ καὶ ἐροῦσιν Αὕτη ἡ φυλακὴ ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος ὑπάρχει καὶ μοναζόντων σεμνὸν οἰκητήριον. Ἰδοῦ, βασιλεῦ, εἰπόν σοι πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. λέγει σὺν ὁ βασιλεὺς τῷ δῆθεν στρατιώτῃ Ἐπειδὴ τὸν Ματθαῖον οὐκ ἐπίσταμαι, δεῦρο σὺν ἐμοὶ καὶ ὑπόδειξόν μοι αὐτὸν πόρρωθεν καὶ λαβὲ παρ' ἐμοῦ χρυσίον ὅσον ἐὰν βούλει, ἢ ἀπελθὼν αὐτὸς ἐν τῇ σῆ βρομφαίᾳ ἄνελε αὐτὸν καὶ Πλάτωνα τὸν σύμμορφον αὐτοῦ. λέγει αὐτῷ ὁ δαίμων Ἐγὼ οὐ δύναμαι αὐτὸν ἀνελεῖν, ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τολμῶ ἀτενίσαι, ἐπειδὴ πᾶσαν ἡμῶν τὴν γενεὰν αὐτὸς ἐξηφάνισεν διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κηρυττομένου δι' αὐτοῦ Χριστοῦ.

¹⁵ Λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεὺς Σὺ δὲ τίς εἶ; ὁ δὲ λέγει Ἐγὼ εἰμι ὁ δαίμων ὁ ἐνοικήσας ἐν τῇ γυναικί σου καὶ ἐν τῷ υἱῷ σου καὶ ἐν τῇ νύμφῃ σου, καὶ ὄνομά μοι Ἀσμοδαῖος· καὶ ὁ Ματθαῖος οὗτος ἐφυγάδυσέν με ἐξ αὐτῶν, καὶ νῦν ἰδοῦ ἡ γυνή σου καὶ ὁ υἱός σου καὶ ἡ νύμφη σου ψάλλουσιν σὺν αὐτῷ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. ἐπίσταμαι δέ, βασιλεῦ, ὅτι καὶ σὺ μετὰ ταῦτα πιστεύσεις αὐτῷ. λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεὺς Ὅστις εἶ, πνεῦμα πολύμορφον, ὀρκίζω σε τὸν θεὸν ὃν κηρύσσει ὃν λέγεις Ματθαῖος, ὑποχώρησον ἐντεῦθεν μηδένα ἀδικήσας. καὶ εὐθέως ὁ δαίμων

ἐὰν δεσμεύσῃς: codex om ἐὰν | λαβὲ: hoc accentu in codice scriptum est | ἀτενίσαι: ab hoc verbo rursus incipit Par | ἐπειδὴ πᾶσαν ἡμ. τ. γ. αὐτός: Par ὅλην γὰρ τὴν γενεὰν ἡμῶν

15. Σὺ δέ: Vind om δέ | ὁ δὲ λέγει: Vind λέγει αὐτῷ ὁ δαίμων | καὶ ὄνομά μοι: Vind ἔστιν δέ μοι ὄνομα | Par Ἀσμόδεος | Vind καὶ ἐφυγάδυσέν με ἐξ. αὐτ. ὁ Ματθαῖος, καὶ νῦν ἡ | Par om καὶ ὁ υἱός σου | πιστεύσεις αὐτῷ: Vind πιστεύσεις ἐν μετανοίᾳ τῷ ὑπὸ τοῦ Ματθαίου κηρυττομένῳ θεῷ, ὅτι αὐτός ἐστι κύριος μόνος καὶ βασιλεὺς εἰς τοὺς αἰῶνας. | Vind ὁ δὲ βασιλεὺς πτοηθεὶς λέγει αὐτῷ | Ὅστις εἶ, πν. πολ., ὀρκ. σε: Par Ὀρκίζω σε, πνεῦμα πολύμ. | Ματθαῖος: Par Ματθαῖον | ἀδικήσας: Par ἀδικήσῃς | Par om εὐθέως

οὐκέτι ὡς στρατιώτης ἀλλ' ὡς καπνὸς γενάμενος ἀφανῆς κατέστη, φευγῶν δὲ ἐβόα Ἰ. ὄνομα ἀπόκρυφον καθ' ἡμῶν ὀπλισθέν, δέομαί σου τοῦ ἀγίου δοῦλε θεοῦ Ματθαῖε, συγχώρησόν μοι καὶ οὐκέτι μένω εἰς τὴν πόλιν ταύτην· ἔχε σὺ τοὺς σούς, ἐγὼ δὲ ἀπέρχομαι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

¹⁶ Τότε φόβῳ μεγάλῳ συσχεθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει τοῦ δαίμονος, ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν ἠσύχασεν· τῆς δὲ νυκτὸς ἐπελθούσης καὶ μηδὲ καθευδῆσαι δυνάμενος διὰ τὸ ἄσιτον αὐτὸν εἶναι, ἀναπηδήσας ὄρθρου μετὰ δύο μόνων στρατιωτῶν χωρὶς ὄπλων ἐπορεύετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν δόλῳ λαβεῖν τὸν Ματθαῖον, ὅπως αὐτὸν ἀνέλῃ· καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς φίλους τοῦ Ματθαίου εἶπεν αὐτοῖς Δηλώσατε τῷ Ματθαίῳ, φησὶν, ὅτι βούλομαι μαθητεῦσαι αὐτῷ. ἀκούσας δὲ ὁ Ματθαῖος καὶ γνοὺς τὸν δόλον τοῦ τυράννου, ὑπομνησθεὶς δὲ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ κυρίου ὁραθὲν αὐτῷ, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς ἐκκλησίας χειραγωγούμενος ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, καὶ ἔστη ἐν τῷ πυλῶνι τῆς ἐκκλησίας.

¹⁷ Καὶ λέγουσιν τῷ βασιλεῖ Ἰδοὺ ὁ Ματθαῖος ἐν τῷ πυλῶνι ὁ δὲ φησιν Τίς ἐστὶν ἢ ποῦ ἐστίν, οὐχ ὀρώ. οἱ δὲ ἔλεγον αὐτῷ Ἰδοὺ αὐτὸς ἐν ὄψει σοῦ ἐστίν. καὶ λέγει Ἐγὼ τέως οὐδένα ὀρώ. θεοῦ γὰρ δυνάμει ἀπετυφλώθη. καὶ ἤρξατο βοᾶν Οὐαὶ μοι τῷ ἀθλίῳ· τί πέπονθα; ἀπετυφλώθησαν γάρ μου οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ πάντα μου τὰ μέλη παρελύθησαν. ὦ Ἄσμοδαῖε βεελζεβούλ σα-

καπνός: Vind add καὶ ἀσβολή (hoc accentu) | Vind γενόμενος | φευγῶν δέ: Par καὶ φυγῶν | ἐβόα: Vind ἔλεγεν οὕτως | δοῦλε θεοῦ: Vind θεοῦ δοῦλε | καὶ οὐκέτι: Par om καὶ

16. Τότε φόβῳ: Par Φόβῳ δέ | ἐκείνην μ. τ. ἡμέραν: Par τῇ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ | Vind καὶ μὴ δυνάμενος καθευδῆσαι· οὔτε γὰρ ἔραγεν οὔτε ἔκειν νῦν ἀθημονῶν περὶ τούτου· ὄρθρου δὲ γενομένου ἀναστὰς παρέλαβεν δύο μόνους στρατιώτας καὶ ἐπορεύθη εἰς | Vind τὸν μακάριον Ματθαῖον | ἀνέλῃ: Par ἀνελεῖ | τινὰς φίλ. τ. Ματθαίου: Par τινὰς ὄντας αὐτῷ φίλους | Vind ἔλεγεν αὐτοῖς | Vind Δηλώσατε τ. Ματθ. ὅτι ὁ βασιλεὺς πάρεστιν βουλούμενος μαθητεῦσαι σοι· οἱ δὲ εἰσελθόντες ἀπήγγειλαν τῷ ἀγίῳ κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ματθ. | Par om καὶ γνοὺς τ. δ. τ. τυράννου | ὑπομν. δὲ καί: Par καὶ ὑπομν. | ὁραθὲν αὐτῷ: Vind ἀποκαλυφθὲν αὐτῷ ὄραμα | Vind om ἐκ | Πλάτωνος: Vind ἐπισκόπου | ἔστη ἐν τῷ πυλ. τ. ἐκκλησίας: Vind ἔστη ἐνώπιον τοῦ βασιλέως

17. ἐν τ. πυλῶνι: Vind ὡς ἐσταται | Vind ὁ δὲ βασιλεὺς φησιν | ἐν ὄψει σοῦ ἐστίν: Par ἔστηκεν ἐνώπιόν σου | καὶ λέγει Ἐγὼ -- παρελύθησαν: Par καὶ φησιν Οἴμοι, οὐδένα ὀρώ· οὐαὶ μοι, οὐαὶ, ὅτι ἀπετυφλώθη ἐγὼ καὶ εἰμι παράλιτος ἐκ πάντων τῶν μελῶν. | Par om Ἄσμοδαῖε | βεελζεβούλ: Vind βελζε-

τανᾶ, πάντα ὅσα εἰρηκῶς μοι ἐπέβησαν ἐν ἐμοί. ἀλλὰ δοῦμαι σοῦ, δοῦλε τοῦ θεοῦ Ματθαῖς, ἀμνησιμώρησόν μοι εἰς ἀγαθοῦ θεοῦ κήρυξ· τάχα γὰρ ὁ διὰ σοῦ κηρυττόμενος Ἰησοῦς πρὸ τριῶν ἡμερῶν διὰ τῆς νυκτός ἐφανερωθεὶς μοι ὅπως ἐξαστράπτων ὥσπερ τις νεανίσκος εὐμορφος εἶπέν μοι Ἐπειδὴ παραλογίζῃ ἐν τῇ πονηρίᾳ τῆς καρδίας σου περὶ τοῦ δούλου μου Ματθαίου, γίνωσκε, ἐφανερώσα αὐτῷ ὅτι διὰ σοῦ ἔσται ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ σώματος αὐτοῦ. καὶ εὐθὺς ἔβον αὐτὸν εἰς οὐρανοὺς ἀνελθόντα. εἰ οὖν οὗτός ἐστιν ὁ θεός σου καὶ θεὸς ἀληθινός ὑπάρχει, καὶ εἰ βούλεται τὸ σῶμά σου ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ταφῇαι πόλει εἰς μνημόσυνον σωτηρίας τῶν μετὰ ταῦτα γενεῶν καὶ φυγαδευτήριον δαιμόνων, ἐν τούτῳ γινώσκωμαι τὸ ἀληθές, ἐν τῷ ἐπαθῆναι σε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμὲ καὶ ἀναβλέψω. ἐπαθεὶς δὲ ὁ ἀπόστολος τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ εἰπὼν Ἐφραθά Ἰησοῦ, ἀναβλέψαι αὐτὸν ἐποίησεν παραχρῆμα.

¹⁸ Εὐθὺς δὲ ὁ βασιλεὺς κρατῶν τὸν ἀπόστολον καὶ τῇ δεξιᾷ χειραγωγῶν αὐτὸν δόλω ἤγαγεν εἰς τὸ παλάτιον· ὁ δὲ Πλάτων ἦν ἐν τῇ ἀριστερᾷ τοῦ Ματθαίου συνπορευόμενος καὶ ἀποκρατῶν αὐτόν. τότε λέγει ὁ Ματθαῖος Τύραννε δόλιε, μέχρι πότε οὐκ ἐπιτελεῖς τὰ ἔργα τοῦ πατρός σου τοῦ διαβόλου; καὶ ὀργίσθη ἐπὶ τοῖς εἰρημῆνοις· διανοεῖτο μὲν γὰρ πυκροτέρῳ θανάτῳ τιμωρήσασθαι αὐτόν. ἐπεκράτησεν δὲ τοῦ ἀναλωῆσαι αὐτὸν πυρὶ καὶ

βοῦλ | πάντα ὅσα -- ἐν ἐμοί: Par ὅσα εἰρηκῶς γεγονασί μοι | δοῦλε τοῦ θεοῦ: Par μακάριε | μοι: ita uterque codex | Vind θεοῦ ἀγαθοῦ | Ἰησοῦς: Vind θεός | Vind om διὰ τῆς νυκτός | Vind ἐφανερωσας ὅλος | Vind νεανίας | παραλογίζα -- περί: Vind πολλά λογίζῃ πονηρὰ ἐν τῇ καρδίᾳ σου περί | γίνωσκε (vidde ὅτι?) ἐφανερώσα: ita uterque codex | Vind καὶ εὐθὺς ἔβον ἐπέβον τὸν νεανίσκον εἰς | καὶ θεός ἀλ. ὑπάρχει: Par θεός ἀληθῆς ἔσται | Vind καὶ βούλεται τὸ λείψάνον σου ἐν τῇ ἡμ. πόλει ταφῆναι | σωτηρίας τῶν -- καὶ ἀναβλέψω: Par σωτηρίας φυγαδεύειν τοὺς ἀφασεὶς δαίμονας, τὸ ἀναβλέψω με παρὰ σοῦ ἰσαμίως με. | ἐπαθεὶς -- παραχρῆμα: Vind ὁ δὲ μακάριος Matθ. ταῦτα ἐπέβησας καὶ ἐκπαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπέβησεν αὐτῷ τὰς χεῖρας, καὶ εὐθὺς ἀνεβλέψεν.

18. Vind Τότε ὁ βασιλεὺς χειραγωγῶν τὸν Ματθαῖον ἐν τοῖς δεξιῶς μέρεσι, ὁ δὲ Πλάτων ἐν τοῖς ἀριστεροῖς, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ παλάτιον. γινώσκεις δὲ ὁ ἀπόστολος τὸν θόλον τὸν τυράννου λέγει αὐτῷ Τύραννε καὶ αἰμασπότη, ὅως πότε κρυπτεῖς σου τὸν ἴδον καὶ οὐ φανεροῖς αὐτὸν πράττων τὰ ἔργα τοῦ πατρός σου τοῦ σατανᾶ; διανοεῖτο γὰρ συμπορευόμενος αὐτῷ πόλῳ θανάτῳ ἀναλωῆσαι αὐτόν. καὶ προσωκλιωσάμενος τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἔρη αὐτοῖς Κρατήσαντες τὸν Ματθαῖον εἰπέ-

προσέταξεν πλείονας ἐλθεῖν δημίους καὶ εἰς τὸν παραθαλάσσιον αὐτὸν ἀπαγαγεῖν τόπον, ἔνθα αἱ τῶν κακούργων ἀναίρεσεις γίνονται, εἰπὼν τοῖς δημίοις Ἀκούω, φησὶν, ὅτι ὁ θεὸς ὃν κηρύσσει ἐκ πυρὸς τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτὸν ρύεται. καταθέμενοι οὖν αὐτὸν εἰς γῆν κατὰ νῶτα καὶ ἐκτείναντες ἐν ἤλοις σιδηροῖς περονήσατε αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, καὶ καταστεγάσατε αὐτὸν παπύρῳ, συνβρέξαντες ἐλαίῳ τῶν δελφίνων· θεῖω δὲ καὶ ἀσφάλτῳ καὶ πίσσῃ συγχώσατε αὐτόν, καὶ στυπλίον καὶ κληματίδας ἐπάνω· οὕτω τὸ πῦρ αὐτῷ προσάψατε· καὶ εἴ τις τῶν ὁμοφύλων ἀναστήσεται ὑμῖν, τῆς αὐτῆς τεύξεται τιμωρίας.

¹⁹ Ὁ δὲ ἀπόστολος παρεκάλεσεν τοὺς ἀδελφούς μείναι ἀταράχους, καὶ ἵνα μετὰ πολλῆς πραότητος χαίροντες ἐπακολουθήσῃσιν, ψάλλοντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν θεόν, ὅτι κατηξιούντο ἔχειν τοῦ ἀποστόλου τὸ λείψανον. ἐλθόντες οὖν ἐπὶ τὸν τόπον οἱ δῆμοι ὡς κάκιστοι θῆρες κατεπερόνησαν ἐν ἤλοις μακροῖς εἰς γῆν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας τοῦ Ματθαίου, καὶ πάντα ποιήσαντες ὡς προσετάχθησαν προσῆψαν τὸ πῦρ· καὶ αὐτοὶ μὲν ἔκαμνον πυκνῶς ἐξάπτοντες κύκλῳ, ὅλον δὲ τὸ πῦρ μετεβάλλετο εἰς δρόσον, ὡς τοὺς ἀδελφούς χαίροντας ἐβοᾶν Εἰς θεὸς ὁ τῶν Χριστιανῶν ὁ βοηθῶν τῷ Ματθαίῳ, εἰς ὃν καὶ ἡμεῖς ἐπιστεύσαμεν· εἰς θεὸς ὁ τῶν Χριστιανῶν ὁ τὸν ἴδιον ἀπόστολον ἐν πυρὶ διασώζων. καὶ ἀπὸ τῆς φωνῆς ἐσείσθη ἡ πόλις. καὶ ἐξελθόντες τινὲς τῶν δη-

γετε εἰς τὸν παραθαλάσσιον τόπον, ἔνθα τῶν κακούργων ἀναίρεσις γίνεται. ἤκουσα γάρ τινων λεγόντων ὅτι ὁ θεὸς αὐτοῦ ὃν κηρ. ἐκ τοῦ πυρὸς τοὺς αὐτῷ πιστ. ρύεται. ἐκτείναντες οὖν αὐτὸν κατὰ νῶτα εἰς τὴν γῆν καταστειλάσατε ἤλοις τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ τοὺς πόδας, καὶ εἰδ' οὕτως καταστεγάσατε -- ἐλαίῳ δελφινίῳ καὶ θείῳ καὶ ἀσφ. κ. πίσσῃ, καὶ συγχώσαντες αὐτὸν κληματίδας (-τίδας?) ἐξάψατε πυρᾶν· καὶ εἴ τις τ. ὁμοφ. (Par om τ. ὁμοφ.) ἀναστήσ. ὑμῖν (Par ὑμ. ἀναστήσῃ), τ. αὐτῆς (Par ἰσῆς) τ. τιμ.

19. Vind Ὁ δὲ ἀπόστ. τοῦ Χριστοῦ Ματθαίος πολλὰ παρεκάλεσεν τ. ἀδ. μ. ἀταρ., παραινῶν αὐτοὺς καὶ λέγων ὅτι εἴ τις βούλεται ἐναντίον τι διαπραΰσασθαι, τῇ οἰκονομίᾳ τοῦ Χριστοῦ τοιοῦτος ἀνδέσθηκεν. καὶ οὕτως ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἀδελφοὶ ἠσύχασαν, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς πραότητος καὶ ἡσυχίας ἠκολούθουν τῷ ἀγίῳ ἀπίοντι ἐπὶ τὴν τελείωσιν, ψάλλοντες καὶ εὐλογ. -- τοῦ ἀγίου ἀπόστ. τὸ λείψ. | Par om ἐπὶ τ. τόπον | Par om ἐν ἤλοις μακρ. | Vind τοῦ ἀποστόλου Ματθ. | Vind καθὼς προσετάχθ. ἤψαν τὴν πυρᾶν | ἐξάπτοντες: Vind adk τὴν πυρᾶν | ὅλον δέ: Vind add θεῖω δυνάμει | χαίροντας: Vind praem πάντας ὁρῶντας τὸ γινόμενον | Vind βοᾶν | Par om ὁ βοηθ. τ. Ματθ. | εἰς ὃν καὶ ἡμεῖς: Par ὅτι οὕτως ἰθόντες ἀληθῶς | Vind om εἰς δ. ὁ τ. Χρ. (loco secundo) | Vind ὁ καὶ διασώσας αὐτόν ἐκ τοῦ πυρὸς ἀφλεκτον. | Vind ἀπὸ δὲ τῆς κραυγῆς ἐσε-

μίων εἶπον τῷ βασιλεῖ Ἡμεῖς μὲν ὃ βασιλεῦ πάση τιμωρίας μηχανῇ ἤψαμεν τὸ πῦρ, ἀλλ' ἐν τινι ὀνόματι σβεννύει Χριστὸν ἐπικαλούμενος καὶ τὸν τούτου σταυρὸν ἐπονομάζων ὁ φαρμακός· οἱ δὲ Χριστιανοὶ κυκλοῦντες αὐτὸν προσπαίξουσιν τῷ πυρὶ καὶ γυμνοῖς ποσὶν πατοῦντες καταγελῶσιν ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς αἰσχυρόμενοι πεφεύγαμεν.

²⁰ Τότε ἐκέλευσεν πλῆθος πυρὸς ἀνθρακιᾶς ἀπὸ τῆς καμίνου τοῦ ἐν τῷ παλατίῳ βαλανίου κομίζεσθαι καὶ τοὺς δεκαδύο θεοὺς τοὺς χρυσοῦς καὶ τοὺς ἀργυροῦς, καὶ Περιστήσατε, φησὶν, αὐτοὺς κύκλῳ τοῦ φαρμακοῦ, μὴ πως καὶ τὸ ἀπὸ τῆς καμίνου τοῦ παλατίου μαγεύσει πῦρ. γενόμενοι δὲ πλείους δῆμοι καὶ στρατιῶται οἱ μὲν τὴν ἀνθρακιᾶν ἀνεκόμεζον, οἱ δὲ τοὺς θεοὺς βαστάζοντες ἔφερον· καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπηκολούθει τηρῶν μὴ κλέψῃ τις τῶν Χριστιανῶν ἓνα τῶν θεῶν αὐτοῦ ἢ μαγεύσει τὸ πῦρ. καὶ ὡς ἤγγισαν τῷ τόπῳ ὅπου ἦν ὁ ἀπόστολος προστεροννηθεὶς, ἦν τὸ

σθη ἡ πόλις ἅπασα καὶ ὁ τόπος ἐν ᾧ ἕσταντο. | καὶ ἐξελθόντες -- πάση τιμωρίας μηχανῇ (codex πασα τιμωρια μηχανης) -- ὁ φαρμακός: Vind τότε ἐλθόντες τινὲς τῶν στρατιωτῶν ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ τὰ γεγενημένα λέγοντες οὕτως Βασιλεῦ, ἡμεῖς μὲν πάντα τὰ πραχθέντα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ οὕτε ἀφηγήσασθαι δυνάμεθα. καθὼς γὰρ ἐκέλευσας, πάντα πεποιήκαμεν, καὶ εἰς οὕτως προσήψαμεν τὴν πυρᾶν· ἀλλ' ἀγοοῦμεν τί ἐστὶν τὸ ἀποβάν· ὅσον γὰρ ἡμεῖς ἀνήπομει τὴν φλόγα καὶ ἐξεκαίωμεν, ἐκεῖνος (sic) ἐπικλήσει τινὸς Ἰησοῦ λεγομένου καὶ τὸν τούτου σταυρὸν ἐπονομάζοντος ἢ φλόξ ἐμαραίνεται καὶ εἰς ὄρθρον μετεβάλλετο. | οἱ δὲ Χριστιανοὶ -- πεφεύγαμεν: Vind ἔτι δὲ καὶ οἱ Χριστ. οἱ ὑπ' αὐτοῦ κατηχθέντες (corrige κατηχηθέντες) προσπαίξουσιν τῷ πυρὶ γυμνοῖς τοῖς ποσὶ καὶ καταγελῶσιν ἡμῶν τοὺς θεοὺς· ἡμεῖς δὲ αἰσχυρόντες φυγῇ ἐχρησάμεθα.

20. Τότε -- πυρὸς (Par om) -- ἀργυροῦς: Vind Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἠλλοιώθη τῷ προσώπῳ καὶ ἐκέλευσε πλῆθος πυρὸς ἀνθρακιᾶς ἐνεχθῆναι ἀπὸ τῆς καμίνου τοῦ βαλανίου τοῦ ὄντος πλησίον τοῦ παλατίου, φέρειν δὲ καὶ τοὺς δώδεκα θεοὺς τ. χρ. καὶ ἀργυροῦς | καὶ Περιστήσατε -- ἔφερον: Vind καὶ ἐποίησαν οὕτως. γενόμενοι γὰρ πλῆθος στρατιωτῶν καὶ δημίων οἱ μὲν τὸ πῦρ ἐκόμεζον τῆς ἀνθρακιᾶς, οἱ δὲ τ. θ. βαστ. ἔφερον | καὶ ὁ βασιλεὺς -- μαγεύσει τὸ πῦρ: Vind καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς συνεπορεύετο τοῖς θεοῖς, ἡ δὲ ἀνθρακιᾶ ἐπηκολούθει. ὅθεν ἐλθὼν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν τόπον οὗ ἦν (codex νῦν) ὁ ἅγιος ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ Ματθαίου, ἐκέλευσε λέγων Περιστήσατε τοὺς θεοὺς κύκλῳ τοῦ φαρμακοῦ τούτου, καὶ τηρεῖτε μὴ τις κλέψῃ καῦσμα τῶν θεῶν, ὅτι πολλῆς ὀλκῆς τυγχάνουσι, καὶ ἀσφαλῶς αὐτοὺς τηρεῖτε ἵνα μὴ καταπέσωσιν ἐν τῇ ἀνθρακιᾷ· καὶ τότε διαρᾶνατε τὴν ἀνθρακιᾶν τοῦ πυρὸς κύκλῳ τοῦ μάγου, εἰπόντες Ἴδωμεν εἰ ἄρα καὶ τὸ πῦρ τοῦ παλατίου δύναται μαγεῦσαι. ὅψεσθε δὲ καὶ τοὺς θεοὺς τὴν ἑαυτῶν συνθήκησιν ποιουμένους, ὅτι πολλὰ ἐλοιδορήθησαν ὑπ' αὐτοῦ. | καὶ ὡς ἤγγισαν -- προστεροννηθεὶς: Vind καὶ τούτων πάντων γενομένων | ἦν τὸ

πρόσωπον αὐτοῦ βλέπον εἰς τὸν οὐρανόν, τὸ δὲ πᾶν σῶμα αὐτοῦ συγκεχωσμένον τῷ παπύρῳ, καὶ ὕλη πολλή φρυγάνων ἐπάνω τοῦ σώματος αὐτοῦ ὡς ἐπὶ πήχεις δέκα. ἐγκελεύσας δὲ τοῖς στρατιώταις περιστῆσαι τοὺς θεοὺς κύκλῳ τοῦ Ματθαίου ἀπὸ πηχῶν πέντε προσδεδεμένους ἀσφαλῶς ὅπως μὴ πέσωσιν, αὐτίς προσέταξεν ἐπιριφῆναι τὴν ἀνθρακίαν καὶ πανταχόθεν προσάψαι τὴν ὕλην.

²¹ Ὁ δὲ Ματθαῖος ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐβόησεν Ἄδωναί εἰλω σαβαῶθ μαρμαρὶ μαρμούνθ· τοῦτ' ἔστιν Πάτερ θεέ, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ῥύσαι με καὶ κατάφλεξον τὰ σεβάσματα τῶν θεῶν αὐτῶν, ἐπιδιωξάτω δὲ καὶ τὸν βασιλέα μέχρι τοῦ παλατίου τὸ πῦρ, ἀλλὰ μὴ εἰς ἀφανισμόν, ἴσως γὰρ μετανοήσας ἐπιστρέψει. ἀπάτου δὲ πρὸς ὕψος τῆς φλογὸς ἐωραθείσης, νομίσας ὁ βασιλεὺς κατακαίεσθαι τὸν Ματθαῖον ἀνεγέλασεν καὶ φησιν Μή τι ὠφέλησέν σε ἡ μαγεία σου, Ματθαῖε; μή τι νῦν δύναται σου ὁ Ἰησοῦς βοηθῆσαι;

Καὶ ὡς ταῦτα ἐλάλει, φοβερὸν ἐφάνη θαῦμα· ὅλον γὰρ τὸ πῦρ μετὰ τῆς ὕλης ὑποχωρήσαν ἀπὸ τοῦ Ματθαίου περιεχύθη περὶ τοὺς θεοὺς αὐτῶν, ὡς μηδὲν τοῦ χρυσοῦ ἢ τοῦ ἀργύρου ἔτι ὄραθῆναι, καὶ τὸν βασιλέα φεύγοντα λέγειν Οἴμοι, ὅτι ἀπώλοντο οἱ

πρ. α. βλέπον: ita Vind; Par ἰδὼν (scribe ἴδων?) καὶ τὸ πρ. α. ἔβλεπον | σῶμα αὐτοῦ: Vind om αὐτοῦ | Par κευχωμένον | Vind τῶν φρυγάνων | ἐπάνω τοῦ σώμ. αὐτοῦ: Vind om τ. σώμ. | Vind κελεύσας | Vind παραστῆσαι | Vind ἔνα μὴ καταπέσωσιν ἐν τῷ πυρὶ | προσάψαι τ. ὕλην: Vind ἐξάψαι τ. ὕλ. ἐστῶτος αὐτοῦ

21. Vind Τότε ὁ μακάριος Ματθ. | ἐβόησεν: Vind ἀνεβόησεν καὶ εἶπεν | Πάτερ θεέ -- τ. θεῶν αὐτῶν: Vind Πατήρ καὶ θεέ μου καὶ κύριος Ἰησοῦς Χριστός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι κατηξίωσάς με τῶν ἀγαθῶν τούτων. καὶ τὰ νῦν δέομαι σου, ῥύσαι με ἐκ τοῦ πυρὸς τῆ ὥρα ταύτη καὶ ἀσχυνον τοὺς ἐχθρούς μου, καὶ πεσάτωσαν τὰ σεβάσματα αὐτῶν καὶ ἀναλωθήτωσαν ἐν τῷ πυρὶ τούτῳ, ἔνα γνώσιν πάντες ὅτι οὐδὲν ἀδυνατεῖ τῇ σῇ ἐξουσίᾳ καὶ προστάξει | ἐπιδιωξάτω δὲ -- ἐπιστρέψει: Vind καταδιωξάτω δέ, κύριος, τὸ πῦρ καὶ τὸν δευτὸν βασιλέα μέχρι τ. παλ., μὴ εἰς ἀφανισμόν· ἴσως γὰρ ἐπιστρέψας μετανοήσει | ἀπάτου -- ἐωραθείσης: Vind μεγάλης δὲ τῆς φλογὸς ὀμαδείσης | ἀνεγέλασεν -- βοηθήσαι: Vind μεγάλως γελάσας ἔφη Μή τι ὠφέλησεν αἱ μαγείαι σου, Ματθαῖε; μὴ ἐδυνήθη σε ῥύσασθαι Ἰησοῦς ὃν πιστεύεις;

Καὶ ὡς -- θαῦμα: Vind Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος ἐξαίφνης φοβερὸν καὶ ἐκθαμβὸν θέαμα γέγονεν, ὥστε πάντας βοᾶν καὶ λέγειν Εἰς θεός ὁ διὰ Ματθαίου καταγγελλόμενος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ὃς ῥύεται ἐκ πυρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ | μετὰ τῆς: Vind om μετὰ | Vind διεχύθη | Vind τοῦ ἀργυρίου ἢ τοῦ χρυσοῦ | ἔτι: Par om | καὶ τὸν βασιλέα -- οἱ θεοί μου: Vind ἀλλά γε δεῖ καὶ ὁ βασιλεὺς φυγῆ χρησάμενος ἐβόα οὕτως Οἴμοι τῷ ἀλλῶ καὶ δυστύχῳ· ἀπώλοντό μοι (scribe

θεοί μου ἀπὸ ἐμβριμήσεως τοῦ Ματθαίου, ὃν ὁ σταθμὸς ὑπῆρχεν χιλίων ταλάντων χρυσοῦ καὶ χιλίων ταλάντων ἀργυρίου· κρείττονές εἰσιν οἱ λίθινοι καὶ οἱ ὀστράκινοι θεοί, ὅτι οὔτε χωνεύονται οὔτε κλέπτονται.

²² Ἐπειδὴ δὲ οὕτως τὸ πῦρ κατανάλωσεν τοὺς θεοὺς αὐτῶν καὶ πολλοὺς στρατιώτας κατέφλεξεν, ἄλλο πάλιν ἐγένετο θαῦμα παραδοξότερον. τὸ γὰρ πῦρ ἀπεικασθὲν μεγάλῳ καὶ φοβερῷ δράκοντι ἐπέδωκεν τὸν τύραννον μέχρι τοῦ παλατίου, καὶ διέτρεχεν κύκλῳ τοῦ βασιλέως μὴ ἔδῳν εἰσελθεῖν εἰς τὸ παλάτιον. ὁ δὲ βασιλεὺς διωκόμενος ὑπὸ τοῦ πυρός καὶ μὴ συγχωρούμενος εἰσελθεῖν ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ ὑπέστρεψεν ὅπου ἦν Ματθαῖος, καὶ ἐβόησε λέγων Δέομαι σοῦ ὅστις εἶ ἄνθρωπε, ἢ μάγος ἢ φαρμακὸς ἢ θεὸς ἢ θεοῦ ἄγγελος, οὐ οὐκ ἤψατο ἢ τοσαύτη πυρὰ, ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ τὸν φοβερόν τούτον καὶ πύρινον δράκοντα· ἀμνησικακήσόν μοι ὡς ὅτε καὶ ἀναβλέψαι με ἐποίησας. ὁ δὲ Ματθαῖος ἐμβριμησάμενος τῷ πυρὶ, καὶ σβεσθείσης τῆς φλογὸς καὶ τοῦ δράκοντος ἀφανοῦς γενομένου, ἀνατείνας τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εὐξάμενος ἐβραῖστὶ καὶ παραθέμενος τὸ πνεῦμα τῷ κυρίῳ εἶπεν Εἰρήνη ὑμῖν· καὶ δοξάσας τὸν κύριον ἀνεπαύσατο ὡσεὶ ὥρα ἕκτη.

μου?) οἱ θεοί | Vind om ἀπὸ ἐμβρ. τ. Ματθ. | ὑπῆρχεν -- ἀργυρίου: Par ἢ χίλια τάλαντα χρυσοῦ | Vind τάχα κρείττονες | κλέπτονται: Vind add τοσαῦτα ἔκαμεν οἱ προπάτορές μου καὶ ἐποίησαν ἐν κόπῳ πολλῷ τοὺς θεοὺς, καὶ νῦν ἰδοὺ ὑπὸ ἐνὸς μάγου ἀνηλώθησαν.

²². Ἐπειδὴ -- φοβερῷ δράκοντι: Vind Καὶ ταῦτα λέγων δραματικῶς ἀπία (codex ἀπία) ἐν τῷ παλατίῳ. ἐξαίφνης γὰρ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς πυρᾶς ὡς ὁμοίωμα (codex ὁμοίω) δράκοντος καιομένου καὶ ἀνημωμένου (?) τὴν γῆν | ἐπέδωκεν: Vind καὶ ἐδίωκεν | καὶ διέτρεχεν -- ὑπέστρεψεν ὅπου ex Vind; Par καὶ κύκλῳ διατρέχων καὶ περιηλούμενος (sic) εἰσελθεῖν εἰς τὸ παλάτιον οὐ συνεχωρεῖτε, εἰς ὑποστρέψαι διωκόμενον ὅπου | Vind ὁ μακάριος Ματθαῖος | καὶ ἐβόησε λέγων: Par καὶ βοῆσαι | Θεοῦ ἄγγελος: Vind om Θεοῦ | οὐ οὐκ -- δράκοντα: Vind ἐπέ μοι ὅτι (τί ὅτι?) καὶ τὸ πῦρ ἠδέσθη σε καὶ οὐκ ἤψατό σε ἢ τοσαύτη πυρὰ· λοιπὸν δέομαί σου | ἀμνησικ. μοι: Par ἀμνησικ. μοι: ὡς ὅτε -- ἐποίησας: Vind καθὼς καὶ πρῶην ὅτε ἐχαρίσω μοι τὸ βλέπειν, et add καὶ ἀπάλλαξόν με ἀπὸ τοῦ φοβεροῦ δράκοντος τούτου τοῦ πύρινου, ὅπως κάγω πιστεύσω τῷ ὑπὸ σοῦ κηρυττομένῳ θεῷ | ὁ δὲ Ματθαῖος -- ὥρα ἕκτη: Vind τότε ὁ μακάριος Ματθ. ἐμβρ. τῷ πυρὶ, παραχρῆμα ἐσβέσθη, καὶ [ὁ] δράκων παραυτὰ ἀφανὲς γέγονε· καὶ εἰδ' οὕτως ἐντείνας τοὺς ὀφθαλμ. εἰς τ. οὐρ. (codex h. l. add εἶπεν) καὶ εὐξάμενος ἔβρ. ἐπὶ πάλυ καὶ παραθέμενος τοὺς ἀδελφοὺς πάντας τῷ κυρίῳ καὶ εἰκὼν Εἰρήνη ὑμῖν, ἀνεπαύσατο ἐν Χριστῷ ὥρα ἕκτη δοξάσας τὸν κύριον.

²³ Τότε ὁ βασιλεὺς καλεῦσας ἐλθεῖν πλείονας στρατιώτας καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ παλατίου κλίνην κομισθῆναι, πολλὴν ἔχουσαν τὴν τοῦ χρυσοῦ φαντασίαν, προστάξεν ἐπ' αὐτῆς ἐπατεθῆναι τὸν ἀπόστολον καὶ ἀποκομισθῆναι εἰς τὸ παλάτιον. ἦν δὲ τὸ σῶμα τοῦ ἀποστόλου ὡς ἐν ὑπνῷ κείμενον, καὶ ἡ στολὴ αὐτοῦ καὶ ὁ χιτῶν αὐτοῦ ἀμίαντα ἀπὸ τοῦ πυρός· καὶ ποτὲ μὲν ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτὸν ἐθεώρουν, ποτὲ δὲ ἀκολουθοῦντα, ποτὲ δὲ προηγούμενον τῆς κλίνης καὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τεθεικότα Πλάτωνος καὶ συνψάλλοντα τῷ πλήθει, ὥστε καὶ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς στρατιώτας ἅμα τῷ ὄχλῳ ἐκθάμβους γενέσθαι. πολλοὶ δὲ νοσοῦντες καὶ δαμονιῶντες ἀψάμενοι μόνον τῆς κλίνης ἐσώθησαν, καὶ ὅσοι ἔτι ἦσαν τὴν μορφὴν ἄγριοι, ἐν αὐτῇ τῇ ὥρῃ μετηλλάγησαν εἰς ὁμοιότητα τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων.

²⁴ Καὶ ἐν τῷ εἰσερχεσθαι τὴν κλίνην ἐν τῷ παλατίῳ ἐθεασάμεθα πάντες τὸν Ματθαῖον ὡς ἀπὸ τῆς κλίνης ἀναστάντα καὶ παρευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν, χειραγωγούμενον ὑπὸ παιδίου εὐμόρφου, καὶ προσοπήνητησαν αὐτῷ δώδεκα ἄνδρες ἐν στολαῖς λαμπραῖς, ἀμαραντίνους καὶ χρυσοῦς στεφάνους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχοντες· καὶ ἴδομεν πῶς τὸ παιδίον ἐκεῖνο ἐν ὁμοιώματι τούτων ἐστεφάνωσεν τὸν Ματθαῖον, καὶ ἀστραπῆς φανεῖσης εἰς οὐρανοῦς ἐχώρησαν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς σταθεὶς ἐπὶ τῆς πύλης τοῦ παλατίου καὶ μηδένα εἰσελθεῖν καλεῦσας πλὴν τοὺς τὴν κλίνην βαστάζοντας στρατιώτας, κλείσας τὰς θύρας καὶ γλωσσόκομον ἐκ σιδήρου κε-

23. Vind Ὁ δὲ βασ. κλεῦει παρασρήμα | Vind καὶ κομισθῆναι τὴν ἀπὸ παλατίου κλίνην | τὴν τοῦ: Vind om τὴν | προστάξεν -- εἰς τὸ παλάτιον: Vind καὶ ἐπατεθῆναι ἐπ' αὐτῆς τὸ λείψανον τοῦ ἀποστόλου καὶ ἀποκομισθῆναι ἐν τῷ παλατίῳ. | ἦν δὲ τό: Vind καὶ τούτων γενομένων ἦν τό | καὶ ἡ: Vind ἡ δὲ | ἀμίαντα: Vind add καὶ καθάρᾳ | ποτὲ δὲ προηγούμενον -- δεξιάν: Vind καὶ κἀκεῖνα ποτὲ μὲν προηγ. τ. κλ. ποτὲ δὲ καὶ τὴν δεξιάν | Vind κεφαλ. αὐτοῦ τεθεικ. τοῦ ἐπισκόπου Πλάτ. | ὥστε καὶ: Par om καὶ | γενέσθαι: Par εἶναι | Par om μόνον | Vind ἦσαν ἔτι | Par om λοιπῶν

24. Καὶ ἐν: Vind Ἐν δὲ | ἐν τῷ παλ. ἔθεασ.: Par εἰς τὸ παλάτιον ἴδομεν | τὸν Ματθαῖον: Vind τὸν ἀπόστολον τοῦ Χριστοῦ Ματθ. | εὐμόρφου: Vind εὐμορφώτατου | Vind προσοπήνητησαν αὐτοῖς | λαμπραῖς: Vind λευκαῖς | Par om ἐκεῖνα | τούτων: Par αὐτῶν | Vind om καὶ ἀστραπῆς -- ἐχώρησαν

Vind ἐπὶ τὴν πύλην | καὶ μηδένα εἰσελθεῖν -- ἔραριφεν: Vind οὐδένα εἴασεν εἰσελθεῖν πλὴν τοὺς τὴν κλ. βαστάζοντας. καὶ ἐσελθόντες αὐτοὶ μόνον ἐπέδεντο τὸ σῶμα τοῦ ἀποστόλου σὺν τῇ κλίνῃ ἐν τῷ παλατίῳ. τότε κλείσας τὰς θύρας ὁ

λεύσας γενέσθαι, τὸ σῶμα τοῦ Ματθαίου ἐν αὐτῷ βαλὼν καὶ μόλιθον κατασφραγίσας, διὰ τῆς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ παλατίου πύλης μέσης νυκτὸς εἰς πλοῖον ἐπιθεὶς, μηδενὸς εἰδότης, εἰς τὸ βαθὺ τῆς θαλάσσης μέρος ἔρριψεν.

²⁵ Δι' ὄλης δὲ τῆς νυκτὸς προσκαρτερούντων τῶν ἀδελφῶν πρὸς τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου διανυκτερευόντων καὶ ψαλλόντων, ὡς ἀνέβη ὁ ὄρθρος, φωνὴ ἐγένετο Πλάτων ἐπίσκοπε, βαστάσας τὸ εὐαγγέλιον καὶ τοῦ Δαυὶδ τὸ ψαλτήριον ἅμα τῷ πλήθει τῶν ἀδελφῶν ἐλθέ κατὰ ἀνατολὰς τοῦ παλατίου, καὶ ψάλλετε τὸ ἀλληλουῖα καὶ ἀνάγνωτε τὸ εὐαγγέλιον καὶ προσενέγκατε προσφορὰν ἄρτον ἅγιον καὶ ἀπὸ τῆς ἀμπέλου τρεῖς βότρυας ἀποθλίψαντες ἐν ποτηρίῳ συρειοικωνήσατέ μοι, ὡς ὁ κύριος Ἰησοῦς ὑπέδειξεν τὴν ἄνω προσφορὰν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

Δραμῶν δὲ ὁ ἐπίσκοπος εἰς τὴν ἐκκλησίαν λαβὼν τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὸ τοῦ Δαυὶδ ψαλτήριον καὶ συναγαγὼν πρεσβυτέρους καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀδελφῶν ἦλθεν κατὰ ἀνατολὰς τοῦ παλατίου ὧρα τοῦ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον, καὶ ἐπὶ τινος ὑψηλοῦ λίθου κελεύ-

---

βασιλεύς καὶ πλησίον σταῆς τοῦ ἁγίου λειψάνου εἶπεν Κύριε ὁ Θεός, διὰ τοῦ ἀποστόλου τούτου ἐν τῇ πόλει ταύτῃ εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἔγνων τὸ ὄνομά σου, καὶ ὅτι ἐκ πυρὸς ῥύεσαι πάντας τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σέ. καὶ νῦν ἐπειθεὶς ἀπιστία μακροσέστιν μικρά, αἰτούμαι τοῦτο ἵνα ἀναγάγῃς τὸ σῶμα τοῦ Ματθαίου ἀπὸ τῆς θαλάσσης. ἴδου γὰρ ἐγὼ κελεύω ῥιφῆναι τὸ σῶμα ἐν τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐάν ῥύσῃ αὐτὸ ὡς ἐν τῇ πυρᾷ ἐρρύσω, καταλείψω πάντας τοὺς Θεοὺς μου εὐδώς καὶ σὸν μόνον πιστεύσω. καὶ κελεύει γλωσσόκομον σιδηροῦν ἐνεχθῆναι ταχέως, καὶ ἐμβαλὼν τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου ἐν αὐτῷ ἐσφράγισεν μόλιθον· εἰς σύτῳως ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας ἄραι τὸ γλωσσόκομον ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν καὶ ἐξελεῖν διὰ τῆς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ παλατίου πύλης μέσης νυκτὸς καὶ βαλεῖν αὐτὸ ἐν πλοίῳ μηδενὸς εἰδότης καὶ ῥιφῆναι μέσον τοῦ πελάγους ἐν τῷ βυθῷ.

25. Δι' ὄλης δὲ --- ἐκ νεκρῶν: Vind Καὶ τούτων γενομένων τῇ ἑξῆς ὀρᾷ (codex ὧρα?) ὁ Πλάτων ἐνύπνιον καὶ τὸν Ματθαῖον λέγοντα αὐτῷ Πλάτων δοῦλε Χριστοῦ, ἀναστάς καὶ λαβὼν τὸν κλῆρον πάντα καὶ τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον καὶ τὸ τοῦ Δαυὶδ ψαλτήριον ψάλλον κατὰ ἀνατολὰς τοῦ παλατίου ἅμα καὶ τῷ πλήθει τῶν πιστῶν ἀδελφῶν καὶ στήτε ἐκεῖ εἰς προσευχὴν, ψάλλοντες τὸ ἀλληλουῖα· ἀνάγνωδι δὲ καὶ τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον καὶ προσένεγκε ἐκεῖ ὑπὲρ ἐμοῦ τῆ κυρίῳ προσφορὰν, καὶ κοινωνήσατέ μοι ὡς ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ὑπέδειξεν ἡμῖν ἐν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

Δραμῶν δὲ -- κατὰ ἀνατ. τοῦ παλατίου: Vind Ἀναστάς ὁ ἐπίσκοπος Πλάτων πορεύεται ἐν τάχει εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ λαβὼν τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον καὶ τὸ τοῦ Δαυὶδ ψαλτήριον, συναγαγὼν δὲ καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν ἀδελφῶν παραγίνεται ἐπὶ τὸν ἀποκαλυφθέντα αὐτῷ τόπον | ὧρα -- ἥλιον: Vind ὧρα δὲ ἦν μετὰ τὸ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον | καὶ ἐπὶ τινος --

σας ἀνελθεῖν τὸν ψάλλοντα, ψάλλειν ἤρξατο ἐν ὕμνοις ᾠδῆς τῷ θεῷ Τίμιος ἐναντίον κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ· καὶ πάλιν Ἐγὼ ἐκοιμήθην καὶ ὑπνωσα· ἐξηγέρθην, ὅτι κύριος ἀντιλήψεται μου. καὶ ὑπήκουον ὕμνον ᾠδῆς τοῦ Δαυὶδ Μὴ ὁ κοιμώμενος αὐχλὶ προσθήσει τοῦ ἀναστῆναι; νῦν ἀναστήσομαι, λέγει κύριος. καὶ πάντες ἐκέκραξαν Ἀλληλούϊα. καὶ ὁ ἐπίσκοπος ἀνέγνω τὸ εὐαγγέλιον, καὶ πάντες ἀνεβόησαν Δόξα σοι, ὁ δεδοξασμένος ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. καὶ εἶθ' οὕτως προσέφερον τὴν προσκομιδὴν τῆς ἀγίας προσφορᾶς ὑπὲρ τοῦ Ματθαίου, καὶ μεταλαβόντες ὑπὲρ εὐχαριστίας τῶν ἀχράντων καὶ ζωοποιῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἅπαντες.

²⁶ Καὶ ἦν ὡσεὶ ὥρα ἕκτη, καὶ ὄρα ὁ Πλάτων ἀντικρυς τὴν θάλασσαν ὡς ἀπὸ σταδίων ἐπτὰ, καὶ ἰδοὺ ἦν ὁ Ματθαῖος ἐστηκὼς ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ δύο ἄνδρες ἐκατέρωθεν ἐν στολαῖς λαμπραῖς, καὶ παιδίον τὸ εὐμορφον ἔμπροσθεν αὐτῶν. ταῦτα δὲ καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ ἐθεάσαντο, καὶ ἤκουον λαλούντων αὐτῶν Ἀμὴν ἀλληλούϊα. καὶ ἦν ἰδεῖν πεπηγμένην τὴν θάλασσαν ὡσεὶ λίθον κρυστάλλου, καὶ τὸ παιδίον τὸ εὐμορφον ἔμπροσθεν αὐτῶν, ὡς ἐκ βάθους τῆς θαλάσσης σταυρὸς ἀνέβαινεν καὶ πρὸς τὸ τέλος τοῦ σταυροῦ ὁ γλωσσόκομος ἀνερχόμενος ἐν ᾧ ἦν τὸ σῶμα τοῦ Ματθαίου, καὶ ἐν ὥρᾳ στιγμῆς ἐν τῷ σταυρῷ τὸ γλωσσόκομον τὸ παιδίον ἔθηκεν ἐπὶ τὴν γῆν ὅπιθεν τοῦ παλατίου κατὰ ἀνατο-

ψάλλειν (Par καὶ ψάλλ.) ἤρξατο -- τ. θεῶ: Vind καὶ κελεύσας ἀνελθεῖν τὸν ψάλλοντα ἐπὶ ὑψηλοῦ τινὸς λίθου, ἤρξατο ψάλλειν οὕτως | καὶ πάλιν: Par om | καὶ ὑπήκουον ὕμνον (codex ὕμνος) ᾠδ. τ. Δαυίδ: Vind καὶ πάλιν | νῦν ἀναστ. λ. κύριος -- Ἀλληλούϊα: Vind καὶ πάντες ὑπέψαλλον εἰς' οὕτως τὸ ἀλληλούϊα. καὶ ἀναστήσομαι, λέγει κύριος, εἰσομαι ἐν σωτηρίᾳ, παρρησιάσομαι ἐν αὐτῷ. καὶ πάντες ἔκραξαν Ἀλληλούϊα. | καὶ ὁ ἐπίσκ.: Vind τότε ὁ ἐπίσκ. | Vind τὸ ἅγιον εὐαγγ. | Vind καὶ ἐβόησαν ἅπαντες | καὶ εἰθ' οὕτως -- προσφορᾶς ex Vind; Par καὶ προσήνεγκας (sic) τὰς προσφορὰς | Ματθαίου: Vind praem μακαρίου | ὑπὲρ εὐχαριστ. -- μυστηρίων ex Vind; Par om | Par ἐδόξασαν et om ἅπαντες

²⁶. Καὶ ἦν ὡσεὶ -- σταυρὸς ἀνέβαινεν: Vind Περὶ δὲ τὴν ἕκτην ὥραν τῆς ἡμέρας ὄρα ὁ ἐπίσκοπος Πλάτων ἀντικρυς αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν ὡς ἀπὸ σταδίων ἐπτὰ τὸν μακάριον Ματθαῖον καὶ σὺν αὐτῷ δύο ἄνδρας ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, οἱ καὶ συνομιλοῦν αὐτῷ, λευκὰς στολὰς περιβεβλημένοι. ὡς δὲ περιχαρῆς ἐγένετο ὁ ἐπίσκοπος, μετὰ μίαν ὥραν ὄρα ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ τύπον σταυροῦ ἀνερχόμενον ἐκ βάθους θαλάσσης | Vind καὶ πρὸς τὸ -- τὸ γλωσσόκομον ἐν ᾧ ἦν ὁ ἅγιος Ματθαῖος, καὶ ἠκολούθει τῷ σταυρῷ τὸ γλωσσόκομον ἕως οὗ ἤγαγεν αὐτὸ πρὸς τὴν γῆν ὅπιθεν -- τὴν προσφορὰν (Par τὰς προσφορὰς). Praeterea

λαός, ὅπου ὁ ἐπίσκοπος προσήνεγκεν ὑπὲρ τοῦ Ματθαίου τὴν προσφορὰν.

²⁷ Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκ τοῦ ὑπερφάνου ταῦτα θεασάμενος καὶ καταπλαγεὶς ἐξῆλθεν τοῦ παλατίου καὶ προσδραμῶν προσκωιήσεν κατὰ ἀνατολὰς ἐπὶ τὸ γλωσσόκομον, καὶ προσέειπεν τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις ἐν μετανόῃα καὶ ἐξομολογήσει λέγων Ἐπισηῶς πιστεύω τῷ ἀληθινῷ θεῷ Χριστῷ Ἰησοῦ. δέομαι, δότε μοι τὴν ἐν Χριστῷ σφραγιδα, καὶ δώσω ὑμῖν τὸ παλάτιόν μου εἰς μαρτύριον τοῦ Ματθαίου, καὶ θήσετε τὸ γλωσσόκομον ἐπὶ τὴν κλίνην μου τὴν χρυστὴν ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ· μόνον βαπτίσαντές με ἐν αὐτῷ κοινωθήσατέ μοι τῆς τοῦ Χριστοῦ εὐχαριστίας. ὁ δὲ ἐπίσκοπος εὐξάμενος καὶ κελεύσας αὐτὸν ἀποδύσασθαι καὶ ἐν αὐτῷ ἐπὶ πολὺ ἀνακρίνας, καὶ αὐτοῦ ἐξομολογησαμένου καὶ κλαύσαντος ἐφ' οἷς διεπράξατο, κατασφραγίσας αὐτὸν καὶ ἀλείψας ἐλαίῳ καθήκεν εἰς τὴν θάλασσαν εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἀγίου πνεύματος. καὶ ὡς ἀνῆλ-

add haec: καὶ εὐχαριστήσαντες ἅπαντες τῷ κυρίῳ ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα, ὅθεν διεδόθη [τὸ] φοβερόν καὶ παράδοξον τοῦτο [τὸ] θέαμα ἐν ὅλῃ τῇ πόλει. καὶ συνήχη πᾶς ὁ λαός, κραζόντων πάντων μᾶ φωνῇ Εἰς θεός ὁ διὰ τοῦ Ματθαίου καταγγελθεὶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ὅς καὶ ἐκ πυρός καὶ ὕδατος ῥύεται τοὺς εἰς αὐτὸν πεποιθῆτας.

27. Ὁ δὲ βασιλεὺς --- καὶ ἐξομολογήσει (codex ἐξομολογήσεως. Am rotius scribas ἐξ ὁμολογήσεως? ἐξομολογήσας?) -- βαπτίσ. με (codex non habet) -- τ. Χρ. εὐχαριστίας: Vind Ἐγγισεν δὲ ἡ βοή τοῦ ὄχλου πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἐπυνθάνετο τίς ἐστὶν ἡ σύγχυσις τοῦ λαοῦ ἢ τίς ἡ κραυγὴ; καὶ ἔμαθεν ὅτι τὸ γλωσσόκομον Ματθαίου ἐλήλυθεν αὐτομάτως. τότε χαρὰς πολλῆς πλησθεὶς ὁ βασιλεὺς εὐθέως παραγίνεται πρὸς τὸ γλωσσόκομον κράζων καὶ λέγων μεγάλη τῇ φωνῇ Εἰς θεός τοῦ Ματθαίου, καὶ οὐκ ἐστὶν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. καὶ προσέειπεν ἐπ' ὅψιν πλησίον τοῦ γλωσσόκομου λέγων Συγχώρησόν μοι, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὅσα ἐνεδειξάμην τῷ ἁγίῳ τούτῳ, διότι ἐν ἀγνοίᾳ ἤμην. ἰδὼν δὲ ὁ ἐπίσκοπος τὴν μετάνοιαν καὶ τὰ δάκρυα τοῦ βασιλέως, δοὺς αὐτῷ χεῖρα ἤγειρεν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀνάστα καὶ δάσει· ἐδέξατο γὰρ κύριος ὁ θεός τὴν μετάνοιάν σου καὶ ἐπιστροφὴν διὰ πρεσβειῶν τοῦ δούλου αὐτοῦ καὶ ἀποστόλου Ματθαίου. καὶ ἀναστὰς ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ ἐδάφους προσέειπεν τοῖς τοῦ ἐπισκόπου ποσὶ καὶ εἶπεν αὐτῷ Δέομαι σου, πάτερ, εἰ εὐρον χάριν ἐνώπιόν σου, σπλαγγισθεὶς ἐπ' ἐμὲ δός μοι τὴν τοῦ Χριστοῦ σφραγιδα, καὶ δίδωμι τὸ παλάτιόν μου εἰς λόγον μαρτυρίου τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Ματθαίου. τότε ὁ τοῦ κυρίου δούλος ἐπίσκοπος Πλάτων παραλαβὼν τὸ γλωσσόκομον τοῦ ἀγίου ἅμα τοῦ βασιλέως καὶ πᾶτος τοῦ κλήρου καὶ τοῦ πιστοῦ λαοῦ μετὰ λαμπάδων καὶ μύρων καὶ ψαλμωδίας πολλῆς ἔφερον αὐτὸ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αἰνοῦντες καὶ θεοξάζοντες τὸν θεόν. | ὁ δὲ ἐπίσκοπος. εὐξάμενος -- ἀγίου πνεύματος: Vind εἶτα λαβὼν ὁ ἐπίσκοπος κατ' ἰδίαν τὸν βασιλέα καὶ ἐπευξάμενος νουθετήσας τε [sequitur in codice εἶπον] καὶ

θεν ἀπὸ τοῦ ὕδατος, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐνδύσασθαι ἱμάτια λαμπρά· καὶ εἶθ' οὕτως εὐλογήσας καὶ εὐχαριστήσας ἄρτον ἅγιον καὶ ποτήριον κεκραμμένον κοινωνήσας πρῶτος ὁ ἐπίσκοπος ἔδωκεν τῷ βασιλεῖ εἰπὼν Τοῦτο τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο τὸ αἷμα αὐτοῦ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἐκχυθὲν γενέσθω σοι εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς ζωὴν. καὶ φωνὴ ἐξ ὕψους ἠκούσθη Ἄμην ἄμην ἄμην. ²⁸ Καὶ οὕτως ἐν φόβῳ καὶ ἀγαλλιάσει κοινωνήσαντος αὐτοῦ, ἐπαφανεῖς ὁ ἀπόστολος ἔφη Φουλβανὲ βασιλεῦ, οὐκέτι ἔσται τὸ ὄνομά σου Φουλβανός, ἀλλὰ κληθήσῃ Ματθαῖος· καὶ σὺ ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως οὐκέτι κληθήσῃ Φουλβανός, ἀλλὰ καὶ σὺ Ματθαῖος· καὶ σὺ Ζιφάγια ἡ γυνὴ τοῦ βασιλέως κληθήσῃ Σοφία· καὶ ἡ Ἐρβά ἡ γυνὴ τοῦ υἱοῦ ὑμῶν κληθήσεται Σύνεσις· καὶ ἔσονται αὐτὰ τὰ ὀνόματα ὑμῶν γεγραμμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ οὐκ ἐκλείψουσιν ἐκ μηρῶν ὑμῶν εἰς γενεάς καὶ γενεάς. καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ κατέστησεν ὁ Ματθαῖος τὸν μὲν βασιλέα πρεσβύτερον, ἦν δὲ ἐτῶν τριάκοντα ἑπτὰ· καὶ τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως κατέστησεν διάκονον, ἐτῶν δέκα ἑπτὰ· καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ βασιλέως κατέστησεν πρεσβύτιδα, καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κατέστησεν διακόνισσαν· ἦν δὲ καὶ αὕτη ἐτῶν δέκα ἑπτὰ. καὶ εἶθ' οὕτως εὐλόγησεν αὐτοὺς εἰπὼν Ἔσται ἡ

κατηχήσας ἐβάπτισεν αὐτὸν ἐς τὸ ὄνομα τοῦ πατρ. καὶ τοῦ υἱ. καὶ τοῦ ἁγ. πν. | ἐκέλευσεν αὐτόν: Vind add ὁ ἐπίσκοπος | λαμπρά: Vind λευκά | καὶ εἶθ' οὕτως ex Vind; om Par | εὐλογήσας -- Ἄμ. ἄμ. ἄμην: Vind λαβὼν ἄρτον ἅγιον καὶ ποτήριον κεκραμμένον ἐκοινωνήσεν αὐτόν τῆς τοῦ κυρίου εὐχαριστίας καὶ εὐλογίας. καὶ εὐθὺς ἤλθεν φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ λέγουσα Εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου ἄμην ἄμην ἄμην.

28. Καὶ οὕτως -- Φουλβανὲ (cf. supra sect. 5, item codicem Vind: Par Βούλφαμνε, item postea Βούλφαμνος et Βουλφανθρός) -- Φουλβανός (vide ante) -- Φουλβανός (vide ante) --- Ἐρβά (cf. supra sect. 5.; h. l. codex Ὀρβά habet) -- γενεάς κ. γενεάς: Vind Τῇ δὲ νυκτὶ ἐκεῖνη ὄφθεις ὁ ἅγιος ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ Ματθαῖος τῷ βασιλεῖ εἶπεν αὐτῷ Φουλβανὲ βασιλεῦ, σὺ ἡ ἐπίγειος βασιλεία ἐν χερσίν, ἔδωκετο κύριος ὁ θεὸς τὴν μετάνοιάν σου· οὐκέτι δὲ κληθήσῃ Φουλβανός, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ νῦν κληθήσεται τὸ ὄνομά σου ἐπὶ τῷ ἔμφ. ὀνόματι Ματθαῖος. ὁμοίως καὶ τῷ υἱῷ σου τοῦτο τὸ ὄνομα ἐπαθήσεις. καὶ ἡ γυνὴ σου οὐκέτι κληθήσεται Φουλβανὰ, ἀλλὰ Σοφία ἔσται τὸ ὄνομα αὐτῆς. ὁμοίως καὶ ἡ νύμφη σου ἀπὸ τοῦ νῦν κληθήσεται Σύνεσις. καὶ ἔσται τὰ ὀνόματα ὑμῶν γεγραμμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐν τῇ βίβλῳ τῶν ζώντων ἕως τοῦ αἰῶνος. | καὶ ἐν αὐτῇ -- καὶ αὕτη ἐτῶν δέκα ἑπτὰ: Vind ἐχειροτόνησεν δὲ ὁ μακάριος Ματθ. τὸν μὲν βασιλέα πρεσβύτερον, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ διάκονον, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὴν νύμφην εἰς διακόνισσας. | καὶ εἶθ' οὕτως -- ἔδωκεν τ. θεὸν ex Vind; Par sic: καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ πάντες ἐφώνη-

εὐλογία καὶ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον μεθ' ὑμῶν.

Τότε ἔξυπνος γενόμενος ὁ βασιλεὺς καὶ χαρεῖς πανοικί ἐπὶ τῇ ἐπτασίᾳ τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Ματθαίου ἐδόξασεν τὸν θεόν.

²⁹ Καὶ εἰσελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ ἄπαντα τὰ εἰδῶλα συνέτριψεν, καὶ ἐθέσπισεν τοῖς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ γράψας οὕτως Βασιλεὺς Ματθαῖος τοῖς ὑπὸ τὴν βασιλείαν μου πᾶσιν χαίρειν. Χριστοῦ ἐπὶ γῆς φανέντος καὶ τὸ πλάσμα τὸ ἀνθρώπινον διασώσαντος, εὐρηγῆται οἱ λεγόμενοι θεοὶ ψεῦσται καὶ ψυχοφθόροι καὶ ἐπίβουλοι τοῦ ἀνθρώπου γένους. ὅθεν ἐπιλαμψάσης τῆς θείας χάριτος καὶ ἕως ἡμῶν ἐλθούσης, ἐπιγνόντες δὲ τὴν τῶν εἰδώλων πλάνην ὅτι ματαῖα καὶ ψευδῆς ὑπάρχει, ἔδοξεν τῇ ἡμετέρᾳ θειότητι μὴ εἶναι θεοὺς πολλοὺς ἀλλ' ἓνα καὶ μόνον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὑμεῖς δὲ δεξάμενοι τόδε τὸ διάταγμα τὸν ἡμέτερον σκοπὸν θεραπεύοντες πᾶν εἶδωλον συντρίψατε καὶ ἀφανίσατε· εἰ δὲ τις φωραθεῖ ἀπὸ τοῦ νῦν θεραπεύων εἰδῶλα ἢ ἀποκρύπτων αὐτά, τῇ διὰ ξίφους τιμωρίᾳ ὑποβαλλέσθω ὁ τοιοῦτος. ἔρρωσθε πάντες, ὅτι καὶ ἡμεῖς ὑγιαίνομεν.

Διαδοθέντος δὲ τοῦ πράγματος τούτου πάντες χαίροντες καὶ ἀγαλλιώμενοι συνέτριβον ἑαυτῶν τὰ εἰδῶλα κράζοντες καὶ λέγοντες Εἰς θεὸς μόνος ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὁ εὐεργετῶν τοὺς ἀνθρώπους.

³⁰ Μετὰ δὲ τὸ ταῦτα πάντα γενέσθαι ὥφθη ὁ ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ Ματθαῖος τῷ ἐπισκόπῳ Πλάτῳ καὶ λέγει αὐτῷ Δοῦλε τοῦ θεοῦ Πλάτων καὶ ἡμέτερε ἀδελφέ, γνωστόν σοι ἔστω ὅτι μετὰ τρία ἔτη ἔσται σοι ἀνάπαυσις ἐν κυρίῳ καὶ ἀγαλλίασι

σαν (προσεφ.?) ἀλλήλοις Ἀμήν, δεδοξασμένη ἡ ἱερωσύνη καὶ εὐλογοσιμὸς τῷ Χριστῷ, ἀμήν.

29. Haec tota sectio ex Vindobonensi est: nihil eiusmodi in Parisiensi invenitur.

Καὶ εἰσελθὼν: codex om Καὶ | ἐπιγνόντες: codex ἐπιγνώντες | τῇ διὰ ξίφ. τιμωρίᾳ: codex τὴν δ. ξ. τιμωρίαν

30. Μετὰ δὲ τὸ ταῦτα -- εἰς αἰῶνας αἰώνων ex Vind; Par eorum loco haec habet: Τότε λέγει ὁ Ματθαῖος Ἐν ἀριζμῷ τῶν ἐννέα ἡμερῶν καὶ τεσσαράκοντα καὶ εἰς συμπλήρωσιν ἐνιαυτῶν οὐ διαλείψετε τὰς προσφορὰς μου, ἓνα ἀγαλλιάσεται ἡ ψυχὴ μου καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δοξασθήσεται. τότε λέγει ὁ ἀπόστολος τῷ ἐπισκόπῳ Σὺ μὲν, ὦ μακάριε καὶ ἀγαπητέ μου Πλάτων, ἐν τῷ τρίτῳ ἐνιαυτῷ ἔσθι μετ' ἐμοῦ, καθὼς ἐλάλησεν μοι ὁ κύριος Ἰησοῦς ἐν τοῖς

εις αιώνας αιώνων. λήψεται δέ σου τὸν θρόνον τῆς ἐπισκοπῆς οὗτος ὁ βασιλεὺς, ὃν ἐπὶ τῷ ἐμῷ ὀνόματι ἐκάλεσα Ματθαῖον, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ υἱὸς αὐτοῦ. καὶ εἰπόντος αὐτοῦ Εἰρήνη σοὶ καὶ πᾶσιν τοῖς ἁγίοις, ἐπορεύετο εἰς τὸν οὐρανόν.

³¹ Μετὰ δὲ τρία ἔτη ἀνέλυσεν ὁ ἐπίσκοπος Πλάτων ἐν κυρίῳ. διεδέξατο δὲ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Ματθαῖος, παραχωρήσας τὴν βασιλείαν ἐκουσίως ἐτέρῳ, ὅθεν ἐδόθη αὐτῷ χάρις κατὰ δαιμόνων ἀκαθάρτων, καὶ πᾶν πάθος ἴατο. προήγετο δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς πρεσβύτερον, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν δευτερεύειν αὐτῷ.

Ἐτελειώθη ὁ ἅγιος Ματθαῖος ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀνθρωποφάγων ἐν πόλει Μύρνη μηνὶ Νοεμβρίῳ ἑξκαιδεκάτῃ, βασιλεύοντος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

οὐρανοῖς. | σου τ. ὁρ. τ. ἐπισκ.: Vind τ. ὁρ. τ. ἐπισκ. σου | Vind om οὗτος ὁ βασιλ. | μετὰ τοῦτον: Par μετ' αὐτόν | ὁ υἱὸς αὐτοῦ: Par h. l. add καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ λήψεται τὸν θρόνον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· καὶ οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ θεῷ διαμεῖναι τὸν θρόνον τῆς βασιλείας σου καὶ τῷ σπέρματι σου εἰς τὸν αἰῶνα. | καὶ εἰπόντος -- εἰς τ. οὐρανόν: Par καὶ εἰπὼν ὁ Ματθαῖος Εἰρήνη πᾶσιν τοῖς ἁγίοις, ὡφθη μετὰ δύο ἀγγέλων βαδίζων καὶ ἀναβαίνων εἰς οὐρανόν, ὅπου ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς Ἰησοῦς Χριστός· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.

31. Secutus sum in hac sectione Vindobonensem codicem; satis diversa in Parisiensi legitur: videtur vero additamentum utramque recentiorem auctorem prodere.

Μετὰ δὲ τρία -- δευτερεύειν αὐτῷ: Par Καὶ ἦλθεν φωνὴ Εἰρήνη ὑμῖν καὶ ἀγαλλίαις, ὅτι οὐκ ἔσται πόλεμος οὐδὲ πληγὴ ῥομφαίας ἐν πόλει ταύτῃ διὰ Ματθαῖον τὸν ἐκλεκτόν μου, ὃν ἠγάπησα εἰς γενεὰς αἰώνος. μακάριοι οἱ ἐκτελοῦντες τὰ μνημόσυνα αὐτοῦ, ὅτι ἔσονται δεδοξασμένοι εἰς αἰῶνα αἰώνος.

Ἐτελειώθη -- ἀμήν: Ἔστιν δὲ ἡ ἡμέρα τῆς ἀναμνησέως αὐτοῦ μηνὸς Γορπαιῶν τεσσαρεσκαίδεκάτῃ. δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις τῷ θεῷ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Πραξις ἁγίου αὐτοῦ 146 κ. κ. μ. μ. τ.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΘΩΜΑ.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἡμεθα πάντες οἱ ἀπόστολοι ἐν Ἱεροσολύμοις, Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος ὁ τελώνης, Ἰάκωβος Ἀλφαιῦ καὶ Σίμων ὁ Καναναῖος, καὶ Ἰούδας Ἰακώβου, καὶ διελαμεν τὰ κλίματα τῆς οἰκουμένης, ὅπως εἰς ἕκαστος ἡμῶν ἐν τῷ κλίματι τῷ λαχόντι αὐτῷ καὶ εἰς τὸ ἔθνος ἐν ᾧ ὁ κύριος αὐτὸν ἀπέστειλε πορευθῆ. κατὰ κληρὸν οὖν ἔλαχον ἡ Ἰνδία Ἰουδα Θωμᾶ τῷ καὶ Διδύμῳ· οὐκ ἐβούλετο δὲ ἀπελθεῖν, λέγων μὴ δύνασθαι μήτε χωρεῖν διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκός, καὶ ὅτι ἄνθρωπος ὢν Ἑβραῖος πῶς δύναμαι πορευθῆναι ἐν τοῖς Ἰνδοῖς κηρυῆσαι τὴν ἀλήθειαν; καὶ ταῦτα αὐτοῦ διαλογοζομένου καὶ λέ-

* Πράξεις τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ: ita inscriptio legitur in BE. CD Περὶ τοῦ τοῦ ἁγίου ἀποστ. Θωμᾶ (C add ἐν Ἰνδία). A Περὶ τοῦ καὶ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Θωμᾶ τοῦ ἀποστόλου.

1. ἡμεθα cum A. BD ἡμεν. CE ἦσαν | πάντες: D om | Ἰάκωβος ὁ τ. Ζεβ. καὶ Ἰω. ὁ ἀδ. αὐτοῦ: E transpon post Βαρθολομαῖος. B nil nisi Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος habet, eaque post Ἰούδας Ἰακώβου ponit | A ὁ Καναναῖος | Ἀλφαιῦ cum AB. CDE ὁ τοῦ Ἀλφ. | διελαμεν: D διελαμέθα. C διελάντο, E διεῖλον | κλίματα: codd. ut videtur omnes (vidi in AE) κλήματα, itemque postea post κλήματι | ἡμῶν: CE αὐτῶν | ἀπέστειλε cum BCDE: A ἀποστέλλει | κληρὸν: E κλήμα | οὖν: E δέ | ἡ Ἰνδία: E post Διδυμον ponit | Ἰουδα (C om) Θωμᾶ τῷ (D om) καὶ Διδύμῳ: B Ἰουδαν Θωμᾶν τὸν καὶ Διδυμον, E Ἰούδαν τὸν καὶ Θωμᾶν λεγόμενον Διδυμον | οὐκ ἐβούλ. δέ: E ὁ δὲ οὐκ ἐβούλ. | λέγων μὴ (B οὐ) δύνασθαι (codd. duo om λέγ. μὴ δύν.) μήτε (BE μηδὲ) χωρ. (E add διδάξαι) | ὢν: B εἰμί | πῶς cum BCDE: A οὐ | πορευθῆναι (E ἀπελθεῖν) ἐν τοῖς (E om) Ἰνδοῖς (E add καὶ) κηρυῆσαι: B πορευθεὶς κηρυῆσαι τοῖς Ἰνδοῖς | καὶ

γοντος ὤφθη αὐτῷ ὁ σωτὴρ διὰ τῆς νυκτός καὶ λέγει αὐτῷ Μὴ φοβοῦ, Θωμᾶ, ἄπελθε εἰς τὴν Ἰνδίαν καὶ κήρυξον τὸν λόγον· ἡ γὰρ χάρις μου ἔσται μετὰ σοῦ. ὁ δὲ οὐκ ἐπέθετο, λέγων Ὅπου βούλει με ἀποστείλαι, ἀποστείλον ἀλλαχοῦ· εἰς Ἰνδοὺς γὰρ οὐκ ἀπέρομαι.

² Καὶ ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος καὶ ἐνθυμουμένου ἔτυχεν ἔμπορον τινα εἶναι ἐκεῖ ἀπὸ τῆς Ἰνδίας ἐλθόντα τοῦνομα Ἀββάνην, ἀπὸ τοῦ βασιλέως Γουνδαφόρου ἀποσταλέντα καὶ ἐντολὴν παρ' αὐτοῦ εἰληφότα τέκτονα πριάμενον ἀγαγεῖν αὐτῷ. ὁ δὲ κύριος ἰδὼν αὐτὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ περιπατοῦντα τὸ μεσημβρινὸν εἶπεν αὐτῷ Βούλει τέκτονα πρίασθαι; ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Ναί. καὶ ὁ κύριος ἔφη αὐτῷ Ἔχω δοῦλον τέκτονα καὶ βούλομαι αὐτὸν πωλῆσαι. καὶ ταῦτα εἰπὼν ὑπέδειξεν αὐτῷ τὸν Θωμᾶν ἀπὸ μακρόθεν, καὶ συνεφώνησεν μετ' αὐτοῦ τριῶν λιτρῶν ἀσήμου ἀργυρίου, καὶ ἔγραψεν ὠγὴν λέγων Ἐγὼ Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ τοῦ τέκτονος ἐμολογῶ πεπρακέναι τὸν ἐμὸν δοῦλον, Ἰούδαν ὀνόματι, σοὶ τῷ Ἀββάνῃ ἔμπορῷ Γουνδαφόρου τοῦ βασιλέως τῶν Ἰνδῶν. τῆς δὲ ὠγῆς τελεσθείσης ὁ σωτὴρ παραλαβὼν Ἰούδαν τὸν καὶ Θωμᾶν ἤγαγε πρὸς Ἀββάνην τὸν ἔμπορον· καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ Ἀββάνης εἶπεν πρὸς αὐτὸν Οὗτός ἐστιν ὁ δεσπότης σου; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ

ταῦτα αὐτοῦ cum AD (om αὐτοῦ) E: BC om καὶ | B λογιζομένου | ὁ σωτὴρ: E ὁ κύριος | διὰ τῆς νυκτός cum ACE: BD om τῆς | E om Μὴ φοβοῦ | ἄπελθε εἰς τὴν (E om) Ἰνδ. καὶ κήρυξον: B ἀπελθεῖν καὶ κηρῦξαι | κήρυξον cum AE: alii add ἐκεῖ | C τὸν λόγον μου | χάρις μου: A om μου: | ἔσται: E ἔστω | B βούλει | με ἀποστείλαι cum ACD (CD ἀποστ. με): BE om, sed E add κύριε | ἀπόστειλ. ἀλλαχοῦ cum AB (ἀπ. με ἀλλ.): CE ἀλλ. ἀποστ. (E add με), D om ἀλλαχ.

2. λέγοντ. καὶ ἐνθυμ. (B ἐνθυμ. κ. λέγ.): E ἔχοντος ἐν εὐχῇ | ἔτυχεν εἰς: E ἐπέτυχεν ἔμπορῷ τιμῇ ὄν. Ἀββάνη, σταλέντι ἀπὸ τοῦ βασι. Γουνδ. καὶ ἔ. κ. α. εἰληφότι | τοῦνομα cum A; B ὄνομα: CDE ὀνόματι | AB Ἀββάνης | B ἀποσταλέντα καὶ ἐντολὰς παρ' αὐτοῦ λαβὼν | πριάμενον: E πρίασασθαι καὶ | ἐν τῇ: C om τῇ | τὸ μεσημβρινὸν εἶπεν: E ἐν ὄρῳ μεσημβρίας ἔφη | B βούλη | πρίασθαι (A -ᾶσθαι): E πρίασασθαι | καὶ ὁ κύρ. ἔφη (B εἶπεν) αὐτῷ: E εἶπε δὲ ὁ κύριος | E om ταῦτα εἰπὼν | C τρεῖς λίτρας | ἀσήμου (C om) ἀργυρίου (E ἀργύρου, A om) | E om ὠγὴν | ὁ (A om) υἱὸς Ἰω. τ. τέκτονος: E ὁ κύριος τοῦ Θωμᾶ. B om | τὸν ἐμὸν: A (item ut videtur alii) om τὸν | Ἰούδαν: BCE Θωμᾶν | BC om ὀνόματι | E Ἀββάνη | τοῦ (E om) βασιλ. τῶν (A om) Ἰνδ. | E τῆς δὲ ὠγῆς (hoc accentu) πληρωθείσης | Ἰούδαν τὸν καὶ (A add τὸν) Θωμᾶν: C Θωμᾶν τὸν Δίδυμον. Alii Ἰούδαν Θωμᾶν τὸν καὶ Δίδυμον | ἤγαγε cum A: alii ἀπήγαγε | τὸν ἔμπορον: A om τὸν | ὁ Ἀββάνης: B om ὁ |

ἀπόστολος εἶπεν Ναί, κύριός μου ἐστίν. ὁ δὲ φησιν Ἠγώρασά σε παρ' αὐτοῦ. καὶ ὁ ἀπόστολος ἠσύχασεν.

³ Τῇ δὲ ἐξῆς ὄρθρου εὐξάμενος καὶ δεηθείς τοῦ κυρίου εἶπεν ὁ ἀπόστολος Πορεύομαι ὅπου βούλει, κύριε Ἰησοῦ, τὸ θέλημα τὸ σὸν γενέσθω. ἀπῆλθεν δὲ πρὸς Ἀββάνην τὸν ἔμπορον μηδὲν ὄλωσ τι μεθ' ἑαυτοῦ κομισάμενος ἀλλ' ἤ τὸ τίμημα αὐτοῦ μόνον. δεδῶκει γὰρ αὐτῷ ὁ κύριος λέγων Ἦτω μετὰ σοῦ καὶ ἡ τιμὴ σου μετὰ τῆς χάριτός μου, ὅπου ἂν ἀπέρχῃ. κατέλαβεν δὲ ὁ ἀπόστολος τὸν Ἀββάνην τὰ σκευὴ αὐτοῦ ἀναφέροντα εἰς τὸ πλοῖον ἤρξατο οὖν καὶ αὐτὸς συναναφέρειν αὐτῷ. ἐμβάντων δὲ αὐτῶν καὶ καθεσθέντων ἐξήταζεν ὁ Ἀββάνης τὸν ἀπόστολον λέγων Ποῖαν ἐργασίαν οἶδας; ὁ δὲ ἔφη Ἐν μὲν ξύλοις ἄροτρα καὶ ζυγούς καὶ τρυτάνας καὶ πλοῖα καὶ κώπας πλοίων καὶ ἱστούς καὶ τροχίσκους, ἐν δὲ λίθοις στήλας καὶ ναοὺς καὶ πραιτώρια βασιλικᾶ. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἀββάνης ὁ ἔμπορος Τοιούτου γὰρ καὶ χρεῖαν ἔχομεν τεχνίτου. ἤρξαντο οὖν καταπλέειν ἔσχον δὲ ἐπιτήθειον ἄνεμον, καὶ προθύμως ἔπλεον ἕως ὅτε κατήντησαν εἰς Ἀνδράπολιν, πόλιν βασιλικήν.

⁴ Ἐξελλθόντες δὲ ἀπὸ τοῦ πλοίου εἰσεσαν εἰς τὴν πόλιν. καὶ ἰδοὺ φωναὶ αὐλητῶν καὶ ὑδραυλῶν καὶ σάλπιγγες περιηχοῦ-
 ὁ ἀπόστολος: B add Θωμᾶς | κύριος cum AB: C ὁ κύριος | ὁ δέ: B add ἔμπορος | ὁ ἀπόστολος: B add Θωμᾶς | ἠσύχασεν cum BC: A ἠσύχασεν | ὁ σωτήρ παραλαβὼν usque ὁ ἀπόστολος ἠσύχασεν: E pro his nil nisi haec habet: παρέλαβεν αὐτὸν ὁ ἔμπορος.

3. ὁ ἀπόστολος h. l. cum A; E post εὐξάμενος; alii ante εἶπεν (E ἔφη), praetereaque B add Θωμᾶς | B βούλη | E κύριε ὁ θεός, τὸ σὸν θέλημα | ἀπῆλθε. δέ (A om δέ): E καὶ ἀπῆλθε | E om Ἀββάνην | ὄλωσ τι: BCE om τί | ἀλλ' ἤ: BE εἰ μή | μόνον: E om; B μόνον ἔχων | δεδῶκει (sic A; alii εἶδε.) γάρ: E δ δέδωκεν | Ἦτω -- μετὰ τῆς χάρ. μου: E Ἦτω τὸ τίμημα μετὰ σοῦ καὶ ἡ χάρις μου | ἂν: C εἰάν, E δ' ἂν | E τ. Ἀββάνην ἀναφέρ. τὰ σκευὴ αὐτοῦ εἰς. A om τὰ σκευὴ αὐτοῦ | οὖν καί: B δὲ καί | ἐμβ. δὲ αὐτῶν cum AB: alii add εἰς τὸ πλοῖον | E ἐξήταζεν (B ἐξήτασεν) ὁ ἀπόστολος τὸν ἔμπορον λέγων | BC λέγων αὐτῷ | ὁ δὲ ἔφη: B ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀπόστολος Θωμᾶς ἔφη πρὸς αὐτόν | A om καὶ πλοῖα. E sic: ἄροτρα, ζυγούς, τρυτάνας, κώπας, πλοῖα, ἱστούς, τροχαλαῖας | στήλας: ita A, alii add τε. E τριγῶν στήλας, ναοὺς, πραιτῶρ. βασ. | εἶπε δὲ αὐτ. ὁ (ita AC; B om) Ἀββ. ὁ ἔμπ. (C om ὁ ἔμπ.): E καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἔμπορος ἔφη | γάρ καί: E καὶ γάρ | BE χρ. ἔχω | ἔσχον δὲ etc: E καὶ ἔχον ἄνεμον ἐπιτήθειον· προθύμως δὲ πλέοντες κατήντησαν εἰς | ἕως ὅτε: B ἕως ὅτου

4. Ἐξελλθόντες -- εἰσεσαν (A εἰσῆσαν, alii εἰσίσαν, B ἀπίεσαν, Th. (ut E) εἰσῆσαν -- καὶ ὑδραυλῶν (C om κ. ὑδρ.) σάλπιγγες (ita E; A σάλπιγγαι;

σαι αὐτούς· ἐξήταζεν δὲ ὁ ἀπόστολος λέγων Τίς ἐστὶν αὕτη ἡ ἐορτὴ ἢ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ; ἔλεγον δὲ αὐτῷ οἱ ἐκεῖσε ὅτι καὶ σὺ οἱ θεοὶ ἤγαγον ἵνα εὐωχηθῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. ὁ γὰρ βασιλεὺς θυγατέρα μονογενῆ ἔχει, καὶ νῦν αὐτὴν ἐκδίδωσιν ἀνδρὶ πρὸς γάμον· τῶν οὖν γάμων ἡ χαρὰ καὶ ἡ πανηγυρίς ἐστὶν αὕτη σήμερον, ἣν εἶδες ἐορτήν. ὁ δὲ βασιλεὺς κήρυκας ἀπέστειλε κηρῦξαι πανταχοῦ πάντας παρατυχεῖν εἰς τοὺς γάμους, πλουσίους καὶ πένητας, δούλους καὶ ἐλευθέρους, ξένους καὶ πολίτας· εἴ τις δὲ παραιτήσεται καὶ μὴ παρατύχη εἰς τοὺς γάμους, ὑπεύθυνος ἔσται τῷ βασιλεῖ. Ἀββάνης δὲ ἀκούσας εἶπε τῷ ἀποστόλῳ Ἀπέλθωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς, ἵνα μὴ προσκρούσωμεν τῷ βασιλεῖ, καὶ μάλιστα ξένοι ὄντες. ὁ δὲ εἶπεν Ἀπέλθωμεν. καὶ καταλύσαντες ἐν τῷ ξενοδοχείῳ καὶ ὀλίγον ἀναπαύσαντες ἀπῆλθον εἰς τοὺς γάμους. καὶ ἰδὼν ὁ ἀπόστολος ἀνακεκλιμένους πάντας, ἀνεκλίθη καὶ αὐτὸς ἐν τῷ μέσῳ· ἀπέβλεπον δὲ εἰς αὐτὸν πάντες ὡς εἰς ξένον καὶ ἐξ ἀλλοδαπῆς ἐλθόντα γῆς· Ἀββάνης δὲ ὁ ἔμπορος ὡς ἅτε δεσπότης εἰς ἄλλον τόπον ἀνεκλίθη.

⁵ Δειπνησάντων δὲ αὐτῶν καὶ πίνοντων ὁ ἀπόστολος οὐδενὸς ἐγύευστο· οἱ οὖν περὶ αὐτὸν ὄντες ἔλεγον αὐτῷ Τί ἤλθες ἐνθάδε,

alii σαλπίγγων) περιηχοῦσαι (CE περιήχουν) αὐτούς (ita A; E aliique αὐτοῖς): B ὡς δὲ ἀπέβλεπον εἰς τὴν γῆν καὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν πόλιν, φωνῆς ἤκουον συρτήγων καὶ ἰδραυλίων καὶ αὐλούντων | ἐξήταζεν (E ἐπιρωτίησε) -- ἡ (ita E; A aliique om) ἐν τ. π. ταύτῃ: B ὁ δὲ Θωμᾶς ἡρώτα τὴν πρόφασιν τῆς κατὰ πόλιν τέρψεως | ἔλεγον (E εἶπον) -- οἱ ἐκεῖσε (ita CE; A οἱ ἐκεῖ) ὅτι (E om): B οἱ δὲ ἐρωτηθέντες ἀπεκρίναντο ὅτι | ἵνα -- ταύτῃ (E om ταύτῃ): B ὅπως μετ' ἡμῶν εὐφρανθήσῃ | βασιλεὺς: B add ἡμῶν, φασί | E θυγατέραν ἔχει μονογενῆ | νῦν αὐτήν: B ταύτην | E ἐκδίδει πρὸς γάμον (B om πρ. γάμ.) ἀνδρὶ | τῶν οὖν -- ἐορτήν: E om; B καὶ ἡ φωνὴ αὕτη γαμηλιός ἐστιν | ὁ δὲ βασιλ. -- πάντας (C πάσι τοῦ) π. ε. τ. γάμους: E ἀπέστειλε δὲ ὁ βασιλ. κήρυκας πανταχοῦ εἰς τοὺς γάμους ὥστε παρατυχεῖν | CE πλουσ. τε καὶ | C δουλ. τε καὶ | CE ξένους τε καὶ | καὶ μὴ παρατύχη: E καὶ οὐ τύχη (codex - χει) | Ἀββ. δὲ ἀκούσας: E καὶ ἀκούσας ὁ ἔμπορος | οὖν καὶ: CE om οὖν | καὶ μάλιστα: E om καὶ | καὶ καταλύσαντες: CE καταλ. δέ | A ξενοδοχίῳ | E om καὶ ὀλίγ. ἀναπαύσαντες (C ἀναπαέντες) | C εἰς τὸ μέσον | ὡς εἰς (A om) ξένον καὶ ἐξ (A om) ἀλλοθ. ἐλθόντα γῆς (C χώρας ἐλθόντα): E ὡς ἀπὸ ξένης καὶ ἀλλοθ. χώρας ἐλθόντα | E Ἀββάνης | ὡς ἅτε: E om ὡς | E δεσπότης ὢν | ἄλλον: E ἕτερον | E ἐκλίθη

5. πίνοντων: E εὐφρανθέντων | E οἱ οὖν συνανακείμενοι αὐτῷ ἔλεγον Τί | Acta apost. apocr. ed. Tischendorf.

μήτε ἐσθίων μήτε πίνων; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων Διὰ μείζον τι τῆς βρώσεως ἢ καὶ τοῦ πότου ἦλθον ἐνάδα, καὶ ἔνα τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως τελέσω. οἱ γὰρ κήρυκες κηρύσσουσιν τὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ὅς ἂν μὴ ἀκούσῃ τῶν κηρύκων, ὑπόδοκος ἔσται τῇ τοῦ βασιλέως κρίσει. δειπνησάντων οὖν αὐτῶν καὶ πόντων, καὶ στεφάνων καὶ μύρων προσενεχθέντων, λαβόντες μύρον ἕκαστος, ὅς μὲν τὴν ὄψιν αὐτοῦ κατήλειψεν, ὅς δὲ τὸ γένειον, ὅς δὲ καὶ ἄλλους τόπους τοῦ σώματος αὐτοῦ· ὁ δὲ ἀπόστολος τὴν κορυφὴν ἤλειψε τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς, καὶ ὄλγον τι εἰς τοὺς μυκτῆρας ἐπέχρισεν ἑαυτοῦ, κατέσταξεν δὲ καὶ εἰς τὰς ἀκοὰς τὰς ἑαυτοῦ, προσῆπτε δὲ καὶ τοῖς ὁδοῦσιν αὐτοῦ, καὶ τὰ περὶ τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ συνέχρισεν ἐπιμελῶς· καὶ τὸν στέφανον δὲ τὸν προσενεχθέντα αὐτῷ ἐκ μυρσίνης καὶ ἄλλων ἀνθῶν πεπλεγμένον λαβῶν ἐπέθετο τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ, κλάδον δὲ καλάμου ἔλαβεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ κατεῖχεν.

Ἡ δὲ αὐλήτρια κατέχουσα ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς τοὺς αὐλοῦς περιήρχετο πάντας· ὅτε δὲ ἦλθε καθ' ὃν τόπον ἦν ὁ ἀπόστολος, ἔστη ἐπάνω αὐτοῦ, καταυλοῦσα πρὸς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὄραν πολλήν. ἦν δὲ Ἑβραία τῷ γένει ἢ αὐλήτρια ἐκείνη.

ἀπεκρίν. α. λέγων: E ἔφη | E Διὰ τὸ μείζον | ἢ καί: CE om ἢ | ἐνάδα: E εἶδε | καὶ ἔνα: E ἀλλ' ἔνα | τελέσω· οἱ γὰρ κήρ. κηρύσσουσι (h. l. cum A; alii post βασιλέως) τὰ -- βασιλέως κρίσει: E τελέσω, ἦλθον· ἔνα μὴ ὑπόδοκος φωνῆ τῇ τοῦ βασ. κρίσει | δειπνησάντων -- καὶ πόντων (E om κ. π.), κ. στεφ. κ. μύρ. (E κ. μύρ. κ. στεφ.) -- μύρον (E om) ἕκαστος, -- ὄψιν αὐτοῦ (C ἑαυτοῦ) -- ὅς (E ἄλλος) δὲ καὶ ἄλλους τόπους (E δὲ τινα μέρη) τ. σ. αὐτοῦ (E om): B ἐπεὶ δὲ τοῦ ἐσθίειν καὶ πίνειν κόρον ἔσχον, λοιπὸν περὶ τοῦ ἀλείφειν σκουδαῖοι ἐγίνοντο, καὶ οἱ μὲν τὰς ὄψεις ἐχρίοντο, οἱ δὲ τὸ γένειον, ἕτερα δὲ τὰ ἄλλα μέρη. | ὁ δὲ ἀπόστολος -- τῆς ἑαυτοῦ (E αὐτοῦ) κεφαλῆς, κ. ὄλ. τι εἰς τ. μ. ἐπέχρ. ἑαυτοῦ (E τι ἐπέχρισε τοὺς αὐτοῦ μυκτ.), κατέσταξεν (C κατένυξε) -- ἀκοὰς τὰς (E om) ἑαυτοῦ (E αὐτοῦ), προσῆπτε δι. κ. τ. ὁδ. αὐτοῦ (E om προσῆπτε asque ὁδ. αὐτοῦ) -- καρδ. ἑαυτοῦ (E αὐτοῦ) συνέχρισεν (E ἐπέχρ.) -- στέφ. δὲ (E om) τ. προσενεχθέντα (E δοθέντα) -- λαβῶν (E om) ἐπέθετο (E ἐπέθηκε) τῇ ἑαυτ. κεφ. (E τῇ κεφ. αὐτοῦ), κλάδον δὲ καλ. ἔλαβ. (E καὶ λαβῶν κλάδον κατεῖχεν) ἐν τ. χ. α. καὶ κατεῖχ. (E om κ. κατ.): B Ἰουδας δὲ τῆς κεφαλῆς τὸ μέσον ἤλειψατο καὶ τὰς ῥίνας μικρὸν ὑπέχρισεν, ἐπήλειψε δὲ καὶ τὰ ὦτα, προσέφερε δὲ καὶ τοῖς ὁδοῦσι καὶ τὴν καρδίαν κατέβρεχε, στέφανον δὲ μυρσίνης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐπακείμενον καὶ τῇ χειρὶ φύλλον καλάμου κατεῖχεν.

Ἡ δὲ αὐλήτρια -- χειρὶ αὐτῆς (E αὐτ. χειρ.) -- περιήρχετο πάντας (E ἐπὶ αὐλοῦσα, C καὶ ἠύλει): B Ἦν δὲ ἐκεῖ αὐλήτρια περιερχομένη πάντας τοὺς ἐσπίτορας | E ὅτε δὲ ἦλθεν εἰς τὸν τόπον ἐν ᾧ ἦν ὁ ἀπόστολος | καταυλοῦσα: E αὐλοῦσα | E om πρὸς τ. κ. α. ὄραν πολλήν

⁶ Τοῦ δὲ ἀποστόλου εἰς τὴν γῆν ἀφορῶντος εἰς τις τῶν οἰνοχόων ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐράπισεν αὐτόν. ἐπάρας δὲ ὁ ἀπόστολος τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ προσχὼν τῷ τύψαντι αὐτόν εἶπεν Ὁ θεὸς μου ἀφήσει σοι εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα τὴν ἀδικίαν ταύτην, εἰς δὲ τὸν κόσμον τοῦτον δεῖξει αὐτοῦ τὰ θαύματα, καὶ θαύσομαι ἤδη τὴν χεῖρα ἐκείνην τὴν τύψασάν με ὑπὸ κυνὸς σφραγίστην. καὶ εἰπὼν ταῦτα ἤρξατο ψάλλειν καὶ λέγειν τὴν ᾠδὴν ταύτην.

Ἡ κόρη τοῦ φωτὸς θυγάτηρ, ἧ ἐνέστηκε καὶ ἔγκριται τὸ ἀπαύγασμα τῶν βασιλέων τὸ γαῦρον, καὶ ἐπιτερπέεις ταύτης τὸ θέαμα, παιδρῷ κάλλι καταναγάζουσα· ἧς τὰ ἐνδύματα ἔοικεν ἑαρινοῖς ἄνθεσιν, ἀποφορὰ δὲ εὐωδίας ἐξ αὐτῶν διαδίδοται, καὶ ἐν τῇ κορυφῇ ἔδρυνται ὁ βασιλεὺς τρέφων τῇ ἑαυτοῦ ἀμβροσίᾳ τοὺς ἐπ' αὐτὸν ἰδρυμένους· ἔγκριται δὲ ταύτης τῇ κεφαλῇ ἀλήθεια, χαρὰν δὲ τοῖς ποσὶν αὐτῆς ἐμφαίνει· ἧς τὸ στόμα ἀνέμεται προπόντως αὐτῇ· τριάκοντα καὶ δύο εἰσὶν οἱ ταύτην ὑμνολογοῦντες, ὧν ἡ γλῶττα παραπετάσματι ἔοικε τῆς θύρας ὃ ἐκτινάσσεται τοῖς εἰσιούσιν· ἧς ὁ αὐχὴν εἰς τύπον βαθμῶν ἔγκριται ὃν ὁ πρῶτος δημιουργὸς ἐδημιούργησεν, αἱ δὲ δύο αὐτῆς χεῖρες σημαίνουσι καὶ ὑποδεικνύουσι τὸν χόρον τῶν εὐδαιμόνων αἰῶνων

6. E om ἀποστόλου | E ὀρώντος | ἐράπισεν cum A; E aliiqve ἐράπισεν | E om τοὺς ὀφθ. αὐτοῦ | προσχὼν cum C (προσχ.) E: A προσχὼν | E τῷ τύψαντι αὐτῷ ἔφη | Ὁ Θε. μου: E om μου | E σοι τὴν ἀμαρτίαν ταύτην ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι· ἐνταῦθα δὲ δεῖξει (A δεῖξη) κύριος τὰ θαύματα αὐτοῦ | ἦδη: A ἰδεῖν, E om | A χεῖρα | E om ἐκείνην | CE ὑπὸ κυνὸν

BE hymnum non habent. B sic: καὶ ἤρξατο ψάλλειν ἰβραϊστὶ ἐπὶ ᾠρην μίαν· καὶ ὅτε ἐπαύσατο, πάντες αὐτῷ ἠτένεζον etc. Item E: καὶ εἰπὼν ταῦτα ἤρξατο ψάλλειν καὶ ἀνεῖν τῷ Χριστῷ· καὶ πάντες οἱ ἐκεῖ παρόντες ἀπέβλεπον εἰς αὐτήν. C vero maximam hymni partem omittit, ut post indicabimus.

Ἡ κόρη τ. φ. (C add ἧ. Item D?) θυγ., ἧ ἐνέστηκε (C ἐνεσι. Item D?) | C om τὸ γαῦρον usque καταναγάζουσα | καὶ ἐπιτερπέεις ταύτης τὸ θέαμα cum A; Th. codicem D secutus sic edidit: καὶ ἐπιτερπέεις (ταύτης τῷ θεάματι), ita ut quae ancis inclusit male assuta haberet. | κάλλι καταναγάζουσα cum D; A κάλλι κατακλύζουσα | C om ἀποφορὰ δὲ usque ἰδρυμένους | τῇ ἑαυτ. ἀμβροσίᾳ cum D; A τὴν ἑαυτ. ἀμβροσίαν | ταύτης τῇ κεφ. cum A; C(D?) αὐτῆς τ. κ. | προπόντως αὐτῇ· τριάκοντα cum A; D καὶ προπόντως τριάκοντα. Th. edidit προπ. αὐτῇ, καὶ τριάκ. | Post προπόντως C pergit ἧ λειτουργοῦσι λευχιμοσούντες ἄγγελοι, δοξάζουσι δὲ σὺν τῷ ζῶντι πνεύματι etc. (vide extrema verba hymni), ita ut quae interposita sunt plane omittat | ὃ ἐκτινάσσει τ. εἰσιούσων cum D; A corrupte ἕως ἐκτινάσσει τοῖς λούσιν | ἧς ὁ αὐχὴν cum D; in A de-

κηρύσσουναι, οἱ δὲ δάκτυλοι αὐτῆς τὰς πύλας τῆς πόλεως ὑποδευκνύουσιν· ἧς ὁ παστὸς φωτεινὸς ἀποφορὰν ἀπὸ βαλαμάμου καὶ παντὸς ἀρώματος διαπνέων ἀναδιδούς τε ὀσμὴν ἡδεῖαν σμύρνης τε καὶ φύλλου, ὑπέστρωνται δὲ ἐντὸς μυρσίνας καὶ ἄνθη πάμπολλα ἡδύπνοα, αἱ δὲ παστάδες ἐν καλάμῳ κεκοσμηθῆναι.⁷ Περιεστοιχισμένην δὲ αὐτὴν ἔχουσιν οἱ ταύτης νυμφίοι, ὧν ὁ ἄριθμος ἑβδομὸς ἐστίν, οὗς αὐτὴ ἐξελέξατο· αἱ δὲ ταύτης παρὰ νυμφοὶ εἰσὶν ἑπτὰ, αἱ ἔμπροσθεν αὐτῆς χορεύουσιν· δώδεκα δὲ εἰσι τὸν ἄριθμον οἱ ἔμπροσθεν αὐτῆς ὑπηρετοῦντες καὶ αὐτῇ ὑποκείμενοι, τὸν σκοπὸν καὶ τὸ θέαμα εἰς τὸν νυμφίον ἔχοντες, ἵνα διὰ τοῦ θεάματος αὐτοῦ φωτισθῶσιν, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα σὺν αὐτῷ ἔσονται εἰς ἐκείνην τὴν χαρὰν τὴν αἰωνίαν, καὶ καθήσονται ἐν τῷ γάμῳ ἐκείνῳ ἐν ᾧ οἱ μεγιστᾶνες συναθροίζονται, καὶ παραμενοῦσιν τῇ εὐωχίᾳ ἧς οἱ αἰώνιοι καταξιοῦνται, καὶ ἐνδύσονται βασιλικὰ ἐνδύματα καὶ ἀμφιάσσονται στολὰς λαμπράς, καὶ ἐν χαρᾷ καὶ ἀγαλλιάσει ἔσονται ἀμφοτέρω, καὶ δοξάσουσι τὸν πατέρα τῶν ὄλων· οὐ τὸ φῶς τὸ γαυρὸν ἐδέξαντο, καὶ ἐφωτίσθησαν ἐν τῇ θεᾷ αὐτοῦ τοῦ δεσπότη αὐτῶν, οὐ τὴν ἀμβροσίαν βρῶσιν ἐδέξαντο μηδεμίαν ὅλως ἀπουσίαν ἔχουσαν, ἔπιον δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ οἴνου τοῦ μὴ δίψαν αὐτοῖς παρέχοντος καὶ ἐπιθυμίαν σαρκός· ἐδόξασαν δὲ καὶ ὕμνησαν σὺν τῷ ζῶντι πνεύματι τὸν πατέρα τῆς ἀληθείας καὶ τὴν μητέρα τῆς σοφίας.

⁸ Καὶ ὅτε ὕμνησε καὶ ἐτέλεσε τὴν ᾠδὴν ταύτην, πάντες οἱ ἐκεῖ παρόντες εἰς αὐτὸν ἀπέβλεπον καὶ ἠσύχαζον· ἔβλεπον δὲ

sunt, sed spatium vacuum relictum est | κηρύσσουναι: D κηρύσσουντες | ἀναδιδ-
τε cum A; D ἀναδιδ. δέ | ἡδεῖαν et φύλλου: A (item D?) ἡδεῖαν et φύλλου |
ὑπέστρωνται -- ἡδύπνοα cum D: A vitiose ὑπέστρωτε δὲ ἐντὸς μυρσίνας καὶ
ἄνθεων παμπόλλων ἡδύπνων | αἱ δὲ παστάδες: ita ex Thilonis coniectura edidi.
Codex D αἱ δὲ κλεις (idque Th. edidit); A vero ἠδευκνύουσιν. Praeter illud
αἱ δὲ παστάδες proposuit Th. αἱ δὲ κλεισιάδες (κλεισιάδες): quae lectio si et ipsa
de lecto nuptiali accipi posset, pro scriptura codicum A et D praeferenda es-
set. | ἐν καλάμῳ: ita A; D ἐν καλάμοις. Th. proposuit ἐν βαλάμῳ, item (κλεις
servato) ἐν καλάμῳ.

7. αἱ δὲ ταύτης: D οἱ δὲ αὐτῆς; similiter postea A οἱ ἔμπροσθεν | καὶ
αὐτῆ: D καὶ αὐτοὶ | καὶ τὸ θέαμα: A om τε | καθήσονται cum D: A ἔσον-
ται | παραμενοῦσιν: A παραμένουσιν | τὸ γαυρὸν ἐδέξαντο cum D; A τὸν σταν-
ρὸν ἐδέξατο | ἐδέξαντο: A ἐδέξατο | μηδεμίαν cum D; A μηδὲν | παρέχοντος:
D ἐπαχοντος | σαρκός: A om | ἐδόξασαν δέ: A om δέ

8. πάντες οἱ ἐκεῖ -- ἔβλεπον (A ἀπέβλεπον) -- ὑπὸ (ita A; D ὑπὲρ) αὐτοῦ

καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἐναλλαγέν, τὰ δὲ ὑπὸ αὐτοῦ λεχθέντα οὐκ ἐνόουν, ἐπειδὴ αὐτὸς Ἑβραῖος ἦν καὶ τὰ λεχθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἑβραϊστὶ ἐλέχθη. ἡ δὲ αὐλήτρια πάντα ἤκουσεν μόνη, Ἑβραία γὰρ ἦν τὸ γένος, καὶ ἀποστάσα ἀπ' αὐτοῦ ἠύλει τοὺς ἄλλοις, εἰς αὐτὸν δὲ τὰ πολλὰ ἀφεώρα καὶ ἀπέβλεπεν· πάνυ γὰρ ἠγάπησεν αὐτὸν ὡς ἄνθρωπον ὁμόθενον αὐτῆς, ἦν δὲ καὶ τῆ εἰδέα ἑραῖος ὑπὲρ πάντας τοὺς ἐκεῖσε ὄντας. καὶ ὅτε ἐτέλεισεν ἡ αὐλήτρια πάντα αὐλήσασα, ἀντικρὺς αὐτοῦ καθισθεῖσα ἀφεώρα καὶ ἠτένιζεν εἰς αὐτόν· αὐτὸς δὲ ὄλωσ εἰς οὐδένα ἑώρα οὐδὲ προσεῖχε τι, εἰ μὴ μόνον εἰς τὴν γῆν εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, προσδεχόμενος τότε ἀναλύση ἐκεῖθεν. ὁ δὲ οἰνοχόος ἐκεῖνος ὁ ῥαπίσας αὐτὸν κατῆλθεν εἰς τὴν πηγὴν ἀντλήσαι ὕδωρ· ἔτυχε δὲ ἐκεῖ εἶναι λέοντα, καὶ ἐξελθὼν ἐθανάτωσεν αὐτὸν καὶ ἀφῆκε κεῖσθαι ἐν τῷ τόπῳ κατακόφας τὰ μέλη αὐτοῦ· κύνες δὲ εὐθύς ἐλαβον τὰ μέλη αὐτοῦ, ἐν οἷς καὶ εἰς μέλας κύων τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα τῷ στόματι κρατῶν εἰς τὸν τόπον τοῦ συμποσίου εἰσήνεγκεν.

⁹ Ἰδόντες δὲ ἐξεπλάγησαν πάντες, ἐξετάζοντες τίς ὁ ἐξ αὐτῶν ἀπολειφθεῖς. ὡς δὲ φανερόν ἐγένετο ὅτι τοῦ οἰνοχόου ἐστὶν ἡ χεὶρ τοῦ πατάξαντος τὸν ἀπόστολον, ἡ αὐλήτρια τοὺς αὐλοὺς αὐτῆς κατεάξασα ἔρριψε, καὶ πρὸς τοὺς πόδας τοῦ ἀποστόλου ἀπελθοῦσα ἐκαθέσθη λέγουσα ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἢ θεὸς ἐστὶν

-- γὰρ ἦν (A om) τὸ γένος (C τῷ γένει) -- ἀφεώρα καὶ (C om ἀφ. καὶ) ἀπέβλεπεν· πάνυ -- εἰδέα (A ἠδέα) -- ὄντας. καὶ ὅτε: pro his B (vide supra) καὶ πάντες οἱ ἐκεῖ παρόντες ἀπέβλεπον εἰς αὐτήν· ἦν δὲ τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐναλλαγέν. ὅτε δέ | πάντα (A add καὶ) αὐλήσασα: E πάντας | ἀντικρ. α. καθισθ. ἀφ. καὶ ἠτένιζεν (D ἀπέβλεπεν?) cum A; C ἀντ. α. ἐκαθέσθη ἀφορώσασα καὶ ἀτενίζουσα: E ἐκαθέσθη ἀντικρὺ τοῦ ἀποστόλου ἀτενίζουσα | εἰς αὐτόν: E αὐτῷ | E om ὄλωσ | εἰς οὐδένα ἑώρα (C ἀφεώρα?): E οὐθενὶ ἑώρα | οὐδέ: E ἢ | E om εἰ μὴ μόνον usque ἐκεῖθεν | εἶχε τ. ὀφθ. αὐτοῦ (C om) cum C: A ἔχων τ. ὀφθ. αὐτ. προσεῖχε | ἀναλύση cum A; C ἀναλύσει | E ὁ δὲ ῥαπίσας αὐτὸν οἰνοχόος | ἐξελθὼν ex B est | καὶ ἀφῆκε -- ἐλαβον τὰ μέλη αὐτοῦ (C τὰ τούτου μέλη), ἐν οἷς -- χεῖρα (A χεῖραν) -- εἰσήνεγκεν: E κατακόφας τόνυν τὰ μέλη αὐτοῦ καὶ διασκορπίσας, λαβόντες οἱ κύνες ἡσθιον· εἰς δὲ μέλας κύων τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐν τῷ στόματι κρατῶν ἐν τῷ τόπῳ τοῦ συμποσίου ἤγαγε.

9. E Καὶ ἰδόντ. πάντ. ἐξεπλάγ. καὶ ἠρώτων τίς ἐστὶν ὁ ἐξ | C ὅτι τίς ἐστὶν ὁ ἐξ | ἀπολειφθείς: AE ἀποληφθείς | τοῦ πατάξαντος cum AE; Th. om τοῦ | ἡ (A add δὲ) αὐλ. τ. α. αὐτ. κατεάξασα (BC συντριψασα) ἔρριψε: E ῥίψασα ἢ αὐλ. τοὺς αὐλοὺς | E καὶ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ πεσοῦσα ἐκαθέσθη βεῖσασα

ἢ ἀπόστολος θεοῦ· ἐγὼ γὰρ ἤκουσα αὐτοῦ ἑβραϊστὶ εἰπόντος τῷ σίνοχῳ ὅτι ἦδη θεάσομαι τὴν χεῖρα τὴν τύφασάν με ὑπὸ κενῶν συρομένην, ὅπερ καὶ ὑμεῖς ἐθεάσασθε νῦν· ὡς γὰρ εἶπεν, οὕτως καὶ συνέβη. καὶ τινὲς μὲν ἐπίστευσον αὐτῇ, τινὲς δὲ οὐ. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ Ἄναστας ἔλθε μετ' ἐμοῦ καὶ εὗξαι ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς μου· μονογενῆ γὰρ αὐτὴν ἔχω, καὶ σήμερον αὐτὴν ἐκδίδωμι. ὁ δὲ ἀπόστολος οὐκ ἐβούλετο ἀπελθεῖν σὺν αὐτῷ· οὐδέπω γὰρ ἦν ἐκεῖ αὐτῷ ὁ κύριος ἀποκαλυφθεὶς· ὁ δὲ βασιλεὺς ἄκοντα αὐτὸν ἀπήγαγεν εἰς τὸν νυμφῶνα, ὅπως εὕξεται ὑπὲρ αὐτῶν.

¹⁰ Στάς δὲ ὁ ἀπόστολος ἤρξατο εὕχεσθαι καὶ λέγειν οὕτως Ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου, ὁ συνοδοιπόρος τῶν αὐτοῦ δούλων, ὁ ὁδηγῶν καὶ εὐθύνων τοὺς εἰς αὐτὸν παστεύοντας, ἡ καταφυγὴ καὶ ἡ ἀνάπαυσις τῶν τεθλιμμένων, ἡ ἐλπίς τῶν πενήτων καὶ λυτρωτὴς τῶν αἰχμαλώτων, ὁ ἰατρός τῶν ἐν νόσῳ κατακειμένων ψυχῶν καὶ σωτὴρ πάσης κτίσεως, ὁ τὸν κόσμον ζωοποιῶν καὶ τὰς ψυχὰς ἐνδυναμῶν, σὺ ἐπίστασαι τὰ μέλλοντα, ὅς καὶ δι' ἡμῶν τελειοῖς ταῦτα· σὺ κύριε ὁ ἀποκαλύπτων μυστήρια ἀποκρυφα καὶ ἐκφαίνων λόγους ἀπορρήτους ὄντας· σὺ κύριε ὁ φυτουργός τοῦ ἀγαθοῦ δένδρου, καὶ διὰ τοῦ δένδρου ἔργα ἀπογενναῖται· σὺ κύριε ὁ ἐν πᾶσιν ὢν καὶ διαρχόμενος διὰ πάντων καὶ

Οὗτος | ἀπόστολος (A add τοῦ) θεοῦ: E θεοῦ ἀπόστ. | C τὴν χεῖρα (A χεῖρας) ταύτην | ὅπερ usque nūn: E καθὼς οὐδατε | E οὕτω καὶ ἐγένετο | αὐτῇ: A ἐκεῖ | ἀκούσας om A E; Th. add ταῦτα | E om προσελθὼν | εἶπεν αὐτῷ om A E; Th. εἶπε τῷ ἀποστόλῳ | Ἄναστας om A E; alius ἀνάστα | E om μονογενῆ (A - γενῆ) γ. α. ἔχω | καὶ σήμερον: E ὅτι σήμερον | E οὐκ ἤθευ- λήθη ἀπ. μετ' αὐτοῦ· οὕτως | E om ἐκεῖ | ὅπως εὕξεται (ita A; Th. - ξηται) ὑπ. αὐτῶν: E τῷ εὗξασθαι τῷ οὐκ αὐτοῦ

10. Haec sectio, in A et D plene lecta, in codicibus BGE in breve contracta est: procos enim tantum non omittuntur. C sic habet: Στατάς δὲ ὁ ἀπόστολος ἤρξατο λέγων Κύριε ὁ θεός μου, τὰ συμφέροντα τοῖς νόοις τούτοις ποιήσον ἐν τῇ χρηστότητι σου. καὶ ἐπίθετε αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ εἰπὼν Κύριος ἔσται etc. B sic: Ὁ δὲ ἀπόστολος ἐκτενεζόμενος αὐτοῖς καὶ στηρίξας ἐξῆλθεν εἰπὼν αὐτοῖς Ἡ εἰρήνη τοῦ κυρίου καὶ ἡ χάρις ἔσται μετ' ὑμῶν. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξῆλθε πορευθεὶς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. E vero ita: Ὁ δὲ εἶπεν Κύριε ὁ θεός μου, ἡ ἐλπίς τῶν πενήτων καὶ λυτρωτὴς τῶν αἰχμαλώτων, ὁ τὸν κόσμον ζωοποιῶν καὶ τὰς ψυχὰς ἐνδυναμῶν (sic), δέομαί σου, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὑπὲρ τῶν νυμφῶν τούτων, ἔσται τὰ συμφέροντα αὐτοῖς ποιήσεις. καὶ ἐπίθετε τὰς χεῖρας αὐτοῖς καὶ εἰπὼν τὸ ἄρην, καὶ ἐξῆλθεν.

ὅς καὶ δι' cum D: A ὡς κ. δ. | σὺ κύριε ὁ φυτουργός τοῦ -- ἀπογεννα-

ἐγκλειόμενος πᾶσι τοῖς ἔργοις σου καὶ διὰ τῆς πάντων ἐνεργείας φανερούμενος· Ἰησοῦ Χριστέ ὁ τῆς εὐσπλαγχνίας υἱὸς καὶ τέλειος σωτήρ, Χριστέ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἡ δύναμις ἡ ἀπτότης ἡ τὸ ἐχθρὸν καταστρέψασα, καὶ ἀκουσθεῖσα ἡ φωνὴ τοῖς ἄρχουσιν ἡ σαλεύσασα τὰς ἐξουσίας αὐτῶν ἀπάσας, ὁ πρεσβυτηὸς ὁ ἀπὸ τοῦ ὕψους αὐτοῖς ἀποσταλεὶς καὶ ἕως τοῦ ἄδου καταντήσας, ἔς καὶ τὰς θύρας ἀνοίξας ἀνήγαγες ἐκεῖθεν τοὺς ἐγκλεισμένους πολλοὺς χρόνοις ἐν τῷ τοῦ κόσμου ταμείῳ καὶ τούτοις τὴν ἄνοδον ὑποδείξας τὴν εἰς τὸ ὕψος ἀνάγουσαν· δέομαί σου, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, λιπηρίαν σοι προσφέρω ὑπὲρ τῶν νεωτέρων τούτων, ἵνα τὰ βοηθοῦντα αὐτοῖς καὶ συμβαλλόμενα καὶ συμφέροντα ποιήσης. καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ εἰπὼν Ὁ κύριος ἔσται μεθ' ὑμῶν, κατέλιπεν αὐτοὺς ἐν τῷ τόπῳ καὶ ἀπῆλθεν.

11 Ὁ δὲ βασιλεὺς ἤξιον τοὺς παρανόμους ἐξέρχασθαι ἀπὸ τοῦ νυμφῶνος. πάντων δὲ ἐξεληθόντων καὶ τῶν θυρῶν κλεισθεισῶν ὁ νυμφίος τὸ καταπέτασμα τοῦ νυμφῶνος ἐπῆρεν ἵνα τὴν νύμφην πρὸς ἑαυτὸν ἀγάγῃ. καὶ εἶδε τὸν κύριον Ἰησοῦν τὴν ἀπεικασίαν Ἰούδα Θωμᾶ ἔχοντα καὶ ὀμιλοῦντα τῇ νύμφῃ, τοῦ πρὸ βραχείως εὐλογήσαντος αὐτοὺς καὶ ἐξεληθόντος ἀπ' αὐτῶν, καὶ φησιν αὐτῷ Οὐχί, πρὸ πάντων ἐξῆλθες; καὶ πῶς εὐρέθης ὦδε; ὁ δὲ κύριος εἶπεν αὐτῷ Ἐγὼ οὐκ εἰμι Ἰούδας ὁ καὶ Θωμᾶς, ἀδελφὸς αὐτοῦ εἰμί. καὶ ἐκαθίσθη ὁ κύριος ἐπὶ τῆς κλίνης, ἐκέλευσε δὲ καὶ αὐτοῖς καθισθῆναι ἐπὶ τοῖς δίφροις, καὶ ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν.

τακ: D om | σωτήρ: D πατήρ | πρεσβυτηὸς: A πρεσβύτες | πολλοὺς χρόνοις: sic A et D (Th. edidit πολλοὺς χρόνους) | τοῦ κόσμου: D τοῦ σκότους | ταμείῳ: ita A et D (Th. edidit ταμείῳ) | ὑποδείξας: D ὑπανόιξας | δέομαί σου (ita A; item E): Th. om σου | A κατέλιπεν δὲ αὐτοὺς

11. ἤξιον: E ἤξιωσε | νυμφῶνος: E κοιτῶνος | E καὶ πάντων ἐξεληθόντων κ. τ. λ. ἀπῆρεν ὁ νυμφ. τὸ καταπ. τοῦ κοιτῶνος ἵνα ἄγῃ τὴν νύμφ. πρὸς αὐτόν | κύριον Ἰησοῦν: E σωτήρα Χριστόν | τὴν ἀπεικασίαν Ἰούδα (C om) Θωμᾶ -- τοῦ (A τῷ) πρὸ βρ. εὐλογήσαντος (A -ντι) -- ἀπ' αὐτῶν (C add ἀποστόλου, A τοῦ ἀποστόλου): E nil nisi ἐν σχήματι τοῦ Θωμᾶ | φησιν: E λέγει | καὶ (E om) πῶς καὶ A(B): Th. (ex C videtur) πῶς οὖν | E ὦδε: εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Χριστός Οὐκ εἰμι ἐγὼ ὁ Θωμᾶς, ὃν προσδοκᾷς ὅτι μαθητὴς ἐστιν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἀλλ' ἀδελφός (C ἀδελφός δὲ) αὐτοῦ εἰμί. καὶ ἐκαθίσθη ἐπὶ τῆς αὐτοῦ κλίνης, καὶ ἐκέλευσεν αὐτοὺς καθισθῆναι etc. | E λέγειν αὐτοῖς

¹² Μνημονεύετε, τεκνία μου, ὧν ὁ ἀδελφός μου ἐλάλησεν ὑμῖν καὶ τίνι ὑμᾶς παρέθετο· καὶ τοῦτο γινώτε, ὅτι ἐὰν ἀπαλλαγῆτε τῆς βυκαρᾶς κοινωνίας ταύτης, γίνεσθε ναοὶ ἄγιοι, καθαροί, ἀπαλλαγέντες πλήξεων καὶ ὀδυνῶν φανερῶν τε καὶ ἀφανῶν, καὶ φροντίδας οὐ περιθήσεσθε βίου καὶ τέκνων, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια ὑπάρχει. ἐὰν δὲ κτήσησθε παῖδας πολλούς, διὰ τούτους γίνεσθε ἄρπαγες καὶ πλεονέκται, ὄρφανούς δέροντες, χήρας πλεονεκτοῦντες, καὶ ταῦτα ποιοῦντες ὑποβάλλετε ἑαυτοὺς εἰς τιμωρίας κακίστας. οἱ γὰρ πολλοὶ παῖδες ἄχρηστοὶ γίνονται, ὑπὸ δαιμονίων ὀχλούμενοι, οἱ μὲν φανερώς, οἱ δὲ καὶ ἀφανῶς· γίνονται γὰρ ἢ σεληνιαζόμενοι ἢ ἡμίξεροι ἢ πηροὶ ἢ κωφοὶ ἢ ἄλαλοι ἢ παραλυτικοὶ ἢ μωροὶ· ἐὰν δὲ καὶ ὧσιν ὑγιαίνοντες, ἔσονται πάλιν ἀπόητοι, ἄχρηστα καὶ βδελυκτὰ ἔργα διαπραττόμενοι· εὐρίσκονται γὰρ ἢ ἐν μοιχείᾳ ἢ ἐν φόνῳ ἢ ἐν κλοπῇ ἢ ἐν πορνείᾳ, καὶ ἐν τούτοις πᾶσιν ὑμεῖς συντριβήσεσθε. ἐὰν δὲ πεισθήσεσθε καὶ τηρήσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἀγνάς τῷ θεῷ, γενήσονται ὑμῖν παῖδες ζῶντες, ὧν αἱ βλάβαι αὐταὶ οὐ θιγγάνουσι, καὶ ἔσεσθε ἀμέριμοι ἀσκυλτον διάγοντες βίον χωρὶς λύπης καὶ μερίμνης, προσδοκῶντες ἀπολήψεσθαι ἐκεῖνον τὸν γάμον τὸν ἀφθορον καὶ ἀληθινόν, καὶ ἔσεσθε ἐν αὐτῷ παράνομοι συνεισερχόμενοι εἰς τὸν νυμφῶνα ἐκεῖνον τὸν τῆς ἀθανασίας καὶ φωτὸς πλήρη.

¹³ Ὡς δὲ ἤκουσαν ταῦτα οἱ νεώτεροι, ἐπίστευσαν τῷ κυρίῳ καὶ ἑαυτοὺς ἐκδέτους ἔδωκαν αὐτῷ, καὶ ἀπέσχοντο τῆς βυ-

12. Pro tota hac oratione E habet τὰ συμφέροντα ψυχῆς καὶ σώματος. | τεκνία: C τέκνα | τίνι cum C; E τί | ὅτι ἐὰν ἀπαλλαγῆτε -- πλήξεων (C τῶν πλήξ.) -- περιθήσεσθε (codex περισθήσεσθε) -- ἀπώλεια ὑπάρχει: B ὅτι ἐὰν τηρήσητε ἑαυτοὺς ἀμέμπτους τὸ λοιπὸν τοῦ βίου τούτου, ἔσεσθε ναοὶ ἄγιοι, καθαροί, ἀπαλλαγέντες ἀπὸ πάσης φθορᾶς φανερᾶς τε καὶ ἐναποκρύφου καὶ φροντίδων ἀνεφελῶν καὶ ἐπιβλαβῶν | ἐὰν δὲ (C add καὶ) κτήσησθε -- τιμωρ. κακίστας (C μεγίστας): B ἐὰν γένωνται ὑμῖν παῖδια, ἐνεκεν αὐτῶν μέλλετε τύπτειν καὶ ἀρπαῖζεν ὄρφανούς καὶ καταπονεῖν χήρας, καὶ ταῦτα ποι. ὑποβ. ἑαυτ. εἰς δεινὰς τιμωρίας. Idem reliqua usque finem sectionis paucis complectitur his: ἀλλὰ μένιντε ἀγρίσαντες ἑαυτοὺς ἀπὸ πάντων, προσδοκῶντες ἀπολαβεῖν παρὰ τοῦ ἀληθινοῦ ἡμῶν νυμφίου τοὺς στεφάνους τοὺς ἀφθάρτους. ταῦτα διδάξας αὐτοὺς ἐξῆλθεν. | πολλοὶ παῖδες: A πολυπαῖδες | δαιμονίων cum A; Th. δαιμόνων | ἄχρηστα: A ἄχρηστοι | A μοιχείᾳ | συντριβήσεσθε cum A; Th. συντρίβεσθε | πεισθήσεσθε κ. τηρήσετε: C πεισθῆτε καὶ τηρήσητε | πλήρη: A πλήρης

13. E om ταῦτα οἱ νεώτεροι | E ἐπίστ. τῷ Χριστῷ | E καὶ ἑαυτοὺς ἐκ-

παρὰς ἐπιθυμίας, καὶ ἔμειναν οὕτως ἐν τῷ τόπῳ διανυκτερεύσαντες. ὁ δὲ κύριος ἐξῆλθεν ἀπ' ἐμπροσθεν αὐτῶν λέξας οὕτως αὐτοῖς Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἔσται μεθ' ὑμῶν. ὄρθρου δὲ ἐπιστάντος ἀπήντησεν ὁ βασιλεύς, καὶ πληρώσας τὴν τράπεζαν εἰσήγαγεν ἐμπροσθεν τοῦ νυμφίου καὶ τῆς νύμφης· εὗρεν δὲ αὐτοὺς ἀντικρὺ ἀλλήλων καθεζομένους, τῆς δὲ νύμφης τὴν ὄψιν ἀσκέπαστον εὗρεν, καὶ ὁ νυμφίος πάνυ ἱλαρὸς ὑπῆρχεν. ἡ δὲ μήτηρ προσελθούσα τῇ νύμφῃ εἶπεν Διὰ τί οὕτως καθέζη, τέκνον, καὶ οὐκ αἰδῆ, ἀλλ' οὕτως εἰ ὡς πολὺν χρόνον συμβιώσασα τῷ ἰδίῳ ἀνδρὶ; καὶ ὁ πατὴρ αὐτῆς εἶπεν Διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα σου οὐδὲ σκεπάζει;

14 Ἀποκριθεῖσα δὲ ἡ νύμφη εἶπεν Ἀληθῶς, πάτερ, ἐν πολλῇ ἀγάπῃ ὑπάρχω, καὶ τῷ κυρίῳ μου εὐχομαι παραμείναι μοι τὴν ἀγάπην ἧς ἠσθόμην ταύτῃ τῇ νυκτί, καὶ αἰτήσομαι τοῦτον τὸν ἄνδρα οὗ ἠσθόμην σήμερον. διὸ δὴ οὐκέτι σκεπάσομαι, ἐπεὶδὴ τὸ ἔσοπτρον τῆς αἰσχύνης ἀπ' ἐμοῦ ἀφήρηται, καὶ οὐκέτι αἰσχύνομαι οὐδὲ αἰδοῦμαι, ἐπεὶδὴ τὸ ἔργον τῆς αἰσχύνης καὶ τῆς αἰδοῦς ἐξ ἐμοῦ μακρὰν ἀπέστη· καὶ ὅτι οὐκ ἐκπλήσομαι, ἐπεὶδὴ ἡ ἐκπληξις ἐμοὶ οὐ παρέμεινεν· καὶ ὅτι ἐν ἱλαρότητι καὶ χαρᾷ ὑπάρχω, ἐπεὶδὴ ἡ ἡμέρα τῆς χαρᾶς οὐκ ἐταράχθη· καὶ ὅτι ἐξουθένισα τὸν ἄνδρα τοῦτον καὶ τοὺς γάμους τούτους τοὺς παρερχομένους ἀπ' ἐμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν μου, ἐπεὶδὴ

θόντες ἀπόστολον καὶ σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν καὶ πάντων: B om καὶ ἑαυτοὺς παρὰς ἐπιθυμίας | E καὶ ἔμειναν διανυκτερεύοντες (ita etiam C) καὶ εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ: B καὶ ἔμειναν δι' ὅλης τῆς νυκτὸς μὴδ' ὄλας ὑπνώσαντες | κύριος: E σωτήρ | ἐξῆλθεν (C ἀπῆλθεν) -- οὕτως (C om) αὐτοῖς: E ἐξελθὼν ἔφη | τοῦ κυρίου (ita etiam A): Th. μου | δέ: E τοίνυν | ἀπήντησεν: E εἰσῆλθεν | E ἐμπροσθεν τῶν νυμφίων, καὶ εὗρεν αὐτούς | ἀντικρὺ cum AE: Th. ἀντικρὺς | E ἀντικρὺ (om ἀλλήλων) καθεζομένων | E om τῆς δὲ νύμφης παρὰ προσελθούσα, et pergīt καὶ λέγει τῇ νύμφῃ τί οὕτως | E om τέκνον | αἰδῆ: A εἰδῆ, E αἰδοῖ | E om ἀλλ' οὐτ. εἰ | συμβιώσασα: E συζήσασα | CE om ἰδίῳ | E om καὶ ὁ πατὴρ παρὰ σκεπάζει | σκεπάζει cum A; Th. -ζη

14. E Καὶ ἀποκριθεῖσα ἔφη | E ἐν πολλ. χαρᾷ καὶ ἀγαπῇ | κυρίῳ μου: E Χριστῷ | ἧς (ita A): Th. ἦν | αἰτήσομαι: C κτήσομαι | τοῦτον τὸν (ita A): Th. om τόν | E om δὴ | ἐπεὶδὴ -- ἀφήρηται: E ὅτι τὸ αἰσχος ἀφήρ. ἀπ' ἐμοῦ. Idem om sequentia; pergīt enim statim: τοὺς δὲ παρόντας γάμους παρέρχομαι, ἐπεὶδὴ ἐτέρῳ γάμῳ ἠρμόσθη. | οὐδὲ αἰδοῦμαι: C ἢ αἰδῶ. | ἐμοὶ (ita A): Th. μοι | ἱλαρότητι: C ἱλαρᾷ | ἐξουθένισα: C ἐξουθένισα | ἀπ' ἐμπροσθεν:

ἕτερον γάμον ἡρώσθη· καὶ ὅτι οὐ συνεμύγην ἀνδρὶ προσκαίρῳ, οὐ τὸ τέλος μετὰ λαγνείας καὶ πικρίας ψυχῆς ὑπάρχει, ἐπειδὴ ἀνδρὶ ἀληθινῷ συνεζεύχθη.

¹⁵ Καὶ ἔτι πλείονα λεγούσης τῆς νύμφης ἀποκρίνεται ὁ νυμφίος καὶ λέγει Εὐχαριστῶ σοι, κύριε, ὁ διὰ τοῦ ξένου ἀνδρός κηρυχθεὶς καὶ ἐν ἡμῖν εὐρεθείς, ὁ μακράν με τῆς φθορᾶς ποιήσας καὶ σπείρας ἐν ἐμοὶ τὴν ζωὴν, ὁ τῆς νόσου με ἀπαλλάξας ταύτης τῆς δυσιάτου καὶ δυσθεραπεύτου καὶ παραμεινούσης εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ὑγίαν σώφρονα ἐγκαταθέμενός μοι, ὁ σαυτὸν μοι ὑποδείξας καὶ πάντα τὰ κατ' ἐμέ, ἐν οἷς εἰμί, ἀποκαλύψας μοι, ὁ λυτρωσάμενός με ἀπὸ τῆς πτώσεως καὶ εἰς τὸ κρεῖττον παραγαγών, καὶ τῶν μὲν προσκαίρων ἀπαλλάξας, καταξιώσας δέ με τῶν ἀθανάτων καὶ αἰεὶ ὄντων, ὁ σεαυτὸν κατευτελέσας ἕως ἐμοῦ καὶ τῆς ἐμῆς σμικρότητος, ἵνα ἐμὲ τῇ μεγαλοσύνῃ παραστήσας ἐνώσης σεαυτῷ, ὁ τὰ ἴδια σκλάβηνα μὴ ἐπάσχων ἐξ ἐμοῦ τοῦ ἀπολλυμένου, ἀλλὰ ὑποδείξας μοι ζητήσαι ἐμαυτὸν καὶ γινῶναι τίς ἦμην, καὶ τίς καὶ πῶς ὑπάρχω νῦν, ἵνα πάλιν γένωμαι ὡς ἦμην· ὃν ἐγὼ μὲν οὐκ ᾔδειν, αὐτὸς δὲ ἐπεζητήσας, ὃν οὐκ ἠπιστάμην, αὐτὸς δὲ προσελάβου· οὐ ἠσθόμην καὶ νῦν οὐ δύναμαι ἀμνημονεῖν, οὐ ἡ ἀγάπη ἐν ἐμοὶ βράσσει· καὶ εἰπεῖν μὲν ὡς δεῖ οὐ δύναμαι, ἀ δὲ χωρῶ λέγειν περὶ αὐτοῦ, βραχέα καὶ πάνυ ὀλίγα, καὶ ἀνάλογα οὐ τυγχάνει πρὸς τὴν ἐκείνου δόξαν·

C ἀπὸ ἐμπροσθεν | ἕτερον γάμον: C (item E; vide ante) ἑτέρω γάμω | οὐ τὸ τέλος μ. λαγνείας (A - γνίας) κ. πικρ. ψ. (C φθορᾶς pro πικρ. ψ.) ὑπάρχει) -- συνεζεύχθη: E ἀλλὰ τῷ Χριστῷ προσήλθον

15. Καὶ ἔτι κλ. (ita A; Th. add τούτων) -- λέγει: E ὁ δὲ νυμφίος τοῦ λόγου δραξάμενος εἶπεν | ὁ -- ἀνδρός (E om) κηρυχθεὶς etc: C τὸν -- κηρυχθέντα etc | καὶ σπείρας ἐν ἐμοί: E καὶ ἐνσπείρας μοι et pergit αἰώνιον ζωὴν, sed praeterit quicquid sequitur usque ad sectionis finem. Item BC om omnia quae post αἰεὶ ὄντων usque ταῦτα λέγω leguntur. | ὑγίαν: A ὑγίαν | ἐγκαταθ. μοι: C om μοι | ὁ σαυτὸν: A ὡς αὐτὸν | ἀποκαλύψ. μοι: C om μοι | παραγαγών (ita A): Th. praem με | ὁ (A om) σεαυτὸν: D (ὁ?) ἐαυτὸν | μεγαλοσύνῃ (ita A): Th. μεγαλωσύνῃ | ἐνώσης σεαυτῷ cum D; A om σεαυτῷ | ὁ τὰ ἴδια: A ὅτε (τε ex ται ortum) δια | ὑποδ. μοι: A ὑποδ. με | καὶ τίς καὶ πῶς (ita A): Th. (ex D?) om καὶ τίς | ὡς ἦμην: D ὁ ἦμην | οὐκ ἠπιστάμην, cum D; A μὴ ἐπιστάμην | ἀμνημονεῖν (ita A): Th. add (ex D?) τούτου | βράσσει cum A: D βράζει | βραχέα cum D: A βραχία | τυγχάνει cum A: D τυγχάνοντα | πρὸς τήν: om D: A περὶ τήν

οὐκ αἰτιᾶται δέ με ἀναιδεούμενον πρὸς αὐτὸν λέγειν καὶ ἂ μὴ οἶδα· διὰ γὰρ τὴν αὐτοῦ ἀγάπην καὶ ταῦτα λέγω.

¹⁶ Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ νυμφίου καὶ τῆς νύμφης ταῦτα, τὴν ἐσθῆτα αὐτοῦ διέρρηξε καὶ τοῖς παρῆστων ἐγγὺς αὐτοῦ ἔλεγεν Ἐξέλθετε ταχέως καὶ περιελθάτε ὅλην τὴν πόλιν, καὶ συλλαβόντες φέρετέ μοι ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα τὸν φαρμακὸν τὸν κακῶς παρατυχόντα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ· ἐγὼ γὰρ εἰσήγαγον αὐτὸν ἰδίαις χερσίν εἰς τὸν οἶκόν μου, καὶ ἐγὼ εἶπον αὐτῷ ἵνα εὐξῆται ἐπὶ τῇ ἀτυχεστάτῃ μου θυγατρὶ· ὅς δ' ἂν εὐρῶν αὐτὸν προσαγάγῃ μοι, ἦντιν' ἂν ἐργασίαν αἰτήσεται μοι, δίδωμι αὐτῷ. ἀπελθόντες οὖν περιῆλθον ζητοῦντες αὐτόν, καὶ οὐχ εἶρον αὐτόν· πλεύσας γὰρ ἦν. ἀπῆλθον οὖν καὶ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ὅπου ἦν καταλύσας, καὶ εὐρον ἐκεῖ τὴν αὐλήτριαν κλαίουσαν καὶ ἀνωμένην, ἐπειδὴ σὺ παρέλαβον αὐτὴν μεθ' ἐαυτοῦ. ἐξηγησαμένων δὲ αὐτῶν τὸ πρᾶγμα τὸ γεγονός ἐπὶ τῶν νεωτέρων, ἐχάρη πάνυ ἀκούσασα, καὶ ἀποθεμένη τὴν λύπην εἶπεν Νῦν εὐρον καὶ γὰρ ὧδε ἀνάπαυσιν, καὶ ἀναστᾶσα ἀπῆλθε πρὸς αὐτούς, καὶ ἦν σὺν αὐτοῖς χρόνον ἰκανόν, ἕως οὗ κατήχησαν καὶ τὸν βασιλέα. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἀδελφῶν συνηθοροῦζοντο ἐκεῖ, ἕως ὅτε φήμης ἤκουσαν τοῦ ἀποστόλου, ὅτι ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Ἰνδίας κατήχηται κάκει διδάσκει. καὶ ἀπελθόντες κατεμίγησαν αὐτῷ.

ἀναιδεούμενον (codex ἀνειδεούμ.) cum A: D om

16. Ε Ὅ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας διέρρηξε τὴν ἐσθῆτα λέγων | ἐγγὺς αὐτοῦ ἔλεγεν: C αὐτῷ ἔλεξεν | περιελθάτε (ita A): Th. περιελθετε | Ε Ἐξέλθ. ταχέως, καὶ συλλαβόντες ὡ φίλοι πάντες καὶ ἡμέτεροι (sic) ἀγάγετέ μοι ἐκεῖνον τὸν φαρμακόν | Ε ἐγὼ γὰρ εἰσήγαγον αὐτὸν ὅπως εὐξῆται τῇ θυγατρὶ μου· | ὅς δ' ἂν εὐρῶν πρ. μοι (ita C): A ἕως δ' ἂν εὐροι πρ. μοι: Ε ὅς δ' ἂν μοι προσάγῃ τοῦτον: B ὅς δὲ εὐρῶν αὐτὸν ἀγάγῃ μοι | ἦντιν' ἂν ἐργασίαν (ita cum Th. correctissimus scripturam codicis A: ἦτι ἂν ἐργασίαν) αἰτ. μ. δὲδ. αὐτῷ: C πᾶν εἴ (sive ὅ) τι ἂν αἰτήσεται μοι, δίδ. αὐτῷ: B σώζει μου τὴν θυγατέρα, καὶ εἴ τι ἂν αἰτήσῃ, δάσω αὐτῷ: Ε τὸ ἡμῶν τῆς βασιλείας μου δίδ. αὐτῷ | ἀπελθ. οὖν (ita A; Th. δέ) -- οὐχ εὐρ. αὐτόν (C om αὐτ.): Ε ἀπ. οὖν καὶ ζητήσαντες αὐτὸν οὐκ εὐρον. Idem pergit: κλεύσαντες γὰρ ἀπῆλθον εἰς τὴν Ἰνδίαν διὰ τάχους, et omittit omnia quae usque ad finem sectionis leguntur. | ἀπῆλθον οὖν: C ἀπ. δέ | ἐκείνη (A ἠδὲ γὰρ) οὐ (C μὴ) | αὐτῶν: A αὐτῆς (Th. edidit αὐτῆ, αὐτῶν addendum esse censens) | τῶν νεωτέρων: A τῶ νεωτέρων | ἕως οὐ (C οἱ δὲ νόοι) κατήχ. κ. τ. βασι. cum BC: A ἕως κατήχθησαν εἰς τὸν βασιλέα | φήμης: C φήμησιν | κάκει (ita A): Th. καὶ ἐκεῖ | B μετὰ δὲ χρόνον ἤκουσαν περὶ τοῦ ἀποστόλου ὅτι ἐν τῇ Ἰνδία διδάσκει | κατεμίγησαν: A κατεμίγησαν (quod fortasse ex κατεμίγ. corruptum est)

(Πράξεις τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ, ὅτε εἰσῆλθεν ἐν τῇ Ἰνδία καὶ τὸ ἐν οὐρανοῖς παλάτιον ᾠκοδόμησεν.)

¹⁷ Ὅτε δὲ εἰσῆλθεν ὁ ἀπόστολος εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἰνδίας μετὰ Ἀββάνους τοῦ ἐμπόρου, ἀπῆλθεν ὁ Ἀββάνης εἰς ἀσπασμόν Γουνδαφόρου τοῦ βασιλέως, καὶ προσανήνεγκεν αὐτῷ περὶ τοῦ τέκτονος ὃν μετ' αὐτοῦ ἤγαγεν. ἐχάρη δὲ ὁ βασιλεύς, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰσελθεῖν αὐτὸν προσέταξεν. εἰσελθόντος οὖν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς Ποῖαν τέχνην ἐπίστασαι; λέγει αὐτῷ ὁ ἀπόστολος Τὴν τεκτονικὴν καὶ τὴν οἰκοδομικὴν. λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεύς Τίνα οὖν οἶδας ἐν ξύλοις ἐργασίαν, καὶ τίνα ἐν λίθαις; λέγει ὁ ἀπόστολος Ἐν μὲν ξύλοις ἄροτρα ζυγούς τρυτάνας τροχιλέας καὶ πλοῖα καὶ κώπας καὶ ἰστούς, ἐν δὲ λίθοις στήλας ναοὺς πραιτώρια βασιλικὰ καὶ ὁ βασιλεύς εἶπεν Οἰκοδομεῖς μοι παλάτιον; ὁ δὲ ἀπεκρίθη Ναί, οἰκοδομῶ καὶ τελίσκω· διὰ τοῦτο γὰρ ἦλθον, οἰκοδομῆσαι καὶ τεκτονεῦσαι.

¹⁸ Καὶ παραλαβὼν αὐτὸν ὁ βασιλεύς ἐξῆλθεν ἔξω τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, καὶ ἤρξατο διαλέγεσθαι αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ πραιτωρίου καὶ περὶ τῶν θεμελιῶν τὸ πῶς τεθῶσιν, ἕως ὅτε ἦλθον εἰς τὸν τόπον ἐκείνον ἐν ᾧ ἐβούλετο τὴν οἰκοδομὴν γενέσθαι· καὶ εἶπεν Ὡδε βούλομαι τὴν οἰκοδομὴν γενέσθαι καὶ ὁ ἀπόστολος Ναί, φησὶν· καὶ γὰρ ὁ τόπος οὗτος ἐπι-

B sic extrema huius sectionis habet: καὶ ἀπελθόντες λαβὼν παρ' αὐτοῦ τὸ λουτρὸν τῆς χάριτος φωτισθέντες ἐν ὀνόματι πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, ᾧ πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. Idem iis quae sequuntur titulum, quem uncis inclusimus, praepositum habet: Πράξεις τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ, ὅτε εἰσῆλθεν ἐν τῇ Ἰνδία καὶ τὸ ἐν οὐρανοῖς καλῆτιον ᾠκοδόμησεν. Vide infra ad sectiones 30. 39. 48.

17. Ὅτε δὲ (ita A): Th. Καὶ ὅτε | Ἀββάνους: A Ἀββάνη | εἰς ἀσπασμόν Γουνδ. τοῦ βασιλέως: C πρὸς Γουνδαφόρον τὸν βασιλέα | Ὅτε δὲ -- ἤγαγεν: E Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἀββάνης ἀπὸ τοῦ πλοίου προσήνεγκε τῷ βασιλεῖ τὸν Θωμᾶν, καὶ ἀπήγγελεν αὐτῷ τὰ τῆς τέχνης αὐτοῦ. Idem pergit: καὶ ἐχάρη ὁ βασιλεύς· εἶπε δὲ τῷ ἀποστόλῳ Ποῖαν τέχνην ἐπίστασαι; καὶ ἀπεκρίθη Τὴν τεκτονικὴν καὶ (om τὴν) οἰκοδ. Iam proxime sequentia omittit et pergit: ἔγω γὰρ τὸν ἀρχιτέκτονος μαθητὴς ὑπάρχω. καὶ ὁ βασιλεύς Οἰκοδομεῖς μοι παλάτιον; ὁ δὲ ἔφη Ναί· etc. | τροχιλέας cum A: Th. τροχιλίαις | πραιτώρια cum A: Th. καὶ πραιτ. | γὰρ ἦλθον (ita etiam E): A γὰρ καὶ εἰσῆλθον | E τεκτονῆσαι

18. ἔξω (ita AE): Th. om | διαλέγεσθαι: E λέγειν. Idem om ἐν τῇ ὁδῷ et καὶ περὶ τῶν usque ἐβούλ. τ. οἰκ. γενέσθαι, et pro καὶ εἶπεν habet tantummodo καὶ | ἐβούλ. τ. οἰκοδ. cum A: Th. τὴν οἰκ. ἐβούλ. | Ναί, φησὶν: C om Ναί |

τήδεός ἐστιν πρὸς τὴν οἰκοδομὴν· ἦν δὲ ὁ τόπος ἀλωάδης, καὶ ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ. λέγει οὖν ὁ βασιλεὺς Ἄρξαι κτίζειν. ὁ δὲ ἔφη Νῦν οὐ δύναμαι ἄρξασθαι κτίζειν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ. καὶ ὁ βασιλεὺς Πότε, φησί, δύνῃ; ὁ δὲ ἔφη Ἄρχομαι ἀπὸ Δίου καὶ τελίσκω ἐν τῷ Ξανθηκῶ. καὶ ὁ βασιλεὺς θαυμάσας εἶπεν Πᾶσα οἰκοδομὴ θέρους οἰκοδομεῖται· σὺ δὲ αὐτῷ τῷ χειμῶνι δύνασαι οἰκοδομῆσαι καὶ κτίσαι παλάτιον; καὶ ὁ ἀπόστολος εἶπεν Οὕτως ὀφείλει γενέσθαι, καὶ ἄλλως οὐκ ἔχει. καὶ ὁ βασιλεὺς εἶπεν Εἰ ταῦνεν τοῦτο ἔδοξέν σοι, διαχάραξόν μοι πῶς γίνεται τὸ ἔργον, ἐπειδὴ διὰ χρόνου ἔρχομαι ἐνθάδε. καὶ ὁ ἀπόστολος κάλαμον λαβὼν διεχάρασεν μετρῶν τὸν τόπον, καὶ τὰς μὲν θύρας ἔστησεν κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου βλέπειν πρὸς τὸ φῶς, τὰς δὲ θυρίδας κατὰ δύσιν πρὸς τοὺς ἀνέμους, τὸ δὲ ἀρτοποιεῖον πρὸς μεσημβρίαν ἐποίησεν εἶναι, τὸν δὲ ἀγωγὸν τοῦ ὕδατος τὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ ἀρκεῖον. ὁ δὲ βασιλεὺς ἰδὼν εἶπεν τῷ ἀποστόλῳ Ἀληθῶς τεχνίτης εἶ, καὶ πρέπει σοι βασιλεῦσιν ἐξυπηρετεῖσθαι· καὶ πολλὰ αὐτῷ καταλείψας ἀπῆλθεν.

¹⁹ Καὶ κατὰ καιρὸν ἀπέστειλεν ἀργύρια καὶ τὰ ἐπιτήδεια, τὰ τε πρὸς τὴν ζωὴν αὐτοῦ τε καὶ τῶν λοιπῶν ἐργατῶν. ὁ δὲ

πρὸς τὴν οἰκοδομὴν: E τὰ πρὸς οἰκοδ. | ἦν δέ: E ἦν γάρ | καὶ ὕδ. π. ἦν ἐκεῖ: E ἔχων ὕδατα πολλά, καὶ ὠραῖος εἰς ὄρασιν καὶ ἐπιδέξιος ἐπὶ πάντα καὶ εὐειδής | λέγει οὖν: E καὶ εἶπεν | E Ἄρξαι οὖν ἀπὸ τὴν (sic) σήμερον κτίζειν | ὁ δὲ ἔφη: C λέγει ὁ ἀπόστολος | E om καὶ ὁ βασιλεὺς -- ἔφη, sed pergit ἀλλ' ἄρχομαι | Δίου: E praem μηνός, C add μηνός | E τελειῶ | CE om ἐν τῷ | B ἄρξομαι ἀπὸ τοῦ Ὑπερβερατίου καὶ τελίω Ξανθηκῶ | καὶ ὁ βασιλεὺς (ita A): E aliiqne ὁ δὲ βασ. | εἶπεν: E ἔφη | οἰκοδομεῖται: E γίνεται | αὐτῷ (E om) τῷ χειμ. cum AE: Th. ἐν τῷ χειμ. | E δύνασαι παλάτια κτίζειν; Idem om εἶπεν et καὶ ἄλλ. οὐκ ἔχει | καὶ ὁ (E ὁ δὲ) βασ. εἶπεν cum AE: Th. καὶ ὁ βασ. ἔφη | διαχάραξον: E praem κᾶν | γίνεται: E μέλλεις ποιῆσαι | E ἐπεὶ διὰ | κάλαμ. λαβῶν cum AE: Th. λαβ. κάλ. | E διεχάραξε μέτρον (C ἐμμέτρως) τόν | θύρας: BE θυρίδας | ἔστησεν: CE ἔταξε, B ἤνοιξε (vide post) | E κατ' ἀνατολὴν | B πρὸς ἀνατολὴν ἤνοιξε πρὸς (C om) τὸ φῶς | A τὰς θυρίδας δέ | BE τὰς δὲ θύρας πρὸς δύσιν, τὸ δὲ (E om) ἀρτοποιεῖον (E ἀρτοκοπιεῖον) πρὸς μεσημβρ. (B λίβα), τὸν δὲ ἀγωγὸν τοῦ ὕδ. τὸν εἰς ὑπερ. (B om τ. ε. ὑπ.) εἰς τὸν (B om) ἄρκτην | E εἶπε δὲ ὁ βασιλεὺς Ἀληθῶς etc. Idem om καὶ πρέπ. σ. β. ἐξυπηρετεῖσθαι (C -ρετεῖν) | καταλείψας: E add χρήματα εἰς οἰκοδομὴν τοῦ παλατίου | ἀπῆλθεν: C add ἀπ' αὐτοῦ

19. Καὶ (E om) κατὰ (ita A): Th. Κατὰ δέ | E ἀπέστειλεν αὐτῷ χρυσίον καὶ ἀργύριον πολύν, καὶ ἕτερα πρὸς τ. ζ. αὐτοῦ καὶ | τῶν λοιπῶν (ita A; Th.

λαμβάνων πάντα οικονομεί περιερχόμενος τὰ ἄσθη καὶ τὰ πῆρξ χωρία, διαδιδὼν καὶ εὐσεβείας παρέχων τοῖς πένησι καὶ τεθλιμμένοις, καὶ ἄνεσιν παρείχεν αὐτοῖς λέγων Οἶδεν ὁ βασιλεὺς βασιλικῶν τεύξασθαι ἀμοιβῶν, πένητας δὲ πρὸς τὸ παρὸν ἀναπαύεσθαι χρή.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν ἀπόστολον ἀπέστειλεν πρεσβευτήν, γράψας αὐτῷ τάδε Σήμανόν μοι τί πεποιήσας, ἢ τίνα σοι ἀποστειλω, ἢ τίνας χρήσεις; ἀποστέλλει αὐτῷ ὁ ἀπόστολος λέγων ὅτι τὸ πραιτώριον διεσπασται, μόνη δὲ ἡ στέγη περιλείπεται. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας ἐπεμψεν αὐτῷ πάλιν χρυσὸν καὶ ἀργύριον ἄσημον, γράψας αὐτῷ ὅτι τὸ πραιτώριον, εἰ γε γέγονε, στεγασθήτω. ὁ δὲ ἀπόστολος πρὸς τὸν κύριον εἶπε Εὐχαριστῶ σοι, κύριε, κατὰ πάντα, ὅτι ἀπέθανες πρὸς ὄλεθρον ἵνα ἐγὼ ζήσω αἰδίως ἐν σοί, καὶ πέπρακάς με ἵνα πολλοὺς ἐλευθέρωσῃς δι' ἐμοῦ. καὶ οὐκ ἐπαύετο τοῦ διδάσκειν καὶ ἀναψύχων τοὺς τεθλιμμένους, λέγων ὅτι ταῦτα ὁ κύριος οικονομῆσεν ὑμῖν, καὶ αὐτὸς παρέχει ἑκάστῳ τὴν τροφήν· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ τροφεὺς τῶν ὀρφανῶν καὶ οἰκονόμος τῶν χηρῶν, καὶ πᾶσι τοῖς τεθλιμμένοις αὐτὸς γίνεται ἄνεσις καὶ ἀνάπαυσις.

²⁰ Ὅτε δὲ παρεγένετο ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν πόλιν, ἐζητάζων τοὺς φίλους αὐτοῦ περὶ τοῦ πραιτωρίου οὗ ἐκτιζεν Ἰούδας ὁ καὶ

om) ἐργατῶν: E πάντων ἐργατ. καὶ ὑπουργῶν | οικονομεί cum AE (etiam utraque cum hoc accentu): Th. οικονομεί | E περιερχόμενος τὰς χώρας καὶ διασκορπίζων πενήτων ἀσθενῶν καὶ τεθλιμμένων | διαδιδὼν (codex διαδίδων): C διαδιδούς | C om ἄνεσιν παρείχεν αὐτοῖς. E sic: ἄνεσιν τοῖς δεομένοις παρέχων λέγων | E ἀμοιβῶν τεύξασθαι | C ἀναπαύεσθαι | B sic: ἔλεγε γάρ Τὰ τοῦ βασιλέως τῷ βασιλεὶ δοθήσεται.

E Ἀπέστειλε δὲ ὁ βασιλ. πρὸς τὸν ἀπόστολον λέγων εἰ τίνας χρήσεις περισσώρως | C ἀποστειλῶ | χρήσεις (ita A): Th. χρήσεις | ἀποστέλλει (C ἐπιστάλλει) αὐτῷ (E δὲ) ὁ ἀπ. λέγων cum AE; Th. ὁ δὲ ἀπόστ. ἀποστ. αὐτῷ λέγων | ἐκτιζται: A ἐκτίστη (sic) | ὁ δὲ βασιλεὺς -- ἀργύριον (A om, ut supra sect. 2) ἄσημον (C om, ut ibidem): E ἔστειλε δὲ πάλιν αὐτῷ χρυσὸν καὶ ἀργυρον | εἰ γε (ita A; Th. om) γέγονε: h. l. A; Th. ante τὸ πραιτώριον ponit; E om | στεγασθήτω: E σκεπασθήτω | E ὁ δὲ ἀπόστ. εὐχαριστήσας τῷ Χριστῷ εἶπεν | κατὰ πάντα: E ἐν πᾶσι, statimque omissis pluribus pergit: οὐ γὰρ ὁ τροφεὺς τῶν ὀρφανῶν καὶ οἰκονόμος χηρῶν καὶ πενήτων pro αὐτῷ γὰρ ἵνα παύσῃ ἀνάπαυσις | οἰκονόμησεν (ita rursus A): Th. οικονομῆσεν | ὑμῖν (ita A): Th. ἡμῖν | γίνεται (ita A): Th. praesent αὐτός

20. εἰς τὴν: E πρὸς τὴν | E ἐπαύετο τοὺς αὐτοῦ φίλ. κ. τ. καλεσίων |

Θωμᾶς· ἔλεγον δὲ αὐτῷ ὅτι οὔτε καλᾶτιον ἔτισεν οὔτε ἄλλο τι ~~ἐπέλεγε· εἰ ἐπιγγέλλομαι·~~ ~~καίτοι~~, ἀλλὰ περιέρχεται τὰς πόλεις καὶ τὰς χώρας, καὶ εἴ τι ἔχει πάντα δίδωσι ταῖς πόσιν, καὶ διδάσκει θεὸν νέον ἕνα, καὶ νοσοῦντας θεραπεύει καὶ δαιμόνας ἀπελαύνει, καὶ ἄλλα πολλὰ ποιεῖ παράδοξα· καὶ νομίζομεν ἡμεῖς ὅτι μάγος ἐστίν· ἀλλ' αἱ εὐσπλαγχνίαι αὐτοῦ καὶ αἱ ἰάσεις αἱ δωρεὰν ἐξ αὐτοῦ γινόμεναι, ἔτι δὲ τὸ ἀπλοῦν αὐτοῦ καὶ ἐπιεικὲς καὶ τὸ τῆς πίστεως αὐτοῦ σημαίνει ὅτι δίκαιός ἐστιν ἢ ἀπόστολος τοῦ θεοῦ τοῦ νέου ὃν αὐτὸς καταγγέλλει· συνεχῶς γὰρ νηστεύει καὶ εὐχεται, καὶ ἄρτον ἐσθίει μόνον μετὰ ἄλατος, καὶ τὸ ποτὸν αὐτοῦ ὕδωρ, καὶ φορεῖ ἐν ἱμάτιον εἴτε ἐν εὐδία εἴτε ἐν χιμῶνι, καὶ οὐδὲν παρά τινος λαμβάνει, ἀλλὰ καὶ ἂ ἔχει ἄλλοις δίδωσιν. ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὴν ὄψιν προσέτριψε, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κινῶν ἐπὶ ὄραν πολλήν.

²¹ Καὶ μετεπέμψατο τὸν ἔμπορον τὸν ἀγαγόντα αὐτὸν καὶ τὸν ἀπόστολον, καὶ εἶπεν αὐτῷ "Ἐκτίσάς μοι τὸ καλᾶτιον; ὁ δὲ ἔφη Ναί, ἔτισα. ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπεν Πότε οὖν ὑπάγωμεν καὶ βλέπωμεν αὐτό; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἔφη Νῦν αὐτὸ ἰδεῖν οὐ δύνασαι, ἀλλ' ὅταν τοῦ βίου ἐξέλθῃς, βλέψεις αὐτό. ὁ δὲ βασιλεὺς πάνυ ὀργισθεὶς ἐκέλευσεν ὑπὸ δεσμὸν γενέσθαι τὸν τε ἔμπορον καὶ Ἰού-

GE ἔτισεν αὐτῷ ὁ (C om) Θωμᾶς (C add ὁ ἀπόστολος) | ἔλεγον δέ: E καὶ εἶπον | E πεποήκειν. Idem om ὡν ἐπιγγ. ποι | E περιέρχ. πόλεις καὶ κώμας καὶ διανέμει πάντα χηρῶν καὶ πενήτων καὶ ὄρφανῶν τὰ τῆς βασιλείας πράγματα | Θεὸν νέον (ita A; Th. om) ἕνα: C Θεὸν νέον, B ἕνα Θεὸν Ἰησοῦν εἶναι, E Θεὸν Χριστὸν Ἰησοῦν | καὶ (C ἐν ᾧ καὶ, E om) νοσ. θεραπ. (E ἰᾶται) καὶ (E om) δαίμ. ἀπελ., καὶ -- παράδοξα (E νεκροὺς ἐγείρει, καὶ ἄλλα σημεῖα ποιεῖ): B καὶ πολλὰ ἐστὶν ἄπερ ποιεῖ· νεκροὺς γὰρ ἐγείρει καὶ κυλλοὺς θεραπεύει καὶ δαίμ. ἀπελαύνει | E pro καὶ νομίζομεν usque ἄλλοις δίδωσιν nihil habet nisi ἄρτον γὰρ ἐσθίει μετὰ ἄλωτος (sic) καὶ ποτὸν ὕδωρ. | ὅτι μάγος ἐστ. ἀλλ' αἱ εὐσπλ. cum BC; A ὅτι μᾶλλον ἢ εὐσπλαγχνία | αἱ δωρεὰν ἐξ αὐτοῦ: C καὶ αἱ δωρεαὶ αἱ ὑπ' αὐτοῦ | ἀλλὰ καί: A om ἀλλά | ταῦτα ἀκούσας ὁ βασ. ταῖς χ. τὴν ὄψιν (C τὰς χεῖρας αὐτοῦ ταῖς ὄψεσι) προσέτριψε, τὴν -- πολλήν: E (cum seqq. consurgens) ταῦτα ἀκούσας ὁ βασ. τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κινῶν ἐπὶ ὄρ. πολλήν, καὶ ἔκαρθεὶς τῷ θυμῷ μετεπέμψατο etc.

21. τὸν ἔμπορον τ. ἀγ. αὐτὸν (A αὐτῷ) καὶ (A om) τ. ἀπόστολον: E τὸν ἔμπορον ὃς ἤγαγε τὸν ἀπόστολον, καὶ τὸν Θωμᾶν μετ' αὐτοῦ | αὐτῷ: E πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς | ἔτισα: E γέγονε, βασιλεῦ, πάντα ὅσα ἀρεστὰ τῷ Θεῷ εἰσὶν | ὁ δὲ βασ. εἶπεν: E καὶ ὁ βασιλεὺς | C ὑπάγωμεν καὶ βλέπω | ὁ δὲ ἀποκρ. ἔφη (C add αὐτῷ): E καὶ ὁ ἀπόστολος | E Νῦν ἄρτι οὐ δύν. ἰδεῖν αὐτό | τοῦ βίου (ita A; Th. add τούτου): E τοῦ παρόντος βίου | ὑπὸ δεσμῶν: E ὑπὸ δεσμῶν | τὸν τε ἔμπ. καὶ (C add τὸν) Ἰούδαν τὸν κ. Θωμ. (C Ἰουδ., λέγω δὴ

δαν τὸν καὶ Θωμᾶν καὶ εἰς φυλακὴν βληθῆναι, ἕως ἀνακρίνας μάθη τίνι ἐδόθη τὰ τοῦ βασιλέως, καὶ οὕτως αὐτὸν ἀπολύσω μετὰ τοῦ ἐμποροῦ. ὁ δὲ ἀπόστολος χαίρων ἀπείει ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ, καὶ ἔλεγεν τῷ ἐμπορῷ Μῆ φοβοῦ μηδέν, ἀλλὰ μόνον πίστευσον τῷ δι' ἐμοῦ κηρυσσομένῳ θεῷ, καὶ ἀπὸ μὲν τούτου τοῦ κόσμου ἐλευθερωθήσῃ, ἀπὸ δὲ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ζωὴν κομίσει.

Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐσκέπτετο ποίῳ θανάτῳ ἀναλώσει αὐτούς, ὡς δὲ ἔδοξεν πυρὶ αὐτούς καῦσαι ἐκδεδαρμένους, αὐτῇ τῇ νυκτὶ Γὰδ ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς ἐκακούτο, καὶ διὰ τὴν λύπην καὶ ἐπίθεσιν ἦν ὁ βασιλεὺς ἐπαθεν ἐβαρήθη σφόδρα· καὶ μεταπεμψάμενος τὸν βασιλεῖα εἶπεν αὐτῷ Ἄδελφέ βασιλεῦ, τὸν οἰκόν μου καὶ τὰ τέκνα μου παρατίθιμί σοι· ἐγὼ γὰρ διὰ τὴν ἐπίφρυσιν τὴν συμβᾶσάν σοι ἐλυπήθην καὶ ἀποθνήσκω, καὶ ἐὰν μὴ ἐπέλθῃς τῇ τιμωρίᾳ κατὰ τῆς κεφαλῆς ἐκείνου τοῦ μάγου, οὐκ ἀναπαύσης μου τὴν ψυχὴν εἰς ἄδου. ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ ἑαυτοῦ ἀδελφῷ εἶπεν Δι' ὅλης νυκτὸς τοῦτο ἐσκεπτόμην, τὸ πῶς αὐτὸν θανατώσω· τοῦτο δὲ ἔδοξέν μοι, ἐν πυρὶ αὐτὸν κατακαῦσαι ἐκδαρῆντα, καὶ αὐτὸν καὶ τὸν ἔμπορον μετ' αὐτοῦ τὸν ἀγαγόντα αὐτόν.

²² Καὶ ὡς ὁμίλουν, ἐξῆλθεν ἡ ψυχὴ Γὰδ τοῦ ἀδελφοῦ αὐ-

Θωμᾶν τὸν ἀπόστολον): E τὸν ἀπόστολον καὶ τὸν ἔμπορον | ἀπολύσω cum A: Th. ἀπολύει, E -σει (E sic: καὶ οὐτ. αὐτούς κακῶς ἀπολύσει) | ἀπείει: A ἀπείη, E ἀπείει, reliqui ἀπείει | ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ cum A: Th. εἰς τὸ δεσμοτήριον, E πρὸς τὸ δεσμ. | E om μηδέν, ἀλλὰ μόνον | E πίστευσον τὸν δ. ἐ κηρυσσομένον θεόν | E τοῦ κόσμ. τούτου | CE om αἰῶνος | E ζωὴν αἰώνιον

ἀναλώσει (cum AE; Th. -σει) αὐτούς: Th. αὐτ. ἀναλ., E τούτους ἀναλ. | ἔδοξεν cum AE; Th. add αὐτῷ | αὐτούς καῦσαι (E κ. α.) cum AE; Th. κατακαῦσαι αὐτούς | ἐκδεδαρμένους: E add τῇ αὔριον | E διὰ τῆς νυκτὸς | E ἐκακούτο | ἐπίθεσιν: Th. (non A) praesent τὴν | E καὶ διὰ τὴν λήθην καὶ τὸ ἔμπατρον πένθος τοῦ ἀδελφοῦ μετεκαλέσατο τὸν βασιλεῖα καὶ εἶπεν (om αὐτῷ etiam C) Ἄδελφέ | συμβᾶσάν σοι: E συμβ. μοι καὶ τῇ σῆ βασιλείᾳ εἰς τὸν χαμὸν (sic) τῶν σῶν πραγμάτων | C καὶ ἰδοὺ ἀποθνήσκω | καὶ ἐὰν μὴ ἐπέλθῃς (C ἐπέλθῃς) etc.: E ἐὰν μὴ ἀπέλθῃς κατὰ τῆς κεφαλῆς ἐκείνου τοῦ etc.: B ἀλλὰ ἀναπαύσον μου τὴν ψυχὴν, καὶ ἐπέξειλε δετητὴ τιμωρίᾳ τῷ μάγῳ τούτῳ | C ἀναπαύσει | τῷ ἑαυτοῦ ἀδ. εἶπεν: E εἶπεν αὐτῷ | CE Δι' ὅλης τῆς νυκτὸς | ἔδοξέν μοι cum AE: Th. μοι ἔδοξεν. | ἐν πυρὶ αὐτόν (C αὐτούς) κατακαῦσαι (C καῦσαι) ἐκδαρῆντα (CB ἐκδαρτούς, ἐκδαρῆντα: E ἐκδαρεῖν αὐτόν καὶ πυρὶ κατακαῦσ. ἐκδαρῆντα | καὶ αὐτόν (E om κ. α.) καὶ τ. ἔμπ. μετ' αὐτοῦ (E om μ. α.) τ. ἀγ. αὐτόν cum A(E): Th. οὐ μόνον δὲ αὐτόν ἀλλὰ καὶ τ. ἔμπ. τὸν ἀγ. αὐτόν

²² ὁμίλουν cum AE; Th. ὁμίλουν | αὐτοῦ cum A; Th. τοῦ βασιλέως.

του. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπέθυθεν τὸν Γὰδ σφόδρα, πάνυ γὰρ ηγάπα αὐτόν, καὶ προσέταξεν εἰς βασιλικὴν ἐσθῆτα καὶ πολύτιμον κηδευθῆναι αὐτόν. τούτων δὲ γενομένων τὴν ψυχὴν Γὰδ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως ἄγγελοι παραλαβόντες εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνήγαγον, ὑποδεικνύοντες αὐτῷ τοὺς ἐκεῖ τόπους καὶ οἰκησεις, ἐξετάζοντες αὐτόν· Εἰς ποῖον τόπον βούλει οἰκῆσαι; ὅτε δὲ ἤγγισαν εἰς τὴν οἰκοδομὴν Θωμᾶ τοῦ ἀποστόλου, ἦν ἔκειτο τῷ βασιλεῖ, ἰδὼν αὐτὴν ὁ Γὰδ εἶπεν τοῖς ἀγγέλοις Δέομαι ὑμῶν, κύριοί μου, εἰς ἓνα τῶν κατώγειον οἰκῶν τούτων συγχωρήσατέ μοι οἰκῆσαι. οἱ δὲ ἔφησαν αὐτῷ Οὐ δύνασαι οἰκῆσαι ἐν ταύτῃ τῇ οἰκοδομῇ. ὁ δὲ εἶπεν Διὰ τί; λέγουσιν αὐτῷ Τοῦτο τὸ παλάτιον ἐκεῖνόν ἐστιν ὃ οἰκοδόμησεν ὁ Χριστιανὸς ἐκεῖνος τῷ ἀδελφῷ σου. ὁ δὲ εἶπεν Δέομαι ὑμῶν, κύριοί μου, συγχωρήσατέ μοι ἀπελθεῖν πρὸς τὸν ἀδελφόν μου, ἵνα ἀγοράσω παρ' αὐτοῦ τὸ παλάτιον τοῦτο· σὺ γὰρ οὐδεν ὁ ἀδελφός μου ὅποιόν ἐστι, καὶ πιπράσκει μοι αὐτό.

²³ Τότε οἱ ἄγγελοι ἀφήκαν τὴν ψυχὴν τοῦ Γὰδ· καὶ ἐν τῷ ἐνδύειν αὐτοὺς αὐτόν τὴν ἐντάφιον στολήν, εἰσηλθεν αὐτῷ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. καὶ ἔλεγεν τοῖς περὶ αὐτὸν ἐστῶσιν Καλέσατέ μοι τὸν ἀδελφόν μου, ἵνα αἰτήσομαι παρ' αὐτοῦ μίαν αἴτησιν. εὐθέως οὖν εὐηγγελίσαντο τῷ βασιλεῖ αὐτῶν λέγοντες ὅτι ὁ ἀδελ-

Ε τοῦ βασιλέως pro τ. ἀδ. αὐτοῦ | Ε ὁ δὲ ἀδελφός αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς | CE ἐπέθυει | ἠγάπα αὐτόν cum A; Th. αὐτ. ἠγάπα | Ε om εἰς | Ε τὴν ψυχὴν τοῦ Γὰδ ἄγγελοι | εἰς τ. οὐρ. ἀνήγαγον: B ἀπήγαγον ἐν τῷ παραδείσῳ | ἐκεῖ: Ε ἐκεῖσε | ἐξετάζοντες (ita A; Th. praem καὶ) αὐτόν: Ε ἐξέταζον δὲ αὐτόν | C βούλειται | ὅτε δὲ ἤγγισαν (C - σεν): Ε καὶ ὅτε ἔφθασαν | Ε τοῦ ἀποστ. Θωμᾶ | Ε τῷ βασιλεῖ Ἰνδῶν, καὶ εἶπε Γὰδ τοῖς | κατώγειον (cod AE - γέων): B κατογέων, C κατωγαίων | Ε om οἰκῶν | ἔφησαν: Ε εἶπον | λέγουσιν αὐτῷ: Ε οἱ δὲ εἶπον | Ε om ἐκεῖνο | οἰκοδόμησεν (ita A): Th. (etiam E) ἐκοδόμησεν | ὁ (C om) Χριστ. ἐκ. ὁ ἀπόστολος τοῦ ἀδελφοῦ σου | συγχωρ. μοι ἀπελθεῖν -- μοι αὐτό: Ε εἰς ἓνα τούτων τῶν κατώγειον (codex - γέων) ἔασατέ με οἰκῆσαι. καὶ εἶπον Οὐ δύνασαι οἰκῆσαι ἐν ταύτῃ τῇ οἰκοδομῇ· ἀλλ' ἐὰν ἀγοράσῃς τοῦτο, μέλλεις οἰκῆσαι ἐν αὐτῷ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς Δύναμαι τοῦτο ἀγοράσαι; καὶ εἶπον αὐτῷ Βλέπε κτήσαι καὶ σὺ παρόμοια τούτων καθὼς ὄρεῖς, εἰ βούλει, καὶ κρειττότερα, ἵνα μὴ πάλιν εἰδῶν εἶδε ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐλασθήσῃ.

23. Ε Καὶ ταῦτα εἰπὼν (sic), βουλήσει θεοῦ ἀφήκαν τὴν ψ. τ. Γ. | ἐντάφιον cum AE; Th. ἐπιτάφιον | εἰσηλθεν αὐτῷ (Ε πρὸς αὐτόν) ἡ ψ. α. cum AE; Th. ἐπεσεῖλθεν αὐτῷ καὶ ἡ ψ. α. | περὶ αὐτόν ἐστῶσιν: Ε περιστεῶσι, C περιεστῶσιν αὐτῷ | τ. ἀδελφ. μου: Ε add τὸν βασιλέα | αἰτήσομαι (-σομε A): Th. αἰτήσωμεν | μίαν αἴτησιν (ita A; Th. αἴτ. μ.): CE δέησιν μίαν | Ε om αὐ-
Acta apost. apocr. ed. Tischendorf.

φός σου ἀνέζησεν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκπηδήσας σὺν πλήθει πολλῆ ἤρχετο πρὸς τὸν ὕιον ἀδελφόν, καὶ εἰσελθὼν ἔστη πρὸς τὴν κλί-
νην αὐτοῦ ὡσπερ ἐκκληκτος, μὴ δυνάμενος λαλήσαι αὐτῷ. εἶπεν
δὲ ὁ ἀδελφός αὐτοῦ Οἶδα καὶ πέπεισμαι, ἀδελφέ, ὅτι εἴ τις ἤτησέ
σε τὸ ἡμῖσι τῆς βασιλείας σου, δέδωκας ἂν ὑπὲρ ἐμοῦ· διὸ ἀξιῶ
σε παρασχεῖν μοι χάριτα μίαν, ἣν αἰτούμαι σε ἵνα ποιήσης μοι
ὁ δὲ βασιλεὺς ἀποκριθεὶς εἶπεν Καὶ τί ἐστὶν ὃ αἰτεῖς ποιησαί σοι;
ὁ δὲ ἔφη Ὅρκω με πίστωσον ὅτι μοι παρέχεις. καὶ ὤμοσεν αὐτῷ
ὁ βασιλεὺς ὅτι ἐν τοῖς ὑπάρχουσίν μοι ὃ ἐὰν αἰτήσῃ δώσω σοι
καὶ λέγει αὐτῷ Τὸ παλάτιον ἐκεῖνο τὸ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὃ ἔχεις
πώλησόν μοι. καὶ ὁ βασιλεὺς εἶπεν Ἐμὸν παλάτιον ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς πῶθεν ὑπάρχει; ὁ δὲ ἔφη Ἐκεῖνο ὃ οἰκοδόμησέν σοι ὁ Χρι-
στιανός ὁ ὢν νῦν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ὃν ἤγαγέν σοι ὁ ἔμπορος
ἀγοράσας παρὰ Ἰησοῦ τινός. τοῦ δὲ ἀμνηχανήσαντος λέγει αὐτῷ
πάλιν Τὸν δούλον λέγει ἐκεῖνον τὸν Ἑβραῖον, ὃν ἐβούλου κολάσαι
ὡς ἐπίθεσίν τινα παρ' αὐτοῦ παθῶν, ἐφ' ὃν καγὼ λυπηθεὶς ἀπέ-
θανον καὶ ἀνέζησα νῦν.

24 Τότε ὁ βασιλεὺς εἰς ἐπιστασίαν ἐλθὼν συνῆκεν περὶ τῶν
διαφερόντων αὐτῷ καὶ μελλόντων αἰωνίων ἀγαθῶν, καὶ εἶπεν
Ἐκεῖνο τὸ παλάτιον πωλήσαι σοι οὐ δύναμαι, εὐχομαι δὲ εἰσελ-
θεῖν εἰς αὐτὸ καὶ οἰκῆσαι καὶ καταξιωθῆναι τῶν οἰκητόρων αὐτοῦ·

τῶν | ἀνέζησεν: E ζῆ | E ὁ δὲ ἐκπηδ. σ. κλ. π. ἤλθε | E om ὕιον et αὐτῷ |
ἔστη: C εἰατήκει | E ἀδελφέ βασιλεῦ | εἴ τις -- ὑπὲρ ἐμοῦ; E εἴ τι ἂν αἰ-
τήσω σοι (sic) παράσχεις (sic) μοι | E ἀξιῶ σοι | χάριτα: AE χάριταν | ἣν
αἰτούμαι σε (A σοι) ζ π. μοι: C ἣν αἰτ. σε, ἵνα πωλήσης μοι ὃ αἰτούμαι παρὰ
σοῦ | ποιησαί σοι (ita A; Th. με): CE πωλήσαι σοι | Ὅρκω με πίστωσον
cum C; B ὄρκω με πείσον; A ὄρκον με ποιήσον, E ὄρκω μοι ποιήσον | E παρέ-
χεις μοι | C ὅτι τῶν ὑπαρχόντων μοι εἴ τι ἂν αἰτήσης δίδωμί σοι, E ὅτι ἂν
αἰτήσεις μοι ἐκ τῶν ὑπαρχόντων μοι δίδωμί σοι | καὶ λέγει αὐτῷ cum A; Th
τότε λέγει, E τότε λέγ. αὐτῷ | τὸ ἐν -- πώλησόν μοι: E ὃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
ἐκτησαι | E καὶ εἶπ. ὁ βασ. | C Ἐμὸν παλάτιον ε. τ. οὐρ. ποῦ ὑπάρχει: E Οὐκ
οἶδα τί λέγεις | Ἐκεῖνο (E add τὸ παλάτιον) ὃ οἰκοδ. (ita A; Th. ἐκδοδόμησεν
E ἔκτισε) | ὁ Χριστιανός cum ACE; Th. add. ἐκεῖνος | ὁ ὢν -- δεσμωτ.: E
ὃν ἐν τῇ φυλακῇ κατέχεις | C om Ἰησοῦ | τοῦ δὲ ἀμνηχ. -- πάλιν cum C; A
om. E om τοῦ δὲ ἀμνηχ. usque Ἑβραῖον | παθῶν: E λαβῶν

24. Ἐπιστασίαν: C ἐπίστασιν, E ἐκστασιν | E om διαφερ. αὐτῷ κ. μελλ.
C om αὐτῷ κ. μελλ. | E καὶ εἶπ. αὐτῷ | πωλήσαι σοι: E om σοι | οὐ δύνα-
μαι: B add ἀόρατον γάρ ἐστι | E εἰσελθ. ἐν αὐτῷ | οἰκητόρων: C οἰκῶν |

σύ δὲ ἀληθῶς εἰ βούλει πρίασθαι τοιοῦτον παλάτιον, ἰδοὺ ὁ ἀνθρώπος ζῆ καὶ κτίζει σοι ἐκείνου βέλτιον. καὶ εὐθέως πέμψας ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου τὸν ἀπόστολον καὶ τὸν ἔμπορον τὸν ἐγγλεισθέντα σὺν αὐτῷ, λέγων Δέομαι σου, ὡς ἀνθρώπος δεόμενος τοῦ διακόνου τοῦ θεοῦ, ἵνα εὕξῃ ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ δεηθῆς ἐκείνου οὐ διάκονος ὑπάρχεις, ἵνα μοι ἀφήσῃ καὶ παρίδῃ ἃ εἰς σὲ διαπραξάμην ἢ καὶ ἐνεθυμήθην διαπραξάσθαι, καὶ ἄξιόν με γενέσθαι οὐκ ἄριστον ἐκείνης τῆς οὐκείσεως ἥσπερ ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἐκαίμων, σύ δέ μοι ἔκτισσας μόνος καιμῶν, συνεργούσης σοι τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ σου, καὶ ἵνα γένωμαι ὑπηρετῆς καὶ γὰρ καὶ δουλεύσω τῷ θεῷ τούτῳ ᾧ σύ κηρύττεις. καὶ ὁ ἀδελφός δὲ αὐτοῦ προσπεσὼν τῷ ἀποστόλῳ ἔλεγεν Δέομαι σου καὶ ἱκετεύω ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ σου ἵνα ἄξιός γένωμαι τῆς τούτου διακονίας καὶ ὑπηρεσίας, καὶ κληρωθῶ ἄξιός γενέσθαι τῶν ὀφθέντων μοι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ.

²⁶ Ὁ δὲ ἀπόστολος χαρᾷ ληφθεὶς εἶπεν Ἐξομολογοῦμαι σοι, κύριε Ἰησοῦ, ὅτι ἀπεκάλυψάς μου τὴν ἀλήθειαν ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις· σύ γὰρ εἶ μόνος θεὸς τῆς ἀληθείας, καὶ οὐκ ἕτερος· καὶ σύ εἶ ὁ τὰ πάντα εἰδὼς τὰ τοῖς πολλοῖς ἄγνωστα· σύ εἶ, κύ-

πρίασθαι: A πριασθαι | τοιοῦτον cum AE; Th. τοιοῦτο | C om ζῆ | E κτίζει | E τὸν κλεισθέντα μετ' αὐτοῦ | τοῦ θεοῦ: E τοῦ ἐπουρανίου θεοῦ | E om οὐ διάκ. ὑπάρχ. | E ἵνα με ἐλεήσει καὶ παρίδῃ | ἢ (ita A [scriptum est ei]; Th. om) καὶ ἐνεθ. διαπραξάσθαι: E om | E οὐκ ἄριστον τῆς ἐκείνης οὐκείσεως τῆς πεποικίας μοι, ἵνα καὶ γὰρ δουλεύσω τῷ Χριστῷ ᾧ σύ κηρύττεις | κηρύττεις cum A (item E); Th. -σεις | δέ cum A; alii om | ἔλεγεν -- τ. δε. σου (C om) -- ἀγγέλ. αὐτοῦ: E ἔρη ἱκετεύω καὶ γὰρ ἔμπρ. τ. θεοῦ. σ. ἵνα ἄξιός καὶ γὰρ γένωμαι -- ὑπηρεσίας καὶ κληρωθῶ ἀπὸ τοῦ νῦν δούλος, καὶ ἀπολαῦσαι τῶν ὀφθ. μοι ὑπὸ τ. ἀγγέλων αὐτοῦ

B pro καὶ εὐθέως πέμψας ἐξήγαγεν usque finem sectionis haec habet: καὶ πέμψας ἐξέβαλε τὸν Θωμᾶν, καὶ λέγει αὐτῷ Συγγώρησον ἡμῖν εἰ τε ἐπιλημμελήσαμεν εἰς τὸ ἀγνοῦντες, καὶ ποιήσον ἡμᾶς κοινωνοὺς γενέσθαι ἐκείνου οὐ κηρύττεις. Totius autem historiae finem facit his: Ὁ δὲ ἀπόστολος λέγει Καὶ γὰρ ἡμῖν συγγαίρω κοινωνοὺς γενέσθαι αὐτοῦ τῆς βασιλείας. καὶ λαβὼν ἐφώτισεν αὐτούς, δοὺς αὐτοῖς τὸ λουτρόν τῆς χάριτος ἐν ὀνόματι πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, ᾧ πρέπει πάντα δόξα καὶ βασιλεία ἢ ἀτελευτήτης. καὶ ἀναβάντες εὐδῶς ἀπὸ τοῦ ὕδατος, ἐφάνη αὐτοῖς ὁ σωτὴρ, ὡς τὸν ἀπόστολον θαυμάσαι, καὶ φῶς μέγα ἔλαμψεν ὑπὲρ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. καὶ στηρίξας αὐτοῖς τὴν πίστιν ἐξῆλθε πορευθεὶς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἐν κυρίῳ.

26. χαρᾷ ληφθεὶς: sed AE χαρᾶς ληφθ. | E κύριε Ἰησοῦ Χριστέ | E ἀπεκάλυψα | οὐκ ἕτερος: ita A; Th. οὐκ ἕτερος | καὶ σύ εἶ: E om καὶ

ριε, ὁ ἐν πᾶσιν εὐσπλαγγίαν καὶ φειδῶ ποιούμενος τοὺς ἀνθρώπους· οἱ γὰρ ἄνθρωποι διὰ τὴν πλάνην τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς παρεῖδάν σε, σὺ δὲ οὐ παρείδες αὐτούς. καὶ νῦν αἰτουμένου μου καὶ ἱκετεύοντός σε δέξαι τὸν βασιλέα καὶ τὸν τούτου ἀδελφόν, καὶ κατὰμῆξον αὐτούς εἰς τὴν σὴν πόλιν, καθάρισας αὐτούς τῷ σῶ λουτρῷ καὶ ἀλείψας αὐτούς τῷ σῶ ἔλαιῳ ἀπὸ τῆς περιεχούσης αὐτούς πλάνης· φύλαξον δὲ αὐτούς καὶ ἀπὸ τῶν λύκων, φέρον αὐτούς ἐν τοῖς σοῦ λεμιῶσι· πότισον δὲ αὐτούς ἀπὸ τῆς ἀμβροσιώδους σου πηγῆς τῆς μὴ τεθολωμένης μήτε ληγοῦσης· δέονται γὰρ σου καὶ ἱκετεύουσιν καὶ βούλονται ὑπηρέται καὶ διάκονοί σου γενέσθαι, καὶ ἕνεκεν τούτου εὐδοκοῦσι καὶ διωχθῆναι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν σου καὶ διὰ σέ ὑπ' αὐτῶν μισθῆναι καὶ ὑβρισθῆναι καὶ ἀποθανεῖν, ὡς καὶ σὺ ὑπὲρ ἡμῶν ταῦτα πάντα ἔπαθες, ἵνα ἡμᾶς περιποιήσης κύριος ὢν καὶ ἀληθῶς ποιμὴν ἀγαθός. σὺ δὲ δὸς αὐτοῖς ἵνα ἔχωσιν ἐν σοὶ μόνῳ τὴν παρρησίαν καὶ τὴν παρά σου βοήθειάν τε καὶ ἐλπίδα τῆς σωτηρίας αὐτῶν, ἧς ἐκδέχονται παρά σου μόνου, καὶ ἵνα βεβαιωθῶσιν εἰς τὰ σά μυστήρια, καὶ δέξονται τῶν σῶν χαρισμάτων καὶ δομάτων τὰ τέλεια ἀγαθά, καὶ ἀνθήσουσιν ἐν τῇ σῇ διακονίᾳ, καὶ τελεσφορήσουσιν ἐν τῷ πατρὶ σου.

²⁶ Πάνυ οὖν διατεθέντες ἐν τῷ ἀποστόλῳ ὁ τε βασιλεὺς Γουνδαφόρος καὶ Γὰδ εἶπον αὐτῷ μὴδ' ὄλως ἀναχωροῦντες, καὶ αὐτοὶ ἐπαρκοῦντες τοῖς δεομένοις, πᾶσιν διδόντες καὶ ἀναπαύοντες πάντας· ἐδείθησαν δὲ αὐτοῦ ἵνα καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ

Α ὁ ἐν πάσῃ εὐσπλαγγία (B εὐσπλαγγος) | τοὺς ἀνθρώπους: C ἐν τοῖς ἀνθρώποις | παρεῖδαν (codex -ιδαν, item παρίδες) cum A; Th. παρείδον | E post εὐσπλαγγος statim pergit οὐ παρείδες αὐτούς. καὶ νῦν αἰτούμαι σε, δέξαι etc. | καὶ κατὰμῆξον: E καταξίωσον. Idem omittit quae post πόλιν usque finem sectionis leguntur. | περιεχ. αὐτούς: A περιεχ. αὐτοῖς | A om καὶ ἀπὸ τ. λύκων | περιποιήσης cum A; Th. περιποίηση | τὴν παρά σου βοήθειαν: C om παρά σου | δέονται (ita A; Th. -ξονται): C δέχονται | δομάτων cum A; Th. δωρημάτων | ἀνθήσουσιν (A ἀναθήσουσιν): Th. -σωσιν | τελεσφορήσουσιν cum A; Th. -ρήσωσιν | πατρὶ (codex πρι): Th. πατέρε

²⁶. E de tota hac sectione nihil nisi haec habet: Πάνυ οὖν διατεθέντες οἱ δύο ἀδελφοὶ πρὸς τὸν ἀπόστολον εἶπον πρὸς αὐτὸν Δὸς ἡμῖν τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα. καὶ ἐκέλευσεν αὐτούς προσεγγεῖν αὐτῷ θιασιν.

καὶ Γὰδ cum A; Th. καὶ ὁ τούτου ἀδελφός Γὰδ | εἶπον cum A; Th. εἶ-

λουτροῦ δέξονται λοιπόν, και αὐτοὶ λέγοντες αὐτῷ Σχολαζουσῶν τῶν ψυχῶν ἡμῶν και προθύμων ἡμῶν ὄντων περὶ τὸν θεόν, δὸς ἡμῖν τὴν σφραγιδα· ἠκούσαμεν γάρ σου λέγοντος ὅτι ὁ θεὸς ὃν κηρύσσεις διὰ τῆς αὐτοῦ σφραγίδος ἐπιγινώσκει τὰ ἴδια πρόβατα. ὁ δὲ ἀπόστολος ἔφη αὐτοῖς Καὶ χαίρω και δέομαι ὑμῶν λαβεῖν τὴν σφραγιδα ταύτην, και κοινωνῆσαί μοι εἰς τὴν εὐχαριστίαν ταύτην και εὐλογίαν τοῦ κυρίου, και τελειωθῆναι ἐν αὐτῇ· οὗτος γάρ ἐστιν κύριος και θεὸς πάντων, Ἰησοῦς Χριστὸς ὃν κηρύσσω, και αὐτὸς πατὴρ ἀληθείας, εἰς ὃν ὑμᾶς πιστεύειν ἐδίδαξα. και ἐκέλευσε προσεγγεῖν αὐτοὺς ἔλαιον, ἵνα διὰ τοῦ ἐλαίου δέξονται τὴν σφραγιδα. ἤνεγκαν οὖν τὸ ἔλαιον, και λύχνους ἀνήψαν πολλοὺς· νῦξ γὰρ ἦν.

²⁷ Καὶ ἀναστάς ὁ ἀπόστολος ἐσφράγισεν αὐτούς· ἀπεκαλύφθη δὲ αὐτοῖς ὁ κύριος διὰ φωνῆς λέγων Εἰρήνη ὑμῖν, ἀδελφοί. οἱ δὲ φωνῆς μόνον ἤκουσαν αὐτοῦ, τὸ δὲ εἶδος αὐτοῦ οὐκ εἶδον· οὐδέπω γὰρ ἦσαν δεξάμενοι τὸ ἐπισφράγισμα τῆς σφραγίδος. λαβῶν δὲ ὁ ἀπόστολος ἔλαιον και καταχέας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν και ἀλείψας και χρίσας αὐτούς ἤρξατο λέγειν Ἐλθέ τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Χριστοῦ τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα· ἐλθέ ἡ δύναμις τοῦ ὑψίστου και ἡ εὐσπλαγγνία ἡ τελεία· ἐλθέ τὸ χάρισμα τὸ ὕψιστον· ἐλθέ ἡ μήτηρ ἡ εὐσπλαγγνος· ἐλθέ ἡ οἰκονομία τοῦ ἄρρενος· ἐλθέ ἡ τὰ μυστήρια ἀποκαλύπτουσα τὰ ἀπόκρυφα· ἐλθέ ἡ μήτηρ τῶν ἐπτὰ οἰκῶν, ἵνα ἡ ἀνάπαυσις σοι εἰς τὸν ὄγδοον οἶκον γένηται· ἐλθέ ὁ πρεσβύτερος τῶν πέντε μελῶν, νοὸς

προντο | λουτροῦ: A λόγου | δέξονται cum A; Th. δέξονται | Καὶ χαίρω: C om Καὶ | εὐχαριστίαν (A - στείαν) ταύτην: C om ταύτην | ἐν αὐτῇ: C ἐν αὐτῷ | αὐτούς (ita etiam E): A αὐτοῖς | δέξονται cum A; Th. - ξονται

27. Ex his codex E haec affert: Καὶ ἀναστάς ἐσφράγισεν αὐτούς εἰς ὄνομα πατρὸς και υἱοῦ και ἁγίου πνεύματος, και βράπτισεν αὐτούς. ἀπεκαλύφθη δὲ ὁ κύριος διὰ φωνῆς αὐτοῖς λέγων Εἰρήνη ὑμῖν. και ἐσφράγισεν και τοὺς μετ' αὐτῶν πάντας ὁ ἀπόστολος. και ἐπίστευσαν πάντες ἐπὶ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, και ἐγένετο ὅλη ἡ Ἰνδία πιστή. Quae idem praeterea addita habet, ad Consummationem Thomae pertinent, ibique a nobis referentur. Incipiant illa sic: Ὁ δὲ Μισθαῖος ὁ βασιλεὺς ἀποστείλας προσεκάλεσεν αὐτόν, et exeat his: Θαύματα πολλὰ ὁ μέγας ἀπόστολος και μετὰ θάνατον ἐργασάμενος εἰς δόξαν πατρὸς και υἱοῦ και ἁγίου πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας.

τὸ ἐπισφράγισμα τῆς σφραγίδος: C τὸ χρίσμα | ἔλαιον cum A; Th. τὸ ἔλαιον | C και ἐπιχέας κατὰ τῆς | τοῦ ὑψίστου: C ἡ ὕψιστος | ἡ οἰκονομία: C ἡ κοινωνία | τὰ μυστήρια: C om τὰ | ἡ ἀνάπαυσις: C om ἡ | μελῶν: C

ἐνοίας φρονήσεως ἐνθυμήσεως λογισμοῦ, κοινώνησον μετὰ τούτων τῶν νεωτέρων· ἔλθε τὸ ἅγιον πνεῦμα καὶ καθάρισον τοὺς νεφροὺς αὐτῶν καὶ τὴν καρδίαν, καὶ ἐπισφράγισον αὐτοὺς εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος. καὶ σφραγισθέντων αὐτῶν ὥφθη αὐτοῖς νεανίας λαμπράδα καιομένην κατέχων, ὡς καὶ τοὺς λύχνους αὐτοὺς τῇ τοῦ φωτὸς αὐτῆς προσβολῇ ἀμυρωθῆναι. καὶ ἐξελθὼν ἀφανῆς αὐτοῖς ἐγένετο. εἶπεν δὲ ὁ ἀπόστολος πρὸς τὸν κύριον Ἀχώρητον ἡμῶν, κύριε, τὸ φῶς σου, καὶ οὐ δυνάμεθα φέρειν αὐτό· μείζον γάρ ἐστι τῆς ἡμετέρας ὄψεως. αὐγους δὲ γεναμένου καὶ διαφαύσαντος κλάσας ἄρτον κοινωνοὺς αὐτοὺς κατέστησεν τῆς εὐχαριστίας τοῦ Χριστοῦ. ἔχαιρον δὲ καὶ ἡγαλλιώντο· πολλοὶ δὲ καὶ ἕτεροι πιστεύοντες προσετίθεντο καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ καταφύγιον τοῦ σωτῆρος.

²⁸ Ὁ δὲ ἀπόστολος οὐκ ἐπαύετο κηρύσσειν καὶ λέγων αὐτοῖς ἄνδρες καὶ γυναῖκες, παῖδες καὶ κόραι, νεανίσκοι καὶ παρθένοι, ἀκμαῖοι καὶ γηραλέοι, οἳ τε δούλοι οἳ τε ἐλεύθεροι, ἀπέχεσθε τῆς πορνείας καὶ τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς ἐργασίας τῆς γαστροῦ· ἐν γὰρ τούτοις τοῖς τρισὶν κεφαλαίοις γίνεται πᾶσα ἀνομία. ἡ γὰρ πορνεία πηροῖ τὸν νοῦν καὶ τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὺς σκοτιῖζει, καὶ ἐνπόδιον γίνεται τῆς τοῦ σώματος πολιτείας, εἰς ἀσθένειαν μετατιθοῦσα ὅλον τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς νόσον ἐμβάλλουσα ὅλον τὸ σῶμα. ἡ δὲ ἀπληστία εἰς φόβον καὶ αἰσχύνην καθίστησι τὴν ψυχὴν, ἐν τοῖς τοῦ σώματος ὑπάρχουσα καὶ διαρπάζουσα τὰ ἀλλότρια . . . ἡ δὲ ἐργασία τῆς κοιλίας εἰς φροντίδας καὶ μερίμνας καὶ λύπας ἐμβάλλει τὴν ψυχὴν . . . ἐπὶ

εἰσθήσεων | C om ἐνθυμήσεως | καιομένην (sic) cum A; Th. ἀνημμένη | ἀχώρητον: scriptum est in A αχωριτον, idque correctum ex -ιστον | τὸ φῶς σου cum A; Th. add ἐστι | ἐστι: A ἦν | γεναμένου cum A; Th. γενομένου | κλάσας ἄρτον cum C; A om | τοῦ Χριστοῦ cum A; Th. τοῦ κυρίου | πιστεύοντες cum A; Th. πιστεύσαντες

²⁸ γηραλέοι: A -λαῖοι | C om οἳ τε (Th. mavult εἶτε εἶτε) δ. οἳ τε ελεύθ. | ἐνπόδιον cum A; Th. ἐμπόδ. | μετατιθοῦσα: C -τιθεῖσα | C om τὸν ἄνθρωπον usque ὅλον τὸ σῶμα | ἐν ταῖς τοῦ: C ἐντός τοῦ | τὰ ἀλλότρια: A (non item C) add καὶ ταύτην ὑπόψιν ἔχουσαν ἢ (cum Th. haec correxerim ἔχουσα μὴ) ἀποδίδουσα τὰ (ita codex) ἀλλότρια τοῖς δεσπόταις. | τὴν ψυχὴν: A (non item C) add τοῦτο μεριμνοῦσα (sic; corrige μεριμνῶσαν) μὴ ἄρα ἐνδεῆς αὐτῶν γένηται καὶ τῶν πόρωνθεν αὐτοῦ τῶν (πόρωνθεν αὐτῶν? certe τῶν delendum videtur)

οὐν ἀπαλλαγῆτε τούτων, γίνεσθε ἀφρόντιδες καὶ ἄλυτοι καὶ ἄφοβοι, καὶ παραμένει ὑμῖν ἐκεῖνο τὸ λεχθέν ὑπὸ τοῦ σωτῆρος Μὴ μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον, ἢ γὰρ αὔριον μεριμνήσει ἑαυτῆς. μνημονεύσατε καὶ κείνου τοῦ λόγου τοῦ προειρημένου Ἐμβλέψατε εἰς τοὺς κόρακας καὶ ἀφίδετε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὔτε σπείρει οὔτε θερίζει οὔτε συνάγει εἰς τὰς ἀποθήκας, καὶ ὁ θεὸς οἰκονομεῖ αὐτά· πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; ἀλλὰ προσδέξασθε τὴν τούτου παρουσίαν, καὶ εἰς αὐτὸν τὰς ἐλπίδας ἔχετε, καὶ πιστεύετε τῷ ὀνόματι αὐτοῦ· αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ κριτῆς ζώντων καὶ νεκρῶν, καὶ αὐτὸς ἀποδίδωσιν ἐν ἑκάστῳ πρὸς τὰς πράξεις αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ ἐλεύσει αὐτοῦ καὶ ἐπιφανείᾳ τῇ ὑστέρα οὐκ ἔχει τις λόγον ἀπολογίας, μέλλων παρ' αὐτοῦ κρίνεσθαι ὡς μὴ ἀκούσας. οἱ γὰρ κήρυκες αὐτοῦ εἰς τὰ τέσσαρα κλίματα τῆς οἰκουμένης κηρύσσουν. μετὰ γινωτε οὐν καὶ πιστεύσατε τῇ ἐπαγγελίᾳ, καὶ δεξασθε ζυγὸν πραότητος καὶ φορτίου ελαφρόν, ἵνα ζήσητε καὶ μὴ ἀποθανεῖτε. ταῦτα κτήσασθε, ταῦτα φυλάξατε· ἐξέλθατε ἀπὸ τοῦ σκοτούς, ἵνα τὸ φῶς ὑμᾶς προσδέξεται· ἔλθετε πρὸς τὸν ὄντως ἀγαθόν, ἵνα παρ' αὐτοῦ τὴν χάριν δεξήσθε, καὶ τὸ αὐτοῦ σημεῖον ἐγκαταθήσεσθε ταῖς ὑμετέραις ψυχαῖς.

²⁹ Ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ τινὲς τῶν παρεστώτων εἶπον αὐτῷ Καυρὸς ἐστὶν τοῦτον χρεώστην ἀπολαβεῖν τὸ χρέος. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Ὁ μὲν κύριος τοῦ χρέους αἰεὶ τὸ περισσὸν ἀπολαβεῖν βούλεται, ἡμεῖς δὲ τὸ δέον αὐτῷ δῶμεν. καὶ εὐλογήσας αὐτοὺς ἔλαβεν ἄρτον καὶ ἔλαιον καὶ λάχανον καὶ ἄλας, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς

ὄντων θεαδῆ (θεηδῆ? quod etiam Th. commendat). | ἀπαλλαγῆτε τούτων: A ἀπαλλαγῆ τούτου | προειρημένου: C εἰπόντος | ἀφίδετε (codex ἀφήθηται): Th. ἀπίδετε | τὰς ἀποθήκας: C om τὰς | C om ἐν | καὶ ἐν τῇ (cum A): Th. om καὶ et post ὑστέρα add (invito A) ὅτε, itemque pro τις (cum A) habet οὐδεις | παρ' αὐτοῦ (cum A): Th. παρ' αὐτῷ | τῇ ἐπαγγελίᾳ: A τὴν ἐπαγγελίαν | πραότητος cum A; Th. πραύτητος | ἀποθανεῖτε cum A; Th. ἀποθάνητε | φυλάξατε cum A; Th. -ξασθε | ἐξέλθατε cum A; Th. ἐξέλθετε | προσδέξεται cum A; Th. -ξηται | A om ἔλθετε πρὸς -- δεξήσθε | ἐγκαταθήσεσθε cum A; Th. -θήσησθε

29. παρεστώτων cum A; Th. παρόντων | ἀπολαβεῖν βούλεται: A om ἀπολαβεῖν | ἡμεῖς δὲ cum A; Th. om δέ | A om αὐτοὺς ἔλαβεν ἄρτον -- ἔλας,

φαγεῖν· αὐτὸς δὲ παρέμεινεν τῇ ἑαυτοῦ νηστείᾳ, ἐμελλεν γὰρ ἢ κυριακῇ ἐπιφαίνειν. τῆς δὲ νυκτὸς ἐπιούσης καὶ καθεύδοντος αὐτοῦ ἐλθὼν ὁ κύριος ἔστη πρὸς τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ λέγων Θωμᾶ, ἀναστὰς ὄρθρου εὐλόγησας πάντας, μετὰ τὴν εὐχὴν καὶ διακοινίαν ἄπελθε κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ὁδὸν μιλια δύο, καὶ ἐκεῖ δεῖξω ἐν σοὶ τὴν ἐμὴν δόξαν· δι' ὃ γὰρ ἀπέρχει, πολλοὶ πρόσφυγές μοι γενήσονται, καὶ ἐλέγξεις τὴν φύσιν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἔχθρου. ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἔλεγεν τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς οὖσιν μετ' αὐτοῦ Τέκνα καὶ ἀδελφοί, ὁ κύριος βούλεται τί ποτε σήμερον δι' ἐμοῦ διαπραξᾶσθαι· ἀλλ' εὐξόμεθα καὶ δεηθῶμεν αὐτοῦ ἵνα μηδὲν ἐνπόδιον γένηται ἡμῖν πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ ὡς πάντοτε καὶ νῦν κατὰ τὸ αὐτοῦ βούλημα καὶ θέλημα γένηται δι' ἡμῶν. καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ ἐπέθηκεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ εὐλόγησεν αὐτούς. καὶ κλάσας ἄρτον τῆς εὐχαριστίας μετέδωκεν αὐτοῖς εἰπὼν Ἔσται ὑμῖν αὕτη ἡ εὐχαριστία εἰς εὐσπλαγχνίαν καὶ ἔλεος καὶ ἀμοιβήν, καὶ μὴ εἰς κρίμα. καὶ αὐτοὶ εἶπον Ἀμήν.

(Περὶ τοῦ δράκοντος καὶ τοῦ νεανίσκου.)

³⁰ Καὶ ἐξῆλθεν ὁ ἀπόστολος τοῦ ἀπελθεῖν ὅπου αὐτόν ὁ κύριος προσέταξε. καὶ ἐγγὺς γενόμενος τοῦ δευτέρου μιλίου καὶ ὀλίγον ἐκκλίνας τῆς ὁδοῦ εἶδε πτώμα νέου εὐμόρφου κείμενον, καὶ εἶπεν Κύριε, μὴ διὰ τοῦτο ἐξήγαγές με ελθεῖν ἐνθάδε ἵνα ἴδω τὸν πειρασμὸν τοῦτον; γενέσθω τοίνυν τὸ θέλημά σου, ὡς βούλει. καὶ ἤρξατο εὐχεσθαι καὶ λέγειν Κύριε, κριτὰ ζώντων καὶ νεκρῶν τῶν κειμένων, καὶ δέσποτα πάντων καὶ πατήρ, — πατὴρ δὲ οὐ τῶν ἐν σώμασιν οὐσῶν ψυχῶν μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν ἐξεληθουσῶν· τῶν γὰρ ἐν μιάσμασιν οὐσῶν ψυχῶν δεσπότης εἶ καὶ δικαστής — ἐλθέ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ἐν ἧ ἐπικαλοῦμαι, καὶ δεῖξόν σου τὴν δό-

καί, item φαγεῖν | αὐτός: A οὗτος | ἐπιούσης: A ποιούσης | εὐλόγησας cum

A; Th. praem καὶ | ἀπέρχει cum A; Th. -ρχη | μετ' αὐτοῦ cum A; Th. σὺν αὐτῷ | C τί ποτε βούλεται | εὐξόμεθα cum A; Th. εὐξώμεθα | ἐνπόδιον cum

A; Th. ἐμπόδ. | ἀλλὰ ὡς cum A; Th. ἀλλ' ὡς | A om καὶ θέλημα | γένηται δι' ἡμῶν cum C; A γένοιτο δὴ ἡμῶν

* Περὶ τοῦ δράκ. κ. τ. νεανίσκου: haec in codice iis quae sequuntur superscripta sunt.

30. καὶ πατήρ: ita codex; Th. edidit καὶ πάτερ

ξαν εἰς τοῦτον τὸν ἐνθάδε κατακείμενον. καὶ στραφεὶς εἶπε πρὸς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ· Τοῦτο τὸ πρᾶγμα οὐκ ἀργῶς ἐγένετο, ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ἐνήργησε καὶ κατηργάσατο τοῦτο ἵνα ἐν αὐτῷ προσβάλῃ, καὶ ὁρᾶτε ὅτι οὐκ ἐχρήσατο ἄλλο εἶδος, οὐδὲ ἐνήργησε δι' ἄλλου ζώου ἀλλὰ διὰ τοῦ ὑπηκόου αὐτοῦ.

³¹ Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ ἀποστόλου ἰδοὺ δράκων μέγας τοῦ φωλεοῦ ἐξελθὼν, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κατακρούων καὶ τὴν οὐρὰν κατατινάσσων ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ φωνῇ μεγάλη χρώμενος πρὸς τὸν ἀπόστολον εἶπεν· Ἐρῶ ἔμπροσθέν σου διὰ ποίαν αἰτίαν θανάτωσα αὐτόν, ἐπειδὴ εἰς τοῦτο παρεγένου ἐλέγξει τὰ ἔργα μου. καὶ φησιν ὁ ἀπόστολος· Ναί, εἶπέ. καὶ ὁ δράκων· Γυνή τις ἐστὶν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὠραία σφόδρα· καὶ διερχομένης αὐτῆς ποτὲ ἰδὼν αὐτὴν ἠράσθη αὐτῆς, καὶ ἀκολουθήσας αὐτὴν ἐπετήρουν· καὶ εὗρον τὸν νεανίαν τοῦτον καταφιλοῦντα αὐτὴν, ὃς καὶ ἐκοινωνήσεν αὐτῇ καὶ ἄλλα αἰσχροῦ διεπράξατο μετ' αὐτῆς. κάμοι μὲν εὐκολον ἦν ἐπὶ σοῦ ἐκφάναι αὐτά, οἶδα γάρ σε τὸν διδυμον ὄντα τοῦ Χριστοῦ τὸν τὴν φύσιν ἡμῶν αἰεὶ καταργοῦντα· ταραξάι δὲ ταύτην μὴ βουλευθῆις αὐτῇ τῇ ὥρᾳ οὐκ ἐθανάτωσα αὐτόν, ἀλλ' ἐπιτηρήσας αὐτόν ἐσπέρας διερχόμενον τύψας ἐθανάτωσα αὐτόν, καὶ μάλιστα κατατολήσαντα αὐτόν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ τοῦτο διαπράξασθαι. ὁ δὲ ἀπόστολος ἐξήταζεν αὐτόν λέγων· Εἶπέ μοι, ποίας σποράς καὶ ποίου γένους ὑπάρχεις;

³² Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐγὼ τῆς ἐρπυστικῆς φύσεως γέννημα καὶ βλαπτικὸς βλαπτικοῦ, υἱὸς εἰμι ἐκείνου τοῦ βλάψαντος καὶ πλήξαντος τοὺς τέσσαρας ἀδελφοὺς τοὺς ἐστῶτας, υἱὸς εἰμι ἐκείνου τοῦ ἐπὶ θρόνου ἀπωλείας καθεζομένου τοῦ τὰ ἴδια λαμβάνοντος ἀπὸ τῶν θανειζομένων, υἱὸς εἰμι ἐκείνου τοῦ τὴν σφαῖραν ζωννύοντος ἀποστάτου, συγγενῆς δὲ εἰμι ἐκείνου τοῦ ἔξωθεν τρυῶκεανοῦ ὄντος, οὗ ἢ οὐρὰ ἐγκτεται τῷ ἰδίῳ στόματι· ἐγὼ εἰμι ὁ διὰ τοῦ φραγμοῦ εἰσελθὼν ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ μετὰ Εὐας λαλήσας ὅσα ὁ πατήρ μου ἐνετείλατό μοι λαλῆσαι αὐτῇ· ἐγὼ εἰμι ὁ ἐξάψας καὶ πυρώσας Κάιν ἵνα ἀποκτείνῃ τὸν ἴδιον ἀδελφόν,

κατηργάσατο: ita codex; Th. κατεργ.

31. ταραξάι δὲ ταύτην: ita codex; Th. male legit πράξαι δὲ ταῦτα | κατατολήσαντα αὐτόν: Th. praetermisit αὐτόν

καὶ δι' ἐμοῦ ἄκανθαι καὶ τρίβολοι ἐφύησαν ἐν τῇ γῆ· ἐγὼ εἰμι ὁ τοὺς ἀγγέλους ἀνωθεν κάτω βίψας καὶ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν γυναικῶν αὐτοὺς καταδήσας, ἵνα γηγενεῖς παῖδες ἐξ αὐτῶν γένωνται καὶ τὸ θέλημά μου ἐν αὐτοῖς διαπράξωμαι· ἐγὼ εἰμι ὁ τὴν καρδίαν Φαραὼ σκληρύνας ἵνα τὰ τέκνα τοῦ Ἰσραὴλ φανεύσῃ καὶ ἐν ζυγῷ σκληρότητος καταδουλώσῃται αὐτούς· ἐγὼ εἰμι ὁ τὸ πλῆθος ἐν τῇ ἐρήμῳ πλανήσας, ὅτε τὸν μόσχον ἐποίησαν· ἐγὼ εἰμι ὁ τὸν Ἡρώδη πυρώσας καὶ τὸν Καϊάφαν ἐξάψας ἐν τῇ ψευδηγορίᾳ τοῦ ψεύδους ἐπὶ Πιλάτου· τοῦτο γὰρ ἐμοὶ ἔπρεπεν· ἐγὼ εἰμι ὁ τὸν Ἰούδα ἐξάψας καὶ ἐξαγοράσας ἵνα τὸν Χριστὸν παραδῶ· ἐγὼ εἰμι ὁ τὴν ἄβυσσον τοῦ ταρτάρου οἰκῶν καὶ κατέχων, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἄκοντά με ἠδίκησε καὶ τοὺς ἰδίους ἐξ ἐμοῦ ἐξελέξατο· συγγενής εἰμι ἐκείνου τοῦ μέλλοντος ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἔρχεσθαι, ἧ καὶ ἐξουσία δίδεται ποιῆσαι ὅπερ αὐτὸς βούλεται ἐπὶ τῆς γῆς.

³⁵ Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ δράκοντος ἐκείνου, πάντος τοῦ ὄχλου κατακούοντος, ἐπάρας ὁ ἀπόστολος τὴν φωνὴν αὐτοῦ εἰς ὕψος εἶπεν Παῦσαι λοιπὸν ἀναιδέστατε, καὶ αἰσχύνητι νεκρούμενος ὅλως· ἔφθασε γὰρ σου τὸ τέλος τῆς ἀπωλείας, καὶ μὴ τόλμα λέγειν ἅ διαπράξω διὰ τῶν σῶν ὑπηκόων. καλεῦν δέ σοι ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ ἐκείνου τοῦ μέχρι νῦν ἀγῶνα πρὸς ὑμᾶς ποιούντος διὰ τοὺς ἰδίους ἀνθρώπους, ἵνα τὸν ἰόν σου, ὃν ἐβαλες εἰς τὸν ἄνδρα τοῦτον, ἐκμυζήσῃς καὶ ἀνελεύσας λάβῃς ἐξ αὐτοῦ. ὁ δὲ δράκων εἶπεν Οὐπῶ ὁ καιρὸς ἡμῶν τοῦ τέλους ἐφθασε, καθὼς σὺ ἔφης· τί με ἀναγκάζεις λαβεῖν ὃ εἰς τοῦτον κατέβαλον, καὶ ἀποθανεῖν πρὸ καιροῦ; καὶ γὰρ ὁ ἐμὸς πατήρ ἐπᾶν ἀνιμῆσθαι καὶ ἐκμυζήσῃ ὃ ἐπέρριψε τῇ κτίσει, τότε τὸ τέλος αὐτοῦ γενήσεται. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἀπόστολος Δεῖξον οὖν ἤδη τὴν φύσιν τοῦ πατρός σου. καὶ προσελθὼν ὁ δράκων ἐπέθηκε τὸ στόμα ἐπὶ τὴν πληγὴν τοῦ νεανίσκου καὶ ἐξεμύζησε τὴν χολὴν ἐξ αὐτοῦ. καὶ κατὰ βραχὺ μὲν ἡ χροιά τοῦ νεανίσκου, ὥσπερ πορφύρα οὔσα, ἐλευκαίνετο, ὁ δὲ δράκων ἐφυσᾶτο. ὅτε δὲ πᾶσαν τὴν χολὴν εἰς ἑαυτὸν ἀνέσπασεν ὁ δράκων, ὁ νεώτερος ἀναπηδήσας

33. χροιά: ita codex; Th. χροία | πορφύρα: ita codex; Th. πορφωρᾶ

ἔστη, καὶ δραμῶν πρὸς τοὺς πόδας τοῦ ἀποστόλου ἔπεσεν. ὁ δὲ δράκων φουσηθεὶς ἐλάκησε καὶ ἀπέθανε, καὶ ἐξεχύθη ὁ ἰὸς αὐτοῦ καὶ ἡ χολή· ἐν δὲ τῷ τόπῳ οὗ ὁ ἰὸς αὐτοῦ ἐξεχύθη χάσμα ἐγένετο μέγα, καὶ κατεπόθη ὁ δράκων ἐκεῖνος. εἶπε δὲ ὁ ἀπόστολος τῷ βασιλεῖ καὶ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Λάβετε ἐργάτας καὶ ἀναπληρώσατε τὸν τόπον ἐν ᾧ ὁ δράκων κατεπόθη, καὶ θέτε θεμελίους καὶ οἴκους οἰκοδομήσατε ἐπάνω, ἵνα οἴκησις γένηται τοῖς ξένοις.

³⁴ Ὁ δὲ νεανίσκος ἔλεγε τῷ ἀποστόλῳ μετὰ πολλῶν δακρύων Ἥμαρτον εἰς τὸν ὑπὸ σοῦ κηρυττόμενον θεὸν καὶ εἰς σέ, ἀλλὰ δέμαί σου· ἄνθρωπος γὰρ εἶ δύο μορφάς ἔχων, καὶ ὅπου ἂν θέλῃς, ἐκεῖ εὐρίσκει, καὶ ὑπὲρ οὐδένοιο ἐπέχει, ὡς ἐγὼ ὄρω. ἐθεασάμην γὰρ τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον, ὡς παρέστηκά σοι, ὃς καὶ ἔλεγέ σοι Πολλὰ ἔχω δεῖξαι διὰ σοῦ θαυμάσια, καὶ ἔργα μεγάλα ἔχω διὰ σοῦ τελέσαι, δι' ὧν μισθὸν λήψῃ, καὶ πολλοὺς ποιήσεις ζῆσαι, καὶ ἔσονται ἐν ἀναπαύσει καὶ φωτὶ αἰωνίῳ ὡς τέκνα θεοῦ· σὺ οὖν ζωοποίησον, φησὶ περὶ ἐμοῦ σοι λέγων, τούτου τὸν νεανίσκον καταβληθέντα ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ ἔφορος αὐτοῦ γενοῦ. καλῶς οὖν ἦκας ἐνθάδε, καὶ πάλιν καλῶς πρὸς αὐτὸν ἀπελεύσῃ, αὐτοῦ ὄλωσ μὴ ἀπολειπομένου σου. ἐγὼ δὲ ἐγενόμην ἄνευ φροντίδος καὶ ὀνειδισμοῦ· ἐπέφασκε γὰρ μοι ἀπὸ τῆς φροντίδος τῆς νυκτερινῆς καὶ ἀνεπαύθη, ἀπηλλάγην δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ παροξύναντός με ταῦτα πράττειν· ἥμαρτον εἰς ἐκεῖνον τὸν τὰ ἐναντία με διδάξαντα, καὶ ἀπώλεσα ἐκεῖνον τὸν τῆς νυκτὸς συγγενῆ τὸν ἀναγκάζοντά με ἐξαμαρτάνειν ταῖς αὐτοῦ πράξεις, εὐρον δὲ ἐκεῖνον τὸν φεγγοειδῆ ὄντα μου συγγενῆ. ἀπώλεσα μὲν ἐκεῖνον τὸν σκοτίζοντα καὶ ἀμαυροῦντα τοὺς ἑαυτοῦ ὑπηκόους, ἵνα μὴ γινῶσιν ἅ διαπράττονται, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν αἰσχυνθέντες ἀπόσχονται αὐτῶν, καὶ αἱ τούτων πράξεις τέλος σχῶσιν· εὐρον δὲ ἐκεῖνον οὐ τὰ ἔργα φῶς ἐστὶ καὶ αἱ πράξεις ἀλήθεια, ἅ διαπραττόμενός τις οὐ μεταγινώσκει. ἀπηλλάγην δὲ καὶ ἀπὸ ἐκεῖνου οὐ τὸ ψεῦδος παραμένει, οὐ καὶ τὸ κάλυμμα προηγείται σκότος, ἔπισθεν δὲ παρέπεται αἰσχύνῃ ἀναιδευομένη ἐν ἀπραγίᾳ· εὐρον δὲ τὸν καλὰ μοι φανεροῦντα εἰς τὸ λαβέσθαι με τούτων,

34. ἀπώλεσα μὲν: in codice est ἀπελίσαμεν δέ. Th. vult ἀπώλ. μὲν δέ

τὸν τῆς ἀληθείας υἱόν, συγγενῆ ὄντα τῆς ὁμονοίας, ὃς τὴν ὀμίχλην ἀποσοβῶν τὴν ἑαυτοῦ κτίσιν φωτίζει καὶ τὰς πληγὰς θεραπεύων τοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς καταστρέφει. ἀλλὰ δέομαι σου, ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ποιήσόν με πάλιν θεάσασθαι καὶ ἰδεῖν αὐτόν, τὸν νῦν ἀπόκρυφόν μοι γενόμενον, ἵνα καὶ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσα, ἧς τὸ θαῦμα ἐξαιρεῖν οὐ δύναμαι· οὐκ ἔστι γὰρ τῆς φύσεως τούτου τοῦ ὄργάνου τοῦ σωματικοῦ.

³⁵ Ὁ δὲ ἀπόστολος πρὸς αὐτόν εἶπεν Ἐὰν τούτων τὴν γνώσιν ὧν ἐδέξω ἀποβάλλης, ὥσπερ καὶ εἶπας, καὶ γινῶς τίς ὁ ταῦτα διαπραξάμενος ἐν σοί, καὶ μάρτυς καὶ κατήγορος γενήσῃ ἐκείνου, οὐ νῦν διὰ τῆς ζεούσης σου ἀγάπης ἐπαζητεῖς τὴν θέαν, καὶ ὄψῃ αὐτόν καὶ σὺν αὐτῷ ἔσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἐν τῇ ἀναπαύσει αὐτοῦ ἀναπαύσῃ καὶ εἰς τὴν χαρὰν αὐτοῦ ἔσῃ. ἂν δὲ βραθυμότερον διατεθῆς πρὸς αὐτόν καὶ πάλιν ἐπιστραφῆς πρὸς τὰς προτέρας σου πράξεις, καὶ ἐάσης τὸ κάλλος καὶ τὸ φαιδρὸν ἐκείνο πρόσωπον τὸ νῦν ὑποδειχθέν σοι, καὶ τὸ ἀπαύγασμα τοῦ φωτὸς αὐτοῦ, οὐ νῦν ἐπαθυμεῖς, διαλάβῃ σε, οὐ μόνον τῆς ζωῆς ταύτης στερίσκῃ ἀλλὰ καὶ τῆς μελλούσης, καὶ ἀπελεύσῃ πρὸς ἐκείνον ὃν ἔλεγες ἀπολωλεκένοι, καὶ οὐκέτι θεάσῃ ἐκείνον ὃν ἔλεγες εὐρηκέναι.

³⁶ Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ ἀποστόλου ἤρχετο εἰς τὴν πόλιν κατέχων τὴν χεῖρα ἐκείνου τοῦ νέου καὶ λέγων αὐτῷ Ταῦτα ἅπερ εἶθεάσω, τέκνον, ὀλίγα ἐστὶν ἀπὸ τῶν πολλῶν ὧν ὁ θεὸς ἔχει· οὐ γὰρ περὶ τούτων τῶν φαινομένων εὐαγγελίζεται ἡμῖν, ἀλλὰ μείζονα τούτων ἐπαγγέλλεται ἡμῖν· ἐφ' ὅσον δὲ ἐν σώματί ἐσμεν, οὐ δυνάμεθα λέξαι καὶ ἐκφάναι ἅ μὲλλει ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν διδόναι. ἐὰν εἴπωμεν ὅτι φῶς ἡμῖν παρέχει, τοῦτο ὀρωμένον ἐστὶ καὶ ἔχομεν αὐτό· ἐὰν δὲ καὶ πλοῦτον, ἐστὶ καὶ φαίνεται ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ ὀνομάζομεν αὐτόν, ἐπειδὴ εἴρηται ὅτι δυσκόλως πλοῦσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· εἰ δὲ καὶ ἀμπεχόνῃ ἐσθῆτος εἴπωμεν ἦν οἱ τρυφῶντες ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἀμφιέννυνται, εἴρηται ὅτι οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσὶν· εἰ δὲ καὶ δεῖπνα πολυτελεῖ.

35. διαλάβῃ σε: codex διαλάθῃ. Illud iam Th. commendavit.

περὶ τούτων ἐντολὴν εἰλήφαιμεν προσέχειν ἀπ' αὐτῶν, μὴ βαρηθῆναι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καθὼς καὶ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ εἴρηται Μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε ἢ τί πίνητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε, ὅτι ἡ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶ τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος· ἐὰν δὲ καὶ ἀνάπαυσιν τὴν πρόσκαιρον ταύτην εἴπωμεν, κρίσις καὶ ταύτης ὄριστα. ἀλλὰ λέγομεν περὶ τοῦ ἄνω κόσμου, περὶ θεοῦ καὶ ἀγγέλων, περὶ τῆς ἀμβροσιώδους τροφῆς, περὶ ἐνδυμάτων παραμενονῶν καὶ μὴ παλαιουμένων, περὶ ὧν ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν οὐδὲ οὖς ἤκουσεν, οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπων ἀμαρτωλῶν ἀνέβη ἃ ὁ θεὸς ἡτοίμασε τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. πίστευσον οὖν αὐτῷ καὶ σύ, ἵνα ζήσης, καὶ εἰς αὐτὸν ἔχε τὴν πεποιθήσιν, καὶ οὐ μὴ ἀποθάνῃς. οὐδὲ γὰρ δώροις πειθεται ἵνα αὐτῷ προσενέγκῃς, οὐδὲ θυσιῶν δεῖται ἵνα αὐτῷ θύσῃς. ἀλλ' ἄπιδε πρὸς αὐτόν, καὶ οὐ παραβλέψεις· ἡ γὰρ τούτου εὐπρέπεια καὶ τὸ κάλλος καταπιθῆμιόν σε ποιήσει ἵνα αὐτὸν ἀγαπήσῃς· ἀλλ' οὔτε συγχωρεῖ σοι ἀποστραφῆναι σεαυτόν.

³⁷ Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ ἀποστόλου τῷ νέῳ ἐκείνῳ πολλὸς ὄχλος προσετίθετο. ἀπιδῶν δὲ ὁ ἀπόστολος εἶδεν αὐτοὺς ἐπαίροντας ἑαυτοὺς ἵνα αὐτὸν ἴδωσι, καὶ εἰς ὑψηλοὺς τόπους ἀνῆρχοντο. ὁ δὲ ἀπόστολος εἶπε πρὸς αὐτούς Ἄνδρες οἱ ἐλθόντες εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Χριστοῦ καὶ θέλοντες εἰς τὸν Ἰησοῦν πιστεῦσαι, ἀπὸ τούτου τύπον λάβετε, καὶ ἴδετε ὅτι ἐὰν μὴ ὑψωθῆτε, ἐμὲ τὸν μικρὸν θεάσασθαι οὐ δύνασθε, καὶ ὅμοιον ὄντα μὲ ὑμῶν κατοπτεῦσαι οὐ δύνασθε· εἰ οὖν ἐμὲ τὸν ὑμῖν ὅμοιον ὄντα οὐ δύνασθε ἰδεῖν, ἐὰν μὴ ἐπάρητε αὐτοὺς ὀλίγον ἐκ τῆς γῆς, ἐκεῖνον τὸν ἐν ὕψει διατρίβοντα καὶ νῦν ἐν βάθει εὐρισκόμενον πῶς δύνασθε ἰδεῖν, εἰ μὴ πρότερον ἐπάρητε ἑαυτοὺς ἐκ τῆς προτέρας πολιτείας ὑμῶν καὶ τῶν πράξεων τῶν ἀνωφελῶν καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν παρενοχλοῦσῶν καὶ τοῦ πλοῦτου τοῦ ἐνθάδε καταλιμπανομένου καὶ τῆς κτίσεως τῆς ἐκ τῆς γῆς παλαιουμένης καὶ τῶν ἐνδυμάτων τῶν φθειρομένων καὶ τοῦ κάλλους τοῦ γηρῶντος καὶ ἀφανιζομένου,

36. συγχωρεῖ σοι: ita in codice est, scriptum in hunc modum: συγχωρεῖσ', quod a Th. non debebat pro συγχωρεῖς haberi.

ἀκολουθούντος αὐτῷ· ἐσκέπτετο δὲ ἀπελθεῖν πρὸς τοὺς γονεῖς τοῦ νεωτέρου, ὃν ἐξωποίησε θανόντα ὑπὸ τοῦ δράκοντος· πάνυ γὰρ ἐδέοντο αὐτοῦ παραγενέσθαι πρὸς αὐτούς καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν.

Γυνὴ δὲ τις πάνυ ὠραία αἰφνιδίως φωνὴν ἀφῆκε μεγίστην λέγουσα Ἀπόστολε τοῦ νέου θεοῦ ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν Ἰνδίαν, καὶ δοῦλε τοῦ ἀγίου ἐκεῖνου καὶ μόνου ἀγαθοῦ θεοῦ· διὰ σοῦ γὰρ σὺτος κηρύσσεται ὁ σωτὴρ τῶν ψυχῶν τῶν πρὸς αὐτὸν ἐρχομένων, καὶ διὰ σοῦ ἰατρύεται τὰ σώματα τῶν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ κολαζομένων, καὶ σὺ εἶ ὁ γεγωνῶς πρόφασις τῆς ζωῆς πάντων τῶν ἐπ' αὐτὸν ἐπιστρεφόντων· κέλευσόν με ἀχθῆναι ἐμπροσθέν σου ἵνα σοὶ ἀφηγήσομαι τὰ συμβάντα μοι, καὶ τάχα ἐκ σοῦ γένηται μοι ἐλπίς, καὶ οὗτοι δὲ οἱ παρεστῶτές σοι εὐέλπιδες γέγονται μάλλον εἰς τὸν θεὸν ὃν κηρύσσεις. οὐ μικρῶς γὰρ βασανίζομαι ὑπὸ τοῦ ἐναντίου ἤδη χρόνου πενταετοῦς ἐνεστῶτος. ὡς γυνὴ ἐκαθεζομένη ἐν ἡσυχίᾳ τὸ πρότερον, καὶ πανταχόθεν με εἰρήνη περιεῖχε, καὶ οὐδενὸς μέριμναν ἐποιούμην· οὐδὲ γὰρ ἄλλου τινὸς φροντίδα εἶχον. ⁴⁰ Ἐτυχε δὲ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐξίωσής μου ἀπὸ τοῦ λουτροῦ ἀπήνησέ μοι ὡς ἄνθρωπός τις τεθορυβημένος καὶ ἐντάραχος ὢν· ἡ δὲ τούτου φωνὴ καὶ ἀπόκρισις ἐδόκει μοι εἶναι ἀμυδρὰ καὶ λεπτή πάνυ· καὶ εἶπε στάς ἀντικρῦ μου Ἐγὼ τε καὶ σὺ ἐν μιᾷ ἀγάπη ἐσόμεθα, καὶ κοινωνήσωμεν ἀλλήλοις ὡς ἀνὴρ γυναικὶ συμμύγνεται. καὶ γὰρ ἀπεκρινάμην αὐτῷ λέγουσα Τῷ ὀρμαστῷ μου οὐ συνεγενόμην παραιτουμένη τοῦ μὴ γῆμαι, καὶ σοὶ ὡς ἐν μοιχείᾳ θέλοντί μοι κοινωνῆσαι πῶς ἐμαυτὴν ἐκδώσω; καὶ εἰπούσα ταῦτα διηλθον ἀπ' αὐτοῦ· τῇ δὲ παιδίσκῃ μου εἶπον Ἐθεάσασο τὸν νέον καὶ τὴν ἀναλδειαν αὐτοῦ, πῶς μὴ αἰδεσθεῖς παρρησία μοι διελέχθῃ; ἡ δὲ εἶπέ μοι Ἐγὼ πρεσβύτην εἶδον ὁμιλήσαντά σοι. γενομένης δὲ μοι ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ δειπνησάσης ἡ ψυχὴ μου εἰς ὑπόψιαν τινὰ ὑπέβαλέ με, καὶ μάλιστα ὅτι δυοὶ μορφαῖς ὤφθη μοι. τοῦτο αὐτὸ κατὰ νοῦν ἔχουσα ὑπνωσα. καὶ

39. πρόφασις τῆς ζωῆς: ita codex; Th. praetermissit τῆς ζωῆς | κοινωνήσωμεν: ita codex; Th. edidit κοινωνήσωμεν

40. εἰς ὑπόψ. τινὰ ὑπέβα. με: με pro μοι, quod in eodice est, edidimus; Th. malebat εἰς delecto servare μοι.

ἔτι δὲ καὶ τοῦ σώματος ὄλου, ἐν ᾧ ταῦτα πάντα ἀποτεταμίευται, καὶ ὁ παλαιούμενος κόνις γίνεται, ὑποστρέφον εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν· ταῦτα γὰρ πάντα αὐτὸ τὸ σῶμα ἀνορθοῖ. ἀλλὰ μᾶλλον πιστεύσατε εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὃν κηρύσσομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ ἐλπίς ὑμῶν εἰς αὐτὸν ἔσται καὶ ἐν αὐτῷ τὴν ζωὴν ἔχητε εἰς αἰῶνας αἰώνων, ἵνα αὐτὸς συνοδοιπόρος ὑμῖν γένηται ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ καὶ ἀπαλλάξῃ ὑμᾶς τῆς πλάνης, καὶ λιμὴν ὑμῖν γένηται εἰς ταύτην τὴν θορυβώδη θάλασσαν. ἔσται δὲ ὑμῖν καὶ πηγὴ βρύουσα ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ τῇ δυσάλειᾳ, καὶ σπῆκος πλήρης βρώσεως ἐν τῷ τῶν πεινῶντων τόπῳ, καὶ ἀνάπαυσις ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν, ἰατρὸς δὲ καὶ τῶν σωματίων.

³⁸ Τότε τὸ πλῆθος τῶν συναχθέντων ἀκουόντων ταῦτα ἐδάκρυε καὶ ἔλεγε τῷ ἀποστόλῳ Ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ὃν σὺ κηρύττεις θεόν, ἡμεῖς οὐ τολμῶμεν λέγειν ὅτι αὐτοῦ ἐσμέν, ὅτι τὰ ἔργα ἡμῶν ἃ διεπραξάμεθα ἀλλότρια αὐτοῦ ἐστί, μὴ ἀρέσκοντα αὐτῷ· εἰ δὲ σπλαγγίζεσαι ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐλεεῖ ἡμᾶς καὶ ρύεται παριδῶν τὰς προτέρας ἡμῶν πράξεις, καὶ ἀπὸ τῶν κακῶν ἐν διεπραξάμεθα ἐν πλάνῃ ὄντες ἐλευθεροῖ ἡμᾶς, καὶ οὐχ ὑπολογίζεται ἡμῖν οὐδὲ ὑπόμνησιν ποιεῖται τῶν προτέρων ἡμῶν ἀμαρτημάτων, γινόμεθα αὐτοῦ θεράποντες, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ εἰς τέλος ἄξωμεν. ὁ δὲ ἀπόστολος ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων Οὐ καταψηφίζεται ὑμῖν τὰς ἀμαρτίας ὡς ἐν πλάνῃ ὄντες διεπράξασθε, ἀλλὰ παραβλέπει ὑμῶν τὰ παραπτώματα ἃ κατὰ ἄγνοιαν ἦτε πεποιηκότες.

(Περὶ τοῦ δαίμονος τοῦ ἐνοικήσαντος εἰς τὴν γυναῖκα.)

³⁹ Εἰσηλθε δὲ εἰς τὴν πόλιν ὁ ἀπόστολος τοῦ παντὸς ὄχλου

37. καὶ ὁ παλαιούμενος: ὁ de coniectura (cum Th.) addidi | ἀλλὰ μᾶλλον πιστεύσατε εἰς τὸν κύριον ἡμῶν: ita prorsus codex habet. Th. praetermissit πιστεύσατε, praetereaue de compendio vocis κύριον (κν) idem graviter falsus est; ἄν enim videre sibi visus est, idque edidit ἄνθρωπον. | συνοδοιπόρος ὑμῖν γένηται: ὑμῖν recte codex habet, Th. edidit ἡμῖν. Illud vero quod praecedit, ἡ ἐλπίς ὑμῶν, itemque infra ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ad contextum conformavimus; in codice quidem utroque loco est ἡμῶν pro ὑμῶν.

38. ἄξωμεν: ita codex; Th. („dubia manu“) correxit ἄξωμεν.

* Περὶ τοῦ δαίμονος τ. ἐ. εἰς τ. γυναῖκα: ita h. l. in codice superscriptum est.

ἀκολουθοῦντος αὐτῷ· ἐσκέπτετο δὲ ἀπελθεῖν πρὸς τοὺς γονεῖς τοῦ νεωτέρου, ὃν ἐξωποίησε θανόντα ὑπὸ τοῦ δράκοντος· πάνυ γὰρ ἐδέοντο αὐτοῦ παραγενέσθαι πρὸς αὐτούς καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν.

Γυνὴ δὲ τις πάνυ ὠραία αἰφνιδίως φωνὴν ἀφῆκε μεγίστην λέγουσα Ἄποστολε τοῦ νέου θεοῦ ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν Ἰνδίαν, καὶ δοῦλε τοῦ ἀγίου ἐκείνου καὶ μόνου ἀγαθοῦ θεοῦ· διὰ σοῦ γὰρ οὗτος κηρύσσεται ὁ σωτὴρ τῶν ψυχῶν τῶν πρὸς αὐτὸν ἐρχομένων, καὶ διὰ σοῦ ἰατρεύεται τὰ σώματα τῶν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ κολαζομένων, καὶ σὺ εἶ ὁ γεγωνὴς πρόφασις τῆς ζωῆς πάντων τῶν ἐπ' αὐτὸν ἐπιστρεφόντων· κέλευσόν με ἀχθῆναι ἐμπροσθέν σου ἵνα σοὶ ἀφηγήσομαι τὰ συμβάντα μοι, καὶ τάχα ἐκ σοῦ γένηται μοι ἐλπίς, καὶ οὗτοι δὲ οἱ παρεστῶτές σοι εὐέλπιδες γέγονται μᾶλλον εἰς τὸν θεὸν ὃν κηρύσσεις. οὐ μικρῶς γὰρ βασανίζομαι ὑπὸ τοῦ ἐναντίου ἡδὴ χρόνου πενταετοῦς ἐνεστῶτος. ὡς γυνὴ ἐκαθεζομένη ἐν ἡσυχίᾳ τὸ πρότερον, καὶ πανταχόθεν με εἰρήνη περιεῖχε, καὶ οὐδενὸς μέριμναν ἐποιούμην· οὐδὲ γὰρ ἄλλου τινὸς φροντίδα εἶχον. ⁴⁰ Ἐτυχε δὲ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐξουίσσης μου ἀπὸ τοῦ λουτροῦ ἀπήντησέ μοι ὡς ἄνθρωπός τις τεθοροβημένος καὶ ἐντάραχος ὢν· ἡ δὲ τούτου φωνὴ καὶ ἀπόκρισις ἐδόκει μοι εἶναι ἀμυδρά καὶ λεπτή πάνυ· καὶ εἶπε σταῖς ἀντικρῦ μου Ἐγὼ τε καὶ σὺ ἐν μιᾷ ἀγάπῃ ἐσόμεθα, καὶ κοινωνήσωμεν ἀλλήλοις ὡς ἀνὴρ γυναικὶ συμμίγνυται. καὶ γὰρ ἀπεκρινάμην αὐτῷ λέγουσα Τῷ ὀρμαστῷ μου οὐ συνεγενόμην παραιτουμένη τοῦ μὴ γῆμαι, καὶ σοὶ ὡς ἐν μοιχείᾳ θέλοντί μοι κοινωνῆσαι πῶς ἐμαυτὴν ἐκδώσω; καὶ εἰπούσα ταῦτα διήλθον ἀπ' αὐτοῦ· τῇ δὲ παιδίσκῃ μου εἶπον Ἐθεάσασα τὸν νέον καὶ τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ, πῶς μὴ αἰδεσθεῖς παρρησία μοι διελέχθη; ἡ δὲ εἶπέ μοι Ἐγὼ πρεσβύτην εἶδον ὀμιλήσαντά σοι. γενομένης δὲ μοι ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ δειπνησάσης ἡ ψυχὴ μου εἰς ὑπόψιν τινα ὑπέβαλέ με, καὶ μάλιστα ὅτι δυσὶ μορφαῖς ὤφθη μοι. τοῦτο αὐτὸ κατὰ νοῦν ἔχουσα ὑπνωσα. καὶ

39. πρόφασις τῆς ζωῆς: ita codex; Th. praetermissit τῆς ζωῆς | κοινωνήσωμεν: ita codex; Th. edidit κοινωνήσωμεν

40. εἰς ὑπόψ. τινα ὑπέβ. με: με pro μοι, quod in eodice est, edidimus; Th. malebat εἰς deleto servare μοι.

Ἐλθὼν ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἐκοινωνήσέ μοι ἐν τῇ ῥυπαρᾷ μίξαι αὐτοῦ. Ἐβλεπον δὲ αὐτὸν καὶ ἡμέρας οὐσίας, καὶ ἔφευγον ἀπ' αὐτοῦ· ἐν δὲ τῇ συνήθει αὐτοῦ νυκτὶ ἐρχόμενος παρεχρᾶτό μοι καὶ νῦν, ὡς ὀρᾷς με, πέντε ἔτη ἔχω ὑπ' αὐτοῦ ἐνοχλουμένη, καὶ οὐκ ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ. ἀλλ' ἐγὼ οἶδα καὶ πέπεισμαι ὅτι καὶ δαίμονες καὶ πνεύματα καὶ ἀλάστορες ὑποτάσσονται σοι καὶ σύντρομοι γίνονται ἀπὸ τῆς εὐχῆς σου· εὐξαί σὺν ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ ἀπέλασον ἀπ' ἐμοῦ τὸν διανοχλούντά μοι δαίμονα, ἵνα γένωμαι καὶ γὰρ ἐλευθέρᾳ καὶ συναθροισθῶ εἰς τὴν ἀρχαιόγονόν μου φύσιν, καὶ δέξομαι τὸ χάρισμα τὸ τοῖς συγγενεῦσί μου δωρημένον.

⁴¹ Εἶπε δὲ ὁ ἀπόστολος Ὡς πονηρία ἀκατάσχετος· ὡς ἀνάδεια τοῦ ἐχθροῦ· ὡς ὁ βίασκανος ὁ μηδέποτε ἡρεμῶν· ὡς ὁ δυσιδῆς ὁ τοὺς εὐιδεῖς ὑποτάσσων· ὡς ὁ πολύμορφος· ὡς ἂν βουληθῆ φαίνεται, ἢ δὲ τούτου οὐσία μεταβληθῆναι οὐ δύναται· ὡς ἀπὸ τοῦ δολίου καὶ ἀπλήστου· ὡς τὸ δένδρον τὸ πυκρόν, ἢ καὶ οἱ καρποὶ αὐτοῦ εὐόκασιν· ὡς ἀπὸ τοῦ διαβόλου τοῦ ὑπερμαχοῦντος τῶν ἀλλοτρῶν· ὡς ἀπὸ τῆς πλάνης τῆς χρωμένης τῇ ἀναιδείᾳ· ὡς ἀπὸ τῆς πονηρίας τῆς ἐρπούσης ὡς ὄφις καὶ τούτου συγγενεὺς αὐτοῦ ὑπάρχοντος. καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ ἀποστόλου Ἐλθὼν ὁ δυσμενῆς ἔστη ἔμπροσθεν αὐτοῦ, μηδενὸς ὀρῶντος αὐτὸν εἰ μὴ τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ ἀποστόλου, καὶ φωνῆ μεγίστη χρησάμενος εἶπε πάντων ἀκουόντων ⁴² Τί ἡμῖν καὶ σοί, ἀπόστολε τοῦ ὑψίστου; τί ἡμῖν καὶ σοί, δούλε Ἰησοῦ Χριστοῦ; τί ἡμῖν καὶ σοί, σύμβουλε τοῦ ἀγίου πνεύματος; διὰ τί βούλει ἡμᾶς ἀπολέσαι τοῦ καιροῦ ἡμῶν μηδέπω ἐνεστῶτος; τίνος ἕνεκα βούλει λαβεῖν ἡμῶν τὴν ἐξουσίαν; ἕως γὰρ τῆς νῦν ὥρας εἴχομεν ἑλπίδα καὶ καιρὸν περιλειπόμενον. τί ἡμῖν καὶ σοί; σὺ ἔχεις ἐξουσίαν ἐν τοῖς σοῖς, καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς ἡμετέροις. τίνος ἕνεκα βούλει τυραννίδι καθ' ἡμῶν χρῆσασθαι, καὶ μάλιστα αὐτὸς ἄλλους διδάσκων μὴ χρῆσασθαι τυραννίδι; τίνος σὺν ἕνεκα σὺ τῶν ἀλλοτρῶν δέει, ὡς τοῖς ἰδίοις μὴ ἐπαρκεύμενος; τίνος ἕνεκα ἐξομιοῦσαι τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ τῷ ἀδικήσαντι ἡμᾶς; ἕως γὰρ αὐτῷ πᾶν ὡς ἐξ αὐτοῦ ἀποκυθηθεῖς. ἐνομίσαμεν γὰρ κακῆν ὑπό-

ἵνα γένωμαι: ita cum Th. edidimus; in codice omisso ἵνα legitur γένομαι | δέξομαι: hanc codicis scripturam servavimus; Th. edidit δέξομαι.

ζυγὸν ποιῆσαι ὡς καὶ τοὺς λοιπούς· ὁ δὲ στραφεὶς ἔσχεν ἡμᾶς ὑποχειρίους. σὺ γὰρ ἤδειμεν αὐτόν· ἠπάτησε δὲ ἡμᾶς τῇ μορφῇ αὐτοῦ ἢ περιεβέβλητο καὶ τῇ πενία αὐτοῦ καὶ τῇ ἐνδείᾳ· θεασάμενοι γὰρ αὐτὸν τοιοῦτον ἐνομίσαμεν αὐτὸν σαρκοφόρον ἄνδρα εἶναι, μὴ εἰδότες ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ζωοποιῶν τοὺς ἀνθρώπους. ἔδωκε δὲ ἡμῖν ἐξουσίαν ἐν τοῖς ἡμετέροις, καὶ ἐν ᾧ ἐσμὲν χρόνῳ τὰ ἡμέτερα μὴ εἶσαι ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεται· σὺ δὲ βούλει ὑπὲρ τὸ δέον καὶ τὸ δεδομένον σοὶ κτήσασθαι καὶ ἡμᾶς καταπονῆσαι.

⁴³ Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ δαίμων ἔκλαιε λέγων Ἄφρημί σε τὴν καλλίστην μου σύζυγον, ἣν πρὸ πολλοῦ εὐρῶν ἀνεπαύθη· καταλιμπάνω σε τὴν ἀγαπητὴν καὶ βεβαίαν μου ἀδελφὴν, ἐν ἣ ἠυδόκησα. τί ποιήσω οὐκ οἶδα, ἢ τίνα ἐπικαλέσομαι ἵνα μοὶ ἐπακούσῃς ἐπαμύνη. οἶδα τί ποιήσω· ἀπελεύσομαι εἰς τινὰς τόπους ἐνθα ἢ φήμη τοῦ ἀνδρὸς τούτου οὐκ ἠκούσθη, καὶ τάχα σε τὴν ἐμὴν ἀγαπητὴν ἀντονομάσω. καὶ ἐπάρῃς αὐτοῦ τὴν φωνὴν εἶπε Μένε ἐν εἰρήνῃ τὸ καταφύγιον λαβούσα εἰς τὸν μείζονά μου· ἐγὼ δέ, καθὼς εἶπον, ἀπελεύσομαι καὶ ζητήσω σου ὁμοίαν, καὶ ἐὰν μὴ εὔρω, πάλιν ἐπὶ σέ ἐπιστρέψω· οἶδα γὰρ ὅτι τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἐγγιστα ὑπάρχουσα εἰς αὐτὸν τὸ καταφύγιον ἔχεις, αὐτοῦ δὲ ἀποστάντος ἔσῃ ὅποια καὶ ἦς πρὸ τοῦ αὐτὸν ἐπιφανῆσαι, καὶ αὐτὸν μὲν ἐπιλήσῃ, ἐμοὶ δὲ πάλιν καιρὸς καὶ παρρησία γενήσεται, νῦν δὲ τὸ ὄνομα τοῦ σε βυσαμένου φοβούμαι. καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ δαίμων ἀφανὴς ἐγένετο. ὡς δὲ μόνον ἀφανισθεὶς ἀπέστη, πῦρ καὶ κάπνος ᾤφθη ἐκεῖ, καὶ πάντες οἱ ἐκεῖσε παρόντες ἐκπληκτοὶ γεγονάσιν.

⁴⁴ Ἰδὼν δὲ ὁ ἀπόστολος εἶπεν αὐτοῖς Οὐδὲν ξένον οὐδὲ ἀλότριον ἔδειξεν ὁ δαίμων ἐκεῖνος ἀλλὰ τὴν φύσιν αὐτοῦ, ἐν ἣ καὶ κατακαυθήσεται· καὶ γὰρ τὸ πῦρ αὐτὸν καταναλώσει, καὶ ὁ τούτου κάπνος διασκεδασθήσεται. καὶ ἤρξατο λέγειν Ἰησοῦ Χριστέ, τὸ μυστήριον τὸ ἀπόκρυφον ὃ ἡμῖν ἀπεκαλύφθη, σὺ εἶ ὁ ἐκφάνας ἡμῖν μυστήρια πάμπολλα, ὁ ἀφορήσας με κατ' ἰδίαν ἐκ τῶν ἐταίρων μου πάντων, καὶ εἰπὼν μοι τρεῖς λόγους ἐν οἷς ἐγὼ ἐκπυρούμαι, καὶ ἄλλοις εἰπεῖν αὐτὰ οὐ δύναμαι· Ἰησοῦ ἄνθρωπε πεφρονεμένη νεκρὴ τεθαμμένη, Ἰησοῦ θεὲ ἐκ θεοῦ καὶ

σωτήρ ὁ τοὺς νεκροὺς ζωοποιῶν καὶ τοὺς νοσοῦντας ἰάμενος· Ἰησοῦ ὁ ἐπιδοόμενος ὡσπερ καὶ σώζων ὡς ἀνενδεής, ὁ τοὺς ἰχθύας θηρεύων εἰς τὸ ἄριστον καὶ εἰς τὸ δεῖπνον, ὁ πάντας ἐν πλησμονῇ καθιστῶν ἐν μικρῷ ἄρτῳ· Ἰησοῦ ὁ ἐπαναπαυόμενος ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας τοῦ καμάτου ὡς ἄνθρωπος καὶ ἐπὶ τοῖς κύμασι περιπατῶν ὡς θεός· ⁴⁵ Ἰησοῦ ὕψιστε, φωνὴ ἀνατελλασα ἀπὸ τῶν σπλάγχχνων τῶν τελείων, πάντων σωτήρ, ἡ δεξιὰ τοῦ φωτός ἡ καταστρέφουσα τὸν πονηρὸν ἐν τῇ ἰδίᾳ φύσει καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν φύσιν συναθροίζουσα εἰς ἓνα τόπον, ὁ μονογενὴς ὑπάρχων, ὁ πρωτότοκος πολλῶν ἀδελφῶν, θεὸς ἐκ θεοῦ ὑψίστου, ὁ ἄνθρωπος ὁ καταφρονούμενος ἕως ἄρτι· Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ μὴ παραβλέπων ἐν οἷς σε ἐπικαλούμεθα, ὁ γενόμενος πρόφασις πᾶσι τῇ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ, ὁ δι' ἡμᾶς κρινόμενος καὶ φυλακίζομενος ἐν δεσμοτηρίῳ καὶ λύων πάντας τοὺς ἐν δεσμοῖς ὄντας, ὁ καλούμενος πλάνος καὶ τοὺς ἰδίους λυτρούμενος ἀπὸ τῆς πλάνης· δέομαί σου ὑπὲρ τῶν ἐστώτων καὶ δεομένων σου τούτων καὶ πιστευόντων σοι· δέονται γὰρ τῶν σῶν δωρημάτων τυχεῖν εὐέλπιδες ὄντες εἰς τὴν σὴν βοήθειαν, τὸ καταφυγίόν σου κατέχοντες ἐν τῇ σῇ μεγαλοσύνῃ· τὰς ἀκροάσεις αὐτῶν ὑπέχουσιν ἀκούσαι παρ' ἡμῶν τοὺς λόγους τοὺς λαλουμένους αὐτοῖς. ἐλθέτω σου ἡ εἰρήνη καὶ σκηνοσάτω ἐν αὐτοῖς, ὅπως καθαρισθῶσιν ἀπὸ τῶν προτέρων αὐτῶν πράξεων, καὶ ἀποδύσονται τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, καὶ ἐνδύσονται τὸν νέον τὸν νῦν ἐξ ἐμοῦ καταγγελλόμενον αὐτοῖς.

⁴⁶ Καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας εὐλόγησεν αὐτοὺς εἰπὼν Ἔσται ἐφ' ὑμᾶς ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας. καὶ αὐτοὶ εἶπον Ἀμήν. ἐδεήθη δὲ αὐτοῦ ἡ γυνὴ λέγουσα Ἀπόστολε τοῦ ὑψίστου, δός μοι τὴν σφραγίδα, ἓνα μὴ ὑποστρέψῃ εἰς ἐμέ πάλιν ὁ ἐχθρὸς ἐκεῖνος. τότε ἐποίησεν αὐτῇ ἐγγὺς αὐτοῦ γενέσθαι, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτῇ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐσφράγισεν αὐτῇ εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἀγίου πνεύματος. πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι ἐσφραγίσθησαν μετ' αὐτῆς. ἐκέλευσε δὲ ὁ ἀπόστολος τῷ διακόνῳ αὐτοῦ παραθῆναι τράπεζαν· παρῆ-

⁴⁶. εὐλόγησεν: ita codex; Th. ηὐλόγησεν edidit. | παραθῆναι: ita codex; Th. correxit παραθεῖναι.

θησαν δὲ συμφέλλιον, ὃ εὖρον ἐκεῖ. καὶ ἀπλώσας σινδόνα ἐπὶ αὐτὸ ἐπέθηκεν ἄρτον τῆς εὐλογίας. καὶ παραστὰς ὁ ἀπόστολος εἶπεν Ἰησοῦ Χριστὲ υἱὲ τοῦ θεοῦ, ὁ καταξιώσας ἡμᾶς τῆς εὐχαριστίας τοῦ σώματός σου τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ τιμίου αἵματος κοινωνῆσαι, ἰδοὺ κατατολμῶμεν τῆς εὐχαριστίας καὶ ἐπικλήσεως τοῦ ἁγίου σου ὀνόματος, ἔλθέ νῦν καὶ κοινωνήσον ἡμῖν. ⁴⁷ καὶ ἤρξατο λέγειν Ἐλθέ τὰ σπλάγχνα τὰ τέλεια, ἔλθέ ἡ κοινωνία τοῦ ἄρρενος, ἔλθέ ἡ ἐπισταμένη τὰ μυστήρια τοῦ ἐπιλέκτου, ἔλθέ ἡ κοινωνοῦσα ἐν πᾶσι τοῖς ἄθλοις τοῦ γενναίου ἀθλητοῦ, ἔλθέ ἡ ἡσυχία ἡ ἀποκαλύπτουσα τὰ μεγαλεῖα τοῦ παντὸς μεγέθους, ἔλθέ ἡ τὰ ἀπόκρυφα ἐκφαίνουσα καὶ τὰ ἀπόρρητα φανερά καθιστώσα, ἡ ἱερὰ περιστερά ἢ τοὺς διδύμους νεοσσούς γεννώσα, ἔλθέ ἡ ἀπόκρυφος μήτηρ, ἔλθέ ἡ φανερά ἐν ταῖς πράξεσιν αὐτῆς καὶ παρέχουσα χαρὰν καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς συνημμένοις αὐτῇ ἔλθέ καὶ κοινωνήσον ἡμῖν ἐν ταύτῃ τῇ εὐχαριστίᾳ ἣν ποιοῦμεν ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου, καὶ τῇ ἀγάπῃ ἣ συνήγημεθα ἐπὶ τῇ κλήσει σου. καὶ εἰπὼν ταῦτα διεχάραξε τῷ ἄρτι τὸν σταυρόν, καὶ κλάσας ἤρξατο διαδιδόναι. καὶ πρῶτον τῇ γυναικὶ ἔδωκεν εἰπὼν Ἔσται σοι τοῦτο εἰς ἄφασιν ἁμαρτιῶν καὶ λύτρον αἰωνίων παραπτωμάτων. καὶ μετ' αὐτὴν ἔδωκε καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι τοῖς τὴν σφραγιδα δεξαμένοις.

(Περὶ τοῦ νεανίσκου τοῦ φονεύσαντος τὴν κόρην.)

⁴⁸ Ἦν δὲ τις νεανίσκος διαπραξάμενος πρᾶγμα ἀθέμιτον, προσελθὼν δὲ τῷ ἀποστόλῳ ἔλαβε τῆς εὐχαριστίας τὸν ἄρτον τῷ ἰδίῳ στόματι, αἱ δὲ δύο χεῖρες αὐτοῦ παραυτὰ ἐξηράνθησαν, ὡς μὴ δύνασθαι ἔτι προσαγαγεῖν αὐτὰς τῷ ἰδίῳ στόματι. οἱ δὲ παρόντες ἰδόντες αὐτὸν ἀνήγγειλαν τῷ ἀποστόλῳ τὸ συμβάν· ὁ δὲ προσκαλεσάμενος αὐτὸν εἶπεν Λέξον μοι, τέκνον, καὶ μὴ αἰδεσθῆς τινα, ὃ διεπράξω καὶ ὧδε ἦλθες· ἡ γὰρ εὐχαριστία τοῦ κυρίου ἤλεγε σε. τοῦτο γὰρ τὸ χάρισμα εἰς πολλοὺς διερχόμε-

ἐπ' αὐτό: ita codex; Th. ἐπ' αὐτῷ edidit.

* Περὶ τοῦ νεαν. τ. φον. τ. κόρην: haec ultima in codice superscriptio habetur.

48. τινα: codex tunc

νον μάλιστα μὲν τοὺς διὰ πίστεως καὶ ἀγάπης προσύοντας ἰᾶται, σὲ δὲ ἀπεξήρανε, καὶ τὸ γινόμενον οὐ χωρὶς ἐνεργείας τινὸς γέγονεν. ὁ δὲ νέος ἐλεγχθεὶς ὑπὸ τῆς εὐχαριστίας τοῦ κυρίου προσελθὼν προσέπεσε τοῖς ποσὶ τοῦ ἀποστόλου καὶ ἔδεετο λέγων Κακὸν πρᾶγμα πέπρακται μοι, ἐνόμιζον γάρ τι καλὸν διαπραττέσθαι. γυναικὸς τινος ἠράσθην οἰκουμένης ἔξω τῆς πόλεως ἐν πανδοχείῳ, καὶ αὐτὴ δέ με ἐφίλει. ἀκούσας δὲ ἐγὼ παρὰ σοῦ καὶ πιστεύσας ὅτι θεὸν ζῶντα καταγγέλλεις, προσῆλθον καὶ τὴν σφραγίδα ἐδεξάμην παρὰ σοῦ σὺν τοῖς ἄλλοις· ἔλεγες δὲ Ὅς ἐάν κοινωνήσῃ μιὰρᾶ μίξι, μάλιστα καὶ ἐν μοιχείᾳ, οὗτος οὐκ ἔξει ζῶντα παρὰ τῷ θεῷ ᾧ κηρύσσω. ἐπεὶ οὖν πάνυ αὐτὴν ἠγάπων, ἐδεόμην αὐτῆς καὶ ἐπειθον ἵνα σύνοικός μοι γενήσεται ἐν ἀγνείᾳ καὶ πολιτείᾳ καθαρᾷ, ἣν σὺ αὐτὸς διδάσκεις· ἡ δὲ οὐκ ἐβούλετο. μὴ βουλομένης οὖν αὐτῆς λαβὼν ξίφος ἐθανάτωσα αὐτήν· οὐ γὰρ ἠδυνάμην βλέπειν αὐτὴν μετ' ἄλλου μοιχευομένην.

⁴⁹ Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀπόστολος εἶπεν Ὁ μανιώδης μίξι, πῶς εἰς ἀναίσχυντίας χωρεῖς· ᾧ ἐπιθυμία ἀκατάσχετος, πῶς τοῦτον ἐνέκησας ταῦτα ποιῆσαι· ᾧ ἔργον ὀφείως, πῶς ἐν τοῖς σοῖς ὀργίξῃ. ἐκέλευσε δὲ ὁ ἀπόστολος ὕδωρ αὐτῷ προσενεχθῆναι ἐν λεκάνῃ. τοῦ δὲ ὕδατος προσενεχθέντος εἶπεν Ἐλθέτω τὰ ὕδατα ἀπὸ τῶν ὑδάτων τῶν ζώντων τὰ ὄντα ἀπὸ τῶν ὄντων καὶ ἀποσταλέντα ἡμῖν· ἢ ἀπὸ ἀναπαύσεως ἀποσταλεῖσα ἡμῖν πηγῇ, ἢ δύναμις τῆς σωτηρίας ἢ ἀπὸ τῆς δυνάμεως ἐκείνης ἐρχομένη πῆς τὰ πάντα νικώσης καὶ ὑποτασσούσης τῷ ἰδίῳ θελήματι, ἔλθε καὶ σκηνώσον ἐν τοῖς ὕδασι τούτοις, ἵνα τὸ χάρισμα τοῦ ἁγίου πνεύματος τελείως ἐν αὐτοῖς τελειωθῇ. καὶ εἶπε τῷ νεωτέρῳ Ἀπελθε, νίψαι σου τὰς χεῖρας ἐν τοῖς ὕδασι τούτοις. καὶ νιψαμένου αὐτοῦ κατεστάθησαν. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀπόστολος Πιστεύεις εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅτι πάντα δύναται ποιῆσαι; ὁ δὲ εἶπεν Εἰ καὶ ἐλάχιστος τυγχάνω, πιστεύω· ἀλλὰ τοῦτο διεπραξάμην οἰόμενός τι καλὸν ποιεῖν· ἐδεόμην γὰρ

καταγγέλλεις: ita codex (-γγέλλεις); Th. edidit παραγγέλλεις | ἠγάπων: haec codicis scriptura est. Th. ἠγάπων

49. ἀκατάσχετος: codex ἀκατάσχετε | τελειωθῇ: ita prorsus in codice est, sed est per compendium scriptum.

αὐτῆς, ὡσπερ καὶ εἰπόν σοι, ἡ δὲ οὐκ ἤβουλήθη πεισθῆναι μοι ἵνα ἑαυτὴν φυλάξῃ ἀγνὴν.

⁵⁰ Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἀπόστολος Δεῦρο ἀπελθωμεν εἰς τὸ πανδοχεῖον ὅπου τοῦτο τὸ ἔργον διεπράξω, καὶ ἴδωμεν τὸ γεγονός. προηγεῖτο δὲ ὁ νεώτερος τοῦ ἀποστόλου εἰς τὴν ὁδὸν· γενόμενοι δὲ ἐν τῷ πανδοχείῳ εὔρον αὐτὴν κειμένην. ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ ἀπόστολος ἠθύμησε, κόρη γὰρ ἦν εὖμορφος, καὶ ἐκέλευσεν αὐτὴν ἐνεχθῆναι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ξενοδοχείου. ἐπιθέντες δὲ αὐτὴν ἐν κραββάτῳ ἐξήνεγκαν καὶ ἔθηκαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς αὐλῆς τοῦ πανδοχείου. ἐπέθηκε δὲ αὐτῇ ὁ ἀπόστολος τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἤρξατο λέγειν Ἰησοῦ, ὃς πάντοτε φαίνει ἡμῖν, — τοῦτο γὰρ πάντοτε βούλει, ἡμᾶς σε ἐπιζητεῖν — καὶ αὐτὸς ἡμῖν ἔδωκας ταύτην τὴν ἐξουσίαν τοῦ αἰτεῖσθαι καὶ λαμβάνειν, καὶ οὐ μόνον τοῦτο ἐπέτρεψας ἀλλὰ καὶ τὸ εὐξασθαι ἡμᾶς ἐδίδαξας, ὁ οὐχ ὁρώμενος παρὰ τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς, τοῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἡμῶν οὐδ' ὄλωσ ἀποκρυπτόμενος, καὶ τῇ μὲν ἰδέα ἀπόκρυφος, τοῖς δὲ ἔργοις φανερούμενος ἡμῖν· καὶ ταῖς μὲν πράξεσί σου ταῖς πολλαῖς καθὼς χωροῦμεν ἐπεγνώκαμέν σε, αὐτὸς δὲ ἀμέτρως δέδωκας ἡμῖν τὰ δόματά σου, εἰπὼν Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὐρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. δεόμεθα οὖν ὑποψίαν ἔχοντες τῶν ἀμαρτημάτων ἡμῶν· αἰτοῦμεν δὲ σε οὐ πλοῦτον, οὐ χρυσόν, οὐκ ἄργυρον, οὐ κτῆσιν, οὐκ ἄλλο τι τῶν ἀπὸ τῆς γῆς γινομένων καὶ πάλιν εἰς τὴν γῆν χωρούντων, ἀλλὰ τοῦτο δεόμεθά σου καὶ παρακαλοῦμεν, ἵνα ἐν τῷ ὄνόματί σου τῷ ἀγίῳ ἐγείρῃς ταύτην τὴν κειμένην ἐν τῇ σῆ δυνάμει εἰς δόξαν καὶ πίστιν τῶν παρεστώτων.

⁵¹ Καὶ ταῦτα αὐτοῦ προσευξαμένου εἶπε τῷ νεωτέρῳ σφραγίσας αὐτόν Ἄπελθε καὶ λαβόμενος τῆς χειρὸς αὐτῆς εἰπέ αὐτῇ Ἐγὼ διὰ τῶν ἐμῶν χειρῶν σιδήρῳ σε ἐφόνευσα, καὶ πάλιν ἐν ταῖς ἐμαῖς χερσὶν ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγείρω σε. προσελθὼν οὖν ὁ νέος παρέστη αὐτῇ λέγων Ἐπίστευσα ἐπὶ σέ, Χριστέ Ἰησοῦ. καὶ ἀπιδὼν εἰς Ἰούδαν Θωμᾶν τὸν ἀπόστολον εἶπεν αὐτῷ Ἐπευξαί μοι ἵνα ὁ κύριός μου εἰς τὴν βοήθειάν μου ἔλθῃ, ὃν καὶ ἐπικαλοῦμαι. καὶ ἐπιθεὶς τὴν χεῖρα

50. φαίνε: codicis scripturam servavimus; Th. maluit φαίνη.

αὐτοῦ τῇ αὐτῆς χειρὶ εἶπεν Ἐλθέ, κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ταύτη μὲν παρέχων τὴν ζωὴν, ἐμοὶ δὲ τῆς πίστεώς σου τὸν ἀρραβῶνα καὶ εὐθέως ἐλκύσαντος αὐτοῦ τὴν χεῖρα αὐτῆς ἀναπηδήσασα ἐκαθέσθη, ἀποβλέπουσα εἰς τὸν πολὺν ὄχλον τὸν παρεστῶτα· εἶδε δὲ καὶ τὸν ἀπόστολον ἀντικρυ αὐτῆς ἐστῶτα, καὶ καταλείπουσα τὸν κράββατον ἐκπηδήσασα πρὸς τοὺς ποσὶν αὐτοῦ ἔπεσε καὶ τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ ἤπτετο λέγουσα Δέομαί σου, κύριε, πῶς ἔστιν ἐκεῖνος ὁ ἄλλος ὁ συνών σοι, ὃς οὐκ ἐγκατέλιπέ με παραμείναι εἰς ἐκεῖνον τὸν χῶρον τὸν δεινὸν καὶ χαλεπὸν, ἀλλὰ σοὶ με παρέδωκεν εἰπὼν Σὺ ταύτην παράλαβε ἵνα τελειωθῇ, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὸν αὐτῆς χῶρον συναχθῇ.

⁵² Ὁ δὲ ἀπόστολός φησι πρὸς αὐτὴν Ἐξήγησαι ἡμῖν πῶς παρεγένου. ἢ δὲ ἀπεκρίνατο Σὺ ὁ σὺν ἐμοὶ εἶν, ὃ καὶ παρεδόθην, βούλει ἀκοῦσαι; καὶ ἤρξατο λέγειν Ἄνθρωπός τις παρελάβέ με ἀπεχθῆς τῇ εἰδέᾳ, μέλας ὄλος, ἢ δὲ τούτου ἐσθῆς πᾶνυ βε-
 ρυπωμένῃ· ἀπίγγαγε δὲ με εἰς τινα τόπον ἐν ᾧ πολλὰ χάσματα ὑπῆρχε, καὶ πολλὴ δυσωδία καὶ ἀποφορὰ ἐχθίστη ἐπέθεν ἀπε-
 δίδετο. ἐποίησέν με εἰς ἕκαστον χάσμα παρακίψαι, καὶ εἶδον ἐν τῷ χάσματι πῦρ φλεγόμενον, καὶ τροχοὶ πυρὸς ἐκείσε ἔτρεχον, ψυχὰι δὲ ἐνεκρέμαντο ἐν τοῖς τροχοῖς ἐκείνοις, ἀλλήλαις προση-
 γνύμεναι· βοῆ δὲ καὶ ὀλολυγμὸς πλείστος ὑπῆρχεν ἐκεῖ, οὐδεὶς δὲ ἦν ὁ λυτρούμενος. ἔλεγε δὲ μοι ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος Αὐταὶ αἱ ψυ-
 χαὶ ὁμόφυλοι σοῦ εἰσι, καὶ ἐν ἡμέραις ἀριθμοῦ παρεδόθησαν εἰς κόλασιν καὶ ἐκτριψιν, καὶ τότε ἄλλαι εἰσάγονται ἀντ' αὐτῶν, ὁμοίως δὲ πάλιν καὶ αὐταὶ ἐν ἄλλῳ· αὐταὶ εἰσιν αἱ μεταλλάξασαι ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς τὴν συνουσίαν. καὶ κατοπτεύσασα εἶ-
 δον βρέφη ἐπ' ἄλληλα σεσωρευμένα καὶ παλαιοντα ἄλληλα καὶ ἐπικείμενα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπέ μοι Ταυτά εἰσι τὰ τούτων βρέφη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνθάδε ἐτέθησαν εἰς μαρτύριον αὐτῶν.

51. καταλείπουσα: in codice est καταλειπούσα; hinc librarius καταλειπούσα voluisse videtur.

52. εἰδέα: sic h. l. Paullo ante (sectione 50.) scriptum est ἰδέα; sectione vero 8. rursus εἰδέα. | ἀπεδίδετο: ita codex. Th. correxit ἀπεδίδετο | εἰσάγονται: ita codex. Falsus est Th. de scriptura codicis. | ἐν ἄλλῳ: in codice est ἐν ἄλλῳ (sic). | παλαιοντα ἄλληλα: in ἄλληλα (πρὸς ἄλληλα? ἄλλοις?) latere videtur vitium; nescio an ipsam abundet.

⁵³ Ἀπήνεγκέ με εἰς ἄλλο χάσμα, καὶ παρακύψασα εἶδον βόρβορον καὶ σκῶληκα ἀναβρύνοντα, καὶ ψυχὰς ἐκεῖ κυλιομένας, καὶ βρυγμὸν μέγαν ἐκεῖθεν ἐξ αὐτῶν ἀκούομενον. καὶ εἶπε πρὸς με ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος Αὐταὶ αἱ ψυχαὶ γυναικῶν εἰσὶ τῶν καταλειψασῶν τοὺς ἄνδρας αὐτῶν καὶ εἰς ἄλλους μοιχευθεῖσαι καὶ εἰς ταύτην τὴν βάσανον ἐνεχθεῖσαι. ἄλλο μοι χάσμα ἔδειξεν, εἰς ὃ παρακύψασα εἶδον ψυχὰς τὰς μὲν κρεμαμένας διὰ τῆς γλώττης, τὰς δὲ διὰ τῶν πλοκάμων, τὰς δὲ διὰ τῶν χειρῶν, τὰς δὲ διὰ τῶν ποδῶν κατὰ κεφαλῆς, καὶ καπνὸν καὶ θεῖον καπνιζομένας· περὶ ὧν μοι ἀπεκρίνατο ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὁ σὺν ἐμοὶ ὧν Αἱ μὲν ψυχαὶ αὐταὶ αἱ κρεμασθεῖσαι διὰ τῆς γλώσσης διάβολοί εἰσι, καὶ ψευδεῖς λόγους καὶ αἰσχροὺς φθεγγόμεναι, καὶ μὴ αἰδούμεναι καὶ γυμνοκέφαλοι ἐν τῷ κόσμῳ περιάγουσαι· αἱ δὲ διὰ τῶν χειρῶν κρεμασθεῖσαι αὐταὶ εἰσιν αἱ τὰ ἀλλότρια ἀφελόμεναι καὶ κλέψασαι, καὶ μετρίοις μὴ ἐπιδοῦσαι μηδέποτε μηδὲν μηδὲ ἐπαρκήσασαι τοῖς τεθλιμμένοις, ἀλλὰ τοῦτο ἐποιοῦν τὰ πάντα λαμβάνειν θέλουσαι, καὶ μηδὲ ὄλωσ' τῆς δόξης καὶ τῆς νομοθεσίας φροντίδα ποιησάμεναι· αἱ δὲ διὰ τῶν ποδῶν κρεμασθεῖσαι αὐταὶ εἰσιν αἱ κούφως μὲν καὶ προθύμως τρέχουσαι ὁδοὺς πονηραῖς καὶ πονηρίαις ἀτάκτοις, νοσοῦντας μὴ ἐπισκεπτόμεναι καὶ τοὺς ἐξιόντας τοῦ βίου μὴ προκομίζουσαι, καὶ διὰ τοῦτο μία καὶ ἐκάστη ψυχὴ ἀπολαμβάνει τὰ πεπραγμένα αὐτῇ.

⁵⁴ Πάλιν ἀπαγαγὼν ὑπέδειξέ μοι ἄντρον πάνυ σκοτεινόν, δυσωδίαν πολλὴν ἀποπνέον, πολλαὶ δὲ ψυχαὶ ἐκεῖθεν παρέρυπτον βυλόμεναι τοῦ ἀέρος τι μεταλαμβάνειν, οἱ δὲ τούτων φύλακες οὐκ εἶον αὐτάς παρακύπτειν. ὁ δὲ συνὼν μοι εἶπε Τοῦτό ἐστι τὸ δεσμοτήριον τούτων τῶν ψυχῶν ὧν εἶδες· ἐπὰν γὰρ πληρώσωσι τὰς κολάσεις αὐτῶν ὧν μία ἐκάστη ἐπραξεν, ὕστερον πάλιν ἄλλαι διαδέχονται αὐτάς — εἰσὶ δὲ καὶ τινες τελείως καταναλισκόμεναι — καὶ εἰς ἄλλας κολάσεις παραδίδονται. ἔλεγον σὺν τῷ ἀνδρὶ τῷ παραλαβόντι με ἐκεῖνοι οἱ τὰς ψυχὰς φρουροῦν-

⁵³ κυλιομένας: codex κυλιωμένας | μέγαν: codex μέγα | καταλειψασῶν: codex καταλειψάντων | κρεμαμένας: codex κρεμμαμένας | γλώσσης: ita h. l. codex; antea γλώττης. Similibus inconstantia in plerisque codicibus est, nec temere corrigenda videtur.

τες τὰς οὔσας ἐν τῷ σκοτεινῷ ἄνθρωπῳ Δὸς ἡμῖν αὐτὴν ἵνα εἰσαγάγωμεν πρὸς τὰς ἄλλας, ἕως ὅτε καιρὸς ἐφίσταται εἰς κόλασιν παραδοθῆναι αὐτήν. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο αὐτοῖς Οὐ δίδωμι ὑμῖν αὐτήν, ἐπειδὴ γὰρ φοβοῦμαι τὸν παραδόντα μοι αὐτήν· οὐ γὰρ ἐκελεύσθη ἐνθάδε αὐτὴν καταλείψαι· σὺν ἐμοὶ δὲ ἀναφέρω αὐτήν, ἕως ἂν ἐντολήν περὶ ταύτης δέξωμαι. καὶ παραλαβὼν με ἀνήγαγέ με εἰς ἄλλον χώρον, ἐν ᾧ ἦσαν ἄνθρωποι οἱ ἐβασανίζοντο πικρῶς. ὁ δὲ σοι ὁμοίως λαβὼν μέ σοι παραδεδωκε, λέξας σοι ταῦτα Παράλαβε ταύτην, ἐπειδὴ μία τῶν θρεμμάτων ἐστὶ τῶν πλανηθέντων. καὶ ληφθεῖσα ὑπὸ σοῦ νῦν ἐμπροσθέν σου εἰμι δέομαί σου σὺν καὶ ἱκετεύω ἵνα μὴ ἀπέλθω εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους τοῦς κολαστηρίους οὓς εἶδον.

⁵⁶ Ὁ δὲ ἀπόστολος τοῖς παρευσῶσιν ὄχλοις εἶπεν Ἐκούσατε, ἀδελφοί, ἃ διηγήσατο ἡ γυνὴ αὕτη· οὐκ εἰσὶ δὲ μόνον αὗται αἱ κολάσεις, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι χεῖρονες τούτων· καὶ ὑμεῖς δὲ εἴαν μὴ ἐπιστραφῆτε ἐπὶ τὸν θεὸν τοῦτον ὃν κηρύσσω, καὶ ἀπόσχηθε ἀπὸ τῶν προτέρων ἔργων ὑμῶν καὶ τῶν πράξεων· ἐν διεπράξασθε χωρὶς γνώσεως, εἰς ταύτας τὰς κολάσεις τὸ τέλος ὑμῶν ἔξετε. πιστεύσατε οὖν εἰς τὸν κύριον ὑμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ἀφήσιν ὑμῖν τὰ πρὸ τούτου πεπραγμένα ἁμαρτήματα, καὶ καθαρῶσει ὑμᾶς ἀπὸ πασῶν τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν σωματικῶν τῶν ἐν τῇ γῆ μενουσῶν, καὶ ἰάσεται ὑμᾶς ἀπὸ τῶν σφαλμάτων τῶν παρεπομένων καὶ σὺν ὑμῖν ἀπιόντων καὶ πρὸ ὑμῶν εὕρισκομένων. ἕκαστος δὲ ὑμῶν ἀποδυσάσθω τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ ἐνδυσάσθω τὸν νέον, τὴν δὲ πρῶτην ὑμῶν ἀναστροφὴν καὶ πολιτείαν καταλείψατε· καὶ οἱ κλέπτοντες μηκέτι κλεπτέτωσαν, ἀλλὰ κάμνοντες καὶ ἐργαζόμενοι ζήτωσαν· οἱ δὲ μοιχοὶ μηκέτι πορνεύετωσαν, ἵνα μὴ ἐκδότους ἑαυτοῦς τῇ αἰωνίᾳ κολάσει παραδώσωσιν· ἡ γὰρ μοιχεία παρὰ τῷ θεῷ πάνυ χαλεπὸν ἐστὶ κακὸν παρὰ τὰ ἄλλα κακά. ἀπόθεσθε δὲ καὶ τὴν πλεονεξίαν καὶ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν μέθην καὶ τὴν διαβολὴν καὶ τὸ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀνταποδιδοῦναι· ταῦτα γὰρ πάντα ξένα εἰσὶ τῷ θεῷ τῷ ὑπὲρ ἐμοῦ κηρυσσομένῳ καὶ ἀλλότρια· ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐν τῇ

56. τοῖς παρευσῶσιν ὄχλοις: his in codice praepositum est πρὸς. | ἀπόσχηθε: codex ἀπόσχεται.

πίστει πολιτεύσασθε καὶ τῇ πραότητι καὶ τῇ ἀγίωσύνῃ καὶ τῇ
ἐλπίδι, ἐν ἧ ὁ θεὸς χαίρει, ὅπως γένησθε αὐτοῦ οἰκειοὶ προσδε-
ξάμενοι παρ' αὐτοῦ τὰ χαρίσματα, ἃ ὀλίγοι καὶ ἔνιοι δέχονται.

⁵⁶ Πᾶς οὖν ὁ λαὸς ἐπίστευσε, καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς πει-
θηνίους παρέσχον τῷ θεῷ τῷ ζῶντι καὶ τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ, εὐω-
χούμενοι ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς εὐλογημένοις καὶ τῇ διακονίᾳ
αὐτοῦ τῇ ἀγίᾳ. ἐκόμιζον δὲ χρήματα πολλὰ εἰς διακονίαν τῶν
κηρῶν· εἶχε γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι συνηθροισμένας, καὶ πάσας αὐ-
τὰς διὰ τῶν ἰδίων διακόνων ἀπέστειλε τὰ ἐπιτήδεια τὰ τε ἐνδύ-
ματα καὶ τὴν τροφήν. αὐτὸς δὲ οὐκ ἐπαύετο κηρύσσειν καὶ
λέγων αὐτοῖς καὶ ὑποδεικνύων ὅτι οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστός,
περὶ οὗ αἱ γραφαὶ ἐκήρυξαν ὡς ἐλθὼν σταυροῦται καὶ ἐγείρεται
διὰ τριῶν ἡμερῶν ἐκ νεκρῶν. ὑπεδείκνυε δὲ αὐτοῖς δεύτερον σα-
φηνέζων ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν προφητῶν τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ
ὅτι εἶδει αὐτὸν ἐλθεῖν καὶ ἐν αὐτῷ τελεσθῆναι πάντα τὰ προλε-
χθέντα ἡμῖν περὶ αὐτοῦ.

Διέδραμε δὲ ἡ τούτου φήμη εἰς πάσας τὰς πόλεις καὶ χώ-
ρας, καὶ πάντες οἱ ἔχοντες νοσοῦντας ἢ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευ-
μάτων ἀκαθάρτων προσέφερον, καὶ ἐθεραπεύοντο· οὓς δὲ καὶ ἐν
τῇ ὁδῷ ἐτίθουν ἐν ἧ ἔμελλε διελθεῖν, καὶ πάντας ἐν τῇ δυνάμει
τοῦ κυρίου ἐθεράπευε. Τότε εἶπον πάντες ὁμοθυμαδὸν οἱ δι' αὐ-
τοῦ λαθόντες μιᾶ φωνῇ Σοὶ δόξα, Ἰησοῦ, τῷ τὴν θεραπείαν ἐξ
Ἰσου παρασχόντι διὰ τοῦ δούλου σου καὶ ἀποστόλου Θωμᾶ. καὶ
ὑγιαίνοντες καὶ χαίροντες δεόμεθά σου γενέσθαι τῆς σῆς ἀγγελίης
καὶ ἐναριθμηθῆναι εἰς τὰ σὰ πρόβατα· δέξαι οὖν ἡμᾶς, κύριε,
καὶ μὴ λογίσῃ ἡμῶν τὰ παραπτώματα καὶ τὰ πρῶτα σφάλματα,
ἃ διεπραξάμεθα ἐν ἀγνοίᾳ ὄντες.

⁵⁷ Ὁ δὲ ἀπόστολος εἶπε Δόξα τῷ μονογενεῖ τῷ ἀπὸ τοῦ πα-
τρός, δόξα τῷ πρωτοτόκῳ τῶν πολλῶν ἀδελφῶν, δόξα σοι τῷ
ἐπαμύντορι καὶ βοηθῷ τῶν εἰς τὸ καταφύγιόν σου ἐρχομένων· ὁ
ἄϋπνος καὶ τοὺς ἐν ὕπνῳ διεγείρων, ὁ ζῶν καὶ ζωοποιῶν τοὺς ἐν
τῷ θανάτῳ κατακειμένους· θεὸς Ἰησοῦ Χριστέ, τοῦ θεοῦ τοῦ
ζῶντος υἱέ, ὁ λυτρωτὴς καὶ βοηθός, ἡ καταφυγὴ καὶ ἀνάπαυσις
πάντων τῶν καμνόντων ἐν τῇ σῇ ἐργασίᾳ, ἴασιν δὲ παρέχων

56. προλεχθ. ἡμῖν: codex ὑμῖν pro ἡμῖν.

ἐκείνοις τοῖς δια τὸ σὸν ὄνομα ὑποφέρουσι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας
καὶ τὸν παγστὸν τῆς νυκτός· εὐχαριστοῦμεν τοῖς παρὰ σοῦ χα-
ρίσμασι δοθεῖσιν ἡμῖν καὶ τῇ παρὰ σοῦ βοηθείᾳ χαρισθεῖσιν ἡμῖν
καὶ τῇ οἰκονομίᾳ σου τῇ ἐλθούσῃ ἀπὸ σοῦ εἰς ἡμᾶς. ⁵⁸ Τέλεισον
οὖν εἰς ἡμᾶς ταῦτα ἕως τέλους, ἵνα ἔχωμεν παρησῖαν τὴν ἐν
σοί· ἔπιθε εἰς ἡμᾶς, ὅτι διὰ σέ κατελείψαμεν τοὺς οἴκους ἡμῶν,
καὶ διὰ σέ ξένοι γεγόναμεν ἡδέως καὶ ἐκόντες· ἔπιθε ἐφ' ἡμᾶς,
κύριε, ὅτι τὴν ἰδίαν κτῆσιν κατελείψαμεν διὰ σέ, ἵνα σέ τὴν
ἀναφαίρετον κτῆσιν κτησώμεθα· ἔπιθε ἐφ' ἡμᾶς, κύριε, ὅτι
τοὺς διαφέροντας ἡμῖν κατὰ γένος κατελείψαμεν, ἵνα τῇ σῇ συγ-
γενείᾳ καταμιγῶμεν· ἔπιθε ἐφ' ἡμᾶς, κύριε, τοὺς καταλείψαν-
τας τοὺς πατέρας ἑαυτῶν καὶ τὰς μητέρας καὶ τοὺς τροφείας,
ἵνα τὸν σὸν πατέρα θεασώμεθα καὶ κορεσθῶμεν τῆς αὐτοῦ τρο-
φῆς τῆς θείκης· ἔπιθε ἐφ' ἡμᾶς, κύριε, διὰ σέ γὰρ τὰς συζύ-
γους ἡμῶν τὰς σωματικὰς κατελείψαμεν καὶ τοὺς καρπούς ἡμῶν
τοὺς ἐπιγεῖους, ἵνα κοινωνήσωμεν ἐκείνῃ τῇ κοινωνίᾳ τῇ παρα-
μόνῳ καὶ ἀληθινῇ, καὶ καρπούς ἀληθινούς ἀποκυήσωμεν, ὧν ἡ
φύσις ἀνωθεν ὑπάρχει, ὧν οὐδεὶς δύναται ἀφελῆσθαι ἐξ ἡμῶν τὴν
ἀπόλαυσιν, οἷς παραμένομεν καὶ αὐτοὶ ἡμῖν παραμένουσιν.

58. παραμένομεν: codex παραμένωμεν.

Act. vii. - xii
(Bonnet, p 44-77)

Η ΤΕΛΕΙΩΣΙΣ ΘΩΜΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ.

Basit
77

Προστάξαντος Μισδέου τοῦ βασιλέως ἐβλήθη εἰς τὸ δεσμο-
 τήριον ὁ μακάριος Θωμᾶς ὁ ἀπόστολος, καὶ εἶπεν Δοξάζω τὸν
 θεόν, καὶ τὸν λόγον καταγγεῶ τοῖς κατακλειστοῖς, ὡς πάντας
 ἀγαλλιάει ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. ἐπεὶ οὖν Ἰουζάνης ὁ υἱὸς
 τοῦ βασιλέως καὶ Τερτία ἡ αὐτοῦ μήτηρ καὶ Μυγδονία καὶ Ναρ-
 κία πιστοὶ μὲν γέγοναν, οὕτω δὲ τοῦ λουτροῦ ἠξιώθησαν, πάνυ
 ἐδυσφόρου ἐπὶ τῷ συρλεισθῆναι τὸν μακάριον, καὶ ἔλθουσαι εἰς
 τὸ δεσμοτήριον καὶ χρήματα πλείονα δοῦσαι τῷ δεσμοφύλακι
 εἰσηλθόντες πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ ἰδὼν αὐτάς ἐχάρη, καὶ δοξάσας τὸν
 κύριον εὐλόγησεν αὐτάς· αἱ δὲ παρεκάλουν καὶ ἤτοῦντο τὴν ἐν
 κυρίῳ σφραγιδα, ἐμφανισθέντος αὐταῖς νεανίσκου εὐμόρφου κατ'
 ὄναρ καὶ τὸν ἀπόστολον εἰς τὸν Ἰουζάνου οἶκον κελεύσαντος.

276 Ar.

285

286

287

1. Προστάξαντος Μισδέου (idem nomen in codice E Μισδαῖος scribitur. Vide infra) etc. Ad haec cf. Abdiae apostolicas historias apud Fabricium Cod. apocr. N. T. pag. 718. §. XVI. *Quare motus Mesdeus rex Indiae apostolum Thomam et filium suam Zuzanem et plures alios trusit in carcerem.* | ὡς: codex ὅς | Τερτία -- Μυγδονία -- Ναρκία etc. Ad haec cf. Abd. apud Fabric. l. l. pag. 719. §. XV. *Dum haec loquuntur, Ineptis nomine, quae erat uxor regis, et Mygdonia Charisii matrona, qui et ipse amicus erat regis, et Narchia nutrix, trecentis sexaginta argenteis datis, a custode introductae sunt ad apostolum.* | ἐπὶ τῷ: codex ἐπὶ τῷ | νεανίσκου εὐμόρφου etc. De hoc puero cf. Abd. apud Fabric. l. l. pag. 723. §. XVIII. *Quas (i. e. Manazara uxor Zuzania) respondit Puer iste domini portans manum sanam me fecit. Somnio vero monitus sum ut ad peregrinam istum ventrem qui tenetur in carcere. -- Interrogavi Zuzanis (nos?) quis ille puer esset qui fuisset cum ea? Respondit Manazara Ipse non vides eum dextra manu tenentem me et sustinentem? -- XIX. Vidi te hac quoque nocte ac quidem tradentem mihi puerum istum ut me ad te perduceret in carcerem. -- Simul haec dicens, conuersa puerum quaerebat: qui se oculis repente subtraxit, nec erat videri factis qui ante videbatur etc. | κατ' ὄναρ καί: in codice additur λέγει, quod expungendum videbatur.*

² Αὐτὸς δὲ πάλιν ὁ καλὸς νεανίας προλαβὼν αὐτάς καὶ τὸν Θωμᾶν τοῦτο ποιεῖν διεκελεύετο τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης· ὅστις καὶ προτρέχων ἐν ὁδῷ φωτοποιεῖ αὐτάς, καὶ τὰς ἡσφαλισμένας θύρας ἀποφρητὶ διήνοιγεν, ἕως οὗ τὸ πᾶν ἐτελέσθη μυστήριον. καὶ κοινωνήσας αὐτάς τῆς εὐχαριστίας, πλεῖστά τε προσομιλήσας καὶ στηρίξας αὐτάς εἰς τὴν πίστιν καὶ παραθέμενος τῷ κυρίῳ, ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καταλείψας τὰς γυναῖκας, καὶ πάλιν ἦλθεν συγκλεισθησόμενος· ἐκείναι δὲ ἐλυπούντο καὶ ἐκλαιον ὅτι ἀπολεῖ αὐτὸν Μισδῆος ὁ βασιλεύς.

³ Ὁ δὲ Θωμᾶς ἀπελθὼν εὗρεν τοὺς φύλακας μαχομένους καὶ λέγοντας Τί ἡμάρτομεν εἰς τὸν φαρμακὸν ἐκείνον, ὅτι τέγγη μαγικῇ χρησάμενος ἀνέωξεν τὰς τοῦ δεσμωτηρίου θύρας καὶ βούλεται πάντας τοὺς δεσμώτας φυγαδεῦσαι· ἀλλὰ ἀπελθόντες μηγύσωμεν τῷ βασιλεῖ περὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ἐλθὼν δὲ ἀπέδυσαν αὐτὸν καὶ περιζώματι περιέζωσαν, καὶ οὕτως ἔχοντες ἔστησαν ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως.

⁴ Ὁ δὲ Μισδῆος εἶπεν αὐτῷ Δουῖλος ὑπάρχεις ἢ ἐλεύθερος;

2. τὸν Θωμᾶν: codex τὸ Θωμᾶν | ἐν ὁδῷ: codex nil nisi ἐν habet; ὁδῷ per coniecturam addidi | μυστήριον etc. Cf. Abd. apud Fabric. l. l. pag. 726. §. XX. *Haec ubi finit, eucharistiam divisit his quos supra memoravimus | ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καταλείψας τὰς γυναῖκας etc.* Cf. Abd. apud Fabricium l. l. pag. 728. §. XXII. *Haec cum dixisset, receperunt se omnes ad tenebrosam domum. Et dixit Thomas in carcere constitutus Domine Iesu, qui pro nobis plurimum pertulisti, claudantur ianuae istae sicut clausae fuerunt, et signacula visum foribus reformentur. Relictis igitur aliis perrexit apostolus ut se includeret. Feminae autem non poterant a lacrimis temperare, quae sciebant quod Mesdeus non abstineret ab eius nece. | ἀπολεῖ: codex ἀπόλη*

3. Ad hanc sectionem cf. Abd. apud Fabric. l. l. pag. 728 sq. §. XXII. post verba modo citata: ab eius nece. *Interea cum venisset apostolus, invenit custodes concertantes inter se et dicentes Heu, quomodo incidimus in istum magum? Ecce aperuit ianuas carceris artibus magicis et omnes voluit secum educere. Unde ne magicis carminibus elabatur et caeteri cum eo, renunciemus regi, simul de uxore eius ac filio. Audiebat haec Thomas et quiescebat. Illi autem abierunt prima luce ad regem petentes ut tolleretur magus ille, et alibi ne clauderetur, eo quod clausum omne magica potestate reseraret. Secundo nunciarunt apertas fuisse ianuas carceris idque surgentibus manifestatum sibi: introisse etiam regis uxorem cum aliis, quae non recederent ab eo. Quibus auditis rex signacula mox, quae imposuerat ianuae, requisivit et eodem reperit modo quo fuerant ante. Unde commotus ad custodes ait, falli eos qui introisse in carcerem Treptiam et Mygdoniam dicerent, cum signacula remota non essent. At illi se vera intimesse significabant.*

4. Abdias apud Fabric. l. l. pag. 729. §. XXII. sic pergit: *Mesdeus autem*

καὶ ὁ Θωμαῆς ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν αὐτῷ Οὐκ εἰμι δούλος, καὶ τὴν κατ' ἐμοῦ ἐξουσίαν οὐκ ἔχεις οὐδὲ ὄλωσ. καὶ πῶς, ἔφη ὁ Μισδῆος, δραπετεύσας εἰς ταύτην ἀφίκω τὴν χώραν; καὶ ὁ Θωμαῆς εἶπεν Ἦλθον ἐνταῦθα ἵνα πολλοὺς σώσω, καὶ γὰρ διὰ τῶν χειρῶν σου ἀποστῶ τοῦ σώματος τούτου. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Μισδῆος Τίς ἐστίν σου ὁ δεσπότης, καὶ τί αὐτῷ τὸ ὄνομα, καὶ ποίας χώρας καὶ ἐκ τίνος; Ὁ κύριός μου, φησὶν ὁ Θωμαῆς, ὁ ἐμὸς δεσπότης καὶ σός ἐστιν, κύριος ὑπάρχων οὐρανοῦ τε καὶ γῆς. καὶ ὁ Μισδῆος Τίς λέγεται, ἔφη. καὶ ὁ Θωμαῆς Οὐ δύνασαι γινῶναι, ἔφη, τὸ ἀληθινὸν ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ· λέγω δέ σοι τὸ πρόσκαιρον ἐπιτηθέν ὄνομα, Ἰησοῦς ὁ Χριστός. καὶ ὁ Μισδῆος Ἐγὼ οὐκ ἀπήχθην, φησὶν, σὲ ἀπολέσαι, ἀλλ' ἠνεσχόμην· σὺ δὲ ἀπόδοσιν ἐποιήσω τῶν ἔργων, ὥστε τὰ φάρμακά σου ἐν πάσῃ τῇ χώρᾳ ἀκουσθῆναι. ἀλλὰ νῦν τοῦτο πράξω, ἵνα σου τὰ φάρμακα καὶ συναπόληται, ἵνα ἐξ αὐτῶν καθαρεύσῃ τὸ ἔθνος ἡμῶν. καὶ Θωμαῆς ἔφη Ταῦτα λέγεις φάρμακα ἃ ἔψεται μοι; καὶ τῶν ἐντεῦθεν οὐδέποτε ἀποστήσονται.

⁵ Λεγομένων δὲ τούτων ὁ Μισδῆος ἐβουλεύετο ποίῳ τρόπῳ αὐτὸν φονεύσῃ· ἐφοβεῖτο γὰρ τὸν περιστῶτα ὄχλον, πολλῶν αὐτῷ πιστευσάντων καὶ πρωτευόντων τινῶν. ἀναστὰς δὲ παρέλαβεν τὸν Θωμαῆν ἐξω τῆς πόλεως· συνηκολούθουν δὲ αὐτῷ ὀλίγοι στρατιῶται μεθ' ὄπλων. οἱ δὲ λοιποὶ ὄχλοι ἐπενούουν τὸν βασιλεῖα

sedens in secretario sisti iussum apostolum rogavit servus an liber esset. Cui Thomas Servus sum, ait, unius et solius, supra quem non habes potestatem. Quaesivit iterum Mesdeus cur eo venisset. Respondit denuo apostolus ut plures salvaret, et hoc sibi debitum esse ut per manus Mesdei hinc emigraret. Tum rex, qui esset dominus eius, rogavit quod illi nomen et cuius regionis. (In codice E ultima quaestio ad ipsius Thomae patriam pertinet; ibi est enim καὶ ἐκ ποίας χώρας ὑπάρχεις. Vide infra.) Ad quas Thomas Meus dominus, inquit, deus est tuus, dominus coeli et terrae. Huius tu nomen audire non potes: sed id quod datum est ei in hoc seculo est Iesus Christus. Minanti autem regi, quod ei non pareret, cum maleficium eius aboleretur ut tota India mundaretur, respondit Thomas Haec maleficia mecum abibunt: sed hoc scito quia nec quid deerunt. | ἀφίκω: codex ἀφήκω | Οὐ δύνασαι: codex Ἐδν δύνασαι | ἀπήχθην: codex ἠπήχθην

5. Abdias apud Fabric. l. 1. pag. 730. §. XXII. pergit: *Ex eo igitur cogitabat rex qualiter Thomam occideret. Versabatur enim populum, quia plurimi etiam eminentiorum eius opera admirabantur et credebant in Iesum. (XXIII.) Astute ergo sibi rex agendum ratus cum Thoma, civitatem armatis septus est egressus, populo estimante quod ideo egredereur ut Thomas ei aliqua suorum operum demonstraret.*

86

204

87

βούλεσθαι τι παρ' αὐτοῦ μανθάνειν, καὶ ἐστῶτες προσεῖχον αὐτῷ· ὡς δὲ προῆλθον τρία στάδια, παρέδωκεν αὐτὸν στρατιώταις τεσσαρσιν καὶ ἐνὶ τῶν πολεμαρχῶν, προστάξας αὐτοῖς εἰς τὸ ὄρος αὐτὸν ἀναγαγόντας λογχιάσαι. αὐτὸς δὲ εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεψεν.

295

⁶ Οἱ δὲ παρόντες ἔτρεχον ἐπὶ τὸν Θωμᾶν ἀρπάσαι αὐτὸν προθυμούμενοι· αὐτὸς δὲ ἀπήγετο συμπαρόντων αὐτῷ τῶν στρατιωτῶν. ἦσαν δὲ δύο ἐπ' ἀμφοτέρα μέρη μετασχευρισμένοι διὰ φαρμακίας, τοῦ πολεμάρχου τῆς χειρὸς αὐτὸν κατέχοντος καὶ πρὸς τιμὴν ἄγοντος. καὶ ἅμα ὁ μακάριος ἀπόστολος ἔλεγεν Ὡ τὰ ἀπόκρυφα σου μυστήρια, κύριε, ὅτι μέχρι τῆς τοῦ βίου τελευτῆς ἐν ἡμῖν πληροῦται ὁ πλοῦτος τῆς χάριτός σου ἐκεῖνος, ὃς οὐ συγχωρεῖ ἡμῖν ἔσεσθαι κατὰ τὸ σῶμα ἀπαθεῖς. Ἰδοὺ γὰρ τεσσαρες μὲν διειλήφασιν καὶ εἰς με ἄγει· ἐπειδήπερ ἑνὸς εἶμι, πρὸς ὃν ἄπειμι πάντοτε ἀοράτως. νῦν δὲ μανθάνω ὅτι καὶ ὁ κύριός μου, ἐπειδήπερ ξένος ἦν, πρὸς ὃν ἄπειμι, τὸν καὶ συμπαρόντα μοι πάντοτε ἀοράτως, ὑφ' ἑνὸς ἔπλη, ἐγὼ δὲ ὅτι ἐκ τεσσάρων πλήσσομαι.

295

⁷ Ὡς δὲ ἀφίκοντο εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον καθ' ὃν λογχιάζειν αὐτὸν ἐμελλον, ὁ Θωμᾶς ἔλεγεν τοιαῦτα τοῖς λογχιάζουσιν Ἀκούσατε νῦν γοῦν ὅτι ἐν ἐξόδῳ τῇ ἀπὸ τοῦ σώματός μου ἔστηκα, καὶ μὴ σκοτισθῶσιν ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ εἰς ἐννοίας μηδὲ φραττέ-

295

Intendebant igitur in eum qui putabant quod aliquid ab eo rex vellet discere et ille regem docere. Sed egressus rex mediam fere partem militarii tradidit eum quatuor militibus, adiuncto uno praestantiore viro, iubens ut ducentes eum in montem praestimum ibi gladio percuterent. Rex vero mox rediit in civitatem, ubi hoc militibus imperasset.

6. Pergit Abd. apud Fabric. l. l. p. 730. §. XXIII: *Quod intelligens plebs sequebatur, Thomam eripere volens. At milites apprehendunt apostolum, duo ad dextram et duo ad sinistram tenentes. Ille quoque eminentior manus eius tenens pariter incedebat. Dicebat autem apostolus magno et divina mysteria in ipso exitu revelari, siquidem propterea se duci a quatuor militibus dicebat quia ex quatuor coevisset elementis, ea se quatuor habere principia generationis; dominum autem Iesum ab uno percussum, quia unum patrem sciret generatorem suum.* | ἦσαν δέ: codex ἕνα | διὰ φαρμακίας: codex τὰς φαρμακίας | κατὰ τὸ σῶμα ἀπαθεῖς: codex τοῦ κατὰ σῶμα ἀπαθῶς

7. Pergit Abdias ap. Fabric. l. l. pag. 731. §. XXIII: *Qui ubi venit ad locum passionis, cohortatus caeteros fidem servare domino Iesu pietatemque colere, rogavit etiam Zusanem ut pretio custodibus dato orandi tempus sibi impetraret. (Cf.*

σθωσαν ὑμῶν αἱ ἀκοαὶ τοῦ μὴ ἀκούειν ἐξ ὧν ἐπιστεύσατε τῷ θεῷ ᾧ κηρύσσω, ἀπαλλαγέντες τῆς κατὰ ψυχὴν θρασυτήτος, πολιτεύεσθε δὲ ἐλευθέροις πρέπουσαν πολιτείαν, κενοὶ δόξης τῆς παρὰ ἀνθρώποις, καὶ τὴν πρὸς τὸν θεὸν ζωήν. ⁸ Ἐλεγεν δὲ τῷ Ἰουζάνῃ Υἱὲ τοῦ κατὰ γῆν βασιλέως, διάκονε δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὸς τοῖς ὑπηρέταις τοῦ προστάγματος Μισδέου τὸ ὀφειλόμενον, ὅπως αὐτῶν ἀφεθεὶς ἀπελθὼν εὔξομαι. τοῦ δὲ Ἰουζανίου τοῖς στρατιώταις ἀποτίσαντος, ὁ ἀπόστολος ἐπὶ τὴν εὐχὴν ἐπάπη. ἦν δὲ αὕτη.

Ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου καὶ ἐλπίς καὶ ἡγεμὼν καὶ ὀδηγός ἐν πάσαις ταῖς χώραις, σοὶ ἔπομαι μετὰ πάντων τῶν ὑπηρετουμένων σοι, καὶ ἐδήγησόν με σήμερον ἐρχόμενον πρὸς σέ. μὴ λαβέτω τὴν ἐμὴν ψυχὴν μηδεὶς, ἦν παρεδωκάς μοι. μὴ βλέπτωσάν με τελῶναι καὶ ἀπαιτηταί, μηδὲ συκοφαντήτωσάν με ὄφεις καὶ οἱ τοῦ δράκοντος παῖδες συριττέτωσάν μοι. Ἰδοὺ ἐπλήρωσά σου τὸ ἔργον καὶ ἐτελείωσά σου τὸ πρᾶγμα· δούλος γέγονα ἵνα τὴν παρὰ σοῦ ἐλευθερίαν λάβω· σὺ οὖν ταύτην μοι δούς τελείωσον. ταῦτα δὲ λέγω οὐκ ἐνδοιάζων, ἀλλ' ὅπως ἀκούσωσιν οἱ ἀκούσαι χρῆ. δοξάζω σε ἐπὶ πᾶσιν, κύριε δέσποτα· ὅτι σοὶ πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

⁹ Εὐξάμενος δὲ εἶπεν τοῖς στρατιώταις Ἐλθόντες πληρώσατε τὸ πρᾶγμα τοῦ πέμψαντος ὑμᾶς. καὶ ἅμα οἱ τέσσαρες πλήξαντες αὐτὸν ἀνείλαν. πάντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ ἐδάκρυον, καὶ

ad haec sectionis apud nos octavae initium.) *Optius data copia coepit gratias agere, quod et in saeculo gubernatus esset a Christo et ab eodem vocaretur. Cetera quae de oratione Thomae referuntur, et multo sunt longiora graecis et satis ab istis discrepant.* | πολιτεύεσθε δὲ ἐλευθ. πρέπουσαν πολιτ. κενοὶ δόξης: codex πολιτεύεσθαι δὲ ἐλευθ. πρέπουσιν πολιτ. καὶ δόξης

8. ὀδήγησόν με etc. Extremo loco Thomas apud Abdiam (Fabric. l. l. p. 733.) haec orat: *In veritate dirigas servum tuum, ad sedem tuam dirigas iter meum, et diabolus in me non intendat. Excaecentur oculi eius lumine tuo. Conticescat os eius, qui nihil in me dignum suis operibus invenit quod loquatur.* | τοῖς στρατιώταις ἀποτίσαντος: codex τοὺς στρατιώτας πατίσαντος | ὑπηρετουμ. σοι: codex ὑπηρετουμ. σε

9. Cf. Abd. apud Fabric. l. l. p. 733. §. XXIV. ubi sic pergitur: *Haec precatus ait militibus Venite, consummate praeceptum eius qui vos misit. Advenerunt igitur quatuor milites et lanceis transverberavere eum, atque occidit beatus apostolus*

βούλεσθαι τι παρ' αὐτοῦ μανθάνειν, καὶ ἐστῶτες προσεῖχον αὐτῷ· ὡς δὲ προῆλθον τρία στάδια, παρέδωκεν αὐτὸν στρατιώταις τέσσαρσιν καὶ ἐνὶ τῶν πολεμαρχῶν, προστάξας αὐτοῖς εἰς τὸ ὄρος αὐτὸν ἀναγαγόντας λογχιάσαι. αὐτὸς δὲ εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεφεν.

295

⁶ Οἱ δὲ παρόντες ἔτρεχον ἐπὶ τὸν Θωμᾶν ἀρπάσαι αὐτὸν προθυμούμενοι· αὐτὸς δὲ ἀπήγετο συμπάρωντων αὐτῷ τῶν στρατιωτῶν. ἦσαν δὲ δύο ἐπ' ἀμφοτέρωτα μέρη μετασχευρισμένοι διὰ φαρμακίας, τοῦ πολεμάρχου τῆς χειρὸς αὐτὸν κατέχοντος καὶ πρὸς τιμὴν ἄγοντος. καὶ ἅμα ὁ μακάριος ἀπόστολος ἔλεγεν Ὡ τὰ ἀπόκρυφα σου μυστήρια, κύριε, ὅτι μέχρι τῆς τοῦ βίου τελευτῆς ἐν ἡμῖν πληροῦται ὁ πλοῦτος τῆς χάριτός σου ἐκεῖνος, ὃς οὐ συγχωρεῖ ἡμῖν ἕσσεσθαι κατὰ τὸ σῶμα ἀπαθεῖς. Ἰδοὺ γὰρ τέσσαρες μὲν διειλήφασιν καὶ εἰς με ἄγει· ἐπειδήπερ ἐνός εἰμι, πρὸς ὃν ἄπειμι πάντοτε ἀοράτως. νῦν δὲ μανθάνω ὅτι καὶ ὁ κούριός μου, ἐπειδήπερ ξένος ἦν, πρὸς ὃν ἄπειμι, τὸν καὶ συμπάρωντα μοι πάντοτε ἀοράτως, ὑφ' ἐνός ἔπλη, ἐγὼ δὲ ὅτι ἐκ τεσσάρων πλήσσομαι.

295

⁷ Ὡς δὲ ἀφίκοντο εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον καθ' ὃν λογχιάζειν αὐτὸν ἐμελλον, ὁ Θωμᾶς ἔλεγεν τοιαῦτα τοῖς λογχιάζουσιν Ἀκούσατε νῦν γοῦν ὅτι ἐν ἐξόδῳ τῇ ἀπὸ τοῦ σώματός μου ἔστηκα, καὶ μὴ σκοτισθῶσιν ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ εἰς ἐνοσίχθων μηδὲ φραττε-

88

Intendebant igitur in eum qui putabant quod aliquid ab eo rex vellet discere et ille regem docere. Sed egressus rex mediam fere partem miliarii tradidit eum quatuor militibus, adiuncto uno praestantiore viro, iubens ut ducentes eum in montem praestimum ibi gladio percuterent. Rex vero mox rediit in civitatem, ubi hoo militibus imperasset.

6. Pergit Abd. apud Fabric. l. l. p. 730. §. XXIII: Quod intelligens plebs sequebatur, Thomam eripere volens. At milites apprehendunt apostolum, duo ad dextram et duo ad sinistram tenentes. Ille quoque eminentior manum eius tenens pariter incedebat. Dicebat autem apostolus magni et divina mysteria in ipso esum revelari, siquidem propterea se duos a quatuor militibus dicebat quia ex quatuor coivisset elementis, ea se quatuor habere principia generationis; dominum autem Iesum ab uno percussum, quia unum patrem sciret generatorem suum. | ἦσαν δέ: codex lva | διὰ φαρμακίας: codex τὰς φαρμακίας | κατὰ τὸ σῶμα ἀπαθεῖς: codex τοῦ κατὰ σῶμα ἀπαθῶς

7. Pergit Abdias ap. Fabric. l. l. pag. 731. §. XXIII: Qui ubi venit ad locum passionis, cohortatus caeteros fidem servare domino Iesu pietatemque colere, rogavit etiam Zusanem ut pretio custodibus dato orandi tempus sibi impetraret. (Cf.

σθωσαν ὑμῶν αἱ ἀκοαὶ τοῦ μὴ ἀκούειν ἐξ ὧν ἐπιστεύσατε τῷ θεῷ ᾧ κηρύσσω, ἀπαλλαγέντες τῆς κατὰ ψυχὴν θρασυτήτος, πολιτεύεσθε δὲ ἐλευθέρως πρέπουσαν πολιτείαν, κενοὶ δόξης τῆς παρὰ ἀνθρώποις, καὶ τὴν πρὸς τὸν θεὸν ζωὴν. ⁸ Ἐλεγεν δὲ τῷ Ἰουζάνῃ Υἱὲ τοῦ κατὰ γῆν βασιλέως, διάκονε δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὸς τοῖς ὑπηρέταις τοῦ προστάγματος Μισδέου τὸ ὀφειλόμενον, ὅπως αὐτῶν ἀφεθεὶς ἀπελθὼν εὖξομαι. τοῦ δὲ Ἰουζανίου τοὺς στρατιώταις ἀποτίσαντος, ὁ ἀπόστολος ἐπὶ τὴν εὐχὴν ἐτράπη. τὴν δὲ αὕτη.

Ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου καὶ ἐλπίς καὶ ἡγεμὼν καὶ ὀδηγός ἐν πάσαις ταῖς χώραις, σοὶ ἔπομαι μετὰ πάντων τῶν ὑπηρετουμένων σοι, καὶ ἐδήγησόν με σήμερον ἐρχόμενον πρὸς σέ. μὴ λαβέτω τὴν ἐμὴν ψυχὴν μηδεὶς, ἣν παρεδωκάς μοι. μὴ βλέπτωσάν με τελῶναι καὶ ἀπαιτηταί, μηδὲ συκοφαντήτωσάν με ὅφεις καὶ οἱ τοῦ δράκοντος παῖδες συριττέτωσάν μοι. Ἰδοὺ ἐπλήρωσά σου τὸ ἔργον καὶ ἐτελείωσά σου τὸ πρᾶγμα· δούλος γέγονα ἵνα τὴν παρὰ σοῦ ἐλευθερίαν λάβω· σὺ οὖν ταύτην μοι δούς τελείωσον. ταῦτα δὲ λέγω οὐκ ἐνδοιάζων, ἀλλ' ὅπως ἀκούσωσιν οἷς ἀκούσθαι χρὴ. δοξάζω σε ἐπὶ πᾶσιν, κύριε δέσποτα· ὅτι σοὶ πρέπει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

⁹ Εὐξάμενος δὲ εἶπεν τοῖς στρατιώταις Ἐλθόντες πληρώσατε τὸ πρᾶγμα τοῦ πέμψαντος ὑμᾶς. καὶ ἅμα οἱ τέσσαρες πλήξαντες αὐτὸν ἀνεΐλαν. πάντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ ἐδάκρυον, καὶ

ad haec sectionis apud nos octavae initium.) *Cuius data copia coepit gratias agere, quod et in saeculo gubernatus esset a Christo et ab eodem vocaretur. Cetera quae de oratione Thomae referuntur, et multo sunt longiora graecis et satis ab istis discrepant.* | πολιτεύεσθε δὲ ἐλευθ. πρέπουσαν πολιτ. κενοὶ δόξης: codex πολιτεύεσθαι δὲ ἐλευθ. πρέπουσιν πολιτ. καὶ δόξης

8. ὀδήγησόν με etc. Extremo loco Thomas apud Abdiam (Fabric. l. l. p. 733.) haec orat: *In veritate dirigas servum tuum, ad sedem tuam dirigas iter meum, et diabolus in me non intendat. Excavecentur oculi eius lumine tuo. Contineat os eius, qui nihil in me dignum suis operibus invenit quod loquatur.* | τοῖς στρατιώταις ἀποτίσαντος: codex τοὺς στρατιώτας πατίσαντος | ὑπηρετουμ. σοι: codex ὑπηρετουμ. σε

9. Cf. Abd. apud Fabric. l. l. p. 733. §. XXIV. ubi sic pergitur: *Haec praecibus ait militibus Venie, consummate praeceptum eius qui vos misit. Advenerunt igitur quatuor milites et lanceis transverberavere eum, atque cecidit beatus apostolus*

περιστελιαντες αὐτὸν πέπλοις καλοῖς καὶ ὀθόνας πολλαῖς κατέ-
θεντο εἰς τὸ μνήμα ἐν ᾧ οἱ πάλαι βασιλεῖς ἐθάπτοντο.

296

¹⁰ Συφῶρ δὲ καὶ Ἰουζάνης οὐ κατηῆλθον ἐπὶ τὴν πόλιν, ἀλλ' ὄλην ἡμέραν διατρύπαντες ἐκεῖ καὶ διανυκτερεύσαντες προσκαρ-
τέρουν. οἷς ἐπιφανεῖς ὁ Θωμᾶς εἶπεν Οὐκ εἰμὶ ἐνταῦθα· τί καθε-
ζόμενοι τηρεῖτε; ἀνῆλθον γὰρ καὶ ἀπέλαβον τῶν ἐπιτιζομένων.
ἀλλ' ἀναστάντες περιπατεῖτε, καὶ μετ' οὐ πολὺ συναχθήσεσθε
πρὸς μέ. Μισδῆος δὲ καὶ Χαρίσιος πολλὰ ἀναγκάσαντες τὴν
Τερτίαν καὶ Μυγδονίαν οὐκ ἔπεισαν ἐξιστάναι τὴν γνώμην. καὶ
ἐπιφανεῖς ὁ Θωμᾶς εἶπεν αὐταῖς Μὴ ἐπιλάθεσθε τῶν προτέρων·
Ἰησοῦς γὰρ ἀγὼς καὶ ἀγιαζὼν αὐτὸς βοηθήσει ὑμῖν. οἱ δὲ περὶ
τὸν Μισδῆον καὶ Χαρίσιον μὴ πεισθεῖσας αὐτὰς εἰς αὐτὴν μὴ
ἔσεσθαι τὴν γνώμην ἀφήκαν τῷ ἑαυτῶν θελήματι. ὁμοῦ δὲ συνή-
γοντο πάντες οἱ ἀδελφοί. πεποιθήκει γὰρ ὁ μακάριος ἐν τῷ ὄρει
Σύφορον μὲν πρεσβύτερον, διάκονον δὲ τὸν Ἰουζάνιον, ὅτε ἀπή-
γετο θνήσκεισθαι. ὁ δὲ κύριος αὐτοῖς ἐβόηθει καὶ τὴν πίστιν δι'
αὐτῶν ἐπλεόναζεν.

73

107

¹¹ Διεληθόντος δὲ πολλοῦ χρόνου συμβαίνει δαιμονιζέσθαι ἓνα
τοῦ Μισδῆου υἱόν· σκληροῦ δὲ ὄντος τοῦ δαίμονος οὐδεὶς ἴασα-
σθαι οἶόσθε τὴν. διενεεῖτο ὁ Μισδῆος καὶ ἔλεγεν Ἀπελθὼν ἀνοίξω

et mortuus est. Quem cum lacrymis sepelierunt fratres in sepulchro regio, in quo reges priores sepulti sunt, preciosis et plurimis amictum odoribus atque indumentis.

10. Pergit Abdias apud Fabric. l. l. p. 734. §. XXV. hunc in modum: *Apparuit autem confestim Siforo et Uzani, qui recusabant in urbem ire et tota die ad sepulchrum sedebant, atque illis dixit Quid sedetis custodientes me? Non hic sum; ascendendi enim, et recepi omnia quae speravi. Surgentes itaque discedite hinc: brevi enim tempore et vos mecum colligam. Cum haec fierent circa apostolum, interea Treptia regina et Mygdonia deductae a Mesdeo et Charisio affligebantur, sed tum voluntati eorum non acquiescebant. Quibus se apostolus demonstravit dicens Nolite errare, quia dominus Iesus cito vobis adiumentum dabit. Itaque Mesdeus et Charisius cum animos uxorum suarum expugnare non possent, dimiserunt eas propriae voluntati. Fiebat autem congregatio fratrum in multa exultatione atque laetitia. Eratque presbyter Siforus et Zuzanes diaconus, suntque ordinati iam tum a S. apostolo cum in montem moriturus ascendisset. Atque hi poterantur frequentibus adiumentis domini, et fidei incrementa quotidie procedebant. | ἀφήκαν τῷ ἑαυτῶν θελήματι: haec de coniectura ad textum latinum addidi. Nil eiusmodi in codice est.*

11. Abdias apud Fabric. l. l. pag. 735. §. XXV. pergit: *Quibus addidit dominus hanc gratiam, ut cum Mesdei filius correptus esset a daemonio, nec quisquam qui eum sanaret posset inveniri, successit huiusmodi Mesdei sententia ut diceret Vado*

τὸν τάφον καὶ λαβὼν ὄστέον ἐκ τοῦ σώματος τοῦ ἀποστόλου
προσάψω μου τῷ υἱῷ, καὶ οἶδα ὅτι θεραπευθήσεται. καὶ ἀπεί-
πραΐξαι ὅπερ ἐνενοήθη. καὶ ἐπιφανείς αὐτῷ ὁ μακάριος ἀπόστο-
λος εἶπεν Ζῶντι μὴ πιστεύσας, νεκρῷ πῶς θέλεις πιστεῦσαι; μὴ
φοβοῦ· φιλανθρωπεύεται εἰς σέ Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς διὰ τὴν πολλὴν
αὐτοῦ χρηστότητα. ὁ δὲ Μισδῆος μὴ εὐρεθέντων ὀστέων, εἰλήφει
γὰρ αὐτὰ εἰς τῶν ἀδελφῶν καὶ εἰς τὰ τῆς δύσεως μετήνεγκε
μέρη, λαβὼν κόνιν ὅθεν ἦν τὰ ὀστᾶ κείμενα προσῆψε τῷ υἱῷ καὶ
εἶπεν Πιστεύω σοι Ἰησοῦ νῦν ὅτε με ἀφῆκεν ἐκεῖνος ὁ αἰεὶ τοὺς
ἀνθρώπους ταράττων, ἵνα μὴ βλέψουσιν πρὸς τὸ νοερὸν φῶς σου,
δέσποτα φιλάνθρωπε. ὑγιαίνοντος δὲ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τῷ τρόπῳ
τούτῳ, συνήγητο μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν τῶν ὑποκατακλινο-
μένων τῷ Συφόρῳ, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς παρεκάλει εὐξασθαι ὑπὲρ
αὐτοῦ ἵνα ἐλέους τύχη παρὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ·
ὃ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

95

et aperio sepulchrum, et tollens ossa de corpore apostoli suspendam filio meo, et curabitur. Ascendebat igitur secundum cogitationes Mesdeus ad montem, et revelavit ei se Thomas dicens In viventes non credidisti, et in mortuos credis? Sed ne timeas, miserabitur et tui dominus Iesus et exhibebit tibi viscera misericordiae suae propter bonitatem suam. Verum ubi ascendit Mesdeus, reserato sepulchro ossa invenire non potuit, quia iam pridem reliquias sanctas quidam de fratribus rapuerant et in urbe Edessa sepelierant. Ea tamen quaecunque res in sepulchro reperit humi vel stercoris, supra quae iacuerant reliquiae apostoli, auferens Mesdeus et alligans filio suo ait Credo tibi Christe nunc, quia recessit a me ille qui hominum turbat affectus, ne ad te visendum summa properatione contendam (corrige contendam). Haec ubi suspendit illa puero, statim sanatus est ex illa hora. Et factum est gaudium magnum inter fratres super conversione regis ad regem caelestem Christum Iesum, cui honor et gloria in perpetua secula, amen. | ἐκ τοῦ σώματος τοῦ ἀποστόλου: codex ἐκ τοῦ θεοῦ τὸν ἀπόστολον | νῦν ὅτε με: codex νῦν ὅτε μὲν | τῶν ὑποκατακλινομένων: codex ὑπὸ τῶν κατακλινομένων

Eadem res in breve coacta in codice E (vide Prolegomena) sic legitur:

Ὁ δὲ Μισδαῖος ὁ βασιλεὺς ἀποστείλας προσεκάλεσεν αὐτὸν
καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν Τίς σου ἐστίν ὁ δεσπότης, καὶ τί τὸ ὄνομα
αὐτοῦ; καὶ ἐκ ποίας χώρας ὑπάρχεις; ὁ δὲ Θωμᾶς ἀπεκρίνατο
Ὁὐ δύνασαι ἀκοῦσαι τὴν ἀληθινὴν αὐτοῦ ὄνομα ἐν τῷ καιρῷ
τούτῳ· οὐ γὰρ εἰ ἄξιός.

Haec ad sectionem 4. pertinent. Cf. supra pag. 236 sq. Pergitur autem sic:

Καὶ θυμῶθεις ἀπέστειλε στρατιώτας, ἵνα μετὰ λόγχης τοῦ-
τον φονεύσωσι καὶ ἀποκτείνωσιν.

Haec ex sectione 5. sunt, pag. 237. Pergitur:

Ὡς δὲ ἀπῆρχοντο εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον ἐν ᾧ λογχιάζειν
Acta apost. apocr. ed. Tischendorf. 16

αὐτὸν ἐμελλον, προσηύξατο πρὸς κύριον λέγων Ἰδού, δέσποτα Ἰησοῦ Χριστέ, ἐπλήρωσά σου τὸ ἔργον, ἐτελείωσά σου τὸ πρόσταγμα, δοῦλος γεγονώς διὰ τοῦτο σήμερον τὴν ἐλευθερίαν λαμβάνω.

Priora ex his cum sectione 7. conferenda sunt, oratio vero ad Dominum facta cum iis quae exeunte sectione 8. leguntur. Denique haec historiae finem faciunt:

Τότε λέγει τοῖς στρατιώταις ἐκείνοις τοῖς δημοῖς Ἐλθόντες πληρώσατε τὸ προστεταγμένον ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ πέμψαντος ὑμᾶς. καὶ ἐλθόντες οἱ τέσσαρες πῆξαντες τὰς λόγους αὐτῶν τοῦτον ἀνεῖλον. καὶ συστείλαντες αὐτὸν οἱ εὐρεθέντες ἐκεῖσε πέπλοις κατέβηκαν ἐν μνημείῳ ἐν ᾧ οἱ βασιλεῖς ἐθάπτοντο ἐντίμως. θαύματα πολλά ὁ μέγας ἀπόστολος καὶ μετὰ θάνατον [ἦν?] ἐργασάμενος εἰς δόξαν πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος εἰς τοὺς αἰῶνας.

Sunt haec ex sectione 9. petita; nisi quod extrema ad sect. 11. conformata videntur.

ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΑΙ ΕΝΔΟΞΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ.

Τὴν Ἰνδίαν εἰς τρία μέρη οἱ ἱστοριογράφοι διαιρεῖσθαι διαγορεύουσι· καὶ ἡ πρώτη μὲν λέγεται εἰς Αἰθιοπίαν καταλήξει, ἡ δὲ δευτέρα εἰς Μηδίαν, ἡ δὲ τρίτη ἀποπεραίνει τὴν χώραν· καὶ ἡ μία μὲν μοῖρα καταλήγει εἰς τὴν σκοτεινὴν, ἡ δὲ ἄλλη εἰς τὸν ὠκεανόν. ἐν ταύτῃ σὺν τῇ Ἰνδία εἰσελθὼν ὁ ἅγιος τοῦ Χριστοῦ Βαρθολομαῖος ὁ ἀπόστολος κατεσκήνωσεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀσταροῦθ, καὶ διήγεν ἐκεῖσε ὡς εἰς τῶν νεηλῦδων καὶ πτωχῶν. ἐν τούτῳ σὺν τῷ ναῷ εἰδῶλον ἦν, λεγόμενον Ἀσταροῦθ, ὡς νομῖζειν ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας, μᾶλλον δὲ ἐπὶ πλέον καταβλάπτειν πάντας. ἦν δὲ ὁ λαὸς ἐν ἀγνοίᾳ παντελεῖ θεοῦ τοῦ ἀληθινοῦ, καὶ ἐξ ἀπειρίας, μᾶλλον δὲ ἀπορίας, προσέφευγον ἅπαντες τῷ ψευδωνύμῳ θεῷ. ἐνέβαλε γὰρ αὐτοῖς πόνους, ἀσθενείας, ζημίας ἀνάγκην τε καὶ θλίψιν πολλήν· καὶ ὅστις αὐτῷ ἐθυσίαζεν, ὑπαναχωρῶν ὁ δαίμων ἐφαίνετο θεραπείαν παρέχειν τῷ κάμνοντι· καὶ ταῦτα βλέποντες οἱ ἀνόητοι ἐπίστευον εἰς αὐτόν. οἱ δαίμονες

* Inscríbitor liber VIII. historiarum apostolicarum Abdiae apud Fabriciam Cod. apocr. II. p. 669. *De rebus per Indiam a beato Bartholomaeo gestis.*

1. Cf. Abdiae hist. apost. ap. Fabric. l. l. §. 1. ubi sic legitur: *Indiae tres esse ab historiographis asseruntur. Prima est India quae ad Aethiopiam vergit, secunda quae ad Medos (Μηδίαν: in codice est ημιδιαν), tertia quae finem facit. Nam ex uno latere tenebrarum regionem gerit, ex alio latere mare Oceanum. In Indiam ergo veniens Bartholomaeus apostolus ingressus est templum Indiae, in quo erat idolum Astaroth (Ἀσταροῦθ: ita prorsus in codice est), et quasi peregrinus ibidem manere coepit. In hoc idolo daemon erat talis qui diceret se curare languentes, et coecos quos ipse laedebat inluminare. Erant enim sine deo vero homines illi, et necesse erat ut a deo falso ludificarentur. Deus autem falsus hac arte illudit eos qui verum deum non habent. Facit eis dolores, infirmitates, damna, pericula; et dat*

δὲ οὐ θεραπεῦσαι βουλόμενοι τοὺς ἀνθρώπους ὑπανεχώρουν, ἀλλ' ὡς πλεόν εἰς αὐτοὺς ἐπεμβαίνοντες, μᾶλλον δὲ δι' ὄλου αὐτοὺς κατέχοντες· καὶ νομίζοντες ἰαθῆναι σωματικῶς, κατὰ ψυχὴν πλεόν ἐνόσουν αὐτοῖς θυσιάζοντες.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ἅγιον ἀπόστολον τοῦ Χριστοῦ Βαρθολομαῖον ἐκεῖσε προσμεῖναι οὐδεμίαν ἀπόκρισιν δοῦναι τὸν Ἀσταροῦθ οὔτε ἰσχύσαι εἰς τὴν θεραπείαν. ὡς δὲ πλήρες ἦν τῶν ἀσθενούντων τὸ τέμπλον καὶ καθ' ἡμέραν αὐτῷ θυσιαζόντων, οὐδεμίαν ἀπόκρισιν ἴσχυε δοῦναι ὁ Ἀσταροῦθ· οἱ ἀσθενεῖς δὲ ἐκ μακρόθεν τῶν χωρῶν προσερχόμενοι ἐκεῖσε κατέκειντο. ὡς οὖν ἐν ἐκείνῃ τῷ ναῷ οὔτε ἐν τῶν εἰδώλων ἴσχυεν ἀνταποκρίνεσθαι, οὔτε αὐτοῖς θυσιαζόντων οὔτε μέχρι θανάτου ὑπὲρ αὐτῶν ἀγωνιζομένων οὐδὲν ἦν ὄφελος, ἠναγκάσθησαν πορεύεσθαι εἰς ἄλλην πόλιν, ὅπου ἦν ναὸς εἰδώλων, ἐνθα ὁ μέγας καὶ ἐξοχώτατος αὐτῶν θεὸς ἐλέγετο Βεχῆρ. καὶ ἐκεῖσε θυσιάσαντες ἐπεζήτησαν διερωτῶντες διὰ τί ὁ θεὸς αὐτῶν Ἀσταροῦθ οὐκ ἀποκρίνει αὐτοῖς· ἀπεκρίθη δὲ ὁ δαίμων Βεχῆρ καὶ λέγει αὐτοῖς· Ὁ θεὸς ὁ ἀληθινὸς ὁ ἐν οὐρανοῖς κατοικῶν ἀφ' ἧς ἡμέρας καὶ ὥρας ἀπέστειλε τὸν ἀπόστολον αὐτοῦ Βαρθολομαῖον ἐν τοῖς ἐνθάδε ὄριοις, κρατεῖται ὁ θεὸς ὑμῶν Ἀσταροῦθ ἐν πυρίναις ἀλύσει, καὶ οὔτε εἰπεῖν οὔτ' ἀναπνεῖν ἐτι δύναται. λέγουσιν ἐκεῖνοι· Καὶ τίς ἐστίν οὗτος ὁ Βαρθολομαῖος; ἀπεκρίθη ἐκεῖνος· Φίλος ἐστὶ θεοῦ τοῦ παντοδυναμοῦ, καὶ ἀρτίως ἦλθεν εἰς τὰ μέρη ταῦτα ἵνα πᾶσαν τὴν προσκύνησιν τῶν εἰδώλων ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ θεοῦ αὐτοῦ προσαφαίρη. λέγουσι δὲ αὐτῷ οἱ θεράποντες τῶν Ἑλλήνων· Λέγε ἡμῖν τὰ σύστημα αὐτοῦ, ὅπως δυνοίμεθα ἐφευρεῖν αὐτόν.

responsa ut sacrificet sibi; et cum immissa removel, tanquam ab eo sanentur omnes existimant. Hoc quippe videtur stullis quod sanet: ille autem non sanando subvenit, hoc est a laesione cessando; ita cum desinit laedere, curasse putatur.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ -- προσμεῖναι (codex προσμενίαντα) -- οὔτε ἰσχύσαι εἰς τὴν θεραπείαν (ita de coniectura scripsimus, quod melius fieri poterit: in codice enim corrupte scriptum est οὔτε εἰς τῶν θεραπείαν) --- Βεχῆρ (plane sic in codice et h. l. et infra legitur.) -- προσαφαίρη (quod dubito an recte ediderim: poterat vero facillime ex scriptura codicis προσφέρη effici.) -- σύστημα (eodem forma simplici σ alibi in libris mss. invenitur) -- ἐφευρεῖν αὐτόν. His respondet Abdiae historiae, ubi post *curasse putatur* in hunc modum pergitur: *Unde factum est ut sanato Bartholomaeo isthic manente nulla posset responsa Astaroth dare, neque ullis ex his quos laeserat subvenire. Cumque iam plenum esset languentibus tem-*

² Ἀπεκρίθη ὁ δαίμων καὶ εἶπεν Ἔστι μαυρότριχος, δασυκέφαλος, ἀσπρόσαρκος, μεγαλόφθαλμος, καλόρινος, ὄτα κεκαλυμμένα ἔχων ἐκ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς, ξανθογένειος, ἔχων πολιάς ὀλίγας, μέσης ἡλικίας, καὶ οὔτε μακρὺς οὔτε κονδοῆλικος ἀλλὰ μέσος, ἐνδεδυμένος κολόβιον ἄσπρον συγκεκλεισμένον πορφύρα, ἔχων ἐπὶ τοὺς ὤμους παλλίον ἔξασπρον· εἴκοσι καὶ ἕξ ἐτῶν εἰσὶ καὶ οὔτε ῥύπον ἔχουσι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ οὔτε παλαιοῦνται· ἐπτάκις τῆς ἡμέρας κλίνει γόνυ πρὸς κύριον, καὶ ἐπτάκις τῆς νυκτὸς προσεύχεται πρὸς τὸν θεόν. ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ σάλπιγγος ἰσχυρᾶς ὑπάρχει· πορεύονται σὺν αὐτῷ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ, οἵτινες οὐκ ἀφίουσιν αὐτὸν κοπιᾶσαι οὔτε πεινᾶσαι οὔτε διψῆσαι· πάντοτε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδία Ἰαρούνται καὶ ἀγάλλεται· πάντα προβλέπει, πᾶσαν γλῶσσαν παντὸς ἔθνους διαγινώσκει καὶ διαλέγεται. καὶ ἰδοὺ νῦν ἕξ οὐ διερωτᾷτέ με καὶ γὰρ ἀνταποκρίνω ὑμῖν περὶ αὐτοῦ, ἰδοὺ γινώσκει· ἄγγελοι γὰρ κυρίου εὐαγγελίζονται αὐτῷ· καὶ

pium et quotidie sacrificantibus nullum daret Astaroth responsum, hi qui ex longinquis regionibus adducti iacebant, cum neque sacrificando neque se ipsos more suo laniando proficerent, perrezerunt in aliam civitatem, ubi aliud daemonium colebatur, cui nomen erat Beireth (Fabricius legere mavult Berith, quod convenit cum Iudic. 9, 46. ubi idolum Baal Berith [Βαλθηβερθ] dicitur.) Et illic sacrificantes coeperunt inquirere quare deus eorum Astaroth amplius non daret responsa. Quibus respondens Beireth dixit Quia deus vester sic captivus et religatus tenetur ut neque suspirare neque loqui audeat ex illa hora qua illic Bartholomaeus ingressus est. Et dicunt illi Et quis est iste Bartholomaeus? Respondit daemon Amicus dei est omnipotentis, et ideo huc venit in istam provinciam ut numina quae colunt Indi evacuet. Tum illi Dic nobis signa eius ut possimus invenire eum: quia inter multa millia hominum difficile est nobis cognoscere illum.

2. Graecis quae exhibuimus plerumque respondent latina quae apud Abdiam leguntur. Habent autem sic: *Respondens autem daemon dixit Capillo nigro capitis est et crispo: caro illius candida, oculi grandes, nares aequales et directae, aures cooperatae crine capitis: barba proliza, habens paucos canos: statura aequalis, quae nec brevis nec longa possit adverti: vestitus colobio albo, clavato purpura: induitur pallio albo, habente per singulos angulos singulas gemmas purpureas. Viginti sex anni sunt ex quo nunquam sordidantur vestimenta eius: similiter et sandalia eius amentis (ad hanc vocem notat Fabricius p. 672. „h. e. loris quibus soleae pedi alligabantur“) latis per XXV annos nunquam veterascunt. Centies flexis genibus per diem, centies per noctem orat Deum. Vox eius quasi iuba vehemens est. Ambulant cum eo angeli Dei, qui non permittunt eum fatigari, non esurire. Semper eodem vultu, eodem animo perseverat: omni hora hilaris et laetus permanet. Omnia praevidet, omnia novit, omnem linguam omnium gentium et loquitur et intelligit. Ecce et hoc quod vos interrogatis, et quod ego do responsum de eo, iam novit. Angeli Dei*

ὡς ἐὰν θελήσητε αὐτὸν ἀναζητῆσαι, εἰ μὲν θελήσει, φανεροῦται ὑμῖν· εἰ δὲ μὴ θελήσει, οὐ δύνασθε αὐτὸν εὑρεῖν. παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἐὰν αὐτὸν εὑρήσητε, παρακαλήσατε αὐτὸν ἵνα μὴ ἐνθάδε ἔλθῃ, μὴ πως οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ ποιήσουσι μοι καθὼς ἐποιήσασι τῷ ἀδελφῷ μου Ἀσταροῦθ.

³ Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ δαίμονος ἠσύχασεν. ὑποστρέψαντες δὲ ἐπεχείρησαν ἐπιζητῆσαι πᾶν πρόσωπον τῶν νεηλίδων καὶ πτωχῶν ἀνθρώπων, καὶ ἕως δύο ἡμερῶν οὐδαμοῦ ἠδύναντο εὑρεῖν αὐτόν. ἐγένετο δὲ ὄντα τινὰ δαιμονιζόμενον, ἐπεχείρησε κράζειν Ἀπόστολε κυρίου Βαρθολομαῖε, κατακαίουσί με αἱ προσευχαί σου. τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἀπόστολος Ἠσύχασον καὶ ἐξέλθε ἀπ' αὐτοῦ. καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐλυτρώθη ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐκ πολλῶν χρόνων πάσχων ἐκ τοῦ δαίμονος.

Πολύμμος δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς χώρας ἐκείνης ἔλαχε στήναι κατέναντι τοῦ ἀποστόλου, καὶ εἶχε θυγατέρα δαιμονιώσαν ἥγγον σεληνιαζομένην. ἤκουσε δὲ περὶ τοῦ ἰαθέντος δαιμονιζομένου, καὶ ἀπέστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν ἀπόστολον λέγων Ἡ θυγάτηρ μου καθὼς σπαράσσεται· παρακαλῶ οὖν σε ἵνα ὥσπερ ἐρρύσω τὸν πάσχοντα ἐκ πολλῶν τῶν χρόνων, οὕτω καὶ τὴν θυγατέρα μου λυτρωθῆναι κελεύσης. ἐξεγερθεὶς δὲ ὁ ἀπόστολος ἐπορεύθη σὺν αὐτοῖς. καὶ βλέπει τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως ἀλύσει δεδεμένην, ὅτι πάντα τὰ μέλη αὐτῆς διεσπάραττε· καὶ εἰ τις προσήγγιζεν αὐτῇ, κατήσθιε, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα προσεγγίσει αὐτῇ. λέγουσιν αὐτῷ οἱ ὑπηρέται Καὶ τίς ἐστὶν ὁ ἀποτολμῶν προσψαῦσαι αὐτῇ; ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἀπόστολος Λύσατε αὐτήν

famulantur illi et ipsi nuntiant omnia. Et cum coeperit eum quaerere, si vult ostendet se vobis, si non vult non poteritis eum videre. Rogo autem vos ut dum eum inveneritis, rogetis eum ut vel huc non veniat, vel non faciant nihil angeli qui cum eo sunt quod fecerunt collegae meo Astaroth.

3. Ad priora inde ab Καὶ ταῦτα εἰπόντος usque ἐκ τοῦ δαίμονος confer haec apud Abdiam, quae verba illa collegae meo Astaroth excipiunt. Igitur revertentes illi coeperunt circumire omnium peregrinorum hospitales atque adspicere vultus et habitum singularium [scribe singularum?], et per duos dies non invenerunt. Factum est autem ut quidam plenus daemone clamaret et diceret Apostole Bartholomae, incendunt me orationes tuae. Tum apostolus Obmutescet, inquit (sic), et exi ab eo. Et statim liberatus est homo ille qui per multos annos fuerat fatigatus daemone.

Ea quae sequuntur: Πολύμμος δὲ -- λέγουσιν αὐτῷ οἱ ὑπηρέται (ante λέγουσιν aliquid excidisse videbitur, quale est λέγει τοῖς ὑπηρέταις ὁ ἀπόστολος

καὶ ἄφετε ὑπάγειν. λέγουσιν αὐτῷ κάλιν Ἡμεῖς δεδεμένης μετὰ πολλῆς τῆς βίας περιγινόμεθα αὐτῆς, καὶ σὺ κελεύεις ἡμᾶς λύσαι αὐτήν; λέγει αὐτοῖς ὁ ἀπόστολος Ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένος κρατῶ τὸν ἔχθρὸν αὐτῆς, καὶ ὑμεῖς ἀκμήν φοβεῖσθε αὐτήν; πορευθέντες λύσατε αὐτήν, καὶ μεταλαβοῦσαν τροφῆς ἄφετε αὐτήν ἀναπαύεσθαι, καὶ αὔριον πρωίας ἀγάγετε αὐτήν πρὸς μέ. πορευθέντες δὲ ἐποίησαν καθὼς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ ἀπόστολος· ἔκτοτε δὲ οὐκ ἴσχυσε προσεγγίσει αὐτῇ ὁ δαίμων.

Τότε ὁ βασιλεὺς διεκόσμησε καμήλους χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, λίθους τιμίους, μαργαρίταις καὶ ἱματισμῷ, καὶ ἐπέζητει ἰδεῖν τὸν ἀπόστολον· καὶ πολλὰ κοπιήσας καὶ μὴ εὐρῶν αὐτὸν ὑπέστρεψεν ἅπαντα εἰς τὸ παλάτιον αὐτοῦ.

⁴ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τῆς νυκτὸς παρελθεῖν καὶ διαφαιούσης τῆς ἕξῃς, ἡλίου ἀνατελλαντος, ἐφάνη ὁ ἀπόστολος μόνος σὺν τῷ βασιλεῖ ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ Τί με ἐξήτησας ἐχθὲς δι' ὅλης τῆς ἡμέρας μετὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθοις τιμίους μαργαρίταις καὶ ἱματισμῷ; ταῦτα τὰ ξένια οὗτοι χρήζουσιν ὅτινες τὰ ἐπίγεια ζητοῦσιν· ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἐπίγειον, οὐδὲν σαρκικὸν ἐπιζητῶ. ὅθεν διδάξαι σε θέλω ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ κατηξίωσεν ἐκ γαστρὸς παρθενηκῆς γεννηθῆναι ὡς ἄνθρωπος· ἐν γαστρὶ τῆς παρθένου συνελήφθη, πρὸς ἑαυτὸν τὴν αἰεὶ παρθένον προσελάβετο, ἔχουσαν μεθ' ἑαυτῆς τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς. οὗτος

λύσατε etc; sed vide latina) -- δεδεμένης (codex - μένην) -- λύσαι (codex λυθή-
ναι) -- εἰς τὸ παλάτιον αὐτοῦ, Abdias expressit his: *Polymius autem rex provinciae
illius cum haberet filiam lunaticam (haec rectoria videntur graecis), nunciatum est
ei de casu daemonesi et liberatione. Et misit qui rogarent eum dicentes Filia mea
male vexatur; peto ut sicut liberasti Psenstium, qui per multos annos passus est, ita
et filiam meam sanes. Et surgens apostolus perrexit ad regem. Ingressusque ad
filiam, ut vidit eam calens stricam, propterea quod omnes morsu atrectabat et
quos poterat tenere scindebat et caedebat, adeo ut nullus auderet ad eam accedere,
primum iussit eam solvere. Et cum ministri manum immittere non auderent, dixit
apostolus iam ego teneo vincitum inimicum qui in ipsa erat, et vos adhuc timetis
eam? Ille et solvit eam, elevavit et refecit, et crastino mane adduxit eam ad me.
Euntes autem fecerunt sicut iussit apostolus, nec daemon deinceps vexavit eam quid-
quam. Quod ubi intellexit rex, oneravit camelos auro et argento, gemmis ac vesti-
bus, et coepit quaerere apostolum: sed non invenit eum amplius. Et reportata sunt
omnia iterum ad palatium regis.*

4. Ἐγένετο δὲ -- διαφαιούσης (omniuno videtur depravata forma διαφάω

ὁμοίως ὡς ἄνθρωπος γεννηθείς ἐκ παρθένου προσελάβετο ἀρχὴν χρονικὴν, ὁ μήτε χρόνων μήτε ἡμερῶν ἀρχὴν ἔχων, ἀλλὰ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν κτίσιν αὐτὸς ἐποίησεν εἴτε ἐν τοῖς ὄρατοῖς εἴτε ἐν τοῖς ἀόρατοῖς. αὕτη δὲ ἡ παρθένος ὡς οὐκ ἔγνωσεν ἄνδρα, καὶ αὕτη διαφυλάξασα τὴν ἑαυτῆς παρθενίαν εὐχὴν ἠῤῥατο κυρίῳ τῷ θεῷ. καὶ πρώτη δὲ οὕτως· ὅτι ἀφ' οὗ ἄνθρωπος ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς τοῦ κόσμου, οὐδεμία ταύτην τὴν συνταγὴν προσήξατο· αὕτη δὲ πρώτη ἐν γυναιξίν ὡς τοῦτο ἠγάπησεν ἐν τῇ ἑαυτῆς καρδίᾳ, ἔλεγε Σοὶ προσφέρω κύριε τὴν ἐμὴν παρθενίαν. καὶ ὡσπερ εἰπὼν σοι, ὅτι οὐδεὶς ἀνθρώπων τοῦτον τὸν λόγον ἐτόλμησεν εἰπεῖν· αὕτη δὲ πρὸς σωτηρίαν πολλῶν προσκληθεῖσα τοῦτο ἐφύλαξεν, ἵνα παρθένος δι' ἀγάπην θεοῦ καθαρὰ καὶ ἀμόλυντος διαμείνῃ. Αὕτη ἐξαίφνης ἐν τῷ ταμιεῖῳ αὐτῆς κεκλεισμένη, λάμπων ὡς ὁ ἥλιος Γαβριὴλ ὁ ἀρχάγγελος ἐξεφάνη· καὶ αὕτη ἐκ τῆς θέας πτοηθεῖσα, εἶπε πρὸς αὐτὴν ὁ ἄγγελος Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὖρες γὰρ χάριν ἐνώπιον κυρίου, καὶ συλλήψῃ. αὕτη δὲ τὸν φόβον ἀπωσαμένη, σταθεῖσα εἶπε Πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; ἀπεκρίθη αὐτῇ ὁ ἄγγελος Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. οὕτως οὖν

pro διαφανῷ apud posteriores auctores in usu fuisse) --- καὶ ἀμόλυντος διαμείνῃ. Istis magnam partem respondet Abdiae textus, in quo post ad palatium regis sic pergitar: *Factum est autem cum transisset nox et aurora futurae diei inciperet, apparuit regi apostolus ostio clauso in cubiculo ipsius dicens Ut quid me quaesisti tota die cum auro et argento, gemmis ac vestibus? Ista enim munera eis sunt necessaria qui terrena quaerunt: ego vero nihil terrenum, nihil carnale desidero. Unde scire te volo quia filius Dei dignatus est per uterum virginis nasci cum homine, ita ut homo in virginis vulva conceptus secum intret ipsa secreta virginis haberet Deum qui fecit coelum et terram, mare et omnia quae in eis sunt. Hic simul cum homine natus partu virginis coepit habere initium nascendi cum homine, cuius initium ante secula a Deo patre est: sine initio, nunquam non fuit, et omnibus initium dedit sine visibilibus sive invisibilibus creaturis. Haec autem virgo cum execraretur omnem virum, et ipsa servandae virginitalis votum prima Deo omnipotenti vovit. Primam autem ideo dixit (dixi?) quia ex quo homo factus est ab initio seculi, nulla hoc votum Deo obtulit. Haec ergo prima inter feminas hoc constituit in corde suo ut diceret Domine, offero tibi virginitalatem meam; cum hoc a nullo homine nec verbo didicisset, nec exemplo ad imitationem videlicet invitata constituisset, ut virgo pro amore Dei specialiter permaneret.*

Αὕτη (ita in codice; non αὐτῇ [potius ταύτῃ] et κεκλεισμένη. Sunt vero eiusmodi nominativi absoluti in his libris frequentissimi.) ἐξαίφνης (codex ἐξέ-

ὕπαναχωρήσας ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος, ἔλαθε τὸν πειρασμὸν τοῦ διαβόλου, ὅστις τὸν πρῶτον ἄνθρωπον ἠπάτησεν ἀναπαυόμενον. ἐκ γὰρ τοῦ ξύλου τῆς παρακοῆς γευσάμενος, ὅτι εἶπεν ἡ γυνὴ πρὸς αὐτόν Φάγε, καὶ ἔφαγε, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ παραδείσου ἐξεβλήθη ὁ πρῶτος ἄνθρωπος καὶ ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἐξωρίσθη· ἐξ αὐτοῦ ἐγεννήθη ἅπαν γένος μερόπων. Εἶτα ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐκ τῆς παρθένου γεννηθεὶς καὶ γεγονῶς ἀνὴρ τέλειος καὶ βαπτισθεὶς, μετὰ δὲ τὸ βάπτισμα νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα, ἦλθεν ὁ πειράζων καὶ λέγει αὐτῷ Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπέ ἕνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γίνονται. καὶ ἀπεκρίθη Οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος ἀλλ' ἐν παντὶ ῥήματι θεοῦ. οὕτως οὖν ὁ διάβολος, ὅστις διὰ τῆς βρώσεως ἐνίκησε τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, διὰ τῆς νηστείας τοῦ δευτέρου ἀνθρώπου ἐνίκηθη· καὶ ὡς αὐτὸς δι' ἀκρασίας τὸν υἱὸν τῆς παρθένου γῆς τὸν πρῶτον ἄνθρωπον ἐνίκησε, καὶ ἡμεῖς διὰ νηστείας τοῦ δευτέρου Ἀδάμ τοῦ υἱοῦ τῆς παρθένου Μαρίας νικήσομεν.

⁵ Λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεύς Καὶ πῶς ἀρτίως εἶπας ὅτι πρώτη παρθένος ἐστὶν ἐξ ἧς ἐγεννήθη θεὸς καὶ ἄνθρωπος; καὶ ὁ ἀπόστολος ἀπεκρίθη Ἐχω εὐχαριστίας τῷ κυρίῳ, ὅτι ἠδέως μου ἀκούεις. ὁ πρῶτος οὖν ἄνθρωπος Ἀδάμ ἐλέγετο· οὗτος ἐκ τῆς γῆς ἐπλάσθη. ἡ δὲ γῆ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἐξ ἧς ἐγένετο, παρθένος

φνης) -- γένος μερόπων. Cum his confer quae apud Abdiam Fabric. l. l. pag. 676. sequuntur: *Huic subito in suo cubiculo clausae, splendens sicut sol, Gabriel angelus apparuit. Quae cum terrore percussa hoc visu expavisset, ait ad illam angelus Noli timere Maria, quia concipies. At illa timore deposito constanter ait Quomodo fiet hoc? quia virum non cognosco. Cui angelus respondit Propter hoc spiritus sanctus superveniet in te, et virtus altissimi obumbrabit tibi: ideoque quod ex te nascetur sanctum, filius Dei vocabitur. Hic ergo cum natus esset, passus est se tentari a diabolo illo, qui primum hominem vicerat suadendo, ut de arbore vetula a Deo manducare praesumeret. Ipsum ergo permisit ad se accedere, ut sicut dixerat Adas, id est primo homini, per mulierem Manduca, et manducavit: qua de causa de paradiso protectus fuit et in hunc mundum exiliatus, ubi et genuit omne genus humanum.*

Reliqua sectionis: Εἶτα ὁ υἱὸς -- νικήσομεν, apud Abdiam (post verba *genus humanum*) sic leguntur: *Ita et isti dixit Dic lapidibus ut panes fiant, et manduca ut non esurias. Cui respondit Non in pane tantum vivit homo sed in omni verbo Dei. Hic ergo diabolus, quia per manducantem hominem vicerat, victoriam suam per ieiunantem et se continentem amisit. Par enim fuit ut qui filium virginis vicerat, a filio virginis vinceretur.*

5. Λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεύς -- εὐχαριστίας (codex - στείλας) -- ὁμοίᾳ οὖν

ὑπῆρχεν, ὅτι οὔτε ἐξ αἵματος ἀνθρώπου ἦν μαινεῖσα οὔτε εἰς ταφήν τινος ἦν ἀνοιχθεῖσα. ὁμοίᾳ οὖν ὑπῆρχεν ἡ γῆ τῇ παρθένῳ, ἵνα ὁ νικῆσας τὸν υἱὸν τῆς παρθένου γῆς ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τῆς παρθένου Μαρίας νικηθῆ. καὶ ἰδοὺ ἐνίκησεν· ὅτι ἡ αὐτοῦ πονηρὰ τέχνη ἡ διὰ βρώσεως τοῦ ξύλου, ὅθεν ἐκ τοῦ παραδείσου ἐξῆλθεν ἀπατηθεὶς ὁ ἀνθρώπος, κεκλεισμένον εἶχε τὸν παράδεισον· εἶτα οὗτος ὁ υἱὸς τῆς παρθένου πᾶσαν τέχνην τοῦ διαβόλου ἐνίκησεν. ἡ τέχνη δὲ αὐτοῦ τοιαύτη ὑπῆρχεν, ὅτι ὡς ἴδε τὸν υἱὸν τῆς παρθένου νηστεύοντα τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἐπ' ἀληθείας ἐπέγνω ὅτι ἀληθὴς θεὸς ὑπάρχει. θεὸς οὖν ὁ ἀληθινὸς καὶ ἀνθρώπος οὐχὶ διαγῶναι ἑαυτὸν ἐξέδωκεν εἰ μὴ αὐτοῖς τοῖς οὐσι καθαροῖς τῇ καρδίᾳ καὶ καλοῖς τοῖς ἔργοις αὐτῷ λατρεύουσιν. ὁ αὐτὸς τοίνυν διάβολος ὡς ἴδεν αὐτὸν ὅτι μετὰ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας ὑστερον ἐπέπεισεν, ἐμπαιχθεὶς ὅτι θεὸς οὐκ ἔστι, πρὸς αὐτὸν εἶπε Διὰ τί ἐπέπεισας; εἶπε ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται καὶ φάγε. καὶ ὁ κύριος πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίθη Ἄκουσον, διάβολε· ἐὰν τὸν ἀνθρώπον κατακυριεύης, ὅτι τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ οὐ διεφύλαξεν, ἐγὼ τὴν δικαιοσύνην τοῦ θεοῦ ἐκπληρώσας νηστεύσας καταλύσω σου τὴν δυναστείαν εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπον κυριεύειν. ὡς δὲ ἴδεν ἑαυτὸν νικηθέντα, πάλιν παραλαμβάνει τὸν Ἰησοῦν εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ λέγει Ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. λέγει αὐτῷ ὁ κύριος Ὑπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ· γέγραπται γάρ Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις,

ὑπῆρχεν usque νικηθῆ (observa in his inde ab ὁμοίᾳ sententiae differentiam inter graecum textum et latinum: alter enim ex inepta alterius interpretatione ortus videtur). Haec fere conveniunt cum iis quae apud Abdiam sequuntur: *Tunc res ei Polymnius Et quomodo, inquit, dixisti primam hanc esse virginem ex qua natus est homo cum Deo? Apostolus respondit Ago Deo gratias, quia sollicite audis. Primus, inquam, homo Adam dictus est, qui (quia?) de terra factus est. Terra autem illa de qua factus est virgo fuit, quia nec sanguine humano polluta fuerat nec ad sepulchrum alicuius mortui a quoquam erat aperta. Per ergo erat, ut dixi, ut qui filium virginis viderat a filio virginis vinceretur.*

Iam vero sequuntur in graecis, inde ab καὶ ἰδοὺ ἐνίκησεν usque Μαρίας τοῦ Χριστοῦ, quibus latinum nihil respondet. τὸν ἀνθρώπον κατακυριεύης non mutandum duxi, quum locus Numerorum 32, 22. κατακυριεύσῃ ἡ γῆ εἵνατι κυριῶν similem verbi κατακυριεύειν constructionem testari videatur. Alioquin scribendum erit τοῦ ἀνθρώπου (non τῶν ἀνθρώπων, quo mutaretur sententia) itaque infra ἀνθρώπου κυριεύειν.

καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. ἐγένετο καὶ τρίτη πειρασία πρὸς τὸν κύριον· ἀναφέρει γὰρ αὐτὸν εἰς τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ καὶ λέγει· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. λέγει αὐτῷ κύριος· Οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου. καὶ ἀφανῆς ἐγένετο ὁ διάβολος. καὶ ἐκεῖνος μὲν ὁ ἅπαξ νικήσας τὸν υἱὸν τῆς παρθένου γῆς τὸν Ἀδάμ τριπλοῦν ἐνικήθη παρὰ τοῦ υἱοῦ τῆς παρθένου Μαρίας τοῦ Χριστοῦ. Ὡς δὲ ἐνίκησε τὸν τύραννον ὁ κύριος, ἀπέστειλε τοὺς ἀποστόλους αὐτοῦ εἰς πάντα τὸν κόσμον, ὅπως λυτρώσῃ τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐκ τῆς πλάνης τοῦ διαβόλου, ὃν εἰς εἰμὶ ἐγὼ ἀπόστολος Χριστοῦ. τούτου χάριν χρυσὸν καὶ ἄργυρον οὐκ ἐπίζητοῦμεν, μᾶλλον δὲ καταφρονοῦμεν, ὅτι ἐκεῖ κοπιῶμεν εἶναι πλοῦσιοι ὅπου ἐκεῖνου μόνου βασιλεύει εἰς αἰῶνας ἡ βασιλεία, ὅπου οὔτε πόνος οὔτε λύπη οὐ στεναγμὸς οὔτε θάνατος χώραν ἔχει, ὅπου ἡ μακαριότης αἰωνία ἐστὶ καὶ ἡ χαρὰ ἀνεκλάλητος καὶ ἀγαλλίασις αἰωνίζουσα καὶ εἰσιν ἀναπαύσεις διηνεκεῖς. ὅθεν καὶ ὁ εἰς τὸ ἱερὸν ὑμῶν καθεζόμενος δαίμων, ὃς τὰς ἀποκρίσεις ὑμῖν ἐνεποίει, δι' ἀγγέλου κυρίου τοῦ ἀποστείλαντός με κρατεῖται δεδεμένος. ὅτι ἐὰν βαπτισθῆσῃ καὶ θελήσῃς ἑαυτὸν φωτισθῆναι, ποιήσω σε ἐκεῖνον θεάσασθαι, καὶ μαθεῖν ἐκ πόσων κακῶν ἐλυτρώθης. ὅμως πάντες ἐκεῖνοι οἱ κατάκεινται ἐν τῷ ναῷ ἀσθενοῦντες, ἄκουσον ποῖα τέχνη βλάπτει αὐτούς. αὐτὸς ὁ διάβολος ποιεῖ τῇ ἑαυτοῦ τέχνῃ ἀσθενεῖν τοὺς ἀνθρώπους καὶ πά-

---

Inde ab Ὡς δὲ ἐνίκησε τὸν τύραννον usque οὐκ ἰσχύει δοῦναι ἀπόκρισιν rursus consimilia in latinis Abdiae historiis habentur. Ibi enim post virginis vince-
retur ita pergitur: *Et ideo sicut qui victor exstiterit tyranni, militi comites suos, ut in omnibus locis ubi tyrannus possidet titulos regis sui victoris triumphatorios imponant: ita hic homo Christus Jesus, qui vicit, misit nos in omnes provincias ut expellamus ministros diaboli qui per templa instantius habitant, et homines qui eos colunt de potestate eius qui victus est auferamus. Ideoque argentum et aurum non accipimus sed contempnimus, sicut ipse contempsit. Ibi enim cupidus esse divites ubi solum eius regnat imperium, ubi nec languor nec morbus nec tristitia nec mors locum aliquem habent: sed ubi felicitas perpetua et beatitudo perennis est et gaudium sine fine, et ubi denique deliciae sempiternae manent. Inde est quod templum vestrum ingressus daemonem, qui de idolo dabat responsa, ab angelis eius qui me misit relictum obtinuo. Quocirca si baptizatus fueris [et?] permiseris te inluminari, factam te videre et cognoscere quanto malo careas. Nam omnes illi qui iacent in templo aegrotantes, audi qua arte curet eos daemon, fallacis invidens: sicut diabolus qui primum hominem vicit, ut saepe iam dixi, quia per ipsam victoriam pessimam potestatem habere videtur, et in aliis quidem maiorem, in aliis vero minorem, in his*

λιν θεραπευθῆναι, ἵνα ἐπὶ πλείον πιστεύσωσι τοῖς εἰδώλοις, καὶ ἵνα ἐπὶ πλείον χωρηθῆ εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν, ἐν εἰπωσι τῷ ξύλῳ καὶ τῷ λίθῳ Σὺ εἶ θεὸς ἡμῶν. ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ δαίμων ὃς κατοικεῖ ἐν τῷ εἰδώλῳ δι' ἐμοῦ νενικημένος κρατεῖται, καὶ τοῖς θυσιάζουσιν ἐκείσε καὶ προσευχομένοις οὐδεμίαν ἀπόκρισιν δύναται δοῦναι. καὶ ἐὰν θέλῃς δοκιμάσαι ταῦτα οὕτως ἔχειν, κελεύω αὐτὸν ὑποστρέψαι ἐν τῷ εἰδώλῳ καὶ ποιήσω αὐτὸν ἐξομολογήσασθαι οἰκίῳ στόματι ὅτι ἐστὶ δεδεμένος καὶ οὐκ ἰσχύει δοῦναι ἀπόκρισιν.

Λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεὺς Αὖριον ὥρα πρώτη τῆς ἡμέρας ἔτοιμοί εἰσιν οἱ ἱερεῖς τοῦ θυσιάσαι ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ γὰρ ἐκείσε προσέρχομαι καὶ ἰδεῖν ἔχω τοῦτο τὸ ἔργον τὸ θαυμαστόν.

⁶ Ἐγένετο δὲ τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ αὐτοῖς θυσιάζουσιν ἀνελαβε τοῦ κράξιν ὁ δαίμων Ἄπέχετ' ἄθλιοι τοῦ θυσιάσαι μοι, μὴ πως χεῖρον πάθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ· ὅτι ἀλύσει πυρίνας δεδεμένος κρατοῦμαι ὑπὸ ἀγγέλου τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὃν περ οἱ Ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν· φοβηθέντες γὰρ αὐτὸν θανάτῳ κατεδίκασαν. ἐκεῖνος δὲ αὐτὸν τὸν θάνατον τὸν βασιλέα ἡμῶν ἐθανάτωσε, καὶ αὐτὸς τὸν ἄρχοντα ἡμῶν πυρίνοις ἄμμασι καταδήσας ἐν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ νικήσας τὸν θάνατον καὶ τὸν διάβολον ἐξανέστη ἐν δόξῃ, καὶ ἔδωκε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ τοῖς ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὰ τέσσαρα πέρατα τοῦ κόσμου· ἐξ ὧν εἷς ἐστὶν ἐνθάδε ἀρτίως, ὅστις ἐμὲ δεδεμένον κρατεῖ. παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, δι' ἐμοῦ αὐτὸν ἱκετεύσατε, ἵνα ἀπολύσῃ με πορευθῆναι εἰς ἄλλας κατοικίας.

scilicet qui minus peccant. Ipse quippe diabolus facit arte sua homines aegrotare, et suadet eos credere idolis. Et ut in animabus eorum potestatem obtineat, cessat eos tunc laedere cum dixerint lapidi aut metallo Tu es deus meus. Sed quia daemon qui in statua latebat iam a me vincit lenetur, sacrificantibus et se adorantibus nihil potest dare responsum. Sed si vis probare ita esse, iubebo illi ut ingrediatur statuam suam, et faciam eum consistere hoc ipsum quod sit religatus et responsa amplius dare non possit.

Iis quae iam sequuntur: Λέγει αὐτῷ usque τὸ θαυμαστόν, latina Abdice satis respondent: *Dicit ei rex Cras prima hora parati erunt pontifices sacrificare illi, et ego illis ibi mox superveniam, ut videam hoc factum mirabile.*

6. Ἐγένετο -- ἄθλιοι τοῦ (in codice additur μὴ, quod delendam videbatur) -- τέσσαρα (codex τετρα; hinc fortasse τετραπέριτα scribi potest ad modum simillium quae apud recentiores inveniuntur) πέρατα -- δι' ἐμοῦ (similiter

Τότε ὁ ἀπόστολος ἀπεκρίθη Ἐξομολόγησαι, ἀκαθάαρτε δαίμων· τούτους πάντας τοὺς κατακειμένους ἐνθάδε ἀπὸ βαρέων νοσημάτων, τίς ἐστὶν ὁ καταβλάπτων αὐτούς; ἀπεκρίθη ὁ δαίμων Ὁ ἄρχων ἡμῶν διάβολος, οὗτος ὅς ἐστι δεδεμένος, ἐκεῖνος ἡμᾶς πέμπει πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἵνα βλάπτοντες πρῶτον τὰ σώματα αὐτῶν, καὶ οὕτως εἰς τὰς ψυχὰς προσχωροῦμεν, ὅταν ἡμῖν θυσιάζουσι. τότε γὰρ τελείως ἐξουσιάζομεν αὐτούς, ὅτε πιστεύουσιν ἡμῖν καὶ θυσιάζουσι· καὶ ὅταν διὰ τὸ βλάβος αὐτῶν ὑποχωροῦμεν, φαινόμεθα θεραπεύοντες αὐτούς, καὶ προσκυνούμεθα ὑπ' αὐτῶν ὡς θεοί· ἀλλ' ἐν ἀληθείᾳ ἐσμέν δαίμονες, καὶ οἱ δούλοι αὐτοῦ τοῦ ἐσταυρωμένου τοῦ υἱοῦ τῆς παρθένου προσεδήσαν ἡμᾶς. ἀπ' ἐκείνης γὰρ τῆς ἡμέρας ἀφ' ἧς ἦλθεν ὁ ἀπόστολος Βαρθολομαῖος, πυρίναις ἀλύσει δεδεμένος κολάζομαι· κακεῖθεν λαλῶ, ὅτι διεκελεύσατό μοι. ὅμως οὐ τολμῶ ἐπὶ πλείον φθέξασθαι παρόντος τοῦ ἀποστόλου, οὔτε ἐγὼ οὔτε οἱ ἄρχοντες ἡμῶν.

Λέγει αὐτῷ ὁ ἀπόστολος Διὰ τί οὐ σώξεις πάντας τοὺς πρὸς σέ ἐληλυθότας; λέγει αὐτῷ ὁ δαίμων Ἡμεῖς ὅταν τὰ σώματα βλάπτωμεν, εἴν μὴ τὰς ψυχὰς πρῶτον βλάψωμεν, τὰ σώματα οὐκ ἀφίωμεν. λέγει αὐτῷ ὁ ἀπόστολος Καὶ πῶς τὰς ψυχὰς καταβλάπτετε; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ δαίμων Ὡς πιστεύουσιν ὅτι ἡμεῖς ἐσμέν θεοὶ καὶ θυσιάζουσιν ἡμῖν, ἀναχωρεῖ ὁ θεὸς ἀπ' αὐτῶν τῶν θυσιαζόντων, καὶ ἡμεῖς τὰ πάθη τῶν σωμάτων οὐ περιαιρομεν, ἀλλ' ὑποχωροῦμεν εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν.

διὰ adhibitum est 2 Cor. 2, 12. in codice Clarom. ubi est Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρῳάδα διὰ τοῦ εὐαγγελίου — ἄλλ. κατοικίας. Haec apud Abdiam Fabric. l. l. p. 679. (post factum mirabile) sic leguntur: Factum est altera die, prima hora diei sacrificantibus, coepit clamare daemon Cessate miseri sacrificare mihi, ne peiora patiamini quam ego, qui catenis igneis religatus sum ab angelis Iesu Christi, quem Iudaei crucifixerunt, putantes eum in morte posse detineri. Ille autem ipsam mortem, quae regina nostra est, captivavit, et ipsum principem nostrum maritum mortis vinculis igniis vinxit, et tertia die victor mortis et diaboli resurrexit et dedit signum crucis suae apostolis suis, quos misit in universas orbis partes: ex quibus et hic unus est qui me vincitum tenet. Peto autem vos ut rogetis eum pro me, ut dimittat me ire ad alteram provinciam.

Τότε ὁ ἀπόστολος -- τὰς ψυχὰς αὐτῶν. Pergitur apud Abdiam: Quae ubi audivissit Bartholomaeus Confiteri, inquit, immundissime: istos omnes qui hic aegrotationes varias patiuntur, quis est qui eos laesit? Respondit daemon Princeps noster diabolus siquidem modo ligatus est, ipse nos mittit ad homines ut laedamus primo

Τότε λέγει ὁ ἀπόστολος πρὸς τὸν λαὸν Ἰησοῦ ὃν ἐνομίσατε θεὸν θεραπεύειν ὑμᾶς, ἐπὶ πλέον καταβλάπτει ὑμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα. ἀκούσατε καὶ ἀρτίως τοῦ ποιητοῦ ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς κατοικοῦντος, καὶ μὴ ἐν τοῖς ἀψύχοις λίθοις καὶ ξύλοις πιστεύσητε. καὶ ἐὰν θέλετε ἵνα προσεῦξωμαι περὶ ὑμῶν καὶ πάντες οὗτοι ὑγίαν προσλάβωσι, καθείλατε τὸ εἶδωλον τοῦτο καὶ συντρίψατε, καὶ τοῦτο ποιήσαντες τὸν ναὸν τοῦτον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀγιάσω, καὶ ὑμᾶς πάντας ἐν αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι τοῦ κυρίου βαπτίσας, ἀγιάσας πάντας διασώσω.

Τότε ἐκέλευσεν ὁ βασιλεύς, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἔβαλε σχοινία καὶ μοχλοὺς, καὶ τὸ εἶδωλον οὐδαμῶς ἴσχυσαν καθελεῖν. τότε λέγει αὐτοῖς ὁ ἀπόστολος Λύσατε τὰ σχοινία. καὶ λυσάντων αὐτὰ εἶπε πρὸς τὸν δαίμονα τὸν κατοικοῦντα ἐν αὐτῷ Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔξελθε ἐκ τούτου τοῦ εἰδώλου καὶ ὕπαγε εἰς ἔρημον τόπον, ὅπου οὔτε πετεινὸν διηχεῖ οὔτε φωνὴ ἀνθρώπου ἠκούσθη πώποτε. καὶ εὐθέως ἔξεγερεθῆς ἐκεῖνος σὺν τῷ λόγῳ τοῦ ἀποστόλου ἀπῆρεν ἐκ θεμελίων, καὶ συνετρίβησαν αὐτῇ τῇ ὄρα πάντα τὰ εἶδωλα ἃ ἦσαν ἐν τῷ τόπῳ ἐκεῖνῳ.

quidem carnem eorum: quoniam animas hominum non possumus habere in potestate nisi sacrificaverint. At ubi pro salute corporis sui nobis sacrificaverint, cessamus affligere illos ex eo, quia iam in animas eorum potestatem habere incipimus. Iam ergo per hoc quod ab eorum laesione cessamus videmus curare eos, et tanquam dñi colimus: cum certo sciamus daemones, ministri eius quem in cruce positus Iesus virginis filius reliquit. Ab illo autem die quo apostolus eius huc venit Bartholomaeus, ardentibus calenis strictus consumor, et ideo loquor quia haec ille iussit. Alioquin non ausus fuisset loqui eo praesente, atque adeo ne ipse princeps quidem noster. Tum apostolus conversus ad daemonem Quare non salvas, inquit, hos omnes qui ad te convenerunt? Respondit daemon Nos quando corpora laedimus, nisi animam laeserimus, corpora sub laesione perduranti.

Τότε λέγει ὁ ἀπόστολος -- καὶ (in codice est καὶ) ἀρτίως -- καθείλατε (in codice est καθήλατε superscripto i super η. Hinc barbaramente edendam videbatur καθείλατε) -- διασώσω. Apud Abdiam istis haec respondent: *Tunc conversus apostolus ad plebem Ecce quem deum colebatis, ecce quem vos curare putabatis. Audite nunc ex me verum deum, creatorem vestrum, qui in caelis habitat. Non (ne? neque?) lapidibus vanis credatis. Sed si vultis ut orem pro vobis et omnes hi sanitatem recipiant, deponite idolum hoc et confringite: et cum hoc feceritis, templum hoc Christi nomini dedicabo, et vos omnes in isto templo Christi baptisate consecrabo.*

Τότε ἐκέλευσεν -- ἐν τῷ τόπῳ ἐκεῖνῳ. His convenit Abdiae textus, qui

⁷ Τότε πάντες μιᾶ φωνῇ ἔκραξαν λέγοντες Εἰς θεὸς παντοδύναμος, ὃν κηρύττει Βαρθολομαῖος ὁ ἀπόστολος. τότε ὁ ἅγιος Βαρθολομαῖος ἀπλώσας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν Ὁ θεὸς τοῦ Ἀβραάμ, ὁ θεὸς τοῦ Ἰσαάκ, ὁ θεὸς τοῦ Ἰακώβ, ὁ ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων τὸν μονογενῆ σου υἱὸν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐξαποστείλας, ἵνα ἡμᾶς πάντας τοὺς δεδουλωμένους τῇ ἀμαρτίᾳ τῷ ἰδίῳ αἵματι λυτρώσῃ καὶ σοὺς υἱοὺς ἀναδείξῃ, ἵνα σέ θεὸν ἀληθινὸν γνωσώμεθα, ὅτι διὰ παντὸς εἰς τοὺς αἰῶνας ὑπάρχεις ἀτελεύτητος θεός· εἰς θεὸς ὁ πατὴρ ὁ ἐν υἱῷ καὶ ἀγίῳ-πνεύματι γνωριζόμενος, εἰς θεὸς ὁ υἱὸς ὁ ἐν πατρὶ καὶ ἐν ἀγίῳ πνεύματι δοξαζόμενος, εἰς θεὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁ ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ προσκυνούμενος, καὶ ἀληθῶς μονὰς γνωριζόμενῃ, ὁ πατὴρ ἀγέννητος, ὁ υἱὸς γεννητός, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορευόμενον· καὶ ἔστιν ἐν σοὶ τῷ πατρὶ καὶ ἐν τῷ ἀγίῳ πνεύματι ὁ μονογενὴς σου υἱὸς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, οὗτινος ἐν τῷ ὀνόματι ἔδωκας ἡμῖν ἐξουσίαν τοῦ ἀρρώστους ὑγιαίνειν, παραλυτικούς θεραπεύειν, δαίμονας φυγαδεύειν καὶ νεκροὺς ἐγείρειν· εἶπε γὰρ ἡμῖν Ἀμήν λέγω ὑμῖν ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου λήψετε· παρακαλῶ οὖν ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ πάντα τὰ πλῆθη ταῦτα διασωθῆσαν, ἵνα πάντες διαγνωσῶνται ὅτι σὺ εἶ θεὸς μόνος ἐν οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ καὶ ἐν θαλάσῃ, ὁ τὴν σωτηρίαν ἐκζητῶν τῶν ἀνθρώπων δι' αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ ζῆς καὶ βασιλεύεις εἰς ἐνότητα πνεύματος ἁγίου εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

sic habet: Tunc iussu regis omnes populi miserunt funes et trochleas, et simulacrum non poterant evertere. Apostolus autem dixit eis Solvite vincula illius. Cumque solvissent omnia vincula, dixit ad daemonem qui in eo erat Si vis ut non te faciam in abyssum mitti, exi de isto simulacro et confringe illud, et vade in deserta, ubi nec avis volat nec arator arat nec unquam vox hominis resonavit. At ille statim egrediens comminuit omnia genera idolorum; nec solum maius idolum, sed ubicunque pro ornatu templi sigilla erant posita minuit, ita ut picturam omnem deleset.

7. Τότε πάντες μιᾶ φωνῇ -- Ἀβραάμ (hoc accentu in codice hoc nomen scriptum est) -- ὁ υἱὸς γεννητός (ita legitur; fortasse ἀγέννητος corrigendum est. In latinis eodem fere loco unigenitus legitur.) -- ὑγιαίνειν (sic) -- ἡμῖν Ἀμήν (in codice scriptum est ἡμῖν ὁ ἀμήν. Cum vix videatur Christus ὁ Ἀμήν ab hoc auctore dictus esse, praesertim quum Ἀμήν ἀμήν λέγω ὑμῖν Joh. 16, 23. legatur, aliquid post ὁ excidisse putandum erit.) -- διασωθῆσαν (ita ipsi correximus; in codice est διασωθήτωσαν; quae dicendi negligentia fortasse cum tot aliis ferenda erat) -- αἰῶνας τῶν αἰώνων. In his graecus textus noster latino

Καὶ ὡς ἅπαντες ὑπήκουσαν τὸ ἀμήν, ἐφάνη ἐξαίφνης ἄγγελος κυρίου λάμπων ὑπὲρ τὸν ἥλιον, ἐπτερωμένος, καὶ ἄλλοι τέσσαρες ἄγγελοι κατέχοντες τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ ναοῦ· καὶ τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ ὁ εἷς σφραγίσας τὸν ναὸν καὶ τὸν λαὸν εἶπε Ἰάδε λέγει κύριος ὁ ἀποστείλας με. Ὡσπερ ὑμεῖς πάντες ἀπὸ πάσης ἀσθενείας ὑμῶν καθαρισθήσεσθε, οὕτω καθαρισθήσεται καὶ τὸ ἱερὸν τοῦτο ἀπὸ πάσης ἀκαθαρσίας καὶ τῶν ἐν αὐτῷ κατοικούντων δαιμόνων, οὓς ἐκέλευσεν ὁ ἀπόστολος τοῦ θεοῦ πορευθῆναι εἰς ἔρημον τόπον· οὕτω γάρ μοι ὁ θεὸς ἐκέλευσεν, ἵνα φανερώσω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. ὃν θεωροῦντες μηδὲν φοβεῖσθε, ἀλλ' ὡς ἐγὼ ποιῶ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, οὕτω καὶ ὑμεῖς τῷ δακτύλῳ ὑμῶν σφραγίσατε τὰ πρόσωπα ὑμῶν, καὶ τὰ κακὰ ταῦτα φεύξονται ἀφ' ὑμῶν. τότε ὑπέδειξεν αὐτοῖς τὸν δαίμονα τὸν ἐν τῷ ἱερῷ κατοικούντα ὡς Αἰθίοπα μαῦρον ὡς ἡ ἀσβόλη· πρόσωπον ὀξύ καθάπερ κυνός, σπανογένειος, τρίχας ἔχων ἄχρι ποδῶν, ὀφθαλμοὶ πυροειδεῖς, σπινθήρας ἐξερχομένας ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν αὐτοῦ ἐξήρχετο καπνὸς ὥσει θεάφιν, ἔχων πτερὰ ἀκανθώδη καθάπερ ὕστριξ, καὶ ἦν προσδεδεμένος τὰς χεῖρας ἀλύσει πυρίναις, ἰσχυρῶς κατεχόμενος. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος τοῦ κυρίου Καθὼς καὶ προσέταξεν ὁ ἀπόστολος,

Abdiae aliquanto prolixior est. Apud hunc enim sic legitur: Tunc omnes una voce clamare coeperunt Unus Deus omnipotens, quem praedicalat apostolus eius Bartholomaeus. Quibus factis expandens manus suas apostolus ad coelum dixit Deus Abraham, Deus Isaac et Deus Iacob, qui ad redemptionem nostram unigenitum tuum filium Deum nostrum et dominum direxisti ut nos omnes qui eramus servi peccati suo sanguine redimeret et tibi filios faceret: qui verus Deus ex hoc cognosceris quia semper idem es et immutabilis perseveras: unus Deus pater ingenitus, et unus filius eius unigenitus dominus noster Iesus Christus, et unus spiritus sanctus inluminator et doctor nostrarum animarum, qui dedit nobis potestatem ut infirmos salvarem, coecos inluminarem, leprosos mundarem, paralyticos absolverem, daemones fugarem et suscitarem mortuos: et dixit nobis Amen dico vobis, quaecunque in nomine meo petieritis a patre meo, dabit vobis. Peto ergo in eius nomine ut omnis haec multitudo salvetur: ut cognoscant omnes quia tu es Deus unus in coelo et in terra et in mari, qui salutem recuperas per ipsum dominum nostrum Iesum Christum, per quem est tibi domino patri honor et gloria cum spiritu sancto per immortalia secula seculorum.

Καὶ ὡς ἅπαντες ὑπήκουσαν (ita emendavimus id quod in codice scriptum est ἤκουσαν. Convenit ὑπήκουσαν nostrum cum latino Abdiae texta, in quo est *respondissent*. Quo de verbi ὑπακούειν significato plura exponuntur in Stephani Theauro, tom. VIII. pag. 112; item in Thilonis clarissimum programmate paschali anni 1847. pag. 29.) -- Καθὼς καὶ προσέταξ. ὁ ἀποστ. (haec aliter habent in

ἀπολύω σε· ὕπαγε ὅπου οὐκ ἀκούσται φωνὴ ἀνθρώπου, καὶ ἴσθι ἕσθι ἕως τῆς μεγάλης ἡμέρας τῆς κρίσεως. καὶ ὡς ἀπέλυσεν αὐτόν, ἐκεῖνος ὀλολύζων καὶ κλαίων ἐκπετάσας ἄφαντος ἐγένετο. ὁ δὲ ἄγγελος τοῦ κυρίου πάντων ὁρώντων ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανόν.

⁸ Τότε ὁ βασιλεὺς ὁμοῦ καὶ ἡ βασίλισσα μετὰ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτῶν καὶ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καὶ μετὰ παντὸς τοῦ πλήθους τῆς πόλεως, καὶ πᾶσα περὶ πόλις τε καὶ χώρα καὶ ὅσπην γῆν ἡ βασιλεία αὐτοῦ περιεκράτει, σεσωσμένοι πιστεύσαντες ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἀποθέμενος δὲ τὸ διάδημα ὁ βασιλεὺς ἠκολούθησε τὸν ἀπόστολον τοῦ Χριστοῦ Βαρθολομαῖον.

latinis; vide infra. Possis dubitare utrum ista pertineant ad verba angeli, an cum iis quae praecedunt coniungenda sint.) -- ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανόν. Huc quadrant Abdiae verba haec: *Cumque omnes respondissent amen, apparuit angelus domini splendidus sicut sol, habens alas. Et per quatuor angulos templi (desunt igitur in latino textu ἄλλοι τέσσαρες ἄγγελοι) circumvolans digito suo in quadratis saxi sculpsit signum crucis et dixit Haec dicit dominus qui misit me: sicut omnes vos ad infirmitate vestra mundamini, ita mundavi templum hoc ab omni sorde et habitatore eius, quem iussit apostolus Dei ire in locum desertum ab hominibus. Praeterea me iussit dominus, quem videntes (haec male in latinis habent: etenim ὃν θεωροῦντες ad daemonem, non ad dominum spectare debet) nolite espavescere, ut prius ostendam vobis, ut (et?) quale signum ego sculpsi in his saxis tale vos digito vestro facite in frontibus vestris, et omnia mala fugient a vobis. His factis ostendit eis angelus domini ingentem Aegyptium nigriorem fuligine, faciem acutam habentem cum barba protixa et crines usque ad pedes, oculos igneos sicuti ferrum ignitum, scintillas emicantes ex ore eius, et ex naribus egrediebatur flamma sulphurea: habebat et alas spineas sicut hystrix, eratque vinculus a tergo manibus, igneis calentis strictus. Et dixit ei angelus domini Quondam audisti vocem apostoli et omnia pollutionum genera de isto templo mundasti, secundum promissum apostoli solvam te ut vadis ubi nulla conversatio hominum est vel esse potest, et ibi sis usque ad diem iudicii. Et cum exsolvisset eum, ululatum leterrimum diras vocis emittens evolavit, et nusquam comparuit. Evolavit et angelus domini videntibus cunctis ad coelum.*

⁸ Τότε ὁ βασιλεὺς -- μετὰ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτῶν (quae praepositionis μετὰ constructio apud Byzantinos frequens est, neque apud illos desunt exempla utriusque constructionis coniunctae, quale nostro loco habetur. Cf. Boissonade Anecd. IV. pag. 479.) -- τοῦ Χρ. Βαρθολομαῖον. Istitis respondent haec apud Abdiam: *Tunc rex una cum uxore sua et duobus filiis et cum omni exercitu suo et cum omni populo qui salvatus erat et vicinarum urbium quae ad eius regnum pertinebant innotis credens baptizatus est, et deposito diademate capitis et purpura coepit apostolum non deserere.*

Μετὰ δὲ ταῦτα συναχθέντες οἱ ἄπιστοι τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὸν Ἀστρήγεα τὸν βασιλέα, ὄντα μεγαλώτερον ἀδελφὸν τοῦ βαπτισθέντος βασιλέως, λέγουσιν αὐτῷ Βασιλεῦ, ὁ ἀδελφός σου Πολύμμος μαθητὴς ἐγένετο μάγῳ τινὶ ἀνθρώπῳ, ὅστις τὰ ἱερὰ ἡμῶν καθεῖλε καὶ τοὺς θεοὺς ἡμῶν συνέτριψε. ταῦτα λεγόντων αὐτῶν καὶ κλαιόντων ἰδοὺ πάλιν ἦλθον καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν πέριξ πόλεων, μιερεῖς τε καὶ λαός, καὶ ἀνέβαλον κλαίειν καὶ κατεγκαλεῖν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. τότε ὁ βασιλεὺς Ἀστρήγης θυμωθεὶς ἔβαλε χιλοὺς ἀνδρας ἐνόπλους μετὰ τῶν μιερεῖς ἐκείνων ἵνα ὅπου εἶαν εὗρωσι τὸν ἀπόστολον, ἀγάγωσιν αὐτῷ δεδεμένον. καὶ τοῦτο ποιήσαντες, εὐρόντες καὶ ἀγαγόντες, λέγει πρὸς αὐτόν Σὺ εἶ ὁ ἀποστρέψας τὸν ἀδελφόν μου ἀπὸ τῶν θεῶν; πρὸς ὃν ἀπεκρίθη ὁ ἀπόστολος Ἐγὼ οὐκ ἀπέστρεψα αὐτόν, ἀλλ' ὑπέστρεψε πρὸς τὸν θεόν. λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεὺς Σὺ εἶ ὁ τοὺς θεοὺς ἡμῶν συντρίψαι ποιήσας; λέγει αὐτῷ ὁ ἀπόστολος Ἐγὼ ἔδωκα ἐξουσίαν τοῖς δαίμοσι τοῖς ἐν αὐτοῖς οὔσι, κάκεινοι συνέτριψαν τὰ εἰδῶλα τὰ κωφὰ καὶ ἀναίσθητα, ἵνα πάντες οἱ ἄνθρωποι πιστεύσωσι τῷ θεῷ τῷ παντοδυνάμῳ τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς κατοκῶντι. λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεὺς Ὡσπερ σὺ ἐποίησας τῷ ἀδελφῷ μου ἀρνήσασθαι τοὺς θεοὺς αὐτοῦ καὶ τῷ θεῷ σου πιστεύσαι, οὕτω καὶ γὰρ ποιήσω σὲ ἀθετῆσαι τὸν θεὸν σου καὶ τοῖς θεοῖς μου πιστεύσαι. λέγει αὐτῷ ὁ ἀπόστολος Εἰ ἐγὼ τὸν θεὸν ὃν ἐλάτρευσεν ὁ σὸς ἐμαίμων δεδεμένον ἐκράτησα, καὶ ἐμοῦ κελεύσαντος συνετρίβησαν τὰ εἰδῶλα, εἰ δύνασαι καὶ σὺ ταῦτα ποιῆσαι τῷ

Μετὰ δὲ ταῦτα -- πρὸς τὸν Ἀστρήγεα (sic in codice constanter hoc nomen scriptum est; nisi quod infra ubique edidimus Ἀστρήγης cuius loco codex habet Ἀστρήγες. Apud Abdiam vero *Astages* legitur. Tamen vero, teste Fabricio, in historia Armena a Clemente Galano edita Armeniorum rex Bartholomaei et Thaddaei interfectori non *Astages* sed *Sanathrugus* vocatur: quod nomen posterius propius ad nostrum Ἀστρήγης accedere videtur.) -- μιερεῖς (codex ubique *μιερεῖς*) τε καὶ λαός, καὶ ἀνέβαλον (codex *λαὸς ἔβαλον*) κλαίειν -- μιερεῖς ἐκείνων (cf. de *μιερεῖς* voce Stephani Thesaurum graecae linguae sub *Μιερεῖς*, *Μηγερεῖς*. T. V. p. 1047. Omnino recte habet coniectura ea ex qua *μιερεῖς* [quasi μὴ ἱερεῖς] gentilium sacerdotas a Christianis scriptoribus per contumeliam dicti sunt. Praeterea auctor martyrii Bartholomaei de industria scripsisse videtur μετὰ τῶν μιερεῖς ἐκείνων [scilicet Chron. Alex. p. 376. ὑπὲρ τῶν μιερεῶν], ac si indoclinabile esset *μιερεῖς*. Similes soloecismos in Apocalypsi Iohannis haberi constat.) -- ἀγάγωσιν (codex *ἀγαγεῖν*) -- σὺ εἶ ὁ (ὁ om codex) ἀποστρέψας --

ἐμῶ θεῷ, δύνασαι καί με πείσαι θυσιάσαι τοῖς θεοῖς σου· εἰάν δὲ σὺ οὐδὲν δύνασαι ποιῆσαι τῷ θεῷ μου, ἐγὼ πάντας τοὺς θεοὺς σου συντρέψω, σὺ δὲ πίστευσον τῷ ἐμῶ θεῷ.

⁹ Καὶ ταῦτα λέγοντος, ἐμνηύθη τῷ βασιλεῖ ὅτι ὁ θεὸς αὐτοῦ Βαλδὰδ καὶ πάντες οἱ ἄλλοι θεοὶ καταπεσόντες συντρέψασαν. τότε ὁ βασιλεὺς διέσχισε τὴν πορφύραν ἣν ἔπερ ἦν ἐνδεδυμένος, καὶ ἐκέλευσε βραβδύεσθαι τὸν ἄγιον ἀποστόλον Βαρθολομαῖον, καὶ οὕτως ἐνδαρθέντα ἀποκεφαλίσθηναι αὐτόν.

¹ Ἦλθον δὲ ἀναριθμητὰ πλήθη ἀπὸ πασῶν πόλεων, ὥστε χιλιάδες δύο καὶ δέκα, οἵτινες δι' αὐτοῦ ἐπίστευσαν σὺν τῷ βασιλεῖ, καὶ ἦσαν τὸ λείψανον τοῦ ἀποστόλου μετὰ ὕμνου καὶ πάσης δόξης, καὶ κατέθεντο αὐτὸ ἐν βασιλικῇ θήκῃ καὶ ἐδόξασαν τὸν θεόν. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἀστρήγγης ἐκέλευσεν αὐτόν ἐν τῇ θαλάσῃ βροῆναι· καὶ μετηνέχθη τὸ λείψανον αὐτοῦ ἐν τῇ νήσῳ τῆς Λιπάρως.

συντρέψω (codex - ψας) -- τῷ ἐμῶ θεῷ. Ad haec confer quibus Abdias pergīt: *Interca colligentes se universarum templorum pontifices abierunt ad Astyagem regem, fratrem eius maiorem, et dixerunt Frater tuus discipulus factus est magi hominis qui templa nostra sibi vendicat et deos nostros confringit. Cumque haec stentis referrent, rex Astyages indignatus misit mille viros armatos cum pontificibus, ut ubi inventus esset apostolus, vinotum illum perducerent ad eum. Quod cum fecissent, dixit ad eum Astyages Tunc es qui evertisti fratrem meum? Cui apostolus Ego non everti eum, inquit, sed converti. Dixit iterum rex Tu es qui deos nostros fecisti comminui? Respondit apostolus Ego dedi potestatem daemionibus qui in eis erant, ut ipsi conquarent idola vana in quibus debebant, ut omnes homines relicto errore crederent omnipotenti Deo qui in caelis habitat. Dicit et rex Sicut tu fecisti fratrem meum ut relinqueret deum suum et deum tuum crederet, ita faciam te relinquere deum tuum et deo meo credere et ipse sacrificare. Dicit ei apostolus Ego deum quem colebas frater tuus religatum et vincitum ostendi, et ipsum feci ut frangeret simulacrum suum. Si poteris hoc facere deo meo, tunc me ad sacrificandum impelles; si autem tu nihil deo meo facere potes, ego omnes deos tuos comminuiam, et tu credes deo meo.*

⁹ Καὶ ταῦτα λέγοντος -- Βαλδὰδ (observa quam prope hoc idoli nomen accedat ad coniecturam Fabricii l. l. pag. 685. In textu enim Abdiae latino edidit *Vualdath*, sed legendam putat *Baaladad* vel simile *quippriam*). -- ἀποκεφαλίσθηναι αὐτόν. Cum his maximam partem concordat Abdiae locus, qui sic habet: *Haec cum diceret, nunciatum est regi quod deus eius Vualdath occidisset et minutim dissilivisset. Qua re indignatus rex scidit purpuream vestem qua indutus erat, et fecit easinde fustibus caedi beatum Bartholomaeum; caesum autem iussit decollari.*

¹ Ἦλθον δὲ ἀναριθμητὰ -- καὶ κατέθεντο usque Λιπάρως (haec omnia in latinis non habentur. Posteriora vero de reliquiis Bartholomaei ad Liparim insulam advectis plane conveniunt cum traditione Graecis celebrata. Cf. Fabricium l. l. pag. 686.). Comparanda cum hoc martyrii loco Abdias tantummodo haec

Ἐγένετο δὲ τριακοστῇ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς μετενέξεως τοῦ ἀποστόλου καὶ ἔπεσεν ἀπὸ δαίμονος ὁ βασιλεὺς Ἀστρήγης καὶ ἐπνίγη ἀθλίως, καὶ πάντες οἱ μιρεῖς ὑπὸ δαιμόνων πνιγέτες ἀπέλλοντο διὰ τὴν στάσιν τοῦ ἀποστόλου, καὶ οὕτω κακῶ μὲν ἔτελεύτησαν.

Ἐγένετο δὲ φόβος μέγας καὶ τρόμος, καὶ προσήρχοντο ἐπὶ τὸν κύριον ἅπαντες καὶ ἐβαπτίσθησαν ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων τῶν χειροτονηθέντων ὑπὸ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Βαρθολομαίου. ἐποίησαν δὲ κατὰ τὴν πρόσταξιν τοῦ ἀποστόλου πᾶς ὁ κληρὸς τοῦ λαοῦ Πολύμιον τὸν βασιλέα ἐπίσκοπον· καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔλαβε χάριν ἰαμάτων καὶ ἤρξατο σημεῖα ποιεῖν. ἐποίησε δὲ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ἔτη ̄κ̄, καὶ προκόψας ἐν πᾶσι καὶ καλῶς κυβερνήσας τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὀρθοδόξως ὀδηγήσας ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐπορεύθη πρὸς κύριον· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

habet: Interea qui haec audierant venerunt duodecim civitatum populi qui per illum crederant una cum rege Polymio, et abstulerunt cum hymnis et cum omni gloria corpus eius.

Ἐγένετο δὲ τριακοστῇ -- μετενέξεως (codex μετενέξεως: quemadmodum saepe in codicibus γ ante ξ omissum est) -- διὰ τὴν στάσιν τοῦ ἀποστόλου (videntur haec significare ut staret i. e. valeret apostolus eiusque auctoritas. Quod nescio an Abdias qui dicitur paullo obscurius expresserit his: *et confidentes apostolatam eius*; ad quae Fabricius notandum duxit: *vere illum a Deo missum fuisse.*) -- ἐτελεύτησαν. Huc spectant Abdiae haec: *Factum est autem tricesimo die depositionis eius, arreptus daemone rex Astyages venit ad templum eius et omnes pontifices pleni daemonibus passi sunt, et confidentes apostolatam eius ibidem mortui sunt.*

Ἐγένετο δὲ φόβος -- τῶν αἰώνων, ἀμήν. Istitis satis respondent quae apud Abdiam traduntur. Ibi enim sic legitur: *Et factus est timor et tremor super omnes incredulos. Et crederunt universi atque baptizati sunt a presbyteris, quos ordinaverat apostolus Bartholomaeus. Factum est denique per revelationem, universo populo acclamante, ut ab apostolo ordinaretur episcopus ipse rex Polymius: qui coepit ab eo tempore in nomine apostoli signa multa facere. Fuitque in episcopatu annis viginti, et demum perfectis omnibus ac bene compositis ac stabilitis migravit ad deum: cui honor et gloria sit in secula seculorum, amen.*

ΠΡΑΞΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΘΑΔΔΑΙΟΥ ΕΝΟΣ ΤΩΝ ΙΒ'.

Λεββαῖος ὁ καὶ Θαδδαῖος ἦν μὲν ἀπὸ Ἐδέσσης τῆς πόλεως· μητρόπολις δὲ αὕτη Ὀσρονηῆς, Ἀρμενοσύρων μεσόγειος· Ἐβραῖος τῷ γένει, ἐξησκημένος τὰς θείας γραφὰς καὶ λογιώτατος. οὗτος ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ προσκυνήσων ἐν ταῖς ἡμέραις Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, καὶ ἀκούσας τὸ κήρυγμα αὐτοῦ καὶ ἰδὼν τὸν ἀγγελικὸν αὐτοῦ βλον ἐβαπτίσθη, καὶ ἐπεκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Θαδδαῖος. ἰδὼν δὲ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν διδαχὴν αὐτοῦ καὶ τὰ θαύματα αὐτοῦ ἠκολούθησεν αὐτῷ καὶ ἐγένετο αὐτοῦ μαθητῆς, καὶ ἐξελέξατο αὐτὸν εἰς τοὺς δώδεκα, κατὰ μὲν Ματθαῖον καὶ Μάρκον τοὺς εὐαγγελιστὰς δέκατος ἀπόστολος.

² Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἦν τοπάρχης πόλεως Ἐδέσσης, ὀνόματι Ἄβγαρος. ἐξελεύσῃ δὲ τῆς φήμης τοῦ Χριστοῦ, τῶν θαυμασίων ὧν ἐποίει καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, ἀκούσας ὁ Ἄβγαρος ἐξίστατο, καὶ ἐπόθει ἰδεῖν τὸν Χριστόν, καὶ οὐκ ἠδύνατο τὴν πόλιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀρχὴν καταλιπεῖν. κατὰ δὲ τὰς ἡμέρας τοῦ πάθους καὶ τὰς ἐπιβουλαῖς τῶν Ἰουδαίων νόσφ κρατηθεὶς ἀνιάτῃ ὁ Ἄβγαρος ἐπεμψεν ἐπιστολὴν τῷ Χριστῷ διὰ

* Ita inscriptio in codice Par legitur. Vind sic: Πρᾶξις καὶ κοίμησις τοῦ ἁγίου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου Θαδδαίου ἐνδὲ τῶν ἑβδομήκοντα.

1. Λεββαῖος: Vind Ὁ μακάριος Λεββ. | Ἐδέσσης: Par semper Αἰδέσσης | μητρόπ. δέ: Vind add ὑπάρχει | Ὀσρονηῆς: ita scribendum duxi. Par ὠσρονηῆ, Vind ὄσρονη καλουμένη | Par λογιώτατος, et Vind add πάνυ | οὗτος: Par om | ἐν ταῖς: Par om ἐν | ἰδὼν: codex εἰδὼν, item infra.

2. Ἄβγαρος: haec usitatissima eius nominis scriptura est. Codex Par ubique Ἀβγαρος. Alibi etiam Ἄβγαρος invenitur, ut infra in Vind.

Ἀνανίου τοῦ ταχυδρόμου, περιέχουσιν τὰδε. Ἰησοῦ τῷ λεγομένῳ Χριστῷ Ἄβγαρος τοπάρχης Ἐδουσησίων χώρας, δούλος ἀνάξιος. Ἦκουσται μοι τὸ τῶν θαυμασίων πλήθος τῶν ὑπὸ σοῦ γινομένων, ὅτι ἀσθενεῖς καὶ τυφλούς, χωλούς καὶ παρεμμένους καὶ δαιμονιώντας ἰᾶσαι πάντας. καὶ διὰ τοῦτο παρακαλῶ τὴν ἀγαθότητά σου παραγενέσθαι ἕως ἡμῶν καὶ ἐκφυγεῖν τὰς ἐπιβουλὰς τῶν μαρῶν Ἰουδαίων, ἃς φθόνῳ κατὰ σοῦ κινουῦσιν. μικρὰ δέ μοι πόλις ἐστίν, ἀρκοῦσα τοῖς ἀμφοτέροις. παραγγεῖλαι τῷ Ἀνανίᾳ ὃ Ἄβγαρος ἱστορήσαι τὸν Χριστὸν ἀκριβῶς, ποίας εἰδέας ἐστίν, τὴν τε ἡλικίαν καὶ τρίχα καὶ ἀπλῶς πάντα.

³ Ὁ δὲ Ἀνανίας ἀπελθὼν καὶ δούς τὴν ἐπιστολὴν ἦν ἐπιμελῶς ἀτενίζων τῷ Χριστῷ, καὶ οὐκ ἠδύνατο καταλαβέσθαι αὐτόν. ὁ δὲ ὡς καρδιογνώστης γινούς ἤτησε νύφασθαι· καὶ ἐπέδωκε αὐτῷ τετράδιπλον· καὶ νιψάμενος ἀπεμάξατο τὴν ὄψιν αὐτοῦ. ἐντυπωθείσης δὲ τῆς εἰκόνης αὐτοῦ ἐν τῇ συνδόνι ἐπέδωκεν τῷ Ἀνανίᾳ εἰπὼν Ἀπόδος καὶ ἀπάγγειλον τῷ ἀποστελάντι σε. Εἰρήνη σοὶ καὶ τῇ πόλει σου. ὅτι διὰ τοῦτο ἦλθον, παθεῖν ὑπὲρ τοῦ κόσμου καὶ ἀναστῆναι καὶ ἀναστῆσαι τοὺς προπάτορας· μετὰ δὲ τὸ ἀναληφθῆναι με εἰς οὐρανοὺς ἀποστελῶ σοι τὸν μαθητήν μου Θαδδαῖον, ὅστις φωτίσει σε καὶ ὀδηγήσει σε εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ σὲ καὶ τὴν πόλιν σου.

⁴ Ὁ δὲ δεξάμενος τὸν Ἀνανίαν καὶ πεσὼν καὶ προσκυνήσας τὴν εἰκόνα πρὸ τοῦ φθάσαι τὸν Θαδδαῖον ὃ Ἄβγαρος ἰάθη ἀπὸ τῆς νόσου αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀνάληψιν ἀπέπληθεν ὁ Θαδδαῖος πρὸς Ἄβγαρον, καὶ εὐρὼν αὐτὸν ὑγιῆ ἐξη-

3. Vind sic: ὁ δὲ κύριος, ὡς ἄτε κρυφίων γνώστης καὶ καρδιῶν καὶ μελῶν ἔξεταστής, γινούς τὴν ἐπιθύμησιν αὐτοῦ ἤτησε νύφασθαι· καὶ τούτου γενομένου ἐπέδωκε αὐτῷ ῥάκιος τετράδιπλον· καὶ νιψάμενος ἀπεμάξατο τὴν ὄψιν αὐτοῦ καὶ ἀγίαν αὐτοῦ ὄψιν ἐν αὐτῷ. ὅθεν ἐντυπωθείσης τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ μορφῆς καὶ προσόψεως ἐν τῇ συνδόνι, ὡς αὐτὸς μόνος οἶδεν, ἐπέδωκεν τῷ Ἀνανίᾳ εἰπὼν Ἀπόδος καὶ ἀπάγγειλον αὐτῷ τὰ ταῦτα. Εἰρήνη σοὶ καὶ τῇ πόλει σου, πρὸς τὸ μηδένα τῶν ἐχθρῶν κατισχύσαι αὐτῆς· κἀκεῖθεν ἐγὼ γὰρ διὰ τοῦτο κατέβην ἐπὶ τῆς γῆς, παθεῖν ὑπὲρ τοῦ κόσμου βουλόμενος ἀναστῆναι τε καὶ ἀναστῆσαι τοὺς προπάτορας· μετὰ δὲ --- ὅστις καὶ θεραπεύσει σε καὶ φωτίσει σε καὶ --- τὴν πόλιν σου.

4. Vind Ὁ δὲ τοπάρχης Ἄβγαρος δεξάμενος περιχαρῶς τὸν Ἀνανίαν

γήσατο αὐτῷ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐνανθρώπησην, καὶ ἐβάπτισεν αὐτὸν σὺν ὄλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. καὶ πολλὰ πλήθη Ἑβραίων τε καὶ Ἑλλήνων, Σύρων τε καὶ Ἀρμενίων κατηχήσας, ἐβάπτισεν αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, χρίσας αὐτοὺς τὸ ἅγιον μύρον, καὶ μετέδωκεν αὐτοῖς τῶν ἀχράντων μυστηρίων τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς φυλάσσειν καὶ τηρεῖν τὸν νόμον Μωυσέως καὶ στοιχειῶσαι τὰ ὑπὸ τῶν ἀποστόλων εἰρημένα εἰς Ἱερουσαλήμ. κατ' ἐνιαυτὸν γὰρ συνήγοντο εἰς τὸ πάσχα, καὶ πάλιν διεμέριζεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

⁵ Ὁ δὲ Θαδδαῖος σὺν τῷ Ἀβγαρῷ κατέλυσεν εἰδωλεῖα καὶ ἐτίσεν ἐκκλησίας, χειροτονήσας ἕνα τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐπίσκοπον καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὸν κανόνα τῆς ψαλμωδίας καὶ τῆς ἱεραῆς λειτουργίας. καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθεν εἰς Ἄμυδα πόλιν, μεγάλην μητρόπολιν Μεσηγάλων καὶ Σύρων, ἣγουν Μεσοποταμίας Συρίας, παρὰ τὸν Τύγριν ποταμόν. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων σὺν τοῖς μαθηταῖς τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου εἶπεν ὁ ἀρχιερεὺς πρὸς Θαδδαῖον καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ Ἄνδρες, πόθεν ἐστέ; καὶ τίνας χάριν πάρεσθε;

⁶ Ὁ δὲ Θαδδαῖος εἶπεν Πάντως τὸ ῥῆμα τὸ γεγονός εἰς Ἱερουσαλήμ περὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠκούσατε, καὶ ἡμεῖς μαθηταὶ αὐτοῦ ἐσμέν καὶ μάρτυρες τῶν θαυμασίων ὧν ἐποίησεν καὶ ὧν ἐδίδαξεν, καὶ ὡς διὰ φθόνον παρέδωκεν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι τῆς Ἰουδαίας. ὁ δὲ Πιλάτος ἀνακρίνας καὶ μὴ εὐρὼν αἰτίαν ἤθελεν ἀπολύσαι αὐτόν. οἱ δὲ ἐπεφώνουν Ἐάν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἰ φίλος τοῦ Καίσαρος, ὅτι ἐναντὸν βασιλεῖα κηρύττει. ὁ δὲ φοβηθεὶς ἀπενίψατο τὰς χεῖρας θεωροῦντος τοῦ ὄχλου, καὶ εἶπεν Ἀθῶός ἐμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ ἀνθρώπου τούτου. ὑμεῖς ὄψεσθε. καὶ ἀποκριθέντες οἱ ἀρχιερεῖς εἶπον Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. ὁ δὲ Πιλάτος παρέδωκεν αὐτόν αὐτοῖς. οἱ δὲ παραλαβόντες αὐτόν σὺν τοῖς

στοιχειῶσαι τὰ: an potius στοιχ. κατὰ τὰ?

5. καὶ παρέδωκεν: καὶ non est in codice.

στρατεύμασιν ἐμπτύσαντες καὶ πολλὰ καταπαίξαντες ἐσταύρωσαν αὐτὸν καὶ κατέθεντο ἐν τῷ μνημείῳ ἀσφαλίσάμενοι καλῶς, παραστήσαντες αὐτῷ καὶ φύλακας. καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ πρὸ τοῦ αὐγους ἡγήεθη, καταλείψας τῷ τάφῳ τὰ ἐντάφια. καὶ ὤφθη πρῶτον τῇ μητρὶ αὐτοῦ καὶ ἄλλαις γυναῖξιν, καὶ Πέτρῳ καὶ Ἰωάννῃ τοῖς πρώτοις τῶν συμμαθητῶν μου, ἔπειτα καὶ ἡμῖν τοῖς δώδεκα, οἵτινες συνεφέγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν ἐπὶ ἡμέρας πολλὰς. καὶ ἀπέστειλεν ἡμᾶς ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ κηρῦξαι μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη βαπτιζομένους, ἐπαγγελιαμένους βασιλείαν οὐρανῶν, ἀναστησομένους ἀφάρτους ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου. καὶ ἔδωκεν ἡμῖν ἐξουσίαν δαίμονας διώκειν καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν καὶ νεκρούς ἀνίσταν.

⁷ Ἀκούσαντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐπασυνήγαγον τοὺς ἀσθενεῖς αὐτῶν καὶ δαιμονιώντας. ὁ δὲ Θαδδαῖος ἐξελθὼν σὺν τοῖς μαθηταῖς, ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν ἐπιτιθὼν τὴν χεῖρα, τῇ ἐπακλήσει τοῦ Χριστοῦ πάντας ἐθεράπευσεν· οἱ δὲ δαιμονιώντες πρὸ τοῦ ἐγγίσει τὸν Θαδδαῖον ἐθεραπεύοντο, ἐξερχομένων τῶν πνευμάτων. ἐπὶ πολλὰς δὲ ἡμέρας ἐπασυντρεχόντων τῶν λαῶν ἐκ διαφόρων χωρίων καὶ θεωρούντων τὰ γινόμενα ὑπὸ Θαδδαίου, καὶ ἀκούοντες τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ πολλοὶ ἐπίστευσαν καὶ ἐβαπτίζοντο ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

6. καταπαίξαντες ex Vind; Par καταπλήξαντες | παραστήσ. αὐτῷ: Par om αὐτῷ | καὶ τῇ: Vind ὅθεν τῇ | Vind ὡς θεός καταλείψας αὐτοῦ τὰ ἐντάφια ἐν τῷ τάφῳ κενά (κενῶ?) | καὶ ἄλλ. γυναῖξιν, καὶ Πέτρῳ: Vind καὶ Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ· εἰς' οὕτως Πέτρῳ | Vind: τοῖς δώδεκα μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις, οὗτ. καὶ συνεφ. | πολλὰς: Vind τεσσαράκοντα | ἀπέστειλεν ἡμᾶς: Vind add ἐν ὄλῳ τῷ κόσμῳ | βαπτιζομένους: Vind add ὕδατι καθαρῷ εἰς ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος | ἐπαγγελιαμένους: uterque codex ἐπαγγελιαμένος, et Vind add αὐτοῖς | οὐρανῶν: Vind add κληρονομίῃ | Vind ἔδωκεν δὲ ἡμῖν καὶ ἐξουσίαν νεκρούς ἀνίσταν, δαίμ. διώκ., λεπρούς καθαρῶσαι καὶ ζῆρ. πᾶσαν v. x. π. μαλακίαν.

7. Vind Ἄκ. δὲ ταῦτα | Vind τ. ἀσθεν. ἐαντῶν x. δαιμ. καὶ ἔφερον αὐτούς πρὸς αὐτόν. | ὁ δὲ Θαδδ.: Vind ὁ δὲ μακάριος τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος Θαδδ. | μαθηταῖς: Vind add πρὸς αὐτούς, καὶ | Vind ἐπιτιθεῖς | Vind ἐγγίσει αὐτούς τῷ ἀποστόλῳ ἔδερ. τῇ τοῦ Χριστοῦ σφραγίδι, ἐξερχ. τῶν ἀκαθάρτων καὶ κωνηρῶν πνευμάτων | Vind τὰ γινόμενα ὑπὸ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θαδδ. θαύματα | ἐπίστευσαν: Vind add ἐπὶ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν | Vind καὶ ἐξομ. τὰς ἁμ. αὐτ. ἐβαπτίζοντο ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος

⁸ Προσμείνας οὖν αὐτοῖς ἐπὶ ἑτη πέντε ἔκτισεν ἐκκλησίαν· καὶ καταστήσας ἐπίσκοπον ἓνα ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους ἐπευξάμενος αὐτοῖς ἐξῆλθεν, περιερχόμενος τὰς πόλεις τῆς Συρίας καὶ διδάσκων καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς ἀσθενοῦντας· ὅθεν πολλὰς πόλεις καὶ χώρας προσήγαγεν τῷ Χριστῷ διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ. διδάσκων οὖν καὶ εὐαγγελιζόμενος σὺν τοῖς μαθηταῖς καὶ ἰώμενος τοὺς ἀσθενοῦντας ἀπῆλθεν εἰς Βηρυτὸν πόλιν τῆς Φοινίκης παραθαλασσίαν· καὶ ἐκεῖ διδάξας καὶ πολλοὺς φωτίσας ἐκοιμήθη μηνὶ Αὐγούστῳ ἐκὰδι [πρώτῃ]. καὶ ἐπισυναχθέντες οἱ μαθηταὶ ἐκήδευσαν αὐτὸν ἐντίμως· καὶ πολλοὶ ἀσθενεῖς ἐθεραπεύθησαν, καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

8. αὐτοῖς: Par αὐτούς | ἐκκλησίαν: Vind add καὶ καθιέρωσεν αὐτήν | ἐξῆλθεν: Vind add χαίρων | καὶ ἰώμενος πάντας usque διδάσκων οὖν ex Vind sunt; Par non habet | εὐαγγελιζόμενος: Vind add τὸν Χριστὸν ὁ τοῦ κυρίου ἀπόστολος Θαδδαῖος πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν | μαθηταῖς: Vind add αὐτοῦ | παραθαλασσίαν: h. l. Vind add καὶ εἰσελθὼν ἐν αὐτῇ ἐκήρυττεν τὸν Χριστὸν, λέγων πρὸς ἅπαντας μετὰ θαυμάτων Ἄνδρες οἱ ἔχοντες ὅσα ἀκούετε, ἀκούσατε παρ' ἐμοῦ λόγον ζωῆς, ἀκούσατε νουνεχῶς καὶ σύνετε. ἀπόστητε τῶν πολλῶν δοξῶν ὑμῶν καὶ πιστεύσαντες προσελθετε ἐν δεῶ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, τῷ τῶν Ἑβραίων δεῶ. οὗτος γὰρ μόνος ἀληθινὸς θεὸς καὶ δημιουργὸς πάσης κτίσεως, ἐρευνῶν καρδίας ἀνθρώπου καὶ ἐκάστου εἰδὼς τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν ὡς ποιητῆς τῶν ἀπάντων. αὐτῷ μόνῳ ἀτενίζοντες εἰς τὸν οὐρανὸν προσπίπτετε ἰσπέρας καὶ πρωὶ καὶ μεσημβρίας, καὶ αὐτῷ μόνῳ θύετε θυσίαν αἰνέσεως καὶ εὐχαριστεῖτε διὰ παντός, ἀπεχόμενοι ἅ αὐτοὶ ὑμεῖς μισεῖτε· ὅτι θεὸς εὐσπλαγγνος καὶ φιλόανθρωπός ἐστιν, καὶ ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Post haec sic pergit: οὕτως οὖν ποιῶν καὶ διδάσκων ὁ τοῦ κυρίου ἀπόστολος Θαδδαῖος καὶ πολλοὺς ἐκεῖσε διδάξας καὶ φωτίσας καὶ ἰασάμενος ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ μηνὶ Αὐγ. ἐκ. πρώτη. (πρώτῃ in Par deest; hinc uncis in textu inclusimus) | Vind τότε συναχθέντες οἱ τε πιστεύσαντες καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐκήδευσαν --- ἐθεραπεύθησαν· ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν τῷ τάφῳ αὐτοῦ θεραπεύονται εἰς δόξαν θεοῦ παντοκράτορος καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὃς ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

ΠΡΑΞΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΑΥΤΟΥ.

Βασιλεύοντος τῶν Ἰουδαίων Ἀγρίππα, ὃν διὰ τὸ συμβουλεύειν Εἰρήνην λιθοβολήσαντες ἀπέκτειναν, ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ Οὐεσπασιανὸς Καῖσαρ ὑπάρχων πολλῷ στρατεύματι περιχαρὰ κώσας τὴν Ἱερουσαλήμ τοὺς μὲν δορυαλώτους λαβὼν ἐφόνευσεν, ἄλλους πολιορκήσας λιμῷ διέφθειρεν, καὶ τοὺς πλείστους φυγαδεύσας χρόνῳ δίσπειρεν· τό τε ἱερὸν καθελὼν καὶ τὰ σκεύη τὰ ἅγια εἰς ναῦν ἐνβαλὼν ἐπεμψεν εἰς Ῥώμην ποιήσασθαι τῆς Εἰρήνης σκῆνωμα, καὶ τοῖς ἐκ πολέμου σκύλοις ἐκοσμεῖτο.

² Οὐεσπασιανοῦ δὲ ἀποθανόντος ἐγκρατῆς γενόμενος ὁ υἱὸς αὐτοῦ Δομετιανὸς τῆς βασιλείας μετὰ τῶν ἄλλων ἀδικημάτων αὐτοῦ προσέθετο καὶ διωγμὸν ποιεῖν κατὰ τῶν δικαίων ἀνθρώπων. μαθὼν γὰρ τὴν πόλιν πεπληρῶσθαι Ἰουδαίων, μεμνημένος τῶν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ περὶ αὐτῶν κελευσθέντων, ὥρμησεν ἐπὶ τὸ πάντας ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς τῶν Ῥωμαίων πόλεως. τολμήσαντες δέ τινες τῶν Ἰουδαίων ἔδωκαν τῷ Δομετιανῷ βιβλίον ἐν ᾧ ἐγγράπτο τάδε.

* Haec inscriptio ex Par desumpta est. Vind sic habet: Εἰς τὴν μετέστανσιν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τ. 2εολ. (Reliqua Περὶ τῆς etc Vind non habet.)

1. Ἀγρίππα: Vind Ἀγρίππου
2. βιβλίον: uterque codex βιβλον, sed in utroque sequitur ἐν ᾧ | ἐγγράπτο: Par -πτω, Vind ἐγγράπται

³ Δομετιανὲ Καῖσαρ καὶ βασιλεῦ πάσης τῆς οἰκουμένης, ὅσοι Ἰουδαῖοι σου δεόμεθα, ἐκέται προσκειμένα τῆς σῆς δυνάμειως μὴ φυγαδεύειν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ φιλανθρώπου σου προσώπου· εἴκομεν γάρ σοι καὶ τοῖς ἔθεσιν καὶ τοῖς νόμοις καὶ πράξεσιν καὶ πολιτείαις μηδὲν ἀδικοῦντες, ἀλλὰ Ῥωμαίοις ὁμοφρονοῦντες. ἔστιν δὲ καινὸν καὶ ξένον ἔθνος, μήτε τοῖς ἑτέροις ἔθεσιν ὑπακοῦον μήτε ταῖς Ἰουδαίων θρησκείαις συνευδοκοῦν, ἀπερίτμητον, ἀπάνθρωπον, ἄνομον, ὅλους οἴκους ἀνατρέπον, ἀνθρώπων θεὸν καταγγέλλοντες, ὃς ἐκκλησιάσασιν ἐπιγίνεται ξένον ὄνομα Χριστιανόν. οὗτοι θεὸν ἀθετοῦσιν μὴ προσέχοντες τῷ ὑπ' αὐτοῦ δοθέντι νόμῳ, υἱὸν δὲ θεοῦ καταγγέλλουσιν ἀνθρώπων ἐξ ἡμῶν αὐτῶν γεννηθέντα ὀνόματι Ἰησοῦν, οὗ οἱ γονεῖς καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ πᾶσα ἡ γενεὰ ἐξ Ἑβραίων ἐξήρτηται· ὃν διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ βλασφημίαν καὶ τὴν ἄνομον φλυαρίαν ἡμεῖς σταυρῶ παρέδώκαμεν. ψεῦσμά τε ἕτερον τῷ πρώτῳ αὐτῶν βλάσφημον συνάπτουσιν· τὸν γὰρ παγέντα καὶ ταφέντα, τοῦτον ὡς ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα δοξολογοῦσιν· πρὸς τούτοις καὶ ἀναληφθέντα ἐν νεφέλαις ἐν τοῖς οὐρανοῖς καταψεύδονται.

⁴ Ἐπὶ τούτοις πᾶσιν ὀργῇ συσχεθεὶς ὁ βασιλεὺς δόγμα τῇ συγλήτῳ ἐκέλευσατο ἵνα ἄρδην τοὺς ὁμολογοῦντας αὐτοὺς εἶναι Χριστιανούς φονεύσωσιν. τῶν οὖν παραυτὰ τῆς ὀργῆς εὐρεθέντων καὶ τὸν τῆς ὑπομονῆς καρπὸν τρυγησάντων στεψαμένων τε τὸν πάμμαχον ἀγῶνα κατὰ τῶν τοῦ διαβόλου πραγμάτων προσελάβετο ἡ τῆς ἀφθαρσίας ἀνάψυξις.

⁵ Διεφημίσθη τε ἐν τῇ Ῥώμῃ ἡ τοῦ Ἰωάννου διδασκαλία καὶ μέχρι τῶν Δομετιανοῦ ἀκοῶν, εἶναι τινα ἐν Ἐφέσῳ Ἑβραίων ὀνόματι Ἰωάννην, ὃς περὶ τοῦ Ῥωμαίων βασιλείου διαφημιζέτω λῆγων ἐν τάχει ἐκριζωθήσεσθαι, καὶ ἑτέρῳ τὴν βασιλείαν τῶν

3. ἐκέται: Vind εκέται | ἔθεσιν: ita recte Vind; Par ἔθεσιν | ἀλλὰ Ῥωμαίοις ὁμοφρονοῦντες: haec ex Vind addita sunt; desiderantur in Par | καινὸν καί: ita Vind; Par om καί | ἔθεσιν: ita Par; Vind ἔθεσιν | θρησκείαις: ita Par; Vind θρησκείαις | ὃς ἐκκλησιάσασιν: ita de coniectura edidi; in utroque libro manuscripto est εἰς ἐκκλησία πᾶσιν (Par ἅπασιν) | Vind καταγγέλλουσιν et supra καταγγέλλοντες | ψεῦσμά τε: ita recte Par; Vind ψεύσματα

4. στεψαμένων τε: ita Par; Vind στεψαμ. τε

Ῥωμαίων διαδοθήσεσθαι. ταραχθεὶς δὲ ὁ Δομειτιανὸς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἔπεμψεν ἑκατόνταρχον μετὰ στρατιωτῶν ἵνα ἀρπάσαντες ἀγάγωσιν τὸν Ἰωάννην. καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν Ἔφεσον ἐπυθάνοντο ποῦ μένη ὁ Ἰωάννης. προσελθόντες δὲ τῷ πυλῶνι αὐτοῦ εὖρον αὐτὸν ἐστῶτα πρὸ τῶν θυρῶν, καὶ νομίσαντες αὐτὸν εἶναι θυρῶρὸν ἐξήταζον ποῦ μένη ὁ Ἰωάννης. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ἐγὼ εἰμι. οἱ δὲ τὸ μέτριον αὐτοῦ καὶ ταπεινὸν καὶ πενιχρὸν ὑπερηφανήσαντες ἐπέπλησσον μετὰ ἀπειλῆς λέγοντες Εἰπέ ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν. ὁμολογούντος δὲ αὐτοῦ πάλιν αὐτὸν εἶναι τὸν ζητούμενον, ἀλλὰ καὶ τῶν γειτόνων μαρτυρούντων, ἔφησαν αὐτὸν ἐν τάχει ἐξιέναι σὺν αὐτοῖς πρὸς τὸν βασιλέα ἐν Ῥώμῃ. τοῦ δὲ παρακαλέσαντος αὐτοὺς λαβεῖν ἐφόδια, ἐπιστρέψας καὶ λαβῶν φοινίκας ὀλίγους ἐξῆλθεν εὐθέως.

⁶ Καὶ λαβόντες οἱ στρατιῶται δημόσια ὀχήματα ἐν τάχει ὄδευον, μέσον αὐτὸν καθίσαντες. ἐλθόντων οὖν αὐτῶν εἰς τὴν πρώτην ἀλλαγὴν, ὥρας ἀρίστου οὔσης, ἐδέοντο αὐτοῦ εὐψυχεῖν καὶ λαβόντα ἄρτον σὺν αὐτοῖς ἐσθίειν. ὁ δὲ Ἰωάννης ἔφη Τῇ μὲν ψυχῇ χαίρω, τροφῆς δὲ τέως οὐ βούλομαι λαβεῖν. οἱ δὲ ἐλαύνοντες ἐφέροντο ταχέως. ὀψίας δὲ γενομένης κατασχεθέντες εἰς τι πανδοχεῖον, καὶ τῆς ὥρας οὔσης λοιπὸν δείπνου, ὄντες φιλοφρονέστατοι ὁ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ στρατιῶται παρεκάλουν τὸν Ἰωάννην χρῆσασθαι τοῖς παρακειμένοις. ὁ δὲ ἔφη κεκοπῶσθαι καὶ δεῖσθαι ὑπὲρ πᾶσαν τροφήν τοῦ ὕπνου. καὶ τοῦτο ἐκάστης ἡμέρας αὐτοῦ ποιούντος ἐξεπλήσσοντο πάντες οἱ στρατιῶται καὶ ἐδειλίων, μὴ ὁ Ἰωάννης ἀποθανὼν κινδύνῳ αὐτοὺς περιβάλλῃ. τὸ δὲ ἅγιον πνεῦμα φαιδρότερον αὐτὸν ἐδείκνυ αὐτοῖς, καὶ τῇ ἐβδόμῃ ἡμέρᾳ κυριακῆς οὔσης ἔφη αὐτοῖς Νῦν καιρὸς τοῦ κάμει χρῆσασθαι τροφῆς. νηψιάμενός τε τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον προσευξάμενος προεκόμεζεν τὸ λέντιον καὶ λαβῶν ἕνα τῶν φοινίκων ἤσθιεν πάντων ὀρώντων.

⁷ Πολλοῦ οὖν χρόνου διυπεύσαντος ἔφθασαν τὴν ὁδόν, τοῦ

5. διαδοθήσεσθαι: ita scribendum videbatur. Par διαδεδοσθαι, Vind διαδιδουσθαι | ἐξήταζον: sic Par; Vind ἐξέταζον

6. καθίσαντες: Vind καθήσαντες | μὴ ὁ Ἰωάννης: Vind οὐκ ὁ | περιβάλλῃ: ita Par; Vind περιβάλλει

Ἰωάννου οὕτως νηστεύοντος. προσαγαγόντες δὲ αὐτὸν τῷ βασιλεὶ εἶπον Σεβαστέ βασιλεῦ, Ἰωάννην σοι προσάγομεν, θεὸν οὐκ ἄνθρωπον· ἐξ ἧς γὰρ αὐτὸν συνελάβομεν ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας ἄρτου οὐκ ἐγέυσατο. πρὸς τούτοις· ἐκπλαγεῖς ὁ Δομετιανὸς ἐξέτεινεν τὸ στόμα διὰ τὸ παράδοξον φιλήματι αὐτὸν προσαγορευσαί θελήσας· τοῦ δὲ Ἰωάννου ἀποκλίναντος τὴν κεφαλὴν κατεφίλησεν αὐτοῦ τὸ στήθος. καὶ εἶπεν Δομετιανός· Τί τοῦτο ἐποίησας; οὐκ ἤξιώσάς με φιλήσαι σε; καὶ ὁ Ἰωάννης πρὸς αὐτὸν εἶπεν Δίκαιον τὴν χεῖρα τοῦ θεοῦ ἐν πρώτοις προσκυνεῖν, καὶ οὕτως τὸ στόμα τοῦ βασιλέως καταφιλεῖν· γέγραπται γὰρ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις Καρδία βασιλέως ἐν χειρὶ θεοῦ.

⁸ Καὶ ὁ βασιλεὺς εἶπεν αὐτῷ Σὺ εἰ Ἰωάννης ὁ τὴν βασιλείαν μου λέγων ἐν τάχει ἐκριζωθήσῃσθαι καὶ μέλλειν ἕτερον βασιλεύειν ἀντ' ἐμοῦ, Ἰησοῦν; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν αὐτῷ Σὺ καὶ βασιλεύσῃ πολλοῖς χρόνοις τοῖς ὑπὸ θεοῦ σοι δεδομένοις, καὶ μετὰ σέ ἕτεροι πλείστοι· πληρωθέντων δὲ τῶν ἐπὶ γῆς χρόνων ἐξ οὐρανοῦ ἐλεύσεται βασιλεὺς, αἰώνιος, ἀληθής, κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν, ᾧ πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴ ἐξομολογήσεται, δι' ὃν πᾶσα ἐξουσία καὶ ἀρχὴ ἐπίγειος καταργηθήσεται καὶ πᾶν στόμα λαλοῦν μέγала φραγήσεται. οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ κύριος ὁ δυνατὸς καὶ βασιλεὺς πάσης πνοῆς καὶ σαρκός, ὁ λόγος καὶ υἱὸς τοῦ ζῶντος, ὃς ἐστὶν Ἰησοῦς Χριστός.

⁹ Πρὸς ταῦτα ἔφη αὐτῷ ὁ Δομετιανός· Τίς τούτων ἀπόδειξις; ῥήμασιν μόνοις οὐ πείθομαι· ὄψις ἀδήλων τὰ φθεγγόμενα. τί δύνη δεῖξαι ἐπίγειον ἢ ἐπουράνιον ἐν τῇ δυνάμει ἐκείνου τοῦ μέλλοντος βασιλεύειν, καθὼς καὶ λέγεις; ποιήσῃ γάρ, εἴπερ ἐστὶν υἱὸς τοῦ θεοῦ. εὐθέως δὲ ὁ Ἰωάννης ἤτησεν φάρμακον θανάσιμον. κελύσαντος δὲ τοῦ βασιλέως δοθῆναι φάρμακον αὐθωρὸν προσεκόμισαν. λαβὼν οὖν ὁ Ἰωάννης καὶ βαλὼν ἐν κύλικι μεγάλῳ πληρώσας ὕδατος συνεκέρρασεν, καὶ ἀναβοήσας φωνῇ

7. τοῦ δὲ Ἰωάννου: Par τ. δ. Ἰωάννου

8. Σὺ εἰ Ἰωάννης: Par om εἰ | ἐκριζωθήσῃσθαι: Vind ἐκριζωθῆναι | βασιλεύσῃ: Vind -λεύσει | φυλὴ: codex uterque φυλαί

9. δύνη: Vind δύναμι | μέλλοντος βασιλεύειν: ita Vind; in Par lacuna est; nec reliquum est nisi εὐείν | προσεκόμισαν (uterque codex -μῃσαν): Vind add ἄφθορον φάρμακον | λαβὼν οὖν ὁ: Par λαβ. ὁ οὖν

μεγάλη εἶπεν Ἐν τῷ ὀνόματί σου, Ἰησοῦ Χριστέ υἱέ τοῦ θεοῦ, πῖνω τὸ ποτήριον ὃ σὺ γλυκανεῖς, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ φάρμακον τῷ ἀγῶνι σου πνεύματι συγγέρασον καὶ ποθήσον αὐτὸ πόμα ζωῆς καὶ σωτηρίας γενέσθαι εἰς ἴασις ψυχῆς καὶ σώματος, εἰς πέψιν, εἰς ἀβλαβὴ διώκῃσιν, εἰς πίστιν ἀμετανόητον, εἰς ἀνεξάρτητον μαρτύριον τοῦ θανάτου ὡς ποτήριον εὐχαριστίας.¹⁰ Ἐκπαύτος οὖν αὐτοῦ τὸν κύλικα περιέμενον οἱ παρεστῶτες τῷ Δομετιανῷ ποτε μέλλει σπασθεῖς καταπίπτειν ἐπὶ τῆς γῆς. τοῦ δὲ Ἰωάννου Ἰλαροῦ ἐστῶτος καὶ σῶου προσομιλοῦντος ὀργίσθη ὁ Δομετιανὸς πρὸς τοὺς δόντας τὸ φάρμακον ὡς φεισαμένους τοῦ Ἰωάννου· οἱ δὲ ἐπομοσάμενοι τὴν τύχην καὶ σωτηρίαν τοῦ βασιλέως ἔλεγον ἄλλο μὴ εἶναι δυνατώτερον τούτου τοῦ φαρμάκου. συνελθὲ δὲ ὁ Ἰωάννης τί πρὸς ἀλλήλους ψιθυρίζουσιν, ἔφη πρὸς τὸν βασιλέα Μὴ χαλεπαῖνε βασιλεῦ, ἀλλὰ ἕα πείραν γενέσθαι, καὶ μαθήσῃ τὴν δύναμιν τοῦ φαρμάκου· κατώριτόν τινα ἐκ τῆς εἰρκτικῆς ποθήσον ἀχθῆναι. οὐ παραγενομένου ὁ Ἰωάννης ἐπιβαλὼν ὕδωρ τῷ ποτηρίῳ καὶ περιλύσας μετὰ πάσης ὑποστάθμης ἐπέδωκεν τῷ κατακρίτῳ. ὁ δὲ λαβὼν καὶ πῖνὼν παραχρῆμα ἔπεσεν καὶ ἐτελεύτησεν.

¹¹ Θαυμασάντων δὲ πάντων ἐπὶ τοῖς γενομένοις σημείοις καὶ τοῦ Δομετιανοῦ συσχεθέντος καὶ ἀπερχομένου εἰς τὸ παλάτιον, ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰωάννης Ῥωμαίων βασιλεῦ Δομετιανέ, τοῦτο ἤβουλήθης ἵνα σοῦ παρόντος καὶ μαρτυροῦντος ἐγὼ σήμερον φονεὺς γένωμαι; περὶ τοῦ κειμένου νεκροῦ τί μέλλει γενέσθαι; ὁ δὲ ἐκέλευσεν ἀχθέντα αὐτὸν ριπῆναι. Ἰωάννης δὲ προσελθὼν τῷ πτώματι εἶπεν Ὁ θεὸς ὁ τῶν οὐρανῶν ποιητῆς, ὁ κύριος καὶ δεσπότης ἀγγέλων δοξῶν κυριοτήτων, ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χρι-

εὐχαριστίας: Vind - σταίας, atque sic ubique

10. Post παρεστῶτες τῷ Δο- desiderantur in Vind codice folia duo. Rursus incipit inde a verbis [τελού]μενόν μοι ὑπὸ κυρίου sectione 16.

ὡς φεισαμένους: ita correxi quod in codice scriptum est ὡς φησαμένους, et si nec hoc videtur sensu carere | τύχην: codex τύχειν (hoc accentu). τύχην omnino aptum videtur; tamen possit alicui ψυχὴν scribendam videri | ἄλλὰ ἕα πείραν γενέσθαι: haec de coniectura scripsimus, certeque sensum quem contextus poscit exprimere videntur. In codice vero litterae quas uncis inclusimus perierunt.

11. τί μέλλει: codex τί μέλλεις

στοῦ τοῦ παιδὸς σου τοῦ μονογενοῦς δὸς τούτῳ τῷ δι' ἀφορμῆς τῆς κτήσεως ζωῆς πάλιν γενήσῃαι καὶ ἀπόδος αὐτῷ τὴν ψυχὴν, ἵνα μάθῃ Δομετιανὸς ὅτι ὁ λόγος τοῦ φαρμάκου πολὺ δυνατώτερος καὶ ζωῆς δεσπόζει. λαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἀνέστησεν αὐτὸν ζῶντα.

¹² Δοξαζόντων δὲ τὸν θεὸν πάντων καὶ θαυμαζόντων τὴν τοῦ Ἰωάννου πίστιν, ἔφη αὐτῷ ὁ Δομετιανὸς Δόγμα τῆς συγκλήτου ἐξέθηκα πάντας τοὺς τοιούτους ἀναπολογίτους ἀπάγεσθαι· ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ σοῦ εὗρισκω αὐτοὺς ἀθώους καὶ μᾶλλον ἐπωφελεῖ εἶναι αὐτῶν τὴν θεοσάβειαν, ἐξορίζω σε εἰς νῆσον, ἵνα μὴ δόξω ἐγὼ αὐτὸς καταλύειν τὰ ἐμαντοῦ δόγματα. τὸν μὲν οὖν κατακρίτον ἤτήσατο ἀπολυθῆναι· καὶ ἀπολυθέντος αὐτοῦ εἶπεν ὁ Ἰωάννης Ὑπαγε, χάριν ἔχε τῷ θεῷ τῷ σήμερον σε ἐκ φυλακῆς καὶ ἐκ θανάτου λυτρωσαμένῳ.

¹³ Ἐστῶτων δὲ αὐτῶν θρεπτή τις Δομετιανοῦ τῶν πρὸς τῷ κοιτῶνι αἰφνιδίως ληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀκαθάρτου δαίμονος ἐκείτο νεκρά, καὶ ἀνηγγελη τῷ βασιλεῖ. κινηθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς ἐδέετο τοῦ Ἰωάννου βοηθῆσαι αὐτῇ. ὁ δὲ Ἰωάννης εἶπεν Οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου τοῦτο παρασχεῖν· ἐπεὶ δὲ σὺ βασιλεύεις μὲν οἶδας, ὑπὸ τίνος δὲ ἔλαβες ἀγνοεῖς, μάθε τίς καὶ σοῦ καὶ τῆς βασιλείας σου ἐξουσίαν ἔχει. καὶ ἠῤῥατο οὕτως Κύριε ὁ θεὸς πάσης βασιλείας καὶ δέσποτα πάσης κτίσεως, δὸς τῇ κόρῃ ταύτῃ πνοὴν ζωῆς καὶ εὐχάμενος ἀνέστησεν αὐτήν. ἐκπλαγείς δὲ ἐπὶ πᾶσι τοῖς θαυμασίοις ὁ Δομετιανὸς ἀπέλυσεν αὐτὸν εἰς νῆσον, ὀρίσας αὐτῷ τακτὸν χρόνον.

¹⁴ Εὐθέως δὲ ἀπέπλευσεν ὁ Ἰωάννης εἰς Πάτμον, ὅπου καὶ ἤξιώθη τὴν τῆς συντελείας ἰδεῖν ἀποκάλυψιν. τελευτήσαντος δὲ τοῦ Δομετιανοῦ παρέλαβεν τὴν βασιλείαν Νέρβας, ὃς πάντας τοὺς ἐξορισθέντας ἀνεκαλέσατο· ἐνιαυτὸν δὲ κατασχὼν τὴν βασιλείαν, διάδοχον τῆς βασιλείας Τραϊανὸν ἐποιήσατο. σὺ βασιλεύοντος Ῥωμαίων ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἔφεσον ὁ Ἰωάννης ἐκρά-

12. ἐπωφελῆ et ἐξορίζω: codex ἐπωφελῆ et ἐξορίζω

13. τοῦ Ἰωάννου βοηθῆσαι αὐτῇ: codex τ. Ἰωάννου βοηθ. αὐτήν | ὀρίσας αὐτῷ: codex ὀρίσας αὐτόν

14. ὅπου: codex ὅπου

τυνεν πᾶν τὸ τῆς ἐκκλησίας διδασκαλεῖον, πολλά τε προσομιλῶν καὶ ἀπομνημονεύων ὅσα ὁ κύριος αὐτοῖς ἔλεγεν καὶ τίνα ἐκείσῃ διηγείτο. γενόμενος δὲ γηραλέος καὶ μεταλλάσσων ἐπισκοπεῖεν τῇ ἐκκλησίᾳ τῷ Πολυκάρπῳ ἐνεκελεύσατο.

ἡ γράμματι ἀποδο
ἡμερῶν 61-68

¹⁵ Ποίῳ δὲ τρόπῳ τὸ τέλος ἢ τὴν ἐξ ἀνθρώπων μετάστασιν αὐτοῦ τίς διηγήσασθαι οὐκ ἔχει; τῇ δὲ ἐξῆς κυριακῆς οὔσης καὶ τῶν ἀδελφῶν παρόντων ἤρξατο λέγειν αὐτοῖς Ἄδελφοί καὶ σύνδουλοι καὶ συγκληρονόμοι καὶ συμμετοχοὶ τῆς τοῦ κυρίου βασιλείας, γινώσκετε τὸν κύριον, πόσας δυνάμεις δι' ἐμοῦ παρέσχεν ὑμῖν, πόσα τέρατα, ἰάσεις πόσας, πόσα σημεῖα, χαρίσματα οἷα, διδαχάς, κυβερνήσεις, ἀναπαύσεις, διακονίας, δόξας, χάριτας, δωρεάς, πίστεις, κοινωνίας, πόσα ἴδετε παρ' ὀφθαλμοῖς ὑμῶν . . . . στηρίζεσθε οὖν ἐν αὐτῷ μεμνημένοι αὐτοῦ ἐν πάσῃ ὑμῶν πράξει, ἐπιστάμενοι τὸ εἰς ἀνθρώπους γεγονὸς μυστήριον τῆς οἰκονομίας, τίνος ἐνεκεν πεπραγματεύεται ὁ κύριος. παρακαλεῖ γὰρ αὐτὸς δι' ἐμοῦ Ἄδελφοί, ἄλυπος θελῶ μένειν, ἀνύβριστος, ἀνεπιβούλευτος, ἀκόλαστος. οἶδεν γὰρ καὶ ὕβριν τὴν ἐξ ὑμῶν, οἶδεν καὶ ἀτιμίαν, οἶδεν καὶ ἐπιβουλήν, οἶδεν καὶ κόλασιν παρακουόντων αὐτοῦ τῶν ἐντολῶν. ¹⁶ Μὴ λυπεῖσθω οὖν ὁ ἀγαθὸς ἡμῶν θεός; ὁ εὖσπλαγχνος, ὁ ἐλεήμων, ὁ ἅγιος, ὁ καθαρὸς, ὁ ἀμίαντος, ὁ μόνος, ὁ εἷς, ὁ ἀμετάβλητος, ὁ εὐκρινής, ὁ ἀδόλος, ὁ μὴ ὀργιζόμενος, ὁ πάσης ἡμῖν λεγομένης ἢ νοουμένης προσηγορίας ἀνώτερος καὶ ὑψηλότερος ἡμῶν θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς· εὐφραίνεσθω σὺν ἡμῖν καλῶς ἡμῶν πολιτευομένων, χαιρέτω καθαρῶς βιούντων, ἀναπαυέσθω σεμνῶς ἡμῶν ἀναστρεφομένων, ἡδυνέσθω κοινωνούντων ἡμῶν, μειδιάτω σωφρονούντων ἡμῶν, εὐωχεῖσθω φιλούντων ἡμῶν. ταῦτα ὑμῖν ἀδελφοί ὁμιλῶ, ἐπειγόμενος πρὸς τὸ προκειμένον μοι ἔργον,

15. παρ' ὀφθαλμοῖς ὑμῶν: post haec in codice addita leguntur μηδὲ ταῦται ἀκουσώμενα, quae et vitiosa nec integra esse videntur. Sensus quidem additamenti vix poterit dubius esse. Dicit enim Iohannes, fratres ipsis oculis vidisse quae ab aliis ne audita quidem (unquam) sint. Ex ταῦταις possit ad ἀκοαίς (oppositam ὀφθαλμοῖς) vel ad γενεαῖς concludere; item pro ἀκουσώμενα possit ἠκουσμένα conici. Possint etiam alii opponi fratribus, ut legas in hunc fere modum: τοῖς ἄλλοις μηδὲ ἠκουσμένα, sive μηδὲ ποτε (τοῖς ἄλλοις) ἠκουσμένα.

16. εὐκρινής: codex εὐκρινός | πάσης ἡμῖν λεγομένης: πάσης εστίραι pro πᾶσιν, quod codex habet; item προσηγορίας pro προσηγορίαν | ἡδυνέσθω: ἡ

ἤδη τελούμενόν μοι ὑπὸ κυρίου· τί γὰρ ἕτερόν μοι πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν; ἔχετε τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐνέχυρα, ἔχετε τὴν ἀναπόληπτον αὐτοῦ παρουσίαν. καὶ εἰ μὲν οὖν μηκέτι ἀμαρτάνετε, ἂ ἐν ἀγνοίᾳ ἐπράξατε ἀφίησιν ὑμῖν· εἰ δὲ αὐτὸν ἐγνωκότες καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐλεθθέντες ἐν τοῖς ὁμοίοις ἀναστρέφεσθε, καὶ τὰ πρότερα ὑμῖν ἐνλογοσθήσεται, καὶ οὐκ ἔχετε μέρος ἢ ἔλεος ἐνώπιον αὐτοῦ.

¹⁷ Καὶ εἰπὼν ταῦτα πρὸς αὐτοὺς ἠῤῥατο οὕτως Ὁ τὸν στέφανον τοῦτον πλέξας τῇ σῆ πλοκῇ Ἰησοῦ, ὃ τὰ πολλὰ ταῦτα ἄνθη εἰς τὸ ἀδιάπνευστόν σου ἄνθος τοῦ προσώπου ἐναρμόσας, ὃ ἐγκαταστειράς τοὺς λόγους τούτους, σὺ αὐτὸς κηδεμὼν γενοῦ τῶν σῶν καὶ ἰατρός· ὃ μόνος εὐεργέτης καὶ ἀνυπερήφανος, ὃ μόνος ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος, ὃ μόνος σωτὴρ καὶ δίκαιος, ὃ αἰεὶ ὄρων τὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν ὧν καὶ πανταχοῦ παρών, θεὲ Ἰησοῦ Χριστέ κύριε, ὃ ταῖς σαῖς δωρεαῖς καὶ τῷ σῷ ἔλεει περισκεπαζὼν τοὺς εἰς σέ ἐλπίζοντας, ὃ ἐπιστάμενος ἀκριβῶς τοὺς πανταχῇ ἡμῶν ἀντιδικοῦντας καὶ βλασφημοῦντας τὸ ἅγιόν σου ὄνομα, σὺ μόνος κύριε βοήθησον ἐν τῇ ἐπισκοπῇ σου τοῖς σοῖς δούλοις· ναὶ κύριε.

¹⁸ Καὶ αἰτήσας ἄρτον ἠὺχαρίστησεν οὕτως λέγων Τίνα αἰνον ἢ ποίαν προσφορὰν ἢ τίνα εὐχαριστίαν κλώντες τὸν ἄρτον ἐπονομάσωμεν ἀλλ' ἢ σέ μόνον; δοξάζομέν σου τὸ ὑπὸ τοῦ πατρὸς λεχθέν ὄνομα· δοξάζομέν σου τὸ λεχθέν διὰ υἱοῦ ὄνομα· δοξάζομεν τὴν δειχθεῖσαν διὰ σοῦ ἡμῖν ἀνάστασιν· δοξάζομέν σου τὸν σπόρον, τὸν λόγον, τὴν χάριν, τὸν ἀληθινὸν μαργαρίτην, τὸν θησαυρόν, τὸ ἄροτρον, τὴν σαγήνην, τὸ μέγεθος, τὸ διάδημα, τὸν δι' ἡμᾶς λεχθέντα υἱὸν ἀνθρώπου, τὴν ἀλήθειαν,

scripsi pro ἡδούσω, quod in codice est | τελούμενον: ita scripsi pro τελουμένων. De scriptura codicis Vindobonensis mihi sic nuntiatum est. Legi - μένον μοι, sed pro μένον altera manu correctum esse νόνον, μοι vero et nunc matatum esse in τῶν et iam ex antiquissimo primae manu vestigio τῶν fuisse. | ἕτερόν μοι πρὸς: ita ex Vind edidi. Nec vero male Par ἕτερον ἔχομι πρὸς | ἀναπόληπτον: ita Vind; Par ἀπόληπτον | ἐνλογοσθήσεται, καὶ οὐκ: Vind ἐνλογοσθήσεσθε, οὐκ

17. ἐναρμόσας: Vind ἐναρμώσας | σὺ αὐτός: ita Par; Vind σὺ αὐτῶν | γενοῦ: ex Vind est; deest in Par | σωτὴρ καὶ δίκαιος: Par om καὶ | πανταχῇ ἡμῶν: Vind πανταχοῦ ἡμῶν

18. εὐχαριστίαν: uterque codex - στείαν | διὰ υἱοῦ: Par δι' υἱοῦ

Acta apost. apocr. ed. Tischendorf.

τὴν ἀνάπαυσιν, τὴν γνώσιν, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν εἰς σέ καταφυγὴν. σὺ γὰρ μόνος κύριος, ἡ βίβλα τῆς ἀθανασίας καὶ ἡ πηγὴ τῆς ἀφθαρσίας καὶ ἡ ἐδρα τῶν αἰώνων, ληθεις ταῦτα πάντα δι' ἡμᾶς νῦν ὅπως καλοῦντές σε διὰ τούτων γνωρίζωμέν σου τὸ μέγεθος ἀχώρητον ἡμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὑπάρχον, καθαροῖς δὲ μόνοις θεώρητον, ἐν τῷ ῥόνῳ σου υἱῷ θεωρούμενον.

19 Καὶ κλάσας τὸν ἄρτον ἐδίδου ἡμῖν, ἐκάστῳ τῶν ἀδελφῶν ἐπευχόμενος ἄξιον ἔσσεσθαι αὐτὸν τῆς τοῦ κυρίου εὐχαριστίας. γευσάμενος οὖν καὶ αὐτὸς ὁμοίως εἶρηκεν Κάριμὸς μέρος ἔστω μεθ' ὑμῶν καὶ εἰρήνη, ἀγαπητοί. καὶ ταῦτα εἰπὼν καὶ ἐπιστηρίξας τοὺς ἀδελφούς εἶπεν πρὸς Εὐτυχῆ τὸν καὶ Οὐῆρον Ἴδου καθίστημί σε διάκονον τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ παρατίθημαί σοι τὴν τοῦ Χριστοῦ ποίμνην. μνημόνευε οὖν τῶν τοῦ κυρίου προσταγμάτων, καὶ ἐάν περιπέσης πειρασμοῖς ἢ κινδύνους, μὴ πτοηθῆσῃ· πολλαῖς γὰρ ἀνάγκαις ὑποπεσεῖς, καὶ μάρτυς ἔξοχος τοῦ κυρίου ἀναδειχθήσῃ. οὕτως οὖν πρόσεχε Οὐῆρε τῷ ποιμνίῳ ὡς θεοῦ διάκονος ἕως τῆς προθεσμίας τοῦ καιροῦ τοῦ μαρτυρίου σου.

20 Ὡς δὲ ταῦτα καὶ πλείονα τούτων ἐλάλησεν ὁ Ἰωάννης, παραθέμενος αὐτῷ τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ λέγει πρὸς αὐτὸν Παραλαβὼν τινὰς ἀδελφούς ἔχοντας κοφίνους καὶ σκαφία, ἀκολουθήσατέ μοι. ὁ δὲ Εὐτυχῆς μὴ μελλήσας διεπράξατο ὃ ἐκέλευσθη. καὶ προελθὼν ὁ μακάριος Ἰωάννης τῆς οὐσίας ἐβιάδιζεν πρὸ τῶν πυλῶν, εἰρηκῶς τοῖς πλείοσιν ἀποστῆναι ἀπ' αὐτοῦ. καὶ γενόμενος εἰς τι μνημεῖον ἀδελφοῦ ἡμῶν εἶπεν αὐτοῖς σκαπτειν· κάκεινοι ἔσκαπτον. ὁ δὲ Βαθύτερον, φησίν, ἔστω τὸ

σὺ γὰρ μόνος κύριος: Vind σὺ γὰρ εἰ μόνος κύριε | καὶ ἡ πηγὴ τῆς ἀφθαρσίας: haec ex solo Vind sunt; Par non habet | καλοῦντές σε δ. τ. γνωρίζωμεν: Vind καλοῦντές (?) σε δ. τ. γνωρίζωμεν | ὑπάρχον: Vind ὑπάρχων | υἱῷ: ita omnino scribendum videbatur; sed uterque codex ἀνθρώπων (scribitur ἄνω). Item pro θεωρούμενον in Par legitur θεωρούμενοι

19. εὐχαριστίας: in utroque rursus est - στείλας | μέρος ἔστω (in Par scribitur ἔστω): Vind μέρ. ἔστέ | μεθ' ὑμῶν: Vind μεθ' ἡμῶν | Εὐτυχῆ τὸν καί: Par om καί | Οὐῆρον: Par Εὐῆρον; Vind Εὐῆρον. Sed vide post. | ὑποπεσεῖς: Par rursus περιπεσεῖς | μάρτυς ἔξοχος: Vind ἔξοχ. μάρτ. | Οὐῆρε: ita h. l. et Vind et Par

20. μὴ μελλήσας: ex Par; Vind μὴ ἀμελήσας | εἰς τι μνημεῖον: Vind εἰς τὸ μνημεῖον

σκάμμα· κάκειων δὲ σκαπτόντων προστρέπετο τοὺς σὺν αὐτῷ ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐξέληλυθότας, οἰκοδομῶν καὶ καταρτίζων αὐτοὺς ἐπὶ τὸ τοῦ κυρίου μέγεθος. ὡς δὲ ἐτέλεσαν καὶ τὸ σκάμμα οἱ νέοι καθὼς ἤβουλήθη, ἡμῶν μηδὲν εἰδότεων ἀποδύεται τὰ ἱμάτια ἃ ἡμφίεστο καὶ ἐπιβάλλει αὐτὰ ὥσπερ τινὰ στρωμνὴν ἐν τῷ βάθει τοῦ σκάμματος, καὶ ἐν μόνῳ τῷ διγρωσίῳ στάς ἀνατείνας τὰς χεῖρας ἠῤῥατο

²¹ Ὁ ἐκλεξάμενος ἡμᾶς εἰς ἀποστολὴν ἔθνῶν, ὁ ἐκπέμψας ἡμᾶς εἰς τὴν οἰκουμένην θεός, ὁ δεῖξας ἑαυτὸν διὰ τῶν ἀποστόλων, ὁ μὴ ἤρεμίσας πώποτε ἀλλὰ ἀεὶ σώζων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ὁ διὰ πάσης φύσεως ἑαυτὸν γνωρίσας, ὁ τὴν ἔρημον καὶ ἀγρωθεῖσαν φύσιν ἡμῶν ἤρεμον καὶ ἡσύχιον ποιήσας, ὁ διψύση αὐτῇ λόγους ἑαυτὸν δούς, ὁ νεκρώσας τὸν ἀντίπαλον αὐτῆς εἰς σὲ καταφυγούσης, ὁ δούς αὐτῇ τὴν σὴν χεῖρα καὶ ἀνεγείρας τῶν ἐν ἄδου πραγμάτων, ὁ δεῖξας αὐτῇ τὸν ἴδιον ἐχθρόν, ὁ τὴν εἰς σὲ γνώμην καθαρῶς πεποιημένος, Χριστέ Ἰησοῦ, ὁ τῶν ἐπουρανίων δεσπότης καὶ τῶν ἐπιγείων νόμος, ὁ τῶν ἀερίων δρόμος καὶ τῶν αἰθερίων φύλαξ, ὁ τῶν ὑπογείων φόβος καὶ τῶν ἰδίων χάρις, δεῖξαι καὶ τοῦ σου Ἰωάννου τὴν ψυχὴν τάχα ἤξιωμένην ὑπὸ σου, ὁ καὶ με φυλάξας μέχρι τῆς ἄρτι ὥρας καθαρὸν ἑαυτῷ καὶ ἀμιγῆ μίξεως γυναικός, ὁ θελήσαντί μοι ἐν νεότητι γῆμαι ἐπιφανεῖς καὶ εἰρηκῶς μοι Χρήζω σου, Ἰωάννη· ὁ ἀσθένειάν μοι σωματικὴν προουκοδομήσας, ὁ τρίτον μου βουλευθέντος γῆμαι ὥρα τρίτη ἐν τῇ θαλάσῃ μοι εἰρηκῶς Ἰωάννη, εἰ μὴ ἦς ἐμός, εἶσα ἂν σε γῆμαι, ὁ ἐπανοίξας μοι τοῦ νοῦ τὰς ὄψεις καὶ τοὺς φαινομένους ὀφθαλμοὺς χαρισάμενος, ὁ διαβλέψαντός μου καὶ τὸ ἀτενίσαι γυναικὶ ἐπιγράψας ἐπαχθές, ὁ τῆς προσκαίρου φαντασίας ρυσάμενός με καὶ εἰς τὴν ἀεὶ μένουσαν φρουρήσας, ὁ τῆς ἐν σαρκὶ ρυπαρᾶς μανίας χωρίσας με, ὁ τὴν ἀπό-

κάκειων δέ: Par om δέ | ἤβουλήθη: uterque codex ἤβουλήθη | διγρωσίῳ: ita Par; Vind διγρωσίῳ

21. δεῖξας ἑαυτόν: ita Vind; Par δεῖξ. δ' αὐτόν | τὴν εἰς σὲ γνώμην: Par τ. εἰς σὲ γνώσιν | τῶν ἐπιγείων νόμος: ita Vind; Par τῶν ἀερίων νόμος | τῶν ἀερίων φύλαξ: ita Vind; Par τῶν ἐπιγείων φύλαξ | ἤξιωμένην: ita Vind; Par ἄξιωμένην | θελήσαντί μοι: uterque codex θελήσαντί με | εἰρηκῶς μοι Χρήζω: ita Vind; Par εἰρηκῶς μὴ χρήζω | ἐν τῇ θαλάσῃ: Par om τῇ | εἰ μὴ ἦς: Vind εἰ μὴ εἰς | ἀτενίσαι: Vind ἀτενήσαι

κρυφον νόσον φημώσας τῆς ψυχῆς καὶ τὴν φανεράν πράξιν ἐκκόψας, ὁ θλίψας καὶ ἐξορίσας τὸν ἐν ἐμοὶ στασιάζοντα, ὁ ἄσπιλόν μου καὶ ἄθραυστον τὴν εἰς σέ φιλίαν καταστήσας, ὁ ἀνευδοίαστον μου τὴν εἰς σέ πίστιν δούς, ὁ καθαρὰν μου τὴν εἰς σέ γνώμην ὑπογράψας, ὁ τῶν ἔργων τὸν ἐπάξιον ἀποδιδούς μισθόν, ὁ ἐγκαταθέμενός μου τῇ ψυχῇ μηδὲν ἔχειν κτῆμα ἢ σέ μόνον. τί γὰρ σοῦ τιμιώτερον; νῦν ὅτε κύριε ἦν ἐπιστευθὴν οἰκονομίαν σου ἐτελείωσα, ἀξίωσόν με τῆς σῆς ἀναπαύσεως, τὸ ἐν σοὶ τέλειον ἐργαζόμενος, ὅπερ ἐστὶν ἄρρητος σωτηρία καὶ πορευομένου μου πρὸς σέ ὑποχωρησάτω πῦρ, νικηθῆτω σκότος, ἀτονησάτω κάμινος, σβεσθῆτω γέεννα, ἀκολουθησάτωσαν ἄγγελιοι, φοβηθῆτωσαν δαίμονες, θραυσθῆτωσαν ἄρχοντες, δυνάμεις ἀκότους πεσέτωσαν, δεξιοὶ τόποι στηκέτωσαν, ἀριστεροὶ μὴ μεινάτωσαν, ὁ διάβολος φημωθῆτω, ὁ σατανᾶς καταγελασθήτω, ἡ μανία αὐτοῦ ἡρεμησάτω, ἡ ὀργὴ αὐτοῦ θραυσθήτω, τὰ τέκνα αὐτοῦ παταχθήτω καὶ ὅλη αὐτοῦ ἡ ρίζα ἀπορριζωθήτω· καὶ δός μοι τὴν εἰς σέ ὁδὸν ἀνύβριστον ἀνεπηρέαστον ἀνύσαι, ἀλαβεῖν δὲ ἅπερ ὑπέσχου τοῖς καθαρῶς βιοῦσιν καὶ σεμνὸν ἡγαπηκόσι βίον.

22 Καὶ ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐδόξασεν τὸν θεόν, σφραγισάμενός τε ὅλως ἐστῶς καὶ εἰπὼν ἡμῖν Ἡ εἰρήνη καὶ ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν ἀδελφοί, ἀπέλυσε τούς ἀδελφούς. ἐλθόντες οὖν ἐπὶ τὴν αὖριον αὐτὸν μὲν οὐχ εὔρον; ἀλλὰ τὰ σανδάλια αὐτοῦ καὶ βρούουσαν τὴν πηγήν. καὶ μετὰ ταῦτα ἐμνήσθησαν τὸ εἰρημένον Πέτρῳ ὑπὸ τοῦ κυρίου περὶ αὐτοῦ Τί γὰρ σοὶ μέλει ἐάν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι· καὶ ἐδόξασαν ἐπὶ τῷ γεγονότι θαύματι τὸν θεόν. καὶ οὕτως πιστεύσαντες ἀνεχώρησαν αἰνούντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν φιλόανθρωπον θεόν, ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

ἐξορίσας: Par ἐξορίσας | ὁ ἄσπιλον: Par om ὁ | ἀνευδοίαστον: Par ἀνευδοίαστον, Vind ἀνευδοίαστον | μου τῇ ψυχῇ: Vind μου τὴν ψυχὴν | νῦν ὅτε κύριε: Par om κύριε | νικηθῆτω σκότος: ita Vind; in Par νικηθῆτω perit | γέεννα: Par γέεννα | στηκέτωσαν: ita Vind; Par στεκεῖτωσαν | ὁ σατανᾶς καταγελασθήτω: haec Vind habet, non item Par | θραυσθήτω, τὰ τέκνα αὐτοῦ: haec in Vind desiderantur | ἀπορριζωθήτω: ita Vind; Par ἀπορρηθήτω

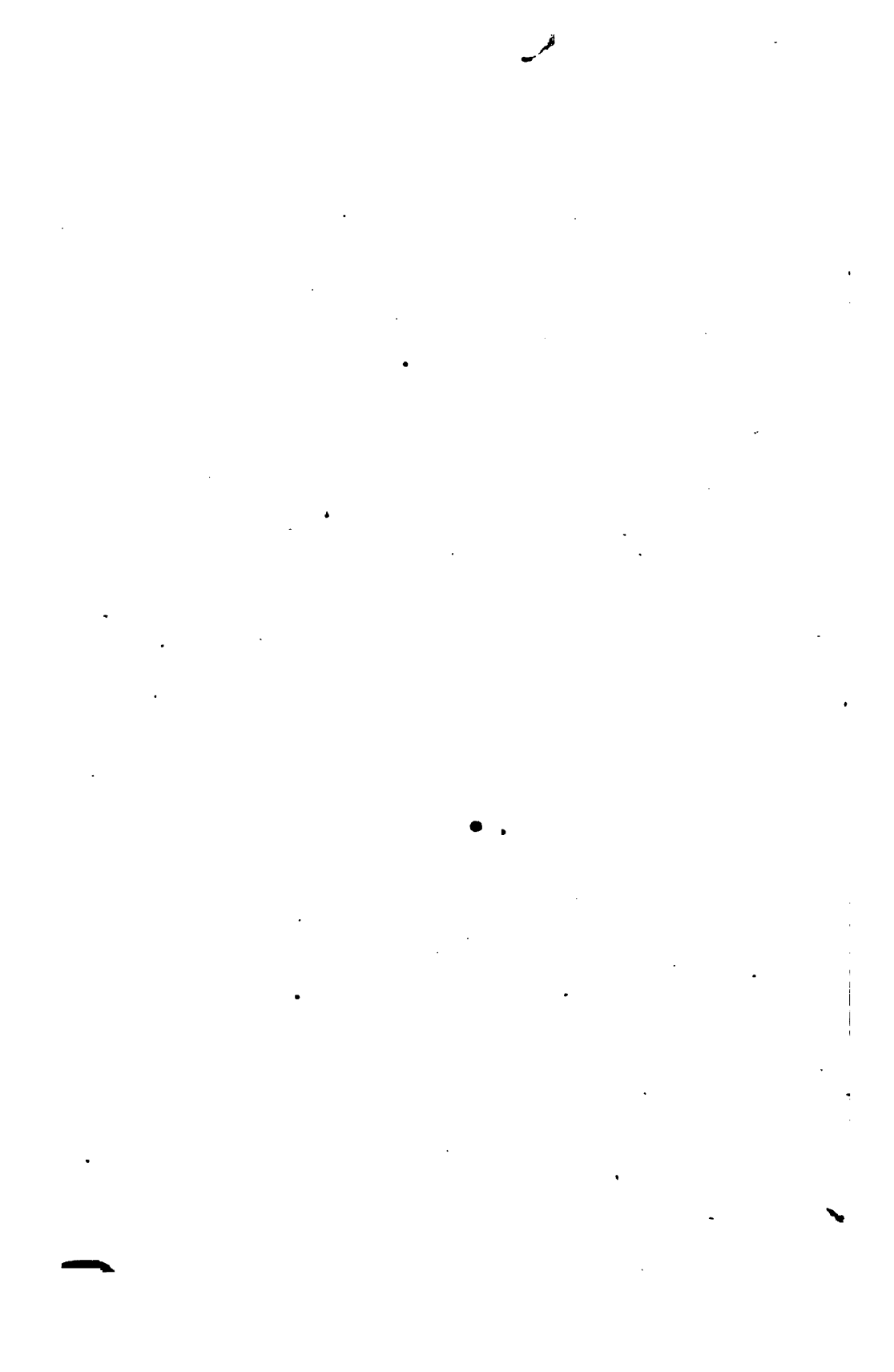
22. σανδάλια: Par σαντάλια | Vind πρέπει δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν καὶ αἰεὶ etc.

APOCALYPSES APOCRYPHAE.

APOCALYPSES APOCRYPHAE

MOSIS, ESDRAE, PAULI, IOHANNIS,

ITEM

MARIAE DORMITIO,

**ADDITIS EVANGELIORUM ET ACTUUM APOCRYPHORUM
SUPPLEMENTIS.**

MAXIMAM PARTEM NUNC PRIMUM EDIDIT

CONSTANTINUS TISCHENDORF,

**PHIL. ET THEOL. D. LEGG. D. HONOR. CANTABR. IUR. CIV. D. HONOR. OXON. THEOL. ET
PALAEOGR. BIBL. PROF. P. O. LIPS.**

LIPSIAE

HERM. MENDELSSOHN.

MDCCCLXVI.

VIRO EXCELLENTISSIMO AC PERILLUSTRI

AUGUSTO DE GRIMM,

DE EDUCANDIS DOMUS CAESAREAE RUSSICAE PRINCIPIBUS
MERITISSIMO,

ITINERIS ORIENTALIS CUI CODEX SINAITICUS DEBETUR
ADIUTORI ACERRIMO,

FAUTORI SUO ET AMICO

ANIMI DEDITISSIMI TESTANDI CAUSSA

D. D. D.

CONSTANTINUS TISCHENDORF.

PROLEGOMENA.

In itineribus nostris ab anno 1840 per Europam et orientales terras factis etiam illud propositum nobis erat, ut codices indagaremus unde libri Novi Testamenti qui dicuntur apocryphi vel primum in lucem protrahi vel rectius edi possent. Nec deerat studiis eventus. Centum enim ac plus codices Graecos et Latinos invenimus quibus excutiendis exsequeremur propositum. Quorum subsidiorum ope non modo libros iam aliorum curam inprimis Fabricii et Thilonis nactos emendatius ac plenius edere contigit, sed etiam haud paucos ab oblivione vindicare. Quindecim autem anni sunt cum ad fructus itinerum et studiorum nostrorum in hoc litterarum genere publici iuris faciendos accessimus. Initium fecimus anno 1851 ab actis apostolorum apocryphis, quorum septem primi dedimus, septem alia vel primum integra vel plurimis locis emendata. Horum quae ultimo loco diximus numero nec acta Thomae eximenda sunt, quamvis maiorem reliquis diligentiam ab ipso primo editore nacta sint. Actis duobus annis post evangelia apocrypha addidimus. Cuius generis libellos rursus septem edidimus primi; reliquorum nihil non emendatum dedimus; ipsi vero gravissimi, evangelium Iacobi dicimus, evangelium Thomae, acta Pilati, multum laboris posebant.

Absolutis actis atque evangeliis reliquum erat ut apocalypses tractaremus. Quod brevi factum iri postquam anno 1851 in Studiis Theologicis et Criticis Heidelbergensibus significavimus, prolato ex collectionibus nostris argumento apocalypsis Pauli, quam deperditam paullo ante Fridericus Lücke dixerat, aliorumque librorum similium incognitorum, tot alii labores¹ et itinera tantam ei rei moram intulerunt ut nunc demum fidem solveremus.

Edidimus igitur, ut ipso libri nostri titulo significatum est, quattuor scripta quae auctores apocalypses dixerunt: quorum tria, Mosis Esdrae Pauli insignita nominibus, lucem nondum viderant, quartum, cui nomen Iohannis praefixum est, semel sed parum recte editum erat. Addidimus librum huc usque ineditum de dormitione Mariae, plerumque Iohanni adscriptum, opus inprimis memorabile et in originibus cultus Mariani indagandis gravissimum. Cui libro Graece scripto tractatus duo Latinos subiunximus, liberrime inde derivatos, quorum priorem et ipsum primi edidimus, alteri dudum vulgato antiquiorem formam ex libro scripto reddidimus.

Harum litterarum quum ea sit ratio ut vix duo codices scriptura consentientes inveniantur, difficile est recte edere quae ex pluribus fontibus haurienda sunt; si quid

---

¹ Ex eo quem diximus anno Novum Testamentum Graece undecies edendum vel repetendum erat, additis etiam Latino textu ad codicem Amiatinum recensito et Germanico ad ipsius Lutheri normam recognito, item bis Vetus Testamentum Graece renovatis prolegomenis repetivimus; codicem Claromontanum anno 1852 edidimus, item Anecdota sacra et profana anno 1855 rursusque additis supplementis 1860; Synopsis evangelicam secundum edidimus 1864, item ab anno 1855 Monumentorum sacrorum ineditorum novae collectionis volumina quattuor (I. II. III. V.); anno 1860 Notitiam editionis codicis Sinaitici cum catalogo codicum a nobis ex oriente Petropolin perlatorum et anecdotis aliquot; anno 1862 Bibliorum codicem Sinaiticum voluminibus quattuor, anno insequenti Novum Testamentum Sinaiticum, anno 1864 Nov. Test. Graece ex Sinaitico codice Vaticana itemque Elzeviriana lectione notata. Praeterea anno 1862 descriptionem itineris in terram sanctam facti vulgavimus. Exeunte autem anno 1864 etiam suscipienda erat nova Novi Testamenti editio critica maior (editio octava sive repetitionibus omnibus numeratis decima octava).

vero uno tantum ex codice petere licet, a vitiositate scripturae, qua libri eiusmodi praeter cetera conspicui sunt, vix minor edendi difficultas oritur. Quos hoc volumine libros comprehendimus, ii utraque illa nos difficultate premebant: alteri enim subsidii critici penuria, alteri codicum varietate atque discrepantia edendi laborem auxerunt. Quae ab inconstantia codicum difficultas est, ea quidem ita, si non vinci, certe praeteriri potest ut unius codicis scriptura exprimatur adnotatis reliquis. Quod ut rectissime fit ubi unus prae ceteris sive antiquitatis laude sive scripturae bonitate eminent, ita vix commendari potest ubi simili modo omnes ad recuperandum textum in antiquitate vulgatum faciunt. Hoc vel maxime in eos huius voluminis libellos quadrat, qui Mosis et Iohannis apocalypses dicti sunt; quorum textum ex iis quos invenimus codicibus non sine arbitrio concinnasse videbimur. Exprompta vero larga manu singulorum varietate providimus ne aliis obtrudere videremur quae ipsi probabilia duximus.

Quae de singulis libris praefati sumus, satis pauca sunt. Tamen ab huius editionis consilio alienum erat plura dare; nec ut praeter consilium daremus per otium nunc licuit. Quem vero olim librum de evangeliorum apocryphorum origine et usu scripsimus² ubi nova editione repetemus, tantopere ab amicis flagitata, omnibus exemplis anni 1851 dudum divenditis, ea potissimum quae de dormitione Mariae hoc volumine edidimus simul tractare consentaneum erit. Quae enim de origine et usu horum scriptorum proferri possunt, ea ipsa sunt quae uberius nunc perscribere nolimus.

Praeterea nonnulla litterarum apocalypticarum supplementa Prolegomenis inserenda curavimus. Supersunt autem alia haud pauca quae ad litteras Novi Testamenti apocryphas locupletandas atque emendandas praeparavi-

---

² Prodiit ex auctoritate Societatis Haganae pro defendenda Religione Christiana Hagae Comitum 1851.

mus, ut epistulas varias partim iam notas partim certe nondum editas, ut Iohannis acta illa uberrima quae Prochori nomen prae se ferunt³. Quibus ad edendum corpus Novi Testamenti apocryphum reservatis, nunc satis habuimus nonnihil quod ad supplendam nostram actorum apocryphorum editionem facit ad calcem libri addere, atque alia quibus evangelia supplentur adnectere Prolegomenis.

Sed iam breviter de singulis explicandum est.

I.

APOCALYPSIS MOSIS.

Plures hoc nomine libri ex antiquitate innotuerunt, ita tamen ut non eodem semper eoque solo dicti esse videantur. Qua de re quum ipsi breviter diximus in Studiis Theologicis et Criticis Heidelbergensibus a. 1851. fascic. 2. tum paullo fusius explicauerunt Lückius in libro quem inscripsit: Versuch einer vollständigen Einleitung in die Offenbarung des Johannes etc. 1848. fascic. 1. pag. 232 sqq. et Dillmannus in Encyclopaedia Theologica Herzogiana vol. 12. pag. 317 sqq. (1860.) Cohaerent autem cum apocalypsis Mosis quae antiquis dicebantur libri qui circa Adamum eiusque vitam et mortem versabantur¹; ab Adamo enim etiam illas fabularum initium fecisse, libro Iubilaeorum probatur, quem et ipsum inter apocalypses Mosis Syncellus et Cedrenus retulerunt.

Is liber quem nunc edidimus quorsum referendus sit dubium est. Videtur autem non tam per se inventus esse sed partem alicuius maioris libri effecisse: quem quidem non mediae aetati

³ Plura alia ad Veteris Testamenti pseudepigrapha pertinent. In his eminent *testamenta duodecim patriarcharum*, quae ad tollendam imperfectissimam Grabii editionem ex quattuor codicibus Graecis hausimus. Quae praeterea *testamenta passim* in codicibus inveniuntur, Abrahama, Melchisedeci, Iobi, perexigui pretii sunt; sed et haec transcripsimus. *Salomonis vero testamentum* habemus, a quo certe illud quod Fleckius edidit demum derivatum est. Ceterum ipsam quam edidimus Mosis apocalypsin inter Veteris Testamenti pseudepigrapha referendam esse apparet. Non idem in Esdrae librum quadrat, totum Christianum illum quidem.

¹ Cf. Dillmann. l. l. pag. 319.

sed potius saeculis circa Christum natum tribuendum esse, quum universa libri ratione tum singulis quibusdam probabile fit, a quibus alii scriptores antiqui pependisse videntur. Huc inprimis pertinet narratio de Setho ad portas paradisi delegato olei misericordiae petendi caussa, ad quam auctor Descensus Christi ad inferos respicit capite tertio (Evangg. apocryph. pag. 303. Cf. etiam textum Latinum A cap. XII. pag. 390.) Ista fabula post vario modo exulta atque etiam medii aevi poetis celebrata ² nescio an potissimum e libro nostro fluxerit, cuius principale quoddam argumentum efficit. Accedit illud quod sectionibus 7 et 17 traditur de hora qua Evam diabolus ad peccandum pellexit. Quam ad traditionem quum auctor protevangeliū quod vocant capite XIII. pag. 25. allusit, Thilo rectam eius loci scripturam non assequutus praeter morem prorsus a vero aberravit, pagina Codicis sui apocryphi 223. haec adnotans: „In his *ὥρα δοξολογίας* est tempus status felicitis, quo primus homo fruebatur ante peccati origines, quo secundum textum cod. Vat. A cum angelis consuetudinem habuisse traditur.“ Praetereo alia. Spero autem non defuturos esse qui hanc in rem totumque librum accuratius inquirent.

Ad edendum adhibuimus codices quattuor, duo Italicos, duo Vindobonenses. Is cui siglum A dedimus codex est Venetus Nanianus LXIII. chartaceus saeculi fere decimi tertii ³. Hunc totum transcripsimus anno 1843. Alter Italicorum D nobis dictus Mediolanensis est Ambros. C 237 Inf. membranaceus saeculi fere undecimi. Hunc ab initio tantum et ad finem eodem anno exscripsimus. Duo Vindobonenses apud nos B et C dicuntur. B chartaceus saeculi XIII. vel XIV. a Lambecio Catalogi libro V. numero CCX notatus est; cf. l. l. pag. 63. ad codicis fol. 310 sqq. Alter membranaceus XII. fere saeculi Lambecio est libri VIII.

² Placuisse auctori carminis satyrici saec. XV. Rynke de Vos ex Goethio renovatore eius carminis (cf. apud eum Reineke Fuchs cantum 10, 21 sqq.) notissimum est. Nuperrime Alfred Maury in libro: *Croyances et Légendes de l'antiquité* (Paris, 1863), pag. 294 adnotavit eandem fabulam inveniri in „historia poenitentiae Adami“ Gallice versa a Colardo Mansion. „Cette légende se rencontre dans *l'Histoire de la pénitence d'Adam*, qui a été traduite du latin en français par Colard Mansion. Voy. Van Praet, *Recherches sur Louis de Bruges seigneur de la Gruuthuyse* p. 96 et suiv.“ Dudum Lambecius (cf. Catalogi lib. V. pag. 68 et lib. II. pag. 778.) indicavit Lutwipi poema de vita Adami et Evae, quod in libris scriptis bibl. Caesareae exstat, ad nostram fabulam conferendum esse.

³ Auctori Catalogi p. 101. saeculi 12. vel 13. dicitur. Praeterea mendosissimum dicit et scriptum a librario qui non intelligebat quod exarabat.

κρυφον νόσον φημίνας τῆς ψυχῆς καὶ τὴν φανεράν τραξίν ἐκκόψας, ὁ θλίψας καὶ ξεροίνας τὸν ἐν ἐμοὶ στασιαζόντα, ὁ ἄσπιλόν μου καὶ ἀθραυστον τὴν εἰς σέ φιλίαν καταστήνας, ὁ ἀνευδοιαστόν μου τὴν εἰς σέ πίστιν δούς, ὁ καθαράν μου τὴν εἰς σέ γνώμην ὑπογράψας, ὁ τῶν ἔργων τὸν ἐπάξιον ἀποδιδούς μισθόν, ὁ ἐγκαταθέμενός μου τῇ ψυχῇ μηδὲν ἔχειν κτῆμα ἢ σέ μόνον. τί γὰρ σοῦ τιμώτερον; νῦν ὅτε κύριε ἦν ἐπιστεύθην οἰκονομίαν σου ἐτελείωσα, ἀξίωσόν με τῆς σῆς ἀναπαύσεως, τὸ ἐν σοὶ τέλειον ἐργαζόμενος, ὅπερ ἐστὶν ἄρρητος σωτηρία. καὶ πορευομένου μου πρὸς σέ ὑποχωρησάτω πῦρ, νικηθῆτω σκότος, ἀτονησάτω κάμινος, σβεσθήτω γέενα, ἀκολουθησάτωσαν ἄγγελοι, φοβηθῆτωσαν δαίμονες, θραυσθήτωσαν ἄρχοντες, δυνάμεις σκότους πεσέτωσαν, δεξιοὶ τόποι στηκέτωσαν, ἀριστεροὶ μὴ μεινάτωσαν, ὁ διάβολος φημωθήτω, ὁ σατανᾶς καταγελασθήτω, ἡ μανία αὐτοῦ ἄρεμησάτω, ἡ ὀργή αὐτοῦ θραυσθήτω, τὰ τέκνα αὐτοῦ παταχθήτω καὶ ὅλη αὐτοῦ ἡ ρίζα ἀπορριζωθήτω· καὶ δός μοι τὴν εἰς σέ ὁδὸν ἀνύβριστον ἀνεπηρέαστον ἀνύσαι, ἀπολαβεῖν δὲ ἄπερ ὑπέσχου τοῖς καθαρώς βιούσιν καὶ σεμνὸν ἡγαπηκόσι βίον.

22 Καὶ ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐδόξασεν τὸν θεόν, σφραγισάμενός τε ὅλως ἐστὼς καὶ εἰπὼν ἡμῖν Ἡ εἰρήνη καὶ ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν ἀδελφοί, ἀπέλυσεν τοὺς ἀδελφούς. ἐλθόντες οὖν ἐπὶ τὴν αὖριον αὐτὸν μὲν οὐχ εὔρον, ἀλλὰ τὰ σανδάλια αὐτοῦ καὶ βρούουσαν τὴν πηγήν. καὶ μετὰ ταῦτα ἐμνήσθησαν τὸ εἰρημένον Πέτρῳ ὑπὸ τοῦ κυρίου περὶ αὐτοῦ Τί γὰρ σοὶ μέλει ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι· καὶ ἐδόξασαν ἐπὶ τῷ γεγονότι θαύματι τὸν θεόν. καὶ οὕτως πιστεύσαντες ἀνεχώρησαν αἰνούντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν φιλόανθρωπον θεόν, ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

ἐξερίνας: Par ἐξερίνας | ὁ ἄσπιλον: Par om ὁ | ἀνευδοιαστόν: Par ἀνευδοιαστον, Vind ἀνευδοιαστον | μου τῇ ψυχῇ: Vind μου τὴν ψυχὴν | νῦν ὅτε κύριε: Par om κύριε | νικηθῆτω σκότος: ita Vind; in Par νικηθῆτω perit | γέενα: Par γέενα | στηκέτωσαν: ita Vind; Par στεκέτωσαν | ὁ σατανᾶς καταγελασθήτω: haec Vind habet, non item Par | θραυσθήτω, τὰ τέκνα αὐτοῦ: haec in Vind desiderantur | ἀπορριζωθήτω: ita Vind; Par ἀπορρηθήτω

22. σανδάλια: Par σαντάλια | Vind πρέπει δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν καὶ αἰεὶ etc.

APOCALYPSES APOCRYPHAE.

• •

προφήτου Ἐσδρα διάγνωσις περὶ τῶν ζ' ἡμερῶν. Ἡμέρα πρώτη τῆς ἑβδομάδος ἦτοι κυριακῇ ἐὰν γένωνται καλάνδαι Ἰαννουαρίων (sic), ἔσται χειμῶν χρήσιμος, ἕαρ ἔργον, θέρος ξηρόν, μετώπων ἀνεμῶδες, καρποὶ χρήσιμοι, προβάτων δαψίλεια, μέλι πολὺ, τρυγητὸς καλὸς, νεωτέρων θάνατος. Exit notis de die sabbati: Ἡμέρα ἑβδόμη τοιτέστι σαββάτω ἐὰν γένωνται καλάνδαι Ἰαννουαρίων, χειμῶν οὐκ ἐπαχθήσ, ἕαρ καὶ θέρος ἀνεμῶδες, μετώπων ξηρόν, καρπῶν σπάνις -- ἀνδρῶν χρησίμων τῶν επικρατούντων ἀπώλεια, ἔμπρησμοι πολλοὶ ἔσονται καὶ γερόντων θάνατοι.

Scripturas huiusmodi Nicephorus Homologoeta (saec. IX.) respicere videtur scribens canone 3 et 4: τὰ λεγόμενα βροντολόγια καὶ σεληνοδόμια ἢ καλανθολόγια οὐ χρῆ παραδέχεσθαι. (Exscriptit locum Fabricius in Cod. N.T. apocr. pag. 951 sq.)

III.

APOCALYPSIS PAULI.

De duobus libris relatum est qui antiquis apocalypses Pauli dicebantur. Alteram, quam iam Dionysius Alexandrinus verbis ab Eusebio hist. eccl. 7, 25. relatis innuisse videtur, Epiphanius haeresi 18 (38), 2. a Caianis excogitatam appellatamque ἀναβατικὸν Παύλου atque etiam a Gnosticis usurpatam dixit. Quod Epiphanius testimonium in annalibus suis Mich. Glycas secutus est. De altera Augustinus et Sozomenus dixere. Et Augustinus quidem in Iohannis evang. cap. 16. tractatu 98. haec scripsit: *Quiaquam et inter ipsos spirituales sunt utique aliis alii capaciōres atque meliores, ita ut quidam illorum ad ea pervenerūt (pervenerint?) quae non licet homini loqui. Qua occasione vani quidam apocalypsin Pauli, quam sane (edd. al. sana) non recipit ecclesia, nescio quibus fabulis plenam stultissima praesumptione finxerunt, dicentes hanc esse unde dixerat raptum se fuisse in tertium caelum et illic audisse ineffabilia verba, quae non licet homini loqui. Utcumque illorum tolerabilis esset audacia, si se audisse dixisset quae adhuc non licet homini loqui. Cum vero dixerit quae non licet homini loqui, isti qui sunt qui haec audeant impudenter et infeliciter loqui?* Apud Sozomenum vero hist. eccl. 7, 19, postquam revelationem Petri a veteribus quidem repudiatam sed in quibusdam Palaestinae ecclesiis quotannis certa die lectam dixit, haec legimus: τὴν δὲ νῦν ἄς ἀποκάλυψιν Παύλου τοῦ ἀποστόλου φερομένην, ἣν οὐδεὶς ἀρχαίων εἶδε, πλεῖστοι μοναχῶν ἐπαινοῦσιν· ἐπὶ ταύτης δὲ τῆς βα-

σιλείας¹ ἰσχυρίζονται τινες ταύτην ἠρῆσθαι τὴν βίβλον· λέγουσι γὰρ ἐκ θείας ἐπιφανείας ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας κατὰ τὴν οἰκίαν Παύλου μαρμαρίνην λάρανακα ὑπὸ γῆν εὐρεθῆναι καὶ ἐν αὐτῇ τὴν βίβλον εἶναι. ἐρομένῳ δέ μοι περὶ τούτου ψεύδος ἔφησεν εἶναι Κίλιξ πρεσβύτερος τῆς ἐν Ταρσῷ ἐκκλησίας· γεγονέναι μὴν γὰρ πολλῶν ἐτῶν καὶ ἰ πολὺὰ τὸν ἄνδρα ἐδαίκνουν· ἔλεγε δὲ μηδὲν τοιοῦτον ἐπίστασθαι παρ' αὐτοῖς συμβάν, θαυμάζειν τε εἰ μὴ τάδε πρὸς αἰρετικῶν ἀναπέπλασται.

Quae veterum de duabus Pauli revelationibus testimonia anno 1848 recensens Lückius l. l. pag. 247. addit neutrius libri quicquam ad nos pervenisse, unde quid rei esset accuratius disci posset. Quae quum legissem, statim ad virum egregium perscripsi reperisse me anno 1843 dum Italiam perlustrarem apocalypsin Pauli ab Augustino et Sozomeno commemoratam². Esse vero eandem accurata Sozomeni expositio, cui apprime textus libri respondet, vetat dubitare. Neque magis mihi dubium est quin rursus eadem sit quae passim post Augustinum et Sozomenum apocalypsis Pauli commemorata est, ut in decreto Gelasii de libris recipiendis et non recipiendis, in eo qui ex codice Coislín. 120. innotuit indice apocryphorum³, in scholiis ad grammaticam Dionysii Thracis⁴, in commentariis Theophylacti et Oecumenii ad 2 Cor. 12, 4., apud Nicephorum Homologotam⁵, apud Marcum patriarcham Alexandrinum quaestione 2. ad Theodor. Balsamonem⁶. Quae sententia eo confirmatur quod his locis omnibus liber de quo quaerimus ipso nomine apocalypsis Pauli vocatur (nisi quod Marcus patriarcha τὰς ἡράσεις τοῦ ἁγίου Παύλου dicit), vetustissimum vero illud Caianorum opus ἀναβατικὸν Παύλου et apud Epiphanium et apud Glycam dicitur. Istum

¹ De Theodosio Magno dicit.

² Eius rei mentionem fecit Lückius anno 1852 in Addendis et Emendandis, quibus auxit librum suum.

³ Vide Montfaucou: Biblioth. Coisl. pag. 194. Cf. etiam Anecd. mea sacr. et prof. 1860. pag. 230. Similis index in cod. Reg. nunc Imp. 1789 post quaestiones Anastasii Nicaen. habetur, ut docuit Coteler. PP. AA. 1698. l. p. 197.

⁴ Leguntur in Imm. Bekkeri Anecdotis Graecis vol. III. pag. 1165: δεῖ δὲ διαγινώσκειν τὸν γραμματικὸν τὰ ὀνόματα καὶ τὰς φωνὰς τῶν εὐαγγελιστῶν, ἵνα μὴ ἀλλότριον καὶ ψευδὲς εὐαγγέλιον δέξηται. ἀλλὰ καὶ ὁμωνύμως ψευδῆ συγγράμματα εἰσιν, ὅσων ἢ λεγομένη ἀποκάλυψις τοῦ ἁγίου Παύλου· οὐ γὰρ ἔστι τοῦ ἁγίου Παύλου, ἀλλ' ἑτέρου, αἰρετικοῦ, τοῦ Σαμωσατεύος, ὃς ἐν οἱ Παυλικιστοὶ κατὰγονται.

⁵ Locum exscripsit Fabricius Cod. apocr. N. T. p. 951. τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Παύλου καὶ τὰ λεγόμενα etc. vide supra.

⁶ Cf. Fabric. l. l. pag. 949 sqq.

Graeco codice post verba *καὶ ἀποστείλω τὸν ἑστὸν ἐπὶ τὴν γῆν* nullo intervallo nec ulla alieni mentione facta sic pergitur: *βλέπε παῦλον τὸν ταπεινόφρονα, παῦλον τὸν διδάσκαλον τῆς οἰκουμένης, τὸν ῥήτορα τὸν πνευματικόν, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, τὸν λιμένα τὸν ἀλύμαντον, τὸν πύργον τὸν ἀσάλευτον, τὸν ἐν σώματι τὴν οἰκουμένην κυκλοῦντα καὶ καθάπερ ὑπόπτερόν τινα τὴν οἰκουμένην διαδραμόντα· βλέπε ἐκείνον ταπεινοφρονοῦντα, τὸν ἰδιώτην καὶ φιλόσοφον, τὸν πένητα καὶ πλούσιον· ἐκείνον ἀληθῶς ταπεινόφρονα λέγω τὸν μυρίους καμάτους ἀντλήσαντα, τὸν μυρία κατὰ τοῦ διαβόλου τρόπαια ἐπιδειξάμενον, τὸν κηρύττοντα καὶ λέγοντα· καὶ χάρις αὐτοῦ ἢ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσώτερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα· ὁ φυλακᾶς ὑπομεινας καὶ πληγὰς καὶ μάστιγας [καὶ] διὰ τῶν ἐπιστολῶν τὴν οἰκουμένην σαγήνεύσας --- ἀλλὰ ταπεινοφροσύνης δικαιοσύνην ἐκτίσαστο. ἤς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων ἀμήν.* Haec quorsum pertineant dicere non habeo, sed facile dicent qui eloquentiae patristicae monumenta bene cognita habent.

IV.

APOCALYPSIS IOHANNIS.

Scholia ad grammaticam Dionysii Thracis, eodem loco quem supra attulimus, praeter Pauli apocalypsin etiam apocalypsin Pseudo-Iohannis mentionem faciunt; post verba enim *ὄθεν οἱ Πανλιμανοὶ κατάγονται* pergunt: *καὶ ἑτέρα ἀποκάλυψις ἢ λεγομένη τοῦ Θεολόγου. οὐ λέγομεν δὲ τὴν ἐν Πάτιμφ τῇ νήσῳ, μὴ γένοιτο· αὕτη γὰρ ἀληθεστάτη ἐστίν· ἀλλὰ τὴν ψευδῶνυμον καὶ ἀλλότριον.* Adscribuntur scholia ista nono saeculo¹. Antiquiorem testem haec Iohannis apocalypsis non habet. In codicibus vero Graecis haud paucis etiamnum invenitur; nec dubium videtur quin idem liber etiam ad orientales transierit, quemadmodum Assemanus in *Bibl. orient. Clem. Vat. tom. III. part. I. pag. 282.* „apocalypsin Iohannis apostoli aliam ab ea quam ecclesia catholica suscipit“ in tribus codicibus Arabice a se repertam testatur.

Edidit librum primus Andreas Birch in Auctario suo codicis apocryphi Fabriciani 1804, sed parum recte. Codicis enim Palatino-Vaticani num. 346. scripturam, quam redditurum se profes-

¹ Cf. Lücke: Versuch einer vollständigen Einleitung in die Offenbarung des Johannes etc. 1848. p. 246 sq. Item pag. 302.

sus est, modo non assequutus est, id quod nullus dubito, modo vitiis typographicis deformavit, etsi vitia sat multa utrum codicis an editoris sint ambigi potest. Nec plus diligentiae in conferendo Vindobonensi codice (Lambecio V. libri octavi, Nesselio 119.) positum videtur; licet enim „selectis locis“ conlatum dicat „quum Vaticanum ab imperito librario admodum negligenter habitum observasset“, tamen locos perquam corruptos edidit, ad quos nihil quod differret adnotavit. Nec recte ipsi fecimus quod ab initio certe libri passim utriusque codicis testimonium, i. e. FG (Vaticanum F, Vindobonensem G diximus) lectioni e Vaticano haustae adscripsimus. Vindobonensem enim multo magis quam apud Birchium videtur a Vaticano differre certe sectione 1. probare possumus, cuius textum apocalypsi Iohannis iam typis exscripta in schedis nostris invenimus. Legitur enim ibi sic: *Ἀποκάλυψις τοῦ ἁγίου ἰωάννου τοῦ θεολόγου· καὶ περὶ τοῦ ἀντιχριστοῦ. Μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ παρεγενόμεν ἔγὼ ἰωάννης μόνος ἐπὶ τὸ (cod. τὰ) ὄρος θραβῶν (sic), ἔνθα καὶ τὴν ἄχραντον αὐτοῦ θεόπητα ἔδειξεν ἡμῖν. καὶ μὴ δυναθέντος μου στήραι, ἔπεσα ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἠῤῥάμην πρὸς κύριον καὶ εἶπον· κύριε ἡμῶν ἰησοῦ χριστέ θεέ ὑπεράγαθε, ὁ καταξιώσας με δοῦλόν σου γενέσθαι, ἄκουσον τῆς φωνῆς μου καὶ δίδαξον περὶ τῆς ἐλευσεώς σου· ἦταν μέλλης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς γῆς, τί μέλλει (cod. -λλη) γενέσθαι· ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη τί μέλλουσιν γενέσθαι ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις· ἀποκάλυψόν μοι πάντα.*

Praeter Birchii labores ad editionem nostram adhibiti sunt codices quinque, quorum tres Veneti Marciani sunt, duo Parisienses. Veneti sigla apud nos ACE habent; A est Marc. class. XI. codex XX; C Marc. class. II. codex XLII; E Marc. class. II. cod. XC. Est autem A saeculi fere decimi quinti; paullo antiquiores duo reliqui. Parisienses B et D diximus; ille anno 1523 scriptus numero 947 notatur; hic saeculi XV. numero 1034. Nul- lum igitur codicem antiquitate insignem ad manus habuimus; nec enim Birchii codices nostris antiquiores.

Quantum autem negotii nobis facessiverit recensio textus ad tam diversas inter se auctoritates instituenda, non est quod dicam; ex ipsa enim editione cuius facile apparebit.

Quattuor autem apocalypsis nostris de libris simili argu- mento nonnulla addere consentaneum duximus. Ac primum qui-

dem de apocalypsi Petri Arabice scripta et de revelationibus Bartholomaei Sahidice repertis. Illa, cui vix quicquam cum apocalypsi Petri apud veteres celeberrima commune esse potest, in pluribus codicibus quum Romae (cf. Asseman. Catal. bibl. orient. Clem. Vat. III, 1. pag. 282. numero 7.) tum apud Anglos inventa est, indeque brevi eam prodituram esse spes est. Sed iam anno 1821. Alexander Nicoll in Catalogo codd. msa. orientalium bibl. Bodl. plura excerpsit quae ad ingenium libri universamque rationem accuratius cognoscendam faciunt¹. Scripsit enim ille l. I. Partis II. volumine I. pag. 49 sqq. haec: „Complectitur codex apocalypsin S. Petri sive relationem rerum a Iesu Christo illi revelatarum, quae ab initio mundi evenerant, et quae usque ad saeculi finem sive Christi secundum adventum eventurae sint. Librum conscripsisse dicitur Clemens², ut abunde ex ipso contextu liquet, quocum S. Petrum arcana ipsi manifestata communicasse traditur. Ex capite 24. constat librum esse ab ipso Clemente appellatum *Librum perfectionis* sive *Librum completum*, quasi omnia tam praeterita quam futura comprehendentem. Capita sunt omnino 89, quorum argumenta, quatenus in ipso codice eiusque apographo servantur, ita sese habent: I. --- Adam - ex Golgotha³ in paradysum cum angelis, qui eum laudabant deumque benedicebant eumque adorabant, et quomodo ex costa eius (Evam) formavit illique eam coniugem dedit. II. Quomodo praeceptum divinum neglexerit Adamus; de remotione eius a gratia et gloria, exitu ex paradiso et lapsu in montem sanctum⁴. III. Quomodo incarnationem gloriosam Adamo notam fecerit deus; de thure, auro et myrrha, quae magi obtulerunt (oblaturi essent), cum dominus in corpore natus esset (fuisset). IV. De ortu Habelis eiusque a Caino caede huiusque e

¹ Repetit etiam ex Grabio (Spicileg. pag. 76 sq.) et Dacherio (Spicileg. tom. VIII. p. 382) litteras Iacobi de Vitriaco episcopi Aconensis ad Honorium III. papam circa annum 1219 datas, in quibus ille narrat ostensum sibi esse a Surianis librum antiquissimum lingua Saracenicā scriptum et inscriptum: *Revelationes b. Petri apostoli, a discipulo eius Clemente in uno volumine redactae, ac fuisse ibi praenuntiatum de statu ecclesiae dei a principio usque ad tempora Antichristi et finem mundi etc.* Singula quae ex illis revelationibus excerpsit haud dubium relinquunt, idem opus quod Bodleiana bibliotheca possidet a Surianis illo tempore ostensum esse episcopo Aconensi.

² Egregie cum hoc codex Vaticanus convenit teste Assemano l. I.

³ Ad Golgotha sedentem fabulatur auctor Adamum singulis animalibus nomina imposuisse et deinde angelis comitantibus in paradysum ductum esse.

⁴ Monti sancto paradisi fundamenta fingitur inniti.

monte descensu. V. Praeceptum Adami ad Sethum et obitus Adami. VI. Praeceptum de horis nocturnis ac diurnis, quibus precentur universi creati in caelo, terra et spatio inter ea medio. VII. De adventu domini Christi, et quae signa ac miracula fecerit (facturus esset) in terra. VIII. De incarnatione et passionibus (Christi) vitam conferentibus. IX. Prophetia Adami de diluvio, et praeeptum ad Sethum filium suum, et obitus Adami, cui sit pax. X. De praesentia angelorum et turmarum (caelestium) ad exequias Adami celebrandas et honore eius apud deum O. M. et de filiis sanctorum. XI. De filiorum Sethi descensu ex monte sancto in partem eius inferiorem eorumque commercio peccandi cum filiis Caini, quibus, cum in montem ascendere tentarent, is coram oculis factus est ignis accensus; et de Enochi in caelum raptu. XII. Colloquium dei cum Noacho et mandatum de conficienda navi, praeeptum Methusalahi patris (avi) eius, quod ei moriens dedit, et descensus Noachi e monte sancto cum fetu tristitiaque vehementi, et historia diluvii. XIII. De irae divinae remissione. XIV. De ebrietate Noachi et pudendorum eius revelatione. XV. De Coptis, Cushaeis, Indis - - et ceteris Nigritis, qui posterius sunt Canaanis filii Hami. XVI. De translatione⁵ corporis Adami ad (locum) Golgotha, qui Hierosolymae est, et electione Melchisedeci a deo O. M., ut fieret dei summus sacerdos. XVII. De lingua Syriaca, confusione linguarum et divisione gentium, populorum atque tribuum. XVIII. De Nimrodo Magno, de rege, cultu idolorum etc., et quae praestigiarum ac doli eos docuerint daemones, et de ventis qui idola prostraverint. XIX. De Abrahamo atque Sara, oblatione Melchisedeci, Hierosolymae aedificatione et genealogia dominae purae, matris lucis verae. XX. De incendio librorum (sacrorum)⁶, captivitate Israelitarum et reditu ad Hierosolymam post annos septuaginta. XXI. Declaratio nominum patrum, quibus sit pax, usque ad ortum dominae purae, virginis, matris lucis, vitae ac misericordiae. XXII. Expositio prophetiae Danielis, et de stellis, magis etc. XXIII. De natali domini Christi, nominibus magorum, oblationi-

⁵ Haec translatio describitur apud Eutyrium in annalibus (tom. I. p. 48). Locum Golgotha credebant orientales in medio terrae positum et *calvariae* nomen ei inditum quod ibi sepulta esset Adami calvaria.

⁶ Libros sacros ante captivitatem in puteum cum igne sacro sive paradisi coniectos, ab Ezra, cui facultatem eos proferendi deus dedisset, etiamsi prorsus fuissent consumpti, post reditum a Babylone restitutos et denuo scripto traditos, antiquitus creditum fuit. Cf. Abulfaragii hist. dynast. p. 57.

bus, baptismo, crucifixione, morte atque resurrectione sancta. XXIV. Quomodo dominus Iesus Petrum, Iacobum ac Iohannem assumpserit iisque dederit spiritum sanctum cum potestate sanandi morbos etc. XXV. Quomodo S. Petrus dominum Iesum Christum rogavit ut sibi patefaceret mysteria recondita. XXVI. De manifestatione mysterii trinitatis. XXVII. De creatione caeli et aquarum, forma Hierosolymae caelestis, speciebus angelorum lucis ac figuris eorum. XXVIII. De principibus angelorum, quodque dominus Iesus sit deus sine controversia. XXIX. De statu, speciebus ac formis Lucidorum, et quod dominus Iesus sit omnipotens. XXX. Quomodo complicata caela et terra et posita fuerint in manu domini Iesu Christi, et de miraculis magnis . . . . .¹ XXXXV. - - et fient tenebrae circa Hierosolymam per triduum et postea pace magna inter se fruentur fideles, tempusque iis feliciter procedet, quamdiu rite precabuntur et iusta facient. XXXXVI. De adventu catuli leonis (regis Romanorum) ante domini Christi adventum alterum septuaginta duabus hebdomadibus maioribus ac dimidia et septuaginta minoribus. XXXXVII. De quattuor regibus, scilicet rege Babylonis, τῶν Βενι'λ-Abus, Graecorum et Romanorum, quorum hic ad Christi adventum mansurus sit. XXXXVIII. Descriptio τῶν Βενι'λ-Abus, de statu et rebus gestis eorum, quodque eorum initium futurum sit anno Alexandri 923. XXXIX. De signo populi feri eiusque egressu ex Taiman, et quid ex eo futurum sit. L. Vae Palaestinae, Harani, Savad et Armeniae; de rebus occidentis; quod clamatura sit Aegyptus (vel metropolis eius) et perituri sint reges littorum maris. LI. De profectione regum (regis) Christianorum a Byzantio ad urbem Romam, cui (regi) opem laturo sint reges potentes longe separati et osores eorum. LII. Quod catulus leonis potentiam sit habiturus ad exitium fidelium parandum, et promissum fidelibus omnibus, cum res adversas et calamitates patienter pertulerint, ipsis eventuram esse magnam felicitatem. LIII et LIV. De signis duodecim in urbe Petri manifestandis, et quod deus O. M. catulum leonis oppressurus sit per Michaelum angelum et Cherubim et Seraphim una cum duodecies mille millibus angelorum. LV. Vae feminis fidelium et excusationibus earum, cum semetipsas foliis arboris maledictae (Hinnae i. e. Cypri) tinxerint, et calamitas iis eventura cum prodierit filius lupi e terra Fars. . . . .² LXIII. - - - Petro, ut omnia in hoc libro

¹ Hic igitur plura exciderunt.

² Hic rursus plura perierunt, item infra inter LXIX et LXXVIII.

mémorata observaret, eumque aequae aestimaret ac si esset evangelii annunciatio; de fuga virorum a feminis prae summa inopia; quodque in fine temporis coram oculis filiorum fidelium appariturum sit signum ad instar stellae, per quod a caede eripiendi sint. LXIV. Quod fideles debeant cavere Iudaeos, illisque (Petrus) praecipere ut nullo pacto instituta Mosaica sument; de vastatione Aegypti; vae iis qui huius libri verba reiecerint. LXV. Quod cavere debeant fideles prodeunte catulo leonis; quid gaudii laetitiaeque illo tempore fidelibus concedendum, quo nempe peccatis eorum venia danda; eversio collium eminentiorum τοῦ ἄγγελου (diaboli); praestantiae mensis Nisan, qui est Bermuda; et de concordia professionis fidei secundum conciliorum sententiam. LXVI. De abolitione professionis sapientum et astrologorum, et qui astrorum scientiam omnesque doctrinas pravas colant; de regibus fidelibus numero quadraginta surrecturis. LXVII. De egressu filii Danis maledicti, qui est Antichristus, et de descensu Eliae et Enochi, quodque hos ille sit interfectorus et prodigia magna ac miracula multa editurus. LXVIII. De visionibus manifestatis Petro apostolo, cui sit pax. LXIX. Interpretatio verborum prophetarum a domino Christo deo nostro, et de iis qui divitias iniuste compararint aliisque reliquerint, quippe qui postremo inter stultos numerandi sint. . . . . LXXVIII. (De) - - - infidelibus, negantibus, querentibus et irridentibus, eorumque poena; vae illis qui dicant dominum Iesum Christum hominem esse, non deum. LXXIX. Expositio peccatorum septem, scilicet concubitus masculorum, (baptizatorum) cum infidelibus, (pravi) cum feminis, etc. LXXX. De consistentibus in fide orthodoxa, qui captivi ducti et vincti fuerint, et quid iis promiserit dominus noster Iesus Christus, cui debetur laus. LXXXI. De felicitate iis promissa qui opes suas domini nostri Iesu Christi causa insumserint, quique erga liberos suos bene sint affecti, percussi fuerint, contumeliam acceperint, et qui in certamine propter dominum nostrum Iesum Christum patientes fuerint, et quid iis promiserit. LXXXII. De felicitate iis promissa qui gloriam (corpus) domini nostri Iesu Christi et sanguinem eius quotidie cum fide receperint, qui nigra vestimenta induerint ob peccata sua, qui patienter tulerint frigus et calorem, qui rem sacram cum fide celebrarint et oblationes quotidie obtulerint, qui pro fide certarint et effuderint sanguinem suum; et promissum apostolis datum de spiritus paracliti descensu in ipsos, ut gentes (linguis diversis) alloquerentur et signa atque miracula ederent. LXXXIII.

De zizania, scilicet virga furoris ac virga irae, quodque eius vis assecutura sit electos aliosque ex populo domini Christi, cui debetur laus. LXXXIV. Felix ille qui in fide perseverarit et in adoratione venerandae crucis constans fuerit; quod liber hic sigillo sancti spiritus obsignetur; dona praestantia quae dederit deus noster electo suo Petro, cui sit pax, et praeceptum ei datum de precatione horarum. LXXXV. De abrogatione circumcissionis, solutione fidelium a sabbati observatione, honoratione diei dominici eiusque praestantiis, de libertate edendi cibos omnes fidelium animis delectationem afferentes; nunciique boni felicitatis iis promissae. LXXXVI. De descensu millium ac pluries millenorum millium angelorum, Cherubim atque Seraphim, qui laudes summas celebrabant inter ascensum domini nostri Iesu Christi in caelum. LXXXVII. De descensu sancti spiritus in sanctos discipulos in coenaculo Sionis. LXXXVIII. De discipulis Festo ac Constantino . . . .“

Ad revelationes Bartholomaei pergimus. Habetur Parisiis in bibliotheca olim Reg. nunc Imp. collectio fragmentorum Sahidicorum maiorem partem rara vetustate insignium. Ex hac anno 1835 Eduardus Dulaurier, vir litterarum Armeniacarum et Copticarum longe peritissimus, edidit fragmentum operis deperditi, quod revelationes Bartholomaei inscriptum videtur. Libello ille suo hunc titulum fecit: Fragment des révélations apocryphes de S. Barthélemy, et de l'histoire des communautés religieuses fondées par S. Pakhome. Traduit sur les textes Copte-thébains inédits conservés à la Bibliothèque du Roi, par M. Édouard Dulaurier. Paris, 1835. Sahidico igitur textui interpretationem Francogallicam praeposuit, quam huc transcribere placet.

Séraphins du Père, accourez, réjouissez-vous du pardon qu'Adam a obtenu; car il sera rendu à son état primitif. Alors le Père ordonna à Michel d'amener Adam et sa femme Ève, qui sont ses enfants, et de les faire comparaître en présence de Dieu. Croyez-moi, ô mes frères les apôtres, croyez Barthélemy, et sachez que je n'ai vu de ma vie l'image d'aucun homme semblable à l'image d'Adam, si ce n'est du Sauveur. Une parure de perles le couvrait, des rayons lumineux s'élançaient de son visage pareils à ceux du soleil levant, des caractères écrits et éclatants étaient empreints sur son front, des caractères qu'aucun oeil mortel n'aurait pu lire: on y distinguait le nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit. Ève à son tour brillait de tous les ornements de l'Esprit Saint. Des vierges, purs esprits, chantaient avec

elle, l'appelant Zoë (la vie), la mère de tous les êtres vivants. Alors le Père bon, prenant la parole, dit à Adam: „Puisque tu a transgressé mes ordres, puisque tu n'as point gardé mes préceptes, mon fils est allé te précéder pour opérer ta rédemption, et c'est Marie qui lui a donné le jour. Ève aura comme elle le titre de mère dans mon royaume.“ Le Sauveur, s'adressant à Michel, lui dit: „Rassemble tous les anges que renferment les cieux, qu'ils viennent m'adorer en ce jour; car j'ai obtenu la réconciliation de celui qui est mon image.“ Dès qu' Adam eut appris le bienfait immense qui lui avait été accordé, la joie s'empara de son coeur, il tressaillit d'allégresse et adressa ses hommages à la Divinité en ces termes: „Accourez, ô troupes célestes, réjouissez-vous avec moi; car mon Créateur m'a pardonné mes péchés.“ Les choeurs des anges s'écrièrent: „Jésus, fils du Dieu vivant, ta miséricorde s'est étendue sur Adam ta créature.“ Alors arrivèrent tous les justes: Abraham l'ami de Dieu, Isaac que le péché ne souilla jamais, Jacob le saint, Job si grand par sa patience, et Moïse le premier des prophètes, ainsi que tous les hommes de bien qui n'ont jamais cessé d'accomplir les volontés divines. Et moi, Barthélemy, j'ai passé plusieurs jours sans manger et sans boire, la splendeur du spectacle qui s'offrait à mes regards suffisant pour ma nourriture. O mes frères les apôtres, vous à qui j'ai raconté toutes les visions dont j'ai été le témoin, partagez ma joie de la grâce que Dieu a faite à Adam et à ses fils. Tous (les apôtres) lui répondirent: „Très bien, notre frère chéri; on t'appellera Barthélemy l'apôtre, celui à qui les mystères de Dieu ont été révélés.“ Barthélemy leur dit: Pardonnez-moi, mes frères, je suis le dernier d'entre vous, et la pauvreté regne dans ma maison. Lorsque mes concitoyens me verront, ils s'écrieront: „N'est-ce pas là Barthélemy le cultivateur? n'est-ce pas lui qui habite la ferme d'Hiérocathès, le chef de notre ville, et qui va vendre des légumes au marché? Où a-t-il donc pris la nouvelle grandeur dont il se pare? Il n'était bruit auparavant que de sa misère, et aujourd'hui il fait des miracles divins.“ Dans le temps où le Sauveur nous conduisit sur la montagne des Oliviers, il nous entretint dans une langue qui nous était inconnue, et dont il nous a découvert depuis l'intelligence, en disant: „Anetharath.“ En ce moment les cieux s'ouvrirent de part en part, ses vêtements devinrent éclatants comme la neige, et le Sauveur s'éleva dans les cieux à nos regards surpris. Se prosternant devant son Père bon, il lui dit: „O mon

Père, prends pitié de mes frères les apôtres, accorde-leur une bénédiction qui n'ait point de fin." Alors le Père, de concert avec le Fils et le Saint-Esprit, étendit la main sur la tête de Pierre; il le consacra archevêque de l'univers, et le bénit en lui disant: „Tu seras le chef et le prince de mon royaume; tu le seras aussi du monde entier; car moi, mon Fils et le Saint-Esprit, nous t'avons imposé les mains. Tout ce que tu lieras sur la terre sera lié dans le ciel; tout ce que tu délieras sur la terre sera délié dans le ciel. Nul ne s'élèvera au-dessus de toi et de ton trône; celui qui ne se prosternera pas devant ton siège verra son offrande rejetée. Ton souffle sera plein du souffle de l'Esprit-Saint, en sorte que tout homme qui sera baptisé de ta main recevra vraiment le Saint-Esprit." Il bénit aussi André: „Tu seras l'étoile lumineuse de la Jérusalem céleste; et toi, Jacques, dans toutes les villes ou les villages où tu iras, tu me verras, ainsi que mon Fils, avant d'y entrer. Jean, mon bien-aimé et le bien-aimé de mon Fils, tu seras béni dans mon royaume. Toi, Philippe, dans toutes les villes ou les bourgs qui te recevront dans leur sein, la croix de mon Fils marchera devant toi jusqu'à ce qu'on ajoute foi à ta mission. Barthélemy, ô mon enfant, ton âme pénétrera dans les mystères de mon Fils. Toi, Matthieu, ton pouvoir s'élèvera si haut que ton ombre pourra ressusciter les morts. Jacques fils d'Alphée, toute la puissance du diable ne prévaudra ni contre ton corps ni contre tes prédications dans aucun lieu du monde; celui à qui tu t'attacheras ne sera pas séparé de toi de l'éternité. Simon Zélotès, aucun des lieux où tu auras annoncé la parole de mon Fils ne pourra être envahi par une puissance ennemie. Et toi, bienheureux Mathias⁹, ta renommée sera l'oeuvre du monde, parce que tu étais riche suivant ce monde et que tu as tout abandonné pour me suivre. Les légions célestes, ayant entendu les bénédictions que le Père avait départies à chacun des apôtres, s'écrièrent à la fois: „Amen." Et maintenant vous, mes frères les apôtres, pardonnez-moi, pardonnez à Barthélemy. Alors les apôtres se levant l'embrassèrent. Après avoir prononcé ces paroles, ils allèrent offrir le sacrifice. La sainte vierge se trouvait auprès d'eux en ce moment. Dès que Jésus leur eut dit: „Venez en Galilée, c'est là où je vous donnerai ma paix", dès qu'ils eurent pris du corps et du sang du Fils de Dieu, l'odeur suave de leur sacrifice s'éleva jus-

⁹ Sahidice μαθίας; scriptum est.

qu'au septième ciel. Le Père s'adressant à son Fils chéri: „O mon Fils unique, lui dit-il, va, descends sur la terre vers tes compagnons les apôtres, console-les, donne-leur de la force pour empêcher qu'éprouvant de la tristesse ils ne perdent tout courage et ne cessent dans le monde leurs prédications en ton nom, au mien et en celui du Saint-Esprit. Va, ô mon Fils chéri, cours vers tes frères les apôtres, inspire-leur de l'allégresse, afin qu'ils ne disent point: Notre Sauveur est ressuscité d'entre les morts, il s'est élevé dans les cieus dans toute sa gloire vers son Père, il nous a abandonnés dans les villes et dans les villages, ne voulant point que nous nous livrions à la joie; et cela pour prix des travaux que nous avons accomplis sur la terre. Le Fils de Dieu descendit alors dans le monde et alla dans la Galilée; il trouva ses disciples et la vierge Marie réunis; il se montra à eux en leur disant: „Salut, mes apôtres, vous que j'ai choisis parmi tous les hommes; salut, mes frères et mes compagnons, que la paix de mon Père soit avec vous; je vous donne aussi la mienne;“ et soufflant sur leur visage, il ajouta: „Recevez l'Esprit-Saint; ceux à qui vous pardonnerez les péchés seront absous, ceux à qui vous les retiendrez seront condamnés.“ Il nous montra ses pieds . . .

Passim in codicibus Graecis inveni apocalypsin Mariae, qua continetur Mariae descensus quidam ad inferos. In tribus codicibus, unde plura excerpti, dictio iam ad Graecitatem recentiore deflectit; nec id librariis sed ipsi auctori deberi videtur: certe enim totum opus monachum mediae aetatis prodit. Ita in codice Bodl. Misc. 77. (E 5. 7. Hunt. 457.) legitur: ἀποκάλυψις (cod. -ληψις) τῆς ἁγίας Θεοτόκου περὶ τῶν κολάσεων (cod. περὶ τὸν κολάσεων). Ἡμελλεν ἡ παναγία Θεοτόκος πορεύεσθαι πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν τοῦ προσεύξασθαι. προσενοχμένης (cod. -χωμένης) δὲ αὐτῆς (cod. -τοῖς) πρὸς κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν εἶπεν (cod. ἦπεν)· ἐπὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος κατελθάτω ὁ ἀρχάγγελος γαβριήλ, ὅπως εἴπη μοι περὶ τῶν κολάσεων, καὶ περὶ τῶν ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταστροφῶν. καὶ ἅμα τῷ λόγῳ εἰπούσα (ita etiam in Veneto), κατήλθεν ὁ ἀρχάγγελος μιχαήλ μετὰ τοὺς ἀγγέλους τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως καὶ ἀγγέλους τῆς μεσημβρίας καὶ τοῦ βορρᾶ, καὶ ἠσπᾶσαντο τὴν κεφαριτωμένην, καὶ εἶπαν πρὸς αὐτήν· χαῖρε τοῦ πατρὸς τὸ ἀπαύασμα, χαῖρε τοῦ υἱοῦ ἢ κατοίκησις, χαῖρε τοῦ ἁγίου πνεύματος τὸ κέλευσμα etc. Item in Bibl. Caesar. Vindob.

lib. V. cod. CCCXXXVII. fol. 82. (82—93): ἀποκάλυψις τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου περι τῶν κολάσεων, καὶ πῶς οἱ ἁμαρτωλοὶ κολάζονται; καὶ περι μετανοίας. Ἐμελλεν ἡ παναγία Θεοτόκος πορεύεσθαι ἰδεῖν τὰς κολάσεις, καὶ ἦλθεν ἐν τῷ ὄρει τῶν ἐλαιῶν etc. In codice Veneto Marciano class. VII. cod. XLIII scriptura etiam peior est quam in Bodleiano. Post inscriptionem ἀποκάλυψις τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου περι τῶν κολάσεων τῶν ἁμαρτωλῶν, sic legitur: Κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους ὅπου ἔμελλεν ἡ ἄκρατος Θεοτόκος ἵνα ἀπέλθῃ ἐπὶ τὰς (cod. τῆς) κολάσεις καὶ ἰδεῖν αὐτάς, καὶ ἀναβάσῃ (cod. -βάς) εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν προσήξατο. προσενομένης δὲ αὐτῆς ἐσήκωσε¹ τὸ βλέμμα αὐτῆς (cod. της ex usu recentiore) εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπεν· ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος κατελθέτω ὁ μιχαὴλ ἀρχάγγελος ἵνα ἀποδείξῃ μοι τὰς κολάσεις. καὶ ἅμα τῷ λόγῳ εἰποῦσα (ita prorsus, ut etiam Bodl. codex), κατήλθεν ὁ ἀρχάγγελος μιχαὴλ καὶ τετρακόσιοι ἄγγελοι, ἕκατὸν ἀπὸ τοῦ βορέως καὶ ἕκατὸν τῆς μεσημβρίας καὶ ἕκατὸν τῆς δύσεως. καὶ ἤσπασαντο τὴν κεχαριτωμένην λέγοντες· χαῖρε Θεοτόκε παρθένε, τοῦ πατρὸς τὸ ἀπαύγαμα, χαῖρε τοῦ υἱοῦ ἡ κατοίκησις, χαῖρε τοῦ ἁγίου πνεύματος τὸ κεφάλαιον, χαῖρε τῶν ἑξαπτερόγων ὁ ἔπαινος, χαῖρε τῶν οὐρανῶν τὸ στερέωμα, χαῖρε τῶν ἀγγέλων τὸ προσκίνημα, χαῖρε τῶν προφητῶν τὸ κήρυγμα, χαῖρε πάντων ὑψηλότερα ἕως τὸν θρόνον (sic) τοῦ Θεοῦ. εἶπεν καὶ ἡ Θεοτόκος πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον· χαῖρε μιχαὴλ ἀρχιστράτηγε, τοῦ υἱοῦ μοι συνόμιλε· χαῖρε μιχαὴλ ἀρχιστράτηγε, τοῦ ἁγίου πνεύματος τὸ βέλεμα (ita codex; κέλευσμα?)· χαῖρε μιχαὴλ ἀρχιστράτηγε, τῶν ἑξαπτερόγων ὁ ἔπαινος· χαῖρε μιχαὴλ ἀρχιστράτηγε, ὁ μέλλων σαλπίζειν καὶ ἐξυπνεῖν τοὺς ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένους· χαῖρε μιχαὴλ ἀρχιστράτηγε, ὁ πρῶτος πάντων (sic) τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων ἕως τὸν θρόνον (ut supra) τοῦ Θεοῦ. ὁμοίως καὶ πάντας τοὺς ἀγγέλους εὐφημοῦσα ἡ Θεοτόκος. αὐτοὶ δὲ προσκινήσαντες αὐτὴν καὶ μεγαλύναντες, εἶπεν ἡ Θεοτόκος πρὸς τὸν ἀρχάγγελον μιχαὴλ· ἀνάγγελόν μοι πάντα τὰ ἐν οὐρανῷ καὶ τὰ ἐπὶ γῆς, καὶ πόσα κολάσεις εἶναι (ex usu recentiore), καὶ ποῦ κολάζεται τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. καὶ εἶπεν ὁ ἀρχιστράτηγος· πολλοὶ καὶ ἀναρίθμητοὶ (cod. πολλοῖς κ. ἀναρίθμοιταις) εἰσιν αἱ κολάσεις. καὶ εἶπεν ἡ Θεοτόκος· ἀπέλθωμεν καὶ ἴδωμεν αὐτάς. καὶ εἶπεν ὁ ἀρχιστράτηγος· πόθεν θέλεις ἵνα ἀπέλθωμεν; ἐπὶ δυσμᾶς ἢ ἐπὶ ἀνατολάς; καὶ εὐθέως ἐπῆραν αὐτὴν οἱ ἄγγελοι καὶ αὐτὴν (cod.

¹ Scriptum est ἐσήκωσε, item infra. ἐσήκωσε ex recentiori demum usu videtur esse.

rursus τὴν) ὑπῆγαν ἐπὶ θυμῶς. καὶ ἔχανεν ὁ ἄδης, καὶ εἶδεν τοὺς ἐν τῷ σκότει κολαζομένους, καὶ ἦν ἐκεῖ σκότος μέγα καὶ κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμος καὶ βοή μεγάλη. καὶ εἶπεν ἡ Θεοτόκος· τίνες εἰσὶν οὗτοι, καὶ τί τὸ ἁμάρτημα αὐτῶν; καὶ εἶπεν ὁ ἀρχάγγελος πρὸς αὐτήν· οὗτοι εἰσιν, δέσποινα Θεοτόκα, οἵτινες πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα μὴ πιστεύσαντες καὶ Θεοτόκον μὴ ὁμολογοῦντες etc. Ad finem Maria precatur ut ab angelis ducatur ἔμπροσθεν τοῦ ἀοράτου πατρὸς, καὶ ἐκχέωμεν δάκρυα διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Archangelo respondente se cum angelis septies per diem et septies per noctem preces pro peccatoribus facere, sed frustra, exclamat: ῥίψατέ με ἔμπροσθεν τοῦ ἀοράτου πατρὸς. Postquam vox respondit: οὐκ ἔχω πῶς ἐλέησω αὐτούς, rursus precatur advocatis Iohanne baptista, prophetis, patriarchis, martyribus, eremitis, iustis. Vox auditur: τίνος ἐνεκὸν με παρακαλεῖτε; Ipsa respondet: Peccatorum caussa. Tum responsum fit: διὰ τῆς μητρὸς μου τὰ δάκρυα καὶ διὰ τὴν παράκλησιν τῶν ἁγίων μου ἀγγέλων καὶ διὰ τὴν ἀγάπην τῶν προφητῶν καὶ διδασκάλων καὶ μαρτύρων καὶ διὰ πάντας τοὺς ἁγίους μου χαρίζω ἅνεσιν τῶν ἁμαρτωλῶν etc. Postquam gratias egit Maria cum angelis, rursus vox auditur: ἄρατε τὴν ἐμὴν μητέρα ἐν τῷ παραδείσῳ etc. Sequitur: εὐθὺς τὸ ἄρμα τὸ χειρουβικὸν παρέστησεν αὐτήν ἐν τῷ παραδείσῳ. Ibi pios videt eorumque virtutes a Michaele ipsi indicantur. Sed haec pars libelli brevissima est et quasi appendicem eorum quae praecesserunt efficit.

Similis operis posterior pars superest in cod. Par. 1631. saeculi fere decimi tertii. Fragmentum incipit: ἡ δὲ ἁγία Θεοτόκος παρακαλεῖ καὶ δυσωπεῖ τὸν Θεὸν λέγουσα· ἐλέησον τὸν κόσμον σου καὶ μὴ ἀπολέσης τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου. ἔμπροσθεν δὲ τοῦ Θεοῦ παρεστήκεισαν ἀγγέλων τάξεις καὶ τάγματα ἀναρίθμητα· παρίσταντο δὲ προφῆται καὶ ἀπόστολοι καὶ μάρτυρες κάτω κείμενοι, παρακαλοῦντες καὶ αὐτοὶ διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς. καὶ εἶδον ἕτερον τάγμα φοβερὸν ὡς πῦρ ἐξαστράπτων (sic). καὶ εἶπέν μοι ὁ ἄγγελος· οὗτοι εἰσιν τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ τὰ χειρουβίμ. ἐν μέσῳ δὲ αὐτῶν ἔκειτο τροχός, οὗ τὸ εἶδος αὐτοῦ πλήρης (sic) ὀφθαλμῶν, ἐν μέσῳ δὲ αὐτῶν πῦρ . . .² ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὡς εἶδος ἀνθρώπου. καὶ λέγει ὁ ἄγγελος· οὗτός ἐστιν ὁ τροχός τὸ ἄρμα ἡλιοῦ (sic), καὶ ὁ ἀνθρώπος ἐστιν ἡλίας ὁ προφήτης. καὶ εἶδον ἕτερον τάγμα ἔχοντα (sic) πτέρυγας καὶ πρόσωπα τέσσαρα, τὸ μὲν ἐνφέροντα (sic) πρόσωπον ἀνθρώπου καὶ πρόσωπον αἰετοῦ καὶ

² Scriptum est αζών, litteris κή super α suprascriptis.

πρόσωπον λέοντος καὶ πρόσωπον μόσχου, ἔχοντα τὰς χεῖρας ἐπάνω τῶν πτερυγῶν -- καὶ ἐκέκραγεν (sic, ad τόγμα referendum?) ἀκαταπαύστως λέγοντες· ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος σαβαώθ -- (fol. 3.) καὶ εἰς τὸ δεξιὸν μέρος αὐτῆς ἴδον λίμνην παμμεγέθη, καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος· ἐξ αὐτῆς τῆς λίμνης ἐξέρχεται ὁ ἰορδάνης ποταμός, καὶ εἰς τὸ χεῖλος αὐτοῦ ὡσπερ ἱερεὺς . . . ³ καὶ λέγει μοι ὁ ἄγγελος· οὗτός ἐστιν ἰωάννης ὁ βαπτιστής. καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος ἴδον λίμνην παμμεγέθη. καὶ λέγει μοι ὁ ἄγγελος· αὕτη ἐστὶν ἡ λίμνη ὅπου κολάζονται γονεῖς καὶ ἀνάδοχοι οἱ ἐξ ἀμελείας τὰ τέκνα αὐτῶν ἀφέντες ἀβάπτιστα -- (fol. 6.) καὶ ἤρξατό μοι ὁ ἄγγελος λέγειν· οἱ κολάζονται οἱ ἁμαρτωλοὶ. καὶ εἶδον ἐκεῖ ποταμὸν πύρινον, καὶ εἰς τὸ χεῖλος αὐτοῦ ἐκάθητο πλῆθος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. καὶ λέγει μοι ὁ ἄγγελος· οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπίσκοποι οἱ ἀδίκως ὀμνίουσιν, οἱ ψευδομάρτυρες -- (fol. 7.) εἶπέν μοι ὁ ἄγγελος· οὗτοί εἰσιν οἱ ἄρχοντες, οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ δυνάσται οἱ δόξα λαμβάνουσιν καὶ τὸ δίκαιον οὐ κρίνουσιν -- (fol. 8.) οὗτοί εἰσιν οἱ πρεσβύτεροι, ἀββάδες, οἱ θυπώσαντες τὸ μέγα καὶ ἀγγελικὸν σχῆμα· ἡμοίως καὶ διάκονοι καὶ οἱ κακοποιούντες τοὺς δούλους αὐτῶν -- (fol. 14.) διὸ πάντες, ἱερεῖς καὶ διάκονοι, δούλοι καὶ ἐλεύθεροι, πλούσιοι καὶ πένητες, δόμεν δόξαν τῷ θεῷ. ἔλεος καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν τῷ γράψαντι ἅμα καὶ τοῖς ἀκροασαμένοις καὶ κτησαμένοις etc.

Denique de apocalypsi quae dicitur Danielis mentio faciunda. Etiam hanc passim invenimus, ut in cod. Veneto Marc. class. II. cod. CXXV., in Parisiensibus 947 et 2180. In Veneto libri titulus est: ἀποκάλυψις τοῦ προφήτου Δανιὴλ περὶ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου. In Parisiensi 947: ἐσχάτη ὄρασις τοῦ Δανιήλ. In Par. 2180: ἐκ τῶν ἐσχάτων ὀράσεων τοῦ προφήτου Δανιήλ. Initium libri in Veneto sic: Τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ· οὐαὶ σοὶ γῆ, ὅταν τὸ τῶν ἀγγέλων σκῆπτρον¹ βασιλεύσει ἐν σοί. τότε ἐρεῖ κύριος παντοκράτωρ ἐνὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ λέγων· κάτελθε καὶ ἄρον τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰρήνην ἀπὸ τῆς γῆς (Par. 2180. τ. ἀλήθ. ἀπὸ τ. γ. καὶ τ. εἰρ. ἀπ' αὐτῆς), καὶ ποιήσον ἕνα φάγωσιν οἱ ἄνθρωποι ἀλλήλων τὰς σάρκας αὐτῶν. ἐξαπόστειλον καὶ ἄλλους ἀγγέλους, καὶ τὸν μὲν ἕνα² εἶπέ· κάτελθε ἐπὶ τὰ περι-

³ Sequitur ἀλλάμενος. quod nec ἀλλόμενος nec ἀλάμενος substituendo sensari videtur.

¹ Ita Par. 2180. nisi quod σκυπτρον habet; Ven. σκῆπτρον, Par. alter σκύπτρον.

² In hoc accusativo et h. l. et postea consentiunt Ven. et Parisienses.

βόλια (ita Ven., Parisiensis -λαια et -λαια) και τὰς νήσους και σφράγισσον ἀριθμὸν χιλιάδας· τὸ μὲν δύμοιρον ῥῖψον και τὸ τρίτον ἕασον. και τὸν δεύτερον εἰπέ· κάτελθε ἐπὶ τὰ δυσικὰ μέρη και σφράγισσον μοι ἀσ' χιλιάδας· τὸ μὲν δύμοιρον ῥῖψον και τὸ τρίτον ἕασον. και τὸν τρίτον ἄγγελον εἰπέ· κάτελθε ἐπὶ Ἀσίαν, φρυγίαν, γαλατίαν, καππαδοκίαν, συρίαν και εἰς αὐτὴν τὴν μητέρα τῶν πόλεων, και σφράγισσον μοι χιλίας τριακοσίας ἐξήκοντα χιλιάδας· τὸ μὲν δύμοιρον ῥῖψον και τὸ (ex Parr. est; Ven. om) τρίτον ἕασον. οὐαὶ σοὶ γῆ ἐκ τῶν βασάνων ὧν μέλλει ἐξαποστεῖλαι κύριος παντοκράτωρ ἐπὶ σέ· ἀκρίδας ἀγρίας και ἀναιμάκτας (ἀκριδ. ἀγρ. και ἀν. ex Parr., om Ven.), και οὔτε ζῶον ἢ (Parr. οὔτε) δένδρον μέλλουσιν ἀψασθαι (Parr. ἀπτεσθαι), εἰ μὴ ἐπὶ (ita uterque) τοὺς μὴ μετανοήσαντας (Parr. -νοῦντας) διὰ (Parr. ἐπὶ) τὰς πολλὰς αὐτῶν ἁμαρτίας και (ἀμ. κ. ex Parr., om. Ven.) ἀνομίας και ἀδικίας, και μαστιγώσουσιν αὐτοὺς μῆρας ιη', ἕως οὗ ἀπελθόντες μακαρίσωσιν (Parr. -ίσουσιν) τοὺς τεθναμένους και εἴλωσιν· μακάριοί ἐστε, ὅτι οὐκ ἐτύχητε ἐπὶ τὰς ἡμέρας ταύτας (Parr. ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις), και ἐκ προστάγματος Θεοῦ ἀναβήσεται πῦρ ἀπὸ τῆς θαλάσσης, και ἡ γῆ ζῶσα ἀνοικοδομήσει τὴν θάλασσαν. και ἐπιβήσεται ἐπὶ τὴν ἐπτάλοφον και στρέψει τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἐπὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. οὐαὶ (Parr. και οὐαὶ) σοὶ ἐπτάλοφε ἐκ τῆς τοιαύτης ὀργῆς, ἔταν κλιωθῆς ὑπὸ στρατοπέδου πολλοῦ (Parr. -πέδων πολλῶν³) και κυριευθῆς ὡς διὰ μικροῦ πράγματος, και τὰ ὠραῖά σου τεῖχη πεσοῦνται ὡς σικηλάτον (? cod. σικηλάτω), και πατήσει τὸ μείραμον ἐπὶ σέ ἐλεεινῆν (cod. -νῆ), τὸ σκῆπτρον (cod. rursus -πτωρ) θήσει και ἐν αὐτῷ οὐ μείνη, και βάλῃ τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὰ ἅγια τοῦ Θεοῦ θυσιαστήρια, και τὰ ἅγια ἀποχρίσουσιν (ita scriptum est) και δώσουσι ταῦτα τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπωλείας. και ἐγερωθήσεται ὁ ὄφρις ὁ κοιμώμενος και πατάξει τὸν μείρακα, τὸ δὲ διάδημα αὐτοῦ ἀνακολπωσάμενος μεγαλυνθήσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ πρὸ μικροῦ, οἱ δὲ υἱοὶ τῆς ἀπωλείας στηριζάντες δώσουσι τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἐπὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου· και οὕτως δώσει ὁ ὄφρις ὁ κοιμώμενος θάνατον ὅσιον (sic), και κρατήσει ἐπὶ τὴν ἐπτάλοφον τὸ ξανθὸν γένος etc. Extrema sunt: και ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτὸν ἀνοικθῆσονται οἱ θησαυροὶ τῆς γῆς, και πάντες πλουτήσωσιν, και οὐδεὶς ἔσται πένης, και ἡ γῆ ἀποδώσει τὸν καρπὸν αὐτῆς ἐπταπλασίονα, και τὰ ὄπλα τὰ πολεμικὰ γενήσονται εἰς δρέπανα. και βασιλεύσει ἔτη λς', και μετ' αὐτὸν (cod. αὐτοῦ)

³ Ab hoc inde loco textum Parisiensem non amplius exscripsi. Quae sequuntur in Veneto, a quo solo petii, varie corrupta sunt, quae ex aliis codicibus correctum iri spero.

βασιλεύσει ἕτερος ἐξ αὐτοῦ ἔτη ιβ'. καὶ οὗτος προιδὼν τὸν θάνατον αὐτοῦ πορευθήσεται εἰς τὰ ἱεροσόλυμα ἵνα παραδώσει τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἔκτοτε βασιλεύσουσιν οἱ τέσσαρες υἱοὶ αὐτοῦ· ὁ μὲν πρῶτος ἐν ῥώμῃ, ὁ δεῦτερος ἐν ἀλεξανδρείᾳ, ὁ τρίτος ἐν ἑπταλόφῳ καὶ ὁ τέταρτος ἐν θεσσαλονίκῃ. οὗτοι ἀλληλομαχήσουσι, καὶ στρατοπεδεύσουσι καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς μοναχοὺς, καὶ συγκροτήσουσι πόλεμον ἀπ' ἀλλήλων, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν σωθήσεται. καὶ ἐν τῷ μὴ εἶναι ἄνδρα χρήσιμον βασιλεύσει γυνὴ μαρὰ ἐν τῇ ἑπταλόφῳ καὶ μὴ ἀνεῖ τὰ ἅγια τοῦ θεοῦ θυσιαστήρια, καὶ σταθεῖσα ἐν μέσῳ τῆς ἑπταλόφου, φωνῇ μεγάλη λέγουσα· τίς θεὸς πλὴν ἐμοῦ; καὶ τίς δύναται ἀναστήσαι [ἐπὶ] τὴν ἐμὴν βασιλείαν; καὶ εὐθὺς σεισθήσεται ἡ ἑπτάλοφος καὶ καταποντισθήσεται σύμπυχος ἐν βυθῷ, καὶ μόνος ὁ ξηρόλοφος ἔσται φαινόμενος· καὶ τὰ διαβαινόμενα πλοῖα μέλλουσι θρηγεῖν τὴν ἑπτάλοφον. καὶ οὕτως βασιλεύσει ἕτερος ἐν θεσσαλονίκῃ ἐπὶ χρόνου μικροῦ, καὶ εὐθὺς καταποντισθήσεται καὶ αὐτή. καὶ μετὰ ταῦτα καταποντισθήσεται ἡ σύμφορη καὶ ἡ κύπρος ἀπὸ ἀνέμου στροβύλου (sed potius ἀνεμοστροβύλου scriptum est) ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ οὕτως βασιλεύσει ὁ ἀντίχριστος, καὶ πράξει θαιμαστά καὶ παράδοξα πράγματα καὶ μεγαλυνεῖ τοὺς Ἰουδαίους καὶ τὸν κατακακαμμένον (cod. κατεκαμμ., Par. ἔσακαμμένον) πᾶν ἀνοικοδομήσει, καὶ γενήσονται λιμοί, σεισμοί, καταποντισμοὶ ἐπὶ πᾶσαν χώραν, καὶ τὰ ἕδατα ἀποφρύξουσι, καὶ ἕτερος ἐπὶ γῆς οὐ δοθήσεται. καὶ κρατήσῃ ὁ τρισκατάρατος δαίμων ἔτη τρία⁴. τότε ὁ χρόνος ὡς μὴν διαβήσεται, ὁ μὴν ἄς ἑβδομάς (ita Par., Ven. -μάδα), ἡ ἑβδομάς ὡς ἡμέρα, ἡ ἡμέρα ὡς ὥρα, ἡ ὥρα ὡς στιγμή⁵, διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ (Par. om καὶ τ. δού. αὐτ.). μετὰ δὲ τὴν συμπλήρωσιν τῶν τριῶν χρόνων βρέξει ὁ θεὸς (Par. add παντοκράτωρ) πῦρ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ κατακαίσεται ἡ γῆ πύχας (sic Ven.) τριάκοντα (Par. κατακαύσει αὐτὴν πύχαις λγ'). τότε βοήσῃ ἡ γῆ πρὸς τὸν θεόν (Par. οὐράνιον pro θε.) παρθένος εἰμί, κύριε, ἐνώπιόν σου. τότε οἱ οὐρανοὶ ὡσεὶ χάρτις ἐνεληθῆσονται καὶ (Par. om οἱ οὐρανοὶ usque καὶ) οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ τὰς σάλπιγγας δώσουσιν, καὶ οἱ ἀπ' αἰῶνος νεκροὶ ἐγερθήσονται, καὶ οἱ μὲν δίκαιοι σταθήσονται ἐκ δεξιῶν τοῦ νυμφίου, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ ἐξ ἐκωνίμων· καὶ οἱ μὲν δίκαιοι κληρονομήσουσι τὸν παράδεισον, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ κληρονομήσουσι καὶ αὐτοὶ τὴν αἰώνιον κόλασιν· ἧς γένοιτο θυσθῆναι ἡμᾶς, προσ-

⁴ Par. add ἦ, quod ἡμῖν explicandum videtur. Item paullo post habet τῶν τριῶν ἢ χρόνων.

⁵ ὡς ὥρα et ὡς στιγμή Par., Ven. ὡς ὥραν et ὡς στιγμήν.

κνεῖν δὲ πατέρα υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, τριάδα δημοσίον καὶ ἰσὺν ἄχώριστον, εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας ἀμήν. Ab his inde a voce ἐγεροθήσονται satis differt Parisiensis codex (2180.), in quo sic pergitur: καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ προπορευόμενον ἀπ' οὐρανῶν· εἶτα καὶ αὐτὸς ἡμῶν ὁ κύριος ἰησοῦς χριστὸς καταβήσεται καὶ σταθήσει ἐπὶ τοῦ οἴκου (cod. τοὺς οἴκους) δαυὶδ, καὶ προεντραπίσει τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ στήσει τοὺς μὲν δικαίους ἐκ δεξιῶν, τοὺς δὲ ἁμαρτωλοὺς ἐξ ἐναντίων. τότε αἱ βίβλοι ἀνοιχθήσονται, καὶ αἱ πράξεις τῶν δικαίων καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν γυμνωθήσονται, καὶ οἱ μὲν δίκαιοι κληρονομήσουσι τὴν αἰώνιον ζωὴν, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ κόλασιν ἀπέραντον· ἴς ἡσθηίμεν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκλήσις σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν. Quae dedimus, in Veneto et Parisiensi altero (2180.) paullo plus quam dimidiam totius apocalypsis partem efficiunt. Multo pauciora cod. Par. 947. praebet. Ceterum nescio an haec scriptura eadem sit quam Pseudathanasii Synopsis et Nicephori stichometria inter pseudepigrapha numerant. Quod si est, „Βαρούχ, Ἀμβακούμ, Ἐζεκιὴλ καὶ Δανιὴλ ψευδεπίγραφα“ rectius apud Nicephorum Antilegomenis Novi Testamenti adduntur quam in Synopsi Veteris Testamenti Apocryphis.

Ser. Bonnet in Hilgenf. 25. 1880 222ff,

V.

IOHANNIS LIBER DE DORMITIONE MARIAE.

VI.

TRANSITUS MARIAE A.

VII.

TRANSITUS MARIAE B.

Sed iam ad libros a nobis hoc volumine editos redeundum est. Superest ut de iis explicemus qui in describendo Mariae exitu versantur. Opus Graecum, quod tantam vim ad traditiones Marianas excolendas atque propagandas habuit et in varias quum orientis tum occidentis linguas translatum est, nondum editum fuisse mirum est. Neglectum vero est ab alteris ne ad apocryphorum deliramenta viderentur animum attendere, ab alteris ne in suspicionem adducerentur quae a piis Mariae cultoribus dudum in fidem recepta essent¹. At errarunt utrique; hi quidem quod a veritate strenue indaganda refugerunt, illi quod praesumptione dogmatica historiae circumscribere studium.

1. 1. 1. in Bazar
1885 in Protas
Beitrag v. 62 ff
acc. h. Bonnet

Pertinere autem librum de dormitione vel transitu Mariae non ad medii aevi sed antiquitatis Christianae monumenta certum est, quamquam ambigi potest utrum saeculo demum quarto an prius prodierit. Auctor libri Latini quem Transitum Mariae B diximus, in prologo, qui a textu nostro Veneto abest

¹ Huc spectant verba Combefisii in Auctar. Nov. Biblioth. PP. tom. 1. p. 821: „Exstat eius (i. e. Iohannis archiepisc. Thessalon., de quo vide infra) oratio alia in Mariae assumptionem, paucis diversa ab iis quae exstant nomine S. Melitonis, ac pleraque eiusmodi ex Apocryphis enarrans; quam quidem mihi paraveram ac eram conatus illustrare; sed postea visum potius mihi premere quam minus certa nixi veritate aliorum fidem elevare.“

sed ex aliis codicibus in Bibliotheca Maxima Patrum editus est, Melitonis nomen sibi arrogans tradita a Iohanne apostolo ad conficiendum librum suum se adhibuisse profitetur: vide infra pag. 124. Hunc librum suae aetatis hominibus et iam saeculo sexto Gregorio Turonensi in iis quae de obitu et resurrectione Mariae scripsit probari reprehendit Beda Venerabilis in *Retract.* in Act. App. cap. VIII. Ad Iohannem autem Pseudo-Melito ille provocans haud dubie ad eum librum provocavit quem plerique codices Graeci Iohanni adscriptum esse testantur. Eundem in celebri decreto a Gelasio damnatum esse (vide cap. VI §. 28: „Liber qui appellatur *Transitus*, id est *Adsumptio*² sanctae Mariae, apocryphus“) propterea ambigitur quod a Pseudo-Melitone Leucii haeretici scriptum eiusdem argumenti commemoratur, rursusque a Pseudo-Hieronymo in sermone qui fertur de assumptione beatæ virginis Mariae scriptum eiusmodi significari videtur³. Quum autem in decreto illo §. 18 damnatio praecedat „omnium librorum quos fecit Leucius discipulus diaboli“, certe veri est similis §. 28 alium quam Leucii de transitu Mariae librum damnari; nisi forte nullo auctore nominato quicquid *Transitus* Mariae inscriberetur auctor decreti damnari voluit. Sin autem pro vero habemus, Leucium haeticum de transitu Mariae commentatum esse, statuendum erit Pseudo-Iohannem vel maxime contra illum suum composuisse librum, quo quidem ad Leucii scripturam extirpandam usum se dixit Pseudo-Melito.

Quantopere autem *Transitus* ille Mariae ubique placuerit, luculenter interpretum studiis probatur. Scimus enim Syriace, Sahidice, Arabice eum versum esse. Neque interpretes illi satis habuerunt Graeca simpliciter vertere, sed ipsam narrationem variis modis excoluerunt, quemadmodum hoc ipso anno tres libros Syriacos in lucem protraxit William Wright vir clarissimus⁴, qui-

² Verba *id est Adsumptio* in pluribus codd. desiderantur.

³ Ibi auctor ad Paulam et Eustochium ea de re se scripsisse asserit „ne forte si venerit in manus vestras illud apocryphum de transitu eiusdem virginis, dubia pro certis accipiat. Ceterum in eo sermone multi dicuntur dubitare utrum assumpta fuerit simul cum corpore, quemadmodum vacuum Mausoleum Marise in valle Iosaphat cernentibus ostendebatur, an abierit relicto corpore.“

⁴ Librum suum inscripsit: Contributions to the Apocryphal Literature of the New Testament, collected and edited from Syriac MSS. in the British Museum, London 1865. Sed iam paullo ante i. e. incunte hoc anno ediderat aliam eiusdem libri recensionem eamque uberrimam in *Journal of Sacred Literature*, in duobus prioribus eiusdem anni fasciculis (mensium Ianuarii et Aprilis).

bus idem cum Graecis nostris argumentum sed satis diversa ratio est; aliam rursus libri formam, propiorem tamen Syriacis quam Graecis aut Latinis, Maximilianus Enger 1854 Arabice edidit⁵;

⁵ Titulus libri est: Ioannis apostoli de transitu beatæ Mariæ virginis liber. Ex recensione et cum interpretatione Maximiliani Engeri. Exempli gratia adscribamus, ex Wrightii et Engeri interpretationibus, quæ fere in Syriacis et Arabicis respondent capiti 12 textus Graeci. Is enim locus ex iis est qui certe per singula comparari possunt. Syrus igitur sic (Contributions p. 22 sq.): Then the Holy Spirit informed us in all the regions in which we were, and says to us: „The time is near for the mother of your Lord to leave this world; but rise, go to her to Bethlehem.“ To Simon (Peter) It made this known in Rome; and to Paul at Tiberias; and to Thomas in India; and to Matthew at Berytus; and to Bartholomew in Armenia; and to Thaddæus at Laodicea; and to James in the cave of Zion. But Andrew, the brother of Simon, and James, the brother of John, and Philip, and Simon the Cananite, and Matthias, who became an apostle in the place of Judas Iscariot, these five were dead. And the Holy Spirit awoke them and said to them: Rise, but do not think that the resurrection is come; but on this account do ye rise, that ye may go to Bethlehem to the mother of your Lord, who is departing from the world, and asks to see you. Item Arabs (apud Enger. p. 39): „Et cum spiritus sanctus mihi dixisset: audisti hanc vocem o Ioannes? dixi: sane. Dixit: hæc ibit ad discipulos socios tuos lique ad dominam beatam Mariam salutandam advenient, quia in sua quemque urbe et loco certiozem feci, eisque currus quibus huc venientur in nube lucida paravi. Et Simeoni Cephæ Romæ notum id feci, cum ad templum sanctum properaret, sacrificium cum id ei incumberet oblaturus, eique dixi: oblatione facta Bethlehem propera, nam mater magistri tui in eo est ut ex hoc mundo migret. Dein Paulo, qui quinquaginta circiter iactæ sagittæ spatiis Roma aberat et cum Iudæis disputabat; Iudæique eum irridebant dicebantque: profecto sermo tuus non accipietur, quia tu nomen Christi prædicas, tu es Tarso ortus nosque te novimus: homo es Christianus et pauper, et Iesu in nomine migrare et orare coepisti. Eumque certiozem feci, statimque surrexit et egressus est. Dein Thomam in interiore Indiae Sindiaque terra. Is autem prope lectum filiae regis assidebat eamque baptizaverat; tum ad ecclesiam properavit et oravit et abiit. Et post hæc Matthæum, tum Iacobum. Et postquam vivos ex iis certiores feci, ad mortuos ivi, Philippum, Andream fratrem Simeonis Cephæ, Lucam, Simeonem Cananaeum, Marcum Bartholomæumque, eisque dixi: agite, sepulcra vestra relinquite, et ne credatis diem novissimum venisse; non enim iam extremum tempus est. Verum Bethlehem properate, dominam Mariam beatam domini genitricem salutaturi; nam prope est ut ex hoc mundo abeat.“ Syrus alter (vide Journ. of Sacr. Lit.) magis cum Arabe consentit. Ita ille habet quæ de Petro et Paulo agunt etc.: To Simon Cephas It made this known in Rome, as he was going in to offer the oblation in the church where was the oblation of strangers; and he was lying prostrate and praying before the altar; and the Holy Spirit said to him: „The time draws nigh that the mother of thy Lord should depart from this world; go to Bethlehem to salute her.“ And the Holy Spirit informed Paul in the city called Tiberias. It found Paul as he was contending with the Jews, who were striving with him and reviling him and saying to him: Thy words are not

denique aliam eamque a reliquis omnibus satis discrepantem liber Sahidicus habet, quem in Catalogo codicum Copticorum Borganorum Georg. Zoega indicavit⁶. Sed praeter orientales etiam Latini docent quam varie transitus Mariae ab interpretibus ex cultus sit. Plures enim apud Latinos libri habentur, in quibus

---

received, which thou utterest concerning the Messiah. Because thou art from Tarsus, and the son of a harness-maker, and the child of poor people, thou takest the name of the Messiah (in thy mouth) and goest about with it. And the Holy Spirit said to him: „The time draws nigh that the mother of thy Lord should depart from this world; go to Bethlehem to greet her.“ And the Holy Spirit informed Thomas in India, who had gone in to visit the nephew of Ludan, the king of India. And he was sitting by his bed and talking to him; and the Holy Spirit said to him: „The time draws nigh for the mother of thy Lord to leave this world; go to Bethlehem to greet her.“ And the Holy Spirit informed Matthew (saying): „The time draws nigh for the mother of thy Lord to leave this world; go to Bethlehem to greet her.“ And Matthew was at Yabus. And the Holy Spirit informed James in Jerusalem (saying): The time etc. And the Holy Spirit informed Bartholomew in the Thebais (saying): The time etc. Now none of the disciples were dead as yet, except Andrew, the brother of Simon Cephas, and Philip, and Luke, and Simon the Cananite: these were dead. And on that day the H. S. informed them in their graves (saying): Rise from Sheol. And the H. S. said unto hem: Do not suppose that the resurrection is come; but your rising to-day from your graves is wholly that ye may go to greet the mother of your Lord, for the time draws nigh for her to leave the world.

⁶ Vide pag. 223. num. CXX. Zoega inde haec excerpit: „Verba Iesu in cruce ad Mariam et Iohannem, a quo inde tempore vixerunt ambo in una domo Hierosolymis annos XV. Multas illa peregrit sanationes, multa docuit apostolos frequenter eam invisentes et secum habuit chorum virginum: „Factum autem est anno XV. post resurrectionem domini, secundum archaeologiam Iosephi et Ireusae Hebraeorum.“ Scilicet praecipit Maria Iohanni ut vocet Petrum et Iacobum, quibus ingressis in memoriam revocat apostolis quae acciderant a die resurrectionis usque ad ascensionem domini. Narrat porro apparuisse sibi dominum et praedixisse diem mortis, etiam pollicitum esse angelos post statum tempus corpus eius in coelum assumpturos. Convocat virgines suas, in primis Mariam Magdalenam. Iubet inde Petrum sindonium sibi afferre, Iacobum suffimenta emere, Iohannem taedas. Sindonium adlatum sternit instar lecti et odoribus adpergit. Ad orandum se convertit, petens a deo ut removeat lapides offensionis et larvas dolosas, ut qui a sinistris dei procident coram ea, qui a dextris accedant cum gaudio, ut potestates tenebrarum pudore afficiantur et draco videns eam abscondat se, quiescatque fluvius ignis quo explorantur iusti et peccatores. Et sic super sindoniis suffimentisque se componit dormitura. Descendit dominus de coelo super curru Cherubin, eamque consolatus mortem arcessit. qua visa anima Mariae evolat in sinum filii. Mortua est die Ian. XX, qui est XXI (XXV) mensis Tobe. Praecipit Iesus apostolis ut corpus sepellant in valle Iosaphat.“ Praeterea extremam libri partem ipso textu Sahidico adposuit, eumque vertit Ed. Dulaurier l. 1. pag. 20 sqq.

idem argumentum maxima cum licentia tractatum est. Ita neuter eorum quos edidimus siglis A et B distinctos, cum altero convenit, nec magis cum orientalibus interpretibus aut cum ipso Graeco, licet ex hoc tanquam primario fonte eos fluxisse appareat. Praetereaque aliam eiusdem rei expositionem ex codice Ambrosiano descripsimus, ad varios illam quidem libros concinnatam ac tamen ab ipso Iohannis libro auctoritatem repetentem. Vide infra.

A Latinis transitum Mariae cum similibus aliis ad poetas medii aevi Germanicos transisse plura carmina testes habemus. Sequuntur autem et illi varias libri recensiones, quemadmodum inter Conradum ab Heimesfurt⁷ et auctorem libri passionalis⁸ hoc interest, ut iam Engerus adnotavit, quod ille fabulam de sero Thomae adventu et zona virginis ex aëre deiecta habet, hic cum Pseudo-Melitone consentiens non habet. Quod ipsum quum inter testes nostros transitus Mariae A et B differat, facile erit dictu unde carminum illorum discrepantia pendeat.

Sed in ipsis Graecis exemplorum haud exigua est varietas, in extrema potissimum libri parte, ut in editione indicavimus. Neque inter Graecos deerant qui libro ita uterentur ut novum ex eo opus conficerent. Hoc maxime Iohannes archiepiscopus Thesalonicensis circa finem saec. septimi fecit⁹. Quem enim sermonem de dormitione Mariae scripsit, eum totum sed liberrime ad librum Pseudo-Iohannis composuit. In libris scriptis haud raro invenitur, ut in codice Parisiensi 897, ubi inscriptio sic legitur: *Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης λόγος πάντῳ ἀφελίμος εἰς τὴν κοίμησιν τῆς ἑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου μαρίας.* Textus incipit: *Τῇ θαναμαστῇ καὶ ἑπερενδόξῃ καὶ ἦντως μεγάλῃ τοῦ παντὸς κόσμου δεσποίνῃ καὶ ἀειπαρθένῃ μαρίᾳ, τῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μητρὶ καὶ ἀληθῶς Θεοτόκῃ ἐπὶ πάσης τῆς ἐπ' οὐρανὸν τῆς τε (? vide infra Coisl. 121) καὶ αἰσθητῆς διακοσμῆσεως ἀξιοχρεῶς (sic) ἕμνος ἄδασθαι διὰ παντὸς ἐποφείλεται. καὶ τοῦτο καλῶς, οἴμαι, καὶ*

⁷ Eius carmen editum est apud Hauptium: *Zeitschrift für deutsches Alterthum*, vol. VIII, pag. 156 sqq.

⁸ Vide editionis Hahnianae pag. 120 sqq. Inscribitur ea pars quae de transitu Mariae agit: „Hie sprichet das buoch von unser wrowen ende“.

⁹ Praecessit eum (circa initia saec. septimi) sermone simili Modestus archiepisc. Hieros., cuius ἐγκώμιον εἰς τὴν κοίμησιν τῆς παναγίας Θεοτόκου commemorat Photius in biblioth. cod. 275. Sed etiamnum in libris scriptis invenitur, ut in cod. Coisl. 274. Cf. Montfauc. *Bibl. Coisl.* pag. 389.

Θεοφιλῶς, ὡς ἄτε μητρὶ καὶ Θεόπαιδι, οὐ μόνον διὰ τὸ πάντων αὐτῆν ἀνώτερον λαχεῖν ἔχειν ἀξίωμα, τὴν μητέρα κακλήσθαι Θεοῦ, καὶ μόνην ὑπερκεῖσθαι τῶν ὑπερκοσμίων τε καὶ ἐπιγείων, ἀλλὰ γε μὴν καὶ διὰ τὸ τῇ ὅλῃ κτίσει δι' αὐτῆς γενόμενον εὐεργέτημα ἐν τῇ τοῦ μονογενοῦς αὐτῆς νιού ἐνσάρκως ἐπὶ γῆς . . .¹⁰ παρουσίᾳ. οὐκοῦν ἑορταστέον τῆς Θεοτόκου τὴν κοίμησιν ἅμα ταῖς θείαις καὶ φιλοέρτοις δυνάμεσι. Paullo post legitur: ἀρχὴν δὲ τοῦ λόγου ἦδη ποιήσομαι τὰ περὶ τῆς κοιμήσεως ἔργον ἀναπαύσεως καὶ πρὸς Θεὸν μεταστάσεως μαρίας τῆς Θεοτόκου, καὶ ἅπερ αὐτῇ ἀπεκαλύφθη ἄρρητα μυστήρια, πᾶσιν ἐκφαντορικῶς διηροούμενος. ἱρία γὰρ ἔγνω μαρία παρὰ τοῦ κυρίου ὅτι ἀποτίθεται τὸ ἄφθογον αὐτῆς σῶμα, ἦλθε πρὸς αὐτὴν ὁ μέγας ἄγγελος καὶ εἶπεν αὐτῇ· μαρία, ἐγεγνήσασα λάβε τούτο τὸ βραβεῖον, ὃν (sic) δέδωκέ μοι ὁ φυτεῖσας τὸν παράδεισον, καὶ παράδος αὐτὸ τοῖς ἀποστόλοις, ἵνα κρατίσαντες αὐτὸ ὑμνήσωσιν ἔμπροσθέν σου, διότι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀποτίθη τὸ ἄχραντον σῶμά σου· ἰδὼν γὰρ πάντας τοὺς ἀποστόλους ἀποστέλλει πρὸς σε ὁ δεσπότης -- ὅτε οὖν εἶπον πάντες τὸ ἀμὴν, αἰθῆς ἰσπάσαντο ἀλλήλους. καὶ εὐθέως ἐξελθὼν ὁ ἰωάννης ἦλθε καὶ ἔστη ἀναμέσον αὐτῶν λέγων· εὐλογησάτέ με πάντες. καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἰσπάσαντο αὐτὸν ἕκαστος κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν. μετὰ δὲ τὸν ἀσπασμὸν εἶπε πέτρος πρὸς ἰωάννην· ἀγαπητέ τῷ κυρίῳ, πότε ὧδε γέγονας, καὶ ποίῳ τρόπῳ καὶ πόσας ἡμέρας ἦδη ἔχεις; καὶ εἶπεν ἰωάννης· ἀκούσατε ἀδελφοὶ τὸ συμβάν μοι. ἐγὼ ἦμην ἐν μιᾷ πόλει τῆς ἀσίας γῆς ὀνόματι σάρδεις (cod. σάρδης) -- καὶ προῆγε πέτρος ὑμῶν καὶ λέγων· ἐξῆλθεν ἰσραὴλ ἐξ αἰγύπτου ἐν στύλῳ πρὸς ρεφέλης, ἀλληλοῦῖα· ὁ δὲ κύριος προῆγεν αὐτούς, ἀλληλοῦῖα -- ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἔλεγον· οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι τὸ γενόμενον ἐν σοδόμοις καὶ ἐν ἡμῖν ἀπέβη. ἐπάταξε γὰρ ἐκαίνους ὁ Θεὸς πρῶτον μὲν ἐν ἀορασίᾳ, μετέπειτα δὲ πῦρ κατήγαγεν ἐξ οὐρανοῦ καὶ κατέκαισεν αὐτούς -- καὶ ἐν τῇ φοβερᾷ ἐλεύσει καὶ φορικτῇ παραστάσει τῆς ἀδεκάστου καὶ ἀπροσωπολήριτου κρίσεως τοῦ νιοῦ αὐτῆς καὶ Θεοῦ ἡμῶν καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως ἐξαιρούμενοι, τῆς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ μεγάλης κλήσεως κληρονόμοι ἀναδειχθούμενοι, ὅτι τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός ἐστιν ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος etc. Ex his satis perspicuum erit quo modo archiepiscopus Thessalonicensis sermonem suum ad Pseudo-Iohannis librum conformaverit.

Alibi eundem sermonem ad ipsum Iohannem evangelistam

¹⁰ Sequitur διοικτον ἄφατον (item παρουσίαν scriptum est). Cf. eundem locum in sed. Colal. 121.

translatum vidimus, ut in codice Coislin. 121. ubi fol. 144 verso legitur: Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου καὶ θεολόγου λόγος εἰς τὴν ἁγίαν καὶ πανένδοξον κοίμησιν τῆς ἑπεφραγίας θεοτόκου. Etiam ex hoc codice nonnihil excerpere placet; satis enim ab eo quem modo vidimus textu discedit. Incipit: Τῇ θαναμαστῇ καὶ ἑπεφραγίᾳ καὶ ὄντως μεγάλη τοῦ παντὸς κόσμου δεσποίνῃ τῇ ἀειπαρθένῃ μητρὶ χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ ἀληθῶς θεοτόκῃ ὑπὸ πάσης τῆς ἐπουρανίου δυναμείως ἀξιοχρεός (-ος sic) ἕμνος καὶ τιμὴ καὶ δόξα διὰ παντὸς ἐποφείλεται διὰ τὴν γενομένην δι' αὐτῆς εὐεργεσίαν τῆς ὅλης κτίσεως ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς ἐνσάρκου παρουσίας τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ καὶ λόγου καὶ θεοῦ καὶ πατρὸς. αὕτη οὖν ἡ πάναργος καὶ πανύμνητος θεοτόκος μετὰ τὸ ἐκοίσιον κατὰ σάρκα πάθος καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνοδὸν τοῦ ἐξ αὐτῆς δι' ἡμᾶς σαρκωθέντος ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ λόγου τοῦ ἐνανθρωπίσαντος χριστοῦ ἔμεινεν μετὰ τῶν ἀποστόλων διακονῶσα χρόνον βραχὺν περὶ τὴν τῆς ἰουδαίας χώραν καὶ ἱεροσολίμων ἐν τοῖς τοῦ παρθένου ἀποστόλου καὶ ὑπὸ τοῦ κυρίου ἡρατημένου θεολόγου -- αὕτη ἡ βίβλος τῆς ἀναπαύσεως. ἡνίκα ἔγνω μαρία ὑπὸ τοῦ κυρίου ὅτι ἀποτίθη (certe codex ἀποτίθη, tamen potius cum Par. ἀποτίθεται corrigendum videtur) τὸ σῶμα, ἦλθεν ἐπ' αὐτὴν ὁ μέγας ἄγγελος καὶ εἶπεν· ἔγερθεῖσα λάβε τὸ βραβεῖον τοῦτο ὃ ἔδωκέ μοι ὁ φντεῖσας τὸν παράδεισον etc. Quae sequuntur fere prorsus cum altera scriptura conveniunt, nisi quod est ἀποστελεῖ πρὸς σε (sine ὁ δεσπότης.). Post plura alia refertur de siugulorum apostolorum congregatione ad obsequias Mariae; tum haec de Paulo et Petro sequuntur. Θαναμαζόντων δὲ αὐτῶν εἶπεν πέτρος· ἀδελφοί, εἰξώμεθα εἰς τὸν θεὸν τὸν συναθροίσαντα ἡμᾶς, καὶ μάλιστα διὰ τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν παῦλον τὸν ὄντα μεθ' ἡμῶν. τοῦ δὲ πέτρου εἰπόντος τὸν λόγον ἐπῆραν μίαν φωνὴν οἱ ἀπόστολοι λέγοντες· προσειξώμεθα ἵνα γνωρισθῇ ἡμῖν διὰ τί ὁ θεὸς συνήγαγεν ἡμᾶς. τότε ἕκαστος τῷ ἄλλῃ τιμὴν ἀπένειμεν, λέγοντες· πρόσευξαι. λέγει οὖν ὁ πέτρος τῷ παύλῳ· ἀδελφε παῦλε, ἀνάστα εἴξαι πρὸ ἐμοῦ· διότι χαρᾷ ἀνεκδιηγῆται ἀγαλλιάσθην (sic) ὅτι γέγονας ἐν τῇ πίστει τοῦ χριστοῦ. καὶ λέγει αὐτῷ παῦλος· συγχώρησόν μοι, πάτερ πέτρε, ὅτι νεόφνητός εἰμι, καὶ οὐκ εἰμι ἱκανὸς ἵνα εἰς τὰ ἔχη τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀκολουθήσω, ἵνα προσεύξωμαι πρὸ σοῦ. σὺ γὰρ εἶ ὁ στῆλος τοῦ φωτός, καὶ πάντες οἱ περιεσιτώτες ἀδελφοὶ κρείττονες μοῦ εἰσίν· σὺ οὖν πάτερ δεήθητι περὶ ἡμῶν πάντων, ἵνα ἡ χάρις τοῦ κυρίου μείνῃ μεθ' ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα. τότε οἱ ἀπόστολοι ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ ταπεινώσει τοῦ παύλου καὶ εἶπον etc. Iam Petrus precatur. Post ultima eius

verba: και εις τούς αιώνας αμήν, scripta haec sunt (cf. ad priora): και εὐθέως ἦλθεν ὁ ἰωάννης ἀναμέσον πάντων και λέγει· εὐλογήσατέ με πάντες ἀδελφοί. τότε ἤσπασαντο αὐτὸν πάντες, ἕκαστος κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν. μετὰ δὲ τὸν ἀσπασμὸν λέγει πέτρος και ἀνδρέας· ἰωάννη ἀγαπητέ τοῦ κυρίου, πῶς εἰσῆλθες ἐνταῦθα, και πόσας ἡμέρας ἔχεις. και εἶπεν ἰωάννης· ἀκούσατε, ἀδελφοί· ἐγένετο ἡνίκα ἦμην ἐν σάρδει τῇ πόλει και εἶχον μαθητευομένους παρ' ἐμοί, ὥρα ἦν ὡς ἐννάτη, και κατῆλθεν νεφέλη ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἡμεθα συνηθροισμένοι, και ἤρπασέν με ἐνώπιον πάντων τῶν μετ' ἐμοῦ και ἤνεγκέν με ὧδε etc. Extrema sunt: κλαίοντας και λέγοντας· οὐαὶ ἡμῖν ὅτι τὸ γενόμενον ἐν σοδόμοις και ἡμῖν σήμερον συνέβη· ἐκεῖ γὰρ ἐν πρώτοις ἐπάταξαν αὐτούς οἱ ἄγγελοι ἀορασίᾳ, και μετὰ ταῦτα πῦρ κατῆλθεν ἐξ οὐρανοῦ και κατέκαυσεν αὐτούς. οὐαὶ ἡμῖν· ἐπηρώδημεν, και ἄρτι τὸ πῦρ ἔρχεται. τότε ὁ ἀρχιερεὺς ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτούς τὸν θαλλόν, και οἱ πιστεύοντες ἀνέβλεπον, οἱ δὲ μὴ πιστεύσαντες οὐκ ἀνέβλεψαν, ἀλλ' ἔμειναν τυφλοί. τότε οἱ ἀπόστολοι βαστάσαντες τὴν κλίνην ἀπήγαγον αὐτὴν εἰς τὸ μνημεῖον· και ἀποθέμενοι ἔμειναν ἐκεῖσε ὁμοθυμαδόν, φυλάττοντες αὐτὴν ἕως ὅτου μετετέθη, καθὼς ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ σωτήρ. αὕτη ἡ κοίμησις μαρίας τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστός, ὁ δοξάσας τὴν ἄχραντον αὐτοῦ μητέρα και θεοτόκον μαρίαν, τοὺς δοξάζοντας αὐτὴν ἀντιδοξάζει και τοὺς μεγαλύνοντας αὐτὴν μεγαλύνει, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ἀλλὰ και ἐν τῷ μέλλοντι -- και ὧδε και ἐν τῇ φρικτῇ παραστάσει τῆς ἀδει. και ἀπρ. κρίσεως και τῆς αἰωνίου ζωῆς και τῆς θείας μακαριότητος ἀξιοθώμεν, ὅτι τοῦ θεοῦ και πατρὸς ἐστιν etc.

In alio codice (Par. 1504.) inscriptio eius libri hunc in modum corrupta legitur: ἀνάληψις και μετástασις τῆς ἁγίας μαρίας τῆς θεοτόκου, συγγραφεῖσα παρὰ ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου. Textus vero manifesto ex Iohannis Thessalonicensis qui fertur sermone desumptus est. Incipit: Αὕτη ἡ βίβλος τῆς μεταστάσεως μαρίας, και ἀπερ' αὐτῇ ἀπεκαλύφθη ἐν πέντε γράμμασιν. ἡνίκα δὲ μαρία ἤκουσεν ἀπὸ τοῦ κυρίου ὅτι ἀποτίθεται τὸ σῶμα, ἦλθε πρὸς αὐτὴν ὁ μέγας ἄγγελος και εἶπεν αὐτῇ· ἐγερθεῖσα μαρία παράλαβε τὸ βραβεῖον ὃ ἔδωκέν μοι ὁ φτεῖσας etc. Quae licet ad verbum fere cum prioribus conspirent, tamen multa alia sunt quae differunt, ut ea quae ultimo loco leguntur: μαρίαν δὲ ἀπεκόμισαν οἱ ἀπόστολοι εἰς τὸ μνημεῖον, και ἐν αὐτῷ κατέθετο αὐτὴν, και ἐκάθησαν κύκλῳ τοῦ μνημεῖου προσδοκῶντες τὸν κύριον, ἕως ἂν ἔλθῃ και ἀναλήψεται τὸ σῶμα μαρίας. και ἰδοὺ

αὐτῶν λαλούντων περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν τῷ παρεστῶτι λαῷ, καὶ ὁ κύριος παρεγένετο μετὰ πλήθος στρατιᾶς οὐρανόου, καὶ λέγει τοῖς ἀποστόλοις· εἰρήνη ἡμῖν. οἱ δὲ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτόν. καὶ ἀναλαβὼν τὸ σῶμα μαρίας ἐν χερσὶν ἀγγέλων ἀπέθετο ἐν παραδείσῳ τῆς τριτῆς πρὸς τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ νῦν ἐστὶν ζῶσα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν. ταῦτα οὖν πάντες θεασάμενοι οἱ ἀπόστολοι ἀνεβίβων πρὸς τὴν μαρίαν λέγοντες· ὦ μαρία, ἢ τὸ φῶς κήρῃσα καὶ πρὸς τὸ φῶς ἀναληφθεῖσα· ὦ μαρία, ἢ ζωὴν τεκοῦσα, δι' ἧς ἐξωποικίθημεν πάντες· ὦ μαρία, ἢ λιχνία ἢ χρυσῆ, ἢ τὸ ἀληθινὸν φῶς βαστάσασα καὶ φωτίσασα τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις· ὦ μαρία, ἢ τοῦ ἐπουρανοῦ βασιλέως μήτηρ, δι' ἧς εἰρηνεύονται τὰ ἐπιγεια τοῖς οὐρανοῖς καὶ ἄνθρωποι ἀγγέλοις συνλειτουροῦσιν καὶ μία ἐκκλησία γέγονεν οὐρανοῦ καὶ γῆς, σὲ δικαίως αἱ γενεαὶ μακαρίζουσιν, ὅτι μόνη ὑπέρ πάντας ἀνθρώπους ἀγιωτέρα καὶ μακαριωτέρα ἀνεδείχθης. καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν μὴ παύσῃ προσβεβούσα τῷ υἱῷ σου καὶ θεῷ ἡμῶν ἀξιοθῆραι ἡμᾶς τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ ἀναπαύσεως τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα etc.

Rursus aliam rationem iniiit is cuius sermonem cod. Par. 947. servavit. Postquam enim Iohannis i. e. Pseudo-Iohannis auctoritatem secuturum se ab initio dixit, singula liberrime constituit. Incipit: 'Ὁ μακάριος ἰωάννης ὁ θεολόγος καὶ εὐαγγελιστὴς ἔγραψε βιβλίον, ἐν ᾧ περὶ τῆς κοιμήσεως τῆς θεοτόκου καὶ τῆς ἀναβάσεως αὐτῆς εἰς τὸν οὐρανὸν λέγει οὕτως· Ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἡ κυρία ἡμῶν καὶ θεοτόκος ἀνεμνήσθη τοῦ ἀγαπητοῦ υἱοῦ αὐτῆς, τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ, καὶ ἤρξατο κλαίειν μετὰ δακρύων θερμῶν καὶ πολλῆς θλίψεως ἧς εἶχεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἔλθων μετὰ πλήθους φωτὸς πρὸς αὐτὴν etc. Ad finem legitur: δευτέρα γὰρ τῆς ἁγίας τριάδος ὑπάρχει ἡ θεοτόκος κατὰ τὴν τιμὴν· πρώτη γὰρ ἡ ἁγία τριάς. διὰ τοῦτο ἔτι λέγω ἡμῖν· πάντες οἱ ἐλπίζοντες εἰς αὐτὴν οὐ μὴ κατασχευθῆσονται etc.

Ceterum scite inter utrumque de transitu Mariae librum Graecum distinxit Epiphanius monachus et presbyter. In eo enim quem de vita Mariae scripsit tractatu hanc in rem dixit: περὶ δὲ τῆς κοιμήσεως αὐτῆς Ἰωάννης ὁ Θεσσαλονικεὺς πολυθρόλλητον ποιησάμενος λόγον, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπεσίασεν. καὶ ἕτερος δὲ Ἰωάννης, ἑαυτὸν θεολόγον ἐπιχρώσας, τὸ τοῦ ψεύδους ἔγκλημα ἐφ' ἑαυτὸν ἐπεσπάσατο. Cf. Epiph. mon. et presb. edita et inedita cura Alb. Dressel, pag. 14.

Codices quos ad edendum habuimus hi sunt:

A Parisiensis num. 1173. saec. XIII¹¹.

B Ven. Marc. cl. II. cod. XLII.

C Monac. 276. saec. XII.

D Amb. A 60. saec. fere XI.

E Amb. C 92. saec. fere XIV.

Ex his A et B descripsimus; C ad A, D ad B contulimus. Ex codice E initium tantum et finem transscripsimus. Ad easdem libri partes etiam Monacenses duo contulimus: Mon^a est nr. 146; Mon^b nr. 66. saeculi fere XVI.

Transitum Mariae A ex tribus codicibus Italicis hausimus:

A Vaticanus est num. 4363. saec. fere XIII;

B Ambros. O 35. saec. fere XIV;

C Laurentianus. Ex eodem Pseudo-Matthaei evangelium sumpsimus. Signatus ibi est siglo B.

Alterum vero libellum eodem titulo notatum ex codice Veneto class. III. cod. CLIII. membr. saeculi fere XIV. hausimus. Cuius scriptura quin plerumque praestet alteri in Bibl. Maxim. PP. II. 2. pag. 212 sqq. (ed. Lugdun.) et alibi dudum editae (MB in commentario nostro) non dubium est¹².

Denique ex codice Ambrosiano (signatur L 58; cf. Evangg. apocr. pag. LXXIX), quem propria ratione uti supra diximus, pauca excerptere consentaneum est.

Praeposito titulo: „De assumptione beatæ virginis Mariae“, sic legitur: „Assumptio beatæ virginis Mariae, qualiter facta sit, ex quodam libello apocrypho, qui Iohanni evangelistae adscribitur, edocemur. Apostolis namque ob praedicationis gratiam diversas mundi subeuntibus regiones, virgo beata et mater nostra in domo iuxta montem Sion posita dicitur remansisse, quae omnia loca filii sui sancta, locum baptismi, ieiunii, passionis, resurrectionis et ascensionis, quoad vixit, devotione sedula visitabat. Et secundum quod ait Epiphanius¹³, XXIII annis post ascensionem

¹¹ Parisienses alios indicavit Thilo in Prolegg. Actorum S. Thomae apostoli p. XX sqq. At duplex codicum genus esse, alteris antiquiorem textum Iohanni adscriptum, alteris sermonem Iohannis Thessal. inde derivatum praebentibus, non perspexerat.

¹² Etiam initio capituli secundi veram lectionem praebet: *secundo itaque anno pro secundo itaque et vicesimo anno*. Qua de re rectissime scripsit Maxim. Enger in Praef. pag. X. Lectionem Venetam Beda et Couradus confirmant.

¹³ Epiphanius monachum dicit. apud quem omnia singula ista de aetate Mariae leguntur; vide Epiph. edita et inedita cur. Alb. Dressel pag. 43 sq.

fili sui supervixit. Refert autem quod beata virgo quando Christum concepit erat annorum XIII, et in quinto decimo anno ipsum peperit, et mansit cum eo annis XXXIII, et post mortem Christi supervixit annis XXIII, et secundum hoc quando obiit erat annorum LXXII. Probabilius tamen videtur, quod alibi legitur, ut duodecim annis filio suo supervixerit, et sic sexagenaria sit assumpta, cum apostoli totidem annis praedicaverant in Iudaea et circa partes illas, sicut ecclesiastica tradit historia.“

„Die igitur quadam in filii desiderium cor virginis vehementer accenditur, aestuans omnis ¹⁴ commovetur et in exteriorem lacrimarum abundantiam excitatur. Cumque ad tempus subtracti filii aequanimiter non ferret subtracta solacia, angelus cum multo lumine eidem astitit et reverenter utpote matrem domini sui salutavit. Ave, inquit, benedicta: suscipe benedictionem illius qui mandavit salutem Iacob. Ecce autem ramum palmae de paradiso ad te dominam attuli, quem ante feretrum portare iubebis, cum die tertia de corpore assumeris. Nam filius tuus te matrem venerandam expectat. Cui Maria respondit: Si inveni gratiam in oculis tuis, obsecro ut nomen tuum revelare digneris. Sed et hoc peto instantius ut filii et fratres mei apostoli ad me pariter congregentur, ut eos corporalibus oculis antequam moriar videam et ab eis sepeliri valeam et ipsis praesentibus spiritum reddam. Hoc iterum peto et obsecro, ut anima mea de corpore exiens nullum spiritum teterrimum videat nullaue mihi potestas satanae occurrat. Cui angelus: Cur scire desideras nomen quod admirabile est et magnum? Ecce omnes ad te hodie congregabuntur apostoli, qui nobiles tibi exhibebunt exequias, et in eorum conspectu spiritum exhalabis. Nam qui Babylonem olim prophetam de Iudaea crine attulit, subito ipse procul dubio ad te apostolos adducere poterit in momento. Malignos autem spiritus videre cur metuis, cum caput eorum omnium contriveris et spoliaveris ipsum suae imperio potestatis? Fiat tamen voluntas tua ut ipsos non videas. His angelus cum multo lumine celos conscendit. Palma autem illa nimia claritate splendebat. Erat quidem virgae viriditatis consimilis, sed folia illius ut stella matutina fulgebant. Factum est autem dum Iohannes in Ephesum praedicaret, celum repente intonuit et nubes candida ipsum sustulit, ac raptum ante Mariae ianuam collocavit. Percutiensque ostium introivit et reverenter virgo virginem salutavit. Quem felix virgo Maria con-

¹⁴ Codex annis habet.

spiciens vehementer obstupuit et prae gaudio lacrimas continere nequivit. Dixitque Maria: Fili Iohannes, memor esto verborum magistri tui, quibus me tibi in matrem et te mihi in filium commendavit. Ecce a domino vocata sum, debitum conditionis humanae exsolvo et corpus meum tibi cura sollicita recomendo (sic). Audivi enim Iudaeos inisse consilium dicentes: Expectemus, viri fratres, quoad usque illa quae Ihesum portavit subeat mortem, et corpus eius continuo rapiemus ac iniectum ignibus comburemus. Tunc igitur hanc palmam deferri facies ante feretrum, cum corpus meum duxeritis ad sepulcrum.“ Etc. Postquam relatum est de concursu omnium apostolorum, testimonium Dionysii Areopagitae de eadem re affertur: „Dionysius Pauli apostoli discipulus in libro de divinis nominibus hoc idem asserit, apostolos sanctos in dormitione virginis convenisse ac unumquemque in laude Christi et virginis fecisse. Ait enim sic, loquens ad Timotheum: Nos, ut nosti, et ipse et multi sanctorum nostrorum fratrum convenimus ad visionem corporis vitae principis et quae deum suscepit“ etc.¹⁵ Paulo post legitur: „Quales autem exequiae ibidem celebratae sint, ex praedicto libello qui Iohanni ascribitur edocemur. Nam prior ipse Ihesus Christus inchoavit et dixit: Veni electa mea, et ponam in te thronum meum“ -- „Dixitque apostolis Ihesus: Corpus virginis matris meae in valle Iosaphat recondite in monumento, quod ibi invenietis, expectantes me ibi triduo donec veniam. Statimque circumdederunt eam flores rosarum seu cetus martyrum, et lilia convallium, agmina (cod. -ne) angelorum, confessorum et virginum.“ -- „Dixitque Iohannes Petro: Hanc palmam, Petre, ante feretrum portabis quia dominus te nobis praetulit et suarum ovium te pastorem ac principem ordinavit. Cui Petrus: Hanc potius portare te convenit, quia virgo a domino es electus, et dignum est ut palmam virginis virgo ferat“ -- „Itaque Petrus et Paulus feretrum elevantes, Petrus cantare incepit et dicere alta voce: Exiit Israel de Egypto, alleluja¹⁶. Ceteri autem apostoli cantus dulciter pro-

¹⁵ Cf. huc quod Thilo Act. Thom. Prolegg. p. XXI. ex cod. Par. Graeco 523. laudavit. Ibi enim idem Dionysii testimonium affertur.

¹⁶ Similiter res narratur in sermone Ioh. Thess. Ita enim ex cod. Coisl. exscripsimus: καὶ ἀναστάντες οἱ ἀπόστολοι ἐβάσταξαν τὸν κράββατον μαρίας, καὶ πέτρος ὤμνησεν λέγων· ἐξῆλθεν Ἰσραὴλ ἐξ αἰγύπτου. Sequentia vero ab interprete Latino libere mutata videntur. Legitur enim Graece: καὶ οἱ ἄγγελοι ἦσαν ἐπὶ τῶν νεφελῶν ὕμνοῦντες, καὶ μὴ θεωρούμενοι, ἀλλὰ μόνον αἱ ὀδοὶ τῶν ὕμνων ἤκούοντο ὡς φωνὴ δόχλου πολλοῦ ἐν ὄλῃ τῇ ἱερουσαλήμ.

sequebantur. Dominus autem feretrum et apostolos nube protexit; itaque ipsi non videbantur, sed tantum eorum vox audiebatur. Affuerunt et angeli cum apostolis concipientes et terram totam sonitu mirae suavitatis implentes.“ Tum quae sequuntur de principe sacerdotum impetum in feretrum faciente, de manibus eius arefactis ac mirabiliter restitutis deque salute excaecatorum ex palma et fide, ea rursus inprimis cum eodem Iohannis Thess. sermone conveniunt. Ultima verba sunt: „Tertia autem die veniens Ihesus cum multitudine angelorum ipsos salutavit dicens: Pax vobis. Qui responderunt: Gloria tibi deus, qui facis mirabilia magna solus. Et dixit apostolis dominus: Quid gratiae et honoris vobis videtur ut meae nunc conferam genitrici? Et illi: Iustum videtur domine servis tuis ut, sicut tu devicta morte regnas in secula, sic tuae matris resuscites corpusculum et a dextris tuis colloques in aeternum. Quo annuente Michael archangelus continuo affuit et Mariae animam coram domino praesentavit. Tunc salvator loquutus est dicens: Surge proxima mea, columba mea, tabernaculum gratiae meae.“

ADDITAMENTA

AD ACTA APOSTOLORUM APOCRYPHA.

Additamentis ad acta apostolorum apocrypha ea tantum h. l. adiungamus quae ab Alb. Zoega in Catalogo codd. Coptico-*etc.* ex codicibus Sahidicis tanquam fragmenta actorum Andreae et Pauli et actorum Bartholomaei excerpta sunt. Ex actis Pauli et Andreae pag. 230. haec affert: „Andreas ab Apollonio nauta accipit pallium Pauli apostoli, qui se praecipitem dederat in mare ut inviseret loca inferorum ad quae accesserat dominus. Mox a Iudaeis urbem intrare vetitus, mortuum qui in urbe erat crastina die resuscitare pollicetur, et navi conscensa in locum pergit ubi Paulus se deiecerat, poculoque aquae dulcis in mare coniecto Paulum evocat. Hic cum emersisset, narrat se adiisse abyssum et loca animarum in inferno. Vidisse animam Iudae et cum ea colloctum esse de descensu domini ad inferos, qui omnes animas quae in eo loco erant eduxerat, praeter animam Iudae, eo quod iste antequam se suspendisset, diabolum sub serpentis forma sibi inhiantem ut dominum suum adorasset. Vidisse bivia inferni desolata portasque eius comminutas, et secum inde attulisse frustum ligni de limine earum. Vidisse et pulchrum locum, ubi usque ad descensum domini degerant animae Abrahami et ceterorum prophetarum, et e longinquo audivisse voces scelestorum in locis degentium quae non adierat dominus quae sunt loca ploratus et stridoris dentium homicidis et infanticidis et veneficis destinata¹. His narratis Andreas cum Paulo et Apollonio ad

¹ Hanc priorem fragmentorum partem etiam Sahidice in Catalogo adscripsit editor, indeque Ed. Dulaurier l. l. pag. 30 sqq. vertit hunc in modum: André se dirigea vers la mer et dit au pilote de lui indiquer le lieu où Paul s'était jeté au sein des flots. S'embarquant aussitôt, ils naviguèrent jusqu'à ce qu'ils farent

*littus redit et ad urbem, a qua cum a Iudaeis repellerentur, mit-
tunt avem dictam Iustam, ut cognatos mortui ad portas aperien-*

arrivés en cet endroit ; le pilote, le lui montrant, lui dit : Le voilà. André remplit un vase d'eau douce et pria dessus de la manière suivante : „O mon Seigneur Jésus, vous qui séparâtes la lumière des ténèbres, qui fîtes surgir la terre au milieu des eaux, c'est en votre nom que je verse ce vase d'eau douce dans la mer aux ondes amères. et qui en traversera la profondeur jusqu'à ce que le fond se montre à nos regards, afin que, la terre se séparant de l'abîme, un passage s'ouvre pour mon frère Paul.“ Il dit et versa le vase d'eau douce dans la mer. en ajoutant : Retirez-vous, ondes salées et amères, en présence de l'eau douce. A peine ent-il prononcé ces paroles que le fond de la mer apparut, l'abîme s'entrouvrit et Paul s'élança au-dessus des flots, tenant un morceau de bois à la main ; il se précipita sur André et le serra dans ses bras. Celui-ci lui dit : D'où viens-tu, mon frère, et quels lieux as-tu visités ? Paul lui répondit : O mon frère, après mon départ j'ai parcouru les parties de l'abîme où notre Seigneur est descendu avant moi, et j'ai vu comment est ce séjour ténébreux. André lui dit : Ton courage a été au-delà de toute mesure. Nous mêmes, qui sommes les grands apôtres, qui avons vécu avec le Seigneur, à qui il a donné depuis sa résurrection toutes sortes d'instructions, qu'il a établis au-dessus de toute puissance, aucun de nous n'a osé faire ce que tu as exécuté. Paul lui répondit : J'ai fait de grandes choses. ô mon frère, j'en conviens ; mais prête-moi de l'attention et je vais t'en faire le récit. Dès que j'ai eu pénétré dans le sein de l'abîme, j'ai vu le lieu où résident les âmes. J'ai vu Judas l'apôtre, qui fut le compagnon de notre Seigneur, plongé dans les châtimens les plus terribles. Lui adressant la parole, je lui dis : Pourquoi es-tu resté ainsi à souffrir, le Seigneur ne t'a donc point délivré avec les âmes, qu'il a ramenées avec lui ? Judas me dit : Malheur à moi deux fois, malheur à ma conduite criminelle à son égard ; car j'ai péché contre lui, je l'ai livré aux Juifs pour une somme d'argent périssable. Ayant su depuis qu'il était mon Seigneur et le maître de la terre entière, je suis allé rapporter l'argent que j'avais reçu ; je suis allé le rendre aux grands prêtres ; puis j'ai supplié notre Seigneur de me pardonner, et de ne point m'abandonner pour la seule faute que j'eusse commise envers lui, pour l'avoir trahi, l'assurant que s'il me délaissait, s'il n'avait point compassion de moi, je périrais. Souvenez-vous, lui disais-je, ô mon Sauveur, qu'un jour où Pierre vous adressa cette question : Si mon frère pèche contre moi, combien de fois devrai-je lui pardonner ? sera-ce jusqu'à sept fois ? je vous entendis lui répondre : Non pas jusqu'à sept fois, mais jusqu'à sept fois soixante et dix fois. Oui, j'ai péché une fois envers vous, j'ai péché, il est vrai ; mais ayez compassion de moi, faites que je ne périsse pas, ô mon Seigneur. Quel est l'homme qui dédaigne de jeter un regard de pitié sur son fils en danger, et qui ne vole à son secours ? J'ai commis, il est vrai, le crime de vous trahir ; mais si vous ne me sauvez pas, c'en est fait de moi, ô mon Seigneur. Il me commanda alors d'aller au désert, en me disant : Ne crains personne. si ce n'est Dieu ; si tu vois le diable venir à toi, que sa présence ne t'inspire aucune frayeur ; n'appréhende rien, si ce n'est Dieu seul. J'étais allé sur la montagne pour jeûner, afin d'obtenir de Dieu mon pardon, lorsque le chef du mal se présenta à ma vue, et, levant sa tête au-dessus de moi, il me montra une gueule ouverte et prête à me dévorer ; ainsi

das excitet. Inde tumultu in urbe nato, Paulus portam ter ferit fragmine illo ex inferno allato. Statim dehiscit terra et portae decidunt in abyssum, apostoli autem urbem ingrediuntur, mortuum resuscitant et magnam Iudaeorum multitudinem ad fidem convertunt.“

Fragmenta actorum Bartholomaei quum Zoega in duobus codicibus (num. 132 et 133 notatis) invenisset, ex utroque pag. 235 sq. haec excerpit. Ex 132: „Dominus apprensus Bartholomaeo ad Parthos ire iubet, sitos a Makedanis sive Cazarenis ad septentrionem. Mox Andream adit praecipitque ei ut e terra Barbarorum pergat ad Cazarenos, quadraginta dierum itinere distantes, et inde cum Bartholomaeo ad Parthos et Elamitas proficiscatur, inter alia inquires: Mittam vobis hominem e terra Cynocephalorum, cui caput caninum est, et huius ministerio credent in me.“ Ex 133: „Andreas cum discipulis Rufo et Alexandro a civitate Barbarorum pergens in regionem Cadarenorum venit ad mare, ubi in littore apparet ei cetus qui olim Ionam deglutiverat, ipsumque cum discipulis absorbet et in ventre suo conditos trium dierum spatio transvehit ad littus Cadarenorum e regione oppidi Rochon.“ Ex 132: „Andreas expositus in littore Cazarenorum prope oppidum Iericho (in altero cod. Rochon dicto) putat se adhuc esse in terra Barbarorum, donec adventu Bartholomaei ab Iericho, ubi evangelium praedicaverat, pergente ad Makedan, certior fit de locorum situ.“ Ex 133: „Andreas et Bartholomaeus idola expellunt ex urbe cui praeerat Gallion proconsul, et ter in ignem coniecti salvi evadunt. Postea serris dissecantur, frustisque combustis cineres eorum in mare projiciuntur, ibique a ceto desorbentur, quo facto idola in urbem redeunt. Post tres dies compellit deus cetum ut apostolos reddat.“ Ex ultimis cod. 133 fragmentis: „Populo in theatro considente Cynocephalus, dictus Christianus, devorat leones duos, et tantum terrorem incutit omnibus ut ex urbe fugere incipiant;

---

de crainte, je me suis prosterné devant lui en le reconnaissant pour mon Seigneur. Aussitôt il s'est éloigné, et moi j'ai pleuré de n'avoir point fait pénitence. J'ai songé à ce que je devais faire (et j'ai dit): j'irai à l'endroit où était le Seigneur, et je l'implorerai. Mais déjà on l'avait conduit dans le Prétoire pour le juger. J'ajoutai alors: je m'étranglerai, et ainsi je préviendrai son arrivée dans l'Amentès. Le Sauveur est descendu dans ce lieu, il en a retiré toutes les âmes qui s'y trouvaient, il l'a rendu désert, laissant après lui mon âme seule. Etc. Finem versus scripsit Dulaurier: „C'est là qu' habitent Abraham, Isaac, Jacob“, sed duce Zoega scribendum videtur: „qu' habitaient“.

sed iidem apostoli muro igneo urbem circumdant ne quis exire possit. Tunc et Cynocephalo et igne oppressi supplices fiunt apostolis, quibus iubentibus Cynocephalus convertitur in puerum mitissimae indolis. Huic imponit Bartholomaeus nomen Pistos, pollicitus civitatem coelorum et famam immortalem, quod ope eius populus illè ad fidem fuerit conversus; populumque alloquitur, salvos fore si relictis idolis SS. trinitatem profiterentur. Statim universus populus fidem complectitur, indigne ferentibus sacerdotibus idolorum.“

ADDITAMENTA

AD EVANGELIA APOCRYPHA.

Sed nonnihil etiam ad supplendam evangeliorum apocryphorum editionem duros nos polliciti sumus. Hae litterae contigit ut invenirent nuper qui in Syriacis codicibus investigaret. Vir enim litterarum orientalium peritissimus Guilielm. Wright, a custodia librorum mss. Musei Britannici, eodem libro de quo iam supra dictum est: „Contributions to the Apocryphal Literature of the New Testament“, ex Syriacis codicibus etiam protraxit quibus studia critica circa protevangelium Iacobi et Thomae evangelium iuvarentur. Quem librum quum auctor amicitiae suae erga me documentum esse voluerit, eo magis gaudeo quem inde ipsae litterae fructum habent. Quum enim nuper intellectum sit quantum libri Novi Testamenti apocryphi valeant ad illustrandam priorum post Christum saeculorum historiam, nihil pluris refert quam qua aetate illi scripti sint accuratius definire. Huc autem imprimis facit si, quem codices Graeci nobis textum praebent, eum iam veteres interpretes secutos esse demonstrari potest. Proptereaque Guilielm. Wright gratissimum nobis fecit quod novem capita posteriora protevangelii ex Syriaco codice sexti saeculi edidit. Hunc enim quum a Graeco nostro pendere non dubium sit, tantum non certum fit ipsi interpreti iam diu ante eundem librum ante oculos fuisse. Gratum autem viris doctis fore arbitror, si paullo accuratius indicabimus quae inter Graecum et Syriacum textum ratio intercedat.

Syriacum fragmentum a capite XVII. incipit, inde a verbis *αὐτῆ ἡ ἡμέρα κυρίου*. Sectione 2. Syrus legisse videtur *τὸν ὄνον αὐτοῦ* cum cod. A. Tum confirmat verba *καὶ εἴλεεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ*

omissis reliquis καὶ ἠκολούθη. Ἰωσήφ. Sequentia: καὶ ἤγγισαν etc. fere sic exprimit: „et cum ἤγγισαν ἐπὶ μιλ. τρ., vidit Ioseph Mariam σιτηγὴν. Et Ioseph dixit (absque ἐν ἑαυτῷ ut E).“ Tum habet καὶ πάλιν εἶδεν αὐτὴν γελῶσαν sine ἐστράφη Ἰωσήφ καί. Quae vero sequuntur: καὶ εἶπεν αὐτῇ usque χαίροντα καὶ ἀγαλλιωμένον, satis accurate reddit.

XVIII, 1. Syrus consentit cum Graecis, omisso χώρα cum AEL. Sectione 2. verba: Ἐγὼ δὲ Ἰωσήφ περιεπάτουν, eodem prorsus modo Syrus habet: id quod grave est. Reliqua vero usque ad finem sectionis in brevius contraxit, ita ut tantum exprimeret: καὶ εἶδον τὰ πάντα ἔκθαμβα· καὶ πάντα ἐπὸ θύξιν ἐλέετο καὶ τῷ δρόμῳ αὐτῶν διελαύνετο.

XIX, 1. Syrus paene ad verbum cum Graecis convenit: καὶ εἶπον αὐτῇ cum CF^a habet; καὶ εἶπέ μοι cum CD; εἶπον αὐτῇ cum EGH. Sectione 2. a verbis καὶ ἰδοὺ (Syrus potius ἦν cum ACEF^a) νεφέλη θωτεινὴ ἐπισιμάζουσα τὸ σπήλαιον statim perguit ad ἕως οὗ ἐφάνη τὸ βρέφος καὶ ἦλθε καὶ ἔλαβε etc. (haec accuratissime reddit). Etiam quae sectione 3. continentur conveniunt: ὃ οὗ χωρεῖ ἢ φέσις αὐτῆ cum cod. B (et A); ζῆ κέριος δ θεός, ἐὰν μὴ ἴδω, οὐ μὴ πιστ. ὅτι παρθ. ἐστίν, inprimis cum AE.

XX, 1. εἶπε· μαριάμ cum CE aliis pro εἶπεν τῇ μαριάμ: σχηματίσιν σεαυτὴν reddit „vide tu ipsa“, rursusque post περικειται περὶ σοῦ addit „sed vide tu ipsa an sis virgo“. Nihilominus perguit „et (Salome) appropriavit et vidit eam esse virginem.“ Reliqua καὶ ἠλάλαξε καὶ εἶπεν etc. etiam Syrus; item sectiones 2 et 3, nisi quod verba ἀλλὰ ἀπόδος με τοῖς πένησιν omittit, item τῶν πατέρων μου. Consentit pariter sectione 4, sed priora: καὶ προσῆλθε Σαλώμη (per errorem manifestum Syrus Μαρία) usque τῷ Ἰσραὴλ, libere mutat.

XXI, 1. 2. 3. 4. Longe pleraque conveniunt. Sectione 1. pro Βηθλεέμ Syrus per errorem „Jerusalem“ habet. Sectione 2. omittit οὕτως γὰρ γέγραπται. Sect. 3. pro ἕως οὗ ἦλθον ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ ἔστη etc. Syrus habet sed vix recte: until they came and stood (usque dum venerunt et steterunt) over the boy. Quae tum sequuntur, ita habet ut maxime cum ACD consentiat: καὶ ἰδόντες τὸ παιδίον μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαριάμ, πεσόντες προσεκίνησαν αὐτῷ, καὶ προσίμεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ σμέρναν καὶ λίβανον.

XXII, 1. Syrus addit cum (GH)N κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἤκρι-

βωσε παρὰ τῶν μύγων. Sectione 2. consentit; sect. 3. omittit ἀποκριθῆς cum D; post convenit maxime cum C: καὶ τὸ ἕθος ἐκεῖνο διέφαιεν αὐτοῖς ὡς φῶς μέγα (μέγα ad φῶς add AD).

XXIII, 1. ἔπρηξας πρὸς Ζαχαρίαν: Syrus addit cum C εἰς τὸ θυσιαστήρ. κυρίου. Reliqua accurate expressa. Sectione 2. καὶ ἀπῆλθον οἱ ἔπρηξται καὶ ἀπήγγ. etiam Syrus. Pro οἰδας γὰρ cum DH aliis habet οὐκ οἰδας. Sect. 3. habet: μάρτυς ὁ θεός (ut B alii) ὅτι ἐκχέεις μου τὸ αἷμα. Verba εἰς τὰ πρόωθρα τ. να. κρ. non exprimit. Agnoscit vero lectionem περὶ τὸ διάφανμα („circa crepusculum“).

XXIV, 1. κατὰ τὸ ἕθος Syrus post ἀπῆλθον ponit, omissio οἱ ἱερεῖς. Sect. 2. agnoscit additamentum multorum codd. εἰς τὸ ἀγίασμα. Tum habet τὸ αἷμα κείμενον καὶ (haec cum. F^aF^b add) πεπηγὸς ὡσεὶ λίθος, contra omittit καὶ ἀκούσας usque (sect. 3.) τὸ αἷμα αὐτοῦ λίθον γεγεννημένον. Post τρεῖς ἡμέρας omittit κ. τρ. νύκτ. Sect. 4. pro μετὰ δὲ (καὶ μετὰ τὰς τρεῖς ἡμέρας habet: „et post plures dies“, quae scriptura cum C μετ. δὲ τ. ἡμέρ. ἐκείνας conferenda est.

XXV, 1. ἐν Ἱερουσαλήμ cum θορόβον γενομένου coniungit. Post ἐτελεύτ. Ἡρώδης cum GH add πικρῶ θανάτῳ. Omittit cum pluribus codd. τὴν δωρεὰν καί. Sectionem 2. pariter atque codd. CF^aP omittit. Subscriptum est: „Explicit nativitas domini nostri et partus dominae meae Mariae“.

Fragmentum protevangelii excipit apud Wright et in ipso eodem codice Syriaco Thomae evangelium, idque integrum. Inscriptum est: „Evangelium Thomae Israelitae sive historia infantiae domini nostri“. Textus inprimis convenit cum evangelio nostro Thomae Graece A; passim vero propius accedit ad reliqua quae edidimus, maxime ad evangelium nostrum Thomae Latinum et ad Pseudo-Matthaeum, qui nobis dictus est. Adscribamus nonnulla quemadmodum Wright interpretatus est. Omissio capite 1. incipit a secundo: Now the boy Jesus the Messiah, when he was five years old¹, was playing at the ford of a stream of waters, and was receiving and confining the waters, and directing them in channels and making them enter into pools, and making

¹ Confirmat igitur scripturam Graecorum codicum nostrorum: Graece A, Graece B, item evang. Thom. Latinum cap. IV. Contra Pseudo-Matth. cap. XXVI. iam inchoante quarto aetatis anno.

them the parables of the prophets and the mysteries and hard sayings which are in the law. And his mother says to him: My son, why hast thou done to us these (things)? for we were distressed and anxious and seeking for thee. Jesus answered and said: Why did ye seek me? Do ye not know that it is fitting for me to be in my Father's house? The scribes and Pharisees answered and say to Mary: „Art thou the mother of this boy? The Lord hath blessed thee; for the like of this glory and wisdom in children we have neither seen nor heard that any one has spoken.“ And he rose (and) went with his mother, and was subject to them. But his mother was preserving all these words. And Jesus was excelling and advancing in wisdom and in grace before God and before men. Amen.

Subscriptum est: „Explicit infantia domini nostri Iesu.“

Post haec ex alio codice Syriaco (septimi fere saeculi) apud Wrightium leguntur litterae Herodis ad Pilatum datae rursusque quas Pilatus Herodi misit. Nos textum Graecum vitiosissime scriptum ex cod. Par. 929. hausimus. Scriptura satis differt, non item argumentum. Aliquando et has nugas in corpus Novi Testamenti apocryphum recipiemus.

Ex quo autem tempore evangelia apocrypha vulgavimus, ex codicibus Graecis et Latinis ipsi multa collegimus unde editioni nostrae accedant incrementa. Dedimus etiam operam ut, si quid olim e Thilonis Cod. apocrypho ad nostrum apparatus criticum transiit, id ad ipsos unde fluxerat codices exigeremus. Ita codices C et D ad Pseudo-Matthaei evangelium nuper demum ipsi examinavimus, nec pauca deprehendimus quibus quae duce dedimus Thilone emendantur et suppleantur. Saepissime D cum C facit ubi nulla eius rei mentio facta est; alibi vero D propriam scripturam habet. Ita exempli caussa capp. XI et XII. in eo scripta sunt:

XI. „Cumque ordinasset Ioseph in nocte exurgere, ut fugiens habitaret in occultis, ecce in ipsa nocte apparuit ei angelus domini in sompnis dicens: Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quoniam quod in utero eius est, de spiritu sancto est.“ Quae sequuntur non differunt a textu nostro praeter extrema: „et narravit eis visionem suam. Et consolatus super Maria ait: Peccavi, quoniam suspicionem aliquam ut nequam habui de te.“

XII. „Factum est autem post haec et exiit rumor quia Maria

esset gravida. Et comprehensus a ministris templi domini Ioseph ductus est ad pontificem, qui una cum sacerdotibus coepit exprobrare ei et dicere: Ut quid fraudatus es nuptias tantae ac talis virginis, quam et angeli dei sicut columbam in templo domini nutrierunt, quae virum nunquam videre voluit, quae in lege dei eruditionem optimam habuit? Tu autem si ei violentiam non fecisses, adhuc in virginitate permansisset. Ioseph autem devotabat se iurans quia nunquam tetigisset eam. Cui Abiacar pontifex dixit: Vivit deus quoniam te faciam [potare aquam] potationis domini, et statim apparebit peccatum tuum.“ Sect. II. „Tunc congregata est omnis multitudo Israel, quae dinumerari non poterat. Adducta est etiam Maria ad templum domini. Sacerdotes vero et affines ac parentes eius dicebant ad Mariam: Confitere — — de manu angeli. Vocatus est autem Ioseph ad altare, et data est ei aqua potationis domini: quam si gustasset homo nesciens¹ et septies circuisset altare, daret deus signum aliquod peccati in faciem eius. Cum ergo bibisset, securus etiam giravit altare, nullumque signum peccati apparuit in facie eius. Tunc iustificaverunt eum omnes sacerdotes — — dicentes: Beatus factus es tu, quoniam non est inventus reatus in te.“ Sect. III. „Et vocantes Mariam dixerunt ei: Tu quam excusationem habere poteris? aut quod signum maius apparebit in te quam hoc prodit conceptus ventris tui? Hoc solummodo a te requirimus ut, quia Ioseph mundatus est, confitearis quis est qui te decepit. Melius est enim — — in faciem tuam in medio populi vitam tuam manifestet. Tunc Maria intrepida dixit: Si est in me aliqua pollucio aut aliquod peccatum, aut fuit in me aliqua concupiscentia vel impuditia, detegat me dominus in conspectu omnium populorum, ut fiam omnibus emendationis exemplum. Et accedens ad altare confidenter bibit aquam potationis — — in illa ulla macula.“ Sect. IV. „Et cum omnes populi stuperent et hesitarent, videntes conceptum ventris at nullum signum in facie eius apparuisse, coeperunt inter se varia populi loquacitate turbari. Alii enim dicebant sanctitatem ex innocencia, alii vero per malam conscientiam accusabant eam. Tunc Maria videns populi suspicionem² nec se ex integro fuisse purgatam, omnibus audientibus voce clara dixit: Vivit dominus exercituum Adonay³, in cuius conspectu sto, quoniam virum nunquam cognovi, sed nec cogno-

¹ Codex C *metuens* homo habet.

² Codex C *videns suspicionem populi* habet.

³ Eodem modo in C scriptum est, non *adonai*.

scere habeo, quia ab infantia aetatis meae in haec mentem defini. Et hoc deo meo votum feci ut ipsi qui me creavit — — vivere et ipsi soli sine aliqua pollutione quamdiu vixero permanere. Tunc omnes osculabantur eam, amplexantes genua eius, rogantesque eam ut malis suspicionibus eorum daret indulgentiam. Et deduxerunt eam omnes pop. et sacerd. et virg. cum exultatione et gaudio usque ad domum suam — — qui manifestavit sanctitatem tuam universae plebi Israel.“

Caput nostrum XXX. in codice D, cuius scripturam Thilo saepe se non assequutum dixit proptereaue hoc capite aliisque pluribus non dedit, ita scriptum invenimus, ut passim praestet scripturae ex Vat. codice a nobis editae. Legitur enim ibi sic: „Quomodo Zachias rogavit Ioseph et Mariam, ut traderent Iesum magistro nomine Levi. XLVI.“

„Magister iterum quidam Iudaeus nomine Zachias, audiens de Iesu, quod in eo insuperabilis esset sapiencia, factus est dolens, et cepit indiscipline et stulte et sine timore loqui contra Ioseph. Dicebat enim: Tu non vis tradere filium tuum ut doceatur sciencia humana timoris. Sed videtur te et Mariam plus velle diligere filium vestrum quam tradiciones seniorum populi. Oportebat enim vos plus honorare presbyteros tocius ecclesiae Israel, ut cum infantibus mutuam haberet caritatem et inter eos iudaica erudiretur doctrina.“ Sect. II. „Cui e contra Ioseph ait: Et quis est qui hunc infantem possit tenere et docere? Sed si tu potes eum tenere et docere, nos minime prohibemus eum doceri a te ea quae ab hominibus docentur. Audiens Iesus quae Zachias dixerat respondit et dixit ei: Praeceptor legis, omnia quae paululum ante dixisti et nominasti oportet observare hominem similem tui. Alienus ego sum ab institutis, extraneus a foris vestris, parentem carnalem non habeo. Tu quidem legem legis et instructus in lege permanes; ego autem ante legem eram. Sed cum putas te non habere parem in doctrina, erudieris a me quae nemo alius docere potest nisi hic quem nominasti. Ipse enim potest quia dignus est. Ego autem cum exaltatus fuero a terra, cessare faciam genealogiae generis vestri memoriam. Tu quando natus es ignoras, ego vero solus scio quando vos nati estis et quanto tempore vita vestra erit in terra.“ Sect. III. „Tunc omnes qui audierunt verba haec, pavefacti obstupuerunt et clamaverunt dicentes: O mire magnum et admirabile sacramentum, nunquam audivimus talia. Nunquam ab alio aliquo auditum est hoc, nec a sacerdotibus nec a Pharisaeis nec a grammaticis dictum est aut

auditum aliquando. Nos scimus hunc unde natus est, et vix est adhuc annorum septem; unde haec verba loquitur? Responderunt Pharisei: Nos nunquam audivimus talia verba in tali infanciam.“ Sect. IV. „Et respondens Iesus dixit eis: In hoc vos admiramini quia talia ab infante dicuntur? Quare ergo vos non creditis mihi in his quae locutus sum vobis? Et quia dixi vobis: scio quando vos nati estis, cuncti miramini. Ampliora — — ego vidi et ille me vidit, et cum eo locutus sum. Et audientes haec obmutuerunt, nec quidquam audebant loqui. Dixitque eis iterum Iesus: Fui inter vos cum infantibus et non cognovistis me, locutus sum vobis quasi prudentibus et non intellexistis vocem meam, quia — — modicae fidei.“

Addamus caput XXXI, quod cod. D sic habet:

„Iterum magister Zachias dixit ad Ioseph: Da mihi puerum, et ego tradam eum magistro Levi, qui doceat illum litteras et erudiat. Tunc Ioseph et Maria blandientes Iesum duxerunt eum in scolam (sic) ut doceretur (cod. disceretur) a seniore Levi. Qui cum introisset, tacebat. Et magister Levi dicebat ad puerum unam litteram; incipiens a prima littera alpha, dicebat ei: Responde. Iesus vero nihil respondebat. Unde magister Levi iratus apprehendens virgam storatinam percussit eum capite.“ Sect. II. „Iesus vero dixit ad didascalum: Ut quid me percutis? In veritate scias quia qui percutitur magis docet percutientem se quam ab eo doceatur. Ego enim possum dicere tibi quae a te discuntur. Sed hi omnes caeci sunt qui discunt et audiunt, sunt quasi aes sonans aut cymbalum tinniens, in quibus non est sensus nec intellectus eorum quae intelliguntur per sonum illorum. Et subiungens Iesus dixit magistro: Omnis littera ab alpha usque ad tau dispositione discernitur. Dic mihi ergo primum tu quid sit tau, et ego dicam tibi quid sit alpha. Et iterum dixit Iesus: Qui alpha non norunt, quomodo tau discere possunt? Hypocritae, dicite mihi primum quid sit alpha, et tunc credam vobis cum dixeritis betha. Et cepit Iesus singularum litterarum nomina interrogare, dicens: Dic mihi, magister legis, prima littera quare habet triangulos multos graceratos (ita codex; Vat. gradatos), subacutos, mediatos, productos, obductos, erectos, stratos, ...⁴ vel crucifixos. Cum autem Levi haec audisset, stupefactus est ad tantam dispositionem litterarum nominatarum.“ Sect. III. „Cepit ergo cunctis audientibus clamare et dicere: Non debet iste

⁴ Scriptura corruptissima est: aliquam similitudinem vocis *curcistratos* habet quam ex Vat. edidimus, sed non ita legi potest.

puer vivere super terram, imo in magna cruce dignus [est] appendi. Nam potest ignem extinguere et alia tormenta deludere. Ego puto quia ante cataclismum natus fuerit. Quis enim venter illum portavit? Aut quae mater illum generavit? Aut quae ubera eum lactaverunt? Fugiam autem illum; non enim valeo sustinere verbum ex ore eius, sed cor meum stupescit talia verba audire. Nullum etiam hominem puto eius posse consequi verbum, nisi fuerit deus in eo. Nunc ego ipse infelix tradidi me huic in derisum; cum putarem me habere discipulum, ignorans eum, meum inveni magistrum. Quid dicam? Non valeo sustinere verba pueri huius. De hoc autem municipio fugiam, quia illum intendere non valeo; ab infante enim senex victus sum, quia neque inicium de quibus ipse affirmat invenire possum neque finem." Reliqua quae apud nos sequuntur codex Parisiensis non habet.

Revera autem multae Parisiensis codicis lectiones Vaticanis sunt inferiores, ac passim accuratio editoris in dubium venit ubi non est nisi scripturae vitiositas. Hoc in ea quadrat quae pag. XXVIII. exscripsimus: illa enim paucis exceptis Thilo recte dederat.

Ad evangelium Thomae Graece A adnotavimus fragmentum Parisiense, quemadmodum Cotelerius et Thilo ex ipso codice ediderunt. Nihilominus plura corrigenda sunt, quae non satis recte illi assequuti sunt. Titulus est: *Λόγος εἰς τὰ παιδικὰ τοῦ καὶ μεγαλεῖα τοῦ κυρίου* etc., sed *τοῦ καὶ μεγαλεῖα* deleta sunt. Cap. I. sect. 1. *ἐν τῇ* ante *βιθλαιέμ* (sic) ipsa prima manu punctis notatum est; *ἐξιστάμενος* (ενος litteris compendio expressis) minime dubium est, ut Thiloni videbatur coniciienti primum *ἐξιστῶν ἡμᾶς* scriptum fuisse. II, 1. non *πάντως ἐπετάσσοντο* sed *πάντα* (compendio scriptum) *ἐπετάσσοντο* legendum est. II, 2. scriptum est *χίλεως* pro *χειλεως*. II, 3. scriptum est *ἃ ἐποίη ὁ ἰησοῦς*, non *ἃ ἐποίησεν ἰησοῦς*. Postea *πέζων* potius quam *πέζον* scriptum est. III, 2. non *γενόμενον* sed *γινόμενον* (cod. -όμενον) edendum erat. III, 3. legitur *τὴν θεότηταν αὐτοῦ*. IV, 1. *τρέχων*, non *τρέχον* in codice est; tum *ἀπελείσει* non *ἀπελείσῃ*. V, 1. pro *μισοῦσιν* codex *μισοῦν*. VI, 1. rursus est *ὡν* (*ὅτι παιδίον ὡν τοιαῦτα* etc.), non *ὄν*.

In recensionibus Gestorum Pilati eminet is textus Graecus quem siglo A distinximus. Huius testes prae ceteris anquirendi. Praeter duos codices a nobis ad edendum adhibitos bibliotheca Regia Monacensis tertium habet, saeculi fere decimi quarti, cuius scriptura a reliquis valde discrepat. Exempla eius haec sunt:

I, 2. *Λέγουσιν Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ· ἀξιοῦμεν τὸ ἡμέτερον μέγεθος ὥστε αὐτὸν παραστῆναι τῷ βήματί σου καὶ ἀκουσθῆναι. καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοῦς ὁ Πιλάτος λέγει· εἴπατέ μοι ὅτι πῶς δύν. ἐγὼ ἡγεμῶν βασιλέα ἐξέτασαι; λέγουσιν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· ἡμεῖς οὐ λέγομεν αὐτὸν εἶναι βασιλέα, ἀλλ' ἢ αὐτὸς λέγει. καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Πιλ. κούρσωρα λέγει αὐτῷ· ἐξελθε, μετὰ ἐπιεικείας (cod. ἐπιουκίας) εἰσάγαγε τὸν Ἰησοῦν. ἐξελθὼν δὲ ὁ κούρσωρ καὶ γνωρίσας αὐτὸν προσεκίνησεν αὐτόν, καὶ λαβὼν τὸ κατάπλωμα ἃ κατεῖχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, ἀπλώσας αὐτὸ χαμαὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ· κίριε, ὡδε περιπάτησον καὶ εἰσελθε ἐν τῷ πραιτωρίῳ, ὅτι καλεῖ σε ὁ ἡγεμῶν. Θεασάμενοι δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ὃ ἐποίησεν ὁ κούρσωρ, κατέκραζαν τῷ Πιλάτῳ λέγοντες· διὰ τί ἐπο*

πραίτορα (sic) οὐκ ἐκέλευσας αὐτὸν εἰσελθεῖν ἀλλ' ὑπὸ κούρσῳρα; καὶ γὰρ θεασάμενος αὐτὸν ὁ κούρσῳρ προσεκύνησεν αὐτόν, καὶ τὸ φρακεόμιον ὃ κατεῖχεν ἤπλωσεν αὐτῷ ἐπὶ τῆς γῆς, λέγων αὐτῷ ὧδε περιπάτει.

I, 3. Μετακαλεσάμενος δὲ ὁ Πιλ. τὸν κούρσῳρα λέγει αὐτῷ· τί τοῦτο ἐποίησας; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κούρσῳρ λέγει αὐτῷ· κύριε ἡγεμῶν, ὅτε ἀπέστειλάς με ἐν Ἱεροσολύμοις πρὸς Ἀλέξανδρον, εἶδον αὐτὸν καθεζόμενον ἐπὶ ὄνου, καὶ οἱ παῖδες αὐτῶν ἔκραζον, κλάδους ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν κατέχοντες, ἄλλοι δὲ ὑπεστρ. -- ὁ ἐν ὑψίστοις· εὐλογημένος εἰς.

I, 4. Λέγουσιν οἱ Ἰουδ. πρὸς τὸν κούρσῳρα· οἱ μὲν παῖδες ἐβραΐστι ἔκραζον, πόθεν δὲ σοὶ τὸ ἑλληνιστι ταῦτα (sic) ἐγνώσθη; ἐρωτήσας ἕμαθον, εἶπεν ὁ κούρσῳρ. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλ. πῶς δὲ ἔκραζον; λέγουσιν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι τὸ ὠσαννά. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλ.· τί ἐρμηνεύεται; λέγουσιν αὐτῷ· σῶσον δὴ. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλ. -- εἰσάγαγε αὐτόν. καὶ ἐξελθὼν δὲ ὁ κούρσῳρ -- λέγει αὐτῷ· κύριε, εἰσελθε· ὁ ἡγεμ. καλεῖ σε.

IX, 5. Τότε ἐκέλευσεν ὁ Πιλ. τὸ βῆλον ἐλκυσθῆναι τοῦ βήματος οὗ ἐκαθέζετο, καὶ οὕτως ἀπεφῆνατο κατὰ τοῦ Ἰησοῦ· τὸ ἔθνος τὸ σὸν κατέπειζάν¹ σου ὡς βασιλέως. καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφῆναμην πρῶτον φραγελλωθῆναι σε διὰ τὸν θεσμόν τῶν εὐσεβ. βασιλ., καὶ τότε ἀναρτηθῆναι ἐπὶ σταυροῦ ἐν τῷ κήπῳ ὅπου ἐπιήσθη, καὶ δύο κακοῦργοι μετὰ σοῦ τὸ πέρασ τοῦ βίου δέξασθαι.

X, 1. Καὶ εὐθὺς ἐξήγαγον τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ πραιτωρίου ἅμα τοῖς δυοῖς κακοῦργοις. καὶ ὅτε ἦλθον ἐπὶ τὸν τόπον, ἐξέδουσαν τὸν Ἰησοῦν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ περιέζωσαν αὐτὸν λέντιον, καὶ στέφ. ἐξ ἀκανθ. ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Exit capite XVI. hunc in modum: Τότε Ἄγνας καὶ Καϊάφας εἶπον· ὁρθῶς εἴπατε τὰ γεγραμμ. ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως, ὅτι οὔτε Ἐνώχ θάνατον εἶδεν οὔτε ἡλιού (sic). ὁ δὲ Ἰησοῦς λόγον ἔδωκεν τῷ Πιλ., καὶ ὅτι ἐσταυρώθη ἐπὶ τοῦ κρανίου, καὶ ὅτι ῥάπισμα ἔλαβεν, καὶ ὅτι οἱ στρατ. στέφανον ἐξ ἀκανθῶν περιέδησαν αὐτῷ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐφραγελλώθη καὶ ἀπόφρασιν ἔλαβεν παρὰ τοῦ Πιλ. καὶ ὄξος ἐποτίσθη μετὰ χολῆς, καὶ λόγχῃ ἐξεκέντησεν τὴν πλ. αὐτοῦ Λογγ. ὁ στρατ., καὶ ὅτι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἠτήσατο ὁ τίμιος πατήρ Ἰωσήφ, καὶ καθὼς λέγει ἀνάστη· καὶ εἶδον αὐτὸν ἀναληφθ. εἰς τ. οὐρανόν· καὶ ὅτι ὁ ραββὶ Λεὶ εἶπεν μαρτυρήσας τὰ ὑπὸ τοῦ μεγάλου διδασκάλου Συμεῶν. καὶ εἶπον

¹ κατέπειζαν codex habet. Similiter C κατέπειζαν, A κατήγγελλαν. A κατήλεγε

οἱ λοιποὶ διδάσκαλοι πρὸς ἅπαντα τὸν λαὸν κυρίου· εἰ -- οἶκος τοῦ Ἰακώβ, ὅτι γέγραπτ. ὅτι ἐπικατ. πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου, καὶ ἑτέρα γραφὴ διδάσκει· [Θεοὶ] οἱ τὸν -- ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν. καὶ εἶπον οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται πρ. ἀλλήλους· εἰ ἕως τούτου (sic) σόμμον (sic) τοῦ λεγ. Ἰωβὴλ τὸ μνημ. αὐτοῦ, γινώσκετε ὅτι -- καὶ ἐγείρει αὐτῇ λαὸν καινόν. τότε ἐπαρήγγειλαν (sic) οἱ ἀρχισυνάγωγοι πάντα τὸν λαὸν κυρίου λέγοντες· ἐπικατάρατος ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὅστις ποιήσει ὁμοίωμα χειρῶν ἀνθρώπου καὶ προσκυνήσει. καὶ εἶπεν ὁ λαὸς· ἀμήν. καὶ ἐμνήσαντες ἅπαντες, ἀπῆλθον ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζοντες τὸν Θεόν.

In iis quas ex Thilone sumpsimus codicum C et D lectionibus ad Acta Pilati A, item codicis B ad Act. Pil. B, haud pauca corrigenda esse ipsorum codicum nos examen docuit. Pessime vero a Fabricio ² Ἀναφορὰ Πιλᾶτον edita est ex amici apographo. Ita A recte ἀναφορᾶς praebet, non ἀναφοράν: minime omittit Θειοτάτῳ sed θιωτάτῳ habet: sect. 1. δι' ἧς, non διὰ τῆσδε: συνέχομαι κρατεῖσθαι, non συνέχ. κράτιστε βασιλεῦ: τῶν ἐπανισταμένων καιρῶν ῥοπήν τὸν τε καιρὸν δέοντα λαβῶν τὸν τέλειον χρόνον ἐνδείκνυσιν, quorum loco Fabr. dedit τὴν τῶν ἐπεισταμένων καιρῶν ῥοπήν ἐκ τῶν ἃ ἐπέσονται (ita prorsus editum) λαβῶν τῶν τε λοιπῶν χρόνων ἐνδείκνυσιν: καὶ παρέχειν, non καὶ παρῆχεν: ἄλλον, non ἀλλά: τεθνεῶτος, non τεθνημότος: καὶ αὐτὸν τὸν ἰχώρα (scriptum ἰχώρα) διέφθειρεν et ἔχοντα, non καὶ αὐτὸν οὗ ἰχώρ διέφθ. et ἔχοντος: ἐν omittit (ut BCD): ἐξῆλθεν, non ἐπῆλθεν: sect. 2. τὴν ἰδίαν (scriptum ἰδεῖαν), non τὴν ἴ οὔσιαν: συναναστρεφομένους, non συνανατρεφομένους: πάνταςιν, non παντάσαςιν: τῶν πνευμάτ. καὶ ἀκαθάρτ., non τ. πν. ἀκαθ.: verba ἃ βιθῆν θαλάσσης κατέρριψεν non desunt, sed leguntur κατὰ βιθὸν θαλάσσης καταρρίξας (sic): sect. 3. habet ἔχειν λίαν στολήν (quod διάστολήν corrigendum) non ἔχ. ὡς λίαν στενήν: sect. 4. καὶ γυναικα δὲ αἰμορροῦσα (sic), non κ. γυνή δ. αἰμορροῦσα: ἀπὸ τ. ῥύσεως (non ρεῖσεως) τ. αἱ. τὰς ἀρμονίας (non ἀρτηρίας) et ἕξαντλήσασα (non ἀντλ.): ἄφωνος καθ' ἑκάστην οὔσα, non ἄφ. τε οὔσα: οὐκ ἦῤρον, non οὐκ ἦδύναντο: μία, non σκιά: sect. 5. verba ἅπερ ἐν σαββάτῳ etc. non omittit, sed habet ἅπερ ἐν σαββ. ἐποίηι: sect. 6. habet ἐπὶ τὸ τοῦτον ἀνετάσαι, non ἐπὶ τῇ τοῦτον ἀνετάσαι: sect. 7. μέσης (scriptum μεσίς) τῆς, non μέσον τῆς: σελίγη δὲ, non ἡ δὲ σελίγη: τῇ τοῦτον πτώσει, non τ. τούτ. πλώσει (ut et Fabr. et Birch.): ἕλειμένος· βροντῶν ἡδῖχος (codd. CD

² Thilo maluit ab edendo abstinere, quamquam codicem ipsum rursus adierat.

ἴδη ἴχος) κατεπαίδουσαν (codd. CD κατεπίδουσαν), quae quidem perquam corrupta sunt, quorum loco Fabr. edidit ἄλλειπομένης, βροντιῶν τ' ἴχος καταβαινοῦσῶν: sect. 8. γεναμένην (ut D) pro γενομένην: sect. 9. τῆς ante παρασκευῆς non omittit, tum rursus γεναμένης habet: οἷως (ut B; scriptum ἴως), non ὡς: ἔλαμψεν φωταγωγ. τῶν πάντων πολλὰ φαιδρ., non πολλ. φαιδρ. omissis ἔλαμψ. φω. τ. πάντων: ἐφάνισαν ἄνδρες ἐφ' ἑψηλῆ σιολῆ, non ἐφ. ἄνδρ. ἐν νεφελεῖνῆ σιολῆ: αἱ φωναί, non καὶ φωναί: ἀνέλθαστε, non ἀνῆλθόν τε: ἑποκ. τῆς ἀβύσσου et μετὰ τῶν βοῶντων, non omittit τῆς nec βοῶντων: καὶ περιπτιστούντων, non καίπερ ἵπαντούντων: sect. 10. τῆς γῆς καὶ καταπιωθέντες, non τῆς γῆς καταπιωθέντες: τῶν κατὰ, non τῶν τὰ κατὰ: εἰ μὴ μία, non omittit μί: sect. 11. κατεχόμενος, non σινεχόμενος. Nonnihil praeterii.

I. APOCALYPSIS MOSIS.

4/1302

Διήγησις καὶ πολιτεία Ἀδάμ καὶ Εὐᾶς τῶν πρωτοπλάστων, ἀποκαλυφθεῖσα παρὰ θεοῦ Μωϋσῆ τῷ θεράποντι αὐτοῦ, [ὅτε τὰς πλάκας τοῦ νόμου τῆς διαθήκης ἐκ χειρὸς κυρίου ἐδέξατο,] διδαχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.

¹ Αὕτη ἡ διήγησις Ἀδάμ καὶ Εὐᾶς. Μετὰ τὸ ἐξελεῖν αὐτοὺς ἐκ τοῦ παραδείσου ἔλαβεν Ἀδάμ Εὐᾶν τὴν γουναῖκα αὐτοῦ καὶ ἀνήλθεν εἰς τὴν ἀνατολήν. καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἔτη δέκα ὀκτὼ καὶ μῆνας δύο, καὶ ἐν γαστρὶ εἴληφεν ἡ Εὐᾶ καὶ ἐγέννησεν δύο υἱούς, τὸν Διάφωτον τὸν καλούμενον Κάϊν καὶ τὸν Ἀμιλαβῆς τὸν καλούμενον Ἄβελ.

² Καὶ μετὰ ταῦτα ἐγένοντο μετὰ ἀλλήλων Ἀδάμ καὶ Εὐᾶ· κοιμωμένων δὲ αὐτῶν εἶπεν Εὐᾶ τῷ κυρίῳ αὐτῆς Ἀδάμ· κύριέ

* Διηγ. κ. πολ. Ἀδ. κ. Εὐ. τ. πρωτοπλ. (C om τ. πρωτοπλ., D om κ. Εὐ. τ. πρωτ.) cum ACD.. B Διήγησις τοῦ μεγάλου θεόπλου Μωυσέως περὶ τῆς πολιτείας Ἀδάμ καὶ Ἐβας (sic B plerumque, item passim C et A) τῶν πρωτοπλάστων | ἀποκαλυφθεῖσα (ita BCD; A -φθὲν) παρὰ (C ὑπὸ) θεοῦ (B τοῦ θε.) Μωϋσῆ (CD Μωϋσῆ, B om) τῷ θερ. αὐτ. (haec om B) cum ADCB | ὅτε τὰς πλ. τ. νόμ. τῆς διαθ. (B om τ. διαθ.) ἐκ χ. κυρ. ἐδ. (B ἐδ. ἐκ χ. αὐτοῦ) cum AB.. CD om | διδαχθεὶς (ABD -χθῆς, C -χθῆσα) ὑπὸ (D παρὰ) τ. ἀρχαγγ. (B ἀγγέλου) Μιχ.

¹ Αὕτη -- Εὐᾶς cum ACD.. B om | αὐτούς ἐκ τοῦ cum ACD.. B τὸν Ἀδάμ ἀπὸ τοῦ | ἔλαβεν -- ἀνήλθεν (C ἤλθεν) -- ἀνατολήν cum AC.. D ἔγνω δὲ Ἀδάμ τὴν Εὐᾶν καὶ ἐξῆλθεν πρὸς ἀνατολήν .. B ἀπῆλθεν δύο ἀμφότεροι κατὰ τὴν ἀνατολήν | καὶ ἔμεινεν (D -αν) -- δύο cum ACD.. B καὶ ἦσαν πενθούντες χρόνους ̅ | καὶ (B add μετὰ ταῦτα) ἐν γ. εἰλ. ἡ (ita BCD; A om) Εὐᾶ (B Ἐβα) κ. ἐγένν. δύο υἱ. (B υἱ. δύο., A om κ. ἐγ. δ. υἱ.) | τὸν (ita ACD; B ὄν μὲν) Διάφωτον (ita A, C διάφωτον, B διάφορον; D ἀδιάφωτον) τὸν καλ. (D λεγόμενον) Κά. (A Κα. τ. καλ.) κ. τὸν (B κ. τόνδε) Ἀμιλαβῆς (ita AD; B ἀμιλαβῆς, C ἀμιλαβῆστατον) τ. κ. Ἄβ.

² Καὶ μ. τ. ἐγένοντο (C -νετο) μετὰ (ita A; CD μετ') -- εἶπεν Εὐᾶ cum Apocalyps. apocryph. ed. Tischendorf.

ἤδη ἦχος) κατεπαίδουσαν (codd. CD κατεπίδουσαν), quae quidem perquam corrupta sunt, quorum loco Fabr. edidit ἄλλειπομένης, βροντιῶν τ' ἦχος καταβαινοῦσῶν: sect. 8. γεναμένην (ut D) pro γενομένην: sect. 9. τῆς ante παρασκευῆς non omittit, tum rursus γεναμένης habet: οἷως (ut B; scriptum ἴως), non ὡς: ἔλαμψεν φωταγωγ. τῶν πάντων πολλὰ φαιδρ., non πολλ. φαιδρ. omissis ἔλαμψ. φω. τ. πάντων: ἐφάνησαν ἄνδρες ἐφ' ὑψηλῇ στολῇ, non ἐφ. ἄνδρ. ἐν νεφελεῖνῃ στολῇ: αἱ φωναί, non καὶ φωναί: ἀνέλθατε, non ἀνῆλθόν τε: ἔποκ. τῆς ἀβύσσου et μετὰ τῶν βοῶντων, non omittit τῆς nec βοῶντων: καὶ περιπατοῦντων, non καίπερ ὑπαντούντων: sect. 10. τῆς γῆς καὶ καταπτωθέντες, non τῆς γῆς καταπιωθέντες: τῶν κατὰ, non τῶν τὰ κατὰ: εἰ μὴ μία, non omittit μί: sect. 11. κατεχόμενος, non συνεχόμενοι. Nonnihil praeterii.

I. APOCALYPSIS MOSIS.

1102

Διήγησις καὶ πολιτεία Ἀδάμ καὶ Εὐᾶς τῶν πρωτοπλάστων, ἀποκαλυφθεῖσα παρὰ θεοῦ Μωϋσῆ τῷ θεράποντι αὐτοῦ, [ὄτε τὰς πλάκας τοῦ νόμου τῆς διαθήκης ἐκ χειρὸς κυρίου ἐδέξατο,] διδαχθεῖς ὑπὸ τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.

¹ Αὕτη ἡ διήγησις Ἀδάμ καὶ Εὐᾶς. Μετὰ τὸ ἐξελεῖν αὐτοὺς ἐκ τοῦ παραδείσου ἔλαβεν Ἀδάμ Εὐᾶν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἀνήλθεν εἰς τὴν ἀνατολήν. καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἕτη δέκα ὀκτώ καὶ μῆνας δύο, καὶ ἐν γαστρὶ εἴληφεν ἡ Εὐᾶ καὶ ἐγέννησεν δύο υἱούς, τὸν Διάφωτον τὸν καλούμενον Κάϊν καὶ τὸν Ἀμιλαβῆς τὸν καλούμενον Ἄβελ.

² Καὶ μετὰ ταῦτα ἐγένοντο μετὰ ἀλλήλων Ἀδάμ καὶ Εὐᾶ· κοιμωμένων δὲ αὐτῶν εἶπεν Εὐᾶ τῷ κυρίῳ αὐτῆς Ἀδάμ· κύριέ

* Διήγ. κ. πολ. Ἀδ. κ. Εὐ. τ. πρωτοπλ. (C om τ. πρωτοπλ., D om κ. Εὐ. τ. πρωτ.) cum ACD. . . B Διήγησις τοῦ μεγάλου θεόπου Μωυσέως περὶ τῆς πολιτείας Ἀδάμ καὶ Ἐβας (sic B plerumque, item passim C et A) τῶν πρωτοπλάστων | ἀποκαλυφθεῖσα (ita BCD; A -φθέν) παρὰ (C ὑπὸ) θεοῦ (B τοῦ θε.) Μωϋσῆ (CD Μωϋσῆ, B om) τῷ θερ. αὐτ. (haec om B) cum ADCB | ὄτε τὰς πλ. τ. νόμ. τῆς διαθ. (B om τ. διαθ.) ἐκ χ. κυρ. ἐδ. (B ἐδ. ἐκ χ. αὐτοῦ) cum AB. . CD om | διδαχθεῖς (ABD -χθήσ, C -χθήσα) ὑπὸ (D παρὰ) τ. ἀρχαγγ. (B ἀγγέλου) Μιχ.

¹ Αὕτη -- Εὐᾶς cum ACD. . B om | αὐτούς ἐκ τοῦ cum ACD. . B τὸν Ἀδάμ ἀπὸ τοῦ | ἔλαβεν -- ἀνήλθεν (C ἤλθεν) -- ἀνατολήν cum AC. . D ἔγνω δὲ Ἀδάμ τὴν Εὐᾶν καὶ ἐξηλθὼν πρὸς ἀνατολήν. . B ἀπῆλθεν δύο ἀμφοτέρω κατὰ τὴν ἀνατολήν | καὶ ἔμεινεν (D -ναν) -- δύο cum ACD. . B καὶ ἦσαν πεν-
 ζοῦντες χρόνους λ | καὶ (B add μετὰ ταῦτα) ἐν γ. ἐλ. ἡ (ita BCD; A om) Εὐᾶ (B Ἐβα) κ. ἐγένν. δύο υἱ. (B υἱ. δύο., A om κ. ἐγ. δ. υἱ.) | τὸν (ita ACD; B ὄν μὲν) Διάφωτον (ita A, C διάφατον, B διάφορον; D ἀδιάφωτον) τὸν καλ. (D λεγόμενον) Κά. (A Κα. τ. καλ.) κ. τὸν (B κ. τόνδε) Ἀμιλαβῆς (ita AD; B ἀμιλαβῆς, C ἀμιλαβῆστατον) τ. κ. Ἄβ.

² Καὶ μ. τ. ἐγένοντο (C -νετο) μετὰ (ita A: CD μετ') -- εἶπεν Εὐᾶ cum Apocalyps. apocryph. ed. Tischendorf.

μου, ἴδον ἐγὼ κατ' ὄναρ τῆ νυκτὶ ταύτῃ τὸ αἷμα τοῦ υἱοῦ μου Ἐπιλαβὲς τοῦ ἐπιλεγομένου Ἄβελ βαλλόμενον εἰς τὸ στόμα Καὶν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ἔπιεν αὐτὸ ἀνελετημένως. παρεκάλει δὲ αὐτὸν συγχωρῆσαι αὐτῷ ὀλίγον ἐξ αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ οὐκ ἤκουσεν αὐτοῦ, ἀλλὰ ὅλον κατέπιεν αὐτό· καὶ οὐκ ἔμεινεν ἐπὶ τὴν κοιλίαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. εἶπεν δὲ Ἄδὰμ τῇ Εὐᾶ· ἀναστάντες πορευθῶμεν καὶ ἴδωμεν τί ἐστὶν τὸ γεγονός αὐτοῖς, μὴ ποτε πολεμεῖ ὁ ἐχθρὸς τι πρὸς αὐτούς.

³ Πορευθέντες δὲ ἀμφότεροι εὗρον πεφονευμένον τὸν Ἄβελ ἀπὸ χειρὸς Καὶν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. καὶ λέγει ὁ θεὸς Μιχαὴλ τῷ ἀρχαγγέλῳ· εἶπέ τῷ Ἄδὰμ ὅτι τὸ μυστήριον ὃ οἶδας μὴ ἀναγγεῖλῃς Καὶν τῷ υἱῷ σου, ὅτι ὀργῆς υἱὸς ἐστίν. ἀλλὰ μὴ λυποῦ· δώσω σοι γὰρ ἀντ' αὐτοῦ ἕτερον υἱόν, οὗτος δηλώσει σοι πάντα ὅσα ποιήσῃς αὐτῷ· σὺ δὲ μὴ εἴπῃς αὐτῷ μηδέν. ταῦτα ὁ θεὸς εἶπεν τῷ ἀγγέλῳ αὐτοῦ, Ἄδὰμ δὲ ἐφύλαξεν τὸ ῥῆμα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ ἡ Εὐᾶ, ἔχοντες τὴν λύπην περὶ Ἄβελ τοῦ υἱοῦ αὐτῶν.

⁴ Μετὰ δὲ ταῦτα ἔγνω Ἄδὰμ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐν γαστρὶ ἔσχεν καὶ ἐγέννησεν τὸν Σῆθ. καὶ λέγει ὁ Ἄδὰμ τῇ Εὐᾶ· Ἰδοὺ ἐγεννήσαμεν υἱὸν ἀντὶ Ἄβελ, ὃν ἀπέκτεινεν Καὶν· δώσωμεν δόξαν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ.

ACD.. B Μετὰ ταῦτα οὖν κοιμωμένων ἀπ' ἀλλήλων ἐλάλησεν Ἐβα | τοῦ υἱοῦ μου cum A.. BC τ. υἱ. ἡμῶν | τ. ἐπιλεγ. (B ἐπικαλουμ.) Ἄβελ cum AB.. C om | B βαλλόμενον idque ante τὸ αἷμα | κ. ἔπιεν (B ἔπιεν) αὐτὸ (B τὸ αἷμα αὐτοῦ) cum AB.. C om | B σπλαγχνισθῆναι καὶ συγχωρ. | B om αὐτῷ | ἤκουσεν (C εἰσήκ.) αὐτοῦ cum AC.. B ἤκουεν αὐτόν | B ἀλλ' ὅλ. αὐτὸ κατέπινεν ἀνελετημένως, ὥστε οὐδὲ ἔχωρεύθη ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐξ. ἔξω τοῦ στόμ. αὐτ. | B εἶπ. οὖν Ἄδ. ἀναστ. | C ἀναστ. δέ | τί ἐστ. τὸ γεγ. αὐτ. cum A.. B τί γεγονός ἐπ' αὐτοῖς .. C τί ἐστ. τὸ δράμα τοῦτο περὶ τῶν υἱῶν ἡμῶν (hunc in modum corrigendam duxi lectionem codicis τοῦτο περὶ τῶν υἱῶν οὖν ἡμῶν | μὴ ποτε cum AC.. B μήπως | A πολεμῆ | τι cum A.. BC om; sed C add εἰδῶν ante πολεμεῖ | B om πρὸς

³ B Καὶ πορευθέντες ἀμφ. καὶ εὗρον | C ἐκ χειρὸς | C τὸν ἀρχάγγελον (sic) αὐτοῦ εἰπεῖν τῷ | B om ὅτι τὸ μ. ὃ οἶδ. | C ἀναγγεῖλος | Καὶν cum BC (C καὶ pro Καὶν) .. A τῷ Κά. | ὀργῆς υἱ. ἐστ. cum B⁷. A ὀργίς (ὀργίλος?) ἐστίν. C ἀργίσθη ὁ ἀδελφός | B μὴ λυπ. δέ· δώσω σοι | C om ἕτερον | σὺτος (B add δέ· .. C ὅστις | A⁷ om σοι | C ὅσα ἂν ποιήσεις | αὐτῷ cum A.. B om, C αὐτόν | ταῦτα -- ἀγγέλῳ (C ἀρχαγγέλῳ) etc. cum A, similiter C.. B καὶ ταῦτα πρὸς τὸν Ἄδὰμ λαλήσας ὁ ἀρχάγγελος, ἐφύλαξε τὸ ῥῆμα etc.

⁴ C Ἄδὰμ Ἐβαν τὴν γυν. αὐτ. | καὶ ἐν γαστρ. ἔσχ. κ. ἐγένν. cum A.. B καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκεν, C καὶ ἔτεκεν | B Ἰδοὺ γεννήσαντες | B om κ. θυσίαν

⁵ Ἐποίησεν δὲ Ἀδάμ υἱοὺς τριάκοντα καὶ θυγατέρας τριάκοντα. καὶ περιπεσῶν εἰς νόσον, καὶ βοήσας φωνῇ μεγάλη εἶπεν· ἐθέτωσαν πρὸς με οἱ υἱοὶ μου πάντες, ὅπως ὄψομαι αὐτοὺς πρὶν ἢ ἀποθανεῖν με. καὶ συνήχθησαν πάντες· ἦν γὰρ οἰκισθεῖσα ἡ γῆ εἰς τρία μέρη· καὶ ἦλθον πάντες ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ οἴκου ἐν ᾧ εἰσῆρχετο εὐξασθαι τῷ θεῷ. εἶπεν δὲ Σῆθ ὁ υἱὸς αὐτοῦ· πάτερ Ἀδάμ, τί σοὶ ἐστὶν ἡ νόσος; καὶ λέγει· τεκνία μου, πόνος πολὺς συνέχει με. καὶ λέγουσιν· τί ἐστὶν πόνος καὶ νόσος; ⁶ Καὶ ἀποκριθεὶς Σῆθ λέγει αὐτῷ· μὴ ἐμνήσθης, πάτερ, τοῦ παραδείσου ἐξ ὧν ἦσθεις, καὶ ἐλυπήθης ἐπιθυμησαὶ αὐτῶν; ἐάν οὕτως ἐστίν, ἀνάγκη μὲ μοι, καὶ ἐγὼ πορεύσομαι καὶ ἐνέγκω σοι καρπὸν ἀπὸ τοῦ παραδείσου. ἐπιθήσω γὰρ κόπρον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν μου καὶ κλαύσομαι καὶ προσεύξομαι, καὶ εἰσακούσεται μου κύριος καὶ ἀποστελεῖ τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐνέγκω σοι ἕνα ἀποκαύση ὁ πόνος ἀπὸ σοῦ. λέγει αὐτῷ ὁ Ἀδάμ· οὐχί, υἱέ μου Σῆθ, ἀλλὰ νόσον καὶ πόνον ἔχω. λέγει αὐτῷ Σῆθ· καὶ πῶς σοι ἐγένοντο; ⁷ Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἀδάμ· ὅτε ἐποίησεν ἡμᾶς ὁ θεός, ἐμὲ καὶ τὴν μητέρα ὑμῶν, δι' ἧς καὶ ἀποθνήσκω, ἔδωκεν ἡμῖν

⁵ δὲ cum A.. B οὖν, C γάρ | υἱ. tr. x. Συγ. tr. cum C et omissis κ. ζ. tr. A.. B υἱ. κ. Συγ. ξ | καὶ περικ. εἰς νόσ. (C add μεγάλην) καὶ (C om) βοήσ. φων. μεγ. (C om φ. μ.) εἶπεν cum AC.. B ἔζησε δὲ Ἀδάμ ἐτη $\overline{\text{A}}$. πρὸ (corrige πρὸς?) δὲ τὸ τέλος αὐτοῦ ἐσηλευτῆς (νόσῳ ληφθεὶς?) ἐβόησεν φωνῆν μεγάλην λέγων | B εἰδ. πρ. με οἱ ὄλοι παῖδες | ὄψομαι cum A.. BC ὄψομαι | B πρὶν ἀποθάνω.. C πρὶν ἀποθανοῦμεν. Praeterea C add καὶ ἀπέστειλεν υἱὸν αὐτοῦ Σῆθ ἐπὶ πάντας τοῦ λαλήσαι αὐτοῖς | B καὶ συναχθέντων πάντων, ἦν γὰρ -- εἰς τρία μέρη, λέγει πρὸς αὐτὸν Σῆθ ὁ υἱ. αὐτ. | καὶ ἦλθον -- τῷ θεῷ cum A.. C καὶ ἀναβάντες πάντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐν ᾧ εἰσέρχετο προσεύχεσθαι τῷ θεῷ, tam pergūt εἶπεν αὐτῷ ὁ υἱ. αὐτ. ὁ Σῆθ | C om Ἀδάμ | τί σοὶ (B om) ἐστ. ἡ (C om) νόσ. καὶ (C om) λέγ. (C add αὐτῷ ὁ Ἀδάμ) | τεκνία (B - κνα) μου.. C om | καὶ λέγ. (B add αὐτῷ ἐκείνοι) τί (B καὶ τί) -- καὶ νόσ. (B πάτερ pro κ. νο.) e. AB.. C om

⁶ Καὶ ἀποκρ. (B Ἀποκρ. οὖν) -- αὐτῷ e. AB.. C καὶ λέγει αὐτῷ Σ. τῷ πατρὶ (lege πατρὶ) αὐτοῦ | ἐξ ὧν e. AC.. B ἀφ' ὧν | ἐπὶ τ. αὐτῶν (cod. αὐτόν, praeterea videbatur αὐτῶν) e. A.. BC om | ἐστίν e. AC.. B ἔχει | ἀνάγγ. μοι.. B praem ἐρωτῶ σε πάτερ | καὶ ἐγὼ e. A.. C κἀγώ, B καὶ | πορεύσομαι e. C.. AB πορεύομαι | C om τόν | ἐνέγκω -- ἀπὸ σοῦ e. AC.. B ἐνέγκει (sic) μοι ἀπὸ τοῦ ξύλου ἐν ᾧ ῥέει (cod. ἐνὸ ῥέει) τὸ ἕλεος, καὶ ἀνακαύσει ὁ πόν. ἀποσ. | πόνον ἔχω.. B add πολύν | λέγ. αὐτ. (C καὶ φησι πρὸς αὐτόν) Σῆθ.. B om | πῶς σοι.. B πῶσοι

⁷ αὐτῷ ὁ (haec om B) Ἀδάμ.. C Ἀδ. πρὸς αὐτόν | B ἀποθνήσκομεν | ἔδωκεν.

τῆ εἰκόνι τοῦ θεοῦ; ¹¹ Τότε τὸ θηρίον ἐβόησε λέγον· ὦ Εὐα, οὐ πρὸς ἡμᾶς ἡ πλεονεξία σου οὔτε ὁ κλαυθμὸς σου, ἀλλὰ πρὸς σέ, ἐπειδὴ ἡ ἀρχὴ τῶν θηρίων ἐκ σου ἐγένετο. πῶς ἠνόγη τὸ στόμα σου φαγεῖν ἀπὸ τοῦ ξύλου περὶ οὗ ἐνετειλατό σοι ὁ θεὸς μὴ φαγεῖν ἐξ αὐτοῦ; διὰ τοῦτο καὶ ἡμῖν ἡ φύσις μετηλλάγη. νῦν οὖν οὐ δυνήσει ὑπενεγκεῖν, ἐὰν ἀπάρξομαι ἐλέγχειν σε. ¹² Λέγει δὲ ὁ Σῆθ πρὸς τὸ θηρίον· κλείσαι σου τὸ στόμα καὶ σίγα, καὶ ἀποστηθι ἀπὸ τῆς εἰκόνας τοῦ θεοῦ ἕως ἡμέρας τῆς κρίσεως. τότε λέγει τὸ θηρίον τῷ Σῆθ· ἰδοὺ ἀφίσταμαι, Σῆθ, ἀπὸ τῆς εἰκόνας τοῦ θεοῦ. τότε ἔφυγεν τὸ θηρίον καὶ ἀφήκεν αὐτὸν πεπληγμένον, καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ.

¹³ Ἐπορεύθη δὲ Σῆθ [μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ] Εὐας πλησίον τοῦ παραδείσου· καὶ ἔκλαυσαν ἐκεῖ, δεόμενοι τοῦ θεοῦ ὅπως ἀποστελεῖ τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ δώσει αὐτοῖς τὸ ἔλαιον τοῦ ἐλέου. καὶ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς [πρὸς αὐτοῦς] Μιχαὴλ τὸν ἀρχάγγελον, καὶ εἶπεν αὐτοῖς [τούς λόγους τούτους]· Σῆθ, ἀνθρώπιτε τοῦ θεοῦ, μὴ κάμης εὐχόμενος ἐπὶ τῇ ἰκεσίᾳ ταύτῃ περὶ τοῦ ξύλου ἐν ᾧ ῥέει τὸ ἔλαιον, ἀλείψαι τὸν πατέρα σου Ἀδάμ· οὐ γὰρ γενήσεται σοι νῦν, ἀλλ' ἐπ' ἐσχάτων τῶν καιρῶν. τότε ἀναστήσει

A .. C τῆς ὑπ. ἡς ὑπετάγης τῇ εἰκ. τ. θ., B τῆς προτέρας σου ἡπακοῆς, ὅτι πρ. ἡπάγης (corruptis) τῶν εἰκόνας τ. θ.

¹¹ ἐβόησεν .. C add τῆ Εὐα | λέγον (ita C, A -γων) .. B om | C om ὦ Εὐα | C οὐ παρ' ἡμᾶς | C om bis σου | οὔτε c. BC .. A οὐδέ | BC κλαυθμὸς | πρὸς σέ .. C παρὰ σοῦ | ἐγένετο .. C γέγονεν | ἀπὸ τ. ξύλου c. BC .. A om | περὶ οὗ c. AB .. C om περὶ | μὴ φαγ. (C ἐσθίεν) ἐξ (C ἀπ') αὐτ. (B om ἐξ αὐτ.) | διὰ τοῦτο -- μετηλλάγη (cod. -γησαν, quo admissio αἱ φύσεις scribendum) c. A .. C διὰ ταύτην σου τὴν παράβασιν ἡ φύσις ἡμῶν μετηλλάγη .. B om | νῦν οὖν οὐ δυνήσει (sic) ὑπεν. (cod. ἔπεν.) -- ἐλ. σε c. A .. B σκοπεσθήσει καὶ οὐ δυνήσει ὑπενεγκεῖν· ἐὰν ἀπάρξομαι λέγειν, οὐ δυνήσει (cod. δυνέσει) βασιλεύσει .. C ἐὰν ἀπάρξομαι ἐλέγγ. σε, οὐκ ἰσχύσεις ὑπενεγκεῖν.

¹² Λέγει δὲ .. C τότε λέγ. | C τὸ στ. σου | B σιγησάτω | ἕως (C add τῆς) -- τότε λέγ. (C καὶ φησι) -- τῷ (C πρὸς τὸν) -- ἀφίστ. Σ. ἀπὸ τῆς εἰκ. (C ἀφίστ. τῆ εἰκόνι) τ. Θεοῦ c. A(C) .. B om | τότε ἔφυγ. -- πεπληγμ. c. A .. BC om | σκηνὴν c. AB .. C κοίτην

¹³ Om τῆς μητρ. αὐτ. | ἔκλαυσαν .. C -σεν | B τὸ ἔλαιον τοῦ ἐλέου (sic) | πρὸς αὐτ. c. A .. BC om | Μιχ. τ. ἀρχ. (B add αὐτοῦ) .. C τ. ἀρχ. Μιχ. | κ. εἶπ. αὐτ. τούς λόγ. τούτ. (B^d om τ. λόγ. τούτ.) Σῆθ .. C κ. ἐλάλησεν τῷ Σῆθ | C μὴ κάμης | περὶ .. C praesent δεόμενος | ἐν ᾧ ῥ. τὸ ἔλαιον (B ἔλαιον) -- τὸν (B om) πα. σ. Ἀδάμ .. C τοῦ βέοντος τὸ ἔλαιον εἰς τὸ ἀλείψαι τ. κ. σ. Ἀδ. | γὰρ c. BC .. A^d om | γενήσεται σοι (C om) c. AC .. B γένηται σοι | ἀλλ' ἐπ' ἐσχ. τῶν (B om) -- ἡμέρ. ἐκεῖν. τῆς μεγ. (B ἡμέρ. τῆς συντελείας) ὅσοι

ται πᾶσα σὰρξ ἀπὸ Ἀδάμ ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης, ὅσοι ἔσονται λαὸς ἅγιος· τότε αὐτοῖς δοθήσεται πᾶσα εὐφροσύνη τοῦ παραδείσου, καὶ ἔσται ὁ θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῶν· καὶ οὐκ ἔσονται ἔτι ἐξαμαρτάνοντες ἐνώπιον αὐτοῦ, ὅτι ἀρθήσεται ἀπ' αὐτῶν ἡ καρδία ἡ πονηρά, καὶ δοθήσεται αὐτοῖς καρδία συνετιζομένη τὸ ἀγαθὸν καὶ λατρεύειν θεῷ μόνῳ. Ἡ σὺ πάλιν πορεύου πρὸς τὸν πατέρα σου, ἐπειδὴ ἐπληρώθη τὸ μέτρον τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἴσον τριῶν ἡμερῶν. Ἐξερχομένης δὲ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ μέλλεις θεάσασθαι τὴν ἄνοδον αὐτῆς φοβεράν.

¹⁴ Εἰπὼν δὲ ταῦτα ὁ ἄγγελος ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῶν. ἦλθεν Σὴθ καὶ ἡ Εὐᾶ εἰς τὴν σκηνὴν ὅπου ἔκειτο ὁ Ἀδάμ. λέγει δὲ ὁ Ἀδάμ τῇ Εὐᾶ· τί κατηργάσω ἐν ἡμῖν καὶ ἐπήνεγκας ἐφ' ἡμᾶς ὀργὴν μεγάλην, ἥτις ἐστὶν θάνατος κατακυριεύων παντὸς τοῦ γένους ἡμῶν; καὶ λέγει πρὸς αὐτήν· κάλεσον πάντα τὰ τέκνα ἡμῶν καὶ τὰ τέκνα τῶν τέκνων ἡμῶν, καὶ ἀνάγγειλον αὐτοῖς τὸν τρόπον τῆς παραβάσεως ἡμῶν.

¹⁵ Τότε λέγει ἡ Εὐᾶ πρὸς αὐτούς. ἀκούσατε, πάντα τὰ τέκνα μου καὶ τὰ τέκνα τῶν τέκνων μου, καὶ γὰρ ἀναγγελῶ ὑμῖν πῶς ἠπάτησεν ἡμᾶς ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν. ἐγένετο ἐν τῷ φυλάσσειν ἡμᾶς τὸν παράδεισον ἐφυλάττομεν ἕκαστος τὸ λαχὸν αὐτοῦ μέρος ἀπὸ τοῦ θεοῦ· ἐγὼ δὲ ἐφύλαττον ἐν τῷ κληρῷ μου νότον καὶ

(B add αὐτοῖς) ἔσονται -- καὶ οὐκ ἔσ. ἔτι (B vitiose ὅτι αὐτὸς ἔσται) ἐξαμαρτάνοντες (A - τάνοντες) -- ἀρθ. ἀπ' αὐτ. ἡ καρδ. (B ἀρθ. ἡ καρδ. αὐτῶν) ἡ πον. -- αὐτοῖς καρδ. (B om ἡ πον. usq. αὐτ. καρδ.) συνετιζομένη (B - μενοι) -- θεῷ μόνῳ (B μόνον θεῷ) c. A(B) .. C² om omnia | σὺ πάλιν (B οὖν) -- ἡμερῶν .. C ἀλλ' ἐπίστρεψον πρὸς αὐτόν, ὅτι ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς αὐτοῦ, καὶ ζήσεται ἀπὸ τῆν (sic) σήμερον γ' ἡμέρας καὶ ἀποθανεῖται

¹⁴ ταῦτα .. B αὐτά | C ὁ ἀρχάγγελος ἀνῆλθεν | ἀπ' αὐτῶν c. AC .. B ἀπ' αὐτοῦ | ἦλθεν Σὴθ -- ἔκειτο .. C ὑπέστρεψεν Σ. μετὰ τῆς Εὐᾶς ἐν τῇ σκηνῇ εἰ (corrigit ἐν ἡ) ἔκ. | λέγ. δὲ (B καὶ λέγ.) -- Εὐᾶ c. AB .. C καὶ φησι Ἀδ. πρὸς τὴν Εὐᾶν | τί .. B praesent ὡς Εὐᾶ | κατηργάσω: ita AC, item B ut videtur | ἐν ἡμῖν .. C εἰς ἡμᾶς | ἐφ' ἡμᾶς .. BC om | ἥτις c. AC .. B ὅτι | C om κατακυρ. παντός | καὶ λέγει c. BC .. A λέγ. ὁ Ἀδάμ | πρ. αὐτ. c. C .. B αὐτοῖς, A τῇ Εὐᾶ | C Κάλ. ἅπαντας τοὺς παῖδας ἡμ. | καὶ τὰ -- τέκνα ἡμῶν c. A .. B praetermisit, C καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν | B καὶ ἀναγγεῖλω

¹⁵ Τότε -- καὶ τὰ (B πάντα) -- ἀναγγεῖλω (A - γγέλλω) ὡς πῶς -- ὁ ἐχθρ. ἡμ. (B om πῶς usq. ὁ ἐ. ἡμῶν) c. A(B) .. C καὶ καλέσασα (cod. - λέσας) αὐτοὺς ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτούς | ἐγένετο -- ἐφυλάττομεν (B ἐφυλάσσομεν) ἔκ. τὸ λαχὸν (A - χόντα) -- ἐγὼ δὲ ἐφύλ. c. AB .. C οὕτως ἐν τῷ εἶναι ἡμᾶς, τέκνα μου, εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἐν τῷ φυλάττειν ἕκαστος τὸ λαχ. α. μ. α. τ. θεοῦ.

δύσιν. ἐπορεύθη δὲ ὁ διάβολος εἰς τὸν κλῆρον τοῦ Ἀδάμ, ὅπου ἦσαν τὰ ἀρσενικὰ θηρία· ἐπειδὴ τὰ θηρία ἐμέρισεν ὁ θεὸς ἡμῖν, καὶ τὰ μὲν ἀρσενικὰ πάντα δέδωκεν τῷ πατρὶ ὑμῶν, καὶ τὰ θηλικὰ πάντα ἔδωκεν ἐμοί, καὶ ἕκαστος ἡμῶν τὸ ἑαυτοῦ ἐτήρει.

¹⁶ Καὶ ἐλάλησεν τῷ ὄφει ὁ διάβολος λέγων· ἀνάστα ἐλθὲ πρὸς με [καὶ εἶπω σοι ῥῆμα ἐν ᾧ ὄφελήθη]· τότε ἦλθεν πρὸς αὐτὸν ὁ ὄφις, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ διάβολος· ἀκούω ὅτι φρονιμώτερος εἶ ὑπὲρ πάντων τῶν θηρίων, [ἐγὼ δὲ ἦλθον κατανοῆσαι σε· εὗρον δὲ σὲ μείζονα πάντων τῶν θηρίων,] καὶ ὁμιλοῦσί σοι· [ὅμως προσκυνεῖς τὸν ἐλαχιστότερον.] διὰ τί ἐσθίεις ἐκ τῶν ζιζανίων τοῦ Ἀδάμ [καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ], καὶ οὐχὶ ἐκ [τοῦ καρποῦ τοῦ παραδείσου; ἀνάστα καὶ δεῦρο καὶ ποιήσωμεν αὐτὸν ἐκβληθῆναι [διὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ] ἐκ τοῦ παραδείσου, ὡς καὶ ἡμεῖς ἐξεβλήθημεν δι' αὐτοῦ.] λέγει αὐτῷ ὁ ὄφις· φοβοῦμαι μήποτε ὀργισθῆ μοι κύριος. λέγει αὐτῷ ὁ διάβολος· μὴ φοβοῦ· μόνον γενεῦ μοι σκευὸς, κἀγὼ λαλήσω διὰ στόματός σου ῥῆμα ἐν ᾧ δυνήσῃ ἐξαπατηῆσαι αὐτόν.

ἐγὼ γὰρ ἐφύλ. | ἐπορεύθη δέ .. C καὶ πορευθεῖς | ὅπου ἦσαν (ita BC, A ἦν) τὰ ἀρσ. (ita C, AB om) θηρία (ab hoc B transillit ad sequens θηρία | ἐπειδὴ τ. ὁ. ἐμ. ὁ θε. ἡμ. (B ἡμ. ὁ θε.), καὶ τὰ μὲν (ita B, A om καὶ et μὲν) -- πα- ὑμῶν (A ἡμῶν) -- θηλικ. πάντα (B om) -- τὸ (B τὰ) ἑαυτ. ἐτήρει c. AB .. C τὰ μὲν ἀρσενικὰ (sic) θηρία δέδωκεν ὁ θεὸς τῷ πατρὶ ἡμῶν (corrigo ὑμῶν) καὶ τὰ θύλη (sic vitiose) ἐμοί

¹⁶ Καὶ -- ὁ διάβ. c. ACD. B εἰσελθὼν ὁ διάβ. ἐλ. τῷ ὄφει | ἀνάστα .. C add καὶ | καὶ (B ὅπως) εἶπω -- ἐν ᾧ ὄφελήθη (B ἐνὸ μῆλος ὄφελήθηκα i. e. ἐν ᾧ μέλλεις ὄφ.) c. AB .. C^{om} | τότε -- ὁ διάβ. c. AB .. C καὶ ἀναστάς ἦλθεν πρὸς αὐτόν. καὶ φησὶ πρὸς αὐτόν ὁ διάβ. | ἀκούω ὅτι (B om) c. ABΛ. C μανθάνω ὅτι | ὑπὲρ π. τ. θηρίων (cf. Steph. Thes. sub ὑπὲρ) c. AC .. B^{om} ὑπὲρ πάντα τὰ θηρία | ἐγὼ δὲ c. A .. BC καὶ διὰ τοῦτο | ἦλθον (B add πρὸς σὲ τοῦ) καταν. σε c. AB .. C συμβουλευσά σοι | εὗρον -- ὁμιλοῦσι (ita B; A ὁμιλῶ) σοι· ὅμως (B add διὰ τί) προσκυνεῖς (ita B, A -νήσεις: tum interrogacionis signum post ἐλαχιστ. ponendum videtur) τ. ἐλαχ. (B add σου) διὰ τί ἐσθίεις c. AB .. C^{om} nisi nisi διὰ τί οὖν ἐστ. | C^{om} καὶ τ. γυν. αὐτ. | καὶ οὐχὶ ἐκ c. AC .. B κ. οὐκ ἔχεις ἐκ | C^{om} τοῦ καρπ. | ἀνάστα -- ποιήσωμεν c. A .. B ἀλλὰ δεῦρο ἐπάκουσόν μου κ. ποι., C εἰ θέλεις, διανάστηθι καὶ ποιήσωμεν | C^{om} διὰ τ. γυν. αὐτ. | C ἀπὸ τοῦ παραδ. | C ἐκβλήθημεν | δι' αὐτόν: ita B, A δι' αὐτοῦ, C ἀπ' αὐτοῦ | λέγει -- ὄφεις c. ABΛ. C λέγ. οὖν ὁ ὄφ. πρὸς τὸν διάβολον | μήποτε .. C μήπως | ὄργ. μοι κύρ. c. BCΛ. A μοι ὄργ. κύρ. | C λέγει ὁ διάβ. πρὸς αὐτόν | μόνον c. BC (post μοι ponit) .. A^{om} | C καὶ ἐγὼ | B κἀγὼ λαλ. αὐτῷ | B διὰ στ. σου post ῥῆμ. ponit | ῥῆμα (B praesim ἐν, AC^{om} ῥήματα sed A pergit ἐν ᾧ) | ἐν ᾧ δυνήσῃ (A -σαι) ἐξαπ. (B ἀπατ.) αὐτόν (B αὐτήν) .. C τοῦ ἐξαπ. αὐτόν

¹⁷ Καὶ ἐκρεμάσθη εὐθὺς διὰ τῶν τειχέων τοῦ παραδείσου περὶ ὦραν ὅταν ἀνῆλθον οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ τοῦ προσκυνῆσαι. τότε ὁ σατανᾶς ἐγένετο ἐν εἴδει ἀγγέλου καὶ ὕμνει τὸν θεὸν καθάπερ οἱ ἄγγελοι· καὶ παρακύψασα ἐκ τοῦ τείχους ἴδον αὐτὸν ὅμοιον ἀγγέλου. καὶ λέγει μοι· σὺ εἶ ἡ Εὐῶα; καὶ εἶπον αὐτῷ· ἐγὼ εἰμι. καὶ λέγει μοι· τί ποιεῖς ἐν τῷ παραδείσῳ; καὶ εἶπον αὐτῷ· ὁ θεὸς ἔθετο ἡμᾶς ὥστε φυλάσσειν καὶ ἐσθίειν ἐξ αὐτοῦ. ἀπεκρίθη μοι ὁ διάβολος διὰ στόματος τοῦ ὄφρατος· καλῶς ποιεῖτε, ἀλλ' οὐκ ἐσθίετε ἀπὸ παντὸς φυτοῦ. καὶ ἐγὼ λέγω αὐτῷ· ναί, ἀπὸ παντὸς φυτοῦ ἐσθίομεν παρέξ ἑνὸς μόνου, ὃ ἐστὶν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, περὶ οὗ ἐνετείλατο ὁ θεὸς ἡμῖν τοῦ μὴ ἐσθίειν ἐξ αὐτοῦ, ἐπεὶ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. ¹⁸ Τότε λέγει μοι ὁ ὄφρις· ζῆ ὁ θεὸς ὅτι λυποῦμαι περὶ ὑμῶν¹⁷ [ὅτι ὡς κτήνη ἐστέ] οὐ γὰρ θελῶ ὑμᾶς ἀγροεῖν [αὐτό], ἀλλὰ ἀνάστα δεῦρο, [ἐπάκουσόν μου καὶ] φάγε, καὶ νόησον τὴν τιμὴν τοῦ ξύλου. ἐγὼ δὲ εἶπον αὐτῷ· φοβούμαι μήποτε ὀργισθῆ μοι ὁ θεός, καθὼς εἶπεν ἡμῖν. καὶ λέγει μοι· μὴ φοβού· ἅμα γὰρ φάγης, ἀνοιχθήσονται σου οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἔσσεσθε ὡς θεοὶ ἐν τῷ γινώσκειν τί ἀγαθὸν καὶ τί

91 D

¹⁷ Καὶ ἐκρ. εὐθ. c. A . . B καὶ κρεμασθεὶς εὐθὺς, C εὐθὺς οὖν ὁ ὄφρις ἐκρεμάσθη | C ἀπὸ τοῦ τείχους | περὶ ὦρ. ὅταν (B ἐνάτην omisso ὅταν) -- τοῦ (B om) προσκ. (B add αὐτόν) c. A(B) . . C ὅτε δὲ ἦλθον οἱ ἄγγ. τ. 5. προσκ. | τότε ὁ σα. ἐγ. c. AB . . C γέγονεν καὶ ὁ σα. | ἐν εἰδ. ἀγγ. c. AC . . B ὁμοίος ἀγγέλου | καὶ παρακύψ. (B παρακ. δέ) ἐ. τ. τ. cum CB . . A καὶ ἐπαρέκλυσεν ἐ. τ. τ. καὶ ἴδον c. BC . . A οἶδα | καὶ λέγ. μ. Σὺ εἶ ἡ (B om εἶ ἡ) -- εἰμι c. CB . . A om | κ. λέγ. μοι . . B add ὁ ἐχθρὸς θέλων ἐξαπατῆσαι με | ἔθετο ἡμᾶς . . B add ἐνταῦθα | C φυλάττειν | ἐξ . . C ἀπ' | ἀπεκρίθη μοι -- ὄφρατος (cod. -ος, sed infra -ως) c. A . . B ἀποκριθεὶς δὲ ὁ -- ὄφρατος λέγει μοι, C ἀποκριθεὶς ὁ -- ὄφρατος (sic, non addito λέγει μοι) | καλῶς -- φυτοῦ c. AC . . B καλ. ποι. καὶ καλῶς ἐργάζεσθε καὶ καλῶς ἐσθίετε | ναί et ἐσθίομεν c. AC . . B μὴ et φάγομεν | παντὲς φυτοῦ c. BC . . A πάντων | ἑνός . . C om | μόνου . . C add τοῦ ξύλου | ἐν μέσῳ . . C μέσον | περὶ οὗ (C τοῦτον δὲ) ἐ. ὁ (B om) 5c. ἡμ. (B om, C ante ὁ 5c.) τοῦ (ita BC, A om) μὴ ἐσθ. (B φαγεῖν) | ἐπεὶ 5a. ἀπ. c. AB . . C εἶπεν γὰρ ἡμῖν (cod. εἶ μὴν) ἦν δ' ἂν ἡμέραν φάγεσθε ἐξ αὐτοῦ, 5a. ἀποδαν.

¹⁸ B ζῆ θεός | ὅτι λυπ. c. AC . . B λύπη μοι ἔστιν | ὅτι ὡς κτ. ἐστε . . C om | αὐτοῦ c. A . . B περὶ τοῦ τοιούτου φυτοῦ . . C om | ἀλλ. ἀν. δεῦρο ἐπάκουσόν μου κ. φάγε cum B . . A ἀλλ. ἀν. καὶ δεῦρο οὖν κ. φάγε . . C δεῦρο οὖν φάγε | τιμὴν . . B add καὶ γλυκύτητα | αὐτῷ c. BC . . A om | μήποτε . . C μήπως | ὄργ. μοι (C ἡμῖν) ὁ 5c. c. AC . . B ὄργ. ὁ 5c. ἐπ' ἐμοί | εἶπεν c. AC . . B προσεῖπεν | κ. λέγ. μοι c. AC . . B κ. λέγ. ὁ διάβολος | ἅμα -- φάγης (B add ἀπ' αὐτοῦ) . . C ἅμα γ. τοῦ φαγεῖν σε | καὶ ἔσσεσθε -- ἐν τῷ γεν. (O

πονηρόν. τοῦτο δὲ γινώσκων ὁ θεός, [ὅτι ἔσεσθε ὅμοιοι αὐτοῦ,] [ἐφθόνησεν ὑμῖν καὶ] εἶπεν· οὐ φάγεσθε ἐξ αὐτοῦ. σὺ δὲ πρόσχε τῷ φυτῷ, καὶ ὄψει δόξαν μεγάλην [περὶ αὐτοῦ]. [ἐγὼ δὲ πρόσσχον τῷ φυτῷ, καὶ ἴδον δόξαν μεγάλην περὶ αὐτοῦ.] εἶπον δὲ αὐτῷ ὅτι ὀραῖόν ἐστιν τοῖς ὀφθαλμοῖς κατανοῆσαι, καὶ ἐφοβήθη λαβεῖν ἀπὸ τοῦ καρποῦ. καὶ λέγει μοι· δεῦρο δώσω σοι, ἀκολουθεῖ μοι. ¹⁹ Ἦνοιξα δὲ αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν ἔσω εἰς τὸν παράδεισον, καὶ διώδευσεν ἔμπροσθέν μου. καὶ περιπατήσας ὀλίγον ἐστράφη καὶ λέγει μοι· μεταμελήθεις οὐ δώσω σοι φαγεῖν. ταῦτα δὲ εἶπεν θέλων εἰς τέλος δελεάσαι καὶ ἀπολέσαι με. καὶ λέγει μοι· ὁμοσόν μοι ὅτι δίδες καὶ τῷ ἀνδρὶ σου. ἐγὼ δὲ εἶπον αὐτῷ ὅτι οὐ γινώσκω ποῶ ὄρω ὁμόσω σοι, πλὴν ὃ οἶδα λέγω σοι· μὰ τὸν θρόνον τοῦ δεσπότη καὶ τὰ χερουβὶμ καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, ὅτι δώσω καὶ τῷ ἀνδρὶ μου φαγεῖν. ὅτε δὲ ἔλαβεν ἀπ' ἐμοῦ τὸν ὄρκον, τότε ἦλθεν καὶ ἐπέβη ἐπ' αὐτόν· ἔθετο δὲ ἐπὶ τὸν καρπὸν, ὃν ἔδωκέν μοι φαγεῖν, τὸν ἰὸν τῆς κακίας αὐ-

γινώσκοντες) τί (C τὸ) -- τί (C τὸ) πον. e. A(C) .. B καὶ ἔση ὡς θεός γινώσκουσα ἀγαθὸν κ. πο. | γινώσκων e. A .. B ἔγνω .. C διαγινώσκων | ὅτι ἔ. ὁμ. αὐτοῦ .. C om | ἐφθ. ὑμ. e. A .. BC om | καὶ (B add διὰ τοῦτο) εἶπεν -- ἐξ (B ἀπ') αὐτ. e. AB .. C παρήγγειλεν ὑμῖν λέγων μὴ φαγεῖν ἀπ' αὐτ. | πρόσχε τῷ φυτῷ καὶ e. A .. C πρόσσχον τὸ φυτὸν καὶ, B προσελθὼν καὶ | δόξ. μεγ. πε. αὐτ. (C om πε. αὐτ.) .. B τὴν δόξ. αὐτοῦ | ἐγὼ δὲ -- καὶ (cod. om) ἴδον -- κε. αὐτοῦ e. A .. B Ἐῦα δὲ ἀκούσασα τοὺς ἀπατηλοὺς λόγους αὐτοῦ προσείχον (sic) τὸ φυτὸν καὶ ἴδον τὴν δόξ. αὐτοῦ .. C plane om | εἶπον -- ἀπὸ τ. κ. αὐτοῦ e. A .. B καὶ κατανοήσασα (-σας cod.) αὐτῷ (scribe αὐτό) ὅτι ὄρ. e. τ. ἐφθ. καὶ διανοηθεῖσα (cod. -ηθήσοι) -- ἐκ τοῦ κ. αὐτοῦ .. C φοβηθεῖσα δὲ κατὰ λαβεῖν ἀπὸ τ. καρπ. | καὶ (C. om) λέ. μοι e. ABC .. B add ὃ ἐχθρὸς | δεῦρο (B add καὶ) -- ἀκολ. (B μόνον ἀκ.) μοι e. AB .. C δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι καὶ δώσω σοι

¹⁹ Ἦνοιξα δὲ αὐτῷ, καὶ e. A .. B ἦνοιξεν καὶ αὐτός, καὶ, C καὶ ἀνοιξέσης μου τὸν παράδεισον | ἔσω e. τ. παρ. e. AB .. C om | A ἐδιώδευσεν | C ὀλιγ. περιπ. | ἐστρ. κ. λ. μοι e. A .. B στραφεὶς λέγ. μοι, C στραφεὶς ἔφησε πρὸς ἐμέ | μεταμελήθεις -- φαγεῖν e. A .. B ἐμεταμελήθην· οὐ (cod. τοῦ) δώσω σοι, C μεταμελήθην, καὶ οὐ ἔλω σοι δοῦναι φαγεῖν | ταῦτα δὲ (B μοι) εἶπεν -- δελεάσαι καὶ ἀπολέσαι (ita B, A om κ. ἀπολ.) -- ὁμοσόν μοι (B ὁμώσε με: sic) σ. δίδεις (AB δίδης) -- σου e. AB .. C ἕως ὁμώσης μοι δοῦναι καὶ τῷ ἀνδρὶ σου | εἶπον e. AB .. C ἐλάλησα | ὅτι (B om) οὐ -- ὁμόσω (B ὁμώσε: ὁμόσω?) -- λέγω σοι e. AB .. C ποῖον ὄρκον ὁμόσω σοι; ὁμως ὡς ἐπίσταμαι εἶπω σοι | καὶ τὸ ξύλον .. C κ. τοῦ ξύλου | ὅτι δώσω .. C ἐπαδῶσω | φαγεῖν .. B om | ὅτε δὲ -- τὸν ὄρκον .. C ἅμα δὲ τοῦ λαβεῖν ἀπ' ἐμοῦ τὴν πληροφορίαν | τότε ἦλθεν -- ἐπ' αὐτόν (sic uterque) -- τὸν (A τὸ) ἰὸν -- τῆς ἐπιβ. αὐτοῦ e. AB .. C ἔλθων ἐπέθετο τὸν ἰὸν (cod. ἐπαίθε τὸν ἰὸν) τῆς κακ. ἐπὶ τὸν καρπὸν, ἦγον

του, τουτ' εστιν τῆς ἐπιθυμίας αὐτοῦ· ἐπιθυμία γάρ εστιν κεφαλή πάσης ἀμαρτίας. καὶ ἔκλινα τὸν κλάδον ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἔλαβον ἀπὸ τοῦ καρποῦ καὶ ἔφαγον. ²⁰ Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠνεόχθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου, καὶ ἔγνων ὅτι γυμνὴ ἦμην τῆς δικαιοσύνης, ἧς ἦμην ἐνδεδυμένη. καὶ ἔκλαυσα λέγουσα· τί τοῦτο ἐποίησάς μοι, ὅτι ἀπηλλοτριώθην ἐκ τῆς δόξης μου, ἧς ἦμην ἐνδεδυμένη; ἔλαιον δὲ καὶ περὶ τοῦ ὄρκου. ἐκεῖνος δὲ κατηῆλθεν ἐκ τοῦ φυτοῦ καὶ ἄφαντος ἐγένετο. ἐγὼ δὲ ἐζήτηον ἐν τῷ μέρει μου φύλλα ὅπως καλύψω τὴν αἰσχύνην μου, καὶ οὐχ εὔρον ἀπὸ τῶν φυτῶν τοῦ παραδείσου, ἐπειδὴ, ἅμα ἔφαγον, πάντων τῶν φυτῶν τοῦ ἔμου μέρους κατέρρεον τὰ φύλλα παρὲξ τοῦ σῦκου μόνου. λαβοῦσα δὲ φύλλα ἐξ αὐτοῦ ἐποίησα ἑμαυτῇ περιζώματα, καὶ ἐστὶν παρ' αὐτῶν τῶν φυτῶν ἐξ ὧν ἔφαγον. ²¹ Καὶ ἐβόησα φωνῇ μεγάλη λέγουσα· Ἄδὰμ Ἄδάμ, πού εἶ; ἀνάστα ἐλθέ πρός με, καὶ δεῖξω σοι μέγα μυστήριον. ὅτε δὲ ἦλθεν ὁ πατήρ ὑμῶν, εἶπον αὐτῷ λόγους παρανομίας, ὅτινες κατήγαγον ἡμᾶς ἀπὸ μεγάλης δόξης. ἅμα γὰρ ἦλθεν, ἤνοιξα τὸ στόμα μου καὶ ὁ διάβολος ἐλάλει, καὶ ἤρξάμην νουθετεῖν αὐτὸν λέ-

τὴν ἐπιθυμίαν | κεφαλὴ .. C ῥίζα καὶ ἀρχή | καὶ ἔκλινα -- ἔλαβον .. C καὶ κλίνας (sic) τὸν κλ. ἐπὶ τῆς γῆς ἔλαβον

²⁰ ἠνεόχθ. c. AB .. C ἀνεόχθ. | B μου οἱ ὀφθ. | C κ. εὐδὺς ἔγνων | ἧς c. AC .. B ἦν | C καὶ κλαύουσα λέγω πρός αὐτόν | C om μοι | ὅτι ἀπηλλοτρ. ἐκ τῆς c. A .. B πλάνε, καὶ ἀπηλλοτριώσας με ἐκ τῆς, C καὶ ἀπηλλοτριώσας με τῆς | C om ἧς ἦμ. ἐνθ. | ἔλαιον δὲ καὶ c. AB .. C ἐπὶ τοῖς δάκρυσι δὲ δάκρυα ἐκίνουν καὶ | ὄρκου .. C add ὃν ἔμοσα | ἐκεῖνος (C κάκεινος) δὲ c. AC .. B ἐκ. δὲ ὡς μόνην ἐπέσαστό με κλαίουσαν καὶ περιζηνομένην | κατηῆλθεν ἐκ τ. φ. καὶ ἄφ. c. AB .. C κατελθὼν ἀπὸ τ. φ. ἄφ. | ἐγὼ δὲ .. C add γυμνωθεῖσα | B πάσαν τὴν αἰσχ. μου | καὶ οὐχ εὔρ. ἀ. τῶν φυτῶν (ita B, A ἀπὸ τὰ φυτά. Vide etiam C) -- κατέρρεον (A κατερρην, si abesset v, scribendum esset κατέρρει, vide etiam B) -- μόνου (B corrupto -- καὶ ἐκατέρηρ ἄπαθ τὰ φύλα τοῦ σῦκου) c. A(B) .. C καὶ οὐχ εὔρισκαν· ἀπὸ πάντων γὰρ τῶν φυτῶν τοῦ ἔμου μέρος τὰ φύλλα καταρρέοντα οὐκ ἦν φύλα (corrupte) | λαβοῦσα δὲ -- ἔφαγον .. B καὶ μόνον τὰ φύλα λαβοῦσα ἐξ αὐτῶν ἐποίησα ἡμάτην (pro ἑμαυτῇ) περιζώματα· καὶ ἐστὶν παρὰ τῶν φυτῶν ἐξ οὗ ἔφαγον .. C ἐποίησα δὲ περιζώματα (omnino plura exciderant)

²¹ Καὶ ἐβόησα .. C add αὐτῇ τῇ ὥρᾳ | φωνῇ μεγ. (haec C om) λέγουσα .. B φωνῆν μεγάλην λέγων | B alterum Ἄδὰμ om | ἀνάστα .. B δεῦρο | ὁ πατ. ὑμῶν (ABC ἡμῶν) .. B add πρός με | εἶπον αὐτῷ .. C ἐλάλησα | ὅτινες -- ἅμα γὰρ ἦλθεν (B τοῦ ἐλάλει αὐτόν πρός με) .. C om | ἤνοιξα: ab hac inde voce cod. B deficit usque sect. 25. Excidit folium. | ἤνοιξα -- ἐλάλει c. A .. C ἀνοήσασεν (sic) γὰρ τὸ στ. μου ὁ διαβ. | καὶ ἤρξάμην -- ὡς θεός: ita A et C |

γουσα· δεῦρο, κύριέ μου Ἀδάμ, ἐπάκουσόν μου καὶ φάγε ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ δένδρου, οὗ εἶπεν ἡμῖν ὁ θεὸς τοῦ μὴ φαγεῖν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἔση ὡς θεός. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ πατὴρ ὑμῶν εἶπεν· φοβοῦμαι μήποτε ὀργισθῆ μοι ὁ θεός. ἐγὼ δὲ εἶπον αὐτῷ· μὴ φοβου· ἅμα γὰρ φάγης, ἔση γινώσκων καλὸν καὶ πονηρὸν. καὶ τότε ταχέως πείσασα αὐτόν, ἔφαγεν, καὶ ἠνεόχθησαν αὐτοῦ οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἔγνω καὶ αὐτὸς τὴν γύμνωσιν αὐτοῦ. καὶ λέγει μοι· ὦ γύναι πονηρά, τί κατηργάσω ἐν ἡμῖν; ἀπηλλοτριώσας με ἐκ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. ²² Καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠκούσαμεν τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ σαλπίζοντος ἐν τῇ σάλπιγγι αὐτοῦ, καλῶν τοὺς ἀγγέλους λέγων· τάδε λέγει κύριος· ἔλθατε μετ' ἐμοῦ εἰς τὸν παράδεισον· καὶ ἀκούσατε τοῦ ῥήματος ἐν ᾧ κρίνω τὸν Ἀδάμ. καὶ ὡς ἠκούσαμεν τοῦ ἀρχαγγέλου σαλπίζοντος, εἴπαμεν· ἴδου ὁ θεὸς εἰς τὸν παράδεισον ἔρχεται κρίναι ἡμᾶς. ἐφοβήθημεν δὲ καὶ ἐκρύβημεν. καὶ ἀνῆλθεν ὁ θεὸς εἰς τὸν παράδεισον ἐπιβεβηκῶς ἐπὶ ἄρματος Χερουβὶμ, καὶ οἱ ἀγγελοὶ ὑμνοῦντες αὐτόν. ἐν ᾧ εἰσῆλθεν ὁ θεὸς εἰς τὸν παράδεισον, ἐξῆνθησαν τὰ φυτὰ τὰ τε τοῦ κλήρου τοῦ Ἀδάμ καὶ τοῦ κλήρου τοῦ ἐμοῦ πάντα καὶ ἐστηρίζοντο, καὶ ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ ὅπου ἦν τὸ ξύλον τῆς ζωῆς εὐτρεπίζετο. ²³ Καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὸν Ἀδάμ λέγων· Ἀδάμ, ποῦ ἐκρύβης, νομίζων ὅτι οὐχ εὕρισκω σε; μὴ κρυβήσεται οἶκος τῷ οἰκοδομήσαντι αὐτόν; τότε ἀποκριθεὶς ὁ πατὴρ ὑμῶν εἶπεν· οὐχί, κύριε, κρυβόμεθα ὡς νομίζοντες ὅτι οὐχ εὕρι-

ὁ πατ. ὑμῶν .. AC ὁ π. ἡμ. | μήποτε .. C μήπως | ἔση .. C ἔσει (etiam ante) | καὶ τότε -- ἔφαγεν c. A .. C καὶ πεισθεὶς τοῖς λόγοις μου ἔφαγεν | C κ. εὐθύς ἀνεωχθ. | καὶ αὐτός: ita C, A om | τί κατηργάσω -- ἐκ τῆς c. A .. C τί ἐποίησά σοι καὶ ἀπηλλοτριώσας με τῆς

²² C om ἐν τῇ σάλπ. αὐτ. | καλῶν c. A .. C καὶ καλῶν | ἔλθατε -- παράδεισον c. A .. C ἔλθετε -- ἐν τῷ παραδείσῳ | ῥήματος c. C .. A κρίματος | κρίνω: ita A et C, non κρίνω | καὶ ὡς ἠκούσαμεν -- ἐκρύβημεν c. A .. C om | καὶ ἀνῆλθεν -- ἐξῆνθησαν c. A .. C καὶ παρουσιάσαντος τοῦ θεοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ, ἐπιβεβηκῶς ἐπὶ ἄρματος χερουβικῶ, προπορευομένων ἔμπροσθεν αὐτοῦ τῶν ἀγγέλων καὶ ὑμνοῦντων, ἐξῆνθησαν | τὰ φυτὰ τὰ τε -- εὐτρεπίζ. c. A .. C τὰ φυ. ὅλα τοῦ παραδείσου καὶ τοῦ κλ. τοῦ πατρ. ὑμῶν κ. τ. κλ. τ. ἐμοῦ. καὶ ὁ θρόν. τ. θε. ἐστηρίζετο ὅπου -- τῆς ζωῆς

²³ ποῦ ἐκρύβ. c. A .. C ποῦ εἶ | νομ. ὅ. οὐχ (cod. οὐκ) εὐ. σε c. A .. C om | μὴ κρυβήσεται (sic) c. A .. C μὴ δύναται κρυβῆναι | τῷ οἰκοδ. c. A .. C ἀπὸ προσώπου τῷ οἰκ. | τότε -- εἶπεν c. A .. C τότε ἀπεκρίθη ὁ πατ. ἡμῶν (ita et A) | οὐχί κύρ. κρυβόμ. (de hac forma cf. Steph. Thes. sub κρύπτω) --

σκόμεθα παρά σου, ἀλλὰ φοβοῦμαι, ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ αἰδέσθην τὸ κράτος σου, δέσποτα. λέγει αὐτῷ ὁ θεός· τίς σοι ὑπέδειξεν ὅτι γυμνός εἶ, εἰ μὴ ὅτι ἐγκατελείπας τὴν ἐντολήν μου ἣν παρέδωκά σοι τοῦ φυλάξαι αὐτήν; τότε Ἀδάμ ἐμνήσθη τοῦ λόγου ὃν ἐλάλησα αὐτῷ, ὅτε ἤθελον ἀπατῆσαι αὐτόν, ὅτι ἀκύνδονόν σε ποιήσω παρά τοῦ θεοῦ· στραφεῖς δὲ πρὸς με εἰπὲν μοι· τί τοῦτο ἐποίησας; ἐμνήσθη δὲ καὶ γὰρ τοῦ βήματος τοῦ ὄψεως, καὶ εἶπον ὅτι ὁ ὄφης ἠπάτησέν με. ²⁴ Λέγει ὁ θεὸς τῷ Ἀδάμ· ἐπειδὴ παρήκουσας τὴν ἐντολήν μου καὶ ἤκουσας τῆς γυναῖκος σου, ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἡνίκα γὰρ ἐργάξῃ αὐτήν, καὶ οὐ δώσει τὴν ἰσχὺν αὐτῆς, ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι, καὶ ἐν ὑδρότητι τοῦ προσώπου σου φάγει τὸν ἄρτον σου. ἔσῃ δὲ ἐν καμάτοις πολυτρόποις· καμῆ καὶ μὴ ἀναπαύου, θλιβεῖς ἀπὸ πικρίας, καὶ μὴ γεύσῃ γλυκύτητος, θλιβεῖς ἀπὸ καύματος καὶ στενωθεῖς ἀπὸ ψύξεως· καὶ κοπιᾶσεις πολλὰ καὶ μὴ πλουτήσεις, καὶ παχυνθήσῃ καὶ εἰς τέλος μὴ ὑπάρξεις, καὶ ὡς ἐκυρτεὺς θηρίων ἐπαναστήσονται σοι ἐν ἀκαταστασίᾳ, ὅτι τὴν ἐντολήν μου οὐκ ἐφύλαξας. ²⁵ Στραφεῖς δὲ πρὸς με ὁ κύριος λέγει μοι· ἐπειδὴ ἐπήκουσας σὺ τοῦ ὄψεως καὶ παρήκουσας τὴν ἐντολήν μου, ἔσῃ ἐν ματαίοις καὶ ἐν πόνοις ἀφορήτοις· τέξῃ τέκνα ἐν πολλοῖς τρόμοις, καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἔλθῃς καὶ ἀπολέσεις τὴν ζωὴν σου ἐκ τῆς ἀνάγκης σου τῆς μεγάλης καὶ τῶν

5 11

οὐχ (cod. οὐκ) εὐρ. π. σ. ε. Α .. C οὐκ ἀποκρυβούμεθα (sic) κύριε ὡς νομ. λα-
 θεῖν σε | φοβοῦμαι c. A .. C φοβούμενος | C ὑπέδ. σοι γυμνός εἶναι | εἰ μὴ
 ὅτι -- αὐτήν c. A .. C εἰ μὴ παροργίσθης (sic) τὴν ἐντ. μου | τότε -- με (cod.
 μοι) c. A .. C τότε μνησθεὶς ὁ Ἀδ. τοῦ -- ἐλάλ. πρὸς αὐτόν, ὅτι ἀκύνδ. σ. π.
 π. θεοῦ (sic, ut A), στραφεῖς λέγει μοι· τί τ. ἐπ. καὶ γὰρ εἶπον ὁ ὄφ. ἠπάτησέν
 μοι (sic)

²⁴ ἐπικατάρ. ἡ γῆ -- καὶ (sic) οὐ δώσει c. A .. C ἐπικ. ἡ γῆ ἐνεκά σου·
 ἐργάσει δὴ αὐτήν, καὶ οὐ δώ. | ἀνατελεῖ c. A .. C περιπατεῖ: fortasse περι-
 ποιεῖ | φάγει: ita A; C φαγεῖς | καμῆ κ. μ. ἀναπαύου: ita prorsus A .. C om
 | γεύσῃ c. A .. C -σει | C om Ὡ. ἀπὸ καύμ., item καὶ κοπιᾶσεις usque
 ὑπάρξεις

²⁵ C om σὺ τοῦ ὄψεως (h. l. A -εως, sect. 23. -εος) κ. παρήκ. | τέξῃ c.
 A .. C τέξης | τρόμοις: ita scribendum videbatur pro τρόποις quod habent AC |
 ἔλθῃς .. C add τοῦ τεκεῖν | Uterque cod ἀπολέσης, sed -λέσεις praestare videbatur. |
 ἐκ τῆς -- μεγάλης c. AC .. B ἐκ (ab hac voce rursus incipit) τ. μεγ. σου ἀνάγκ. |

ὀδυνῶν. ἐξομολογήσει δὲ καὶ εἶπης· κύριε κύριε, σῶσόν με, καὶ οὐ μὴ ἐπιστρέψω εἰς τὴν ἀμαρτίαν τῆς σαρκός. καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸν λόγον σου κρινῶ σε, διὰ τὴν ἐχθραν ἣν ἔθετο ὁ ἐχθρὸς ἐν σοί· στραφήσῃ δὲ πάλιν πρὸς τὸν ἄνδρα σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει. ²⁶ Μετὰ δὲ τὸ εἰπεῖν μοι ταῦτα εἶπεν τῷ ὄφει ἐν ὀργῇ μεγάλη λέγων αὐτῷ· ἐπεὶδὴ ἐποίησας τοῦτο καὶ ἐγένου σκευὸς ἀχάριστον, ἕως ἂν πλανήσῃς τοὺς παρεμμένους τῇ καρδίᾳ, ἐπικατάρατος σὺ ἐκ πάντων τῶν κτηνῶν· στερηθήσῃ τῆς τροφῆς σου ἧς ἤσθεις, καὶ χοῦν φάγει πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου· ἐπὶ τῷ στήθει καὶ τῇ κοιλίᾳ πορεύσει καὶ ὑστερηθήσῃ καὶ χειρῶν καὶ ποδῶν σου· οὐκ ἀφεθήσεται σοι ὠτίον οὔτε πτέρυξ οὔτε ἐν μέλος τῶν ἀπάντων ὧν σὺ ἐδεδείσασαι ἐν τῇ κακίᾳ σου καὶ ἐποίησας αὐτοὺς ἐκβληθῆναι ἐκ τοῦ παραδείσου· καὶ θήσω ἐχθραν ἀνά μέσον σου καὶ ἀνά μέσον τοῦ σπέρματος αὐτοῦ· αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν καὶ σὺ αὐτοῦ πτέρναν ἕως

ἐξομολογήσει c. AC .. B -σεις | σαρκός (ita A, sed BC add σου) .. A solus add ἀλλὰ καὶ κάλιν ἐπιστρέψεις | εἰς (B ἐπὶ) τὸν λόγ. σου c. AB .. C ἐκ τῶν λόγων σου | ὁ ἐχθρὸς c. AC .. B ὁ θεός | στραφήσῃ (A -φης, B -φῃσα) δ. πάλιν (B om) - - αὐτός (B om) σου (B ου, A σε) κυρ. c. AB .. C om, sed vide post

²⁶ Μετὰ - - τῷ ὄφει ἐν ὀ. μ. (B corrupte τὸν ὄφει ὀργῇ) - - Ἐπεὶδὴ c. A(B) .. C στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν ὄφει ἐν ὀργ. μεγ. (excidisse videtur εἶπεν) ἐπεὶδὴ | καὶ ἐγ. σκ. ἀχάρ. c. AB .. C om | ἕως ἂν πλαν. c. A .. BC καὶ ἐπλανήσας | παρεμμένους c. AC .. B παρισταμένους | B κατάρατος | σὺ ἐκ c. A .. BC εἰ ἐκ | στερηθήσῃ (ita B, A -θής, C -θείς) τῆς (ita A, B καὶ τῆς C δὲ καὶ τῆς) | φάγει .. C φαγεῖς (hoc acc.). Ceterum post verba τῆς τροφῆς (B τρυφῆς ut videtur) σου codex B textui admixtum habet schollion, quod scriptura passim corrupta sic habet: ἦν δὲ Εὐὰ ἰβ' ἑτῶν ὅτε αὐτὴν ἠπάτησεν ὁ δαίμων καὶ ἐποίησεν αὐτῇ (cod. -τήν) ἐπαθυμίαν, ὅτι ἡμέρας εἶχεν μαλετῶν τὸ σκευὸς αὐτῆς. καὶ νύκταν (sic) καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαύετο (cod. οὐ καὶ παύετω) ζήλω φερομένουσιν κατ' αὐτῶν, ὅτι τὸ πρότερον ἦν αὐτὸς ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ διὰ τοῦτο ἐπέτρηνσεν αὐτούς, ὅτι οὐκ ἐδύνατο θεωρεῖν αὐτοὺς ἐν τῷ παραδείσῳ· καὶ διὰ τοῦτο ἐπέτρηνσεν αὐτούς, βάλλων (διαβάλλων?) διὰ τῶν ἀγγέλων τὴν προσκύνησιν καὶ τῶν θηρίων τὴν ὁμιλίαν. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεός εἶπεν τῷ ὄφει ὅτι ἐπικατάρατος εἶ (cod. ἦν) ἐκ πάντων τῶν θηρίων καὶ τῶν κτηνῶν καὶ τῆς δόξης ἧς εἶχεν πρὸ τούτου, καὶ στερηθήσῃ ποδῶν καὶ χειρῶν καὶ τῆς τρυφῆς (ut B in textu) ἣν ἐκ τοῦ παραδείσου ἤσθεις, καὶ γῆν φάγει. | καὶ ὑστερηθήσῃ (C στερηθείς absque καί) καὶ χειρ. (C χειρ. τε) κ. ποδ. σου (C om σου) .. B haec omnia om | οὔτε ἐν (B om) μέλ. τῶν ἀπάντ. (C τούτων, B om) ὧν (C ἀφ' ὧν) σὺ (C om) εἶς | καὶ σὺ .. C add τηρήσεις | ἕως τῆς .. B om τῆς ; τῆς κρίσεως c. AB .. C τῆς ζωῆς σου

τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως. ²⁷ Καὶ ταῦτα εἰπὼν κελεύει τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐκ τοῦ παραδείσου ἐκβληθῆναι ἡμᾶς. ἐλαυνομένων δὲ ἡμῶν καὶ ὄδυρομένων παρεκάλεσεν ὁ πατὴρ ὑμῶν Ἀδάμ τοὺς ἀγγέλους λέγων· εἰσατέ με μικρὸν ὅπως παρακαλέσω τὸν θεόν, καὶ σπλαγχνισθῆ καὶ ἐλεήσῃ με, ὅτι ἐγὼ μόνος ἤμαρτον. αὐτοὶ δὲ ἔπαυσαν τοῦ ἐλαύνειν αὐτόν· ἐβόησεν δὲ Ἀδάμ μετὰ κλαυθμοῦ λέγων· συγχώρησόν μοι κύριε ὃ ἐποίησα. τότε λέγει ὁ κύριος τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· τί ἐπαύσατε ἐλαύνοντες τὸν Ἀδάμ ἐκ τοῦ παραδείσου; μὴ ἐμόν ἐστιν τὸ ἀμάρτημα, ἢ κακῶς ἔκρινα; τότε οἱ ἄγγελοι πεσόντες ἐπὶ τὴν γῆν προσεκύνησαν τῷ κυρίῳ λέγοντες· δίκαιός εἶ, κύριε, καὶ εὐθύτητας κρίνεις. ²⁸ Στραφεὶς δὲ 75 3 4xy ὁ κύριος πρὸς τὸν Ἀδάμ εἶπεν· οὐκ ἀφήσω σε ἀπὸ τοῦ νῦν εἶναι ἐν τῷ παραδείσῳ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἀδάμ εἶπεν· κύριε, δός μοι ἐκ τοῦ φυτοῦ τῆς ζωῆς ἵνα φάγω πρὶν ἢ ἐκβληθῆναί με· τότε ὁ κύριος ἐλάλησεν πρὸς τὸν Ἀδάμ· οὐ λήψῃ νῦν ἀπ' αὐτοῦ· ὠρίσθη γὰρ τοῖς Χερουβὶμ καὶ τῇ φλογίνῃ ῥομφαίᾳ τῇ στρεφομένῃ φυλάττειν αὐτὸ διὰ σέ, ὅπως μὴ γεύσῃ δι' αὐτοῦ καὶ ἀθάνατος ἔσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, ἔχῃς δὲ τὸν πόλεμον ὃν ἔθετο ὁ ἐχθρὸς ἐν σοί. ἀλλ' ἐξερχομένου σου ἐκ τοῦ παραδείσου, εἰάν φυλάξῃς ἑαυτὸν ἀπὸ παντὸς κακοῦ ὡς βουλόμενος ἀποθανεῖν, ἀναστάσεως πάλιν γενομένης ἀναστήσω σε, καὶ τότε δοθήσεται σοι ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, καὶ ἀθάνατος ἔσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

²⁷ Καὶ (ita BC, A om) ταῦτα εἶπ. (B add ὁ κύριος) κελεύει (C ἐκέλευε, B λέγει) | ἐκβληθῆναι: ita AC .. B -θήσεται (sic) | ἐκ τ. παραδ. h. l. c. A .. BC post ἡμᾶς | B om Ἀδάμ | C καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐλεήσῃ | ὅτι (C διότι) ἐγὼ μόν. (C μόν. ἐγ.) ἤμαρτ. (B add αὐτῷ) | αὐτοὶ δὲ ἔπ. τοῦ (ita C, A τὸ) ἐλ. αὐτ. (B ἔπ. ἐλαύνοντες ἡμῶν sic) .. C καὶ παυσάμενοι τοῦ ἐλαύνειν αὐτόν, omissis δὲ Ἀδάμ | κλαυθμοῦ c. AC .. B δακρύων | ἐποίησα .. C πεποίηκα | τοῖς ἀγγ. αὐτοῦ (C om αὐτ.) .. B add μετὰ ὀργῆς | τί ἐπαύσατε (B -σασθε) ἐλ. τὸν Ἀδ. (B ἐλ. αὐτοῦς) ἐκ τ. πα. (B om ἐ τ. πα.) .. C τί οὐκ ἐβαλλετε αὐτόν | C προσέπεσαν ἐπὶ τ. γῆν τῷ | λέγοντες .. B καὶ εἶπον | εὐθύτητας .. C -τητος

²⁸ ὁ κύριος c. BC .. A om | B ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὸν παράδεισον | πρ. ἢ (C πρὸ τοῦ) ἐκβλ. με c. A(C) .. B πρὶν ἐκβληθῶ | ἐλάλησεν πρ. τ. Ἀδάμ c. A .. B ἐλάλ. αὐτῷ .. C ἔρη | οὐ λή. νῦν (ita B, om A) ἀπ' (B ἐξ) αὐτ. c. AB .. C οὐ γεύσει ἀπὸ τοῦ νῦν ἐξ αὐτοῦ | ὠρίσθη γ. τοῖς (B τὰ) Χερ. κ. τῇ (B τήν, sed tam -νη et -φαίᾳ) φλ. ῥομφ. c. A(B) .. C προσέταξα δὲ τὰ Χερ. καὶ τῇ φλογεῖνῃ ῥομφ. | ὅπως .. C ὡς ἵνα | C γεύσει ἀπ' αὐτοῦ | ἐν σοί .. B ἐπὶ σέ | ἐξερχομένου c. AB .. C ἐξελεύσωντος | βουλόμενος .. C μέλλων | καὶ τότε (ex C .. AB om) δοθ. σ. ἐκ (C ἀπὸ) | C om κ. ἀθῶν. ἔσῃ ἐ τ. αἰ.

²⁹ Ταῦτα δὲ εἰπὼν ὁ κύριος ἐκέλευσεν ἐκβληθῆναι ἡμᾶς ἐκ τοῦ παραδείσου. ἔκλαυσεν δὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων ἀπέναντι τοῦ παραδείσου, καὶ λέγουσιν οἱ ἄγγελοι αὐτῷ· τί θέλεις ποιήσωμέν σοι, Ἄδὰμ; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν εἶπεν τοῖς ἀγγέλοις· ἴδου ἐκβάλλετε με· δέομαι ὑμῶν, ἄφετέ με ἄραι εὐωδίας ἐκ τοῦ παραδείσου, ἵνα μετὰ τὸ ἐξελθεῖν με ἐνέργω θυσίαν τῷ θεῷ, ὅπως εἰσακούσεται μου ὁ θεός. καὶ προσελθόντες εἶπον οἱ ἄγγελοι τῷ θεῷ· [Ἰαὴλ αἰώνις βασιλεῦ,] κέλευσον δοθῆναι τῷ Ἄδὰμ θυμιάματα εὐωδίας ἐκ τοῦ παραδείσου. καὶ ἐκέλευσεν ὁ θεός ἐλθεῖν τὸν Ἄδὰμ ἵνα λάβῃ εὐωδίας ἀρώματα ἐκ τοῦ παραδείσου εἰς διατροφήν αὐτοῦ. καὶ ἀφέντες αὐτὸν οἱ ἄγγελοι, ἐπεσύναξεν ἀμφοτέρα γένη, κρόκον καὶ νάρδον καὶ κάλαμον καὶ κινάμωμον καὶ λοιπὰ σπέρματα εἰς διατροφήν αὐτοῦ, καὶ λαβὼν ταῦτα ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ παραδείσου. καὶ ἐγενόμεθα ἐπὶ τῆς γῆς.

³⁰ Νῦν οὖν, τεκνία μου, ἐδήλωσα ὑμῖν τὸν τρόπον ἐν ᾧ ἠπατήθημεν· ὑμεῖς δὲ φυλάξατε ἑαυτοὺς μὴ ἐγκαταλιπεῖν τὸ ἀγαθόν.

³¹ Ταῦτα δὲ εἰπούσα ἐμμέσω τῶν υἱῶν αὐτῆς, κοιμωμένου

²⁹ δέ c. A .. BC om | ἐκέλευσεν .. C προσέταξεν | ἐκβληθῆναι c. BC .. A solus praem τὸς ἀγγέλους αὐτοῦ | B om ἔκλαυσεν usque ἀπέν. τοῦ παραδ. | οἱ ἄγγ. αὐτῷ (B αὐτ. οἱ ἄγγ.) .. C οἱ ἄγγ. πρὸς αὐτόν | B ποιήσωμεν | ὁ πατὴρ ὑμῶν (AC ἡμῶν, ut plurimum) .. B om | εἶπ. τ. ἄγγ. c. AB .. C λέγει αὐτοῖς | ἴδου ἐκβ. με .. C ἐπειδὴ ἐκβάλλετε με | C δέομαι ὑμᾶς | ἄφετε μ. ἄρ. εὐ. (B θυσίαν) ἐκ τοῦ παρ. (B ἐν τῷ -σῳ) etc .. C ἵνα παραχωρήσῃτε με ἀναλαβεῖν εὐωδίας (cod. ἐβωδίας, cuiusmodi passim habet) ἀπὸ τοῦ παραδ. καὶ προσενέγκω θυσίαν τῷ θε. μετὰ τὸ ἐξ. με ἀπὸ τοῦ παραδ. | C ὅπως ἀκούσεται μου, sive ὁ θεός | τῷ θεῷ (B κυριῷ) Ἰαὴλ αἰ. βασ. c. AB .. C nil nisi τῷ θεῷ | κέλευσον .. C add δέσποτά μου | δοῦ. τῷ Ἄδ. θυ. εὐ. (C δοῦ. θυ. εὐώδια τῷ Ἄδ.) ε. τ. π. c. AC .. B τὸν Ἄδ. λαβεῖν εὐωδίας ε. τ. π. ὅπως ἐνέργῃ σοι θυσίας | κ. ἐκέλ. ὁ θε. (C om) ἐλθ. (C εἰσελθ.) τὸν Ἄδ. (C om) ἵνα λα. (C καὶ λαβεῖν) εὐωδίας ἄρ. (B om, C καὶ ἄρ.) | ἐπεσύναξεν .. C ἔλαβεν δέ (sic) | ἀμφοτέρα .. C om | γένη c. A .. B γενήματα, C εἶδη | κάλαμον .. B γλυκωκάλαμον (sic) . λοιπὰ (C ἕτερα) σπέρματα .. B ἄλλα τινα (cod. ἀλλάτην) | ἐξῆλθ. ἐκ .. C om ἐκ | ἐγεν. ἐπὶ τ. γ. c. AB .. C παραγεγόναμεν ἐν τῇ γῇ

³⁰ τεκνία c. A .. BC τέκνα | C πῶς ἠπατήθ. | ἐγκαταλ. c. AB .. C παραβαίνειν

³¹ Ταῦτα .. ἐμμέσω (C μέσον) τ. υἱ. αὐτῆς (C αὐτῶν) .. B ταῦτα εἶπεν ἡ Εὐα (addo ἐμμέσω) τῶν τέκνων αὐτῆς, porgens κοιμωμ. δέ :

του Ἀδάμ ἐν τῇ νόσῳ αὐτοῦ, ἄλλην δὲ εἶχεν μίαν ἡμέραν τοῦ ἐξελεῖν ἐκ τοῦ σώματος, λέγει τῷ Ἀδάμ ἢ Εὐα· δια τί σὺ ἀποθνήσκεις καὶ γὰρ ζῶ; ἢ πόσον χρένον ἔχω ποιῆσαι μετὰ τὸ ἀποθανεῖν σε; ἀνάγγειλόν μοι. τότε λέγει ὁ Ἀδάμ τῇ Εὐα· μὴ θελε φροντίσαι περὶ πραγμάτων· οὐ γὰρ βραδύνεις ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἴσα ἀποθνήσκομεν ἀμφοτέροι, καὶ αὐτὴ τεθήσει εἰς τὸν τόπον τὸν ἐμόν. ὅταν δὲ ἀποθάνω, καταλείψετε με, καὶ μηδεὶς μου ἄψηται ἕως οὗ ὁ ἄγγελος κυρίου λαλήσει τι περὶ ἐμοῦ· εὐ γὰρ ἐπιλήσεται μου ὁ θεός, ἀλλὰ ζητήσῃ τὸ ἴδιον σκευός ἐ ἐπλασεν. ἀνάστα μᾶλλον εὐξαι τῷ θεῷ ἕως οὗ ἀποδῶ τὸ πνευμά μου εἰς τὰς χεῖρας τοῦ δωδωκότος αὐτό· διότι οὐκ εἶδαμεν πῶς ἀπαντήσωμεν τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς, ἢ ὀργισθῆ ἡμῖν ἢ ἐπιστρέψῃ τοῦ ἐλεῆσαι ἡμᾶς. ³² Τότε ἀνάστη Εὐα καὶ ἐξῆλθεν ἔξω, καὶ πεσεῦσα ἐπὶ τὴν γῆν ἔλαγεν· ἡμαρτον, ὁ θεός, ἡμαρτον, ὁ πατήρ τῶν πάντων, ἡμαρτον σοί, ἡμαρτον εἰς τοὺς ἐκλεκτούς σου ἀγγέλους, ἡμαρτον εἰς τὰ Χερουβίμ, ἡμαρτον εἰς τὸν ἀσάλευ-

ἐν τ. ν. αὐτοῦ .. C ἐκ τῆς συνεχούσης αὐτὸν ἀρρωστίας | ἄλλην δ. εἶχ. μί. ἡμ. (B μί. ἡμ. εἶχ.) τοῦ (ita B, A om) ἐξελεῖν. ἐ. τ. σ. ε. AB .. C μετὰ ἡμέραν μίαν ὀφειλοντος αὐτοῦ ἀποθνήσκειν | τῷ Ἀδάμ. e. A .. B αὐτῷ, C πρὸς αὐτόν | δια τί .. C πῶς | σὺ (ita B, A om) ἀποθνήσκεις: A -σκης, item ut videtur BC | ἢ πόσον -- ποιῆσαι (B ζῆσαι) μ. τὸ ἀπ. σε (B μ. τὸν θάνατόν σου) .. C ἢ πόσον χρόνος θέλω ζῆσαι | ἀνάγγ. μοι. e. BC, A om | τότε (C καί, B om) (B om) Ἀδ. τῇ Εὐ. (C πρὸς αὐτήν) | Μὴ θέλε (B θέλησης) φροντίσαι (A -τιζαι) .. C μὴ φροντίζεσαι (sic) | περὶ πραγμ. e. A .. B δια πολλῶν πραγμάτων, C περὶ τούτου | οὐ γὰρ -- ἐμοῦ. e. A .. BC om | ἀλλ' ἴσα (B ὁμοῦ) ἀμφ. .. C ἅμα δὲ καὶ ἀμφ. ὀφειλομεν ἀποθνήσκειν | τεθήσει: ita ABC | ὅταν (C ὅτε) δέ. e. BC .. A καὶ ὅτε | καταλείψετε (B -λήψι, C -λίφατε) e. BC .. A καλύψετε | B om κ. μηδ. μ. ἄψηται | ὁ ἄγγ. κυρ. (ita C, A om) λαλ. τι (C τι λαλ.) πε. ἐμ. e. AC .. B λαλήσῃ τι πε. ἐμ. | ἐπιλήσεται .. B ἐπιλήσεται | σκ. ἐ ἐπλ. e. AB .. C πλάσμα. Praeterea B add ἤκουσα γὰρ ἐγὼ τοῦ κυρίου λέγοντος ὅτι τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω. | ἀνάστα μ. εὐξ. τ. Ὡ. c. A .. B ἀλλὰ ἀναστάς (sic) μόνον εὐξ. τ. Ὡ, C καὶ ἀνάστα μᾶλλον κ. εὐξον (sic) πρὸς τὸν θεόν | ἀποδῶ. e. A .. BC -δώσω | B om μου | τοῦ δεδ. αὐτό. e. A .. B τοῦ δεσπότου μου τοῦ δεδ. μοι αὐτό, C αὐτοῦ τοῦ δεδ. μοι τούτου | πῶς ἀπαντήσωμ. e. C .. B (πῶς?) ἀπαντήσαι | τοῦ ποιήσ. ἡμᾶς: ita A et B, hinc quamvis insolens servandum videbatur .. C τούτῳ | ἢ ὀργ. -- τοῦ (ex B, A om) ἐλ. ἡμᾶς .. C ἢ ὀργίζεται ἡμῖν ἢ σπλαγχνίζεται καὶ μέλλοι (sic) ἐλεῆσαι ἡμᾶς καὶ δέξασθαι ἡμᾶς

³³ C Καὶ ἀναστᾶσα Εὐ. ἐξῆλθ. ἔξω | ἡμαρτ. ὁ θε. ἡμ. (B add σοι) -- ἀπάντων (A πάντ.) ἡμ. σοι, ἡμ. εἰς etc. (B σοι καὶ τοῖς ἐκλεκτοῖς σ. ἀγγέλοις) e. AB .. C ἡμ. ὦ θεός, ἡμ. ὦ θεός τῶν ἀπάντ. ἡμ. σοι, ἡμ. ἐς τοὺς ἐκλεκτούς ἀγγέλους | ἡμ. ε. τ. Ὡσεραφ. e. B .. A om | ἀσάλεντον .. C φοβερόν καὶ ἀσάλ. |

τόν σου θρόνον, ἡμαρτον κύριε, ἡμαρτον πολλά, ἡμαρτον έναν-
τίον σου, καὶ πᾶσα ἀμαρτία δι' ἐμοῦ γέγονεν ἐν τῇ κτίσει. Ἐπι-
δὲ εὐχομένης τῆς Εὐᾶ ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτῆς οὐσης, ἰδοὺ ἦλθεν
πρὸς αὐτὴν ὁ ἄγγελος τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἀνέστησεν αὐτὴν
λέγων· ἀνάστα Εὐᾶ ἐκ τῆς μετανοίας σου· ἰδοὺ γὰρ ὁ Ἄδάμ
ὁ ἀνὴρ σου ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἀνάστα καὶ ἴδε τὸ
πνεῦμα αὐτοῦ ἀναφερόμενον εἰς τὸν πονήσαντα αὐτὸ τοῦ ἀπαν-
τῆσαι αὐτῷ.

³³ Ἀναστᾶσα δὲ Εὐᾶ ἐπέβαλεν τὴν χεῖρα αὐτῆς ἐπὶ τὸ πρόσ-
ωπον αὐτῆς, καὶ λέγει αὐτῇ ὁ ἄγγελος· ἄρον σεαυτὴν ἀπὸ τῶν
γῆϊνων. Εὐᾶ δὲ ἤτένισεν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἶδεν ἄρμα φωτὸς
ἐρχόμενον ὑπὸ τεσσάρων αἰετῶν λαμπρῶν, ὃ οὐκ ἦν δυνατὸν τινα
γεννηθέντα ἀπὸ κοιλίας εἰπεῖν τὴν δόξαν αὐτῶν οὔτε ἰδεῖν τὸ
πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἀγγέλους προάγοντας τὸ ἄρμα. ὅτε ἦλ-
θον ἐπὶ τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ πατὴρ ὑμῶν Ἄδάμ, ἔστη τὸ
ἄρμα καὶ τὰ Σεραφίμ ἀνὰ μέσον τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἄρματος.
Ἰδὼν δὲ ἐγὼ θυμιατήρια χρυσᾶ καὶ τρεῖς φιάλας, καὶ ἰδοὺ πάν-
τες οἱ ἄγγελοι μετὰ λίβανον καὶ τὰ θυμιατήρια καὶ τὰς φιάλας
ἦλθον ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ ἐνεφύσουν αὐτά, καὶ ἡ ἀτμίς
τοῦ θυμιάματος ἐκάλυψεν τὰ στερεώματα. καὶ προσέπεσαν οἱ
ἄγγελοι καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ, βοῶντες καὶ λέγοντες· Ἰαὴὺ
ἄγιε, συγχώρησον, ὅτι εἰκὼν σου ἐστὶν καὶ ποίημα τῶν χειρῶν
σου τῶν ἁγίων.

ἡμαρτ. κύρ. ημ. πολλά c. AB . . C om | ἡμ. (B om) έναντ. σου | δι' ἐμοῦ c.
BC . . A δι' ἐμέ | ἐν (C om) τῇ (B πάση τῇ) κτ. | ἔτι -- οὐσης (A οὐσα)
ἰδοὺ . . C καὶ οὕτως εὐχ. τῆς Εὐᾶς | ὁ (BC om) ἄγγ. (B add κυρίου) τῆς ἀνθρ.
| μεταν. σου . . B add καὶ τῆς εὐχῆς σου | ὁ Ἄδάμ . . C om ὁ | εἰς (B πρὸς) τὴν
ποι. α. τοῦ ἀπ. αὐτῷ (B αὐτόν) . . C om τοῦ ἀπ. αὐτ.

³³ Ἀναστᾶσα -- πρόσωπ. αὐτῆς (A αὐτοῦ) -- σεαυτὴν (A καὶ αὐτήν, B
σεαυτὸν) ἁ. τῶν γῆ. (B ἀπὸ τῆς [γῆς]: ab hac inde voce is codex deficit) . . C
καὶ ἀναστ. ἡ Εὐ. ἀπέβαλ. (corrigo ἐπ-) τὴν χεῖρα αὐτῆς, omissis reliquis | Εὐᾶ
δὲ ἦτ. ε. τ. ο. καὶ ἶδεν c. A . . C καὶ ἀτενίσασα ε. τ. ο. ἶδεν | ὁ c. A . . C ἁ |
τινα γενν. ἁ. κ. εἶπ. c. C . . A γεννηθῆναι ἁ. κ. ἢ εἶπ. | οὔτε c. A . . C ἦ?
προάγοντας c. C . . A προσάγ. | ὅτε ἦλθον -- καὶ τοῦ ἄρματος c. A . . C om |
ἰδὼν δὲ ἐγὼ c. A . . C καὶ ἰδὼν | ἰδοὺ . . C om | C μετὰ θυμιατήρ. καὶ λίβανον,
omissis κ. τ. φιάλ. | ἦλθον . . C add ἐν σπουδῇ | καὶ ἐνεφύσουν (C ἐφύσουν):
ante haec A isque solus habet καὶ ἔλαβον εἰς τὰ ἄρσος, fortasse κ. ἔβαλον εἰς ἐσχά-
ρας corrigenda | C om καὶ προσεκύνησαν | τῶν ἁγίων c. C . . A om

³⁴ Καὶ αὐτίς ἶδον ἐγὼ Εὐὰ δύο μεγάλα καὶ φοβερά μυστήρια ἐστῶτα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ ἐκλαύσα ἐκ τοῦ φόβου, καὶ ἐβόησα πρὸς τὸν υἱὸν μου Σήθ λέγουσα· ἀνάστα Σήθ ἐκ τοῦ σώματος τοῦ πατρὸς σου Ἀδάμ καὶ ἐλθέ ἕως ἐμοῦ, ὅπως ἴδῃς ἃ οὐκ εἶδεν ὀφθαλμός ποτε τινός, [καὶ δέονται ὑπὲρ τοῦ πατρὸς σου Ἀδάμ].

³⁵ Τότε ἀνέστη Σήθ καὶ ἦλθεν πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῇ· τί σοί ἐστιν; καὶ διὰ τί κλαίεις; λέγει αὐτῷ· ἀνάβλεψον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου καὶ ἴδε τὰ ἐπτά στερεώματα ἀνεωγμένα, καὶ ἴδε τοῖς ὀφθαλμοῖς σου πῶς κεῖται τὸ σῶμα τοῦ πατρὸς σου ἐπὶ πρόσωπον, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ εὐχόμενοι ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ λέγοντες· συγχώρησον αὐτῷ, ὁ πατήρ τῶν ἔλων, ὅτι εἰκὼν σου ἐστίν. ἄραγε, τέκνον μου Σήθ, τί ἐσται τοῦτο; πότε δὲ παραδοθήσεται εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀρράτου πατρὸς καὶ θεοῦ ἡμῶν; τίνας δὲ εἰσιν οἱ δύο αἰθίρες οἱ παριστάμενοι ἐπὶ τὴν προσευχὴν τοῦ πατρὸς σου; ³⁶ Λέγει δὲ Σήθ³⁷ τῇ μητρὶ αὐτοῦ· οὗτοί εἰσιν ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, καὶ αὐτοὶ προσπίπτοντες καὶ προσευχόμενοι ὑπὲρ τοῦ πατρὸς μου Ἀδάμ. λέγει αὐτῷ ἡ Εὐὰ· καὶ πεῦ ἐστὶν τὸ φῶς αὐτῶν, [καὶ διὰ τί γεγόνασιν μελανοσιδεῖς]; καὶ λέγει αὐτῇ Σήθ· οὐ δύνανται φαίνειν ἐνώπιον τοῦ φωτὸς τῶν ἔλων³⁸; καὶ τούτου χάριν ἐκρύβη τὸ φῶς ἀπ' αὐτῶν.

ε D

F 4

³⁴ Καὶ αὐτίς etc c. A . . C ἐγὼ δὲ ἡ Εὐὰ ἶδον δύο μυστ. μεγ. κ. φοβ. | καὶ ἐκλαύσα etc c. A . . C καὶ κλαύσασα ἐκ τ. φ. ἐβ. -- μου τὸν Σήθ etc | ἕως ἐμοῦ c. A . . C πρὸς με | ὅπως ἴδῃς -- τινός c. A . . C καὶ θεοῦ ἃ οὐκ ἴδεν ὀφθαλμός τινος . καὶ δέονται -- σου Ἀδάμ: ita A, C om

³⁵ Τί σοί etc c. A . . C Τί κλαίεις; καὶ λέγει αὐτῷ· ἀνάβλ. καὶ ἴδε τοῖς ὀφθ. σ. πῶς κεῖται τὸ σῶμ. τοῦ πα. σου ἐπὶ πρόσωπ. καὶ πάντες οἱ ἅγγ. εὐχονται ὑπ' (corrigit ὑπὲρ) αὐτοῦ etc | συγχ. αὐτῷ: ita C, A συγχ. αὐτόν | ἄραγε: ita C, A ἄρα | τί ἐσται -- καὶ θεοῦ ἡμῶν cum C . . A om | τίνας δὲ εἰσιν etc cum C . . A οἱ δύο -- τοῦ πατρ. σου τίνας εἰσίν

³⁶ λέγει δὲ cum A . . C καὶ λέγ. ὁ | καὶ διὰ τί γεγ. μελ. cum A^D. C om | καὶ λέγ. α. Σήθ cum A . . C λέγ. αὐτῇ | Οὐ δύνανται (B' δύναται) -- ἔλων . . Δ. praem οὐκ ἀπέστῃ τὸ φῶς αὐτῶν, ἀλλ', post ἔλων vero pergit sic: τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων ὁμήν, quibus verbis ipse libellus abruptum in modum finitur. In iis igitur quae sequuntur solum codicem C ducem secuti sumus, nisi quod extrema etiam e cod. D exscripta habuimus, quem cum C cod. magis quam cum A convenire in promptu est. | ἀπ' αὐτῶν: cod. ἐπ' αὐτόν ἀκ τ. φ. ἐβ. λ

³⁷ Λέγοντος δὲ τοῦ Σήθ, πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ ἐσάλπισαν οἱ ἄγγελοι ἐπὶ ὄψει κείμενοι, καὶ ἐβόησαν φωνὴν φοβερὰν λέγοντες· εὐλογημένη ἡ δόξα κυρίου ἐπὶ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ· ἠλέησεν τὸ πλάσμα τῶν χειρῶν αὐτοῦ [Ἀδάμ] ὅταν διεφώνησαν ταῦτα οἱ ἄγγελοι, ἦλθεν εἰς ἐκ τῶν Σεραφίμ ἑξαπτερυγῶν καὶ ἤρπασεν τὸν Ἀδὰμ εἰς τὴν ἀχέρουσαν λίμνην καὶ ἀπέπλυνεν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἐποίησεν δὲ ὥρας τρεῖς κείμενος, καὶ οὕτως ἀπλώσας τὰς χεῖρας αὐτοῦ ὁ τῶν ὄλων δεσπότης καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἀγίου θρόνου αὐτοῦ ἤρεν τὸν Ἀδὰμ καὶ παρέδωκεν αὐτὸν τῷ ἀρχαγγέλῳ Μιχαήλ, λέγων αὐτῷ· ἄρον αὐτὸν εἰς τὸν παράδεισον ἕως τρίτου οὐρανοῦ, καὶ ἄφες κάκεισε ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης καὶ φοβερᾶς, ἣν μέλλω οἰκονομῆσαι εἰς τὸν κόσμον. καὶ λαβὼν αὐτὸν Μιχαήλ ὁ ἀρχάγγελος τὸν Ἀδὰμ ἀπῆγεν καὶ κατήλειπεν αὐτόν, καθὼς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐπὶ τῇ συγχωρήσει τοῦ Ἀδάμ.

³⁸ Μετὰ οὖν ταῦτα πάντα ἐδεήθη ὁ ἀρχάγγελος περὶ τῆς καρδίας τοῦ λειψάνου· καὶ προσέταξεν ὁ θεὸς ἵνα συνελθῶσιν πάντες οἱ ἄγγελοι ἐνώπιον αὐτοῦ, ἕκαστος κατὰ τάξιν αὐτοῦ. καὶ συνήχθησαν ἅπαντες οἱ ἄγγελοι, οἱ μὲν ἔχοντες θυμιατήρια, οἱ δὲ σάλπιγγας· καὶ κύριος στρατιῶν ἐπέβη, οἱ δὲ ἄνεμοι ἤλκον αὐτόν, καὶ Χερουβίμ ὑπερέχοντα τοῖς ἀνέμοις καὶ ἄγγελοι οἱ τοῦ οὐρανοῦ προηγούντο αὐτῷ· καὶ ἐλθόντες ὅπου ἦν τὸ σῶμα τοῦ Ἀδάμ, ἔλαβον αὐτό. καὶ ἦλθον εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἐκινήθησαν πάντα τὰ φυτὰ τοῦ παραδείσου, ὡς πάντα ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ γεγεννημένους ἀπὸ τῆς εὐωδίας νυστάζει, χωρὶς τοῦ Σήθ, διὰ τὸ γεννηθῆναι αὐτὸν καθ' ὄρον τοῦ θεοῦ.

³⁷ αὐτοῦ· ἠλέησεν: cod. αὐτοῦ· οὐ ἤλ. | εἰς: non est in codice | ἀχέρουσαν: ita coniecimus scribendum esse pro γερουσίας, quod in codice esse dicitur. Poterat etiam scribi ἀχερουσιάδα. Illud vero similiter in apocalypsi Pauli legitur, ubi sect. 22. est: ὅταν δὲ μετανοήσῃ καὶ μετασταθῇ τοῦ βίου, παραδίδοται τῷ Μιχαήλ, καὶ βάλλουσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἀχέρουσαν λίμνην etc. | ὥρας: ita cod. a secunda manu habet pro ἡμέρας, quod est a prima. | οὕτως: cod. οὕτος | ἄφες κάκεισε: cod. ἄφεις κακῆσαι | ἣν μέλλω οἰκονομῆσαι: cod. κύριος (in ipso cod. scriptum videtur $\chi\sigma$, idque ex ἣν ortum) μέλω ποιήσω οἰκονομ. | κατήλειπεν: ita cod. (-λιπεν)

³⁸ καρδίας: ita coniecimus pro καρδίας, quod codicem habere relatum est | οἱ μὲν: in cod. μὲν deest | σάλπιγγας: in cod. -γγας | στρατιῶν ἐπέβη: ita scriptissimus pro στρατειῶν ἐπαίβειν | οἱ δὲ: cod. καὶ δὲ | ὑπερέχοντα: cod. ὑπέχοντα

³⁹ Ἐκειτο οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἀδάμ ἐπὶ τὴν γῆν ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐλυπεῖτο ὁ Σῆθ σφέδρα ἐπ' αὐτῷ. καὶ λέγει κύριος ὁ θεός· Ἀδάμ, τί τοῦτο ἐποίησας; εἰ ἐφύλαξας τὴν ἐντολήν μου, οὐκ ἂν ἔχαιρον οἱ κατάγοντές σε εἰς τὸν τόπον τοῦτον. πλὴν σὺν λέγω σοι ὅτι τὴν χαρὰν αὐτῶν ἐπιστρέψω εἰς λύπην, τὴν δὲ σοῦ λύπην ἐπιστρέψω εἰς χαρὰν, καὶ ἐπιστρέψας καθίσω σε εἰς τὴν ἀρχὴν σου ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ ἀπατήσαντός σε· ἐκεῖνος δὲ βληθήσεται εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ὅπως ἢ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ. τότε κατακριθήσεται αὐτὸς καὶ οἱ ἀκούσαντες αὐτοῦ, καὶ πολλὰ λυπηθήσονται καὶ κλαύσουσιν ὀρώντες σε καθήμενον ἐπὶ τοῦ τιμίου αὐτοῦ θρόνου.

⁴⁰ Καὶ τότε ἐλάλησεν τῷ ἀρχαγγέλῳ Μιχαήλ· ἄπελθε εἰς τὸν παράδεισον ἐν τῷ τρίτῳ οὐρανῷ καὶ ἐνεγκέ μοι σινδῶνας τρεῖς βυσσίνας καὶ συρικὰς. καὶ εἶπεν ὁ θεός τῷ Μιχαήλ, τῷ Γαβριήλ, τῷ Οὐριήλ καὶ Ῥαφαήλ· σκεπάσατε μετὰ τῶν σινδῶνων τὸ σῶμα τοῦ Ἀδάμ, καὶ ἐνεγκόντες ἔλαιον τοῦ ἐλαίου τῆς εὐωδίας ἐκχεάτε ἐπ' αὐτόν. καὶ οὕτως ποιήσαντες ἐκήδευσαν τὸ σῶμα αὐτοῦ. ἐλάλησεν δὲ κύριος· ἐνεχθήτω καὶ τὸ σῶμα τοῦ Ἄβελ καὶ ἐνέγκαντες σινδῶνας ἐτέρας ἐκήδευσαν καὶ αὐτόν, ἐπειδὴ ἀκήδευτον ἦν ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐφόνευσεν Κάϊν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. πολλὰ γὰρ φροντίσας ὁ πονηρὸς Κάϊν κρύψαι, οὐκ ἠδυνήθη· οὐκ ἐδέχετο γὰρ τοῦτο ἡ γῆ λέγουσα· οὐ δέξομαι ἑταῖρον σῶμα. ἕως οὗ τὸ ἐπ' ἐμέ χῶμα ἀρθῆναι καὶ πλασθῆναι ἔλθῃ πρὸς ἐμέ. ἄγγελοι δὲ τότε ἀναλαβόμενοι αὐτὸ ἔθεντο ἐπὶ τῇ πέτρᾳ, ἕως οὗ ἀπέθανεν ὁ πατήρ αὐτοῦ, καὶ ἀμφοτέροι ἐτάφησαν κατὰ πρόσταξιν θεοῦ εἰς τὰ μέρη τοῦ παραδείσου, εἰς τὸν τόπον ἐν ᾧ εὗρεν τὸν χοῦν ὁ θεός. καὶ ἀπέστειλεν ὁ θεός ἑπτὰ ἀγγέλους εἰς παράδεισον, καὶ ἤγαγον εὐωδίας πολλὰς καὶ ἐτίθουν αὐτάς ἐν τῇ γῇ·

³⁹ Per has ultimas libelli sectiones plura confusa et interpolata esse videntur. Ad quae corrigenda codicem D aliquando facturum esse sperare licet. Nunc quidem quae in codice C inventae sunt, quamvis vitiosa edenda duximus. ἐπὶ τ. γῆν ἐν τῷ παραδείσῳ: sic | ὅπως ἢ καθήμενος: codex ὅποσοι καθήμενον. Dubitabam utrum ἢς an ἢ darem.

⁴⁰ ἔλαιον τοῦ ἐλαίου: cod. ἔλ. καὶ τοῦ ἐλ. | δὲ post ἐλάλησεν: cod. om | Ἐνεχθήτω: cod. -χθήτε | πολλὰ γὰρ φροντίσας: cod. πολλὰ γράφων τίσας | οὐκ ἠδυνήθη: cod. οὐκουν ἠδυνήθην | γὰρ post ἐδέχετο: cod. om | ἑταῖρον: sic cod., non ἕτερον

καὶ οὕτως ἔλαβον τὰ δύο σώματα καὶ ἔθαψαν αὐτὰ εἰς τὸν τόπον ὃν ὠρυξαν καὶ οἰκοδόμησαν.

⁴¹ Ἐκάλεσεν δὲ ὁ θεὸς τὸν Ἀδὰμ καὶ εἶπεν· Ἀδὰμ· Ἀδὰμ· καὶ ἀποκριθὲν τὸ σῶμα ἐκ τῆς γῆς εἶπεν· ἰδοὺ ἐγώ, κύριε. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ κύριος· εἰπὸν σοι ὅτι γῆ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει πάλιν τὴν ἀνάστασιν ἐπαγγέλλομαι σοι· ἀναστήσω σε ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ ἐν τῇ ἀιαστάσει μετὰ παντὸς ἀνθρώπου τεῦ ἐκ τεῦ σπέρματός σου.

⁴² Μετὰ δὲ τὰ ῥήματα ταῦτα ἐποίησεν ὁ θεὸς σφραγίδα τρίγωνον καὶ ἐσφράγισε τὸ μνημεῖον, ἵνα μηδεὶς τι ποιήσῃ αὐτῷ ἐν ταῖς ἑξ ἡμέραις, ἕως οὗ ἀποστράφη ἢ πλευρὰ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν. παραθέντος δὲ τεῦ φιλανθρώπου θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ μετὰ τὰς ἑξ ἡμέρας ἐτελεύτησεν καὶ ἡ Εὐα. ζώσης δὲ αὐτῆς ἔκλαυσε περὶ τῆς κοιμησέως αὐτῆς διὰ τὸ μὴ γινώσκειν πεῦ μέλλει τεθῆναι τὸ σῶμα αὐτῆς. παρόντος γὰρ τοῦ κυρίου ἐν τῷ παραδείσῳ ὅτε ἐκήδευσαν τὸν Ἀδὰμ, ἐκίματο καὶ αὐτὴ καὶ οἱ παῖδες αὐτῆς πλὴν τοῦ Σήθ, ὡς ἔφην. παρεκάλεσεν δὲ ἡ Εὐα ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς τελευτῆς αὐτῆς ὡς ἵνα ταφῇ ὅπου ἦν Ἀδὰμ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, λέγουσα οὕτως· δέσποτά μου, κύριε καὶ θεὲ πάσης ἀρετῆς, μὴ ἀκαλλοτριώσῃς με τὴν δούλην σου ἀπὸ τοῦ σώματος Ἀδὰμ· ἀπὸ γὰρ τῶν μελῶν αὐτοῦ ἐποίησάς με· ἀλλὰ ἀξιώσον με, κάμει τὴν ἀναξίαν καὶ ἁμαρτωλόν, ἐπὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ συνταφῆναι. καθὼς καὶ μετ' αὐτοῦ συνήμην ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ μετὰ τὴν παράβασιν ἀχώριστος, οὕτως καὶ οὐδεὶς μὴ χωρίσῃ ἡμᾶς. μετὰ οὖν τὸ εὐξασθαι ἀναβλέψασα εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνέστη, τὸ στήθος αὐτῆς τύπτουσα καὶ λέγουσα· θεὲ τῶν ἀπάντων, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. καὶ εὐθέως παρέδωκε τῷ θεῷ τὸ πνεῦμα αὐτῆς.

οἰκοδόμησαν· ita codex

⁴¹ ἐπαγγέλλομαι· cod. ἀπαγγ.

⁴² τὰ ῥήματα· cod om τὰ | ἵνα μηδεὶς τι ποιήσῃ· cod. ἦν ὁ μηδεὶς τῇ πηγήσοι | ἀποστράφη· cod. ἀπεστράφοι | παραθέντος ita codex | μετὰ τὰς etc· cod μετὰ τῶν ἑξ ἡμερῶν | περὶ τῆς· cod. παρὰ τῆς | ἐκήδευσαν· cod. -σεν· ὡς ἔφην· in cod. esse relatum mihi est· ὡς ἔφηνεν εἰπεῖν | ὡς ἔνζ· ita cod. πάσης ἀρετῆς· sic in cod. | ἀπὸ τοῦ σώματος· cod. habere dicitur εἰσώματος | ἀχώριστος· sic, non -ίστως | ἀνέστη· cod. ἀνέστης

⁴³ Τελευτησάση δὲ παρεγένετο ὁ ἀρχάγγελος Μιχαήλ, καὶ ἐλθόντων τριῶν ἀγγέλων ἔλαβον τὸ σῶμα αὐτῆς καὶ ἔθαψαν αὐτὸ ὅπου ἦν τὸ σῶμα τοῦ Ἄβελ. καὶ εἶπεν ὁ ἀρχάγγελος Μιχαήλ πρὸς τὸν Σήθ· οὕτως κήδευσον πάντα ἄνθρωπον ἀποθνήσκοντα ἕως ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως. μετὰ δὲ τὸ δοῦναι τοῦτον τὸν νόμον εἶπεν πρὸς αὐτόν· παρ' ἕξ ἡμέρας μὴ πενθήσητε. τῇ δὲ ἐβδόμῃ ἡμέρᾳ κατάπαυσον καὶ εὐφρανθήητι ἐπ' αὐτῇ, ὅτι ἐν αὐτῇ ὁ θεὸς καὶ ἡμεῖς οἱ ἄγγελοι εὐφραϊνόμεθα ἐν τῇ μεταστάσει ἀπὸ γῆς δικαίᾳ ψυχῇ. ταῦτα εἰπὼν ὁ ἀρχάγγελος Μιχαήλ ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανόν, δοξάζων καὶ λέγων τὸ ἀλληλουῖα, ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος, εἰς δόξαν θεοῦ πατρὸς, ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ πνεύματι νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

⁴³ καὶ εἶπεν ὁ ἀρχ. -- Σήθ: ita C; D καὶ μετὰ ταῦτα ἐλάλησεν Μιχαήλ τῷ Σήθ λέγων. Ab hoc enim inde loco notavi codicis D scripturam, quam quidem codici C praestare ex brevi hac textus parte satis apparet. | πάντα ἄνθρ. ἀποθνήσκοντα: ita D; C πάν ἄνθρ. ἀποθνήσκον | ἕως ἡμέραν τῆς: ita D; C om ἡμέραν | μετὰ δὲ -- (τοῦτον τὸν pro αὐτὸν reposuimus) -- παρ' ἕξ ἡμέρας (ita scribendum duximus; ex ipso codice ἡμερῶν descripsimus) μὴ πενθήσητε: ita D; C vero post τῆς ἀναστάσεως nil addit nisi καὶ ἕως ἡμερῶν ε' (ita enim, non ε' legendum videtur) μὴ πενθήσητε. Idem codex in seqq. omittit quae deesse nequeunt. | τῇ δὲ -- ἐπ' αὐτῇ: ita D; C male om | ἡμεῖς οἱ ἄγγ. cum C; D οἱ ἄγγ. ἡμεῖς | ἐν τῇ μεταστάσει -- ψυχῇ cum C; D μετὰ τῆς δικαίας ψυχῆς τῆς μεταστάσεως ἀπὸ τῆς γῆς | ταῦτα -- ἀνῆλθεν cum C; D καὶ ταῦτα εἶπ. ὁ ἄγγελος ἀνῆλθεν | τὸ ἀλληλουῖα: D om τό, praeterea nihil addit praeter haec: ὅς ἡ δόξα, τὸ κράτος εἰς τοὺς (τοὺς in C deest) αἰῶν. τῶν αἰών. ἀμήν.

II. APOCALYPSIS ESDRAE.

Λόγος και ἀποκάλυψις τοῦ ἀγίου προφήτου Ἐσδράμ και ἀγαπητοῦ τοῦ θεοῦ.

Ἐγένετο ἐν τῷ τριακοστῷ ἔτει δευτέρα¹ και εικάδι τοῦ μηνὸς ἡμην² ἐν τῷ οἴκῳ μου, και ἔκραξα³ λέγων πρὸς τὸν ὑψιστον· κύριε, δὸς τὴν δόξαν, ἵνα ἴδω⁴ τὰ μυστήριά σου. και νυκτὸς γεναιμένης ἦλθεν ἄγγελος Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, και λέγει μοι· ἄρτι τὸν προφήτην Ἐσδράμ⁵ ἄφησον ἑβδομάδας ἑβδομήκοντα.⁶ και ἐνήστευσα καθὼς εἶπέν μοι. και ἦλθε Ῥαφαὴλ ὁ ἀρχιστρατηγος, και ἔδωκέν μοι ξόβδον στυρακίνην⁷. και ἐνήστευσα δις ἑξήκοντα ἑβδομάδας. και ἴδον τὰ μυστήρια τοῦ θεοῦ και τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, και εἶπον πρὸς αὐτούς· θέλω δικάσασθαι τὸν θεὸν περὶ τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν· καλὸν μὴ γεννηθῆναι τὸν ἀνθρώπον ἢ εἰσελθεῖν⁸ ἐν τῷ κόσμῳ. ἀνελήφθη ὁὖν εἰς τὸν οὐρανόν, και ἴδον ἐν τῷ πρώτῳ οὐρανῷ στρατηγίαν ἀγγέλων μεγάλην, και ἀπήγαγόν με εἰς τὰς κρίσεις. και ἤκουσα⁹ φωνῆς λεγούσης μοι·¹⁰ ἐλέησον ἡμᾶς, ἐλεεκτὲ τοῦ θεοῦ, Ἐσδράμ. τότε ἠρξάμην λέγειν· οὐαὶ τοῖς ἁμαρτωλοῦς, ὅταν ἴδωσιν τὸν δίκαιον

¹ codex δευτέρη ² ἡμην pro ἡμη dedimus. Videtur una nomen mensis ex-cidisse ³ ἔκραξα: cod. κράξας ⁴ ἵνα ἴδω: cod. ἵνα ἴδω, superscripto ἱ super α̅
⁵ ἄρτι τὸν προφήτην Ἐσδράμ: ita prorsus codex ⁶ ante ἑβδομήκοντα, quod ut solet εὐδομήκ. scribitur, supplevimus ἑβδομάδας (εὐδομ. scribi solitam, ut fit etiam in codice paullo post) ⁷ στυρακίνην: codex στηράκην ⁸ ἢ εἰσελθεῖν: co-dex ἢσελθεῖν ⁹ ἤκουσα: codex ἤκουσαν, ut supra ἐνήστευσαν (priori loco) pro ἐνήστευσα ¹⁰ μοι: codex με, item paullo post ἐλεεκτὰ pro ἐλεεκτὲ

ὑπὲρ ἀγγέλων, καὶ αὐτοὶ εἰσιν εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. καὶ εἶπεν Ἐσδράμ· ἐλέησον τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, εὐσπλαγχνε καὶ πολυέλεος· ἐμέ κρίνον ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν ἀμαρτωλῶν· συμφέρει γὰρ μίαν ψυχὴν κολάσασθαι, καὶ μὴ ὅλον τὸν κόσμον εἰς ἀπώλειαν ὑπάγειν. καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐγὼ τοὺς δικαίους ἀναπαύσωμαι¹¹ ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐλεήμων καθίστηκα. καὶ εἶπεν Ἐσδράμ· κύριε, τοὺς δικαίους τί χαρίζεις; ὥσπερ γὰρ μίσθιος ἐξυπηρετησάμενος τὸν χρόνον αὐτοῦ . . .¹², οὕτως καὶ ὁ δίκαιος ἀπέλαβεν τὸν μισθὸν αὐτοῦ ἐν οὐρανοῖς. ἀλλὰ τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἐλέησον· οἶδαμεν γὰρ ὅτι ἐλεήμων εἶ. καὶ εἶπεν ὁ θεός· οὐκ ἔχω πῶς αὐτοὺς ἐλεήσω. καὶ εἶπεν Ἐσδράμ ὅτι τὴν ὀργὴν σου οὐχ¹³ ὑποφέρουσιν. καὶ εἶπεν ὁ θεός ὅτι τῶν τοιούτων ταῦτα. καὶ εἶπεν ὁ θεός· θέλω ἔχειν σε ὡς καὶ Παῦλον καὶ Ἰωάννην· σὺ δ·δουὸς μοι ἀδιάφθορον τὸν ἀσύλητον θησαυρόν, τὸ κειμήλιον τῆς παρθενίας, τὸ τεῖχος τῶν ἀνθρώπων. καὶ εἶπεν Ἐσδράμ· καλὸν τὸ μὴ γεννηθῆναι τὸν ἄνθρωπον, καλὸν τὸ μὴ εἶναι ἐν βίῳ· τὰ ἄλλα κάλλιόν εἰσιν παρὰ τὸν ἄνθρωπον, ὅτι κόλασιν οὐκ ἔχουσιν· ἡμᾶς δὲ ἔλαβες¹⁴ καὶ εἰς κρίσιν παρεδωκας. οὐαὶ τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ὅτι ἀτελεύτητος αὐτῶν ἡ κρίσις καὶ ἡ φλόξ¹⁵ ἄσβεστος. ταῦτα αὐτῷ λαλοῦντός μου ἦλθεν Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ καὶ οἱ ἀπόστολοι πάντες, καὶ εἶπον· χαῖρε, πιστὲ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπε. καὶ εἶπεν Ἐσδράμ·¹⁶ ἀνάστα καὶ δεῦρο μετ' ἐμοῦ, κύριε, εἰς κρίσιν. καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἰδοὺ δίδωμί σοι τὴν διαθήκην μου, ἐμοῦ τε καὶ σοῦ, ἵνα παραδέξητε. καὶ εἶπεν Ἐσδράμ· ἐπὶ τὸ εὖ σου δικασώμεθα. καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐρώτησον Ἀβραάμ τὸν πατέρα¹⁷ ὑμῶν, ποῖον υἱὸν δικάζεσθαι ἐν πατρὶ,¹⁸ καὶ δεῦρο δικάζου μεθ' ἡμῶν. καὶ εἶπεν Ἐσδράμ· ζῆ κύριος, οὐ μὴ παύσομαι δικαζόμενός σε ὑπὲρ τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν· ποῦ εἰσὶν τὰ ἐλέη σου τὰ ἀρχαῖα, κύριε; ποῦ σου ἡ μακροθυμία; καὶ εἶπεν ὁ θεός· ὡς ἐποίησα νύκτα καὶ ἡμέραν,

¹¹ ἀναπαύσωμαι: ita codex ¹² sequitur in codice: καὶ πορεύεται καὶ πάλιν δούλος δουλεύσει τοῖς κυρίοις αὐτοῦ ἐπιτυχεῖν. ¹³ οὐχ: cod. οὐκ, rursus infra (⁵⁸)

¹⁴ ἔλαβες: priores tantum litteras ἔλ certae sunt; reliquas coniecimus ¹⁵ cod. ἡ φλόγα ¹⁶ supplevimus καὶ εἶπ. Ἐσδρ., sed etiam plura excidisse videntur

¹⁷ ita codex ¹⁸ ποῖον υἱὸν etc.: ita codex

ἐποίησα τὸν δίκαιον καὶ τὸν ἁμαρτωλὸν, καὶ ἔπρεπεν ὡς ὁ δίκαιος πολιτεύεσθαι. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· τὸν πρωτόπλαστον Ἀδάμ τὸν πρῶτον τίς ἐποίησεν; καὶ εἶπεν ὁ θεός· αἱ χεῖρές μου αἱ ἄγρῳνται, καὶ ἐθέμην αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ φυλάττειν τὴν νομὴν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς· ἔπειτα οὖν παρακοὴν κτησάμενος τοῦτο ἐν παραβάσει πεποίηκεν.¹⁹ καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· οὐχὶ ὑπὸ ἀγγέλου ἐφρουρεῖτο; . . . .²⁰ ἀλλ' ἐὰν μὴ σὺ ἔδωρῆσω αὐτῷ²¹ τὴν Εὐάν, οὐ μὴ ἠπάτησεν αὐτὴν ὁ ὄφις· σὺ²² δὲ ὄν θέλεις σώζεις, καὶ ὄν θέλεις ἀπολείς.²³ καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· δευτέραν²⁴ διελθωμεν, κύριέ μου, εἰς κρίσιν. καὶ εἶπεν ὁ θεός· πῦρ βάλλω²⁵ ἐπὶ Σόδομα καὶ Γόμορρα. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, ἀξίως ἐπάγεις²⁶ ἐφ' ἡμᾶς. καὶ εἶπεν ὁ θεός· αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὑπεράγουσιν τὴν χρηστότητάν²⁷ μου. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· ὑπόμνησον²⁸ τῶν γραφῶν, ὁ πατήρ μου ὁ ἐκμετρήσας²⁹ τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἀνορθώσας αὐτήν· ἐλέησον, δέσποτα, τοὺς ἁμαρτωλοὺς· ἐλέησον τὴν σὴν πλάσιν· οἰκτείρησον τὰ ἔργα σου. τότε ἐμνήσθη ὁ θεός τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, καὶ λέγει πρὸς³⁰ τὸν προφήτην· πῶς ἔχω αὐτοὺς ἐλεῆσαι;³¹ ὄξος καὶ χολὴν με ἐπότισαν, καὶ οὐδὲ τότε³² ἐμετενόησαν.³³ καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· ἀποκαλυφόν σου τὰ Χερουβιμ καὶ ἔλθωμεν ὁμοῦ εἰς κρίσιν, καὶ δεῖξόν μοι τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ποία ἐστίν. καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐπλανήθης, Ἐσδράμ· τοιαύτη γὰρ ἐστὶν ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως, ἐν ἣ ὑετός ἐπὶ τῆς γῆς οὐ γίνεται.³⁴ ἐστὶν γὰρ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐλεεινὸν κριτήριον. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· οὐ μὴ παύσομαι δικαζόμενός σε, ἐὰν μὴ ἴδω τὴν ἡμέραν τῆς συντε-

¹⁹ cod. ἐπειδὴ οὖν παρακ. κτισάμενος τοῦτον ἐν παραβάσει πεποίηκεν. Horum loco quae reposui dubito an revera locum sanaverint ²⁰ post ἐφρουρεῖτο haec in codice scripta sunt: καὶ εἶπον τῶν (καὶ ὑπὸ τῶν? καὶ τῆ τῶν?) Χερουβιμ· ζωῆ ἐφυλάττετο· εἰς τὴν (corrigere τὸν) ἀτελεύτητον αἰῶνα· καὶ πῶς ὑπατίστη (i. e. ἠπατήθη) ὁ ἠπ' (i. e. ὑπ') ἀγγέλων φυλαττόμενος (:) ἐκέλεβες (i. e. ἐκέλευες) παραγενέσθαι πάντος (πάντας?) καὶ πρόσχε τὰ ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενα ²¹ μὴ σὺ ἔδωρ. αὐτῷ: codex μὴ σοὶ ἔδωρ. αὐτὴν ²² σὺ: codex εἰ. Illud aptius videbatur ²³ codex ἀπολής ²⁴ δευτέραν: sic codex ²⁵ codex βάλλω ²⁶ codex ἐπάγεις. Inde a πῦρ βάλλω textus vix sanus est ²⁷ ita codex, ut supra πατέραν et infra alia similia ²⁸ ὑπόμνησον: ita dedimus pro codicis scriptura ὑπόμνημα ²⁹ ὁ ἐκμετρήσας: articulum supplevimus ³⁰ πρὸς supplevimus ³¹ ἐλεῆσαι: codex ἐλεῆσω ³² καὶ οὐδὲ τότε: codex καὶ ὡς οὐδὲ τοῦτοι ³³ ἐμετενόησαν: sic ³⁴ ἐν ἣ ὑετός etc.: ita haec in codice leguntur

λείας. και εἶπεν ὁ θεός·³⁵ ἐξαριθμήσον τοὺς ἀστέρας και τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης· και εἰ δυνήσει³⁶ ταύτην ἐξαριθμῆσαι, δύνασαι και μετ' ἐμοῦ δικάζεσθαι. και εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, οἶδας ὅτι σάρκα φερῶ ἀθροπίνην, και πῶς δύναμαι ἀριθμῆσαι τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ και τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης; και εἶπεν ὁ θεός· προφήτά μου ἐκλεκτέ, σὺ δεῖς ἄνθρωπος γνώσεται τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν μεγάλην και ἐπιφάνειαν³⁷ τὴν κατέχουσαν κρῖναι τὸν κόσμον· διὰ σέ, προφήτά μου, εἰπόν σοι τὴν ἡμέραν, τὴν δὲ ὥραν σὺκ εἰπόν σοι. και εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, εἰπέ μοι και τὰ ἔτη. και εἶπεν ὁ θεός· ἐάν ἴδω τὴν δικαιοσύνην τοῦ κόσμου, ὅτι ἐπλέονασεν, μακροθυμήσω ἐπ' αὐτούς· εἰ δὲ μή, ἐκτενώ τὴν χεῖρά μου και ἀπὸ τῶν τεσσάρων περάτων δράξομαι τὴν εἰκουμένην και συνάξω πάντα εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφατ και ἐξαλείψω τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, και σὺκέτι ἡ κόσμος. και εἶπεν ὁ προφήτης· και πῶς ἔχει δοξάζεσθαι ἡ δεξιὰ σου; και εἶπεν ὁ θεός· ἐγὼ δοξάζομαι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων μου. και εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, εἰ ἐλογίζου ταῦτα, διὰ τί ἐπλασας τὸν ἄνθρωπον; σὺ εἶπας πρὸς Ἀβραάμ τὸν πατέρα ἡμῶν· πληθύνω πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ και ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης· και ποῦ ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία σου; και εἶπεν ὁ θεός· πρῶτον ποιήσω σεισμόν εἰς πτώσιν³⁸ τετραπέδων και ἀνθρώπων· και ὅταν ἴδητε ὅτι ἀδελφὸς ἀδελφὸν παραδίδει³⁹ εἰς θάνατον και τέκνα ἐπὶ γονεῖς ἀναστήσονται και γυνὴ τὸν ἄνδρα τὸν ἴδιον καταλιμπάνει⁴⁰, και ὅταν ἔθνος πρὸς ἔθνος ἐπαναστῆ ἐν πολέμῳ, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγγύς ἐστὶν τὸ τέλος. τότε σὺν οὔτε ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἐλεεῖ οὔτε ἀνὴρ γυναῖκα, οὐ τέκνα γονεῖς, οὐ φίλοι φίλους, οὐ δούλος τὸν κύριον· αὐτὸς ἀναθήσεται γὰρ ὁ ἀντικείμενος τοῖς ἀνθρώποις ἀπὸ τῶν ταρτάρων και ἐνδείξεται πολλὰ τοῖς ἀνθρώποις.⁴¹ τί σε ποιῶ, Ἰσδράμ, και δικάζῃ μετ' ἐμοῦ; και εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, οὐ μὴ παύσομαι τοῦ δικάζεσθαί σε. και εἶπεν ὁ θεός· ἐξαριθμη-

³⁵ και εἶπεν ὁ θεός: haec supplevimus ³⁶ δυνήσει: sic, sed pro ei quod praecedit ἢ scriptum est ³⁷ και ἐπιφάνειαν (codex -άνειαν): sic, non ut suspicari possis και ἐπιφανῆ ³⁸ σεισμόν εἰς πτώσιν: codex σεισμοῦ πτώσιν ³⁹ παραδίδει: codex παραδίδη ⁴⁰ codex καταλιμπάνει ⁴¹ haec sic in codice

σαι⁴² τὰ ἄνθη τῆς γῆς· εἰ ταῦτα δυνήσῃ⁴³ ἐξαριθμηῆσαι, δύνασαι καὶ μετ' ἐμοῦ δικάζεσθαι. καὶ εἶπεν ὁ προφῆτης· κύριε, οὐ δύναμαι ἐξαριθμηῆσαι, σάρκα ἀνθρωπίνην φορῶ· ἀλλ' οὐδὲ παύσομαι δικαζόμενός σε. θέλω, δεσπότα, ἰδεῖν καὶ τὰ κατώτερα μέρη τοῦ ταρτάρου. καὶ εἶπεν ὁ θεός· κάτελθε καὶ ἴδε. καὶ ἔδω-
 5 κέν μοι Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ καὶ ἄλλους τριάκοντα τέσσαρας ἀγγέλους, καὶ κατέβην ὀγδοήκοντα καὶ πέντε βαθμοῦς, καὶ κατήγαγόν με κάτω βαθμοῦς πεντακοσίους, καὶ ἴδον πύρινον θρόνον, καὶ ἐπ' αὐτὸν καθεζόμενον γέροντα, καὶ ἀνίλεως αὐτοῦ ἦ κρίσις. καὶ εἶπον πρὸς τοὺς ἀγγέλους· τίς ἐστὶν οὗτος, καὶ τί τὸ
 10 ἁμάρτημα αὐτοῦ; καὶ εἶπόν μοι· οὗτος ὁ Ἡρώδης ἐστὶν ὁ πρὸς καιρὸν γενόμενος βασιλεύς, καὶ ἀπὸ διетуῶς καὶ κατώτερον ἐκέλευσεν ἀνελεῖν τὰ βρέφη. καὶ εἶπον ἐγώ· οὐαὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. καὶ πάλιν κατήγαγόν με βαθμοῦς τριάκοντα, καὶ ἴδον ἐκεῖ βρά-
 15 σματα πυρός, καὶ ἐν αὐτοῖς πλήθος ἁμαρτωλῶν, καὶ τὴν φωνὴν αὐτῶν ἤκουον, τὰς δὲ μορφὰς οὐκ ἔβλεπον. καὶ κατήγαγόν με κατώτερον βαθμοῦς πολλοῦς, οὓς οὐκ ἔδυνάμην μετρήσαι καὶ ἴδον ἐκεῖ ἀνθρώπους γεραιούς, καὶ στρόφιγγες πυρώμενοι εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν στρεφόμενοι. καὶ εἶπον· τίνες οὗτοι, καὶ τί τὸ ἁμάρτημα αὐτῶν; καὶ εἶπόν μοι· οὗτοί εἰσιν οἱ παρακροσάται.
 20 καὶ κατήγαγόν με πάλιν ἄλλους πεντακοσίους βαθμοῦς, καὶ ἴδον ἐκεῖ τὸν σκώληκα τὸν ἀκοίμητον καὶ πῦρ κατακαίειν τοὺς ἁμαρτωλοῦς. καὶ κατήγαγόν με εἰς τὸ ἔδαφος τῆς ἀπωλείας, καὶ ἴδον ἐκεῖ τὸ δωδεκάπληγον τῆς ἀβύσσου. καὶ ἀπήγαγόν με ἐπὶ τὴν μεσημβρίαν, καὶ ἴδον ἐκεῖ ἄνθρωπον κρεμάμενον ἐκ τῶν βλε-
 25 φάρων, καὶ οἱ ἄγγελοι ἐμάστιζον αὐτόν. καὶ ἐπηρώτησα· τίς ἐστὶν οὗτος, καὶ τί τὸ ἁμάρτημα αὐτοῦ; καὶ εἶπέν μοι Μιχαὴλ ὁ ἀρχιστράτηγος· οὗτος μητροκοίτης ἐστίν· μικρὸν θέλημα πράξας ἐκαλεύσθη οὗτος κρεμασθῆναι. καὶ ἀπήγαγόν με ἐπὶ βορρᾶν, καὶ ἴδον ἐκεῖ ἄνθρωπον σιδηροῖς μοχλοῖς κατεχόμενον. καὶ
 30 ἐπερώτησα· τίς ἐστὶν οὗτος; καὶ εἶπέν μοι· οὗτός ἐστιν ὁ λέγων· ἐγώ εἰμι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς λίθους ἄρτους ποιήσας καὶ τὸ

⁴² ἐξαριθμηῆσαι: sic in codice. Supra ἐξαριθμησον ⁴³ scripsimus δυνήσῃ, ut supra in ipso codice scriptum est. Hoc vero loco codex praebet δυνήσῃ, unde δυνή σῃ, δυνήσῃ, δυνήσῃ pari iure effici licet

ὕδωρ οἶνον. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, γνώρισόν μοι ποῖον
 σχῆμά ἐστιν, καὶ γὰρ παραγγέλλω τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ἵνα μὴ
 πιστεύσωσιν αὐτῷ. καὶ εἶπέν μοι· τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ
 ὡσεὶ ἀγρῦ·⁴⁴ ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ ὁ δεξιὸς ὡς ἀστήρ τὸ πρῶτ' ἀνα-
 5 τέλλων, καὶ ὁ ἕτερος ἀσάλευτος· τὸ στόμα αὐτοῦ πῆχυς μία·
 οἱ ὀδόντες αὐτοῦ σπιθαμιαῖοι· οἱ δάκτυλοι αὐτοῦ ὡς δρέπανα·
 τὸ ἴχνος τῶν ποδῶν αὐτοῦ σπιθαμῶν δύο· καὶ εἰς τὸ μέτωπον
 αὐτοῦ γραφή· ἀντίχριστος. ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψώθη, ἕως τοῦ
 ἄβου καταβῆσει. ποτὲ μὲν γενήσεται παιδίον, ποτὲ γέρον. καὶ
 10 εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, καὶ πῶς σὺ ἀφείξ, καὶ πλανᾶται τὸ
 γένος τῶν ἀνθρώπων; καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἀκουσον, προφήτά μου·
 καὶ παιδίον γίνεται καὶ γέρον, καὶ μηδεὶς αὐτῷ πιστεύει ὅτι
 ἔστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός. καὶ μετὰ ταῦτα σάλπιγγξ, καὶ τὰ
 μνημεῖα ἀνοιχθήσονται καὶ οἱ νεκροὶ ἀναστήσονται ἄφθαρτοι·
 15 τότε ὁ ἀντικείμενος ἀκούσας τῆς φοβερᾶς ἀπειλῆς κρυβήσεται
 εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. τότε ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ ἡ θά-
 λασσα ἀπολοῦνται· τότε τὸν οὐρανὸν καύσω πῆχας⁴⁵ ὀγδοή-
 κοντα καὶ τὴν γῆν πῆχας⁴⁵ ὀκτακοσίας. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης·
 καὶ ὁ οὐρανὸς τί ἤμαρτεν; καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐπειδὴ ...⁴⁶ ἐστὶν
 20 τὸ κακόν. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, καὶ ἡ γῆ τί ἤμαρτεν;
 καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐπειδὴ ἀκούσας μου ὁ ἀντικείμενος τῆς φοβε-
 ρᾶς ἀπειλῆς κρυβήσεται, καὶ διὰ τούτο χωνεύσω τὴν γῆν, καὶ
 σὺν αὐτῇ τὸν ἀντάρτην τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. καὶ εἶπεν ὁ
 προφήτης· ἐλέησον, δέσποτα, τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν. καὶ
 25 ἴδον γυναῖκα κρεμαμένην, καὶ τέσσαρα θηρία θηλάζοντα τοὺς
 μαστοὺς αὐτῆς. καὶ εἶπόν μοι οἱ ἄγγελοι· αὕτη τὸ γάλα ἐφθό-
 νησεν τοῦ δούναι, ἀλλὰ καὶ τὰ νήπια ἐν τοῖς ποταμοῖς ἔρριψεν.
 καὶ ἴδον σκότος δεινὸν καὶ νύκταν οὐκ ἔχουσαν ἄστρα οὐδὲ σελή-
 νην· οὐδὲ ἐστὶν ἐκεῖ νέος ἢ παλαιός, οὐδὲ ἀδελφός μετὰ ἀδελ-
 30 φοῦ, οὐ μήτηρ μετὰ τέκνου, οὐ γυνὴ μετὰ ἀνδρός. καὶ ἔκλαυσα
 καὶ εἶπον· ὦ δέσποτα κύριε, ἐλέησον τοὺς ἀμαρτωλοὺς. καὶ ἐν
 τῷ λέγειν με ταῦτα ἤλθεν νεφέλη καὶ ἤρπασέν με καὶ ἀπήνεγκέν
 με πάλιν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. καὶ ἴδον ἐκεῖ πολλὰς κρίσεις, καὶ

⁴⁴ sic in codice est ⁴⁵ πῆχας bis codex. Eadem scriptura infra in apoc. Joh.

⁴⁶ in codice est ἐπό. Condicere possis ὑπὸ οὐρανόν. Vix enim ἐπάνω aptum est.

ἔκλαυσα⁴⁷ πικρῶς, καὶ εἶπον· καλὸν τοῦ μὴ ἐξελθεῖν τὸν ἄνθρωπον ἐκ κολίας μητρὸς αὐτοῦ. οἱ δὲ ὄντες ἐν τῇ κολάσει ἔκραξαν λέγοντες· ἀφ' οὗ ἤλθες ὦδε, ἄγιε τοῦ θεοῦ, εὐραμεν ἐλίγην ἄνεσιν. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· μακάριοι οἱ κλαίοντες τὰς ἐαυτῶν ἁμαρτίας. καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἄκουσον, Ἐσδράμ ἀγαπητέ· ὡσπερ γεωργὸς καταβάλλει τὸν σπόρον τοῦ σίτου ἐν τῇ γῆ, οὕτως καὶ ὁ ἄνθρωπος καταβάλλει τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς γυναικὸς· τὸ πρῶτον μὲν σύνολόν ἐστιν, τὸ δεύτερον μὲν ὀγκοῦται,⁴⁸ τὸ τρίτον μὲν τριχοῦται, τὸ τέταρτον μὲν ὄνουχοῦται, τὸ πέμπτον μὲν ἀπογαλακτοῦται, καὶ τὸ ἕκτον μὲν ἔτοιμον⁴⁹ γίνεται καὶ λαμβάνει τὴν ψυχὴν, τὸ ἕβδομον παρασκευάζεται, τὸ ἕνατον ἀνοίγονται τὰ κλειθρα τοῦ πυλῶνος τῆς γυναικὸς καὶ γεννᾶται ὑγιὴς εἰς τὴν γῆν. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, καλὸν τοῦ μὴ γεννηθῆναι τὸν ἄνθρωπον· οὐαὶ τὸ γένος τὸ⁵⁰ ἀνθρώπινον τότε, ὅταν εἰς κρίσιν ἔλθῃς. καὶ εἶπον πρὸς τὸν δεσπότην· κύριε, τί ἔπλασας τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς κρίσιν παρεδώκας; καὶ εἶπεν ὁ θεὸς ὑψηλῶ τῷ κηρύγματι· οὐ μὴ ἐλεήσω τοὺς παρερχομένους τὴν διαθήκην μου. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, ποῦ ἐστὶν ἡ ἀγαθότης σου; καὶ εἶπεν ὁ θεός· ἐγὼ πάντα κατεσκευάσα διὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὁ ἄνθρωπος τὰς ἐντολάς μου οὐ φυλάττει. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, ἀποκάλυψόν μοι τὰς κρίσεις καὶ τὸν παράδεισον. καὶ ἀπήγαγόν με οἱ ἄγγελοι κατὰ ἀνατολάς, καὶ ἶδον τὸ φυτὸν τῆς ζωῆς. καὶ ἶδον ἐκεῖ τὸν Ἐνῶχ καὶ Ἡλίαν καὶ Μωϋσῆ καὶ Πέτρον καὶ Παῦλον καὶ Λουκᾶν καὶ Ματθεῖαν⁵¹ καὶ ὄλους τοὺς δικαίους καὶ τοὺς πατριάρχας. καὶ ἶδον ἐκεῖ τοῦ ἀέρος τὴν κόλασιν⁵² καὶ τὴν πνοὴν τῶν ἀνέμων καὶ τὰς ἀποθήκας τῶν κρυστάλλων καὶ τὰς αἰωνίους κρίσεις. καὶ εἶδον ἐκεῖ ἄνθρωπον κρεμάμενον ἐκ τοῦ κρανίου. καὶ εἶπόν μοι· εὐτὸς ὄρους μετέθηκεν. καὶ εἶδον ἐκεῖ μεγάλα κριτήρια. καὶ εἶπον πρὸς τὸν δεσπότην· ὦ δέσποτα κύριε, καὶ τίς ἄρα ἄνθρωπος γεννηθεὶς οὐχ ἡμαρτε;⁵³ καὶ κατήγαγόν με κατώτερον ἐν ταρτάροις, καὶ

⁴⁷ codex κλέουσα ⁴⁸ τὸ δεύτερον μὲν pro τὸ δεύτερον, quod in codice est, reposuimus. Sequitur οὐχοῦτε, unde ὀγκοῦται fecimus ⁴⁹ ἔτοιμον: codex αἰτμοσ ⁵⁰ τὸ γένος τὸ ἀνθρώπινον: τὸ γένος supplēvimus ⁵¹ ita codex ⁵² κόλασιν: ita codex, sed viz recte ⁵³ οὐχ ἡμαρτε: in codice scriptum est οὐκῆματε. Prae-

ἴδον πάντας θρηνοῦντας καὶ κλαίοντας καὶ κακὸν πένθος⁵⁴ τοὺς ἁμαρτωλοὺς. ἔκλαυσα καὶ γὰρ ὁρῶν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων οὕτως κολαζομένους. τότε λέγει μοι ὁ θεός· γινώσκεις, Ἐσδράμ, τὰ ὀνόματα τῶν ἀγγέλων τῶν ἐπὶ τῆς συντελείας; Μιχαήλ· Γαβριήλ· Οὐριήλ· Ῥαφαήλ· Γαβουθελῶν· Ἀκμή· Ἀρφουγιτόνος⁵⁵· Βεβουρός· Ζεβουλεῶν. τότε ἦλθεν φωνὴ πρὸς με· δεῦρο τελευτά, Ἐσδράμ, ἀγαπητέ μου· δός⁵⁶ τὴν παρακαταθήκην. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· καὶ πόθεν τὴν ψυχὴν μου ἔχετε ἐξενεγκεῖν; καὶ εἶπον οἱ ἄγγελοι· διὰ τοῦ στόματος ἔχομεν ἐμβαλεῖν αὐτήν. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· στόμα πρὸς στόμα ἐλάλουν τοῦ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐξέρχεται ἔνθεν. καὶ εἶπον οἱ ἄγγελοι· διὰ ῥινῶν σου ἐξενέγκωμεν αὐτήν. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· αἱ ῥινές μου ὠσφράνθησαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπον οἱ ἄγγελοι· διὰ τῶν ὀφθαλμῶν σου ἔχομεν αὐτήν ἐξενέγκαι. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· οἱ ὀφθαλμοί μου ἴδον τὰ ὀπίσθια τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπον οἱ ἄγγελοι· διὰ τὴν κορυφὴν σου ἔχομεν αὐτήν ἐξενέγκαι. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· μετὰ Μωσῆ καὶ ἐν τῷ ὄρει ἐπεριπάτησα,⁵⁷ καὶ οὐκ ἐξέρχεται ἔνθεν. καὶ εἶπον οἱ ἄγγελοι· διὰ τῶν ἀκρωνύχων σου ἔχομεν αὐτήν ἐμβαλεῖν. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· καὶ οἱ πόδες μου ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ περιεπάτησαν. καὶ ἀπῆλθον οἱ ἄγγελοι ἄπρακτοι, λέγοντες· κύριε, οὐ δυνάμεθα παραλαβεῖν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. τότε λέγει πρὸς τὸν μονογενῆ ἀυτοῦ υἱόν· κάτελθε, υἱέ μου ἀγαπητέ, μετὰ στρατιᾶν ἀγγέλων πολλὴν λαβῶν τὴν ψυχὴν τοῦ ἀγαπητοῦ μου Ἐσδράμ. λαβῶν γὰρ ὁ κύριος στρατιᾶν ἀγγέλων πολλὴν λέγει τῷ προφήτῃ· δός μοι παρακαταθήκην ἣν παρεθέμην σοι· ὁ στέφανός σοι ἡτοίμασται. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· κύριε, ἐὰν ἄρῃς τὴν ψυχὴν μου ἀπ' ἐμοῦ, τίς σοι λείψει δικάζεσθαι ὑπὲρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων; καὶ εἶπεν ὁ θεός· θνητὸς ὢν καὶ ἐκ γῆς μὴ δικάζου μου.⁵⁸ καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· οὐ μὴ παύσωμαι δικαζόμενος. καὶ εἶπεν ὁ θεός· δός τέως τὴν παρακαταθήκην· ὁ στέφανός σοι ἡτοίμασται· δεῦρο τελευτά,

stabat, opinor, οὐχ ἡμαρτε quam οὐ κοιμάται reponere. ⁵⁴ sic singula. Possit ad πένθος suppleri πένθουνας. ⁵⁵ ἀρφουγιτόνος: super o secundum ω notatum est. ⁵⁶ δός. codex δούς ⁵⁷ ἐπεριπάτησα hoc loco; sed paullo post περιεπάτησαν ⁵⁸ ita hoc loco. Statim post δικαζόμενός σε

ἵνα ἐπιτύχης αὐτοῦ. τότε ἤρξατο λέγειν ὁ προφήτης μετὰ δακρύων· ὦ δέσποτα, τί ὠφέλησα δικαζόμενός σε, καὶ μέλλω εἰς γῆν καταπίπτειν; οἴμμοι, οἴμμοι,⁵⁹ ὅτι ὑπὲρ σκολήκων μέλλω ἀναλίσκεσθαι. κλαύσατέ με, πάντες οἱ ἅγιοι καὶ δίκαιοι, τὸν πολλὰ δικασάμενον καὶ θανάτῳ παραδιδόμενον· κλαύσατέ με, πάντες οἱ ἅγιοι καὶ δίκαιοι, ὅτι εἰς τὸ τρύβλιον τοῦ ἄβου εἰσήλθον. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός· ἄκουσον, Ἐσδράμ, ἀγαπητέ μου· ἐγὼ ἀθάνατος ὢν σταυρὸν κατεδεξάμην, ὄξος καὶ χολὴν ἐγευσάμην, ἐν τάφῳ κατετέθην, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς μου ἀνέστησα, τὸν Ἀδὰμ ἐκ τοῦ ἄβου ἀνεκαλεσάμην, ἵνα τῶν ἀθρώπων τὸ γένος . . . .⁶⁰ μὴ οὖν φοβηθῆς τὸν θάνατον· τὸ γὰρ ἐξ ἐμοῦ, ἦγουν ἡ ψυχὴ, ἀπέρχεται εἰς τὸν οὐρανόν· τὸ δὲ ἐκ τῆς γῆς, ἦγουν τὸ σῶμα, ἀπέρχεται εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη. καὶ εἶπεν ὁ προφήτης· οἴμμοι, οἴμμοι· τί ποιήσω; τί πράξω; οὐκ οἶδα. καὶ τότε ἤρξατο λέγειν ὁ μακάριος Ἐσδράμ· ὁ θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ πάσης τῆς κτίσεως δημιουργός, ὁ τὸν οὐρανὸν μετρήσας σπιθαμὴν καὶ τὴν γῆν κατέχων δρακὴν,⁶¹ ὁ ἡνιοχῶν⁶² τὰ Χερουβὶμ, ὁ ἄρματι πυρὶνῶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἄρας τὸν προφήτην Ἥλιαν, ὁ διδοὺς τροφὴν πάσῃ σαρκί, ὃν πάντα φρίσσει καὶ τρέμει ἀπὸ προσώπου δυνάμεώς σου, ἐπάκουσέν μου τὸν πολλὰ δικασάμενον, καὶ δὸς πᾶσι τοῖς μεταγράφουσιν τὸ βιβλίον τοῦτο καὶ ἔχουσιν αὐτὸ καὶ μνημονεύουσιν τοῦ ὀνόματός μου καὶ ἐπιτελεῦσιν τὴν μνήμην μου, δὸς αὐτοῖς εὐλογίαν οὐρανόθεν· καὶ εὐλόγησον αὐτοῦ⁶³ πάντα ὡσπερ καὶ τὰ ἔσχατα τοῦ Ἰωσήφ, καὶ μὴ μνησθῆς ἀνομιῶν ἀρχαίων αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως αὐτοῦ. ὅσοι δὲ μὴ πιστεύσαντες τὸ βιβλίον τοῦτο, κατακαυθήσονται ὡς τὰ Σόδομα καὶ Γόμορρα. καὶ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λέγουσα· Ἐσδράμ, ἀγαπητέ μου, πάντα ἔσα ἡτήσω⁶⁴ ἀπεδώσω ἐνὶ ἐκάστῳ. καὶ εὐθέως παρεδωκεν τὴν τιμίαν αὐτοῦ ψυχὴν μετὰ πολλῆς τιμῆς

⁵⁹ ita codex; item infra rursus ⁶⁰ deest verbum, quod vel ad Adamum (ut ἀναγνωρίση) vel ad Christum (ἐλεήσω, σώσω) spectare debebat ⁶¹ δρακὴν: sic in codice, ut videatur adverbialiter dictum, nisi vitium latet ⁶² ἡνιοχῶν: codex εἰνίωχος, ut verbum cum substantivo ἡνίωχος confusum videatur. Possit etiam ἡνιοχηκῶς conjici. ⁶³ αὐτοῦ in codice est, quemadmodum subsequitur bis αὐτοῦ. Hinc non tam αὐτοῦς quam αὐτὸν corrigendum videtur ⁶⁴ ἡτήσω: codex αἰτίσω.

μηνί Ὀκτωβρίῳ εἰς τὰς ιη΄. καὶ κηδεύσαντες αὐτὸν μετὰ θυμιαμάτων καὶ ψαλμῶν, τὸ τίμιον καὶ ἅγιον αὐτοῦ σῶμα νέμει ξῶσιν ψυχῶν καὶ σωμάτων ἀενάως τοῖς προστρέχουσιν αὐτῷ ἐκ πόθου. ὃ πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

III. APOCALYPSIS PAULI.

Ἐποκαλύψης τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου· ἅπερ αὐτῷ ἀπεκαλύφθη, ἡνίκα ἀνέβη ἕως τρίτου οὐρανοῦ καὶ ἤρπάγη εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ξήματα.

¹ Οἰκουμένης τινος ἀξιοματικῆς ἐν Ταρσῷ τῇ πόλει εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἐπὶ τῆς ὑπατείας Θεοδοσίου τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως καὶ Γρατιανοῦ τοῦ λαμπροτάτου, ἀπεκαλύφθη αὐτῷ ἄγγελος κυρίου λέγων· τὸν θεμέλιον τῆς οἰκίας ταύτης καταλύσας ὅπερ εὐρήσεις ἔπαρον. αὐτὸς δὲ φαντασίαν αὐτῷ γεγονέναι ἠγήσατο. ² ἐπιμεινάντος δὲ τοῦ ἀγγέλου

¹ uterque οικίαν | γρατιανῶ ex coniectura dedimus; uterque κωντιανῶ. Apud Syrum verba ἐπὶ τῆς ὑπατείας usque λαμπροτάτου desiderantur. | τὸν θεμέλιον: uterque τὸ θεμ., sed paullo post τὸν θεμ. | εὐρήσεις: uterque ευρησας, quod vix ferendum duximus | γεγονέναι: in utroque deest

² ἐπιμεινάντος: Monac ἐπειμεινάντος, Amb ὑπειμεινάντος | ἕως τρίτης ὀράσεως: in Syro est angelum secundo ei apparuisse eumque monuisse ut quod sub domus fundamento inventurus esset id palam faceret filiis hominum ut revertentur a mala vitae suae via. | γλωσσόκομον: uterque γλωσσότομον | ἔχοντα: sic uterque | μεταγράψας cum Monac; Amb μεταγράψαι | αὐθεντίμῳ: ita uterque. Quae hac sectione breviter scripta sunt, Syrus pluribus aucta praebet. Ita tradit in arcula etiam sandalia quibus ille tempore precandi usus esset et pallium apostoli inventa esse. Plurima vero ad piam rei commentationem pertinent, ad probandum, poenitentiae excitandae causa revelationem Pauli scriptam esse. Pergit enim inde a verbis quae iam adscripsimus hunc in modum: Then that man arose in wrath, and pulled down the building, and dug up the foundation, and found a box of white glass, and in it was that which the saint saw and wrote, namely Paul the apostle, the blessed and divine, with his stockings placed by the side of this Revelation — these stockings he used to wear on his feet at

ἕως τρίτης ὀράσεως ἠναγκάσθη ὁ ἀξιωματικὸς καταλύσαι τὸν θεράμιον, καὶ σκάψας εὗρεν γλωσσόκομον μαρμάρινον ἔχοντα τὴν ἀποκάλυψιν ταύτην, καὶ λαβὼν αὐτὴν ὑπέδειξεν τῷ ἄρχοντι τῆς πόλεως. ὁ δὲ ἄρχων ἰδὼν αὐτὸ κατησφαλισμένον μολύβδῳ ἀπέστειλεν τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ, εὐλαβούμενός τι ἕτερον εἶναι· ὅπερ δεξάμενος ὁ βασιλεὺς καὶ μεταγράψας ἔπεμψεν ἐν Ἱεροσολύμοις τὸ ἀύθεντίμιον γράμμα. ἐγγράπτο δὲ ἐν αὐτῷ οὕτως.

³ Ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς με λέγων· εἶπέ τῷ λαῷ τού-

the time of prayer — and his cloak folded up, with this Revelation. When he found them, he brought them unto a judge, thinking that there was something of gold within it. And he carried it, still sealed, to king Theodosius; and that faithful and righteous king opened it, and he saw thus inscribed: Unto you I say, O sinners, for your sake God descended from heaven, and took a body from the Holy Ghost, and was hung upon a tree, that he might make you free from sin. And I sent unto you my just and righteous servants, that ye might turn unto the way of truth; but some of them ye killed, and some of them ye stoned, while they were preaching unto you the truth. But ye believed not all these. And I gave unto you a sacrament (mystery) for the repentance of life, and ye repented not. Now, understand and behold this Revelation: and repent of your wicked ways, and of everything which is hateful in the world. Now ye see the torments which are recorded in this Revelation; and every one who turneth not to the way of repentance shall be thus tormented. Hitherto ye have said: We have not known. Now, behold, ye see everything which is recorded.

Thus Christ gave this vision unto the great and blessed apostle Paul; who, so long as he was in the world, taught and preached; and now also, in this Revelation, He hath made known unto him that the sons of men should turn through him; after his death by this Revelation should they be instructed. Be astonished, O my beloved, at this man of wonders! How much he loved his Lord! And he concealed not from him even one thing of what took place; not in regard to the righteous, nor in regard to the wicked.

This is the last Testament which our Lord sent to the world by the hand of the father of the Gentiles, Paul the great preacher and blessed Apostle. Woe to every one who meets with it and does not truly understand what is signified by it: he shall have no part in the blessings of the just. But every one that turneth from the evil way and places these warnings before his eyes, will not be allowed to sin and, if he sins and repents, his repentance will be accepted. My brethren, stir up your minds, and see how many blessings and joys those have who do the will of God, and how many sorrows attach to the wicked. Do not transgress in any small word, for our Lord says, in the Gospel, that for every idle word which men shall speak they shall give account in the day of judgment. So order your ways that no idle words may escape from your lips, and be an occasion of stumbling to you. Leguntur autem ista omnia ad finem totius libri praepositis verbis: Atque sic haec apocalypsis inventa est.

³ uterque προσηγορία, item εἰ δὲ ἀντρ. φύσις et παρεργίη. Cum priori

θάλασσα ἐβόησεν λέγουσα· κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἐβεβήλωσαν υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον· κτελευσόν μοι, καὶ ἐπαναστάσα καλύψω τὴν γῆν καὶ ἐξαλείψω ἀπ' αὐτῆς τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. καὶ ἐγένετο φωνὴ λέγουσα· ἡ μακροθυμία μου ἀνέχεται αὐτοῖς, ὅπως μετανοήσωσιν· εἰ δὲ μὴ, ἤξωσιν πρὸς με καὶ γὰρ αὐτοὺς κρινῶ. Ἰδράτε, υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων,

σιν. Syrus pro τῇ θάλασσᾳ maria et flumina. Ad τὸ ὄνομά σου τ. ἅγ. addit through their sorcery and their fornication and their lying and their wicked conversations, and by their going astray. Reliqua similiter atque sectiones 4 et 5 exhibit. Addit vero etiam sectionem, qua terra excipit accusationes solis, lunae, maris, ac simile a deo responsum fert. Scripta enim ibi haec sunt: Then also the Earth cried out to God and said: O Lord God, all-powerfull, I am distressed more than all the creatures; I bear up under the sins of men; their adultery and their fornication and their murders and their iniquity and all the wickedness that they do, their sorcery and their witchcraft; as father rises up against his son and slays him, and son against his father; and brother against his brother rises up and defiles his bed; so also neighbour wrongs his neighbour. Even some of those who are called priests and continually offer sacrifices to thy holy name, they also walk in craftiness. I therefore am more oppressed than all the creatures; therefore I am not willing to yield harvests unto them. Grant me permission, O Lord, that I may destroy their harvests, in a manner that they may not bring forth, that they may know thy greatness, after they have been punished. And there came a voice unto it, saying: Everything my eyes behold; and nothing is hidden from me. I bear with them in my long-suffering; and I judge them in my goodness; peradventure they may turn and their sins be forgiven. If they do not repent and come unto me, I will judge with a righteous judgment and reward every man according to his works.

ἡ δὲ etc.: uterque (ut supra) εἰ δὲ et ἀμαρτάνῃ | εὐλογοῦσιν: Amb -γῆτω| δύνοντος etc.: uterque δύν. τῇ τοῦ ἡλίου | ὁ τι: uterque ἦτι | ἔνθα παροικεῖ καλῶς: ita uterque. Haec sectio apud Syrum sic legitur ut non tantum singula pluribus augeantur, sed etiam passim sit quod differat. Scriptum enim est ita: Look on this, O ye sons of men, and see that everything which God has created has a zeal for him; but the sons of men forget him. It is not proper that we forget the long-suffering of God unto us, every day. Repent, therefore, O sons of men; for the Lord is merciful and of tender compassion; repent of your wicked deeds, and praise God without ceasing, by night and by day. And more especially in the evening and the morning pray on account of your sins, on account of evil temptations and snares; for every creature of God praises him always in the morning; and praise is becoming for him from every one. It is also necessary that we offer unto him good works, every one for himself. Everything that a man does from morning until evening, whether good or bad, the guardian angel goes forth in mourning and sorrow on account of men, unto God, namely he who preserves a mortal from all injuries; for in the image of God is he, wherefore the guardianship of the sons of men is committed to an angel. When the angel sees a mortal committing wickedness, the angel is afraid of him; for all the angels,

ὅτι πᾶσα ἢ κτίσις ὑποτέτακται τῷ θεῷ, ἢ δὲ ἀνθρώπου φύσις μόνη ἀμαρτάνει ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. διὰ ταῦτα πάντα εὐλογεῖτε τὸν θεὸν ἀκαταπαύστως, ἔτι δὲ μᾶλλον δύνοντος τοῦ ἡλίου. ἐν αὐτῇ γὰρ τῇ ὥρᾳ πάντες οἱ ἄγγελοι ἔρχονται πρὸς τὸν θεὸν προσκυνῆσαι αὐτῷ, καὶ προσάγουσιν τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, ἐκάστου ὃ τι ἔπραξεν ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε πονηρὸν. καὶ ὁ μὲν ἄγγελος προρεύεται χαίρων ἐπὶ τὸν ἀνθρώπων, ἔθθα παρσικεῖ καλῶς· ἄλλος δὲ προρεύεται σκυθρωπάζων. πάντες οἱ ἄγγελοι τῇ τεταγμένῃ ὥρᾳ ἀπαντῶσιν εἰς προσκύνησιν τῷ θεῷ προσενεγκεῖν ἐκάστης ἡμέρας τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων. ἀλλ' ὑμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἀδιαλείπτως εὐλογεῖτε τὸν κύριον. ὅταν οὖν τῇ τεταγμένῃ ὥρᾳ παραγίνονται οἱ ἄγγελοι οἱ τῶν εὐσεβῶν ἀνδρῶν, χαίροντες καὶ ψάλλοντες ἀπαντῶσιν εἰς προσκύνησιν τῷ κυρίῳ, καὶ ἰδοὺ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ πρὸς αὐτούς· πόθεν ἦλθατε χαίροντες; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον· ἀπὸ τῶν εὐσεβῶν ἀνδρῶν πάρεσμεν, οἵτινες ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ τὸν βίον αὐτῶν διαίχουσιν, φοβούμενοι τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ. κέλευσον αὐτούς, κύριε, ἕως τέλους μεῖναι ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου. καὶ ἦλθεν πρὸς αὐτούς φωνή· καὶ ἐφύλαξα καὶ φυλάξω αὐτούς ἀπροσκόπτους ἐν τῇ βασιλείᾳ μου. ὃ καὶ ὡς ἐγένετο αὐτούς ἀποστῆναι, ἦλθον ἕτεροι ἄγγελοι

guardians of the sons of men, from morning unto morning, go in before God, and everything that a mortal does is known, therefore prayer is appointed at that time, that peradventure at the hour when the angel of the Lord goeth, the mortal may be engaged in prayer; and they present before him the works of man, whatever he doeth, by day and by night. Remember therefore, O ye sons of men, and praise God all your days, and especially at the time when the angels worship. For first do the holy angels run, that they may reach that hour which is appointed to them for service, with their companions and friends; so also we, the sons of men.

^a παραγίνονται: ita uterque. Item ἐγένετο. Ceterum Syrus non habet quae huius sectioni respondeant.

^a λάμπων: ita uterque. Quae sectione nona leguntur, Syrus his expressit: Like (praecesserunt verba the sons of men: vide ad sect. 7.) as the other angels in their time run before God, and his Spirit goeth forth to meet them, and a voice cometh to them: Whence come my armies and my glorious angels, the messengers of glad tidings? and those angels of the righteous enter and say unto him: O Lord, now from holy men, who have come out from the world for thy holy name, have we come: some of them dwell in caves, and others in holes of the earth, weeping and distressed and tormented on account of their sins and the sins of this world; while they are hungry and thirsty for thy name's sake;

Διαρῶ τῷ προσώπῳ, λάμπων ὡς ἥλιος. καὶ ἰδοὺ φωνὴ πρὸς αὐ-
 τοὺς· πῶθεν ἐληλύθατε; καὶ ἀποκριθέντες εἶπον· ἡμεῖς ἐληλύθα-
 μεν ἀπ' ἐκείνων τῶν ἀποταξαμένων τῷ κόσμῳ καὶ τὰ ἐν κόσμῳ
 διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον, οἵτινες ἐν ἐρημίαις καὶ ὄρεσιν καὶ
 σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς ἐπὶ χαμηνίαις καὶ νηστείαις
 τὸν βίον αὐτῶν ἐκτελοῦσιν. κέλευσον ἡμᾶς εἶναι σὺν αὐτοῖς.
 καὶ ἦλθεν φωνή· ἀπέλθατε ἐν εἰρήνῃ σὺν αὐτοῖς, φυλάττοντες
 αὐτούς. ¹⁰ ἔτι τούτων ἀπερχομένων ἰδοὺ ἕτεροι ἄγγελοι ἦλθον
 προσκυνῆσαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πενθοῦντες καὶ κλαίοντες. καὶ τὸ
 πνεῦμα ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν, καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς
 αὐτούς· πῶθεν ἐληλύθατε; καὶ ἀποκριθέντες εἶπον· ἡμεῖς ἐλη-
 λύθαμεν ἀπ' ἐκείνων τῶν ἐπικληθέντων τῷ ὀνόματί σου καὶ δου-
 λεύοντων τῇ ὕλῃ τῆς ἁμαρτίας. τί οὖν χρή ἐκείνοις διακονεῖν;
 καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτούς· μὴ παύσασθε τούτοις διακονεῖν·
 ἴσως ἐπιστρέψουσιν· εἰ δὲ μήγε, ἤξουσιν πρὸς με κάγῳ αὐτούς
 κρινῶ. γινῶτε, υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅτι πάντα τὰ πραττόμενα

and they have girded their loins and hold a fast hand on good works, and cry
 out and say continually: Our heart is ready in God; and their mouths bless and
 praise and give thanks at all hours, while they weep and make lamentation.
 And we also with them, who are their angels, we beseech thee, O Lord. And
 behold the voice of God unto them, saying: Know ye therefore, O ye my an-
 gels and my ministers, that you are here; but my grace and my remembrance,
 which is my beloved Son, is with them; and he succours them in their lives,
 and in their death glorifies them; and will not cast them off, neither by night
 nor by day; for their souls are the dwelling-place of my beloved Son.

¹⁰ [ἴσως: ita ex Monac edidimus, in quo scriptum est ἴσως. Amb ὅπως |
 ἐπιστρέψουσιν: ita uterque. Syrus sic: And when those angels of the righteous
 departed, behold other angels came to worship at the proper hour, and the Spirit
 of God went forth to meet them, and to the voice of God unto them, saying:
 Whither do ye come, and laden always with the faults and sins of the sons of
 men, tidings not agreeable? And those angels answered and said: O Lord, we
 have come from among the sons of men, those on whom thy name is called,
 and in the flood of the world they have made for themselves habitations of de-
 vils, and are in the delirium and the erring of wicked devils in all their works;
 and a single pure prayer before thee, from all their hearts, they have not prayed.
 Further, why, O Lord, shall we pray? and why is it needful for us to do ser-
 vice any more for these sinful sons of men? And behold the voice of God unto
 them, saying: Cease not from their service; peradventure they may repent; and
 if they do not repent and come unto me, I will judge them with a righteous
 judgment.

παρ' ὑμῶν καθ' ἡμέραν ἄγγελοι ἀπογράφονται ἐν οὐρανοῖς. ὑμεῖς οὖν μὴ παύσασθε εὐλχεῖν τὸν θεόν.

¹¹ Καὶ ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ λέγει μοι ἄγγελος· δεῦρο ἀκολούθει μοι, ἵνα σοὶ ὑποδείξω τὸν τόπον τῶν δικαίων, ποῦ ἀπέρχονται μετὰ τὴν τελείωσιν αὐτῶν. καὶ ἐπορεύθην ἅμα τῷ ἄγγελῳ, καὶ ἀνήνεγκέν με εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὑπὸ τοῦ στερεώματος, καὶ κατενόησα καὶ ἶδον ἐξουσίας μεγάλας καὶ φοβερὰς πλήρεις ἐργῆς, καὶ διὰ τοῦ στόματος αὐτῶν φλόγα πυρὸς ἐξερχομένην, καὶ πυρίνην ἐσθῆτα ἡμφιεσμένους. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· τίνας εἰσὶν οὗτοι; καὶ εἶπέν μοι· οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποστελλόμενοι ἐπὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἁμαρτωλῶν ἐν τῇ ὄρα τῆς ἀνάγκης· οὐ γὰρ ἐπίστευσον ὅτι κρῖσις ἐστὶν καὶ ἀνταπέδοσις.
¹² καὶ ἀνεβλεψα εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἶδον ἄγγελους, ὧν τὰ πρό-

¹¹ ἐπερώτησα: its uterque. Paulo post item uterque ἐπηρεώτησα | ὅτι supplevi; uterque omittit. Priora usque τελείωσιν αὐτῶν Syrus his reddidit: Again, after these things, I saw one of the spiritual ones coming unto me, and he caught me by the Holy Ghost, and carried me to the third heaven. And the angel answered and said unto me: Follow me, Paul, that I may shew unto thee the place of the saints, that thou mayest know whither they go, when they depart from the world. Post haec de suo addit: Then I will carry thee to the abyss beneath and shew thee the souls of sinners, where they dwell after the resurrection; that thou mayest know, O Paul, what will be their reward. Jam vero pergit cum Graecis, nisi quod alia intrudit, alia mutat: And I followed the angel, who made known to me all these things; and he carried me above, and I looked upon the firmament of heaven; and I saw that there were there principalities who had been in the world; and there were there spirits of deception, who lead astray the heart of the sons of men from God; and there are the evil spirits of accusation and fornication and the love of money, and all those things in which they walked; and, behold, they are gathered for witness; even all the evil spirits that are under heaven. And I saw there angels in whom there is no mercy; and their faces were full of wrath; every tooth they had protruded from their mouths, and their eyes sparkled like lightning; and the hair of their heads was thick and very strong; and as it were a flame of fire proceeded from their mouths. And I inquired of the angel who was with me, and said: What are these, my Lord? and he said to me: These are angels in whom there is no mercy, who are sent after the souls of sinners and the wicked, after those who had not repentance before they departed out of the world; who did not believe our God, nor wait for his salvation, that there might be unto them a Helper.

¹² Ἰδὼν cum Monac; Amb εἶδον. Syrus: And again I saw above, on high, other angels, whose faces shone like the sun, and they had bound their loins with girdles in the likeness of gold and pearls, and they held in their hands crowns, and the seal of God was upon them, and they were clothed with gar-

ωπα ελαμπον ὡς ὁ ἥλιος, περιεζωσμένους ζώνας χρυσᾶς, κατέχοντας βραβεῖα ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, ἐν οἷς ἦν τὸ ὄνομα κυρίου ἐγγεγραμμένον, πεπληρωμένους πάσης πραότητος καὶ ἐλέους· καὶ ἐπηρώτησα τὸν ἄγγελον· τίνας εἰσὶν οὗτοι; καὶ ἀποκριθεὶς εἶπέν μοι· οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποστελλόμενοι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως ἐνεργεῖν τὰς ψυχὰς τῶν δικαίων, ὅτινες ἀταράχως πρὸς τὸν θεὸν πορεύονται. ¹³ καὶ εἶπον τῷ ἄγγέλῳ· θελω ἰδεῖν τὰς ψυχὰς τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀμαρτωλῶν, πῶς ἐξέρχονται ἐκ τοῦ κόσμου. καὶ εἶπεν πρὸς με ὁ ἄγγελος· βλέψον εἰς τὴν γῆν. καὶ ἔβλεψα, καὶ ἶδον ὅλον τὸν κόσμον ὡς οὐδὲν ἐνώπιόν μου ἐκλειψότα. καὶ εἶπον τῷ ἄγγέλῳ· τοῦτό ἐστιν τὸ μέγεθος τῶν ἀνθρώπων; καὶ εἶπέν μοι· ναί· οὕτως γὰρ ἐκλείπει πᾶς ἄδικος. καὶ ἔβλεψα, καὶ ἶδον νεφέλην πυρὸς ἐφηπλωμένην εἰς πάντα τὸν κόσμον, καὶ εἶπον· τί ἐστὶν τοῦτο, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· αὕτη ἐστὶν ἡ ἀδικία ἢ συμμεμιγμένη τῇ ἀπωλείᾳ τῶν ἀμαρτωλῶν. ¹⁴ ἐγὼ δὲ ἐκλαυσα καὶ εἶπον τῷ ἄγγέλῳ· ἤθελα ἰδεῖν τὰς τῶν

ments, and the name of the living God was stamped upon them, and they were united in humility and love. And I inquired of the angel who was with me: What are these, my Lord? and he said: These are angels of righteousness, who are sent after the souls of the righteous. (Quae iam sequuntur, a Graecis: ὅτινες ἀταρ. πρ. τ. ὁ. πορ. satis differunt.) And I said to the angel who was with me: Is this the way of every man unto God? and he said: Yes. And again he said unto me: As for the righteous, when they depart from the world, these angels come unto them and are their helpers. They have no fright and do not fear, when these go forth to meet them, and they carry them before the throne of God.

¹³ Inter ἶδον ἐτ ὅλον τ. κόσμ. in Amb spatium trium fere verborum est; nihil vero eiusmodi in Monac | uterque ἀδικία. Syrus: Then I said to the angel who was conversing with me: O my Lord, wilt thou not grant to me an opportunity that I may see the souls of the righteous, how they depart out of the world? and he said: Come thou, Paul, and I will shew thee as I have said. Then I looked, and I saw all the earth and the creatures upon it; and they appeared as nothing, and did not exist. And I said: Is this the creation? and are these men, and the abundance of the world? and the angel said unto me: These are sinners, who sin from morning until evening. Then I saw as it were a dark cloud spread over all the world; and I said to the angel who was with me: What is this, O my Lord? and he said unto me: This is the iniquity mixed with the prayer of the sons of men; who, when they pray, in their heart ponder evil; and the light of their prayer becomes darkness.

¹⁴ ἐξόδους ex coniectura addidimus; simile enim quid excidisse apparet | καὶ λέγει μοι ἡσυχῆ ἐγγὺς θανάτου: haec ad fidem Syri supplenda iudicavimus. Vi-

δικαίων καὶ τῶν ἀμαρτωλῶν ἐξόδους, ποίῳ σχήματι ἐξέρχονται ἐκ τοῦ κόσμου. [καὶ λέγει μοι ὁ ἄγγελος· Παῦλε, βλάψον κάτω

dentur autem verba καὶ λέγει μοι ὁ ἄγγελος, et hoc loco et infra scripta causam erroris praeuise. | εἰς ταῦτό ἐν τῇ cum Monac; Amb εἰς ταῦτόν τῇ | λέγων: ita uterque. Syrus: And I, Paul, groaned and I wept. Then I said unto him: O my Lord, wilt thou not grant that I may see in what manner the souls of the righteous and of the wicked depart out of this world? and he said unto me: Paul, look down and see the thing which thou requestest. And I looked and saw, and beheld one of the sons of men fallen nigh unto death. And the angel said unto me: This is a just one and righteous in all his works. And I saw everything which he did for God standing before him in the hour of his departure from the world. Then I, Paul, perceived that he was righteous who was now dying; and he found for himself rest, even before dying. And there approached him wicked angels — when a righteous one departs, they do not find a place by him — and those good angels ruled over that righteous one. And they drew out of him the soul, while alluring it with rest; and again they restored it to him, while inviting it and saying: O soul, be assured, as for this thy body, O holy one, thou wilt return into it in the resurrection, and thou wilt receive the promises of the living God with all the saints. Jam sequuntur quae in Graeco textu non habent quibus respondeant. Sant autem eiusmodi ut vix soli interpreti Syro adscribenda videantur. Then that soul was carried from the body; and they inquired after its health, as though it had grown up with them; and they took delight with it in love; and they said unto it: Blessed art thou, O happy soul, which every day didst perform the will of God, and now takest delight in pleasures. And there came to meet it he who was its guardian in its life, and said to it: O soul of mine, be of good courage, and be joyfull, and I will rejoice over thee that thou hast done the will of our Lord all the days of the life; and I carried thy good works, by day and by night, before God. And again I turned and said to my soul: Do not fear, in that behold thou seest a place thou hast never seen. And while I was beholding these things, that spirit was lifted up from the earth, that it might ascend to heaven. And there went out to meet it wicked powers, those that are under heaven. And there reached it the spirit of error and said: Whither dost thou presume, O soul? and art thou running that thou mayest enter heaven? Stop, that we may see; perhaps there is in thee something that belongs to us, that we may narrate a little. And that soul was bound there; and there was a fight between the good angels and the evil angels. And when that spirit of deception saw, it bewailed with a loud voice and said: Woe unto thee, O soul, that we have found in thee nothing of ours! and lo, all the angels and the spirits are helping thee against us, and behold these all are with thee; thou hast passed out from us. And there went forth another spirit, the spirit of the tempter, and the spirit of fornication; and they came to meet it; and when they saw it, they wept over it and said: How was this soul escaped from us! It did the will of God on earth, and behold the angels help it and pass it, and pass it along from us. And all the principalities and evil spirits came to meet it, even unto it; and they did not find in it anything that was from them; and they were not able to do anything to it; and they gnashed their teeth upon that soul and said: How hast thou escaped from us? And the angel which conducted it in life answered

καὶ ἶδε τὸ αἰτούμενον. καὶ ἔβλεψα, καὶ ἶδον ἓνα ἐκ τῶν υἰῶν τῶν ἀνθρώπων πίπτοντα ἐγγύς θανάτου.] καὶ λέγει μοι ὁ ἄγγελος· οὗτος δίκαιός ἐστιν, καὶ ἰδοὺ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ παρεστήσαν αὐτῷ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀνάγκης. καὶ παρεγένοντο ἀγαθοὶ ἄγγελοι, ἅμα δὲ καὶ οἱ πονηροί. καὶ οἱ μὲν πονηροὶ οὐχ εὗρον τόπον ἐν αὐτῷ, οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἐκυρίευσαν τῆς ψυχῆς τοῦ δικαίου, καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν· ἐπίγνωθι τὸ σῶμα, ἔθεν ἐξέρχῃ· δεῖ γάρ σε πάλιν ὑποστρέψαι εἰς ταῦτ' ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως, ἵνα ἀπολάβῃς ἃ ἐπηγγεῖλατο ὁ θεὸς τοῖς δικαίοις. οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἄγγελοι οἱ παραλαβόντες τὴν ψυχὴν τοῦ δικαίου ἠσπάσαντο αὐτὴν ὡς γνώριμον οὖσαν. καὶ ἐπορεύθη σὺν αὐτοῖς, καὶ ἐξῆλθεν τὸ

and said unto them: Return, O ye mortified ones; ye have no way of access to it; with many artifices ye enticed when it was on earth, and it did not listen to you. And after this I heard the voice of myriads of angels praising God and saying: Rejoice and be glad, O soul; be strengthened and do not fear. And they marvelled much at the soul, when they saw it holding the seal of the living God in its hand. And thus they were giving it heart and saying: We all rejoice over thee, that thou hast done the will of thy Lord. And they carried it and placed it before the throne of the living God, while they all rejoiced with it. And there was a great cessation; afterwards silence reigned for a considerable time. And afterwards the angels ceased to wit, those angels that worshipped before the footstool of God with that soul. And there began the angel, who was the guide of that soul, and said: O Lord God, merciful and compassionate, remember this soul and do not forget it; and do unto it according to the abundance of thy mercy and according to thy right judgments. And a voice was heard, saying: He is just. And the spirit of the Lord, the same which guided it in life, said: I am that spirit of life that dwelt in it, and I found to myself rest. Do unto it, O Lord, according to thy right judgments. And a voice was heard, saying: As that did not distress thee, we will not distress that; and as it shewed mercy, we also will shew unto it mercy. And they committed it to Michael, the chief of the angels, the same who stands at the door of life; and he commanded it that it should carry it to Paradise, to remain until the day on which it shall return to its body, in the resurrection; and it shall take delight with its body, in that everlasting bliss and delight with the saints. And after this I heard a voice, saying: Righteous art thou, O Lord, and very right thy judgments, and with thee there is no partiality. This was the voice of the myriads of the adoring Cherubim and the holy Seraphim. And I saw twenty-nine aged ones, who were adoring and praising and saying: Thou art righteous, O Lord, and very right are thy judgments, and there is not with thee partiality; and thou rewardest every man according to his works. And the angel who was with me answered and said: Dost thou know, Paul? every man who doeth good findeth for himself rest when he goeth out from the world; and everything excellent and good is rewarded.

πνεῦμα εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν λέγων· δεῦρο, ψυχὴ, εἰσελθε εἰς τὸν τόπον τῆς ἀναστάσεως, ὃν ἠτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς δικαίοις αὐτοῦ. ¹⁵ καὶ εἶπεν πρὸς με ὁ ἄγγελος· βλέψον εἰς τὴν γῆν κάτω καὶ θεώρησον τὴν ψυχὴν τοῦ ἀσεβοῦς, πῶς ἐξέρχεται ἐκ τοῦ σκηνώματος αὐτῆς, ἥτις ἐπαρόργισεν τὸν θεὸν λέγουσα· φάγωμεν καὶ πίωμεν· τίς γάρ ἐστιν ὁ καταβὰς εἰς τὸν ἄδην καὶ ἀναβὰς καὶ ἀναγγείλας ὅτι ἔστιν κρίσις καὶ ἀνταπέδοσις; καὶ προσέσχον, καὶ ἶδον πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἃ ἐποίησεν, σταθεῖντα ἐμπροσθεν αὐτοῦ. καὶ ἦλθον οἱ πονηροὶ ἄγγελοι καὶ οἱ ἀγαθοί· εἰ οὖν ἀγαθὸν οὐχ εὔρον τόπον ἀναπαύσεως ἐν αὐτῇ· οἱ δὲ πονηροὶ ἐκυρίευσαν αὐτῆς λέγοντες· ὦ ταλαίπωρε ψυχὴ, πρόσχευ τῇ σαρκί σου· ἐπίγνωθι πόθεν ἐξέρχῃ· δεῖ γάρ σε ὑπεστρέψαι εἰς τὴν σάρκα σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως, ἵνα ἀπολάβῃς τὰ ἄξια τῶν ἁμαρτημάτων σου. ¹⁶ αὐτῆς δὲ ἐξελεύσεως ἐκ τοῦ σκηνώματος

¹⁵ ἐπαρόργισεν: uterque ἐπαροργισεν. Syrus: And the angel said: Look down, Paul, and see. And I looked down and saw, and behold another soul departing from the body. And I said unto him: O my Lord, whose soul is this? and he said unto me: Know thou that this man was wicked; and he provoked God by day and by night, while he said: There is nothing else for us in the world, except that we eat and drink with the young. For who has gone down to hell and come back, or told us that there is a judgment? And I saw that bitter hour; and I saw all his wickedness coming before him and after him, while it encompassed him before his eyes; and I saw that hour embittered to him from the judgment that was to come. And that man was saying: O that I had not been born, nor brought forth in the world! And I saw that the good angels descended to meet him, and they looked upon him and saw darkness encompassing him round about, and the foul odour of his evil deeds, so that they could not come nigh unto him; and there came also those evil angels. When that soul saw both parties, it was shaken. And those good angels saw that it had not one good work; and when they fled away from it, those evil angels took the rule over it and pulled it out in severe anger and haste. And when it went out, they turned it back three times, saying unto it: Look, O miserable soul, upon thy body and think of thy house; as for that from which thou departest, again wilt thou return unto it in the day of the resurrection, and thou wilt be recompensed, all that is proper, for thy wickedness.

¹⁶ προέτρεχ. αὐτῇ: sic uterque, item πορεύει | uterque ὁ σὺν κατ' ἐκείστην | ἀπόλειπας: sic uterque | παροικήσασα κακοῖς: in utroque scriptum παροικήσασα κακοῖς. Syriaca sic: And when they pulled it out, that daring one groaned in bitterness; and the angel who had conducted it in life ran before it, saying unto it: O miserable soul, I am thy angel that carried thy sins, day and night, before God. How often did I say unto thee: Do not despise the commandments of thy Lord. If I had power over myself, I would not do service for thee; ne,

προέτρεχεν αὐτῇ ὁ συνήθη; ἄγγελος αὐτῆς, λέγων πρὸς αὐτήν·
ταλαίπωρε ψυχῇ, ποῦ πορεύει; ἐγὼ εἰμι ὁ καθ' ἐκάστην ἡμέραν

not one hour in a day; but I have not power over myself; for he who created thee in his image and his likeness, he commanded us that we should do service for you; for God himself in kindness waited that, peradventure, ye would turn and not perish. Come, o soul; thou didst not awake in regard to the righteous judge, him who casts not aside any man; but every one is rewarded according to his work. Know thou, o soul, that from this time onward I will be a stranger unto thee. And that miserable soul was made ashamed, and its own angel distressed it. And when it arrived at the door of the firmament, that soul saw hosts of the wicked one, and it beheld those hosts that they placed a weight on its weariness, error and accusation and the spirit of deceiving. And when they came unto it, they said: O soul, whither wilt thou flee? O miserable soul, stop, that we may see if there is anything of ours. And when they saw it, they rejoiced and said: Yes, yes, there is in thee, and thou art altogether ours; now we know that even thine angel cannot help thee and save thee out of our hand. And the angel answered and said: Know ye that it is a soul of the Lord, and he will not cast it aside; neither will I surrender the image of God into the hand of the wicked one. The Lord supported me all the days of the life of this soul, and he can support me and help me, and I will not cast it off until it go up before the throne of God on high. When he shall see it, he hath power over it, and will send it whither he pleases. And when these things took place, behold a voice was heard from heaven, saying thus: Bring up that soul, which despised the word of the living God. And when it entered heaven, the ranks of angels saw it, they all exclaimed with one voice and said: Woe unto thee, O miserable soul, what answer hast thou for thy works? or how wilt thou render to the living God an answer for thine iniquity? Woe unto thee, when the angels worship him, what will be thy answer unto him who poured out upon thee his mercies, upon thee, by night and by day. And the angel of that soul answered and said: All ye, my friends, ask, pray and beseech God, that this soul may be taken from us and from our midst; for, lo, we are tormented by the stench of its odour. For ye perceive that from the time it came in among us, the odour of its stench hath passed upon all of us. And those angels who were with the angel of that soul, made supplication, and afterward it ascended to heaven. Then they brought it before the throne of God, and it worshipped before him. And the angel stood in fear before God, and saying: O Lord God, merciful and compassionate, the just judge; thou, O Lord, knowest this miserable soul; I am its angel, who performed for it service. I have been greatly distressed by the side of it. Do unto it, O Lord, according to thy mercies and thy just judgments. Thus also said the spirit of God: I am the spirit of Life, who have been with it and dwelt in it. I found in it no rest. Thou knowest, O Lord, that it hath afflicted me and distressed me, and not in the least hath it remembered thy commandments, O Lord, even for one hour. Do unto it, O Lord, according to thy just judgments. And lo a voice, saying: Where are thy fruits that I gave unto thee, that thou shouldst eat and take pleasure? Have I placed a difference between thee and the righteous? Have I not caused the sun to rise on them and on thee? And its mouth was stopped, and it had no answer. Then I heard ano-

ἀπογραφόμενος τὰς ἀμαρτίας σου. ἀπίλεσας τὸν καιρὸν τῆς μετανοίας· καταισχύνητι σφόδρα. ὅτε δὲ ἐφθασεν, ἴδον αὐτὴν πάντες οἱ ἄγγελοι καὶ ἀνεβήσαν μιᾷ φωνῇ λέγοντες· οὐαὶ σοι, ταλαίπωρε ψυχῇ· ποίαν ἀπολογίαν ἤλθες δοῦναι τῷ θεῷ; καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος τῆς ψυχῆς ἐκείνης· κλαύσατε αὐτὴν ἅπαντες ἅμα ἐμοί. καὶ προσελθὼν ὁ ἄγγελος προσεκύνησεν τῷ κυρίῳ λέγων· κύριε, ἴδου ἡ ψυχὴ ἡ παρρωκῆσασα κακοῖς ἐν τῷ βίῳ αὐτῆς καὶ ἐν τῇ ζωῇ αὐτῆς τῇ προσκαίρῳ· ποίησον αὐτῇ κατὰ τὸ κρίμα σου. καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς τὴν ψυχὴν ἐκείνην λέγουσα· κοῦ ἐστὶν ὁ κάρπος τῆς δικαιοσύνης σου; ἡ δὲ ἐφιμώθη, μὴ ισχύουσα δοῦναι ἀπόκρισιν. καὶ πάλιν ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτὴν· ἔστις ἡλήθην, ἐλεηθήσεται· ἔστις οὐκ ἡλήθην, οὐκ ἐλεηθήσεται. παραδοθήτω ἡ ψυχὴ αὕτη ἀνίλω ἀγγέλῳ Τεμελούχῳ καὶ βληθήτω εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὅπου ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. καὶ ἐγένετο φωνὴ ὡς μυριάδων λέγουσα· δίκαιος εἶ, κύριε, καὶ δικαία ἡ κρίσις σου. ¹⁷καὶ ἔτι

ther voice, saying: Just, o Lord, and right are thy judgments; and there is in them no partiality; for as for every one who hath practised mercy, the mercy he hath practised will be shewn unto him in the day of judgment. And afterward, there went forth a command against that miserable soul, that it should be delivered unto the angel which was stationed over torment, and that he should carry it into outer darkness; that it might be tormented there, until it return to its house in the resurrection; and then it and its body should receive torment together, as they sinned here. Again I heard a voice which said: Righteous art thou, o Lord, and very right are thy judgments.

¹⁷ ἕνα (Monac ἕν) ἄν εἰ ἐτ λανθάνειν: its in utroque legitur, quae scripturae barbaries vix tolerabilis videtur | οἰδως: codd. ειδως | τρέχουσιν: uterque τρέχον | ἐν ἄλλῃ ὁ [Amb om] ἄγγελος etc. haec vix sana vel integra sunt | ἀμαρτημάτων secundo loco pro ἀμαρτιῶν substituitimus, quod tuentur codices. Conferenda huc Syrus haec habet: And when they brought that soul, it wept and said: O God, merciful and just and righteous and right in all thy works, there are seven days since I departed from my body, and I have been delivered to angels, and they have carried me to dreadful places, and there tormented me these days. And a voice came unto it, saying: If thou hadst practised mercy, mercy would have been unto thee. On this account the day thou wast carried off, there was no mercy for thee. And that miserable soul said: I have not sinned, O Lord! Then anger burned against that soul, and the just judge went forth and said: O angel of this soul, come and make known all its works. And he stood in great fear; and the angel held in his hand the like of a writing and said: Behold the sins of this soul in my hand, from the day it was fourteen years old until this day. And behold a voice saying: Unto thee I say, O miserable soul, if thou hadst repented before thy

ἴδον, καὶ ἰδοὺ ἄλλη ψυχὴ ἦγετο ὑπὸ ἀγγέλου, καὶ ἐκλαίει λέγουσα· ἐλέησόν με, ὁ δίκαιος κριτῆς, καὶ ῥύσαι με ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου τούτου, ὅτι δεινὸς καὶ ἀνελετήμων τυγχάνει. καὶ ἦλθεν φωνὴ πρὸς αὐτὴν λέγουσα· πάντως ἀνελετήμων ἐγένου, καὶ διὰ τοῦτο οὕτως παρεδόθης τῷ τοιούτῳ ἀγγέλῳ. ὁμολόγησον τὰς ἀμαρτίας σου, ἃς ἐποίησας ἐν τῷ κόσμῳ. καὶ εἶπεν ἡ ψυχὴ ἐκείνη· οὐχ ἤμαρτον, ὁ δίκαιος κριτῆς. καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὴν ψυχὴν ἐκείνην· ἀμὴν δοκεῖς ἵνα ἂν εἰ εἰς τὸν κόσμον, καὶ λανθάνειν τοὺς ἀνθρώπους· οὐκ οἶδας ὅτι, ἡνῶκα ἂν τις τελευτήσῃ, ἐμπροσθεν τρέχουσιν αἱ πράξεις αὐτοῦ κἄν τε ἀγαθαὶ κἄν τε πονηραὶ εἰσιν; καὶ ταῦτα ἀκούσασα ἐφιμώθη. καὶ ἤκουσα τοῦ κριτοῦ λέγοντος· ἐὰν ἔλθῃ ὁ ἀγγελὸς ἐπὶ χεῖρας ἔχων τὸ χειρόγραφον τῶν ἀμαρτημάτων σου. καὶ λέγει πρὸς τὸν ἀγγελον ὁ κριτῆς· σοὶ λέγω τῷ ἀγγέλῳ, πάντα ἔασον, λέγε ἃ ἔπραξεν πρὸ πάντε ἐτῶν τῆς τελευτῆς αὐτοῦ. κατ' ἐμοῦ σοὶ ὁμνύω, ὅτι τῷ πρώτῳ αἰῶνι τῆς ζωῆς αὐτοῦ λήθη ἐγένετο πάντων τῶν προγεγονότων αὐτοῦ ἀμαρτημάτων. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀγγελὸς εἶπεν· κύριε, κέλευσον παραστῆναι τῶν ἀγγέλων τὰς ψυχάς. ¹⁸ καὶ

death, I would not have remembered even one of thy sins: if thou hadst repented three months or three days before now, I would not have remembered even one of thy sins. And now I swear by my angels and by the strength of my arm, if one hour before thy death thou hadst repented, I would have received thee. But order that the angel of such and such a soul come and bring hither the souls with them.

¹⁸ Graecis hac sectione scriptis plerisque satis respondent Syriaca: And in the same hour they stood before God; and that soul recognized those souls against whom it had sinned. And lo a voice saying: Lofty and fearful one, behold thy servants standing before thy majesty. Then that soul said: This soul hath not ceased, and sleep hath not entered its eyes, until it killed that soul; and it shed blood upon the earth, and with another soul it committed adultery, and then it committed the sin of abortion upon it. Then said the judge: Thou knowest, O miserable soul, that as for every one who committeth wrong on a companion, if he dies first, I keep him until his murderer and his enemy come; then they will stand before the just judge, an every man will be rewarded according to his works. And God commanded that that soul be committed to the hand of the angel for the lowest Tartaros, and there be tormented until the resurrection. And when these things took place, I heard a voice, saying: Just and right is the judgment of God. And again was there another voice of myriads of angels praising God and saying: Righteous art thou, O Lord, and very right are thy judgments; and there is no partiality with thee.

αὐτῇ τῇ ὥρᾳ παρέστησαν. καὶ εἶπεν ὁ κύριος τῆς ψυχῆς ἐκείνης· ἐπίγνωθι τὰς ψυχὰς ταύτας, καὶ εἴ τι ἤμαρτες εἰς αὐτάς. ἡ δὲ ἀποκριθεῖσα εἶπεν· κύριε, οὐ πεπλήρωται ἐνιαυτὸς ἀφ' οὗ τὴν μίαν ἐφόνευσα καὶ οὕκησα μετὰ τῆς ἄλλης. οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἠδύκησα αὐτήν. καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς αὐτήν· οὐκ οἶδας ὅτι ὁ ἀδικῶν τινὰ ἐν τῷ κόσμῳ, ὅταν τελευτήσῃ, φυλάττεται εἰς τὸν τόπον ἕως οὗ ὃν ἠδύκησεν ἔλθαι, καὶ ἀμφοτέρω ἐνώπιόν μου κριθήσονται, καὶ ἕκαστος ἀπολάβει κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης· παραδοθήτω ἡ ψυχὴ αὕτη Ταρταρούχῳ ἀγγέλῳ, καὶ φυλαττέσθω ἕως τῆς μεγάλης ἡμέρας τῆς κρίσεως. καὶ ἤκουσα φωνῆς ὡς μυριάδων λεγόντων· δίκαιος εἶ σύ, κύριε, καὶ δικαία ἡ κρίσις σου.

¹⁹ Καὶ λέγει πρὸς με ὁ ἄγγελος· ἴδες ταῦτα πάντα; καὶ

¹⁹ Verba καὶ ἀπεκρίθη ἐν θύρᾳ ἰπὶ supplevimus | χρυσῆν, χρυσοῦς, χρυσῆς cum Monac, nisi quod habet -εῖν, -εῖς. Amb χρυσοῦν, χρυσοῦς, χρυσῆς | ἐπερώτησα ex utroque edidimus | Ante ἀγγέλῳ Monac habet εἶσον τῶν, Amb εἶσον τὸν. Ex hac scriptura non tam οὐκ ἀπο (υπο) τῶν quam participium ut εἰσιόντων, ἐλθόντων [τῶν] eliciendum videtur. Postea in utroque codice est γνωρίζονται, sed ω et ο saepe in utroque confusa sunt. Ex Syro interprete huc spectant haec: Then said unto me the angel who was with me: Dost thou see all these, Paul? and I said unto him: I see, O my Lord. And he said unto me: Follow me, and I will shew thee the place of the righteous. And I followed the angel, and he took me and caused me to fly, and carried me up to the third heaven. Then he placed me at a door; and I looked upon the door, and saw the likeness of fine gold; and before it two posts like adamant, and two tablets of gold above them, and they were full of writings. And the angel who was with me turned and said unto me: Do not fear, Paul, to enter this door; for every man is not permitted, only those in whom there is great purity, and in whom evil dwells not. And I inquired of the angel who was with me, and said unto him: Why are these writings inscribed on those tablets? and he answered and said unto me: These are the names of the righteous, as our Lord said to his disciples: Rejoice not that devils are subject unto you, but rejoice that your names are written in heaven. These are they who praise God with all their hearts, and on earth are sojourners. I inquired of him: O my Lord, are their names written while they are on earth? and he answered and said unto me: Yes; not only are their names written, but their works from day to day: the angel, their minister, brings tidings of their works every day from morning to morning; they are known to God by their hearts and their works. And after they are recorded, if there happen to them a matter of sin or deficiency, it is purified by chastisement, according to their sin; that there be not unto them any defect in their strivings. They are known through the angel who performed for them service before they had departed from the world.

ἀπεκρίθη· ναί, κύριε. καὶ πάλιν εἶπέν μοι· δεῦρο ἀνολοῦθαί μοι, καὶ ὑπεδείξω σοι τὸν τόπον τῶν δικαίων. καὶ ἠκολούθησα αὐτῷ, καὶ ἔστησέν με πρὸ τῶν θυρῶν τῆς πόλεως. καὶ ἴδον πύλιν χρυσοῦν, καὶ δύο στύλους χρυσοῦς ἔμπροσθεν αὐτῆς, καὶ δύο πλάκας χρυσεῖας ἐπάνω αὐτῆς πλήρεις γραμμάτων. καὶ εἶπεν πρὸς με ὁ ἄγγελος· μακάριος ὅστις εἰσελθοὶ εἰς τὰς θύρας ταύτας, διότι οὐ πάντες εἰσέρχονται, εἰ μὴ μόνον οἱ ἀπλότῃτα ἔχοντες καὶ ἀκακίαν καὶ καρδίαν καθαρὰν. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· τίνας ἕνεκεν τὰ γράμματα κεχάρακται ἐν ταῖς πλαξίν ταύταις; καὶ εἶπεν πρὸς με· ταῦτά εἰσιν τὰ ὀνόματα τῶν δικαίων καὶ τῶν λειτουργούντων τῷ θεῷ. καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· ὥστε τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐγγέγραπται ἐν αὐτῷ τῷ οὐρανῷ ἔτι ζώντων αὐτῶν; ὁ δὲ ἄγγελος εἶπέν μοι . . . . τῶν ἀγγέλων γνωρίζονται παρὰ τῷ θεῷ οἱ τοιοῦτοι καλῶς λειτουργούντες. ²⁰ καὶ εὐθὺς ἀνεφύθη ἡ πύλη, καὶ ἐξῆλθεν ἄνθρωπος πεπολιωμένος εἰς ἀπάντησιν ἡμῶν, καὶ εἶπεν πρὸς με· χαίροις, Παῦλε, ἀγαπητὲ τῷ θεῷ. καὶ κατεφίλησέν με ἰλαρῶ τῷ προσώπῳ σὺν δάκρυσιν. καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· πάτερ, τί κλαίεις; καὶ εἶπέν μοι· ὅτι

²⁰ ἀγὰρ ἐκ Monac est; Amb om | επρωτησα: sic uterque. Graecis satis respondent Syriaca, quamvis ex more interpretis passim amplificata sicut: And when we entered within through the gate into the city, there came forth an angel unto us, whose face was shining like the sun; and he embraced me and kissed me and said: Peace be unto thee, O beloved of our Lord, and he manifested unto me a face of love. Then I.e groaned and was sad and wept, and I said: O my Lord, why weepst thou? and he groaned and said unto me: Yes, master, to weep is needful for me, and to be sad about the race of the sons of men; for many and great are the good things and blessings which God has made ready for them; and so great also are the promises which he desires to grant them; but they cut themselves off, and know not, and keep not the commandments of our Lord; and all of them are not worthy of those boons and blessings. And I said to the angel who was with me: Who is this, master? This is Enoch, the scribe of righteousness. Quae jam sequuntur, de suo interpretem addidisse potest; Eliam enim ipse scriptor post demum in scenam facit prodire. Sequuntur autem haec: Then I entered within that place, and I beheld there great Elijah coming toward us; and he drew near and gave me a salutation, rejoicing and delighted. Then he turned and wept, and he said unto me: Art thou Paul? Thou shalt receive the reward of thy toils and thy teachings which thou hast done laboriously for mankind, and turned them unto life. Behold, O my son Paul, how great are the promises of God and his blessings! a few only of men deserve them, a very few of mankind; for few are they who enter these places which thou beholdest.

πολλά ἀγαθὰ ἠτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀνθρώποις, καὶ οὐ ποιῶσιν τὸ θλίμμα αὐτοῦ, ἵνα τούτων ἀπολαύσωσιν. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· κύριε, τίς ἐστὶν οὗτος; καὶ εἶπέν μοι· οὗτός ἐστιν Ἐνώχ ὁ μάρτυς τῆς ἐσχάτης ἡμέρας. ²¹ καὶ λέγει μοι ὁ ἄγγελος· βλέπε, ὅσα σοι ὑποδεικνύω ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, μὴ ἀναγγείλῃς αὐτά, πλὴν ἅπερ λέγω σοι. καὶ ἔστησέν με ἐπάνω τοῦ ποταμοῦ, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐστήρικτο εἰς τὸν κύκλον τοῦ οὐρανοῦ· ὁ δὲ ποταμὸς ἐστὶν οὗτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ λέγει μοι· οὗτος ὁ ποταμὸς ὠκεανὸς ἐστίν. καὶ ἦν ἐκεῖ φῶς μέγα. καὶ εἶπα· κύριε, τί ἐστὶ τοῦτο; καὶ εἶπέν μοι· αὕτη ἐστὶν ἡ γῆ τῶν πραέων. ἡ οὐκ εἶδας ὅτι γέγραπται· μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν; αἱ οὖν ψυχαὶ τῶν δικαίων ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ φυλάττονται. καὶ εἶπα τῷ ἄγγέλῳ· πότε οὖν φανεραὶ γενήσονται; καὶ εἶπέν μοι· ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως καὶ καθίσῃ ὁ κριτὴς· τότε οὖν προστάξει καὶ ἀποκαλύψει τὴν γῆν, καὶ αὐτὴ ἀναλάμψει, καὶ ἀναφάνωσιν ἐν αὐτῇ οἱ ἅγιοι καὶ κατατρυφήσωσιν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τοῖς ἀποκειμένοις ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ²² καὶ ἦσαν παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ πο-

²¹ σοι prim. suppleendum duximus | ἀποκαλύψει τ. γῆν: in codd. scriptum est ἀποκ. τὴν πρώτην | ἀναφάνωσιν et κατατρυφήσωσιν: hanc codicum scripturam tolerabilem iudicavimus. Syriaca vide ad sectionem 22.

²² πλήρεις (uterque -ρις) bis: hunc solecismum ex utroque edidimus | οὐ πάντ. δὲ ex Monac; Amb om δέ | εἴν τις μετανοήσῃ ex Monac; Amb -νοήσῃ.

Quae sectionibus 21 et 22 leguntur, Syrus rursus libere transformavit: And the angel who was with me answered and said unto me: Whatever I shew thee in his place, reveal not on earth unto the sons of men; for flesh and blood understand not the life which is after the resurrection; but after the resurrection they shall know. And I saw there things unutterable by a tongue of flesh. And I looked upon that land, and I saw that there was in it a river of water, and it had on its margins trees planted, on this side and on that side; and every one brings forth fruits, once every month; and these fruits are formed in all likenesses. And I saw there, in the east of that place, that it is the most desirable of all the creations of the living God; and that land was very light; and in it were trees of life, and they were full of fruit, from their root to their top. And the angel who was with me answered and said unto me: See these, O my son; God hath made ready these for those who are worthy of them. And again he said unto me: These are the promises which God hath promised to his saints; and know thou that there are seven times more than these; those which eye hath not seen nor ear heard, nor into the heart of a mortal have they entered. And behold I say unto thee, Paul, concerning the holy men who have departed out of the world, and have seen these promises, which God hath made ready,

ταμοῦ δένδρα πεφυτευμένα πλήρεις καρπῶν διαφόρων· καὶ ἐπέβλεψα ἐξ ἡλίου ἀνατολῶν, καὶ ἶδον ἐκεῖ δένδρα πανμεγέθη πλήρεις καρπῶν· ἦν δὲ ἡ γῆ ἐκαίη λαμπρότερα ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ, καὶ ἦσαν ἐν ταῖς φοινίξιν ἐκαίλαις ἀναδενδράδες, καὶ μυρρίαι ἀκρεμόνες καὶ μυρρίαι βότρυες ἐφ' ἐκάστου κλήματος. καὶ εἶπα τῷ ἀρχαγγέλῳ· τί ἐστὶν τοῦτο, κύριε; καὶ λέγει μοι· αὕτη ἐστὶν ἡ ἀχέρουσα λίμνη, καὶ ἔσωθεν αὐτῆς ἡ πόλις τοῦ θεοῦ. οὐ πάντες δὲ συγχωροῦνται εἰσελθεῖν ἐν αὐτῇ, πλὴν ἂν τις μετανοήσῃ ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτοῦ· ὅταν δὲ μετανόησῃ καὶ μετασταθῇ τοῦ βίου, παραδίδοται τῷ Μιχαήλ, καὶ βάλλουσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἀχέρουσαν λίμνην, καὶ λοιπὸν εἰσφέρει αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν τοῦ θεοῦ πλησίον τῶν δικαίων. ἐγὼ δὲ ἐθαύμασα, καὶ εὐλόγησα τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἶδον. ²³ καὶ εἶπεν πρὸς με ὁ ἄγγε-

that those same groaned and said: Why did such a word escape from our mouth? and they were meditating on some small word, why they had uttered it. And I saw men there rejoicing and exalting and praising the Creator; and I inquired of him: Who are these, master? and he said unto me: These were men who were married in the world and preserved their union, as God said unto them, and kept his commandments; and their bed was pure, and behold they have delight and rejoice for ever and ever. But as for virgins, and those who were persecuted from the world and hungered and thirsted for righteousness, God shall give unto them blessings more than these, O son. And behold I shew unto thee, O Paul. And after these things he carried me to the eastward of that place; and I saw there a river of water, and its waters were white, more so than milk; and he said unto me: Dost thou see these, Paul? and I said to the angel: What are these, O my Lord? and he said to me: This is the sea of the Eucharista (id quod ex miro interpretis errore fluxit). To the east of this sea is the city of Christ, and not every man is permitted to enter that city; that is the way with the men who have committed adultery and wickedness, and kept not his commandments; they will not enter into it. But if a man turn from them and repent of his iniquity before his death, just when he departs from earth, the angels bring him, and he worships before the throne of God, and he has the mark of repentance. And he is committed unto Michael, the chief of the angels, who conducts him over this sea of Eucharista, and introduces him to the city of Christ, and he is joined with those who sinned not. And I gave praise for what I saw.

²³ τὸ δὲ φῶς αὐτῆς ὑπὲρ τὸ ita e conjectura scripsimus. Eorum loco in utroque codice nihil est nisi ὡσπερ τὸ. Praeterea φῶς τοῦ κόσμου ex Monac est; Amb om φῶς τοῦ. Idem om τὸ ante πλάτος. Syrus: And the angel who was with me answered and said unto me: Come with me, and I will introduce thee into the city. And while I was standing by that sea of joy, he brought me unto a ship, and he placed me in it, and it resembled pure gold. And I saw a multitude of angels, more than three thousand, praising and singing and raising hallelujahs before me, until I arrived at the city of Christ. And those who dwell

λας· ἀκολουθεῖ μοι, ἵνα εἰσάξω σε εἰς τὴν πόλιν τοῦ θεοῦ καὶ εἰς τὸ φῶς αὐτῆς. τὸ δὲ φῶς αὐτῆς ὑπὲρ τὸ φῶς τοῦ κόσμου καὶ ὑπὲρ τὸ χρυσίον, καὶ τείχη ἐκύκλουν αὐτήν. τὸ δὲ μῆκος καὶ τὸ πλάτος αὐτῆς σταδίων ἑκατον. καὶ ἶδον δώδεκα πύλας κεκοσμημένας σφρόδρα φερούσας εἰς τὴν πόλιν, καὶ ποταμοὶ τέσσαρες ἐκύκλουν αὐτήν, ῥέοντες μέλι καὶ γάλα καὶ ἔλαιον καὶ οἶνον. καὶ εἶπον τῷ ἀγγέλῳ· κύριε, τίνες οἱ ποταμοὶ οὗτοι; καὶ εἶπέν μοι· οὗτοι οἱ δίκαιοι ἐν τῷ κόσμῳ ὄντες οὐκ ἐχρήσαντο τούτοις, ἀλλ' ἐταπεινώσαν ἑαυτοὺς διὰ τὸν θεόν· ἐνταῦθα δὲ μυριοπλάσιον ἀντιλαμβάνουσιν.

²⁴ Ἐγὼ δὲ εἰσερχόμενος εἰς τὴν πόλιν εἶδον δένδρον λίαν ὑψη-

in it, when they saw me, rejoiced with great joy and came out unto me and escorted me in. And when I went within that city, there was there a great river; and that city was light, seven times more than the sun; and it had seven walls round about it, and twelve thousand strong towers within it; and between them every one was a furlong. And I said to the angel who was with me: What are these, O my Lord? and he said unto me: These are the towers which separate between the sons of men. And when I beheld, I wondered and was astonished at the glory of that country. Afterwards I saw the gates open in that part and adorned with everything comely. And there were four rivers round about it: one on the east, and one on the west, and one on the north, and one on the south. And I said unto the angel who was with me: What are these rivers, O my Lord? and he said unto me: These four rivers are the likeness of those which are on earth: Gihon and Pison and Euphrates and Tigris.

²⁴ ἔχοντα ex utroque est; item bis ἐπερώτησα. | οἱ συνερχόμενοι: codd. ἔσα συνερχόμενοι. Syriaca: And I saw within the gates of that city great trees, which were very high; they had no fruits, but only leaves. And I saw a few men dwelling in the midst of those trees, who wept very much whenever a just man entered into the city; and they themselves were bowed down and tormented; and when I saw them, I wept, and said unto the angel who was with me: Who are these, who were not worthy to enter into the city? And the angel said unto me: It is more suitable for us to weep for these than for any men. And I answered and said: Wherefore, my Lord? And the angel said unto me: These were mourners and fasters, and they were occupied in prayer; but their heart was lofty before God, and they could not offer even one homage. Their heart was strong, and they supposed their business was going on well; they had not heard that God is opposed to the lofty, and giveth grace to the humble. And know thou, O Paul, that more than all men they praised themselves, and they gave to no man any salutation. To whom they pleased, they opened the door; but him to whom for God's sake it was necessary to open, on account of his being a stranger, they buffeted. This their high-mindedness hath prevented their entering in here. The Lord of glory, who was reviled by a cruel people, how did he bear all this, for the sake of the turning of one sheep, that it might not perish. Then knew how they ought to do, I declare unto thee, Paul, that these have taken more pains

λὸν πρὸ τῶν θυρῶν τῆς πόλεως μὴ ἔχοντα καρπὸν, καὶ ἐλίγους ἀνδρας ὑποκάτω αὐτοῦ, καὶ ἔκλαιον σφόδρα, καὶ συνέκυπτον αὐτοῖς τὰ δένδρα. καὶ ἰδὼν αὐτοὺς ἔκλαυσα, καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· τίνες εἰσὶν οὗτοι, ὅτι οὐκ ἐτράπησαν ἔλθειν ἐν τῇ πόλει; καὶ εἶπέν μοι· ναί. ῥίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ κενδοξία. καὶ εἶπον· καὶ τὰ δένδρα ταῦτα διὰ τί οὕτως ἐταπείνωσαν ἑαυτά; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπέν μοι ὅτι διὰ τοῦτό εἰσιν τὰ δένδρα μὴ καρποφοροῦντα, διὰ τὸ μὴ ἀποστῆναι αὐτοὺς ἐκ τῆς ὑπερηφανίας. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· κύριε, διὰ τίνα χάριν πρὸ τῶν θυρῶν τῆς πόλεως ἀπετέθησαν; καὶ ἀποκριθεὶς εἶπέν μοι· διὰ τὴν πολλὴν ἀγαθότητα τοῦ θεοῦ, ἐπειδὴ ἔβηεν μέλλει ἔρχεσθαι ὁ Χριστὸς εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἵνα οἱ συνεργόμενοι πρεσβεύουσιν ὑπὲρ τούτων, καὶ εἰσαχθήσονται σὺν αὐτοῖς. ²⁵ ἐγὼ δὲ ἐπορευόμενος ἐδηγούμενος ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου, καὶ ἔστησέν με ἐπάνω τοῦ ποταμοῦ. καὶ ἰδὼν ἐκεῖ πάντας τοὺς προφήτας· καὶ ἐλθόντες ἠσπάσαντό με λέγοντες· χαίροις, Παῦλε, ἀγαπητέ τοῦ θεοῦ. ἐγὼ δὲ εἶπον τῷ ἀγγέλω· κύριε, τίνες εἰσὶν οὗτοι; καὶ εἶπέν μοι· οὗτοί εἰσιν πάντες οἱ προφῆται, καὶ αἱ ἄδαι αὐταὶ πασῶν τῶν προφητειῶν, καὶ ἔστις ἐλύπησε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ μὴ ποιήσας τὸ θέλημα αὐτῆς διὰ τὸν θεόν· ἐξερχόμενος οὖν ἔρχεται ἐνταῦθα, καὶ ἀσπάζονται αὐτὸν οἱ προφῆται.

than all the saints; but their loftiness was not bowed. This is the cause that prevented them from entering within.

²⁵ Ἰδὼν ex Monac; Amb εἶδον | πασῶν τ. προφητειῶν: uterque codex πασῶν τ. προφητῶν | καὶ ὅστις ἐλύπησε τ. ψυχ. αὐτ. μὴ ποι. τὸ θέλ. αὐτῆς (edd. -τοῖς) etc.: ita in utroque scriptum est. Videntur ii indicari quibus ἡ κατὰ θεόν λύπη commissis peccatis a Paulo 2 Cor. 7, 10. tribuitur. Cf. Syriaca, in quibus tota sectio sic expressa est: After I passed from thence, I was going along with the angel; and he carried me up over a river, and I saw there the prophet Isaiah, and with him Jeremiah and Ezekiel and Moses, and all the line of the prophets; they rose and inquired after my health (ἠσπάσαντό με). And I said to the angel who was with me: What place is this? And he answered and said unto me: This is the place of the prophets, and of those who distressed their souls for God. When these depart from the world, they are carried to worship before God; then they are committed to Michael, the chief of the angels; and they are introduced into the city of the prophets, and these inquire after their health (ἀσπάζονται αὐτὸν) as of brethren, and they love them, because they have done the will of God; and they are all in the same enjoyment.

²⁶ καὶ ἀπήγαγέν με ὁ ἄγγελος ἐκ νότου τῆς πόλεως, ἔθθα ἐστὶν ὁ ποταμὸς τοῦ γάλακτος. καὶ ἴδον ἐκεῖ πάντα τὰ νήπια ἅπερ ἀπέκτεινεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης διὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου. ²⁷ καὶ ἤρξεν με πάλιν ὁ ἄγγελος ἐξ ἀμφηλίου πόλεως, καὶ ἴδον ἐκεῖ τὸν Ἀβραάμ, τὸν Ἰσαάκ, τὸν Ἰακώβ. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· κύριε, τίς ὁ τόπος οὗτος; καὶ εἶπέν μοι· πᾶς ὅστις γίνεται φιλόξενος τοῖς ἀνθρώποις, ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ κόσμου ἔρχεται ἐνταῦθα, καὶ ἀσπάζονται αὐτὸν ὡς φίλον τοῦ θεοῦ διὰ τὴν φιλοξενίαν. ²⁸ καὶ πάλιν ἀπήγαγέν με εἰς ἕτερον τόπον, καὶ ἴδον ἐκεῖ ποταμὸν ἐλαιόμερφον ἐκ βορρᾶ τῆς πόλεως, καὶ ἴδον ἐκεῖ εὐφραινόμενους καὶ ψάλλοντα. καὶ ἠρώτησα· τίνας εἰσὶν οὗτοι, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· οὗτοί εἰσιν οἱ ἀναθήμενοι ἑαυτοὺς τῷ θεῷ· οὗτοι γὰρ εἰσάγονται εἰς τὴν πόλιν ταύτην. ²⁹ καὶ ἐπέβλεψα,

²⁶ ἴδον ex Monac est; Amb (ut plerumque, sed non semper) εἶδον. Syriaca: Then he carried me to the south of the city, and I saw there infants, those whom Herod killed; and they also rose and inquired after my health. And the angel who was with me answered and said unto me: Whoever has kept his virgin and the parity of his soul, he, when he departeth from the world, worships before the throne of God; and he is committed to Michael, the chief of the angels, who brings him to these infants, and they inquire after his health as of a father.

²⁷ ἐξ ἀμφηλίου: sic uterque. Item ἐπερώτησα. Syriaca: Then he brought me to the east of the city, and I saw there honourable old men, and the just patriarchs, Abraham and Isaac and Jacob, and the whole bands of righteous ones; and they inquired after my health with joy. And I said to the angel who was with me: Who are these, O my Lord? And he answered and said unto me: Every one who loveth strangers and sheweth mercy unto the sons of men, when he departs from the world and worships before God, by this road he goes in unto these saints, and is joined with them in this city; and they inquire after his health, and also love him, because he loved strangers like them; and they introduce him into the promised land.

²⁸ Syriaca: And he brought me to the north of the city, and I saw there sons of men who were rejoicing and exulting and taking delight. And I said to the angel who was with me: Who are these, my Lord? And he said: These are they who devoted themselves unto God with all their heart, and entered this place without fear.

²⁹ Ἐψάλλον ex Monac; Amb ἔψαλλον | ὑπήκουον αὐτῷ et postea οὔτινας ὑπακούουσιν uterque. Apud Syrum iis quae Graece leguntur haec praeposita sunt: And again he brought to the midst of the city, and there were within it twelve walls which were very high; and I inquired of the angel who was with me and said: O my Lord, is there yet any other place more than these? And he said unto me: Each one is more glorious than the other, from the first even unto the twelfth. All men, a cording to their works, are cut off by one of these walls; and every one, according to his evil deeds, is cut off by these walls, from one

καὶ ἶδον μέσον τῆς πόλεως θυσιαστήριον μέγα καὶ ὑψηλὸν σφόδρα· καὶ ἦν τὴν ἐστὼς πλησίον τοῦ θυσιαστηρίου, οὐ τὸ πρόσωπον ἔλαμπεν ὡς ὁ ἥλιος, καὶ κατεῖχεν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ψαλτήριον καὶ κιθάραν, καὶ ἔψαλλεν τερπνῶς τὸ ἀλληλουῖα, καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἐπλήρου πάσαν τὴν πόλιν· καὶ πάντες ὁμοθυμαδὸν ὑπήκουον αὐτῷ, ὥστε σείεσθαι τὴν πόλιν ἐκ τῆς κραυγῆς αὐτῶν. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· τίς ἐστὶν οὗτος ὁ ψάλλον τερπνῶς, οὕτινος ὑπακούουσιν πάντες; καὶ εἶπέν μοι· οὗτός ἐστιν ὁ Δαυὶδ ὁ προφήτης· αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπουράνιος Ἱερουσαλήμ. ὅτε σὺν ἔλθῃ ὁ Χριστὸς ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ, αὐτὸς δὲ ὁ Δαυὶδ ἐξέρχεται σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις. ὥστερ γὰρ γίνεται ἐν τοῖς οὐρα-

even unto twelve, from the sight of God. Again he brought me to the middle of the city, and I saw thrones overspread and robes and crowns placed over them, such that a man can not narrate the excess of their beauty. And I said to the angel who was with me: For whom are these, my Lord? And he said: For those who in simplicity are reconciled with God, and who said in regard to themselves: We are low and despised, and accounted not ourselves anything. Now they have the things thou beholdest. These did not know books, nor any other thing; but daily they gave peace to each other for the love of Christ. Some learned ones, how do they talk in their boasting. Thou beholdest these ignorant ones, who did not know anything, how they were worthy of all this glory. *Iam sequuntur quae Graecis respondent:* And I saw in the centre of the city a great altar, which was very high; and I saw standing on the side of the altar an aged man, great and honoured, and his face shone as the sun in the firmament; and he held in his hand a harp and said: Hallelujah; and the whole city was astonished at his voice; and together they shouted, those that were above the towers, and all said: Hallelujah. And when I saw these things, the foundations of the city were shaken with their shouting. Then I inquired of the angel who was with me: What is this voice which shakes the city and all its inhabitants? And the angel said unto me: This is David, the king and prophet, who sings in the Jerusalem of Christ. As he sang on earth, so sings here David, in spirit, and all the saints are engaged with him, with the voice of shouting; and David the prophet goes forth singing first, while all the saints after him respond: Hallelujah. And I said to the angel who was with me: Why does David sing before this altar, and these saints respond, each in his own place? And the angel answered and said unto me: When Christ the Son of God ascended on high and sat down on the right hand of his Father, this David sang alone, before his ascension, and said thus: Lift up your heads, O ye gates; and be ye lifted up, ye everlasting doors, that the king of glory may come in. Many men longed for the singing at that time; but, save that man, none reached it. Again a man hath not permission on earth to offer up sacrifice, without offering praise in it with the songs of the blessed David. Without the praise of David a man presumes not to offer; it is necessary that he sing his songs at the time of offering; for it is the body of Christ.

νοῖς, οὕτως καὶ ἐπὶ γῆς· οὐ γὰρ ἐξὸν χωρὶς τοῦ Δαυὶδ ἀνευγε-
 κεῖν θυσίαν καὶ ἐν τῇ ὄρα τοῦ θυμιάματος τοῦ τιμίου σώματος
 καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ· ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον ψάλλειν τῷ Δα-
 υὶδ τὸ ἀλληλούϊα. ³⁰ καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· κύριε, τί ἐρ-
 μηνεύεται τὸ ἀλληλούϊα; λέγεται Ἑβραϊστί θεβὲλ μαρημαθά,
 λαλιὰ τῷ θεῷ τῷ θεμελιούντι τὰ πάντα, δοξάσωμεν αὐτὸν ἐπὶ
 τὸ αὐτό. ὥστε πᾶς ὁ ψάλλων τὸ ἀλληλούϊα θεὸν δοξάζει.

³¹ Τούτων οὖν οὕτως λαληθέντων μοι ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου ἐξή-

³⁰ θεβὲλ μαρημαθά· ita prorsus | τῷ θεῷ· add. τοῦ θεοῦ item ἐπὶ τῷ αὐτῷ.
 Syriaca: And I said to him: O my Lord, what is the meaning of Hallelujah?
 And he said unto me: How much thou examinest and asked questions, Paul!
 Whatever thou desirest to know, know. Hallelujah in the language of the He-
 brews means: Praise the Lord. Praise God, who was the first of all. Unto
 him do the angels, without ceasing, raise Hallelujah, and praise him who sent
 for us salvation and created for us all things. And I said unto him: O my
 Lord, then every one who says Hallelujah, praises God? And the angel said
 unto me: If a man sing in the assembly, and those who are near him do not
 respond Hallelujah, they sin. If those men do not respond, the angels will cer-
 tainly respond; and if a man is sick or old, and does not respond, the guar-
 dian angel responds in his stead. But I declare that every one who is strong,
 and doth not respond, what do they say of him? This proud devil turneth
 aside; if he despises one response, does he not know that he despises to offer
 up an offering to God? he does not prize converse with God; for as much as
 a man offers prayers, he speaks with God; and he who prays not cuts himself
 off from converse with God.

³¹ ἀχέρουσης· ex Amb; Monac ἀχέρουσας. Syrus sic: After these things he
 led me out without the city, and brought me to the mid-st of those trees of the
 Eucharista (ut iam supra pro ἀχέρουσα), and the angel said unto me: This is the
 land of promise; it is all the delight of the saints. Then he lifted me up, and
 carried me above the rivers of the sea, and raised me above the sea of the ocean,
 which sustains the firmament of the lower heaven. And the angel answered and
 said unto me: Dost thou know whither thou art going, Paul? And I said: I do
 not know, my Lord. And he said: Follow me, and I will shew thee the place
 in which the souls of sinners and wicked ones are tormented. And he brought
 me toward the setting of the sun; and I saw there the end of heaven, made firm
 on a great river. And I asked him: Which lower deep is this, my Lord? And
 he said unto me: This is the sea of the ocean which surrounds the whole earth,
 and the earth is within it. And I saw there coals of fire placed in order, and a
 flame of fire proceeding from them; and many men are sunk in it, some of them
 up to the belly, and some to the lips, and some to the head; and they in the
 fire. And I inquired of the angel: What are these, my Lord? And he said:
 These made themselves not on a level with the righteous, and not with the wick-
 ed: they did not receive repentance, but filled up their life in error, and in ser-
 ving their body, and did everything in fornication and great sins. They never
 gave themselves to repentance, and remembered not their end; and when they

γαγέν με ἔσω τῆς πόλεως καὶ τῆς ἀχειρύσεως λίμνης καὶ τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς, καὶ ἔστησέν με ἐπάνω τοῦ ποταμοῦ τοῦ ὠκεανοῦ τοῦ βαστάζοντος τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἶπέν μοι· ἐπίστασαι ποῦ πορεύω; καὶ εἶπον· οὐχί, κύριε. καὶ εἶπέν μοι· ἀκροκλύθει μοι, ἵνα σοι ὑποδείξω ἔνθα εἰσὶν αἱ ψυχαὶ τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀμαρτωλῶν. καὶ ἤρξεν με ἐκ θυσμῶν ἡλίου, καὶ ἦν ἡ ἀρχὴ τοῦ οὐρανοῦ τεθμελιωμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ ὠκεανοῦ. καὶ ἶδον ἐπέκεινα τοῦ ποταμοῦ, καὶ οὐκ ἦν ἐκεῖ φῶς, ἀλλὰ σκότος καὶ λύπη καὶ στεναγμός· καὶ ἶδον ποταμὸν κοχλαζόντα, καὶ πολὺ πλῆθος ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν βεβλημένους ἐν αὐτῷ, τοὺς μὲν ἕως γονάτων, τοὺς δὲ ἕως ὀμφαλοῦ, πολλοὺς δὲ καὶ ἕως κορυφῆς. καὶ ἐπερώτησα· τίνας εἰσὶν οὗτοι; καὶ εἶπέν μοι· οὗτοί εἰσιν οἱ ἐν πορνείαις καὶ μοιχείαις ἀμετανόητοι ζήσαντες. ³² καὶ ἶδον ἐκ λίθων τοῦ ποταμοῦ ἕτερον ποταμὸν, ἔνθα ἐπέρρεεν ποταμός πύρινος, καὶ ἦν ἐκεῖ πλῆθος πολλῶν ψυχῶν. καὶ ἐπερώτησα

died, they came here. And I said to the angel who was with me: Who are those who sink to their knees in the fire? And he said unto me: These, when they go out of the church and have finished prayer, speak idle words, and desire that men should listen unto them; and they raise their voice above their companions. Then I said to him: Who are these that sink to their belly in the fire? And he answered and said unto me: Then, when they partook of the body of our Lord, would commit adultery and fornication, and kept not their body for the honour of their Lord, and restrained not themselves from wantonness until they died. And those who sink up to the lips are those who sang in the church at all times and incited each other, but by tricks and by dissembled love they deceived their companions. Afterwards I saw there, at the setting of the sun, many torments of various kinds, and full of men and women; and a river of fire flowed forth from among them, and they suffered bitter torments. And I saw there deep abysses, and in them many souls fallen upon each other. The depth of that river was thirty cubits and more. And they wept and groaned, while they said all together: Lord, have mercy upon us, O Lord God! And yet there was no mercy upon them. And I inquired of the angel who was with me: Who are these? And he answered and said unto me: These are they who hoped in God, that he might be a helper; but they were at rest on their wealth. And I inquired: O my Lord, from what time are they here? And he said unto me: From ten ages; and still longer will they remain here, age upon age, in this torment. And this abyss has no measure; and it boils more than a cauldron, as you behold.

³² ἐκ λίθων: its uterque. Syriaca: Then I looked, and saw and behold another deep, which was deeper than the first; and there were in it souls of the wicked. It was so deep that, when souls were cast into it, they would hardly reach the bottom of that deep in a hundred years.

τὸν ἄγγελον· τίνες εἰσὶν οὗτοι, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· οὗτοί εἰσιν οἱ κλέπται καὶ λοῖδοροι καὶ συκκοφάνται, οἵτινες οὐκ ἔθεντο τὸν θεὸν βοηθὸν αὐτῶν, ἀλλ' ἤλπισαν ἐπὶ τῇ ματαιότητι τοῦ πλοῦτου αὐτῶν. καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· πόσον βάθος ἐστὶν τοῦ ποταμοῦ τούτου; καὶ εἶπέν μοι· μέτρον οὐκ ἔχει τὸ βάθος, ἀλλὰ ἀμέτρητόν ἐστιν. ³³ ἐγὼ δὲ στενάξας ἔκλαυσα διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. καὶ εἶπέν μοι ὁ ἄγγελος· τί κλαίεις; μὴ σὺ ἐλεήμων ὑπάρχεις ὑπὲρ τὸν θεόν; ἅγιος γὰρ ὢν ὁ θεὸς μετανοῶν ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀναμένει αὐτῶν τὴν ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν· ἐκείνοι δὲ τῷ ἰδίῳ θελήματι ἀπατῶμενοι ἐρχονται ἐνταῦθα καὶ αἰωνίως κολάζονται. ³⁴ καὶ κατενόησα εἰς τὸν πύρινον ποταμόν, καὶ ἶδον ἄνθρωπον γηραλέον συρόμενον ὑπὸ δυῶν, ὃν ἐχάλασαν ἕως γονάτου. καὶ ἔλθὼν ὁ ἄγγελος ὁ Τεμελοῦχος κατεῖχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ σιδηρὸν, καὶ ἐν αὐτῷ ἀνέφερεν τὰ ἔντερα τοῦ γέροντος ἐκείνου διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· κύριε, τίς ἐστὶν οὗτος ὁ τὴν κόλασιν ταύτην ὑπομένων; καὶ εἶπέν μοι· οὗτος ὁ γέροντ' ὃν ὀραῖς πρεσβύτερος ἦν, καὶ ὅτε ἔτρωγεν καὶ ἔπινεν, τότε ἐλειτεύργει τῷ θεῷ. ³⁵ καὶ ἶδον ἐκαί

³³ Syriaca: And I, Paul, when I saw these things, wept over the human kind, that there was so much torment for them. And the angel answered and said unto me: Wherefore dost thou weep? why, art thou more merciful than God? And I said: God forbid, O my Lord; for God is good and long-suffering unto the sons of men, and he leaves every one of them to his own will, and he walks as he pleases.

³⁴ δυῶν ex utroque est, item γονάτου. Syriaca: And I looked again, and saw a river, which was more terrific than the other river. And the angels were bearing off an old man, and they sunk him in the river up to the knees. And there came a minister from the angels, and he held in his hand an iron pitchfork, and it had three tines, and they were extracting the entrails of that old man from the mouth. Then I said to the angel who was with me: What are these torments with which they are tormenting this one? and how bitter they are! And the angel said unto me: This was a priest, and he did not fulfil his ministry as he ought. He ceased not from committing adultery every day. He ate and drank and committed fornication, and the rule of his office he did not fulfil, no, not for a single day.

³⁵ ζώσας: ita Monac, η̄ eraso inter ζω et σε; Amb ζωνήσας | αὐτῷ: hoc spiritu ipsi codices | ἀγαζοσύνη: ita uterque. Syriaca: Again I looked, and saw another old man, whom four angels were carrying off in a severe manner and at a rapid run, and they sunk him up to the knees in that river of fire; and they allowed him not to say: Lord, have mercy upon me; but tormented him with rigour. And I said to the angel who was with me: Who is this, O my Lord?

ἕτερον γέροντα φερόμενον ὑπὸ τεσσάρων ἀγγέλων σπουδαίως· καὶ ἐνέβαλλον αὐτὸν ἐν τῷ πυρίνῳ ποταμῷ ἕως τῆς ζώσεως, καὶ ἐφλέγετο δεινῶς ὑπὸ ἀστραπῶν. καὶ εἶπον τῷ ἀγγέλῳ· τίς ἐστὶν οὗτος, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· οὗτος ὃν ὄρας ἐπίσκοπος ἦν, καὶ τὸ μὲν ὄνομα ἐκεῖνο ἐψησάσατο εἶναι αὐτῷ, τῇ δὲ ἀγαθῶσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐ περιεπάτησεν, κρίσιν δικαίαν οὐκ ἔκρινεν, χίτραν καὶ ὄρφανόν οὐκ ἠλέησεν, οὐδὲ ἦν ἀγαπητικὸς οὐδὲ φιλόξενος· νῦν δὲ ἀπαδέσθη αὐτῷ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. ³⁶ καὶ ἔβλεψα, καὶ ἶδον μέσον τοῦ ποταμοῦ ἕτερον ἄνθρωπον ἕως ἑμφαλοῦ ἔχοντα τὰς χεῖρας ἐλαιμάτους, καὶ σκώληκες ἀνήρχοντο διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ. καὶ ἐπαρώτησα τὸν ἄγγελον· τίς ἐστὶν οὗτος, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· οὗτος ὃν βλέπεις διάκονος ἦν, ὅστις ἔτρωγεν καὶ ἔπιεν καὶ διηκόει τῷ θεῷ. ³⁷ καὶ ἶδον εἰς ἕτερον τόπον, ἔβλα

And he said unto me: O my son, this was a bishop, and he did not pasture well his flock, but made for himself a name in eating and drinking and pleasures; and he remembered not the grace by which I set him over it, and accounted him worthy of the great work, that he should be a shepherd; and he did not judge one righteous judgment, nor had he mercy on the orphans and the widows.

³⁶ ἐλαιμάτους: ita prorsus eodd. Syriaca: And I saw there another man, sunk up to his chin, and he wallowed in blood, and worms were coming out of his mouth; and he was weeping in bitterness, and he was crying out and saying: O Lord, have mercy upon me. And this torment was more severe than all the other torments. And I said to the angel who was with me: Who is this, my Lord? And he said unto me: This was a deacon, and he was wont to eat the sacrament, not according to rule, but with the gluttony of bread; and he did nothing good before God a single day, but committed adultery. Therefore they shew no mercy unto him, and his torments also are without mercy. Quae iam sequuntur, in Graecis locum non habent. Again I saw a man in severe distress, and they cast him into the river of fire. And there came to him an angel, one who presided over the torments, and he held in his hand pincers of fire, very sharp; and he was cutting off the lips of that man, little by little. And when I beheld, I, Paul, wept; and I said unto the angel who was with me: What has this one done? And he said unto me: This one was a reader and a teacher in the world, but he would not himself keep one of the words which he taught; and he died and had not repented. For this reason they torment him. Again I saw another place in which there was devouring fire and a worm, and many men and women were cast into it, and that worm was gnawing and devouring without mercy. And I said to the angel: Who are these, my Lord? And he said unto me: Dost thou see, Paul? These are those who took usury, and placed their hope in their riches, and trusted not in the Lord, that he should be unto them a Saviour; and they died without repentance, and came to this dreadful and bitter torment.

³⁷ κρινόμενους: eodd. κρινόμενος | τῶν πλησ. αὐτῶν: codicum scriptura est

τὴν τεῖχος χαλκεῦν πεπυρωμένον, καὶ ἔσωθεν αὐτοῦ ἄνδρας καὶ γυναῖκας κατεσθίοντας τὰς γλώσσας αὐτῶν, δεινῶς κρινομένους καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· τίνας οὗτοι, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· οὗτοί εἰσιν οἱ καταλαλοῦντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν πλησίον αὐτῶν καὶ μὴ προσέχοντες ἑαυτοῖς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ³⁸ καὶ ἐπέβλεψα, καὶ ἶδον βύθνον αἵματωμένον. καὶ εἶπον· τί ἐστὶν ὁ βύθνος οὗτος; καὶ εἶπέν μοι· οὗτός ἐστιν ὁ τόπος ἔθα βλήσκονται οἱ φάρμακοὶ καὶ γήητες, καὶ οἱ πόρνοι καὶ οἱ μοιχοί, καὶ οἱ πνίγοντες χήρας καὶ ὀρφανούς. ³⁹ καὶ εἶδον εἰς ἕτερον τόπον γυναῖκας φορούσας μέλανα καὶ ἀπαγομένας ἐν τόπῳ σκοτιῶ. καὶ ἠρώτησα· τίνας οὗτοι, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· αὐταὶ εἰσιν αἱ οὐκ ἤκουσαν τῶν γονέων αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸ τῶν γάμων ἐμίαναν τὴν παρθενίαν αὐτῶν. ⁴⁰ καὶ εἶδον γυναῖκας φερούσας στο-

τὸν πλησ. αὐτὸν, ex qua τὸν ferri poterat, sed τῶν praestare videbatur. Syriaca: And again he shewed unto me a very distressing place, and more severe than the former one; for there were there men and women gnawing their tongues. And I said unto the angel who was with me: Who are these, my Lord? And he said: These are they who whispered together in church, in the time of the service of the holy ordinances, and listened not to the words of God, but talked idle words, and who forsook the converse with God; and they died without repentance.

³⁸ τί ἐστὶν: ita codices | οὗτος; καὶ εἶπ. μοι: haec a scriptore ab οὗτος ad οὗτος transiliente omiſsa visa sunt | βλήσκονται: ita codd. Formam ἐπιβλήσκονται cum similibus compositis apud recentiores inveniri constat. Syriaca: And again I saw another deep, from which issue forth torments; and I saw in it men and women tormented without mercy, some of them up to their lips, and some up to their hand. And I said to the angel: What are these? And he said unto me: These are witches and wizards, who ceased not from their sorceries, till they departed out of the world.

³⁹ et ⁴⁰ ἐπιστήκοντας: codd. ἐπεστίκοντας | ἀνιλέως ἐπλησεν: cdd. ἀνηλεῶς ἐπλησεν. Idem τῆμῶν pro ὑμῶν. Syriaca h. l. scripta Graecis parum respondent: And I saw again, over on the other side of them, bitter darkness, and there were in it men whose cry rose up unceasingly; and they were crying out and saying: O Lord, have mercy on us, for now we have known the time of repentance. And those angels yet the more tormented them, saying: There is no place for repentance. Had you repented before death, you might perhaps have been accepted. And I, Paul, groaned and wept, and I said: Woe unto you, O wicked ones; wherefore were you born into the world? And he answered and said unto me: It is more needful to weep for the patriarchs and the metropolitans and the bishops; and weep thou over priests and over deacons; for they have all done iniquity, and yet more over lovers of moneys. They loved the torments into which they have fallen, and shewed no mercy; and to them also no mercy comes,

λαῖς λευκάς, τυφλάς δὲ οὖσας, καὶ ἐπιστήκοντα; ἐπάνω ὀβελίσκων πυρίνων, καὶ ἄγγελος ἀνιλέως ἐπληρσεν αὐτάς λέγων· νῦν ἐγνώκατε ποῦ ἔστε· ἀναγνωσκομένων ὑμῖν τῶν γραφῶν οὐ συνήκατε. καὶ εἶπεν πρὸς με ὁ ἄγγελος· αὐταί εἰσιν αἱ φθειρασαι ἑαυτάς καὶ τὰ βρέφη αὐτῶν ἀποκτείνασαι. ἦλθον οὖν τὰ βρέφη κράζοντα· ἐκδίκησον ἡμᾶς ἐκ τῶν μητέρων ἡμῶν. καὶ ἐδόθησαν αὐτὰ ἀγγέλω ἀπενεχθῆναι αὐτὰ εἰς εὐρύχωρον τόπον, τοὺς δὲ γονεῖς αὐτῶν εἰς αἰώνιον πῦρ.

⁴¹ Καὶ ἐπῆρὲν με ὁ ἄγγελος ἐκ τούτων τῶν κολάσεων καὶ ἔστησέν με ἐπάνω φρέατος, ὃ εἶχεν ἐπὶ τοῦ στόματος αὐτοῦ σφραγίδας ἑπτὰ. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος, ὅς ἦν μετ' ἐμοῦ, πρὸς τὸν ἄγγελον τὸν ἐπὶ τοῦ φρέατος τοῦ τόπου ἐκείνου· ἀνοιξὸν τὸ φρέαρ, ἵνα ἴδῃ ὁ ἀγαπητός τοῦ θεοῦ Παῦλος, ὅτι ἐδόθη αὐτῷ ἔξουσία θεωρησαὶ τὰς κολάσεις. καὶ εἶπέν μοι ὁ ἄγγελος τοῦ τόπου· στήθι μακράν, μέχρις ἂν ἀνοιξῶ τὰς σφραγίδας. καὶ ἀνοίξαντος αὐτοῦ ἐξῆλθεν δυσωδία, ἣν οὐκ ἦν ἐπενεγκεῖν. καὶ πλη-

but they are tormented sevenfold; for they have lost the time of repentance. But God is merciful, who hath left every man to his own will; and they therefore deserve bitter torments.

⁴¹ οὐκ ἦν *supplevimus*; in *cdd.* enim nil nisi ἦν ἐπενεγκεῖν scriptum est | οὐκ ὠμολόγησαν (*Amb* ὀμολ.) : uterque οὐκ pro οὐχ | καὶ ὅτι οὐκ : ὅτι *supplevimus*. Οὐκ h. l. et ante ἔστιν ita positum est ut ex iis quae praecedunt : οὐχ ὠμολόγησαν, absque negatione ὠμολόγησαν vel potius ἔλεγον huc *supplendum* sit | βλήσκονται : vide ad sect. 38. *Syriaca* : And when I was weeping over these things, the angel said unto me : Art thou crazy, Paul? As yet, thou hast not seen bitter torments. Then he carried me to the west, where all the torments were made ready, and he stationed me upon a well, and I saw that the well was sealed with three seals. And the angel who was with me answered and said unto me : Paul, dost thou see this well? Then he said to the angel who stood over the mouth of the well : Open this well for Paul, beloved of our Lord; for our Lord hath given unto him permission that he should see both all the enjoyments and blessings of the righteous, and all the woes and torments of sinners. Then the angel answered and said unto us : Then stand afar off, that the odour of the stench may not reach thee. And when he opened the well, there came forth from it the odour of much stench. And the angel who was with me said unto me, that as for every one who is cast into this well, there will be no remembrance of him, neither with God nor with angels. And I said to the angel who was with me : My Lord, who are these that deserve this pit? And he said unto me : Those who do not confess Jesus Christ nor his resurrection nor his humanity, but consider him as all mortals, and who say that the sacrament of the body of our Lord is bread.

σιάσας τοῦ τόπου ἰδὼν τὸ φρέαρ ἐκεῖνο σκοτούς καὶ ζόφους πε-
 πληρωμένον, καὶ πολλὴν στενοχωρίαν ἐν αὐτῷ. καὶ εἶπεν πρὸς
 με ὁ σὺν ἐμοὶ ἄγγελος· οὗτος ὁ τόπος τοῦ φρέατος ὃν ὄρας ἀπό-
 βλητός ἐστιν τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, καὶ οὐδεὶς τῶν ἀγγέλων δυσ-
 ωπεῖ ὑπὲρ αὐτῶν· καὶ ὅσοι εὐχ ὠμολόγησαν θεοτόκον τὴν ἁγίαν
 Μαρίαν, καὶ ὅτι εὐχ ἐνηθρόπησηεν ἐξ αὐτῆς ὁ κύριος, καὶ ὅτι
 ὁ ἄρτος τῆς εὐχαριστίας καὶ τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας οὐκ ἐστὶν
 αὐτοῦ σὰρξ καὶ αἷμα, ἐν τῷ φρέατι τούτῳ βλήσκονται· καὶ ὡς
 προεῖπον, οὐδεὶς ἄγγελος δυσωπεῖ ὑπὲρ αὐτῶν. ⁴²καὶ ἰδὼν πρὸς
 δυσμὰς ἡλίου, ἔνθα ἐστὶν ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόν-
 των, ἄνδρας πολλοὺς καὶ γυναῖκας ἐκεῖ βασανιζομένους. καὶ
 εἶπον τῷ ἄγγελῳ· τίνες οὗτοι, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· οὗτοι εἰσὶν
 οἱ λέγοντες ὅτι οὐκ ἐστὶν ἀνάστασις νεκρῶν· καὶ οὐδέποτε γίνε-
 ται εἰς αὐτοὺς ἔλαος.

⁴³ Ταῦτα ἀκούσας ἐγὼ ἔκλαυσα πικρῶς. καὶ ἀτενίσας εἰς
 τὸ στερέωμα ἰδὼν τὸν οὐρανὸν ἀνεωρότα, καὶ Γαβριὴλ τὸν ἀρ-
 χάγγελον κατελθόντα μετὰ στρατιᾶς ἀγγέλων, ὅτινες ἐγύρευσαν
 πᾶσας τὰς κολάσεις. καὶ ἰδόντες οἱ ἐν ταῖς κολάσεσιν κρινόμε-
 νοι ἀνεβόησαν πάντες μιᾷ φωνῇ μεγάλη· ἐλέησον ἡμᾶς, Γα-
 βριήλ, ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ· ἠκούσαμεν γὰρ ὅτι
 ἐστὶν κρίσις· ἰδοὺ ἐγνώκαμεν αὐτήν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχάγγε-
 λος Γαβριήλ εἶπεν· ζῆ κύριος, ὃ παρίσταμαι, νύκταν καὶ ἡμέ-

⁴² His nihil est apud Syrum quod respondeat.

⁴³ νύκταν: ita codd. | δῶη: codicum alter δέει, alter δοεῖ. Syriaca: Then I looked to the west, and behold heaven opened; and Michael, the chief of the angels, he who is over the covenant, descending from heaven, and a host of angels with him; and he came unto those who were in torments. They said unto him: Have mercy on us; we know that thou didst always offer up supplication in our behalf, while we were in the world, and now the fearful judgment of God hath reached us. And the angel answered and said unto them: Hearken, all ye who are in torments; by that Lord before whom I stand, I do not cease to weep on your account. Yet ye, O wicked ones, would not cease to sin, and ye filled up your life with vanity; and now, O ye wicked ones, where are your prayers, and where your repentance, that peradventure there should be unto you mercy? And I, Paul, heard these things from Michael; and those wicked ones were weeping and crying, and their voice was like thunder. And I remembered the words which our Lord spake: There shall be weeping and gnashing of teeth. And the angels with me were crying out and saying: O our Lord, have mercy on the work of thy hand, have mercy on thine image.

ραν ἀδιαλείπτως πρὸς βύω ὑπὲρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων· ἀλλ' οὐκ ἐποίησάν τι ἀγαθὸν ἐν τῷ βίῳ ὄντες, ἀλλ' ἐν ματαιότητι ἀνήλωσαν τὸν βίον τῆς ζωῆς αὐτῶν. νῦν δὲ κλαύσω καὶ γὼ σὺν τῷ ἀγαπητῷ Παύλῳ· ἴσως σπλαγχνισθῆ ὁ ἀγαθὸς κύριος καὶ δῶῃ ὑμῖν ἄνεσιν. ὑπήκουσαν δὲ μιᾷ φωνῇ· ἐλέησον ἡμᾶς, κύριε, καὶ προσέπεσαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ ἰκέτευον λέγοντες· ἐλέησον, κύριε, τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, οὓς ἐπλασας κατ' εἰκόνα σῆν. ⁴⁴ καὶ συνεσιόθη ὁ οὐρανὸς ὡς φύλλον, καὶ ἶδον τοὺς κδ' πρεσβυτέρους κειμένους ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἶδον τὸ θυσιαστήριον καὶ τὸν θρόνον καὶ τὸ καταπέτασμα, καὶ πάντα παρακάλουν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ· καὶ ἶδον τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ μετὰ δόξης καὶ ἰσχύος πολλῆς κατερχόμενον ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ὡς ἐγένετο ὁ ἦχος τῆς σάλπιγγος, ἀνεβόησαν πάντες οἱ ἐν ταῖς κολάσεσιν λέγοντες· ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ τοῦ θεοῦ· σοὶ γὰρ ἐδόθη ἐξουσία τῶν οὐρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων. καὶ ἤθην φωνὴ λέγουσα· ποῖον ἔργον ἀγαθὸν ἐποιήσατε, ὅτι αἰτεῖσθε ἀνάπαυσιν; ἐπράξατε ὡς ἠθελήσατε καὶ οὐκ ἐμετανοήσατε, ἀλλ' ἐν ἀσωταῖς τὸν βίον ὑμῶν ἀνηλώσατε. νῦν δὲ διὰ Γαβριὴλ τὸν ἄγγελον τῆς δικαιοσύνης μου καὶ διὰ Παῦλον τὸν ἀγαπητόν μου δίδωμι ὑμῖν νύκταν καὶ τὴν ἡμέραν τῆς ἀγίας κυριακῆς, ἐν ἣ ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, εἰς ἀνάπαυσιν. καὶ ἀνεβόησαν πάντες οἱ ἐν ταῖς κολάσεσιν λέγοντες· εὐλογοῦμέν σε, υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος· βέλτιον ἡμῖν ἢ τοιαύτη ἀνάπαυσις ἢ τὴν ζωὴν ἣν ἐξήσαμεν ἐν τῷ κόσμῳ πολιτεύομενοι.

⁴⁴ ἐμετανοήσατε: ita codices, item rursus νύκταν | ἠγέρθη reposuimus pro ἠγέρθη, quod uterque codex praebet. Ex Syro interprete haec tantum huc spectant: And when these things took place, I, Paul, stood confounded, and I saw the heavens shaking, like trees before the wind. And the gates were opened, and I saw our Lord coming with an escort on the clouds of heaven; and the odour of incense went forth before him from the earth even unto his throne. And I saw twenty-four elders casting themselves down before God and making supplication. And the four winds of heaven worshipped and made supplication before God. And all the angels were crying out and speaking with them. And I heard the voice of our Lord, saying: What do my glorious angels desire? And the angels answered and said: Plenitude of thy mercy unto the sons of men. Then all those who were in the torments lifted up their voice and said: O Lord Jesus Christ, son of the living God, have mercy on the work of thy hands.

⁴⁵ Καὶ μετὰ ταῦτα λέγει μοι ὁ ἄγγελος· ἴδού, ἴδες πάσας τὰς κολάσεις· δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι, ἵνα σε ἀπάγω εἰς τὸν παράδεισον, καὶ μεταβάλλῃς τὴν ψυχὴν σου τῇ θεωρίᾳ τῶν δικαίων· πολλοὶ γὰρ ἐπιθυμοῦσιν τοῦ ἀσπάσασθαι σε. καὶ ἔλαβέν με ἐν ξιπῇ τοῦ πνεύματος, καὶ εἰσήγαγόν με εἰς τὸν παράδεισον. καὶ λέγει μοι· οὗτός ἐστιν ὁ παράδεισος, ἔνθα παρέβησαν Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐὰ. καὶ ἴδον ἐκεῖ δένδρον παμμεγέθη ὡραῖον, ἐν ᾧ ἐπανεπαύετο τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ἐκ τῆς ρίζης αὐτοῦ ἐξήρχετο πᾶν εὐωδέστατον ὕδωρ, μεριζόμενον εἰς τέσσαρα ὀρύγματα. καὶ εἶπα τῷ ἄγγέλῳ· κύριε, τί ἐστὶν τοῦτο τὸ δένδρον, ὅτι ἐξέρχεται ἐξ αὐτοῦ πολὺ πλῆθος τοῦ ὕδατος τούτου, καὶ τοῦ προχωρεῖ; καὶ ἀποκριθεὶς εἶπέν μοι· πρὶν γενέσθαι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν διεμέρισεν αὐτὰ εἰς τέσσαρας ἀρχὰς καὶ κεφαλὰς, ὧν τὰ ὀνόματά εἰσιν Φεισῶν, Γεῶν, Τίγρις, Ἐφράτης. καὶ κρατήσας με πάλιν τῆς χειρὸς ἐπήγαγόν με πλησίον τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως ἀγαθοῦ καὶ πονηροῦ. καὶ λέγει μοι· τοῦτό ἐστιν τὸ δένδρον δι' οὗ ὁ θάνατος εἰσηλθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔλαβεν Ἀδὰμ παρὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ ἔφαγεν, καὶ λοιπὸν ἐξεβλήθησαν ἐντεῦθεν. καὶ ὑπέδειξέν μοι ἕτερον δένδρον τῆς ζωῆς, καὶ εἶπέν μοι· τοῦτο φυλάττουσιν Χερουβὶμ καὶ ἡ φλογὴν βρομφαία. ⁴⁶ Ἐμοῦ δὲ προσέχοντος τῷ ξύλῳ καὶ θαυμάζοντος, ἴδον γυναῖκα ἀπὸ μακρόθεν ἐρχομένην καὶ πλῆθος ἀγγέλων ὑμνούσων αὐτήν. καὶ ἐπηρώτησα τὸν ἄγγελον· τίς ἐστὶν αὕτη, κύριε, ἢ ἐν τσσαύτῃ τιμῇ καὶ ὡραιότητι; καὶ λέγει μοι ὁ ἄγγελος· αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγία Μαρία ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου. καὶ ἔλθουσα ἠσπάσατό με λέγουσα· χαίρεις, Παῦλε, ἀγαπητὲ τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων· σὺ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ κατήγγειλας ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἐκκλησίας συνέσκησας, καὶ μαρτυροῦσίν σοι πάντες εἰ σωθέντες διὰ σοῦ· βυθθέντες γὰρ ἀπὸ τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων διὰ τῆς σῆς διδασκαλίας ἐρχονται ἐνταῦθα.

⁴⁵ δένδρ. παμμεγέθη: sic uterque | φεισῶν correximus pro φισῶν. Intacta reliquimus γεῶν (quod γηῶν edi solet) et ἐφρατης: (quam scripturam etiam codex B in Apocalypsi utroque loco tuetur). Syrus haec non habet, nec magis quae sectionibus 46 et 47 leguntur.

⁴⁶ ἐπηρώτησα Monac; ἐπερώτησα Amb | μαρτυρ. σοι: Monac σου pro σοι, Amb plane omittit | τῆς σῆς: σῆς supplevimus.

47. Ἐτι τούτων λαλούντων μετ' ἐμοῦ, ἀτενίσας εἶδον ἄλλους τρεῖς ἄνδρας ἐρχομένους. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· τίνες οὗτοι, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· οὗτοί εἰσιν Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, οἱ προπάτορες οἱ δίκαιοι. καὶ ἐλθόντες ἠσπάσαντό με λέγοντες· χαῖρε, Παῦλε, ἀγαπητὲ τοῦ θεοῦ. . . . ὁ θεὸς οὐκ ἐλύπησεν ἡμᾶς. ἀλλ' οἶδαμέν σε ἐν σαρκὶ πρὶν ἐξελθεῖν σε ἐκ τοῦ κόσμου. καὶ ἀκολουθῶς εἶπασίν μοι τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Μανασσῆ. καὶ λέγει μοι εἰς ἕξ αὐτῶν, Ἰωσήφ ὁ πρᾶθεις ἐν Αἰγύπτῳ· ἄκουσόν μου, φίλε τοῦ θεοῦ Παῦλε· οὐκ ἀπέδωκα τοῖς ἀδελφοῖς μου, οἱ κατηράσαντό με. μακάριος γὰρ ὁ δυνάμενος ὑπομεῖναι πειρασμόν, ὅτι κύριος ἀνταποδώσει αὐτῷ ἑπταπλασίονα τὸν μισθὸν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. 48 καὶ ἔτι τούτου λαλοῦντος μετ' ἐμοῦ, ἴδον ἄλλον ἐρχόμενον μακρόθεν, καὶ ἦν ἡ ὄρασις αὐτοῦ ὡς ὄρασις ἀγγέλου. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον λέγων· κύριε, τίς ἐστὶν οὗτος; καὶ εἶπέν μοι· οὗτός ἐστιν ὁ Μωϋσῆς ὁ νομοθετήσας, δι' οὗ ὁ θεὸς ἐξήγαγεν τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ δουλείας Αἰγύπτου. καὶ πλησίον μου γενάμενος ἠσπάσατό με κλαίων. καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· πάτερ, τί κλαίεις, δι-

47 Post ἀγαπητὲ τοῦ θεοῦ nonnulla excedisse apparet.

48 με δεῖ correximus pro με ἄν, quod in edd. nostris scriptum est. Syrus post verba on the work of thy hands (sect. 44) sic pergit: And I saw a throne, and before it were prophets and behind them apostles and martyrs and confessors, and every one of them in his order. And while I, Paul, was astonished at all this, I saw an old man standing by me, and he was beautiful in appearance, and an angel singing before him. And I inquired of the angel who was with me: Who is this? And he said unto me: This is Moses, the founder of the divine laws. And he drew nigh unto me and inquired after my health, and he was weeping. And I said unto him: Wherefore weepest thou, master? And he said: I weep for the thing that I have planted in the world, and it hath not brought forth fruit; and all the great miracles which God wrought by my hands, they understood not; and they forsook not the worship of idols; and Israel turned not unto the Lord. I declare unto thee, O Paul, that in the hour the cruel ones crucified the Son of God, him who gave unto them laws, at the same time all the angels stood in sorrow, and all the righteous patriarchs did likewise; and the angels desired at once to destroy the crucifiers; but the command of the living God restrained them, that he might fulfil the words of the prophets. But the patriarchs were all looking at me and saying unto me: See, the sons of thy people, what have they done to the Son of God? Therefore I say unto thee, O Paul, blessed art thou, and blessed is the generation of which thou art a minister; and they do not know to what a boon thou dost invite them.

καιος ὢν και πρῶτος; και ἀποκριθεὶς εἶπέν μοι· κλαῦσαί με δεῖ ὑπὲρ πάντα ἄνθρωπον, ὅτι μόχθον κατέβαλλον εἰς λαὸν αἰσύνετον, και καρπὸν οὐκ ἤνεγκαν· και βλέπω τὰ πρόβατα ἅπερ ἐποίμαινον ἐσκορπισμένα, και ἔ μόχθος ὃν ἐμόχθησα διὰ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς οὐδὲν ἐλογίσθη· και τὰς δυνάμεις και στρατιάς Ἰδον ἐμέσῃ αὐτῶν, και οὐ συνῆκαν· και βλέπω τοὺς ἐξ ἔθνῶν προσκυνοῦντας και πιστεύσαντας διὰ τοῦ λόγου σου και ἐπιστρέψαντας και ἐρχομένους ἐνταῦθα, και ἐκ τοῦ λαοῦ μου τοῦ τσοσούτου οὐδεὶς συνῆκεν. ὅτε γὰρ ἐκρέμασαν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ οἱ Ἰουδαῖοι ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, πάντες οἱ ἄγγελοι και ἀρχάγγελοι και οἱ δίκαιοι και πᾶσα κτίσις ἢ τῶν ἐπουρανίων και ἐπιγείων και καταχθονίων ἐκόψαντο και ἐθρήνησαν κοπετὸν μέγαν· οἱ δὲ ἀσεβεῖς και παράφρονες Ἰουδαῖοι οὐ συνῆκαν· διότι ἠτουμάσθη αὐτοῖς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον και σκώληξ ὁ ἀκόμητος.

⁴⁹ Ἐπι τούτου λαλοῦντας ἦλθον ἄλλοι τρεῖς και ἠσπάζαντό

⁴⁹ πρίον: hoc accentu notatum. Syriaca: And while he was talking, there came unto me twelve others, saying unto me: Art thou Paul, who was called Saal? We have heard before God a good remembrance of thee. Then I said: Who are ye, my masters? tell me. The first one answered and said: I am Isaiah, the distinguished prophet; and Manasseh the son of Hezekiah, sawed me through with a woodsaw. And another answered and said: I am Ezekiel, the son of Buzai, he whom the Jews dragged on the mountain until the brains of my head went out. And all of us, my son, died in this way, and not one of us by a natural death. God constrained us, that we should turn Israel; and every one of us, in some way, they tormented. O Paul, blessed is the people that repents through thee, and blessed is the generation whose minister thou art. And one of them answered and said unto me: My son, I received angels into my house as strangers, and the sons of the city came to take them away from me by force, for wantonness; and I gave them my two daughters, who were virgins, and said unto them: Do unto them as you please; lo, the two know not a man, and to these men do no wickedness; and they listened not unto me. And lo, thou seest, Paul, that every evil-doer is thus rewarded.

His Syrus addit sectionem de Jobo, quae in Graecis non legitur. Constat his: And after these things I saw there coming towards me another old man, whose face and looks shone very brightly, like an angel; and his angel before him, singing and praising. And I said to the angel who was with me: Then, my master, as for every one of the saints, the angel who guideth him in the world is here with him praising; and wherever he goeth, he walketh before him; and the angels and saints have a love that cannot be divided. From the day that they do the will of God, they do not separate from them; and in every place where they sojourn, the praise of the Lord is in their mouth. Then I inquired of the angel who was with me: Who is this old man, master? And he

με λέγοντες· χαίρεις, Παῦλε, ἀγαπητέ τοῦ θεοῦ, ἐκκλησιῶν τὸ καύχημα καὶ ἀγγέλων πρόσχημα. καὶ ἠρώτησα· τίνες ἐστέ ὑμεῖς; καὶ ὁ πρῶτος εἶπεν· ἐγὼ εἰμι Ἡσαΐας, ὃν ἔπρησεν Μανασσῆς ἐν ξυλίνῳ περιόνι. καὶ ὁ δεύτερος εἶπεν· ἐγὼ εἰμι Ἰερσμίας, ὃν ἐλιθοβόλησαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ἔμειναν πυρούμενοι τῷ αἰώνῳ πυρὶ. καὶ ὁ τρίτος εἶπεν· ἐγὼ εἰμι Ἰεζουάηλ, ὃν ἐπειραν εἰ χριστοκτόνοι· ταῦτα πάντα ὑπεμείναμεν, καὶ τὴν λιθίνην καρδίαν τῶν Ἰουδαίων οὐκ ἠδυνήθημεν ἐπιστρέψαι. καὶ ἔρριψα αὐτὸν ἐπὶ πρόσωπον, δεόμενος τῆς ἀγαθότητος τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐποίησεν ἔλεος μετ' ἐμοῦ λυτρωσάμενος ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἑβραίων. καὶ ἦλθεν φωνὴ λέγουσα· μακάριος εἶ σύ, Παῦλε, ἀγαπητέ τοῦ θεοῦ, καὶ μακάριος οἱ πιστεύσαντες διὰ σοῦ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι αὐτοῖς ἠτοιμάσθη ἡ αἰώνιος ζωὴ.

⁵⁰ Ἐτι ταύτης τῆς φωνῆς λεγούσης ἦλθεν ἄλλος κράζων· μακάριος εἶ, Παῦλε. καὶ ἐπερώτησα τὸν ἄγγελον· τίς ἐστίν

said unto me: This is righteous Job. And he drew nigh unto me and gave me a salutation and said unto me: Paul, thine honour and remembrance are always with God and among all the saints. And I am Job, who endured many temptations from Satan. Thirty years he left me, until I fell, prostrated and smitten with evil boils. Worms swarmed upon me, and every one of them about three fingers. And Satan daily uttered threats over me, saying: Curse thy God and die. And when he prompted my sons with me to come and comfort me, then Satan would say with their tongue: How much Job suffers these torments and the plague of boils. And every day he urged them to say to me: Blaspheme against the living God and die. But I yielded not to the desire of the wicked one, but always said: The Lord gave, and the Lord hath taken away; blessed be his name. It were better for me that I should remain under the scourge with which I was so much distressed, all the days of my life, than that I should blaspheme against God. And I would not cease from blessing his name, and he was long-suffering unto me in all that distress, for whom everything is easy; for what is the affliction of this world, compared with the promises of God, which he has prepared for his called, and these who delight in his love?

⁵⁰ Syriaca: And I saw another old man, saying unto me: Peace be unto thee, O Paul. And I said unto the angel who was with me: Who is this old man, my master? And he himself said to me: I am Noah, of the ark of the flood. I was six hundred years old, when I was building the ark for all flesh; and I ceased not to tell the sons of men: Repent of your evil deeds, for behold a flood cometh, and it will destroy you. And they saw that I prayed by night and day for them; bread I ate not in quietness, and the hair of my head I shaved not; and I hoped that peradventure God would shew mercy unto the work of his hands and not destroy it. But they repented not and considered not.

οὗτος, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· οὗτός ἐστιν Νῶε ὁ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ κατακλυσμοῦ. καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ἠρώτησα αὐτόν· τίς εἶ; καὶ εἶπέν μοι· ἐγώ εἰμι Νῶε ὁ ἐν ἑκατὸν ἔτεσιν κτίσας τὴν κιβωτόν, καὶ μὴ ἀποδυσάμενος ὄν ἐφόρουσιν χιτῶνα μηδὲ ξυρησάμενος τὴν κεφαλὴν μου, ἀλλὰ καὶ ἐγκράτειαν ἀσκήσας οὐκ ἐπλησίασα τῇ γυναικί μου, καὶ εἰς τὰ ἑκατὸν ἔτη ὁ χιτῶν μου οὐκ ἐρυπώθη, καὶ ἡ θρῆξ τῆς κεφαλῆς μου οὐκ ἐλαττώθη· καὶ οὐκ ἐπαυσάμην τοῖς ἀνθρώποις κηρύσσειν· μετανοεῖτε· ἰδοὺ γὰρ κατακλυσμός ἐρχεται· καὶ οὐδεὶς συνῆκεν, ἀλλὰ πάντες ἐξεμυκτίζον με, μὴ φειδόμενοι τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν, ἕως οὗ ἦλθεν τὸ ὕδωρ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ ἀπώλεσε πάντας.

⁵¹ Καὶ ἀποβλέψας ἴδον ἄλλους δύο ἀπὸ μακρόθεν. καὶ ἔπε-

⁵¹ ἐνώχ καὶ ἠλίαις: rectius apud Syrum de Helia et Elisa scribi videtur. Ceterum post verba ἐπὶ τὴν γῆν pauca tantum perisse, ut per se probabile est, ita ex Syro intellegitur. Post Heliae enim orationem ille angelum a Paulo discessisse significat et Paulum sibi ipsi esse redditum. Quid praeterea ex Syro ad Graecum textum supplendum faciat dubium est; Syrus enim ea quae de libello Pauli sub fundamento domus Tarsi invento ab initio Graeci textus scripta sunt ad finem narrationis transtulit, quemadmodum iam supra ad sect. 2. dictum est et infra accuratius indicabitur. Legitur autem sectio 51. in Syro sic: And after these things I saw two coming unto me; and the angel who was with me said unto me: These are Elijah and Elisha. And they came unto me and inquired after my health; and Elijah said unto me, while rejoicing with me: I prayed before God concerning the people of Israel, and it rained not upon them rain for three years and six months; for their iniquity was great. I spake unto them, and they would not hear me. And I remembered that whatever a man asks, the Lord granteth it unto him; as David the prophet hath said: The Lord is nigh unto those who call upon him in truth; and he performeth the will of them that fear him. And often the angels asked that he would give them rain, and he gave not, until I called upon him again; then he gave unto them. But blessed art thou, O Paul, that thy generation and those thou teachest are the sons of the kingdom. And know thou, O Paul, that every man who believes through thee hath a great blessing, and a blessing is reserved for him. Then he departed from me.

And the angel who was with me led me forth, and said unto me: Lo, unto thee is given this mystery and revelation; as thou pleasest, make it known unto the sons of men. (Quae iam sequuntur, potius ab interprete inventa quam translata videntur.) And I, Paul, returned unto myself, and I knew all that I had seen; and in life I had not rest that I might reveal this mystery; but I wrote it, and deposited it under the ground and the foundation of the house of a certain faithful man, with whom I used to be in Tarsus, a city of Cilicia. And when I was released from this life of time, and stood before my Lord, thus said he unto me: Paul, have we shewn all these things unto thee, that thou shouldst deposit them under the foundation of a house? Then send and disclose, concer-

ρώτησα τὸν ἄγγελον· τίνες εἰσὶν οὗτοι, κύριε; καὶ εἶπέν μοι· οὗτοι εἰσὶν Ἐνώχ καὶ Ἡλίας. καὶ ἐλθόντες ἤσπασάντό με λέγοντες· χαίροις, Παῦλε, ἀγαπητὲ τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπον πρὸς αὐτούς· τίνες ἐστέ ὑμεῖς; καὶ ἀποκριθεὶς Ἡλίας ὁ προφήτης εἶπέν μοι· ἐγὼ εἰμι Ἡλίας ὁ προφήτης ὁ προσευξάμενος εἰς τὸν θεόν, καὶ ἐποίησεν ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ μὴ κατελθεῖν ὑετὸν ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὰς ἀδικίας τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων. πολλάκις γοῦν καὶ οἱ ἄγγελοι παρεκάλεσαν τὸν θεόν διὰ τὸν ὑετὸν· καὶ ἤκουσα· μακροθυμήσατε, ἕως ἂν ὁ ἀγαπητός μου Ἡλίας προσεύξεται, καὶ γὰρ ἀποστείλω τὸν ὑετὸν ἐπὶ τὴν γῆν. ....

ning this Revelation, that men may read it, and turn to the way of truth, that they also may not come to these bitter torments. •

Haec verba excipit historia libri inventi. Initium quod supra non ad verbum adscripsimus, ita se habet: And thus was this Revelation discovered. When this Paul the apostle was in Tarsus, a city of Cilicia, in the house of an honourable man, the angel of the Lord appeared in a dream unto that man and said unto him: Destroy the foundation of this house, and the thing thou findest take. And the man did not understand; he thought that it was a lying dream, and paid no attention. And again he returned to him the second time, and urged him saying: I say unto thee, O man, pull down all the foundation of this house, and see everything that thou findest in it, take it and make it known unto the sons of men, that they may turn from the evil way unto life. Post haec legitur: Then that man arose in wrath etc., ut iam exscriptum est.

πολλήν σφόδρα παρὰ τὸν ἥλιον φωτεινότεραν. ³ καὶ πάλιν ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· θεώρησον, δέξαι Ἰωάννη. καὶ ἀνέτεινα τὸ ὄμμα, καὶ εἶδον βιβλίον κείμενον, ὡς νομίζειν με, ἐπτά ὀρέων τὸ πάχος αὐτοῦ· τὸ δὲ μῆκος αὐτοῦ νοῦς ἀνθρώπων οὐ δύναται καταλαβεῖν, ἔχοντα σφραγίδας ἐπτά. καὶ εἶπον· κύριε ὁ θεός μου, ἀποκάλυψόν μοι τί ἐστὶν γεγραμμένον ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. ⁴ καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δέξαι Ἰωάννη· τοῦτο τὸ βιβλίον ὃ ἐώραξας, γεγραμμένα εἰσὶν τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῆ καὶ τὰ ἐν τῇ ἀβύσσῳ, καὶ πάσης φύσεως ἀνθρωπίνης κτίματα καὶ δικαιοσύνη. ⁵ καὶ εἶπον· κύριε, πότε μέλ-

³ καὶ πάλιν etc. cum ABCD: F καὶ -- ἄκουσον δέξ. ἰω. καὶ θεώρησον, E om | x. ἀνέτεινα (C - νον) τ. ὄμμ. cum AC; reliqui om | F καὶ ἀναβλέψας εἶδον | ABC ἴδον | C om κείμενον | ὡς νομίζειν με cum A: D ὡς νομίζον ἴδον, C ὡς νομίζων, F ὡς ἐνόμιζον (item G addito ἴδον), E nil nisi ὡς, B om, sed vide post | ἐπτ. ὀρέων (C ὄρη) τὸ πά. αὐτ. cum CDFG; item A τὸ πά. αὐτ. ὡς ἐπτ. ὀρέων: E ἑπτακοσίων πήχων τὸ πάχ., B vide post | ἀνθρώπων cum AD, item B (qui totum locum sic habet: οὐ τὸ μῆκ. καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ πάχ. νοῦς ἀνθρ. etc): CDFG ἀνθρώπου | καταλαβεῖν (CE - βέσθαι) cum ACEFG: BD κατανοῆσαι | ἔχοντα cum CDFG: AB ἔχων, E ἔχον δὲ | καὶ εἶπον: B καὶ τοῦτο θεασάμενος ἐγὼ Ἰωάννης εἶπον | κύριε usque ἀποκάλ. μοι cum D, item E omisso ἀποκάλ. μοι, F (et G?) ἀποκάλ. μοι κύριε: AC ἄκουσον τοῦ δούλου σου τῆς φωνῆς κύριε (C om τ. φω. κύρ.) καὶ ἀποκ. μοι, B δέξαι σου κύριε, ἀποκάλυψ. μοι τῷ δούλῳ σου | τί ἐστ. (E εἰσιν) γεγραμμένον (E - μένα, item D) ἐν τ. β. τούτ. cum ADE; item C τί ἐστ. τὰ ἐν αὐτῷ γεγραμμ., F (et G?) τὸ βιβλίον τούτο, B τί ἐστὶ τὸ βιβλίον ὃ ἐώραξα·

⁴ καὶ ἤκ. φω. λέ. μοι: E om | ἄκ. δέξ. ἰω. cum BCDE: AG om | BC om τοῦτο, E om τοῦτο usque ἐώραξ. (F a verbis ἀποκάλ. μοι κύρ. τὸ βιβλ. τοῦτο pergit καὶ πάντα ἐν αὐτῷ γεγραμμ. τὰ ἐν τῷ mediis omissis) | γεγραμμ. εἰσὶν (ita A, C εἰσ. γεγρ., BD ἴσφι [D ἴσφι] γεγραμμένα): C add ἐν αὐτῷ. De E vide post, de F ante. | τὰ ἐν τῷ (cum BDEFG; AC om) οὐρ. καὶ τὰ (AB om) ἔ. τ. γ. καὶ (CD om) τὰ -- πάσης φύ. ἀνθρ. (cum ACD: BEF πᾶσα φύσις ἀνθρώπων [F - που]) κτίματα (cum AE, D κτίμασιν, BCF κτίμα) x. δικ. Post δέξ. ἰωάννη E sic pergit: πάντα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ -- κτίματ. x. δικ. ἀναγραφόμενα. B post δικαιοσύνη addit: καὶ φανερωθήσονται εἰς τὴν συντέλειαν τοῦ αἰῶνος, ἐν τῇ μελλούσῃ κρίσει· καθὼς ὁ προφήτης δανιὴλ ἐώρακεν κριτήριον· ἐκάθισα, καὶ βιβλία ἀνεώχθησαν (in codice per omnia vitiosissimo scriptum est: ἐκάθισαι· καὶ βύβλη ἀνεώχθησαν)· τότε καθίσονται καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι κρινόντες τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ. Tum pergit: ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσα ὑπὸ τοῦ κυρίου μου, καὶ πάλιν ἠρώδησα· ὑπόδειξόν μοι, κύριε μου, πότε μέλλῃ γενέσθαι, καὶ τί εἰς (codex ταῖς pro τί εἰς) σημεῖα διαφέρουσιν οἱ καιροὶ καὶ οἱ χρόνοι, ἵνα κάγω ἀναγγέλω τοῖς ἀδελφοῖς μου τοῖς ἀποστόλοις καὶ πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομά σου τὸ ἄγιον.

⁵ πότε μέλλουσιν (A μέλλει) ταῦτ. γεν. (D γε. τα., F τα. ἀποκαλυφθῆναι) -- ἐκείνοι cum ACD (et G): E καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλει γενέσθ. | μέλλει: A

λουσιν ταῦτα γενέσθαι, καὶ τί διαφέρουσιν οἱ καιροὶ ἐκεῖνοι; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· μέλλει τῷ καιρῷ ἐκείνῳ γενέσθαι πλησμονὴ σίτου καὶ οἴνου, ὅσα οὐ γέγονεν ἐπὶ τῆς γῆς οὐδ' οὐ μὴ γένηται ἕως οὐ ἔλθωσιν οἱ καιροὶ ἐκεῖνοι. τότε ὁ στάχυς τοῦ σίτου ἐκφυεῖ ἡμιχοίνικον, καὶ ὁ ἀγκῶν τοῦ κλήματος ἐκφυεῖ χιλίους βότρυας, καὶ ὁ βότρυς ἐκφυεῖ ἡμίσταμνον οἴνου· καὶ τοῦ ἐπερχομένου ἔτους οὐ μὴ εὐρεθῆ ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς ἡμιχοίνικον σίτου οὐδὲ ἡμίσταμνος οἴνου.

⁶ Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· τότε

add γάρ | τῷ: CE ἐν τῷ | οἴνου: A add πολλή, item E (πλήθει et πολλοὶ corrupte) ἐπὶ τῆς γῆς (C τὴν γῆν) cum CDE: AFG om | οὐδ' οὐ μὴ (C οὐδὲ μὴ, F οὐδὲ) γένηται (EF γενήσεται): F add πώποτε (A πώποτε omisissis οὐδ' οὐ μὴ γέν. ex errore) | ἕως οὐ: A μέχρις ἂν | E τότε γάρ | ἐκφυεῖ primum cum CE: A χύνει, G ἐκχύνει, DF ἐκχέει, B ἐκχέει | ἡμιχοίνικον cum A (ἡμιχύνηκον), item D χύνικον: C ἐμφοίνηκον, G ἡμιφοίνικον, F ἐπιφοίνικος, quae omnia ex ἡμιφοίνικον corrupta videntur esse. Nec minus corrupte E ἐν μὴ ζαρὸν σίτου (σίτου etiam G addit), B ἡμισκοσκηνῶν | ὁ (A ἡ) ἀγκῶν (E ἀγκῶν) cum ADE: C ὁ κλάδος, F ὁ εἰς στάχυς? B τὸ κλήμα pro ὁ ἀγκ. τ. κλήμ. | ἐκφυεῖ (D φυεῖ) cum CDE, A ποιήσει, F ἐκχέει, B om | ἐκφυεῖ tert (D φυεῖ, A εὐφυεῖ) cum ACDE: B om (F post ἐκχέει om χιλίους usque ἐκφυεῖ) | ἡμίσταμνον cum AC, item F (ἡμιστάμνον), DE στάμνον, B ἡμισοσταμνο | καὶ τοῦ ἐπερχ. ἔτους cum C; F (G?) καὶ εἰς τὸ ἐπερχόμενον ἔτος, D καὶ τὸν ἔπειτα χρόνον, B καὶ τοῦ ἐπερχομένου καιροῦ, E καὶ ἐν τῷ ἐπερχομένῳ χρόνῳ, A καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλει γενέσθαι· καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, Ἰωάννη· ἐρχομένου τοῦ καιροῦ | ἐπὶ προσώπου (BE-ων) πάσης (BD om) τ. γῆς: A om, E post οἴνος ponit | ἡμιχοίνικον (D ὁμοι χίνικον, C ἡμισο φίνηκον, F φοίνικα) σίτου cum ACDF: BE οἴτος | ἡμίσταμνος (ὁμοι στάμνος D, ἡμίσταμνον A, ἡμισο στάμνον C) οἴνου cum ACD; F στάμνον οἴνου: BE οἴνος, sed B add οὔτε ἔλαιον. Praeterea BE οὔτε σι. οὔτε οἴν., item F οὔτε φοι. σι. οὔτε σι. οἴν., CD καὶ pro οὐδέ. B post verba ἄκουσ. δίκ. ἰω. totam sectionem sic habet: ὅταν ἴθῃτε (codex ἡδυται) σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις καὶ συνεχῶς (sic) πόλεμον, ἔνος ἐπὶ ἔνος καὶ βασιλεῖς ἐπὶ βασιλεῖς καὶ λεμῶς καὶ σεισμῶς, τότε ἐγγίξει τὸ τέλος· καὶ μέλλουσιν οἱ καιροὶ ἐκεῖνοι γενέσθαι πλησμονὴ σίτου καὶ οἴνου καὶ ἔλαιου, ὅσα οὐ γέγονε πώποτε· τότε ὁ στάχυς τοῦ σίτου ἐκχέει (sic) ἡμισκοσκινον, καὶ τὸ κλήμα χιλίους βότρυας, καὶ ὁ βότρυς ἡμισοστάμνον οἴνου· καὶ τοῦ ἐπερχομένου καιροῦ φθαρήσεται, καὶ οὐ μὴ εὐρεθῆ ἐπὶ προσώπων τῆς γῆς οὔτε σίτος οὔτε οἴνος οὔτε ἔλαιον.

⁶ καὶ πάλιν (ita BCD; F om) εἶπ. (D add πρὸς κύριον) κύριε, ἀπὸ (BD praem καὶ) τέτ. τί μέ. (D τί μέ. τότε.) ποιεῖν (ita CDF; B μέλλει γενέσθαι); καὶ ἡ. φωνῆς λεγούσης (F φωνὴν λέγουσαν) μοι· ἄκ. δίκ. ἰω. (B om ἄκ. δι. ἰω., C add ταῦτα πάντα ἐλάλησα σοι): haec omnia AE om | τότε: AE καὶ τότε | ἀρ-

φανήσεται ὁ ἀρνητῆς καὶ ἐξορισμένος ἐν τῇ σκοτίᾳ, ὁ λεγόμενος ἀντίχριστος. καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, ἀποκάλυψόν μοι ποταπὸς ἐστίν. ἵ καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ζοφῶδες, αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὀξέσαι ὡς βέλη, οἱ ὄφρυες αὐτοῦ ὡσεὶ ἀγροῦ, ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ ὁ δεξιὸς ὡς ὁ ἀστὴρ ὁ πρωτὶ ἀνατάλλων, καὶ ὁ ἕτερος ὡς λέοντος, τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς πῆχυν μίαν, οἱ ὀδόντες αὐτοῦ σπαιθαμαίαια, οἱ δάκτυ-

νητῆς: C add καὶ ὑπερήφανος | ἐξορισμένος (ita omnes) ἐν τῇ σκοτ. (F ἐν τῷ σκοτέι, BD om ἐν τ. σκ., sed B add διάβολος): C ἐξορ. ὁ ἐν σκοτίᾳ μένων | ὁ λεγόμενος: D om | ἀντίχριστος (D-χρηστος): E add καὶ ὑποδεικνύει τὰ τῆς πλάνης αὐτοῦ φαντάσματα, λέγων· ἐγὼ εἰμι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ παραδεικνύει (cod. -δύκνει) αὐτὸν ὡς θεόν, καὶ στήσει τὸν τόπον αὐτοῦ εἰς τὸν τόπον τοῦ κρανίου, ὅπου ἦλθεν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ διὰ τοὺς ἐν ᾧ οὐρομένους, καὶ ἄρχεται τὸ κρῖναι μετὰ πραότητος καὶ ἐλεημοσύνης πολλῆς καὶ συγχωρήσεως ἁμαρτωλῶν, καὶ ὡς φησι συγχωρεῖ ἁμαρτήματα. καὶ ἀκούσονται οἱ πεπλανημένοι αὐτὴν τὴν συγχώρησιν, καὶ συναχθήσονται ἄγνωστα καὶ ἀγραμμάτιστοι λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· μὴ ἄρα εὐρίσκομεν αὐτὸν δίκαιον; ἔστιν ἐπιστηρίζων (in codices: εὐρίσκομεν αὐτόν· δίκαιός ἐστιν ἐπιστηρίζων) ὁ δῆμος τῶν φονευτῶν Ἰουδαίων. ὅθεν καὶ ὡς πρότιμον δείκνυσιν αὐτόν, τοῦ τόπου καὶ τοῦ ναοῦ πρόνοιαν ποιούμενος. καὶ λέγουσιν οἱ ἀγνώμονες ὅσα... (cod. ἐνεγκατεσώμασα?) διὰ τοὺς λόγους καὶ τὰς παραινέσεις τῶν προφητῶν. Quae sequuntur, ad sect. 8. pertinent: καὶ πάλιν ὁ μαθητῆς τοῦ κυρίου ἠρώτησε λέγων· εἰπέ μοι, κύριε μου, καὶ μετὰ ταῦτα τί μέλλεις ποιῆν; ἤκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· θεωρεῖν ὁ θεὸς τὴν ἀδικίαν αὐτοῦ ἀποστέλλει ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ, τὸν βαυρητῆλ (sic), λέγων· ἀπέλθατε, σαλπίατε (sequitur ἄερος ἄς, coniecturis simile aliquid ut τοὺς πνεύμασιν ἄερος ἴνα) κρατήσουσιν τὸν ὑπέτον, καὶ ἡ γῆ ξηρανθήσεται, καὶ αἱ βοτάναι (cod. ἡ βατάνες) ψυγησονται, καὶ ποιήσει τὸν οὐρανὸν χαλκοῦν, ἵνα θρόσον μὴ δόσῃ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ κρύψῃ τὰς νεφέλας εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, καὶ καταστελῆ (hinc loco -στηλῶ) κέρας τῶν ἀνέμων, ἵνα μὴ ἄνεμος συστή (sic) ἐπὶ (cod. ἀπὸ) προσώπου πάσης τῆς γῆς. καὶ ἔσται θάμβος πολὺ (cod. πολλῆ) ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν (cf C ad sect. 7). Post haec quae leguntur, vide ad sect. 8; pergitur enim: καὶ εἶπον· κύριε, πόσα ἔτη μέλλουσιν etc. | πάλιν: AE om | εἶπον: B add ἐγὼ Ἰωάννης | E κύρ. μου | ἀποκάλ. μοι cum ABDFG: CE om | ποταπὸς ἐστίν. (G add ὁ ἀντίχριστος, item E οὗτος ὁ ἀντίχρ.): D πῶς μέλλει εἶναι

ἵ καὶ ἤκ. φω. λεγ. μοι cum BCD, item F additis ἤκουσον δίκαιε Ἰωάννη: E ἤκουσον δίκαιε Ἰωάννη, A καὶ εἰπέ μοι· ἤκουσ. δικ. ἰω. | τὸ (B add μὲν) εἶδος (F praem ἔστω): B τὸ φῶς | ζοφῶδες: A add ἐστίν, B add καὶ μελανώμενον | ὀξέσαι (AD ὀξῆς, C ὀξίς, B ὀξήσου, EF om) ὡς (A ὡσπερ, C ὡσεὶ) βέλη (A βέλος, B βελώνια, F φόλλος?): E add ἠκονομένα | οἱ (C ἡ) ὄφρυες (D ὄσφυρες, F ὠσφυρες, B φροῖς, E ὠσφρῦς, C ὀφρις) αὐτ. ὡσεὶ ἀγροῦ (D ὠσειαγροῦ, F ὡς ἀγροῦ, C ὡς ἄγριοι, E πάσης δυσωθίας καὶ ἀγράφτης, B eorruptissime ἀνδρείου βελόνια ἀγαστάχειος): A om | E ὁ μὲν ὀφρ. αὐτ. omisso ὁ δεξ. | ὡς (B om) ὁ (BDEF om) ἀστ. ὁ (DE τὸ, F om) πρωτὶ (A πρωτῆ) ἀνατ. | καὶ ὁ ἕτερος (A add αὐτοῦ ὀφθαλμὸς): F ὁ ἀριστερός | ὡς cum CDF: AE ὡσπερ, B om (sed add εἰδὶς sic) | τὸ στ. αὐ. ὡς πῆχ. μίαν (ὡς π. μ. A;

λοι αὐτοῦ ὡς δρέπανα, τὸ ἔχου τῶν ποδῶν αὐτοῦ σταθαμῶν δύο, καὶ εἰς τὸ μέτωπον αὐτοῦ γραφὴ ἀντίχριστος· ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθήσεται καὶ ἕως τοῦ ἄβου καταβήσεται, ποιῶν ψευδοφαντασίας. καὶ τότε ποιήσω τὸν οὐρανὸν χαλκοῦν, ἵνα μὴ δώσει ἐπὶ τὴν γῆν δρόσον· καὶ κρύψω τὰς νεφέλας ἐν ἀποκρύφοις τόποις, ἵνα μὴ ἐπάγῃσι δρόσον ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ καταστειλῶ τοὺς κέρασιν τῶν ἀνέμων, ἵνα μὴ πνεύσει ὁ ἀνεμος ἐπὶ τῆς γῆς.

⁸ Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ πόσα ἔτη μέλλει ποιεῖν οὗτος ἐπὶ τῆς γῆς; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον; δίκαιε

D πῆχη α', C πῆχη, B πλίων σταθαμῶν [σταθαμῆς]: EF om | σταθαμῶν (D - μῶν) cum AD: C σταθαμῆν, E σταθαμῆν, G σταθαμῶν, F σταθαμῶν τριῶν | D τὰ ἔχον | σταθαμῶν (B - μῶν) δύο cum DEB; G σταθαμῶν τρεῖς, AC ὡς σταθαμῶν δύο | ἀντίχρ. cum ABF: CD ὁ ἀντ., E οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχρ. | ἕως τ. οὐρανοῦ: A πρῶτον οὗτος | ψευδοφαντασίας (B - σίας, CD ψευδεὶς φαντ.): A add καὶ σημεῖα πολλά | CD χαλκόν | δώσει cum AFG: D ἐπιδώσει, C ἐπάγῃ | ἐν ἀποκρ. τόπ. cum D: CF εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης (F γῆς), B εἰς τὰ καταχθόνια | ἐπάγῃσι δρ. (F δρ. ἐπάξωσιν) ἐπὶ τὴν γῆν (F τῆς γῆς) cum DF: B βρέξωσιν ἐπὶ τὴν γῆν | καταστειλῶ cum D: F κατάσχω | πνεύσει etc cum D: F ἀνεμος ἐκλήψει (sic apud Birch.) ἀπὸ προσώπου πάσης τῆς γῆς. In C pro ἵνα μὴ ἐπάγῃσι etc. legitur: καὶ ἐστὶν θαμβός ὁ ἀήρ ἐπὶ τῆς γῆς. B pro καὶ καταστειλῶ etc: καὶ γενήσεται λιμὸς ἰσχυρός ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς. Praeterea B et E plura propria habent. Ita B post ψευδοφαντασίαν pergit: καὶ ἀγαπήσει πλεῖστα τῶν ἑβραίων γένος· οἱ δὲ δίκαιοι κρυβήσονται καὶ φύγῃσιν ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις· καὶ πολλοὺς δικαίους τιμωρήσει· καὶ μακάριος ὁς οὐ μὴ πιστεύσει αὐτῶν. καὶ τότε οὐρανὸς οὐ μὴ δώσει δρόσον ἐπὶ τὴν γῆν· κρύψῃ τὰς νεφέλας etc. E vero post ὡς βέλη ἠκονημένα sic pergit: οἱ ὀδόντ. αὐτοῦ σταθαμῶν· οἱ δέκτ. -- δρέπανα· τὰ σκέλη αὐτοῦ ὅμοια λεκτοῦρ (?)· τὸ ἔχον τῶν ποδ. -- δύο· οἱ ὠσφοῦς (sic) αὐτοῦ πάσης δυσωδίας καὶ ἀγριότητος· καὶ εἰς τὸ -- ὁ ἀντίχριστος· κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ποτήριον θανάτου, καὶ ἐξ αὐτοῦ πίνουσιν πάντες οἱ προσκυνοῦντες αὐτόν· ὁ μὲν ὀφθαλμὸς -- λέοντος, ὅτε ἀλχημαλευτέω ὑπὸ τοῦ ἀρχαγγέλου μιχαήλ, καὶ ἦρεν ἐξ αὐτοῦ τὴν βεστῆταν. καὶ ἀπεστάλην ἐγὼ ἐκ τῶν κόλπων τοῦ πατρός μου, καὶ συνέσπειλα τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τοῦ μεμιαμένου, καὶ ἐσβέσθη ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ· καὶ ᾤδε (?) προσκυνήσουσιν αὐτόν, γράφει (addo εἰς?) αὐτῶν τὰς χεῖρας τὰς δεξιὰς, ἵνα καθέξονται μετ' αὐτοῦ (cod. αὐτῶν) εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον· καὶ ἄλλω (?) περισφραγισθῆναι (?) περισφραγ.?) οὐ δύναται· καὶ πάντες οἱ μὴ βαπτισθέντες (cod. - σθῆναι) καὶ μὴ πιστεύσαντες, τετήρηται αὐτοῖς ὄρη καὶ θυμὸς (cod. πάσης ὄρηθς κ. θυμοῦ) τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπον· κύριέ μου, καὶ τί (sic) σημεῖα ποιεῖ; ἀκουσον, δίκαιε ἰωάννη· ὄρη καὶ βουνοὺς μετακινήσει, καὶ διανεύσει τῆς μεμιαμένης χειρὸς αὐτοῦ· δεῦτε πρὸς με πάντες, καὶ διαφαντάσματα καὶ πλάνης (sic) συνάγονται ἐν τῷ ἰδίῳ τόπῳ· νεκροὺς οὐκ (sic, potius ἐξ-?) ἐγείρει· τὰ δὲ πάντα ἔλα ὡς θεὸς ὑποδεικνύει.

⁸ B καὶ πάλιν ἐρώτησα καὶ (ita AD; C om) πόσα -- ἐπὶ τῆς γῆς (A ἐπὶ τὴν γῆν): B πόσα ἔτη μέλλουσι οὕτω γενέσθαι, E πόσα ἔτη μέλλουσι γενέσθαι ταῦτα | καὶ ἤκουσα φ. λε. μοι: E :: καὶ λέγει μοι | ποιήσω: G teste Birch. ποιή-

φανήσεται ὁ ἀρνητὴς καὶ ἐξορισμένος ἐν τῇ σκοτίᾳ, ὁ λεγόμενος ἀντίχριστος, καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, ἀποκάλυψόν μοι ποταπὸς ἐστίν. ⁷καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ζοφῶδες, αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὄξειαι ὡς βέλη, οἱ ὄφρυες αὐτοῦ ὡσεὶ ἀγροῦ, ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ ὁ δεξιὸς ὡς ὁ ἀστὴρ ὁ πρωτὸς ἀνατέλλων, καὶ ὁ ἕτερος ὡς λέοντος, τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς πῆχυν μέλαν, οἱ ὀδόντες αὐτοῦ σταθαιμαῖα, οἱ δάκτυ-

νητῆς: C add καὶ ὑπερήφανος | ἐξορισμένος (ita omnes) ἐν τῇ σκοτ. (F ἐν τῇ σκότει, BD om ἐν τ. σκ., sed B add διάβολος): C ἐξορ. ὁ ἐν σκοτίᾳ μένων | ὁ λεγόμενος: D om | ἀντίχριστος (D-χρηστος): E add καὶ ὑποδεικνύει τὰ τῆς κλιῆς αὐτοῦ φαντάσματα, λέγων· ἐγὼ εἶμι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ παρεδεικνύει (cod. -δύκνοι) αὐτὸν ὡς θεόν, καὶ στήσει τὸν τόπον αὐτοῦ εἰς τὸν τόπον τοῦ κρανίου, ὅπου ἦλθεν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ διὰ τοὺς ἐν ᾗδῃ ὀδυρομένους, καὶ ἀρχεται τὸ κρῖναι μετὰ πραότητος καὶ ἐλεημοσύνης πολλῆς καὶ συγχωρήσεως ἁμαρτωλῶν, καὶ ὡς φησι συγχωρεῖ ἁμαρτήματα. καὶ ἀκούσονται οἱ πεπλανημένοι αὐτὴν τὴν συγχώρησιν, καὶ συναχθήσονται ἄγνωστοι καὶ ἀγραμματοῖσι λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· μή ἔρα εὐρίσκομεν αὐτὸν δίκαιον; ἔστιν ἐπιστηρίζων (in codice: εὐρίσκομεν αὐτόν· δίκαιός ἐστιν ἐπιστηρίζων) ὁ δῆμος τῶν φονευτῶν ἰουδαίων. ὅθεν καὶ ὡς πρότιμον δείκνυσιν αὐτόν, τοῦ τόπου καὶ τοῦ ναοῦ πρόνοιαν ποιούμενος. καὶ λέγουσιν οἱ ἀγνώμονες ὅσα... (cod. ἐνεργατευσόμεθα?) διὰ τοὺς λόγους καὶ τὰς παρακλήσεις τῶν προφητῶν. Quae sequuntur, ad sect. 8. pertinent: καὶ πάλιν ὁ μαθητὴς τοῦ κυρίου ἠρώτησε λέγων· ἐπέ μοι κύριε μου, καὶ μετὰ ταῦτα τί μέλλεις ποιεῖν; ἄκουσον, δίκαιε ἰωάννη· θεωρεῖν ὁ θεὸς τὴν ἀδικίαν αὐτοῦ ἀποστέλλει ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ, τὸν βασιρεῖν (sic), λέγων· ἀπέλαθε, σαλπίαστε (sequitur ἄερος ἄς, coniectura simile aliquid ut τοῖς πνεύμασιν ἄερος ἔνα) κρατήσουσιν τὸν ὑπετόν, καὶ ἡ γῆ ξηρανθήσεται, καὶ αἱ βοτάναι (cod. ἡ βατάνες) ψυγησονται. καὶ ποιήσει τὸν οὐρανὸν χαλκοῦν, ἔνα θρόνον μὴ δόσῃ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ κρύψῃ τὰς νεφέλας εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, καὶ καταστεύῃ (hoc loco -στηλώ) κέρας τῶν ἀνέμων, ἔνα μὴ ἀνεμοσυστῇ (sic) ἐπὶ (cod. ἀπὸ) προσώπου πάσης τῆς γῆς. καὶ ἔσται θάμβος πολὺ (cod. πολλῆ) ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν (cf C ad sect. 7). Post haec quae leguntur, vide ad sect. 8; pergitur enim: καὶ εἶπον· κύριε, πόσα ἔτη μέλλουσιν etc. | πάλιν: AE om | εἶπον: B add ἐγὼ ἰωάννης | E κύρ. μου | ἀποκάλ. μοι cum ABDFG: CE om | ποταπ. ἐστ. (G add ὁ ἀντίχριστος, item E οὗτος ὁ ἀντίχρ.): D πῶς μέλλει εἶναι

⁷ καὶ ἤκ. φων. λεγ. μοι cum BCD, item F additis ἄκουσον δίκαιε ἰωάννη: E ἄκουσον δίκαιε ἰωάννη, A καὶ εἶπέ μοι· ἄκουε θεῖα. ἰω. | τὸ (B add μὴν) εἶδος (F praem ἔστω): B τὸ φῶς | ζοφῶδες: A add ἐστίν, B add καὶ μελανώμενον | ὄξειαι (AD ὄξυς, C ὄξει, B ὄξῆσου, EF om) ὡς (A ὡσπερ, C ὡσεὶ) βέλη (A βέλος, B βελόνια, F φόλλος?): E add ἠκονημένα | οἱ (C ἡ) ὄφρυες (D ὄσφρες, F ὡσφριες, B φροῖς, E ὡσφρύς, C ὄφρις) αὐτ. ὡσεὶ ἀγροῦ (D ὡσεῖσαγροῦ, F ὡς ἀγροῦ, C ὡς ἄγριοι, E πάσης θυσαδικας καὶ ἀγροῦτῆτος, B eortruptissime ἀνδρείου βελόνια ἄγαστάχτιος): A om | E ὁ μὲν ὀφθ. αὐτ. omisso ὁ δεξ. | ὡς (B om) ὁ (BDEF om) ἀστ. ὁ (DE τὸ, F om) πρωτὸς (A πρώην) ἀνατ. | καὶ ὁ ἕτερος (A add αὐτοῦ ὀφθαλμὸς): F ὁ ἀριστερός | ὡς cum CDF: AE ὡσπερ, B om (sed add εἶδεις sic) | τὸ στ. αὐ. ὡς πῆχ. μέλαν (ὡς π. μ. Δ:

ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε νη· τότε ἀποστελῶ ἀγγέλους μου, καὶ ἀρούσιν τὰ κέρα κριοῦ τὰ κείμενα ἐπὶ τὴν νεφέλην, καὶ ἐξέλθωσιν ἔξω τοῦ κνοῦ καὶ σαλπίσουσιν Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ μετὰ τῶν κεράτων - μων, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης Δαυὶδ, ἐν φωνῇ σάλπιγγος κτήνης· καὶ ἀκουτισθήσεται ἡ φωνὴ τῆς σάλπιγγος ἀπὸ πε-
ων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης· καὶ ἀπὸ τῆς φωνῆς ἐκείνης
· σάλπιγγος σαλευθήσεται πᾶσα ἡ γῆ, καθὼς προεῖπεν ὁ προ-
της, καὶ ὑπὸ τὴν φωνὴν τοῦ στρουθίου ἀναστήσεται πᾶσα
άνη, τουτέστιν ὑπὸ τὴν φωνὴν ἀρχαγγέλου ἀναστήσεται πᾶσα
πὺς ἀνθρωπίνη.

κόμμοι· πατριάρχει καὶ ἡγούμενοι, πρεσβῦται καὶ λαοὶ (verbum deest)· τοῦ
· ἵνος ὁ καλὸς καὶ ἡ τράπεζα καὶ ἡ φαντασία τοῦ κόσμου; καὶ οὐ μὴ εὐρέθῃ
· ἔλα τῷ κόσμῳ -- καὶ τελευτήσουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ ἐν ταῖς πλα-
· ταις καὶ ἐν παντὶ τόπῳ τῆς οἰκουμένης· καὶ ἐκ τῆς δυσωδίας τῶν θανάτων
· τευτήσουσιν καὶ οἱ ζῶντες· φεύγουσιν εἰς τὰ ὄρη καὶ κρύπτονται ἐν αὐτοῖς εἰς
· σπήλαια -- οἱ σπλαγγικοὶ ἀδελφοὶ πίπτουσιν ὁμοθυμαδὸν καὶ ἀποκνῆσκουσιν
· ἵ καὶ ὁ κόσμος ὑπὸ θανάτου τελευτῶσιν. καὶ ἤκουσα (ante haec excedisse vi-
· tar quaestio) φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον δίκαιε ἰωάννη· ὅστις οὐ προσκυνεῖ
· τὸ θηρίον ἐκεῖνο καὶ τὰ φαντάσματα αὐτοῦ, μάρτυς κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ
· τῶν οὐρανῶν καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει μετὰ τῶν ἁγίων μου. Post haec le-
· untur quae inde a sectione sexta exeunte edidimus. Pergitur enim: καὶ εἶπον·
· ὑπὲρ μου ποταπὸς ἐστὶν οὗτος ὁ ἀντίχριστος. ἄκουσον, δὲκ. ἰω. τὸ μὲν εἶδος τοῦ
· προσώπου etc., de quibus iam relatam est supra ad sect. 7. | καὶ πάλιν εἶπον·
· κύ. (F add καὶ, item A) ἀπὸ -- μέλλεις ποιεῖν (F μέλλη γενέσθαι, item A μέλ-
· λει γεν.) -- ἰωάννη cum CF (item A qui a priore καὶ πάλιν εἶπον cum seqq. ad
· posterius transiit); D (E) om | τότε: D καὶ, E καὶ τότε | ἀρούσιν cum A
· (is om ἀποστελῶ ἀγγ. μου καὶ) CF; D ἄρωσιν | κέρα: ita (vel κέρι) ACD;
· F tantum teste Birchio κέρατα | τὰ κείμενα ἐπὶ (A ὑπὸ) τὴν νεφ. (G τῆς νε-
· φέλης): F τὰ ὑπὸ νεφέλων, D om | ἐξέλθωσιν (C·ζων): D ἐξέρχονται, sed ser-
· vato καὶ sq. | C ἔξωθεν | A καὶ σαλπίσαι | D μχ. κ. γαβρ. ante καὶ σαλπ.
· ron | προεῖπεν cum CDF; A εἶπεν | προφήτης: D δίκαιος | ἐν (B om) φω.
· σάλπ. κερ. cum ADF (B); C ἐν σάλπιγγιν διαταῖς καὶ φωνῇ σάλπ. κερ. | ἀκου-
· τισθήσεται: F ἀκουσθήσεται, A ἀκουσθήτω, C ἀναστήσεται | ἡ φων. τ. σάλπ.
· (F add ἐκείνης): A ἡ σάλπιγγε ἐκείνη | ἀπὸ περάτων -- οἰκουμένης: B εἰς τὰ
· τετραπέρατα τῆς γῆς, F add καὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάσσης | ἀπὸ: F ἐκ |
· ἐκείνης τῆς σάλπ. (F τ. σάλπ. ἐκ.): D om τ. σάλπ. | σαλευθήσεται πᾶσα usque
· finem cum A: F ἐγερθήσονται πάντες οἱ νεκροὶ τῆς γῆς καὶ ζωὴς εἶπ. ὁ προφ. δαυ.,
· καὶ ἐπὶ φωνῆν τῶν στρουθίων πᾶσα φύσις ἀνθρώπων ἀπὸ περάτων ἕως περάτων
· τῆς οἰκουμένης, D σαλευθήσεται πᾶσα φύσις ἀνθρωπίνη ἀπὸ περάτων ἕως πε-
· ράτων τῆς οἰκουμένης καὶ ἀναστήσονται, B σαλευθ. ἡ γῆ (ita videtur) πᾶσα καὶ
· ἀναστήσεται πᾶσα φύσις ἀνθρώπων ἀπὸ ἀδάμ καὶ εὐὰς μέχρι τῆς συντελείας.
· C καὶ ἀπὸ τῆς φωνῆς usque finem om. E pro his quae edidimus inde a τότε
· ἀποστελῶ ἀγγέλους habet: καὶ τότε ἀποστελῶ ἀγγέλων ἐξ οὐρανοῦ καὶ κροτήσεται

Ἰωάννη· τρία ἔτη ἔσονται οἱ καιροὶ ἐκεῖνοι, καὶ ποιήσω τὰ τρία ἔτη ὡς τρεῖς μῆνας, καὶ τοὺς τρεῖς μῆνας ὡς τρεῖς ἑβδομάδας, καὶ τὰς τρεῖς ἑβδομάδας ὡς τρεῖς ἡμέρας, καὶ τὰς τρεῖς ἡμέρας ὡς τρεῖς ὥρας, καὶ τὰς τρεῖς ὥρας ὡς τρεῖς στιγμᾶς, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης Δαυὶδ· τὸν θρόνον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν κατέρραξας, ἐσμύκρυνας τὰς ἡμέρας τοῦ χρόνου αὐτοῦ, κατέχευας αὐτῷ αἰσχύνην. καὶ τότε ἀποστελῶ Ἐνώχ· καὶ Ἥλιαν πρὸς ἔλεγχον αὐτοῦ, καὶ ἀποδείξωσιν αὐτὸν ψεύστην καὶ πλάνον, καὶ ἀνελεῖ αὐτούς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης· τότε ἀνοίσωσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν σου μόσχους.

⁹ Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλει γενέσθαι; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· τότε τελευτήσει πᾶσα φύσις ἀνθρωπίνη, καὶ οὐκ ἔστιν ἀνθρώπος ζῶν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, ἀπὸ τότε τί μέλ-

σιν ἔχων | καὶ τ. τρ. ὥρας ὡς τρ. στιγμᾶς (C ὡς στιγμὴν μίαν): E om; A vero add καὶ αἱ τρεῖς στιγμαὶ ὡς τρεῖς ῥοπαί· αἱ τρεῖς ῥοπαὶ εἰσὶν τὸ καμμῦσαι καὶ ἀναβλέψαι (in ipso codice haec scripta sunt: κ. οἱ τρεῖς στιγμαὶ ὡς τρεῖς ῥοπαί· οἱ τρεῖς ῥοπαὶ εἰσὶν τὸ καμῆσαι κ. αν.) | C προεῖπεν | A om δαυὶδ | DE κατέρραξας | D ante κατέχευας αὐτῷ (pro his A κατέχευε αὐτόν) in margine additum habet Ἰωακὶμ ἐντροπήν | αἰσχύνην: F ἰσχύν | C ἀποστέλω | BF ἔνωχον | αὐτοῦ: A add τοῦ δεινοῦ θηρίου | ἀποδείξωσιν DF; A ἀποδείξω: CE ἀποδείξουσιν | C ὡς ψεύστην, D ψεύστ. ὄντα | B ἐλέγχειν αὐτὸν πᾶσιν τοῖς ἀνθρώποις ψεύστην καὶ ἀπίστῳ καὶ ἰδὸν τῆς ἀπωλείας καὶ ἐλέγξονται αὐτοῦ κατὰ πρόσωπον εἶναι ἀντίχριστον πλάνον καὶ σατανᾶν τῆς θεωρίας αὐτοῦ· καὶ μὴ φέρων λέγων ὡς ἀπατεῶν (pergit καὶ μάχα quae non intellego; μαχαίρα?) ἀνελεῖ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν, καθὼς etc. | δαυὶδ cum CEF; ABD om | ἀνοίσωσιν cum ACDF; E ἀνοίσοσιν. B a verbis καθὼς εἶπ. ὁ προφ. transillit ad similia ea quae sequuntur, omissis τότε ἀνοίσωσιν usque μετὰ τῶν κεράτων ἐκεῖνων, καθὼς etc.

⁹ κύριε: D om | μέλλει γενέσθαι cum AF; CD μέλλεις ποιεῖν. E om καὶ πάλιν usque δίκ. Ἰωάννη. Sed habet infra post verba ὅλα ὡς θεὸς ὑποδεικνύει (excunte sect. 7), ubi pergit: καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον δίκ. Ἰω., καὶ ἀπὸ τότε οὐκ ἔστιν ἀνθρώπος ζῶν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ τότε ἀποστέλω etc. | D om ἄκουσ. δίκ. (A om) Ἰωάν. | τότε: E καὶ τότε | τότε τελευτήσει (E -τήσουσιν) -- ἀνθρωπίνη (EF ἀνθρώπων) usque γῆν: A om | F om καὶ οὐκ ἔστ. ἄνθρ. ζῶν | DE om ἐπὶ πᾶ. τ. γ. Post ἀνθρῶπ. ζῶν E multa propria habet, sed mira vitiositate scripta sunt. Pauca inde excerpisse satis erit. Pergit: συμψυγήσεται („excubitur“: simile quid conciliendum erit pro συμψύγεται, quod codex habet) ἢ γῆ ἀπὸ τοῦ καύσωτος (additur ἐνός) τοῦ ἡλίου· οὐαὶ τοῖς φθάρσασιν τότε -- τότε οὐ ἔχοντες χρυσίον καὶ ἀργύριον βίπτουσιν αὐτὰ ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ἐν παντὶ τόπῳ τῆς οἰκουμένης, καὶ οὐδεὶς αὐτὰ ἐπιμελετᾷ -- σκευὴ ἐλεφάντινα, ἱμάτια ἐκ λίθου καὶ μαργαρίτου ἐν ταῖς πλατείαις βίπτουσιν αὐτὰ· βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες λιμῆ

λαις ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· τότε ἀποστελῶ ἄγγελους μου, καὶ ἀροῦσιν τὰ κέρατα τοῦ κριοῦ τὰ κείμενα ἐπὶ τὴν νεφέλην, καὶ ἐξέλθωσιν ἐξω τοῦ οὐρανοῦ καὶ σαλπίσουσιν Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ μετὰ τῶν κεράτων ἐκείνων, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης Δαυιδ, ἐν φωνῇ σάλπιγγος κερατίνης· καὶ ἀκουτισθήσεται ἡ φωνὴ τῆς σάλπιγγος ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης· καὶ ἀπὸ τῆς φωνῆς ἐκείνης τῆς σάλπιγγος σαλευθήσεται πᾶσα ἡ γῆ, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης, καὶ ὑπὸ τὴν φωνὴν τοῦ στρουθίου ἀναστήσεται πᾶσα βοτάνη, τουτέστιν ὑπὸ τὴν φωνὴν ἀρχαγγέλου ἀναστήσεται πᾶσα φύσις ἀνθρωπίνη.

τηκόμενοι· πατριάρχαι καὶ ἡγούμενοι, πρεσβῦται καὶ λαοὶ (verbum deest)· ποῦ ὁ οἶνος ὁ καλὸς καὶ ἡ τράπεζα καὶ ἡ φαντασία τοῦ κόσμου; καὶ οὐ μὴ εὐρεθῆ ἔν ὄλῳ τῷ κόσμῳ -- καὶ τελευτήσουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ἐν παντὶ τόπῳ τῆς οἰκουμένης· καὶ ἐκ τῆς δυσωδίας τῶν θανάτων τελευτήσουσιν καὶ οἱ ζῶντες· φεύγουσιν εἰς τὰ ὄρη καὶ κρύπτονται ἐν αὐτοῖς εἰς τὰ σπήλαια -- οἱ σπλαγγικοὶ ἀδελφοὶ πίπτουσιν ὀμοθυμαδὸν καὶ ἀποκνίθουσιν καὶ πᾶς ὁ κόσμος ὑπὸ θανάτου τελευτῶσιν. καὶ ἤκουσα (ante haec excidisse videtur quaestio) φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον δίκαιε Ἰωάννη· ὅστις οὐ προσκυνεῖ τὸ θῆρον ἐκεῖνο καὶ τὰ φαντάσματα αὐτοῦ, μάρτυς κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει μετὰ τῶν ἁγίων μου. Post haec leguntur quae inde a sectione sexta exeunte edidimus. Pergitur enim: καὶ εἶπον· κύριέ μου ποταπὸς ἔστιν οὗτος ὁ ἀντίχριστος. ἄκουσον, δὲ. ἰω. τὸ μὲν εἶδος τοῦ προσώπου etc., de quibus iam relatam est supra ad sect. 7. | καὶ πάλιν εἶπον· κύ. (F add καὶ, item A) ἀπὸ -- μέλλεις ποιεῖν (F μέλλει γενέσθαι, item A μέλλει γεν.) -- Ἰωάννη cum CF (item A qui a priore καὶ πάλιν εἶπον cum seqq. ad posterius transiit); D (E) om | τότε: D καὶ, E καὶ τότε | ἀροῦσιν cum A (is om ἀποστελῶ ἄγγ. μου καὶ) CF; D ἤρωσιν | κέρατα: ita (vel κέρει) ACD; F tantum teste Birchio κέρατα | τὰ κείμενα ἐπὶ (A ὑπὸ) τὴν νεφ. (G τῆς νεφέλης): F τὰ ὑπὸ νεφελῶν, D om | ἐξέλθωσιν (C-ῶν): D ἐξέρχονται, sed servato καὶ sq. | C ἐξῶθεν | A καὶ σαλπίσει | D μυχ. κ. γαβρ. ante καὶ σαλπ. pon | προεῖπεν cum CDF; A εἶπεν | προφήτης: D δίκαιος | ἐν (B om) φω. σάλπ. κερ. cum ADF (B); C ἐν σάλπιγγιν ἐλαταῖς καὶ φωνῇ σάλπ. κερ. | ἀκουτισθήσεται: F ἀκουσθήσεται, A ἀκουσθήτω, C ἀναστήσεται | ἡ φων. τ. σάλπ. (F add ἐκείνης): A ἡ σάλπιγγε ἐκείνη | ἀπὸ περάτων -- οἰκουμένης: B εἰς τὰ τετραπέρατα τῆς γῆς, F add καὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάσσης | ἀπὸ: F ἐκ | ἐκείνης τῆς σάλπ. (F τ. σάλπ. ἐκ.): D om τ. σάλπ. | σαλευθήσεται πᾶσα usque finem cum A: F ἐγεροθήσονται πάντες οἱ νεκροὶ τῆς γῆς καθὼς εἶπ. ὁ προφ. δαυ., καὶ ἐπὶ φωνὴν τῶν στρουθίων πᾶσα φύσις ἀνθρώπων ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης, D σαλευθήσεται πᾶσα φύσις ἀνθρωπίνη ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης καὶ ἀναστήσονται, B σαλευθ. ἡ γῆ (ita videtur) πᾶσα καὶ ἀναστήσεται πᾶσα φύσις ἀνθρώπων ἀπὸ ἀδάμ καὶ εὔας μέχρι τῆς συντελείας. C καὶ ἀπὸ τῆς φωνῆς usque finem om. E pro his quae edidimus inde a τότε ἀποστελῶ ἄγγελους habet: καὶ τότε ἀποστελῶ ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ καὶ κροτήσει

¹⁰ Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, οἱ ἀποθανόντες ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ μέχρι τὴν σήμερον, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν τῷ ᾄδῃ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ οἱ ἀποθανόντες ἐπ' ἐσχάτων τῶν αἰώνων ποταποὶ ἀναστήσονται; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἀκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· πᾶσα φύσις ἀνθρωπίνη τριακονταετῆς ἀναστήσεται.

¹¹ Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, ἄρσεν καὶ θῆλυ τελευτῶσιν, καὶ ἄλλοι γηραλέοι, καὶ ἄλλοι νεώτεροι, καὶ ἄλλοι βρέφη· ἐν τῇ ἀναστάσει ποταποὶ ἀναστήσονται; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἀκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· ὥσπερ γὰρ εἰσιν αἱ μελισσαι καὶ οὐ διαφέρουσι μία τῆς μιᾶς, ἀλλ' εἰσι πᾶσαι μιᾶς εἰδέας καὶ μιᾶς ἡλικίας, οὕτως καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει ἔσονται πᾶς ἀνθρώπος· οὐκ ἔστιν οὔτε ξανθὸς οὔτε πύρρος οὔτε μέλας, ἀλλ' οὔτε αἰθίοψ ἢ διάφορα πρόσωπα· ἀλλὰ πάντες ἀναστήσονται μιᾶς εἰδέας καὶ μιᾶς ἡλικίας· πᾶσα φύσις ἀνθρωπίνη ἀσώματοι

τὴν σάλπιγγα, καὶ ἀκουσθήσεται ἡ φωνὴ (codex φύσις εἰς) τῆς σάλπιγγ. ἀπὸ περ. ἕως περὰτ. τῆς ἀκούμενης. Tum pergit: καὶ ἐξελθῶσιν οἱ ἄγγελοι καὶ πᾶν ἔνδοξον etc: vide infra.

¹⁰ μέχρι τὴν (cum DF; C τῆς) σήμερον: A om | ἀπὸ τοῦ αἰῶνος (ita D: A add ἐκείνου): CF ἀπ. τῶν αἰώνων ἐκείνων (F ἐκείνοι?) | καὶ οἱ ἀποθ. ἐπ' ἐσχάτ. (C ἐν τῇ ἐσχάτῃ) τ. αἰώνων (A ἐν τῇ συντελείᾳ καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης) cum DCA: F καὶ οἱ μέλλοντες ἀποθνήσκουσιν ἐσχάτως | ἀναστήσονται: D add καὶ οἱ μὲν ἀπέθανον ἀπ' ἀρχῆς κόσμου, καὶ ἄλλοι ἕως τῆς συντελείας, item C ὅτι αὐτοὶ ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐκείνων, καὶ οἱ ἄλλοι ἀποθάνουσιν μετὰ τὴν συντέλειαν, nil add A. In F plura exciderunt; post ἀναστήσονται enim statim pergitar: καὶ ὅτι ἄρσεν καὶ θῆλυ τελευτῶσιν etc. De B et E vide post.

¹¹ A ut solet x. κάλ. εἶπ. ἐγὼ Ἰωάννης | γηραλέοι cum CD; AF γηρατοὶ, A ἕτεροι δὲ νεώτεροι., ἄλλοι δὲ εἰσιν βρέφη· ἐν τ. ἀν. δὲ etc. | ὥσπερ γὰρ etc cum A; similiter D: ὥσπ. αἱ μελ. (addendum οὐ) διαφέρουσαι μία ὑπὲρ τῆς ἄλλης καὶ ὅλοι εἰσιν μιᾶς εἰδέας (ειδ. bis et A et D; CF id.), οὕτως ἔσται· ἀλλ' οὐδὲ ἔστιν ἐκεῖ ξανθῶπός (cod - πης) οὔτε διάφορα πρόσωπα, ἀλλὰ πάντ. μιᾶς εἰδέας ἀναστήσονται καὶ μιᾶς ἡλικίας. Item C: ὥσπ. αἱ μελ. τὸ εἶδος οὐ διαφέρει μία τῆς μιᾶς, ἀλλ' εἰσιν ὅλοι ὁμοῦ μιᾶς ἰδέας, οὔτ. ἔστιν καὶ ἐν τ. ἀναστάσει· ἐκεῖ οὐκ ἔστιν ξανθότης ἢ πυρότης ἢ μέλας, ἀλλὰ πάντ. μιᾶς ἰδ. ἀναστ. καὶ μιᾶς ἡλ. Ex F Birchins edidit: ὥσπ. ἡ μελισσα οὐ διαφέρει μια τῆς ἀλλῆς, ἀλλ' εἰσι μιας ἰδέας καὶ μιας ἡλικίας, οὕτως οὐκ (suk cod. om) εἰσιν ἐκεῖ ξανθότης (sue) ἢ πυροτος (sue) ἢ μέλας ἢ αἰθιοψ ἢ διαφορα προσωπα (cod. - ωπου), ἀλλ' ἀπαντες μιας ἰδέας x. μι. ἡλικίας· οὕτως ἐστιν καὶ ἐν τῇ ἀναστ. | πᾶθα φύσις etc. cum D; sed similiter A: ἀσώματοι πᾶσα φύσις ἀνθρώπων, καθὼς ἐν εὐαγγελίῳ εἰρηται ὅτι ἐν τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμ. οὔτε ἔγγαμ. ἀλλ' εἰσιν κά. ὡς ἄγγ. δε. C sicut: καὶ πάλιν ἤκουσα φωνῆς λεγούσης· ἀκουσον δικ. Ἰωάννη· ἐν τῇ ἀναστ. ὅλοι ἀσώματοι ἀναστήσονται, πᾶσα φύσις ἀνθρώπων, καθὼς προεῖπον (cod. προεῖπεν)· ἐν τῇ ἀν. οὔτ. γαμ. οὔτ. γαμίζ. ἀλλ' εἰσιν πάντ. ὡς ἄγγ. δε.

ἀναστήσονται, καθὼς εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐν τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμουσὶν οὔτε ἐγγαμιζονται, ἀλλ' ἢ εἰσὶν ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ.

¹² Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, ἔστιν ἐν τῷ κόσμῳ ἐκεῖνῳ γνωρίσαι ἀλλήλους, ἀδελφὸς ἀδελφόν, ἢ φίλος τὸν φίλον, ἢ πατὴρ τὰ ἴδια τέκνα, ἢ τὰ τέκνα τοὺς ἰδίους γονεῖς; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον Ἰωάννη· τοῖς μὲν δικαίοις γνωρισμὸς γίνεται, τοῖς δὲ ἀμαρτωλοῖς οὐδαμῶς, οὔτε ἐν τῇ ἀναστάσει δύνανται γνωρίσαι ἀλλήλους. καὶ πάλιν εἶπον ἐγὼ Ἰωάννης· κύριε, ἔστιν ἐκεῖ ἐνθύμησις τῶν ὠδῶν ἢ ἀργῶν ἢ ἀμπελώνων ἢ ἄλλων τῶν ἐνθάδε; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· ὁ προφήτης Δαυὶδ φάσκει λέγων· ἐμνή-

Bibh. ex F: αναστησονται και ζησουνται (sic), και εν τη αν. ουτε γαμ. ουτ. γαμιζ. αλλ' εισ. ως αγγ. δε.

In codice B sectiones 10 et 11. satis corrupte his absoluntur (post μέχρι τῆς συντελείας sect. 9): καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, ἄρα ἐν καὶ θῆλυ τελευτῶσι καὶ γηραλέοι καὶ νεώτεροι· ἐν τῇ οὖν ἀναστ. ποταποὶ ἀναστήσονται; πᾶσα φύσις ἀνθρώπων τριάκοντα ἔτη ἀναστήσονται καὶ μιᾶς ἡλικίας καὶ θεωρίας· οὕτως καὶ οἱ ἄνθρ. ἐν τῇ ἀναστ. ὡσπερ ἡ μέλισσα οὐ διαφέρει μιᾶς ἡλικίας καὶ θεωρίας· οὕτως καὶ οἱ ἄνθρ. ἐν τῇ ἀναστ. οὔτε γαμουσὶ οὔτε ἐγγαμιζ. ἀλλ' ὡς ἄγγ. δε. εἰσὶν· κλήν οἱ ἀμαρτωλοὶ μελανοὶ εἰσω τὴν ὄψιν. E rursus suo modo varia misceat eoque perquam corrupta praebet. Post κεράτων τῆς οἰκουμένης (sect. 9.) sic pergit: καὶ ἐξέλθωσιν οἱ ἄγγελοι καὶ πᾶν ἔθνος καὶ πᾶν τίμιον καὶ τοὺς τιμίους σταυροὺς καὶ πάλιν ἱερά τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὰς σεπτὰς καὶ τιμίας εἰκόνας (verbum doest): ταῦτα πάντα διὰ νεφελῶν ἀρπῆσονται ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ πάντες οἱ ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένοι καὶ οἱ τελευτήσαντες ἀπὸ τοῦ ἀδάμ μέχρι τὴν σήμερον καὶ πάντα τὰ ἀκάθαρτα μετ' αὐτοῦ (μετὰ τοῦ?) ἀντικειμένου, καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ νεφέλῃ ἀρπῆσονται καὶ πάντα τὰ ἔθνη. καὶ εἶπον· κύριε μου, (plura deesse apparet) πάντες βασιλεῖς, ἀρχιερεῖς, ἀρχοντες, γέροντες, νῆπια, θῆλυ (scriptum est θύλο), ὅλα ὁμοῦ μιᾶς ἡλικίας ἀναστήσονται. Tum sequitur: κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· τότε ἀποστελῶ ἄγγελους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς, καὶ κατακαύσουσιν τὴν γῆν etc. vide infra.

¹² εἶπον: A add ἐγὼ Ἰωάννης | ἔστιν cum BDF; A praem ei, item C τί omissione ἀλλήλους, E (qui haec post fin. sect. 16. habet) οὐκ ἔσται | F om ἐν τ. κόσμῳ. ἐκ. | ἀδελφὸς ἰσχυροῦ τῶν ἐνθάδε cum A; similiter D, sed multo brevis: ἀδελφὸς ἀδελφόν ἢ πατὴρ τέκνον, ἢ ἔστιν ἐνθύμησις περὶ τοῦ κόσμου τούτου ἢ περὶ τῶν βιωτικῶν ὄσων ἀργῶν ἢ ἀμπελώνων ἢ περὶ ἑτέρου τινός. Item CF: ἀδελφὸς ἀδελφόν, φίλος φίλον, πατὴρ τὸ ἴδιον τέκνον· ἢ ἔστιν ἐκεῖ (F om) ἐνθύμ. τῶν ὠδῶν ἢ οἰκειῶν (sic C, F ηκιων, quod οἰκιῶν corrigendum videtur) ἢ ἀργῶν ἢ χωρῶν (atque χωρῶν) ἢ ἀμπελώνων. B: ἀδελφὸς ἀδελφόν, πατ. τέκν., φίλος φίλον; ἔστιν ἐνθύμ. τῶν οἰκιῶν ἢ ἀργ. ἢ ἀμπ. E priora tantum: ἢ ἀδελφ. ἀδ. ἢ πατ. τὸ ἴδ. τέ. | D om δίκαι. ἰω. | ὁ προφ. δα. φ. λέγ. cum A; D τί ὁ πρ. λέγει, BCF καθὼς εἶπεν (C προεἶπεν, F εἶπεν post δαυ.) ὁ

σθην ὅτι χροῦς ἐσμέν· ἄνθρωπος ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ· ὡσεὶ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ, οὕτως ἐξανθήσει, ὅτι πνεῦμα διήλθεν ἐν αὐτῷ καὶ οὐχ ὑπάρξει, καὶ οὐκ ἐπιγνώσεται ἐτι τὸν τόπον αὐτοῦ. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς εἶπεν· ἐξελεύσεται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ· ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀπολοῦνται πάντες οἱ διαλογισμοὶ αὐτοῦ.

¹³ Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· τότε ἀποστελῶ τοὺς ἀγγέλους μου ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς, καὶ ἀροῦσιν ἀπὸ τῆς γῆς πᾶν ἔνδοξον καὶ πᾶν τίμιον, καὶ τὰς σепτάς καὶ ἀγίας εἰκόνας, καὶ τοὺς ἐνδόξους καὶ τιμίους σταυρούς, καὶ τὰ ἱερά τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τὰς θείας καὶ ἱεράς βίβλους· καὶ τὰ τίμια καὶ ἅγια πάντα ἀρθήσονται ὑπὸ νεφαλῶν ἐν τῷ ἀέρι. καὶ τότε κελεύσω ἀρθῆναι τὸ μέγα καὶ σεβάσιμον σκῆπτρον, ἐν ᾧ τὰς χεῖράς μου ἤπλωσα ἐν αὐτῷ, καὶ προσκυ-

προφ. δαν. | ἐμνήσθ. ὅτι χ. ἐσμ. cum BCDFE; A om, pergens ὅτι ἄνθρωπος | ἄνθρωπος usque ἐξανθήσει cum ABCE; D om ὡσεὶ χόρτ. αἱ ἡμ. αὐτ. | ὅτι πνεῦμα usque τὸπ. αὐτοῦ cum ACDF; BE om | καὶ πάλ. ὁ αὐτ. εἶπ. (cum DF; C κ. πάλ. λέγει) -- (F om καὶ ἐπιστρ. ε. τ. γ. αὐτοῦ) -- διαλ. αὐτοῦ cum CDF; AB om; B vero haec add: οἱ δίκαιοι γνωρίζουσιν ἀλλήλους καὶ τὰ εὐλογημένα ἀνδρόγυνα (scriptum est ἀντρόγυνα) ἤγουν τὰ πρῶτα, καθὼς ἀδάμ καὶ εὐα καὶ μετὰ τὴν παράβασιν ἐγνωρίζοντο· ἐγνώρισε καὶ Ἰεαστος ἃ ἐπραξεν ἐν τῷ κόσμῳ, εἴτε ἀγαθὰ καὶ εἴτε φαῦλα· ἐγνώριζον καὶ οἱ ἀσεβεῖς οὓς ἐτυράννισαν μάρτυρας, καθὼς ὁ πλούσιος τὸν λάζαρον τὸν πτωχόν.

¹³ καὶ πάλιν (D om) εἶπ. κύριε (D om) καὶ (CF om) ἀπὸ etc. | ἄκ. δίκ. ἰω. cum ACF; D om. B om omnia hucusque. | ἀγγέλους: A ἀρχαγγέλους | F ἐπὶ προσώπων etc. B om πάσης. A ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν | ἀροῦσιν cum BCDG (F om κ. ἀρ. ἀ. τ. γ.); A λάβωσι omissis ἀπ. τ. γῆς. Etiam D om ἀπ. τ. γῆς | πᾶν (F praem καὶ) ἔνδοξ. καὶ πᾶν τίμ. (ita F et E, vide ad fin. sect. 11, C καὶ σεβάσιμον, A καὶ ἅγιον) καὶ τὰς σепт. (ita CF; A καὶ λάβωσι τὰς παντοσπ.) κ. ἀγ. (E τιμίας, vide supra): consentit D omissis πᾶν ἔνδοξ. κ. π. τί. καὶ, B vero post ἀροῦσι pergit τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν σταυρόν, καὶ τὰς σепт. εἰκόνας | κ. τ. ἐνδόξ. κ. τιμί. (D add καὶ ζωοποιούς) σταυρ. καὶ τὰ (A add ἅγια) ἱερά τ. ἐκκλ. cum ACD; F καὶ τὰ ἱερ. τῶν ἐκκλ. καὶ τοὺς τι. σταυρ., B καὶ τὰ ἱερά οὐκ ἐκκλ. τῶν ἐκκλ. | καὶ τὰς θείας etc. cum A: C καὶ ἱερά βιβλία (ipse codex ἱερὴ βίβλοι)· πάντα διὰ νεφαλῶν ἀρθ. ἐν τ. ἀέρι, F καὶ τὰ ἱερά πάντα βιβλία διὰ νεφαλῶν ἀρθ. ἐ. τ. ἀέρι, D omissis prioribus καὶ πάντες διὰ νεφαλῶν ἀρθ. ἐ. τ. ἀγ. B καὶ τοὺς ἱερούς βίβλους (sic singula, sed ἱερούς et βίβλους)· καὶ πάντα ἀρθήσεται ἐν τ. ἀ. | καὶ τότε (D om) κ. ἀρθῆναι (F ἐλθεῖν, C ἀρθῆτω pro καὶ τὸ. κ. ἀρθ.) τὸ μέγα (F add καὶ φοβερόν) κ. σεβάσιμον (A ἅγιον) σκῆπτρ. | ἐν -- ἤπλωσα (F ἐφήπλωσα) ἐν αὐτῷ (ita AF; CD om): B om | καὶ προσκυ-

νήσουσιν αὐτῷ πάντα τὰ τάγματα τῶν ἀγγέλων μου. καὶ τότε ἀρθήσεται πᾶσα φύσις ἀνθρώπων ἐπὶ νεφελῶν, καθὼς προεῖπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος· ἅμα σὺν αὐτοῖς ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα. καὶ τότε ἐξελεθῆ παῖν πνεῦμα πονηρόν, τὰ ἐν τῇ γῆ, τὰ ἐν τῇ ἀβύσσῳ, ὅπου ἐάν εἰσιν ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, καὶ κολληθήσονται πρὸς τὸν ὑπηρετούμενον παρὰ τοῦ διαβόλου ἦτοι τὸν ἀντίχριστον, καὶ ἀρθήσονται ἐπὶ τῶν νεφελῶν.

¹⁴ Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· τότε ἀποστελῶ τοὺς ἀγγέλους μου ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς, καὶ κατακαύσουσιν τὴν γῆν πῆχας ὀκτακισχιλίας πεντακοσίας, καὶ κατακαήσονται τὰ ὄρη τὰ μεγάλα, καὶ αἱ πέτραι πᾶσαι χωνευθήσονται καὶ γενήσονται ὡσεὶ κονιορτός, καὶ κατακαήσονται πᾶν δένδρον καὶ πᾶν κτήνος καὶ πᾶν ἕρπετον ἕρπον ἐπὶ τῆς

ἀγγέλ. μου (D om μου) eum CDF; A om, item B, sed vide post | καὶ τότε - - ἀνθρώπων (ita CF; D ἀνθρωπίνη) - - καὶ προεῖπεν - - ἀέρα eum CDF; A sic: καὶ πάντες ὑπὸ νεφελῶν ἀρθήσονται, καθὼς παῦλ. ὁ ἀπόστ. εἶπεν ὅτι πάντες οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι ἅμα σὺν αὐτοῖς ἀρπαγ. - - ἀέρα, καὶ οὕτως πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα. Item B (post σκηπτρον): μετὰ χιλιάδων ἀγγέλων, καὶ σὺν αὐτοῖς ἀρθήσονται οἱ δίκαιοι ἐπὶ νεφελῶν, καθὼς φησιν (scriptum est φεισιν) παῦλ. ὁ ἀπόστ. ἅμα σὺν - - ἀέραν. | καὶ τότε. ἐξ. πᾶν πν. πον. (C πονηρίας, A om πᾶν, B om πν. | τὰ ἐν τ. γῆ (haec BC post ἀβ., hoc vero loco DF; A om) τὰ (A τὸ) ἐ. τ. ἀβ. | ὅπου ἐάν (F ὅσα, C ὅπου δ' ἄν, A καὶ ὅπου δ' ἄν) εἰσιν (C ἦν κρυπτόμενα) ἐπὶ προσώπου (F πρόσωπον) πάσης (C om) τ. γ. ἀπὸ (F καὶ ἀπὸ) ἀνατ. ἡλίου (D om) με. δυσμῶν: haec B om | κολληθήσονται (A κολυθής., B προσκολλ.) eum CAB; F προσκολληθήσεται, D κολυθθήσεται | πρ. τὸν - - διαβόλου ἦτοι (cod. εἶτι) τὸν - - νεφελῶν eum D: B πρ. τ. ἄρχοντα τὸν ἀντίχρ. καὶ ἀρθ. ἐ. τ. νε. τοῦ οὐρανοῦ, F (vitiose) πρ. τ. ὑπηρετῆν αὐτοῦ τῷ ἀντίχρῳ (G τὸν λεγόμενον ἀντίχριστον pro τῷ ἀντ.) καὶ ἀρθ. ὑπὸ τ. νεφ. Plura exciderunt in AC, quorum ille nil nisi πάντες ὑπὸ τ. νεφ. et C ἐπὶ τῶν νεφ.

¹⁴ εἶπον (A add ἐγὼ Ἰωάνν.) κύριε (D om) καὶ (C om) ἀπὸ - - ἄκουσ. δίκ. ἰω. (CD om ἄκ. δὶ. ἰω.): B om | C ἀποστέλλω | τοὺς ἀγγ. (A ἀρχαγγ.) μου eum CFA; D ἀγγέλους, item B | προσώπου eum AC; DF πρόσωπον. B om ἐπὶ πρ. π. τ. γῆς, sed addit μετὰ πῦρ | κατακαύσουσιν (F καύσουσιν) eum CEF; AD κατακαύσωσιν, BG καύσωσιν | τὴν (A praem πᾶσαν) γῆν: B τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, D αὐτήν | πῆχας: ita omnes | ὀκτακισχίλ. πεντακοσ. eum AE; C πεντακοσίας, D χιλίας ὀκτακοσίας, F ἐξηκοντα ἑκατοσταίς (sic certe Birch.), B τριάκοντα (ultra hanc vocem non descripsi textum) | κατακαήσονται. eum AG; DE καήσονται, CF καύσονται | A ὁμοίως καὶ αἱ πέτρ. | καὶ γενήσονται. (F γενήσεται, E om κ. γε.) ὡσεὶ (DE ὡς) κον.: A om | καὶ κατακαήσ. (C καήσ., F καυθήσεται): A tantum καὶ | πᾶν δένδρ. (C πάντα τὰ δένδρα ἀπὸ περάτων ἕως περάτων

γῆς καὶ πᾶν συρόμενον ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς, καὶ πᾶν πετεινὸν πετόμενον ἐπὶ τὸν ἀέρα, καὶ οὐκέτι ἔσται ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς σαλευόμενόν τι, καὶ ἔσται ἡ γῆ ἀκίνητος.

¹⁵ Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· τότε ἀποσκεπάσω τὰ τέσσαρα μέρη τῆς ἀνατολῆς, καὶ ἐξελεύσιν τέσσαρες ἄνεμοι μεγάλοι καὶ ἐκλικμήσουσιν πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς γῆς· καὶ ἐκλικμήσει κύριος τὴν ἀμαρτίαν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ λευκανθήσεται ἡ γῆ ὡσπερ χιὼν, καὶ γενήσεται ὡς χαρτίον, μὴ ἔχουσα σπήλαιον ἢ ὄρος ἢ βουνὸν ἢ πέτραν, ἀλλ' ἔσται τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ἀπὸ ἀνατολῶν μέχρι δυσμῶν ὡς ἡ τράπεζα καὶ λευκὸν ὡσεὶ χιὼν· καὶ πυρωθήσονται οἱ νεφροὶ τῆς γῆς, καὶ βοήσῃ πρὸς με λέγουσα· παρθένος εἰμι ἐνώπιόν σου, κύριε, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἐμοὶ ἀμαρτία· καθὼς προσεῖπεν ὁ προφήτης Δαυὶδ· βαντιεῖς με ὕσσώπῳ καὶ καθαρισθήσομαι, πλυνεῖς με καὶ ὑπὲρ χιὼνα λευκανθήσομαι· καὶ

τῆς οἰκουμένης) καὶ (F om δέ. καὶ) πᾶν (D rursus praem καήσont., C κατακαήσεται) -- ἐρπετὸν ἔρπον (D ἐρπόντων, F ἔρποντα, C ἔρπον τι, A om) ἐπὶ τῆς γῆς (D τὴν γῆν) | καὶ π. συρ. usque τῆς (F πάσης τῆς) γῆς cum CF; AD om | πετόμ. ἐπὶ (ita DF, C εἰς) τ. ἀέρα: A κινούμενον ἐν τῷ ἀέρι | καὶ οὐκέτι (ita CD; AF οὐκ) ἔσται (A ἔστιν) ἐπὶ πρ. πάσ. (ita D; C om πρ. πάσ., A om ἐπὶ πρ. π. τ. γ., F pro his ἐν τῇ γῇ) τ. γ. | σαλευ. τι (C add ποτε) -- ἀκίνητ. (ita ADE; C ἀσάλευτος): F ζῶον πετόμενον μικρόν τι ἢ μέγα, καὶ ἔσται ἡ γῆ ἀκατασκεύαστος.

¹⁵ εἶπον· κύρ. (D om) καὶ (C om) ἀπὸ etc. | ἄκουσ. δέ. ἰω. cum AF; CD om | ἀποσκεπάσω cum C; A ἀπολύσω, DF ἀποβουλώσω | A τὰς τέσσαρας γενεάς | τῆς ἀνατολῆς cum AC, confirmat etiam E; D τῆς γῆς, ἀνατολ. καὶ δυσσεως, F τῆς ἀβύσσου | A οἱ τέσσε. ἄνεμ. οἱ μεγάλ. | ἐκλικμήσουσιν: A ἐκλικμήσωσιν, E λυκμήσουσιν, C ἐκλειμήσει (sic), D λυκμήσουσιν, F ἐκλείψωσιν | πᾶν τὸ -- περάτ. τῆς γῆς (ita A, C οἰκουμένης) cum AC; EF ἅπαν τὸ πρ. τ. γῆς omissis reliquis; D τὸν κοινοτὸν τῆς γῆς | κ. ἐκλικμ. (D ἐκλιμῆσοι, C ἐκλιμῆσοι, A ληκμήσοι) κύρ. (ita D; C καὶ, A om) τὴν (A πᾶσαν τὴν) ἀμ. ἀπὸ (C add προσώπου πάσης) τ. γῆς: F om; post κ. λευκανθ. ἡ γῆ ὡσπ. χαρτ. pon | λευκανθ. (F add πᾶσα) ἡ γῆ ὡσπ. χι. καὶ γενήσ. (C γένηται et add ἡ γῆ ἅπασα) ὡς (CF ὡσπερ) χαρτ. cum DCF; A om χιὼν καὶ γενήσ. ὡς | χαρτίον: C χάρτης | μὴ ἔχ. σπήλ. (ita DF; item E; C σπηλάδην: σπιλάδα?, G σπίλον), ἢ (D add εὐτίδα: ῥυτίδα? ἢ) ὄρος ἢ βουνὸν (CD -νός, F βουνα) ἢ πέτραν (CF ἢ πέτρα, D om): E hoc ordine: μὴ ἔχ. βουνὸν ἢ πέτραν ἢ σπήλ., A plane om | τὸ πρόσωπ. cum CEF; D ὅλον τ. πρ. | ἀνατολῶν: C add ἡλίου | ὡς ἡ τράπ. (D ὡσπερ τράπ.) καὶ cum DEG; CF om | ὡσεὶ cum D, E ὡς ἡ, CF ὡσπερ, G ὡς. A rursus om ἀλλ' ἔσται usque χιὼν | βνήσει: F add ἡ γῆ | ἐνώπ. (E ἐναντίον) σου cum ACE: DF om | A προέφησε | F om πλυν. με usque

πάλιν εἶπεν· πᾶσα φάραξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ἔρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, καὶ ἔσονται τὰ σκολια εἰς εὐθείαν καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας, καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ.

¹⁶ Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δέξαι Ἰωάννη· τότε καθαρωθήσεται ἡ γῆ ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας, καὶ πληρωθήσεται πᾶσα ἡ γῆ εὐωδίας διὰ τὸ μέλλειν με κατέρχεσθαι ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ τότε ἐξέληθ' ἡ μέγα καὶ σεβάσμιον σκῆπτρον μετὰ χιλιάδων ἀγγέλων θρησκεύοντες αὐτό, καθὼς προεῖπον· καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. καὶ τότε θεωρήσει αὐτὸ ὁ τῆς ἀδι-

λευκανδ., C vero insuper add: ἀκουτεῖς μοι ἀγαλλίασιν, καὶ εὐφροσύνην ἀγαλλιάσασθαι | κ. πάλ. εἶπ. (A om εἶπ.) cum CGA; D κ. πάλ. ἕτερος προφήτης εἶπ. (F om haec usque πληρωθήσεται) | ACD φάραξ | F τα τραχεια | ὄψετ. πᾶ. σά.: F ὄψονται.

E post καὶ κατακαύσουσιν τὴν γῆν (vide ad sect. 11. exeunt.) sic pergit: πῆχ. (scriptum est πύχους) ὀκτακισχιλίας πεντακοσίας· καὶ κατήσονται τὰ ὄρ. τ. μεγ. καὶ αἱ πέ. χονευδ. εἰς κον. καὶ ἔσται ἡ γῆ ἀκίν. (cf. sect. 14) καὶ γενήσεται ἡ γῆ χαρτίον, μὴ ἔχουσα βουνὸν ἢ πέτραν ἢ σπήλ. ἀλλ' ἔσται τὸ πρόσωπ. τῆς γῆς ἀπὸ ἀν. μέτρ. δυσμ. ὡς ἡ τράπ. καὶ λευκ. ὡς ἡ χιών· καὶ ἀνάγονται (cod. ἀνήγ.) ἀπὸ τέσσαρα μέρη τῆς ἀνατολῆς τέσσαρες ἄνεμοι μεγάλοι καὶ λευκ. μῆσουσιν ἅπαν τὸ πρόσωπ. τῆς γῆς, καὶ βοήσει ἡ (cod. ὅ) γῆ πρ. κύρ. λέγουσα· παρδ. εἰμί (cod. ἡμῖν) ἐναντ. σου, κύριε, καὶ οὐκ ἔστ. ἐν ἐμ. ἀμ. Iam sequitur: καὶ τότε ἀποστελῶ ἀγγέλων ἐξ οὐρανοῦ, καὶ λέγει· ἄκουσαι γῆ, ἐνσχίου· κύριος πρὸς σε κατέρχεται. καὶ τότε πληρωθήσεται πᾶσα ἡ γῆ εὐωδίᾳ, καὶ κατέλωσιν πᾶν τίμιον καὶ ἱερὸν καὶ ἔνδοξον. τότε ἐξέλθοι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸ μέγα καὶ σεβάσμιον σκῆπτρον, ἐν ᾧ με προσήλωσαν Ἰουδαῖοι, μετὰ χιλιάδων ἀγγέλων ὀψηκεύοντες (sic codex, vide post) αὐτῷ etc.

¹⁶ εἶπον (A add ἐγὼ Ἰωάννης) κύριε (D om), καὶ ἀπὸ τότε etc. | ἄκ. δὲ ἰω. cum AF; CD om | ἀπὸ τῆς (ita C; D πάσης) ἀμαρτ.: A ταῖς ἀμαρτίαις. F om omnia quae hac sectione leguntur; pergit enim post δὲκ. Ἰωάννη statim ad τότε ἀποστελῶ ἀγγέλων ἐξ οὐρανοῦ, quae sectio 17. praebet. | πᾶσα (C om) ἡ γῆ (ita et. E): D om | ἐπὶ τὴν γῆν cum C: D ἐπ' αὐτήν, A ἐπὶ τῆς γῆς | ἐξέλθῃ cum AC; D κατέρχεται. Praeterea D add ἐκ τῶν οὐρανῶν, C εἰς τὸν οὐρανόν | D πανσεβάσμιον | σκῆπτρον: D ξύλον καὶ σκῆπτρ. ὁ τίμιος σταυρός (cf. et. supra E ad fin. sect. 15.) | μετὰ χιλ. ἀγγ. cum CDE; A βασταζόμενον ὑπὸ χιλ. ἀγγ. | θρησκεύοντες: codd. mire vitio consentiant; A enim habet ὀψηκεύονται, CE ὀψηκεύοντες, D ὀψηκῆβοντες. Soloecismum constructionis servandum diximus; ipsam vero verbum ex θρησκ. corruptum videbatur | αὐτό: CE αὐτῷ, D αὐτῶν, A αὐτόν | καθὼς προεῖπον cum C, item A (-πεν?) additis ἐν τοῖς εὐαγγέλοις, D om | καὶ τότε: A ὅτι τότε | ἀπὸ τοῦ οὐρ. cum C, item A ἀπ' οὐρανόθεν ἐρ-

κίας ἐργάτης μετὰ τῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ καὶ βρῦξει μεγάλα, καὶ πάντα τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα εἰς φυγὴν τραπήσονται. καὶ τότε ἀοράτῳ δυνάμει κρατούμενοι, μὴ ἔχοντες πόθεν φυγεῖν, βρῦξουσιν κατ' αὐτοῦ τοὺς ὀδόντας αὐτῶν λέγοντες αὐτῷ· ποῦ ἐστιν ἡ δυνάμις σου; πῶς ἡμᾶς ἐπλάνησας; καὶ ἐξεφύγομεν καὶ ἐξέπεσαμεν ἐκ τῆς δόξης ἧς εἶχομεν παρὰ τοῦ ἐρχομένου κρίναι ἡμᾶς καὶ πᾶσαν φύσιν ἀνθρωπίνην. οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἐν τῷ σκότει τῷ ἐξωτέρῳ ἐξορίζει ἡμᾶς.

¹⁷ Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· τότε ἀποστελῶ ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ, καὶ κράξει φωνῇ μεγάλῃ λέγων· ἄκουσον γῆ καὶ ἐνισχύου, λέγει κύριος· πρὸς σέ γὰρ κατέρχομαι. καὶ ἀκουσθήσεται ἡ φωνὴ τοῦ ἀγγέλου ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς ἀβύσσου. καὶ τότε σαλευθήσεται πᾶσα ἡ δύναμις τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν πολυομμάτων, καὶ γενήσεται κρότος μέγας ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ σαλευθήσονται τὰ ἐννέα

χόμενον, D om | αὐτό: CD αὐτῷ, A αὐτόν | μεγάλα cum C; D μέγα, A μεγάλως isque add τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ | A om ἀκάθαρτ., D om πνεύμ. | εἰς: C καὶ εἰς | πόθεν cum CE (μὴ ἔχη πόθεν φυγῆ); A ποῦ, D τόπον | βρῦξουσιν (C καὶ βρ.) — αὐτῶν cum CD; A τότε ὀλολύξουσιν, E καὶ λέγουσιν ὑπηρεταὶ αὐτοῦ | λέγοντες αὐτῷ cum A, C καὶ λέγειν, D φασίν, E nil addit | δύν. σου cum CDE; A add ἡ μεγάλη | D ἐπλάν. ἡμᾶς | κ. ἐξεφύγομ. (C -γαμεν) κ. ἔξεπ. cum AC; E om κ. ἔξεπ., A κ. ἐξέπεσαμ. ἐκφυγόντες | ἧς εἶχομεν (C ἤσχαμεν sic): A ἦν εἶχ. | παρὰ τοῦ ἐρχομ. κρίναι -- ἀνθρωπίνην (C -ώπου) cum CD; A πρώην δε' αὐτοῦ, E παρ' αὐτοῦ· ἔρχεται κρίναι ἡμᾶς | ἐν τῷ σκότει etc. cum D; item E ἐξορίζει ἡμᾶς εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτ., C εἰς τὸ σκ. τὸ ἐξώτ. ἐξόρισεν ἡμᾶς, A τὸ σκότ. τὸ αἰώνιον ἐκπληρωσώμεθα (sic) διὰ σοῦ. Praeterea E h. l. addit (nullo nexu) καὶ σταθήσονται ἐνώπιόν μου πάντες γυμνοὶ καὶ τετραχλισμένοι, pergens: καὶ εἶπον· κύριέ μου, οὐκ ἔσται ἐν τ. κόσμ. ἐκ γνωρίσαι ἀγγέλους (pro ἀλλήλ.): cf. sect. 12.

¹⁷ εἶπον (A add ἐγὼ ἰωάνν.) κύριε (D post τότε) καὶ (C om) ἀπὸ etc. | καὶ ἡκ. φ. λε. μοι: ita CD; A nil nisi καὶ, F solus add ἄκουσον δίκαιε ἰωάνν | C ἀποστελῶ | F κράξει | C κράξ φωνῆς λεγούσης μοι λέγων (sic) | ἄκουσον (C ἄκουε) - ἐνισχύου (F ἰσχύε, C ἐνίσχυε) | πρὸς σέ γάρ: F πρ. σε, ἐγὼ | C κατέρχεται (item E) | ἀγγέλου: DF add ἐκείνου, non item AC | ἀπὸ περάτων -- ἀβύσσου cum DF, item C omissis καὶ ἕως etc.; A ἀπὸ τῶν περ. τῆς οἰκ. ἕως τῶν ἐσχάτων τῆς ἀβ. | σαλευθήσεται πᾶσα-ἀγγέλων cum AD; C σαλευθήσονται πάντα τὰ τάγματα τ. ἀγγ., F σαλευθήσονται πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν | καὶ (C ἕως) τ. πολυομμ. cum CD; A καὶ τὰ τάγματα τῶν ἀρχαγγέλων .. F om | καὶ (C add τότε) γενήσεται usque οὐρανοῖς cum ACD .. F om | A σαλευθήσονται | τὰ ἐννέα (ita CD. A ἑπτὰ, F om) κέ. τοῦ οὐρ. (D τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ) | κ. γεν.

πέταλα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ γενήσεται φόβος καὶ ἔκστασις ἐπὶ πάντας τοὺς ἀγγέλους. καὶ τότε σχισθήσονται οἱ οὐρανοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, καὶ κατέλθωσιν ἐπὶ τὴν γῆν πλήθη ἀγγέλων ἀναριθμητῶν, καὶ τότε ἀνοιχθήσονται οἱ θησαυροὶ τῶν οὐρανῶν, καὶ κατενέγκωσιν πᾶν τίμιον καὶ τῶν θυμιαμάτων τὴν εὐωδίαν, καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ ὡσπερ νύμφην ἑστολισμένην κατενέγκωσιν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ τότε ἔμπροσθέν μου πορεύονται μυριάδες ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων, βαστάζοντες τὸν θρόνον μου, κράζοντες· ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος Σαβαώθ·¹⁸ πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου. καὶ τότε ἐξελεύσομαι ἐγὼ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς, καὶ πᾶς ὀφθαλμὸς ἐπὶ τῶν νεφελῶν ὄψεται με, καὶ τότε κάμψει πᾶν γόνυ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων· καὶ τότε μείνη ὁ οὐρανὸς κενὸς καὶ κατέλθω ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ κατενεχθήσονται πάντα τὰ ἐν τῷ ἀέρι ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ πᾶσα φύσις ἀνθρωπίνη καὶ πᾶν πνεῦμα πονηρὸν μετὰ τοῦ ἀντιχρίστου, καὶ σταθήσονται ἐνώπιόν μου πάντες γυμνοὶ καὶ τετραχλησμένοι.

¹⁸ Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, πῶς μέλλουσιν γενέσθαι οἱ οὐρα-

φόβος (A add μέγας, non item DF) — πάντ. τ. ἀγγ. (F πᾶσαν τὴν γῆν)· καὶ (D om) τότε σχισθ. οἱ οὐρ.: haec male om C | ἡλίου μέχρι cum ACF . . D ἕως omissio ἡλ. | καὶ κατέλθ. — πλήθη (A πλήθος) ἀγγ. ἀναριθμ. (C om ἀν.) cum ACD . . F om | καὶ τότε (F om) ἀνοιχθήσ. (A ἀνοιχθῶσιν) | κατενέγκωσιν: A καταγάγω, F ἐνέγκωσιν | τίμιον: C add καὶ σεβάσιμον | καὶ τῶν θυμ. τ. εὐωδ. cum AC . . D κ. πᾶσαν εὐωδ. τῶν θυμ., F post ἐνέγκωσιν pergit corrupte θυμιαμάτων καὶ ἀρωμάτων πολλῶν | καὶ (Birch. coniecit addendum esse εἰδῶσιν) τὴν (CF add ἄνω, non item AD) ἱερ. ὡσπ. (A ὡς) νύ. ἑστολ. (ita ACD; F κεκοσμημένην) κατεν. (ita D; ACF καὶ κατεν.) ἐπὶ (ita D, C αὐτὴν πάντα ἐπὶ sic, A τὰ πάντα ἐπὶ, F πᾶν τίμιον ἐπὶ) τὴν γῆν (C τῆς γῆς) | ἔμπρ. μ. πορ. (F πορευθήσont. ἔμπρ. μ.): C προπορεύσονται | μυριάδ. (D praem μυρίαί, AF χιλιάδες) ἀγγ. καὶ (A add μυριάδες) ἀρχαγγ. (C om κ. ἀρχ.) | μου: C om | κράζοντες cum A, item F additis καὶ λέγοντες: D καὶ κρ., C καὶ λέγοντ. | ὁ οὐρ. κ. ἡ γῆ: A πᾶσα ἡ γῆ | σου: C αὐτοῦ | ἐξελεύσο. cum AD: CF ἐλεύσο. | ἐγὼ: D om | πᾶς (A add ὁ) ὄψθ. ἐ. τ. νεφ. (F add τοῦ οὐρανοῦ ὕψωθήσεται καὶ) ὄψ. (C ante ἐπὶ pon; A ὄψονται) με | καταχθονίων: A add καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται σοι. D post ἐπουρανίων om omnia usque dum sequitur καὶ κατενεχθήσονται | καὶ τότε. μείνη (ita A, C μένη) — καὶ (C τότε pro καὶ) — τῆς γῆς (ita A; C τὴν γῆν) | A om πάντα. F post καταχθονίων pergit: καὶ μετὰ τὸ κατέλθειν με ἐπὶ τὴν γῆν πᾶσα φύσις etc. | ἀνθρωπίνη cum CD; AF ἀνθρώπων | C om πονηρὸν | καὶ (C om) σταθ. ἐνώπ. μ. πάντες (ita CG; D om; A πάντα γυμνά ἐνώπ. μ.) γυμνοὶ (et. F γυμνά) κ. τετραχ. (AF -μένα)

¹⁸ καὶ πάλιν usque ἄστροις ex D sumpsimus. Similiter F -- κύριε, καὶ τί

νοὶ καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη σὺν τοῖς ἀστροῖς; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· θεώρησον, δίκαιε Ἰωάννη. καὶ ἀτενίσας εἶδον ἄρνιον ἐπτὰ ὀφθαλμοὺς ἔχοντα καὶ ἐπτὰ κέρα. καὶ ἤκουσα πάλιν φωνῆς λεγούσης μοι· κελύσω ἐλθεῖν τὸ ἄρνιον ἔμπροσθέν μου καὶ ἐρῶ· τίς ἀνοίξει τὸ βιβλίον τοῦτο; καὶ ἀποκριθήσονται πάντα τὰ πλήθη τῶν ἀγγέλων· δοθήτω τὸ βιβλίον τοῦτο τῷ ἄρνιῳ τοῦ ἀνοίξει αὐτό. καὶ κελύσω τότε ἀνοιχθῆναι τὸ βιβλίον.¹⁹ Καὶ ὅταν ἀνοίξῃ τὴν πρώτην σφραγιδα, πεσοῦνται οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἀπ' ἄκρων ἕως ἄκρων. καὶ ὅταν ἀνοίξῃ τὴν δευτέραν σφραγιδα, κρυβήσεται ἡ σελήνη καὶ οὐκ ἔσται ἐν αὐτῇ φῶς. καὶ ὅταν ἀνοίξῃ τὴν τρίτην σφραγιδα, κατασταλήσεται τοῦ ἡλίου τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔσται φῶς ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ὅταν

μέλλει γενέσθαι ὁ οὐρ. καὶ ὁ ἥλ. κ. ἡ σελ. καὶ οἱ ἀστέρες. A καὶ πά. εἴπ. ἐγὼ ἰωάννης· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν, ὅτι ὁ οὐρανὸς μόνος ἐγκαταλείπεται. . . C κ. πά. εἴπ. κύριε, ἀπὸ τότε τί μέλλ. ποιεῖν; καὶ τί μέλλου (sic) γενέσθαι οἱ οὐρανοί, ὅτι μόνου ἐγκαταλείπασιν (sic), καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες. | θεώρησον — ἀτενίσας (ita CD; sed C add εἰς τὸν οὐρανόν, A ἀναβλέψας) εἶδ. (AC ἴδ.) ἄρν. ἐπτὰ — κέρα (haec omnia ex D; A ἄρν. τέσσαρα κέρα ἔχοντα, C ἄρν. τετρακέρα [nisi est -ρη]): F om. Rursus comparari potest E (post οὐκ ἐπιγνώσ. ἐτι τ. τόπον αὐτοῦ pergīt: καὶ πάλιν ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι.) qui pro his sic habet: ἀνάβλεψαι (sic, scriptum -ψε) δοῦλε κυρίου ἰωάννη. καὶ ἀναβλέψας εἶδον ἄρνιον τέσσαρα κέρατα ἔχοντα | καὶ ἤκουσα usque ἐρῶ ex D: A καὶ λέγει μοι· τότε κελύσω τὸ βιβλίον ὃν (sic) ἐώρακας ἐλθεῖν καὶ τὸ ἄρν. ἔμπροσθ. μου καὶ (cod. om) λέξω, C καὶ τότε κελύσω τὸ ἄρν. ἀρῶναι ἔμπρ. μου. καὶ τότε κελύσω (sic singular), F τότε κελύσω ἐλθεῖν τὸ ἄρν. ἔμπρ. μ. statimque pergīt καὶ λέγει (sic) τοῖς ἀγγέλ. μου· δοθήσεται τὸ βιβλ. τοῦτο τοῦ ἀνοίξει αὐτό. E τότε κελύσω τὸ βιβλ. ὄνπερ (sic) ἐώρακας ἔμπροσθ. μου (nonnihil excidit, cf. A)· καὶ λέγω | τίς usque τοῦτο: ita ACDE ! καὶ ἀποκριθ. — τῷ ἄρνιῳ (cod. τὸ ἄρνιον) — κελύσω (cod. -εύω) τότε ἀνοιχθ. τὸ βιβλ. ex D: A καὶ λέξωσιν (sic) πά. — δοθήσεται — τῷ ἄρν. (sed cod. τὸ ἄρνιον) τοῦ ἀν. αὐτό (cod. αὐτόν), C καὶ κελεύου (sic) πάντα — ἀγγέλων μου δοθῆναι τῷ ἄρν. (sed rursus scriptum est τὸ ἄρν.) τὸ βιβλ. καὶ ἀνοίξῃ (sic) αὐτό, E καὶ πάντα τ. πλ. τῶν ἀγγ. (absque verbo) δοθήσεται τῷ ἄρν. (cod. cum estis τὸ ἄρνιον) τὸ βιβλ. τοῦτο τοῦ ἀν. αὐτό.

¹⁹ Ἐταν ἀνοίξῃ cum CD: AF ὅτε ἀνοίξει, E ὅτε ἀνοίξῃ | τοῦ οὐρ. — ἕως ἄκρων cum D: A τοῦ οὐρ. ἀπ' ἄκρου ἕ. ἄκρου αὐτοῦ, C ἀπ' ἄκρων οὐρανοῦ ἕως ἄκρων αὐτοῦ, F ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρ. ἕ. ἄκρου, E nil nisi ἀπὸ τοῦ οὐρ. | σφραγιδα: F ubique σφραγιδα, passim etiam D | καὶ οὐκ ἔσται — φῶς cum D: C καὶ οὐκέτι ἔσται σελήνη, A καὶ οὐκ ἔστιν τοῦ ἡλίου ἡ θέρμη οὔτε φῶς τῆς σελήνης, E om; sed vide infra | κατασταλήσεται usque γῆν cum D: C καταστ. λεται τ. φ. τ. ἡλίου, A κατ. τοῦ ἡλ. τὸ φέγγος, E καταλυθήσεται (cod. -λύσεται) τ. ἡλ. τὸ φ. καὶ οὐκ ἔστιν θέρμη ἡλίου, F λυθήσονται οἱ οὐρανοὶ καὶ etc.

άνοιξη τὴν τετάρτην σφραγίδα, λυθήσονται οἱ οὐρανοὶ καὶ ἔσται ὁ ἀήρ ἀκατασκευάστος, καθὼς φησιν ὁ προφήτης· καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί· αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις, καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται. καὶ ὅταν ἀνοίξη τὴν πέμπτην σφραγίδα, σχισθήσεται ἡ γῆ καὶ ἀποκαλυφθήσονται πάντα τὰ κριτήρια ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς. καὶ ὅταν ἀνοίξη τὴν ἕκτην σφραγίδα, ἐκλείψει τὸ δίδμορον τῆς θαλάσσης. καὶ ὅταν ἀνοίξη τὴν ἑβδόμην σφραγίδα, ἀποσκευασθήσεται ὁ ἄδης.

²⁰ Καὶ εἶπον· κύριε, τίνες μέλλουσιν ἐρωτᾶσθαι πρῶτον καὶ ἀπολαβεῖν τὴν κρίσιν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα μετὰ τοῦ ἀντικειμένου· κελεύω αὐτοὺς πορευθῆναι εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ἔνθα εἰσὶν τὰ ὑποβρύχια. καὶ εἶπον· κύριε, καὶ εἰς ποῖον τόπον κεῖται; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· ὅσον δύναται ἀνὴρ τριακονταέτης κυλίσαι λίθον καὶ ἀπολῦσαι κάτω

quae in reliquis ad quartum sigillum pertinent. | καὶ ἔστ. ὁ ἀήρ ἀκ. cum ACEF: D om | καὶ. φησιν (EF εἶπεν, AC προεῖπ.) ὁ προφ. (F ὁ πρ. θαυδ, CE ὁ ἀπόστολος, A ὁ ἀπόστ. παῦλος) καὶ — οὐρανοί (haec D om) αὐτοί (D add δὲ) — διαμένεις (ACDEF -νης) | καὶ πάντες - παλαιωθήσ. cum CEF: AD om; EF vero add καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον (F ὑπερβόλ.) αὐτοὺς ἐλξῆεις (E ἐλλέξεις, F ἐλέγξῃς) αὐτοὺς καὶ ἀλλαγῆσονται | Ad quartum sigillum F πεσεῖται ἡ σεληνὴ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ. | ἀποκαλυφθήσονται. (A -λύψει, F φανήσονται) — προσώπου (F πρόσωπου) πᾶ. τ. γῆς (E om ἐπὶ usque γῆς): D ἀποκαλυφθήσεται πᾶν κριτήριον τῆς γῆς | ἐκλ. τὸ δίδμ. τ. θαλ. (E τ. γῆς): F haec ad septimum sigillum transfert, et quae septimi sunt, ad sextum. | ἀποσκευασθ. (F ἀποσκευασθ.): A praem τότε. E sexto et septimo loco pro καὶ ὅταν etc. habet: καὶ εἰς τὴν ἕκτην σφρ. et κ. εἰς τ. ἑβδ. σφρ.

²⁰ κ. εἶπον cum CDE: AF καὶ πάλιν εἶπ. ἐγὼ Ἰωάννης | F om κύριε | A καὶ τίνες | DF πρῶτ. ἐρωτᾶσθ., E κριθῆναι πρῶτ. | καὶ ἀπολαβ. (F λαβ.) τὴν (F om) κρίσιν (D om τ. κρί.): AE om | λεγ. μοι cum DEF: AC add ἄκουσον δίκαιε Ἰωάννη | τὰ πνεύματα: A praem πρῶτον | ἀντικειμ. cum AC; DEG ἀντιχρίστου, F om μετὰ (hoc praetermisit Birch.) τ. ἀντ. | κελεύω cum EF; C καὶ κελ., AD καὶ τότε κελ. | F om αὐτοὺς | πορευθῆναι: A ἀπελθεῖναι sic | ἔνθα — ὑποβρύχ. (A βρύχια): EF om | καὶ εἶπον· κύριε, καὶ εἰς cum E: D καὶ ὡς προεῖπον· κύριε, εἰς. . F καὶ εἰς omissis prioribus. . A καὶ ὡς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις εἴρηται· οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐμβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. κύριε, καὶ εἰς, item C καὶ ὡς προεῖπον· οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλ. ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκ. τὸ ἐξώτερον, a quibus statim pergīt: ἐκ ποίων τόπων κεῖται | κεῖται cum ACE; DF κείνται. Praeterea E add τὸ αὐτὸ σκότος τὸ ἐξώτερον | ἄκ. δι. ἰω. cum ACF: DE om | ἀνὴρ cum CDE: AF ἄνθρωπος | τριακονταέτης cum ACF, D τριάκοντα ἔτη, EG τριακ. ἑτῶν | κυλίσαι usque βυδόν cum D, item C sed tan-

εἰς τὸν βυθόν, καὶ ὀλισθεῖς εἴκοσι ἔτη οὐ μὴ φθάσει εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ἄβυθου· καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης Δαυὶδ· καὶ ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ.

²¹ Καὶ εἶπον· κύριε, καὶ ἀπ' ἐκείνων ποῖα γλῶσσα μέλλει ἐρωτᾶσθαι; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· ἐρωτηθήσονται ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ αἱ γλῶσσαι ἐκεῖναι καὶ ὁ ἑλληνισμός, καὶ οἵτινες ἐπίστευον εἰς τὰ εἰδῶλα καὶ εἰς τὸν ἥλιον καὶ εἰς τοὺς ἀστέρας, καὶ οἵτινες ἐν αἰρέσει τὴν πίστιν ἐμίλαναν, καὶ οἱ μὴ πιστεύσαντες τὴν ἀγίαν ἀνάστασιν, καὶ οἵτινες οὐχ ὁμολόγησαν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα· τότε ἀποπέμψω αὐτοὺς ἐν τῷ ἄδῃ, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης Δαυὶδ· ἀποστραφήτωσαν οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὸν ἄδην, πάντα τὰ ἔθνη τὰ ἐπιλανθανόμενα τοῦ θεοῦ. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς εἶπεν· ὡς πρόβατα ἐν ἄδῃ ἔθετο, θάνατος ποιμανεῖ αὐτούς.

²² Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπ' ἐκείνων ποίους μέλλει

tum αὐτόν pro κάτω ε. τ. βυ., F tantum κυλ. λίθον, A ἀποκυλίσαι κάτω εἰς βυθὸν λίθον, E σηκώση λίθων καὶ κυλῆσαι sie | καὶ ὀλισθεῖς εἴκ. ἔτη cum D: ACF καὶ ὁ λίθος παρὰ (F om) τρία ἔτη, E ἕνα τρία ἔτη | οὐ (D καὶ ἕνα) μὴ (C om) φθάσει (C φθάση) ACD; F sp. Birch. nil nisi φθάσει, G οὐ φθάση, E μὴ σταθῆ ἔκει | εἰς τὸν etc. rursus cum D: C nil habet, F κάτω, A τοσοῦτόν ἐστι τὸ βᾶθος εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, G τοσοῦτόν ἐστ. τὸ σκ. τὸ ἐξ, E ἕνε (i. e. εἶναι more Graecorum recentiorum pro ἐστίν, quocum ἔκει praecedens iungendum) τὸ σκότ. τὸ ἐξ. | E om καθὼς usque αὐτοῦ | C ἐν ἀποκρυφῷ αὐτοῦ

²¹ Καὶ (F add πάλιν) εἶπ. κύριε (D om) καὶ (C om) ἀπ' ἐκείνων cum CD F: A κ. εἶπ. ἐγὼ Ἰωάννης· καὶ ἀπὸ τότε, E nil nisi καὶ ἀπ' ἔκει | ποῖα γλῶσσα (male Birch. ποιὰ γλωσση, E om γλώσσ.) μ. ἐρωτ. cum ACEF: D τίνες μέλλωσιν ἐρ. | ἄκ. δι. ἰω. cum ACF: D om | A ἀπὸ τότε ἐρωτηθ. | ἐκεῖναι cum ACE (post ἐρωτᾶσθαι statim pergīt ἀπὸ τοῦ ἀδ.): DF om | F (ex errore Birch. ut videtur) ὁ ἑλληνικός | οἵτιν. ἐπίστευον (EF ἐπίστευσαν) ε. τ. εἶδ. (E pro εἶδ. habet ἄστρα κ. εἰς τ. σελήνην, vide post): A οἱ εἰδωλολάτραι | κ. εἰς τ. ἥλιον -ἀστέρας cum D, A κ. οἵτινες ἐπίστευον εἰς τ. ἥλιον, CF om; E vide ante | ἐν αἰρέσει: D in ευρησαν corruptit | A τ. πλ. αὐτῶν | καὶ οἱ μ. πιστ. (C add εἰς) τ. ἀγ. (D add τριάδαν καὶ τὴν) ἀνάστασιν cum CDF (sed ponit post πνεῦμα): E om, A καὶ οἱ μαντευόμενοι καὶ οἱ μάγοι | καὶ οἵτινες (Birch. corrupte ex F ἔμμε pro οἵτ.) οὐχ (CDE οὐκ) ὁμολόγησαν (ita CDF, E ὁμολόγουν, A ἐπίστευον εἰς) πα καὶ τὸν (A om; C om κ. τὸν) υἱ. κ. τὸ (ACE om) ἅγ. πν. (E πν. ἅγ.): C add καὶ τὴν ἑσαρκον οἰκονομίαν | τότε (A καὶ τό.) ἀποπέμψω (ita A, CF -μψω, D ἀποστειλῶ) α. ἐν τ. ἄδῃ (ita CD; AF εἰς τὸν ἄδην) | F καθὼς λέγει | ἀποστραφήτωσαν (Birch. vitiose ex F ἀπογρ.): D ἀποστραφήσονται | ὁ αὐτὸς (C οὗτ.) εἶπ. (A λέγει) | F ἔθεντο, ὁ θά. αὐτ. ποι.

²² καὶ πάλιν εἶπ. (A add ἐγὼ Ἰωάννης) κύρ. (D om) καὶ (C om) ἀπ' ἐκ. (C ἀπὸ τότε) | ποίους μέ. κρ. cum D: A τίνες (cod. τίς) μέλλουσιν ἐρωτᾶσθαι, CF

κρίνειν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· τότε ἐρωτηθήσεται τὸ γένος τῶν Ἑβραίων, ὅτινες ὡς κακοῦργον τῷ ξύλῳ με προσήλωσαν. καὶ εἶπον· καὶ οὗτοι ποίας κολάσεως μέλλουσιν τυχεῖν καὶ ποίου τόπου, ὅτι τοιαυτὰ σοι ἐποίησαν; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· αὐτοὶ ἀπελεύσονται ἐν τῷ ταρτάρῳ, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης Δαυὶδ· ἐκέκραξαν, καὶ οὐκ ἦν ὁ σῶζων, πρὸς κύριον, καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτούς. καὶ πάλιν εἶπεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος· ὅσοι ἀνόμως ἡμαρτον ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται, καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἡμαρτον διὰ νόμου κριθήσονται.

²³ Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ οἱ τὸ βάπτισμα λαβόντες τί; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· τότε ἐρωτηθήσεται τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν, οἱ τὸ βάπτισμα λαβόντες, καὶ τότε οἱ δίκαιοι ὑπὸ νεύματός μου ἔλθωσιν, καὶ πορευθήσονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἐπισωρεύσουσιν αὐτούς ἀπὸ τῶν ἀμαρτωλῶν, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης Δαυὶδ ὅτι οὐκ ἀφήσει κύριος τὴν βράβδον τῶν

τί μέλλεις ποιεῖν | καὶ ἤκουσα usque ἰω. cum ACF: D καὶ εἰπὲν μοι | C ἐρωτηθήσονται τὸ etc. | προσήλωσαν cum CDF, item E (post πνεύμ. ἄγιον sect. 21. pergīt: καὶ ἀπὸ τότε κριθήσονται ἔβραιοι, ὅτινες etc.): A ἐσταύρωσαν | καὶ (F add πάλιν) εἶπ καὶ (C κύριε, F κύριε καὶ) οὗτοι cum CD: A καὶ εἶπον ἐγὼ Ἰωάννης· κύριε, καὶ αὐτοὶ | μέλλ. τυχεῖν (ita A, C λαχσίν, D ἔχσιν): F εἰσίν | τοιαυτὰ: F ταῦτα | σοὶ (D om) ἐποί: C ἐποι. εἰς σέ | λεγ. μοι: F add ἄκουσον δίκαιε Ἰωάννη | αὐτοὶ (A ὅτι αὐτ.) cum ADE (post προσήλωσαν pergīt αὐτοὶ ἀπελ.): CF οὗτοι | E καθὰ εἶπεν omissis ὁ πρ. δα. | προεῖπ. cum ACF: D εἶπεν | A om δαυ. | αὐτούς cum CDE: A (εἰσήκουεν) F αὐτῶν | καὶ πάλ. εἶπ. ὁ ἀπόστ. παῦλ. (F ὁ ἀπόστ. λέγει) - - κριθήσονται (F ὅσοι ἐν νόμῳ ἦμ. ἐν νόμῳ κριθ. οἱ δὲ ἀνόμως ἦμ. ἀνόμ. κ. ἀπολ.) cum CDF: A om (item E)

²³ Καὶ πάλιν (ita CF; D om) εἶπον: AE om | κύριε (E add μου) καὶ (CD om) οἱ τὸ βά. λαβ. (ita ACDF; E φοροῦντες) | τί cum D: CF om; A καὶ ἀμαρτήσαντες τί ἔσται αὐτοῖς, E τί μέλλουσιν γενέσθαι. G pro καὶ οἱ — λαβ. sic: καὶ οἱ βαπτισθέντες καὶ ἀρνησάμενοι σε τί | F καὶ πάλιν ἦκ. φ. λ. μ. ἄκουσον δίκαιε Ἰωάννη, A καὶ εἶπέ μοι ἡ φωνή | τότε ἐρωτηθήσεται — οἱ (ita C; D καὶ οἱ) — λαβόντες (F om οἱ τ. βά. λα.): A om | καὶ (D om) τότε οἱ δικ. ὑπὸ νεύμ. (νεύμ. ex A aduumpsimus, D πνεύματ.) — ἀπὸ τ. ἀμαρτ. cum D: C καὶ τότε οἱ δι. ὑπὸ τ. πνεύμ. μου πορευθῶσιν (nonnihīl deest) οἱ ἄγγελοι κ. ἐπισωρ. τοὺς δι. ἀ. τ. ἀμαρτ., A ὅτι ὑπὸ νεύματός μου πορεύσονται οἱ ἄγγ. καὶ ἐπισωρεύσονται τοὺς δικ. ἀ. τ. ἀμαρτ., F (post χριστιανῶν) καὶ ἐν τῷ πνεύματί μου πορευθήσονται ἄγγελοι καὶ ἐπισωρ. τοὺς δικ. ἀ. τ. ἀμ., E (post μέλλ. γενέσθαι) τότε πορεύσονται οἱ ἄγγ. κ. ἐπισ. τοὺς δικ. ἀπὲ (cod. ἐπὶ) τῶν ἀμ. (pergīt omissis pluribus ἐπὶ τὸν κληρον τ. δικ. οἱ μὲν δι. λάμπουσιν ὡς ὁ ἥλ. οἱ δὲ ἀμ. ἔσ. ζοφ.) | καθὼς usque τῶν δικ. cum D, item AC: F om | κ. σταθήσονται — ἦλιος: ita

ἀμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κλῆρον τῶν δικαίων, καὶ σταθήσονται πάντες οἱ δίκαιοι· ἐκ δεξιῶν μου καὶ λάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος. καθὼς ὄρας, Ἰωάννη, τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι ὅλοι ὁμοῦ ἐγένοντο, εἰς δὲ τὸ φῶς διαφέρουσιν, οὕτως ἔσται ἐπὶ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀμαρτωλῶν· οἱ γὰρ δίκαιοι λάμπουσιν ὡς φωστῆρες καὶ ὡς ὁ ἥλιος, οἱ δὲ ἀμαρτωλοὶ ἔστωσαν ζοφώδεις.

²⁴ Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ πάντες οἱ Χριστιανοὶ εἰς μίαν κόλασιν ἀπέρχονται; βασιλεῖς, ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς, πατριάρχαι, πλούσιοι καὶ πένητες, δούλοι καὶ ἐλεύθεροι; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης Δαυὶδ, ἡ ὑπομονὴ τῶν πενήτων οὐκ ἀπολείται εἰς τέλος. περὶ δὲ βασιλείων, ἐλασθήσονται ὡς ἀνδράποδα καὶ κλαύσουσιν ὡς νῆπια· περὶ δὲ πατριαρχῶν καὶ ἱερέων καὶ λευϊτῶν τῶν ἀμαρτησάντων, διασκορπισθήσονται ἐν ταῖς κολάσεσιν κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἐκάστου τοῦ ἰδίου πταίσματος, οἱ μὲν ἐν τῷ πυρὶ καὶ ποταμῷ, οἱ δὲ εἰς τὸν σκῶληκαν τὸν ἀκοίμητον, ἄλλοι δὲ ἐν τῷ ἑπταστόμῳ φρέατι τῆς κολάσεως· ἐν ταύταις ταῖς κολάσεσιν διαμερισθήσονται οἱ ἀμαρτωλοὶ.

D et A, item F; C καὶ στησονται, a qua inde voce transit statim ad extrema libri: τῆς φωνῆς ταύτης, κατήνεγκέ με ἡ νεφέλη καὶ ἀπέβητο ἐν τῷ ὄρει Θαβώρ. | καθὼς ὄρας (F ὄρατε) ἰω. (F om) τ. ἀ. τοῦ οὐρ. (F om τ. οὐρ.) ὅτ. ὅλοι ὁμοῦ (F teste Birch. ὑπ' ἐμοῦ, G εἰς μίαν) ἐγ., εἰς δὲ — διαφέρουσιν (F pro his: καὶ φῶς οὐκ ἔχουν ὅλη [corrige ὅλοι] ἴσα, ἀλλὰ ἄλλοι μὲν εἰσιν φαινώτατοι [sic Bi.] ἄλλοι δὲ στυγνῶτατοι [G στυγνοί])· οὕτως ἔσται (F ἔστω) — οἱ γὰρ (F μὲν) δὲ λάμπ. (F λάμπουσιν) ὡς φ. (F φωστήρ) κ. ὡς ὁ (F om) ἥλιος — ἔστωσαν (F ἔσονται) ζοφ. De E iam vidimus; A vero post illud prius λάμπ. ὡς ὁ ἥλ. ommissis iis quae interiecta sunt nil addit nisi οἱ δὲ ἀμαρτ. ἔσονται ζοφ.

²⁴ εἶπον (A add ἐγὼ Ἰωάννης) κύριε, καὶ (ita AF; DE om κύ. καὶ) πάντ. οἱ χριστ. (χρ. DEF; AG ἀμαρτωλοὶ) | βασιλ. usque ἐλεύθ. cum A: F καὶ βασ. οἱ πατρ. πλούσ. καὶ πένητ., E βασιλ. καὶ ἄρχοντες, πλούσ. καὶ πένητ., D nil nisi καὶ πτωχοὶ καὶ πλούσ. | ἄκ. δὲ ἰω. cum AF: DE om | καθὼς cum DF: A ὅτι καθὼς, E om καθὼς usque δαυ. | προεῖπεν (ita F, A εἶπεν) etc.: D προσέπεν (cod. -πα) τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τοῦ προφήτου δαυ. | βασιλείων: EF add καὶ πατριαρχῶν | D post ἐλασθήσονται repetit βασιλεῖς | ἀνδράποδα cum ADG: F τετράποδα | ὡς (A ὡσπερ) νῆπια (F -πιοι) | περὶ δὲ πατριαρχ. καὶ (D om) — κατὰ τὴν (A om) ἀναλογίαν — πταίσματος cum AD: F καὶ διαμερισθήσονται οἱ ἀμαρτωλοὶ ἐν ταῖς κολάσεσιν ταύταις, E καὶ διαμερισθήσ. εἰς φοβεράς κολάσεσ. ὅπου οὐκ ἔστι φῶς, ἀλλὰ ὀδύνη καὶ στενοχωρία καὶ ἀνάγκη, ommissis reliquis huius sectionis. | σκῶληκαν cum AD: F -κα | ἄλλοι δὲ (F οἱ δὲ) usque κολάσεως cum AF: D om | F om ἐν ταύτ. τ. κολάσεσιν

²⁵ Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ οἱ δίκαιοι ποῦ μέλλουσιν αὐλίξεσθαι; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· τότε ἀποσκευασθήσεται ὁ παράδεισος, καὶ γενήσεται ὁ κόσμος ὅλος καὶ ὁ παράδεισος ἓν, καὶ ἔσονται οἱ δίκαιοι ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς μετὰ τῶν ἀγγέλων μου, καθὼς προεῖπεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τοῦ προφήτου Δαυὶδ· δίκαιοι δὲ κληρονομήσουσιν γῆν, καὶ κατασκευάσουσιν εἰς αἰῶνα αἰῶνος ἐπ' αὐτῆς.

²⁶ Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, πόσον ἐστὶν τὸ πλῆθος τῶν ἀγγέλων; καὶ ποῖόν ἐστιν πλεόν, τῶν ἀγγέλων ἢ τῶν ἀνθρώπων; καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ὅσον ἐστὶν τὸ πλῆθος τῶν ἀγγέλων, τόσον ἐστὶν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης· ἔστησεν ὄρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων θεοῦ.

²⁷ Καὶ πάλιν εἶπον· κύριε, καὶ ἀπὸ τότε τί μέλλεις ποιεῖν; καὶ πῶς μέλλει εἶναι ὁ κόσμος; ἀποκάλυψόν μοι πάντα. καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἄκουσον, δίκαιε Ἰωάννη· ἀπὸ τότε οὐκ ἔστιν πόνος, οὐκ ἔστιν λύπη, οὐκ ἔστιν στεναγμός,

²⁵ πάλιν (DE om) εἶπον· κύρ. καὶ (A om) οἱ | λεγ. μοι (E φωνῆν λέγουσάν μοι, ut etiam ante): F add ἄκουσον δίκαιε ἰωάννη | τότε: AE om | ἀποσκευ. cum ADE: F ἀνασκευ. | καὶ γενήσεται usque ἓν cum D: E γενήσεται ἢ γῆ παράδεισος, A om; F post ἀνασκευ. pergit ἢ γῆ ὡσπερ παράδεισος et add καὶ κενωθήσονται οἱ θησαυροὶ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς καὶ ἔσται ἡ γῆ ὡσπερ παράδεισος | καὶ ἔσ. οἱ δίκ. ἐπὶ (A ἀπὸ) πρ. — τῶν (F add ἁγίων) ἀγγ. μου cum AF: E καὶ κενωθήσονται (corrupte, vide ante F; omisae sunt quae ibi interponuntur) οἱ δίκ. ἐπὶ πρόσωπον πάσ. τ. γ. μετὰ τῶν ἀγγ.: D om | καθὼς προεῖπ. (D εἶπ.) τὸ πν τ. ἅγ. (ita A et D, sed διὰ etc. om A) διὰ τ. πρ. δαυ.: EF καὶ. εἶπ. (F διδάσκει) ὁ προφήτ. δαυ. | γῆν cum DF: AE τὴν γῆν | εἰς αἰῶν. αἰῶνος (ita AD; E om αἰῶνος, F εἰς αἰῶνας) ἐπ' αὐτῆς (ita DE; AF -τήν)

²⁶ πάλιν (DE om) εἶπ. (A add ἐγὼ ἰωάννης) κύρ. (A add καὶ) | πόσον usque ἀνθρώπων cum D: A πόσ. ἐστ. τὸ πλ. τ. ἀγγ. καὶ πόσ. ἐστ. τὸ πλῆθ. τῶν ἀνθρώπ., F τίνες εἰσὶν πλεόν τὸν ἀριθμὸν, τῶν ἀγγ. ἢ τῶν ἀνθρώπ., E ποῖον ἄρα ὑπάρχει πλεόν (scripta haec in codice quia ara υπαρχων πλοτον), τὸ γένος τῶν ἀνθρ. ἢ τὸ πλῆθ. τῶν ἀγγέλ. | λεγ. μοι: FE add ἄκουσον δίκαιε ἰωάννη | ὅσον ἐστὶν τὸ πλ. τ. ἀγγ. τόσον (F τοσοῦτ.) ἐ. τὸ γέν. (F πλῆθος) τ. ἀνθρ. cum DF (D add τῶν χριστιανῶν): A ὅσος ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγγέλ. τοσοῦτός ἐστι καὶ τῶν ἀνθρ., E his omnibus omisais statim pergīt ἔστησεν ὄρια — ἀγγ. θεοῦ, additque οἱ ἀγγελοι ἀναριθμητοὶ εἰσιν | καὶ. εἶπεν usque θεοῦ cum AD: F om

²⁷ πάλιν (DF om) εἶπον· κύριε (D om), καὶ ἀπὸ etc. | καὶ πῶς usque κόσμος cum D; item A κ. π. μέλλεις ποιῆσαι τὸν κόσμον: FE om | ἀποκ. μ. πάντα: FE om | ἄκουσ. δι. ἰω. cum AF: DE om | πόνος - λύπη - στεναγμ. ita AG, item E (καὶ ἀπὸ τότε etc.); similiter D λύπη — φθόνος — στεναγμ., F om οὐκ ἔ. λύπ. οὐκ ἔ. στεν. | οὐκ ἔ. μνη. οὐκ ἔ. θάλαρ. (D — θάλαρ. — μνησ.) cum AD: F

οὐκ ἔστιν μνησικακία, οὐκ ἔστιν δάκρυα, οὐκ ἔστιν φθόνος, οὐκ ἔστιν μισαδελφία, οὐκ ἔστιν ἀδικία, οὐκ ἔστιν ὑπερηφανία, οὐκ ἔστιν καταλαλιά, οὐκ ἔστιν πικρία, οὐκ ἔστιν μέριμνα βίου, οὐκ ἔστιν πόνος γονέων ἢ τέκνων, οὐκ ἔστιν πόνος χρυσοῦ, οὐκ εἰσὶν πονηροὶ λογισμοί, οὐκ ἔστιν διάβολος, οὐκ ἔστιν θάνατος, οὐκ ἔστιν νύξ ἀλλὰ πάντα ἡμέρα. καθὼς προεῖρηκα· καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐτῆς ταύτης, τουτέστι τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὁμοιομένους τῶν ἀγγέλων διὰ τῆς ἐναρέτου αὐτῶν πολιτείας, κάκεινά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσωσιν, καὶ γενήσεται μία ποιμήν, εἰς ποιμήν.

²⁸ Καὶ πάλιν ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· ἴδου ταῦτα πάντα ἤκουσας, δίκαιε Ἰωάννη· ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, ἵνα καὶ ἐτέρους διδάξωσιν καὶ μὴ καταφρονήσωσιν, μηδὲ τοὺς μαργαρίτας ἡμῶν ῥίψωσιν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μὴ ποτε καταπατήσουσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν.

Καὶ ἔτι μου ἀκούοντος τῆς φωνῆς ταύτης, κατήνεγκέ με

οὐκ ἔσ. ψεύδος, οὐκ ἔ. κακία, οὐκ ἔστι δάκρυα, E nil nisi οὐκ ἔστ. δάκρυα | οὐκ ἔστ. φθόνος usque μέριμ. βίου cum A: D οὐκ ἔστ. ὑπερηφανία οὐκ ἔ. μέρ. βίου, F οὐκ ἔστ. καταλαλιά, E οὐκ ἔ. μέρ. βί. οὐκ ἔστ. μίσος, οὐκ ἔστ. κακία, οὐκ ἔστ. πικρία | ο. ἔ. πόνος (F ἐνθύμησις) γον. ἢ (E οὐ) τέκνων: ita ADEF | ο. ἔ. πόνος (D om) χρυσ. cum AD: EF ο. ἔ. διαφορά (F πόθος) χρυσ. ἢ ἀργυρίου. ο. εἰς. πονηροὶ (F post lo.) cum AF, item E οὐ διαλογισμοὶ πονηροὶ, D οὐκ ἔστιν πορνείας λογισμός. Praeterea A solus add οὐκ ἔστιν πνεῦμα πονηρόν. | ο. ἔ. διάβ. (haec E om) ο. ἔ. θάν. (haec D om) | ο. ἔ. νύξ, ἀλλὰ πᾶ. ἡμ. cum D: A ο. ἔ. νύξ ἢ ἐνιαυτοί, ἀλλὰ πάντες ἡμέρα, F ο. ἔ. νύξ ἢ ἐνιαυτοί (Birch. -αυτή) ἢ καρποὶ (Bi. χαίρ.) ἢ ἡμέραι, ἀλλὰ πάντα ἡμέρα, E οὐδὲ κατοικήσις οὔτε ἐβδομάδα (sic) οὔτε ὥραι, ἀλλὰ πάντα ἡμέρα et add πάντα ἀγαθούνη ἀνεκλάττος· ἢ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὐκ οὐκ ἤκουσεν καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἐτοίμασεν (sic) ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Tum pergit: καθὼς εἶπεν (sic, non εἶπον): καὶ ἄλλα etc. | καθ. προεῖρηκα cum AD: E καθ. εἶπεν, F καθ. εἶπ. ὁ κύριος | τουτέστ. τ. ἀνθρ. (A δικαίους) τοὺς (A om) ὁμ. τῶν ἀγγ. (sic uterque) διὰ τῆς (ita A; D καὶ) ἐναρέτου (ita D; A ἀμετρίτου) αὐτῶν (A αὐτοῦ) πολιτ. cum AD: EF om | κάκεινα — ἀγαγεῖν: A ante τουτέστιν | ἀκούσωσιν: ita ADEF

²⁸ ταῦτ. (D om) πάντ. (F om) ἤκ. δεκ. (cum AB; DF om) ita. (B add καὶ ἡγαπημένε μαθητά) ταῦτα (D πάντα) παράθου π. ἀνθρ. | ἵνα καὶ ἐτέρ. δεδ. καὶ καταφρον. (haec omnia A; D nil nisi ἵνα μὴ καταφρον., B οὐτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἐτέρους διδάξαι, F om) | μηδὲ (D ἵνα μὴ) τ. μαργ. ἡμ. (D haec post ῥίψ.) ῥίψ. (ita D; F ῥύπτεσθαι sic, F καὶ μὴ ῥίπτε τ. μαργ. μου) ἔμπρ. τ. χ. μήπ. (ita A; F ἵνα μὴ, D καὶ) καταπατήσουσιν (ita A; DF -σωσιν) etc. B pro his: οἱ γὰρ ἄφρονες ῥίπτουσιν τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τ. χοίρ. καὶ καταπατοῦσιν αὐτούς. | καὶ ἔτι μ. ἀκ. τ. φω. (A add καὶ [κατα?] βοούσης sic) ταύτης (A om):

ἡ νεφέλη καὶ ἀπέθετό με ἐν τῷ ὄρει Θαβώρ. καὶ ἦλθεν φωνὴ πρὸς με λέγουσα· μακάριοι οἱ φυλάττοντες κρῖσιν καὶ ποιούν-
τες δικαιοσύνην ἐν παντὶ καιρῷ. καὶ μακάριός ἐστιν ὁ οἶκος
ὅπου κεῖται ἡ διάθεσις αὕτη, καθὼς εἶπεν ὁ κύριος ὅτι ὁ ἀγα-
πῶν με τοὺς λόγους μου τηρεῖ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν·
αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

D καὶ ὡς ἤκουσα τ. φων. ταύτης | ἀπέθετο ACF: D ἔστησεν | Θαβώρ: D τῷ
θαβ. | καὶ ἦλθ. φω. πρ. με λέγ. (D λέγει — sic — πρ. με) cum AD: CF om |
μακάριοι usque καιρῷ cum AD: CF om | κ. μακ. ἐστιν (F om) ὁ οἶκ. ὅπου (ita
ACF, D ἔνθα) — εἶπ. ὁ κύριος: ita ACDF, sed A add ἐν εὐαγγελίῳ | ὁ ἀγα-
πῶν — τηρεῖ cum ADF (item B): D ὁ ἀγαπ. τοὺς λόγους μου ἀγαπηθήσεται παρὰ
τοῦ πατρὸς μου | ἐν χριστῷ — ἡμῶν: ita pergunt CDF; reliqua αὐτῷ etc. cum
D: C ὡς ἡ δόξ. καὶ τὸ κράτος εἰς τ. αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Item F αὐτῷ
πρέπει πᾶσα δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀναρχῷ αὐτοῦ πατρὶ καὶ τῷ
παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶ-
νας τῶν αἰώνων, ἀμήν. ὡς ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, ἀμήν. Item A (pergens post
τηρεῖ) ὅτι τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησ. χρι. πρέπει δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνη-
σις νῦν κ. αἰεὶ κ. εἰς τοὺς αἰ. τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Satis diversum ab his libri finem codex B praebet. Pergit enim post καὶ
καταπαύσιν αὐτοῦς hunc in modum: καὶ μακάριοι ὁ ἔχων τὴν ἀποκάλυψιν ταύ-
την καὶ ἀναγινώσκει (sic) ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ· καὶ μακάριοι [οἱ] ἀκούοντες τὸν
λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυλάττοντες αὐτά. ταῦτα τοῦ κυρίου εἰπόντος ἤρπασέ με
νεφέλη καὶ κατήγαγέ με ἐν τῷ ὄρει τῷ θαβώρ. ἔλθων οὖν ἐν τῇ πόλει Ἱερου-
σαλὴμ εὗρον συνηθροισμένους τοὺς ἑνδεκα μαθητάς, καὶ ἰδόντες ἐχάρησαν χαρὰν
μεγάλην, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγίῳ, ἔδιηγησάμην (codex edi-
θησαν) τοῖς ἀδελφοῖς μου ἀποστόλοις ἃ εἶδον καὶ ἤκουσα παρὰ τοῦ διδασκά-
λου καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. Sequitur: καθεῖκεν, unde fortasse καθὼς κα-
θῆκεν eliciendum; tum pergitur: διεσπάρημεν καὶ ἐκηρύξαμεν τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ
τῇ κτίσει, ἵνα οἱ ἀκούοντες καὶ πιστεύοντες βαπτισθῶσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πα-
τρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος [καὶ] εὕρωσιν ζωὴν αἰώνιον ἐν τῇ
ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. οὕτως γὰρ ἐνετείλατο κύριος· ὁ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους
μου τηρεῖ, καὶ γὰρ αὐτῷ θωροῦμαι ζωὴν αἰώνιον. ταῦτα ἀκούσαντες, ἀδελφοὶ
ἀγαπητοί, καὶ πιστεύσαντες (codex πιστεύσεσθαι) ἴσατε (sic, quod ferri potest)
ἵνα λάβητε ζωὴν αἰώνιον εἰς δόξαν πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, ἀμήν.

Restat ut de extremis libri partibus videamus, quemadmodum in codice B
scripta sunt. Habent autem proprium illa quidem modum, maximeque ieiunam
exaggerationem poenarum inferni continent. Haec qualia sint, ex iis quae inde
excerpta dabimus satis apparebit. Scripturam perquam vitiosam tacite passim,
ut facere in his consuevimus, correximus. Post verba μία ποιμνή, εἰς ποιμῆν,
exeunte sect. 27 posita sic pergīt: ἀκουσον, δικαιοσύνην. ταῦτα πάντα συνα-
χθήσονται, καὶ γενήσεται εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ κλαυθμῶνος, καὶ στήσω τὸν θρό-
νον μου εἰς τὸν τόπον, καὶ καθίσω μετὰ τῶν β' ἀποστόλων καὶ μετὰ τῶν κδ'
πρεσβυτέρων. καὶ αὐτὸς (adde ἔση vel simile quid?) πρεσβύτερος διὰ τὴν ἐνά-
ρετον πολιτείαν, καὶ ἐκτελέσει τρεῖς λειτουργίας ἀπολαμβάνεις στολὴν λευκὴν καὶ
στέφανον ἀμάραντον ἐκ χειρὸς κυρίου, καὶ καθήσει (ita scriptum) μετὰ τῶν κδ'
πρεσβυτέρων, καὶ μεγάλους ἐπισκόπους ἐπιδείξεις (? ita singula). καὶ μετὰ ταῦτα

ἔξελεύσονται οἱ ἄγγελοι κατέχοντες χρυσοῦν θυμιατῆριον καὶ λαμπάδας φαινάς, καὶ συναγοῦσιν τοὺς καλῶς πολιτευσασμένους ἐκ δεξιῶν τοῦ κυρίου τοὺς ποιῶντας τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ, [καὶ] κατασκηνώσει αὐτοὺς εἰς αἰῶνα αἰῶνος φωτὸς καὶ ἀγαλλιάσεως, καὶ ἀπολαύσουσιν ζωῆν αἰώνιον. καὶ ὅταν χωρῶσιν τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, δηλονότι τοὺς δικαίους ἀπὸ τῶν ἀμαρτωλῶν, τοὺς δικαίους ἐκ δεξιῶν καὶ τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἐξ εὐωνύμων, τότε ἀποστελεῖ (cod. ἀποστέλη) ἄγγελον τὸν ῥαγουήλ λέγων· ἤραξε σάλπισαι (hoc vocentur eodex) τοὺς ἄγγελους τοῦ ψύχους καὶ χιόνος τοῦ κυρίου, καὶ συναξον πᾶσαν ὄργην εἰς τοὺς ἐσθῶτας ἐξ εὐωνύμων· ὅτι οὐ συγχωρῶ αὐτούς, ὅταν ἴδωσιν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ, οἱ ἄσεβεις καὶ ἀμετανόητοι, καὶ οἱ ἱερεῖς οἱ μὴ (pro his confusae et coartate: καὶ οἱ μὴ ποιήσαντες τοὺς ἱερεῖς καὶ μὴ) ποιήσαντες τὰ προσταχθέντα — — ὅσοι ἔχετε δάκρυα, κλαύσατε διὰ τοὺς ἀμαρτωλοὺς. καὶ φωνήσει ὁ τεμελοῦχ (is puallo ante suruorod constitutus est) τὸν ταροῦχ (sic)· ἄνοιξον κλειδοῦχε τὰς κολάσεις· ἄνοιξον τὰ κριτήρια — — ἄνοιξον τὸν σκώληκα τὸν ἀκόμητον καὶ τὸν βέβηλον δράκοντα· ἐτοίμασον τὰς ἀβίας (sic)· ἄνοιξον τὸ σκότος· ἀπόλυσον τὸν πύρινον ποταμὸν καὶ τὸ θελιαῖον σκότος εἰς τὰς πυθμένας τοῦ ἕθου. τότε βλέποντες οἱ ἀμαρτωλοὶ οἱ ἔλεινοι τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ μὴ θυνάμενοι — — ὡς μὴ ἔχοντες παραμυθίαν, κλαίοντες καὶ καταβαίνοντες ἐν ῥοαῖς ὡσεὶ αἱμάτων· καὶ οὐκ ἔστιν ἐλεῶν αὐτοῖς, οὐ πατήρ βοηθῆς, οὐ μήτηρ σπλαγχνιζομένη, ἀλλὰ μᾶλλον στασιαζόντες αὐτοὺς οἱ ἄγγελοι καὶ λέγοντες· ταπεινοί, τί κλαίετε; ἐν τῷ κόσμῳ οὐκ ἤλειψατε ἀσθένων, οὐκ ἐπεσκέψασθε — — καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον. ἐκεῖ δυσωπῆσαι οὐκ ἰσχύετε τὸν ἐκ παρθένου τεχθέντα — ἀμετανόητοι· ἐζήσατε ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὐ μὴ ἔχετε ἔλεος ἀλλὰ αἰώνιον κόλασιν. καὶ λέγει ὁ τεμελοῦχ τῷ (cod. τὸν) ταροῦχ (h. l. sic)· ἔγειρε τὸν ὄφιν τὸν παχὺν τὸν τρικέφαλον, σάλπισαι εἰς τὰ θειὰ θηρία τοῦ συναγεσθῆαι εἰς τὴν βρῶσιν αὐτῶν· ἄνοιξαι τὴν δεκάπληγον ἵνα συναχθῆ ἅπαν ἕρπετὸν εἰς ἄσεβεις καὶ ἀμετανόητους — — καὶ συναξεί ὁ τεμελοῦχ τὸ πλῆθος τῶν ἀμαρτωλῶν, καὶ λακτίσει τὴν γῆν, καὶ σκισθήσεται ἡ γῆ εἰς τόπους καὶ χωνευθήσονται οἱ ἔλεινοι ἀμαρτωλοὶ εἰς τὰς φοβεράς κολάσεις. τότε ἀποστελεῖ (cod. -έλει) ὁ θεὸς τὸν ἀρχιστράτηγον μιασῆλ, καὶ σφραγίσας τὸν τόπον τύπτει αὐτοὺς ὁ τεμελοῦχ μετὰ τὸν τίμιον σταυρόν. καὶ συναχθήσεται ἡ γῆ κατὰ τὸ πρότερον. τότε οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ὑπερεβρήνησαν, τότε ἡ παναγία ἔκλαυσεν αὐτοὺς καὶ πάντες οἱ ἅγιοι, καὶ οὐκ ὀφελήσουσιν αὐτούς. καὶ ὁ ιωάννης λέγει· καὶ εἰς τύχην τῶν ἀμαρτωλῶν ἐπαγράφεται τὰ κριτήρια; καὶ ἤκουσα φωνῆν (cod. -νῆς) λέγουσάν μοι· ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ θελήματι ἐπορεύοντο ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ διὰ τοῦτο οὕτως κολάζονται. μακάριος ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀναγινώσκων τὴν γραφὴν· μακάριος ὁ μεταγράφας αὐτὰ καὶ θύσας εἰς ἑτέρας καθολικὰς ἐκκλησίας· μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν θεόν. ἀκούσατε ἱερεῖς καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες, ἀκούσατε λαοὶ etc.

V. IOHANNIS LIBER DE DORMITIONE MARIAE.

Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου λόγος εἰς τὴν κοίμησιν
τῆς ἁγίας θεοτόκου.

¹ Τῆς παναγίας ἐνδόξου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας
κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐν τῷ ἁγίῳ μνήματι τοῦ κυρίου ἡμῶν ἐρχομένης
θυμᾶσαι καὶ κλινούσης τὰ ἅγια γόνατα αὐτῆς, ἐδυσώπει τὸν
ἐξ αὐτῆς τεχθέντα Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν πρὸς αὐτὴν ἀναλῦσαι.

* τοῦ ἁγίου (Par. 1021 add ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ, E pro ἁγίου habet
ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν) Ἰωάνν. τοῦ θεολ. λόγος (Mon. 146 om) εἰς τ. (Mon. 146
add πάνσεπτον) κοίμησιν τῆς ἁγίας (ita A; B παναγίας, E ὑπεραγίας, Par.
1021 ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν) θεοτόκου cum AB Mon. 146; E; Par. 1021.

CD Par. 770: δεήσεις (ita C; D Par. 770 om) τοῦ ἁγίου Ἰωάνν. τοῦ θεο-
λόγου περὶ τῆς τελειώσεως τῆς ἁγίας (ita D; C παναγίας) θεοτόκου καὶ ἀειπαρ-
θένου μαρίας (Par. 770 τῆς ἁγίας μαρ. τῆς θεοτόκ.).

Par. 1215: τοῦ ἁγίου Ἰωάνν. θεολόγου καὶ εὐαγγελιστοῦ δεήσεις περὶ τῆς
ἐνδόξου κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου μαρίας.

Coisl. 121: Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου καὶ θεολόγου λόγος εἰς τὴν ἁγίαν καὶ
πανένδοξον κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου. Par. 1504: ἀνάληψις καὶ μετά-
στασις τῆς ἁγίας μαρίας τῆς θεοτόκου, συγγραφείσα παρὰ Ἰακώβου τοῦ ἀδελ-
φοῦ τοῦ κυρίου. Vind. 151: κοιμήσις τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου
μαρίας, συγγραφείσα ὑπὸ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοδέου. Par. 897: τοῦ ἐν ἁγίοις πα-
τρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης λόγος πᾶν ὀφείμιμος εἰς
τὴν κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου μαρίας.
De his quattuor extremis cf. Prolegomena.

¹ παναγίας: D Mon^a et b ἁγίας, E ἁγίας καὶ | Mon^a κατὰ τὸ ἔθος |
ἁγίῳ: B om | τ. κυρίου ἡμῶν cum ACDE Mon^a: B Mon^b add Ἰησοῦ χριστοῦ |
ἐξ αὐτῆς cum BCDE Mon^a et b: A ὑπ' αὐτῆς | χριστ. τὸν θεὸν ἡμῶν cum
ABDE Mon^a (praem κυρίου) et b: C om.

² βλέποντες δὲ αὐτήν οἱ Ἰουδαῖοι σχολάζουσιν τῷ θείῳ τάφῳ, προσῆλθον τοῖς ἀρχιερεῦσιν λέγοντες ὅτι Μαρία καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἔρχεται πρὸς τὸ μνήμα. καλέσαντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς τοὺς ταχθέντας παρ' αὐτῶν φύλακας πρὸς τὸ μὴ συγχωρεῖσθαι τίνα εὐχεσθαι ἐν τῷ ἁγίῳ μνήματι, ἐπυνθάνοντο περὶ αὐτῆς, εἰ ἀληθῶς οὕτως ἔχει. οἱ δὲ φύλακες ἀποκριθέντες εἶπον μηδὲν τοιοῦτον θεωρήσαι, τοῦ θεοῦ μὴ συγχωρῶντος αὐτοῖς τὴν παροῦσαν ὄραν. ³ Μιᾶ δὲ τῶν ἡμερῶν, παρασκευῆς οὔσης, ἦλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς ἡ ἁγία Μαρία παρὰ τὸ μνήμα, καὶ ἐν τῷ εὐχεσθαι αὐτὴν ἐγένετο ἀνεωχθῆναι τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸν ἀρχάγγελον Γαβριὴλ καταελθεῖν πρὸς αὐτήν, καὶ εἶπεν· χαῖρε, ἡ γεννήσασα Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν· ἡ εὐχή σου ἐν τοῖς οὐρανοῖς διελθοῦσα πρὸς τὸν ἐκ σοῦ τεχθέντα ἐδέχθη, καὶ ἀπὸ τοῦ λοιποῦ κατὰ τὴν αἰτησίαν σου καταλιποῦσα τὸν κόσμον ἐπὶ τὰ οὐράνια πρὸς τὸν σὸν υἱὸν εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἀληθινὴν καὶ ἀδιάδοχον ἀπέρχη.

⁴ Ἀκούσασα δὲ ταῦτα ἐκ τοῦ ἁγίου ἀρχαγγέλου ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἁγίαν Βηθλεέμ, ἔχουσα ἅμα αὐτῇ τρεῖς παρθένους τὰς ἐξυπηρετούσας αὐτῇ. μετὰ δὲ τὸ ἀναπαῆναι βραχὺ ἀνακαθίσασα εἶπεν πρὸς τὰς παρθένους· ἀγάγετέ μοι θυμιατήριον, ἵνα προσεύξωμαι. καὶ ἤγαγον κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐταῖς.

² οἱ Ἰουδαῖοι cum BCD Mon^a et b: A τινὲς τῶν Ἰουδαίων | μαρία cum AC Mon^b: B Mon^a ἡ μαρία | ἔρχεται πρὸς (B εἰς) τὸ μνήμα (Mon^a μνημεῖον) cum ABD Mon^a et b: C ἀπέργεται πρ. τὸ μνήμ. καὶ εὐχεται | B συγχωρηθῆναι | ἐν τῷ ἁγίῳ (B om) μνήματι (D μνημῆ) | οὕτως: B ταῦτα οὕτως | αὐτοῖς τὴν παροῦσαν ὄραν cum D: A αὐτοῖς τὴν τιμὴν παρουσίαν αὐτῆς ὄραν, B τὴν τιμὴν αὐτῆς παρουσίαν θεωρήσαι, C αὐτοῖς τὴν τιμὴν παρουσίαν θεωρήσαι.

³ ἡ ἁγία μαρία cum A: B ἡ ἁγία θεοτόκος, CD ἡ ἁγία μαρία ἡ θεοτόκος | C πρὸς τὸ μνήμα | καὶ ἐν τῷ εὐχ. αὐτὴν cum BCD: A εὐχεσθαι αὐτῇ cum praecedentibus conjuncta | ἐγένετο ἀνεωχθῆναι usque καταλεῖν (D εἰσεῖν): B ἀνεώχθησαν οἱ οὐρανοὶ καὶ ὁ ἄγγελος γαβρ. κατήλθεν | εἶπεν: D add αὐτῇ, B habet λέγει αὐτῇ (sic) | ἡ εὐχή σου ἐν τ. οὐρ. (D εἰς τὸν οὐρανόν) διελθοῦσα (D εἰσεῖν) etc.: B εἰσηκούσθη σου ἢ προσευχῇ καὶ πρὸς τ. ἐκ σοῦ τεχθ. ἐδέχθη | λοιποῦ cum AB: CD' νῦν | A καταλιποῦσα, B καταλοιποῦσα et CD καταλειποῦσα sic | κόσμον: D add τοῦτον | B om πρὸς τ. σ. υἱόν | εἰς τὴν: D εἰς | B ἐπέρχη, A παρέρχη

⁴ δὲ ταῦτα: C add ἡ παναγία παρθένος | B ἐκ τοῦ ἀγγέλου | B ἔχουσα μετ' ἑαυτήν, D ἔχ. σὺν αὐτῇ | τὰς (B add καὶ) ἐξυπηρετ. αὐτῇ (BC αὐτῇ): D παιδίσκας τὰς ἐξυπ. αὐτῇ | μετὰ δὲ etc. cum A: B ἐγερέθισα δὲ ἡ ἁγία μαρία λέγει πρ. τ. παρθ., C ἀνακαθίσασα δὲ εἶπ. πρ. τ. παρθ., D εἶπεν δὲ πρ. τ. παρθ. | B προσεύξομαι | B διαταχθέν |

καὶ προσήξατο εἰπούσα· κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ καταξιώσας διὰ τὴν ἄκραν ἀγαθότητά σου ἐξ ἐμοῦ τεχθῆναι, ἄκουσον τῆς φωνῆς μου καὶ πέμψον μοι τὸν ἀπόστολόν σου Ἰωάννην, ἵνα ἴδουσα αὐτὸν ἀπαίρωμαι τῆς εὐφροσύνης· καὶ πέμψον μοι καὶ τοὺς λοιπούς σου ἀποστόλους, καὶ τοὺς ἦδη πρὸς σέ ἐπιδημήσαντας καὶ τοὺς ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, ὅπου δ' ἂν εἰσιν κατὰ χώραν, διὰ τοῦ ἀγίου σου προστάγματος, ἵνα τούτους θεωρήσασα εὐλογήσω τὸ πολυύμητόν σου ὄνομα· θαρρῶ γὰρ ὅτι ὑπακούεις τῆς δούλης σου ἐν ἐκάστῳ.

⁶ Εὐχομένης δὲ αὐτῆς παρεγενόμενη ἐγὼ Ἰωάννης, τοῦ πνεύματος τοῦ ἀγίου ἀρπάσαντός με διὰ νεφέλης ἀπὸ Ἐφέσου καὶ στήσαντός με ἐν τῷ τόπῳ εὐθα ἀνέκειτο ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου. εἰσελθὼν δὲ πρὸς αὐτὴν καὶ δοξάσας τὸν ἐξ αὐτῆς τεχθέντα, εἶπον· χαῖρε, ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου, ἡ γεννήσασα Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν, εὐφραίνου ὅτι ἐν δόξῃ μεγάλη ἐξέρχῃ τοῦ βίου τούτου. ⁷ καὶ ἐδόξασεν τὸν θεὸν ἡ ἀγία θεοτόκος, ὅτι ἦλθον ἐγὼ Ἰωάννης πρὸς αὐτὴν, μνησθεῖσα τῆς φωνῆς κυρίου τῆς εἰπούσης· ἴδου ἡ μήτηρ σου, καὶ ἴδου ὁ υἱός σου. καὶ ἦλθον αἱ τρεῖς παρθένοι καὶ προσεκύνησαν. ⁸ καὶ λέγει μοι ἡ ἀγία θεοτόκος· εὐξαι καὶ βάλε θυμίαμα. καὶ ἠύξάμην οὕτως· κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ ποιήσας θαυμάσια, καὶ νῦν ποίησον θαυμάσια ἐνώπιόν τῆς γεννησάσης σε, καὶ ἐξέλεθῃ ἡ μήτηρ σου ἐκ τοῦ βίου τούτου, καὶ

κύριέ μου cum AD: BC om μου

⁵ ἐξ ἐμοῦ: A δι' ἐμοῦ τῆς δούλης σου | ἄκουσον cum AD: BC ἐπάκουσον | τὸν ἀπόστολ. σου: BC om σου | A ἀπαίρωμαι | καὶ (C om) τοὺς λοιπούς (ita D; ABC ἀγίους) σου (D post ἀποστ. ponit, A om) | B διὰ τοῦ προστάγμ. σου τοῦ ἀγίου | B τῇ δούλῃ σου, A μου τῆς δούλ. σου | ἐν ἐκάστῳ cum AD: C ἐκάστοτε, B om

⁶ καὶ στήσαντός με: B καὶ ἔστησέν με | ἐνθα: D ἐν ᾧ | A ἐκειτο | τ. κυρίου μου cum BC: AD om μου | καὶ δοξάσας et εἶπον cum BCD: A ἐδόξασα et καὶ εἶπον | B om χαῖρε ἡ (D om) μήτηρ usque εὐφραίνου, D om ἡ γεννήσασα usque τὸν θεὸν ἡμῶν | τοῦ βίου cum AB: CD ἐκ τ. β.

⁷ θεοτόκος cum ABD: C μαρία | ἦλθον cum ACD: B ἦκον | B μνησθ. τοῦ κυρίου τῆς φων. τῆς | C καὶ ἦλθ. καὶ αἱ | προσεκύνησαν cum BC: A add με, D μοι

⁸ x. λέγ. μοι (B om) ἡ ἀγία (C παναγία, D om) | B βάλε θυμίαμ. καὶ εὐξ. | θαυμάσια prius: A add μεγάλα | BC om καὶ νῦν καὶ θαυμάσια | A τεκούσης | καὶ (cum AD; BC om) ἐξέλεθῃ (C ἐξέλθοι) | βίου τούτου cum BCD: A κόσμου

Apocalypsa. apocryph. ed. Tischendorf.

πτοηθῶσιν οἱ σταυρώσαντές σε καὶ μὴ πιστεύσαντες εἰς σέ.
⁹καὶ μετὰ τὸ τελέσαι με τὴν εὐχὴν εἶπέν μοι ἡ ἁγία Μαρία· ἀγάγε
 μοι τὸ θυμιατήριον. καὶ βαλοῦσα θυμίαμα εἶπεν· δόξα σοι ὁ θεὸς
 μου καὶ ὁ κύριός μου, ὅτι ἐπληρώθη εἰς ἐμέ ὅσα ὑπέσχου μοι πρὸ
 τοῦ ἀνελεῖν σε εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὅτι, ὅταν ἐξέρχωμαι ἀπὸ τοῦ
 κόσμου τούτου, ἐλεύσῃ σὺ καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀγγέλων σου μετὰ
 δόξης πρὸς με. ¹⁰καὶ λέγω πρὸς αὐτὴν ἐγὼ Ἰωάννης· ἔρχεται ὁ
 κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ θεὸς ἡμῶν, καὶ ὄραξ αὐτόν,
 καθὼς ὑπέσχετό σοι. ἀποκριθεῖσα δὲ ἡ ἁγία θεοτόκος εἶπέν μοι·
 οἱ Ἰουδαῖοι ἐξωμόσαντο ἵνα ἐν τῷ τελειωθῆναί με τὸ σῶμά μου
 κατακαύσωσιν. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπον αὐτῇ· οὐ μὴ ἴδῃ διαφθορὰν
 τὸ ὄσιον καὶ τίμιόν σου σῶμα. ἀποκριθεῖσα δὲ εἶπέν μοι· φέρε
 θυμιατήριον καὶ βάλε θυμίαμα καὶ εὐξαι. καὶ ἐγένετο φωνὴ ἐκ
 τῶν οὐρανῶν λέγουσα τὸ ἀμήν. ¹¹καὶ ἤκουσά μην ἐγὼ Ἰωάννης
 τῆς φωνῆς ταύτης, καὶ εἶπέν μοι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· Ἰωάννη,
 ἤκουσας τῆς φωνῆς ταύτης τῆς ῥηθείσης ἐν τῷ οὐρανῷ μετὰ τὸ
 τελέσαι τὴν εὐχὴν; ἀποκριθεὶς δὲ εἶπον· ναί, ἤκουσα. καὶ εἶπέν
 μοι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· αὕτη ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσας σημαίνει τὴν
 παρουσίαν τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἀποστόλων τὴν μέλλουσαν καὶ
 τῶν ἁγίων δυνάμεων, ὅτι σήμερον ἔρχονται ὧδε.

τούτ. ἐν δόξῃ πολλῇ | AC om καὶ μὴ πιστ. εἰς σέ

⁹ καὶ μετὰ τὸ τελ. με τ. εὐχὴν cum A: D καὶ μετὰ τὸ εὐξασθαι, B καὶ
 τελέσαντές μου τὴν εὐχὴν, C καὶ ὅτε ἐτέλεσα τ. εὐχ. | εἶπεν: D λέγει | μαρία
 cum BCD: A θεοτόκος | B ἀγάγετε | βαλοῦσα cum CD: AB λαβοῦσα | ὅτι
 (cum CD; B ἵνα, A om) | ἐξέρχωμαι (D -χομαι): A ἐξέρχη | ἀπὸ (cum BD;
 AC ἐκ) τ. κόσμ. (cum BCD; A βίου) τούτου | ἐλεύσῃ (B -σει) σὺ (BCD σοί):
 A ἐλεύσομαι ἐγὼ | D om τὸ et τῶν | σου et πρὸς με: A μου et πρὸς σέ |
 D μετὰ δόξης πολλῆς πρὸς μέ

¹⁰ καὶ λέγ. πρ. αὐτὴν (A αὐτῇ) ἐ. ἰω. e. CDA: B καὶ λέγει αὐτῇ ὁ ἰωάν. |
 ἰησ. χρι. καὶ θε. ἡμῶν (C om ἡμῶν): B καὶ θεὸς ἰησ. χριστός | D καὶ ἀπο-
 κριθεῖσα | C παναγία | θεοτόκος: BD μαρία | μοι: B αὐτῷ, C om | ἵνα: B
 ὅτι | κατακαύσωσιν: D καύσωσιν, C add πυρὶ | καὶ ἀποκρ. (C add ἐγὼ ἰωάν-
 νης) εἶπον αὐτῇ (πρὸς αὐτὴν): B ἀποκρ. δὲ ὁ ἰωάννης εἶπεν αὐτῇ | τίμιον: D
 ἅγιον | σου σῶμα cum BC: AD σῶμ. σου | ἀποκρ. δὲ (BD add ἡ ἁγία μαρία)
 εἶπ. μοι (D πρὸς με, B αὐτῷ): C ἡ δὲ λέγει μοι | ἐκ τῶν οὐρανῶν cum BC:
 AD ἐκ τοῦ οὐρανοῦ

¹¹ ἤκουσά μην cum ABC: D ἤκουσα | καὶ εἶπεν: D ἦν εἶπεν | ἰωάννη
 ἤκουσας -- ἐν τῷ οὐρανῷ (B ἐκ τοῦ οὐρανοῦ) -- ἀποκριθεὶς δὲ (D καὶ ἀποκρ.)
 εἶπον (C ἐγὼ εἶπ.) ναί, ἤκουσα (B om ἤκουσα, D ναί κύριε, ἦκ. αὐτῆν). καὶ
 εἶπ. μοι τὸ πν. τ. ἅγιον (D om μοι τὸ πν. τ. ἅγ.): haec omnia A om propria
 δημοσιόλευτον | ὧδε cum AB: C ἐνταῦθα, D πρὸς ἡμᾶς (corrige ὑμ.)

¹² Ἐγὼ δὲ Ἰωάννης ἐπὶ τούτοις προσηυχόμεν· καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶπεν πρὸς τοὺς ἀποστόλους· πάντες ἅμα διὰ νεφελῶν ἐπιβεβηκότες ἐκ τῶν περάτων τῆς οἰκουμένης συναθροίσθητε εἰς τὴν ἀγίαν Βηθλεὲμ διὰ τὴν μητέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν συσσεισμῷ· Πέτρος ἀπὸ Ῥώμης, Παῦλος ἐκ Τιβερίων, Θωμᾶς ἐκ τῶν Ἰνδῶν τῶν ἐσωτέρων, Ἰάκωβος ἀπὸ Ἱεροσολύμων. ¹³ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Πέτρου καὶ Φίλιππος, Λουκάς καὶ Σίμων ὁ Καναναῖος καὶ Θαδδαῖος οἱ κοιμηθέντες τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἐξηγγέρθησαν ἐκ τῶν μνημείων· πρὸς οὓς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλεγεν· μὴ νομίσητε ὅτι ἀνάστασις νῦν ἐστίν· ἀλλὰ χάριν τούτου ἀνέστητε ἐκ τῶν μνημείων ὑμῶν, ἵνα ἀπέλθητε εἰς ἀσπασμὸν πρὸς τιμὴν καὶ θαυματουργίαν τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ὑμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἤγγικεν ἡ ἡμέρα τῆς ἐξόδου, τῆς ἀναλύσεως αὐτῆς εἰς οὐρανοῦς. ¹⁴ Μάρκος δὲ περιῶν ὁμοίως καὶ αὐτὸς ἀπὸ Ἀλεξανδρείας παρεγένετο μετὰ καὶ τῶν λοιπῶν, καθὰ προεῖρηται ἐξ ἐκάστης χώρας. ¹⁵ ὁ δὲ Πέτρος ἀρθείς ὑπὸ νεφέλης ἔστη μέσον οὐρανοῦ καὶ γῆς, τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου στηριζάντος αὐτόν, καὶ σύνοδα τῶν λοιπῶν ἀποστόλων καὶ αὐτῶν ἀρπαγέντων ἐν νεφέλαις εὐρέσθηναι

¹² Ἰωάννης: C om | D ἐπὶ τοῦτο (τούτῳ?) | B πάντες δὲ ἅμα | τοῦ κυρ. ἡμῶν ἰησ. χριστοῦ eum AB: CD τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ (C add ἡμῶν) | ἐν συσσεισμῷ eum D: AC οὐ (C σοι) μὲν σίμων, B om | πέτρος eum BD: AC πέτρε | A παῦλε | ἐκ τιβερίων (hoc accentu A; BC τιβερίων) eum ABC: D ἐκ τιβερίδος. Vide infra, unde clarum fit hoc nomine oppidum prope Romam significari | ἐσωτέρων: B ἐνδοτέρων

¹³ καναναῖος: B κανανίτης | οἱ eum C: ABD om | τῷ πνεύματι usque μνημείων eum AC: D ἐξηγγέρθησαν ἐκ τ. μνημ. διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος. B τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐξήγειρεν ἐκ τ. μνημ. | πρὸς (B περι) οὓς -- ἔλεγεν (ita C; B ἔφη, A λέγει): D πρὸς οὓς καὶ εἶπεν | B ἡ ἀνάστασις | A om ἀλλὰ χάρι. τούτου | μνημείων ὑμῶν (C om ὑμ.): B νεκρῶν | D εἰς τὸν ἀσπασμ. | B περὶ τιμὴν | τοῦ κυρίου (CD θεοῦ) καὶ σωτ. ὑμῶν (D om) ἰησ. χρ.: B τοῦ κυρ. ἡμῶν ἰησ. χρ. | ἤγγικεν eum AD: BC ἤγγισεν | τ. ἀναλύσεως eum ABC: D om | εἰς (B add τοὺς) οὐρανοῦς: D εἰς τὸν οὐρανόν, C εἰς τὰ οὐράνια

¹⁴ περιῶν (B om) ὁμοίως (C om) καὶ αὐτός: D καὶ αὐτ. περιῶν ὅμοι. | ἀπὸ ἀλεξανδρ. eum AD: BC ἐν ἀλεξανδρείᾳ | B om καὶ post μετὰ | λοιπῶν: D add ἀποστόλων | B καθῶς | B om ἔξ

¹⁵ μέσον: B ἐν μέσῳ | στηρίζαντ. (D τηρίσαντος sic) αὐτόν (C om): A οἰκονομήσαντος | σύνοδα: ita prorsus omnes (B σύνοδᾶ) | τῶν λοιπῶν (D add ἁγίων) ἀποστ. κ. αὐτ. ἀρπαγέντων (D ἀρπασθέντ.) ἐν νεφ. εὐρέσθηναι eum AD, item omīssis ἀποστ. καὶ αὐτ. ἀρπαγέντ. C: B τῶν αὐτῶν ἀποστόλων· ἀρπαγέν

μετὰ τοῦ Πέτρου. καὶ οὕτως ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, ὡς εἴρηται, πάντες ἅμα ἦλθον.

¹⁵ Καὶ εἰσελθόντες πρὸς τὴν μητέρα τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ ἡμῶν προσκυνήσαντες εἶπαμεν· μὴ φοβοῦ μηδὲ λυποῦ· κύριος ὁ θεὸς ὁ τεχθεὶς ἐκ σοῦ ἐκβαλεῖ σε ἐκ τοῦ κόσμου τούτου μετὰ δόξης. καὶ ἀγαλλιασαμένη ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρι αὐτῆς ἀνεκάθισεν ἐν τῇ κλίνῃ, καὶ λέγει τοῖς ἀποστόλοις· ἄρτι ἐπίστευσα ὅτι ἔρχεται ὁ διδάσκαλος καὶ θεὸς ἡμῶν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ θεωρῶ αὐτόν, καὶ οὕτως ἀναλύω ἐκ τοῦ βίου τούτου, ὡσπερ ἐθεασάμην ὑμᾶς παραγεναμένους. καὶ θέλω ἵνα εἴπητέ μοι, πόθεν γίνετε ὅτι ἀναλύω παρεγένεσθε πρὸς με, καὶ ἀπὸ ποίων χωρῶν καὶ διὰ πόσου παρεγένεσθε ἐνταῦθα, ὅτι οὕτως ἐταχύνετε εἰς τὴν ἐμὴν ἐπίσκεψιν. οὗτε γὰρ ἀπέκρυψέν μοι ὁ ἐξ ἐμοῦ τεχθεὶς, ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ τῶν ὄλων θεός· πεπίστευκα γὰρ καὶ νῦν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ὑψίστου.

¹⁶ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν τοῖς ἀποστόλοις· ἕκαστος, πρὸς ὃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εὐηγγέλισατο καὶ διατάξατο ἡμῖν, πληροφορησόμεν τὴν μητέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν. ¹⁷ καὶ ἀποκριθεὶς ἐγὼ Ἰωάννης εἶπον· ἐγὼ ἐν ὅσῳ εἰσερχόμην ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ ἐν Ἐφέσῳ λειτουργῆσαι, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγει

τες ἐν νεφ. εὐρέθησαν | τοῦ eum BCD: A om | D om ὡς εἴρητ. | πάντες ἅμα ἦλθον (D add ἐν τῷ τόπῳ) eum CD: A ἐγένετο πάντας ἅμα εἶναι, B πάντες θε ἅμα ἠνεώχθησαν

¹⁵ τοῦ κυρ. καὶ θε. ἡμῶν eum AD: B τ. κυρ. ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, C τοῦ κυρίου | προσκυνήσαντες: C καὶ πρ., D add αὐτήν | εἶπαμεν eum AD: C εἶπομεν, B εἶπον | μὴ φοβ. μ. λυποῦ: C χαῖρε ἢ μήτηρ τοῦ κυρίου ἡμῶν, μὴ λυποῦ | σωτῆρι αὐτῆς: D σωτ. ἡμῶν | τοῖς ἀποστόλοις: D πρὸς ἡμᾶς | ἐπίστευσα eum BCD: A πιστεύω | BC om καὶ θεός, item om ἐξ οὐρανοῦ | B ἀναλύσω | ὡσπ. ἐθεασ. (A add καὶ) ὑμ. παραγεναμ. (C παραγενομ.): B ὡσπ. γὰρ ἐθεασάμην ὑμᾶς (sed pergitt eum reliquis καὶ θέλω) | ὅτι ἀναλύω: D τὴν ἀναλύσιν μου τὴν ἐκ τοῦ σώματος | πόσου: B πόσων | παρεγέν. ἐνταῦθ. eum CD: A παρεγ. πρὸς με, B om | A οὐ γὰρ | μοι eum A: B μου, C με | A ἰησ. ὁ χριστ. | πεπίστευκα -- ὅτι (C add ὄντως) οὗτος -- τοῦ ὑψίστου (C τοῦ θεοῦ τ. ὑψ.), B τοῦ θεοῦ τοῦ ζώντος): D om

¹⁶ Καὶ eum BCD: A om | τοῖς ἀποστόλοις: C τ. συναποστόλοις αὐτοῦ, D πρὸς τοὺς ἀποστόλους | πρὸς ὃ potius quam πρ. ὃν edendum videbatur: AD πρ. εἰ, B πρ. ὢν, C πρ. ὃν | εὐηγγέλισατο καὶ (A εὐαγγελισάμενον) διατάξατο ἡμῖν αὖτε κυρ. ἡμῶν: C nil nisi εὐηγγέλισατο, B εὐηγγέλισατο, εἶπατε ὅπως πληροφορηθῆ ἢ μήτηρ τοῦ κυρίου

¹⁷ D ἀποκρ. δέ | ἐγὼ ἰω. εἶπον: B ὁ ἰωάν. εἶπεν | ἐγώ: C om | εἰσερχό-

μοι ὅτι ἤγγικεν ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεως τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου σου· πορεύθητι ἐν Βηθλεέμ εἰς ἀσπασμὸν αὐτῆς. καὶ νεφέλη φωτὸς ἤρπασέν με καὶ εἰς τὴν θύραν ἔνθα κατάκεισαι ἔστησέν με. ¹⁸ ἀπεκρίθη καὶ ὁ Πέτρος· καὶ γὰρ ἐν Ῥώμῃ διάγων περὶ τὸν ὄρθρον ἤκουσα φωνῆς διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἀγίου λεγούσης μοι ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου σου τοῦ καιροῦ ἐγγίσαντος ἀναλύσαι ἔχει· πορεύθητι ἐν Βηθλεέμ εἰς ἀσπασμὸν αὐτῆς. καὶ ἰδοὺ νεφέλη φωτὸς ἤρπασέν με, καὶ ἐθεώρησα καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους διὰ νεφελῶν ἐρχομένους πρὸς με, καὶ φωνὴν λέγουσάν μοι· πάντες ἀπελθατε εἰς Βηθλεέμ. ¹⁹ ἀποκριθεὶς δὲ καὶ Παῦλος εἶπεν· καὶ γὰρ εἰς πόλιν ἀπέχουσαν ἀπὸ Ῥώμης οὐκ ὀλίγα διαστήματα διάγων, Τιβερῶν τὴν χώραν λεγομένην, ἤκουσα τοῦ πνεύματος τοῦ ἀγίου λέγοντός μοι· ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου σου καταλιμπάνουσα τὸν κόσμον τοῦτον ἐπὶ τὰ οὐράνια διὰ τῆς ἀναλύσεως τὸν δρόμον ποιεῖται· ἀλλὰ ἀπελθε καὶ αὐτὸς ἐν Βηθλεέμ εἰς ἀσπασμὸν αὐτῆς. καὶ ἰδοὺ νεφέλη φωτὸς ἀρπάξασά με παρέστησέν με ἔνθα καὶ ὑμᾶς. ²⁰ ἀποκριθεὶς δὲ καὶ Θωμᾶς εἶπεν· καὶ γὰρ τὴν Ἰνδῶν χώραν διελθὼν, τοῦ κηρύγματος τῆ τοῦ Χριστοῦ χάριτι κρατυνομένου καὶ τοῦ υἱοῦ τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως ὀνόματι λαβδανοῦς ὑπ' ἐμοῦ μέλλοντος σφραγίζεσθαι ἐν τῷ παλατίῳ, ἄφνω τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγει πρὸς με· καὶ σὺ Θωμᾶ παραγενοῦ εἰς Βηθλεέμ εἰς ἀσπασμὸν τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου σου, ὅτι τὴν μετὰστασιν εἰς οὐρανοὺς ποιεῖται. καὶ νεφέλη φω-

μην: sic ABC, item D ut videtur | τῆς ἀναλύσεως cum BC; AD om | C om σου & ἐν (A add τῆ) βηθλεέμ: C om | D εἰς τὸν ἀσπασμ. | καὶ εἰς -- κατάκεισαι (ita C; D κείσαι, A κατώκεις) ἔστ. (D παρέστησεν) με: B om

¹⁸ ὁ (BC om) πέτρος: BD add καὶ εἶπεν | καὶ γὰρ cum AB: CD ἐγὼ | A περὶ τοῦ ὄρθρου | C om διὰ | ἀναλύσαι ἔχει: B ἀναλύει, D τὴν ἀνάλυσιν ποιεῖται | ἐν (C add τῆ) cum ADC: B εἰς | D εἰς τὸν | καὶ τοὺς λοιπ. cum BC: AD om καὶ | C om πρ. με | BD φωνὴ λέγουσά μοι | D πάντες ἅμα | B ἐξέλθατε | D εἰς τὴν βηθλ.

¹⁹ πόλιν: D κώμην | ἀπὸ Ῥώμης: A post διαστ. | B ὀλίγον διάστημα | ἀναλύσεως: B add αὐτῆς | D om καὶ αὐτός | ἐν (D add τῆ) βηθλεέμ: A om | D εἰς τὸν ἀσπ. | BD ἤρπασέν με καὶ παρέστ. | ἔνθα καὶ ὑμᾶς (B ὑμεῖς): A ἐνθάδε

²⁰ τοῦ κηρύγματος (ita ABC; D τῷ κηρύγματι) τῆ (ita AB; CD om) τ. χρ. χ. κρατυνομένου (B -νόμος, A add μου) | λαβδανοῦς: AB λαβδανούς, D λαβδάνους, C κλαυδανούς | πρὸς με: B μοι | A om εἰς βηθλ. | B ἤρπασέν με καὶ ἔστησέν με

τὸς ἀρπάσασά με παρέστησέν με πρὸς ὑμᾶς. ²¹ ἀποκριθεὶς δὲ καὶ Μάρκος εἶπεν· κάμου τὸν κανόνα τῆς τρίτης ἐκτελοῦντος ἐν ᾿Αλεξανδρείᾳ τῇ πόλει, ἐν ἔσω προστηχόμην, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἤρπασέν με καὶ ἤγαγέν με πρὸς ὑμᾶς. ²² ἀποκριθεὶς δὲ καὶ Ἰάκωβος εἶπεν· ἐμοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ ὄντος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπέτρεψέν μοι λέγων· παραγενοῦ εἰς Βηθλεέμ, ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου σου τὴν ἀνάλυσιν ποιεῖται. καὶ ἰδοὺ νεφέλη φωτὸς ἀρπάσασά με παρέστησέν με πρὸς ὑμᾶς. ²³ ἀποκριθεὶς δὲ καὶ Ματθαῖος εἶπεν· ἐγὼ ἐδόξασα καὶ δοξάζω τὸν θεόν, ὅτι ὄντος μου ἐν πλοίῳ καὶ χειμαζομένου τῆς θαλάσσης ἀγριωμένης διὰ τῶν κυμάτων, ἄφνω νεφέλη φωτὸς ἐπισκιάσασα τὸν κλύδωνα τοῦ χειμῶνος ἀπεσεύσατο τῇ γαλήνῃ, ἐμέ δὲ ἀρπάσασα παρέστησέν με πρὸς ὑμᾶς. ²⁴ ἀποκριθέντες δὲ οἱ προαπελθόντες ὁμοίως διηγήσαντο τὸ πῶς παρεγένοντο. καὶ ὁ Βαρθολομαῖος εἶπεν· ἐγὼ ἐν τῇ Θηβαΐδι ἤμην κηρύττων τὸν λόγον, καὶ ἰδοὺ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγει μοι· ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου σου τὴν ἀνάλυσιν ποιεῖται. ἄπελθε οὖν εἰς ἀσπασμὸν αὐτῆς ἐν τῇ Βηθλεέμ. καὶ ἰδοὺ νεφέλη φωτὸς ἀρπάσασά με ἤγαγέν με πρὸς ὑμᾶς.

²⁵ Ταῦτα πάντα εἶπον οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὴν ἁγίαν θεοτόκον, τὸ πῶς ἦλθον καὶ ποίῳ τρόπῳ· καὶ ἐκτείνασα τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἠΐξατο εἰποῦσα· προσκυνῶ καὶ ὑμῶ καὶ δοξάζω τὸ πολυύμνητον ὄνομά σου, κύριε, ὅτι ἐπέβλεψας ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης σου καὶ ἐποίησάς μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατός·

²¹ κάμου etc.: B κάγω -- ἐκτελῶν | D om ἀποτελοῦντος (C ἐκτελ.) | ἤρπασέν με (D add διὰ νεφέλης) etc.: A ἀρπάσαν με ἤγαγεν

²² BC ἐν (C om) Ἱεροσολύμοις | λέγων: ita omnes | A om με ante πρ. ὑμ.

²³ B καὶ πάλιν δοξάζω | χειμαζομένου (A add διὰ) τ. θαλ. ἀγριωμένης (AC αγριουμ., B αγριανομένης): D χειμαζομένης τῆς θαλ. καὶ ἀγριωμένης | τὸν κλύδ. τοῦ χειμῶνος: D τὸν χειμῶνα | ἀπεσεύσατο (A ἐπεσ.) τῇ (A om) γαλήνῃ (B τὴν γαλήνην): B ἀπ. καὶ γαλήνην ἐποίησεν | παρέστ. με cum BCD: A om με

²⁴ προαπελθόντες: B κοιμηθέντες | ὁμοίως: C (ὁμ. καὶ) D ante οἱ πρ. pronunt, item B καὶ (ἀποκρ. δὲ καὶ οἱ) | τὸ πῶς cum AD: BC om τό | D παρεγένον | τ. λόγον: BD add τοῦ θεοῦ | μοι: BD πρὸς με | D εἰς τὸν ἀστ. | C om τῇ | ἤγαγέν με (A om) cum ABC: D παρέστησέν με

²⁵ πάντα: AB om | A οἱ ἅγιοι ἀπόστ. | C παναγίαν | θεοτόκον: B παρ-θέον, C θεοτ. μαρίαν | B προσηύξατο | A om καὶ ὑμῶ | B ἐπέβλεψες sic | μεγαλεῖα cum AB: CD μεγαλία | D ὡς δυνατός

καὶ ἰδοὺ μακαριουσὶν με παῖσαι αἱ γενεαί. ²⁶ καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν εἶπεν τοῖς ἀποστόλοις· βάλετε θυμίαμα καὶ εὐξασθε. καὶ εὐξάμενων αὐτῶν βροντὴ γέγονεν ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἦλθεν φωνὴ φοβερὰ ὡς ἀρμάτων, καὶ ἰδοὺ πλῆθος στρατιᾶς ἀγγέλων καὶ δυνάμεων, καὶ φωνὴ ὡς υἱοῦ ἀνθρώπου ἠκούσθη, καὶ τὰ Σεραφίμ κύκλω περὶ τὸν οἶκον ἔνθα ἀνέκειτο ἡ ἀγία ἄμωμος τοῦ θεοῦ μήτηρ καὶ παρθένος, ὥστε πάντας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ θεωρῆσαι πάντα τὰ θαυμάσια, καὶ ἐλθεῖν ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ ἀπαγγεῖλαι πάντα τὰ θαυμάσια τὰ γενόμενα. ²⁷ ἐγένετο δὲ τῆς φωνῆς γενομένης αἰφνιδίον φανῆναι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην περὶ τὸν οἶκον, καὶ ἐκκλησίαν πρωτοτόκων ἀγίων παραστῆναι τῷ οἴκῳ, ἔνθα ἀνέκειτο ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου, πρὸς τιμὴν καὶ δόξαν αὐτῆς. ἐθεώρησα δὲ καὶ σημεῖα πολλὰ γενόμενα, τυφλοὺς ἀναβλέποντας, κωφοὺς ἀκούοντας, χωλοὺς περιπατοῦντας, λεπροὺς καθαριζομένους καὶ τοὺς ἐνεργουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἰωμένους· καὶ πᾶς ὑπὸ νόσον καὶ μαλακίαν ὑπάρχων προσψαύων ἔξωθεν τοῦ τοίχου, ἔνθα ἀνέκειτο, ἔκραζεν· ἀγία Μαρία, ἡ γεννήσασα Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν, ἐλέησον ἡμᾶς. καὶ εὐθὺς ἐθεραπεύοντο. ²⁸ πολλὰ δὲ πλήθη ἐν Ἱεροσολύμοις ἐξ ἐκάστης πατρίδος χάριν εὐχῆς διάγοντα, ἀκούσαντες τὰ γινόμενα σημεῖα ἐν Βηθλεὲμ διὰ τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου, παρεγένοντο ἐπὶ τὸν τόπον διαφόρων νόσων ἐξαιτούμενοι τὴν ἴασιν· ἧς καὶ ἔτυχον.

²⁶ ἀποστόλοις: A μαθηταῖς | B ἐκ τοῦ οὐρανοῦ | D om καὶ ἡλ. φων. φοβερά | C στρατιῶν | D om καὶ δυνάμεων | ἠκούσθη: BD ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦκ. | A om τὰ | ἔνθα (C ἔνθεν καὶ ἐνθεν, ἔνθα) ἀνέκειτο: A ἔνθα ἦν | ἄμωμος: B post τ. Θεοῦ | B α πάντας τοὺς ἐν etc. transiit ad πάντα τὰ γενόμενα θαυμάσια | καὶ ἐλθεῖν ἐν ἱερ. καὶ ἀπαγγεῖλαι cum D: A καὶ εἰσήλθον ἐν ἱερ. καὶ ἀπήγγειλε (sic), C nil nisi καὶ ἀπαγγεῖλαι | πάντ. τὰ θαυμ. τὰ γενόμενα cum D, item A omissis τὰ γενόμενα: C τὰ γινόμενα, B vide ante.

²⁷ ἐγένετο δὲ τ. φων. γενομένης (A γενεαμ.) cum AD: C ἦσαν δὲ ταῦτα· βροντῆς γὰρ γενομένης, B καὶ βροντῆς γενομένης | C om περὶ τὸν οἶκον | ἀγίων: D γενέσθαι καὶ | D om τῷ οἴκῳ usque τοῦ κυρίου | γινόμενα cum AD: BC γινόμενα | BC om κωφ. ἀκούοντ. | ἐνεργουμένους cum AD: B ἐνοχλουμένους, C ὄχλουμ. | πᾶς: D add ὁ, B add τις (B restituendum est πᾶς ὅστις -- ὑπῆρχεν -- καὶ ἔκραζεν) ἔνθα κατέκειτο (A add ἡ θεοτόκος) ἔκραζεν (B καὶ ἔκρ.): D τοῦ οἴκου μετὰ πίστεως κράζων | ἡμᾶς cum AB: CD με | D ἐθεραπεύετο

²⁸ ἐν ἱερ. ἐξ ἐκ. πατρίδ. (C χώρας): BD ἐξ ἐκάστ. πατρ. (B χώρας) καὶ ἀπὸ ἱεροσολύμων | διάγοντα: D ἐληλυθότα | γινόμενα cum BCD: A γινόμενα | ἐπὶ (BD κατὰ) τὸν (B om) τόπον: C om | διαφόρων (D ὑπὸ διαφ.) -- ἔτυχον (A

ἐγένετο δὲ χαρὰ ἀνεκλάλητος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τοῦ πλήθους τῶν ἰαθέντων μετὰ καὶ τῶν θεωρησάντων, δοξαζόντων Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν καὶ τὴν αὐτοῦ μητέρα· πᾶσα δὲ Ἱεροσόλυμα ἀπὸ Βηθλεέμ ψαλμωδίας καὶ ὕμνοις πνευματικοῖς ἐόρταζον.

²⁹ Οἱ δὲ ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων ἅμα τῷ λαῷ αὐτῶν ἐξέστησαν ἐπὶ τοῖς γινομένοις, καὶ ζήλω βαρυτάτῳ κατασχεθέντες καὶ πάλιν ματαιόφρονι λογισμῷ συμβούλιον ποιησάμενοι βουλεύονται πέμψαι κατὰ τῆς ἀγίας θεοτόκου καὶ τῶν ἐκεῖσε ὄντων ἀγίων ἀποστόλων ἐν Βηθλεέμ. καὶ δὴ τοῦ πλήθους τῶν Ἰουδαίων τὴν ὀρμὴν ἐπὶ τὴν Βηθλεέμ ποιησαμένων, ὡς ἀπὸ μιλίου ἐνός, ἐγένετο θεωρῆσαι τούτους ὄρασιν φοβερὰν καὶ συνδεθῆναι τοὺς πόδας, καὶ ἐκ τούτου ἀναλῦσαι πρὸς τοὺς ὁμοέθνους καὶ πᾶσαν τὴν ἔμφορον ὄρασιν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐξηγήσασθαι. ³⁰ ἐκεῖνοι δὲ ἐπὶ πλείον ζῆσαντες τῷ θυμῷ ἀπέρχονται πρὸς τὸν ἡγεμόνα, κρίζοντες καὶ λέγοντες· ἀπώλετο τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ τῆς γυναικὸς ταύτης· διώξον αὐτὴν ἀπὸ τῆς Βηθλεέμ καὶ τῆς ἐπαρχίας Ἱεροσολύμων. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἐκπλαγεὶς εἰς τὰ θαύματα εἶπεν πρὸς αὐτούς· ἐγὼ οὔτε ἀπὸ Βηθλεέμ διώκω αὐτὴν οὔτε ἀπὸ ἄλλου τόπου. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐπέμενον κρίζοντες καὶ κατὰ τῆς σω-

ἐπέτυχ., D om ἐξαιτούμ usque ἐτυχ.): B διάφορα πάδη ἔχοντες, ἐξαιτούμενοι τὴν ἴασιν· ἢς καὶ ἐτυχ. | B χαρὰ μεγάλη, D χαρ. μεγάλ καὶ ἀνεκλάλητ. | D θεωρούντων | C τὴν τούτου μητέρα | ἀπὸ βηθλ.: C ἕως βηθλ. | D ψαλμ. κ. ὕμν. καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς οἱ ἐλθόντες ἐόρταζον ὑποστρέφοντες

²⁹ ἱερεῖς: C ἀρχιερεῖς | γινομένους (D add σημείους): B λεγομένοις | κατασχεθέντες: D κατενεχθέντες, B καυθέντες | B om πάλιν | ἀγίας: C παναγίας | θεοτόκου καὶ τῶν: D καὶ ἀμώμου μητρὸς τοῦ θεοῦ καὶ τῶν, A τινάς, κατὰ τῶν (sic) | ἐκεῖσε ὄντ. ἀγ. ἀποστ. (C add τινάς, B μετὰ τινας) ἐν (BC add τῇ ἀγίᾳ) βηθλ.: D ἀγ. ἀποστ. ὄντων ἐν βηθλ. | καὶ δὴ τοῦ πλήθους (A πλήθος, BCD τὸ πλήθος) -- ποιησαμένων (ita AC; D ποιησάμενοι, B ἐπιούτων sic) ὡς ἀμιλίου (C σημείου) ἐνός (B om ὡς ἀ. μ. ἐ.), ἐγένετο (A add δέ, C om ἐγέν.) -- φοβερὰν (B ἔμφορον) καὶ (C φόβῳ δὲ pro φοβερ. καὶ) συνδεθ. (B συνδεθ. δὲ pro κ. σ.) -- πόδας (B add αὐτῶν) καὶ ἐκ τούτου (A ἐκ τούτο sic, C ἐκ τούτων, B ἐκ τούτου τοῦ θανάτου) ἀναλῦσαι (B φοβηθέντες ἠνάλυσαν sic) -- ἔμφορον (B ἔκφ.) ὄρασιν (B ἐκπληξιν) -- ἐξηγήσασθαι (B ἐξηγήσαντο): D pro ἐγένετο θεωρῆσαι etc. sic: θεωρῆσαι τ. ὄρ. φοβερὰν, ὥστε ἐκ τοῦ φόβου συνδεθέντας τοῖς ποσὶν εἰς τὰ ὅπισω ἀναλῦσαι πρὸς τ. ὁμοέθν. κ. πᾶσ. τ. φοβερὰν ὄρασιν etc. Perquam igitur corrupte haec in codd. leguntur.

³⁰ τῷ θυμῷ: D θυμοῦ | B τῆς ἐπαρχ. ταύτης ἱερο. | εἰς (cum ACD; B om) τὰ θανάμ.: D εἰς ἡ ἤκουσεν θανάμστα | εἶπ. (A post pr. αὐτ.) κρ. αὐτ. (BD αὐτοῖς) | A om καὶ ante κατὰ | τιβερίου καίσα. ἐνορκ.: A τοῦ καίσα. ὄρ-

τηρίας Τιβερίου καίσαρος ἐνορκούντες αὐτόν, ὥστε καὶ ἀγαγεῖν τοὺς ἀποστόλους ἐκ τῆς Βηθλεέμ· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσης, ἀναφέρωμεν ἐπὶ τὸν καίσαρα. καὶ δὴ ἀναγκασθεὶς ἀποστέλλει χιλιάρχον κατὰ τῶν ἀποστόλων ἐπὶ τὴν Βηθλεέμ. ³¹ τὸ δὲ ἅγιον πνεῦμα λέγει πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ τὴν μητέρα τοῦ κυρίου· ἰδοὺ ὁ ἡγεμὼν ἐπεμφεν χιλιάρχον καθ' ὑμῶν, τῶν Ἰουδαίων στασιασάντων. ἐξελθόντες οὖν ἀπὸ Βηθλεέμ μὴ φοβείσθε· ἰδοὺ γὰρ διὰ νεφέλης παράγω ὑμᾶς εἰς Ἱεροσόλυμα· ἡ γὰρ δύναμις τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος μεθ' ὑμῶν ἐστίν. ³² ἀναστάντες οὖν εὐθέως οἱ ἀπόστολοι ἐξῆλθον ἐκ τοῦ οἴκου, βασιάζοντες τὴν κλίνην τῆς δεσποίνης θεοτόκου, καὶ τὴν ὄρμην ἐποιοῦντο ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα· εὐθέως δέ, καθὼς εἶπεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὰ νεφέλης ἀρθέντες εὐρέθησαν εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς τὸν οἶκον τῆς δεσποίνης. καὶ ἀναστάντες ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἐποιοῦμεν ἄπαυστον ὑμνωδίαν. ³³ ὅτε δὲ ἔφθασεν ὁ χιλιάρχος ἐπὶ τὴν Βηθλεέμ καὶ οὐχ εὗρεν ἐκεῖ τὴν μητέρα τοῦ κυρίου οὔτε τοὺς ἀποστόλους, ἐκράτησεν τοὺς Βηθλεεμίτας, λέγων πρὸς αὐτούς· οὐχ ὑμεῖς ἦλθατε λέγοντες τῷ ἡγεμόνι καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα σημεῖα καὶ θαύματα, καὶ ὡς παρεγένοντο οἱ ἀπόστολοι ἀπὸ πάσης χώρας; ποῦ οὖν εἰσὶν; δεῦτε εἰσέλθατε εἰς τὸν ἡγεμόνα εἰς Ἱερουσαλήμ. ἡγγόει γὰρ ὁ χιλιάρχος τὴν τῶν ἀποστόλων καὶ τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου ἀποστασίαν τὴν εἰς Ἱε-

κοῦντ. | ὥστε καὶ (B om, D post ἀγαγ.) ἀγαγ. (A ἀναγαγ.) τ. (C add ἅγιος) ἀποστ. ἐκ (A ἀπό) τ. Βη. | εἰ δὲ μὴ (A μηδὲν) τοῦτ. ποιήσης (D ποιήσεις) ἀναφέρωμεν (A -ρομεν) ἐπὶ (D κατὰ σοῦ ἐπὶ) τ. καίσα. (D add τιβέριον, item B): B om male εἰ δὲ usque ἀναφέρ. | A om δὴ | ἐπὶ τὴν cum ACD: B ἐν τῇ

³¹ B τῶν ἰουδ. κατ' ὑμ. στασιαζόντων | D ἐξέλθατε | CD φοβηθῆτε | καὶ τοῦ ἁγ. πνεύματος: D οὖν ἔμοι

³² B om εὐθέως | B βασιάζοντες καὶ τὴν κλ. | δεσποίνης (D add καὶ) δεστ.: C ἐνδόξου δεστ., B δεστοκού τῆς ἁγίας | καὶ τ. ὄρμ. ἐποιοῦντο: D τ. ὄρμ. ποιούμενοι | C ab Ἱεροσόλυμα priore transiit ad Ἱεροσόλυμα posterius | δεσποίνης cum AC: BD add ἡμῶν δεστοκού | C om ἀναστάντες | ἐποιοῦμεν cum CD: AB ἐποίουν | ἄπαυστον: B -στωσ, D -στην

³³ καὶ οὐχ -- ἐκράτησεν cum AD; BC οὐχ -- καὶ ἐκράτησεν (B -σαν) | τ. βηθλεεμίτας cum AC: BD τοὺς ἐν βηθλεέμ. | ὑμεῖς ἦλθατε cum BC: AD ὑμεῖς εἰσήλθ. | ἱερεῦσιν cum AB: C ἄρχουσιν, D ἄρχιεπ. | γενόμενα cum AD: BC γινόμεν. | θαύματα: B θαυμασία, D τέρατα | B καὶ πῶς παρεγ. | ποῦ οὖν εἰσὶν cum AD: BC καὶ ποῦ εἰσὶν ἄρτι. | CD δεῦτε οὖν | εἰς τὸν cum AD: BC πρὸς τὸν | ἀποστασίαν: A ἐπιστάσιαν |

ρουσαλήμ. λαβὼν οὖν ὁ χιλιάρχος τοὺς Βηθλεεμίτας εἰσῆλθεν πρὸς τὸν ἡγεμόνα φάσκων μηδένα εὐρηκέναι. ³⁴ μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας ἐγνώσθη τῷ ἡγεμόνι καὶ τοῖς ἱερεῦσιν καὶ πάσῃ τῇ πόλει ὅτι ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἐν Ἱερουσαλήμ ἐστὶν ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μετὰ τῶν ἀποστόλων, ἐκ τῶν γινομένων ἐκεῖ σημείων καὶ θαυμασίων· πλῆθος δὲ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παρθένων συναχθέντες ἔκραζον· ἀγία παρθένη ἡ γεννήσασα Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν, μὴ ἐπλάθῃ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. ³⁵ τούτων δὲ γινομένων ἐπὶ πλείων τῷ ζήλῳ κινούμενοι ὁ λαὸς τῶν Ἰουδαίων μετὰ καὶ τῶν ἱερέων λαβόντες ξύλα καὶ πῦρ ἐπέβησαν καύσαι βουλόμενοι τὸν οἶκον, ἔνθα ἀνέκειτο ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μετὰ τῶν ἀποστόλων. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἴστατε θεωρῶν ἀπὸ μακρόθεν τὴν θείαν. ἐν δὲ τῷ φθάσαι τὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων τὴν θύραν τοῦ οἴκου, ἰδοὺ αἰφνιδίον δυναμὶς πυρὸς ἐξελοῦσα ἐκ τῶν ἔσωθεν δι' ἀγγέλου κατέκαυσε πλῆθος πολὺ τῶν Ἰουδαίων. καὶ ἐγένετο κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν φόβος μέγας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν τὸν τεχθέντα ἐξ αὐτῆς. ³⁶ ὅτε δὲ ἶδεν ὁ ἡγεμὼν τὰ γενόμενα, ἀνέκραξεν ἐπὶ παντὸς τοῦ λαοῦ λέγων· ἐπ' ἀληθείας θεοῦ υἱὸς ἐστὶν ὁ τεχθεὶς ἐκ τῆς παρθένου, ἣν ὑμεῖς διώξαί ἐνομίσατε· τὰ γὰρ σημεῖα ταῦτα θεοῦ ἀληθινοῦ εἰσὶν. ἐγένετο δὲ σχίσμα ἀνά μέσον τῶν Ἰουδαίων, καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῖς γινομένοις σημείοις.

³⁷ Μετὰ δὲ τὸ γενέσθαι πάντα τὰ θαυμάσια ταῦτα διὰ τῆς

C λαβὼν δὲ ὁ | φάσκων cum A, C λέγων, B καὶ ἀπήγγειλε λέγων

³⁴ B ἐγνώρισθη | D ἀρχιερεῦσιν | ὅτι ἐν: C ὡς ἐν | ἐκ τ. γιν. ἐκεῖ (C ἐκεῖσε, A add πλείστον) σημ. κ. θαυμασ. (A θαυμάτων): D ἐγένοντο γὰρ κατέκαυσε σημεῖα καὶ θαυμάσια | συναχθέντες (D -θέντων, B -θέν): A om | B ἔκραξαν | A om ἡμῶν

³⁵ γινομένων cum AB: CD γινου. (D οὕτως γιν.) . A πλέον | BC κινούμενος | B om βουλόμενοι et τὴν θείαν | ἐν δὲ τῷ φθάσαι τ. λαόν: cum BCD: A μόνον δὲ ἔφθασεν ὁ λαός | A om ἰδοὺ et πυρός | B ἐφνιδίος (corrigit αἰφνιδίως), item ἐξῆλθεν et καὶ κατέκαυσε | καὶ (D add πάντες οἱ πιστοὶ) ἐδόξαζον

³⁶ ἀνέκραξ. cum AB: CD ἔκραξ. | ἐπ' ἀληθ. (C add ὄντως): A om | ἡ υἱός cum BD: AC υἱ (A add τοῦ) ἡ. | B ὁ σαρκωθεὶς ἐκ | ταῦτα cum BCD: A τὰ γενόμενα | A ἀληθινοῦ θεοῦ | D om ἀνά | ἐπίστευσαν εἰς etc. cum BC, item D ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρ. ἡμ. ἰησ. χρ. ἐπίστευσ., A ἐπίστ. ἐπὶ τὸν κύριον ἡμ. ἰησοῦν χρ. | C om ἐπὶ τ. γιν. σημ.

³⁷ θαυμάσια ταῦτα: A θαύματα | θεοτόκου (B praem ἀγίας ἐνδόξου): C

θεοτόκου και ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου, ὄντων ἡμῶν τῶν ἀποστόλων μετ' αὐτῆς ἐν Ἱεροσολύμοις, εἶπεν ἡμῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· οἴδατε ὅτι κυριακῆς εὐηγγελίσθη ἡ παρθένος Μαρία ὑπὸ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ, και κυριακῆς ἐτέχθη ἐν Βηθλεὲμ ὁ σωτὴρ, και κυριακῆς τὰ τέκνα Ἱεροσολύμων ἐξῆλθον μετὰ βαίτων εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ λέγοντες· ὡσαννά ἐν τοῖς ὑψίστοις, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, και κυριακῆς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, και κυριακῆς ἔχει ἐλθεῖν κρῖναι ζῶντας και νεκρούς, και κυριακῆς ἔχει ἐλθεῖν ἐκ τῶν οὐρανῶν πρὸς δόξαν και τιμὴν τῆς ἀναλύσεως τῆς ἀγίας ἐνδόξου παρθένου τῆς τεκεύσης αὐτόν. ³⁸ και εἰς τὴν αὐτὴν κυριακὴν λέγει ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου τοῖς ἀποστόλοις· βάλετε θυμίαμα, ὅτι Χριστὸς ἔρχεται μετὰ στρατιᾶς ἀγγέλων· και ἰδοὺ παραγίνεται Χριστὸς, καθήμενος ἐπὶ θρόνου Χερουβίμ. και πάντων ἡμῶν εὐχομένων ἐφάνησαν ἀναριθμητὰ πλήθη ἀγγέλων, και ὁ κύριος ἐπὶ Χερουβίμ ἐπιβεβηκώς ἐν δυνάμει πολλῇ· και ἰδοὺ φωτοφανίας πρόδοδος φοιτῶσα ἐπὶ τὴν ἀγίαν παρθένον διὰ τῆς παρουσίας τοῦ μονογενοῦς αὐτῆς υἱοῦ, και προσπεσοῦσαι προσεκύνησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν. ³⁹ και φωνήσας πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ ὁ κύριος εἶπεν· Μαριάμ. και ἀποκριθεῖσα εἶπεν· ἰδοὺ ἐγώ, κύρια και εἶπεν αὐτῇ ὁ κύριος· μὴ λυπεῦ, ἀλλ' εὐφραίνεσθω ἡ καρδία σου και ἀγαλλιάσθω· εὗρες γὰρ χάριν θεωρῆσαι τὴν δόξαν τὴν δοθεῖσάν μοι παρὰ τοῦ πατρὸς μου. και ἀναβλέψασα ἡ ἀγία τοῦ

παναγίας ἐνδόξου θεο. δεσποίνης ἡμῶν | BC ὄντων (C add δε) τῶν ἀποστ. ἐν ἱερ. εἶπ. αὐτοῖς | οἴδατε: A ἴδατε | ὅτι κυριακῆς (ita A, CD κυριακῆ) - -³⁸ και κυριακῆς (ita AC; D -κῆ) ἐτέχθη (D ἐδείχθη): B ὅτι ἐν κυριακῆ ἐτέχθη omis-
sis reliquis | κυριακῆς tertio et quarto loco eum AC, quinto eum C (A -κῆ), B ἐν κυριακῆ et bis ἐν κυριακῆς, D κυριακῆ | D συνάντησιν | CD ab ἐλθεῖν priore ad alterum transillunt | D om ἐκ τ. οὐρ. | B ἀναλ. τῆς ἀειπαρθένου μα-
ρίας. C ἀναλ. τῆς παναγίας ἐνδ. και ἀειπαρθ. μαρίας

³⁸ εἰς τὴν αὐτὴν (A ἀγίαν) κυρ.: D ταύτη τῇ κυριακῆ | χριστ. ἔρχ. eum A, BD? ἔρχ. ὁ χρ., C ὁ κύριός μου ἔρχ. | ἰδοὺ παραγίν. χρ. eum A: BCD πρὸς αὐτούς ὁ χρ. (D κύριος) | C om θρόνου | πάντων ἡμ. eum D: reliqui τῶν ἀπο-
στόλων | πλήθη ἀγγ.: D add σὺν αὐτῷ et om και ὁ κύρ. usque δυν. πολλῆ | D om ἰδοὺ | φωτοφανίας: ita omnes | παρθένον: B θεοτόκου | D om και προσ-
πεσο. usque τῶν οὐρ.

³⁹ μαριάμ: C μαρία | και (D add αὐτῇ) ἀποκριθ. εἶπεν (D ἀπεκρίνατο): BC ἡ δὲ ἀπ. εἶπ. | D om ἡ καρδ. σου usque θεωρῆσαι | χάριν (A add παρ' ἐμοῦ) θεωρῆσαι (A θεωρήσον, C θεωρήσασα) | A om μου | B στόματι ἀνθρώ-

θεοῦ μήτηρ ἴδεν δόξαν ἐν αὐτῷ, ἣν στόμα ἀνθρώπου οὐκ ἐξὸν λαλῆσαι ἢ καταλαβεῖν. ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτὴν ἔμεινεν λέγων· ἰδοὺ ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται τὸ τίμιόν σου σῶμα μετατιθέμενον ἐν τῷ παραδείσῳ, ἡ δὲ ἀγία σου ψυχὴ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐν τοῖς θησαυροῖς τοῦ πατρὸς μου ἐν ὑπερεχούσῃ φανότητι, ἔνθα εἰρήνη καὶ εὐφροσύνη ἀγίων ἀγγέλων καὶ ἐπέκεινα. ⁴⁰ ἀποκριθεῖσα δὲ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου εἶπεν πρὸς αὐτόν· ἐπίβηθι τὴν δεξιάν σου, κύριε, καὶ εὐλόγησόν με. καὶ ἀπλώσας ὁ κύριος τὴν ἄχραντον αὐτοῦ δεξιάν εὐλόγησεν αὐτήν. αὐτὴ δὲ κρατοῦσα τὴν ἄχραντον αὐτοῦ δεξιάν κατεφιλεῖ λέγουσα· προσκυνῶ τὴν δεξιάν ταύτην τὴν δημιουργήσασαν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· καὶ παρακαλῶ τὸ πολυύμνητόν σου ὄνομα, Χριστὲ ὁ θεός, ὁ βασιλεὺς τῶν αἰώνων, ὁ μονογενὴς τοῦ πατρὸς, πρόσδεξαι τὴν δούλην σου, ὁ καταξιώσας δι' ἐμοῦ τῆς ταπεινῆς τεχθῆναι εἰς τὸ σῶσαι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν ἄφραστον σου οἰκονομίαν· πάντα ἄνθρωπον ἐπικαλούμενον ἢ θεόμενον ἢ ὀνομάζοντα τὸ ὄνομα τῆς δούλης σου, χωρήγησον αὐτῷ τὴν βοήθειάν σου. ⁴¹ ταῦτα δὲ αὐτῆς λεγούσης προσελθόντες οἱ ἀπόστολοι πρὸς τοὺς πόδας αὐτῆς καὶ προσκυνήσαντες λέγουσιν· μήτηρ τοῦ κυρίου, ἕασον τῷ κόσμῳ εὐλογίαν, ὅτι ἀπέρχῃ ἀπ' αὐτοῦ. ἠὲ εὐλόγησας γὰρ αὐτόν καὶ ἀνέστησας ἀπολιλιότα, γεννήσασα τὸ φῶς τοῦ κόσμου. εὐξαμένη δὲ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου εἶπεν ἐν τῇ εὐχῇ αὐτῆς οὕτως· ὁ θεός ὁ διὰ τὴν πολλὴν σου ἀγαθότητα ἐκ τῶν οὐρανῶν ἀποστείλας τὸν μονογενῆ σου υἱὸν οἰκῆσαι ἐν τῷ ταπεινῷ μου σώματι,

πων | ἔμειν. λέγ. cum BC: AD εἶπεν (D post pr. αὐτ.) | C ἔστω | C μετατηθέν sic | A ἐν παραδ. et εἰς οὐρανοῦς | B om ἀγία | BC om ἐν ὑπερεχούσ. φαν. | A σωφροσύνη | B om ἀγγ., D om ἀγί ἀγγ. | καὶ (BD om) ἐπέκεινα: A ἐπισκήσου

⁴⁰ κύριε: C om | τὴν ἄχρ. α. δεξιάν cum BC: AD διὰ τῆς ἀχράντου α. δεξιᾶς | C ἠὲ εὐλόγησεν | τῆς ταπεινῆς cum BCD: A τῆς δούλης σου | εἰς: BC διὰ | διὰ τὴν etc. cum BCD: A διὰ τῆς etc. ἄφραστ. (C ἄφατον) σ. οἰκ. (A οἰκ. σ.): D ἄκραν σου καὶ ἄφατον οἰκ | ἐπικαλ. ἢ (D καὶ) δεσ. ἢ ὀνομάζ. cum CD: A θεόμεν. καὶ ἐπικαλ., B ἐπικαλ. ἢ ὀνομάζ. | βοήθειαν: D εὐλογίαν

⁴¹ λέγουσιν cum ABC: D εἴπαμεν | μήτηρ (B in margine ἡ μήτηρ, D ὡ μήτηρ) τ. (D om) κυρίου: C om | D σου εὐλογίαν | CD εὐλόγησας | C πάντιν δὲ εὐξαμένη | C om ἐν τ. εὐχ. αὐτ. οὕτως | πολλήν: BCD om | CD ἀγαθότητα (D -ταν) αὐτοῦ | B μονογενῆν | C αὐτοῦ υἱόν |

ὁ καταξιώσας τεχθῆναι ἐξ ἐμοῦ τῆς ταπεινῆς, ἐλέησον τὸν κόσμον καὶ πᾶσαν ψυχὴν ἐπικαλουμένην τὸ ὄνομά σου. ⁴² καὶ πάλιν εὐξαμένη εἶπεν· κύριε βασιλεῦ τῶν οὐρανῶν, υἱέ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, πρόσδεξαι πάντα ἄνθρωπον ἐπικαλούμενον τὸ ὄνομά σου, ἵνα δοξασθῇ ἡ γέννησίς σου. καὶ πάλιν εὐξαμένη εἶπεν· κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ πάντα δυνάμενος ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, ταύτην τὴν παράκλησιν δυσωπῶ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον· ἐν ἐκάστῳ καιρῷ καὶ τόπῳ ὅπου γίνεται ἡ μνήμη τοῦ ὀνόματός μου, ἀγίασον τὸν τόπον ἐκεῖνον, καὶ δόξασον τοὺς δοξάζοντάς σε διὰ τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος, προσδεχόμενος τῶν τοιούτων πᾶσαν προσφορὰν καὶ πᾶσαν ἱκεσίαν καὶ πᾶσαν εὐχὴν. ⁴³ ταῦτα δὲ αὐτῆς εὐξαμένης ὁ κύριος πρὸς τὴν ἰδίαν μητέρα εἶπεν· εὐφραίνου καὶ ἀγαλλιᾶσθω ἡ καρδία σου· πᾶσα γὰρ χάρις καὶ πᾶσα δωρεὰ ἐδόθη σοι ἐκ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς κάμου καὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος· πᾶσα ψυχὴ ἐπικαλουμένη τὸ ὄνομά σου οὐ μὴ κατασχυνθῇ, ἀλλ' εὖρη ἔλθοσ καὶ παράκλησιν καὶ ἀντίληψιν καὶ παρησίαν καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἐνώπιον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ⁴⁴ στραφεὶς δὲ ὁ κύριος εἶπεν πρὸς τὸν Πέτρον· ἑφθασεν ὁ καιρὸς ἄρξαι τῆς ὑμνωδίας. τοῦ δὲ Πέτρου ἀρξαμένου τῆς ὑμνωδίας πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν ὑπήκουσαν τὸ ἀλληλούϊα. καὶ τότε τὸ πρόσωπον τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου ὑπὲρ τὸ φῶς ἔλαμψεν, καὶ ἀναστᾶσα τῇ οἰκείᾳ χειρὶ ἠύλόγησεν ἕκαστον τῶν ἀποστόλων, καὶ ἔδωκεν πάντες δόξαν τῷ θεῷ, καὶ τοῦ κυρίου ἀπλώσαντος τὰς ἀχράντους αὐτοῦ χεῖρας ἐδέξατο τὴν ἁγίαν καὶ ἄμωμον αὐτῆς ψυχὴν.

τῆς ταπεινῆς: BCD om | κόσμον: D add σου

⁴² κύριε (C χριστέ) βα τ. οὐρ. (C ἀπάντων) -- ἄνθρωπ. (D τὸν) ἐπικ. τὸ ὄν. σου (D add τὸ ἅγιον) ἵνα δ. ἡ γένν. σου (C om ἵνα etc.): A haec om | ταύτ. τ. παράκλ. cum BC: A πρόσδεξαι καὶ ταύτ. μου τὴν παράκλ., D καὶ ταύτ. τὴν παρ. πρόσδεξαι | ἐν: A om | ὅπου: D ἔνθα | γίνεται (C γέννηται) ἡ (A om) μνήμη τοῦ (D add ἀγίου) | σε (D με) διὰ τοῦ ἐμοῦ (cum BC, D σου, A μὲ post ὀνόμ.) ὀνόμ. | τῶν τοιούτων cum BC, D τοῦ τοιούτου: A παρ' αὐτῶν | B ἱκετηρίαν | καὶ πᾶσαν (ita BC; A om) εὐχὴν: D om

⁴³ χάρις: B add καὶ πᾶσα δόξα | τὸ ὄν. σου: D σε | B κατασχυνθεῖ | A εὐρήσῃ | C ἐν οὐρανοῖς

⁴⁴ BD ὑπήκουον (B ὑπήκουον) | ἀναστᾶσα: C ἀνακαθῆσασα | BC εὐλόγησεν | C ἵνα ἕκαστον | D ἐδέξαμεν | BD om ἀχράντους αὐτοῦ | τὴν ἁγίαν (C παναγ.) καὶ (B om ἀγ. καὶ) ἄμωμ. (C om καὶ ἄμωμ.)

⁴⁵ και σὺν τῇ ἐξόδῳ τῆς ἀμώμου αὐτῆς ψυχῆς ἐπληρώθη εὐωδίας
καὶ ἀφάτου φωτός ὁ τόπος, καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἤκούετο
λέγουσα· μακαρία σὺ ἐν γυναιξίν. καὶ δραμών ὁ Πέτρος καὶ γῶ
Ἰωάννης καὶ Παῦλος καὶ Θωμᾶς περιεπτυσάμεθα τοὺς τιμίους
αὐτῆς πόδας πρὸς τὸ ἀγιασθῆναι· οἱ δὲ δώδεκα ἀπόστολοι τὸ
τίμιον καὶ ἅγιον αὐτῆς σῶμα ἐπὶ κλίνης θέντες ἐβάστασαν.
⁴⁶ καὶ ἰδοὺ ἐν τῷ βαστάζειν αὐτὴν Ἑβραῖός τις ὀνόματι Ἰεφωνίας
γενναῖος τῷ σώματι ὀρμήσας ἐπεχείρησεν κατὰ τῆς κλίνης, τῶν
ἀποστόλων βασταζόντων, καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἀοράτῳ δυ-
νάμει μετὰ ξίφους πυρὸς ἐκ τῶν ὄμων αὐτοῦ τὰς δύο ἔκοψεν χεῖ-
ρας καὶ μετεώρους ὑπὸ τὸν ἀέρα περὶ τὴν κλίνην ἀπετέλεσεν κρε-
μασθῆναι. ⁴⁷ τούτου δὲ τοῦ θαύματος γενομένου ἀνέκραξεν πᾶς
ὁ λαὸς τῶν Ἰουδαίων τῶν θεωρησάντων ὅτι ὄντως ἀληθινὸς θεὸς
ἐστὶν ὁ τεχθεὶς παρὰ σοῦ, θεοτόκε ἀειπάρθενε Μαρία. καὶ αὐ-
τὸς δὲ ὁ Ἰεφωνίας, τοῦ Πέτρου κελεύσαντος αὐτῷ πρὸς τὸ δει-
χθῆναι τὰ θαυμάσια τοῦ θεοῦ, ἀναστὰς ὀπίσω τῆς κλίνης ἔκρα-
ξεν· ἅγια Μαρία ἡ γεννήσασα Χριστὸν τὸν θεόν, ἐλήσόν με. καὶ
στραφεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν πρὸς αὐτόν· ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ τεχθέν-
τος παρ' αὐτῆς κολληθήσονται αἱ χεῖρες αἱ ἀφαιρεθεῖσαι ἀπὸ
σοῦ. καὶ παραχρῆμα τῷ λόγῳ τοῦ Πέτρου αἱ χεῖρες παρὰ τὴν
κλίνην τῆς δεσποίνης κρεμάμεναι ἀναχωρήσασαι ἐκολληθήσαν τῷ

⁴⁵ σὺν τῇ cum AD: BC ἐν τῇ | ἀμώμου: B ἁγίας | B ὁ τόπ. ἐκεῖνος |
ἤκούετο (A ante ἐκ): B om | C ἐκ τῶν οὐρανῶν | B σὺ εἰ ἐν | D δραμόντες |
ὁ πέτρ. καὶ γῶ (B καὶ) ἰω. κ. παῦλ. κ. θωμ. (B κ. θω. κ. πα.) cum BC: D ὁ
πέ. καὶ θωμ. καὶ γῶ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, A ὁ πέ. μετὰ τῶν λοιπῶν ἀποστ. |
περιεπτυσάμεθα cum CD: AB -ξαντο | D om πρ. τὸ ἀγ. | οἱ δὲ δώ. ἀπ. --
ἐβάστασαν cum BC: A καὶ θέντες ἐπὶ κλίνης οἱ δώ. ἀπ. τὸ τίμιον αὐτῆς σώ. ἐβ.,
D καὶ αὐτοὶ ἡμεῖς οἱ δώδ. τὸ τίμ. -- ἐβάστασαμεν

⁴⁶ αὐτὴν cum BC: A αὐτοῦς, D ἡμᾶς | Ἰεφωνίας cum AE: D Ἰεφωνίας,
BC Ἰωφονίας | γενν. τῷ σώ. cum AD: BC om | ἀορ. δυν. cum BCD: A om |
μετεώρους cum A: C om, D ἄρας (pargit ἐπὶ τὸν ἀέρ.), B ῥέμβας (τὰς δύο. ἐγ-
κόψας χεῖρ. ῥέμβας ὑπὸ ἀέρα etc.)

⁴⁷ B ἔκραξεν | παρὰ (C ἐκ) σοῦ -- μαρία: B nll nisi: ἐξ αὐτῆς | Ἰεφω-
νίας (ut ante; A om ὁ): B Ἰεφωνίας, CD Ἰοφονίας | τοῦ θεοῦ cum CD: AB
om | BD ἔκραξεν | θεόν (D ἀληθινὸν θε.) cum BCD: A σωτήρα | παρ' cum
AD: BC ἐξ | A κολληθήσονται | αἱ (C σου αἱ) ἀφαιρ. ἀπὸ (A παρὰ) σοῦ: B
nll nisi σου | παρὰ (Mon^a αἱ παρὰ) τ. κλίνην: Mon^b παρ. τῇ κλίνῃ, D ἀπὸ τῆς

Ἰεφωνία· καὶ ἐπίστευσεν καὶ αὐτὸς καὶ ἐδόξασεν Χριστὸν τὸν θεὸν τὸν τεχθέντα ἐξ αὐτῆς.

⁴⁸Τούτου δὲ γενομένου τοῦ θαύματος ἐβάστασαν οἱ ἀπόστολοι τὴν κλίνην καὶ κατέθεντο τὸ τίμιον καὶ ἅγιον αὐτῆς σῶμα ἐν Γεθσημανῇ ἐν μνημείῳ καινῷ. καὶ ἰδοὺ μύρον εὐωδίας ἐξήρχετο ἐκ τοῦ ἁγίου μνήματος τῆς δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου· καὶ ἕως τριῶν ἡμερῶν ἀοράτων ἀγγέλων φωναὶ ἠκούοντο δοξαζόντων τὸν ἐξ αὐτῆς τεχθέντα Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν. καὶ πληρουμένης τῆς τρίτης ἡμέρας οὐκέτι ἠκούοντο αἱ φωναί, καὶ λοιπὸν ἐκαίθεν πάντες ἔγνωσαν ὅτι μετετέθη τὸ ἄμωμον καὶ τίμιον αὐτῆς σῶμα ἐν παραδείσῳ.

⁴⁹Τούτου δὲ μετατεθέντος ἰδοὺ θεωροῦμεν τὴν Ἐλισάβετ τὴν μητέρα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ καὶ Ἄνναν τὴν μητέρα τῆς δεσποίνης καὶ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ τὸν Δαυὶδ ψάλλοντα τὸ ἀλληλούϊα καὶ πάντας τοὺς χοροὺς τῶν ἁγίων προσκυνούντας τὸ τίμιον λείψανον τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου, καὶ τόπον φωτοειδῆ, οὗ τοῦ φωτὸς ἐκεῖνου οὐδὲν λαμπρότερον· καὶ πλῆθος εὐωδίας τοῦ τόπου ἐκεῖνου, ἔνθα μετετέθη τὸ τίμιον

κλίνης | Ἰεφωνία (B Ἰωφονία, C Mon^b Ἰωφονία, D Mon^a Ἰωφονία): D add εἰς τὸν τόπον αὐτῶν | Mon^a om τὸν θεόν, Mon^b om χριστ. | ἐξ αὐτῆς cum BC Mon^a et b: AD παρ' αὐτ.

⁴⁸ ἐβάστασαν οἱ ἀπόστ. usque ἐν παραδείσῳ ex C edidimus. Satis differunt ABD (item E): ἐν τῷ ἐξέρχεσθαι τοὺς ἀποστόλους ἐκ τῆς πόλεως Ἱεροσολύμων βαστάζοντες (E Mon^b -ντας) τὴν κλίνην ἄφωσ δώδεκα νεφελαι φωτὸς (D om) ἀφήρπασαν (ita AE; D ἤρπασαν, B ἐπήραν, Mon^a et b ἀπήραν) τοὺς ἀποστόλους (D ἡμᾶς pro τ. ἀπ.) σὺν τῷ σώματι τῆς δεσποίνης ἡμῶν, καὶ (BD om) ἐν τῷ παραδείσῳ μετατέθησαν (sic A; Mon^b μεταθέντες ἐν τ. πα. et D μετατέθησαντες ἐν τ. παρ., B μετατέθησαντων ἐ. τ. παρ.). Consentiant etiam Mon^a et b.

⁴⁹ Τούτου usque ad finem sectionis 50 ad scripturam codicum ACDE recensuimus. B eorum loco tantum haec habet: καὶ ἐδοξάσαμεν πάντες τὸν θεόν· ἢ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, ἀμήν. | μετατεθέντος: C add ἐκ πνεύματος ἁγίου | ἰδοὺ: C om | θεωροῦμεν: A add ἐν τῷ παραδείσῳ | τὴν (cum CE; AD Mon^b om) ἑλισ. τ. μητ. (E μητέρα) τ. ἁγί. (C om τ. ἁγ.) ἰω. τοῦ βα. (E Mon^b om τ. βα.) κ. ἄνν. τ. μητ. (DE μητέρα) τῆς δεσπ. (cum AD; CE Mon^b αὐτῆς pro τ. δε.) -- καὶ τὸν (DE om) δα. ψάλλοντα (Mon^b -ντας, E -ντες sic) -- χοροὺς τῶν ἁγί. (D Mon^b om τ. ἁγί., A habet τῶν προφητῶν καὶ ἁγί.) πρ. τ. τίμ. λείψ. (D post κυρίου) τῆς (D τῆς ἁγίας μαρίας τῆς) μητρ. τ. κυρ. (E om τῆς μη. τ. κυρ.) καὶ (C add ἴσομεν) τό. φω. οὗ τοῦ φω. ἐκ. (sic D; ACE οὗ τὸ φῶς, Mon^b om τοῦ φω. ἐκ.) οὐδ. λα. κ. πλ. εὐωδ. (C add ἀνεπέμπετο ἐκ) τοῦ τόπ. ἐκ. (D Mon^b ἐν αὐτῷ pro τ. τό. ἐκ.) ἔνθα (E add εἰς ἐφρηται) μετετέθη (C ὁ σωτήρ μετέθηκεν) τὸ τίμ. κ. ἁγ. (C om κ. ἁγ.) αὐτῆς

καὶ ἅγιον αὐτῆς σῶμα ἐν τῷ παραδείσῳ· καὶ μέλος δὲ ὑμνού-
των τὸν ἐξ αὐτῆς τεχθέντα, ὃ παρθένους καὶ μόνοις δίδεται τὸ
τοιούτον γλυκὺ μέλος ἀκούειν, οὐ κόρος οὐκ ἔστιν. ⁵⁰ ἡμεῖς οὖν
οἱ ἀπόστολοι θεωρήσαντες τὴν ἄφρω τοῦ ἀγίου αὐτῆς σώματος
τιμίαν μετέβησιν ἐδοξάσαμεν τὸν θεὸν τὸν δείξαντα ἡμῖν τὰ θαυ-
μάσια αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀναλύσει τῆς μητρὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ· ἧς εὐχαίς καὶ προσβείαις ἀξιοθῶμεν πάντες ὑπὸ
τὴν αὐτῆς σκέπην καὶ ἀντίληψιν καὶ προστασίαν τυχεῖν καὶ ἐν
τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, δοξάζοντες ἐν παντὶ καιρῷ
καὶ τότῳ τὸν μονογενῆν αὐτῆς υἱὸν ἅμα τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ
πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

(E post τ(μ.) -- ὑμνούτων (C add ἀγγέλων) -- τεχθέντα (C add χριστὸν τὸν
θεὸν ἡμῶν) | ὃ (E om) παρβ. κ. μόνοις (E παρθένω καὶ μόνον) δίδεται (cum
D; E δέδοται) -- ἀκούειν: A (eorrupte) οὐ μέλος παρθένων καὶ μόνον δέδοται
τὸ τοιούτον μέλος ἀκούειν, C plane om. Mon^b om omnia ab ἐνθα usque οὐκ
ἔστιν.

⁵⁰ ἡμεῖς etc. cum D: ACE Mon^b οἱ δὲ ἅγιοι ἀπόστ. | ἄφρω: C add ἐκ
τοῦ μηνήματος | Mon^b om τοῦ ἀγίου et σώματος | D τοῦ τιμίου καὶ ἀγίου | με-
τάβησιν: E μετάστασιν | ἐδοξάσαμεν cum ACD: E ἐδόξασαν, Mon^b ἔδωκαν δό-
ξαν, pergens τῷ θεῷ τῷ δείξαντι | ἡμῖν: E αὐτοῖς | αὐτοῦ: C ταῦτα | ἐπὶ
τῇ ἀναλ. cum AC: E ἐπὶ τὴν ἀνάλυσιν, D καὶ τὴν ἀνάλ. | τοῦ (D αὐτοῦ τοῦ)
κυρ. (E add καὶ θεοῦ, item A καὶ θεοῦ καὶ σωτήρος) ἡμ. ἰησ. χρι. (cum AD;
CE Mon^b om ἰησ. χρ.) | ὑπὸ τὴν -- τυχεῖν (ita C, E om; A εἶναι post μέλ-
λοντι): D εὐρεῖν ἔλεος καὶ ἄφωσιν ἀμαρτιῶν παρὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χρι-
στοῦ. Mon^b pro ἀξιοθῶμεν usque τῷ ἁγίῳ πνεύματι nil nisi στηριχθεῖμεν δο-
ξάζοντες πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα | δοξάζοντες (C ἵνα δοξάζωμεν) --
μονογενῆν (cum AE; C -γενῆ) αὐτ. υἱόν: D nil nisi δοξ. αὐτόν | C παναγίῳ |
εἰς: E praem νῦν καὶ ἀεὶ καὶ | ἀμήν cum CDE: A om

VI. TRANSITUS MARIAE. A.

DE TRANSITU BEATAE MARIAE VIRGINIS.*

¹In tempore illo antequam dominus ad passionem veniret, et inter multa verba, quae mater filio inquisivit, de suo transitu interrogare coepit eum tali affamine: O carissime fili, precor sanctitatem tuam ut, quando anima mea de corpore exierit, tertio die ante facias me scire, et tu, dilecte fili, cum tuis angelis eam suscipe. ²Tum suscepit deprecationem dilectae matris dixitque ei: O aula et templum dei vivi, o puerpera benedicta, o regina omuium sanctorum et benedicta super omnes feminas; antequam me portares in tuo utero, semper custodivi te et cibare feci te cotidie meo angelico cibo, ut nosti: quomodo te deseram, postquam tu me portasti et nutristi, fugiendo in Egyptum detulisti et multas angustias pro me sustinuisti? Ecce scias quia angeli mei semper custodierunt te et custodient usque ad transitum tuum. Sed post-

* titulum hunc A praebet; C: *Transitus beatae Mariae virginis*; B: *De assumptione beatae Mariae virginis*.

¹ dominus ex BC; A *deus* | *et inter*: ita et A et B | O: A om. C: *Tempore illo quo dominus ad passionem suam venire debebat, inter multa verba de quibus eius gloriosa mater ipsum cotidie deprecabatur -- coepit eum rogare tunc tali modo -- de hoc seculo migrare debuerit, eam cum tuis angelis suscipere debeas et omnes apostolos transitu meo facias interesse.*

² *suscepit*: B add *deus* | *aula*: B add *sancta* | *sanctorum*: ita certe C, nec aliter, ut suspicor, AB. Pro compendii vero similitudine facile confunduntur *seculorum* et *sanctorum*. | *meo angelico cibo*: B *cibo angelorum meorum* | B om *fu-*

quam sustinero passionem propter homines, sicut scriptum est, et in die tertio resurrexero et post XL dies in celum ascendero, cum videris me cum angelis et archangelis, cum sanctis et cum virginibus et cum meis discipulis ad te venientem, scito pro certo quod anima tua separabitur a corpore et in celum eam deferam, ubi nunquam penitus tribulationem vel angustiam habebit. ³Tunc illa laetificata et glorificata est et osculata genua filii sui, et benedixit creatorem celi et terrae, qui tale donum dedit ei per Ihesum Christum filium eius.

⁴Secundo igitur anno post ascensionem domini nostri Ihesu Christi beatissima virgo Maria diebus ac noctibus semper in oratione assistebat. Tertia vero die antequam obiret, venit ad eam angelus domini salutavitque eam dicens: Ave Maria, gratia plena, dominus tecum. Illa autem respondit dicens: Deo gratias. Iterum dixit ei: Accipe hanc palmam quam tibi promisit dominus. Illa vero cum magno gaudio gratias deo referens accepit pal-

giendo in Eg. detulisti | cum videris: B videbis | scito: B scias. C: Dixit ad eam dominus: O aula templi dei vivi. Atque iterum dixit: O puella benedicta, o regina omnium sanctorum, o domina super omnes mulieres exaltata atque benedicta, antequam me in utero portares, semper te custodivi, cibo angelorum, ut nosti, per meum angelum te cotidie cibare feci: quomodo te deseram, postquam me portasti et nutriti atque fugisti, et propterea multotiens pro me nullas angustias sustinuiti? Ecce scias quod sicut angelus meus usque nunc te custodivit et semper servavit, ita et de cetero semper custodiet atque servavit usque ad tuum transitum. Sed -- scriptum est, die tertia resurgam et -- in celo ascendam. Cum autem videris angelum meum Gabrielem ad te venire cum palma quam tibi de celo mittam, scias me proximo ad te esse venturum cum meis discip. atque ang. et arch. atque virg., et ipsemet angelus Gabriel bene docebit te quoniam anima tua separabitur a corpore; et tunc animam tuam et corpus tuum cum omni choro angelorum, archangelorum, patriarcharum atque virginum in oclis deferam, in quibus neque tribulatio neque angustia aliqua habetur.

³ C: Tunc illa osculans genua filii sui benedixit creatorem -- sibi concessit -- eius.

⁴ Illa vero cum usque de manu angeli ex C adsumpsimus. C: Ipsa vero beatissima virgo Maria et ante passionem filii sui et inter ipsam passionem et post ipsam resurrectionem atque ascensionem diebus et noctibus semper in orationibus assistit. Tertia vero antequam gloriosa virgo Maria de hoc seculo migrare deberet, ecce angelus Gabriel venit ad eam deferens in dextera manu palmam (index deferens et palma). Et salutavit eam dicens -- dixit ad eam angelus: Accipe -- quam tibi

manū sibi missam de manū angeli. Dixit ei angelus domini: Post triduum erit assumptio tua. Illa autem: Deo gratias, respondit.

⁵Tunc vocavit Ioseph de Arimathia civitate et alios discipulos domini, quibus congregatis et propinquis et notis, nuntiavit transitum suum omnibus illic astantibus. Tunc beata Maria lavit se et induit se sicut regina, et expectabat adventum filii sui, sicut promiserat ei. Et rogavit omnes propinquos ut eam custodirent et solatium ei facerent. Habebat autem secum tres virgines, Sepphoram, Abigeam et Zaël; discipuli vero domini nostri Ihesu Christi iam dispersi erant per universum mundum ad populum dei praedicandum.

⁶Tunc hora tertia facta sunt tonitrua magna et pluvia et coruscationes et tribulatio et terrae motus, dum staret regina Maria in thalamo suo. Iohannes evangelista et apostolus de Epheso subito ductus est et intravit thalamum beatae Mariae, salutavitque eam dixitque ei: Ave Maria, gratia plena, dominus tecum. Illa vero: Deo gratias, respondit, et elevans se osculata est sanctum Iohannem.

dominus meus, filius tuus, per me de celo transmisit. Illa vero -- ei angelus: Post -- ascensio tua. Illa autem gratias magnas cepit referre deo talibus dictis: Magnificat anima mea dominum et exultavit spiritus meus in deo salutari meo.

⁵ *lavit se et induit se: ita B, item C; A levavit se | B Sephora, Abigea, Zaeh. C: Tunc Ioseph ab Arimathia civitate, qui ipsam gloriosam virginem Mariam die ac nocte semper in domo serviebat et custodiebat, omnibus suis notis ac propinquis et parentibus et omnibus astantibus transitum beatae virginis Mariae demuntiavit. Tunc beata Maria corpus suum lavit et induit se, et cum gaudio magno expectabat -- ipse promiserat. Et rogabat omn. pr. suos -- sibi facerent. Ipsa vero beata Maria habebat secum -- scilicet Seph. Abigeam et Zabel, quas eam die ac nocte cum magna reverentia serviebant et custodiebant.*

⁶ *B om et coruscationes usque motus. C: Tunc hora tertia secundi diei, postquam angelus cum palma venit ad eam, facta sunt tonitrua et coruscationes et pluvia et magna tribulatio -- Et dum ipsa regina staret in oratione in suo thalamo, cedente pluvia, ecce Joh. apost. intravit in eum thalamum salutavitque eam dicens -- vero respondit: Deo gr. Et ascendens osculata est -- ei: O fili cariss. -- me dereliquisti et -- non observasti nec attendisti, scilicet ut -- ipse praecepit tibi dum pendebat in cruce pro salute hominum -- flecto cum lacrimis veniam postulare cepit -- peperit ei dando (additum est sibi) suam benedictionem. Horum observata est cum.*

Dixitque ei beata Maria: O carissime fili, cur tanto tempore me dimisisti et praecepta tui magistri non attendisti, ut me custodires, sicut praecepit tibi dum in cruce penderet? Ille autem genu flexo veniam rogabat. Tunc beata Maria benedixit eum et iterum osculata est eum. ⁷Et dum voluisset interrogare unde veniret vel pro qua causa Hierosolymam venisset, ecce omnes discipuli domini ad ostia thalami beatæ Mariæ, excepto Thoma qui dicitur Didymus, nube ducti sunt. Stantes intraverunt salutaveruntque reginam talibus dictis et adoraverunt eam: Ave Maria, gratia plena, dominus tecum. Illa vero sollicita cito surgens et inclinans se, osculans eos gratias deo retulit. ⁸Haec sunt nomina discipulorum domini qui in nube illuc advecti sunt: Iohannes evangelista et Iacobus frater eius, Petrus et Paulus, Andreas, Philippus, Lucas, Barnabas, Bartholomaeus et Matthaeus, Matthias qui dicitur Iustus, Simon Chananaeus, Iudas et frater eius, Nicodemus et Maximianus, alii multi, qui numerari non possunt. ⁹Tunc beata Maria dixit fratribus suis: Quid est hoc quod omnes Hierosolymam venistis? Respondens Petrus dixit ei: Nobis necessarium fuit hoc a te quaerere; tu autem interrogas nos? Certe, ut puto, nullus de nobis scit cur huc tanta velocitate venimus hodie. Fui

⁷ C: *Et cum voluit -- venisti -- venisti -- stantes ante ostium be. Ma. virginis -- Didymus. Et insinul ad eam intraverunt et adoraverunt eam atque cum magna reverentia salutaverunt eam dicentes -- Illa vero, ut solita erat, deo gratias dixit.*

⁸ *Paulus: B om | Matthaeus (cod. matheus): B add publicanus | B om Matthias (cod. mathias) qui di. Iu. | et frater eius: ita C, nec aliter ut videtur AB, in quibus et marcus legi suspicatus eram | B Maxim. et pro et Maxim. | C: Haec -- qui fuerunt adducti: Ioh. evang. Petr. Andr. Iac. Zebedei, Paul. Luc. Bartha. Barn. Math. publicanus, Sim. Chana. Iud. et frater eius, Nichod. Ma. et alii mu. quos nominare non possumus.*

⁹ C: *Tunc -- suis: Videte hoc; quid ita vos omnes Hierusalem venistis -- O regina, certe nobis est necesse inquirere a te hoc quod a nobis inquiris, quia, ut firmiter credo, non est aliquis ex nobis qui sciat qua de causa Hierusalem venimus; quia hodie fui Antiochiae et cum tanta velocitate huc veni et ductus sum, quia etiam interim aliquid nec dicere nec cogitare potui. Similiter et omnes manifeste dixerunt de quo loco sive de qua regione adducti fuerant. Tunc unusquisque eorum haec audiens valde cepit mirari.*

Antiochiae; modo vero sum hic. Dixerunt omnes manifeste locum ubi fuerant illo die. Qui admirati sunt universi, quod ibi aderant, haec audientes. ¹⁰ Dixit eis beata Maria: Ego filium meum rogavi, antequam sustineret passionem, ut ipse et vos essetis ad obitum meum; et annuit mihi hoc donum. Unde sciatis quod die crastina erit transitus meus. Vigilate et orate mecum, ut, quando venerit dominus ad animam meam suscipiendam, vigilantes vos inveniat. Tunc omnes promiserunt se vigilare. Et vigilaverunt et adoraverunt per totam noctem cum psalmodiis et canticis cum magnis luminariis.

¹¹ Adveniente die dominica hora tertia, sicut spiritus sanctus descendit super apostolos in nube, ita descendit Christus cum multitudine angelorum et accepit animam suae matris dilectae. Nam talis illustratio fuit et odor suavitatis et angeli cantantes cantica canticorum, ubi dicit dominus: Sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias, quod omnes qui aderant ibi ceciderunt in facies suas, sicut ceciderunt apostoli quando Christus transfiguravit se coram eis in monte Thabor, et per integram horam et dimidiam nullus exurgere potuit. ¹² Sed recedente lumine simulque cum ipso lumine assumpta est in celum anima beatæ Mariae virginis cum psalmodiis, hymnis et canticis

¹⁰ C: *Dixit iterum regina ad eos: Ego dominum et fil. meum* (h. l. plura desunt) *quia hodie anima mea separabitur a corpore. Et ostendit eis palmam quam dominus per angelum suum sibi miserat de celo; dixitque eis: Vigilate -- ut cum venerit filius meus et dominus meus, vigilantes vos mecum inveniat. Tunc unusquisque ipsorum promisit -- canticis spiritualibus.*

¹¹ *quod omnes: B et omnes | A qui ibi aderant ibi | quando Christus usque emurgere (A se erigere) potuit: haec B praebet; A pleraque male om. C: Veniente hora tertia ipsius diei sicuti sp. sa. apparuit in nube nris discipulis, scilicet Petro, Jacobo et Iohanni, quando transfiguratus est, ita et tunc apparuit atque descendit Chr. cum -- dilect. matr. Et tunc omnis terra tremuit; facta fuit illustratio et claritas adventus Christi cum odore suavitatis, quod unusquisque eorum ibi astantium ceciderit in facies suas; quando dominus transfiguratus est coram eis, audiebant canticum angelicum cantare: Sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias, et . . . (decem fere litterarū) una hora et dimidia prae nimia claritate, et nullus ipsorum se erigere potuit. Sic singula, sed vix recte.*

¹² *simulque: B simul | virginis cum ps. hy. et canticis (cod. cantica) cantica.*

canticorum. Et ascendente nube omnis terra contremuit, et in uno momento obitum sanctae Mariae omnes Hierosymitani aperte viderunt.

¹³ Et illa eadem hora introivit Satanas in illos et ceperunt cogitare quid de corpore eius facerent. Et acceperunt arma ut corpus eius arderent et apostolos interficerent, quia de ea exierant dispersiones Israel, propter peccata eorum et congregationem gentium. Sed caecitate percussi sunt, percutientes capita sua per parietes et percutientes se invicem. ¹⁴ Tunc apostoli tanta claritate perterriti, levantes se cum psalmodio corpus sanctum de monte Sion ferebant in valle Iosaphat. Sed venientes media via, ecce quidam Iudaeus, Ruben nomine, sanctum volens feretrum in terra iactare cum corpore bea-

haec om B | *ascendente nube* ex B; A *discedente lumine* | *omnis terra contr. etc.*: B *omnes contremuerunt et uno momento obiit virgo Maria et omnes Hier. aperte vid.* C: *Sed recedente simul cum - - est ipsa anima be. Ma. virginis in caelum cum psalm. et canticis spiritualibus.* (Nil praeterea.)

¹³ de ea (cf. etiam C): B *de eis* | *congregationem*: ita scriptum est; nimis verba *propter pecc. eorum et congr. gent.* auctor libelli addidit ut commentaretur quod de dispersione Isr. dictum erat. | *se invicem*: B add *et mortui sunt.* C: *Tunc iterum introivit sathanas in populo Iudaeorum et ceperunt - - facerent, quia, ut ipsi dicebant, de ipsa exierat dissensio Iudaeorum: propterea volebant eius sanctissimum corpus destruere atque comburere. Tunc ceperunt facere incantationes quam plurimas, et insimul se convenire et taliter facere volebant ut memoria beatae Mariae virginis non haberetur in terra. Et acceptis armis credebant se facere insultum in discipulos domini et per vim capere corpus gloriae virginis Mariae, quia ipsum penitus volebant delere atque comburere. Et divino iudicio ac divina vindicta, statim ut ceperunt iter ad faciendum hoc quod cogitaverant, in ipso momento ceperunt se invicem cum ipsis armis percutere atque occidere; et tanquam furiosi et malitiosi percutiebant capita per muros et parietes, et super ipsos versare eorum rabies (extrema corrupta).*

¹⁴ *apostoli* ex B (et C); A *enim* | *perterriti etc.*: B *illuminati levaverunt corpus beatae Mariae virginis cum psalmodia de mo. Si. et fereb.* | *in valle*: ita A, similiterque infra (scripturam B codicis non adnotavi) | B *Iosapha* (sed post etiam *Iosaphat* habet). C: *Tunc ap. pert. tant. clar. levantes [se?] cum magna fiducia et cum magno honore atque gaudio, cum psalmodiis, hymnis et canticis spiritualibus ceperunt portare sanctissimum corp. de monte Sion in vallem Iosaphat. Et dum venissent circa mediam viam itineris quod ceperant, ecce quid. Iud. scriba venit de tribu Dan, nomine Ruben, qui volebat et cogitabat sanctissimum corpus in terra iacere. Sed (sic) divino dei iudicio, dum ipse Iudaeus porrigeret manus verus corpus sanctae dei genitricis Mariae, illi cito manus eius usque ad cubitum arserunt, et nullo modo valebat ad se trahere.*

tae Mariae. Sed manus eius aruerunt usque ad cubitum; nolendo volendo usque in valle Iosaphat descendit plorans et lugens, quia manus eius erant erectae ad fere-
trum, et non valebat manus suas ad se retrahere. ¹⁵ Et coepit rogare apostolos ut per orationem eorum salvaretur et Christianus efficeretur. Tunc apostoli flectentes genua rogaverunt dominum ut eum solveret. Quo sanato eadem hora, gratias referens deo et osculans pedes reginae omnium sanctorum et apostolorum, in ipso loco baptizatus est, et coepit praedicare nomen dei nostri Ihesu Christi.

¹⁶ Tunc apostoli cum magno honore posuerunt corpus in monumento, flendo et canendo prae nimio amore et dulcedine. Et subito circumfulsit eos lux de celo, et cadentes in terram, corpus sanctum ab angelis in celum est assumptum.

¹⁷ Tunc beatissimus Thomas subito ductus est ad montem oliveti et vidit beatissimum corpus petere celum, coepitque clamare et dicere: O mater sancta, mater benedicta, mater immaculata, si inveni gratiam modo, quia video te, laetifica servum tuum per tuam misericordiam, quia ad celum pergis. Tunc zona, qua apostoli corpus

¹⁵ *solveret*: ita (non *salvaret*) A, nec aliter C | *sanato*: ita scriptum esse videtur, et confirmatur C codicis scriptura. C: *Tunc ille cepit rog. sanctos app. dei et eis firmiter promittere quia, si per orationem eorum salvoaretur, absque mora efficeretur Christianus. Tunc omnes app. -- reginam ut eum solveret. Et sanatus est eadem hora, et cepit cum magno gaudio osculari pedes virginis et pedes omnium apostolorum, et statim in illo loco baptizatus est. Deinde cepit praed. nom. domini no. I. Chr.*

¹⁶ C: *Amplius autem portaverunt sanctissimum corpus in valle Iosaphat, et ibi ipsum collocaverunt cum omni honore, flendo -- et cadens (?) in terra sanct. corp. -- assumpt. est.*

¹⁷ *coepitque cl. et dia. O mater* ex B sunt; A *clamare coepit* (videtur antea inter et vidit excidisse ut) circa eam: *Mater | quia video te* ex B; A *te videntes* (videndi?) | *quia ad celum pergis* ex B; A *ascendentem*. C: *Tunc beatus Thomas cum ascenderet in montem oliveti, vidit corpus sanctae dei genitricis celum petere; cepit clamare flendo voce magna: Mater sancta, ma. imma. ma. bend. venio te videre; quomodo me dimittis, quia video te in celum ascendere? Per tuam sanctam miseric. sanctifica me filium tuum. Tunc illa gloriosa virgo Maria exaudivit*

sanctissimum praecinxerant, beato Thomae de celo iactata est. Quam accipiens et osculans eam ac deo gratias referens venit iterum in valle Iosaphat. ¹⁸Invenit omnes apostolos et aliam turbam magnam ibi pectora sua percipientes prae claritate quam viderant. Qui videntes se invicem et osculati, beatus Petrus dixit ad eum: Vere semper durus et incredulus fuisti, quia pro incredulitate tua non placuit deo ut esses nobiscum ad sepeliendam matrem salvatoris. Ille vero percipiens pectus suum dixit: Scio autem et firmiter credo quia malus homo et incredulus semper fui; veniam igitur peto ab omnibus vobis de duritia et incredulitate mea. Et omnes oraverunt pro eo. ¹⁹Tunc dixit beatus Thomas: Ubi posuistis corpus eius? Qui digito sepulcrum monstraverunt. Ille vero dixit: Non est ibi corpus quod dicitur sanctissimum. Tunc ait beatus Petrus ad eum: Iam alia vice resurrectionem nostri magistri et domini credere noluitis nobis, nisi digitis tuis palpares et videres; quomodo credes nobis ut corpus sanctum hic esset? Adhuc ille affirmat dicens: Non est hic. Tunc quasi irati ad sepulcrum accesserunt, quod in petra erat cavatum novum, tuleruntque lapidem; corpus

---

eum et misit sibi de celo zonam de qua sancti app. praecinxerant eam. Quam acc. et obsc. et magnas grat. deo referens venit in valle Io.

¹⁸ quia malus homo etc.: B quia malus sum et durus et incredulus et semper etc. | igitur ex B; A om. C: Ibi invenit omn. app. et illam turb. magn. percipientes corpora sua prae nimia clar. qu. vid. Et videntes beatum Thomam cum gaudio osculati sunt eum, dixitque ad eum be. Pe. -- et quia incredulitas tua non placuit deo, ideo nobiscum non fuisti ad sep. matr. domini salvatoris. Ille vero percipiebat pe. su. et dicebat: Vere scio et -- malus sum et incr. Veniam peto deo et suae sanctae matri et omnib. vob. propter incredulitatem meam. Et omn. statim ceperunt orare pro eo.

¹⁹ C: Tunc bea. Th. dix. eis -- corp. sanctae virginis Mariae? Qui eum digitis demonstrabant eius sepulcr. -- est hic illud quod dicitis nec quod esse creditis. Respondit ei be. Pe.: Alia vice resu. dom. nostri Ihe. Chr. cred. no. nisi dig. tu. plagas eius tetigisses et oculis tuis eum vidisses. Quomodo nunc credere poteris quod sanctiss. corp. hic sepultum fuisset. Adhuc ipse magis affirmabat eis dicendo -- Tunc illi qu. ir. cucurrerunt ad monumentum sanctae dei genitricis et sustulerunt lapidem qui superpositus fuerat suo sancto et glorioso sanctissimo monumento. Et respicientes in monumentum, et (sic) nihil viderunt nisi solummodo lapidem qui erat

vero non invenerunt, nescientes quid dicerent, quia victi erant sermonibus Thomae. ²⁰ Deinde beatus Thomas referebat eis quomodo missam cantabat in India; indutus adhuc erat vestimenta sacerdotalia. Verbum dei ille nesciens in monte oliveti ductus erat et vidit sanctissimum corpus beatæ Mariæ in celum ascendere, et oravit eam ut benedictionem ei daret. Exaudivit deprecationem illius et iactavit illi zonam suam, qua praecineta erat. Et ostendit illam zonam cunctis. ²¹ Videntes autem apostoli cingulum quod illi praecinxerant, glorificantes deum veniam petierunt omnes beato Thomae propter benedictionem, quam dedit illi beata Maria et propterea quod vidit corpus sanctissimum celos ascendere. Et benedixit eos beatus Thomas et dixit: Ecce quam bonum et quam iucundum habitare fratres in unum.

²² Et nube qua ibi advecti sunt, eadem nubes revexit unumquemque in locum suum, sicut Philippus quando baptizavit eunuchum, sicut legitur in actibus apostolo-

---

plenus manna; quoniam illud monumentum abscissum erat de petra. Propterea quia inveniebant sanctum monumentum vacuum, (sequitur non manna?) interrogabant quid dicere deberent beato Thomae.

²⁰ C: Postquam vero be. Thom. vidit eos stupentes, exultantes et nescientes quid de sepulto corpore dicerent, eis taliter blande loqui cepit: Fratres mei et domini mei, audite. Hodie cantavi missam in Indiam (sic) et adhuc sum indutus vesta sacerdotali sicut ibi fui. Nescio qualiter huc veni vel adductus sum; sed statim dum incepit ascendere (videtur nonnihil desiderari), et rogavi eam ut benedictionem mihi daret. Tunc ipsa exaudivit me et meam audivit deprecationem. Unde ipsa regina et domina mea statim misit ad me zonam suam, quam (sic) praecineta erat. Et ostendit eis. | verbum: ita A, non verbo

²¹ C: Videntes app. cingulum quo praecinxerant sanctissimum corpus virginis Mariæ, glorificaverunt deum et veniam -- beati Thomae de hoc quod ei dixerant, et quia ipse gloriosus apostolus meruerat [videre] sanctissimum corp. celos ascendere et etiam cingulum acceperat sanctae dei genitricis sibi per angelum de celo missum. Et rogabant omnes ibi adstantes apostolum ut veniam eis daret et benedictionem. Tunc be. Thom. cepit flere et cum magno gaudio benedicebat [eos] atque dicebat: Ecce -- in unum.

²² Et ita et: B ita | ubi erant primo ex B; A om. C: Et statim in ipsa hora unusquisque ipsorum apostolorum cum eadem nube cum qua adductus fuerat remeavit sive reversus est ad suum locum proprium. Et sicut legitur in actibus app. de Philippo qui baptizavit eunuchum et statim rediit ad suum locum; similiter Aba-

rum; et sicut Abacuc propheta portavit victum Danieli qui erat in lacu leonum et cito reversus fuit in Iudaeam. Et ita et apostoli cito reversi sunt ubi erant primo ad populum dei praedicandum. ²³ Nec mirum talia eum facere, qui clauso utero intravit et exivit de virgine, qui ianuis clausis ad discipulos intravit, qui surdos audire fecit, mortuos suscitavit, leprosos mundavit, qui caecos illuminavit et alia multa mirabilia fecit. Hoc credere non est dubium.

²⁴ Ego sum Ioseph qui corpus domini in meo sepulcro posui et ipsum resurgentem vidi, et templum eius sacratissimum beatam Mariam semper virginem ante ascensionem et post ascensionem domini semper custodivi, et in pagina et in pectore meo quae praecesserunt de ore dei, et quomodo supradicta gesta sunt dei crisi. Et notum feci omnibus Iudaeis et gentibus ea quae oculis vidi et auribus audivi, et usque dum vixero praedicare non desistam.

---

cuc, qui deportavit victum Danieli et cito reversus est in Iudaeam, et unusquisque apostolorum citissime reversus est ad praedicandum populum dei in loco illo ubi prius fuerat missus sive constitutus vel praedeterminatus.

²³ *Nec mirum etc.: B Nec mirum est talia credere, quia ianuis clausis etc. C: Nec mirum est talia credere, quia ille clauso utero virginis intravit et semper custodivit incorruptam (ita scribere poterat auctor, nisi mavis incorruptelam) ac servavit, et tertia die resurrexit, et clausis ianuis suis manifesto discipulis apparuit atque cum eis locutus fuit, qui surdos fecit aud., mort. susc., caecos illum., lepr. mund., in Chana Galilaeae de aqua vinum fecit.*

²⁴ *ipsum ex B; A om | vidi: B audivi et vidi | et templum usque semp. virginem: ita textus corruptus restituendus videbatur | ante ascens. et post ascens. dom. semp. custodivi: B et sepulcrum ante ascens. semp. custod. | Et in pagina usque crisi ex B; A pleraque corrupte | desistam ex B; A desisto | assidue ut sit etc: B ut pro nobis ad dominum intercedat, cui est honor et glor. in saec. saeculorum, amen. C: Quia ego Ioseph, qui corpus domini nostri Iesu Christi in meo sep. posui et post eius resurrectionem ipsum vidi et cum eo locutus fui; qui postea suam piissimam matrem in domo meo usque ad assumptionem suam in celis custodivi et pro posse meo servavi; qui etiam de suo sancto ore multa secreta audire et videre merui, quae in pectore meo scripsi et continui. Ea quae oculis meis vidi et auribus audivi de sua sancta et gloriosa assumptione, fidelibus Christianis et deum timentibus scripsi, et dum vixero haec praedicare, dicere, scribere omnibus gentibus non desistam. Et sciat unusquisque Christianus, quod ille qui hoc scriptum secum habuerit vel in domo sua, sive sit clericus vel laicus vel femina, diabolus non nocet ei, eius filius non erit lunaticus vel daemonicus nec surdus nec coecus; in*

Cuius assumptio hodie per universum mundum veneratur et colitur, ipsam precemur assidue ut sit memor nostri ante piissimum suum filium in celo, cui laus est et gloria per infinita secula seculorum, amen.

---

domo eius non . . . . . [fere est magna in . pit], morte subitanea non peribit; de quacunque tribulatione clamaverit ad eam, exauditur, atque in die obitus sui cum suis sanctis virginibus in suo adiutorio eam habebit. Deprecor ego assidue ut ipsa piissima ac misericordissima regina semper sit [memor] mei et omnium in se credentium ac sperantium ante piissimum filium suum dominum nostrum Ihesum Christum, qui cum patre et spiritu sancto vivit et regnat deus per infinita secula seculorum, amen. Subscriptum ps: Explicet transitus beatae Mariae virginis. Sit pax legenti, sit gratia digna petenti. Qui legerit hunc sermonem, salvetur.

---

rum; et sicut Abacuc propheta portavit victum Danieli qui erat in lacu leonum et cito reversus fuit in Iudaeam. Et ita et apostoli cito reversi sunt ubi erant primo ad populum dei praedicandum. ²³ Nec mirum talia eum facere, qui clauso utero intravit et exivit de virgine, qui ianuis clausis ad discipulos intravit, qui surdos audire fecit, mortuos suscitavit, leprosos mundavit, qui caecos illuminavit et alia multa mirabilia fecit. Hoc credere non est dubium.

²⁴ Ego sum Ioseph qui corpus domini in meo sepulcro posui et ipsum resurgentem vidi, et templum eius sacratissimum beatam Mariam semper virginem ante ascensionem et post ascensionem domini semper custodivi, et in pagina et in pectore meo quae praecesserunt de ore dei, et quomodo supradicta gesta sunt dei crisi. Et notum feci omnibus Iudaeis et gentibus ea quae oculis vidi et auribus audivi, et usque dum vixero praedicare non desistam.

---

cuc, qui deportavit victum Danieli et cito reversus est in Iudaeam, et unusquisque apostolorum citissime reversus est ad praedicandum populum dei in loco illo ubi prius fuerat missus sive constitutus vel praecoordinatus.

²³ Nec mirum etc.: B Nec mirum est talia credere, quia ianuis clausis etc. C: Nec mirum est talia credere, quia ille clauso utero virginis intravit et semper custodivit incorruptum (ita scribere poterat auctor, nisi mavis incorruptelam) ac servavit, et tertia die resurrexit, et clausis ianuis suis manifesto discipulis apparuit atque cum eis locutus fuit, qui surdos fecit aud., mort. susc., cecos illum., lepr. mund., in Chana Galilaeae de aqua vinum fecit.

²⁴ ipsum ex B; A om | vidi: B audivi et vidi | et templum usque semp. virginem: ita textus corruptus restituendus videbatur | ante ascens. et post ascens. dom. semp. custodivi: B et sepulcrum ante ascens. semp. custod. | Et in pagina usque orisi ex B; A pleraque corrupte | desistam ex B; A desisto | assidue ut sit etc: B ut pro nobis ad dominum intercedat, cui est honor et glor. in sec. seculorum, amen. C: Quia ego Ioseph, qui corpus domini nostri Iesu Christi in meo sep. posui et post eius resurrectionem ipsum vidi et cum eo locutus fui; qui postea suam piissimam matrem in domo meo usque ad assumptionem suam in celis custodivi et pro posse meo servavi; qui etiam de suo sancto ore multa secreta audire et videre merui, quae in pectore meo scripsi et continui. Ea quae oculis meis vidi et auribus audivi de sua sancta et gloriosa assumptione, fidelibus Christianis et deum timentibus scripsi, et dum vivero haec praedicare, dicere, scribere omnibus gentibus non desistam. Et sciat unusquisque Christianus, quod ille qui hoc scriptum secum habuerit vel in domo sua, sive sit clericus vel laicus vel femina, diabolus non nocet ei, eius filius non erit lunaticus vel daemonicus nec surdus nec cecus; in

Cuius assumptio hodie per universum mundum veneratur et colitur, ipsam precemur assidue ut sit memor nostri ante piissimum suum filium in celo, cui laus est et gloria per infinita secula seculorum, amen.

---

domo eius non . . . . . [fere est magna in . pit], morte subitanea non peribit; de quacunque tribulatione clamaverit ad eam, exauditur, atque in die obitus sui cum suis sanctis virginibus in suo adiutorio eam habebit. Deprecor ego assidue ut ipsa piissima ac misericordissima regina semper sit [memor] mei et omnium in se credentium ac sperantium ante piissimum filium suum dominum nostrum Ihesum Christum, qui cum patre et spiritu sancto vivit et regnat deus per infinita secula seculorum, amen. Subscriptum ps: Explicat transitus deatae Mariae virginis. Sit pax legenti, sit gratia digna petenti. Qui legerit hunc sermonem, salvoetur.

---

nocebit tibi; benedictionem autem aeternam dedit tibi dominus deus tuus, cuius ego servus sum et nuntius: non videndi autem principem tenebrarum effectum non a me tibi dandum existimes, sed ab illo quem in tuo utero bauiasti: ipsius enim est potestas omnium in secula seculorum. Haec dicens angelus cum magno splendore discessit. ³Palma autem illa fulgebat nimia luce. Tunc Maria exuens se induit melioribus vestimentis. Et accipiens palmam, quam susceperat de manu angeli, egressa in montem oliveti coepit orare et dicere: Non ego fueram digna, domine, suscipere te, nisi tu misertus fuisses mei; sed tamen ego custodivi thesaurum quem commendasti mihi. Ideo peto a te, rex gloriae, ut non noceat mihi potestas gehennae. Si enim caeli et angeli ante te tremunt quotidie, quanto magis homo de terra conditus, cui nihil erit boni nisi quantum acceperit a tua pia largitate. Tu es, domine, deus semper benedictus in secula. Et haec dicens reversa est in hospitium suum.

III. (IV.)

¹Et ecce subito, dum praedicaret sanctus Iohannes in Epheso, die dominica, hora diei tertia, terrae motus factus est magnus, et nubes elevavit eum et suscepit eum ab oculis omnium, et adduxit eum ante ostium domus ubi erat Maria. Et pulsans ostium, statim ingressus est. Cum autem videret eum Maria, exultavit in gaudio et dixit: Rogo te, fili Iohannes, memor esto verborum domini mei

---

ang.: MB *Ait autem ang. ad eam* | *a me tibi dandum*: cod. Ven. *a me datum* | *in tuo utero*: MB *tu in sancto tuo utero* | *Haec dicens*: MB *Et h. dic.* | ³ *Palma autem illa fulgebat nimia luce*: haec cod. Ven. *nimia luce* omisalis post *vestimentis* habet. | *exuens se ind. mel. vest.*: MB *exuens se prioribus indumentis induit meliora* | *egressa etc.*: MB *egressa est in m. ol. et coepit* | *thesaurum*: MB *add tuum* | *ideo*: MB *ideoque* | *nihil erit*: MB *nihil residet* | *pia largitate*: MB *bonitate* | *domine deus*: MB *enim dominus deus* | *Et haec dicens*: MB *Et cum haec dixisset*

III. ¹ *sanctus*: MB *beatus* | *erat Maria*: MB *erat virgo deipara Maria* | *Cum videret etc.*: MB *cum autem videret eum sanctissima virgo Maria* | *verborum* -- *quibus*: cod. Ven. *verbo* (correctum est verbi) -- *qui* | *dom. mei I. Chr.*: MB *de-*

Iesu Christi, quibus commendavit me tibi. Ecce enim in die tertio, cum recessura de corpore sum, audivi consilia Iudaeorum dicentium: Expectemus diem quando morietur illa quae portavit illum seductorem, et corpus eius igni comburamus. ²Vocavit ergo sanctum Iohannem et introduxit eum in secretarium domus, et ostendit ei vestimentum sepulturae suae et palmam illam luminis, quam acceperat ab angelo, monens eum ut illam faceret ferri ante lectum suum cum iret ad monumentum.

IV. (V.)

Cui sanctus Iohannes ait: Quomodo ego solus tibi parabo exequias, nisi venerint fratres et coapostoli domini mei Iesu Christi ad reddendum honorem corpusculo tuo? Et ecce subito per imperium dei omnes apostoli de locis in quibus praedicabant verbum dei elevati in nube rapti sunt, et depositi sunt ante ostium domus in qua habitabat Maria. Et salutantes se invicem mirabantur dicentes: Quae causa est ob quam dominus nos hic congregavit?

V. (VI.)

Tunc omnes apostoli gaudentes unanimiter consum-

---

mini Ies. Chr. magistri tui | comm. me: MB me comm. | Ecce enim etc.: MB Ecce enim die tertio discessura sum de corpore; audivi autem consilium | Expectemus -- comburamus: cod. Ven. Expectamus -- comburatur | morietur illa: MB moriatur ² sanct. Iohannem: MB sanct. apostolum Io. | monens: MB praemonens | ferri: cod. Ven. ferre | cum iret ad: MB cum duceretur ad sepulturam et iret ad

IV. *sanctus Iohannes: MB beatus et dilectus apostolus Ioannes | tibi parabo: MB par. tibi domina | fratres etc.: MB frat. mei, discipuli et coapost. dom. nostri Ie. Chr. | corpusculo tuo: cod. Ven. corpusculi tui | Et ecce: MB Et factum est, et ecce | dep. sunt ante: MB om sunt | Maria: MB add domini mater | dominus: cod. Ven. om | congregavit: MB in unum congr. | congregavit: MB addita habet haec: Advenit autem cum eis Paulus, ex circumcissione conversus, qui assumptus fuerat cum Barnaba in ministerium gentium. Cuiusque inter eos esset pia contentio quis ex eis prior oraret ad dominum ut ostenderet illis causam ipsorum, et Petrus Paulum hortaretur ut prior oraret, Paulus respondit dicens: Tuum est istud officium, primum inchoare, maxime cum sis electus a deo columna ecclesiae, et tu praecedis omnes in apostolatu: meum autem minime; nam ego minimus enim omnium vestrum, et tanquam abortivo visus est mihi Christus; nec me vobis aequare praesumo, tamen gratia dei sum id quod sum.*

V. *gaudentes: MB add super humilitate Pauli*

maverunt orationem suam. Et cum dixissent Amen, ecce subito venit beatus Iohannes et indicavit eis omnia haec. Ingressi vero apostoli domum invenerunt Mariam et salutarunt eam dicentes: Benedicta tu a domino, qui fecit caelum et terram. Quibus illa ait: Pax vobiscum sit, fratres dilectissimi. Quomodo huc venistis? Qui narraverunt ei quomodo unusquisque ab spiritu dei elevati in nube et depositi ibidem advenissent. Quibus illa dixit: Non me fraudavit deus conspectu vestro. Ecce ingrediar viam universae terrae, nec dubito quod nunc dominus vos huc adduxerit in solatium ferendo angustis quae venturae sunt mihi. Nunc ergo deprecor vos ut sine intermissione omnes unanimiter vigilemus, usque in illam horam qua dominus veniet et ego sum recessura de corpore.

VI. (VII.)

Cumque circuitu consedisent consolantes eam, ubi triduo in dei laudibus vacarent, ecce die tertia circa horam tertiam diei super omnes qui erant in domo illa sopor irruit, et nullus omnino vigilare potuit nisi soli apostoli et tres tantummodo virgines quae ibidem erant. Et ecce subito advenit dominus Iesus Christus cum magna multitudine angelorum, et splendor magnus in locum illum descendit, et erant angeli hymnum dicentes et collaudantes dominum. Tunc salvator locutus est dicens: Veni preciosissima margarita, intra receptaculum vitae aeternae.

Et cum dixissent: MB *Et cum finem orationis fecissent et dix. | venit beat. Ioh.:* MB *venit ad eos deo dignus apostolus Iohannes | vero:* MB *ergo | Mariam:* MB *matrem domini nostri Mariam | dilectissimi. Quomodo:* MB *electi a domino. Et interrogavit eos dicens: Quomodo | Qui:* MB *add illico | unusquisque:* MB *add ex ipsis, tum pergit: a spir. dei elevatus i. n. et depositus | Quibus illa etc.:* MB *Quibus ipsa dixit: Dominus vos huc adduxit in solatium ferendum ang. | veniet:* MB *venturus est | sum recessura etc.:* MB *de corp. hoc sum recessura*

VI. *Cumque etc.:* MB *Cumque consedisent et consol. eam triduo in dei laud. perstitissent | sopor:* MB *repente sopor | quae ibidem erant:* MB *quae sacrae virginis comites erant | Christus:* MB *om | Veni:* MB *add electa mea | intra:* MB *add in*

VII. (VIII.)

¹Tunc Maria prostravit se in pavimento adorans deum et dixit: Benedictum nomen gloriae tuae, domine deus meus, qui dignatus es me ancillam tuam eligere et arcenum tuum mysterium mihi commendare. Memor igitur esto mei, rex gloriae: tu enim scis quia in toto corde meo dilexi te et custodivi thesaurum creditum mihi. Suscipe me itaque famulam tuam, et libera me a potestate tenebrarum, ut nullus Satanae impetus occurrat mihi nec videam tetros spiritus obviantes mihi. ²Cui salvator respondit: Cum ego missus a patre pro salute mundi fuissem suspensus in cruce, ad me princeps tenebrarum venit; sed dum nullum sui in me operis vestigium invenire praevaluit, victus et conculcatus abscessit. Tu ubi videbis eum, videbis quidem lege humani generis, per quam sortita es finem mortis; non autem nocere potest tibi, quia tecum sum ut adiuvem te. Veni secunda, quia expectat te caelestis militia, ut te introducat ad paradisi gaudia. ³Et haec dicente domino exurgens Maria de pavimento accubuit super lectum suum, et gratias agens deo emisit spiritum. Viderunt autem apostoli animam eius tanti candoris esse ut nulla mortalium lingua digne possit effari: vincebat enim omnem candorem nivis et universi metalli et argenti radiantis magna luminis claritate.

VIII. (IX.)

¹Tunc salvator locutus est dicens: Surge Petre et ac-

VII. ¹ *adorans deum et:* MB *ad. dominum, quae* | *domine:* cod. Ven. om | *ancill. tuam:* MB *humillimam anc. tuam* | *arc. tuum myst.:* MB *arc. tui mysterii* | *thesaurum* (cod. Ven. add *traditum vel*) *cred. mihi:* MB *thes. a te mihi cr.* | *Suscipe etc.:* MB *Susc. itaq. me domine ancillam tuam* | *obv. mihi:* MB *occursantes* | ² *abscessit etc.:* MB *abscessit. Vidi, et tu ergo videbis eum quidem communi lege hum. gen. per quam sortiris f. m., nocere autem non poterit tibi, quia nihil in te habet, et quia tecum sum ut eruam te. Veni igitur iam secunda* | *caelestis:* MB add *vitae* | *introducatur ad:* MB *introducatur in* | *Maria:* MB *beatissima virgo* | *deo:* MB *domino deo* | *animam etc.:* MB *tantum lucis candorem ut* | *luminis:* MB om

VIII. ¹ *Petre:* MB *Petre, tu et reliqui apostoli* | *et accipe etc.:* MB et cor-
Apocalypsa. apocrypha. ed. Tischendorf.

cipe corpus Mariae et dimitte illud in dextram partem civitatis ad orientem, et invenies ibi monumentum novum, in quo ponetis eam, et expectate donec veniam ad vos. ²Et haec dicens dominus tradidit animam sanctae Mariae Michaeli, qui erat praepositus paradisi et princeps gentis Iudaeorum; et Gabriel ibat cum illis. Et statim salvator caelo est receptus cum angelis.

IX. (X.)

¹Tres autem virgines quae ibidem erant et vigilabant susceperunt corpus beatae Mariae, ut lavarent illud more funeris. Cumque spoliassent illam vestibus suis, sacrum corpus illud tanta claritate resplenduit, ut tangi quidem posset pro obsequio, videri autem species prae nimia luce coruscante non posset: nisi domini splendor apparuit magnus, et sentiebatur nihil, corpus dum lavaretur mundissimum et nullo humore sordis infectum. ²Cumque vestissent eam linteis mortalibus, paulatim lux illa obscurata est. Et erat corpus beatae Mariae simile floribus lili, et odor suavitatis magnae egrediebatur ex ea, ita ut ei similis suavitas inveniri nulla posset.

X. (XI.)

¹Tunc igitur sanctum corpus imposuerunt feretro dixeruntque ad invicem apostoli: Quis palmam hanc ante feretrum eius portabit? Tunc Iohannes ait ad Petrum:

---

pus Mariae dilectae meae accipite et deferte illud | invenies ibi: MB invenietis | ponetis etc.: MB ponentes eam expectate

² *sanct. Mariae: MB sanct. matris suae Mar. | Michaeli: MB add archangelo suo | erat: MB est | Iudaeorum: MB Hebraeorum | Gabriel: MB add archangelus | cum illis: MB cum ea | Et statim: MB Dominus autem salvator noster statim in coelum cum angelis receptus est.*

IX. ¹ *beatae Mariae etc.: MB beatissimae parentis Mariae, et laverunt illud funerum more | spoliassent: MB exuissent | nisi domini -- nihil, corpus dum etc.: haec si recte exscripta sunt, videntur vitio laborare. MB sic: et splendor app. magnus et nihil sentiebatur, dum lavaretur corpus mund. et nullo horrore sord. inf.*

² *linteis: MB add et indumentis | obscurata est: MB evanuit | corpus beatae Mar. simile: MB facies beatae genitricis Dei Mariae similis*

Tu [qui] praecedis nos in apostolatu, debes palmam hanc ante lectum ipsius [ferre]. Cui Petrus respondit: Tu solus ex nobis virgo es electus a domino, et tantam gratiam invenisti ut super pectus eius recumberes. Et ipse dum pro salute nostra in crucis stipite penderet, hanc tibi ore proprio commendavit. Tu igitur portare debes hanc palmam, et nos suscipiamus corpus illud ad portandum usque ad locum monumenti. ²Posthaec Petrus elevans: Accipite corpus, coepit cantare et dicere: Exiit Israel de Aegypto, Alleluia. Portabant autem cum eo ceteri apostoli corpus beatæ Mariae, et Iohannes palmam ferebat luminis ante feretrum. Ceteri vero apostoli canebant voce suavissima.

XI. (XII.)

¹Et ecce novum miraculum. Apparuit nubes super feretrum magna valde, sicut apparere solet magnus circulus iuxta splendorem lunae; et angelorum exercitus erat in nubibus canticum suavitatis emittens, et resonabat terra a sonitu dulcedinis magnæ. Tunc egressus de civitate populus, fere quindecim milia, mirabantur dicentes: Quis est sonitus iste tantæ suavitatis? ²Tunc stetit unus qui diceret illis: Maria exiit de corpore, et discipuli Iesu circa eam laudes dicunt. Et respicientes viderunt coronatum lectum magna gloria, et apostolos cantantes voce magna. ³Et ecce unus ex illis, qui erat princeps sacer-

X. ¹ [qui] ex MB est, item [ferre], sed MB habet *ante feretrum merito ferre* | *Et ipse dum*: MB *Insuper dum ipse* | *et nos suscipiamus* etc: MB *et ego suscipiam ad sustinendum sacrosantum hoc et venerabile corpus usque ad*

² *Posthaec Petrus* etc: MB *Cui Paulus aut: Et ego, qui iunior sum omnium vestrum, portabo tecum. Cuique consensissent omnes, Petrus elevans a capite feretrum coepit psallere et dicere* | *Portabant autem* etc: MB *Sustinebat autem cum eo Paulus sacrum beatæ semper virginis Mariae corpus* | *palmam ferebat* etc: MB *ante feretrum praeferebat palmam luminis* | *canebant*: MB *psallebant*

XI. ¹ *novum mirac.*: MB *nov. factum est mir.* | *nubes*: MB *corona nubis* | *emittens*: MB *emittentium* | *a sonitu*: MB *sonitus* | *milia*: MB *milia hominum* | *iate*: MB *om*

² *Maria exiit* etc: MB *Mar. mater Iesu exiit modo de* | *lectum*: MB *feretri lectulum*

dotum Iudaeorum in ordine suo, repletus furore et ira dixit ad reliquos: Ecce tabernaculum illius qui nos turbavit et omne genus nostrum, qualem gloriam accepit? Et accedens voluit evertere feretrum et corpus ad terram deicere. Et statim aruerunt manus eius ab ipsius cubitibus et adhaeserunt lecto. Et elevantibus apostolis feretrum pars eius pendebat et pars eius haerebat ad lectum, et torquebatur supplicio vehementer ambulanti- bus apostolis et psallentibus. Angeli vero qui erant in nubibus percusserunt populum caecitate.

XII. (XIII.)

¹Tunc princeps ille clamavit dicens: Deprecor te, sancte Petre, ne me despicias quaeso in tanta necessitate, quia tormentis magnis crucior valde. Memor esto quod, quando in praetorio ancilla ostiaria te recognovit et dixit ceteris ut calumniarentur tibi, tunc ego locutus sum pro te bona. Tunc respondens Petrus ait: Non est meum aliud dare tibi; si autem credideris toto corde in dominum Iesum Christum, quem ista portavit in utero, et virgo permansit post partum, clementia domini, quae larga pietate salvat indignos, dabit tibi salutem.

²Ad haec ille respondit: Numquid non credimus? Sed quid faciemus? Inimicus humani generis excaecavit corda nostra, et confusio operuit vultum nostrum ne confiteamur magnalia dei, maxime cum ipsi malediximus contra Christum clamantes: Sanguis eius super nos et super filios nostros. Tunc Petrus ait: Ecce haec maledictio eum nocebit qui infidelis ei permansit; converten-

¹ *repletus etc.*: MB *repl. est furore et ira et dixit* | *accepit*: MB *nunc accepit* | *ab ipsius cubitibus*: MB *a cubitis* | *lecto*: MB *lectulo* | *ad lectum*: MB *ad feretri lectulum* | *vehementer*: MB *vehementi* | *psallentibus*: MB *add Domino* | *in nubibus*: MB *in nube*

XII. ¹ *clamavit*: MB *clamabat* | *sancte*: MB *dilecte Deo* | *quaeso*: MB *om* | *aliud dare*: MB *auxiliari* | *quem ista etc.*: MB *quem in suo sancto utero haec, cui calumniatus es, virgo portavit, et post part. virg. perm.* | *quae larga -- indignos*: MB *et larga eius pietas quae salvat indignos*

² *Inimicus*: MB *quia inimicus* | *clamantes*: MB *palam clam.* | *Ecce haec etc.*

tibus autem se ad deum misericordia non negatur. Et ille ait: Omnia credo quae mihi dicis; tantum deprecor, miserere mei, ne moriar.

XIII. (XIV.)

¹Tunc Petrus fecit stare lectum, et ait illi: Si credideris in toto corde in dominum Iesum Christum, solventur a feretro manus tuae. Et cum haec dixisset, statim solutae sunt manus eius a feretro, et coepit stare pedibus suis; sed erant brachia eius arida, et non discessit ab eo supplicium. ²Tunc Petrus ait illi: Accede ad corpus et osculare lectum et loquere: Credo in deum et in dei filium, quem ista portavit, Iesum Christum, et credo omnia quaecunque locutus est mihi Petrus apostolus dei. Et accedens osculatus est lectum, et statim omnis dolor recessit ab eo, et sanatae sunt manus eius. ³Tunc coepit benedicere deum largiter et de libris Moysi testimonium reddere laudibus Christi, ita ut etiam ipsi apostoli mirarentur et flerent prae gaudio, laudantes nomen domini.

XIV. (XV.)

¹Petrus vero dixit ad eum: Accipe palmam hanc de manu fratris nostri Iohannis, et ingrediens civitatem invenies populum multum caecatum, et annuntia eis magnaia dei, et quicumque crediderint in dominum Iesum Christum, impones palmam hanc super oculos eorum, et videbunt; qui autem non crediderint, permanebunt caeci. ²Qui cum fecisset ita, invenit populum multum caecatum ita plangentem: Vae vobis, quia similes facti sumus So-

MB Haec maled. iis solis nocebit qui infideles permanserint | mihi: MB om | deprecor, miserere mei ne: MB precor misere ne

XIII. ¹lectum: MB lectulum | in toto: MB toto | et cum haec dix.: MB et cum dixisset: Hoc credo

²lectum et loquere: MB lectulum quoque et dic | lectum: MB lectulum | recessit: MB abcessit

³benedicere: MB laudare et bened. | laudantes: MB addit sub illa

XIV. ¹et videbunt: MB addit caeci | ²caecatum ita plang.: MB plangentem et dicientem | quia: cod. Ven. qui |

domitis caecitate percussis. Nil superest iam nobis nisi ut pereamus. Cum autem audissent verba principis loquentis, qui sanus fuerat, crediderunt in dominum Iesum Christum, et imponente eo palmam super oculos eorum receperunt visum. Quinque ex eis permanentes in duritia cordis mortui sunt. Et egressus princeps sacerdotum ad apostolos retulit palmam, referens omnia quaecunque facta fuerant.

XV. (XVI.)

¹Mariam autem portantes apostoli pervenerunt ad locum vallis Iosaphat, quem ostenderat illis dominus, et posuerunt eam in monumento novo, et clausurunt sepulchrum. Ipsi vero sederunt ad ostium monumenti, sicut mandaverat eis dominus: et ecce subito advenit dominus Iesus Christus cum magna multitudine angelorum, magnae claritatis radio coruscante, et dixit apostolis: Pax vobiscum. At illi respondentes dixerunt: Fiat misericordia tua, domine, super nos, sicut speravimus in te. ²Tunc salvator locutus est eis dicens: Antequam ascenderem ad patrem meum, pollicitus sum vobis dicens, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis et vos super thronos duodecim, iudicantes duodecim tribus Israhel. Hanc ergo ex tribubus Israhel elegi iussione patris mei ut inhabitarem in ea. Quid ergo vultis ut faciam ei? ³Tunc Petrus et alii apostoli dixerunt: Domine, tu praelegisti hanc ancillam tuam fieri immaculatum tibi thalamum, et nos famulos tuos in ministerium tuum. Omnia ante sae-

percussis: cod. Ven. *percussi* | *qui sanus fuerat*: scribendum potius videtur *sane-*
tus pro *sanus* | *quinque*: MB *Quicumque tantum* | *mortui*: MB *caeci mortui* |
omnia etc: MB *omnia quae fuerant facta*

XV. ¹ *Christus*: MB om | *cum magna multitudine*: MB *cum innumerabili*
exercitu | *sicut*: MB *quemadmodum*

² *cum sederit -- maiest. suae*: cod. Ven. om | *elegi* etc: MB *elegit iussio pa-*
tris mei ut habitarem in ea

³ *tu*: MB om | *famulos*: MB *servulos* | *in ministerium*: cod. Ven. om in |

cula praescivisti cum patre, cum quo tibi et spiritu sancto est una deitas aequalis et infinita potestas. Si ergo potuisset fieri coram gratiae tuae potentia, visum nobis fuerat famulis tuis rectum esse ut, sicut tu devicta morte regnas in gloria, ita resuscitans matris corpusculum tecum duceres eam laetam in caelum.

XVI. (XVII.)

¹Tunc salvator ait: Fiat secundum vestram sententiam. Et iussit Michaeli archangelo ut animam sanctae Mariae deferret. Et ecce Michael archangelus revolvit lapidem ab ostio monumenti, et ait dominus: Exsurge amica mea et proxima mea; quae non sumpsisti corruptionem per coitum, non patiaris resolutionem corporis in sepulchro. ²Et statim resurrexit Maria de tumulo, et benedicebat dominum, et provoluta ad pedes domini adorabat eum dicens: Non ego tibi condignas gratias possum reddere, domine, pro immensis beneficiis tuis, quae mihi ancillae tuae conferre dignatus es. Sit nomen tuum, redemptor mundi, deus Israhel, benedictum in saecula.

XVII. (XVIII.)

¹Et osculans eam dominus recessit, et tradidit animam eius angelis ut deferrent eam in paradisum. Et ait apostolis: Accedite ad me. Et cum accessissent, osculatus est eos et ait: Pax vobis; quomodo ego semper fui vobiscum, ita ero usque ad consummationem saeculi. ²Et statim cum haec dixisset dominus, elevatus in nube receptus est in caelum, et angeli cum eo, deferentes bea-

---

cum quo etc: MB et spiritu sancto, cum quibus tibi est | *si ergo etc:* MB sic ergo visum nobis fuerat fam. tuis etiam rectum etc | *ut sicut:* cod. Ven. et sicut | *tecum:* MB tu tecum

XVI. ¹ *vestram sententiam:* MB verbum vestrum | *iussit Michaeli:* MB praecepit Michael | *Et ecce etc:* MB Et ecce repente Gabriel etc | *Exsurge:* MB Surge | *quae non sumpsisti etc:* MB quae non sensisti corr. per viri contactum non patieris etc | ² *resurrexit:* MB surrexit | *reddere:* MB rependere | *immensis:* ita correctimus editum in MB impensis

XVII. ¹ *osculans:* MB osculatus | *animam eius:* MB eam | *quomodo etc:* MB quoniam ego semper vobiscum sum usque ad cons. saec.

tam Mariam in paradisum dei. Apostolis autem susceptis in nubibus reversi sunt unusquisque in sortem praedicationis suae, narrantes magnalia dei et laudantes dominum nostrum Iesum Christum, qui vivit et regnat cum patre et spiritu sancto in unitate perfecta et in una divinitatis substantia in saecula saeculorum, Amen.

---

² *beatam Mariam: MB beatissimam Dei genitricem Mariam | apostolis etc: MB apostoli autem suscepti sunt a nubibus, et reversi sunt | magnalia dei: MB divina magnalia | in una: haec cod. Ven. om*

ADDITAMENTA

AD

ACTA APOSTOLORUM APOCRYPHA.

I AD
ACTA ANDREAE ET MATTHIAE.

Codicis uncialis folio 2. scripta sunt haec¹:

..... ουση σφιγγη · ειπεν .....
.... υπωματι τω εν ουνω ο εγλυψα .....
αποκωληθητι εκ του τοπου σου . και ε . . . . αρχι
ερεις . και υπωδειξον αυτοις . η εγω θε . . . και ευ
θυς ενεπηδησεν τη ωρα εκνηνη η σφηγξ . και αναλα

Quae lacunis expletis vitiisque correctis ita fere scribenda erunt: [τότε ὁ Ἰησοῦς ἐμβλέψας] τῇ ἐκ δεξιῶν οὔσῃ σφιγγί εἶπεν αὐτῇ· σοὶ λέγω τῷ ἐκτυπώματι τοῦ ἐν οὐρανῷ, ὃ ἐγλυψαν τεχνιτῶν χεῖρες, ἀποκολλήθητι ἐκ τοῦ τόπου σου, καὶ ἔλεγξον τοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ ὑπόδειξον αὐτοῖς εἰ ἐγὼ θεός εἰμι. (Sect. 14.) Καὶ εὐθύς ἐνεπήδησεν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ ἢ σφίγξ, καὶ ἀναλαβοῦσα² ἀνθρωπίνην φωνὴν εἶπεν· ὦ μωροὶ υἱοὶ Ἰσραὴλ, οἷς οὐκ ἤρκέσθη μόνον ἡ τύφλωσις τῆς καρδίας αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους θέλουσιν τυφλῶσαι ὡς (scriptum est ὧσται) καὶ αὐτοί, λέγοντες τὸν θεὸν εἶναι ἄνθρωπον. οὗτός ἐστιν ὁ ἐξ ἀρχῆς δοὺς τὴν πνοὴν αὐτοῦ ἐν πᾶσιν (codex ἐμ πᾶσιν), ὁ κινήσας πάντα τὰ ἀκίνητα· οὗτός ἐστιν ὁ καλέσας τὸν Ἀβραάμ, ὁ ἀγαπήσας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰσαάκ, ὁ ἐπιστρέψας τὸν ἀγαπητὸν

¹ Cf. Prolegg. pag. LIX. „Illud aegre fero quod aliquam fragmentorum partem non animadverti, quam Thilo ad sectiones 14 et 15 indicavit.“

² Quae sequuntur statim correctis vitiis manifestis dabimus.

αὐτοῦ Ἰακώβ εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ κριτής ζώντων καὶ νεκρῶν· οὗτός ἐστιν ὁ ἐτοιμάζων μεγάλα ἀγαθὰ τοῖς ὑπακούουσιν αὐτόν (sic codex). μὴ πρόσχητέ μοι ὅτι ἐγὼ εἶμι ψήφινον (ita codex; scriptum est ψίφινον) εἰδῶλον· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι καλλιῶνά εἰσιν τὰ ἱερὰ τῆς συναγωγῆς ὑμῶν. ἡμεῖς γὰρ ὄντες λίθοι, ὄνομα μόνον ἔδωκαν ἡμῖν ἱερεῖς ὅτι θεός· καὶ αὐτοὶ ἱερεῖς λειτουργοῦντες τῷ ἱερῷ καθαρίζουσιν ἑαυτοὺς φοβούμενοι τοὺς δαίμονας. ἐὰν γὰρ συνέλθωσιν γυναιξίν, καθαρίζουσιν ἑαυτοὺς ἡμέρας ἑπτὰ διὰ τὸν φόβον τοῦ μὴ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὸ ἱερὸν δι' ἡμᾶς, διὰ τὸ ὄνομα ὃ ἔδωκαν ἡμῖν ὅτι θεός. ὑμεῖς δὲ ἐὰν πορνεύσητε, αἴρετε τὸν νόμον τοῦ θεοῦ καὶ εἰσέρχεσθε εἰς³ τὴν συναγωγὴν τοῦ θεοῦ καὶ καθίζετε (codex καθήσεται. Ex reliquis codd. editum καθαρίζετε) καὶ ἀναγινώσκετε καὶ οὐκ εὐλαβεῖσθε (codex ευβλαβησθαι) τοὺς λόγους... Quae sequuntur, decisa membrana perierunt. Rursus pergitur [ἔ] γὰρ Ἀβραάμ το[σαῦτα ἔτη ἀπέθανεν πρὶν οὗ]τος ἐγενήθη, καὶ ποῦ οὗτος [ἐπίσταται αὐτόν;] καὶ ἐπιστρέψας ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὴν σφίγ[γα εἶπεν αὐτῇ· διατί (etiam cod. C διατί, non διέτι) οἱ οὗτοι ἀπιστοῦσιν ὅτι ἐλάλησα μετὰ τοῦ Ἀβραάμ; ἀλλὰ ἄπελθε καὶ πορεύθητι εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναταίων, καὶ ἄπελθε εἰς τὸ σπήλαιον τὸ διπλοῦν, εἰς τὸν ἀγρὸν Μαμβρῆ (codex μαμβρι), ὅπου ἐστὶν τὸ σῶμα τοῦ Ἀβραάμ, καὶ φώνησον ἔξω τοῦ μνημείου λέγουσα· Ἀβραάμ, Ἀβραάμ, σὺ τὸ σῶμα ἐν τῷ μνημείῳ, ἡ δὲ ψυχὴ ἐν τῷ παραδείσῳ, τάδε λέγει ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον ἀπ' ἀρχῆς, ὁ ποιήσας σε φίλον ἑαυτοῦ, ἅμα τῷ υἱῷ σου Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἔλθατε εἰς τὰ ἱερὰ τῶν Ἰεβουσαίων, ἵνα ἐλέγξωμεν τοὺς ἀρχιερεῖς, ὅπως γνῶσιν ὅτι ἐπίσταμαί σε καὶ σὺ ἐμέ καὶ ὡς ἤκουσεν τοὺς λόγους τούτους ἡ σφίγξ, εὐθύς περιεπάτησεν ἐνπροσθεν (ita codex) πάντων ἡμῶν, καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναταίων εἰς τὸν ἀγρὸν Μαμβρῆ (codex μαμβρι), καὶ ἐφώνησεν ἔξω τοῦ μνημείου καθὼς ἐνετελατο αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· καὶ εὐθύς ἐξῆλθον οἱ δώδεκα πατριάρχαι ζῶντες ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἀποκριθέντες εἶπαν πρὸς αὐτήν· ἐπὶ τίνα ἡμῶν ἀπεστάλης;

³ In editione p. 145. vitio typorum scriptum est ὡς pro εἰς. Similiter p. 41. τῇ pro τῷ.

καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ σφιγξ (et h. l. et supra codex om. γ) εἶπεν· ἀπεστάλην πρὸς τοὺς πατριάρχας εἰς μαρτύριον, ὑμεῖς δὲ εἰσέλθατε καὶ ἀναπαύεσθε ἕως τοῦ καιροῦ τῆς ἀναστάσεως. καὶ ἀκούσαντες εἰσῆλθον εἰς τὸ μνημεῖον (codex εἰς τῷ μνημῶ) καὶ ἐκοιμήθησαν. καὶ ἐπορεύθησαν οἱ τρεῖς πατριάρχαι ἅμα τῇ σφιγγὶ καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν.

II. AD ACTA PHILIPPI.

Codex Parisiensis 1468. loco 40. horum actorum re-
censionem a nostra satis diversam eamque gnosticae ori-
gini propiorem praebet, videturque ad eam accedere quae
Hagiographis ex Vaticano codice innotuit: cf. Prolegg.
nostra pag. XXXII sq. Praemissis enim iis quae etiam apud
nos ab initio leguntur: Κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον Ἰραϊανὸς us-
que περὶ τῶν ἔργων ὧν ἐποίηε ὁ Φίλιππος*, hunc in modum
pergit:

ἐδίδασκεν γὰρ αὐτοὺς οὕτως· ἀδελφοί μου, υἱοὶ τοῦ πατρός
μου. ὑμεῖς ἐστέ τοῦ γένους μου κατὰ Χριστόν, ὕπαρξις τῆς
ἐμῆς πόλεως τῆς ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἡ τερπνότης τοῦ κατοικη-
τηρίου μου. διατὶ αἰχμαλωτεύθητε (sic) ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ὑμῶν
τοῦ ὄφους τοῦ εἰλισμένου καὶ ὀλοόξου¹ καὶ διεστραμμένου ὄντος,
ὃ οὐ δέδωκεν ὁ θεὸς χεῖρας καὶ πόδας; στρεβλὴ δὲ ἡ πορτία (sic)
αὐτοῦ, ἐπειδὴ υἱὸς ἐστὶ τοῦ πονηροῦ, ὅτι πατὴρ αὐτοῦ ἐστὶν ὁ θά-
νατος, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ φθορά, καὶ ὄλεθρος ἐν τῷ σώματι
αὐτοῦ. μὴ ἀπέλθῃτε οὖν ἐν τῇ ἀπωλείᾳ αὐτοῦ. ὑμεῖς γὰρ ἦτε δε-
δεμένοι ἐν τῇ ἀπιστίᾳ καὶ ἐν τῇ πλάνῃ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ ἀτάκτου
καὶ μὴ ἔχοντος ὑπόστασιν, τοῦ ἀμόρφου καὶ μὴ ἔχοντος μορφὴν
ἐν πάσῃ κτίσει τῇ οὐσῇ εἴτε ἐν τῷ οὐρανῷ εἴτε ἐν τῇ γῆ εἴτε ἐν

* Differt tantummodo quod habet κλοπᾶ, κατήγγειλεν, μαριάμνη, πάντες δὲ καταλειπόντες (sic).

¹ Est igitur ὀλοόξος, totus λοξός, quae vox nondum reperta videtur alibi.

τοῖς ἰχθύσιν τοῖς οὖσιν ἐν τοῖς ὕδασιν· ἀλλὰ ἐάν εἴδετε (ita codex) αὐτόν, φεύγετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐπειδὴ οὐκ ἔχει τὸ ὁμοίωμα αὐτοῦ τοῖς ἀνθρώποις· τὸ κατοικητήριον αὐτοῦ ἐστὶν ἡ ἄβυσσος, καὶ βαδίζει ἐν τῷ σκότει. φεύγετε οὖν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα μὴ ὁ ἰὸς αὐτοῦ ἐκχυθῆ ἑφ' ὑμᾶς· ἐάν ἐκχυθῆ ἐπὶ τὸ σῶμα ὑμῶν ὁ ἰὸς αὐτοῦ, πορεύεσθε ἐν τῇ κακίᾳ αὐτοῦ. γίνεσθε δὲ μᾶλλον ἐν τῇ ἀληθινῇ θεοσεβείᾳ, ὄντες πιστοὶ σεμνοὶ τε καὶ ἀγαθοί, μὴ ἔχοντες δόλον. φεύγετε ἀπὸ τοῦ δράκοντος τοῦ σατανᾶ, καὶ ἐξάρτατε ἀφ' ὑμῶν τὸ πονηρὸν αὐτοῦ σπέρμα, τουτέστιν τὴν ἐπιθυμίαν, ἐν ἣ γενναῖ νόσον τῇ ψυχῇ, ἥτις ἐστὶν ἰὸς τοῦ ὄφως. ἡ γὰρ ἐπιθυμία ἐκ τοῦ ὄφως ἐστὶν ἐξ ἀρχῆς, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ὀπλιζουσα ἑαυτὴν κατὰ τῶν πιστῶν· ἐξῆλθεν γὰρ ἀπὸ τοῦ σκοτους καὶ πάλιν πορεύεται ἐν τῷ σκότει. ὀφείλετε οὖν ὑμεῖς οἱ ἐλθόντες πρὸς ἡμᾶς, μᾶλλον δὲ δι' ἡμῶν πρὸς τὸν θεόν, ἐκβάλλειν (codex ἐκβάλλειν) τὸν ἰὸν τοῦ διαβόλου ἀπὸ τῶν σωματικῶν ὑμῶν.

Ταῦτα δὲ λέγοντος τοῦ ἀποστόλου ἰδοὺ ἡ Νικάνορα² ἐξελθοῦσα ἀπὸ τῆς οἰκίας αὐτῆς ἦλθεν μετὰ τῶν δούλων αὐτῆς εἰς τὴν οἰκίαν Στάχυος. ἐν δὲ τῷ ἐγγίξειν αὐτὴν τῇ θύρᾳ (codex αὐτῇ τὴν θύραν) τῆς οἰκίας, ἰδοὺ Μαριάμνη ἐλάλησεν αὐτῇ Συριακῇ διαλέκτῳ· ἐλικόμαεῖ, κοσμά, ἡταά, μαριαχά. ἐφανέρωσεν δὲ τοὺς λόγους αὐτῆς λέγουσα· ὦ θυγάτηρ τοῦ πνεύματος, σὺ εἰ κυρία μου, ἡ δοθεῖσα ἐπ' ἐνεχύρῳ τῷ ὄφει· ἦλθον δὲ ἐγὼ ῥύσασθαί σε· διαρρηξῶ τοὺς δεσμούς σου καὶ τεμῶ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς βίβης αὐτῶν. ἰδοὺ ἦλθεν ὁ λυτρωτῆς ὁ ῥυόμενός σε· ἰδοὺ ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης ἵνα σε φωτίσῃ.

Ταῦτα³ δὲ αὐτῆς λεγούσης ἦλθεν ὁ τυραννογνόφος (ita codex, sed -ννογνώφος) τρέχων καὶ ἀσθμαίνων. ἡ δὲ Νικάνορα οὔσα πρὸ τῶν θυρῶν ἤκουσεν ταῦτα, καὶ ἐπαρρησιάσατο ἐνώπιον πάντων κράζουσα καὶ λέγουσα· ἐγὼ Ἑβραία εἰμί, θυγάτηρ Ἑβραίων, λάλησον μετ' ἐμοῦ ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν πατέρων μου, ὅτι ἤκουσα τοῦ κηρύγματος ὑμῶν καὶ ἰάθην ἀπὸ τῆς νόσου μου

² Ad haec confer sectiones 8 et 9. Νικάνορα: hoc accentu ipse codex, nec aliter alius ex meo Londinensis factus, saeculi undecimi.

³ Cf. huc sectionem 10.

ταύτης. προσκυνῶ καὶ δοξάζω τὴν ἀγαθότητα τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐποίησεν ὑμᾶς σκυλῆναι ἄχρι τῆς γῆς ταύτης.

Ταῦτα ⁴ δὲ αὐτῆς λεγούσης ἦλθεν ὁ τύραννος καὶ ἐπιλαβόμενος τῶν ἱματίων αὐτῆς λέγει· ὦ Νικάνορα, μὴ οὐκ ἀφήκαί σε κειμένην ἐπὶ τῆς κλίνης ἀπὸ τῆς νόσου σου; πόθεν οὖν εὔρες τὴν δύναμιν ταύτην καὶ τὴν ἰσχύν, ὥστε δυνηθῆναί σε ἔλθεῖν πρὸς τοὺς μάγους τοὺς ἀνθρώπους τούτους; εἴαν μὴ οὖν εἶπης τίς ἐστὶν ὁ ἰατρός, τιμωρησομαι (codex -ρήσωμαι) σε πολλαῖς τιμωρίαις. ἀποκριθεῖσα δὲ ἡ Νικάνορα εἶπεν· ὦ τυραννοτρόφε, ἐκβαλε ἀπὸ σοῦ τὴν τυραννίδα ταύτην καὶ ἐπιλάθου τῶν ἔργων σου τῶν πονηρῶν, καὶ ἐγκατάλειπε τὸν βίον τὸν πρόσκαιρον τοῦτον, καὶ ἀπόθου τὴν δόξαν τὴν μάταιαν, ὅτι παρέρχεται ὡς σκιά, ζήτησον δὲ μᾶλλον τὰ αἰώνια, καὶ ἔπαρον ἀπὸ σεαυτοῦ τὸ θηριώδες καὶ ἀσελγές ἔργον τῆς αἰσχροῦς ἐπιθυμίας, καὶ παραιτήσαι τὴν κενὴν συνουσίαν, ἣτις ἐστὶν γεωργία τοῦ θανάτου, ὁ φραγμὸς ὁ σκοτεινός, καὶ κατάστρεψον τὸ μεσότοιχον τῆς φθορᾶς, καὶ περιποίησαι σεαυτῷ βίον σεμνὸν καὶ ἄρτυρον, ἵνα γυνώμεθα ἐν ἀγιασμῷ διαπαντός. εἴαν οὖν θέλεις (sic) παρὰ σοί με μένειν, ἐν ἐγκρατεῖα οικήσω σὺν σοί.

Ὡς ⁵ δὲ ἤκουσεν τοὺς λόγους τούτους ὁ τύραννος, ἐπιλαβόμενος τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἔσυρεν αὐτὴν λακτίζων καὶ λέγων· καλὸν σοὶ ἐστὶν ἀναιρεθῆναι ἐν τῷ ξίφει μου μᾶλλον ἢ ὄραν σε μετὰ τῶν ξένων τούτων τῶν μάγων καὶ πλάνων. σέ οὖν τιμωρήσομαι καὶ τοὺς πλανήσαντάς σε ἀποκτενῶ. καὶ στραφείς μετ' ὀργῆς πρὸς τοὺς δημίους τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ εἶπεν· ἐνέγκατέ μοι τοὺς ἐπιθέτας τούτους. συνδραμόντες δὲ οἱ δῆμιοι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Στάχυος καὶ κρατήσαντες τὸν Φίλιππον καὶ τὸν Βαρθολομαῖον καὶ τὴν Μαριάμνην σὺν τῷ λεοπαρδῷ καὶ τῷ ἐρίφῳ τῶν αἰγῶν ἐξήνεγκαν σύροντες (codex εὐρόντες).

Ὅτε ⁶ ἶδεν αὐτοὺς ὁ τύραννος, ἔβρυξε τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ ἐπ' αὐτοὺς λέγων· σύρατε τοὺς μάγους τούτους καὶ πλάνους τοὺς πλανήσαντας πολλὰς ψυχὰς γυναικῶν καὶ λέγοντας ὅτι θεο-

⁴ Haec sectioni 13. respondent.

⁵ Cf. haec cum sectione 14.

⁶ Cf. ad sectionem 15.

σεβείς ἐσμέν. καὶ ἐποίησεν ἐνεχθῆναι ἱμάντας, καὶ ἔδησαν τοὺς πόδας αὐτῶν· καὶ προσέταξε συρῆναι αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πύλης εἰς τοῦ ἱεροῦ. πολλοὶ δὲ ὄχλοι συνήχθησαν εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον. ἐθαύμαζον δὲ σφόδρα τὸν λεόπαρδον καὶ τὸν ἔριφον, ἐπειδὴ ἦσαν λαλοῦντες ὡς ἄνθρωποι, καὶ τινὲς ἀπὸ τοῦ πλήθους ἐπίστευσαν τοῖς λόγοις τῶν ἀποστόλων.

Εἶπαν⁷ δὲ οἱ ἱερεῖς πρὸς τὸν τύραννον· μάγοι εἰσὶν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι. καὶ ἀκούσας ταῦτα ἐξεκαύθη τῷ θυμῷ καὶ ἐπλήσθη ὀργῆς. καὶ προσέταξεν γυμνωθῆναι τὸν Φίλιππον καὶ τὸν Βαρθολομαῖον καὶ τὴν Μαριάμνην, λέγων· ἐρευνησατε αὐτούς, μήποτε εὔρητε τὴν μαγείαν (cod. h. l. μαγίαν, aliter post) αὐτῶν. ἐγύμνωσαν δὲ αὐτοὺς οἱ δῆμοι, καὶ τὴν Μαριάμνην κρατήσαντες ἔσυρον λέγοντες· ἀποκαλύψατε αὐτήν, ἵνα μάθωσιν ὅτι γυνὴ ἐστὶν ἀκολουθοῦσα αὐτούς. ἐκέλευσεν δὲ ἐλθεῖν σκιτάλας καὶ νεῦρα ἰσχυρά, καὶ τρήσαντες τὰ σφυρά τοῦ Φιλίππου ἀνήνεγκαν κόρακας, καὶ τὰ νεῦρα εἰσήνεγκαν διὰ τῶν πτερῶν αὐτοῦ, καὶ ἐκρέμασαν (sic codex) αὐτὸν κατὰ κεφαλῆς [ἐπὶ] φυτοῦ ὄντος πρὸ τῆς θύρας τοῦ ἱεροῦ, καὶ πασσάλους πήξαντες εἰς τὸν τοῖχον τοῦ ἱεροῦ ἔασαν αὐτόν. τὸν δὲ Βαρθολομαῖον δῆσαντες ποδῶν καὶ χειρῶν ἐξέτειναν γυμνὸν καὶ (sic) εἰς τὸν τοῖχον. ὅτε¹ δὲ ἐγύμνωσαν τὴν Μαριάμνην, ἠλλάγη ἡ ὁμοίωσις τοῦ σώματος αὐτῆς, καὶ ἐγένετο κιβωτὸς ὑελίνη (ita codex) φωτὸς γέμουσα, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν ἐγγίσει πρὸς αὐτήν.

Ἐλάλησεν² δὲ ὁ Φίλιππος μετὰ Βαρθολομαίου τῇ Ἑβραϊδι διαλέκτῳ· ποῦ ἐστὶν Ἰωάννης σήμερον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀνάγκης ἡμῶν; ἰδοὺ γὰρ λυόμεθα ἀπὸ τῶν σωμάτων ἡμῶν. . . .³ καὶ γὰρ εἰς αὐτήν ἐπεχείρησαν τὴν Μαριάμνην παρὰ τὸ καθῆκον· ἐμαστίγωσαν δὲ τὸν λεόπαρδον καὶ τὸν ἔριφον τῶν αἰγῶν, καὶ πῦρ ἔρριψαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Στάχους, ἐπειδὴ ὑπέδεξατο ἡμᾶς.

⁷ His breviter tanguntur quae sectionibus 17 et 18 scripta sunt; post vero pergitur ad sectionem 19.

¹ Cf. sectionem 20.

² Cf. sect. 21.

³ Sequuntur haec: καὶ εὐξεται ὑπὲρ τίνος, quae non sana sunt. Possit emendari: καὶ τίς εὐξεται ὑπὲρ ἡμῶν; Vix enim satis est transponere ὑπὲρ τίνος ante εὐξεται.

εἶπωμεν τοίνυν ἡμεῖς ἵνα πῦρ καταβῆ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατακαύσῃ αὐτούς.

Καὶ⁴ ταῦτα λέγοντος τοῦ Φιλίππου, Ἰδοὺ Ἰωάννης εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν διακωνῶν ἐν τῇ πλατείᾳ, καὶ ἐξέταξε τοὺς ἐν τῇ πόλει· τίς ἐστὶν ὁ θόρυβος καὶ τίνες οἱ ἄνθρωποι οὗτοι; καὶ τίνος ἕνεκεν τιμωροῦνται; καὶ λέγουσιν αὐτῷ· οὐκ εἷς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ; οὔτε ἔγνωσ ἕνεκεν τῶν ἀνθρώπων τούτων ὅπως ἐτάραξαν τοὺς οἴκους ἡμῶν, καὶ τὴν πόλιν δὲ πᾶσαν; ἔτι γε μὴν καὶ τὰς γυναῖκας ἡμῶν ἀποστῆναι ἀνέπεισαν ἀφ' ἡμῶν προφάσει θεοσεβείας, ξένον καταγγέλλοντες ὄνομα Χριστοῦ· ἐκλείσαν δὲ καὶ τὰ ἱερά ἡμῶν, ἔχοντές τινα μαγείαν μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ἀναιροῦσι τοὺς ὄφεις τοὺς ὄντας ἐν τῇ πόλει διὰ ξενῶν ὀνομασιῶν μὴ ἐγνωσμένων ἡμῖν ποτέ· τὸ δὲ κατοικητήριον ἐπηξαν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Στάχου τοῦ τυφλοῦ, ὃν καὶ ἐποίησαν ἀναβλέψαι διὰ πτύσματος γυναικὸς ἀκολουθοῦσης αὐτοῖς· ἐκείνη δὲ ἐστὶν τάχα ἢ ἔχουσα ὄλην τὴν μαγείαν· ἀκολουθοῦσιν δὲ αὐτοῖς λεόπαρδος καὶ ἔριφος λαλοῦντες ὡς ἄνθρωποι· εἰ δὲ καὶ σὺ τοιαῦτα πράγματα ἐώρακας, οὐκ εἶχες παραχθῆναι ἐπὶ τούτοις; Ἄποκριθεὶς⁵ δὲ Ἰωάννης εἶπεν αὐτοῖς· ὑποδειξατέ μοι αὐτούς· οἱ δὲ ἤνεγκαν αὐτὸν εἰς τὸ ἱερόν, ἔνθα ὁ Φίλιππος ἐκρέμματο (ita codex). ὁ δὲ Φίλιππος ὡς εἶδεν τὸν Ἰωάννην, λέγει τῷ Βαρθολομαίῳ· ὦ ἀδελφέ μου, ἰδοὺ ἦλθεν ὁ υἱὸς βαρεγαῖ (ita prorsus), ὅ ἐστιν τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν. ὁ δὲ Ἰωάννης εἶδεν τὸν Φίλιππον κρεμμάμενον (duplici μ constanter cod.) κατὰ κεφαλῆς δεδεμένον ἐκ τῶν σφυρῶν αὐτοῦ· εἶδεν δὲ καὶ τὸν Βαρθολομαῖον δεδεμένον εἰς τὸν τοῖχον τοῦ ἱεροῦ.

(24) Καὶ εἶπεν τοῖς ἀνθρώποις τῆς πόλεως· ὦ τέκνα τοῦ ὄφους, πόση ἐστὶν ἡ ἄνοια ὑμῶν· ἐπλάνησε γὰρ ὑμᾶς ἡ ὁδὸς τῆς πλάνης· πνέων ἔπνευσεν εἰς ὑμᾶς ὁ δράκων ὁ πονηρός. διατί τιμωρεῖσθε τοὺς ἀνθρώπους τούτους, ὅτι εἰρήκασιν· ἐχθρός ὑμῶν ἐστὶν ὁ ὄφις;

(25) Ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους τοῦ Ἰωάννου, ἐπήνεγκαν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν λέγοντες· ἐνομιζομέν σε

⁴ Incipit sectio 22.

⁵ Incipit h. l. sect. 23.

Apocalypse. apocryph. ed. Tischendorf.

συμπλήτην ἡμῶν εἶναι· νῦν δὲ ἡ λαλιά σου ἐφανερώσεν σε, ὅτι καὶ σὺ τούτων κοινωνὸς τυγχάνεις. ἐν ᾧ οὖν θανάτῳ ἀπέρχεσθαι μέλλουσιν, καὶ σὺ ἐν τούτῳ ἀπέρχῃ· οὕτως γὰρ ἐβουλεύσαντο οἱ ἱερεῖς, ὅτι ἐκστραγγίσωμεν αὐτῶν τὸ αἷμα κρεμιαμένον κατὰ κεφαλῆς, καὶ μίξαντες μετ' οἴνου προσενέγκωμεν τῇ ἐχθρῇ.

Ὡς δὲ ἦσαν λέγοντες ταῦτα, ἰδοὺ ἡ Μαριάμνη ἀνέστη ἀπὸ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐτύγχανεν, καὶ ἐγένετο κατὰ τὸν πρῶτον αὐτῆς τύπον. οἱ δὲ ἱερεῖς ἐπήνεγκαν αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰωάννην, θέλοντες αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. τότε Φίλιππος μετὰ Βαρθολομαίου εἶπεν τῷ Ἰωάννῃ· ποῦ ἔστιν Ἰησοῦς ὁ μὴ ἐπιτρέπων ἡμῖν ποιῆσαι τὴν ἑαυτῶν ἐκδίκησιν κατὰ τούτων τῶν βασανιζόντων ἡμᾶς; ἀπὸ δὲ τοῦ νῦν οὐκ ἀνέξομαι αὐτῶν. (26) Καὶ ἐλάλησεν ὁ Φίλιππος ἐν τῇ Ἑβραϊκῇ διαλέκτῳ λέγων· ὁ πατήρ μου οὐθαήλ', τοῦτ' ἔστιν· ὁ Χριστὸς ὁ πατήρ τοῦ μεγέθους, οὗ τὸ ὄνομα φοβουῦνται πάντες αἰῶνες, ὁ ὢν δυνατὸς καὶ δύναμις τοῦ παντός, οὗ τὸ ὄνομα πορεύεται ἐν δυναστείᾳ, ἐλωᾶ· εὐλογητὸς εἰ εἰς τοὺς αἰῶνας· ὃν τρέμουσιν ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι φρίττοντες ἐνώπιόν σου, ὁ βασιλεὺς τῆς τιμῆς, ὁ πατήρ τῆς μεγαλιότητος, οὗ τὸ ὄνομα ἐφθασε πρὸς τὰ θηρία τῆς ἐρήμου καὶ ἠσύχασαν σοῦ ἕνεκα, καὶ διὰ σέ ἀπέστησαν ἀφ' ἡμῶν οἱ ὄφεις, ἐπάκουσον ἡμῶν πρὸ τοῦ ἡμᾶς αἰτῆσαι· ὁ βλέπων ἡμᾶς πρὸ τοῦ ἡμᾶς καλέσαι, ὁ γινώσκων τὴν βουλήν ἡμῶν, ὁ πανεπίσκοπος πάντων, ὁ προβάλλων ἐφ' ἑαυτοῦ τοὺς οἰκτιρομένους τοὺς ἀναριθμήτους, ἀνοιξάτω τὸ ἑαυτῆς στόμα ἡ ἄβυσσος καὶ καταπιέτω τοὺς ἀθέτους τούτους τοὺς μὴ βουληθέντας χωρῆσαι τὸν λόγον τῆς ἀληθείας σου.

(27) Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἠνοιξεν τὸ ἑαυτῆς στόμα ἡ ἄβυσσος, καὶ ἐξετινάχθη ὄλος ὁ τόπος ἐκεῖνος ἀπὸ τοῦ ἀνθυπάτου ἕως παντός τοῦ πλήθους σὺν τοῖς ἱερεῦσιν, καὶ καταβυθίσθησαν πάντες. ἔμειναν δὲ ἀσάλευτοι οἱ τόποι ἐν οἷς ἐτύγχανον οἱ ἀπόστολοι καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτῶν, καὶ ἡ οἰκία τοῦ Στάχου καὶ ἡ γυνὴ τοῦ τυράννου Νικάνορα καὶ αἱ εἴκοσι τέσσαρες γυναῖκες αἱ φυγοῦσαι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν καὶ αἱ τεσσαράκοντα παρθένοι αἰτινες οὐκ ἔγνωσαν ἀνδρας· οὗτοι μόνου οὐ κατήλθον εἰς τὴν ἄβυσσον, ὅτι ἦσαν δεδουλωμένοι καὶ δεξάμενοι τὸν λόγον τοῦ

θεοῦ καὶ τὴν σφραγιδα αὐτοῦ· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες τῆς πόλεως κατεπέθησαν εἰς τὴν ἄβυσσον.

(29) Φανείς δὲ ὁ σωτὴρ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ λέγει τῷ Φιλίππῳ· τίς ἐστὶν θέμενος τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα ἐπ' ἄροτρον καὶ στραφεῖς εἰς τὰ ὀπίσω εὐθείαν ποιῶν τὴν αὐλάκα; ἢ τίς παρέχει τὸν ἑαυτοῦ λύχνον ἐτέροις καὶ αὐτὸς μένει καθήμενος ἐν τῇ σκοτίᾳ; ἢ τίς οἰκεῖ ἐν τῇ κοπρίᾳ καὶ καταλείπει τὸ ἑαυτοῦ οὐκητήριον ἀλλοτρίοις; ἢ τίς τίθησιν τὸ ἑαυτοῦ ἔνδυμα κάτω καὶ πορεύεται ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ χειμῶνος γυμνός; ἢ τίς δούλος πληρώσας τὴν διακονίαν τοῦ κυρίου αὐτοῦ οὐ κληθήσεται ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν (sic) δεῖπνον; ἢ τίς τρέχει μετὰ σπουδῆς ἐν τῷ σταδίῳ καὶ οὐ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; Φίλιππε, ἰδοὺ ὁ νύμφων μου ἑτοιμός ἐστιν, καὶ μακαρίος ἐστὶν ὁ ἔχων τὸ ἑαυτοῦ ἔνδυμα λαμπρόν· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ λαμβάνων τὸν στέφανον τῆς χαρᾶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. ἰδοὺ τὸ δεῖπνον ἑτοιμὸν ἐστὶν, καὶ μακαρίος ἐστὶν ὁ κεκλημένος ὑπὸ τοῦ νυμφίου. πολὺς ἐστὶν ὁ θερισμὸς τοῦ ἀγροῦ, μακαρίος δὲ ἐστὶν ὁ ἐργάτης ὁ δυνατός.

(30) Ὅτε δὲ ὁ Φίλιππος ἤκουσεν τοὺς λόγους τούτους παρα τοῦ σωτήρος, ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· ἀφήκας ἡμᾶς, ὦ Ἰησοῦ Ναζωραῖε, καὶ οὐκ ἐπιτρέπεις ἡμᾶς πατάξαι τούτους μὴ βουληθέντας σε βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοῖς; τοῦτο δὲ ἔγνωμεν, ὅτι οὐπω ἐκηρύχθη τὸ ὄνομά σου ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ καὶ ἔπεμψας εἰς τὴν πόλιν ταύτην. οὐκ εἶχον δὲ κατὰ διάνοιαν εἰσεῖν εἰς τὴν πόλιν ταύτην, καὶ ἀπέστειλάς με, δούς τὴν ἐντολὴν σου τὴν ἀληθινὴν, ἵνα διώξω πᾶσαν πλάνην καὶ εἰδωλον καὶ δαιμόνιον καταργήσω καὶ πᾶσαν δύναμιν τοῦ ἀκαθάρτου. ὅτε δὲ παρεγενόμην ἐν ταῦθα, οἱ δαίμονες ἔφυγον ἀπὸ προσώπου ἡμῶν διὰ τὸ ὄνομά σου καὶ οἱ δράκοντες καὶ οἱ ὄφεις ἐξηράνθησαν, οὗτοι δὲ οὐ προσεδέξαντο εἰς ἑαυτοὺς τὸ φῶς σου τὸ ἀληθινόν· καὶ διὰ τοῦτο ἐβουλεύσάμην ταπεινώσαι αὐτοὺς κατὰ τὴν ἀπόνοιαν αὐτῶν.

(31) Εἶπεν δὲ ὁ σωτὴρ· ὦ Φίλιππε, ἐπειδὴ κατέλειπες τὴν ἐντολὴν μου ταύτην μόνον¹ τοῦ μὴ ἀποδοῦναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ, διὰ τοῦτο κατασχεθήσῃ ἐν τοῖς αἰώσιν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη, μὴ γενόμενος ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐπαγγελίας σου· πλὴν τοῦτό ἐστιν

¹ Additur h. l. μητεμώσας, ita prorsus.

τὸ τέλος τῆς ἐξελεύσεώς σου ἀπὸ τοῦ σώματος ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ· ὁ δὲ Βαρθολομαῖος τὸν κλῆρον ἔχει ἐν Λυκαονία καὶ σταυροῦται ἐκεῖ· ἡ δὲ Μαριάμνη τὸ σῶμα αὐτῆς κατατίθησιν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ.

(32) Στραφεῖς δὲ ὁ σωτὴρ ἀνέτεινεν τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἐχάραξεν σταυρὸν ἐν τῷ ἀέρι διαβαίνων, καὶ ἦν πλήρης φωτός, καὶ εἶχεν τὸν τύπον καθ' ὁμοιότητα κλίμακος· πᾶν δὲ τὸ πλήθος τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως καταβεβηκότων εἰς τὴν ἄβυσσον ἀνῆρχοντο ἐν τῇ κλίμακι τοῦ φωτεινοῦ σταυροῦ, καὶ οὐδεὶς ἀπ' αὐτῶν ἔμεινεν εἰς τὴν ἄβυσσον, εἰ μὴ μόνον ὁ τύραννος καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ ἡ ἐχιδνα ἡ ὑπ' αὐτῶν λατρευομένη. ὅτε δὲ ἀνῆλθον οἱ ὄχλοι ἀπὸ τῆς ἀβύσσου, βλέψαντες εἶδον τὸν Φίλιππον κρεμμιάμενον κατὰ κεφαλῆς, τὸν δὲ Βαρθολομαῖον εἰς τὸν τεῖχον τοῦ ἱεροῦ· εὗρον δὲ καὶ τὴν Μαριάμνην κατὰ τὸν πρῶτον τύπον. ὁ δὲ σωτὴρ ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανόν, βλέπόντων εἰς αὐτὸν τοῦ τε Φιλίππου καὶ τοῦ Βαρθολομαίου καὶ Μαριάμνης καὶ τοῦ λεοπαρδου καὶ τοῦ ἐρίφου τῶν αἰγῶν καὶ Νικανόρας καὶ Στάχους· ἦσαν δὲ πάντες μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ, κράζοντες· εἰς θεὸς ὁ ἀποστείλας ἡμῖν τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν, οὐ τὸ ὄνομα κηρύττουσιν οὗτοι οἱ ἄνθρωποι· μετανοοῦμεν τοίνυν ἐν τῇ πλάνῃ ἐν ἣ ἐτυγχάνομεν πρὸ τῆς χθῆς, μήπου γενόμενοι ἄξιοι τῆς αἰωνίου ζωῆς, καὶ πιστεύομεν θαυμάμενοι τὰ θαυμάσια τὰ δι' ἡμᾶς γενόμενα. τινὲς δὲ αὐτῶν ἐρριψαν ἑαυτοὺς ἐπὶ πρόσωπον καὶ προσεκύνησαν τοὺς ἀποστόλους· ἄλλοι δὲ ἐσκέπτοντο φυγεῖν λέγοντες· μήποτε ἐστὶν ἕτερος σεισμὸς καθ' ὁμοιότητα τοῦ παρελθόντος.

(33) Ἐκτείνας δὲ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ὁ ἀπόστολος Φίλιππος κρεμμιάμενος κατὰ κεφαλῆς εἶπεν· ἄνδρες τῆς πόλεως, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους, οὓς ἐγὼ μέλλω ὑμῖν λέγειν, κρεμμιάμενος κατὰ κεφαλῆς. ἐμάθετε πόσοι εἰσὶν αἱ δυνάμεις τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ θαυμάσια ἅπερ ἐθεάσασθε, ὅτι ἐν τῷ γεναμένῳ σεισμῷ ἡ πόλις ὑμῶν ἀπόλωτο. καὶ τοῦτο δὲ φανερόν ἐγένετο ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἀπόλωτο ἡ οἰκία Στάχους οὔτε κατῆλθεν εἰς τὴν ἄβυσσον αὐτός, ἐπειδὴ ἐπίστευσεν εἰς τὸν θεὸν τὸν ἀληθινὸν καὶ ὑπέδέξατο ἡμᾶς τοὺς δούλους αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ τελειώσας ὄλον τὸ θέ-

λημα τοῦ θεοῦ μου, ὀφειλέτης αὐτοῦ εἰμί ἀνθ' ὧν ἀπέδωκα τῷ ποιήσαντί μοι κακόν.

(34) Καί τινές τῶν βαπτισθέντων ἔδραμον ἵνα λύσωσι τὸν Φίλιππον κρεμμάμενον κατὰ κεφαλῆς. ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἄνδρες ἀδελφοί μου¹ -- παρθενέοντες τὰ μέλη τῆς σαρκὸς αὐτῶν καὶ πορνεύοντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, καὶ ἡ πορνεία τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν πληθυνθήσεται ὡς ὁ κατακλυσμὸς. πληθύνουσι δὲ τοῦ ἀκούειν ἐν ταῖς πειθαιναῖς (sic) ἡδοναῖς, ἐπιλανθανόμενοι τοῦ θεοῦ τῆς γνώσεως τοῦ εὐαγγελίου, καὶ πληθύνονται αἱ καρδίαι αὐτῶν ὑπερηφανείας (sic), ἐσθίοντες καὶ πίνοντες ἐν τῇ αὐτῶν λατρείᾳ, ἐπιλανθανόμενοι τῆς ἀγίας ἐντολῆς καὶ αὐτὴν ἀθετοῦντες. διεστραμμένη ἔσται ἡ γενεὰ ἐκείνη· μακάριος δὲ ἔστιν ὁ ἀναχωρῶν ἐν τοῖς ταμείοις αὐτοῦ, ὅτι αὐτὸς ἀναπαύσεται ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ. οὐκ οἶδας, ὦ Βαρθολομαῖε, ὅτι ὁ λόγος τοῦ κυρίου ἡμῶν ζωὴ ἐστὶν ἀληθινή καὶ γνώσις; εἶπεν γὰρ ὁ κύριος ἡμῶν διδάσκων ἡμᾶς ὅτι πᾶς ὃς ἐάν ἐμβλέψῃ γυναικὶ καὶ ἐπιθυμήσῃ αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐπλήρωσεν τὴν μοιχίαν (sic). καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν Πέτρος ἐφυγεν ἀπὸ παντὸς τόπου ἐν ᾧ ὑπῆρχεν γυνή· ἔτι δὲ καὶ σκάνδαλον εἶχεν διὰ τὴν ἰδίαν θυγατέρα, καὶ ἠῤῥατο πρὸς κύριον, καὶ ἐγένετο ἐν παραλύσει τῆς πλευρᾶς αὐτῆς διὰ τὸ μὴ ἀπατηθῆναι αὐτήν. ὁρᾷς, ἀδελφέ, ὅτι ἡ ὄρασις τῶν ὀφθαλμῶν φέρει καταλαλιάν καὶ ἀρχὴν τῆς ἀμαρτίας, καθὼς γέγραπται ὅτι βλέψασα εἶδεν τὸ φυτὸν ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῆς καὶ καλὸν εἰς βρώσιν, καὶ ἠπατήθη. ἡ ἀκοὴ τοίνυν τῶν παρθένων ἔστω ἀγία· ἐν δὲ τῇ ἐξόδῳ πορευέσθωσαν ἀνά δύο δύο, ὅτι πολλαὶ εἰσὶν αἱ διαστροφαὶ τοῦ ἐχθροῦ. ἡ πορτία (sic) αὐτῶν καὶ ὁ τρόπος ἐχέτω τάξιν καλήν, ἵνα σωθῶσιν· εἰ δὲ μή, ὁ καρπὸς αὐτῶν ἔστω κοινός.

(37) Ἀδελφέ μου Βαρθολομαῖε, δὸς τὰς παραγγελίας ταύτας, παραγγελίας αὐτάς τῷ Στάχυϊ, καὶ κατάστησον αὐτὸν ἀρχηγὸν καὶ ἐπίσκοπον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἵνα καὶ αὐτὸς ὅμοιος (sic) γένηται καλῶς διδάσκων. μὴ ἐμπιστεύσης οἰκονομίαν μη-

¹ Hoc loco haud dubie plura desunt. Quum in codice novum folium incipiat, totius folii textus excidisse videtur. Pertinent autem quae sequuntur, nisi fallor, ad ea quae Philippus Bartholomaeo dixit sectione 36.

δενί νεωτέρῳ· μὴ καταστήσης μηδένα τοιοῦτον ἐπὶ καθέδρα διδασκόντων, ἵνα μὴ βεβηλώσης τὸ μαρτύριον τοῦ Χριστοῦ· ὁ γὰρ διδάσκων ὀφείλει ἔχειν τὰ ἔργα αὐτοῦ ἴσα τῶν λόγων, ἵνα ὁ λόγος ἡρτυμένος ἢ ἐν παντὶ καιρῷ ἐν τῇ ἰδίᾳ δόξῃ. ἐγὼ δὲ ἀπολύομαι ἀπὸ τοῦ σώματός μου κρεμνιάμενος κατὰ κεφαλῆς· ἄρον οὖν τὸ σῶμά μου καὶ ἐνταφιάσον χάρταις Συριατικαῖς, καὶ μὴ βάλῃς ὀθόνην λινῆν, ἐπειδὴ ἔβαλαν εἰς τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ἡμῶν· καὶ σφίξον αὐτὸ ἐν χάρταις καὶ παπύροις, καὶ χῶσον αὐτὸ ἐν τῇ αὐλῇ τῆς ἀγίας ἐκκλησίας. καὶ γίνεσθε ὑπὲρ ἐμοῦ εὐχόμενοι ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἵνα ἀφῆ μοι ὁ θεὸς τὴν παράβασιν ἣν ἐποίησα, ὅτι ἀνταπέδωκα τῷ ποιήσαντί μοι κακά, καὶ ὅπως μὴ γένηται μοι ἐν τοῖς αἰῶσιν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη.

(38) Ταῦτα δὲ εἰπὼν ὁ Φίλιππος ἤῤῥατο λέγων· κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ πατὴρ τῶν αἰώνων, βασιλεῦ ὄλου τοῦ φωτός, ὁ σοφίας ἡμᾶς ἐν τῇ σοφίᾳ σου, ὁ δεδωκὼς ὑμῖν τὴν ὑψηλὴν γνῶσιν, ὁ χαρισάμενος ἡμῖν τὴν βουλήν τῆς ἀγαθότητός σου, ὁ μηδέποτε χωρισθεὶς ἡμῖν (sic)· σὺ εἶ ὁ αἴρων τὴν νόσον ἀπὸ τῶν καταφευγόντων εἰς σέ· σὺ εἶ ὁ δεδωκὼς ἡμῖν τὸν λόγον τοῦ ἐπιστρέψαι ἐπὶ σέ τοὺς πλανωμένους· σὺ εἶ ὁ δεδωκὼς ἡμῖν σημεῖα καὶ τέρατα διὰ τοὺς ὀλιγοπίστους· σὺ εἶ ὁ παρέχων τὸν στέφανον ἐπὶ τῶν νικησάντων· σὺ τυγχάνεις ἡμῶν ἀγωνοθέτης, ὁ δωρησάμενος ἡμῖν τὸν στέφανον τῆς χαρᾶς, ὁ λαλῶν σὺν ἡμῖν ἵνα δυνηθεῖμεν ἀντιστῆναι τοῖς βλάπτουσιν ἡμᾶς· σὺ εἶ ὁ στεφῶν καὶ θερζῶν καὶ πληθύνων καὶ αὐξάνων καὶ ζωοποιῶν πάντας τοὺς ἰδίους δούλους σου· οἱ ἔλεγχοι καὶ αἱ ἀπειλαὶ ὑπάρχουσι ἡμῖν βοήθεια καὶ δύναμις διὰ τοὺς ἐπιστρέφοντας ἐπὶ σέ δι' ἡμῶν τῶν σῶν δούλων. εἰθέ κύριε καὶ δός μοι νόκης στέφανον ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. μὴ ἐπικαλυψάτω (codex ἐπιλαμψάτω) με ὁ σκοτεινὸς αὐτῶν ἀήρ μηδὲ κάπνος αὐτῶν καύσῃ τὴν μορφὴν τῆς ψυχῆς μου, ὅπως διαπεράσω τὰ ὕδατα τῆς ἀβύσσου καὶ μὴ βυθισθῶ ἐν αὐτοῖς. κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ, μὴ εὕρῃ ὁ ἐχθρὸς τοῦ δύνασθαι κατηγορησαί μου ἐνώπιον σου τοῦ ἀληθινοῦ κριτοῦ, ἀλλ' ἐνδυσόν με τὴν φωτεινὴν σου στολήν, καὶ . . . . Cetera perierunt.

His adiungamus nonnulla ex iis quae eodex Barroccianus 180. ex iisdem desumpta actis praebet. Tenet is textus medium quiddam inter Parisiensem modo a nobis exscriptum et eum quem e duobus codicibus, altero Parisiensi altero Veneto, anno 1851. edidimus. Proprius tamen et ipse ad antiquiorem horum actorum rationem in Parisiensi 1468. superstitem accedit necdum leopardus et hoedo humana voce loquentibus destitutus est.

Μαρτύριον τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Φιλίππου.

Ὅτε¹ δὲ Φίλιππος ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος κατεκλείσθη ἐν τῷ ἱερῷ τῆς ἐχίδνης ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, ὡσαύτως καὶ ὁ Βαρθολομαῖος καὶ ἡ Μαριάμνη καὶ ὁ λεόπαρδος καὶ ὁ ἔριφος, συνήχθησαν οἱ ἱερεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἄνδρες ἑπτὰ, καὶ δραμόντες ἐπὶ τὸν ἀνθύπατον κατεβούουν· ὃ ἀνθύπατε τυραννογόνφε (cod. -γνάφε), ἐκδύσησον ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ξένων ἀνθρώπων τῶν ἀπαιδευτῶν καὶ φθορέων καὶ μάγων καὶ πλανώντων τοὺς ὄχλους. ἀφ' οὗ γὰρ ἐπεδήμησαν εἰς ἡμᾶς, ἐπλήσθη ἡ πόλις πάσης ἀχρήστου πράξεως αὐτῶν· ἀπέκτειναν δὲ καὶ τοὺς ὄφεις τοὺς υἱοὺς τῆς θεᾶς ἡμῶν· ἐκλείσαν δὲ καὶ τὸ ἱερὸν ἡμῶν, καὶ ἡρήμωται ὁ βωμός, καὶ οὐχ εὐρήκαμεν οἶνον, ἵνα πιούσα ἡ ἐχίδινα ὑπνώσει· πολλαὶ δὲ νύμφαι καὶ γυναῖκες ἀπῆλθον πρὸς αὐτοὺς καὶ ἀφῆκαν τοὺς ἄνδρας· εἰ δὲ θέλεις γινῶναι ὅτι ὄντως μάγοι εἰσίν, βλέψον καὶ ἴδε τὸν λεόπαρδον καὶ τὸν ἔριφον ἀνθρωπίνως λαλοῦντα· ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς θέλουσιν μαγεῦσαι, λέγοντες· ζήσατε ἐν ἀγνείᾳ, πιστεύσαντες τῷ θεῷ. πῶς δὲ καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν; πῶς δὲ καὶ οἱ δράκοντες οὐκ ἐτύφλωσαν αὐτοὺς καὶ ἀνεῖλον; πῶς δὲ καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν οὐκ ἔπιον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τούτων τῶν μάγων κατεβλήθησαν; εἰ καὶ ταῦτά εἰσιν ἐν τέχνῃ μαγικῇ², ἐν ὅλῃ τῇ κτίσει οὐκ ἐφάνη οὕτως, ἀλλαγῆναι φύσιν καὶ φωνήν, ὅτι τὰ πετεινὰ πέτανται κατὰ τὸ ἴδιον εἶδος, καὶ τὰ τετράποδα καὶ τὰ κτήνη καὶ πᾶν ὃ ἔστιν ἐν τῇ ἰδίᾳ γενέσει· πῶς δὲ καὶ ὁ λεόπαρδος καὶ ὁ ἔριφος ὁμιλοῦσιν αὐτοῖς, ἐκπληττόμεθα.

¹ Haec apud nos in sect. 17 incident

² Adde πεπραγμένα?

(18) Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἀνθύπατος πλείω ἐξεκαύθη τῷ θυμῷ ὀργῆς τε καὶ ἀπειλῆς, καὶ (sequitur ἢ sed delendum videtur) ὀργιζόμενος σφόδρα λέγει πρὸς τοὺς ἱερεῖς· τί ὅτι καὶ τὴν ἐμὴν γυναῖκα ἔχουσι μεθ' ἑαυτῶν; καί κειθεν ξένα βήματα ὀμιλεῖ, καὶ πᾶσαν νύκταν (sic) εὐχομένη ξένῳ φωτὶ καταλαμβάνεται, καὶ ἀναστενάζουσα λέγει· ἦλθέν μοι τὸ ἀληθινὸν φῶς Ἰησοῦς· καί γὰρ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ ἐμοῦ κοιτῶνος ἠθέλησα διὰ τῆς θυρίδος ἐνοπτρίσασθαι καὶ ἰδεῖν ὅπερ ἔλεγεν φῶς Ἰησοῦν, καὶ ὥσπερ ἀστραπὴ προσαιπήνησέν μοι ὡς ἀποτυφλώσαι με· καὶ ἐξ ἐκείνου τὴν γυναῖκά μου φοβοῦμαι διὰ τὸν φωτεινὸν αὐτῆς Ἰησοῦν. εἶπατέ μοι οὖν, ὦ ἱερεῖς, ὃ πράξω. οἱ δὲ εἶπαν· ἀνθύπατε, τάχα οὐκέτι ἐσμέν ἱερεῖς· ἀφ' ἧς γὰρ συνέκλεισας αὐτούς, εὐχομένων αὐτῶν ὅλον τὸ ἱερὸν σαλεύεται ἐκ θεμελίων ἢ τάχα συμπίπτει.

(19) Τότε προσέταξεν ὁ ἀνθύπατος ἐξελθόντας ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοὺς περὶ τὸν Φίλιππον ἀγαγεῖν εἰς τὸ βῆμα, εἰπὼν τοῖς δημοῖς· ἀποδύσαντες τὸν Φίλιππον διερευνήσατε, ἀλλὰ καὶ ἀμφοτέρους, μή πως εὐρεθῆ τι αὐτῶν τῆς μαγίας (sic). ἀπέδυσαν οὖν πρῶτον τὸν Φίλιππον, εἶτα τὸν Βαρθολομαῖον. ἦλθον δὲ ἐπὶ τὴν Μαριάμνην, καὶ σύροντες αὐτὴν ἔλεγον· γυμνώσωμεν καὶ αὐτήν, ἵνα πάντες ἴδωσιν ὅτι γυνὴ οὐσα ἀνδράσιν ἐπακολούθει· αὐτὴ γὰρ μάλιστα ἐν εὐπρεπείᾳ πάσας τὰς γυναῖκας ἀπατᾷ. καὶ λέγει ὁ τύραννος πρὸς τοὺς ἱερεῖς· κηρύξατε εἰς πᾶσαν τὴν πόλιν καὶ περικύκλω, ἵνα ἔλθωσιν πάντες οἱ ἄνδρες καὶ πᾶσαι αἱ γυναῖκες, ὅπως ἴδωσιν τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς, καὶ μάθωσιν ὅτι ψεύδεται λέγουσα ὅτι οὐκ εἰμι γυνή, ἀλλ' ὡς ἀνὴρ συμπορεύεται, καὶ πάντως ὅτι μοιχεύεται ὑπ' αὐτῶν. ἐκέλευσεν δὲ κρεμασθῆναι τὸν Φίλιππον, καὶ τὰ σφυρὰ αὐτοῦ διατηρηθῆναι, καὶ κομισθῆναι δέκα κόρακας σιδηροῦς, καὶ διαπεύραντες τὰς πτέρνας αὐτοῦ ἀνακρεμάσαθε κατὰ κεφαλῆς ἀπέναντι τοῦ ἱεροῦ ἐπὶ τινος δένδρου· τὸν δὲ Βαρθολομαῖον ἐκτείνετε ἀπέναντι τοῦ Φιλίππου περονήσαντες τὰς χεῖρας αὐτοῦ· πορθήσαντες (sic codex) ἐν τῷ τοίχῳ τοῦ ἱεροῦ τῆς πύλης ἐκτείνετε.

(20) Καὶ ἐγένετο οὕτως. ἐμειδίασαν δὲ ἀμφοτέροι ἐνορῶντες ἀλλήλους ὅ τε Φίλιππος καὶ ὁ Βαρθολομαῖος, ὅτι ἦσαν ἀβασάνιστοι· αἱ γὰρ κολάσεις αὐτῶν ἦσαν βραβεῖα καὶ στέφανοι.

ὅτε δὲ καὶ τὴν Μαριάμνην ἀπέδυσαν, ἐνέβλειψαν ἕνα εἶδωσιν (sic) τὴν γύμνωσιν τοῦ σώματος αὐτῆς· καὶ ἰδοὺ ἠλλάγη εὐθέως ἡ ὁμοίωσις τοῦ σώματος αὐτῆς ἐνώπιον αὐτῆς, καὶ ὁ τύπος αὐτῆς ἐγένετο ὡς κιβωτὸς ὑελίνη γέμουσα φωτὸς καὶ πυρὸς ἐμπροσθεν αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν ἔτι ἐγγίσει καὶ τὸ σύνολον εἰς τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐτύγχανεν, ἀλλὰ ἔφευγον ἅπαντες ἀπ' αὐτῆς.

(21) Ἐλάλησεν δὲ ὁ Φίλιππος μετὰ τοῦ Βαρθολομαίου τῇ Ἑβραϊκῇ διαλέκτῳ· ποῦ Ἰωάννης σήμερον; ἰδοὺ γὰρ ἡμεῖς ἀπολύμεθα τοῦ σώματος, καὶ τίς που ὁ ὑπὲρ ἡμῶν εὐξάμενος; ὅτι ἰδοὺ καὶ εἰς τὴν Μαριάμνην ἐπεχάρησαν παρὰ τὸ καθήκον· ἐβασάνισαν δὲ καὶ τὸν ἔριφον καὶ τὸν λεόπαρδον, καὶ ἰδοὺ πῦρ ἔρριψαν εἰς τὴν οὐκίαν τοῦ Στάχυος λέγοντες ὅτι καύσωμεν αὐτόν, ἐπειδὴ αὐτὸς ὑπεδέξατο αὐτούς. θέλεις οὖν, ὦ Βαρθολομαῖε, καὶ ἡμεῖς εἶπωμεν πῦρ ἐλθεῖν ἀπ' οὐρανοῦ καὶ κατακαύσωμεν αὐτούς;

(22) Ὡς δὲ ταῦτα ἦν λέγων ὁ Φίλιππος, ἰδοὺ Ἰωάννης εἰσηλθεν εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν (cod. corrupte τῶν), διακινῶν εἰς τὴν πλατείαν, καὶ ἠρώτησεν· τίνες οὗτοι οἱ ἄνθρωποι, καὶ διατί τιμωροῦνται; οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· μὴ οὐκ εἰ ἐκ τῆς πόλεως ἡμῶν; ἐμέ (sic) ἐρωτᾷς περὶ τῶν ξένων τούτων, οἵτινες πολλοὺς ἠδίκησαν; ἐκλείσαν δὲ ἡμῶν καὶ τὰ (codex κατὰ pro καὶ τὰ) εἶδωλα, καὶ ἐν τῇ μαγίᾳ (ita codex) αὐτῶν ἀνεῖλον καὶ τοὺς ὄφεις καὶ τοὺς δράκοντας· πολλοὺς δὲ καὶ νεκροὺς ἤγειραν, οἵτινες κατέπληξαν ἡμᾶς πολλὰς κολάσεις ἐξηγούμενοι· ἔχουσι δὲ καὶ λεόπαρδον καὶ ἔριφον, καὶ φωνῇ ἀνθρωπίνῃ βοῶσι κατὰ μικρὸν λέγοντες· Χριστέ μερίς ἡμῶν ἡ ἀγία, καὶ τοῖς ὀπίσω ἐστῶτα ποσίν, τοῖς ἐμπροσθίοις τὰ πρόσωπα κατασφραγίζονται καὶ πρὸς ἄλληλα λέγουσιν· ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ σταυρὸς μεθ' ὑμῶν. ἔχουσι δὲ κρεμάμενοι καὶ οὗτοι οἱ ξένοι πῦρ αἰτῆσαι ἐξ οὐρανοῦ καὶ κατακαῦσαι ἡμᾶς.

(23) Εἶτα λέγει Ἰωάννης· ἀπέλθωμεν, ὑποδείξατέ μοι αὐτούς. ἤγαγον οὖν τὸν Ἰωάννην ὡς συμπολίτην ὅπου ἦν ὁ Φίλιππος. ἦν δὲ ἐκεῖ πλῆθος ὄχλου καὶ ὁ ἀνθύπατος καὶ οἱ ἱερεῖς. καὶ ἰδὼν ὁ Φίλιππος τὸν Ἰωάννην εἶπεν τῷ Βαρθολομαίῳ Ἑβραϊστί· ἀδελφέ, Ἰωάννης ἦλθεν ὁ ἱερεὺς βαρέκ, ὃ ἐστὶ τὸ ὕδωρ τὸ

ζῶν. καὶ ὁ Ἰωάννης ἶδεν τὸν Φίλιππον κατὰ κεφαλῆς κρεμάμενον τῶν σφυρῶν καὶ τῶν πτερυγῶν· ἶδεν δὲ καὶ τὸν Βαρθολομαῖον ἐπεταμένον εἰς τὸν τοῖχον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τὸ μυστήριον (codex τοῦ μυστηρίου) τοῦ κρεμασθέντος ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ καὶ τοῦ διανεμηθέντος ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ αἵρος συνέστηκεν (sic; apud nos ex codicibus Parisiensi et Veneto ἔσται μεθ' ὑμῶν).

(24) Εἶπεν δὲ καὶ τοῖς ἀνθρώποις τῆς πόλεως ἐκείνης· ὁ ἄνθρωποι τῆς Ὀφιορύμου, πόση (cod. ὄση) ἐστὶν ἡ ἄνοια ὑμῶν, ἐν ᾗ ἐστέ· πόση ἐστὶν ἡ ἀνομία ἢ οὐσα μεθ' ὑμῶν. ἐπλανήθητε ἐν τῇ ὁδῷ τῆς κλάνης· πνέων ἐπνευσεν εἰς ὑμᾶς ὁ δράκων καὶ ἐτύφλωσεν ὑμᾶς τυφλοὺς τῇ ψυχῇ καὶ τυφλοὺς τῷ πνεύματι, καὶ ἐπλανήθητε ὑπὸ τοῦ θρησκευομένου ὑφ' ὑμῶν. ἐμβλέψατε εἰς πᾶσαν τὴν κτίσιν εἴτε ἐν τῇ γῆ εἴτε ἐν τοῖς ὕδασι etc.

Exeunte sect. 25. post ἀφανίσω additur: διὰ τὸ ὀργίλον με εἶναι υἱὸν βροντῆς ὀνόμασέν με ὁ Ἰησοῦς.

Hebraica sect. 26 sic scripta sunt: σαβαλλῶν· προμηνί· δουθαήλ· θαρσελί· ἀνναχθαεῖ· ἀδῶναβ βατελωῶ τελωέ. Tum sequitur τουτέστιν· ὁ πατήρ τοῦ Χριστοῦ, ὁ μόνος παντοκράτωρ, θεὸς ὃν φρίττουσιν οἱ πάντες αἰῶνες, ὁ δυνατὸς καὶ ἀπροσωπόληπτος δικαστής, οὗ τὸ ὄνομα ἐστὶν ἐν πάσῃ δυναστεία· αἰλωήλ· εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας etc.

(34) Νῦν οὖν ἀποπληρῶ τὸ προσταχθέν μοι, ὅτι εἰάν μὴ στρέψητε τὰ κάτω εἰς τὰ ἄνω καὶ τὰ ἄνω εἰς τὰ κάτω, καὶ δεξιὰ εἰς ἀριστερά καὶ τὰ ἀριστερά εἰς δεξιὰ, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε τῷ ἀντικατηγλαγμένῳ τύπῳ, ὅτι ὁ πᾶς κόσμος ἐνήλλακται καὶ πᾶσα ψυχὴ στρεφομένη εἰς σῶμα γίνεται ἐν λήθῃ τῶν ἐπουρανίων. ἡμεῖς δὲ ἔχοντες τὴν τῶν ἐπουρανίων δόξαν μὴ ζητήσωμεν τὸ (codex τὸν) ἔξω, ὅπερ ἐστὶν τὸ σῶμα, ὁ οἶκος τῆς δουλείας.

(36) -- βαδίζουσαι ἀνά δύο δύο· καὶ μὴ ὁμιλήτωσαν μετὰ νεανίσκων, ἵνα μὴ πειράσει αὐτάς ὁ σατανᾶς· ὁ ὄφις γὰρ ἐστὶν ἔρπων, καὶ ἐποίησεν τὸν Ἀδὰμ ὀλισθῆναι εἰς θάνατον. οὕτως πάλιν ἔσται ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ· ἔσται γὰρ ὁ χρόνος καὶ καιρὸς πονηρός. πολλαὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες καταλείψουσιν τὸ ἔργον

του γάμου, καὶ ἔσονται [αί] μὲν ἐν τῷ ὀνόματι τῆς παρθενίας, ὅπως μὴ γινώσκουσαι ὄνομα παρθενίας καὶ ὅτι ἔχει μεγάλην σφραγίδα καὶ ἔνδοξον. πολλοὶ δὲ ἄνδρες ἔσονται ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλ' οὐκ ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ (ita codex)· παρθενίαν γὰρ ἀσκήσουσιν τοῖς μέλεσιν τῆς σαρκός, πορνεύσουσιν δὲ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, καὶ ἡ πορνεία τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν (codex ὑμῶν) πληθυνθήσεται ὡς κατακλυσμός. θελήσουσιν μᾶλλον ἀκούειν ἐν ταῖς πειθαιαῖς ῥηταῖς¹, καὶ ἐρεθισθήσονται ἐν ταῖς ἡδοναῖς καὶ ἐπιλάθονται τῆς γνώσεως τοῦ εὐαγγελίου, καὶ πληρωθήσονται αἱ καρδίαι αὐτῶν κενωτέραις (ita codex, nescio an praestet kainotérais reponere) ὑπερηφανίαις, εὐρεθήσονται δὲ ἐσθλόντες καὶ πίνοντες ἐν τῇ αὐτῶν (codex τῇ ἐν αὐτῷ) πανουργίᾳ· ἐπιλησθήσονται γὰρ τῆς ἀγίας ἐντολῆς καὶ ἀθετήσουσιν αὐτήν. διεστραμμένη ἐστὶν ἡ γενεὰ ἐκείνη, ἀλλὰ μακάριός ἐστιν ὁ ἀναχωρῶν εἰς τὰ ταμίαι (sic codex) αὐτοῦ, ὅτι οἱ ἱκανοὶ (codex ὅτι οἰκανοὶ) ἔσονται ἀναπαυόμενοι ἐν δόξῃ ἀπὸ τῆς ἀπειλῆς τοῦ σώματος αὐτῶν. οὐκ οἶδας, ὦ Βαρθολομαῖε, ὅτι ὁ λόγος τοῦ κυρίου ἡμῶν ζωὴ ἐστὶν ἀληθινή καὶ γνώσις; εἶπεν γὰρ διδάσκων ἡμᾶς ὅτι πᾶς ὁ ἐμβλέψας εἰς γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ καὶ ἐπιθυμήσας αὐτήν ἤδη ἐμόχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. καὶ ὁ κορυφαῖος δὲ Πέτρος ἔφυγεν ἐκ προσώπου γυναικὸς· τὴν γὰρ θυγατέραν (ita) αὐτοῦ εὐόπτον οὖσαν² . . . ἐπὶ τῇ εὐμορφίᾳ. καὶ ὁ μακαριώτατος Πέτρος ἠῤῥῆσατο, καὶ ἐγένετο ἐν παραλύσει ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ. ἄρα οὖν ἡ ἐπιθυμία ἢ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς πορνεία ἐστίν; καὶ εἶδεν γάρ, φησὶν, Εὐσα τὸ φυτὸν ὅτι ὠραῖόν ἐστιν τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ κατανοῆσαι καὶ καλὸν εἰς βρώσιν. ἰδοὺ οὖν ὅτι ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν ὀδηγός ἐστιν τῆς μοιχίας (sic), καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀπατήσασα τὴν καρδίαν Εὐσα. πᾶν δὲ φυτὸν εἰάν τμηθῆ μόνον, μεῖνη δὲ εἰς τὴν γῆν ἢ ῥίζα, πάλιν φύεται. ἐκριζώσατε οὖν τὴν ἐπιθυμίαν

¹ Codex habet πηθανεωδεσει. Ex hoc scripturae monstro clarum erit quantopere textus corruptus sit. Certe locis haud paucis quae descripsimus emendationem sibi poscere videntur.

² Codex pergīt καὶ ἤδη γεγενῆσθαι (scriptum est ἤδει γεγενεῖσθαι) quae corrupta vel imperfecta esse apparet.

κεν τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ εἶπεν· πιστεύω [εἰς] σὲ χριστέ νῦν, ὅτι⁸ κα[τέλιπέν με ἐκεί]νος ὁ ταρσίσων τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀντικείμενος αὐτοῖς, ἵνα μὴ ἴδωσίν σε⁹. καὶ κρεμάσαντος αὐτοῦ τῷ παιδί, ὑγιῆς ὁ παῖς ἐγένετο¹⁰: συνηθροίζετο (cod. συνεθροίζετο) δὲ καὶ μισδός ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ ὑπέκλινεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὑπὸ τὰς χεῖρας σφόδρου: ἔλεγεν δὲ τοῖς ἀδελφοῖς ὁ σφόρ· εὐχεσθε ὑπὲρ τοῦ μισδαίου (sic h. l.) τοῦ βασιλέως, ἵνα παρὰ ἰησοῦ χριστοῦ εὐσπλαγγίαν δέξηται, καὶ ἀμνησκακήσει (cod. ἀμνησκακεῖσι) αὐτῷ. πάντες δὲ ἐν συμφωνίᾳ χαίροντες ὑπὲρ αὐτοῦ προσευχὴν ἐποιοῦντο. ὁ δὲ φιλόανθρωπος δεσπότης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων παρεῖχεν τῷ¹¹ μισδέφ τὴν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα. ὑπήγετο οὖν μετὰ τοῦ πλήθους τῶν πιστευόντων, δοξάζων πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἄγιον πνεῦμα· ᾧ κράτος καὶ μεγαλοπρέπεια νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.¹²

Eundem de ultimis Thomae rebus tractatum codex Bodleianus (Clarke 43) continet, ita tamen ut quae gnosticae originis vestigia in nostro textu Parisiensi supersunt consulto extincta videantur. Legitur enim ibi sic:

Μαρτύριον τοῦ ἁγίου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου θωμᾶ.

Ἐξελθόντος δὲ τοῦ ἀποστόλου κατὰ τὴν πρόσταξιν τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ὄφθη αὐτῷ ὁ

⁸ ὅτι scribendum videbatur, quamquam ex codice ut exscripsimus.

⁹ Pseudo-Abdias pergit: *Ea tamen quaecumque res in sepulchro reperit huius vel stercoris, supra quae iacuerant reliquiae apostoli, auferens Mesdems et alligans filio suo ait: Credo tibi Christe nunc, quia recessit a me ille qui hominum turbat affectus, ne ad te videndum summa properatione contendam* (corrigenandum videtur *contendami*).

¹⁰ Cf. ad haec cum reliquis ea quae apud Pseudo-Abdiam sequuntur: *Haec ubi suspendit illa puero, statim sanatus est ex illa hora. Et factum est gaudium magnum inter fratres super conversione regis ad regem coelestem Christum Iesum: cui honor et gloria in perpetua saecula, Amen.*

¹¹ Ita fere quae perire supplenda sunt.

¹² (cf. apud nos sect. 17. p. 204) Ceterum in reliquis eiusdem codicis perlimpeestis etiam aliam actorum Thomae partem invenimus eam ipso actorum initio coniunctam hunc in modum: *πράξις τοῦ ἁγίου θωμᾶ τοῦ ἀποστόλου· ὅτι τὸ ἐν οὐρανοῖς καλύπτεον ἐκωδόμεσεν* (cod. ἐκωδόμεσεν). *Κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ἦσαν πάντες οἱ ἀπόστολοι ἐν ἱεροσολύμοις, καὶ διεῖλαν* (cod. διήλαν) *τὰ κλίματα* (cod. κλήμ.) *τῆς οἰκουμένης, καὶ ἔβαλον κλήρους.*

κύριος εἰρηκῶς αὐτῷ· εἰρήνη σοί, μαθητά μου καὶ ἀπόστολε. πεσὼν δὲ ὁ ἀπόστολος κατὰ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν ἐδέετο τοῦ κυρίου ὅπως ἀποκαλύψῃ αὐτῷ τὰ περὶ τῆς τιμῆς αὐτοῦ ἐξόδου. εἰρήκει δὲ αὐτῷ ὁ κύριος ὅτι μισδαῖος ποιεῖται κατὰ σοῦ σκέψιν τοῦ τάχιόν σε ἀπολέσαι· ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται πρὸς με καὶ κατασφραγίσας αὐτὸν ἀνήλθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. ὁ δὲ ἀπόστολος ἐδίδασκεν τῷ λαῷ, καὶ προσετίθετο ἡ παίμνη τοῦ χριστοῦ. τινὲς δὲ μισόχριστοι ἄνδρες διέβαλον αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα μισδῖον, λέγοντες ὅτι ἀπόλεσον τὸν μάγον τοῦτον τὸν καταλυμηνάμενον καὶ ἀπατῶντα τὸν λαὸν ἐπὶ νέφ θεῷ ἐν ᾧ κηρύσσει, ἔτι δὲ καὶ τῇ σῆ δεσποίνῃ καὶ τῷ σῷ υἱῷ*. ταῦτα ἀκούσας μισδῖος ἀνεξετάστως ἐκέλευσεν συλλαβέσθαι αὐτὸν καὶ ἐν τῇ φυλακῇ ἐγκλείσαι. οἱ δὲ τάχιον ποιήσαντες τὸ προσταχθὲν αὐτοῖς ἔβαλον αὐτὸν ἐν φυλακῇ σφραγίσαντες. ἀκούσασαι δὲ αἱ πιστεύσασαι γυναῖκες τῷ θεῷ ὅτι ἰούδας¹ συνεκλείσθη, δώσασαι [πρὸς] τοὺς τηροῦντας (cod. τηρῶντας) φύλακας χρήματα πολλὰ εἰσέεισαν (sic) πρὸς αὐτὸν ἐν τῇ εἰρκτῇ. ὁ δὲ ἀπόστολος λέγει [πρὸς] αὐτάς· θυγατέρες μου, δοῦλαι ἰησοῦ χριστοῦ, ἀκούσατέ μου. ἐν τῇ τελευταίᾳ μου ἡμέρᾳ ὑμῖν ἀποστέλλω τὸν λόγον μου τοῦ μὴ λαλῆσαι ἔτι ἐν σώματι· ἰδοὺ γὰρ αἴρομαι ἄνω πρὸς τὸν κύριόν μου ἰησοῦν χριστὸν τὸν ἐλεήσαντά με, τὸν ταπεινώσαντα ἑαυτὸν ἄχρι τῆς ἐμῆς μικρότητος. χαίρω δὲ ὅτι ὁ καιρὸς ἐγγύς τῆς ἀπαλλαγῆς μου ἐνταῦθα, ὅπως ἀπελθὼν ἀπολάβω μου τὸν μισθὸν ἐν τελείᾳ· δίκαιος γὰρ ἐστὶν ὁ ἐμὸς δεσπότης. Πληρώσας δὲ πρὸς αὐτάς τὸν λόγον εἶπεν· ὁ σωτὴρ μου ὁ ὑπομείνας πολλὰ δι' ἡμᾶς, γενέσθωσαν τὰ ἐλεῆ σου ἐφ' ἡμᾶς. καὶ ἀπέλυσεν αὐτάς εἰπὼν· ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος ἔσται μεθ' ὑμῶν. ἐκείναι δὲ ἐλυποῦντο καὶ ἔκλαιον, εἰδυῖαι ὅτι ἐμελλεν ἀπολέσαι αὐτὸν μισδαῖος ὁ βασιλεύς. ὁ δὲ ἰούδας² ἤκουσεν τοὺς φύλακας πρὸς ἑαυτοὺς μαχομένους καὶ λέγοντας· ἔτι ἀπέλωμεν καὶ ἀναγγελωμεν τῷ βασιλεῖ ὅτι ἡ γυνή σου καὶ ὁ υἱός σου ἀπέρχονται πρὸς τὴν φυλακὴν ἐπὶ τὸν μάγον τοῦτον, καὶ δι' αὐτούς

* Deest verbum.

¹ Ut hoc loco etiam infra semel *Iudas* pro *Thoma* per errorem scriptum est.

² Corrigendum *Σαμαῖς*. Ab hoc inde loco cf. textum Par. pag. 226. sect. 3.

ἀπολέσει αὐτὸν ἐν τάχει. ἄμα δὲ καὶ ἔωθεν ἀναστάντες ἀπήλ-
θον πρὸς μισθέον τὸν βασιλέα καὶ εἶπον· ἀπόλυσον δέσποτα τὸν
φαρμακὸν ἐκεῖνον, ἢ ἀλλαχοῦ φρουρηθῆναι κέλευσον. οὐς γὰρ
ἡ σὴ εὐτυχότης δεσμώτας συνέσχεν³, κλείσαντες δὲ ἐν ὥρᾳ τὰς
θύρας ἀσφαλισάμενοι, διεγειρόμενοι ἀνεφριμένως αὐτὰς εὐρίσκο-
μεν· ἀλλὰ καὶ ἡ γυνὴ σου καὶ ὁ υἱός σου μετὰ τῶν λοιπῶν ἐκεί-
νων οὐκ ἀφίστανται τοῦ ἀνδρός. Ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς
ἦλθεν ἐπισκεψάμενος (sic codex) τὰς σφραγιδας, αἷς περιβεβλή-
κει ταῖς θύραις, καὶ εὗρεν αὐτὰς ὡσπερ ἦσαν. λέγει οὖν τοῖς
δεσμοφύλαξι· τί οὖν ψεύδεσθε; καὶ γὰρ αἱ σφραγιδες αὐταὶ
σῶμαι διατελοῦσιν, καὶ πῶς λέγετε τὴν τερτίαν καὶ μυγδουλιαν
ἄμα τῷ υἱῷ μου εἰσέρχεσθαι ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ; καὶ οἱ φύλακες
εἶπον· ἡμεῖς τὰ ἀληθῆ εἴπαμέν σοι, βασιλεῦ. μετὰ δὲ ταῦτα
εἰσῆλθον ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ δεσμοτήριον καὶ μετεπέμψατο τὸν
ἀπόστολον. Ἐλθόντος δὲ αὐτοῦ, ἀποζώσαντες αὐτὸν ἔστησαν
πρὸ τοῦ βήματος. ὁ δὲ βασιλεὺς⁴ εἶπεν· δούλος ὑπάρχεις ἢ ἐλεύ-
θερος; καὶ ὁ θωμᾶς· ἐνός εἰμι δούλος· σὺ τὴν κατ' ἐμοῦ ἐξου-
σίαν οὐκ ἔχεις οὐδ' ὄλω. καὶ φησὶν ὁ μισδαῖος· δραπετεύσας
εἰς ταύτην ἀφίκου τὴν χώραν; καὶ ὁ θωμᾶς· ἦλθον ἐνταῦθα
ἵνα πολλοὺς σώσω, καὶ γὰρ διὰ τῶν χειρῶν σου ἀποστῶ ἀπὸ τοῦ
σώματός μου. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ μισδαῖος· τίς σου ἐστὶν ὁ δε-
σπότης; καὶ τί αὐτοῦ τὸ ὄνομα; καὶ ἐκ ποίας χώρας ὑπάρχεις;
καὶ ὁ θωμᾶς· οὐ δύνασαι ἀκοῦσαι τὸ ἀληθινὸν ὄνομα αὐτοῦ ἐν
τῷ καιρῷ τούτῳ. λέγω δὲ σοι τὸ πρόσκαιρον αὐτοῦ (potius αὐ-
τῷ?) ἐπιτεθὲν⁵ ὄνομα· ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστός. καὶ ὁ μισδαῖος
φησὶν· ἐγὼ οὐκ ἠπέχθην⁶ σε ἀπολέσαι, ἀλλ' ἠνεσχόμην· σὺ
δὲ ἐπίδοσιν⁷ ἐποιήσω τῶν σῶν ἔργων, ὥστε τὰ φάρμακά σου
ἀκουσθῆναι ἐν πάσῃ χώρᾳ. ἀλλὰ καὶ νῦν πράξω τὸ κατὰ σοῦ
τέλος, ἵνα σου τὰ φάρμακα συναπόληται καὶ καθαριεύσῃ⁸ ἡμῶν

³ Haec ita in codice scripta sunt; at vix integra sunt.

⁴ Hue confer sect. 4. apud nos.

⁵ Male typis exscriptum pag. 237. ἐπιτηθέν.

⁶ ἠπέχθην: codex ἠπήχθην. Eandem scripturam etiam Parisiensis codex praebet, quae et ipsa ἠπέχθην non ἀπήχθην corrigenda erat.

⁷ ita codex; Parisiensis ἀπόδοσιν.

⁸ ita scriptum est; rectius vel certe usitatius Parisiensis καθαρεύσῃ.

τὸ ἔθνος. καὶ ὁ θωμαῆς ἔφη· ταῦτα ἃ λέγεις (cod. λέγει) φάρμακα εὐ ἔσται μοι καὶ τῶν ἐντεῦθεν μηδέποτε ἀφιστάμενα ἔσται. Λεγομένων⁹ δὲ τούτων ὁ μισδαῖος ἐβουλεύετο ποίῳ τρόπῳ φονεύσει τὸν ἀπόστολον· ἐφοβείτο γὰρ τὸν περιεστώτα λαὸν τῶν πιστευσάντων. καὶ ἀναστάς παρέλαβεν τὸν θωμαῖν ἔξω τῆς πόλεως· συνηκολούθουν δὲ αὐτῷ ὀλίγοι στρατιῶται μεθ' ὄπλων. οἱ δὲ ὄχλοι ὑπενόουν τὸν βασιλέα βουλεύεσθαι περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐστῶτες προσεῖχον αὐτῷ. ὡς δὲ προῆλθον τρία στάδια, παρέδωκεν αὐτὸν στρατιώταις τέσσαρσιν καὶ ἐνὶ τῶν πολεμαρχῶν, προστάξας αὐτοῖς εἰς ὄρος αὐτὸν λογχιάσαι· αὐτὸς δὲ εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεφεν. Οἱ δὲ¹⁰ παρόντες ἔτρεχον ἐπὶ τὸν θωμαῖν ἀρπάσαι αὐτὸν προθυμούμενοι· αὐτὸς δὲ ἐπήγετο (Pag. ἀπήγετο) συμπαρομαρτούντων αὐτῷ τῶν στρατιωτῶν, ἀνά δύο ἐπ' ἀμφοτέρα μέρη . . .¹¹ καὶ ἅμα βαδίζων ὁ θωμαῆς ἔλεγεν· ὦ τὰ κρύφια σου μυστήρια, Ἰησοῦ, ὅτι μέχρι τῆς τοῦ βίου τελευτῆς ἐν ἡμῖν πληροῦνται· ὦ τοῦ πλοῦτου τῆς χάριτός σου . . .¹² Ἰδοὺ γὰρ πῶς τέσσαρες διελήφασίν με· ἐπειδήπερ ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων (his fragmentum exit).

IV.

ACTA PETRI ET ANDREAE

E X

COD. BAROCC. 180.

Πράξεις¹ τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Ἀνδρέου.

Ἐγένετο ὡς ἐξῆλθεν ὁ ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ Ἀνδρέας ἔξω

⁹ His verbis sectio 5. apud nos incipit.

¹⁰ Haec sectioni 8. respondent.

¹¹ Sequuntur haec: μεταχειρισάμενον τὰς φλαμίας (sic) τοῦ πολεμάρχου· ταῖς χερσὶν αὐτῶν κατέχοντες, quae admodum corrupta esse apparet. Parisiensis scriptura est: μεταχειρισμένοι διὰ φαρμακίας, τοῦ πολεμάρχου τῆς χειρὸς αὐτὸν κατέχοντες.

¹² Sequuntur rursus corrupta: συγχωρεῖς ἡμῖν τοῦ κατὰ σώματος πόθου. Parisiensis: ὅτι μέχρι τῆς τ. βι. τελ. ἐν ἡμ. πληροῦται ὁ πλοῦτος τῆς χαρ. σου ἐκείνου, ὃς οὐ συγχωρεῖ ἡμῖν ἔσεσθαι κατὰ τὸ σῶμα ἀπαθείς.

¹ Codex πράξις, hoc accentu.

Apocalyp. apocryph. ed. Tischendorf.

τῆς πόλεως τῶν ἀνθρωποφάγων, καὶ ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἤρπασεν αὐτόν, καὶ τοῦτον ἀπένεγκεν (sic) ἐν τῷ ὄρει οὐ ἦν Πέτρος καὶ Ματθαίᾳς καὶ Ἀλέξανδρος καθεζόμενοι. ὁ δὲ ἰδὼν αὐτούς, ἠσπάσαντο αὐτὸν μετὰ πολλῆς χαρᾶς. τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· τί σοι γέγονεν, ἀδελφέ Ἀνδρέα; ἄραγε ἐσπειρας τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀνθρωποφάγων ἢ οὐ; λέγει αὐτῷ Ἀνδρέας· ναί, πάτερ Πέτρε, δι' εὐχῶν σου· ἀλλὰ πολλὰ κακά μοι ἔδειξαν² οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἐκείνης. ἔσυρον γὰρ με ἐν τῇ πλατείᾳ οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἐκείνης ἡμέρας τρεῖς, ὥστε τὸ αἷμά μου μολύναι (cod. μολύναι) τὴν πλατείαν ὅλην. λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· ἀνδρίζου ἐν κυρίῳ, ἀδελφέ Ἀνδρέα, καὶ δεῦρο ἀνάπαυσαι (cod. -σε) ἐκ τοῦ κόπου σου. ὁ γὰρ γεωργὸς ὁ καλὸς εἰάν πονικῶς (cod. πονικῶς, sed saepissime o et ω confundit) γεωργήσει τὴν γῆν, καὶ καρπὸν φέρει, καὶ εὐθὺς πᾶς ὁ κόπος αὐτοῦ εἰς χαρὰν γενήσεται· εἰ δὲ κοπιᾷσει καὶ οὐ καρποφορήσῃ (cod. -ρίση) ἡ χώρα αὐτοῦ, διπλοῦν ἔχει τὸν κόπον.

Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος ἐφάνη αὐτοῖς ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν μορφῇ παιδίου καὶ λέγει αὐτοῖς· χαῖρε, Πέτρε ἐπίσκοπε ὅλης τῆς ἐκκλησίας μου· χαῖρε, Ἀνδρέα. οἱ συνκληρονόμοι μου, ἀνδρίζεσθε καὶ ἀγωνίζεσθε ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, κόπους ὑπομένετε ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος . . . .³ ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἀνέσεως ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς μου. ἀναστάντες οὖν πορεύεσθε ἐν τῇ πόλει τῶν βαρβάρων καὶ κηρύξατε ἐν αὐτῇ, ἀγῶ ἔσομαι μεθ' ὑμῶν ἐν τοῖς θαύμασιν⁴ τοῖς γινομένοις ἐν αὐτῇ διὰ τῶν χειρῶν ὑμῶν. ἀσπασάμενος δὲ αὐτούς ὁ κύριος Ἰησοῦς ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἐν δόξῃ.

Πέτρος δὲ καὶ Ἀνδρέας καὶ Ἀλέξανδρος καὶ Ρούφος καὶ Ματθαίᾳς ἐπορεύθησαν εἰς τὴν πόλιν τῶν βαρβάρων. ἐγγισάντων δὲ αὐτῶν τῇ πόλει, ἀποκριθεὶς (cod. add δὲ) ὁ Ἀνδρέας εἶπεν τῷ Πέτρῳ· πάτερ Πέτρε, ἄραγε ἔχομεν (cod. ἔχωμεν) πάλιν κό-

² ita exscripsi. Woogius ἐνέδειξαν. Nescio uter nostrum falsus sit.

³ Quae h. l. exciderunt, ita fere cum Woogio supplenda erant: ἀλλὰ θαρσεῖτε. ἐγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.

⁴ ita codex, non θαυμασίαις, quod Woogius dedit.

πους ὑπομεῖναι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὡς καὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀν-
θρωποφάγων; λέγει αὐτῷ Πέτρος· οὐκ οἶδα. ἀλλ' ἰδοὺ ἔστιν
(hoc acc. ipse cod.) γέρων ἐμπροσθεν ἡμῶν στείρων ἐν τῷ ἀγρῷ
αὐτοῦ. εἰάν θθάσωμεν ἕως αὐτοῦ, ἐρώμεν⁵ αὐτῷ· δὸς ἡμῖν ἄρ-
τον. καὶ εἰάν δῶῃ ἡμῖν ἄρτον, γνῶμεν ὅτι οὐ κοπιῶμεν ἐν τῇ
πόλει ταύτῃ· εἰ δὲ ἡμῖν εἶπη ὅτι ἄρτον οὐκ ἔχομεν (cod. ἔχωμεν),
πάλιν γνῶμεν ὅτι πάλιν κόπος ἡμᾶς⁶ μένει. ὡς δὲ ἤγγισαν τῷ
γέροντι, λέγει αὐτῷ Πέτρος· χαῖρε, γεωργέ. ὁ δὲ γεωργὸς λέγει
αὐτοῖς· χαίρετε καὶ ὑμεῖς, ἔμποροι. λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· ἔστιν
σοι ἄρτος, ἵνα παρέχεις (sic cod.) τοῖς παιδίοις τούτοις (cod.
τῶν παιδίων τούτων, sed paullo post ὑμῖν), ἐπειδὴ ὑστερήθη-
μεν; λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· ὑπομείνατε ὀλίγον καὶ προσέχετε
τῶν βοῶν καὶ τοῦ ἀρότρου καὶ τοῦ ἀγροῦ, ἵνα πορευθῶ ἐν τῇ
πόλει καὶ παρέχω ὑμῖν ἄρτους. λέγει αὐτῷ Πέτρος· εἰάν ξενο-
δοχήσης ἡμᾶς, ἡμεῖς ἐπιτηροῦμεν τὸ ζεῦγος καὶ τὸν ἀγρόν. λέ-
γει ὁ γέρων· ναί. λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· εἶτα οἱ βόες ὑμῶν εἰσίν;
λέγει ὁ γέρων· οὐχί· μεμίσθωμαι αὐτούς. λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος·
πορεύου ἐν τῇ πόλει. καὶ ἐπορεύθη ὁ γέρων ἐν τῇ πόλει. καὶ ἀνα-
στάς ὁ Πέτρος διεζῶσατο τὸν ἑαυτοῦ ἐπενδύτην καὶ τὸ λέντιον, καὶ
λέγει πρὸς τὸν Ἀνδρέαν ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν πρέπον ἀναπαύεσθαι καὶ
ἀργεῖν, μάλιστα δὲ ὑπὲρ ἡμῶν κοπιούντος⁷ τοῦ γέροντος, ἀφείξ
(sic) τὸ ἔργον αὐτοῦ. τότε ὁ Πέτρος ἀψάμενος τοῦ ἀρότρου ἔσπειρεν
(cod. ἐπηρεν) τὸν σῖτον. Ἀνδρέας δὲ ἦν ὄπισθεν τῶν βοῶν, καὶ
λέγει τῷ Πέτρῳ· πάτερ Πέτρε, τί κόπους παρέχεις ἡμῖν . . .⁸
τότε λαβὼν ὁ Ἀνδρέας τὸ ἄροτρον ἐκ τοῦ⁹ Πέτρου ἔσπειρεν
(cod. ἔσπερεν) τὸν σῖτον λέγων· ὁ σπόρος ὁ εἰς τὴν γῆν ἐρρι-
μένος (sed codex ζημένος) ἐν τῷ ἀγρῷ τῶν δικαίων ἔργου (sic
cod.) καὶ ἐλθὲ (cod. ἔλθω) εἰς τὸ φῶς¹⁰. ἐξέλθατε τοίνυν οἱ

*The best 10 lines
are copied from the
527. (16405
book) in the
old Vatican library.
Lect. 6/6 man
Kant - 1/10
in 25 p. 4. 5077.*

⁵ ἐρώμεν: ita codex. Videtur ex barbarismo coniunctivus futuri statuendus.

⁶ ἡμᾶς: sic codex, non ut Woogius ἡμῖν.

⁷ ita codex, sed supra κοπιῶμεν.

⁸ Sequitur: καὶ οὐ κοπιᾷς ἡμῶν ὄντων. Woogius correxit καὶ σοί, κόπων ἡμῖν ὄντων.

⁹ ἐκ τοῦ: sic, male Woogius εἰς. Nec magis codex τὸ σῖτον habet, ut Woogius voluit. Idem ὁ εἰς non adsequutus est, sed codex planissime ὁ ἴς.

¹⁰ An ita textus tolerabiliter restitutus sit dubito.

νεανίσκοι τῆς πόλεως, οὓς εὗρον ἐν τῷ βυθῷ τῆς ἀπωλείας ἕως σήμερον· ἰδοὺ γὰρ οἱ ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ εἰσέρχονται ἐν τῇ πόλει συγχωροῦντες (cod. -ρόντες) ἀμαρτίας τῶν πιστευόντων εἰς αὐτούς, καὶ θεραπεύοντες πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. εὐξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ ὅπως ἐλεήσει με, καὶ ρυσθῶ ἐκ τῆς ἀνάγκης ταύτης.

Πολλοὶ¹¹ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν τῷ Χριστῷ διὰ τὸν λόγον¹² τῆς γυναικός, καὶ πεσόντες παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων προσεκύνουν αὐτούς. αὐτοὶ δὲ ἐτίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτούς. τοὺς δὲ ἀσθενούντας ἐν τῇ πόλει ἰάσαντο, τυφλοῖς τὸ βλέπειν ἐχαρίσαντο, κωφοῖς τὸ ἀκούειν, δαίμονας ἀπήλαινον· πᾶς ὁ ὄχλος ἐδόξαζον τὸν πατέρα καὶ υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα.

Ἦν δὲ τις πλούσιος ἐν τῇ πόλει ὀνόματι Ὀνησιφόρος¹³. οὗτος οὖν θεωρήσας τὰ σημεῖα τὰ γινόμενα διὰ τῶν ἀποστόλων λέγει αὐτοῖς· ἐὰν πιστεύσω εἰς τὸν θεὸν ὑμῶν, δύναμαι ποιῆσαι καὶ γὼ σημεῖον ὡς καὶ ὑμεῖς; λέγει αὐτῷ Ἀνδρέας· ἐὰν ἀποτάξει (sic) πάντων τῶν ὑπαρχόντων σου καὶ τῆς γυναικός σου καὶ τῶν τέκνων σου, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀπεταξάμεθα, τότε καὶ σὺ ποιήσεις σημεῖα. ταῦτα ἀκούσας ὁ Ὀνησιφόρος, θυμῷ πλησθεὶς λαβῶν τὸ ἑαυτοῦ λέντιον ἔβαλεν εἰς τὸν τράχηλον τοῦ Ἀνδρέου, καὶ τύπτων αὐτὸν ἔλεγεν αὐτῷ· μάγος εἶ· τὴν γυναῖκά μου καὶ τὰ τέκνα μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου πῶς σὺ ἀναγκάζεις με καταλιπεῖν; τότε ὁ Πέτρος στραφείς καὶ ἰδὼν αὐτὸν τύπτοντα τὸν Ἀνδρέαν, λέγει αὐτῷ· ἄνθρωπε, παῦσον λοιπὸν τύπτων τὸν Ἀνδρέαν. λέγει αὐτῷ Ὀνησιφόρος· θεωρῶ σε ὅτι φρονιμώτερος αὐτοῦ εἶ· εἶπέ μοι οὖν καὶ σὺ ἵνα καταλείψω τὴν γυναῖκά μου καὶ τὰ τέκνα μου καὶ τὰ ἀγαθὰ μου· τί σὺ λέγεις; λέγει αὐτῷ Πέτρος· ἐν σοὶ ῥῆμα λέγω· εὐκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον¹⁴ διὰ τρυμαλιᾶς βραφίδος εἰσελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. ταῦτα ἀκούσας ὁ Ὀνησιφόρος καὶ ἐπὶ πλεῖον πλησθεὶς

¹¹ Quae hoc loco sequuntur, cum iis quae praecedunt non cohaerent. Videntur igitur plura excidisse. Sed nec quae praecedunt prioribus apta sunt.

¹² Huc usque Woogius textum exscripsit.

¹³ Codex plerumque ὀνησιφόρος.

¹⁴ Codex κάμιλον. Item postea constanter.

ὀργῆς καὶ θυμοῦ, λαβὼν τὸ λέντιον ἐκ τοῦ τραχήλου τοῦ Ἄνδρου ἐβάλεν εἰς τὸν τράχηλον τοῦ Πέτρου, καὶ οὕτως ἔσυρεν λέγων· ὄντως μέγας μάγος, πλείων τούτου· οὐ γὰρ εἰσέρχεται κάμηλος διὰ τρυπήματος βραφίδος. εἰ δὲ καὶ δείξεις μοι τοῦτο τὸ θαῦμα, πιστεύω εἰς τὸν θεόν σου· οὐ μόνον δὲ ἐγώ, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ πόλις· εἰ δὲ μήγε, μεγάλως τιμωρηθήσῃ ἐν μέσῳ τῆς πόλεως. ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ Πέτρος ἐλυπήθη λίαν, καὶ σταθεὶς καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, προσηύξατο λέγων· δέσποτα κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, ἐπάκουσόν μου τῇ ᾠρᾳ ταύτῃ· ἀγρεύουσιν (cod. -εύσω) γὰρ ἡμᾶς ἐκ τῶν σῶν λόγων. οὐ γὰρ προφήτης εἶπεν ταύτην τὴν διασάφησιν αὐτοῦ ἀπαγγέλλων, οὐδὲ πάλιν πατριάρχης, ἵνα μάθωμεν ταύτην τὴν ἐρμηνείαν, καὶ νῦν ζητοῦσιν παρ' ἡμῶν τὴν τοιαύτην διασάφησιν μετὰ παρρησίας. σὺ οὖν δέσποτα μὴ παρίδῃς ἡμᾶς· σὺ γὰρ εἶ ὁ ὑμνούμενος ὑπὸ τῶν Χερουβίμ.

Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος ἐφάνη ὁ σωτὴρ ἐν μορφῇ παιδίου δωδεκαετοῦς, φορῶν ὀθόνιον, καὶ λέγει αὐτοῖς· θαρσεῖτε καὶ μὴ πτοεῖσθε, οἱ ἐκλεκτοί μου μαθηταί· ἐγὼ γὰρ εἰμι μεθ' ὑμῶν πάντοτε· ἐνεχθήτω ἡ βραφίς καὶ ὁ κάμηλος. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. πανταπώλης¹⁵ δὲ τις ἦν ἐν τῇ πόλει, πιστεύσας τῷ κυρίῳ διὰ Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου· καὶ ἀκούσας ταῦτα, δραμῶν ἐζήτησεν βραφίδα (cod. βραφίδην, vide post) ἔχουσαν μεγάλην τρυμαλιάν, χάριν παρέχων τοῖς ἀποστόλοις. τότε μαθὼν ὁ Πέτρος λέγει· τέκνον, μὴ ζῆτει μεγάλην βραφήν¹⁶. οὐκ ἀδυνατεῖ γὰρ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα· ἀλλὰ μᾶλλον φέρε ἡμῖν λεπτήν βραφήν. τῆς δὲ βραφῆς ἐνεχθείσης καὶ παντὸς τοῦ πλήθους τῆς πόλεως ἵσταμένων πρὸς θεωρίαν, ἀναβλέψας ὁ Πέτρος ἶδεν κάμηλον ἐρχομένην. εἶπεν δὲ ἐνεχθῆναι αὐτήν. τότε ἐπηξεν τὴν βραφίδα (sic h. l. ipse codex) εἰς τὴν γῆν, καὶ κράζας φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν· ἐν ὀνόματι τοῦ σταυρωθέντος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου κελεύω σοι, κάμηλε, ἵνα εἰσέλθῃς διὰ τρυμαλιάς τῆς βραφίδος. τότε ἡ τρύπη τῆς βραφίδος ἤνοιχθη ὡς πύλη, καὶ διήλθεν δι' αὐτῆς ὁ κάμηλος, καὶ πᾶς ὁ

¹⁵ Codex habet παντάπολις.

¹⁶ βραφή eodem sensu quo βραφίς usurpatam.

ὄχλος ἐθεώρει. πάλιν λέγει ὁ Πέτρος τῷ καμήλῳ· εἰσελθε πάλιν διὰ τῆς βαφίδος. καὶ εἰσηλθεν πάλιν δεύτερον ὁ κάμηλος. ταῦτα ἰδὼν ὁ Ὀνησιφόρος λέγει τῷ Πέτρῳ· ἀληθῶς μέγας μάγος εἶ· ἐγὼ γὰρ οὐ πιστεύω, εἰ μὴ ἐγὼ πέμψω καὶ φέρω βαφίδα (cod. -ἴδην) καὶ κάμηλον. καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἐκ τῶν παιδῶν αὐτοῦ λέγει αὐτῷ λαθραίως· πορεύθητι καὶ φέρε μοι ὧδε κάμηλον καὶ βαφίδα (cod. -ἴδην)· εὐρέ δὲ καὶ γυναῖκα μεμιαμένην, καὶ αὐτὴν ἐπιβιβάσας ἐνεργε ὧδε. οἱ γὰρ ἄνδρες οὗτοι μάγοι εἰσίν. μαθὼν δὲ ὁ Πέτρος τὸ μυστήριον διὰ τοῦ πνεύματος λέγει τῷ Ὀνησιφόρῳ· πέμψον, φέρε τὴν κάμηλον καὶ τὴν γυναῖκα (sic) καὶ τὴν βαφήν. ὡς δὲ ἤνεργαν, λαβὼν ὁ Πέτρος τὴν βαφήν ἐπηξεν εἰς τὴν γῆν. ἡ δὲ γυνὴ ἦν καθεζομένη ἐν τῇ καμήλῳ. τότε λέγει ὁ Πέτρος· ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐσταυρωμένου κελεύω σοι, κάμηλε, ἵνα εἰσελθῆς διὰ τῆς βαφίδος ταύτης. εὐθέως δὲ ἠνοίχθη τῆς βελόνης ἡ τρίπη καὶ ἐγένετο ὡς ἡ (sic) πύλη, καὶ εἰσηλθεν δι' αὐτῆς ὁ κάμηλος. λέγει πάλιν ὁ Πέτρος τῷ καμήλῳ· εἰσελθε πάλιν δι' αὐτῆς, ὅπως ἴδωσιν πάντες τὴν δόξαν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπως πιστεύσωσιν τινες εἰς αὐτόν. τότε εἰσηλθεν πάλιν ὁ κάμηλος διὰ τῆς βελόνης. ἰδὼν δὲ Ὀνησιφόρος ἐβόησεν λέγων· ἀληθῶς [μέγας]¹⁷ ὁ θεὸς Πέτρου καὶ Ἀνδρέου, καὶ ἐκ τῆς ἀπορίας τοῦ νῦν πιστεύω εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. νῦν οὖν ἄκουσον τῶν βημάτων μου, ὦ Πέτρε. ἔχω τοῖνον ἀρούρας, ἀμπέλους καὶ ἀγρούς· ἔχω δὲ καὶ εἴκοσι ἐπτὰ λίτρας χρυσοῦ καὶ πεντήκοντα λίτρας ἀργυρίου· ἔχω δὲ ἀνδράποδα πάμπολλα. παρέχω τοῖς πτωχοῖς τὰ ὑπάρχοντά μου, ὅπως καὶ ἐγὼ ποιήσω ἐν θαῦμα ὡς καὶ ὑμεῖς¹⁸ . . . ὁ δὲ Πέτρος ἦν λυπούμενος, μήποτε οὐκ ἐνεργοῦσιν αὐτῷ αἱ δυνάμεις, ἐπειδὴ οὐκ ἦν λαβὼν τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμουμένου, ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσα πρὸς αὐτόν·

¹⁷ Hoc vel simile quid supplendum videtur, nisi mavis ἀληθῆς pro ἀληθῶς.

¹⁸ Sequitur in codice: ἐν βέλη, καὶ σὺ ποιήσεις (sed iota subscriptum codex nusquam habet) ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, quae non sana esse apparet. Possit conici ita fere scriptum fuisse: λέγει αὐτῷ Ἀνδρέας· ταῦτα ἐν βέλη, καὶ σὺ ποιήσεις ἐν etc. Sed eodem iure etiam alia conici possunt.

κελεύω σοι¹⁹, ποιήσον αὐτῷ ὅσα θελει, ὅθεν πληροφορῶ αὐτὸν ὡς βούλεται. λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· τέκνον, δεῦρο, ποιήσον ὡς καὶ ἡμεῖς. προσελθὼν δὲ ὁ Ὀνησιφόρος ἵσταται ἔμπροσθεν τῆς καμήλου καὶ τῆς βραφίδος, καὶ εἶπεν· ἐν ὀ[νόματι] . . . .²⁰

---

¹⁹ κελύω σοι: ita reposuimus pro κέλευσον, quod in codice est.

²⁰ Hunc in modum exit codex. Quae enim folio insequenti (115) leguntur, ad vitam S. Barbarae pertinent.

Jense, typis Fr. Frommann.

I N D E X.

	Pag.
A. PROLEGOMENA	VII — LXIV.
De laboribus nostris circa libros Novi Testamenti apocryphos in universum refertur	VII sq.
Cur nunc demum accesserit volumen tertium ad duo priora annorum 1851 et 1853	VIII.
Libris 14 in actis et evangelis primum editis iam accedunt alii inediti quinque	VIII.
De edendi difficultate	IX.
De libris similibus corpori Novi Testamenti apocrypho reservatis deque nonnullis Veteris Testamenti pseud-epigraphis	X.
I. De apocalypsi Mosis	X — XII.
Plures libri eo nomine apud veteres dicti. Dubium quorsum hic referendus sit. Cur saeculis circa Chr. nat. tribuendus videatur	X — XI.
De codd. quattuor ad editionem adhibitis	XI sq.
II. De apocalypsi Esdrae	XII — XIV.
Diversam esse ab Esdrae libro quarto eoque multo inferioriorem sed ex illius imitatione fluxisse	XII.
De scriptura codicis Parisiensis unde editio petita est	XII sq.
De duobus libris medio aevo Esdrae nomine fictis	XIII sq.
III. De apocalypsi Pauli	XIV — XVIII.
Duas apocalypses Pauli veteribus innotuisse. Angustini et Sozomeni testimonia in eam quam edidimus quadrare. De reliquis eiusdem testibus	XIV sq.
<i>Apocalyps. apocryph. ed. Tischendorf.</i>	
	12

	Pag.
Versiones orientales: Coptica? Syriaca, Arabica . . .	XVI
De aetate libri	XVI.
De codicibus nostris duobus, altero Ambrosiano, altero Monacensi	XVI sq.
De Syriaco textu nuperrime Urumiae invento eiusque interpretatione Anglica in apparatu critico nostro ex- scripta	XVII
De fragmento homiletico in utroque Graeco codice apocalypsi Paulinae in fine mutilae addito	XVIII
IV. De apocalypsi Iohannis	XVIII — XIX.
Testimonium scholiastae ad grammaticam Dion. Thracis	XVIII.
De Birchii editione et codicibus	XVIII sq.
De codd. nostris quinque	XIX.
De apocalypsi Petri ex cod. Arabico Oxoniensi . . .	XX sqq.
Singula eius capita ex catalogo Alexandri Nicoll repe- tuntur	XX — XXIV.
Revelationum Bartholomaei Sahidice inventarum fragmentum ex interpretatione Eduardi Dulaurier . .	XXIV — XXVII.
De quadam Mariae apocalypsi in variis codicibus Graecis inventa	XXVII — XXIX.
Fragmentum similis libri apocalyplici	XXIX — XXX.
De apocalypsi Danielis	XXX — XXXIII.
V. De Iohannis libro de dormitione Mariae.	
VI. De Transitu Mariae. A.	
VII. De Transitu Mariae. B.	
Cur iste Pseudo-Iohannis liber adhuc delituerit . . .	XXXIV.
Quando scriptus videatur; quantum ubique placuerit .	XXXV.
Versiones Syriacae tres a Guilhelm. Wright editae; ver- sio Arabica a Maximil. Enger edita; liber Copticus eiusdem argumenti	XXXV — XXXVII.
Transitus Mariae apud Latinos et apud poetas Germa- nicos	XXXVII sq.
Sermo Iohannis Thessalonicensis de dormi- tione Mariae. Ex variis codicibus plures eius ser- monis tituli et partes afferuntur	XXXVIII — XLII.
Epiphanii monachi testimonium de utroque scripto .	XLII.
Codices ad edendum Pseudo-Iohannis librum a nobis adhibiti, item ad Transitum A et B	XLIII.

„De assumptione beatae virginis Mariae“ ex cod. Ambrosiano	Pag. XLIII — XLVI.
Additamenta ad acta apostolorum apocrypha	XLVII — L.
Ex actis Pauli et Andreae a Zoega Sahidice repertis. Fragmentum ab Ed. Dulaurier versum . . .	XLVII — XLIX.
De fragmentis Sahidicis actorum Bartholomaei	XLIX — L.
Additamenta ad evangelia apocrypha	LI — LXIV.
Guiljelmi Wright Contributions to the Apocryphal Literature of the N. T. collected and edited from Syriac MSS.	LI.
Syriaca fragmenta protevangellii (capp. XVII — XXV) e codice sexti saeculi	LI — LIII.
Thomae evangelium ex eodem codice Syriaco partim interprete Wrightio exscribitur, partim cum nostris recensionibus Gr. et Lat. confertur	LIII — LVI.
De Herodis et Pilati epistulis	LVI.
Ad Pseudo-Matthaei evangelium: plura scripturae codicis D exempla proferuntur	LVI — LX.
Ad Thomae evangelium Graece A: emendantur lectiones a Cotelerio et Thilone ex cod. Par. prolatae	LXI.
Ad Gesta Pilati Graece A: dantur exempla scripturae e codice Monacensi nondum adhibito	LXI — LXIII.
Editionem Fabricianam libelli qui ἀναφορά Πιλάτου inscribitur plurimis ac gravissimis vitis deformatam esse ostenditur	LXIII — LXIV.
B. TEXTUS APOCALYPSIUM etc.	1 — 136.
I. Apocalypsis Mosis. Graece. (Editio princeps.)	1 — 23.
II. Apocalypsis Esdrae. Graece. (Editio princeps.)	24 — 33.
III. Apocalypsis Pauli. Graece. (Editio princeps.)	34 — 69.
IV. Apocalypsis Iohannis. Graece	70 — 94.
V. Iohannis liber de dormitione Mariae. Graece. (Editio princeps.)	95 — 112.
VI. Transitus Mariae. A. Latine. (Editio princeps.)	113 — 123.
VII. Transitus Mariae. B. Latine	124 — 136.

C. ADDITAMENTA AD ACTA APOSTOLORUM	
	Pag.
APOCRYPHA	137 — 167.
I. Ad acta Andreae et Matthiae, ex codice unciali	139 — 141.
II. Ad acta Philippi	141 — 156.
1. ex codice Parisiensi	141 — 150.
2. ex codice Barocciano	151 — 156.
III. Ad acta Thomae	156 — 161.
1. ex codice Monacensi unciali palimpsesto	156 — 158.
2. ex codice Bodleiano	158 — 161.
IV. Acta Petri et Andreae in fine mutila ex codice Barocciano	161 — 167.

Fragment of text of ...
at left left in the ...

... ..